
C

Uno asserit omnia Verbo.
Legum Volumina
THEOLOGIA
ASSERTIVA
Josephi Cacheran
Ratione Ministra dissero
Fide Magistra assero.

DON IOSEPHI CACHERANI TAVRINENSIS,

EX CLERICIS REGVLARIBVS BARNABITIS
CONGREGATIONIS SANCTI PAULI,

THEOLOGIA ASSERTIVA

COMPLECTENS TRACTATVS SCHOLASTICOS,

NOVA METHODO VTILITATI, AC BREVITATI maximè accommodatâ dispositos.

TRACTATVS DVO,

Quorum vnus de Deo Vno; Alter verò de Deo Trino.

EDITIO PRIMA.

LVGDVNI;
Sumptibus LAVRENTII ANISSON.
M. DC. LXXIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

EMINENTIS. AC REUERENDIS.

S. R. E. PRINCIPI IOANNI CARDINALI BONA.

ROMANO conceptus in solo fœtus, Eminentiss. ac Reuerend. Princeps, ad clarissimum Romani cæli Sydus accurrit, vt lumen inde capiat, & robur: vnde tantum orbi litterario decus, tantumque Ecclesiasticæ Reipublicæ ornamentum accedit: Et verò quem alium obscurioribus è typis erumpens ambire Auspicem debuit; quàm cui tàm familiare est & proprium splendidâ nominis sui famâ typos illustrare, nec gloriosum minùs doctis impallescere chartis, quàm sacrâ latè purpurâ coruscare? Quotus enim quisque qui nesciat Sapientum omnium in manibus magnâ cum admiratione versari, & tuam ad Cœlum Manuductionem, & Psallentis Ecclesiæ Harmoniam, & Rerum Liturgicarum Libros; quorum certè Operum ista vis est & significatio, vt alterum societatem mentis tuæ cum Cælo maximam dilucidis manifestet indiciis, alterum & tertium tuæ tum eruditionis plurimæ, tum eximiæ Religionis harmonicam nimiùm consonantiam omnium ad aures suauissimè concinant: Tractatum autem Asceticum de Sacrificio Missæ & viam Compendij ad Deum, alios præclari ingenij tui radios, quis non intelligat amplum esse compendium haustæ à te propemodùm toto pectore diuinitatis, vt tibi iure optimo vindicari Ovidianum illud possit

Mente Deos adiit, & quæ Natura negauit
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit? Metam. 15.

Hincque nil mirum, si pulcherrima, & propè diuina semperque legenda scribas, quod beatum: Si scribenda semper facias, quod beatius: si vtrumque simul absolutissimè perficias, quod beatissimum. Fecisti vtique scribenda, Eminentiss. ac Reverendiss. Princeps scriptis tamen nullis vnquàm satis commendanda, Quando in Sacrorum Rituum, in Propagandæ fidei, in sancti Officij Congregationibus tam multa fudisti oracula, & in triplici Almæ Vrbis Areopago muneribus illis satis vnus superque fecisti, quibus plures ægrè sufficiunt: Quando intra Claustra omnibus Ordinis tui Consortibus integerrimæ vitæ ratione ad exemplum, singularis amœnitate doctrinæ ad portentum, prudentissimi regiminis præstantiâ ad votum præluxisti, Gradusque alios feliciter emensus Amplissimi Præsulis fastigium ad duo vsque lustra decorasti: Quando extra Claustra Insignium Virorum, Illustrium Principum, ipsorum etiam Summorum Pontificum non beneficentiâ modò, & benevolentiâ, sed existimatione quoque ac consuetudine Te planè dignissimum ostendisti: Quando Roma modestiæ obsecundans Tuæ Astensis Diœceseos Infulis à Regia Sabaudiæ Celsitudine vltrò delatis Te læta negavit, heroieam Tuam tàm in respuendis, quàm in promerendis Honoribus demirata constantiam, hocque sibi maiorem in modum applaudens quod posset Te proprio in gremio præstantio-

ã 3 ribus

ribus Inſulis reſervare. Ex eo iam tempore Te etiam reluctantem anhelabat Purpura, Tuamque iam Eruditionem, Prudentiam, Pietatem ambiebat. Quod cum providentiſſimè perfectum eſt: Proh quanto omnium conſenſu, quantâque voluptate optatiſſimas gratulationes Italia viciſſim tota Purpuræ detulit! Vrbs verò tuis uberiùs repleta meritis, quàm uberiùs & ipſa feſtivas ſe ſe in acclamationes effudit, quas ut mihi iucundiſſimum fuit aure avidâ excipere, ſic & auſpicatiſſimum Veſtis oram tuæ ore venerabundo deoſculari, ibique Te Eccleſiæ Principem amicæ inter Nobiliorum Procerum officia contueri ubi Te ſæpiùs graviæ inter Celebriorum Doctorum volumina pro Tua facilitate conveneram, nunquam non ex Te referens & altioris documenta ſapientiæ, & purioris argumenta virtutis, & humanioris teſtimonia benevolentiæ. Hæc me iam Eminentiæ Tuæ, primigenioſque labores meos ſicut omninò devinxerant, ita & devouerant ſimul. Neque obſequentem animum ab audaci conſilio potuit aut adiecta Purpuræ maieſtas, aut longinquior demandata mihi Provincia deterrere, quando nec Oſtri fulgoribus benignitas Tua perſtringitur, nec poſſum ego Tibi minùs Pariſiis debere quàm Romæ, qui ubicumque gentium futurus ſim nullibi debitor ero ſat gratus. Quoniam verò ea inter, quæ tholis à me Tuis appenſa eſſe geſtirem nihil habeo quod deferam aptius Theologiâ meâ, qualecumque hoc obſervantiæ monumentum æqui, (ut ſpes eſt) bonique conſules, atque eâ præſertim de causâ, quod Indoles ipſa Theologiæ, quæ illuſtris, quæ excelſa, quæ divina eſt, quæ fidei Magiſtra, & Solis Indagatrix æterni iſtud profectò efflagitat, ut perſpicaces & ſublimè volantes Aquilas, ut auguſtos fidei Chriſtianæ Propugnatores, ut viros maximos, ac propè divinos, breviter ut Tui ſimiles Patronos invenias. Patere igitur, EMINENTISSIME, hanc in Te adeundo fiduciam, quam mihi & humanitate Tuâ fretus, & multis meis, multis meæ Patriæ, multis mei Ordinis nominibus adductus aſſumo. Patere Sacris Manibus admoveri Opus eâ ſaltem ratione placiturum, quod tanto Mecœnati debitum, dicatum, acceptum. Patere denique Theologorum minimum à Theologorum Principe implorare, unde ſuæ inſtauret Theologiæ detrimenta, æternúmque ſit

EMINENTIÆ TVÆ

Pariſiis ex Collegio S. Eligij. Kalendis Auguſti. M. DC. LXXII.

Obſequentiſſimus & Addictiſſimus ſeruus,

DON IOSEPH CACHERANVS.

AD LECTOREM

PRÆFATIO.

FVSA nimis in tradendis scientiis prolixitas oritur quàm maximè ex prolixiore methodo; & hæc quidem prolixior, quàm par est, facilè euadit, vel ex nimiâ solicitudine referendi, & refellendi aliorum placita; quod est alienatum sententiarum historiam texere potiùs, quàm iacere fundamenta propriarum; maiorémque impendere operam in exponendo quid displiceat, quàm in apponendo quod placeat: Vel ex scrupulosiore curâ congerendi, & dissoluendi ad satietatem vsque contraria argumenta, quod est solum vti clypeis ad declinandum, non armis ad aggrediendum hostem; quasi verò pugnæ gloria sita sit in non vinci magis, quàm in vincere; & sufficienter ostendat se verum dicere quisquis non conuincitur falsitatis. Sæpè etiam officit congruæ breuitati ars quædam affectata præmittendi apparatum notabilium, quibus cùm tituli sensus etiam notus ex terminis per voces synonymas explicetur, tum quælibet distinctio in corpore difficultatis adhibenda in difficultatis capite prænuncietur, adeò vt occasione vel acceptâ, vel datâ vel supponantur plura, vel præponantur, & quandoque apparatus, ac prima frons operis totam eiusdem molem excedat, & in pygmæum corpus desinat facies gigantea. Talibus ex capitibus facilè excrescunt cuiuscumque scientiæ Codices, quorum sub pondere infirmiores succumbunt, robustiores laborant. Amplos huiusmodi labores non damno, nec maxima paruipendo Volumina: Veneror Auctorum omnium ingenia, omniumque genia de litterariâ Republicâ variè benemereri non ambigo: Plurimum tamen scientiarum tum vtilitati, tum congruæ brevitati consultum fore crediderim, si in difficultatibus enodandis potissimus labor sit quid sentiendum, quid definiendum illicò exponere, idque pluribus, & solidioribus, quibus potest, argumentis comprobare: Sic quippè studiosus animus nec opinionum varietate distractus, nec oppositionum multiplicitate obrutus, nec materiæ mole oppressus, propositæ veritati hærebit firmiùs, eam amplectetur amabiliùs, sustinebit validiùs. Id porrò nulli facultati accommodatiùs esse potest, quàm Theologiæ, cui (testante Apostolo 1. *Cor.* Quod *sapientiam loquimur inter perfectos*) nonnisi perfecta vacant ingenia expetentia solidioris doctrinæ escam, non suauioris explicationis lac. Indignum sit Theologo aut indigere notitia termino-

rum, aut exigere argumentorum longâ syllogismorum serie productorum structuram. Incongruum sit in Theologia recoquere crambem Dialecticæ, & in cuiuscumque argumenti solutione distinctionis formam distributis per maiorem, minorem, & consequentiam terminis disponere.

Propterea sine aliorum offensione methodum purè assertiuam Theologiæ maximè consonam, breuitati idoneam, ac vtilitati, arbitratus, Theologicas omnes quæstiones asserendo solùm, & probando describam: At non idcircò prorsùs dissimulabo aut aliena placita, aut aduersa argumenta; quamlibet enim grauiorem difficultatem pluribus discutiam assertis, quorum aliqua solennioribus aliorum placitis impugnandis, aliqua celebrioribus aduersariorum oppositionibus positiuè improbandis deseruient. In his habebit Lector vberem, probatamque materiam ad responsiones (formam afferente Dialecticâ) elaborandas, queis non solùm non formidet oppugnari, sed oppugnet impugnantem; non solùm benè respondeat, sed probet se benè respondere.

Methodi nouitate contentus in assertis statuendis quod magis verum videbitur, non quod magis nouum, præeligam; in iisdem probandis noua argumenta non respuam, & nouis probationibus studebo magis, quàm nouis assertionibus. Vix vsquam vnicam probationem adhibebo: Solius medij demonstratiui prærogatiua est alterius medij consortium dedignari iuxta Philosophum dicentem, *Demonstrator non multiplicat media*: Vbi demonstratiuum medium deficit, expedit talem defectum mediorum pluralitate compensare. Etiam faciliora non sinam abire improbata; sæpè enim, quæ faciliùs enunciantur, probantur difficiliùs.

In nullius Magistri verbo iuratus liberè, quò veritas vocabit, excurram, illæque opiniones attidebunt magis, quas validior ratio firmat, non quas illustrior Schola format. Plurimum tamen deferam auctoritatibus tum insignium Scholasticorum, tum SS. PP. harum grauitate conabor ferè semper augere rationum pondera, tunc verò maximè cum vel ista æqualia fuerint, vel propositio dogmatica, cuius opposita censuræ obnoxia sit, agitabitur: & quidem insigniores auctoritates ipsis ex fontibus haurire satagam, vt & fideliùs in lucem prodeant, & firmiorem apud Lectores fidem subeant.

Nullum assertum carebit probabilitate, quia nullum carebit probatione. Nullum fidem demerebitur, quia nullum Doctoris fide digni auctoritate destituetur, & in aliorum citationibus, si quandoque videbor sobrius, nunquam patiar videri ieiunus; specialiter verò, vbi quidquam velociore calamo attingam, curabo referre probatum aliquē auctorem, apud quem res eadem ampliores paginas occupet. In huiusmodi citationibus, vix vnquam admouebo calamum

mum dexteræ, quin priùs admouerim auctoris citandi paginas oculo, vt occurram falsarum citationum vitio, ipsique ex sola aut Amanuensis aut Impressoris subreptione locus aliquis relinquatur.

Scholastica à Moralibus, quantum Theologica tractatio patitur, seiuncta exhibebo; vt & distinctiùs singula prodeant; & Scholasticis Scholastica, Moralibus Moralia commodiùs se præbeant. Nonnulla quandoque intermixta occurrent ad eruditionem magis, quàm ad speculationem pertinentia, at præter quod sacram doctrinam maxime decet sacra eruditio, iuuat miscere dulce vtili: & tum hoc ex capite, tum vt Maiorum meorum nutibus indulgerem, singulis Tractatibus singulas prolusiones præmittam, quas iuxta nostræ Congregationis morem pro annuis studiorum initiis dicebam ad excitandos studiosorum animos, ipsosque leui quadam materiæ exponendæ notitia suauius imbuendos.

Primum hunc fœtum edere suis partibus integtum, Theologiæ scilicet Scholasticæ cursum, cui per tria lustra in celebrioribus Italiæ Vrbibus vacaueram, completum prodere meditabar; at noua demandata Prouincia me totum abstraxit à Musæo, priuatoque studio, æquè ac à Lycæo, publicoque Magisterio, & ad implenda amicorum vota vix iis, quæ in promptu erant euulgandis, otium concessit.

Quisquis es, Lector Beneuole, Benignè excipe litterarias hasce obsequentis ingenij primitias; nec de ipsis, quæso, vnâ tantum, vel alterâ delibatâ paginâ, iudicium feras: Alienas ego elucubrationes singulariores quidem cum plausu, communiores sine contemptu, omnes sine censurâ perlegi: eodem & tu animo meas perlegas, velim. Vale, & si quis error irrepsit, aut condonationis, aut correctionis beneficium impertire, mihique feliciorem Mineruam ad reliqua conscribenda deprecare, Vale.

FACVLTAS

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

Facultas Reuerendissimi Patris Generalis Congregationis Cleric. Regular. Sancti Pauli.

CVM Librum, cui Titulus est *Theologia Assertiua*, &c. Tom. I. à R. P. D. Ioseph Cacherano Præposito Prouinciæ Pedemontanogallicæ eiusdem nostræ Congregationis compositum duo præfatæ Congregationis, quibus id commisimus, eruditi Viri recognouerint, & in lucem edi posse probauerint, Nos quantum in Nobis est facultatem facimus vt Typis mandetur. In quorum fidem, &c. Datum Romæ die vigesimâ nonâ Aprilis M. DC. LXXI.

D. Romulus Marchellus, Præpositus Generalis.

APPROBATIO.

ASsertiuam hanc Theologiam, quam mihi censoriè iniunxit adiudicate Reuerendissimus Pater Fr. Hyacinthus Libelli Apostolici Palatij Magister, archetypam verè dixerim, nihil enim in ea non sanum, nihil Orthodoxæ Fidei non consonum; nihil difficile omittitur, nihil doctum desideratur. Pugnant vtique Auctoris acumen, & doctrinæ profunditas, elegans styli Lepor, & mascula rationum vis, sed vt concordi decantent ore præstantiam Operis, vbi nec parcè ad euitandam obscuritatem, nec prodigè ad submouendum tædium veritas demonstratur. Verè Assertiua Theologia, nam in hac omnes conuenient, qui pertinaciter rationi detrectare nolunt. Etsi ex D. Ambrosio *Malè se habet Liber, qui sine Assertore non defenditur* non nisi fausta ominari libet hoc de Volumine, vbi publicâ fruetur luce; vbi namque disputant alij, totus hic Auctor Assertio est. Hoc meum iudicium. Romæ 6. Ian. 1671.

Epist. 63.

Fr. Dominicus Valuasorius Mediolanensis S. Theologiæ Magister & in Romano Conuentu S. P. Augustini Studiorum Regens.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libelli Sac. Pal. Apost. Magister.

APPROBATIO.

TAnta in hominibus ſciendi cupiditas innata eſt, vt multis inſudent laboribus ad adipiſcendas ſcientias; quod tamen moleſtum mihi videtur, nunquam certam ac veram rerum attingunt cognitionem, eo quod nunquam aſſertiuam opinionem repererunt. Si quis ſit, qui non inanem Theologiæ operam dare percupiat *Aſſertiuam Theologiam Auctore Reuerendiſſimo Patre ac Doctiſſimo Don Ioſepho Cacherano RR. Patrum Barnabitarum Prouinciali meritiſſimo* legat atque relegat, quam ego Doctor Theologus infrà ſcriptus non ſolùm inoffenſo pede percurri, ſed magnâ cum voluptate perlegi, cum in eâ nihil fidei Romanæ boniſque moribus obnoxium annotauerim: è contrà ſanam doctrinam ſine fuco lucentem, ſine tenebris claram, ſine difficultate arduam ſim admiratus. Idcircò vt quamprimum typis mandetur vehementer peropto, vt lectores publici ex ea fructum percipiant. Datum Lugd. die 14. menſis Auguſti anno Domini 1672.

IOANNES MATHILLION.

REuerendi admodum Patris Ioſephi Cacherani Prouincialis Congregationis Clericorum Regularium Sancti Pauli, *Theologiæ Aſſertiuæ Tractatus duo, de Deo* ſcilicet *Vno & Trino*, eruditiſſimâ doctrinâ fidei Orthodoxæ boniſque moribus conſonant. Ita teſtamur nos infraſcripti Facultatis Pariſienſis Doctores Theologi Carmelitæ. Lugduni die 14. Auguſti 1672.

Fr. Paulus Lombard, Prior Carmelitarum.

Fr. Cyrillus Morel, Carmelit. Exprouincialis.

PERMISSIONES.

VIſis Approbationibus præmiſſis, non impedio Regis cauſâ, quominus Liber, qui inſcribitur *Theologia Aſſertiua*, *Auctore R. P. Cacherano*, Typis mandetur à LAVRENTIO ANISSON huius Ciuitatis Bibliopola, cum prohibitionibus in pari caſu fieri ſolitis. Datum Lugduni Kal. d. Octob. 1672.

VAGINAY.

FIat iuxta conſenſum Procuratoris Regis, anno & die ſupradictis.

DE SEVE.

ERRATA

ERRATA.

Primus Num. Paginam, Alter lineam, Col. sec. columnam secundam denotat.

PAg. 9. lin. 44. indiuidualem, indiuisibilem. 10. 64. videntur, videtur. 10. 41. col. sec. corroborari, impugnari. 11. 43. vtique, vtitur. 12. 50. col. sec. diuinæ reuelationi, diuinam reuelationem. 16. 33. Ierocbeus, *Ierocheus*. 22. 18. abest, obest. 30. 14. col. sec. significata, significatas. 37. 68. Qui est, Qui est est. 47. 51. completo ab alio, completi, ab alio; 52. 5; aseitas, aseitatis. 57. 36. col. sec. essentia, essentiam. 64. 25. col. sec. est Deo, est in Deo. 74. 51. in perfectionem, perfectionem. 74. 52. col. sec. finitus, infinitus. 82. 15. à materia, ita ab eodem. à natura, ita ab eadem. 82. 44. col. sec. puium. primum. 84. 8. simpliciter. simplicitas. 86. 36. col. sec. partis si secunda. partis: Secunda. 87. 6 col. sec. Bal. Psal. 97, 53. col. sec. &. ita. 103. 67. perfectio. perfectior. 104. 68. definitur, adde, numerus motus &c. 104. 11. col. sec. quam. aut. 106. 51. expletur. explicetur. 106. 46. col. sec. vltrà. vlna. 110. 10. quosque. quousque. 110. 6. col. sec. istis. Thomistis. 119. 63. iustitiæ. instantiæ. 131. 35. col. 2. obiectiuè. abstractiuè. 135. 43. col. 2. dum. Deum. 141. 38. creata. certa. 144. 9. col. sec. temere. tenere. 144. 31. col. sec. Frigosium. Trigosium. 145. 9. col. sec. certa. creata. 145. 34. col. sec. seu. sui. 153. 42. col. sec. id. &. 154 68. Alarion. Alarcon. 156. 27. col. sec. perfectionem. perfectiorem. 157. 25. quæ. qua. 158. 56. fere. fore. 158 9. col. sec. sui. seu. 158. 19. col. sec. quod. quod cum. 158. 38. col. sec. generalitas. qualitas. 159. 53. col. sec. Alarion. Alarcon. 162. 23. col. sec. duo. dico. 162. 51. col. sec. spiritualis. supernaturalis. 163. 45. col. sec. Bauonium. Bacconium. 163. 49. col. sec. Banolis. Bassolis. 164 60. substantialis. Supernaturalis. 164. 17. col. sec. nec. Hæc. 165. 60. col. sec. vt. est. 168. 10. in. id. 168. 2. col. sec. visionemque. ita visionem. 170. 58. probatione. 2 5. probatione secundæ. 174. 16. qui. cui. 174. 33. connaturale. supernaturale. 174 56. distinctus. diuinus. 174. 60. col. sec. foré. ferè. 182. 18. humiles. similes. 184. 2. Banonus. Bacconus. 185. 66. volentis vel non volentis. nolentis, vel non valentis. 185. 1. col. 2. diuina, adde. essentia. 186. 35. col. sec. non communicatà. communicatà. 197. 68. col. sec. à speciebus illustractionibus, a speciebus illustrationibus. 194. 55. col. sec. Cælestis Respondeo. Cælestis Reipublicæ. 197. 22. col. sec. quas sectarias. quos Sectarios. 199. 26. incitari. imitari. 202. 33. causa. causam. 202. 34. comprehendit. comprehendi. 202. 32. col. sec. incomprehensibilitas comprehensibilitas. 202. 66. col. sec. in ratione. adde, causæ. 203 51. col. sec. duas dicas. 204. 39 comprehensibilitates. incomprehensibilitas. 206. 27. si ita. sita. 206. 41. finita. infinita. 206. 45. col. sec. tum, totum. 208. 6. col. sec. non. tamen. 209. 5. nisi. ut si. 209. 36. sicut. si vt. 212 40. Angeli. Angelis. 215. 1. potentiam, adde, obedientialem. 215. 41. *Conclusio 3. Conclusio* Tertia. 216. 60. specialibus. specialius. 220. 53. in intensiuum. adde, & extensiuum. 220. 54. quales. æquales. 221. 51. alterius. vlterius. 224. 26. Gregorius X. Gregorius lib. 10. 224. 36. col. sec. adæquatè. adæquatæ. 228. 11. in verum; potentia volitiua in bonum. in bonum; potentia volitiua in verum. 229. 61. col. sec. in pari, impari. 229. 62. col. sec. auctoritatem. auctoritatum. 231. 53. col. sec. penetrabilis leuis. Venerabilis Senis. 232 39. col. sec. ipsis. ignis. 232. 40. col. sec. signum, lignum. 247. 52. in fine, infinitæ. 248. 58. col. sec. se ipsa. se ipsam. 252. 45. col. sec. præcipua, inadæquata. præcipuè inadæquata. 264. 23. attingentium. attingentiam. 274. 47. col. sec &. est. 275. 43. auctualiter fluunt. actualiter influunt. 282. 36. col. sec. negare. rogare. 282. 56. col. sec. h. sis. ibid. 57. renunciatorium. remuneratorium. 283. 23. col. sec. transiens. transitus. 287. 42. efficere. officere. 297. 5. nullorum. nulloque. 298. 16. col. sec. expertus. expertes. 307. 68. veri. verò. 309. 56. ad faciendam. ad facienda. 312. 51. prohibito. pro libito. 313. 18. col. sec. sui. seu. 314. 6. è. est. 314. 46. perfectissimum. perfectissimum. 314. 53. aliqua. alium. 316. 3. col. sec. vnius. cuius. ibid. 15. operatur, adde, non potest 317. 16. col. sec. Pazarius. Nazarius. ibid 19. opera. obscura. ibid. 27. dixi. dic. ibid. 28. dica. dic. 319. 6. col. sec. possens. pollens. 320. 4. col. sec quid si. quod, si. 325. 56. col. sec habente. nolente. 328. 1. col. sec. viri. veri. 329. 37. col. sec. respicere. respuere. 335. 47. parum. puram. 336. 39. &. vel. 336. 52. col. sec. possibile, aut esset. possibile esset. ibid. 55. exeuntur. exuunt. 344. 22. col. sec. abesset. obesset. ibid. 26. abesse. obesse 347 53. afficit. officit. 348. 14. appositum. oppositum. 348. 65. col. sec. de. Deo. 350. 37. Epicureas, & Stoicas Epicureos, & Stoicos. Ibid. relatas. relatos. ibid. 60. delicto. delicta. 350. 11. col. sec. ponderem. Responderem. ibid. 14. res spectetur. respiciatur. ibid. 26. importantiam. importantiam. 354. 18. necessitates. necessitas. 356. 21. col. sec. voluntatis. voluntas. 360. 34. quia. quam. 361. 55. col. sec. vnius. cuius 364. 30. præmissi. si. præmissi. 364. 43. col. sec. appositi. oppositi. 368. 51. col. sec. voluntatis. voluntates. 373. 21. col. sec. prouidit. præuidit. 378. 3. præmissis. præcisis. 380. 36. inefficaciam. inefficacem. 392. 57. &. est. 396. 20. hoc. hos. 400. 25. col. sec. facturus. futurus. 408. 49. col sec. superioris. superius. 413. 40. vt in causam. adde, secundam, adduci etiam posse ad probandum puram hominem non posse. 414. 45. col. sec. producendi. perducendi. 421. 12. col. sec. aliquos. aliquas. 429. 38 col. sec. mala. mali. 435. 43. valet. vellet. 458. 28. col. sec. Sabellinus. Sabellius. 462. 3. excederis. excideris. 479. 1. tamen illatio circa. tantum illatio contra. 484. 24. vix. vis. 486. 33. soli. sibi. 489. 40. quoad. quæ ad. 496. 39. col. sec. Nullus. Mulus. 501. 48. Leonis. hominis. 510 lin. vltima. col. sec. ad relationem. Ad relationum. 514. 3. origine. rigore. 525. 17. vti. visi. 526. 51. Altiuus flauus. Albinus Flaccus. 527. 43. conueniunt. conuincunt. 528. 4. est; quo, vt quo. 535. 53. vaticinatio. ratiocinatio. 537. 17. consideretur. concederetur. 538. 40. extensiuè. extensiuè. 543 40. probet. præbet. 548. 18. relatio. ratio. 554. 62. superueniencia. supereminentia. 555. 16. probata. prolata. 559. 19. col. sec. acceptæ, adde, absolutè. 560. 1. col. sec. sint. si vt. 561. 67. excitarentur. euitarentur. 562. 19. rationalem. notionalem. 563. 50. passiuas [illegible]iuas. 569. 20. natura. materia. 568. 27. col. sec. relatio. ratio. 570. 46. substantiæ. subsistentiæ. 578. 25. col. sec. sermo sit. sermo non sit. 572. 14. col. sec. extrà. ea autem. 575. 1. col. sec. ad intrà. ad extrà. 576. 12. col. sec. dicitur quidem. dicitur, non quidem. ibid. 22. dum. admittendum. 577. 13. auctoritas. auctoritatis. 577. 56. col. sec. verò. ratò. 582. 44. col. sec. simile, est. simile ei. 586. 17. col. sec. loco. adde, vel tempore. 594. 4. sic. si. 596. 32. col. sec. *de. Deus*. 598. 13. col. sec. possibilem. possibilium. 599. 57. col. sec. hic. licèt. 602. 67. col. sec. tum. tunc 604. 32. proprietatis. propriæ. 609. 60. col. sec. *summ. ru.* 614. 15. col. sec. paternitatis, opponitur. paternitas, qua opponitur. 610. 12. vt. ac. 622. 51. indeterminate. determinatè. 626. 1. si. &. 633. 16. col. sec. dictionem. distinctionem. ibid. 37. quidem. quod est. 634. 3. quod. quo. 642. 18. propositione. proportione. 653. 57. oppositum. appetitum. 655. 32. col. sec. contona. contraria. ibid. 37. contra ea. contraria. ibid. 61. Pater. Petrus. 656. 56. col. sec. vix. vis. 657. 53. significat. generat. 661. 50. col. sec. rationem. relationem. 666. 19. visibilem. inuisibilem. 667. 29. volentis. valentis. 669. 14. procedere, adde, filio conuenit procedere. 670. 38. in Spiritu Sancto. in Filio. 674. 26. dici non possit. dici possit. 680. 9. col. sec. supposito. adde, lumine. 684. 17. col. sec. distinctio. distinctiuo. 686. 60. quæque. quæ. 688. 39. extrà. contra. 689. 65. col. sec. præcisè. adde, secus. 690. 34. extrinsecis. intrinsecis. 690. 56. col. sec. vnius. cuius. 692. 42. col. sec. sui. adde, obiecti. 696. 2 testimonium. testimoniorum. 703. 60. sicuti. sicubi. 703. 22. col. sec. intra per. insuper. 706. 57. diuisæ. diuersæ. 708. lin. vlt. respondeo. rependo.

INDEX TITVLORVM
TRACTATVS PRIMI.

PROLEGOMENA
In Uniuersam Theologiam.

CAPVT PRIMVM,
De Theologiæ diuisione, & definitione.

CAPVT II.
De Theologiæ perfectione, vtilitate, & necessitate.

CAPVT III.
De locis Theologicis.

LIBER PRIMVS,
De existentia, essentia, & attributis Dei.

CAPVT I.
De existentia Dei.

CAPVT II.
De essentia Dei.

CAPVT

Index Capitum,

CAPVT III.

De attributis Dei in communi.

CAPVT IV.

De attributis Dei in particulari. Et primò de vnitate Dei.

CAPVT V.

De bonitate, & perfectione Dei.

CAPVT VI.

De simplicitate Dei.

CAPVT VII.

De immutabilitate Dei.

CAPVT VIII.

De immensitate Dei.

CAPVT IX.

De æternitate Dei.

CAPVT X.

De Iustitia Dei.

6. An

LIBER II.

De Visione Dei.

CAPVT I.

De possibilitate, & existentia visionis Dei.

CAPVT II.

De Principio visionis Dei se tenente ex parte obiecti.

CAPVT III.

De Principio visionis Dei se tenente ex parte potentiæ.

CAPVT IV.

De obiecto increato visionis Dei.

CAPVT V.

De obiecto creato visionis Dei.

CAPVT VI.

De æqualitate, & inæqualitate visionis Dei.

CAPVT VII.

De repugnantia visionis comprehensiuæ Dei.

CAPVT VIII.

De repugnantia visionis Corporeæ Dei.

LIBER III.

De Intellectu, intellectione, & Scientia Dei.

CAPVT I.

De actu primo, & secundo intellectus, & Scientiæ Dei.

CAPVT II.

De obiecto necessario scientiæ Dei.

CAPVT III.

De obiecto contingenti & absoluto Scientiæ Dei.

CAPVT

CAPVT IV.

De obiecto contingenti conditionato scientiæ Dei.

CAPVT V.

De proprietatibus scientiæ Dei.

CAPVT VI.

De diuisionibus scientiæ Dei.

LIBER IV.

De voluntate, volitione, & amore Dei.

CAPVT I.

De actu primo, & secundo diuinæ voluntatis.

CAPVT II.

De amore Dei erga se ipsum.

CAPVT III.

De amore Dei erga creaturas.

CAPVT IV.

De aliis quibusdam actibus, seu affectibus, & quasi passionibus diuinæ voluntatis.

Index Capitum;

CAPVT V.

De diuisionibus voluntatis, seu volitionis Dei.

CAPVT VI.

De voluntate efficaci Dei præsertim ad libertatem creatam comparata.

LIBER V.

De Prouidentia Dei prædestinantis, & reprobantis.

CAPVT I.

De Prouidentia Dei secundùm se, & in communi.

CAPVT II.

De existentia, & essentia prædestinationis.

CAPVT III.

De causis prædestinationis quoad electionem ad gloriam.

CAPVT IV.

De causis prædestinationis quoad ipsius effectus.

CAPVT

CAPVT V.

De effectibus prædestinationis.

CAPVT VI.

De essentia, & causis reprobationis.

CAPVT VII.

De effectibus reprobationis.

CAPVT VIII.

De libro vitæ prædestinatorum, & libro mortis reproborum.

INDEX TITVLORVM
TRACTATVS SECVNDI.

LIBER PRIMVS,

De Processionibus, & Relationibus Diuinis.

CAPVT PRIMVM,

De Erroribus circa diuinas processiones.

CAPVT II.

De numero, & distinctione diuinarum processionum. 464

CAPVT III.

De principio diuinarum processionum.

CAPVT IV.

De diuersitate processionis Verbi à processione Spiritus sancti.

CAPVT V.

De relationibus ad diuinas personas pertinentibus: An, & quales sint. 508

CAPVT VI.

De distinctione diuinarum relationum à diuina essentia. 516

CAPVT VII.

De numero diuinarum relationum, & distinctione ipsarum ab inuicem.

CAPVT VIII.

De prædicatis, quæ in Deo plurificantur, & realiter distinguuntur iuxta pluralitatem, & distinctionem realem diuinarum relationum.

LIBER II.

De personis diuinis in communi, & in particulari.

CAPVT I.

De Personis diuinis in communi.

2. Quo

CAPVT II.

De prima Persona diuina.

CAPUT III.

De secunda Persona diuina.

CAPVT IV.

De Tertia Persona diuina. 606

12. Vtrum

LIBER III.

De Notionibus, Miſſionibus, aliiſque nonnullis ad diuinas perſonas pertinentibus.

CAPVT I.

De notionibus & actibus notionalibus.

CAPVT II.

De Miſſione diuinarum perſonarum.

CAPVT III.

De circuminſeſſione diuinarum perſonarum.

CAPVT IV.

De modo cognoſcendi Myſterium Trinitatis.

CAPVT V.

De modo loquendi in Myſterio Trinitatis.

5. Quomo

Index Capitum, & Paragraphorum.

PROLVSIO

PROLVSIO SCHOLASTICA IN TRACTATVM PRIMVM, DE DEO VNO.

VNICVM quamvis Verbum totâ Deus æternitate protulerit, vult tamen à rebus creatis verba continuò proferri quàm plurima, quibus vnum proclametur orbe vniuerso Numen; sic laudem eius concinunt astra matutina, sic cœli gloriam enarrant, sic opera firmamentum annunciat: Vbi autem mutæ, & elingues creaturæ loquentur, piaculum certè fuerit obmutescere hominem, qui tam vocalis, & tam loquendi idoneus est; ab eoque solùm taceri Deum, cui maximè innotescit, dicente Tullio ex tot generibus nullum esse animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei. Huiusce ego silentij noxam, & notam euasurus mea potissima studia faciam esse verba de Deo; & in tanti promissi vadem de Deo prolocutio sit præsens hæc qualiscumque pro annuâ Theologici studij instauratione prolusio, quam quia Romano perago in solo placet exordiri cum Romani eloquij Principe: Nulla gens est neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non, etsi ignoret qualem habere Deum deceat, tamen habendum sciat: gens scilicet quæcumque ignara quamvis, & barbara, ita naturalis luminis ministerio ad cognoscendam Dei existentiam ducitur; vt gens quælibet etiam eruditior sine magisterio fidei perfectam Dei cognitionem non assequatur. Quin imò sæpè fit, vt quemadmodum Cynicus olim in frequenti hominum cœtu se non inuenire hominem conquerebatur, ita plures populi in plurimâ deorum turbâ vero se carere Deo verè ingemiscant; congruéque ipsis exprobrari possit nihil referre, negentne Deum, an asserant?

Iob 38. *Psalm. 18.* *Lib. 1. de legibus.* *Lib. 1. de legibus.*

Deum, mundum esse censuerunt Stoici, & inuisibile subiecerunt aspectui, impartile diuisioni, indefectibile corruptioni: Deum, mentem fecit igneam Democritus, qui miror quod non addiderit mundum huiusce ignis aut fumum esse, aut cinerem: Deum, hoc est, rem omnium quammaximè necessariam, in fortuitam, ac temerè sibi occurrentium atomorum complexionem refudit Epicurus, & ex promiscuâ corpusculorum compage eum constituit, qui expers est mixturæ & corporis: Gentilium vulgus in Marte, Baccho, & Venere exemplaria adorans vitiorum plenissima, sua nedum excusare, sed & commendare vitia putat, dum ea iactare in superos potest, & diis communia prædicare. Sunt qui imberbia, & pubescentia; sunt qui barbata, & canescentia; sunt qui formosa, sunt qui deformia; sunt qui aurea, sunt qui lapidea, sunt qui lignea coluerunt Numina, nihilque fuisse adeò infimæ notæ, & conditionis, quod non potuerit numinis loco haberi, id certè testantur Phœnicum serpentes; Thebanorum mustella; Ægyptiorum allia, & cæpæ, non sine humanæ opprobrio, & diuinæ ludibrio dignitatis. Romana Respublica æquè olim

ō erroris,

erroris, ac nunc magistra veritatis, verita ne deorum congerie obrueretur; si quemadmodum ipsa toti præsidebat orbi, ita ipsi totius orbis numina præsiderent, non erubuit ferre legem, quæ Deos alios coli prohiberet, quàm quos Patres Conscripti iussissent; adeò superbiit irreligiosa senatus illius auctoritas, vt sui iuris voluerit esse vel cœlum quidem, suisque sanctionibus Deos etiam ipsos contineri. Si tot mundos verus Deus condidisset, quot falsos Deos desipiens homo credidit, plures haberet orbis mundos, quàm mundus homines: si tot protulisset monstrosos natura fœtus, quot ars superstitiosa monstrosas protulit deitates; nulla vniuersi plaga aut varietate monstrorum, aut multiplicitate cederet Africæ: vt non immeritò præmiserim nullam esse gentem, quæ fidei, & Theologiæ lumine destituta nouerit, qualem habere Deum deceat; & quando apud antiquos sic viluit deitas, nil profectò mirum quòd verum numen se absconditum mallet, suámque respueret prodere deitatem in tot falsarum deitatum vile consortium. At postquam fidei splendor superstitionis cuiuscumque fugatâ caligine ad inaccessibilem, quam Deus inhabitat, lucem theologicæ considerationis oculo aperuit aditum, proh quàm facilè innotuit, quale habeat religio numen, qualem creatura Creatorem, qualem mundus Deum; & quàm promptum pariter mihi est, atque expeditum in præsenti theologica prolusione præfati, qualem habere Deum deceat.

Decet scilicet vnum habere, non plures: Vnum vnitate essentiæ, non subsistentiæ; naturæ, non personæ: Vnum vnitate, qua in se indiuisus nullum habet Cæsarem, cum quo diuidat imperium; nullum aliud numen, cum quo diuidat deitatem; nihil sibi simile, cum quo diuidat perfectionem. Vnus Dominus est, qui omnia possidet; vnus artifex est, qui omnia efficit; vnus legislator est, qui omnia regit; vnus omnia est, vnus Deus est; nec Deus est, si non vnus, dicente Boëtio, omne quod est, tandiù manet, atque subsistit, quandiù est vnum; sed interit, atque dissoluitur pariter atque vnum esse desistit. Regnum in se diuisum propinquum est ruinæ: annon erit ruinæ propinquius diuisum in se numen? vt potè in quo diuisæ voluntates discordias parient, diuisæ mentes gignent schismata, diuisæ potentiæ sceptra dimidiabunt. Deitas quæ multitudinem admittat, quæ numerari patiatur, non nisi contemptui esse potest, illoque excipienda risu, quem Prudentius poëticè, verè tamen expressit.

De consol. lib. 3. Prosa 11.

Sunt duo? sunt: igitur cur non sunt multa Deorum
Millia? cur numero deitas contenta gemello est:
An non in populos diuersa examina Diuûm
Fundere erat melius, mundumque implere capacem
Semi-Deis passim nullo discrimine monstris?

Negas adhuc Deo vnitatem? Ne eodem in spatio plura numina confundas, congeris eidem negare immensitatem, qua omnibus in spatiis est, & non inclusus; omnia extra spatia, & non exclusus; omni extensione maior, & non extensus; omnia mouens, semper immotus. Nobis noua vbi, noua loca succedunt; diuinum vbi vbiquitas est, qua omnia loca complectitur, atque vltrà omnia in se ipso est, & quamvis ei cœlum sedes sit, non tamen sine cœlo sedis indiguit; sed ipse semper sibi fuit, & locus, & sedes. Antigonus quam de sua præsentia opinionem tremido conceperat animo designaturus dicere consueuit. Me præsentem quot comparas? Sed quàm multo maiore iure cuilibet creaturæ in diuinæ immensitatis obsequium dici possit. Deum præsentem quot comparas? Antimachus de Platonis præsentiâ gloriabundus erupit aliquando in emphaticum illud elogium: Plato mihi vnus ad instar omnium: at quid homo affectet cæterorum præsentiam; nunquam adeo solus esse potest,

quin

quin Deo præsente fruens valeat altiùs gloriari: Deus mihi vnus ad instar omnium; omnium ad instar Principum, omnium ad instar numinum: Nec est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis; ita enim adest, vt abesse non possit; ita adest vt suo nos intuitu, suâ nos virtute, suâ nos substantiâ penetret; nosque sibi triplici inexistentiæ modo, quasi triplici vbique nexu deuinciat. *Deut. 4.*

Huic intimæ inexistentiæ & incircumscriptæ ad quæcumque loci spatia præsentiæ alia non impar respondet ad quæcumque spatia temporis, qua constituitur Deus æternus, nimirum realiter cuicumque imaginariæ durationi, indiuisibiliter cuicumque diuisioni, permanenter cuicumque successioni coëxistens: absque infantiâ primâ semper ætate florens, absque senio antiquitate gaudens. In nobis à momento pendet æternitas, in Deo æternitas momentum est, sed momentum ad omnia futura posthumum, ad omnia anteacta primogenitum. Fons est, ex quo omnia fluunt tempora, nec decrescit; oceanus est, in quem eadem omnia refluunt, nec redundat; nunc est, semper stans; instans est, semper durans; duratio est, semper tota simul; cui si annos, si lustra, si sæcula, si æuum conferas, prætereunt singula atomorum in morem, & fulgure citiùs auolant. Hæc vnitatis, immensitatis, æternitatis, admirabilia quantumlibet, lineamenta, prima tantum rudimenta sunt proludentis, qualem habere Deum deceat.

Altiora prolusionis argumenta suppeditat altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ, qua Deus vno mentis cernit in ictu quæ sint, quæ fuerint, veniantque sine memoria præteritorum; sine præscientia notitiam habens futurorum; illa protrahens, ista anteuertens, vtraque sibi ob oculos æquè præsentia constituens. Sine sigilli violatione secreta cordium rimatur; sine libertatis læsione arbitrij consilia permeat; sine vllâ sapientiæ res altissimas per altissimas causas attingentis iniuriâ inferiora quæque, & minutiora considerat. Conditionata absoluto, variabilia inuariabili, temporalia æterno, contingentia necessario actu comprehendit. Continet perfectissimæ artis ideas, æternæ legis sanctiones primæ veritatis regulas, intellectualis cuiuscumque virtutis prærogatiuas. Mala scit, sed non approbat; entia rationis facit, sed non fingit; vilia cognoscit, sed non vilescit. Ex creati cuiuslibet obiecti supercomprehensione ab obiecti increati comprehensione minimè retardatur; imò in hac sola quiescit, hac sola beatur, vnâ suâ luce diuinus oculus satis pascitur, vno suæ essentiæ speculo species diuina satis reflectitur; scilicet in se solo intelligibilitatem Deus habet propriæ intelligentiæ parem, & scibilitatem suæ omniscientiæ adæquatam. *Boët. de consol. lib. 5. Metr. 2.*

Omni-scientem intellectum æmulatur omni-volens appetitus, qui sicuti inuenit omne ad intra bonum, ita inueniat licet ad intra omne sui amoris illicium; vt tamen inueniat etiam ad extra quod amet, bonitatem ad extra profundit; vtque in omnigenum amorem erumpat, omnigenam communicat amabilitatem; vt libertatis, ac necessitatis in se iura componat, illam à contingentia, istam à violentia reddit immunem. Deum porro cum esse scito, cuius libertas actus est, non potentia ad opposita; cuius decreta omnem ad extra causant, nullam in se habent futuritionem; cuius efficacia non patitur resistentiam; cuius inefficacia non redolet imbecillitatem. Creatum arbitrium prædeterminat, non vt cogat, sed vt exerceat; non vt captiuum tradat, sed ne relinquat otiosum. Præcipiendo dat vires implendi, quod præcipit; prohibendo docet vitare, quod prohibet; permittendo non est reus culpæ, quam permittit; consulendo tribuit sæpe quod consulit, auxilioque consilium præuenit; operando nec laborat ipse, nec labore indiget alieno; optimè semper eligit, quamvis non semper optima, aliquid desiderat, quamvis nihil spe-

ret; omnivolens est æquè ac omnisciens, quamvis non velit omnia, quæ facit.

Omniscientis intellectus, & omnivolentis arbitrij insignia si quasi in vnum coalescant, prouidentia consurgit, quæ tot habet testes, qui ipsam proferunt, quot creaturas, queis prouidet; & dum seruat impios, à quibus contemnitur, curatque incautos, à quibus negligitur, etiam aduersariorum suffragiis comprobatur, iaculisque defenditur, quibus impetitur. Deerit ordo vniuerso; deerit culpis pœna, virtuti merces, homini spes, animæ immortalitas, si desit Prouidentia Deo. Hæc, tanquam naturæ magistra, docet ipsam non otiari, nec otiosum quid pati, studere compendio, nec pluribus vti, vbi pauciora sufficiunt; res omnes arctissimo quasi amicitiæ vinculo colligare, nec vllum admittere vacuum, cuius interiectu talis colligatio dissoluatur: discordia inter se elementa ad concordiam erudit; ignis edacitatem retundit, vt aerem ambiat innoxius; aquarum congregationes intra littora continet, ne absorbeant aridam: variis temporum vicibus certas leges, errantibus astris fixas periodos præscribit; omnibus numerum, pondus, & mensuram constituit; adeo vt inexcusabiles iam prorsus sint, & derisione duntaxat digni ob fatuitatem, aut vexatione ob impietatem.

Qui in fortunæ iam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moueri?

Eadem tanquam gratiæ ministra sine personarum acceptione supernaturalia dona inæqualiter diuidit, & seriem prædestinationis fortiter, suauitérque: disponit fortiter factam dispositionem ostendit infallibilitas, qua prædestinati suæ tum inconstantiæ, tum infirmitatis immemores gloriam consequuntur: Suauiter factam suadet connaturalitas, qua voluntate, imò & voluptate ordinem prædestinationis exequuntur: Habet quippè prima causa in suæ sinu omnipotentiæ varios operandi, varios determinandi modos variæ variarum rerum conditioni accommodatissimos; habet pro causis liberis modum liberum, cui creatum arbitrium suauissimè obsequitur, & cum nostra voluntas melius in Deo se habeat, quàm in se ipsâ; eâdem suauitate à Deo determinatur, qua ipsa se primò determinaret, si primi determinantis prærogatiuam sortiretur: At vnicum non est diuinæ prouidentiæ priuilegium, quod fortis simul sit, & suauis: non minorem sibi aut commendationem vindicat, aut admirationem, quod munifica simul sit, & remuneratoria; ex gratia simul, & ex debito. Qualis enim eâ maior munificentia simul, & remuneratio; quæ non labore, non certamine, non cursu, non merito præuisis, eligit tamen ad beatitudinem, quæ denarius est impigrè laborantium, quæ corona est legitimè certantium, quæ brauium est strenuè currentium, quæ præmium est egregiè merentium. Quid eâ liberalius, & regium magis; quæ Dei dona facit esse nostra merita; quæ leue tribulationis momentum computat ad gloriæ pondus æternum; quæ peccati detrimentum vertit in pœnitentiæ emolumenta: quæ præmiat vltra condignum absque prodigalitatis vitio; punit citra condignum absque vindicatiuæ iustitiæ præiudicio; ante bona opera præuisa prædestinans promouet exercitium beneficentiæ; ante mala opera præuisa non reprobans amouet inclementiæ suspicionem. O miram supernaturalis prouidentiæ œconomiam, nullis vnquam laudibus satis celebratam, nec dignis alibi lineis expressam, quàm duobus illis in libris inter secretiora diuinæ mentis penetralia reconditis; quorum alter liber est vitæ, in quo prædestinatorum pretiosa nomina, & actiones aureas, auroque probatiores misericordia delineat: alter liber est mortis, in quo catalogum reproborum, ipsorumque culpas stylo quasi ferreo sculpit vltrix iustitia: Illius in capite coruscant gloriosa Christi Domini insignia; iacet istius in limine luciferi damnata memoria.

ria. Vtrumque volumen impressum est indelebilibus, æternisque characteribus, quos nulla potest ætas eradere, nulla ars inuertere; vtrumque occultis, ac peregrinis signatum est notis, quas nullus potest obtutus discernere, nulla peritia dignoscere extra statum illum omnium bonorum aggregatione perfectum.

Vbi vnita creato intellectui increata substantia, & quidquid in se ipsa continet intelligibili effluuio dispertiens infirmum humanæ mentis oculum ad solis æterni iubar acie irretortâ sustinendum roborat, eâdemque gloriâ, qua incautus scrutator opprimitur inscrutabilia quæque mysteria beatissimè manifestat. Vbi relucet substantiale deitatis lumen in accidentali gloriæ lumine, ex quo licet inæquales vibrante radios iuxta inæqualia merita quilibet tamen beatus splendorem haurit adeò eximium, vt nullius penitus erroris, nulliusque ignorantiæ interiectâ nubeculâ omnem veritatem proprio vel statui, vel appetitui congruentem elucidet. Hic creaturarum in speculo ænigmaticè attingitur diuina essentia, mutatis ibi vicibus in diuinæ essentiæ speculo creaturæ conspiciuntur, & quod olim Plato affirmauit sublunaris mundi gemmas cœli esse quisquilias comprobatur in creaturarum cognitione, quæ hic pretiosa est, ibi vilis; & diadematis, quo beata mens coronatur, quisquiliæ potiùs, quàm gemmæ, dicente Augustino. Qui te, & illa nouit; non propter illa beatior, sed propter te solùm beatus: Neque enim potest creaturarum notitia non vilescere, vbi increata veritas possidetur, & proprio in fonte degustatur; vbi nec attributorum infinitas, nec Trinitatis dignitas, nec diuinitatis maiestas occultatur, vbi vis tota intelligendi amplissimè expletur, & latissimè exceditur. *Lib. 5. Conf. c. 4.*

Deus quippè se videndum tribuit, non comprehendendum; cognitione sibi proportionatâ, non sibi commensuratâ; eiusdem cum se ipso ordinis, non eiusdem cum se ipso perfectionis attingi se finit. Facilius fuisset Augustino oceanum exhaurire & semipalmari inferre fossulæ; facilius Heraclito solem palmo dimetiri; quàm creatæ alicui intelligentiæ etiam totis diuinæ omnipotentiæ conatibus eleuatæ non solùm increatæ naturæ, aut oceanum, aut solem; sed nec alicuius increatæ perfectionis, aut riuum vt ita dicam, aut radium omninò complecti: Minor est diuinæ vel omnipotentiæ, vel misericordiæ comprehensione, cuiuslibet vel creaturæ producibilis; vel miseriæ subleuabilis plena notitia; & Deo comprehendendo impar est quidquid Deo minus est. Incomprehensibilia sunt iudicia eius, quanto magis ipse incomprehensibilis? Nullo loco comprehenditur eius immensitas, nullo tempore eius æternitas, nullo amore eius bonitas; quanto magis nullâ intellectione eius cognoscibilitas? Desineret infinitus esse, si posset scientis cognitione finiri; desineret perfectissimus esse, si posset incomprehensibilitatis perfectione carere; desineret lucem inhabitare inaccessibilem, si comprehensionis accessum pateretur. Proh quàm bonum est beatis mentibus in obiecti beantis penetratione deficere; Deum non tam sibi illabentem, quàm se ipsas absorbentem experiri; & quem totum intellectuali acquisitione possident, eundem totaliter possidendum contemplari? *Rom. 11.*

Proh quàm gloriosum est disertissimis cœlestis Areopagi oratoribus in incomprehensi Regis admiratione obmutescere? Et aut nullum formare verbum, aut diminutum, & truncum, quo non essentur Deum, sed ipsum ineffabilem balbutiendo magis, quàm loquendo fateantur, votaque sua non Ignoto, vt olim Athenienses, sed inenarrabili, & innominato Deo sacrent. Polleant quamvis dono linguarum, omniaque calleant idiomata; non est quod conentur Dei nomen reperire; quandoquidem qui omnia nominat, & vocat etiam ea, quæ non sunt, omnium nominum significationem exsuperat, adeò vt ipsemet de propria appellatione sciscitatus per ænigma respondeat sibi nomen esse, qui est. Malè so- *Rom. 4.*

 nat,

nat, si ab humanis ad diuina transferatur vulgatum illud, conueniunt rebus nomina sæpè suis, & potiùs quod Licinius aliquando de Scipione maiore iocosè protulit; noli mirari, si corona non conuenit, caput enim magnum est; seriò ad rem præsentem accommodaueris dicendo, noli mirari, si nomen Deo non conuenit, numen enim magnum est; quis enim nomen suppeditet tot significationibus opulentum, quod par sit diuinis prædicatis aptè significandis? Quis nominet perfectiones numero innumeras, duratione æuiternas, præsentialitate immensas, bonitate optimas, dignitate supremas? Quis nominet naturam, quæ extra omne genus existens omne genus perfectionis includit, & in Trinitate adoratur etiamsi singularis? Quis nominet personas, in quibus oppositio commoda distinctionis affert, nec infert discordiæ semina; distinctio tribuit numerum, nec adimit vnitatem; solitudinem arcet societas, nec contemptum parit familiaritas? Quis nominet intellectum, qui concipiendo generat; quis voluntatem, quæ vnicum actum eliciendo amorem mutuum producit? Quis tandem aliquid nominet? Vbi quidquid est, est incomprehensibilitatis, & ineffabilitatis iure innominabile. Neque tamen abstinendum propterea est à diuinorum nominatione; imò nihil frequentiùs nominandum est eo, quod non potest satis nominari: Et ecce in Deo vno, immenso, æterno, omnisciente, omniuolente, prædestinante, beante, incomprehensibili, ineffabili, innominabili, pro mea tenuitate adumbratum, quod proludere contendebam.

Qualem habere Deum deceat.

PROLVSIO

PROLVSIO SCHOLASTICA IN TRACTATVM SECVNDVM, DE DEO TRINO.

AVDACES fortuna iuuat, canebat ille. Sapientia fortunam ridens, complectitur pauidos, gaudetque pleno timoris animo: Initium quippè sapientiæ timori consecrat sacrum vatis omnium sapientissimi oraculum. Hicque occurrit mihi illicò ex augustissima Triade auspicatissimum sapientiæ initium, faustumque præludium; dum ex eâdem paratur solenne timoris auspicium, & insigne formidinis argumentum; cuius Symbolum est, quod Seraphim nequeant tribus diuinis personis se sistere, quin duobus alis velent, & obtegant maiestatem; quod Magi cætera, quæ coram Pharaone Moyses præstabat, mirabilia æmulantes in tertio quocumque signo deficiant; quod inter Transfigurationis Dominicæ beatissima gaudia, dum Trinitatis mysterium voce cœlitus delapsa insonat, Apostoli contremiscant: & vt theologica magis, magisque ad rem nostram accommodata timoris indicia proludamus. Processio, notio, spiratio, innascibilitas, inspirabilitas, circuminsessio, aliaque huiusmodi innominata extra hanc materiam nomina, nonne, dum insueto sono percutiunt aures, insucto metu concutiunt mentes? & ne facile, ac passim obuium personæ vocabulum metum leniret, monet Augustinus dictum esse tres personas, non vt illud diceretur, sed vt non taceretur; adeò vt solâ non tacendi necessitate vox aliqua familiarior, & à timoris suspicione remotior accommodari possit diuinæ Triadi. At si in ipso nominum cortice impressa sunt timoris vestigia, quis eiusdem incrementa non sentiet in medulla Mysterij? Dent timendi experimentum miserrima illa capita, quibus summa pernicies fuit non timuisse: Dent Sabelliani, qui Deum trinonymum censentes, non trinum; ne ipsum quidem Trinitatis nomen satis agnouerunt, & in re turpissimè errarunt altercando de nomine: Dent Priscillianistæ, qui Trinitatis Trinitatem inducentes, addentesque Trinitati Personarum Trinitatem essentiæ in Polytheismum temerè deflexerunt: Dent Arriani, qui inficiantes personarum consubstantialitatem Trinitatem vel ex Deo, & creaturâ conflarunt, vel ad vnius personæ deduxerunt angustias: Dent Ioachimistæ, qui Trinitatem popularem facturi tres diuinas personas vnum esse Deum eo solùm modo, quo plures homines vnus sunt populus, declamarunt. Vestra hæc, ô heretici, insipientiæ portenta quid aliud prædicant, quàm timore vacuos, audaciáque redundantes animos; quid aliud dolendo nimis argumento demonstrant, quàm, vbi benigno non fruitur timor hospitio, dirum pati exilium sapientiam, cuius ille in difficilioribus præsertim mysteriis fidus Achates est, & comes indiuisus. Neque hic commendo vilem illum timorem, & languidum, qui inerti otio intelligentiam hebetat; sed nobilem illum, & feruidum, qui charitatis flammâ sciendi ardorem excitat; qui non diffidentis animi vitium est, sed obsequentis officium; non abiecti, iacentisque ingenij socordia, sed docilis, & versatilis ad omnia mentis prærogatiua. Huiusce timoris beneficio, & priuilegio feliciter

Lib. 5. de Trinit. cap. 9.

ô 4

apparent plura Trinitatis monumenta, tum in naturæ amplissimis tabulis adumbrata, tum in Sacræ Scripturæ paginis exarata distinctiùs: Sunt enim creata natura, & diuina Scriptura duo quasi volumina, quorum in altero discursus, in altero fides plures discernit Trinitatis characteres vel naturalium effectuum, vel supernaturalium reuelationum ministerio descriptos. Duplici hoc ex volumine tertium quoddam consurgit; Theologia scilicet, quæ supernaturalibus suffulta principiis, & naturalibus innixa ratiocinationibus, naturam simul, fidemque componit, & quasi naturæ catenis, vinculisque discursus intellectum captiuat in fidei obsequium. Hunc ausim dicere Apocalypseos librum illum scriptum intus & foris; intus per principia fidei vtpotè interiora magis, atque latentia; foris per principia naturæ, vt potè apparentia magis & exteriùs elucentia. Tribus hisce in libris fas est, & facilè vario characterum apparatu miris, sed veris modis descriptum lectitare Mysterium Trinitatis, timore illo, qui initium sapientiæ est, præeunte, & facem præferente.

Aperio naturæ librum, cuius omnis pagina, omnis scilicet creatura Deo plena est, & Trinitatis signata vestigiis. Perlege in primis paginis rerum productionem ex nihilo, diuisionem lucis à tenebris, separationem aquarum ab aquis. Perlege terram suis libratam ponderibus sistere pendulam, & immotam; nec vllo aut innatæ grauitatis, aut extraneæ virtutis impulsu diuelli: Iacent, & suauissimâ gaudent quiete eius in gremio tum maria, tum flumina in globum coëuntia terraqueum: Hunc vel circumdant, vel coronant regiones aëreæ; de quibus iure dubitaueris, sintne varietate magis, an vtilitate conspicuæ? Enim verò in volucrum, in meteororum, in ventorum diuersitate quàm variæ? In roris efformatione, in pluuiarum opportunâ effusione, in placidis zephirorum afflatibus quàm vtiles? Ad altiores paginas attollo oculos, & ad superiorum orbium characteres; quibus describuntur errantes sine errore Planetæ; Cœlo affixa, & per totum vniuersum sparsa tum solis, tum syderum lumina; velocissimi motus, oculumque etiam linceum citatissima rapiditate fallentis, quibus tamen testudineam etiam tarditatem dimetimur; calidi influxus frigidis, siue humidis temperati; inæqualium temporum æquales vicissitudines; dierum, ac noctium mutuæ vices. Nec ad vlteriores paginas progredior, dum hæc omnia, & singula in se abundè continent, & contemplanti ostendunt, imò ostentant vestigia Trinitatis. Trinitatis vestigium est, quod omnia sui auctoris potentiam, sapientiam, bonitatem inferant; quarum altera Patrem, altera Filium, altera Spiritum sanctum speciali appropriatione demonstrat: Trinitatis vestigium est, quod quælibet creatura vt plurimùm in operatione versetur; numquid enim creaturis operantibus creator otiabitur? Fuisset verò totam per æternitatem quodammodo otiosus, si personarum triadem constituentium productione caruisset. Trinitatis vestigium est, quod mutuo inter se nexu & innati cuiusdam amoris vinculo res creatæ copulentur; nunquid enim creatis rebus se mutuò diligentibus rerum creatarum auctori amor deerit? Deesset autem, si negatâ Trinitate negaretur Patrem inter & filium mutui amoris fœtus Spiritus sanctus. Neque verò Trinitatis vestigiis tota duntaxat creaturarum collectio, sed plures etiam singillatim creaturæ decorantur. Vno, eodemque in sydere lux, calor, & motus: Vnus, idemque sol meteorico prodigio in pareliis triplicatus: Vna, eademque aqua in fonte scatens, in omnem effluens, in mare confluens: Vnum, idemque aëris spatium tres diuisum in regiones: Vnus, idemque superlunaris orbis tres diuisus in cœlos: Vna, eademque Angelorum Respublica tres diuisa in Hierarchias: Vna, eademque Hierarchia tres diuisa in Choros, quid aliud sunt, quàm trium vnitatis, trinitatisve vestigia? Et ne extra hominem quæratur quod egregiè elucet in

homine,

homine, mundoque ex grandiore petatur quod maximè eminet in Microcosmo, se ipsum quisque consideret, & libenti, volentique animo patiar mendacij notam, quoties non se totum inueniet indiciis, & vexillis quasi Trinitatis longè conspicuum, ac illustrem. Si ad animam consideratio dirigitur, ecce in vna substantia trinam formam, rationabilem, sensibilem, vegetabilem. Si ad corpus, ecce in vna entitate trinam dimensionem, longitudinem, latitudinem, profunditatem: Si ad affectiones, ecce in vno subiecto trinam potentiam, intellectiuam, volitiuam, memoratiuam: Si ad vitales actus, ecce cuiuslibet actus trinam causam, animam, potentiam, obiectum. Si denique placeat naturales scientias perpendere, singulæ occurrunt aliquo insignitæ vestigio Trinitatis: Dialectica tribus propositionibus syllogizat; Physica tria principia corporis naturalis enumerat; Metaphysica trinum in suo obiecto transcendens, vnum, verum, bonum recenset; Moralis triplicem actuum speciem, bonam, malam, indifferentem explicat; Mathesis non solùm tres angulos, tresque lineas vnum in triangulum copulat, sed in super in circulo, quæ potissima ipsius figura est, triadicum quid repræsentat; in circumferentia videlicet, & centro primam quodammodo, ac secundam personam; continet quippè circumferentia in gremio centrum, quasi Pater in sinu filium; in lineis circumferentiam centro iungentibus tertiam personam, quæ duarum aliarum coniunctio, & nexus est. Vnico verbo rem expedio cum Philosopho, omne totum in tribus ponimus: omnia principium, medium, finem; omnia incrementum, consistentiam, decrementum; omnia trinum habent numerum, adeò vt iure in naturæ adagium transierit, omne trinum perfectum. Certè vberiora vix poterant Trinitatis vestigia in naturæ volumine desiderari: Nec mirum quod his fortè vestigiis inhærens antiquitas ternarium numerum vt sacrum veneraretur, eóque maximè vteretur in sacrificiis: Quod his fortè rudimentis edoctus Trismegistus indicauerit Trinitatis Mysterium illis vocibus, Monas genuit Monadem, & in se ipsum reflexit ardorem: Quod his fortè ex seminibus pullulauerit Serapidis illud oraculum *Primo de cælo.*

Principio Deus est: tum sermo, & Spiritus istis
Additur: æquaua hæc sunt, & tendentia in vnum.

Age iam si in naturæ libello adeò abundè se produnt tanti arcani prima lineamenta; quænam eiusdem monumenta ex libro Sacræ Scripturæ non erumpent? Hic inopem me copia facit, & sicuti

Vnda impellitur vndâ;
Vrgeturque eadem veniens, vrgétque priorem.

Ita non aliter multiplici auctoritatum se cateruatim vrgentium turbine quasi & pondere mens iactatur, obruiturque; nisi sacro quodam timore firmata multitudinem veneretur; & pauca ex multis in sacro textu Trinitatis testimonia percurrat, quæ, vt vel in ipso limine suam commendent affluentiam, in vnâ primâ pagellâ geminantur. Primum sacri textus vocabulum, in principio, verbo tribuitur, vt verificetur quod verbum ipsum ore prophetico enunciat; In capite libri scriptum est de me: Creauit Deus, Patri debetur, cui solet potentia appropriari: Spiritus Dei ferebatur super aquas, ipso etiam vocum sono Spiritum sanctum exprimit. Sisto in eâdem primâ pagellâ: vidit Deus quod esset bonum, & ait; ecce in Deo singulari vnitatem essentiæ: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; ecce pluralitatem personarum; quàm enim insulsè & incongruè fuisset Deus locutus, si solitarius existens alias personas in sui operis consortium aduocasset. Sed ne sacra testimonia meo in ore propemodum vilescant, ac sibi congruâ maiestate, dignitatéque *Gen. 1.* *Psal. 39.*

priuentur

priuentur, ea quæso nobilioribus linguis, & grauioribus prolata verbis accipite. Primùm autem Angelorum lingua prosiliat; Clamant Seraphim
Isa. 6. alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, & à voce clamantis commota sunt superliminaria cardinum, vt vel clamoris energiam, vel mysterij maiestatem superliminaria ipsa sensisse vi-
Psal. 32. deantur. Succedat Angelis Regius Psaltes, & mysterium concinat Trinitatis, Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis vir-
Psal. 109. tus eorum. Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Eloquatur hoc idem diuinorum eloquiorum fidus interpres Moyses, idque testetur se ex ipso ore altissimi didicisse, dum Deum audiit clamantem.
Exod. 3. Ego sum Deus Patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob. Clarius proferat oraculum Ioannes: Hausta de Christi pectore eructans veritatum fluenta; tres sunt, qui testimonium dant in cœlo Pater,
1. Io. 15. Verbum, & Spiritus Sanctus; & hi tres vnum sunt. Concludat gentium Doctor insignibus illis verbis ex ipso, per ipsum, & in ipso sunt omnia; talisque pluralitatis vnitatem explicet, ac singularitatem addendo, ipsi
Rom. 11. gloria in sæcula. Accerserem, nisi id Auditorum integerrima pietas, & sacra eruditio prohiberet, in Patronos eiusdem veritatis omnes diuinarum litterarum interpretes, excitarem plenissima Sanctorum Patrum agmina, quorum vel doctum de cœlo calamum, vel fusum pro cœlo sanguinem; vel in vita oracula, vel in morte miracula nulla non Prouincia inhospita quamvis, & longinqua suspexit.

Peruolutis naturæ, & scripturæ libris ad Theologicum, quem ratiocinatio simul, & reuelatio delineant, admoueo mentem prolusionémque deduco; & mysterium cuius natura signauit vestigia, scripturáque exarauit testimonia, in Theologiâ clariùs, pleniúsque descriptum exhibeo. Vt omnia sapiant Triadem, diuidit theologicus liber doctrinam de Triade tres in partes; quarum in primâ ea, quæ sunt diuinis personis communia; in secundâ ea, quæ singularum personarum sunt propria; in tertiâ ea, quæ sunt personas consequentia, perpendit. In iis, quæ sunt personis communia mirum, quàm bene appareat identitas suppositorum in essentia cum distinctione eorumdem ab inuicem, nec violetur regula dialectica identificans inter se quæ sunt eadem in tertio: Quàm benè enumeretur quatuor reales relationes, nec inducatur rerum realiter distinctarum quaternitas: Quàm benè cohæreat cum numeri imparitate omnimoda æqualitas; cum personarum Trinitate processionum dualitas. Hisce verò in processionibus quid non licet intueri? Hic essentia in aseitate consistens abalietatis est radix, & persona procedens suo est coæqualis, ac coæterna Principio: Hinc Conceptio generationem non præcedit, & generatio mente, non ventre consummatur: Hic exercetur inauditus loquendi modus, qui totus in intellectione perficitur; & insueta dicendi vis, quæ ipsâ dictione producit personam, cui dictio fit. Mirari iam desino, quod noster sermo in Sacramentis operatorius sit; quando etiam ab æterno tam benè operatorius sermo fuit: Quod in vniuersi creatione Deus dixerit, & facta sint; quando etiam quod genitum est non factum ex eo, quod Deus dixerit, perfectum est. Absit hinc illud, loquere vt te videam; quandoquidem vnicum, quod Deus loquitur verbum, nec ocu-
1. Cor. 3. lus vidit, nec auris audiuit. Absit huic verbo inscribere, volat irreparabile; quandoquidem permanens prorsus, firmumque subsistit, & nullum ei silentium succedit, quia æternum est. Neque diuinæ pelagus infinitatis hoc infinito licet verbo totum exhauritur, haud tanto effœta est fœtu diuina fœcunditas: Ne voluntas intellectui cedat, quantum terminum iste dicendo producit, tantum illa producit diligendo, dum in Patre, & filio fœcunda inter vtrumque constituit substantialem amoris nexum Spiritum sanctum. De hoc amore ne proferas, quod de amore mundano decantatur.

Non benè conueniunt, nec in vnâ sede morantur
Maiestas, & amor. Ouid. lib. 3. Metam.

Quinimò diuinus amor ipsa diuina maiestas est; & minus dignè se se diuinæ personæ diligerent, nisi se se propriâ diligerent maiestate. In duabus personis duplicem amorem ne quæras; esset amor vterque diminutus, si duplex; & vbi vno omnia dicuntur verbo, vno omnia diligi amore necesse est. Non minùs saporis habent, & iucunditatis ea, quæ pertinent ad singulas personas, in quibus si attigero quænam in ipsis personarum nominibus contineantur insignia, satis indicauero quid latere possit in rebus importatis per nomina. In prima persona eminet præ cæteris nomen Patris, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur; cuius fœcunditas in facundia consistit; cuius filius adultus nascitur, & nec ætate crescit, nec sapientiâ: Si gloria est Patris filius sapiens, gloriosiorem excogitet Patrem quisquis excogitare poterit filium sapientiorem. Patris nomine vniuersalius est, non nobilius nomen principij, quod fontalem quandam, ac vniuersalissimam cùm ad intra, tum ad extra virtutis actiuæ perfectionem significat; & cum ab alio principio Patrem esse non sinat, ipsum non puro numerantis arbitrio, sed proprio rei numeratæ merito primam personam esse conuincit. In secunda persona Verbi, & imaginis nomina omnem in me admirationem præoccupant. Verbum quod sine sono formatur; quod visione, non auditione percipitur; quod loquentis conceptum non modo, sed substantiam, ne dum repræsentat sed continet; eiusdemque insuper loquentis speculum est, & imago. Superbiit Macedo, dum in propria etiam imagine affectans singularitatem, vnius Apellis penicillo sua committebat lineamenta; ac cuiusnam Apellis artem ad se ipsam adumbrandum æternus Pater eligeret? Debuit idcircò supplente artem naturâ naturalem sui exprimere imaginem; vitalem effigiem; exemplar penè dixerim geminatum, ad prototypi identitatem magis, quàm assimilationem. Hisce nominibus argumenta admirationis addant tertiæ personæ nomina, amor scilicet, & donum. De hoc amore existimauerim locutum esse Dionysium, dum amor, inquit, est circulus bonus de bono in bonum perpetuo reuolutus; optimus profectò circulus à Patre in filium, à filio in Patrem circa idem diuinæ essentiæ centum ab æterno reuolutus, & in æternum reuoluendus de eodem crediderim locutum esse Bernardum dicentem, lex Domini charitas est, quæ Trinitatem in vnitatem quodammodo cohibet; præclara amoris vis omnipotentis valens cohibere personas, plus quàm strictissimus nodus ad identitatem vsque deuinciens. Increati supra creatum amoris eminentiam obstupesce; si creatus aut pares inuenit amantes, aut facit; increatus nullâ paritate contentus in idem vnit, in vnum identificat: Huiusce sublimem dignitatem si vel leuiter agnouisset Philosophus, non vtique scripsisset, Iupiter amare non suscipit, nec alienum fore duxisset, si quis dixerit Iouem amare. Absoluat diuinarum personarum nomina omnia, & impositâ quasi coronide concludat nomen doni, imò fontis donorum, ex quo omnia alia, tanquam perennes riuuli ad irriganda humana corda deriuant: cuius valor nec sub meritum cadere potest nec sub pretium; cuius collatio sine vlla alienatione exercetur; cuius possessio solâ seruitute à nobis comparatur: Hoc dono omnem suam substātiam, omnes suas diuitias Deus elargitur, & tamen nec prodigus est, nec euadit pauperior: Hoc donum necessariâ, non gratiosâ emanatione ad intra procedit, & tamen totius gratiæ ad extra origo est. Verùm quia nescit gratia tarda molimina, ad extremam sui partem prolusio præproperet; ad ea scilicet, quæ personarum in vnitate essentiæ Trinitatem consequuntur, vbi occurrunt potissimè notio, Missio, circuminsessio. Notio est ratio personas diuinas notificans, quamvis vix ipsa innotescat; ad qui-

narium

Ephes. 3.

narium numerum peruenit, quamvis ternario personarum numero respondeat. Missio fit ad terminum temporalem manens in se æterna; per ipsam persona missa à mittente non discedit, persona mittens personæ missæ non imperat: luce meridianà clariùs apparet, quod deliciæ Dei sint esse cum filiis hominum, quandoquidem solenniorem quamlibet alicuius diuinæ personæ missionem ad hominem fieri humanitatis à Verbo assumptio, diuinique Spiritus in Apostolos illapsus comprobat. Circuminsessio explicat diuinas personas sibi inuicem quodammodo insidentes, & ne missioni vnam personam quodammodo ab altera egredientem denotanti opponatur; sicuti ista egressum sine separatione, ita illa mutuam, intimamque inexistentiam sine vlla, aut permixtione, aut confusione significat. Et ecce Augustissimæ Triadis notitiam clariore lumine, illustriore apparatu, vberiore doctrina expressam theologico in libro, quàm in solo vel naturæ vel Scripturæ volumine. Insurgant iam hæreticorum agmina, & euomant ore vipereo dogmata venenata, ignea vibrent iacula, eruantque ipso vel ex erebo astus, mendacia, & fraudes. Præsto sunt in theologiæ libro clypei, quibus huiusmodi tela infringantur; suauissima sanioris doctrinæ pharmaca, quibus venenata dogmata depurentur; promptuaria veritatum, quibus astus omnes, mendacia, & fraudes eludantur. Enim verò Theologia, quamvis ænigmaticæ scientiæ fines non prætergrediatur, ad fugandas hæreseôn tenebras plus, quàm meridiana lux est; & dum in inferiori mundo, quem Deus tradidit disputationi mortalium, versamur, nullum aut firmius, aut dulcius habere potest conditio nostra solatium, quàm Theologica in disciplina, quæ Theologiæ supernæ æmula nobis audiendum porrigit, quod illa præbet videndum, vt testantur illiusmet beatæ scientiæ beati professores. Sicut audiuimus, sic vidimus in Ciuitate Domini.

Psalm. 47.

THEOLO

THEOLOGIÆ ASSERTIVÆ TRACTATVS PRIMVS, DE DEO VNO.

PROLEGOMENA,

In Vniuersam Theologiam.

NVLLO suauiori illicio studiosus animus attrahi, nullo gratiori edulio sciendi appetitus excitari, nullo feliciori omine scribendi auspicium inchoari potest; quàm ex Theologiæ venustate, nobilitate, vtilitate, necessitate, inaugurato exordio: Quidquid in Theologiæ limine exhibeas malè sapidum est, nisi Theologiæ sapiat suauitatem; malè formatum est, nisi Theologiæ referat formositatem; malè natum est, nisi Theologiæ iactet nobilitatem; Theologiâ scilicet minus est, quidquid Theologia non est. Hæc quippè, dum de rebus altissimis, per altissimas causas disserit, altissimum apicem super omnes humanas facultates attollit, & ipsimet beatæ scientiæ penè contermina, quamuis mentibus beatitatem non conferat, explicat tamen; Æternæ felicitatis, in cuius assecutionem allicit, cognitionem impertit; Diuinitatis mysteria, quæ lumine gloriæ illustrantur in Patria, lumine fidei manifestat inuia: Nihil est adeò sublime, quod non attingat; nihil adeò obscurum, quod non elucidet; nihil adeò arcanum, quod non penetret. Immeritò propptereà, nec sine reatu grauissimæ culpæ huiusce Theologici operis prima vel lineamenta, vel ornamenta, aliundè, quàm ex ipsius Theologiæ insignibus prærogatiuis exquirerem. Sit igitur,

CAPVT PRIMVM,

De Theologiæ diuisione & definitione.

1\. THEOLOGIA ex Græca vocabuli origine amplissimam sortita est significationem, cum enim Græcæ dictiones Θεὸς, λόγος, ex quibus Theologiæ vox coalescit; idem sint ac, *sermo de Deo*, tot videtur antiquitas Theologias multiplicasse, quot deos; nisi iuxta Athanasium *oratione contra idola* dicentem: *multitudo Numinum, nullitas Numinum est*, placeat veriùs asserere omni caruisse Theologia, quicumque tentarunt eam habere multiplicem. Huiusmodi Pseudo-Theologos sermonem de Deo, æquè ac Deum ipsum proprio accommodantes arbitrio iure deridet Tertull. loquens ad Romanos, *in Apologet. cap. 5.* illis verbis: *Apud vos de humano arbitratu diuinitas pensitatur, nisi homini Deus placuerit, Deus non erit:* *Homo*

1\. Theologia ex Græco idem est, ac sermo de Deo.

Homo iam Deo propitius eſſe debebit. Propterea de Theologia ampliſſimè ſumpta vix aliquibus in primo paragrapho delibatis, falſas, ac plures Theologias deriſui relinquemus;& veram ſolum, ac vnam præſenti conſiderationi ſubiicietur.

§. I.

Quotuplex ſit Theologia vniuerſaliſſimè accepta?

2\. Theologiæ vniuerſaliſſima diuiſio eſt, in Naturalē, Supernaturalem, & Mixtam.

ASSERTVM: Theologia vniuerſaliſſimè accepta diuiditur in naturalem, ſupernaturalem, & Mixtam: Naturalis ſubdiuiditur in Mythicam, Phyſicam, Politicam: Supernaturalis in Infuſam,& Beatam.Mixta in Moralem,Poſitiuam,& Scholaſticam.Colligitur hæc diuiſio partim ex Auguſtino *6.de Ciuit.cap.5.* partim ex variis Theologis in quæſtione procemiali, ſeu prologo Theologiæ.

Probatur, & explicatur diſcurrendo per ſingula aſſignatæ diuiſionis, & ſubdiuiſionis membra.

Theologia Naturalis ſubdiuiditur in Mythicā, Phyſicam, & Politicam.

Theologia naturalis eſt quæcunque Dei, diuinorumque notitia naturæ viribus benè, vel malè comparata. Theologia Mythica (quod Latinè idem ſonat,ac fabuloſa) eſt illa, qua vel profana antiquitas de falſis Diis plura fingebat, vel Poëſis ſuis Fabulis diuina involuit. Theologia Phyſica, quæ etiam Metaphyſica dicitur, eſt illa, qua Philoſophi naturalis rationis, innatique luminis ductu, & dictamine, plura de Deo rectè diſſerunt: In hac Theologia ex antiquis maximè excelluit Ariſtoteles, & Plato, qui etiam propterea diuini nomen obtinuit. Theologia Politica, ſeu Ciuilis, eſt illa, qua Sacerdotes, ſeu populi Principes leges diuinas, ad diuinum ſcilicet cultum pertinentes, ſanciunt. Prima, vt aiebat *Marcus Varro*, conuenit Theatro. Secunda Mundo. Tertia Reipublicæ, ſeu ciuitati.

3\. Fides Theologica minus propriè dicitur Theologia ſupernaturalis.

Theologia ſupernaturalis eſt Dei, diuinorumque notitia ſupernaturali lumine, vel aliter vtcunque eleuatis naturæ viribus comparata, ſub qua ſignificatione licèt etiam fides dici poſſit ſupernaturalis Theologia, communis tamen vſus obtinuit,vt fides proprium nomen retineat, idque congruentiſſimè: cum enim fides ſecundùm ſe non magis reſpiciat Deum, & diuina, quam aliud quodlibet obiectum reuelabile minùs propriè Theologiæ nomen ſortiretur. Theologia beata eſt cognitio intuitiua, qua Beati in Patria Deum vident. Theologia infuſa eſt ſcientia ſupernaturalis abſtractiua; qua per ſpecies ſupernaturales infuſas,alienas tamen, Deus cognoſci poteſt.

Theologia ſupernaturalis, ſubdiuiditur in beatam,& infuſam.

4\. Theologia mixta ſubdiuiditur in moralem, poſitiuam,& ſcholaſticā.

Theologia mixta eſt, quæ ex naturali lumine, & aliquo ſupernaturali conſurgit, ſiue hoc ſupernaturale ſe habeat tanquam principium, ſiue ſolum tanquam materia, circa quam, vt contingit in Theologia morali inſtruente ad mores conſentaneos præceptis, mediis, & fini ordinis ſupernaturalis. Theologia moralis eſt, quæ tradendo,& explicando regulas bonorum morum homines in Deum dirigit. Theologia poſitiua eſt, quæ ſacras Scripturas explanat, legitimos ipſarum ſenſus præſertim litterales ex varia eruditione, multiplici interpretum verſione, maximè verò ſanctorum Patrum authoritate eruendo. Poſitiua dicitur, vel quia eſt expoſitiua, vel quia ponit potiſſima, eaque firmiſſima fundamenta veritatis; quapropter etiam ab aliis dicitur fundamentalis, ab aliis Græco nomine Thetica , quod in re idē eſt, ac poſitiua. Theologia Scholaſtica, ſeu methodica eſt, quæ ſcholaſtica methodo, ſcholaſticâ ſcilicet diſcurrendi formâ, ſcholaſticâ diſtribuendæ materiæ ſerie, ſcholaſticæ exercitationis beneficio ad Dei, diuinorumque notitiam,mediante diuina fide,deducit. Huic ſoli Thelogiæ in præſenti proludendum, in ſequentibus incumbendum eſt. Pro hac ſola ſtat Theologiæ nomen abſolutè prolatum. Huius ſolius Profeſſores ſimpliciter Theologi nominantur. Huic proximè accedit Theologia poſitiua, præſertim quia Scholaſticæ plura principia, ac fundamenta ſuppeditat. Ipſius tamen Profeſſores non ſolent appellari Theologi; ſed ſacrarum litterarum interpretes, eò quòd ſermonem Dei in ſacris litteris contentum explicent, quod munus interpretis eſt, non propriè Theologi; hic quippe ex nominis etymologia eſt habens ſermonem de Deo, non explicans ſermonem Dei,vbi obiter ex vi nominis occurrit diſcrimen Theologiæ à Sacra Scriptura, quod iſta eſt ſermo Dei,illa ſermo de Deo. Hæc Theologia ab aliquibus dicitur Theologia Chriſtiana, ab aliquibus Theologia Sacra; ſed huiuſmodi nomina communia ſunt Theologiæ tum Morali, tum Poſitiuæ. Ideò Theologia noſtra propriè, & ſtrictè ſumpta,nullo alio nomine melius exprimitur, quàm ſcholaſticæ, ſeu methodicæ.

Sacra Scriptura eſt ſermo Dei, Theologia eſt ſermo de Deo.

§. II.

Quomodo ratione methodi diuidatur Theologia Scholaſtica,ſeu methodica.

ASSERTVM: Theologia Scholaſtica in amplis olim Sanctorum Patrum voluminibus vagè, confuséque diffuſa ratione methodi dupliciter diuiditur, ſeu duplicem methodum ſortita eſt; alteram à Petro Lombardo totam Theologiam complectente,quatuor libris, quos *Sententiarum* inſcripſit,vnde & *Magiſter Sententiarum* dictus eſt; alteram à Diuo Thoma Aquinate,eandem diſtribuente in tres partes, quas *Summam Theologiæ* vocauit. 5.

5\. Theologia ratione methodi diuiditur dupliciter.

Probatur, & explicatur afferendo in particulari vtriuſque diuiſionis, ſeu methodi ordinem.

Magiſter Sententiarum poſt traditam *initio primi libri, diſt.1.* generalem diuiſionem eorum, de quibus Theologia tractat; agit

Methodus Magiſtri Sententiarū.

primò de Deo vt est in se, tum quoad personas, tum quoad perfectiones absolutas. Secundò de Deo, vt Creatore, seu Principio efficiente creaturarum, præsertim rationalium, necnon de istarum motibus in Deum, vel contra Deum. Tertiò de Deo mediatore, & reparatore hominis per Incarnationem, necnon de virtutibus, & præceptis ad huiusmodi reparationem conducentibus. Quartò de Sacramentis, tanquam de instrumentis redemptionis, seu reparationis humanæ; tandem de resurrectione, & glorificatione, ad quam redemptionis beneficio peruenimus. Sicque consurgunt quatuor sententiarum libri, quorum primus continet distinctiones 48. Secundus distinctiones 44. Tertius distinctiones 40. Quartus distinctiones 50.

Methodus Doctoris Angelici.

6. Doctor Angelicus post traditam *initio primæ partis, quæstione proœmiali*, ipsius Theologiæ notitiam, agit primò de Deo secundùm se, & vt principio efficiente creaturarum. Secundò de Deo vt fine creaturarum, præsertim rationalium, & de mediis ad talem finem conducentibus, eorumque oppositis. Tertiò de Deo vt saluatore, & de potissimis instrumentis in ordine ad salutem institutis, scilicet de Sacramentis. Sicque consurgũt tres partes, in quas diuisa est Summa Angelica.

Prima pars.

Prima pars continet quæstiones 119. A quæstione 2. ad 27. explicat Deum vt est in se secundùm absoluta. A quæstione 27. ad 44. Deum vt est in se secundùm relatiua. A quæstione 44. ad 48. de Deo vt creatore in genere. A quæstione 48. ad 65. de Deo vt creatore, seu vt Principio creaturæ purè spiritualis, Angelorum scilicet. A quæstione 65. ad 75. de Deo vt Principio creaturæ purè corporalis. A quæstione 75. ad 103. de Deo vt Principio creaturæ partim spiritualis, partim corporalis, hominis scilicet. A 103. ad 119. de Deo vt gubernante tum res omnes immediatè per se, tum res aliquas mediis aliis, præsertim mediis Angelis, & corporibus cælestibus. Secunda pars, quia in nimiam longitudinem, & molem excrescens, subdiuisa est in duas, quarum altera dicitur Prima Secundæ, id est prima pars secundæ partis: altera Secunda Secundæ, id est secunda pars secundæ partis.

Prima Secundæ.

Prima Secundæ continet quæstiones 114. A quæstione prima ad 6. agit de Deo, vt fine vltimo, scilicet de beatitudine hominis. A quæstione 6. ad 22. de Actibus propriè moralibus, tum bonis ad finem vltimum conducentibus, tum malis ab eodem auertentibus. A quæstione 22. ad 49. de actibus minus propriè, & participatiuè solùm moralibus, id est de actibus partis sensitiuæ, qui communiter passiones animæ nuncupatur. A quæstione 49. ad 71. de Principiis intrinsecis, & elicitiuis actuum moralium, scilicet, de habitibus, ac virtutibus in communi, donis, beatitudinibus, ac fructibus. A quæstione 71. ad 90. de vitiis, & peccatis tanquam de oppositis virtutum. A quæstione 90. ad 109. de principio extrinseco actuum moralium ad ipsos ex parte obiecti instruente, scilicet de legibus. A quæstione 109. ad 114. de principio extrinseco humanorum actuum ad ipsos ex partè Subiecti concurrente, eleuando humanam infirmitatem; scilicet de Gratia.

Secunda Secundæ.

Secunda Secundæ continet quæstiones 189. Agit de virtutibus, & vitiis in particulari. A quæstione 1. ad 47. de virtutibus Theologicis Fidei, Spei, Charitatis, de donis consequentibus, vitiis oppositis. A quæstione 47. ad 171. de virtutibus Cardinalibus Prudentiæ, Iustitiæ, Fortitudinis, Temperantiæ; de aliis virtutibus minùs principalibus ad ipsas consequentibus, de donis correspondentibus, de vitiis oppositis. A quæstione 171. ad 189. de specialibus quibusdam hominis statibus, quibus in ordine ad vltimum finem speciales quædam prærogatiuæ, operationes, ministrationes conueniunt.

Tertia pars.

Tertia pars continet quæstiones 90. A quæst. 1. ad 27. agit de Verbo Incarnato, & Incarnatione ipsa secundùm se. A quæst. 27. ad 60. de Mysteriis Incarnationem consequentibus, & de actionibus Christi in hac vita. A quæst. 60. ad 66. de Sacramentis in genere. A quæstion. 66. ad 72. de Sacramento Baptismi. In 72. de Sacramento Confirmationis. A 72. ad 84. de Sacramento Eucharistiæ. Ab 84. ad 90. de Sacramento Pœnitentiæ; cuius effectibus explicatis, dum eius partibus in generali explicandis incumbit, scriptioni immoritur, & ad beatum finem possidendum euehitur, antequam ad Summæ Theologiæ finem nobis relinquendum perueniat; ne tamen omninò Summæ Theologicæ complementum desideraretur, ad compensanda immaturæ mortis detrimenta, ex ipsius Doctoris Angelici scripto in quartum Sententiarum suppletum est opere, quod propterea nuncupatur Supplemẽtum, & continet quæstiones 99.

Supplementum.

A quæstione 1. vsque ad 29. perficitur explicatio Sacramenti Pœnitentiæ. A quæst. 29. ad 34. agitur de Sacramento Extremæ-vnctionis. A 34. ad 41. de Sacramento Ordinis. A quæst. 41. ad 69. de Sacramento Matrimonij. A quæst. 69. ad 99. de iis quæ spectant ad resurrectionem, & glorificationem hominum. Sicque Theologica Summa circuitione felicissima à Deo in se per Deum efficientem finalizantem, & saluantem progrediens, in Deum glorificantem desinit. Eodemque ferè circulo Sententiarum Magister suorum librorum, & initium, & finem Deum constituit.

Summa Theologica felicissima circuitione à Deo in Deum desinit.

Vtriusque methodi rationabilem seriem, & processum conuenientissimum, per singulas distinctiones, & quæstiones discurrendo amplis paginis probat, & explicat Ioannes à Sancto Thoma *initio sui Cursus Theologici*: specialiter verò partitio Summæ Angelicæ statim apparet accommodatissima, eò quòd semper à notioribus ad minùs nota; à communioribus ad minùs communia progreditur; claritate doctrinæ resarcit breuitatis incommoda, & rationum firmitate multiplicitatem compensat. 7.

Methodum Magistri Sententiarum in Theologia tradenda secuti sunt diuus Bonauentura, Scotus, & ipse Diuus Thomas, antequam Summã conscriberet: post Summam

verò in lucem editam omnes ferè Academiæ ſequuntur methodum Doctoris Angelici; cui, & nos quantum patitur propoſitum ſecernendi Moralia à Scholaſticis in præſenti Theologico opere adhærebimus, & poſt Theologiæ prolegomena à Deo ſecundùm ſe, per Deum principium, & finem, ad Deum ſaluatorem, Angelica Summa monſtrante viam, procedemus.

§. III.

Quid ſit Theologia Scholaſtica?

8. Theologia eſt ſcientia de Deo, rebuſque diuinis, ex principiis Fidei.

ASSERTVM: Theologia Scholaſtica eſt Scientia de Deo, rebuſque diuinis ex principiis Fidei: Hæc definitio colligitur ex D. Thoma 1. *p. qu.* 1. Et ex Diuo Auguſt. *l.* 14. *de Trinit. cap.* 1. dicente: *Theologia eſt ſcientia qua fides ſaluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur.* Traditur licèt non ſub iiſdem omninò terminis à Valentia 1. *par. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. Lugo *lib.* 1. *diſp.* 1. *cap.* 3. Eſparza *in proœmio, art* 3.

Probatur, & explicatur. Dicitur *ſcientia*, quæ particula locum tenet generis proximi, cuius loco à *Lugo, Eſparza*, aliiſque nonnullis ponitur genus remotum, ſcilicet doctrina, ſeu diſciplina; abſtinendo ab expreſſione ſcientiæ, eò quòd non ſatis conſtet inter Doctores, an Theologia propriè ſcientia ſit; verùm quia *infrà* probabitur Theologiam Scholaſticam eſſe propriè ſcientiam; & ex alia parte genus proximum in definitionibus aptiùs ponitur, quàm genus remotum, placuit pro Theologiæ genere ſcientiam exprimere, ſicuti etiam expreſſit Auguſtinus *loco citato.* Dicitur *de Deo, rebuſque diuinis*; quibus particulis aſſignatur Theologiæ obiectum materiale, magis principale quidem, ſeu attributionis in ly, *de Deo*, minùs principale, ſeu attributum in ly, *rebuſque diuinis*; quarum nomine veniunt ea omnia, quæ ad Dei, vel in ſe exiſtentis, vel creantis, & gubernantis, vel finalizantis, & glorificantis, vel reparantis, & ſaluantis cognitionem, conſecutionemve deducunt. Dicitur *ex principiis Fidei*, quibus particulis continetur obiectum formale, & ſpecificatiuum Theologiæ, quod eſt fides, ſeu diuina reuelatio, vt contenta in principiis diſcurſus Theologici, ſeu vt inductiua aſſenſus mediatè, ſeu medio diſcurſu, adeò vt Deus, & res diuinæ ſint obiectum materiale Theologiæ: Deus, & res diuinæ, quatenus [illegible] noſci poſſunt ex principiis Fidei, ſint obiectum formale *quod*: Principia ipſa Fidei, ſeu reuelatio in talibus principiis contenta obiectum formale, *quo*, ſeu ratio formalis ſub qua. Ea hoc capite diſtinguitur Theologia Scholaſtica, quæ eſt præcipua ſpecies Theologiæ mixtæ, tum à Theologia ſimpliciter naturali, tum à Theologia ſimpliciter ſupernaturali: vtraque. enim procedit ex principiis diuerſis à Fide; procedit ſcilicet vtraque ex principiis euidentibus. Ex eo quòd principia Fidei, vel reuelationem diuinam non expreſſerit, Theologiam purè naturalem potius quàm mixtam definit Canus *lib.* 12. *cap.* 2. dicens: *Theologia eſt ſcientia docens quid natura diuina ſit, & quæ eius naturæ vires, & proprietates.*

Deus, & res diuinæ ſunt obiectum materiale Theologiæ.

Principia Fidei, ſeu reuelatio ſunt obiectum formale Theologiæ.

9. Allata definitio graui laborat difficultate in eo quod videatur inuoluere terminos repugnantes, & ſe inuicem deſtruentes. Cum enim ſcientia iuxta Ariſtotelicam, & communiter receptam definitionem debeat eſſe euidens, non ſolùm ratione formæ; ſed etiam ratione materiæ, & per conſequens debeat procedere ex præmiſſis, ſeu principiis euidentibus: principia verò fidei obſcura ſint, & ineuidentia, difficillimè conciliatur, quomodo Theologia poſſit ſimul coniungere rationem ſcientiæ cum principiis Fidei, & vel vt ſcientia ſit, videtur debere excludere principia Fidei, vel vt ex principiis Fidei ſit, excludere rationem ſcientiæ. Ad ſolutionem huius difficultatis, & vberiorem explicationem aſſertæ definitionis examinabitur in ſequentibus paragraphis, quomodo Theologia verè, & propriè ſcientia, qualis ſcientia ſit; ſpeculatiuane, an practica? ſubalternata, an non? Item quomodo ſit ex principiis Fidei, vtrum ſcilicet vtramque præmiſſam de Fide requirat? &c.

§. IV.

An, & quomodo Theologia ſit verè, & propriè Scientia?

ASSERTVM: Theologia Scholaſtica viatorum *in ſuperiori* §. definita eſt verè, & propriè ſciẽtia; quia ipſius principia euidentia ſunt in ſcientia ſuperiori, ſcilicet in Theologia beata; & aſſenſus ex iiſdem principiis deductus eſt æquè certus, imò certior aſſenſu deducto ex principiis naturaliter euidentibus. Ita Diuus Thomas 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 2. 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 5. *ad* 2. *& opuſc.* 70. Diuum Thomam ſequuntur Thomiſtæ communiter, & ex recentioribus Eſparza *in proœmio Theologiæ, artic.* 5. Quoad primam partem præciſè defenditur noſtrum aſſertum *ab Henrico, Toletano, Aureolo, Franciſco de Marchia*, aliiſque; qui tamen à nobis diſcrepant in ſecunda parte, & ex diuerſis ſinguli fundamentis in Theologia ſuſtinent rationem ſcientiæ, vt videre eſt apud Lugum 1. *part. lib.* 1. *diſp.* 3. *cap.* 1. Totum aſſertum eſt contra Scotum *in prologo ſententiarum*, Molinam, Valentiam, Vaſquium, Lugum, De Quiros, Amicum, Arriagam, Gillium, aliosque recentiores magis cõmuniter, *initio Theologiæ.*

10. Theologia Scholaſtica eſt verè, & propriè ſcientia.

Probatur prima pars, Primò ex Scriptura 1. *Corinth.* 13. *ſiue Prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur:* quod, licèt à variis variè explicetur, vt *infrà* tradetur §. 6. non videtur poſſe intelligi meliùs, quàm de ſcientia procedente ex principiis obſcuris Fidei: de eadem, id eſt de ſcientia ſacra ex ſacris Scripturis deducta, videntur

Theologiã eſſe ſcientiã probatur ex Scriptura.

tur intelligenda verba illa Malachiæ 2. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam.* Sapient. 10. *Dedit illi scientiam sanctorum* : Ierem. 3. *Dabo vobis Pastores iuxta cor meum, & pascent vos scientia, & doctrina.* Quæ loca interpretari de scientia impropria, est malè consonum, non solùm verbis Scripturæ; sed etiam rationi, vt patet ex sequentibus probationibus.

11. Probatur prima pars secundò ratione: Theologia est verè, & propriè virtus intellectualis, sed non potest esse alia virtus intellectualis, quam scientia: Ergo est verè, & propriè scientia. Maior patet, quia Theologia est habitus inclinans intellectum ad benè se habendum, in ordine ad aliquam partem proprij obiecti, scilicet ad attingendas aliquas veritates, & superandas aliquas difficultates impedientes talem attingentiam. Minor probatur, inducendo per alias virtutes intellectuales, scilicet Intellectum, Sapientiam, Prudentiam, Artem. Non est Intellectus, quia hic est habitus primorum principiorum; Theologia autem non versatur circa prima principia, sed circa deducendas conclusiones ex Fidei principiis: Non est Sapientia, nisi scientia sit, cum sapientia non sit, nisi scientia attingens res altissimas: Non est Prudentia, quia saltem adæquatè, & quoad præcipuam sui obiecti partem non versatur circa agibilia, nec dirigit internos actus: Nun est Ars, quia non versatur circa singularia factibilia, nec dirigit externa opera.

Theologia est virtus intellectualis.

12. Dices, vel Theologiam non esse intellectualem virtutem; quia licet inclinet ad verum, non inclinat ad ipsum attingendum euidenter; vel si intellectualis virtus est, esse virtutem innominatam mediam inter scientiam naturalem, & Fidem supernaturalem. Primum asserunt nonnulli, quos nomine dissimulato refert Gabriel à S. Vinc. 1. *part. disp.* 1. *dub.* 4. *num.* 40. Secundum docet Amicus 1. *part. disp.* 1. *sect.* 2. *num.* 43. Sed contra primum est, quia perfectio essentialis intellectus est veritas, non euidentia, ad rationem igitur virtutis intellectualis sufficit, quod inclinet semper ad verum; siue deinde habeat comitem euidentiam, siue non; & cum in virtute intellectuali supernaturali non requiratur euidentia, vt euincitur ex Fide diuina; multo magis requirenda non est in virtute intellectuali naturali. Contra secundum; quia sine necessitate inducitur talis virtus innominata; & dum mediat inter scientiam naturalem, & Fidem supernaturalem, non satis apparet, verum debeat dici naturalis, quia accedit ad scientiam naturalem; an supernaturalis; quia accedit ad Fidem supernaturalem.

Veritas, non euidentia est essentialis perfectio intellectus.

13. Probatur secunda pars: Dato quod vera, & propria scientia iuxta Aristotelicam definitionem, communemque acceptionem requirat euidentiam in suis principiis; contenta tamen est, quod talis euidentia constet lumine superioris scientiæ, nec necessariò petit quòd constet lumine proprio, præsertim quando assensus qui ipsis præstatur omninò certus est. Ergo per hoc quod principia Theologiæ sint euidentia in scientia superiori, & assensus ipsis præstitus sit omninò certus, rectè explicatur, quòd Theologia sit verè, & propriè scientia. Antecedens probatur: habitus subalterni etiam iuxta Aristotelem sunt verè, & propriè scientiæ; alioqui esset æquiuoca diuisio scientiæ in subalternantem, & subalternatam; sed habitus subalterni habent principia, vt plurimùm saltem euidentia lumine superioris scientiæ, non lumine proprio; ergo.

Scientia requirit principia, vel lumine proprio, vel lumine superioris scientiæ euidentia.

Dices habitus subalternos habere rationem scientiæ solùm in subiecto habente scientiam superiorem, vi cuius euidentia sunt principia, circa quæ versantur habitus subalterni: sic Musica v.g. non habet rationem scientiæ, nisi in habente Arithmeticam notificantem euidenter principia Musicæ: Et ratio est, quia, vt docet Aristot. 1. *post. cap.* 2. Nemo habet scientiam, nisi præmissas scientiá, vel meliori aliquo habitu teneat; Theologia igitur nostra, cum non sit, nec esse possit in subiecto habente scientiam beatam, nullatenùs scientia est, quamvis ipsius principia euidentia sint lumine scientiæ superioris, & beatæ. Sed contra habitus subalternus vt habeat rationem scientiæ, requirit in proprio subiecto consortium scientiæ superioris, quia secus non præstaretur firmus assensus principiis à scientia superiori participatis; at Theologus præstat firmissimum suis principiis assensum independenter à scientia superiore, & beata, ideò vt Theologia habeat rationem scientiæ non requirit in suo subiecto consortium scientiæ superioris, & beatæ, vt benè notat Siluius 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2. *in fine.* Neque vrgeas: Ergo ad Theologiam nihil interest ipsius principia esse euidentia in scientia superiore, si talis scientia superior non inseruit habenti Theologiam, nec ipsi communicat euidentiam principiorum. Contra enim influxus scientiæ superioris causantis euidentiam suorum principiorum requiritur solum ad causandam firmitatem assensus, quem Theologus habet firmissimũ ex habitu Fidei supplentis quodammodo influxum scientiæ superioris. Cum igitur Theologia habeat principia in scientia superiori euidentia, & ipsis aliunde assentiatur tantâ firmitate, quanta assentiretur cum consortio scientiæ superioris, saluatur in ipsa ex vna parte euidentia principiorum similis ei, quam habeat scientiæ subalternæ; & ex alia parte firmitas assensus similis ei, qui causatur ex consortio scientiæ superioris; sicque saluatur vtrumque requisitum ad veram, & propriam scientiam; nec impertinenter ad ipsam se habet euidentia principiorum in scientia superiori, deficiente consortio scientiæ superioris, dummodo ipsis præstetur assensus omninò firmus; proptereà in asserto additæ sunt illæ particulæ: *Et assensus ex iisdem principiis deductus, &c.* 14.

Habitus subalternus non est scientia, nisi in subiecto, in quo sit habitus subalternans.

Scientia inferior requirit consortium scientiæ superioris, quando non assentitur firmiter suis principiis sine illo.

Ex his habes Theologiam non solum esse verè, & propriè scientiam; sed insuper esse scientiam perfectiorem qualibet scientia naturali; quamvis enim Theologia excedatur 15.

Theologia est scientia perfectior

qualibet ſcientia naturali.

à ſcientiis naturalibus quoad euidentiam principiorum, & materiæ, ſeu conſequentis; quam habent ſcientiæ naturales, vel lumine proprio, ſi non ſint ſubalternæ, vel lumine ſcientiæ ſuperioris in eodem ſubiecto exiſtentis, ſi ſubalternæ ſint, quorum neutrum Theologiæ conuenit, iſta tamen ſcientias omnes naturales excedit quoad certitudinem, quæ eſt ratio principaliùs conſtitutiua ſcientiæ: cum euidentia ſit communis ſenſui, & intellectui apprehendenti, non propria intellectûs iudicantis, & ſcientis; item ſit potius conditio præſequiſita ad certitudinem in ſcientiis naturalibus, quàm ratio conſtitutiua, & eſſentialis differentia ſcientiæ. Imò *Argentinas*, *Canus*, *Faſolus*, aliique nonnulli abſolutè ducent euidentiam, neque etiam vt conditionem neceſſariò requiri niſi in ſcientia naturali, in qua ſine euidentia haberi nequit certitudo; & quia *Ariſtoteles* ſolam ſcientiam naturalem agnouit, ideò in ſcientiæ definitione, vel tanquam conditionem, vel tanquam rationem minùs principaliter conſtitutiuam, euidentiam appoſuit. Cæterùm in ſcientia mixta, cuius principiis poteſt Fidei ſupernaturalis beneficio, cum obſcuritate præſtari firmiſſimus, certiſſimuſque aſſenſus, nulla apparet neceſſitas euidentiæ, niſi præcisè ad ſaluandam maiorem conuenientiam ſcientiæ naturalis cum mixta, & extendendam definitionem, quam *Ariſtoteles* tradidit pro ſcientia naturali, etiam ad ſcientiam mixtam; ſicque dum in aſſerto Theologiam eſſe ſcientiam explicamus dependenter ab euidentia principiorum in ſcientia ſuperiori, id ponimus non præcisè ad ſaluandam in Theologia veram, & propriam ſcientiam; ſed ad ſaluandam ſcientiam eiuſdem rationis cum ſcientiis naturalibus *ab Ariſtotele* definitis. Nec vllo torqueor ſcrupulo in admittendo Theologiam etiam ſine tali principiorum euidentia eſſe veram, & propriam ſcientiam, cuius formaliſſimus conceptus conſurgat ex diſcurſu (ſubintellige, vel formali, vel virtuali) vi cuius contradiſtinguitur à Fide diuina, & certitudine, vi cuius contradiſtinguitur à fide humana, & opinione; quamvis deinde defectu euidentiæ non ſit ſcientia eiuſdem rationis cum ſcientiis naturalibus *ab Ariſtotele* definitis.

Scientia principaliùs conſtituitur per certitudinem, quam per euidentiam.

Euidentia principiorũ, in ſcientia ſuperiori nõ requiritur, vt Theologia præcisè ſit ſcientia, ſed vt ſit eiuſdem rationis, cum ſcientiis naturalibus.

Scientia formaliſſimè accepta ſufficienter cõſtituitur per certitudinẽ, & diſcurſũ.

16. *Theologia habet euidentiam formæ, per hanc tamen non conſtituitur ſcientia.*

Dixi Theologiam excedi à ſcientiis naturalibus quoad euidentiam principiorum, & materiæ, ſeu conſequentis; nam quoad euidentiam formæ, ſeu conſequentiæ, omninò par eſt, cum iiſdem vtatur regulis in diſcurrendo, ſyllogizando; huiuſmodi tamen euidentia formæ vtpotè conueniens etiam ſyllogiſmis formatis in materia probabili, ſeu topica, non eſt illa, quæ communiter aſſeritur conſtitutiua ſcientiæ; vnde incongruè Aureolus *in prologo ſent. quæſt.* 1. *art.* 3. per euidentiam formæ explicat in Theologia rationem ſcientiæ.

§. V.

An, & quomodo Theologia ſit ſpeculatiua, vel practica?

ASSERTVM I. Theologia, nec eſt tantùm ſpeculatiua, nec eſt tantum practica. Prima pars eſt contra Marſilium *q.* 3. *prologi, art.* 5. Henricum *in ſum. quæſt.* 8. *artic.* 3. De Quiros 1. *par. quæſt.* 1. *art.* 4. *num.* 81. Secunda eſt contra Scotum, *quæſt.* 4. *prologi, §. ad quæſt.* igitur, Lychetum, Ballolis, Herinex, aliosque omnes veros Scoti Sectatores, vt ait Rada 1. *par. contrau.* 3. *art.* 4. 17.

Theologia nec eſt tantùm ſpeculatum, nec eſt tantùm practica.

Probatur prima pars: Illa ſcientia eſt tantum ſpeculatiua, quæ præcisè quieſcit in cognitione veritatis, habet obiectum totale purè ſpeculabile, nullas habet per ſe, ac propriè loquendo cognitiones, nulloſque actus practicos; Theologia huiuſmodi non eſt, ergo. Maior patet ex communi acceptione habitus ſpeculatiui, & abutuntur vocabulo, qui habitum purè ſpeculatiuum eum vocant, cuius aut finis principalis eſt veritas, aut obiectum attributionis eſt ſpeculabile, aut maior, & nobilior actuum pars eſt ſpeculatiua: huiuſmodi enim habitus; ſi pro fine minùs principali habeat praxim, obiectum attributum operabile, aliquos actus licèt pauciores practicos, dici debet ſaltem minùs principaliter, & ſecundùm quid practicus. Minor probatur: Theologia habet pro fine minus principali praxim; tum quia innititur principiis Fidei, quæ ex Apoſt. *ad Gal.* 5. *per dilectionem operatur:* tum quia reſpicit Deum etiam vt conſequibilem: habet pro obiecto attributo aliquid operabile, ſcilicet actus humanus, virtutes, leges, ſacramenta; habet aliquos actus practicos, eos ſcilicet, quibus præſcribit conditiones pro bonis actibus eliciendis, pro legibus ſanciendis, pro ſacramentis conficiendis, miniſtrandis, ſuſcipiendis requiſitas.

Scientia tantùm ſpeculatiua quænam ſit?

Probatur ſecundà pars: Illa ſcientia eſt tantum practica, quæ præcisè ordinatur ad operationem, habet obiectum totale operabile, nullas habet per ſe loquendo cognitiones, nulloſque actus ſpeculatiuos; Theologia huiuſmodi non eſt, ergo. Maior patet proportione ſeruata ex mox dictis de habitu purè ſpeculatiuo. Minor probatur: Theologia ordinatur potiſſimè, ad Dei cognitionem, reſpicit quippè Deum vt cognoſcibilem per diſcurſum, ex principiis Fidei; habet obiectum attributionis non operabile, nihil enim eſt magis incauſatum, & magis incapax fiendi, quam Deus ſecundùm ſe, nec rectè dicitur Deum eſſe obiectum quodammodo operabile moraliter, quatenùs poteſt terminare operationes morales, eſt ſcilicet attingibilis per actus dilectionis, religionis, laudis, &c. Non, inquam, rectè dicitur, quia huiuſmodi operabilitas eſt Deo omninò extrinſeca, nec dirigitur à cognitione Dei ſecundùm ſe; quod ſi inſtantia aliquid probaret, 18.

Scientia tantum practica quænam ſit?

Deus aliquo modo improprio dici poteſt obiectum operabile.

probaret, probaret nimis; probaret ſcilicet omne obiectum eſſe operabile, quia nullum eſt obiectum non attingibile per aliquos humanos actus; probaret eſſe practicam ſcientiam, quam Deus habet de ſeipſo; viſionem, qua Beati fruuntur in patria. Habet tandem Theologia plures, eoſque nobiliores actus ſpeculatiuos, illos ſcilicet, quibus explicat eſſentiam, & attributa tum Dei, tum Angelorum; myſteria Trinitatis, & Incarnationis, prærogatiuas gratiæ, &c.

19. Theologia eſt ſpeculatiua ſimul, & practica; magis tamé ſpeculatiua.

Assertvm II. Theologia eſt ſpeculatiua ſimul, & practica ſimpliciter. Ita D. Thom. 1. *par. quæſt.* 1. *art.* 4. Et *in prologo ſententiarum art.* 3. Diuum Thomam ſequuntur Thomiſtæ communiter, & ex recentioribus Molina, Valentia, Vaſq. Lugus, Gillius, Arriaga, Eſparza, aliíque plurimi *in Theologia primordiis.* Prima pars eſt non ſolum contra Authores, contra quos procédit primum aſſertum; ſed etiam contra Ægidium 4. *part. prologi, quæſt. vnica,* Richardum *in* 4. *diſtinct.* 49. *artic.* 1. *quæſt.* 8. volentes Theologiam eſſe habitum pure affectiuum à practico, & ſpeculatiuo diuerſum. Secunda pars eſt contra Amicum 1. *part. diſp.* 1. *ſect.* 6 *num.* 109. volentem Theologiam eſſe æquè ſpeculatiuam, & practicam: Diu. Bonauenturam, *quæſt.* 3. *prologi;* Gregorium, *quæſt.* 5. *art. vltimo,* docentes eſſe magis practicam, quàm ſpeculatiuam.

Probatur prima pars: Theologia nec eſt tantùm ſpeculatiua, nec eſt tantùm practica, nec eſt purè affectiua, ſeu nec ſpeculatiua, nec practica: Ergo eſt ſpeculatiua ſimul, & practica. Conſequentia patet; neque enim aſſignari poteſt, quomodo poſſit Theologia aliter ſe habere ad ſpeculationem, & praxim. Antecedens quoad primam partem, probatum eſt *in ſuperiori aſſerto.* Quoad ſecundam probatur: Habitus purè affectiuus, vt diuerſus à ſpeculatiuo, & practico, nec ſpectat ad genus ſcientiæ, nec eſt habitus intellectus, ſed voluntatis; Theologia ex ſupradictis continetur ſub genere ſcientiæ, & ex conſequenti eſt habitus intellectus, non voluntatis: ergo. Maior probatur: Habitus affectiuus vel ſumitur pro habitu inclinante immediatè ad affectum, & amorem erga Deum, vel pro habitu inclinante ad dirigendum, ſeu excitandum huiuſmodi affectum, & amorem media cognitione; ſi primum, eſt habitus voluntatis, quia immediatè inclinat ad actus voluntatis; ſi ſecundum, eſt habitus practicus, quia inclinat intellectum, qui extenſione fit practicus, ad extendendum ſe, & dirigendum actus alterius potentiæ extra ſe; ergo habitus purè affectiuus, &c.

Theologia non eſt habitus purè affectiuus, diſtinctus à ſpeculatiuo, & practico.

20. Probatur ſecunda pars primò: Theologia eſt ſpeculatiua quoad finem principalem, obiectum attributionis, & plures, ac nobiliores actus; eſt practica quoad finem minùs principalem, obiectum attributum, & pauciores, ac minùs nobiles actus; ergo eſt ſpeculatiua magis, quàm practica: Antecedens probatum eſt *in ſuperiori aſſerto.* Conſequentia patet, eò quia qualitas alicuius habitus non cognoſcitur niſi ex fine, obiecto, & actibus. Ex eo quòd Theologia plures habeat actus ſpeculatiuos, quam practicos, ſuadetur eſſe magis ſpeculatiuam, quàm practicam, non ſolùm quoad dignitatem, ſed etiam quoad multitudinem obiectorum, contra Gabrielem à S. Vinc. 1. *par. diſp.* 1. *dub.* 6. Vbi malè ſupponit Theologiam eſſe practicam *tota* 1.2. *tota* 2.2. *& tota ferò* 3. *par.* cum tamen nó ſolùm in ordine ad Gratiam, & Incarnationem; ſed etiam in ordine ad explicandam eſſentiam, ac proprietates beatitudinis, humanorum actuum, virtutum, legum, ac Sacramentorum; præſertim dum de eiuſmodi materiis in genere, & abſtrahendo à particularibus circunſtantiis, cum quibus debeat in actu ſecundo exerceri, tractat, ſpeculatiuo modo ſe habeat.

Theologia eſt magis ſpeculatiua, quàm practica, non ſolùm quoad dignitatem, verùm etiam quoad multitudinem obiectorum.

Probatur ſecunda pars ſecundò: Theologia eſt ſpeculatiua proximè, & in actu ſecundo, ſeu exercito: Eſt practica ſolùm remotè, & in actu primo, ſeu ſignato; Ergo eſt magis ſpeculatiua, quàm practica. Conſequentia patet: magis enim tale eſt, quod eſt tale proximè, & in actu ſecundo, quàm quod eſt tale remotè, & in actu primo. Antecedens, quoad primam partem innoteſcit experientia; quiſquis enim Theologiæ vacat experitur ſe pluries in actu ſecundo ſpeculari. Quoad ſecundam probatur: Scientia practica eſt idem ac ſcientia cauſatiua, adeóque ſcientia in actu ſecundo, & proximè practica eſt ſcientia in actu ſecundo cauſatiua, & inductiua operationis; ſed Theologia ſecundùm ſe præcisè huiuſmodi non eſt: Ergo. Minor probatur: Theologia non inducit voluntatem ad actus, & opera honeſtatis præceptiuè, & cum vltima determinatione ad hîc, & nunc; ſed vt ait Eſparza *in proœmio Theologia, art.* 12. oſtenſiuè tantum, & cum indifferentia, & præciſione à circunſtantiis indiuidualibus, loci, temporis, &c. nec euadit proximè practica, niſi accedente imperio voluntatis præcipientis actum, & determinantis ipſius circunſtantias. Quod explicari poteſt exemplo ſcientiæ Simplicis Intelligentiæ in Deo, quæ conſiderata ſecundùm ſe præcisè eſt practica remotè, & in actu primo conſiderata cum conſortio actus voluntatis decernentis exiſtentiam rei, eſt practica proximè, & in actu ſecundo cauſatiua rerum, vt *infrà* tradetur *lib.* 3. *cap.* 5. §. 1. Neque dicas commune eſſe omnibus ſcientiis practicis ſecundùm ſe, dirigere ad operationes ſolùm in vniuerſali, nec eſſe in actu ſecundo cauſatiuas ſine ſubſidio imperij voluntatis adiuncti. Contra enim aliæ ſcientiæ ſimpliciter practicæ, licèt ſecundùm ſe præcisè non inducant actum ſecundum, magis tamen ad ipſum accedunt; quia magis petunt coniungi cum imperio voluntatis determinantis operationes, cum operationes habeant pro fine magis principali; item cognitiones cauſent minùs vniuerſales, & minùs abſtractas à particularibus circunſtantiis: quod confirmat Eſparza *in proœmio Theologia, art.* 15. ex differentia vnicuique facilè obuia inter Theologum ſcholaſticum, & moralem, quoad modum iiſdem de rebus agendi vniuerſaliorem

21. Theologia ſecundum ſe eſt ſpeculatiua in actu ſecundo, eſt practica ſolùm in actu primo.

Theologi ſcholaſtici, & moralis differentia.

in

in illo, atque abstractiorem; contractiorem in isto, magisque circunstantionatum, & materialem.

22\. Allatis argumentis, probatur Theologiam esse magis speculatiuam, quam practicam, non solum quodammodo extensiuè, quatenùs plura obiecta attingat, pluresve actus eliciat speculatiuè, quam practicè, verùm etiam, vt ita dicam, intensiuè quatenus comparando Theologiæ actus speculatiuos ad eiusdem actus practicos, illi sunt magis propriè tales, quàm isti; quia illi sunt de obiecto, & fine principaliori; non isti. Illi sunt proximè, & in actu secundo tales, & habent modum tendendi perfectè speculatiuum, valdè scilicet vniuersalem, & abstractum à circunstantiis. Isti sunt tales solùm remotè, & in actu primo, & habent modum tendendi imperfectè practicum, scilicet modicè contractum, & parum circunstantionatum. Ad quod exprimendum positæ sunt in asserto particulæ illæ: *Et in aliquo sensu practica secundùm quid, speculatiua simpliciter.*

Theologia in aliquo sensu est speculatiua simpliciter.

23\. Hucusque dicta procedunt de Theologia considerata secundum se, & secundùm finem, quem respicit ex natura sua. Quod si consideretur subiectiuè, secundùm nos & secundùm finem, quem respicit, vel saltem respicere debet Theologus, rectè obseruat Dominicus à Sanctissima Trinitate, *in Bibliotheca Theologica, tom.1. lib.1. sect. 2. cap.6. in fine,* dicenda est practica magis, quàm speculatiua; practica simpliciter, speculatiua secundùm quid; quia Theologus debet habere pro fine principaliori, & magis vltimato non nudam notitiam veritatis; sed praxim virtutis, amoris, & timoris Dei, sanctas, & perfectas operationes conducentes ad salutem, & Dei consecutionem, iuxta illud 1. Pet.1. *reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum.* 2. ad Tim.3. *Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, &c. vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Rom. 15. *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus.* Iacob. 4. *Scienti, & non facienti peccatum est illi.* Idem tradunt Sancti Patres, præsertim Augustinus *lib.1. de Doctr. Christ. cap.35.* Idem in rigore solum probant argumenta eorum, qui asserunt Theologiam, vel tantùm practicam, vel purè affectiuam.

Theologia in aliquo sensu est practica simpliciter.

24\. ASSERTVM III. Theologia est speculatiua, & practica formaliter. Ita Molina, Valentia, Vasquez, Lugus, Amicus, Arriaga, alijque recentiores communiter, quibus ex Schola Thomistica adhæret Dominicus à Sanctiss. Trinitate, *cap. mox citato.* Contra Caietanum, Ioan. à S. Thom. Gabrielem à S. Vinc. & omnes ferè Thomistas.

Theologia est speculatiua, & practica formaliter.

Probatur: Theologia est speculatiua eodem modo, quo aliæ scientiæ speculatiuæ; est practica eodem modo, quo aliæ scientiæ practicæ, quas dicimus formaliter tales: Ergo est speculatiua, & practica formaliter. Antecedens probatur tum positiuè, quia actus Theologi speculatiui sunt tales eodem modo, quo actus speculatiui aliarum Scientiarum, & actus Theologici practici sunt tales, &c. Sed ex actibus a nobis dignoscitur natura habitus: Ergo Theologia ipsa quoad habitum est speculatiua eodem modo, &c. tum negatiuè, quia nulla est necessitas, nulla sufficiens ratio diuersificandi, seu ponendi diuersam, & eminentialem rationem speculatiui, & practici in Theologia comparata ad alias scientias; Ergo.

Dices sufficientem rationem, & necessitatem talis diuersitatis desumi, tum ex perfectione Theologiæ super alias scientias, ratione cuius fit, quod debeat perfectiori; adeóque eminenti modo continere conditiones aliarum Scientiarum, tum ex ipsis differentiis speculatiui, & practici, quæ cum sint essentiales in ordine ad genus scientiæ, necesse est, quod genus scientiæ diuidant; nec possunt vni, & eidem scientiæ conuenire, nisi modo diuerso, & eminenti, quo ea quæ sunt in inferioribus dispersa, in superioribus vniuntur. Sed contra impugnatur Prima ratio, quia eadem ratio formalis patitur latitudinem maioris, minorisque perfectionis; Ideò quod est tale perfectiori modo potest esse tale in eadem ratione formali, nec est necesse quod sit tale modo eminenti, alinqui omnis scientia perfectior alteri à eminenti modo contineret perfectiones illius; & sicuti Theólogia ob suam maximam perfectionem, non desiit esse formaliter scientia eiusdem rationis genericæ cum cæteris, ita nec debet desinere esse formaliter speculatiua, & practica modo communi cæteris, nec Maior perfectio probat Theologiam formaliter eminenter speculatiuam, & practicam, potiùs quàm formaliter eminenter scientia. Impugnatur secunda ratio: Primò, Quia Theologia non est simplex qualitas, nec habitus indiuisibilis; sed aggregatum quoddã ex pluribus habitibus partialibus; tot scilicet quot sunt species relictæ ex actibus Theologicis, neque enim habitus, vt aliundè suppono, à speciebus intensis distinguuntur: Ideò quando etiam speculatiuum, & practicum essent differentiæ essentiales formaliter incompossibiles in eadem simplici entitate, possunt adhuc formaliter Theologiæ conuenire secundùm diuersos habitus partiales, quorum aliqui, ij scilicet qui correspõderẽt actibus speculatiuis essent speculatiui; Aliqui, ij scilicet, &c. Secundò, quia speculatiuum, & practicum non sunt differentiæ essentiales, sicuti enim accidit obiecto scientiæ, quod ad opus ordinetur, vel non: ita accidit scientiæ, quod practica sit, vel speculatiua. Est ratio desumpta à D. Thoma 1. *part. quæst. 79. artic. 11.* Vbi probat practicum, & speculatiuum esse differentias accidentales intellectus; quia accidit obiecto intellectus ordinari, vel non ordinari ad opus. Accedit, quod practicum subordinatur speculatiuo; intellectus enim extensione fit practicus, id est cognitio speculatiua; si vlteriùs extendatur, & ordinet obiectum ad opus, euadit practica: Ex quo patet speculationem dicere negationem praxis permissiuè tantùm, non positiuè, posse scilicet esse cum negatione praxis,

25\. Eadem ratio formalis patitur latitudinem maioris, & minoris perfectionis, nec est eminenter tale quidquid est perfectiùs tale.

Theologia non est qualitas simplex, nec habitus indiuisibilis.

Practicum, & speculatiuum sunt differentiæ accidentales scientiæ.

Speculatio permissiuè, non positiuè negat praxim.

praxis, at non positiuè exigere negationem praxis: Tertio quia si practicum, & speculatiuum sunt differentiæ essentiales & incompossibiles ad summum, sunt huiusmodi sumptæ adæquatè, & ad summum habitus adæquatè speculatiuus excludit omnem rationem practici, non verò habitus speculatiuus quomodocumque etiam tantùm inadæquatè. Non negauerim tamen hoc argumentum attentiùs consideratum coincidere cum superiori, & differentiam aliquam respectu alicuius generis posse esse inadæquatã, & admittentem consortium alterius idem prorsus esse, ac vtramque differentiam esse accidentalem tali generi; & sicut assignari non potest differentia essentialis, quæ non sit adæquata, & per se constitutiua speciei, ita assignari non potest differentia inadæquata, quæ non sit accidentalis, & perfectiua accidentaliter alicuius speciei iam constitutæ, non constitutiua nouæ speciei, vt magis explicat Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 1. *disput.* 2. *art.* 10. *n.* 6.

Differentiã aliquam esse essentialem, & esse adæquatam; esse accidentalem, & esse inadæquatã in re idem est.

26. Neque hic est ad rem exemplum Lugi 1. *part. lib.* 1. *disp.* 3. *cap.* 4. *num.* 7. dicentis, quod sicuti spirituale, & corporeum, quamvis adæquatè sumpta sint differentiæ essentiales, tamen inadæquatè possunt confluere ad constituendum eundem hominem: ita practicum, & speculatiuum, quamvis adæquatè sumpta sint differentiæ essentiales, posse inadæquatè accepta confluere ad constituendam eandem scientiam. Non est, inquam, ad rem; quia entitas Physicè composita ex partibus heterogeneis cuiusmodi est homo; vtique potest habere quot partes, tot differentias, quarum singulæ sint adæquatè respectu propriæ speciei, & inadæquatæ respectu totius, cuius est pars talis species; sic spiritualitas est differentia adæquata respectu animæ, licèt sit inadæquata respectu hominis. At in præsenti quæstio est de duplici differentia inadæquata constituente vnam, & eandem simplicem, ac indiuidualem speciem, vnam scilicet scientiam in sententia asserente ipsam esse simplicem qualitatem, & indiuisibilem habitum, quomodo est prorsus impossibile duas differentias essentiales posse esse inadæquatas, & simul confluere: essent enim, & non essent diuisiuæ generis; constituerent, & non constituerent diuersam speciem, componerent veram chymeram.

Differentiæ essentiales, neque etiam inadæquatæ possunt conficere in eandem speciẽ.

§. VI.

An Theologia nostra subalternetur Theologiæ, seu Scientiæ Beatæ, vel alicui Scientiæ naturali?

27. ASSERTVM I. Theologia nostra non subalternatur Theologiæ, seu scientiæ Beatæ. Ita Scotus *quæst.* 4. *prologi*, & vltra Scotistas, Siluius 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 2. Molina *quæst.* 1. *art.* 2. *disp.* 3. Valentia *disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 3. §. 2. Vasquez *quæst.* 1. *artic.* 2. *disp.* 6. *cap.* 2. Amicus *disp.* 1. *sect.* 7. alijque plures Recentiores, & ex Antiquioribus Henricus, Durandus, Aureolus, &c. contra Caietanum, Capreolum, Nazarium. Ioan. à S. Thoma, & omnes ferè Thomistas 1. *part. quæst.* 1. *art.* 2.

Theologia propriè non subalternatur Scientiæ Beatæ.

Dixi *propriè*: Subalternatio alia impropria, alia propria est. Illa conuenit cuicumque scientiæ inferiori respectu superioris, à qua aliqualiter vtcumque dependeat, vel ratione obiecti, quod sit inferius, qua ratione omnes scientiæ naturales possunt dici impropriè subalternari Metaphysicæ habenti obiectum vniuersalius, & superius ad obiectum cuiuscumque alterius scientiæ naturalis, scilicet rationem entis; vel ratione principiorum, quæ in scientia superiori perfectiùs innotescant, & clariori lumine manifestentur, qua ratione nõ negatur subalternatio Theologiæ nostræ, ad Theologiam Beatam; & de hac subalternatione intelligendus est D. Thom. qui propterea 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 2. vocat Theologiam Beatam superiorem, non subalternantem; nec Theologiam nostram vocat subalternatam, sed tantùm facit similem scientiis subalternatis, *in eo quod procedat ex principiis notis, lumine superioris scientiæ*: ex quo patet immeritò Diuum Thomam citari tanquam assertorem subalternationis propriæ Theologiæ nostræ ad Theologiam beatam. Subalternatio propria requirit primò quod principia scientiæ subalternatæ sint conclusiones subalternantis, quapropter illa dicitur incipere, vbi ista desinit. Secundò, quod scientia subalternans, & subalternata se compatiantur in eodem subiecto; cum enim principia subalternatæ innotescant per subalternantem, necesse est habentem scientiam subalternatam habere etiam subalternantem, cuius beneficio euidentia sunt principia subalternatæ. Tertiò quòd obiectum scientiæ subalternatæ addat differentiam accidentalem obiecto subalternantis: sic Musica, quæ subalternatur Arithmeticæ, addit istius obiecto, scilicet numero differentiam accidentalem, scilicet rationem sonori; est in eodem subiecto compossibilis cum Arithmetica, & Arithmeticæ conclusiones assumit tanquam principia conclusionum propriarum; eodem modo reperiuntur tres allatæ conditiones in qualibet alia scientia, quæ communiter conceditur propriè subalternata; & non nisi impropriè, ac cum abusu vocabuli dici potest subalternata scientia, in qua aliqua ex huiusmodi conditionibus desideraretur. Sic explicatum assertum.

Subalternatio alia propria, alia impropria.

Subalternatio propria requirit tres conditiones.

Probatur 1. Theologia nostra comparata ad Theologiam beatam non habet conditiones necessarias ad propriam subalternationem; Ergo Theologia nostra propriè non subalternatur, &c. Probatur Antecedens: Theologia nostra nec habet pro principiis conclusiones Theologiæ beatæ, nec simul in eodem subiecto compatitur Theologiam beatam, nec addit differentiam accidentalem obiecto Theologiæ beatæ; sed hæ ex mox positis sunt conditiones propriæ subalternationis: Ergo. 28.

Theologiæ nostræ principia non sunt conclusiones Theologiæ Beatæ.

Probatur Maior quoad primam partem: Principia Theologiæ noſtræ ſunt ſimiliter principia, non concluſiones beatæ; principia enim Theologiæ noſtræ ſunt principia Fidei, quæ pariter ſunt principia Theologiæ beatæ, ſeu viſionis, iuxta illud Pſal. 47. *Sicut audiuimus, ſic vidimus:* Quod non verificaretur, ſi videremus vt concluſiones, quæ audiuimus vt principia. Neque dicas per Theologiam beatam cognoſci rationes, & cauſas Myſteriorum, quæ per Fidem creduntur; ſicque Myſteria, quæ ſunt principia Fidei & Theologiæ noſtræ eſſe virtualiter concluſiones Theologiæ beatæ. Contra enim dantur aliqua Fidei Myſteria, Trinitas v.g. nullam habentia ſui cauſam, vel rationem; & quæ per conſequens, neque etiam virtualiter ſunt concluſiones: Deinde principia ſcientiæ ſubalternatæ, ita debent eſſe concluſiones ſubalternantis, vt ſubalternans in ipſis ſiſtat, nec ex ipſis perueniat ad concluſiones ſubalternatæ; Theologia verò beata, ita penetrat principia Fidei, vt perfectè attingat concluſiones; quas poteſt ex ipſis inferre Theologia noſtra: Ideò, &c.

30. Theologia noſtra non compatitur in eodem ſubiecto Theologiam Beatam.

Probatur eadem Maior quoad ſecundam partem: Theologia noſtra nec permanet, nec permanere poteſt in Patria ſimul cum Theologia beata; ergo ſimul in eodem ſubiecto, non compatitur Theologiam beatam. Antecedens, quod traditur ab Herueo *quæſt.* 6. *prologi.* Molina 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 2. *diſp.* 3. Valentia *diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. §. 2. Amico *diſp.* 1. *ſect.* 8. Faſolo *quæſt.* 1. *art.* 2. *dub.* 8. Fonſeca, Rada, & aliis contra Caietanum 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 2. §. *Quoad ſecundum*, Ioan. à S. Thoma *quæſt.* 1. *diſp.* 2. *art.* 5. *num.* 12. alioſque, vt ipſe loquitur, Thomiſtas communiter, quibus adhærent etiam nonnulli recentiores. Antecedens inquam probatur in Patria ſimul cum Theologia beata, nec permanet, nec permanere poteſt fides, ſaltem loquendo in aduerſariorum ſententia, præſertim Thomiſtarum, ergo ſimiliter, nec permanet, nec permanere poteſt Theologia noſtra. Conſequentia probatur: Theologia noſtra ſumpta formaliter (ſumpta, inquam, formaliter, quia cum in noſtris principiis habitus acquiſiti non ſint, niſi ſpecies ipſæ magis intenſæ, magiſque perfectæ, adeoque habitus Theologiæ materialiter acceptus non ſit niſi ſpecies concluſionum Theologicarum; huiuſmodi verò ſpecies in Patria perſeuerent, tum quia nec contrarium habent à quo deſtruantur, nec Beatus habere poteſt memoriam concluſionum Theologicarum, niſi iſtarum ſpecies in Patria conſeruaret, tum quia hoc ſaltem videntur ſuadere verba, Hieronymi *Epiſt.* 103. *ad Paulinum*, vbi loquens de rebus pertinentibus ad Sacram Scripturam ait: *Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobiſcum perſeueret in Cœlis.* Et argumenta, quibus Aduerſarij contendunt probare abſolutam Theologiæ perſeuerantiam, non videntur poſſe negari, quin Theologia materialiter ſumpta, prout præcisè importat ſpecies concluſionum Theologicarum in Patria perſeueret) eſt habitus inclinans ad deducendas concluſiones, & eliciendos actus ex principiis Fidei: Ergo nec permanet, nec permanere poteſt, vbi nec Fides, nec Fidei principia permanent, aut permanere poſſunt. Reſpondet Ioan. à S. Thom. *loco citato, num.* 27. Theologiam noſtram eſſe ex principiis Fidei, & ineuidentem per accidens, & ex parte ſubiecti; non per ſe, & ex ſua intrinſeca ratione formali; ſed per ſe eſſe indifferentem, vt vel coniungatur cum lumine Fidei, vt ineuidens ſit, vel coniungatur cum lumine ſuperioris Scientiæ, & ſit euidens; in cuius confirmationem afferri ſolet paritas, tum de habitu Charitatis, qui hîc in via inclinat ad eliciendos actus medio lumine Fidei, & idem perſeuerans, in Patria inclinat ad eliciendos actus medio lumine gloriæ; tum de habitibus donorum Spiritus Sancti, quæ ex D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 68. *artic.* 6. permanent in Patria, & tamen hîc dependent à lumine Fidei, *ibi* à lumine gloriæ. Impugnatur tamen reſponſio, quia definitio explicat eſſentiam rei per ſe, non per accidens; cum igitur communiter in definitione Theologiæ noſtræ, ponatur quod ſit ex principiis Fidei, ſentiendum omnino eſt id ei per ſe, non per accidens conuenire; & habitus indifferens ad coniungi cum lumine Fidei, & gloriæ, ſi dabilis eſt, debet eſſe infuſus, non acquiſitus, qualis eſt habitus Theologiæ noſtræ, per actus obſcuros elicitos dependenter à lumine Fidei, & ad ſimiles actus per conſequens ſolùm valens inclinare. Vtraque paritas allata in confirmationem impugnatur, ex eo quod procedit de habitibus infuſis, qui facilè poſſunt cauſare actus magis diuerſos, & ſub diuerſo lumine, vt habitus acquiſitus non poteſt perſeuerare, niſi ad eliciendos actus ſimiles iis, per quos eſt acquiſitus. Solet etiam perſeuerantia Theologiæ noſtræ in Patria corroborari ex illo 1. Corinth. 13. *ſiue ſcientia deſtruetur;* Verùm hic textus varias patitur explicationes, vt videre eſt apud Siluium 1. *part. quæſt.* 1. *artic.* 2. & *quæſt.* 89. *artic.* 5.

Theologia noſtra materialiter ſumpta perſeuerat in Patria, non formaliter.

Dona Spiritus Sancti perſeuerant in Patria.

Theologia noſtra eſt ex principiis Fidei per ſe, & formaliter, non per accidens, & ratione ſubiecti.

Habitus infuſi, & acquiſiti diſcrimen.

31. Theologia noſtra non addit differentiam accidentalem obiecto materiali Theologiæ Beatæ.

Probatur eadem maior quoad tertiam partem: Theologia noſtra nullam addit differentiam obiecto materiali Theologiæ beatæ; ergo non addit tali obiecto differentiam accidentalem. Antecedens probatur: Obiectum materiale vtriuſque Theologiæ eſt Deus, & res diuinæ. Neque dicas tali obiecto materiali addi à Theologia noſtra differentiam accidentalem obſcuritatis, ſeu obſcuræ cognoſcibilitatis. Contrà enim; obſcuritas, ſeu obſcura cognoſcibilitas transfert Deum, & res diuinas in obiectum formale Theologiæ noſtræ, nec eſt differentia accidentalis obiecti materialis, ſed differentia eſſentialis conſtitutiua obiecti formalis. Quod ſi contendas Deum, vt obſcurè cognoſcibilem, debere dici obiectum materiale proximum Theologiæ noſtræ, de nomine diſputas, nec aliquid obtines, quia teneberis proportionaliter Deum vt clarè cognoſcibilem eſſe obiectum materiale proximum Theologiæ beatæ, cui obiecto materiali addi, non poteſt differentia acciden

accidentalis obscuritatis, nec Deus clarè visus, & Deus obscurè cognitus, sunt obiecta accidentaliter diuersa, sed potius opposita. Addo hic obiter, Cur obiectum scientiæ subalternatæ debeat esse accidentaliter solùm diuersum ab obiecto subalternantis? Ratio est scilicet, quia obiectum scientiæ subalternatæ vtpote inferioris, debet esse inferius; si autem sit inferius per additionem differentiæ essentialis contrahentis; scientia de tali obiecto erit pars illius alterius scientiæ, non illi subalternata. Scientia v.g. de animali rationali est pars scientiæ de animali, cùm non possit haberi perfecta notitia animalis, nisi cognoscendo aliud esse rationale, aliud irrationale.

Obiectum scientiæ subalternatæ cur debeat esse accidentaliter solùm diuersum ab obiecto subalternantis?

32. Assertvm II. Theologia nostra non subalternatur alicui scientiæ naturali. Ita Doctores communiter cum D. Thoma 1. *part. quæst.1. art.5. ad* 2. contra Vasquez 1. *part.disp.7. art.3. cap.5. n.10.* vbi ait Theologiam ex parte, scilicet secundùm partem moralem, perfectè subalternari morali Philosophiæ. Vasquium arguit inconsequentiæ Ioan. a S.Thoma 1. *part.quæst.1. disp.2. art.6. num.9.* Eò quòd *num.11. sequenti*, dixerit ad Theologiam moralia non pertinere; verùm si Vasqu. attentiùs legatur inconsequentiæ vitio non laborat; moralia enim, quæ ait ad Theologiam non pertinere, sunt ea solùm, quæ tractantur dependenter à principijs iuris naturalis, & ciuilis præcisè, vt patet ex antecedentibus Vasquij verbis.

Vasquez malè arguitur inconsequentiæ à Ioan. a S. Thoma.

33. Probatur: si Theologia nostra subalternatur alicui scientiæ naturali, maximè quia in suis discursibus desumit aliquod principium à Philosophicis disciplinis; sed ex hoc capite non subalternatur alicui scientiæ naturali: Ergo. Minor probatur auctoritate, & ratione D.Thom. *loco citato*, vbi de Theologia ita habet: *Non accipit* (subintellige sua principia) *ab aliis scientiis tanquam à superioribus, sed vtique eis tanquam inferioribus, & ancillis; sicut Architectonicæ vtuntur subministrantibus, vt ciuilis militari: & hoc ipsum, quod sic vtitur eis non est propter defectum vel insufficientiam eius; sed propter defectum intellectus nostri, qui ex his, quæ per naturalem rationem (ex qua procedunt aliæ scientiæ) cognoscuntur, faciliùs manuducitur in ea, quæ sunt supra rationem, quæ in hac scientia traduntur.* Confirmatur primò; quia tunc solùm desumere principia ab aliis importat subalternationem, quando talia principia desumuntur vt propria, & sibi necessaria; tunc enim solùm dicitur scientia desumere sua principia ab aliis scientiis; at Theologia vtitur principijs Scientiarum Naturalium, tanquam extraneis, mutuatis, & sibi non simpliciter necessariis: Ergo. Confirmatur Secundò, Ex eo quod principia aliarum Scientiarum concurrunt ad conclusiones Theologicas, vel solùm explicatiuè, & per modum conditionis; vel ministerialiter, & ex vi aliqualis eleuationis participatæ ex consortio principij Supernaturalis Fidei, vt mox explanabitur *in sequenti cap.§.2.*

Theologia non subalternatur alicui scientiæ naturali.

§. VII.

Quomodo Theologia nostra sit ex principiis Fidei. Vtrùm scilicet conclusio propriè Theologica requirat vtramque præmissam de Fide?

Assertvm I. Conclusio deducta ex vtraque præmissa de Fide propriè Theologica est, vt tamen propriè Theologica sit, non requirit necessariò vtramque præmissam de Fide. Prima pars est contra Arriagam 1. *part. disputat. 1. section.7. subsect.1.* aliosque plures citandos in quæstionibus de Fide, existimantes huiusmodi conclusionem etiam vt formaliter deductam esse de Fide: Est a fortiori contra Tannerum 1. *part. disp.1. quæst.3. dub.2.* dicentem Intellectum eius esse genij, vt assentiatur semper conclusioni maiori certitudine quâ potest, adeoque conclusioni deductæ ex vna præmissa, magis altera minùs certa assentiatur, secundùm influxum præmissæ certioris: hinc infert præstari assensum Fidei conclusioni deductæ ex vna præmissa de Fide, altera naturaliter euidenti; per consequens talem conclusionem non esse Theologicam, sed de Fide. Idem docent ex diuerso fundamento nonnulli alij, tacito nomine, relati ab Arriaga *loco citato, subsect.2. num.69.* Totum assertum sustinetur à Lugo 1. *par.l.1. disp.5.* De Quiros, *disp.7. & 8.* Herinex *quæst.3. prologi*, Dominico à Sanctissima Trinitate, *lib.2. Bibliotheca Theologica, sect.3.* aliisque magis communiter. 34.

35. Probatur Prima pars, quæ procedit de conclusione vt deducta euidenter; discursus enim non causat assensum scientificum sine euidentia formæ: item de eadem sumpta formaliter, quatenus scilicet ei præstatur assensus vi formæ syllogisticæ; non enim negatur conclusionem deductam ex vtraque præmissa de Fide, terminare posse assensum Fidei, si sumatur secundùm se præcisè discursu materialiter solùm, vel explicatiuè non motiuè se habente. Probatur, inquam, Prima pars: Conclusio euidenter deducta, ex vtraque præmissa de Fide formaliter, vt deducta per discursum, neque est de Fide, neque spectat ad aliquam scientiam purè naturalē, sed mediat quodammodo inter Fidem, & scientias purè naturales; quatenus eius certitudo, est minor certitudine Fidei, maior certitudine Scientiarum Naturalium: Ergo est Theologica. Consequentia patet, tum quia non apparet ad quemnam alium habitum reduci possit; tum quia Theologia mediat inter Fidem cum qua conuenit in obscuritate, & scientias purè naturales, cum quibus conuenit in euidentia formæ. Antecedens quoad primam partem supponitur ex propriis quæstionibus, vbi probabitur Fidem esse non posse discursiuam: Quoad secundam probatur; quia nulla scientia purè naturalis habet præmissas aut Supernatura-

Conclusio euidenter deducta ex vtraque præmissa de Fide formaliter sumpta Theologica est.

les, aut inevidentes, eiusmodi sunt præmissæ de Fide. Confirmatur ex Diuo Thoma 1. *part. quæst.* 1. *art.* 7. *in C.* vbi de Theologia ait: *Quod etiam manifestum fit ex principiis huius scientiæ, quæ sunt articuli Fidei.* Item *art.* 8. *in Corp.* de eadem ait: *Hæc doctrina non argumentatur ad sua principia probanda, quæ sunt articuli Fidei.*

36. Probatur secunda pars, quæ pariter procedit de conclusione vt deducta euidenter, & sumpta formaliter, sæpissimè enim etiam conclusio deducta ex vnica tantum præmissa de Fide materialiter accepta de Fide est; quoties scilicet in præmissa reuelata, ex qua deducitur, continetur vel tanquam particulare in vniuersali; vel tanquam pars in toto, vel tanquam proprietas in subiecto, seu essentia, vt explicabitur suo loco. Probatur inquam secunda pars: Conclusio deducta euidenter ex vnica præmissa de Fide, altera naturaliter euidenti, formaliter vt deducta, est conclusio Theologica. Ergo vt conclusio sit propriè Theologica non requirit vtramque præmissam de Fide. Antecedens probatur, tum quia talis conclusio neque de Fide est, neque spectat ad aliquam scientiam purè naturalem, vt suadetur proportionaliter ex superiori probatione; tum quia conclusio, vt sit Theologica, non est necesse, quod motiuum ipsius totale sit diuinum, alioqui nulla conclusio esset Theologica; quia in qualibet conclusione formaliter accepta discursus ipse naturalis, seu forma syllogistica est motiuũ partiale assentiendi: Ergo sufficit quod sit diuinũ, & inuoluens diuinam reuelationem motiuum partiale: Ergo sufficit quod sit de Fide vnica præmissa. Confirmatur ex D. Thom. 2. *contra Gent. cap.* 4. dicente: *Interdum ex principiis Philosophiæ humanæ Sapientia diuina procedit:* Et certè Theologicis demonstrationibus sæpissimè adhibere præmissam aliquam solo naturæ lumine notam leuiter vtcumque in Theologia versato satis, superque perspicuum est.

Conclusio euidenter deducta ex vna præmissa de Fide, altera naturaliter euidenti est formaliter Theologica.

37. Addunt hîc nonnulli esse propriè Theologicam conclusionem, vt per discursum deductam, etiamsi Deus reuelet non solùm, aut vnam, aut vtramque præmissam; sed simul cum vtraque præmissa reuelet bonum esse discursum, & legitimam consequentiam, seu illationem; adhuc enim in dato casu præstatur assensus conclusioni, ex vi discursus, & deductionis syllogisticæ, non ex vi reuelationis, & aliud est assentire conclusioni ex vi reuelationis, seu quia reuelata est; aliud assentire eidem ex vi discursus reuelati, seu quia reuelata est deductio, & vna, vel vtraque præmissa, ex qua facta est deductio. Primum requiritur ad assensum Fidei, cuius motiuum debet esse reuelatio immediata; Secundùm constituit assensum Theologicum, cuius motiuum est reuelatio mediata, applicata scilicet mediante discursu, tanquam motiuo partiali assentiendi. Hinc patet obiter nihil concludere rationem suprà allatam ex *Tannero* ad probandum intellectum assentiri assensu Fidei conclusioni, vt formaliter deductæ ex vna præmissa reuelata, altera naturaliter euidenti: dato enim genio intellectus ad assentiendum, quàm certissimè potest; falsum est posse assentiri certitudine Fidei conclusioni vt deductæ, quia in conclusione vt deducta non relucet motiuum Fidei, scilicet reuelatio immediata: Falsum insuper est (ex quo vniuersaliùs impugnatur *Tanneri* doctrina) posse assentiri Conclusioni, vt deductæ certitudine æquali præmissæ certiori; sic enim assentiretur certitudine maiori, quàm sit certitudo vtriusque præmissæ; quod repugnare probat Arriaga 1. *part. disp.* 1. *sect.* 7. *subsect.* 2. *num.* 72. ex eo, quia vis syllogistica ex qua oritur assensus conclusionis, pendet à connexione duorum extremorum cum medio, adeoque non potest esse maior, quàm sit ipsa connexio vtriusque extremi cum medio. Quamvis igitur vnum extremum cum medio connectatur firmissimè, eo quòd vna præmissa habeat certitudinem maximam, scilicet Fidei; si tamen aliud extremum minùs firmè connectatur, eo quòd alia præmissa habeat minorem certitudinem, scilicet solùm naturalem; connexio vtriusque extremi cum medio non potest esse firmissima, nec assensus Conclusionis maximæ certitudinis, scilicet Fidei, quamvis intellectus habeat genium assentiendi maxima, qua potest, certitudine: sicuti duo asseres medio glutine connexi non possunt esse inter se magis inseparabiles, quàm sit inseparabilis quilibet à glutine connectente; & si vnus firmiùs altero, glutini hæreat, non propterea, vnus habet tantam inseparabilitatem ab altero, quantam à glutine; sed solùm tantam, quantam habet à glutine vterque, etsi quilibet haberet genium hærendi alteri maiori firmitate, qua potest.

Conclusio respectu cuius non solùm reuelentur vtraque præmissa, sed etiam bonitas consequentiæ adhuc est Theologica.

Motiuum Fidei est reuelatio immediata, Theologiæ mediata.

Dato quod Intellectus habeat genium assentiendi maiori certitudine qua potest, nequit præbere assensum Fidei conclusioni deductæ ex vna præmissa naturali.

38. Assertum II. Conclusio deducta ex duplici præmissa, quarum neutra nec proximè, nec remotè de Fide sit, non potest esse Theologica; nomine propositionis, seu præmissæ, quæ remotè de Fide sit, intelligo in præsenti illam, quæ euidenter deducta sit ex aliquo principio Fidei, & quæ remotè contineat non tanquam puram conditionem, sed tanquam motiuum assentiendi diuinæ reuelationi. Ita Herinex *quæst.* 3. *prologi, num.* 19. Dominicus à Sanctissima Trinitat. *lib.* 2. *Bibliotheca Theologica, sect.* 3. *cap.* 5. aliique communiter.

Conclusio deducta per discursum, in quo nulla sit præmissa de Fide nec etiã remote, non potest esse Theologica.

Probatur: Conclusio deducta per discursum, in quo non sit aliqua præmissa aut proximè, aut remotè de Fide, nullatenùs procedit sub proprio motiuo, & obiecto formali Theologiæ: Ergo non potest esse Theologica. Consequentia patet: quia obiectum formale, & motiuum est specificatiuum, constitutiuum, & distinctiuum. Antecedens probatur: Motiuum proprium, & obiectum formale Theologiæ est reuelatio mediata: Ergo Conclusio deducta per discursum in quo, &c. Quod autem sufficiat præmissa, quæ sit remotè de Fide, sit scilicet euidenter deducta ex aliquo principio Fidei immediatè reuelato; Probatur tùm ex eo,

eo, quia talis propositio quamvis certissima, est in se ineuidens, est quippe conclusio Theologica deducta ex principio secundùm se ineuidenti: Ergo inseruire nequit alij scientiæ præterquam Theologiæ; tum ex eo quia sicut conclusio scientifica potest esse præmissa vlterioris conclusionis scientificæ; ita non est cur Conclusio Theologica, qualis est propositio remotè de Fide, nequeat esse præmissa vlterioris conclusionis Theologicæ; & sicuti aliæ scientiæ non requirunt semper pro præmissis principia per se immediatè nota, ita nec debet Theologia semper requirere principia per se immediatè reuelata.

Conclusio Theologica potest esse præmissa respectu alterius conclusionis Theologicæ.

---

§. VIII.

Virùm sit Theologica Conclusio, deducta ex vna præmissa de Fide, altera probabili?

39. ASSERTVM: Conclusio deducta ex vna præmissa de Fide, altera probabili non est propriè, & perfectè Theologica. Hoc assertum vocat communem Theologorum sententiam Dominicus à Sanctissima Trinitat. *lib.2. Biblithec. Theolog. sect.3. cap.6.* Et Fasolus *initio* 1. *par. dub.6. numer.34.* acriter inuehitur contra id negantes, quorum aliqui volunt esse propriè Theologicam huiusmodi conclusionem, eo quòd Theologiam existimant esse habitum opinatiuum, & conclusionem Theologicam esse opinionem. Ita Durandus *quæst.* 1. *num.* 14. Alij concedunt quidem conclusionem Theologicam debere esse certam; sed existimant posse esse talem, etiamsi deducatur ex vna præmissa probabili. Ita De Quiros 1. *part. quæst.* 1. *art.2. n.43.* & fusiùs *tota disputatione tertia.* Dixi perfectè, & propriè; nam imperfectè, & reductiuè omnis discursus, qui reuelationi aliqualiter innititur, & aliquam continet præmissam reuelatam Theologicus est, quamvis in re conclusio deducta, sit potiùs opinatiua, quàm scientifica; & quia in Theologia plures sunt huiusmodi discursus, non omninò damnandus est *Durandus*, si comparatiuè ad huiusmodi discursus vocet Theologiam habitum opinatiuum. Nihilominus Theologia rationabiliùs denominatur à parte nobiliori, secundùm quam certa est; & discursus opinatiui perfectè, & propriè spectant ad doctrinam sacram potiùs, quàm ad Theologiam; licèt ad hanc reducantur, sicuti discursus opinatiui Physici, exerciti scilicet in materia Physica ad Physicam, discursus opinatiui Metaphysici ad Metaphysicam reducuntur.

Conclusio deducta ex vna præmissa de Fide, altera probabili, non est Theologica propriè; sed tantùm reductiuè.

40. Probatur: Conclusio propriè, & perfectè Theologica debet esse scientifica, vel saltem certa; sed non potest esse talis conclusio deducta ex vna præmissa de Fide, altera probabili: Ergo. Maior patet, quia iuxta nostrum assertum *suprà* positum, §.4. Theologia est verè, & propriè scientia, vel saltem iuxta aliorum sententiam a Scientiarum choro non excluditur defectu certitudinis, sed solùm defectu euidentiæ, adeoque est saltem habitus certus. Minor probatur: Conclusio non potest certior vllâ præmissâ: Ergo in discursu, in quo est vna præmissa probabilis, & incerta, non potest esse certa conclusio: Ergò, Conclusio deducta ex vna præmissa de Fide, altera &c. Antecedens probatur, tum quia vt communiter dicitur, conclusio sequitur debiliorem partem, & sicuti ex hoc capite conclusio non potest esse euidens, quando vna præmissa est ineuidens, & obscura, Ita conclusio non potest esse certa, quando vna præmissa est incerta, & probabilis; tum quia certitudo, & firmitas conclusionis oritur ex connexione medij, non cum vnico, sed cum vtroque extremo; adeóque si ex parte vnius extremi in vna scilicet præmissa connexio incerta sit, & vacillet, necesse est quod incerta etiam sit, & vacillet conclusio, vt confirmari potest ex positis, *in §. superiori, ante secundum assertum.*

Conclusio euidens ex vna præmissa ineuidenti, certa ex vna præmissa probabili sequi non potest.

Dices ex De Quiros 1. *par. disp.3. sect.3. num.* 16. non posse esse conclusionem certiorem vllâ præmissâ; item conclusionem sequi debiliorem partem quoad certitudinem sumptam præcisè vi obiecti, aliundè tamen vi principij posse quoad certitudinem conclusionem crescere supra præmissam; quod probat, ex eo quod stat simul obiectum proponi debiliter, & esse secundùm se ex modo proponendi solùm probabile, & obnoxium falsitati; Nihilominus ob excellentiam principij, & habitus concurrentis elici actum omninò certum, & firmissimum. Sic diuina reuelatio respectu actus Fidei obscurè solùm apparet, & quoad modum proponendi non excedit probabilitatem Metaphysicam: Propositio enim Ecclesiæ inducit euidentiam solùm moralem, deinde inducit euidentiam credibilitatis solùm, non veritatis; & tamen actus Fidei ex motiuo reuelationis elicitus ob excellentiam principij, & habitus infusi concurrentis, omninò firmissimus est, maximæque certitudinis Metaphysicæ: Cur igitur etiam conclusio Theologica ob excellentiam principij, habitus scilicet Theologiæ, non poterit esse certa, & firma, etiamsi obiectum in præmissis sit solùm probabiliter propositum? Sed contrà instantia in multis deficit: Primò malè supponit habitum Theologiæ esse Supernaturalem, & infusum; adeò vt æmulari possit, & imitari excellentiam habitus Fidei: Secundò si paritas, & probatio aliqualiter subsistit, solùm procedit de conclusione materialiter, & specificatiuè sumpta, qua ratione non negatur posse conclusionem esse certiorem aliquâ præmissâ: Conclusio enim deducta ex vna præmissa de Fide, alterâ euidenti, aut etiam solùm probabili materialiter, & specificatiuè sumpta, aliquando de Fide est, quod autem instantia procedat de conclusione materialiter, & specificatiuè sumpta, euincitur ex eo quòd 41.

Circa obiectum probabiliter solùm propositum potest aliquando ob excellentiam principij elici actus omninò certus.

Habitus Theologicæ non est Supernaturalis.

procedit de conclusione comparata non ad discursum, sed ad habitum omninò independentem a discursu vtpotè infusum. Tertiò sicuti reuelationi obscurè propositæ non præstatur assensus firmissimus nisi supposito iudicio euidentis credibilitatis, & pio affectu voluntatis imperantis talem firmitatem; ita ad præstandum certum assensum conclusioni deductæ ex præmissa probabili, simile iudicium, & similis pius affectus prærequireretur, quod inauditum est. Quartò *De Quiros* asserens supernaturalem conclusionem Theologicam nimis derogat perfectioni supernaturalitatis, dum concedit ipsam oriri posse ex præmissa probabili.

Conclusio Theologica non potest deduci, ex præmissa falsâ, putatâ verâ, nec potest esse nisi ex præmissis, quæ sint quales putantur.

42. Ex his habetur à fortiori, non posse conclusionem Theologicam deduci ex vnâ præmissâ Fidei, altera falsâ: seu conclusionem ita deductam esse non posse Theologicam; quod maximè concedendum est ab iis, qui asserunt conclusiones Theologicas esse Supernaturales. Vnde de Quiros 1. *part. qu.* 1. *art.* 2. *num.* 45. meritò reprobat Lugum, qui *disp.* 4. *de Fide* §. 103. inclinat in supernaturalitatem conclusionis deductæ ex vnâ præmissâ Fidei, alterâ falsâ. Neque aliquid referret, quòd talis præmissa falsa prudenter, & bona fide existimaretur vera. Non referret, inquam; quia veritas desumitur ab eo quod res est, vel non est; non ab eo quod res putatur, vel non putatur; & sicuti reuelatio putata diuina, quæ in re diuina non sit, non est sufficiens obiectum motiuum ad eliciendum actum Fidei diuinæ: Ita præmissa putata vera, quæ in re vera non sit, non est sufficiens motiuum ad deducendum actum conclusionis veræ. Conclusio igitur Theologica non potest esse nisi ex præmissis, quæ sint quales putantur, sint scilicet in re reuelatæ, quæ reuelatæ putantur; sint in re veræ, quæ veræ putantur: alioqui erit Conclusio Theologica solùm putata, si aliqua ipsius præmissa sit solùm putata vera, aut vtraque solùm putata reuelata.

§. IX.

Vtrùm principia Fidei, vt concurrant ad conclusionem Theologicam, necessariò debeant esse credita Fide diuina?

43. ASSERTVM: Principia Fidei, vt concurrant ad conclusionem Theologicam, necessariò debent esse credita Fide diuina. Ita Amicus 1. *part. disp.* 1. *sect.* 3. Valentia *disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 5. §. 2. Ioan. à S. Thom. *quæst.* 1. *disp.* 2. *art.* 2. alijque communiter contra Vasquez 1. *part. quæst.* 1. *num* 9. docentem sufficere, quòd huiusmodi principia sint credita fide humana.

Principia Fidei, vt concurrant ad conclusionem Theologicam, debent esse credita Fide diuina.

Probatur primò ex Diuo Thoma 1. *par. quæst.* 1. *artic.* 5. *in C.* vbi comparans Theologiam ad alias scientias ait: *Aliæ scientiæ certitudinem habent ex naturali lumine rationis humanæ, quæ potest errare; hæc autem certitudinem habet ex lumine diuinæ scientiæ, quæ decipi non potest.* Ex quibus verbis sic arguo: Si principia Fidei concurrentia ad conclusionem Theologicam non crederentur Fide diuina, Theologia seu Conclusio Theologica non haberet certitudinem ex lumine diuinæ scientiæ; quia lumen diuinæ scientiæ ad conclusionem Theologicam non concurrit, nisi mediante lumine Fidei, nec hoc concurrit, nisi causando assensum principiorum: Ergo principia Fidei, vt concurrant ad conclusionem Theologicam, necessariò debent, &c.

Probatur secundò: Principia Fidei nec vt cognita cognitione euidenti naturali, nec vt credita fide humana possunt concurrere ad conclusionem Theologicam: Ergo vt concurrant necessariò debent esse credita Fide diuina. Probatur Antecedens quoad primam partem: Conclusio Theologica debet esse ineuidens, & discursus Theologicus debet habere ratione sui solam euidentiam formæ; per hoc enim maximè secernitur Theologia ab aliis scientiis naturalibus; sed si procederet ex principiis Fidei cognitis cognitione euidenti naturali, haberet omnimodam euidentiam, & impertinenter se haberet Fidei obscuritas & ineuidentia, si eius principia non vt cognita cognitione obscura per Fidem; sed vt cognita cognitione clara per euidentiam naturalem, concurrerent. Probatur Antecedens quoad secundam partem: Conclusio Theologica debet esse certa, & discursus Theologicus, vtpotè scientificus debet excludere omnem formidinem; sed si procederet ex principiis creditis fide humana, non esset huiusmodi: Ergo. Minor probatur: Principia credita fide humana, non possunt mouere ad assensum firmiorem ipsa fide humana; principia enim mouent ad assensum vt cognita, & per consequens ea firmitate, qua cognoscuntur. Et sicuti principia per se nota, nisi sint nota nobis, nequeunt ducere in notitiam alterius; ita principia per se certa, nisi sint certa nobis, nequeunt ducere in notitiam certam sed fides humana non excludit omnem formidinem, nec potest inducere assensum nisi opinatiuum: Ergo. 44.

Nec sufficit esse cognita, aut cognitione euidenti naturali, aut fide humana.

Dices ex primo capite hinc sequi, Prophetam habentem euidentiam Mysteriorum Fidei in attestante, non posse formare discursus Theologicos; vnde ex tali euidentia detrimentum quodammodo pateretur: Ex secundo capite sequi, hæreticum carentem Fide diuina, non posse pariter tales discursus formare & Theologizare; quod videtur tum contra experientiam, qua Fidelis in infidelitatem lapsus Theologizat eodem modo, quo antea; tum contra rationem, quia non apparet cur propter infidelitatem, quæ Fidei, non Theologiæ opponitur, amitti debeat Theologiæ habitus. Sed contra dico ad primum, habentem euidentiam Mysteriorum Fidei, seu reuelationis diuinæ in attestante ex vi talis cognitionis, præcisè non 45.

Habens euidentiam reuelationis potest for-

posse

(mare discursus Theologicos ex vi eiusdem reuelationis, aliunde obscurè cognitæ.)

posse formare discursus Theologicos, non tamen detrimentum aliquod pati; quia potest aliundè habere notitiam obscuram reuelationis, credere Fide diuinâ, & Theologizare: Deinde impedimentum Theologizandi ortum ex perfectione, non ex imperfectione cognitionis ad emolumentum, non ad detrimentum debet computari; alioqui visio Fidem, & Theologiam excludens Beatum redderet deterioris conditionis. Dico ad secundum, Hæreticum verè discursus Theologicos formare non posse; neque id contrà experientiam est; apparenter enim solùm, & similitudinariè Theologizat eodem modo, quo antea; apparenter scilicet solùm habet certitudinem propter adhæsionem pertinacem ad propriam sententiam, in re verò non Theologizat, quia habet assensum opinatiuum ex motiuo Fidei humanæ, & cum formidine, licèt banc ipse non sentiat, imò putet se Fide diuinâ, & sine formidine, non fide humana, & cum formidine credere. Multò minùs id est contra rationem; quia Infidelitas, licèt Theologiæ non opponatur immediatè, & formaliter; opponitur mediatè, & causaliter; quatenùs remouet ipsios principia, & impedit actus, remotis autem principiis alicuius scientiæ, remouetur scientia, quæ ab illis dependet, & impeditis actibus destruitur habitus ad tales actus inclinans. Amittens igitur ob infidelitatem habitum Fidei, amittit ex consequenti, insensibiliter tamen habitum Theologiæ formaliter acceptum, prout scilicet inclinat ad conclusiones scientificas, & actus omninò certos. Cæterùm materialiter Theologiæ habitus, sicuti perseuerat simul cum visione in Patria, & sine Fide; ita perseuerat cum infidelitate, & sine Fide in hæretico, magis tamen materialiter, & magis impropriè, quàm in Beato; quia in hæretico species côclusionum Theologicarum constituentes materialiter habitum Theologiæ, facilè declinant in habitum opinatiuum, si hæreticus ipsis vtatur ad eliciendas conclusiones, quæ licèt ab ipso putentur Theologicæ, sicuti antè hæresim, in re tamen sunt opinatiuæ, & ex motiuo Fidei humanæ. Eadem facilitate, qua huiusmodi species declinant in habitum opinatiuum hæretico, persistente in infidelitate, resurgunt in verum habitum Theologicum, hæretico ab infidelitate resipiscente & reuertente ad Fidem; eò ipso enim recuperant aptitudinem inclinandi ad conclusiones verè Theologicas eliciendas ex principiis Fidei. Vbi aduerte obiter eos qui collocant Theologiæ habitum in simplici qualitate distincta à speciebus, difficilius explicare quomodo statim amittatur ab amittente Fidem, statim recuperetur à recuperante Fidem. Nec improbabiliter iuxta talem sententiam Herinex *quæst.3. prologi, num.23.* docet Theologiæ habitum, quamvis nequeat sine Fide acquiri, posse sine Fide conseruari, nec amitti à labente in hæresim.

Hæreticus similitudinariè solùm, & apparenter Theologizare potest.

Infidelitas opponitur Theologiæ mediatè, & causaliter.

Species Theologicæ in hæretico declinant in habitû opinatiuum.

46.

47. Ex his habes Theologiam nostram formaliter, & propriè, nec in Beatis, nec in damnatis permanere, quia in neutris permanet Fides; in animabus Purgatorij sicuti Fides non deficit; ita non est, cur Theologia deficiat. In statu viæ semel acquisita per nullum peccatum expellitur, præterquam per peccatum infidelitatis expulsiuum Fidei. Independenter à Fide nec acquiritur, nec exercetur; & licèt quando Theologizamus, nec semper recordemur Fidei infusæ, nec semper eliciamus Fidei infusæ actum, adhuc Theologizamus dependenter à Fide infusa, quia Theologizamus dependenter à certitudine, seu adhæsione relicta, ex actibus infusæ Fidei, vt colligitur ex eo quod parati simus reducere nostros discursus Theologicos ad principia reuelata, vt Fide infusâ credita.

Theologia nostra, nec in Beatis, nec in damnatis permanet, benè tamen in animabus Purgatorij.

CAPVT II.

De Theologiæ Perfectione, Vtilitate, Necessitate.

THEOLOGIÆ perfectio perfectè innotescet, si ad alias scientias comparetur explicando; quomodo alijs omnibus scientiis naturalibus, & habitibus acquisitis perfectior sit; specialiter verò vtrùm omnes excedat quoad modum procedendi, adeò vt ipsa per altissimas causas absolutè procedat, & simpliciter sapientia sit? Vtrùm omnes excedat quoad certitudinem, adeò vt omnibus certior sit? Vtrùm omnes excedat quoad ordinem, adeò vt ipsa superioris ordinis, & supernaturalis in substantia sit? Afferet deinde Theologicæ perfectioni incrementum explicatio vtilitatis, & necessitatis; quæ vtraque prærogatiua nota excellentiæ est, & argumentum perfectionis.

---

§. I.

Vtrùm Theologia tantam importet perfectionem, vt simpliciter Sapientia sit?

1. ASSERTVM: Theologia simpliciter Sapientia est, dummodo nomine Sapientiæ non intelligatur donum Spiritus Sancti, quod est Sapientia infusa, sed virtus intellectus, quæ est Sapientia acquisita. Ita D. Th. 1. *par. q.1. ar.6.* Scot. *q.3. prologi, §. ex dictis patet*, Thomistæ Scotistæ, & omnes ferè recentiores, contra Durandum *quæst.1. prologi, num. 54. & 55.*

Theologia est simpliciter Sapiêtia, sumpta pro virtute.

Dixi *simpliciter*, pro quo aduerte Sapientiam sumptam pro virtute modo mox explicando, aliam esse talem solùm in aliquo determinato genere, aliam esse talem simpliciter, & absolutè; cum enim Sapientia procedat per altissimas causas, eo quod sapientia sit ordinare, ac iudicare; & iudicium habeatur per altiorem causam de inferioribus,

Sapientia alia est talis in aliquo ge-

nere, alia eſt talis ſimpliciter.

rioribus. Sicuti datur cauſa altiſſima in aliquo determinato genere, & cauſa altiſſima ſimpliciter: Ita datur Sapientia in aliquo determinato genere, & Sapientia ſimpliciter. Sic v.g. Artifex diſponens formam Domus, reſpectu inferiorum Artificum dolantium ligna, vel parantium lapides, dicitur habere Sapientiam, ſeu eſſe ſapiens in genere Ædificij: iuxta illud 1. Cor.3. *Vt Sapiens Architector fundamentum poſui.* Qui verò conſiderat cauſam ſimpliciter altiſſimam totius Vniuerſi, quæ Deus eſt, dicitur ſapiens ſimpliciter, vnde & Sapientia dicitur eſſe diuinorum cognitio, ex Auguſt. *tom. 3 lib.12. de Trinit. circa finem.*

2\. Dixi *dummodo nomine Sapientia*, &c. pro quo aduerte ex Diuo Thom. 1. *part. qu. 1. art. 6. ad 3. & 2. 2. quaeſt. 45. art. 2. in C.* ſecundum duplicem modum rectè iudicandi habere duplicem Sapientiam; alteram, quæ donum eſt Spiritus Sancti; alteram, quæ eſt virtus intellectus, quatenùs enim rectum iudicium habetur ex quadam connaturalitate, & inclinatione ad res, de quibus iudicatur, quomodo habens, v.g. habitum Caſtitatis, & inclinationem ad ipſam, rectè iudicat de iis, quæ ad Caſtitatem pertinent (Vndè ait Ariſtoteles 10. *Ethic. cap. 5.* quod virtuoſus eſt menſura, & regula actuum humanorum) conſurgit Sapientia, quæ eſt donum Spiritus Sancti ſecundum *illud* 1. *Cor. 2. ſpiritualis homo iudicat omnia.* Et D. Dionyſ. *cap. 2. de diu. nom.* Ierotheus, *doctus eſt non ſolùm diſcens, ſed & patiens diuina.* Quatenus verò rectum iudicium habetur ex perfecto vſu rationis, & ex rectitudine cognitionis; quomodo inſtructus in Scientia morali, v.g. rectè iudicat de actibus moralibus, conſurgit Sapientia, quæ eſt virtus intellectus, & huic ſignificationi congruit ipſa nominis etymologia, ſecundùm quam Sapientia dicitur quaſi ſapida ſcientia, & iure merito; quia vt docet Philoſophus *lib. 1. de partib. animalium, cap. 8. plus ſapit & delectat notitia exigua rerum ſublimium, de quibus eſt Sapientia, quàm comprehenſio viliorum, de quibus eſt communis ſcientia;* Propterea etiam Sapientia à Scientia diſtinguitur, non tanquam habitus oppoſitus, ſed tanquam habitus perfectior, & quaſi ſapidior; vt rectè docet Angelicus *ſuper Boëtium, de Trinit. quaeſt. 2.* illis verbis: *Sapientia non diuiditur contra ſcientiam ſicut oppoſitum, ſed ſicut perfectiſſima ſpecies ab aliis.* Et in primo, diſt. 35. quæſt. 1. art. 1. ad 3. *Omnis Sapientia Scientia eſt, ſed non conuertitur, quia illa ſola Scientia Sapientia eſt, quæ cauſas altiſſimas conſiderat, per quas ordinantur, & cognoſcuntur omnia ſequentia:* Sic explicatum Aſſertum.

Sapientia alia eſt Donum Spiritus Sancti, alia eſt virtus intellectus.

Sapientia dicitur, quaſi ſapida ſcientia. Scientiæ non opponitur, ſed includit tanquam ſpecies perfectior.

3\. Probatur primò: Ex Scriptura, Eccleſ. 39. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret Sapiens, & in Prophetis vacabit.* 1. Cor. 2. *Sapientiam loquimur inter perfectos, Sapientiam verò non huius ſaculi, ſed loquimur Dei Sapientiam in Myſterio:* vbi ly, *& in Prophetis vacabit;* Dei Sapientiam in Myſterio, ſuadēt allata loca procedere de Theologia, cui proprium eſt Scripturis Prophetarum inniti, & diuina Myſteria elucidare. Fauent etiam verba 1. Cor. 12. *Alij quidem per ſpiritum datur ſermo Sapientia* (circa Deum, & diuina) *alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem ſpiritum* (circa creata relata ad Deum) vt expendit Auguſtinus *l. 13. de Trinit. cap. 1. & lib. 14. cap. 2.*

Probatur ſecundò ratione: Sapientia ſimpliciter, vt virtus intellectus eſt, illa eſt, quæ conſiderat cauſam ſimpliciter altiſſimam totius Vniuerſi, & ex rectitudine cognitionis alias omnes Scientias inferiores ordinat, & iudicat; ſed Theologia eſt huiuſmodi; ergo. Maior patet ex præanimaduerſis; Minor probatur: Theologia conſiderat Deum tum ſecundùm ſe, tum ſecundùm quod eſt cauſa efficiens, & finalis rerum omnium: Ergo conſiderat cauſam ſimpliciter altiſſimam: Aliæ ſcientiæ ipſi ancillantur iuxta illud *Prou. 9.* quod Theologiæ accommodat Diuus Thomas 1. *part. quaeſt. 1. art. 5. in argumento; ſed contra: miſit ancillas ſuas vocare ad arcem:* Ergo omnes ſcientias tanquam inferiores ordinat, & iudicat. Quod magis probatur ex eo quòd Theologia Scientias omnes corrigit, & ſcientias omnes quodammodo continet. Primum traditur à D. Thoma 1. *part quaeſt. 1. artic. 6. ad 2. Quidquid in alijs Scientijs inuenitur, veritati huius Scientia repugnans, totum condemnatur vt falſum. Vnde dicitur* 2. Corinth. 10. *Conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſùs Scientiam Dei.* Secundùm traditur ab Auguſtino *Epiſt. 3. ad Voluſianum:* Vbi loquens de Scientia diuinarum Scripturarum ait: *Hic eſt Philoſophia; quoniam rerum naturalium cauſa in Deo ſunt. Hic Ethica; quia vita beata, & honeſta non aliunde ſumitur, quàm cum ea, quæ ſunt diligenda, diliguntur, vt diligenda ſunt, quod docet hæc Scientia: Hic Logica, quia veritas, lumenque naturæ rationalis, Deus eſt.*

Theologia ſcientias omnes naturales corrigit, & continet.

4\. Dices ex *Durando* non ſufficere ad Sapientiam, quod conſideret altiſſimam cauſam, niſi etiam procedat ex motiuo altiſſimo, cum Scientiæ dignitas magis penſanda ſit ex obiecto motiuo, quàm ex terminatiuo. Theologia autem non procedit ex motiuo altiſſimo, cum procedat ex reuelatione, quæ vtpotè motiuum obſcurum videtur motiuum valdè imperfectum. Rursùs Theologia non corrigit alias ſcientias; quia cum ad Theologicum diſcurſum ſæpiſſimè concurrat altera præmiſſa naturalis, plura principia aliarum Scientiarum Naturalium ſunt etiam principia Theologiæ, & de iſtis nequit Theologia iudicare, aut ipſa corrigere; quia nulla ſcientia iudicat de ſuis principiis, aut ipſa corrigit. Tandem non continet alias ſcientias, cum non habeat euidentiam, quæ eſt præcipua perfectio aliarum Scientiarum. Sed contra dico ad primum: Theologiam ſufficienter procedere ex motiuo altiſſimo; tum quia altitudo, & perfectio motiui ſcientiæ penſanda eſt ex certitudine, non ex euidentia; cum certitudo non euidentia ſit ratio principaliùs conſti-

tutiua

Theologia non solum est circa causam altissimam, sed etiam est ex causa altissima.

Theologia non vtitur principiis aliarū Scientiarum tanquam propriis.

tutius scientiæ ex *capite superiori*, §. 4. *circa finem*, tum quia dum innititur diuinæ reuelationi, innititur pariter veritati reuelanti, quæ cum sit Deus ipse, vtique est motiuum altissimum. Ad secundum dico: Theologiam non vti principiis aliarum Scientiarum tanquam propriis; sed tanquam alienis, non tanquam principaliter, sed tanquam ministerialiter inseruientibus ex *cap. superiori*, §. 6. *in probatione secundi asserti*; ideò posse iudicare, & corrigere principia aliarum Scientiarum absque eo, quod corrigat principia propria. Ad tertium iuxta præindicata dico certitudinem, non euidentiam, esse potissimam scientiæ perfectionem, & in Theologia per excessum certitudinis sufficienter, imò superabundanter compensari aliqualem defectum euidentiæ; ideò ex hoc capite nihil obesse, quin Theologia alias scientias contineat, & tanquam regula certior, ac superior dirigat.

5\. Probatur tertiò: Theologia simpliciter, & perfectissimo modo habet omnes conditiones ad sapientiam requisitas *ex Aristotele 1. Metaphysica*, aliisque communiter: Ergo Theologia simpliciter, & perfectissimè sapientia est. Probatur Antecedens: Huiusmodi conditiones quinque sunt. Prima est quòd sit circa omnia, omnia aliquo modo attingendo. Secunda: Quod sit circa difficilia, & remota à sensibus. Tertia, quod procedat ex certissimis, & altissimis causis. Quarta, quod sit gratiâ sui. Quinta, quod alias scientias dirigat, & iudicet, non ab aliis dirigatur, & iudicetur: sed Theologia simpliciter, & perfectissimo modo habet huiusmodi conditiones: Ergo. Minor quoad tertiam, & quintam conditionem habetur ex prædictis, quoad secundam satis patet experientia. Quoad primam facilè suadetur, tum ex obiecto materiali, in quo omnia continentur, ad quod omnia ordinantur tum ex obiecto formali, sub quo possunt omnia cadere, cum nihil sit quod à Deo reuelari absolutè repugnet. Quoad quartam probatur, ex eo quod Theologia est maximè per se expetibilis, habetque obiectum maximè absolutum, & independens. Nec refert quod Theologia ex *capite superiori*, §. 5. sit partialiter practica, scientia autem practica sit gratiâ operis, non gratiâ sui. Non refert inquam, quia ad summum esse gratiâ operis vtilis, aut delectabilis dicit imperfectionem incongruam Sapientiæ; at verò esse gratiâ operis honesti, seu gratiâ honestatis non dicit huiusmodi imperfectionem, cum hoc nihil sit aliud, quàm esse gratiâ vltimi finis, quod perfectionem augeri potiùs, quàm minuat. Cùm igitur Theologia vt practica est, tota conducat ad opus honestum, tota sit gratiâ honestatis, etiam vt practica est, habet perfectissimam rationem Sapientiæ.

Sapientia quinque requirit conditiones.

Theologia quomodo etiam vt practica est, possit esse Sapientia.

6\. Ex his habes primò Theologiam esse perfectiori modo Sapientiam, quàm sit Metaphysica. Primò quia habet obiectum vniuersalius, quia ens naturale, quod est obiectum Metaphysicæ totum reduci potest ad obiectum Theologiæ, quia totum est reuelabile; non sic obiectum Theologiæ, quod complectitur etiam entia supernaturalia, totum reduci potest ad obiectum Metaphysicæ. Secundò, quia Theologia est sapientia in genere speculatiuo, & practico; Metaphysica solùm in genere speculatiuo. Tertiò, quia Theologia procedit ex principiis certioribus, principia quippè Fidei certiora sunt principiis naturæ. Quartò, quia Theologia habet perfectiorem modum procedendi, & similiorem cognitioni diuinæ: Primò enim Deum considerat, & à Deo ad creaturas procedit; cum è contra Metaphysica Deum non attingat, nisi procedendo ad ipsum ex creatura: Videatur D. Thomas 2. *contra Gentes, cap.* 4.

Theologia est perfectiori modo Sapientia, quam Metaphysica.

7\. Habes secundò: Eos qui negant Theologiam esse verè, & propriè scientiam, minùs consequenter asserere quòd sit simpliciter, & propriè Sapientia; cum hæc non sit nisi scientia suprema, & perfectissima, vt *in limine*, §. *positum est*.

Qui negant Theologiam esse scientiā, minùs consequenter esse concedunt Sapientiam.

8\. Habes tertiò: Theologiam hucusque explicatam, optimè posse Theosophiam, quod nomen Sapientiam, vel scientiam de Deo importat, nuncupari; & congruentissimè tali nomine insignitur, vt speciali ipsius perfectioni specialis nomenclatura respondeat, & ab imperfectioribus Theologiis non minùs voce, quàm re secernetetur.

Theologia Scholastica rectè dicitur Theosophia.

9\. Habes quartò Theologiam posse non solùm Scientiam, & Sapientiam, sed etiam Prudentiam nuncupari; directiuè tamen, & architectonicè; quatenùs non est præcisè scientia practica directiua humanarum actionum ad honestatem; sed insuper est Sapientia omnes alias scientias practicas dirigens, ipsamque Prudentiam: Propereà Theologia, ex eo quod sit scientia practica, est Prudentia: ex eo quod sit Sapientia, est Prudentia directiuè, & architectonicè, vt magis explicant Ioan. à S. Thoma 1. *par. quæst.* 1. *disp.* 2. *art.* 10. *num.* 17. Dominicus à Sanctissima Trinitat. *lib.* 1. *Bibliotheca Theologica, sect.* 2. *cap.* 6. *circa medium*, vbi etiam rectè ait, *Imprudentem, & Peccatorem in Iniustitia Theologiam detinere.*

Theologia est architectonicè Prudentia, in iustitia detinetur à peccatore.

§. II.

Vtrùm Theologia sit certior qualibet Scientia naturali, tum quoad conclusiones deductas ex duplici præmissâ reuelatâ, tum quoad deductas ex vna reuelata, altera naturaliter euidente?

10\. ASSERTVM I. Theologia quoad conclusiones deductas ex duplici præmissâ reuelatâ est certior qualibet scientiâ naturali certitudine obiectiuâ, & formali, & in aliquo sensu etiam adhæsionis; seu obiecti, actus, & in aliquo sensu etiam subiecti. Ita Lugus 1. *part. lib.* 1. *disp.* 3 *cap.* 5 *&* 6. Molina *quæst.* 1. *disp.* 3 *art.* 5. Herinex *quæst.* 6. *prologi;* aliique

alijque communiter, licèt sub terminis aut diuersis, aut minùs expressis contra Durandum *quæst.6.prologi,num.*14. absolutè docentem Theologiam non esse certiorem alijs scientiis. Et *in 3. dist.*23. *quæst* 9. *num.*12. asserentem certitudinem Fidei, & consequenter etiam Theologiæ minorē esse intensiuè, & extensiuè certitudine scientiæ, vtpotè magis mixtam dubitationibus: Est etiam contra Vasquez 1.*par. q.*1.*disp.*9. *art.*5.*n.*80. vbi negat dari certitudinem obiectiuam, seu obiecti: volens res non dici certiores, aut minùs certas; sed magis, aut minùs necessarias. Est tandem contra Albertum, Caietan. Capreolum absolutè negantes in Theologia maiorem certitudinem adhæsionis.

11. Antequam assertum probetur; Aduerte pro notitia terminorum ex quorum varia acceptione facile est labi in quæstionem de nomine, certitudinem propriè acceptam duo essentialiter importare, scilicet necessariam connexionem cum veritate, & firmam adhæsionem ad obiectum; hinc nonnulli, inter quos Molina *loco suprà citato*, *§. Cum igitur*, ad primum principaliùs attendentes dicunt, certitudinem nihil aliud esse, quàm infallibilitatem. Alij, quibus fauet Diuus Thomas *in 3. dist.*23. *quæst.*2. *artic.*2. attendentes principaliùs ad secundum, dicunt ipsam esse firmitatem quandam, & determinationem intellectus ad vnum. Nihilominùs vtraque est diminuta certitudinis explicatio, nec infallibilitas sine firma adhæsione sufficit ad certitudinem; quia assensus solùm probabilis potest esse infallibilis, & necessariò connexus cum veritate; nec item sufficit firma adhæsio sine infallibilitate; quia opinatiuus etiam assensus potest habere firmam adhæsionem, dicente Aristotele 7. *Ethic.* 3. *Nonnulli eorum, qui opinantur non ambigunt, sed arbitrantur exactè se scire, & sunt qui non minùs opinioni suæ, quàm suæ scientiæ credunt.* Neque dicas firmam adhæsionem debere esse ex merito obiecti, & rationabili imperio voluntatis, non ex affectu arbitrario, vel irrationabili, vt sufficiat ad certitudinem. Contra enim hoc idem est, ac dicere debere esse connexam cum infallibilitate, solùm enim vbi apparet infallibiliter veritas, voluntas rationabiliter imperat firmam adhæsionem, & solùm obiectum infallibiliter verum eandem meretur. Stet igitur certitudinem propriam esse infallibilitatem cum firma adhæsione coniunctam; adeoque posse crescere, vel ex incremento infallibilitatis, vel ex incremento firmæ adhæsionis: Et quia infallibilitas magis attenditur penes obiectum, firma adhæsio penes subiectum, oritur diuisio certitudinis in obiectiuam, & subiectiuam, seu obiecti, & subiecti; ex qua vtraque consurgit quodammodo infallibilitas formalis, seu actus. Sicque certitudo obiectiua est necessitas quædam, seu immutabilitas obiecti, quod fallere non possit, & ex consequenti firmam exigat adhæsionem; sitque regula certitudinis intellectus; qua de causa, quidquid in contrarium sentiat Vasquez *suprà citatus*, non incongruè tribuitur obiecto certitudo, sicuti pari de causa eidem non incongruè tribuitur veritas; quæ æquè, ac certitudo formaliter cōuenit soli intellectui, eiusque actibus. Certitudo subiectiua est proportio quædam subiecti ad obiectum, ratione cuius propendet ad firmiter ipsi adhærendum, & in actu secundo est firma ipsa adhæsio, supposita tali præuia proportione, quæ præcipuè oritur ex euidentia, ad quam intellectus maximè inclinat, & in qua sola conquiescit. Huiusmodi firma adhæsio, & certitudo subiectiua potest esse maior, aut accidentaliter, & intensiuè, quatenus scilicet intensior sit; aut substantialiter, & appretiatiuè, seu prælatiuè quatenus intellectus præferat talem adhæsionem alijs. Certitudo formalis est actus ipse vitalis infallibiliter & firmiter adhærēs obiecto; qui actus sicuti mediat inter obiectū, & subiectum, ita vt tangit obiectum habet infallibilitatem, vt tangit subiectum habet firmitatem. Addi potest certitudo, quam Thomistæ participatiuam, alij affectiuam vocant, ad voluntatem pertinens, & significans determinatum voluntatis affectum, seu conatum in obiectum. De hac certitudine, quæ minùs propriè certitudo est, loquitur D.Paulus *Rom.*8. dicens: *certus sum, quia neque mors, neque vita*, &c. De eadem loquuntur, qui spem certam vocant. De eadem tandem cum aliqua maiori ampliatione loquitur D.Th. *in 3.dist.*26.*q.*2. *art.*4. *ad* 1. dicens, *quod certitudo per similitudinem, & participatiuè est in omnibus operibus naturæ, & virtutis.* His animaduersis, Assertum

Assensus probabilis potest esse infallibilis.

Assensus opinatiuus potest habere firmam adhæsionē.

Certitudo propria est infallibilitas coniuncta cum firma adhæsione.

Certitudo triplex, obiectiua, subiectiua, formalis.

Addi potest quarta scilicet affectiua, seu participatiua.

Spes in quo sensu dicatur certa.

12. Probatur primò quoad certitudinem obiectiuam: Conclusio deducta ex duplici præmissa reuelata habet principia obiectiuè certiora, quàm quælibet scientia naturalis: Ergo etiam conclusio ipsa est obiectiuè certior: Ergo Theologia quoad conclusiones deductas, &c. Consequentia patet; quia certitudo præmissarum, est mensura certitudinis conclusionum. Antecedens probatur: Principia Fidei sunt obiectiuè certiora quibuscumque principiis naturæ, habent enim pro obiecto formali lumen supernaturale superius, & infallibilius quolibet lumine naturali, & obiecto formali principiorum naturalium; obiecto, inquam formali, à quo sicuti sumitur actuum specificatio, ita sumenda est actuum obiectiua, vt ita dicam, certificatio: vnde saltem in modo loquendi displicet Lugus 1. *part. lib.*1. *disp.*3. *cap.*5. *num.*9. vbi considerans certitudinem obiectiuam penes obiecta materialia, ait: Theologiam quoad certitudinem obiectiuam excedere scientias naturales, quatenùs agit de iis, quæ conueniunt Deo secundùm se; non sic quatenùs agit de aliquibus aliis minùs necessariis, quàm sint obiecta aliquarum scientiarum naturalium.

Theologia quoad conclusiones deductas ex vtraque de Fide, est obiectiuè certior omni scientia naturali.

Certitudo obiectiua sumenda est ab obiecto formali, non materiali.

13. Probatur secundò quoad certitudinē formalē: Certitudo formalis ex prænotatis coalescit quodāmodo, & cōsurgit ex certitudine obiectiua, & subiectiua; sed Theologia quoad conclusiones deductas ex duplici præmissa reuelata

Theologia quoad conclusiones, &c. est formaliter certior omni scientia naturali.

reuelata est certior qualibet scientia naturali certitudine obiectiua, vt probatum est; & certitudine subiectiua, vt mox probabitur: Ergo est certior etiam certitudine formali.

14. Probatur tertiò, quoad certitudinem subiectiuam; seu adhæsionis. Huiusmodi certitudo potest esse maior, aut accidentaliter, & intensiuè, aut substantialiter, & prælatiuè ex prænotatis; sed Theologia quoad conclusiones, &c. habet maiorem, quàm quælibet scientia naturalis, certitudinem subiectiuam, seu adhæsionis substantialiter, & prælatiuè, licèt non accidentaliter, & intensiuè: Ergo in aliquo sensu etiam certitudine adhæsionis, seu subiecti, quoad conclusiones, &c. Theologia est certior qualibet Scientia naturali. Minor probatur, & explicatur. Sicuti intellectus maiori, intensiorique propensione fertur ad veritatem, quam magis penetrat, & quæ magis apparet; ita eidem maiori, intensiorique adhæsione se vnit; & quia obiecta Scientiarum naturalium magis penetrantur, & magis apparent, quàm obiectum Fidei, & Theologiæ, solet intellectus huiusmodi obiectis intensiori adhæsione se vnire; sicque certitudo adhæsiua solet esse intensiuè maior in alijs scientiis, quàm in Theologia; quia tamen principijs Fidei, ex quibus oritur Theologiæ certitudo, intellectus assentitur ex pio affectu voluntatis assensum imperantis, & huiusmodi pius affectus ex supernaturali Dei motione tantæ efficacitatis est, vt voluntas sit parata imperare dissensum ad omne quodcumque aliud obiectum potiùs, quàm ad principium Fidei, seu veritatem reuelatam, fit quod intellectus ex subiectione, quam habet ad voluntatis imperia, sit dissensurus cuilibet alij obiecto potius, quàm principio Fidei, quod est adhærere principio Fidei maiori adhæsione prælatiua, quàm cuilibet alij obiecto; hanc maiorem certitudinem prælatiuam ex pio liberoque affectu deriuatam requirunt Sancti Patres docentes præstandum esse firmiorem assensum veritati reuelatæ, quàm scitæ; non enim loquuntur de assensu firmiore, seu certiore obiectiuè, quia certitudo obiectiua non est in nostra potestate, nec potest à nobis maior, minorve exigi. Sic Chrysost. *hom* 12. *in Epist. ad Heb.* ait: *Fides dici non potest, nisi cum circa ea, quæ non videntur amplius, quàm circa ea, quæ videntur certitudinem, quis habuerit.* Richardus à S. Victore 1. de Trinitate *cap.* 2. *Quotquot veraciter fideles sumus nihil certiùs tenemus, quàm quod Fide credimus.* Nec ab huiusmodi auctoritatibus experientia discordat: nullus enim est verus fidelis, qui non malit veritatem quamlibet naturalem, vtcumque euidentem negare, quàm articulum aliquem Fidei Augustino præeunte exemplo, & verbo, *dum* 7. *Confess. cap.* 10. ait: *Audiui. & non erat prorsus vnde dubitarem, faciliùsque dubitarem viuere me, quam non esse veritatem.*

Theologia quoad conclusiones, &c. est in aliquo sensu subiectiuè certior, &c.

Adhæsio prælatiua, est maior in Fide, & Theologia, quàm in omni scientia naturali.

15. Dices maiorem adhæsionem prælatiuam hucusque probatam, nec esse certitudinem intellectiuam, nec conuenire Theologiæ magis, quàm cuilibet scientiæ naturali. Non est certitudo intellectiua, quia est certitudo affectus voluntatis, non actus intellectus. Non conuenit Theologiæ magis, &c. Quia circa quodlibet obiectum etiam falsum, & erroneum potest voluntas imperare huiusmodi adhæsionem prælatiuam, & de facto Hæreticus ex propriæ voluntatis imperio adeò hæret pertinaciter suis erroribus, vt assensum quem ipsis præstat, præferat assensui Mysteriorum nostræ Fidei, & aliarum veritatum. Sed contra falsum est vtrumque Instantiæ membrum. Falsum est primum; Quia explicata adhæsio prælatiua est certitudo affectus imperatiuè, elicitiuè verò est certitudo actus intellectus, & dici potest certitudo affectiua imperatiuè, intellectiua formaliter, & elicitiuè. Falsum est secundùm; Quia licèt circa quodlibet obiectum possit voluntas imperare adhæsionem prælatiuam, non potest tamen id præstare rationabiliter, & iuxta obiecti meritum, & exigentiam; sicuti præstat in assensu Theologiæ, & Fidei; vnde prælatiua adhæsio circa alia obiecta ex voluntatis imperio deriuata est valdè diuersa à Theologica, & est potiùs temeraria pertinacia, quàm certitudo: Quod explicari potest paritate amoris prælatiui, seu appretiatiui, & super omnia; qui rationabiliter solùm potest circa Deum imperari, & exerceri, quamvis irrationabiliter, & deprauatè à peccatore impendatur creaturæ.

Certitudo Fidei, & Theologiæ est affectiua imperatiuè, intellectiua elicitiuè.

Assensus appretiatiuè, maximus sicut, & amor appretiatiuè, talis, soli Deo debetur rationabiliter.

16. Dices insuper non esse verè prælatiuam adhæsionem à nobis explicatam, tum quia D. Thomas 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 5. *ad* 1. ait: Theologiam comparatam ad alias scientias, *esse quid certius secundùm naturam, esse verò quoad nos quid minùs certum propter debilitatem intellectus nostri*; quod si haberet Theologia certitudinem prælatiuam adhæsionis, & ex parte subiecti, esset quid certius etiam secundùm nos, tum quia circa veritates euidenter apparentes intellectus sæpissimè necessitatur, nec potest vacillare, aut dubitare circa veritates Fidei, & Theologiæ non necessitatur, facilè vacillat, & dubitat, non apparet autem quomodo possit esse maior adhæsio appretiatiua circa istas, quàm circa illas veritates; & quomodo assensus liber, & admittens vacillationem, ac dubitationem debeat præferri assensui necessariò excludenti vacillationem omnem, ac dubitationem; Tum quia denique scientia naturalis magis penetrat, obiectum suum, quàm Theologia; adhæsio autem, quæ magis penetrat, videtur præferenda ei, quæ minus penetrat obiectum. Sed contra ad primum dico D. Thomam, præterquam quod potest intelligi de minori certitudine intensiua, appellare Theologiam secundum nos quid minùs certum, quia principia certitudinis Theologicæ, ipsorumque cognitio propter dependentiam ab affectu libero voluntatis, faciliùs possunt amitti, quàm principia Scientiarum naturalium, quæ ratione euidentiæ intellectum magis determinant, & quoad speciem

Theologia est minùs certa, quàm scientiæ naturales, non quoad du-

sat, sed quia facilius potest cessare,

speciem necessitant; non quia Fides; & Theologia, dum persistunt, minori adhæsione prælatiua ferantur in propria obiecta, quàm Scientiæ naturales; & sicuti, licèt amor Charitatis, vtpotè liber; possit faciliùs cessare, quàm amor appetitus sensitiui vtpotè necessarius; tamen quia ille quamdiu durat, habet prælationem ad istum, dicitur simpliciter; prælatiuè, & appretiatiuè major: Ita similiter &c. Ad secundum dico solùm probari quod Theologia, & Fides possint faciliùs cessare, quàm Scientiæ naturales; non quod quamdiu durant non habeant mediante pio affectu voluntatis certitudinem prælatiuam ad quamlibet certitudinem naturalem. Ad tertium dico Adhæsionem, quæ magis penetrat esse præferendam, &c. Quando reliqua paria sunt, ut non sunt paria in nostro casu, in quo adhæsio Fidei, & Theologiæ, licèt minùs obiectum penetret, habet aliundè, scilicet ex firmiore obiecto formali, & ex pio affectu voluntatis fundamenta certitudinis prælatiuæ.

17\. Assertvm II. Theologia quoad conclusiones deductas ex vna præmissa reuelata, altera naturaliter euidente, licèt non habeat tantam certitudinem, quantam habet quoad conclusiones deductas ex vtraque præmissa reuelata, est adhuc certior qualibet scientia naturali certitudine obiectiuâ, subiectiuâ, & formali. Ita Ioan. à S.Thom. *1. part. quæst.1. disp.2. art.9. num.6.* Gabriel à S. Vinc. *disp.1. dub.7. num.85.* Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.1. Biblioth. Theolog. sect.3. cap.3.* Alijque Thomistæ communiter contra Lugum. *1. part. lib.1. disp.3. cap.5. num.13.* Herinex *quæst.6. prologi, num.41.* &c. & à fortiori contra aduersarios primi asserti.

Conclusio Theologica deducta ex vna præmissa reuelata, altera euidenti, est certior qualibet scientia naturali.

Probatur: Si Theologia quoad conclusiones deductas ex vna præmissa reuelata, altera naturali, non est certior qualibet scientia naturali, maximè quia non est certior præmissis naturalibus, ex quibus simul cum reuelatis conclusiones inferuntur, & quæ præmissæ naturales, vel sunt conclusiones Scientiarum naturalium, vel non habent saltem vt plurimum certitudinem maiorem, quàm tales conclusiones; sed hæc ratio nulla est, & malè astruitur conclusionem Theologicam deductam ex vna præmissa reuelata, altera naturali, non esse certiorem tali præmissa naturali: Ergo. Minor probatur: si Conclusio Theologica deducta, &c. non potest esse certior præmissa naturali, maximè quia, vt communiter dicitur, conclusio sequitur debiliorem partem, & vt probatur, *capite superiori, §.7 antè secundum assertum,* non potest esse firmior conclusio, quàm sit connexio cuiuslibet ex extremis cum medio, cum ex cuiuslibet extremi defectu conclusio deficiat; sed hæc ratio nulla est in præsenti: Ergo. Minor probatur; dato quod quando vtraque præmissa secundùm se concurrit, conclusio sequatur partem, & præmissam debiliorem (quod tamen negant nonnulli, quibus fauet Amicus *1. part. disput.1. sect.4. num.72.* intelligentes axioma dialecticum vel conditionatè, non absolutè; quod scilicet conclusio sequatur debiliorem partem, quatenùs si sit debilior, id habet à præmissa debiliore, eo modo quo effectus dicitur sequi debiliorem causam, quatenùs si sit debilior, &c. vel negatiuè; non positiuè; quod scilicet conclusio sequatur debiliorem partem, quatenus non attingat gradum certitudinis præmissæ fortioris, non quatenùs præcisè perueniat ad certitudinem præmissæ debilioris) quando tamen præmissa debilior concurrit vt roborata à præmissa fortiori, optimè potest conclusio esse certior præmissâ debiliore secundum se consideratâ; quia conclusio sequitur præmissas non materialiter, & secundùm se consideratas; sed formaliter, & consideratas secundùm exercitium, & modum, quo ad ipsam concurrunt: At præmissa naturalis in discursu Theologico concurrit vt roborata à præmissa de Fide: Ergo absque detrimento dialectici axiomatis conclusio Theologica, &c. potest esse certior ipsa præmissa naturali. Minor probatur. Præmissa naturalis in discursu Theologico concurrit vt regulata, & approbata à Fide, in cuius consortium assumitur ad conclusionem deducendam; sed à superiori lumine regulari, & altiori quodammodo Tribunali approbari est roborari, & aliqualiter eleuari. Rursus præmissa in discursu Theologico, dum assumitur in consortium præmissæ Fidei; explicat se subordinatam esse Fidei, & cum ipsa connexam; adeoque participat aliqualiter Fidei certitudinem; sed hoc est roborari, & aliqualiter eleuari: Ergo præmissa naturalis in discursu Theologico concurrit vt aliqualiter eleuata, & roborata à præmissa Fidei.

Conclusio quando, & quomodo sequatur debiliorẽ partem.

Effectus quomodo sequatur debiliorem causam.

Præmissa naturalis posita in discursu Theologico eleuatur à præmissa de Fide.

Dices Præmissa Fidei ex consortio præmissæ euidentis non participat euidentiam: Et conclusio deducta ex vna præmissa de Fide altera euidenti, quoad euidentiam simpliciter sequitur præmissam debiliorem: Ergo Præmissa naturalis minùs certa ex consortio præmissæ Fidei non participat maiorem certitudinem; & conclusio deducta ex vna reuelata, altera naturaliter certa, quoad certitudinem simpliciter sequitur præmissam debiliorem. Sed contra: Præmissa Fidei, nec est capax euidentiæ, nec concurrit vt subordinata, & regulata à præmissa naturali, sicuti præmissa naturalis est capax certitudinis, & concurrit, vt subordinata, & regulata à præmissa Fidei; ideò &c. ex primo capite præmissa opinatiua ex consortio præmissæ certæ certitudinem non participat: Ex secundo capite scilicet ex defectu subordinationis, & passiuæ regulationis præmissa spectans ad habitum scientiæ non sumit incrementum certitudinis ex coniunctione ad præmissam spectantem ad habitum primorum principiorum. 18.

Præmissa ineuidens, vel opinatiua cur non participet euidentiam, vel certitudinem ex consortio præmissæ euidẽtis, vel certæ.

Ex dictis habetur primo, Theologiam esse certiorem qualibet notitia naturali, at non aut Fide, aut scientia beata: non est certior Fide; quia principia sunt certiora conclusionibus, Fides autem Theologicis conclusionibus 19.

Fides, & scientia beata maiorem certitudinem habent,

quàm Theologia.

nibus principia suppeditat: non est certior scientiâ beatâ, quia hæc immediatè nititur diuino lumini reuelanti, quod valet etiam de Fide; Theologia solùm mediatè. Scientia beata nititur lumini euidenti inducenti non solùm prælatiuam; sed etiam necessariam adhæsionem: Theologia nititur lumini obscuro non inducenti adhæsionem firmam, nisi dependenter ab affectu libero voluntatis. Deinde Fides, & scientia beata habent certitudinem entitatiuè supernaturalem, Theologia entitatiuè naturalem *ex sequenti §.*

20. Theologia est certior aliis scientiis certitudine materiæ, non certitudine formæ.

Habetur secundò: Theologiam esse certiorem qualibet scientia naturali certitudine materiæ, quatenus est ex certioribus principiis, & de certiori obiecto; non certitudine formæ, cum forma syllogistica eiusdem omninò rationis sit in Theologia, ac in aliis scientiis, ex quo infert Herinex *quæst.6. prologi, num.41.* Conclusionem Theologicam, qua talem, scilicet formaliter deductam vi formæ syllogisticæ, non esse certiorem, quàm sit certum consequentiam esse bonam, nec quàm sint certa principia naturalia, quibus innititur vis formæ syllogisticæ.

21. Theologia est certior aliis scientiis positiuè, non negatiuè.

Habetur tertiò, Certitudinem Theologiæ esse maiorem certitudine aliarum Scientiarum non negatiuè, sed positiuè. Non est maior negatiuè, quia etiam certitudo aliarum Scientiarum omnem prorsus negat incertitudinem, omnemque formidinem, & quoad hoc certitudo propriè accepta consistit in indiuisibili, nec vna potest esse maior alia. Est maior positiuè, quatenus est substantialiter perfectior, æquiualet quodammodo certitudini plurium Scientiarum; pluribus, ac efficacioribus titulis incertitudinem, seu formidinem excludit; tandem ex superioribus, ac perfectioribus causis deriuatur.

---

§. III.

Vtrùm Theologia omnes Scientias naturales excedat quoad ordinem, adeò vt ipsa Supernaturalis in Substantia sit?

22. Theologia de facto non est supernaturalis in substantia, sed solùm in modo extrinseco, seu præsuppositiuè.

ASSERTVM: Theologia de facto, neque quoad actus, neque quoad habitum est in substantia supernaturalis; sed solùm talis est præsuppositioè, radicaliter, seu vt ita dicam, quoad modum extrinsecum. Ita Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 1. *disp.2. art.8.* Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.1. Biblioth. Theolog. sect.4. cap.3.* Lugus 1. *par. lib.1. disp.6. cap.2.* De Quiros *disp.6. sect.2.* Vasquez *disp.4. cap.8. num.23.* Siluius *qu.1. art.2. in fine.* Arrubal, Arriaga, Martinon, aliique plures contra Scotum *in 3. dist.35. quæst. vnica*, Aureolum, aliosque nonnullos non distinguentes habitum Theologiæ, ab habitu Fidei infusæ. Item contra Molinam 1. *part. quæst.1. art.2. disput.2.* Amicum *disp.1. sect.4.* aliosque apud ipsum docentes Theologiam esse habitum supernaturalem per supernaturales actus acquisitum.

Theologia de potentia absoluta potest esse simpliciter supernaturalis.

Dixi *de facto*, quia nulla apparet absoluta repugnantia Theologiæ supernaturalis; tum quoad actus, tum quoad habitum. Non apparet repugnantia Theologiæ Supernaturalis quoad actus. Conclusio enim Theologica nec ratione obiecti, nec ratione principiorum, nec ratione discursus pugnat cum supernaturalitate. Non ratione obiecti, quia tale obiectum supernaturale est, & quando etiam naturale esset non repugnat naturali obiecto supernaturali actu attingi, & de facto actus supernaturales Fidei in via, & visionis in Patria ad multa obiecta naturalia feruntur. Non ratione principiorum, quia actui supernaturali sufficit habere aliquod principium supernaturale, in discursu autem Theologico semper est aliquod principium supernaturale, quia altera saltem præmissa debet esse de Fide, à qua vt vult Amicus 1. *par. disp.1. sect.5. num.73.* vel ab habitu Fidei, vel ab alio supernaturali habitu, aut auxilio eleuari poterit præmissa naturalis, si dicatur necesse esse, quod etiam ipsa ad conclusionem effectiuè concurrat: Addit De Quiros 1. *par. disp.3. sect.2.* posse esse supernaturalem conclusionem, etiamsi in consortium præmissæ Fidei assumatur præmissa probabilis; sed cum ex *Superiori capite. §.8.* talis conclusio non sit Theologica, parum refert ad præsens institutum, quod possit, vel non possit esse supernaturalis. Non ratione discursus; quia sicuti supernaturalis notitia admittit discursum virtualem, ita admittere potest etiam formalem, & fortè datur de facto præsertim in Christo aliqua Scientia Supernaturalis discursiua. Accedit quod multi asserunt discursiuam Fidem diuinam, absque eo quod suspicentur obesse ipsius supernaturalitati, non apparet repugnantia Theologiæ supernaturalis quoad habitum. Primò, quia licèt de facto habitus Fidei vpotè habens pro motiuo formali reuelationem immediatam, nequeat esse simul habitus Theologiæ respicientis reuelationem mediatam, non videtur repugnans alius habitus supernaturalis respiciens reuelationem, & immediatam, & mediatam, qui dici possit habitus Fidei, & Theologiæ, idque valdè conforme est perfectioni habitus infusi imitantis potentias, & ad actus valdè diuersos se extendentis, vt magis explicat Lugus 1. *par. lib.1. disp.6. cap.1.* Secundò, quia est dabilis habitus supernaturalis Theologiæ, distinctus ab habitu Fidei, vel infusus, vel acquisitus: Est dabilis infusus, nec propterea in omni Iusto (quamuis posset hoc etiam dici sine absurdo; sicut enim infantibus infunditur habitus Fidei, etiamsi nil credant defectu specierum; ita potest censeri infusus iis etiam, qui non theologizant, habitus Theologiæ simul cum gratia, vt censet Ripalda *disp.55. num.55.*) simul cum gratia infunderetur; quia non datur in quolibet iusto quilibet habitus supernaturalis possibilis, vt patet in Scientia infusa, & ali-

Præmissa naturalis in discursu Theologico potest concurrere vt eleuata.

Discursus nō pugnat cum supernaturalitate.

23.

Possibilis est habitus, qui sit simul Theologia, & Fides.

Non est necesse cum gratia infundi omnem habitum supernaturalē.

quibus donis Spiritus sancti. Est dabilis acquisitus, quia sicuti in nostris principiis habitus naturales non sunt nisi species relictæ ex actibus naturalibus, ita non est cur species relictæ ex actibus supernaturalibus, dici non debeant habitus acquisiti supernaturales, & dum dicitur habitus supernaturales esse per se infusos, id procedit de habitibus supernaturalibus datis ad simpliciter posse, & necessariò prærequisitis ad actus, non de habitibus supernaturalibus datis ad meliùs, faciliúsque posse, & non necessariò prærequisitis ad actus, qua ratione supernaturalis, & acquisitus asseritur habitus Theologiæ ab Amico *loco citato, num.* 76. Et Molina *loco pariter citato ad* 4. His præmissis quoad potentiam absolutam; quoad potentiam ordinariam, & de facto.

Habitus aliquis supernaturalis potest esse acquisitus.

24. Probatur prima pars Asserti quoad actus: Nulla ratio, nullaque auctoritas cogit asserere supernaturales in substantia actus, seu conclusiones Theologiæ: Ergo de facto supernaturales in substantia non sunt. Consequentia patet, nihil est astruendum supernaturale sine necessitate; quia hoc esset diuersificare sine necessitate entia, multiplicare sine necessitate miracula, recurrere sine necessitate ad causam primam, imò ad Authorem supernaturalem. Antecedens probatur: Et quidem quoad Authoritatem quęcumque afferatur ad summum cogit astruere Theologiam Supernaturalem præsuppositiuè, & radicaliter ratione principiorum, vt in ipso asserto exprimitur; nullatenùs verò intrinsecè, & quoad substantiam. Quoad rationem, nulla cogit, vt breui facta inductione demonstro; & quidem admittere supernaturalem in substantia Theologicam conclusionem, seu Theologicum actum non cogit primò supernaturalitas obiecti, quia modo supernaturali non attingitur, sed discursu, ac illatione naturali; modus quippè discurrendi Theologicus est eiusdem rationis, iisdemque principiis naturalibus innititur, ac modus discurrendi qua-

Nihil est asserendum supernaturale, nisi cogente necessitate.

Conclusio Theologica non potest probari supernaturalis in substantia.

25. rumcumque Scientiarum Naturalium. Secundò non cogit supernaturalitas Fidei suppeditantis alteram saltem præmissam supernaturalem discursui Theologico; aliundè enim constat, ex præmissa supernaturali non necessariò sequi conclusionem supernaturalem; alioqui conclusio probabilis, imò falsa esse posset supernaturalis, quia in consortium præmissæ supernaturalis Fidei assumi potest ad inferendam conclusionem præmissa probabilis, vel falsa, vt latiùs tradit De Quiros 1. *par. disp.* 5. *sect.* 2. magis viget Fidei supernaturalitas, quando vtraque præmissa supernaturalis, & de Fide est, cum enim in tali casu vtraque præmissa concurrat ad conclusionem vt de Fide; adeoque vt supernaturalis; item concurrat effectiuè, nihil videtur deesse supernaturalitati conclusionis; nec apparet quomodo possit esse non supernaturalis effectus effectiuè procedens à principio supernaturali, vt formaliter tali: Nihilominùs nihil adhuc euincitur, quia in dato casu vtraque præmissa concurrit quidem vt supernaturalis; at præsuppositiuè solùm, & mediatè; immediatè verò vtraque concurrit modo naturali, quia mediis naturalibus speciebus, & dispositione syllogistica regulata lumine naturali; quod additur de efficientia præmissarum in conclusionem; nec verum est, quia suppono præmissas concurrere solùm illustrando, dirigendo, & determinando intellectum ad conclusionem; nec probat intentum, quia efficientia principij supernaturalis, quando est solùm remota, & applicatur modo, ac medio naturali, non tribuit supernaturali-

Obiecti supernaturalitas non arguit semper actus supernaturalitaté.

Principia Fidei non concurrunt ad conclusioné effectiuè immediatè.

tatem effectui. Tertiò non cogit exigentia 26.
alicuius supernaturalis præmissæ, scilicet Fidei; quia naturalitati abest exigentia præuia, & ius antecedens supernaturalitatis; non exigentia præpostera supernaturalitatis, & ius subsequens tanquam effectus ad causam; cum enim effectus possit respicere tanquam causam aliquid superius; non est mirum, quod effectus naturalis possit respicere tanquam causam aliquid supernaturale, vt magis explicat de Quiros 1. *part. disput.* 5. *sect.* 4. *à num.* 24. Et Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.* 1. *Biblioth. Theolog. sect.* 4.

Res naturalis potest exigere aliquid supernaturale exigentia præpostera, non præuia.

cap. 3. Quartò non cogit conducentia ad ali- 27.
quod supernaturale, puta quia notitia Theologica dirigere possit, seu conducere ad Amorem Dei supernaturalem, & meritorium: Enim verò vel conclusio Theologica dirigit ad amorem tantùm naturalem, vel si dirigit ad amorem supernaturalem, id habet aut ex speciali Dei eleuatione, aut ex consortio supernaturalis præmissæ de Fide.

Theologiæ notitia ratione sui non conducit ad actum supernaturalé.

Quintò: Denique non cogit certitudo ex- 28.
cedens quamcunque aliam certitudinem naturalem, quia ad talem excessum sufficit, quod certitudo Theologica sit supernaturalis præsuppositiuè, & in principium aliquod supernaturale vltimò resoluatur: quod nulli alij certitudini purè naturali conuenire potest.

Probatur secunda pars Asserti quoad ha- 29.
bitum: Pro actibus naturalibus non est ponendus habitus supernaturalis; sed actus, seu conclusiones Theologiæ sunt naturales: ergo non est ponendus in substantia supernaturalis Theologiæ habitus. Minor patet ex mox dictis. Maior probatur; non est ponenda causa æquiuoca, & diuersa vbi assignari potest causa vniuoca, & eiusdem rationis: Ergo. Accedit, quod cum in nostris principiis habitus consistat in speciebus ab actibus relictis, & ex actuum frequentatione factis intensioribus, cum actus naturales relinquant naturales species; necesse est pro naturalibus actibus ponere habitum naturalem. Mitto alia argumēta, quibus improbari solet supernaturalitas habitus Theologici; vel ex eo quòd non esset habitus acquisitus; vel ex eo quod deberet reperiri in omni homine iusto; vel ex eo quòd non distingueretur ab habitu Fidei, quæ & similia nec possunt sufficienter probari, nec si probentur absurda sunt; vt patet ex iis, quæ præmisimus ad nostras probationes. Mitto à fortiori argumentum *Vasquy* probantia

Causa æquiuoca ponenda non est vbi poni potest vniuoca.

Theolo

Theologiam esse naturalem, quia est ex principiis Fidei cognitis notitia naturali, & assensu Fidei humanæ, quod est omninò falsum ex *capite superiori, §. vltimo.*

30. Probatur tertia pars asserti quoad supernaturalitatem præsuppositiuam, & radicalem; tum quia conclusio Theologica necessariò prærequirit vnam saltem præmissam supernaturalem, tum quia radicalem saltem supernaturalitatem euincunt argumenta, quibus aduersarij conantur probare supernaturalitatem intrinsecam, & in substantia: Verba Diui Thomæ 1. *part. quæst. 1. art. 1. in C.* appellantis *Theologiam doctrinam secundum reuelationem diuinam*, art. 3. ad 2. dicentis *ipsam esse quandam impressionem diuinæ scientiæ* art. 1. in argumento, *sed contra*, attribuentis Theologiæ illud 2. ad Timoth. 3. *omnis scriptura diuinitus inspirata* art. 5. in C. *refundentis certitudinem Theologiæ in lumen diuinæ scientiæ*: necessitas secernendi Theologiam nostram à Theologia purè naturali, quæ pars est Philosophiæ: congruentia negandi in Catholico Fidem repudiante, permanentiam Theologiæ iuxta probata in *calce capitis superioris.*

Radicalis Theologiæ supernaturalitas suadetur.

31. Dices sicut se habet finis in practicis, ita se habent principia in speculatiuis: ergo sicuti electio mediorum propter finem supernaturalem est supernaturalis in substantia, & intrinsecè; non in modo solùm extrinseco, & præsuppositiuè; ita erit supernaturalis in substantia, &c. Assensus conclusionis propter præmissas supernaturales, quales sunt Theologicæ. Sed contra commune illud axioma in aliquibus, non in omnibus verificatur; & in præsenti deficit ob disparitatem sitam in eo, quod bonitas finis, & eius intentio est tota ratio specificatiua, & proxima electionis mediorum: veritas verò præmissarum, & ipsarum assensus est ratio partialis solùm, & remota assensus conclusionis, qui causatur etiam à forma syllogistica, & veritate in ipsa conclusione relucente distincta à veritate præmissarum.

Principia in speculatiuis, & finis in practicis, nō semper eodem modo se habent.

32. Ex his habetur actum Charitatis, v.g. non esse supernaturalem ex eo præcisè quod prærequirat, & præsupponat cognitionem supernaturalem; sed ex eo quod habeat motiuum formale proximum supernaturale, & prærequirat aliquid supernaturale, tanquam principium immediatè influens, nec inueniat in potentia naturali virtutem actiuam adæquatam ad sui productionem; cæterum quoties effectus habet in causa naturali virtutem actiuam adæquatam, sicuti habet assensus conclusionis deductæ secundùm naturales regulas discursus, nullatenùs in substantia supernaturalizatur, ex eo quòd aliquod supernaturale præsupponat; quia hoc præsupponi potest etiam tanquam omninò indebitum ipsius causæ, adeoque tanquam suprà exigentiam, & supernaturale; sic peccatum contra præceptum supernaturale habet virtutem adæquatè actiuam in voluntate, & tamen præceptum supernaturale non est debitum voluntati., visio coloris replicati habet virtutem adæquatè actiuam in oculo, & tamen replicatio non est debita; imò est suprà exigentiam, &c.

Effectus non est in substantia supernaturalis quando habet in causa naturali virtutem sui adæquatè productiuã.

§. IV.

De vtilitate Theologiæ.

33. ASSERTVM: Theologia Scholastica non solum quoad substantiam, id est quoad veritates in Theologia contentas & explicatas; verum etiam quoad modum, id est quoad ordinem, & methodum, quibus præsertim post Magistrum sententiarum, & Doctorem Angelicum in Scholis tradi solet, vtilissima est. Hoc assertum Hæretici acriter improbant, onerantque calumniis, quas refert Valentia 1. *part. quæst. 1. punct. 2. §. Alteram verò assertionem*, sed ex eo, vel maximè amplectenda est tanquam vtilis, quod ab hæreticis respuatur vt noxia, dicente Tertulliano *in Apologetico aduersus gentes cap. 5. Talibus dedicatoribus damnationis Theologiæ etiam gloriemur: qui enim scit illos, intelligere potest non nisi aliquod bonum grande ab hæreticis damnatum: Probatio est enim veritatis nostræ accusatio ipsorum atque calumnia. Tenebræ ipsorum veram Theologiæ lucem non comprehendunt, nec obscurant.* Vltra Sectarios scholasticam Theologiæ tradendæ methodum reprehendit Erasmus, *præfatione in Diuum Hilarium*, tanquam nimis curiosam, & superuacuam; sed hoc vitium Pseudo-Theologorum est, non Theologiæ: abusus, non vsus methodi.

Theologia Scholastica etiam quoad methodum, qua in Scholis traditur, est vtilissima.

34. Probatur: & quidem quod Theologia Scholastica vtilissima sit quoad veritates, quas continet, seu quoad substantiam, patet ex eo quòd huiusmodi veritates, aut sunt veritates Fidei; aut Fidei proximæ; item ex eo quod quoad substantiam Theologia fuit semper eadem apud antiquiores quoscumque Sanctos Patres, Theologos, Doctores, Prophetas, & habitâ in Vniuersi primordiis origine nullo temporis decursu defecit, vt explicat Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib. 1. Biblioth. Theologica, sect. 1. cap. 2.* texens ab orbe condito vsque ad D. Thomæ tempora nunquam interpolatam insignium Theologorum successionem, & seriem. Quod verò vtilissima sit, etiam quoad præsentem ordinem, & methodum, probatur ex eo quod præsens methodus Theologiæ quoad substantiam consideratæ addit distinctionem, formam scholasticam, & vsum Scientiarum Naturalium propter principia naturalia, quæ sæpissimè discursus Theologici Fidei principiis intermiscent; sed hæc omnia vtilissima sunt, quia accommodatissima ad faciliùs percipienda, efficaciùs persuadenda, tutiùs defendenda Mysteria Fidei: Nec aliundè Hæretici in Theologiam adeò sæuiunt, nisi quia norunt vel inuiti quàm vtilis sit fallacibus ipsorum nodis dissoluendis, captiosisque enodandis argumentationibus. In huius rei testimonium Vasquez 1. *part. quæst. 1. art. 1. disp. 3. cap. 2.* affert Scholam Parisiensem, quæ Theologiæ Scholasticæ beneficio

Theologia fuit semper quoad substantiam eadem, & cum mundo originem sortita est suam.

beneficio ciuitatem illam, maximamque Galliarum partem inter hæreseôn procellas seruauit incolumem. Confirmatur Theologiæ vtilitas ex ipsius mox asserenda necessitate, neque enim esse potest ad finem aliquem inutile, quod est ad eundem necessarium: interim pro luculentioribus præstantiæ vtilitatis argumentis videri potest Valentia, *loco suprà citato.*

---

§. V.

De Theologiæ necessitate.

35. ASSERTVM: Theologia in aliquo sensu, est necessaria simpliciter ad salutem non solùm toti Ecclesiæ, sed etiam singulis hominibus: In aliquo sensu est necessaria simpliciter toti Ecclesiæ, non singulis hominibus: In aliquo sensu neque etiam toti Ecclesiæ est simpliciter necessaria. In quolibet tamen sensu est necessaria secundùm quid, & ad melius esse. Hoc assertum communiter à Theologis recipitur, quamvis à variis variè explicetur.

Necessitas Theologiæ qualis sit

Probatur, & explicatur: Theologia potest sumi dupliciter, vel præcisè pro habitu, & notitia conclusionum; vel pro habitu, & notitia conclusionum, & principiorum. Hoc secundo modo Theologia est necessaria simpliciter etiam singulis hominibus, quia includit Fidem, sine qua ex Heb. 11. *impossibile est placere Deo.* Est verò necessaria necessitate medij, si sumatur vt includit articulos Fidei necessitate medij necessarios, qui sunt saltem duo illi expressi ab Apostolo, verbis sequentibus ad mox citata: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit:* Est necessaria necessitate solius præcepti, si sumatur vt includit reliquos articulos. Primo modo sumi potest vel pro notitia talium conclusionum deductarum, & dispositarum eâ ratione, & methodo, quæ post Magistrum Sententiarum, Doctoremque Angelicum obseruatur in Scholis, & sic Theologia nec est necessaria singulis hominibus simpliciter, vt per se patet; nec etiam toti Ecclesiæ, cum hæc non solùm in Lege Naturæ, & Scriptâ; sed etiam per duodecim circiter sæcula in Lege Gratiæ sine huiusmodi Theologia permanserit; vel pro notitia earundem conclusionum quoad substantiam; & sic est necessaria simpliciter toti Ecclesiæ, scilicet simpliciter necessarium est in aliquibus Ecclesiæ membris talem Theologiam reperiri: neque enim potest sine ipsa Fides sufficienter proponi, explicari, defendi, & Arriaga 1. *par. disp.* 1. *num.* 39. negans huiusmodi necessitatem simpliciter, malè supponit nullam fuisse Theologiam in Lege Naturæ; cum *ex Superiori*, §. Theologia quoad substantiam inceperit in Adamo, nec vnquam tota defecerit; verum quidem est in Lege Scripta, & à fortiori in Lege Naturæ, in qua pauciora Fidei Mysteria explicitè credebantur, fuisse etiam pauciores, minúsque explicatas Theologicas conclusiones, adeoque Theologiam magis diminutam. Addit De Quirós 1. *par. disp.* 2. *sect.* 3. *num.* 10. Theologiam partialiter, & quoad aliquas conclusiones esse simpliciter necessariam etiam singulis hominibus, quod sic probat: Nullus adultus potest apprehendere veritatem Fidei, euidenter credibilem, nisi aliquas notissimas consequentias apprehendat absurdas non esse, hæc enim est natura Intellectus quamvis rustici, vt audita aliquâ veritate procedat discurrendo, saltem ad notissimas consequentias, quæ nisi appareant non absurdæ, Fides credibilis non apparebit; & consequenter nec Fides obtinebitur, nec salus; sed assentiri conclusioni ex reuelatis deductæ, vt non absurdæ, est formalissimè actus Theologicus: ergo ipse necessarius est simpliciter. Verùm valdè impropriè dicuntur Theologicæ notissimæ illæ consequentiæ, quibus qui assentitur sæpissimè non reflectit ad vim discursus, nec habet actum explicitum distinctum ad ipsas terminatum; & innata illa vis intellectus non est necesse, quod semper exeat in actum secundum; alioqui in quolibet omnino assensu intellectus procederet ad vlteriorem consequentiam, sicque abiret in infinitum. Non est igitur recedendum à communi sententiâ; qua docetur 36. Theologiam quoad conclusiones non esse simpliciter necessariam singulis hominibus, saltem immediatè; mediatè enim sustineri potest simpliciter necessaria, quatenùs licèt non sit necesse singulos esse Theologos; singulis tamen necesse est Ecclesiam habere Theologos, quod est Theologiam non esse necessariam singulis immediatè, sed mediatè, mediante scilicet aliquo alio. Hoc probat Valentia 1. *par. disp.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 1. §. *Ac ostendit:* quia nullus potest prudenter credere aliquid non per se notum, nisi sufficienter explicetur, & confirmetur; Fidei autem Mysteria, nec sunt per se nota, nec possunt sufficienter explicari, & confirmari sine Theologis. Accedit quod (& est ratio *Tanneri*, quamvis non multùm diuersa à probatione *Valentiæ*) nemo potest prudenter credere, nisi sibi persuadeat esse in Ecclesia viros doctos, valentes satisfacere difficultatibus omnibus, & obiectionibus contra Fidem militantibus. Huiusmodi necessitatem mediatam Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.* 1. *Biblioth. Theolog. sect.* 1. *cap.* 3. §. *Dixi in assertione*, limitat ad tempus, quo destitisset esse Fides.

Theologia sumitur pro-vt dicit solas conclusiones, vel pro-vt dicit etiam principia.

Theologia in Lege Naturæ, & Scriptâ, fuit valdè imperfecta.

Intellectus audita aliqua veritate ex natura sua discurrit procedendo ad consequentias saltem notissimas.

Theologia quomodo mediatè sit simpliciter necessaria singulis hominibus.

Ecce explicatum, & probatum assertum: 37.
Theologia scilicet est ad salutem simpliciter necessaria, non solùm toti Ecclesiæ; sed etiam singulis hominibus; si sumatur vel mediatè, vel vt dicit etiam principia. Est simpliciter necessaria toti Ecclesiæ, non singulis hominibus; si sumatur pro notitia conclusionum quoad substantiam. Non est simpliciter necessaria neque toti Ecclesiæ, neque singulis hominibus; si sumatur pro notitia conclusionum eâ, quæ modo tradi solet, methodo deductarum. Est in omni sensu, & omni modo, etiam scilicet quoad

præsco

præsentem methodum necessaria secundùm quid, & ad melius esse, quia vtilissima, vt probatum est *in antecedenti* §. & confirmari potest ex Sixto V. *in Litteris decretalibus*, quibus Diuus Bonauentura inter Ecclesiæ Doctores annumeratur, vbi habetur nihil Ecclesiæ esse fructuosius eà Theologiâ, quæ Scholastica appellatur, eiusdemque plura emolumenta egregiè recensentur; vt videre est initio operum Diui Bonauenturæ, quo loco referri solent ad verbum Literæ illæ decretales.

Theologiæ vtilitas confirmatur.

38. Huc vsque est explicatum quomodo necessaria sit Theologia considerata respectiuè, & in ordine ad finem humanæ salutis; quod si eadem Theologia consideretur absolutè, & secundùm se, non habet necessitatem plusquam moralem; quatenùs supposita procliuitate, & innata propensione humani intellectus ad discursum est moraliter impossibile, quòd ex principiis Fidei aliquis intellectus non discurrat, adeoque non Theologizet; sicuti propter eandem procliuitatem est moraliter impossibile, quod aliquis homo non moueatur, aliquis non rideat, aliquis non peccet venialiter, &c. Non habet autem necessitatem Physicam existendi, quia non habet causam Physicam necessariam, non enim intellectus Physicè necessitatur ad discurrendum, præsertim circa principia Fidei; quibus assentitur dependenter à libero pio affectu voluntatis, non necessitatus ab euidentia manifestæ veritatis. Vtraque portò necessitas, quam habet Theologia conuenit ei de lege solùm ordinaria, & spectato ordine præsentis prouidentiæ. Cæterum de potentia absoluta, & prouidentia extraordinaria nec habet Theologia necessitatem vllam secundùm se, & in existendo; quia aut negatis principiis Fidei, aut impedito exercitio discursus circa ipsa facilè potest diuinitus contingere, vt creatos intellectus ex principiis Fidei non discurrat, adeoque non Theologizet. Nec item habet necessitatem in ordine ad finem humanæ salutis, quia non desunt Deo modi conducendi humanum genus ad salutem absque Theologiæ beneficio, vel scilicet non exigendo ab homine Fidem; vel emolumenta, quæ Theologia Fidei præstat supplendo per nouas reuelationes, vberiores illustrationes, efficaciores motiones internas, &c.

Theologia absolutè, & secundùm se habet necessitatem moralem existendi.

Tota Theologia necessitas est solùm spectato ordine præsentis prouidentiæ.

39. Ex eo quod supradictum fuerit Theologiam sumi posse, vel pro habitu, & notitia conclusionum, & principiorum; vel pro habitu, & notitia conclusionum præcisè, dubitatur quomodo sumenda sit, dum Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 1. *art.* 1. de ea agens sub nomine Sacræ doctrinæ concludit necessariam esse cuilibet homini ad salutem? Ex vna parte videtur debere sumi pro habitu, & notitia principiorum, simul & conclusionum; quia hoc modo meliùs saluatur esse necessariam singulis hominibus ad salutem; ex alia parte videtur debere sumi pro habitu, & notitia conclusionum præcisè; quia hoc modo sumpta Theologia est scientis. Eandem verò Sacram doctrinam, quam Diuus Thomas *in* 1. *articul. citat.* dafinit esse homini necessariam ad salutem, in sequentibus articulis definit esse Scientiam, Sapientiam, digniorem aliis, &c. Huic parti adhæreo cum Siluio, & pluribus Thomistis *in commentariis citati articuli*, contra Molinam 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 1. *disputat.* 3. Vasquez, &c. ad rationem dubitandi in oppositum dico ex suprà positis Theologiam, etiam vt est notitia conclusionum præcisè, esse simpliciter necessariam ad salutem singulis, licet solùm mediatè, seu vt loquitur Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 1. *disput.* 2. *artic.* 1. *num.* 5. esse necessariam pro omnibus, sed non vt existat in omnibus; nisi quodammodo passiuè, & tanquam in regulatis, qua ratione pro omnibus requiritur gubernatio in Principe. Aduerte hic obiter nomine doctrinæ vniuersaliter acceptæ *ex* 1. *Post. cap.* 2. intelligi quamcumque cognitionem probatiuam, quæ in docente doctrina, in discente disciplina nominatur; sicque Sacra doctrina ex vi nominis importat solùm cognitionem probatiuam in materia Sacra, siue procedat probabiliter, siue scientificè: in hoc sensu alibi dixi conclusiones deductas ex vna præmissa reuelata, alia probabili, spectare ad Sacram Doctrinam, non ad Theologiam, quæ propriè accepta scientia est, & procedere nullatenus potest ex probabilibus.

Sacræ doctrinæ nomine, quid intelligat D. Thomas.

Theologia est simpliciter necessaria singulis, at non vt existens in singulis.

40. Doctrina est cognitio probatiua in docente.

CAPVT III.

De locis Theologicis.

1. LOCORVM Theologicorum nomine intelliguntur præcipua quædam capita, & communia, vt ita dicam, promptuaria; ex quibus eruuntur præmissæ Theologicis argumentationibus inseruientes; & quia Theologicæ argumentationes propriè, & rigorose *ex cap.* 1. *§.* 7. *&* 8. debent constare, vel ex vtraque præmissa reuelata; vel ex vna reuelata, altera naturaliter euidenti: statim constat duo vniuersalissima loca Theologica esse diuinam auctoritatem, ex qua habentur præmissæ reuelatæ, & rationem naturalem, ex qua haberi possunt præmissæ naturaliter euidentes; clarioris tamen doctrinæ gratia solet assignari maior locorum Theologicorum numerus, eorum præsertim, quæ se tenent ex parte diuinæ auctoritatis quæ potissimum, proprijssimum, & copiosissimum est principium, & caput Theologizandi; nam ratio naturalis plurimam quidem & ipsa præbet præmissarum copiam; at ipsarum minor habetur consideratio, quia in Theologicis discursibus ministerialiter potiùs, & tanquam principia extranea; quàm principaliter, & tanquam principia propria adhibentur; cum non concurrant nisi vt subordinata, roborata, & aliqua-

Loca Theologica vniuersalissima sunt Auctoritas diuina, & ratio naturalis.

Præmiſſæ naturales nō ſunt principia propria Theologiæ.

liter eleuata ex conſortio alicuius præmiſſæ reuelatæ; item non per ſe requirantur ad Theologicas concluſiones, nec in ipſas vnquam Theologia vltimò reſoluat ſuas veritates, vt *ſupra* explicabatur *cap. 1. §. 6. in fine, cap. 2. §. 2. circa finem.*

§. I.

Quot ſint loca Theologica?

2. *Loca Theologica ſeptē benè aſſignantur.*

ASSERTVM: Loca Theologica ſeptenario numero benè comprehenduntur. Sunt ſcilicet. Primò, Scriptura Sacra. Secundò, Traditiones Apoſtolicæ. Tertiò, Decreta Summorum Pontificum. Quartò, Definitiones Conciliorum Oecumenicorũ. Quintò, Sententiæ Sanctorum Patrum. Sextò, Communis ſenſus Fidelium. Septimò, Veritas certa, & euidens naturaliter. Ita Valentia 1. *par. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 5. §. 1. Eſparza *in proœmio, art.* 36. alijque nonnulli. Dixi, benè comprehenduntur, ad innuendum me approbare hanc locorum Theologicorum enumerationem tanquam bonam, non damnare reliquas ſiue parciores, ſiue vberiores ſint, præſertim quia Loci Theologici nomen nonnulli latius vſurpant, nimirum pro principiis etiam ſolùm probabilibus; qua ratione recenſent inter Loca Theologica Philoſophorum auctoritates, humanas hiſtorias, &c. Sic Diuus Thom. 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 8. *ad* 2. videtur indicare quatuor Loca Theologica, ſcilicet Sacram Scripturam, rationem naturalem, auctoritatem Philoſophorum, Auctoritatem Doctorum Eccleſiæ. Syluius *ſuper citatum articulum* Diui Thomæ, ad loca à nobis aſſerta addit Auctoritatem Theologorum Scholaſticorum, & octonarium numerum conſtituit. Canus quem ſequuntur Vaſquez, Molina, alijque plures, *in opere integro, quod de locis Theologicis in ſeptem libros diuiſum compoſuit*, huic octonario numero adiungit dicta Philoſophorum, Narrationeſque hiſtoricas; & decem loca conſtituit, quæ additis auctoritate Angelica, & Iuriſperitorum ſenſu, ad duodenarium vſque numerum producit Gillius *lib.* 1. *tract.* 7. *cap.* 1. *num* 6. His Omiſſis Septenarius numerus à nobis præeligitur; tum quia inter cæteros quodammodo medius, adeoque nec parcitate, nec nimietate laborat; tum quia continet omnia, & ſola loca magis propriè Theologica, ex quibus ſcilicet concluſio ſcientifica, quæ ſola propriè Theologica eſt, deduci poteſt. Nec maiori aſſertum indiget probatione; ideò ſolùm breuem ſingulorum locorum explicationem ſubiicio.

Loci Theologici nomē iuxta aliquos importat etiam principium probabile.

3. *Loca Theologica ſunt Sacra Scriptura.*

Probatur, ſeu potius explicatur, Sacra Scriptura, quæ dicitur etiam verbum Dei Scriptum, ſicuti eſt diuinæ reuelationis, ſub qua Theologia tota procedit, excellentiſſimum monimentum, ita eſt Theologicæ argumentationis firmiſſimum fundamentum, locumque tenens inter Theologica loca ſupremum, tum materiarum, tum ſenſuum multiplicitate plurima ſuppeditat Theologizandi principia, vt, ne nimium calamo parcam, diſtinctis *infrà* paragraphis attingam. Traditio Apoſtolica, ſeu Sacra, quæ dicitur etiam verbum non Scriptum, ſeu traditum, eſt diuina reuelatio facta viuà voce, vel facto; à Deo, vel Chriſto, Prophetis, vel Apoſtolis, & ab his in Eccleſia, ab Eccleſia in Poſteros ſucceſſiuè tranſmiſſa: Huiuſmodi ſunt in materia doctrinæ, Virginitas perpetua Deiparæ. In materia morum, Ieiunium Quadrageſimale: habet eandem infallibilitatem, quam Sacra Scriptura, quia habet eundem Auctorem, cui æquè repugnat fallere verbo dicto, ſeu tradito, ac ſcripto: accedit quod ipſa Sacra Scriptura nititur Traditioni, quia vt notat Eſparza, *in proœmio, art.* 38. iuxta præſentem prouidentiam non niſi ex traditione habemus eſſe diuinas Scripturas, quas vt tales colimus, & Fide diuina credimus: pauciora, & faciliora docet, quam Sacra Scriptura, quia cum traditio conſeruetur in notitia, & memoria multitudinis Fidelium, ſi obſcuriora doceret, eſſet parum conſona notitiæ; ſi quàmplura, eſſet parum conſona memoriæ multitudinis Fidelium, inter quos ſemper multi ſunt craſſioris intelligentiæ imparis ad obſcuriora percipiendia, memoriæque difficilioris ineptæ ad retinenda quamplura. Scio tum antiquiores, tum recentiores hæreticos traditionibus aduerſari, aſſerentes verbo Scripto ſufficienter contineri omnia credenda, ſed ipſos luculentè impugnat Macedo *in Theologia Poſitiua, Schola decima.* Dominicus à Sanctiſſima Trinitat. *lib.* 3. *Biblioth. Theolog. ſect.* 3. Alijque plures ex minùs Neotericis vt Bellarminus, *tom.* 1. *Controuerſiarum*, *lib.* 4. Decreta ſummorum Pontificum, ſubintellige loquentium ex Cathedra, quomodo errare non poſſunt ob ſpecialiſſimam aſſiſtentiam Spiritus Sancti; loquitur autem ex Cathedra Pontifex, quoties loquitur vt Pontifex, vt Chriſti Vicarius, vt Petri ſucceſſor, ex quo obiter conſtat poteſtatem loquendi ex Cathedra eſſe affixam Perſonæ, & per conſequens non poſſe à Pontifice alicui alij delegari, quod corroboratur ex eo quod poteſtas ſuprema, & omnium maxima; & ita cenſetur loqui, quoties id quod loquitur, vult haberi pro decreto vniuerſali, & obligat omnes Fideles ad id credendum, vel recipiendum. Definitiones Conciliorum Oecumenicorum, quorum nomine intelliguntur Concilia Vniuerſalia congregata Auctoritate Summi Pontificis graues Perſonas Eccleſiaſticas; præſertim verò Epiſcopos, & Antiſtites Epiſcopis maiores conuocantis; horum Conciliorum definitiones dummodo Summi Pontificis auctoritate confirmentur omnimodam ſortiuntur auctoritatem ob Spiritum Sanctum ſpecialiter aſſiſtentem Summo Pontifici congreganti, & confirmanti. Sententiæ Sanctorum Patrum, in quibus ſcilicet Sancti Patres, & Eccleſiæ Doctores vnanimi conſenſu conueniunt; hi enim cum ex Apoſt. *ad Epheſ.* 4. ſint nobis

Traditiones Apoſtolicæ.

4. *Decreta Pōtificum.*

5. *Definitiones Conciliorū.*

6. *Sententiæ Sanctorum Patrum.*

diuinitus concessi, vt nõ circumferamur omni vento doctrinæ, sintque sal condiendis populis, & lumen iisdem illustrandis præparatum, in rebus ad religionem, Fidemque pertinentibus, nullam possunt admittere erroris suspicionem. Communis sensus fide-
7. (Communis sensus Fidelium.) lium; hi enim, vt fideles formaliter sunt, in rebus Fidei Ecclesiam repræsentant, imò constituunt, ideò communis ipsorum sensus eandem sortitur infallibilitatem, quam
8. (Veritas euidens naturaliter.) sensus totius Ecclesiæ. Veritas certa, & euidens naturaliter; cuius nomine intelligitur propositio, aut per se nota, aut demonstrata, aut saltem corroborata communi Philosophorum, & peritorum virorum auctoritate generante ex se moralẽ euidentiam, moralemque certitudinem, quæ ex consortio præmissæ reuelatæ confortata apta est causare certitudinem Theologicam, & inseruire discursui illatiuo Theologicæ conclusionis.

9. Ex septem assertis, & explicatis locis Theologicis solùm septimus dici potest Theologiæ extraneus; reliqua omnia ipsius propria sunt, cum singula deriuentur ex ipsius ratione formali, scilicet ex diuina reuelatione; vnde inter loca Theologica collocauimus decreta Pontificis, non quomodocumque, sed ex Cathedra loquentis: definitiones Concilij, non qualescumque, sed œcumenici, & à Pontifice confirmati: Sententias Sanctorum Patrum, non quascumque; sed vnanimi ipsorum consensu decoratas. Communem sensum fidelium non vtcumque, sed formaliter vt fidelium. Qua ratione, & Decreta Pontificum, & definitiones Conciliorum, & sententiæ Patrum, & communis sensus fidelium non cadunt nisi supra veritates implicitè saltem reuelatas, & de Fide vel credendas, vel credibiles vt explicate solent *Authores* 2.2. Quod si sumantur Decreta Pontificis non loquentis ex Cathedra: Definitiones Concilij non confirmati: Sententiæ Sanctorum Patrum non vnanimiter conuenientium: Communis sensus Fidelium materialiter acceptorum, & in re ad Fidem non pertinente, non excedunt robur Fidei humanæ; nec sunt loca, ex quibus erui possint principia Theologiæ propria; sed ad summum, si communi hominum Autoritate firmentur, inseruire possunt vt principia extranea applicabilia simul cum præmissa de Fide ad causandam Theologicam Conclusionem, sicque loca huiusmodi continentur sub loco septimo naturalis veritatis, non sub loco communissimo Diuinæ auctoritatis.

(Sex priora loca enumerata sunt Theologiæ propria, solum septimus locus est extraneus.)

§. II.

De loco Theologico Sacræ Scripturæ & primò: Quid sit Sacra Scriptura? Quid ipsius sensus?

10. (Sacra Scriptura est) ASSERTVM I. Sacra Scriptura est Doctrina de Deo, rebusque diuinis à Spiritu Sancto specialiter inspirata, & in communem Ecclesiæ vtilitatem conscripta.

(Doctrina de Deo rebusque, &c.) Probatur, & explicatur: Dicitur *Doctrina*, quia habet pro Auctore Deum nos docentem, ac instruentem, & quod ait D. Thomas 2.2. *quæst.* 2. *art.* 3. *in C. Ad visionem homo pertingere non potest, nisi per modum addiscentis a Deo Doctore*, potest etiam Fidei proportionaliter applicari; & inte Sanctus Doctor ibidem nonnullis interpositis habet, ad visionem præexigi, *quòd homo credat Deo tanquam discipulus Magistro docenti.* Dicitur *de Deo, rebusque diuinis*; quia nihil est in Sacra Scriptura, quod ad aliquod Dei attributum, vel diuinum Mysterium manifestandum non collimet, atque per huiusmodi particulas Sacræ Scripturæ materies, eiusque super omnes de rebus humanis doctrinas eminentia exprimitur. Dicitur *à Spiritu Sancto specialiter inspirata*; quia Sacra Scriptura Spiritu Sancto Autore, non quomodocumque assistente, sed sententias ipsas, & verba suggerente conscripta est; in quo differt à definitionibus, & decretis Conciliorum, summorumque Pontificum; quæ Spiritu Sancto assistente, non tamen specialiter inspirante, & verba suggerente conscribuntur, vt conuenit Scripturæ; in qua licèt Sixtus Senensis *lib.* 8. *Biblioth. hæresi* 12. Vega *lib.* 15. *in Trident. cap.* 17. Bellarm. *lib.* 1. *de verbo Dei, cap.* 15. existiment esse plura verba non dictata, & in pluribus ad Historias pertinentibus fuisse Scriptores Sacros solùm diuinitus excitatos ad scribendum ea, quæ viderant, & audierant, Spiritu Sancto specialiter assistente, ne errarent; videtur tamen dignitati Scripturæ Sacræ magis consonum arbitrari singula verba esse de facto à Spiritu Sanctu immediatè, & singillatim dictata; vt fusiùs tradit Dominicus à Sanctissima Trinitate, *lib.* 3. *Biblioth. Theolog. sect.* 1. *cap.* 5. Dicitur *& in communem Ecclesiæ vtilitatem*, quia Sacra Scriptura ad salutem conducit, ad pietatem excitat, ad supernorum cognitionem, & contemplationem euehit, ad bonos mores Instruit, aliisque pluribus insignibus emolumentis Fidelium vniuersitatem cumulat. Dicitur *conscripta*, quæ particula secernit Scripturam Sacram à Sacris Traditionibus, & opponitur Libertinis verbũ Dei scriptum, tanquam litteram occidentem reprobantibus, contra quos conuenientias conscribendi ea, quæ ad Fidem pertinent, affert Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.* 3. *Biblioth. Theolog. sect.* 1. *cap.* 3.

(Sacra Scriptura quomodo differat à definitionibus, & Decretis Conciliorũ, & Pontificũ.)

(Scripturæ omnia verba singillatim immediatè dictata sunt à Spiritu Sancto.)

(Sacræ Scripturæ vtilitas.)

Asserta, & explicata Scripturæ Sacræ definitio per quatuor ipsius causas tradita est. 11. (Sacræ Scripturæ quatuor causæ.)
Per ly *de Deo rebusque diuinis*, exprimit causam materialem, Per ly *à Spiritu Sancto specialiter inspirata*, exprimit causam efficientem: subintellige principalem; nam causa minùs principalis fuerunt ipsi Sacri Scriptores, quos nonnulli vocant pura Spiritus Sancti instrumenta; at incongruè, quia principiu animatu, & libero malè congruit ratio puri instrumenti. Per ly *in communem Ecclesiæ vtilitatem*, exprimit causam finalem.

Per ly, *conscripta*, exprimit causam formalem; ad cuius pleniorem notitiam spectaret inquirere qua lingua, quo Charactere, quo stylo, quo ordine Sacri Codices fuerint primò conscripti, sed hæc transcendunt præsentis Instituti metas; & eruditè pertractata videri possunt apud Dominicum à Sanctissima Trinitate ferè *toto lib.3. supra citato.*

12. Scriptura Sacta non solùm quoad res per nomen significatas; sed etiam quoad nomen ipsum, quod multiplex, vt insigniorum rerum proprium est, obtinet, consideratione digna est: Nominatur Scriptura sacra non solùm quia Spiritus Sancti Sacro afflatu inspirata de rebus Sacris agit; sed etiam quia maximâ reuerentiâ pertractanda est: vnde olim in Ecclesiis asseruabatur, vt colligitur ex Diuo Paulino *Epist.12. ad Seuerum*, & D. Borromæus eximio religiosissimæ pietatis exemplo eam nonnisi nudo capite, & flexo poplite lectitabat: à fortiori nō sunt Scripturæ verba profanè vsurpanda, & meritò huiusmodi temeratores verbi Dei grauibus pœnis coercendos decernit Tridentinum *Sess. 4. in fine*: Nominatur Biblia, id est, libri, non solùm quia pluribus partibus, & libris distincta est, sed etiam quia tanquam libris omnibus dignior huiusmodi nomenclaturam antonomasticè exposcit; qua ratione etiam aliquando per excellentiam, & Antonomasiam dicitur absolutè Scriptura. Nominatur Testamentum, quia Christi tanquam Testatoris morte intercedente nos cælestium bonorum hæredes instituit; & licèt in duo Testamenta vetus alterum, alterum nouum diuidatur, propriè vnicum est; cum nouum Testamentum non sit à vetere diuersum, sed veteris impletio. Nominatur Instrumentum, vel quia nos instruit ad salutem, vel quia est Scriptura Authentica probatissimis scribis, & Testibus obsignata.

Scriptura Sacra cur dicatur Sacra, cur Biblia, cur Testamentum, cur Instrumentum.

13. ASSERTVM II. Sensus Sacræ Scripturæ est res concepta per Sacræ Scripturæ voces proximè, vel remotè significata.

Sensus Sacræ Scripturæ est res concepta, &c.

Probatur, & explicatur: Dicitur *res concepta*, seu *res, vt subest conceptui* (subintellige Dei loquentis, & dictantis verba Scripturæ: Munus enim vocis est signare conceptum eius, qui loquitur, & rem, quæ tali conceptui subest; & minus propriè Valentia *1. part. disp.1. quæst.1. punct.5. §.3.* docet etiam conceptum nostrum conformem conceptui diuino dici posse sensum, seu significatum importatum per Sacræ Scripturæ Voces: cum tamen voces ex genere suo significent solùm conceptum loquentis, non aliorum. Huiusmodi conceptus loquentis per voces significatus appellari solet sensus; quia ex Quintiliano *lib.8. cap.5. Quamvis sensus, corporis proprius sit; consuetudo tamen obtinuit, vt mente concepta sensa, seu sensus vocaremus, sicut intelligere vocamus sentire*: Dicitur *per Sacræ Scripturæ voces proximè, vel remotè significata*: Quia Sacræ Scripturæ voces duplicem habent modum significandi, alium proximè, & immediatè per se; alium remotè, & mediatè per res à se significatas; & hinc deriuatur duplex Scripturæ sensus pro cuius explicatione sit

---

§. III.

Quotuplex sit Sensus Sacræ Scripturæ?

ASSERTVM I. Sensus Sacræ Scripturæ duplex est, alter Historicus, seu Litteralis, alter Mysticus, seu Spiritualis. Ita communissimè Theologi omnes tum Scholastici, tum Positiui cum D.Thom. *1. part. quæst.1. artic.9. & 10.* Diuo Dionysio *cap.2. cœlestis Hierarchiæ*, D.Augustino *lib.1. Genes. ad litteram*, aliisque Sanctis Patribus contra Hæreticos, quorum aliqui damnarunt sensum Litteralem, vt Sebastianus Tranchius, *in præfatione ad sua paradoxa*, Vbi sensum Litteralem vocat gladium Antichristi: aliqui alij, ijque plures damnant sensum Spiritualem, vt Porphyrius *apud Eusebium, lib.3. hist. cap.17.* Celsus apud Origenem *lib.4.* & ex Neotericis Erasmus *in præfatione suæ paraphrasis ad Imperatorem*; Lutherus de Dionysio Areopagita ita imprudentissimè scribens, *Ludit in allegoriis quod est otiosorum hominum studium*, &c. 14.

Sensus Sacræ Scripturæ alter litteralis, alter Spiritualis.

Probatur, & explicatur ratione, & verbis D. Thom. *artic.10. citato. Auctor Sacræ Scripturæ est Deus, in cuius potestate est vt non solùm voces ad significandum accommodet (quod etiam homo facere potest) sed etiam res ipsas, & ideò cum in omnibus scientiis voces significent; hoc habet proprium ista Scientia, quod ipsæ res significatæ per voces etiam significant aliquid: Illa ergo prima significatio, qua voces significant res, pertinet ad primum sensum, qui est sensus historicus, seu Literalis: Illa verò significatio, qua res significatæ per voces iterum res alias significant, dicitur sensus Spiritualis*: Quod etiam breuiter, eleganterque expressit Diuus Gregorius 20. *moralium, cap. 1.* asserens *Sacram Scripturam hoc cæteris omnibus præstare scientiis; quod eodem sermone, dum narrat gestum, prodit Mysterium*: In eandem veritatem vnanimiter adeò reliqui Sancti Patres conspirant, vt Esparza *in proœmio, artic.34.* Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.3. Biblioth. Theolog. sect.1. cap.99.* meritò existiment de Fide esse, quod Scripturæ Sacræ vterque assertus sensus conueniat.

De Fide est dari in Sacra Scriptura sensum Literalem, & Spiritualem.

Dices, quamvis vterque Sensus Scripturæ Sacræ verè conueniat, esse tamen adhuc incongruam, & insufficientem diuisionem; eo quod vltrà duos assertos detur Tertius scilicet accommodatitius, qui est res aliqua à nobis concepta, ad quam significandam rectè aptantur, seu accommodantur verba Scripturæ, & dicitur sensus accommodatitius per allusionem; vel res significatæ per verba Scripturæ, & dicitur Sensus accommodatitius per extensionem. Primo modo sensus accommodatitius imitatur Litteralem: Secundò modo imitatur Spiritualem, 15.

Sensus accommodatitius est res aliqua, &c.

à

à quo tamen vtroque differt, eo quòd sit præter intentionem Dei loquentis per Scripturam, tanquam per verbum Scriptum, adeoque Dei conceptum non manifestet; sensus verò tum Litteralis, tum Spiritualis sit res à Deo concepta, & quam Deus significare intendit, vel immediatè per voces ipsas in Scriptura exaratas, vel mediatè per res huiusmodi vocibus significatas: In vsu est huiusmodi sensus accommodatitius, & ab Ecclesia frequenter adhibetur in diuinis officiis; sic illud: *Inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio*: Quod *Ecclesi.*44. de Noë profertur; Ecclesia in Officio cuicumque Confessori accommodat: Illud *Ab initio, & ante sæcula creata sum*, quod de Incarnata Sapientia dicitur *Ecclesiast.*24. Accommodat Deiparæ. Sed contra cum Valentia 1. *par. disp.*1. *quæst.*1. *punct.*5. § 3. De Quiros *disp.*12. *sect.*1 *num.*6. Ioan. à S. Thoma *quæst.*1. *disput.*2. *artic.*12. *num.*17. Dominico à Sanctissima Trinit. *lib.* 3. *Biblioth. Theolog. sect.*1. *cap.*99. *Aliisque Theologis ferè omnibus*: Dico sensum accommodatitium esse æquiuocè, & impropriè, non verè, & propriè sensum Scripturæ; sensus enim proprius ex superiùs positis est res significata, vt concepta à loquente, seu iuxta mentem, & intentionem loquentis; sensus autem accommodatitius non est huiusmodi, cum sit ad arbitrium accommodantis potiùs, quàm iuxta intentionem loquentis; imò aliquando est contra talem intentionem, vt cum improbi homines verba Scripturæ ad profana; imò ad turpia accommodant. Cum igitur sensus accommodatitius possit esse prauus, & indecens, sentiendum omninò, quòd veros Scripturæ sensus non sit; sed sit vsus quidam verborum Scripturæ, non ipsorum sensus, sit ad Scripturam allusiuus, non Scripturæ expositiuus. Non damnatur tamen sensus accommodatitius, seu vsurpatio locorum Scripturæ facta per accommodationem; dummodo vel ingenio, vel genio nimis non indulgeatur; ne accommodatio aliqua ipsius diuinæ Scripturæ contextui, vel Sacrorum Interpretum, aut Sanctorum Patrum expositioni dissona subrepat: Propterea laudabile est, & consulendum concionatoribus, quibus sensus accommodatitius vberem ingeniosorum conceptuum copiam suppeditat, nullam afferre accommodationem, nisi graui aliqua autoritate roboratam. Cauendum etiam diligenter aliquos sensus existimari accommodatitios, qui re verá accommodatitij non sunt, cum enim nobis non innotescat omnis intentio Dei loquentis, facile est aliqua loca Scripturæ existimari vsurpata præter Dei intentionem, quæ re vera iuxta intentionem vsurpata sint, licèt à nobis ignoratam; ex quo capite Authores suprà citati docent contra Vasquez 1. *par. quæst.*1. *art.*10. *disp.*14. *cap.*3. in ipsa Sacra Scriptura quando affertur vnus textus ad confirmandum alium nunquam id fieri per puram accommodationem, seu vsum sensus purè accommodatitij.

Sensus accommodatitius frequẽter vsurpatur etiam ab Ecclesia.

Sensus accommodatitius non est verus sensus Sacræ Scripturæ.

Sensus accõmodatitius est cautè vsurpandus.

In ipsa Sacra Scriptura núquam ponitur sensus purè accommodatitius.

16. Assertum II. Sensus Litteralis, seu Historicus est ille, quem Auctor Scripturæ Spiritus Sanctus per verba vel sub propria, & vsitata, vel sub aliena, & translatitia significatione primò significare intendit; vnde Litteralis sensus benè diuiditur in Proprium, simplicem seu Grammaticalem; & Metaphoricum; Figuratiuum, seu Parabolicum. Ita Theologi communiter cum D. Thoma 1. *par. quæst.*1. *art.*10. *ad* 3. contra Lyranum, *proleg.* 3. *Bibliorum*, non agnoscentem sensum Litteralem Metaphoricum, cui licèt videantur fauere aliqui Sancti Patres, re vera tamen loquuntur de sensu Litterali non absolutè, sed grammaticaliter accepto.

Sensus Litteralis quid? Alius proprius, alius Metaphoricus.

Probatur: Sensus Sacræ Scripturæ in genere est id, quod Auctor Scripturæ Sacræ Spiritus Sanctus significare intendit: ergo sensus Litteralis est is, quem intendit significare primò, id est immediatè, & proximè per Litteram ipsam, seu vocem, vel sub propris & vsitata, vel sub aliena, &c. vt magis patebit ex explicatione sensus Spiritualis, *in sequenti asserto*. Neque dicas *pro Lyrano* quod significatur Metaphoricè, non significari proximè, & immediatè: adeoque non benè cohærere, quod sensus Litteralis possit esse Metaphoricus, & tamen sit is, qui primò, immediatè, & proximè per verba significatur. Contra enim, sensus Metaphoricus, 17.
seu significatio Metaphorica, æquè ac propria, & simplex, vocibus immediatè conuenit, hoc est alio non mediante; si enim conueniret alio mediante, maximè mediante significatione propria, at hoc non: ergo. Minor probatur; Risus prati, v.g. significans significatione Metaphorica ipsius virorem, non hunc significat mediante significatione propria; adeò vt dum dico risum prati velim priùs significare hilaritatem hominis, & media tali hilaritate virorem prati, sed æquè immediatè risus prati significat ipsius virorem significatione Metaphorica; & translatitia; ac risus hominis significet ipsius hilaritatem significatione propria, & simplici. Malè igitur sensit *Lyranus* significationem Metaphoricam non esse immediatam, sensum Metaphoricum non esse Litteralem, & verba Scripturæ, quæ in significatione Metaphorica tantum verificantur, non in propria, Litterali sensu carere; ex quo cogitur dicere huiusmodi verba in Scriptura esse mutos, & inutiles sonos; si enim Litterali sensu carent, consequens est quod careant etiam Spirituali, cum ex D. Thom. 1. *part. quæst.*1. *art.*10. *ad* 1. Sensus Spiritualis fundetur in Litterali: Propterea sentiendum omninò est quodlibet Scripturæ verbum suum sensum Litteralem habere, & quoties verba aliqua in significatione propria falsum sensum redderent, esse Litteraliter intelligenda in significatione Metaphorica, & hoc innuunt Gregorius *lib.*4. *moralium, cap.*1. Origenes 4. *Periarchon cap.*2. dicentes, vbi deficit Littera recurrendum esse ad Mysterium; quod nihil est aliud, quàm deficiente Littera grammaticaliter, & in sensu proprio (qua ratione verificatur etiam illud Pauli 2. Corinth. 3. *Littera occidit*) esse recurrendum ad sensum

Significatio Metaphorica est immediata, æquè ac simplex.

Quodlibet Scripturæ verbum habet sensum Litteralem, alioqui esset mutus sonus.

Littera occidit, quo-

modo verificetur.

Metaphoricum. Ex his non solùm remanet probatum assertum, sed etiam nonnulla dubia ad sensum Litteralem spectantia facilè soluuntur.

18. Dubitatur primò, Vtrùm idem Scripturæ locus plures sensus Litterales admittat? Communissima est affirmatiua responsio, adeò vt Abulensis *quæst.* 57. *in cap.* 2. *Matth.* censeat esse de Fide, *Bannes, & Zumel* temeritatis notam oppositæ inurant; certè plurimâ Doctorum auctoritate confluente in partem affirmatiuam minùs, quàm par est, ipsi fauet De Quiros 1. *part. disp.* 11. *sect.* 5. *num.* 13. solam ei tribuens probabilitatem. Probatur ratione, & verbis Diui Thomæ 1. *part quæst* 1. *artic.* 10. in C. *Quia sensus Litteralis est, quem Auctor intendit: Auctor autem Sacræ Scripturæ Deus est, qui omnia simul suo intellectu comprehendit: non est inconueniens*, vt dicit Augustinus 12. *Confess. si etiam secundum sensum Litteralem in vna Littera Scripturæ plures sunt sensus.* Nec refert quod *ibidem ad* 1. ipse Diuus Thomas, ad vitandam æquiuocationem, recurrat ad vnitatem sensus Litteralis: id enim præstat, quia argumentum obiiciebat æquiuocationem ex sensu Litterali, Allegorico, Tropologico, Anagogico; cui benè satisfit eludendo æquiuocationem, per hoc quod alij plures sensus vni Litterali nitantur, & subordinentur. Cæterùm etiam datâ pluralitate sensuum Litteralium omnis abest æquiuocatio, tum quia illa pluta, quæ per huiusmodi sensus importantur, non sunt omninò diuersa, & disparata, sed aliquam semper conuenientiam habent, saltem Analogicam; tùm quia singula vera sunt, & iuxta intentionem loquentis, verba autem non sunt æquiuoca, nisi quando ex pluribus ipsorum significatis aliquod falsum est, & contra, aut præter intentionem loquentis. Insigne exemplum pluralitatis sensuum Litteralium est locus ille: *Isa.* 53. *Generationem eius quis enarrabit?* de Generatione æterna; & temporali: *Psal.* 2. *Ego hodie genui te.* De Christi resurrectione, de eius generatione æternâ; & etiam temporali; vt probat Siluius 1. *part. quæst.* 1. *art.* 10. ex Doctore gentium, & Angelico.

Idem locus Scripturæ plures sensus Litterales admittit.

Pluralitas sensuum Litteralium, cur non pariat æquiuocationem.

19. Dubitatur secundò, Vtrum sensus Litteralis Parabolarum sit ille, quem importat significatio vocum propria, an ille quem importat significatio vocum Metaphorica. Respondetur duplex esse genus Parabolarum in Scripturis; alterum, in quo Parabola absolutè, & absque comparatione profertur: talis est illa Matth. 13. *Exiit, qui seminat seminare semen suum*: Alterum, in quo Parabola per similitudinem, & comparationem exprimitur; talis est illa alia, *eodem cap.* Matth. *Simile factum est Regnum Cœlorum homini, qui seminauit bonum semen.* Parabolæ primi generis habent sensum Litteralem in significatione Metaphorica: Parabolæ secundi generis duplici parte constant, alterâ affertur similitudo; alterâ, quæ sæpissimè implicita est, & non expressa, fit applicatio similitudinis; quoad hanc partem, quæ principalior est, huiusmodi Parabolæ

Parabolarum in Scripturis duo sunt genera.

Parabolæ aliquę habēt sensum litteralem, partim in significatione propria, partim in Metaphorica.

Litteraliter intelligendæ sunt in sensu Metaphorico; quoad illam in sensu simplici, & proprio; nihil enim aliud innuit Scriptura, quàm Regnum Cœlorum, v.g. huic vel alteri rei esse simile, quod verissimum est vocibus in propria significatione vsurpatis: nec est necesse (vt ex Alphonso de Castro, obseruat Vasquez 1. *par. quæst.* 1. *art.* 10. *disp.* 15. *cap.* 4.) ad veritatem Parabolæ illud, quod in similitudinem adducitur esse reuerâ gestum, quia non narratur tanquam gestum, aut gerendum; sed vtrumque supponitur, & affertur per modum exempli; vnde deseruit aliquando Parabolæ res etiam impossibilis, & fabulosa, vt apparet ex illo *Iudicum* 9. *Ierunt ligna, vt vngerent sibi Regem*, &c. Idque absque vlla suspicione falsitatis, & mendacij; sicuti nec falsum dicit, nec mentitur referens fabulam, vt ex ipsa deducat documentum morale.

Assertvm III. Sensus Spiritualis, seu Mysticus est ille, quem Auctor Scripturæ Spiritus Sanctus non per voces, sed per res à vocibus significata significare intendit secundùm ordinationem, quam huiusmodi res habent ex diuino beneplacito. Rectè diuiditur in Allegoricum, Tropologicum, qui etiam moralis dicitur, & Anagogicum. Ita Theologi communiter cum D. Thoma 1. *part. quæst.* 1. *art.* 10. in C. aliisque Sanctis Patribus, qui eandem diuisionem si minùs quoad terminos, saltem quoad rem tradiderunt, vt specialiter quoad Diuum Augustinum probat Dominicus à Sanctissima Trinitate *lib.* 3. *sect.* 1. *cap.* 103.

20. Sensus Spiritualis quis? Alius Tropologicus, alius Allegoricus, alius Anagogicus.

Probatur, & explicatur: Deus ratione suæ omniscientiæ, & omnipotentiæ omnia videt, omnia ordinat, ideò facilè potest ad significationem futuri euentus, & cuiuscumque veritatis occultæ rem aliquam ordinare; cum igitur ipse, Auctor sit Scripturæ potest ex suo beneplacito ipsasmet res à Scripturæ vocibus significatas ordinare ad significandum aliquid aliud occultum, & spectans ad ordinem supernaturalem (ex quo patet obiter quomodo vetificetur id, quod indicat Diuus Thomas *loco citato*, scilicet hominem non posse accommodare res ad significandum; subintelligi enim debet ad significandum veritates occultas, & ordinis supernaturalis) easque de facto ordinasse euincitur ex vnanimi Autoritate Doctorum, & communi sensu Fidelium, imò habetur ex Scriptura, in qua exprimitur sensus Allegoricus *ad Galat.* 4. *Quæ sunt per Allegoriam dicta.* Tropologicus *Rom.* 15. *Quæcumque Scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt.* Anagogicus *verbis sequentibus, vt per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus.* Et ecce non solùm probatam definitionem sensus Litteralis, sed etiam indicatam explicationem triplicis sensus in asserto assignati. Sensus scilicet Allegoricus est, quando res Scripturæ vocibus significata ex ordinatione diuini beneplaciti significat aliquid spectans ad Fidem. Tropologicus, seu moralis, quando res Scripturæ vocibus, &c. significat aliquid spectans

Homo in quo sensu possit accommodare res ad significandum.

ſpectans ad mores. Anagogicus, quando ſignificat aliquid ſpectans ad ſpem, ſeu gloriam, quam ſperamus; quod totum ſimul cum ſenſu Litterali Liranus *in* 1. *&* 3. *Prologo Bibliorum*, ita expreſſit:

Litera geſta docet: Quid credas Allegoria;
Moralis quid agas: quid ſperes Anagogia.

Eoſdemque ſenſus ibidem exemplificat in hac voce, *Ieruſalem*, quæ in ſenſu Litterali ſignificat præcipuam Paleſtinæ ciuitatem: in Allegorico Eccleſiam ſub Chriſti Lege Militantem: in morali animam humanam: in Anagogico Cœleſtem Patriam, ſeu Eccleſiam Triumphantem: nec minùs illuſtra exemplum affert D. Thomas *in cap. 4. Epiſt. ad Galat. Lect. 7.* quo in loco videri poteſt. Interim pro pleniori ſenſus Spiritualis & Myſtici intelligentia nonnulla dubia propono.

21\. Aliqua verba Scripturæ ſolùm habet ſenſum Litteralem, nullum Spiritualem.

21\. Dubitatur primò, Vtrùm cuilibet Scripturæ loco tres explicati ſenſus Spirituales conueniant. Reſpondetur negatiuè, imò dico aliqua Scripturæ verba habere ſolum ſenſum Litteralem, nullum Spiritualem: huiuſmodi ſunt verba, quibus exprimuntur præcepta Decalogi *Deuter.* 6. vt diliges Dominum Deum tuum; huiuſmodi etiam D. Thom. *quodlib. 7. art. 15. in fine*, ait: *eſſe illa, quæ ſecundum ſenſum Litteralem pertinent ad ſtatum gloriæ.* Neque dicas illa habere ſenſum moralem, quia ſignificant mores, ad quos inſtruunt; iſta Anagogicum, quia ſignificant gloriam, ad quam pertinent. Contrà enim, vt verba habeant ſenſum moralem debent ſignificare mores, eorumque inſtructionem non immediatè, & per ſe, vt ſignificant verba præceptorum Decalogi; ſed mediatè, & per res à ſe ſignificatas, quòd verbis illis non conuenit; ideo proportionaliter dicitur de ſenſu Anagogico reſpectu verborum ſignificantium gloriam. Quod confirmatur ex D. Thom. *artic. cit. ad* 3. vbi ita habet: *dicendum quod Moralis ſenſus non dicitur omnis ſenſus, per quem mores inſtruuntur: ſed per quem inſtructio morum ſumitur per ſimilitudinem aliquarum rerum geſtarum; ſic enim moralis ſenſus eſt pars Spiritualis, ita quod nunquam eſt idem ſenſus Moralis, & Litteralis.* Sentiendum igitur quatuor ſenſus ſuperioribus verſiculis expreſſos ita eſſe Sacræ Scripturæ attribuendos, vt cuilibet Scripturæ loco aliquis ex iis conueniat, ſcilicet ſaltem Litteralis; non vt cuilibet conueniat quilibet. In vniuerſum verò Myſticis ſenſibus præſertim Allegoricis fœcundior eſt veteris, quàm noui Teſtamenti Scriptura; quia omnia propemodum quæ in veteri Teſtamento narrantur figura ſunt eorum, quæ acciderunt in nouo; habet tamen etiam iſtud ſuos ſenſus Myſticos, præſertim morales; quia omnia Chriſti geſta ſunt ſigna compoſitionis morum, cui debemus incumbere iuxta illud 1. Petri 2. *Vobis relinquens Exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.* Ideò verba illa: *Prouerb. vltim. omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus.* Et Apoc. 5. *Vidi librum Scriptum intus, & foris;* quibus nonnulli volunt duplicem ſenſum, Litteralem, & Spiritualem inſinuari, vtrioſque Teſtamenti Scripturis congruunt.

Teſtamentũ vetus fœcundum eſt ſenſibus Allegoricis, nouũ moralibus.

22\. Sacris Scriptoribus aliqui, non omnes ſenſus Scripturæ innotuerunt.

22\. Dubitatur ſecundò, Vtrùm ſenſus Myſtici Scripturarum Sacris ipſarum Scriptoribus innotuerint? Reſpondetur aliquos ſaltem ſcilicet principaliores ſenſus Myſticos Sacris Scriptoribus innotuiſſe; congruum enim fuit, vt dum Spiritus Sanctus verba ſuggerebat, intellectum illuminaret ad dignoſcenda Myſteria ſub verborum velamine recondita; innotuerunt iiſdem à fortiori principaliores ſaltem ſenſus Litterales; quia ſecus nullum ſenſum attingendo, & nullatenus intelligendo quid ſcriberent, ſe habuiſſent vt inſtrumenta inanimata, & puri amanuenſes: Dixi ſaltem principaliores, quia cum ſæpiſſimè eadem Littera plures ſenſus habeat tum Litterales, tum Myſticos, non eſt neceſſe quod illos omnes ſcribentibus Spiritus Sanctus manifeſtaret; in cuius confirmationem adduci poteſt auctoritas S. Th. 2. 2. *quæſt. 173. artic. 4.* dicentis: *Etiam veri Prophetæ non omnia cognoſcunt, quæ in eorum viſis, aut verbis, aut etiam factis Spiritus Sanctus ſignificare intendit.* Ratio quæ ibidem affertur, quia ſcilicet in *Reuelatione Prophetica mouetur mens Prophetæ à Spiritu Sancto ſicut inſtrumentum deficiens*, æquè procedit de quolibet Sacro Scriptore.

23\. Præſtantia ſenſus Spiritualis.

23\. Dubitatur tertiò, Vtrum ſenſus Spiritualis, ſeu Myſticus ſit præſtantior Litterali. Reſpondetur ſe habere tanquam excedens, & exceſſum; ſcilicet quoad aliqua ſenſum Spiritualem eſſe præſtantiorem Litterali, quoad aliqua Litteralem præſtantiorem Spirituali: Spiritualis eſt præſtantior Primò, in eo quod ſit proprius Dei; nam licèt loqutione profana etiam homines poſſint vti rebus ad loquendum cum antiquitus Pythagoreorum Symbola, Ægyptiorumque Hieroglyphica nihil aliud fuerint, quàm res ad alia ſignificanda accommodatæ, & ad loqutioni inſeruiendum idoneæ; loqui tamen per res loqutione Spirituali, & Sacrâ, manifeſtando ſcilicet mediis rebus veritates occultas, & ſupernaturales eſt modus loquendi omninò proprius Dei; at ſenſus Litteralis eſt in Scriptura Sacra eiuſdem rationis regulariter loquendo, ac in qualibet alia Littera; ideò non eſt proprius diuinæ loqutionis, ſed communis humanæ. Secundò in eo quod latiùs patet, non ſolùm quia in plura membra diuiditur, verum etiam quia ad plura, eaque magis diſparata, & diuerſa ſignificanda ſe extendit, quapropter vt refert Michael Medina *de recta in Deum Fide, lib. 4. cap. 25.* Apud Hebræos ſenſus Myſticus dicitur *verbum grande*, ſenſus Litteralis *Verbum paruum.* Tertiò: In eo quod iucundiùs intellectum paſcit, quatenùs grauiora, ſublimiora, & digniora ſemper ſignificat, cum ſenſus Litteralis ſæpè deſinat in narrationes rerum leuiſſimarum, imò etiam turpium factorum, ſicque cortex Litteræ ſine Medulla Myſterij ſæpe euadit iniucundus; Ideò nonnulli Sancti Patres ſeorſum

Littera occidit, Spiritus viuificat quomodo explicetur.

24. sensum Litteralem reprebendunt, si in ipso sistatur; & hunc explicant illud Apost. 2. Corinth. 3. *Littera occidit, Spiritus viuificat;* licèt horum verborum communior explicatio, & conformior textui per Litteram occidentem, legem, per Spiritum viuificantem, gratiam intelligat; vt fusè tradunt Bellarm. *tom. 1. contron. lib. 1. cap.* 3. Dominicus à Sanctissima Trinit. *lib.* 3. *Biblioth. Theolog. sect.* 1. *cap.* 100. E contrà Litteralis est præstantior Spirituali. Primò in eo quod sit sensus primarius, & immediatè per voces significatus; cum sensus Spiritualis sit secundarius, & significatus per voces mediis rebus; vnde, quia significatio media immediatam supponit, sensus Spiritualis supponit Litteralem, & isto non præmisso ad illum procedere periculosum est, æquè ac ædificium construere non præiacto fundamento, dicente Gregorio *Homil.* 40. *in Euang. In verbis Sancti Eloquij priùs seruanda est veritas Historiæ, postmodum requirenda Spiritualis intelligentia, Allegoria: tunc namque Allegoria fructus suauiter capitur, cum prius per historiam in veritatis radice solidatur.* Secundò: In eo quod est magis expressus, eiusque intelligentia magis necessaris; est magis expressus, quia immediatè, & ex ipsis terminis innotescit, cùm sensus Spiritualis, & Mysticus sit implicitus magis, & reconditus; dicitur quippè Spiritualis, quia in Littera, tanquam Spiritus in corpore continetur; Dicitur Mysticus, quia tanquam arcanum Mysterium sub Litteræ velamine conditur: Eius intelligentia est magis necessaria, quia sine ipsa ad sensus Mysticos rectè non proceditur, ex ipsa efficaciora Theologiæ argumenta desumuntur, in ipsa potissimùm Fides ad salutem necessaria consistit. Tertiò, In eo quod latitudine, vt ita dicam, subiectiuâ latiùs patet, nam & à pluribus ignorantur sensus Mystici, à paucioribus Litterales; & aliqua Scripturæ loca carent sensu Mystico, nulla carent Litterali. Vltra has proprias singulorum sensuum prærogatiuas habet vterque sensus plures communes excellentias; putà quod à Deo Auctore, & ex Dei intentione procedat: quod summæ auctoritatis, & infallibilitatis sit: quod non nisi speciali Spiritus Sancti assistentia eruatur iuxta Apostolum 1. Cor. 12. *Alij interpretatio sermonum secundùm eundem Spiritum:* quod antiquitatis, & vtilitatis præclaris insignibus decoretur.

Præstantia sensus Litteralis.

Præstantia vtriusque sensus.

25. Ex præmissa multiplicitate, sublimitate, & excellentia sensuum Sacræ Scripturæ clarè elucet huius obscuritas; ipsiusque intelligendæ difficultas contra Lutherum, Brentium, aliosque plures hæreticos, qui vt sibi licentiam facerent priuato Spiritu Scripturam interpretandi facillimam prorsùs, apertissimam, & omnium Sanctorum Patrum commentariis clariorem asseuerarunt; hunc errorem latè impugnant Michael Medina *de recta in Deum Fide, lib.* 7. Bellarm. *tom.* 1. *contron. lib.* 3. & alij apud ipsos. Nobis Scripturæ obscuritate, & difficultatè supposita sufficiat breuiter talis obscuritatis, & difficultatis vtilitates afferre. Prima esse potest, vt ad Deum frequentiùs accedamus pro petenda intelligentia. Secunda, vt attentiùs, diligentiùsque Scripturarum studio incumbamus. Tertia; vt plurium interpretationum beneficio diuina eloquia nostris mentibus suauiùs illabantur. Quarta, vt diuina Mysteria obscuritatis, velamine cooperta nobis nec vilescant, nec fastidium pariant. Quinta, vt labore, & difficultate intelligendi superbia nostra frangatur. Sexta, vt veritas laboriosiùs eruta meliùs mente percipiatur, firmiùs memoria retineatur. Septima, vt Fidei Sacra Arcana in fidelibus, profanisque hominibus occultentur, nec illorum exponantur irrisioni. Has omnes vtilitates, singulas Sanctorum Patrum suffragio aliquo confirmatas recenset Valentia 1. *part disp.* 1. *quæst.* 1.

Obscuritas Sacræ Scripturæ plures habet vtilitates.

punct. 5. §. 3. Vltra huiusmodi vtilitates con- 26.
uenientes obscuritati Scripturæ in genere, dantur aliæ quædam specialiter conuenientes obscuritati causatæ ex stilo Metaphorico, seu ex vsu Metaphorarum consistentium, vt plurimum in translatione vocum propriè significantium res corporeas etiam viles, ad significandas res Spirituales sublimissimas, & diuinas. Talium Metaphorarum; Prima vtilitas est, vt diuina Mysteria etiam rudioribus proponantur, quibus vix aliter, quàm sub specie corporalium videntur posse proponi. Secunda, vt nobis ad Deum assurgentibus per similitudines rerum valdè inferiorum innotescat, nos de ipso in via attingere magis quid non est, quàm quid est; & ex hoc capite quò res sunt viliores eò aptius transferuntur ad ingerendam notitiam diuinorum; vt ex D. Dionysio, magis explicat Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 1. *art.* 9. *ad* 3. Dixi Metaphoras Scripturæ vt plurimum consistere in translatione vocum significantium res corporeas, &c. non tamen negatur dari in Scriptura aliquos sensus translatitios ortos ex aliis tropis, quibus verba vtcumque transferuntur ad minùs propriam significationem, sic per vsum hyperboles dicitur Genes. 11. *Faciamus turrim cuius culmen pertingat vsque ad Cælum:* per vsum Ironiæ Gen. 3. *Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est.* Per vsum Antiphrasis, Iob. 2. *Benedic Deo, & morere*, vt exemplificat Molina 1. *par. q.* 1. *art.* 10. *disp.* 3.

Metaphorarum vsus in Sacra Scriptura speciales habet vtilitates.

Sacra Scriptura vtitur etiam Hyperbole, Ironia, Antiphrasi.

---

§. IV.

Secundùm quemnam sensum Scriptura Sacra sit locus Theologicus, ex quo scilicet habeantur principia certa Theologicæ argumentationis?

ASSERTVM I. Scriptura Sacra tum se- 27.
cundùm sensum Litteralem, tum etiam secundùm Spiritualem, dummodo de vtroque certò constet esse legitimum Scripturæ sensum, est locus Theologicus ex quo habentur

Sensus cum Litteralis, tũ Spiritualis inseruit Theologiæ.

argumentā-tioni.

bentur principia certa Theologicæ argumentationis. Ita Valentia 1. *part. disp.1. quæst.1. punct.5. §.3.* Lugus *lib.1.disp.2.cap.3 num.13.* Vasquez *quæst.1.art.10.disp.16.cap.5.* aliique communiter, & licèt quamplures doceant ex sensu Spirituali non haberi certa principia Theologicæ argumentationis, id solùm docent, eo quod vix constet de sensu aliquo Spirituali, quòd sit legitimus, & à Spiritu Sancto intentus; ideò supposita restrictione à nobis asserta nobis non aduersantur, & quando ipsi absolutè loquuntur, benè monet Valentia *loco citato*, quod oportet ipsos dextrè intelligere.

28. Dixi *dummodo de vtroque certò constet*, &c. pro quo aduerte, vt aliquis Textus Scripturæ Sacræ conclusioni verè Theologicæ inseruiat, non satis esse quòd certò constet ipsum esse Scripturæ Sacræ textum, & verbum Dei Scriptum, nisi eâdem certitudine constet, sensum secundùm quem vsurpatur esse legitimum, & à Spiritu Sancto intentum; auctoritas enim Dei loquentis non tribuit infallibilitatem verbo suo, nisi secundùm eum sensum, secundum quem ipse intendit loqui, cum non nisi secundum talem sensum verbum illud sit loquutio Dei. Sufficienter autem constat sensum aliquem esse legitimum, & à Spiritu Sancto intentum, quando ipsius interpretatio habetur, vel ex alio textu Scripturæ, vel ex Sacra traditione, vel ex Decreto Pontificis loquentis ex Cathedra, vel ex definitione Concilij à Pontifice confirmati, vel ex vnanimi consensu Sanctorum Patrum, vel ex communi sensu Fidelium formaliter. Vltra hos modos, quibus æquè haberi potest certa notitia de legitimitate sensus Spiritualis, ac Litteralis, datur alius modus inseruiens solùm sensui Litterali; & est Grammaticalis ipsa significatio vocabulorum; quoties enim talis significatio, nec est dissona contextui, nec affert aliud inconueniens, certum est ipsam esse sensum Litteralem à Spiritu Sancto intentum; & hac potissimùm de causâ longè frequentiùs constat legitimitas sensus Litteralis, quàm Spiritualis; frequentiùs item legitimitas sensus Litteralis proprij, quàm Metaphorici, quia significatio vocabulorum propria est communi hominum consensu determinata, significatio eorundem translatitia est ad plura indifferens, & ex loquentis intentione, beneplacito, arbitrio determinanda. Multò magis est indifferens significatio Spiritualis, & Mystica conueniens rebus, cùm talis significatio non conueniat ipsis ab intrinseco, nec ex determinatione hominum, sicuti conuenit vocibus significatio propria, & licèt magis confusè, ac cum aliqua indeterminatione etiam significatio translatitia; Ideò significatio Spiritualis difficillimè nobis constat, & ex consequenti etiam difficillimè nobis suppeditat principia certa ad efficaciter arguendum. Quod totum docuit D. Thom. *quodlib.7. art.14. ad 4. Non est propter defectum auctoritatis, quod ex sensu Spirituali non potest trahi efficax argumentum; sed est ex ipsa natura similitudinis, in qua fundatur Spiritualis sensus, vna enim res pluribus similis esse potest; vnde non potest ab illa, quando in Scriptura Sacra proponitur procedi ad aliquam illarum determinatè.* His suppositis, Assertum

Modi dignoscendi, quinam sit sensus à Spiritu Sancto intentus.

Sensus Litteralis cur frequentiùs certò constet quàm Spiritualis.

Probatur: Sensus tum Litteralis, tum Spiritualis est à Spiritu Sancto intentus, & summæ omninò, ac irrefragabilis autoritatis vt patet *ex Paragrapho superiori*: ergo, dummodo de vtroque certò constet esse legitimum, ex vtroque habentur certa principia Theologicæ argumentationis. 29.

Dices ex Molina 1. *part. quæst.1. art.10.disp.5.* De Quiros *disp.11. sect.4. n.25.* nunquam certò constare de legitimitate sensus Mystici, & Spiritualis; nisi ex alio textu Scripturæ in Litterali sensu intellectæ sensus ille Spiritualis innotescat; vnde ait D. Thomas 1. *part. quæst.1. art.10. ad 1. Nihil sub Spirituali sensu continetur Fidei necessarium, quod Scriptura per Litteralem sensum alicubi manifestè non tradat*: Ergo sensus Spiritualis efficacia reducitur ad sensum Litteralem, nec ille vnquam secundùm se, & vt spiritualis inseruit Theologicæ argumentationi; sed contra sicuti habetur sufficiens certitudo sensus Litteralis Metaphorici non innotescentis vi terminorum independenter ab alio textu Scripturæ, vel ex traditione, vel ex vnanimi consensu Patrum, &c. ita proportionaliter haberi potest sufficiens certitudo sensus Spiritualis independenter ab alio textu Litteraliter intellecto, vt præindicatum est. Verba D. Thom. non obstant; aliud quippè est sensum Spiritualem alibi tradi per Litteralem; aliud est hunc esse necessarium, vt ille sufficienter innotescat, alioqui etiam quando idem sensus Litteralis alibi Litteraliter traditur non posset sufficienter innotescere, nisi dependenter à seipso alibi tradito. 30.

Sensus Spiritualis certà independenter à Litterali inseruit Theologiæ.

Assertum II. Faciliùs, & frequentiùs habentur certa principia Theologicæ argumentationis ex sensu Litterali, quàm ex Spirituali: Ex sensu Litterali proprio, quàm ex Metaphorico. Ita Theologi magis communiter contra Molinam, De Quiros *locis mox citatis*, aliosque nonnullos quibus videtur fauere D. Thom. 1. *par. q.1. art.10. ad 1.* absolutè docens ex solo sensu Litterali trahi argumentum Theologicum, nihilominus Diuus Thomas est cum aliqua restrictione intelligendus, & in re solùm intendit faciliùs, & frequentiùs trahi ex sensu Litterali, vt iam præiudicatum est, & magis 31.

Argumenta Theologica eruuntur ex sensu Litterali magis, quàm ex Spirituali.

Probatur: Ex sensu aliquo Sacræ Scripturæ solùm habentur certa principia Theologicæ argumentationis, quando certò constat sensum ipsum esse legitimum, & à Spiritu Sancto intentum; sed hoc faciliùs, & frequentiùs constat de sensu Litterali, quàm de spirituali, de Litterali proprio, quàm de Metaphorico: ergo. Maior, & minor parent ex dictis.

Dices non adeò facilè constare de sensu Litterali proprio, quòd sit legitimus; sæpè enim in Scripturæ Littera introducitur ad 32.

loquendum Persona fallibilis auctoritatis. Vt cum Genes. 3. introducitur serpens dicens mulieri *Nequaquam morte moriemini*, &c. quorum, & similium verborum si sensus Litteralis proprius sit legitimus; sensus legitimus Scripturæ erit fallibilis, quia innixus Auctoritati fallibili Personæ introductæ ad loquendum. Sed contra Persona, quæ in Scripturis introducitur ad loquendum vel digna Fide est, & talis conditionis; vt ipsam dedeceat mentiri, vel non. Si primum Deus ipsius verba Sacris Scriptoribus dictat non recitatiuè tantùm; sed enunciatiuè, & approbando; ideo de ipsorum sensu, & infallibilitate, eodem modo sentiendum, quo de aliis quibuslibet verbis Scripturæ. Si secundum Deus ipsius verba recitatiuè tantum dictat, & sensus Litteralis ipsorum est talia verba fuisse dicta ab illa Persona, quod verissimum est, etiamsi verba ipsa in se falsa sint, & mendacia; vt in allatis verbis Genesis contingit.

Vbi Scriptura narrat dictum alterius quando nam tale dictum sit infallibiliter verum.

33.
Sensus accommodatitius quomodo inseruiat Theologicæ argumentationi.

Assertvm III. Sensus accommodatitius nullatenus inseruit, vt ex ipso habeantur certa principia Theologicæ argumentationis; sed ad summum inseruire potest, vt habeantur principia probabilia argumentationis non scientificæ, spectantis ad Sacram doctrinam genericè acceptam, non ad rigorosam Theologiam; & huiusmodi principia haberi possunt etiam ex sensu Litterali, & Mystico, de quo legitimum esse & a Spiritu Sancto intentum solùm probabiliter constet.

Probatur prima pars: Sensus accommodatitius nec est sensus Scripturæ, nec est intentus à Spiritu Sancto *ex §. superiori. assert.*1. Ergo nec habet in se infallibilem certitudinem, nec ex ipso possunt sumi certa principia. Consequentia probatur: Certitudo infallibilis sensuum Scripturæ oritur ex autoritate Dei talem sensum intendentis: Ergo.

54. Probatur, & explicatur secunda pars: Sensus accommodatitius, dummodo rationabilis sit, & immunis à vitio nimiæ licentiæ, semper supponit paritatem aliquam, & proportionem inter id, quod accommodatur, & id, cui fit accommodatio: ergo ipsius beneficio possunt haberi ex Scriptura paritates, & exempla ad arguendum, adeoque principia probabilia, &c. debiliter tamen, quia vt monet Esparza *in proœm. art.* 47. Argumentum à pari valdè infidum, & debile est, nec habet efficaciam nisi arguens (vtor Esparzæ verbis) intimè, & adæquatè calleat, ac exprimat rationes vltimas differentiales vtriusque extremi: si enim imperfectè, ac inadæquatè illæ innotescant, necesse profectò erit, vt argumentum vacillet sub dubio, an ratio differentialis specifica vtriusuis extremi, quo pacto adhuc delitescit, contineat in se rationem discriminis.

Argumentũ à pari infidũ est, & debile. Cur?

35.
Ex sensu Spirituali, & Mystico quãdonam habeãtur principia probabilia.

Probatur tertia pars: Sensus Litteralis, & Mysticus, quando de vtroque certò constat, quod legitimus sit, & intentus à Spiritu Sancto, suppeditat principia certa Theologicæ argumentationis: ergo similiter vterque, quando probabiliter constat, quod legitimus sit, & intentus à Spiritu Sancto suppeditat principia probabilia: ergo huiusmodi principia haberi possunt etiam ex sensu Litterali, & mystico, &c. Constat autem probabiliter legitimitas sensus Litteralis, aut Mystici; quando ipsius interpretatio habetur, vel autoritate Pontificis ex Cathedra non loquentis; vel ex sententia Multorum, licèt non omnium Patrum; vel ex Concilio Prouinciali tantùm, non œcumenico; vel ex pio Fidelium, licèt non omninò vniuersali sensu; vel ex alio simili capite.

Ex hucusque positis facilè est soluere nonnullas quæstiunculas in prolegomenis agitari solitas; & quidem Primò si quæreretur, vtrum Theologia sit argumentatiua? Respondetur affirmatiuè, & colligitur responsio tum ex dictis primo capite, dum probaretur esse scientiam, eiusque conclusiones esse per discursum deductas ex præmissis omninò certis, & infallibilibus; tum ex explicatione locorum Theologicorum suppeditantium Theologiæ principia ad arguendum; & quia huiusmodi loca complectuntur sensum etiam Mysticum, & Symbolicum; Theologia etiam Mystica, & Symbolica esse potest argumentatiua. 36.

36.
Theologia est argumentatiua, etiam Symbolica.

Secundò, si quæratur vtrùm Theologia sit adhæsiua) & causatiua assensus, an præcisè explicatiua, vt vult Aureolus *quæst.*1. *prologi, artic.* 3. *proposit.* 2. & 3. docens Theologiam absque omni adhæsione facere solùm imaginari melius res credendas? Respondetur esse adhæsiuam; colligitur ex eo quod sit argumentatiua, & procedat per discursum, qui ex genere suo causat adhæsionem; nec refert, quod conclusiones Theologicæ sæpè sint propositiones reuelatæ, quibus vi Fidei præstatur firmissima adhæsio: non refert inquam, quia adhæsio minor, præsertim quando est diuersæ rationis, & ex diuerso motiuo formali, non pugnat cum maiori. Deinde Theologia esset saltem adhæsiua circa conclusiones, quæ non sunt reuelatæ; vel, si reuelatæ sunt, non terminant actu actum Fidei.

37.
Theologia est adhæsiua, non declaratiua tantùm.

Tertiò, Si quæratur vtrùm Theologia sit argumentatiua etiam in ordine ad sua principia, adeò vt possit argumentari non solùm deducendo conclusiones ex principiis reuelatis, sed etiam probando ipsa principia reuelata? Respondetur negatiuè per se loquendo, tum quia commune est cuilibet scientiæ supponere, non probare sua principia; tum quia cum conclusio Theologica debeat procedere saltem ex vno principio reuelato, necesse est quod Theologia in quolibet discursu vnum saltem principium reuelatum supponat, & per consequens quod non possit omnia huiusmodi principia probare. Si deinde Aduersarius aliquod principium concedat, poterit sæpissimè Theologia ex tali principio probare ad hominem aliquod aliud, at hoc non conuenit illi per se; quia cum non possit conuincere negantem sibi omnia sua principia, non conuenit ei-

38.
Theologia per se loquẽdo non probat sua principia.

ei per se, quod Aduersarius aliqund principium concedat.

39. Quartò, Si quæratur verùm Theologia non solùm sit argumentatiua, sed etiam sit defensiua, & quomodo: Vtrum scilicet possit euidenter defendere Fidei veritates contra impugnantes? Respondetur posse illas euidenter defendere, non quidem positiuè, benè tamen negatiuè. Non potest euidenter positiuè, quia nec habet positiua fundamenta, quibus Fidei veritates demonstret, nec quibus contrarias rationes falsas conuincat; si enim possent positiuè conuinci falsitatis omnia argumenta, quæ contra Fidem fiunt; cum huiusmodi argumenta sæpissimè contineant propositiones contradictorias propositionibus Fidei; & ex contradictoriis euidens sit, si vna est falsa, alteram esse veram; dum conuinceretur positiuè falsitas talium argumentorum, conuinceretur positiuè veritas propositionum Fidei. Potest defendere euidenter negatiuè; quia potest negatiuè soluere omnia argumenta contraria, absque eo quòd intellectus ipsorum efficacia conuictus succumbat, & licèt quia lumen Fidei est superius ad lumen naturæ, nequeat lumine naturæ probare euidenter propositiones Fidei; quia tamen lumen Fidei non est contrarium lumini naturæ, possunt lumine naturæ veritates Fidei defendi, vt non falsæ, & nequeunt vt falsæ euidenter probari; inde propterea D. Thom. 1. *part. quæst.* 1. *artic.* 8. *in C.* ait: *Manifestum est probationes, quæ contra Fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta.*

Theologia potest defendere veritates Fidei euidenter negatiuè, nō positiuè.

Lumen Fidei est supra, nō contra lumē naturæ.

LIBER PRIMVS, DE EXISTENTIA, ESSENTIA, ET ATTRIBVTIS DEI.

MATERIALIS oculus corporis cæcutit maximè in perspiciendo obiecto secundùm se maximè luminoso, maximéque visibili: non aliter Spiritualis Oculus mentis maximè satiscit in intelligendo obiecto secundùm se maximè noto, maximéque cognoscibili: Dei existentiam, quam ignorare vix potest, vix etiam potest demonstrare, & in ipsius tum nescientiâ, tum Scientia cogitur laborare: sol ne Phaetontis Oculos omninò perstringeret,

Circum caput omne micantes,
Deposuit radios, propiusque accedere iussit. Ouidius lib. 2. metamorph.

At nescit sol diuinus proprios radios exuere; imò, si exuat, omninò inuisibilis est, cum non nisi proprio lumine videri possit. Psal. 35. *in lumine tuo videbimus lumen:* Hoc Scientiæ beatæ, quam diuinum gloriæ lumen illustrat, priuilegium affinitatis quodammodo iure Theologia nostra ipsi beatæ Scientiæ affinis, & cognata participat; & vt diuino lumine Deo attingendo se sistat, diuina Fide naturam corroborat: Sicque gemino Fidei, & naturæ lumine diuinum in solem suis nitidum radiis, suis scilicet redimitum attributis primum quodammodo mens nostra figit obtutum, dum in primo Theologiæ limine Dei existentiam, essentiam, & attributa contemplatur.

CAPVT PRIMVM, De Existentia Dei.

1. Scientia in quo sensu non debeat demonstrare essentiam sui obiecti.

NIHIL magis quælibet Scientia supponit, quàm proprium obiectum, ipsiusque existentiam; propterea rectè tradit Aristoteles 1. *post. text.* 2. Nullam Scientiam demonstrare existentiam sui subiecti: Debet id tamen intelligi ex propriis principiis; nec incongruè Theologia Dei, quem pro obiecto sortitur, existentiam probat, dum id præstat mutuando à Philosophia principia; vel si aliquando propriis ad id principiis vtitur, vt cum Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 2. *art.* 2. *in argumento.* Sed contra probat Deum esse ex illo Exodi 3. *Ego sum qui sum*, erit quoad hoc Theologia melioris conditionis, quàm cæteræ scientiæ; & sicuti quia reuelatio, per quam procedit, est certior quolibet alio medio, maiorem habet certitudinem, quàm quælibet alia scientia; ita quia eadem reuelatio est vniuersalior quolibet alio medio, maiorem habebit Theologia vniuersalitatem, quàm quælibet alia scientia, ad plura scilicet se extender, & inter cætera ad probandam existentiam proprij obiecti.

Theologia est melioris conditionis, quàm cæteræ scientiæ.

§. I.

An Deum existere sit per se notum secundùm se, & secundùm nos?

ASSERTVM I. Deum existere est per se notum secundùm se: Ita Diuus Thom. 1. *part. quæst.* 2. *art.* 1. 1. contra Gent. *cap.* 11. *quæst.* 10. *de Veritate, art.* 12. Thomistæ, Valentia *disput.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 1. Lugus *lib.* 1. *disp.* 14. *cap.* 2. Amicus *disput.* 2. *num.* 12. &c. Contra Scotum *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 2. quem cum Scotistis sequitur Molina 1. *part. quæst.* 2. *art.* 1. §. *Addebamus*, Arriaga *disp.* 2. *sect.* 1. *num.* 2. 2.

Probatur 1. Hæc propositio, Deus est, seu Deus est existens, dicit immediatam connexionem prædicati cum subiecto; ergo Deum existere est per se notum secundùm se; Antecedens patet; tum quia tanta est connexio inter terminos illius propositionis, quanta inter terminos istius, omne totum est maius sua parte; tum quia existentia conuenit, Deo independenter à quolibet alio, adeóque immediatè per se ipsam; imò ex *infrà* dicendis, *cap.* 2. §. 2. *Assert.* 5. est ratio simpliciter prima constitutiua Dei; non potest autem non conuenire immediatè, quod conuenit simpliciter primò; Consequentia probatur.

probatur : Propositio, quæ secundùm se est immediata, secundùm se caret medio, quo innotescat, & demonstretur ; ergo secundum se est nota per se, & indemonstrabilis. Antecedens probatur : Cognoscibilitas secundùm se sequitur ad esse rei : ergo illa, quæ secundum se sunt sibi immediata in esse, seu carent medio, quo connectantur in esse, carent etiam medio, quo innotescant, & demonstrentur ; suntque secundùm se sibi immediata in cognosci. Confirmatur, videnti Deum vt est in se, seu secundùm se, existentia Dei per se immediatè innotescit ; Beatus enim in Patria videndo Dei essentiam vt est in se, videt etiam immediatè existentiam : Ergo quia Deum existere secundùm se est per se notum, etsi nobis in via sit notum per aliud, id prouenit ex imperfectione nostri modi cognoscendi, non ex conditione existentiæ Dei secundùm se exigentis ita cognosci.

Deum non esse per se notum secũdũ nos, prouenit ex imperfectione nostri modi cognoscẽdi.

3. Probatur secundò, specialiter impugnando citatos Auctores negantes posse esse per se notum secundùm se, quod non est per se notum secundùm nos, ideoque improbantes diuisionem propositionis in per se notam secundum se, & nos ; & in per se notam secundum se tantùm. Vt propositio sit per se nota secundùm nos, non satis est, quod possit quantum est de se per se immediatè innotescere connexio terminorum, verùm etiam debent per se immediatè innotescere ipsi termini, sed dantur aliquæ propositiones, quibus illud, non istud conuenit : Ergo. Maior probatur : Non præstatur assensus propositioni, nisi termini innotescant ; adeoque non præstatur assensus immediatè, & per se ; nisi termini innotescant immediatè, & per se, id est vel per sensum, vel per primam intellectus conceptionem, vel per simplicem explicationem absque discursu ; vnde eidem propositioni sub diuersis terminis aliquando præstatur, aliquando non præstatur assensus immediatè, & per se ; proue termini diuersi aliquando innotescunt immediatè per se, aliquando indigent discursu (vbi aduerte obiter propositionem Latinis vocibus expressam posse dici per se notam Græco, quia termini Latini, vt innotescant Græco, non indigent discursu, sed sola simplici explicatione per voces græcas synonymas) vt explicari potest in hac propositione secundùm rem, seu secundum se eadem, Nix est alba, Nix est disgregatiua visus : primo enim modo innotescit immediatè, & per sensum ; secundo modo indiget discursu probante disgregatiuum visus esse idem, ac album. Rursus eadem propositio sub iisdem terminis, Nix est disgregatiua visus, potest sortiri immediatum assensum ab vno ; non ab alio intelligente, quia terminus ille, disgregatiua visus, vni non alteri intelligenti potest immediatè, & sine discursu innotescere. Propterea Boetius *lib. 1. de hebd.* rectè ait, *quod quadam sunt animi conceptiones per se nota apud sapientes tantùm, vt incorporalia in loco non esse.* Eadem maior confirmari potest ex hac propositione. Qui est, in qua connexio terminorum per se nota est, cum videatur identica, & synonyma ; non tamen est per se nota secundùm nos ipsa propositio, quia significatum illius termini, qui est, nobis non innotescit sine discursu. Minor primi argumenti probatur : Connexio per propositionem importata inuariabilis est, ac semper eadem, sub quibuscumque terminis, & respectu cuiuscumque intelligentis : ergo in propositione, quæ per se aliquando immediatè innotescit, connexio terminorum est semper apta per se immediatè innotescere, & si aliquando non per se immediatè innotescit, est quia non per se innotescunt termini.

Termini per se noti secundùm nos quinam sint.

Eadem propositio sub diuersis terminis, vel respectu diuersi intelligentis potest esse, & non esse per se nota.

Qui est, cur non sit propositio per se nota.

4. Probatur tertiò : Licèt propositio non possit dici nota nisi in ordine ad aliquem intellectum cognoscentem, seu nisi alicui intellectui innotescat, quod est potissimum aduersariorum fundamentum ; vt tamen sit per se nota secundùm se, non est necesse, quod quomodocumque cuicumque intellectui per se innotescat ; sed sufficit quod per se innotescat alicui intellectui, & sub aliquibus terminis ; alioqui nulla posset assignari propositio per se nota ; quia nulla est propositio, quæ vel sub obscurioribus terminis, vel respectu imbecillioris intellectus non indigeat præuio discursu ad trahendum assensum : ergo propositio per se nota secundùm se optimè potest, vel ex imperfectione nostri intellectus, vel ex conditione terminorum non esse per se nota secundùm nos, adeoque benè astruitur propositio aliqua per se nota secundùm se, non secundùm nos ; & talis est illa Deus est, vt magis patebit ex sequentibus assertis.

Propositio per se nota secũdùm se, potest non esse per se nota secundùm nos.

5. Dices hoc argumentum nimis probare, probaret enim etiam has propositiones Nix est alba, omne totum est maius sua parte, non esse per se notas, quia etiam istæ alicui intellectui malè disposito per se non innotescunt, cum ab aliquo huiusmodi intellectu negari possint ; & de facto aliquos negare omne totum esse maius sua parte refert Arriaga 1. *part. disput.* 2. *sect.* 1. *num.* 7. Sed contra vt propositio sit non per se nota secundùm nos, non satis est quod possit ei quomodocumque non præstari assensus, sed debet posse ei assensus non præstari rationabiliter, quatenùs scilicet explicatis terminis non appareat intellectui sufficiens motiuum assentiendi. Cæterùm non desinit propositio esse per se nota secundùm nos, eo quod quis ei negat assensum, vel ex errore sensus, vel ex proteruia animi, aut non attendentis, aut nolentis acquiescere sufficienter proposito motiuo, & qui negaret aut niuem esse albam, aut totum esse majus sua parte non indigeret discursu, & ratione, sed aut sensu, aut pœna.

Propositioni per se notæ secundùm nos potest quis non assentiri, vel ex errore sensus, vel ex proteruia animi.

6. Assertum II. Deum existere sub conceptu aliquo communi, & valdè confuso est per se notum etiam secundùm nos. Ita D. Thom. 1. *part. quæst.* 2. *art.* 1. *ad* 1. *&* 3. Ioan. à S. Thom. *disput.* 3. *art.* 1. *num.* 11. Syluius *quæst.* 2. *art.* 1. *ad* 2.

Probatur primò ex Sanctis Patribus ali-

qua cognitio exiſtentiæ Dei eſt homini naturaliter inſita, nec alicui deeſſe poteſt; at hoc nec verificatur de cognitione, qua per ſe innoteſcat Deum exiſtere ſecundùm proprium, & particularem conceptum, quia patebit oppoſitum ex ſequenti aſſerto; nec de cognitione, qua exiſtentia Dei innoteſcat per diſcurſum ex creaturis, quia talis cognitio eſt acquiſita, non inſita naturaliter, & alicui ſaltem rudiori, imò culpabiliter etiam ſapientiori deeſſe poteſt: ergo intelligi debet de cognitione, qua per ſe innoteſcat Deum exiſtere ſub conceptu communi, & confuſo. Maior probatur ex Damaſc. 1. *de Fide, cap.* 1. *Cunctis cognitio quod Deus ſit ab ipſo naturaliter inſita eſt, atque ingenita.* Ex Auguſtino *tract.* 106. *in Ioan. Hæc eſt vis veræ diuinitatis, vt creaturæ rationali iam ratione vtenti, non omninò, ac penitus poſſit abſcondi:* Ex Hieronymo *tom.* 6. *in Comment. Epiſt. ad Galat. Perſpicuum eſt natura omnibus Dei ineſſe notitiam:* Ex Hugone *lib. de Sacram. part.* 3. *cap.* 1. *Deus ab initio ſic cognitionem ſuam in homine temperauit, vt ſicuti nunquam quid eſſet, poterat ab homine comprehendi; ita nunquam, quia eſſet, poterat ignorari.* Ex Oroſio *lib.* 6. *Hiſt. cap.* 1. *Deum quilibet hominum ad tempus contemnere poteſt, neſcire in totum non poteſt.*

Cognitio Dei in quo ſenſu ſit homini naturaliter inſita, nec poſſit ei deeſſe?

7. Probatur ſecundò ratione: Homo quæcumque vult, vult propter vltimum finem formaliter, & in communi, vt tradunt Theologi communiter cum D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 1. *artic.* 6. ſeu quod idem eſt homo naturaliter deſiderat beatitudinem in communi, dicente Auguſtino *lib.* 10. *Confeſſ. cap.* 20. *Nonne ipſa eſt vita beata, quam omnes volunt, & omninò qui nolit nemo eſt:* Ergo vltimus finis, ſeu beatitudo in communi per ſe naturaliter omnibus innoteſcit, quod enim per ſe naturaliter ab omnibus appetitur per ſe etiam, & naturaliter ab omnibus cognoſcitur. Vndè *eodem capite* ait Auguſtinus de beata vita, *neque enim amaremus eam, niſi noſſemus* (& Paulò *infrà*) *nota eſt igitur omnibus, quia vna voce, ſi interrogari poſſent, vtrùm Beati eſſe vellent, ſine vlla dubitatione velle reſponderent;* Sed ſub conceptu beatitudinis in communi Deus includitur: ergo ſicuti eſt nobis per ſe notum exiſtere beatitudinem formaliter, & in communi; ita ſub conceptu communi, & confuſo eſt nobis per ſe notum exiſtere Deum. Minor ſubſumpta probatur: Beatitudo in communi includit confusè omne bonum, & omnem beatitudinem, ſiue veram, ſiue apparentem: ergo qui illam cognoſcit, cognoſcit confusè etiam Deum, qui eſt ſummum bonum, & vera beatitudo, licèt ipſum non diſcernat ab aliis incluſis ſub conceptu communi Beatitudinis. Confirmatur ex Catechiſmo *tract. de Sacramento Ordinis:* Homines naturali inſtinctu cognoſcunt Deum colendum eſſe: Ergo eodem inſtinctu, & conſequenter per ſe abſque vlla indigentia diſcurſus cognoſcunt Deum eſſe ſaltem ſub conceptu aliquo communi, & confuſo; implicat enim cognoſcentem Deum eſſe colẽdum nullo proſus modo cognoſcere Deum eſſe; & quamvis qui cognoſcit Parentes eſſe honorandos, poſſit in particulari non cognoſcere, quinam ſint Parentes; non poteſt tamen non cognoſcere confusè, & in communi Parentes aliquos eſſe; ita ſimiliter, &c.

Beatitudo in communi ab omnibus appetitur, & omnibus per ſe innoteſcit.

Beatitudo in communi includit confusè Deum.

Deum eſſe colendum eſt per ſe notum.

8. ASSERTVM III. Deum exiſtere ſub conceptu particulari, & proprio non eſt per ſe notum ſecundùm nos in ſtatu viæ. Ita lucis ſupracitatis D. Thomas, Scotus ac cum Thomiſtis, & Scotiſtis Recentiores communiter contra Ægidium, Thomam de Argentina, Antiſiodorenſem, alioſque nonnullos apud Vaſquez 1. *part. diſp.* 19. *cap.* 1.

Dixi *in ſtatu viæ*, in ſtatu enim Patriæ, vt in confirmatione primi Aſſerti iam dictum eſt, Deum eſſe ſecundum particularem, & propriiſſimum conceptum erit per ſe notum etiam ſecundùm nos: Et hic obiter diſplicet quod habet Arriaga *diſp.* 2. *ſect.* 1. *numero* 2. nimirum Angelo (eadem eſt ratio de homine beato) & Deo omnia eſſe per ſe nota: diſplicet inquam, quia, vt aliquid ſit ſimpliciter per ſe notum, debet eſſe tale ex conditione propriæ cognoſcibilitatis carentis medio, non ex eminentiſſima perfectione cognoſcentis non indigentis medio; & ſicuti obiectum quando ſecundùm ſe medio caret, etiamſi ex imperfectione cognoſcentis per medium cognoſcatur, adhuc dicitur per ſe notum ſecundùm ſe; ita quando ſecundùm ſe medium habet, etiamſi ex perfectione cognoſcentis independenter à medio cognoſcatur, adhuc debet dici non per ſe notum ſecundùm ſe. Accedit quod ea, quæ ſecundùm ſe medium habent, licèt cognoſcantur immediatè immediatione cognitionis, cognoſcuntur tamen mediatè, & cum diſcurſu virtuali ex parte rei cognitæ, ſicque non ſunt ſimpliciter nota immediatè & per ſe.

Beatis in Patria eſt per ſe notũ Deum eſſe, non tamen ſunt iiſdem ſimpliciter per ſe nota omnia alia obiecta.

9. Exiſtimandum igitur propoſitiones per ſe notas alias eſſe tales ſecundùm ſe, & nos: alias ſecundùm ſe tantùm, non ſecundùm nos: alias ſecundùm nos tantùm, non ſecundùm ſe; & huiuſmodi ſunt multa, quæ cognoſcuntur per notitiam intuitiuam, adeoque per ſe immediatè: poſſunt tamen ex natura ſua cognoſci abſtractiuè, mediatè, & per diſcurſum formalem, aut virtualem procedentem à priori, qualis eſt in genere Phyſico hæc propoſitio Ignis eſt calidus; in genere Metaphyſico, homo eſt riſibilis; illa enim nullatenus eſt per ſe nota ſecundùm ſe, cum detur medium, & cauſa Phyſica, qua poteſt probari ignem eſſe calidum; iſta eſt per ſe nota etiam ſecundùm ſe in genere Phyſico, cum careat medio Phyſico, quo à priori probetur, at non eſt per ſe nota ſecundùm ſe in genere Metaphyſico, cum detur in homine cauſa Metaphyſica riſibilitatis. Ideo cum D. Thom. 1. *part. quæſt.* 2. *art.* 1. dicit propoſitionem in qua prædicatum eſt de quidditate ſubiecti eſſe per ſe notam ſecundùm ſe, debet intelligi ſaltem in genere Phyſico huiuſmodi propoſitionem eſſe ſecundùm ſe per ſe notam, & inſuper non debet intelligi excluſiuè adeò vt huiuſmodi ſolæ propoſitiones ſint per ſe notæ ſecundùm

Propoſitio alia eſt per ſe nota ſecũdùm ſe & nos, alia ſecundùm ſe tantùm, alia ſecundùm nos tantùm.

Propositio etiam in materia contingenti potest esse per se nota secundum se, & nos.

dùm se, cùm etiam propositiones in materia contingenti, in qua prædicatum non est de quidditate subiecti dentur propositiones ex se carentes medio, quo a priori probentur, adeoque per se notæ secundùm se, vt paries est albus: quæ propositio, si immediatè per notitiam intellectiuam experimentalem attingatur, erit per se nota etiam secundùm nos.

10. Probatur Conclusio primò: Hæc propositio, *Deus est*, sumendo Deum sub conceptu particulari, & proprio, non est per se nota secundùm nos in statu viæ: ergo Deum existere, &c. Antecedens probatur in propositione illa, *Deus est*, assumitur terminus, qui sub conceptu particulari, & proprio non est per se notus secundùm nos: ergo hæc propositio *Deus est*, sumendo Deum, &c. Consequentia patet ex secunda probatione primi asserti. Antecedens probatur: Terminus ille, *Deus*, sub conceptu particulari, & proprio, quatenùs scilicet significat ens supra omnem ordinem creatum, neque per sensum, neque ex prima conceptione intellectus, neque ex simplici explicatione absque discursu innotescit: non per sensum, vt constat experientia; non ex prima conceptione intellectus, quia intellectus pro statu viæ primò solùm concipit ens sibi proportionatum, scilicet ens creatum, & Deus pro hoc statu nequit esse respectu nostri primum cognitum, vt probat Gabriel à S. Vincentio 1. *part. disp.* 2. *dub.* 2. Non ex simplici explicatione absque discursu, quia simplex explicatio sine discursu non potest notificare nisi aliquid, quod vel per sensum, vel per primam intellectus conceptionem innotescat, neutro autem modo innotescit Deus: ergo. Hæc probatio, quæ in re est S. Doctoris, non differt ab illa *Vasquij* probantis Deum nobis non innotescere per se, quia non innotescit, nisi relatè ad creaturas, licèt *Vasquez* istam afferat tanquam diuersam, imò contendat infirmare rationem S. Doctoris, in quo propterea ipsum impugnat Ioan. à S. Thom. 1. *part. disput.* 3. *artic.* 1. *num.* 7.

Deus non est primum cognitum respectu nostri pro statu viæ.

11. Probatur secundò: Maior est perfectio obiecti non esse nobis per se notum, quàm esse per se notum: Ergo Deus, qui est obiectum perfectissimum debet esse obiectum nobis non per se notum: Antecedens probatur. Perfectio obiecti est, quod ipsius cognitio sit aliqua fœlicitas; & maior perfectio est, quod talis fœlicitas sit donum ex ipsius eiusdem obiecti gratia, & liberalitate pendens; sed si Deus esset obiectum per se notum nobis, fœlicitas ex ipsius cognitione in nobis consurgens esset donum omninò naturale, nec penderet ex ipsius gratia, & liberalitate: ergo. Maior probatur: Perfectio est causare fœlicitatem, & maior perfectio est causare eandem gratiosè, & liberaliter, quàm ex debito, & naturaliter, ergo cum obiectum causet cognitionem est perfectio obiecti, quod ipsius cognitio sit aliqua fœlicitas, & maior perfectio est, &c.

Obiecti imperfectio est esse per se notum nobis.

§. II.

An Deum existere possit demonstrari à priori, vel à posteriori?

ASSERTVM I. Deum existere nullatenùs potest demonstrari à priori. Ita communiter cum D. Thom. 1. *part. quæst.* 2. *art.* 2. contra nonnullos relatos a Gillio *lib.* 1. *tract.* 8. *cap.* 4. Dixi *nullatenus*, ad excludendam non solum demonstrationem, quæ est à priori per medium prius Physicè, sed etiam eam, quæ est per medium prius solùm Metaphysicè. 12.

Probatur; respectu existentiæ Dei nulla est assignabilis causa, nullaque ratio non solum Physicà, sed neque etiam Metaphysicè prior: ergo Deum existere nullatenus, id est neque Physicè, neque Metaphysicè demonstrari potest à priori. Antecedens quoad primam partem patet, quia Deus nullam habet causam Physicam sui esse, cum sit prima causa incausata, & non solùm ipsius existentia, sed quodlibet aliud ipsius prædicatum sit à se, prout esse à se dicit non esse Physicè ab alio: quoad secundam partem probatur, tum quia existentia Dei formaliter, & Metaphysicè est prima Dei perfectio; cum ex *infra* dicendis, *cap.* 2. §. 2. *assert.* 5. aseitas, seu existentia à se sit ipsa formalissima essentia Dei: ergo nullam habet rationem Metaphysicè priorem; tum quia existentia Dei si esset Metaphysicè ab alio, maximè ab essentia, cuius conciperetur esse Metaphysica passio, at hoc non, quia sic essentia Dei esset causa Metaphysica suæ existentiæ; adeoque esset sibi causa Metaphysica essendi; eandem verò inuoluit contradictionem esse causam Metaphysicam ac esse causam Physicam sui ipsius. Confirmatur: Si potest assignari aliquid prius existentia Dei, per quod aliqualiter a priori probetur, maximè possibilitas, seu non repugnantia; sed hoc non: ergo. Minor probatur; tum quia non datur in Deo possibilitas Logica, vt distincta ab existentia actuali, ex dicendis *infrà*, *cap.* 6. §. 7. tum quia possibilitas ab existentia possibili nullatenùs distinguitur; cum existentia actuali, vel non necessariò connectitur, vt in contingentibus; vel si necessariò quandoque connectitur, vt in simpliciter necessariis, neque etiam distinguitur; in necessariis quippè idem est esse, ac posse: ergo possibilitas, vel defectu necessariæ connexionis, vel defectu sufficientis distinctionis nunquam est medium aptum ad demonstrandam existentiam.

Existentia Dei neque etiam Metaphysicè potest probari à priori, nec potest esse Metaphysica passio suæ essentiæ.

Existentia Dei non potest probari ex possibilitate, seu non repugnantia.

ASSERTVM II. Deum existere demonstrari potest à posteriori ex creatis effectibus, seu ex creaturis. Ita Doctores communiter cum Diuo Thoma 1. *par. quæst.* 2. *art.* 2 & 3. 1. contra Gent. *cap.* 12. & 13. *quæst.* 10. *de Veritate*, *art.* 12. & alibi contra Protagoram, Diagoram, Melium, Theodorum, & alios Atheistas: insuper contra nonnullos suppresso 13.

ſo nomine relatos ab ipſo S. Doctore *cap.* 12. *citato*, volentes Deum per fidem ſolum, non per rationem cognoſci poſſe.

Probatur primò ex Scriptura, Iob 36. *Omnes homines vident eum, vnuſquiſque intuetur procul.* Pſal. 108. *Cœli enarrant gloriam Dei.* 88. *Confitebuntur Cœli mirabilia tua.* Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia Scientiam habet vocis* 13. *A magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter poterit creator horum videri.* Rom. 1. *Inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur,* &c. *ita vt ſint inexcuſabiles,* &c. In hiſce Auctoritatibus notant Doctores ſpecialiter verba illa *intuetur, videri, conſpiciuntur, inexcuſabiles*; quæ videntur omninò importare notitiam Dei non quamcumque, ſed euidentem, demonſtratiuam, & ſcientificam, propterea varij variis cenſuris, afficiunt ſententiam negantem haberi poſſe ex creaturis ſcientiam, & demonſtrationem exiſtentiæ Dei S. Thom. *quæſt.* 10. *de veritate*, dicit eſſe manifeſtè falſam, & 1. *contra Gent. cap.* 12. dicit eſſe erroneam, Banues hic dicit eſſe temerariam in Fide, Valentia *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 2. dicit eſſe erroneam in Fide, ſi non apertam hæreſim: Molina *quæſt.* 2. *art.* 2. dicit in Fide minùs tutam, Lugus è contra *lib.* 1. *diſp.* 14. *cap.* 2. cum Gillio, & Vaſquio aſſerit ſententiam illam nullâ cenſurâ dignam eſſe; & vult allata Scripturæ loca ſolùm probare, quod Deus poſſit aliquo modo ex creaturis cognoſci, hocque eſſe de Fide; quoad cognitionem verò euidentem, & demonſtratiuam nihil ex Scriptura concludi; cum verba illa *intueri, videre, conſpicere*, paſſim in Scriptura vſurpentur ad ſignificandam quamlibet intellectus notitiam cum aſſenſu determinato, & vt homo ignorans Deum ſit inexcuſabilis, ſatis eſt quod poſſit habere notitiam probabiliſſimam, & moraliter certam. Poſſunt allatæ Scripturæ autoritates roborari, autoritatibus Patrum. Ex Greg. *lib.* 27. *moral. cap.* 5. *Omnis homo eo ipſo quod rationalis eſt conditus, debet ex ratione colligere eum, qui ſe condidit Deum eſſe.* Ex Euſebio *lib.* 7. *de Præparatione Euangelij, cap.* 2. *Sicut domum ſine artifice, & ædificatore; ita mundum ſine Deo non eſſe factum certum eſt.*

Dei exiſtentiam poſſe euidenter, vel ſaltem probabiliſſimè ex creaturis cognoſci, eſt de Fide.

14. Probatur ſecundò ratione: Deum exiſtere eſt veritas demonſtrabilis, creaturæ ſunt medium proportionatum ad talem demonſtrationem, Intellectus humanus in via eſt potentia ſufficiens ad ipſam formandam: ergo Deum exiſtere demonſtrari poteſt à poſteriori, &c. Antecedens probatur quoad primam partem, quia Deum exiſtere eſt veritas neceſſaria, & non per ſe nota ſecundùm nos; quoad ſecundam, quia effectus neceſſariò pendentes ab aliqua cauſa ſunt medium proportionatum ad demonſtrationem talis cauſæ; nec refert quod creaturæ ſint effectus contingentes, & non adæquari Deo; enim verò ſunt contingentes quoad exiſtentiam, non quoad vim illatiuam fundatam in dependentia à Deo, quæ creaturis eſſentialis eſt, & neceſſaria; non ſunt effectus adæquati Deo entitatiuè, benè tamen cauſatiuè, & quamvis non ſint ſufficiens medium ad demonſtrandum Deum quoad quid eſt, quia non habent cum ipſo proportionem in eſſe, ſunt ſufficiens medium ad demonſtrandum Deum, quoad An eſt, quia habent cum ipſo proportionem in cauſari. Quoad tertiam partem; Quælibet potentia eſt ſufficiens ad conſecutionem ſui finis naturalis; ſed Intellectus creatus in via habet pro fine naturali cognitionem perfectiſſimam, quæ de Deo per diſcurſum ex creaturis haberi poteſt, adeoque demonſtratiuam: ergo. Minor probatur: Intellectus quatenùs potentia cognoſcitiua eſt, reſpicit vltimò Deum tanquam obiectum maximè cognoſcibile; quatenùs in via eſt alligatus diſcurſui, adeoque reſpicit Deum vt cognoſcibilem per diſcurſum: Ergo. Confirmatur ex præaſſertis, §. *ſuperiori*, innata eſt, & quaſi naturaliter inſita homini rudis quædam, & confuſa Dei cognitio: ergo, ne cogatur perpetuam quodammodo violentiam pati, debet poſſe ex accurata rerum creatarum contemplatione peruenire ad aliquam Dei euidentiam: ergo ſaltem ad euidentiam quoad An eſt; cum hæc ſit minima, & prima euidentia, quæ de qualibet re haberi poſſit.

Creaturæ ſunt contingentes quoad exiſtentiam, non quoad vim illatiuam Dei, habent cum Deo proportionē in cauſari, quamvis non in eſſe.

Intellectus creatus pateretur violentiam ſi non poſſet habere euidentiam exiſtentiæ Dei.

15. Probatur tertiò, quinque viis allatis a D. Thom. *art.* 3. *ſupracitato*. Prima deſumitur ex motu: Ex eo enim, quod conſtet aliqua moueri, & omne quod mouetur debeat moueri ab alio, infertur deueniendum tandem eſſe ad aliquid quod moueat, & non moueatur, ſeu ad Motorem immobilem. Secunda, deſumitur ex ordine cauſarum efficientium: Ex eo enim quod inueniatur in cauſis efficientibus Ordo per ſe, & in per ſe ordinatis nequeat procedi in infinitum; ne aliquid cauſari poſſit à ſeipſo, infertur debere dari aliquam cauſam efficientem incauſatam, adeoque primam. Tertia, deſumitur ex poſſibili, & neceſſario: Ex eo enim quod poſſibilia non eſſe aliquando non fuerint, & repugnet omnia aliquando non fuiſſe, quia ſecùs nihil fuiſſet à quo aliqua determinarentur ad eſſe; infertur repugnare, quod omnia ſint poſſibilia non eſſe; ſicque infertur ens neceſſarium, ſeu ſemper neceſſariò exiſtens. Quarta, deſumitur ex gradibus rerum: ex eo quod inueniatur in rebus aliquid magis, vel minùs bonum, verum, nobile, &c. Et magis, ac minùs tale dicantur de diuerſis ſecundùm quod diuerſimodè accedunt ad aliquod maximè tale; infertur ens maximè bonum, maximè verum, maximè nobile, &c. Quinta, deſumitur ex gubernatione rerum; ex eo enim quod res aliquæ naturales cognitionis expertes operentur propter finem, adeoque ex intentione finis, & res cognitionis expertes nequeant tendere in finem, niſi ex directione alicuius intelligentis, vt ſagitta, ex directione ſagittantis; infertur intelligens ſupremum dirigens res omnes naturales in finem.

Has Diui Thomæ rationes validiùs proponunt, & fuſiùs elucidant ex Recentioribus, Valentia *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 3. Amicus 16.

diſp. 2.

*dist.*2. Espatxa *quæst.*2. ex Thomistis Ioan. à S. Thom. *disp.* 3. *quæst.*2. *art.*2. Gabriel à S. Vinc. *disp.*2. *dub.*4. specialiter verò quintam rationem latissimè prosequitur Campanella *in Atheismo Triumphato, cap.*3. Immeritò verò Molina *quæst.*2. *art.* 3. *§. adiiciendæ tamen*, contendit apertiùs demonstrare existentiam Dei, cum re vera ea, quæ affert, vt notat *Ripa* hic, sint potius explicationes rationum Diui Thomæ, quam nouæ rationes. Prima *Molinæ* ratio sic procedit nulla earum specierum, quæ intra orbem Lunæ continentur habet esse ex se, cum nullum indiuiduum earum habeat esse ex se: ergo aliqua causa superior est in rerum natura, à qua esse acceperunt; hæc verò non est corpora Cœlestia, cum experientia constet, talia corpora non habere ex se vim producendi aliquod indiuiduum alicuius speciei perfectæ, vt hominis, Leonis, &c. Rursus hæc substantia, ne detur processus in infinitum, non debet habere esse acceptum ab alio: ergo datur aliqua substantia excellentioris naturæ, quam corpora cœlestia, corporis expers, ex se habens esse, & dans esse aliis omnibus. Secunda; substantia imperfectissima omnium tam completarum, quàm incompletarum non habet esse ex se, quia cum esse ex se perfectius sit, quàm esse ab alio, ineptissimè diceretur substantiam imperfectissimam habere id, quod est perfectius; sed talis substantia imperfectissima est materia prima: ergo materia prima non habet esse ex se, sed non habet esse ab alio aliter, quàm per creationem; cum enim sit subiectum primum non potest esse ex præsupposito subiecto: ergo ponenda est causa, quæ materiam creauerit, & cui competat virtus creatiua; hæc verò causa debet esse corporis expers, cum experientia constet nulli corpori conuenire virtutem creatiuam; debet item esse ex se, cum nec possit esse à substantia corporea, quæ inferioris ordinis est; nec ab alia substantia corporis experte, ne abeatur in infinitum.

Creatio infert substantiam corporis expertẽ, & habentem esse ex se.

Tertia: Anima rationalis immortalis est, & independens à materia, vt supponitur euidens ex propriis quæstionibus: ergo producitur per creationem, sed creatio ex mox dictis infert causam corporis expertem, & habentem esse ex se: ergo datur huiusmodi causa, &c. Hæ rationes, si benè perpendantur in eo, in quo vim aliquam habent, non differunt à secunda, & tertia Diui Thomæ; sicuti quarta quæ ab eodem Molina affertur desumpta à gubernatione, & prouidentia diuina non est nisi ampla explicatio quintæ rationis Diui Thomæ. Ab hac eàdem quoad materiam vix etiam differt demonstratio, quam ex Scoto tradit Gabriel à Sancto Vincentio *hic disp.* x. *dub.*4. *num.*69. Datur ens finibile, id est ad finem ordinabile, sed in huiusmodi ente finibili non potest in infinitum proredi: ergo datur ens finitum, & non finibile per aliud; quod scilicet ita cætera finit, ad quod ita cætera ordinantur, vt ipsum non possit per aliud finiri, non possit ad aliud ordinari; vno verbo: ergo datur finis vltimus. Minor probatur si, in finibus infinitè procederetur, omnia haberent rationem medij, quia omnia ad aliud ordinarentur; at hoc est impossibile, quia media se habent vt instrumenta, & instrumenta nequeunt esse sine causa principali, à qua moueantur: item quia creaturæ rationales in mediis, seu finibus intermediis nunquam plenè quiescunt, adeoque cogerentur desperare quietem: Hæc demonstratio quoad materiam continetur in quinta; quoad formam in prima, & secunda via Diui Thomæ, cuius demonstrationes propterea non solùm sunt efficaces; sed etiam sunt efficaciores, & validiores quibuslibet aliis, quæ ab ipsis distinctæ, & diuersæ afferri possint.

Processus infinitus in finibus dari nõ potest.

Certè efficaciores sunt tum ratione Diui Athanasij *libro contra Gentiles*, probantis Deum esse ex conflictu perpetuò elementorum inter se his verbis: *Fieri non posset, vt ista omnia inuicem confligentia, & contraria durarent, & conseruarentur; nisi summus aliquis esset moderator, ac Dominus, qui ea sociaret, cui & elementa ipsa velut hero famuli ad nutum obtemperarent*; tum ratione Diui Ioannis Chrysostom. *tom.*5. *orat.*4. *de Prouidentia*, vbi ne virtutes præmio, & vitia supplicio careant, dum plurimi virtutibus præditi infœliciter; vitiis verò infecti fœliciter præsentem vitam transigunt, infert aliam vitam, Deumque in ipsa præmiantem virtutes, punientem vitia; vnde concludit his verbis: *Curam habeamus præsentis vitæ, & credamus Deum præesse, & prouidentiam cuncta gubernare, & post hæc omnia, ex hac vita demigrantibus promissis nos bonis frui posse.* Efficaciores sunt primâ, quia vt notat Abellis *in Medulla Theologica, tract.*2. *cap.*1. *sect.*1. popolaris est, adeoque solùm popularem certitudinem causat: Efficaciores sunt secundâ, quia vtpotè desumpta ex Philosophia morali non inducit certitudinem nisi moralem: cum illæ D.Th. inducant certitudinem saltem Physicam. 17.

Existentia Dei probatur ex elementorum cõflictu, nec non ex præmio virtutũ, & supplicio vitiorum.

---

§. III.

An demonstrationes existentiæ Dei infirmentur, vel per processum infinitum, vel per mutuam causalitatem?

ASSERTVM I. Ille Processus in infinitum, qui probabiliter admitti potest, nullatenùs infirmat demonstrationes existentiæ Dei. Ita Autores *suprà citati*, tanquam fautores rationum D.Thomæ. 18.

Probatur primò; Processus in infinitum, qui probabiliter admitti potest, est processus in infinitum in causis, aliisve rebus per accidens ordinatis, cuiusmodi est infinita series generationum, quarum vna per accidens est ab alia, & quælibet potest esse à quali-

Processus infinitus in causis per accidens ordinatis non infirmat demonstratio-

nes existentiæ Dei.

ber indifferenter : vel infinitus aceruus lapidum, inter quos nullus est ordo essentialis, & per se; sed admisso huiusmodi processu infinito, præsertim in causis per accidens ordinatis non infirmatur demonstratio existentiæ Dei : ergo. Minor probatur: tota collectio eorum, quæ mouentur (etiamsi admittatur processus in infinitum, & infinita sit) mouetur ab alio (eodem modo proportionaliter dici potest tota collectio eorum, quæ efficiuntur, efficitur ab alio; tota collectio eorum, quæ possibilia sunt, non esse determinatur ab alio ad esse) ergo datur aliud extra totam collectionem eorum, quæ mouentur; & ab hoc alio mouetur tota collectio : ergo hoc aliud quia est id, à quo mouetur tota collectio est mouens, quia est extra totam collectionem eorum, quæ mouentur; non mouetur, adeoque est motor immotus, seu immobilis: Antecedens probatur: Omne, quod mouetur, mouetur ab alio : ergo etiam tota collectio, quamvis infinita, eorum, quæ mouentur, mouetur ab alio. Consequentia probatur: valet argumentum à distributiuo ad collectiuum per se, & simpliciter loquendo, cum collectiuum per se, & ex natura sua nihil sit aliud, quàm omnes partes sui distributiui: ergo quod conuenit singulis indiuiduis collectionis necesse est, quod conueniat toti collectioni, & è contra quod nulli indiuiduo collectionis conuenit, necesse est quod toti collectioni non conueniat : ergo collectio cuius omnia indiuidua mouentur ab alio; & nullum est immotum, aut motum à se, necesse est, quod moueatur ab alio; & neque sit immota, neque mota à se. Dixi valere argumentum à distributiuo ad collectiuum per se, & simpliciter loquendo : quia in prædicatis dicentibus ordinem ad quantitatem, vel consurgentibus ex sola vnione partium, argumentatio, (quæ tamen potius est à distributiuo ad copulatum, quàm à distributiuo ad collectiuum) non valet, sic non valet omnis pars est minor toto : ergo tota collectio partium est minor toto; nullus miles est exercitus : ergo neque collectio militum est exercitus. Quòd fusiùs tradunt Esparza *de Deo, quæst.2.art.2.* Albertinus *tom.1. corollariorum*, Dominicus à Sanctissima Trinitate, *in Biblioth. Theologica, lib.2. sect.2. cap.4.*

Argumentũ à distributiuo ad collectiuum valet per se, & simpliciter loquendo.

19. Probatur secundò: Processus infinitus in causis per se ordinatis euidenter demonstratur impossibilis, sed hic solùm processus si daretur infirmaret demonstrationes existentiæ Dei: ergo ille processus infinitus, qui probabiliter admitti potest, &c. Ad probationem maioris, & minoris, aduerte causas aliquas esse subordinatas per accidens, aliquas per se. Illæ dicuntur subordinatæ per accidens, quarum vna ita pendet ab alia in produci, vt nullatenùs pendeat in conseruari, & operari; sed in hue eodem modo se habet, quo causa à qua accepit esse, imò talem causam potuisset ipsa producere, si ad illam producendam fuisset applicata : huiusmodi sunt omnes causæ vniuocæ, quarum vna est eiusdem, non superioris rationis ad alteram. Illæ dicuntur subordinatæ per se, quarum vna dependet ab alia non solùm in produci, sed etiam in operari, dicente Scoto *in 1. dist.2. quæst.2. in causis per se ordinatis causa secunda, in quantum causat, dependet à prima*; Adeò vt nequeant operari, nisi ex actuali motione, seu influxu alterius causæ; ita se habent causæ sublunares respectu corporum cœlestium, instrumenta respectu causarum principalium, & in vniuersum omnes causæ æquiuocæ, quarum vna sit inferior ad alteram. His animaduersis patet minor primi argumenti, quia dum ex creaturis probatur Deus sub ratione causæ primæ non intenditur probari, tanquam causa eiusdem rationis cum creaturis, & cui creaturæ per accidens subordinentur : qua ratione admisso processu in infinitum in causis per accidens ordinatis, non posset ad ipsum deueniri, sicuti admissis infinitis hominibus, quorum vnus generetur ab alio, non potest deueniri ad primum hominem generantem; sed intenditur probari Deus sub ratione causæ æquiuocæ superioris; ideò ad eludendam vim argumenti deberet admitti processus in infinitum versus causam æquiuocam superiorem, & per consequens in causis per se ordinatis, quem processum in infinitum repugnare mox demonstro, & est probatio maioris primi argumẽti.

Causæ quenam dicantur subordinatæ per accidens, quænam subordinatæ per se.

Primò, si causa per se subordinata alteri dependet in omni sua operatione ab actuali influxu illius, sed non potest ita pendere; si inter hanc, & illam medient causæ infinitæ, seu procedatur in infinitum : ergo non potest in causis per se ordinatis procedi in infinitum. Maior patet ex præuia animaduersione: Minor probatur; talis influxus deberet cum ordine, adeoque cum successione pertransire infinitas causas intermedias : ergo vel talis influxus nunquam perueniet ad huiusmodi causam, vel infinitum erit pertransitum, illud est contra suppositionem, istud est euidenter 20.

Processus infinitus in causis per se ordinatis demonstratur repugnans.

falsum. Probatur eadem maior secundò : in rebus per se ordinatis infinitum dari non potest : ergo in causis per se ordinatis est impossibilis processus infinitus. Antecedens probatur, etiam in sententia admittente infinitum non admittitur possibilis infinita intentio per gradus heterogeneos, & essentialiter subordinatos, quia, cum ratione subordinationis vnius gradus ad alterum, debeat dari primus gradus, & vltimus, daretur infinitum clausum terminis; infinitum cum primo, & vltimo; cum principio, & fi- 21.

ne. Probatur eadem maior tertiò, si in rebus, & causis subordinatis, seu per se ordinatis admitteretur infinitus processus, tales res essent, & non essent subordinatæ; essent, vt supponitur; non essent, quia non deueniretur ad aliquod, cui omnes subordinarentur; & sicuti repugnant instrumenta sine causa principali, ita repugnant res subordinatæ sine aliqua non subordinata. Cum igitur dentur in vniuerso aliquæ causæ subordinatæ, necesse est admittere causam non subordinatam, & hanc dicimus Deum. 22.

Dices hinc solùm probari dari causam non subordinatam, & non habentem aliam 23.

causam

causam superiorem, à qua sit; quia sic eo ipso desineret esse non subordinata; at non probari quod non habeat aliam causam vniuocam, & eiusdem rationis, à qua sit: sicuti tamen requiritur, vt talis causa non subordinata possit dici Deus. Sed contra: hæc instantia procedit contra Dei vnitatem, non contra Dei existentiam; & causam nulli subordinatam debere esse vnam, seu vnicam *infrà* probabitur *cap.* 4. cum de Vnitate Dei.

24. ASSERTVM II. Vel nulla mutua causalitas in eodem genere efficientis admitti potest, vel si quæ admitti potest non infirmat demonstrationes existentiæ Dei. Ita Auctores supracitati tanquam fautores rationum Diui Thomæ.

Mutua causalitas in eodem genere efficientis demonstratur repugnans.

Probatur prima pars, demonstrando, ni fallor, repugnantiam mutuæ causalitatis, præsertim in eodem genere efficientis, quamuis difficillimè explicari possit à Thomistis eandem repugnantiam non militare in diuerso genere. Nulla res potest esse formaliter existens, quia operatur; sed si aliqua res produceretur à suo effectu, esset formaliter existens, quia operatur: ergo nulla res potest produci a suo effectu, in quo consistit mutua causalitas. Minor patet; quia si res produceretur a suo effectu, esset formaliter existens, quia producit effectum; adeoque esset formaliter existens, quia operatur. Maior probatur: prius est formaliter esse, quàm operari, vt tradetur etiam *infrà cap.* 2. §. 1. in probatione primi asserti; imò ab esse, seu existentia [illegible] denominatur possibilis effectus, potentia Physicâ, & proximâ si minùs potentia Logicâ, & remotâ: ergo. Confirmatur primò, effectus indiget causâ, & continetur in causa, sed repugnat mutua indigentia, & mutua continentia: ergo repugnat mutua causalitas. Probatur minor quoad primam partem: Indigentia est semper respectu alicuius habentis sufficientiam secundùm eam rationem, secundùm quam aliud habet indigentiam, sed si daretur mutua indigentia, talis indigentia esset respectu alicuius secundùm eandem rationem indigentis, non sufficientis: ergo. Probatur minor quoad secundam partem; quod habet continentiam alterius, habet etiam continentiam eorum omnium, quæ continentur in altero; sed si daretur mutua continentia, habens continentiam alterius non haberet continentiam eorum omnium, quæ continentur in altero; quia non haberet continentiam sui ipsius, & tamen ipsummet contineretur in illo altero, quatenùs ab illo altero causaretur. Minor patet ex terminis; Maior, vt probat Pallauicinus 1. 2. *disp.* 4. *quæst.* 2. *art.* 14. est primum principium Metaphysicæ, & Mathematicæ. Confirmatur

Mutua indigentia, & mutua continentia repugnat.

25.

26. secundò: Si daretur mutua causalitas, nunquam posset humanus intellectus peruenire ad aliquod, de quo non possit quærere cur est; quia quælibet causa posset causari mutuò à suo effectu; adeoque haberet in suo effectu suum cur est: sed hoc est absurdum, quia est ponere in intellectu appetitum sciendi prorsus inexplebilem, & curiositatem contorquentem, non perficientem: ergo. Ex harum rationum efficacia patet, quàm benè scripserit Diuus Anselmus, *cap.* 3. *Monologij. Irrationabilis cogitatio est quod aliqua res sit per illud, cui dat esse.*

Intellectus debet habere aliquid de quo non possit quærere cur est.

27. Probatur secunda pars: Si quæ est dabilis mutua causalitas non est dabilis nisi inter causas, quæ non se primò determinent mutuò ad existendum, sed quæ primò determinentur ab alia causa superiore per se, & ea se determinata ad existere; nam, si etiam ista determinaretur ab alia, quam mutuò determinaret, etiam hæc vtraque indigebit determinari ab alia causa superiori, adeoque per processum in infinitum, non per mutuam causalitatem tentabitur eludi demostratio existentiæ Dei. Maior probatur: Causa primò determinans aliam ad existendum est causa simpliciter prima; adeoque, si darentur duæ causæ se primò mutuò determinantes; darentur duæ causæ simpliciter primæ, & tamen quælibet esset simul secunda, quia quælibet esset causata ab alia. Deinde experientia patet à posteriori quamlibet causam secundam indigere alia superiori, à qua determinetur ad indiuiduationem effectus: ergo mutua causalitas ad summum concedi potest inter causas, quæ non se mutuò primò determinent; sed primò determinentur ab alia causa superiore.

Mutua Causalitas ad summum est possibilis inter causas, quæ non se mutuò primò determinent.

---

§. IV.

An Deum existere, poßit aliis modis cognosci?

ASSERTVM: Vltra allatum modum scientiæ abstractiuæ naturalis, quo Deum existere per demonstrationem à posteriori cognoscitur, aliis modis cognosci potest, scilicet naturaliter per Fidem humanam, & opinionem; supernaturaliter per Fidem diuinam, per scientiam supernaturalem abstractiuam, & per scientiam supernaturalem intuitiuam, seu beatam. 28.

Probatur explicando singulos huiusmodi cognoscendi modos: Cognoscitur Deum existere per fidem humanam, quatenùs ea Parentum, aliorumque autoritate in vno quoque à pueritia generatur notitia existentiæ Dei, & successiua omnium hominum, cum quibus quisque versatur, approbatione adeò connaturaliter augetur, adeò firmiter hæret animo, vt Vasquez 1. *par. disp.* 19 *cap.* 3. *n.* 11. innuat ex hoc etiam capite videri nobis per se notum Deum esse. Addi hic potest Fides Angelica, quorum etiam autoritate constat Deum existere Angelis ipsis tum quandoque cum hominibus, tum frequentiùs inter se de Deo colloquentibus. De hac Fide intelligi potest illud Iacobi 2. *Dæmones credunt.*

Existentia Dei cognoscitur fide humana, & Angelica.

Cognoscitur per opinionem, quatenùs rudiora præsertim, tardioraque ingenia, quæ ad difficiliores ratiocinationes demonstratiuas 29.

Existentia Dei cognos-

tiuas exiſtentiæ Dei ex creaturis eruendas peruenire, vel nequeunt, vel negligunt, probabiliſſimam ſaltem, & opinatiuam notitiam ea ipſo primo aſpectu ſymmetriæ vniuerſi, conſeruationis, & gubernationis rerum ſtatim concipiunt. Vndè ait: Cicero *de reſponſis Aruſpicum: quis eſt tam vecors, qui cum ſuſpexeris in Cœlum, Deos eſſe non ſentiat?* Et *lib.* 1. *Tuſc. quæſt. Nulla gens eſt tam fera; nemo hominum tam immanis, cuius animum non imbuerit deorum opinio.*

citur per opinionem, & probabiliſſimam notitiam.

30\. Exiſtentia Dei cognoſcitur per Fidem diuinam.

Cognoſcitur ſupernaturaliter per Fidem diuinam, quia ex D. Thoma 1. *part. quæſt.* 2. *art.* 2. *ad* 1. Exiſtentia Dei licèt non ſit articulus Fidei, eſt tamen quid præambulum ad Fidem; & ab eo ſaltem, qui demonſtrationem non percipit, accipi poteſt, vt credibilis, & de iſto ſaltem procedit illud Hebr. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt.*

31\. Exiſtentia Dei cognoſcitur per ſcientiam abſtractiuā ſupernaturalem, ad quā reduci poteſt Theologia noſtra.

Cognoſcitur per ſcientiam ſupernaturalem abſtractiuam, tum in Patria; quatenùs Beati maximè verò Chriſtus, habent ſpecies ſupernaturales infuſas plurium obiectorum, quæ cognoſcunt in proprio genere, & in iſtis obiectis, tanquam in mediis cognitis attingunt cognitione ſupernaturali abſtractiua exiſtentiam Dei; tum aliqualiter etiam in via, quatenùs Theologia noſtra poteſt dici radicaliter ſupernaturalis, ſicque reduci ad ſcientiam abſtractiuam ſupernaturalem.

32\. Exiſtentia Dei cognoſcitur per ſcientiam ſupernaturalē intuitiuam.

Cognoſcitur per ſcientiam intuitiuam ſupernaturalem, ſeu beatam, cum enim ſit de conceptu notitiæ intuitiuæ attingere exiſtentiam ſui obiecti, æquè certum eſt dari in Beatis notitiam ſupernaturalem, notitiam intuitiuam exiſtentiæ diuinæ, ac certum ſit dari in ipſis ſupernaturalem cognitionem intuitiuam, ac viſionem diuinæ eſſentiæ 1. Cor. 13. *tunc autem facie ad faciem.*

33\. Ex ſex allatis modis aſſurgēdi in cognitionem diuinæ exiſtēriæ, quorum tres naturales ſunt demonſtratio, fides humana, opinio: tres ſupernaturales, Fides diuina, ſcientia infuſa, ſcientia beata præeminent cæteris reſpectu hominis in via conſtituti demonſtratio, ſeu ſcientia naturalis, & Fides diuina; quæ duæ notitiæ licèt ratione euidentiæ, & obſcuritatis videantur ſibi contrariari; reuera tamen ſe inuicem fouent: fouet ſcientia Fidem, quia apparente in cognitione exiſtentiæ Dei conſonantiā naturalis luminis ſcientiæ, & ſupernaturalis luminis Fidei, Myſteria quæcumque difficiliora libentiùs creduntur. Fouet Fides ſcientiam, quia conuenientiſſimum eſt homini diuina, ea etiam, quæ per rationem aſſequi poteſt per Fidem ſuſcipere, vt certiùs, citiùs & communiùs habeatur per Fidem notitia diuinorum, quæ per ſcientiam non niſi cum multorum errorum admixtione, aut ſaltem ſuſpicione; non niſi cum diuturni temporis, & laboris in ratiocinationibus efformandis, & demonſtrationibus inquirendis impendendi iactura; non niſi à perſpicacioris, & ſtudioſioris ingenij viris haberi poteſt, vt tradit D. Thom. 1. *par. quæſt.* 1. *ar.* 1. *&* 2. 2. *quæſt.* 2. *art.* 4.

Scientia naturalis, & Fides ſupernaturalis ſe mutuò fouent.

§. V.

An Deum exiſtere poſſit inuincibiliter ignorari?

ASSERTVM I. Deum exiſtere ſub conceptu aliquo communi, & valdè confuſo a nemine habente vſum rationis, poteſt inuincibiliter ignorari, neque etiam ignorantiā negatiuā, niſi ad ſummum pro breui tempore. Ita Ioan. à S. Thoma 1. *par. diſp.* 3. *quæſt.* 2. *art.* 1. *num.* 19. Gabriel à S. Vincen. *diſp.* 2. *dub.* 3. *num.* 38. *&* 43. & à fortiori Amicus 1. *par. diſp.* 2. *num.* 18. *tom.* 3. *diſp.* 17. *ſect.* 6. Victoria, Granadus, alijque negantes ignorantiam inuincibilem Dei etiam ſub conceptu proprio, ſaltem reſpectu alicuius communitatis, & nationis. 34.

Dixi *neque etiam ignorantiā negatiuā*, cuius nomine intelligitur mera inaduertentia, ſeu incogitantia; & hanc pro breui tempore dari poſſe in ordine ad Deum euincitur, ex eo quod, nec tenetur homo, nec poteſt habere ſemper vſum rationis in actu exercito; præſertim circa obiecta, in quibus aliquod Dei prædicatum confusè relucear.

Ignorantia negatiua eſt inaduertentia, ſeu incogitantia.

35\. Non datur ignorantia inuincibilis Dei ſub cōceptu communi, neque etiam negatiua.

Probatur primò: Habere vſum rationis eſt habere notitiam eorum, quæ conueniunt rationi, eaque diſcernere à diſconuenientibus; eſt operari propter vltimum finem formaliter, & in communi; nec poteſt haberi vſus rationis ſine tali notitia, & tendentia; ſed talis notitia, & tendentia eſt notitia, & tendentia in Deum ſub conceptu communi, & confuſo, vt ſuprà explicabatur, §. 1. *aſſert.* 2. ergo non poteſt haberi vſus rationis ſine notitia Dei ſub conceptu communi: ergo Deum exiſtere ſub aliquo conceptu communi, &c. De Deo ita conſiderato ſub conceptu communi beatitudinis, & honeſtatis intelligit Ioan. à S. Thoma *loco citato*, procedere obligationem, quam ex Sancto Doctore vnuſquiſque habet conuertendi ſe ad Deum in primo inſtanti vſus rationis. In ordine ad Deum ita conſideratum nullus eſt Atheus, vt notat Pallauic. 1. 2. *diſputat.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 5. *num.* 3. Quamvis etiamſi aliquis Atheus in ordine ad Deum ſub tali conceptu admitteretur, non inferretur ignorantia inuincibilis Dei ſub eodem conceptu; & Atheiſmus ſub ea ratione, ſub qua eſt Atheiſmus ſuſiſtit cum ignorantia Dei etiam craſſa, & vincibili.

Atheiſmus non infert ignorantiam inuincibilē Dei.

Probatur ſecundò: Deum exiſtere ſub conceptu aliquo communi, & confuſo nec defectu excitationis ſpecierum, nec defectu notitiæ terminorum poteſt ad longum tempus inuincibiliter ignorari: ergo Deum exiſtere, &c. Probatur Antecedens quoad primam partem, quia res ad ipſum hominem pertinentes, vt beatitudo, bonum rationi conforme, & alia huiuſcemodi, quæ moraliter impoſſibile eſt ſæpius humanæ menti non occurrere, ſufficiunt ad excitandas ſpecies exiſtentiæ Dei ſub conceptu communi, 36.

&

& confuso sub quo in beatitudine, in bono rationi conformi continetur. Probatur Antecedens quoad secundam partem: Deum existere sub conceptu communi, & confuso ex §.1. *Assert.* 2. est per se notum secundùm nos, non secundùm quid, & secundùm sapientes tantùm; sed simpliciter, & secundùm omnes etiam maximè rudes, maximeque incultos, vt patet ex probationibus illius asserti; ergo. Quod si quis in ea suppositione ignauia iacere, vt dari beatitudinem, & honestatem etiam in communi ignoret; hic vtique ignorabit sub quolibet conceptu Deum, at à talis ignorantiæ monstro non læditur nostrum assertum, quod procedit de habente vsum rationis, qui haberi non potest sine notitia aliqua boni, & honesti, eiusque discretione à malo, & inhonesto.

Deum existere sub cōceptu communi est per se notum, etiam maximè rudibus.

37. Assertvm II. Deum existere sub concepto aliquo particulari, & proprio expressè cognito, Metaphysicè loquendo potest ignorari inuincibiliter ignorantia negatiua ab aliquo indiuiduo, si minùs à tota aliqua natione, aut communitate hominum. Ita Molina 1. *part. quæst.* 2. *artic.* 1. §. *Ex dictis*. Gabriel à S. Vinc. *disput.* 2. *dub.* 3. Granadus alijque adeò communiter vt Arriaga 1. *part. disp.* 2. *sect.* 3. notet ex Auctoribus Scholasticis vix vllum esse in contrarium, & quamvis Amicus *tom.* 1. *disput.* 2. *num.* 18. & *tom.* 3. *disp.* 17. *sect.* 6. inuincibilem Dei ignorantiam neget, vix tamen contrarius est; quia in primo loco videtur loqui de Deo sub conceptu confuso, & implicito, Secundò loco videtur id limitare ad tempus, quo quis peccat: est autem diuersa difficultas à nobis alibi agitanda quærere; vtrum cum inuincibili ignorantia, aut inaduertentia Dei possit committi peccatum.

Probatur primò, ex Augustino *tom.* 9. *in Ioan. tract.* 106. *Exceptis paucis, in quibus natura nimium deprauata est, vniuersum genus humanum Deum mundi huius fatetur Auctorem*, vbi ly, *exceptis paucis*, apertè fauet asserto, cum præcipuè allata verba intelligi nequeant de ignorantia vincibili; hac quippè, præsertim antiquitus, non adeò pauci laborarunt, & inter cæteros omnes Brasiliani antè nauigationem Lusitanorum in illas oras, vt certa multorum relatione acceptum esse tradit Molina 1. *part. quæst.* 2. *art.* 1. §. *Ad hæc.* Confirmatur ex Diuo Thoma 2. 2. *quæst.* 10. *artic.* 1. docente, *infidelitatem negatiuam magis pœnam esse, quàm peccatum*; de qua infidelitate loquens Suarez *disp.* 17. *de Fide*, *sect.* 2. ait excusare etiam à peccato ignorantiæ contra præceptum naturale.

Brasiliani dico Deum penitus ignorarunt.

38. Probatur secundò ratione: Dabilis est aliquis, qui nec propria inuentione, nec aliena disciplina valeat assurgere ad Dei notitiam sub aliquo ipsius proprio, & particulari conceptu: ergo Deum existere sub conceptu aliquo particulari, &c. Consequentia patet, quia ignorantia inuincibilis est, quæ vinci non potest; vinci autem non potest ignorantia illius obiecti, cuius non potest haberi notitia. Probatur Antecedens quoad primam partem: Potest aliquis esse, vel hebetis adeò, & crassæ Mineruæ, vt ad deducendam per discursum alioqui facilem ex creaturis sub proprio conceptu Dei existentiam impar sit, sicuti solent imbecilliora ingenia res etiam faciliores non percipere; vel adeò extraneis occupationibus, curisque implicitus, vt nec excitandæ, nec acquirendæ speciei de Deo det locum: ergo. Probatur Antecedens quod secundam partem: Potest quis esse vel enutritus in syluis extra omnem humanam disciplinam, vel educatus inter Parentes, & maiores; qui vel ex ignorantia, vel ex errore, vel ex malitia nihil prorsus loquantur, nihil doceant de existentia Dei: ergo.

Deum existere quomodo possit inuincibiliter ignorari ignorantia negatiua.

Fateor Moraliter vix posse huiusmodi casum contingere; attenta præsertim suauitate diuinæ Prouidentiæ, & ideò appositæ sunt in asserto illæ particulæ *Metaphysicè saltem loquendo*, Multò minus potest id contingere in tota aliqua Natione seu communitate, cuius omnia indiuidua esse vel Mineruæ crassioris, vel humanis curis prorsus implicita, vel alienâ disciplinâ omninò destituta est naturaliter impossibile, & contra conditionem Naturæ rationalis, quæ respuit esse in ingenti suorum indiuiduorum multitudine adeò defectuosi; cum præcipuè in qualibet communitate innotescant plura alia, quæ faciliùs admittunt ignorantiam inuincibilem, quàm Deus, quem omnis creatura loquitur, quem Cœlum ipsum, quod, vt dicere solebat *Antonius*, liber Idiotarum est, enarrat. Meritò idcircò scripsit Cicero 1. *de legibus*: *Nulla gens est neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non, etiamsi ignoret qualem habere Deum debeat, tamen habendum sciat.* Nec certè Idololatræ errarunt quia ignorauerint, quòd Deus esset; sed quia ignorauerint quid esset. 39.

Idololatræ ignorāt quid Deus sit, non quòd sit.

Assertvm III. Deum existere sub conceptu aliquo particulari, & proprio à nemine habente vsum rationis potest inuincibiliter ignorari ignorantiâ positiuâ, qua scilicet positiuè quis erret circa Dei existentiam, & positiuè affirmet Deum non esse. Ita Gabriel à S. Vincent. 1. *par. disp.* 2. *dub.* 2. & Doctores communiter cum Diuo Thom. 2. 2. *quæst.* 10. *artic.* 1. Vbi dum negat positiuam infidelitatem inculpabilem, vtique negat etiam inculpabilem ignorantiam positiuam Dei, & consequenter negat inuincibilem, licèt enim dari possit ignorantia vincibilis, & non culpabilis; eo quod nulla sit obligatio habendi oppositam notitiam, non tamen è contra potest dari ignorantia culpabilis, & non vincibilis; ne imputetur ad culpam quòd vitari non potest: si igitur ignorantia positiua existentiæ Dei semper est culpabilis, nunquam inculpabilis, semper est etiam vincibilis, nunquam inuincibilis. 40.

Ignorantia vincibilis nō semper est culpabilis, benè tamen ignorantia culpabilis semper est vincibilis.

Probatur primò Auctoritate Scripturæ ex Psal. 13. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* vbi, vt notat Ripa 1. *part. q.* 2. *art.* 1. nomine insipientis non intelligitur carens vsu rationis, sed peccator; quia sine pec-

cato negari nequit exiſtentia Dei, & rectè peccator inſipiens dicitur, cum careat vera ſapientia de qua habetur Sap 1. *In maleuolam animam non introibit ſapientia.* Eodem ſenſu vſurpatur inſipientis nomen, vt notat Eſtius *in 1. diſt.3.§.3.* Sap.14. vbi de creaturis

41. Dei dicitur: Quod *factæ ſunt in muſcipulam pedibus inſipientium*, ſcilicet peccantium, qui creaturis ex ſe ordinatis ad inducendam veram Dei notitiam, abutuntur ad negandam prauis operibus diuinitatem: Ergo Deum exiſtere non poteſt negari, ſeu poſitiuè ignorari ſine peccato, & inculpabiliter, adeoque nec inuincibiliter.

Ignorantia poſitiua exiſtentiæ Dei non poteſt eſſe inuincibilis.

41. Probatur ſecundò ratione: Qui poſitiuè ignorat Deum non eſſe, ſeu poſitiuè affirmat non eſſe, non poteſt non habere aliquod dubium rationabile, quod Deus ſit; ſed cum tali dubio ſtare nequit ignorantia inuincibilis: ergo. Minor patet, quia ignorantia inuincibilis eſt aſſenſus præſtitus vni contrario ſine rationabili dubio alterius, & in propoſito rationabiliter dubitans de exiſtentia Dei (ex quo obiter probatur neque etiam dubium poſitiuum de exiſtentia Dei poſſe eſſe inuincibile) tenetur indagare, & facilè poteſt ex creaturis aſſurgere ad notitiam exiſtentiæ Dei probabiliter ſaltem, quod facillimum eſt, ſi minùs demonſtratiuè, quòd eſt valdè difficile. Maior probatur: Qui poſitiuè affirmat Deum non eſſe, vtique id præſtat excitata ſpecie Dei, & occurrente ratione aliqua, quæ ſuadeat non dari vel primam cauſam, vel primum motorem, vel ens ſimpliciter neceſſarium, &c. Sed ex vna parte talis ratio nequit eſſe euidens, & excludens dubitationem oppoſiti; ex alia parte excitatâ ſpecie Dei, vel primæ cauſæ, vel primi motoris, &c. ergo non poteſt non haberi dubium rationabile de Dei exiſtentia, imò nequit haberi dubium niſi irrationabile de non exiſtentia, quod nouit etiam Ariſtoteles dicens: 1. *topic. capite 9. Quod in dubium reuocare, an oporteat Deum honorare pœna dignum eſt.* Et expreſſiùs D. Cyprianus *de Vanitate Idolorum: Summa delicti eſt nolle eum agnoſcere, quem ignorare non poſſis.*

Ignorantia poſitiua exiſtentiæ Dei non poteſt eſſe inuincibilis, imò nec dubium poſitiuum.

CAPVT II.

De Eſſentia Dei.

5. ESSENTIA Dei ſumi poteſt, vel Phyſicè, vel Metaphyſicè: Primò modo includit quicquid materialiter, & Phyſice Deum conſtituit, quidquid eſt idem cum Deo, ſeu quidquid Deus eſt; & quia omne, quod eſt in Deo, Deus eſt, & identicè de eſſentia Dei, explicare eſſentiam Dei materialiter, & Phyſicè eſt explicare potiùs quid ſit de eſſentia, quàm quid ſit eſſentia Dei; eſt explicare omnia, quæ in Deo ſunt, quod totius Theologiæ Scholaſticæ conſiderationem, non primas ſolùm paginas requirit. Secundo modo eſt prædicatum illud Dei primum, & potiſſimum, quod cæterorum omnium diuinorum prædicatorum radix eſt, quo Deus in ſe primò conſtituitur, & diſtinguitur non ſolùm ab ente creato, ſed etiam à propriis attributis, aliiſque prædicatis increatis non ſimpliciter primariis; & de eſſentia hoc modo ſumpta ſermo eſt in præſenti, de qua antequam explicetur in quo formaliter conſiſtat, præmittendum eſt, An diſtinguatur à natura diuina; ex diſtinctione enim, vel indiſtinctione diuinæ eſſentiæ à diuina natura maximè pendet determinatio prædicati, in quo formaliter diuina eſſentia conſiſtat, vt ex progreſſu magis patebit: Ideò ſit

Eſſentia Dei vel Phyſicè, vel Metaphyſicè ſumi poteſt.

§. I.

An in Deo diſtinguatur Eſſentia à Natura?

ASSERTVM: Eſſentia rigoroſè loquendo in Deo diſtinguitur à Natura, non ſola ratione ratiocinante, ſed ratione ratiocinata cum fundamento: dixi *rigoroſè loquendo*, in communi enim, latiorique ſignificatione eſſentia, & natura pro eodem ſumuntur, vt patet tum ex Ariſtotele 5. *Metaphyſica, cap.4.* dicente: *tranſlatione autem iam, & omnis omninò ſubſtantia* (nomen ſubſtantiæ, vt exponit ibi: *Fonſeca*, ſumitur pro eſſentia) *natura dicitur*, tum ex Sanctis Patribus paſſim ſumentibus eſſentiam pro natura, naturam pro eſſentia, & indiſtinctè vtentibus vtroque nomine. Hoc aſſertum à paucis ex profeſſo agitatur, traditur tamen à Lugo *hic lib.1. diſput.16. cap. 5.* Cornejo 1. *part. quæſt.14. contra Salmant. in eundem articulum, diſput.4. dub.1. §.2.* Gabriel à S. Vincent. 1. *part. diſp.14. dub.9.* 4.

Eſſentia, & natura in lata ſignificatione ſumuntur pro eodem, rigoroſe diſtinguuntur ratione, ratiocinata etiam in Deo.

Probatur primò: Conceptus eſſentiæ rigoroſè ſumptus eſt ſecundùm ſe prior conceptu naturæ: ergo diſtinguitur ratione ratiocinata à natura etiam in Deo; etiam inquam in Deo; quia licèt minor debeat poni diſtinctio in diuinis, quàm in creatis, non ideò tamen ea, quæ in creatis ſola ratione ratiocinata diſtinguuntur, carent huiuſmodi diſtinctione in diuinis, alioqui ipſâ carerent vnitas, veritas, bonitas: Item Intellectus, & voluntas, quæ in creatis non diſtinguuntur niſi virtualiter; ſeu ratione ratiocinata cum fundamento: debet igitur poni minor diſtinctio in diuinis, quàm in creatis, vel comparatiuè ad ea, quæ in creatis diſtinguuntur omninò realiter, aut non ſecundum ſe, & ex natura ſua, ſed ex limitatione ſubiecti; vel quandoque ſolùm in eodem genere diſtinctionis virtualis, quatenùs aliqua, quæ diſtinguuntur ſolùm virtualiter in creatis, habeant etiam diſtinctionem virtualem, minorem tamen in diuinis, eo quod cæteris paribus intellectus minus habeat fundamentum diſtinguendi diuina, quàm creata; ex quo patet benè inferri in conſequen- 5.

Diſtinctio minor eſt in diuinis, quàm in creatis, ea tamen, quæ diſtinguuntur virtualiter in creatis, quandoque diſtinguuntur virtualiter etiam in diuinis.

consequentia distingui ratione ratiocinata etiam in Deo essentiam à natura, si probetur ab inuicem distingui secundum se, seu vnam esse priorem, aliam secundùm se; idcircò probatur antecedens primi argumenti: simpliciter, & secundùm se priùs vnicuique rei conuenit esse, quàm operari, aut operari posse; sed essentia dicitur per ordinem ad esse, natura per ordinem ad operari rigorosè loquendo: ergo conceptus essentiæ rigorosè, &c. Maior videtur constare ex eo, quod communiter dici solet prius res est in ordine ad se, quàm in ordine ad aliud, adeoque prius conuenit esse, quod est ipsissima res, & ponit rem in se, quàm operari, aut operari posse, quod aut est, aut connotat quid ab eadem re distinctum, & extrahit quodammodo rem extra seipsam.

Esse, prius rei conuenit, quàm operari, & operari posse.

Minor probatur quoad primam partem ex D.Thom. 1. *par. quæst.* 39. *art.* 2. *ad* 3. *Essentia ab essendo dicitur*: ex D. August. *lib.* 5. *de Trinitat. capit.* 2. *sicut ab eo quod est sapere dicta est Sapientia, ab eo quod est scire dicta est scientia; ita ab eo quod est esse, dicta est essentia.* Probatur quoad secundam partem tum ex eodem Diuo Thoma *loco citato* dicente: *Natura designat principium actus*, tum ex etymologia nominis; dicitur enim natura eo quod nasci faciat, tum ex definitione, secundùm quam cum *Aristotele* communiter dicitur principium motus, &c.

Essentia dicitur per ordinem ad esse; natura per ordinem ad operari.

4. Probatur secundò: In creaturis natura, & essentia ratione ratiocinata cum fundamento distinguuntur: ergo etiam in Deo. Consequentia patet, quia ex vna parte distinctio rationis ratiocinatæ nullam ponit in obiecto imperfectionem; & ex alia parte esse, & operari, quod est fundamentum distinguendi essentiam à natura in creatis, reperitur etiam in Deo. Probatur Antecedens primò: Eadem res vt essentia, & vt natura diuersimodè definitur; sic ab *Aristotele* anima, vt essentia definitur actus primus corporis, vt natura definitur, qua primò viuimus: ergo. Probatur idem Antecedens secundò in Angelo, v.g. qui maximè accedit ad Deum, diuersa assignantur prædicata correspondentia essentiæ à prædicatis correspondentibus naturæ, tribuitur enim naturæ prædicatum intellectiuitatis, essentiæ verò prædicatum entis spiritualis, completo ab alio; vnde meliùs dicitur hominem conuenire cum Deo, vel homine in natura, quàm in essentia; & qui dicit naturam Angeli statim concipit principium intelligens, qui dicit essentiam potius concipit substantiam spiritualem completam, vel quid simile spectans ad esse. Neque in hoc fit pura quæstio de nomine; nam licèt veteres, *qui*, vt notat Augustinus *tom.* 1. *lib.* 1. *de moribus Manichæorum, cap.* 2. *hæc nomina* (id est substantiæ, & essentiæ) *non habebant, pro essentia, & substantia naturam vocarent*; nos tamen, qui iam habemus diuersa nomina, & apud quos, vt loquitur idem Augustinus 12. *de ciuit. cap.* 2. *nouum quidem est; sed iam nostris temporibus vsitatum nomen essentia*; non possumus amplius in rigore loquendo ad diuersa significata hisce diuersis nominibus correspondentia vsurpare idem nomen: & sicuti Græci, qui eodem nomine hypostasis significabant essentiam, & Personam, aliquando dicebant esse vnam, aliquando tres in Deo hypostases; nos verò qui habemus distincta nomina, non possumus confundere eorum significatum, & vsurpando nomen essentiæ ad significandam substantiam dicere esse tres in Deo essentias; ita similiter, &c.

Anima diuersimodè definitur vt essentia, & vt natura.

Essentiæ, & substantiæ nomine veteres non vtebantur.

5. Probatur tertiò: Iusti per gratiam, & Beati per gloriam dicuntur esse participes diuinæ naturæ; at non eodem modo dicuntur esse participes diuinæ essentiæ, non nisi quia fiunt participes Dei potius in operari, quàm in esse, vt de Beatis specialiter exprimitur 1. Ioan. 3. *Similes ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est*, scilicet sicuti ipsemet seipsum videt: ergo quia Dei natura distinguitur ab essentia, & illa dicitur per ordinem ad operari, ista per ordinem ad esse.

Gratia cur dicatur nos facere participes diuinæ naturæ potiùs quàm diuinæ essentiæ.

Dubitari hic posset vtrum essentia, & natura in Deo eo modo, quo distinguuntur inter se, habeant etiam inter se proprias existentias; sed quoad hoc est eadem ratio, ac de cæteris diuinis prædicatis inter se distinctis, vtrum scilicet attributa distincta in Deo habeant distinctas existentias? de quo *infrà*.

---

§. II.

Per quid formaliter constituatur essentia Dei, vt distincta à Natura?

6. ASSERTVM I. Essentia Dei non constituitur formaliter per collectionem omnium diuinarum perfectionum: Ita Theologi communiter contra De Quiros 1. *part. tract.* 2. *disput.* 17. *sect.* 6. aliósque nonnullos, quos Ioan. à S.Thoma 1. *part. disp.* 16. *art.* 2. *num.* 6. ait se excusare potius, quàm attingere punctum difficultatis: Quod inte dicitur etiam de collocantibus essentiam Dei in radice omnium attributorum, neutri enim explicant id, quod inquiritur; nam primi explicant id, in quo materialiter, & Physicè, non id in quo formaliter, & Metaphysicè consistit essentia Dei. Secundi non assignant prædicatum in quo specialiter consistat essentia Dei, sed id, quo in communi constituitur essentia cuiuscumque rei.

Essentia Dei nec consistit formaliter in collectione omniũ perfectionum, nec in radice omnium attributorũ.

Probatur primò autoritate Sanctorum Patrum, qui loquentes de diuinis attributis, ea explicant tanquam quid circumstans, & consequens essentiam, non tanquam quid essentiam ipsam Dei formaliter constituens. D.Damascenus *lib.* 1. *de Fide, cap.* 4. *Si bonum, si iustum, si sapiens, si quiduis aliud dixeris, non naturam* (naturæ nomen latiùs sumitur, prout significare potest essentiam) *dicis Dei, sed ea, quæ sunt circa naturam.* Diuus Gregorius

gorius Nissenus ad *Ablabium*, *pagina* 93. *Dicimus*, *v.g. numen esse incorruptibile*, *vel potens*, *vel quacumque alia*, *sed reperimus cuiuscumque nominis peculiarem esse significationem*, *qua significatio tamen non illud significat*, *quod natura iuxta essentiam est* (nonnullis interpositis) *eodem modo*, *si vel viuificum dixerimus*, &c. Diuus Maximus *in panoplia apud Euthymium*, *part.* 1. *tit.* 3. *In Deo bonus*, *& opifex*, *& infinitus*, *& immortalis*, *& qua his similia*, *non dicimus esse differentias essentiam constituentes*, *sed appellationes quasdam*, *quibus aliqua eorum*, *qua circa ipsam spectantur*, *patefiant.*

7. Probatur secundò ratione: Essentia Dei formaliter constituitur per aliquid, quod sit prima radix aliorum diuinorum prædicatorum, & quo Deus distinguatur non solùm ab ente creato, sed etiam à propriis perfectionibus increatis non primariis; sed huiusmodi non est collectio omnium diuinarum perfectionum: ergo. Maior patet ex conceptu communi essentiæ cuiuscumque formaliter, & Metaphysicè sumptæ. Minor probatur: Collectio omnium diuinarum perfectionum est totus Deus, seu est omnia diuina prædicata: ergo non potest esse radix aliorum diuinorum prædicatorum, nec ab aliis diuinis prædicatis distinguere; alioqui esset radix sui ipsius, & distingueret se à se. Confirmatur, collocando essentiam Metaphysicam Dei in collectione omnium diuinarum perfectionum, intercluditur modus diuersificandi in Deo essentiam Physicam à Metaphysica; & Deum formaliter sumptum à seipso sumpto materialiter: ergo non debet formaliter collocari essentia Dei in collectione, &c. Confirmatur insuper exponendis *in calce præsentis* §.

8. Assertvm II. Essentia Dei non constituitur formaliter per infinitatem, vt vult Argentinas *quæst.* 1. *prologi*, §. *Sed illud*, nec per esse infinitum, & illimitatum, vt vult Gillius *lib.* 2. *tract.* 1. *cap.* 14. Amicus *disp.* 3. *sect.* 4. *num.* 79.

Infinitas in Deo duplex, alia in omni genere, alia in aliquo genere determinato.

Probatur prima pars: Infinitas in Deo vel sumitur omninò illimitatè prout dicit esse in omni genere infinitum, vel sumitur cum aliqua limitatione, prout scilicet dicit perfectionem infinitam in aliquo solùm determinato genere; sed neutro modo infinitas est formale constitutiuum essentiæ Dei: Non primo, vt patebit ex probatione secundæ partis; Non secundo, vt mox probo. Infinitas in determinato genere est in Deo attributum transcendens omnes diuinas perfectiones; nulla enim est in Deo perfectio, quæ non sit in suo genere infinita, & quæ non contineat omnem sui generis perfectionem: ergo non est formalis, & propria ratio constitutiua essentiæ Dei; & distinctiua ipsius ab attributis, aliisque prædicatis secundariis. Confirmatur, talis infinitas non potest esse radix omnium diuinarum perfectionum: ergo non potest constituere formaliter essentiam Dei. Antecedens probatur: Talis infinitas imbibitur formaliter in omni diuina perfectione, cum omnes Dei perfectiones transcendat ex mox dictis, & omnis diuina perfectio sit formaliter infinita in suo determinato genere: ergo non potest, &c. Consequentia probatur: Talis infinitas se haberet ad quamlibet diuinam perfectionem vt totum, & pars; vt continens, & contenta; vt totum, & vt continens, quia respiceret quamlibet diuinam perfectionem, vt radix ipsius, & aliarum; vt pars, & vt contenta, quia respiceret quamlibet diuinam perfectionem vt imbibita, & inclusa in ipsa: Idem autem respectu eiusdem esse continens, & contentum, totum & partem, maius & minus etiam formaliter, & Metaphysicè repugnat: Ergo.

Infinitas in aliquo determinato genere träscendit omnes diuinas perfectiones, nec potest esse ipsarum radix.

9. Probatur secunda pars: Esse infinitum, & illimitatum prout dicit esse simpliciter infinitum in omni genere, nihil est aliud, quàm collectio omnium diuinarum perfectionum, solùm enim in tali collectione reperitur omnis infinitas; nec potest à tali collectione auferri aliqua diuina perfectio, quin auferatur infinitas in aliquo genere; adeoque quin desinat esse in omni genere infinita, sed collectio omnium diuinarum perfectionum non constituit formaliter essentiam Dei ex superiori conclusione: ergo.

10. Dices esse infinitum, & in omni genere illimitatum differre à collectione omnium diuinarum perfectionum, saltem penes implicitum, & explicitum; quatenus collectio illa importat omnes diuinas perfectiones æquè primò, & explicitè; esse verò infinitum, in omni genere non importat omnes diuinas perfectiones nisi implicitè. Sed contra, vel esse infinitum simpliciter importat aliquam perfectionem explicitè, alias implicitè; vel nullam explicitè, sed omnes implicitè: si primum ergo solùm illa perfectio explicitè importata est formalis, & Metaphysica essentia, quia ipsa sola est formaliter prima, & radix aliarum; quod nihil est aliud, quàm alias implicitè continere; hæc autem ratio adhuc remanet assignanda, nec collocari potest in esse simpliciter infinito, quia huiusmodi esse inuoluit æquè primò infinitatem cuiusque generis, nec explicat vnam perfectionem magis, quàm aliam. Si secundum: ergo esse simpliciter infinitum est collectio implicita, quamvis non explicita, omnium diuinarum perfectionum; quod est assignare pro essentia Metaphysica Dei illud, quod assignat sententia in superiori assetto impugnata; sed magis confusè, & minùs intelligibiliter.

11. Probatur aliter eadem secunda pars: Essentia Dei formaliter, & Metaphysicè sumpta est solùm infinita in linea essentiæ, nec est formaliter omnis perfectio: ergo non constituitur formaliter per esse infinitum, & illimitatum in omni genere. Antecedens probatur: Essentia Dei, eo quod sit essentia Dei, non debet extrahi à sua linea: ergo est solùm infinita in linea essentiæ; rursus debet esse radix aliarum perfectionum, cum hoc sit de conceptu vniuersalissimo cuiuscumque essentiæ, sed radix non potest esse formaliter id, cuius est radix; alioqui vel esset

Essentia Metaphysica Dei debet esse solum infinita in linea essentiæ, nec est omnis perfectio.

esset radix sui ipsius, vel esset, & non esset radix: ergo essentia Dei non est formaliter omnis perfectio. Confirmatur vnum attributum, quamvis identificatum cum alio, non est formaliter aliud, nec est infinitum nisi in sua linea, vt patebit cum agetur de distinctione ponenda in diuinis: ergo pariter essentia Metaphysica, licèt identificata cum omni perfectione, non est formaliter omnis perfectio, nec est infinita, nisi in sua linea.

12. Assertvm III. Essentia Dei non constituitur formaliter per actum primum intelligendi; seu per esse radicaliter, & per essentiam intellectiuum. Est contra Arrubal 1. *part. disp.* 28. *cap.* 3. *&* 4. Albertinum *coroll.* 24. *de relatione, quæst.* 14. *dub.* 2. &c.

Essentia Metaphysica Dei nō constituitur formaliter per actum primum intelligendi.

Probatur primò: Actus prius intelligendi, seu esse per essentiam intellectiuum, importat formaliter ordinem ad operationem, sed essentia, cum spectet ad esse, non ad operari, & per hoc distinguatur, & differat à natura ex dictis, §. *superiori*, non potest formaliter constitui per aliquod dicens ordinem ad operationem: Ergo actus primus intelligendi non potest esse id, per quod formaliter constituatur essentia Dei.

13. Probatur secundò: Esse per essentiam intellectiuum non est in Deo prima ratio continens radicaliter omnes alias perfectiones: ergo per ipsum non constituitur formaliter essentia Dei. Probatur Antecedens quoad primam partem, quòd non sit prima ratio: esse intellectiuum in Deo supponit aliquam aliam rationem priorem se: ergo non est ratio prima. Antecedens probatur: esse intellectiuum non potest esse prius, quàm esse intelligibile, nam si daretur intellectiuum prius intelligibili, daretur intellectiuum sine intelligibili, quod omninò repugnat; sed esse intelligibile in Deo supponit aliquam aliam rationem priorem: ergo etiam esse intellectiuum. Minor probatur: Esse intelligibile coincidit cum ratione veri; sed ratio veri in nullo ente est omnium prima, cum sit semper attributum, & passio entia: ergo. Probatur Antecedens quoad secundam partem, quod scilicet non sit ratio continens radicaliter omnes alias perfectiones. Inter alias Dei perfectiones est, quod contineat omnes perfectiones creatas non solùm in esse intelligibili, verum etiam in esse entitatiuo; sed esse intellectiuum nullatenùs potest secundùm se formaliter continere aliquid entitatiuè, cum continentia entitatiua sit omninò extra lineam intellectiuitatis, cui tantùm conuenit continere intentionaliter: ergo. Nec refert quod esse intellectiuum sibi identificet esse entitatiuum Dei, in quo omnia entitatiuè continentur, hoc enim non saluat esse intellectiuum Dei continere omnes alias perfectiones ex vi propriæ lineæ, & ratione sui; sed aliquas ratione sui; aliquas ratione alterius sibi identificati; & per consequens nec saluat esse constitutiuum Dei simpliciter ratione sui.

Esse intellectiuum non potest esse prius, quàm esse intelligibile, & in nullo ente potest esse ratio omniū prima.

Esse intellectiuum per essentiam nō potest radicaliter continere omnes Dei perfectiones.

Assertvm IV. Essentia Dei non constituitur formaliter per actum secundum intelligendi, seu per ipsum intelligere per modum actus purissimi; est contra Ioan. à S. Thoma *part.* 1. *disp.* 16. *art.* 2. Gabrielem à S. Vincent. *disp.* 14. *dub.* 10. Salmant. *tract.* 3. *disp.* 4. *dub.* 2. & omnes ferè Thomistas; extra Scholam Thomisticam verò contra Aureolum *in* 1. *dist.* 35. *art.* 3. Fasolum *q.* 4. *art.* 1. *dub.* 7. Heriee *tract.* 1. *disp.* 3. *cap.* 3. Ribas *tract.* 1. *disp.* 2. Suarez *in Metaphysica, disp.* 30. *sect.* 15. *num.* 14. 14.

Probatur primò, Autoritate Diui Thomæ 1. *part. quæst.* 26. *art.* 2. *In Deo esse, & intelligere est idem secundùm rem, sed non secundùm intelligentia rationem*: ex primo ad Annibaldum *disp.* 35. *quæst.* 1. *art.* 2. *ad* 3. *Sicut intelligere est idem re cum essentia, sed differens ratione; ita & velle*: ex qua secunda auctoritate euincitur Diuum Thomam non loqui de distinctione rationis ratiocinantis. Confirmatur ex Diuo Chrysostomo *hom.* 1. *de incomprehensibili Dei natura*: *non à sapientia substantia est, sed ex substantia sapientia*: Ex Nysseno *in lib. quod non sunt tres Dij*: *ea, quibus Deum nominamus, non sunt Dei essentia; sed quasi circunstant ipsum, vt intelligere*; ex D. Damasceno in verbis *suprà* allatis in prima probatione primi asserti.

Probatur secundò ratione: Actus secundus intelligendi, seu ipsum intelligere est essentialiter, & formalissimè operatio; sed essentia Dei non constituitur formaliter per operationem: ergo. Minor probatur, tum quia sermo hic est de essentia vt contradistincta à natura, quæ sola dicit ordinem ad operationem; tum quia videtur vniuersalissimè verum: operari supponit esse; ideò res operatur quia est. Maior etiam probatur, intellectio ex suo formalissimo conceptu reddit operantem: ergo formalissimè operatio est. Antecedens probatur: Intellectio reddit formalissimè intelligentem; sed intelligens est formalissimè operans, quia intelligens est viuens, vigilans, & se mouens, non autem mortuo modo se habens, otians, & quiescens. 15.

Intellectio est formalissimè operatio, & intelligens est operans.

Dices aliam esse operationem, quæ aliquo modo distinguitur à suo principio, & se habet per modum egressionis ab ipso, & de hac benè procedere argumentum; aliam esse operationem per modum potissimi, & actualissimi actus secundi carentis actu primo, & nullam importantia distinctionem, aut egressionem à suo principio, huiusmodi esse diuinam intellectionem; & de tali operatione non procedere argumentum. Sed contra primò, quia *lib.* 3. *cap.* 1. §. 1. *&* 2. probabitur in diuino intellectu actus primus, & distinctio actus secundi ab ipso. Contrà secundò, operationem debere aliquo modo distingui à suo principio tradit expresè Diuus Thomas *in quæstionibus disputatis, quæstion.* 1. *de pot. articul.* 1. *ad* 1. dicens: *est de ratione operationis habere principium, non de ratione essentia: vnde licèt essentia diuina non ha-* 16.

Operatio omnis debet essentialiter habere principium, & ab ipso aliqualiter distingui.

beat aliquod principium , neque re , neque ratione tamen operatio diuina habet aliquod principium ſecundum rationem. Contra tertiò: Origines ſunt operationes diuinæ ad intra non minùs , quàm intellectio ; ſed origines habent ſua principia , ſe habent per modum egreſſionis , & viæ , & ex hoc capite nequeunt eſſe conſtitutiuæ Perſonarum : ergo etiam intellectio habet ſuum principium , ſe habet per modum egreſſionis , & viæ , & non poteſt eſſe conſtitutiua eſſentiæ.

17. Probatur tertiò: Eſſentia diuina eſt primum intelligibile, ſed intellectio diuina non poteſt eſse primum intelligibile : ergo intellectio diuina , ſeu actus ſecundus intelligendi non poteſt eſse id , per quod formaliter conſtituatur eſsentia diuina. Maior patet , quia intelligibile ſe habet eodem modo quo ens , eſsentia autem diuina eſt primum ens. Minor probatur primò , ex Diuo Thoma 1. 5. *quæſtion.* 1. *articul.* 1. *ad* 2. *Impoſſibile eſt quod primum viſibile ſit ipſum videre , & primum appetibile ſit ipſum velle :* ergo etiam impoſſibile eſt quod primum intelligibile ſit ipſum intelligere , nec rectè dicitur cum Ioanne à S. Thoma 1. *part. diſp.* 16. *articul.* 2. *numero* 38. ibi Angelicum loqui de videre , & velle creato ; enim verò ratio , quam ibi aſſignat , *quia ſcilicet omne videre eſt alicuius obiecti viſibilis* , militat etiam de velle , & intelligere diuino. Probatur eadem minor ſecundò : Quamvis omnis cognitio cognoſcat ſeipſam ; & ſit ſuprà ſeipſam reflexiua , nulla tamen poteſt aut habere ſeipſam pro obiecto primario , aut cognoſcere ſeipſam præcisè , vt docent quamplures relati à Lugo *hic libro primo , diſputat.* 16. *cap.* 7. *numero* 11. & à nobis traditur *infrà , lib.* 2. *cap.* 5. §. 7. Sed ſi diuina intellectio eſſet primum intelligibile haberet ſeipſam pro obiecto primario : ergo. Probatur eadem minor tertiò : Primum intelligibile non ſolùm debet eſſe obiectum terminatiuum , ſed etiam obiectum motiuum diuinæ intellectionis præciſis imperfectionibus , ſed diuina intellectio non poteſt eſſe obiectum motiuum ſui ipſius , alioqui eſſet prior ſeipſa : ergo. Maior probatur , tum quia obiectum motiuum eſt prius terminatiuo , adeoque neceſſe eſt quod intelligibile primùm , & non ſupponēs aliud prius ſit obiectum motiuum, tum quia Diuus Thomas 1. *part. quæſt.* 14. *art.* 4. *in c. expreſsè ait : Dei eſſentia eſſe etiam ſpeciem intelligibilem* , quod idem eſt , ac eſſe obiectum motiuum. Nec refert quod paulò *infrà* , addat : *& id quod intelligitur , & ſpecies intelligibilis , & ipſum intelligere ſunt omninò vnum , & idem :* loquitur enim de vnitate , & identitate reali.

Intellectio non poteſt eſſe primum intelligibile, nec volitio primum volibile.

Cognitio nō poteſt habere ſeipſam pro obiecto primario.

Primum intelligibile debet eſſe obiectum nō ſolùm terminatiuum , ſed etiam motiuum.

18. Assertvm V. Eſſentia Dei formaliter conſtituitur per eſſe ſimpliciter à ſe. Ita Vaſquez 1. *parte, diſputat.* 59. *cap.* 3. §. *Duo ſolùm.* Aueſa *quæſt.* 2. *ſection.* 2. Granadus *diſputat.* 3. *ſection.* 3. Eſparza *lib.* 1. *quæſt.* 5. & alij præſertim recentiores , quibus vt fauetur Ioan. à S. Thoma 1. *part. diſput.* 16. *artic.* 12. *num* 4. fauent nonnulli etiam Thomiſtæ , vt Capreolus , & Bañez contra Autores citatos , *in ſuperioribus aſſertis* , & inſuper contra Siluium 1. *part. quæſtion.* 14. *artic.* 4. conſtituentem diuinam eſſentiam per eſſe ſimpliciſſimum , immateriale , neceſſariò exiſtens , per ſe viuens , à nullo dependens : Contra Arriagam *tract. de Scientia Dei , diſput.* 16. *ſect.* 4. aſſignantem pro conſtitutiuo diuinæ eſſentiæ ens ſpirituale à ſe ſubſiſtens.

Dixi per eſſe ſimpliciter à ſe ; Aſeitas enim , ſeu eſſe à ſe ſumi poteſt dupliciter ; vel prout ſolùm negat eſſe ab alio realiter , ſeu per veram cauſalitatem , & hoc modo aſeitas eſt quid in Deo tranſcendens, conueniens omnibus diuinis prædicatis, ſiue abſolutis , ſiue relatiuis ; vel prout negat eſſe ab alio etiam virtualiter , & per rationem , & hoc modo aſeitas non eſt quid tranſcendens , cum plura diuina prædicata ſint virtualiter, & per rationem poſteriora aliis , adeoque virtualiter, & per rationem ab alio. Illa dici poteſt aſeitas ſecundum quid ; iſta aſeitas ſimpliciter ; vtraque eam negationem eſſendi ab alio, quam importat , importat ſolùm de conſequenti , cæterum eſt in ſe poſitiua perfectio , non quia ſignificet poſitiuam cauſalitatem, quam Deus in ſeipſum exerceat , in quo ſenſu Deus dicitur non eſſe à ſe poſitiuè ; ſed quia ſignificat rationem poſitiuam oppoſitam negationi ſufficientiæ ex ſe ad eſſe, & defectui neceſſitatis exiſtendi.

Aſeitas in Deo alia ſimpliciter, alia ſecundū quid.

Aſeitas quomodo ſit perfectio poſitiua , licet negatiuè explicetur.

Probatur primò , ex Scriptura Exod. 3. *Ego ſum , qui ſum. Qui eſt miſit me ad vos.* Vbi Deus explicat ſuam eſſentiam per hoc quod ſit ſuum eſſe , ſeu per hoc quod habeat eſſe à ſe ſibi conueniens. Confirmatur ex Diuo Thoma 1. *part. quæſt.* 13. *art.* 11. vbi explicans hoc nomen , *qui eſt* , ait : *Vnde cum eſſe Dei ſit ipſa eius eſſentia , & hoc nulli alij conueniat manifeſtum eſt , quod inter alia nomina hoc maximè propriè nominat Deum :* & primo contra Gent. *cap.* 22. *In Deo non eſt aliud eſſentia , vel quidditas , quàm ſuum eſſe.* 19.

Probatur ſecundò ratione: Ratio entis , eſt ratio omnium communiſſima , & vniuerſaliſſima ; ratio aſeitatis ſimpliciter eſt ratio quaſi differentialis diſtinctiua conceptus primarij Dei à quolibet alio : ergo per rationem entis , & rationem aſeitatis ſimpliciter , ſeu per eſſe ſimpliciter à ſe optimè explicatur , & conſtituitur eſſentia formaliſſima , & Metaphyſica Dei. Antecedens quoad primam partem patet ex terminis ; quoad ſecundam euincitur tum ex prænotatis , tum ex aliis probationibus *infrà* ponendis. Conſequentia probatur ; quia definitio , quæ eſt oratio explicans eſſentiam rei , tradi ſolet per genus , & differentiam , & vbi defectu vniuocationis deeſt genus , & differentia , per quaſi genus , & quaſi differentiam id eſt, per prædicatum commune , & per prædicatum proprium. 20.

Definitio vel traditur per genus, & differentiam, vel per quaſi genus , & quaſi differentiam.

Dices

21\. Dices contra rationem entis: Essentia rei debet explicari, & definitio debet tradi per genus, vel quasi genus magis immediatum; sed ratio entis, vtpotè vniuersalissima, & communissima, est quasi genus remotissimum, & maximè mediatum: ergo. Maior patet, tum inducendo per alias definitiones, tum quia genus immediatum magis explicat essentiam rei. Sed contra vera est maior de essentia, & definitione eorum, quæ parum distant; secus loquendo de iis, quæ maximè distant; nam in iis, quæ parum distant debet explicari parua distantia, adeoque debet assumi genus minùs distans, & magis immediatum; in iis quæ maximè distant debet explicari maxima distantia; adeoque debet assumi ratio maximè distans, remotissima, & minùs immediata; vt exemplificari potest in substantia, & accidente, quorum illa definitur ens per se, istud ens in alio; cum igitur Deus, & creaturæ maximè distent, benè dicitur Deus ens à se; creatura ens ab alio; quod si deberet explicari essentia Dei præcisè, vt distinguitur à suis prædicatis secundariis, sufficienter explicaretur per aseitatem simpliciter, adeò vt ly *Aseitas* præscindens à simpliciter, & secundùm quid, se haberet vt ratio communis, & quasi generica; ly *simpliciter*, vt ratio propriissima, & quasi differentialis.

Definitio aliquando debet continere genus immediatius, aliquando non.

22\. Dices contra rationem aseitatis, istam nec benè assignari pro prima ratione quasi differentiali, & distinctiua; nec quando talis esset, id sufficere, vt sit constitutiua essentiæ Metaphysicæ Dei. Ratio primi est quia ly *à se*, præcisè non exprimit aliquod speciale prædicatum, sed præcisè negat esse ab alio: ergo debet aliquod aliud speciale prædicatum addi, & propter hanc rationem addit *Arriaga* à se subsistens, sicuti fortè ad limitandam rationem generalissimam entis, & conficiendum genus magis immediatum, apposuit ens spirituale. Ratio secundi est quia potest aliquid esse adæquatè distinctiuum, absque eo quod sit adæquatè constitutiuum, vt patet in composito constante ex materia essentialiter alligata vni soli formæ respectu cuius compositi talis materia esset adæquatum distinctiuum, non adæquatum constitutiuum; ratio insuper est, quia primum constitutiuum debet esse radix omnium perfectionum rei, quam constituit, quod non importatur in conceptu primi distinctiui. Sed contra ad primam rationem dico, Aseitatem simpliciter, licèt per negationem explicetur esse positiuam perfectionem distinctam, & diuersam ab omni alio Dei prædicato; ideò deesse terminos positiuos ad ipsam explicandam indicium est ipsius perfectissimæ conditionis super alia Dei prædicata: solùm enim, quæ perfectiora sunt solent à nobis negatiuè explicari, vt patet in attributo infinitatis, incomprehensibilitatis, &c. Ad secundam, transeat quod præmittitur; non inde infertur aseitatem non esse rationem Dei constitutiuam, cum aliunde probetur ipsam esse etiam radicem cæterarum omnium Dei perfectionum, vt mox patebit ex iis, quæ subiciuntur.

Distinctiuũ adæquatum non semper est constitutiuum adæquatum.

Probatur tertio: Aseitas simpliciter est in Deo ratio prima, est radix omnium diuinorum prædicatorum, est ex suo conceptu formali perfectior quolibet conceptu cuiuscumque alterius diuinæ perfectionis: ergo per ipsam constituitur formaliter essentia Dei. Probatur Antecedens: Est prima secundùm nos, quia prima ratio, quæ innotescit inquirentibus Deum, est ratio primæ causæ, seu entis incausati ex se sufficientis ad esse, & ex se existentis; est prima secundùm se, quia est radix, & virtualis quodammodo causa aliorum omnium; enim verò ex ratione essendi à se inferuntur omnia prædicata Dei, quod sic probo: Ex esse à se infertur esse simpliciter infinitum, & illimitatum in omni genere; sed in esse simpliciter infinito, & illimitato continentur omnia prædicata Dei: ergo. Maior probatur, tum quia esse finitum, & limitatum prouenit ex esse ab alio finiente, & limitante, ideoque creatura finita est, quia est ab alio à quo finitur, & tali modo limitatur; tum quia quod est à se, est omni perfectiori modo quo potest; nihil enim sibi negat aliquam perfectionem, alioqui esset sibi inimicum, & contrarium; seu, quod idem est, omnis res tendit in maximum bonum sui, & appetit sibi perfectissimum esse secundùm se, *ea autem, quæ appetuntur secundùm se*, vt tradit Aristoteles 1. *Polit. cap. 6. appetuntur sine vlla mensura, & limite:* ergo quod est à se, quia est à se, est sine omni mensura, & limite; adeoque infinitum, ac illimitatum in omni genere, vt confirmari potest ex iis, quæ habentur *infrà*, *cap. 5. §. 4.* Et hinc probatur tertia pars primi antecedentis, quod scilicet Aseitas sit ex suo conceptu perfectior omnibus aliis diuinis prædicatis, principium æquiuocum, vt patere potest inducenti, est perfectius, & præeminet ei omni, cuius est principium; sed Aseitas in Deo se habet vt principium, vel potius vt radix æquiuoca omnium aliorum diuinorum prædicatorum; se habet enim ad ipsa, vt radix diuersæ, non eiusdem rationis cum ipsis: ergo. Accedit quod aseitas opponitur maximæ imperfectioni creaturarum, quæ consistit in eo quòd sint ex nihilo, & à se habeant solùm nihil esse, seu insufficientiam ad esse: ergo eum oppositorum eadem sit ratio, necesse est, quod aseitas sit maxima perfectio Dei. 23.

Aseitas est in Deo ratio prima secundùm nos, & secundùm se.

Aseitas est radix omnimodæ infinitatis, & illimitationis in omni genere.

Aseitas est ex suo conceptu perfectior omnibus aliis diuinis prædicatis.

Ex iis patet aseitatem hucusque explicatam non solùm esse rationem priorem illis prædicatis, quæ propriè dicuntur Dei attributa, & se habent præcisis imperfectionibus, vt accidentia Metaphysica Dei, seu conueniunt Deo cum aliqua proportione ad accidentia creata; sed etiam aliis omnibus prædicatis secundariis, siue hæc sint substantialia, aut essentialia, vt esse substantiam, esse viuens; siue sint personalia, aut relatiua, vt origines, notiones, relationes. Huiusmodi omnia prædicata conue- 24.

Prædicata Dei alia attributalia, alia substantialia, alia personalia.

niunt Deo, quia est à se, & quia eum à se habeat esse necesse est quod habeat omne esse, seu esse in omni genere infinitum. Trinitas ipsa Personarum Deo conuenit ratione aseitas; & essentia formalissima Dei sicuti, quia est a se habet omne esse, ita quia est à se, habet esse commune, & communicatum tribus Personis. Neque dicas Aseitatem in diuinis Personis conuenire soli Patri, tum quia soli Patri conuenit ratio ingeniti, & innascibilis; tum quia communiter dici solet quicquid habet filius habet à Patre. Contra enim aseitas ratione personalitatis, habere scilicet personalitatem realiter improductam, conuenit soli Patri, & hoc importat ratio ingeniti, ac innascibilis; cæterum habere aseitatem essentiæ conuenit etiam Filio, & Spiritui Sancto; & quicquid habet Filius (idem procedit de Spiritu Sancto respectu Patris, & Filij) habet à Patre negatiuè, quatenùs nihil est in Filio ab aliquo alio principio diuerso à Patre, non positiuè, quatenus Pater sit Principium productiuum eorum omnium, quæ in Filio sunt nihilque sit in Filio improductum, & simpliciter à se. Neque vrgeas quamvis sit aliquod in Filio ab alio non productum, nihil tamen est ab alio non communicatum, adeoque essentia formalissima Dei, vel non est in Filio, vel non est simpliciter à se, cum habeat in Filio esse ab alio, saltem communicatum. Contra enim in rigore; essentia in Filio est communicata non ab alio, sed à se; non minùs, quàm in Patre; dicitur tamen in Filio sicuti etiam in Spiritu Sancto communicata ab alio, quia est identificata cum aliquo, quod est ab alio, scilicet cum personalitate; non quia ex se præcisè ab alio est.

Essentia Dei quomodo sit à se simpliciter non solùm in Patre, sed etiã in Filio, & Spiritu Sancto.

25. Pro complemento huius asserti videntur solùm superesse positiuè improbandæ sententiæ *Arriaga*, & *Siluij* in ipso asserto relatæ, sed præterquam quod ex positis argumentis patet alia prædicata, quæ citati Autores ponunt pro constitutiuo Dei profluere ab esse à se, Sententia *Arriaga* est specialiùs improbata in impugnatione secundæ instantiæ superioris secundæ probationis. Sententia verò *Siluij* videtur valdè accedere ad sententiam improbatam in primo asserto, & ibi positis solùm placet addere, quod collectio plurium perfectionum nunquam potest esse conceptus primus, sed essentia formalissima Dei debet esse conceptus omnium primus: ergo non potest consurgere ex collectione omnium perfectionum, vel plurium. Maior probatur: Omnis collectio est posterior suis partibus non minùs, quàm omne totum; & quo ex pluribus partibus consurgit, eò pluribus est posterior: ergo collectio plurium nunquam potest esse conceptus primus.

Collectio plurium, seu aliquod totum non potest esse conceptus primus.

---

§. III.

Per quid formaliter constituatur Natura Dei, vt distincta ab essentia.

ASSERTVM I. Natura Dei, vt distincta ab essentia, formaliter constituitur non volitione, sed intellectione præcisè. 26.
Ita expresse Lugus 1. *part. lib. 1. cap. 7.* & a fortiori illi, qui per intellectionem constituunt ipsam diuinam essentiam.

Probatur primò auctoritate, ex Diuo Maximo *apud Euthimium in Panoplia, part. 1. tit. 3. Dicamus Deum esse ipsum per essentiam intelligentiam, & totam intelligentium solam, atque omni intelligentia præstantiorem*: sed ex supradictis non possunt talia verba procedere de essentia Dei præcisè sumptâ, vt distincta à natura: ergo debent procedere de essentia sumpta pro natura, seu de natura Dei. Eadem proportionaliter de causa ad roborandam hanc conclusionem afferri possunt omnes Auctoritates Diui Thomæ, quibus vtuntur Thomistæ ad probandum essentiam Dei in intellectione consistere, illæ præsertim, quæ difficiliùs sumi possunt in sensu materiali, & identico: non desunt tamen apud Sanctum Doctorem aliqua loca quibus expresse, & in terminis assignatur intelligere pro constitutiuo naturæ diuinæ, 1. *part. quæst. 18. art. 3. Illud, cuius sua natura est ipsum eius intelligere, & cui, &c. tale autem est Deus*, & quæst. 13. art. 11. ad 1. *Hoc nomen qui est, est magis proprium nomen Dei, quàm hoc nomen Deus, quantum ad id, à quo imponitur, scilicet ab esse; sed quantum ad id, ad quod imponitur nomen ad significandum, est magis proprium hoc nomen Deus, quod imponitur ad significandum naturam diuinam*; cum autem *eadem quæst. art. 8. in corpore* habeatur. *Hoc nomen Deus est nomen operationis, quantum ad id, à quo imponitur ad significandum.* Consequens omninò est per ordinem ad operationem formaliter naturam diuinam constitui, hæc verò operatio non est nisi intellectio, vt magis *infra* probabitur, & suaderi potest ex Diuo Damasceno 1. *de Fide, cap. 12.* vbi docet Deum dici à *Θέαν*, quod significat intueri, perspicere, curare; adeoque operationem intellectus.

Probatur secundò ratione: Natura diuina, vt distincta ab essentia debet formaliter constitui per ordinem ad operari ex positis, §. 1. Sed hæc operatio non potest esse, nisi intellectio præcisè: ergo. Minor probatur: sola intellectio in Deo est operatio prima, & radix aliarum, etiam ipsius volitionis, quæ cum non feratur, nisi in præcognitum, non potest non habere præuiam cognitionem: ergo confirmatur. Natura Dei non potest formaliter esse natura, aut mortua, aut non viuens, ne sit inferioris conditionis ad naturam 27.

Intellectio in Deo est operatio prima, & radix omnium aliarum.

Natura diuina est ex suo cōceptu formali viuens.

naturam hominis, & Angeli: ergo debet esse natura viuens, & formaliter constitui per gradum aliquem vitæ, cúiuque perfectissimum; eiusmodi est solus gradus vitæ intellectualis, qui est supremus inter gradus viuentium, solus tribuit perfectissimè, id est beatè viuere, ergo, ex ratione beatitudinis occurrit obiter confirmatio asserti: Ex Diuo Thoma 1. *part. quæst. 26. art. 2. in c. & ad* 1. Deus est beatus secundum suam essentiam (latius sumpto essentiæ nomine pro natura) sed esse beatum habetur formaliter per intellectionem, vt cum Diuo Thoma 1. 2. *quæst.* 3. à nobis Infrà tradetur *in tractatu de beatitudine*; ergo natura Dei constituitur formaliter per intellectionem, vel per ordinem ad ipsam.

Volitio non potest formaliter constituere gradum vitæ.

28. Probatur tertiò in particulari quod natura Dei non constituatur formaliter per volitionem. Linea volitionis non constituit formaliter gradum vitæ diuinæ, in quo gradu Dei natura consistit. Antecedens probatur: linea volitionis est linea appetitus; sed omnis appetitus supponit formam, ad quam consequitur: ergo non potest esse forma per se primò constituens; ergo supponit gradum vitæ formaliter constitutum, & ad ipsum consequitur. Minor probatur:

Appetitus omnis necessario supponit formam.

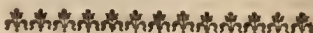
Omnis appetitus se habet per modum inclinationis, & ponderis; sed omnis inclinatio supponit formam vel naturalem, si sit inclinatio innata; vel apprehensam, si sit inclinatio elicita; vt docet Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 19. *art.* 1. ergo: Nec sibi aduersatur idem sanctus Doctor concludens corpus citati articuli, his verbis: *sicut suum intelligere est suum esse, ita suum velle* quod repetit *quæst.* 54. *art.* 2. *solum esse diuinum est suum intelligere, & suum velle.* Non inquam sibi aduersatur, quia loquitur in sensu identico, intendit quippe solum probare, quod Deus sibi identificet suum velle, vt parere facile potest consulenti textum.

Natura Dei constituitur formaliter per intellectionem radicalem.

29. ASSERTVM II. Intellectio constitutiua diuinæ naturæ; vt distinctæ ab essentia est intellectio radicalis, vt dicit actum primum, non verò ipse formalis actus secundus. Ita à fortiori Auctores asserentes intellectionem radicalem esse constitutiuam ipsius diuinæ essentiæ formaliter, *citati* §. *superiori assert.* 3. contra illos omnes, qui vel negant distingui in Deo essentiam à Natura, vel non admittunt in diuinis intellectionem radicalem per modum actus primi, inter quos Lugus 1. *part. disput.* 16. *cap.* 4.

Natura ex genere suo constituitur per actum primum.

Probatur: Natura ex suo formalissimo, & vniuersalissimo conceptu importat ordinem ad operationem per modum principij, & actus primi, ergo vbi datur non solum operatio, & actus secundus, verùm etiam principium, & actus primus talis operationis, melius asseritur formaliter constitui per rationem formalem principij, & actus primi, quàm per rationem operationis, & actus secundi; sed diuina intellectio, vt suppono *ex lib.* 3. *cap.* 1. §. 1. non solum, dicit operationem, & actum secundum, verum principium, & actum primum: ergo. Antecedens probatur, tum quia Natura communiter definitur principium motus, & quietis, &c. tum quia Natura est prima radix omnium operationum, melius autem collocatur ratio primæ radicis in actu primo, vbi datur huiusmodi actus primus; quàm in actu secundo, & reipsà omnes difficultates, quæ in contrarium militant, collimant magis ad negandum actum primum intellectionis in Deo, quàm ad negandum huiusmodi actum, supposito quod detur esse constitutiuum Naturæ Dei; ideò firmitas huius asserti innititur fundamentis infrà loco citato ponendis, pro stabiliendo actu primo diuinæ intellectionis.

CAPVT III.

De attributis Dei in communi.

Attributum ex vi nominis quid significet.

1. ATTRIBVTVM ex vi nominis idem significat, ac aliquid alicui tributum, sicque attendendo præcisè ad vocis significationem, exceptâ ratione primò constitutiua, quæ cum sit primum esse rei nihil rei supponit, cui tribuatur; alia omnia prædicata, attributa, seu alicui idest essentiæ, vel naturæ rei tributa dici possunt; in hoc sensu omnia alia prædicata, præter esse simpliciter à se dici possunt attributa diuinæ essentiæ, & ea omnia, quæ aliqualiter spectant ad operationem, præter esse intellectiuum, dici possunt attributa diuinæ Naturæ. Communiter tamen attributi diuini nomen strictiùs sumitur ad significandam perfectionem contra distinctam non solùm à ratione formalissima essentiæ, vel naturæ; sed etiam à prædicatis substantialibus, eminentibus, non communibus omnibus Personis: Gillius *lib.* 2. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 4. addit etiam non conuenientibus creaturis, & vult attributum, sicuti est prædicatum, quod Deo ex creaturis tribuitur, ita debere esse prædicatum Deo, & creaturis commune, at hoc nimis arctat rationem attributi, quod non dicitur Deo ex creaturis tributum, quia in creaturis existens ad Deum transferatur; sed quia per discursum ex creaturis deductum, in Deo esse cognoscitur, & sicuti ex creatoris cognoscitur Deus tanquam causa superior; ita ex iisdem cognosci potest aliquod aliud prædicatum superius, & non commune creaturis, quodque sit Dei attributum, & nullatenus creaturis conueniat.

Attributum Dei non est necesse quod sit prædicatū commune creaturis.

§. I.

Quid, & quot ſint attributa Dei?

2. ASSERTVM I. Attributum diuinum eſt perfectio formaliter in Deo exiſtens, diuinæ eſſentiæ, vel naturæ quaſi adiacens ad modum proprietatis. Hæc definitio colligitur ex Diuo Damaſceno 1. *de Fide, cap.4. & 12.* ex Diuo Thoma *pluribus in locis*, ſpecialiter verò 1. *part. quæſt.13* iiſdem ferè verbis traditur à Salmanticenſibus 1. *part. tr.3. diſp.4. dub.4. §.3.*

Attributum diuinum quid ſit?

Probatur, & explicatur: Dicitur *perfectio*, quæ eſt ratio communis omnibus diuinis prædicatis, & locum tenet quaſi generis: Dicitur *formaliter in Deo exiſtens*, ad indicandum attributum debere eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, & ad excludendum tum creaturas, tum eas perfectiones creaturarum, quæ in Deo reperiuntur eminenter, vt eſſe corporeum, eſſe diſcurſiuum, &c. Dicitur *diuina eſſentia, vel natura*, ad indicandum, quod ſicuti diſtinguitur in Deo formaliter eſſentia à natura, ita aſſignari poſſunt tum attributa conſequentia formaliter eſſentiam, & ſunt illa, quæ ſpectant ad eſſe, vt Bonitas, Immenſitas, Æternitas, &c. tum conſequentia formaliter naturam, & ſunt illa, quæ ſpectant ad operari, vt Omnipotentia, Prouidentia, Voluntas, &c. Dicitur *quaſi adiacens*; quia quodlibet attributum prædicatur de eſſentia, vel natura diuina, quaſi in quale, & adiectiuè; non verò in quid, & ſubſtantiuè, non enim Deus formaliter eſt immenſitas; ſed Deus formaliter eſt immenſus, v.g. Hinc excluduntur à ratione attributi prædicata illa, quæ licèt non ſint formaliſſima eſſentia, quia tamen ingrediuntur conſtitutionem eſſentiæ tanquam rationes quaſi genericæ, dicuntur de Deo in quid, & ſubſtantiuè; huiuſmodi ſunt ens, ſubſtantia; ſpiritus, vita. Dicitur *admodum proprietatis*, adhibito vocabulo proprietatis potius, quam accidentis proprij, quia nomen accidentis in diuinis minùs vſitatum eſt, & apud rudiores fortè ſuſpectum, quamvis quoad rem accidentia Metaphyſica nullam dicant imperfectionem, ratione cuius debeant à Deo excludi; & ſine ſcrupulo in diuinis admittuntur ab Arriaga 1. *par. diſp.16. ſect.1. n.8.* Ex vi huius particulæ excluduntur à definitione attributi relationes, & notiones, quæ cum non conueniant omnibus perſonis, ſicuti conuenit eſſentia, vel natura, nec ſunt proprietates eſſentiæ, nec naturæ; ſed alicuius, vel aliquarum tantùm perſonarum. Excluduntur actus liberi ſecundùm illud, quod importare poſſunt contradiſtinctum ab actu neceſſario; quia proprietas ſemper, ac neceſſariò conuenit, adeóque non importat perfectionem, niſi neceſſariam. Excluditur ſubſiſtentia, quia eſt terminus eſſentiæ, non proprietas; excludi tamen etiam poteſt ex alio capite, quia ſcilicet dicitur de Deo in quid, non in quale. Excluduntur tandem prædicata quædam tranſcendentia, vaga, & imbibita in omnibus diuinis perfectionibus, quæ cum nullum protſus habeant eſſe per ſe, ſeu ratione ſui extra cæteras perfectiones, non ſunt proprietates diſtinctæ à cæteris; imò ſunt potius rationes communes cæteris proprietatibus, quàm proprietates. Huiuſmodi ſunt eſſe in ſua linea infinitum, eſſe increatum, eſſe tranſcendenter bonum, verum, &c. ad quas propterea perfectiones excludendas Salmant. *loco citato*, & Gabriel à S. Vincentio *diſp.11. dub.2. n.21.* ſuperfluè ponunt in definitione attributi quòd debeat eſſe aliquid in certa quadam ſpecie atoma conſtitutum.

Attributa Dei aliqua conſequuntur eſſentiā, aliqua naturam.

Accidens in diuinis eſt nomen minùs vſitatū, quoad rem tamen non excludendum.

3. Dixi ex Arriaga admitti poſſe in diuinis accidentia Metaphyſica, ad excluſionem accidentium phyſicorum, de quibus intelligendus eſt Damaſcenus *lib.1. Fidei, cap.18.* vbi de Deo loquens ait: *neque fas eſt illi accidens adſcribere*; cuius propoſitionis rationem antecedenter aſſignat his verbis; *nam in ipſo nihil accedit, aut abſcedit*, quibus omninò exprimitur ſermonem eſſe de accidente Phyſico: De eodem ſermonem habet D. Thomas 1. *part. quæſt.3. art.6.* dum concludit manifeſtè apparere, quod in Deo accidens eſſe non poteſt, de quo *infrà, cap.6. §.4.*

Accidens Phyſicum Deo adſcribere nefas eſt.

4. ASSERTVM II. Attributa diuina rectè diuiduntur in poſitiua, & negatiua. Eſt diuiſio deſumpta ex Sanctis Patribus; specialiter verò ex Diuo Damaſceno *lib.1. cap.13. Diuina nomina alia quidem ſecundùm negationem dicuntur ad ſignificandum ſuperſubſtantiale illud; veluti inſubſtantiale, ſine tempore, ſine principio, inuiſibilis: quæ verò ſecundum affirmationem dicuntur ea, veluti de rerum omnium cauſa, prædicantur.* Ex Areopagita, *de diuin. nomin. cap.7. Itaque in omnibus Deus noſcitur, & ſine omnibus: ſcientiáque Deus cognoſcitur & ignoratione.*

Attributa diuina, alia negatiua, alia poſitiua.

5. Probatur, & explicatur concluſio, aduertendo negationem aliam eſſe puram, aliam mixtam. Pura eſt quæ nullatenùs importat aliquod poſitiuum, neque etiam indirectè: talis eſt negatio poſſibilitatis. Mixta eſt, quæ cum eo quod negat ſimul etiam aliquod poſitiuum importat, vel tanquam ſubiectum; vt tenebræ, quæ negant lucem in aëre, adeoque important quid negatiuum ratione formæ, quid poſitiuum ratione ſubiecti; vel tanquam fundamentum, vt irrationalitas in equo, quæ importat hinnibilitatem excluſiuam rationabilitatis, adeoque ſignificat quid negatiuum ratione excluſionis, quid poſitiuum ratione eius in quo fundatur excluſio; vel tanquam terminum, vt deſitio ſubſtantiæ Panis in Sacramento, quæ ita abit in nihil ſui, & ſubiecti vt remaneat ſecundùm aliquid termini, adeoque importat quid negatiuum ratione ſui, & ſubiecti, quid poſitiuum ratione termini, ſcilicet ratione Corporis Chriſti. His præmiſſis probatur, & explicatur aſſertum: Attributa ex genere ſuo ſunt perfectiones formaliter in Deo exiſtentes, ſed huiuſmodi perfectiones

Negatio alia eſt pura, alia eſt mixta.

à

à nobis cognoſcũtur vel affirmatiuè aſtruendo ipſaa poſitiuè in Deo, vel negatiuè, ſubintellige negatione mixta, negando de Deo perfectiones ſecundùm quid, & diminutas creaturarum; fundando tamen huiuſmodi negationem in perfectione poſitiua, quamvis, vt plurimum nobis in ſe ſub nomine poſitiuo ignotâ, & innominatâ, quod indicat *Dionyſius* loco ſuprà citato, dicens Deum etiam ignoratione cognoſci, clariùs idem *Dyoniſius* expreſſit negationes in Deo eſſe mixtas, & in poſitiuis perfectionibus fundatas *cap. 2. celeſt. Hierarch. circa medium*, vbi ait de diuinitate *eam quidem non eſſe eo modo, quo aliquod eorum, quæ ſunt, verè dicimus, ſed ignoramus eius interminatam naturam.* Alio etiam ex capite negationes diuinæ mixtæ ſunt, ipſiuſque attributa negatiua non purè negatiua; ſed partim etiam poſitiua; non ſolùm ſcilicet ratione fundamenti, vt mox dictum eſt; ſed etiam ratione termini, quatenus dum negatur de Deo aliqua perfectio creaturæ, non negatur tota; ſed ſolùm ſecundùm illud, quod dicit imperfectionis admixtæ, & quia imperfectiu negatio eſt, & carentia perfectionis; omnis negatio, quæ in Deo ponitur videtur eſſe negatio negationis, adeóque in re affirmatio, & per conſequens attributa negatiua dicunt negationem potiùs ſecundùm dici, quàm ſecundùm eſſe. Ad hæc duo diuiſionis membra omnia attributa diuina facile reducuntur, vt patet conſideranti, ideo bona eſt diuiſio.

Negationes, quæ de Deo dicuntur ſunt mixtæ.

Attributa negatiua in Deo nõ ſunt purè negatiua, imò ſecundùm eſſe ſunt potiùs ſimpliciter poſitiua.

6. Assertvm III. Attributa diuina in particulari ſecundùm nos ſunt in multitudine finita, & intra determinatum numerum; ſecundum ſe probabilius eſt eſſe in multitudine infinita, & innomera. Ita conciliari videntur ſententiæ oppoſitæ Amici *diſp. 3. ſect. 9. num.* 161. Eſparzæ *quæſt. 6. art. 5.* abſolutè aſſerentium attributa diuina eſſe in multitudine finita, & ex aduerſo Gabrielis à S. Vincentio *diſp.* 11 *dub.* 1. *num.* 30. ac nonnullorum *Nominalium* abſolutè aſſerentium eſſe in multitudine infinita.

Probatur prima pars: Attributa diuina in particulari, & provt ſunt perfectiones inter ſe, quaſi ſpecie atoma diuerſæ, nobis non innoteſcunt niſi ex perfectionibus, & imperfectionibus creaturarum; quatenus ex illis via affirmatiua, ea iſtis via negatiua ad cognitionem diuinarum perfectionum aſſurgimus; ſed perfectiones, & imperfectiones creaturarum nobis notæ inter ſe ſpecie, & notabiliter diuerſæ, ſunt in multitudine finita, & intra numerum determinatum, ergo. Nec refert ex creaturis viâ cauſalitatis affirmari de Deo aliquas perfectiones poſitiuas in ipſis creaturis formaliter non relucentes vt eſſe Primam cauſam, primum Motorem, Omnipotentem, &c. non refert inquam quia huiuſmodi perfectiones in exiguo numero ſunt, & cum in creaturis nullum ſit veſtigium multitudinis infinitę, nõ poteſt ex ipſis ſufficiẽter colligi multitudo infinita in diuinis attributis.

Attributa diuina ſecundum nos ſunt in multitudine finita.

7. Probatur ſecunda pars: Melius explicatur abſolutiſſima infinitas diuinæ eſſentiæ, ſi dicatur ipſam eſſe infinitam non ſolum intenſiuè, quatenus quælibet ipſius perfectio in ſua linea infinita ſit, ſed etiam extenſiuè quatenus ſit infinita multitudo, & extenſio diuinarum perfectionum, nec videtur poſſe includere omnes quaſi ſpecies perfectionum; ſi non includat perfectionum quaſi ſpecies infinitas. Confirmatur, Deus ad extra eſt participabilis à creaturis infinitis in multitudine, ergo ad intra eſt participabilis ab attributis infinitis in multitudine, alioqui videretur magis extenſiuè participabilis ad extra, quàm ad intra.

Attributa diuina ſecundùm ſe ſunt in multitudine infinita.

---

§. II.

Quomodo in Deo Attributa diſtinguantur tum ab inuicem, tum ab eſſentia, ſeu Natura? Et primò an diſtinguantur realiter?

Assertvm: In Deo Attributa nec ab inuicem, nec ab eſſentia, ſeu Natura diſtinguuntur realiter, ſumendo ly *realiter* propriè, rigoroſè, provt importat diſtinctionem rei à re. Ita Diuus Thomas 1. *part. quæſt.* 13. *art.* 4. & 12. *in prima diſt.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. 1. *contra gent. c.* 36, *quæſt.* 7. *de pot. art.* 6. aliique Doctores, & Scolaſtici communiſſimè contra Gualterum relatum à Nipho 12. *metaph. diſp.* 15. *cap.* 3. & Iacobum de Viterbo relatum ab Argent. *in* 1. *diſt.* 8. *quæſt.* 1. *art.* 4. quorum ſententia à Zumel 1. *part. quæſt.* 28. *art.* 2. Suario *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 1. vocatur hæretica, & contra rationem naturalem; ab Ægidio Luſitano *lib.* 5. *quæſt.* 5. *art.* 2. §. 3. Vaſquio *diſp.* 116. *num.* 5. manifeſtus error in fide à Gillio. *lib.* 2. *tract.* 5. *cap.* 4. *n.* 4. abſurda à fide, & à vera Philoſophia aliena. 8.

Attributa in Deo non diſtinguuntur realiter propriè, & ſententia oppoſita varus cenſuris notatur.

Probatur primò ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *cap. firmiter*, & *cap. damnamus, de Summa Trinitate*, vbi Deus definitur eſſe vna res ſimpliciſſima, non eſſet autem res ſimpliciſſima, aut certè non eſſet res vna, ſed plures; ſi eſſent res abſolutè diſtinctæ attributa, & eſſentia: *ex Concilio Remenſi ſub Eugenio III.* in quo ſtabilitur Deum eſſe ſuam ſapientiam, ſuam magnitudinem, ſuam æternitatem, &c. Et licet vt notat Vaſquez 1. *part. diſput.* 120. *cap.* 2. Eugenius huiuſmodi definitionem, tanquàm factam ipſo, & Cardinalibus inconſultis, non approbauerit tanquam regulam fidei, & ſolùm decreuerit contra Gilbertum non dari in diuinis quaternitatem rerum, & diſtinctionem realem Perſonarum, ſeu relationum ab eſſentia, adhuc tamen propter grauem authoritatem eorum, qui Concilio interérant, plurimi habenda eſt talis definitio, cui etiam fauet decretum ipſum Eugenij: cum enim propter oppoſitionem ſit maior ratio diſtinguendi

Quaternitas rerum in diuinis damnata eſt ab Eugenio III.

guendi relationes ab essentia, quàm attributa, non potest negari distinctio realis Relationum, seu Personarum ab essentia, quin a fortiori negetur distinctio realis attributorum, tum ab essentia, tum ab inuicem. Confirmatur ex Sanctis Patribus D. Bernard. *lib. 5. de consid. cap. 7. multa dicuntur esse in Deo, sed multa vnum, alioqui si diuersa putemus, non quaternitatem habueris, sed centenitatem. Verbi causa dicimus bonum, magnum, iustum, & innumera talia, sed nisi omnia vnum in Deo, & cum Deo consideres, habebis multiplicem Deum.* Diuus Augustinus *in lib. de cognitione vera vitæ, cap. 7. Deus spiritus est totam vitam*, &c. *possidens; idem ipsa vita, ipsa Sapientia, ipsa veritas, ipsa iustitia, ipsa æternitas existens*, D. Isid. *lib. 1. de summo bono, Sententia 5. Pulchritudo, & magnitudo Dei ipse Deus est*, Diuus Gregorius *lib. 16. Moralium, cap. 21. Deus hoc est, quod habet; æternitatem quippè habet, sed ipse est æternitas; lucem habet, sed lux sua ipse est; claritatem habet, sed ipse claritas sua*, &c.

10. Probatur secundò, ex communissimis quibusdam propositionibus, vt penè dixerim Theologiæ adagiis, vt quicquid est in Deo Deus est: In diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio; sed hæc non verificantur posita reali distinctione attributorum ab inuicem, & ab essentia: ergo. Probatur minor: Non verificaretur quicquid est in Deo Deus est, quia attributa essent in Deo, & tamen non essent Deus, vnum enim distingui ab alio nihil expressius importat, quàm vnum non esse aliud; & æquè primò sequitur mutua negabilitas ad distinctionem, ac mutua affirmabilitas ad identitatem: Nec verificaretur in diuinis omnia esse vnum, vbi non obuiat, &c. quia attributa, & essentia, vtpotè absoluta carent oppositione relatiuâ, & tamen si realiter distinguuntur sunt multa, non quid vnum: extrema enim realiter distincta nequeunt esse quid vnum, nisi compositum; Deus autem simplicissimus est.

Distingui vnum ab alio nihil expressiùs importat, quàm vnum non esse aliud.

11. Probatur tertiò: Deus habet omnem perfectionem modo perfectissimo; adeoque habet etiam modo perfectissimo attributa, perfectionesve attributales, sed modo perfectissimo non haberet, si haberet cum distinctione reali: ergo. Maior patet, quia Deus est ens perfectissimum quoad substantiam, & modum. Minor probatur: melius est habere perfectionem aliquam cum identitate, quàm habere cum reali distinctione. Primò quia melius est esse tale per se, quàm esse tale per aliud, cum hoc denotet indigentiam alterius, & insufficientiam sui; sed quod habet aliquam perfectionem cum identitate, habet ipsam per se, quia per aliquod, quod est idem cum ipso, quod habet aliquam perfectionem cum distinctione reali, habet ipsam per aliud, quia per aliquod distinctum ab ipso, adeoque quod non est ipsum: ergo. Deinde propter quod vnumquodque tale, & illud magis: Ergo quod est tale per aliud, seu propter aliud, habet aliud magis tale: ergo non est in se maximè, & perfectissimè tale, quod verò est tale per se, non habet aliud magis tale, adeoque est in se maximè, & perfectissimè tale. Secundò habere aliquid cum reali distinctione (eâ exceptâ, quæ fundatur in oppositione relatiua) est habere cum limitatione: ergo non est habere modo perfectissimo. Antecedens probatur: Distinctio plurium ab inuicem prouenit ex eo, quod singula sint secundùm se insufficientia, singula alio indigeant, singula alius perfectione careant: ergo. Tertiò habere cum minore distinctione est habere cum maiore perfectione: ergo habere absque vlla reali distinctione, est habere modo perfectissimo, & meliùs est habere cum identitate, quàm cum distinctione reali. Antecedens probatur; quanto aliqua reperiuntur in natura superiore, tanto minùs distinguuntur inter se, & à natura; sic vegetatiuum, & sensitiuum, quæ sunt realiter distincta in plantis, & brutis, sunt realiter idem in homine; virtutes cognoscitiuæ diuersorum sensibilium, quæ realiter distinguuntur in sensibus externis, realiter identificantur in sensu interno; & in vniuersum, quæ in inferioribus dispersuntur, in superioribus adunantur. Accedit quod, vt communiter dici solet, studet natura compendio, nec præstat per plura, quod præstare potest per pauciora: ergo natura perfectior magis studet compendio, magis refugit pluralitatem: ergo natura perfectissima ad summum compendij apicem pertingit, omni caret pluralitate, & distinctione reali; sola gaudet vnitate, & identitate.

Melius esse habere perfectionem aliquam cū identitate quam cum reali distinctione, probatur multipliciter.

Natura studet compendio, & paucioribus gaudet tum in operando, tum etiam in essendo.

12. Dices naturam studere compendio, & gaudere paucioribus in operando quodammodo, non in essendo; distinguere scilicet, & multiplicare minùs, quàm potest suas operationes, secus verò suas perfectiones permanentes, proprietates, & potentias; imò has multiplicare, & distinguere quantum potest in plures entitates, tum quia hoc redundat in maius bonum naturæ, sicuti est quodammodo maius bonum diuitis habere thesaurum in pluribus monetis, quàm in vnica tantum, qua sola amissa euaderet mendicus; tum quia, ex Aristotele 1. *polit.* habetur *processisse ex paupertate Fabri Delphici, quod eodem ferro vteretur ad plures vsus*: ergo cum natura inopiam non patiatur, debet quantum potest sua instrumenta, suasque perfectiones multiplicare, & distinguere. Sed contra cæteris paribus etiam in essendo, & in ordine ad perfectiones permanentes studet natura compendio, & si quandoque natura superior magis plurificat, & distinguit suas proprietates, & virtutes, est quia tendit in finem perfectiorem, respectu cuius est minùs proportionata, & minùs perfecta, quàm natura inferior respectu sui finis imperfectioris, quem propterea paucioribus attingit, vt egregiè expressit Diuus Thomas 1. *part. quæst. 77. artic. 2 in 1.* dicens: *quæ sunt in rebus infima non possunt consequi perfectam bonitatem, sed aliquam imperfectam*

Ex diuerso modo acquirendi finem arguitur diuersa perfectio rei.

ctam consequentur paucis motibus : superiora verò hu adipiscuntur perfectam bonitatem motibus multis: His autem superiora sunt, quæ adipiscuntur perfectam bonitatem motibus paucis: summa verò perfectio inuenitur in his, quæ absque motu perfectam possident bonitatem, &c. Ad illud Fabri Delphici, dico eodem ferro vti ad plurea vsus prouenire ex paupertate Artificis, quando non æquè benè plures vsus exercentur, ac exercerentur pluribus instrumentis; at si diuersa artificiata æquè perfectè eodem ferro elaborarentur, ac diuerso; esset perfectio, & excellentia Artificis eodem ferro vti ad plures vsus; distinctio igitur realis instrumentorum, & perfectionum, non est maior perfectio, nisi ex suppositione imperfectionis.

13\.

Dei attributa non distinguuntur ab essentia realiter modaliter.

Argumenta mox posita, & alia infra ponenda ad probandam Dei simplicitatem, non solum euincunt Dei attributa non distingui ab essentia realiter absolutè, tanquàm res à re, sed etiam non distingui realiter modaliter, tanquàm modos à re; distinctio enim realis modalis, non limitat distinctioné realem absolutam, nisi in eo quod non dicat mutuam separabilitatem, & res possit esse sine modo, non modus sine re: at hoc nihil interest in præsenti, cum fuerit oppugnata realis distinctio diuinorum attributorum independenter ab omni separabilitate, vel inseparabilitate.

Distinctio realis modalis in quo differat à reali absoluta.

---

§. III.

An in Deo Attributa distinguantur ex natura rei ab inuicem, vel ab essentia, seu Natura.

4\. ASSERTVM: si distinctio ex natura rei est diuersa, & maior distinctione virtuali infrà explicandâ, attributa Dei non distinguuntur ex natura rei ab inuicem, nec ab essentia, seu natura. Ità cum tota Schola Thomistica Bacconus, *quæst.* 1. *art.* 1. *conc.* 2. Aliacensis, *quæst.* 6. *art.* 2. Aureolus *in primo dist.* 8. *part.* 3. *art.* 5. Siluius 1. *par. quæst.* 13. *art.* 4. Amicus *disp.* 3. *sect.* 2. Arriaga *disp.* 41. *sect.* 1. Lugus *disp.* 15. *cap.* 2. Suarez, Vasquez, Molina, Valentia, & alij communissimè.

Distinctio ex natura rei diuersa ne sit à distinctione virtuali in quæstione est.

Dixi si distinctio ex natura rei est diuersa, & maior distinctione virtuali, seu rationis ratiocinatæ cum fundamento: enimverò diuersam non esse sentiunt ex Scotistis Herrera *tom.* 1. *disp.* 8. *quæst.* 13. Faber *in primo distinctione* 2. *quæst.* 4. Longus *quæst.* 3. *art.* 2. *ex recentioribus* Lugus 1. *par. lib.* 1. *disput.* 15. *cap.* 2. Suarez *in Metaphysica disp.* 7. *sect.* 1.

5\. aliique nonnulli. Fundamentum ità mitiùs interpretandi distinctionem Scoticam, & habendi ipsam tanquàm indistinctam à virtuali, vel rationis duplex potissimum occurrit: Primò, quia, vt notat Lugus *mox citatus cap.* 1. *numero* 2. apud Aristotelem, & antiquiores Philosophos distingui ratione idem erat, ac distingui definitione, seu quidditate; proptereà cum definitio explicet naturam rei, & Scotus velit ea distingui ex natura rei, quæ habent distinctas definitiones, videntur pro eodem sumi distingui ex natura rei, distingui definitione, & distingui ratione. Secundò quia Scotus ipse distinctionem suam vocat distinctionem rationis, & virtualem: *in primo* enim *dist.* 2. *quæst.* 7. §. *sed hic restat circa mediam*, ità habet: *Potest autem vocari differentia rationis, sicut dicit Doctor quidam; non quod ratio accipiatur pro differentia formata ab intellectu; sed vt ratio accipitur pro quidditate secundum quod quidditas est objectum intellectus; vel alio modo potest vocari differentia virtualis, quia illud quod habet talem distinctionem in se, non habet rem, & rem; sed est vna res habens virtualiter, seu eminenter, quasi duas realitates, &c.* Nihilominus, quia ferè tota Schola Scotistica vult distinctionem ex natura rei simpliciter præcedere omnem operationem intellectus, item esse actu, non virtute tantum, & potentia; dicente Scoto paulò antè relata verba, *non est realis potentialis, quia nihil est ibi in potentia, quod non est in actu*; & paulò infrà: *In essentia Diuina ante actum intellectus est entitas A, & est entitas B, & hæc non est formaliter illa*; videtur verisimilius Scotum per distinctionem ex natura rei, seu formalem intellexisse distinctionem aliquam minorem quidem distinctione reali absoluta, vel reali modali, maiorem tamen tum distinctione rationis, tum distinctione virtuali, & in hoc sensu impugnanda est in præsenti inter diuinam attributa ad inuicem, & essentia; in eodem sensu ab Arriaga 1. *par. disp.* 41. *sect.* 1. *num.* 5. Vocatur temeraria Scoti Doctrina, à Valentia 1. *par. disp.* 2. *quæst.* 13. *punct.* 1. §. *Quibus non obstantibus* existimatur fidei parum consentanea, & à nonnullis aliis aliter notatur; certè tamen nimis rigidè, & non sine iniuria celebris Scholæ Scotistarum.

Distinctio ex natura rei probabilius est, quod sit maior distinctione virtuali.

Probatur primò auctoritate. In Concilio Rhemensi Eugenius III. quamvis alia Concilij acta non approbauerit, definiuit tamen specialiter contra Gilbertum: *Ne aliqua ratio Theologica inter Personam & Essentiam divideret*, vbi vt notat Vasquez 1. *par. disp.* 120. *cap* 4. *num.* 19. Amicus *disp.* 3. *sect.* 2. *num.* 26. Ioan. à S. Thoma *disp.* 4. *art.* 6. *num.* 7. ly, *ratio Theologica*, sumitur secundùm phrasim Gilberti; secundùm quam importat distinctionem ex natura rei, & opponitur rationi Mathematicæ, quæ est sola distinctio rationis; ergo inter Personam, & Essentiam non datur distinctio ex natura rei, ergo multò minus datur inter attributa, & essentiam, vel attributa inter se: vndè quoad rem plures in Deo astruit distinctiones Scotus quam Gilbertus, qui locutus est solùm de Essentia, & Personis; quo ad modum vix est inter vtrumque diuersitas; nam sicuti Scotus vult quidem in diuinis ante opus intellectus vnum non esse aliud, at præbet se difficilem in concedendo antè opus intellectus vnum esse distinctum ab alio, vt patet ex verbis ipsius *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 7. §. *sed* 6.

Scotus quo ad rem plures ponit distinctiones in diuinis, quam Gilbertus; quo ad modum distinctionis vix differt ab eodem.

hic restat post medium. Ante actum intellectus, hæc realitas formaliter non est illa, vel non est eadem formaliter illi. Numquid igitur debet concedi aliqua distinctio? Respondeo melius esse vti istâ negatiuâ, hoc non est formaliter idem, quàm hoc est sic, & sic distinctum. Sed nonne sequitur A, & B, non sunt idem formaliter, ergo sunt formaliter distincta. Respondeo, quod non oportet sequi, quia formalitas in antecedente negatur, & in consequente affirmatur. Ita Gilbertus nihil expresse loquitur de distinctione reali Personæ ab Essentia; sed solum dicit ante opus intellectus Personam non esse Essentiã, teste Vasquio *disp.* 116. *n.* 16. & *disp.* 120. *n.* 11. & licèt quoad initiorem hanc Gilberti interpretationem Vasquio non adhæream, tamen multum obest distinctioni ex natura rei, quod suspicionem aliquã ingerat distinctionis dãnatæ in Gilberto.

7. Probatur secundò ratione: Distinctio ex natura rei, siue formalis, est distinctio actualis ante omne opus intellectus, ergo est inter extrema actualiter distincta ante omne opus intellectus, ergo attributa tum comparata ad se inuicem, tum comparata ad Essentiam sunt extrema actualiter distincta ante opus omne intellectus, si distinguuntur ab inuicem, & ab essentia ex natura rei, sed ex hoc sequitur in Deo actualis compositio, quæ nihil est aliud, quàm vnio plurium actualiter distinctorum: sequitur esse actu plures Deos, si omne quod est actu ante opus intellectus in Deo Deus est: sequitur non omnia esse vnũ in diuinis, vbi non obuiat relationis oppositio, quia attributa, inter quæ non obuiat relationis oppositio, sunt actu ante opus intellectus plura, non vnum: sequitur Deum non continere omnia modo simplicissimo, & perfectissimo; vnico verbo, sequitur cumulus illorum omnium absurdorum, quæ ex superiori asserto militant contrà distinctionem realem simpliciter, & absolutè sumptam. Primum antecedens conceditur ab omnibus admittentibus distinctionem ex natura rei diuersam, & maiorem tum distinctione virtuali, tum distinctione rationis ratiocinatæ. Prima consequentia probatur: Impossibile est ponere distinctionem sine extremis distinctis non minùs quàm impossibile sit ponere similitudinem sine similibus, relationem sine relatiuis, ergo etiam impossibile est ponere talem distinctionem, puta actualem antè opus intellectus sine extremis taliter distinctis, actualiter antè opus Intellectus. Accedit, quod distinctiò denominatur, & talizatur à suis extremis, si scilicet extrema sint qualitates dicitur distinctio qualitatiua; si quantitates, quantitatiua; si essentiæ, essentialis, si substantiæ, substantialis; ergo talis distinctio non potest esse sine extremis taliter distinctis.

Distinctioni Scoticæ obijciuntur in diuinis omnia absurda distinctionis realis.

Distinctio talis non potest esse sine extremis taliter distinctis.

8. Respondebis, vel distinctionem ex natura rei non inferre extrema distincta, quia est potius non identitas, quàm distinctio, vt videtur sentire Scotus verbis relatis in prima probatione; vel si attributa, & essentia sunt in diuinis extrema antè opus intellectus actualiter distincta, adhuc non componere, quia non se habent per modum actus, & potentiæ. Impugnaberis quo ad primum, quia vel sensus est quod distinctio ex natura rei sit non identitas secundùm quid solum in primo modo dicendi per se; adeò vt attributa ex natura rei distingui ab inuicem, & ab essentia, sit attributa nec sibi nec essentiæ esse idem simpliciter, seu in primo modo dicendi per se, sicuti est essentia sibi quamvis deindè sint idem in secundo modo dicendi per se, sicut passiones Metaphysicæ sunt idem sibi, & suæ essentiæ: vel sensus est quod distinctio ex natura rei sit non identitas simpliciter: si primum huiusmodi non identitas est quidem fundamentum distinctionis, at nullatenùs dici potest actualis distinctio, qualis est distinctio ex natura rei; quia distinctio actualis in indiuisibili consistit, & negat omnem identitatem, & sicuti licet possit dari maior, vel minor lux, tenebra negat omnem lucem; ita licet possit dari maior, vel minor identitas, distinctio actualis in eo genere in quo est actualis, negat omnem identitatem. Si secundum imperceptibile est, quod non inferat extrema simpliciter distincta; quæ enim simpliciter, & nullo modo sunt idem, necesse est quod simpliciter, & omni modo sint distincta, nec medium datur seruatã proportione inter idem, & distinctum; vnum, & multa, quæ priuatiuè opponantur ex Aristotele 10 *Metaph. à text.* 9. 9.
ad 26. Impugnaberis quoad secundum, quia ex eo quod attributa, & essentia non se habeant per modum actus, & potentiæ, sequitur ad summum non componere vnum per se; at non sequitur, quod peius est, non componere vnum per accidens resultans ex qualibet vnione, & aggregatione plurium. Neque dicas identitatem realem obstare compositioni: contrà enim non potest obstare compositioni, nisi obstet etiam actuali distinctioni & inintelligibile est plura actualiter distincta coalescere in vnum, quod neque sit vnum per se, neque vnum per accidens. Neque dicas insuper eodem modo probaretur ex relationibus, seu personalitatibus diuinis consurgere vnum per accidens: contrà enim relationes, seu personalitates diuinæ, etiamsi ab inuicem realiter actu distinctæ, nullatenùs componunt per accidens; tum quia in tertio identificantur, quod non conuenit componentibus per accidens; tum quia inter se opponuntur, adeóque nullo modo sunt vnum, nisi numeraliter, puta vnus ternarius; & ad summum dici possunt componere numerum, de quo redibit sermo *infrà capite* 6. §. 5.

Distinctio ex natura rei non est pura non identitas secundum quid.

Distinctio actualis consistit in indiuisibili & negat omnem identitatem.

Relationes diuinæ quãuis realiter distinctæ non componunt.

Probatur tertiò: Distinctio Virtualis §. 5. explicanda, sufficienter saluat ea omnia, quæ per Scotistas inferunt necessitatem distinctionis ex natura rei, & vtpotè distinctio minor distinctione ex natura rei, magis recedit à distinctione simpliciter reali, magis fauet simplicitati Dei, & illimitationi diuinorum prædicatorum; ergo abstinendum omninò à distinctione ex natura rei: antecedens probatur, tum ex infrà ponendis in præsenti; tum à fortiori *ex tractatu sequenti, lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. Vbi improbabitur distinctio ex natura rei inter Relationes, & essentiam. 10.

§. IV.

§. IV.

An in Deo Attributa distinguantur sola ratione ratiocinante ab inuicem, & ab essentia, seu Natura?

11\. Distinctio rationis ratiocinantis, dicitur etiã rationis significãtis, & cõcipientis.

ASSERTVM: Attributa in Deo non distinguuntur ab inuicem, & ab essentia solâ ratione ratiocinante, vel, vt alij loquuntur, significante, & concipiente; cuius nomine intelligitur distinctio orta præcisè ex nostro modo concipiendi absque vllo fundamento in rebus ipsis. Ita D. Thomas *in* 1. *dist.*2. *quæst.*1. *artic.* 3. *opus.*9. *quæst.*1.2.3. 1. *part. quæst.*13. *art.*4. *in C.* Ioannes à Sanct. Thoma 1. *part. disp.*4. *art.*6. *num.*11. Lngus *lib.*1. *disp.*16. *cap.*3. vbi etiam describit Catalogum aliorum idem sentientium contra Aëtium, Eunomium, aliosque nonnullos, qui, vt referunt San. Epiphanius *hæresi* 76. & Sanct. Basilius *libro contra Eunomium*, diuina prædicata permiscentes prorsus, & confundentes, volebant omnem illorum distinctionem in sola vocum varietate consistere; qui dicendi modus erroneus est, vt probat Abelly *in medulla Theologica*, *tract.* 2. *cap.* 2. *sect.*1. Est etiam contra *Nominales* nullam agnoscentes distinctionem, nisi realem. Est insuper contra Vasquez 1. *part. disp.*117. *num.*8. *& disp.*121. *num.*17. contendentem omnem distinctionem rationis esse cum fundamento in rebus, & nihil distingui sola ratione ratiocinante, adeoque negantem distinctionem rationis diuidi posse in illam rationis ratiocinatis, quæ sit sine fundamento in rebus; & illam rationis ratiocinatæ, quæ sit cum fundamento.

Nominales nullam admittunt distinctionem rationis. Vasquez solam distinctionem rationis cum fundamento.

12\. Probatur primò: Ea distinguuntur solâ ratione ratiocinante, quorum distinctio oritur præcisè ex modo concipiendi rem omninò eandem, quam vt substantem diuersis conceptibus synonymis, vel pluribus secundis intentionibus prædicati, subiecti, medij termini, diuersimodè concipimus, plures formando propositiones omninò identicas, vel saltem non diuersas, nisi secundùm maiorem, minoremve expressionem, seu conceptum magis, minusve explicitum, vt cum dicitur *Ensis est gladius*, *Petrus est Petrus*, *Homo est animal rationale*; Sed attributa in Deo non distinguuntur ab inuicem, & ab essentia hoc tantum modo: ergo, maior communiter admittitur contra Vasquez, quia non videtur assignabile quodnam fundamentum habeat intellectus distinguendi ensem à gladio, Petrum subiectum à Petro prædicato, &c. Nec benè dicitur habere pro fundamento alias propositiones, in quibus conceptus obiectiuus prædicati est diuersus à conceptu obiectiuo subiecti; enim verò huiusmodi fundamentum est omninò arbitrarium, nec intellectus formans propositiones prorsus idemticas cogitat semper ad aliquam propositionem non prorsus idemticam. Minor probatur: Nomina diuinæ essentiæ, & diuinorum attributorum non sunt synonyma, vt expresse concludit Diuus Thomas 1. *part. quæst.*13. *art.*4. & tradit Diuus Basilius *libro contra Eunomium, dicens nullum esse nomen, quod totam Dei naturam comprehendat, & quantum satis est explicet; quare multa esse, ac diuersa, quæ singula propriam habent significationem.* Item Diuus Gregorius Nissenus *lib.*1. *aduersus eundem Eunomium*, dicens: *Vniuscuiusque nominis, quod de Deo dicitur, propriam, ac singularem esse notionem:* Idem colligitur ex Scriptura, in qua diuersorum attributorum nominibus diuersa tribuuntur prædicata, puta punitio Iustitiæ, indulgentia misericordiæ; aliter de Iustitia, aliter de misericordia, aliter de omnipotentia, aliter de essentia fit sermo; & qui ex diuinis nominibus, vel attributis per diuina nomina significatis vnum pro alio promiscuè acciperet sensum omnem Scripturarum confunderet, & euerteret. Ratio huius à priori est eminentia diuinæ infinitatis, quæ nullo nomine sufficienter exprimitur, ideò quodlibet nomen relinquit alteri aliquid diuersum exprimendum; & datur locus respectu diuinarum perfectionum multiplicandi in infinitum nomina non synonyma.

Distinctio rationis ratiocinantis est cum res omninò eadem substat diuersis conceptibus synonymis, vel diuersis secundis intentionibus.

Nomina diuinæ essentiæ, & diuinorum attributorum nõ sunt synonyma.

Dices cum Nominalibus diuersitatem terminorum, & nominum non semper sumi ex diuersitate rei significatæ, sed aliquando etiam ex diuersitate connotatorum, & nomina diuinorum attributorum esse diuersa, ac non synonyma, non quia significent aliquid diuersum in Deo ipso, seu in diuinis attributis, sed quia significant rem omninò eandem cum diuersa connotatione; sed contra primò malè hæc instantia consonat auctoritatibus allatis in superiori probatione. Contra secundò, vel datur in re illa omninò eâdem fundamentum aliquod diuersæ connotationis, vel non, si primum quicquid in tali re assignetur pro fundamento diuersæ connotationis, assignari eodem modo potest pro fundamento distinctionis rationis, & multiplicis significati correspondentia multiplicitati diuinorum nominum, nec apparet quomodo possit res eadem habere verè, & realiter diuersa connotata; nisi intellectus habeat fundamentum, vel ex diuersis perfectionibus rei procedendi ad diuersa connotata; vel ex diuersis connotatis transferendi in rem diuersas perfectiones. Si secundum, gratis penitus, & nimis arbitrariè inuehuntur diuersæ connotationes; & frustra, nullatenus ex merito rei significatæ, multiplicantur diuina Nomina. 13.

Attributa diuina nõ sunt diuersa præcisè ex diuersa connotatione.

Probatur secundò ex æquiualentia diuinæ entitatis ad plura ex verificatione diuersorum, prædicatorum de eadem diuina entitate, ex distinctione tum reali virtuali, tum rationis ratiocinatæ, vel vt alij loquuntur significatæ, & conceptæ mox in diuinis expressiùs stabiliendæ. 14.

Distinctio rationis ratiocinatæ dicitur etiam rationis significatæ, & conceptæ.

§. V.

An in Deo Attributa diſtinguantur tum realiter virtualiter, tum ratione ratiocinata ab inuicem, & ab eſſentia, ſeu Natura?

15. ASSERTVM I. Attributa in Deo diſtinguuntor ab inuicem, & ab eſſentia, ſeu natura realiter virtualiter. Ita contra Auctores, contra quos actum eſt tribus ſuperioribus aſſertis. Caietanus *libro de ente, & eſſentia, cap.6. quaeſt.12.* Ioan. à S.Thoma *1. part. diſp.4. art.6. numer.16.* Gabriel à S. Vincentio *diſp.11. dub.8. §.2.* Siluius *qu.13. art.5. Conc.2.* Valentia *diſputat. 1. quaeſt. 13. punct.3.* Molina *quaeſt. 28. artic.2. diſput. 5.* Arriaga *diſp.42. ſect.5.* Lugus *lib.1. diſp.16. cap.3.* Eſparza *lib.1. quaeſt.4.* aliique plurimi; inter quos tamen eſt aliqua diuerſitas partim de nomine, quatenùs prædicta diſtinctio à variis variè nominatur: Dicitur ſcilicet initiatiua, aptitudinalis, fundamentalis, eminentialis. Vndè Ioan. à S. Thoma 1. *part. quaeſt.28. diſp.13. art.1. num.10. huiuſmodi diſtinctionem iure vocat pluribus nominibus opulentam*; partim de re, quatenùs variè explicatur; Thomiſtæ volunt ea diſtingui realiter virtualiter, quæ ſunt ab intellectu cum fundamento diſtinguibilia; Lugus ea volt diſtingui realiter virtualiter, quæ æquiualēt pluribus præſertim realiter actualiter diſtinctis; Arriaga ea volt diſtingui realiter virtualiter, quibus conueniunt prædicata, ex ſe contradictoria, ſalua reali identitate. Idem ſentit Eſparza, qui diſtinctionem virtualem explicatam per ſolam æquiualentiam ad plura vocat virtualem extrinſecam, quatenùs fundamentum, quod præbet intellectui, formandi diſtinctionem rationis ratiocinatæ, eſt in extrinſecis connotatis, non in intrinſeca entitate rei, cuius prædicata diſtinguit. Verùm hoc diſplicet, & exiſtimo eminentiam diuinæ perfectionis præbere intellectui ſufficiens fundamentum diſtinctionis independenter à connotatis extrinſecis, & per conſequens inter ea etiam, de quibus non verificantur prædicata ex ſe contradictoria dari poſſe diſtinctionem virtualem intrinſecam; & de hac procedit aſſertum, quod

Diſtinctio virtualis eſt pluribus nominibus opulenta.

Attributa in Deo ab inuicem, & ab eſſentia diſtinguūtur realiter virtualiter intrinſecè.

16. Probatur primò: Diſtinctio realis actualis in creaturis eſt perfectio ſecundùm quid, ſeu eſt perfectio mixta cum imperfectione: eſt perfectio, quia beneficio diſtinctionis realis actualis habeor creaturæ modum, ſpeciem, & ordinem; item quia ex rebus actu diſtinctis conſurgit quoddam totum perfectius plures perfectiones continens: Eſt mixta cum imperfectione, quia oritur ex limitatione, ratione cuius nulla creatura omnem perfectionem ſibi identificat; item quia importat compoſitionem, non enim ſine aliqua compoſitione plura actu diſtincta vnum conflant, ſed omnis perfectio ſecundum quid reperta in creaturis reperitur eminenter, & depurata ab omni imperfectione in Deo, vt *cap.5. §.2.* explicabitur: ergo etiam diſtinctio realis actualis reperitur in Deo eminenter, adeoque datur in Deo diſtinctio realis virtualis, ſeu eminens, ratione cuius ſimpliciſſima Dei entitas æquiualet præciſâ imperfectione limitationis, & compoſitionis, entitati compoſitæ; & toti conſurgenti ex perfectionibus actu diſtinctis; ergo huiuſmodi diſtinctio virtualis, & eminens datur inter attributa ad inuicem, & eſſentiam, cum in Deo attributa, & eſſentia apta ſint præſtare præciſis imperfectionibus quicquid præſtarent, ſi reperirentur cum diſtinctione actuali extra Deum.

Dices: ſi attributa, & eſſentia reperirentur cum diſtinctione reali actuali extra Deū, eſſent apta terminare prædicata contradictoria ex ſe, & poſſet vnum de alio realiter negari; ſed attributa, & eſſentia, vt ſunt in Deo, nec ſunt apta terminare prædicata ex ſe contradictoria, nec poteſt vnum de alio realiter negari: ergo vel malè aſſeritur attributa in Deo ab inuicem, & ab eſſentia virtualiter, ſeu eminenter diſtingui, vel malè explicatur diſtinctio virtualis, & eminens. Minor quoad ſecundam partem habetur à fortiori ex probatione primæ partis, quæ ſic probatur: Attributa inter ſe, & cum eſſentia adæquatè identificantur, cum ſit ſpeciale priuilegium relationum non identificari adæquatè cum eſſentia; & ideò poſſe non communicari communicata eſſentia; ſed ea, quæ adæquatè identificantur non poſſunt terminare prædicata ex ſe contradictoria, cum iſta non poſſint realiter identificari, & eſſe idem, vti tamen identificarentur, & eſſent idem ſi conuenirent rebus inter ſe adæquatè identificatis: hanc, & alias eiuſdem minoris probationes acriter proſequitor Eſparza *lib.1. quaeſt.4. ab artic.4. ad 9.* vbi commendat *Adamum in primo diſtinct.1. quaeſt.11. art.3. dub.2. §.Secundò dico*, dicentem, quod admittere prædicata contradictoria in Deo inter ea, quæ non diſtinguuntor realiter vllo modo, eſt *imponere Fidei inconueniens, eſt exponere Fidem deriſioni infidelium.* Sed contra, ſicuti diſtinctio virtualis, & eminens non diſtinguit actu, & formaliter, alioqui relaberemur in diſtinctionem Scoticam; ſed ſolùm diſtinguit potentiâ, & æquiualenter; ita ea, quæ ſunt diſtincta virtualiter, debent præſtare potentiâ, & æquiualenter, non actu, & formaliter id, quod præſtant diſtincta actu: Non eodem igitur modo debent terminare contradictoria, & de ſe mutuo negari illa, ac iſta; Sed iſta actualiter illa virtualiter: ſic ſi intellectio, & volitio diſtinguerentur realiter actualiter, benè diceretur. Verbum procedit per intellectionem, Spiritus Sanctus non procedit per intellectionem, ſed per volitionem; item benè diceretur intellectio non eſt volitio; at dum diſtinguuntur tantum virtualiter debet dici: Verbum procedit per intellectionem exercentem munus intellectionis 17.

Attributa inter ſe, & cū eſſentia idētificantur adæquatè.

Intellectio in diuinis nō eſt virtualiter volitio.

ctionis, & non æquiualentem volitioni, ſed procedit per intellectionem virtualiter, referendo ly *virtualiter*, non ad ipſam intellectionem, ſed ad intellectionis diſtinctionem Spiritus Sanctus non procedit, &c. Item intellectio non eſt virtualiter volitio. Hinc in forma ad inſtantiam concedo maiorem; diſtinguo minorem; eſſentia & attributa, vt ſunt in Deo, non ſunt apta terminare actualiter contradictoria, concedo, non ſunt apta terminare virtualiter contradictoria, nego minorem. Ad cuius probationem, quidquid ſit de identitate inadæquata relationis cum diuina eſſentia, de qua in quo ſenſu admitti, in quo non admitti poſſit, tradetur *tractatu ſequenti*, *lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. dico beneficio diſtinctionis virtualis etiam ea, quæ adæquatè identificantur terminare poſſe prædicata ex ſe contradictoria; & cum dicitur prædicata contradictoria non poſſe realiter identificari, vel ſenſus eſt non poſſe realiter identificari inter ſe, quod eſt non poſſe eſſe idem ipſos terminos contradictorios, quorum vnus affirmatio, alter negatio eſt, & hoc veriſſimum eſt, & in tali ſenſu identificare prædicata contradictoria eſſet exponere Fidem deriſioni infidelium; vel ſenſus eſt non poſſe realiter identificari in tertio, & hoc ſolùm verum eſt de tertio, quod vel ratione limitationis, vel ratione oppoſitionis relatiuæ carere poteſt illâ differentiâ poſitiuâ, in qua fundatur extremum negatiuum contradictionis; ſecus de tertio omninò illimitato, & abſoluto, quod eſſentialiter imbibit omnem poſitiuam perfectionem, nullamque relinquat extra ſe poſitiuam diuerſitatem, *ſuprà* quam cadere poſſit extremum negatiuum contradictionis. Propterea abſque ſcrupulo prædicata ex ſe contradictoria conuenire diuinæ entitati, etiam vt dicenti ſolas perfectiones abſolutas admittit Arriaga 1. *part. diſp.* 43. *ſect.* 5. *ſubſect.* 3. *numer.* 7. Logus *lib.* 1. *diſp.* 16. *cap.* 3. *n.* 2.

Contradictoria non poſſunt identificari inter ſe, benè tamen in tertio.

Contradictoria conueniunt diuinæ entitati, etiam vt dicenti ſolas perfectiones abſolutas.

18. Probatur ſecundò: Attributa diuina puta Vnitas, Veritas, Bonitas, Sapientia, &c. verè ſunt in Deo realiter ſecundùm proprias rationes formales, & verè æquiualent perfectionibus realiter actualiter diſtinctis: ergo ex ipſis habet intellectus independenter etiam à quolibet extrinſeco connotato fundamentum multiplicandi ſuos conceptus formales, & formandi diſtinctionem rationis ratiocinatæ, ſed in hoc conſiſtit diſtinctio virtualis propria, & intrinſeca: ergo. Probatur prima conſequentia ſpecialiter, quoad ly *independenter*, etiam à quolibet extrinſeco connotato ex Diuo Thoma *in* 1. *diſtinct.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 2. vbi ita habet: *Quidam dicunt quod iſta attributa non differunt niſi penes connotata in creaturis, quod non poteſt eſſe; tum quia cauſa non habet aliquid ab effectu, ſed è contrario. Vnde Deus non dicitur ſapiens, quia ab eo eſt ſapientia; ſed potius res creata dicitur ſapiens, in quantum imitatur diuinam ſapientiam; tum quia ab æterno creaturis non exiſtentibus, etiamſi nunquam futura fuiſſent, fuit verum dicere, quod Deus eſt ſapiens, Bonus, & huiuſmodi, nec idem omninò ſignificatur per vnum, & per aliud, ſicuti idem ſignificatur per nomina ſynonyma.* item ex *diſtinct. eâdem art.* 3. *Non ex hoc quod bona facit, vel quia ad modum bonorum ſe habet, bonus eſt; ſed quia bonus eſt, ideò bona facit. Vnde ſi nullam creaturam feciſſet nec facturus eſſet ipſe in ſe talis eſſet, vt poſſet verè conſiderari ſecundùm omnes iſtas conceptiones, quas habet nunc intellectus noſter ipſum conſiderando.* Idem fere repetit *in* 1. *diſtinct.* 22. *quæſt.* 1. *art.* 3. 1. *part. quæſt.* 13. *art.* 3. *& alibi.* Probatur eadem conſequentia ratione, præciſa qualibet creaturarum connotatione diuina attributa præſtant in Deo ſuos, eoſque diuerſos effectus formales: Sapientia ſcilicet facit ſapientem, æternitas æternum, bonitas bonum, &c. ergo præciſa qualibet connotatione creaturarum datur in ſimpliciſſima Dei entitate æquiualentia; & continentia plurium perfectionum; adeoque diſtinctio virtualis, & eminens.

Attributa diuina virtualiter, & cum fundamento diſtinguuntur independenter à Connotatis.

Dices: licèt res ita ſe habeat ſecundùm ſe, ſecus tamen ſe habet ſecundùm nos, qui cum non poſſimus ad Deum aſſurgere, niſi ex creaturis, indigemus diuerſis creaturarum connotatis, vt diuerſitatem, & diſtinctionem aliquam diuinorum attributorum attingamus. Sed contra id ſolùm probat nos indigere creaturis in prima cognitione alicuius diuini prædicati, non autem indigere ipſis, aut in cognitione ſecunda; cum poſſit ſecunda cognitio haberi per ſpeciem relictam à prima cognitione independenter à quolibet alio extrinſeco connotato; aut in cognitione omnium diuinorum prædicatorum, cognito enim ex creaturis aliquo Dei prædicato, poſſumus deinde ex ipſo abſque noua creaturarum indigentia aliqua alia prædicata deducere, puta ex aſeitate infinitatem, ex intellectu voluntatem, &c. 19.

Attributa Dei cognitione ſecunda, ſi non prima, aliqua, ſi non omnia poſſunt à nobis cognoſci independentes à creaturis.

Probatur tertiò: Attributa diuina ad inuicem, & cum eſſentia, non habent omnimodam identitatem: ergo ab inuicem, & ab eſſentia aliqualiter diſtinguuntur; non vlla diſtinctione reali actuali, vt in ſuperioribus probatum eſt: ergo diſtinctione reali virtuali, ſeu eminenti: conſequentia patet, quia licet inter eſſe non idem, & eſſe actualiter diſtinctum, detur medium; ſcilicet eſſe diſtinctum virtualiter; nihilominus inter eſſe non idem, & eſſe diſtinctum, ſaltem virtualiter nihil diuerſum videtur mediare poſſe. Antecedens probatur: Attributa diuina ad inuicem, & cum eſſentia non habent tantam identitatem, quantam habet eſſentia, & quodlibet attributum ſibi ipſi; & nemo non concipit non dici magis idem, dum dicitur aſeitas eſt aſeitas; Sapientia eſt ſapientia, quàm dum dicitur, v.g. Sapientia eſt bonitas, Aſeitas eſt infinitas: ergo. Pro cuius maiori intelligentia aduerte ex Ioan. à S. Thoma 1. *part. diſp.* 4. *art.* 6. *num.* 17. Negationem identitatis duplicem eſſe, aliam quæ conſequitur; aliam quæ deſtruit vnitatem; iſta importat diſtinctionem actualem, illa diſtinctionem virtualem, quæ vnitatem, 20

Negatio identitatis; alia conſequitur, alia deſtruit vnitatem.

&

& identitatem actualem compatiiur. Neque dicas huiuſmodi negatio identitatis, ſeu omnimoda non identitas datur actu in Deo, ergo ſi in ipſa conſiſtit virtualis diſtinctio, huiuſmodi diſtinctio datur in Deo actu: Contra enim ly, *actu*, vel ſumitur, vt actualizat diſtinctionem, ſeu facit diſtinctionem actualem, & hac ratione diſtinctio virtualis non eſt actu, alioqui eſſet virtualis, & actualis eſſet virtualis, & non eſſet: vel ſumitur vt actualizat exiſtentiam illius, in quo conſiſtit virtualis diſtinctio; & in hoc ſenſu diſtinctio virtualis eſt actu, exiſtit ſcilicet actu in Deo fundamentum diſtinctionis, ſeu diſtinguibilitas, cum hoc nihil ſit aliud quam ſumma infinitas, & omnimoda illimitatio Dei. Eodem ferè modo, ſi quæratur vtrùm diſtinctio virtualis ſit in Deo formaliter: reſponderi debet negatiuè, ſi ly *formaliter* formalizet ipſam diſtinctionem; ſecus ſi formalizet exiſtentiam illius prædicati, in quo conſiſtit diſtinctio; ſicuti calor virtualis poteſt dici eſſe in ſole actu, & formaliter, ſi ly, *actu*, & formaliter actualizet, & formalizet entitatem, in qua conſiſtit calor virtualis, ſcilicet lucem. Porrò ad tollendas æquiuocationes, huiuſmodi diſtinctio virtualis melius diceretur diſtinguibilitas, & attributa melius dicerentur diſtinguibilia, vel diſtincta in potentia; ſicque abſolutè dici poſſet dari in Deo actu, & formaliter diſtinguibilitatem, quamvis detur virtualiter ſolùm, & eminenter diſtinctio actualis, & formalis.

Diſtinctio virtualis in aliquo ſenſu eſt in Deo actu, & formaliter.

Diſtinctio virtualis melius diceretur diſtinguibilitas.

21. Assertum II. Attributa in Deo diſtinguuntur ab inuicem, & ab eſſentia, ſeu natura, ratione ratiocinata: Ita authores citati pro primo Aſſerto.

Attributa in Deo ab inuicem, & ab eſſentia diſtinguuntur ratione ratiocinata.

Probatur: Diſtinctio rationis ratiocinatæ nihil eſt aliud, quàm diſtinctio rationis cum fundamento; ſed attributa ab inuicem, & ab eſſentia diſtinguuntur ratione cum fundamento, ergo. Maior communiter conceditur; Minor probatur, tum quia diuina illimitatio, & infinitas, vt potè quolibet creato conceptu maior, & inadæquabilis præbet creato intellectui fundamentum multiplicandi conceptus non ſynonymos; tum quia diſtinctio virtualis præaſſerta nihil eſt aliud, quàm fundamentum diſtinctionis rationis, nec dicitur diſtinguibilitas, & diſtinctio in potentia, ſeu in actu primo, quia reſpiciat, tanquam actum ſecundum diſtinctionem realem actualem, ſed quia reſpicit, tanquam actum ſecundum diſtinctionem actualem rationis ratiocinatæ. Hinc habes quid reſpondeas quærenti, vtrùm diſtinctioni rationis ratiocinatæ correſpondeat aliqua diſtinctio in re: dicito ſcilicet reſpondere in re diſtinctionem in potentia, non in actu, ſeu diſtinguibilitatem potiùs, quàm diſtinctionem: Neque ex eo, quod detur diſtinctio actualis in intellectu, in re ipſa verò ſolum diſtinctio in potentia, ſeu diſtinguibilitas, ſequitur aut intellectum cum fictione, & falſitate diſtinguere, aut rem aliter eſſe in intellectu, ac ſit in ſe. Non ſequitur primum, quia fictio, & falſitas non contingit ſine iudicio, vnde eſt illud Ariſtotelicum *abſtrahentium quod eſt in re, non eſt mendacium*, intellectus autem diſtinguens diuina prædicata apprehendit vnum non apprehenſo alio abſque eo, quod iudicet vnum non eſſe realiter aliud, ſeu abſque eo, quod neget vnum eſſe realiter aliud, & hoc fortè indicare intendit Diuus Anſelmus *cap. 16. Monologi* dicens: *Quicquid eſt in Deo, eſt vnum etiam conſideratione*, ideo, &c. Non ſequitur ſecundum, quia rem eſſe in ſe ab intellectu diſtinguibilem, & eſſe in intellectu diſtinctam eſt eſſe in intellectu eo modo, quo eſt in ſe in ordine ad intellectum, quamvis non eo modo, quo eſt in ſe in ordine ad ſe; hoc autem commune eſt cuilibet obiecto iuxta Doctrinam Diui Thomæ 1. *par. quæſt* 12. *art.* 4. *in corpore* dicentis: *cognitum eſt in cognoſcente, ſecundum modum cognoſcentis.* Accedit quod obiectum non eſſe in intellectu adæquatè, non eſt abſolutè eſſe in intellectu aliter, ac eſt in ſe; ſed ſolum aliter, ac eſt in ſe adæquatè, cum quo ſtat, quod ſit in intellectu, ſicuti eſt in ſe inadæquatè.

Diſtinctio virtualis eſt diſtinctio in potentia ad diſtinctionem rationis non realem.

22.

Ad maiorem probationem diſtinctionis tum virtualis, tum rationis ratiocinatæ afferri poſſunt ea omnia, quibus Scotiſtæ contendunt euincere diſtinctionem ex natura rei, puta quod diuina prædicata ſint diſinibilia diuerſis definitionibus, quod prædicata aliqua realiter diſtincta in creaturis ſecundum eandem rationem formalem reperiantur in Deo; quod diuina eſſentia ſit ex natura rei pelagus omnium perfectionum, quod non videtur eſſe poſſe, niſi detur in Deo multitudo perfectionum, ex natura rei; adeoque ex natura rei perfeperfectionum diſtinctio, quæ, & ſimila ſuadent quidem diſtinctionem, aut virtualem ante opus intellectus, aut actualem poſt opus intellectus, at non actualem ante opus intellectus, qualis eſt diſtinctio ex natura rei. Enim verò diuerſæ definitiones diuinorum prædicatorum ſunt inadæquatæ, & res ſimpliciſſima ratione illimitationis, & æquiualentiæ, ſicuti poteſt abſque actuali ſui diſtinctione terminare inadæquatos conceptus; ita etiam inadæquatas definitiones. Prædicata aliqua in creaturis realiter diſtincta reperiuntur in Deo ſecundum eandem rationem formalem perfectionis, non ſecundùm eandem rationem formalem diſtinctionis. Diuina eſſentia eſt pelagus omnium perfectionum, ſed modo perfectiſſimo, adeóque cum diſtinctione, & multitudine eminenti, non reali, aut formali ex natura rei. 23.

Fundamenta diſtinctionis ex natura rei obiter eluduntur.

Hucvſque dicta de diſtinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ procedunt de perfectionibus ſimpliciter, quæ ſunt in Deo formaliter, non de perfectionibus ſecundùm quid, quæ ſunt in Deo eminenter, hæ enim cum ſecundùm proprios conceptus in Deo non ſint, neque etiam poſſunt ſecundum proprios conceptus in Deo diſtingui; diſtinctio quippè vnius ab alio ſupponit formalem rationem vtriuſque, vt notat Molina 1. *p. quæſt.* 28. *diſp.* 2. *art.* 2. §. *illud eſt.* 24.

Perfectiones, quæ ſunt in Deo eminenter, neque etiã virtualiter diſtinguuntur.

§. VI.

§. VI.

Vtrum in Deo vnum attributum sit de conceptu formali alterius; & quodlibet de conceptu formali essentiæ, vel Naturæ?

25. ASSERTVM: In Deo vnum attributum non est de conceptu formali alterius, nec quodlibet est de conceptu formali essentiæ, vel naturæ; seu quod idem est in Deo Attributa, & essentia, seu natura, non se mutuò formaliter transcendunt, & includunt; sed vt à nobis concipiuntur cum fundamento in re, adæquatè ab inuicem differunt. Ita Vasquez 1. *part. disput.*109. *cap.*2. Lugus *lib.*1.*disp.*16.*cap.*6. Capreolus, Richardus, Gillius, & alij, quibus fauet Diuus Thomas *in* 1. *dist.*33. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 5. contra Molinam 1. *part. quæst.* 28. *disput.*4. Amicum *disp.*3.*sect.*7. Aureolum *in* 1. *dist.*1. *quæst.*1.*art.*2.

Attributa, & essentia in Deo non se mutuò formaliter includunt.

Probatur primò Auctoritate Sanctorum Patrum ex Diuo Thoma *loco citato: In diuinis alia est ratio scientiæ, & substantiæ scienti in creaturis, alia est ratio scientiæ, & qualitatis*: ex Diuo Bernardo 5. *de considera-tione, cap.*5. *Deus amat, vt charitas; nouit, vt veritas; sedet, vt æquitas; dominatur, vt maiestas; regit, vt principium; tuetur, vt salus; operatur, vt virtus; reuelat, vt lux; assistit, vt pietas.* Ex Diuo Augustino 15. *de Trinitate, cap.*6. *si dicam Æternus, Immortalis, Iustus, Bonus, Beatus, Spiritus, horum omnium nouissimum, quod posui, videtur significare substantiam, cætera verò huius substantiæ qualitates.* Quibus, & similibus verbis omninò exprimunt Sancti Patres per attributa, & essentiam diuersos conceptus importari, & se mutuò formaliter excludere potius, quàm includere. Nec satisfacit *Amicus* dicens hæc procedere de essentia, & attributis in esse explicito, cum quo stat deinde se mutuò includere in esse implicito. Non satisfacit inquam, quia gratis limitat ad significandum solùm esse explicitum voces absolutè prolatas; imò non solùm gratis, & sine ratione, sed contra rationem, vt patet ex sequentibus probationibus.

26. Probatur secundò ratione: Illud solùm est de cōceptu formali, tum explicito, tum etiam implicito alicuius, quod est de essentia illius, sine quo scilicet non habetur sufficiens illius constitutiuum; sed in Deo vnum Attributum non est de essentia alterius, nec quodlibet de essentia essentiæ, & habetur sufficiens constitutiuum, tum vnius attributi sine alio attributo; tum essentiæ, seu naturæ sine quolibet attributo: ergo. Maior patet, tum inductione in rebus creatis, tum quia, si latiùs explicetur esse de cōceptu formali, omnes proprietates Metaphysicæ, & omnia identificata erunt de conceptu formali eius, cū quo identificantur. Minor probatur quoad primam partem: Essentia cuiuslibet attributi habetur sufficienter per prædicata spectantia ad lineam talis attributi, & ratio infinitatis cum non faciat rem transgredi suam rationem formalem, non facit eandem ingredi lineam alienam; nec valet hic obiicere infinitatem in omni genere, talis enim infinitas, vt probatum est *cap.*2. §.2. *assert.* 2. est collectio omnium diuinarum perfectionum, non reperitur in qualibet diuina perfectione seorsim. Probatur minor quoad secundam partem, sine proprietatibus habetur sufficiens constitutiuum essentiæ, sed attributa ad essentiam diuinam se habent tanquam proprietates, vt probatum est loco mox citato, *assert.* 5. *& cap.*3. §.1. *assert.*1. ergo. Quod corroborari potest auctoritate Diui Maximi *apud Euthymium in Panoplia part.*1. *tit.*3. *cap. in Deo*, vbi habetur *Bonus, & opifex, & infinitus, & immortalis, & quæ his similia sunt, non dicimus esse differentias essentiam constituentes, sed appellationes quasdam, &c. quædam enim diuinæ naturæ congruentia significant, non autem indicant ipsam naturam, quod quidem differentiarum essentiam constituentium proprium est.*

Illud est de cōceptu formali alicuius, sine quo non habetur sufficiens illius constitutiuum.

Nulli diuinæ perfectioni seorsim conuenit esse infinitum in omni genere.

27. Dices: hinc sequeretur cuilibet attributo sine alio correspondere suum conceptum formalem adæquatum, & per consequens quodlibet attributum sine altero posse definitione adæquata definiri contra dicta *in Calce* §. *Superioris*, sed contra ibi dictum est diuersas definitiones diuinorum prædicatorum esse inadæquatas iisdem prædicatis, secundùm totum illud, quod dicunt identicè à parte rei ante omne opus intellectus; cum quo stat quodlibet attributum, vt subest rationi ratiocinatæ, posse secundùm se adæquatè concipi, & adæquatè definiri: simpliciter tamen, & absolutè huiusmodi definitiones dicendæ potius sunt inadæquatæ, quàm adæquatæ; quia definitio magis traditur ad explicandam rem, vt est in se; quàm ad explicandam rem, vt est in nostro intellectu: ob eandem causam, quia scilicet ferè semper potius enunciare volumus id quod re ipsa in Deo est, quàm quod est in nostra cogitatione: monet Vasquez 1. *part. disp.*119. *num.*7. Propositiones in quibus aut attributum de essentia, aut vnum attributum de alio prædicatur, frequenter concedendas esse.

Attributum diuinum secundùm se, vt est à parte rei, non potest definiri adæquatè; secus vt subest rationi ratiocinatæ.

28. Probatur tertiò: si vnum attributum esset de conceptu formali alterius, & quodlibet de conceptu formali essentiæ, sequerentur plura absurda: sequeretur primò quodlibet attributum respectu alterius, & essentiæ se habere vt partem, seu vt quid contentum, & inclusum, tanquam existens de conceptu tum alterius, tum essentiæ; & simul se habere vt totum, seu vt continens, & includens tanquam respiciens tum alterum attributum, tum essentiam vt quid de conceptu sui: esse autem respectu eiusdem totum, & partem repugnat æquè, ac repugnet totum non esse maius sua parte: Esse continens, & contentum includens, & inclusum infert mutuam continentiam, de cuius repugnan-

tia

Mutua cōtinentia repugnat etiam in genere metaphysico.

tia iam actum est *cap. 1. §. 3. in prima probatione secundi asserti*: Neque dicas mutuam continentiam in genere saltem metaphysico malè asseri repugnantem, cum sit ab omnibus tum in creatis, tum in diuinis necessario concedenda inter prædicata transcendentia cuiusmodi sunt ens, vnum, verum, bonum: vnum quippè v.g. bonum continet, quia bonum respicit tanquam quid de conceptu sui in bono continetur, quia est de conceptu ipsius. Contra enim quod continet aliud, vel in alio continetur, quod est de conceptu alterius, vel de cuius conceptu aliud est, debet ab alio distingui, & cum alio componere; inter transcendentia autem neque etiam in genere metaphysico datur aut perfecta distinctio, aut perfecta compositio: nec transcendentia sunt diuersæ formalitates, quarum vna sit continens, alia contenta, sed sunt vna, & eadem formalitas sub diuersa tantummodo, maiori scilicet, minorive expressione; contendere deinde, quod omnia diuina attributa sint vnica formalitas sub diuersa solum expressione est negare in ipsis perfectam distinctionem virtualem contra supradicta, est astruere in omnibus diuinis prædicatis transcendentiam; & ecce secundum absurdum, quod sequeretur contra communem diuisionem diuinorum prædicatorum in transcendentia, quæ per omnes Dei perfectiones vagantur, vt esse æternum, esse increatum, esse infinitum, esse transcendenter vnum, transcendenter verum, &c. nec specialia atributa constituunt; & non transcendentia, quæ important perfectionem non vagam, sed determinatam, & in suo conceptu formali adæquatè distinctam à reliquis non transcendentibus, vt esse sapiens, Omnipotens, Iustum, &c. Tertiò sequeretur omnia diuina prædicata posse ad inuicem affirmari, etiam cum reduplicatione dicendo v. g. Intellectus, vt intellectus vult: Intellectus vt intellectus spirat: Iustitia vt iustitia miseretur: Misericordia vt misericordia punit, quod non videtur concedendum. Sequela probatur, quia transcendentia inuicem enunciantur etiam cum reduplicatione; rectè enim dicitur substantia vt substantia est ens; item quia reduplicatio verificatur etiam secundùm id, quod solum implicitè in subiecto continetur, valet enim Intellectio creata vt intellectio creata inhæret, licet ly, *intellectio* creata, solum implicitè importet rationem accidentis, & inhærentiam.

Inter transcendentia, nec datur distinctio, nec compositio, nec vnum propriè est de conceptu alterius.

Prædicata transcendentia in diuinis non sunt atributa, nec virtualiter distinguuntur, vt attributa.

30. ▸ Ex his habes quàm rectè Diuus Bernard. *5. de consideratione cap. 7. circa medium* scripserit: *Multa dicuntur esse in Deo, & quidem sanè, catholiceque, sed multa vnum:* Multa scilicet virtualiter, & penes proprios conceptus formales, aut obiectiuos, vt præcisè correspondentes formalibus: Vnum realiter actualiter, & penes conceptus obiectiuos identicos, ac nullatenus præcisos; In hoc eodem sensu intelligendi sunt alij Sancti Patres, dum quandoque non distinguunt in Deo attributa, aut ab inuicem, aut ab essentia, seu natura, vel innuunt eundem esse horum omnium conceptum, scilicet loquuntur de distinctione reali actuali, & de conceptu identico; solúmque extendi potest eorum locutio ad conceptum etiam formalem, quando agitur de prædicatis transcendentibus transcendenter sumptis; quod dixerim propter aliqua prædicata, quæ sub eodem nomine important, & speciale attributum, & rationem transcendentem; huiusmodi sunt Vnitas, Bonitas, aliaque plura.

Multa, & vnū in Deo sub diuersa ratione rectè ponuntur.

Prædicata aliqua sunt sub eodem nomine transcendentia, & non transcendentia.

---

§. VII.

Vtrum in Deo Attributa sint inter se inæqualis Perfectionis?

ASSERTVM: In Deo attributa omnia sunt æqualis perfectionis, si considerentur vel identicè, vel sub præcisa ratione Infinitatis; sunt verò inæqualis perfectionis, si considerentur vel sub proprio conceptu formali; vel obiectiuè, & extrinsecè. 31.

Probatur, & explicatur prima pars: Quodlibet attributum identicè est totus Deus, sibi scilicet identificat omne id, quod est Deo; ergo quodlibet attributum identicè est omnis perfectio, adeóque omnia Dei attributa identicè habent eandem, & æqualem; omnia scilicet omnem perfectionem, & hac ratione non solum vnum attributum non est perfectius aliis, sed nec essentia ipsa Dei est perfectior attributis. Rursus præcisa ratio infinitatis consistit in indiuisibili, nec vna infinitas sub formali ratione infinitatis esse potest maior alia, ergo cum omnia attributa sint in suâ lineâ infinita, necesse est quod sub præcisa, & formali ratione infinitatis omnia sint æqualia.

Attributa Dei sunt omnia æqualia identicè, & in formali ratione infinitatis.

Probatur, & explicatur secunda pars: Quodlibet attributum sub proprio conceptu formali dicit perfectionem virtualiter ac ratione ratiocinata distinctam, & diuersam à perfectione alterius attributi considerati sub proprio cōceptu formali sed huiusmodi perfectio diuersa est etiam inæqualis, saltem vt plurimum, ergo vt plurimum saltem, attributa Dei sunt inæqualis perfectionis si considerentur sub proprio conceptu. Maior patet *ex §. superiori*, & propterea Authores, contra quos ibi argumenta vrgebantur, habemus etiam aduersarios in hac parte præsentis asserti, eo ipso enim quod sentiunt omnia attributa se inuicem, & essentiam formaliter includere, sentiunt consequenter omnia attributa esse eiusdem, & æqualis perfectionis, vel ad summum inæqualis secundùm rationes explicitas inadæquatè præcisas, vt videre est apud Amicum *s. par. disp. 3. sect. 8.* Minor probatur: Perfectio importata per conceptum formalem scientiæ abstractiuæ est ex genere suo minor perfectione importata per conceptum formalem scientiæ intuitiuæ: Perfectio importata per 32.

Attributa Dei sub proprio conceptu sunt inæqualia.

conceptum

conceptum formalem intellectus est maior ea, quæ importatur per conceptum formalem voluntatis; & sic de cæteris: ergo est inæqualis saltem vt plurimùm; nec eluditur hæc consequentia in Deo, eo quod rationes contrahentes sint infinitæ; enim verò infinitas perfectionem, cui aduenit non extrahit a sua ratione formali; ideò si ipsam inuenit in sua ratione formali inæqualem alteri, relinquit inæqualem. Accedit quod, si inæqualibus æqualia addantur, adhuc manent inæqualia, etiamsi æqualia, quæ adduntur infinita sint: ergo perfectiones ex genere suo inæquales per additionem differentiarum infinitarum, quæ eo ipso quòd infinitæ sunt, æquales sunt, adhuc manent inæquales: Antecedens est principium in Mathematica euidens. Confirmatur ex operibus Christi Domini, quæ per infinitatem moralem, quam contrahunt ex vnione hypostatica non amittunt inæqualitatem entitatiuam, & Physicam, quam habent in propria ratione formali. Confirmatur insuper ex actibus diuini Intellectus, diuinæque voluntatis, qui licet omnes infiniti, sunt tamen secundùm proprios conceptus formales perfectionis inæqualis, vt ex professo docet Arriaga 1. *part. disp.* 27. *sect.* 4.

[Æ]qualia ex [ad]ditione [inæ]qualium, [n]on fiunt [æ]qualia.

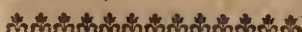
Actus Domini sunt inæquales secundùm proprios côceptus formales.

33. Probatur & explicatur eadem pars quoad vltimas particulas: facile contingit vnum attributum respicere obiectum, vel nobilius; sic v.g. Sapientia respicit Deum ipsum, Omnipotentia solùm creaturas, vel latius obiecto alterius; sic v.g. Omniscientia respicit omne scibile, Omnipotentia omne producibile; latiùs autem patet scibile, quàm producibile: ergo attributa sunt inæqualis perfectionis obiectiuæ, vnum obiectiuè perfectius alio. Nec refert quod habet Ioannes à S.Thoma *de Incarnatione*, *disp.* 12. *artic.* 1. *num.* 36. dicens: *Omnes effectus, qui continentur sub vno attributo, contineri etiam sub aliis, licèt sub diuersis rationibus*; quicquid enim facit omnipotentia sub ratione executiuæ virtutis, facit misericordia sub ratione subleuandi à miseria, & à Nihilo, seu tollendi defectus; & iustitia sub ratione distribuendi vnicuique, quod proprium ipsi est; & sic de reliquis attributis. Non refert inquam, quia id procedit ad summum supposits materia apta: cæterum punitio peccati, v.g. continetur sub iustitia tantum, non sub misericordia; Chimera sub scientia, non sub omnipotentia, &c. sunt tandem attributa inæqualis perfectionis si considerentur extrinsecè, & in ordine ad nos; quia scilicet aliqua attributa præ aliis sunt nobis aut notiora, aut vtiliora, sicque sunt maioris perfectionis, & bonitatis comparatiuè, & extrinsecè; maiorem etenim laudem, & gratificationem ex creaturis reportant, quæ sunt quædam bona extrinseca diuinorum attributorum. Hac ratione inter cætera attributa excellit maximè misericordia, de qua qua propterea fortè dicitur Psal. 144. *Miserationes eius super omnia opera eius.*

Attributa Dei sunt inæqualis perfectionis obiectiuè.

Quomodo omnes effectus, qui côtinentur sub vno attributo, contineâtur sub aliis.

Attributa Dei sunt inæqualis perfectionis extrinsecè.

CAPVT IV.

De Attributis Dei in particulari, Et primò de Vnitate Dei.

1. MENS non est omnia Dei attributa hoc titulo complecti: plura quippè in sequentibus Theologiæ partibus propriam sedem sortiuntur: huiusmodi sunt, Inuisibilitas, Incomprehensibilitas, Cognoscibilitas, Prouidentia, Omnipotentia, aliaque plura; quibus accenseri potest veritas, quæ, si sumatur in essendo, idem est ac cognoscibilitas; si in dicendo, idem ac veracitas, si in cognoscendo, idem ac scientia. His ad propria loca reseruatis, ad attributa, quorum consideratio alibi ex professo non occurrit, præsens tractatio limitatur initio facto ab vnitate, non quidem transcendentali; quæ nec speciali indiget explicatione respectu Dei, nec propriè Dei attributum est; sed singulari, qua non solùm Deus singularizetur in se, sed etiam excludat consortium aliorum singularium sibi similium; qua reddatur non solùm vnus, sed etiam vnicus; qua non solùm excludat deorum pluralitatem in se, sed etiam extra se.

Veritas alia in essendo, alia in dicendo, alia in cognoscendo.

Vnitas alia transcendentalis, alia singularis.

---

§. I.

An Deum esse vnum, seu vnicum sit de Fide?

2. ASSERTVM: Deum esse vnum, seu vnicum est de Fide: Ita omnes Catholici contra Gentiles, & Idololatras, & insuper contra nonnullos Hæreticos scilicet Gnosticos, Appellitas, Manichæos, astruentes duos deos, bonum alterũ, alterum malum; à quibus non multum dissenserunt Cerdon, & Marcion ponentes duos deos, alterum bonum Patrem Christi, alterum iustum, seu seuerum Creatorem Mundi. Turpiùs errauit Valentinianus, qui, vt ait Tertullianus *lib.* 1. *in Marcionem*, *cap.* 5. *liberalior vsque ad triginta Æonum fœtus examen diuinitatis effudit*; & à Cyrill. Hierosolymitano dicitur *Triginta deorum Prædicator*, eo quòd non solùm duo principia asseruerit, quorum vnum profundum, alterum silentium vocauit; sed insuper dixerit ex his processisse Triginta Æones, quod idem est, ac sæcula, quæ, vt ex Augustino, Isidoro, Rabano, & Gratiano notat Ioannes à S.Thoma *hic*, *disput.* 11. *art.* 3. *num.* 3. *iste fabulosus hæreticus in originem Dei induxit.* Insuper in explicando Mysterio Trinitatis multi defecerunt à Dei vnitate tres Personas in tres deos transferentes, & naturas simul cum

Assertores plurium deorum.

Perſonis moltiplicantes : *ſic Perata, Valentinus, Gentilis, Mattheus, Gribaldus, Franciſcus Liſmaninus*, aliique dicti communi nomine Tritheitæ. Contra huiuſmodi turpiſſimos errores Catholica veritas de vnitate, & vnicitate Dei

3. Probatur teſtimoniis Sacræ ſcripturæ Deut. 6. *Dominus Deus noſter, Deus vnus eſt.* Iſa. 44. *Ego primus, & ego nouiſſimus, & abſque me non eſt Deus, quis ſimilis mei?* Pſal. 85. *Tu es Deus ſolus.* Reg. 8. *Non eſt ſimilis tui Deus in Cœlo deſuper, & ſuper terram deorſum*, Sap. 12. *Non eſt alius Deus, quàm tu.* Eccleſ. 1. *vnus eſt Altiſſimus.* Galat. 3. *Deus autem vnus eſt* 1. Corint. 8. *Nobis vnus eſt Deus.* Neque hæ Authoritates, aliæque plurimæ, quas vberiùs congerit Valentia 1. *part. diſput.* 1. *quæſtione.* 11. *punct.* 2. infirmantur, eo quod Scriptura ipſa aliis in locis plures deos recenſeat; enimverò nomen Dei in Sacris paginis aliquando tribuitur diis falſis, vt cum dicitur 1. Cor. 8. *ſi quidem ſunt dij multi, & domini multi*, aliquando iis, qui habent ſpecialem aliquam cum Deo ſimilitudinem, aut participationem diuinæ poteſtatis, vt cum dicitur Pſal. 81. & Io. 10. *Ego dixi dij eſtis.* Confirmatur ex ſymbolis *Niceno, Conſtantinopolitano, & Athanaſij.* ex Concilio Lateranenſi *cap. firmiter, de ſumma Trinitate*; & ex omnibus aliis Conciliis in confeſſione fidei. Ex monumentis, & ſcripturis omnium ſanctorum; inter quos contra deorum multiplicitatem, ſeu Polytheiſmum validiùs decertarunt Diuus Thomas *in libris contra gentes*, ſpecialiter *lib.* 1. *cap.* 42. Athanaſius *oratione contra gentes*, D. Bonauentura *in* 1. *diſt.* 2. Tertullianus *in Apologetico, &c.* Nec à toto Sanctorum Patrum choro diſcordat Diuus Baſilius *epiſt.* 141. dicens: *Non eſt itaque Deus numero vnus:* ſumit enim *Baſilius*, vnum numero, non quodammodo negatiuè, vt negat pluralitatem, & conſortium alterius ſimilis, ſed poſitiuè, prout dicit aliquid, vel conſtans ex multis, quæ ſimul numerata faciant vnum; vel diuiſibile in multa, quæ ſint apta facere numerum, vt ex ipſius verbis tum antecedentibus: *Quicquid enim numero dicitur vnum, vnum re verâ, aut ſimplex natura non eſt; Deum autem ſimplicem, & incompoſitum confitentur omnes. Non erit itaque Deus numero vnus*; tum ſubſequentibus: *Omnis numerus ea ſignificat quæ materialem, ac circumſcriptam naturam ſortita ſunt*, optime euincitur. Neque hic modus ſumendi vnum numero habendus eſt pro inuſitato, cum reperiatur etiam apud Ariſtotelem 12. *metaph. text.* 49. dicentem: Quæcumque ſunt numero multa, materiam habent; cum enim eadem ſit ratio contrariorum, videtur eâdem ratione dici poſſe, Quæcumque ſunt numero vnum, materiam habent.

Dei nomen aliquando tribuitur diis falſis, aut iis, qui Deo ſpecialiùs aſſimilātur.

Deus in aliquo ſenſu nō eſt numero vnus.

4. Ex his habes obiter vnitatem Dei, diuinæque eſſentiæ non eſſe vnitatem numeri, ſeu, quæ ſit principium numeri; ita enim in Deo datur vnitas, vt nec detur, nec dari poſſit deorum, aut Deitatum numerus; propterea eſſet in Deo neganda vnitas numerica, ſi ſumeretur non præcisè pro vnitate ſingulari, ac indiuiduali, ſed pro vnitate numeri. Neque hinc ſequitur vnitatem Dei non eſſe omnium maximam, cum vnitas omnium maxima ſit vnitas numeri. Non, inquam, ſequitur, quia vnitas numeri eſt omnium maxima ſolum negatiuè, & quoad indiuiſibilitatem, non poſitiuè quoad entitatem, diuina autem eſſentia eſt vtroque modo maxime vna, ideo abſque vnitate numeri eſt magis vna, quàm vnitas numeri, & ipſa ſola ſortitur vnitatem ſimpliciter omnium maximam, & maiorem ipſa vnitate numeri. In alio etiam ſenſu Dei vnitas eſt omnium maxima, quia ſcilicet ei conuenit independenter, & à ſe; cum aliis omnibus conueniat dependenter ab alio, ſcilicet à Deo. Nec refert quod omne ens dicatur vnum per eſſentiam, non videtur autem dari poſſe aliquid magis tale eo, quòd eſt tale per eſſentiam. Non refert inquam, nam (præterquam quod propoſitio illa procedit de vnitate tranſcendentali, non de vnitate ſingulari) ſenſus ipſius eſt, quod vnitas ſit prædicatum eſſentiale cuiuſcumque entis; cum quo adhuc ſtat quod ſaltem in eſſe exercito, & actuali ſoli Deo conueniat independenter; cuilibet alij dependenter à Deo à quo quicquid eſt accipit omne id, quod habet, & omne id, quod eſt.

Vnitas Dei non eſt vnitas numeri ſeu quæ ſit principium numeri, ſed eſt maior.

Vnitas Dei in duplici ſenſu eſt omnium maxima.

Omne ens dici vnum per eſſentiā quomodo verificetur.

---

§. II.

An Deum eſſe vnum, ſeu vnicum ſit naturaliter demonſtrabile?

5. ASSERTVM: Deum eſſe vnum, ſeu vnicum, eſt naturaliter demonſtrabile. Ita contra Profeſſores Atheiſmi, & Polytheiſmi; & inſuper contra *Varronem, Ocham, Maiorem, Aliacenſem, Caſalium*, alioſque nonnullos volentes vnicitatem Dei, ſeu immultiplicabilitatem diuinæ naturæ poſſe ſolùm probabiliter ſuaderi. Theologi omnes communiſſimè cum D. Thoma 1. *part. q.* 11. *art.* 3. *& primo contra gent. cap.* 42. Scoto *in* 1. *diſtinct.* 2. *quæſt.* 3. & quidem *Scotus* ſeptem vtitur rationibus, *Diuus Thomas* tres affert 1. *part.* multo plures verò ideſt vſque ad ſeptemdecim 1. *contra gent.* Ex tot rationibus conabor ſeligere validiores, quæ vel demonſtratiuæ prorſus ſint, vel demonſtratiuis proximiores.

Deum eſſe vnum eſt naturaliter demonſtrabile.

Probatur, primò ex infinitate: Deus eſt ens ſimpliciter infinitum, & illimitatum, ſeu includens omnem perfectionem: ſed ſi eſſet multiplex, non eſſet huiuſmodi, nec vllus ex multis diis includeret omnem perfectionem; ergo repugnat quòd Deus ſit multiplex. Maior ſupponitur ex communi hominum conceptione, qua nomine Dei concipitur aliqoid, quo maius cogitari non

Vnitas Dei probatur ex infinitate.

poſſit

possit. Minor probatur: Si Deus esset multiplex, nullus includeret perfectionem alterius; si enim alterius perfectionem includeret, ab altero non distingueretur, quod est contra suppositionem, ergo nullus includeret omnem perfectionem, nullus haberet esse simpliciter illimitatum. Neque dicas ex Arriaga. 1. *par. disp.* 2. *sect.* 5. *n.* 46. quodlibet indiuiduum continere perfectionem alterius eiusdem speciei, & tamen adhuc huiusmodi indiuidua ab inuicem distingui, & multiplicari, imò magis ad rem videtur instari posse in ipsis diuinis Personis, quarum vna ab alia distinguitur, & tamen omnem alterius perfectionem continet. Contrà enim quodlibet indiuiduum continet perfectionem essentialem alterius, non perfectionem entitatiuam, alioqui ab alio entitatiuè non distingueretur, cum continens non distinguatur à contento; At ens simpliciter infinitum, & illimitatum etiam entitatiuè debet continere omnem perfectionem alterius etiam entitatiuam, ideò non potest pati aliud sibi æquale entitatiuè distinctum, quod nullatenùs continere posset, non formaliter, quia non esset distinctum quo ad entitatem; non eminenter, quia esset æquale, non inferius: ex quo patet obiter cur ens simpliciter infinitum admittat consortium rerum potius inferiorum, quàm æqualium, quia scilicet res inferiores etiam quoad entitatem potest continere eminenter, res verò omninò æquales nullatenùs potest quoad entitatem continere. Accedit quod ens simpliciter infinitum est tale etiam in ratione vnitatis, adeoque sicuti quia infinitum est in ratione perfectionis debet continere omnem perfectionem, ita quia infinitum est in ratione vnitatis, debet continere omnem vnitatem, nec pati consortium alterius vnitatis, quam nec eminenter, nec formaliter contineat qualis esset vnitas eiusdem omninò rationis cum propria. Illud, quod additur de diuinis Personis, nobis fauet; enim verò secundùm rationem formalem personalitatis, secundùm quam vna ab alia distinguitur, vna aliam non continet, & quælibet habet omnem perfectionem alterius essentialem, & absolutam, non personalem, & relatiuam. Nec ex eo quod ens simpliciter infinitum possit non continere omnem perfectionem relatiuam, inferiur posse etiam non continere omnem perfectionem absolutam; cum non habeatur ex oppositione necessitas distinguendi perfectiones absolutas, sicuti habetur pro distinguendis perfectionibus relatiuis; eo modo, quo istæ perfectiones sunt, de quo alibi.

Ens simpliciter infinitum, cur patiatur consortium rerum inferiorum potius, quàm æqualium.

6. Probatur secundò ex ratione entis necessarij, & à se: ens necessarium & à se non est multiplicabile; sed Deus est ens necessarium, & à se, ergo non est multiplicabile, ergo est vnus, & vnicus: minor patet ex tertia vis, qua Diuus Thomas 1. *par. qu.* 2. *art.* 3. demonstrat existentiam Dei. Maior probatur: si ens necessarium, & à se esset multiplicabile, esset multiplicabile, imò de facto multiplicatum in infinitum, in ente quippè necessario idem est esse, ac posse, sed absurdum est ponere infinitam Deorum Cateruam, & ad summam vilitatem deiicere Deitatem; ergo. Sequela maioris probatur, tum quia ens à se tribuit sibi omne id, quod potest; ergo tribuit infinitam multiplicationem, si hanc habere potest; & sicuti ex aseitate probatur in Deo infinitas intensiua, ex eadem probaretur infinitas extensiua, si huius esset capax: tum quia ens necessarium, & à se in infinitum multiplicabile, non haberet, à quo determinaretur ad certum numerum, non enim posset determinari à se, quia quod est de se indifferens ad quemlibet numerum indiuiduorum, de se ad nullum determinatur; vt patet ex omnibus naturis, seu speciebus creatis: non etiam ab alio, quia hoc aliud deberet esse superius, vt patet in naturis creatis, quæ non determinantur ad certum numerum indiuiduorum, nisi à causa prima, & superiori; sed ens necessarium, & à se respuit omne superius, ergo. Hoc argumentum in derisum pluralitatis Deorum cecinit Prudentius *in Hamartigenia.*

Vnitas Dei probatur ex ratione entis necessarij.

Ens necessarium & à se, si esset multiplicatum, esset multiplicatum in infinitum.

Deorsus Polytheismi.

Sunt duo? sunt. Igitur cur non sunt multa deorum
Millia? cur numero Deitas contenta gemello est?
An non in Populos diuersa examina diuûm
Fundere erat melius, mundumque implere capacem
Semi-deis passim nullo discrimine monstris.

Arriaga *prima parte, disp.* 2. *sect.* 5. *num.* 44. parui facit hoc argumentum, & putat ex eo quod plures, duo v. g. vel tres dij admittantur, non necessariò admittendos esse infinitos, quod sic suadere contendit: Non est necesse omnes species, omniave genera esse æqualiter multiplicabilia; cum nec vllum sit fundamentum id asserendi, & in aliquibus potius appareat inæqualis multiplicabilitas, videtur enim extra controuersiam, quod plures sint multiplicabiles humani oculi, & à fortiori humani capilli, quàm homines; plures arenæ, quàm montes v.g. inquirit igitur sicuti homines ex natura sua sunt minùs multiplicabiles, quàm humani oculi; cur non est dabilis alia species entis, quæ sit minùs multiplicabilis, quàm homo? imò quæ non sit multiplicabilis in infinitum, sed solum in duo, vel tria indiuidua? Idque confirmat ex diuina relatione, quæ de facto est multiplicabilis, & tamen est multiplicabilis in tres tantùm, non in infinitas relationes: sed sustinetur argumenti vis, & impugnatur *Arriaga* primò, quia admissâ in vtrisque infinitate, nimis facilè supponit plures esse possibiles, & multiplicabiles humanos capillos, quam homines, arenas, quàm montes. Secundò, quia transit de genere in genus, ab infinito ad finitum; dum ex eo quod inter duas naturas infinitè multiplicabiles detur inæqualis multiplicabilitas, infert hanc inæqualitatem posse adeò crescere, vt detur natura aliqua solum finitè multiplicabilis; & oues, quod

Species multiplicabilis in finita indiuidua videtur repugnans, præſertim loquendo de ente abſoluto, cum non niſi in ente relatiuo ſit veſtigium talis multiplicabilitatis.

nobis imponit, aſſignandi, cur non ſit dabilis talis ſpecies entis, ipſum premit, quia cum nullum ſit veſtigium naturæ multiplicabilis ſolùm in indiuidua finita ipſi incumbit aſſignare fundamentum non repugnantiæ, quod donec aſſignetur, ſufficit nobis pro fundamento repugnantiæ inductio per omnes naturas nobis notas, quæ omnes ſunt multiplicabiles in infinita indiuidua, vel ſunt protſus immultiplicabiles numero; non poteſt igitur ſine fundamento aſtrui tertia ſpecies naturæ, quæ neque ſit immultiplicabilis, neque multiplicabilis in infinitum, ſed multiplicabilis tantum in determinata indiuidua, & ſi ſine veſtigio poſſibilitatis affirmari poſſet poſſibile quicquid non euincitur impoſſibile, liberalis nimis licentia multiplicandi genera, & ſpecies poſſibilium impertiretur. Confirmatio deſumpta ex diuina relatione non ſubſiſtit, multiplicatur enim relatio in diuinis ratione productionum ad intra; & quia aliunde probatur ex vi diuinarum productionum, ſolùm diſtinguibiles eſſe tres relationes, tres ſolùm relationes realiter diſtinctæ aſſeruntur multiplicatæ, & multiplicabiles, vt explicatur ſuo loco cum de Trinitate; at verò nullum aliud eſt ens multiplicabile, cuius multiplicabilitas non oriatur aliunde, quàm ex ratione producentis, & producti, ideò, &c.

8\.

Vnitas Dei probatur ex regimine vniuerſi.

Probatur tertiò ex ordinatiſſimo regimine, & admirabili, ac vniformi gubernatione huius vniuerſi, quam rationem Arriaga 1. *part. diſp.* 2. *ſect.* 5. *num.* 36. ſolam, & vnicam probat tanquam efficacem ad demonſtrandam Dei vnicitatem. Regimen vniuerſi eſt perfectiſſimum, eiuſque gubernatio ordinatiſſima, & in ipſa varietate vniformis; ſed hoc ſtare non poteſt cum multiplicitate Deorum: ergo. Maior patet: Minor probatur primò, ſolùm regimen Monarchicum perfectiſſimum eſt, vt tradunt non ſolùm Authores Politici, ſed etiam ſacri, vt Bellarminus *lib.* 1. *de Romano Pontifice*, Macedo *Schola* 9. *Theologia poſitiua*, *cap.* 4. Hieronymus *Epiſt.* 4. *ad Ruſticum*, &c. ſed cum multiplicitate Deorum non eſſet Monarchicum vniuerſi regimen, & eſſet vniuerſum quaſi Reſpublica ſub Senatu Deorum, non Monarchia ſub vno Deo, vnoque Principe:

Monarchia eſt regimen perfectiſſimum, & tale debet eſſe regimen vniuerſi.

Neque huic incommodo ſufficienter occurritur dicendo, aut plures eſſe mundos, quorum ſingulis Deus vnus præſideat, aut hunc mundum in plura diuiſum Imperia iuxta Deorum pluralitatem. Non occurritur inquam, quia aliunde argueretur maxima imperfectio regiminis, quia ſcilicet nullius regimen eſſet vniuerſale omnia ſibi ſubdens. Minor eadem probatur ſecundò: Datâ pluralitate Deorum, vel ipſorum omnium voluntates eſſent infallibiliter concordes, vel non. Non primum, quia non apparet quomodo voluntates liberæ, & non ſubordinatæ poſſint eſſe infallibiliter concordes, ſi etenim dicantur habere, concordiam ex neceſſitate naturæ, deſtruitur ipſarum libertas; ſi dicantur ipſam habere ex libera conſenſione, remanet aſſignandum, cur vna

Voluntates diuerſæ liberæ, & nō ſubordinatæ nequeunt eſſe infallibiliter concordes.

potius alteri conſentiat, quàm alterius conſenſum trahat, & præueniat; ſi dicantur eam habere caſu, & fortuito, poterunt igitur habere caſu, & fortuito etiam diſcordiam: Non ſecondum, quia cum tali diſcordia, nec ſubſiſteret infinita potentia in diuinis voluntatibus, ea enim, quæ ob alterius contrarietatem impleri non poſſet, & alteri cederet, impotens eſſet, non infinitè potens; nec ordinata gubernatio in vniuerſo, quia diſcordes voluntates gubernantium non poſſunt non diuerſos inducere ordines, & gubernationem difformem, ac inordinatam. Minor eadem probatur tertiò: Illud non eſt regimen perfectiſſimum, in quo Princeps, vel ſuperfluus eſt, & contemptibilis; vel impotens, & indigens; ſed data pluralitate Deorum talis eſſet quilibet Deus: ergo. Regimen vniuerſi non eſſet perfectiſſimum, & nullus Deus eſſet Princeps perfectiſſimus. Minor probatur: Data pluralitate Deorum, vel quilibet ſe ſolo ad regimen vniuerſi ſufficeret, vel non; ſi primum, ergo quilibet vno excepto eſſet ſuperfluus, & ex conſequenti contemptibilis; quia bonum inutile eſt parum deſiderabile, & póſſet de quolibet Deo in particulari dici. Non curo hunc Deum, alius mihi ſufficit. Si ſecundum: ergo quilibet Deus indigeret aliorum adminiculo ad vniuerſi regimen, nec vllus ſe ſolo poſſet vniuerſum gubernare: ergo eſſet quilibet impotens, inſufficiens, & indigens. Confirmatur hoc totum ex Diuo Thoma 1. *part. quaſt.* 103. *art.* 3. vbi expreſsè concludit, & probat, cum finis gubernationis mundi ſit optimum bonum, neceſſe eſt ipſum ab vno gubernari.

Dato Polytheiſmo quilibet deus eſſet vel ſuperfluus, & contemptibilis, vel impotens, & indigens.

Allatæ rationes, aliæque plures non diſſimiles adeò ſunt efficaces, adeò cuilibet cordato intellectui facilè peruiæ, vt ad notitiam vnicitatis Dei deduxerint plures etiam infideles, & Ethnicos, imò, vt loquitur *Molina*, illos omnes, qui Philoſophorum nomine digni fuerunt. Sic vnum Deum aſſeruerunt Plato in Tymæo, Ariſtoteles 8. *Phyſic.* & 12. *Metaphyſic.* Seneca *lib.* 4. *de beneficiis*, *cap.* 7. & 8. Tullius *de natura Deorum*, Triſmegiſtus *in Aſclepio*, & *Pimandro*, &c. Vnde radix Polytheiſmi, vt notat Herincx *part.* 1. *ſumma Theolog. diſp.* 1. *n.* 55. non fuit inſufficientia naturalis luminis, ſed partim deprauatio humanæ naturæ adeò ſenſibilibus immerſæ, vt ſenſibilia affectauerit habere pro diis; quæ deprauatio, ſeu ſtoliditas eleganter arguitur Sap. 13. *Vani autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei*, &c. *Sed aut ignem, aut ſpiritum*, &c. partim verſutia dæmonis à veri Dei cultu ſemper auertentis, & diuinos ſibi honores procurantis, vt innuitur Deuter. 32. *Immolauerunt dæmoniis, & non Deo:* partim Principum irreligioſitas varia Numina ad proprium, vel arbitrium, vel commodum in vulgus inducentium, vt paret ex Decreto illo Romanæ Reipublicæ, quo nulli permittebatur in Vrbe Roma deos alios aſſumere; quam quos Senatus conſultum iuſſiſſet: partim denique inſolens ſuperbia ali-

9\.

Vnitas Dei fuit nota pluribus infidelibus.

Polytheiſmi radix quænam ſit?

quo

quorum hominum, qui sibi, suisque diulnos honores deferri, seque paulatim inter deos haberi præsumpserunt. Sic præfocato quodam modo, tum humanâ peruersitate, & insolentiâ, tum diabolica iniquitate, & versutiâ, naturalis rationis lumine excætandum magis; quàm mirandum est, quod cæca gentilitas triginta millia deorum, & trecentos Ioues coluerit; quod Phœnicij serpentes; Ægypti jallia, & cepas sibi in deos instituerint; quod eâ ratione, qua ex *suprà dictis, cap.1.§.5. asseri.3. Dixit* Psalm.13. *insipiens in corde suo, Non est Deus.* Psalm.118. *Narrauerint iniqui fabulationes*, de multiplicitate deorum, & certè fabulantium, non ratiocinantium partus est monstrum Polytheismi.

Gentilitas coluit triginta millia deorum, & trecêtos Ioues.

10\. Apparebit fœdissima omninò, & omni execratione maior: temeritas Polytheistarum, si postquam ostensum est deorum multiplicitatem esse contra rationem, ostendatur etiam esse sine ratione. Enim verò ordinarium signum, & communis ratio distinctionis, ac multiplicationis est, vel separabilitas vnius ab alio tempore aut loco, vel productio vnius ab alio: in deorum pluralitate non esset productio vnius ab alio, quia omnes essent à se; non esset separabilitas, quoad locum, quia omnes essent immensi; nec quoad tempus, quia omnes essent æterni; ergo nulla ratio distinctionis, & multiplicationis deorum. Nec beatitudo; quæ non videtur esse posse sine societate, & consortio æqualium, rationem aliquam suppeditat pluralitati deorum; nam vel indigere consortio ad beatitudinem est proprium entis imperfecti carentis bono, quod in alio sit; vel in multitudine personarum habetur sufficiens societas ad beatissimè viuere.

Deorũ multiplicitas est non solùm contra rationem, sed etiã sine ratione.

Beatitudo quomodo requirat consortium.

CAPVT V.

De Bonitate, & Perfectione Dei.

BONVM, & perfectum in aliquo sensu idem sunt, in aliquo alio quid diuersum: si enim bonum sumatur transcendenter, vt conuertitur, cum ente præcisè, est quid diuersum à perfecto, quod vltra rationem entis importat actus, seu perfectiones enti superuenientes, ipsumque perficientes, & in hoc sensu loquitur Boetius *in lib. de Hebdom. circa medium: Intueor in rebus aliud esse, quod sunt bona, aliud esse, quod sunt*: Sumit scilicet bonum non præcisè pro bono transcendentali, sed pro bono simpliciter, ac perfecto; vt benè explicat Diuus Thomas 1.*part. quæst.5. art.1. ad* 1. illis verbis: *Sic ergo quod dicit Boetius*, &c. *referendum est ad esse bonum simpliciter, & ad esse simpliciter: quia secundum primum actum est aliquid ens simpliciter, & secundum vltimum bonum simpliciter: & tamen secundùm primum actum est quodammodo bonum, & secundum vltimum actum est quodammodo ens.* Ex quo clarè habetur bonum transcendentale, quod conuertitur cum ente, seu quod est ens simpliciter, esse bonum secundùm quid. Si verò bonum sumatur pro bono absolutè, vt est bonum simpliciter excludens omnem defectum, & omnem carentiam debitæ perfectionis, de quo communiter dicitur bonum ex integra causa, est idem ac perfectum, idque testatur expressè Diuus Thomas 1.*part. quæst.* 4. illis verbis: *Vnumquodque secundum quod perfectum est, sic dicitur bonum.* Porrò in titulo bonitatem, & perfectionem coniunxi ad indicandum me non intendere hîc explicare bonitatem secundùm quid, facientem bonum; sed non perfectum: hæc quippè est bonitas transcendentalis, quæ æquè, ac transcendentalis vnitas nec speciali indiget explicatione respectu Dei, nec propriè Dei attributum est. Meus est igitur explicare bonitatem simpliciter, quæ bonum facit, ac perfectum, imò idem est ac perfectio, sumpto perfectionis nomine, non pro qualiber particulari forma actuante, & perficiente; sed prout significat optimum modum essendi, seu optimum statum rei, adeóque prout perfectio idem est, ac status perfectionis, seu perfectio radicalis, & perfectionis formalis proxima exigentia vt infrà §. 5.

Bonum simpliciter, coincidit cum perfecto, nõ sic bonum secundùm quid, quale est bonum transcendentale præcisè.

Perfectio sumitur, vel pro qualibet particulari forma vel pro statu perfectionis.

§. I.

Vtrùm Deum esse ens simpliciter bonum, & omnino perfectum tum fide, tum ratione innotescat?

ASSERTVM I. Deum esse ens simpliciter bonum, & omninò perfectum de fide est. Ita omnes Catholici contra Idololatras, qui sæpissimè rebus malis, & imperfectis diuinos cultus exhibuerunt. Item contra Hæreticos *superiori cap. §.* 1. relatos, qui vltra Deum bonum, Deum alium malum expressè asseruerunt, quos Atheistis deteriores cêsuit Plutarchus *in moralibus*, dicens: *Lenius malum est deos omnino non credere, quam credere noxios.* 2.

Probatur testimoniis sacræ Scripturæ, Psalm.117. *Confitemini Domino quoniam bonus.* Psalm.118. *Bonus es tu, & in bonitate tua*, &c. Luc.18. *Nemo bonus, nisi solus Deus.* Exod. 33. *Ostendam tibi omne bonum.* Matth. 5. *Estote perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.* Confirmatur aliis Scripturæ locis, in quibus variæ perfectiones in particulari Deo tribuuntur. 1. Reg.2. *Non est Sanctus, vt Dominus, & non est fortis sicut Deus noster.* Secundo Machab.1. *Domine Deus omnium creator, terribilis, & fortis, iustus, & misericors, qui solus es bonus Rex, solus præstans, solus iustus, & omnipotens, & æternus*, Psal.49. *Pulchritudo agri mecum est.* Isa. 66. *Num.*

Deum esse bonum, & perfectum de fide est, & probatur ex Scriptura.

66. *Nunquid ego, qui alios parere facio ipse non pariam?* Rom. 11. *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

3. Neque hæ Authoritates detrimentum aliquod patiuntur ex verbis diui Gregorij *Primo Moralium, cap. 9.* dicentis: *Balbutiendo, vt possumus, excelsa Dei resonamus; quod enim factum non est, perfectum propriè dici non potest.* Non inquam detrimentum patiuntur, quia perfectum dupliciter sumi potest, vel secundum id, quod significat ex origine, & etymologia vocabuli, vel secundum id, quod significat ex impositione Doctorum. Primo modo idem sonat, ac esse totaliter factum, quod Deo non conuenit. Secundo modo importat id, *cui nihil deest in actu*, vt tradit Aristoteles 5. *Metaphis. tex. 21.* & D. Thomas 1. *part. quæst. 4. art. 1. ad primum*, vel id, *cui non deest alicuius generis nobilitas*, vt tradit idem Diuus Thomas 1. *contra gentes, c. 28.* & hac ratione optime conuenit Deo perfectum, & perfectio. *Diuus Gregorius* verò loquitur in primo sensu, vt patet ex ipsius verbis.

Perfectum quoad id, quod significat ex etymologia nominis, Deo non conuenit.

4. Assertvm II. Deum esse ens simpliciter bonum, & omninò perfectum efficaci ratione innotescit, seu est naturaliter demonstrabile. Ita Diuus Thomas 1. *part. quæst. 4. art. 1. quæst. 6. art. 1. Primo contra Gentes, cap. 18. & 37.* Diuum Thomam sequuntur Theologi, imò Catholici communiter inter quos fusiùs rem explicant Ioannes à Sancto Thoma 1. *par. q. 4. disp. 5.* Suarez *in Metaphys. disp. 30 sect. 1.*

Deum esse bonum, & perfectum, est naturaliter demonstrabile.

Probatur primò: Illud est ens simpliciter bonum, & omninò perfectum, cui nihil deest; non solùm priuatiuè, quatenùs non careat vlla perfectione debitâ, quomodo plura sunt in suo genere perfecta; sed etiam negatiuè, quatenus nullâ prorsus perfectione careat, nulliusque perfectionis negationem patiatur, eo quod nullius perfectionis sit incapax, quo modo nulla creatura potest esse perfecta; sed Deus ita se habet: ergo. Probatur minor: Deus non caret vllâ perfectione debitâ, quia nec ab alio, nec à se potest tali perfectione spoliari: Non ab alio, quia hoc aliud deberet esse potentius Deo; non à se, quia nihil est inimicum, & noxium sibi; item quia non habet Deus huiusmodi perfectionem à se positiuè, effectiuè, sed negatiuè, & formaliter. Non etiam caret aliquâ perfectione negatiuè, & ex propria incapacitate, ratione cuius aliqua perfectio ei sit indebita; tum quia nomine Dei ab omnibus intelligitur id, quo melius excogitari non potest, non esset autem huiusmodi si esset incapax alicuius perfectionis, esset quippè melius id, in quo vltra ea omnia, quæ sunt in Deo, conciperetur capacitas talis perfectionis, tum quia id cui negatiuè, & ex propria incapacitate deest aliqua perfectio, est in aliquo genere; in eo scilicet, in quo est talis perfectio, limitatum, & limitatæ capacitatis; sed Deus talis esse non potest: ergo.

Perfectum dupliciter dicitur, priuatiuè, & negatiuè: Deus est perfectus vtroque modo.

5. Probatur secundò ratione Diui Thomæ: Deus est primum principium efficiens rerum omnium, sed huiusmodi primum principium debet esse simpliciter bonum, & omninò perfectum: ergo. Maior habetur ex dictis *cap. 1. §. 2. & 3.* Minor probatur tum quia sicuti principium materiale, in quantum huiusmodi, est in potentia, ita principium efficiens in quantum huiusmodi est in actu, & principium maximè efficiens, maximè in actu; sed in tantum aliquod est perfectum, in quantum est in actu, perfectum quippè est, cui nihil deest, & non deest illud, quod est in actu: ergo principium maximè efficiens cuiusmodi est principium primum debet esse maximè perfectum; tum quia principium efficiens debet continere perfectiones suorum effectuum, adeoque principium efficiens rerum omnium debet continere rerum omnium perfectiones, & per consequens debet esse maximè perfectum. Ex eadem ratione primi efficientis in Deo probatur maxima bonitas, quia scilicet debet continere rerum omnium bonitatem, item quia importat maximam appetibilitatem; quælibet enim res cum appetat participare similitudinem sui agentis, appetit suum agens. In huius rei confirmationem Diuus Thomas 1. *part. quæst 6. art. 1.* rectè affert verba Diui Dionysij *in libro de diu. nom. cap. 4.* dicentis: *quod bonus dicitur Deus, sicut ex quo omnia subsistunt*; adeoque attribuentis bonitatem Deo ratione efficientiæ in res omnes.

Perfectio, & Bonitas Dei probatur ex ratione primi efficientis.

Ad firmius stabiliendam vim efficacissimam positæ rationis, aduerte non ex quacumque continentia effectuum probari perfectionem causæ; sed solùm ea continentia, qua effectus, vt loquitur Diuus Thomas 1. *part. quæst. 4. art. 2. in corp.* perfectiori modo existat in causa, quàm in se, quod neque de causa materiali, neque de causa efficiente instrumentali verificatur; ideò neutra ex his probatur perfecta, ex eo quod effectus suos contineat; sed verificatur de sola causa efficiente principali, in qua si vniuoca sit effectus continetur, & existit perfectiori modo negatiuè, id est non perfectiùs in se, quàm in causa; si æquiuoca existit in ipsa effectus perfectiori modo positiuè, id est perfectiùs in causa quàm in se. Neque dicas res quælibet perfectiori modo existit quando est actu, quàm quando est in potentia; sed effectus quilibet, dum est in causa est in potentia, dum est in se est actu: ergo semper existit perfectiori modo in se, quàm in causa, non in causa perfectiori modo, quàm in se. Contra enim, ly *perfectiori modo*, vel comparari potest ad esse causæ, vel ad esse effectus in causa, & effectum existere perfectiori modo in causa, quàm in se, vel significat esse causæ esse perfectius, quàm esse effectus; vel significat esse effectus in causa esse perfectius, quàm esse effectus in se: in primo sensu nos loquimur cum Sancto Doctore; in secundo sensu procedit oppositio, vt benè explicat Ioannes à S. Thoma 1. *part qu. 4. disputat. 5. art. 1.* vbi etiam elucidat, & valdè corroborat aliud argumentum, quo D. Thomas probat Deum esse perfectissimum, 6.

Effectus quomodo sit perfectiori modo in causa, quàm in se.

&

& continere omnem perfectionem essendi, quia est ens per se subsistens: Hæc ratio valdè profunda est, & in ipsa asserenda nihil habeo, quod vel addam, vel detraham Ioanni à S. Thoma *mox* citato.

7. Allatæ rationes, aliæque roboris non inferioris, quæ videri possunt apud Diuum Thomam 1. *contra Gent. cap.* 28. & 37. apud Suarez *in Metaphys. disp.* 30. *sect.* 1. confirmantur auctoritatibus non solùm Sanctorum Patrum, vt Dionysij Areopagitæ, *cap.* 5. *de diu. nom.* Irenæi *lib.* 4. *cap.* 37. Clementis Alexandrini *lib.* 1. *pedagog. cap.* 9. Ambrosij *lib.* 1. *Hexameron*, *cap.* 4. Damasceni *lib.* 1. *Fidei*, *cap.* 8. verùm etiam antiquorum Philosophorum solo naturali lumine vtentium, vt ex Hermete Trismegisto, Platone, Porphyrio plura refert Cyrillus *lib.* 1.

---

§. II.

Quotuplex sit rerum omnium perfectio, & quomodo quælibet contineatur in Deo?

8. ...fectio ...a simpliciter sim...x, alia se...dùm ...d.

ASSERTVM I. Perfectio rerum omnium rectè duplex assignatur: Alia simpliciter simplex, & definitur illa, quæ in vnoquoque ente melior est ipsa, quàm non ipsa. Alia secundùm quid, & definitur illa, qua non ipsa est melior; seu quæ non est melior ipsa, quàm non ipsa. Ita Theologi communiter cum Diuo Anselmo, *cap.* 14. *Monologij*.

Probatur, & explicatur: Perfectiones rerum aliquæ sunt, quæ in suo conceptu formali ab omni imperfectione præscindunt, & quantum est de se possunt ab omni imperfectione purgari, & in quocumque subiecto etiam perfectissimo recipi; huiusmodi sunt, esse intelligens, esse viuens, esse spirituale. Aliæ quæ imbibunt in suo conceptu formali imperfectionem à qua nullatenus possunt deputari; sicuti nequeunt spoliari propriâ essentiâ, & ratione formali: istæ sicuti necessariò secum ferunt imperfectionem; ita nequeunt recipi, nisi in subiecto aliqualiter imperfecto, seu capaci imperfectionis. Perfectio primi generis dicitur perfectio simpliciter simplex, quia simpliciter tale est, quod non habet admixtionem contrarij. Perfectio secundi generis dicitur secundùm quid, quia secundùm quid tale est, quod habet mixtionem contrarij, & est tale secundùm aliquid sui, non secundùm se totum. Illa definitur, quæ in vnoquoque ente melior est ipsa, quàm non ipsa. Dicitur in vnoquoque ente, vt innuatur ad dignoscendum, verum aliqua perfectio sit simpliciter simplex, necue? faciendam esse comparationem ipsius ad subiectum sub communi ratione entis, non sub ratione ipsius differentiali, & propria; sic v.g. licet lapidi secundùm rationem differentialem, & propriam, nec bona, nec melior, imò, mala & destructiua sit immaterialitas, non ideò deficit à conditione perfectionis simpliciter simplicis; quia eidem lapidi sub communi ratione entis est melior ipsa, quàm non ipsa; id est quàm quæcumque alia perfectio absolutè negabilis de ipsa, vel incompossibilis cum ipsa. Dixi absolutè negabilis de ipsa, quia non desinit perfectio esse simpliciter simplex, eo quod non sit melior perfectione non ipsa, seu negabili de ipsa virtualiter, & formalissimè; sic intellectio non desinit esse perfectio simpliciter, licèt non sit melior volitione, & hæc virtualiter, ac formalissimè sit non ipsa, seu negabilis de ipsa; eodem modo volitio non desinit esse perfectio simpliciter, licèt, &c. Dubitari potest vtrùm ad perfectionem simpliciter sufficiat quod sit melior ipsa, quàm non ipsa negatiuè; ita vt scilicet à nulla alia perfectione secum incompossibili excedatur; an necesse sit, quod sit melior ipsa, quàm non ipsa positiuè, ita vt scilicet omnem aliam perfectionem sibi incompossibilem excedat: dubium est leuis momenti, in cuius solutione videtur esse posse pro ratione voluntas. Si primum affirmetur, sustinetur rigorosiùs definitio, & digniùs sentitur de excellentia perfectionis simpliciter simplicis. Si affirmetur secundum, aperitur via ad asserendum relationes diuinas esse perfectiones simpliciter simplices, de quo *infrà, tractatu de Deo Trino, lib.* 1. *cap.* 8. §. 3. Definitio perfectionis secundùm quid contenta est explicatione mox posita pro definitione perfectionis simpliciter.

...rfectio ...mpliciter ...mplex di...tur, quæ in ...oquoque ...te melior ...t ipsa, ...àm non ...sa.

9. Perfectio simpliciter; vtrum debeat esse melior, quã non ipsa positiuè: est dubium leuis momenti.

10. Ex his habetur primò falli nonnullos in hisce definitionibus explicandis, dum vocant perfectionem simpliciter simplicem illam; quæ est melior ipsa, quàm non ipsa, id est quàm negatio ipsius: Certè in tali sensu omnis perfectio positiua esset simpliciter simplex, quia positiuum negatiuo, ens non-ente semper melius est; & vt communiter dicitur, melius est esse, quàm non esse. Habetur secundò non requiri ad perfectionem simpliciter simplicem, quod sit melior omni alia perfectione, sed solùm quod sit melior omni alia perfectione non ipsa, seu incompossibili cum ipsa in eadem entitate. Ex quo facilè explicatur quodlibet attributum in Deo esse perfectionem simpliciter simplicem, licèt non quodlibet sit melius quolibet alio, imò detur aliquod aliquo alio minùs bonum, & minùs perfectum secundùm proprium conceptum formalem, vt *suprà* asserebatur *cap.* 3. § 7.

Omnia attributa diuina sunt perfectiones simpliciter, etiã si sint formaliter inæqualia.

11. ASSERTVM II. Perfectiones simpliciter simplices sumptæ secundùm proprium conceptum formalem præcisè, & vt depuratæ ab omni imperfectione continentur in Deo formaliter: perfectiones secundùm quid continentur in Deo eminenter; quod si deinde nõ solùm perfectiones secundùm quid, sed etiam perfectiones simpliciter, sumantur vt sunt formaliter perfectiones creatæ, & vt existunt in creaturis: istæ dici possunt contineri in Deo formaliter eminenter; illæ virtualiter eminenter. Ita Ioannes à S. Thoma 1. *part. quæst.* 4.

quæst.4. disp.5 art.2. aliique Theologi communiter, quamvis non omnes vtantur terminis adeò expressis.

Probatur, & explicatur prima pars de perfectione simpliciter simplici. Illa perfectio continetur in aliquo formaliter, quæ in ipso propriè existit secundùm suum conceptum formalem, ipsumque formaliter denominat; sed ita se habet omnis perfectio simpliciter respectu Dei: ergo. Maior est communis explicatio continentiæ formalis. Minor probatur, tum quia Sapientia, v.g. verè denominat Deum formaliter sapientem, intellectio intelligentem, nec apparet quid sapientiæ, & intellectioni diuinæ desit de conceptu formali sapientiæ, & intellectionis secundùm se. Si enim aliquid deesse potest, hoc aliquid deberet esse imperfectum; at sapientia, & intellectio secundùm proprium conceptum formalem nihil inuoluit imperfecti: ergo, tum quia non potest assignari modus altior continendi huiusmodi perfectiones, quàm secundùm proprium conceptum formalem; nullus enim modus est altior eo, qui nullam imperfectionem nullamque limitationem includit; sed huiusmodi est conceptus formalis perfectionis simpliciter simplicis: ergo.

Continentia formalis consistit in eo, quod res contenta sit secundùm proprium conceptum formalè, & denominet formaliter id, in quo continetur.

Dices: Si perfectiones simpliciter simplices essent in Deo secundùm proprium conceptum formalem, essent secundùm eundem conceptum formalem in Deo, & creaturis; sed hoc dici non potest, quia secus huiusmodi perfectiones essent vniuocæ Deo, & creaturis; vniuoca quippe sunt ea, quæ conueniunt pluribus secundùm vnum, eundemque conceptum formalem: ergo. Nec impeditur vniuocatio ex diuersitate modi, quem habent huiusmodi perfectiones in Deo, & creaturis; enim verò diuersitas auferens vniuocationem, & analogizans rationem communem, debet imbibi in ipsa ratione communi, nec satis est quod deriuetur à modis contrahentibus. Sed contra distinguo maiorem, essent secundùm eundem conceptum formalem proportionaliter concedo, simpliciter nego, & quamvis, quæ sunt analogicè talia analogiâ attributionis, non sint talia formaliter vt exemplificari potest in medicina, quæ non est formaliter sana, licèt sit sana analogicè; quæ tamen sunt analogicè talia analogiâ proportionis, optimè sunt talia formaliter, sic substantia, & accidens; Deus, & creaturæ, sunt formaliter ens, quamvis sint ens analogicè. Diuersitas igitur impediens continentiam vniuocam non semper impedit continentiam formalem, & conceptus, vt sit idem formaliter, non est necesse, quod sit idem simpliciter, & vniuocè; sed satis est, quod sit idem proportionaliter, & analogicè. Neque obstant Sancti Patres sæpissimè dicentes Deum non esse vitam; sed suprà vitam; non esse mentem, sed suprà mentem, id enim asserunt Sancti Patres, non vt excludant rationem formalem vitæ, & mentis à Deo; sed vel vt excludant rationem formalem vniuocam, vel vt excludant modum, quo in creaturis

Perfectiones simpliciter sunt in Deo, & creaturis secundùm eundem cōceptum formalem analogum, non vniuocum.

Quæ sunt talia analogicè analogia attributionis non sunt talia formaliter, secus de analogia Proportionis.

repetiuntur. Ex quo etiam patet, cur Deus, licèt in se formaliter viuens, non causet tamen vniuocè viuentia creata, quia scilicet non est formaliter viuens vita vniuoca cum ipsis.

Deus quamvis formaliter viuens non causat vniuocè viuentia.

15. Probatur secunda pars quoad perfectiones secundùm quid: Illa perfectio continetur in aliquo eminenter, quæ continetur in ipso non secundùm proprium conceptum formalem imperfectum, sed modo altiori præcisis imperfectionibus ita continetur in Deo omnis perfectio secundùm quid: ergo. Maior est communis explicatio continentiæ eminentialis, licèt à Suario *in Metaph. disp. 30. sect. 1. num. 11.* notetur tanquam obscurior, & explicet ipse continentiam eminentialem per ordinem ad causalitatem, dicit scilicet *num. 10. continere eminenter esse habere talem perfectionem superioris rationis, qua virtute contineat quicquid est in inferiori perfectione.* Verùm *Suarez* malè notat tanquam obscuriorem allatam explicationem, cum sit per terminos negatiuos, qui solent esse magis noti, quàm positiuè; malè etiam in sua explicatione recurrit ad causalitatem, quia in explicatione causalitatis, seu virtutis causatiuæ cogetur committere circulum; & post explicatam continentiam eminentialem per virtutem causatiuam cogetur explicare virtutem causatiuam per continentiam eminentialem, vtendo communi illo axiomate, Nemo dat, quod non habet; quod scilicet nullo modo, neque etiam eminenter contineat. Probatur minor primi argumenti: Perfectio secundùm quid in suo formali conceptu importat imperfectionem: in Deo nulla potest esse imperfectio: ergo perfectio secundùm quid non potest esse in Deo nisi modo altiori præcisis imperfectionibus.

Continentia Eminentialis non benè explicatur per ordinem ad virtutem causatiuam.

14. Dices: Deus producit in creaturis imperfectiones; ergo continet imperfectiones eccaturarum. Illud enim commune, nemo dat, quod non habet, videtur de imperfectionibus æquè ac de perfectionibus procedere: ergo Deus non continet perfectiones seclusis imperfectionibus. Sed contrà ly, *nemo dat, quod non habet*, procedit de eo, quod datur propriè; non de eo, quod datur abusiuè, sicuti datur imperfectio, quæ dari dicitur per hoc præcisè, quod non detur forma opposita, seu perfectio illius imperfectionis exclusiua: Ideò, vel dato in sensu abusiuo antecedente, nego consequentiam; vel absolutè, & propriè nego antecedens: & dico nullam imperfectionem habere causam propriè talem, quia nulla imperfectio habet esse propriè tale, cum sit carentia perfectionis vlterioris; seu impeditio, non additio vlterioris esse: causa autem propriè talis respicit pro termino esse, non carentiam vlterioris esse; & dicitur talis, quia dat esse, non quia impediat esse.

Imperfectio propriè non producuntur nec vlla habet Deum pro suo Autore, & causa.

Nullus igitur defectus, nulla imperfectio potest à Deo produci, Deoque tribui tanquam Auctori, & causæ; Deus enim non est propriè causa, nisi illius, quod in creatura habet esse, & terminat vlteriorem

causa

causalitatem ; imperfectio autem , vtpotè carens esse , seu dicens carentiam , impedit; non terminat vlteriorem Dei causalitatem, & prouenit ex limitatione creaturæ indigentis non vlterius extendi , non ex virtute Dei exercentis in tali imperfectione aliquam productionem, & efficientiam.

16. Probatur , & explicatur tertia pars : de perfectionibus sumptis , vt formaliter existunt in creaturis : Perfectiones simpliciter simplices , vt sunt in creaturis ita præscindunt ab omni imperfectione in suo conceptu formali , vt deinde imperfectionem inuoluant in modo existendi. Perfectiones secundùm quid imperfectionem imbibunt, & in suo conceptu formali , & in modo existendi : ergo illæ consideratæ secundùm rationem formalem imperfectionis nesciam sunt in Deo formaliter : consideratæ secundùm modum existendi imperfectione imbibitum sunt in Deo eminenter , adeoque formaliter eminenter sub diuersa consideratione : Istæ sub nulla consideratione sunt imperfectionis expertes : ergo sub nulla consideratione possunt esse in Deo formaliter, sed solùm purè eminenter , seu virtualiter eminenter , sumendo ly *virtualiter* , non prout dicit contineri in alio modo imperfectiori; sed prout præcisè dicit non contineri formaliter. Totum hoc expressit Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 13. *art.* 3. *partim in Corp.* dicens: *In nominibus igitur , quæ Deo tribuuntur est duo considerare , scilicet perfectiones ipsas significatas , vt bonitatem , vitam , & huiusmodi , & modum significandi : quantum igitur ad id quod significant huiusmodi nomina propriè competunt Deo , & magis propriè , quàm ipsis creaturis ; quantum verò ad modum significandi non propriè dicuntur de Deo:* Partim *ad* 1. dicens : *Quædam nomina significant huiusmodi perfectiones à Deo procedentes in res creatas : hoc modo , quod ipse modus imperfectus , quo à creatura participatur diuina perfectio in ipso nominis significato includitur , sicuti lapis significat aliquid materialiter ens , & huiusmodi nomina non possunt attribui Deo , nisi Metaphoricè.*

[Margin: Perfectiones simpliciter simplices secundùm modum quem habent in creaturis, continentur in Deo formaliter eminenter.]

17. Dubitari hic potest ; vtrùm perfectiones creaturarum , quæ non continentur in Deo formaliter secundùm esse entitatiuum, contineantur saltem in eodem formaliter secundùm esse intentionale , & repræsentatiuum. Respondetur negatiuè , nam contineri formaliter secundùm esse intentionale , & repræsentatiuum est contineri per propriam speciem ; Deus autem nullam habet speciem propriam alicuius creatæ perfectionis , alioqui haberet in se aliquod creatum, cum species propria rei creatæ , non possit esse nisi quid creatum. Continet igitur Deus esse intentionale, vt repræsentatiuum talium perfectionum eminenter , quatenùs per propriam essentiam , tanquam per eminentissimam speciem tales imperfectiones perfectissimè cognoscit , & comprehendit : & Essentia diuina ita est vniuersalissima omnium species , vt quæ in esse entitatiuo continet formaliter, repræsentet formaliter; quæ in esse entitatiuo continet eminenter, repræsentet eminenter. De quo latius Ioan. à Sancto Thoma 1. *part. quæst.* 4. *disput.* 5. *art.* 2. *num.* 15.

[Margin: Perfectiones secundùm quid , neque etiam in esse intentionali, sunt in Deo formaliter.]

---

§. III.

Vtrùm Deus ita contineat rerum omnium perfectiones , vt sit in omni genere entis infinitè perfectus ?

Assertum I. Deus ita continet rerum omnium perfectiones , vt sit in omni genere entis infinitè perfectus. Ita Theologi communiter cum Diuo Thoma 1. *par. quæst.* 7. *ar.* 1. *Primo contra Gentes, cap.* 43. contra nonnullos apud Bonauenturam *in* 1. *dist.* 43. *quæst.* 2. *in Corp.* volentes esse in Deo finitam essentiam , & infinitam solam potentiam ; item contra Vorstium quemdam Caluinistam ex Becano 1. *part. tract.* 1. *cap.* 5. negantem infinitatem Deo tum in esse , tum in operari. Contra quos assertum, quod est veritas Fidei, 18.

[Margin: Deum esse infinitum in omni genere entis est de Fide.]

Probatur primò *ex Sacra Scriptura.* Psalm. 144. *Magnus Dominus , & laudabilis nimis , & magnitudinis eius non est finis.* Baruch. 3. *Magnus , & non habet finem :* Confirmatur ex Concilio Lateranensi, *capite firmiter , de summa Trinitate* , vbi Deum esse infinitum statuitur : Idem tradunt sæpissimè Sancti Patres , D. Gregorius Nazianzenus *oratione in Natalitia*, Deum appellat *infinitum quoddam, & interminatum essentiæ pelagus*, D. Dionysius *cap.* 5. *de diu. nom.* ait : *Deus non quovis modo est ens ; sed simpliciter , & incircumscriptè , totum esse in se pariter complexus , & anticipans.* Idem tradunt Damascenus 1. *de Fide* , *cap.* 4. Augustinus 8. *de Trinit. cap.* 3. Hilarius *lib.* 1. *de Trinit. circa initium.* Quæ Concilij, & Sanctorum Patrum Autoritates euincunt allata loca Scripturæ non posse intelligi in sensu improprio , licèt quandoque in Scriptura infiniti nomen in sensu improprio vsurpetur , & tribuatur creaturis , vt cum dicitur Num. 20. *Egressus est obuiam Rex Edom cum infinita multitudine.* Iosuë 22. *Ædificauerunt altare infinitæ magnitudinis.*

Probatur secundò : Diuus Thomas 1. *contra Gentes, cap.* 43. probat Deum esse infinitum, quia omnium generum perfectiones continet, & 1. *part. quæst.* 6 *art.* 3. probat Deum esse bonum summum, non verò solùm in aliquo genere, vel ordine rerum; quia omnes perfectiones effluunt ab eo , tanquam à prima causa ; effluunt autem ab eo , quia ab eo continentur : ergo ex eo , quod Deus continet rerum omnium perfectiones, probatur eius infinita perfectio in omni genere entis , & ita continet rerum omnium perfectiones , vt sit in omni genere entis infinitè perfectus. Dum Deus dicitur perfectus , id infinitus in omni genere entis debet id in- 19.

telligi, vt loquitur Diuus Thomas *art. cit. ad 3.* per excessum, cæterum repugnat Deo formaliter esse in genere, cum repugnet conceptus vniuocus Deo, & creaturis; multo magis eidem repugnat esse in omni genere, cum plura genera sint inter se pugnantia: est igitur Deus in omni genere per excessum, & eminentiam; causando, & continendo modo excellentissimo omnium generum perfectiones; cæterum absolutè, & formaliter est supra, & extra omne genus. Hoc quod est Deum modo explicato esse in omni genere, & extra omne genus videtur expressisse *Gregorius Nazianzenus* in quodam dam carmine, in quo, vt refert Lessius *de perfectionibus diuinis, lib.1.cap.1. num.5.* vocat Deum omnia, & nihil rerum; omninomium, & innominabilem.

Deus est infinitus in omni genere, & in omni genera est per excessū, formaliter verò est extra, & supra omne genus.

Deus est omnia, & nihil, omninomius, & innominabilis.

20. Dices: Perfectiones rerum omnium simul sumptæ non sunt quid infinitum simpliciter, & in essentia, vt patet in aggregato omnium creaturarum possibilium: ergo ex continentia omnium perfectionum non benè arguitur in Deo perfectio infinita simpliciter. Accedit quod continere infinitas perfectiones, etiam specie diuersas, nullam arguit infinitatem; intellectus enim creatus, qui est potentia finita, potest elicere infinitos actus specie diuersos: ergo continere omnes perfectiones non arguit infinitatem omnimodam, seu in omni genere. Sed contra: Perfectiones rerum omnium, vel sumi possunt cum mixtura imperfectionum, vel vt ab omnibus imperfectionibus depuratæ, & vt habentes modum existendi eminentissimum, simplicissimum, indefectibilem, &c. Primo modo verum est perfectiones rerum omnium non esse quid infinitum simpliciter, & in essentia; sed solùm in numero; nec aliud probat id quod affertur de aggregato omnium creaturarum possibilium, & id, quod additur de cōtinentia infinitarum perfectionum specie diuersarum: imperfectionum quippè consortiū minuit conceptum perfectionis, nec habet omnimodam perfectionem, quod aliquo modo imperfectum est. Secundo modo falsum est rerum omnium perfectiones, ipsarumque continentiam omnimodam, & simpliciter infinitam perfectionem non arguere; inexcogitabilis enim est conceptus exprimens maiorem imperfectionem eo, quo exprimitur omnis perfectio sine vlla imperfectione. Corroborari hoc potest ex doctrina, quam aliqui afferunt in quæstionibus de Incarnatione dicentes Christum, seu complexum ex humanitate, & verbo esse quid minùs amabile, & minùs sanctum, quàm Verbum ipsum secundùm se, quatenùs licèt complexum ex humanitate, & Verbo inuoluat sanctitatem, & amabilitatem Verbi; innoluit tamen ipsam cum aliqua imperfectione tum Physica, putà cum esse defectibili; tum morali, putà cum potentia remota peccandi: In Verbo autem amabilitas, & sanctitas est ab omni imperfectione depurata. Et sicuti subiectum habens octo gradus caloris sine vllo frigore est simpliciter calidum, secus si habeat eosdem octo gradus caloris cum aliquo frigore, vel cum octo gradibus frigoris ita, &c.

Perfectiones rerum omnium cum mixtione imperfectionum nō probant infinitum simpliciter, benè tamen sine tali mixtione.

Verbum diuinum est quid sanctius Christo, seu cōplexo ex humanitate, & Verbo.

21. Infinitati diuinæ hucusque à nobis probatæ, & explicatæ optimè congruit definitio Lessij *lib.1.de diuin. perfect.cap.1. num.5.* dicentis: *Infinitudo diuina essentia, est omnis perfectionis, & entitatis simplicissima, & eminentissima complexio,* Item definitio Scoti quod *lib.5. §. Ex hoc vltra,* describentis infinitum in entitate esse illud, *cui nihil entitatis deest eo modo, quo possibile est illud haberi in aliquo vno.*

Infinitas diuina definitur dupliciter.

---

§. IV.

Vtrùm aliter quàm ex continentia perfectionum rerum omnium probari possit Deus in omni genere entis infinitè perfectus?

22. ASSERTVM: Aliter quàm ex continentis, &c. probari potest, &c. specialiter verò à priori ex esse à se; à posteriori ex infinitate cuiuslibet particularis attributi diuini. In eo quod infinita Dei perfectio possit aliis modis probari omnes conueniunt, in modis deinde specialibus assignandis omnes ferè differunt. Vterque modus à nobis allatus videtur esse *D.Thomæ.* Primus traditur 1. *part. quæst.7. art.1.* quamvis aliter à pluribus Thomistis intelligatur, vt videre est apud Suarez *in Metaph.disp.30.sect.2.n.18.* Secundus traditur *Primo contra Gent.cap.43.arg.9.* Vtrumque approbat Herinx *disp.3. q.2.*

Probatur assertum quoad primam partem; Quod scilicet infinita Dei perfectio probetur à priore ex esse à se; tum quia esse à se in Deo est ratio omnium prima; tum quia quod est à se nihil habet à quo finiatur, & creatura ideò est finita, quia est ab alio, à quo finitur, vt suprà tradebatur *cap.2. §.5. assert.5. probatione tertia:* ergo à priori ex esse à se probatur infinita Dei perfectio.

Infinita Dei perfectio probatur à priori ex esse à se.

23. Dices malè supponi creaturam esse finitam, quia est ab alio, à quo finitur; sed, vt contendit Arriaga 1. *part. disput.2. sect.7. n.54.* esse finitam ex natura sua; nec Deum posse Angelum, v.g. substantialiter meliorem, aut peiorem facere; sed ex suppositione, quod velit Angelum facere, debere eum talem facere, qualis esse petit ex natura sua; adeoque quod Angelum faciat finitum non est ex voluntate ipsius Dei dantis esse, sed ex natura Angeli non potentis aliter esse. Eodem igitur modo, licèt Deus sit à se; nec habeat aliud, à quo finiatur, dici poterit finitus ex natura sua; nec ex esse à se sufficienter probatur ipsius infinitas. Sed contra: Creaturam esse finitam ex natura sua non excludit creaturam esse finitam, quià est ab alio; imò cum natura, & essentia formalissima creaturæ sit esse ab alio, dicere creaturam esse finitam ex natura sua est dicere esse finitam, quia est ab alio; quod deinde esse taliter finitum, putà quòd Deus non possit facere Angelum, nisi tali modo; proueniat non ex esse

Creaturam esse finitam ex natura sua est idem ac esse finitam, quia est ab alio.

esse ab alio, sed ex propria differentia talis creaturæ, nihil interest ad præsens instituum. Ex eo igitur quod creatura sit finita ex natura sua non arguitur, quod etiam Deus possit dici finitus ex natura sua, quia natura creaturæ est esse ab alio; natura seu essentia Dei est esse à se, quæ sunt rationes oppositæ; ideò debet argui ex opposito sic: creatura ex natura sua, & quia est ab alio est finita: ergo Deus ex sua natura, & quia est à se est infinitus; seu quod idem est: creatura quia habet esse receptum est finita: ergo Deus, quia habet esse irreceptum, & per se, seu a se subsistens, est infinitus. In quo videtur consistere tota vis rationis Diui Thomæ 1. *part. quæst.* 7. *art.* 1. quæ si, vt contendunt plures Thomistæ, probet infinitatem præcisè ex ratione formæ irreceptæ in materia, non videtur omninò efficax; nam cum non possit efficaciter probari in creaturis distinctio existentiæ ab essentia, etiam existentia creata est forma subiectiuè irrecepta, seu non recepta in essentia tanquam in subiecto, & materia; debet igitur probari Dei infinitas ex esse irrecepto effectiuè, adeoque ex esse à se.

[...]se irrece[...]um subie[...]uè non [...]obat Dei [...]finitatem, [...]d solùm [...]se irrece[...]um effe[...]uè.

24. Probatur assertum quoad secundam partem, quod scilicet infinita Dei perfectio probetur à posteriori ex infinitate cuiuslibet particularis attributi diuini. Infinita proprietas arguit infinitatem illius essentiæ, seu naturæ, cuius est proprietas; sed *ex suprà dictis, cap.* 3. §. 1. *assert.* 1. Attributum diuinum est quasi proprietas diuinæ essentiæ, seu naturæ: ergo ex attributi diuini infinitate, &c. Et quia deinde essentia infinita habet infinitas omnes suas proprietates, ex infinitate vnius diuini attributi arguitur consequenter infinitas aliorum omnium. Porrò quod aliquod attributum diuinum infinitum sit, videtur euidenter constare saltem in Potentia Dei, quæ secundùm se potest producere omnia producibilia, etiam infinita simul, si infinita simul producibilia sunt. Maior primi argumenti probatur: Essentia est aliquo modo causa suæ proprietatis, ipsam aliquo modo continet, cum ipsa proportionem habet; entitas autem finita non potest esse causa entitatis infinitæ, non potest ipsam continere, non potest cum ipsa habere proportionem.

[...]oprietas [...]finita in[...]re essentiã, [...]u naturam [...]finitam.

25. His modis melius probatur infinita perfectio, seu omnimoda infinitas Dei, quam vel probauerit *Aristoteles* ex motu Cœlorum ab æterno, qui nec de facto ab æterno fuit, nec si fuisset necessariò inferret virtutem motiuam infinitam; nam sicuti sol ab æterno productus potuisset ab æterno illuminare, ita Angelus ab æterno productus potuisset ab æterno Cœlos mouere, cum præcipuè cœlos mouendo nullam ipse defatigationem patiatur: vel probauerit Suarez *in Metaphys. disp.* 30. *sect.* 2. *num.* 15. ex virtute creatiua, cum non satis constet hanc puræ creaturæ, & enti finito repugnare: vel probent aliqui *Thomistæ* ex eo, quòd Deus sit suum esse, habeat scilicet existentiam indistinctam ab essentia, cum extra Scholam Thomisticam commune sit etiam creaturis habere existentiam ab essentia indistinctam, & iuxta mox dicta ex esse per essentiam, ex esse irrecepto, non probetur efficaciter omnimoda Dei infinitas, nisi quatenùs huiusmodi terminis importatur esse simpliciter à se: vel denique probet Granadus 1. *part. tract.* 3. *disp.* 2. ex eo, quod Deus sit id, quo melius excogitari non potest; nam si per impossibile nihil daretur superius Angelo, Angelus esset id, quo melius excogitari non posset, & tamen non esset infinitus; non enim ex vi talis suppositionis præcisè euaderet perfectior, quam nunc sit; ratio à priori est, quia non benè explicatur intrinseca perfectio ex carentia alicuius superioris, & perfectioris; adeoque nec perfectio omnimoda, seu infinita ex carentiâ cuiuscumque perfectioris; hoc quippe est ab extrinsecis emendicare explicationem perfectionis intrinsecæ: Et sicut ego, v.g. non sum magis, vel minùs doctus ex eo, quòd præcisè sit, vel non sit alius doctior, ita &c. Tandem peccatum mortale est in supremo genere mali, & est id, quo peius excogitari non potest; & tamen non est malum simpliciter infinitum: ergo à pari, seu ex opposito, &c.

[...]nfinitas Dei [...]on proba[...]r sufficié[...]er ex motu [...]b æterno, [...]ec ex vir[...]ute creati[...]a, &c.

Ex dictis in præsenti, *& superiori*, §. patet obiter infinitum simpliciter, nec sufficienter explicari per hoc quod nihil habeat supra se, seu ab alio non excedatur; nec per hoc quod infinita habeat infrà se, seu infinita contineat: ex quibus firmiùs euincitur doctrina superioris, §. quod scilicet nequeat melius explicari absolutissima Dei infinitas; quàm per hoc, quod omnia, seu omnes perfectiones contineat, non quomodocumque, sed modo eminentissimo, & præcisa omni imperfectione. Hoc consortium infinitatis, & perfectissimæ omnium continentiæ indicauit Diuus Dionysius *de diuin. nom. cap.* 5. illis verbis: *Cuncta continet Deus secundùm superexpensam simplicem infinitatem suam.* 26.

Infinitum simpliciter, nec est illud, quod non exceditur, nec quod, vel infinita habet infrà se, vel infinita continet.

---

§. V.

Virùm perfectio infinita; seu perfectio, & infinitas in Deo sint speciale attributum?

ASSERTVM: Perfectio infinita in Deo, sumpta formaliter, vel pro collectione ex infinitis perfectionibus omnium diuinorum prædicatorum, vel pro speciali perfectione infinita, quam importat quodlibet diuinum prædicatum, non est speciale attributum in Deo; benè tamen est speciale attributum sumpta radicaliter pro infinita perfectione essentiali immediatè consequente ad esse à se. Fauent huic asserto Herinex *disputat.* 3. *quæstione* 2. *numero* 12. Gabriel à Sancto Vincentio *disput.* 7. *dub.* 1. §. 2. *n.* 12. 27.

Infinitas in Deo alia formalis, alia radicalis, illa non illa est speciale attributum.

Probatur, & explicatur: Infinitas in Deo ex suppositis cap. 2. §. 1. assert. 2. vel sumitur prout dicit esse in omni genere infinitum, vel sumitur prout dicit indeterminatè quodammodo esse infinitum in quolibet particulari genere assignabili, putà in genere seu linea intelligentis, volentis, sapientis, &c. Vel tandem sumi potest pro infinitate speciali in linea essentiæ formalissimæ. Infinitas primo, & secundo modo, dici potest infinitas formalis; quia concipitur exercere præcisè munus formæ actuantis, nullatenùs verò radicis, ex qua aliquid aliud, vt ita dicam, pullulet. Infinitas tertio modo dici potest infinitas radicalis, quia non solùm est forma quodammodo actuans essentiam Metaphysicam Dei; sed insuper est proxima radix, ex qua pullulat specialis infinitas propriæ lineæ in quolibet diuinum prædicatum; nam quod omnia diuina prædicata in suâ lineâ infinita sint habent formaliter, & proximè ex eo, quod profluant ab essentia, vt in sua linea, infinita. Infinitas primi, & secundi generis, non est speciale Dei attributum, quia illa omnia Dei attributa complectitur, ista omnia Dei attributa transcendit; illa ex omnibus attributis consurgit, ista per omnia attributa vagatur, adeoque neutra est proprietas distincta à cæteris, vt requiritur ad rationem specialis attributi ex dictis, cap. 3. §. 1. assert. 2. Infinitas tertij generis cum ex vna parte sistat præcisè in linea essentiæ, aliaque prædicata nec transcendat, nec includat; ex alia parte sit perfectio formaliter in Deo existens, & ab ipsa formalissima essentia, id est ab aseitate profluens, eique quasi adiacens, videtur habere omnia requisita ad rationem specialis attributi, propterea non debet à serie, & Catalogo diuinorum attributorum excludi.

§. VI.

Vtrùm Deus, & creaturæ simul sint quid perfectius, & maius bonum, quàm Deus solus?

28\. ASSERTVM I. Deus, & creaturæ simul non sunt simpliciter, & intensiuè quid perfectius, & maius bonum, quàm Deus solus, imò in rigore è contra Deus solus est simpliciter, & intensiuè quid perfectius, & maius bonum; quàm Deus, & creaturæ simul. Ita præsertim quoad primam partem, cum Diuo Thoma, & Scoto *locis infrà in probatione citandis*. Sylvius *quæst. 4. artic. 2. conc. 1.* Ioannes à S. Thoma *quæst. 4. artic. 2. num. 22.* Gabriel à Sancto Vincentio *disp. 4. dub. 2. §. 3.* Molina *quæst. 6. disp. 1.* Herinex *disput. 3. quæst. 1. num. 5.* aliique Theologi communiter, cum quibus prima pars conclusionis

Deus, & creaturæ simul nō sunt

Probatur primò ex Diuo Augustino *6. de Trinit. cap. 8.* dicente: *Cum creatura adhæ-rescit creatori, illa fit maior, quàm erat, non ille.* Ex Diuo Thoma *in quæstionibus disputatis, quæst. 5. de malo, art. 1. ad 4. Bonum creatum additum bono increato non facit maius bonum, nec magis beatum; cuius ratio est, quia si duo participantia coniungantur, augeri potest in eo id, quod participatur; sed si participans addatur ei, quod est per essentiam tale, non facit aliquid maius.* 1. 2. quæst. 34. artic. 3. ad secundum: *Optimum simpliciter, per cuius participationem omnia sunt bona, ex nullius additione fit melius* 1. part. quæst. 103. artic. 3. ad tertium: *Et, quod est essentialiter bonum, non potest fieri aliqua additio bonitatis.* Ex Scoto quodlib. 5. §. *Etsi dicas: Deus, & creatura non excedunt Deum, tum quia quodlibet illorum plurium non est æquè bonum cum vno illorum, &c.*

intensiuè maius bonū, quàm Deus solus.

Probatur eadem prima pars secundò: Illud est simpliciter, & intensiuè maius, & perfectius, in quo sunt plures gradus perfectionis, sed in Deo, & creaturis simul non sunt plures gradus perfectionis, quam in solo Deo: ergo. Maior patet, quia intensio ex gradibus, & maior intensio ex pluribus gradibus consurgit. Minor probatur: In solo Deo sunt omnes perfectiones creaturarum *ex supradictis, §. 2. & 3.* Ergo. Confirmatur: Deus solus est obiectum beans, nec creaturæ simul cum Deo sunt obiectum magis beans, quàm Deus solus: ergo Deus solus est summum bonum, imò vt habetur Exodi 33. *Omne bonum*; nec Deus, & creaturæ simul sunt obiectum magis bonum, quàm Deus solus. Consequentia patet, quia ratio beatitudinis, ratio boni, & ratio finis conuertuntur. Antecedens probatur ex Augustino 5. *Confess. cap. 4. Beatus qui te scit, etiamsi illa nesciat; qui verò & te, & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est.* 29.

Deus, & creaturæ nō sunt obiectū magis beās, quàm Deus solus.

Probatur secunda pars: Illud, quod est tale sine mixtione contrarij, est simpliciter, & absolutè magis tale, quàm illud, quod est tale cum mixtione contrarij: Deus solus est quid maximè perfectum, & bonum præcisò, ac secluso omni imperfecto, & malo: Deus, & creaturæ simul sunt quid perfectum, & bonum; sed cum mixtione imperfecti, & mali, huiusmodi enim aggregatum, vt dicit perfectiones creaturarum, dicit simul aliquod imperfectum, vel in ratione formali; si sermo sit de perfectionibus secundùm quid, vel saltem in modo existendi, si sermo sit de perfectionibus simpliciter: ergo. Confirmatur: Persona Verbi, vt habens vnitam naturam humanam, seu simul cum natura humana, non est quid perfectius, & maius Personâ Patris, sed potius est quid imperfectius, & bonum minus: ergo Deus, & creaturæ non sunt maius bonum, quàm Deus solus; sed potius è contra est maius bonum Deus solus. Antecedens probatur tum ex illo Ioannis 14. *Pater maior me est*, tum ex suppositis *in calce §. 2.* de maiori amabilitate, & sanctitate Verbi diuini secundùm se, quàm complexi ex humanitate, & Verbo. 30.

Deus, & creaturæ sūt in rigore minus bonū, quàm Deus solus.

ASSER

31. Deus, & creaturæ neque etiam extensiuè sunt propriè quid perfectius, & maius.

ASSERTVM II. Deus, & creaturæ simul neque etiam extensiuè sunt quid perfectius, & maius bonum, quàm Deus solus; nisi ly, *extensiuè*, sumatur impropriè, prout præcisè dicit numerum, & pluralitatem rerum habentium perfectionem: Ita Nazarius 1. *par. quæst.* 6. *art.* 2. Siluius *loco suprà citato, tom.* 2. & alij contra Durandum *in* 1. *dist.* 49. *quæst.* 3. volentem consurgere ex Deo, & creaturis quid simpliciter, & absolutè extensiuè perfectius, & melius.

Probatur primò ex Diuo Thoma *in* 3. *dist.* 6. *quæst.* 2. *art.* 3. *ad* 1. vbi de Verbo incarnato, ita habet: *In Persona composita, quamvis sint plura bona, quàm in Persona simplici, quia est ibi bonum increatum, & bonum creatum; tamen Persona composita non est maius bonum, quàm simplex, quia bonum creatum se habet ad bonum increatum, sicuti punctum ad lineam*; sed punctum cum linea, neque etiam extensiuè facit aliquid maius: ergo. *In primo, dist.* 24. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 4. vbi ita concludit: *Ex hoc non sequitur, quòd Deus sit pars alicuius; vel quod Deus, & Angelus sint aliquid maius, quàm Deus, sed quod sint plures res.*

32. Aggregatum ex pluribus solùm analogicè conuenientibus non est impropriè extensiuè perfectius.

Probatur secundò: Ex pluribus solùm analogicè conuenientibus non consurgit nisi impropriè aliquid extensiuè perfectius, & maius; sed Deus, & creaturæ sunt aggregatum quoddam ex pluribus solùm analogicè conuenientibus: ergo. Minor supponitur, Maior probatur tum exemplo substantiæ, & accidentis; tum ex eo quia perfectio extensiua propriissima est, in qua eadem numero perfectio est in pluribus partibus subiectis; minus propria, in quâ perfectio eadem specie, vel genere: ergo exrescit perfectio extensiua impropriissimè, quando perfectio solùm analogicè eadem est in pluribus subiectis; sicuti est perfectio in Deo, & creaturis. Confirmatur: Deus continet non solùm intensiuam, sed etiam extensiuam perfectionem creaturarum, quia continet omnem ipsarum perfectionem: ergo ex Deo, & creaturis non solùm intensiuè, sed nec etiam extensiuè fit quid propriè perfectius, & maius; nec est maior ratio, cur Deus, ex eo quod contineat modo eminentissimo omnes perfectiones intensiuas creaturarum, nequeat cum ipsis facere aliquid intensiuè maius, quàm ex eo contineat modo eminentissimo, id est sine distinctione actuali, & separabilitate, & extrinsecè perfectiones extensiuas creaturarum, nequeat cum ipsis facere quid propriè maius extensiuè; & malè Gabriel à S. Vincentio 1. *part. disp.* 4. *dub.* 2. *num.* 18. existimat ex continentia eminentissima omnium perfectionum probari solùm, quòd nequeat Deus facere quid maius intensiuè: malè inquam, quia id probatur ex continentia eminentissima perfectionum intensiuarum, non ex continentia eminentissima perfectionum omnium quomodocumque etiam extensiuarum, ex hoc enim probatur aliquid amplius, scilicet neque etiam posse fieri maius extensiuè.

Deus continet eminentissimè omnem extensiuam perfectionem creaturarum.

33. Si quæras quid in rigore addat esse perfectius extensiuè supra hoc, quod est esse plura perfecta, seu esse plures res habentes perfectionem. Patet ex dictis quod addere; quod scilicet huiusmodi plura perfecta habeant inter se conuenientiam plusquam analogicam, & quòd non omnia secundùm omnem perfectionem, etiam extensiuam contineantur in aliquo vno; & hinc habetur incongruè, & inutiliter Durandum *loco suprà citato*, ad probandum Deum, & creaturas esse quid extensiuè melius Deo solo, assumere propositionem illam: *Nemo sana mentis potest concipere, quod duo non sint plura vno*; qua probatione indicat se à cæteris dissentire in modo potius loquendi, quàm in re; vnde eius opinio videtur nimis rigidâ censurâ notari, dum à Trigosio 1. *part. quæst.* 2. *art.* 3. *dub.* 5. periculosa, à Carthusiano *in* 1. *dist.* 44. *quæst.* 1. rudis nuncupatur.

Esse perfectius extensiuè quid propriè addat supra esse plura perfecta.

CAPVT VI.

De Simplicitate Dei.

SIMPLICITAS omnis explicari solet per negationem compositionis, & maiori id iure exigit simplicitas Dei, qui melius cognoscitur per negationes, seu conceptus negatiuos, quàm per affirmationes, seu conceptus affirmatiuos, vt ex *Dionysio, Augustino*, & aliis tradit Valentia 1. *part. disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 1. vbi etiam assignat rationem sitam in eo quòd, dum formamus de Deo propositionem negatiuam, non solùm cognoscimus esse veram negationem; sed etiam cognoscimus perfectè, & distinctè prædicatum, quod de Deo negamus, cum tale prædicatum sit quid creatum; at dum formamus de Deo propositionem affirmatiuam, cognoscimus quidem esse veram affirmationem; at non cognoscimus perfectè, & distinctè prædicatum, quod affirmamus vtpote quod est quid diuinum, increatum, & superans omnem nostram cognoscitiuitatem, vnde Diuus Dionysius *cap.* 1. *de mystica Theologia*, habet *diuinitatem esse super omnes affirmationes*. Vt igitur innotescat qualis simplicitas in Deo ponenda sit, explicatè debet qualis compositio à Deo excludenda. Multiplex autem est compositio; alia ex materia, & forma substantiali; alia ex partibus integrantibus alia ex subiecto, & accidente; alia ex natura, & supposito; alia ex genere, & differentia; alia ex esse, & essentia. Primæ quatuor compositiones sunt reales, & inter extrema distincta realiter. Quinta est rationis, & inter extrema distincta per intellectum. Sexta extra Scholam Thomisticam vt plurimùm est rationis, in Schola Thomistica est realis in creaturis: assignari insuper potest alia compositio rationis, quæ tamen non sit ex genere, & differentia; sed ex essentia, & proprietate, seu quasi ex subiecto, & accidente Meta-

1.

Deus à nobis melius cognoscitur per negationes, quàm per affirmationes & cur?

Compositionis in ordine ad septem genera assignari possunt, & totidem compositionis in ordine ad aliud.

phyſico. Hæ omnes compoſitiones conueniunt rei in ordine ad ſe, & quælibet eſt compoſitio quaſi paſſiua, qua conſurgit vna res compoſita ex pluribus componentibus. Datur vlteriùs compoſitio quaſi actiua conueniens rei in ordine ad alia, ratione cuius ſcilicet rei aliqua non componitur in ſe, ſed facit cum re alia compoſitionem, vel realiter, vel ratione; vel tanquam materia cum forma, vel tanquam ſubiectum cum accidente, &c. Vnde huius compoſitionis tot proportionaliter membra aſſignari poſſunt, quot compoſitionis in ordine ad ſe, vt patere poteſt conſideranti.

§. I.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat omnem compoſitionem ſubſtantialem ex materia, & forma etiam incorporeis, & ſpiritualibus?

2. ASSERTVM I: Simplicitas Dei excludit compoſitionem ſubſtantialem ex materia, & forma corporeis. Eſt veritas Fidei contra ſtoliditatem plurium, tum ethnicorum, tum hæreticorum. Inter ethnicos compoſitionem ex materia, & forma corporeis Deò tribuerunt Stoici ſentientes Deum eſſe hunc mundum, qui ſenſu percipitur. Inter hæreticos eandem compoſitionem Deo attribuerunt Anthropo-Morphitæ, (ita dicti vocabulo compoſito ex ἀνθρωπος quod hominem, & μορφὴ, quod formam ſignificat) qui malè intelligentes loca Scripturæ ſæpiùs tribuentis Deo membra corporea, puta oculos, brachia, &c. docuerunt illud Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, impletum fuiſſe ſecundùm corpus, in quo volebant hominem Deo aſſimilari, & per conſequens Deum componebant ex materia corporea: Hi Hæretici dicuntur etiam Audiani, eo quod Auctorem habuerint Audium quendam, ſeu Audeum virum Religioſum, & Monachum: ab aliquibus eluxato vocabulo vocantur Vadiani: ab aliis Odiani, vt notat Vaſquez 1. *part. diſp.* 21. *cap.* 1.

3. Probatur primò: Si Deus eſſet compoſitus ex materia corporea, & forma, & ex materia, & forma corporeis, Deus eſſet corpus; ſed de Fide eſt Deum non eſſe corpus; ergo. Antequam in argumento procedatur, aduerte Corporis nomen in triplici ſignificatione vſurpari. Primò pro omni eo, quod verum ens reale eſt ab omni inanitate, vmbrâ, & figurâ contradiſtinctum: In hoc ſenſu Paulus *Coloſſen.* 2. dixit *in Chriſto habitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter*, id eſt non figuratè, Tertullianus *libro contra Praxeam cap.* 7. dixit: *Quis negabit Deum corpus eſſe, & ſi ſpiritus eſt.* Hoc modo videntur vſurpaſſe nomen corporis. *Melito Epiſcopus Sardenſis Tertullianus* (de quo tamen eſt aliqua maior ratio dubitandi quod

Corpus triplicem habet ſignificationem.

verè errauerit vt videre eſt apud Vaſquez 1. *part. diſp.* 21. *cap.* 1. *num* 5.) *Hilarius*, alijque pij, & ſapientes viri dum Deum corporeum eſſe aſſeruerunt, de quibus Auguſtinus *lib.* 10. *de Gen. ad lit.* rectè ait: *Timent de Deo credere quod corpus non ſit, quia timent Deum credere nihil eſſe.* Secundò pro omni eo, quod opponitur ſpiritui, & rei immortali, quod ſcilicet, vt loquitur Auguſtinus *apud Petauium, tom.* 1. *de Theolog. dogm. cap.* 1. *num.* 15. *Per loci ſpatium aliqua longitudine, latitudine, ita ſiſtitur, vel mouetur, vt maiori ſui parte maiorem locum occupet, & breuiore breuiorem, minuſque ſit in parte, quam in toto.* Hac ratione corpus præſcindit à ſubſtantialiter compoſito, & ſubſtantialiter ſimplici. Tertiò pro eo, quod non ſolùm modo mox poſito opponitur ſpiritui, & rei immortali; ſed etiam ſubſtantialiter conflatur ex materia, & forma. Deum non eſſe corporeum ſecundo modo, & à fortiori neque etiam tertio de Fide eſt; ideò ſic probatur Minor primi argumenti ex Scriptura Ioan. 4. *Spiritus eſt Deus.* Act. 2. *Factus eſt repente de Cælo ſonus, tanquam aduenientis Spiritus vehementis* 2. Corinth. 3. *Dominus autem ſpiritus eſt.* Rom. 1. *Inuiſibilia Dei*, &c. 1. ad Timot. 1. *Regi ſæculorum immortali, & inuiſibili*, &c. Ob expreſſas adeò auctoritates ita fuit ſemper in Eccleſia indubitata Fides de Dei incorporeitate, vt non fuerit neceſſaria expreſſa alicuius Concilij definitio; vnde, vt benè aduertit Eſtius *in* 1. *diſt.* 8. §. 8., ſolùm tacito Eccleſiæ conſenſu condemnata fuit hæreſis Audianorum, quibus non fauent loca Scripturæ in aſſerto indicata; nam illud Geneſis procedit de ſimilitudine ſecundùm animam; reliqua, ne Deus monſtrũ variorum animantium membris compactum fingatur, metaphoricè intelligenda ſunt, vt explicant D. Bonauentura *in tract. de eſſentia, inuiſibilitate, & maieſtate Dei*, Hieronymus, & Anſelmus *in opuſc. de hac re*, Alijque Sancti Patres apud Vaſquez *cit. cap.* 2. *n.* 8.

Corpus propriè eſt, quod opponitur ſpiritui, & rei immortali.

4. Deum non eſſe propriè corpus eſt de Fide.

5. Probatur ſecundò: Deus eſt immenſus, eſt perfectiſſimè intelligens, eſt quid excellentius, & nobilius omni compoſito corporeo; ſed ſi eſſet compoſitum corporeum, neque eſſet immenſus, neque perfectiſſimè intelligens, neque quid excellentius, &c. ergo non eſt compoſitum corporeum, ſeu conſtans ex materia corporea, vel ex materia, & forma corporeis: ergo ſimplicitas Dei excludit compoſitionem, &c. Maior ſupponitur: Minor quoad primam partem probatur ex eo, quod Deus ratione immenſitatis totus habet intimam præſentiam, & penetrationem cum qualibet re in quocumque loco; talis autem eſſe non poſſet, ſi eſſet compoſitum corporeum; adeoque connaturaliter exigitiuum quantitatis. Quoad ſecundam partem: tum quia, *cum cuiuſlibet cognoſcentis cognitio ſit ſecundùm modum ſuæ naturæ*, ex Diuo Thoma 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 9. *in C.* Si Deus eſſet compoſitum corporeum, non poſſet cognoſcere, niſi modo corporeo, modus autem cognoſcendi corporeus

Deus, ſi eſſet quid corporeum, nec eſſet immenſus, nec perfectiſſimè intelligens, nec quid nobiliſſimũ.

poreus non est intelligere perfectissimè, præsertim obiecta spiritualia, tum quia virtus compositi corporei non potest non pati fatigationem, & lassitudinem in sua operatione, & licèt corpus non viuens præsertim simplex, quale est Cœlum sit lassitudinis incapax, nullum tamen est fundamentum, & vestigium asserendi posse esse tale etiam corpus compositum viuens, & cognoscens: Quoad tertiam partem quia Deus debet esse quid excellentius, & nobilius substantiis purè spiritualibus, cuiusmodi sunt Angeli; sed hæ sunt nobiliores quolibet composito corporeo: ergo à fortiori Deus, &c. Hæ rationes non solùm probant Deum non esse quid corporeum compositum; sed etiam non esse quid corporeum, seu corpus simplex: specialiter verò quod Deus non sit quid corporeum, seu corpus compositum ex materia, & forma, confirmati potest à fortiori ex sequenti asserto, in quo probatur excludendam esse à Deo compositionem substantialem ex materia, & forma, etiam spiritualibus.

Corpus viuens non potest esse lassitudinis incapax in operando.

6. Assertvm II. Simplicitas Dei excludit compositionem substantialem ex materia, & forma spiritualibus. Est veritas Fidei, eum ex *infrà* dicendis, §.5. sit de Fide nullam dari compositionem realem actualem; & quamvis sub propriis terminis à paucioribus tradatur, eo quod minùs communis est sententia docens possibilem esse materiam spiritualem; nihilominus in re est communissimum assertum, & admissâ possibilitate compositi substantialis consurgentis, vel ex materia, & forma spiritualibus; vel ex materia spirituali, & forma corporea; vel ex materia, quæ secundùm se nec spiritualis, nec corporea sit, sed talis conditionis, vt spiritualis, vel corporea reddatur ex forma aduenienté; quæ omnia non impossibilia censet De Quiros 1. *part. quæst.* 3. *art.* 2. nullus Theologus admittit possibilem huiusmodi compositionem substantialem in Deo, & re verâ argumenta, quibus Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 3. *art.* 2. & 1. *contra Gent. cap.* 17. remouet à Deo materiam corpoream, compositionemque ex ipsa, & forma, eandem ferè omnia vim habent in ordine ad remouendam materiam spiritualem, & compositionem quamcumque ex ipsa, & forma.

Probabiliter est possibile compositum non solùm ex materia, & forma spiritualibus, sed etiá ex materia indifferente ad esse spirituale, vel corporeum.

7. Probatur: Materia spiritualis, si est possibilis, nihil est aliud, quàm spiritualis substantia incompleta se habens, vt pars in ordine ad totum, & vt potentia subiectiua, seu receptiua in ordine ad formam; sed huiusmodi entitas repugnat in Deo: ergo repugnat Deo materia spiritualis, & per consequens compositio ex ipsa, & forma: ergo simplicitas Dei, &c. Maior patet, quia materia spiritualis debet explicari per habitudinem, ac proportionem ad materiam corpoream; & in prædicatis præscindentibus à materialitate, & spiritualitate, debet vtraque conuenire. Minor probatur primò; quia in Deo repugnat entitas quælibet imperfecta, qualis est ex conceptu suo pars, & potentia receptiua. Secundò purissimo actui, cuiusmodi est Deus, repugnat ratio potentiæ, cum purissimè tale non admittat mixtionem contrarij. Tertiò: Materia eo ipso, quod est potentia subiectiua, seu subiectum formæ, debet esse prior formâ, nequit autem esse prius id, quod est imperfectius, nisi virtute alterius perfectioris, adeoque deberet assignari aliquid aliud perfectius, à quo Deus reciperet esse, saltem quoad materiam. Quartò necessitas ponendi potentiam subiectiuam, & receptiuam, sunt mutationes, in ordine ad quas debeat assignari commune subiectum, sed in Deo neque etiam mutatio spiritualis vllatenùs deprehenditur: ergo in Deo neque etiam spiritualis potentia subiectiua vllatenùs poni debet.

Materia spiritualis est spiritualis substantia incompleta se habens vt pars in ordine ad totum, & vt subiectum in ordine ad formam.

Deo repugnat materia etiam spiritualis, & compositio ex ipsa, & forma.

§. II.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat compositionem ex partibus integrantibus?

8. Assertvm: Simplicitas Dei excludit compositionem ex partibus integrantibus. Est veritas Fidei, quæ euincitur ex eo quod de Fide sit nullâ dari in Deo compositionem realem actualem, iuxta *infrà* ponêda, §.5. suadetur etiam ex eo quod de Fide sit Deum iuxta suprapposita nô esse quid corporeũ, compositio autem ex partibus substantialibus integrātibus videtur omninò propria rerum corporearum; & Suarez *in Metaphys. disp.* 30. *sect.* 4. *num.* 17. absolutè existimet ipsam repugnare spiritui, præsertim intelligenti, cuiusmodi est Deus; tum quia de essentia spiritus est, qoid sit secundùm suam substantiam totus in toto, & totus in qualibet parte loci, quod vix apparet quomodo possit esse essentiale rei compositæ ex partibus integrantibus, quæ sicuti ratione talis compositionis admittit extreitatem partium in ordine ad se; ita difficile est, quod nequeat eandem extreitatem admittere in ordine ad locum; tum præsertim si intellectualis sit, cum virtus intellectiua sic indiuisibilis, & nescia partium; alioqui vix distingueretur à virtute sensitiua, nec esset apta attingere, vt est in se, obiectum protsus indiuisibile, cum ergo indiuisibilis virtus requirat substantiam indiuisibilem, necesse est, &c. Quia tamen huiusmodi rationes non sunt simpliciter euidentes, & fortè videntur supponere magis, quàm probare intentum, nec desunt aliqui inter quos Arriaga 1. *part. disp.* 3. *sect.* 8. *subsect.* 2. *n.* 70. oppositum apertè docentes: independenter à ratione corporei, & dato etiam quod spiritus sit capax compositionis integralis, Assertum

Probabilissimum est spiritui absolutè repugnare compositionem integralem.

9. Probatur primò: Repugnat Deo pluralitas, & distinctio partium integrantium: ergo repugnat compositio ex iisdem: ergo simplicitas Dei, &c. Consequentia patet. Antecedens probatur: Huiusmodi partes vel

vel eſſent heterogeneæ, vel homogeneæ: ſi heterogeneæ, daretur aliquid in Deo, quod non eſſet Deus, quia in compoſito heterogeneo partes ſunt diuerſæ rationis à toto, & manus hominis non eſt homo; brachium non eſt homo: Si homogeneæ daretur polytheiſmus; quia tot eſſent aſſignabiles, & multiplicabiles Dij, quot aſſignabiles, & diuiſibiles partes; in toto quippè homogeneo, quælibet pars eſt eiuſdem rationis cum toto, ſeu eſt totum ſolo numero diuerſum ab eo, cuius eſt pars, ſic quælibet pars aquæ eſt aqua, quælibet pars ligni eſt lignum. Neque dicas eludi hanc deorum multiplicabilitatem eo quod partes, ex quibus Deus componitur, ſunt inſeparabiles, in continuo autem, ſeu compoſito homogeneo non ſunt plures partes ſaltem actu, niſi poſt ſeparationem. Contra enim ad conſtituendam pluralitatem, & multitudinem, non requiritur neceſſariò ſeparabilitas, ſed ſufficit realis diſtinctio, vt patet in diuinis Perſonis, quæ verè ſunt plures, licèt ſint inſeparabiles, nec vllatenùs eſſe poſſit vna ſine alia: quod additur de partibus continui non eſt ad rem, quia ſententia negans partes continui eſſe ante ſeparationem actu multas negat etiam eſſe antè ſeparationem actu diſtinctas; vnde non ſaluat in continuo compoſitionem actualem, & non ſolùm multitudinem, ſed etiam diſtinctionem partium explicat per ordinem ad ſeparabilitatem, ex quo per conſequens non poteſt ſumi argumentum negandi defectu ſeparabilitatis multitudinem, & non negandi diſtinctionem.

Deus non componitur ex partibus integrantibus, neque homogeneis, neque heterogeneis.

10\. Ad multitudinem ſufficit diſtinctio etiā abſque ſeparabilitate.

11\. Contra inſuper, inſeparabilitas neceſſariò ſemper inferi indiſtinctionem; niſi appareat aliunde, ex oppoſitione ſcilicet relatiuâ, vt in diuinis Perſonis, diſtinctionis neceſſitas, & hoc propter decantatam illam regulam: non ſunt multiplicanda, adeoque nec diſtinguenda entia ſine neceſſitate, cum ergo inter partes ſubſtantiales, quæ aſſerentur Deum integrare, non intercedat relatiua oppoſitio, nequeunt ſuſtineri realiter diſtinctæ ſine reali ſeparabilitate, nec poſſunt poni ratione inſeparabilitatis non multæ, quin ponantur ratione eiuſdem indiſtinctæ.

Inſeparabilitas non debet poni cū diſtinctione, niſi vbi eſt euidens diſtinctionis neceſſitas.

12\. Probatur ſecundò: Subſtantia compoſita ex partibus integrantibus non poteſt eſſe perfectiſſima: ergo Deus, qui eſſentialiter perfectiſſimus eſt, non poteſt eſſe ſubſtantia ex huiuſmodi partibus compoſita: ergo ſimplicitas Dei, &c. Conſequentia patet. Antecedens probatur primò: quia huiuſmodi ſubſtantia imperfectior eſt ſubſtantiâ compoſita ex materia, & forma; cum dicat maiorem pluralitatem partium, adeoque plura incomplementa; item dicat diuiſibilitatem in partes minores, & minores, adeoque entitates imperfectiores, & imperfectiores in infinitum; ſed ſubſtantia compoſita ex materia, & forma non poteſt eſſe perfectiſſima *ex ſuperiori* §. ergo à fortiori, &c. Secundò, Quia virtus quo magis eſt diſperſa, & in plures partes diſtincta, eo eſt imperfectior, & eo perfectior è contra quo magis vna; ſic enim & magis actiua eſt, & magis reſiſtitiua: ergo ſimiliter ſubſtantia, &c.

Subſtantia compoſita ex partibus integrātibus non poteſt eſſe perfectiſſima.

---

§. III.

Virùm Simplicitas Dei excludat compoſitionem ex Natura, & Suppoſito?

13 ASSERTVM: Simplicitas Dei excludit compoſitionem ex natura, & ſuppoſito, ſeu ex eſſentia, & ſubſiſtentia. Eſt veritas Fidei non ſolùm ex communi ratione compoſitionis realis actualis, quam omnem à diuina ſimplicitate excludi de Fide eſt; ſed ex ſpeciali definitione *Concilij Remenſis ſub Eugenio III.* expreſsè damnantis quaternitatem rerum conſurgentem ex eſſentia, & tribus Perſonalitatibus, ſeu ſubſiſtentiis realiter diſtinctis ab eſſentia, vt ponebat Gilbertus Porretanus Pictauienſis Epiſcopus volens in diuinis non eandem rem ſignificari nominibus concretis, & abſtractis, vt, Perſona, & natura; Deus & Deitas; verus, & veritas, &c. Contra hunc errorem vltra definitionem Concilij militant tum Auctoritates Sanctorum Patrum, tum conſenſus vnanimis omnium Scholaſticorum cum D. Thoma 1. *part. quæſt.* 3. *art.* 3. tum validiſſimæ rationes.

Error Gilberti Porretani.

Probatur primò Auctoritatibus Sanctorum Patrum, Hilarius *lib.* 8. *de Trinitate: Non humano modo ex compoſitus Deus eſt, vt in eo aliud ſit, quod ab eo habetur, aliud ſit ipſe, qui habeat.* Cyrillus Alexandrinus *lib.* 1. *Theſauri, cap.* 8. *Non eſt aliud natura Dei, aliud ipſe Deus; ſimplex enim, atque incompoſitus eſt.* Bernardus *lib.* 5. *de Conſideratione: Non eſt ergo in Deo, niſi Deus: quid* (inquiunt) *negas Deum habere diuinitatem? Non; ſed quod habet hoc eſt.* Auguſtinus 11. *de Ciuit. Dei, cap.* 10. *Propter hoc igitur natura Dei dicitur ſimplex, quod non aliud ſit habens, aliud quod habeat.* Iuſtinus *quæſt.* 144. *Non enim more naturæ creatæ eſt Deus, vt eſſe in ipſo, & habere in concretione, ſunt concreta intelliguntur; ſed vt naturâ extans, ſic & eſſe ipſum, & habere omnem ſuperant concretionem.*

14\. Probatur ſecundò ratione: Vbi natura, ſeu Eſſentia (pro eodem enim ſumuntur in præſenti) eſt ex ſe, & per ſe, ipſam eſſentialiter perfectiſſima, & incapax complementi à ſe realiter diſtincti, non datur compoſitio ex natura, & ſuppoſito; ſeu ex eſſentia, & ſubſiſtentia; ſed in Deo natura, ſeu eſſentia eſt ex ſe, & per ſeipſam, &c. ergo in Deo non datur compoſitio, &c. Ergo ſimplicitas Dei excludit, &c. Maior probatur: Subſiſtentia eſt ex conceptu ſuo vltima perfectio, & complementum naturæ, cuius eſt ſubſiſtentia vt ex Philoſophia ſupponitur: ergo non poteſt diſtingui realiter, niſi à natura, quæ non ſit perfectiſſima realiter, nec

Deus non componitur ex natura, & ſuppoſito.

Natura perfectiſſima non eſt capax ſubſiſtentiæ realiter diſtinctæ.

nec sit incapax vlterioris perfectionis, & complementi à se realiter distincti: ergo vbi natura seu essentia,&c. Minor etiam probatur ex capite superiori, in quo explicatum est essentiam Dei realiter in se continere modo perfectissimo omnem perfectionem, item ex eo quia si diuina essentia non est ex se, & per se essentialiter perfectissima, & æquè perfecta, ac Deus; ergo est realiter quid inferius Deo, & est creatura: nihil enim, quod non sit realiter Deus, potest esse Deo, aut superius, aut æquale, vt contra Gilbertum arguit Diuus Bernardus *serm.* 80. *in Cantica.*

15. Probatur tertiò: Natura quælibet, seu essentia vel creata, vel creabilis est essentialiter capax faciendi compositionem cum subsistentia, & repugnat in creatis substantia sibi identificans suam subsistentiam, quia repugnat substantia creata perfectionis simpliciter infinitæ, ratione cuius sit incapax vlterioris complementi; & sicuti repugnat substantia creata, quæ non sit accidenter perfectibilis ita, etiam quæ non sit secundùm se perfectibilis substantialiter, & non subsit dominio Dei in ordine ad assumptibilitatem: ergo ex opposito natura increata, seu diuina est incapax faciendi compositionem cum subsistentia, & hanc sibi essentialiter identificat, quia est perfectionis simpliciter infinitæ, incapax cuiuscumque additamenti, siue substantialis, siue accidentalis, & inassumptibilis ab alieno suppositio. Antecedens traditur à Thomistis cum Diuo Thoma 3. *part. quæst.* 2. *artic.* 2. *quæst.* 17. *artic.* 1. *quodlibet.* 2. *artic.* 4. à Suarez *in Metaphys. disput.* 34. *sect.* 3. *num.* 12. à Valentia 1. *part. disput.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 3. §. *sed hæc argumentatio*, & 3. *part. q.* 4. à De Quiros 1. *part. quæst.* 3. *art.* 3. *n.* 19.

Repugnat natura creata sibi identificans subsistentiam.

16. Grauem hic ingerit difficultatem ratio, qua Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 3. *art.* 3. probat Deum esse suam essentiam, seu naturam, eo quòd non sit compositus ex materia, & forma; ex hoc quippe videtur sequi omnem substantiam carentem compositione materiæ, & formæ identificare sibi suam subsistentiam, imò adamussim id asserit ipse Diuus Thomas illis verbis: *In his, quæ non sunt composita ex materia, & forma, in quibus indiuiduatio non est per materiam indiuidualem, id est per hanc materiam, sed ipsa forma per se indiuiduantur, oportet quod ipsa formæ sint supposita subsistentia, vnde in eis non differt suppositum & natura.* Si dicatur nomine substantiæ non compositæ ex materia, & forma, intelligere Diuum Thomam non quamcumque substantiam immaterialem, sed illam solam, quæ est purus actus, & in supremo immaterialitatis gradu. Contra: nam huiusmodi explicationem non esse conformem menti Diui Thomæ euincitur ex eo, quod alibi in terminis negat distinctionem naturæ, & suppositi in substantiis immaterialibus inferioribus, scilicet in Angelis, sic *quæst.* 7. *de potentia, art.* 4. ait: *In Angelis quodlibet suppositum est sua natura*, & 4. *contra Gent. cap.* 55. *ad* 4. *con-*

Diuus Thomas non videtur distinguere subsistentiam à natura in rebus immaterialibus.

uenientius assumpta est hominis natura, quam Angelica, quia in homine aliud est natura, aliud Persona, cum sit ex materia, & forma composita, non autem in Angelo, qui immaterialis est. Ex quibus locis euincitur etiam incongruam esse explicationem allatam à De Quiros 1. *part. quæst.* 3. *art.* 3. *num.* 20. dicente nomine materiæ, dum asseritur solùm in iis, quæ componuntur ex materia suppositum distingui à natura, intelligi aliquid non per modum subiecti passiui, & recipientis; sed per modum sustentaculi, & habentis, hac enim ratione ex materia componuntur etiam Angeli, à quibus tamen D. Thomas *loco mox citatis*, remouet distinctionem naturæ & suppositi. Incongrua etiam est explicatio Suarez ij *in Metaphys. disput.* 34. *sect.* 3. *num.* 18. dicentis: *in illo artic.* 3. *quæst.* 3. 1. *par. Probabile est Diuum Thomam fuisse locutum de distinctione naturæ communis ab indiuiduo, & non mouisse peculiarem quæstionem de identitate diuinæ naturæ singularis cum Persona*, quæ videtur etiam esse explicatio Caietan. *in eundem articulum primæ partis*, docentis: cum inquiritur, an Deus sit sua natura, ly *Deum* non sumi pro Persona, seu supposito, sed pro concreto indiuiduo communi tribus personis: eidem explicationi patrocinatur cum Cabrerâ, Ripâ, & aliis nonnullis Syluius *in eundem articulum*, §. *quibus præmissis*, vbi probat legitimam esse huiusmodi explicationem ex alio loco eiusdem S. Doctoris, scilicet *ex quæstionibus disputatis, quæst. de spiritualibus creaturis, art.* 5. *ad* 9. *in quo pro eo, quod hic habet in substantiis immaterialibus non differt suppositum, & natura, ait in talibus essentia est ipsummet indiuiduum subsistens.* Incongrua tamen est explicatio, tum quia ad significationem nimis impropriam detorqueret nomen suppositi, dum sumitur pro indiuiduo; tum quia in allato textu *ex* 4. *contra Gentes*, negat D. Thomas in Angelo distinctionem Personæ à natura; & id affert tanquam impedimentum assumptionis; quod autem assumptionem impedit est subsistentia, seu suppositum propriè sumptum, non ratio indiuidui, seu principium indiuiduationis: ergo nomine suppositi, quod D. Thomas in Angelis, & substantiis immaterialibus asserit indistinctum à natura, non potest intelligi indiuiduum, vel principium indiuiduationis.

Nomine suppositi minùs congruè intelligitur ratio indiuidui.

17. Ad allatam igitur ex Diuo Thoma difficultatem Respondeo cum Ioanne à S. Thoma 1. *par. quæst.* 3. *disp.* 4. *art.* 1. *n.* 34. subsistentiam, seu suppositum iuxta mentem Diui Thomæ oriri à natura non secundùm principia specifica, sed secundùm principia indiuiduantia; cum prædicata specifica secundùm se importent potiùs communicabilitatem, quàm incommunicabilitatem, item importent solùm id, quod est de ratione naturæ, seu speciei; subsistentia autem importet incommunicabilitatem, & aliquid accidenter quodammodo adueniens naturæ, seu speciei: vnde D. Thomas *quodlib.* 2. *art.* 4. ait: *In solo Deo non inuenitur aliquid accidens præter eius essentiam, quia suum esse est sua essentia; & ideò in Deo*

Subsistentia oritur à prædicatis indiuidualibus, non à specificis.

Repugnare naturā creatam ſibi idēntificantem propriam ſubſiſtētiam probatur Autoritate, & ratione D.Thomæ. 18.

eſt omninò idem ſuppoſitum, & natura: In Angelo autem non eſt omninò idem quia aliquid accidit ei præter id, quod eſt de ratione ſua ſpeciei. Ex qua auctoritate duo inferuntur, primò repugnare iuxta ſupradicta creaturam, quæ ſibi identificet propriam ſubſiſtentiam, cum repugnet creatura, cui nihil poſſit accidere. Secundò ſubſiſtentiam, ſeu ſuppoſitum poſſe dupliciter ſumi, primò originatiuè, ſeu radicaliter; & hac ratione ſubſiſtentia nihil eſt aliud, quàm prædicata materialia rei, quæ ſunt principium indiuiduationis, ſicque Diuus Thomas, ſicuti in rebus immaterialibus non diſtinguit principium indiuiduationis à materia, ita ab eodem non diſtinguit ſuppoſitum, ſeu ſubſiſtentiam; ſecundò terminatiuè, & formaliter; qua ratione ſubſiſtentia eſt complementum ſubſtantiale naturæ, ipſam terminans, & reddens incommunicabilem, ſicque Diuus Thomas in rebus omnibus (Deo excepto) aſtruit ſubſiſtentiam diſtinctam realiter à natura, nec obſtant verba illa *ex 4. cōtra Gent.* ibi, enim nō abſolutè negat aſſumptibilitatem naturæ Angelicæ, ſed ſolùm dicit eſſe conuenientiorem aſſumptionem naturæ humanæ; non igitur abſolutè negat diſtinctionem ſubſiſtentiæ à natura Angelica, ſed ſolùm affirmat maiorem eſſe diſtinctionem eiuſdem à natura humana; quatenùs à Naturæ Angelica diſtinguitur ſubſiſtentia in via D.Thomæ non radicaliter, & originatiuè; ſed formaliter ſolùm, & terminatiuè: à natura verò humana diſtinguitur ſubſiſtentia tum formaliter, & terminatiuè; tum etiam radicaliter, & originatiuè; ratione cuius maioris diſtinctionis aſſeritur conuenientior aſſumptio naturæ humanæ, at non ideò contra Apoſtolum *Heb.* 2. aſſeritur impoſſibilis aſſumptio naturæ Angelicæ, vt vere eſſe impoſſibilem ſequeretur admiſsà omnimodà indiſtinctione ſubſiſtentiæ à natura in Angelis, aliiſque rebus immaterialibus, & tunc foret illuſorium illud Heb. 2. *Nuſquam Angeles apprehendit.*

Subſiſtentia ſumi poteſt, vel radicaliter, & originatiuè, vel formaliter, & terminatiuè.

Subſiſtentia magis diſtinguitur iuxta mentem Diui Thomæ à natura humana, quàm ab Angelica.

§. IV.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat compoſitionem ex ſubiecto, & accidente?

19. ASSERTVM: Simplicitas Dei excludit compoſitionem ex ſubiecto, & accidente: ſubintellige de accidente reali, & Phyſico, non de virtuali, & Metaphyſico, ne ponatur aliquid contrarium iis, quæ dicebantur *cap. 3. §. 1.* dum indicabatur attributa Dei dici poſſe accidentia Metaphyſica; nec refert quod De Quiros 1. *part. quæſt. 3. art. 6. n.* 49. obiicit eſſe ſcilicet diuina attributa res ſubſiſtentes, & per ſe ſtantes; enim verò accidens Metaphyſicum ab omnibus ſumitur, vt contradiſtinguitur ab eſſentia rei, non vt contradiſtinguitur à ſubſtantia, & re per ſe ſtante; hoc quippè conuenit accidenti Phyſico. Sic explicatum aſſertum traditur ab omnibus Theologis cum Diuo Thoma 1. *part. quæſt. 3. art. 6. 1. contra Gentes, cap. 23. opuſc. 2. cap. 23.* contra delirium Manichæorum, qui, vt ex Auguſtino refert Valentia 1. *part. diſp. 1. punct. 7.* aſſerebant lucem hanc aëris eſſe naturam Dei, adeoque aſſerebant naturam Dei eſſe accidens: Item contra Vorſtium quendam hæreticum Caluiniſtam ponentem decreta libera in Deo eſſe accidentia, & ex ipſis, ac natura Dei fieri compoſitionem ſubiecti, & accidentis. Hos errores contra Fidem eſſe non ſolùm euincitur ex eo, quod iuxta probanda *§. ſequenti*, de Fide eſt nullam dari in Deo compoſitionem realem actualem, ſed inſuper ex diuina immutabilitate, quam de Fide eſſe *capite ſequenti*, conſtabit.

Accidentia Metaphyſica dantur in Deo, & ſunt res per ſe ſtantes.

Probatur primò Auctoritate Sanctorum Patrum: Diuus Auguſtinus 5. *de Trinit. cap.* 4. *Nihil accidens in Deo, quia nihil mutabile, aut amiſſibile,* Cyrillus *lib. 11. Theſauri, cap. 1. Sapienter certè dicitur nihil accidere ſubſtantiæ Dei, quoniam in ſeipſa perfecta eſt.* Maximus *in Cent. 4. de Charit. cap. 8. Ne habitus, & habilitates requiras in ſimplici, infinitaque ſubſtantia Sanct. Trinitatis, ne eam creaturarum inſtar compoſitam facias: quod abſurdum eſt, ac nefarium in Deo cogitare.* 20.

Deus nullū habet accidens, nec cōponitur ex ſubiecto, & accidente.

Probatur ſecundò rationibus Diui Thomæ 1. *part. quæſt. 3. artic. 6.* Accidens comparatur ad ſubiectum, tanquam ad potentiam; & quidem tanquam ad potentiam Phyſicam, ſi eſt accidens Phyſicum, de quo in præſenti; eſt poſterius ſubiecto, quia quod eſt per accidens eſt poſterius eo, quod eſt per ſe. Cauſatur à ſubiecto, quia petit ſuſtentari à ſubiecto, & ab ipſo dependere, eſt aliquid adiunctum ei cuius eſt accidens, & ipſi non eſſentiale; ſed hæc omnia Deo repugnant: ergo Deo repugnat accidens, & compoſitio ex ſubiecto, & accidente. Minor probatur: Deo repugnat ratio potentiæ Phyſicæ, quia eſt purus actus; repugnat habere in ſe aliquid poſterius, quia eſt ſimpliciter purum ens; repugnat eidem habere aliquid cauſatum, quia eſt abſolutè ens à ſe, & incauſatum; repugnat tandem habere aliquid adiunctum, & non eſſentiale, quia eſt ſuum eſſe, quia totum, quod in ipſo eſt ipſius eſſentia eſt, & vt communiter dicitur quicquid eſt in Deo, Deus eſt. Confirmatur: Deus ex capite ſuperiori eſt ſummè perfectus, & omnē perfectionem modo perfectiſſimo continet; ſed non eſſet huiuſmodi, ſi daretur in ipſo aliquod accidens, perfectius eſt quippe eſſe perfectum per ſe, & eſſentialiter, quam per accidens, & accidentaliter: ergo. 21.

Accidens dicit plures imperfectiones Deo repugnantes.

Hæc argumenta, vt conſideranti patet, non ſolùm probant nullum eſſe in Deo accidens de facto, & ex indigentia; ſed nec eſſe poſſe de potentia abſoluta, & ex abundantia, vel libertate; quod ſic vlteriùs poteſt ſpeciali confirmatione roborari. Non poteſt poni accidens in ſubiecto, niſi ipſum quodammodo ornet, reddatque perfectius, & ipſi afferat æſtimabilitatem; vel quodāmodo fœdet reddatque imperfectius, & ipſi afferat contemptibilitatem; ſed in 22.

Deo

Nullum accidens recipi potest in subiecto, nisi ipsum, vel fœdet, vel ornet.

Deo neque etiam dę potentia absoluta, ex abundantia, & libertate, poni potest aliquid, quod ipsum quodammodo, &c. ergo. Minor patet, quia perfectio simpliciter summa, qualis est perfectio Dei, nec imperfectionem, nec vlteriorem perfectionem potest recipere. Maior probatur: Non potest poni accidens in subiecto nisi sit vel iuxta, vel suprà, vel contra, vel præter ipsius exigentiam; duplici modo priori accidens ornat, & perficit: duplici posteriori accidens fœdat, & imperficit, vt constat inductione, & ex eo quod duplici priori modo subiectum meliùs se habet cum accidente, quàm cum ipsius carentia, duplici posteriori modo deterius. Ex quo patet repugnare Deo accidens non præcisè, quia nequeat ab accidente denominari, quomodo Angelo, v.g. repugnant accidentia materialia; sed insuper quia nullatenùs potest accidens recipere, & materialiter sustentare; quod non videtur repugnare Angelo respectu accidentium materialium, imò videtur conuenire posse cuilibet subiecto creato respectu cuiuscumque accidentis, si accidentia modalia, & vitalia excipias. Quod si aliqui graues Doctores concedunt in Deo causalitatem materialem, intelligendi sunt de tali causalitate exercitâ in genere efficientis, non exercitâ in genere causæ materialis.

Accidens nō repugnat Deo præcisè, quia nequeat ab ipso formaliter denominari.

---

§. V.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat aliam quamcumque compositionem realem?

23\. Assertvm I. Simplicitas Dei excludit aliam quamcumque compositionem realem actualem, si quæ alia compositio realis actualis excogitabilis est vltrà improbatas in superioribus assertis. Videtur hoc assertum esse specialiter contra *Verstium* quendam Caluinistam, volentem non posse sustineri in Deo realem distinctionem Personarum sine reali compositione, vt refert Longus *in summa Theologica*, Diui Bonauenturæ *quæst.3. art.1.*

Simplicitas Dei excludit omnē prorsus compositionē realem actualē.

Probatur primò *ex Concilio Lateranensi capite firmiter*; vbi habetur *in Deo vnam esse essentiam, substantiam, seu naturam simplicem omninò; & capite damnamus*, vbi de substantia Patris habetur *quod indiuisibilis sit, vtpotè simplex omninò*. Confirmatur *ex supradictis, cap.3. §.2. & 3.* vbi tum Autoritate Concilij Remensis, & Sanctorum Patrum, tum rationibus exclusa est à diuinis omnis distinctio realis actualis, præter illam Personarum; non potest autem essa realis actualis compositio sine reali actuali distinctione extremorum componentium. Ibidem circa finem, §. 3. explicatur cur Personæ diuinæ, quamvis ab inuicem realiter distinctæ non componant contra errem *Verstij*, quod si *Verstius* loquatur non de

Personæ diuinæ quamvis realiter distinctę cur non componant.

compositione per accidens, de qua ibi, sed de compositione per se, & substantiali saltem tanquam ex partibus integrantibus, faciliùs impugnatur, eo quia huiusmodi compositio non consurgit nisi ex incompletis, ratio aut incompleti remotissima est a qualibet diuina Persona.

24\. Probatur secundò ratione: Omnis compositio realis actualis, quæ substantialis sit, repugnat Deo: ergo à fortiori ei repugnat compositio realis actualis, quæ accidentalis sit: cum hæc maiorem, quàm illa, dicat imperfectionem: ergo omnis prorsus compositio realis actualis Deo repugnat: ergo Dei simplicitas, &c. Antecedens probatur: In compositione, seu vnione substantiali necesse est, quod vnum saltem extremum substantialiter perficiatur; sed in Deo sicuti nihil est substantialiter imperfectum, ita nihil est substantialiter perfectibile: ergo. Maior probatur, tum à posteriori inducendo per omnes compositiones substantiales nobis notas; tum à priori; quia omnis perfectio etiamsi sit substantialis, si intra suum genus non perficiat id, cui aduenit, aduenit accidentaliter, & componit vnum per accidens; nec est substantialis vnio, in qua præcisè vna substantia vnitur alteri, sed in qua vna substantia vnitur alteri ipsam substantialiter perficiendo.

Compositio substantialis essentialiter dicit, quod vnum saltē extremum perficiatur substantialiter.

25\. Probatur tertiò: Compositio realis actualis vix esse potest sine reali partium separabilitate, adeoque sine destruibilitate compositi, sed Deus maximè distat ab omni destruibilitate: ergo etiam maximè distat ab eo non solùm, quod necessariò infert; sed etiam quod vix potest non inferre destruibilitatem. Maior probatur: Compositio realis actualis esse non potest sine reali actuali distinctione partium, vel ne fiat quæstio de nomine, extremorum componentium; sed realis actualis distinctio vix esse potest sine separabilitate extremorum, & destruibilitate totius: ergo. Dixi vix esse potest, quia aliquando cogit necessitas cum inseparabilitate distinctionem sustinere; sic in creatis modus distinguitur à re, cuius est modus, quamvis sit à tali re inseparabilis, nec adeò facilè assignari potest repugnantia vnionis indefectibilis inter duo realiter distincta, in quo casu cum reali distinctione extremorum subsisteret eorundem inseparabilitas, & indestruibilitas totius, sicuti de facto Mysterium Trinitatis indissolubile, & indestruibile est, suntque in ipso Personæ inseparabiles, quamvis realiter distinctæ. Distinctio igitur realis actualis absolutè esse potest sine separabilitate extremorum, vix tamen id debet admitti, & vt suprà dicebatur, §.2. non nisi, vbi cogit omnimoda necessitas, cuius necessitatis nullum apparet in Deo vestigium, vbi omnia clamant simplicitatem, identitatem, indistinctionem.

Cōpositio, & distinctio non simpliciter repugnat, vix tamen esse potest cum inseparabilitate extremorum.

26\. Assertvm II. Simplicitas Dei non excludit compositionem realem virtualem inter relationes, & essentiam; attributa, & essentiam; attributa inter se. Ita ferè omnes Auctores *suprà* citati, *cap.3. §.5. assert.1.*

pro distinctione reali virtuali diuisorum attributorum ab inuicem; & ab essentia, seu natura diuina.

Probatur primò: Datur in Deo distinctio realis virtualis inter relationes,& essentiam; attributa, & essentiam; attributa inter se: ergo etiam inter hæc omnia datur compositio realis virtualis: ergo simpliciter Dei non excludit, &c. Antecedens quoad attributa, & essentiam supponiint ex dictis loco mox citato, quoad relationes, & essentiam procedit à fortiori, & suo loco expressè probabitur. Consequentia probatur: Quoties plura distincta vnum componunt, seu constituunt, eo modo componunt, quo distinguuntur; & in vniuersum talis est extremorum compositio, qualis est eorundem distinctio: ergo cum in diuinis omnia sint vnum, & ex alia parte dentur extrema virtualiter distincta, dicendum ex huiusmodi extremis vnum constitui per compositionem virtualem.

Simplicitas Dei non excludit compositionem realem virtualem.

27. Dices ad compositionem vltra extremorum distinctionem requiri in ipsis extremis rationem actus, & potentiæ, quod videtur omninò in diuinis deesse; sed contra sicuti essentia, seu natura diuina ad relationes, & attributa se habet vt radix, & subiectum præcisis imperfectionibus; attributa verò, quod proportionaliter dici potest de relationibus, se habent imperfectionibus parites præcisis vt accidentia Metaphysica ex dictis cap.3.§.1. ita nihil prohibet tribuere essentiæ diuinæ rationem virtualis potentiæ, & attributis, ac relationibus rationem virtualium actuum. Maior aliqua difficultas esse potest in assignanda ratione actus, & potentiæ inter ipsa diuina attributa, vt etiam inter ipsa saluetur asserta compositio; nihilominus, vel dicendum est attributum, quod se habet, vt radix alterius, sicuti v.g. simplicitas est radix immutabilitatis, immutabilitas æternitatis, ac immensitatis, se habere ad alterum, vt potentiam ad actum præcisis imperfectionibus; & huic confirmando inseruit illud, quod infrà sustinebitur de distinctione potentiæ ab actu secundo in intellectu, & voluntate Dei; vel si detur attributa non habere ad inuicem rationem actus, & potentiæ, adhuc dici potest componere inter se mediatè, & in tertio ratione diuinæ essentiæ, cum qua omnia componunt per modum actus virtualis, & formæ Metaphysicæ, & sicuti duæ naturæ vnitæ eidem subsistentiæ componunt inter se mediatè, & in tertio ratione talis subsistentiæ, ita &c. Neque existimes eodem modo dici posse mediatè, & in tertio inter se componere etiam relationes. Contra enim quoad relationes non oppositas, vt sunt Paternitas, & spiratio actiua transeat, quod infertur. Quoad relationes oppositas, dico oppositionem impedite omnem ipsarum vnionem, & compositionem etiam mediatam, seu in tertio.

Attributa, & essentia in Deo aliqualiter se habent vt actus, & potentia.

Attributa inter se dici possunt habere rationē actus,& potentiæ.

Attributa inter se cō- ponunt faltem mediatè, relationes oppositæ nullatenus.

28. Probatur secundò: Simplicitas excludens compositionem realem virtualem est simplicitas imperfecta: ergo simplicitas Dei non excludit, &c. Antecedens probatur: Simplicitas excludens compositionem realem virtualem est simplicitas excludens realem æquiualentiam, & continentiam plurium perfectionum, in qua plurium continentia virtualis plurium distinctio, & compositio consistit: ergo. Hinc fit primò conceptum vniuersalissimum compositionem abstrahentis ab actuali, & virtuali esse perfectiorem conceptu vniuersalissimo simplicitatis, vt præcise à compositione virtuali, siquidem simplicitas non potest importare nisi perfectionem finitam, limitatam, & adeò diminutam, vt nullam prorsus perfectionem à se distinctam contineat. Fit secundò simplicitatem, quæ est perfectio simpliciter simplex, esse solam simplicitatem actualem exclusiuam actualis compositionis, hæc quippè sola est melior ipsa, quàm non ipsa, seu quàm quælibet actualis compositio incompossibilis cum ipsa, quia quælibet actualis compositio eo ipso, quod includit extrema actu distincta, includit extrema, quorum vnum caret perfectione alterius, & indiget alterius consortio, sicque non est depurata ab omni imperfectione, sed inuoluit in suis extremis imperfectionem, seu carentiam perfectionis, indigentiam alterius, seu insufficientiam sui.

Compositio in conceptu vniuersalissimo est perfectior simplicitate.

Simplicitas, quæ est perfectio simpliciter, est sola simplicitas actualis.

---

§. VI.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat compositionem ex genere, & differentia?

29. ASSERTVM: Simplicitas Dei excludit compositionem ex genere, & differentia; potius tamen ex conditione extremorum, quia scilicet in Deo neque datur genus, neque differentia, quàm ex conditione compositionis importatæ per extrema, quia genus, & differentia non important nisi distinctionem, & compositionem rationis, quæ secundùm se non repugnat Deo vt colligi potest ex §.superiori, & in terminis infrà traderur, §.8. Assertum ita positum est eorum omnium, qui negant Deum esse in genere aliquo, seu in prædicamento. Est scilicet D. Thomæ 1. part. quæst.3. artic.5. in 1. dist.8. quæst.4. art.2. 1. contra Gentes, cap.25. opusc. 2. cap.12. Diuum Thomam sequuntur Thomistæ communiter in citatum articulum 1.p. Est etiam Scoti in 1. dist.8. quæst.3. §. Teneo opinionem, qui, licèt tum initio eiusdem quæstionis, tum superius, quæst.2. dist.3. admittat conceptus vniuocos Deo, & creaturis. §.cit. expressè habet: *Teneo opinionem meam mediam, quod cum simplicitate Dei stat, quod aliquis sit conceptus communis Deo, & creaturis; non tamen communis, vt generis.* Est insuper ferè omnium Recentiorum, quorum prolixum Catalogum describunt De Quiros 1. par. quæst.3. art.5. num 30. Fasolus ibid.dub.2,num.3. Non desunt propterea,qui

Excluditur à Deo compositio ex genere, & differentia potius ex conditione extremorū, quam ex cōditione cōpositionis importatæ per extrema.

tam à

30. *Sententia ponens Deum sub genere ab aliquibus censura notatur, quam deridet Arriaga*

tanta auctoritate suffulti, sententiam oppositam censura notent, sic Trigosius *super citatum articulum Diui Thomæ, dubio vnico, conc. 4.* dicit esse periculosam in fide. Schola Oxoniensis, teste Bachonio *in 1. dist. 8. quæst. vnica, art. 2. §. 1.* condemnat tanquam erroneam. Huiusmodi censuras deridet Arriaga *1. part. disp. 2. sect. 8. num. 73.* vbi ait aliquos frustra terreri nominibus generis, & differentiæ, & negare in Deo huiusmodi nomina, ex præconcepta apprehensione; non considerando quid re ipsa significent, ideò ipse intrepidè compositionem ex genere, & differentia in Deo admittit, quam etiam olim admiserunt *Nominales*, qui tamen, cum non distinguant genus, & differentiam, nisi penes nomina, & conceptus formales præcisè se tenentes ex parte intellectus, eodemque modo dicant vniuersale solum reperiri in voce, & conceptu mentis, nullam reuerâ ponunt in Deo ipso compositionem; sed solum in voce, & conceptu nostro; ideò si minùs quoad modum loquendi, saltem quoad modum sentiendi immunes sunt à censura, à qua omni merito illos excusant Molina *1. part. disp. 2. quæst. 3. art. 5.* Ioannes à sancto Thoma *ibidem*: Cæterùm Deo attribuere genus propriè, ac rigorosè acceptum, non solum improbabilitatis, sed fortè etiam temeritatis notâ carere vix potest propter authoritates sanctorum Patrum, quas mox in asserti probationem subiicio.

31. *Deum non contineri sub aliquo genere pluribus autoritatibus probatur.*

Probatur primò authoritate sanctorum Patrum: Sanctus Augustinus *de cognitione vera vitæ, cap. 3. Ab his omnibus* (subintellige prædicamentis) *proprietas summa essentiæ euidenti ratione penitus excluditur*: sanctus Anselmus *in Monologio, cap. 6. Constat quia illa substantia nullo communi tractatu substantiarum includitur, à cuius essentiali communicatione omnis natura excluditur.* Boëtius *in lib. de Trinitate, & vnitate Dei*, enumeratis decem prædicamentis ait: *At hæc cum quis in diuinam verterit prædicationem cuncta mutantur, quæ prædicari possunt: nam substantia in illo non est verè substantia; sed vltra substantiam*; sed si Deus esset in aliquo genere esset in genere substantiæ. Ergo, cum iuxtà positas autoritates in genere substantiæ non sit, in nullo genere est. Minor probatur: Decem prædicamenta sunt prima, summaque genera, & inter huiusmodi genera potissimum, ac perfectissimum est genus substantiæ. Nec refert quod Diuus Thomas 1. *part. quæst. 3. art. 5. & alibi* dicat: *Quod si Deus esset in aliquo genere, oporteret quod eius genus esset ens.* Non refert, inquam, quia non ideò negat Angelicus, quod deberet Deus esse in genere substantiæ, sed infert tanquam falsum, & absurdum quod deberet etiam esse in genere entis, cum Deo non sit minùs analoga ratio substantiæ, quàm ratio entis.

In quo sensu sancti Patres aliqua prædicamenta Deo attribuant.

Non item refert quod Diuus Damascenus *lib. primo Institut. cap. 7.* videatur expressè ponere Deum sub genere substantiæ, dum ait hanc esse genus supremum ad spiritum, & corpus; de spiritu verò subdit: *complectitur essentia corpore vacans Deum, Angelum, animam, dæmonem*; huic eidem intento fauent verba Diui Thomæ *1. part. quæst. 28. art. 2. ad 1. Dicuntur duo tantum esse prædicamenta in diuinis*, substantiæ, scilicet & relationis. Non refert, inquam, quia solùm intendunt sancti Patres duo allata prædicamenta, (quibus addi potest actio propter verba Diui Augustini *5. de Trinit. cap. 8.* dicentis: *Quod autem ad faciendum attinet, fortassis de solo Deo verissimè dicitur: solus enim Deus facit, & ipse non fit, neque patitur.*) Secundùm proprios conceptus, & rationes formales; esse in Deo specialiori modo, quàm reliqua; esse scilicet in ipso formaliter, & propriè, reliqua verò solum eminenter, impropriè, & translatiuè, vt explicat idem Augustinus *eodem lib. 5. de Trinit. cap. 8. 10. 11.* Confirmatur hoc totum afferendo expressiores autoritates, quibus in terminis à Deo excluditur ratio generis. Cyrillus Alexandrinus *dial. 2. de Trinit. Genus in Deo vllum nominare alienum à recta ratione est.* Bernardus *epist. ad Patres de Monte Dei: Ipse est summa substantia, non subiecta prædicamentis.* Beda *in sententiis ex Aristotele collectis, littera M, Manifestum est quod Deus non habet genus, nec qualitatem, nec quantitatem.*

Probatur secundò ratione: In Deo nec datur genus, nec differentia: ergo in Deo non datur compositio ex genere, & differentia, ergo simplicitas Dei, &c. Probatur antecedens: Vbi non datur conceptus vniuocus, non datur genus; & vbi non datur genus, non datur differentia, cum hæc sit essentialiter diuisiua generis; ergo in Deo nec datur genus, nec differentia. Antecedens quoad primam partem, patet ex communi acceptione generis, cuius nomen nimis abusiuè vsurpant, qui duplex assignant genus alterum vniuocum, analogum alterum. Consequentia probatur; quia, vt suppono ex metaphysicis, & sæpius probant Thomistæ, nihil datur commune vniuocum Deo, & creaturis. 32.

Genus analogú solum abusiuè dicitur genus.

Dices saltem ad intra in Deo datur ratio communis vniuoca, ratio enim Deitatis videtur omninò communis vniuocè tribus Personis, adeoque ex Deitate, tanquam ex genere, & ratione personalitatis, tanquam ex differentia videtur consurgere vera species; idem apparet in ratione communi personalitatis diuinæ comparatæ ad taleitatem personalitatis in singulis diuinis personis repertam, ergo quamvis Deo comparatiuè ad creaturas nullus conueniat conceptus communis vniuocus, & genericus; Deo ad intra, & comparatiuè ad proprias personas non videtur posse negari huiusmodi conceptus genericos, eiusque compositio cum conceptu differentiali, sed contra nec ratio Deitatis, nec ratio personæ est in Deo vniuocè communis: Non ratio Deitatis, quia hæc est eadem numero in singulis personis; ratio autem generica speciei constitutiua, nunquam est eadem numero in suis indiuiduis, quam veritatem expressit Diuus Thomas tum *opusc. 2. cap. 14.* tum *quæst. 7. de potentia, art. 3. ad 1.* Illis verbis: *species non est* 33.

Deus neque etiam ad intra habet rationem aliquam communem vniuocam.

Deus non se habet, vt species in ordine ad personas: cur?

aliquid vnum numero pluribus commune; sed ratione solum; substantia vero diuina vna numero est communis tribus personis: Vnde Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sunt vnus Deus. Non est item vniuocè communis ratio personæ, cuius rationem affert Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 30. *art.*4. *ad* 3. quod nimirum *licet persona communitas sit communitas rationis, & non rei tamen, non sequitur quod in diuinis sit vniuersale, vel particulare, vel genus, vel species; tum quia neque in rebus communitas personæ est communitas generis, vel speciei: tum quia personæ diuinæ habent vnum esse, genus autem, & species, & quodlibet vniuersale prædicatur de pluribus secundum esse differentibus.*

Ratio Personæ in Diuinis non est vniuocè cōmunis.

34. Probatur tertiò licet detur in Deo aliqua ratio contrahibilis, & contrahentis, quatenùs datur vna ratio vniuersalior, & metaphysicè prior alterâ, purà ratio substantiæ est vniuersalior, & metaphysicè prior, quàm ratio substantiæ intellectiuæ; ratio immutabilis est vniuersalior, & metaphysicè prior, quàm ratio immensitatis, quæ est immutabilitas in ordine ad locum: item vna ratio se habeat ad alteram, tanquam potentia ad actum, vt dicebatur circa finem *superioris* §. Id tamen non sufficit, vt in Deo ponatur genus, & differentia, ergo ex nullo capite poni debet in Deo genus, & differentia, ergo simplicitas Dei, &c. Probatur antecedens præsertim quoad secundam partem: Ratio contrahibilis, & potentialis, vt sit genus, & rationes contrahentes respiciat, tanquam differentias, debet respicere rationes contrahentes ab inuicem realiter distinctas, & dum contrahitur multiplicari, sed ratio contrahibilis, & contrahens in Deo non ita se habent, neque enim immutabilitas, v. g. respiciendo immensitatem, & æternitatem respicit rationes realiter distinctas, nec dum ab ipsis contrahitur realiter multiplicatur, ergo. Maior probatur inducendo per singulas rationes genericas, & differentiales, quas inuenimus in creaturis. Quod si dicas dari in Deo genus, & differentiam superioris, ac eminentioris conditionis redigitur difficultas ad quæstionem de nomine, & idem erit, ac dicere in Deo non esse genus; sed suprà genus; non differentiam, sed supra differentiam: eodem proportionaliter modo, quo dicunt sancti Patres Deum non esse mentem, sed supra mentem, non esse vitam, sed supra vitam, &c. Modus tamen ipse loquendi quoad rationem generis, & differentiæ minùs placet, quia apud sanctos Patres in vsu non est: Eodem ex capite parùm arridet modus loquendi vsurpatus, à De Quiros 1. *part. quæst.* 3. *art.* 5. *num.* 33. dicente Deum esse sub genere non simpliciter, & quoad se; sed secundùm quid, & quoad nos.

Non omnis ratio contrahibilis, & contrahens est genus & differentia.

Quoad modum loquēdi minus congruè dicitur esse in Deo genus aut superioris conditionis aut solùm quoad nos.

35. Hæc tertia probatio, vt consideranti patet, excludit rationem generis, & differentiæ à diuinis prædicatis solum ad inuicem comparatis, ab iisdem verò comparatis ad prædicata creaturarum non video quomodo melius aliunde excludatur, quàm ea ratione analogiæ in nostris principiis; quamvis in principiis Scoti distinguentis ex natura Dei realitatem generis à realitate differentiæ, excludatur etiam propter compositionem ex natura rei, quæ in Deo sequeretur, item quia viderentur admitti in Deo realitates ex natura rei finitæ, & limitatæ, vt probat Scotus *loco suprà citato* in asserto; ideò admissa vniuocatione non omninò inconsequenter negat Scotus in Deo rationem generis, sicuti minùs consequenter negaretur à nobis asserentibus ex genere, & differentia consurgere solùm compositionem rationis.

Admissa vniuocatione inter Deum, & creaturas minùs consequenter extra viam Scoti negatur in Deo genus.

36. Dubitatur hic vtrum Deus dici possit esse in genere, saltem per reductionem sicut principia intrinseca, & partes sunt reductiuè in prædicamento sui totius, punctum v. g. & vnitas in prædicamento, seu genere quantitatis, illud continuæ, ista discretæ: Item priuatio est reductiuè in prædicamento sui habitus, cæcitas v.g. in prædicamento qualitatis, annihilatio in prædicamento substantiæ. Respondetur negatiuè, tum quia id videntur suadere suprà relatæ sanctorum Patrum auctoritates absolutè remouentes à Deo omnem rationem generis, tum quia ita expresse definit Diuus Thomas 1. *part. q.* 3. *art.* 5. vbi, vt notat *Siluius*, retractat oppositum, quod alibi videtur docuisse. Ratio duplex afferri potest: Prima sit quia nec vt priuatio, nec vt principium, potest Deus reductiuè esse in prædicamento, seu in genere; non vt priuatio, quod per se patet; non vt principium, quia Deus est quidem rerum omnium principium extrinsecum, & efficiens, at nullius rei est principium intrinsecum, & constituens per modum partis. Secunda sit quia quod est reductiuè in aliquo genere, eo ipso continetur, nec extra ipsum extenditur; Deus verò extenditur extra, & suprà quodlibet genus, nec in vllo continetur, imò ipse omnia genera perfectissimè continet, vnde ad summum potest dici esse in genere, tanquam continens; at est locutio valde impropria, cum contentum dicatur esse in continente, non continens in contento.

Deus neque etiam reductiuè est in genere, seu in prædicamento.

---

§. V.

Vtrum simplicitas Dei excludat compositionem ex esse, & essentia.

37. ASSERTVM: Simplicitas Dei omninò excludit compositionem ex esse (cuius nomine in præsenti importatur existentia, quamvis esse aliquando sumatur etiam pro essentia, aliquando pro conflato ex essentia, & existentia) & essentia, adeò vt nulla sit dabilis creatura, quæ careat compositione, & distinctione essentiæ, & existentiæ, eo modo, quo Deus. Prima pars communissima est, & de fide. Secunda eumdem videtur habere certitudinis gradum in schola Thomistica distinguente in qualibet creatura realiter

Esse aliquando, significat essentiā, aliquando existentiam, aliquando conflatum ex vtroque.

realiter essentiam ab existentia; at non adeò certa est apud docentes essentiam, & existentiam etiam in creaturis distingui sola ratione, & Arriaga 1. *part. disp.* 2. *sect.* 8. *numero* 67. absolutè putat Dei existentiam ratione nostra ab essentia distingui eodem modo, quo in creaturis, imò id videtur necessario asserendum in sententia, quam nos etiam in Metaphysicis tradebamus, neque etiam ratione ratiocinata, sed tantum ratiocinante distinguente essentiam ab existentia, si vtraque cum proportione sumatur, essentia scilicet actualis comparetur ad existentiam actualem, essentia possibilis ad existentiam possibilem.

38. In Deo neque etiam ratione ratiocinata datur distinctio, sur cōpositio essentiæ, & existentiæ.

Probatur prima pars: Existentia nullatenus neque etiam ratione ratiocinata distinguitur ab essentia Dei, ergo nullatenus cum eodem componit, ergo simplicitas Dei omnino excludit, &c. Antecedens probatur, *ex supradictis, cap.* 2. *§.* 2. *assert.* 5. Essentia Dei est formaliter ipsum esse à se, ergo non distinguitur formaliter, seu ratione ratiocinata ab essentia, alioqui distingueretur formaliter ab eo, quod formaliter est idem. Neque dicas ex Arriaga *supra citato num.* 66. per aseitatem, seu esse à se non importari formaliter existentiam, seu esse actu, sed solum importari formaliter rationem improducti, & non habentis esse ab alio. Contra enim, vt etiam dicebatur *in explicatione citati asserti*, esse à se licet explicetur per negationem improducti, & habentis esse ab alio, nihilominus importat rationem positiuam oppositam negationi sufficientiæ ad existendum, nihil autem magis opponitur insufficientiæ ad existendum, quàm actualis existentia; ideo aseitas, si minus quo ad modum significandi, saltem quoad rem significatam, nihil magis, nihil formalius exprimit, quàm existentiam. Confirmatur: si Diuina existentia concipitur, vt aliquid ratione nostra distinctum ab essentia, vel concipitur vt ab essentia emanans, vel vt ab extrinseco agente producta, vel vt à se simpliciter essentiæ adueniens. Non primum, quia secus essentia Dei esset causa Metaphysica propriæ existentiæ quod *suprà, cap.* 1. *§.* 2. *assert.* 1. probatum est repugnare. Non secundum, quia Deus esset ens causatum, & ab alio. Non tertium, quia quod est simpliciter à se nullum potest supponere conceptum priorem, & est formalissima essentia Dei, adeóque nequit concipi, vt ipsi essentiæ adueniens. Confirmatur insuper à fortiori ex probationibus secundæ partis, quas mox subiicio.

39. Aseitas, licet negatiuè explicetur, importat positiuam perfectionem, scilicet existentiam.

40. Probatur secunda pars primò: Esse id, quod est, est specialissimè, & per excellentiam proprium Dei; sed esse id, quod est, significat existentiam importatam per ly, *quod est*, identificari cum essentia importata per ly, *esse*; ergo essentiam esse identificatam cum existentia specialissimè, & per excellentiam est proprium Dei; sed hoc non bene verificaretur, si esset dabilis creatura carens compositione, ac distinctione essentiæ, & existentiæ eo modo, quo Deus, ergo. Maior probatur: tum ex illo Exodi 3. *Ego sum, qui sum. Qui est misit me ad vos*: quem textum valde accommode ad nostrum intentum illustrat *Diuus Thomas* verbis supra relatis *c.* 2. *§.* 2. *assert.* 5. tum auctoritate plurium Sanctorum Patrum, Augustini *in Psal.* 121. *Quid est quod est, quod æternum est; nam quod temporaliter, atque aliter est, non est, quia non manet*: Clementis Alexandrini 1. *Pedag. cap.* 8. *Esse ideo propriè dicitur de Deo*, quoniam illum exprimit qui re vera solus est, Philonis Iudæi *in tract. de deterioris insidiatione, cap.* 5. *Deus solus in esse stat, ideo necessario de se ipso dicit: Ego sum, qui sum, tanquam ea, quæ post se sunt, re vera non sint, sed opinione tenus subsistere videantur.* Plures huiusmodi auctoritates videri possunt apud Petauium *lib.* 1. *de Ecclesiasticis dogmatibus, cap.* 6. Nec sibi, aliisque Sanctis Patribus aduersatur Diuus Thomas *in* 1. *dist.* 19. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 1. dicens quod *Essentia Diuina secundum intellectum sit prius, quam esse suum*, & *art.* 2. *in C.* dicens quod *esse Diuinum est idem re cum eo, cuius est actus; sed differt tantum ratione.* Non inquam aduersatur, quia loquitur Sanctus Doctor de essentia diuina, non vt formaliter diuina, sed præcisè vt essentia est, abstrahens à Diuina, & creata; sub qua consideratione conceptus essentiæ vtpotè vniuersalior, est ratione prior, & distinctus à conceptu existentiæ.

Essentia Diuina ratione distinguitur ab existentia, non vt diuina, sed vt essentia præcisè.

41. Dices allatis auctoritatibus probari tantum quod solus Deus habeat existentiam simpliciter necessariam; sed contra etiam alia prædicata, putà intellectus, voluntas, &c. sunt simpliciter necessaria in Deo, & tamen non dixit Deus; Ego sum, qui intelligo; Ego sum, qui volo, &c. Vt igitur saluetur specialissima quodammodo necessitas diuinæ existentiæ, debet asseri specialissima ipsius indistinctio à diuina essentia, cum nihil magis necessario cuiquam conueniat, quam ipsa formalissima essentia.

42. Probatur eadem pars secundò: In creaturis distinguitur saltem essentia in statu possibilitatis, seu quodammodo in actu signato ab existentia actuali, seu in actu exercito; sed in Deo neque etiam hoc modo distinguitur essentia ab existentia, ergo in Deo minùs distinguitur, quam in creaturis; ergo nulla est dabilis creatura quæ careat compositione, &c. eo modo, quo Deus. Maior probatur: Ab æterno fuerunt essentiæ rerum omnium possibilium, & nulla fuit existentia exercita; item de facto plura possunt existere, quæ in actu exercito non existunt. Neque dicas ab æterno non solùm nullam fuisse existentiam exercitam, sed etiam nullam fuisse essentiam, seu tum essentiam, tum existentiam ab æterno, nihil fuisse; sicuti de facto, quod in actu exercito non existit, nihil est; non separatur igitur, nec distinguitur essentia signata ab existentia exercita, sed vtraque indiuisibiliter aliquando est, aliquando non est. Contra enim male supponitur essentiam rerum ab æterno, & ante existentiam exercitam, non esse verum ens, nec habere proprium esse, quamvis nominale tantum, non participiale. Minor primi

In creaturis distinguitur saltem essentia possibilis ab existentia actuali, & exercita.

Essentiæ creaturarum ab æterno sunt aliquid nominale.

In Deo non datur potentia ad exiſtendum, quia eſt potentia purè logica, nullam dicens perfectionem diſtinctam ab eſſentia.

mi argumenti probatur : Eſſentia Dei non poteſt concipi in ſtatu poſſibilitatis, ſeu cum potentia ad exiſtendum, quia Deus non poteſt concipi cum aliquo, quod non dicat perfectionem; Potentia autem ad exiſtendum ſecundùm ſe præcisè nullam dicit perfectionem, & qui in Deo concipit exiſtentiam exercitam nullatenùs concipit minorem perfectionem, quàm concipit concipiendo exiſtentiam exercitam ſimul cum potentia ad exiſtendum; ratio eſt, quia huiuſmodi potentia eſt præcisè potentia logica, quæ in re nihil aliud eſt, quàm ipſa eſſentia, ſeu connexio prædicatorum eſſentialium; ideò concipere eſſentiam cum potentia ad exiſtendum eſt bis concipere eandem eſſentiam; & concipere eſſentiam cum exiſtentia, & potentia ad exiſtendum, non eſt concipere eſſentiam cum exiſtentia, & aliquo vlteriori; ſed eſſentiam cum exiſtentia, & cum ſe ipſa: potentia igitur ad exiſtendum in Deo non datur, vt diſtincta ab exiſtentia, ſicuti non datur vt diſtincta ab eſſentia, quæ eſt formaliſſimè exiſtentia.

43. Dices non videtur poſſe negari, quod Deus ſit poſſibilis, cum eſſe poſſibile nihil ſit aliud, quàm non inferre contradictionem, ſeu quod ſi res exiſtat, non ſequantur contradictoria; eſt autem pluſquam certum Deum non inferre contradictionem, idque verè poſſe in Deo concipi; ſed quod Deus ſit poſſibilis, & quod habeat potentiam ad exiſtendum, idem omninò ſunt, ergo. Sed contrà, ſicuti eſſentia in Deo poteſt ſumi dupliciter, vel vt eſt eſſentia præcisè, vel vt eſſentia diuina, & primo modo concedi poteſt prior, & diſtincta ab exiſtentia, non ſecundo; ita eſſe poſſibile in Deo poteſt ſumi, vel vt dicit eſſe poſſibile præcisè, vel vt dicit prædicatum, ſeu eſſe poſſibile diuinum. Primo modo eſſe poſſibile eſt quid diſtinctum ab eſſe actuali, & exiſtentia exercita, non ſecundo. Dum ergo dicitur Deus eſt poſſibilis, vel ſermo eſt de poſſibilitate vt ſic, ſeu de ratione communiſſima poſſibilitatis; & hac ratione poteſt abſolutè concedi, vel ſermo eſt de poſſibilitate, quæ ſit prædicatum diuinum, & hac ratione Deus non eſt poſſibilis poſſibilitate contradiſtincta ab exiſtentia exercita; & eſſe poſſibile, non inferre contradictionem, eſſentia metaphyſica, eſſentia exercita, ſunt formaliſſimè idem in Deo, & ſicuti cætera prædicata, quæ in creaturis accidentia ſunt, ad Deum translata tranſeunt in ſubſtantiam; ita non inferre contradictionem, quod in creaturis importat puram poſſibilitatem, ſi transferatur ad Deum tranſit in exiſtentiam exercitam, ſeu actualem.

Deus ad ſummum, eſt poſſibilis poſſibilitate, vt ſic, at non poſſibilitate, quæ ſit prædicatũ diuinum.

44. Ex hucuſque dictis habetur nullam eſſe dabilem ſubſtantiam creatam tantæ ſimplicitatis, quantæ eſt Deus; ſiue ſermo ſit de ſimplicitate excludente compoſitionem realem, ſiue de excludente compoſitionem rationis. Et quidem quoad ſimplicitatem excludentem compoſitionem realem euincitur, tum ex eo quod nulla ſubſtantia creata ex dictis §. 3. poteſt ſibi identificare propriam ſubſiſtentiam, & eſſentialiter excludere compoſitionem realem ex natura, & ſuppoſito; tum quia nulla ſubſtantia creata caret perfectibilitate, ſaltem per potentiam obedientialem: eo ipſo autem, quod poteſt perfici, poteſt aliquod accidens recipere; adeoque eſt capax compoſitionis ex ſubiecto, & accidente; ex qua perfectibilitate De Quiros 1. *part. quæſt.* 3. *art.* 7. *num.* 58. probat magis congruere creaturæ poſſe ſemper aliquid vlterius recipere, quam aliquid vlterius dare; adeoque, quamvis eſſet dabilis creatura nullatenus actiua (quam tamen dabilem eſſe falſum eſt, loquendo ſaltem de actiuitate, & potentia obedientiali,) ſuſtinere adhuc poſſe repugnantem, ſeu non dabilem creaturam nullatenus receptiuam. Alio etiam ex capite explicari poteſt maior ſimplicitas realis in Deo; quia ſcilicet, licet aliqua creatura poſſit ſibi identificare, & habere cum reali ſimplicitate aliquas perfectiones, quæ in creatura inferiori habeantur cum diſtinctione, & compoſitione, nulla tamen creatura poteſt in ſe identificare tot perfectiones, quot ſibi identificat Deus; ideò nulla creatura poteſt habere ſimplicitatem, quæ poſitiuè excludat tantam realem compoſitionem, quantam excludit ſimplicitas Dei. Quoad ſimplicitatem excludentem compoſitionem rationis euincitur; tum quia, vt mox probatum eſt, nulla creatura poteſt excludere compoſitionem rationis ex eſſe, & eſſentia eo modo, quo excludit Deus; tum quia nulla creatura poteſt non eſſe ſub aliquo genere ſaltem reductiuè, adeoque nulla creatura excludit omninò compoſitionem rationis ex genere, & differentia; ſicuti excludit Deus, qui *ex ſuperiori* §. neque etiam reductiuè ſub aliquo genere continetur.

Nulla creatura, neque realiter, neque per rationẽ poteſt eſſe tantæ ſimplicitatis, quantæ eſt Deus.

Nulla creatura poteſt eſſe vel nullatenus actiua, vel nullatenus receptiua.

§. VIII.

Vtrum ſimplicitas Dei excludat aliam quamcumque compoſitionem rationis?

45. ASSERTVM: Simplicitas Dei non excludit compoſitionem rationis ratiocinatæ inter relationes, & eſſentiam; attributa, & eſſentiam; attributa inter ſe: Ita à fortiori Auctores citati pro *ſecundo aſſerto*, §. 5.

Probatur: Diſtinctio eſt fundamentum compoſitionis; & talis eſt extremorum compoſitio, qualis eſt eorumdem diſtinctio; ergo ſicuti, quia datur inter relationes, & eſſentiam; attributa, & eſſentiam; attributa inter ſe, diſtinctio realis virtualis, aſſerta eſt, & probata loco citato realis virtualis compoſitio, ita quia inter eadem datur *ex ſupradictis*, *cap.* 3. §. 5. *aſſert.* 2. diſtinctio rationis ratiocinatæ, bene aſſeritur, & infertur rationis ratiocinatæ compoſitio. Confirmatur: Simplicitas excludens compoſitionem rationis ratiocinatæ eſt ſimplicitas valde imperfecta,

Simplicitas Dei non excludit compoſitionem rationis ratiocinatæ.

imperfecta:ergo talis non eſt ſimplicitas Dei. Antecedens probatur:Eſt ſimplicitas entitatis adeò diminutæ, vt non indigeat ab intellectu creato pluribus conceptibus intelligi, ſed vnico conceptu ſufficienter, & perfectè intelligatur, ſi enim exigeret plures, & diſtinctos conceptus, exigeret compoſitionem rationis ratiocinatæ conſurgentem ex pluriſicatis, diſtinctiſque conceptibus cum fundamento, & exigentia ex parte rei cognitæ.

Simplicitas excludens compoſitionem rationis ratiocinatæ eſt imperfecta.

46. A fortiori concedenda eſt in Deo compoſitio rationis ratiocinantis, quæ tota ſe tenet ex parte intellectus diſtinguentis, & componentis abſque fundamento rem omninò indiſtinctam, & ſimplicem, vt ſubſtat, vel pluribus conceptibus ſynonymis, vel pluribus ſecundis intentionibus, vt *ſuprà, cap. 3. §. 4.* Hoc modo procul dubio datur in Deo per opus rationis ratiocinantis diſtinctio, & compoſitio ex eſſe, & eſſentia; ex genere, & differentia, (ſunt tamen abuſiuè genus, & differentia illa, quæ componunt ſolùm per rationem ratiocinantem, ſicuti eſt abuſiua diſtinctio, ac compoſitio rationis ratiocinantis; eſtque abuſiuè relatio, relatio rationis) & ex quolibet diuino prædicato, vel cum ſeipſo, vel cum eo, quod eſt formaliter idem cum ipſo.

Datur in Deo compoſitio rationis ratiocinantis ex eſſe, & eſſentia, &c.

---

§. IX.

Vtrùm Simplicitas Dei excludat etiam omnem compoſitionem actiuam, adeò vt nequeat Deus cum re alia compoſitionem facere, ſeu in compoſitionem venire?

47. ASSERTVM: Simplicitas Dei excludit etiam omnem compoſitionem quodammodo actiuam, adeò vt nequeat Deus cum re alia per modum partis compoſitionem facere, ſeu in compoſitionem venire. Ita Doctores omnes communiter cum diuo Thoma 1. *part. quæſt.* 3. *art.* 8. 1. *contra Gentes, cap.* 17. 26. 27. *opuſc.* 2. *cap.* 17. contra deliria plurium antiquorum, inter quos *Thales Mileſius*, & *Democritus*, ſenſerunt Deum eſſe animam mundi; *Gnoſtici*, & *Priſcillianiſtæ* partem ſubſtantiæ Dei eſſe animam hominis; *Petrus Abailardus* Spiritum ſanctum eſſe animam mundi; *Almaricus* Deum eſſe eſſentiam rerum omnium; *Dauid de Dinando* Eſſe rerum omnium materiam, vt ex Sanctis Patribus referunt Valentia, & Vaſquez 1. *part. in citatum articulum Diui Thomæ.*

48. Dixi per modum partis, ad excludendam compoſitionem; quam de facto facit Verbum diuinum cum natura humana in Chriſto, qui eſt Perſona compoſita ex humanitate, & ſubſiſtentia diuina, non tanquam ex parte, & aliquo perfectibili, ſed tanquam ex termino, & aliquo perfectiuo, vel vt loquitur Diuus Thomas 3. *part. qu.* 2. *art.* 4. *ad* 2. *Illa compoſitio perſonæ ex naturis non dicitur eſſe ratione partium, ſed potius ratione numeri; ſicut omne illud, in quo duo conueniunt, poteſt dici ex eis compoſitum:* Eâdem ratione admittunt Thomiſtæ compoſitionem ex natura humana, & diuina exiſtentia; faciunt quippe humanitatem non minùs diuinâ exiſtentia exiſtentem quàm diuinâ ſubſiſtentiâ ſubſiſtentem. Hæc tamen compoſitio eſt ex alio fundamento prorsùs reiicienda, ſcilicet ex eo, quod nulla res exiſtere poſſit per exiſtentiam alienam propter omnimodam indiſtinctionem, quam quælibet res habet cum exiſtentia propria.

Compoſitio humanitatis, & ſubſiſtentiæ Verbi non eſt ratione partium.

49. Probatur primò: Deus non poteſt habere rationem partis: ergo non poteſt per modum partis compoſitionem facere: ergo ſimplicitas Dei, &c. Antecedens probatur, tum quia Deus non poteſt habere rationem entis incompleti, & perfectibilis; tum quia minùs imperfectum eſt componi ex partibus, quàm componere aliud per modum partis; minùs quippe imperfectum eſt eſſe totum, quàm eſſe partem, ſed Deus iuxta ſupradicta non poteſt in ſe componi ex partibus, & habere rationem totius compoſiti: ergo nec poteſt componere aliud per modum partis, & habere rationem partis componentis.

Deus non poteſt facere compoſitionē per modum partis.

50. Probatur ſecundò inductione: Deus non poteſt componere per modum partis materialis, ſeu materiæ; quia Deus eſt primum agens, cauſa autem efficiens non coincidit cum materia ex *Ariſtotele*; item quia materia non componit, niſi cum ſui mutatione, & cum receptione alicuius à ſe diſtincti. Non poteſt componere per modum partis formalis, ſeu formæ; quia ex eodem *Ariſtotele* cauſa efficiens, & formalis, ſeu forma efficiens, & informans in idem non coincidunt. Item quia forma indiget ſubiecto, vel in eſſe; vt forma, quæ educitur; vel in operari, ſeu in ordine ad aliquam operationem; vt forma, quæ creatur, anima ſcilicet rationalis. Non poteſt componere per modum partis integralis, quia totum ex ipſo, & creatura conſurgens, vel eſſet Deus, vel non? Si eſſet Deus, creatura foret de integritate Dei; ſi non eſſet Deus, aliquid, quod non eſſet Deus, foret perfectius Deo. Non poteſt componere per modum naturæ, quæ terminetur à ſubſiſtentia creata, ſicuti de facto natura creata terminatur à ſubſiſtentia diuina; quia à ſubſiſtentia terminari, eſt ab eadem compleri, & perfici; poteſt autem natura creata ab aliquo diuino, non natura diuina ab aliquo creato compleri, & perfici; ſicque proportionaliter excludi poteſt quilibet alius modus, quo Deus vel realiter, vel per rationem ratiocinatam excogitari poſſit venire per modum partis in compoſitionem cum creatura, idque non ſolùm loquendo de lege ordinariâ, vel ex indigentia ipſius Dei, verùm etiam loquendo de lege abſoluta, & ex ipſius Dei liberalitate, & arbitrio. Neque hic aliquid difficultatis ſuppeditat ratio formæ intentionalis, ſeu intelligibilis, quam de facto Deus per ſe immediatè, licèt ex liberalitate, non

Forma indiget ſubiecto, vel in eſſe, vel in operari.

Natura diuina non poteſt terminari à ſuppoſito creato.

51.

ex indigentis, excedet in viſione Beata. Enim verò, *vt ſequenti libro, cap. 2. §. 1.* explicabitur: Dum Deus vnitur intellectui creato in Patria per modum formæ intelligibilis, non vnitur per modum partis, & formæ intrinſecè componentis, ſed per modum totius, & comprincipij extrinſecè efficientis, & perficientis. Qua ratione poſſe Deum venire in compoſitionem (ſi tamen verè compoſitio dici poteſt omnis vnio, vi cuius vnam cum alio ponitur) cum creatura æquè eſt certum, ac certum ſit Deum cum qualibet cauſa creata ad quemlibet effectum concurrere, & ex cauſa prima, & ſecunda vnum principium efficiens coaleſcere ob indigentiam, ſuburdinationem, & dependentiam, quam in operando habet cauſa ſecunda à prima.

Deus poteſt cum creatura vniri per modum formæ intelligibilis, & comprincipij efficientis.

CAPVT VII.

De Immutabilitate Dei.

1\. SICVTI ſimplicitas per negationem compoſitionis; ita Immutabilitas per negationem mutationis, ſeu mutabilitatis, recte explicatur. Eſt autem mutatio generaliſſimè ſumpta tranſitus de vno in aliud, & iuxta diuerſos terminos à quibus, vel ad quos res tranſit, multiplex mutatio conſurgit, poteſt autem triplex potiſſimum aſſignari, nimirum obiectiua, ſubiectiua, & conuerſiua. Obiectiua eſt, qua res tranſit de non eſſe ſimpliciter ad eſſe, vel de eſſe ad ſimpliciter non eſſe. Hæc mutatio vocatur obiectiua, quia quando res ſimpliciter non eſt dicitur habere puram potentiam obiectiuam, id eſt puram poſſibilitatem, & non repugnantiam. Subiectiua eſt in qua ſubiectum tranſit, vel ab vna forma ad aliam, vel à priuatione formæ ad formam, vel à forma ad priuationem formæ; ſiue deinde talis forma ſubſtantialis ſit, ſiue accidentalis: dicitur ſubiectiua, quia id, quod de vno in aliud tranſit, ſe habet, vt ſubiectum. Conuerſiua eſt, in qua res aliqua eſt terminus, vel à quo, vel ad quem conuerſionis. Dicitur conuerſiua, quia per conuerſionem fit, & id, quod de vno in aliud tranſit, eſt terminus intrinſecus conuerſionis. Vltra has mutationes, quæ ſunt

Mutatio triplex obiectiua, ſubiectiua, & conuerſiua.

2\. intrinſecæ, eò quod per ipſas res intrinſecè mutetur; datur mutatio extrinſeca, quæ etiam dici poteſt actiua, qua res extrinſecè, id eſt extra ſe motatur; & diuerſimodè denominatur, non quia in ſe mutetur, ſed quia mutat alia à ſe, non quia in ſe mutationem patiatur, ſed quia in aliis à ſe mutationem facit; hac ratione Deus de non creante fit creans, mutando creaturam, transferendo ſcilicet ipſam de non eſſe ad eſſe; paries de non viſo fit viſus mutando oculum, cauſando ſcilicet in ipſo mediante ſpecie actum viſionis, quo oculus intrinſecè, & ſubiectiuè mutatur.

Mutatio extrinſeca dici poteſt mutatio actiua.

———

§. I.

Vtrùm immutabilitas Dei omnem intrinſecam mutationem excludat?

ASSERTVM: Immutabilitas Dei excludit omnem intrinſecam mutationem, ſiue hæc obiectiua, ſiue ſubiectiua, ſiue conuerſiua ſit. Eſt veritas tum Fidei, tum naturæ lumine eluceſcens, ipſam amplectuntur Doctores omnes communiter cum Diuo Thoma *1. par. quæſt. 9. art. 1. in 1. diſt. 8. quæſt. 3. art. 1. opuſc. 2. cap. 4. contra eos*, qui ex ſupradictis Deum aſſerunt vel corporeum; vel ex ſubiecto, & accidente compoſitum; vel aliter imperfectum, & ex conſequenti perfectibilem. 3.

Probatur primò Auctoritatibus Scripturæ, & Patrum, quæ cum ſimpliciter, & abſolutè mutationem à Deo remoueant, non poſſunt rationabiliter coarctari ad aliquod determinatum mutationis genus; ſed debent procedere de omni mutatione propriâ, & intrinſecâ Malach 3. *Ego Deus, & non mutor.* Pſal. 101. *Tu initio Domine terram fundaſti,* &c. *Tu autem idem ipſe es.* Iacobi 1. *Apud quem non eſt transmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio.* Ex Concilio Lateranenſi, *cap. firmiter. Vnus ſolus, & verus Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis.* Ex Auguſt. 5. *de Trinit. cap. 2. ſuper illud* Exod. 3. *Ego ſum, qui ſum. Quod mutatur non ſeruat ipſum eſſe, & quod mutari poteſt: etiamſi non mutetur, poteſt quod fuerat non eſſe: ac per hoc illud ſolùm, quod non tantum non mutatur, verùm etiam mutari omninò non poteſt, ſine ſcrupulo occurrit, quod veriſſimè dicatur eſſe.* Irenęo *lib. 2. cap. 64. Solus Deus eſt, & eodem modo ſemper ſe habens.* Dionyſio *cap. 9. de diuin. nom. Idem ſuperſubſtantialiter, æternum eſt, inuertibile, in ſeipſo manens, & eodem ſe habens modo,* &c. Veritas diuinæ immutabilitatis, quæ Sanctis Patribus Fidei lumine illuxit, etiam aliquibus infidelibus naturæ lumine innotuit. Vnde Plato *lib. 2. de Republica,* ait *ſtatuendam eſſe legem, ne cui liceat mutabilem vlique modo Deum appellare,* & teſte Tertulliano, *lib. 2. contra Marcionem, cap. 16.* Marcionitæ adeò indubitatam habuerunt Dei immutabilitatem, vt negauerint Deum veteris teſtamenti, eo quod de ipſo in veteri Teſtamento ſcribatur, quod fuerit iratus, æmulatus, zelatus, quæ ipſi exiſtimabant non ſaluari ſine mutatione; ſicque, ne mutationem in Deo concederent, Deum negarunt.

Immutabilitas Dei fuit nota etiam infidelibus.

Probatur ſecundò ex Diuo Thoma *1. par. quæſt. 9. art. 1.* Deus eſt actus purus, eſt ſimpliciſſimus, & in omni genere infinitus: ergo eſt omninò immutabilis: ergo immutabilitas Dei excludit, &c. Conſequentia probatur: Quod mutatur eſt in potentia, ſeu dicit aliquam potentialitatem, hæc excluditur per actum purum: ſecundum aliquod manet 4.

net secundùm aliquod transit; hoc excluditur per esse simplicissimum dicente etiam Augustino 6. *de Trinit. cap.6. Nihil simplex mutabile est*: est capax perfectionis deperdendæ, vel acquirendæ, hoc excluditur per esse in omni genere infinitum, ratione cuius sibi identificat omnem perfectionem, & omnem modum perfectionis. Confirmatur ex demonstrationibus existentiæ Dei, quæ dum euincunt Deum ens simpliciter necessarium, & motorem immotum; euincunt etiam immutabilem, idque adeò clare, & euidenter, vt Augustinus *lib. vlt. contra Faustum, cap. vlt.* scripserit: *Illud saltem, quod omni humanæ menti est naturaliter insitum, si modo id peruersæ opinionis prauitate non turbetur; Dei naturam atque substantiam incommutabilem omninò, omninò incorruptibilem cogitare, vel credere.*

Immutabilitas Dei probatur ex actu puro, ex simplicitate, ex infinitate, & ex ratione entis necessarij, ac motoris immoti.

5. Probatur tertiò, excludendo in particulari singulos mutationis modos. Est Immutabilis Deus mutatione obiectiua, quia cum nunquam caruerit esse, & habeat summam necessitatem essendi, nec transit à non esse ad esse, nec ab esse ad non esse transire potest, & quamvis Personæ Filij, & Spiritus Sancti in diuinis secundùm esse relatiuum producantur, non ideò transeunt de non esse relatiuo ad esse, quia habent solùm principium à quo sunt, non terminum, ex quo transeant, seu quem relinquant; cum in nullo signo fuerint sub non esse, vt enim refert ex Augustino *contra Maximinum*, & ex Anselmo *cap.8. Monology*, Scotus *in 1. dist. 5. quæst.2. §. in ista quæstione: Filius* (idem procedit de Spiritu Sancto) *nullo modo est de nihilo, neque negatiue, vt aliquis dicitur loqui de nihilo, quando non loquitur, neque affirmando ly*, de nihilo, *vt ly*, de, *sit nota materialitatis, vel quasi materialitatis, quia nihil non potest esse materia alicuius: neque affirmando ly*, de, *originaliter, seu ordinaliter, id est prius nihil.* Hinc fit productionem secundùm suum vniuersalissimum, & formalissimum conceptum non importare transitum à non esse ad esse; sed solùm accipere ab aliquo principio esse. Est immutabilis Deus mutatione subiectiua, quia nec substantialis, nec accidentalis formæ potest esse susceptiuus; & per mutationé actiuam, & extrinsecam saluari possunt ea, quæ aliqualiter videntur in Deo inferre mutationem subiectiuam, seu intrinsecam; sunt vero tria præcipuè nimirum decreta libera diuinæ voluntatis; vnio hypostatica Verbi Incarnati; Denominationes creatoris, sanctificatoris, & Domini de nouo Deo aduenientes. De eadem mutatione actiua intelligi debet illud *Sapientiæ 7. Omnibus mobilibus mobilior est Sapientia*, est scilicet omnibus mouentibus magis motiua manens ipsa immobilis, vt apud Herincx *disp.4. quæst.1. num.9.* exponunt *Alensis, & Diuus Bonauentura.* Certè omnem motum debere procedere ab aliquo stabili nouit etiam Aristoteles *de incessu, & motu animalium*, dicens: *Omnis motus procedit ab immobili, vt cum mouetur manus stat cubitus; & mouetur cubitus stante humero*; quia igitur

Filius, & Spiritus Sanctus in diuinis nullatenus transeunt à non esse ad esse.

Productio ex suo conceptu formalissimo non importat transitum de non esse ad esse.

6.

Omnibus mobilibus mobilior est Sapientia actiuè, & extrinsecè, vel figuratè, & metaphoricè.

diuina Sapientia est maximè stabilis, & omnibus stabilibus stabilior, consequés est quod sit maximè mouens, & omnibus mouentibus magis mouens. Potest etiam idem textus intelligi Metaphoricè, & Figuratè; quatenùs diuina Sapientia dum se creaturis communicat, videtur quodammodo ad ipsas summa celeritate, & mobilitate procedere, sicuti è côtra dicitur Deus à creatura recedere, quando à suorum donorum communicatione desistit, & huiusmodi locutionum, ne diuinæ immutabilitati detrimentum fiat, in sensu Metaphorico accipiendarum plura exempla affert Syluius *1. part. quæst.9. artic.1.* Est immutabilis Deus mutatione conuersiua, quia nec potest esse terminus à quo, nec ad quem propriæ, & rigorosæ conuersionis: non à quo, cum res, quæ in aliam conuertitur, debeat necessariò destrui: Non ad quem; quia terminus ad quem, id est res, in quam alia conuertitur propriâ, ac rigorosâ côuersione, debet de nouo produci, & minùs propria, seu quasi extrinseca conuersio est illa, in qua terminus, ad quem extrinsecè solùm mutatur, & in hoc sensu, absque iniuria assertæ in Deo immutabilitatis admitti potest esse terminus, ad quem mutationis conuersiuæ, seu quod creatura possit in Deum conuerti; & id sustinet cum nonnullis aliis Amicus *de Eucharist. disp.18. sect.7 n.843.* & videtur fauere Scotus *quodlib.10.* vbi insinuat posse aliquid absque vlla sui mutatione esse terminum conuersionis.

7.

Deus non potest esse terminus ad quem mutationis conuersiuæ, nisi impropriè, & extrinsecè, nullatenùs verò terminus à quo.

8. Vltra hucusque explicatos immutabilitatis modos, possunt aliæ nonnullæ, licèt minùs præcipuæ, & sub aliqua ex superioribus contentæ immutabilitates in Deo assignari. Primò scilicet immutabilitas intentionalis, ratione cuius diuinus intellectus omnis expers mutationis semper est eodem modo in actu secundo intellectionis omnium intelligibilium; hanc immutabilitatem probat Dei omniscientia, & confirmat illud Gregorij 16. *moralium, cap. 17.* dicentis de Deo: *Sicut immutabilis naturâ est, ita immutabilis cogitatione.* Secundò immutabilitas moralis, ratione cuius diuina voluntas omnis expers inconstantiæ, & leuitatis, nec antiqua retractat, nec noua format decreta, vt euincit æterna stabilitas diuinarum volitionum, & confirmat illud Prou.19. *Multæ cogitationes in corde viri, voluntas autem Domini permanebit.* Hæc vtraque immutabilitas sequitur ad immutabilitatem diuini esse, sicque consurgit indissolubilis ille Ternarius incommutabilitatis, *ab Augustino* expressus *lib. 13. Confess. cap.16. Qui es incommutabiliter, & scis incommutabiliter, & vis incommutabiliter.* Tertiò Immutabilitas in ordine ad locum, ex qua consurgit attributum immensitatis. Quartò Immutabilitas in ordine ad tempus, ex qua consurgit attributum æternitatis; quod duplex attributum in duobus sequentibus capitibus propriam sortitur tractationem.

Deus est immutabilis intentionaliter, & moraliter.

Deus est immutabilis in ordine ad locum, & tempus.

H 2 §. II.

§. II.

Vtrùm Immutabilitas intrinſeca, præſertim obiectiua, & quoad eſſe, ſit propria Dei, adeò vt nulli creaturæ conuenire vllatenùs poſſit?

9. ASSERTVM I Immutabilitas intrinſeca præſertim obiectiua, & quoad eſſe, eſt propria Dei, & nulli creaturæ conuenire poteſt: Nulla ſcilicet eſt dabilis creatura, quæ non habeat potentiam obiectiuam, & logicam ad non eſſe, ſeu ad tranſitum à non ad eſſe, & ab eſſe ad non eſſe. Obiectiuam inquam, & logicam, vel vt loquitur Diuus Thomas 1. *part. quæſt.* 9. *art.* 2. in alio, ad diſtinctionem potentiæ intrinſecæ, Phyſicæ, & in ſe, quam ad non eſſe non habent Angelus, & Anima rationalis, cum ſint immortales, & ab intrinſeco incorruptibiles, vt ſuo loco explicatur. Aſſertum ita poſitum à Molina *cap.* 9. *quæſt.* 9. *artic.* 2. §. *Concluſio eſt*, exiſtimatur de Fide, & verè quoad vtramque partem indiuiſim ſumptam tale eſt; ſigillatim verò, & ſpecialiter quoad tranſitum ab eſſe ad non eſſe ad Fidei certitudinem non pertingit, nec deſunt aliqui, inter quos Ripalta *tom.* 1. *de ſupernaturalit. diſp.* 39. *n.* 7. Martinon. 1. *par. diſp.* 5 *num.* 10. qui doceant dabilem eſſe creaturam indeſtruibilem, & quæ ex ſuppoſitione, quod ſit, neque etiam de potentiâ abſolutâ tranſire poſſit ad non eſſe.

In quo ſenſu de Fide ſit immutabilitatem quoad eſſe repugnare creaturæ.

10. Probatur primò *ex* 1. *ad Timot.* 6. vbi de Deo dicitur, *qui ſolus habet immortalitatem*, cuius nomine immutabilitas intelligitur præſertim quoad eſſe; nam licèt omnis mutatio ſit aliqua mors; tamen mutatio omnium maxima, & mors quodammodo omnium peſſima eſt, qua tranſitur ab eſſe ad ſimpliciter non eſſe. Eſt Interpretatio Gregorij *lib.* 12. *Moral. cap.* 17. dicentis de Deo: *ſolus habet immortalitatem, quia videlicet in ſeipſo ſolus immutabilis.* Auguſtini *lib.* 1. *de Trinit. cap.* 1. dicentis: *vera immortalitas incommutabilitas eſt, quam nulla poteſt habere creatura, quoniam ſolius eſt creatoris.*

Omnis mutatio eſt aliqua mors.

11. Probatur ſecundò ratione: Repugnat creatura, quæ vel non producatur, vel non conſeruetur à Deo: ergo repugnat creatura, quæ non habeat potentiam obiectiuam ad non eſſe, ſeu ad tranſitum à non eſſe ad eſſe, & ab eſſe ad non eſſe: ergo immutabilitas intrinſeca præſertim obiectiua, &c. Antecedens probatur: tum quia quælibet creatura in ratione creaturæ conſtituitur per abalietatem, & hæc vtpotè prædicatum maximè eſſentiale ei conuenit tum in fieri, tum in conſeruari, adeoque neceſſe eſt, quod creatura & fiat, ſeu producatur; & conſeruetur ab alio, hoc aliud verò ne in infinitum procedatur debet eſſe Deus, tum quia ſecus infirmarentur demonſtrationes exiſtentiæ Dei, vt patere poteſt recolenti, *ſupra poſita, cap.* 1. §. 2. *&* 3. Probatur prima conſequentia primi argumenti: Quidquid ad extra à Deo producitur, tranſit à non eſſe ad eſſe, quidquid à Deo conſeruatur, poteſt tranſire ab eſſe ad non eſſe: ergo ſi repugnat creatura, quæ vel non producatur, vel non conſeruetur à Deo, repugnat creatura, quæ non habeat, &c. Probatur Antecedens quoad primam partem: Productio ſine tranſitu à non eſſe ad eſſe non poteſt dari, niſi inter Perſonas, quæ habeant idem eſſe, & quæ de nihilo non ſiunt, ſed de ſubſtantia ſui principij, qua ratione *in tertia probatione ſuperioris* §. ponebatur non eſſe de conceptu formaliſſimo productionis tranſitum de non eſſe ad eſſe; at nihil ad extra à Deo producitur, vel produci poteſt, quod habeat idem eſſe cum Deo, & ſit de ſubſtantia Dei: ergo. Probatur Antecedens quoad ſecundam partem: Quidquid à Deo conſeruatur, neceſſe eſt, quod ſubtracta Dei conſeruatione tranſeat ad non eſſe; ſed Deus poteſt quamlibet ſuam conſeruationem, quam ad extra impendit, ſubtrahere; eo enim ipſo, quod eſt actio ad extra, eſt actio libera: ergo.

Creaturæ cuicumque eſſentiale eſt produci, & conſeruari à Deo.

Productio ad extra eſt eſſentialiter tranſitus à non eſſe ad eſſe.

12. Dices quamlibet conſeruationem creaturæ eſſe Deo liberam ſimpliciter, quatenùs conſeruatio ſupponit, & ſequitur productionem, quæ omninò libera eſt, & ſicuti poteſt quamlibet creaturam non producere, ita poteſt quamlibet creaturam non conſeruare; at verò non quamlibet conſeruationem eſſe Deo liberā ſuppoſitâ productione, vt exemplificari poteſt in actu Fidei ſupernaturalis dicente de ſeipſo, v.g. Ego nunquam deſtruar, vel de actu viſionis ſupernaturalis videntis futuram æternam ſui durationem; hi enim actus, vtpotè ſupernaturales ſunt infalſificabiles, eſſent autem falſificabiles, ſi eſſent deſtruibiles; cum affirment propriam indeſtruibilitatem, & æternam durationem. Neque hoc officit aut diuino dominio, aut diuinæ libertati: non diuino dominio, quia indeſtruibilitas, ſeu impotentia deſtruendi non prouenit ex iure actiuo alterius, cui fieret iniuria: Non diuinæ libertati, quia ſupponit decretum liberum, quo Deus voluit talem rem producere, & ſicuti non officit diuinæ libertati, quod duo ſint neceſſariò connexa, & quod ex ſuppoſitione talis connexionis nequeat Deus deſtruere vnum ſine alio; ita nec quod productio, & æterna conſeruatio in aliqua re neceſſariò connectantur, adeò vt ex ſuppoſitione productionis, nequeat Deus talem rem deſtruere, & in æternum non conſeruare. Sed contra non minor debet ſuſtineri Dei libertas in ordine ad conſeruationem, quàm in ordine ad productionem, cum vtraque ſit actio ad extra, ſicuti igitur Deus ex nulla ſuppoſitione ſe tenente ex parte creaturæ, & ſolùm ex ſuppoſitione proprij decreti poteſt habere neceſſitatem conſequentem producendi aliquam creaturam, licèt deinde aſſeratur omninò liber in eiuſdem creaturæ conſeruatione; ita ex nulla ſuppoſitione ſe tenente ex parte creaturæ, & ſolùm ex ſuppoſitione proprij decreti poteſt Deus habere neceſſitatem conſequentem conſer-

Deus non minùs eſt liber in conſeruatione, quàm in productione creaturæ.

conseruandi aliquam creaturam; etiamsi deinde asseratur omninò liber in eiusdem productione. Neque enim Deus potest magis necessitari ad existentiam, quam ad non existentiam creaturæ, & æque spectat ad Dei libertatem posse tollere existentiam, ac posse tollere carentiam existentiæ. Sicuti igitur quando creatura non existit Deus est ita liber ad tollendam carentiam existentiæ, vt ex nulla suppositione se tenente ex parte creaturæ necessitari possit ad dandam existentiam; ita quando creatura existit debet esse ita liber ad tollendam existentiam, vt ex nulla suppositione, &c. possit necessitari

13. ad ipsam non tollendam. Illud quod affertur de supernaturali actu fidei affirmante, vel supernaturali actu visionis vidente æternam sui durationem, varias recitat solutiones. Primò negari potest (quamvis talis negatio non sit ita conformis iis, quæ infrà *lib.* 2. *cap.* 5. §. 7. dicemus de cognitione qualibet ad se ipsam terminata, & super se reflectente) possibilitas talis actus, dicendo vniuersaliùs nullum actum supernaturalem posse reflectere suprà suam durationem pro aliquo instanti, ne ratione infalsificabilitatis consurgat omnimoda necessitas existentiæ talis actus pro tali instanti; nec refert spectare ad complementum beatitudinis, quod beati cognoscant se semper visuros Deum, ad hoc enim sufficit, quod cognoscant se semper habituros hanc, vel illam visionem indeterminatè; nec est necesse, quod videant eandem numero visionem futuram æternam; sicuti vt ignis inferni dicatur æternus, non est necesse, quod idem numero ignis in æternum indestruibiliter perseueret, sed satis est, quod in æternum aliquis ignis indeterminatè permaneat. Quod si Deus immediatè reuelet, hæc numero visio erit æterna, inuoluitur in tali reuelatione decretum, quo Deus dicit volo conseruare hanc numero visionem in æternum, sicque est indestruibilis ex suppositione ipsius diuini decreti præcisè, non ex alique suppositione se tenente ex parte creaturæ. Secundò in sententia asserente cognitionem esse realiter distinctam qualitatem, nec essentialiter affixam cognoscenti, non denominari tamen veram, aut falsam, nisi quando est vnita subiecto capaci recipiendi denominationem intelligentis; responderi potest actum illum esse dabilem, & sine sui falsificatione destruibilem, quatenùs potest destrui tum intellectus seorsim, cuius æternam durationem actus ille non affirmet; tum actus ille seorsim, & extrà intellectum existens, sic quippè vtpotè incapax veritatis, & falsitatis, seu falsificationis per sui obiecti, seu sui ipsius

14. destructionem non falsificatur. Nec refert quod iuxta hanc explicationem destrui nequeat complexum simul sumptum ex intellectu, & actu; nam sicuti non est absurdum aliquod complexum destrui non posse, nisi totum simul, vt patet in composito constante ex materie, & forma inseparabilibus, ita non est absurdum aliquid aliud destrui non posse, nisi supposita partium separatione; & aliud est quamlibet creaturam debere esse destruibilem, aliud est debere esse destruibilem omnimodo. Tertiò responderi potest talem actum esse dabilem, & simpliciter destruibilem absque sui falsificatione, affirmat enim suam æternam durationem de potentia ordinaria; destruibilitas autem ipsius est secundùm potentiam extraordinariam, quod non falsificat affirmationem durationis æternæ de potentia ordinaria; in æternum quippè durare de potentia ordinaria, & destrui de potentia extraordinaria non sunt obiectè opposita; & illa duratio est æterna solum quodammodo sub conditione, id est si ponatur exercitium solius potentiæ ordinariæ. Alias responsiones allatas à De Quiros 1. *part. disp.* 33. missas facio, tanquam obscuriores, & principiis difficilioribus innixas.

Actus supernaturalis affirmās æternam sui duratione potest sustineri impossibilis.

Non est certū in Beatis de facto fore æternā eandem numero visionem.

Non repugnat compositum indestruibile absque præuia partium separatione.

Actus affirmans æterná durationem de potentia ordinaria non falsificatur per destructionem factam de potentia extraordinaria.

Aduerta hic non eandem esse difficultatem de actu supernaturali affirmante æternam durationem creaturæ à se distinctæ; hæc quippe creatura, vt destruatur absque falsificatione illius actus satis est quod præmittatur destructio illius actus, sicque ex talis actus infalsificabilitate probatur ad summum alique indestruibilitas illius creaturæ perseuerante illo actu. 15.

Actus affirmans æterná durationem creaturæ à se distinctæ nullā habet difficultatē.

Dices insuper: Datur aliquid non existens omninò immutabile, & cui repugnat transitus à non existentia ad existentiam, ergo etiam est dabile aliquid existens omninò immutabile, cui repugnet transitus ab existentia ad non existentiam. Antecedens conuincitur in chymæra. Consequentia procedit à pari. Rursus creatura qualibet, est omninò immutabilis quo ad essentiam, ergo creatura aliqua dari potest immutabilis quo ad existentiam, & cui repugnet non existere. Sed contrà: Antecedens est de subiectu non supponente, cum chymæra neque sit aliquid, neque ens, neque creatura. Ad hanc igitur propositionem, omnis creatura mutabilis est; impertinenter se habet chymæra, quæ creatura non est; & eodem modo argui posset; chymera est improducta, ergo est dabilis creatura improducta. Ad illud, quod additur, dico creaturam quoad essentiam non esse quid contingens, imò habere eandem necessitatem, quam Deus; ideò non mirum quod habeat omnimodam immutabilitatem, & sicuti non valet, creatura quoad essentiam est improducta, ergo etiam est dabilis creatura improducta quoad existentiam; ita non valet, &c. Ratio quodammodo à priori, cur aliqua prædicata conuenientia negationibus; & chymeris, vel creaturis quoad essentiam, & in puro statu possibilitatis, nequeant conuenire creaturis quoad existentiam, & in statu actualitatis, est; quia in illis non arguunt eandem perfectionem, quam in istis, propter maiorem istarum capacitatem. 16.

Chymæra est immutabilis, in rigore est de subiecto non supponente, quia chymæra in rigore non est.

Ex hucusque probata mutabilitate obiectiua cuiuscumque creaturæ euincitur à fortiori mutabilitas subiectiua, & conuersiue, & hæc vtraque suadetur etiam specialiter ex potentia obedientiali cuiuscumque crea- 17.

Creatura essentialiter mutabilis obiectiuè, subiectiuè, & conuersiuè.

 turæ,

turæ, maximè verò mutabilitas ſubiectiua ex eo, quod creatura ob potentiam obedientialem paſſiuam poſſit ſemper eleuari ad aliquam nouam formam recipiendam.

CAPVT VIII.

De Immenſitate Dei.

Immenſum, & infinitum, immenſitas, & infinitas ex vi nominis idē ſunt.

1. MMENSVM ex vi nominis cum infinito, & immenſitas cum infinitate coincidit. Eſſe enim non menſum, & carens menſura idem eſt, ac eſſe non finitum, & carens fine; adeoque immenſitas importat poſitiuam perfectionem explicatam per negationem menſuræ, infinitas poſitiuam perfectionem explicatam per negationem finis, ſeu termini. Ex vſu tamen Theologorum immenſitas vſurpatur ad ſignificandum ſpecialem Dei infinitatem in ordine ad locum, quæ vt contradiſtinguatur ab alia infinitate, quæ ex ſupradictis *cap.* 5. §. 5. aliud diuerſum attributum in Deo conſtituit, dici poteſt infinitas extenſiua, illa alia verò infinitas intenſiua; ſeu infinitas in ordine ad locum, illa alia infinitas in ordine ad ſe.

§. I.

Quid ſit formaliter immenſitas Dei?

2. ASSERTVM: Immenſitas formaliter, & vt importat ſpeciale Dei attributum, nec eſt præcisè exiſtentia Dei in rebus, nec vbiquitas, ſeu localis omnipræſentia, ſed virtualis extenſio infinita, ſeu extenſiua infinitas diuinæ ſubſtantiæ, exigitiua vbiquitatis, & localis omnipræſentiæ.

Immenſitas non eſt præcisè exiſtentia Dei in rebus omnib⁹.

Probatur prima pars: Exiſtentia Dei in rebus latiùs patet, quàm immenſitas, ergo immenſitas non eſt præcisè exiſtentia Dei in rebus. Antecedens probatur primò, quia minùs eſt eſſe in re aliqua præcisè, quàm eſſe in ipſa, tanquam in loco; neque enim quidquid in re alia eſt, in ipſa tanquam in loco eſt, nec forma in materia, accidens in ſubiecto, natura in ſuppoſito, res cognita in cognoſcente, amans in re amata, tanquam in loco eſt; ſed immenſitas importat habitudinem ad res conſideratas in ratione loci, ergo exiſtentia Dei in rebus eſt aliquid minus, & aliquid latiùs patens, quàm immenſitas, propterea recta methodo ſanctus Doctor ab vniuerſalioribus ad minus vniuerſalia progrediens 1. *part. quæſt.* 8. prius examinat: Vtrum Deus ſit in omnibus rebus; deinde vtrum Deus ſit vbique. Secundò eſſe quomodocumque, ſeu præcisè in rebus omnibus pluribus aliis Dei attributis conuenit: eſt quippè Deus in rebus omnibus per omnipotentiam, quatenùs res omnes operatur; per prouidentiam, quatenùs res omnes gubernat; per miſericordiam, quatenùs rerum omnium miſerias, ſeu defectus ſubleuat; per iuſtitiam (eo modo, quo datur iuſtitia in Deo,) quatenùs rebus omnibus ius ſuum tribuit, &c. Sed immenſitas eſt ſpeciale attributum, ergo exiſtentia Dei in rebus latius patet, &c.

Exiſtentia in rebus omnibus pluribus Dei attributis conuenit.

3. Probatur ſecunda pars: Immenſitas, vtpotè Dei attributum, eſt prædicatum omninò neceſſarium, & adæquatè intrinſecum Deo; ſed vbiquitas, ſeu localis omnipræſentia huiuſmodi non eſt. Minor probatur: Præſentia localis in noſtris principiis eſt complexum coëxiſtentiæ inter locatum, & locum; adeoque vbiquitas, ſeu omnipræſentia Dei, eſt complexum coëxiſtentiæ inter Deum, & res omnes, ſeu omnia loca, ergo omnipræſentia Dei includit intrinſecè res omnes, ſeu omnia loca; ſed hæc ſunt quid extrinſecum Deo, & ſi ſumantur pro locis, & rebus poſitiuis, ſunt etiam quid contingens, ergo vbiquitas, ſeu omnipræſentia non eſt prædicatum omninò neceſſarium, & adæquatè intrinſecum Deo. Rectè propterea Amicus 1. *part. diſp.* 8. *ſect.* 1. *n.* 9. triplex aſſignat diſcrimen inter immenſitatem, & præſentiam Dei. Primò: Illa competit Deo ex æternitate, iſta ex tempore. Secundò: Illa eſt perfectio neceſſaria, hæc libera. Tertiò: Illa eſt fundamentum huius; addi poteſt pro quarto diſcrimine: Illa eſt Deo ſimpliciter intrinſeca, hæc partim intrinſeca, partim extrinſeca.

Immenſitas non eſt formaliter vbiquitas, ſeu omnipræſentia localis.

Quadruplex diſcrimen immenſitatis à præſentia Dei.

4. Probatur tertia pars: Immenſitas Dei communiter explicatur per ordinem ad locum; ſed non eſt ex mox dictis actualis præſentia Dei in loco, ergo eſt talis præſentiæ fundamentum, ſeu ratio aliqua talis præſentiæ exigitiua; ſed huiuſmodi ratio nihil aliud eſſe poteſt, quàm virtualis extenſio infinita, ſeu extenſiua infinitas diuinæ ſubſtantiæ, ergo. Minor ſubſumpta probatur: Illud quod præſtat in rebus corporalibus, & materialibus quantitas molis, præſtat in incorporeis, & ſpiritualibus, quantitas virtutis, ſeu perfectionis; ſed in illis quantitas molis eſt radix præſentiæ, & extenſionis localis, ergo in iſtis quantitas virtutis, ſeu perfectionis eſt pariter radix, &c. Ergo cum Deus ſit ſubſtantia incorporea, & ſpiritualis, habet pro fundamento, & radice ſuæ præſentiæ quantitatem virtualem, & perfectionem extenſiuam ſuæ ſubſtantiæ. Quod confirmari poteſt ex Diuo Thoma *prima parte, quæſt.* 8. *art.* 2. *ad* 1. vbi explicans illud Boëtij *lib. de hebdom.* dicentis *incorporalia in loco non eſſe*; ait *quod incorporalia non ſunt in loco per contactum quantitatis dimenſiuæ, ſicut corpora; ſed per contactum virtutis,* idque magis elucidans *in corpore eiuſdem articuli*, ait: *Deus omnem locum replet, non ſicut corpus (corpus enim dicitur replere locum in quantum non compatitur ſecum aliud corpus,) ſed per hoc, quod Deus eſt in aliquo loco, non excluditur, quin alia ſint ibi, imò per hoc replet omnia loca, quod dat eſſe omnibus locatis,*

Quantitas perfectionis æquiualet quantitati molis.

Incorporalia non ſunt in loco per cōtactū quantitatis.

locatis, quæ replent omnia loca. Verùm quia hoc modo videtur Deus replere iocacaulaliter potiùs, quàm formaliter, explicari aliter potest, quod formaliter loca repleat per hoc, quod nulla sit assignabilis loci particula, quam Deus non totam secundùm se totum intimè penetret, quod innotuit antiquis etiam Philosophis, apud quos in adagio fuit *omnia esse plena Deo.*

Deo omnia sunt plena.

5. Ex eo, quod immensitas sit extensio virtualis infinita, elucet duplex ipsius potissima perfectio. Prima est, quod exigat occupare locum indiuisibiliter, non per commensurationem partium, vt occupant res materisles habentes quantitatem molis, & extensionem formalem. Secunda est, quod exigat occupare omne spatium. Prima habetur ab extensione virtuali; secunda ab extensione infinita. Prima excludit modum essendi in loco circumscriptiuè, quem habent creaturæ corporeæ; secunda excludit modum essendi in loco definitiuè, quem habent creaturæ spirituales: Et ex vtraque consurgit modus essendi in ioco ab omni imperfectione immunis, & ab aliquibus appellatur modus essendi in loco eminenter, ab aliis immensiuè, ab aliis incircumscriptè, ab aliis indefinitè: sed parum refert, quo nomine vtamur, dummodo conueniamus in re per nomen significata, dum scilicet dicimus Deum esse in loco per immensitatem, intelligamus ipsum æquè esse totum in qualibet parte loci, ac in toto loco; nullis loci terminis circumscribi, & definiri; nullius loci sordibus inquinari, non ita alicubi esse, vt alibi non sit, imò potiùs cum nullo loco finiatur, & circumscribatur, ita vbique esse, vt nullibi sit, dicente Bernardo *lib. 5. de consid. cap. 6. Nusquam est qui non clauditur loco, & nusquam non est, qui non excluditur loco.* Augustino *lib. de quantit. animæ, cap. 4. Deo nihil est secretius, nihilque præsentius, qui difficillimè inuenitur vbi sit, difficiliùs verò, vbi non sit.* Anselmo *monolog. cap. 22. In nullo itaque loco, vel tempore propriè dicitur esse, quia omninò à nullo alio continetur, & tamen in omni loco, vel tempore suo quodammodo dici potest esse.* Ex hoc modo loquendi sanctorum Patrum nonnulli mouentur ad asserendum Deum esse in omnibus rebus, quatenùs res sunt, non quatenùs loca sunt, ita inter cæteros Herincx *disp. 4. quæst. 3. num. 34.* Verùm id foret negare Deo speciale attributum immensitatis, vt habetur ex præmissa probatione primæ partis: Nec modus loquendi Sanctorum Patrum aliud indicat, quàm Deum esse in loco præcisis imperfectionibus consequentibus conditionem entis finiti, & limitati.

Immensitas est modus essendi in loco immensiuè, incircumscriptè, indefinitè.

6. Immensitatem ita explicatam esse perfectionem simpliciter simplicem extra omne dubium est, & dum Martinon. *1. part. disput. 5. sect. 4. num. 19.* videtur id negare, sumit immensitatem potiùs pro vbiquitate, & omnipræsentia Dei, quàm pro talis vbiquitatis, & omnipræsentiæ fundamento: Probat enim ipse immensitatem non esse perfectionem simpliciter simplicem, quia nec est melior ipsa, quàm non ipsa, nec conuenit Deo in omni ioco; cum nec Deus, vt correspondens huic determinato loco, sit in omnibus aliis; nec melius ipsi sit esse in hoc determinato loco, quàm in omnibus aliis, & tamen Deo vt esistenti in hoc determinato loco est impossibile esse in omnibus aliis; quæ, vt consideranti patet, ad summum procedunt de ipsa actuali extensione, & omnipræsentia (quamvis nec de hac sumpta secundùm illud, quod dicit ex parte Dei in rigore aliquid euincunt, vt explicat De Quiros *1. part. quæst. 8. art. 2. num. 12.*) nullatenùs verò de immensitate, quæ est perfectio actualis extensionis, & omnipræsentiæ exigitiua, licet enim aliquam præ se ferat difficultatem asserere, quod Deus vt esistens in hoc determinato loco existat etiam in omnibus aliis, facillimum tamen est concipere quod Deus, vt existens in hoc determinato loco, habeat exigentiam ad existendum in omnibus aliis.

Immensitas est perfectio simpliciter simplex, etiamsi talis non esset omnipræsentia.

---

§. II.

Vtrum Deum esse immensum tum fide, tum ratione constet?

ASSERTVM I. Deum esse immensum de fide est. Ex Catholicis citatur huic 7.
asserto contrarius solus *Augustinus Eugubinus*, qui in illud *Psal. 138. Si ascendero in cœlum, tu illic es*, existimauit Deum cognitione quidem sua rebus omnibus adesse; essentia autem, & præsentia sua in cœlo tantum esse, quem errorem videtur hausisse ex Aristotele *lib. de mundo ad Alexandrum*, asserente quod sicuti Rex non est alibi, quàm in Regia vrbe, ita Deus non est alibi, quàm in cœlo; & quamvis dubium sit, quod talis liber fuerit *Aristotelis*, non videtur tamen dubium, quod *Aristoteles* de Dei immensitate malè senserit, cum *primo de cœlo, cap. 9.* Deum, omnesque intelligentias non intra, sed extra cœlum esse contendat, id est supra vltimi cœli circumferentiam, quod est esse extra cœlum, non intra cœlum. In eodem errore negandi diuinam immensitatem, & determinato aliquo loco concludendi diuinam substantiam versati sunt ante Aristotelem Iudæi præsertim rudiores, qui teste Hieronymo *in illud Psal. 66. Cœlum sedes mea*, existimarunt Hierosolymitano templo Deum concludi. Post Aristotelem *Manichæi* teste Augustino *in lib. contra epist. fundam. cap. 16.* & ex Caluinistis *Vorstius*; *Anthropomorphitæ* etiam quamvis talis erroris expresse non damnentur, eo ipso tamen, quòd Deum asseruerunt corporeum; consequens est credidisse non immensum, & vel non in omni loco, vel saltem non totum in qualibet parte loci. Contra hos errores Catholica veritas.

Errores varij contra diuinam immensitatem.

Probatur ex Scriptura, Ierem. 23. *Cœlum, & terram ego impleo.* Psal. 66. *Cœlum sedes mea,* 8.

Deum esse

immensum, est de fide, & probatur ex scriptura.

mea, terra autem scabellum pedum meorum. Baruch. 3. *O Israël, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus.* Psalm. 138. *Si ascendero in cælum, illic es, si descendero in infernum, ades,* &c. Confirmatur primò ex Concilio Lateranensi *cap. firmiter*, in quo definitur Deum esse immensum; *& ex Symbolo Athanasij*, in quo canit Ecclesia: *Immensus Pater, Immensus Filius, Immensus Spiritus sanctus.* Confirmatur secundò ex *sanctis Patribus* ex Augustino *de Trinit. lib. 5. cap. 1. Deus vbique est sine vllo situ præsens, sine habitu omnia continens, sine loco vbique totus.* & lib. 7. cap. 30. *Idem Deus vbique totus implens cælum, & terram præsente potentia, non absente natura.* Ex Anselmo *cap. 22. Monologij summam essentiam totam ineuitabilis necessitas exigit nulli loco, vel tempori deesse.* Ex Isidoro *lib. 1. de summo bono, cap. 2. Immensitas diuinæ magnitudinis ista est, vt intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum; extra omnia, sed non exclusum,* &c. Ex Hilario *in Psalm. 138. Mirabile est Deum vbique esse, & nusquam abesse; in omnibus esse, & totum esse.*

9. ASSERTVM II. Deum esse immensum constat euidenter ratione naturali. Ita non solum omnes Catholici, sed etiam ex Ethnicis, vt refert Suarez *in Metaphysic. disp. 30. sect. 7. num. 48.* Plures antiqui Philosophi ducti solo lumine naturæ, inter quos celebris est sententia Trismegisti dicentis: *Deum esse sphæram intelligibilem, cuius centrum est vbique, circumferentia nusquam.* Iure propterea Athanasius *oratione contra Idola* scripsit *rationem, & famam obtinuisse Deum posse existere vbique.*

Deum esse immensum probatur euidenter ex infinitate.

Probatur: Deus est in omni genere infinitus, sed talis non esset, si non esset immensus, ergo est immensus. Maior supponitur euidens ex supradictis *cap. 5.* Minor probatur: Quod est in omni genere infinitum (sumo impropriè nomen generis) habet in suo genere infinitam omnem perfectionem, quam formaliter continet; sed extensio virtualis, seu perfectio extensiua propriæ substantiæ est perfectio in Deo formaliter contenta, tum quia est perfectio simpliciter, tum quia secùs Deus non esset in loco formaliter, ergo habet Deus in suo genere infinitam talem extensionem, adeoque habet immensitatem, quæ *ex superiori* §. nihil est aliud, quàm extensio virtualis infinita, &c.

10. Confirmatur primò: Extensio virtualis diuinæ substantiæ debet esse maior, quàm extensio virtualis cuiuslibet substantiæ creabilis, sed non est huiusmodi, nisi sit infinita, ergo datur in Deo infinita extensio virtualis, &c. at in hac formaliter consistit immensitas, ergo. Maior patet, quia non solùm Deus est perfectior creatura, sed etiam quodlibet prædicatum Dei est essentialiter perfectius quolibet prædicato creaturæ. Minor probatur: Si extensio virtualis diuinæ substantiæ infinita non sit, datur determinatus terminus vltra quem diuina substantia non potest extendi, ergo est dabilis substantia creata, cuius virtualis extensio possit eundem terminum attingere, imò excedere; ergo nisi extensio virtualis diuinæ substantiæ infinita sit, non est maior, &c. Consequentia probatur: Substantia spiritualis, quò perfectior est, eò habet maiorem extensionem virtualem, & ampliorem terminum suæ locabilitatis, vt suadet proportio, quæ reperitur inter quantitatem virtutis, & quantitatem molis, & magis ex professo probabitur in tractatu de Angelis; sed substantia spiritualis potest creari perfectior, & perfectior in infinitum, ergo potest creari habens maiorem, & maiorem extensionem virtualem in infinitum, & per consequens aptam attingere, imò excedere quemcumque determinatum terminum locabilitatis.

Si Deus non esset immensus, posset creatura habere, maiorem extensionem virtualem, quam Deus.

11. Confirmatur secundò: Ad infinitatem diuinæ omnipotentiæ spectat non solum posse producere quodlibet, verùm etiam posse producere vbilibet; sed nisi Deus habeat infinitam extensionem virtualem, & immensitatem, ratione cuius posset vbilibet esse, non posset vbilibet producere sine actione in distans, quæ, si non est absolutè repugnans, saltem est repugnans Deo, præsertim si ponatur, vt in præsenti poneretur, conueniens ex necessitate; & ex imperfectione virtutis extensiuæ, cui angustior quodammodo assignetur sphæra, quàm virtuti operatiuæ, ergo. Confirmatur tertiò: Si Deus habet extensionem virtualem respicientem finitum aliquod, & determinatum spatium, vel huiusmodi spatium liberè sibi eligeret, adeò vt posset modò esse in hoc, modò esse in illo; vel eidem esset naturali necessitate alligatus, si hoc secundum asseritur, substantiæ spirituales creatæ habentes facultatem sibi eligendi loca pro libito videntur esse melioris conditionis, quàm substantia increata Dei, qui quodammodo degeneraret in miseriam spirituum damnatorum alligatorum igni. Si primum dicatur, non posset sustineri diuina voluntas immunis ab inconstantia, vel imprudentia, dum absque nouo motiuo, cum sua omniscientia Deus omnia simul motiua præoccupet, loca mutaret.

Deus debet posse producere non solùm, quidlibet, sed etiã vbilibet.

Aduerte hîc obiter melius ex constantia diuinæ voluntatis, quàm ex immutabilitate intrinseca Dei, probari diuinam vbiquitatem, seu immensitatem; cum enim in principiis nostris præsentia localis non mutet intrinsecè rem locatam, sed sit præcisè complexum rei locatæ cum loco extrinseco; per transitum ad nouum spatium, & acquisitionem nouæ præsentiæ, non mutaretur Deus, nisi extrinsecè, & illæsa subsisteret ipsius intrinseca immutabilitas, ex qua propterea (quod sit obiter dictum) nec sufficienter probatur repugnantia motus localis in Deo, nec demonstratur immensitas, licet quamplures supponentes nouam præsentiam localem importare intrinsecam mutationem, assumant immutabilitatem ad probandam, tum immobilitatem, tum immensitatem. Immobilitas igitur à priori non probatur, nisi ex immensitate innata illud diui Chrysostomi *homil. 17. in Genesim: Non ambulabat* 12.

bat Deus ; absit : Quomodo enim ambularet, qui vbique præsens est, & omnia implet ? Immensitas non nisi ex diuina infinitate, & vtraque ad summum ex maxima constantia diuinæ voluntatis. Cæterum à priori nullum aliud medium occurrit demonstrandi immensitatem, imò nec medium aliquod sufficiens suppetit à posteriori, vt probatur in sequenti Paragrapho. Ideò sit

---

§. III.

Vtrum Deum esse immensum sufficienter probetur ex actuali Dei operatione ?

13. ASSERTVM : Deum esse immensum non sufficienter, seu non euidenter probatur ex actuali operatione præcisè. Ita Scotus *in 1. dist.* 37. & vltra Scotistas Valentia *prima parte, quæstione* 8. *punct* 1. Vasquez *disputatione* 28. *cap.* 4. & 5. Amicus *disputatione* 8. *sectione* 1. *numero* 16. Lugus *lib.* 1. *disputatione* 18. *cap.* 4. Arriaga *disputatione* 2. *sect.* 9. Auersa *in Philosophia, &c. contra Thomistas in primam partem, quæstione* 8. *articulo* 1. Suarez *in Metaphysic. disputatione* 30. *sect.* 7. Aureolum *dist.* 37. *articulo* 0. *proposit.* 3. & 4. & alios quamplures, quibus adeò adhæret Molina *prima parte, quæstione* 8. *articulo* 1. *disputatione* 2. §. *opinio hæc*, vt opinionem a nobis assertam damnet, tanquam parum tutam in fide, ne dum tanquam falsam ; quoniam Paulus *act.* 17. ex eo probat *Deum non longè esse ab vnoquoque nostrum quod in ipso viuimus, mouemur, & sumus* ; Et Regius Propheta *Psalm.* 138 cum dixisset : *Quo à facie tua fugiam ? Si ascendero in cœlum tu illic es*, &c. In huius rei probationem subiungit : *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* Verùm huiusmodi auctoritates, vel procedunt de operatione Dei, non præcisè considerata sed vt coniuncta cum infinitate, & illimitatione ; vel vt sentit Vasquez *loco citato, num.* 17. in primo textu intenditur Deum non longè esse ab vnoquoque nostrum quoad cognosci, & adorari ; in secundo sermo est de immensitate diuinæ scientiæ, potius quam de immensitate diuinæ substantiæ ; vel tandem dato quod in allatis scripturæ locis ex diuina operatione præcisè diuinæ substantiæ immensitas deducatur ; non ideò talis deductio censenda est euidens ; nec, vt notat Valentia *loco citato ad finem*, oportet omnes consequentias, quæ fiunt in scriptura, vel à Patribus, esse per se euidentes, vt euincitur in probationibus existentiæ Dei ; quarum multæ in Scriptura afferuntur solum probabiles ; imò qui diceret nullam euidenter, ac demonstratiuè euincere existentiam Dei, vix esset aliqua censura dignos, vt patet *ex supradictis, cap.* 1. §. 2. *assert.* 2. *prob.* 1. Immeritò igitur, & nimia liberalitate censura fertur in assertam à nobis, & grauissimorum Doctorum auctoritate suffultam opinionem.

Opinio asserens Dei immensitatem ex operatione insufficienter probari immeritò censuratur.

14. Probatur primò : Actualis operatio ex se præcisè, vel non essentialiter requirit indistantiam agentis, & passi, seu effectus ; vel requirit indistantiam virtutis tantùm, non suppositi ; item approximationis tantùm, & contactus ad partes extimas, non penetrationis, & illapsus quodammodo ad partes intimas ; sed immensitas Dei dicit indistantiam ; & hanc non virtutis tantùm, sed suppositi ; non approximationis tantùm, sed penetrationis ; omnibus quippè rebus Deus per substantiam suam totus intimè illabitur, & vt loquitur Gregorius *lib.* 2. *moralium cap.* 12. *manet intra, & extra omnia, &c. circumdando penetrat, penetrando circumdat*, ergo. Minor patet ;

Immensitas Dei dicit indistantiā non virtutis, sed suppositi, nō approximationis, sed penetrationis.

15. Probatur maior quoad primam partem, licet probabilissimum sit, non est tamen euidens repugnare agenti creato actionem in distans ; & quando euinceretur repugnans agenti creato ; id videretur esse potiùs ex imperfectione, & limitatione creati agentis, quàm ex concepto formali actionis, quæ ex genere suo, sicuti præscindit ab eo, quod fiat, vel præsupposito, vel non præsupposito subiecto, vel præuia, vel non præuia dispositione, licet fortè à nullo agente creato possit exerceri non præsupposito subiecto, & non præuia dispositione, ita præscindat ab eo, quod vel cum medio, vel sine medio, vel in proximum, vel in distans fiet, licet à nullo agente creato exerceri possit, nisi cum medio, & in proximum ; imò, quia vt ait Scotus *in prima dist.* 37. *quæstione vnica, circa medium, quanto perfectior forma est in creaturis, tanto videtur esse ratio agendi in remotius*, forma perfectissima, qualis est in agente increato videtur debere esse ratio agendi in remotum, & distans simpliciter nulla virtute per medium diffusa ; sicuti igitur, licet creato agenti esset impossibilis actio creatiua ex nihilo, & sine subiecto, non ideò esset neganda Deo, & minùs consequenter loquuntur, qui existimant specialiter repugnare actioni creatiuæ, quod exerceatur in distans : Enim verò sicuti specialiter ei conuenit non dependere à subiecto, inferendum potiùs est, quod possit ei specialiter conuenire, non dependere à medio.

Non est euidēs repugnare agenti creato, & multo minus increato actionem in distans.

Creationi videtur specialiter conuenire quod possit exerceri in distans.

16. Probatur eadem maior quoad secundam partem ; Ex obiecto, & potentia gignitur notitia, nec tamen necesse est, quod obiectum sit semper entitatiuè, & immediatione suppositi applicatum potentiæ, sed satis est, quod sit ipsi applicatum per effusionem suæ virtutis, & transmissionem specierum : proiecta à proiiciente mouentur per perseuerantiam virtutis à mouente impressæ, non

Operatio ex se præcisè requirit indistantiā virtutis, non suppositi approximationis, non penetrationis.

nnn per perſeuerantiam coniunctinnis entitatiuæ, cum ipſo mouente; ergo operatio ex ſe præciſè requirit indiſtantiam virtutis tantum, non ſuppoſiti. Probatur eadem
17. maior quoad tertiam partem, tum experientia omnium agentium; quorum nullum regulariter cum paſſo, in quod agit, penetratur; tum ex conditione agentis corporei, & quanti, quod cum non poſſit paſſum eiuſdem rationis penetrare naturaliter, non poſſet naturaliter in ipſum agere; ſicque eſſet ſupernaturalis, & miraculoſa omnis actio rerum corporearum, & materialium inter ſe, ergo operatio ex ſe præciſè requirit indiſtantiam approximationis tantum, & contactus ad partes extimas, non penetrationis, & illapſus in partes intimas.

18. Dices primò contra probationem primæ partis maioris ex De Quiros 1. *part. quaſt.* 8. *artic.* 1. *num.* 6. Licet non ſatis conſtet repugnare agenti creato actionem in diſtans, ſatis tamen conſtare reſpectu agentis increati repugnantiam actionis in diſtans, & neceſſitatem ipſius intimæ præſentiæ, ſi minùs titulo cauſæ ſaltem titulo effectus, cuius ſumma dependentia à Deo petit, vt ſicut conſeruari nequit ſine Deo coëxiſtente, ita nec ſine Deo præſente; quò maior namque apprehenditur ex parte creaturæ indigentia Dei, eo talis apprehenſio congruentior eſt conceptui creaturæ; ſed contra; vbi non repugnat actio in diſtans, effectus æquè perfectè producitur ab agente diſtante, ac ab agente proximo; adeoque effectus quantum eſt ex ſe, & vt habeat omnem ſuam perfectionem, non magis indiget præſentia, quàm diſtantia agentis, ergo vbi titulo cauſæ non repugnat actio in diſtans, neque etiam repugnat titulo effectus, cuius maior dependentia videtur meliùs explicari per hoc, quod cauſa ſit ab ipſo magis abſoluta, & cum maiori quodammodo remotione, minorique applicatione ad ipſum effectum, quàm per hoc, quod ſit ipſi alligata, & intimè præſens. Paritas, quæ affertur de Deo coëxiſtente, eandem habet vim in agente creato, eademque ratione ſimpliciter probaretur, ſicuti nullus effectus eſſe poteſt ſine cauſa coëxiſtente; ita nec ſine cauſa præſente, vnde probaretur vniuerſalis repugnantia actionis in diſtans, quod non intendit inſtantia.

Effectus ſecundum ſe non magis indiget præſentia, quàm diſtantia agentis, & titulo effectus non probatur repugnantia actionis in diſtans.

19. Dices ſecundò contra probationem ſecundæ partis maioris: In agente increato idem eſſe virtutem, & ſubſtantiam; adeoque ſi ex actione probatur indiſtantia virtutis reſpectu Dei agentis increati, ſufficienter ex eadem probari indiſtantiam ſubſtantiæ: ſed contra primò, quod in agente increato ſit idem virtus, & ſubſtantia, non prouenit ex conceptu formali actionis; ſed ex ſumma ſimplicitate, & infinitate; ratione cuius quicquid eſt in Deo Deus eſt, adeoque probare Dei omnipræſentiam ex actione agentis habentis identificatam virtutem, & ſubſtantiam, non eſt probare Dei immenſitatem, & omnipræſentiam, ex actuali operatione præciſè, vt loquitur aſſertum; ſed ex operatione, & identitate virtutis cum ſubſtantia, vel potius ex infinitate, quæ eſt radix identitatis virtutis cum ſubſtantia. Contra ſecundò probaretur adhuc ſolum diuina ſubſtantia indiſtans, indiſtantia approximationis, & contactus ad partes extimas, quod non ſufficit ad immenſitatem.

Virtus in Deo eſt identificata cum ſubſtantia ratione infinitatis, non ratione operationis.

Dices tertiò contra probationem tertiæ partis maioris ex Ioanne à S. Thoma *prima parte, quæſtione* 8. *articulo* 3. Contactum agentis creati ideò non eſſe ad partes intimas, quia agens creatum in ſua actione ſemper aliquid præſupponit, & cum non tribuat totum eſſe rei, ideò non mirum, quod non debeat neceſſariò penetrare totam rem; at Deus è contra in ſua actione nihil præſupponit, & tribuit totum eſſe rei, ideò debet rem totam intimè penetrare, & hæc videtur eſſe legitima mens Diui Thomæ *prima parte, quæſtione* 8. *articulo primo*, probantis Deum in rebus omnibus eſſe, *quia dat eſſe, quod eſt magis intimum cuilibet, & quod profundiùs omnibus ineſt; & in* 1. *diſt.* 8. *quæſtione prima, articulo* 3. *ad* 3. dicentis *quod in eſſentia non intrat niſi ille, qui dat eſſe, ſcilicet Deus creator, qui habet intrinſecam eſſentiæ operationem.* Accedit quod contactus, quò perfectior eſt, eo debet eſſe intimior, ſi enim non eſt omninò intra rem, iam habet terminum, vltra quem, vel intra quem eſſe non poteſt; cum igitur contactus Dei careat omni limite, omnique termino, debet eſſe omninò intra rem. Sed contrà, ſi quod tribuit totum eſſe, ex conceptu tribuendi totum eſſe, deberet rem totam intimè penetrare; quod tribuit aliquod eſſe, deberet aliquid rei penetrare; cum igitur omnis actio tribuat aliquod eſſe, omnis actio requireret contactum maiorem, quàm extrinſecæ approximationis, quod apparet abſolutè falſum; ratio à priori eſſe poteſt; quia agens operatur in genere cauſæ extrinſecæ, videretur autem deflectere in conditionem cauſæ intrinſecæ, ſi ex ſua ratione formali, ex vi ſcilicet operationis aliquam penetrationem, & ex vi operationis perfectiſſimæ totalem penetrationem, contactumque omninò intimum, & intrinſecum exigeret; nec amplius eſſet ſpeciale priuilegium principij vitalis, quod quatenus vitale exercet munus, tum agentis, tum ſubiecti, tum cauſæ extrinſecæ, tum intrinſecæ, habere effectum ſibi intimè compenetratum; nec debet hoc priuilegium extendi, niſi ad ea agentia, quæ ſimul habent rationem principij materialis, vel formalis. Ad verba *Diui Thomæ* dico ipſius conſequentiam eſſe indirectam;

20.

Contactum agentis increati debere eſſe omninò intimum, probatur ex D. Thoma.

Propriũ eſt principij vitalis intimè penetrari eſſ effectu.

Deus dat totum esse rei; ergo intimè penetrat totam rem, est consequentia indirecta, & mediata.

indirectam; & ex eo, quod Deus det esse, probari intimam ipsius præsentiam, & intrinsecam essentiæ operationem; quia ex eo, quod Deus det esse simpliciter, infertur in ipso omnimoda infinitas, & ex infinitate deinde omnipræsentia, & omnimoda penetratio cum toto esse cuiuslibet effectus: Nec maiorem habet vim illud, quod additur de contactu; hic quippè ex ratione contactus quomodocumque perfectissimi, importat solum excludere quodlibet intermedium; quod deinde rem ipsam penetret, & omni limite, omnique termino in penetrando careat, habet ex differentia extrinseca infinitatis, ex qua propterea, non ex operatione præcisè euincitur diuina immensitas.

21.

22. Alium modum probandi indirectè ex diuina operatione immensitatem affert Arriaga 1. *part. disp.* 2. *sect.* 9. *num.* 81. Sic: Deus non solum producit res, sed etiam illarum vbicationum; ergo debet continere eminenter perfectionem earum vbicationum, hoc autem non potest esse nisi ipse Deus existat formaliter in omni loco, vbi existunt omnes vbicationes, etenim existere in hoc loco formaliter dicit puram perfectionem, quæ non potest vt sic eminenter contineri, sed formaliter. Verum non est necesse, quod Deus vt contineat aliquam vbicationem, sit in loco talis vbicationis, alioqui quia Deus, vt existens alibi, non est formaliter hic, vt existens alibi non contineret perfectionem huius vbicationis, adeoque, vt existens alibi non contineret omnem perfectionem; neque omnem contineret, vt existens hic; quia vt existens hic non est formaliter alibi.

23. Probatur secundò: Modus existendi in rebus per potentiam consequens ad attributum omnipotentiæ est diuersus à modo essendi in rebus per essentiam consequente ad attributum immensitatis, vt *ex §. sequenti* constabit; sed si ex operatione sufficienter probaretur existentia Dei in rebus per essentiam, difficiliùs explicaretur, quomodo talis existentia esset distincta ab existentia in rebus per potentiam, & quomodo non consequeretur formaliter ad attributum omnipotentiæ, ergo. Confirmatur: detur per impossibile res aliqua non producta, adhuc Deus esset per essentiam tali rei intimè præsens, & non ex vi operationis, ergo operatio non est ratio formalis, & medium necessarium probans omnipræsentiam Dei. Antecedens probatur: Adhuc res illa in aliquo loco esset, neque enim quod res in loco sit habet formaliter per hoc, quod à Deo producta sit, sed omnis locus est intra sphæram diuinæ immensitatis: ergo adhuc res illa esset intra sphæram diuinæ immensitatis, ergo adhuc in illa existeret Deus per essentiam.

Deus per essentiam existeret in re etiam à se non producta.

§. IV.

Quot modis Deus vbique sit?

ASSERTVM: Tribus præcipuè modis scilicet per essentiam, præsentiam, & potentiam Deus est vbique; sumendo pro ly *vbique* omne spatium positiuum; nam de vbique latiùs accepto, prout importat spatium etiam imaginarium, diuersa est ratio, vt infrà explicabitur. Ita Doctores omnes communiter cum Diuo Thoma 1. *part. quæst.* 8. *artic.* 3. *& Magistro sententiarum in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 1. dicente, quod Deus vbique, in omni scilicet creatura essentialiter præsentialiter, & potentialiter est. Vnde est illud decantatum. 24.

Enter, Præsenter Deus est; & vbique Potenter.

Probatur, & explicatur: Est Deus vbique, seu in omni spatio positiuo per essentiam, quatenùs extensione virtuali propriæ substantiæ omnia occupat, penetrat, & intimè permeat. Hic modus essendi vbique propriè spectat ad immensitatem, & specialiter exprimitur ab Augustino *lib.* 7. *de ciuit. cap.* 30. illis verbis: *Deus vbique est totum implens cœlum, & terram præsente potentia, non absente natura.* Est Deus vbique, seu in omni spatio positiuo per præsentiam, quatenus omnia intuetur. Hic modus essendi vbique propriè spectat ad intellectum, seu omniscientiam, & specialiter traditur verbis illis Hebr. 4. *Non est vlla creatura inuisibilis in conspectu Dei, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Est Deus vbique, seu in omni spatio positiuo per potentiam, quatenus in rebus omnibus omnia operatur, & gubernat. Hic modus essendi vbique, propriè spectat ad omnipotentiam, & prouidentiam, specialiter traditur Hebr. 1. verbis illis: *Portans omnia verbo virtutis suæ.* Et ex Augustino *lib.* 2. *de serm. Domini in monte, cap.* 5. *Vbique est præsens, non locorum spatiis, sed maiestate potentiæ.* Primus modus dici potest præsentia entitatiua; secundus præsentia intuitiua: Tertius præsentia effectiua; Ex his tribus præsentiis sola prima est localis, vi cuius Deus est in spatio tanquam in loco: sola item prima est vniuersalissima, vi cuius Deus ex inferiori asserto est in spatiis etiam imaginariis, in quibus nec præsentiam intuitiuam, nec effectiuam habet, cum ibi nec aliquid intueatur, nec aliquid operetur, aut moderetur. 25.

Deum esse vbique per essentiã, præsentiam, & potentiam explicatur.

Præsentia Dei triplex entitatiua, intuitiua, effectiua.

Circa allatos modos existentiæ Dei, seu præsentiæ in rebus omnibus duo præcipuè dubitantur. Primò, cur ratione præsentiæ dicatur Deus esse in rebus omnibus, & non potiùs res dicantur esse in Deo, cum modus iste existendi per præsentiam consistat in eo, quod res omnes subsint conspectui, 26.

N 2 &

& cognitioni intuitiuæ Dei, ſeque habeant ad Deum, tanquam cognitum ad cognoſcent, cognitum autem potius ſit in cognoſcente, quàm cognoſcens in cognito. Secundo: Cur dicatur Deus eſſe in rebus per ſcientiam, ac potentiam; non verò per alia attributa, cum tamen etiam ratione aliorum attributorum rebus omnibus coexiſtat, & res omnes afficiat; per æternitatem quippè rerum omnium durationes metitur, per miſericordiam rerum omnium defectus tollit, &c.

27. Reſpondetur ad primum, ſpeciale eſſe cognitioni intuitiuæ, quod requirat præſentiam Phyſicam obiecti, & ſic intuitus, quem nulla res poteſt ſubterfugere fundat ſpecialem ſubiectionem præſentiæ Phyſicæ rerum omnium ad intuentem, vnde quamuis ſecundum rationem genericam cognitionis potius cognitum ſit in cognoſcẽte, quàm cognoſcens in cognito; ſecundùm ſpecialem rationem intuitionis, à qua cognitum non poſſit ſe ſubtrahere; ita cognitum eſt in cognoſcente ſecundùm eſſe intentionale, vt cognoſcens ſit in cognito alligando quodammodo ſibi ipſius Phyſicam præſentiam.

Secundum cómuné rationem cognitionis cognitum eſt in cognoſcente, ſecundùm ſpecialem rationé intuitionis, cognoſcens eſt etiam in cognito.

28. Reſpondetur ad ſecundum: Alia Dei attributa, vel dici abſolutè de Deo abſque ordine ad creaturas, talia ſunt infinitas, ſimplicitas, &c. vel dicere ordinem ad creaturas, non ponendo aliquid in ipſis, ſed ponendo ipſas in Deo, vt intellectus, & voluntas, quæ per actus immanentes tangunt obiecta intra ſe, ſeu intra ipſum Deum, quod valet etiam de æternitate ſaltem ſecundùm vulgarem loquendi modum, ſecundùm quem potius dici ſolet futura eſſe in æternitate, quàm æternitatem eſſe in futuris, quamvis in rigore dici debeat æternitatem eſſe in futuris, quatenùs coexiſtit futuris ab æterno, transferendo ſe ad ipſa, non retrotrahendo ipſa ad ſe, vt explicatur *capite ſequenti*, §.5. quia tamen æternitas transfert ſe ad futura per modum continentis, & menſuræ ſuperexcedentis, ſuſtineri vtrumque poteſt communis modus loquendi, quo futura dicuntur eſſe in æternitate; vel dicere ordinem ad creaturas ponendo quidem aliquid in ipſis, ita tamen vt non exigant ea conceptu ſuo ipſarum præſentiam, & localem applicationem, vt miſericordia, iuſtitia, &c. de quibus fuſiùs Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæſt.* 8. *diſp.* 8. *art.* 5.

29. Ex his patet ſuſtineri abſolutè poſſe vltra tres aſſignatos nullum alium eſſe vniverſalem modum, quo Deus in rebus omnibus exiſtat, quamvis occurrant plures modi particulares, quibus exiſtit in pluribus particularibus rebus, putà per circuminſeſſionem in diuinis Perſonis; per vnionem hypoſtaticam in Chriſto; per gratiam in iuſtis; per gloriam in Beatis; per modum obiecti, ſeu per aliqualem ſui ſimilitudinem, in creaturis ipſum cognoſcentibus, & amantibus.

Plures modi particulares, quibus Deus eſt in aliquibus rebus.

§. V.

An, & quomodo Deus ſit vel extra mundum, vel in ſpatiis imaginariis?

ASSERTUM I. Deus eſt realiter per eſſentiam, ſeu ſubſtantiam ſuam extra mundum in ſeipſo, vel in ſpatio increato propriæ immenſitatis, vt loquitur Leſſius *de perfectionibus diuinis, lib.* 2. *cap.* 2. vbi triplex ſpatium diſtinguit; creatum, quod corporali extenſione conſtat; increatum, quod eſt ipſa Dei immenſitas, cui omne aliud ſpatium innititur; imaginarium, quod mens noſtra imaginatur. Ita contra Vaſquez 1. *part. diſp.* 19. *cap* 2. Moncæum *diſp.* 1. *de Immenſitate*, alioſque nonnullos Leſſius *mox citatus*, Amicus 1. *part. diſp* 8. *ſect.* 2. *num.* 32. Alenſis 1. *part. quæſt.* 10. *memb.* 1. aliique plurimi, ſpecialiter verò à fortiori omnes propugnatores exiſtentiæ Dei in ſpatiis imaginariis, & eſt aſſertum in re commune, quamvis nonnulli malè confundentes exiſtentiam Dei extra Cœlos, cum exiſtentiâ in ſpatiis Imaginariis arbitrentur aduerſarios exiſtentiæ Dei extra cœlos omnes Aduerſarios exiſtentiæ Dei in ſpatiis imaginariis, quod falſum eſſe conuincitur ex Herinex *diſp.* 4 *quæſt.* 3. & Faſolo 1. *part. quæſt.* 8. *art.* 1. *dub.* 3. & 4. 30.

Spatium triplex creatũ, increatum, imaginariũ.

Exiſtentia Dei extra Cœlos malè confunditur cum exiſtentia Dei in ſpatio imaginario.

Probatur primò ex Scriptura, Iob *cap.* 11. *Excelſior Cælo eſt, profundior inferno, cap.* 22. *An non cogitas, quod excelſior Cælo ſit, & ſupra ſtellarum verticem ſublimetur* 3. Reg. 8. *Si Cælum, & Cæli Cælorum te non capiunt*, cui conformiter canit Eccleſia in laudem Deiparæ. *Quem totus non capit Orbis, in tua ſe clauſit viſcera factus homo.* Neque huiuſmodi loca aptè explicantur de exiſtentia Dei extra mundum potentiali, & in actu primo; nam huiuſmodi explicatio minùs congruit Verbis Scripturæ, minus congruit rationi, vt in ſequenti probatione conſtabit; minùs etiam congruit Sanctis Patribus, qui ſæpiſſimè eodem modo loquuntur de exiſtentia Dei intra, & extra mundum, vt patet ex Auctoritatibus, quas ſubiicio. Ex Dionyſio *cap.* 1. *de diuin. nomin. eam* (ſcilicet diuinitatem) *dicunt in mundo eſſe, circa mundum, ſupra mundum, ſupra Cælum.* Ex Hieronymo *in* 66. *cap. Iſa. Ne arbitremur Cælo, & terrâ Dei magnitudinem metiendam; in alio loco de eo legimus, qui tenet Cælum palmo, & terram pugillo, per quæ oſtenditur, & forinſecùs, & intrinſecùs, & infuſus, & circumfuſus*, &c. Ex Damaſceno *lib.* 2. *Fidei, cap.* 6. *Solus Deus incircumſcriptus eſt, omnia replens, omnia continens, & omnia ambiendo terminans, & ſuper omnia exiſtens, & condens vniuerſa.* Fauent etiam noſtro intento, & probationi noſtri aſſerti auctoritates, quibus innuitur Deum eſſe rerum omnium locum; hoc enim nihil aliud eſt, quàm exprimere increatum ſpatium 31.

Deus non eſt extra mundum potentialiter tantùm, & in actu primo.

ſpatium diuinæ Immenſitatis. Ex Theophilo Antiocheno *lib. 2. contra Chriſtianæ Religionis calumniatores. Deus loco non circumſcribitur, verùm ipſe eſt omnium locus.* Ex Damaſceno 1. *de Fide, cap. 16.* dicente: *Deum eſſe incircumſcriptum, & non eſſe in loco; ſed ipſum ſibi eſſe locum.* Ex Ambroſio *lib. 1. aduerſus Gentes. Prima cauſa tu es, locus rerum, ac ſpatium.* Ex Tertulliano *contra Praxeam, cap. 5. Ante omnia erat Deus ſolus*
32. *ipſe ſibi, & mundus, & locus, & omnia.* Ex hoc ſpatio increato diuinæ Immenſitatis non ſolùm facilè explicatur Deum extra mundum, & ſupra Cœlos eſſe, ſed etiam vbi eſſet ante mundi creationem, quod interrogare ait, eſse rudium quæſtionem Dionyſius Carthuſianus *in 1. diſt. 37. quæſt. 1.* refert tamen in reſponſionem hos verſus:

Deus ante Mūdi Creationem erat in ſpatio increato propriæ immēſitatis.

Dic vbi tunc eſſet, cum præter eum nihil eſſet?
Tunc, vbi nunc, in ſe: quoniam ſibi ſufficit ipſe.

Eidem interrogationi eodem modo reſpondet D. Auguſtinus *in Pſal. 122.* & D. Bernardus *lib. 5. de conſideratione*, vt videre eſt apud Leſſium *de diuinis perfectionib. lib. 2. cap. 2. num. 14.* rectè dicentem huiuſmodi Auctoritates debere intelligi non de exiſtentia obiectiua, qua Deus erat in ſuo intellectu; ſed de naturali in ſua immenſitate tanquam in ſpatio ſibi accommodato.

33. Probatur ſecundò ratione: Deus de facto eſt vbicumque creatura aliqua eſſe poteſt; ſed poteſt creatura aliqua, tum ſpiritualis, tum corporea eſſe extra hunc mundum, & ſupra Cœlos: ergo Deus de facto extra hunc mundum, & ſupra Cœlos eſt. Minor probatur, tum quia non poteſt negari poſſibilis productio alterius mundi non penetrati cum mundo de facto exiſtente, tum quia ex D. Thoma 3. *part. quæſt. 57. art. 4. in C.* Corpus Chriſti glorioſum ſuper omnes Cœlos eleuatum, & conſtitutum eſt, & hic obiter ex verbis eiuſdem Diui Thomæ *art. cit. ad 2.* expreſſiùs corroboratur noſtrum intentum: ait enim Diuus Thomas: *Sedes Dei dicitur eſſe in Cœlo, non ſicut in continente; ſed magis ſicut in contento: vnde non oportet aliquam partem Cœli ei ſuperiorem eſſe; ſed ipſum eſſe ſuper omnes Cœlos; ſicut & in* Pſal. 8. *dicitur, eleuata eſt magnificentia tua ſuper Cœlos, Deus.*

Corpus Chriſti eſt conſtitutum ſuper omnes Cœlos.

Sedes Dei eſt in Cœlo, non vt in continente: ſed magis vt in contento.

Maior etiam probatur, de facto eſſe vbicumque creatura aliqua eſſe poteſt, eſt perfectio, & eſt perfectio neceſſaria: ergo ſemper fuit, eſt, & erit in Deo: ergo Deus de facto eſt vbicumque creatura aliqua, &c. Antecedens probatur: Perfectio eſt, quia nemo non conciperet tanquam maximam perfectionem in Angelo de facto eſſe, vbicumque alia quæcumque creatura eſſe poteſt: perfectio neceſſaria eſt; quia omnis perfectio non reſpiciens terminum contingentem neceſſaria in Deo eſt, perfectio autem, de qua loquimur, non reſpicit terminum contingentem, ſolùm enim reſpicit locabilitatem, ſeu locationem poſſibilem creaturæ; quæ locabilitas eſt ſimpliciter neceſſaria; ſicut eſt ſimpliciter neceſſarium quodlibet poſſibile.

Perfectio nō reſpiciens terminum contingentem, eſt neceſſaria in Deo.

Confirmatur: Deus verè eſt extra omne tempus creatum in ſpatio increato ſuæ æternitatis: ergo etiam verè eſt extra omnem locum creatum in ſpatio increato ſuæ immenſitatis. Antecedens non videtur poſſe negari ſaluâ exiſtentiâ Dei ab æterno: Conſequentia probatur ex eo, quod ita ſe habet Immenſitas ad locum, ſicuti æternitas ad tempus, nec minùs illa debet excedere omnia ſpatia finita loci, quàm iſta omnia ſpatia finita temporis, cum non minùs illa, quàm iſta infinita ſit. 34.

Immenſitas ſe habet ad locum, ſicut æternitas ſe habet ad tempus.

Assertum II. Deus eſt realiter per eſſentiam, ſeu ſubſtantiam ſuam in ſpatiis imaginariis. Ita contra Scotum *in 1. diſtin. 37.* & maiorem tum Scotiſtarum, tum etiam Thomiſtarum partem, Vaſquium, & Moncæum *locis citatis in ſuperiori aſſerto*, Tannerum *diſtinct. 2. quæſt. 2. dub. 4.* &c. Valentiam 1. *part. qu. 8. punct. 2.* Lugum *lib. 1. diſp. 18. c. 4.* Amicum *diſp. 8. ſect. 2.* De Quiros 1. *part. qu. 8. art. 2.* Arriagam 1. *part. diſput. ſect. 9.* & fuſius *in Philoſophia diſp. 14. n. 69.* Suar. *in Metaphyſica, diſp. 30. ſect. 7.* Serbellonum *in Phyſicis, diſp. 5. q. 1.* Auerſam, Ribas, Marthnon, &c. 35.

Probatur primò Auctoritate Diui Auguſtini 11. *de Ciuit. cap. 5.* vbi videtur expreſsè arguere contra aduerſarios noſtri aſſerti, dum contra nonnullos ſic arguit: *An fortè ſubſtantiam Dei vbique totam à tantis locorum extra mundum ſpatiis abſentem dicturi ſumus, & in vno tantùm, atque in comparatione ipſius infinitatis tam exiguo loco, in quo mundus eſt, occupatam? non opinor eos in hæc vaniloquia progreſſuros.* Fauent huic veritati omnes etiam Auctoritates allatæ pro ſuperiori, faciliùs quippe explicatur, & intelligitur Deum extra mundum eſſe, dum dicitur eſſe per ſuam ſubſtantiam realiter in infinitis ſpatiis imaginariis; neque hic aliquem terreat imaginarij vox; non enim ſpatia imaginaria dicuntur, quia Chymerica, & imaginatione conficta ſint; ſed quia nos illa imaginamur, tanquam poſitiua, cum reuerà negationes ſint, reales tamen; diſtinguntur igitur ab aliis ſpatiis creatis non ratione realitatis, ſed ratione poſitiuæ entitatis, quatenus ſpatia poſitiua ſunt in ſe poſitiuæ entitatis, ſpatia imaginaria dicunt negationem poſitiuæ entitatis in ſe, ſeu ſunt negationes poſitiuæ entitatis in ſe. Vnde duplex negatio conſiderari poteſt in ſpatio imaginario, altera entitatis poſitiuæ in ſe, altera entitatis poſitiuæ in ipſo præſentis. Prima eſt eſſentialis, imò eſt eſſentia ſpatij imaginarij; Secunda eſt ipſi accidentalis. Hinc facilè explicantur nonnulli Sancti Patres dicentes ante mundum, & extra mundum, Deum, aut nullibi eſſe, aut ſolùm in ſeipſo eſſe. Senſus enim eſt ſolùm in ſe eſſe tanquam in entitate poſitiuâ, & nullibi eſſe tanquam in entitate poſitiuâ à ſe diſtinctâ. Dum dicitur ſpatium imaginarium eſſe negationem poſitiuæ entitatis in ſe, debet id intelligi cum connotatione entitatis in ipſo poſſibilis, vt ſic contradiſtinguatur à negatione ſimpliciter, qualis eſt, v.g. negatio

Spatia imaginaria non ſunt ficta per imaginationem.

36.

Deus ante mundum, & extra mundum tanquā in entitate poſitiuâ eſt, vel nullibi; vel in ſe tantùm.

Antichristi, negatio alterius mundi, & omnis negatio, quæ se habet vt purum nihil.

37. Neque existimes omnem negationem, omnemque priuationem debere esse in subiecto, id enim solùm verum est de priuatione, & negatione formæ, seu alicuius quod debeat poni in subiecto; non de priuatione, & negatione entitatis non respicientis subiectum; propterea sicuti spatium positiuum non respicit subiectum; ita nulla est necessitas assignandi subiectum negationi, seu priuationi, quam importat spatium imaginarium.

Spatiũ imaginariũ, nec simpliciter, nec cum cõnotatione subiecti, sed cum connotatione termini.

38. Probatur secundò ratione: Verè dantur realiter spatia imaginaria, & verè extra hunc mundum datur infinita distantia, & infinita intercapedo, in qua vel potest hic mundus à Deo motu recto moueri, vel possunt produci aliæ creaturæ ab hoc mundo distantes, & versus hunc mundum se mouentes: Ergo verè Deus existit in spatiis imaginariis, & per extensionem virtualem suæ substantiæ, occupat omnem distantiam, omnemque intercapedinem; & absque absurditate motus localis, actionisve indistans, præsto est ad causandum in tali intercapedine quamcumque creaturam, aut cuiuscumque creaturæ motum. Antecedens ex Philosophia supponitur, quæstio enim de realitate spatij imaginarij est purè philosophica; Consequentia continet propriam probationem, eo quod Deus absque motu locali, & actione indistans debet præsto esse, &c. Corroboratur insuper ex eo, quod infinita extensio Dei actu occupat omne spatium occupabile: ergo, si datur spatium imaginarium occupabile à creatura, necesse est quod actu occupetur à Deo.

Deus, nisi esset in spatio imaginario, non posset producere creaturam ab hoc mundo distantẽ, nisi vel mouendo se, vel agẽdo in distans.

39. Confirmatur: Detur alius mundus, huic mundo non contiguus, vel Deus erit in vtroque mundo, vel non: si non adeò limitatur immensitas, vt neque extendatur ad omne spatium positiuum; si sic: ergo vel Deus erit in distantia, & intercapedine intermedia, quæ non est nisi pars spatij imaginarij, sicque habetur intentum; vel non erit in tali intercapedine; sicque Deus patietur diuisionem, seu, vt loquitur D. Bonauentura *in 1. distinct.* 37. intercisionem in præsentialitate, quæ non minùs Deo repugnat, quàm intercisio, seu interpellatio in duratione. Scio aliquos cum eodem *Bonauentura* ad euitandum huiusmodi inconueniens negarem suppositum, asserendo esse contigua ea omnia, inter quæ nullum corpus intercipitur. Verum hoc modo res vtcumque distantes absque mutatione, & motu fierent contiguæ, per hoc præcisè, quod destruerentur corpora intercepta, ex quo satis apparet quàm impossibilia, & difficilia sit sententia ad tales deducens angustias, talibusque coarctans limitibus diuinam tum omnipotentiam tum omnipræsentiam.

Potest produci alius mundus nõ contiguus mundo de facto existenti.

40. Probatur tertiò ex eo, quod contraria sententia falso nititur fundamento, scilicet in eo, quod Deus sit in loco formaliter per operationem, & cum in spatio imaginario non operatur, consequens omninò est, quod in ipso non sit. Verùm iam supra probatum est operationem neque esse sufficientem, neque necessariam rationem existentiæ Dei in loco, & licèt esse in loco per potentiam conueniat Deo ex vi operationis prouenientis, vel ab omnipotentia producente, & conseruante, vel à prouidentia gubernante, & esse in loco per præsentiam ex vi operationis prouenientis ab intellectu vidente; esse tamen in loco per essentiam conuenit Deo non ex vi operationis, sed ex vi infinitatis extensiuæ propriæ substantiæ, propterea in vtroque asserto *præsentis* §. positum est Deum esse extra mundum, & in spatiis imaginariis per essentiam non per præsentiam, aut potentiam: quibus duobus modis, verè Deus solùm est in spatiis creatis positiuis.

Cur Deus per præsentiam, & potentiam, nec sit extra mundũ, nec in spatiis imaginariis, &c.

---

§. VI.

Vtrùm immensitas, vel Vbiquitas conuenire possit creaturæ?

ASSERTVM I. Immensitas nullatenus conuenire potest creaturæ, neque etiam de potentiâ absolutâ. Ita Doctores omnes communiter cum D. Thoma 1. *part. quæst.* 8. *art.* 4. *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 2. *artic.* 2. *Quodlibet.* 11. *art.* 1. 41.

Probatur: Immensitas ex *supradictis* §. 1. est virtualis extensio infinita exigitiua vbiquitatis, & localis omnipræsentiæ. Item ex §. 2. sequitur ad infinitatem simpliciter, per quam solam sufficienter probatur; sed cuilibet creaturæ repugnat tum essentialis, & intrinseca exigitiua vbiquitatis, seu omnipræsentiæ, vt enim sequenti asserto explicabitur, si creatura aliqua vbique esse potest, solùm per accidens, & contingenter, id ei conuenit; tum infinitas simpliciter, ex qua vbiquitas sequatur, ergo, &c.

Immensitas etiã de potentiâ absolutâ repugnat creaturæ.

ASSERTVM II. Vbiquitas per se, & necessariò nulli creaturæ conuenire potest; benè tamen per accidens, & contingenter; idque non solùm prout vbiquitas importat extensionem ad omne spatium positiuum; sed etiam vt importat extensionem ad omne spatium imaginarium. Prima pars est communissima, licèt sit contra quemdam Scriptorem non ignobilem, qui vt refert Syluius 1. *par. quæst.* 8. *art.* 4. putauit Angelos esse vbique primò, & per se. Secunda pars, præsertim loquendo de extensione ad omne spatium imaginarium, est in primis contra omnes eos, qui negant existentiam Dei in spatiis imaginariis; deinde contra eos, qui negant possibilitatem infiniti Categorematici in creaturis, & ex iis, qui id vtrumque admittunt est contra De Quiros 1. *par. quæst.* 8. *art.* 4. *n.* 25. traditur autem licèt non ita expressè à Scoto *in* 4. *dist.* 10. *qu.* 2. Valentia 1. *part. quæst.* 8. *punct.* 4. Arriaga *in Phys. disp.* 14. *sect.* 6. 42.

Angelos esse vbique primò, & per se putauit scriptor quidam non ignobilis.

Probatur, & explicatur prima pars: Esse vbique per accidens, vt tradit Diuus

Thomas

Thomas *in* 1. *dist.* 37. *quæst.* 1. *art.* 2. euenire potest dupliciter, vel ex parte eius, quod est in loco, vel ex parte loci. Primo modo esset vbique per accidens corpus infinitum, quod non esset vbique per se, & ratione sui, quia non esset totum in omni loco, esset tamen vbique, & in omni loco per accidens; quia cum per accidens tribuatur toti, quod conuenit ipsius partibus diceretur esse, vbi sunt suæ partes, quæ diuersæ diuersis locis respondendo, omnes essent in omnibus. Secundo modo esset vbique per accidens quodlibet corpus, si ponatur non esse alius locus, quàm ille, in quo est tale corpus, qua ratione de facto mundus vbique est, & vt exemplificat Diuus Thom. 1. *part. quæst.* 8. *art.* 4. *in C.* Granum milij vbique esset supposito quod nullum aliud corpus esset. E

Esse vbique per accidens dupliciter contingit.

43. contra esse vbique per se importat esse vbique non ratione partium; sed ratione sui formaliter; item non ex suppositione, quod alia loca non sint, sed absolutè datis quibuscumque locis etiam infinitis, idque non contingenter, & dependenter à libera voluntate, vel propriâ, vel alienâ, sed necessario, & ex intrinseca, ac essentiali exigentia propriæ naturæ. Ex hac explicatione satis constat veritas primæ partis, quæ quatenùs asserit esse vbique per se, & necessariò esse solius Dei proprium, nec posse vlli creaturæ conuenire iure notatur esse de Fide à Valentia 1. *part. quæst.* 8. *punct.* 4. §. 2. *isto modo*, vbi etiam §. *sequenti*, rectè innuit desipere Vbiquistas ponentes humanitatē Christi vbique esse per ipsam vbiquitatem diuinam, quod foret esse vbique eodem modo, quo Deus, adeoque per se.

Vbique esse per se de Fide est creaturæ repugnare.

Vbiquistarum error.

44. Probatur secunda pars: Corpus quantum secundùm omnem dimensionem infinitè extensum omne spatium imaginarium occuparet, adeoque esset vbique (per accidens tamen vt patet ex præmissa explicatione) vbiquitate importante extensionem ad omne spatium etiam imaginarium; sed huiusmodi corpus non repugnat vt suppono ex Philosophiâ cum sustinentibus non repugnantiam infiniti Categorematici: ergo. Maior probatur: si esset assignabilis aliqua pars spatij imaginarij à tali corpore non occupati, vbi assignaretur talis pars esset terminata extensio talis corporis, adeoque esset, vt supponitur, & non esset infinitè extensum secundùm omnem dimensionem; quia esset secundùm aliquam dimensionem terminatum. Datâ possibilitate extensionis formalis infinitæ in corpore non videtur neganda possibilis extensio virtualis infinita in spiritu, ne maior sit extendibilitas in ente corporeo imperfectiori, quam in ente spirituali perfectiori. Propterea proportionaliter loquendo erit creabilis Angelus tantæ perfectionis, vt ex naturâ suâ, liberè tamen & contingenter possit se virtualiter extendere ad totam amplitudinem spatij imaginarij. Neque hinc sequeretur non posse dari Angelum perfectiorem, quamvis enim non posset dari perfectio in ratione extensionis localis; posset tamen dari perfectior in aliis proprietatibus, putà intellectione, & volitione, multo magis verò in accidentibus ab extrinseco superadditis. Quod dicitur de corpore, & Angelo possibili per vnicam præsentiam naturalem, a fortiori dicendum est de corpore Christi, imò de corpore cuiuslibet creaturæ per præsentias supernaturales replicatas, & infinitè multiplicatas; neque in hoc apparet specialis aliqua difficultas suppositâ possibili replicatione, & infinitate in quantitate discreta; nam sicuti extensio palmaris decies replicata æquiualet extensioni decem palmari, & spatium decem palmare occupat; ita extensio quælibet finita infinities replicata, æquiualebit extensioni infinitæ, & spatium infinitum occupabit; adeoque quælibet creatura per infinitas replicationes, &c.

Corpus infinitè extensū secundùm omnē dimēsionem occupat omne spatium imaginariū.

45. Angelus se extendens ad omne spatiū imaginarium nō exclude et perfectionē.

Quælibet creatura per infinitas replicationes occupare potest totū spatiū imaginarium, &c.

Ex his habetur quadruplicem assignari posse modum vbiquitationis. Primus est per immensitatem, & conuenit soli Deo. Secundus per extensionem formalem infinitam secundum omnem dimensionem, & conuenit corpori infinito. Tertius per extensionem virtualem æquiualentem extensioni formali infinitæ, & hæc conuenit Angelo, & spiritui perfectionis infinitæ: Quartus per extensionem quamlibet, seu præsentiam infinities replicatam, ac multiplicatam, & hæc diuinitus conuenire potest cuilibet creaturæ. 46.

Vbiquitatio quadruplex.

CAPVT IX.

De Æternitate Dei.

SICVTI Immensum ex vi nominis idem est, ac non mensum; ita æternum idem quasi est, ac extra terminum; nec minùs æternitas, quam Immensitas ex vi nominis cum infinitate coincidit, quoad rem tamen significatam, æternitas maiorem habet affinitatem cum immutabilitate; quam cum infinitate, adeò vt ab aliquibus Sanctis Patribus videatur cum immutabilitate confundi. Sic Tertullianus *in libro aduersus Hermogenem, cap.* 39. ait: *Leges æternitatis esse, vt dispersionem, & demutationem pati non possit.* Augustinus *lib. de natura boni, cap.* 35. ait: *Illa est vera æternitas, quæ vera immortalitas, hoc est illa summa incommutabilitas quam solus Deus habet:* Nihilominùs quia æternitas formaliter importat rationem tum durationis, tum mensuræ, & ex vi nominis clarè exprimit carentiam termini, quæ formaliter, & expressè immutabilitati non conueniunt, præsto est sufficiens fundamentum distinguendi ab inuicem immutabilitatem, & æternitatem non minùs, quàm reliqua attributa. Porro æternitas, de qua in præsenti, eo ipso quod æternitas Dei est, est æternitas propriè, & perfectissimè accepta, non verò æternitas minùs propria, quatenùs significat primò quamcumque diuturnam durationem 1.

Æternum ex vi nominis idem est, ac extra terminum.

2.

Æternitas multiplex. acceptio.

rationem iuxta illud Pſal. 75. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Secundò durationem, cuius finis nonaſſignatur, nec determinate conſtat, quomodo Auguſtinus *quæſt.* 31. *in Geneſim* exiſtimat poſse intelligi illud Geneſ.17. *Dabo tibi omnem terram Chanaam in poſſeſſionem æternam.* Tertiò quatenùs ſignificat durationem, quæ verè termino, & fine ex vna parte ſcilicet à parte poſt careat; Quomodo dicitur Ioan. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te,* &c. hoc modo dicuntur æterni Angeli, æterna anima rationalis, &c. Quartò & eſt ſignificatio impropriiſſima, quatenus ſignificat ſignum, ſeu figuram rei æternæ quomodo Auguſtinus *quæſt.43.in Exodum*, exiſtimat poſse intelligi illud Exod. 12. *Celebrabitis diem hunc ſolemnem Domino cultu ſempiterno.* Quintò quatenùs ſignificat quodlibet eſse neceſsarium, etiamſi non ſit eſse participiale, & exiſtentiæ; ſed nominale ſolùm, & eſsentiæ; quomodo dicuntur æternæ rerum eſsentiæ: Miſſis his impropriis æternitatis acceptionibus, pro explicatione æternitatis propriæ ſeu æternitatis Dei ſit

---

§. I.

Quid ſit formaliter Æternitas Dei?

3. ASSERTVM: Æternitas Dei eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſseſſio. ita Boëtius 5. *de Conſol. proſa* 6. & eſt definitio communiter recepta à Theologis cum Diuo Thoma 1. *part. quæſt.* 10. *ar.* 1. *in* 1. *diſt.* 9. & 19. *in* 2. *diſtin.* 2. & vt notat Valentia 1. *part. quæſt.* 10. *punct.* 1. indicatur à Sanctis Patribus Auguſtino, Gregorio, & Dionyſio; expreſſiùs vero ab Anſelmo *in Monol. cap.* 24. illis verbis: *Quid aliud eſt vera æternitas, quæ illi ſoli* (Deo ſcilicet) *conuenit, quam interminabilis vita ſimul, & perfectè tota exiſtens.*

Æternitas excludit terminum tum futurum, tum præteritum, tum actualem, tum potentialẽ.

Probatur, & explicatur: Dicitur interminabilis, quæ particula debet ſimpliciter intelligi adeò, vt excludat terminum non ſolùm in futurum, & à parte poſt; ſed etiam in præteritum, & à parte ante; non ſolùm actualem, ratione cuius res vel habuerit initium, vel habitura ſit finem, ſed etiam potentialem, ratione cuius res nec habere poſſit initium, nec finem. Ex primo capite æternitate carent Angeli, anima rationalis, & aliæ res in æternum duraturæ: Ex ſecundo capite æternitate careret quælibet creatura permanens ab æterno producta, & in æternum duratura. Dicitur vitæ non ſolùm, quia

4. Æternum eſt ſolùm ens viuens.

æternitas, vtpotè duratio perfectiſſima, ſoli enti perfectiſſimo, cuiuſmodi eſt ſolùm ens viuens, conuenire poteſt, vnde non niſi quod viuit poteſt eſſe verè æternum, ſed principalius, quia nobis rerum duratio innoteſcit per ipſarum operationes, quapropter tempus explicatur, ac definitur; congruè igitur duratio perfectiſſima per operationem perfectiſſimam, qualis eſt vita (ſubintellige actualis) definitur, idque rationabiliùs in via Thomiſtica, in qua vita intellectualis eſt formaliſſima eſsentia, & exiſtentia Dei. Dicitur *tota ſimul*, quæ particula à Leſſio *de perfectionibus diuinis, lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 3. explicatur per ordinem ad ſimultatem omnium diuinorum actuum, verùm hæc ſimultas ad immutabilitatem potius, quam ſimplicitatem formaliter ſpectat, quàm ad æternitatem, melius igitur ly *tota ſimul*, explicatur per ordinem ad indiuiſibilitatem durationis, & permanentiæ ratione cuius æternitas ſemper indiuiſibiliter eadem exiſtens abſque vlla intrinſeca ſucceſſione coexiſtit omnibus ſucceſſiuis temporum differentiis. Dicitur *perfecta*, non ſolum quia 5. vt ait: Leſſius *loco citato, num.* 5. eſt ab intrinſeco inamiſſibilis; ſed magis ad rem præſentem, quia ei nulla deeſt perfectio durationis, per quod ſpecialiter diſtinguitur ab inſtanti, quod licet ſit totum ſimul, eſt tamen duratio valdè imperfecta, cum ſtatim euaneſcat; ſi tamen inſtans aliquod conciperetur permanens; & ſemper præſens, huiuſmodi conceptus eſſet æternitati explicandæ accommodatiſſimus, propterea vt 6. notat Amicus 1. *part. diſp.* 7. *ſect.* 1. *num.* 6. Sancti Patres æternitatem vocant Nunc ſtans, & ſicuti ex nunc fluente tempus, ita ex nunc ſtante æternitas quodammodo conſurgit. Dici inſuper poteſt ly *perfecta*, contradiſtinguere æternum à ſempiterno iuxta mentem Richardi de Sancto Victore *lib.* 2. *de Trinit. cap.* 4. dicentis: *Aliud videtur ſonare æternum, aliud ſempiternum: ſempiternum namque eſſe videtur, quod caret initio, & fine; æternum, quod caret vtroque, & omni mutabilitate.* Dicitur *poſſeſſio*, quæ particula late ſumpta tenere poteſt locum generis, omnis quippè duratio aliqualis poſſeſſio eſt, quælibet res, dum durat, ſeipſam habet, & aliqualiter poſſidet; quia tamen poſſidere non videtur eſſe habere quomodocumque; ſed habere quietè, & firmiter; propriiſſimè conuenit poſſeſſio æternitati, per quam ſicuti habetur eſse ſummâ indefectibilitate, & immutabilitate; ita etiam ſummâ quiete, & firmitate. 7.

Nunc fluens eſt nunc Temporis. Nunc ſtans eſt nũc æternitatis.

Æternum, & ſempiternum, quomodo differant.

Aduerte quod, cum vita per nos non ſit ex ſupradictis *cap.* 2. §. 2. *aſſert.* 3. & 4. formaliſſimè, & Metaphyſicè eſſentia, nec exiſtentia Dei; ſed operatio conſequens; & ex alia parte duratio ſit permanentia rei in eſſe potiùs, quàm in operari, videretur in rigore definienda æternitas per interminabilitatem exiſtentiæ, potiuſquam per interminabilitatem vitæ; nihilominus quia ex vna parte interminabilis vita infert à fortiori interminabilem exiſtentiam eius, quod viuit; & ex alia parte cuiuſlibet rei exiſtentia ſolet nobis innoteſcere per operationem, non eſt recedendum à communi definitione, vtpotè traditâ ſi non per terminum magis proprium, ſaltem per terminum magis notum. 8.

Æternitas in rigore eſſet definienda per interminabilitatem exiſtentiæ, potiusquam per interminabilitatem vitæ.

Aduerte inſuper magnam eſſe proportionem 8.

nem diuinæ immensitatis comparatæ ad spatia loci, & diuinæ æternitatis comparatæ ad spatia temporis. Et primò sicuti immensitas non est formaliter existentia Dei in locis extrinsecis; sed ratio exigitiua talis existentiæ; ita Æternitas non est formaliter existentia Dei in tempore extrinseco; sed ratio exigitiua talis existentiæ, & ratio ad hoc *superiori cap.* §. 1. allata pro immensitate militat hic proportionaliter pro æternitate. Secundò sicuti Deus ratione immensitatis non solùm occupat omnia loca positiua; sed extra omnia extenditur tum in seipso, tum in locis imaginariis; ita ratione æternitatis non solùm est in omnibus temporibus positiuis; sed vltra omnia in infinitum durat, tum in seipso, tum in temporibus imaginariis. Tertiò sicuti immensitas est quasi extensio virtualis infinita in ordine ad locum, & in substantia realiter indiuisibili dicit partes virtualiter distinctas in ordine ad diuersa loca, ita æternitas est quasi extensio, imò successio virtualis infinita in ordine ad tempus, & in duratione realiter indiuisibili, ac tota simul, dicit partes virtualiter distinctas, & virtualiter succedentes in ordine ad diuersa tempora sibi succedentia.

Deus est per æternitatem in temporibus imaginariis.

Æternitas est virtualiter diuisibilis, & virtualiter successiua.

---

§. II.

Vtrùm Æternitati conueniat ratio Durationis, & mensuræ?

10. Æternitas Dei est formaliter, & propriè duratio.

ASSERTVM I. æternitati Dei formaliter, & propriè conuenit ratio durationis. Ita Ioan. à S.Thoma 1.*part.quæst.*10. *disp.*9. *artic.*1. Syluius *quæst.*10. *art.*1. Molina *quæst.*10.*art.*1.*disp.*2. Lugus *lib.*1.*disp.*18. *cap.*6. Herinca *disp.*4. *quæst.*2. *num.*21, contra Aureolum *in* 1. *dist.* 9. *part.* 2. *quæst.*1. *art.*2. *prop.*2. vbi ita habet: *Æternitas prout se tenet ex parte Dei non est duratio formaliter, sed illud quo Deus attingit omne tempus, siue omnem durationem imaginabilem; sicuti enim se habet immensitas ad Deum in ordine ad locum, sic se habet æternitas in ordine ad durationem; sed immensitas dicit tantummodo vim, quâ Deus omnem locum attingit absque sui extensione: Ergo æternitas non dicit aliquam durationem; sed vim, qua Deus attingit omnem durationem. Præterea omne illud quod est duratio formaliter includit prius, & posterius, & successionem, ideò*, &c. Ab hac *Aureoli* sententiâ non multum distat Gabriel *in* 2. *distinct.*2. *quæstione* 1. docens omnem durationem, vel essentialiter constitui per successionem, quam includat, vel essentialiter compleri per successionem, quam connotet. Hos Autores Valentia 1. *part. quæst.* 10. *punct.* 1. *circa finem* ait *falsò, & incautè, seu potiùs temerariè loqui*.

11. Probatur primò: Deo conuenit formalis ratio durationis, seu formaliter, & propriè duratio; sed hæc non potest Deo conuenire, nisi ratione æternitatis, neque enim nulli alij attributo potest huiusmodi prædicatum conuenientius attribui: ergo æternitati Dei, &c. Probatur Maior: Primò ex Scriptura in qua creaturæ cum Deo comparantur, tanquam minùs durantes, & Deo tribuuntur nomina apud nos significantia durationem: Iob 10. *Nunquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui, sicut humana sunt tempora.* Psal. 101. *Ipsi peribunt, tu autem permanes*, & infra, *Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. In generationem, & generationem anni tui*, quod & similibus textus ad intentum nostrum explicatur à Sanctis Patribus: Augustinus enim *illud in* Psal. 101. *In generationem, & generationem anni tui*, ait: *Non aliud anni Dei, & aliud ipse Deus; sed anni Dei æternitas Dei est; æternitas ipsa Dei substantia est.* Gregorius 16. *Moralium*, *cap.* 21. *super illud* Iob *cap.*24. *Ab omnipotente non sunt abscondita tempora*, ait: *Quid dies Dei, nisi ipsa eius æternitas appellatur, quæ nunquam vnius diei pronunciatione exprimitur; neque aliud esse, atque aliud dies eius sunt.* Probatur maior secundò ratione: Duratio intrinseca, de qua loquimur est ipsa permanentia rei in esse, seu est ipsa existentia rei cum carentia desitionis; sed Deo formaliter, & propriè conuenit permanentia in esse, seu existentia cum carentia desitionis: ergo Deo formaliter, & propriè conuenit duratio.

Duratio intrinseca est permanentia rei in esse.

Probatur secundò: Impugnando specialiter *Aureolum*: Duratio non inuoluit in suo conceptu formali successionem, seu rationem prioris, & posterioris: ergo ex hoc capite æternitati Dei non repugnat: ergo cum aliunde nullam aliam dicat imperfectionem, debet concedi quod sit perfectio simpliciter, conueniens Deo formaliter ratione æternitatis. Antecedens probatur: Successio minuit perfectionem durationis; sed nihil inuoluit in suo conceptu formali id, quod minuit perfectionem ipsius; quia id quod minuit perfectionem disconuenit, proprius autem conceptus formalis maximè conuenit, tanquam maximè essentialis: ergo. Maior probatur: Durare est conseruari in esse, & per consequens tanto minus perfectè res durat, quanto minùs conseruatur in esse, seu quanto magis amittit de esse; sed in successione amittitur de esse, quia vnam partem succedere alteri est vnam partem amitti, acquiri alteram; & in maiori successione magis amittitur de esse, quia plures partes acquiruntur, & plures amittuntur: ergo successio minuit, & maior successio magis minuit perfectionem durationis. 12.

Duratio non inuoluit in suo conceptu formali successionẽ.

Successio minuit perfectionem durationis.

Probatur tertiò, impugnando specialiter aliud fundamentum *Aureoli* dicentis, quòd sicuti immensitas est vis, qua Deus attingit omnem locum, ita æternitas debet esse vis, qua Deus attingat omnem durationem, non verò debet esse formaliter duratio. Non ita se habet Deus ad locum, sicuti se habet ad durationem: ergo ex eo quod Dei immensitas sit vis, qua Deus attingit, &c. non sequi- 13.

Deus non ita se habet ad locum, sicuti ad du-

rationem, benè tamen ita ſe habet, ſicuti ad tẽ pus.

tur, quod Dei æternitas debeat eſſe vis,&c. Antecedens probatur: locus eſt aliquid Deo extrinſecum, duratio, de qua hic agitur, eſt aliquid Deo intrinſecum: ergo non ita ſe habet Deus,&c. vt procederet paritas,& ſeruaretur proportio, deberet fieri comparatio inter locum, qui eſt ſpatium Deo extrinſecum, & tempus, quod eſt duratio Deo extrinſeca; ſub qua comparatione verè ſicuti immenſitas eſt vis,qua Deus attingit omnem locum, non verò eſt formaliter præſentia, & exiſtentia in loco; ita æternitas eſt vis, qua Deus attingit omne tempus, omnemque durationem extrinſecam, non verò eſt formaliter duratio, & exiſtentia in tempore.

14. Æternitas non completur per ſucceſſionẽ, ſeu neque etiam completiuè ſucceſſionem importat.

Probatur quarto, impugnando ſpecialiter *Gabrielem* volentem, æternitatem Dei compleri formaliter per ſucceſſionem: Hoc quod eſt compleri per ſucceſſionem, nec eſt de ratione formali durationis, nec poteſt æternitati conuenire: ergo æternitati conuenit formalis ratio durationis abſque eo,quod dici vel debeat,vel poſſit ipſam compleri per ſucceſſionem. Antecedens patet quoad primam partem, quia ex mox dictis ſucceſſio minuit perfectionem durationis, non affert ipſi complementum; quoad ſecundam partem probatur: ſi ponatur ſucceſſio pro complemento formali, & intrinſeco æternitatis, minùs benè ſoluatur quod æternitas ſit tota ſimul iuxta præaſſertam definitionem *Boëtij*, multum fauetur errori *Vorſtij* Caluiniſtæ, volentis æternitatem eſſe ſucceſſiuam, & habere partes, quarum aliæ prætereant, aliæ ſuccedant: ergo non poteſt æternitati conuenire ſucceſſio tanquam complementum.

Error Vorſtij circa æternitaté.

15. Dices: In Scriptura accommodantur, ſeu attribuuntur Deo differentiæ temporis præſentis, præteriti,& futuri. Sic dicitur Apoc. 1. *Qui erat,qui eſt,& qui venturus eſt.* Ioan.1. *In Principio erat Verbum.* Hebr.13. *Ieſus Chriſtus heri,& hodie ipſe, & in ſæcula.* Prou.8. *Ante omnes colles ergo parturiebar*; ſed iſta non poſſunt verificari ſine aliqua ſucceſſione: ergo diuina Æternitas inuoluit ſucceſſionem, ſaltem tanquam complementum; ſed contra huiuſmodi differentiæ importantes ſucceſſionem attribuuntur diuinæ æternitati, vel vt explerur æternitas modo accommodatiori humanæ intelligentiæ, vel vt exprimatur æternitaté huiuſmodi omnibus differentiis, tanquam terminis ſibi extrinſecis coexiſtere. Cæterùm quod in ſe, & intrinſecè ex ipſis nec conſtituatur, nec compleatur tradunt dilucidè Sancti Patres. Anſelmus *in proſologio*, c.19. *De æternitate tuâ nil præterit, vt iam non ſit; neque aliquid eſt futurum, quaſi nondum ſit. Non ergo fuiſti heri, aut eris cras; ſed heri, hodie, & cras es.* Iſidorus *lib.7. originum*, c.1. *Deus tantum eſſe nouit, fuiſſe, & futurum non nouit.* Imò præter SS. Patres id tradidit Plato *in Tymæo, illis verbis: At qui erat, & erit, quæ temporis ſpecies ſunt non rectè æternæ ſubſtantiæ aſſignamus; Dicimus enim de illâ eſt, erat, & erit; ſed re verâ ſolùm eſſe competit.*

Quo ſenſu æternitati in Scriptura tribuantur differentiæ temporis.

16. ASSERTVM II. Æternitati Dei verè, & propriè conuenit ratio menſuræ, & quidem reſpectu ipſius Dei eſt menſura intrinſeca, formalis, & adæquata; reſpectu aliarum rerum eſt menſura extrinſeca, eminens, & excedens. Ita Ioannes à S.Thoma 1. *part. quæſt.* 10.*diſput.*9.*art.*1. & 2.Gabriel à Sancto Vincent. *diſp.*10.*dub.*3.& contra Molinam 1. *part.quæſt.* 10.*art.*1. *diſp.*3. §.*Secunda concluſio.* Vaſquez *diſp.*32.*cap.*5. Lugum *lib.*1. *diſp.*18. *cap.*6. *num.*5. Suarez *in Metaph. diſput.* 50. *ſect.*4.*n.*3.Syluius *q.*10.*ar.*1.§. *Pro reſponſione ad* 3.

Æternitati propriè conuenit ratio menſuræ tũ in ordine ad Deum, tum in ordine ad creaturas.

Probatur primò ex D.Thoma 1. *par.q.*10. *art.*5. *in C.* vbi ita habet: *Eſt ergo dicendum quòd cum æternitas ſit menſura, eſſe permanentis* (nonnullisque interpoſitis,) *Eſſe autem, quod menſurat æternitas, nec eſt mutabile, nec mutabilitati adiunctum.* Reliqua etiam, quæ in aſſerto ponuntur ad maiorem ipſius explicationem ferè ad litteram tradit Diuus Thomas *in* 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.*2. *ad* 1. *Si ſignificetur nunc æternitatis, tunc dicitur Deus eſſe in illo, ſicut in menſura propria, & adæquata: Angelus, & mobile ſicut in menſura excedenti.* Nec ſibi aduerſatur idem Sanctus Doctor *eadem diſtinct.* 1, *quæſt.*1. *art.*1. *ad* 4. dicens: *Diuina magnitudo nullo modo eſt menſurabilis, vel menſurata, nec ab alio, nec à ſe*; vt enim colligitur ex iis, quæ immediatè ſubiicit dicens, *Quod menſuratio ponit terminationem*; intendit ſolùm quod diuina magnitudo non ſit menſurabilis limitatâ, & terminatâ menſurâ, etſi de hac ſola *Vaſquez* loqueretur, benè aſſereret æternitatem carere menſurâ ſeu importare negationẽ menſuræ; nec Ioan.à S.Thoma *loco citato,n.* 13. ipſum argueret, quod æquiuocatione laborauerit non diſtinguendo menſuram limitatam, & & illimitatam; extrinſecam, & intrinſecam.

Deum non eſſe menſurabilem intelligitur de menſuratione limitata.

Vbi aduerte obiter menſuram aliam eſſe extrinſecam,aliam intrinſecam. Extrinſeca eſt, quæ menſurat alia extra ſe per applicationem ad illa, & per terminationem relationis realis illorum ad ſe, ſic motus Cœli,motus ſublunares, vltra quantitatem menſurat. Intrinſeca eſt, quæ menſurat vel per informationem, vel per identitatem abſque relatione reali ad menſuratum; ſic motus Cœli menſurat propriam durationem, neque enim datur motus ſuperior, quo talis duratio menſuretur; ſic etiam æternitas menſurat durationem Dei. Ex hac habetur tum explicatio, & confirmatio Aſſerti, tum intelligentia illius axiomatis communis: Primum, & Perfectiſſimum in vnoquoque genere eſt menſura ſui, & cæterorum, ſui ſcilicet intrinſeca, cæterorum extrinſeca; tum ſolutio omnium ferè argumentorum in contrarium, vt plurimum enim,dum contendunt probare æternitaté non eſſe menſuram Dei, eò quod non ſit quid ſuperius ad Deum, nec dicat realem diſtinctionem, realemque relationem ad ipſum, &c. procedunt de menſura extrinſeca; dum è contra contendunt probare non eſſe menſuram creaturarum, quia non eſt homogenea cum durationibus creatis, abſtrahitque ab omni 17.

Menſura intrinſeca & extrinſeca quid?

Primum, & Perfectiſſimũ in quolibet genere, eſt menſura ſui, & cæterorum.

mutu

motu, & tempore, quæ sunt mensuræ propriæ creaturarum, procedunt de mensura intrinsecâ.

18. Dices quantitas non potest esse mensura substantiæ, cui inhæret: ergo multo minus æternitas potest esse mensura Dei, cum quo identificatur: sed contra, si quantitas substantiæ inhærens non potest esse mensura substantiæ non est, quia substantiæ inhæreat; sed quia est quid substantiâ imperfectius, ex quo propterea non bene arguitur, quod æternitas ratione identitatis cum Deo nequeat esse mensura Dei. Deinde quantitas, licèt nequeat esse mensura substantiæ in esse entitatiuo, in quo substantia est superior, & non subordinata quantitati; potest tamen esse mensura eiusdem in esse corporeo, & ordinabili ad localem extensionem, in quo substantia pendet à quantitate, & ei subordinatur. Neque hinc statim inferas: ergo etiam Deus deberet subordinari æternitati, & ab ipsâ dependere. Contra enim subordinatio, & dependentia mensurati à mensura requiritur solùm in mensura realiter distincta à mensurato, non in mensura identificata, quæ non solùm mensurat; sed sub diuersâ ratione constituit durationem mensurati, vt exemplificari potest in tempore respectu primi mobilis.

Quantitas potest esse mésura substantiæ cui inhæret.

Mensura identificata non subordinat sibi mensuratum.

19. Probatur ratione: Mensura iuxta Aristotelem 1. *Metaph. cap. s.* est ex suo conceptu formali id, quo tanquam medio vtimur ad cognoscendam cuiusque rei quantitatem, siue sit quantitas molis, cui correspondet mensura molis; vt vlna, palmus; siue sit quantitas multitudinis, cui correspondet mensura multitudinis, vt vnitas, numerus; siue sit quantitas perfectionis, cui correspondet mensura perfectionis, de qua in rigore procedit illud commune perfectissimum in vnoquoque genere est mensura sui, & cæterorum; siue tandem sit quantitas durationis, cui correspondet mensura durationis, vt tempus, Æuum, Æternitas, de qua in præsenti; sed esse medium notificatiuum quantitatis rei, specialiter verò quantitatis durationis de qua in præsenti verè, & propriè conuenit æternitati formaliter, & intrinsecè respectu Dei, eminenter, & extrinsecè respectu creaturarum: ergo Æternitati Dei verè, & propriè conuenit, &c. Minor probatur: Æternitas verè notificat quantitatem durationis Dei, quatenùs vtpotè simul tota, & perfecta, notificat durationem esse omninò vniformem, semper prorsùs inuariatam, & inuariabilem; notificat item durationem creaturarum; quia omnium creaturarum durationem eminenter, ac superexcedenter continet, medium autem eminens est perfectissimè notificatiuum eius, quod eminenter continet; si minùs respectu intellectus imperfecti imparis penetrare huiusmodi eminentiam, qualis est intellectus noster in via; saltem respectu intellectus proportionati, qualis est intellectus beatus, maximè verò intellectus diuinus, cui ratione æternitatis præsentes sunt rerum omnium durationes, vt §. 4. explicabitur: ergo esse medium notificatiuum quantitatis rei verè, & propriè conuenit æternitati formaliter, & intrinsecè respectu Dei, &c.

Mensura est id quo cognoscitur rei quantitas, & est quadruplex.

20. Ex his habetur contra *Ferrariensem*, *Scotum*, *Suarium*, aliosque nonnullos, æternitati Dei conuenire realiter rationem mensuræ, nam æternitas Dei ante omne opus intellectus habet maximam vniformitatem, ratione cuius mensurat ex modo dictus durationem Dei, habet item ante opus intellectus eminentem continentiam omnium durationum Creaturarum, ratione cuius mensurat omnem durationem creaturarum. Nec refert quod æternitas Dei, nec realiter à duratione Dei distinguatur, nec realiter ad eandem referatur: Non refert inquam, quia ad realitatem mensuræ, nec requiritur realis distinctio à mensurato, nec realis ad ipsum relatio; sicuti ad realitatem cognitionis, nec requiritur realis distinctio ab obiecto, nec realis ad ipsum relatio, & ad realitatem actus primi non sequitur realis distinctio ab actu secundo, nec realis relatio ad ipsum; vt patet in scientia, qua Deus cognoscit seipsum, nec non in actu primo, & secundo diuini intellectus; & tamen obiectum est mensura cognitionis, actus secundus est mensura primi, cum vtrumque habeat rationem specificatiui.

Æternitas est realiter Dei mensura, licèt nec realiter à Deo distinguatur, nec realiter ad Deum referatur.

21. Habetur insuper Æternitatem respectu Dei habere sub diuersa consideratione rationem mensuræ, & mensurati; seu mensuræ actiuæ, & passiuæ: habet rationem mensuræ actiuæ, si consideretur sub formali conceptu vniformitatis: habet rationem mensuræ passiuæ, & mensurati, si consideretur sub formali conceptu durationis, & permanentiæ; sicque sub diuersa consideratione æternitas aliquando primariò importat rationem mensuræ, aliquando rationem durationis; & quia ly *tota simul, & perfecta possessio*, in ipsius definitione exprimit vniformitatem, spectantem ad mensuram; ly *Interminabilis*, exprimit permanentiam in esse, spectantem ad durationem allata definitio, vt formalius importat primas particulas explicat æternitatem, vt mensura est; vt verò formaliùs importat, seu formalizat interminabilitatem, explicat æternitatem, vt duratio est. Neque est in his diutiùs immorandum; ex diuersa enim vsurpatione, & formalizatione horum nominum, Æternitas, Duratio, Mensura, facilè potest controuersia desinere in quæstionem de nomine, &c.

Æternitas sub diuersa consideratione est mésura actiua, & passiua, seu mensura, & duratio mensurata.

* * *

§. III.

Quomodo constet Deum esse æternum, & an esse æternum sit proprium Dei?

22. ASSERTVM I. Deum esse æternom constat tum supernaturali certitudine Fidei, tum naturali euidentia scientiæ, seu demonstrationis. Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thoma 1. *part. quæst.* 10. *art.* 2. 1. *contra Gentes, cap.* 15. *& alibi.*

Deum esse æternum est de Fide.

Probatur prima pars. Ex Scriptura Psal. 9. *Dominus in æternum permanet.* Deut. 32. *Viuo ego in æternum.* Eccl 8. *Qui viuit in æternum creauit omnia simul.* Isa. 40. *Deus sempiternus Dominus.* Rom. 16. *Secundum præceptum æterni Dei.* Confirmatur ex Concilio Lateranensi, *cap. Firmiter vnus solus est verus Deus, æternus*, &c. Ex Symbolo Athanasij: *Æternus Pater, Æternus Filius, Æternus Spiritus Sanctus.*

Æternitas Dei euidenter probatur ex immutabilitate, & infinitate.

23. Probatur secunda pars: Ex diuina tum immutabilitate, tum infinitate. Enim verò iuxta supradicta, *cap.* 7. §. 1. ex eo quod Deus sit immutabilis, nec potest transire à non esse ad esse, nec ab esse ad non esse; sicque consurgit vita interminabilis, nec potest aliquid aut deperdere, aut acquirere, adeoque excludit successionem, & consurgit perfecta possessio, & tota simul, sicque habetur ex omnimoda immutabilitate perfectissima æternitas. Ex eo, quod Deus sit infinitus in omni genere debet habere durationem infinitam modo infinito, adeoque interminabilem, & totam simul, in quo consistit æternitas, vt magis constare potest ex iis, quæ *suprà cap.* 8. §. 2. dicebantur, dum ex eadem infinitate probatur Immensitas.

24. ASSERTVM II. esse æternum æternitate hucusque explicatâ, id est omninò necessariâ, cum omnimoda exclusione termini, etiam potentialis; cum perfecta possessione essendi non solùm quoad substantiam; sed etiam quoad quamlibet operationem, adeò est proprium Dei, vt nec de potentiâ absolutâ possit creaturæ conuenire. Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thom. 1. *par. quæst.* 10. *art.* 3.

Probatur primò ex Scriptura, 2. Machabæorum 1. *Deus omnium Creator, &c. Solus præstans, solus iustus & omnipotens, & æternus* 1. ad Tim. 6. *Qui solus habet immortalitatem.* Confirmatur ex suprà allatâ definitione Ecclesiæ in Concilio Lateranensi, *cap. firmiter:* Item ex Concilio Remensi; in quo definitur nullam rem adesse Deo, quæ sit ab æterno, & non sit Deus. Vnde nullus est locus ambigendi, quin positum assertum sit veritas Fidei.

25. Probatur secundò ratione: Esse æternum sequitur ex esse immutabili, vt mox probatum est, & tradit Diuus Thomas 1. *part. quæst.* 10. *artic.* 2. & 3. sed esse immutabile omnimodâ immutabilitate adeò est proprium Dei, vt nec de potentia absoluta sit alicui creaturæ communicabile ex supradictis *cap.* 7. §. 2. Ergo etiam esse æternum æternitate, &c. Confirmatur: Deus non solùm est æternus, sed est sua æternitas; at hoc quod est esse suam æternitatem nulli creaturæ conuenire potest: ergo esse æternum eo modo, quo conuenit Deo, nulli creaturæ potest conuenire: ergo esse æternum æternitate, &c. Maior est D. Thom. 1. *part. quæst.* 10. *art.* 2. *in C.* & probatur ex eo, quod æternitas nihil est aliud quàm duratio, & existentia Dei, Deus autem non solùm existit, sed etiam est sua existentia, seu suum esse. Minor patet, quia solus Deus est suum esse, vt suprà probatur *cap.* 6. §. 7.

Deus non solum est æternus, sed etiam est sua æternitas.

26. ASSERTVM III. Esse æternum æternitate contingenti, & gratiosâ cum exclusione termini actualis tantum, non potentialis; cum possessione essendi non omninò perfectâ, & admittente successionem saltem quoad operationem, perfectionemve aliquam accidentalem, conuenire potest creaturæ, & de facto quoad exclusionem termini à parte post alicui creaturæ conuenit; non sic quoad exclusionem termini à parte ante. Est assertum commune inter Catholicos, quamvis quoad vltimam particulam sit contra Augustinum Eugubinum *in lib. de spiritualibus, & inuisibilibus creaturis*, existimantem Angelos, & Cœlum Empyreum fuisse ab æterno condita. Quoad Angelos id probat: ex illo 1. ad Tim. 1. *In spem vitæ æternæ, quam promisit, qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia.* Ex hoc enim infert fuisse ante sæcula, & ab æterno aliquas creaturas, saltem Angelos, quibus talis promissio facta fuit. Quoad Empyreum id probat ex illo 1. ad Timoth. 6. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem:* Ex hoc enim infert huiusmodi locum esse Cœlum Empyreum ab æterno conditum. Sed grauis erroris leuissimum fundamentum est illegitima intelligentia Scripturæ, cuius quoad allatos textus germanus sensus videri potest apud Molinam 1. *part. quæst.* 10. *art.* 3. *in fine.*

Æternitas quæ, & quomodo conuenire possit creaturæ.

Augustini Eugubini error de æternitate Angelorum, & Cœli Empyrei.

27. Probatur, & explicatur assertum, in quo nomine æternitatis contingentis, & gratiosæ intelligitur æternitas, quæ logicè saltem possit desinere, & saltem in fieri ponatur ex liberalitate, & gratia Dei, talis æternitas quoad exclusionem termini à parte ante, quamvis de facto nulli creaturæ conueniat, vt tanquam veritas fidei definitur in Concilio Lateranensi *capite firmiter, de summa Trinitate*, conformiter ad duo illa Scripturæ loca Eccl. 18. *Qui viuit in æternum creauit omnia simul.* Et Genes. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Probabile tamen est conuenire posse, vt ex physicis suppono: Quoad exclusionem termini à parte post conuenit de facto animabus rationalibus, & Angelis, de quibus suo loco. Conuenit insuper visioni beatæ, de qua dicitur Ioan. 17.

Æternitatè à parte ante de facto nulli creaturæ conuenire de fide est.

Visioni Beatæ speciali-

Hæc

ter conuenit æternitas participata.

Hæc est vita æterna; & ei conuenit æternitas, non solum quoad interminabilitatem; sed etiam quoad immutabilitatem; propterea visionis duratio specialiter dicitur æternitas participata, de qua procedit illud Augustini *lib.83. quæstionum, quæst.23.* dicentis *Deum esse Autorem Æternitatis.* Minùs propriè, id est solum quoad carentiam termini, conuenit æternitas igni inferni, vt explicat Diuus Thomas 1. *p. quæst.* 10. *art.* 3. *ad* 2. illis verbis: *Ignis inferni dicitur æternus propter interminabilitatem tantum, est tamen in pœnis eorum transmutatio.* Secundum illud Iob. 24: *Ad nimium calorem transibunt ab aquis niuium: Vnde in inferno non est vera æternitas, sed magis tempus secundùm illud* Psalm. 80. *Erit tempus eorum in sæcula.*

Igni inferni minus propriè conuenit æternitas.

28. Maior est difficultas; vtrùm sit dabilis creatura, cui connaturalis sit non gratiosa æternitas à parte ante, quæ scilicet exigat ab æterno produci, sicut Angelus de facto exigit in æternum conseruari. Fusè hoc agitatur ab Amico 1. *part. disput.* 7. *sect.* 2. cum quo, & De Quiros 1. *part. quæst.* 10. *art.* 3. *num.* 21. *aliisque plurimis apud ipsos relatis contra Gabrielem de Henao lib.3. Empyreologia, exercitatione* 12. *sect.* 7. *num.* 67. Respondeo negatiuè. Primò quia ex Athanasio *lib.1. contra Arrianos* ex Hieronymo *epist. ad Ephes. ex Damasceno lib.* 1. *cap.* 8. habetur omnem creationem, & productionem rerum adextra esse opus gratiæ, & meræ voluntatis diuinæ. Secundò non entis nulla est proprietas, nulla exigentia; sed quælibet creatura antequam sit, est non ens; ergo cuiuslibet creaturæ antequam sit nulla est exigentia, ergo nulla creatura habet exigentiam ad produci, multoque minus ad produci ab æterno. Tertiò: Si aliqua creatura exigeret produci ab æterno præternaturaliter, & cum quadam talis creaturæ violentia Deus distulisset ipsius productionem; præternaturaliter item, & cum talis creaturæ iniuria mundi in tempore productionem ipsius productioni vel contemporaneam, vel priorem fecisset. Quartò creatura, quæ exigeret ab æterno produci, exigeret per infinitam durationem, id est per æternitatem à parte ante immutabiliter esse, tum quoad existere, tum quoad operari. Creatura enim eo modo quo habet à parte ante æternitatem, habet à parte ante incapacitatem mutationis, hoc autem nec congruit subiectioni creaturæ ad Deum, nec iis quæ supra dicebantur *cap.* 7. §. 2. Nec est eadem ratio de exigentia æternitatis à parte post: Talis enim exigentia supponit gratiam, & meram voluntatem, ac liberalitatem Dei in ipsa creatione; nec infert absurda allata contra exigentiam æternitatis à parte ante, vt patere potest consideranti. Non item refert dicere, quod talis creatura exigens æternitatem à parte ante, adhuc non esset æterna, vt Deus. Non refert inquam, quia eodem modo probaretur esse posse non solum connaturalem; sed etiam essentialem creaturæ æternitatem à parte ante contra supradicta *cap.*7. §.2.

æternitas à parte ante nulli creaturæ potest esse connaturalis, & debita.

Omnis productio adextra est opus gratiæ, & liberalitatis diuinæ.

Occasione æternitatis agunt hîc nonnulli de aliis speciebus durationum scilicet de æuo, tempore continuo, tempore discreto, æternitate participata: sed hoc Philosophicam magis, quam Theologicam redolet considerationem.

---

§. IV.

Vtrum Æternitas Dei ab æterno coëxistat omnibus temporum differentiis?

ASSERTVM I. Æternitas Dei realiter, & physicè sumpta ab æterno coëxistit omnibus temporum differentiis. Ita Ioannes à S. Thoma 1. *par. quæst.*10. *disp* 9. *art.* 3. *num.* 16. Salmant. 1. *part. tract.* 3. *disput.* 8. *dub.* 3. §. 2. *num.* 83. & omnes ferè Thomistæ *apud eosdem.* Ex recentioribus verò Granad. *tract.* 4. *disput.* 3. *sect.* 2. De Quiros *disput.*48. *sect.*4. Molina *q.*14. *art.*13. *disput.* 13. §. *ad primum ergo*; Aliique nonnulli, quibus videtur adhærere, licet subobscuriùs loquatur Esparza *lib.*1. *quæst.*17. Contra Scotum *in* 1. *dist.* 39. §. *contra istud arguitur.* Amicum *disput.* 12. *sect.*4. *num.*81. Arriagam *disp.* 20. *sect.* 3. *subsec.* 3. Lugum *lib.* 1. *disput.* 30. *cap.* 2. Valentiam *disput.* 1. *quæst.*14. *punct.*5. Syluium *quæst.* 14. *art.*13. aliosque plures volentes æternitatem coëxistere omnibus differentiis temporum solum successiuè, prout fiunt successiuè existentes ipsæ differentiæ temporum, neque hoc, aiunt, officit permanentiæ, & immutabilitati æternitatis; quia successio tota se tenet ex parte differentiarum temporis, idque corroborant exemplo baculi in ripa fluminis fixi, qui existens in se permanens, immotus, & inuariatus, omnibus aquis, successiuè fluentibus alluitur, omnibus coëxistit. Verùm valde diminutum est huiusmodi exemplum, & vt locis citatis notant Ioan. à S. Thoma *num.* 18. & Salmant. *num.* 97. ad seruandam aliquam proportionem deberet huiusmodi baculus supponi habere tantum extensionis virtualis, quantum habet fluuius extensionis formalis, propterea que indiuisibiliter quodammodo incubans toti fluuio à principio ad finem. Positum assertum est à fortiori cótra Vorstium Caluinistam relatum iam §. 2. volentem Dei æternitatem successiue coexistere successiuis temporum differentiis successione se tenente etiam ex parte æternitatis. 29.

Æternitas Dei ab æterno coëxistit, omnibus temporum differentiis.

Æternitas Dei explicatur exemplo baculi non ad fluminis ripam fixi; sed toti flumini indiuisibiliter incubantis.

Dixi æternitas Dei, ea scilicet, quæ ex *superiori* §. est omninò Dei propria, & creaturæ incommunicabilis, ad exclusionem æternitatis contingentis, & gratiosæ, quæ potest creaturæ conuenire. Hæc quippe æternitas non magis coexistit omnibus temporum differentiis, quàm æternitas à parte post, seu duratio æuiterna coexistat omnibus temporum differentiis futuris à parte post, tunc scilicet solùm quando huiusmodi 30.

Æternitas creatæ, vel æuum non

coëxistit quando primò est, aut omnib⁹, aut futuris temporum differentiis. temporum differentiæ in se ipsis existunt. Cum enim duratio æuiterna, vel etiam æternitas æternitate contingente, non sit perfecta possessio essendi, & simpliciter, ac logicè defectibilitatem, ac diuisibilitatem admittat, non includit simpliciter, aut futuras, aut omnes differentias temporis; neque quando primò est omnibus coexistit; quia quando primò est non habet absolutam necessitatem perseuerandi, quosque omnes successiuè fluant; vt igitur talis duratio coëxistat successiuis temporum differentiis, necesse est quod expectet temporalem ipsarum existentiam; sicuti baculus (cuius exemplum, licet ex suprapositis non congruat æternitati Dei, congruit tamen æuo, & æternitati creaturæ) in ripa fluminis fixus, vt coëxistat aquis successiuè fluentibus, necesse est, quod expectaut aquarum sibi succedentium fluxum: Ex quo patet æuum respectu temporis non esse mensuram superexcedentem eo modo, quo æternitas Dei; non enim necessariò continet, nec perfectè possidet omnes temporum differentias, sicuti æternitas Dei. Dicitur igitur æuum respectu temporis mensura superexcedens non formaliter, & propriè; sed materialiter, & impropriè; quatenùs est mensura nobilior, immutabilior, vniformior.

Æuum respectu temporis solum impropriè est mensura superexcedens.

31\. Dixi realiter, & physicè; quia æternitas Dei, sicuti & quodlibet aliud attributum, sumi potest vel realiter, & physicè, quomodo tum æternitas, tum quodlibet aliud attributum, est indiuisibilis, ac simplicissima entitas: vel virtualiter, & metaphysicè, quomodo tum æternitas, tùm quodlibet aliud attributum, admittit compositionem, distinctionem, diuisibilitatem; & sicuti in scientia, v. g. in ordine ad diuersa obiecta, in immensitate in ordine ad diuersa loca; ita in æternitate in ordine ad diuersas differentias temporis assignari possunt diuersæ virtualitates.

Æternitas vel realiter, & physicè, vel virtualiter, & metaphysicè sumi potest.

32\. Probatur primò: Æternitas Dei physicè, & realiter sumpta, est ab æterno interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio; sed talis ab æterno non esset, nisi ab æterno coëxisteret omnibus temporum differentiis, ergo. Maior patet, quia definitio debet conuenire definito vt est in se; adeoque cum Dei æternitas ab æterno sit, debet eius definitio ipsi ab æterno conuenire. Minor probatur ex Boëtio *lib. 5. de consolat. prosa 6.* vbi post traditam definitionem æternitatis, ipsius simultaneam, & perfectam possessionem explicat, per hoc quod ipsi, *nec futuri quidquam absit, nec præteriti fluxerit*, addens *aliud esse per interminabilem duci vitam, aliud interminabilis vitæ totam pariter complexam esse præsentiam. Boëtij* non minus explicationem, quam definitionem approbant sancti Patres communiter, vt videre est apud Ruiz *disput. 28. sect. 4.* De Quiros *disput. 48. sectione 4.*

33\. Dices ex Arriaga *1. part. disput. 20. sect. 4. num. 27.* Æternitatem Dei aliam esse intrinsecam, aliam extrinsecam. Illa est essentia Dei, vt Deum necessitans ad existendum in omni tempore vero, vel imaginario; ista est tempus ipsum verum, vel imaginarium, illa est indiuisibilis, tota simul, & ab æterno coëxistens omnibus temporis differentiis; ista non item. Sed contrà quod Arriaga *loco citato num. 25.* istis imponit ipsos scilicet in præsenti materia obscuris, parùm philosophicis, & maximè fugiendis vocibus vti; iure forte in *Arriagam* Thomista retorquebit, neque enim satis apparet, quo fundamento tempus imaginarium appellctur æternitas Deo extrinseca; distrahitur quippè ad significationem omninò sibi contrariam nomen temporis, dum vsurpatur ad significandam æternitatem; & vel tempus imaginarium deberet dici duratio Deo extrinseca, non æternitas; vel æternitas Deo extrinseca deberet dici æternitas imaginaria, non tempus imaginarium, vel melius illa diceretur perpetuitas imaginaria, iuxta modum, quo loquitur Boëtius *5. de consolat. prof. 6.* vbi mundum, cuius duratio iuxta Platonis sententiam, & principio, & fine caret, vult appellari posse perpetuum, non æternum. *Boetij* verba sunt: *Itaque si digna rebus nomina velimus imponere*, Platonem sequentes: *Deum quidem æternum mundum verò dicamus esse perpetuum.* Cæterum si concedit *Arriaga* æternitatem Deo intrinsecam, quam solam definit *Boëtius*, quam solam intelligunt Theologi, & sancti Patres nomine æternitatis Dei absolutè prolatæ ab æterno coëxistere omnibus temporum differentiis, concedit id totum quod assertum, & eius probatio expostulat.

Æternitas Dei ex Arriaga alia intrinseca, alia extrinseca.

34\. Probatur secundò: Æternitas Dei est ab æterno duratio infinita, ergo ab æterno coëxistit omnibus durationibus finitis, & omnibus temporum differentiis. Antecedens patet, quia nihil Deo conuenit, quod infinitum non sit: Nec eluditur argumentum dicendo esse infinitam intrinsecè, non extrinsecè; & sufficere ad talem infinitatem, quod contineat eminenter omnem aliam durationem; nec necesse esse, quod actu coëxistat omni alij durationi. Contra enim: Sicuti infinitas diuinæ scientiæ non sufficienter explicatur per hoc, quod dicatur infinita intrinsecè, & contineus eminenter omnem aliam scientiam, nec infinitas immensitatis sufficienter explicatur per hoc, quod dicatur infinita intrinsecè, & continens eminenter omnem aliam, vel præsentiam, vel extendibilitatem ad locum; sed debet diuinæ scientiæ concedi, quod ab æterno sciat quicquid est scibile; & diuinæ immensitati concedi, quod ab æterno occupet omne spatium occupabile; quia scire quod est scibile; & occupare spatium, quod est occupabile, spectat ad lineam, illud scientiæ, istud immensitatis diuinæ; ita non sufficienter explicatur infinitas diuinæ æternitatis in ratione durationis per hoc, quod dicatur infinita intrinsecè, & continens eminenter omnem aliam durationem; sed debet illi concedi, quod ab æterno coëxistat cuilibet differentiæ temporis futuræ, quia hoc spectat ad lineam durationis. Neque instes ad infinitatem

Infinitas æternitatis in ratione durationis non sufficienter explicatur per hoc, quod continẽat eminẽter omnem aliam durationem, nec per hoc, quod sit infinita intrinsecè.

nitatem immensitatis non requiritur, quod ab æterno coëxistat spatiis loci futuri, ergo nec ad infinitatem æternitatis quod ab æterno coëxistat differentiis temporis futuri: Præsto enim est disparitas, quia scilicet futurum, & præteritum non sunt differentiæ spectantes ad lineam immensitatis, sed ad lineam æternitatis; ideò æternitas non immensitas debet ad illas se extendere; sicuti è contra, quia sursum, deorsum, distans, propinquum, sunt differentiæ immensitatis, non æternitatis, ad ipsas se extendit immensitas, non æternitas.

Cur immensitas non sit ab æterno in locis futuris, bene verò æternitas in differentiis temporis futuri.

35. Probatur consequentia primi argumenti: Coëxistere omnibus durationibus, & differentiis temporum successiuè conuenit durationi infinitæ successiuæ, & tempori imaginario; sed æternitas ita est ab æterno duratio infinita, vt sit etiam tota simul, & indiuisibilis; ergo absque successione, & ab æterno coëxistit omnibus, &c. Neque dicas ex parte ipsarum differentiarum temporis repugnare, quod aliquid ipsis ab æterno simul coëxistat, sic quippè deberent & ipsæ simul ab æterno existere, cum coëxistentia vtriusque extremi existentiam supponat; ponere autem differentias temporis simul existentes est destruere rationem successionis maximè essentialem tempori, Contra enim instantia ad summum vim aliquam habet, si ponatur aliquid ab æterno coëxistens differentiis temporum transferendo, & retrotrahendo differentias temporis ad esse ab æterno, secùs si ponatur coëxistens transferendo illud, quod ab æterno est ad differentias temporum in se ipsis quodammodo immotas relictas, vt infra.

36. Probatur tertiò: Æternitas Dei est ab æterno mensura actu mensurans omnes temporis differentias, ergo æternitas Dei ab æterno coëxistit omnibus temporum differentiis. Consequentia patet, quia mensura actu mensurans debet actu coëxistere mensurato. Antecedens probatur tum quia sicuti ex mox positis ad infinitatem æternitatis sub ratione durationis spectat quod ab æterno actu dutet cum omnibus aliis durationibus, seu rebus quandocumque durantibus, ita ad infinitatem æternitatis sub ratione mensuræ spectat, quod ab æterno actu mensuret omnia mensurabilia, adeoque omnes temporum differentias; tum quia æternitas debet esse mensura vnica mensuratione exhauriens omne mensurabile, non esset autem huiusmodi, nisi ab æterno actu mensuraret omnes temporis differentias; & non nisi per mensurationes multiplicatas, & successiuas numerationes differentias temporis mensuraret, si has tantum mensuraret, prout fiunt successiuè existentes, qua ratione non esset ab æterno mensura in sua linea infinita, tota simul, & perfectè possidens sua mensurata, vt magis explicat Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.8. disput.9. art.1. num.* 17. & 18.

Æternitas Dei vt sit infinita, & tota simul in ratione mensuræ debet ab æterno mensurare omnes temporis differentias.

37. Nec refert quod differentiæ temporis ab æterno non sint, non enim æternitas ipsas mensurat retrotrahendo ab æterno ipsas ad se; sed transferendo ab æterno se ad ipsas, sicque vt differentiæ temporis cadant sub mensura æternitatis ab æterno, satis est, quod aliquando in se ipsis existant; in quo est diuersa ratio de durationibus, & differentiis temporis merè possibilibus, quas licet æternitas eminenter contineat, non dicitur tamen ab æterno aut ipsas mensurare, aut ipsis coëxistere, quia cum nunquam inueniat ipsas existentes, non potest transferre se ad ipsas actu mensurandas, aut ad ipsis coëxistendum, vt malè infert Amicus *prima parte, disput.* 12. *sect.*4. *num.*71. malè supponens coëxistentiam æternitatis ad durationes futuras inferri præcisè ex eo, quod æternitas eminenter contineat omnes durationes futuras, cum tamen non ex hoc præcisè inferatur, sed insuper ex eo quod ratione suæ infinitatis, & indiuisibilitatis se transferat ab æterno ad illam omnem durationem, in qua pro aliquo decursu temporis relucet existentia; hæc autem nullatenùs vnquam relucet in duratione merè possibili.

Æternitas Dei non coëxistit ab æterno durationibus merè possibilibus, quia istæ omni carent existentia ad quam possit æternitas se transferre.

38. Probatur quartò: Deus ab æterno potuit verè formare hanc propositionem: Clemens X. existit. Ergo æternitas Dei verè ab æterno coëxistit huic differentiæ temporis, in qua Clemens X. existit, ergo verè etiam coëxistit cuilibet alij differentiæ temporis ab æterno; verè enim potuit Deus eodem modo de ea existente in qualiber alia differentia temporis formare ab æterno propositionem veram de præsenti. Antecedens probatur: Potest Deus verè formare hanc propositionem: Nunc, die scilicet 24. Augusti 1670. quo tempore Clemens X. verè existit, & Petri Cathedram cum omnium plausu occupat; ergo potuit eandem verè formare ab æterno. Hæc consequentia probatur: Vt propositio sit absolutè vera de præsenti, vel saltem vt possit assignari verificatiuum ipsius, necesse est, vt qui ipsam profert cognoscat se existere simul cum re, quam affirmat esse de præsenti. Ergo si Deus verè format allatam propositionem, verè cognoscit se simul existere cum Clemente X. sed Deus ob suam immutabilitatem eandem cognitionem, quam habet nunc, habuit ab æterno, ergo habuit ab æterno cognitionem verificatiuam illius propositionis, ergo potuit ab æterno formare illam propositionem; verè Clemens X. existit.

Deus potuit ab æterno verè formare hanc propositionem: Clemens X. existit.

39. Neque dicas Deum habuisse ab æterno cognitionem verificatiuam illius propositionis proferendæ tamen non ab æterno, sed in propria differentia, sicut habet ab æternò voluntatem creandi mundum, non ab æterno, sed in tempore. Contra enim eandem omninò cognitionem, quam Deus habet nunc, habuit, seu habet ab æterno, sed nunc habet cognitionem verificatiuam illius propositionis absolutè prolatæ, & absque eo, quod exprimatur vel ab æterno, vel propria differentia temporis; ergo etiam ab æterno habuit cognitionem verificatiuam illius propositionis absolutè prolatæ, & verè potuit ab æterno propositionem illam absolutè proferre. Paritas de voluntate, quam Deus habuit ab æterno, creandi mundum

Deus habet ab æterno voluntatem creãdi mundum in tempore.

dum non eſt ad rem, quia voluntas faciendi rem exiſtentem non requirit ex genere ſuo, quod volens coëxiſtat tali rei, ſicuti cognitio affirmatiua rei exiſtentis requirit ad ſui verificationem, quod cognoſcens, ſeu affirmans coëxiſtat tali rei. Prima conſequentia primi argumenti probatur: Vt propoſitio de præſenti abſolute prolata vera ſit, neceſſe eſt, quod proferens propoſitionem ſimul exiſtat cum obiecto, quod affirmat, adeoque quod coëxiſtat illi differentiæ temporis in qua exiſtit tale obiectum, ergo æternitas Dei verè ab æterno coëxiſtit huic differentiæ temporis, &c. Si Deus ab æterno verè potuit, &c. Antecedens videtur conſtare ſufficienter inductione. Confirmatur, tum quia iuxta hanc probationem bene explicatur quomodo in Deo detur ſanùm ſcientia, non proptiè præſcientia, vt apud De Quiros *diſp*.48. *ſect*.4. *num*.23. tradunt plures ſancti Patres, quorum verba ſine neceſſitate ab aduerſariis in ſenſu improprio intelliguntur non ſine aliqua ſanctorum Patrum iniuria; tum quia iuxta eandem facilè conſtat, quomodo ſicuti Deus ratione immenſitatis non eſt prius hic Romæ, deinde Bononiæ, deinde Mediolani; ſed æquè primò Romæ, Bononiæ, Mediolani, & vbicumque; ita ratione æternitatis non fit prius heri, deinde hodie, deinde cras, ſed æquè primò heri, hodie, cras & quandocumque.

40. Propoſitio de præſenti, vt vera ſit, requirit coëxiſtentiam proferentis propoſitionem, & obiecti affirmati.

In Deo datur ſcientia tantùm, non præſcientia.

Deus æquè primò durat heri, hodie, & cras.

41. Æternitas Dei virtualiter, & metaphyſicè accepta, non coëxiſtit ab æterno ſecundum omnes ſuas virtualitates omnibus temporũ differentiis.

Assertvm II. Æternitas Dei virtualiter, & metaphyſicè ſumpta, non coëxiſtit ab æterno, omnibus temporum differentiis, ſed ſecundùm diuerſas virtualitates diuerſis temporum differentiis virtuali ſucceſſione correſpondet. Ita Salmant. 1. *part. tract*.3. *diſp* 8. *dub*. 3. §.2. *num*.85. & extra ſcholam Thomiſticam alij Autores magis communiter, qui tamen ex hoc male inferunt non poſſe abſolutè, & ſimpliciter dici æternitatem coëxiſtere ab æterno omnibus temporum differentiis, quod licet plurimùm habeat quæſtionis de nomine, cum nihilominus alia attributa abſolutè prolata ſupponant pro tota ſua ratione formali, non pro aliqua determinata virtualitate, rationabiliter procedendo ſentiendum eodem modo eſt de æternitate, & ſicuti dicitur Dei ſcientia ab æterno omnia cognoſcere, quamvis ſecundùm diuerſas virtualitates ad diuerſa obiecta terminetur, nec per virtualitatem viſionis cognoſcat poſſibilia, v. g. aut per virtualitatem ſimplicis intelligentiæ futura; ita dici debet, quod Dei æternitas ab æterno coëxiſtat omnibus temporum differentiis, quamvis ſecundùm diuerſas virtualitates correſpondeat diuerſis, & prout correſpondet differentiis temporis ſibi ſuccedentibus dici poſſit habere virtualem ſucceſſionem, ſicuti immenſitas, vt correſpondet locis extenſis, dicitur habere virtualem extenſionem. Aſſertum ita explicatum non videtur indigere maiori probatione.

§. V.

Vtrum Æternitas Dei habeat ab æterno coëxiſtentiam, ſeu præſentiam realem, & phyſicam in omnibus futuris?

42. Æternitas Dei coëxiſtit ab æterno omnibus futuris.

Assertvm I. Æternitas Dei realiter, & phyſicè ſumpta, habet ab æterno coëxiſtentiam, ſeu præſentiam realem, & Phyſicam in omnibus futuris. Aſſertum hoc ita poſitum innuitur a Salmanticenſibus *loco citato, num*. 83. & traditur à De Quiros *diſp*.48 *ſect*. 4. faciliùs explicat coëxiſtentiam futurorum æternitati ab æterno, quam expliceut communiter Thomiſtæ volentes futura coëxiſtere æternitati ab æterno per hoc, quod habeant propriam exiſtentiam, & phyſicam præſentiam ab æterno in æternitate, qui dicendi modus ab omnibus Scholis Thomiſticâ exceptâ, ſcilicet à Scholis Scotiſtarum, Nominalium, Durandentium, Societatis, &c. reprobatur. Argumenta autem huiuſmodi modum reprobantia non vrgent contra coëxiſtentiam à nobis aſſertam, vt ex ſequentibus patebit.

Aduerte pro maiori intelligentia dupliciter fieri poſſe quod ſibi coëxiſtant, ſeu ſimul exiſtant duo, quorum vnum ſit ſecundùm ſe prius, alterum ſecundùm ſe poſterius, vel retrotrahendo à parte ante illud, quod poſterius eſt, vſquequo pertingat ad illud, quod eſt prius; vel extendendo à parte pòſt illud, quod prius eſt, vſquequo perueniat ad illud, quod eſt poſterius. In propoſito eſſe ab æterno ſecundum ſe prius eſt, eſſe in tempore ſecundùm ſe eſt poſterius, vt igitur inter hæc duo ponatur coëxiſtentia, debet vel id quod eſt in tempore retrotrahi à parte antè ad eſſe ab æterno; vel id quod eſt ab æterno extendi à parte pòſt ad eſſe in tempore. Primum videntur aſſerere, qui docent futura habere ab æterno in æternitate tanquam in menſura aliena phyſicam exiſtentiam; & realem præſentialitatem; ſecundum à nobis aſſeritur; &

Duo, quorũ vnũ ſit prius, aliud poſterius poſſunt duplici ter fieri coexiſtentia.

43. Probatur: Æternitas Dei realiter, & phyſicè ſumpta, ab æterno coëxiſtit omnibus temporum differentiis, ergo etiam ab æterno coëxiſtit omnibus futuris exiſtentibus in huiuſmodi temporum differentiis tanquam in menſura propria; ſed hoc non fit per realem, & phyſicam præſentiam ipſorum futurorum ab æterno, quia ſic retrotraherentur futura ad eſſe ab æterno, ergo per realem & phyſicam præſentiam ipſius æternitatis ab æterno ſe extendentis in infinitum à parte pòſt ad coëxiſtendum omnibus, ergo æternitas habet ab æterno coëxiſtentiam, ſeu præſentiam realem, & phyſicam in omnibus futuris. Minor ſubſumpta probatur, quia cum ex vna parte

æternitas

æternitas realiter, & physicè sumpta sit ab æterno tota simul, infinita tum à parte ante, tum à parte post in ratione durationis, & mensuræ, videtur facilè intelligi, quomodo æternitas ab æterno extendatur in infinitum à parte post ad coëxistendum indiuisibiliter omnibus futuris in qualibet differentia temporis, mensurando, occupando, possidendo ab æterno omnem differentiam temporis; ex alia parte, cum futura habeant secundùm se durationem finitam, limitatam, temporaneam, videtur inintelligibile quomodo possint retrotrahi in infinitum à parte ante ad habendam realem, & physicam præsentiam ab æterno: pro cuius maiori probatione sit

44\. Futura non habent ab æterno realē, & physicam præsentiam in æternitate.

ASSERTVM II. Æternitas Dei non habet ab æterno realem coëxistentiam ad futura per realem, & physicam præsentiam futurorum in æternitate ab æterno. Ita Scotus, Amicus, Arriaga, Lugus, Valentia, Syluius, *locis citatis in superiori §. asserto primo*: Insuper De Quiros *disp.* 48. *sect.* 4. contra *Thomistas* communiter, qui tamen in re non dissentiunt, & quamvis absolutè asserant futura ab æterno habere realem, & physicam præsentiam in æternitate, tanquam in mensura aliena, intendunt solùm astruere coëxistentiam ab æterno inter æternitatem, & futura, vt notant Salmanticenses *loco citato*. Cæterum quicquid sit de mente Thomistarum, quæ fortè quoad rem satis non constat, sicuti nec satis constat de mente *Diui Thomæ*, quem non stare pro præsentia physica futurorum ab æterno contendunt Lugus *lib.* 1. *disput.* 30. *cap.* 2. *num.* 7. Valentia *disputatione* 1. *quæstione* 14. *punct.* 5. Syluius *q.* 14. *art.* 13. &c.

Physica præsentia futurorum ab æterno plura infert absurda.

Probatur: Futura non habent realem, & physicam præsentiam in æternitate ab æterno; ergo æternitas Dei non habet ab æterno, &c. Antecedens probatur: Primò quia id parùm consonat sanctis Patribus negantibus absolutè creaturas fuisse ab æterno, vt videre est apud Lugum *lib.* 1. *disput.* 30. *cap* 2. *num.* 11. Secundò quia futura haberent durationem infinitam, si ab æterno physicè durarent, & realiter existerent. Tertiò quia futura non essent posteriora præteritis; quod enim ab æterno est, nequit supponere aliquid prius. Quartò nihil de nouo fieret, si quicquid est, ab æterno realiter, & physicè extitisset.

45\. Dices hæc omnia sequi, si futura ponantur physicè ab æterno existere in æternitate, tanquam in mensura propria, & adæquata; secùs si asserantur physicè ab æterno existere in eadem tanquam in mensura aliena, & superexcedente. Sed contra: Esse in alio supponit esse in se, & esse in mensura aliena supponit esse in mensura propria; ergo implicat futura esse ab æterno in alio, & tanquam in mensura aliena, quin sint ab æterno in se, & in mensuris propriis; in propriis, scilicet temporis differentiis; ponere autem hoc modo futura ab æterno est ponere ab æterno omnes temporis differentias, est tribuere esse

Esse in alio, & in mensura aliena, supponit esse in se, & in mēsura propria.

fixum, & permanens successioni temporaneæ; quod mihi imperceptibile est. Potest hoc corroborari paritate immensitatis, ad hoc vt aliquid sit in immensitate Dei tanquam in mensura aliena, & superexcedente; necesse est, quod prius vel æquè primò sit in spatio sibi proportionato tanquam in mensura propria, item quod sit in se; ergo vt aliquid sit ab æterno in Dei æternitate tanquam in mensura aliena, necesse est, quod sit ab æterno tum in se, tum in sua differentia temporis tanquam in mensura propria. Et hic obiter ex immensitate occurrit optima confirmatio vtriusque superioris asserti; sicuti enim Deus ratione immensitatis coëxistit omnibus locis, non quia omnia loca quodammodo confluant, & se transferant ad simul esse in immensitate Dei; sed per hoc quod immensitas in se inuariata ad omnia loca se extendat, ad omnia quodammodo se transferat, omnia occupet. Ita Deus ratione æternitatis debet dici ab æterno coëxistens omnibus futuris, & omnibus differentiis temporis; non quia omnia futura, omnesve differentiæ temporis confluant quodammodo, & retrotrahantur ad esse simul in æternitate ab æterno; sed per hoc, quod æternitas in se ratione indiuisibilitatis inuariata ad omnia futura, & ad omnes differentias temporis ab æterno se extendat, & transferat.

Ex coëxistētia immensitatis ad omnia loca probatur, & explicatur coëxistentia æternitatis ab æterno ad omnia tempora.

His assertis ita positis facilè soluuntur in præsenti materia, tum argumenta scholæ Thomisticæ contra alias scholas; tum argumenta aliarum scholarum contra Scholam Thomisticam. Argumenta enim primi generis desumpta tum ex indiuisibilitate, & infinitate æternitatis, tum ex perfectione scientiæ Dei omnia intuentis præsentia absque propria ratione præscientiæ, euincunt coëxistentiam physicam ab æterno inter æternitatem, & futuram, at non probant huiusmodi coëxistentiam consurgere potius ex translatione futurorum ad æternitatem, quàm ex translatione æternitatis ad futura. Argumenta secundi generis desumpta ex finita, & successiua duratione futurorum, ex necessitate existendi in mensura propria, priusquam in aliena, excludunt quidem præsentiam physicam, & realem existentiam futurorum ab æterno, at non improbant coëxistentiam ab æterno inter æternitatem, & futura per translationem æternitatis ad futura. 46.

Improbare existentiam futurorum ab æterno, non est improbare coëxistentiam ab æterno inter æternitatem, & futura.

Ex his habetur futura secundum se præcisè, nec realiter, & physicè, nec intentionaliter, & obiectiuè ab æterno existere; non realiter, & physicè vt mox probatum est; non intentionaliter, & obiectiuè; quia si vel æternitas, seu entitas Dei, non esset res cognoscitiua, vel per impossibile à Deo non cognoscerentur, non propterea per locum intrinsecum desinerent esse in propriis differentiis temporum; secundum se præcisè igitur non dicuntur esse ab æterno intentionaliter, & obiectiuè. 47.

Futura secundum se præcisè, nec physicè, nec intentionaliter existunt ab æterno.

obiectiuè. Quod ſi ſumantur non præcisè ſecundum ſe; ſed vt ſubſunt æternitati Dei, ſeu vt reſpiciunt exiſtentiam diuinæ æternitatis, coexiſtunt æternitati ab æterno non ſolùm intentionaliter, & obiectiuè; ſed etiam realiter, & phyſicè; quatenùs ab æterno ad ipſa transfertur, non ſolum diuinus intuitus, ratione cuius coëxiſtunt Deo intentionaliter, & obiectiuè; ſed etiam diuina entitas, & æternitas, ratione cuius coëxiſtunt Deo realiter, & phyſicè; imò translatio æternitatis ad attingenda ipſa futura phyſicè in propriis differentiis eſt ratio, cur cognitio Dei ſe transferat ad attingendum modo propriiſſimè intuitiuo, & vt præſentia eadem futura, quod pluribus in locis expreſſit S. Doctor *prima parte, quæstione 14. articulo 9. in corp. Cum intelligere Dei, quod eſt eius eſſe, æternitate menſuretur, quæ ſine ſucceſſione exiſtens totum tempus comprehendit, præſens intuitus Dei fertur in totum tempus, & in omnia quæ ſunt in quocumque tempore, ſicut in ſubiecta ſibi præſentialiter*, prima parte quæſtione 57. articulo 3. in corp. *Deus videt omnia in ſua æternitate, quæ cum ſit ſimplex toti tempori adeſt, & ipſum concludit, & ideò vnus Dei intuitus fertur in omnia, quæ aguntur per totum tempus ſicut in præſentia* in prima diſtinctione 38 quæſtione vnica, articulo 5. in corp. *Omnis cognitio eſt ſecundum modum cognoſcentis, cum igitur Deus ſit æternus oportet, quod cognitio eius modum æternitatis habeat, qui eſt eſſe totum ſimul ſine ſucceſſione, vnde ſicut quamvis tempus ſit ſucceſſiuum, tamen æternitas eius eſt præſens omnibus temporibus vna, & eadem, & indiuiſibilis, vt nunc ſtans: Ita, & cognitio ſua intuetur omnia temporalia, quamvis ſibi ſuccedentia, vt præſentia ſibi, nec aliquid eorum eſt futurum reſpectu ipſius; ſed vnum reſpectu alterius. Vnde ſecundum Boetium melius dicitur prouidentia, quam præuidentia, &c. ſed tamen poteſt dici præſcientia in quantum cognoſcit id quod futurum eſt nobis, non ſibi.*

Coëxiſtentia phyſica æternitatis ad futura ab æterno eſt ratio diuini intuitus in eadem futura.

Prouidentia melius, quam præuidentia de Deo dicitur.

48. Quibus in locis vix poterat *Diuus Thomas* clariùs explicare coëxiſtentiam ab æterno inter æternitatem, & futura prouenire ex perfectione æternitatis ab æterno occupantis omne tempus, ab æterno ſe extendentis ad omnia futura, & hanc extenſionem æternitatis ad omnia futura, ex qua conſtituitur coëxiſtentia phyſica ab æterno inter æternitatem, & futura, eſſe rationem cur diuina cognitio ad eadem ab æterno modo intuitiuo extendatur, & futura habeant ab æterno in diuino intuitu, eſſe intentionale, & obiectiuum, vt magis explicabitur *in libro de ſcientia Dei, cap. 3. §. ſexto.*

CAPVT X.

De Iuſtitia Dei.

IVSTITIA Dei non vnum, eumdemque locum in Theologicis tractatibus apud ſcholaſticos obtinet. A magiſtro ſententiarum explicatur *in 4. diſtinct. 46.* & *ibidem* à Scoto; aliiſque non paucis. A Thomiſtis magis communiter, & nonnullis etiam recentioribus explicatur *in prima parte ad quæſt. 21.* Diui Thomæ inſcriptam de iuſtitia, & miſericordia Dei. A quibuſdam *in 1. 2. in quæſtionibus de gratia*, dum agitur de conditionibus meriti, Vtrùm merito condigno debeatur præmium ex iuſtitia, ſeu vtrùm homo poſſit apud Deum ex iuſtitia mereri. Ab aliis 2. 2. *in quæſtionibus de virtute iuſtitiæ*, quodnam ſit ipſius ſubiectum; ſeu inter quaſnam perſonas verſari poſſit. Ab aliis tandem *tertia parte, in quæſtionibus de Incarnatione*, vtrum Chriſtus pro peccatis Deo ſatisfecerit ex rigore iuſtitiæ. Nobis placet iuſtitiam tanquam Dei attributum, hic inter alia attributa in ipſo ferè Theologiæ limine exponere: cum enim ab hac difficultate quamplures aliæ pendeant, non mediocris emolumenti fore credidi, ſi aliis præmittatur. Neque mens eſt huc transferre amplam explicationem definitionis, diuiſioniſque iuſtitiæ, ſed ſobriè, & quantum cogit neceſſitas delibatis terminis, iuſtitia præcisè ad Deum comparata, & quatenùs habere poteſt, vel non habere rationem attributi diuini, ſtabiliendis aſſertis materiem præſtabit. 1.

2. Iuſtitia ex vi nominis idem eſt, ac æquitas, ſeu æqualitas, & quia omnis virtus æqualitatem aliquam ſeruat, tum ad regulam rationis, tum ad proprium obiectum, translatum eſt iuſtitiæ nomen ad ſignificandam omnem virtutem; ſic obedientia, religio, &c. iuſtitia eſt, metaphoricè tamen, & translatitiè: vltra hanc ampliſſimam, & metaphoricam ſignificationem, habet iuſtitiæ nomen ſignificationem aliam ſtrictiorem, & propriam; qua ſpecialem, particularemque virtutem ab aliis virtutibus contradiſtinctam importat, explicatam à Iuriſtis vulgata illa definitione *conſtans, & perpetua voluntas ius ſuum cuique tribuendi.* Diuiditur iuſtitia hoc modo accepta in generalem, & particularem: Generalis reſpicit bonum, ſeu ius commune, & quia omnes actus aliarum virtutum poſſunt ordinari ad bonum commune, & debent eſſe conformes iuri communi, omnes actus aliarum virtutum ſibi ſubordinat, ſuoque ſubdit imperio; dicitur propterea generalis generalitate obiecti, & imperij, quatenus habet pro obiecto bonum generale, & exercet in alias virtutes generale

Iuſtitia, vel propriè, vel metaphoricè ſumi poteſt.

3. Iuſtitiæ definitio, & diuiſio.

Iuſtitia generalis eſt talis generalitate obiecti, & imperij.

generale imperium; non generalitate transcendentiæ, aut prædicationis; quia nec alias virtutes transcendit, nec de alijs prædicatur: sed hoc conuenit soli iustitiæ metaphoricæ.
4. Institia particularis respicit bonum, seu ius particulare, & versatur inter particulares, priuatasque personas, cum iustitia generalis se teneat maximè, ex parte personæ publicæ, cui maximè conuenit ius, & bonum commune fouere, ac promouere; quod quia præstari solet per leges, iustitia generalis dicitur etiam legalis. Subdiuiditur iostitia particularis in distributiuam, & commutatiuam; ista respicit ordinem partium, seu priuatarum personarum inter se, seruat proportionem arithmeticam, inuoluit rationem commodi, & incommodi, vel vt loquitur Aristoteles 5. *Ethic. cap.* 5. passi & repassi, seu contrapassi, itavt scilicet quantum quis incommodi, & damni patitur abdicando dominium alicuius rei, tantùm commodi, & emolumenti repatiatur, seu contrapatiatur acquirendo dominium rei æquiualentis. Illa, nimirum iustitia distributiua respicit ordinem totius ad partes, seruat proportionem geometricam; æqualitatem scilicet non vnius ad vnum, sed duorum ad duo, rei ad rem, personæ ad personam, distribuendo bona totius non iuxta exigentiam quodammodo absolutam cuiuslibet personæ secundùm se; sed iuxta exigentiam respectiuam vnius personæ ad alteram, adeò vt bona, quæ tribuuntur vni personæ cum bonis; quæ tribuuntur alteri, habeant eandem proportionem, quam habet vna persona cum altera.

Iustitia generalis dicitur etiam legalis.

Iustitia commutatiua, & distributiua, quid?

§. I.

Vtrum detur in Deo iustitia propria, vt distinguitur à metaphorica?

5. Datur in Deo iustitia propria, scilicet non metaphorica.

ASSERTVM: Datur in Deo iustiria propria, vt distinguitur à metaphorica. Ita omnes, quos viderim Doctores, inter quos Amicus *tom.* 5. *disp.* 11. *sect.* 16. *num.* 215. ait non posse sine temeritate negari.

Probatur primò: Verba Scripturæ sacræ nunquam carent sensu litterali, & licet admittant sensum litteralem etiam metaphoricum; tamen nunquam in sensu litterali metaphorico intelligenda, nisi cogat omnimoda necessitas, nec valeant in sensu litterali proprio verificari; sed plura loca Scripturæ exprimunt dari in Deo Iustitiam, & nulla necessitas cogit huiusmodi loca interpretari de Iustitia metaphorica, ergo interpretanda sunt in sensu litterali proprio, & admittenda in Deo Iustiria propria, vt distinguitur à metaphorica. Maior habetur ex *prolegomenis, cap.* 3. §. 3. Minor quoad eandem partem patebit ex secunda probatione asserti; quoad primam probatur afferendo nonnulla ex plurimis, quæ afferri possent Scripturæ loca. Psalm. 47. *Iustitia plena est dextera tua.* Psalm. 97. *Iudicabit orbem terræ in iustitia.* Psalm. 18. *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Ierem. 12. *Iustus es Domine, verumtamen vera loquar ad te; quare via impiorum prosperatur?* 2. ad Timoth. 4. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* 1. Ioh. 1. *Fidelis est Deus, & iustus, vt remittat nobis,* &c.

Probatur secundò ratione: Iustitia generalis, & legalis, est iustitia propria, vt distinguitur à metaphorica, sed in Deo datur huiusmodi generalis, & legalis iustitia, ergo in Deo datur iustitia propria, vt distinguitur à metaphorica, & de hac saltem iustitia propria debent intelligi præallata loca Scripturæ, ne ad sensum litteralem metaphoricum sine necessitate deflectantur. Maior suprà insinuata est, & 2. 2. dum ex professo agetur de virtute iustitiæ pleniùs tradetur contra *Buridanum, Iauellum*, aliosque nonnullos volentes iustitiam generalem non esse nisi collectionem aliarum virtutum, contra quos pro nunc videri possunt cum Angelico Doctore 2. 2. *quæst.* 58. *art.* 6. Ioannes à S. Thoma 1. *part. quæst.* 21. *disput.* 6. *artic.* 3. *numero* 2. Lugus *de iustitia & iure, disput.* 1. *sect.* 4. Amicus *tom.* 5. *disput.* 11. *sect.* 8. *num.* 145. & alij apud illos. Minor probatur primò, quia iustitia legalis est præclarissima virtutum moralium, vt tradit Diuus Thomas 2. 2. *quæst.* 58. *artic.* 6. *in C.* cum Aristotele 5. *Ethic. cap.* 1. dicente de iustitia legali, *quod videtur esse præclarissima virtutum, & neque est Hesperus, neque Lucifer ita admirabilis.* Secundò quia Deus maximè respicit bonum commune, respicit enim in omnibus operationibus se ipsum, omniaque operatur propter se, qui est rerum omnium commune, imò omne bonum, & dum iuri suo satisfacit, satisfacit iuri, quod commune omnibus est, quod omnia exigunt. Tertiò quia Deus tanquam supremus legislator, iudex, & Dominus creaturas omnes rationales dirigit ad leges implendas, & per præcepta, ac imperia personas priuatas impellit ad seruanda iura communitatis, quod est habere legalem iustitiam modo excellentissimo, seu vt loquitur Diuus Thomas 2. 2. *quæstione* 58. *articulo sexto, in corper. principaliter, & quasi architectonice; in subditis autem reperitur iustitia legalis, secundariò & quasi administratiuè*, notat verò Amicus *tom.* 5. *disputatione* 11. *sectione octaua, numero* 161. D. Thomam iustitiam legalem in Principe appellare quasi architectonicam, non architectonicam absolutè, quia architectonica est subiectiuè, non obiectiuè; ex quo deinde explicat iustitiam legalem non esse specie diuersam in Principe, & in subditis, quamvis in

6. Iustitia generalis, seu legalis, est iustitia propria.

Iustitia legalis datur in Deo, & est moralium virtutum præclarissima.

Iustitia legalis in Deo, & Principe est quasi architectonicè.

attibos architectooica differat ſpecie à miniſteriali.

7. Definitio iuſtitiæ explicatur cum aliqua ampliatione.

Ex his habes, vt iuſtitiæ legali præſertim ea ratione, qua reperitur in Deo, & Principe, congruat decantata iuſtitiæ definitio verba illa *tribuendi ius ſuum*, debere intelligi tum executiuè, & miniſterialiter, tum etiam imperatiuè, & directiuè, & quaſi architectonicè. Neque dicas hoc modo ampliando verba definitionum, poſſe Deo tribui quamlibet virtutem, quia Deus imperat, dirigit, & modo excellentiſſimo promouet cuiuſlibet virtutis exercitium. Sic v. g. quia Deus dirigit, & promouet actus fidei Theologicæ, tribui Deo poſſet fides Theologica, dicendo hanc eſſe argumentum non apparentium, tum executiuè, tum etiam directiuè: contra enim promouere exercitium alicuius virtutis non eſt ſemper actus talis virtutis, ſed tunc ſolum, quando agitur de virtute habente pro obiecto commune bonum, cui cuiuſlibet virtutis exercitium inſeruit; nec iuſtitia generalis talis eſt præcisè, quia dirigat actus iuſtitiæ; ſed quia dirigit in commune bonum, & vt ſeruetur commune ius; vnde ex eodem motiuo cuiuſcumque alterius virtutis actus dirigat generalis iuſtitiæ munere fungitur. Vno verbo dirigere actus iuſtitiæ eſt exercitium generalis iuſtitiæ, non dirigere actus fidei eſt exercitium fidei, quia in illa directione iuſtitia generalis inuenit ſuam rationem formalem, quæ eſt conducentia ad bonum commune; in iſta directione fides non inuenit ſuam rationem formalem, quæ eſt autoritas Dei reuelantis.

---

§. II.

Vtrum in Deo propria iuſtitia commutatiua detur?

8. Non datur in Deo propria iuſtitia commutatiua.

ASSERTVM I. Non datur in Deo propria iuſtitia commutatiua. Ita Diuus Thomas *prima parte, quæſtione* 21. *articulo* 1. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 46. *quæſt.* 1. Diuus Bonauentura, Alenſis, Ioannes à S. Thoma *prima parte, quæſtione* 21. *diſputatione* 6. *articulo* 3. Herincx *diſputatione* 7. *quæſtione* 7. *numero* 58. Molina *quæſtione* 21. *articulo* 1. Ioannes Lugus *de Incarnatione, diſputatione* 3. Amicus *de iuſtitia, & iure, diſputatione* 11. *ſectione* 17. Ouiedus 1. 2. *tractat.* 9. *controu.* 8. *punct.* 9. Leſſios *de perfectionibus diuinis, lib.* 13. *cap.* 2. Vaſquez *prima parte, diſputatione* 85. 1. 2. *diſputatione* 223. *tertia parte, diſputatione* 7. Eſparza *lib.* 8. *quæſtione* 19. &c. contra Suarez *in opuſcul. de iuſtitia Dei, & tertia parte, diſputatione* 4. *ſectione* 5. Franciſcum Lugum *prima parte, lib.* 1. *diſputatione* 35. *capite* 4. Arriagam *diſputatione* 30. *ſectione* 2. Granadum, Tannerum, *&c.* eſt etiam contra Ruiz *de voluntate Dei, diſputatione* 58. *ſectione* 1. licet admittat in Deo iuſtitiam inducentem obligationem realem tantum, non perſonalem; contra ſpecialiter aliquid afferetur *infrà ad finem* §. *quarti.*

Iuſtitia commutatiua quomodo inuoluat rationem paſſi, & repaſſi

Probatur: Iuſtitia commutatiua propria inuoluit rationem paſſi & repaſſi, ſeu commodi, & incommodi, ſeu huiuſmodi ratio non poteſt reperiri in Deo, ergo non datur in Deo propria iuſtitia commutatiua. Maior eſt communis explicatio iuſtitiæ commutatiuæ tradita ab Ariſtotele 5. *Ethic.* à Diuo Thoma *prima parte, quæſtione* 21. *articulo* 1. & 2. 2. *quæſtione* 61. *articulo* 3. nec ipſi congrueret commutatiuæ nomen, niſi exerceretur in commutationibus, non fit autem commutatio, niſi per acquiſitionem; ecce rationem commodi, ſeu paſſi; & deperditionem; ecce rationem incommodi, & repaſſi; idque poteſt exemplificari in mutationibus phyſicis, in quibus regulariter aliquid acquiritur, & aliquid deperditur. Minor probator: In Deo non poteſt reperiri aut abdicatio, aut acquiſitio dominij, ergo in Deo non poteſt reperiri ratio paſſi, & repaſſi importata à commutatiua iuſtitia, cum ratio paſſi, commodi, accepti, ſit idem, ac ratio dominij de nouo acquiſiti, ratio repaſſi, incommodi, dati, ſit idem, ac ratio dominij abdicati. Antecedens probatur primò quoad dominij abdicationem: Dominium conſiſtit in iure, ſeu potentia morali diſponendi de re aliqua licitè, & ſine peccato iniuriæ alienæ; ſed hanc potentiam non poteſt Deus à ſe abdicare; eſt enim in Deo omninò neceſſaria, vtpote ſe habens per modum actus primi, & inductione aliorum prædicatorum euinci poteſt quicquid in Deo ſe habet per modum actus primi eſſe in ipſo perfectionem ſimpliciter neceſſariam. Corroboratur ex eo, quòd Deus non poteſt à ſe abdicare potentiam phyſicam diſponendi de creaturis, in qua conſiſtit omnipotentia, ergo nec poteſt à ſe abdicare potentiam moralem diſponendi licitè, & ſine peccato iniuriæ alienæ, in qua conſiſtit dominium. Probatur hæc vltima conſequentia, quod Deus non poteſt licitè, honeſtéque facere, non poteſt ſimpliciter facere; ergo Deus non poteſt retinere potentiam phyſicam ad aliquid, ad quod non retineat potentiam moralem, & per conſequens nequit abdicare potentiam moralem, ſi nequit abdicare phyſicam. Probatur idem antecedens quoad dominij acquiſitionem: Acquiſitio dominij ſupponit dominij carentiam, ſed nullius rei dominio Deus carere poteſt; ergo etiam nullius rei dominium acquirere poteſt. Maior patet ex terminis, ex eo quòd ſicuti nemo dat, quod non habet; ita nemo accipit, ſeu acquirit, quod habet. Minor probatur, quia ex mox dictis dominium in Deo eſt prædicatum omninò neceſſarium non minùs, quàm omnipotentia, & aliæ perfectiones ſe habentes per modum actus primi; traditur etiam hæc veritas in Scriptura Pſalm. 15. *Bonorum meorum non eges.* Iob. 25.

9. Deus non poteſt alicuius rei dominium abdicare.

10. Deus non poteſt alicuius rei dominiū de nouo acquirere.

Si

Si iustè egeris quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet? Vide infra *lib. 3. cap. 5. §. 3. ad finem.*

Dices primò ad maiorem positæ probationis ex Suarez *in opusc. de iust. sect. 2. num. 19.* æqualitatem dati, & accepti nimis materialiter intelligi, dum explicatur per dationem, & acceptionem factam cum mutuâ vtilitate, & dominiorum translatione, & inueniri id quidem ad summum in iustitia humana; per se tamen, ac formaliter non spectare ad rationem iustitiæ commutatiuæ, sed huic sufficere æqualitatem dati, & accepti, seu rei ad rem, sitam in mutua donatione, & acceptatione, siue deinde datio fiat cum abdicatione dominij, quod videtur prouenire ex imperfectione dantis, & acceptatio cum vtilitate, & acquisitione dominij, quod videtur prouenire ex imperfectione accipientis; siue non; cum præcipuè etiam inter homines aliquando oriatur obligatio Iustitiæ absque vllâ vtilitate; sic soluitur ex Iustitia stipendium pro opere aliquando penitus inutili. Sed contra

11. immerito *Suarez* vocat nimis materialem explicationem traditam communiter à Theologis; & dum ipse formaliùs explicat qualitatem dati, & accepti, assignat rationem non propriam iustitiæ, sed communem pluribus aliis virtutibus; nam etiam ex fidelitate liberalitate, misericordia, contingit vera datio; & acceptio; nec apparet cur debeat esse mutua; nisi vt sit mutua vtilitas, & compensatiò dominiorum, quæ tamen ratio cessat per *Suarium* dicentem impertinenter se habere ad dationem ex iustitia, quod fiat cum abdicatione Dominij, & ad acceptationem, quod fiat cum vtilitate.

Æqualitas dati, & accepi malè explicatur à Suarez.

Exemplum stipendij soluti pro opere inutili malè supponit omnimodam operis inutilitatem, potuit quidem tale opus esse inutile per accidens in exequutione, & in actu secundo; at per se, & ordine intentionis non potuit non habere aliquam vtilitatem, & conducentiam ad aliquem finem intentum à promittente stipendium, alioqui promissio stipendij pro opere omninò impertinente, & inutili, esset quoad rem gratiosa, & liberalis, licet quoad modum videretur onerosa, & ex Iustitia. Accedit quod opus etiam inutile promittenti stipendium potest esse noxium operanti, & sic stipendium potest esse ex Iustitia debitum, si non ratione rei acceptæ, & vtilitatis propriæ, saltem ratione damni illati, & nocumenti alieni.

Stipendium in rigore nunquam ex iustitia soluitur pro opere prorsus inutili.

Dices secundò ad primam probationem antecedentis de Dominij abdicatione, licèt abdicare dominium ex indigentia, & ex necessitate commutandi vnam rem cum altera, sit imperfectio repugnans Deo; non sic videtur esse imperfectio abdicare dominium ex indifferentia, & libertate propriæ voluntatis, nam sicuti Deus non potest ab extrinseco, & ex necessitate priuari exercitio dominij in aliquam creaturam, bene tamen ab intrinseco, & ex decreto libero propriæ voluntatis, vi cuiùs si decernat æternam, v.g. conseruationem Angeli, non potest stante tali suppositione exercere circa ipsum quodlibet dominium, ipsum etiam destruendo; ita licèt non possit abdicare dominium ex indigentia, &c. Sed contra, sicuti Deus neque 12.
etiam ex indifferentia, & libertate propriæ voluntatis, potest à se abdicare omnipotentiam, v.g. Immensitatem, aliamve aliquam perfectionem intrinsecam, ita nec dominium, quod est & ipsum perfectio Dei intrinseca, ac necessaria. Quoad exercitium dominij est ratio valdè diuersa, vtpotè quod est actio ad extra, Deo extrinseca, & libera, non minùs, quàm exercitium omnipotentiæ, misericordiæ, &c. Propterea sicuti potest carere exercitio omnipotentiæ, non omnipotentiâ ipsa; exercitio misericordiæ, non misericordiâ ipsa ita, &c. Nec impedimentum exercitij dominij pugnat cum dominio; nam etiam in humanis amentes, & paruuli, habent dominium, & tamen habent impeditum exercitium: solùm igitur impedimentum exercitij dominij officit dominio, quando prouenit ex iure actiuo alterius, cui per exercitium iniuria fieret, & iustitia violaretur, non quando prouenit, aùt ex imbecillitate subiecti, vt in paruulis, & amentibus; aut ex alia virtute à iustitia, putà ex religione, quæ, dum prohibbet in die festo opera seruilia, impedit, ne Dominus exerceat dominium in seruum vtendo ipso ad talia opera; aut ex determinatione libera propriæ voluntatis, vt in Deo impediente sibi destructionem Angeli, & exercitium dominij in tali destructione elucescens.

Cur Deus carere possit exercitio dominij, nō dominio ipso?

Impedimentum exercitij dominij, quandonam auferat dominium, quādo non?

Dices tertiò ad secundam probationem antecedentis de dominij acquisitione; licèt Deus nunquam careat dominio alto, & supremo, caret tamen dominio basso, & inferiori: ergo saltem hoc dominium inferius, & bassum potest de nouo acquirere, si creatura cedat iuri suo, & dominium proprium in Deum transferat. Sed contra dominium 13.
bassum non est, nisi dominium dependens, & impefectum, quod per consequens Deo conuenire non potest, sicque, nec altum, nec bassum dominium potest de nouo Deus acquirere: non altum, quia ipso nunquam carere potest; non bassum, quia ipsum nunquam habere potest. Vnde sicuti Deus transferre non potest in creaturam dominium altum sibi proprium, ita nec creatura dominium bassum sibi proprium transferre potest in Deum, ex quo confirmatur repugnantia commutationis dominiorum, & iustitiæ commutatiuæ inter creaturas, & Deum.

Deus nec altum, nec bassum dominium potest de nouo acquirere.

§. III.

Vtrùm in Deo detur propria Iustitia Distributiua?

14. Non datur in Deo propria iustitia distributiua.

ASSERTVM: Non datur in Deo propria iustitia distributiua. Ita Vasquez 1. *part. disp.*86. Herinex, Molina, Ioan. Lugus, Amicus, Lessius *locis citatis, in superiori* §. contra aduersarios asserti ibi positi, & insuper contra Ioannem à S. Thoma 1. *part. quæst.*21. *disp.*6. *art.*4. & omnes, quos viderim, *Thomistas*.

Iustitia distributiua, quomodo respiciat æqualitatem geometricā, seu proportionum?

Probatur: Iustitia distributiua respicit æqualitatem, non Arithmeticam, quæ est rei ad rem, vnius ad vnum, sed Geometricam, seu proportionum, quæ est vnius Proportionis ad alteram, duorum ad duo, & qui ex iustitia distributiua communia bona, aut onera diuidit, non attendit præcisè ad conditionem cuiuslibet personæ secundùm se, sed ad proportionem vnius personæ cum altera; at Deus in largitione præmiorum, & Inflictione pœnarum non respicit æqualitatem Geometricam, nec attendit ad proportionem vnius personæ cum alterâ: ergo. Maior est communis explicatio iustitiæ distributiuæ tradita ab Aristotele 5. *Ethic.* & à D.Thom. 2. 2. *quæst.*61. *art.*2. *in C.* & *art.*4. *ad* 2. vbi habet: *In iustitia distributiua non attenditur æqualitas eius, quod quis accipit ad id, quod ipse impendit; sed ad id, quod alius accipit secundùm modum vtriusque personæ.* Minor probatur: Deus largitur præmia, & infligit pœnas, attendendo præcisè ad merita, & demerita cuiuscumque personæ secundùm se, vt inuenitur ex Rom. 2. *Qui reddet vnicuique secundùm opera sua.* Et Apocal. 18. *Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum, & luctum*: Et vnumquemque præmiat, & punit independenter ab aliis æquè, ac si ille solus præmiandus esset, aut puniendus.

15. In largitione bonorum naturalium, non seruat Deus distributiuam iustitiam.

Multo minùs seruat Deus iustitiam distributiuam, aut attendit æqualitatem Geometricam in largitione bonorum naturalium, in hac enim respicit, quid cuique secundùm propriam naturam conueniat, non quid aliis tribuerit, aut tribuendum sit: Nec hominem, v.g. bipedem facit, quia fecerit leonem quadrupedem; sed quia sic erat vtriusque naturæ congruum; & propriæ voluntati beneplacitum. Confirmatur: Respicere æqualitatem Geometricam in diuisione bonorum communium, & largitione præmiorum oritur ex imperfectione; scilicet ex eo, quod commune ærarium non sit inexhaustum, & bona Reipublicæ sint limitata; sed Deus longè abest ab huiusmodi imperfectione: ergo ipse non respicit æqualitatem Geometricam, nec per consequens seruat distributiuam iustitiam. Minor patet.

16. Iustitia distributiua oritur ex imperfectione, scilicet ex limitatione bonorum Reipublicæ.

Maior probatur: Si humana Respublica deberet singulis dare quantum absolutè mererentur, facilè contingeret à paucis exhauriri commune ærarium, & absorberi Reipublicæ bona; sicque reliqui necessariò remanerent impræmiati; ad occurrendum huic incommodo orto ex limitatione bonorum, & exhauribilitate ærarij; ita præmia, & bona communia distribuuntur, vt respiciatur non præcisè meritum singulorum; sed proportio omnium meritorum inter se, & ita se habeat præmium ad præmium, sicuti meritum ad meritum, ex quo fit, vt quo plura sunt merita, eo minus præmium singulis correspondeat:
17.
Et hinc consequitur ad distributiuam iustitiam, seu æqualitatem Geometricam, aliud incommodum, occasio scilicet inuidendi virtuti, ac merito cæterorum, & optandi, ne in pluribus virtutum cultus, meritorumque cumulus augeatur, dum stante limitatione bonorum distribuendorum, quo maiora, plurave merita concurrunt, minor portio singulis contingit in præmium; ex quo etiam capite sentiendum est non attendere Deum ad æqualitatem geometricam, & distributiuam iustitiam.

Dices: hæc omnia ad summum suadere, quod Deus non teneatur ex imperfectione quodammodo sui ærarij, & Patrimonij, aut ex lege superioris, à quo habeat demandatam bonorum distributionem ad reiiciendam æqualitatem geometricam, seruandamque distributiuam iustitiam; at non probari, quin seruare possit huiusmodi æqualitatem, si velit, cum ipse non sit alligatus vni potius, quàm alteri modo distribuendi sua bona, & largiendi sua dona.
18.
Sed contra, sicuti non est iustitia commutatiua seruare æqualitatem Arithmeticam sine obligatione iustitiæ, & Deus ex hoc capite, quamvis fortè præmiet ad Arithmeticam æqualitatem, iustitiam commutatiuam non exercet; ita non est iustitia distributiua seruare absque eadem obligatione æqualitatem Geometricam; & Deus præmiando, vt posset ad geometricam æqualitatem, non exerceret distributiuam iustitiam defectu obligationis, quam ipse, neque etiam dependenter à proprio decreto libero, & pacto voluntario, potest ex iustitia contrahere, vt §. *sequenti* tradetur, licèt igitur quia Deus non est alligatus vni potius, quàm alteri modo distribuendi sua bona, possit in tali distributione seruare, quam maluerit, æqualitatem, non potest exercere iustitiam, quia siue hanc, siue illam æqualitatem seruet neutram, aut seruat, aut seruare potest ex obligatione rigorosæ iustitiæ.

Deus potest in distributione suorū bonorum seruare tum arithmeticam, tum geometricam, æqualitatem.

Dices insuper ex Ioanne à S. Thoma 1. *part. q.*21. *disp.*6. *art.*6. *num.*15. Iustitiam distributiuam per se, & ab intrinseco solùm requirere, quòd detur aliquid alicui ex debito dignitatis ipsius, non ex debito rei ab ipso acceptæ, & differre formaliter iustitiā distributiuam à cōmutatiua per hoc, quod ista respiciat proportionem rei ad rem, illa proportionem rei ad dignitatem. Cæterum præscindere deinde ab eo, quod res illa, vel diuidatur

datur inter multos, vel vni detur, & quando inter multos diuiditur nihil obest, quod diuisio fiat secundùm proportionem Arithmeticam, enim præcipuè hæc cum Geometrica, quam potissimè distributiua iustitia respicit, non pugnet, imò, vt tradunt Suarez *in opusc. de Iustitia, sect. 3. num. 4.* & Lugus *1. part. lib. 1. disp. 36. cap. 5. num. 4.* optimè possit Geometrica in Arithmeticâ fundari; nam sicut se habet integer denarius diurnus ad laborem integri diei; ita se habet dimidia pars denarij ad laborem semi-diei, & tamen in vtraque illarum distributionum seruatur perfecta æqualitas Arithmetica laboris ad mercedem. Ex eo igitur, quod Deus vel seruet æqualitatem Arithmeticam in præmiando, vel præmiet vnum independenter ab alio, non sufficienter ab ipso excluditur distributiua iustitia, dummodo id, quod dat, det iuxta proportionem rei ad dignitatem, non iuxta proportionem rei ad
19. rem, dati, & accepti. Sed contra confunditur obiectum materiale iustitiæ distributiuæ cum ipsius ratione formali, seu modo procedendi; & licèt iustitia distributiua, vt plurimum respiciat proportionem ad dignitatem; huiusmodi tamen dignitas materialiter se habet, nisi respiciatur per proportionem Geometricam, & proportione Arithmeticâ etiam iustitia commutatiua potest respicere dignitatem; non potest igitur distributiua iustitia à Geometricâ proportione præscindere, nec quando aut res conferenda per distributiuam Iustitiam indiuisibilis est, aut vnus tantùm dignus inuenitur, cui conferri possit, deficit proportio Geometrica, sed vt ait Esparza *lib. 8. quæst. 18. art. 2. ad 8.* in eo euentu facienda est comparatio tum digni cum indignis, vel cum habentibus alias similes res indiuisibiles, putà officia, beneficia, cum ipsius rei indiuisibilis, putà Officij, Beneficij, cum officiis, & benefi-
20. ciis aliorum. Quod additur proportionem Arithmeticam cum Geometrica non pugnare; imò in Arithmetica quandoque Geometricam fundari suadet ad summum posse aliquando in eadem materia sub diuersa ratione, & proportione exerceri vtramque iustitiam, at non posse vel exerceri iustitiam commutatiuam attendendo ad proportionem Geometricam, vel exerceri Iustitiam distributiuam attendendo ad proportionem Arithmeticam, solùm igitur habenda est ratio proportionis, quæ per se in actione aliqua attenditur, & primariò consideratur, vt dignoscatur ad quamnam Iustitiam talis actio pertineat; quod deinde, dum quis intendit seruare proportionem Arithmeticam, seruet simul Geometricam, vel è contra, per accidens est, nec aut in primo euentu distributiua, aut in secundo commutatiua iustitia consurgit, vt exemplificat Vasquez *1. part. disp. 86. c. 3. num. 19.*

Iustitia distributiua non potest præscindere à proportione geometrica.

Iustitia distributiua, & commutatiua aliquando potest in eadem materia exerceri.

21. Ex impugnatione superioris iustitiæ destruitur fundamentum, quo *Caietanus* conatur stabilire in Deo distributiuam iustitiam; ita arguens, ad iustitiam distributiuam pertinet vnumquemque in suo loco, & ordine collocare, sed Deus reddendo supplicia, & præmia, vnumquemque in suo loco, & ordine collocat: ergo. Destruitur inquam, quia, sicuti respicere personæ dignitatem, ita collocare vnumquemque in suo ordine, non pertinet ad distributiuam Iustitiam, nisi id præstetur seruata Geometrica proportione; & sicuti potest etiam per proportionem Arithmeticam fieri, vt contingeret in debitore soluente singulis creditoribus debita; ita potest ad Iustitiam etiam commutatiuam pertinere. Respectu Dei tamen ad neutrum pertinet; quia quamcumque proportionem ipse seruet, seruat sine obligatione Iustitiæ, pro cuius pleniori probatione sit

Collocare vnumquemque in suo ordine non est propriû Iustitiæ distributiuæ.

---

§. IV.

Virùm saltem dependenter à promissione, & pacto possit dari in Deo obligatio ex particulari rigorosa Iustitia? &c.

ASSERTVM: Neque etiam dependenter à promissione liberâ, & pacto ipsius Dei, dari potest in Deo obligatio ex particulari rigorosa iustitia. Hoc assertum habet eosdem respectiuè propugnatores, & oppugnatores, quos duo asserta superiora. 22.

Obligatio iustitiæ neque etiam dependenter à promissione dari potest in Deo.

Probatur primò: Vbi non potest esse abdicatio dominij, non potest esse obligatio ex particulari rigorosa iustitia; sed in Deo neque etiam dependenter à promissione, aliòve quovis actu libero propriæ voluntatis, esse potest abdicatio dominij: ergo neque etiam dependenter à promissione, &c. dari potest in Deo obligatio, &c. Minor habetur ex *superiori* §. Corroboratur ex eo, quod creatura non possit carere seruitute etiam correlatiuâ ad Dei dominium. Colligitur ex pluribus Scripturæ locis, in quibus Deo tribuitur perfectissima ratio dominij, vt videre est apud Lessium *de diuin. perfection. lib. 10. cap. 3.* Maior probatur: Qui habet ex particulari rigorosa Iustitia obligationem dandi rem aliquam alteri, non habet ampliùs perfectum dominium talis rei: ergo ad obligationem ex iustitia necessariò sequitur aliqua amissio, seu abdicatio dominij: ergo vbi non potest esse abdicatio dominij, non potest esse, &c. Antecedens probatur: Qui habet ex rigorosa Iustitia obligationem dandi rem aliquam alteri non potest sine alterius iniuria ad libitum disponere de tali re; nam non potest de tali re disponere altero inuito sine violatione iustitiæ, ex qua alteri obligatur, adeoque sine iniuria, quæ non est, nisi violatio iustitiæ; sed in posse disponere de re aliqua ad libitum sine alterius iniuria consistit perfecta ratio dominij: ergo. Nec refert, quod 23.
Deus ex libertate contraxerit talem obligationem; nam ex vna parte obligatio etiam liberè contracta inducit abdicationem dominij, vt patet in hominibus, inter quos per

Obligatio Iustitiæ etiã liberè contracta indu-

cit abdicationem dominij.

per contractus voluntarios liberè initos dominia transferuntur. Ex alia parte Deo, neque etiam liberè conuenire potest dominij abdicatio : ergo conuenire nequit Deo obligatio iustitiæ, etiam liberè contracta, dum ea tali obligatione etiam liberè contractâ sequitur abdicatio dominij. Nec item refert, quod sit in Dei potestate obtinere à creata voluntate quemcumque voluerit consensum; ideò posita etiam obligatione iustitiæ ad dandam rem aliquam alteri, posse sine alterius iniuria talem rem, aut negare, aut ad quemcumque vsum adhibere, quia iniuria non fit nisi inuito iuxta illud tritum *volenti & consentienti non fit iniuria.* Deus autem potest mouere efficaciter alterum ad consentiendum negationi, aut alij cuicumque vsui, sicque, aut negare, aut ad quemcumque vsum adhibere altero non inuito. Non refert inquam, quia perfectius dominium est

24. Dominium perfectum, est posse vti re, non requisito consensu etiam infallibiliter obtinendo.

posse re aliquâ vtcumque vti, etiam altero dissentiente, & inuito, quàm posse vtcumque vti solum ea suppositione consensus, licèt talis consensus sit semper infallibiliter obtinendus: illud enim dominium est magis absolutum, & magis independens ab extrinseco. Ideò &c.

25.

Probatur secundò : Creatura neque etiam dependenter à promissione libera & pacto Dei potest habere ius actiuum rigorosæ iustitiæ aduersùs Deum : ergo neque etiam dependenter à promissione libera, & pacto Dei dari potest in Deo obligatio, &c. Consequentia patet, quia obligatio iustitiæ est debitum passiuum, cui non potest non correspondere ius actiuum, nec aliunde distinguitur obligatio iustitiæ ab obligatione, vel fidelitatis, vel veracitatis; nisi quia illa supponit ius actiuum alterius, & proximè oritur ex aliena voluntate, ista non supponit ius actiuum alterius, & oritur ex propria perfectione eius, qui obligatur, vnde implens obligationem iustitiæ implet, quia sic placet alij, implet in bonum alienum, implet ex iure acquisito alteri, qui propterea eximitur à debito gratiarum actionis; at implens obligationem, vel fidelitatis, vel veracitatis, implet, quia sic congruit sibi, propriæque perfectioni, implet in bonum proprium, implet ex gratia, seu gratiosè, & cum merito gratiarum actionis. Ex quo obiter patet, cur excludenda sit à Deo obligatio iustitiæ potiùs, quàm fidelitatis, aut veracitatis.

Diuersitas obligationis iustitiæ ab obligatione fidelitatis, vel veracitatis.

26. Creatura nō potest habere ius actiuū rigorosæ iustitiæ aduersus Deum.

Antecedens primi argumenti probatur primò : Nullum ius creaturæ potest esse independens à iure Dei; sed ius dependens à iure Dei, non potest esse ius actiuum rigorosæ iustitiæ, aduersùs Deum : ergo. Minor patet, ius dependens à iure Dei resoluitur in ipsum ius Dei; sicuti igitur ius ipsum Dei esse non potest ius actiuum rigorosæ iustitiæ aduersùs Deum, alioqui daretur rigorosa iustitia eiusdem ad seipsum; ita etiam ius dependens à iure Dei non potest esse, &c. Confirmat hoc paritas serui, qui formaliter, vt seruus est, nequit habere ius actiuum rigorosæ iustitiæ aduersùs Dominum, nonnisi quia quodlibet ius serui formaliter vt serui est dependens à iure Domini. Maior probatur : Tum quia creatura est essentialiter in omnibus serua Dei, nec habet 27.

Nullum ius creaturæ potest esse independens à iure Dei.

respectu ipsius maiorem subiectionem Physicam, quàm moralem; sicuti igitur ratione subiectionis physicæ quoad omnes suas actiones immediatè pendet à concursu Dei, ita ratione subiectiuius moralis quoad omnia sua iura immediatè pendet à iure Dei, tum quia ius nullum actiuum obligat ex rigorosa iustitia, nisi dependenter à lege obligante in conscientia, sed nulla lex obligat in conscientia, nisi dependenter à iurisdictione, & iure Dei : ergo nullum ius actiuum obligat, &c. Ergo nullum ius creaturæ potest esse, &c. vt fusiùs probat Esparza *lib.8. quæst.4. & 5.* Antecedens primi Argumenti probatur secundò: Si creatura dependenter à promissione Dei potest habere ius actiuum, &c. Vel 28.

Promissio ex se solùm inducit obligationem fidelitatis.

huiusmodi ius oritur præcisè ex ipsa promissione, vel ex aliqua actione creaturæ suppositâ promissionis conditione; non primum, quia promissio ex se præcisè inducit obligationem solius fidelitatis, cui nullum correspondet ius actiuum in eo, cui facta est promissio. Non secundum, quia quælibet actio creaturæ est Dei, & à Deo, ex actione autem vel re propriâ, & sub proprio dominio simpliciter existente, non potest quis contrahere aliquam obligationem, quomodo enim perceptibile est obligari aliquem ex re, de qua tanquam propriâ potest quomodocumque voluerit disponere : Ergo Deus ex actione creaturæ etiam suppositâ conditione promissionis non potest magis obligari, quàm ex ipsa promissione præcisè, sicque non magis, quàm ex fidelitate. Quadrat hic etiam exemplum serui, ex cuius actione etiam supposita promissione Domini non potest oriri ius aliquod rigorosæ iustitię aduersùs Dominum, nisi quoad talem actionem fuerit exemptus à seruitute, quomodo non erit actio serui, formaliter vt serui : nec inde sumi poterit argumentum pro creatura in ordine ad Deum, respectu cuius nullatenùs potest creatura eximi à seruitute, nec operari potest, nisi vt serua.

Promissio Dei est pura declaratio voluntatis Dei.

Probatur tertiò : Promissio Dei nihil est aliud, quàm declaratio diuinæ voluntatis, seu diuini propositi de re aliqua alicui præstanda, & sicuti quælibet diuina loquutio æquiualet iurijurando; ita quælibet declaratio 29. propriæ voluntatis à Deo facta æquiualet promissioni; imò promissioni iuratæ : Ergo non oritur maior obligatio ex diuina promissione, quàm ex decreto, & proposito ipsius diuinæ voluntatis; sed ex hoc non oritur, nisi obligatio fidelitatis : ergo etiam ex illa : ergo neque etiam dependenter à promissione liberâ, &c. Antecedens traditur à Suarez *in opusc. de diuina libertate, disp. 2. sect.2. num.23.* Lessio *de perfectionibus diuinis, lib.13. cap.2. num.11.* Bonauent. Scoto, Durando, & aliis pluribus apud Montoyam *disp. 56. de volunt. Dei, sect.7.* & sufficienter suadetur ex immutabilitate, & constantia diuinæ voluntatis, ratione cuius diuina decreta, & proposita, absque vlla superaddita

Propositum voluntatis non inducit obligationē.

dita obligatione maximam infallibilitatem, firmitatemque sortiuntur. Subsumptum probatur ex Diuo Thoma 2.2. *quæst.* 88. *artic.* 1, vbi docet votum non consistere in solo proposito voluntatis, quia huiusmodi propositum secundùm se nullam inducit obligationem, & communiter tradunt Doctores simplicem assertionem, seu manifestationem propositi voluntatis differre à promissione in eo, quod ista, non illa afferat obligationem.

Obligatio iustitiæ si in Deo poneretur superflueret.

30. Confirmatur: Si diuina promissio induceret obligationem iustitiæ induceret obligationem superfluam: ergo non inducit obligationem iustitiæ. Antecedens probatur: Obligatio iustitiæ ponitur quodammodo in subsidium fidelitatis, & constantiæ; vt scilicet, si cui fidelitas, & constantia, non sufficiat ad standum promissis, occurrat vis coactiuæ iustitiæ: ergo vbi fidelitas, constantia, & immobilitas voluntatis firmissima prorsus est, & quibuslibet promissis implendis sufficientissima, superfluit obligatio iustitiæ. Ex quo patet cur habeamus spem certissimam obtinendi gloriam à Deo nobis promissam, etiamsi nullum habeamus ad talem gloriam ius iustitiæ, nec Deus, vllam iustitiæ obligationem.

31. Respectu Dei non datur ex iustitia obligatio realis.

Ex eo quod iuxta superiùs probata essentiale sit Deo, & habere perfectissimum rerum omnium dominium, & excludere quamcumque obligitiooem iustitiæ, sequitur primò contra Ruiz *suprà citatum* §. 2. respectu Dei non solùm non posse dari iustitiam inductiuam obligationis personalis, quæ scilicet primariò, directè, & principaliter deuinciat Personam ipsam Dei, sed nec inductiuam obligationis realis, quæ scilicet primariò, & directè afficiat rem, oriaturque ex iure, quod dici solet ius in re. Enim verò etiam huiusmodi obligatio officit perfecto, & absoluto dominio Dei, qui sine violatione iuris realis, adeoque sine iniuria habentis tale ius; non posset disponere vtcumque de re, in quam caderet obligatio realis etiam respectu Dei; accedit quod obligatio realis est etiam indirectè personalis, quatenùs ius in re fundans obligationem realem importat facultatem dispoonendi de tali re sine iniuria inimpedibilem ab aliis, adeoque transfundit quodammodo in alios obligationem personalem non impediendi facultatem disponendi pro libito.

Obligatio realis dicit indirectè obligationē personalem.

32. Sequitur secundò *contra Ripaldam*. Non solùm non posse Deum ex iustitia obligari quoad potentiam extraordinariam; sed nec quoad ordinariam; Adeò vt Deus etiamsi per impossibile negaret creaturis bona debita vtendo solâ potentiâ ordinariâ, adhuc non inferret iniuriam. Ratio est quia de potentiâ etiam solùm ordinariâ Deus habet in res omnes perfectum, absolutumque dominium, ius omnia sibi subordinans, promissiones non inducentes obligationem maiorem, quàm inducant proposita, & decreta diuina nudè sumpta. Dixi etiamsi per impossibile; nam quod ait *Ripalda* Deum illaturum iniuriam creaturæ, si neget bona ipsi debita vtendo sola potentiâ ordinariâ inuoluit conditionem impossibilem; nam negatio boni debiti est formalis vsus potentiæ extraordinariæ, si igitur ponatur talis negatio vtendo solâ potentiâ ordinariâ, formalis vsus potentiæ extraordinariæ ponetur vtendo solâ potentiâ ordinariâ & per consequens formalis vsus potentiæ extraordinariæ erit vsus solius potentiæ ordinariæ, quæ est manifesta contradictio; propterea, vt infert Esparza *lib.* 8. *quæst.* 19. *art.* 5. prædictus Auctor tenetur dicere nullum verum ius conuenire posse creaturæ aduersùs Deum, sed tantùm chymericum, vtporè inducens obligationem pro euentu tantùm chymerico.

Non solùm potentia extraordinaria; sed nec ordinaria in Deo est capax obligationis ex iustitia.

33. Sequitur tertiò Non posse Deum Personas accipere, etiamsi reddendo supplicia, & præmia, proportionem non seruaret; ratio est quia acceptio Personarum distributiuæ iustitiæ opponitur, adeoque esse non potest, nisi in subiecto capaci iustitiæ, contraria enim cum se mutuò à subiecto expellant, idem subiectum respiciunt, & dum dicitur, vbi non seruatur distributiua iustitia, committi acceptionem Personarum; id non verificatur, nisi respectu subiecti capacis, & proportionati. Accedit quòd Personarum acceptio non contingit, nisi in distributione rerum, quæ debentur ex iustitia. Deus autem nihil ex iustitia debet, & nec seruando proportionem, iustitiam; nec non seruando, iniustitiam, acceptionemve personarum committit. Eodem modo probatur non posse Deum creaturis inferre iniuriam vllam, neque etiam contra commutatiuam iustitiam, cum ipse ab omni prorsùs iustitiæ, non minus commutatiuæ, quàm distributiuæ debito immunis sit.

Deus personas non accipit, etiamsi bona distribueret sine proportione.

34. Sequitur quartò Obligationem iustitiæ generalis, & legalis non dicere imperfectionem, quam dicit obligatio iustitiæ particularis præscindentis à commutatiua, & distributiua: huius enim obligationis tota imperfectio prouenit ex eo quod pendeat à iure actiuo alterius, & ab extrinseco; nescia est huius imperfectionis obligatio iustitiæ legalis, prouenit quippè à naturali ratione boni communis: cuius Auctor, causa, & radix Deus est; & Deum respicere exigentiam boni communis in re idem est, ac respicere exigentiam propriæ perfectionis. Oritur igitur in Deo obligatio iustitiæ legalis non ab extraneo iure; sed ab intrinseco, eademque de ipsa, ac de obligatione fidelitatis, & veracitatis est ratio.

Obligatio iustitiæ generalis, & legalis, cur non dicat imperfectionem

---

§. V.

Vtrùm ad Deum possit dari in creatura obligatio ex particulari rigorosá iustitiá?

35. ASSERTVM: Non potest dari in creatura ad Deum, seu respectu Dei obli-

Creatura ad

Deum dari non potest obligatio rigorosæ iustitiæ.

obligatio ex particulari rigorosa iustitia. Ita Vasquez 1. *part. disp.* 85. *num.* 24. 1. 2. *disput.* 223. *cap.* 2. *&* 3. 3. *part. disputat.* 7. Amicus *de Iustitia & iur. dispat.* 11. *sect.* 17. *num.* 244. Esparxa *lib.* 8. *quæst.* 20. Ouiedus 1. 2. *tract.* 9. *controuers.* 8. *punct.* 4. *num.* 26. & alij, quibus cum aliqua limitatione adhæret Ioannes Lugus *de Incarnat. disp.* 4 *sect.* 3. *num.* 55. contra Suarez *in opusc. de Iustitia Dei, sect.* 2. *num.* 9. *&* 3. *part. tom.* 1. *disp.* 4. *sect.* 5. *tom.* 4. *disput.* 2. *sect.* 3. *& disp.* 15. *sect.* 3. Franciscum Lugum 1. *part. lib.* 1. *disput.* 36. *cap.* 4. Arriagam 1. *part. disp.* 31. *sect.* 6. &c.

Probatur primò: Non potest dari in creatura respectu Dei iurium, & dominiorum alteritas: ergo non potest dari in creatura respectu Dei obligatio, &c. Consequentia patet, quia iustitia est virtus inclinans ad dandum ius suum alteri; non potest autem esse suitas, & meitas, vt ita loquar, iuris, vbi non est iuris alteritas; nec iustitia est ad

Iustitia requirit alteritatem moralem, non physicam.

alterum alteritate entitatiua, & physica; sed dominatiua, & morali; vnde qui habet diuersitatem, seu alteritatem iurium potest circa se ipsum exercere iustitiam; sic tutor, qui bona propria impenderit in pupilli vtilitatem, potest sibi ipsi ex iustitia satisfacere ex bonis pupilli. Antecedens probatur: Creatura comparata ad Deum sui iuris non

36\.

Deus dando bona sua creaturis fit ipsarũ perfectiùs Dominus.

est; sed est sub iure, & dominio Dei strictiùs, quàm inter homines seruus sit sub Domini dominio; nec Deus dando aliquid creaturæ amittit dominium eius, quod dat, quin potius communicando creaturis bona, & dona sua perfectiori modo Dominus fit, fit scilicet Dominus in actu exercito, cum anteà Dominus esset solùm in actu signato. Appositè hic recurrunt argumenta, quibus *suprà* §. 2. probabatur non posse Deum à se dominium aliquod abdicare.

Dices ex eo, quod Deus habeat absolutum, & inabdicabile dominium rerum omnium, non sufficienter probatur non posse earundem rerum dari in creatura dominium diuersum, & alterum à dominio Dei, tum quia probabile est posse eiusdem rei dari dominium duorum, vel plurium insolidum, vt videre est apud Arriagam *prima parte, disputatione* 30. tum quia dominium altum Principis in omnia bona subditorum non impedit, quin subditi ratione dominij bassi habeant sufficientem alteritatem respectu Principis ad obligationem iustitiæ; sed

37\. contra dominium Dei perfectissimum est; nec ad aliquod genus limitatum, sed cuiuscumque generis iura, & dominia perfectissimè continens, omniaque sibi inabdicabiliter subiiciens; quamvis igitur dominium

Dominium duplex insolidum, saltem comparatiuè ad Deum repugnat.

creatum ratione suæ limitationis possit circa eandem rem admittere, præsertim in diuerso genere, consortium alterius à se independentis, & sufficientis ad fundandam obligationem iustitiæ; non sit tamen dominium diuinum. Hinc ad primam probationem in oppositum, quidquid sit de duplici dominio insolidum, quando vtrumque creatum, & limitatum est, repugnat dominium insolidum comparatiuè ad dominium Dei omnia dominia absorbentis, omnia iura sibi subiicientis. Ad secundam 38.

Dominium altum Dei, & Principis creati quomodo differant.

dico dominium altum Principis creati esse limitatum ad proprium genus, nec continere dominium bassum, sicque habere ab ipso sufficientem alteritatem ratione cuius subditi possint Principi ex iustitia obligari; hoc dominio alto Principis longè altius est dominium Dei, quod ratione illimitationis in omni genere dominia etiam bassa creaturarum continet, non quidem formaliter, qua ratione *suprà ad calcem* §. 2. dicebamus Deum habere non posse dominium bassum, benè tamen eminenter, ideò dominium creaturarum non est simpliciter alterum à dominio Dei. Neque dicas hoc modo in re negari creaturis omne verum dominium: contra enim negatur creaturis omne verum dominium respectiuè ad Deum; conceditur tamen respectiuè ad alias creaturas. Neque vrgeas ex Arriaga 1. *part. disputat.* 31. *num* 27. dominium

Creaturis conuenit dominium respectiuè ad alias creaturas, non respectiuè ad Deum.

non esse respectiuum ad aliam Personam; cum enim definiatur potestas disponendi sine iniuria alterius, in ipsa etiam definitione dominij exprimitur respectus ad alterum.

Probatur secundò: Deus non potest à creatura exigere aliquid ex particulari rigorosa iustitia, seu non habet aduersùs creaturam ius actiuum rigorosæ iustitiæ: 39.

ergo in creatura ad Deum non potest dari obligatio ex particulari rigorosa iustitia. Consequentia patet, quia non potest dari ius passiuum, & obligatio dandi, sine iure actiuo, & potestate exigendi ex iustitia, vt constat ex secunda probatione *asserti positi in* §. *superiori.* Antecedens probatur primò: Nemo potest ex iustitia exigere ab aliquo id quod iam habet sub proprio dominio tum iuris, tum etiam facti; sed creatura nihil habet aut habere potest, quod respectu Dei non sit sub proprio ipsius dominio, tum iuris, tum facti: ergo. Minor euincitur ex perfectione diuini dominij essentialiter illimitati in 40.

Dominium aliud iuris, aliud facti.

omni genere, non esset autem huiusmodi, si aut quoad ius, aut quoad factum res aliqua ipsum subterfugeret. Maior probatur, quia ex vna parte id quod iam est sub proprio dominio iuris, & facti, non potest magis acquiri, ex alia parte, licèt ex iustitia exigatur rei propriæ restitutio; tamen huiusmodi res quando exigitur, est propriè de iure tamen, non de facto, seu est sub proprio dominio iuris, non facti. Neque dicas non habet Deus dominium facti super operationes nondum à parte rei positas: Ergo saltem quoad huiusmodi operationes ex hoc capite nihil obstabit, quin possit ipsas Deus à creatura ex iustitia exigere. Contra enim supra operationes nondum à parte rei positas habet Deus dominium facti, non quidem ratione ipsarum præcisè, cum in se non existant; benè tamen ex ratione virtutis

produ

productione ipsarum, à qua quandocumque, vbicumque, & quomodocumque producantur, de facto sunt sub actuali dominio absque vlla traditione facta à creatura, omnis quippe creatura naturali iure fructificat Deo, non minus, quam arbor Domino suo, & omnes creaturarum operationes, etiamsi liberè, & superogationis, sunt fructus naturaliter cadentes sub dominium Dei possidentis principium ipsarum; est in libertate voluntatis ipsas ponere, at non supposito, quod ponat, ipsas subtrahere à dominio, & possessione Dei. Probatur Antecedens primi Argumenti secundò: Deus non potest à creatura exigere aliquid præcisè ex iure proprietatis: ergo non potest à creatura, &c. Ad huius enthymematis explicationem, & probationem,

Creatura naturaliter fructificat Deo, vt Arbor Domino.

41.

42\. Aduerte Deum in creaturas rationales habere duplex ius, seu duplex dominium, duplicemque potestatem; alterum iurisdictionis, ratione cuius est supremus legislator, potens ferre præcepta, & condere leges, hæc potestas ex genere suo respicit bonum commune, quod est finis necessariò à qualibet lege requisitus; alterum proprietatis, ratione cuius est supremus Dominus potens ad libitum de re qualibet disponere, & à creatura rationali exigere quidquid voluerit: hæc potestas ex genere suo respicit, vt nomen ipsum innuit, bonum proprium Domini præcipientis, & ad ipsius vtilitatem, felicitatemve ordinatur.

Dominium aliud iurisdictionis, aliud proprietatis.

43\. Ex quo statim patet potestatem iurisdictionis esse secundùm se perfectiorem potestate proprietatis, cum illa bonum commune, quod est maius, & excellentius, ista bonum priuatum, quod est minus, & inferius respiciat: propterea si Deus ex his potestatibus vti possit vnâ sine alterâ, censendum est illa potius, quàm ista vti, & de lege ordinaria quidquid nos præcipit, aut à creatura exigit, præcipere, & exigere, ex potestate iurisdictionis potius, quàm ex potestate seu iure proprietatis. Dixi, si vti possit vnâ sine alterâ: Nam cum gloria Dei sit nobis maximè vtilis, & vtilitas nostra sit Deo maximè gloriosa, glorificando, scilicet, Deum, reportemus emolumentum nostræ felicitatis, & nostramet felicitas sit glorificatio Dei, fit Deum exigendo aliquid à creatura non posse intendere bonum proprium, quin etiam intendat bonum commune, vtilitatemque creaturarum; adeoque non posse vti dominio proprietatis, quin etiam vtatur dominio iurisdictionis. E contra non posse intendere bonum commune, vtilitatemque creaturarum, quin intendat bonum proprium, & gloriam suam; adeoque non posse vti dominio iurisdictionis, quin etiam vtatur dominio proprietatis. Et ecce explicatum, & probatum antecedens positi enthymematis, quod scilicet, non possit Deus à creatura exigere aliquid præcisè ex iure proprietatis.

Deus vtitur potestate iurisdictionis potius, quàm proprietatis, verius tamè est non posse vti vna sine altera.

44\. Probatur modo consequentia: Ad iustitiam rigorosam particularem spectat solùm dominium, seu solùm ius proprietatis; dominium enim iurisdictionis spectat potius ad iustitiam generalem, & legalem respicientem commune bonum: ergo quod non exigitur ex solo iure proprietatis, non exigitur ex particulari rigorosa iustitia. Neque dicas tantùm probari, quod non exigatur ex sola particulari iustitia, at non probari, quod non exigatur ex ipsa simul, & generali; imò hoc suaderi ex eo quod exigitur ex iure proprietatis simul, & iurisdictionis, illo spectante ad iustitiam particularem; isto ad generalem. Contra enim si id quod exigitur, exigeretur ex iure proprietatis, & iurisdictionis inter se distinctis, & partialiter, non verè indiuisibiliter concurrentibus, vt accidit in homine, v.g. qui adhibita iudicis autoritate, & iurisdictione exigit rem sibi debitam iure proprietatis; verum est, quod talis exactio ex iustitia commutatiua, simul, & iustitia generali fieret, at in nostro casu ius proprietatis, & iurisdictionis sunt omninò idem, & omninò indiuisibiliter concurrunt; ideò non saluatur formalis ratio iustitiæ commutatiuæ, cum non possit assignari ius proprietatis secundùm seipsam specificans; saluatur potius formalis ratio iustitiæ generalis, quia licèt ratio formalis exigendi sit vtrumque ius indiuisibiliter acceptum; modus tamen operandi Dei habet pro fine magis principaliter intentu, & magis vltimo bonum commune; operatur quippè omnia propter seipsum, tanquam propter finem vltimum; quod est idem ac dicere tanquam propter communem omnium beatitudinem, & vniuersalem felicitatem; bonum autem commune respicitur à iustitia generali, & potestate iurisdictionis, non a iustitia particulari, & iure proprietatis.

Deus nihil potest exigere ex rigorosa particulari iustitia.

Dices ex his sequeretur non posse à creatura Deo inferri rigorosam iniuriam, nec committi peccatum vllum rigorosæ iniustitiæ aduersùs Deum; iniuria enim non infertur, nisi lædendo ius proprietatis, & peccatum rigorosæ iniustitiæ non committitur nisi aduersùs eum, aduersus quem vrget rigorosæ iustitiæ obligatio. Sed contra libentissimè admitto sequelam, præsertim quoad rationem iniustitiæ, quæ si negaretur in peccatis aduersùs Deum ex defectu malitiæ, & ex leuitate offensæ, esset quodammodo fauere peccato, & minùs dignè sentire de dignitate Dei; at euanescit huiusce absurdi suspicio, dum peccato negatur malitia rigorosæ iniustitiæ contra Deum, eo quod in ipso asseratur malitia maior, non solùm scilicet contra ius proprietatis; sed necessariò contra ius superius ad ius proprietatis, non contra particularem rigorosam iustitiam; sed necessariò formaliter contra virtutem superiorem; id est vel contra iustitiam legalem, vel contra Charitatem, vel contra Religionem, &c. Quod explicat Espatza *lib.8. quæstione* 20. *artic.2. ad* 2. dicendo Peccata

45\. *Peccata respectu Dei non habent rationem iustitiæ, & sunt potius contra fas, quàm cōtra iustitiam, habent tamen rationem iniuriæ.*

respectu Dei esse potius nefas, quam iniustitiam, potius contra fas, quàm contra iustitiam. Quoad rationem iniuriæ eo modo, quo in instantia sumitur non est maior difficultas, quàm de ratione iniustitiæ, in re tamen gratis asseritur iniuriæ nomen ad significandam solam violationem iuris proprietatis, & in communi modo loquendi iniuria æquè latè patet, ac offensa, & consurgit ex qualibet violatione iurisdictionis, vnde in re neganda est peccatis ratio rigorosæ iniustitiæ respectu Dei, non ratio iniuriæ; & ad confirmandam negationem talis rigorosæ iniustitiæ afferri potest indamnificabilitas Dei; cum enim proprium sit iustitiæ seruare æqualitatem contrapassi per reparationem damni, vbi damnum non infertur, iustitia non violatur, & iniustitia non committitur, nisi ad summum affectiuè, & secundùm reatum; quatenus sicuti Angeli licèt nequeant committere re ipsa peccata inuoluentia aliquid materiale, vt peccata, gulæ, carnis, &c. possunt tamen ea committere affectiuè, seu, vt loquitur Diuus Thomas 1. *parte, quæstione 63. artic.* 2. secundùm reatum, ea approbando, seu desiderando patrare, si possent. Ita creatura quælibet rationalis, licèt nequeat re ipsa committere iniustitiam respectu Dei, cum nec Deo possit ex Iustitia obligari, nec eidem reale damnum inferre; potest tamen committere respectu Dei iniustitiam affectiuè, & secundùm reatum, habendo internum affectum, aut inferendi Deo reale damnum, si posset; aut violandi obligationem rigorosæ iustitiæ, si esset ipsius capax, aut etiam ex iudicio erroneo, quod Deus sit damnificabilis, habendo verum propositum Dei damnificandi. Hi, & similes actus habent affectiuè malitiam iniustitiæ, vt sentit Ouiedus t. 2. *tract.* 9. *controuers.* 8. *punct.* 5. absolutè tamen iniustitia non sunt, quia absoluté iniustitia non est, nisi actus exterius consummatus, & realiter damnificans, & hac de causa etiam nullam inducunt iustitiæ obligationem; eodem proportionaliter modo habere potest creatura respectu Dei actus habentes affectiuè bonitatem, meritumque Iustitiæ; non erunt tamen absolutè actus iustitiæ, quia non erunt exterius consummati, nec emolumentum aliquod poterunt afferre Deo.

Iniuria æquè latè patet, ac offensa.

46.

Iniustitia affectiuè, & secundùm reatum dari potest respectu Dei.

47.

48. Ex his nonnulla inferuntur, quibus possunt tum huc usque posita comprobari, tum opposita improbari, ne dum solui. Infertur primò Deum habere quidem ius quidquid voluerit à creatura exigendi, at vel titulo iustitiæ legalis, vel titulo gratitudinis, vel titulo Religionis, vel titulo obedientiæ, vel alio simili; at non titulo iustitiæ particularis rigorosæ, idque non ex deficientia, sed ex præcellentia diuini dominij indiuisibiliter includentis iuasintisdictionis, & proprietatis, essentialiter excludentis rationem passi, & repassi, vtilis, & noxij; quod vtrum repugnat particulari rigorosæ iustitiæ; nisi per abusum terminorum ad significationes inusitatas, & incongruas vocabula detorquendo, ponatur inter Deum, & creaturas rigorosæ iustitiæ nomen non res per nomen importata.

Ex præcellentia non ex deficientia Dominij nequit Deus exigere aliquid titulo iustitiæ.

Infertur secundò: Peccata fieri quidem Deo inuito, & Arriaga 1. *part. disputat.* 3 1. *sect.* 6. *subsec.* 1. *numero* 39. iure redarguit tanquam parum dignum viro Catholico argumentum, quo quis probaret Deum non esse circa peccata inuitum, eo quod nolit peccata impedire. Permittere enim, & non impedire, non sufficit ad rationem voluntarij, & licèt ea à Deo permissa nequeat esse contra diuinam voluntatem absolutam, & beneplaciti; optimè tamen esse potest contra diuinam voluntatem præceptiuam, & signi, quod sufficit ad hoc, vt circa talem rem Deus dicatur inuitus. Fiunt igitur peccata Deo inuito, quia tamen non fiunt Deo damnificato, nec ipso inuito præcisè, vt Domino proprietatis, sed potius vt Domino iurisdictionis, hæc inuoluunt iniustitiam, nec inducunt obligationem restitutionis. 49.

Peccata quomodo fiant Deo inuito.

Infertur tertiò diuersam esse rationem de honore, qui defertur, vel aufertur Deo, & de honore, qui defertur, vel aufertur creaturæ, hæc enim ratione suæ limitationis indiget perfectionibus extrinsecis honoris, & famæ, tanquam sibi valdè necessariis ad socialem, fœlicemque conuictum; Deus è contra ratione suæ infinitæ illimitationis absque vlla honoris delatione, fœlicissimè, & optimè se habet, & cum ex supradictis *cap.* 5. §. 6. Deus, & creaturæ simul neque etiam extensiuè sint maius bonum, quam Deus solus, Deus cum honore creato non melius se habet, quàm sine illo; nullumque, aut ex honore sibi delato emolumentum, aut ex eodem ablato detrimentum patitur, secus creatura: honor propterea respectu creaturæ potest esse materia iustitiæ, & ex iustitia debitus, secus respectu Dei: Et ecce cur auferre honorem, & famam creaturæ, sit violate iustitiam, & contrahere ex iustitia obligationem compensationis, non sic auferre honorem, & famam Deo; vnde impius aliquis Deum inhonorans, vel infamans, ipsum blasphemando, ipsivè aliquid turpe imponendo, tenetur quidem ad restitutionem honoris, & famæ, at ex Religione, quam violauit, & ex qua quisque, is maximè, qui inhonorator, & infamator fuit, tenetur exhibere cultum Deo, non ex iustitia, quam non violauit, & quæ non obligat ad restitutionem, nisi ex suppositione damni illati, & de hac restitutione intelligendus est S. Thomas 2. 2. *quæst.* 62. *artic.* 1. dicens: *Restitutionem esse actum commutatiuæ iustitiæ.* 50.

Honor, & fama sunt bona vtilia creaturis, nō Deo.

Obligatio reddendi cultum Deo est solùm ex Religione.

Infertur quartò impropriissimè loqui eos, qui dicunt per ablationem honoris Deum amittere gloriam extrinsecam, damnificari in bonis extrinsecis; nec video, cur eodem modo non dicant, per formicæ occisionem, vel combustionem festucæ, Deum amittere bonum extrinsecum, damnificari 51.

in

Deum amittere gloriam extrinsecam, damnificari in bonis extrinsecis, est loquutio impropriissima.

in bonis extrinsecis; priuari talium bono. tum dominio etiam mutuum, si fotmicæ occisionem, vel festucæ combustionem prohibuerit. Impropriissimè, inquam, loquuntur, quia, subsunt Dei dominio ea quæ sunt, & ea quæ non sunt, & etiam creaturæ destructæ dici possunt esse in bonis Dei, quatenùs potest ipsas reproducere, vel aliter vtcumque de ipsis disponere. Item quia damnificari non potest propriè dici, nisi in bonis afferentibus vtilitatem, si dicas bona extrinseca afferre Deo vtilitatem extrinsecam, est idem ac si dicas afferre vtilitatem subiecto extraneo, adeoque alij, non Deo. Ex quo patet obiter honorem, & famam diuersimodè esse bona extrinseca respectu Dei, ac respectu creaturæ, respectu huius enim sunt bona extrinseca præcisè quia quoad entitatem sunt in subiecto extrinseco, afferunt tamen intrinsecam vtilitatem, augendo fælicitatem eius, cui deferuntur; at respectu Dei, & quoad entitatem, & quoad vtilitatem, sunt bona extrinseca, vt confirmari potest ex Diuo Thoma 2. 2. *quæstione* 114. *articulo* 1. *ad* 2. dicente: *ex hoc quod Deum colimus, nihil ei accrescit, sed nobis.*

Honor, & fama diuersimodè sunt bona extrinseca creaturis, & Deo.

Ex peccato non oritur aliquod ius iustitiæ, aut in creatura, aut in Deo.

Infertur quintò ex peccato, nec in creatura aliquam iustitiæ obligationem respectu Dei, nec in Deo aliquod ius actiuum iustitiæ respectu creaturæ consurgere, & licet posito peccato possit Deus exigere aliquam actionem, quam non poterat exigere antea; putà dolorem, satisfactionem, &c. Tamen, quod ante peccatum non possent huiusmodi actiones exigi, prouenit ex defectu materiæ, circa quam debent exerceri, non ex defectu iuris, & quod post peccatum possint exigi, non prouenit ex iure iustitiæ particularis rigorosæ, sed aut ex iure iustitiæ, tum generalis, tum vindicatiuæ, aut ex titulo tum dominij, tum beneficentiæ, &c.

52. Infertur sextò verba illa Matthæi 22. *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, intelligenda esse seruata proportione, & in terminis, vt dici solet habilibus; adeò vt quæ sunt Cæsaris reddantur Cæsari ex iustitia particulari, quæ sunt Dei redduntur Deo ex iustitia generali, vel ex religione, nec eadem verba idem semper eodem modo significant in Scriptura; & sicuti quæ sunt Cæsaris, non sunt Cæsaris, eo modo quò sunt Dei, ea quæ sunt Dei; ita non est mirum, quod non sint reddenda Cæsari, ea quæ sunt reddenda Cæsari, eo modo, quo sunt reddenda Deo, quæ sunt reddenda Deo; & habentè

53. diuersum, ac ex diuerso iure dominium, conuenit quod fiat diuersa, & ex diuersa obligatione redditio.

Peccata sunt mala, Deo intentata non illata; quomodo sint mala Deo extrinseca.

Infertur septimò peccata esse mala Deo intentata, non illata, & ad summum affectiuè, & secundùm reatum, nullatenùs verò secundùm rem inuoluere malitiam iniustitiæ. Item esse mala Deo extrinseca, non solum subiectiuè, & quoad entitatem; sed etiam quoad nocumentum, & valde abusiuè dici, quod per peccatum inferatur Deo malum extrinsecum; ad summum dici deberet, quod intentetur malum, frustra tamen, & absque vllo reali Dei nocumento.

---

§. VI.

An Iustitia vindicatiua, sit diuersa à iustitia rigorosa particulari, & an detur in Deo?

54. Iustitia vindicatiua à particulari distinguitur.

ASSERTVM I. Iustitia vindicatiua diuersa est à rigorosa iustitia particulari, & neque est iustitia commutatiua, neque distributiua. Ita Suarez *in opuscul. de Iustitia Dei, sect.* 5. Lessius *de perfect. diuinis, lib.* 13. *cap.* 3. Arriaga *prima parte, disputatione* 31. *sectione* 9. Esparza *lib.* 8. *quæstione* 22. &c. contra Lauræam *tom.* 2. *in* 3. *librum sententiarum, disputatione* 22. *art.* 2. aliosque nonnullos volentes iustitiam vindicatiuam non distingui à commutatiua, cui opinioni ex parte adhæret Amicus *tom.* 5. *de iure, & iustitia, disp.* 11. *n.* 196.

Probatur primò: Iustitia vindicatiua, seu vindex, idem est ac iustitia punitiua, seu vltrix; & licet vindicare aliquando significet defendere & liberare, frequentiùs tamen significat punire, & vlcisci, & in hoc sensu ad vindicare sequitur iustitia vindicatiua; cuius actus dicitur vltio, vindicta, seu vindicatio, & est actus, quo Princeps, vel iudex punit delicta inflictione pœnæ, qua & satisfit, tum parti offensæ, tum Communitati; & alij deterrentur à similibus delictis perpetrandis. Sed huiusmodi iustitia vindicatiua, non est iustitia particularis, neque commutatiua, neque distributiua; nec ipsius actus vltio, vindicta, seu vindicatio, est actus iustitiæ particularis, ergo iustitia vindicatiua diuersa est, &c. Maior est communis explicatio iustitiæ vindicatiuæ tradita etiam ab aduersariis specialiter à Lauræa *loco citato, artic.* 1. Minor probatur: Non est iustitia particularis, & rigorosa illa, ex qua non oritur obligatio, & debitum ex iustitia; sed in iudice, & Principe ex iustitia viodicatiua non oritur obligatio, & debitum, iustitiæ in ordine ad punienda delicta inflictione pœnæ, qua &c. ergo. Probatur Minor: Si quæ est in iudice, & Principe obligatio, & debitum ex iustitia in ordine ad puniendum, non oritur præcisè ex iustitia vindicatiua, sed ex speciali contractu, aut quasi contractu cum Republica, cui Iudex, seu Princeps, dum iurisdictionem, & potestatem accipit, se obligat ad rectè exercendum munus suum, & seruandas Reipublicæ leges, ergo in iudice, & Principe ex iustitia vindicatiua non oritur, &c. Antecedens probatur, tum quia si oritur præcisè ex iustitia vindicatiua, oriretur in quolibet subiecto, quod tamen est falsum, quia in Principe 55.

Ex iustitia vindicatiua nulla oritur obligatio rigorosæ particularis iustitiæ.

supremo nulla est huiusmodi obligatio, & potest ipse quodlibet delictum inultum relinquere, quamlibet pœnam condonare absque vllius iniuria, & absque violatione iustitiæ particularis, tum quia si ex iustitia vindicatiua oriretur in Principe obligatio infligendi pœnam, ex eadem oriretur in reo ius actiuum pœnam exigendi à iudice, cum dabile non sit debitum passiuum in vno sine iure actiuo in altero correlatiuo; Iustitia autem vindicatiua habet pro correlatiuis iudicem, & reum, cum inter iudicem, & reum exerceatur; quis autem dicat esse in reo ius pœnæ exigendæ? Certè facilè reus tali iuri cederet, iudicisque obligationem deluderet. Si dicas è contra: Ex iustitia vindicatiua oriri in iudice ius actiuum pœnæ exigendæ, In reo debitum passiuum pœnæ soluendæ, seu sustinendæ; ex vna parte non sustinetur in iudice obligatio ex iustitia, quia ius actiuum non fundat in eo, in quo est, obligationem iustitiæ, & iustitia obligat ad tribuendum ius suum alteri, non ad accipiendum ius suum ab altero. Ex alia parte in reo debitum passiuum pœnæ soluendæ, seu sustinendæ non est ex rigorosa iustitia; quia leges pœnales non obligant in conscientia, sicuti tamen obligat in conscientia rigorosa iustitia; Item quia pœna, quæ soluitur sæpissimè est inutilis, tum iudici, tum personæ offensæ; iustitia autem particularis versatur inter vtile, & noxium; nec obligat ad dandum aliquid alteri, nisi in ordine ad ipsius vtilitatem. Negatur igitur in iudice ius actiuum, in reo debitum passiuum ex iustitia, non quia ille non se habeat vt creditor; iste, vt debitor; sed quia nec ille est creditor; nec iste est debitor ex iustitia.

56. Iustitia est in eo, qui ex iustitia soluit, non in eo, qui ex iustitia exigit.

57. Probatur secundò: Iustitia vindicatiua respicit potius bonum commune, quàm particulare: ergo spectat potius ad iustitiam generalem, prouidentialem, seu gubernatiuam, quàm ad iustitiam particularem commutatiuam, seu distributiuam: ergo iustitia vindicatiua diuersa est, &c. Consequentia patet ex discrimine iustitiæ generalis à particulari. Antecedens probatur, tum quia finis vindicatiuæ iustitiæ est præcipuè, vt delicta arceantur, & ne delinquendi impunitas laxet vitiorum habenas; tum quia iustitia vindicatiua nec respicit bonum particulare eius, qui vindictam subit, seu eius qui punitur; quia dantur aliquæ pœnæ purè punitiuæ, & ei, qui punitur solummodo noxiæ, nullatenùs proficuæ, vt euincitur præcipuè in pœna æterna, nec respicit bonum particulare eius qui punit, seu vindictam sumit; quia iste debet esse persona publica, personæque publicæ munere fungi, dum iustitiam punitiuam exercet; irrationabiliter propterea operetur, si vt persona publica priuatum bonum respiceret; deinde per accidens omninò est quod pœna inflicta reo sit vtilis iudici. Nec tandem respicit bonum particulare personæ læsæ, seu eius, cuius intuitu fit punitio, vindictaque sumitur; quia sæpissimè, imò vt plurimum, talis persona nihil accipit ab eo, qui punitur, sæpissimè etiam condonat ei, qui punitur omne debitum, & cedit omnia sua iura. Item quia pœna magis respicit culpam commissam, quàm damnum illatum, & magis est in illius satisfactionem, quàm in istius compensationem.

Iustitia vindicatiua respicit bonum commune, non particulare.

58. Hucusque dictis non obstat S. Doctor 2. 2. *quæst.* 80. *art.* 1. *ad* 1. & *quæst.* 108. *art.* 2. *ad* 1. docens vindictam, quæ fit authoritate publicæ potestatis spectare ad iustitiam commutatiuam, & esse actum ipsius, eam verò, quæ fit, aut auctoritate priuata, aut pertinet ad immunitatem alicuius personæ singularis, pertinere ad virtutem iustitiæ adiunctam, quam vindicationem vocant. Non obstat inquam, quia solum intendit *Diuus Thomas* vindictam factam publica autoritate iudicis spectare ad iustitiam commutatiuam indirectè, imperatiuè, & directiuè, quatenùs, vt iam præmissum est, iudex vel ratione contractus, vel quasi contractus cum Republica initi, tenetur ex iustitia commutatiua in compensationem vtilitatis, & dignitatis, quam accipit ex officio à Republica obtento, officium fideliter exercere, consulere indemnitati Reipublicæ, & obseruantiæ legum ipsius; & ex hoc capite vi scilicet istius contractus, vel quasi contractus, tenetur resarcire Reipublicæ, aut fortè etiam personis priuatis damna emergentia ex non administrata vindicatiua iustitia, & iniusta delictorum impunitate permissa. Cæterùm cum iis omnibus stat, quod vindicta ipsa autoritate publica facta directè, eliciriuè, & exequutiuè sit actus alterius virtutis à commutatiua iustitia, sicuti victoria, ad quam procurandam tenetur dux militiæ ex commutatiua iustitia ratione pacti cum Republica initi de procuranda ipsius incolumitate aduersus hostes, esse potest imperatiuè actus commutatiuæ iustitiæ; at eliciriuè, seu exequutiuè est alterius virtutis, scilicet fortitudinis.

Vindicta facta autoritate publica spectat ad commutatiuam iustitiam indirectè, & imperatiuè.

59. Occasione discriminis ex *D. Thoma* præallati inter vindictam factam à Persona publica, & factam à Persona priuata, aduerte hanc neque etiam imperatiuè pertinere ad commutatiuam iustitiam; quia Persona priuata, nec Reipublicæ, nec alteri, ex iustitia obligatur ad sumendam, aut procurandam huiusmodi vindictam: ad summum aliquando spectare potest ad iustitiam commutatiuam obiectiuè, quatenùs exerceri potest in materia commutatiuæ iustitiæ, & vindictam exigens intendere potest actum iustitiæ exercendum ab eo, à quo exigendo vindictam sæpè obtinetur compensatio damni illati, eodem ferè modo exercet obiectiuam iustitiam creditor exigendo debitum. Cæterum in rigore, & formaliter vindicta facta à Persona priuata etiam seruatis debitis circumstantiis, ne quidem imperatiuè, est actus commutatiuæ iustitiæ; sed vt plurimum Charitatis naturalis, qua quis procurat suum bonum, & repellit impediens; eliciriuè verò videtur esse actus specialis virtutis, quæ cum Diuo Thoma *art.* 2. *suprà citato*, dici potest vindicatio.

Facta authoritate priuata ad eandem spectare potest obiectiuè.

Ex

60. Ex his facilè improbantur omnia argumenta opposita siue à ratione siue ab Autoritate desumpta, quæ si attentius perpendantur, nullatenùs suadent iustitiam vindicatiuam spectare ad commutatiuam elicitivè, vel formaliter; sed ad summum; vel imperatiuè, vel obiectiuè; nec aliquid ampliùs euincunt Verba Aristotelis ex 5. *Ethic.* fusè relata à Lauræa *loco supra citato*.

61. Datur in Deo iustitia vindicatiua.

ASSERTVM II. Iustitia vindicatiua verè, & propriè, datur in Deo. Ita Theologi communiter, quamvis ex diuerso fundamento, aliqui scilicet ex eo, quod detur in Deo iustitia commutatiua, & ab hac non distinguatur vindicatiua; alij ex eo, quod licet non detur in Deo iustitia commutatiua, seu particularis, ab hac tamen vindicatiua distinguatur, & sine ipsa detur in Deo.

Probatur primò *ex Scriptura* 4. Esdræ 15. *Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus.* Iudith. 7. *Contestamur Deum Patrum nostrorum, qui vlciscitur nos secundum peccata nostra.* Eccles. 5. *Deus vindicans vindicabit.* Psalm. 93. *Deus vltionum Dominus, Deus vltionum.* Quæ, & plurima huiusmodi Scripturæ loca, & præsertim, in quibus verborum repetitio maiorem indicat propriæ locutionis energiam, in sensu improprio interpretari nimis absonum est.

62. Probatur secundò ratione: Iustitia vindicatiua nec inducit obligationem vllam ex particulari rigorosa iustitia; nec versatur inter datum, & acceptum, vtile, & noxium; nec importat vllam aliam imperfectionem iustitiæ particularis rigorosæ commutatiuæ, vel distributiuæ. Ex alia parte respicit bonum commune, & prouenit à potestate iurisdictionis potius, quàm à potestate proprietaris, Deus autem *ex superiori* §. licet indiuisibiliter operetur ex intentione boni proprij, & communis, ex potestate iurisdictionis, & proprietatis, tamen principaliùs operatur ex intentione boni communis, & ex potestate iurisdictionis, ergo nulla est ratio excludendi; imò est ratio positiua astruendi in Deo vindicatiuam iustitiam; ergo verè, & propriè in Deo datur vindicatiua iustitia.

Iustitia vindicatiua solùm per accidens habet comitem obligationem rigorosam.

Dices iustitiam vindicatiuam importare saltem concomitanter obligationem particularis rigorosæ iustitiæ, quatenus iudex, seu vindex, ex rigorosa iustitia Reipublicæ obligatur ad punienda scelera. Sed

63. contra iustitia vindicatiua habet comitem huiusmodi obligationem solùm per accidens, & ex imperfectione subiecti, quatenus scilicet reperitur in subiecto autoritatis subordinatæ dependentis, & à Republica acceptæ, interueniente contractu, vel quasi contractu. Cæterum ex genere iustitia vindicatiua, sicuti præscindit ab eo, quod sit in Principe subordinato, vel supremo; ita præscindit ab eo, quod habeat, vel non habeat comitem obligationem iustitiæ commutatiuæ, & ab huiusmodi obligationis consortio omninò immunis est in Deo, cuius potestas est essentialiter omninò independens, suprema, nec subordinata, nec subordinabilis; qui absolutè potest cuicumque delicto, aut mitiorem pœnam infligere, aut totam condonare nulla requisita, aut propria, aut partis læsæ satisfactione.

Bona consequentia vindicatiuam iustitiam.

Probatur tertiò ex bonis, & commodis consequentibus ad vindicatiuam Dei iustitiam. Primò scilicet sequitur splendor diuinæ prouidentiæ, vtpotè quæ tota constat operibus misericordiæ, & iustitiæ vindicatiuæ. Iuxta illud Psalm. 24. *Omnes viæ Domini misericordia, & veritas.*
Secundò sequitur minor vitiorum, flagitio- 64.
rumque copia, *iuxta illud*:

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Tertiò sequitur compensatio aliqua diuinæ iniuriæ, quæ compensatio est Deo maximè gloriosa. Iuxta illud Psalm. 96. *Annuntiauerunt cœli iustitiam eius, & viderunt omnes populi gloriam eius.* Quæ, & similia iustitiæ vindicatiuæ insignia latiùs prosequitur Lessius *de perfectionibus diuinis, lib.* 13. *cap.* 3. ad quorum maiorem comprobationem refert in sequentibus capitibus præclariora diuinæ iustitiæ vindicis opera, vt ex propriorum effectuum magnitudine, & multitudine satis, superque innotescat, quàm propriè Deo conueniat, quam bene in Deo excellat vindicatiua iustitia.

Ex dictis in toto præsentis capitis progressu habetur nomine iustitiæ, quæ est attributum Dei non intelligi iustitiam particularem rigorosam distributiuam, vel commutatiuam; sed intelligi iustitiam vel
generalem, vel vindicatiuam. Vtrum verò 65.
hæc duplex iustitia duplex in Deo attributum constituat, an verò vnicum? res est parui momenti, quæ desinere facilè potest in quæstionem de nomine. Crediderim meliùs dici vnicum attributum. Iustitia enim vindicatiua cum ex supra dictis respiciat bonum commune non minùs, quàm iustitia generalis; inducat obligationem non ex iure actiuo alterius; sed ex naturali ratione boni communis, *vt in calce* §. 4. dicebatur de iustitia generali; conducat maximè ad rectum regimen, & gubernationem vniuersi, est potius pars iustitiæ generalis, quàm virtus adæquatè distincta constituens in Deo diuersum attributum, & licet *Diuus Thomas suprà citatus* ponat specialem virtutem vindicationis, nobis non aduersatur, quia loquitur de vindicatione, cuius actus est vindicta facta à persona priuata in ordine ad bonum proprium, & particulare. Cæterùm iustitiam vindicatiuam in Deo, qui nunquam operatur ob particulare bonum, præcisè spectare ad iustitiam generalem, prouidentialem, seu gubernatiuam tradunt expressè Suarez *in opuscul. de Iustitia Dei, sect.* 5. *num.* 16. Arriaga *in prima parte, disp.* 3. *sect.* 9. *num.* 88. &c. quibus addi potest, licet minùs expressè loquatur

Iustitia, quæ est attributũ Dei est iustitia generalis sub se continens vindicatiuam tanquã partẽ quodammodo.

Ioan.

Ioan. à S. Thoma *prima parte, q.21. diſput.6. art.4. n.24.*

66. Iuſtitia Dei nominatur veritas, & cur?

Congruit hucuſque aſſertæ, & explicatæ iuſtitiæ Dei id, quod ait Diuus Thomas 1. *parte, q.21. art.2.* ſcilicet iuſtitiam in Deo repertam conuenienter veritatem nominari, quod etiam in Scriptura ſacra vſitatum eſt. Prou.20. *Miſericordia, & veritas cuſtodiunt Regem.* Pſalm. 24. *Vniuerſæ viæ Domini miſericordia, & veritas.* Pſalm.83. *Miſericordiam, & veritatem diliget Deus.* Pſalm.84. *Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi.* Porrò iuſtitia tum generalis, tum vindicatiua, congruentiſſimè nominatur veritas, cum enim nomine veritatis in præſenti intelligat *Diuus Thomas* conformitatem, ſeu adæquationem ad intellectum diuinum, & iuſtitia, tum generalis, tum vindicatiua, ſit maximè conformis ad legem æternam in diuino intellectu exiſtentem: Iuſtitia tum generalis, tum vindicatiua, veritas rectè nominatur, veritas inquam non in Deo exiſtens, ſed in ipſis rebus, in quibus iuſtitia talem conformitatem conſtituit: Vnde rectè notat Vaſquez *in explicatione articuli citati*, non confundi attributum iuſtitiæ cum attributo veritatis, dum iuſtitia dicitur veritas, quia iuſtitia, &

Eſt in Deo attributum diuerſum à veritate.

veritas in tali propoſitione ſumuntur potiùs, vt ſunt in rebus creatis, quàm vt ſunt attributa inexiſtentia Deo. Sumitur ſcilicet iuſtitia pro iuſto, & æquali, quod in rebus iuſtitia conſtituit, veritas item non pro ea, qua Deus eſt verus, ſed pro ea qua res extra Deum dicuntur veræ, & conformes diuino intellectui.

Deſiderari poſſunt in hoc capite authoritates ſanctorum Patrum, quibus rationes pro noſtris aſſertis poſitæ corroborentur. Nobis ea pluribus vna vel altera ſufficiat. Diuus Anſelmus *proſology cap.10. Iuſtus es, non quia reddis debitum, ſed quia facis, quod decet te ſummum bonum.* Diuus Auguſtinus 67.
1.*Confeſſ. cap.4. Reddis debitum nulli debens, donas debita, nihil perdens.* Nec difficile eſt huiuſmodi autoritatum fuſum catalogum texere, quia tamen etiam pro ſententia oppoſita plures ſancti Patres afferuntur, non videtur de ſanctorum Patrum mente ſatis conſtare, præſertim verò valde ambiguum eſt, quid ſenſerit *Diuus Thomas* circa ponendam, vel non ponendam in Deo diſtributiuam iuſtitiam. Ideo conſultò omiſſis autoritatum adminiculis, ſolo rationum pondere aſſerta noſtra firmauimus.

Sanctorum Patrum mẽs circa iuſtitiam Dei ambigua eſt.

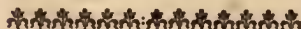
LIBER

LIBER SECVNDVS, DE VISIONE DEI.

Rect inuisibili affigimus visionis epigraphen, nec inuisibilitatis characterem eradimus; cum cohæreat optimè, vt qui infirmis naturæ creatæ viribus, vel obtusa oculi corporei acie inuisibilis est, intellectus superiori lumine confortati robore videatur. Si ex Augustino 10. *Confess. cap.* 13. *primo de partibus animalium*, *cap.* 8. *Homines amant veritatem lucentem*, *& ex Philosopho*, *valde amabile est paruum aliquid cognoscere de rebus nobilioribus.* Omnis in præsenti amabilitas exhibetur, dum veritas vt lucens appareat triplici lumine, naturæ, fidei, & gloriæ collustratur; nec solùm de rebus nobilioribus paruum aliquid cognoscitur, sed de re omnium nobilissima perfecta notitia comparatur: Visio scilicet, non qua in speculo, & in ænigmate, sed qua facie ad faciem; non qua corporeo in simulachro, aut materiali in imagine, sed propria in specie, ipsissimoque in prototypo Deus inspicitur. Creatura, quæ ex D. Thoma *prima parte*, *quæstione* 64. *articulo primo*, *ad* 3. *tenebra est comparata excellentiæ diuini luminis*, definit hîc tenebrescere, vbi ipso diuino lumine enitescens à tenebrarum familiaritate ad inaccessibilis lucis societatem euehitur. Hîc solùm fas sit verè, congruéque proferre illud Ouidij.

Felices animæ, quibus hæc cognoscere primum,
Inque domos superas scandere cura fuit.

Sub proposito titulo prosequimur explicare diuina attributa nimirum cognoscibilitatem, seu quod idem est, veritatem Dei, inuisibilitatem, & incomprehensibilitatem, quod præstat D. Thomas *quæstione* 12. *primæ partis*, quæ licet inscriptionem vniuersaliorem præferat, scilicet: *Quomodo Deus à nobis cognoscatur*, in te non complectitur, nisi modum cognoscendi Deum per visionem.

CAPVT I.

De possibilitate, & existentia visionis Dei.

1. Visio Dei est cognitio euidens, & immediata Dei vt est in se.

Visio alia materialis, quæ ab oculo corporis, alia spiritualis, quæ ab oculo mentis elicitur. Illius, possibilis ne respectu Dei sit, explicatio ad huiusce libri extremum reseruatur. Istius, quæ nobilior est, consideratio præmittitur; intelligitur verò ipsius nomine cognitio euidens, & immediata Dei, vt est in se, de qua pro explicatione possibilitatis & existentiæ discutietur potissimum, qua certitudine nobis constet ipsam posse creato intellectui conuenire, & quibus viribus conueniat.

§. I.

Vtrum visionem Dei conuenire posse intellectui creato sit certum certitudine fidei?

Possibilitas visionis Dei est de fide.

Assertvm: Certum est certitudine fidei visionem Dei conuenire posse intellectui creato. Ita omnes Theologi communiter; & licet D. Thomas *prima parte*, *quæstione* 12. *articulo primo*, *in corp.* verbis illis: *Quidam posuerunt quod nullus intellectus creatus essentiam Dei videre potest: sed hoc inconuenienter dicitur:* non expressè vocet hæreticam oppositam opinionem, talem tamen esse sentit, & in terminis tradit, tum *quæst.* 8. *de veritate*, *articulo primo*, tum 3. *contra Gentes*, *cap.* 54. Hoc assertum est contra Armenos volentes Deum videri non posse in se ipso, sed solùm in quadam luce à se diffusa, quam theophaniam vocant, teste Armacano *lib.* 14. *cap. primo*, *quæstione quarta*

Armenicarum. Item contra quendam Almericum teſte Turrecremata *lib. 4. de Eccleſia, p.2.c.35.*& Petrum Abailardum teſte Bernardo de Luxemburgo *in catalogo hæreticorum.*

2. Probatur primò ex Scriptura Matthæi 5. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Matth.18. *Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris.* 1. Corinth. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem.* 1.Ioan.3. *Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus, eum ſicuti eſt.* Apoc.22. *Videbunt faciem eius.* Confirmatur ex Euariſto, & Concilio Fraocofordienſi apud Vaſquium 1.*parte, diſp.37.c.5.*

3. Dices, in Scriptura non minùs habetur abſoluta negatio, quam abſoluta affirmatio viſionis Dei, ergo ex Scriptura non magis habetur poſſibilitas, quàm impoſſibilitas viſionis, imò hæc potius, quàm illa, quia quando abſolutè aliquid & negatur, & affirmatur in Scriptura, negatio in ſenſu proprio, affirmatio in ſenſu metaphorico intelligenda eſt, vt aliquibus exemplis probatur apud Ioan. à S.Thoma 1. *parte, q.12. diſput.12. art.1.n.7.* Nec ſufficienter fauet ſacræ Scripturæ in ſenſu affirmatiuo proprio intelligendæ auctoritas *ſanctorum Patrum*, quia vt videre eſt apud Vaſquez 1.*parte, diſp.37.* nonnulli etiam ex grauioribus Eccleſiæ Patribus, inter quos Chryſoſtomus, Theodoretus, Hieronymus, Primatius, & cæteri negant poſſibilem viſionem Dei in ſeipſo, & Scriptura, vbi Dei viſionem affirmat, in ſenſu minùs proprio accipiunt. Accedit, quod ſi viſio facie ad faciem conuinceret in Scriptura claram viſionem Dei in ſeipſo, eſſet de fide aliquibus fuiſſe communicatam etiam in hac vita claram Dei viſionem: ſiquidem Geneſ.32. *Iacob teſtatur ſe vidiſſe Deum facie ad faciem.* & Num. 12. *Habetur de Moyſe quod palam & non per ænigmata, & figuras Dominum videbat.* Sed contra loca, in quibus Scriptura negat Dei viſionem, vt Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam.* 1. ad Tim.6. *Quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt:* vel procedunt de

4. Quando aliquid in Scriptura affirmatur, & negatur debet intelligi in ſenſu proprio negatio potius, quàm affirmatio, niſi aliud colligatur ex antecedentibus, & ſubſequentibus.

viſione corporea, vel de viſione comprehenſiua, vel de viſione viribus naturæ elicita, vel de viſione in hac vita mortali habita, nec affirmatio intelligenda eſt in ſenſu metaphorico, negatio in proprio, & rigoroſo, quando ex antecedentibus, & conſequentibus colligitur proprietas affirmationis, & limitatio negationis: nec aliunde melius, quàm ex ipſo contextu verborum dijudicatur de varia earumdem acceptione: vnde non eſt mirum, quòd in diuerſis locis Scripturæ, iuxta diuerſorum verborum contextum viſio facie ad faciem aliquando ſignificet viſionem Dei in ſeipſo, aliquando non; vt magis ſingillatim explicat Ioan. à S. Thoma *loc. cit. n.10.* Ad auctoritatem *ſanctorum Patrum* dico omnes, quos viderim, etiam ex ſocietate Theologos ægrè ferre, quòd *ſanctorum Patrum* mentem minùs piè *Vaſquez* expoſuerit, & cum iidem

Quid ſenſerint ſancti Patres de viſione Dei in ſe.

ſancti Patres, quos *Vaſquez* citat, alibi clarè aſſerant viſionem Dei in ſeipſo, vbi hanc negare videntur, debuiſſent à *Vaſquio*, cũ cæteris Theologis intelligi aut de viſione comprehenſiua, aut de viſione naturali, vt fuſiùs probant Salmanticenſes 1. *parte, tr.2 diſput.11 dub.2.* Iſambertus 1.*parte, ad q.12. diſp.1. art.2.*

Probatur ſecundò à fortiori ex aſſerto mox ponendo quoad certitudinem fidei de actuali exiſtentia viſionis Dei in intellectu creato. Ideò ſit

---

§. II.

Vtrum viſionem Dei conuenire de facto intellectui creato in Patria ſit certum certitudine fidei.

ASSERTVM: Certum eſt certitudine fidei viſionem Dei conuenire de facto intel- 5.

Exiſtentia viſionis Dei eſt de fide.

lectui creato in Patria. Ita omnes Theologi orthodoxi contra *Vigilantium*, & *hæreticos Millenarios* ſic dictos eò, quòd conſtituerent mille annos Regni Chriſti Domini poſt Reſurrectionem futuri, antequam ſancti conſequerentur viſionem Dei. Item contra *Lutherum, & Caluinum* volentes ſolùm Chriſto conceſſam eſſe Dei viſionem, reliquos verò homines ſanctos manere in atrio Paradiſi, ibique expectare vſque ad conſummationem ſæculi, teſte Iſamberto 1.*parte, ad q.12. diſp.1. art.6.* Eſt à fortiori contra hæreticos relatos *in aſſerto §. ſuperioris.*

Animas ſanctorum ante diem iudicij Deũ videre definitum eſt in Conciliis.

Probatur ex Scriptura, & quidem quoad intellectum Angelicum ſatis euincitur ex illo Matth.18. *Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem Patris:* quoad intellectum humanum, de quo eſt cum citatis hæreticis controuerſia, ſuadetur ex illo Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Confirmatur ex decreto *Benedicti XII. in Extrauag. Benedictus Deus* illis verbis: *Definimus, quod ſecundùm Dei ordinationem animæ ſanctorum, quæ ex hoc mundo purgatæ diſcedunt ante iudicium generale, vident diuinam eſſentiam.* Idem habetur ex Concilio Florentino *ſeſſ. vlt. in decreto Eugenij, ex Trid. ſeſſ.5. in decreto de peccato originali, & ſeſſ.25. in decreto de inuocatione ſanctorum.*

Dices allatas auctoritates ex Scriptura non 6.
poſſe in ſenſu proprio intelligi, alioqui verbis illis *Matth.*18. opponerentur illa 1.Petri 1. *In quem deſiderant Angeli proſpicere*, & verbis *Luc.* 23. male conſonaret parabola operariorum *Matth.*20. vbi cum *ſerò factum eſſet*, id eſt in extremo die iudicij, dicit *Dominus vineæ Procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem*, cuius nomine intelligitur beatitudo ſita in viſione Dei; quam ſolùm in die iudicij omnibus retribuendam confirmatur, *ex Heb.*12. vbi de ſanctis dicitur: *& hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem*: ex 2.ad Tim, 4. *quam reddet mihi Dominus in illa die.* Decreto *Benedicti XII.* opponitur auctoritas *Ioannis XXII.* quem ferunt publicè tradidiſſe ſententiam oppoſitam, & præcepiſſe Academiæ Pariſienſi, ne ad aliquem gradum quemquam promoueret, qui talem ſententiam non iuraſſet. Sed contrà. In verbis illis *primæ Petri primo* deſiderium non excludit rem deſideratam, ſed eius faſti-

dium:

dium: vel est desiderium videndi Deum quoad nouas reuelationes, vt explicat D. Thomas *prima parte, quæst. 58. art. 1. ad 2.* vel est

7. Angeli in quo sensu desiderent Deum prospicere.

desiderium rei continuandæ, non rei habendæ, vt colligitur ex *glossa ordinaria*, in parabola operariorum nomine mercedis serò reddendæ intelligitur merces totalis, & completa, beatitudo scilicet animæ, & corporis, non sola beatitudo animæ sita in visione Dei, & hac ratione procedunt tum allata verba Apostoli, tum authoritatea sanctorum Patrum, si qui docent non acquirendam beatitudinem, nec possidendum Regnum, nisi post diem iudicij, & post vocatos à Christo Domino electos vocibus illis suauissimis Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratam vobis regnum. Decreto Benedicti XII.* auctoritas *Ioannis XXII.* non opponitur, quia *Ioannes XXII.* vt priuatus Doctor, non vt Pontifex loquens ex Cathedra oppositam sententiam docuit; nec absolutè, sed cum dubio de opposita ei adhæsit, imò cum protestatione animi paratissimi ad adhærendum oppositæ, quoties ab Ecclesia probabilior iudicaretur, & ex hoc capite ab omni hæresia suspicione immunis fuit in sententia illa propugnanda.

8. Sententia dilationis visionis Dei vsque ad diē iudicij cœpit esse hæretica solùm anno 1336.

Enimuerò sententia dilationis visionis Dei vsque ad diem iudicij cœpit esse hæretica, & opposita cœpit esse de fide, solū post definitionem *Benedicti XII.* 4. Kal. Februarij anno 1336. Ioannes autem XXII. præcessit Benedictum XII. vt colligitur ex ipsamet constitutione Benedicti. Plenior, & accuratior huius rei notitia, & eruditio haberi potest ex Lautæa *tom. 4. in 4. sent. disput. 14. art. 6 n. 118. & 172.* Isamberto *1. parte ad q. 12. art. 7.* vbi *n. 6.* probatur commentitium esse quod præceperit Academiæ Parisiensi, ne ad aliquem gradum, &c.

---

§. III.

An, & quomodo naturæ lumine constet visionem Dei conuenire posse intellectui creato?

9. Lumine naturæ constat euidenter negatiuè possibilitas visionis Dei.

ASSERTVM I. Lumine naturæ constat euidenter negatiuè visionem Dei esse possibilem intellectui creato, id est lumini naturæ nulla apparet euidens contradictio euincens impossibilitatem visionis Dei respectu intellectus creati, & independenter à fide solubilia sunt omnia argumenta, quæ ad talem impossibilitatem probandam afferri possunt. Ita Doctores omnes communissimè.

Probatur primò ex generali ratione veritatum fidei, quibus omnibus commune est posse negatiuè defendi nec euidenter ratione naturali improbari, dicente D. Thoma 1. *parte, q. 1. art. 8. in C. Manifestum est probationes, quæ contra fidem inducuntur, non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta*, vt præmissum est in *calce prolegomenorum*. Cum igitur ex mox dictis possibilitas visionis Dei sit veritas fidei, consequens omninò est, vt lumine naturæ euidenter negatiuè constet.

Probatur secundò speciali inductione attingendo efficaciora argumenta, quæ naturali discursu formari possunt contra possibilitatem visionis Dei, eorumque solutiones, sistendo in principiis naturæ, insinuando: 10.
Primùm sit: Repugnat intellectui creato visio infinita, sed visio Dei, si esset possibilis, esset infinita, ergo visio Dei non est possibilis intellectui creato. Minor probatur, tum quia visio crescit ex perfectione obiecti, & eo est maior, quo est maius obiectum, tum quia visio Dei habet infra se infinitas visiones, quas excedit. Secundum: Maior est proportio oculi corporei ad Angelum, quàm intellectus creati ad Deum; sed oculo corporeo repugnat visio Angeli; ergo intellectui creato repugnat visio Dei. Maior probatur; maior est proportio finiti ad finitum, quam finiti ad infinitum, dicente Boëtio *lib. 2. prosa 7. finitis ad se inuicem fuerit quædam: infiniti verò, atque finiti nulla vnquam poterit esse collatio*; ergo. Tertium: Potentia vitalis non solùm non potest eleuari extra rationem formalem sui obiecti; verùm neque etiam extra modum connaturalem tendendi in obiectum, sed visio est extra modum connaturalem, quo intellectus creatus tendit in Deum, connaturaliter quippè hic tendit in Deum cognitione abstractiua; ergo. Maior probatur tum ratione, quia non solum ratio formalis obiecti, verùm etiam modus tendendi essentialiter respicitur à potentia vitali, tum inductione, quia oculus corporeus, v.g. non potest eleuari ad cognoscendum obiectiuè; phantasia non potest eleuari ad cognoscendum intuitiuè: intellectus non potest eleuari ad olfaciendum, v. g. &c. Quartum Deus, vt visibilis, non est obiectum naturale intellectus creati; ergo non potest ad ipsum intellectus creatus eleuari. Antecedens probatur, quia secùs intellectus creatus ab intrinseco, & naturaliter Deum videret. Consequentia etiam probatur, quia potentia vitalis non potest eleuari extra suum obiectum naturale; & si semel concedatur potentiæ vitali sphæra obiecti naturalis, & sphæra supernaturalis, vix supererit modus explicandi, cur quodlibet obiectum non sit intra sphæram supernaturalem cuiuslibet vitalis
potentiæ. Ad primum respondetur nec esse 11.
euidens, quod repugnet in creatis visio infinita, cum iam à pluribus Theologis probabiliter sustineatur non repugnantia infiniti in creatis; nec sufficienter probari, quod visio Dei debeat esse infinita, alioqui eodem modo probaretur, quod deberet esse infinita cognitio abstractiua Dei, vt patere potest consideranti. Ad argumentum calculatorium perfectionis visionis ex perfectione obiecti communis est solutio, nihil concludere eò, quòd calculatio procedat secundùm proportionem geometricam, non secundùm arithmeticam; crescat scilicet perfectio visionis ex perfectione obiecti, at non tantum, quantum crescit obiectum; quod euincitur ex eo, quod perfectio obiecti potest crescere in quolibet genere entis, at perfectio visionis

12. *Cognitio perfectioris obiecti quomodo ſit perfectior.*

ſolùm in proprio genere cognitionis. Creſcit igitur perfectio viſionis creſcente perfectione obiecti, non proportione Arithmetica æquali, & eiuſdem rationis, ſed Geometricâ inæquali, & diuerſæ rationis. Viſio obiecti perfectioris eſt perfectior, non quia ſit tantæ perfectionis, quantæ obiectum; perfectionis infinitæ, ſi perfectionis infinitæ ſit obiectum; ſed quia eſt ordinis ſuperioris ad viſionem obiecti imperfectioris. Ad illud, quod additur dico excedere res infinitas, non importare eſſe infinitum ſed importare eſſe diuerſi ordinis, & rationis; alioqui, quia infra hominem, imò infra quamlibet creaturam ſunt poſſibiles infinitæ creaturæ æqualis perfectionis; homo, imò quælibet creatura eſſet infinitæ perfectionis.

13. Ad ſecundum Reſpondetur oculi corporei ad Angelum maiorem eſſe proportionem entitatis, non habitudinis, nec habitudo potentiæ ad obiectum fundatur in proportione entis, ſed in vnitate rationis formalis, attingentiæ in potentia, & attingibilitatis in obiecto, vt magis explicabitur *cap.*8. §.2.

14. *Potentia vitalis eleuari poteſt extra connaturalẽ modũ operandi ſecundùm quid, non ſimpliciter.*

Ad tertium Reſpondetur dupliciter intelligi poſſe, quod potentia eleuetur extra modum connaturalem tendendi in proprium obiectum, vel ita vt eleuetur ad modum omninò extraneum, alteriuſque potentiæ proprium; & hoc modo vera eſt maior, hocque ſolùm ſuadent eius probationes; vel ita vt eleuetur ſolùm per maiorem extenſionem modi, alioqui connaturalis, qua ratione eleuatur intellectus ad Dei viſionem, cum enim connaturalis ſit intellectui cognitio intuitiua, dum eleuatur ad tendendum intuitiuè in Deum, non eleuatur ad modum tendendi omninò extraneum, ſed eleuatur per maiorem extenſionem modi tendendi ſibi connaturalis, & hæc eleuatio extra modum connaturalem tendendi, quæ dici poteſt ſecundùm quid, non repugnat potentiæ vitali, quia non importat diuerſam rationem vitæ, ſed ſolùm eiuſdem vitæ maiorem extenſionem, ſicque non exigit diuerſam virtutem vitalem intrinſecam, ſed ſolùm diuerſam efficientiam extrinſecam.

15. *Deus vt viſibilis eſt obiectum connaturale intellectus creati quoad ſubſtantiam, non quoad modum.*

Ad quartum Reſpondetur Deum vt viſibilem eſſe quoad ſubſtantiam obiectum connaturale intellectus creati, licèt huiuſmodi non ſit quoad modum viſibilitatis, & aſſignare potentiæ vitali ſphæram ſupernaturalem, quæ tamen non ſit omninò extranea à ſphæra naturali, ſed ipſius extenſiua, vt mox dicebatur de eleuatione potentiæ extra connaturalem modum tendendi, non eſt intercludere viam explicandi, cur quodlibet obiectum non ſit intra ſphæram ſupernaturalem cuiuſlibet vitalis potentiæ: quoties enim obiectum erit in ſphæra omninò extranea à ſphæra alicuius potentiæ, dici debet eſſe extra ſphęram etiam ſupernaturalem talis potentiæ.

16. Aduerte hic ad præſens inſtitutum non eſſe neceſſe, quòd allatæ reſponſiones probentur veræ, hoc enim eſſet probare poſitiuè, ſaltem indirectè, poſſibilitatem viſionis, ſed ſufficere, quod negatiuè ſuſtineantur, nec conuincantur falſitatis; eâdem ratione non eſt neceſſe, quod ea, quæ ab aduerſariis afferuntur probentur falſa eſſe à nobis, ſed ſufficit, ſi negatiuè ſuſtineatur non eſſe euidenter vera. Vndè, quantum ad rem noſtram attinet, ſatis arbitrariè reſponderi poteſt ad quaſdam propoſitiones, de quarum veritate, aut falſitate, euidenter non conſtat, quales ſunt illæ apud Arriagam 1. *part. diſp.* 4. *ſect.*4. & 5. Perfectius eſt rem cognoſcere, quàm rem producere, non repugnat intellectus qui poſſit cognoſcere Deum abſtractiuè, & tamen non poſſit eleuari ad cognoſcendum Deum intuitiuè. Poſſibilis eſt intellectus cognoſcitiuus hominis præcisè, non Angeli.

17. *Lumine naturæ non conſtat euidenter poſitiuè poſſibilitas viſionis Dei.*

Assertvm II. Lumine naturæ non conſtat euidenter poſitiuè viſionem Dei conuenire poſſe intellectui creato, id eſt, lumini naturæ non apparet euidens ratio euincens poſſibilitatem viſionis Dei reſpectu intellectus creati, & independenter à Fide demonſtrari non poteſt talis poſſibilitas. Colligitur hoc aſſertum ex D. Thoma 1.2. *quæſt.* 109. *artic.* 1. traditur à Salmant. 1. *parte tract.*2. *diſput.*1. *dub.*3. Medina 1.2. *quæſt.*5. *art.*1. Aluarez *diſput.* 28. Iſambetto 1. *parte ad quæſt.*12. *diſput.*1. *art.* 3. Arriaga *diſp.*4. *ſect.*1. Amico *diſput.*9. *ſect.*2. aliiſque tum Thomiſtis, tum Recentioribus magis communiter contra Vaſquez 1.2. *diſp.*20. *cap.*2. De Quiros 1. *part. diſp.*22. *ſect.* 3. Arrubal *quæſt.*12. *diſput.*13. alioſque nonnullos, quibus fauet Scotus *in* 4. *diſt.*49. *quæſt.*8. §. *videtur tamen mihi*, vbi licèt non loquatur in terminis de probatione demonſtratiua, abſolutè tamen docet poſſe per naturalem rationem probari poſſibilitatem viſionis Dei, ideò ſolet abſolutè citari pro ſententia contraria poſito aſſerto.

Probatur primò, ex communi ratione entium in ſubſtantia ſupernaturalium, quibus omnibus commune eſt non poſſe ab intellectu creato viribus naturæ euidenter cognoſci, aut abſtractiuè in ſtatu poſſibilitatis, aut intuitiuè in ſtatu exiſtentiæ: cùm igitur viſio Dei ſit in ſubſtantia ſupernaturalis, neceſſe eſt, &c.

18. *Vaſquez arguitur incõſequentiæ.*

Ex hoc capite Arriaga *loco cit. num.*1. Vaſquium arguit inconſequentiæ eo, quod poſtquam 1. *parte diſput.*214. *cap.* 3. docuit Angelum non poſſe virtute propria cognoſcere euidenter, vt poſſibiles res in ſubſtantia ſupernaturales, admittat viſionem eſſe in ſubſtantia ſupernaturalem, & naturæ lumine conſtare euidenter eius poſſibilitatem. Confirmatur: Viſio, & quælibet alia res in ſubſtantia ſupernaturalis nec à priori per cauſam, nec à poſteriori per effectum poteſt naturæ lumine euidenter demonſtrari: ergo naturæ lumine non conſtat euidenter poſitiuè, &c. Conſequentia patet, quia cognitio abſtractiua euidens non habetur, niſi per demonſtrationem, aut formalem, aut virtualem; & demonſtratio non niſi aut per cauſam, aut per effectum.

Viſio Dei nec per cauſam, nec per effectum naturalem de-

Antecedens probatur: Cauſa, vel effectus inſeruiens lumini naturæ ad formandam demonſtrationem debet eſſe naturalis; ſed per nullam cauſam, nullumque

effectum

monstrari potest.

effectum naturalem potest euidenter demonstrari visio, aut qualibet alia res, &c. Minor probatur. Nulla causa naturalis est proportionata, alioqui naturæ vires haberent proportionem ad visionem, nec esset visio finis supernaturalis, & naturæ viribus inassequibilis. Causa enim naturalis, quæ inseruire posset, vt medium demonstrandi visionem vt possibilem, & assequibilem; inseruire etiam posset vt medium ipsam asse-

19. Effectus naturalis non potest esse proprius rei supernaturalis.

quendi. Rursus effectus, vt sit medium sufficiens demonstrandi causam, debet esse proprius talis causæ: si enim proprius non est, non habet enim ipsa necessariam connexionem; adeoque non infert ipsam necessariò, vt requiritur ad medium demonstrationis: at nullus effectus naturalis potest esse proprius visionis, eo ipso enim, quod naturalis est necesse est, quod habeat causam naturalem, & per consequens necesse est, quod non sit effectus proprius visionis, aut alterius rei supernaturalis: ergo per nullam causam, nullumque effectum naturalem potest,&c.

20. Probatur secundò, attingendo efficaciora argumenta, quæ naturæ lumine vrgeri possunt ad demonstrandam possibilitatem visionis Dei, eorumque solutiones indicando. Primum sit ea Scoto *loco suprà cit.* Qualibet potentia potest ferri in quodlibet contentum sub proprio obiecto primo & adæquato, alias tale obiectum malè ei assignaretur; sed Deus vt est in se continetur sub ente quod est primum, & adæquatum obiectum potentiæ intellectiuæ creatæ: ergo potest intellectiua potentia creata ferri in Deum vt est in se, quod est Deum videre. Secundum ex eodem Scoto *ibidem.* Quod est simpliciter perfectionis in aliquo genere si competit inferiori in illo genere, competit etiam superiori; sed cognitio intuitiua proprij obiecti conuenit oculo, qui est potentia cognoscitiua inferior: ergo etiam intellectui, qui est potentia cognoscitiua superior: sed Deus continetur intra latitudinem obiecti intellectus: ergo. Tertium ex D. Thoma 1. *part. quæst.* 12. *artic.* 1. *in C. Si nunquam essentiam Dei videre potest intellectus creatus, vel homo nunquam beatitudinem obtinebit, vel in alio eius beatitudo consistet, quàm in Deo*: sed euidens est hominem posse obtinere beatitudinem:& hanc consistere in Deo: ergo euidens est intellectum creatum posse videre essentiam Dei: Minor quoad primam partem euincitur ex concordi in omnibus beatitudinis appetitu.

Euidens est beatitudinẽ hominis cõsistere non posse in bono creato.

Quoad secundum ex eo, quod homo nullo bono creato satiari perfectè potest, vt ex communi sapientum omnium consensu latissimè explicat Abulensis *in cap.* 5. Matth. *à quæst.* 18. *ad* 27. Theophilus Raynaudus *dist.* 2. *de disciplina morali, quæst.* 3. *artic.* 1. Quartum ex cognitione creaturarum sequitur naturale desiderium videndi Deum, quia ex eodem D. Thoma *Ibidem: Inest homini naturale desiderium cognoscendi causam, cum intuetur effectum*: Sed desiderium naturæ non potest esse inane: ergo ex cognitione creaturarum euincitur possibile esse intellectui creato videre Deum. Quintum ad videndum Deum in se non requiritur actus infinitus, sicuti nec ad amandum in se eundem; sed intellectus creatus est capax cuiuscumque intellectionis non infinitæ: ergo. Sextum: Quodlibet obiectum terminare potest cognitionem intuitiuam, quæ non sit comprehensiua: aliud enim est videri, aliud comprehendi: sed cognitio intuitiua Dei,& non comprehensiua nequit esse diuina: ergo necessariò est creata: ergo omninò est possibilis cognitio creata intuitiua Dei. Septimum: Intellectus creatus vnitus corpori naturæ lumine assequitur probabilem notitiam visionis Dei: ergo intellectus creatus separatus potest eodem lumine assequi notitiam euidentem. Consequentia suadetur, quia ex vna parte intellectui separato debet concedi perfectior cognitio, & ex alia parte medium inducens notitiam probabilem potest esse aptum ad inducendam notitiam euidentem. Octauum naturæ lumine euidens est esse possibilem condonationem peccati: ergo etiam esse possibilem visionem Dei. Consequentia patet, quia condonatio peccati supernaturalis est non minùs, quàm visio Dei. Antecedens probatur ex communibus sacrificiis, quæ Deo offeruntur pro obtinenda condonatione peccatorum, sicuti enim communis omnium cultus infert Deum existentem; ita communia pro peccatis sacrificia inferunt Deum placabilem; nec minùs inepta forent sacrificia propitiatoria Deo implacabili, quàm verus cultus Deo chymerico, & impossibili.

Respondetur ad primum ens, quod est obiectum potentiæ intellectiuæ creatæ, non esse ens secundùm omnem rationem cognoscibilitatis, alioqui posset quilibet intellectus quodlibet obiectum comprehendere, & quia Deus etiam, vt comprehensibilis, continetur sub ente, etiam vt comprehensibilis contineretur sub obiecto potentiæ intellectiuæ creatæ: sed esse ens, vt abstractiuè cognoscibile, sicque ex eo, quod Deus contineatur sub ratione entis solùm euinci, quod sit abstractiuè cognoscibilis ab Intellectu creato, & dum dicitur Deus vt est in se, vel Deus vt visibilis, continetur sub ente, quod est obiectum intellectus creati, verum est specificatiuè, non reduplicatiuè, quia quodlibet ens est quidem obiectum intellectus creati, at non quodlibet ens vt est in se, seu vt visibile. 21.

Ens, de quo euidenter constat esse obiectum intellectus creati, est ens abstractiuè cognoscibile.

Ad secundum præterquam quod nimis probat; probat scilicet intellectui conuenire naturaliter cognitionem intuitiuam, sicuti oculo conuenit naturaliter cognitio intuitiua proprij obiecti falsa est absolutè maior:& quod est superius in aliquo genere debet habere aliquam perfectionem maiorem quolibet perfectione reperta in quolibet inferiori talis generis: at non debet habere quamlibet cuiuslibet inferioris perfectionem, hoc enim proprium Dei est. 22.

Superius in aliquo genere nõ necessariò cõtinet quamlibet perfectionem cuiuslibet inferioris.

Ad tertium dico rationem, quam *D. Thomas* affert vt probabilem, malè afferri vt demonstratiuam; con- 23.

cors appetitus beatitudinis probat dari aliquam beatitudinem, at non probat hanc beatitudinem ſitam eſſe in viſione potius, quàm in aliqua alia re, quod homo nullo bono creato perfectè ſatiari poſſit probat beatitudinem debere conſiſtere in cognitione Dei, at non probat debere conſiſtere, niſi hæc aliunde poſſibilis ſupponatur, in cognitione intuitiua; cum præſertim cognitio Dei etiam abſtractiua non quidem prima, benè tamen ſecunda poſſit eſſe immediata, quatenùs licèt nequeat homo primò aſſurgere in Dei notitiam, niſi mediante creatura, ſemel tamen habitâ Dei notitiâ poteſt independenter à creatura ſecundò excitare Dei cognitionem, & in Dei contemplatione quieſcere, vt explicat De Quiros 1. *parte, diſputat.* 22. *ſection.* 1. *numero* 11.

Cognitio Dei etiam abſtractiua poteſt eſſe immediata.

24\. Ad quartum dico aliud eſſe deſiderium cognoſcendi, aliud deſiderium videndi cauſam: illud, non iſtud aſſeritur à *D. Thoma* ineſſe homini intuenti effectum: at cognoſcere præſcindit à cognitione intuitiuâ, & abſtractiuâ; vel dici poteſt ex cognitione effectuum ſequi naturale deſiderium videndi cauſam, ſed aut conditionatum, ſi ſcilicet cauſa videri poteſt, aut inefficax, quod etiamſi concedatur naturale, & neceſſarium, ferri poteſt in impoſſibile.

Deſiderium videndi cauſam viſis effectibus aut nullum eſt, ſui conditionatū aut inefficax eſt.

25\. Ad quintum, nec euidens eſt intellectum creatum eſſe capacem cuiuſcumque intellectionis non infinitæ, nec euidens eſt viſionem Dei non eſſe actum infinitum, paritas amoris nimis probat: probat quippè eſſe naturalem viſionem Dei, ſicuti eſt naturalis amor Dei in ſe.

26\. Ad ſextum dico reſpectu obiecti ſimpliciſſimi faciliùs concipi, quod nequeat videri, quin comprehendatur; quàm è contra: neque ex eo, quod cognitio comprehenſiua ſit maior intuitiuâ, ſequitur hanc præcisè dabilem eſſe, vbicumque eſt dabilis illa: nam ſicuti ſatisfactio æqualis præcisè eſt minor ſuperexcedente, & tamen reſpectu peccati lethalis eſt dabilis ſatisfactio ſuperexcedens, non ſatisfactio præcisè æqualis, ita ſimiliter, &c.

27\. Ad ſeptimum: dico probari ad ſummum reſpectu intellectus ſeparati notitiam probabiliorem viſionis Dei, nec medium ſecundùm ſe aptum ad inducendam alicuius obiecti notitiam euidentem, habet talem aptitudinem reſpectu intellectus creati; & plura ſunt, quæ dicunt inter ſe eſſentialem connexionem, ignotam tamen intellectui creato, alioqui omnis propoſitio per ſe nota ſecundùm ſe eſſet etiam per ſe nota ſecundùm nos contra ſupradicta *lib.*1. *cap.*1. §.1.

28\. Ad octauum: vel ſermo eſt de peccatis oppoſitis ſupernaturali fini, & ſupernaturalibus præceptis: & hac ratione non eſt naturæ lumine euidens eſſe poſſibilem condonationem, cum non ſit naturæ lumine euidens eſſe poſſibilem ſupernaturalem finem, ſupernaturalia præcepta, adeoque, nec peccata his oppoſita; vel ſermo eſt de peccatis contra finem, & legem naturalem, & horum condonatio cognoſcitur euidenter poſſibilis, at non per infuſionem gratiæ, aliorumve donorum ſupernaturalium, ſed vel à nobis naturaliter ignoratur modus, quo fieri poſſit, vel cenſetur fieri ſicuti fit remiſſio offenſæ ab homine, in qua remiſſione nihil ſupernaturalitatis inuoluitur.

Condonatio peccatorum quomodo lumine naturæ cognoſcatur poſſibilis.

29\. Assertvm III. Lumine naturæ, vel excitato, vel adiuto à lumine Fidei conſtat tum probabiliter, tum etiam ſcientificè, viſionem Dei conuenire poſſe, imò conuenire de facto, intellectui creato. Ita communiter Auctores citati pro ſuperiori aſſerto, & à fortiori etiam Auctores eidem aſſerto contrarij ſuſtinentes naturalem euidentiam poſſibilitatis viſionis.

30\. Probatur, & explicatur: Lumen naturæ dicitur excitatum à lumine Fidei, quando ſuppoſitâ ex Fide notitiâ alicuius veritatis, vtitur principiis naturalibus ad eandem veritatem comprobandam, & vt loquitur *D. Thomas* agens de cognoſcibilitate Myſterij Trinitatis *inducitur ratio non quæ ſufficienter probet radicem ſed quæ radici iam poſita oſtendat congruere conſequentes effectus,* 1. *parte qu.*32. *art.*1. *ad* 2. Dicitur adiutum à lumine Fidei, quando ipſiſmet principiis Fidei vel ſolis, vel cum conſortio principiorum naturalium, vtitur ad diſcurſus Theologicos efformandos. Primo modo lumine naturæ probabiliter conſtat viſionem Dei conuenire intellectui, neque in hoc locum relinquunt ambigendi argumenta in ſuperiori aſſerto allata pro naturali viſionis euidentia, quæ vtique ſuppoſitâ præſertim Fide de exiſtentia viſionis huic maximè fauent, ipſamque congruentiſſimam oſtendunt. Secundo modo lumine naturæ id conſtat ſcientificè, quia conſtat Theologicè, ſeu Theologicâ certitudine: Theologia verò ex *Prolegomenis, cap.*1. §.4. eſt verè proprieque ſcientia, & certitudo Theologica, verè, proprieque ſcientifica. Conſtat inquam Theologicè, ſeu Theologicâ certitudine, quia viſionem Dei conuenire intellectui creato poteſt eſſe concluſio Theologica deducta ſcilicet, vel ex duplici præmiſſa de Fide, vel ex vna præmiſſa de Fide, alterâ naturaliter euidente: quo vtroque modo habetur diſcurſus propriè Theologicus ex *prolegomenis, cap.*1. §.7. Poteſt

Lumine naturæ vel excitato, vel adiuto a Fide tum probabiliter tum ſcientificè conſtat viſio Dei.

31\. eſſe concluſio deducta ex vna præmiſſa de Fide, alterâ naturaliter euidente, quia de Fide eſt diligentibus Deum promiſſam eſſe beatitudinem, & viſionem à Deo, ſed euidens eſt Deum non poſſe mentiri, aut falſum dicere, aut deficere à promiſſis aut promittere rem impoſſibilem: ergo ex vna præmiſſa de Fide altera naturaliter euidente deduci poteſt per diſcurſum Theologicum veritas viſionis Dei. A fortiori poteſt lumen naturæ lumine Fidei adiutum aſſequi poſſibilem notitiam viſionis Dei aſſumendo in conſortium præmiſſæ de Fide præmiſſam naturalem probabilem: ſic v.g. diſcurrendo; datur de facto in creatura rationali ſanctificatio per gratiam, & charitatem; ſed ad ſanctificationem per gratiam, & charitatem ſequitur glorificatio per viſionem: ergo datur de facto in creatura rationali glorificatio per viſionem. Item dantur de facto in iuſtis opera meritoria vitæ æternæ, ſeu viſionis

De Fide eſt tum dari beatitudinē, tum talem beatitudinē non haberi ſine viſione Dei.

visionis Dei; sed congruum est opera meritoria suo præmio non frustrari: ergo congruum est dari de facto visionem Dei.

§. IV.

An naturæ viribus conueniat, vel conuenire possit intellectui creato visio Dei?

32. ASSERTVM I. De facto non conuenit naturæ viribus intellectui creato visio Dei. Ita Theologi communiter cum D. Thome 1. *parte quæst.* 12. *art.* 4. *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 2. *art.* 6. *&* 3. contra Gentes *cap.* 50. Scoto *in* 1. *dist.* 12. *quæst.* 2. *& in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 11. contra antiquos quosdam Philosophos ex Schola Platonis. Item contre *Eunomianes*, dictos etiam *Anomeos*, id est quasi sine regula, seu sine æqualitate, quod quidem nomen sortiti sunt non ex errore asserendi intellectum creatum posse propriâ virtute Deum clarè videre, sed ex eo, quod eorum Antesignanus Eunomius cum Arianis senserit filium in diuinis non esse æqualem Patri. Eunomianos quoad astruendam visionem Dei naturæ viribus intellectui creato conuenientem, secuti sunt in Germania *Beguardi, & Beguinæ*, quibus fauet Durandus *in* 4. *dist.* 49. *quæstione* 12. docens intellectum nostrum habere secundùm se sufficiẽtem virtutẽ ad Deum videndum, quamvis in statu vnionis ex dependentia à sensibus, sub quibus Deus non potest cadere, impediatur à Dei visione. Hæc *Durandi* opinio ab Isamberto *ad quæst.* 12. 1. *partis disput.* 1. *articulo* 10. dicitur erronea à Vasquio 1. *parte, disputat.* 41. *cap.* 2. dicitur erroris notâ non carere, Molina 1. *part. quæstion.* 12. *artic.* 3. *disput.* 1. mitiùs *Durandum* interpretatur, ait enim sensum ipsius esse, animam siue in corpore, siue extra corpus, non posse naturaliter Deum cognoscere nisi ex rebus creatis, quod non sufficit ad videndam diuinam essentiam; ac proinde non posse animam naturaliter Deum videre.

Visio Dei de facto non conuenit naturæ viribus intellectui creato.

Probatur primò: Ex Scripturis edocemur visionem Dei esse speciale ipsius Dei donum, ex diuina gratia maximè pendens, & anxiè à Deo postulandum; sed hæc minùs congruè dicerentur, si posset Dei visio naturæ viribus obtineri: ergo. Maior probatur: ex Psalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*, ex Ioan. 10. *Oues meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, & vitam æternam do eis.* Rom. 6. *Gratia autem Dei vita æterna.* Exod. 33. *Si inueni gratiam coram te, ostende mihi faciem tuam, & sciam te.* Ioan. 14. *Domine ostende nobis Patrem.* Confirmatur: Naturæ viribus non potest elici actus meritorius vitæ æternæ: ergo multo minùs potest elici actus visionis, qui est ipsa vita æterna. Antecedens est de Fide expressum in Scripturis, & definitum in pluribus Conciliis contra Pelagianos, vt ex professo explicatur *in Tractatu de Gratia*, consequentia patet à fortiori, & iure Scotus *in* 4. *dist.* 49. *q.* 11. ait hæresim Anomeorum ponentium, Deum posse naturæ viribus videri, esse maiorem hæresi Pelagij ponentis, hominem posse sine gratia, & naturæ viribus iustificari.

De Fide est visionẽ Dei esse speciale Dei donum ex diuina gratia pendens.

Probatur secundò: Visio Dei non conuenit de facto intellectui creato, nisi illustrato lumine gloriæ, ergo non conuenit intellectui creato viribus naturæ. Consequentia patet: quia lumen gloriæ supernaturale est. Antecedens probatur ex Psal. 35. *In lumine tuo videbimus lumen*, & *ex Conc. Viennensi anno* 1311. *sub Clemente V.* in quo, vt refertur in Clement. *Ad nostrum de hæreticis*, damnati fuerunt Beguardi, & Beguinæ, inter quorum octo errores quintus fuit: *Quod quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum.* 33.

Beguardorum, & Beguinarum error.

ASSERTVM II. Neque etiam de possibili potest naturæ viribus intellectui creato conuenire visio Dei.

Probatur: Quod alicui de facto non conuenit ratione intrinsecæ insufficientiæ, seu defectu intrinsecæ virtutis, neque etiam de possibili potest eidem conuenire: sed quod intellectui creato de facto non conueniat visio Dei viribus naturæ prouenit ratione intrinsecæ insufficientiæ, seu defectu intrinsecæ virtutis; ergo neque etiam de possibili, &c. Maior patet, quia prædicata intrinseca eadam sunt in qualibet re de possibili æquè, ac de facto: & ad id, ad quod causa est de facto ab intrinseco impotens, nequit de possibili euadere potens sine aliquo superaddito, & nisi aliquid superaccrescat viribus intrinsecis. Minor ex professo probatur *in sequenti §.* & pro nunc suadetur ex eo, quia quod non conuenit ab intrinseco, non conuenit omni, & semper, sicuti tamen non videre dum viribus naturæ omni intellectui creato, & semper conuenit, nec vlla creatura vllo vnquam tempore Dei visionem naturæ viribus est assecuta, aut quemcumque conatum adhibeat est assecutura; & deridendi omninò sunt Beguardi, aliique nonnulli eiusdem furfuris, qui ad simulandam sanctitatem se contemplationis beneficio naturaliter Deo perfrui, & à terrenis cogitationibus expeditos, in quodam omnium externarum actionum otio Deum inuenire, ipsumque perfectè videre iactitarunt. Nec vanam hanc iactantiam sufficienter fulciunt dicentes, rem omninò simplicem, & indiuisibilem, cuiusmodi est Deus, non posse cognosci, quin totaliter & perfectè cognoscatur, sicuti est, dicente Aristotele 9. *Metaph. cap.* 12. non contingere intellectum nostrum circa simplices substantias decipi: sed aut omnino eas attingere, aut omninò ignorare. Non, inquam, sufficienter se fulciunt: Tum quia eodem modo probarent cognitione etiam abstractiue vtrumque imperfecta non posse Deum cognosci, quin totus cognoscatur: tum quia rem simplicem non posse cognosci, quin totaliter, & perfectè cogno

34. Visio Dei neque etiam de possibili conuenire potest naturæ viribus intellectui creato.

35. Res simplex quomodo possit cognosci, quin toto aliter cognoscatur.

cognoſcatur procedit de re ſimplici etiam virtualiter, cuiuſmodi non eſt Deus, cuius perfectio quo magis excludit compoſitionem formalem, & actualem, eo magis includit compoſitionem eminentem, & virtualem. *ex libro ſuperiori, cap. 3.*

---

§. V.

Vnde oriatur reſpectu intellectus creati impotentia videndi Deum viribus naturæ?

36. *Impotentia videndi Deū non oritur ex dependentia intellectus a ſenſibus.*

ASSERTVM I. Impotentia videndi Deum viribus naturæ non oritur ex dependentia intellectus creati à ſenſibus. Ita Theologi communiter contra Durandum *ſuprà citatum in primo aſſerto præcedentis §.*

Probatur primò: Impotentia videndi Deum, &c. debet oriri ex aliquo communi intellectui vnito, & ſeparato; ſed dependentia à ſenſibus non eſt huiuſmodi, conuenit quippè ſolùm intellectui vnito corpori; ergo. Maior probatur, tum quia auctoritates ſuprà allatæ ex Scriptura de quolibet intellectu procedunt: tum quia ſecus Angeli in primo inſtanti creationis vidiſſent Deum; & dæmones, vtpotè non ſpoliati perfectionibus naturalibus, & naturæ viribus, etiam de facto in ſtatu damnationis Deum viderent, aut deberent ex lege extrinſeca Dei à tali viſione impediri.

Conuenit Intellectui ſeparato æque ac vnito.

37. Probatur ſecundò: Si impotentia videndi Deum oritur ex dependentia à ſenſibus & remoto ſenſuum impedimento habet creatus intellectus ſufficientem efficacitatem, & proportionatam virtutem ad Deum videndum, ex maiori perfectione naturali intellectus habebitur perfectior viſio. Et quia facilè contingere poteſt, vt qui ſortitus eſt intellectum perfectiorem habeat pauciora merita, facilè continget, vt quis cum paucioribus meritis melius Deum videat & beatior ſit. Imò quia intellectus quilibet Angelicus videtur perfectior quolibet humano, infimus Angelus videbit melius Deum, quam vel Deipara, vel Chriſtus ipſe. Quæ, & ſimilia contra Durandum fuſius proſequitur Vaſquez *prima, parte diſputatione* 41. *capite* 2. vbi etiam impugnat nonnulla friuola ipſios effugia, putà, quod omnes intellectus ſint æqualis perfectionis, inæqualitatem beatitudinis non deſumi ex inæquali viſione Dei, ſed ex inæquali reuelatione aliarum rerum, & myſteriorum, quæ videntur in Deo.

38. *Impotentia videndi Deū non oritur ex eo quod ſit Deo libera præſentia obiectiua.*

ASSERTVM II. Impotentia videndi Deum viribus naturæ non oritur ex eo, quod præſentia obiectiua Dei reſpectu intellectus creati ſit omninò voluntaria, & libera ipſi Deo, & non in poteſtate creaturæ. Eſt contra Scotum *in 4. diſt. 49. quæſt. 11. & in quolib. quæſt.* 14. Herin. *part. 1. ſum. Theol. diſputatione 5. quæſtione 1. numero* 8. Lauream *in 4. tomo primo, diſputatione 15. articulo 6. §. 5.* aliosque Scotiſtas, quibus fauere videtur D. Ambroſius *in cap. primum Lucæ* dicens: *Non enim ſimiliter ſenſibilia videntur, & is, in cuius voluntate ſitum eſt videri, natura verò eſt non videri; nam ſi non vult non videtur; ſi vult videtur. Apparuit enim Deus Abrahæ, quia voluit, alij quia noluit, non apparuit, &c.*

Probatur primò, vel liberè poſita à Deo obiectiua præſentia reſpectu intellectus creati, hic naturaliter, & virtute propria Deum videt vel adhuc indiget ad Deum videndum aliquo alio ſupernaturali comprincipio, & virtute Superiori. Si dicatur hoc ſecundùm, vt videtur omninò dicendum poſt decretum *Concilij Viennenſis*, ſtatuentis contrà Beguardos, & Beguinas, animam indigere lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum, ergo impotentia videndi iam non oritur ex eo, quod præſentia obiectiua Dei reſpectu intellectus creati, &c. Sed ex eo, quod intellectus non habeat ſufficientes vires intrinſecas, & indigeat aliquo eleuante, ac roborante. Si dicatur primum, valde fauetur Eunomianis, & Beguardis dicentibus intellectum creatum poſſe propria, & naturali virtute Deum videre, nec ponitur maior naturalis inuiſibilitas in Deo, quam ponatur in actibus internis liberis, & ſecretis cordium cuiuſcumque creaturæ rationalis: nam etiam iſta quoad actualem obiectiuam præſentiam pendent à voluntaria, & libera manifeſtatione elicientis.

Naturalis inuiſibilitas Dei debet eſſe maior ea actuum internorum liberorum creaturæ.

Dices vel ſermonem eſſe de facto, & de potentia, ac lege ordinaria vel ex natura rei, & de potentia, ac lege extraordinaria. Primo modo vltra præſentiam obiectiuam requiri in intellectu ad Deum videndum lumen gloriæ, in huius tamen carentiam non refundi impotentiam videndi, quia non requiritur huiuſmodi lumen ex natura rei, ſed ex decreto extrinſeco Dei ita diſponentis, & nolentis præſtare ſuam præſentiam obiectiuam, niſi intellectui illuſtrato lumine gloriæ, nec aliud euinci ex decreto *Concilij Viennenſis* ſtatuẽtis animam indigere tali lumine ad Deum videndum ſecundo modo poſitâ obiectiuâ Dei præſentiâ intellectum creatum non indigere aliquo alio ſupernaturali comprincipio: at non propterea videre Deum naturaliter, ſeu viribus naturæ, quia videret ſimul concurrente ad viſionem tali præſentia obiectiuâ ſupernaturali, & ipſi indebitâ. Sed contra valde eneruatur decretum Concilij, dum luminis Indigentia, quam abſolute definit, aſſeritur eſſe ex decreto Dei extrinſeco, non ex natura rei: Nec ſatis apparet cur præſentia obiectiua Dei debeat dici ſupernaturalis, & indebita intellectui creato, ſi ad eliciendam ſimul cum tali obiectiua præſentiâ viſionem habet creatus intellectus ab intrinſeco, & naturaliter ſufficientem, idoneámque virtutem. 40.
Et ſicuti concurſus ad calefaciendum dicitur igni connaturalis, & debitus, quia poſito tali concurſu ignis naturaliter, & ab intrinſeco calefacit; ita præſentia obiectiua ad Deum videndum erit creato intellectui connaturalis, & debita, ſi ipſa poſitâ creatus intellectus

Lumen gloriæ ad viſionem debet poni neceſſarium ex natura rei, non ex ſolo decreto extrinſeco Dei.

39.

intellectus secundùm suas vires naturales videt. Nec refert, quod talis præsentia ponatur à Deo liberè, quia etiam concursus ad calefaciendum igni libere à Deo præstatur. Et si intellectus dicitur videre supernaturaliter solùm, quia videt concurrente præsentia obiectiua libere à Deo præstita, omnis causa secunda semper supernaturaliter operabitur, quia semper operatur concurrente influxu libere à Deo præstito,

41. Probatur secundò: Intellectus illustratus lumine gloriæ non habet impotentiam videndi Deum; sed respectu intellectus illustrati lumine gloriæ præsentia obiectiua Dei adhuc est omninò libera, & voluntaria ipsi Deo; ergo impotentia videndi Deum viribus naturæ non oritur ex eo, quod præsentia obiectiua Dei &c. Maior infrà explicabitur *cap. 3. §. 2.* Minor probatur: Ideò præsentia obiectiua Dei est libera, & voluntaria respectu intellectus non illustrati, quia talis præsentia est actio ad extra, sed etiam est actio ad extra respectu intellectus illustrati, & Deus in actionibus ad extra in cœlo æquè, ac in terra liber est, ex Psalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo, & in terra*; Ergo respectu intellectus illustrati præsentia obiectiua Dei adhuc est omninò libera, & voluntaria.

Præsentia obiectiua Dei est etiam respectu intellectus illustrati lumine gloriæ libera & voluntaria Deo.

42. Dices respectu Intellectus illustrati præsentiam obiectiuam Dei esse quidem liberam, & voluntariam; sed simul esse debitam ratione decreti, quod Deus habet coniungendi cum lumine gloriæ huiusmodi præsentiam obiectiuam, & vniendi se intentionaliter intellectui habenti lumen gloriæ; ideò supposito tali decreto præsentiam obiectiuam, licet simpliciter liberam, esse in potestate intellectus illustrati, nullatenùs verò esse in potestate intellectus non illustrati, cui defectu talis decreti non est debita. Sed contrà si intellectus etiam non illustratus habet ex parte sui virtutem, & actiuitatem sufficientem ad eliciendam visionem, non est, cur eidem etiam non illustrato non dicatur debita præsentia obiectiua, & gratis dicitur esse decretum de præstanda tali præsentia obiectiua intellectui habenti potius, quàm non habenti lumen gloriæ, si etiam non habens lumen gloriæ est de se proportionatus ad eliciendam cum tali præsentia obiectiua visionem.

43. Ex his habes non negari à nobis, quod omninò libera, & voluntaria Deo sit præsentia obiectiua, & intentionalis vnio cum intellectu creato, sed negari, quod hinc præcisè oriatur in intellectu creato impotentia videndi Deum, & licet sine tali præsentia intellectus sit impotens videre, non tamen aut est impotens præcisè ex carentia talis præsentiæ, aut ex eiusdem positione præcisè sit potens: & si per impossibile Deus intentionaliter per modum obiecti vniretur intellectui non eleuato per lumen gloriæ, aut per aliquod ipsum supplens, adhuc intellectus remaneret impotens videre Deum, quia nihil intellectui accresceret se tenens ex parte ipsius, & roborans actiuitatem ex parte potentiæ. Dixi si per impossibile, quia potentiæ improportionatæ perseueranti in sua improportione, nequit obiectum intentionaliter, & per modum obiecti vniri, cum vniri per modum obiecti nihil sit aliud, quàm constituere cum potentia principium elicitiuum actus attingentis obiectum.

Præsentia obiectiua respectu intellectus omninò libera & voluntaria Deo est.

Deus nequit intentionaliter vniri intellectui creato, nullatenùs eleuato.

44. Assertvm iii. Impotentia videndi Deum viribus naturæ in intellectu creato oritur ex inferioritate modi essendi, ex eo scilicet, quod modus essendi intellectus creati sit inferior ad modum essendi Dei. Ita Thomistæ & plures recentiores cum D. Thoma *prima parte, quæstione 12. articulo 4. contra Authores citatos in duobus superioribus assertis.*

Impotentia videndi Deû oritur ex inferioritate modi essendi intellectus creati.

Probatur ratione, argumento, & verbis D. Thomæ *loco citato: Cognitio contingit secundùm quod cognitum est in cognoscente; cognitum autem est in cognoscente secundùm modum cognoscentis. Vnde cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundùm modum suæ naturæ. Si igitur modus essendi alicuius rei cognitæ excedat modum naturæ cognoscentis oportet, quod cognitio illius rei sit supra naturam illius cognoscentis*: Quod cognitio contingat, secundùm quod cognitum est in cognoscente euincitur ex peculiari modo operandi potentiæ cognoscitiuæ, cuius proprium est trahere ad se obiectum, & obiectum ipsum vel obiecti similitudinem in se habere, vnde ortæ sunt propositiones illæ ab antiquis Philosophis desumptæ. *Anima locus est formarum: Intelligentia plena est formis: intellectus plenus est specierum. Intellectus intelligendo fit omnia*: Quod cognitum sit in cognoscente secundùm modum cognoscentis suadetur tum ex communi axiomate: *Quidquid recipitur per modum recipientis recipitur*, tum quia cognitum debet esse in cognoscente comproducendo, & terminando actum cognoscentis. Sicuti igitur cognoscens secundùm modum suum producit actum; ita & cognitum secundùm eundem modum debet esse in cognoscente.

Cognitio contingit secúdùm quod cognitum est in cognoscente.

Cognitum est in cognoscente secundú modum cognoscentis.

45. Cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundùm modum suæ naturæ, quia vt communiter dicitur modus cognoscendi sequitur modum essendi (subintellige ipsius cognoscentis) & sicuti res se habet in esse; ita se habet in cognoscere. Sic anima brutorum sicuti habet modum essendi materialem; ita habet materialem modum cognoscendi. Anima rationalis in statu vnionis ad corpus, sicuti licet in se spiritualis aliquo modo in esse dependet à corpore; ita licet intelligat per actus spirituales, elicit tamen tales actus dependenter à sensibus, & organis corporeis. Anima separata & Angelus habent modum essendi omninò quidem spiritualem, cum aliqua tamen potentialitate, & spiritualiter, cum aliqua tamen potentialitate intelligunt, Deus tantùm sicuti habet simplicissimum, & actualissimum modum essendi; ita habet simplicissimum, & actualissimum modum cognoscendi, Hinc missa cognitione materiali, quæ intellectio non est, & materiali anima, quæ non est

Cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundùm modû suæ naturæ.

intellectiua: Ex aliis tribus modis essendi habetur triplex genus, seu triplex ordo intelligentium. In primo & infimo est anima
46. rationalis vnita corpori. In secundo & medio anima separata, & Angelus. In tertio & supremo Deus. Huic triplici ordini intelligentium respondet triplex ordo intelligibilium, intelligens enim habens primum modum essendi non potest per sua naturalia intuitiuè cognoscere, nisi intelligibilia in eodem primo modo essendi constituta. Intelligens habens secundum modum essendi non nisi intelligibilia constituta in eodem secundo aut à fortiori in inferiori modo essendi, vt patere potest inducenti per singula intelligentia & intelligibilia; probaturque ex illa propositione D. Thomæ: *Cuiuslibet cognoscentis cognitio est secundum modum suæ naturæ.* Si enim intelligens existens in inferiori modo essendi per sua naturalia cognoscat, vt est in se, intelligibile existens in modo essendi superiori, cognitio erit secundùm modum essendi intelligibilis Superioris, non secundùm modum essendi ipsius cognoscentis. Potest hoc idem confirmari ex eo, quod vt probabitur *infrà cap.* 3. §. 6. nullum intelligens potest per sua naturalia habere cognitionem perfectiorem comprehensione sui; quod est idem, ac dicere cognitionem debere esse secundùm modum cognoscentis, nec posse attingere vt est in se, quod habet superiorem modum essendi, alioqui Angelus, & à fortiori homo attingens naturaliter Deum, vt est in se, eliceret naturaliter cognitionem perfectiorem comprehensione sui. His positis pro explicatione verborum
47. *D. Thomæ*, sic potest in probationem nostri asserti formari clarius argumentum.

Intelligentium, & intelligibilium triplex genus.

Nullum intelligens potest per sua naturalia habere cognitionem perfectiorē comprehensione sui.

Intellectus habens modum essendi inferiorem ad modum essendi obiecti non potest naturæ viribus videre tale obiectum; ergo ex eo, quod modus essendi intellectus creati sit inferior ad modum essendi Dei, rectè explicatur impotentia videndi Deum viribus naturæ in intellectu creato, sed verè modus essendi intellectus creati inferior est, quia cum habeat potentialitatem & compositionem, inuoluit aliquid per modum materiæ: modus verò essendi Dei cum habeat maximam actualitatem, & simplicitatem, nihil prorsus, quod materiam imitetur, inuoluit; ergo & verè habet intellectus creatus respectu Dei inferiorem modum essendi, & ex hac inferioritate rectè explicatur oriri impotentiam videndi Deum: Antecedens, in quo est tota summa difficultatis non probatum est auctoritate *D. Thomæ*, inductione, & ratione.

Dices hoc argumentum nimis probare, probat enim nec animam separatam videre posse naturaliter Angelum, nec Angelum inferiorem videre posse naturaliter superiorem, cum modus essendi animæ sit inferior modo essendi Angeli, & modus essendi Angeli inferioris inferior modo essendi Angeli superioris. Item probat intellectum neque etiam eleuatum lumine gloriæ posse vide-
48. re Deum, cum etiam vt eleuatus habeat modum essendi inferiorem modo essendi Dei. Sed contra non quæcumque inferioritas modi essendi impedit visionem obiecti, sed solùm inferioritas, & diuersitas modi essendi generici, qui triplex est ex præmissis iuxta triplicem gradum immaterialitatis; cum enim immaterialitas sit radix, aut saltem iuxta infrà dicenda *lib.* 3. *cap.* 1. §. 5. *circa finem*, indiuisa comes intellectiuitatis, & intelligibilitatis diuersitas modi essendi in immaterialitate attendenda maximè est in ordine ad distinguenda genera intelligentium, & intelligibilium. Hinc dico animam separatam, quod pariter procedit de Angelo inferiori respectu superioris, posse naturaliter videre Angelum, quia modus essendi licet inferior, non est inferior in gradu generico immaterialitatis. Ad illud, quod additur dico inferioritatem modi essendi solùm obstare cognitioni intuitiuæ eliciendæ virtute naturali, non verò eidem eliciendæ virtute supernaturali; & sicuti quælibet causa potest supernaturaliter attingere effectū perfectiorem absque eo, quod in se euadat eiusdem perfectionis cum effectu; ita & debet intellectus posse videre obiectum existens in modo essendi superiori, absque eo, quod in se acquirat eumdem modum essendi. Accedit, quod cum lumen gloriæ sit ordinis diuini, & participatiōe quodammodo eiusdem modi essendi cum Deo, dici potest intellectus huiusmodi lumine eleuatus eo lumine ad accidentalem quodammodo participationem ipsius modi essendi Dei.

Intelligens & intelligibile satis est, quod sint in eodem modo essendi generico secundùm eumdem gradum genericum immaterialitatis.

49. Dubitari hîc potest, cur inter intelligens, & intelligibile requiratur idem modus essendi pro visione, & cognitione intuitiuâ, non pro cognitione abstractiuâ. Respondetur cognitionem intuitiuam attingere obiectum vt est in se, adeóque requirere, quod cognitum, vt est in se, sit in cognoscente. Non potest autem, vt est in se, esse in cognoscente, nisi cognoscens habeat eumdem modum essendi. At cognitio abstractiua ex suâ ratione non attingit obiectum, vt est in se, nec requirit quod cognitum, vt est in se, sit in cognoscente: & sicuti potest esse in cognoscente etiam per speciem alienam, & inferiorem; adeóque modo inferiori, eo quem habet in se; ita etiam potest esse in cognoscente habente modum essendi diuersum, & inferiorem. Vel, quod idem est, cognitio intuitiua obiecti superioris, quia debet esse obiecti vt est in se, non potest esse ad modum cognoscentis inferioris, sicque vt possit esse ad modum cognoscentis necessariò requirit in cognoscente eumdem modum essendi. At cognitio abstractiua obiecti superioris, cum non debeat esse obiecti vt est in se, & haberi possit ad modum rei inferioris, Angelus v.g. abstractiōe cognoscatur ad modum speciosi adolescentis, etiam respectu cognoscentis inferioris esse potest ad modum cognoscentis, nec vt saluetur, quod ad modum cognoscentis sit, petit eumdem modum essendi in cognoscente.

Idem modus essendi inter intelligens, & intelligibile requiritur pro cognitione intuitiua, non pro abstractiua & cur.

§. VI.

§. VI.

Virum detur appetitus innatus, vel elicitus naturalis ad visionem Dei?

50. *Non datur in creatura appetitus innatus ad visionem Dei.*

ASSERTVM I. Non datur in creatura appetitus innatus ad visionem Dei. Colligitur ex D. Thoma 1. *parte, quæstione* 12. *articulo* 4. & 5. *quæstione* 23. *articulo* 1. *quæst.*62. *articulo* 1. & 2. 1.2. *quæstione* 114. *articulo* 2. *in* 4. *distinct.* 49. *quæst.*1. *artic.*3. *quæstiunc.*3. traditur expresse à Salmant. 1. *parte, tractat.*2. *disputatione* 1. *dub.* 4. §.2. Ioan. à S.Thoma *quæst.* 12. *disputat.*12. *articulo* 3. *numero* 7. aliisque Thomistis communiter, quibus consentiunt Arriaga 1. *parte, disputatione* 6. *section.* 4. De Quiroa *disput.*22. *sect.*4. Molina, Vasquez, &c. contra Scotum *in* 4. *dist.*49. *quæst.*10. Lauream *in* 4. *tom.*1. *disput.* 15. *art.* 1. Valentiam 1.2. *disp.*1. *quæst.*5. *punct.* 1. Durandum, Paludanum, Recupitum, Ruiz, &c.

Probatur primò: Non datur in creatura, seu in natura creata appetitus innatus ad rem naturæ viribus impossibilem, sed visio Dei est naturæ viribus impossibilis: ergo non datur in creatura, &c. Minor habetur ex *duobus superioribus* §§. Maior probatur primò, quia appetitus innatus non est, nisi inclinatio quædam per modum ponderis insita à Deo, vt Auctore naturæ, sed Deus vt Auctor naturæ non respicit, nisi rem possibilem viribus naturæ: ergo etiam appetitus innatus cum sit inclinatio, &c. non respicit nisi, &c. cum nec inclinatio possit se extendere vltra id, ad quod se extendit suum principium, nec Deus possit inordinatè procedere, causando vt auctor naturæ inclinationem ad terminum, ad quem nequeat perducere. Secundò appetitus innatus non est ad rem, ad quam non suppetant in natura, seu intra ordinem naturæ principia, & media sufficientia; vt enim ait Aristoteles 2. *de Cælo, Text.* 30. *Irrationabile esset astra ordinari ad motum* (subintellige progressiuum) & *naturam nullum eis dedisse organum vt mouerentur*: ergo appetitus innatus non est ad rem naturæ viribus impossibilem. Tertiò, si daretur in natura creata appetitus innatus ad rem naturæ viribus impossibilem, nec natura ipsa propriis viribus, nec Deus vt Auctor naturæ posset huiusmodi appetitum explere, sed habere appetitum innatum inexpletum, imò inexplebilem est pati perpetuam violentiam, & imperfectionem: ergo quælibet natura creata considerata, vel secundùm se, vel in ordine ad Auctorem naturæ cogeretur pati perpetuam, &c.

Appetitus innatus est inclinatio per modum ponderis insita à Deo, vt Auctore naturæ.

Non datur ad rem naturaliter impossibilem.

51. Dices ex doctrina Scoti *quæst.* 1. *prologi* falsam esse absolutè maiorem positæ probationis, & quamcumque potentiam receptiuam habere naturalem inclinationem, & innatum appetitum ad quamcumque perfectionem sibi possibilem, siue deinde talis perfectio sit possibilis viribus naturæ, siue viribus superioris, & supernaturalis agentis. Propterea Scotus *loco citato*, §. *ad quæstionem igitur*, ait, comparando receptiuum ad actum nullam esse supernaturalitatem. Verba ipsius sunt: *Potentia receptiua comparatur ad actum, quem recipit, vel ad agens à quo recipit. Primo modo ipsa est potentia naturalis, vel violenta, vel neutra; naturalis, si naturaliter inclinetur: violenta si sit contra inclinationem naturalem; neutra, si neque inclinatur ad istam formam, neque ad oppositam: in hac autem comparatione nulla est supernaturalitas.* Conformiter ad hanc distinctionem paulò infrà ita habet: *Dico, quod comparando intellectum possibilem ad notitiam actualem in se nulla est sibi cognitio supernaturalis, quia intellectus possibilis quacumque cognitione naturaliter perficitur, & ad quamcumque naturaliter inclinatur: sed secundo modo loquendo sic est supernaturalis, qua generatur ab aliquo agente, quod non est natum mouere intellectum possibilem ad talem cognitionem naturaliter.* In solutione deinde argumentorum §. *ad argumenta principalia*, expressè concedit non esse inconueniens potentiam esse naturaliter ordinatam ad obiectum, ad quod non potest naturaliter attingere, idque confirmat ex Anselmo *de libero arbitr. capite secundo*, dicente: *nullam vt puto habemus potestatem*, quæ sola sufficiat ad actum. Paulò etiam ante §. *ad argumenta pro opinione Aristotelis*, docet ad hoc, vt potentia passiua non sit frustranea in natura sufficere, quod in tota coordinatione entium detur aliquod, per quod possit completè reduci ad actum, & hac ratione etiam debere potentiæ passiuæ actiuam correspondere; cæterum non esse necesse, quod potentiæ passiuæ naturali, & creatæ correspondeat potentia actiua in serie entium naturalium, & in natura creata; idque *in* 4. *distinct.* 49. *quæstion.* 11. §. *ad aliud dicendum*, exemplificat in potentia receptiua corporis ad animam intellectiuam, quam tamen tota natura non potest inducere.

Scoti doctrina de naturali inclinatione ad formas, & perfectiones supernaturales.

52. Sed contra: Dum *Scotus* admittit visionem Dei esse rem naturæ viribus impossibilem, & inassequibilem, nobiscum sentit, dum deinde ad huiusmodi rem vult dari appetitum innatum, & inclinationem naturalem, recusatque admittere supernaturalitatem secundùm comparationem potentiæ passiuæ ad actum, reducit difficultatem ad quæstionem de nomine, in qua gratis ipse recedit à communi modo loquendi, appellando potentiam naturalem eam, quam cæteri communiter vocant obedientialem, & vltra vulgatam acceptionem extendendo appetitum innatum ad significandam quamcumque capacitatē formæ vtcumque perfectiuæ. Quæ extensio est parum congrua; latius

enim pater capacitas, quàm appetitus innatus: cum iſte ſundetur in natura, vt eſt determinata quædam entitas, & ſit perfectio determinata, ideò ſemper tendit in aliquid determinatum: capacitas verò non fundatur in determinatiuoe naturæ, ſeu in natura, vt eſt determinata entitas, ſed io ſubiectione ipſius ad Deum, quæ quodammodo illimitata, & indeterminata eſt. Ideò capacitas non tendit in aliquod determinatum, ſed ampliſſimè vagatur, & in diuerſis etiam naturis eadem eſt.

53\. *Potentia, quæ à Scoto dicitur neutra, melius diceretur ſupernaturalis.*

Potentiam, quam vocat neutram, melius vocaret ſupernaturalem, vix enim exiſtimo aſſignari poſſe potentiam neutram, quæ noo ſit ad formam ſupernaturalem, certè reſpectu formæ ſupernaturalia optimè verificatur, quod potentia naturalis neque ad ipſam inclinetur, neque ad oppoſitam. Quod adducit ex *Anſelmo* ei non fauet, quia aliud eſt potentiam non poſſe ſe ſolà attingere actum; aliud eſt noo poſſe attingere actum viribus naturæ, ad hoc enim ſufficit, quod poſſit attingere actum cum conſortio comprincipiorum naturalium.

Potentiæ paſſiuæ videtur debere correſpondere actiua in eodem ordine.

Dicere, quod potentiæ paſſiuæ debeat correſpondere actiua ſolùm in tota coordinatione entium eſt intercludere viam probandi poſſibilitatem effectuum naturalium ex inclinatione, & capacitate naturali ad ipſot.

54\. *Anima intellectiua producitur viribus naturæ, quia à Deo, vt Auctore naturæ.*

Exemplum animæ intellectiuæ noo probat intentum; quia ad hoc vt aliquid ſit poſſibile viribus naturæ ſatis eſt, quod à Deo vt Auctore naturæ poni poſſit, vt verè ponitur Anima intellectiua; deinde nimis facilè ſupponitur repugnare creaturæ, cui ab intrinſeco conueniat per creationem producere, & in materiam organizatam inducere animam intellectiuam. Stet igitur appetitum innatum creaturæ, & inclinationem naturalem non eſſe, niſi ad aliquod, quod ſimpliciter & abſolutè viribus naturæ haberi poſſit. Dixi, ſimpliciter, & abſolutè, vt innuerem non eſſe neceſſe, quod poſſit haberi propria viribus eius, cui ineſt appetitus innatua, & naturalia inclinatio. Item nihil obeſſe, quod per accidens, & quoad modum, viribus naturæ haberi non poſſit, vt accidit in forma ſemel corrupta, & in viſu ſemel deperdito, ad quæ tamen ſecundùm ſe non negatur appetitua innatus, ad illam in materia, ad iſtum in cæco.

55\. *Non datus in creatura appetitus innatus ad gratiã, ad vnionem hypoſtaticam, &c.*

Probatur ſecundò: Non datus in creatura appetitus innatus ad gratiam, & vnionem hypoſtaticam ad virtutem faciendi miracula: ergo nec ad viſionem Dei. Conſequentia probatur, quia etiam gratia, vnio hypoſtatica, & virtus faciendi miracula perficiunt creaturam. Antecedens etiam probatus, tum quia secùs nulla eſſet forma ſupernaturalis, quam creatura naturaliter non appeteret, adeoque creatora quælibet eſſet maximè imperfecta, quia vtpotè carens plurimis formis ſupernaturalibus haberet appetitum maximè inexpletum, tum quia gratia, vnio hypoſtatica, & alia omnia dona ſupernaturalia darentur iuxta naturalem exigentiam, quæ non apparet, in quo differat ab appetitu innato. Eſt autem contra rationem doni gratioſi dari ad naturalem exigentiam ſubiecti, nec rectè diceret Auguſtinus 1. *de Prædeſtinatione Sanctorum, cap. 5. habere fidem, & charitatem gratia eſt fidelium*, vbi aduerte obiter non obſtare nobis verba eiuſdem *Auguſtini* immediatè præcedentia: *Poſſe habere fidem, & charitatem natura eſt hominum.* Intelligi enim debet *natura eſt hominum* ſecundum potentiam obedientialem, non ſecundùm potentiam naturalem, & appetitum innatum; alioqui malè diceretur gratioſa habitio, ſi eſſet naturalis habendi inclinatio.

56\. *Poſſibilitas rei appetitæ eſt pars intrinſeca appetitus innati.*

Probatur tertiò, poſſibilitas rei appetitæ eſt para intrinſeca appetitus innati, & inclinationis naturalis: ergo non poteſt dari appetitus innatus, & inclinatio naturalis ad rem ſupernaturalem, cuiuſmodi eſt viſio. Conſequentia patet, quia res naturalia, cuiuſmodi eſt appetitus innatus, non poteſt tanquam ex parte intrinſecà conſtitui ex aliquo ſupernaturali, alioqui eſſet, & non eſſet res naturalis. Eſſet vt ſupponitur; non eſſet, quia ex ſupernaturali conſtaret. Antecedena traditur ab Arriaga 1. *parte diſputat. 6. ſect. 4.* & probatus ex eo, quod non poteſt aliunde melius explicari, quomodo impoſſibilitata re appetita, impoſſibilitetur appetitus, quam dicendo rem appetitam eſſe partem intrinſecam appetitus, idque ſpecialiter confirmatur in noſtris principiis, quibus complexa aſſerimus, cum enim relatio ſit complexum fundamenti, & termini, ex vtroque, tanquam ex parte intrinſeca conſurgens, & appetitua non ſit, niſi relatio appetentis ad rem appetitam, conſequens eſt, vt appetitus conſtituatur intrinſecè ex appetente, & re appetita, vt poſſibili tamen, loquendo vt loquimur in præſenti de appetitu per modum deſiderij in rem abſentem. Nec debet videri difficilius, quod centrum v. g. ſit pars appetitus, quo lapis in ipſum inclinat, quam quod formica ſit pars actus, quo Angelus ipſam cognoſcit, ſubintellige de formica per ſui ſpeciem.

Appetitus eſt complexum rei appetentis, & rei appetitæ.

57\. *Datur in creatura ad viſionem appetitus naturalis elicitus inefficax, & in aliquo ſenſu etiam efficax.*

Assertvm II. Datur, vel ſaltem eſt dabilis in creatura appetitus elicitus naturalia inefficax ad viſionem Dei, & in aliquo ſenſu etiam appetitus elicitua naturalis efficax. Prima pars aſſerti communiſſima eſt: Secunda para eſt Arriagæ 1. *part. diſp. 6. ſection. 3.* De Quiros *diſputat. 25. ſect. 5.* & aliorum apud ipſum contra Salmanticenſes 1. *parte tract. 2. diſputatione 2. dubio 5. §. 3.* Ioan. à S. Thoma *quaſt. 12. diſput. 12. artic. 3. numero* 10. alioſque Thomiſtas abſolutè negantes reſpectu viſionis appetitum elicitum naturalem efficacem, Scotus *in 4. diſtinct. 49. quaſtione 9. & 10.* fauet aſſerto in ſenſu, in quo aſtruit efficaciam appetitus naturalis eliciti; quatenus verò

eandem

tandem efficaciam non absolutè affirmat, sed in aliquo sensu etiam negat, asserto aduersatur; cum enim appetitus innatus sit fundamentum eliciti naturalis, *Scotus* sicuti absolutè admittit respectu visionis appetitum innatum, ita etiam absolutè admittit elicitum naturalem efficacem.

Appetitus inefficax fertur in obiectum etiam non apprehensum vt possibile.

Probatur prima pars. Appetitus elicitus inefficax ferri potest in omne, quod apprehenditur sub ratione boni, etiamsi nec vt assequibile, nec vt possibile apprehendatur; appetitus enim inefficax se habet, vt actus conditionatus, quo quis bonum aliquod vellet, si tale bonum esset possibile, & experientia constat plura etiam impossibilia inefficaciter appeti posse. Sic potest quis inefficaciter appetere impeccabilitatem ab intrinseco, æqualitatem cum Deo, & similia; sed visio Dei præscindendo à possibilitate, vel impossibilitate ipsius naturaliter cognosci, & apprehendi potest sub ratione boni: ergo.

58. Probatur, & explicatur secunda pars. Appetitus elicitus dupliciter dici potest naturalis: vel quatenus non solum sit elicitus viribus naturæ; sed etiam quatenus secundùm se nihil supernaturale aut supponat, aut requirat: vel præcisè quatenus sit elicitus viribus naturæ. Primo modo non est dabilis in creatura respectu visionis Dei appetitus elicitus naturalis efficax. Ratio est, quia, vt appetitus sit efficax, prærequiritur certa notitia assequibilitatis obiecti, & mediorum, quibus haberi possit assecutio, & non nisi efficacia apparenti potest quis conari ad appetendum efficaciter aliquid, de cuius assequibilitate notitiam certam non habeat: sed notitia certa assequibilitatis visionis Dei, & mediorum, quibus talis visionis assecutio haberi potest, necessariò supernaturalis est; ergo appetitus efficax visionis Dei necessariò requirit, & supponit aliquid supernaturale, adeoque non potest esse naturalis primo modo. Et in hoc sensu ex eo, quod visio nequeat naturæ viribus acquiri bene inferunt Thomistæ, quod nequeat naturali appetitu, appetitu scilicet, qui nihil supernaturale supponat, aut requirat efficaciter appeti. Secundo modo est dabilis in creatura respectu visionis Dei appetitus elicitus naturalis efficax. Ratio est, quia, vt appetitus sit efficax, non est necesse, quod tendat in rem assequibilem propriis, & intrinsecis viribus ipsius appetentis, alioqui non posset infirmus efficaciter appetere sanitatem, quam non potest assequi propria peritia, sed necesse est vtatur peritia medici.

Appetitus efficax visionis non potest non supponere aliquid supernaturale, licet possit esse naturalis in se.

59. Sufficit igitur, vt appetitus sit efficax, quod tendat in rem assequibilem per media, quæ sint in notitia, & potestate appetentis, siue deinde talia media à propria ipsius appetentis virtute, siue ab aliena dependeant; ergo vt appetitus naturalis sit efficax non est necesse, quod tendat in obiectum assequibile viribus naturæ, sed sufficit, quod tendat in rem assequibilem per media, quæ sint in notitia, & potestate appetentis, siue deinde à naturæ, siue à superioris agentis viribus dependeant. Cur ergo postquam quis lumine fidei certò cognoscit possibilitatem visionis, & scit sibi præstò esse media ad visionem conducentia, appetendo viribus naturæ visionem, non diceretur appetere efficaciter. Et ecce appetitum efficacem visionis secundùm se præcisè viribus naturæ elicitum, & secundo modo supra explicato naturalem, neque dicas talem appetitum nec efficacem esse, nec naturalem: non efficacem, quia nequeunt vi ipsius applicari media, alioqui vi actus naturalis applicaretur, seu determinaretur voluntas ad actus supernaturales. Non naturales, quia habet pro obiecto aliquod supernaturale, & sicuti ex *tertia probatione superioris asserti*, res appetita, seu possibilitas ipsius est pars intrinseca appetitus innati; ita videtur esse debere eadem ratio de appetitu elicito. Contra enim.

Appetitus efficax non est necesse quod tendat in rem assequibilem propriis viribus appetentis.

60. Ad id, quod obiicitur efficaciæ dico nec esse absurdum, quod vi actus naturalis applicetur voluntas ad actum supernaturalem, pro quo iam aliunde habeantur omnia requisita, quod Arriaga 1. *parte, disp.6. sect.3.n.17.* exemplificat in voluntate consecrandi, ad quam potest minister applicari actu naturali, & tamen consecratio deinde supernaturaliter fit; nec id esse necessarium ad nostrum intentum.

Actu naturali potest voluntas applicari ad aliquod supernaturale.

Ad hoc enim, vt appetitus sit efficax non est necesse, quod vi ipsius præcisè applicentur media, sed sufficit si ad talem applicationem conducat cum consortio superioris auxilij, qua ratione optimè potest actus naturalis inseruire actui supernaturali, vt exemplificari potest in iudicio naturali euidentis credibilitatis, quod cum consortio supernaturalis illustrationis applicat voluntatem ad pium supernaturalem affectum credendi.

Appetitus efficax non est necesse, quod ex se præcisè applicet media.

Ad id, quod obiicitur naturalitati, dico optimè posse actum naturalem, elicitum scilicet naturæ viribus, habere pro obiecto aliquod supernaturale, dummodo non habeat supernaturale motiuum. Sic hæreticus actu naturali credit Trinitatem, v.g. & plura alia supernaturalia mysteria; imò neque etiam appetitus inefficax visionis posset esse naturalis. Si supernaturalitas obiecti obstaret semper naturalitati actus. Illud, quod additur probat ad summum appetitum elicitum visionis adæquatè sumptum inuoluere aliquid supernaturale, at non probat inuoluere supernaturalitatem ex parte potentiæ, vt propterea nequeat naturæ viribus elici, in quo sensu præcisè à nobis asseritur naturalis appetitus elicitus efficax visionis. Nec est eadem ratio de innato, hic enim debet esse naturalis simpliciter, & absolutè, quia cum habeat pro regula non cognitionem, sed vires naturæ, habet terminum magis limitatum, & solum assequibilem viribus naturæ: at appetitus elicitus, qui à cognitione regulatur, sicuti regulari potest à cognitione etiam supernaturali; ita respicere potest obiectum etiam solum assequibile viribus supernaturalibus, seu supernaturalibus mediis.

Actus naturalis potest tendere in obiectū supernaturale.

§ VII.

Quid ſentiendum de poſſibilitate, & exiſtentia Viſionis Dei in hac via, ſeu vita mortali?

61. Viſio Dei communicabilis eſt homini in hac vita.

ASSERTVM I. de Potentiâ abſolutâ communicabilis eſt viſio Dei homini in hac via, ſeu vita mortali. Ita Theologi communiſſimè, licèt *Salas* teſtetur quoſdam abſolutè negaſſe.

Probatur primò: De facto viſio Dei communicata fuit humanitati Chriſti, ſeu Chriſto vt homini, ergo de potentiâ abſolutâ communicabilis eſt alicui alij humanitati, ſeu alicui puro homini. Antecedens eſt omninò certum, & licèt non ſit dogma fidei, adeò accedit ad fidem, vt oppoſitum erroneum ſit, & hæreſi proximum ex Suarez *tom. 1. in 3. parte, diſp. 25. ſect. 1. §. ſed quæres.*

Hæreſi proximum eſt negare quod Chriſtus in via Deum viderit.

Conſequentia probatur: Humanitas Chriſti erat humanitas eiuſdem rationis cum humanitate aliorum hominum, & Chriſtus in via vere degebat vitam paſſibilem, ac mortalem; ergo quod ratione vnionis hypoſtaticæ fuit ipſi debitum, & de facto communicatum, eſt aliis omnibus poſſibile, & de abſolutâ potentiâ communicabile.

62. Probatur ſecundò: Viſio Dei nullam habet repugnantiam cum ſtatu vitæ mortalis; ergo de potentia abſoluta communicabilis eſt homini in hac via, ſeu vita mortali. Antecedens probatur:

Vita mortalis quid dicat ſubſtantialiter; quid accidentaliter?

Vita mortalis vel ſumitur ſecundum illud, quod dicit in eſſendo, & ſubſtantialiter, vel ſecundum illud quod dicit in operando, & accidentaliter. Primo modo dicit vnionem ſubſtantialem animæ ad corpus corruptibile; ex vi vnionis ſubſtantialis animæ non repugnat homini viſio, alioqui neque etiam in Patria anima reunita corpori poſſet Deum videre. Neque item repugnat ex vi corruptibilitatis Corporis, quia dos incorruptibilitatis, quæ in Patria ex beatitudine Animæ redundat in corpus diſtinguitur realiter, adeóque ſeparabilis eſt à viſione. Et cum ad eliciendam viſionem corpus per ſe non concurrat parùm refert, quod incorruptibile, vel corruptibile ſit. Secundo modo dicit operationes, ſeu actus vitæ intellectiuæ, ſenſitiuæ, vegetatiuæ.

Viſio Dei neque cum ſenſitiuis, neque cum vegetatiuis operationibus pugnat.

Non repugnant cum viſione operationes vitæ intellectiuæ, quia Beati in Patria videndo Deum non impediuntur ab aliis intellectionibus, imò plura cognoſcunt ex vi viſionis cauſaliter intellectionibus ſcilicet à viſione diſtinctis, & ad viſionem conſequentibus. Non repugnant operationes vitæ ſenſitiuæ; quia aliud eſt viſionem Dei non poſſe haberi per ſenſus: aliud eſt non poſſe compati operationem ſenſus; nec ratione limitatæ virtutis impar eſt anima ad eliciendam viſionem, & exercendam ſimul operationem aliquam ſenſitiuam, quia ad viſionem concurrit anima per virtutem obedientialem, quæ ex conſortio principij eleuantis illimitati illimitationem participat. Non repugnant operationes vitæ vegetatiuæ, quia hæ ex vna parte nullam habent contrarietatem cum viſione potius, quàm cum alia qualibet operatione intellectus; ex alia parte ſunt à viſione, & alia qualibet operatione intellectus valde diſparatæ, nec eſt, quod viſio ipſas excludat, ſi non excludit operationes ſenſitiuas ad quas intellectus in hac vita mortali plurimam dicit habitudinem.

Ex eo quod viſio Dei cum operationibus vitæ ſenſitiuæ non pugnet, ſequitur poſſe homini in hac vita mortali viſionem communicari etiam ſine ecſtaſi, & raptu; ideſt ſine abſtractione à ſenſibus. Nec aduerſantur nobis *D. Auguſtinus, & D. Thomas,* licet ille *lib. 12. Gen. ad lit. cap. 29.* ita habeat: *Enim nemo videns viuet vitâ iſtâ, quâ mortaliter viuitur in iſtis ſenſibus corporeis: ſed niſi ab hac vita quiſque quodammodo moriatur, ſiue animo exiens de corpore, ſiue ita auerſus, & alienatus à carnalibus ſenſibus, vt meritò neſciat, ſicut Apoſtolus ait, vtrùm in corpore, an extra corpus ſit, enim in illam rapitur, & ſubuehitur viſionem.* Iſte verò *2. 2. quæſt. 175. art. 4. in C.* ita expreſsè definiat: *Impoſſibile eſt, quod homo in ſtatu viæ videat Deum per eſſentiam ſine abſtractione à ſenſibus,* idemque doceat *3. contra Gentes, cap. 47.* Item quod *lib. 1. art. 1.* Non aduerſantur, inquam, quia loquuntur præcipuè de operationibus ſenſitiuis cauſaliter ſe habentibus, vt colligitur ex *1. arg.* quo D. Thomas *cit. art. 4.* probat abſtractionem à ſenſibus in viſione Dei ex eo, quod *non poteſt per aliquod phantaſma Dei eſſentia videri.* 63.

Operationes ſenſitiuæ non poſſunt ſe habere ad viſionē Dei cauſaliter, bene tamen concomitanter.

Viſio igitur Dei requirit abſtractionem à ſenſibus, quatenus ad viſionem Dei nulla operatio ſenſus cauſatiuè ſe habet, & in tali actu eliciendo anima phantaſmata non ſpeculatur, cum quo ſtare poteſt operatio ſenſuum concomitans animâ vtente phantaſmatibus, & ſenſibus externis in ordine ad aliquam aliam intellectionem, quatenus deinde S. Doctor *addit intellectum hominis eleuatum ad Dei viſionem oportere, quod nihil intelligat aliud ex phantaſmatibus,* id aſtruit tanquam magis connaturale, non tanquam abſolutè neceſſarium, ex quo ſequitur oppoſitum, ideſt intellectum videntem Deum intelligere in hac vita aliquid aliud dependenter à phantaſmatibus eſſe magis difficile, at non eſſe abſolutè impoſſibile. 64.

Connaturalius eſt in hac vita Deum non videri ſine abſtractione à ſenſibus.

Ratio cur connaturalius ſit non poſſe videri Deum in hac vita mortali, niſi cum omnimoda abſtractione ab operationibus ſenſuum, tum internorum, tùm externorum, erui poteſt ex eodem D. Thoma *1. parte quæſt. 12. art. 11. in C.* vbi ita habet: *Anima noſtra quanto magis à corporalibus abſtrahitur, tanto intelligibilium abſtractorum fit capacior. Vnde in ſomnis, & alienationibus à ſenſibus corporis magis diuinæ reuelationes percipiuntur, & præuiſiones futurorum.*

Scotus *in 4. diſt. 45. quæſt. 2. §. hic tenetur in fine,* improbat hanc rationem tum quia 65.

ait

ait ex ipſa ſequi profundiorem ſomnum, in quo eſt maior ab operationibus ſenſuum abſtractio, eſſe meliorem diſpoſitionem ad ſuſcipiendas reuelationes, tum quia videtur fauere fictionibus Machometi, qui dicitur fuiſſe epilepticus, & ad cooperiendum mendaciter miſeriam ſuam, dixit ſe oportere cadere, quando Angelus loquebatur ſibi. Sed rectè occurrit Molina 1. *parte*, q. 12. *art.* 11. *diſp.* 1. dicens ſomnum, qui relinquit vires internas ſenſitiuas ſolutas conferre ad ſuſcipiendas reuelationes ob animum in ſe magis collectum, & minùs diſtractum circa alia obiecta; ſomnum verò profundum, & immoderatum, impedire reuelationum ſuſceptionem, quia impedit vires internas, & vſum phantaſmatum à quibus pendere debet reuelationum ſuſceptio. Deridenda propterea omninò Machometi verſutia, qui in omnimoda, quam vi morbi patiebatur ſenſuum etiam internorum alienatione, & perturbatione phantaſmatum, ſe in ecſtaſi, & raptu Angeli reuelationes ſuſcipere iactabat.

Somnus moderatus, non immoderatus ad reuelationes ſuſcipiendas confert.

Machometi deridenda verſutia.

66. Aduerte hic non eodem prorſus modo probari alienationē à ſenſibus in viſione Dei, ac in ſpeciali aliqua reuelatione, ac magnifica illuſtratione; hæc enim ſolet fieri dependenter à phantaſmatibus, ad quæ dum vires internæ ſenſitiuæ maximè attendunt, aduocant ſpiritus inſeruientes potentiis ſenſitiuis externis, ſicque impeditur vſus ſenſuum externorum, & fit ab ipſis quædam alienatio, ſeu ecſtaſis. At viſio nullatenus à phantaſmatibus dependet, nec illi prodeſt quod vires ſenſitiuæ à ſenſibus exterioribus ad interiores reuocentur, propterea Molina *ſupra citatus, diſp.* 2. abſolutè exiſtimat non eſſe connaturale viſioni Dei inducere alienationem à ſenſibus. Placet tamen ſuſtinere connaturalem in homine viatore vidente Deum huiuſmodi alienationem, ſed ex alio capite ortam, nimirum ex eo, quod anima tota in Deum abſorpta, cæteras potentias (voluntate excepta ob maximam ipſius cum intellectu connexionem, vt notat Herinca *parte prima ſummæ Theologicæ, diſp.* 5. *q.* 3. *n.* 18.) deſerat niſi in ordine ad operandum in cæteris potentiis ſpecialiter roboretur, quod ſpeciale robur in viſionibus tranſeuntibus veriſimiliter non tribuitur: & ad ſummum ob ſingulares ipſius prærogatiuas fuit conceſſum Deiparæ, ſi in hac vita ſortita eſt priuilegium viſionis tranſeuntis Dei.

Viſio Dei non eſt communicabilis homini in hac vita de lege ordinaria.

ASSERTVM II. De potentia ordinaria communicabilis non eſt viſio Dei homini in hac via, ſeu vita mortali. Ita D. Thomas *prima parte*, *q.* 12. *art.* 11. & 2. 2. *quæſtione* 5. *art.* 3. & cum eo omnes Theologi communiter.

67. Probatur primo ex Scriptura Exod. 33. *Non videbit me homo, & viuet.* 1 ad Tim. 6. *Quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt*: Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam*, & 6. *Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.* 1. Cor. 13. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* 2. Cor. 5. *Per fidem ambulamus, non per ſpeciem.* Confirmatur ex Euariſto in 1. *Epiſt. decretali*, vbi ita habet de luce diuinitatis, *Quam nullus modo noſtrum in hoc mortali corpore conſtitutus poteſt aliqualiter intueri.* Ex quibus auctoritatibus, licet nonnullæ explicari poſſint de viſione Dei per vires naturæ, habetur iure Molinam *prima parte, quæſtione* 12. *art.* 11. *diſput.* 1. aſtruere aſſertam veritatem eſſe de fide. Eſt de fide.

Probatur ſecundò ratione: Omnis cognitio in hac vita de potentia ordinaria habetur dependenter à ſenſibus; ſed viſio Dei non eſt communicabilis dependenter à ſenſibus; ergo de potentia ordinaria non eſt communicabilis in hac vita. Minor patet ex eo, quod Deus eſt ſubſtantia ſpiritualis, ac inſenſibilis. Maior probatur tum ex decantatis illis proloquiis: *Nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu: Intelligentem oportet phantaſmata ſpeculari*: tum ratione, & auctoritate D. Thomæ *cit. art.* 11. *Modus cognitionis ſequitur modum naturæ rei cognoſcentis: Anima autem noſtra, quandiu in hac vita viuimus, habet eſſe in materia corporali.* Neque dicas etiam in Patria poſt corporum Reſurrectionem animam habituram eſſe in materia corporali. Contra enim: Tunc anima ita habebit eſſe in materia corporali, vt retineat ſimul perfectionem animæ ſeparatæ extra materiam corporalem exiſtentis, cum enim iam fuerit extra corpus, non debet in ſtatu beatitudinis omnium bonorum aggregatione perfecto perfectionibus, quas extra corpus habuit, ſpoliari; ſpecialiter verò non debuit ſpoliari viſione, cui in Patria ſemel elicitæ connaturalis eſt perpetuitas. 68.

Modus cognitionis ſequitur modū naturæ rei cognoſcentis.

Probatur tertiò ex conditione ſtatus viæ, qui ſecundùm præſentem prouidentiam, & ordinariam legem, eſt ſtatus pugnæ, non coronæ: meriti, non præmij; paſſionis, non fruitionis: ſtatus eſt imperfectus non omne malum excludens, nec bono vllo gaudens, quod nulli ſubſit incommodo: viſio verò eſt corona, eſt præmium, affert boni ſummi fruitionem excludit quamcumque cuiuſcumque mali perpeſſionem. 69.

Status viæ ex conditione ſua viſionē excludit.

Ex dictis habetur, hominem in ſtatu viæ ex triplici capite habere impotentiam de lege ordinaria videndi Deum. Primò ex inferioritate modi eſſendi, & hæc impotentia communis eſt cuilibet creaturæ intellectuali. Secundò ex dependentia à ſenſibus in intelligendo, quàm dependentiam malè, Durandus *ſuprà*, §. 5. impugnatus, aſſignauit pro totali ratione impotentiæ videndi naturaliter Deum. Tertiò ex conditione ſtatus viæ; & hæc impotentia cuilibet creaturæ in ſtatu viæ productæ conueniret. Media verò & ſecunda impotentia propriiſſima eſt hominis agentis vitam mortalem. 70.

Homo ex triplici capite habet impotentiam videndi de lege ordinaria Deum.

ASSERTVM III. De facto vtrum per diſpenſationem potentiæ ordinariæ, & vſum potentiæ abſolutæ alicui homini in hac via, ſeu vita mortali, ſpecialiter verò Moyſi, & Paulo communicata fuerit viſio Dei: inſiſtendo auctoritatibus problematicum eſt: inſiſtendo rationibus, & congruentiis probabilior pars negatiua. 71.

Probatur prima pars: Tum ſancti Patres, tum Doctores Scholaſtici ferè ex æquo diuiſi

Visionē Dei fuisse, vel non fuisse de facto in via communicatā problematicum est, si insistatur autoritatibus.

sunt in proposita quæstione facti; ergo quid in ipsa sentiendum sit insistendo auctoritatibus problematicum est. Probatur antecedens afferendo hinc inde nonnullos ex innumeris, qui pro oppositis in proposita quæstione sententiis possent recenseri. Stant pro parte affirmatiua ex Sanctis Patribus D. Thomas 1. *par. quæst.* 12. *art.* 11. *ad secundum*, 2. 2. *quæst.* 175. *art.* 3. *in C.* D. Augustinus *in libro de videndo Deum*, & 12. *Gen. ad lit. cap.* 27. *&* 28. D. Ambrosius *lib.* 1. *Exameron*, *cap.* 2. D. Basilius, D. Anselmus, *ex scholasticis* Durandus *quæst.* 3. *prologi in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 6. Sotus *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 2. *art.* 4. Ferrariensis 3. *contra Gentes*, *cap.* 47. Caietanus & maior pars antiquiorum Theologorum, maximè verò Thomistarum, quibus adhæret ex Recentioribus Fasolus, stant pro parte negatiua; ex Sanctis Patribus D. Dionysius *de cælesti Hierarchia cap.* 4. D. Irenæus *lib.* 4. *aduersus hæreses Valentini*, *capite* 37. D. Hilarius *in Psal.* 118. D. Bernardus *sermone* 2. *in ramis palmarum*, D. Gregorius Nissenus, D. Hieronymus, &c. *Ex scholasticis* Hambertus *ad q.* 12. 1. *partis*, *disp.* 5. *a.* 3. Herincx *part.* 1. *sum. Theologica*, *disp.* 5. *quæst.* 3. Molina 1. *parte quæst.* 12. *art.* 11. *disp.* 2. Vasquez *disp.* 55. *&* 56. Lugus *lib.* 1. *disp.* 26. Amicus *disp.* 9. *sect.* 25. Arriaga *disp.* 6. *sect.* 5. Suarez, De Quiros, Rernpitus, &c.

72. Probatur secunda pars: A verbis in Scriptura generaliter expressis non est facienda sine sufficienti fundamento specialis exceptio: sed in locis *suprà* citatis *in* 1. *probatione superioris asserti*, verba Scripturæ generaliter exprimunt neminem de facto Deum vidisse in hac vita mortali, nec vlla est necessitas excipiendi Moysem, & Paulum, vt fusè ostendit *Vasquez*, ergo non est facienda Moysis, & Pauli, vel alterius cuiuscumque insignioris viri, specialis exceptio. Confirmatur primò ex eo, quia communicari non potest homini agenti vitam mortalem Visio Dei, nisi Deo vtente potentiâ absolutâ, vsus autem potentiæ absolutæ miraculosus est, & miracula non sunt sine necessitate multiplicanda. Confirmatur secundò ex eo, quia verba illa *Exodi* 33. *Non videbit me homo & viuet* à Moyse, illa 1. *ad Tim.* 6. *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest* à D. Paulo post raptum prolata sunt. Quomodo autem potuisset aut Moyses, aut Paulus ita loqui, si aut Moyses, aut Paulus Deum vidissent. Item Euangelium Ioannis post Moysem, & teste D. Hieronymo *de Scriptoribus Ecclesiasticis* post Pauli raptum conscriptum est, & tamen habentur in ipso absolutè verba illa: *Deum nemo vidit vnquam*. Confirmatur tertiò specialiter quoad Moysen, quia ipse Christum præcessit. Non congruebat autem aliquem hominem in Dei visione Christum præcedere, cum hac de causa detenti fuerint in limbo antiqui Patres, ne membra caput præuenirent, & filij adoptiui priùs, quàm filius naturalis, hæreditatem adirent. Confirmatur quartò specialiter

Nullus homo præcessit Christum in Dei visione.

quoad Paulum, quia ipse testatur in suo raptu se audisse, quod spectat ad fidem, arcana verba, quod spectat ad reuelationem: non verò ait vidisse res, quod exprimeret visionem, & quando verbis illis intendisset significare communicatam sibi fuisse visionem diuinæ essentiæ incongruè protestaretur se parcius sua recensere, speciosioraque retinere subdens: *Parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me*; & nos parcimus attentiori considerationi verborum D. Pauli, ne quis nos existimet agere munus interpretis.

Paulus in raptu audiuit per fidē, non vidit per intuitū.

2. Cor. 12.

Negatâ visione Dei pro statu vitæ mortalis Moysi, & Paulo, potiori iure neganda est alijs quibusdam præclaris viris, nimirum Adamo, Iobo, Isaiæ, Sanctis Petro, Ioanni Euangelistæ, Iosepho, Stephano, Hieronymo, Benedicto, Francisco, Ignatio, &c. ad quos à diuersis priuilegium communicatæ in hac mortali vita visionis extenditur, vt videre est apud De Quiros 1. *parte*, *quæst.* 12. *art.* 11. *num* 96. Lugum *disp.* 26. *cap.* 2. *num.* 3. Nec desunt aliqui in illius priuilegij extensione adeò liberales, vt Prophetis passim concessam Dei visionem propugnent. Huiusmodi tamen liberalitas vtpote parùm consona verbis in Scriptura generaliter expressis non arridet, & licet nimis rigida sit censura Bañez 1. *parte*, *quæst.* 12. *art.* 1. *conc.* 2. Frigosij 1. *parte quæst.* 7. *art.* 3. *dub.* 1. *conc.* 4. *&c.* existimantium temeratium asserere, quòd aliquis præter Deiparam, Moysen, & Paulum, in statu viæ Deum viderit, illaudabilis omnino est nimia facilitas in asserendis, vel extendendis priuilegiis, & dispensationibus. Verùm nec laudabilis nimia difficultas ac tenacitas, qua laborare videntur Vasquez, Laurea, aliique nonnulli negantes hoc priuilegium etiam Dei paræ, inter quos Theodorus Smising. cum pudore, irrationabili tamen relatus à Francisco Felice *cap.* 9. *de Visione*, *diffic.* 2. *num.* 5. verbis illis: *Pudet referre* nostrum Theodorum *negantem hoc priuilegium Beatæ Deiparæ Mariæ*: fateor quidem etiamsi seruatam in Moyse, & Paulo, dispensatam in virgine legem non videndi Deum in via, cum ita sentire conformius sit, & deuotæ pietati fidelium, & singulari dignitati Deiparæ, & communiori sensui tum Sanctorum Patrum, tum Scholasticorum, vt videre est apud Lugum *supra* citatum, *num.* 2. suadet id etiam prærogatiua maternitatis, cuius perfecta cognitio videbatur postulare, vt proprij filij essentia videretur. Hæc tamen tanti momenti non sunt, vt dum ex Sacræ Scripturæ verbis oppositum potius colligitur, sint cum pudore reijciendi graues Doctores oppositum sentientes; imò Herincx 1. *parte*, *disp.* 5. *quæst.* 3. *num.* 34. vult nullâ fore censura dignum qui priuilegium illud admitteret in Moyse, & Paulo, non in virgine. Quidquid sit de censura placet fauere Virgini potius amore pietatis, quam timore censuræ. Faueatur igitur, dicaturque communicatam ipsi in via visionem Dei non quidem toto vitæ spatio, ne in

73.

Priuilegium visionis Dei in via non est facile extendendum, potest tamē extendi sine censura.

74.

Beata virgo habuit priuilegium videndi Deū in via, potest tamen sine censura negari.

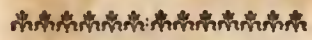
75.

pura

Visio Deum fuisse per certa interualla temporis.

pura creatura status viatoris cum statu comprehensoris confunderetur, sed per certa temporis interualla. Primò quidem in instanti Incarnationis Christi (non ante tale instans, ne in prærogatiua videndi diuinam essentiam humanitas Christi foret aliqua alia humanitate posterior, in quo displicet Salazar *de Concept. cap.* 32. §. 4. contendens fuisse Virgini collatum donum visionis Dei in instanti propriæ conceptionis,) deinde per breuia, & interpolata spatia in Christi Natiuitate, Resurrectione, Ascensione, alijsque insignioribus Mysterijs, Incarnationem filij, & maternitatem Virginis consequentibus.

76. Ex dictis habetur loca Scripturæ, quæ afferri possunt ad probandum fuisse in hac vita mortali visionem Dei communicatam aut Moysi, aut Paulo, aut alij cuicumque puræ creaturæ Deiparâ excepta intelligenda esse vel de visione Dei imaginaria, non intellectuali; vel de visione Dei in imagine aliqua materiali, & corporea, non in se ipso, & in propria essentia: vt latiùs accuratiúsque explicant Vasquez, Molina, Isambertus, &c. *locis citatis* Lautea *in 4. disp.* 14. *art. vlt.* post allata hinc inde Scripturæ loca, & postquam ad ipsa conciliand a omnem, vt ipse fatetur, mouit lapidem, ita prudenter sapienterque concludit: *Dum Pauli locum* ad Gal. 1. *considero, contremisco, licèt, ait, nos aut Angelus de Cælo euangelizet vobis; præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Lego autem a Ioanne, & Paulo euangelizatum Deum nemo vidit vnquam, ideo Ecclesiæ iudicium expecto, & interim negatiuæ adhæreo.*

CAPVT II.

De principio Visionis Dei, se tenente ex parte obiecti.

1. Ex obiecto, & potentia pariter notitia.

COMMVNE est vnicuique cognitioni ex potentia simul, & obiecto produci iuxta illud Augustini 9. *de Trinitate cap.* 12. *Ex obiecto, & potentia pariter notitia.* Communem hanc cuiuscumque cognitionis prærogatiuam sortitur etiam cognitio intuitiua, seu Visio Dei, cuius propterea principia explicaturi initium sumimus à principio se tenente ex parte obiecti, seu à principio obiectiuo. Et licèt certum sit huiusmodi principium esse Deum ipsum, valde tamen controuersum est; vtrum Deus exerceat talem rationem principij immediate per propriam essentiam, an mediate per similitudinem, & speciem creatam. Nec controuersia procedit solùm quoad id, quod de facto euenit; verùm etiam quoad id, quod de possibili euenire non repugnat. Ideo sit

§. I.

Vtrùm Deus possit esse principium Visionis per propriam essentiam immediatè, & sine illa specie creata videri?

ASSERTVM: Deus potest esse principium visionis per propriam essentiam immediatè, & sine ulla specie, aut similitudine certa à creato intellectu videri. Ita Theologi communiter, quorum longam seriem describit Lugus 1. *parte, lib.* 1. *disp.* 20. *cap.* 3. *num.* 2. contra Ægidium Lusitanum *lib.* 8. *de Beatitudine, parte* 1. *quæst.* 1. *art.* 3. & *quæst.* 4. *art.* 1. cui fauent Argentina, Lychetus, alijque nonnulli. 2.

Deus potest esse per propriam essentiam principium visionis.

Probatur primò: Quod est per propriam essentiam intelligibile potest esse per propriam essentiam principium visionis; sed Deus est per propriam essentiam intelligibilis; ergo potest esse per propriam essentiam principium visionis, &c. Maior patet, quia esse principium visionis nihil est aliud, quam exercitium intelligibilitatis, seu quàm esse intelligibile in actu secundo; Minor probatur primò quia diuina essentia est prima veritas, & perfectissima intelligibilitas, est quippe ens primum, & perfectissimè immateriale, veritas autem sequitur ad rationem entis, & perfectio intelligibilitatis ad rationem immaterialitatis: Secundò Deus est per propriam essentiam intelligibilis à se ipso, ergo etiam ab intellectu creato; Consequentia probatur, quia magis est concurrere ad ad intellectionem seu infinitam eliciendam ab intellectu increato, quàm concurrere ad intellectionem sui finitam producendam ab intellectu creato. Tertiò esse intelligibile per propriam essentiam est maxima perfectio; sed Deus continet omnem perfectionem, imò est omnis perfectio; ergo Deus est per propriam essentiam, &c. Maior probatur, quia secùs nec Deus seipsum per propriam essentiam intelligeret, nec Angelus substantiam propriam, aut substantiam alterius Angeli sibi compenetratam videret per se ipsam. Quartò Deo conuenit immediata efficientia physica cum causis secundis ad ipsarum effectus; ergo etiam conuenire potest immediata efficientia intentionalis cum intellectu creato ad ipsius actus; sed hoc est esse per propriam essentiam intelligibile ab intellectu creato; ergo. Consequentia probatur Deo conuenit omnimoda infinitas non solum in esse physico, verùm etiam in esse intentionali; ergo.

Esse intelligibile per propriam essentiam est maxima perfectio.

Dices, hæc argumenta nimis probare. Nam sicuti se ipsum necessario per propriam essentiam intelligit, ita etiam necessariò per propriam essentiam intelligeretur ab intellectu creato, & sicuti effectus causarum secundarum nequeunt produci sine immediata efficientia physica Dei; ita intellectio creata non posset elici sine immediata efficientia 3.

intentionali diuinæ essentiæ; quod non solùm probat diuinam essentiam posse concurrere ad visionem immediatè, & sine specie, vt intendit assertum, verùm etiam necessariò ita concurrere, ac repugnare, quod concurrat mediatè seu mediante specie contra inferius asserenda. Sed contra ad primum dico aliud esse loqui de intelligibilitate immediata, aliud de intelligibilitate necessaria: quoad illam, nisi assignetur disparitas benè arguitur à diuina essentia cum intellectu proprio ad eandem cum intellectu creato comparatam: quoad istam non benè arguitur, quia diuina essentia ad intra operatur necessariò, & intellectus increatus est semper necessariò in actu secundo intellectionis ipsi diuinæ essentiæ: at eadem diuina essentia ad extra operatur liberè, & intellectus creatus non est necessariò in actu secundo, visionis Dei, ideò non mirum, quod diuina essentia necessariò per se ipsam sit intelligibilis ab intellectu increato non ab intellectu creato. Ad secundum, duplex Deo conuenit efficientia Physica: altera vniuersalis, quam exercet vt causa vniuersalis, & prima respectu cuiuscumque effectus: altera particularis, quam exercere potest respectu alicuius effectus determinati supplendo vices causæ secundæ, sine hac efficientia Physicâ immediatâ quilibet effectus creatus esse potest, ab hac propterea ad intentionalem procedit paritas ex æquo.

Cur diuina essentia sit necessariò intelligibilis ab intellectu proprio, non ab intellectu creato.

Deus concurrere potest immediatè, vel vt causa vniuersalis, vel vt causa particularis.

4. Probatur secundò: Deum esse principium visionis per propriam essentiam immediatè nihil aliud importat, quàm ipsam per propriam essentiam immediatè vniri intellectui creato, & cum eodem immediatè concurrere ad producendam visionem, sed Deus potest hoc vtrumque præstare: ergo. Maior patet ex eo, quod assignari nequit quid aliud importet. Minor probatur: Potest Deus per propriam essentiam immediatè vniri intellectui creato, quia talis vnio debet esse intentionalis, non physica, per modum totius, & perfectiui non per modum partis, & perfectibilis, per modum formę terminantis, non per modum formæ inhærentis. Debet esse intentionalis, non Physica, quia in ordine ad constituendum principium intentionale, non in ordine ad constituendum compositum Physicum: Debet esse per modum totius, & perfectiui, quia obiectum, quo perfectius est, eò est aptius ad hanc vnionem, nec ipsum in se perficitur, quia nihil ipsi ab intellectu communicatur, sed intellectum perficit communicando ipsi propriam perfectionem, intellectus quippè ex vi talis vnionis fit res intellecta iuxta illud vulgatum: *Intellectus intelligendo fit omnia.* Ex eodem capite debet esse per modum formæ terminantis, quia sicut subsistentia perficit naturam ipsam terminando trahendo ad suum esse, & faciendo esse Personam; ita obiectum dici potest terminare intellectum; quia ipsum perficit, trahit ad suum esse, & facit esse rem Intellectam, vt magis explicat Ioan. à S.Thoma 1. *part. quæst.*12.*disp.*13.*art.*4. Potest Deus cum intellectu creato immediatè concurrere ad producendam visionem, quia ad cognitionem concurrit obiectum concursu effectiuo, non vitali; Deus autem potest præstare immediatè per seipsum concursum quemcumque effectiuum non vitalem.

Obiectum vnitur potentiæ intentionaliter, nō Physicè; per modum totius, non per modum partis; per modum formæ terminantis, non inhærentis.

Dices primò, contra immediatam vnionem diuinæ essentiæ creato intellectui. Huiusmodi immediata vnio est imperfectior vnione Physica: sed Deus non potest vniri per modum formæ Physicæ cum creatura: ergo. Maior probatur primò ex axiomate illo sumpto ab Auerroë 3. *de Anima, textu* 37. *Ex intellectu, & re intellectâ fit magis vnum, quam ex materia, & forma:* Secundò huiusmodi immediata vnio importat informationem, inhæsionem, subordinationem diuinæ essentiæ respectu intellectus: Tertiò, huiusmodi vnio repugnat substantiæ Angeli, necnon etiam substantiæ Animæ rationalis, cui non repugnat vnio Physica: ergo quia imperfectior. Antecedens probatur ex eo, quod substantia vnius etiam intimè penetrata cum intellectu alterius non concurrit per se immediatè ad sui cognitionem, & adhoc per speciem ab alio intelligitur. Sed contra ex præmissa probatione satis patet vnionem intentionalem non esse secundùm se imperfectiorem vnione Physicâ, loquendo præsertim ex parte formæ, quæ vnitur. 5.

Ad primam rationem in oppositum dico ex intellectu, & re intellecta fieri magis vnum, quàm ex materia, & forma, non quia res intellecta magis quodammodo informet, magisvè inhæreat intellectui, quàm forma materiæ; sed quia ex intellectu & re intellectâ ita fit vnum, vt intellectus fiat intentionaliter ipsa res intellecta: at quando fit vnum ex materia, & forma, nec materia vllo modo fit forma, nec forma vllo modo fit materia. 6.

Quomodo ex intellectu, & re intellectâ fiat magis vnum, quàm ex materia, & forma.

Ad secundam dico, nec in rigore diuinam essentiam supplere vicem speciei impressæ, quia species gerit vicem obiecti, & obiectum supplet; non obiectum gerit vicem speciei, & speciem supplet. Vnietur igitur diuina essentia intellectui titulo proprio, & in ratione obiecti per se intelligibilis: non titulo alieno, & vice speciei; nec quando diuina essentia suppleret vicem speciei, & hæ imperfectiones informationis, inhæsionis, subordinationis ex genere suo inuoluerent, deberet easdem imperfectiones inducere ipsa diuina essentia, quæ sicuti in genere efficientis præstare potest id, quod præstat subiectum in genere causæ materialis, ita in genere formæ per se stantis, & terminantis facere posset, quod faceret species creata in genere formæ inhærentis, & informantis. Nec tandem species, vt species est, sed solùm vt forma accidentalis est, importat imperfectiones enumeratas: quod probatur primò quia species, vt species solùm dicit determinare potentiam ad actum, & cum ipsa ad eundem actum concurrere, quod præscindit à substantia, & accidente à formâ inhærente, vel per se stante; informante, vel terminante secundò quia species accidens 7.

Species, vt species est, ex genere suo, & vt forma intel-

ligibilis nullam dicit imperfectionem.

accidentalis, & creata ex hoc præcisè, quod inhæreat, non exercet rationem formæ intelligibilis, nec facit potentiam intelligentem, vt constat ex speciebus conseruatis in memoria. Tertiò; quia obiectum in ratione obiecti non exercet munus suum ponendo in potentia effectum formalem inhæsionis, effectus quippe formalis coloris inhærentis, v.g. est facere coloratum, & tamen color dum in ratione obiecti afficit potentiam, non reddit ipsam coloratam. Eâdem ratione non nisi, vt accidens creatum est, forma intelligibilis subordinatur intellectui; nec substantia Angeli exercens rationem formæ intelligibilis respectu proprij intellectus ipsi subordinatur, quin potius sibi subordinat intellectum tanquam radix ipsius. Cur igitur, cum essentia diuina sit radix intellectus creati magis, quàm substantia Angelica intellectus proprij, à fortiori ipsa non subordinabitur intellectui creato, sed intellectum creatum

8. subordinabit sibi. Ad tertium, dico substantiã Angeli, vel animæ compenetratam cum intellectu alterius optimè posse per seipsam intelligi, nec supposità penetratione intelligi per speciem, nisi nolit concurrere per seipsam: solùm igitur vnus Angelus cognoscit alium per speciem infusam, quando iste vel ratione distantiæ non potest; vel ratione libertatis non vult; concurrere per propriam substantiam ad sui cognitionem. Quod si concederetur substantiam vnius Angeli non posse per modum formæ intentionalis vniri intellectui alterius, id non esset ex imperfectione vnionis intentionalis, sed ex eo, quod forma intelligibilis, quando intellectum non informat debet in ipsum intellectum influere, & ei aliqualiter illabi, vt saluetur vnionem intentionalem esse aliquid maius intimà coexistentià locali. Essentia autem vnius Angeli nec informare potest intellectum alterius, nec ei illabi: quod quidem dictum sit doctrinæ gratia, cæterum non recedendum à priori solutione.

Substantia vnius Angeli penetrata cum intellectu alterius per seipsam intelligitur.

9. Dices secundò: Contra concursum effectiuum diuinæ essentiæ in creatam visionem huiusmodi concursus effectiuus esset incompletus, & partialis: ergo non potest immediatè exerceri à diuina essentia: Antecedens probatur; quia ad visionem necessariò requiritur vltra concursum obiecti concursus potentiæ; sed contra: eodem modo probaretur ad nullum effectum posse Deum simul cum causa secunda effectiuè concurrere; sicuti igitur in ordine ad alios effectus sufficit, quod Deus sit causa totalis in suo genere; ita in præsenti sufficit, quod talis concursus sit completus, & totalis in suo genere, scilicet ex parte obiecti, vt possit à Deo exerceri.

Deo sufficit esse causam totalem in suo genere.

10. Dubitari hic potest vtrùm talis concursus effectiuus præstaretur à diuina essentia, vt distincta formaliter ab omnipotentia; an verò ab ipsâ omnipotentiâ formaliter. Item vtrùm præstaretur à diuina essentia sola, an proportione seruatâ in ordine ad propriam cognoscibilitatem etiam à relationibus, attributis, aliisque diuinis prædicatis. Verùm quia hæc vtraque difficultas æquè procedit de concursu obiectiuo præstito à Deo sine specie, ac de eodem præstito mediante specie, placet prius inquirere vtrùm etiam hic secundus obiectiuus concursus possit Deo conuenire? ideò sit

---

§. II.

Vtrùm Deus possit esse principium visionis mediatè, & per speciem creatam videri?

ASSERTVM: Deus potest esse principium visionis mediatè, & per speciem impressam creatam videri. Ita Scotus *in 2. distinct. 3. quæstione 9. §. ad rationes, in 4. distinct. 49. quæstione 2. §. respondeo*, & quamvis primo loco loquatur de specie quiditatiua, non de intuitiua; nihilominus, quia aliunde suppono non posse dari speciem quiditatiuam Dei, quæ intuitiua non sit, asserendo quiditatiuam fauet omninò possibilitati intuitiuæ. *Scotum* sequuntur Hetincx *1. parte, sum. Theolog. disputatione 3. quæstione 4.* Laurea *in 4. disputatione 18. articulo 14.* aliique Scotistæ. Ex Recentioribus eidem sententiæ adhærent Auersa *quæst. 12. sect. 19.* Isambertus *dispus. 5. art. 3.* Molina *art. 2. disp. 1.* Suarez *disp. 30. Metaph. sect. 11.* Vasquez *disput. 38. cap. 2.* Valentia *disputatione 1. quæst. 12. punct. 2.* Martinon, *disp. 8. sect. 5.* Arriaga *disp. 8. sect. 2.* ex Antiquioribus Aureolus, Maironus, Richardus, &c. contra omnes Thomistas acriter profitentes se in hoc maximè sequi *D. Thomam* licèt Vasquez *disp. 39.* aliique nonnulli contendant *D. Thomam* negare solùm possibilem similitudinem Dei per modum medij cogniti, non per modum medij incogniti, cuiusmodi est species impressa. Cum Thomistis sentiunt Syluius *quæst. 12. art. 2.* Lugus *lib. 2. disp. 20. cap. 4.* Amicus *disput. 9. sect. 4.* De Quiros *disp. 25.* Arrubal. *disp. 16. cap. 4.* Ex antiquioribus Henricus, Durandus, Marsilius, &c. 11.

Deus potest esse Principium visionis mediatè, seu est possibilis species impressa, & similitudo creata diuinæ essentiæ.

Probatur primò: Deus in operationibus ad extrà est agens perfectissimè liberum, non solùm scilicet quoad substantiam, quatenùs operari possit, & non operari, sed etiam quoad modum quatenùs vel operetur per se immediatè, vel operetur mediante creaturâ. Sic quia Deus liberè creat, non solum potest creare, & non creare, sed etiam potest vel creare immediatè per seipsum, vel mediante creaturâ, seu assumendo creaturam ad creandum: nec potest talis libertas Deo negari sine detrimento supremi dominij, quo potest de creatura qualibet disponere, prout vult; sed visio elicienda ab intellectu creato est operatio ad extra: ergo Deus potest esse principium ipsius non solùm immediatè concurrendo ad ipsam per propriam essentiam, vt assertum est *in §. superiori*; verùm etiam mediatè concurrendo ad ipsam per speciem impressam creatam. 12.

Deus est agens perfectissimè liberum scilicet tum quoad substantiam, tum quoad modum.

Dices Deum ratione ſuæ libertatis poſsa vti medio in ordine ad producendum aliquem effectum, quando tale medium ſecundum ſe non implicat, ſicuti tamen implicat ſpecies impreſsa diuinæ eſsentiæ, & ſicuti detrimentum non patitur diuina potentia ex eo, quod producere nequeat impoſſibile; ita detrimentum non patitur diuina libertas ex eo, quod nequeat circa impoſſibile exerceri; Et dicere, quod Deus ratione ſuæ libertatis poſſit vti medio creato ad producendam viſionem eſt ſupponere, non probare id, quod eſt in quæſtione. Sed contrà; ſi probetur implicantia medij creati, & ſpeciei impreſsæ, vtique non eſt quærendus ipſius vſus ad exercitium diuinæ libertatis, at quouſque huiuſmodi implicantia non euincitur, diuinæ libertati fauendum eſt, pro qua militat paritas aliorum effectuum creatorum; propterea etiam non ſupponimus, ſed à pari probamus id, quod eſt in quæſtione; ex eo ſcilicet, quod non implicet medium, quo Deus vtatur ad producendum alium quemcumque effectum creatum inferimus neque etiam repugnare medium quo Deus vtatur ad producendam viſionem creatam.

13\. Probatur ſecundò: Quoties in aliquo ordine non repugnat virtus intellectiua, & actus intellectionis neque repugnat ſpecies intelligibilis; ſed in ordine ſupernaturali creato pro Deo videndo nec repugnat virtus intellectiua, nec actus intellectionis: ergo neque repugnare debet ſpecies intelligibilis: ergo Deus videri poteſt per ſpeciem impreſsam creatam. Minor patet: Maior probatur tum inducendo per omnes alias intellectiones, tum quia connaturale eſt intellectui eſse potiſſimam, & principaliorem cauſam ſuorum actuum, adeóque exigit poſse habere in ordine ad ipſos comprincipia ſibi intrinſeca, & eiuſdem rationis cum ſuâ virtute intellectiuâ.

Virtus intellectiua, & actus intellectionis, & ſpecies intelligibilis debent eſſe eiuſdem ordinis.

14\. Probatur tertiò, deſtruendo potiſſima ex plurimis (De Quiros quippè *prima parte, diſput.* 25. *ſect.* 1. *num.* 2. ait tot eſse, quot capita, & Faſolus *quæſt.* 12. *art.* 2. ſexdecim refert, & reprobat, vnde fortè ſicuti dicitur: *Plurimæ leges, corruptiſſima Reſpublica*; ita hic videretur dici poſse: plurima fundamenta, infirmiſſima ſententia,) quæ adduci ſolent fundamenta ad ſtabiliendam repugnantiam ſpeciei impreſsæ, qua mediante Deus viſibilis ſit à creato Intellectu.

15\. Primum fundamentum deſumitur ex ratione, & verbis D. Thomæ *prima parte, quæſt.* 12. *art.* 2. *in corp. Per nullam ſimilitudinem creatam Dei eſſentia videri poteſt. Primò quidem, quia ſicuti dicit* Dionyſius 1. *cap. de diu. nom. Per ſimilitudines inferioris ordinis rerum, nullo modo ſuperiora poſſunt cognoſci: ſicut per ſpeciem corporis non poteſt cognoſci eſſentia rei incorporeæ: Multo igitur minùs per ſpeciem creatam quamcumque poteſt eſſentia Dei videri.* Hanc rationem efficaciſſimam aſſe totis conatibus ſuadere contendunt Salmant. *prima parte, tractat.* 2. *diſputatione* 2. *dub.* 5. Io. à S. Thoma *quæſtione* 12. *diſputatione* 13. *articulo* 3. eamque præcipuè corroborant ex doctrina eiuſdem D. Thomæ 3. *contra gentes, cap.* 49. quod ſcilicet ſpecies intelligibilis debeat eſſe eiuſdem omninò naturæ in eſſe repræſentatiuo cum obiecto ipſo, imò debeat eſſe ipſa quiditas, & ſpecies rei repræſentatæ, ex quo inferunt idem eſſe dicere ſimilitudinem inferioris ordinis abſolutè, ac dicere ſimilitudinem inferioris ordinis rerum, enim verò dummodo inquiunt ſeruetur ſenſus formalis, ſimilitudo inferioris ordinis formaliter & in repræſentando, neceſse eſt quod ſit inferioris naturæ in eſse repræſentatiuo adeóque quod ſit ſpecies, & quiditas rei inferioris. Vnde ſic poteſt elatiùs proponi argumentum Thomiſticum. Per ſpeciem inferioris ordinis in eſse repræſentatiuo non poteſt intuitiuè repræſentari, ſeu videri Deus; ſed repugnat ſpecies creata, quæ reſpectu Dei non ſit inferioris ordinis, in eſse repræſentatiuo; ergo repugnat ſpecies creata, per quam Deus poſſit intuitiuè repræſentari, ſeu videri. Maior videtur ex terminis nota; ſpecies enim non poteſt repræſentare, niſi ſecundùm ſuum eſse repræſentatiuum; ſi igitur habeat eſse repræſentatiuum inferius ad eſse repræſentabile Dei, repræſentabit Deùm modo inferiori, & proportionato propriæ repræſentatiuitati, non modo proportionato diuinæ repræſentabilitati, & vt eſt in ſe. Minor probatur: Repugnat ſpecies creata, quæ in eſse repræſentatiuo ſit puriſſimus actus, ſit ſimpliciſſima entitas, ſit omnis perfectio, ſit Deus. Cum enim eſse repræſentatiuum in ſpecie ſit quid reale, non fictum, talis ſpecies eſset realiter puriſſimus actus, eſset realiter ſimpliciſſima entitas, eſset realiter Deus. Euertitur hu- 16.
iuſmodi fundamentum primò, quia ſumando verba *D. Thomæ*, vt ſonant, probant neque etiam per ſpeciem accidentalem videri poſse ſubſtantiam, eodem enim modo, quo probatur ſpeciem creatam eſse inferioris ordinis rerum reſpectu Dei, probatur etiam ſpeciem accidentalem eſſe inferioris ordinis rerum reſpectu ſubſtantiæ. Si dicas aliud eſse loqui de ſpecie accidentali, quæ accidens ſit in eſsendo tantùm, non in repræſentando; aliud de ſpecie accidentis, quæ ſcilicet accidens ſit non tantùm in eſsendo, ſed etiam in repræſentando; hanc non illam eſse inferioris ordinis rerum reſpectu ſubſtantiæ. Dicam & ego aliud eſse loqui de ſpecie creata, quæ creatura ſit in eſsendo tantùm, non in repræſentando; aliud de ſpecie creaturæ, quæ ſcilicet creatura ſit non tantùm in eſsendo, ſed etiam in repræſentando; hanc non illam eſse inferioris ordinis rerum reſpectu Dei. Nec Thomiſtis debet videri difficilius, quod creatura poſſit eſſe in repræſentando Deus, quàm quod accidens poſſit eſse in repræſentando ſubſtantia: fateor quidem in ipſorum principiis, quibus aſserunt ſpeciem intentionalem eſſe formalem imaginem, & formalem repræſentationem obiecti, eſse vtrumque difficillimum: at aſtruendo, vt aliunde ſuppono, ſpeciem intentionalem eſse imaginem, & repræ

Achilles Thomiſticus ad probandam repugnantiam ſpeciei impreſſæ Dei.

Species accidentalis, & ſpecies accidentis: ſpecies creata, & ſpecies creaturæ diſſerunt.

repræsentationem, solum virtualem, non ast difficile accidens esse in repræsentando substantiam, creaturam essa in repræsentando Deum; illud esse imaginem virtualem substantiæ; istam esse imaginem virtualem Dei: cum esse tale præcise virtualiter sit esse tala modo inferiori, vt patet in semioe respectu peolis. Hinc ad argumentum Thomisticum toto suo robore suprà propositum data absolutè maiori, nego minorem. Ad probationem distinguo: Repugnat entitas creata, quæ in esse repræseotatiuo sit formaliter purissimus actus, &c. concedo: sit virtoaliter purissimus actus, &c. nego, vel sit subiectiuè purissimus actus, &c. concedo; sit terminatiuè purissimos actus, &c. nego. Nec eefert, quod esse repræsentatiuum in specie sit qoid reale, noo fictum; ex hoc enim solùm sequitur realiter, non fictà dici, quod entitas creata possit esse virtualiter, & terminatiuè purissimus actus, simplicissima entitas, Deus.

Species intentionalis est imago, & repræsentatio obiecti virtualis, non formalis.

Species creata quomodo esse possit Deus repræsentatiuè.

17. Secundum fundamentum: Quod est tala pee se, & pee essentiam suam non potest esse tale pee aliod, & per aliquid ab essentia distinctum; sed Deus est intelligibilis per se, & per essentiam suam; ergo non potest esse intelligibilis pee aliud, & per aliqoid ab assentia distinctum: sed si esset possibilis species ereata, pee quam Deus posset videri, & intelligi, posset esse intelligibilis per aliud; ergo. Minor est propositio à nobis assumpta ad probandum assertum *superioris* §. Maior probatur indoctione: Implicat qoippè accidens facilitans potentiam ex se facillimam, qualitas tribuens virtutem actiuam substantiæ ex se operatiuæ: specialiter etiam confirmatur in Deo, tum quia ipsi ratione simplicitatis maximè conuenit non operari per distinctas potentias, non intelligesa pee distinctam virtutem; argo etiam non operari pee distioctas qualitates, non iotelligi per distinctam speciem; tum quia nequit essa omnipotens, immensus, iotelligens, &c. per aliud, nisi quia est talis pee se; ergo etiam nequit esse intelligibilis per aliud, si est intelligibilis per se. Accedit, quod videretur perfici diuina essentia per aliquid creatum, si per aliquid creatum intelligibilis reddetetur. Euertitur huiusmodi fundamentum

18. aduertendo dupliciter aliqnid posse esse pee se tale: vel necessariò, vel liberè. Quod est per se tale necessariò, transeat non posse fieri tale pet aliud; quod est per se tale liberè, potest fieri tale per aliud. Hæc quippè ast perfectio principij liberi, habere libertatem non solùm in sobstantia, sed etiam in modo operandi: possa scilicet non solùm exire, vel non exire in actus suos, sed etiam posse exire in ipsos vel immediatè pee se, vel per aliqnod medium. Ruesus dupliciter Deus est intelligibilis respectu intellectus creati: vel radicaliter, & in actu primo, vel proximè, & in actu secundo. Primo modo iotelligibilitas conoenit Deo necessariò, sicoti eidem necessariò conuenit veritas. Secundo modo iotelligibilitas conuenit Deo liberè, sicuti eidem liberè cònuenit quilibet actus

Quod est tale per se, sed liberè potest esse tale etiam per aliud.

Intelligibilitas in actu primo conuenit Deo necessariò.

secundus, seu quælibet actio ad extea. Cum igitur ea, quæ conueniunt Deo liberè, etiamsi conueniant per se, conuenire possint mediatè, non est mirum, quòd intelligibilitas io actu secundo, seu intelligibilitatis exercitium, possit Deo mediatè conuenire, mediante scilicet specie ceeata. Hinc habetur distinctio ad superius argumentum, Quod est necessariò tale per se, & per essentiam suam non potest esse tale pei aliud, concedo: quod est liberè tale per se, & pee essentiam suam, &c, nego maiorem liberà, sed Deus ast iotelligibilis (subintellige in actu secundo) pee se, & pee essentiam suam, liberè concedo, necessariò oego. Ad probationem Maioris dico inductionem esse diminueam, præsertim si extendatur ad ea, quæ sunt per se, liberè tamen talia: sic Angelos potest per se mouere corpus, potest tamen etiam mouere per impulsum, & virtutem à sa distinctam: potest per suam substantiam intelligi, potest tamen etiam intelligi per speciem distinctam. Ad confirmationem dico simplicitatem à Deo excludere distinctas potentias ad intra, ex quo capite non potest intelligere pee intellectom realitee distinctum, quia intellectus est essentialitee potentia ad iotra; at noo excludere distinctas virtutes ad extea, alioqni officeret diuinæ simplicitati operari mediis causis secundis paritas de esse immenso non est ad rem, quia conuenit Deo pee se oecessariò, oon per se liberè. Paritas de esse omnipotenti oobis fauet. Nam sicut actus primus omnipotentiæ non potest conuenire Deo mediante alio, bene tamen actus secundus, seu exercitium ipsius, qnia ille necessarius, ista liber Deo est; ita nos proportioaaliter omninò loqoimur de intelligibilitate in actu primo & io actu secundo. Ad id, quod vltimo loco affertur dico quod redditur intelligibila per aliud, pee illud perfici, si reddatur intelligibile per aliud ex indigentia, & tanquam per rationem formalem intelligibilitatis; secùs si ex libertate, & tanquam per medium omninò voluntarium. Neque existimes speciem esse sempee perfectionem obiecti, est enim potius perfectio potentiæ, cum potentiæ, non obiecto inhæreat; accidens autem sit perfectio illius, cui inest, & cuius est accidens inhæsiuom; ooo illius à quo est, & cuius est accidens effectiuum.

Deus ad intra non potest operari per virtutem à se distinctam, bene tamen ad extra.

Accidens est perfectio eius, cui inest, non à quo est.

Tertium fundamentum: Repugnat Deum non exercere pee se immediatè concursum obiectiuum in visionem; ergo repognat Deum esse principium visionis mediatè, & per speciem impressam creatam videri. Probatur antecedens: Repugnat Deum non exercera pee se immediatè concursum physicum in quemlibet effectum creatum, nec potest producere qualitatem vicariam talis concursus physici, quia ipse est prima causa physica, & primum principium: nec sufficientee saluaretur supremum, & liberum ipsius dominium, in quemlibet effectum creatum, si posita tanquam vicaria sui concursus aliqua qualitate inter media concursum 19.

cursum immediatum effectui non impenderet: sed Deus est etiam prima causa obiectiua, & primum intelligibile. Est item vltimus finis: nec sufficienter saluaretur dependentia ab ipso, vt vltimo fine, & obiecto vnicè beante, si posita tanquam vicaria sui concursus in visionem, & beatitudinem aliquâ qualitate intermediâ, concursum immediatum in ratione finis, & obiecti beantis non impenderet; ergo repugnat Deum non exercere per se immediatè concursum obiectiuum, vt latè prosequitur De Quiros *pri-*
20. *ma parte, disputatione* 25. *sect.* 2. *&* 3. Euertitur huiusmodi fundamentum, quia concursus immediatus physicus Dei in effectus creatos, alius est, quo Deus concurrit, vt causa vniuersalis in omnes, alius quo concurrit, vt causa particularis, in aliquos speciales, ipsos causando per se immediatè, & sine consortio causæ secundæ intermediæ: De primo verum est, & ab omnibus concedendum contrà Durandum non posse à Deo mediatè exerceri, quia ratio causæ vniuersalis est propriissima Dei, & quando huiusmodi concursum mediatè exerceret, amitteret potestatem disponendi pro libito de effectibus creatis, nec posset ipsos destruere, nisi destruendo qualitatem seu creaturam, quam vicariam sui concursus in ordine ad tales effectus constituisset. De secundo falsum est non posse à Deo mediatè exerceri, potest enim Deus mediante creaturâ producere gratiam, mediante creaturâ creare Angelum. Dum igitur arguitur à concursu physico Dei ad concursum obiectiuum, vel sermo est de concursu physico primi generis, & ab hoc non valet argumentum ad concursum obiectiuum, quia concursus obiectiuus non conuenit Deo, vt causæ vniuersali, & Deus vt causa obiectiua est causa particularis respiciens solùm aliquos particulares, & determinatos effectus: vel sermo est de concursu physico secundi generis, & ab hoc, qui mediatus esse potest, nullatenùs probatur concursum obiectiuum debere esse immediatum, sed potius mediatum esse posse. Nec refert, quod Deus sit prima causa obiectiua, & primum intelligibile. Nam sicuti hinc non fit quod Deus debeat obiectiuè & intelligibiliter concurrere ad omnes effectus; ita nec quod concursus obiectiuus, ac intelligibilis sit vniuersalis, & ratio causæ obiectiuæ in Deo sit ratio causæ vniuersalis. Ad id, quod additur de ratione vltimi finis, dico Deum considerari posse, vel vt vltimum finem obiectiuè possidendum, & hac ratione non est finis vniuersalis rerum omnium; nec ex eo, quod debeat concurrere immediatè concursu physico spectante ad rationem causæ efficientis sequitur, quod debeat etiam concurrere immediatè concursu obiectiuo spectante ad rationem causæ finalis, quia ille spectat ad rationem causæ efficientis vniuersalis, non iste ad rationem causæ finalis vniuersalis: vel vt vltimum finem, cuius gratia & hac ratione est finis vniuersalis, ad quem omnia ordinantur, cuius gratia

Concursus physicus Dei alius vniuersalis, alius particularis: ille est essentialiter immediatus, non iste.

Concursus obiectiuus est à Deo, vt à causa particulari, non vt à causa vniuersali.

Deus vt vltimus finis, cuius gratia est finis vniuersalis, non verò vt vltimus finis obiectiuè possidendus.

omnia sunt: at dependentia rerum omnium à Deo, vt vltimo fine hoc modo sumpto, non habetur per concursum obiectiuum Dei in visionem, propterea ad talem dependentiam impertinenter se habet, quod Deus in visionem creatam vel immediatè, vel mediatè concurrat. Quod dicitur de obiecto vnicè beante non officit speciei, quæ sicuti concurreret, vt medium incognitum; ita concurreret, vt medium non beans: & sicuti Deus concurrens mediante specie adhuc esset obiectum immediatè cognitum; ita adhuc esset obiectum immediatè, & vnicè beans. Cæterum cum Deus sit noster vltimus finis etiam in viâ, si valeret paritas primi efficientis, & vltimi finis, probaretur immediatus concursus obiectiuus Dei etiam in cognitionem, quam de ipso habemus in via.

Quartum fundamentum: Repugnat species comprehensiua Dei; ergo etiam repu- 21.
gnat species intuitiua. Antecedens æquè certum est, ac certum sit Deum esse incomprehensibilem à creatura, & repugnare cognitionem creatam Dei comprehensiuam; consequentia probatur, species intuitiua quantum est de se est comprehensiua, sufficit scilicet ad obiecti comprehensionem. Primò quia species intuitiua supplet obiectum, vt est in se, & præstat id, quod præstaret obiectum per se ipsum, sed obiectum per se ipsum sufficit ad sui comprehensionem; ergo. Secundò species intuitiua cum perfectiori potentia causat perfectiorem cognitionem, sic eadem species sensibilis cum imperfectiori oculo imperfectiorem, cum perfectiori perfectiorem visionem producit; ergo, quia secundùm se apta est causare cognitionem etiam perfectissimam, & comprehensiuam. Tertiò species intuitiua obiecti infiniti necesse est, quod infinita sit, alioqui non esset obiecti vt est in se, nec esset propria obiecti infiniti, sed eo ipso, quod infinita est, est comprehensiua; ergo. Euertitur huiusmodi fundamentum, quia
iuxta doctrinam D. Thomæ *suprà explicatam* 22.
cap. 1. *§.* 5. *assert.* 3. cognitum est in cognoscente secundùm modum cognoscentis, adeóque idem obiectum in cognoscente inferiori est secundùm modum inferiorem, id est secundùm imperfectiorem speciem, & Angelus superior ad Angelos magis, ac magis inferiores comparatus, est in ipsis secundùm speciem minùs & minùs perfectam, seu magis, ac magis recedentem à comprehensiuâ. Cum igitur species intuitiua limitetur à subiecto, in quo recipitur, facilè potest à comprehensiuâ deficere. Alio etiam ex capite deficere potest à comprehensiuâ, scilicet ex eo, quod producatur ab obiecto liberè concurrente ad sui cognitionem, quod obiectum, sicuti concurrendo per se, potest causare cognitionem sui vel adæquatam, & comprehensiuam, vel inadæquatam, & non comprehensiuam, ita producendo speciem, per quam concurrat potest ipsam producere, vel adæquatam, vel inadæquatam. Ideò absolutè

Species intuitiua potest esse non comprehensiua.

absolutè negatur speciem intuitiuam, quantum est de se, esse comprehensiuam. Ad primā probationē in oppositum dico speciem intuitiuam supplere obiectum, vel vt est in se adæquate, vel vt est in se inadæquate. Et sicuti cognitio intuitiua præscindit ab eo, quod adæquata, vel inadæquata sit, eique sufficit attingere obiectum, vt est in se inadæquate, ita species intuitiua præscindit, &c. ipsique sufficit repræsentare obiectum vt est in se inadæquate. Ad secundam probationem dico, si species intuitiua cum perfectiori potentia causat perfectiorem cognitionem, id non prouenire ex maiori concursu ipsius speciei, sed ex maiori actiuitate potentiæ. Vel si aliquando id prouenit etiā ex maiori ipsius concursu, non poterit cognitio crescere vsque ad adæquationem obiecti, sed solum intra ordinem inadæquatum. Vel si tandem poterit vsque ad adæquationem obiecti crescere, species intuitiua erit simul comprehensiua: at non inde probatur debere, quantum est de se, esse talem. Ad tertiam dico speciem intuitiuam obiecti infiniti, præsertim quando à tali obiectu libere producitur, non esse necesse, quod infinita sit, limitari enim facile potest, tùm ex imperfectione subiecti recipientis tùm ex libertate obiecti producentis, & tamen erit adhuc obiecti, vt est in se, inadæquate tamen, propria item obiecti infiniti, sed inadæquatè. Deinde, si ex infinitate obiecti arguitur aliqua infinitas in specie intuitiuā arguitur infinitas virtualis solùm, & terminatiua non formalis, & subiectiua iuxta supradicta contra primum fundamentum. Tandem quando concederetur speciem intuitiuam obiecti infiniti debere esse in se subiectiue infinitam non inde sequeretur debere esse comprehensiuam obiecti. Nam sicuti respectu Dei ea *cap. 7. §. 3.* potest dari cognitio infinita absque eo, quod sit ipsius Dei comprehensiua; ita à pari, &c.

Species intuitiua supplet obiectum, vel vt est in se adæquate, vel vt est in se inadæquate.

Species obiecti infiniti, limitari potest tum ex imperfectione subiecti, tum ex libertate obiecti.

Species infinita potest non esse cōprehensiua obiecti infiniti.

23\. Quintum fundamentum, cui soli fidit Amicus 1. *parte, disp. 9. sect. 4. num. 116.* Species impressa ordinatur ad expressam tanquam principalis causa ipsius. Sed implicat respectu visionis Dei species expressa, ergo etiam species impressa. Maior probatur: Species impressa respectu expressæ supplet concursum totalem obiecti, & concurrit absente etiam obiecto: sed obiectum ipsum, quando per se concurrit, est causa principalis speciei expressæ; ergo eiusdem est etiam causa principalis species impressa, & dicitur à Philosophis instrumentum obiecti: non quia instrumentaliter concurrat, seu in ratione concursus, sed præcisè, quia obiectum supplet, seu in ratione supplementi, qua ratione quælibet causa alteram supplens dicitur alterius instrumentum, cum tamen sæpissimè quo ad rem, & quo ad concursum, sit causa principalis. Minor primi argumenti ab eodem Amico *probatur sect. 3. praced.* vbi conatur ostendere speciem expressam debere esse medium, in quo obiectum videtur, & tanquam in imagine naturali intelligibiliter apparet. Euertitur huiusmodi fundamentum primò quia aliud est speciem impressam regulariter esse causam principalem, aliud est repugnare speciem impressam, quæ sit causa instrumentalis, præsertim respectu Dei, in cuius absentia nunquam species concurrit, ideo respectu ipsius facilius explicatur speciem posse concurrere instrumentaliter, quàm respectu aliorum obiectorum, quorum species concurrunt in ipsorum absentia. Secundò falsum omninò est repugnare respectu Dei speciem expressam, vt suppono ex infrà ponendis §. 5. & pro nunc confirmo ex sententia nonnullorum, qui admittunt possibilem speciem expressam potius, quàm impressam, dicentes speciem impressam debere proportionari obiecto, vt est in se, expressam debere proportionari obiecto, vt intellecto: Deo autem vt intellecto, & quodammodo per intellectionem finitam limitato, facilius dari potest species proportionata, quàm Deo vt est in se, & nullatenus aliunde limitato. 24.

Species impressa de facto est causa principalis, potest tamen esse etiam causa instrumentalis.

Species expressa faciliùs, quam impressa, admitti debet respectu Dei

Reliqua fundamenta, quibus inniti potest repugnantia speciei impressæ Dei, vel multum imbecillia sunt, vel hucusque allatis parum dissimilia: vnde vel ex propria imbecillitate, vel ex hucusque positis, aliisvè similibus, & superiores consideranti facilè peruiis impugnationibus facilè corruunt. 25.

---

§. III.

Vtrùm Deus possit esse principium Visionis, tum per essentiam ipsam formaliter, tum per omnipotentiam vt contradistinctam formaliter ab essentia?

ASSERTVM: Deus siue concurrat mediante specie creatā, siue immediatè, & absque vllo medio creato, potest esse principium visionis, tum per essentiam ipsam formaliter vt contradistinctam ab omnipotentia, & voluntate: tum per omnipotentiam, vt contradistinctam formaliter ab essentiā. Ita Theologi satis communiter, qui licèt quo ad quæst. de facto diuisi sint, quo ad quæstionem tamen de possibili aut consentiunt, aut vix expresse dissentiunt. Diuisi inquam sunt quoad quæstionem de facto: sustinent scilicet concursum obiectiuum esse ab essentia, Suarez *lib. 2. cap. 12.* Molina *quæst. 12. art. 2. disp. 2.* Fasolus *quæstione 12. art. 3. dub. 9.* Isambertus *ad quæst. 12. disp. 6. art. 2.* Meratius, Beccanus, Granadus, &c. sustinent esse ab omnipotentiā, Scotus *quodlib. 14. art. 2.* Vasquez *disp. 43. cap. 7. num. 35. & disp. 38. cap. 3. num. 16.* Lugus *lib. 1. disp. 20. cap. 3. num. 18.* Herice *disp. 42. cap. 4.* Ouiedus *1. 2. tract. 1. contron. 8. punct. 3. &c.* 26.

Probatur

Essentia Dei potest præstare concursum obiectiuum per se absque distincta potentia.

Probatur prima pars: Diuina essentia est in omni ratione infinita, adeoque etiam infinita est in ratione obiecti, & continet in ordine ad propriam intelligibilitatem omnem cuiuscumque alterius obiecti perfectionem; sed aliis obiectis conuenit posse ad intuitiuam sui cognitionem, per se ipsa concurrere absque eo, quod vtantur distinctis potentiis, & si quæ obiecta huiusmodi concursum per se non præstant, neque etiam ipsum præstant per potentias proprias, sed intelliguntur per species productas à principio omninò extraneo, & à Deo infusas, vt euenit in Angelis; ergò etiam diuinæ essentiæ conuenit per se ipsam formaliter posse concurrere ad intuitiuam sui cognitionem absque eo, quod vtatur potentiis à se virtualiter distinctis, cum præsertim concursus obiectiuus in cognitionem diuinæ essentiæ non possit præstari à principio omninò extraneo, sicuti concursus obiectiuus in cognitionem Angeli præstari potest à principio extraneo ipsi Angelo, id est à Deo producente in intellectu vnius Angeli speciem alterius, Angelo, qui cognoscitur, nec per substantiam suam, nec per aliquam suam potentiam ad
27. sui cognitionem concurrente. Confirmatur: In creatis entitates etiam alioqui nullatenus operatiuæ, quales sunt color, sapor, aliæque secundæ qualitates, habent vim præstandi per se ipsas efficientiam obiectiuam, & concursum intentionalem ad sui sensationem, & cognitionem; ergo etiam essentia diuina, licet per se ipsam nullatenus sit ad extra operatiua physicè, debet concedi operatiua intentionaliter, & potens per se ipsam præstare efficientiam obiectiuam, & concursum intentionalem. Confirmatur insuper ex eo, quod si Deus non posset obiectiuè concurrere ad sui visionem, nisi mediante omnipotentia, si non esset omnipotens non esset visibilis, nec posset esse obiectum beans, cum non beet, nisi per visionem, sed hoc non videtur dici posse; ergo.

Qualitates non operatiuæ physicè sunt operatiuæ intentionaliter.

28. Probatur secunda pars: Concursus obiectiuus non est ex genere suo essentialiter alligatus obiecto, nec cognitio intuitiua petit ex genere suo esse ab obiecto per se ipsum concurrente; ergo nec concursus obiectiuus diuinæ essentiæ est essentialiter ipsi alligatus, nec cognitio intuitiua eiusdem petit esse à diuina essentia per se ipsam concurrente. Antecedens euincitur ex speciebus infusis Angelicis, ratione quarum vnus Angelus ab alio intuitiuè cognoscitur: nullatenus per se ipsum concurrendo ad talem cognitionem. Deinde concursus obiectiuus est concursus non vitalis, adeoque nulli principio essentialiter alligatus cum sit specialis prærogatiua efficientiæ vitalis, quod à principio extrinseco suppleri non possit. Consequentia probatur, quia ex vna parte diuina omnipotentia, sicuti supplere potest concursum intentionalem cuiuscumque obiecti creati, vel per se ipsam producendo propriam ipsius speciem, vel per se ipsam concurrendo loco speciei; ita non est, cur supplere nequeat concursum intentionalem ipsius obiecti increati. Ex alia parte diuina essentia est magis liberè intelligibilis, quàm quodlibet obiectum creatum; ergo concursus obiectiuus in actu secundo debet esse minùs alligatus ipsi, quàm cuilibet obiecto creato.

Concursus obiectiuus non est vitalis, nec est essentialiter alligatus obiecto, aut alij determinato principio.

Probatur vtraque pars in vniuersum:
Spectat ad perfectissimam libertatem, quam 29.
Deus habet in operationibus ad extra posse ipsas exercere vel per se immediatè, vel mediante creatura, vt *initio superioris* §. tradebatur; ergo spectat ad perfectissimam libertatem, quam Deus habet in sua intelligibilitate, seu in concursu obiectiuo respectu intellectus creati posse, huiusmodi intelligibilitatem, & concursum exercere, vel immediatè per essentiam, vel mediante omnipotentia. Et sicuti asserimus diuinam essentiam liberam ad posse intelligi, vel immediatè per se, vel mediatè per speciem; ita congruit asserere eandem liberam ad posse præstare concursum obiectiuum aut per se, aut per omnipotentiam, item speciem sui aut per se, aut per omnipotentiam producere, in quo casu omnipotentia duplicem quodammodo concursum impenderet in visionem; alterum tanquam virtus causæ primæ influens in omnes effectus causarum secundarum modo physico, alterum tanquam virtus obiecti intelligibilis specialiter influens in visionem modo intentionali.

Spectat ad Dei libertatem posse concurrere obiectiuè tum per essentiam, tum per omnipotentiam.

Probatur insuper vtraque pars improbando rationes implicantiæ, quæ contra 30.
vtramque afferri possunt. Contra primam prima ratio implicantiæ sic afferri potest: implicat à Deo præstari concursum aliquem ad extra, qui non sit liber; est enim commune axioma, quod *Quidquid Deus ad extra operatur, operatur liberè*: sed concursus, qui ad sui visionem à Deo præstaretur per essentiam ipsam formaliter, vt contradistinctam à voluntate, & omnipotentia, esset concursus ad extra, vt per se patet, & non esset liber, tum quia essentia, vt contradistincta à voluntate, non est principium liberum, tum quia obiecta creata, quæ per se concursum obiectiuum præstant, non præstant ipsum liberè; ergo secunda. Implicat concursus, seu actio ad extra non communis toti Trinitati; est enim Theologicum axioma, *Actiones Trinitatis ad extra esse indiuisas*: sed si est dabilis concursus obiectiuus ad extra immediatè procedens à diuina essentia formaliter, esset dabilis concursus ad extra non communis toti
Trinitati; ergo. Minor probatur eadem ra- 31.
tione, qua probatur diuinam essentiam posse per se immediatè concurrere ad sui visionem, probaretur etiam Dei attributa, & personalitates posse per se immediatè concurrere: concursus autem, qui per se immediatè præstatur à Paternitate, & filiatione, v. g. non esset communis toti Trinitati; ergo. Contra secundam

52. cundaria prima ratio implicantiæ sic afferri potest. Implicat concursum obiectiuum præstari ab aliquo non continente virtutem repræsentatiuam obiecti, alioqui vnus Angelus posset producere speciem alterius, aut ad alterius cognitionem obiectiue concurrere; sed omnipotentia non continet virtutem repræsentatiuam diuinæ essentiæ, seu Dei, non enim relucent in omnipotentia omnia diuinæ essentiæ, seu Dei prædicata, ergo.

53. Secunda: Implicat notitia, quæ non gignatur ex potentia, & obiecto, sed si visio Dei haberi posset per omnipotentiam, vt distinctam formaliter ab essentia aliqua notitia gigneretur ex potentia, non ex obiecto, ergo. Minor probatur; visio Dei esset notitia habens pro obiecto diuinam essentiam, & tamen non gigneretur ex ipsa diuina essentia, sed ex intellectu, & omnipotentia; ergo.

54. *Concursus obiectiuus potest concedi necessarius absque eo, quod sequatur visionem produci necessario.*

Improbatur prima ratio implicantiæ quia fortè sufficeret sustinere, quod concursus obiectiuus diuinæ essentiæ esset liber concomitanter ratione concursus generalis liberi, quem visio, vt pote effectus creatus ad sui productionem simul cum concursu obiectiuo omnino requireret, & hoc modo Molina, Becanus, Meratius, &c. existimant sufficienter saluari, quod Deus liberè concurrat ad visionem creatam, etiamsi concedant concursum obiectiuum necessario omnino, & naturaliter à diuina essentia profluere nihilhominus, ne dicendo concursum Dei ad extra debere esse liberum, si physicus sit, non si intentionalis; vel debere esse liberum aut formaliter, aut concomitanter; non semper formaliter, limitemus communia axiomata, quibus dicitur. *Deum operari liberè, quidquid ad extra operatur; diuinam essentiam esse speculum voluntarium*; placet contra relatos Authores cum Suario, Fasolo, Isamberto *locis in asserto citatis*; quibus addi potest Marsillus *in 3. quæst.* 10. *art.* 2. dicens, esse puerile asserere, quod species naturaliter, & necessariò à Deo procedat; placet inquam concedere absolutè, & formaliter liberum omnem concursum Dei ad extra etiam obiectiuum.

Essentia diuina præstat liberè concursum obiectiuum ad sui cognitionem, & creatam visionem.

Ad primam probationem in oppositum dico essentiam, vt contradistinctam à voluntate, operantem tamen ex imperio voluntatis, adhuc esse principium liberum alioqui in ordine ad nullum obiectum diuina essentia dici posset liberè volens. Aliud est igitur produci à principio contradistincto à voluntate; aliud est produci à tali principio sine imperio voluntatis hoc, non illud, probat carentiam productionis liberè. Neque dicas essentiam diuinam voluntatis imperio non subesse.

Essentia diuina subest voluntatis imperio, vt operans per modum obiecti, licèt non vt operans per modum naturæ.

Contra enim, licet non subsit ratione sui, ratione eorum, quæ dicit ad intra, & vt operans per modum naturæ, subest tamen voluntatis imperio, aut (ne suspiceris aliquam in diuina essentia subiectionem) supponit voluntatis actum in ordine ad ea, quæ dicit ad extra, & vt operans per modum obiecti. Ad secundam probationem, in qua affertur paritas de obiectis creatis, fortè falsum est Angelos, & animas separatas necessariò præstare concursum obiectiuum ad sui cognitionem, positâ etiam proportione, & indistantia. Et licèt quæ emanant à natura physicè, non subsint voluntatis imperio, dici tamen potest tali imperio subesse, quæ emanant intentionaliter, cum esse intentionale concedi possit magis voluntarium, quàm naturale. Certè saltem de actibus liberis creatis sentiendum est ipsos non præstare necessario concursum obiectiuum ad sui cognitionem, alioqui vnus Angelus compenetratus cum altero nullâ factâ ab altero manifestatione, ipsius actus liberos cognosceret. Deinde quidquid sit de obiectis creatis, si hæc necessario præstant concursum obiectiuum, est ex ipsorum imperfectione, & ex eo, quod in creatis etiam operationes ad extra esse possint necessariæ: non valet idcirco paritas translata ad diuina, vbi exulat omnis imperfectio, & liberè fit, quidquid ad extra fit.

Angelus, & Anima rationalis probabiliter nō præstant necessario concursum obiectiuum.

55. Improbatur secunda ratio implicantiæ, quia fortè sufficit sustinere actiones physicas Trinitatis ad extra esse indiuisas, non intentionales, & ita in re sentiunt Meratius, Ægidius *de Præsentatione*, Ripalda, &c. Nihilominus placet fauere magis illibato candori communis axiomatis, & sustinere cum Molina, Fasolo, Suario, Isamberto *locis supracitatis*, Beccano *tract.* 4. *disputatione* 5. *sect.* 4. Salas, &c. Dei attributa, & Personalitates non, præstare per se immediatè concursum obiectiuum, sed diuinam essentiam tanquam speciem vniuersalissimam continere, & exhibere virtutem repræsentatiuam personalitatum, attributorum, aliorumque omnium diuinorum prædicatorum, idque vt absolutè saluetur tum actiones ad extra esse indiuisas, & communes toti Trinitati, tum esse omnes formaliter liberas, quorum neutrum quo ad actiones intentionales id concursum obiectiuum saluatur, si personalitatibus conueniat per se ipsas intentionaliter agere, & obiectiuè concurrere: Non primum, vt patet ex concursu, quem præstaret filiatio, vel Paternitas v.g. Non secundum quia personalitates non sunt formaliter liberè nec conuenit ipsis liberè velle; in quo est diuersa ratio de natura, quæ licet sit libera per distinctam potentiam, est tamen libera formaliter, quia huiusmodi potentia radicatur in ipsa natura, est ei propria, & intrinseca at verò, cum eadem sit quodammodo extrinseca personalitatibus, & attributis; operationes prouenientes à personalitatibus, & attributis, non nisi quodammodo per denominationem extrinsecam possunt esse liberæ. Neque dicas eodem modo probaretur omnipotentiam non operari libere, nisi per denominationem extrinsecam, & operationes omnipotentiæ esse solùm denominatiuè liberas. Contra enim præterquam quod in aliquorum sententiâ omnipotentia non distinguitur ab intellectu, & voluntate, dico ipsam operari, vt virtutem naturæ, & nomine naturæ potiùs, quàm proprio; ideo ipsius operationes esse formaliter liberas, sicuti est formaliter libera natura. Personalitas autem, si obie-

Diuina essentia est formaliter libera, non sic diuinæ Personalitates.

ctiuè concurreret ad ſui cognitionem, non concurreret vt virtus naturæ, nomine naturæ, & tanquam id, quo mediante natura operatur, ſed ratione ſui, & nomine proprio; ideò vt liberè & formaliter concurreret, deberet habere ratione ſui, & nomine proprio libertatem.

36. Improbatur prima ratio implicantiæ contra ſecundam partem, quia continentia effectus deberet reperiri in principio operante vt quod, non in principio, quod ſe habet vt quo, & vt virtus, ac potentia alterius; quod optimè explicari poteſt in ſententia Thomiſtica aſſerente accidens, vt virtus eſt ſubſtantiæ, producere poſſe ſubſtantiam. Solùm igitur debet continere virtutem repræſentatiuam obiecti, quod debet præſtare concurſum obiectiuum, vt quod. Omnipotentia autem quando præſtaret concurſum obiectiuum diuinæ eſſentiæ, præſtaret ipſum vt quo, & vt virtus ipſius diuinæ eſſentiæ per omnipotentiam ſe ipſam repræſentantis.

37. Notitia debet gigni ex potentia, & obiecto vel immediatè, vel mediatè.

Improbatur ſecunda ratio implicantiæ contra eandem ſecundam partem quia non eſt neceſſe notitiam gigni ex potentia, & obiecto immediatè, alioqui neque etiam haberi poſset ex potentia, & ſpecie; ſed ſufficit, quod gignatur ex obiecto mediatè; ex aliquo ſcilicet, quod concurrat vt virtus obiecti, & vt medium, quo obiectum operatur: qua ratione notitia diuinæ eſſentiæ quæ ab omnipotentia gigneretur, vtique mediatè procederet ab ipſa diuina eſſentia, mediatè gigneretur ex obiecto, quod ſufficit.

---

§. IV.

Quomodo Deus de facto ſit principium viſionis?

38. Non datur de facto ſpecies impreſſa reſpectu viſionis Dei.

ASSERTVM I. Deus de facto eſt principium viſionis per propriam eſſentiam immediatè, & ſine vlla ſpecie creata videtur. Ita à fortiori omnes Thomiſtæ, aliique plures *ſuprà* citati, §. 2. ſuſtinentes eſſe impoſſibilem ſpeciem impreſſam diuinæ eſſentiæ. Ex Auctoribus verò admittentibus poſſibilem huiuſmodi ſpeciem, poſitum aſſertum tradunt Molina 1. *parte*, *q.* 12. *art.* 2. *diſp.* 1. Valentia *q.* 12. *diſp.* 1. *punct.* 2. Suarez *lib.* 2. *c.* 15. Iſam)ertus *ad q.* 12. *diſp.* 6. *art.* 1. Arriaga, Argentinas, &c. contra Richardum *in* 3. *diſt.* 14. *art.* 1. *q.* 3. Aureolum apud Capreolum *in* 4. *diſt.* 49. *q.* 5. *art.* 2. Gaſparem Hurtadum 1. *parte*, *tract. de attributis*, *diſp.* 10. *dif.* 4. aliosque magnos Doctores, vt loquitur Henricus; & famoſos in Theologia viros, vt loquitur Amolinus apud Ouiedum 1. 2. *tract.* 1. *controu.* 8. *punct.* 5. *n.* 178. Eſt à fortiori contra Auctores *ſupra* citatos §. 1. ſuſtinentes repugnare, quod Deus ſit principium viſionis immediatè per propriam eſſentiam. Eſt etiam contra affirmantes lumen gloriæ non diſtingui à ſpecie impreſſa; id autem affirmant Vaſquez 1. *parte*, *diſp.* 43. *c.* 7. Alarcon *tract.* 1. *diſp.* 3. *c.* 3. Ouiedus *mox cit.* *n.* 179. aliique nonnulli ſpecialiter infra impugnandi, dum agendo de lumine gloriæ aſſeretur, & probabitur ipſius diſtinctio à ſpecie impreſſa *c.* 3. §. 2.

Probatur: Deus de facto non minùs in ordine ſupernaturali, quàm in ordine naturali præſtat id ſolum, quod magis connaturale eſt, & nihil ponit ſuperfluum; ſed connaturalius eſt, quod ſit principium viſionis per propriam eſſentiam immediatè, & ponendo ſpeciem, qua mediante videretur, poneret aliquid ſuperfluum; ergo Deus de facto eſt principium viſionis, &c. Maior patet, quia ſecùs ordo ſupernaturalis eſset inferior ordine naturali, & Deus vt Auctor naturæ ſapientiùs operaretur, quàm vt Auctor gratiæ. Minor probatur obiecto proportionato, & indiſtanti connaturalius eſt eſſe principium propriæ viſionis immediatè, & ponendo reſpectu talis obiecti ſpeciem, poneretur aliquid ſuperfluum: ſed Deus reſpectu intellectus eleuati eſt obiectum proportionatum, & indiſtans. Eſt indiſtans vt per ſe patet; eſt proportionatum, quia eſt per ſe ſupernaturaliter intelligibile, & intellectus eleuatus eſt aptus ſupernaturaliter intelligere; ergo connaturalius eſt Deo eſſe principium viſionis, &c. Maior probatur: Species non ponitur niſi vel propter abſentiam, vel propter improportionem obiecti, & dicitur obiecti vicaria (quamvis Herice *diſp.* 40. *c.* 6. magnam inſtituat quæſtionem de nomine, vt vicariæ munus, ac prærogatiuam ſpeciei detrahat) quia debet obiecti vices ſupplere. Nulla autem eſt neceſſitas ſupplendi vices obiecti præſentis, & potentis per ſe operari. Confirmatur: Deus de facto, & de lege ordinaria non mouet alia à ſe per qualitatem diſtinctam, & inter mediam, nec producit impulſum, quo concurrat ad cauſandum motum alicuius corporis, ergo etiam non intelligitur de facto per qualitatem diſtinctam, & intermediam, nec producit ſpeciem, qua concurrat ad cauſandam viſionem. Antecedens patet, quia ſecus Deus eſſet inferioris conditionis ad alios motores, qui dum non cauſant motionem in diſtans non vtuntur impulſu, & exemplificari poteſt in motu vectionis. Conſequentia probatur, quia ex vna parte Deus non eſt magis præſens, & proportionatus in ratione motoris, quàm in ratione obiecti: ex alia parte non minus ſuperfluit ſpecies, quando obiectum eſt præſens, & proportionatum, quam impulſus, quando eſt præſens & proportionatus motor.

Deus etiam vt Auctor ſupernaturalis præſtat id, quod magis connaturale eſt.

39. Species ponitur propter obiecti abſentiam, aut improportionem.

Deus non mouet corpora per impulſum.

Dices: Imò connaturalius eſt tum ex parte ipſius Dei, tum ex parte intellectus creati videntis, quod Deus ſit principium viſionis mediante ſpecie. Connaturalius eſt, ex parte Dei, quia connaturalius eſt ipſi agere mediis cauſis ſecundis, quam ipſarum concurſum ſupplere. Nec ſolet Deus facere immediatè per ſe ſolum, quod poteſt facere per formam creatam. Connaturalius eſt ex parte intellectus, quia connaturale ipſi eſt agere per formam inhærentem, cuiuſmodi eſt ſpecies, non Deus. Sed contra falſa omninò 40.

41. Quàm formam cõnaturalius sit Deo agere mediis causis secundis.

instantia quoad vtramque partem. Ad probationem primæ dico connaturalius esse Deo agere mediis causis secundis, quando agit, vt causa vniuersalis. Sic connaturalius est ipsi illuminare medio sole, calefacere medio igne; secùs quando agit, vt causa particularis. Sic connaturalius est Deo creare immediatè, quàm media causa secunda, producere gratiam immediatè, quàm medio sacramento. Cum igitur ad visionem concurrat Deus, vt causa particularis, quia vt causa obiectiua. Sequitur, &c. Deinde connaturalius est Deo agere mediis causis secundis, quando huiusmodi causæ requiruntur per se primò, non quando requiruntur in subsidium, & vt gerant vicem alterius, qua ratione ad visionem requiritur species, vt gerat vicem ipsius Dei. Ad probationem secundæ dico connaturale esse intellectui agere per formam inhærentem quoad ea, quæ se tenent ex parte potentiæ, cui connaturale est habere per formam intrinsecam perfectiones sibi debitas: secùs quoad ea, quæ se tenent ex parte obiecti, quoties enim ad eundem effectum requiruntur duo, vel plura principia, ex diuersa parte se tenentia, non est necesse, quod vnum inhæreat alteri. Deinde vtraque instantia eluditur ex supra allata paritate motus: eodem enim modo probaretur connaturalius esse tum ex parte Dei, tum ex parte mobilis, quod Deus esset principium motus per qualitatem impulsiuam inhærentem mobili.

Quomodo connaturale sit intellectui operari per virtutẽ, & formam inhærentem.

Deus de facto est principiũ visionis per essentiam, nõ per omnipotentiam.

ASSERTVM II. Deus de facto est principium visionis per propriam essentiam formaliter, vt contradistinctam ab omnipotentia, & voluntate. Ita Suarez, Molina, Isambertus, aliique citati *in asserto superioris*, §. I. contra Scotum, Vasquium, Lugum; aliosque *ibidem citatos*.

42. Probatur: Connaturalius est diuinæ essentiæ præstare concursum obiectiuum per se ipsam formaliter, quàm per omnipotentiam; ergo de facto Deus est principium visionis per propriam essentiam, &c. Consequentia patet, quia, vt suprà dicebatur, Deus de facto etiam in ordine supernaturali præstat quod connaturalius est. Antecedens probatur tum ex paritate creatorum obiectorum, quæ per se ipsa, non per distinctas potentias efficientiam obiectiuam exercent, vt tradebatur §. *superiori* dum probaretur prima pars asserti, tum ex eo, quia concursus obiectiuus conuenit Deo, vt causæ particulari, & secundum esse intelligibile; omnipotentia verò est potissimè virtus Dei, vt causæ vniuersalis, & secundum esse physicum. Confirmatur ex eo, quod tribuendo diuinæ essentiæ formaliter concursum obiectiuum, in sensu magis proprio, magisque formali, verificatur, quod communiter dici solet, diuinam essentiam esse speciem eminentissimam, esse speculum voluntarium.

§. V.

Vtrum respectu visionis Dei idem proportionaliter sentiendum sit de specie expressá, seu verbo; quod de specie impressá?

ASSERTVM: Nisi nomine speciei expressæ, seu verbi intelligatur aut medium in quo, vt acriter sustinet Amicus 1. *parte*, *disp*. 9. *sect*. 3. aut ipsamet cognitio, vt probare conatur De Quiros 1. *parte*, *disp*. 23. *sect*. 5. respectu visionis Dei idem proportionaliter sentiendum de specie expressa, seu verbo; quod de specie impressa: sentiendum scilicet possibilem esse speciem expressam in visione Dei, at non dari de facto & Deum sicut in esse intelligibili potest esse principium visionis tum immediatè, tum mediatè, de facto tamen est principium immediatè per propriam essentiam; ita in esse intellecto posse esse terminum visionis, tum immediatè, tum mediatè, de facto tamen esse terminum immediatè per propriam essentiam. Ita Theologi communiter. Et licet aliqui admittant de facto speciem expressam, seu verbum in visione, negent verò impressam, vt Molina 1. *parte*, q. 12. *art*. 2. *disp*. 1. De Quiros *disp*. 23. *sect*. 4. & *disp*. 24. *sect*. 2. Suarez *lib*. 2. *de attributis*, *c*. 11. aliique plures quos refert De Quiros *cit*. *disp*. 23. *sect*. 2. nobis non aduersantur, quia censent speciem expressam esse ipsammet cognitionem, aut saltem esse de conceptu essentiali ipsius: licet è contra majorem aliqui alij habeant difficultatem in admittenda specie expressa, quàm impressa; neque isti nobis aduersantur, quia nomine speciei expressæ intelligunt medium in quo, & vtriusque sententiæ Auctores concludunt conformiter ad sua principia, nec negari potest in Dei visione species expressa ab asserentibus ipsam esse, aut cognitionem ipsam formaliter, aut de conceptu cognitionis. Nec è contra potest affirmari ab asserentibus ipsam esse medium in quo, terminum cognitum, & imaginem naturalem obiecti. 43.

Respectu visionis Dei idem proportionaliter sentiendum de specie expressa, quod de impressa.

Probatur sicuti species impressa est medium cognitum, loco obiecti causans cognitionem; ita species expressa est medium incognitum loco obiecti cognitionem terminans: & sicuti illa est vicaria obiecti in esse intelligibili; ita ista est vicaria obiecti in esse intellecto. Ex alia parte, sicuti Deus habet per suam essentiam esse intelligibile; ita habet per suam essentiam esse intellectum (subintellige secundùm illud, quod esse intelligibile, & esse intellectum importat ex parte ipsius Dei) & sicuti, quia quidquid ad extra fit, liberè fit, visionem creatam liberè causat; ita etiam visionem creatam liberè terminat; ergo sicuti, quia est suum esse intelligibile, potest causare visionem creatam immediatè, & absque specie impressa; ita, quia est suum esse intellectum,

Speciei impressæ & expressæ respectu visionis Dei multiplex proportio.

poteſt terminare viſionem creatam immediate, & abſque ſpecie expreſſa. E contra ſicuti, quia libere viſionem cauſat, poteſt illam cauſare mediate, & cum ſpecie impreſſa, ita quia liberè viſionem terminat, poteſt eandem terminare mediate, & cum ſpecie expreſſa. Ruſus ſicuti de facto, quia connaturalius eſt, obiecto præſenti, & proportionato obiectiue concurrere per ſe, quàm per ſpeciem impreſſam, cuius munus eſt ſupplere abſentiam, vel improportionem obiecti intelligibilis, immediate cauſat; ita de facto, quia connaturalius eſt obiecto præſenti, & proportionato terminare per ſe, quam per ſpeciem expreſſam, cuius munus eſt ſupplere abſentiam, vel improportionem
44. obiecti intellecti, immediate terminat. In toto hoc diſcurſu duo ſunt, quæ poſſunt difficultatem aliquam pati, & indigere probatione. Primum eſt, quod ſpecies expreſſa ſit medium incognitum. Secundum, quod Deus habeat per ſuam eſſentiam eſſe intellectum. Illud à nobis ex philoſophia ſupponitur, & ne cogeremur huc reuocare philoſophicas probationes, appoſita eſt in aſſerto limitatio illa: *Niſi nomine ſpeciei expreſſæ intelligatur medium in quo*, quod eſt idem ac medium cognitum, vberioris tamen doctrinæ gratiâ aliquid de ipſo in ſequenti probatione attingetur. Iſtud probatur applicando hic proportionaliter ea, quæ *initio primi* §. afferebamus ad probandum Deum habere per ſuam eſſentiam eſſe intelligibile. Neque dicas eſſe intellectum neceſſario ſupponere creatam intellectionem, non ſic eſſe intelligibile, ideo eſſe intelligibile, non vero eſſe intellectum conuenire Deo per propriam eſſentiam, cui quidquid per propriam eſſentiam conuenit, ante omnem actum creatum conuenit.

Eſſe intellectum ab intellectu creato in actu primo conuenit Deo neceſſario in actu ſecundo conuenit liberè.

Contra enim eſſe intelligibile æque, ac eſſe intellectum, vel ſumitur in actu primo prout illud importat aptitudinem ad cauſandam, iſtud aptitudinem ad terminandam intellectionem vel ſumitur in actu ſecundo prout illud importat actu cauſare, iſtud actu terminare intellectionem. Vtroque modo vtrumque conuenit Deo per eſſentiam ſed primo vtrumque conuenit Deo per eſſentiam neceſſario. Secundo modo vtrumque conuenit Deo per eſſentiam liberè: quod verò conuenit Deo per eſſentiam libere, non eſt neceſſe, quod conueniat Deo ante omnem actum
45. creatum.

Probatur inſuper aſſertum magis abſolutè, & magis vniuerſaliter: ſpecies impreſſa reſpectu viſionis Dei eſt poſſibilis, & non exiſtens, ſeu dari poteſt, & non datur de facto; ſed etiam ſpecies expreſſa reſpectu eiuſdem viſionis eſt poſſibilis, & non exiſtens, ſeu dari poteſt, & non datur; ergo idem ſentiendum reſpectu viſionis Dei de ſpecie expreſſa, quod de impreſſa. Maior patet ex ſuperioribus aſſertis. Minor probatur: Nulla eſt repugnantia, vi cuius debeat aſſeri impoſſibilis, nulla eſt neceſſitas, vi cuius debeat aſſeri exiſtens; ergo eſt poſſibilis, & non exiſtens. Probatur antecedens: Si quæ eſt repugnantia (loquendo de repugnantia quæ ſpecialiter militet pro ſpecie expreſſa, non pro impreſſa (maxime, quia ſpecies expreſſa eſt medium cognitum, & in quo cum ſpecies impreſſa ſit medium incognitum, & quo: Si quæ eſt neceſſitas (loquendo pariter de neceſſitate, quæ ſpecialiter militet pro ſpecie expreſſa) maxime, quia ſpecies expreſſa eſt de conceptu formali cognitionis cum ſpecies impreſſa de tali conceptu non ſit, ſed ſpecies expreſſa, neque eſt medium cognitum, & in quo, neque eſt de conceptu eſſentiali cognitionis, ergo.

Probatur minor quoad primam partem ſi ſpecies expreſſa eſſet medium cogni- 46.
tum, & in quo deberet continere realiter, & phyſice perfectionem ſui obiecti ſed hoc eſt falſum, quia ſecus ſpecies expreſſa eſſet ſimilitudo phyſica obiecti, non intentionalis; ergo. Maior probatur; nunquam aliquid in alio tanquam in medio cognito cognoſcitur, vt eſt in ſe, niſi hoc aliud ſit phyſicè, entitatiuè, & realiter eiuſdem rationis cum ipſo, vt euincitur tum à priori ex eo, quia medium cognitum non poteſt conducere ad perfectionem cognitionem reſpectu alterius, quam reſpectu ſui. Si igitur alterum ſit ipſo perfectius non poteſt conducere ad cognitionem alterius perfectam, vt eſt in ſe, tum à poſteriori in perſpicilijs, quæ quia ſe habent vt media cognita, & in ſe viſa, inſeruiunt videndis obiectis externis, non ſunt apta, vt in ipſis attingatur color externus, vt eſt in ſe niſi eundem colorem ipſa contineant. Sic in perſpicilijs coloris viridis non poteſt videri color albus, aut alius diuerſos à viridi, vt eſt in ſe. Eadem de causâ in creaturis Deus, in rebus corporeis ſpiritualia, vt ſunt in ſe, non cognoſcuntur, quia creaturis, & rebus corporeis vtimur tanquam medijs cognitis ad attingendum Deum, & ſpiritualia. Amplior huius rei probatio eſt ex Philoſophis accerſenda, quamvis ex Theologis nonnulli, inter quos De Quiros 1. *parte*, *diſp*. 23. *ſect*. 3. Amicus *diſput*. 9. *ſect*. 3. ille negando, iſte affirmando ſpeciem expreſſam eſſe medium cognitum, quæſtionem hanc ex profeſſo agitent.

Species expreſſa non poteſt eſſe medium cognitum, & in quo.

In perſpicilijs cur videatur color ad modum illius, quo perſpicilia colorantur.

Probatur minor quoad ſecundam partem: Cognitio neque eſt per ſe ipſam formaliter repræſentatio, ſeu imago obiecti, neque eſt 47.
ex conceptu ſuo productiua termini, qui ſit medium, aut quo aut in quo obiectum repræſentetur, ergo ſpecies expreſſa non eſt de conceptu eſſentiali cognitionis. Antecedens probatur: Cognitio formaliter non eſt, niſi vitalis obiecti attingentia; ergo neque eſt formaliter repræſentatio, ſeu imago obiecti, neque ex conceptu ſuo productiua termini, ſed attactiua tantùm, ſeu vnitiua obiecti cum potentia; quamvis deinde, quando nequit obiectum in ſe attingere, ipſumque intellectui vnire eo quòd obiectum aut propter abſentiam, & improporcionem nequeat, aut propter exercitium libertatis nolit per ſe immediate termina-

Cognitio neque eſt per ſe formaliter imago obiecti, neque eſt ex conceptu ſuo productiua termini, ſeu imaginis.

re attingentiam, & vnionem, habeat cognitio vim producendi terminum, qui sit virtualis obiecti repræsentatio inesse cognito, suppleat ipsum secundùm esse cognitum, & vice ipsius cognitionem terminet. Confirmatur in diuinis sola secunda Persona habet rationem repræsentationis, seu imaginis: Pater verò, & Spiritus sanctus quamvis habeant veram intellectionem essentialem, non habent rationem imaginis; ergo intellectio non est per se ipsam formaliter repræsentatio, seu imago obiecti. Rursus in diuinis solùm in Patre intellectio est productiua termini, in filio verò, & Spiritu sancto, quamvis sit vera intellectio, nulla est productio termini; ergo intellectio non est ex conceptu suo productiua termini. Neque oppositum euincitur ex D. Thoma, *prima parte, quæstione 27. articulo 1. in corp.* vbi habet: *Quicumque intelligit ex hoc ipso, quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum, quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiuâ proueniens, & ex eius notitiâ procedens.* Enimuerò, vt omittam communem interpretationem, quæ cum Caietano, Ferrariensi, aliisque antiquioribus Thomistis, dici solet Sanctum doctorem loqui de intellectu viatoris, & sensum esse: *Quicumque viator intelligit, &c.* magis ad litteram, & intentum *D. Thomæ*, loquendo (sunt verba Io. à S. Thoma *prima parte, quæstion. 12. disput. 13. articulo 5. num. 17.*) dicendum est, quod illa propositio: *Quicumque intelligit ex hoc, quod intelligit, producit verbum, &c.* intelligenda est secundùm distributionem accommodam pro generibus singulorum, non pro singulis generum, quasi dicat: in quocumque genere intelligentium ex eo, quod intelligit, idest, quia naturæ intellectiuæ est, conuenit illi habere verbum, indè enim consequentia deducta efficax est; ergo in Deo, quia naturæ intellectiuæ est, debet poni processio verbi.

Explicatio D. Thomæ dicentis quicumque intelligit ex hoc ipso, quod intelligit, &c.

Reliqua, quæ afferuntur ad probandum cognitionem esse ex conceptu suo productiuam termini, aut esse per se formaliter imaginem, seu similitudinem obiecti, philosophica sunt, licet à nonnullis specialiter à Salmant. *tract. 2. disputat. 2. dub. 9.* Io. à S. Thoma, *quæst. 12. disputat. 13. articulo 5.* in Theologia explicentur. Aliqualiter Theologicum est argumentum, quod ad probandum visionem in Patria esse per se ipsam formaliter Dei similitudinem, repræsentationem, & imaginem desumit De Quiros *prima parte, disputat. 23. sect. 2.* ex Augustino *15. de Trinitate, cap. 16.* dicente: *Illud quoque fatendum est, quod etiam cum similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est, nec tunc naturâ ei erimus æquales, & tunc quidem verbum nostrum non erit falsum.* ex quo *de Quiros* sic arguit, visio Dei est per se ipsam formaliter vera; ergo est per se ipsam formaliter similis suo obiecto, scilicet Deo. Antecedens patet tum ex allata auctoritate *Augustini*, tum ex supernaturalitate ipsius actus visionis. Consequentia probatur: Veritas formaliter consistit in conformitate cum obiecto, & in hoc distinguitur cognitio vera à falsa, quod illa conformis, ista difformis obiecto sit; sed hæc conformitas in similitudine consistit, non entitatiuâ, & physicâ vt exprimit *Augustinus* dicens: *Nec tunc naturâ illi erimus æquales*, sed repræsentatiuâ, & intentionali; ergo. Hoc argumentum quatenùs auctoritati *Augustini* innititur facilem habet explicationem nomine quippè verbi nostri, quod non erit falsum, intelligit *Augustinus* ipsam diuinam essentiam, quæ in Patria rectè dici poterit verbum nostrum, quia erit intellectui nostro vnita, & per se ipsam præcisis imperfectionibus præstans, quod præstaret verbum à nobis formatum, seu à nostrâ intellectione productum: quatenùs verò idem argumentum ratione procedit, dico veritatem cognitionis non consistere in conformitate similitudinis, seu repræsentationis sed in conformitate affirmationis, & negationis, & cognitionem esse veram, quando affirmat obiectum, sicuti est; & negat sicuti non est, non autem, quando sicuti est repræsentat; vndè etiam veritas, & falsitas cognitionis non reperitur in simplici apprehensione, nec in actibus externorum sensuum, quia nec in simplici apprehensione, nec in actibus externorum sensuum reperitur affirmatio, & negatio cum tamen conformitas repræsentationis, & similitudinis, si cognitioni conueniret, conuenire etiã deberet tum simplici apprehensioni, tum actibus externorum sensuum: & si in tali cõformitate consisteret veritas, simplici apprehensioni, & actibus exteriorum sensuum æquè, ac cuilibet alij cognitioni competeret.

Essentia diuina in Patriâ rectè dicitur verbum nostrum.

Veritas cognitionis consistit in cõformitate affirmationis, non in conformitate repræsentationis.

Hucvsque posita dicta sint, tanquam magis conformia verò, & proprio loquendi modo. Cæterùm non negamus, quin possit verbi nomen vsurpari, vel ad significandum medium in quo, vel ad significandam ipsam cognitionem, cum præsertim in primo sensu aliquando vsurpetur verbi nomen à D. Thoma; in secundo à D. Augustino. Nam D. Thomas *opusc. 13.* ita habet: *Ratio, quam significat nomen est definitio: Istud ergo sic formatum, & expressum in anima, dicitur verbum interius; & ideo comparatur ad intellectum, non sicut quo intellectus intelligit, sed sicut in quo intelligit. Et opusc. 14. Hoc totum expressum est verbum & est totum rei dictæ expressiuum, & totum, in quo res exprimitur, & hoc intellectum principale, quia res non intelligitur, nisi in eo; est enim tanquam speculum in quo res cernitur.* D. Augustinus *9. de Trinitate cap. 11.* ita habet: *Cum se mens ipsa nouit, est eadem notitia verbum eius.* Nec minus expressè in eodem sensu verbi nomen vsurpat D. Anselmus, *in monologio cap. 31.* dicens: *Nullâ ratione negari potest, cum mens rationalis se ipsam cogitando intelligit, imaginem ipsius nasci in sua cogitatione, imò ipsam cogitationem sui esse imaginem ad suam similitudinem, tanquam ex eius impressione formatam: Quamcumque enim rem mens cupit veraciter cogitare eius vtique similitudinem quan-* 49.

Verbi nomẽ D. Thoma vsurpatur ad significandũ medium in quo.

A D. Augustino, & D. Anselmo, ad significandã ipsam cognitionem.

V 3 tum

tum valet in ipſa ſua cogitatione conatur exprimere.

50. Ex dictis habetur in ordine ad cauſandam cognitionem, & notitiam obiecti nihil obeſſe ſpeciei impreſſæ, quod ſit eiuſdem obiecti ſimilitudo ſolùm virtualis, nec ex hoc capite ſequi, quod ſpecies nequeat eſſe principalis cauſa cognitionis; cum enim cognitio non ſit ex ſupradictis ſimilitudo obiecti; in ordine ad cauſandam cognitionem non eſt, cur requiratur ſimilitudo formalis in ſpecie: ſufficit igitur ſimilitudo virtualis ratione cuius ſpecies dici poſſit vnius obiecti propria potius, quàm alterius, vnius potius, quàm alterius vicaria. Ex eodem ferè capite non eſt requirenda ſimilitudo formalis in ſpecie expreſſa. Si enim cognitio non eſt in ſe obiecti ſimilitudo non apparet, cur debeat habere pro termino producto formalem obiecti ſimilitudinem, ſufficiet igitur ſimilitudo virtualis, ratione cuius terminet cognitionem potius vice vnius, quàm vice alterius obiecti, & ſit vnius potius, quàm alterius obiecti ſignum. Ad ſummum requireretur ſimilitudo formalis in ſpecie, ſi deberet eſſe medium cognitum ad inſtar cuius obiectum cognoſceretur: at verò, ſi non debet eſſe medium cognitum, nec ad inſtar ipſius obiectum cognoſci, ad quid requirere, quod ſit obiecti formalis ſimilitudo, & quaſi naturalis imago. Hinc nonnulli duplicem diſtinguunt ſpeciem alteram vocant obiectiuam, quæ ſe habeat vt medium cognitum, & ſit ſimilitudo formalis; alteram ſubiectiuam, quæ ſe habeat vt medium incognitum, & ſit ſimilitudo virtualis: de illa, non de iſta intelligunt *D. Thomam* docentem repugnare ſpeciem ſeu ſimilitudinem creatam diuinæ eſſentiæ vt eſt in ſe.

Species impreſſa non debet eſſe ſimilitudo vt ſit principalis cauſa cognitionis.

Species intelligibilis alia dici poteſt obiectiua, alia ſubiectiua.

51. Habetur inſuper non eſſe de conceptu ſpeciei ſupplere concurſum obiecti ratione abſentiæ, vel improportionis non valentis per ſe ipſum concurrere, ſed poſſe etiam ſupplere concurſum obiecti præſentis proportionati, & valentis; nolentis tamen per ſe immediate præſtare obiectiuum concurſum, in quo de nomine diſputant Recentes nonnulli, qui vt referunt Heriee *diſputatione* 40. *numero* 73. & Arriaga 1. *parte diſputatione* 8. *numero* 18. admittunt poſſibilem eſſe qualitatem concurrentem ad viſionem eo modo, quo ſpecies impreſſa, & præſtantem obiectiuum concurſum loco Dei nolentis per ſe concurrere, non fore tamen ſpeciem impreſſam, eo quòd non ſuppleat abſentiam, vel impotentiam Dei ad concurrendum.

Non eſt de eſſentia ſpeciei impreſſæ ſupplere obiecti improportionem, vel abſentiam.

CAPVT III.

De principio Viſionis Dei ſe tenente ex parte Potentiæ.

1. EX eo, quod 1. *cap. huiuſce libri* §. 4. & 5. concluſum ſit intellectum creatum eſſe naturæ viribus imparem ad eliciandam Dei viſionem, & imparitatem hanc ſui impotentiam oriri ex inferioritate modi eliciendi, & imperfectione virtutis actiuæ ipſius creati intellectus, conſequens eſt ex parte intellectiuæ potentiæ ſuperius aliquod fortioſque comprincipium requiri, quo roboretur, eleuetur, perficiatur. Huiuſmodi principium iuxta decretum Concilij Viennenſis relati §. 4. definientis *animam indigere lumine gloriæ ipſam eleuante ad Deum videndum,* lumen gloriæ eſt quod ex D. Thoma 1. *parte quaſt.* 12. *art.* 5. *in C.* ſit *virtus ex diuina gratia intellectui ſuperaccreſcens*, vtiqua ex parte intellectus, ſeu ex parte potentiæ ſe tenet. Explicaturis igitur principium viſionis ſe tenens ex parte potentiæ, inquirendum maxime occurrit quid intelligatur nomine luminis gloriæ, quanta ſit ipſius neceſſitas, qualis eiuſdem in viſionem efficientia, &c.

---

§. I.

Quid intelligatur nomine luminis gloriæ, quo Anima indiget ad Deum videndum?

ASSERTVM: Nomine luminis gloriæ, quo iuxta definitionem Concilij Viennenſis Anima indiget ad Deum videndum, intelligi debet qualitas per modum habitus, & definiri poteſt huiuſmodi lumen generalitas ſupernaturalis à Deo intellectui infuſa in ordine ad viſionem, eique per modum habitus inhærens. Hoc aſſertum à Caietano, Ferrarienſi, Capreolo, aliiſque nonnullis, quos refert, & ſequitur Suarez *lib.* 2. *de attributis negatiuis cap.* 14. exiſtimatur de fide. Horum Auctorum exiſtimationem Herinex *diſp.* 5. *quaſt.* 4. *num.* 48. ait eſſe ineptam exaggerationem eo quòd Concilium definiens requiri ad viſionem lumen gloriæ relinquat omnino indeciſum vtrum huiuſmodi lumen ſit habitus, an ſpecies, an auxilium extrinſecum, ſiue creatum ſiue increatum, ſiue partiale, ſiue totale, & vt animaduertit Arriaga t. *parte diſp.* 7. *ſect.* 1. *num.* 5. ſi Concilium voluiſſet definire requiri habitum ad Dei viſionem, facilè

2. *Lumen gloriæ quod de facto requiritur ad viſionem eſt qualitas per modum habitus.*

facilè ei vox habitus occurrisset, quum adhibendo tergiuersationi locum præclusisset. Asserta igitur verius de Fide non est, est tamen vt *Arriaga* loquitur, ob communem consensum certissimu; non nisi periculosè potest negari ex Syluiu 1. *par. quæst* 12. *art.*5. oppositum videtur erroneum ex Isamberto *ad quæst.* 12. *disput.*2. *art.*3. vtramque simul censuram imponit Mulina 1. *part. quæst.* 12. *art.*5. *disput.*1. §.2. *propositio*, vbi ita habet, temerarium, ac periculosum iudico post definitionem illam Ecclesiæ discedere à sententia D. Thomæ, quæ meritò communis est hodie inter omnes Doctores. Vnde etiam nõnulli antiquiores, vt *Ochamus, Gabriel, Marsilius, Durandus, Scotus*, de cuius tamen mente non adeò constat, & licèt pluribus in locis perpendeat ad negandum necessitatem luminis habitualis, alibi nihilominus idem lumen videtur astruere, & ipsum stare pro nostro asserto sentiunt Herinea *disp.*5. *qu.*4. *n.*46. Laurea *in* 4 *disp.*18. *art.*3. qui ante definitionem sanctitã in Concilio Viennensi conscripserunt, afferri solent pro sententia opposita, & Laurea *loco cit. num.*59. fatetur, quod ante Conc. Vien. non erat manifestum An hoc lumen esset obiectiuale, an qualitas in intellectu receptu.

Scoti mens circa necessitatem luminis habitualis non satis constat.

3. Probatur lumen gloriæ, quo iuxta definitionem Concilij anima indiget, &c. non est lumen obiectiuale se tenens ex parte obiecti, & situm in ipsa diuinitate, sed est lumen formale se tenens ex parte potentiæ. Rursus huiusmodi lumen formale non est actuale, sed habituale: ergo nomine luminis gloriæ, quo iuxta definitionem Concilij, &c. Probatur antecedens quoad primam partem. Mens Concilij fuit damnare errore Beguardorum, & Beguinarum, & affirmare necessitatem illius luminis, quod ipsi negabant, at ipsi non negabant lumen obiectiuale, neque enim dicebant visionem haberi posse sine obiecto beatifico; sed negabant lumen formale se tenens ex parte potentiæ, & animam eleuans: dicebant quippe animam habere ex se sufficientes vires ad Deum videndum, nec indigere eleuatione: ergo. Probatur antecedens quoad secundam partem, quæ non est æquè certa, ac prima, nec adeò sufficienter constat ex mente Concilij. Connaturalius est potentiæ præsertim, quando operatio futura est permanens, & perpetua, operari per aliquid habituale, quàm per aliquid actuale: sed visio Dei in Patria futura est permanens, & perpetua: ergo connaturalius est intellectiuæ potentiæ ad ipsam eleuari per aliquid habituale, quàm per aliquid actuale: ergo cum Deus etiam in ordine supernaturali de lege ordinariâ præstet, quod connaturalius est de facto intellectiua potentia eleuatur ad visionem per aliquid habituale. Maior probatur: Connaturalius est potentiæ eleuari per aliquid intrinsecum, quàm per aliquid extrinsecum, & connaturalius est operationi præsertim perpetuæ, & permanenti habere principium fixum, permanens, & habituale; quàm actuale, & transiens: ergo,

Connaturalius est potentiæ operari per aliquid habituale, quàm per aliquid actuale.

Confirmatur: Lumen gloriæ succedit lumini Fidei, sed lumen Fidei est quid habituale: ergo à fortiori est quid habituale lumen gloriæ. Si enim eleuatio ad cognitionem imperfectam, ænigmaticam, temporalem, & transeuntem, fit per aliquid habituale, & permanens, vtique congruit fieri per aliquid habituale, & permanens, eleuationem ad cognitionem perfectam, facialem, perpetuam, permanentem. Confirmatur insuper, voluntas in Patria eleuatur per aliquid habituale ad Deum amandum: ergo etiam intellectus per aliquid habituale ad Deum videndum: & sicuti Amor visionem prærequirit, ita principium habituale Amoris debet prærequirere principium habituale visionis. Sic probata ratione habitus in lumine gloriæ.

Lumen gloriæ succedit lumini Fidei.

4.

5. Probatur, & explicatur allata definitio eiusdem luminis. Dicitur *qualitas supernaturalis*, quia datur ad supernaturalem eius intellectus eleuationem, & ad supernaturalem Dei visionem. Dicitur *à Deo intellectui infusa*, quia commune est habitibus supernaturalibus haberi per infusionem à Deo, & cum sit qualitas se tenens ex parte intellectus, non nisi intellectui debet infundi. Dicitur *in ordine ad visionem*, quibus particulis distinguitur lumen gloriæ à quolibet alio habitu supernaturali, specialiter verò ab habitu Fidei: Dicitur *eique* scilicet intellectui *per modum habitus inhærens*, quia, vt assertum, & probatum est, nomine luminis gloriæ intelligi debet de facto aliquid habituale. Huiusmodi qualitas dicitur lumen, quia est medium sub quo diuina essentia manifestatur: Ex Apostolo autem *ad Ephes.*5. *omne quod manifestatur lumen est*: dicitur gloriæ, quia datur in statu gloriæ, reddit habentem gloriosum, & Deus sub huiusmodi lumine manifestatus gloria est, & beatitudo nostra.

Lumen gloriæ est qualitas supernaturalis à Deo in ordine ad visionem intellectui infusa, eique per modum habitus inhærens.

Lumen gloriæ, cur ita dictum.

---

§. II.

Quænam munera præstet lumen gloriæ?

6. ASSERTVM I. Lumen gloriæ non præstat de facto munus speciei. Ita cum *Thomistis* alij Theologi magis communiter, Lurtea in 4. *disp.*18. *art.*5. Amicus 1. *part. disp.*9. *sect.*9. De Quiros *disputat.*28. *sect.*1. Syluius *quæst.*12. *artic.*5. Isamberius *ad quæstionem* 12. *disput.*3. *artic.*7. contra *Vasquez, Alarcon, Ouiedum*, &c. *relatos cap. superiori* §.4.

Lumen gloriæ non præstat de facto munus speciei.

Dixi de facto, quia de potentia absoluta non videtur repugnare qualitas, quæ sit simul lumen gloriæ & species impressa; eleuet potentiam, suppleat obiectum; & sub diuersa ratione se teneat tum ex parte potentiæ, tum ex parte obiecti. Non est tamen par ratio de qualitate præstante munus speciei expressæ, quia species expressa, si qualitas

Præstare tamen potest de possibili loquendo de specie impressa.

litas eſt, debet eſſe per intellectionem producta: ex alia parte lumen eſt qualitas producens ex infra dicendis ſimul cum intellectu intellectionem, Si igitur eadem qualitas eſſet lumen, & ſpecies expreſſa, eſſet cauſa, & effectus eiuſdem intellectionis, eſſet cauſa mediata ſui ipſius, eſſet ſui ipſius productiua mediante intellectione, quod eſt prorſus impoſſibile.

7. Probatur primò, De facto viſio Dei ex *præcedenti* §. non fit ſine lumine gloriæ, & ex *cap. ſuperiori* §.4. fit ſine ſpecie: ergo lumen gloriæ non præſtat de facto munus ſpeciei, ſeu non ſe habet vt ſpecies.

8. Probatur ſecundò, præſtare munus ſpeciei, eſt præſtare concurſum obiectiuum, ſed lumen gloriæ non præſtat concurſum obiectiuum: ergo lumen gloriæ non præſtat munus ſpeciei. Maior patet, quia ſpecies gerit vicem obiecti, & præſtat illum concurſum, quem præſtaret obiectum: obiectum autem vtique præſtaret concurſum obiectiuum. Minor probatur: Lumen gloriæ ex dictis *ſuperiori* §. eſt qualitas per modum habitus, ſed nullus habitus præſtat concurſum obiectiuum, vt quoad habitus infuſos exemplificari maximè poteſt, in habitu Fidei, qui in baptiſmo infunditur, & tamen ſpecies obiectorum credendorum, à quibus habetur concurſus obiectiuus ſucceſſiuè aquiruntur præſertim beneficio auditus iuxta illud Rom.10. *Fides ex auditu.* Quoad habitus acquiſitos ſuadetur ex eo, quod concurſus obiectiuus eſt ſimpliciter neceſſarius ad quamlibet cognitionem; non ſic eſt ſimpliciter neceſſarius concurſus habitus acquiſiti, qui datur ad facilè, non ad ſimpliciter poſſe. Et licèt ſecundùm opinionem ſatis probabilem, quam nos etiam amplectimur habitus acquiſiti non diſtinguantur entitatiuè à ſpeciebus, vt tamen habitus ſunt non præſtant concurſum obiectiuum, nec ſpecies vt præcisè exercent concurſum obiectiuum habent rationem habitus.

Nullus habitus per ſeipſum formaliter præſtat concurſum obiectiuum.

9. Probatur tertiò, Lumen gloriæ ſe tenet ex parte potentiæ & requiritur ob potentiæ improportionem: ſpecies ſe tenet ex parte obiecti, & requiritur ratione obiecti, aut non valentis, aut non volentis per ſe concurrere: ergo lumen gloriæ non præſtat munus ſpeciei. Probatur antecedens quoad primam partem primo auctoritate D.Thomæ 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 5. dicentis: *Quod lumen gloriæ eſt virtus intelligendi ſuperaccreſcens intellectui.* Item *quodlib.* 7. *artic.* 1. dicentis: *Lumen gloriæ eſſe neceſſarium ſolùm ad perficiendum intellectum:* Secundò ex communi ratione habituum per ſe infuſorum, qui dicuntur aſſimilari potentiis; quod incongruè diceretur, niſi ſe tenerent ex parte potentiarum. Tertiò, quia potentia intellectiua creata in ordine ad viſionem eſt improportionata, non ſolùm in ratione principij adæquati, quomodo omnis potentia cognoſcitiua ſine concurſu obiectiuo eſt improportionata ad cognitionem, ſed etiam in præciſa ratione potentiæ: lumen igitur gloriæ reddens ipſam proportionatam ad eliciendam ſimul cum concurſu obiectiuo viſionem ſe tenet ex parte potentiæ, & requiritur ad tollendam improportionem in præciſa ratione potentiæ. Probatur primum antecedens quoad ſecundam partem ſpecies exercet concurſum obiectiuum, & quomodocumque potentia ſit proportionata, & perfecta, niſi obiectum per ſe concurrat neceſſaria eſt ſpecies: ergo ſpecies ſe tenet ex parte obiecti.

Intellectus ad viſionem Dei eſt improportionatus non ſolùm in ratione principij totalis, ſed etiam in præciſa ratione potentiæ.

10. Dices: Lumen gloriæ determinat potentiam ad cognitionem diuinæ eſſentiæ, & ſimul cum potentia cognitionem effectiuè producit: ſed hæc ſunt munera obiecti: ergo lumen gloriæ præſtat obiecti munera & ex parte obiecti ſe tenet: ſpecies inhæret potentiæ; & cum accidens ſit perfectio eius, cui ineſt, potentiam perficit: ergo ſe tenet ex parte potentiæ: ergo nec proprium eſt luminis ſe tenere ex parte potentiæ, nec proprium eſt ſpeciei ſe tenere ex parte obiecti, ſed vtrique vtrumque indifferenter conuenit. Sed contra ad primam partem inſtantiæ dico, munera obiecti eſſe determinare potentiam per modum actus, & formæ intelligibilis, & cum potentia in ratione potentiæ proportionata cognitionem effectiuè producere concurſu obiectiuo: hæc munera non præſtat lumen gloriæ, quod vel non determinat potentiam, cum ſit indifferens ad coefficiendam cum intellectu quamcumque cognitionem eliciendam per ſpecies ſupernaturales, vel ſi determinat, determinat per modum habitus, & virtutis intelligendi; effectiuè item producit viſionem non concurſu obiectiuo ſupponente potentiam proportionatam ſed concurſu proportionante, & imitante potentiam, Ad ſecundam partem inſtantiæ dico ex *cap. ſuperiori* §.1. conſtare, quod ſpecies, vt ſpecies eſt, non petit inhærere potentiæ: ex eo deinde, quod inhæreat, ſequitur ſe tenere ex parte potentiæ in eſſendo, non in operando; vt formam accidentalem, cuius eſſe eſt ineſſe, non vt formam Intelligibilem, cuius concurſus eſt obiectiuus: ſequitur item, quod potentiam perficiat, at non in ratione potentiæ, quod requireretur, vt ex parte potentiæ ſe teneret, ſed in ratione principij totalis conſurgentis ex potentia, & obiecto.

Lumen gloriæ nec determinat potentiam per modum formæ intelligibilis, nec coefficit obiectiuè viſionem.

Species ad ſummum in eſſendo ſe tenet ex parte potentiæ nullatenùs in operando.

11. Dices adhuc, neque etiam lumen gloriæ in operando ſe tenere ex parte potentiæ, cum habeat modum operandi non vitalem, adeoque diuerſum à modo operandi potentiæ, qui vitalis eſt, propterea etiam malè dictum eſſe antecedenter lumen gloriæ efficere viſionem concurſu imitante potentiam. Sed contra, lumen gloriæ non ſolùm in eſſendo, quatenus potentiæ inhæret; ſed etiam in operando, quatenùs ſupplet concurſum potentiæ de ſe in ratione potentiæ inſufficientis, ſe tenet ex parte potentiæ: quod deinde non habeat modum operandi vitalem, nihil intereſt, quia quod aliud ſupplet, non eſt neceſſe, quod ſuppleat in eodem genere cauſæ, & eodem modo operandi. Accedit, quod inſufficientia potentiæ ex naturalitate prouenit, non ex vitalitate; debet

Lumen gloriæ ſe tenet ex parte potentiæ, tum in eſſendo, tum in operando.

igitur

igitur lumen se tenere ex parte potentiæ perficiendo ipsius actiuitatem vt naturalem, non vt vitalem, adeoque, vt ex parte potentiæ se teneat, non requiritur, quod habeat modum operandi vitalem. Tandem lumen gloriæ potest dici, vt quo operari vitaliter, ex § *sequenti, in fine*.

12. Ex eo quod lumen gloriæ se teneat ex parte potentiæ, species ex parte obiecti, patet, cur Deus, quamvis absolute loquendo possit concurrere ad visionem, tum siue specie, tum sine lumine, vel tum cum specie, tum cum lumine de facto tamen concurrat sine specie, non sine lumine, cum lumine, non cum specie; quia scilicet Deus concurrit ad visionem, vt obiectum, ideò connaturalius est quod de facto per seipsum præstet ea, quæ requiruntur ex parte obiecti, sicque quod concurrat sine specie. Non concurrit ad visionem vt potentia elicitiua, ideò non est connaturale, quod de facto per seipsū præstet ea, quæ requiruntur ex parte potentiæ, sed connaturalius est, quod potentiam ipsam in se & intrinsecè compleat, sicque quod concurrat cum lumine.

13. Patet insuper D. Thomam 1. *par. q.* 12. *ar.* 2. in diuerso sensu appellare lumen gloriæ similitudinem Dei, ac communiter appelletur similitudo obiecti species intentionalis, appellatur scilicet lumen gloriæ similitudo Dei non repræsentatiuè, qua ratione species intentionalis dicitur similitudo obiecti, sed elicitiuè, quatenùs, vt ex eodem D. Thom. 3. *contra Gentes, cap.* 54. notat Io. à S. Thom. 1. *par. q.* 12. *disp.* 14. *ar.* 1. *n.* 21. perducit ad Deum videndum, & sic constituit intellectum Deo similem in eo, quod sicuti Deus se videt; ita & intellectus, nam *similes ei erimus, quia videbimus, eum sicuti est*, 1. Ioan. 3.

Lumen gloriæ ex D. Thoma est similitudo Dei elicitiuè, non repræsētatiuè.

14. Patet tandem lumen gloriæ longè maiorē habere affinitatem cum lumine Fidei, & naturæ, quàm cum lumine corporeo, seu materiali, non solùm quia illud vtrumque inseruit intellectui, cui inseruit etiam lumen gloriæ; lumen verò corporeum inseruit oculo corporeo, sed insuper, quia illud vtrumque se tenet ex parte potentiæ, sicuti se tenet lumen gloriæ, lumen quippè naturæ cum potētia identificatur, lumen Fidei potentiam eleuat: at lumen corporeum se tenet ex parte obiecti, & requiritur, nòn vt faciat potentiam proportionatam ad videndum, sed vt faciat obiectū visibile, vt patet à posteriori ex eo, quod potentia visiua corporea, quamvis in se illuminata videre nequeat obiectum non illuminatum. Hinc obiter ex paritate aliorum luminum intellectualium, luminis scilicet naturæ, & Fidei desumi potest confirmatio ad probandum etiam lumen gloriæ se tenere ex parte potentiæ, nec paritatem eludit instantia luminis corporei, ab hoc enim, cum intellectuale non sit, non est arguendum ad lumina intellectualia.

Lumen corporeum se tenet ex parte obiecti.

Lumen naturæ, fidei, & gloriæ, ex parte potentiæ.

15. Assertvm II. Lumen gloriæ præstat de facto munus dispositionis materialis, & subiectiuæ, tum in ordine ad vnionem cum diuina essentia, tum in ordine ad receptionem visionis. Ita D. Thomas 1. *par. q.* 12. *art.* 5. 3. *contra Gentes, cap.* 52. & 53. *opusc.* 2. *cap.* 105. & *alibi*, D. Thomam sequuntur Salmant. 1. *part. tr.* 2. *disp.* 4. *dub.* 2. Ioan. à S. Thu. *q.* 12. *disp.* 14. *art.* 3. Gabriel à S. Vincentio *disp.* 12. *dub.* 15. & 16. alijque Thomistæ. Item Syluius *q.* 12. *art.* 5. Valentia *disp.* 1. *q.* 12. *punct.* 3. &c. Contra Scotum *in* 4. *dist.* 49. *q.* 11. *in* 3. *dist.* 14. *q.* 1. Lauream *in* 4. *disp.* 18. *art.* 4. & 7. Vasquium 1. *part. disp.* 43. Amicum *disp* 9. *sect.* 9. *n.* 207. Arriagam *disp.* 7. *sect.* 4. De Quiros *disp.* 28. *sect.* 2. Ysambertum *d.* 1 *q.* 12. *art* 5. & 6. &c. Antequam assertum probetur,

Lumen gloriæ præstat de facto munus dispositionis materialis.

16. Aduerte ex ratione supernaturalitatis præcisè in forma non sufficienter probari necessitatem præuiæ dispositionis supernaturalis in subiecto, licèt ex ratione supernaturalitatis in effectu sufficienter probetur necessitas virtutis supernaturalis in principio. Suadetur hoc tum à posteriori, patet enim nunquam produci supernaturalem effectum sine præuia supernaturali virtute ex parte principij. E contra verò recipi plures supernaturales formas sine præuia dispositione supernaturali ex parte subiecti, vt exemplificari potest in lumine gloriæ respectu intellectus, in subsistentia Verbi respectu humanitatis; tum à priori, quia subiectum recipiendo formam nihil ei communicat, nisi seipsum: Inferius autem optimè potest seipsum præcisè superiori communicare, propterea vt subiectum inferius recipiat formam superiorem, non est necesse, quod per præuiam dispositionem euehatur ad ordinem formæ superioris: at principium producendo effectum debet ipsi communicare non seipsum, sed esse tale, quale reperitur in ipso effectu; si igitur principium habeat esse inferius, necesse est, quod ei addatur aliqua virtus, qua eleuetur ad esse superius, tale, quale est in effectu. Breuius Principium debet præcontinere effectum, non sic subiectum debet præcontinere formam: debet igitur principium in ratione principij per aliquid superadditum compleri in ordine ad producendum effectum, quem non præcontinet, non sic subiectum in ratione subiecti compleri in ordine ad recipiēdam formam, quam non præcontinet. Hinc fit ex supernaturalitate diuinæ essentiæ, & visionis non sufficienter probari, quod intellectus creatus indigeat præuiâ dispositione supernaturali, nec quod lumen talis dispositionis munus exerceat; & D. Thomas 3. *contra Gentes, cap.* 53. dicens: *Nihil est susceptiuum formæ sublimioris nisi per aliquam dispositionem ad illius capacitatem eleuetur*; intelligi debet non de quacumque forma sublimiori, sed de forma sublimiori in suo genere vltimâ, & perfectissimâ, quæ quasi per antonomasiam significatur nomine sublimioris formæ absoluté prolatæ: Intelligi etiam potest, vt explicat Ioan. à S. Thoma 1. *part quæst.* 12. *disp.* 14 *art.* 3. *num.* 7. de forma sublimiori in ipso modo informandi, quæ scilicet informat speciali aliquo modo, ad quem impertinenter se habet pura potentia obedientialis.

Cur nullus effectus producatur sine aliquo supernaturali ex parte principij, multiplex autem forma recipiatur sine aliquo supernaturali ex parte subiecti.

Supernaturalitas formæ non sufficienter infert dispositionem præuiam supernaturalem in subiecto.

Aduerte insuper dari tum in naturalibus, 17.

Tùm in naturalibus tùm in ſupernaturalibus datur ordo inter formas.

tùm in ſupernaturalibus ordinationem aliquam, & ſeriem inter formas, adeò vt aliquæ alias prærequirant, aliæ non: aliquæ ſint ex genere ſuo quodammodo primæ aliquæ ex genere ſuo quodammodo vltimæ. Sic in naturalibus formæ ſubſtantiales ſupponunt accidentales accidentia materialia ſupponunt quantitatem, quantitas nullam ante ſe formam in ſubiecto præſupponit. In ſupernaturalibus actus ſecundus ſupponit actum primum, actus primus ex parte obiecti actum primum ex parte potentiæ, adeóque tum viſio tum diuina eſſentia in ratione formæ intelligibilis ſuppponit intellectum informatum lumine gloriæ quia viſio ad intellectum informatū lumine gloriæ cōparatur, vt actus ſecundus ad primum; & diuina eſſentia in ratione formæ intelligibilis comparatur ad eundem intellectum informatum lumine gloriæ, vt actus primus ex parte obiecti ad actum primum ex parte potentiæ, vt actus primus formalis, & vltimò determinatiuus, ad actum primum, quaſi materialiter, & ſubiectiue ſe habentem. Hinc fit viſionem Dei, & diuinam eſſentiam, vt exercentem rationem formæ intelligibilis, ſe habere vt formas vltimas in ordine ſupernaturali, non ſic lumen gloriæ, his animaduerſis.

Diuina eſſentia ſub ratione formæ intelligibilis ſe habet vt forma vltima in ordine ſupernaturali.

18. Probatur prima pars, quod ſcilicet lumen gloriæ præſtet de facto munus diſpoſitionis materialis, & ſubiectiuæ in ordine ad vnionem cum diuina eſſentia. Diuina eſſentia, ſub ratione formæ intelligibilis ſe habet, vt forma vltima in ordine ſupernaturali; ergo, vt vniatur intellectui, ſupponit in ipſo præuiam diſpoſitionem ſupernaturalem; ergo lumen gloriæ, quod ex parte intellectus præcedit talem vnionem præſtat de facto munus diſpoſitionis materialis, & ſubiectiuæ, in ordine ad ipſam. Antecedens patet ex prænotatis, conſequentia probatur tum à pari de formis naturalibus, tum ex eo, quia dici non poſſet forma vltima, ſi non ſupponeret formam aliquam anteriorem tanquam præuiam diſpoſitionem. Confirmatur ſpecies in ratione formæ intelligibilis aliquid requirit ex parte ſubiecti, quod non requirit in ratione formæ phyſicæ. Phyſicè enim, & entitatiuè recipi poteſt ſpecies in quolibet ſubiecto, intentionaliter verò, & intelligibiliter, non niſi in potentia vitali intellectiuâ; ergo ſpecies ſupernaturalis in ratione formæ intelligibilis, aliquid ſimiliter requirit ex parte ſubiecti, quod non requirit in ratione formæ ſupernaturalis: Requirit ſcilicet vitalitatem, ac intellectiuitatem ſibi proportionatam factamque ſupernaturalem per lumen gloriæ, præſtans munus ſupernaturalis diſpoſitionis: ergo licèt forma ſupernaturalis ex genere ſuo non requirat diſpoſitionem ſupernaturalem, haec tamen requirit ſpecies ſupernaturalis in ratione formæ intelligibilis. Ex quo fit, quod ſi produceretur ſpecies creata diuinæ eſſentiæ, huiuſmodi ſpecies phyſicè, & entitatiuè, ſeu in ratione qualitatis, poſſet vniri intellectui ſine præuia ſupernaturali diſpoſitione luminis: non ſic tamen intentionaliter ſeu in ratione formæ intelligibilis.

Species vt forma intelligibilis requirit aliquid in ſubiecto quod non requirit vt forma phyſica.

19. Dices faciliùs admitti poſſe quod requiratur ſupernaturalis diſpoſitio ad aliquam formam ſupernaturalem creatam, quàm ad ipſam diuinam eſſentiam, quia forma ſupernaturalis creata eſſet inhærens, diuina autem eſſentia eſt purè, aſſiſtens, & ſicuti ſubſiſtentis verbi, quia vnitur humanitati, vt forma aſſiſtens, & terminans, non inhærens, nullam in humanitate prærequirit ſupernaturalem diſpoſitionem, ita & diuina eſſentia, cum vniatur intellectui, vt forma aſſiſtens, non inhærens, nullam requires ſupernaturalem diſpoſitionem in intellectu. Sed contra non requiritur diſpoſitio ad formam ratione inhærentiæ, & ſpecies intentionalis in ſubiecto, cui debet vniri per modum formæ intelligibilis, non in eo, cui vnitur per modum formæ inhærentis, exigit diſpoſitionem ſibi proportionatam. Ad id, quod additur de ſubſiſtentia verbi duo non ideo vniri humanitati ſine præuia diſpoſitione, quia vniatur, vt forma aſſiſtens, terminans, & non inhærens ſed quia non ſupponit humanitatem completè exiſtentem, quod requiritur ad hoc, vt ſubiectum ſit capax diſpoſitionis; prius quippè eſt per exiſtentiam in ordine ad ſe ſubſtantialiter completi, quàm per diſpoſitionem in ordine ad aliud accidentaliter perfici. At eſſentia diuina, dum vnitur intellectui, ſupponit ipſum completè exiſtentem in ordine ad ſe, & per conſequens capacem diſpoſitionis in ordine ad aliud.

Subſiſtentia verbi cur non requirat diſpoſitionē ſupernaturalem in humanitate.

20. Probatur ſecunda pars, quod ſcilicet lumen gloriæ præſtet de facto munus diſpoſitionis materialis, & ſubiectiuæ in ordine ad receptionem viſionis, viſio eſt forma vltima, & perfectiſſima in ordine ſupernaturali; ergo vt recipiatur in intellectu ſupponit præuiam diſpoſitionem ſupernaturalem; ergo lumen gloriæ, quod ex parte intellectus præcedit receptionem viſionis, præſtat munus diſpoſitionis materialis in ordine ad talem receptionem. Antecedens patet ex prænotatis: Conſequentia probatur eodem modo, quo probata eſt conſequentia ſuperioris probationis. Confirmatur; viſio Dei eſt vita ſpiritualis in actu ſecundo, ergo non poteſt recipi, niſi in ſubiecto diſpoſito ad ſupernaturaliter viuendum, & habente vitam ſupernaturalem in actu primo, ſed intellectus creatus non eſt huiuſmodi, niſi per lumen gloriæ; ergo non poteſt recipi, niſi in ſubiecto diſpoſito per lumen gloriæ, & in quo lumen gloriæ præſtet munus diſpoſitionis materialis, & ſubiectiuæ.

Viſio Dei ſe habet vt forma vltima in ordine ſupernaturali.

21. Dices ſi lumen ſe habet, vt diſpoſitio materialis ad viſionem recipiendam, vel viſio recipitur immediatè in lumine, & mediante lumine in intellectu eo modo, quo accidentia materialia recipiuntur immediatè in quantitate, mediante quantitate in materia: & hoc non, quia viſio non producitur à lumine vitaliter: actus autem vitalis non recipitur immediatè, niſi in principio, à

quo

quo vitaliter producitur, & quod talem actum producendo ac recipiendo viuit. Vel visio recipitur in solo intellectu, & lumen gloriæ solùm præparat intellectum ad talem receptionem eo modo, quo calor est dispositio ad formam ignis, non quatenùs recipiat formam ignis in se, sed quatenùs præparat materiam ligni, v.g. ad talem formam recipiendam, & neque hoc dici potest, quia intellectus ex vi potentiæ obedientialis præcisè est sufficienter præparatus ad visionem recipiendam, sicuti est vi eiusdem sufficienter præparatus ad recipiendam formam supernaturalem luminis gloriæ: ergo nullo modo explicari potest, quod lumen gloriæ se habeat vt dispositio materialis ad vi-
22. sionem recipiendam. Sed contra: licèt Ioan. à S. Thoma *disput.* 14. *artic.* 3. *num.* 10. Salmant. *tract.* 2. *disput.* 4. *dub* 3. §. 2. & Thomistæ magis communiter velint lumen gloriæ ita disponere ad visionem recipiendam, vt in ipso immediatè visio recipiatur, asserantque actum vitalem posse recipi in omni eo, quod se tenet ex parte principij vitalis, etiamsi in se formaliter vitale non sit, & respicere quidem vt receptiuum quod, principium à quo vitaliter producitur; vt receptiuum tamen quo respicere quidquid se tenet ex parte talis principij. Nihilominùs, quia ex vna parte, cum accidens ex genere suo non petat esse subiectum, non est sine necessitate asserendum vnum accidens in alio subiectati; & ex alia parte melius explicatur in visione ratio vitæ, & immanentiæ vitalis, si dicatur immediatè recipi in solo principio viuente, à quo vitaliter producitur, existimo visionem non recipi in lumine gloriæ, & hoc præstare munus dispositionis præcisè præparando intellectum, qui licèt ex vi potentiæ obedientialis sit sufficienter præparatus ad recipiendam aliquam formam supernaturalem, non sit tamen ad recipiendam formam supernaturalem vltimam, se habentem per modum actus secundi. Ex quo patet, cur non requiratur supernaturalis dispositio ad recipiendam formam supernaturalem luminis, requiratur verò ad recipiendam formam supernaturalem visionis.

Visio Dei non recipitur in lumine gloriæ.

Lumen gloriæ non requirit dispositionem supernaturalem.

23. Dices adhuc: Si visio requirit præuiam dispositionem supernaturalem titulo formæ vltimæ multo magis dispositionem supernaturalem prærequireret gratia habitualis, quæ in ordine supernaturali est forma maximè vltima, cum se habeat vt substantia, & natura; & tamen gratia habitualis nullam dispositionem supernaturalem præexigit, vt euincitur ex iustificatione paruulorum. Sed contra Gratia habitualis datur ad supernaturaliter esse, & cum ad esse nulla dispositio præcedat, ad gratiam habitualem, non debet ex natura rei supernaturalis aliqua dispositio præcedere: & licèt in ordine supernaturali se habeat vt forma substantialis in eo, quod, sicuti in ordine naturali formæ accidentales sunt passiones, & proprietates formarum substantialium, ita in ordine supernaturali cæteri habitus sunt quasi passiones, & proprietates habitus gratiæ; non imitatur tamen formam substantialem in prærequirendis præuiis dispositionibus: & ratio est, quia forma substantialis naturalis supponit subiectum completum in esse naturali, & per consequens capax dispositionum, & perfectionum accidentalium, at gratia habitualis cum non supponat subiectum habens esse supernaturale, non supponit subiectum idoneum ad dispositiones supernaturales, prius est enim esse in se, quam disponi ad aliud, & prius tali modo esse in se, quàm tali modo
disponi ad aliud. In quo diuersa est ratio de visione, quæ cum iam supponat substantiam intellectiuam eleuatam ad esse supernaturale per gratiam, supponit eandem idoneam ad dispositionem supernaturalem luminis. Quod dicitur de habitu luminis exercente munus dispositionis respectu actus visionis, procedit proportionaliter de cæteris habitibus infusis respectu propriorum actuum, qui si aliquando eliciuntur per potentias destitutas habitibus, carent quidem formaliter dispositione ex parte subiecti requisitâ: at non carent ipsâ æquiualenter Deo supplente per auxilium extrinsecum causalitatem dispositiuam non minùs, quàm effectiuam habituum. Quod dicebatur gratiam habitualem esse formam maximè vltimam, non verificatur nisi intelligendo nomine formæ vltimæ formam perfectissimam: cæterum in informando, & actuando gratia habitualis est forma omnium prima. 24.

Gratia habitualis, quia datur ad supernaturaliter esse, non requirit dispositionem supernaturalem.

Habitus infusi sunt dispositiones ad recipiendos proprios actus.

Assertum III. Lumen gloriæ præstat de facto munus principij intellectum eleuantis, & simul cum intellectu effectiuè concurrentis ad visionem. Ita D. Thomas 1. *part. quæst.* 12. *artic.* 5. Scotus *in* 4 *dist.* 49. *quæst.* 11. D. Bonauentura *in* 3. *distinct.* 14. *num.* 19. Ioan. à S. Thoma 1. *part. disput.* 14. *art.* 1. Salmant. *tractat.* 2. *disputat* 4. *dub* 1. *num.* 17. Molina *quæstione* 12. *articulo* 5. *disput.* 1. §. 3. *conclusio* Arriaga *disputat.* 7. *sect.* 4 *subsect.* 3 Lautea *disp.* 18. *art.* 7. Amicus, De Quiros, alijque Theologi communiter contra Bauonium cum Aureolo *in* 1. *dist.* 17. *art.* 4 censentem lumen gloriæ exercere præcisè munus dispositionis eleuantis, & proportionantis intellectum. Item contra Maytonem Banolis, aliosque nonnullos apud Amicum 1. *par. disp.* 9. *sect.* 9. volentes lumen gloriæ deseruire ad solum ornatum potentiæ, adeò vt sicuti ad ornatum animæ manet in Patria character; ita ad ornatum intellectus infundatur in Patria lumen gloriæ. 25.

Lumen gloriæ est principium eleuans intellectum, & coefficiens visionem.

Probatur primò ex Conc. Viennensi sæpius citato: Anima indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & ex *superiori* c. 1. §. 5 intellectus creatus est impotens videre naturaliter Deum ob inferioritatem modi essendi, & insufficientiam virtutis actiuæ: ergo lumen gloriæ est principium eleuans, & eleuando tollens insufficientiam virtutis actiuæ, adeoque addens aliquid actiuitatis ad Deum videndum: ergo præstat de facto munus principij intellectum eleuantis, & simul cum intellectu, &c. 26.

Dices, intellectui nec posse, nec debere addi actiuitatem à lumine gloriæ. Non potest, 26.

quia talis additio deberet fieri per intensionem virtutis, intellectus autem non est capax intensionis. Non debet, quia principio proportionato non debet addi actiuitas, sed intellectus eleuatus est principium proportionatum visionis: ergo non debet ei vltra eleuationem addi actiuitas luminis: ergo lumen gloriæ requiritur solùm ad eleuandum intellectum; cæterum nec potest, nec debet cũ intellectu eleuato exercere vllã immediatam actiuitatem in visionem. Sed contra Principium eleuans in eo genere, in quo eleuat, ad effectum, ad quem eleuat, cõcurrit: cum igitur lumen gloriæ eleuet intellectum in genere actiuo insufficientem ad visionẽ, necesse est, quod in genere actiuo ad visionem concurrat, & debet propterea, & potest immediatã actiuitatem in visionem, exercere. Ad illud, quod primo loco affertur in oppositum, dico addi posse actiuitatem vel per maiorem intensionem virtutis, vel per acquisitionem virtutis specie diuersæ; augetur actiuitas primo modo, quando augetur in ordine ad effectum eiusdem speciei; augetur secundo modo, quãdo in ordine ad effectum diuersæ speciei ab eo, quem poterat producere virtus actiua ante augmentum. Cum igitur visio Dei sit specie diuersa à cognitione, quam poterat intellectus naturaliter elicere, debet in ordine ad visionem augeri intellectus actiuitas non per intensionem, sed per adeptionem virtutis specie diuersæ. Traditur tota hæc doctrina à D. Thoma 3. *contra Gentes cap.* 53. illis verbis: *Dupliciter contingit virtutem alicuius fortificari: vno modo per simplicem ipsius virtutis intensionem, sicut virtus actiua calidi augetur per intensionem caloris, vt possit efficere vehementiorem actionem in eadem specie. Alio modo per nouæ formæ appositionem sicut virtus diaphani augetur ad hoc, vt possit illuminare per hoc, quod fit lucidum actu per formam lucis receptam in ipso de nouo: & hoc quidem virtutis augmentum requiritur ad alterius speciei operationem consequendam.* Ad illud, quod secundò loco affertur in oppositum, dico intellectum eleuatum esse principium proportionatum ad producendam visionem simul cum lumine, non ad producendam visionem se solo non agente lumine, quod procedit proportionaliter de aliis habitibus infusis respectu actuum, ad quos potentias eleuant. Nec refert, quod intellectus se solo recipiat, lumine disponente quidem intellectum ad receptionem visionis, at non recipiente simul cum intellectu visionem ex supradictis ad primam Instantiam contra secundum assertum. Non refert, inquam, quia vt in eiusdem secundi asserti explicatione dicebatur, magis requiritur ad productionem quàm ad receptionem formæ substantialis.

Principium eleuans in eo genere, in quo eleuat, concurrit ad effectum.

Actiuitas augeri potest, vel per intensionem virtutis, vel per adeptionem virtutis specie diuersæ.

Intellectus eleuatus est proportionatus ad producendã visionem cũ lumine, non se solo.

28. Probatur secundò, omnis habitus simul cum potentia cuius est habitus, effectiuè concurrit ad proprios actus: ergo etiam habitus luminis simul cum intellectu effectiuè concurrit ad visionem. Antecedens probatur. Habitus est qualitas dans vel facilè, vel simpliciter posse; sed nisi concurrat effectiuè ad actum non apparet, quomodo det vel facilè, vel simpliciter posse actum: ergo. Confirmatur, alij habitus infusi concurrunt effectiuè ad proprios actus: ergo etiam habitus luminis. Antecedens probatur ex habitibus Fidei, spei, & charitatis, aliarumque virtutum supernaturalium per se infusarum.

Omnis habitus effectiuè concurrit ad proprios actus.

Dices, specialem esse necessitatem admittendi effectiuum concursum aliorum habituum supernaturalium in proprios actus, quia aliunde nullum foret principium supernaturale, quod ad tales actus concurreret; cum tamen respectu visionis detur aliunde supernaturale principium, ipsa scilicet diuina essentia in ratione obiecti effectiuè concurrens. Sed contra etiamsi in ordine ad actus Fidei darentur species supernaturales ad producendos suos actus Fidei habitus effectiuè concurreret: & quando potentia cum solo supernaturali concursu obiecti elicere posset actus supernaturales, non indigeret magis roborari in ordine ad actus supernaturales, quàm in ordine ad naturales: in ordine enim ad vtrosque indigeret solo concursu proprij obiecti. Sentiendum igitur visionem, sicuti & quemlibet alium supernaturalem actum, duplicem quodammodo habere supernaturalitatem, alteram vitalem, alteram obiectiualem. Nec sufficienter habetur ab obiecto, vel ab aliquo se tenente ex parte obiecti: illa necessariò exposcit aliquid se tenens ex parte potentiæ, cuiusmodi sunt habitus infusi. Nec intellectus, cum ex se nullam habeat supernaturalitatem, potest tribuere supernaturalitatem visioni etiamsi sit eleuatus à lumine, nisi lumen ipsum concurrat: sicuti aqua, quia ex se nullam habet vim calefactiuam, nequit tribuere alicui effectuè calorem, etiamsi sit calefacta, nisi calor ipse concurrat. 29.

Habitus Fidei effectiuè concurreret ad actus Fidei, etiamsi ad illos darentur species supernaturales.

Supernaturalitas in visione, alia obiectiualis, alia vitalis.

---

§. III.

Vtrùm lumen gloriæ respectu visionis sit tota ratio agendi?

ASSERTVM: Lumen gloriæ comparatum ad intellectum vt eleuatum non est tota ratio agendi, comparatum verò ad intellectum secundùm se dici potest tota ratio agendi. In hoc asserto videntur aliquo modo conciliari opiniones extremè oppositæ, pro quibus Theologi ferè ex æquo diuiduntur. Affirmant absolutè lumen gloriæ esse respectu visionis totam rationem agendi, Scotus *in* 4. *distinct.* 49. *quæstione* 3. *artic.* 2. Aluarez *de Auxiliis disp.* 64. *&* 85. Nazarius 1. *part. quæstione* 12. *articulo* 5. *controu.* 2. Ioan. à S. Thoma *disputatione* 14. *articulo* 2. aliique plures præsertim ex Thomistis. Negant absolutè lumen gloriæ esse totam rationem agendi, Suarez 1. *part. lib.* 2. *cap.* 9. Vasquez *disputatione* 43. *cap.* 4. Valentia *quæstione* 12. *punct.* 3. Lugus *lib.* 1. *disputatione* 12. *cap.* 2. Arriaga *disput.* 7. *sect.* 2. De Quiros *disput.* 28. *sect.* 3. Aversa *quæstione* 12. *sect.* 20. Isambertus *ad q.* 12. *disp.* 3. *art.* 2. aliique Recentiores magis commu- 30.

Lumen gloriæ in aliquo sensu est tota ratio agendi, in aliquo non.

communiter, & insuper Scotus *in* 1. *dist.* 17. *quæst.* 1 a. quem cum aliis Scotistis refert, & sequitur Laurea *in* 4. *disp.* 18. *art.* 8,

31. Probatur prima pars primò intellectus eleuatus est principium proportionatum, licet non adæquatum visionis; ergo lumen gloriæ comparatum ad intellectum vt eleuatum, non est tota ratio agendi respectu visionis. Consequentia patet, quia quod est alteri tota ratio agendi, nullam in alio supponit proximam & proportionatam actiuitatem; nec aliunde ex duabus causis partialibus vna non est alteri tota ratio agendi, quam quia quælibet supponit in altera proportionatam, licèt non adæquatam actiuitatem. Antecedens probatur. Intellectum eleuari nihl est aliud, quam proportionari ad id, ad quod eleuatur; ergo intellectus ad visionem eleuatus est principium proportionatum visionis; licèt non adæquatum; quia, vt mox *in superiori* §. dicebatur, principium eleuans concurrit ad effectum in eo genere, in quo eleuat, & intellectus per eleuationem proportionatur ad producendam simul cum lumine, non ad producendam se solo visionem.

32. Probatur eadem prima pars. Secundo intellectus creatus verè influit actiuè in visionem: sed non influit in visionem secundùm se, & vt præcisus ab eleuatione; ergo influit vt eleuatus, ergo vt eleuatus habet respectu visionis aliquam virtutem actiuam, seu aliquam actiuitatem, adeóque lumen gloriæ comparatum ad intellectum vt eleuatum, non est virtus actiua totalis, seu non est tota ratio agendi respectu visionis. Minor constabit ex probatione secundæ partis huius eiusdem asserti. Maior probatur primò paritate aliorum actuum supernaturalium, ad quos potentiæ vitales actiuè concurrunt, cùm in Trid. *sess.* 6. *cap.* 5. definiatur hominem recipientem diuinam inspirationem, & disponentem se ad iustificationem cooperari gratiæ excitanti, & aliquid agere, eâdemque *sess. can.* 4. anathematizentur dicentes: *arbitrium à Deo motum, veluti inanime quoddam, nihil omnino agere merèque passiuè se habere.* Secundo intellectus creatus videndo Deum viuit, visio enim Dei est vita æterna, ergo videndo Deum agit, & actiuè influit in visionem, quia sicuti implicat viuere vitâ extrinsecâ; ita implicat viuere vitâ prouenienté omninò ab extrinseco; nec sufficit, quod vita proueniat ab intrinseco, quatenus proueniat à virtute intrinsecè inhærente, quomodo lumen gloriæ dici posset respectu intellectus virtus intrinseca. Non sufficit, inquam, quia aliud est operari ab intrinseco, aliud operari per virtutem intrinsecam, quod mouetur per impulsum, & virtutem impressam, mouetur per virtutem intrinsecam, non ab intrinseco; aqua calida calefacit per virtutem intrinsecam, non ab intrinseco; & operatio per virtutem intrinsecam potest esse etiam indebita, & violenta, non sic operatio ab intrinseco. Tertiò intellectus creatus dum recipit in ordine ad visionem lumen gloriæ, non recipit ipsum præcisè, vt formam informantem, sed etiam vt formam efficientem, seu actiuitatem; ergo recipit lumen gloriæ, vt cum ipso agat in ordine ad visionem; ergo verè influit actiuè in visionem; frustra enim reciperet formam vt actiuam nisi deberet & ipse cum tali formâ agere; nec excederet puram conditionem subiecti receptiui, quale est aqua respectu caloris, si nullam per se exerceret actiuitatem. Antecedens probatur lumen gloriæ diuersimodè recipitur in intellectu, ac recipi possit in subiecto non viuente, nec in subiecto non viuente receptum posset aliquid agere in ordine ad visionem, & tamen etiam respectu subiecti non viuentis, se haberet vt forma informans, ergo quia respectu intellectus non se habet præcisè vt forma informans, sed etiam vt forma efficiens, & actiuitas.

33. Aliud est operari ab intrinseco, aliud operari per virtuté intrinsecam.

Lumen gloriæ recipitur in intellectu, vt forma non solùm informans, sed etiam efficiens.

34. Probatur secunda pars primò intellectus secundum se nullam habet actiuitatem immediatam, & proximam, respectu visionis; ergo lumen gloriæ comparatum ad intellectum secundùm se dici potest tota ratio agendi, seu virtus actiua totalis saltem immediatè, & proximè. Consequentia patet, quia quando respectu alicuius effectus duo ita se habent, vt vno posito nulla prorsus ponatur actiuitas, altero posito resultet sufficiens, & totalis actiuitas, necesse est, quod hoc alterum sit tota ratio agendi, & non solùm agat per se, sed etiam det agere illi alteri. Si igitur posito intellectu secundùm se, nulla ponitur actiuitas immediata, & proxima respectu visionis, superueniente vero intellectui lumine resultat sufficiens & totalis actiuitas necesse est, quod lumen sit tota ratio proximè agendi, & non solùm agat per se, sed etiam det proximè agere intellectui: Antecedens probatur primò, si intellectus secundùm se haberet respectu visionis actiuitatem immediatam & proximam, haberet eandem actiuitatem respectu visionis, quam respectu cuiuscumque actus naturalis, nec multum refert, quod respectu visionis indigeret supernaturali comprincipio, si huiusmodi comprincipium inueniret ex parte intellectus actiuitatem omninò proportionatam, immediatam, & proximam, adeóque cum tali comprincipio intellectus concurreret eodem prorsus modo, quo cum quolibet comprincipio naturali. Secundò intellectus secundùm se est respectu visionis principium non solum non adæquatum, sed etiam non proportionatum (vbi aduerte obiter cum Io. à S. Thoma 1. *parte disp.* 14. *art.* 2. *num.* 25. aliud esse, quod virtus dicatur non adæquata, aliud, quod dicatur non proportionata: habere virtutem non adæquatam commune vt cuilibet causæ partiali, habere virtutem non proportionatam dicit vltra rationem causæ partialis rationem causæ inferioris proportionabilis, eleuabilis, & respicientis aliam concausam non præcisè vt comproducentem effectum, sed insuper eleuantem, & proportionantem ad comproductionem) & respicit lumen gloriæ non solùm tan-

35. Virtus non adæquata, & virtus nô proportionata ab inuicem differunt.

quam comprincipium cum quo visionem producat, sed etiam tanquam principium, quo eleuetur, & proportionetur ad visionem producendam; ergo intellectus secundùm se nullam habet respectu visionis actiuitatem immediatam, & proximam, quomodo enim potest esse immediata, & proxima actiuitas, quæ non est proportionata, aut quomodo potest esse proportionata actiuitas illius, quod etiam in ratione principij partialis improportionatum est.

36. Dices: Ad hoc, vt intellectus dicatur habere secundum se actiuitatem aliquam etiam proximam, & immediatam respectu visionis, non est necesse, quod possit se solo sine consortio luminis aliquid circa visionem agere, sed sufficit, quod id possit cum consortio luminis, alioqui eodem modo probaretur lumen secundum se nullam habere actiuitatem proximam in ordine ad visionem, quia sine intellectu nihil potest circa visionem agere: intellectum secundum se nullam habere actiuitatem in ordine ad cognitionem naturalem, quia sine consortio principij obiectiui nihil potest cognitionis elicere: & in vniuersum nullam causam partialem heterogeneam respicientem concausam diuersæ rationis aliquam habere actiuitatem in ordine ad proprium effectum, quia inductione constat huiusmodi causas nullatenus posse operari, nisi indiuisibiliter simul operentur. Sed contra: Causa partialis

37. Causa partialis quandoque habeat actiuitatem proximam respectu effectus, quando non.

dupliciter indigere potest consortio alterius concausæ vel præcisè in ordine ad effectum, ratione scilicet concursus, quem debet concausa exercere in effectum, vel etiam in ordine ad se, ratione scilicet eleuationis, & proportionis, quam debeat in se ipsa recipere ab alia concausa. Indigere consortio alterius primo modo non impedit, quin causa partialis habeat secundùm se actiuitatem aliquam etiam proximam, & immediatam, quia quod se sola nihil possit operari non est ex improportione propriæ virtutis, sed ex conditione effectus continentis perfectiones heterogeneas, & exigentis propterea indiuisibiliter plura comprincipia; verùm etiam ex improportione propriæ virtutis indigentis in se eleuari, & per eleuationem transferri ad actiuitatem proximam, immediatam, proportionatam. Intellectus indiget consortio luminis gloriæ secundo modo: lumen verò gloriæ indiget consortio intellectus: item intellectus indiget consortio principij obiectiui solum primo modo, ideò deficit paritas, & instantia innixa paritati.

38. Probatur eadem secunda pars secundò: Lumen gloriæ non solum præstat ex supradictis munus comprincipij efficientis visionem, sed etiam principij eleuantis intellectum ad eandem efficientiam; ergo respectu visionis non solùm agit per se ipsum, sed etiam est ratio, cur intellectus agat; ergo lumen gloriæ comparatum ad intellectum secundùm se, respectu cuius præstent munus principij eleuantis est tota ratio agendi, & ei tribuenda non solùm actiuitas, quam per se exercet, sed etiam actiuitas, quam exercet intellectus.

Dices: Actiuitas, quam exercet intellectus est vitalitas, seu actiuitas vitalis: hæc autem non apparet quomodo possit tribui lumini gloriæ, quod nec est quid vitale, nec concurrit vitaliter ad visionem. Deinde vel datur in Intellectu in ordine ad visionem actiuitas aliqua proxima distincta ab actiuitate luminis, vel non. Si sic; ergo actiuitas, quam exercet intellectus, non est tribuenda lumini, cui tribui solum debet actiuitas propria, non aliena. Si non datur; ergo intellectus nihil agit per se ipsum; & eodem prorsus modo recepto lumine videt, quo aqua recepto calore calefacit, aër recepto lumine illuminat. 39. Sed contra actiuitas, quam exercet intellectus, est vitalitas, eleuata tamen, & supernaturalizata, qua ratione optimè potest tribui lumini, non quidem vt ipsam vitalitatem constituenti, sed vt eleuanti eandem, & proportionanti ad producendam vitam supernaturalem: lumen non esse quid vitale, nec concurrere vitaliter, probat lumen non constituere vitalitatem, at non probat ipsam non eleuare; prætetquam quod dici potest lumen esse quid vitale vt quo, concurrere vitaliter vt quo, quatenus est id, quo vitalitas fit apta concurrere.

40. Vitalitas intellectus, non nisi vt eleuatus concurrit ad visionem.

Ad illud, quod additur dico intellectum vel sumi vt eleuatum, vel sumi secundùm se. Intellectus vt eleuatus habet actiuitatem proximam distinctam ab actiuitate luminis, quia intellectus eleuatus, & lumen concurrunt, vt duæ causæ partiales omninò proportionatæ, nec intellectus eleuatus indiget lumine in ordine ad se, sed solum in ordine ad effectum, ratione scilicet concursus, quem debet lumen in effectum exercere. Intellectus secundùm se nullam habet actiuitatem proximam, & secundùm se præcisè nihil omninò agit: at non propterea eodem prorsus modo se habet, quo aqua calida in ordine ad calefaciendum, vel aër illuminatus in ordine ad illuminandum: aqua enim recipit calorem præcisè, vt formam informantem, & non solum secundum se, sed neque etiam vt calida, se habet vt causa partialis calefactionis exercens in ipsa actiuitatem aliquam distinctam ab actiuitate caloris, vt colligitur etiam à posteriori ex eo, quod calor ab aqua separatus habet in ordine ad calefaciendum eandem actiuitatem, quam in aqua receptus; Intellectus autem ex supra positis in prima probatione recipit lumen, vt formam non solum informantem, sed etiam efficientem, vt eleuatus est causa partialis exercens actiuitatem distinctam ab actiuitate luminis, & lumen separatum ab intellectu non habet eandem actiuitatem, quam in intellectu receptum. Quod dictum est de aqua calida in ordine ad calefaciendum procedit proportionaliter de aëre illuminato in ordine ad illuminandum. Nec refert, quod D. Thomas *suprà relatus circa finem superioris* §. comparet confortationem, quam recipit virtus intellectiua à lumine gloriæ ad confortationem,

41. Intellectus vt eleuatus habet actiuitatem distinctam ab actiuitate luminis, non sic intellectus secundum se.

quam

Lumen gloriæ ad intellectum non se habet eodem prorsus modo, quo forma lucis ad aerem.

quam recipit virtus intellectiua à lumine gloriæ ad confortationem, quam recipit virtus diaphani, seu aëris à forma lucis. Non refert inquam, quia comparatio solùm procedit in eo, quod vtraque confortatio sit per appositionem nouæ formæ specie distinctæ, non in eo, quod vtrobique forma, quæ apponitur, sit eodem modo tota ratio agendi.

43. Ex his habes intellectum, & lumen gloriæ in ordine ad visionem, nec se habere, vt se habent aqua, & calor, in ordine ad calefactionem; nec vt se habent duo trahentes nauim in ordine ad tractionem; aut potentia cognoscitiua, & obiectum in ordine ad cognitionem. Ratione primi eluduntur argumenta, quibus aduersarij nobis obiiciunt intellectum merè passiuè se habere in ordine ad visionem. Ratione secundi eluduntur, argumenta, quibus contendunt probare concursum partialem, quem intellectus impendit visioni esse immediatè, & proximè ab ipsis naturalibus viribus, & innatâ actiuitate.

44. Habes insuper lumen gloriæ dici totam rationem agendi, non præcisè vt exercet munus principij efficientis visionem, sed vt exercet munus principij tum efficientis visionem, tum eleuantis intellectum, hac enim tantùm ratione comparatur ad intellectum secundùm se, & carentem omni actiuitate proximâ. E contra lumen gloriæ vt eleuans, non secundùm se, est tota ratio proximè agendi respectu visionis. Ex quo fit lumen gloriæ dici quidem posse totam rationem proximè agendi, non totum principium proximè agens, quia dum sumitur vt principium proximè agens, sumitur vt exercens munus principij efficientis visionem, & comparatur ad intellectum eleuatum, qua ratione exercet actiuitatem partialem tantùm, non totalem in visionem.

Lumen gloriæ dici potest tota ratio proximè agendi, non totum principium proximè agens.

§. IV.

Vtrùm lumen gloriæ sit causa principalis visionis: & vtrùm ipsum solum, An etiam intellectus?

45. ASSERTVM I. Lumen gloriæ est causa principalis visionis. Ita vltra eos, qui docent lumen gloriæ respectu visionis esse totam rationem agendi, Vasquez 1. *parte, disp.* 47. *num.* 38. Ribas *disp.* 6. *cap.* 7. *num.* 56. Laurea *in* 4. *disp.* 18. *art.* 7 *num.* 155. Amicus 1. *parte, disp.* 9. *sect.* 11. aliique apud ipsum citantur pro sententia contraria Suarez *in Metaph. disp.* 30. *sect.* 11. *num.* 45. ibi tamen non docet absolutè lumen gloriæ esse causam instrumentalem, sed solùm dicit esse instrumentum Dei, quatenus Deo subordinatur: Cæterum agere in visionem virtute propria, & proportionata, & hac ratione dici posse causam proximam, & principalem in suo genere.

Lumen gloriæ est causa principalis visionis.

Probatur: Lumen gloriæ est qualitas perfectior ipsa visione, ergo concurrit ad ipsam, vt causa principalis. Consequentia patet, quia causa instrumentalis est imperfectior suo effectu, & ratione talis imperfectionis agit in virtutem causæ perfectioris. Antecedens probatur primo ex communi ratione habituum per se infusorum, qui sunt perfectiores suis actibus, cum non possint a suis actibus causari, & potentiis assimilentur. Secundò quia lumen gloriæ est magis immediata participatio ordinis diuini, & ad plura se extendit, quàm visio; Neque enim semper Beatus actu videt ea omnia, quæ ex vi luminis gloriæ videre potest. Nec ratione vitalitatis visio dici potest perfectior lumine gloriæ. Nam præterquàm quod lumen gloriæ dici potest habere vitalitatem vt quo, non est necesse quodlibet accidens vitale esse perfectius quolibet non vitali, alioqui cognitio falsa, odium Dei, essent perfectiora lumine gloriæ, gratia habituali, habitibus virtutum, &c. Confirmatur: Intellectus est principalis causa visionis, ergo etiam lumen gloriæ. Antecedens traditur in sequenti asserto; Consequentia probatur, quia lumen gloriæ habet respectu visionis maiorem proportionem, quàm intellectus, cum eleuando intellectum tribuat ipsi esse proportionatus visioni.

Habitus supernaturales sunt perfectiores suis actibus.

Accidens vitale quandoque est imperfectius accidente non vitali.

46.

Dices maiorem esse rationem, quod dicatur causa principalis visionis intellectus, quàm lumen; cum intellectus denominetur videns, non lumen: Intellectus concurrat ad visionem, vt quod; lumen verò solùm vt quo: sed contra, quoad denominationem videntis dico ipsam non requiri in causa principali visionis, alioqui Deus non esset causa principalis visionis creatæ, quia non potest denominari videns visione creata. Si igitur intellectui conuenit, non lumini, non est, quia intellectus, non lumen, sit causa principalis: sed quia intellectus, non lumen, est causa ratione sui, & ab intrinseco vitalis. Quoad rationem principij quo, dico lumen vel sumi vt exercet munus principij eleuantis: vel vt exercet munus principij efficientis visionem. Primo modo transeat habere rationem principij quo. Secundo modo habet rationem principij quod saltem eo modo, quo intellectus, cum sit de ratione habitus infusi imitari potentias: saltem inquam eo modo, quo intellectus, quia vtrum operari vt quod conueniat etiam potentiis, an verò soli naturæ, solisve suppositis, est quæstio spectans ad modum loquendi, & pendens solummodo à varia vsurpatione illorum terminorum quo, & quod; præsertim in sententia asserente potentias ab anima distinctas; in sententia enim asserente intellectum, aliasque potentias indistinctas à substantia animæ est aliqua maior ratio tribuendi rationem principij quod intellectui, quàm lumini. 47.

ASSERTVM II. Non solùm lumen, sed simul 48.

Intellectus cum lumine eſt cauſa principalis viſionis.

ſimul cum lomine etiam intellectus eſt cauſa principalis viſionis. Ita Ioan. à S. Thoma *1. parte, quæſt.* 12. *diſp.* 14. *art.* 2. *num.* 34. Salmant. *tract.* 2. *diſp.* 4. *dub.* 4. *numero* 60. aliique Thomiſtæ communiter, vt videre eſt apud Aluarez *de auxiliis, lib.* 7, *diſp.* 68. vbi fusè probat hominem ad actus ſupernaturales tanquam cauſam principalem concurrere; licet autem eius argumenta præcisè in tantum euincant in actibus liberis, in quibus vix poteſt ſaluari libertas, ſi voluntas ſe habeat vt merum inſtrumentum, magnam tamen in vniuerſum habent vim pro omnibus actibus ſupernaturalibus etiam neceſſariis, cuiuſmodi eſt viſio; cum Thomiſtis ſentiunt Salas 1. 2. *tract.* 2. *diſp.* 5. *ſect.* 5. *num* 74. Lugus 1. *parte, lib.* 1. *diſp.* 12. *cap.* 5. Laurea *in* 4. *diſp.* 18. *art.* 8. *&c.* contra Suarez *in Metaph. diſp.* 30. *ſect.* 11. *numero* 46. Amicum 1. *parte diſp.* 9. *ſect.* 10. *numero* 135. Arriagam *diſput.* 8. *ſection.* 1. *numero* 2. Ribas *aliosque non paucos Recentiores relatos* à Faſolo 1. *parte quæſtione* 12. *dub.* 7.

Voluntas eſt principalis cauſa dilectionis ſupernaturalis.

Probatur primo ex D. Thoma 2. 2. *q.* 23. *art.* 2. *in C. Non poteſt dici, quod ſic moueat Spiritus Sanctus voluntatem ad actum diligendi, ſicuti mouetur inſtrumentum*, ergo nec poteſt dici, quod Deus moueat intellectum ad actum videndi, ſicut mouetur inſtrumentum, ergo intellectus ſimul cum lumine eſt principalis cauſa viſionis. Conſequentia probatur, quia ex vna parte non maior eſt proportio voluntatis ad actum diligendi ſupernaturalem, quam intellectus ad viſionem: Ex alia parte non minus eſſentialiter requirit eſſe a principio vitali, & intrinſeco viſio, quàm dilectio, ergo intellectus æquè poteſt exercere cauſalitatem principalem in viſionem, ac voluntas in dilectionem, & eandem cauſalitatem principalem tam exigit viſio ab intellectu, quàm
49. dilectio a voluntate. Confirmatur: Intellectus non eſt magis propriè cauſa cognitionis naturalis, quàm viſionis; ergo eſt cauſa principalis non ſolùm cognitionis naturalis, verùm etiam viſionis. Conſequentia patet, quia cauſa inſtrumentalis eſt magis propriè cauſa, quàm principalis, adeóque intellectus eſſet minus propriè cauſa viſionis, quàm cognitionis naturalis, ſi illius eſſet cauſa inſtrumentalis, iſtius principalis. Antecedens probatur: Intellectus non magis propriè cognoſcit obiecta naturalia, quam cognoſcat Deum per viſionem, nec magis propriè denominatur à cognitione naturali cognoſcens, quàm à viſione Dei videns, alioqui ſupernaturalis perfectiſſima, & beata vita intellectus, minus propriè intellectui conueniret, quàm vita naturalis imperfecta, & miſera.

Intellectus non eſt magis propriè cauſa cognitionis naturalis quã viſionis Dei.

50. Probatur ſecundò Intellectus eleuatus attingit proximè, immediatéque viſionem per virtutem ſibi ab intrinſeco conuenientem, ergo intellectus eleuatus eſt cauſa principalis viſionis. Antecedens probatur ex §. *ſuperiori* reſpectu intellectus eleuati lumen non eſt tota ratio agendi: & intellectus eleuatus ſicuti videndo Deum ab intrinſeco agit viſionémque attingit per virtutem ſibi ab intrinſeco conuenientem: conſequentia etiam probatur; quia inſtrumentum differt à cauſa principali in eo, quod vel non attingit effectum immediatè, ſed ſolum producit aliquid præuium ad effectum; vel non attingit effectum per virtutem ab intrinſeco conuenientem, ſed per virtutem aut prorſus extrinſecam, aut ſaltem conuenientem ab extrinſeco: Primo modo ſe habent inſtrumenta naturalia, cuiuſmodi ſunt accidentia reſpectu formarum ſubſtantialium, quæ accidentia non producunt immediatè ipſas formas ſubſtantiales, ſed ſolùm immediatè attingunt accidentia ſibi ſimilia tanquam diſpoſitiones præuias ad formas ſubſtantiales. Secundo modo ſe habent inſtrumenta obedientialia, quæ agunt præcisè per virtutem principij eleuantis, quæ aut manet ipſis prorſus extrinſeca, aut, ſi ipſis per qualitatem intrinſecè inhærentem communicatur, ſaltem conuenit ab extrinſeco. Medio modo ſe habent Inſtrumenta artificialia, quæ, quatenus operantur per aliquam aptitudinem, & actiuitatem ſibi conuenientem ab intrinſeco, non attingunt immediatè ipſam formam artificialem: quatenùs verò attingunt immediatè ipſam formam artificialem, agunt per puram extrinſecam motionem ac virtutem artificis. Sic ſecuris v. g. quatenus ratione duritiei, & grauitatis, habet ab intrinſeco ſpecialem aptitudinem ad ſciſſionem, non attingit immediatè formam ſcamni, ſed ſolùm præparat ipſius materiam, & remouet impedimenta, partes ſcilicet ligni ſuperfluas, &c. Quatenus verò immediatè formam ſcamni attingit, per varias, ac ordinatas ſciſſionis modificationes operatur præcisè per virtutem, motionémque artificis, nec habet in ſe vllam determinatam virtutem ad ſciſſionem hoc potius, quàm illo modo modificandam.

Inſtrumentum quomodo differat à cauſa principali.

Inſtrumentum triplex, naturale, artificiale, obedientiale.

Dices: Antecedens primum poſitæ probationis inuoluere repugnantiam in terminis. 51.
Repugnat enim aliquod eleuatum eſſe cauſam principalem, alioqui nullum daretur inſtrumentum obedientiale, quod nihil eſt aliud; quàm inſtrumentum eleuatum: Si igitur intellectus concurrit ad viſionem vt eleuatus, neceſſe eſt, quod concurrat, vt inſtrumentum obedientiale, non vt cauſa principalis, & imperceptibile eſt; quomodo, vt eleuatus concurrere poſſit per virtutem ſibi conuenientem ab intrinſeco, cum eleuatio ipſa tota fiat per virtutem extrinſecus aduenientem. Sed contra: Eleuatio duplex eſt: alia, quæ ſupponit virtutem actiuam, licèt non omninò proportionatam, talémque virtutem eleuat, auget, roborat: alia, quæ nullam ſupponit virtutem actiuam, nec eleuat virtutem aliquam, ſed tantummodo eleuat actionem. Dignoſcitur autem facile, vtrùm eleuatio primo, an ſecundo modo ſe habeat, ex conditione effectus, qui producitur. Si enim producatur effectus, qui non requirat eſſentialiter in ſuo principio virtutem alicuius determinatæ

Eleuatio duplex, alia ſupponens virtutẽ aliquam determinatam, alia non.

tationis

rationis, & indifferenter possit à quolibet principio eleuato obedientialiter produci, eleuatio fit secundo modo; Quod si producatur effectus requirens essentialiter in suo principio virtutem aliquam determinatam, cui ita sit affixus, vt à principio, in quo talis virtus non reperiatur, neque etiam per eleuationem, & obedientialiter causari possit; eleuatio fit primo modo. Ex hoc duplici modo eleuationis habetur duplex modus operandi in principio eleuato. Principium scilicet eleuatum primo modo eleuationis operatur partialiter ab intrinseco, & per illam virtutem intrinsecam, ratione cuius ei specialiter conuenit eleuabilitas in ordine ad illum effectum, ad quem non potest quodlibet ens eleuari. Principium eleuatum secundò, modo operatur totaliter per virtutem extrinsecam principij eleuantis, quod in ordine ad talem effectum eleuare potest quodlibet indifferenter, quia cum principio eleuato tribuat totam virtutem actiuam hanc potest indifferenter cuicumque tribuere.

52. Instrumentum obediētiale non est quidquid obedientialiter concurrit.

Hinc ad instantiam dico non quodlibet principium eleuatum, & obedientialiter concurrens esse instrumentum, sed illud solùm, quod eleuatur absque vllâ speciali præuia virtute actiua, & in ordine ad effectum, in ordine ad quem quodlibet ens est indifferenter eleuabile. Cæterum quod eleuatur cum præuiâ speciali virtute actiuâ, & in ordine ad effectum, ad quem non est eleuabile quodlibet; ab intrinseco influit in talem effectum, adeoque tanquam causa principalis. Hoc secundo modo eleuatur, & obedientialiter concurrit intellectus ad visionem, vt magis constabit ex sequenti probatione, ideò &c.

53. Nulla causa vitalis operans vitaliter potest operari instrumentaliter.

Probatur tertiò: Intellectus concurrit ad visionem, vt causa vitalis: ergo concurrit vt causa principalis. Antecedens patet, quia intellectus videndo viuit, & perfectissimè viuit. Consequentia probatur: Nulla causa vitalis potest concurrere vt vitalis, quin concurrat principaliter: ergo si intellectus ad visionem concurrit, vt causa vitalis, necesse est, quod concurrat, vt principalis. Antecedens probatur: Nulla causa potest concurrere vt vitalis, quin concurrat per virtutem sibi ab intrinseco conuenientem; sed omnis causa concurrens per virtutem sibi ab intrinseco conuenientem concurrit principaliter: ergo. Maior probatur: tum quia nulla causa potest concurrere, vt vitalis quin viuat; non potest autem viuere, nisi ab Intrinseco; tum quia actus vitales sunt essentialiter alligati determinatis principiis; non nisi, quia requirunt in suis principiis specialem aliquam virtutem conuenientem ab intrinseco, quæ nonnisi in determinatis quibusdam principiis reperiri potest.

Conditiones causæ instrumentalis.

Minor etiam probatur: Causa instrumentalis concurrit præcisè, vt virtus causæ principalis, vt mota à causa principali, inseruiendo causæ principali, assimilando effectum causæ principali, non sibi: sed causa concurrens per virtutem sibi ab intrinseco conuenientem non concurrit hoc modo sic v.g. intellectus non concurrit præcisè, vt virtus luminis; alioqui respectu intellectus, etiam vt eleuati, lumen esset tota ratio agendi: Non concurrit præcisè, vt motus à causa principali; quia non solùm eleuatur ipsius operatio, sed etiam ipsius virtus operatiua, adeoque etiam ab intrinseco, & per propriam virtutem operatiuam, se mouet: Non concurrit præcisè inseruiendo alij, quia virtus productiua est subiecta motui, & vsui ipsius intellectus, qui propterea producendo visionem exercet dominium potius, quam seruitutem, & operatur vt prosit sibi, non vt inseruiat alij. Non concurrit assimilando effectum alij, quia concurrit, vt viuat in seipso vtque ipse existens in se vitalis producat effectum vitalem; adeoque sibi effectum assimilet: ergo à primo ad vltimum causa concurrens per virtutem sibi ab intrinseco conuenientem, & specialiter intellectus concurrens ad visionem; non concurrit instrumentaliter, sed principaliter.

54. Causa concurrens ad effectum nobiliorem se non semper est instrumentalis.

Ex his patet primò, non quoties causa concurrit ad effectum nobilorem se, concurrere instrumentaliter; sed solùm quando talis effectus ita est nobilior, vt nullam supponat in causa virtutem intrinsecam sibi specialiter respondentem; adeò vt eo modo, quo causa indigens eleuatione non semper est instrumentalis, sed solùm quando indiget eleuatione pro effectu, ad quem nullam habet neque etiam improportionatam specialem virtutem intrinsecam; ita causa respiciens effectum nobiliorem non semper sit instrumentalis, sed solùm quando pro tali effectu nullam habet, neque etiam improportionatam, proportionabilem tamen specialem virtutem intrinsecam. Dici etiam potest intellectum concurrentem ad visionem non concurrere ad effectum nobiliorem se, quia concurrit vt eleuatus, qua ratione visio non est ipso nobilior, nec ordinis superioris.

55. Intellectus, si eleuaretur ad producendum aliquod non vitale instrumentaliter operaretur.

Patet secundò, cur licèt Visio sit quid nobilius, & perfectius, quàm formica, festuca, aut aliqua alia huiusmodi materialis entitas, intellectus tamen ad producendam visionem concurrat principaliter; si verò eleuaretur ad producendam formicam, festucam, aut aliquam aliam huiusmodi entitatem, concurreret instrumentaliter, ratio est scilicet, quia respectu visionis habet specialem virtutem, & actiuitatem non communem aliis creaturis, non sic respectu formicæ, festucæ, &c. In ordine ad hæc propterea non est eleuabilis intellectus, nisi eo modo, quo est eleuabile indifferenter quodlibet ens, per virtutem scilicet omninò ab extrinseco prouenientem obediendo potius, quàm agendo, adeoque se habendo instrumentaliter.

§. V.

Vtrùm lumen gloriæ sit de potentiâ absolutâ supplebile tum per auxilium actuale, tum per assistentiam Dei extrinsecam?

56. Lumen gloriæ est supplebile per auxilium actuale etiã intellectui extrinsecũ.

ASSERTVM I. Lumen gloriæ est de potentia absoluta supplebile per auxilium aliquod actuale, & transiens, etiam intellectui extrinsecum, ipsique non inhærens. Prima pars est communis inter Theologos. Secunda, quod scilicet tale auxilium actuale, & transiens possit esse intellectui extrinsecum, & non inhærens, est contra Salmant. 1. *part.tract.2. disput.4. dub.5.* §.2. Ioan. à S.Thom. *disput.14. art.5.* Aluarez *de auxiliis, lib.7. disp. 67.* aliosque Thomistas communiter. Pro ipsa tamen stant Scotus *in 3. distinct. 14. quæst. 2.* Laurea *in 4. dist. 18. artic.10.* Lugus 1. *part. lib.1. disput.13. cap.2.* Amicus *disputat.9. sect. 12.* Arriaga *disput.7. sect.1. subsec. 2.* Vasquez *disput.46. cap.2.* De Quiros *disp.28. sect.4. n.44.* Valentia *quæst.12.punct.3.* Aureolus, Bacconus, aliique communiter contra Scholam Thomisticam.

57. Probatur prima pars ex D. Thoma 2.2. *quæst.175. artic. 3. ad 2. & quæst.10. de veritate, art.2.* Primo loco ita habet; *Diuina essentia videri non potest, nisi per lumen gloriæ ab intellectu creato, quod tamen dupliciter participari potest: vno modo per modum formæ immanentis, & sic Beatos facit Sanctos in Patria: alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis, & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus fuit.* Secundò loco ita habet: *Videre diuinam essentiam est supra conditionem cuiuslibet naturæ creatæ, vnde nulla creatura potest ad hoc pertingere, nisi aliquo lumine eleuetur ad illam beatam visionem, quod lumen in aliquibus vnitur per modum passionis, quasi pertranseundo, vt in raptis.* Confirmatur ratione: Aliæ qualitates, quæ permanenter, & habitualiter dantur in ordine ad constituendas potentias in actu primo proportionato ad suos actus, suppleri possunt per auxilium aliquod actuale, & trãsiens, se habens per modum dispositionis: ergo etiam lumen gloriæ. Consequentia procedit à pari: Antecedens probatur in peccatore, qui destitutus habitu charitatis actum charitatis eliciat, vel in iusto, qui habens habitum charitatis remissum aliciat actum charitatis intensum; in illo in ordine ad actum simpliciter; in isto in ordine ad maiorem actus intensionem constituitur potentia proportionata per auxilium actuale, & aliquid transiens. Confirmatur insuper à fortiori ex probatione 25. partis. Ideò

Habitus suppleri possunt per auxilium actuale.

58. Lumen gloriæ tria præstat munera.

Probatur secunda pars primò: Lumen gloriæ ex *supradictis* §. 2. tria præstat munera, scilicet dispositionis principij eleuantis intellectum, & principij efficientis visionem; sed hæc tria munera possunt de potentiâ absolutâ à Deo suppleri per auxilium actuale intellectui extrinsecum, ipsique non inhærens: ergo. Minor probatur: Potest Deus supplere munus dispositionis, quia sicuti potest in genere efficientis supplere causalitatem materialem; ita non est, cur nequeat in eodem genere supplere materialem dispositionem; cum præsertim nec minùs omnem materialem dispositionem, quàm omnẽ materialem causam Deus contineat; nec minus ad genus causæ materialis pertineat materialis dispositio, quàm materialis causalitas. Potest Deus supplere munus principij eleuantis intellectum, quia sicuti per auxilium extrinsecum eleuat sacramenta ad producendam gratiam; ita non est, cur per simile auxilium eleuare nequeat intellectum ad producendam visionem. Nec ex eo, quia intellectus eleuetur ad operandum vitaliter, & principaliter debeat eleuari per auxilium intrinsecum: Enimverò operatur quidem vitaliter, & principaliter, quia operatur per virtutem intrinsecam: at non quia operetur per virtutem intrinsecam eleuantem; sed quia operatur per virtutem intrinsecam eleuatam. Potest tandem supplere; Deus munus principij efficientis visionem, quia lumen efficiendo visionem non videt; adeoque non efficit visionem efficientia vitali; Deus autem per auxilium extrinsecum supplere potest quamlibet efficientiam non vitalem, saltem enim de efficientiâ non vitali procedunt verba illa D.Thomæ 1. *part. quæst. 105. artic.2.* *Erroneum est dicere Deum non posse facere per seipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam creatam.* Nec refert, quod *suprà §.3. circa finem*, præmissum fuerit lumen concurrere vitaliter, vt quo: Enimverò sensus est concurrere vitaliter, non ratione sui, sed ratione vitalitatis à se eleuatæ, in ordine ad cuius eleuationem se habet vt quo. Occasione eius, quod mox dictum est Deum posse se solo supplere quamlibet efficientiam non vitalem, aduerte, quod Deus nequeat se solo producere actum vitalem creatum esse imperfectionem actus vitalis, non Dei. Enimverò, vt iudicat Confalonerius *in epitome Philosophica, assert.30. num.2.* est imperfectio exigere necessariò creaturam ad sui productionem, & posse esse à Deo solo, & tanquam à causa particulari, est speciale priuilegium, sicuti est speciale priuilegium militis esse, vel posse esse immediatè sub duce supremo; è contra opprobrij, & dedecoris indicium est necessariò esse sub duce subordinato, & secundo; nec posse esse sub duce immediato, & primo.

Deus potest supplere omnem efficientiã nõ vitalem.

Non posse produci à solo Deo est imperfectio effectus.

Probatur eadem secunda pars secundò: Deus in operationibus ad extra, cuiusmodi est visio creata, est perfectissimè liber in substantia, & modo, sed est aliquis modus libertatis posse ad visionem concurrere non solùm, vel mediâ qualitate permanente, & habituali; vel media qualitate transeunte, & auxilio actuali; verùm etiam posse ad eandem

dem concurrere medio auxilio actuali, vel intrinseco, vel extrinseco: ergo hic etiam modus libertatis Deo concedendus, nisi afferatur specialis repugnantia obstans huiusmodi concessioni.

60. Dices: specialem repugnantiam esse, quia intellectus, vtpotè principalis, & vitalis causa visionis debet producere visionem per virtutem intrinsecam, quam cum non habeat à natura, intellectus quippè creatus secundùm se, & viribus naturæ relictus ex sæpiùs dictis nullam habet actiuitatem immediatam, & proximam respectu visionis, necesse est, quod talem virtutem intrinsecam habeat à principio eleuante, adeoque quod eleuetur per virtutem intrinsecùs receptam, non extrinsecùs assistentem. Sed contra; Instantia nimis probat, cum enim causa principalis, & vitalis debeat operari non solùm per virtutem intrinsecam, verùm etiam per virtutem conuenientem ab intrinseco, probaretur eodem modo intellectum creatum ad visionem Dei eleuari debere non solùm per virtutem intrinsecùs receptam, verùm etiam per virtutem ab intrinseco conuenientem, sicuti igitur intellectus sufficienter concurrit ad visionem per virtutem ab intrinseco conuenientem, licèt per virtutem ab intrinseco conuenientem non eleuetur; ita sufficienter concurreret per virtutem intrinsecam, licèt pariter per virtutem intrin-

61. secam non eleuaretur. Ad illud, quod dicebatur intellectum creatum cum non habeat à natura virtutem intrinsecam ad visionem, debere huiusmodi virtutem sortiri à principio eleuante; præterquam quod retorqueri potest in virtute ab intrinseco conueniente; Respondeo intellectum non habere à natura virtutem intrinsecam proportionatam, habere tamen ab eadem virtutem intrinsecam proportionabilem, quæ per hoc, quod ab extrinseco proportionetur, non euadit extrinseca, & aliud est dicere virtutem extrinsecam, aliud virtutem proportionatam ab extrinseco: sicuti è contra aliud est dicere virtutem intrinsecam; aliud virtutem conuenientem ab intrinseco.

Virtus extrinseca non est idem, ac virtus proportionata ab extrinseco, nec virtus intrinseca idem, ac conueniens ab intrinseco.

62. Dices insuper: Visio est supernaturalis intrinsecè: ergo debet esse à principio habente supernaturalitatem intrinsecam; sed intellectus non est principium habens supernaturalitatem intrinsecam, nisi per virtutem intrinsecam, & qualitatem inhærentem eleuetur: ergo nisi per virtutem intrinsecam, & qualitatem inhærentem eleuetur non potest esse principium visionis. Sed contra, eodem modo probaretur intellectum debere habere supernaturalitatem essentialem, & identificatam, quia visio supernaturalis est non solùm intrinsecè, verùm etiam essentialiter, & per supernaturalitatem identificatam. Non debent igitur intellectui correspondere omnia prædicata visionis, sed satis est, quod hæc omnia correspondeant suo principio adæquato, adeoque quod in intellectu eleuato sit aliquid habens supernaturalitatem intrinsecam, & hoc est ipsum principium eleuans: non quod intellectus ipse eleuatus habeat supernaturalitatem intrinsecam, sitque per supernaturalitatem intrinsecam eleuatus. Accedit quod, cum extrinsecum auxilium suppleat lumen intrinsecè inhærens, intellectus eleuatus per huiusmodi auxilium dici potest eleuatus per virtutem intrinsecam non formaliter, benè tamen æquiualenter: sicque non formaliter, benè tamen æquiualenter habens supernaturalitatem intrinsecam. In forma igitur ad instantiam concedo antecedens, distinguo consequens: ergo debet esse à principio habente secundùm aliquam sui partem supernaturalitatem intrinsecam, concedo; habente secundùm se totam supernaturalitatem intrinsecam, nego. Vel: ergo debet esse à principio habente supernaturalitatem intrinsecam aut formaliter, aut æquiualeter, concedo; semper formaliter, nego.

Intellectus eleuatus per auxilium extrinsecum dici potest eleuatus per supernaturalitatem intrinsecam æquiualéter.

63. Dubitatur hic pro maiori eorum, quæ hucusque *in præsenti* §. posita sunt, intelligentiâ, vtrùm auxilium actuale, per quod est supplebile lumen gloriæ, debeat necessariò concurrere ad visionem non solùm simultaneè, & concomitanter cum intellectu, tenendo se ex parte actus secundi; verùm etiam præuiè, seu antecedenter roborando intellectum, tenendo se ex parte actus primi; An verò sufficiat, quod simultaneè, & concomitanter concurrat: Respondetur necessarium esse, quod præuiè, & antecedenter se habeat roborando intellectum, & tenendo se ex parte actus primi. Ita Ioan. à S. Thoma 1. *part. disp.* 14. *art.* 5. *n.* 10. Salmant. *tract.* 2. *disp.* 4. *dub.* 4. §. 2. Aluarez *de auxiliis, lib.* 7. *disput.* 7. aliique Thomistæ contra Molinam *quæst.* 12. *art.* 5. *disp.* 1. Amicum *disp.* 9. *sect.* 12. *num.* 253. aliosque plures Recentiores, & à fortiori contra Lauream *in* 4. *dist.* 18. *art.* 10. *num.* 206. vbi ita concludit: In casu possibili, quo Deus videndus esset sine habitu luminis suppositâ eius obiectiuâ præsentiâ non esset necessarium aliquod supplementum luminis, ad videndum simpliciter, in quo loquitur hic Auctor *cum Scoto* conformiter ad sua principia, secundùm quæ intellectus creatus habet ex parte sua quidquid requiritur ad Deum videndum; nec est impotens, nisi ex eo, quod præsentia obiectiua Dei sit omnino libera, & voluntaria ipsi Deo: huiusmodi tamen principia iam *suprà* à nobis improbata sunt *c.* 1. §. 5. vbi tradebatur impotentiam videndi Deum oriri ex insufficientia virium ex parte intellectus, nec dari posse præsentiam obiectiuam Dei respectu intellectus non eleuati aut per lumen, aut per aliquod supplens vicem luminis. Quæ omnia ex loco citato recolantur, interim nostra responsio in terminis, in quibus tradita est, sic probatur: Lumen

Auxilium actuale non satis est, quod se teneat ex parte actus secundi, sed debet etiam se tenere ex parte actus primi.

64. gloriæ non solùm efficit visionem cum intellectu simultaneè in ipsam influendo, sed etiam ad ipsam antecedenter se habet, & præuiè tenendo se ex parte actus primi; nec eleuatio est solùm concomitans ipsam actionem, vt contingit in iis, quæ eleuantur purè instrumentaliter, verùm etiã est actionem antecedens, & eleuans ipsam virtutem actiuam, vt necesse est euenire in iis, quæ eleuantur ad operãdum principaliter, & ab intrinseco: ergo etiam

Auxilium supplens lumen debet se habere nõ solùm concomitanter, verùm etiam antecedenter ad visionem.

etiam auxilium ſupplens lumen non ſolùm efficit viſionẽ cum intellectu ſimultaneè,&c. Confirmatur lumen non ſolùm agit per ſe, verum etiam dat intellectui proximè, & immediatè agere, & intellectus indiget neceſſariò conſortio luminis, non ſolùm in ordine ad effectum, verum etiam in ordine ad ſe; ergo etiam id debet præſtare auxilium ſupplens lumen: ſed non poteſt id præſtare niſi præuiè, & antecedenter, non ſimultaneè ſolùm ſe habeat ad viſionem, ergo. Antecedens probatum eſt *ſuprà* §. 3. Conſequentia patet, quia nec ſuppleretur lumen, nec ſatisfieret indigentiæ intellectus in ordine ad viſionem, per auxilium, quod non exerceret ea munera, quæ intellectus indiget ſibi à lumine præſtari. Confirmatur inſuper:

65. Tunc vna cauſa in ordine ad effectum, quem nequit ſe ſolà producere, iuuatur ab alterà etiam ſolùm concomitanter, & ſimultaneè ſe habente, quando cauſa habet in ordine ad talem effectum aliquam actiuitatem proximam, licèt non totalem. Sic ignis ab alio igne, trahens rhedam ab alio trahente, potentia ab obiecto, etiam ſolùm concomitanter ſe habente iuuatur: at intellectus ſecundum ſe nullam habet actiuitatem proximam, neque etiam partialem in ordine ad viſionem: ergo vt antecedenter ad viſionem habeat actiuitatem proximam debet antecedenter, & præuiè ab auxilio roborari; nec ſatis eſt, quod ab eodem iuuetur concomitanter, & ſimultaneè.

66. Dices: Intellectus cum auxilio extrinſeco etiam ſolùm concomitante plus valet, quàm ſe ſolo; ergo magis, & magis creſcente auxilio extrinſeco poterit vſque adeò valere, vt attingat viſionem Dei. Sed contra dico intellectum, & proportionaliter quamlibet aliam cauſam cum auxilio extrinſeco etiam ſolùm concomitante, plus valere, quàm ſe ſolo in ordine ad effectus, ad quos eſt in actu primo proportionatus, & habens virtutem proximam ſaltem partialem: non ſic in ordine ad effectus, ad quos debet in actu primo proportionari, quod nihil eſt aliud, quàm roborari per aliquod antecedenter ſe habens ad actum ſecundum, ſeu actionem. Nullum enim agens, vt tradit etiam Ariſtoteles 3. *phyſ.* agere poteſt, niſi ſit in actu primo ad agendum. Hinc fit intellectum creatum ſiue concurrat ad viſionem cum lumine, ſiue cum aliquo ſupplente lumen, non concurrere ex parte ſui per puram potentiam obedientialem, ſed per potentiam eleuatam, quod importat principium eleuans ſe tenere ex parte actus primi, & non eleuare ſolùm actionem manente potentiâ obedientiali in ſe inuariatâ.

Cauſa quandonam cum auxilio extrinſeco cõcomitante plus valeat, quàm ſe ſola.

Intellectus ex parte ſui non concurrit ad viſionem per puram potentiam obedientialem.

67. Assertvm II. Lumen gloriæ eſt de potentia abſoluta ſupplebile per aſſiſtentiam extrinſecam Dei, ſeu diuinæ omnipotentiæ. Habet hoc aſſertum eoſdem tum patronos, tum aduerſarios, quos ſecunda pars aſſerti ſuperioris: imò aliqui ibi nomine auxilij extrinſeci intelligunt ipſam diuinam omnipotentiam; ita expreſsè de Quiros *diſput.* 28. *ſect.* 4. *numero* 48. Quia tamen nomine auxilij extrinſeci intelligi etiam poteſt qualitas ſupernaturalis intellectui non inhærens & potentiori concurſu diuinitus in intellectu conſeruata placet hic. ſpecialiter probare, quod Deus extrinſecè aſſiſtens per propriam omnipotentiam poſſit ſupplere lumen gloriæ, quod ſic

Probatur: Deus poteſt præſtare immediatè per propriam omnipotentiam quidquid præſtatur à lumine gloriæ; ergo lumen gloriæ eſt de potentia abſoluta ſupplebile &c. Antecedens probatur: Deus poteſt præſtare immediatè per omnipotentiam omnem effectum non vitalem, ſed lumen gloriæ nullum præſtat munus vitale, vt ſæpius dictum eſt; ergo. Maior probatur ex libertate, quam habet Deus in operando ad extra quemlibet effectum non vitalem vel mediatè, mediante ſcilicet cauſâ creatâ; vel immediatè per propriam omnipotentiam, & virtutem increatam, & ſicuti ratione talis libertatis concurſum obiectiuum formæ intelligibilis, quam de facto immediatè præſtat, de potentia abſoluta præſtare poteſt mediante ſpecie creatâ; ita ratione eiuſdem concurſum ſupernaturalem formæ eleuantis, quam de facto præſtat mediante lumine creato, de potentia abſoluta præſtare poteſt immediatè per propriam virtutem increatam: in quo caſu omnipotentia triplicem concurſum exercebit in viſionem. Primò, concurſum vniuerſalem, quem omni effectui impendit, tamquam virtus cauſæ primæ. Secundò concurſum particularem præuium, quo roboraret, & eleuaret actiuitatem intellectus. Tertiò concurſum particularem ſimultaneum, quo ſimul cum intellectu per antecedentem concurſum confortato partialiter in viſionem influeret. Et hinc patet, cur licet omnipotentia extrinſecè aſſiſtat cuilibet intellectui, non tamen de facto ſuppleat lumen gloriæ, aſſiſtit enim præcisè aſſiſtentiâ locali, aut ad ſummum tanquam virtus vniuerſalis cauſæ primæ, non verò aſſiſtit aſſiſtentia particulari, & tamquam virtus continens, ac exercens particularem concurſum loco luminis. 68.

Omnipotentia ſupplens lumen gloriæ tripliciter in viſionem influeret.

Dubitatur hic vtrùm ſicut concurſum obiecti, quem Deus immediatè præſtat per eſſentiam, vt contradiſtinctam ab omnipotentia, præſtare poteſt per omnipotentiam vt contradiſtinctam formaliter ab eſſentia ex ſupradictis *cap.* 2. §. 3. & 4. ita è contra concurſum luminis quem ex mox dictis Deus præſtare poteſt per omnipotentiam, immediatè præſtare pariter poſſit per eſſentiam, vt contradiſtinctam formaliter ab omnipotentia, fateor difficilius eſſe concedere diuinæ eſſentiæ, vt contradiſtinctæ ab omnipotentia concurſum phyſicum, quàm intentionalem; cum concurſus intentionalis pluribus rebus conueniat, quàm concurſus phyſicus: difficilius item eſſe, quod diuina eſſentia vniatur per modum formæ ſupplentis lumen, quàm per modum formæ ſupplentis ſpeciem quia hoc modo vnitur per modum formæ intentionalis: illo modo verò videretur vniri per modum formæ phyſicæ, 69.

Probabile eſt Deũ etiã per propriã

essentiam vt distinctam formaliter ab omnipotentia posse supplere lumen gloriæ.

ficæ, ex quo capite Salmanticenses *tract.* 2. *disputat.* 4. §. 2. enisè probant repugnare omninò quod Deus vniatur in ratione luminis gloriæ cum intellectu creato; nihilominus, quia ex alia parte fauet plurimùm perfectioni diuinæ libertatis in operationibus ad extra, asserere quod Deus ea, quæ immediatè ad extra operatur saltem, vt causa particularis (vt titulo causæ vniuersalis saluetur necessitas concursus omnipotentiæ in omnes effectus creatos) operari possit tum per omnipotentiam, tum etiam per essentiam,
70. vt cootradistinctam ab omnipotentia, vt *suprà*, *cap.* 2. §. 3. latiùs explicabatur, valde propendeo ad affirmandum posse diuinitus lumen suppleri etiam per essentiam vt contradistinctam formaliter ab omnipotentia. Ad primam ratiooem dubitandi dico etiam nos faciliùs concedere diuinæ essentiæ concursum intentionalem, quàm physicum, quia illum concedimus tanquam connaturalem, & conuenientem ipsi de facto; istum non item. Nec dum concedimus diuinam essentiam posse per se ipsam formaliter etiam physicè operari superfluit omnipotentia, volumus enim diuinam essentiam posse per se ipsam præstare solùm concursum, quo Deus operatur, vt causa particularis; sicque adhuc remanere in ordine ad quemlibet effectum exercitium omnipotentiæ in præstando concursu, quo Deus operatur vt causa vniuersalis. Ad secundam rationem dubitandi dico non repugnare, quod Deus vniatur per modum formæ physicæ per se stantis, & assistentis, non informantis, nec inhærentis, exercentis munus comprincipij, non compartis. Cum præsertim in ordine ad tribuendam supernaturalitatem, non requiratur vnio per modum partis, nec per modum formæ, aut informantis, aut inhærentis, vt patet in subsistentia Verbi respectu humanitatis. Sicuti igitur diuina subsistentia vnita per modum formæ terminantis eleuat humanitatem, cur diuina essentia vnita per modum formæ assistentis eleuare non poterit intellectum?

---

§. VI.

Vtrùm sit possibilis creatura, cui sit connaturale lumen gloriæ, aut aliud lumen æquiualens in ordine ad Dei visionem?

71.
Est omninò impossibilis creatura, cui sit connaturale lumen gloriæ.

ASSERTVM I. Est omninò impossibilis creatura, cui sit connaturale lumen gloriæ. Ita D. Thoma 1. *parte*, *quæst.* 12. *art.* 5. *ad* 3. 3. *contra Gentes*, *cap.* 12. & 54. Ioan. à S. Thoma 1. *parte*, *disp.* 14. *art.* 4. Salmant. *tract.* 2. *disp.* 3. *dub.* 2. Gabriel à S. Vinc. *disp.* 12. *dub.* 13. Siluius *quæst.* 12. *art.* 5. Vasquez *disp.* 44. *cap.* 1. Amicus *disp.* 9. *sect.* 6. Lugos *lib.* 1. *disp.* 22. De Quiros *disp.* 20. *sect.* 2. aliique Theologi magis communiter contra Maiorem *in* 4. *disp.* 49. *quæst.* 4. cuius sententiam cum aliqua ambiguitate, & formidine probabilem censent Molina 1. *parte*, *quæst.* 12 *art.* 5. *disp.* 2. Valentia *disp.* 1. *quæst.* 12. *punct.* 3. Arriaga *disp.* 5. *sect.* 7. Alarcon *disp.* 2. *cap.* 10. Becanus, Albertinus, Herice, aliique nonnulli, quos refert, & minus formidolosè sequitur Ripalda *disp.* 23. §. 2. eandem sententiam plures ingeniosi Recentiores docent in Lyceis, sustinent in hexedris; vnde ait Arriaga *loco cit.* non esse cur in ea defendenda vllum quis timeat scrupulum, & *De Quiros* fatetur esse iam omni censurâ liberam, *Lugus* censet nimis rigidos censores nonnullos ex auctoribus nostri asserti, inter quos *Salas* damnans opinionem contrariam vt periculosam, & à Scholis reiiciendam, *Nazarius* vt temerariam, *Cabrera* vt sapientem hæresim Pelagianorum, & Beguardorum. Mitiùs Amicus *loco cit. numero* 181. loquitur dicens illius opinionis auctores contra venerandam antiquorum Scholasticorum auctoritatem leuibus rationum fundamentis insurgere, quod certè nequit non esse illaudabile, cum in re graui communis auctoritatis suffragium grauissimi ponderis sit, adeò vt docuerit Aristoteles 6. *Ethic cap.* 11. *Peritorum hominum, & seniorum, & Prudentum pronunciationibus, & opinionibus absque demonstratione non minus quàm demonstrationibus attendendum est.*

Contraria sententia, an censurâ mereatur.

Quāti ponderu sit cōmunis auctoritas.

Probatur primo: Creatura, cui esset connaturale lumen gloriæ in ordine ad visionem, deberet esse substantia, sed est omninò impossibilis substantia creata, cui sit connaturale lumen gloriæ, ergo. Maior probatur, & explicatur, eo ipso, quod lumen gloriæ debet esse connaturale creaturæ in ordine ad visionem, debet comparari ad creaturam capacem visionis: quomodo enim lumen gloriæ dicere posset ordinem ad visionem in subiecto, in quo visio esse non potest. Non est autem capax visionis, nisi substantia, quia creatura capax visionis debet esse viuens, & principium vitale; cum visio sit actus vitalis, cuius capax est solùm principium vitale: at principium vitale debet esse substantia, cum principium vitale debeat esse subiectum proprij actus, & ratio subiecti, saltem vltimati, soli substantiæ conueniat. Minor probatur: Substantia creata, cui esset connaturale lumen gloriæ, si esset dabilis, debuisset de facto à Deo produci; ergo cum de facto producta non sit, sentiendum est esse omninò impossibilem, & non dabilem. Antecedens probatur; sicuti Deus, vt auctor naturæ sequitur exigentiam accidentium naturalium dando ipsis subiecta debita, & proportionata, ita, si esset dabilis substantia supernaturalis tanquam subiectum connaturale, & proportionatum luminis gloriæ, aliorúmque accidentium supernaturalium, debuisset Deus, vt auctor supernaturalis sequi supernaturalium accidentium exigentiam; ipsisque prouidere in ordine supernaturali subiectum proportionatum, ne ipsius prouidentia minus ac- 72.

Principium viuens debet esse substantia.

Substantia supernaturalis, si esset dabilis, daretur de facto.

curata videretur in ordine ſupernaturali, quam in naturali.

73 Probatur ſecundò: Non datur de facto creatura, cui ſit connaturale lumen gloriæ, ergo nec dari poteſt, ergo eſt omninò impoſſibilis creatura, &c. Antecedens patet, quia lumine gloriæ, vtpotè lumen intellectuale; imò vt loquitur D. Thomas 1. *parte, quaſt.* 12. *art.* 5. *in C.* virtus intelligendi, non poteſt eſſe connaturale alteri creaturæ, quam intellectui, at nulli intellectui de facto exiſtenti connaturale eſt; quia reſpectu cuiuſcumque intellectus de facto exiſtentis ſe habet vt qualitas eleuans ex Concilio Vienenſi *ſæpiùs relato*. Accidens autem non eleuat ſubiectum qui eſt connaturale. Conſequentia probatur, lumen gloriæ (ſicuti & gratia iuſtificans; aliique habitus per ſe infuſi) eſt ſupernaturale abſolutè, & ſimpliciter, non reſpectiuè ſolùm, & ſecundùm quid: ſed ſi eſſet ſupernaturale ſolùm reſpectu creaturarum de facto exiſtentium, eſſet ſupernaturale ſolùm reſpectiuè, & ſecundùm quid, ſeu ſecundum aliquam creaturarum ſeriem; non ſimpliciter, & præſcindendo à quolibet reſpectu ad aliquas determinatas creaturas; ergo non ſolum non datur, ſed nec etiam dari poteſt creatura, cui ſit connaturale, ſeu non ſupernaturale lumen gloriæ. Maior in cuius negationem

Lumen gloriæ eſt ſupernaturale abſolutè, nō reſpectiuè.

74. propendet Arriaga *diſp.* 5. *ſect.* 5. *num.* 25. probatur primò, quia ſecus lumen gloriæ non eſſet connaturale, niſi eo modo, quo accidentia propria naturæ ſuperioris comparata ad naturam inferiorem, putà accidentia naturæ viuentis comparata ad naturam non viuam, accidentia naturæ ſpiritualis comparata ad naturam materialem, &c. Nec in alio excelleret ſupernaturalitas luminis, niſi in extenſione, quatenus ſcilicet natura, cui ipſum eſſet connaturale, eſſet ſuperior ad plures naturas, quam ſit quælibet alia natura de facto exiſtens. Sicuti igitur accidentia naturæ creatæ ſuperioris dicuntur præternaturalia, non ſupernaturalia naturæ inferiori; ita lumen gloriæ deberet dici præternaturale, non ſupernaturale creaturis de facto exiſtentibus. Secundò ſi ſupernaturalitas, quæ de facto datur, eſſet ſolùm reſpectiua, & ſecundùm quid; non ſuprema, & ſimpliciter, eſſet dabilis ſupernaturalitas ſuperior: at hoc eſt contra rationem, quia non apparet quomodo ſit dabilis ordo ſuperior ordine ſupernaturali, qui de facto datur, cum hic ſit ordo diſtinctus, ſeu ordo Dei, vt eſt in ſe, ſicuti autem non eſt dabile aliquod ſuperius Deo, vt eſt in ſe; ita nec ordo ſuperior ordine Dei, vt eſt in ſe; eſt etiam contra auctoritatem *Sanctorum Patrum* prædicantium ordinem gratiæ, qui de facto datur tanquam ſupremum, & dona ſupernaturalia tanquam omninò excellentiſſima, ſic communiter gratiæ tribuitur illud Prouerb. 8. *Melior eſt cunctis opibus pretioſiſſimis, & omne deſiderabile ei non poteſt comparari*. Sic D. Bernardus *Sermone* 28. *in Cantica: Chariſma peroptimum Charitas eſt planè incomparabile* D. Auguſtinus 15. *de Trinitate c.* 14. *Nullum eſt iſto Dei dono excellentius*. Accedit quod, ſicuti bona naturalia ſunt contemptibilia reſpectu bonorum ſupernaturalium ita ſi reſpectu bonorum ſupernaturalium, quæ de facto dantur, eſſet dabilis ordo ſuperior, reſpectu bonorum talis ordinis eſſe poſſent contemptibilia noſtra bona ſupernaturalia: quis autem audeat adeò indignè abiectèque ſentire de lumine gloriæ, gratiâ, viſione, &c. vt admittat ipſa vileſcere, & in contemptum abire, ſi ad alia bona creata poſſibilia compararentur.

Non eſt dabilis ſupernaturalitas ſuperior eâ, quæ de facto datur.

Probatur tertiò: Eſt impoſſibilis creatura (ſubintellige pura, vt excipiatur Chriſtus, qui eſt creatura ſimul, & creator, homo, & Deus) cui ſit connaturalis gratia; ergo etiam cui ſit connaturale lumen gloriæ: Conſequentia patet, tum quia lumen gloriæ ab aliquibus dicitur gratia eminens, tum quia gratia, & lumen gloriæ ſunt eiuſdem ordinis: ex accidentibus autem eiuſdem ordinis, licèt non omnia eidem ſubiecto connaturalia ſint, & debita: ſi tamen aliquod habet in ſuo ordine ſubiectum connaturale, etiam alia omnia in eodem ordine poſſunt connaturale ſubiectum habere; quia in quolibet ordine dari poteſt perfectius, & perfectius ſubiectum, adeóque accidenti, cui ratione ordinis, non repugnat ſubiectum cōnaturale, nec ratione perfectionis, nec aliūde videtur poſſe repugnare huiuſmodi ſubiectum. Antecedens variis argumentis probari ſolet, vt videre eſt apud De Quiros 1. *parte, diſp.* 20. *ſect.* 2. miſſis aliis probationibus hæc ſufficiat, quod ſcilicet gratia non amplius nos redderet conſortes naturæ diuinæ, ſed illius naturæ creatæ cuius eſſet connaturalis proprietas. 75.

Gratia iuſtificans nulli creaturæ poteſt eſſe connaturalis.

Fateor allatas probationes, aliaſque varias, quæ à variis afferri ſolent, non eſſe demonſtratiuas, nec euidenter conuincere eum, qui pertinaciter ſuſtineret poſſibilitatem ſupernaturalis ſubſtantiæ, & creaturæ, cui foret connaturale lumen gloriæ: quia tamen ex vna parte ſeniorum, Prudentumque pronunciationibus iuxta Ariſtotelem *ſuprà citatum* non minùs, quàm demonſtrationibus attendendum eſt, ex alia parte ſupernaturalis ſubſtantia, ſi non probatur à nobis euidenter impoſſibilis: multò minùs ab aduerſariis euidenter poſſibilis probari poteſt, placet ſtare pro impoſſibilitate; pro qua, & grauiores Auctores, & validiores rationes militant. Nec laudabile eſt ſtudium aliquorum Recentiorum, qui collimant ad infirmanda potius, quàm confirmanda antiquorum placita, & dum nouum ſcientiarum Patrimonium tranſmittere conantur ad Poſteros, tradunt forè modum dediſcendi potiùs, quàm ediſcendi ſcientias: Non item laudabilis eſt nimia facilitas augendi catalogum poſſibilium, & inter poſſibilia recenſendi quidquid impoſſibile non demonſtratur cum in pari cauſa præſumptio ſtet potiùs pro impoſſibilitate, quàm pro poſſibilitate eo, quod maior ſit impoſſibilium, quàm poſſibilium numerus, & facillimum ſit 76.

Subſtantia ſupernaturalis licèt impoſſibilis non demonſtretur, eſt impoſſibilis aſſerenda.

Cæteris paribus, præsumptio stat pro impossibilitate potiùs, quàm pro possibilitate rei.

sit creato intellectui chimerizare, vt probat Confalonerius *in epitome philosophica assert.* 60. In proposito igitur standum esset pro impossibilitate substantiæ supernaturalis, & creaturæ, cui sit connaturale lumen gloriæ, etiam quando argumenta suadentia talem impossibilitatem non essent validiora argumentis possibilitatem suadentibus, à fortiori verò pro eadem impossibilitate standum, dum argumenta ipsam suadentia, licèt non demonstratiua, sunt tamen valida, & argumentis possibilitati fauentibus validiora.

77. Dices, si in pari, aut non multum impari causa præsumptio stat pro impossibilitate rei potiùs, quàm pro possibilitate, & impossibilium numerus numerum possibilium excederet, multum derogaretur diuinæ potentiæ, dum in pari causa staret præsumptio in ipsius odium, non in ipsius fauorem, & plura essent, quæ irritarent, quàm quæ terminarent diuinam actiuitatem. Sed contra spectat ad perfectionem diuinæ potentiæ posse producere illud omne, quod est re verà possibile, seu quod re verà non implicat: & hoc nos ipsi omninò concedimus: at non spectat ad eiusdem perfectionem posse producere illud omne, quod nos possibile imaginamur: nos quippe plura stulta, & Deo indigna imaginamur, Deus non nisi optima, & sibi conuenientissima operatur, quod igitur in imaginatione, & mente nostra crescat, aut decrescat possibilium numerus, nec obest, nec prodest diuinæ potentiæ, imò cum huic æque inconueniens sit posse producere aliquod impossibile, ac nõ posse producere aliquod possibile, æquè exponit se periculo indigne sentiendi de diuina potentia, qui pronus est ad præsumendum pro possibilitate, ac qui pronus est ad præsumendum pro impossibilitate; quia ille, si errat, tribuit Deo posse producere impossibile: iste si errat, negat Deum posse producere possibile: ille tribuit Deo aliquod indebitum; iste negat Deo aliquod debitum. Non solùm autem istud, verum etiam illud est indignum; sicuti indignum est non solùm negare principi titulum debitum Maiestatis verùm etiam eidem tribuere titulum indebitum v. g. rusticitatis. Ideo studio, & prætextu fauendi diuinæ potentiæ non est facilè præsumendum pro rei possibilitate, nec pro maiori possibilium, quàm impossibilium numero. Quidquid deinde sit de hoc assertum nostrum in præsenti nihil subtrahit diuinæ potentiæ, nec minuit numerum possibilium, quia quod videmur ex vna parte detrahere, ex alia compensamus, dum scilicet asserimus Deum non posse producere supernaturalem substantiam, asserimus è contra posse producere aliquod accidens super omnem substantiam, quod Deo conuenientissimum est, dicente Augustino 9. *Gen. ad literam cap.* 17. *Pertinere ad Dei dignitatem, quod possit aliqua facere super omnem naturam.*

Ad diuinam potentiam spectat producere posse, quod possibile in re est nõ quod possibile imaginamur.

Deo æquè repugnat posse producere impossibile, ac non posse producere possibile.

78.

79. Assertum II. Est omninò impossibilis creatura, cui sit connaturale lumen aliquod æquiualens lumini gloriæ in ordine ad Dei visionem. Hoc assertum eosdem habet tum propugnatores tum oppugnatores, quos assertum superius, seque mutuo fouent, & roborant vtriusque asserti probationes.

Est impossibilis creatura, cui sit connaturale lumen æquiualens lumini gloriæ.

Probatur primò: Huiusmodi lumen æquiualens lumini gloriæ vel esset superadditum, & distinctum à tali creatura, sicuti est distinctum ipsum lumen gloriæ à quolibet intellectu de facto existente: vel esset identificatum, sicuti est identificatum lumen naturæ cum intellectu naturali. Si dicatur primum: Huiusmodi lumen æquiualens solo nomine differt à lumine gloriæ; & cum in supernaturalitate præsertim conueniat cum lumine gloriæ, contra ipsum recurrunt omnia argumenta probantia esse impossibilem creaturam, cui sit connaturale lumen ipsum gloriæ, aut aliud quodlibet accidens supernaturale. Si dicatur secundum, ponatur scilicet possibilis creatura, quæ per identitatem, & suam simplicem entitatem æquiualent conflato ex intellectu, & lumine gloriæ; ex quo potissimum capite Molina *suprà citatus* propendet in sententiam oppositam. Contra sic: Si quæ est ratio, cur sit possibilis creatura seu substantia creata sibi quodammodo identificans lumen gloriæ, & per simplicem entitatem æquiualens conflato, ex intellectu, & lumine; maximè quia huiusmodi conflatum est finitæ perfectionis, ac virtutis, & datâ quâcumque virtute finitâ dabilis est alia tùm æqualis, tum etiam maior: Neque est specialis repugnantia in eo, quod simplex entitas æquiualeat conflato ex duabus. Nam sicuti, dum vnus Angelus comprehendit alium Angelum, quem homo nequit comprehendere, nisi adiutus superiori auxilio; intellectus Angelicus in ordine ad comprehensionem alterius Angeli æquiualet conflato ex intellectu humano, & superiori auxilio; cur in ordine ad Dei visionem aliquis intellectus possibilis æquiualere non poterit conflato ex intellectu de facto existente, & lumine gloriæ. Sed hæc ratio nulla est, & nimis probat, eodem enim modo probaretur dari posse substantiam creatam, quæ tum sine concursu obiecti, tum sine actu distincto, per 80.
se ipsam intelligat, quia conflatum ex potentia intellectiua & specie: ex potentia intellectiua & actu, finitum est finitéque virtutis probaretur dari posse potentiam appetitiuam vitalem, quæ se sola absque præuia cognitione tendat in obiectum, quia conflatum ex potentia appetitiua, & cognoscitiua, seu cognitione, finitum est. Probaretur dari posse voluntatem creatam æmolam diuinæ per se ipsam, seu per suam entitatem necessariam, liberè volentem, quia conflatum ex voluntate, & actu libero, finitum est. Argumentum igitur ex vi formæ inualidum est, & si quandoque entitas simplex æquiualeat conflato ex duabus, vt in allato exemplo intellectus Angelici debet id aliunde constare, nec sufficienter probatur ex finitate ipsius conflati, vt enim patet ex instantiis mox positis identitas mutat

Identitas notabiliter mutat rerũ essentias, & perfectius est esse tale per identitatem, quàm per vnioné physicam.

rat notabiliter rerum eſſentias & cum longè diuerſum, perfectiuſque ſit, eſſe tale per identitatem, quam eſſe tale per vnionem phyſicam, ex eo, quod poſſibile, & finitum ſit conflatū habēs aliquā perfectionē per vnionem phyſicā, non colligitur poſſibilis, aut finita creatura habens eamdem perfectionem per identitatem. Ad illud, quod dicebatur quacumque virtute finitā eſſe dabilem tum maiorem, tum æqualem, verùm id eſt in eodem genere, non in diuerſo: ſicque dato quocumque conflato ex intellectu, & lumine, eſt dabile aliud conflatum tum maioris, tum æqualis virtutis: at non intellectus ſimplex, quia arguendo à conflato ad intellectum ſimplicem fit tranſitus ad diuerſum genus.

Quomodo datā quâlibet virtute finitā ſit dabilis tum maior, tum æqualis.

81. Probatur ſecundò: Eſt omninò impoſſibilis creatura, cui ſit connaturalis viſio Dei, ſed creaturæ, cui eſſet connaturale lumen aliquod æquiualens lumini gloriæ in ordine ad Dei viſionem, eſſet connaturalis viſio Dei, ergo eſt omninò impoſſibilis creatura, cui ſit connaturale lumen aliquod &c. Minor patet, quia cui connaturalis eſt diſpoſitio, præſertim vltima, connaturalis eſſe debet etiam forma; lumen autem æquiualens lumini gloriæ deberet eſſe, ſicuti eſt *ex ſupradictis §. 2. aſſert 3.* ipſum lumen gloriæ, diſpoſitio ad viſionem, & quidem vltima, cum inter lumen gloriæ, & viſionem nulla alia diſpoſitio mediet. Maior probatur: Impoſſibilis eſt creatura, cui ſit connaturalis cognitio perfectior comprehenſione ſui: Sed viſio Dei eſt cognitio perfectior comprehenſione cuiuſlibet creaturæ vtcumque perfectiſſimæ; ergo impoſſibilis eſt creatura, cui ſit connaturalis viſio Dei. Minor probatur, tum quia viſio Dei maiorem perfectionem in obiecto manifeſtat, magis explet intellectum, & intelligendi appetitum, quàm comprehenſio cuiuſlibet creaturæ, reddit intelligentem impeccabilē, & beatum, quod nullius creaturæ comprehenſio præſtare poteſt: tum quia, licet cæteris paribus & circa idem obiectum comprehenſio ſit perfectior viſione, non poteſt talis eſſe, quando cætera paria non ſunt, & obiectum viſionis eſt infinities excellentius obiecto comprehenſionis; alioqui etiam comprehenſio feſtucæ eſſet perfectior viſione Dei. Maior etiam probatur: Impoſſibilis eſt creatura cui ſit connaturalis cognitio excedens propriam virtutem cognoſcitiuam, nulli enim cauſæ eſſe poteſt connaturale operari vltra propriam virtutem: at habere cognitionem perfectiorem comprehenſione ſui eſt habere cognitionem excedentem propriam virtutem cognoſcitiuam, quod ſic probo: Comprehenſio ſui adæquat propriam virtutem cognoſcitiuam; ergo cognitio perfectior comprehenſione ſui talem virtutem excedit, neque enim poteſt non excedere id, quod eſt maius, & perfectius, quàm adæquans. Antecedens probatur: Comprehenſio ſui adæquat propriam cognoſcibilitatem, eſt enim commune cuicumque comprehenſioni cognoſcere ſuum obiectum, quantum cognoſcibile eſt; ergo etiam adæquat propriam cognoſcitiuitatem, ſeu virtutem cognoſcitiuam. Hæc vltima conſequentia probatur: Cognoſcitiuitas rei non poteſt eſſe maior, quàm rei cognoſcibilitas, alioqui cum ratio cognoſcibilis, & ratio entis conuertantur, ſi res aliqua habere poſſet magis de cognoſcitiuo, quàm de cognoſcibili, habere poſſet magis de cognoſcitiuo, quàm de ente; ergo cognitio adæquans rei cognoſcitiuæ cognoſcibilitatem adæquat eiuſdem rei cognoſcitiuitatem.

Impoſſibilis eſt creatura, cui ſit connaturalis cognitio perfectior comprehenſione ſui.

Viſio Dei eſt perfectior qualibet cōprehenſione creaturæ.

Cognoſcitiuitas in nulla re poteſt eſſe maior, quàm cognoſcibilitas.

82. Dices eodem modo probaretur neque etiam conflato ex intellectu, & lumine gloriæ poſſe eſſe connaturalem viſionem Dei, cum hæc ſit perfectior etiam comprehenſione talis conflati: probaretur item neque etiam contemplationem naturalem Dei, in qua conſiſtit naturalis beatitudo, poſſe eſſe connaturalem Angelo, aut alteri creaturæ intellectuali, quia etiam talis contemplatio eſt perfectior comprehenſione Angeli, aut alterius creaturæ intellectualis, cum in ipſa, non in comprehenſione alicuius creaturæ habeatur beatitudo naturalis. Sed contra: Conflatum ex intellectu, & lumine gloriæ, non eſt creatura operans ſine eleuatione; nos autem loquimur de creatura operante ſine eleuatione, quæ ſola operatur, iuxta menſuram propriæ virtutis, cum creatura operans ex eleuatione non tam operetur iuxta menſuram virtutis propriæ, quàm alienæ, exiſtentis ſcilicet in principio eleuante. Ad aliam inſtantiam dico contemplationem naturalem Dei nihil aliud eſſe, quàm cognitionem abſtractiuam perfectiſſimam ex creaturis deriuatam, & Angelum non poſſe habere huiuſmodi cognitionem perfectiùs, quàm ex comprehenſione ſui, imò nihil aliud eſſe, quàm comprehenſionem ſui, vt ſpecialiter expreſſiuam reſpectus ſui ipſius ad Deum. Cōtemplatio igitur Dei, quæ eſt beatitudo naturalis creaturæ, ſaltem dum primò elicitur, nec eſt perfectior, nec diſtincta à comprehenſione ipſius creaturæ. 83.

Contemplatio naturalis Dei eſt cognitio abſtractiua indiſtincta à comprehēſione quam de ſe habet creatura.

84. Dices inſuper: allato argumento probaretur etiam ſubſtantiæ creatæ ſupernaturali, ſi eſſet dabilis, non fore connaturalem viſionem Dei, quia hæc eſt perfectior comprehenſione cuiuſcumque ſubſtantiæ creatæ etiam ſupernaturalis, ſi eſſet dabilis: & tamen ex alia parte ſubſtantiæ ſupernaturali ſicuti eſſet connaturale lumen gloriæ; ita deberet eſſe connaturalis viſio. Sed contra: dico ſubſtantiæ ſupernaturali creatæ, ſi daretur fore, & non fore connaturalem viſionem Dei, vt probat inſtantia, ex quo nihil ſequitur contra nos, ſed ſolùm apparet magis repugnantia talis ſubſtantiæ: commune enim eſt ei, quod repugnat inferre contradictoria, ſi ſupponatur exiſtens & ſicuti poſſibile eſt, illud, quod, ſi eſſet, non repugnaret, & contradictoria non inferret; ita impoſſibile eſt, quod, ſi eſſet, repugnaret, & inferret contradictoria. Non negauerim tamen improportionem ſubſtantiæ ſupernaturalis creatæ, ſi daretur, fore minorem, & diuer-

Subſtantiæ creatæ ſupernaturali ſi daretur foret, & non foret connaturalis viſio.

sam ab improportione, quam in ordine ad Dei visionem habent substantiæ intellectiuæ naturales de facto existentes. Enimuerò istarum improportio prouenit ea inferioritate ordinis, & debet auferri per aliquid ordinis superioris; illius verò improportio proueniret solùm ea defectu perfectionis intensiuæ, & auferretur per augmentum virtutis intellectiuæ, in eodem ordine, deberet scilicet hæc substantia roborari eo modo, quo debet roborari Angelus inferior, vt comprehendat superiorem, non eo modo, quo debet roborari intellectus naturalis, vt videat Deum, aliudvè obiectum supernaturale.

85. Probatur tertiò Assertum, & confirmatur maior superioris probationis: Creatura, cui esset connaturale lumen aliquod æquiualens lumini gloriæ in ordine ad Dei visionem esset etiam connaturalis visio sed repugnat creatura, cui sit connaturalis visio Dei; ergo. Minor probatur; Repugnat creatura, cui sit connaturalis amicitia Dei; ergo etiam, cui sit connaturalis visio Dei. Consequentia patet, quia ad visionem connaturaliter, imò necessariò, sequitur perfecta charitas, quæ est vera amicitia. Antecedens probatur: Quælibet creatura est ea natura sua contemptibilis respectu Dei, cum sit respectu Dei maximè vilis; ergo nulli creaturæ potest esse connaturalis amicitia Dei: neque enim amicus potest ab amico iure contemni. Deinde amicitia non est connaturalis, nisi inter pares, iuxta illud: Amor aut pares inuenit Amantes, aut facit: sed nulla creatura potest esse par Deo; ergo.

Nulli creaturæ potest esse connaturalis amicitia Dei.

---

§. VII.

Ponuntur asserta nonnulla, aut consequentia, aut corroboratiua doctrinam superioris?

86. ASSERTVM I. Est omninò impossibilis substantia creata supernaturalis. Ita Authores citati pro assertis superioris §.

Substantia supernaturalis creata est omninò impossibilis.

Probatur primò: Est omninò impossibilis creatura, quæ non sit à Deo eleuabilis, sed substantia supernaturalis creata, si daretur, non esset à Deo eleuabilis, ergo. Maior probatur, creaturæ respectu Dei est essentialis potentia obedientialis; respicit enim essentialiter creatura Deum, vt serua Dominum, vt inferior superiorem: sed creatura non eleuabilis non haberet potentiam obedientialem; ergo. Maior etiã probatur: Talis substantia nec respiceret ordinem superiorem, ad quem posset eleuari, ordo enim supernaturalis est ordo supremus, qui excogitari possit *ex probatione n. 1. asserti §. superioris*; Nec respiceret accidens superius, per quod posset eleuari, non enim potest dari accidens superius accidentibus superna-

Creatura ineleuabilis, & carens potentia obedientiali est impossibilis.

turalibus, quæ de facto dantur, huiusmodi autem accidentia respectu talis substantiæ non essent superiora. Sed omnia se haberent, aut vt accidentia propria, aut vt accidentia communia. Et sicuti substantia naturalis per nullum accidens naturale eleuari potest; ita nec substantia supernaturalis eleuari posset per vllum accidens supernaturale, & posset quidem recipere aliquod indebitum, quia aut præter, aut contra: & non quia suprà propriam naturam.

Dices eleuabilitatem, seu potentiam obedientialem, esse ad illud omne, ad quod res non habet virtutem innatam, siue deindè illud sit superius, siue non, sic v. g. si Angelus producat lapidem, vel lumen gloriæ producat calorem, producit per eleuationem, & potentiam obedientialem, & tamen nec lapis est quid superius Angelo, nec calor est quid superius lumine gloriæ. Eodem igitur modo substantia creata supernaturalis, si daretur, haberet adhuc potentiam obedientialem, & eleuabilitatem, etiamsi non respiceret aliquid superius, quia non haberet virtutem innatam ad quemlibet effectum producibilem, sed contra. Eleuatio alia est impropria, & fit ad aliquid præter naturam eius, quod eleuatur: alia est propria, & fit ad aliquid supra naturam eius, quod eleuatur. Primo modo transeat, quod foret eleuabilis substantia creata supernaturalis: at non esset eleuabilis. Secundo modo, & tamen hæc etiam eleuabilitas videtur de essentia cuiuslibet creaturæ, tum propter suprà allatam auctoritatem Augustini dicentis *pertinere ad dignitatem Dei, quod possit aliqua facere super omnem naturam*: Tum quia eleuatio ad aliquid præter naturam potest sæpissimè fieri etiam ab agente creato, Sic ignis eleuat aquam ad calefaciendum. Vt igitur respectu Dei ponatur in qualibet creatura specialis eleuabilitas debet hæc poni ad aliquid supra naturam. 87.

Eleuatio, alia impropria ad aliquid præter, alia propria ad aliquid supra naturã.

Dices insuper: Allatum argumentum eodem modo probaret repugnare etiam accidentia supernaturalia, quia ex vna parte potentia obedientialis, & eleuabilitas, æquè est essentialis accidenti, ac substantiæ. Ex alia parte si supernaturalitas posita in substantia reddit ipsam ineleuabilem, non est, cur posita in accidente non reddat ipsum ineleuabile. Sed contra: Accidentia supernaturalia, quamvis non sint eleuabilia vt quod, sunt tamen eleuabilia, vt quo, seu sunt ipsæ eleuationes, sunt id, quo Deus cætera eleuat, adeóque optimè subsunt Deo, vt eleuanti ea quo capite modus vnionis hypostaticæ si asseratur distinctus realiter ab extremis, quamvis entitas substantialis sit, non repugnat, quia se habet vt quo, & vt eleuatio; at substantia supernaturalis, si daretur, neque vt quo, neque vt quod esset eleuabilis. Non vt quod quia ipsa non respiceret superiorem ordinem. Non vt quo, quia non se haberet vt eleuatio, sed potiùs deberet se habere vt principium quod eleuationis, quia esset connaturale, & radicale principium acci- 88.

Accidentia supernaturalia sunt eleuabilia vt quo, quatenùs sunt ipsæ eleuationes.

dentium supernaturalium, quæ sunt ipsæ eleuationes.

89. Dices tandem sustineri posse, quod substantia supernaturalis creata haberet ordinem superiorem, ad quem posset simpliciter, propriè, & vt quod eleuari: esset verò talis ordo, ordo vnionis hypostaticæ; qui videtur omninò superior ordine supernaturali, qui de facto datur, & se habens in ordine ad gratiam, sicuti gratia in ordine ad naturam. Sicuti enim opera procedentia à natura non possunt esse meritoria habitualis gratiæ; ita nec opera procedentia à gratia habituali possunt esse condignè meritoria vnionis hypostaticæ. Sed contra: Ordo vnionis hypostaticæ non est superior ordine substantiæ supernaturalis: imò ex hoc capite etiam probatur repugnantia huius substantiæ, quia scilicet esset ipsi connaturalis vnio hypostatica, ex quo, vt infert De Quiros 1. *parte*, *disp*. 20. *sect*. 5. *num*. 77. sequeretur Deum propriissimè venire in compositionem cum creatura, debere creaturæ per modum complementi diuinitatem, excusabilem esse errorem illorum, qui putarunt Deum esse animam mundi, & partem compositi creati. Non est inquam superior ordo vnionis hypostaticæ: & sicuti de facto subsistentia naturalis non eleuat substantiam naturalem; ita nec subsistentia diuina supernaturalis eleuaret substantiam supernaturalem, si daretur, sed solùm ipsam compleret, & perficeret in suo ordine, non eueheret ad ordinem superiorem.

Ordo vnionis hypostaticæ non esset superior ordine substantiæ creatæ supernaturalis, si daretur.

90. Ad probationem in oppositum dico opera naturalia, quia inferioris ordinis neque etiam de congruo mereri posse gratiam habitualem: at opera supernaturalia procedentia à gratia habituali, quia non inferioris ordinis ad gratiam vnionis posse ipsam de congruo mereri. Quod deinde nequeant mereri de condigno non prouenit ex inferioritate ordinis, sed ex ratione supernaturalitatis accidentalis, quatenùs sicuti accidens naturale, non potest esse causa physica principalis substantiæ naturalis; ita opus procedens à principio accidentaliter supernaturali non potest esse causa meritoria de condigno alicuius substantialiter supernaturalis, cuiusmodi est persona diuina, quam secum trahit vnio hypostatica: & ecce aliud caput repugnantiæ pro substantia supernaturali creata, quia scilicet opera procedentia à tali substantia, cum essent à principio substantialiter supernaturali, haberent condignitatem ad habendū pro præmio bonum substantiale supernaturale, adeóque ipsam diuinam personam.

Substantia creata supernaturalis posset condignè mereri vnionem hypostaticā.

91. Probatur secundò: Implicat natura inferior cui conueniat ab intrinseco illud, quod est proprium naturæ superioris: Sed substantia supernaturalis creata esset natura inferior ad naturam Dei, & ei conueniret illud, quod est proprium naturæ Dei. Maior probatur tum ratione, quia illud, quod est proprium naturæ superioris, si ab intrinseco conueniat naturæ inferiori erit, & non erit, proprium naturæ superioris, seu erit proprium naturæ superioris, & commune inferiori: tum inductione, qua constat vnam naturam fieri alteram, quando ei proprietates alterius ab intrinseco conueniunt; sic aquæ non conuenit esse principium connaturale radicale caloris, nisi in ignem conuertatur, & intercluderetur via Philosophia probandi ea diuersis proprietatibus diuersas formas substantiales, si possent vni ab intrinseco conuenire ea, quæ sunt propria alterius. Minor quoad primam partem patet, quoad secundam probatur; substantiæ supernaturali creatæ conueniit ab intrinseco esse connaturale principium accidentium supernaturalium: omnis enim substantia est connaturale principium aliquorum accidentium sui ordinis: sed esse connaturale principium accidentium supernaturalium est proprium naturæ Dei, quia accidentia supernaturalia dicunt proportionatam connexionem cum Deo, vt est in se; & sunt participationes Dei in prædicatis ipsius propriissimis: est autem proprium naturæ Dei tribuere huiusmodi connexionem, & participationem; nec natura inferior potest tribuere alteri connexionem cum natura superiori, vt est in se, & participationem eiusdem in prædicatis ipsius propriissimis, alioqui contineret prædicata propriissima naturę superioris, & ipsam, vt est in se, sibi quodammodo, subiiceret: ergo.

Proprietates naturæ superioris nequeunt conuenire naturæ inferiori.

Dices: hinc sequitur accidentia supernaturalia esse propria Dei, & tanquam naturæ diuinæ proprietates: hoc autem non est dicendum, quia non apparet, quomodo accidés possit esse proprium, & connaturalis proprietas illius, cui nec inést, nec inesse potest, sicuti nec insunt, nec inesse possunt Deo accidentia supernaturalia. Sed contra dico accidentia supernaturalia esse propria Dei, & naturæ diuinæ proprietates tanquam efficientis, non tanquam recipientis; tanquam principij, non tanquam subiecti: & quod Deo nec insint, nec inesse possint, probat solùm non esse propria, seu connaturales proprietates ipsius, tanquam recipientis, & subiecti. Neque vrgeas: ergo est dabilis substantia creata, respectu cuius sint connaturales proprietates, tanquam recipientis, & subiecti, qua ratione non sunt connaturales proprietates Dei; adeò vt, sicuti sunt connaturales Deo in ratione efficientis, & principij; non in ratione recipientis, & subiecti; ita è contra sint connaturales alicui creaturæ in ratione recipientis, & subiecti; non in ratione efficientis, & principij. Contra enim: huiusmodi creatura, si esset possibilis, deberet de facto dari, ne accidentia supernaturalia extra subiectum sibi connaturale perpetuam violentiam paterentur, vt tradebatur *initio superioris* §. Sentiendum igitur accidentia supernaturalia nec de facto habere nec habere posse subiectum connaturale, & solùm subiectum obedientiale respicere: habere quidem principium, à quo petunt effici, at non habere subiectum, in quo petant recipi; hanc esse specialem prærogatiuam accidentiū supernaturaliū, quæ sunt eleuationes inferioris factæ à superiore, adeoque quia sunt eleuationes inferioris respiciunt subiectum impro 92.

Accidentia supernaturalia sunt proprietates Dei tanquā principij nō tanquā subiecti.

93.

Accidentia supernaturalia, nec de facto habent, nec habere possunt subiectum connaturale.

improportionatum, & inferius; quia factæ à superiore respiciunt principium proportionatum, & superius.

Est impossibilis forma substantialis creata supernaturalis.

ASSERTVM II. Est omninò impossibilis forma substantialis creata supernaturalis. Ita Auctores citati *pro asserto superiori* 5. *specialiter verò* Io. à S.Thoma 1. *parte, disp. art.*4.*num.*21. De Quiros *disp.*20.*sect.*6.*num.* 89.

Probatur: Est omninò impossibilis forma substantialis, quæ sit supra naturam, & exigentiam cuiuscumque subiecti creati; ergo est omnino impossibilis forma substantialis creata supernaturalis. Consequentia patet; quia sicuti accidens supernaturale est suprà naturam cuiuscumque creatæ substantiæ; ita forma substantialis supernaturalis debet esse suprà naturam cuiuscumque creatæ materiæ, seu cuiuscumque creati subiecti. Nec rectè diceretur possibilem etiam esse supernaturalem materiam, cum qua forma substantialis supernaturalis compositum substantiale constitueris, nam hoc modo admitteretur substantia supernaturalis completa, & composita, & sic contra talem substantiam; quia esset completa recurrerent omnia argumenta superioris asserti; quia esset composita, non posset sustineri perfectior substantiis simplicibus, præsertim intellectualibus, & tamen ratione supernaturalitatis debet etiam esse supra huiusmodi substantias. Antecedens probatur, quia cum anima rationalis superans adeo perfectionem materiæ adhuc non sit suprà naturam, & exigentiam ipsius, non apparet ex quo capite forma aliqua substantialis possit esse supà naturam, & exigentiam cuiuscumque materiæ seu subiecti; nisi ex eo, quod sit radicale principium alicuius proprietatis supernaturalis: at esse connaturale principium proprietatum supernautralium est proprium naturæ diuinæ & repugnans omninò cuicumque entitati creatæ, vt mox

Est impossibilis materia supernaturalis.

95. suprà probabatur; ergo. Probatur insuper idē antecedens: Est impossibilis forma substantialis creata, quæ non respiciat subiectum in ordine ad ipsam formaliter incompletum: sed eo ipso, quod respiceret subiectum in ordine ad se ipsam formaliter incompletum, non esset supra naturam, & exigentiam talis subiecti; ergo. Minor patet, quia quodlibet incompletum exigit compleri ab eo, in ordine ad quod est incompletum; & illud naturaliter respicit tanquam complementum sibi debitum, & conueniens. Maior probatur: Huiusmodi forma, quæ non respiceret subiectum in ordine ad se ipsam formaliter incompletum, adueniret subiecto vel simpliciter completo, & sic adueniret vt accidens, non vt forma substantialis, vel incompleto, in ordine tamen ad aliam formam, non in ordine ad se ipsam, & sic adueniret subiecto, in quo non inueniret proprium complementum, à quo non compleretur, & cum quo per consequens non constitueret vnum quid completum substantiale, & per se; sicque à primo ad vltimum esset forma substantialis, & non haberet, nec habere posset subiectum, cum quo posset constituere vnum substantiale, & per se.

Dices subsistentia diuina facit vnum per se cum natura creata, licèt nec à natura creata exigatur, nec natura creata sit formaliter incompleta in ordine ad ipsam; cum natura creata in ordine ad propriam subsistentiam creatam, non in ordine ad subsistentiam increatam incompleta sit; ergo similiter est dabilis forma substantialis faciens vnum per se cum subiecto, licèt nec à tali subiecto exigatur, nec tale subiectum sit formaliter incompletum in ordine ad illam formam. 96.

Sed contra: Argumentum nostrum non intendit probare, quod ad constituendum vnum per se debeat semper vna pars connaturaliter, inesse alteri, sed quod debeat respicere aliquam compartem, cui connaturaliter inesse possit, & à qua connaturaliter exigatur, sicuti connaturaliter inest diuinæ naturæ, & ab hac connaturaliter exigitur diuina subsistentia, cui propterea ex genere suo competit constituere vnum per se: at forma substantialis supernaturalis; si daretur, nullam prorsus compartem respiceret, cum qua posset connaturaliter facere vnum per se, ideo non est par ratio.

Forma non potest constituere vnū per se, nisi aliquā compartem respiciat connaturaliter.

Ex allatis probationibus vtriusque asserti mox positi patet primò cur accidens supernaturale possit esse connaturale alteri accidenti, quomodo visio est connaturalis lumini gloriæ, non verò possit esse connaturale substantiæ. Ratio scilicet est, quia cum substantia sit ens per se, & propter se existens, perfectio accidentis connaturalis substantiæ tota refunditur in ipsam substantiam ipsamque respicit tanquam principium radicale. Repugnat autem creatura, quæ sit principium radicale accidentis supernaturalis & in quam refundatur tota perfectio talis accidentis: at accidens est entis ens, totáque ipsius perfectio refunditur in aliquam substantiam, ideo ex eo, quod vnum accidens sit connaturale alteri, non sequitur, quod tota ipsius perfectio refundatur in alterum, vel quod alterum respiciat tanquam principium radicale. 97.

Cur accidens supernaturale possit esse connaturale alteri accidenti, non verò alicui substantiæ creatæ.

Patet secundò cur sit dabilis forma accidentalis supernaturalis, non forma substantialis. Quia scilicet forma substantialis supernaturalis deberet esse principium radicale accidentium supernaturalium; accidens verò supernaturale, si est principium alterius accidentis supernaturalis, non est principium radicale. Item, quia forma substantialis, cum debeat constituere vnum per se, debet respicere subiectum, quod ipsam exigat, quod ad ipsam per se ordinetur, adeóque quod ipsi connaturale sit: at forma accidentalis, cum non constituat nisi vnum per accidens, nullam petit in subiecto sui exigentiam, sed contentum est quacumque obedientiali capacitate. 98.

Cur sit dabilis forma accidentalis, non forma substantialis supernaturalis.

ASSERTVM III. Est omninò impossibilis subsistentia creata supernaturalis. 99.

Est impossibilis subsistentia creata supernaturalis.

Probatur: Est omninò impossibilis subsistē-

tia creata, quæ non ſit connaturalis alicui ſubſtantiæ creatæ, ſed ſubſiſtentia creata ſupernaturalis nulli ſubſtantiæ creatæ connaturalis eſſet; ergo eſt omninò impoſſibilis ſubſiſtentia creata ſupernaturalis. Minor patet; quia ſubſiſtentia ſupernaturalis non poteſt eſſe connaturalis niſi ſubſtantiæ ſupernaturali: at ea ſupradictis ſubſtantia ſupernaturalis creata repugnat; ergo ſubſiſtentia ſupernaturalis creata nulli ſubſtantiæ creatæ poſſet eſſe connaturalis. Maior probatur primò: De conceptu ſubſiſtentiæ eſt emanare à natura, ſeu ſubſtantia, cuius eſt per ſe, & propria ſubſiſtentia, ideo enim dicitur terminus intrinſecus, quia intrinſecus emanat à natura, quam per ſe terminat: ſed quod emanat ab aliqua natura, ſeu ſubſtantia, non poteſt non eſſe connaturale tali ſubſtantiæ, emanare enim eſt ab intrinſeco fluere, nec poteſt non eſſe connaturale quod ab intrinſeco profluit, & ab intrinſeco conuenit. Secundo non poteſt dari complementum, reſpectu cuius non detur aliquid, connaturaliter complebile, & quod aduenire non poſſit, niſi enti aliunde completo, ſed huiuſmodi eſſet ſubſiſtentia creata, quæ non eſſet connaturalis alicui ſubſtantiæ creatæ, talis quippè ſubſiſtentia, ſicuti nulli ſubſtantiæ eſſet connaturalis; ita nullam ſubſtantiam reſpiceret, vt connaturaliter complebilem, nec aduenire poſſet, niſi ſubſtantiæ aliunde completæ per ſubſiſtentiam propriam, & connaturalem. Maior probatur: Complementum, & complebile ſunt eſſentialiter correlatiua non minus, quam factiuum, & factibile; viſiuum, & viſibile; ſed non poteſt dari factiuum, cui non ſit connaturale aliquod factibile: viſiuum, cui non ſit connaturale aliquod viſibile. Deinde complementum, quod ea natura ſua nequeat aduenire, niſi enti complero, eſt complementum, quod ex natura ſua nequit complere, adeoque eſt, & non eſt ex natura ſua complementum.

Subſiſtentia eſſentialiter fluit à natura, cuius eſt per ſe ſubſiſtentia.

100\. *Eſt impoſſibilis modus ſubſtantialis ſupernaturalis exceptâ vnione hypoſtaticâ, ſi hæc eſt modus.*

Assertum IV. Eſt omninò impoſſibilis ſubſtantia modalis, ſeu modus aliquis ſubſtantialis ſupernaturalis, exceptâ vnione hypoſtaticâ, ſi hæc eſt modus, ſi inquam hæc eſt modus, nam in mea ſententia aſſerente vnionem eſſe compleaum ex extremis, vnio hypoſtatica eſt compleaum ex humanitate, & ſubſiſtentia verbi, eſt quid ſubſtātiale partim naturale, partim ſupernaturale, & eâ ratione, qua quid ſupernaturale eſt, eſt etiam quid increatum; vnde in meis principiis nihil prorſus ſubſtantiale, eâ ratione, qua quid creatum, eſt poteſt eſſe ſupernaturale. Loquendo deinde in principiis Modaliſtarum aſſero nullum modum ſubſtantialem poſſe eſſe ſupernaturalem præter modū vnionis hypoſtaticæ, quod ſic

Non eſt dabilis modus ſubſtantialis, qui non ſit modus vnionis.

Probatur: Non eſt dabilis modus ſubſtantialis, qui non ſit modus vnionis aut inter materiam, & formam ſubſtantialem, aut inter naturam, & ſuppoſitum: ſed modus vnionis inter materiam, & formam ſubſtantialem, non poteſt eſſe ſupernaturalis; ergo non eſt dabilis modus ſubſtantialis ſupernaturalis, niſi inter naturam, & ſuppoſitum; naturam ſcilicet creatam, & ſuppoſitum diuinum; qui modus dicitur vnio hypoſtatica; ergo eſt omninò impoſſibilis ſubſtantia modalis, ſeu modus ſubſtantialis ſupernaturalis exceptâ vnione hypoſtatica, ſi hæc eſt modus. Maior patet inducendo per ſingulos modos à Modaliſtis aſſignabiles, qui omnes reducuntur ad aliquod prædicamentum contradiſtinctum à ſubſtantia, ſcilicet, vel ad actionem, vel ad relationem, vel ad vbi, vel ad quando, &c. Minor probatur: Modus vnionis inter materiam, & formam ſubſtantialem non poteſt eſſe ſupernaturalis, niſi vi ipſe vel materiam, vel formam ſubſtantialem ſupernaturalem, ſed ea *ſuperiori 2. aſſerto.* Nec eſt dabilis materia, nec forma ſubſtantialis creata ſupernaturalis; ea *lib. 1. cap. 6. §. 9.* Deus non poteſt venire in compoſitionem per modum aut materiæ aut formæ; ergo non eſt dabilis modus vnionis ſupernaturalis inter materiam, & formam ſubſtantialem. Maior probatur quia modus vnionis ſequitur conditionem extremorum; quæ vnit. Neque dicas dicendam eſſe ſupernaturalem omnem vnionem, quæ haberi non poſſit viribus naturæ: Multiplex autem aſſignabilis eſt inter materiam, & formam ſubſtantialem vnio, quæ haberi non poteſt viribus naturæ, talis eſt vnio inter materiam ſublunarem, & formam cœleſtem; inter materiam, & formam corruptam, &c. Contra enim, huiuſmodi vnio eſt ſupernaturalis ad ſummum in fieri, nullatenus in facto eſſe, nec maiorem habet ſupernaturalitatem, quàm viſus cæco reſtitutus, aut idem numero effectus reproductus.

Vnio non poteſt eſſe ſupernaturalis, niſi vniat, vel materiam, vel formam

Assertum V. Eſt omnino impoſſibilis intellectus creatus ab intrinſeco ſupernaturalis, non ſolum in ſententia aſſerente intellectum realiter indiſtinctum à ſubſtantia intellectiua, ſed etiam in ſententiâ diſtinguente realiter intellectum à ſubſtantia intellectiua, tanquam accidens, ſeu potentiam accidentalem. Dixi non ſolùm, &c. Nam in ſententia identificante intellectum cum ſubſtantiâ argumenta allata ad probandam impoſſibilem ſubſtantiam creatam ſupernaturalem probant etiam impoſſibilem intellectum creatum ſupernaturalem. 101.

Eſt impoſſibilis intellectus creatus ab intrinſeco ſupernaturalis, etiam in ſententia ipſum diſtinguente à ſubſtantia intellectiua.

Probatur primò: Eſt omninò impoſſibilis intellectus creatus, cui ſit connaturalis viſio Dei; ſed intellectui creato ab intrinſeco ſupernaturali eſſet connaturalis viſio Dei; ergo eſt omnino impoſſibilis intellectus creatus ab intrinſeco ſupernaturalis. Maior probata eſt in calce *§. ſuperioris.* Minor probatur: Intellectus ab intrinſeco ſupernaturalis æquiualeret conflato ex intellectu, & lumine gloriæ: ſed tali conflato eſt connaturalis viſio Dei. Confirmatur ex *ſuprà dictis, cap. 1. §. 5.* Impotentia videndi Deum viribus naturæ oritur ea imperfectione modi eſſendi, ſed intellectus creatus ab intrinſeco ſupernaturalis non habet inferioritatem modi eſſendi; eſſet enim participatiuè einſdem ordinis cum Deo non minus, quàm ipſum lumen gloriæ, ergo talis intellectus eſſet poteſt

non

non impotens videre Deum propriis viribus.

102\. Probatur secundo : Est impossibilis intellectus creatus, qui non sit connaturalis alicui substantiæ creatæ, sed intellectus supernaturalis ab intrinseco non esset connaturalis alicui substantiæ creatæ ; ergo. Minor patet, quia intellectus supernaturalis non potest esse connaturalis, nisi supernaturali substantiæ : Substantia autem supernaturalis creata repugnat ex dictis. Maior probatur, tum quia intellectus est ex genere suo proprietas emanans à substantia ; tum quia intellectus, qui non esset connaturalis alicui substantiæ non posset connaturaliter exire in actum ; potentia enim vitalis nequit exire in actum vitalem, nisi cum consortio substantiæ recipientis, & coefficientis talem actum vitalem, qui cum sit essentialiter immanens, non potest effici, nisi à principio, in quo recipiatur nec potest recipi, saltem tanquam in subiecto vltimo, nisi in substantia. Eadem ratione probatur nullam aliam potentiam vitalem creatam posse esse ab intrinseco supernaturalem.

Est impossibilis intellectus, qui non sit connaturalis alicui substantiæ.

Potentia vitalis nō potest esse supernaturalis ab intrinseco.

103\. Ex his habetur rationem substantiæ supernaturalis esse rationem propriam Dei non quidem primario & formalissimè ; sic enim est propria Dei sola ratio essendi simpliciter à se, bene tamen secundario illatiuè, & consequenter, eo modo, quo sunt rationes propriæ Dei esse actum purum, esse incomprehensibilem, esse primam causam, & similia ; quæ non potest Deus creaturis communicare, nec possunt reperiri nisi in Deo, seu nisi in habente naturam diuinam ; propterea rectè habet D. Thomas 1. *parte, quæst.12. art.5. ad 3. Lumen gloriæ non potest esse naturale creaturæ, nisi creatura esset naturæ diuinæ.* Vbi aduerte obiter dici non posse D. Thomam loqui solùm de potentiâ ordinariâ, cum ipsius ratio de potentia etiam absoluta procedat, & sicuti per nullam potentiam creatura potest esse naturæ diuinæ, ita per nullam potentiam creaturæ posset esse naturale lumen gloriæ.

Substantia supernaturalis est ratio propria Dei, illatiuè, & consequenter.

104\. Habetur insuper aliqua conuenire posse partibus seorsim, quæ non conueniunt iisdem simul, seu extremis seorsim, quæ non conueniunt conflato ex extremis. Sic nec ratio supernaturalis, nec ratio substantiæ, est propria Dei, est tamen propria Dei ratio substantiæ supernaturali : nec substantiæ, vt substantia est, nec creaturæ, vt creatura est, repugnat supernaturalitas ; repugnat verò conflato ex substantia, & creatura, seu substantiæ creatæ ; eo modo, quo nec hirco, nec ceruo repugnat existere : repugnat verò hircoceruo, & in vniuersum in qualibet Chymera quodlibet extremum seorsim est possibile, conflatum ex extremis est repugnans.

CAPVT IV.

De obiecto Increato Visionis Dei.

Vt videntem omnia vident vix possunt omnia non videre, & vt com D. Gregorio 2. *Moralium, cap. 3.* loquar : *Quid est quod ibi nesciant, vbi scientem omnia sciunt.* Amplissimum propterea est obiectum visionis Dei, nec aut increatum solùm, aut solùm creatum ens, sed vtrumque complectitur : increatum tanquam primarium, creatum tanquam secundarium. Illud idcirco primarij prærogatiuâ postulat primò explicari : & veniunt illius nomine omnes perfectiones, quæ sunt in Deo formaliter, cuiusmodi sunt essentia, personalitates, attributa, &c. sicuti nomine obiecti creati veniunt ea, quæ sunt in Deo eminenter, nimirum creaturæ siue possibiles, siue existentes. Dum nomine obiecti primarij dico venire omnes perfectiones, quæ sunt in Deo formaliter, loquor comparatiuè ad obiectum creatum. Nam verùm absolutè sola essentia debeat dici obiectum primarium, & diuinæ personæ obiectum secundarium, vt tradit Scotus *in 1. dist. 1. quæst. 2. §. modus ponendi est iste.* Multum habet quæstionis de nomine, & licèt essentia sit obiectum aliquo modo magis primarium, quàm personæ ; est tamen locutio minus congrua perfectioni diuinarum Personarum ipsas absolutè nuncupare obiectum secundarium. 1.

---

§. I.

Vtrùm Beati videant de facto omnia, quæ sunt in Deo formaliter?

ASSERTVM I. Beati de facto vident omnia, quæ sunt in Deo formaliter. 2.
Ita D. Thomas 1. *parte, quæst.12. art.7. ad 2. contra Gentes, cap. 55. in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 3. ad 3.* D. Bonauentura *in 3. dist. 14. art. 1.* Salmant. *1. parte, tract. 2. disp. 7. dub. 1.* Ioan. à S. Thoma *quæst. 12. disp. 15. art. 1.* Syluius *quæst. 12. art. 8. concl. 1.* Herincx *disp. 5. quæst. 6.* Molina *quæst. 12. art. 8. disp. 3.* Amicus *disp. 9. sect. 17.* Arriaga *disp. 9. sect. 7.* aliique Theologi cōmunissimè contra *Ochamum, Paludanum, Godofredum, Henricum, Ferrariensem, Victoriam,* aliosque nonnullos ; quorum sententiam videntur magis rigidè excipere Smising. *disp. 9. quæst. 5. num. 102.* Herincx *loco cit. num. 55.* dum ille vult positum assertum sine dubitatione de fide esse, iste non posse sine temeritate negari.

Visio Dei de facto attingit omnia, quæ sunt in Deo formaliter.

Probatur primò auctoritate prim. Io. 3. *Videbimus eum sicuti est*, vnum scilicet, & Trinum, vt explicare videtur Concilium Florentinum *sess. vlt. in decreto de Purgatorio* definiens *animas Iustorum intueri Deum ipsum Trinum, & vnum sicuti est*. Nomine autem Dei vnius, & Trini vti solemus ad significanda omnia, quæ sunt in Deo formaliter: nomine quidem Dei vnius omnia absoluta: nomine Dei Trini omnia relatiua: prim. Cor. 13. *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum*. Et paulo ante: *Cum venerit quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est*. Si autem Beati non attingerent omnia, quæ sunt in Deo formaliter, adhuc Paulus in Patria ex parte cognosceret, nec Deum cognosceret sicuti ipse à Deo cognitus est, nec nos humiles essemus Deo, nisi cognoscendo ipsum sicuti est cognosceremus omnia, quæ habet in se formaliter, vti hæc omnia cognoscit Deus ipse cognoscendo se si, cuti est, contra illud prim. Io. 3. *Scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est*. Psal. 47. *sicuti audiuimus, sic vidimus in Ciuitate Domini*. Sed nunc per auditum credimus essentiam, Personas, & attributa; ergo eadem per visionem intuebimur, vt tradit etiam D. Augustinus *lib. 2. de ciuitate, cap. 21. Quid videbimus, nisi Deum, & omnia illa, quæ nunc non videmus, credentes autem pro modulo capacitatis humanæ, longè minus, quàm sunt, atque incomparabiliter cogitamus*. Neque dicas hinc potius probari, quod aliqui saltem Beati non videant omnia, quæ sunt in Deo formaliter, quia in via non quilibet omnia Mysteria credit; Sed vnus plura, alius pauciora. Contra enim: licèt quoad fidem explicitam non quilibet omnia credat, secus tamen est de fide implicita, cui, & non soli explicitæ, visio correspondet, vt videtur etiam colligi ex verbis illis Augustini *pro modulo capacitatis humanæ longè minus, &c.*

3. Probatur secundo ratione: Beati de facto vident Deum clarè, & distinctè, sed non viderent clarè, & distinctè, nisi viderent omnia, quæ sunt in ipso formaliter: ergo Beati de facto vident omnia, quæ sunt in Deo formaliter. Maior probatur: Licèt cognitio intuitiua; si imperfecta sit, esse possit obscura (vt exemplificari potest in visione coloris à longe, & probari ex eo, quod cognitio intuitiua non differt, vt notat Arriaga 1. *parte, disp. 9. sect. 2. num.* 10. ab abstractiua in eo, quod illa sit clara, & distincta, ista obscura, & confusa; sed in eo, quod ille sit per species proprias, & obiecti existentis; ista per species alienas, & præscindens ab obiecti existentia) cognitio tamen intuitiua quam habent Beati de Deo, cum sit perfecta, & claritas sit maxima cognitionis perfectio, debet esse clara, & distincta. Minor etiam primi argumenti probatur primò, quia Beati non videndo omnia, quæ sunt in Deo formaliter, videre quidem possent distinctè, & clarè aliquid Dei, at non Deum ipsum; cum Deus ipse sit omnia, quæ in se formaliter continet, iuxta illud, quod communiter dici solet: *Quidquid est in Deo, Deus est*. Secundo Beati vident Deum delectabiliter, seu tanquam obiectum, in quo maxime delectantur; videndo enim Deum beantur, & delectatio si non est de essentia, est saltem de complemento beatitudinis; sed non viderent delectabiliter, nisi viderent ita clarè, & distinctè, vt viderent omnia, quæ sunt in ipso formaliter: sicuti non videt quis delectabiliter hortum amœnissimum v. g. nisi videat ita clarè, & distinctè, vt attingat in se ipsis varios flores, proportiones, correspondentias, &c. ergo Beati non viderent Deum clarè, & distinctè, saltem quantum requiritur ad videndum ipsum delectabiliter, nisi viderent omnia, quæ sunt in ipso formaliter.

Cognitio intuitiua potest esse obscura.

Beati vident Deum clarè, & distinctè.

Et delectabiliter.

4. Confirmatur: Visio Dei dici solet cognitio facialis iuxta illud 1. Cor. 13. *Tunc autem facie ad faciem*: Sed cognitio facialis alicuius rei solet dici illa, quæ ita clarè, & distinctè rem attingit, vt distinguat quodammodo in ipsa formam indiuidualem, & propriissima lineamenta: ergo Beati de facto vident Deum quoad prædicata ipsius etiam propriissima, adeoque multo magis quo ad minus propria, & consequenter quo ad omnia, quæ in ipso formaliter sunt.

Visio Dei est cognitio facialis.

5. Dices cum posito asserto, eiusque probationibus malè cohærere illud, quod *superiore libro, cap. 3. §. 1.* dictum est de attributorum numero, asserendo ipsa esse multitudine infinita, & innumera. Non enim apparet quomodo possit actus finitus, cuiusmodi est visio Dei attingere clarè, & distinctè obiecta multitudine, & numero infinita. Nec sufficit respondere diuina attributa propriè non constituere multitudinem, & numerum propter identitatem, quam habent tum cum diuina essentia, tùm inter se. Non sufficit inquam, quia saltem virtualiter, & secundum proprios conceptus formales multitudinem, & numerum constituunt, adeóque non possent omnia videri saltem, vt virtualiter distincta, & secundùm proprios conceptus formales. Sed contra licèt attributa in ratione obiecti terminatiui sint in multitudine infinita, in ratione tamen obiecti motiui sunt quid vnum simplicissimum, vt enim supra dictum est *c. 2. § 3.* Dei attributa, & personalitates non præstant per se immediatè concursum obiectiuum, sed diuina essentia est quodammodo species vniuersalissima repræsentans tum seipsam, tum cætera omnia Dei prædicata, sicque obiectum motiuum visionis est vnicum, & simplicissimum; parum igitur refert, quod attributa in se ipsis, qua ratione sunt obiectum terminatiuum sint multitudinis infinitæ, cognitio enim infinitatur ad summum ex infinitate obiecti motiui non ex infinitate obiecti terminatiui, vt magis infrà explicabitur dum traderur posse in Deo infinita, imò omnia possibilia vno, & eodem actu etiam finito clarè, & distinctè cognosci.

Attributa diuina in ratione obiecti terminatiui sunt multa, & infinita, in ratione obiecti motiui sunt vnum.

6. Assertvm II. Beati non vident de facto ea, quæ sunt in Deo formaliter omnimodo, quo possunt videri, & penetrari, vel

quæ sunt in Deo formaliter omni modo, & secundùm omnes habitudines.

vel vt aliis terminis dici solet secundùm omnes habitudines, respectus, & gradus perfectionis quodammodo intensiuæ. Ita Doctores omnes communiter, licèt non omnes sub iisdem terminis.

Probatur primò: Illud, quod videtur omni modo, quo potest videri, seu secundùm habitudines, respectus, & gradus perfectionis, comprehenditur: sed Beati de facto non comprehendunt, imò nec de potentia absolutâ possunt comprehendere ea, quæ sunt in Deo formaliter: ergo de facto ea non vident omni modo, quo &c. imò nec de potentiâ absolutâ possunt ea tali modo videre. Maior, & minor infra explicabuntur, *cap. 7.*

7. Probatur secundò: Beati non cognoscunt de facto omnes creaturas possibiles, nec omnes existentes, vt tradetur *c. sequenti*, sed si viderent ea, quæ sunt in Deo formaliter, omni modo, secundùm omnes habitudines, ac respectus, cognoscerent omnes creaturas, tum possibiles, tum existentes: ergo. Minor probatur in diuinâ omniscientia, in diuina omnipotentia, aliisque huiusmodi Dei attributis, & prædicatis dantur particulares respectus ad quamlibet creaturam tum possibilem, tum existentem, nec vlla est creatura, aut possibilis, aut existens, quæ diuinam aut omnipotentiam, aut omniscientiam subterfugiat: ergo qui cognosceret huiusmodi attributa omni modo, & secundùm omnes ipsorum particulares respectus, cognosceret omnes creaturas: ergo Beati non cognoscunt hoc modo diuina attributa, si non cognoscunt de facto omnes creaturas.

8. Attributa cognoscuntur à Beatis distinctè secundùm suas rationes formales, non secundum quoscumque respectus.

Dices, hinc sequi non cognosci à Beatis clarè, & distinctè diuina attributa. Sed contra sequitur non cognosci clarè, & distinctè diuina attributa secundùm aliquam habitudinem, & specialem respectum, saluatur tamen cognosci clarè, & distinctè secundùm propriam rationem formalem. Sic potest clarè, distincteque cognosci diuina omnipotentia, vt dicit virtutem productiuam cuiuscumque producibilis absque eo, quod in ipsa distinctè cognoscatur respectus, v.g. ad formicam producibilem. Hos particulares respectus, & determinatas habitudines Lugus 1. *part. lib. 1. disp. 23. cap. 5.* vocat attributa latè, impropriéque dicta, & Auctores suprà citati pro sententia negante Beatos de facto videre omnia, quæ sunt in Deo formaliter ab omni sunt censura immunes, si de huiusmodi attributis impropriè dictis intelligantur.

---

§. II.

Vtrùm Beati videant de facto Decreta libera Dei?

9. Beati de facto in aliquo sensu vident omnia, in aliquo solum aliqua decreta libera Dei.

ASSERTVM: Beati vident de facto Decreta libera Dei secundùm illud, quod huiusmodi decreta important in essendo, & entitatiuè, seu quasi subiectiuè; secùs secundùm illud, quod important in operando, & actiuè; vident tamen hoc modo etiam aliqua ex diuinis decretis. Hoc assertum est conforme iis, quæ *infrà, lib. 4. cap. 1. §. 8.* dicentur de actibus liberis Dei. Enimverò iuxta diuersum modum explicandi constitutionem huiusmodi actuum liberorum diuersimodè vnusquisque sentit de ipsorum cognitione, vt videre est apud Salmant. *1. part. tract. 2. disp. 7. dub. 5.* Ioan. à S. Thoma *quæst. 12. disp. 15. artic. 2.* Amicum *disput. 9. sect. 19.* Arriagam *disp. 9. sect. 8.* Lugum *lib. 1. disp. 23. cap. 6.*

Decreta libera Dei in essendo neque etiam virtualiter distinguuntur ab actu necessario.

Probatur prima pars: Decreta libera Dei secundùm illud, quod important in essendo, & entitatiuè, sunt omninò idem cum actu necessariò diuinæ voluntatis, adeò vt à tali actu necessariò in essendo, & entitatiuè, neque etiam virtualiter distinguantur, eo quod nullatenùs admitti possit in Deo entitas aliqua, perfectio, vel virtualitas, quæ sit libera in essendo, vt magis *infrà §. cit.* explicabitur; sed Beati de facto vident actum necessarium diuinæ voluntatis, cum huiusmodi actus sit in Deo formaliter, & sit attributum ipsius Dei, sit scilicet ipsa diuina voluntas in actu secundo considerata: ergo etiam vident decreta libera Dei secundùm illud, quod important, &c.

Dices: hoc modo potius probatur Beatos nulla decreta libera Dei cognoscere, quàm cognoscere omnia: in re enim probatur Beatos cognoscere solùm actum necessarium, quem a Beatis cognosci admittunt etiam illi, qui negant à Beatis cognosci decreta libera, vnde in re nihil minùs assereremus à Beatis cognosci, etiamsi assereremus ab ipsis cognosci nulla decreta libera. Sed contra cum actus Dei necessarius sit etiam decreta libera cognoscere, actum necessarium est cognoscere etiam decreta libera, & qui admittũt Beatos cognoscere actum necessarium, non decreta libera, distinguunt actum necessarium à decretis liberis, & in ipsorum sententia actus necessarius Dei non habet tot prædicata, quot in nostra, non importat scilicet entitatem decretorum liberorum Dei, Hinc fit, quod licèt quoad nomen cum ipsis conueniamus dicendo Beatos cognoscere solùm entitatem actus necessarij, discrepamus tamen in eo, quod per nomen exprimere intendimus, nos enim per tale nomen exprimimus etiam decreta libera entitatiuè considerata; illi non item. In nostra igitur sententia Beati cognoscendo solùm actum necessarium cognoscunt aliquid magis, quàm in sententia ipsorum, quia in nostra sententia actus necessarius Dei est omninò in essendo indistinctus ab actibus liberis, & dum cognoscitur actus necessarius cognoscuntur etiam actus liberi, non in sententia Aduersariorum. Dum dicimus cognosci omnia decreta libera in essendo, & entitatiuè, consequens est cognosci omnia in vago quodam modo, & in communi, non omninò determinatè, & in particulari; entitatiuè enim, & in essendo decreta libera Dei nullatenùs differunt. Nec propterea sequitur cognosci à Beatis confusè huiusmodi decreta libera, 10.

quamvis

quamvit enim cognoscantur confusè, prout dicunt particulates habitudines, & respectus, quomodo quidquid est in Deo formaliter confutè cognoscitur ex 2. *asserto*, §. *superioris*, cognoscuntur tamen clarè, & distinctè secundùm propriam rationem formalem, & secundùm conceptum actus liberi.

11. Decreta libera Dei secundùm illud, quod important in operãdo, & actiuè, nõ videtur omnia à Beatis.

Probatur secunda pars: Si Beati viderent de facto decreta libera Dei secundùm illud, quod important in operando, & actiuè, viderent de facto omnia futura, sed non vident de facto omnia futura, vt probabitur in *cap. sequenti*; ergo. Maior probatur: Decreta libera Dei secundùm illud, quod important in operando, & actiuè, nihil aliud sunt, quàm entitas ipsa actus necessarij vt immutans hoc potiùs obiectum, quàm illud, vt dicent habitudinem actiuam determinatè ad hoc potiùs, quàm ad illud obiectum, sed cognoscere hoc modo omnia decreta libera Dei est cognoscere determinatè omnia futura: ergo.

12. Videntur tamen aliqua.

Probatur tertia pars; Beati cognoscunt de facto aliqua futura, ea scilicet, quæ pertinent ad proprium statum, vt probabitur *cap. sequenti*, ergo cognoscunt de facto aliqua decreta libera Dei secundùm illud quod important in operando, & actiuè: ad statum enim Beatorum ad quos pertinent aliqua futura, pertinent etiam consequenter decreta talibus futuris correspondentia. Accedit quod solet amicus aliquos actus internos alteri amico manifestare; Cum igitur visio secum ferat perfectam amicitiam inter Beatum, & Deum, congruum omninò est, quod Deus Beato aliquos ex proprijs actibus internis, aliqua decreta libera propriæ voluntatis determinatè, & in particulari manifestet. Circa modum deinde, quo talia decreta cognoscuntur: vtrùm eodem formaliter actu visionis, an actibus à visione distinctis: vtrùm in diuina essentia tanquam in specie, an tanquam in obiecto cognito, opportunior explicandi locus occurret *cap. sequenti*.

---

§. III.

Vtrùm Beati de potentiá absolutá videre possint essentiam non visis Attributis, aut vnum Attributum non viso alio.

13. Essentia diuina videri potest non visis attributis.

ASSERTVM: Beati de potentia absolutа videre possunt essentiam diuinam non visis ipsius attributis. Ita *omnes Scotistæ*, qui meritò volunt ita etiam sensisse *Scotum* licèt id in terminis non expresserit. *Scotistas* sequuntur licèt ex diuerso fundamento, independenter scilicet à distinctione ex natura rei, ipsaque negatâ Lugo 1. *part. lib.* 1. *disp.* 13. *cap.* 4. *num.* 19. Granadus *tom.* 1. *tract.* 5. *disp.* 5. Salas 1.2. *tract.* 2. *disput.* 4. *sect.* 2. *Ribas*, *Auersa*, *aliique Recentiores non pauci contra Thomistas*, quot sequuntur Molina *quæst.* 12. *art.* 8. *disp.* 4. Vasquez *disp.* 48. *cap.* 2. Amicus *disp.* 9. *sect.* 9. *Aureolus*, *Durandus*, *Baconus*, Aliique plurimi tam antiqui, quam Recentiores, quibus cum aliqua limitatione adhærent De Quiros 1. *part. disp.* 31. *sect.* 3. Arriaga *disp.* 9 *sect.* 6. *n.* 36.

Cognitio intuitiua potest ex genere suo esse præcisiua.

Probatur primò: Visio, seu cognitio intuitiua potest ex genere suo esse præcisiua, essentia diuina potest præscindi ab attributis: ergo visio, seu cognitio intuitiua potest esse præcisiua essentiæ diuinæ ab ipsis attributis: ergo Beati de potentia absoluta videre possunt essentiam diuinam non visis, &c. Maior probatur: Cognitio intuitiua non importat ex genere suo, nisi ferri in obiectum existens, & concurrens ad sui cognitionem, vel per seipsum, vel per speciem propriam, sed hoc idem conuenire potest cognitioni præcisiuæ: ex eo enim, quod cognitio attingat in obiecto vnum prædicatum non attacto alio, vel ex parte actus, qua ratione cognitio est præcisiua præcisione formali, vel etiam ex parte obiecti, qua ratione cognitio est præcisiua præcisione obiectiuâ (quam præcisionem specialiter negat inter essentiam diuinã, & attributa *Arriaga supra citatus*) non sequitur, quod attingat obiectum aut præscindendo ab existentia, aut per speciem alienam: ergo cognitio intuitiua potest ex genere suo esse præcisiua. Vbi aduerte obiter triplicem distingui posse cognitionem intuitiuam, præcisiuam, abstractiuam. Intuitiua, & abstractiua opponuntur; præcisiua indifferens, est vt vel cum abstractiuá, vel cum intuitiuâ coniungatur, & malè à nonnullis cum abstractiuâ confunditur. Minor primi argumenti probatur, tum quia ex *lib superiori, cap.* 3. §. 5. & 6. Essentia ab attributis distinguitur realiter virtualiter etiam independenter à qualibet extrinseca connotatione: item attributa non sunt de conceptu formali essentiæ, adeoque potest attingi totus conceptus formalis essentiæ nullatenùs attactis attributis, & habet intellectus ex parte obiecti fundamentum concipiendi essentiam nullatenùs conceptis attributis: tum quia diuina essentia abstractiuè cognita potest præscindi ab attributis: neque enim; qui ex creaturis cognoscit aliquod Dei attributum, cognoscit statim ipsam essentiam Dei, aut qui ex iisdem cognoscit essentiam Dei, cognoscit statim ipsius attributa: ergo diuina essentia quantum est de se potest ab attributis præscindi, nec ipsius, aut simplicitas, aut cum attributis identitas, impedit præcisionem.

14. Cognitio triplex intuitiua, præcisiua, & abstractiua.

15.

Dices ad maiorem positæ probationis: Cognitio intuitiua eo ipso, quod tendit in obiectum per speciem propriam, tendit in obiectum vt est in se: cognitio autem præcisiua non tendit in obiectum, vt est in se; quia ab ipso, vt est in se aliquid præscindit, sic diuina essentia in se est cum attributis, dum præscinditur autem ab attributis non cognoscitur cum attributis: ergo cognitio præcisiua non est obiecti vt est in se, non est per propriam obiecti speciem, & per consequens cum cognitione præcisiuâ pugnat ex genere suo intuitiua, quæ est obiecti, vt est in se, & per speciem propriam. Sed contra: Obiectum,

vt

Cognitio intuitiua quomodo tendat in obiectum vt eſt in ſe, ſeu ſicuti eſt.

vt eſt in ſe, dupliciter ſumi poteſt: Vel vt eſt in ſe adæquatè, qua ratione importat omnia vtcumque ſibi identificata, & coniuncta: vel vt eſt in ſe inadæquatè & formaliter, qua ratione importat ſolùm prædicata formaliter conſtitutiua. Pari modo cognitio intuitiua alia eſt intuitiua adæquata, alia intuitiua inadæquata; vtraque tendit in obiectum vt eſt in ſe; ſed ſeruata proportione: intuitiua ſcilicet adæquata in obiectũ vt eſt in ſe adæquatè: intuitiua inadæquata in obiectũ vt eſt in ſe inadæquatè. Dum dicitur diuina eſſentia in ſe eſt cũ attributis, verum id eſt de diuina eſſentia ſumpta adæquatè, ſecùs de diuina eſſentia ſumpta inadæquatè, & formaliter. Neque enim diuina eſſentia formaliter conſurgit ex collectione omnium attributorum. Cognitio igitur tendens in diuinam eſſentiam, non in attributa, adhuc tendit in diuinam eſſentiam, vt eſt in ſe, ſed vt eſt in ſe inadæquatè, adhuc eſt intuitiua, ſed inadæquata; & ſicuti, qui cognoſcit animam, non corpus, non cognoſcit vt eſt in ſe hominẽ, benè tamen aliquid hominis, ita qui cognoſcit eſſentiam, non attributa non cognoſcit, vt eſt in ſe Deum, benè tamẽ aliquid Dei. Si vrgeas: Eſſentia Dei inadæquatè non eſt eſſentia Dei vt eſt in ſe, ſeu ſicuti eſt, facilè occurritur; non eſt eſsentia vt eſt in ſe, ſeu ſicuti eſt adæquatè concedo; vt eſt in ſe, ſeu ſicuti eſt inadæquatè negatur.

Cognitio intuitiua alia eſt adæquata, alia inadæquata.

Probatur ſecundò: Diuina eſſentia eſt per ſeipſam liberè repræſentatiua tum ſui, tum

16\. attributorum: ergo poteſt ſeipſam repræſentare nõ repræſentatis attributis: ergo poteſt videri non viſis attributis. Neque enim intellectus creatus videt vnquam id, quod ſibi nõ repræſentatur, alioqui videret cognitione, ad quam obiectum non concurreret, & quæ ex ſola potentia gigneretur. Antecedens traditum eſt ſuprà *cap.* 2. §. 3. Conſequentia probatur ex eo, quod diuina eſſentia ſit liberè repræſentatiua ſui ipſius, poteſt ſeipſam repræſentare, & nõ repræſentare: ergo etiam ex eo, quod ſit liberè repræſentatiua attributorum poteſt repræſentare, & non repræſentare attributa, & cum in operationibus ad extra aſtruenda ſit in Deo quæcumque maxima libertas, concedendũ eſt diuinæ eſſentiæ, quod poſſit non ſolùm ſimpliciter repræſentare, vel non repræſentare ſeipſam ſimul cum attributis, ſed etiam repræſentare ſeipſam non repræſentando attributa; repræſentare attributa, non repræſentando ſeipſam. Et ecce obiter alium modum explicandi quod viſio diuinæ eſſentiæ etiamſi non attingeret attributa, attingeret ipſam vt eſt in ſe, attingeret ſcilicet ipſam vt eſt in ſe in eſſe repræſentatiuo, licèt non vt eſt in ſe in eſſe entitatiuo: illo autem, non iſto modo cognitio intuitiua, dicitur cognitio obiecti vt eſt in ſe.

Diuina eſſentia poteſt repræſentare ſeipſam non repræſentatis attributis.

Quomodo cognitio intuitiua tendat in obiectum, vt eſt in ſe.

Hinc habetur diuerſam eſſe rationem præſcindendi in intellectu viatoris, ac in intelle-

17\. cto Beato. In intellectu enim viatoris oritur præciſio ex libertate, vel imperfectione ipſius intellectus volentis, vel non volentis attingere omnia, quæ in obiecto ſunt: in intellectu beato oritur ex libertate, & perfectione ipſius obiecti, quatenùs diuina, ſicuti poteſt repræſentare, vel nõ repræſentare ea, quæ continet; ita poteſt repræſentare vnum, non alterum. Sic viſio in Patria, etiamſi ſit actus omninò neceſſarius, poteſt præſcindere, quia reſpectu ipſius præciſionem cauſat libertas ſe tenens ex parte obiecti, non libertas ſe tenens ex parte potentiæ: & illius neceſſitas præſtat, quod debeat in actu ſecundo attingere quidquid in actu ſecundo repræſentatur, non quod debeat in actu ſecundo attingere quidquid in obiecto quomodocumque eſt.

Quomodo viſio in Patria, etiamſi ſit actus neceſſarius, admittat præciſionem.

Assertum II. Beati de potentia abſoluta videre poſſunt vnum attributum, non viſo 18.
alio.

Vnum attributum videri poteſt, nõ viſo alio.

Probatur primò argumentis allatis pro antecedenti aſſerto. Neque enim eſt, aut maior identitas inter vnum, & aliud attributũ, quàm inter eſſentiam, & attributa, aut maior libertas repræſentationis in diuina eſſentia comparatiuè ad ſe, & attributa; quàm comparatiuè ad attributa inter ſe: ergo quidquid probat poſſe videri eſſentiam non viſis attributis, probat poſſe videri vnum attributum, non viſo alio.

Dices, & eſt argumentum, cui maximè fidit 19.
Amicus *loc. cit. n.* 330. Si vnum attributum diuinum videri poſſet abſque alio, vna perfectio ſine alia, ſequeretur viſionem, qua de facto videntur omnia attributa eſſe infinitam, præſertim in noſtra ſententia aſſerente huiuſmodi attributa eſſe multitudinis infinitæ. Sequela probatur: Eo ipſo quod viſio non repræſentat neceſsariò, & ex conceptu ſuo omnia attributa, conſequens eſt, vt quo repræſentat plura ſit perfectior, adeóque, quod ſit infinita, ſi repræſentet attributa infinita, ad vitandum igitur hoc incommodum ſentiendum eſt, quod ratione indiuiſibilitatis obiecti quælibet minima viſio Dei omnia, & infinita Dei prædicata repræſentet, nec infinita ſit quæ repræſentat infinita, cum quælibet habeat infinita repræſentare ratione indiuiſibilitatis obiecti, non ratione propriæ perfectionis. Sed contra: Non valet illa calculatio: viſio repræſentans plura attributa eſt perfectior: ergo repræſentans infinita eſt infinita, alioqui eodem modo valeret, viſio repræſentans obiectum perfectius eſt perfectior: ergo repræſentans obiectum infinitum eſt infinita, huius rei ratio iam *ſuperiori* 1. §. inſinuata eſt, & magis illuſtrabitur *cap. ſequenti*, §. 8.

Viſio non eſt infinita ex eo, quod attingat vel infinitum, vel infinita.

Probatur ſecundò: Attributum quodlibet 20.
diuinum poteſt videri, imò de facto videtur à Beatis abſque eo, quod videatur tota ipſius perfectio quodammodo intenſiua, non viſis ſcilicet omnibus reſpectibus, & modis, quos includit ex aſſerto 2. §. 1. *ſuperioris*: ergo de potẽtia abſoluta quodlibet diuinum attributum poteſt videri abſque eo, quod videatur ipſius perfectio quodammodo extenſiua, non viſis ſcilicet aliis attributis diuerſæ rationis ab ipſo, & quæ per conſequens noſtro explicandi modo extendũt potius, quàm intendãt ipſius perfectionem. Conſequentia probatur: Eandem, vel maiorem habet identitatem, &

indiuiſibilitatem quodlibet attributum cum totâ ſuâ perfectione intenſiuâ, & homogeneâ, quam cum perfectione extenſiuâ, ac heterogenea, aliorum attributorum: ergo.

---

§. IV.

Vtrùm Beati de potentia abſoluta videre poſſint eſſentiam non viſis Perſonis?

21. *Eſſentia diuina videri poteſt non viſis Perſonis.*

ASSERTVM: Beati de potentia abſoluta videre poſſunt eſſentiam non viſis Perſonis. Ita expreſsè Scotus *in 1. diſt. 1. quæſt. 2. §. quantum ad iſtum articulum*, Lauraa *tom. 4. in 4. ſentent. diſp. 19. art. 21.* Herincx *diſp. 5. quæſt. 6.* alijque omnes Scotiſtæ, quos ſequuntur à fortiori omnes Auctores citati pro aſſert. 1. *ſuperioris §.* & inſuper Arriaga 1. *part. diſp. 9. ſect. 6. num. 40.* Marchinus *de Deo Trino, diſp. 28.* contra Thomiſtas, Molinam, Vaſquium, & alios ſuprà relatos *initio §. ſuperioris, Arriagâ* excepto.

Probatur primò, argumentis allatis ad probandum poſſe videri eſſentiam non viſis attributis, vnum attributum, non viſo alio, quæ à fortiori probant videri poſſe eſſentiam non viſis Perſonis, inter quas, & eſſentiam faciliùs apparet ratio aliqua diſtinctionis, & diuerſitatis; quàm vel inter eſſentiam, & attributa; vel vnum attributum, & aliud; faciliùs quippè eſt diſtinguere, & diuerſificare abſoluta à relatiuis, quàm abſoluta ab inuicem.

22. *Eſſentia cõmunicatur, non Perſonalitas; Perſonalitas producitur, non eſſentia.*

Probatur ſecundò, Argumento communiſſimo, æquè tamen efficaciſſimo: Poteſt communicari eſſentia non communicatâ Perſonalitate; ſic communicatur filio eſſentia non Paternitas: poteſt produci perſonalitas, non productâ eſſentiâ, ſic producitur filiatio, non eſſentia: poteſt immediatè vniri naturæ creatæ Perſonalitas abſque eo, quod immediatè vniatur eſſentia; ſic humanitati Perſonalitas Verbi immediatè vnitur abſque eo, quod eidem immediatè vniatur eſſentia: ergo etiam poteſt videri eſſentia non viſis Perſonis. Antecedēs probatione non indiget: Conſequentia procedit à pari, imò à fortiori; productio enim, communicatio, vnio hypoſtatica, ſunt prædicata realia, viſio eſt prædicatum intentionale; ſi ergo eſſentia, & perſonalitas poſſunt quodammodo diuidi realiter; adeò vt vni non alteri conueniat aliquod prædicatum reale, multò magis poterunt quaſi diuidi intentionaliter; adeò vt vni, non alteri conueniat aliquod prædicatum intentionale.

23. Dices ex Salmant. 1. *part. tract. 2. diſp. 7. dub. 2. n. 27.* Ioan. à S. Thoma *quæſt. 12. diſp. 15. art. 1. n. 23.* non eodem modo eſſentiam eſſe communicabilem, quo eſt viſibilis, & communicari eſſentiam, vt eſt communicabilis, etiāſi communicetur ſine perſonalitate; quia ipſa præciſè, non perſonalitas, eſt communicabilis: at non videri eſſentiam, vt eſt viſibilis, ſi videatur ſine perſonalitate; quia nō ipſa præciſè, verùm etiam perſonalitas eſt viſibilis, ſicque non poſſe videri non viſâ perſonalitate, quia non videretur, vt eſt viſibilis in ſe: poſſe autem communicari, non communicatâ perſonalitate, quia adhuc communicatur vt eſt communicabilis. Sed contra: Reſponſio explicat poſſe videri eſſentiam ſimul cum Perſonalitate, licèt non poſſit ſimul cum perſonalitate communicari; at non probat debere neceſſariò ita videri; & eſſentia eſt ſecundùm ſe indifferens vt videatur viſâ, vel non viſâ perſonalitate, & quocumque modo videatur, videtur vt eſt viſibilis, cū hoc diſcrimine, quod ſi videatur ſimul cum perſonalitate, videtur vt eſt viſibilis magis adæquatè, ſi ſine perſonalitate minùs adæquatè. Cæterùm ſicuti viſibilitas perſonalitatis facit, quod poſſit videri, dum videtur eſſentia; ita è contra eius diſtinctio virtualis facit, quod, dum videtur eſſentia, poſſit non videri: & via paritatis ſita eſt præciſè in eo, quod, ſicuti diſtinctio virtualis non obſtante identitate ſufficit ad hoc, vt communicetur eſſentia non communicatâ perſonalitate; ita etiam ſufficiat, vt videatur eſſentia non viſa perſonalitate, nec intendit, quod debeat neceſſariò videri non viſâ perſonalitate, ſicuti debet neceſſariò communicari non communicatâ perſonalitate.

Eſſentia ſiue videatur viſâ, ſiue non viſâ perſonalitate videtur, vt eſt in ſe viſibilis.

24. Dices inſuper ex Suarez *lib. 2. de attributis, cap. 23.* communicationem eſſe prædicatum intrinſecum diuinæ naturæ, adeoque debere regulari ex infinitate ipſius diuinæ naturæ, ratione cuius hæc petit identificari relationibus oppoſitis, quod euenire non poteſt non communicatâ relatione, ſeu perſonalitate; viſionem verò eſſe prædicatum extrinſecum, quod propterea non debet regulari ex infinitate diuinæ eſſentiæ, ſed ex natura, & conditione cognitionis intuitiuæ, de cuius ratione eſt attingere totum, quod in obiecto eſt. Sed contra primò: Licèt viſio ſit prædicatum diuinæ eſſentiæ extrinſecum, conſequitur tamen ad viſibilitatem, quæ eſt prædicatum diuinæ eſſentiæ intrinſecū, adeoque debet etiam ipſa ex diuina eſſentia regulari. Secūdò falſum omninò eſt eſſe de ratione cognitionis intuitiuæ attingere totū, quod in obiecto eſt: & ſupponitur ſemper, quod deberet probari, dum dicitur cognitio intuitiua ex conceptu ſuo eſt adæquata; eſſentialiter attingit totum obiectum; fertur in rem, vt eſt in ſe abſolutè, & ſimpliciter; quæ phraſes diuerſis terminis ſignificant ſemper idem ipſum, quod in quæſtione eſt.

25. *Pater æternus priùs origine videt eſſentiā, quàm filium iuxta Scotum.*

Probatur tertiò argumento, quod apud Scotum *loco citato*, primum, & potiſſimum: Pater æternus priùs origine, quam generet filium videt eſſentiam, & non videt filium: ergo eſſentia diuina videri poteſt non viſo filio: ergo ab intellectu creato videri poteſt etiā non viſis aliis perſonis: in ordine enim ad intellectum creatum non eſt maior ratio, cur viſâ diuinâ eſſētiâ debeat videri vna Perſona potius, quàm alia. Antecedens probatur: In illo priori originis Pater habet omnia prædicata eſſentialia, videre autem propriam eſſentiam eſt prædicatum eſſentiale in Deo: ergo Pater æternus in illo priori originis videt

videt essentiam, filius pro illo priori originis non est existens, & visu non fertur, nisi in rem existentem; ergo Pater pro illo priori originis non videt filium, ergo videt essentiam, & non filium. Hoc argumentum quoad substantiam, licet non quoad modum, & terminos, Scoticum torquet non parum aduersarios, quia tamen vis ipsius, & robur pendet quam maximè à diuerso modo explicandi ex quarum rerum cognitione verbum procedat; vtrum scilicet ex cognitione sui ipsius, & Spiritus sancti, quod si affirmetur, valdè infirmatur allarum argumentum abstineo ab ipso vlterius, aut promouendo, aut roborando contra aduersariorum responsiones.

25. Probatur quartò: Diuina essentia, non Personalitas aliqua (hæc ratio procedit etiam de attributis) habet rationem formæ intelligibilis, & obiecti motiui respectu visionis, ipsaque sola exercet in visionem concursum obiectiuum, vt suprà traditum est *cap.* 2. §. 3. & docent etiam plures ex aduersariis; ergo diuina essentia potest videri non visâ aliquâ personalitate. Probatur cõsequentia: Identitas ipsius cum personis non impedit, quin ipsa, non personalitas aliqua exerceat munus formæ intelligibilis, & obiecti motiui, ergo neque impedit quin ipsa, non personalitas aliqua exerceat munus formæ intellectæ, & obiecti terminatiui, adeóque quin ipsa videatur non visâ aliquâ personalitate.

Diuina essentia sicuti se solâ est obiectum motiuum; ita etiam se solâ esse potest obiectum terminatiuum.

27. Dices ex Salmant, *supracitatis*: Imò potius ex eo, quod diuina essentia sit forma intelligibilis, & obiectum motiuum, tum respectu sui, tum respectu personalitatum sequitur maiorem quodammodo esse identitatem inter diuinam essentiam, & personalitates in esse intelligibili, quàm in esse reali, nec posse diuinam essentiam vniri per modum formæ intelligibilis, nisi vniatur vt repræsentatiua tum sui, tum personalitatum, cum non sit in Deo diuersa ratio formæ intelligibilis diuinæ essentiæ, & ratio formæ intelligibilis personalitatum. Sed contra: Bene ad summum procedit instantia quoad rationem intelligibilis in actu primo, & hoc modo transeat non posse diuinam essentiam vniri vt repræsentatiuam sui, quin vniatur etiam vt in actu primo repræsentatiua personalitatum, aliorumque prædicatorum Dei, secus est de ratione intelligibilis in actu secundo, seu de exercitio intelligibilitatis, quod cum omninò liberè præstetur à diuina essentia, præstari potest in ordine ad vnum, non in ordine ad aliud Dei prædicatum. Deinde etiam ipsa intelligibilitas in actu primo sustineri potest in diuina essentia virtualiter multiplex, adeo vt alia virtualitas correspondeat intelligibilitati ipsius essentiæ, alia intelligibilitati paternitatis; alia intelligibilitati filiationis; alia intelligibilitati omnipotentiæ, &c.

Intelligibilitas in actu primo potest tum negari, tum concedi in diuina essentia virtualiter multiplex.

28. Probatur quintò: Si quæ est specialis ratio (rationes enim communes desumptæ, vel ex natura cognitionis intuitiuæ, vel ex indiuisibilitate obiecti diuini, tam sunt impro-

batæ) cur non possit videri diuina essentia non visis personis, maximè quia non potest videri diuina essentia, quin videatur communicabilis, cum communicabilitas sit prædicatum diuinæ essentiæ maximè intrinsecum; nec potest videri communicabilis, quin videantur personæ, quibus communicabilis est, cum non possit videri relatio sine termino: Sed hæc ratio nulla est, quia & potest videri diuina essentia, non visa ipsius communicabilitate, & potest videri ipsius communicabilitas non visis personis. Probatur primùm ex eo quod communicabilitas est prædicatum intrinsecum diuinæ essentiæ solùm adæquatè sumptæ, nec est magis intrinsecum, quàm quodlibet aliud attributum ad summum igitur adæquatè non potest videri diuina essentia, quin videatur communicabilis, secus inadæquatè. Probatur secundum ex eo, quod visâ relatione non est necesse, quod videatur terminus; sed satis est, quod abstractiuè cognoscatur, & potest videri relatio sine termino viso, quamvis non sine termino abstractiuè cognito, vt magis explicabitur *in sequenti* §. Interim aduerte eodem modo, quo probatur, & sustinetur videri posse diuinam essentiam absque eo, quod videatur vt communicabilis, vel videri posse vt communicabilem personis absque eo, quod videantur personæ, probari etiam, & sustineri eamdem videri absque eo, quod videatur vt radix attributorum, vel videri vt radicem attributorum absque eo, quod videantur attributa; dum videtur primo modo, neque etiam confusè, & abstractiuè necesse est, quod attributa cognoscantur, dum videtur secundo modo, quamvis non sit necesse, quod attributa videantur, est tamen necesse, quod aliquo modo cognoscantur, eo quod cognitâ relatione sit necesse cognosci aliquo modo terminum.

Essentia diuina potest videri non visâ communicabilitate, & potest videri communicabilitas non visis personis.

29. Essentia diuina potest videri absque eo, quod videatur vt radix attributorum & potest videri vt radix absque eo quod videantur attributa.

---

§. V.

Vtrum beati de potentia absoluta videre possint vnam Personam diuinam, non visis aliis?

30. Personæ diuinæ possunt videri vna sine alia.

ASSERTVM: Beati de potentia absoluta videre possunt vnam personam diuinam non visis aliis: Et non solùm Pater, & filius videri possunt non viso Spiritu sancto, verùm etiam Pater non viso filio, filius non viso Patre, Spiritus sanctus non viso vtroque. Quoad primam partem assertum habet eosdem tum propugnatores, tum oppugnatores quos assertum superius: quoad secundam est specialiter contra Lugum 1. *par. lib.* 1. *disp.* 23. *cap.* 4. *n.* 15. Bassolium, Radam, aliosque nonnullos volentes personam relatiuam videri non posse sine sua correlatiuâ.

Probatur prima pars: quod scilicet Pater, & Filius videri possint non viso Spiritu Sancto: Pater, & Filius videri possunt non visa spiratione actiua, seu relatione spiratoris: ergo etiam non visa spiratione passiua,

Pater, & Filius videri possunt non visa spiratione actiua.

seu termino spirato, qui est Spiritus Sanctus. Antecedens probatur spiratio actiua non est prædicatum constitutiuum nec Patris, nec Filij, & distinguitur virtualiter tum à Paternitate constitutiua Patris, tùm à filiatione constitutiua Filij: ergo sine spiratione actiuâ videri possunt tum Pater, tum Filius. Antecedens supponitur ex libris de Deo Trino, ad probandam consequentiam recurrunt omnia argumenta, quibus probatum est videri posse essentiam non visis attributis. Confirmatur ex verbis illis Ioan. 14. *Philippe qui vidit me, vidit & Patrem meum*, vbi cum Christus non eodem modo dicat qui videt me, videt & Spiritum Sanctum, videtur specialiter indicare Filium (eademque est ratio de Patre) videri posse sine Spiritu Sancto. Appositè hic afferri potest etiam illud Act. 19. *Neque si Spiritus Sanctus est, audiuimus*: quibus verbis videtur insinuari sine Fide saltem explicita Spiritus Sancti haberi posse Fidem aliorū, & cum Fidei succedat visio, visis aliis posse saltem non videri Spiritum Sanctum. Verùm missis huiusmodi congruentiis hæc prima pars manebit à fortiori probata ex probatione secundæ partis.

31. Relatiua esse simul cognitione quomodo verificetur.

Probatur secunda pars primò: Si non potest videri Pater non viso filio, filius non viso Patre, Spiritus Sanctus non viso vtroque, maximè quia cum *relatiua sint simul tempore, natura, & cognitione*, non potest videri Persona relatiua non visa correlatiuâ, sed hæc ratio nulla est: ergo. Minor probatur: Nam præterquam quod axioma illud non procedit, nisi de relatiuis sumptis formaliter, & reduplicatiuè, adeoque exinde ad summum probaretur Patrem formaliter vt Patrem non posse videri non viso Filio, secùs de Patre specificatiuè accepto in ratione Personæ præcisè; quomodo non constituitur per Paternitatem vt exercentem formaliter munus relationis in sententia præsertim Thomistarum; præter hoc inquam relatiua etiam formaliter sumpta non est necesse, quod sint simul cognitione eiusdem rationis, adeò vt si vnum cognoscitur claré, cognoscatur claré & alterum: si vnum cognoscitur intuitiuè, cognoscatur intuitiuè & alterum; sed sufficit, quod sint simul cognitione diuersæ rationis, adeò vt si vnum cognoscitur claré, & intuitiuè; cognoscatur alterum saltem obscurè, & abstractiuè, quod multis exemplis suadetur. Creatura enim etiam vt creatura, & relata ad Creatorem, à nobis claré, & intuitiuè cognoscitur, Creatorem confusè solùm, & abstractiuè. Qui nunquam Cæsarem vidit, videns statuam Cæsaris, cognoscit illam claré, & intuitiué, & vt formaliter statua Cæsaris est, Cæsarem verò non nisi abstractiuè: sciens aliquem esse Patrem, etiam in filiorum absentiâ, & non videndo filios, videt illū in ratione Patris. Ratio à priori est, quia relatiuum cum formaliter constituatur per ordinem ad correlatiuum, relatio per ordinem ad terminum; non potest cognosci aut illud sine ordine ad correlatiuum, aut ista sine ordine ad terminum; at ad hoc, vt verificetur cognosci ordinem ad correlatiuum, & ad terminum satis est quod cognoscatur confusè, & abstractiuè correlatiuum, & terminus; alioqui si requireretur cognitio eiusdem rationis, & ex cognitione intuitiua relatiui, & relationis, argueretur cognitio intuitiua correlatiui, & termini, etiam ex cognitione comprehensiua illius, argueretur cognitio comprehensiua istius: ex quo sequeretur non posse comprehendi vllatenus aut creaturam, aut relationem ad Creatorem ab intellectu creato.

Dices: In nostris principiis relatio vtpotè complexum ex fundamento, & termino, æquè constituitur ex termino, ac ex fundamento: ergo non potest videri relatio vnius Personæ ad alteram, nisi eadem ratione videatur vtraque Persona, illa quæ habet rationē termini æquè ac illa, quæ habet rationem fundamenti. Sed contra Relatio vtpotè quid complexum potest secundùm aliquid videri, secundùm aliquid non videri: videri secundùm illud, quod dicit ex parte fundamenti, non videri secundùm illud, quod dicit ex parte termini. Nec dum dicimus posse videri relationem non viso termino loquimur de visione omninò adæquata, seu de visione relationis adæquatè acceptæ, sed de visione relationis sumptæ ex parte fundamenti. 32.

Relatio etiā si sit complexum ex fundamento & termino quomodo possit videri, non viso termino.

Dices insuper ex Lugo *loco citat. num.* 18. posse videri relationem non viso termino, qui se habet, vt ratio quæ, secùs non viso termino, qui se habet vt ratio sub qua, sicuti se habet filiatio respectu Paternitatis, spiratio passiua respectu actiuæ. Sed contra terminus se habens vt ratio, sub qua, nihil est aliud iuxta Lugum, ni fallor, quàm ratio terminandi relationem, seu terminus vt reduplicans rationem terminandi, quomodo se habet spiratio passiua respectu actiuæ, quatenùs ratio, cur Spiritus Sanctus terminet habitudinem spirationis actiuæ est spiratio passiua, sicque terminus se habens, vt ratio sub qua, non est, nisi terminus, vt formaliter terminans, & eo modo, quo probatum, explicatumque est relatiuum etiā vt formaliter relatiuum non debere necessariò cognosci simul cum correlatiuo cognitione eiusdem rationis, probari explicarique potest non debere cognitione eiusdem rationis cognosci relationem, & terminum etiam vt formaliter terminantem, seu se habentem tanquam rationem sub qua. 33.

Relatio potest videri non viso termino, qui se habeat etiam vt ratio sub qua.

Probatur eadem secunda pars secundò, specialiter quoad Patrem, & Filium, quod scilicet possit videri Filius non viso Patre, & ex consequenti etiam Pater non viso Filio. De facto filius terminat vnionem hypostaticam, quam non terminat Pater: ergo etiam potest terminare visionem, quam Pater non terminet: ergo potest videri non viso Patre. Antecedens patet quia solus filius de facto est incarnatus: consequentia procedit à pari, quia vtrobique sermo est de terminatione; imò à fortiori, quia Persona terminans vnionem hypostaticam, seu hypostaticè vnita se habet vt terminus intrinsecus vnionis, Persona terminans visionem, seu visa, se habet vt terminus extrinsecus visionis, 34.

Persona vnita est terminus intrinsecus vnionis; Persona visa est terminus extrinsecus visionis.

visionis, Si autem aliqua terminatio intrinseca conuenire potest filio, non Patri, multo magis filio, non Patri conuenire potest aliqua terminatio extrinseca, cuiusmodi est terminatio visionis.

35. Dices disparitatem, etiam si fortè non cōstet, supponendam omninò esse propter verba Christi Io. 4 *Qui videt me, videt & Patrem meum*, quæ quidem verba non videtur dici posse quod procedant de solâ potentiâ ordinariâ ob rationem ibidem à Christo allatam: *Quia ego in Patre, & Pater in me est*, quæ ratio, sicuti verificatur etiam de potentiâ absoluta; ita debet eodem modo verificari id, quod ex illa Christus infert, fauet etiam Augustinus *lib. quæstionum noui Testamenti, quæst. 43.* illis verbis: *Per id, quod vnum in substantia sunt, qui vnum videt, ambos videt.* item Nazianzenus *Oratione 49. Qui videt me, videt & Patrem, non immeritò, quia vnitate substantiæ, & Maiestate diuinitatis vnum sunt.* Si igitur qui videt filium videt Patrem, quia Pater, & filius sunt vnum in substantia; sicuti per quamcumque potentiam repugnat Patrem, & filium non esse vnum in substantia; ita per quamcumque potentiam repugnat, vt qui videt Patrem non videat filium; & è contra, eademque est ratio de Spiritu Sancto, licèt de ipso non adeo expressè Christus, & Sancti Patres loquantur.

36. Sed contra; Vt ex *Sanctis Patribus tradit* Laurea *in 4. tom. 4. disp. 19. art. 4.* Lugus *1. parte, lib. 1. disp. 23. c. 4. num. 15.* allatus ex Ioanne textus procedit de visione ænigmatica per fidem, de fide enim Patris petebat Philippus instrui verbis illis: *Ostende nobis Patrem*, alioquin incongruè Christus respondisset: *Quomodo tu dicis, ostende nobis Patrem: Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est* Sensus igitur illorum verborum est: Qui credit me, eâdem fide credit & Patrem meum, qui est in me quo ad essentiam per identitatem; quo ad personam per circuminsessionem, & eadem operatur, quæ ego operor, vt ibidem subditur. Neque vrgeas: ergo à fortiori, si qui cognoscit filium fide, & cognitione ænigmatica, eâdem cognoscit, & Patrem, multo magis eâdem cognoscit & Patrem, qui cognoscit filium visione, & cognitione intuitiuâ. Contra enim dicit Christus: Qui credit me, credit & Patrem, vt doceat, quomodo ex fide ipsius posset Philippus facilè etiam consequi fidem Patris, vt potè existentis in ipso, & eiusdem essentiæ ac omninò similis ipsi, non vt significet: Quicumque habet fidem ipsius eo ipso habetē fidem Patris: imò euincitur oppositum ex interrogatione factâ à Philippo, qui habebat fidem filij, non Patris, cum de Patre peteret instrui. In eodem sensu de visione scilicet fidei, & ænigmaticè intelligendi sunt Patres allati in confirmationem illius textus. Quando tamen etiam vel in textu illo, vel in Sanctis Patribus sermo esset de visione faciali, & intuitiua non obesset nobis auctoritas, quia procederet de visione adæquata, non de

Qui credit vnam personam diuinam, non semper credit aliam actu exercito, potest tamen facilè credere.

inadæquata; cum præsertim circuminsessio, & existentia vnius personæ in alia significata verbis illis: *Quia ego in Patre, & Pater in me est*, solùm habeat vim ad probandum, quod vna persona, si adæquatè videatur, non possit videri sine alia; Neque enim ex eo, quod vnum sit in alio, nisi sit in ijs so, tanquam prædicatum formaliter constitutiuum (qua ratione non sunt in se inuicem diuinæ personæ, quarum vna non est formaliter constitutiua alterius) debet necessariò videri viso quomodocumque illo alio, sed solum viso illo alio adæquatè, & secundùm omnia, quæ continet. Vnde habetur obiter circuminsessionem diuinarum personarum non officere visibilitati vnius Personæ, non visâ aliâ de potentia absolutâ.

Visio adæquata vnius Personæ diuinæ non potest haberi sine visione alterius.

Circuminsessio non obest visioni vnius personæ, non visâ aliâ.

37. Ex dictis habetur primò faciliùs concedendum esse, quod diuina essentia possit videri non visis Personis, quàm quod Persona aliqua possit videri non visâ essentiâ. Enim verò respectu essentiæ Persona est prædicatum solum identificatum, non formaliter constitutiuum; respectu Personæ essentia est prædicatum formaliter constitutiuum: si tamen nomine personæ intelligatur vel personalitas in abstracto, vel concretum personalitatis præcisè, quomodo alibi explicabitur Patrem in diuinis sumi posse vel prout importat constitutum ex essentia, & paternitate, vel prout importat solam Paternitatem in concreto, eâdem ratione, qua dicitur videri posse essentiam non visis personis, dici potest videri posse Personas, non visâ essentiâ.

Persona sumi potest, vel pro cōcreto ex essentia & Personalitate, vel pro concreto Personalitatis præcisè.

38. Habetur secundò independenter à distinctione ex natura rei sustineri possibilem visionem vnius diuini prædicati non viso alio: & beneficio distinctionis virtualis posse, quantum ad præsens institutum attinet, sufficienter explicari ea omnia, quæ explicant Scotistæ per distinctionem ex natura rei. Quidquid scilicet ab alio virtualiter distinguitur sine præiudicio identitatis, ac simplicitatis realis actualis, potest sine alio videri: & quod vulgariter decantatur: *Ens indiuisibile, & simplex, vel totum scitur, vel totum nescitur*, procedit de ente indiuisibili, & simplici etiam virtualiter.

Ens simplex vel totum scitur, vel totum nescitur, quomodo verificetur.

39. Habetur tertiò aliud esse diuinam essentiam videri non visis, aut attributis, aut personis; aliud esse videri negatis de eadem aut attributis, aut personis. Primo modo dici potest ipsam videri sine attributis & personis præcisiuè, nec affirmando scilicet, nec negando ipsi inesse aut attributa, aut personas. Secundo modo dici potest ipsam videri sine attributis, & personis positiuè; positiuè scilicet negando de ipsa attributa, & personas. Primo, non secundo modo procedunt superiora asserta, quæ si secundo modo procederent, iure nobis opponerent aduersarij, quòd visio præcisiua attingeret diuinam essentiam aliter, ac est.

40. Habetur quartò hucusque posita procedere de visione, vt cognitio intuitiua est: Vtrùm verò eadem visio possit esse præcisiua, etiam vt est cognitio Beatifica, est difficultas

ficultas disparata pendens ab explicatione obiecti beatifici. Si enim dicatur cum *Scoto* diuinam essentiã secundùm se præcisè habere sufficientem rationem obiecti beatifici, visio non solum vt cognitio intuitiua, sed etiam vt beatifica poterit attingere diuinam essentiam non attactis personis. Si verò ad rationem obiecti Beatifici exigatur etiam Trinitas Personarum; vt beatifica non poterit attingere diuinam essentiam non attactis Personis, vt ex professo discutietur in libris de beatitudine. Interim certum sit non fore beatificam visionem, qua quis videret solùm, aut personalitates, aut attributa, non visã essentiã; huiusmodi enim perfectiones neque sunt summum bonum absolutè, quia non sunt omne bonum, neque sunt summum bonum compatatiuè, quia datur bonum maius, ipsa scilicet diuina essentia. Hinc sit posse intellectum creatum videre aliquid Dei absque eo, quod beetur; & è contra posse beati etiamsi aliquid Dei non videat, loquendo in sententia *Scoti* à nobis etiam suo loco propugnanda.

Intellectus creatus potest videre aliquid Dei absque eo, quod beetur.

CAPVT V.

De obiecto creato Visionis Dei.

1. OBIECTVM creatum visionis dignitate magis, quàm difficultate secundarium est, & inferius increato: licèt enim certum sit beatos videndo Deum omnes creaturas in confuso, & aliquas in particulari cognoscere, valde tamen controuertitur quomodo, quænam, cur hæ potius, quàm illæ creaturæ cognoscantur; & ne terminorum, aut obscura aut ambigua significatio difficiliorem reddat asserendorum intelligentiam, breuem nonnullorum explicationem præmitto, quæ ad præsens institutum maximè pertinẽt.

2. Præmitto primò: Creaturas sumi posse vel secundùm esse eminentiale, quod habent in Deo; vel secundùm esse formale, quod habent, aut habere possunt, in se ipsis. Primo modo non sunt quid distinctum à Deo, sed sunt ipsa Dei entitas, & vt communiter dicitur: *Creatura in Deo est ipsa creatrix essentia Dei:* quod axioma sumpserunt Theologi ex Anselmo *in Monologio, capite* 33. vbi de creaturis ita habet: *In se ipsis sunt essentia mutabilis secundum mutabilem rationem creata, in ipso verò sunt ipsa prima essentia.* Secundo modo sunt quid à Deo distinctum & extra Deum secundùm esse reale.

Creaturæ sumi possũt vel secundùm esse eminentiale, vel secundũ esse formale.

3. Præmitto secundò: Diuinam essentiam se habere posse ad cognitionem creaturarũ, vel vt medium quo, vel vt medium in quo, vel vt medium ex quo, vel vt medium cum quo, cognoscantur creaturæ. Se habet diuina essentia, vt medium quo, si ad cognitionem creaturarum concurrat per modum speciei ipsarum, et præsentatiuæ, quod duplici titulo præstare potest: vel titulo supplendi species creatas efficiendo per concursum propriæ omnipotentiæ illud, quod faceret obiectum creatum, vel per se ipsum, vel per speciem propriam; vel titulo omnimodæ infinitatis, ratione cuius continet non solum esse physicum; sed etiam esse intentionale cuiuscumque creaturæ, & sicuti quia continet esse physicum potest præstare per se quidquid physicè potest præstare creatura; ita quia continet esse intentionale debet posse præstare quidquid potest intentionaliter præstare creatura: ex quo patet obiter cur causa, secunda non potest concurrere vt species ad causandam cognitionem sui effectus, etiamsi ipsum contineat; ratio scilicet est quia continet ipsum physicè tantum, non intentionaliter, cum continentia causæ secundæ non sit continentia in omni genere. Se habet diuina essentia, vt medium in quo, quando ratione continentiæ physicæ, & connexionis, quam habet in ordine ad creaturas tanquam ipsarum eminentialis causa, & perfectissima idea, determinat intellectum cognoscentem ipsum ad cognoscendum in se ipsa creaturas; sicuti quidquid aliud continet, præsertim tanquam causa effectum, si in se perfectissimè cognoscatur, in se postulat cognosci id, quod continet. Se habet diuina essentia, tanquam medium, ex quo, quando ipsa cognita conducit ad cognoscendas creaturas directè, & in se ipsis cognitione distinctá quidem à cognitione sui, aliqualiter tamen à sui cognitione causatá seu deductá, eo modo, quo quælibet causa potest esse medium, ex quo cognoscatur effectus; quælibet actus vitalis medium, ex quo cognoscatur obiectum; quodlibet relatiuum medium, ex quo cognoscatur correlatiuum. Se habet diuina essentia tanquam medium, cum quo, si ita cum ipsa cognoscantur creaturæ vt creaturarum cognitio purè concomitanter se habeat ad illius cognitionem, & intellectus ita simul cum ipsa creaturas cognoscat, vt ad creaturas cognoscendas aliunde prorsus, nullatenus ab ipsa determinetur.

Vel vt medium in quo.

Vel vt medium ex quo.

Vel vt medium cum quo.

4. Præmitto tertiò: Creaturas cognosci posse vel in proprio genere; vel in verbo cognosci dicũtur in proprio genere quando cognoscũtur non solùm secundum proprium esse, sed etiam per proprias species creatas. Cognosci dicuntur in verbo quando cognoscuntur in Deo, qui modus loquendi est appropriatus, seu per appropriationem, ratione cuius ea, quæ spectant ad cognitionem, licet alioquĩ communia toti Trinitati, solent specialiter tribui Personæ procedenti per intellectũ, scilicet verbo; sicuti quæ spectant ad volitionem personæ procedenti per voluntatem scilicet Spiritui Sancto. Difficilius est explicare, quid sit quo ad rem creaturas in Deo, seu in verbo cognosci: Vtrùm scilicet sit cognosci actu ipso, quo videtur diuina essentia, quod est cognosci in verbo formaliter, an verò sit cognosci actibus distinctis à visione, consequentibus tamen ad visionem, & elicitis dependenter à speciebus,

Creaturæ cognoscuntur, vel in proprio genere vel in verbo.

illius tractionibus, & reuelationibus concessis à Deo ratione status benefici, quod est creaturas cognoſci in verbo cauſaliter, ſeu ex vi viſionis cauſaliter, ſi tamen hæc cognitio non eſt potius dicenda à verbo, quàm in verbo, vt notat Herincx *diſp.5. quaſt.7. num.* 62. pro terminorum intelligentiâ prælibatis, ſit

---

§. I.

An & quomodo beati cognoſcant aliquas Creaturas in verbo, ſeu ex vi viſionis Dei?

5\. Beati cognoſcunt aliquas creaturas in Verbo formaliter.

ASSERTVM I. Beati cognoſcunt aliquas creaturas in Verbo, ſeu ex vi viſionis formaliter. Ita D. Thomas *prima parte, quaſt.* 12. *articulo* 8. *&* 9. *aliiſque pluribus in locis relatis* à Syluio *eadem quaſt.* 12. *art.* 9. D. Bonauentura *in* 3. *diſtinct.* 14. *articulo* 2. *quaſtione* 1. Scotus *quaſtione* 3. *prologi, aliiſque in locis relatis* à Laurea *in* 4. *tom.* 4. *diſput.* 19. *articulo* 5. Thomiſtæ, Scotiſtæque communiter, & omnes ferè recentiores, Suarez *lib.*2. *de attributis, cap.* 25. Amicus *prima parte, diſput.* 9. *ſect.*21. Arriaga *diſput.*10. *ſect.* 3. De Quiros *diſputat.* 22. *ſect.* 5. Auerſa *ſect.* 13. *&c. contra Nominales*, volentes beatos non poſſe cognoſcere creaturas in Verbo, niſi cauſaliter, & actu diſtincto ab actu viſionis, quam Nominalium ſententiam propugnat acerrimè Vaſquez *diſp.* 50. quem ſequuntur Torres, Beccanus, Alarcon & ex parte Lugo *lib.* 1. *diſput.* 24. *cap.* 1. *num.* 14. dicens Nominalium ſententiam, quam *Vaſquez* auidius arripuit, nullâ dignam eſſe cenſurâ, nec forſan probabilitate carere.

Probatur primò: Beati poſſunt in Verbo, & ex vi viſionis formaliter cognuſcere aliquas creaturas, ergo de facto aliquas ita cognoſcunt. Conſequentia patet, quia ex vna parte non ſunt in beatis multiplicandi actus ſine neceſſitate, ex alia parte viſio, quæ de facto detur perfectiſſima eſt, adeóque non eſt ipſi neganda perfectio attingendi per ſe ipſam formaliter aliquas creaturas, ſi talis perfectionis eſt capax. Antecedens probatur: Deus in ſe ipſo, & ex vi viſionis formaliter, quâ cognoſcit propriam eſſentiam, in propria eſſentia, tamquam in medio cognito cognoſcit creaturas, vt habetur ex Sanctis Patribus: D. Dionyſius *de diuin. nom. cap.* 7. *Diuina mens non nouit ea, quæ ſunt ex iis, quæ ſunt; ſed ex ſe, & in ſe, per cauſam rerum omnium*, D. Thomas *primo contrà gentes, cap.*49. *Deus cognoſcit ſe ipſum, tanquam primò, & per ſe notum; alia verò, ſicut*

Deus in ſe ipſo formaliter cognoſcit creaturas.

6\. *in eſſentiâ ſuâ viſâ.* D. Auguſtinus 6. *de Trinitate cap. vltimo: In Deo eſt verbum; eſt verbum perfectum, cui non deeſt aliquid, & ars quadam omnipotentis, &c. ibi nouit omnia Deus, quæ fecit per ipſam.* Euincitur etiam ratione, quia nec aliter Deus potuit ab æterno creaturas cognoſcere, quàm in ſe ipſo; nec propriam eſſentiam perfectè videret ſub omni ratione, præſertim ſub ratione cauſæ, niſi in ipſa videret effectus poſſibiles; ergo etiam beati ex vi viſionis formaliter, quâ intuentur diuinam eſſentiam, poſſunt in ipſa, tanquam in medio cognito, cognoſcere aliquas creaturas. Hæc conſequentia probatur: Intellectui creato ſecundùm ſe non repugnat cognoſcere in cauſa aliquem effectum, neque ex tali cognitione debet in infinitum creſcere perfectio actus attingentis cauſam; diuina eſſentia, vt eſt cauſa creaturarum poteſt tanquam medium cognitum inſeruire, vt in ipsâ viſâ cognoſcantur vi eiuſdem viſionis creaturæ, quod enim præſtare poteſt reſpectu proprij intellectus increati, multò magis, niſi aliundè aſſignetur repugnantia, præſtare poteſt reſpectu intellectus creati, ergo. 7.

Dices nec ſufficienter probari quod Deus cognoſcat creaturas in propria eſſentia tamquam in medio cognito; nec quando id probaretur rectè extendi paritatem ad beatos. Ratio primi eſt, quia ſaluatur optimè Deum cognoſcere creaturas in ſe ipſo, per hoc quod cognoſcat ipſas in propria eſſentia tanquam in medio quo, & eminentiſſima ſpecie, abſque eo, quod eas cognoſcat in eadem, tanquam in medio in quo, & causâ prius cognitâ. Nec aliud videntur ſuadere allatæ ex Sanctis Patribus auctoritates. Ratio ſecundi eſt, quia cognitio, quam habet Deus ſui ipſius, ſeu propriæ eſſentiæ, eſt comprehenſiua, non ſic illa, quam habent beati: ex eo autem, quod vnum in alio attingatur cognitione comprehenſiuâ, non ſequitur debere in eodem attingi cognitione intuitiuâ. Sed contra: Non ſufficit ſaluare præcisè, quod Deus cognoſcat creaturas in ſe ipſo, ſed debet ſaluari, quod cognoſcat omni modo, quo in ipſo cognoſcibiles ſunt, adeóque non ſolùm, tanquam in medio quo, & eminentiſſima ſpecie; verùm etiam tanquâ in medio in quo, & causâ cognitâ, niſi hic modus aliundè euincatur impoſſibilis. & *D. Dionyſius* dum exprimit Deũ cognoſcere creaturas in ſe per cauſam rerum omnium, aliquid ampliùs intendit, quàm cognoſcere creaturas in ſe, tanquam in medio quo. Nec rem per cauſam cognoſcere eſt quomodocumque cognoſcere rem, & cauſam, ſed eſt ita rem cognoſcere, vt cauſa cognita ſit ratio ipſam cognoſcendi. Ad impugnationem paritatis dico eo ipſo, quod admittitur cognitione comprehenſiuâ poſſe cognoſci creaturas in diuina eſſentia, tanquam in medio cognito ſequitur diuinam eſſentiam, vt medium cognitum poſſe eſſe rationem formalem cognoſcendi creaturas: gratis deinde additur, quod non poſſit exercere talem rationem formalem, niſi reſpectu cognitionis comprehenſiuæ. Nec refert, quod cognitio comprehenſiua plura poſſit, in ſuo obiecto attingere, quem intuitiua, hoc enim ſi quid ſuadet ad ſummum illam non iſtam, poſſe in diuina eſſentia attingere omnes creaturas. Cæterùm ſi diuina eſſentia, vt medium cognitum

Deus cognoſcit creaturas in ſe ipſo omni modo, quo ſunt cognoſcibiles.

gnitum potest manifestare omnes creaturas intellectui comprehendenti, non est, cur nequeat manifestare eodem modo aliquas intellectui videnti, cum præsertim aliunde ad cognoscendos aliquos effectus in causa sufficiat visio, non requiratur comprehensio causæ.

8. Probatur secundò: Beati habent de facto actum, respectu cuius aliquæ creaturæ sunt obiectum secundarium, sed hoc non potest verificari, nisi cognoscant de facto aliquas creaturas in verbo, seu ex vi visionis formaliter: ergo beati cognoscunt aliquas creaturas, &c. Maior patet, quia communiter dicitur creaturas respectu beatorum esse obiectum secundarium; non possunt autem esse obiectum secundarium, nisi comparatiuè ad aliquem actum existentem in beatis, cum ratio obiecti sit essentialiter correlatiua ad actum. Minor probatur: Si beati non cognoscunt aliquas creaturas in verbo ex vi visionis formaliter, eodem scilicet actu, quo videtur essentia diuina: Sed omnes cognoscunt actibus à visione distinctis, immediatè, & directè terminatis ad ipsas creaturas, creaturæ neque essent obiectum secundarium respectu ipsius actus visionis, quia à tali actu non attingerentur, neque respectu actuum consequentium distinctorum à visione, quia à talibus actibus primariò, imò vnicè attingerentur, ergo nisi dicatur eundem formalem actum visionis attingere primariò in se diuinam essentiam, secundariò in diuina essentia creaturas, nullus est actus in beatis respectu cuius aliquæ creaturæ sint obiectum secundarium.

Creaturæ essent obiectum secundarium, nisi cognoscerentur vi visionis formaliter.

9. Dices creaturas sufficienter dici obiectum secundarium visionis per hoc, quod sint obiectum actuum consequentium ad visionem. Sed contra: Nimia abusiuè dicitur obiectum secundarium alicuius actus id, quod non attingitur à tali actu, & non est obiectum ipsius: & sicuti obiectum conclusionis non est obiectum secundarium actuum præmissarum, ita, &c. Accedit, quod aduersarij negantes omnem connexionem diuinæ essentiæ ad creaturas ægrè possunt explicare, quomodo ad cognitionem diuinæ essentiæ consequatur in beatis cognitio creaturarum.

Obiectum primarium, & secundarium, debet dici per ordinem ad eundem actum.

10. Probatur tertiò: Si aliqua est ratio, cur beati non cognoscant aliquas creaturas in verbo, seu ex vi visionis formaliter; vel se tenet ex parte diuinæ essentiæ, quæ cum sit absoluta ab omni re creata, nec ad aliquam rem creatam relatione reali referatur, nequeat esse medium cognoscendi res creatas; vel se tenet ex parte intellectus creati, qui ratione suæ finitæ virtutis nequeat eodem actu attingere plura, præsertim valde diuersa, cuiusmodi sunt essentia diuina, & creaturæ: Sed neutra ratio subsistit; ergo. Probatur minor: Non subsistit prima ratio, licet à *Vasquio* vrgeatur, tanquam validissima; quia nec verum est essentiam diuinam esse absolutam ab omni respectu ad res creatas, nec ex huiusmodi respectu timendum est redundare imperfectionem aliquam in ipsam diuinam essentiam; respectus enim dicit quidem essentialiter connexionem, at non dicit essentialiter dependentiam vnius relatiui ab altero; imo cum relatiua sint simul naturâ, ex præcisâ ratione relatiui, non potest vnum ab alio dependere. Deinde, vt vnum sit ratio cognoscendi aliud, requiritur continentia, & connexio non relatio; essentia enim est ratio cognoscendi suas proprietates Metaphysicas, ad quas realiter non refertur: Imò cum relatiua sint simul cognitione, vnum non est ratio cognoscendi aliud, & cognitio debet in relatiua ferri vel immediatè, vel per medium, quod sit ratio cognoscendi vtrumque ex ipsis; & non nisi materialiter conuenire potest relatiuis, quod vnum ex alio, vel in alio cognoscatur. Non subsistit secunda ratio, quia intellectum creatum posse quantum est ex se vnico actu attingere plura etiam valde diuersa, præsertim quando vnum in alio cognoscitur, conuincitur in Angelis, qui quo perfectiores sunt, eo plura vnicâ specie, & vnico actu cognoscunt. Cum igitur visio Dei sit perfectior, & eleuatior quolibet actu intellectus Angelici, est ei à fortiori concedendum, quod possit in plura etiam valde diuersa ferri, Deúmque, & creaturas, maxime verò in Deo creaturas intelligere.

Essentia diuina non est absoluta ab omni respectu ad creaturas, non est tamen necessarius respectus vt in ipsa videatur creaturæ.

Intellectus creatus potest vno actu plura attingere.

11. Dices specialem esse rationem, cur Deus, & creaturæ præsertim possibiles nequeant eodem actu attingi, quia scilicet Deus est obiectum supernaturale, creaturæ sunt obiectum naturale: Deus est obiectum cognitionis intuitiuæ, creaturæ possibiles sunt obiectum cognitionis abstractiuæ; eadem autem cognitio non potest esse supernaturalis, & naturalis; intuitiua, & abstractiua. Sed contra: Eodem modo probaretur neque etiam Deum posse vnico actu se, & creaturas cognoscere.

12. Dico igitur ad primum naturale, & supernaturale, esse specificatiua diuersorum actuum ad summum, quando vtrumque se habet, vt obiectum motiuum; & naturale modo naturali, supernaturale modo supernaturali attingitur, quod non euenit in præsenti; cognoscuntur enim creaturæ in diuina essentia, tanquam in medio supernaturaliter mouente. Nec visio euaderet naturalis simul, & supernaturalis nisi ad summum terminatiuè. Cæterum in se est absolutè supernaturalis, quia vtrumque obiectum attingeret modo, & medio supernaturali.

Eadem cognitio quomodo possit tendere in obiectū supernaturale, & naturale.

13. Ad secundum dico repugnare eidem actui esse intuitiuum simul, & abstractiuum ad summum respectu eiusdem obiecti, secus respectu diuersorum; imò respectu eiusdem obiecti solùm per idem medium, quod non potest esse simul species aliena, & propria; at per diuersa media non repugnat, sicuti non repugnat eundem actum respectu eiusdem obiecti esse fidem, opinionem, & scientiam si tendat per auctoritatem, per congruentiam, & demonstrationem.

Quomodo possit esse simul intuitiua, & abstractiua.

14. Aduerte dum hucusque diximus beatos cognoscere aliquas creaturas in verbo, tan-

quam

Creaturæ non cognoscuntur in Deo, tanquam in causa ratione solius omnipotentiæ.

quam in medio cognito, seu in Deo tanquam in causa, non intendere nos, qood huiusmodi creaturæ cognoscantur in diuina essentia præcisè ratione omnipotentiæ, sed etiam ratione cuiuscumque alterius attributi respicientis creaturas, & concurrentis ad ipsarum productionem, sicque ratione sapientiæ, seu prouideutiæ ditigentis; voluntatis applicantis, affectus complacentis, &c.

Beati cognoscunt aliquas creaturas ex vi visionis causaliter.

15. ASSERTVM II. Beati cognoscunt aliquas creaturas actibus distinctis à visiune, ad ipsam tamen visionem, seu ad statum beatificum consequentibus, quod à nonoullis dicitur cognoscere creaturas extrà verbum, ab aliis cognoscere creaturas in verbo causaliter, seu ex vi visionis causaliter. Ita Amicus 1. *parte, disp*. 9. *sect*. 23. *num*. 441. Syluius *q*. 12. *art*. 10. Moncæus *in disputationibus selectis, disp*. 2. *cap*. 11. Herinex *disp*. 5. *quæst*. 7. *numero* 72. Laurea *in* 4. *tom*. 4. *disp*. 19. *artic*. 8. *num*. 198. & à fortiori, Vasquez *cum Nominalibus*, aliisque citatis pro sententia asserente nullam Creaturam videri in verbo formaliter contra Lugum 1. *part*. *lib*. 1. *disp*. 24. *c*. 3. *num*. 20. & piures Thomistas, D. Thoœas, & Scotus ambiguè locuti sunt, vt quu ad *D. Thomam* videre est apud Io. à S. Thoma 1. *part*. *quæst*. 12. *disp*. 15. *art*. 5. *num*. 15. quoad Scotum apud Lauream *art*. 8. *mox cit*. satis etiam indefinitè, ac dubitanter loquuntur Molina 1. *part*. *quæst*. 12. *art*. 8. *memb*. 6. Arriaga *disp*. 18. *sect*. 6.

Illas scilicet quas non cognoscunt ab initio beatitudinis.

16. Probatur: Beati cognoscunt aliquas creaturas successiuo decursu temporis, quas non cognouerunt ab initio beatitudinis, & in primo instanti visionis; sed huiusmodi creaturas non cognoscunt ex vi visionis formaliter, & eodemmet visioois actu, quo vident diuinam essentiam; ergo cognoscunt ipsas ex vi visionis causaliter, actibus scilicet à visione distinctis, ad visionem tamen consequentibus, & concessis ad exigentiam visionis eo ferè modo; quo gloria corporis consequitur gloriam animæ, & conceditur ad ipsius exigentiam. Maior iofrà probabitur §. *sequenti*. Minor probatur: Actus, quo beati cognoscunt diuinam essentiam, est omninò iouariabilis, & ideò, vt latè explicat Io. à S. Thoma 1. *part*. *quæst*. 10. *disp*. 10. *art*. 1. mensuratur peculiari mensurâ quæ dicitur æternitas participata, & distinguitur ab æuo in eo, quod importet maiorem immutabilitatem, ideo etiam dicitur vita æterna Io. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum*. Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*, non vtique ex eo præcisè, quod sit sine fine duratura; nam hoc modo etiam damnati habent vitam æternam; sed quia sit futura sine moratione; ideò tandem est summa felicitas, qualis non esset, si foret obnoxia mutationi; & incrementi, decrementique capax: at non posset huiusmodi actus sustineri inuariabilis, si vi ipsius formaliter attingerentur creaturæ, quas beati ab initio beatitudinis non cognouerunt, & successiuo decursu temporis cognoscunt: est enim imperceptibile, qood actus, qui non est, nisi vitalis obiecti attingentia, seu vitale comple-

Visio Dei est omninò immutabilis.

xum potentiæ, & obiecti sine intrinseca sui mutatione possit aliquid de nouo, modò plura, modò paociora cognoscere. Nec est eadem ratio de specie impressa vniuersali, quæ potest modò plura, modò pauciora repræsentare absque intrinsecâ sui mutatione. Non est, inquam, eadem ratio, quia species impressa coostituitur per actum primum, seu virtutem repræsentatiuam, ideò optimè potest sine intrinseca, & essentiali sui mutatione diuersimodè se habere io actuali repræsentatione: at visio formaliter consistit in actu secundo, & per ipsam actualem attingentiam essentialiter constituitur, ideò est imperceptibile, quod variatâ tali actuali attingentiâ, ipsa essentialiter, & intrinsecè non varietur.

Visio eadem non potest attingere modò plura, modò pauciora obiecta, licet species eadem possit modò plura, modò pauciora repræsentare.

17. Dices visionem nun variari essentialiter, nisi ex variatione obiecti primarij, creaturas verò esse ubiectum secundarium, ex cuius variatione propterea non est necesse, quod visio varietur, nisi variatione accidentali, seu modificatione aliquâ. Sed contrà: Si ly *essentialiter*, sumatur pro specificè sufficienter percipio ex sola variatione obiecti primarij variari essentialiter visioné, quod si ly *essentialiter*, sumatur pro entitatiuè, & intrinsecè, nũquam percipiam eãdem entitaté actus, qui nihil est aliud, quàm attingentia obiecti, siue primarij, siue secundarij, posse absque numerica variatione attingere oouum obiectum secundarium, quod additur de variatione accidentali, seu modificatione faciliùs dicitur, quàm capiatur. Eodemque modo dici potest cognitionem quamlibet naturalem absque eotitatiuâ, & intrinsecâ sui mutatione cum solâ variatione accidentali, aut modificatione posse plura obiecta secundaria antecedenter ignota successiuo temporis decursu cognoscere. Nec congruè, quis in præsenti afferret actum cognitionis diuinæ, qui absque vllâ sui intrinsecâ variatione potest in plura, aut pauciora futura ferri. Enim verò id habet diuina cognitio ratione eminentissimæ infinitatis ratione cuius diuersis quibuscumque cognitiouibus per se ipsam æquiualet, quod nulli cognitioni creatæ potest competere. Deinde nulla est in præsenti necessitas transferendi mysterium actuum diuinorum ad actus creatos, cum sine recursu ad mysteria possit res nostra facillimè explicari admittendu in beatis actus à visione distinctos.

18. Aduerte hîc huiusmodi actus à visione distinctos, & ad visionem consequentes, eliciendos esse à beatis dependenter à specialibus quibusdam illustrationibus, & reuelationibus diuinis, à Deo præstitis vel per specierum intentionalium aut infusionem, aut excitationem, vel, qoud verisimilius est, per propriam essentiam se habentem, vt medium quo, modo *in limine capitis*, explicato, & immediatè supplentem species proprias obiectorum, quorum noua manifestatio beatis fier, quod facilè explicatur suppositâ libertate diuinæ essentiæ in repræsentando plura, vel pauciora pro libito.

Quomodo fiant beatis speciales illustrationes vi visionis causaliter.

§. II.

Quaſnam Creaturas Beati de facto cognoſcant ex vi viſionis, aut formaliter, aut cauſaliter?

19. Beati nó vident de facto omnes creaturas in particulari, benè tamen in confuſo.

ASSERTVM I. Beati non vident de facto omnes creaturas diſtinctè, & in particulari, benè tamen confusè, & in communi. Ita Theologi communiter contra Durandum *in 3. diſt.* 14. *quæſt.* 2. Baſſolium *quæſt.* 4. *Prologi, art.* 3. alioſque paucos volentes Deum non poſſe videri, quin attingâtur diſtinctè, & in particulari omnia, quæ eminẽter continet non minùs, quàm quæ continet formaliter.

Probatur: Cognitio omnium creaturarum diſtinctè, & in particulari, vix poteſt probari poſſibilis: ergo multò minùs poteſt ſuſtineri de facto, cum præcipuè ex D. Dionyſ. *de Cæleſti Hierarchia, cap.* 7. habeatur Angelos inferiores à ſuperioribus circa multa illuminari. Si autem omnes omnia creata, ac creabilia diſtinctè cognoſcerent, nullus haberet, vndè ab alio illuminaretur. Nec refert, quod plures Sancti Patres adducti à Laurea *in* 4. *tom.* 4. *diſp.* 19. *art.* 9. videantur docere omnes Beatos videre omnia, quæ Deus poteſt extra ſe facere, vel enim, vt explicat D. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 45. *dub.* 9. vident omnia æquiualenter; quatenùs vident eum, qui æquiualet omnibus; vel vident omnia cõfusè, & in communi; quatenùs vident in Deo omnipotentiam, omniſcientiam, aliaque huiuſmodi relatiua ad omnes creaturas: vnum verò relatiuum non poteſt videri, niſi correlatiuum confusè ſaltem, & ſub aliquo communi conceptu cognoſcatur ex quo manent probatæ poſteriores particulæ poſiti aſſerti.

20. Beati cognoſcunt de facto Myſteria Fidei, quæ in via crediderunt.

ASSERTVM II. Beati cognoſcunt de facto ea Myſteriis gratiæ ea omnia, quæ in via crediderunt, Gratiam ſcilicet, habitus, infuſos, vnionem hypoſtaticam, Sacramenta, Maternitatem Virginis, & huiuſmodi alia obiecta creata Fidei, excepto iudicij die. Ita Amicus 1. *part. diſp.* 9. *ſect.* 23. *num.* 443. Lugus 1. *part. diſp.* 24. *cap.* 3. *num.* 1. Laurea *in* 4. *tom.* 4. *diſp.* 19. *art.* 9. *n.* 229. Herincx *diſp.* 5. *quæſt.* 8. *num.* 74. Moncæus *in diſputationibus ſelectis, diſp.* 2. *cap.* 10. Leſſius *lib.* 2. *de ſummo bono, cap.* 9. aliįque communiter, licèt quoad exceptionem diei iudicij nobis aduerſentur nonnulli, inter quos Lugus *cap. cit. n.* 24.

Probatur primò ex ſæpius relatis verbis: Pſalm. 47. *Sicut audiuimus, ſic vidimus.* 1. Corinth. 13. *Per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem:* quibus, & ſimilibus locis omninò exprimitur viſionem, & cognitionem facialem correſpondere Fidei, & cognitioni ænigmaticæ, vt etiam clarè tradit D. Thom. 1. 2. *q.* 4. *art.* 3. *in C.* dicens: *Perfecta cognitio finis reſpondet imperfectæ.* Colligitur hoc etiam ex iis, quæ cum D. Th. 1. *part. q.* 1. *art.* 2. *poſuimus in prolegomenis, c.* 1. §. 4. explicantes Theologiã noſtram eſſe propriè ſcientiam etiam iuxta definitionem *Ariſtotelis*, eò quòd ipſius principia, quæ ſunt principia Fidei, habeant euidentiam lumine Scientiæ ſuperioris, & beatæ; quæ omnia malè ſubſiſterent, niſi à Beatis de facto viderentur in patria ea, quæ creduntur in via. Confirmatur ex Auguſtino *lib.* 14. *de Trinitate, c.* 2. vbi de fine vitæ, & ſtatu Patriæ ita habet: *Neque enim Fides iam erit, quâ credantur, quæ non videntur; ſed ſpecies, quâ videntur, quæ credebantur.* Idem tradunt Sanctus Paulinus Nolanus *Epiſt.* 12. *ad ſeuerum*, Sanctus Proſper Aquitanicus *de vita contemplatiua lib.* 1. *cap.* 4. aliįque plures Sancti Patres.

Viſio in Patria correſpondet Fidei in via.

21. Beati vident ea, quæ crediderunt etiã ſolùm habitu, & implicitè.

Probatur ſecundò ratione: Notitia obſcura excitat appetitum cognitionis claræ, & rationabiliter quiſque deſiderat videre, quod credit: ergo Beati, quibus de facto in ſtatu illo perfectiſſimo, ac feliciſſimo, omne deſiderium expletur, omnis appetitus ſatiatur, de facto cognoſcunt ex myſteriis gratiæ ea, quæ in via crediderunt, ſubintellige vel actu, vel habitu; alioqui paruuli ante vſum rationis decedentes nullum Myſterium gratiæ viderent in Patria, ſicuti nullum actu crediderunt in via. Subintellige item (ſaltem quoad myſteria præcipua) vel explicitè, vel implicitè; alioqui qui explicitè crediđiſſet ſolùm Myſteria increata, aut ex creatis ſolùm Myſterium Incarnationis, nullum aliud Myſterium videret in Patria. Dixi ſaltem quoad Myſteria præcipua, vtrùm enim Beati omnes videant omnia obiecta Fidei, etiam minùs præcipua, omnes figuras, omnes Prophetias, omnes ſymbolicas adumbrationes, omnes Scripturæ ſenſus præſertim myſticos, omnes Eccleſiæ definitiones, ac traditiones, valdè ambiguũ eſt. Affirmat Leſſius *lib.* 2. *de ſummo bono, cap.* 9. *n.* 60. cui præcipuè quoad prophetias videtur fauere illud 1. Corinth. 13. *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus, cum autem venerit,* &c. Negat Salas 1. 2. *tract.* 2. *diſput.* 4. *ſect.* 11. pro quo fortè ſtat D. Hieronymus dum *epiſt.* ad Paulinum, *cap.* 7. Suadens ſtudium Sacrarum Litterarum ait: *Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobiſcum perſeueret in Cælis.* Lugus, Herincx, Moncæus *locis citatis*, aliįque magis communiter nihil definiunt: faciliùs, & meritò concedit Herincx *diſp.* 5. *quæſt.* 8. *n.* 78. quod inter ea, quæ ſpectant ad ordinem gratiæ videat quilibet Beatus alios omnes exactiſſimè cognoſcendo ipſorum dignitatem, ordinem, gloriã, &c. hoc enim maximè conducit ad perfectionem illius ſupernaturalis Politiæ, & Cœleſtis. Reſpondeo, cui plurimum derogaretur, ſi ſuperni illi Ciues, imò Fratres, & cohæredes, ſe inuicem non cognoſcerent. Suadetur hoc etiam à fortiori ex verbis illis Anſelmi *lib. de ſimilitudinibus, cap.* 59. dicentis: *Ibi à ſingulis omnes, ibi ab omnibus ſinguli, cognoſcentur; nec quemquam omninò latebit, qua Patria, qua gente, qua ſtirpe, quis editus fuerit, vel quid etiam in vita ſua geſſerit.*

Beati an videant in Patria Myſteria Fidei etiam minus præcipua, ambiguum eſt.

Minus ambiguũ, quod videant ſe omnes inuicem.

22. Beati nó vident determinatè diem iudicij.

Probatur vltimò aſſertum, quoad vltimas particulas, in quibus excipitur iudicij dies, ex verbis Matth. 24. *De die autem illâ, & horâ nemo ſcit, neque Angeli Cælorum, niſi*

ſolus

solus Pater. Marci 13. *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque filius, nisi Pater:* Et quamvis nonnulli, inter quos Bellarminus *lib. 4. de Anima Christi, cap. 5.* Suarez 3. *part. quæst.* 10. *art.* 2. *in fine commentary*, velint allata verba intelligenda esse cum aliqua limitatione de Angelis, scilicet reuelandi, dicendique causa aliave simili ratione, sicuti intelliguntur cum tali limitatione de filio. Nihilominùs, quia necessitas moderandi, seu limitandi huiusmodi verba procedit de filio, non de Angelis, alijsve Beatis, & Sacra Scriptura propriè, & sine limitatione intelligenda est, quoties non cogit necessitas, sentiendum prorsus allata verba quoad Angelos, aliosque Beatos, in sensu proprio, ac absoluto procedere, & ipsus verè nescire determinatè iudicij diem, vt ex Sanctorum Patrum auctoritate, nonnullisque congruentiis luculentiùs probat *Moncaus, cap. præcit.*

23. Quid Beati videant de facto ex rebus naturalibus.

Assertvm III. Beati vident de facto ex rebus naturalibus species omnium rerum constituentium hoc vniuersum; non sic omnia talium specierum indiuidua. Ex his tamen vident aliqua, præsertim magis insignia. Probabile est insuper, quod cognoscant etiam res aliquas merè possibiles, præsertim illas, quæ continentur in naturali virtute agentium creatorum. Ita D. Thom. 3. *contra Gentes, cap.* 59. *&* 1. *part. quæst.* 12. *art.* 8. *ad* 4. vbi ipsum sequuntur omnes Thomistæ. Item Molina *in eundem articulum, disp.* 5. *memb.* 3. Lugus 1. *part. lib.* 1. *disp.* 24. *cap.* 3. Laurea, Herincx, Moncæus, Lessius *locis citatis, in superiori asserto, alijque Doctores communiter*, quorum aliqui, inter quos Laurea, & Lessius cæteris liberaliores à nobis posito asserto aduersantur in eo, quod cognitionem Beatorum extendant ad attingenda in particulari omnia etiam indiuidua rerum hoc vniuersum constituentium.

Probatur primò ex Sanctis Patribus: Augustinus *lib. de triplici habitaculo, cap. vltimo* ait: *Tunc abdita creaturarum, & ipsius inferni, videndo Deum, videbimus:* Bernardus *de triplici genere bonorum: O Sapientia, qua tunc omnia, quæ in Cælo, & quæ in terra sunt, perfectissimè cognoscemus, in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes.* Origenes *lib. 2. de principiis, cap.* 11. *Cum ad cælestia loca peruenerint Sancti, tunc eam rationem astrorum per singula peruidebunt, & siue animantia sint, siue quidquid illud est comprehendent, sed etiam alias rationes operum Dei, quas eis ipse reuelabit, intelligent.*

24. Beati videbunt, Deum vt Creatorem, non quomodocumque, sed huius mundi.

Probatur secundo ex asserto superiori: Beati vident de facto in Patria ea, quæ in via creduntur, sed inter cætera credimus Deum rerum omnium Creatorem: ergo Beati vident in Deo rationem Creatoris: ergo etiam vident creaturas saltem quoad genera, & species. Probatur hæc vltima Consequentia, tum quia Beati vident Deum non vt Creatorem quomodocumque; sed vt Creatorem huius mundi, necesse est igitur, quod discernant saltem genera, & species rerum hunc mundum cōstituētium, tum quia viso creatore non potest nō excitari rationabile desiderium videndi res creatas, ex Anselmo autem *lib. de similitudinibus, c.* 59. *Sapientia tanta in futura vita bonis erit, vt eorum, quæ scire voluerint* vtique rationabiliter) *nihil sit, quod ignorent.* Et quia huiusmodi desiderium ad aliqua etiam indiuidua, præsertim Insigniora, sine quibus vix possunt genera, & species perfectè cognosci iure extenderetur, etiam ad huiusmodi indiuidua extendetur cognitio, sicque non solùm videbunt omnia indiuidua, quæ sunt vnica in specie, verum etiam celeberrima flumina, ingentes lacus, metalla pretiosiora, fontes mirabiliores, &c. omnia verò indiuidua non cognoscent, tum quia nonnullorum indiuiduorum cognitio, puta vnius festucæ, vnius arenæ, est adeò exignæ perfectionis, vt vix sit expetibilis, tum quia congruit concedere Beatis aliquam inæqualitatem etiam in ordine ad cognitionem rerum naturalium, admisso autem, quod omnia genera, & species singuli Beati cognoscant, non possunt esse in cognitione rerum naturalium hunc mundum constituentium inæquales (loquor extensiuè) nisi vnus cognoscat plura, alius pauciora indiuidua, non quilibet omnia.

25. Beati cognoscunt de facto etiam aliquas creaturas merè possibiles.

Probatur tertiò specialiter, quod Beati cognoscant res aliquas merè possibiles præsertim, &c. Perfectior cognitio, & maior penetratio causæ ex genere suo infert cognitionē plurium effectuum, etiam merè possiblium, cum ad effectus etiam merè possibiles causa dicat habitudinem: ergo cum vnus Beatus perfectiùs penetret, & melius cognoscat causam rerum omnium, quam alter, probabile est, quod &c. præsertim verò illas, quæ continentur, &c. quia illæ pertinent aliquo modo ad totalem comprehensionē agentium creatorum, & cum contineantur in naturali virtute rerum hunc mundum constituētium, remotè spectant ad huiusmodi constitutionem. Huius generis sunt plures species animalium, quæ ex coitu animalium specie diuersorum generarentur eo modo, quo nunc mulus gignitur: item aliæ species effectuum, qui producerentur, tanquam naturæ monstra, ex vario concursu, occursu, & attemperatione causarum naturalium valdè diuersarum. Quæ rerum species manent in puro statu possibilitatis, quia nec illa animalia vnquam simul coibunt, nec istæ causæ vnquam sibi occurrent.

Quid Beati videant de facto ex futuris contingentibus, & secretis cordium.

Assertvm IV. Ex futuris contingentibus, & secretis cordium Beati vident de facto ea, quæ pertinent ad proprium statum. Ita D. Thom. 2. 2. *qu.* 83. *ar.* 4. *ad* 2. 3. *part. qu.* 10. *ar.* 2. *in* 4. *dist.* 45. *quæst.* 3. *art.* 2. *&* 3. *contra Gentes, cap.* 59. Scotus *in* 4. *dist.* 45. *q.* 4. D. Antoninus 3. *par. tit.* 30. *c.* 4. *§.* 4. alijque communiter.

Probatur primò ex Concilio Senonensi in decreto Fidei, vbi definitur *Beatis pernium esse omniforme diuinitatis speculum, in quo, quidquid eorum interfit, illucescat,* & licèt huiusmodi Concilium, quia vt notat Vasquez 1. *part. disp.* 50. *cap.* 5. *n.* 38. Prouinciale, & non confirmatum, non habeat auctoritatem Concilij Oecumenici, est tamen magni ponderis propter auctoritatem Sanctorum Patrum, qui ipsi interfuerunt.

26\. Probatur secundò, Maximè decet, maximéque delectat videre ea, quæ pertinent ad proprium statum, nimirum vel ad propriarum actionum exercitium, vel ad propriæ personæ dignitatem, vel ad propriæ conditionis officium; ergo vident de facto beati huiusmodi omnia, siue futura contingentia sint, siue secreta cordium: Consequentia probatur tum auctoritate Hugonis à S. Victore, *lib. 2. de Sacramentis, parte 16. cap. 11. dicentis animas sanctorum eorum, quæ foris aguntur, tantùm scire, quantum vel illis ad gaudium, vel nobis ad auxilium prodesse constat.* tum ratione, quia ex suprà positis beati vident quidquid rationabiliter desiderant; nequit aut non esse rationabile desiderium videndi ea, quæ videre maximè decet, maximéque delectat.

27\. Dices, hinc sequi, quod contingere facilè possit sanctum inferioris meriti plura videre, quàm sanctum meriti superioris, eò quod ad illius statum plura pertineant. Sed contra: Neque id absolutè sequitur, nec quando sequeretur foret inconueniens. Non absolutè sequitur, quia nos non asserimus beatos videre absolutè ex contingentibus, & secretis cordium, ea solùm quæ pertinent ad proprium statum, sed dicimus ea videre ratione status, non excludendo, quin ratione maioris meriti possit aliquis beatus videre plura etiam ad proprium statum non pertinentia. Quando sequeretur, non foret inconueniens, quia sanctus superioris meriti non idcirco esset inferioris conditionis in beatitudine, siue essentiali siue accidentali. Non in essentiali, quia illa non habetur ex cognitione creaturarum, nec ex plurium cognitione crescit, dicente Augustino 5. *Conf. cap. 4. Qui te, & illa* (id est entia creata) *nouit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est.* Non in accidentali, quia sanctus superioris meriti vel videndo plura individua rerum naturalium, vel cognoscendo plures species rerum merè possibilium facilè compensaret etiam cum fœnore excessum, quo in futuris, & secretis cordium à sancto inferiori habente tamen vniuersaliorem statum superaretur.

Cognitio creaturarum non confert ad beatitudinem essentialem.

28\. Dices insuper, si semel conceditur aliquem beatum videre de facto plura futura ad proprium statum non pertinentia, vix videtur assignabilis ratio, cur non videat omnia; illo enim concesso non ampliùs rectè dicitur non videre omnia, quia non omnia pertinent ad proprium statum. Sed contra: Potissima ratio cognoscendi futura contingentia est, quod ad proprium statum pertineant, adeóque absolutè nullus beatus videbit omnia, quia is, ad cuius statum multa spectant hæc sola videbit, is ad cuius statum spectant pauca videbit tot, quot requiruntur ad hoc, vt non excedatur à beato inferioris meriti ad cuius statū plura spectēt. Ratio igitur videndi futura vel est status proprius, vel est status beati inferioris vniuersalior proprio, & ex vtroque capite probatur non debere videri omnia futura: suadetur id etiam, tum ex Scriptura, ex qua colligitur Angelos beatos nonnulla futura ignorare, vt videre est apud Moncæum *in disputationibus selectis, disput. 2. cap. 10.* tum ex *Sanctis Patribus*, qui cognitionem omnium futurorū arbitrantur speciale priuilegium Christi, aut nulli alij beato, aut soli Virgini matri factum commune, cum aliqua tamen limitatione, vt notat Syluius *quæst. 12. art. 10. in fine.*

Nullus beatus, si Christum, eiusque Matrem excipias, videt de facto omnia futura.

29\. ASSERTVM V. Futura, vel secreta cordium, quæ non spectant ad statum beati ab initio beatitudinis, videntur à beato successiuo decursu temporis ex vi visionis causaliter; Reliqua omnia obiecta creata in præmissis assertis exposita videntur in primo beatitudinis instanti ex vi visionis formaliter. Ita Auctores relati pro assertis *superioris* §.

Quid ex rebus creatis causaliter, quid formaliter vi visionis videatur.

Probatur prima pars: Ea quæ videntur à beato successiuo decursu temporis, non ab initio beatitudinis, videntur vi visionis causaliter, sed futura, vel secreta cordium, quæ non spectant ad statum beati ab initio beatitudinis, videntur à beato successiuo decursu temporis, non ab initio beatitudinis; ergo videntur vi visionis causaliter. Maior probata est *in calce superioris* §. Minor probatur: Ex futuris, (semper in præsenti subintellige contingentibus) & secretis cordium, non videt ab initio beatitudinis ea omnia, quæ ad ipsius statum pro toto beatitudinis decursu spectant; ergo videt ab initio ea solùm, quæ spectant ad ipsius statum pro tali initio, non ea, quæ pro tali initio ad ipsius statum non spectant (subintellige regulariter loquendo, & titulo status proprij, nam titulo status alieni, ad adæquandam scilicet conditionem beati inferioris, probabile est iuxta antecedenter posita aliquem beatum videre ab initio beatitudinis nonnulla futura, quæ ad ipsius statum pro tunc, imò nec pro toto beatitudinis decursu pertineant) Antecedens probatur, quia secus quilibet beatus videret ab initio beatitudinis omnes preces ad se fundendas: adeóque plures beati ad quos tempore Antichristi, & in die iudicij extremi, preces fundentur, viderent tales preces, & ex consequenti tempus aduentus Antichristi, & diei iudicij, contra exceptionem factam in secundo asserto: Quilibet Summus Pontifex videret ab initio beatitudinis totum decursum Ecclesiæ militantis, adeóque quousque duratura sit: Quilibet beatus videret omnes illas, qui futuri sunt consortes beatitudinis, adeóque ab initio beatitudinis discerneret in particulari omnes prædestinatos à reprobis. Scio Arriagam *disput. 11. sect. 6. n. 41.* velle quod preces fundendas tempore Antichristi videant beati ab initio beatitudinis non visâ ipsarum duratione, non videndo scilicet quo determinato tempore fundantur, ex quo explicat videri tales preces absque eo, quod videatur aut tempus Antichristi, aut dies iudicij. Impugnatur tamen, quia ex vna parte malè congruit beatis confusa, ac non ordinata notitia nostrarum precum; ex alia parte relabitur *Arriaga* in eandem difficultatem circa durationem talium precum, & circumstantiam temporis,

Beati non cognoscunt ab initio beatitudinis preces ad se fundendas tempore Antichristi.

30.

temporis, quam tenetur concedere non cognosci à beatis ab initio beatitudinis, & explicare quomodo deinde suo tempore cognoscatur.

31. Probatur secunda pars: Omnia obiecta creata possunt videri ex vi visionis formaliter saluâ ipsius visionis inuariabilitate. Neque enim beati sicuti aliquando incipiunt videre, quæ antea non videbant; ita aliquando videre desinunt, quæ anteà viderint, & perfectio status beatifici ita admittit beatitudinis accidentalis incrementum, vt respuat decrementum. Ea igitur, quæ beati initio beatitudinis vident toto beatitudinis decursu vident, sicque ea, quæ beatitudinis initio vident, videre possunt ex vi visionis formaliter absque detrimento inuariabilitatis ipsius visionis. Et cum ex aliâ parte in hoc magis eluceat excellentia ipsius actus visionis, nec facilè assignari possit, cur ex iis, quæ videntur ab initio beatitudinis vnum debeat videri ex vi visionis formaliter, aliud ex vi visionis causaliter; sentiendum est ea, quæ ab initio beatitudinis videntur, omnia eodem modo, omnia ex vi visionis formaliter videri, omnia inuariabiliter attingi. Et de cognitione horum obiectorum congruè intelligi potest D. Augustinus 15. *de Trinitate*, *cap.* 16. dicens: *Fortassis volubiles non erunt nostræ cogitationes, ab aliis in alias euntes, atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram vno simul conceptu videbimus.* Quæ verba videntur esse vniuersaliora, quàm vt possint aptè intelligi de solâ attingentiâ obiecti beatitudinis essentialis.

Quidquid videtur ab initio beatitudinis, videtur ex vi visionis formaliter.

32. Dices ea videre ex vi visionis formaliter seu in verbo formaliter, quæ videntur in diuina essentia, vt in causa; res autem creatæ quoad existentiam non possunt videri in diuina essentia, vt in causa; quia diuina essentia nullam habet necessariam connexionem cum actuali existentia alicuius creaturæ. Sed contra: Diuina essentia quamvis secundùm se non habeat necessariam connexionem, &c. habet tamen huiusmodi connexionem, vt simul sumpta cum decretis, seu vt modificata decretis, ideo in ipsâ, saltem vt decretis modificatâ optime possunt videri res creatæ quo ad existentiam. Deinde: vt aliquid videatur vi visionis formaliter, non est necesse ex dictis *in* §. *superiori*, quod videatur in diuina essentia, vt in causa, sed sufficit, quod videatur in ipsâ ratione alterius prædicati, putà quantum ad præsens attinet ratione scientiæ visionis.

Essentia diuina, vt modificata decretis, habet necessariam connexionẽ cum existẽtia actuali creaturarũ.

33. Habetur ex dictis primò, Libertatem, quam habent beati ad cognoscendum modò has modò illas creaturas, esse solùm in ordine ad cognitionem, quam habent de creaturis in proprio genere, non in ordine ad cognitionem, quam habent de creaturis in verbo, & ex qua sortiuntur beatitudinem accidentalem; in hac enim congruum est beatos nunquam decrescere, & quidquid semel incipiunt cognoscere, semper in actu secundo cognoscere: Siue id inceperint cognoscere in beatitudinis initio, ex vi visionis formaliter, siue in beatitudinis decursu ex vi visionis causaliter; dummodo id, quod cognoscitur ex vi visionis causaliter cognoscatur reuelatione immediatè factâ à diuina essentia supplente munus speciei, non reuelatione, seu illustratione facta aut per infusionem, aut per excitationem speciei creatæ propriæ illius, quod de nouo cognoscitur; cognitio enim habita per huiusmodi illustrationem est eiusdem rationis cum cognitione qualibet obiecti creati in proprio genere, à qua potest beatus abstinere pro libito.

Beati liberè cognoscunt res creatas in proprio genere, non in Verbo.

Habetur secundò, ex eo quod beati videant in verbo saltem causaliter orationes, quæ ad ipsos funduntur iure damnatam esse impietatem Vualdensium, Sollardorum, Lutheri, &c. deridentium inuocationem Sanctorum ex eo præcipuè capite, quod Sancti ignorent nostras inuocationes, nostrasque preces, quas sectarias impiè sentire decernit Trid. *sess.* 25. *sub tit. de Inuocatione, & veneratione, & Reliquiis Sanctorũ, &c.* Et licèt olim controuersus fuerit etiam apud Sanctos Patres modus, quo Beati nostras preces cognoscerent, vt videre est apud Estium *in* 4. *dist.* 45. §. 18. fuit tamen apud omnes in confesso, quod vere cognoscerent. Iam vero conceditur communiter, non solùm quod Beati preces ad se fusas cognoscant, sed etiam, quod cognoscant ipsas in verbo aut formaliter, aut causaliter; licèt non negentur alij minùs præcipui, & minùs vniuersales modi cognoscendi easdem preces, vt explicat *Estius ibidem*. 34.

Inuocationem Sanctorum deridentes iure damnantur.

Sancti Preces ad se fusas multipliciter cognoscunt.

Habetur tertiò, Beatos post diem Iudicij nihil amplius in hoc vniuerso de nouo visuros, quia post vniuersalem mundi conflagrationem nihil amplius in hoc inferiori vniuerso ad Beatorum statum pertinebit. Accedit, quod post diem Iudicij gloria tum Angelorum, tum hominum erit penitus, idest non solùm substantialiter, verùm etiam accidentaliter consummata. Ex quo D. Thomas *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 2. *art.* 5. *ad* 12. inclinatur ad sentiendum Beatos tunc scire omnia futura. Verba *S. Doctoris* sunt: *Nihil prohibet dicere, quod post diem Iudicij, quando gloria hominum, & Angelorum erit penitus consummata, omnes beati scient omnia, quæ Deus scientia visionis nouit; ita tamen, quod non omnes omnia videant in essentia diuina, sed anima Christi ibi plene videbit omnia, sicut & nunc videt: Alij autem videbunt ibi plura, vel pauciora secundùm gradum, quo Deum cognoscent, & sic anima Christi de iis, quæ præ aliis videt in verbo, omnes alias illuminabit, &c.* 35.

Beati post diem Iudicij nullã creaturam de nouo videbunt.

Habetur quartò, Beatos de facto cognoscere plures creaturas existentes, quàm possibiles; ita tamen, vt non solùm non cognoscant omnes possibiles, sed nec cognoscant omnes existentes, saltem loquendo quo ad indiuidua. Hic iam dubitatur, cur beatus has potius, quam illas creaturas cognoscat, præsertim quoad illas, quas cognoscit in verbo formaliter: ex quo capite Vasquez t. 36.

parte, diſp. 5. cap. 4. probat nullam creaturam cognoſci poſſe in verbo formaliter; ne cum per ipſum non ſit maior ratio cur vna, quàm alia in verbo formaliter cognoſcatur, ſi admittat cognoſci aliquas cogatur admittere cognoſci alias omnes. Porrò dum quæritur ratio, ſeu cauſa, cur beatus cognoſcat has potius, quam illas creaturas. Nec ſermo eſt de cauſa formali, quam conſtat eſſe talem numero viſionem, quæ ex ſe eſt attingentia harum creaturarum, non aliarum. Nec de cauſa morali, quam conſtat eſſe merita, & ſtatum beati, iuxta enim diuerſitatem meriti, & ſtatus videntur diuerſæ creaturæ, & quidem iuxta diuerſitatem ſtatus potiſſimum diuerſæ creaturæ exiſtentes, iuxta diuerſitatem meriti potiſſimum diuerſæ creaturæ poſſibiles. Nec de cauſa phyſica efficienter remota, quam conſtat eſſe decretum diuinæ voluntatis iuxta diuerſitatem ſtatus, & meriti determinantis diuerſitatem viſionis. Sermo eſt igitur de cauſa phyſica efficiente proxima, pro qua ſit

---

§. III.

Quænam ſit cauſa phyſica efficiens proxima, cur beatus cognoſcat ex vi viſionis has potius, quàm illas creaturas?

37. Cauſa proxima videndi diuerſas creaturas eſt ipſa diuina eſſentia.

ASSERTVM: Cauſa phyſica efficiens proxima, cur beatus cognoſcat, &c. non, eſt lumen gloriæ, aut intenſius, aut heterogeneum; ſed eſt diuina eſſentia vniens ſe intellectui, vt repræſentatiua harum potiùs, quàm illarum creaturarum. Prima pars eſt contra Molinam *quæſt.* 12. *art.* 8. *diſp.* 5. *membr.* 1. Valentiam *diſp.* 1. *quæſt.* 12. *punct.* 6. Richardum *in* 3. *diſt.* 14. *art.* 2. *quæſt.* 3. *&c.* Secunda pars eſt contra Suarez *lib.* 2. *de attributis, cap.* 6. Granadum 1. *par. tract.* 5. *diſp.* 12. Amicum *diſp.* 9. *ſect.* 24. *&c.* Totum aſſertum eſt Scoti *in* 7. *diſt.* 14. *quæſtione* 2. §. *ſed ſi iſta via*, Herice *diſp.* 51. *cap.* 5. Herincx *diſp.* 5. *quæſt.* 7. *num.* 65. Arrubal *diſp.* 26. *cap.* 4. Fauet Arriaga *diſp.* 12. *ſect.* 4. *num.* 20. *&* 24. licèt deinde *num.* 28. cenſeat probabiliorem, quia eſt communior, ſententiam refundentem diuerſitatem in heterogeneitatem luminum, fauet etiam ex parte Ioan. à S. Thoma *quæſt.* 12. *diſp.* 15. *art.* 5. *num.* 5. licèt velit cauſam videndi diuerſas creaturas ita eſſe diuinam eſſentiam diuerſimodè vnitam in ratione ſpeciei intelligibilis vt ſit ſimul diuerſitas, vel intenſiua, vel indiuidualis luminis, ad cuius diuerſam exigentiam vnitur diuina eſſentia, vt repræſentatiua in actu ſecundo iſtarum potius, quàm illarum creaturarum.

Lumen gloriæ intenſius non conducit per ſe loquẽdo ad cognitionẽ plurium, vel diuerſarum creaturarũ.

Probatur prima pars: Lumen gloriæ ex eo, quod ſit intenſius, non conducit per ſe loquendo ad cognitionem vel plurium, vel diuerſarum creaturarum, ergo cauſa proxima, cur beatus cognoſcat, &c. non eſt lumen intenſius. Conſequentia patet; antecedens probatur, quia lumen intenſius non conducit per ſe loquendo, niſi ad intenſiorem viſionem; viſio autem Dei ex eo, quod ſit intenſior, non attingit per ſe loquendo plures creaturas, cum poſſit haberi viſio intenſa diuinæ eſſentiæ aut paucis, aut etiam nullis creaturis attactis, vt patebit ex §. *ſequenti.* Dixi per ſe loquendo, quia cæteris paribus non negatur congruum eſſe, vt, qui habet intenſius lumen, plures, perfectioresve creaturas videat: at hoc non oritur præcisè ex maiori intenſione luminis, cui ſufficit concurrere ad intenſiorem viſionem, & huius maior intenſio attenditur, aut penes maiorem penetrationem obiecti primarij, aut penes perfectiorem attingentiam obiecti ſecundarij, non quo ad extenſionem, & pluralitatem, ſed quoad intenſionem, & penetrationem rationum intelligibilium alicuius determinatæ creaturæ.

Confirmatur: Intenſius lumen naturæ conducit ad perfectius intelligenda eadem obiecta, non ad intelligenda plura; ergo etiam intenſius lumen gloriæ inſeruiet ad perfectius attingendas creaturas, non ad attingendas plures. 38. Neque dicas diſparitatem eſſe, quia quodlibet lumen naturæ, etiam remiſſum reſpicit omne verum naturale, non quodlibet lumen gloriæ reſpicit omnes creaturas. Contra enim, diſparitas, vel ſupponit heterogeneitatem luminis gloriæ in ſequenti probatione impugnandam, vel continet id, quod eſt in quæſtione ſcilicet, quod lumen gloriæ ex eo præcisè, quod ſit intenſius ſit ratio cognoſcendi plures creaturas.

Lumen corporeum intenſius eſt ratio cognoſcendi plura obiecta, quia ſe tenet ex parte obiecti.

Neque vrgeas lumen corporeum. ex eo præcisè, quod ſit intenſius, inſeruit oculo corporeo ad videnda plura obiecta; experientiâ enim conſtat, in medio magis illuminato non ſolum melius videri idem obiectum, ſed etiam de nouo apparere aliquod obiectum, quod antea non apparebat; ergo pariter lumen gloriæ intenſius inſeruit intellectui ad videndas plures creaturas. Contra enim: Lumen corporeum, vt *ſuprà capite* 3. §. 2. *in fine* primi aſſerti explicatum eſt, ſe tenet ex parte obiecti, ideo ſi ſit intenſius poteſt facere plura obiecta viſibilia, quia obiectum exiguum cum luce intenſa emittit ſpeciem ſufficientem mouere potentiam, quam non emittit cum luce remiſſâ: at lumen gloriæ ſe tenet ex parte potentiæ perficiendo ipſius virtutem indifferenter in ordine ad quodlibet obiectum ſupernaturaliter attingibile, nec afficit obiectum ipſum, ideo ex eo, quod ſit intenſius, vel remiſſius, non reddit viſibilia plura, vel pauciora obiecta.

39. Lumen gloriæ heterogeneum nõ repugnat; at tale de facto non eſt.

Probatur ſecunda pars: Licèt de poſſibili nulla appareat repugnantia luminis gloriæ heterogenei, adeo vt vnum lumen nequeat inſeruire, niſi ad videndas tot creaturas, aliud niſi ad videndas tot alias, aliud niſi ad videndam vnicam ſpeciem; tamen de facto non eſt aſtruendum lumen heterogeneum ſine neceſſitate, cum ſicuti non ſunt ſine ne-

ceſſitate

cessitate multiplicandæ, ita non sint sine necessitate diuersificandæ entitates, sed nulla est necessitas astruendi lumen gloriæ heterogeneum; ergo de facto lumen gloriæ heterogeneum non est, & per consequens ipsius heterogeneitas non est ratio videndi has potius, quàm illas creaturas. Minor probatur: Si quæ est necessitas, maximæ diuersitas visionum; at ex hoc capite non habetur sufficiens necessitas, quia diuersitas visionum melius habetur ex diuersa motione diuinæ essentiæ, & in vniuersum diuersitas actuum potius sumenda est, ex aliquo se tenente ex parte obiecti, vt est ipsa diuina essentia; quàm ex aliquo se tenente ex parte potentiæ, vt est lumen gloriæ. Confirmatur: Alij habitus infusi non sunt heterogenei; & quilibet habitus fidei inseruit ad credendum omne credibile; idem habitus spei ad sperandum omne sperabile; nec datur vnus habitus fidei ad tot credibilia, vnus ad tot alia, ergo idem proportionaliter sentiendum est de habitu: Luminis gloriæ. Confirmatur insuper lumen gloriæ; se habet ad modum potentiæ, commune quippè est habitibus per se infusis potentias incitari, sed potentia tendit indifferenter in quælibet obiecta contenta sub propriâ ratione formali, & non nisi ab aliquo se tenente ex parte obiecti determinatur ad attingendum hoc potius, quàm illud obiectum; ergo.

Actuum diuersitas debet sumi ab aliquo se tenente ex parte obiecti.

40. Probatur tertia pars: Causa physica efficiens proxima, cur beatus cognoscat &c. Neque est lumen gloriæ, vt iam probatum est; neque est intellectus creatus, tum quia hic habet eamdem, imò maiorem indifferentiam, & homogeneitatem, quàm lumen, in ordine ad cognoscendam quamlibet creaturam; tum, quia *cap. sequenti* §. 4. explicabitur ipsum nihil conferre ad inæqualitatem visionis; ergo est ipsa diuina essentia se vniens, vt repræsentatiua harum potiùs, quàm illarum creaturarum: Neque enim respectu visionis datur alia causa efficiens proxima præter lumen eleuans, intellectum eleuatum, & diuinam essentiam. Confirmatur ex eo, quod cum diuina essentia sit speculum voluntarium, & liberè in actu secundo repræsentet quidquid creato intellectui repræsentat, facilè percipitur, quomodo possit intellectui creato repræsentare has potius, quàm illas creaturas, & quomodo ex consequenti intellectus creatus à lumine determinatus, & necessitatus ad videndum illud præcisè, quod diuina essentia in actu secundo ei repræsentat, videat has potius, quàm illas creaturas.

Essentia diuina est intellectui creato causa proxima videndi has potius, quàm illas creaturas.

41. Dices: Vel sermo est de diuina essentia exercente munus speciei, & medij quo; vel de eadem exercente munus obiecti cogniti, & medij in quo. Si primum rectè explicatur cur beatus directè, & immediatè cognoscat has potius, quàm illas creaturas: at non cur cognoscat has potius, quàm illas creaturas formaliter in verbo, cognoscitur enim res verbo, non in verbo; quando diuina essentia se habet vt medium quo, non in quo. Si secundùm diuina essentia non potest ducere in cognitionem plurium creaturarum, nisi sit magis in se cognita: sed non potest esse magis in se cognita nisi ratione luminis intensioris, ergo ratio cognoscendi plures creaturas saltem in verbo formaliter, & in diuina essentia, tanquam in medio cognito, est maior intensio luminis. Maior probatur: Diuina essentia exercens munus medij in quo non potest ducere in cognitionem creaturarum, nisi ipsa cognoscatur; Ergo neque in cognitionem plurium, nisi ipsa magis cognoscatur: & sicuti tali modo cognitio creaturarum nequit esse sine cognitione diuinæ essentiæ; ità nec maior cognitio creaturarum sine maiori cognitione essentiæ: at cognitio plurium creaturarum est maior conitio creaturarum, ergo. Sed contra, dico sermonem esse de diuina essentia, non solùm vt exercente munus speciei, & medij quo, 42. verum etiam de eadem exercente munus obiecti cogniti, & medij in quo. Ad impugnationem aduerto dupliciter diuinam essentiam posse magis in se cognosci: vel magis intensiuè, quatenùs secundùm vnum, & idem prædicatum magis, ac magis penetretur, & quod diuina essentia hoc modo sit magis cognita, prouenit à maiore intensione luminis, ad cuius exigentiam diuina essentia se vnit intellectui creato quodammodo magis intimè, & magis ipsi manifestando de propria perfectione intensiua: Vel potest diuina essentia magis in se cognosci extensiuè, quatenùs non magis penetrando aliquid ipsius, attingantur in ipsa plures respectus, qui plures possunt singuli attingi etiam cognitione remissa, & potest contingere, vt cognoscens in diuina essentia respectus pauciores, singulos cognoscat intensiùs, quam qui in eadem cognoscit plures; & quod diuina essentia hoc secundo modo magis cognoscatur non prouenit à maiori intensione luminis, & potest diuina essentia sub eodem lumine etiam in ratione causæ se præbere magis, vel minùs extensiuè cognoscendam. Cum igitur maior cognitio creaturarum, seu cognitio plurium creaturarum, in diuina essentia, vt in causa, non inferat nisi maiorem cognitionem ipsius extensiuam, non infert maiorem intensionem luminis, nec in intensius lumen refunditur.

Non solùm vt se habens per modum medij quo; verùm etiã vt se habens per modum medij in quo.

---

§. IV.

Vtrùm possit videri diuina essentia nullatenus attactis Creaturis?

ASSERTVM: De potentiâ absolutâ videri potest diuina essentia nullatenùs 43. attactis creaturis nec distinctè, & in particulari; nec confusè & in communi. Prima pars aut traditur, aut supponitur ferè communiter, licet Vasquez *disputat. 5. cap. 4. numero* 17. velit inuoluere repugnantiam, quod creaturæ videantur vi visionis formaliter, & quod possit haberi visio, in qua nulla creatura

creatura videatur. Secunda pars eſt *Scoti, Scotiſtarum, & plurium Recentiorum* contra *Thomiſtas, & illos omnes*, qui negant videri poſſe diuinam eſſentiam non viſis attributis, pro quo recolendi ſunt Auctores citati *cap. præcedenti, §. 3. & ſequentibus.*

Beatus poteſt videre Deum nulla attactâ creaturâ diſtinctè, & in particulari.

Probatur prima pars quod ſcilicet videri poſſit diuina eſſentia nullâ attactâ creaturâ diſtinctè, & in particulari. Poteſt videri diuina eſſentia aliquâ creaturâ in particulari, & diſtinctè non attactâ; ergo etiã nullâ prorſus tali modo attactâ. Antecedens patet, quia ex ſupradictis beati videndo de facto diuinam eſſentiam non vident in particulari quamlibet creaturam. Conſequentia probatur: Nec diuina eſſentia dicit maiorem connexionem cum vna creatura, quàm cum alia, nec eſt vlla ratio, cur debeat neceſſariò videri vna creatura, potiùs quàm alia; ergo ſi visâ diuinâ eſſentiâ poteſt aliqua creatura non cognoſci, poteſt quælibet non cognita.

44. Dices impoſſibilitatâ aliquâ creaturâ in particulari impoſſibilitaretur Deus; ergo quia in Deo datus eſſentialis reſpectus ad quamlibet creaturam in particulari; ergo non poteſt videri Deus quin videatur huiuſmodi reſpectus, & quælibet creatura in particulari, tanquam terminus talis reſpectus. Sed contra: Inſtantia nimis probat; probat enim videri de facto quamlibet creaturam in particulari: Datis igitur antecedente, & prima conſequentia; dico ſecundam falſam eſſe quoad vtramque partem: falſa eſt quoad primam, quia vt videatur diuina eſſentia non eſt neceſſe, quod videantur omnia prædicata eſſentialia cum ipſa identificata, vt patet ex dictis de viſione præciſiua eſſentiæ ab attributis: falſa eſt quoad ſecundam, quia viſo reſpectu non eſt neceſſe, quod attingatur ipſius terminus clarè, & diſtinctè; ſed ſufficit, quod cognoſcatur confusè, vt patet ex dictis de viſione præciſiua vnius perſonæ ab alia.

45.
Beatus poteſt videre Deum non attactis creaturis confusè, & in communi.

Probatur ſecunda pars, quod ſcilicet videri poſſit diuina eſſentia, neque etiam confusè, & in communi attactis creaturis. Poteſt videri diuina eſſentia attingendo ſolùm prædicata formaliſſimè conſtitutiua ipſius, ſed inter prædicata formaliſſimè conſtitutiua diuinæ eſſentiæ non habetur vllus reſpectus ad creaturas; ergo poteſt videri diuina eſſentia neque etiam confusè, & in communi attactis creaturis. Conſequentia patet, quia in tantum per aduerſarios nequit videri diuina eſſentia non attactis, ſaltem in communi creaturis, in quantum videri nequit diuina eſſentia per ipſos non viſis omnipotentia, & omniſcientiâ, & ſimilibus prædicatis reſpicientibus creaturas. Maior, & Minor ſupponuntur ex dictis; Illa ex eo, quod viſio poſſit eſſe præciſiua; iſta ex eo, quod diuina eſſentia conſtituatur formaliter per rationem eſſendi à ſe ſimpliciter. Confirmatur ex eo, quod ſic maximè elucet in diuina eſſentia ratio ſpeculi voluntarij, & perfectiſſima libertas in creaturis repræſentandis, dum poteſt ea ipſis in actu ſecundo nullas omnino repræſentare neque in particulari, neque in communi; vel repræſentare omnes in communi, nullas in particulari, vel repræſentare aliquas in particulari, & has potius, quàm illas; vel repræſentare omnes omninò etiam diſtinctè, & in particulari, quod ſupereſt probandum ad illuſtrandam excellentiam beatæ viſionis, & eminentiam diuinæ repræſentationis. Ideo ſit

---

§. V.

Vtrùm poſſit videri Diuina eſſentia attingendo ſimul diſtinctè, & in particulari, omnes omnino creaturas?

ASSERTVM: De potentia abſoluta videri poteſt diuina eſſentia attingendo ſimul, & eodem actu viſionis diſtinctè, & in particulari omnes omninò creaturas. 46.

Viſio aliquãdo ſumitur pro omni cognitione clarâ, & diſtincta, & non intuitiuâ.

Dum dico eodem actu viſionis attingi omnes creaturas, loquor vel de viſione ſpecificatiuè ſumptâ, quæ ſcilicet ſit actus intuitiuus, at non formaliter, vt attingit creaturas. Certum enim eſt poſſibilia non poſſe ratione ſui formaliter terminare actum intuitiuũ; vel de viſione ſumptâ pro omni cognitione clara, & diſtincta, non pro ſola cognitione intuitiua, in quo ſenſu ſæpiſſimè vſurpant Sancti Patres *Viſio, & videre*; dum frequenter dicunt videri in Deo poſſibilia. In eodem ſenſu D. Thomas *quæſt. 2. de Veritate art. 9. ad* 3. habet nihil prohibere aliquando om.,em ſcientiam diuinam viſionem dici; in hoc etiam ſenſu me loqui lector intelligat, ſi quandoque irrepſerit dicere poſſibilia videri, dari viſionem poſſibilium. Aſſertum ita explicatum traditur à Scoto *in prologo quæſt.* 3. Laurea *in* 4. *tom.* 4. *diſp.* 19. *art.* 7. *aliiſque Scotiſtis*, quos ſequuntur Arriaga 1. *parte, diſp.* 13. De Quiros *diſp.* 32. *ſect.* 2. Meratius *diſp.* 20. *ſect.* 1. Herice *diſp.* 51. *cap.* 4. Ouiedus 1. 2. *tract.* 1. *contrmicu.* 4. *punct.* 5. Ribas 1. *parte, tract.* 3. *diſp.* 9. *cap.* 4. qui Recentiores ſimul cum Scoto ſententiam hanc ſumpſerunt à *Magiſtro ſententiarum in* 3. *diſt.* 14. *§. quibus reſpondentes* Alberto Magno *ibidem art.* 1. *cap.* 3. aliiſque antiquioribus docentibus animam Chriſti de facto actu creato omnia ſcire, quæ Deus ſit. Stant pro noſtro aſſerto à fortiori *Durandus, Baſſolius, Gotfredus*, volentes Deum non poſſe videri, quin cognoſcantur omnia poſſibilia, in quo *Durandus* loquitur de potentia ordinaria, reliqui de potentia etiam abſoluta. Licèt autem habeat aſſertum tot ſectatores, habet tamen etiam plurimos oppugnatores, & in primis eſt contra omnes Thomiſtas, quos ſequuntur ſaltem quo ad opinionis ſubſtantiam Syluius 1. *parte, quæſt.* 12. *art.* 8. *concl.* 4. Suarez *lib.* 2. *de attributis cap.* 26. & 3. *parte, tom.* 1. *diſp.* 26. *ſect.* 3.

sect. 3. Amicus *disp.* 9. *section.* 22. Franciscus Lugus *lib.* 1. *disp.* 24. *cap.* 2. Moncæus *in disputationibus selectis*, *disput.* 2. *cap.* 9. Arrubal, &c. quatenus verò specialiter asserimus omnia possibilia attingi posse eodem actu visionis, quo videtur diuina essentia, est nostra sententia à fortiori contra Vasquez & alios relatos, §. 1. contendentes nullam creaturam cognosci posse in Verbo ex vi visionis formaliter. Dixi saltem quoad opinionis substantiam, *Thomistæ* enim sentiunt repugnare cognitionem omnium possibilium in Verbo, quia talis cognitio esset comprehensiua Dei; *Lugus*, & *Moncæus*, quia nulla cognitio potest directè terminari ad seipsam; *Amicus* quia nulla cognitio creata potest esse actu infinita; *Arrubal*, quia nulla cognitio potest esse de obiecto indeterminato, cuiusmodi est per ipsum collectio omnium possibilium.

47\. Non repugnat distinctè attingi omnia possibilia eodem actu, quo videtur diuina essentia.

Probatur primò: Neque ex parte possibilium, neque ex parte diuinæ essentiæ, neque ex parte actus visionis, neque ex parte intellectus creati videntis, neque ex parte luminis gloriæ simul cum intellectu concurrentis, repugnat videri diuinam essentiam attingendo simul, & eodem actu, &c. ergo de potentiâ absolutâ videri potest diuina essentia attingendo simul, &c. Consequentia patet ex sufficientia inductionis, & ex eo, quod non videatur superesse aliud caput repugnantiæ. Neque statim referas ex supradictis *c.* 3. §. 6. *ad finem* 1. *Asserti*, pro sustinenda alicuius rei possibilitate non sufficere, quod nullum appareat caput repugnantiæ propter copiosiorem impossibilium, quam possibilium segetem. Contra enim rectè id procedit in pari, vel non multum impari causa, & quando repugnantia negatur ex eo præcisè, quod non appareat, vel non assignetur: at in præsenti non repugnantia attingendi omnia possibilia plurimis rationibus repugnantiæ præponderat, & ex prædictis capitibus repugnantia negatur non præcisè, quia non appareat, sed quia nec in re adesse posse suadetur; ideo probatur antecedens discurrendo per singula assignata capita; *in sequentib.* §§. nullum aliud superesse repugnantiæ caput magis probabitur.

Cognitio omniũ possibilium non repugnat.

Non repugnat ex parte ipsorum possibilium, quia hæc secundùm se omnia simul eodem actu visionis cognoscuntur à Deo. Si autem haberent secundùm se repugnantiam ad omnia simul cognosci, haberent talem repugnantiam etiam respectu Dei: sicuti enim quæ habent secundùm se repugnantiam ad simul produci, vt entia successiua, habent talem repugnantiam etiam respectu Dei; ita similiter &c.

Nec ex parte ipsorum possibilium.

Non repugnat ex parte diuinæ essentiæ, quia diuina essentia secundùm se æquè continet omnes, ac aliquas creaturas; ergo æquè potest inseruire cognitioni omnium, ac cognitioni aliquarum, sed *ex* 1. *asserto* §. 1. inseruire potest, imò de facto inseruit cognoscendis in se ipsa eodem actu visionis aliquibus creaturis; ergo etiam eodem modo cognoscendis omnibus. Accedit, quod diuina essentia non est secundum se maioris efficacitatis, maiorisve virtutis repræsentatiuæ respectu intellectus proprij, quam respectu intellectus creati, sed de facto inseruit intellectui proprio cognoscendis in se ipsa eodem actu visionis omnibus prorsus creaturis; ergo secundùm se potest id etiam repræsentare respectu intellectus creati.

Nec ex parte diuinæ essentiæ.

Non repugnat ex parte actus visionis, quia vnus, & idem actus intellectus, præsertim quando vno, eodemque vtitur medio, potest tendere in plura, vt plura, & non in tot, quin in plura; ergo potest quantum est de se tendere simul in omnia possibilia. Antecedens exemplificatur in Angelo, qui quò perfectior est, eò habet vniuersaliorem speciem, & in eò plura vnica specie, vnicóque actu tendit, idque sine detrimento attentionis ad singula. Ex quo obiter patet potentiam, quoad plura aduertit, eò esse ad singula remissiorem, procedere ad summum de potentiâ aduertente ad plura per plura media; propterea in præsenti ex eo, quod intellectus ad infinita simul aduerteret non sequitur quod infinitè remitteretur eius attentio circa singula quod esset nullatenùs ad singula attendere, vt malè nonnulli nobis obiciunt.

Nec ex parte actus visionis.

48\.

Non repugnat ex parte intellectus creati videntis, quia intellectus creatus videndo Deum non operatus per virtutem naturalem, quæ valde limitata est, sed per obedientialem, quæ cum mensuretur penes Deum eleuantem, & impesantem, non penes creaturam eleuatam, & obedientem, nullis arctatur limitibus, & potest esse maior, ac maior in infinitum.

Non ex parte intellectus creati.

Non repugnat denique ex parte luminis gloriæ simul cum intellectu concurrentis, quia cum quodlibet lumen gloriæ sit secundùm se indifferens ad inseruiendum cognitioni huius, vel illius creaturæ, est aptum inseruire cognitioni omnium; sicuti lumen materiale, quia est indifferens ad hunc, vel illius colorem illuminandum, potest quantum est de se inseruire visioni omnium colorum indifferentia luminis ad inseruiendum, &c. patet ex *supradictis* §. 3. & confirmatur ex indifferentiâ eiusdem luminis ad inseruiendum cognitioni huius, vel illius ex iis, quæ sunt in Deo formaliter. Accedit, quod *ex cap.* 3. §. 5. de potentiâ absolutâ elici potest visio sine lumine gloriæ; ergo ex eo, quod lumen gloriæ non posset concurrere ad visionem attingentem omnia possibilia, non sufficienter infertur, quod de potentiâ absolutâ talis visio nequeat elici: & sicuti ex eo, quod repugnaret species creata repræsentatiua omnium possibilium non sufficienter inferretur, quod diuina essentia nequeat exercere munus speciei respectu omnium possibilum; ita ex eo, quod repugnaret lumen creatum manifestatiuum omnium possibilium, non sufficienter inferretur, quod Deus nequeat exercere munus talis luminis.

Nec ex parte luminis gloriæ.

49\. Probatur secundò: Si repugnat visio attingens in diuina essentia omnes creaturas, vel est, quia repugnat cognitio comprehensiua Dei; vel quia repugnat cognitio terminata ad se ipsam; vel quia repugnat cognitio actu infinita; vel quia repugnat cognitio de obiecto

obiecto indeterminato, ſed nullâ ex his rationibus repugnat Viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas. Maior continet potiſſima fundamenta aduerſariorum. Minor probatur ſtabiliendo ſpecialia aſſerta ad cuiuſcumque ex allatis rationibus, & fundamentis improbationem, & euerſionem. Ideo ſit

§. VI.

Quomodo ex repugnantia comprehenſionis Dei non probetur repugnans viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas?

50. [margin: ...m incō...chenſibili...e Dei co...eret viſio ...nniū poſ...ilium in ...uina eſſen...]

ASSERTVM: Cum incomprehenſibilitate Dei cohæret optimè viſio attingens in diuina eſſentia clarè, & diſtinctè, omnes creaturas, adeóque ex repugnantia comprehenſionis Dei non probatur repugnans viſio, &c. Eſt contra Thomiſtas.

Probatur primò: Si cum incomprehenſibilitate Dei non cohæret viſio attingens in diuina eſſentia clarè, & diſtinctè omnes creaturas; maximè quia non poſſunt in cauſa formaliter vt cauſa, & ex vi penetrationis virtutis actiuæ ipſius cognoſci clarè, & diſtinctè, id eſt ſecundùm omnes rationes, reſpectus, circumſtantias, & modos, omnes effectus à tali cauſa producibiles, quin talis cauſa cognoſcatur, quantùm cognoſcibilis eſt in ratione cauſæ, & ipſius virtus actiua penetretur, quantum penetrari poteſt, quod eſt cauſa in ratione cauſæ, & ſecundum virtutem actiuam comprehendit, ſed viſio attingens in diuina eſſentia clarè, & diſtinctè omnes creaturas cognoſceret in Deo, vt cauſa, & ex vi penetrationis virtutis actiuæ ipſius clarè, & diſtinctè, quoad omnes ſcilicet rationes, reſpectus, &c. omnes effectus à Deo producibiles, ergo comprehenderet in ratione cauſæ, & ſecundùm virtutem actiuam Deum; ergo cum incomprehenſibilitate Dei, qui debet ſuſtineri incomprehenſibilis in quolibet prædicato, imò quia omnia diuina prædicata ſunt realiter vnum, & idem, ſi in vno Deus comprehenditur erit quoad omnia cõprehenſibilis, non cohæret viſio attingens in diuina eſſentia, &c. Maior traditur à D. Thoma, *prima parte, quæſtione* 12. *articulo* 8. *in cap. Ille intellectus poteſt in cauſa cognoſcere omnes cauſæ effectus, & omnes rationes effectuum, qui cauſam totaliter comprehendit. tertia parte, quæſtione* 10. *articulo* 2. *in corp. Virtus qualibet cognoſcitur* (ſermo eſt de cognoſci comprehenſiuè) *per cognitionem omnium, in quæ poteſt.* Quibus D. *Thomæ* verbis excitati Thomiſtæ vrgent acriter eamdem maiorem dicentes eſſe imperceptibile, quod cognito termino adæquato alicuius virtutis actiuæ non cognoſcatur quantum cognoſcibilis eſt talis

[margin: Deus ſi eſt comprehenſibilis quoad vnum prædicatum eſt comprehenſibilis quoad omnia.]

virtus in ratione virtutis; quod Deus non poteſt in ſe ipſo formaliter, vt in cauſa cognoſcere aliquid ampliùs, quam clarè, & diſtinctè omnia producibilia, quod ſicuti virtus actiua non habet actiuitatem excedentem producibilitatem omnium ſuorum effectuum, ita nec habet cognoſcibilitatem excedentem cognoſcibilitatem omnium ſuorum effectuum, quod ſicuti, quo plures effectus in cauſa cognoſcuntur perfectius cauſa cognoſcitur; ita quando omnes cognoſcuntur, cauſa cognoſcitur perfectiſſimè, & quantùm cognoſcibilis eſt. Vt deinde ex tali maiori ſic corroboratâ oſtendant ſe rectè procedere ad probandum ex cognitione omnium poſſibilium ſequi Dei comprehenſionem, aduertunt primò ſe cum ſancto Doctore loqui de cognitione omnium poſſibilium non in proprio genere, ſed in Deo, vt in cauſa ex vi viſionis formaliter, ſecundò loqui de cognitione omnium poſſibilium non quomodocumque, ſed ſecundùm omnes combinationes, circumſtantias, fines, reſpectus, modos, & aliàs quaſcumque rationes in ipſis cognoſcibiles. Tertiò ſe ex tali cognitione omnium poſſibilium non inferre immediatè, & formaliter comprehenſionem diuinæ eſſentiæ, ſed comprehenſionem diuinæ virtutis actiuæ, ſeu Dei in formali ratione cauſæ, quamvis deinde hinc mediatè, & conſecutiuè deducatur abſoluta incomprehenſibilitas ipſius diuinæ eſſentiæ. Sic, ni fallor, exhibetur tota, quantacumque eſt, vis, & energia doctrinæ Thomiſticæ pro repugnantia cognitionis omnium poſſibiliū in verbo, & quidē quatenùs innititur auctoritati *D. Thomæ*, niſi quis velit abſolutè concedere ipſum, vt priuatum Doctorem pro Thomiſtica ſtare ſententia, intelligi poteſt locutus de comprehenſione minùs propriâ & extenſiuâ; adeò vt mens *D. Thomæ* ſit virtutem quamlibet comprehendi extenſiuè per cognitionem omnium, in quæ poteſt. Et dum probat beatos non cognoſcere in Deo omnia poſſibilia, quia ſecus Deum comprehenderent loquitur de potentiâ ordinariâ, ſecundùm quam Deus neque etiam extenſiuè poteſt comprehendi. Et ſic ly *quia Deum comprehenderent*, ſubintelligi debet extenſiuè: vel loquitur ex ſuppoſitione, quod cognitio omnium poſſibilium neceſſariò ſit infinita ſimpliciter, & in eſſentia qua ſuppoſitione *ex inferiori* §. 8. corruente, corruit vis auctoritatis Angelicæ, vt infrà etiam tangetur *cap.* 8. §. 3. 52.

[margin: Vis tota & energia doctrinæ Thomiſticæ pro repugnantia cognitionis omnium poſſibilium.]

51.

Quatenus verò doctrina Thomiſtica innititur rationi peccat in eo, quod nimis vniuerſaliter procedit, nec diſtinguit cauſam æquiuocam continentem ſuos effectus eminenter & modo ſuperiori, ab vniuoca continente eoſdem formaliter, & modo æquali. De vniuoca fateor non poſſe in cauſâ, vt cauſâ, cognoſci clarè, & diſtinctè omnes effectus, quin comprehendatur in ratione; hæc enim eo ipſo, quod eſt vniuoca à perfectione omnium ſuorum effectuum in ratione cauſæ omnimodè adæquatur;

quatur; secùs sentiendum de causa æquiuoca, & eminentiali, hæc enim cum in ratione causæ sit eminens etiam comparatiuè ad omnes effectus necesse est, quod excedat in ratione causæ perfectionem omnium suorum effectuum, adeoque quod possit in seipsa ostendere totam perfectionem omnium suorum effectuum absque eo, quod ostendat totam perfectionem propriam, sicque absque eo quod comprehendatur. Quidquid igitur in proposito Thomistæ asserunt, militat de causa vniuoca ad suos effectus comparatâ, nec rectè applicatur Deo comparato ad creaturas possibiles, respectu quarum se habet, vt causa eminens.

Causa vniuoca per cognitionem claram omnium suorũ effectuum in ipsa comprehenditur, nõ sic æquiuoca, & eminens.

53. Dices, licèt cognitis in se, & in proprio genere omnibus effectibus causæ eminentialis non comprehendatur causa eminens, quia in huiusmodi effectibus secundùm se consideratis verè non relucet tota perfectio causæ; cognoscendo tamen omnes effectus causæ eminentialis in ipsa eminentia causæ, tanquam in medio cognito omninò inferri ipsius causæ etiam eminentialis comprehensionem, quia nihil de eminentia ipsius remanet cognoscibile, alioqui daretur aliquid virtutis actiuæ eminentialis, cui nullus responderet terminus passiuus, seu effectus possibilis. Sed contra: Ad hoc, vt effectus cognoscatur imò comprehendatur in eminentia causæ, non est necesse, quod ipsa eminentia cognoscatur quantum intensiuè cognoscibilis est, sicuti (vt in re alioqui subtili crasso vtar exemplo) ad cognoscendam in vase pretiosissimo quantitatem liquoris, quem continet, non est necesse cognoscere quantum cognoscibilis est pretiositatem, & perfectionem intensiuam vasis, sufficit igitur, quod cognoscatur, quantum cognoscibilis est, eminentia causæ extensiuè; ex quo sequitur cognitis omnibus possibilibus nihil de eminentia ipsius extensiuè considerata remanere cognoscibile, sicque nihil dari virtutis actiuæ, eminentialis, cui nullus respondeat terminus passiuus; intensiuè verò remanere adhuc magis cognoscibilem totam eminentiam, & singulos ipsius gradus, sic non comprehendi. Et hinc facilè eluduntur omnes instantiæ, vel potius phrases, (aliis enim verbis idem semper vrgent) quibus Thomistæ propriam doctrinam illustrant, & corroborant: Putà quod cognito termino adæquato alicuius virtutis actiuæ debeat talis virtus comprehendi: quod quo plures effectus in causa cognoscuntur, perfectius causa cognoscatur: quod Deus ipse in causa, vt causa nihil ampliùs potest cognoscere, quàm omnes effectus ab ipsa producibiles. Quæ omnia in ordine ad causam vniuocam possunt absolutè concedi, at non faciunt ad rem contra nos: in ordine verò ad causam eminentialem verificantur ad summum extensiuè, & ad summum probant Deum in ratione causæ posse extensiuè comprehendi, quæ tamen est locutio valdè impropria, cum comprehensio importet cognitionem rei quantum omnimodè cognoscibilis est.

Cognitis in causa eminente omnibus effectibus cognoscitur eminẽtia causæ quãtum cognoscibilis est extensiuè non intensiuè.

54.

Comprehensio extẽsiua dicitur per abusum vocabuli cõprehensio.

55. Probatur secundò ex eo, quod cognoscantur in diuina essentia omnes creaturæ visionibus distinctis, non sequitur comprehensio diuinæ essentiæ: ergo. Neque sequitur comprehensio ex eo, quod cognoscuntur in diuina essentia omnes creaturæ vno eodemque actu visionis: ergo cum incomprehensibilitate Dei cohæret optime, &c. Antecedens patet, quia non est possibilis comprehensio Dei, & tamen sunt possibiles visiones distinctæ omnium creaturarum in diuina essentia, cuilibet enim creaturæ possibili respondet possibilis visio ipsius in diuina essentia, alioqui daretur aliqua creatura, quæ in diuina essentia videri non posset: Consequentia probatur: Nihil minùs penetratur de diuina essentia attingendo in ipsa omnia possibilia pluribus distinctisq; visionibus, quàm attingendo in eadem omnia possibilia vnâ eâdemque visione: ergo si non sequitur comprehensio, nec adeò penetratur, vt comprehendatur in primo casu, neque etiam in secundo. Antecedens probatur; tum quia nihil magis cognoscitur de possibilibus, tum quia de diuina essentia nihil potest assignari latens in primo casu, non latens in secundo: & ratio à priori est, quia quidquid cognoscitur vnâ cognitione potest cognosci cognitionibus distinctis, si habeantur simul.

Omnia possibilia possunt in Deo cognosci visionibus distinctis.

56. Dices, quamvis non repugnent visiones distinctæ, & diuersæ, omnium possibilium, repugnat tamen, quòd omnes huiusmodi visiones habeantur simul. Sed contra; gratis hoc dicitur, neque enim possibilia in cognosci habent essentialem successionem, ratione cuius essentialiter petant cognosci vnum post aliud, alioqui non potuisset Deus cognoscere omnia possibilia ab æterno. Si dicas repugnare ex eo, quod nequeat intellectus creatus habere simul infinitos actus; nec probabis talem infinitorum actuum necessitatem, cum enim idem actus possit tendere in obiecta infinita ad cognoscenda omnia possibilia, non sunt necessarij actus infiniti; sed sufficit, quod inter actus finitos aliquis attingat possibilia infinita. Nec item probabis in intellectu creato repugnantiam infinitorum actuum simul, nisi aliunde probes repugnantiam cuiuscumque infiniti categorematici creati, quam repugnantiam suppono prorsùs impossibilem. Si dicas repugnare simultatem illam, quia nequit intellectus simul cognoscere actibus distinctis plura, quàm possit cognoscere actu vnico; repugnat autem, quod actu vnico omnia possibilia cognoscat: suppponis id quod debes probare, & succumbis, non respondes difficultati.

Quæ visiones distinctæ, & diuersæ habeantur omnes simul.

Non est necesse, quod huiusmodi visiones sint, possunt tamen esse, infinitæ.

57. Probatur tertiò: Ex eo, quod cognoscantur extra verbum clarè, & distinctè, immò comprehensiuè, omnes creaturæ in seipsis seu in proprio genere, non sequitur comprehensio: ergo neque sequitur comprehensio ex eo, quod cognoscantur omnes creaturæ in diuina essentia, seu in verbo: ergo cum incomprehensibilitate Dei cohæret optimè, &c. Antecedens euincitur ex eo, quod cognoscendo omnes creaturas in seipsis, in proprio

Cognitio omniũ possibilium in

seipsis non infert comprehensionem Dei. proptio genere, extra Verbum, non est necesse, quod Deus videatur; adeoque multò minùs est necesse, quod Deus comprehendatur. Item quia cognoscibilitas omnium possibilium in seipsis est longè minor, quàm cognoscibilitas Dei vt tradit etiam D. Thomas 3. *contra Gentes*, *cap.* 56. dicens: Maius est videre Deum quoad ea quæ sunt in ipso formaliter, quam videre omnes effectus possibiles in seipsis. Nec Thomistæ negantes dari posse actum attingentem omnes creaturas etiam in seipsis id probant ex eo, quod comprehenderetur Deus, sed aliunde, vt videre est apud Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 12. *disputat.* 15. *artic.*4. *num.*27. Consequentia primi argumenti probatur: Si sequitur comprehensio ex cognitione omnium creaturarum in diuina essentia est, quia perfectè attingitur terminus adæquatus virtutis actiuæ, & omnipotentiæ Dei, sed idem terminus adæquatus perfectè attingitur comprehendendo omnes creaturas in seipsis: ergo si in hoc secundo casu non sequitur comprehensio, neque in primo.

58. Dices in secundo casu cognosci materialiter solùm terminum adæquatum omnipotentiæ Dei. Sed contra: Quando cognoscetur talis terminus formaliter, nihil amplius de ipso penetrabitur, supponitur enim dum cognoscitur in se comprehendi: ergo si non inducit comprehensionem Dei, cognitus materialiter, neque ipsam inducet cognitus formaliter.

59. Probatur quartò: Creaturæ possibiles etiam vt cognitæ in Verbo, seu in diuina essentia, sunt obiectum secundarium visionis: ergo malè explicatur per ordinem ad ipsas comprehensibilitates Dei. Antecedens patet. Consequentia probatur: Incomprehensibilitas est maxima obiecti perfectio: ergo obiectum incomprehensibile debet esse tale per ordinem ad id, quod in ipso perfectissimum est, & primarium; non per ordinem ad id, quod est in ipso minùs perfectum, & secundarium.

---

§. VII.

Quomodo visio attingens in diuina essentia omnes Creaturas non probetur repugnans ex eo, quod terminetur ad seipsam?

60. *Non repugnat cognitio, quæ ad seipsam terminetur.* Assertum: Non repugnat Cognitio, quæ ad seipsam etiam clarè, & explicitè terminetur, adeoque visio attingens in diuina essentia clarè, & explicitè omnes creaturas non probatur repugnans ex eo, quod debeat ad seipsam terminari. Est contra Lugum 1. *part. disp.* 24. *cap.* 2. *n.* 16. Moncæum *in disputationibus selectis, disp.* 2. *cap.* 9.

Probatur primò: Si repugnat cognitio, quæ ad seipsam terminetur, maximè, quia obiectum debet esse aliquo modo causa cognitionis, & ipsâ cognitione prius tum propter commune illud effatum sumptum ex Augustino: *ex obiecto, & potentia gignitur notitia*, tum propter alia verba eiusdem Augustini 4. *Genesis ad Litteram*, *cap.* 32. dicentis: *Præcedit cognitionem quidquid cognosci potest, nisi enim prius sit, quod cognoscatur, cognosci non potest*: Sicuti igitur repugnat, quod aliqua cognitio sit causa sui ipsius, & sit seipsâ prior; ita repugnat, quod sit obiectum sui ipsius, & ad seipsam terminetur: sed hæc ratio nulla est: ergo non repugnat cognitio, quæ ad seipsam etiam clarè, & distinctè terminetur, adeóque &c. Minor probatur: Obiectum esse prius cognitione, & causam ipsius, procedit solùm de obiecto motiuo, nec apparet, quomodo obiectum purè terminatiuum, quod nec per se ipsum, nec per speciem à se causatam concurrit ad cognitionem, sit causa cognitionis. Quod si dicatur causa cognitionis per hoc, quod Deus concurrens ad causandam ipsius cognitionem, contineat ipsum, quælibet creatura potest dici causa sui ipsius, quia Deus producens creaturam continet ipsam creaturam. Si addas Deum concurrere ad cognitionem non solùm, vt continentem obiectum; sed etiam vt substitutum loco obiecti postulantis per se ipsum sui cognitionem causare; est locutio valdè impropria, & verificatur ad summum in ordine ad obiectum primarium, quod ratione sui præcisè cognitionem terminet. Cæterùm obiectum secundarium terminans cognitionem in alio, vel ratione alterius, non apparet, quomodo postulet per se ipsum causare cognitionem sui, adeò vt exigat substitutum gerens vices proprias, si per se ipsum non causet. Cum igitur visio attingens in diuina essentia inter alias creaturas se ipsam habeat pro obiecto motiuo, & primario in se cognito, diuinam essentiam; se ipsam verò pro obiecto purè terminatiuo, & secundario, cognito in alio, in ipsa scilicet diuina essentia, optimè potest terminari ad se ipsam absque eo, quod sit causa sui ipsius, & prior se ipsâ.

Obiectum motiuum debet esse prius, & causa cognitionis, non sic terminatiuum, præsertim, quod in alio cognoscatur.

Dices: Dato, quod cognitio habere possit pro obiecto terminatiuo aliquid, quod non sit prius ipsâ, saltem habere nequit pro obiecto terminatiuo aliquid, quod sit vel ab ipsa omninò indistinctum, vel ipsâ posterius, sed visio attingens in diuina essentia seipsam, & omnes alias creaturas haberet pro obiecto terminatiuo aliquid à se indistinctum, quia haberet pro obiecto terminatiuo seipsam, quo nihil est magis indistinctum ab ipsa: haberet etiam pro obiecto terminatiuo aliquid posterius seipsa, quia haberet pro obiecto terminatiuo omnes cognitiones possibiles reflexas seu reflexibiles supra se, quæ omnes sunt posteriores ipsâ, imò cum in huiusmodi reflexionibus possit in infinitum procedi, attingeret talis cognitio reflexiones in infinitum posteriores seipsâ. Maior probatur: Cuilibet cognitioni est essẽtialis relatio trãscendentalis ad obiectũ etiam terminatiuũ, sed relatio transcendentalis nec potest esse ad aliquid indistinctum, quia relatio ex conceptu 61.

suo

ſuo eſt ad aliud; neque ad aliquod poſterius, quia relatiua ſunt ſimul naturâ. Accedit, quod cognitio, quæ terminaretur ad aliquod poſterius ſe ipſâ, eſſet cognitio ſine obiecto, obiectum enim nequit eſſe poſterius cognitione, niſi cognitio ſit prior obiecto, adeóque cognitio ſit, & non ſit obiectum, quod eſt cognitionem eſſe ſine obiecto. Sed contra, vt ex ſequentibus aſſerti probationibus conſtabit, falſum eſt omninò, quod ſit eſſentialis cuilibet cognitioni relatio tranſcendentalis ad quodlibet obiectum terminatiuum, ideo male probatur ex eo capite non poſſe cognitionem habere pro obiecto terminatiuo aliquid à ſe ipſa indiſtinctum.

Cognitio nō eſt eſſentialis relatio ad obiectū terminatiuum.

Quod nequeat cognitio habere pro obiecto aliquid ſe ipſa poſterius, licèt non bene probetur ex relatione, quam debeat habere ad obiectum, bene probatur ex eo, quod cognitio pro illo priori, eſſet ſine obiecto, ideo id libenter admitto: at nego id ſequi ex eo, quod talis cognitio haberet pro obiecto terminatiuo omnes cognitiones reflexibiles ſupra ſe, quamvis enim ſeruatâ proportione cognitio reflexa ſit poſterior cognitione directâ, (loquor de cognitione directâ, & reflexa diſtinctis ab inuicem) reflexa ſcilicet possibilis directa poſſibili; reflexa exiſtens directa exiſtente; ſi tamen proportio non ſeruetur, & reflexa poſſibilis comparetur ad directam exiſtentem, directa non eſt prior, ſed poſterior reflexa; quia omnia poſſibilia ſunt ab æterno, omnia creata exiſtentia ſunt in tempore, & omne quod eſt in tempore eſt poſterius omni eo, quod eſt ab æterno. Ex eo igitur, quod viſio exiſtens terminetur ad cognitiones poſſibiles reflexas ſeu reflexibiles ſupra ſe, non terminatur ad obiectum poſterius ſe. Quod ſi ſupponas aliquam ex huiuſmodi cognitionibus reflexis poſſibilibus fieri exiſtentem, illa viſio hanc cognitionem reflexam vt exiſtentem non attingit, attinget tamen adhuc hanc, aliaſque omnes, vt poſſibiles, & ſemper vltima cognitio reflexa facta exiſtens poterit attingere omnes tum vt poſſibiles, quia vt poſſibiles ſunt priores, tum vt exiſtentes, quia cum inter exiſtentes ſupponatur vltima nullam habet exiſtentem poſteriorem ſe.

Cognitio actualis attingens omnes cognitiones poſſibiles ſupra ſe reflexas non attingit aliquod poſterius ſe.

63. Probatur ſecundò: Non repugnat cognitio, quæ ad ſe ipſam terminetur confusè, & implicitè; ergo nec etiam quæ ad ſe terminetur clarè, & explicitè, adeóque viſio attingens in diuina eſſentia, &c. Conſequentia probatur: Cauſari ab obiecto, eſſe poſterius ipſo, eſſe ipſius imaginem, ad ipſum referri, aliaque huiuſmodi, quibus aduerſarij probant non poſſe cognitionem ad ſe ipſam terminari, ſi verificantur æquè verificantur de cognitione confuſâ, ac de clarâ; ergo ſi illis non obſtantibus cognitio confuſa poteſt terminari ad ſe ipſam, poterit etiam cognitio clara. Antecedens etiam primi argumenti probatur primò; quia omnis cognitio eſt ſine actu diſtincto aliquo modo reflexiua ſupra ſe ipſam, tum quia eſt actio vitæ, vi cuius intelligens cognoſcit ſe eſſe in exercitio vitæ, & per conſequens cognoſcit ſe intelligere: tum quia implicat, quod cognoſcens iudicet obiectum ſibi eſſe ignotum, quod non eſt, niſi quia cognoſcendo obiectum ſimul aliquo modo cognoſcit ſe cognoſcere, ſeu ſuam cognitionem, & vt ait Ariſtoteles 2. *Poſter. cap.* 18. *Cognitio cognoſcentem ipſum latere non poteſt.* Probatur idem antecedens ſecundò: Actus enuncians omnia creatura eſt dependens, omnis actus intellectus eſt vitalis, &c. aliquo modo, confusè ſaltem, & implicitè terminatur ad ſe ipſum, quia ſe ipſum falſificaret, ſi ipſe, vel non eſſet dependens, vel non eſſet vitalis; ergo. Neque dicas in cognitione conceptus communis non eſſe neceſſe, quod ſingularia cognoſcantur, adeóque non eſſe neceſſe, quod qui dicit omnis creatura cognoſcat omnes creaturas ſingulares, & inter alias ipſum actum, quo id enunciat. Contra enim ly *omnis creatura* dupliciter ſumi poteſt vel prout importat conceptum vniuerſalem abſtractum à creaturis ſingularibus, & hac ratione tranſeat, quod qui dicit omnis creatura, non debeat neceſſariò cognoſcere ſingula indiuidua creaturarum, vel prout importat collectionem omnium creaturarum, & hac ratione eſt imperceptibile, quod qui dicit omnis creatura, non cognoſcat aliquo modo ſingula indiuidua creaturarum conſtituentium collectionem ſignificatam per ly, *omnis creatura*. Qui igitur in hoc ſenſu enunciat illam propoſitionem, neceſſe eſt, &c.

Cognitio poteſt terminari ad ſe ipſam implicitè, imò, de facto terminatur.

Cognoſcens non poteſt non cognoſcere ſuam cognitionē.

64. Probatur tertiò: Si cognitio non poſſet ad ſe ipſam terminare, nulla creatura rationalis poſſet ſe ipſam comprehendere, ſed hoc non videtur dicendum, ergo cognitio poteſt ad ſe ipſam terminari, adeóque viſio attingens in diuina eſſentia, &c. Sequela maioris probatur: Cognitio qua creatura poteſt ſe ipſam comprehendere debet attingere omnes actus, quos poteſt talis creatura producere, ſed inter alios actus eſſet ipſamet cognitio, qua talis creatura ſe poſſet comprehendere; ergo ſi talis cognitio non poſſet ſe ipſam attingere, nulla creatura rationalis poſſet ſe ipſam comprehendere. Eodem fere modo probatur vnam creaturam rationalem non poſſe comprehendere aliam; cum enim Angelus Gabriel v. g. etiamſi inferior cognoſcere poſſit ſaltem imperfectè omnes actus Angeli Michaëlis, ſi hic debet illum comprehendere, debet in illo cognoſcere omnes proprios actus, adeóque illummet actum, quo ipſum comprehenderet; Lugus 1. *parte*, *lib.* 1. *diſp.* 25. *cap.* 4. *num.* 2. totum concedit, & libenter admittit nullam creaturam poſſe actu naturali aut ſe, aut aliam comprehendere. Verùm vt arguit Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 5. *ſubſect.* 1. ex iiſdem principiis probari poteſt, quod neque actu ſupernaturali poſſit dari creaturæ comprehenſio, & quidquid de hoc ſit, ſatis per ſe apparet quam difficilis ſit doctrina cogens negare quamcumque naturalem creaturæ comprehenſionem.

Si cognitio non poteſt ad ſe terminari, nulla creatura poteſt ab alia, vel à ſe naturaliter cōprehendi.

65. Dubitabis pro maiori poſiti aſſerti in-

 telligentia

telligentia vtrùm viſio, quæ attingeret in diuina eſſentia ſeipſam deberet dici attingeſe ſcipſam directè, an reflexè, ſeu vtrum deberet dici directa, an reflexa cognitio ſui ipſius. Non videtur poſſe dici directa, quia per ipſam beatus cognoſceret propriam cognitionem, cognitio autem reflexa nihil eſt aliud formaliſſimè, quam cognitio propriæ cognitionis. Non videtur poſſe dici reflexa, quia cognitio reflexa neceſſariò ſupponit directam, adeóque ſupponeret ſe ipſam, ſi eſſet reflexa ſupra ſe ipſam. Deinde cognitio reflexa habet pro obiecto primario cognitionem. Beatus autem videns in diuina eſſentia viſionem propriam hanc non habet pro obiecto primario. Reſpondetur viſionem illam dici poſſe æquiualenter, ſeu eminenter tum directam, tum reflexam reſpectu ſui. Eſt æquiualenter directa, quia Beatus videt ipſam in eodem medio, eodem lumine, eadem claritate, qua videt quamlibet aliam creaturam. Eſt æquiualenter reflexa quia præſtat id, quod præſtaret diſtinctus actus ſupra ipſam reflexiuus. Abſolutè verò melius dicitur reſpectu ſui reflexa, quia verè formaliſſima ratio cognitionis reflexæ, ſi ita eſt in eo, quod quis per ipſam cognoſcat cognitionem propriam. Quod dicitur cognitionem reflexam neceſſariò ſupponere directam, procedit ſolum quando directa eſt obiectum motiuum reflexæ. Quod dicitur reflexè cognoſcentem habere pro obiecto primario propriam cognitionem, procedit de cognoſcente purè reflexè, ſeu de habente actum, cuius primarium munus ſit reflectere.

Viſio attingens in diuina eſſentia ſe ipſam eſt reſpectu ſui æquiualenter tum directa, tum reflexa.

---

§. VIII.

Quomodo viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas non probetur repugnans ex eo, quod eſſet actu finita?

66. ASSERVM: Non repugnat cognitio creata actu infinita, nec neceſſe eſt, quod viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas actu infinita ſit, adeóque viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas non probatur repugnans ex eo, quod eſſet actu infinita. Eſt contra Amicum 1. *parte, diſp. 9. ſect. 22. num.* 404. eſt etiam contra plures Thomiſtas, qui ex hoc capite ſpecialiter probant repugnare cognitionem omnium poſſibilium etiam extra verbum, & in proprio genere.

Cognitio poſſibilium non repugnat ex eo, quod eſſet actu infinita.

67. Probatur prima pars, vel potius ſupponitur ex communi non repugnantia infiniti categorematici in creatis. Neque hic nobis reuocanda ſunt ex Philoſophia omnia fundamenta talis non-repugnantiæ; cum præſertim neceſſarium id non ſit ad præſens inſtitutum; & ſuſtinere non repugnantiam cognitionis attingentis omnes creaturas dependenter à non repugnantia cognitionis actu infinitæ ſit augere, non minuere difficultatem. Ideo

Probatur ſecunda pars: Viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas ſi eſt actu infinita, vel eſt talis, quia attingat creaturas in diuina eſſentia, & hoc non alioqui de facto omnis viſio diuinæ eſſentiæ eſſet actu infinita, cum omnis viſio de facto attingat in diuina eſſentia aliquas creaturas: vel eſt talis, quia attingat creaturas infinitas; & hoc non alioqui aduerſarij ſibi contradicerent, dum docent Chriſtum de facto viſione creatâ finitâ videre in verbo infinita futura: vel eſt talis, quia attingit creaturas omnes, & hoc non, quia ſi per impoſſibile eſſent poſſibiles tantum centum creaturæ, cognitio attingens centum creaturas attingeret creaturas omnes, & tamen non eſſet infinita, non enim eſſet de infinito obiecto; è contra ſi de facto aliqua cognitio attingeret creaturas omnes centum exceptis, talis cognitio non attingeret ſimpliciter creaturas omnes, & tamen eſſet infinita, quia quod finitè diſtat ab infinito eſt infinitum, & cognitio illa à cognitione infinitâ, qualis eſt per aduerſarios cognitio attingens ſimpliciter creaturas omnes diſtaret ſolum finitè, eâ ſcilicet perfectione, quam importat cognitio centum creaturarum. Plures huiuſmodi inſtantias ex ſuppoſitione impoſſibili format Arriaga *diſp. 13. ſect. 5. ſubſect. 3. & 4.* Verùm, quia eo ipſo, quod procedunt ex ſuppoſitione impoſſibili præbent aduerſariis aditum reſpondendi *ex impoſſibili ſequitur quodlibet*, nec adeo deinde facile eſt probare, quod inſtantia ſit à loco intrinſeco, ad faciliora, & firmiora argumenta progredior. 68.

Viſio finita poteſt attingere creaturas, in Verbo.

Infinitas.

Omnes.

Probatur eadem ſecunda pars: Ex infinitate obiecti increati, & ex eo, quod videatur totum obiectum increatum, non ſequitur quod viſio ſit infinita; ergo etiam ex infinitate obiecti creati, & ex eo, quod clarè, diſtinctéque attingatur tum obiectum creatum, ſeu omnis creatura, non ſequitur, quod viſio ſit infinita; ergo non eſt neceſſe quod viſio attingens in diuina eſſentia omnes creaturas infinita ſit, adeóque viſio attingens, &c. Antecedens patet ex ſuprà dictis, nam ex *cap. 1. §. 3. huius libri.* Viſio Dei non eſt infinita, & ex *cap. 4. §. 1.* attingit omnia, quæ ſunt in Deo formaliter, ſeu totum obiectum increatum. Conſequentia probatur tum quia infinitas obiecti increati maior eſt infinitate obiecti creati, & perfectius eſt videre totum obiectum increatum, quam videre totum obiectum creatum etiam in ipſo increato iuxta ſuprà relata Auguſtini *verba ex 5. Confeſſionum, cap. 4. qui te, & illa* (ideſt entia creata) *nouit, non propter illa beatior, ſed propter te ſolum beatus eſt,* tum quia argumentum calculatorium: *Quo plura obiecta cognoſcuntur, eo perfectior eſt viſio, ergo ſi cognoſcantur obiecta infinita, & omnes creaturæ cognitio erit infinita, & omnimodè perfecta*: Quod aduerſarij maximè exaggerant in ordine ad probandam infinitam 69.

Ex infinitate obiecti non arguitur infinitas cognitionis.

Argumentum calculatorium non ſubſiſtit.

tam cognitionem attingentem omnes creaturas, eâdem calculatione, eâdemque, si non maiori, vi formari potest ad probandam infinitam cognitionem attingentē totum obiectū increatū: *Quo perfectius est obiectū, eò perfectior est ipsius visio, ergo si videtur obiectum infinitum, & totum obiectum increatum visio erit infinitè, & omnimodè perfecta.* Quidquid etiam afferatur ad corroborationem argumenti calculatorij in ordine ad infinitatem visionis omnium possibilium, puta quod talis visio æquiualeat visionibus infinitis, quarum quælibet excedat aliam in aliquo determinato gradu, quod possint infra ipsam assignari visiones infinitæ proportionaliter etiam afferri potest ad probandam visionis Dei infinitatem. Si addatur illam esse infinitam, quia non potest excedi, cum non sit dabilis visio, quæ in plura tendat; addam neque visionem Dei excedi posse, cum non sit dabilis visio, quæ tendat in obiectum maius. Quidquid igitur probat esse infinitam visionem attingentem omnia possibilia, & obiecta infinita, probat esse infinitam visionem attingentem

Quidquid probat finitam, vel infinitam visionem omnium possibilium, probat finitam, vel infinitam visionem Dei.

70. Deum, & obiectum infinitum; & quidquid inseruit ad sustinendam rationem finiti pro vna visione, inseruit pro altera.

Dices ex Amico *prima parte, disput. 9. sect. 21. num. 407.* non esse eandem rationem de cognitione, qua videtur Deus, & de cognitione, qua attinguntur omnia possibilia, quia illa debet tantùm vitaliter in Deum tendere, non Deum exprimere; ista debet exprimere distinctè, & dearticulatè singula possibilia iuxta proprias naturas, ac notas. Sed contra: Non satis percipio quid importetur per ly *exprimere*, si enim importetur expressè, & clarè cognoscere, etiam visio Dei Deum exprimit. Si importetur formare speciem expressam, non est ad rem in præsenti, cum loquamur de cognitione creaturarum non in proprio genere, & per proprias ipsarum species, sed in verbo, in quo visio habetur sine omni specie creata, siue impressa, siue expressa. Quidquid deinde significetur nomine expressionis, non est facilius probare infinitatem in intentionali expressione, quàm in cognitione omnium possibilium, & sicuti ex dictis *cap. 2. §. 2. & 5.* species vel impressa, vel expressa obiecti infiniti non est necesse, quod sit infinita; ita nec est necesse, quod sit infinita species infinitorum obiectorum, & omnium possibilium, & quantum ad præsens institutum attinet, ita semper adamussim quadrat paritas obiecti infiniti, vt argumentum calculatorium formatum ad probandum infinitatem in cognitione omnium possibilium, seu infinitorum ob-

Species infiniti, aut infinitorum obiectorū, non est necessè, quod sit infinita.

71. iectorum, eâdem prorsus ratione soluatur, qua soluitur, dum formatur ad probandum infinitatem in visione Dei, seu infiniti obiecti, pro quo recolantur *supradicta cap. 1. §. 3.* Ad illud specialiter, quod addebatur, visione attingente in Deo omnes creaturas non esse dabilem visionem, quæ tendat in plura, dico inde probari, quod talis visio nequeat excedi quoad extensionem obiecti,

Visio attingens in Deo omnia possibilia potest excedi intēsiuè, si non extensiuè.

posse tamen adhuc excedi quoad propriam intrinsecam perfectionem, quæ non tam penes conditionem obiecti, quàm penes modum tendendi in ipsum, metienda est quoad modum autem tendendi, maiorem scilicet, minoremve claritatem visio attingens in Verbo omnia possibilia optimè potest excedi: & sicuti visio obiecti infiniti potest excedi, quia non est necesse, quod habeat infinitam claritatem; offensa facta personæ infinitæ potest excedi, quia non est necesse, quod sit facta infinitâ affectus prauitate, ita similiter, &c. & in vniuersum actus tendentes in obiecta infinita, nisi tendant modo infinito, non contrahunt infinitatem intrinsecam, entitatiuam, intensiuam; 72.
sed solùm extrinsecā, terminatiuā, extensiuā.

Vrgebis: Virtus intellectiua, quæ possit simul producere actus infinitos esset intrinsecè, & entitatiuè; non extrinsece solùm, & terminatiuè infinita; ergo idem sentiendum de intellectione, quæ attingat infinita obiecta, & vt paritas exactius quadret, actio, qua producerentur infinita possibilia simul, esset intrinsecè infinita, & non nisi à virtute actiua intrinsecè infinita prodire potest; ergo à fortiori cognitio, qua attingantur omnia, nedum infinita possibilia, erit intrinsecè infinita, & non nisi à virtute intellectiua intrinsecè infinita prodire potest; cur enim ex infinitate termini debet intrinsecè infinitari actio physica potius, quàm actu intentionalis. Contrà tamen: Disparitas est, quia virtus cognoscitiua, seu intellectiua debet continere perfectionem suorum actuum, virtus productiua perfectionem suorum effectuū, nō sic virtus cognoscitiua, aut cognitio perfectionū obiectorum, cū illæ ad suos actus, & effectos se habeant per modum efficientiæ tribuendo ipsis, adeóque præhabendo ipsorum perfectionem; virtus verò intellectiua, & intellectio in ordine ad obiecta se habent per modum puræ attingentiæ, seu tendentiæ, nec debent obiectis perfectionem tribuere; habere autem simul infinitas tendentias, seu infinitos respectus non arguit intrinsecam infinitatem, quod Laurea *in 4. tom. 4. disput. 19. articulo 7. numero* 168. sic faciiè explicat: Si datis infinitis ouis Gallina aliquod ouum producat hoc haberet infinitos respectus similitudinis ad illa infi- 73.
nita oua; & tamen nec actio, nec Gallina esset intrinsecè infinita. Et hinc obiter patet cur non sit maior virtus intellectiua creaturæ, quam virtus actiua Dei, licet illa possit omnes creaturas simul cognoscere, ista non possit omnes creaturas simul producere. Ratio scilicet est, quia maior, vel minor virtus potentiæ non sumitur præcisè ex latitudine obiecti, sed principaliùs ex modo se habendi ad ipsum, in quo virtus actiua Dei, vtpotè omnia possibilia eminenter præcontinens, infinitè excedit virtutem intellectiuam creatam, vtpotè præcisè attingentem, non continentem possibilia. Neque ex eo, quod intellectus intelligēdo omnia fiat, sequitur, quod in actuali intellectione contineat obiectum, aut in se infini

Virtus productiua infiniti cur debeat esse infinita, non sic virtus cognoscitiua.

Infinitas respectuum non arguit infinitatem intrinsecam.

vel ab ipsa visione super totam suam durationem reflectente, vel ab alio actu supernaturali affirmatur, necesse prorsus est, quod talis duratio verè sit æterna, nec possit vnquam deficere, nisi deficiat, falsificetur; si deficere possit, possit falsificari actus supernaturalis affirmans talem durationem, æternam, & nunquam defecturam. Sed nec probatur indestruibilis visio ex eo, quod attingat propriam durationem futuram æterná, neque ex eo, quod attingat aliquem alium actum supernaturalem id affirmantem, ergo. Probatur Minor quo ad primam partem ex *dictis cap. 7. §. 2.* vbi variis modis explicatur destruibilitas visionis etiam supra propriam durationem reflectentis saluâ ipsius infalsificabilitate; maximè verò ex eo, quod talis visio non affirmat æternam suam durationem, nisi de potentiâ ordinariâ, seu affirmat æternam suam durationem non quodammodo omninò absolutè, sed sub conditione implicita, si Deus non vtatur potentiâ absolutâ, & extraordinaria. Probatur minor quo ad secundam partem primo eadem ratione, quâ probata est quoad primam partem, quia scilicet quilibet actus supernaturalis affirmans æternam visionis durationem non affirmat ipsam æternam, nisi de potentiâ ordinariâ; & ex suppositione, quod Deus non vtatur potentia absoluta. Vnde non falsificatur per hoc quod visio possit ab æternitate deficere, vel etiam deficiat Deo vtente potentiâ extraordinariâ, & absolutâ. Secundo actus supernaturalis affirmans æternam visionis durationem, vel à visione attingeretur, vt existens, vel vt possibilis. Sicut existens probatur ad summum duratio, & indestruibilitas visionis quousque talis actus existeret; & poterit Deus saltem destruendo prius talem actum destruere visionem absque talis actus falsificatione: neque enim actus, qui amplius non est falsificari potest. Neque dicas: Actus affirmans æternam alicuius obiecti existentiam, non affirmat existentiam talis obiecti solùm pro tempore, quo ipse existit, sed pro semper, ideo falsificatur, si ipso non existente fiat non existens etiam obiectum, sic enim de obiecto fuit falsum dicere pro semper existet. Contra enim: Actus, qui dùm existit affirmat obiectum sibi coëxistere, videtur id affirmare absolutè, & falsificari, quocumque ex capite obiectum non existat; dum verò affirmat obiectum extiturum inposterum, facilius percipitur id affirmare cum aliqua conditione puta si attendatur sola potentia ordinaria, si non exerceatur potentia extraordinaria. Quod si actus affirmans æternam visionis durationem à tali visione attingatur vt possibilis, minor est difficultas, quia ex infalsificabilitate, seu essentiali veritate alicuius actus possibilis, sequitur solùm, quod ipsius obiectum sit possibile, non quod actu sit: quis enim non videat ad hoc, vt sit possibilis actus fidei v. g. de Incarnatione futura Spiritus Sancti sufficere, quod Spiritus Sancti Incarnatio possit futura decerni. Ex eo igitur, quod sit possibilis actus essentialiter verus affirmans æternam visionis durationem, sufficit, quod visionis duratio æterna esse possit, non est necesse, quod de facto æterna sit, in eo autem, quod visio, quæ æterna esse possit, possit etiam destrui, nulla vel leuis apparet difficultas.

Visio attingens propriam duratione æternam posset destrui absque sui falsificatione.

77.

Actus possibilis, vt verus sit, contentus est possibilitate, non requirit existentiam sui obiecti.

CAPVT VI.

De Æqualitate, & Inæqualitate Visionis Dei.

1\. Inæqualitas visionis alia specifica, alia numerica, & hæc alia intensiua, alia extensiua.

ÆQVALITAS, & inæqualitas Visionis Dei alia formalis, & specifica, alia materialis, & numerica; & hæc alia intensiua, quæ dici etiam potest subiectiua, alia extensiua, quæ dici potest obiectiua Inæqualitas seu diuersitas formalis, & specifica consistit in eo, quod vna visio ab alia differat notabiliter, seu in prædicatis essentialibus, & primò constitutiuis. Inæqualitas intensiua, seu obiectiua consistit in eo, quod vna visio sit intensior aliâ, obiectum magis penetret, clarius euidentiusque intueatur. Inæqualitas extensiua consistit in eo, quod vna visio se extendat ad plura obiecta, quam alia, & vt propriè extensiua sit, debet fieri comparatio ad plura obiecta secundaria, quod scilicet vna visio attingat in verbo plures creaturas, seu plura ex iis, quæ sunt in Deo eminenter, quàm alia. Nam quo ad ea, quæ sunt in Deo formaliter, cum ex supradictis *cap. 4. §. 1.* singuli Beati omnia videant, nulla datur de facto extensiua visionis inæqualitas; & licet de potentiâ absoluta etiam ex iis, quæ sunt in Deo formaliter videre possint vnum, non viso alio, vix tamen hinc consurgere poterit sola extensiua inæqualitas, sed vt plurimum erit etiam intensiua, imò aliquando formalis, & specifica, vt paret ex iis, quæ infrà habetur §. 2. circa medium.

---

§. I.

An detur de facto tùm æqualitas, tum inæqualitas in Visione Dei?

2\. Datur de facto æqualitas inter aliquas visiones Dei.

ASSERTVM I. datur de facto æqualitas inter aliquas visiones Dei, nec omnes Beati vident Deum inæqualiter. Ita Doctores communiter contra Paludanum *in 4. dist. 4. quæst. 2.* asserentem homines in gloria, restaurare sedes malorum Angelorum, eandemque sortiri gloriam, quam sortiri debuissent mali Angeli, hi autem habuissent pro mensura gloriæ perfectionem naturæ, & sicuti fuissent omnes inæquales in perfectione naturæ, ita & fuissent inæquales

in quantitate gloriæ. Verùm *Paludanus* & falſo nititur ſuppoſito, cum enim ea dicendis ſuo loco non omnes Angeli differant ſpecie, non omnes ſunt inæquales in perfectione naturæ, & ex conſequenti neque in quantitate gloriæ; & quando etiam id concederetur in Angelis, vt homines malorum Angelorum ruinas reſtaurent, non eſt neceſſe, quod ſingulis Angelis ſinguli homines cum iiſdem gloriæ gradibus ſuccedant, imò nec eſt conueniens, cum homo habeat pro menſura ſuæ gloriæ propria merita, non perfectionem Angeli, cuius ſedem implet. Ideò aſſertum

Aliqui electi decedunt cum æqualibus meritis.

Probatur: Certum eſt plures decedere abſque vllo merito, & veriſimile aliquos decedere cum merito æquali, ſed tum illi inter ſe, tum iſti inter ſe habebunt de facto viſiones æquales, ergo datur de facto æqualitas inter aliquas viſiones, &c. Maior quoad primam partem patet in paruulis decedentibus cum ſolo baptiſmo ante vſum rationis: quoad ſecundam ſuadetur ea eo, quod videtur moraliter impoſſibile, quod in tota electorum multitudine, ea iis præſertim, qui eiuſdem rationis, & inſtituti vitam degunt aliqui non ſortiantur paria merita, ſintque æquales in meritis, ſicuti ſunt æquales in vocatione, aliiſque pluribus gratiæ donis. Minor quoad ſecundam partem probabitur §. 3. vbi aſſignabitur pro cauſa radicali, & morali inæqualitatis viſionis inæqualitas meritorum, quoad primam partem probatur, tùm quia eo ipſo, quod decedunt abſque vllo merito, decedunt abſque vllo iure ad gloriam inæqualem, tum quia ipſi gloria confertur, non vt præmium debitum meritis propriis, ſed vt hæreditas acquiſita operibus Chriſti; gloria autem, vt hæreditas æqualiter conuenit omnibus iuſtis, ſicuti ipſam Chriſtus æqualiter pro omnibus meruit; tum quia denique in decedentibus abſque vllo merito gloria reſpondet præciſè gratiæ baptiſmali: hæc autem in illis omnibus æqualis eſt, quia baptiſmus, & quodlibet aliud Sacramentum non cauſat gratiam inæqualem, niſi ad inæqualitatem diſpoſitionis, adeóque in omnibus illis ſubiectis, in quibus nullam inuenit diſpoſitionem, nullúmque bonum opus, gratiam cauſat omninò æqualem, minimam ſcilicet, quam cauſare poſſit, vnde etiam obiter ſequitur decedentes cum ſolo baptiſmo abſque vllo merito proprio minimam inter omnes alios beatos viſionem conſequi.

Paruuli decedẽtes cum ſolo baptiſmo vident omnes Deũ viſione æquali, & minimá.

3. Datur de facto inæqualitas inter aliquas viſiones Dei.

Assertvm II. Datur de facto inæqualitas inter aliquas viſiones Dei, nec omnes beati vident Deum æqualiter. Ita D. Thomas 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 6. *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 2. *art.* 4. 3. *contra gentes, cap.* 56. Scotus *in* 4. *diſt* 50. *quæſt.* 5. *&* 6. *aliique omnes Theologi*, contra Iouinianum Lutherum *& alios quoſdam hæreticos*, contra quos aſſerta veritas, vt Catholicæ Fidei dogma, ſuſtinetur, & res iſta (verba ſunt Io. à S. Thoma 1. *parte, quæſt.* 12. *diſp.* 15. *art.* 6. *num.* 2.) licet expreſsè definita non eſſet, ita traditione ipsâ fixa eſt in Eccleſia Catholica, vt hoc pro eius certitudine ſufficiat. Porrò Iouinianus, & Lutherus diuersâ viâ in eumdem errorem inciderunt. *Iouinianus* ſcilicet docuit omnes beatos æqualiter Deum videre, quia exiſtimauit omnia merita in ordine ad gloriam obtinendam eſſe æqualia, & bona opera huius vitæ valere ſolum ad continuandum, non ad augendum ius ad gloriam; ad quod ductus eſt ea parabola laborantium in vinea: *Matth.* 20. quibus diuersâ hora conductis eadem merces, idemque denarius retribuitur, non ſine querimonia prius conductorum, qui propterea murmurabant aduersùs Patremfamiliàs dicentes, *Quia pares illos nobis feciſti.* Lutherus verò docuit omnes beatos æqualiter Deum videre, quia exiſtimauit iuſtos nullam habere iuſtitiam intrinſecam, & tales eſſe præciſè per extrinſecam imputationem iuſtitiæ, ſeu meritorum Chriſti; ideo omnes eſſe æquali, eâdemque iuſtitiâ iuſtos; ſicuti vna, eademque eſt pro omnibus iuſtitia Chriſti; vnum, idemque pro omnibus Chriſti meritum. Hoc Lutheri fundamentum, vel potius figmentum, ſpeciali hîc impugnatione non indiget, cum proprium habeat impugnationis locum in libris de gratia. Parabola illa *Matth.* 20. quam malè *Iouinianus* in ſui erroris fundamentum aſſumpſit, à D. Auguſtino *lib. de ſancta Virginitate cap.* 26. *& de verbis Domini ſermone* 59. à D. Chryſoſtomo *in cap.* 20. *Matth.* à D. Nazianzeno *oratione* 40. à D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 5. *art.* 2. *ad primum* à Scoto *in* 4. *diſt.* 50. *quæſt.* 6. §. *ad argumenta, aliiſque Sanctis Patribus, & Theologis.* Magis communiter intelligitur procedere de obiecto viſionis, ſeu de beatitudine obiectiuâ, adeo vt vnius denarij nomine ſignificetur vnus, & idem Deus, ſeu vna, eademque diuina eſſentia omnes beatificans, & licet Vaſquez 1. *part. diſp.* 45. *cap.* 3. tali expoſitioni non acquieſcat, tamen nec *Vaſquez* nec vllus alius Catholicus interpretatur parabolam in fauorem Iouiniani; nec ratio, ob quam *Vaſquez* communi interpretationi non acquieſcit, arridet aliis Theologis, vt videre eſt apud Io. à S. Thoma 1. *part. quæſt.* 12. *diſputat.* 15. *articulo* 6. Arriagam *diſput.* 12. *ſect.* 1. ſpecialiter verò quod opponit *Vaſquez* illi interpretationi obſtare murmurationem, quæ inducitur in eadem parabola, impugnatur ex eo, quod adhuc cum inæqualitate viſionis formalis ſaluatur motiuum obmurmurandi apud eos, qui exiſtimant quantitatem præmij debere reſpondere aut diuturnitati laboris, aut ſoli operi operantis, hi propterea videntes ſibi pares in præmio fieri eos, qui aut breuiori tempore, quàm ipſi laborarunt, aut ex opere operantis minùs, quàm ipſi meritum ſortiti ſunt, in murmur erumpunt, licet aliunde non ambigant pluribus habentibus inæqualia merita concedi beatitudinem formalem, ſeu viſionem inæqualem. Verùm hæc fuſiùs proſequi noſtri inſtituti non eſt; ideò miſſis circa allatam parabolam, tum aliis interpretationibus, tum interpretationis communis maiori elucidatione aſſertum

4. Senſus Parabolæ *Matth.* 20.

Probatur

5. Probatur primò à Scriptura 1. Cor. 15. *stella differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum.* Dan. 13. *Qui docti fuerunt fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad institiam erudiunt multos quasi stella in perpetuas æternitates.* Isaiæ 15. *dabo eis in domo mea, in muris meis nomen melius à filiis, & filiabus.* Confirmatur ex illis omnibus scripturæ locis, & Conciliorum definitionibus, quibus iuxta infrà dicenda §. 3. probatur bona opera, & merita huius vitæ, esse mensuram beatitudinis, & visionis alterius vitæ; cum enim constet huiusmodi bona opera inæqualia esse, consequens prorsus est fore etiam inæqualem beatitudinem, & visionem Dei. Confirmatur insuper ex communi sensu Ecclesiæ, quæ Deiparam Virginem tanquam super omnes Beatas creaturas Beatissimam, Apostolos tanquam reliquis Sanctis Beatiores, & insigniores quoscumque Sanctos tanquam minùs insignibus, in beatitudine præcellentes, veneratur, eisque plures honores defert & cultum religiosiorem.

Merita huius vitæ sũt mẽsura beatitudinis alterius vitæ.

6. Probatur secundò: Aliqui Angeli sunt de facto inæquales in visione Dei, ergo etiam aliqui homines, ergo datur de facto inæqualitas inter aliquas visiones Dei. Antecedens supponitur, quia vt cum D. Thoma 1. *part. quæst.* 62. *art.* 6. tradunt Theologi communiter Angeli consecuti sunt gratiam, & gloriam secundùm quantitatẽ suorum naturalium, & in natura perfectiorea fuerunt etiam in gratia, & gloria excellentiores, certum est autem aliquos Angelos, quamvis non omnes, vt sentiunt *Thomistæ* esse de facto diuersos specie, & inæquales in natura seu in perfectione naturali. Prima consequentia probatur ex verbis illis Luc. 20. *Æquales enim Angeli sunt*, quibus perhibetur homines post resurrectionem futuros æquales Angelis, congruit igitur, vt Angelos imitentur, etiam in inæqualitate visionis.

Homines in visione Dei erunt similes Angelis.

7. Probatur tertiò vbi est inuenire maximè tale, est etiam inuenire magis, & minùs tale; sed de facto datur visio Dei omninò maxima ea scilicet, quam habet Deus de se ipso; ergo etiam datur de facto visio maior, & minor; ergo datur inæqualitas inter aliquas visiones. Maior probatur, quia vbi est inuenire maxime tale, est etiam inuenire diuersum accessum ad ipsum, & diuersam participationem ipsius, præsertim quando, vt euenit in casu nostro, talis accessus, & participatio liberè fit. Neque enim moraliter possibile est, quod plura principia libera eodem prorsus modo operentur, ad eundem terminum æque appropinquent, de eodem bono æquè participent. Accedit, quod ex eo, quod detur aliquod magis, & minus tale, rectè infertur aliquod maximè tale, vt colligitur ex quarta via, qua D. Thomas 1. *parte*, *quæst.* 2. *art.* 3. demonstrat existentiam Dei; ergo etiam ex eo, quod detur aliquod maximè tale, rectè infertur aliquod magis, & minus tale; eadem enim est proportio magis, & minus talis ad maximè tale, quæ maximè talis ad magis, & minus tale.

Maxime tale infert magis, & minùs tale, nec non è contra.

---

§. II.

Qualis sit inæqualitas, quæ de facto datur in visione Dei: numericane, an etiam specifica?

ASSERTVM I. Inæqualitas, seu diuersitas, quæ de facto datur in visione Dei non est specifica, saltem Theologicè loquendo. Ita Salmant. 1. *parte*, *tract.* 2. *disp.* 15. *dub.* 2. §. 10. à S. Thoma *quæst.* 12. *disp.* 15. *art.* 7. aliique Thomistæ communiter, qui vnitatem specificam omnium visionum in Patria se colligere profitentur ex S. Doctore pluribus in locis: Stant pro eadem vnitate specifica, Amicus 1. *parte*, *disputatione* 9. *sectione* 15. Durandus *in* 3. *distinctione* 14. *quæstione* 1. Scotus videtur eam supponere *in* 4. *distinct.* 50. *quæstione* 6. *in* 2. *tamen distinct.* 1. *quæstione* 6. ad primum loquitur dubitanter. Sustinent inæqualitatem, seu diuersitatem specificam in Dei visione Maior *in* 4. *dist.* 49. *quæst.* 11. Richardus *eadem dist. art.* 2. *quæstione* 8. aliique nonnulli existimantes ad diuersitatem specificam potentiarum sequi diuersitatem specificam actuum, & consequenter visiones elicitas vel ab Angelis specie diuersis, vel ab hominibus, & Angelis esse ab inuicem specie diuersas; Arriaga 1. *parte*, *disp.* 12. *sect.* 3. docet visiones Dei esse specie diuersas quoties in Deo attinguot creaturas diuersæ speciei, & fatendo obiter nonnihil misceri quæstionis de nomine, ait suam doctrinam esse communissimam inter Recentiores, & efficacissimè probari ex eo, quod visioni illi, quæ in Deo cognoscit Angelum v. g. tam essentialis est respectus ad Angelum, quàm ad Deum, & cum respectus ad Angelum sit specie diuersus à respectu ad leonem, infertur visionem attingentem in Deo Angelum esse specie diuersam à visione attingente in Deo leonem; huic doctrinæ vt occurrerem addidi in asserto saltem Theologicè loquendo; vtrùm enim physicè, seu philosophicè visiones illæ specie differant pendet ab eo, quod in philosophia sustineatur ex cuiuslibet obiecti diuersificatione actum diuersificari eo quia quodlibet obiectum siue formale, siue materiale, siue primarium, siue secundarium essentialiter respiciat in quo quoad rem in affirmatiuam partem propenderem. Verum quidquid sit de hoc, Theologicè loquendo, assertum

Visiones Dei de facto nõ differunt specie Theologica inter se. 8.

9. Probatur primò: Nullum de facto datur principium diuersitatis specificæ in visione Dei; ergo diuersitas quæ de

facto datur in viſione Dei, non eſt ſpecifica. Conſequentia patet. Antecedens probatur: Huiuſmodi principium neque eſt intellectus, neque lumen gloriæ, neque obiectum increatum, neque obiectum creatum. Nun intellectus, quia intellectus creati naturalis diuerſitas, & inæqualitas non conducit ex infrà aſſerendis §. 4. ad inæqualitatem viſionis aut intenſiuam, aut extenſiuam; ergo multo minùs ad eiuſdem inæqualitatem, diuerſitatemve ſpecificam. Non lumen gloriæ, quia *ex capite ſuperiori* §. 3. lumen gloriæ de facto non eſt heterogeneum indiuidualiter; ergo multo minùs eſt heterogeneum ſpecificè: imò cum idem ſpecie habitus, præſertim infuſus, inſeruire poſſit ad actus ſpecie diuerſos, difficilius poni poteſt diuerſitas ſpecifica inter lumina gloriæ, quàm inter viſiones Dei. Non obiectum increatum, quia *ex cap.* 4. §. 2. ſinguli beati vident de facto totum obiectum increatum; nec ex iis, quæ ſunt in Deo formaliter plura attinguntur ab vno, quàm ab alio; eademque diuina eſſentia eodem modo intelligibili quemlibet intellectum creatum mouet ad viſionem; ergo ex parte obiecti increati ſiue conſideretur, vt terminatiuum eſt, ſiue conſideretur vt motiuum, nihil apparet, ex quo haberi de facto poſſit ſpecifica diuerſitas viſionis. Non obiectum creatum, quia licet ex creaturis etiam ſpecie diuerſis vna viſio de facto attingat plures, quàm alia; huiuſmodi tamen creaturæ, vel nullatenùs conferunt ad diuerſitatem ſpecificam viſionis Dei, quia ſunt obiectum materiale terminatiuum ſecundarium, non formale motiuum, & primarium, quod ſolùm communiter habetur pro obiecto ſpecificatiuo, vel, ſi cum *Arriaga*, aliiſque non paucis recentioribus admittatur ex quolibet obiecto actum aliqualiter ſpecificari, non conferunt ad diuerſitatem ſpecificam Theologicam, quia non ſunt obiectum diuinum, à quo ſolo habetur ſpecies Theologica, vt ſuo loco explicatur, dum agitur de virtutibus Theologicis.

Diuerſitas ſpecifica viſionis nec probatur ex diuerſitate intellectuũ, nec ex diuerſitate luminum.

Nec ex obiecto increato.

Nec ex obiecto creato.

10. Allata probatio in ſententiâ Thomiſtica ſuſtinente ex iis quæ ſunt in Deo formaliter nullatenùs poſſe videri vnum non viſo alio, procedit etiam de potentiâ abſolutâ, & Thomiſtæ cohærenter loquuntur, dum poſtquam docuerunt repugnare viſionem Dei non videntem omnia quæ ſunt in Deo formaliter, docent in præſenti repugnare viſionem Dei diuerſam ſpecie ab eâ, quæ de facto datur. At in noſtra ſententia ſuſtinente poſſibilem viſionem præciſiuam, qua videatur diuina eſſentia non viſis aut attributis, aut perſonis, vnum attributum non viſo alio, vna perſona non viſâ aliâ, iuxta aſſerta *c.*4. §. 3. *& ſequentibus*, videtur omninò admittenda poſſibilis ſpecifica diuerſitas etiam Theologica inter viſiones Dei, & ſicuti v. g. Paternitas, & filiatio in diuinis quaſi ſpecie differunt in ratione obiecti diuini; ita in ratione viſionis Theologicæ ſpecie differrent duæ viſiones, quarum vna ſolam Paternitatem, alia ſolam filiationem videret, quod proportionaliter procedit de duabus viſionibus, quarum vna ſolùm Dei omnipotentiam, alia ſolam Dei omniſcientiam; vna ſolam Dei eſſentiam, alia ſola Dei attributa videret. Idque maximè confirmat, ſi alicuius roboris eſt argumentum, quo vtitur *Arriaga* ad probandum ex obiectis etiam materialibus actus ſpecificari dicens: Cum differentia, & diuerſitas ſit quoddam genus mali, quod prouenit ex quocumque defectu, parum intereſt ad diuerſitatem actus; an obiecta diuerſa ſint materialia, an formalia.

Viſiones Dei de potentiâ abſolutâ poſſunt differre ſpecie Theologicâ.

Probatur ſecundò: Viſiones aliquorum hominum ſunt æquales viſionibus aliquorum Angelorum, vt probat D. Thomas 1. *part. quæſt.* 108. & viſio humana Chriſti Domini eſt perfectior qualibet viſione Angelicâ, vt ſupponit idem D. Thomas *eâdem quæſt. art.* 2. ſed hæc non verificarentur, ſi viſiones Dei eſſent de facto ſpecie diuerſæ, diuerſitate præſertim ſumptâ à diuerſis ſpecie intellectibus, ſeu potentiis; ergo viſiones Dei de facto ſpecie non differunt, ſaltem ex eo, quod ſint à potentiis ſpecie diuerſis. Minor probatur: Si viſiones Dei eſſent de facto ſpecie diuerſæ diuerſitate proueniente à diuerſis ſpecie potentiis; perfectio eſſentialis, & ſpecifica cuiuſlibet viſionis Angelicæ eſſet maior perfectione eſſentiali, & ſpecifica cuiuſlibet viſionis humanæ: ergo, licet in perfectione aut extenſiuâ, aut intenſiuâ poſſent Angeli à Chriſto excedi, & ab aliis hominibus adæquari, non ſic tamen in perfectione viſionis eſſentiali ſeu ſpecificâ; & cum hæc ſit potiſſima viſionis perfectio, deberet abſolutè dici, quod nec viſio humana Chriſti ſit perfectior omnibus viſionibus Angelicis, nec aliqua alia viſio humana ſit æqualis alicui viſioni Angelicæ, ex quo etiam ſequeretur error ille damnatus à D. Thoma 3. *contra Gentes*, *cap.* 57. quorundam dicentium, quod anima humana, quantumcumque eleuetur, non poteſt ad æqualitatem ſuperiorum intellectuum peruenire. Eſſet inquam maior perfectio eſſentialis, & ſpecifica cuiuſlibet viſionis Angelicæ comparatiuè ad humanas, quia Angelus, & intellectus Angelicus ſunt eſſẽtialiter ſpeciei ſuperioris & perfectioris, quàm homo & intellectus humanus. Nec poſſet dici, vt vult maior, fore cõmunicabilem perfectionem viſionis Angelicæ viſioni humanæ, alioqui foret etiam communicabilis perfectio ſpecifica intellectus Angelici intellectui humano, cum in ſententia, quam impugnamus, perfectio viſionis tota habeatur à perfectione intellectus, nec dici inſuper poteſt viſionem Angelicam eſſe eſſentialiter perfectiorem humanâ in ratione entis, non in ratione viſionis, & vitalitatis; alioqui daretur in aliqua viſione plus vitalitatis, quam entitatis. 11.

Chriſtus habuit viſionẽ creatam perfectiorem qualibet viſionem Angelica.

Aſſertum II. Inæqualitas, ſeu diuerſitas, quæ de facto datur in viſione Dei 12.

Viſiones

numerica

Dei de facto differunt in intensiuè, tū extensiuè.

numerica est, tum intensiua, tum extensiua. Ita Theologi communiter; maximè verò qui citati sunt pro superiore assertο.

Probatur ex *superiori* §. datur de facto aliqua inæqualitas inter aliquas visiones Dei; ex *superiori asserto* huiusmodi inæqualitas non est specifica, ergo est numerica. Quod deinde huiusmodi inæqualitas numerica sit extensiua probatum, & explicatum est *cap. superiori* §. 2. vbi asserebatur nec omnes beatos cognoscere omnes, nec omnes cognoscere easdem creaturas. Quod sit etiam intensiua probatur ex eo, quod

Beati non essent inæquales in beatitudine essētiali si haberent solùm inæqualitatem extēsiuam visionis.

secus beati non essent inæquales in beatitudine essentiali (aduerte obiter aliud esse habere inæqualitatē essentialē beatitudinis, aliud habere inæqualitatē essentialis beatitudinis, seu in essentiali beatitudine, illud non istud importat inæqualitatem specificam) videre enim plures, vel pauciores creaturas, ex quo habetur visionis inæqualitas extensiua, confert solum ad inæqualitatem beatitudinis accidentalis non ad inæqualitatē beatitudinis essentialis, imò si inæqualitas visionis esset solum extensiua, & per ordinem ad creaturas, nullus in Patria esset Beatior alio propter suprà relata verba Augustini 5. *Confessionum, cap.* 4. *Qui te, & illa nouit, non propter illa beatior.* Vt igitur saluetur vera inæqualitas beatitudinis, & inæquali merito verè correspondeat inæquale præmium essentiale, admittenda omninò est in visione Beata non solum inæqualitas extensiua per ordinem ad obiectum creatum, verùm etiam inæqualitas intensiua per ordinem ad obiectum ipsum increatum.

§. III.

Quænam sit causa radicalis, & moralis eius inæqualitatis, quæ de facto datur in Visione Dei?

13.

Causa moralis inæqualitatis, præsertim intensiuæ in visione, est inæqualitas meritorum.

Assertum: Causa radicalis, & moralis eius inæqualitatis præsertim intensiuæ, quæ de facto datur in visione Dei, est inæqualitas meritorum. Dixi præsertim intensiuæ quia inæqualitas, & diuersitas extensiua, ratione cuius beatus videt plures, vel pauciores res; has potius, quàm illas creaturas, prouenit aliquando ex diuersitate status, & haberi potest cum æqualibus, paribusque meritis, vt patet ex *cap. superiori* §. 2. *assert.* 4.

Probatur primò ex *Script.* Matth. 5. *Qui solueris vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines minimus vocabitur in Regno Cælorum; Qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cælorum* Rom. 2. *Reddet vnicuique secundùm opera eius* 1. Cor. 3. *Vnusquisque proprium mercedem accipiet secundum suum laborem* 2. Corint. 9. *Qui parce seminat, parce & metet.*

Causa moralis inæqualitatis pœnæ in damnatis est inæqualitas demeritorum.

Confirmatur, causa radicalis, & moralis inæqualitatis pœnæ in damnatis est inæqualitas demeritorum, seu malorum operum; ergo causa moralis & radicalis inæqualitatis præmij, seu visionis in beatis est inæqualitas meritorum, seu bonorum operum. Consequentia patet, quia eadem est proportio meriti, seu boni operis ad præmium, & visionem; quæ demeriti, seu mali operis ad pœnam, & damnationem. Antecedens probatur ex Luc. 12. *Qui cognouit voluntatem Domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis; qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis,* Apocal. 18. *Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* 14.

Probatur secundò ex Concilio Trid. *sess.* 6. *can.* 32. vbi refertur anathema in negantes hominem iustificatum per bona opera mereri augmentum gloriæ. Ex Concilio Florentino *in litteris vnionis*, vbi traditur, quod iuxta meritorum diuersitatem vnus alio perfectius videt essentiam diuinam. Idem fuerat antiquius definitum in Concilio Telensi *sub Siricio Pontifice in Epistola Concilij ad ipsum*, quæ est, 85. inter Epistolas *D. Ambrosij*, qui huic Concilio interfuit, vt animaduertit Vasquez 1. *parte*, *disp.* 47. *cap.* 1. *num.* 2. Confirmatur ex Sanctis Patribus, quos abunde referunt Ioan. à S. Thoma 1. *parte*, *quæst.* 12. *disput.* 15. *artic.* 6. *numero* 2. Laurea *in* 4. *tom.* 4. *disputatione* 16. *artic.* 8.

Probatur tertiò: Gloria, seu visio correspondet gratiæ, & maiori gratiæ maior gloria, seu visio; sed vt explicatur in libris de gratia, hæc in adultis sequitur mensuram meritorum, & bonorum operum, ergo eandem mensuram sequitur gloria, seu visio, loquendo de ea visione, quæ datur vt præmium, & in qua reperitur inæqualitas: nam visio, quæ paruulis datur absque merito datur, vt hæreditas; & est æqualis in omnibus *ex* 1. *asserto* §. 1. Confirmatur ex eo, quod minus eluceret splendor diuinæ iustitiæ remuneratiuæ; valde exigua esset vtilitas bonorum operum; tepesceret plurimorum ardor augendi merita apud Deum, si inæqualitas meritorum non esset causa moralis inæqualitatis visionis, nec ista augeretur in Patria ad incrementum bonorum operum in via. 15.

§. IV.

Quænam sit causa proxima, & physica eius inæqualitatis, quæ de facto datur in visione Dei?

Assertum I. Inæqualitas perfectionis naturalis intellectuum non est causa proxima, & physica inæqualitatis in visione Dei. Ita D. Thomas 1. *parte*, *quæst.* 12. *art.* 6. *ad* 3. illis verbis: *Diuersitas videndi erit per diuersam facultatem intellectus non quidem naturalem, sed gloriosam, &* 3. *contra Gentes, cap.* 58. illis verbis: *Necesse est, quod secundùm modum luminis gloria sit mo-* 16.

Inæqualitas perfectionis naturalis intellectuū nō est causa inæqualitatis visionis.

dus diuina visionis. Nec sibi aduersatur Sanctus Doctor dum 3. *part. quæst.* 10. *art.* 4. *ad* 2. ita habet: *Gradus visionis attenduntur magis secundum ordinem gratiæ, quàm secundum ordinem naturæ.* Non inquam sibi aduersatur, quia ly *magis* stat pro potiùs, aduersatiuè scilicet vsurpatur, non comparatiuè; sicuti, cum dicitur, aqua magis calefacit calore aduentitio, quam virtute innatâ; magis expedit mori, quàm peccare. Vnde immeritò hic *D. Thomæ* textus fuit *Caietano* occasio deficiendi ab assertâ sententiâ, quam communiter Thomistæ amplectuntur. Ferrariensis 3. *contra Gentes*, *cap.* 52. & 58. Medina 1. 2. *quæst.* 3. *art.* 2. Aluarez *de auxiliis disp.* 63. Salmant. 1. *part. tract.* 2. *disp.* 5. *dub.* 3. §. 2. Ioan. à S. Thom. *quæst.* 12. *disp.* 15. *art.* 6. *num.* 13. &c. Thomistas sequuntur Syluius 1. *part. quæst.* 12. *art.* 6. Valentia *quæst.* 12. *disput.* 1. *punct.* 4. Vasquez *disput.* 47. *cap.* 6. Amicus *disp.* 9. *sect.* 16. Suarez *lib.* 2. *de attributis, cap.* 21. Recupitus, Arrubal, Fasolus, Auersa &c. Contra Alensem 1. *part. quæst.* 27. *memb.* 2. Durandum *in* 3. *dist.* 14. *quæst.* 1. Richardum *in* 4. *dist.* 49. *art.* 2. *quæst.* 8. Scotum *in* 4. *dist.* 50. *quæst.* 6. Herinex *disp.* 5. *quæst* 5. Lauream *in* 4. *tom.* 4. *disp.* 16. *ar.* 9. aliosque Scotistas, quos ex Recentioribus sequuntur Molina 1. *part. quæst.* 12. *art.* 6. *disp.* 2. Lessius *de summo bono, lib.* 2. *cap.* 8. *n.* 57. Herice, Alarcon, &c.

Particula magis sumitur tum comparatiuè, tum aduersatiuè.

17.

Probatur prima pars: Intellectus creatus ad Dei Visionem non concurrit secundùm perfectionem naturalem; nisi remotè, & præstando ipsam eleuabilem: ergo inæqualitas perfectionis naturalis intellectuum non est causa proxima, &c. Antecedens patet ex supradictis præsertim *cap.* 3. §. 3. vbi probatum est intellectum secundùm se, quod est idem, ac dicere, secundùm suam perfectionem naturalem, nullam prorsus habere actiuitatem immediatam, & proximam respectu visionis, eique secundùm se sumpto Lumen gloriæ esse totam rationem agendi. Consequentia probatur: Perfectio naturalis intellectus, vt præstatur eleuabilis, est in quolibet intellectu æqualis, nec intellectus naturaliter perfectior est obedientialiter eleuabilior: ergo perfectio naturalis intellectus, vt concurrit ad visionem inæqualis non est, & solùm inæqualis est eâ ratione, quâ ad visionem non concurrit: ergo talis inæqualitas non est causa proxima inæqualitatis visionis. Hæc vltima consequentia probatur: Non quilibet effectus participat quamlibet perfectionem causæ, sed solùm illam, secundùm quam causa in effectum concurrit, alioqui in quolibet effectu resplenderet tota causa, & inæqualitas causæ; nec duæ causæ inæquales effectum æqualem, aut duæ æquales effectum inæqualem sortiri possent: ergo inæqualitas, secundùm quam causa non concurrit in effectum, non potest esse ratio inæqualitatis effectus, adeoque inæqualitas perfectionis naturalis intellectus nequit esse ratio inæqualitatis visionis, cum secundùm naturalem perfectionem ea ratione, qua inæqualis est intellectus non influat in visionem.

Perfectio, secundùm quam intellectus proximè influit in visionem, est in omni intellectui æqualis.

Causæ inæqualitas non relucet in quolibet effectu.

Hac probatione non solùm concluditur assertum, sed etiam eluditur argumentum potissimum, quod aduersarij vrgere solent ad probandum prouenire etiam ex inæquali perfectione naturali intellectus inæqualitatem visionis, eo quia quoties duæ causæ concurrunt ad eundem effectum, vtraque concurrit ad maiorem, & minorem effectus perfectionem, vtraque confert ad effectus inæqualitatem, vt exemplificari potest in intellectu, & specie; in oculo, & luce corporea: ratione etiam suadetur, nam quod dat esse, dat consequentia ad esse, adeoque quando multiplex causa concurrit ad dandum esse effectui, multiplex etiam concurrere potest ad dandam effectui æqualitatem, vel inæqualitatem ad esse consequentem. Sed ad visionem concurrunt lumen, & intellectus: ergo non solùm à lumine, verùm etiam ab intellectu haberi potest visionis inæqualitas. Eluditur inquam allatâ probatione hoc argumentum, quia quoties duæ causæ concurrunt ad eundem effectum vtraque confert ad effectus inæqualitatem, quando vtraque potest esse in ordine ad talem effectum inæqualis: intellectus autem secundùm se non est inæqualis in ordine ad visionem, quia secundùm se non præstat, nisi virtutem eleuabilem, & quælibet virtus intellectiua est secundùm se in ordine ad quamlibet visionem æqualiter eleuabilis. 18.

Intellectus creati in ordine ad visionem non sunt inter se inæquales.

Dices: ex *supradictis, cap.* 3. §. 1. Intellectus creatus concurrit ad visionem vt causa principalis, & secundùm virtutem intrinsecam, sed intellectus creati secundùm virtutem intrinsecam sunt inæquales: ergo intellectus creati, vt concurrunt ad visionem, sunt inæquales. Sed contra: Intellectus creati secundùm virtutem intrinsecam naturaliter consideratam sunt inæquales, verum est: secundùm virtutem intrinsecam consideratam obedientialiter, seu eleuabiliter sunt inæquales, falsum est. Concurrunt autem intellectus ad visionem secundùm virtutem intrinsecam obedientialiter consideratam, & operantem ex obedientia iuxta mensuram eleuationis, non ex sua præcisè efficientia iuxta mensuram naturalis perfectionis. Neque vrgeas: Intellectus creati, etiam vt tales, sunt eleuabiles ad Dei visionem, alioqui intellectus humanus, vt humanus, non videret Deum; sed vt tales sunt inæquales: ergo vt sunt eleuabiles ad Dei visionem sunt inæquales, & ipsorum virtus intrinseca etiam eleuabiliter considerata inæqualis est. Contra enim, dico, intellectus creatos, vt tales, esse eleuabiles eleuabilitate communi cuilibet enti creato, non eleuabilitate propriâ principij intellectiui; vel vt tales esse eleuabiles eadem eleuabilitate, qua sunt eleuabiles, vt intellectus; non eleuabilitate diuersa. Vel denique si particula, vt sumatur in toto rigore, & reduplicet omnimodam rationem formalem eleuabilitatis, dico intellectus creatos, vt tales, non esse eleuabiles, & in quolibet ente specificatiuè, non sub qualibet reduplica 19. 20.

Intellectus creati vt tales in quo sensu sint eleuabiles.

duplicatione ponendam esse potentiam, seu eleuabilitatem. Ad illud, quod additur, alioqui intellectus humanus, vt humanus non videret Deum; prætetquam quod parum intetest intellectui humano, quod vt humanus videat; dummodo videat; dico, quod sicuti, vt aliquod suppositum etiam formaliter, & reduplicatiuè dicatur operari, sufficit si operetur per aliquam sui potentiam, ita vt aliqua potentia etiam formaliter, & reduplicatiuè dicatur operari, sufficit si operetur par aliquam sui rationem, vt intellectus humanus denominetur formaliter, & reduplicatiuè videns Deum sufficit quod operetur formaliter per rationem genericam intellectus, cum præsertim talis ratio generica habeat in ipso identificatam rationem specificam.

Intellectus humanus videt Deum, vt humanus.

21. Probatur secundò: Si inæqualitas perfectionis naturalis intellectus esset de facto causa proxima, & physica inæqualitatis visionis, aliqui habentes æqualia merita inæqualiter Deum viderent, & inæqualiter beatentur; sed hoc est contra veritatem assertam *in §. Antecedenti*: ergo. Sequela maioris probatur: Alioqui habentes æqualia merita haberent inæquales intellectus: ergo licèt ratione inæqualium meritorum sortirentur æquale lumen gloriæ, tamen cum æquali lumine ratione inæqualis intellectus inæqualiter Deum viderent, & inæqualiter beatentur.

22. Dices: in tali casu stante paritate meritorum fore parem visionem, quia vel non dabitur tantum lumen intellectui perfectiori, quantum imperfectiori, vel intellectus perfectior non operabitur secundùm totum suum conatum, vel intellectus imperfectior magis roborabitur potentiori concursu extrinseco Dei. Primus & secundus dicendi modus habetur ex Scoto *in 4. dist.50. quæst.6. §. Quinta Conclusio 3.* ex Molina 1. *parte, quæst.12. art.6. disp.2. ad 4.*
23. Sed contra impugnatur primus modus, tum quia eâdem ratione habenti perfectiorem intellectum esset dandus etiam minor habitus charitatis, habens quippè perfectiorem intellectum habet quoque perfectiorem voluntatem, & sicuti cum æquali habitu luminis perfectiùs Deum videret, ita cum æquali habitu charitatis perfectiùs Deum amaret, perfectiùs Deo frueretur, sicque adhuc magis beatetur saltem completiuè: tum quia lumen gloriæ ita confertur tanquam medium conducens ad consequendum præmium vltimatum visionis, vt simul in se sit præmium, cum ex vna parte sit donum supernaturale ad maximum decus, ac ornamentum animæ inseruiens; & ex alia parte ratio medij ad visionem nō excludat rationem præmij, alioqui nec gratia, nec charitas, nec alij habitus infusi darentur in præmium nostrorum bonorum operum: ergo habentibus æqualia merita, & æqualem visionem adhuc daretur inæquale præmium, si daretur inæquale lumen maius habenti imperfectiorem, minus habenti perfectiorem intellectum. Imò in rigore ipsa visio licèt æqualis haberet rationem præmij inæqualis, quia visio habet rationem præmij, vt correspondet lumini, non vt correspondet naturali actiuitati; esset verò inæqualis per correspondentiam ad lumen, licèt fieret æqualis per correspondentiam ad naturalem actiuitatem.

Perfectiorē intellectum perfectior voluntas consequitur.

Lumen gloriæ datur etiā vt præmium.

Impugnatur secundus modus, tum quia conatus 24.
potentiæ ad agendum nihil est aliud, quàm influxus in actum, adeóque intellectus secundùm perfectionem naturalem non exercet conatum maiorem, vel minorem in visionem; cum secundùm potentiam, perfectionemve naturalem, non possit in visionem magis, aut minus influere, tum quia intellectus videndo operatur necessariò, adeoque adhibet semper totum conatum, quem potest adhibere. Si dicas diuinitus, seu ex negatione diuini concursus cohiberi, ne totum conatum adhibeat, admittis fieri intellectui in statu beatitudinis perpetuam violentiā, & sine necessitate recurris ad perenne
miraculū. Impugnatur tertius modus, tū quia 25.
talis concursus esset absque exigentia intellectus imperfectioris, vtpotè supra ipsius actiuitatem, esset cum iniuria intellectus perfectioris, vtpotè qui careret perfectione concessa intellectui imperfectiori, adeoque esset omninò indebitus: in statu autem beatitudinis nihil poni debet indebitum; tum quia talis concursus vel daretur ex meritis, & sic deberet etiam dari habenti intellectum perfectiorem, cum supponantur in isto æqualia merita, alioqui habens intellectum imperfectiorem obtinendo ex meritis æqualem visionem, & potentiorem concursum obtineret præmium maius alio obtinente solùm æqualem visionem, non potentiorem concursum: vel daretur gratis, & sic habens intellectum perfectiorem obtineret aliquid visionis, illud scilicet, quod correspondet concursui, vt potentiori, gratis, & licèt haberet in re visionem æqualem, non haberet tamen visionem æqualem ex meritis, sed partem ex meritis, partem gratis; vnde cum meritis æqualibus non consequeretur præmium æquale, nec visionem æqualem in ratione præmij.

Conatus potentiæ nihil est aliud, quàm ipsius influxus.

Hisce impugnationibus nonnulli succumbunt, & ad extremum appositum declinantes absolutè concedunt in dato casu habentes æqualia merita inæqualiter Deum videre, ita inter alios Herincx *disp.5. quæst.1. n.53.* Verùm hi tenentur concedere, quod visio non detur tota, vt præmium; quod non sit tota à Deo glorificatore, & Auctore gratiæ, sed secundùm aliquid sui sit beneficium naturæ à Deo vt Creatore procedens, quæ malè cohærent cum supernaturalitate visionis, & cum suprà relatis Auctoritatibus Scripturæ Conciliorum, & Patrum ad probandam commensurationem visionis ad merita; ideò huiusmodi solutio à Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæst.12. disp.15. art.6. num.16.* dicitur non esse tuta in principiis Fidei. 26.

Non est tutum in Fide concedere visionem inæqualem habentibus merita æqualia.

Ex his habetur idem proportionaliter sentiendum de causa proxima, & Physica inæqualitatis respectu aliorum actuum supernaturalium, quod scilicet non habeatur ab inæquali 27.

Habens perfectiorem

intellectum cùm æquali lumine fidei poteſt myſteria melius apprehendere, at non melius ipſis aſſentiri.

inæquali perfectione naturalium potentiarum. Nec refert, quod qui perſpicacioris eſt intelligentiæ videatur melius penetrare Myſteria fidei. Enim verò ly *penetrare* vel importat apprehenſionem; vel aſſenſum. Apprehenſio Myſteriorum eſt ab intellectu, & ſpeciebus naturalibus; aſſenſus eſt ab intellectu, & lumine fidei: illa eſt naturalis, eſſe poteſt inæqualis ad inæqualitatem perfectionis naturalis intellectus, & qui perſpicacioris eſt intelligentiæ melius penetrat Myſteria fidei ſumendo penetrare pro apprehendere. Aſſenſus eſt ſupernaturalis, nec eſſe poteſt inæqualis ad inæqualitatem perfectionis naturalis intellectus, & licèt quia habitibus in via vtimur, cum volumus & quantum volumus, habentes æquale lumen fidei poſſint elicere actus fidei inæquales: neuter tamen poteſt talem actum elicere, cui æqualem nequeat elicere alter habens æquale fidei lumen etiamſi habeat longe inæqualem, & deteriorem intellectum, ſicque qui perſpicacioris eſt intelligentiæ non melius penetrat myſteria fidei ſumendo penetrare, pro aſſentiri; nec in ordine ad ſupernaturalem actum fidei Theologus eſt melioris conditionis, quàm Ruſticus.

28. *Cauſa proxima, & phyſica inæqualitatis viſionis eſt partim diuina eſſentia; partim lumen gloriæ.*

ASSERTVM II. Cauſa proxima, & phyſica inæqualitatis extenſiuæ in viſione Dei eſt diuina eſſentia vniens ſe intellectui, vt repræſentatiua plurium, vel pauciorum creaturarum. Cauſa proxima, & phyſica inæqualitatis intenſiuæ eſt lumen gloriæ magis, vel minus intenſum. Primam partem ſuſtinent auctores citati pro aſſerto ſuprà poſito *cap. 5. §. 3.* Secundam partem ſuſtinent auctores citati pro aſſerto ſuperiori, vtramque ſuſtinet Ribas *tom. 3. diſp. 32.*

Probatur prima pars: Inæqualitas extenſiua viſionis conſiſtit in attingentia plurium, vel pauciorum creaturarum in verbo, ſed cauſa proxima, & phyſica attingendi plures, vel pauciores creaturas in verbo eſt diuina eſſentia vniens ſe, &c. ergo. Minor probatur: Eadem eſt cauſa proxima, & phyſica attingendi plures, vel pauciores creaturas in verbo, quæ eſt cauſa phyſica attingendi has potius, quàm illas; ſed cauſa phyſica, & proxima attingendi in verbo has potius, quàm illas creaturas, eſt diuina eſſentia vniens, vt latè probatum eſt *præcitato §. 3.*

29. Probatur ſecunda pars: Lumen gloriæ inæqualiter intenſum poteſt quantum eſt de ſe eſſe cauſa proxima, & phyſica inæqualitatis intenſiuæ viſionis, nec vlla alia cauſa æque conuenienter aſſignari poteſt; ergo verè cauſa proxima, & phyſica inæqualitatis intenſiuæ viſionis eſt lumen gloriæ, &c. Probatur antecedens quoad primam partem, quia commune eſt cuilibet habitui intenſiori concurrere ad intenſiorem actum, ſpecialibus verò id conuenit lumini gloriæ, quod cum neceſſitet intellectum, & concurrat ad viſionem tota intenſione, qua poteſt, eo ipſo, quod intenſior eſt, neceſſe eſt, quod concurrat ad actum intenſiorem; in quo differt habitus luminis ab habitibus viæ, qui vt ſecundùm maiorem, minoremve intenſionem in actu ſecundo operentur, pendent ab applicatione libera voluntatis. Probatur antecedens quo ad ſecundam partem: Cauſæ proximæ viſionis ſunt intellectus creatus, eſſentia diuina, lumen gloriæ. Intellectus non poteſt aſſignari pro cauſa inæqualitatis intenſiuæ, vt ſuprà aſſertum eſt: eſſentia diuina non conuenienter aſſignatur; quia ipſa ſecundùm ſe eſt indifferens ad quamcumque ſui repræſentationem, & ſicuti de facto non vnitur intellectui, niſi ad exigentiam luminis; ita non vnitur, vt magis, vel minus repræſentatiua, niſi ad exigentiam maioris, vel minoris luminis; ergo ex cauſis proximis viſionis ſolum lumen conuenienter aſſignatur pro cauſa inæqualitatis intenſiuæ.

Cauſæ proximæ viſionis ſunt intellectus, eſſentia, lumẽ.

Vtraque aſſerti pars procedit de potentiâ ordinariâ; cæterùm de potentiâ abſolutâ poteſt res oppoſito modo ſe habere, lumen ſcilicet poteſt eſſe cauſa proxima inæqualitatis extenſiuæ, quia de potentiâ abſolutâ non repugnant lumina heterogenea, quorum alterum petat conducere ad cognitionem plurium, alterum ad cognitionem pauciorum creaturarum. Eſſentia poteſt eſſe cauſa proxima inæqualitatis intenſiuæ, quia ſicuti de potentiâ abſolutâ poteſt per ſe ipſam præſtare id, quod præſtat lumen, ita poteſt per ſeipſam cauſare illam inæqualitatem viſionis, quam de facto cauſat lumen. 30.

De potentia abſolutâ inæqualitas extenſiuæ viſionis poteſt eſſe à lumine, intenſiua ab eſſentia.

Ex his corroborantur maximè ſupradicta §. 2. de æqualitate ſpecifica viſionum Dei, cum enim principia, ex quibus de facto habetur inæqualitas, lumen ſcilicet gloriæ, & eſſentia diuina ſint eiuſdem ſpeciei, conſequens eſt, quod de facto omnis viſionis inæqualitas ſit intra eandem ſpeciem, adeóque, quod omnes viſiones ſint eiuſdem ſpeciei, & habeant ſpecificam æqualitatem. Neque hîc audiendi ſunt nonnulli, inter quos Vuadingus *de Incarnatione, diſp. 6. dub. 3. §. 4.* volentes viſiones non poſſe eſſe inæquales in claritate, quin ſint eo ipſo diuerſæ in ſpecie, quod ſic probant. Viſio, ſeu cognitio non poteſt fieri clarior per additionem alterius cognitionis, nam hæc cognitio addita vel eſt ſe ipſâ clarior primâ, vel non: ſi eſt ſe ipſa clarior primâ, ergo nec eſt eiuſdem ſpeciei cum prima, quia ab ipſâ differt plus, quàm numero, nec intendit primam cum per ſe abſolutè independenter à prima præſter intellectui maiorem claritatem. Si non eſt clarior primâ; ergo non reddit primam clariorem, quia non facit intellectum clarius videntem, duæ enim cognitiones æquè claræ eiuſdem obiecti non magis illuminant intellectum, alioqui actus fidei repetiti omnem ab intellectu obſcuritatem expellerent; ergo vna viſio non poteſt eſſe clarior alterâ per maiorem ſui intenſionem; ſed debet eſſe clarior alterâ per totam ſuam entitatem indiuiſibiliter; ergo. Non datur in viſionibus inæqualitas intenſiua, ſed omnis inæqualitas maioris, 31.

Vna cognitio non fit clarior per additionem alterius.

ſoria, minoriſvè claritatis eſt ſpecifica. Audiendi inquam non ſunt huiuſmodi auctores, quia allata ratio non probat in viſionibus Dei diuerſitatem ſpecificam Theologicam, ſed ad ſummum diuerſitatem ſpecificam Phyſicam, aut Metaphyſicam. Verùm neque hanc in rigore probat, quia aliud eſt vnam cognitionem differre ab alia ſe totâ, aliud eſt differre ab alia ſpecie; ad hoc enim vlterius requiritur, quod differentia illa ſit notabilis eâdem de cauſâ aliud eſt differre plus, quàm numero; aliud eſt differre ſpecie: quod deinde cognitio non poſſit fieri clarior per additionem alterius ſolùm probat in cognitione non dari perfectionem intenſiuam formaliter factam per additionem gradus ad gradum, at non excludit perfectionem intenſiuam æquiualenter ſitam in claritate ſimplici per ſeipſam æquiualente pluribus, vel paucioribus gradibus claritatis; quod eſt cognitionem eſſe magis, vel minus intenſam æquiualenter, & eſſe capacem inæqualitatis æquiualenter intenſiuæ. Neque in hoc poteſt vltra procedi abſque lapſu in quæſtionem de nomine.

Cognitio clarior alia eſt aliâ intéſior æquiualenter.

---

§. V.

Vtrùm ex inæquali perfectione naturali alicuius intellectus ſaltem poſſibilis haberi poſſit aliqua inæqualitas in viſione Dei?

32\. ASSERTVM: Non eſt poſſibilis intellectus, ex cuius inæquali perfectione naturali habeatur inæqualitas in viſione Dei, etiamſi talis inæqualitas dicatur conſiſtere in entitate ſolùm, aut vitalitate viſionis; non in expreſſione aut clariore Dei, aut plurium creaturarum in Deo. Prima pars eſt ſpecialiter contra Ouiedum t.1. *tract.*1. *controu.* 4. *punct.* 2. *vbi num.* 28. *&* 33. ita concludit Intellectus inæquales de facto exiſtentes cum æquali lumine elicere viſiones Dei æquales etiam ſecundùm entitatem, vt *num.*26. exiſtimet non repugnare intellectum perfectiorem ſpecificè, & indiuidualiter, qui cum æquali lumine eliciat viſionem perfectiorem etiam in ratione expreſſionis, & imaginis, ſpecificè, & indiuidualiter proportione ſeruata. Secunda pars eſt contra Alarcon *tract.* 1. *de viſione, diſp.* 3. *cap.*6.*num.*11. De Quiros 1. *part.diſput.*29. *ſect.*2. alioſque nonnullos volentes ex inæqualitate perfectionis naturalis intellectus non poſſe quidem haberi inæqualitatem viſionis ſecundùm rationem intuitionis, expreſſionis, ſeu attingentiæ obiecti, benè tamen ſecundùm entitatem, & vitalitatem. Hi dicendi modi à paucis expreſsè impugnantur, cenſendi tamen ſunt contra ipſos ſtare illi omnes auctores; qui ſimpliciter, & abſolutè tradunt intellectus inæquales cum lumine æquali videre Deum æqualiter.

Inæqualitas etiam ſolùm in entitate aut vitalitate viſionis Dei neque etiam de potentia abſoluta haberi poteſt ex inæqualitate alicuius intellectus.

33\. Probatur prima pars: Non eſt poſſibilis intellectus creatus, qui concurrat ad viſionem ſecundùm ſuam perfectionem naturalem proximè, & abſque eleuatione: ergo non eſt poſſibilis intellectus creatus, ex cuius inæquali perfectione naturali habeatur inæqualitas in viſione Dei. Antecedens habetur ex *ſupradictis, cap.*1. §.4. *& cap.*3. §.6. *&* 7. vbi traditur intellectui creato, nec de potentiâ abſolutâ, conuenire poſſe naturæ viribus viſionem Dei; nec item eſſe creabilem intellectum aut ab intrinſeco ſupernaturalem, aut ab intrinſeco exigentem lumen gloriæ, aut ab intrinſeco de ſe potentem elicere viſionem Dei. Conſequentia probatur: Eo ipſo, quod quilibet Intellectus creabilis indiget eleuatione, & nullus poteſt concurrere proximè per propriam perfectionem naturalem, ſed ſolùm præſtando ipſam vt eleuabilem, eadem eſt ratio de quolibet intellectu creabili, ac de quolibet intellectu creato, & pro quolibet intellectu creabili recurrit prima probatio ſuprà poſita *initio antecedentis* §. ergo ſicuti non datur de facto, ita nec eſt poſſibilis intellectus creatus, ex cuius inæquali perfectione naturali habeatur inæqualitas in viſione Dei.

Dices: Sicuti intellectus de facto exiſtens habet ex ſua intrinſeca perfectione quod ſit eleuabilis à lumine gloriæ, à quo non eſt eleuabilis voluntas; ita videtur poſſibilis intellectus à lumine gloriæ eleuabilis ad tantam viſionem, ad quantam non ſit eleuabilis aliquis alius. Sed hoc admiſſo, quod illa viſio eſſet maior, & perfectior, proueniret ex intrinſeca perfectione intellectus, non ex lumine: ergo eſt poſſibilis intellectus, ex cuius inæquali perfectione naturali habeatur inæqualitas, &c. Sed contra: Intellectus, & voluntas habent diuerſas rationes formales tendendi in propria obiecta, ſeu eliciendi proprios actus, & quia potentia vitalis non eſt eleuabilis ad operandum vitaliter, niſi intra propriam rationem formalem, conſequens eſt, quod intellectus, & voluntas habeant diuerſas eleuabilitates. Intellectus verò quilibet poſſibilis eo ipſo, quod intellectus eſt, debet habere eandem rationem formalem, quam quilibet intellectus de facto exiſtens, adeoque debet habere etiam eandem eleuabilitatem: & ſicuti ad effectus non vitales eſt æqualiter eleuabilis quælibet entitas; Ita ad actus vitæ intellectiuæ eſt æqualiter eleuabilis quilibet intellectus, ad actus vitæ appetitiuæ eſt æqualiter eleuabilis quælibet voluntas. Ratio à priori eſt, quia ratio formalis tendendi in obiectum ſub ratione veri, (idem procedit de ratione formali tendendi in obiectum ſub ratione boni reſpectu voluntatis) vi cuius intellectus eſt eleuabilis ad cognoſcendum quodlibet obiectum, conſiſtit quodammodo in indiuiſibili eſſentialiter ſcilicet reſpicit omne verum, nec eſt poſſibilis intellectus alligatus alicui determinato vero: ergo eadem ratione non eſt poſſibilis intellectus alligatus alicui determinatæ claritati, ſeu perfectioni actus tendentis in verum. 34

Intellectus quilibet de facto exiſtés ſicuti habet eandem rationem formalem; ita habet eandẽ eleuabilitatem, quam quilibet intellectus poſſibilis.

35. Probatur ſecunda pars: Tota tum entitas, tum vitalitas viſionis eſt obiecti expreſſiua: ergo repugnat, quod viſio ſit inæqualis in entitate, aut vitalitate, quin ſit etiam inæqualis in expreſſione obiecti; ergo ſi ex inæquali perfectione naturali intellectus nequit haberi viſio inæqualis in expreſſione obiecti, nequit pariter haberi viſio inæqualis in entitate, ſeu vitalitate. Anteeedens probatur: Viſio ſecundùm ſe totam eſt attingentia, ſeu expreſſio obiecti, maior vitalitas viſionis eſt maior attingentia vitalis, nec poteſt explicari in cognitione maior aliqua perfectio, ſiue deinde explicetur perfectio entitatiua, ſiue vitalis, quin talis perfectio faciat cognitionem attingere aut meliùs idem obiectum, aut plura obiecta: ergo.

Cognitio nō poteſt eſſe perfectior, quàm attingat aut plura obiecta, aut meliùs idem obiectum.

36. Dices: Negari noo poteſt, quin vitalitas viſionis ſit à potentia: ergo neque etiam negari poteſt, quin à perfectiore potentiâ debeat eſſe in viſione perfectior vitalitas, & ſicuti ſi daretur virtus eleuatiua indifferens ad eleuandum aut potentiam vitalem, aut cauſam non vitalem, eadem virtus cauſaret cum potentia vitali actum vitalem, cum cauſa non vitali effectum non vitalem; ita lumen, quod eſt indifferens ad eleuandam perfectiorem, vel imperfectiorem potentiam vitalem, cur non cauſabit cum perfectiori potentia vitali perfectiorem, cum imperfectiori imperfectiorem actum vitalem, ſaltem in ratione vitalis. Sed contra: Vitalitas viſionis ſub quacumque redoplicatione ſumatur ſupernaturalis eſt, quia nihil eſt in viſione, quod non ſit intuitio ſeu expreſſio Dei, & vitalitas ac ſupernaturalitas in viſione Dei ſe omnimodè inuicem imbibunt, & adæquant, nec vna poteſt aut ſine alia produci, aut ſine alia augeri. Dico igitur vitalitatem viſionis eſſe à potentia non præſtante propriam virtutem vt naturaliter concurrentem, ſub qua ratione vna potentia eſt perfectior aliâ, & à perfectiore potentia oriri poteſt perfectior vitalitas, ſed præſtante propriam virtutem vt obedientialiter eleuabilem, ſub qua ratione quælibet potentia eſt æqualis, nec vlla vitalitas, poteſt ex virtute potentiæ eſſe perfectior, cum nulla oriatur à potentia perfectiore; ad paritatem allatam dico in potentia vitali, & cauſa non vitali eſſe eleuabilitatem diuerſam, in qualibet autem potentia intellectiua eſſe eandem eleuabilitatem, vt patet ex mox dictis ad inſtantiam ſuperiorem, ideò lumen in vigore non eſt indifferens ad eleuandam potentiam perfectiorem, vel imperfectiorem, quia reſpicit potentiam vitalem vt eleuabilem quomodo quælibet potentia intellectiua eſt æqualis, non vna perfectior aliâ.

Vitalitas viſionis Dei ſub omni reduplicatione eſt ſupernaturalis.

37. Ex his habetur noo poſſe aut probari, aut ſuſtineri inæqualitatem viſionis, ſiue ponatur inæqualitas in expreſſione, ſiue in entitate, ſiue in vitalitate, ſiue in alio quocumque viſionis prædicato, deriuari ab inæqualitate naturali intellectuum, niſi aut probetur, aut ſuſtineatur intellectum creatum ſecundùm ſuam virtutem naturalem proximè partialiter concurrere ad viſionem, vel ad aliquod prædicatum ipſius. Cum igitur hoc à nobis falſum ſupponatur ex *cap.* 3. §. 3. corruit totum fundamentum, cui inniti poteſt inæqualitas viſionis orta ex inæqualitate naturali intellectuum, imò inæqualitas cuiuſcumque effectus in ſubſtantia ſupernaturalis orta ex inæqualitate naturalis principij; in ſubſtantia, inquam, ſupernaturalis, nam effectus ſupernaturalis in modo, ſicuti poteſt eſſe partialiter proximè à virtute naturali, ita poteſt à naturali principio participare inæqualitatem, ex quo capite idem Dei auxilium ſupplens, v.g. calorem vt duo, poteſt cum calore vt quatuor producere calorem vt ſex, cum calore vt ſex producere calorem vt octo; quia calor vt quatuor aſſumptum in conſortium ſupernaturalis auxilij Dei habet virtutem partialem proximam ad calorem vt ſex, & iſte productus à calore vt quatuor ſimul cum auxilio ſupernaturali eſt ſupernaturalis ſolùm in modo. Propterea malè De Quiros 1. *parte*, *diſput.* 29. *ſectiom.* 2. *n.* 9. hoc exemplo vtitur ad formandum vniuerſale argumentum quo probetur ex maiori perfectione potentiæ naturalis poſſe cæteris paribus creſcere effectum ſupernaturalem, & ex maiori perfectione intellectus naturalis viſionem Dei.

Ex inæqualitate naturali intellectus viſionis inæqualitas non poteſt ſuſtineri, niſi intellectus concurrat proximè ad ipſam ſecundùm vires naturales.

Effectus ſupernaturalis in modo poteſt creſcere ex maiori perfectione principij naturalis, non ſic effectus ſupernaturalis in ſubſtantia.

38. Pro huius capitis complemento aduerto me hucuſque locutum eſſe in ſententia diſtinguente intellectionem à potentia intellectiua, viſionem Dei ab intellectu vidente; cæterùm in meis, & Complexiſtarum principiis, iuxta quæ intellectio nihil eſt aliud, quàm complexum potentiæ intellectiuæ, & obiecti intellecti, non poteſt negari, quin ex diuerſitate, & inæqualitate intellectus oriatur aliqua diuerſitas, & inæqualitas viſionis; complexum enim ex quacumque cuiuſlibet partis variatione aliqualiter variatur. Nihilominùs, quia intellectus ſecundùm perfectionem naturalem ſolùm vt eleuabilem aptum eſt facere complexum cum obiecto ſupernaturali; propriè, & formaliter complexum viſionis ex parte intellectus ſemper eſt æquale, quia ſemper conſurgit ex intellectu, vt eleuabili, adeoque ex intellectu, vt cuilibet alij intellectui æquali. Complexum igitur viſionis ex obiecto ſupernaturali, & intellectu naturaliter perfectiore valdè materialiter perfectius eſt, & includit quidem aliquam maiorem perfectionem, ſed à tali maiori perfectione in ratione complexi viſionis formaliter non perficitur. Ideò propriè, & abſolutè etiam ſuſtinendo viſionem ſitam in complexo verificatur ex intellectibus naturaliter inæqualibus, æquali tamen lumine eleuatis non conſurgere viſiones inæquales.

Viſio Dei etiamſi conſiſtat in cōplexo intellectus, & obiecti propriè nō creſcit ex maiore perfectione intellectus.

CAPVT

CAPVT VII.

De Repugnantia Visionis Comprehensiuæ Dei.

1. *Comprehensionis nomen à corporalibus ad spiritualia translatum est.*

VIsio comprehensiua idem est, ac intellectualis comprehensio, & quia, vt indicat D. Thomas *in 4. distinct. 49. quæst. 2. artic. 3.* comprehensionis nomen ex primæua sui significatione corporaliter dicitur, & à corporalibus ad spiritualia translatum est, comprehensio intellectualis, seu spiritualis per habitudinem, ac analogiam ad comprehensionem materialem, seu corporalem postulat explicari. Porrò in materialibus comprehensio dupliciter sumitur. Primò pro tentione rei, quam insequimur, etiamsi ipsam secundùm partem tantùm attingamus, sic dicitur *Iudicum primo. Quem persequentes comprehenderunt.* Eccles. 9. *aues laqueo comprehenduntur.* Luc. 22. *comprehendentes autem Iesum.* Secundò pro inclusione vnius in alio tanquam in continente, adeò vt tota vnius quantitas intra aliud includatur, & contineatur. Sic dicit Dan. 9. *breui sermone comprehendit.* 2. Machab. 2. *quinque libris comprehensa.* Sic communiter dicitur vas comprehendere liquorem, quem continet. Eodem proportionaliter modo in spiritualibus comprehensio intellectualis dupliciter sumitur. Primò pro quacumque obiecti intellectuali tentione, possessione, & assecutione. Sic quia intellectus, vtpotè qui intelligendo omnia fit, ex sua generitá operandi ratione, fertur in obiectum trahendo ipsum ad se, & aliqualiter ipsum acquirendo, omnia intellectio dici potest comprehensio, specialiter verò visio, quæ obiectum assequitur, non vtcumque, sed vt est in se, & in hoc sensu non repugnat Dei comprehensio, seu visio Dei comprehensiua, imo datur de facto, & de illa loquitur Apostolus ad Philip. 3. *Sequor autem, si quomodo comprehendam,* ad Ephes. 3. *Vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis,* 1. ad Cor. 9. *Sic currite, vt comprehendatis.* Hinc Beati dicuntur comprehensores; & comprehensio numeratur inter tres dotes animæ gloriosæ. Secundò pro intentionali tentione, possessione, & assecutione ita perfectá, vt obiectum totum, & totaliter contineator, claudaturque quodammodo intra cognitionem, nec aliquid cognoscibilitatis in obiecto sit, quod extra cognitionem aliqualiter remaneat, & in hoc sensu agitur in præsenti de comprehensione, seu visione comprehensiua Dei, de qua explicabitur, an de Fide sit ipsam repugnare, & vnde oriatur ipsius repugnantia, quia tamen allata comprehensionis explicatio verbalis potius, & grammaticalis est, quàm scholastica, & Theologica, ne quæstio aut sit de nomine, aut ex variá nominis vsurpatione variè nimis, vagéque distrahatur, operæ pretium est præmittere, quid significetur in sensu Scholastico, & Theologico per comprehensionem, seu visionem comprehensiuam Dei. Vtrùm significetur cognitio omnium perfectissima, quæ de Deo haberi possit. Vtrùm cognitio, quæ adæquat extensiuam Dei cognoscibilitatem, attingat scilicet omnia, quæ sunt in Deo tum formaliter, tum eminenter. Vtrùm cognitio, quæ adæquet Dei cognoscibilitatem non solùm extensiuam, verùm etiam intensiuam, non solùm scilicet attingat omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & eminenter, sed huiusmodi omnia attingat secundùm omnem perfectionem, secundùm quam postulant ex naturá suá cognosci. Vtrùm cognitio procedens à cognoscente einsdem perfectionis cum Deo cognito. Quilibet ex his dicendi modis suos habet sectatores, & Patronos; quorum nonnullos in sequentibus assertis subiicio. Ideò sit

Duplicìter sumitur tum in corporalibus, tum in spiritualibus.

Visio comprehensiua Dei in sensu improprio; non repugnat.

2.

---

§ I.

Quid sit formaliter propriè, & scholasticè Comprehensio, seu visio comprehensiua Dei?

ASSERTVM I. Comprehensio, seu visio comprehensiua Dei, non consistit formaliter in cognitione perfectissima, quæ de Deo haberi possit. Est contra Ocbamum *in 4. dist. 13. art. 1.* Gabrielem *in 3. dist. 14. art. 3. dub. 2.* aliosque Nominales, quibus Vasquez 1. *part. disp. 53. cap. 3. num. 10.* ait: in hac controuersia accidere illud, quod ipsis familiare est, cum scilicet alicuius rei difficultate premuntur, varias illius acceptiones exagitare, vt difficultatem liberiùs effugiant, sic in præsenti, vt facilè sustineant repugnantiam comprehensionis Dei, allatam comprehensionis definitionem inter alias ipsius acceptiones comminiscuntur, sed est acceptio incongrua, & nimis restricta definitio. Ideò assertum

Probatur: Vt aliquod obiectum comprehendatur non est necesse, quod cognoscatur cognitione perfectissimâ, quæ de ipso haberi potest: ergo comprehensio, seu visio comprehensiua Dei, non consistit formaliter, &c. Consequentia patet, quia non possumus explicare comprehensionem Dei, nisi per habitudinem ad comprehensionem aliorum obiectorum. Antecedens probatur: Comprehensibilitas, seu incomprehensibilitas est prædicatum se tenens ex parte obiecti: ergo debet desumi ex perfectione obiecti, seu rei cognitæ, non ex perfectione cognoscentis, sed quod cognitio sit perfectissima, quæ haberi possit oritur ex perfectione cognoscentis, ex eo scilicet, quod sit à cognoscente omnium perfectissimo: ergo. Secundò si verum esset illud antecedens, nulla creatura posset comprehendi, nisi

Cognitio comprehensiua non debet esse perfectissima, quæ de obiecto haberi potest.

à solo Deo; quia solus Deus elicere potest cognitionem perfectissimam, quæ de creatura haberi possit, sicque creatura quælibet esset locomprehensibilis eadem ratione, qua Deus, quia non minùs, quàm Deus comprehendi, non posset, nisi cognitione diuina. Quod si quis ad vitandas angustias huius nimis restrictæ explicationis dixerit sufficere ad comprehensionem, quod sit Cognitio perfectissima, quæ de obiecto haberi possit ab illo cognoscente, qui obiectum cognoscit, nimis ampliatur comprehensionis explicatio, & à quolibet cognoscente quodlibet obiectum posset comprehendi, quia quilibet cognoscens potest circa quodlibet obiectum elicere perfectissimam cognitionem, quam potest; & adhibere in cognoscendo totam vim, totumque conatum, quem potest. Deinde hinc sequitur ex duabus cognitionibus æqualibus eiusdem obiecti vnam esse comprehensiuam, non aliam; si vna sit perfectissima, quæ suo principio cognoscente elici possit, non alia.

4. Assertum II. Comprehensio, seu visio comprehensiua Dei, non consistit formaliter in cognitione adæquante extensiuam Dei cognoscibilitatem, attingente scilicet omnia, quæ sunt in Deo tum formaliter, tum eminenter. Est contra *Auctores cap. superiori §. 6. relatos* pro sententia sustinente non posse sine Dei comprehensione ex vi visionis cognosci omnia possibilia, contra quos, propterea recurrunt omnia argumenta ibi allata; & insuper assertum.

Cognitio comprehensiua non cõsistit in cognitione adæquante extensiuam cognoscibilitatem obiecti.

Probatur: Comprehensio, seu visio comprehensiua debet adæquare totam sui obiecti cognoscibilitatem, sed cognoscibilitas extensiua non est tota obiecti cognoscibilitas, ergo cognitio adæquans cognoscibilitatem extensiuam Dei non est per hoc præcisè comprehensio Dei, ergo comprehensio, seu visio comprehensiua Dei, non consistit, &c. Maior patet ex suprà tradità analogià cõprehensionis intellectualis ad comprehensionem corporalem, & magis patebit ex infrà dicendis. Minor probatur primò perfectio extensiua non est tota rei perfectio, ergo neque cognoscibilitas extensiua est tota obiecti cognoscibilitas. Consequentia patet, quia quælibet perfectio est cognoscibilis, nec potest esse perfectio diuersa sine diuersa cognoscibilitate. Antecedens probatur tum ex cõmuni diuisione perfectionis in intensiuam, tum ex eo quod duæ entitates quales in perfectione extensiua, putà duo intellectus respicientes eadem obiecta, duæ materiæ habentes potentiam ad easdem formas possunt esse inæquales in perfectione intensiuâ; vna scilicet ex illis duabus entitatibus potest esse intrinsecè perfectior aliâ. Minor eadem probatur secundò, si cognoscibilitas extensiua esset tota obiecti cognoscibilitas, cognitione etiam vel obscurâ vel probabili cognosci posset obiectum, quantum est cognoscibile, seu secundùm totam cognoscibilitatem; cum cognitio etiam obscura, & probabilis possit adæquare cognoscibilitatem extensiuam sui obiecti; sic, si Deus reuelaret omnia, quæ continet tum formaliter, tum eminenter, actus obscurus fidei adæquaret cognoscibilitatem extensiuam Dei, & qui auctoritate humanâ, aut congruentiâ aliqua ducitur in notitiam alicuius propositionis secundùm prædicatum, subiectum, & copulam, cognitione probabili adæquat cognoscibilitatem extensiuam talis propositionis. Confirmatur ex asserto sequenti, in quo magis elucidabitur quid sit in obiecto intensiua perfectio, & quomodo istâ perfectè non penetratâ, haberi nequeat obiecti comprehensio.

Cognoscibilitas extensiua non est tota rei cognoscibilitas.

Assertum III. Comprehensio, seu visio comprehensiua Dei, consistit formaliter in cognitione adæquante Dei cognoscibilitatem, non solùm extensiuam, verùm etiam intensiuam; non solùm scilicet attingente omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & eminenter, sed huiusmodi omnia attingente secundùm omnem perfectionem, secundùm quam postulant ex naturâ suâ cognosci. Ita licet non iisdem adamussim terminis Scotus *in 3. dist. 14. quæst. 2. §. extemplum huius est*, Richardus *eadem dist. art. 2. quæst. 4.* Durandus *eadem dist. quæst. 1. numero 10.* Hetinex *disp. 5. quæst. 10. numero 90.* Lautea *in 4. tom. 4. disput. 17. artic. 5.* Moncæus *in disputat. selectis, disp. 2. cap. 10. §. 3. denique*, Amicus *prima parte, disputat. 10. sect. 1. &c.* 5.

Comprehẽsio sita est formaliter in cognitione adæquante cognoscibilitatem intensiuam, & extensiuam.

Aduerte pro clariori asserti probatione nomine comprehensionis propriæ, & rigorosæ importari cognitionem ita perfectè attingentem obiectum, vt nihil omninò vlterius cognoscibile, nec quoad substantiam, nec quoad modum in obiecto supersit. Colligunt Theologi hanc explicationem comprehensionis intellectualis tum ex analogia ad propriam comprehensionem corporalem, secundùm quam vnum ab alio comprehenditur quando in alio totum, & totaliter continetur, adeò vt secundùm nihil sui res contenta excedere possit continentem, vt accuratiùs exponit Moncæus *loco cit.* tum maximè ex *S. Augustino, & Thoma.* Nam ex Sancto Augustino, *Epist. 112. cap. 8. habetur Totum comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt. lib. 12. de ciuitate, cap. 18. quod scientis cognitione finitur* (subintellige non positiuè, sed negatiuè; non absolutè, sed cognoscenti; quia respectu eius se habet, ac si esset finimm eo ipso, quod respectu eius non est excedens, sicut propter æqualitatẽ diuinarum personarum, *verba sunt Scoti loco citato*, dici posset vna persona finita alteri, quia non excedens eam, vnico verbo ly *finitur* idem est, ac adæquatur) ex D. Thoma *prima parte, quæst. 12. art. 7. in c. Illud comprehenditur, quod perfectè cognoscitur, perfectè autem cognoscitur quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile; quæst. 8. de veritate, articulo 2. ad 2. Tunc dicitur aliquis alterum videre totaliter, quando ita est perfectus modus visionis ipsius videntis, sicut est modus visibilitatis ipsius rei.* 6.

Aduerte

7. Aduerte insuper circa idem obiectum secundùm omnia sua prædicata, secundùm omnes proprietates, & perfectiones attactum dari posse vnam cognitionem clariorem, & perfectiorem alterâ absque eo, quod, quæ clarior est, sit supra exigentiam cognoscibilitatis obiecti, aut excedens perfectionem, secundùm quam postulat ex natura sua cognosci. Sic Angelus v. g. perfectiùs, clariùsque cognoscitur à se ipso, quàm ab Angelo inferiori, à quo secundum omnia sua prædicata cognoscatur, & tamen cognitio, quâ cognoscitur à se ipso non est vltra ipsius exigentiam, nec excedit ipsius obiectiuam cognoscibilitatem, tùm quia ad talem cognitionem per propriam substantiam obiectiuè concurrit, tum quia si posset elicere cognitionem excedentem propriam cognoscibilitatem, haberet magis de cognoscitiuo, quàm de cognoscibili, & consequenter, quàm de ente, quod implicat. Hinc meo videri euidenter constat dari in obiecto cognoscibilitatem correspondentem claritati cognitionis, & hanc voco cognoscibilitatem intensiuam, non quod ex gradibus consurgat, sed quod sit maximè intrinseca obiecto, vt potè conueniens cuilibet vtrumque simplicissimæ entitati, item, quod maximè distinguatur à cognoscibilitate extensiua, quæ habetur vel per ordinem ad extrinseca, vel per plures realitates, formalitates, virtualitatesve obiectiuas. Tandem quod correspondeat claritati, seu perfectioni intensiuæ cognitionis, vnde ab aliquibus illa cognoscibilitas intensiua propter correspondentiam, quam habet ad cognitionis claritatem dicitur claritas obiectiua. Porrò cognoscibilitas intensiua, seu obiectiua claritas sequitur rationem entis, & quo magis aliquid habet de ente magis habet de intensiua cognoscibilitate; Maiorem concursum obiectiuum potest quantum est de se impendere ad causandam sui notitiam; clariori, perfectiorique cognitione postulat ex natura sua cognosci hæ duæ animaduersiones continent præmissas constituentes argumentum, quo assertum.

Cognoscibilitas intensiua propriè quid sit.

Cognoscibilitas intensiua est maior vbi est magis de ente.

8. Probatur comprehensio consistit in cognitione, qua cognoscatur obiectum, quantum omnino cognoscibile est, adeo vt nihil alterius cognoscibile in ipso supersit nec quoad substantiam, nec quoad modum, sed huiusmodi est sola cognitio adæquans cognoscibilitatem obiecti, non solum extensiuam, verum etiam intensiuam; non solùm scilicet attingens omnia, quæ sunt in obiecto formaliter, & eminenter; sed huiusmodi omnia attingens, &c. ergo comprehensio consistit in cognitione adæquante cognoscibilitatem obiecti, non solum extensiuam, verum etiam intensiuam, &c. ergo facta applicatione huius vniuersalis doctrinæ ad casum nostrum particularem comprehensio, seu visio comprehensiua Dei consistit formaliter.

9. Dices argumentum malè supponere, quod cognitio adæquata extensiuè, seu adæquans cognoscibilitatem obiecti extensiuam possit non esse adæquata intensiuè, seu possit non adæquate cognoscibilitatem obiecti intensiuam. Hoc malè supponi probatur ex eo, quod tota claritas & intensio cognitionis ordinatur ad obiectum perfectius penetrandum: ergo vbi obiectum est adæquatè penetratum, sicuti est adæquatè penetratum, dum est cognitum secundum omnia, quæ continet tum formaliter, tum eminentialiter, tum absolutè, tum respectiuè, habetur cognitio obiecto adæquata etiam intensiuè, adeóque omnis cognitio extensiuè adæquata est, etiam adæquata intensiuè, quod confirmatur primò ex eo, quod omnis cognitio adæquata intensiuè est, adæquata etiam extensiuè, ergo similiter è contra. Confirmatur secundo: Cognitio, quæ nihil omninò obiecti relinquit cognoscibile, & non cognitum, est omnimode adæquata obiecto etiam intensiuè, sed cognitio adæquata extensiuè nihil omnino obiecti relinquit cognoscibile, & non cognitum; ergo cognitio adæquata extensiuè est omnimodè adæquata etiam intensiuè. Maior patet, quia secus obiectum peteret cognosci magis, quàm sit cognoscibile, & cognitio intensiuè adæquata deberet excedere obiecti cognoscibilitatem. Minor probatur: Si quid relinquit cognoscibile, siue vocetur modus siue perfectio intensiua, siue claritas obiectiua, vel est aliquid obiecti, & sic non potest non supponi attactum à cognitione adæquata extensiua; vel non est aliquid obiecti, & sic habetur intentum, quod nihil omnino obiecti relinquatur cognoscibile. Sed contra admittendum prorsus est dari posse cognitionem aliquam adæquatam extensiuè, non intensiuè; idque euincitur primò ex parte obiecti, quod in ordine ad eandem simplicissimam, & omnino indiuisibilem formalitatem, in ordine ad quam dari non potest cognitio magis, vel minus extensa concurrere potest maiori, vel minori concursu obiectiuo; & mouere ad cognitionem magis, vel minus claram, seu intensam, sicque in ordine ad formalitatem, in ordine ad quam qualibet cognitio est adæquata extensiuè, vna est minor aliâ, & inadæquate intensiuè. Secundò ex parte potentiæ, quæ vel ex libertate, vel ex imperfectione potest non respondere toti motioni obiecti; & obiecto adæquatè mouente tum extensiuè, tum intensiuè, ipsa adæquatè concurrere solum extensiuè. Tertiò à paritate habituum, in quibus distinguitur perfectio extensiua ab intensiua, & sicuti lumen gloriæ æquale alteri in perfectione extensiua potest esse inæquale in intensiuâ; ita cognitio adæquata obiecto, & æqualis alteri cognitioni extensiuè; potest esse obiecto inadæquata, & alteri cognitioni inæqualis intensiuè. Ad impugnationem in oppositum dico claritatem, & intensionem cognitionis ordinari ad obiectum perfectius penetrandum quo ad intensionem, & obiectum cognitum secundum omnia quæ continet formaliter, & eminenter esse adæquatè penetratum extensiuè

10. *Cognitio adæquatè extensiua nō est semper adæquata intensiuè.*

11. *Cognitionis intensio ordinatur ad maiorē penetrationem obiecti, sed intensiuam.*

solùm, non intensiuè. Ad primam confirmationem disparitas est, quia cognitio adæquata intensiuè ad cognitionem adæquatam extensiuè se habet vt includens ad inclusum cum dicat totam illius perfectionem, & aliquid amplius, commune autem est iis, quæ se habent vt includens, & inclusum, quod inclusum distinguatur ab includente, & possit esse sine ipso, non è contra includens possit esse sine incluso, & ab ipso adæquatè distinguatur. Ad secundam confirmationem dico cognitionem adæquatam extensiuè sub aliqua ratione nihil obiecti relinquere non cognitum, sub aliqua alia relinquere totum obiectum non cognitum; & illud, quod nos dicimus perfectionem intensiuam, seu claritatem obiectiuam, esse ipsum totum obiectum comparatum ad claritatem cognitionis correspondentem propriæ exigentiæ, seu propriæ actiuitati intentionali, & quo vsque obiectum non terminat talem claritatem, remanet sub aliqua ratione totum non cognitum, & ex natura sua potens determinare potentiam ad clariorem, perfectiorem, intensiorem cognitionem de se toto.

Cognitio adæquata intensiuè est semper etiã adæquata extensiuè.

12.

13. Vrgebis hinc duo sequi absurda. Primò quod detur diuersa cognitio sine diuerso obiecto, quod non videtur minùs absurdum, quam si daretur cognitio sine obiecto. Secundò quod semper quodliber obiectum maneat non comprehensum & sub aliqua ratione non cognitum, quia semper potest comparari ad potentiam intellectiuam perfectiorem, quàm possit determinare ad clariorem, & perfectiorem cognitionem de se toto. Contrà tamen: Ad primum dico pro diuersitate cognitionis sufficere obiectum diuersum quoad claritatem, non quoad entitatem, & diuersam, ac nouam cognitionem esse debere vel de diuersâ, & nouâ perfectione, vel de eadem perfectione clariùs cognitâ. Ad secundum dico, vt obiectum maneat non comprehensum debere manere non cognitum, sub aliqua ratione sibi debitâ, & proportionatâ, non sub aliqua ratione sibi improportionatâ, & indebita: obiecto autem non debetur, nisi illa claritas cognitionis, quam potest causare per speciem adæquatam sui, seu per suum concursum obiectiuum adæquatum in potentiâ commensuratâ tali concursui, seu tali speciei omnis deinde alia maior claritas vel à superiori lumine, vel à perfectiori potentiâ deriuata est obiecto indebita, & si desit, non impedit obiecti comprehensionem.

Cognitio diuersa quomodo esse debeat de obiecto diuerso.

14. Corroboratur tota hæc doctrina, & confirmatur assertum paritate amoris, qui vt sit simpliciter adæquatus, & quodammodo comprehensiuus obiecti, debet adæquarè obiecti amabilitatem non solùm extensiuam, verùm etiam intensiuam; nec per hoc, quod quis amet in obiecto quidquid amabile, amat illud quantum est amabile, nisi amet feruore, & intensione amoris maiore, vel minore iuxta maiorem, vel minorem bonitatem intensiuam obiecti. Cæterùm actu etiam valde remisso amari potest in obiecto quidquid est amabile, cum amans quidquid est in obiecto amore iotensu, & proportionato possit, non desinendo attendere ad quidquid in obiecto est, ex propria libertatr amorem attemperare, & remittere. Nec qui diuersimodè amat necesse est quod amet in obiecto aliquid entitatiuè diuersum; sed satis est, quod eadem amabilitas, vel bonitas, magis, vel minùs in actu secundo excitet. Potiò ita se habet feruor ad amorem, sicuti claritas ad cognitionem; feruor est perfectio intensiua amotis, sicuti claritas est perfectio intensiua cognitionis. Sicut ergo tur ratio comprehensiui in amore debet maximè attendi penes perfectionem intensiuam feruotis; ita ratio comprehensiui in cognitione penes perfectionem intensiuam claritatis; sicuti amor non est adæquatus intensiuè, & in feruore per hoc, quod sit adæquatus extensiuè, & sub aliqua ratione attingat quidquid in obiecto est amabile; ita cognitio non est adæquata intensiuè, & in claritate per hoc, quod sit adæquata extensiuè, & sub aliqua ratione attingat, quidquid in obiecto est cognoscibile. Tandem sicuti potest esse diuersus amor sine diuersa entitate obiecti amabilis; ita potest esse diuersa cognitio sine diuersa entitate obiecti cognoscibilis.

Amor comprehensiuus ita se habet ad obiectum amabile, sicuti cognitio comprehensiua ad obiectum cognoscibile.

15. ASSERTVM IV. Comprehensio seu visio comprehensiua Dei, importat illatiuè, & consequenter cognitionem procedentem à principio cognoscente eiusdem, saltem æquiualenter, perfectionis cum Deo cognito. Dixi importat illatiuè, & consequenter, formaliter enim conceptus proprius cuiusque cognitionis magis attenditur, per habitudinem ad suum obiectum, quàm per habitudinem ad suum principium, sicque melius explicatur conceptus proprius cognitionis comprehensiuæ per hoc, quod adæquet cognoscibilitatem extensiuam, & intensiuam obiecti, quàm per hoc, quod procedat à principio adæquante obiectum in perfectione entitatiua. Accedit, quod principium cognoscitiuum non semper operatur toto conatu, quo potest, & per consequens ex eo, quod cognitio sit à principio adæquante obiectum, non sufficienter habetur, quod sit etiam ipsa adæquata obiecto, & comprehensiua. Ideò displicet Arriaga *prima parte, disputat. 13. sect. 1. numero 3.* vbi rationem formalem comprehensionis collocat in eo, quod procedat à principio tam perfecto, quam sit perfectum obiectum ipsum. Multò magis displicet sententia nonnullorum apud Lugum *prima parte, lib. 1. disputat. 15. cap. 1. numero 8.* existimantium comprehensionem debere esse cognitionem in se ipsa æquè perfectam entitatiuè, ac sit obiectum ipsum, qua ratione non video quomodo cognitio creata, quæ ex genere suo est accidens possit esse comprehensiua alicuius substantiæ, cum nullum accidens sit entitatiuè eiusdem perfectionis cum substantia. Accedit, quod explicare cognitionem per id, quod importat

Comprehensio non est formaliter cognitio procedens à principio eiusdé perfectionis cũ obiecto, aut cognitio entitatiuè æqualis obiecto.

entitatiuè ; est explicare id , quod materiale non id , quod formale est in cognitione, missis igitne his dicendi modie assertum

16. Probatur: Comprehensio ex supradictis consistit formaliter in cognitione adæquante cognoscibilitatem extensiuam , & intensiuam obiecti , sed huinsmodi cognitio non potest haberi uisi à principio cognoscente eiusdem saltem æquiualenter perfectionis cum obiecto cognito ; ergo comprehensio importat illatiuè , & consequenter cognitionem præcedenté,&c. ergo comprehensio,seu visio comprehensiua Dei , &c. Minor probatur à principio cognoscente minùs perfecto non potest haberi cognitio adæquans cognoscibilitatem obiecti magis perfecti, ergo cognitio adæquans cognoscibilitatem obiecti non potest haberi , uisi à principio cognosceute eiusdem saltem æquiualenter perfectionis. Antecedens probatur : à nullo principio cognoscente potest haberi cognitio perfectioe comprehensione seu cognitione adæquante propriam cognoscibilitatemex dictis *c. 3. §. 6.* sed coguitio adæquans cognoscibilitatem obiecti magis perfecti respectu cognoscentie minùs perfecti est perfectior comprehensioue ipsiue , & cum adæquet cognoscibilitatem obiecti perfectioris , vtique excedit cognoscibilitatem cognoscentie inferioris , ergo. Confirmatur ex D. Thoma *3. contra Gentes , cap. 55. quia cuinslibet actionis modus sequitur efficaciam actiui principij : magis enim calefacit , cuius calor virtuosior est , oportet , quod etiam modus cognitionis sequatur efficaciam principij cognoscendi.* Ex quibus verbis sie eruitue argumentum pro nostro asserto. Sicut se habet actio ad principium actiuum , ita cognitio ad principium cognoscitiuum : sed ex eo , quod actio sit adæquata effectui , infertur quod sit à principio actiuæ eiusdem perfectionis cum effectu ; ergo ex eo , quod cognitio sit adæquata obiecto seu comprehensiua infertur, quod sit à principio cognoscitino eiusdem perfectionis cum obiecto.

Ita se habet cognitio ad principium cognoscitiuum , sicut actio ad actiuum.

17. Dices hinc probaretue neque Angelum ab homine , neque Angelum superioeem ab Angelo inferiori posse comprehendi , cum nec homo sit eiusdem perfectionie cum Angelo , nec Angelus inferior cum Angelo superiori. Sed contea particula illa , *saltem æquiualenter* in asserto posita instauriam eludit. Enim verò licèt homo secundum se non sit eiusdem peefectionis cum Angelo , quem propterea secundùm se , & uatnraliter nequit comprehendere , roboratus tamen superiori auxilio æquiualet perfectioni Angeli , & potest elicere cognitionem æquè perfectam , ac Angelus , adeóque est æquiualenter eiusdem perfectionie cum Angelo. Idem procedit de Angelo inferiori compaeato ad superiotem , & potest res tota explicari in causa physica inferiori , quæ ex consortio diuini auxilij poeest æquiualere superiori , & eundem effectum producere , quem superior.

Principium cognoscitiuum , vel actiuum inferius , diuinitùs potest æquiualere superiori.

§. II.

An sit de fide repugnare simpliciter comprehensionem , seu visionem comprehensiuam Dei ?

ASSERTVM : De fide st repugnare simpliciter , id est etiam secundum potentiam absolutam comprehensionem , seu visionem comprehensiuam Del sumptâ comprehensione ve contradistinguitur à quacumque obiecti intenrionali tentione , & in eo sensu , in quo in huiue capitis limine præmissum est procedere præsentem controuersiam , præscindendo deinde ab eo, quod talie propria comprehensio consistat vel iu cognitione perfectissimâ , vel in cognitione adæquatâ extensiuè , vel in cognitione adæquatâ intensiuè , vel in aliquo alio cognitionis modo. Ita Ioan. à S. Thoma 1. *parte, quæst.* 1 e. *disp.* 1. *art.* 8. *num.* 2. Salmant. *tract.* 2. *disp.* 6. *dub. vnico* §. 3. Syluius 1. *parte , quæst.* 12. *art.* 7. Lugus *lib.* 1. *disp.* 25. *cap.* 2. *num.* 5. Amicue *disp.* 10. *sect.* 2. *num.* 31. *De Quiros , Fasolus , Rius* aliique Theologi communiter contra *Anomaos* , qui inaniter iactitabant se Deum comprehendere. Item contra Vasquez 1. *parte, disp.* 52. *cap.* e. Arriagam *disp.* 13. *sect.* 3. aliosque uonnuiios volentes temerarium esse , non contra fidem asserere Deum esse compreheusibilem de potentia absoluta. 18.

De fide est Deum esse incomprehensibilem etiam de potentiâ absolutâ.

Probatur ex Scriptura Ierem. 3e. *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu* Iob. 11. *Forsitan vestigia Dei comprehendens.* Rom. 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.* Eccles. 43. *Ne laboretis. Non enim comprehenditis.* Confirmatur ex Concilio Lateeanensi *cap. firmiter, de summa Trinitate , vbi* dicitur : *Vnus solus est verus Deus,æternus, immensus , incomprehensibilis , &c. & capite damnamus. Nos sacro approbante Concilio credimus , & confitemur , quod vna quadam summa res est , incomprehensibilis quidem , & ineffabilis , qua veraciter est Pater , & filius, & Spiritus Sanctus.*

Dices allatas , & alias huiusmodi quæ afferri possunt auctoritatee procedere de incomprehensibilitate Dei respectu intellectue creati in via , vel respectu eiusdem considerari solùm secundùm proprias virec naturales,& secundum potentiam ordinariam, cum præsertim in allatis verbis Concilij eodem modo , quo Deue dicitur incomprehensibilis dieatur ineffabilie , & tamen certum sit , quod beati sieuti elarè Deum vident , ita possint ipsum lingua mentis effari , & exprimere. Item in Scriptura eodem modo , quo relatis in locis Deue dicitur incomptehensibilis , in aliis dicitur innisibilis ad Coloss. 1. *Qui est imago Dei innisibilis* 1. ad Tim. 1. *Regi sæculorum , immortali , inuisibili , soli Deo* , & tamen huiusmodi inuisibilitas communiter explieatue vel comparatiuè 19.

comparatiuè ad oculum corporeum, vel comparatiuè ad intellectum ſecundùm ſolas naturales vires conſideratum: Cur igitur non poterit Scriptura intelligi in eodem ſenſu loqui de Dei incomprehenſibilitate. Sed contra Scriptura non eſt cum limitatione intelligenda, niſi cogat neceſſitas, vt verè cogit quoad inuiſibilitatem, cum aliunde de fide ſit intellectum creatum medio lumine gloriæ Deum videre iuxta ſupradicta *cap.* 1. §. 1. non cogit verè quoad incomprehenſibilitatem, quia licet in aliquibus Scripturæ locis, nimirum *ad Epheſ.* 3. *ad Philip.* 3. 1. *ad Cor.* 9. habeatur Deum comprehendi, talis tamen comprehenſio ſumitur pro quacumque obiecti intentionali aſſecutione, & benè cohæret cum abſoluta incomprehenſibilitate hîc aſſertâ.

20. Ineffabilitas Dei conſequitur inuiſibilitatem, hæc diſtinguitur ab incomprehenſibilitate.

Ineffabilitas inuiſibilitatem conſequitur, ideò eodem modo de ipſa, quo de inuiſibilitate loquendum. Confirmatur hoc totum ex diuerſo modo, quo Sancti Patres de Dei incomprehenſibilitate, & inuiſibilitate loquuntur, tanquam de diuerſis attributis, quorum alterum dicatur comparatiuè ad vires naturæ, alterum comparatiuè etiam ad vires gratiæ Gregorius X. *Moral. cap.* 10. ait: *Etſi hunc in claritate ſua quandoque conſpicimus, non tamen eius eſſentiam plenè contuemur.* Tertullianus *in apologetico, cap.* 17. *Inuiſibilis eſt Deus licet videatur, incomprehenſibilis licet per gratiam repræſentetur.* Beda *in illud* 1. Io. 3. *videbimus eum ſicuti eſt. Promittitur vobis Deum videre, non comprehendere, nam Deum comprehendi concedi non poteſt.*

---

§. III.

Vnde oriatur repugnantia comprehenſionis, ſeu viſionis comprehenſiuæ Dei.

21. Repugnantia comprehenſionis Dei oritur ex Dei cognoſcibilitate intenſiua.

ASSERTVM: Repugnantia comprehenſionis, ſeu viſionis comprehenſiuæ Dei, oritur formaliter ex Dei cognoſcibilitate intenſiua ex eo ſcilicet, quod talis cognoſcibilitas nequeat adæquari ab vllâ cognitione creatâ, nec cognoſci, quantum cognoſci poſtulat ex natura ſua, etiamſi cognoſcantur omnia quæ ſunt in Deo formaliter, & eminenter. Ita Auctores citati *pro* 3. *aſſerto ſuperioris* §. 1. Dixi formaliter, nam conſequenter ſicuti comprehenſio importat principium cognoſcitiuum eiuſdem perfectionis cum obiecto cognito; ita repugnantia comprehenſionis Dei oritur conſequenter ex eo, quod dari nequeat principium cognoſcitiuum creatum eiuſdem, neque etiam æquiualenter perfectionis cum Deo.

Probatur primò ex *SS. Patribus* D. Gregorius *lib.* 10. *moral. cap.* 7. *in verba illa Iob. Forſitan veſtigia Dei comprehendes*, ait: *Excelſior itaque eſt cælo, quia ipſi quoque electi Spiritus viſionem tanta celſitudinis perfectè non penetrant.* Ecce ly *penetrant*, in quod refunditur incomprehenſibilitas Dei, ſpectat ad perfectionem, ſeu cognoſcibilitatem, intenſiuam. D. Hilarius *lib.* 2. *de Trinitate loquens de Deo incomprehenſibili*, ait: *Totum mente complectere, nihil tenes, quia totum hoc habes reliquum.* Ecce ly *totum mente complectere* importat Deũ cognoſcibilem totum extenſiuè: *Totum hoc habes reliquum*, in quod refundit *Hilarius* incomprehenſibilitatem Dei, importat Deum cognoſcibilem intenſiuè, qua ratione totus Deus ſemper relinquitur nouo modo cognoſcibilis. D. Thomas *quæſt.* 8. *de veritate, artic.* 2. *cuius titulus eſt: Vtrum intellectus Angeli, vel hominis beati eſſentiam diuinam comprehendat*, corpus articuli ita concludit. *Impoſſibile eſt, quod aliquis intellectus creatus diuinam eſſentiam comprehendat, non quod partem aliquam eius ignoret, ſed quod ad perfectum modum cognitionis ipſius pertingere non poteſt.* Ecce recurrit *D. Thomas* pro ratione incomprehenſibilitatis non ad aliquid, quod in Deo lateat, ſed ad modum cognitionis, qui nihil eſt aliud, quàm intenſiua ipſius perfectio correſpondens intenſiuæ cognoſcibilitati Dei. Quod ſi alibi *D. Thomas* aſſignat pro ratione incomprehenſibilitatis Dei repugnantiam cognitionis omnium poſſibilium, quæ correſpondet cognoſcibilitati Dei extenſiuè eſt, quia ſupponit cognitionem omnium poſſibilium debere eſſe ſimpliciter infinitam in eſſentia, & pertingere ad perfectum modum cognitionis ipſius Dei.

Probatur ſecundò: Comprehenſio conſiſtit formaliter in cognitione adæquatè cognoſcibilitatem tum extenſiuam, tum intenſiuam obiecti; ergo repugnantia comprehenſionis oritur formaliter vel ex eo, quod nequeat adæquari cognoſcibilitas extenſiua, vel ex eo, quod nequeat adæquari cognoſcibilitas intenſiua. Sed cognoſcibilitas intenſiua Dei verè adæquari non poteſt à cognitione creata: poteſt verò adæquari cognoſcibilitas extenſiua, cum poſſint videri *ex duobus ſuperioribus capitibus* omnia, quæ ſunt in Deo tum formaliter; tum eminenter; ergo repugnantia comprehenſionis Dei oritur formaliter ex Dei cognoſcibilitate intenſiua, ex eo ſcilicet, quod talis cognoſcibilitas nequeat adæquari ab vlla cognitione creatâ; Minor ſubſumpta quoad primam partem, in qua ſita eſt tota difficultas, probatur primò: Cognoſcibilitas intenſiua Dei adæquatur, non exceditur à cognitione increata ipſius; ergo adæquari non poteſt ab vlla cognitione creata. Antecedens patet, quia Deus non habet magis de cognoſcitiuo, quàm de cognoſcibili; comprehendit ſe tantùm, non ſupercomprehendit; nec datur obiectum perfectius, cui poſſit diuina cognitio adæquari, ſi Deum ipſum excedit. Conſequentia probatur: Si cognoſcibilitas intenſiua Dei, quæ adæquatur præcisè, non exceditur, à cognitione increata, adæquaretur etiam à cognitione creata, cognitio creata eſſet æqualis increatæ; vtraque enim eſſet æqualis eidem cognoſcibilitati; ſicuti autem

Cognoſcibilitas Dei intenſiua à diuina cognitione adæquatur, non exceditur.

quæ

quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se; ita quæ sunt æqualia vni tertio, sunt æqualia inter se, sed per se patet cognitionem creatam non posse esse æqualem increatæ; ergo. Minor eadem subsumpta probatur secundò: Cognoscibilitas intensiua ex præanimaduersis in s. §. sequitur rationem entis, & crescente ratione entis crescit arithmeticè ratio intensiuæ cognoscibilitatis; ergo sicuti ratio entis in Deo est per essentiam simpliciter infinita, & à nullo ente, quamvis infinito, quod Deus non sit, adæquabilis; ita est per essentiam simpliciter infinita ratio diuinæ cognoscibilitatis, intensiuæ, & à nulla cognitione etiam infinita, quæ diuina non sit, adæquabilis. Minor eadem subsumpta probatur tertiò, paritate intensiuæ amabilitatis Dei, quæ tanta est, vt nullo amore creato valeat adæquari, à nulla voluntate creata amari, quantum meretur; ergo similiter intensiua cognoscibilitas Dei tanta est, vt nulla cognitione creata valeat adæquari, à nullo intellectu creato cognosci, quantum exigit. Eadem paritas vrgeri potest in intensiua Dei laudabilitate, æstimabilitate, &c.

Amabilitas Dei nullo amore creato potest adæquari.

23. Ex eo, quod probatum sit, vnde formaliter oriatur diuina incomprehensibilitas, manet à fortiori probata ipsa incomprehensibilitas, quam ex consequenti non solùm ostendit lumen fidei iuxta *assertum* §. *superioris*, verùm etiam lumen naturæ valde, validéque confirmat. Neque hîc negotium vllum facessit ratio dubitandi, quæ à nonnullis affertur, desumpta ab vnione Hypostaticâ, quatenùs sicuti verbum vnitum est naturæ creatæ quoad totum esse personale; ita etiam videtur vniri posse quoad totum esse intelligibile, cum vnio personalis, vtpotè substantialis, sit maior vnione intelligibili quæ accidentalis est. Verùm præterquam quod dici potest verbũ vnitũ esse naturæ creatæ secundùm totum esse personale, sed non secundùm totum esse personale sumptum totaliter, & quoad totale exercitium terminatiuitatis, cum verè terminabilitas naturæ creatæ non adæquet ex se terminatiuitatem personalitatis diuinæ, & superterminetur quodammodo à diuina persona, sicuti supercomprehenditur à diuino intellectu: Præterquam quod inquam dici id optimè potest, dato, quod verbum vniatur secundùm totum esse personale, non sequitur, quod debeat etiam, aut possit vniri secundùm totum esse intelligibile; non quod debeat, quia vnio personalis est in genere causæ formalis, quod autem communicatur formaliter communicatur totum. Vnio intelligibilis est in genere causæ efficientis: quod autem communicatur effectiuè potest communicari partialiter. Non quod possit, quia vnio secundùm totum esse personale, non requirit adæquationem creaturæ ad terminum vnibilem, sicuti requirit vnio secundùm totum esse intelligibile. Quod vnio secundùm esse personale sit in genere suo maior, quàm vnio secundùm esse intelligibile, nihil probat, quia solùm quando magis, & minus sunt in eodem genere; ex eo, quod

Incomprehensibilitas Dei probatur lumine fidei, confirmatur lumine naturæ.

Ex vnione diuinæ personę ad creaturam non infertur, quod possit comprehendi.

non repugnet maius, rectè infertur non repugnare minus.

24. Ex dictis habetur primò non solùm totum Deum esse incomprehensibilem, sed etiam quodlibet ipsius attributum, & prædicatum tale esse, quia quidquid diuinum est, sicuti habet perfectionem inadæquabilem ab vlla perfectione creata; ita habet cognoscibilitatem intensiuam inadæquabilem ab vlla cognitione creata, etiam infinitâ, si daretur. Nam sicuti infinitas entis creati non adæquat infinitatem entis increati; ita nec infinitas cognitionis creatæ adæquat infinitatem cognoscibilitatis increatæ, & vnum infinitum ab alio non excedi verificatur solùm de infinitis eiusdem rationis, seu eiusdem generis. Cæterùm satis est per se notum infinitas gemmas esse quid perfectius infinito luto, infinitum Angelorum esse quid perfectius infinito lapidum, adeóque à fortiori quodlibet infinitum increatum esse perfectius quolibet infinito creato; vt euincitur maximè ex eo, quod in infinito increato non solùm ipsum totum, sed etiam quælibet ipsius portio, quilibet gradus quodlibet prædicatum, quælibet formalitas, quælibet virtualitas habet infinitatem; quod nec conuenit, nec conuenire potest alicui infinito creato.

Deus est incomprehensibilis etiam secundùm quodlibet attributum seorsim, & secundùm se.

Creatura neque instrumentaliter potest eleuari ad Dei cõprehensioné.

25. Habetur secundò: Neque etiam instrumentaliter eleuari posse creaturam aliquam ad Dei comprehensionem. Non solùm, quia in nostris principiis actui vitali, qualis est intellectiua comprehensio, repugnat instrumentaliter produci: verùm præcipuè, & specialiter, quia comprehensio creata Dei est simpliciter repugnans, creatura autem etiam instrumentaliter eleuari solùm potest ad aliquod creatum, & non repugnans.

Cog[...] creata [...] infinita [...] est comp[...]hensiua De[...]

CAPVT VIII.

De repugnantia visionis corporeæ Dei.

1. VISIONEM corpoream, vtpotè longè inferioris conditionis ad visionem spiritualem, posthabentes in postremum huius libri locum reseruauimus, acturi sub nomine visionis de qualibet sensitiua cognitione. Licet enim visionis nomen, quia commune actui elicito ab oculo corporis, & actui elicito ab oculo mentis, occasio sit opinandi Deum, sicuti visibilis est oculo mentis; ita visibilem esse oculo corporis, & hinc nonnulli delusi, nescio quid maioris perspicacitatis, maiorisque cum intellectu affinitatis agnoscant in oculo, quàm in quolibet aliu sensu, reuerà tamen non est maior proportio ad Deum attingendum in visione corporeâ, quàm in qualiber aliâ sensatione, seu sensitiuâ cognitione, saltem proueniente à potentiis materialibus de facto existentibus, à quibus deinde extendetur controuersia ad quamlibet poten-

tiam materialem per quamcumque potentiam prodocibilem. Verura antequam, quid de potentia abſoluta poſſit contingete examinemus quid de potentia ordinaria contingat, præmittendum eſt: potentia enim ordinaria viam ſternit ad dignoſcendam abſolotam, & id, quod de facto eſt, ſe habet vt veſtigium qnoddam eius, quod eſſe poteſt. Ideo ſit

---

§. I.

Vtrùm ſit de fide Deum de facto non videri oculo corporeo, ſeu repugnare de potentia ordinaria viſionem corpoream Dei?

2.

De fide eſt de facto Deũ non videri oculo corporeo.

ASSERTVM: De fide eſt Deum de facto non viderį oculo corporeo, ſeu repugnare de potentia ordinaria viſionem corpóream Dei. Ita *Scholaſtici, & Sancti Patres* communiter excepto Auguſtioo, qui *Epiſt.* 111. *& lib.* 22. *de ciuitate, cap.* 29. videtur fuiſſe anceps vtrùm oculi beatorum, redditi quodammodo ſpirituales, puri ſcilicet & incorruptibiles Deum de facto videant, quia tamen *allatis in locis* Auguſtinus loquitur ex ingenij diſcortentis aeumine; potius quàm ex iudicis definientis dictamioe, & alibi, ſpecialiter verò *in lib. de videndo Deo, cap.* 17. 19. 20. 21. 22. 23. abſolutè tradit ſenteotiam negantem Deum videri corporeis oculis, aſſertum poſitum non eſt contra *Auguſtinum*, ſed ſolùm coorra damnati nominis viros, Ethnicos, vel hæreticos; illos exprobat D. Athanaſius *oratione contra Idola* verbis illis: *Irrationali vecordia vti rem viſibilem Deum eſſe finxerunt.* Cum Ethnicis fingentibus Deum viſibilem, & corporeum ſenſerunt Sadducæi, qui *act.* 23. Spiritum omnem negabant: io eundem errorem lapſi ſunt hæretici *Antropomorphitæ*, & quoad perſónam Verbi diuini nonnulli *Ariani*, inter quos *Maximinus*: Minùs errauerunt qui fatentes Deum ſpiritualem, exiſtimarunt ipſum poſt reſurectionem videndum ab oculo corporis glorificati, io quo errore fuere Epiſcopus quidam Anonymus apud Auguſtinum *Epiſt.* 111. Celſus, & Vorſtius Calniniſta apud Gabrielem à S. Vinc. 1. *part. diſp.* 12. *dub.* 11. *num.* 138.

Auguſtini mens circa viſionem corpoream Dei.

Probatur ex Scriptura *Exod.* 33. *Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo & viuet,* Io. 1. & 1. Io. 4. *Deum nemo vidit vnquam*: 1. *ad Cor.* 2. *Oculus non vidit, nec aures audiuit, quæ præparauit Dominus iis, qui diligunt illum.* 1. ad Tim. 6. *Quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt.* Quæ, & ſimilia Scripturæ loca, licet iotelligi etiam poſſint vel de viſione Dei comprehenſiua, vel de viſione producta viribus naturæ, vel de viſione habitâ in hac vitâ mortali procedunt tamen potiſſimum de viſione corporea, vt colligitur *ex SS. Patribus*, quorum communis auctoritas plurimi habenda eſt in Sacræ Scripturæ explicatione. Nec eſt, quod aduerſarij opponant talem explicationem non eſſe conſonam aliis Scripturæ locis, quibus clarè exprimitur Deum corporeis oculis videri Iob. 19. *In carne mea videbo Deum meum, quem viſurus ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt* 42. *Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus videt te.* Iſa. 6. *Regem Dominum exercituum vidi oculis meis*, Luc. 3. *Videbit omnis caro ſalutare Dei.* Enimuerò eodem SS. Patrum præſidio ſentiendum eſt hos textus intelligendos eſſe, vel de viſione Dei io aliqua imagine, & ſimulacro materiali, vel de viſione Dei hominis, & Saluatoris in humanitare aſſumptâ, vel de viſione mentali, & intellectuali, quæ poſt reſurrectionem corporum habebitur etiam in carne, non tamen oculis carnis, & corporis; ſed intellectus, & mentis. Confirmatur aſſertum ex Trident. quod *ſeſſ.* 25. *in decreto de Sacris imaginibus*, ita habet: *Doceatur populus non propterea diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſſit.* Confirmatur inſuper ſpecialiter contra fingentes Deum corporeum *ex ſupradictis, lib.* 1. *capite* 6. §. 1. vbi talis error improbatur, & explicatur, quam irrationabiliter Dei corporei Auctores errandi cauſam acceperint ex Sacris Paginis ſæpius tribuentibus Deo 3.
membra corporea.

Aſſerta veritas non ſolùm lumine fidei firmatur, ſed etiam coofirmatur lumine naturæ, & quidem excluſâ à Deo ratione corporis, ipſum de facto oculo corporeo non videri probant à fortiori rationes infrà afferendæ pro repugnantia viſionis corporeæ attingentis obiectum ſpirituale. Quando verò Deus admitteretur corporeus, adhuc ipſum de facto, & de potentiâ ordinariâ ab oculo corporeo non videri probatur ex eius immenſitate, argumento D. Fulgentij *in reſponſione ad quæſtionem tertiam*, vbi ita habet: *Hoc habent quippè oculi corporis, vt non ſolùm corpora videant, ſed nec videre poſſint, niſi inter ipſos, & ea, quæ vident ſpatij cuiuſquam media interualla fuerint. Inde eſt, quod cum alia plurima videant, ſe ipſos videre non poſſunt, nec videns in ſe, cum videant extra ſe. Quiſquis ergo putat Deum poſſe oculis corporalibus cerni prius eſt, vt eum dicat ab ipſis oculis corporali ſpatio ſeparari.*

Deus etiamſi eſſet corporeus non videretur de facto viſione corporea.

---

§. II.

Vtrùm repugnet etiam de potentia abſoluta viſio corporea Dei?

ASSERTVM: Viſio corporea Dei 4.
repugnat etiam de potentia abſoluta: ita D. Thomas *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 2. *art.* 2. 1. *parte, quæſt.* 12. *art.* 3. ſuum Doctorem ſequuntur Thomiſtæ, qui tamen, ſobrie controuerſiam hanc pertractant; eandem Scotus ex

Viſio corporea Dei repugnat etiã de potentia abſoluta.

ex professo non agitat, deducitur tamen ipsius mens asserto posito conformis ex iis, quæ docet *in 3. dist. 10. quæst. 9.* simpliciter verò, & ex professo tradunt nostrum assertum Laurea *in 4. tom. 4. disp. 17. art. vlt.* Suarez *lib. 2. de attributis, cap. 6.* Vasquez *1. parte, disp. 40. cap. 2.* Lugo *lib. 1. disp. 21. cap. 1.* Amicus *disp. 9. sect. 5.* De Quiros *disp. 21. sect. 1.* Valentia *disp. 1. quæst. 12. punct. 8.* Arriaga *disp. 6. sect. 1. num. 2.* aliique Theologi communissimè loquendo de visione corporea proueniente à potentia corporea de facto existente, nam quoad potentiam aliquam corpoream diuinitus producibilem non eodem modo sentiunt omnes præcitati auctores, vt patebit ex *sequenti* §. Porrò circa visionem corpoream prouenientem à potentia corporea de facto existente, sententiam nostro asserto contrariam ob communem auctoritatem in oppositum vix esse immunem à nota temeritatis sentiunt Lugo *loco citato, num. 12.* De Quiros *num. 3.* Vasquez *num. 2.* ait debere talem sententiam iudicari errorem manifestum. Sed *Vasquij* censura nimia est, & insufficiens ratio, quam pro ipsa adducit dicens ex vi solum rationis naturalis planè sequi Deum esse corporatum, si possit videri oculo corporeo. Licèt enim re verâ existimem non posse oculo corporeo videri, nisi quod est corporeum, non existimo tamen id adeo manifeste constare, vt sit manifestus error id negare, & asserere posse oculo corporeo videri etiam aliquid spirituale. Cæterùm quidquid sit de censura sententiæ oppositæ, positum assertum

5. Probatur primò: Repugnat etiam de potentia absoluta visio corporea obiecti neque lucidi neque colorati: ergo repugnat etiam de potentia absoluta visio corporea Dei. Consequentia patet, quia lucidum, & coloratum (loquor de luce, qua colores illuminantur, & redduntur proximè visibiles) sunt affectiones materiales, nec conueniunt, nisi enti materiali, & corporeo, Deus autem omnino spiritualis, & incorporeus est. Antecedens probatur: Repugnat etiam de potentiâ absolutâ visio corporea, quæ non sit sub determinatâ aliquâ ratione formali: huiusmodi ratio formalis est ratio lucidi, & colorati; ergo repugnat etiam de potentiâ absolutâ visio corporea obiecti neque lucidi, neque colorati. Minor patet, tum quia non apparet quænam ratio magis propria respectu visionis corporeæ assignari possit, quam ratio lucidi, & colorati, tum quia ita se habet ratio lucidi, & colorati ad visionem corpoream, sicuti ratio veri ad intellectionem, ratio boni ad volitionem, ratio sonori ad auditionem, &c. Maior probatur: Visio corporea est actus vitalis: actus autem vitales sicuti essentialiter exigunt determinatum principium; ita etiam exigunt determinatam rationem, sub qua tale principium operetur. Si enim possent causari sub quacumque operandi ratione; non est, cur non possent etiam causari à quocumque principio. Porrò illa determinata ratio operandi in principio respicit essentialiter determinatam rationem in obiecto; vt attingentia potentiæ, & attingibilitas obiecti sibi correspondeant; ergo visio corporea essentialiter est sub aliqua determinata ratione formali, & repugnat etiam de potentiâ absolutâ, quod sub tali ratione formali non sit, & sit visio corporea. In hac doctrina fundamentum habet, quod communiter dici solet potentiam vitalem non posse egredi rationem formalem proprij obiecti, vel obiectum intrinsecè specificare potentiam, & hanc ferri non posse nisi circa suum specificatiuum intrinsecum, ratio scilicet formalis obiecti est illa, quæ specialiter correspondet determinatæ rationi operandi potentiæ, & obiectum dicitur intrinsecum potentiæ specificatiuum, non quia sit forma potentiæ inexistens, & ipsam constituens, sed quia terminat habitudinem potentiæ intrinsecam, & per propriam attingibilitatem determinat modum attingendi ipsius, adeo vt sicut talis potentia nequit operari nisi tali modo attingendi puta oculus, nisi videndo; ita nequeat operari, nisi circa obiectum taliter attingibile; putà oculus, nisi circa obiectum visibile, sicuti deinde videre est determinata ratio distincta à volitione ab intellectione, ab auditione, &c. ita visibile debet esse determinata ratio distincta à volibili, intelligibili, audibili consistens in lucido, & colorato, sicuti volibile in bono, intelligibile in vero, audibile in sonoro, &c.

Lucidum, & coloratū sunt affectiones entis materialis.

Visio corporea non potest esse nisi obiecti lucidi.

6. Quid sit potentiam non posse egredi ratione formalem sui obiecti, & hoc esse intrinsecum specificatiuum potentiæ.

7. Probatur secundò assertum, & corroboratur prima probatio mox posita: Repugnat etiam de potentiâ absolutâ visio corporea soni, aut odoris, aut saporis, ergo repugnat etiam de potentia absoluta visio corporea Dei. Consequentia patet, quia magis distat à connaturali obiecto visionis corporeę Deus, qui cum tali obiecto neque etiam conuenit in ratione generica materialitatis, quàm sonus, odor, sapor, quibus cum obiecto connaturali visionis corporeæ, luce scilicet, & colore, saltem ratio generica materialitatis communis est. Antecedens probatur, tum quia repugnat etiam de potentia absoluta visio corporea, quæ sit auditio, aut olfactio, aut gustus: sed visio corporea soni esset auditio, visio corporea odoris esset olfactiò, &c. cum auditio nihil sit aliud, quàm sensatio perceptiua soni, & attingens obiectum sub ratione soni; ergo. Tum quia si potest dari visio corporea soni, saporis, &c. quilibet sensus poterit in quodlibet obiectum vagari, & in cuiuslibet alterius sensitiuæ potentiæ messem propriæ sensationis falcem immittere, nec vllum supererit sufficiens fundamentum diuersificandi aut sensationes, aut potentias sensitiuas.

Repugnat visio corporea soni, odoris, aut saporis.

8. Dices visionem soni non fore auditionem, quia vt sensatio aliqua sit auditio, necesse est, quod eliciatur à potentia auditiua, nec sufficit quod percipiat sonum, & hinc satis diuersificari tum sensationes, tum potentias sensitiuas, quatenus

licet habeant quodammodo vaga, & communia obiecta, habent tamen modum tendendi, & actus diuerſos, & non communes: Potentiæ verbi gratia tum viſiua, tum auditiua tendit & in colorem, & in ſonum; ſed illa videndo vtrumque, iſta vtrumque audiendo; & ſicuti intellectus, & voluntas ſunt diſtinctæ potentiæ, quamvis vtraque tendat in quamlibet rationem entis, adeóque vna in obiectum alterius potentia intellectiua in verum; potentia volitiua in bonum; quia intellectus tendit in bonum cognoſcendo, voluntas in verum amando; ita viſus, & auditus erunt diſtinctæ potentiæ, quamvis vtraque tendat tum in colorem, tum in ſonum, vna in obiectum alterius, quia viſus tendit in ſonum videndo, auditus in colorem audiendo. Alio etiam ex capite dato, quod viſione corporeâ ſit attingibilis ſonus, aſſignari poteſt diuerſitas inter potentiam viſiuam, & auditiuam, aliáſque proportionaliter potentias vitales ſenſitiuas; ſcilicet ex eo, quod viſus reſpiciat colorem vt obiectum connaturale, ſonum vt obiectum obedientiale; & è contra, auditus ſonum vt obiectum connaturale, colorem vt obiectum obedientiale; ſicque non confunduntur potentiæ vitales, ſed ſufficienter diuerſificantur per hoc, quod ſingulæ, habeant habitudinem naturalem ad diuerſas rationes formales, etiamſi deinde quælibet habeat habitudinem obedientialem ad rationem formalem alterius. Nec videtur poſſe negari huiuſmodi obedientialis habitudo ad rationes formales extraneas, alioqui reſpectu potentiarum vitalium ſphæra obedientialis non

9. eſſet amplior ſphæra naturali. Sed contra: Implicat in terminis auditionem debere neceſſariò elici à potentia auditiua, & tamen ferri poſſe in obiectum, rationemve formalem potentiæ viſiuæ: viſionem debere elici à potentiâ viſiua, & ferri poſſe in rationem formalem potentiæ auditiuæ. Conceſſo igitur hoc ſecundo non eſt negabile primum: & dicere, quod potentia viſiua nequeat elicere auditionem, poſſit tamen videre obiectum audibile, eſt dicere potentiam viſiuam eſſe, & non eſſe auditiuam; habere ſcilicet, & non habere, illam determinatam rationem, ſub qua operatur potentia auditiua: habere quia eo ipſo, quod attingit obiectum audibile haber illam rationem, cui correſpondet audibilitas: non habere, quia non poteſt producere auditionem. Adductum igitur effugium non vitat difficultatem, & quilibet leuiter vtcumque aſſecutus notitiam terminorum, non minus ægrè percipiet, quod ſonus videatur, quàm quod oculus audiat; quod ſonus ſit obiectum viſibile, quàm quod auditio ſit viſio. Paritas quæ affertur de intellectu, & voluntate, ad ſummum procederet; ſi aut intellectus tenderet in bonum ſub ratione boni, aut ratio boni & ratio veri non eſſent inuicē identificatæ, adeóque in bono nō cōtineretur ratio formalis intellectiuæ potentiæ, ſicuti non ſunt inuicem identificatæ, nec poſſunt identificari ratio ſoni, & coloris v. g. adeóque in ſono

Sonum videri eſt æquè difficile, ac auditionem eſſe viſioné.

Cur intellectus cognoſcat bonum, oculus non videat, nec videre poſſit ſonum?

continetur ratio formalis potentiæ viſiuæ. Deindè ſi paritas aliquid probat, nimium probat; probat ſcilicet, quod oculus naturaliter videat ſonum; ſicuti intellectus naturaliter cognoſcit bonum. Aliud, quod 10.
aſſignatur, caput diuerſitatis deficit in eo, quod admittit eandem ſphæram obedientialem in potentiis vitalibus, quam in non vitalibus; ſemel enim admiſſo potentiam vitalem poſſe obedientialiter egredi ſuam rationem formalem, adeóque operari vitaliter circa obiectum, ad quod nullam habeat ſpecialem virtutem intrinſecam, nulla eſt aſſignabilis ratio cur potentia vitalis non ſit eleuabilis ad illud omne, ad quod eſt eleuabilis potentia non vitalis, & è contra; cum in tantum aſſignetur eleuabilitas magis reſtricta in potentia vitali, quam in non vitali, & dicatur ad effectus vitales eleuari non poſſe potentiam non vitalem, in quantum potentia vitalis debet eſſentialiter operari ſecundùm determinatam virtutem intrinſecam in ordine ad determinatos effectus adeò affixos tali virtuti intrinſecę, vt à nullo principio tali virtute intrinſecâ deſtituto neque etiam obedientialiter produci poſſit. Negamus igitur abſolutè in potentiis vitalibus 11.
obedientialem habitudinem ad rationes formales extraneas; adhuc tamen talium potentiarum ſphæra obedientialis eſt amplior naturali, quatenùs potentia quælibet intra propriam rationem formalem poteſt aliquid obedientialiter, quod non poteſt naturaliter; poteſt ſcilicet videre obiecta excedentia vel in modo ſupernaturalitatis; vel in intenſione, vel in diſtantia. Sic potentia viſiua corporea poteſt obedientialiter videre lucem ſupernaturalem glorioſorum corporum, quam ſuppono eſſe qualitatem materialem & corpoream: oculus quilibet poteſt obedientialiter videre colorem quemlibet in qualibet diſtantia, vel lucem quamlibet intenſiſſimam; puta oculus noctuæ lucem meridianam ſolis etiam millies, & infinities auctam.

Potentiæ vitales non habent obedientialem habitudinem ad rationes formales extraneas, adhuc tamen habét ſphæram obedientialem ampliorem naturali.

12. Probatur tertiò: Viſio Dei eſt eſſentialiter in diuerſo genere vitæ ab eo, in quo eſt viſio corporea; ergo repugnat etiam de potentia abſoluta quod viſio corporea ſit viſio Dei. Conſequentia patet; quia ſi viſio Dei eſt eſſentialiter in diuerſo genere ab eo, in quo eſt viſio corporea, non poteſt viſio corporea fieri viſio Dei, niſi euadat diuerſi generis ab eo, in quo eſt, adeóque niſi deſinat eſſe viſio corporea, & fiat viſio eſſentialiter diuerſa; cum enim genus ſit prædicatum eſſentiale, vtique mutare genus eſt mutare eſſentiam, & euadere diuerſi generis eſt diuerſificari eſſentialiter. Antecedens probatur viſio Dei eſt eſſentialiter in genere vitæ intellectiuæ: Primò quia Deus non poteſt cognoſci, niſi ſub ratione veri, proprium autem eſt vitæ intellectiuæ attingere obiectum ſub ratione veri: Secundò viſio Dei eſt eſſentialiter in eo genere vitæ, in quo reperitur aliqua virtus innata, & intrinſeca ad Deū aliqualiter cognoſcendū, ſed huiuſmodi virtus reperitur in ſolo genere vitæ intellectiuæ; ſolus enim intellectus poteſt ex ſe ab intrinſeco elicere cognitionem

Viſio Dei eſt eſſentialiter in diuerſo genere à viſione corporea.

tionē aliquam imperfectam circa Deum; ergo visio Dei est essentialiter in solo genere vitæ intellectiuæ; Maior probatur, visio Dei est vita in actu secundo, vita autem non potest exerceri, nisi dependenter ab aliqua virtute innata, & intrinseca, cum repugnet viuere omnino ab extrinseco, vt probatum est *suprà cap.3.§.4.in 3.probatione secundi asserti*: ergo visio Dei est essentialiter in eo genere vitæ, in quo reperitur aliqua virtus innata, & intrinseca ad Deum aliqualiter cognoscendum.

13. Repugnat Deum cognosci absque sensatione proueniente à potentiis de facto existētibus.

Argumenta hucvsque allata ad probandum repugnare quod Deus attingatur visione corporeâ seu sensitiuâ euincunt proportionaliter repugnare, quod Deus attingatur aliquâ aliâ sensitiua cognitione, saltem proueniente à potentiis materialibus de facto existentibus, habent scilicet huiusmodi potentiæ non minus, quam potentia visiua corporea, suas determinatas rationes formales intra genus entis materialis intra quod Deus non continetur; item viuunt in diuerso genere vitæ ab eo, in quo est visio Dei. Accedit, quod licet in re sit eadem omnium ratio, ex ipsa terminorum apprehensione humana mens magis refugit opinari, quod Deus possit auribus audiri, naribus olfieri, lingua gustari, manibus palpari, quàm quod possit oculis videri. Quæ omnia à fortiori magis constabunt ex *sequenti* §. in quo probabitur nullatenus esse dabilem potentiam corpoream, etiam diuersam ab iis quæ de facto dantur, quæ sit eleuabilis ad cognoscendum aliquod obiectum spirituale, & multo magis ad videndum Deum, imò nec aut ad producendam præcisè, aut ad præcisè recipiendam Dei visionem, ideo sit

§. III.

Vtrùm dari possit potentia corporea diuersa ab iis, quæ de facto dantur eleuabilis ad Deum videndum, vel saltem ad Dei visionem, aut producendam, aut recipiendam?

14. Non est possibilis potētia corporea visiua obiecti spiritualis, aut Dei.

ASSERTVM I. Nullatenus dari potest potentia corporea, quantumvis diuersa ab iis, quæ de facto dantur, eleuabilis ad videndum aliquid spirituale, & multo minus ad videndum Deum. Est contra Valentiam *1.parte, quæst.12.punct.8.§. sed quæres* Arriagam *disp.6. sect.1. num.3.* De Quiros *disp.21. sect.5.* nullus tamen ex his, aliisve, quos viderim pleno assensu nobis aduersantur, nam *Valentia* loquitur excitando potius, quam definiendo controuersiam: *Arriaga* absolutè quidem sustinet possibilem potentiam corpoream eleuabilem ad videndum aliquid spirituale, & de Deo loquitur dubitanter, *& num.6.* vult malam esse hanc consequentiam: Est creabilis potentia materialis, quæ cognoscat obiectum aliquod spirituale; ergo quæ cognoscat Deum. *De Quiros* pluribus argumentis pro tali sententia formatis *num. 47.* captessè fatetur adhuc se ipsi plenum assensum non ferre, quia communiter Theologos in eam propensos non videt. Quæ communis in oppositum Theologorum propensio reddit illaudabilem licentiam nonnullorum simpliciter docentium aut dari, aut dari posse potentiam corpoream eleuabilem ad Deum videndum, hos eo, quod sternant viam ad sustinendum posse etiam bruta eleuari ad Dei visionem, imo amicitiam; periculosè philosophari ait Amicus *1. parte, disp.9. sect. 5. num. 133.* & contra ipsos refert concordem censuram Theologorum Romanorum, qui post examinata de mandato Mutij Vitelleschi talis liberioris doctrinæ principia, his verbis sensum suum expresserunt: *Hæ propositiones deprimentes eleuationem gratiæ diuinæ, & gloriæ beatificæ ad bruta animantia exponunt Christianam spem summi boni, æternæque beatitudinis ludibrio Atheis præsertim hominibus, & cum per se absonum sit amicitiam, & adoptionem, qua filij Dei nominamur, & sumus Paradisumque, quo beati perfruuntur, posse esse Boum, & Asinorum, si Deus illos eleuet, sicut eleuat beatos, censemus propositiones illas cum stomacho reiiciendas.*

Censura Romana contra eleuabilitatem potētiæ corporeæ ad Dei visionem.

Probatur assertum primò admissâ possibilitate potentiæ corporeæ eleuabilis ad visionem obiecti spiritualis, & Dei, difficilè explicatur non esse ad eandem visionem eleuabilem potentiam corpoream de facto existentem, sternitur via ad sustinendam eandem eleuabilitatem in brutis, deprimitur dignitas obiecti increati, & contra illud 1. Cor.15. *Caro, & sanguis Regnum Dei possidere non possunt*, potentiæ spectanti ad carnem, & sanguinem conceditur posse videre obiectum beatificum, quod est regnum Dei possidere. Quæ & similia licet non demonstrentur absurda, aut non euidenter inferantur ex sententia opposita, sunt tamen motiuum valde rationabile seuendi ingenia ad confirmandas potius, quàm ad infirmandas rationes suadentes repugnantiam potentiæ corporeæ eleuabilis ad Dei visionem; iisdemque rationibus acquiescendi etiam si demonstratiuæ non sint, cum præsertim ex *supra dictis, cap. 3. §.6.* non sit facile recensendum inter possibilia quidquid impossibile non demonstratur; imò in pari causa stet præsumptio pro impossibilitate potius, quàm pro possibilitate, adeóque à fortiori stet pro impossibilitate in præsenti, vbi par causa non est, sed valde in pari excessu rationum, & multo magis auctoritatem impossibilitas, quàm possibilitas suadeatur ve quoad rationes patebit ex sequentibus, quo ad auctoritates fatentur etiam aduersarij, licèt ipsorum nonnulli, vt propriæ sententiæ aliquam ex auctoritate probabilitatem concilient, pro ipsa citent omnes illos

15. Absurda, quæ sequūtur ex eadem eleuabilitate.

Aliqui Sancti Patres citantur pro supradicto eleuabilitate.

Sanctos Patres, qui existimarūt Angelos esse corporeos, nec propterea Angelis negarunt vim cognoscitiuam rerum spiritualium. Verùm vel Sancti Patres locuti sunt de corporeitate impropriâ, vel si de corporeitate propriâ intelligantur, reiecta est ab Ecclesia talis opinio, & per consequens infirmata auctoritas tali opinioni innixa. Meliùs aduersarij probarent Angelos esse spirituales, quia cognoscunt spiritualia; quàm spiritualia posse cognosci à potentia corporea, quia Angeli sint corporei.

16. Probatur secundò: Potentia corporea quamvis diuersa ab iis, quæ de facto dantur, & tendens in obiectum sub ratione aliqua vniuersaliori, quàm sit ratio colorati, sonori, aliavè propria alicuius potentiæ de facto existentis, non potest tamen tendere in obiectuio, nisi sub ratione entis materialis materialiter attingibilis, sed ens spirituale, multoque magis Deus nō habet rationē entis materialis materialiter attingibilis: ergo potentia corporea quávis diuersa, &c. nō potest tendere in Deum: ergo nullatenus dari potest potentia corporea quamvia diuersa, &c. Minor patet, quia materialitas, & spiritualitas sunt differentiæ essentialiter diuersæ, adeoque spirituale non potest habere rationem materialis.

Non est possibilis potentia materialis, quæ non tendat in obiectum sub ratione entis materialis.

Maior probatur primò: quia ita se habet potentia materialis ad ens materiale, sicut visiua ad visibile, audititua ad audibile; sicuti enim potentia visiua non potest elicere, nisi actum visionis, cui correspondet visibile, auditiua auditionis, cui correspondet audibile; ita materialis non potest elicere, nisi actum materialem, cui correspondeat materiale. Secundò: potentia tendens in obiectum sub ratione vniuersaliori, quàm sit ratio entis materialis haberet obiectum potentiæ intellectiuæ, ens scilicet præscindens à materiali, & spirituali, & operaretur sub eadem ratione formali, sub qua operatur potentia intellectiua, & quia potentia vitalis est eleuabilia ad quemlibet actum existentem intra propriam rationem formalem, talis potentia materialis esset eleuabilis ad eliciendos actus potentiæ intellectiuæ, adeoque non esset intellectus, & posset intelligere; non essee spiritualis, & posset Deum spiritualiter videre, è contra potentia intellectiua esset eleuabilia ad eliciendos actus illius potentiæ materialis, sicque intellectus posset videre Deum visione materialis & homo materiali visione beari.

17. Dices potentiam tendentem in obiectum sub ratione vniuersaliori, quàm sit ratio entis materialis posse esse addictam aliquibus determinatis obiectis spiritualibus, sicque non habere pro obiecto ens in eâ totâ latitudine, in qua habet pro obiecto ens potentia intellectiua. Sed contra: Non est assignabilis ratio communis enti materiali, & spirituali, quæ non se extendat ad omnia spiritualia, debet enim huiusmodi ratio esse ratio cognoscibilis vel veri, vel alia similis: sicuti igitur quia ratio veri, quam respicit intellectua, est communis cuilibet enti, intellectus essentialiter respicit quodlibet ens; nec est dabilis alligatus alicui determinato enti; ita quia ratio communis enti materiali, & spirituali, quam respiceret illa potentia corporea, vagaretur per omne ens, etiam talis potentia essentialiter respiceret omne ens, nec posset esse addicta aliquibus determinatis obiectis spiritualibus. Confirmatur hoc specialiter in proposito: Potentia potens attingere Deum debet esse potentia potens attingere omne ens, sed per aduersarios potentia corporea, de qua loquimur posset attingere Deum: ergo deberet posse attingere omne ens, nec posset esse alligata alicui enti determinato. Maior probatur: Potentia potens attingere continens debet posse attingere omne contentum: sed in Deo continetur omne ens; ergo potentia potens attingere Deum, &c. Neque dicas hoc ad summum verificari, si continens attingatur sub ratione communi omnibus contentis, aut sub ratione formali continentis: Contra enim eo ipso, quod Deus attingitur sub ratione communi enti materiali, & spirituali, attingitur sub ratione communi omnibus contentis, cum quidquid continetur in Deo sit ens aut materiale, aut spirituale. Quod additur de ratione formali continentis nihil refert, quia continens solùm debet attingi sub tali ratione, quando debent attingi actu omnia contenta, cæterùm sicuti, qui producit causam etiam materialiter, & specificatiuè sumptam, quamvis non sit necesse, quod producat actu effectus talis causæ, est tamen necesse, quod contineat virtutem omnium effectuum productiuam, ita qui cognoscit continens etiam solùm materialiter, specificatiuè, & non sub ratione formali continentis (loquendo de continentia entitatiua, non de continentia locali, aut alia simili) non est necesse, quod actu cognoscat contenta, est tamen necesse, quod habeat virtutem contentorum cognoscitiuam.

Non est dabilis intellectus cognoscitiuus alicuius tantùm determinati entis.

Potentia cognoscitiua Dei debeo necessariò esse cognoscitiua cuiuscūque entis contenti in Deo.

18.

19. Probatur tertiò: Si esset dabilis potentia corporea naturaliter perceptiua alicuius spiritualis, proptereaque eleuabilis ad quodlibet spirituale, etiam ad Deum videndum; esset dabilis actus corporeus ex natura, & essentia sua postulans esse à principio spirituali, vt formaliter spirituali; sed nullatenùs est dabilis iste actus: ergo nullatenùs etiam est dabilis illa potentia. Probatur minor: Actua pendens à principio spirituali, vt formaliter spirituali, (addo ly *vt formaliter spirituali*, vt occurram instantiæ, quæ opponi potest in actibus sensitiuis hominis, qui materiales sunt, & tamen postulant habere pro principio animam rationalem spiritualem, verùm ad ipsos anima rationalis non concurrit, vt formaliter spiritualis, & rationalis; sed vt continens perfectionem animæ materialis, & sensitiuæ) debet necessariò participare à tali principio spiritualitatem, nihil quippe est aliud sub aliquâ determinatâ ratione causa concurrere ad effectum, quàm talem rationem relucere in effectu; ergo nullatenùs est dabilis actus corporeus postulans esse à principio spirituali vt formaliter spirituali. Probatur etiam sequela maioris: Quælibet cognitio petit ex natura sua habere pro principio

Non est dabilis actus corporeus postulans ex natura sua esse à principio spirituali, vt spirituali.

cipio obiectum, cuius est cognitio: ergo si esset dabilis actus corporeus, qui esset cognitio obiecti spiritualis, esset dabilis actus corporeus ex natura sua postulans esse à principio spirituali, vt formaliter spirituali; vt formaliter inquam spirituali; quia obiectum concurrit ad cognitionem, vt est in se, adeoque, si in se spirituale est; necesse est, quod vt spirituale concurrat. Neque dicas speciem

20. *Species materialis non potest repræsentare obiectum spirituale.*

materialem posse concurrere loco obiecti spiritualis, sicuti species spiritualis concurrere potest loco obiecti materialis. Contra enim species spiritualis potest præstare quod præstatur à materiali, quia est superior, & perfectior materiali; non ex opposito ob oppositam rationem, & quando species materialis posset repræsentare obiectum spirituale, etiam species naturalis posset repræsentare obiectum supernaturale, species sensibilis obiectum intelligibile, species diuisibilis obiectum indiuisibile. Ex quo patet obiter eadem de causâ non valere illationem nonnullorum apud Augustinum *epist.* 111. Potentia spiritualis potest attingere obiectum corporeum: ergo etiam potentia corporea obiectum spirituale.

21. Hæ rationes, licet deficiant à demonstratiuâ euidentiâ, nec conuinci possit manifesti erroris, qui concederet vel dabilem esse materialem intellectum, vel speciem materialem esse posse repræsentatiuam obiecti spiritualis, vel notitiam aliquam ex obiecto non prodoci: nihilominùs validissimæ sunt, & maioris longè roboris, quàm nonnullæ, quæ afferri solent ab aduersariis ad probandam non-repugnantiam potentiæ corporeæ cognoscitiuæ rei spiritualis. Prima esse potest: Res corporea appetere potest appetitu elicito rem spiritualem; ergo etiam cognoscere. Cósequentia probatur: Appetitus elicitus non fertur, nisi in rem cognitam, & appetitus elicitus materialis, non nisi in rem cognitam cognitione materiali. Antecedens etiam probatur: Res corporea appetit appetitu innato rem spiritualem, vt patet in corpore respectu animæ: ergo etiam potest appetere appetitu elicito ex Aristotele *enim* 1. *Rhetor. cap.* 6. Illa res amat innatè, quæ amaret elicitè, si elicitè esset appetitiua. Secunda sit: Potentia operans per accidens, & ad tempus cum dependentia à quantitate, & materia sensibili potest esse cognoscitiua obiecti spiritualis, vt patet in nostra potentia intellectiua vnita corpori: ergo etiam potest esse cognoscitiua obiecti spiritualis potentia operans per se, & semper cum tali dependentia; sed talis potentia esset materialis, conceptus enim materialitatis non potest melius explicari, quàm per connaturalem, & perpetuum ordinem ad quantitatem, aut materiam sensibilem: ergo. Tertia in eo genere, in quo datur cognitio imperfecta, seu potentia potens cognoscere imperfectè dabilis est cognitio perfecta, & potens cognoscere perfectè; sed in ordine ad obiecta spiritualia datur in genere cognitionis, & potentiæ corporeæ, cognitio imperfecta, & potentia potens cognoscere imperfectè; nos enim de facto per sensum internum tendimus imperfectè in Deum, & Angelum, concipiendo illum per modum venerabilis senis, istos per modum pulcherrimorum adolescentum: ergo est dabilis in ordine ad eadem obiecta spiritualia in eodem genere corporeæ cognitionis cognitio perfecta. Verùm hæ rationes sunt valdè imbecilles, nec nos cogunt ad concedendas res ita difficiles, vt nostræ cogunt aduersarios. Improbatur prima ratio, 22.

Appetitus innatus non infert elicitum in quocúque subiecto.

quia appetitus innatus infert elicitum solùm in subiecto capaci, alioqui inferretur dabilis lapis potens elicitè appetere centrum, cum tamen ponere in lapide appetitum elicitum sit destruere essentiam lapidis, nec obest conditionalis allata ex *Aristotele*, quia conditionales etiam sub conditione impossibili explicant per locum intrinsecum rerum essentias: & sicuti, licèt non omne animal possit esse rationale, rectè dicitur, illud est animal, quod discurreret, si esset rationale; ita licèt non omne appetitiuum innatè possit esse appetitiuum elicitè, rectè dicitur illud appetit innatè, quod appetit elicitè, si esset elicitè appetitiuum. Improbatur secunda ratio, quia eodem modo probaretur; quod potentia 23. operans per accidens, & ad tempus dependenter à quantitate, & materia sensibili, esset materialis, sicuti est materialis potentia operans per se, & semper dependenter à materia sicuti igitur per aduersarios ex eo, quod sit materialis potentia operans, per se, & semper dependenter à materiâ, non infertur, quod sit etiam materialis potentia operans per accidens, & ad tempus cum eadem dependentia; ita per nos ex eo, quod cognoscat spiritualia potentia operans per accidens, & ad tempus dependenter à materia, non infertur, quod cognoscat spiritualia potentia operans per se, & semper cum eadem dependentia; imò cum natura rerum debeat attendi secundùm illud, quod ipsis per se conuenit ex eo, quod potentiæ per se independenti à materia conuenit ferri in spiritualia, potius inferretur, quod ferri in spiritualia sit proprium potentiæ per se à materia independentis. Improbatur tertia ratio, quia in eo genere, in quo

24. *In eo genere, in quo datur cognitio imperfecta, potest dari cognitio perfecta, dummodo sistatur in eadẽ ratione formali.*

datur cognitio imperfecta, dabilis est cognitio perfecta sistendo in eadem ratione formali cognoscendi, secus procedendo ad diuersam rationem formalem; in proposito datur sub genere cognitionis corporeæ cognitio imperfecta spiritualium, sed sub ratione formali entis sensibilis, qualis est ratio penetrabilis leuis, pulcherrimi adolescentis; dabilis est igitur sub eodem genere cognitionis corporeæ cognitio perfectior semper, & perfectior rerum spiritualium, sed semper sub ratione entis sensibilis, sub qua ratione res spiritualis nunquam videri potest vt est in se.

Assertum II. Nullatenùs dari potest potentia corporea eleuabilis ad Dei visionem 25.

Potentia corporea nequit aut producere, aut recipere visionẽ spiritualem Dei.

spiritualem, & intellectiuã aut producẽdam, aut recipiendam. Est contra Salas 1. 2. *tr.* 2. *disp.* 5. *sect.* 5. *n.* 5. vbi non reputat impossibile posse oculum corporeum videre Deum visione spirituali, vel ab ipso elicitâ medio lumine gloriæ, vel ab extrinseco productâ, & in ipso receptâ. Est etiam aliqualiter contra

Scotum

Scotum admittentem actus vitales poſſe ab axtrinſeco in potentiis vitalibus pruduci, quia tamen vult huiuſmodi actus vitales ab extrioſeco productos recipi in ſubiecto, ſeu potentiâ vitali, vt qualitates mortuas ineptas obiectum attingere, concedit quidem *Scotus* poſſe poni in oculo viſionem ſpiritualem, at negat per huiuſmodi viſionem oculum poſſe fieri videntem, ſicque ex ſententia *Scoti* non ſequitur cum ludibrio noſtræ Fidei, & beatitudinis contemptu, eſſe eleuabilia ad viſionem ſpiritualem Dei, etiam bruta, imò etiam ligna, & lapides, quæ ex Auguſtino *contra Iulianum, cap.* 3. non habent maiorem incapacitatem eleuationis gratiæ, quàm pecora: ſicuti ſequitur ex ſententia *Sotas*, quæ propterea eſt ex hoc capite maximè improbabilis, licet principia Philoſophica, quibus innititur, non careant omni probabilitate, nec ſit adeò certum actus vitales eſſe aſſentialiter alligatos determinatis principiis, nec poſſe potentiam vitalem recipere actum vitalem alterius potentiæ, & per talem actum viuere. Nihilominùs nos in re ita ſentimus, ideò aſſertum

Bruta eandem habent incapacitatem videndi Deum, quã ligna, & lapides.

26\. Actus vitales ſunt eſſentialiter alligati principio, & ſubiecto determinato.

Probatur: Actus vitalis eſt eſſentialiter alligatus determinato principio, & determinato ſubiecto, nec eſt eleuabile ad ipſum producendum quodcumque principium, aut ad ipſum recipiendum quodcumque ſubiectum. In propoſito viſio ſpiritualis, & intellectiua, eſt eſſentialiter alligata intellectui, tanquam principio, & tanquam ſubiecto: ergo nullatenùs dari poteſt potentia corporea eleuabilis, &c. Antecedens probatur, quia actus vitalis, cum ſit eſſentialiter immanens, eſſentialiter petit recipi in ſuo principio, & cum eſſentialiter requirat in ſuo principio virtutem aliquam intrinſecam ſibi proportionatam, nec virtus eadem poſſit ab intrinſeco conuenire diuerſis principiis, eſſentialiter poſtulat eſſe à principio determinato. Qua de re, quia alibi ſparſim agitur, explicando quomodo actus vitalis nequeat produci à ſolo Deo, nequeat pruduci inſtrumentaliter, quomodo nullum viuens viuere poſſit vitâ alienâ, & extrinſecâ, non eſt hic fuſiùs diſſerendum. Solùm aduerto negari à nobis aleuabilitatem potentiæ corporeæ ad producendam, vel recipiendam viſionem ſpiritualem, non præcisè, quia ſit ſpiritualis, ſed quia eſt vitalis vitâ diuersâ à vitâ corporeâ: vnde non negamus accidentia ſpiritualia non vitalia poſse obedientialiter, aut ab agente materiali produci, aut in ſubiecto materiali recipi, & oculus ipſa corporeus, qui eleuari nequit ad productionem, aut receptionem viſionis ſpiritualis, eleuari poteſt ad productionem, aut receptionem tum luminis gloriæ, tum ſpecici intentionalis diuinæ eſsentiæ, quæ licèt accidentia ſpiritualia ſint, non ſunt accidentia vitalia. Verum tamen eſt, quod nec ſpecies, nec lumen gloriæ in oculo axerceret proprium munus complendi potentiam in ordine ad operationem, ſed tum ſpecies, tum lumen reciperetur per modum qualitatis non operatiuæ, ſicuti de facto per modum qualitatis non operatiuæ, ſeu accidentis phyſici, non intentionalis, recipitur in aëre, aliove ſubiecto intermedio ſpecies, quæ ab obiecto ad ſenſum tranſmittitur.

Viſio ſpiritualis nequit recipi in oculo corporeo nõ quia ſpiritualis, ſed quia vitalis eſt.

---

§. IV.

Cur potentia materialis nequeat ſpiritualizari, & eleuari ad vitaliter attingendum ſpirituale, ſicuti potentia naturalis poteſt ſupernaturalizari, & eleuari ad attingendum ſupernaturale?

ASSERTVM: Potentia meterialis neqoit ſpiritualizari, ſicuti potentia naturalis poteſt ſopernaturalizari, quia ſupernarutale, & naturale ſe habent vt ſuperius, & inferius; vt includens, & incluſum: ſpirituale, & materiale vt duo diſparata, imò vt excludens, & excluſum.

27\. Potẽtia materialis nequit ſpiritualizari, licet potentia naturalis poſſit ſupernaturalizari.

Probatur, & explicatur: Supernaturale perficit, non deſtruit naturale, & quod eſt ſuprà naturam, non negat naturam, ſed potius naturam includit, & aliquid ſupra ipſam: propterea ſupernaturale ad naturale ſe habet vt ſuperius ad inferius, vt includens ad incluſum; ſuperius autem trahit inferius ad ſe, includens dicit incluſum intra ſe, ſicque ſupernaturale trahit ad ſupernaturalitatem, & in ſe includit naturale, quod eſt naturale ſupernaturalizari. At ſpirituale negat in ſuo conceptu màteriale, & conſtituitur per independentiam à qualibet materia, ad quam materiale eſsentialiter dicit ordinem propterea ſpirituale, & materiale ſunt omninò diſparata, & ſe inuicem excludentia. Nequit igitur vnum trahere alterum ad ſuam rationem, alioqui traheret ad ſe excluſiuum ſui, & deſtrueret propriam rationem eius, quod ad ſe traheret, ſicque materiale nequit ſpiritualizari, quia vt ſpiritualizaretur, deberet deſtrui, nõ minùs, quàm deſtrueretur ipſis ſi lapideſceret, & deſtruitur lignum, dum igneſcit. Et ecce, cur entitas naturalis recipiendo formam ſupernaturalem ſupernaturalizetur, ſupernaturalizetur intellectus per receptionẽ luminis gloriæ, ſupernaturalizetur humanitas per vnionem cum ſubſiſtentia diuina; non ſic entitas materialis ſpiritualizetur recipiendo formam ſpiritualem, non ſpiritualizatur; Corpus in homine per receptionem animæ non ſpiritualizaretur; oculus corporeus, ſi ſpeciem intelligibilem, aliamvs qualitatem ſpiritualem reciperet.

Supernaturale, & naturale ſunt ſubordinata: ſpirituale, & materiale ſunt diſparata.

28\. Dices: De facto Intellectus agens ſpiritualizat phantaſma materiale: ergo ſaltem aliquando ſpirituale ſpiritualizat materiale. Sed contra: Intellectus agens dicitur ſpiritualizare phantaſma materiale, nõ quia illud eleuet ad eſse ſpirituale, ſed quia cum ipſo producit ſpeciem ſpiritualem, qua ratione poſſet etiã oculus à ſpirituali principio, cuius eſſet inſtrumentum eleuari ad producendam ſpeciẽ, vel alium effectum ſpiritualẽ non vitalẽ.

Phantaſma materiale nõ ſpiritualizatur ab intellectu, cum quo producit ſpeciem ſpiritualem.

ASSERTVM II. Potentia materialis eleuari nequit ad attingendum vitaliter spirituale, sicuti eleuari potest potentia naturalis ad attingendum vitaliter supernaturale, quia spirituale non est intra rationem formalem potentiæ materialis, sicut est supernaturale intra rationem formalem potentiæ naturalis.

29. *Potentia nequit vitaliter operari, nisi ab intrinseco.* Probatur & explicatur: Vt potentia aliqua eleuetur ad attingendum vitaliter obiectum, debet eleuari secundùm virtutem intrinsecam, secundùm quam tale obiectum determinate respiciat, & ad ipsum specialiter inclinet, vt alibi explicabatur, & docet expressè D. Thomas 2. 2. *quæst.* 179. *art.* 1. *in C. Illa propriè dicuntur viuere, quæ seipsis mouentur, illud autem conuenit alicui per seipsum, quod est proprium ipsi, & ad quod maximè inclinatur.* Illa virtus intrinseca, sicuti est in se determinata, ita respicit in obiecto determinatam rationem attingibilitatis, & obiectum, quod est intra talem determinatam rationem attingibilitatis dicitur esse intra rationem formalem potentiæ, cui correspondet talis attingibilitas: sicuti igitur potentia nequit eleuari ad attingendum vitaliter aliquid, nisi secundùm propriam virtutem intrinsecam; ita nequit eleuari ad attingendum vitaliter aliquid, nisi existens intra rationem formalem ipsius, quæ est attingibilitas correspondens ipsius virtuti intrinsecæ; ex eo ergo quod spirituale sit extra rationem formalem potentiæ materialis; & supernaturale sit intra rationem formalem potentiæ naturalis rectè explicatur potentiam materialem eleuari non posse ad attingendum vitaliter spirituale, sicuti potentia naturalis eleuari potest ad attingendum vitaliter supernaturale.

30. *Cur supernaturale sit intra rationẽ formalem potentiæ naturalis, non spirituale intra rationem formalem Potentiæ materialis.* Porrò spirituale non est intra rationem formalem potentiæ materialis, quia hæc, quamvis supponatur diuersa à qualibet alia potentia materiali de facto existente, non potest operari vitaliter, nisi modo materiali, (vt colligitur etiam ex eo, quod iuxta mox dicta nullatenùs spiritualizari potest) adeóque non nisi circa obiectum attingibile sub aliqua ratione materiali: obiectum autem spirituale est extra omnem rationem materialem, ideò &c. E contra supernaturale non est extra rationem formalem potentiæ naturalis, quia hæc sicuti potest spiritualizari, ita potest operari modo supernaturali; ratio propterea, secundùm quam respicit obiectum, præscindit à naturalitate, & supernaturalitate, versarique potest circa obiectum tum naturaliter, tum supernaturaliter, adeoque obiectum supernaturale est intra rationem formalem potentiæ naturalis: v.g. intellectus, sicuti præscindit ab eo, quod naturaliter, vel supernaturaliter operetur, potest operari circa verum naturale, vel supernaturale, voluntas proportionaliter circa bonum naturale, vel supernaturale, oculus circa lucem corpoream naturalem, vel supernaturalem. At potentia corporea, quia non præscindit ab eo, quod materialiter, vel spiritualiter operetur, & alligata essentialiter est operationi materiali non potest operari circa obiectum tum materiale, tum spirituale, nec vtrumque habet intra propriam rationem formalem, sed est essentialiter alligata ad operandum circa obiectum materiale, & hoc solùm habet intra propriam rationem formalem.

---

§. V.

Cur potentia materialis eleuari nequeat ad attingendum spirituale vitaliter, sicuti eleuari potest ad attingendum spirituale non vitaliter?

ASSERTVM: Potentia, seu entitas materialis eleuari nequit ad attingendum spirituale vitaliter, sicuti eleuari potest ad attingendum spirituale non vitaliter, quia vt eleuetur primo modo debet eleuari secundùm specialem virtutem intrinsecam, & intra determinatam rationem formalem, non sic vt eleuetur secundo modo. 31.

Probatur & explicatur: Attingentia, seu operatio vitalis in hoc maximè differt ab attingentiâ, seu operatione non vitali, quod illa debeat esse à determinato principio, in quo reluceat specialis virtus intrinseca in ordine ad talem attingentiam, & cui speciali virtuti intrinsecæ correspondeat in eo, quod attingitur specialis ratio formalis, ista, scilicet attingentia non vitalis, id non requirit, & potest esse à principio operante etiam per virtutem prorsùs extrinsecam, seu extrinsecus aduenientem, ex alia parte iuxta mox dicta, potentia materialis non habet specialem virtutem intrinsecam respectu obiecti spiritualis, nec istud est intra illius rationem formalem: ergo per hoc benè explicatur, quod entitas materialis nequeat eleuari ad attingendum spirituale vitaliter, sicuti potest eleuari ad attingendum ipsum non vitaliter. *Operatio vitalis, & nõ vitalis in quonam maximè differant.*

Hinc habes, cur aqua in Sacramento Baptismi, aliæque res materiales in aliis Sacramentis eleuentur ad producendam gratiam etiam Physicè in sententia asserente Sacramenta esse instrumenta Physica, & tribuente ipsis Physicam causalitatem: Cur ignis materialis in inferno eleuetur ad torquendos malos Angelos, & animas damnatas etiam Physicè, in sententia asserente ignem torquere per actionem Physicam, & productionem qualitatis spiritualis disconuenientis, & doloriferæ. Non tamen eleuari possit potentia aliqua, seu entitas materialis, & corporea ad producendam visionem spiritualem, vel ad videndum obiectum spirituale. Ratio scilicet est, quia nec aqua producendo gratiam, nec ignis torquendo malos Angelos, & producendo in ipsis qualitatem spiritualem doloriferam, vitaliter operatur: sicuti tamen vitaliter operatur potentia producens visionem spiritualem, vel videns obiectum spirituale. Ideò nec in aqua 32.

in ndine ad gratiam, nec in igne in otdine ad qualitatem dolnriferam requiritnr specialis virtus intrinseca, sicuti requiritut in potentia in ordine ad visionem aut spiritualem, aut obiecti spititualis. Neque dicas hinc
33. sequi, quod sit minor eleuabilitas in potentia materiali vitali, quàm in ente materiali non vitali, dum illa eleuari oon potest ad attiogendum spirituale, ad qnod potest ista eleuari. Cnntra enim vel sermn est de eleuatinne ad attingendum spititnale vltaliter, & principalitet, vel ad ipsum attingendum non vitaliter, & instrumentaliter. Primn modo oec potentia matetialis vitalis, nec vlla alia matetialis eotitas eleuabilis est, sic enim oon snlùm cotpnreus oculus sed eriam aqna, ant ignis inelenabilis est ad visiooem rei spiritualis. Secundo modo potentia materialis vitalis æquè, ac quælibet alia materialis entitas, eleuabilis est, & oculns corpnreus elenabilis est, tnm ad ptoductionem gratiæ, æquè ac aqua, tum ad prnductionem qualitatis spiritualis dolotiferæ, æquè ac ignis. Sicque nullateoùs est minot eleuabilitas in potentia vitali, qnàm in entitate non vitali: quin è cuntra est allqua maior eleuabilitas io potentia vitali, hæc quippè non solùm eleuari potest ad quoslibet effectus non vitales, ad quos eleuari potest quælibet alia non vitalis entitas; sed insuper eleuari ptest ad alios effectus vitales intra ptoptiam tatiniuem formalem, ad quos entitas non vitalis nequit eleuari. Ex quo obiter inferas potentiam nbedientialem ad operandum instrumentaliter, & non vitaliter, esse ptorsus æqualem in rebus omnibus; potentiam obedientialem ad operaodum principalitet, & vitalitet esse inæqualem, & maiorem in tebus viuentibus potentiisque vitalibus.

Potẽtia obedientialis ad operandum instrumentaliter est æqualis in rebus omnibus ad operandũ principaliter est maior in rebus viuentibus.

34. Habes insuper cur possit dari vnin substantialis, & Physica intet tem materialem, & spiritualem, vt patet in homine, lo qno sobstantialiter physiceè vnitur spiritnalis anima materiali cotpnri, nequeat verò dari vnio accidentalis intentionalis inter materialem potentiam, & spiritualem actum, aut spirituale obiectum. Ratin scilicet est, quia vnin animæ ad Corpus non est vitalis, nec per talem vnionem consurgit formaliter exercitium vitæ in actu secundn: sicut tamen est vitalis, & importat formaliter exercitium vitæ, voio intentionalis actus, aut obiecti ad pntentiam, ideò hæc re[illegible]irit specialem quandam habitndinem intrinsecam inter extrema vnibilia non tepertam inter materiale, & spirituale; e[illegible]am illa [illegible] git.

Cur sit dabilis inter potentiam materialem, & formam spiritualem vnio physica non vnio intentionalis.

LIBER

LIBER TERTIVS, DE INTELLECTV, INTELLECTIONE, ET SCIENTIA DEI.

QVIDQVID Dei vestigium est, opus est Intelligentiæ: Quidquid diuinitatem clamat, celebrat sapientiam: Primæ causæ, vltimi finis, entis perfectissimi prærogatiua, dum Dei existentiam probat, Dei scientiam confirmat. Inane sit preces ad Deum fundere: superstitiosum religiosè Deum colere: irrisorium supplicia, aut præmia, à Deo aut pauere, aut sperare, si preces non perciperet, non cerneret obsequia, non discerneret merita. Finge Numen intellectu, scientiâque destitutum; apparet illicò expers libertatis, incapax regiminis; sine beatitudine, sine vita; miserum, mortuum, monstrum Deitatis, non Deus. In huiusmodi tamen diuinæ scientiæ euidentia adhuc caligat humana mens, & in ipsius indagine tutiùs admirationis, quàm cognitionis viâ procedit: Scientiam quippè Dei mirabilem profitemur *Psal.* 138. *Mirabilis facta est scientia tua:* eandemque incomprehensibilem veneramur *Rom.* 11. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius!* & commune omnibus diuinis prædicatis? Incomprehensibilitatis priuilegium specialiter attribuimus sapientiæ: in qua siue obiecti cogniti amplitudinem, siue intellectus cognoscentis sublimitatem, siue modi cognoscendi claritatem contempleris, vbique cogêris in superexcellenti infinitate deficere; nisi humana imbecillitas roboretur subsidio diuinæ fidei, cuius beneficio *tantum scientia Dei veritas apud homines inualuit* (verba sunt S. Doctoris 1. *contra Gentes*, *cap.* 44. *in fine*) *vt ab intelligendo nomen Dei imponerent: nam Theos, quod secundùm Græcos Deum significat, dicitur à Theaste, quod est considerare, vel videre:* fidei ergo præuio lumine à Deo cognoscibili, & viso ad Deum cognoscitiuum, & videntem procedimus, Intellectus, & scientiæ Dei actus, obiecta, proprietates & diuisiones explicaturi. Ideò sit

Deus ex Græco dictus est à videndo.

CAPVT PRIMVM.

De actu primo, & secundo Intellectus, & scientiæ Dei.

1. EXTRA omnem controuersiam est dari in Deo actum secundum intelligendi, non quidem accidentalem, causatum, inhærentem, & cum intellectu realiter componentem; sed substantialem, incausatum, per se stantem, & simplicissimum, omni depuratum imperfectione, omni perfectione cumulatum: solet huiusmodi actus scientia nominari, quia valde familiaris nobis est scientiæ conceptus; exterùm continet etiam rationes formales aliarum virtutum intellectualium, non minus, quàm scientiæ. Continet rationem formalem intelligentiæ, quatenus omnia principia intuetur. Continet rationem formalem sapientiæ, quatenus altissimam, & supremam rerum omnium tum naturalium, tum supernaturalium causam dignoscit. Continet rationem formalem prudentiæ, quatenus de moralibus actionibus optimè iudicat. Continet rationem formalem artis, quatenus effectionem externorum operum rectissimè dirigit: non sic continet formaliter opinionem, & fidem, quia hi actus important in suo conceptu formali imperfectionem, fallibilitatem scilicet, aut obscuritatem. Non eadem certitudine, quâ constat dari in Deo actum secundum intelligendi, constar

Intellectio diuina continet rationem formalem omnium virtutũ intellectualiũ.

constat dari etiam actum primum, etiamsi iste actus sumatur, non vt importat priuationem actus secundi; qua ratione non potest simul esse cum actu secundo; sed vt importat virtutem productiuam actus secundi, cum ipso actu secundo omninò simultaneam; elucentem per actum secundùm, quem semper habeat, non quem non præcisè habere possit: qua ratione sumpto actu primo fit

Actus primus importat vel priuationem, vel virtutem productiuã actus secūdi

§. I.

An detur realiter in Deo actus primus intelligendi.

2. Datur realiter in Deo actus primus intelligendi.

ASSERTVM: Datur in Deo realitet actus primus intelligendi sine carentia tamen actus secundi: Ita Scotus *in* 1. *dist.*2. *quæst.*7. *§.obijcitur, versu ad* 1.§. *contra ista, versu ad tertiam instantiam*, Suar. *in Metaph. disput.*30. *sect.* 15. *num.* 13. Arriaga 1.*part. disp.*15. *sect.* 5. *subsect.* 2. De Quiros *disput.*35. *sect.*3. Arrubal, Auersa *&c.* contra Auteolum *in* 1. *dist.*35. *part.*1. *art.* 3. Io. à S. Thom. 1.*part. disput.*16. *art.*2. *num.*20. Lugum *lib.* 1. *disp.* 16. *cap.* 4. *&* 17. *cap.*3. Ribas, Heriee, Ruix &c. Aliqui tamen ex Auctoribus pro hoc asserto citatis loquuntur cum limitatione, *Suarez* scilicet admittit actum primum in Deo ex parte intelligentis solùm, non ex parte obiecti. *De Quiros* admittit actum primum intentionalem solùm, non physicum.

Actus primus intelligendi est perfectio simpliciter simplex.

Probatur primò: Actus primus intelligendi sumptus sine carentia actus secundi est perfectio simpliciter simplex nullam inuoluens in suo conceptu formali imperfectionem, ergo datur in Deo realiter, non minus, quàm detur in Deo reliter sapientia, omnipotentia, immensitas, & aliæ huiusmodi perfectiones simpliciter; antecedens probatur, tum quia tota imperfectio actus primi est, quod careat perfectione actus secundi, ergo actus primus sumptus sine carentia actus secundi nullam prorsus inuoluit imperfectionem; tum quia non potest assignari quænam perfectio incompossibilis cum actu primo intelligendi sit melior ipso actu primo, & impediat, ne perfectio talis, actus primi sit melior ipsa, quàm non ipsa; in quo consistit ratio perfectionis simpliciter, ergo actus primus intelligendi, &c.

3. Dices esse repugnantiam in terminis sumere actum primum sine carentia actus secundi, & perfectionem actus secundi esse incompossibilem cum actu primo, ipsoque actu primo meliorem; quod sit melior perfectione actus primi, patet ex eo, quod est perfectio magis vltima, & magis actualis; quod sit incompossibilis cum perfectione actus primi; probatur ex eo, quod actus primus comparatur ad secundùm, vt potentia ad actum, vt via ad terminum; sed est impossibile quod idem respectu eiusdem sit in potentia, & in actu; in via, & in termino; ergo est impossibile quod idem simul habeat perfectionem actus primi, & secundi adeòque perfectio actus secundi est incompossibilis cum perfectione actus primi.

Sed contra actus primus, cum per se ordinetur ad actus secundi positionem, & actus secundi perfectionem per se intendat; per se ordinaretur ad sui destructionem, intenderet perfectionem sibi repugnantem, si non posset esse cum actu secundo, & ipsius perfectio non esset compossibilis cum perfectione actus secundi. Ne igitur sequatur rem aliquam intendere maximum malum sui, necesse est actum primum cum secundo non pugnare, imo per secundum maximè perfici; tunc enim maximè res esse potest, cum est; tnue maximè causare potest, cum causat, tunc potentia maximè producere potest, cum producit; & potentia faceret quod non potest, si dum facit, & est in actu secundo, desineret posse facere, & esse in actu primo: Esse in potentia, & in actu, repugnat tantè respectu eiusdem subiecti immediati, & ex vi eiusdem formaliter perfectionis, non respectu eiusdem subiecti mediati, & ex vi diuersæ formaliter perfectionis, vt alibi dicitur de esse in se, & in alio. Deinde ad summum repugnat esse in via transeunter, & in termino; esse in potentia imperfecta, & in actu; non sic esse in via permanenter, & termino, esse in potentia perfecta seu actuata, & in actu.

Esse simul in actu primo, & in actu secundo non sunt perfectiones incompossibiles.

Quomodo idem possit esse in via, & in termino; in potentia, & in actu.

4. Probatur secundò: Dantur in Deo prædicata, quæ sunt propria actus primi intelligendi; ergo datur in Deo realiter actus primus intelligendi; consequentia patet, quia huiusmodi prædicata, eo ipso, quod sunt propria actus primi, nequeunt haberi, nisi ab actu primo: Antecedens probatur esse intellectiuum, esse principium, seu radicem actualis intellectionis, sunt prædicata propria actus primi intelligendi & vbicumque in creaturis inueniuntur talia prædicata, inuenitur actus primus intelligendi; sed Deus verè habet esse intellectiuum, nec minùs rectè dicitur Deus est intellectiuus, quàm Deus est intelligens: Verè item habet esse principium, & radicem actualis intellectionis, quia hæc est essentialiter operatio, & de conceptu operationis est esse ab aliquo principio, vt probatur *suprà*, *lib.* 1. *capite* 2. §. 2.*assert*.4. & pro nunc corroboratur paritate relationis; non magis est, de conceptu relationis esse ad terminum, quàm operationis esse à principio, & sicuti illa definitur per habitudinem ad terminum, ita ista per egressionem à principio; sed relatio etiam in diuinis est ad terminum, & per habitudinem ad terminum constituitur, ergo pariter operatio etiam in diuinis est à principio, & per egressionem à principio constituitur. Confirmat:

5. Datur

Datut in Den actus primus genetandi, seu potentia generatiua, ergo etiam actus primus intelligendi, seu potentia intellectiua; anteeedens patet, quia dantur in Deo processiones, & principia processionum, principium autem proaimum processionis filij non potest esse nisi actus primus generandi, seu potentia generatiua: Consequentia probatur primò quia filius in diuinis procedit per intellectum, eiusque generatio est intellectio, ergo sicuti quatenus generatio est, respicit actum primum generandi, & potentiam generatiuam; ita quatenus intellectio est respicit actum primum intelligendi, & potentiam intellectiuam: Secundo, quia si ratio potentiæ generatiuæ non dicit potentialitatem repugnantem summæ actualitati, nec vllam aliam imperfectionem, ratione cuius debeat à Deo excludi, non appareret cur idem non sit sentiendum de potentia intellectiua, cum nihil contra istam afferri possit, quod nequeat contra illam vrgeri.

Datur in Deo actus primus generandi seu potentia generatiua.

6. Dices ex Iosn. à S.Thom. *loco cit. num.* 21. dari in Deo potentiam generatiuam, non per ordinem ad generationem, sed per ordinem ad terminum genitum, sicque non per modum actus primi, sed per modum principij, præcisè, ex quo per consequens potest ad summum probari principium intelligendi in ordine ad terminum intellectum, non actus primus intelligendi in ordine ad intellectionem; indicat hanc doctrinam D. Thomas 1. *parte*, *quæst.* 25. *art.* 1. *ad* 3. illis verbis: *In Deo saluatur ratio potentiæ quantum ad hoc, quod est principium effectus, non autem quantum ad hoc, quod est principium actionis.* Sed contra potentia in creaturis distinguitur realiter, non tantùm ab effectu, sed etiam ab actione, in diuinis ab actione realiter non distinguitur, sed tantum, ab effectu; & ideo ait *D. Thomas* saluari in Deo rationem potentiæ quantùm ad hoc, quod est principium effectus, non quantum ad hoc, quod est principium actionis; quod si principium sumatur prout dicit præcisè virtutem actiuam, quæ exerceatur vel in aliquid distinctum actualiter, vel in aliquid distinctum tantum virtualiter, datur in Deo potentia etiam quantum adesse principium actionis, & hoc sufficit ad sustinendam in Deo rationem actus primi tum in potentiâ generatiuâ, tum in potentiâ intellectiuâ; licet enim nec potentia generatiua à generatione, nec potentia intellectiua ab intellectione distinguatur realiter in dininis, illa tamen ad generationem, ista ad intellectionem se habet vt virtus actiua, & radix.

Potentia in Deo quomodo sit principium effectus, non actionis.

7. Ex his habes D. Thomam 2. *contra Gentes*, *cap* 10. vbi ait *Intellectus, & voluntas in Deo non sunt vt potentiæ, sed tantum vt actiones*, vel loqui de potentia, vt est principium dicens habitudinem ad aliud seu ad distinctum vel loqui de potentia, vt importat carentiam, seu priuationem actus secundi: qua ratione etiam sumpta potentia repugnat actui purissimo, & simplicissimo:

Intellectus, & voluntas in Deo in quo sensu non sint potentiæ.

Cæterum potentia realiter indistincta ab actu, & pugnans cum carentia, seu priuatione actus secundi, qualis à nobis astruitur potentia intellectiua, in qua consistit actus primus intelligendi Dei, non magis repugnat actui purissimo, & simplicissimo, quàm eidem repugnet virtualis effluxus attributorum, & personalitatum ab essentia, virtualis posteritas vnius attributi ad aliud, voluntatis ad intellectum, &c.

Habes insuper potentiam intellectiuam, quæ à nobis asseritur actus primus intelligendi in Deo, non esse puram potentiam logicam, seu non repugnantiam intellectionis, quia vt suprà explicabatur *lib.* 1. *cap.* 6. §. 7. potentia logica, seu non repugnantia nullatenus est perfectio diuersa ab existentia rei; Asseritur igitur à nobis in Deo potentia intellectiua physica, sumendo ly *physica* vt contradistinguitur à potentia logica, non vt importat actiuitatem physicam, & quæ in actum physicè distinctum exerceatur; sicuti exercetur potentia intellectiua creata præsertim in sententia docente, aut actus intellectus esse qualitates aut actiones distingui realiter à suis principiis. 8.

Potentia intellectiua in Deo non est pura potentia logica.

---

§. II.

Quomodo in Deo actus primus intelligendi distinguatur ab actu secundo?

ASSERTVM: In Deo actus primus intelligendi distinguitur ab actu secundo realiter virtualiter, & ratione rationata, non ex natura rei, multoque minus distinctione reali simpliciter, & absolutè tali. Hoc assertum satis commune est inter auctores admittentes in Deo actum primum intelligendi excepto *Scoto* cum suis sustinente in actu primo, & secundo, non minus quàm in aliis diuinis prædicatis distinctionem ex natura rei. 9.

Actus primus intelligẽdi in Deo distinguitur virtualiter ab actu secundo.

Probatur actus primus, & secundus intelligendi verè sunt in Deo secundum proprias rationes formales; verè æquiualent perfectionibus realiter actualiter distinctis; verè habent inter se identitatem non omnimodam, non tantam scilicet, quantam vel actus primus cum se ipso, vel actus secundus cum se ipso; ex alia parte non datur in diuinis distinctio ex natura rei, & multò minus, præterquam inter personas, distinctio realis; simpliciter, & absolutè talis; ergo in Deo actus primus intelligendi distinguitur ab actu secundo, &c. Consequentia patet ex *supradictis libr* 1. *capite* 3. dum explicaretur distinctio attributorum diuinorum ab essentia, & ab inuicem. Antecedens quoad rationem formalem actus primi intelligendi probatum est *superiori* §. quoad rationem formalem actus

terit; non præterit vllus actus, quia scientia Dei est inuariabilis, & quidquid Deus aut sciuit, aut sciet, scit: Non præterit vllum obiectum, quia æternitas Dei est mensura Indiuisibilis simul coëxistens omnibus temporum differentiis, futura quodammodo anticipans, posticipans præterita, vt suprà explicabatur *lib. 1. cap. 9. §. 4.* Nequit igitur dari in Deo memoria, prout dicit habitudinem ad aliquid præteritum; quod confirmari potest ex D. Prospero *sentent.* 108, dicente: *Neque obliuio cadit in Deum, quia nullo modo mutatur, neque recordatio, quia nihil obliuiscitur*; & non nisi impropriè In Scriptura aliquando tribuitur Deo obliuio, vt Oseæ 1. *Obliuione obliuiscar eorum.* Ezech. 18. *Omnium iniquitatum, quas operatus est, non recordabor*, Psalm. 41. *Quare oblitus es mei.*

Obliuio impropriè Deo tribuitur.

15. Sumendo deinde memoriam, vt dicit potentiam conseruatiuam specierum, non nisi eminenter admitti potest in Deo memoria, quia respectu diuini Intellectus non alia datur species, quàm diuina essentia, & hæc sicuti, præsertim respectu rerum creatarum, non est species nisi eminentissimè, ita non potest nisi ad eminentissimam memoriæ rationem intellectui diuino conferre, nec in maiori rigore Deus dici potest habere memoriam, quàm dici possit habere sui ipsius, & rerum omnium species, quæ esset memoria in actu primo, aut per sui, & rerum omnium species se, & res omnes in actu secundo intelligere, quæ esset memoria in actu secundo. Nihilominùs, quia plures tum Scholastici, tum SS. PP. passim tradunt memoriam fœcundam Patris esse principium generationis filij, & S. Augustinus specialiter tribuit Patri æterno memoriam *lib. 10. de Trinitate, capite 11. libro 14. capite 7. & alibi*, non est negandum quin detur memoria in Deo saltem in aliquo sensu minùs proprio, intelligendo nomine memoriæ principium intellectiuum completum secundùm illud, quod requiritur non solùm ex parte sui, verum etiam ex parte obiecti, etiam si deinde huiusmodi complementum ex parte obiecti habeatur per propriam essentiam, non per aliquod, quod sit formaliter, & rigorosè species, vt videtur requiri ad formalem, & rigorosum conceptum memoriæ.

Memoria saltem in aliquo sensu minus proprio debet Deo concedi.

§. IV.

Quomodo & vnde constet dari intellectionem, & scientiam in Deo?

16. ASSERTVM I. Dari in Deo intellectionem, & scientiam constat supernaturali certitudine fidei, seu de fide est. Ita Scholastici, imò Catholici omnes communissimè, & non nisi Atheus potest in Deo negare scientiam, cum negare Deum scientem sit negare Deum ipsum, idemque sit dicere, non est Deus ac dicere non est videns. Procedit assertum formaliter, & propriè, non causaliter solùm, aut metaphoricè, contra duos errores suppresso Auctorum nomine relatos à D. Thoma *quæst. 2. de veritate, articul. 1.* Primus est, quod dum Deo scientiam attribuimus, nihil in eo ponimus, sed significamus ipsum esse causam scientiæ in rebus creatis, & dicitur sciens, quia scientiam creaturis infundit. Secundus est, quod attribuimus scientiam per quandam similitudinem proportionis, sicuti attribuitur ei ira, & dicitur Deus sciens, quia effectum facit similem effectui scientis, ipsius scilicet opera procedunt ex determinatis principiis ad determinatos fines, vt procedunt opera scientis, sicut dicitur iratus, in quantum facit effectum similem irato, punit scilicet, qui in nobis est effectus iræ.

De fide est dari in Deo intellectionem, & scientiam formaliter, & propriè.

Probatur ex Scriptura Iob. 12. *Apud ipsum est fortitudo, & sapientia*; Esther 14. *Domine, qui habes omnium scientiam* Eccl. 15. *Quoniam multa sapientia Dei.* Psalm. 138. *Mirabilis facta est scientia tua.* Psalm. 146. *Sapientia eius non est numerus.* Rom. 11. *O altitudo diuitiarum Sapientia, & Scientia Dei.* Colloss. 2. *In quo sunt omnes Thesauri Sapientia, & Scientia Dei.* Quæ, & aliæ, plures huiusmodi Scripturæ auctoritates, non nisi irrationabiliter possunt in sensu, aut solùm causali, aut metaphorico intelligi: Non in sensu solùm causali, quia Scriptura, dum voluit indicare Scientiam Deo etiam causaliter conuenire, propriis id terminis expressit, sic habetur Ecclesi. 1. *Omnis Sapientia à Domino Deo est*, Psalm. 93. *Qui docet hominem scientiam.* Non in sensu metaphorico, quia Scriptura exprimit scientiam conuenire Deo cum speciali perfectione, dicitur enim: *Multa sapientia, altitudo Thesauri sapientia, & scientia*, quod autem conuenit metaphoricè conuenit imperfectiori modo, non cum speciali perfectione. Deinde sensus tum causalis, tum metaphoricus est sensus minùs proprius; verba autem Scripturæ non sunt ad sensum improprium deflectenda sine omnimoda necessitate, quæ necessitas nulla est in præsenti, imò necessitas est potius in oppositum, cum ratio naturalis euincat dari in Deo propriam, ac perfectissimam scientiam, imò id etiam absque ratiocinatione ex primo rerum creatarum aspectu facilè appareat, & vt quis Deum scientem fateatur; benè monet Augustinus *lib. 5. de Gen. ad litt. cap. 15. Sufficere, vt quisquis nouerit, vel inconcussè credat, quod Deus hæc omnia fecerit, non enim opinor aliquem esse tam excordem, vt Deum, quæ non nouerat fecisse arbitretur.* 17.

ASSERTVM II. Dari in Deo intellectionem, & scientiam constat naturali euidentiâ scientiæ, seu demonstrabile est. Ita omnes communissimè, licet diuersi diuersis viis procedant ad talem demonstrationem. 18.

Euidens est dari in Deo intellectionem, & scientiam.

Probatur;

Scientia in Deo rectè probatur ex infinitate.

Probatur : Deus eſt demonſtrabilis ſub ratione entis ſimpliciter boni , & infinitè perfecti, vt patet *ex ſupradictis, lib.1. capite 1. §. 2. & cap. 5. §. 1.* Sed demonſtrabile eſt in ente ſimpliciter bono, & omninò perfecto, dari intellectionem, & ſcientiam, ergo demonſtrabile eſt dari in Deo intellectionem , & ſcientiam : Minor probatur primò : demonſtrabile eſt in ente ſimpliciter bono, & omninò perfecto dari quidquid eſt perfectio ſimpliciter , alioquin ſi careret aliquâ perfectione ſimpliciter tali, eſſet dabile ens melius, & perfectius, ſed ſcientia in ſuo conceptu formaliſſimo, in quo præſcindit ab actu accidentali, vel ſubſtantiali ; cauſato , vel incauſato ; diſcurſiuo , vel immediato : eſt perfectio ſimpliciter, vt conſtat recolenti definitionem perfectionis ſimpliciter ſuprà explicatam *lib. 1. capite 5. §. 2.* ergo :

Eſt perfectio ſimpliciter.

19. Secundò ens ſimpliciter bonum, & omninò perfectum debet eſſe viuens vitâ intellectiuâ in actu ſecundo ; debet eſſe viuens vitâ intellectiuâ , quia quodlibet aliud viuentis genus eſt imperfectum, vtpotè obnoxium incremento, & decremento , mutationi , & corruptioni ; debet eſſe viuens in actu ſecundo, quia vt naturali lumine nouit Ariſtoteles , *Si ſemper non eſt in actu intelligendi* (verba ſunt Ariſtotelis *12. Metaph. cap. 9. 7. quid nam erit præcellens , erit enim vt dormiens* , ergo ex eo, quod demonſtrabile ſit dari in Deo omnigenam perfectionem , demonſtrabile eſt dari actualem intellectionem , & ſcientiam.

Eſt actus ſecundus vitæ perfectiſſimè.

20. Tertiò ens ſimpliciter bonum, & omninò perfectum debet eſſe gratiâ ſui , ſed ens , in quo non detur intellectio, & ſcientia non poteſt eſſe gratiâ ſui , debet enim neceſſariò eſſe gratiâ alterius , ad cuius felicitatem ordinetur, cum in ſe non ſit capax felicitatis , nec poſſit ſe ipſo frui , vt requiritur ad id , quod eſt gratiâ ſui, ergo in ente ſimpilciter bono, & omninò perfecto debet dari intellectio, & ſcientia. Maior probatur : Ens ſimpliciter bonum , & omninò perfectum debet eſſe finis vltimus , ergo debet eſſe maximè gratiâ ſui. Antecedens probatur tum quia proprium eſt boni habere rationem finis, adeóque boni ſimpliciter , & ſummi, habere rationem finis ſimpliciter, & vltimi : Tum quia ens ſimpliciter bonum , & omninò perfectum eſt incauſatum in genere efficientis, ergo etiam eſt incauſatum in genere finis, cum enim cauſa finalis non cauſet niſi mouendo efficientem , quod non habet cauſam efficientem , nequit habere finalem ; quod eſt primum efficiens eſt vltimus finis ; quod eſt à ſe eſt gratiâ ſui ; quod non eſt ab alio non ordinatur ad aliud.

Quod caret intellectione non poteſt eſſe gratiâ ſui.

Primum efficiens neceſſariò eſt vltimus finis quod eſt à ſe neceſſariò eſt gratiâ ſui.

21. Vltrà hos modos, & ſimiles demonſtrandi à priori ſcientiam in Deo , à poſteriori etiam erui poſſunt eiuſdem ſcientiæ demonſtrationes ex tendentia rerum omnium, etiam non cognoſcentium in finem ; ex malorum punitione , & remuneratione bonorum , ex vniuerſi ſpectatiſſima pulchritudine , ordinatiſſima diſpoſitione , & gubernatione : Tandem ex eo quod communiter dicatur Deus rerum creatarum artifex, artifex autem arte , quæ ſcientia agendorum eſt, conſtituitur. Certè artificis prærogatiua adeò eſt in Deo lumine naturæ conſpicua, vt Sap.13. Vani appellentur homines, qui ex creaturis non cognouerunt , quis eſſet artifex. *Vani ſunt homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei , & de his , quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum , qui eſt , neque operibus attendentis cognouerunt, quis eſſet artifex.* Verùm deinde ex immaterialitate vel tanquam ex radice , vel tanquam ex paſſione intellectiuitatis efficaciter probetur , vel à priori , vel à poſteriori intellectiuitas, & conſequenter ex eo, quod Deus ſit ſummè immaterialis rectè demonſtretur , quod ſit ſummè intellectiuus , difficultas eſt valdè controuerſa , nec adeo obiter expedienda, Ideo ſit

Scientia Dei demonſtrari poteſt etiam à poſteriori.

---

§. V.

Vtrùm dari in Deo intellectionem, & ſcientiam efficaciter etiam probetur ex Dei immaterialitate.

22. Scientia, & intellectio non efficaciter probatur ex immaterialitate.

ASSERTVM : Dari in Deo intellectionem, & ſcientiam non probatur efficaciter ex Dei immaterialitata , ſiue eſſe immateriale ſumatur præcisè titulo carentiæ, & negationis , provt ſcilicet excludit materiam quantam , & habitudinem ad ipſam : Siue ſumatur titulo excellentiæ , & perfectionis , provt dicit eſſe ſupra materiam ; ſiue titulo immaterialis receptionis, provt dicit recipere formas non ſolùm modo phyſico , & entitatiuo , ſed etiam modo intentionali, & repræſentatiuo. Ita Gabriel, & Ocham *in 1. diſtinct. 35. quæſt. 1.* Herinex *diſputat. 6. quæſt. 1. num. 2.* Arriaga *1. part. diſputat. 15. ſect. 1. &c.* Prima pars eſt *contra plures Thomiſtas*, alioſque nonnullos abſolutè ſuſtinentes ex immaterialitate inferri cognoſcitiuitatem. Secunda pars eſt ſpecialiter contra De Quitos *prima parte , diſputat. 34. ſect. 3.* Tertia contra Io. à S. Thoma *diſputatione 16. articulo 1.* & clariores Thomiſtas, quos ſequuntur Ruiz *diſputatione 1. ſect. 3.* Herice *tractat. 1. diſputatione 1. capite 3. &c.*

Probatur prima pars : Immateriale , quod eſt tale titulo carentiæ, & negationis , poteſt eſſe quid imperfectius rebus materialibus ; quæ de facto dantur , ipſâque materiâ primâ ; ſed huiuſmodi immateriale non infert intellectionem , & ſcientiam , ergo : Minor patet , quia per aduerſarios in tantùm res immaterialis infert eſſe intellectiuum , in quantùm quo res magis eleuatur ſuprà materiam , magis participat de eſſe cognoſcitiuo , & res , quæ nullatenùs ſuprà materiam eleuatur, nullatenùs cognoſcitiua eſt , ergo à fortiori nulla-

tenùs

Immateriale, quod est tale titulo carentiæ potest esse imperfectius materiali.

tenùs est cognoscitiua res, quas infra materiam deprimitur. Maior probatur primò: Materialitas quomodocumque explicetur est aliqua perfectio: ergo carentia materialitatis secundùm se præcisè est aliqua imperfectio: ergo illud, quod est materiale est tale

23. titulo perfectionis; & illud, quod est immateriale titulo carentiæ, est tale titulo imperfectionis: ergo immateriale titulo carentiæ potest esse imperfectius materiali. Neque dicas carentiam materialitatis necessariò semper coniungi cum perfectione maiori, quàm sit ipsa materialitas. Contra enim à qualibet perfectione creatâ per defectum æquè, ac per excessum, recedi potest, cum æquè repugnet creatura omnium imperfectissima, ac omnium perfectissima: ergo carentia materialitatis æquè potest coniungi cum aliquo, quod à materialitate recedat per defectum, sitque materialitate imperfectius, ac cum aliquo, quod à materialitate recedat per excessum, sitque materialitate perfectius. Maior eadem

24. probatur secundò: De facto illud, quod est minùs materiale non est semper perfectius eo, quod est magis materiale, sed aliquando est perfectiua, sic species intentionales sunt accidentia perfectiora qualitatibus physicis; aliquando est imperfectius, sic indiuisibile materiale est imperfectius toto materiali, & tamen minùs materiale est, quàm ipsum totum; cum pluribus materialibus conditionibus careat, nimirum diuisibilitate, sensibilitate saltem extrinseca; extensione, &c. ergo neque etiam illud, quod est immateriale est semper perfectius eo, quod est materiale; sicuti enim quod à materiali recedit ad immateriale accedendi non semper accedit ad maiorem perfectionem, ita quod à materiali omninò distat, & in immaterialitate est, non semper est in maiori perfectione: ergo immateriale saltem quod est tale titulo carentiæ potest esse quid imperfectius materiali.

Minùs materiale non est semper perfectius magis materiali.

25. Probatur secunda pars primò: Si illud quod est immateriale titulo excellentiæ, & perfectionis, & materialitatem excludit, quia includit perfectionem materialitate maiorem necessariò, ac efficaciter, infert esse intellectiuum, maximè quia tale immateriale est perfectius omni materiali, & immateriale perfectius omni materiali, non potest non esse intellectiuum, sed falsum est, quod immateriale perfectius omni materiali non possit non esse intellectiuum: ergo falsum est quod immateriale titulo excellentiæ, & perfectionis, necessariò, ac efficaciter inferat esse intellectiuum, maior est fundamentum opinionis oppositæ ex De Quiros *loco cit. num.* 13. & 14. Minor probatur: Si immateriale perfectius omni materiali non potest non esse intellectiuum. Maximè quia tale immateriale eo ipso, quod est perfectius omni materiali, est etiam perfectius aliquo cognoscitiuo, cum detur aliquod materiale cognoscitiuum; non potest autem esse perfectius aliquo cognoscitiuo,

Immateriale etiam perfectius omni materiali nō est necessariò intellectiuum.

quin sit cognoscitiuum, quia nihil ex genere non cognoscitiuo potest æquare, nedum excedere, cognoscitiuum: nec potest esse cognoscitiuum, quin sit intellectiuum, quia intellectiuum nihil aliud est, quàm cognoscitiuum immateriale, & cognitio intellectiua à sensitiua, seu non intellectiuâ solâ immaterialitate secernitur: sed falsum est non posse esse perfectius aliquo cognoscitiuo illud, quod non est cognoscitiuum: ergo immateriale ex eo, quod sit perfectius omni materiali, & consequenter aliquo cognoscitiuo, non sequitur, quod sit cognoscitiuum, multoque minus, quod sit intellectiuum. Minor probatur, licèt cognoscitiuum ex genere suo sit perfectius non cognoscitiuo, non ideò necesse est quamlibet speciem rei cognoscitiuæ esse perfectiorem qualibet specie rei non cognoscitiuæ: ergo optimè dari potest non cognoscitiuum perfectius cognoscitiuo, & per consequens immateriale non cognoscitiuum potest esse perfectius materiali cognoscitiuo, nec ex eo, quod illud sit isto perfectius necesse est, quod etiam illud cognoscitiuum sit. Antecedens probatur tum à priori, quia vt aliquod genus sit perfectius simpliciter alio, sufficit quod perfectissima species illius generis sit perfectior perfectissimâ specie istius; species enim sunt sicuti numeri, vt autem vnus numerus sit simpliciter maior alio, sufficit quod vltima figura vnius sit maior vltimâ figura alterius, nec necesse est quod quælibet figura numeri maioris superet quamlibet figuram numeri minoris, tum à posteriori inductione, & exemplis; vitale enim est ex genere suo perfectius non vitali, nec tamen quodlibet accidens vitale est perfectius quolibet non vitali, alioqui visio Dei esset perfectior lumine gloriæ, actus quilibet peccati esset perfectior habitu quolibet virtutis: Incorruptibile est perfectius ex genere suo corruptibili; nec tamen quælibet substantia incorruptibilis est perfectior qualibet corruptibili, alioqui cœlum esset perfectius Leone, materia prima esset perfectior toto.

Aliquod nō cognoscitiuū potest esse perfectius aliquo cognoscitiuo, & aliquod imperfectius ex genere potest esse perfectius in specie.

Probatur eadem secunda pars secundò: Immateriale, quod est tale titulo excellentiæ, & perfectionis, quodqua est supermateriale, seu perfectius omni materiali, vel est perfectius omni materiali præcisè ratione gradus intellectiui, vel ratione alterius gradus, seu prædicati diuersi à gradu intellectiuo; neutrum probat immateriale perfectius omni materiali necessariò esse intellectiuum: ergo. Probatur Minor quoad primam partem: Falsum est immateriale perfectius materiali esse perfectius præcisè ratione gradus intellectiui: ergo inde non probatur immateriale, quod est perfectius materiali necessariò esse intellectiuum. Probatur antecedens: Asserentes creabilem esse potentiam intellectiuam materialem, non propterea dicūt talem potentiam fore eiusdem perfectionis cum potentia intellectiua immateriali: ergo immateriale, quod est perfectius materiali 26.

Immateriale non est perfectius materiali præcisè ratione gradus intellectiui.

non eſt tale præciſè ratione gradus intellectiui. Deindè maior ; & minor perfectio ipſarum rerum immaterialium inter ſe noo attendirut præciſè penes gradum Intellectiuom , plura enim , quæ non ſunt formaliter gradus intellectiui : adeóque minùs habent de intellectiuo excedunt in perfectione ea , quæ ſunt formaliter gradus intellectiui , adeóque magis habent de intellectiuo , ſic ſubſtantia Angelica, verbi gratia excedit in perfectione Angelicam intellectionem , lumen gloriæ excedit viſionem , & in multorum ſententia volontas excedit intellectum , ergo etiam maior perfectio rerum immaterialium comparatiue ad res materiales noo attendiiut præciſè penes gradum intellectiuum. Probatur

27. Et poteſt manere perfectius etiam circumſcripto gradu intellectiuo.

minor quoad ſecundam partem, ſi immateriale , quod eſt perfectius omni materiali, eſt perfectius ratione gradus dioerſi ab intellectiuo , ergo poterit manere perfectius etiam circumſcripto gtado intellectiuo ; maior enim perfectio , quæ formaliter non ponitur , ex eo quod ponatur gradus intellectiuus , non debet formaliter auferri, ex eo, qood gradus intellectiuus circumſcribatur , ergo immateriale ex , eo quod ſit perfectius materiali , non probatur quod ſit intellectiuom , cum poſſit manere perfectius materiali etiam circonſcripto intellectiuo. Confirmatur : ex eo quod aliquis actus ſit immaterialis , & perfectior quolibet acto materiali , non ſeqoitur , quod ſit intellectio , volitio enim eſt actus immaterialis perfectior qoolibet actu materiali , & tamen intellectio noo eſt , ergo etiam ex eo , quod res aliqua ſit immaterialis , & perfectior qualibet re mareriali, non ſequitur quod ſit intellectiua , ergo eſſe immateriale titulo excellentiæ, & perfectionis ſupra materiale non infert oeceſſariò eſſe intellectiuum.

28. Supereſt probanda tertia pars , pro cuius intelligentia refero verba D. Thomæ, *pluribus in locis* 1.p.q.14.a.1.*in c. Cognoſcentia à nõ cognoſcentibus in hoc diſtinguũtur, quia non cognoſcentia nihil habent niſi formã ſuam tantum: ſed cognoſcens natum eſt habere formã etiam rei alterius, nam ſpecies cogniti eſt in cognoſcente. Vnde manifeſtum eſt , quod natura rei non cognoſcentis eſt magis coarctata , & limitata, natura autem rerum cognoſcentium habet maiorem amplitudinem , & extenſionem , coarctatio autem formæ eſt per materiam ; patet igitur ; quod immaterialitas alicuius rei eſt ratio, quod ſit cognoſcitiua.* quæſt. 2. de verit. art. 2. *Quod perfectio , quæ eſt propria vnius rei , in altera inueniatur , eſt perfectio cognoſcentis in quantum eſt cognoſcens : Perfectio autem vnius rei in alterâ eſſe non poteſt ſecundùm determinatum eſſe quod habebat in re illa , & ideo ad hoc quod nata ſit eſſe in re alterâ oportet eam conſiderare abſque his , quæ nata ſunt eam determinare , & quia formæ , & perfectiones rerum per materiam determinantur , inde eſt quod ſecundùm hoc eſt aliqua res cognoſcibilis, ſecundùm quod a materia ſeparatur. Vnde oportet, quod etiam id, in quo ſuſcipitur talis rei perfectio ſit immateriale, ſi enim eſſet materiale, perfectio recepta eſſet in eo ſecundùm aliquod eſſe determinatum , & ita non eſſet in eo ſecundùm quod eſt cognoſcibilis , vnde oportet in intellectu cognoſcente recipi aliquid immaterialiter ; & ideo videmus , quod ſecundùm ordinem immaterialitatis in rebus , ſecundùm hoc in eis natura cognitionis inuenitur.* Primo contra Gent. cap. 44. *Ex hoc aliqua res eſt intelligens, quod eſt ſine materia , cuius ſignum eſt , quod formæ ſiunt intellectæ in actu per abſtractionem à materia: vnde & intellectus eſt vniuerſalium, & non ſingularium , quia materia eſt indiuiduationis principium , formæ autem intellecta in actu fiunt vnum cum intellectu actu intelligente, vnde ſi ex hoc formæ ſunt intellecta in actu, quod ſunt ſine materia , oportet rem aliquam ex hoc eſſe intelligentem, quod eſt ſine materia.* Ex quibus , & ſimilibus locis colligitur *D.* 29.

Thomam ſtatuere pro ratione cognoſcitiuitatis immaterialitatem quandam receptionis , ſeu eleuationem ſuprà materiam in modo recipiendi quatenùs materia recipit formas entitatiuè , habendo ipſarum entitatem intra ſe , & coarctando quodammodo ipſas , ac limitando , ne in alio ſubiecto recipiantur ; neque enim eadem forma præſertim in ſententia Thomiſtica deſumente rerum indiuiduationes à materia, poteſt entitatiuè recipi in duplici materia : ſupra hunc modum recipiendi eleuantur cognoſcentia , quatenùs recipiuot formas non entitatiuè, ſed repræſentatiuè ; non proprias tantum, ſed etiam rerum aliarum, relinquendo tamen ipſas extra ſe entitatiuè exiſtentes in propriis ſubiectis, qua ratione formæ oon coarctantur, ſed ſunt commmooicabiles quibuſcumque ſubiectis, ſic quælibet forma entitatiuè permanens in proprio ſubiecto, poteſt intentionaliter , ſeu repræſentatiuè pluribus , & pluribus ſubiectis communicari: Quod eſt formam intentionalem recipi in ſubiecto abſque coarctatiooe, cum eleuatione ſupra modum recipiendi materiæ, & cum quadam immaterialitate receptionis. Ex hac immaterialitate *D. Thomas* probat cognoſcitiuitatem, & ad Deum aſſurgendo infert in ipſo cognoſcitiuitatem perfectiſſimam , ſeu intellectiuitatem. Huiuſmodi probatio plurimum habet , & acuminis , & roboris , cum tamen à *D. Thoma* non afferatur, vt demonſtratiua , poteſt etiam ſine iniuria auctoritatis angelicæ aſſeri non omniod efficax, nec aſſerendo ex tali ratione non efficaciter probari in Deo intellectionem aſſerimos ipſam omni carere probabilitate , quod ſolùm eſſet recedere à mente *D. Thomæ.* Ideò

Immaterialitas , quam *D. Thomas* ſtatuit pro ratione cognoſciuitatis , quid ſit.

Probatur tertia pars: Immaterialitas in mo- 30.
do recipiendi formas ſita in eo , quod res poſſit recipere formam noo ſolùm ſuam, ſed etiam rei alterius, nun ſolùm modo entitatiuo , ſed etiam repræſentatiuo , licet inferat eſſe cognoſcitiuum, non tamen infert eſſe cognoſcitiuum in re ſpirituali magis , quàm in re materiali , & ſicuti non infert eſſe cognoſcitiuum in omni re materiali , ita nec in omni re ſpirituali , ſed hoc

hoc esset necessarium, vt ex tali immaterialitate efficaciter probaretur intellectio, & scientia in Deo: ergo. Probatur minor; eo ipso, quod illa immaterialitas non infert esse cognoscitiuum in omni re spirituali, nec in re spirituali magis, quàm in materiali, non probat efficaciter rem maximè spiritualem debere esse maximè cognoscitiuam, seu intellectiuam perfectissimè; qua ratione rectè probaretur Deum esse maximè intellectiuum, vtpotè qui est maximè spiritualis: ergo vt ex tali immaterialitate efficaciter probaretur intellectio, & scientia in Deo esset necessarium, quod conueniret omni, & soli rei spirituali. Maior etiam probatur: Illa immaterialitas receptionis conuenit etiam aliquibus rebus materialibus, vt patet in Brutis, aliisque materialibus cognoscentibus; non conuenit omnibus rebus spiritualibus, plures enim res spirituales plures formas recipiunt præcisè, vt formas proprias, & in esse entitatiuo; non vt formas alterius, & in esse repræsentatiuo, sic substantiæ spirituales potentias, habitus, actus, vbicationem in sententia asserente ipsam esse formam modalem, recipiunt vt formas proprias eodem modo, quo easdem formas recipiunt substantiæ materiales: ergo

Immaterialitas in modo recipiendi nec omnibus nec solis rebus spiritualibus conuenit.

31. Dices licèt res spirituales aliquas formas recipiant materialiter, & modo entitatiuo; proprium tamen rerum spiritualium est omnes formas intentionaliter, & modo repræsentatiuo receptibiles posse intentionaliter recipere, quod non conuenit rebus materialibus; nam aër non solùm formas physicas, sed nec formas intentionaliter receptibiles potest intentionaliter recipere; oculus potest intentionaliter recipere solas species obiecti visibilis, non species aliorum obiectorum, quamvis etiam aliorum obiectorum species sint secundùm se formæ intentionaliter receptibiles: ergo rebus spiritualibus multo magis, quàm materialibus conuenit immaterialitas in modo recipiendi formas, & per consequens rei maximè spirituali, qualis est Deus, maximè conueniet talia immaterialitas. Sed contra: Vnde constat non esse dabilem rem aliquam spiritualem, quæ formas etiam intentionaliter receptibiles nequeat intentionaliter recipere? non video vnde possit id probari, nisi supponendo quod est in quæstione; supponendo scilicet quamlibet rem spiritualem posse recipere modo cognoscitiuo formam omnem cognoscibilem, idem quippe sonat recipere intentionaliter formas intentionaliter receptibiles.

32. Neque dicas id colligi ex carentia quantitatis, & materiæ, quam habent res spirituales, cum enim quantitas impediat cognitionem; & materia, vtpotè principium indiuiduationis tribuat formis esse maximè determinatum, & coarctatum; carentia quantitatis conferet ad cognitionem, & carentia materiæ conferet ad recipiendas formas modo illimitato, repræsentatiuo, & vt formas alterius. Cótra enim primò si talis ratio aliquid probat, probat nimis, probat scilicet quamlibet rem spiritualem esse æqualiter intellectiuam: quia quælibet res spiritualis habet æqualiter carentiam quantitatis, & materiæ: quælibet scilicet habet talem carentiam per priuationem in facto esse, priuatio autem in facto esse non suscipit magis, & minus ex D. Thoma 1. 2. *quæstione 73. articulo 2. in C.* Contra secundò falsum est quantitatem impedire cognitionem, cum plura entia quanta sint cognoscitiua; falsum item esto materiam esse principium indiuiduationis, cum quælibet res à propria entitate indiuiduetur, non à materia; deinde indiuiduatio non est illa, quæ tribuit formis coarctationem impeditiuam cognitionis, alioqui formæ intentionales, seu species carere deberent indiuiduatione. Contra tertiò: Etiamsi quantitas esset impeditiua cognitionis, & materia esset coarctatiua formæ, ad inferendum ex carentia quantitatis, & materiæ virtutem cognoscitiuam, & receptiuam formæ modo illimitato, deberet probari, quod quantitas esset impedimentum vnicum cognitionis, & materia principium vnicum coarctationis formarum, alioqui optimè stare potest quod quantitas sit impedimentum cognitionis, & quod aliquid carens quantitate non sit cognoscitiuum, sed habeat aliundè, putà ex propria natura, cognitionis impedimentum, quod materia sit principium coarctationis, & quod aliquid carens materia, &c. sicuti stat v.g. quod quantitas sit impedimentum summæ simplicitatis, & quod aliquid carens quantitate non sit summè simplex.

Priuatio in facto esse non suscipit magis & minus.

Quantitas deberet esse impedimentum vnicum cognitionis, vt ex illius carẽtia probaretur cognoscitiuitas.

33. Ex dictis habetur primò: Immaterialitatem recipiendi sumptam pro modo recipiendi intentionaliter, repræsentatiuè, & cum quadam illimitatione, qua forma recipiatur, vt forma alterius, conuenire etiam rebus omninò materialibus seu corporeis: è contra materialitatem recipiendi sumptam pro modo recipiendi physicè entitatiuè, & cum quadam limitatione, qua forma recipitur, vt propria præcisè subiecti, cui inest, conuenire etiã rebus omninò immaterialibus, seu spiritualibus. Vnde sicuti modus recipiendi immaterialis, licèt aliquibus substantiis materialibus conueniat, non infert omnia materialia esse cognoscentia, ita ex eo, quod idem modus conueniat aliquibus substantiis immaterialibus, non infert omnia immaterialia esse intelligentia. Non negamus igitur modum recipiendi immaterialiter, intentionaliter, & repræsentatiuè, non inferre esse cognoscitiuum in rebus corporeis, esse intellectiuum in rebus spiritualibus; sed dicimus, quod sicuti nõ conuenit omnibus rebus corporeis, ita non conuenit omnibus spiritualibus, & ex consequenti; sicuti non infert in omnibus illis esse cognoscitiuum, ita non infert in omnibus istis esse intellectiuum: Quod si quis deinde contendat specialiter inferre esse intellectiuũ in Deo, eo quod Dei spiritualitas, vtpotè perfectissima, non possit non habere perfectionem recipiendi immaterialiter eo ipso, quod talis perfectio alicui rei spirituali conuenire potest, non damno illationem, sed dico vim ipsius refundi in infinitatem, non in spiritua-

Immaterialitas recipiendi conuenit rebus etiam materialibus, & materialitas recipiendi rebus etiam immaterialibus.

ritualitatem; probatur enim Deus intelligens, quia immaterialiter recipiens, & probatur immaterialiter recipiens, non quia ſpiritus, ſed quia ſpiritus omnino perfectiſſimus, & infitus.

Spiritualitas perfectiſſima, nó quatenus ſpiritualitas, ſed quatenus perfectiſſima infert eſſe intellectiuum.

Habetur ſecundò Immaterialitatem modi recipiendi eſſe potius proprietatem, quàm radicem cognoſcitiuitatis, vel intellectiuitatis; eadem enim forma, eadem v.

34. g. ſpecies intentionalis in ſubiecto cognoſcitiuo immaterialiter, in ſubiecto, non cognoſcitiuo materialiter, recipitur; immaterialitas igitur receptionis prouenit à ſubiecto, non à forma, & præſupponit, non ponit virtutem cognoſcitiuam in ſubiecto; alioqui quælibet forma immaterialis, ſeu intentionalis, deberet in quolibet ſubiecto immaterialiter recipi, & cuilibet ſubiecto tribuere eſſe cognoſcitiuum. Si igitur de aliquo ſubiecto conſtet, quod ſit immaterialiter receptiuum, ex tali immaterialitate à poſteriori, non à priori infertur illud ſubiectum eſſe cognoſcitiuum: Vnde qui ſimpliciter docent ex immaterialitate probari eſſe cognoſcitiuum, tanquam ex radice, & ratione à priori, errant dupliciter, præſertim ſi ſint ex Schola Thomiſtica, in qua cum gradus intellectiuus in Deo ſit primus, & conſtitutiuus eſſentiæ formaliſſimæ Dei nequit ſupponere immaterialitatem, aut alium gradum tanquam priorem, & ex quo poſſit à priori probari quod etiam aduerterunt nonnulli ex Thomiſtis, inter quos Ioan. à S. Thom. 1. *parte*, *diſp.* 16. *art.* 1. *num.* 54. vbi fatetur, quod immaterialitas dicitur radix cognoſcitiuitatis lato modo, ſicut ratio quædam requiſita, & eſſentialiter imbibita in omni gradu cognoſcitiuo, ſicut ſi diceremus, quod virtus mouendi non ſolum alia, ſed etiam ſe eſt radix vitæ.

Immaterialitas percipiendi eſt proprietas potius quá radix cognoſcitiuitatis, & hanc à poſteriori probat, non à priori.

35. Habetur tertiò maiorem eſſe connexionem intellectiui cum immateriali, quàm immaterialis cum intellectiuo, etiam ſumendo immateriale, prout importat ſpiritualitatem. Enim verò omne intellectiuum debet eſſe immateriale, non ſolùm quatenus debet poſſe recipere modo intentionali, quod eſt commune cuilibet cognoſcitiuo, ſed etiam quatenus debet habere ſpiritualitatem, *ex ſuperiori* enim *lib. cap.* 8. repugnat entitatem non ſpiritualem eſſe intellectiuam, aut productiuam intellectionis: Non è contra, omne immateriale debet eſſe intellectiuum, quia immateriale ſumptum pro eo, quod habet modum recipiendi intentionalem, commune eſt aliquibus rebus materialibus, quibus nequit competere eſſe intellectiuum, ſumptum pro ſpirituali poteſt non habere modum recipiendi intentionalem, qui eſſentialiter comitatur, ſeu conſequitur quodlibet eſſe cognoſcitiuum, & ſine quo ſaltem eminenter reperto, vt reperitur in Deo, nequit haberi intellectiuitas, ſubſtantia igitur ſpiritualis poteſt non eſſe intellectiua, ſecus è contra.

Dubitatur pro complemento doctrinæ hucuſque traditæ; Vtrum ſubſtantia ſpiritualis non intellectiua eſſe poſſet aliquo modo operatiua. Negant nonnulli, qui etiam exinde probant repugnantiam ſubſtantiæ ſpiritualis non intellectiuæ, verum nec neceſſe eſt ſubſtantiam ſpiritualem non intellectiuam eſſe nullo modo operatiuam, nec ex eo, quod eſſet nullo modo operatiua repugnaret, ideo Reſpondetur ſubſtantiam ſpiritualem non intellectiuam eſſe poſſe tum aliquo modo, tum nullo modo operatiuam, & in arbitrium Dei producentis, non in rationem formalem ſpiritualitatis refundendum eſſe; quod ſubſtantia ſpiritualis operatiua, vel non operatiua producatur. Poteſt eſſe aliquo modo operatiua, quia non omnis operatio ſpiritualis eſt intellectio, aut intellectionem ſupponens; quamvis igitur ſubſtantia ſpiritualis non intellectiua nec poſſet producere intellectionem, nec vllam actionem liberam, quia omnis actio libera intellectionem ſupponit, producere tamen poſſet motum localem, lucem ſpiritualem, aliaque huiuſmodi accidentia ſpiritualia, tum in ſe, tum extra ſe; & ſicuti ſubſtantia materialis non productiua materialis cognitionis producere poteſt alia accidentia materialia, cur ſubſtantia ſpiritualis non productiua ſpiritualis cognitionis producere nequibit alia accidentia ſpiritualia. Poteſt eſſe nullo modo operatiua, quia eſſe operatiuum nec eſt de conceptu ſubſtantiæ, alioqui non eſſet dabilis ſubſtantia materialis non operatiua, quod apparet falſum in materia prima; nec eſt de conceptu rei ſpiritualis, alioqui non eſſet dabile accidens ſpirituale non operatiuum, quod apparet falſum in charactere Sacramenti, ergo eſſe operatiuum neque eſt de conceptu ſpiritualis ſubſtantiæ, adeóque dari poteſt ſubſtantia ſpiritualis non operatiua. Nec propterea talis ſubſtantia ſuperflueret, quia vel poſſet eſſe receptiua, ſicuti eſt materia prima in ordine corporeo, vel inſeruire poſſet ad exercitium diuinæ libertatis, oſtenſionem diuinæ potentiæ, aliumve finem diuinæ prouidentiæ nobis occultum. Neque dicas non eſſe operatiuum eſſe proprium materiæ primæ, & ſubſtantiam ſpiritualem eo ipſo, quod excludit materiam primam, debere includere eſſe operatiuum, ſeu actiuitatem. Contra enim eodem modo probaretur accidens ſpirituale, ſubſiſtentiam ſpiritualem debere includere actiuitatem; aliud eſt igitur materiam primam non eſſe operatiuam, aliud eſt ipſam ſolam talem eſſe, ſicuti requireretur, vt non eſſe operatiuum eſſet proprium ipſius; verum eſt materiam primam non eſſe operatiuam; falſum, & gratis dictum ipſam ſolam talem eſſe, ideo, &c. 36.

Subſtantia ſpiritualis non intellectiua poteſt eſſe tú operatiua, tum non operatiua.

§. VI.

§. VI.

Vtrùm detur in Deo scientia per modum habitus?

37. Scientia in Deo nō habet ratione formalem habitus.

ASSERTVM: Non datur in Deo scientia per modum habitus. Ita à fortiori illi omnes, qui absolutè negant in Deo actum primum intelligendi; certum est enim habitum se tenere ex parte actus primi; & insuper magis communiter illi, qui actum primum admittunt; in terminis verò tradunt expressè positum assertum Herincx *disp. 6. quaest. 1. num. 7.* De Quiros *1. parte, disp. 35. sect. 4.* contra Henricum *1. parte, art. 37. quaest. 1.* Arriagam *disp. 15. sect. 3. subsect. 4. num. 55.*

Probatur: Habitus datur, vt complementum potentiae, vel non habentis sufficientem actiuitatem, vel non habentis facilitatem ad operandum, sed respectu diuini intellectus non est dabile aliquid, aut complens actiuitatem, aut tribuens facilitatem, nec intellectus diuinus habere potest ex parte sui, aut insufficientiam, aut difficultatem ad agendum, ergo non datur in Deo seu in diuino intellectu scientia per modum habitus: Minor patet, quia intellectus diuinus habet ex suo conceptu formali omnem perfectionem ex parte sui se tenentem; alioqui Deus in linea intellectiua non esset simpliciter infinitus; nec respectu Dei est dabile obiectum, aut improportionatum, in ordine ad quod diuinus intellectus indigeat complemento augente actiuitatem; aut arduum in ordine quod diuinus intellectus indigeat complemento tribuente facilitatem; Maior probatur: Habitus ex sua ratione formali se tenet ex parte potentiae, & adaequatè diuiditur in infusum per se, qui datur ad simpliciter posse; & acquisitum, seu infusum per accidens, qui datur ad melius esse,

Habitus quilibet datur vt complementum potentiae.

seu ad facilè posse, ergo datur vt complementum potentiae, vel non habentis actiuitatem sufficientem, & erit intra rationem formalem habitus infusi per se, vel non habentis facilitatem, & erit intra rationem formalem habitus infusi per accidens. Confirmatur: Habitus intellectuales acquisiti non

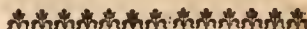
38.

distinguuntur à speciebus intentionalibus, habitus per se infusi dantur ad eleuandum intellectum in ordine ad obiectum superius; sed in intellectu diuino non datur aliquid habens formalem rationem speciei intentionalis ex *suprà dictis* §. 3. Multo minus est dabile aliquid habens rationem formalem eleuantis, alioqui Deus non esset ex se summum, & supremum intelligens: ergo non datur in Deo aliquid, quod habere possit rationem formalem, aut habitus aquisiti, aut habitus per se infusi. Confirmatur insuper: In diuino intellectu nec dari potest habitus in ordine ad obiectum necessarium, nec in ordine ad obiectum contingens; non in ordine ad obiectum necessarium, quia Deus quodlibet obiectum necessarium necessariò intelligit, in ordine verò ad intellectionem necessariam non datur habitus, nisi potentia sit omnino improportionata, vt est intellectus creatus respectu visionis; non in ordine ad obiectum contingens, in ordine ad quod est libera scientia Dei, quia si daretur in diuino intellectu habitus pro scientia libera, non pro scientia necessaria, scientia libera in Deo haberet principium diuersum, ab eo quod habet scientia necessarias adeóque actus liber Dei differret entitatiuè & intrinsecè à necessario contra infrà dicenda *lib. seq. cap. 1. §. 5.*

Scientia libera in Deo non potest habere principium diuersum à scientia necessaria.

Ex his habes actum primum proximum intelligendi in Deo adaequatè consurgere ex diuina essentia, & diuino intellectu; illa enim per se ipsam praestat quidquid ad intellectionem requiritur ex parte obiecti, re- praesentat scilicet eminentissimo, & perfectissimo modo omne intelligibile; iste per se ipsum habet quidquid desiderari potest ex parte potentiae, habet scilicet in ordine ad quodlibet intelligibile omnem tum proportionem, tum facilitatem. Neque dicas in hac proportione, & facilitate sitam esse formalem rationem habitus. Contra enim proportio, & facilitas non habet rationem habitus, nisi quatenus est supplementum, & complementum potentiae aut non proportionatae, aut non expeditae: Nec vnquam alicui venit in mentem ponere habitum in potentia de se maximè proportionatâ, & facillimè expeditâ, imo incapaci aut maioris proportionis, aut maioris facilitatis, qualis est potentia intellectiua diuina in ordine ad quemlibet actum, & ad quodlibet obiectum.

39. Actus primus proximus intelligendi in Deo adaequatè consurgit ex diuina essentia & diuino intellectu.

CAPVT II.

De obiecto necessario scientiae Dei.

QVIA in Deo scientia idem est, ac omniscientia, obiectum adaequatum scientiae, Dei est omne scibile, seu omne cognoscibile, adeóque complectitur non solum entia necessaria, cuiusmodi sunt Deus ipse, & res possibiles; verùm etiam entia contingentia cuiusmodi sunt omnes creaturae aliqualiter constitutae extra statum possibilitatis: Praemittimus in praesenti considerationem obiecti necessarij considerationi obiecti contingentis, tum quia obiectum necessarium continet eus ipsum increatum quod est obiectum primarium, & motiuum diuinae scientiae; tum obiectum contingens totum consurgat ex entibus creatis, quae sunt eiusdem scientiae, obiectum secundarium, & purè terminatiuum; tum quia obiectum contingens minoris est dignitatis, & maioris difficul

1. Scientia in Deo idem est, ac omniscientia.

difficultatis, adeóque maioris tum dignitatis, tum facilitatis iure obiectum neceſſarium exigit primò explicari; & ſe non eodem facilitatis, ſaltem maiori dignitatis excellentioris titulo obiectum neceſſarium increatum præponi poſtulat obiecto neceſſario creato. Ideo ſit

---

§ I.

Quomodo, & vnde conſtet Deum cognoſcere, imo etiam comprehendere ſe ipſum?

Certitudine fidei & euidentia naturali conſtat Deum ſe cognoſcere.

2. ASSERTVM I. Deum cognoſcere ſe ipſum, ſeu habere ſcientiam ſui ipſius, conſtat tum ſupernaturali certitudine, tum naturali euidentiâ: Ita communiſſimè illi omnes, qui fatentur Deum eſſe ſcientem, ſeu intelligentem, nec exiſtimandus eſt oppoſitum ſenſiſſe Ariſtoteles *lib. 2. Magnorum Moralium, cap. 15.* ita de Deo loquens. *Quid igitur inſpiciet? nam quidquam aliud inſpiciet, id erit melius. Hoc verò abſurdum eſt, vt ſe quidquam melius habeat Deus. Ipſe igitur ſe ſe inſpiciet: at hoc delirum: nam homini, qui ſe ſe ſuſpiciat, vt petè attonito inclamamus:* Non inquam oppoſitum ſenſit *Ariſtoteles*, quia citato mox loco aſſertiuè non loquitur, ſed ponens rationem dubitandi, & nihil determinans; vnde addit, *Quid igitur Deus inſpiciat, omittamus:* alibi deinde mentem ſuam ſatis exprimit nimirum *lib. 12. Metaph. cap. 9.* vbi de Deo ita habet: *Manifeſtum eſt igitur quod illud intelligit, quod diuiniſſimum, honorabiliſſimumque eſt* (& nonnullis interpoſitis) *ſe ipſam: ergo intelligit, ſi eſt quidem quod optimum eſt, & eſt intellectio intellectionis intellectus.*

Ariſtoteles non ſenſit oppoſitum.

Probatur prima pars quo ad certitudinem ſupernaturalem: Deum cognoſcere ſe ipſum eſt veritas fidei tradita in Scripturis 1. Cor. 2. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei; Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cognoſcit, niſi ſpiritus Dei.* Eſther. 14. *Domine, qui habes omnium ſcientiam* Eccl. 39. *Non eſt quidquam abſconditum ab oculis eius* 1. Ioan. 3. *Maior eſt Deus corde noſtro, & nouit omnia;* Quomodo autem omnia cognoſceret, omnium ſcientiam haberet, ſi ſe ipſum, qui omnia continet, & omnia eſt, ignoraret.

3. Probatur ſecunda pars quo ad euidentiam naturalem: Naturaliter euidens eſt Deum habere intellectionem, & ſcientiam ex *cap. ſuperiori* §. 4. ergo naturaliter euidens eſt Deum habere intellectionem, & ſcientiam ſui ipſius, ſeu ſe ipſum cognoſcere. Probatur conſequentia primò: Intellectio, & ſcientia perfectiſſima, ac maximè talis, debet habere obiectum perfectiſſimum, & maximè intelligibile, ſed intellectio, & ſcientia Dei eſt perfectiſſima, Deus item eſt obiectum perfectiſſimum, & maximè intelligibile, ergo intellectio, & ſcientia Dei omnino habere debet Deum ipſum pro obiecto; alioqui finge Deum à ſe ipſo cognoſci non poſſe, cogeris ſtatim admittere imperfectionem tum in diuina cognitione, quæ ſolum attingeret cognoſcibilia imperfecta, tum in diuina cognoſcibilitate, quæ euaderet chymerica ob carentiam virtutis cognoſcitiuæ, à qua poſſet attingi; neque enim aut Deus poſſet attingi à virtute cognoſcitiua creaturæ, ſi attingi non poſſet à virtute cognoſcitiua propria, aut dari poteſt cognoſcibile, cui nulla correſpondeat virtus cognoſcitiua, ſicuti dari non poteſt producibile, cui nulla correſpondeat virtus productiua. Probatur eadem prima conſequentia ſecundò: Virtus quælibet cognoſcitiua maximè attingit obiectum ſibi maximè proportionatum, & maximè intimum; ſed Deus eſt obiectum maximè proportionatum, & maximè intimum propriæ virtuti intellectiuæ, quia cum propria virtute intellectiuâ identificatur, quæ autem identificantur non poſſunt non eſſe ſibi maximè proportionata, & maximè intima.

Cognoſcibile dari non poteſt ſine virtute cognoſcitiua ipſi correſpondente.

4. Dices identitatem Dei cum propria virtute cognoſcitiua, imo cum propria cognitione, inferre oppoſitum; ſcilicet quod Deus nequeat ſe ipſum cognoſcere, ſeu eſſe obiectum propriæ cognitionis; cum ſit de eſſentia cognitionis diſtingui à ſuo obiecto propter tranſcendentalem ordinem quem dicit ad ipſum. Tanti facit hanc inſtantiam Herice *tract. 1. diſp. 4. cap. 1.* Et adeo certum exiſtimat debere obiectum à cognitione diſtingui, vt ne concedat obiectum à cognitione indiſtinctum, neget Deum eſſe obiectum propriæ cognitionis, & velit Deum cognoſcere quidem ſe ipſum, eſſe à ſe cognitum, at non eſſe obiectum ſui ipſius, ſeu cognitionis, qua ſe ipſum cognoſcit. Sed contra, *Herice* ſcrupuloſè nimis hæret in nomine obiecti eademque ſecuritate conſcientiæ, qua admittit idem poſſe cognoſcere ſe ipſum, poteſt, imo tenetur, admittere idem poſſe eſſe obiectum ſui ipſius; cum in communi acceptione cognitum, & obiectum ſynonyma ſint; & quod cognoſcitur ſit obiectum cognitionis: Ideo ad inſtantiã nego abſolutè, quod ſit de eſſentia cognitionis diſtingui à ſuo obiecto, aut dicere ordinem realem tranſcendentalem ad ipſum; pro quo recolenda ſunt *ſupradicta lib. 2. cap. 5. §. 7.* vbi aſſeritur cognitionem etiam creatam poſſe habere pro obiecto ſe ipſam, adeóque habere obiectum à ſe indiſtinctum; verum quia ibi potiſſimum ſermo fuit de obiecto terminatiuo, & in præſenti diuina eſſentia reſpectu propriæ cognitionis eſt obiectum non præciſè terminatiuum, ſed motiuum etiam, præciſis imperfectionibus, quod debet aliquo modo à cognitione diſtingui, cum ſit aliquo modo cognitionis principium; dico ſufficere in diuinis ad rationem obiecti motiui, quod virtualiter diſtinguatur à cognitione, vnde quod diuina eſſentia ſit obiectum motiuum propriæ cognitionis infert, quod non ſit formaliter, & virtualiter

Obiectum cognitionis & cognitum ſynonyma ſunt.

Non eſt de eſſentia cognitionis diſtingui ab obiecto.

Ab obiecto motiuo ſufficit ſi diſtinguatur virtualiter ſaltem in diuinis.

liter ipsa cognitio, vt nos ipsi inferebamus *supra, lib. 1. cap. 2. §. 2. in 3. probat. quarti asserti*, at non infert quod non sit ipsa cognitio materialiter, realiter, & identicè. Sufficit, inqoam, io diuinis ad rationem obiecti motioi, quod virtualiter distinguatur à cognitione, etiamsi fortè boc non sufficiat ad rationem obiecti motiui respectu cognitioois creatæ, quia sicuti io creatis cognitio æque essentialiter distinguitur à principio cognoscente, ac ab obiecto mouente; ita in diuinis non debet videri difficilius quod cognitio non distinguatur realiter ab obiecto mouente, quàm qood oon distinguatur realiter à principio cognoscente, sicuti igitur iuxta supra dicta in Deo actus primus distinguitur solùm virtualiter ab acto secuodo, ita, & obiectum motiuum poterit distingoi solum virtualiter à cognitione, & sicuti in Deo eadem entitas est intellectio, & res intelligens; actus secundus, & primus intellectionis; ita eadem entitas esse poterit intellectio, & res intellecta, actos, & obie-
5. ctum etiam motiuom. Ratio à priori horum oronium est, quia ad lineam intelligibilem spectat tom intelligere actiuè, tum intelligi passiuè, tum esse actum, tuo esse obiectum intellectionis, illud igitur qnod modo purissimo, & simplicissimo haber omnem perfectionem in linea intelligibili, debet sibi identificare, & intelligere, & intelligi, & rationem intellectionis, & ratiooem obiecti: Hinc duo eruuntut, primùm quod io Deo, vtpotè habente omnimodam in linea intelligibili infinitatem, debeat identificari intellectio, & obiectum: Secundùm, quod ratio formalis obiecti non petat distinctionem ab intellectu, aut intellectione, sed potius identitatem, nec distinguator realiter, nisi ex eo, quod tum ipsum obiectum, tum actus habent fioitam, ac limitatam, non omoem perfectionem lineæ intelligibilis. Colligitur bæc doctrina ex D. Thoma 1. *parte*, tum *quæst. 14. art. 2. in C. Secundum hoc tantum sensus, vel intellectus aliud est à sensibili, vel intelligibili, quia vtrumque est in potentia, cum igitur Deus nihil potentialitatis habeat*, &c. tum *quæst. 27. art. 1. ad 2. intellectus secundum hoc, quod actu intelligit, secundùm boc fit magis vnum cum intellectn, vnde cum diuinum intelligere sit in fine perfectionis, necesse est; quod verbum diuinum sit perfectè vnum cum eo, à quo procedit, absque omni diuersitate.*

6. ASSERTVM II. Deus non cognoscit se ipsum [illegible]omodocumque, sed perfectè comprehendi[illegible]. Hoc assertnm est tum lumine fidei certum, tum lumine naturæ euidens oon minus, quàm superius: Traditur ab omnibus communissimè cum D. Thoma 1. *p. q. 14. a. 3.*

Certitudine fidei, & euidentiâ naturali constat Deum se comprehendere.

Probatur primò ex supra allatis verbis Scripturæ, *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei*, vbi ly *scrutari profunda* aliquid magis importat, quàm simplicem vtcumque aut etiam intuitiuam præcisè cognitionem, nec rectè *SS. PP. relati à* De Quiros 1. *parte, disp. 38. sect. 3. num. 14.* ex allato textu probarent diuinitatem Spiritus Sancti, si ly *scrutari profunda* non importaret cognitionem Dei comprehensiuam, & creaturæ omnino incommunicabilem: fauent eidem intento verba subsequentia continentia paritatem spiritus hominis comparati ad ea, quæ sunt hominis, sicuti enim spiritus hominis comprehendit ea, quæ sunt hominis, imò ex Augustino *lib. 83. quæstionum, quæst. 14. Omne quod intelligit se, comprehendit se*, ita Spiritus Dei, &c.

Probatur secundò ex supra allatis rationibus desumptis ex maxima perfectione cognitionis diuinæ, ex maxima Dei proportione ad propriam cognitionem, ex eo quod in Deo nihil cognoscibilitatis esse possit, cui in eodem virtus cognoscitiua non respondeat, huiusmodi rationes non solum probant Deum se ipsum cognoscere, sed se ipsum cognoscere comprehensiuè, neque io hoc vllus supererit ambigendi locus recolenti explicationem comprehensionis traditam *lib. superiori, cap. 7. §. 1.* Neque huic veritati obstant verba Augustini *lib. 83. quæstionum, quæst. 14.* dicentis *quod comprehendit se, finitum est sibi*. Non obstant, inquam, quia sicuti ex Scoto *ibi cit.* vna persona diuina potest dici finita alteri, ita & Deus potest dici finitus sibi, qnod clariùs explicat D. Thomas 1. *parte, quæst. 14. art. 3. ad 2. Dicendum quod cum dicitur Deus finitus est sibi, intelligendum est secundùm quandam similitudinem proportionis, quia sic se habet in non excedendo intellectum suum, sicut se habet aliquod finitum in non excedendo intellectum finitum. Non autem sic dicitur Deus sibi finitus, quod ipse intelligat se esse aliquod finitum.* 7.

Deus in quo sensu dici possit finitus sibi.

Laborant hic nonnulli in processu infinito cognitionum reflexarum, quibus etiam cum sulà distinctione virtuali admissis in Deo, sequitur nullam virtualitatem diuinæ cognitioois esse comprehensi[illegible]m Dei, cum nulla virtualitas diuinæ cognitionis possit ferri in omoes reflexiones, eo ipso enim, quod proceditur in infinitum in reflexionibus, quælibet reflexio debet respicere aliam, quæ respectu ipsius sit cognoscens non cognita, adeóqoe respectu cuiuslibet reflexionis, vt virtualiter distinctæ ab alia datur in Deo aliquod non cognitum; & nulla reflexio, nullaque cognitio in Deo vt virtualiter distincta à qualibet alia cognitione est comprehensiua Dei. Labor iste sine vlla aut necessitate, aot vtilitate assumitur, & humana meos ex propria imperfectione auctrix est infiniti diuinarom reflexionum processns, in qoo laborat. Cæterum re ipsâ non datur in Deo cognitio reflexa virtualiter distincta à directa, & à fortiori non datur processus infinitus reflexionum virtualiter ab inuicem distinctarum; propterea imaginaria difficultate angitur quisquis conatur cum illo infioito processu saluare cogoitionem diuinam esse Dei comprehensiuam. Non datur, ioquam, re ipsa in Deo cognitio reflexa virtualiter distincta à directa, quia cum quælibet cognitio per se ipsam formaliter cognoscat se ipsâ ex *dictis l. superiori c. 5. §. 7.* sitqoe super se æqoi 8.

Cognitio reflexa in Deo vt formaliter talis, non datur.

æquiualenter reflexa, cognitio perfectiſſima erit ſuper ſe ipſam perfectiſſimè reflexiua, non admittet igitur cognitionem formaliter reflexiuam à ſe diſtinctam, quia ſecus per ſe ipſam ſupra ſe perfectè non reflectetur; non datur igitur in diuina cognitione reflexio, niſi eminens quatenùs cognitio formaliter directa eſt per ſe ipſam ſuper ſe eminenter reflexa. Si tamen placeat argumentationis gratia admittere infinitum illum proceſſum reflexionum adhuc ſaluaretur in Deo cognitio Dei comprehenſiua, ſumendo cognitionis nomine, non aliquam determinatam virtualitatem, ſed totam collectionem ipſarum reflexionum; in tota quippè collectione nulla eſt aſſignabilis reflexio non cognita, quia eo ipſo quod ſupra quamlibet reflexionem datur alia reflexio, quælibet reflexio eſt cognita per aliam reflexionem.

---

§. II.

Vtrùm Deus cognoſcendo ſe ipſum habeat pro obiecto motiuo, & ſpecificatiuo ſolam diuinam eſſentiam, an omnia diuina prædicata?

9. Deus in cognitione ſui non habet pro obiecto motiuo ſolà diuinam eſſentiam.

ASSERTVM: Deus cognoſcendo ſe ipſum habet pro obiecto motiuo, & ſpecificatiuo, non ſolam diuinam eſſentiam; ſed omnia diuina prædicata, nimirum relationes etiam, & attributa. Ita Gonzalez *prima parte, diſputat.* 35. *numero* 4. De Quiros *diſputatione* 37. *ſect.* 3. Albelda *diſputatione* 35. *conc.* 2. Ruiz *diſputatione* 5. *ſect.* 5. alijque nonnulli contra Salmant. *prima parte, tractat.* 3. *diſputatione* 3. *dub.* 2. §. 2. Io. à S. Thoma *diſputatione* 17. *articulo* 1. (qui tamen *numero* 9. aliqualiter etiam fauet noſtro aſſerto) Lugum *lib.* 1. *diſputatione* 28. *cap.* 2. *numero* 5. & alios magis communiter præſertim ex Schola Thomiſtica.

Probatur primò: Ratio quaſi ſpecifica intellectionis diuinæ, qua ſcilicet intellectio diuina conſtituitur in propria ratione formali, & diuerſificatur à qualibet intellectione creata (voco talem rationem quaſi ſpecificam, quia cum in Deo nulla detur propria ratio generis, aut differentiæ; neque etiam dari poteſt propria aliqua ratio ſpeciei) non deſumitur per ordinem ad ſolam diuinam eſſentiam, ſed ad omnia diuina prædicata, ergo Deus habet pro obiecto motiuo, & ſpecificatiuo, non ſolam diuinam eſſentiam, ſed omnia diuina prædicata. Conſequentia patet ex communi acceptione obiecti motiui, & ſpecificatiui alicuius actus, nec aliâ de causâ intellectio ſecundùm ſe habet pro obiecto ſpecificatiuo verum; intellectio humana animæ corpori vnitæ verum dicens aliquam habitudinem ad materiam; intellectio Angelica, & animæ ſeparatæ verum independens à

Obiectum motiuum, & ſpecificatiuũ eſt à quo deſumitur ſpecies, & propria ratio formalis actus.

materia, inuoluens tamen aliquam potentialitatem, niſi quia propria, & formalis ratio intellectionis ſecundùm ſe deſumitur per ordinem ad verum &c. Antecedens probatur: Ratio quaſi ſpecifica intellectionis diuinæ qua &c. deſumitur per ordinem ad verum, in quo reluceat ratio actus puriſſimi excludentis omnem materiam, omnemque potentialitatem; per huiuſmodi enim rationem actus puriſſimi maximè differt intellectio diuina ab humana, Angelica, & qualibet alia creata intellectione, ſed ratio actus puriſſimi excludentis &c. relucet non ſolùm in diuina eſſentia, verùm etiam in omnibus diuinis prædicatis, ſiue abſolutis, & attributalibus; ſiue relatiuis, & perſonalibus, ergo.

10. Dices nomine obiecti motiui aliquid amplius intelligi, intelligi ſcilicet illud, quod non eſt quomodocumque ſpecificatiuum actus; verùm etiam eſt ipſius actus principium, & ſpeciei munus exercet: In diuinis verò exercere munus ſpeciei, & eſſe præciſis imperfectionibus principium virtuale diuinæ intellectionis, conuenit ſoli eſſentiæ non attributis, aut relationibus; quod enim Deus ſit rerum omnium eminentiſſima ſpecies, omniaque intentionaliter repræſentet, conuenit ipſi ratione eſſentiæ, non ratione attributorum, aut relationum. Poteſt hoc confirmari ex dictis *lib ſuperiori, cap.* 2. §. 3. *circa finem*, vbi docebatur totum concurſum obiectiuum in ordine ad viſionem Dei in Patria præſtari immediatè à diuina eſſentia, tanquam ab vniuerſaliſſima ſpecie, omnium diuinorum prædicamentorum repræſentatiuâ; cur ergo diuina eſſentia non eſt vniuerſaliſſima ſpecies reſpectu intellectus proprij, ſicuti eſt reſpectu intellectus creati; vel cur attributa, & relationes exercent concurſum obiectiuum reſpectu intellectus diuini potius, quàm reſpectu intellectus noſtri. Sed contra: Reſpectu diuini intellectus exercere munus ſpeciei vniuerſaliſſimæ non ſolùm ſe, ſed etiam alia omnia repræſentantis conuenit ſoli eſſentiæ, at exercere munus ſpeciei quodammodo particularis, & præciſè in ordine ad propriam repræſentationem, conuenit etiam aliis diuinis prædicatis; eodemque modo eſſe principium virtuale diuinæ intellectionis vniuerſaliter quodammodo acceptæ & omnia attingentis conuenit ſoli eſſentiæ; at eſſe principium virtuale diuinæ intellectionis quodammodo particularis, & vt præciſè attingentis alia diuina prædicata conuenit etiam aliis diuinis prædicatis; vnde concedimus nos diuinæ eſſentiæ totum illud, quod ipſi concedunt aduerſarij, ſed hoc cum aliqua limitatione, ideſt in ordine ad ſe ipſa præciſè, extendimus etiam ad alia diuina prædicata, & intendimus Deum cognoſcere relationes, & attributa, tum vt repræſentantur ab eſſentia, tum vt repræſentantur à ſe ipſis, & hoc ne diuinis prædicatis negetur aliqua perfectio ſine neceſſitate, & cum detrimento intelligibilitatis, quæ eiuſdem lineæ eſt in alijs diuinis prædicatis, ac in diuina eſſentia; ſicuti igitur reddit diuinam eſſentiam per ſe ipſam mouentem

Reſpectu diuini intellectus exercere munus ſpeciei conuenit omnibus diuinis prædicatis, non ſoli diuinæ eſſentiæ, hæc ſola tamen eſt ſpecies vniuerſaliſſima.

tem ad sui intellectionem, ita debet reddere per se ipsa mouentia ad propriam intellectionem, alia diuina prædicata; licet deinde hæc, quia non continent aliorum omnium perfectionem ac intelligibilitatẽ, nequeant mouere ad intellectionem etiam aliorum, sicuti mouere potest diuina essentia continens eminentissimo, & perfectissimo modo omnem cuiuscumque alterius tum creati, tum increati prædicati perfectionem, ac intelligibilitatem.

11\. Nec obstat illud, quod in confirmationem afferebatur: Enim verò quod totus concursus obiectiuus in ordine ad visionem creatam Dei præstetur immediatè à diuina essentia prouenit ex eo, quod talis concursus est ad extra, & omnes actiones ad extra esse debent communes toti Trinitati, & formaliter liberæ; quod ægrè saluaretur, si diuinæ personalitates ad visionem creatam præstarent per se ipsas concursum obiectiuum. Neutrum ex his cogit negare immediatum concursum obiectiuum earumdem personalitatum in ordine ad visionem increatam, cum hæc eliciatur ad intra, & necessariò. Sicque patet, cur attributa, & relationes exerceant concursum obiectiuum respectu intellectus diuini, potius quam respectu intellectus nostri. Cur deinde diuina essentia non sit vniuersalissima species respectu intellectus diuini, & sit respectu intellectus nostri, non est à nobis assignandum, cum admisso concursu obiectiuo aliorum diuinorum prædicatorum, adhuc non negemus in diuina essentia respectu intellectus proprij rationem speciei vniuersalissimæ.

Cur ad visionem creatam obiectiuè concurrat sola essentia, ad increatam etiã alia diuina prædicata.

12\. Dices insuper eo ipso, quod alia diuina prædicata per se ipsa præstant concursum obiectiuum, repugnat quod intelligantur per essentiam, tanquam per vniuersalissimam speciem, quia quod respectu alicuius intellectus est per se necessariò intelligibile, nequit fieri intelligibile per aliud, diuina autem prædicata si sunt per se intelligibilia à proprio intellectu, sunt per se intelligibilia necessariò, cum sint in se prædicata necessaria, & diuinus intellectus necessariò intelligat omne obiectum necessarium. Sed contra, quod est per se necessariò intelligibile, nequit fieri liberè intelligibile per aliud, quia eadem intelligibilitas nequit esse intelligibilitas libera, & intelligibilitas necessaria, potest tamen fieri intelligibile per aliud necessariò, sicuti quod est per se liberè intelligibile, potest fieri etiam liberè intelligibile per aliud. Deinde quod est per se necessariò intelligibile, nequit fieri intelligibile per aliud ex indigentia, benè tamen ex infinitate intelligibilitatis continentis omnem intelligibilitatis modum & ex fœcunditate intelligentis omni modo intelligentis omne intelligibile.

Quod est per se intelligibile, quomodo possit fieri intelligibile etiam per aliud.

13\. Ex his patet, quomodo quælibet diuina persona, etiam si non habeat in se relationem, seu personalitatem alterius, habeat tamen etiam ratione sui præcisè quidquid requiritur ad cognoscendum quamlibet diuinam personalitatem; habet quippè etiam ratione sui diuinam essentiam, cui à nobis non negatur ratio speciei vniuersalissimæ repræsentatiuæ omnium diuinorum prædicatorum. Quod deinde vna persona ad cognoscendam relationem, seu personalitatem alterius, vt exercentem per se ipsam munus speciei, indigeat quodammodo alia personâ, non est vlla imperfectio; quia est exigentia, non indigentia; nec id prouenit ex insufficientia, quam vna persona habeat ad intelligendam aliam ex se, sed ex fœcunditate, & infinitate, qua vna persona petit aliam intelligere omni intelligibilitatis modo.

Persona quælibet diuina habet in se quidquid requiritur ad cognoscendam aliam.

Probatur secundò: Potissima, & fundamentalis ratio asserendi solam diuinam essentiam esse obiectum motiuum ac specificatium diuinæ intellectionis, est quia intellectio diuina debet sibi identificare, absque distinctione etiam virtuali, proprium obiectum specificatiuum, non identificat autem sibi absque distinctione virtuali relationes, aut attributa, sed solam diuinam essentiam, cum sit diuina intellectio formaliter constitutiua essentiæ, non relationum, aut attributorum; at hæc omnia falsa sunt, ergo maior traditur ab Aduersariis præsertim ex Schola Thomistica, vt videre est apud Salmant. *prima parte, tractat. 3. disputatione 3. dubio 2. §. 2. numero 18.* Minor patet ex eo quod supradictum est essentiam diuinam non constitui formaliter per intellectionem; hanc distingui virtualiter ab essentia; imò inter hanc, & essentiam mediare actum primum intelligendi, seu potentiam intellectiuam. 14.

Ex dictis colligitur, sicuti non sola diuina essentia, sed etiam relationes, attributa, & omnia diuina prædicata, sunt obiectum motiuum, & specificatiuum diuinæ intellectionis, ita non solam diuinam essentiam, sed etiam omnia diuina prædicata esse eiusdem diuinæ intellectionis obiectum primarium, neque enim potest non esse primarium obiectum, quod est specificatiuum, & motiuum, quia tamen omnia diuina prædicata habent virtualiter ab essentia, tanquam à prima radice tum entitatem, tum intelligibilitatem; & per consequens diuina essentia à se præcisè, alia diuina prædicata ab essentia habent rationem obiecti motiui, specificatiui, & primarij; ratio obiecti primarij prius, & principalius conuenit diuinæ essentiæ, quam aliis diuinis prædicatis, & sicuti aduersarij in eadem linea obiecti secundarij distinguunt obiectum magis, & minus principale, vocant scilicet rationes, & attributa obiecta secundaria magis principalia; creaturas obiecta secundaria minusprincipalia, ita nos distinguimus obiectum magis, & minùs principale in linea obiecti primarij, & dicimus essentiam diui- 15.

Intellectio diuina habet pro obiecto primario omnia diuina prædicata.

Essentia diuina est obiectum primarium magis principale, alia diuina prædicata obiectum primarium minus principale.

nam eſſe obiectum primarium magis principale, relationes, & attributa eſſe obiectum primarium minùs principale.

Colligitur inſuper Deum habere in ſe ipſo, & per ſe ipſum, quidquid requiritur ad
16. adæquatam ſui cognitionem. Habet ſcilicet quidquid requiritur ex parte potentiæ, quia *ex ſupradictis ſuperiori capite*, præſertim, *§. vltimo*, potentia intellectiua Dei eſt per ſe ipſam formaliter abſque vllo habitu, & complemento, etiam virtualiter ſolùm diſtincto, maximè proportionata, & expedita ad intelligendum omne intelligibile. Habet quidquid requiritur ex parte obiecti, quia Deus eſt per ſe ipſum obiectum tum terminatiuum, tum motiuum propriæ intellectionis. Terminatiuum, quia quidquid eſt intelligibile eſt terminatiuum intellectionis. Motiuum quia diuina eſſentia reſpectu ſui, & cuiuſcumque diuini prædicati, quodlibet item diuinum prædicatum reſpectu ſui, exercet munus ſpeciei, & præſtando obiectiuum concurſum mouet præciſis imperfectionibus diuinum intellectum ad intelligendum: Ex quo dilucide conſtat Deum cognoſcere ſe ipſum in ſe ipſo, & per ſe ipſum; vtrùm verò cognoſcat ſe ipſum etiam in aliis, aut ex aliis eſt diuerſa difficultas, pro qua ſit

Deus cognoſcit ſe ipſum in ſe ipſo & per ſe ipſum.

---

§. III.

Vtrùm Deus cognoſcat ſe ipſum in creaturis, & ex creaturis?

ASSERTVM I. Deus cognoſcendo creaturas in ſe ipſis cognoſcit ſe ipſum
17. in creaturis, tanquam in medio cognito: Ita, licet non ſinguli exprimant eaſdem limitationes, Lugus 1. *part. lib.* 1. *diſp.* 28. *cap.* 2. *n.* 7. Ribas *tract.* 4. *diſp.* 3. Arriaga *diſp.* 18. *ſect.* 3. De Quiros *diſp.* 39. *ſect.* 2. & magis communiter reliqui recentiores à quibus ſolis agitatur hæc controuerſia, ab antiquioribus ſub ſilentio præterita. Dixi *cognoſcendo creaturas in ſe ipſis* ad excludendum cognitionem ſui ipſius in creaturis cognitis in ſe ipſo, tanquam in medio cognito, nam dum hoc modo cognoſcit creaturas per eamdem formalitatem cognitionis, cognoſcit ſe ipſum, vt terminantem habitudinem, & dependentiam creaturarum à ſe, non poteſt igitur diſtinctâ virtualiter cognitione iterum cognoſcere in creaturis ſe ipſum ratione eiuſdem habitudinis, & dependentiæ; quia hæc ſecunda virtualitas cognitionis ſolo numero à prima differret, in Deo autem non diſtinguuntur virtualiter cognitiones ſolo numero diuerſæ, alioqui in infinitum procederet virtualis multiplicitas talium cognitionum; differret inquam hæc ſecunda virtualitas cognitionis ſolo numero à prima, quia cognoſcere ſe ipſum vt cauſam creaturarum, & cognoſcere in creaturis ita cognitis ſe ipſum, vt cauſam, non exprimit diuerſam perfectionem cognoſcendi, & ſi concedatur Deum cognoſcentem in ſe vt cauſa creaturas vt effectus in creaturis ita cognitis vt effectibus regredi ad cognoſcendum ſe vt cauſam, concedendum vlterius erit, quod cognoſcendo ſe vt cauſam in creaturis cognitis vt effectibus regrediatur ad cognoſcendum in ſe vt cauſa cognita ex creaturis vt effectibus, creaturas vt effectus, & ſic multiplicatis in infinitum huiuſmodi regreſſibus fingitur inutiliter, imò inintelligibiliter, infinita circulatio diuinæ cognitionis. Dixi *tanquam in medio cognito* ad excludendam rationem obiecti formalis, & motiui, quæ creaturis reſpectu diuini intellectus nullatenùs conuenit, vt deduci poteſt *ex ſuperiori* §. & magis conſtabit ex infrà dicendis. Sic explicatum aſſertum

Noa fuut diſtinguendæ in Deo virtualiter cognitiones ſolo numero diuerſæ. Subintellige niſi circa obiecta numero diuerſa, iuxta infrà dicenda. §. 5.

Probatur primò: Cognoſcere ſe ipſum in alio eſt cognoſcere ſe ipſum cognitione directè, & immediatè terminatâ ad aliud,
18. indirectè, & mediatè terminata ad ſe, ſed Deus cognoſcendo creaturas in ſe ipſis habet cognitionem directè, & immediatè terminatam ad creaturas tanquam ad medium cognitum, indirectè, & mediatè terminatam ad ſe; ergo Deus cognoſcendo creaturas in ſe ipſis cognoſcit ſe ipſum in creaturis, tanquam in medio cognito: Maior eſt communis explicatio cognitionis vnius in alio: Minor quoad primam partem infrà explicabitur §. 8. vbi tradetur Deum cognoſcere creaturas in ſe ipſis, quatenùs cognoſcit creaturas per medium æquiualenter incognitum, æquè ac ſi ipſas cognoſceret per proprias ſpecies, & in proprio genere. Quoad ſecundam probatur: Cognitio Dei directè, & immediatè terminata ad creaturas eſt perfectiſſima, & comprehenſiua ipſarum creaturarum, ergo eſt indirectè, & mediatè terminata ad ipſum Deum. Hæc conſequentia probatur: Cognitio vnius tranſcendentaliter relatiui ad aliud, & eſſentialiter dependentis ab alio, non poteſt eſſe perfectiſſima, & comprehenſiua, niſi feratur in talem relationem, & dependentiam; nec poteſt ferri in talem relationem, & dependentiam, niſi indirectè, & mediatè feratur in aliud, quod eſt terminus talis relationis, & dependentiæ, ſed creatura eſt tranſcendentaliter relatiua ad Deum, eſſentialiter dependens à Deo, ergo cognitio perfectiſſima & comprehenſiua creaturæ non poteſt non eſſe indirectè, & mediatè terminata ad Deum. Neque dicas eodem modo probaretur Deum cognoſcere ſe ipſum in creaturis cognitis in ſe ipſo, nam etiam cognoſcendo creaturas in ſe ipſo cognoſcit ipſas perfectiſſimè, & comprehenſiuè, illud autem non cohæret ſuprapoſitis in explicatione aſſerti. Contra enim, quando res comprehenditur in termino, non eſt neceſſe quod cognoſcatur indirectè, & in ipſa ra comprehenſâ terminus, qui, dum in ipſo res comprehenditur, ſupponitur in ipſa rei comprehenſione directè cognitus, comprehenſio igitur alicuius dicentis eſſentialem habitudinem ad terminum debet ſimul eſſe cognitio termini, vel directa tamen, vel indirecta, at non ſimul, & directa, & indirecta, tum quia indirecta requiritur quodammodo

Cognitio ſui in alio eſt cognitio terminata indirectè ad ſe, directè ad aliud.

Quando res comprehēditur in alio, non eſt neceſſe illud aliud indirectè cognoſci, etiamſi ad ipſum res

comprehensa dicat habitudinem, essentialem.

dammodo in supplementum directæ, tum quia daretur infinita cognitionum regressio, si dum cognoscitur in termino indirectè res, deberet simul cognosci in re indirectè terminus, & ecce cur Deus comprehendendo creaturas in se ipsis debeat se indirectè cognoscere, non verò comprehendendo creaturas in se ipso; ratio scilicet est quia primo modo comprehendendo creaturas, nisi se indirectè cognosceret, nullatenùs se cognosceret, repugnat autem comprehendi creaturam nullatenùs cognito Deo; at secundo modo comprehendendo creaturas cognoscit se directè, ideo nulla est necessitas, quod cognoscat se indirectè. Confirmatur assertum, & corroboratur hucvsque posita pro-
19. batio specialiter in actibus creatis habentibus Deum pro obiecto, vt amor Dei, visio Dei &c. hos actus certum est ex vna parte Deum cognoscere in se ipsis non minùs, quàm aliàs creaturas; ex alia parte non minùs certum est repugnare, quod cognoscatur in se ipso aliquis actus, quin simul indirectè, & in tali actu cognoscatur ipsius obiectum, nec Deus cognoscendo in se ipsis actum amoris sui, & actum amoris Angeli ab eodem intellectu elicitos, distingueret tales actus ab inuicem, nisi discerneret obiecta, & indirectè cognosceret in amore sui se ipsum, in amore Angeli Angelum.

Probatur secundò: Deo vtpotè simpliciter infinito in linea intellectuali, & essentia-
20. liter sibi identificanti omnem perfectionem talis lineæ, debet concedi quælibet cognitio, seu quilibet modus cognoscendi nullam inuoluens imperfectionem, sed cognitio asserta nullam inuoluit imperfectionem, ergo. Minor probatur: Talis cognitio vel inuoluit imperfectionem, quia sit abstractiua, vtpotè attingens Deum mediatè, & in medio imperfectiori; non immediatè, & in se sicuti requiritur ad cognitionem intuitiuam: Vel quia non sit quiditatiua, vtpotè attingens solum Deum, quoad vnitatem, & quoad an est, qua ratione solùm relucet Deus in creaturis, vnde etiam D. Thomas 1. *part. quæst.* 14. *artic.* 6. *ad* 2. expresse ait: *Essentia creaturæ nõ sufficienter ducit in cognitionem essentiæ diuinæ*; Vel quia sit præcisiua, & non comprehensiua, vtpotè iuxta mox dicta attingens Dei existentiam, non essentiam; Vnitatem, non Trinitatem; vel quia esset probabilis, fallibilis, obscura, quatenùs sicuti potest elici circa Deum actus creatos opinionis, fidei humanæ, fidei diuinæ, ita Deus si deberet se cognoscere in creaturis, cognoscendo se ipsum in huiusmodi actibus cognosceret se in actu opinionis probabiliter, in actu fidei humanæ fallibiliter; in actu fidei diuinæ obscurè; sed nullo ex his modis asserta cognitio inuoluit imperfectionem: Non primo, quia cognitio abstractiua dicit imperfectionem, quando est talis ratione intelligentis secundùm se impassis ad eliciendam cognitionem intuitiuam, & per consequens non habet in intellectu cognitionis intuitiuæ consortium; secus quando est talis ratione medij obiecto imperfectioris, & habet in eodem intellectu consortium, imò identitatem cognitionis intuitiuæ, & immediatæ, vt euenit in præsenti. Neque vrgeas repugnare, quod idem actus sit respectu eiusdem obiecti immediatus, & me-
diatus; intuitiuus, & abstractiuus. Contra 21.
enim id repugnat eidem actui per idem medium, & secundùm eamdem virtualitatem, non per diuersa media, & secundùm distinctas virtualitates. Neque vrgeas insuper, ergo saltem virtualitas cognitionis abstractiuæ, vt distincta à virtualitate cognitionis intuitiuæ erit imperfecta. Contra enim, erit imperfecta negatiuè idest minùs perfecta, quàm virtualitas cognitionis intuitiuæ quod posse in Deo concedi habetur *ex dictis lib.* 2. *cap.* 3. §. 7. at non erit imperfecta positiuè, quatenùs aut dicat aliquam positiuam imperfectionem, aut careat aliqua perfectione, quia Deus per talem virtualitatem cognitionis se cognoscit quantum in creaturis cognoscibilis est. Non secundo, & tertio modo, quia eâdem ratione respondetur cognitionem non quiditatiuam, non comprehensiuam, præcisiuam, si sit talis ratione intelligentis, nec sibi identificet cognitionem quiditatiuam, comprehensiuam, non præcisiuam, dicere imperfectionem; secus si opposito modo se habeat, vt contingit in cognitione, quam Deus habet de se ipso in creaturis, propterea talis cognitio absolutè dicenda est quiditatiua, comprehensiua, non præcisiua, quia prædicata diuina debent absolutè affirmari, qualia sunt realiter, non qualia sunt virtualiter, nisi cum addito exprimente distinctionem virtualem, & sensum formalem. Accedit quod virtualitas, qua Deus cognoscit se ipsum in creaturis, etiam vt distincta à virtualitate, qua Deus cognoscit se ipsum in se ipso est quiditatiua, comprehensiua, non præcisiua respectu creaturarum ad quas primariò terminatur, & directè; quamvis non respectu Dei ad quem terminatur secundariò; & indirectè, cognitio autem debet denominari potius per ordinem ad id, ad quod directè, & primariò, quam ad quod indirectè, & secundariò terminatur. Neque hic opponas obiter, quod Deus cognoscat se secundariò, creaturas primariò. Contra enim, in ratione obiecti motiui vel in se ipso cogniti, Deus non potest esse obiectum secundarium suæ 21.
cognitionis, benè tamen in ratione obiecti purè terminatiui, & cogniti in alio. Non denique quarto modo asserta cognitio dicit imperfectionem, quia imperfectio, quæ obijcitur tota est ex parte medij, nullatenùs ex parte cognitionis, quæ alinndè certissima, & clarissima est, & aliud est Deum cognoscere se in actu creato obscuro, aliud cognoscere se obscurè, sicuti aliud est cognoscere se in medio finito, aliud cognoscere se finitè; Deus igitur cognoscendo se in fide diuina ab intellectu creato elicitâ cognoscit fidem esse repræsentationem sui obscuram, & hoc cognoscit clarissimè, & fides reddit obscurè cognoscentem eum, respectu cuius est actus elicitus; non eum, respectu cuius est medium cognitum. Idem dicito proportionaliter de opinione, & fide humana

Cognitio abstractiua non semper est imperfecta.

Cognitio qua Deus cognoscit se in creaturis debet absolutè dici quiditatiua, comprehensiua, non præcisiua.

Deus in aliquo sensu cognoscit se secundariò.

Fides diuina reddit obscurè cognoscentem, vt est actus eli-

citus, non vt est medium cognitum.

respectu probabilitatis, & fallibilitatis.

23. ASSERTVM II. Deus cognoscendo creaturas in seipsis cognoscit seipsum ex creaturis cognitione virtualiter, seu eminenter discursiua. Ita Lugus 1. *part. lib.* 1. *disput.* 28. *cap.* 2. *n.* 14. Ribas *tract.* 4 *disp.* 3. aliique nonnulli contra Arriagam *disputat.* 18. *sect.* 4. *subsec.* 2. Dixi *cognoscendo creaturas in seipsis*, ad excludendam cognitionem sui ipsius ex creaturis cognitis ex seipso, qua ratione deberet iterum Deus cognoscere creaturas ex seipso cognito ex creaturis, & seipsum ex creaturis cognitis ex seipso cognito ex creaturis cognitis ex seipso, sicque regressu, & processu infinito multiplicarentur virtualiter in Deo cognitiones solo numero diuersæ, nec exprimentes nouá perfectionem, vt proportionaliter dicebatur in primo asserto. Dixi *cognitione virtualiter, seu eminenter discursiua*, ad excludendum à Deo discursum formalem, qui æque repugnat Deo, ac repugnet eidem realis distinctio actuum, realisque causalitas vnius actus in alium, quod enim per discursum formalem ex alio cognoscitur, cognoscitur cognitione realiter distincta, & realiter causata a cognitione alterius. De hoc discursu intelligendus est D. Thomas 1. *part. quæst.* 14. *art.* 7. vbi absolutè concludit non dari in Deo scientiam discursiuam.

Deo repugnat discursus formalis.

24. Probatur: Deus cognoscendo creaturas in seipsis cognoscit ipsas, tanquam effectus proprios: ergo ex ipsis, tanquam ex effectibus, cognoscit se, tanquam causam: ergo cognoscendo creaturas in seipsis cognoscit se, &c. Antecedens patet; quia Deus cognoscendo creaturas in seipsis, ipsas comprehendit, adeoque cognoscit in ipsis quidquid est cognoscibile, & inter alia rationem effectus, & dependentiæ à Deo, tanquam à causa. Prima consequentia probatur: Si Deus cognoscendo creaturas tanquam effectus, non cognoscit ex creaturis seipsum, tanquam causam ex effectibus. Vel est quia Deo repugnet quilibet discursus virtualis, quo cognoscat vnum ex alio, vel quia specialiter repugnet discursus virtualis, quo cognoscat ex effectu causam, vel quia specialissimè repugnet discursus virtualis, quo cognoscat seipsum ex creaturis, eo quod talis cognitio esset cognitio sui inadæquata, abstractiua, præcisiua, aliisque huiusmodi titulis imperfecta, sed nullum ex iis subsistit: Non primum quia cum aliunde inter diuina prædicata concedatur distinctio virtualis, & virtualis prioritas, non est cur eadem concedi nequeat inter diuinos actus, sed ad discursum virtualem sufficit virtualis distinctio, & virtualis prioritas actuum: ergo. Non secundum quia præcisa reali actuum multiplicitate Deus potest cognoscere, & cognoscit ex causa, saltem adæquata effectum, vt inter aduersarios in terminis concedit Arriaga *loco citato*, *numer.* 46. ergo etiam ex effectu saltem vniuoco, & adæquato causam, nec Arriaga *loco mox citato*, absolutè negans Deo cognitionem tum sui,

Deus discurrit virtualiter.

Cognoscit effectus ex causis.

tum creaturarum ex effectibus, loquitur cohærenter ad ea, quæ antecedenter dixerat *disp.* 17. *sect.* 2. *num.* 10. vbi simpliciter astruit in Deo scientiam à posteriori. Non tertium, quia sicuti cognitio, qua Deus cognoscit se in Creaturis, non dicit imperfectionem, quia licèt sit abstractiua, præcisiua, non quidditatiua, est talis solùm ratione medij, in quo: non ratione intelligentis, in quo habet consortium cognitionis intuitiuæ, adæquatæ, quidditatiuæ, ita nec dicet imperfectionem specialemvè repugnantiam cognitio, qua Deus cognoscit se ex creaturis; quia licet sit abstractiua, præcisiua, inadæquata habet tamen consortium intuitiuæ, &c. & abstractiua est, præcisiua, inadæquata solùm ratione medij ex quo, non ratione intelligentis, qui non ex indigentia talis medij, sed ex perfectione cognitionis inuoluentis omnem modum cognoscendi ab imperfectione immunem, vtitur tali medio ex quo ad sui cognitionem.

Seipsum ex creaturis.

25. Dices ex eo, quod Deus cognoscendo se in creaturis possit se ex vi talis cognitionis formaliter, abstractiuè, præcisiuè, non quidditatiuè cognoscere, malè infert, quod possit se etiam ex creaturis abstractiuè, præcisiuè, non quidditatiuè cognoscere: ratio est quia, dum cognoscit se in creaturis habet se pro obiecto secundario, & indirecto, non est autem imperfectio cognitionis, quod respectu obiecti secundarij, & indirecti sit abstractiua, præcisiua, non quidditatiua; At cognoscendo se ex creaturis habet se pro obiecto primario, & directo, quia cognitio vnius ex alio oritur quidem ex alterius cognitione, at non terminatur directè, & primariò ad aliud, videtur, autem, vt ait Arriaga *disput.* 18. *cit. num.* 39. lumine naturæ saltem probabiliter notum, quod cognitio præcisiua, inadæquata &c. respectu sui formalis primarij, & directi obiecti inuoluat positiuam imperfectionem. Sed contra: Cognitio respectu obiecti directi primarij, & immediati, abstractiua, præcipua, inadæquate, si adæquatam excludat, vtique dicit positiuam imperfectionem, at dum includit, imò sibi identificat eiusdem obiecti cognitionem adæquatam; omnem prorsùs imperfectionem exuit, sicuti actus primus intelligendi omnem prorsùs exuit imperfectionem ex eo, quod sibi identificet actum secundum. Neque instes saltem esse otiosam cognitionem inadæquatam immediatam, & directam, dum habetur eiusdem obiecti cognitio adæquata, immediata pariter, & directa. Contra enim, si vtraque sit immediata, & insuper eiusdem rationis verum est otiari inadæquatam, vbi habetur adæquata; at in proposito non est vtraque eiusdem rationis; inadæquata scilicet oritur ex alterius cognitione, adæquata non item.

Cognitio abique imperfectione potest esse inadæquata, & respectu obiecti primarij & directi.

Cognitio inadæquata otiosa est cū adæquatá eiusdem rationis.

§. IV.

§. IV.

Vtrùm Deus cognoſcendo ſe ipſum in ſe ipſo cognoſcat vnum diuinum prædicatum in alio, & ex alio?

Deus cognoſcit vnum diuinũ prædicatum in alio, & ex alio.

26. ASSERTVM: Deus cognoſcendo ſe ipſum in ſe ipſo cognoſcit etiam vnum diuinum prædicatum in alio, & ex alio. Dixi *etiam* ad inuendum cum hoc ſtare quod Deus ſimul cognoſcat omnia ſua prædicata in ſe ipſis, hocque negari non poteſt præſertim à nobis, qui *ſuperiori* §. 2. aſſeruimus omnia diuina prædicata exercere munus obiecti motiui, & ſpecificatiui reſpectu intellectionis diuinæ.

Cognoſcit diſtinctionẽ & prioritatem virtualem ſuorum prædicatorum.

Probatur, & explicatur, Deus cognoſcit omnia diuina prædicata ſecundùm omnem perfectionem, quam includunt, cognoſcendo ſe ipſum in ſe ipſo; alioqui cognoſcendo ſe ipſum in ſe ipſo non cognoſceret ſe perfectiſſimè, nec haberet in ſe ipſo ſufficiens obiectum motiuum, ac ſpecificatiuum propriæ intellectionis; ſed diſtinctio virtualis diuinorum prædicatorum ab inuicem, & prioritas virtualis aliquorum prædicatorum ad alia, putà eſſentiæ ad attributa, intellectus ad voluntatem, actus primi ad ſecundum, immutabilitatis ad immenſitatem, &c. eſt maxima perfectio, ergo Deus cognoſcendo ſe ipſum in ſe ipſo cognoſcit omnia diuina prædicata ſecundùm virtualem diſtinctionem, virtualemque prioritatem. Hoc poſito ſic vlterius procedo: In

27. diuinis prædicatis vltra diſtinctionem, & prioritatem virtualem, datur eſſentialis connexio, neceſſaria habitudo, & inter aliqua virtualis cauſalitas vnius ad aliud, ergo Deus cognoſcendo virtualem diſtinctionem ſuorum prædicatorum cognoſcit ipſa actibus virtualiter diſtinctis, & cognoſcendo eandem eſſentialem connexionem habitudinem, & virtualem cauſalitatem, cognoſcit vnum in alio, & ex alio, eſſentiam in attributis, & ex attributis, tanquam ex effectibus virtualibus, attributa in eſſentiâ, & ex eſſentiâ, tanquam ex cauſa virtuali: Intellectum in voluntate, & ex voluntate propter eſſentialem vtriuſque connexionem, &c. ſicuti propter eſſentialem connexionem creaturarum cum ſe ipſo; & cauſalitatem, quam in creaturas exercet, cognoſcit iuxta ſupradicta ſe ipſum in creaturis, ex creaturis & etiam iuxta infrà dicenda creaturas in ſe ipſo, & ex ſe ipſo.

28. Dices nos hic relabi in infinitum regreſſum ſuperioribus aſſertis excluſum diuinarum cognitionum virtualiter diſtinctarum, & diuerſarũ ſolo numero; nam ſi Deus cognoſcit attributa ex eſſentia, tanquam ex cauſa virtuali, & deinde eſſentiam & attributis tanquã ex effectibus virtualibus, poterit iterũ regredi ad cognoſcẽda attributa ex eſſentia, tanquam ex cauſa virtuali cognita ex attributis, tanquam ex effectibus virtualibus; & ſic in infinitum. Sed contra: Sicuti ad vitandum huiuſmodi regreſſum ſuprà dicebamus Deum cognoſcere ſe in creaturis, & ex creaturis, vt cognitis in ſe ipſis; non vt cognitis in Deo vel ex Deo, ita in præſenti aſſerimus Deum cognoſcere attributa in eſſentiâ, ex eſſentiâ vt cognitâ in ſe, & ex ſe; non vt cognitâ in attributis, & ex attributis: eſſentiam proportionaliter in attributis, ex attributis vt cognitis in ſe, & ex ſe; non vt cognitis in eſſentiâ, & ex eſſentiâ.

Cognitio diuina eſt præciſiua vnius diuini prædicati ab alio.

Ex eo, quod Deus cognoſcat vnum diuinum prædicatum in alio, & ex alio ſequitur Deum abſque vlla imperfectione præſcindere vnum diuinum prædicatum ab alio: 29.
Quod enim in alio cognoſcitur, cognoſcitur indirectè, & mediatè eâ cognitione, quâ aliud directè, & immediatè cognoſcitur, adeóque cum cognitio vnius directa non ſit cognitio directa alterius, cognitio vnius directa eſt præciſiua à cognitione directâ alterius. Quod ex alio cognoſcitur non cognoſcitur eâdem formaliter cognitione, quâ aliud, adeóque quodlibet cognoſcitur cognitione formaliter præſcindente à cognitione alterius. Eſt autem huiuſmodi præciſio abſque vllâ imperfectione, quia eſt abſque reali actuum diſtinctione, & per conſequens ita aſſignatur in Deo cognitio virtualiter præciſiua, & virtualiter inadæquata, vt ſimul ſit realiter adæquata, & comprehenſiua, nec vllus ponitur in Deo actus realiter inadæquatus, quia nullus ponitur in Deo actus realiter ab alio diſtinctus: ponere deinde actum virtualiter inadæquatum nihil eſt aliud, quàm diſtinguere plures virtualitates in ſcientia Dei, quod eſt commune omnibus attributis, & ſicuti in diuina entitate, vt cognoſcibili diſtinguimus virtualiter plures cognoſcibilitates, & quodammodo plura obiecta inadæquata, ita poſſumus in eadem vt cognoſcente diſtinguere virtualiter plures cognitiones, & plures actos inadæquatos, idque abſque detrimento ſimplicitatis omnimodæ, & ſimpliciter infinitæ tum cognoſcibilitatis, tum cognoſcitiuitatis.

Abſque reali actuum multiplicitate.

§. V.

Quomodo, & vnde conſtet Deum cognoſcere poſſibilia diſtinctè, & in particulari?

Deus cognoſcit poſſibilia diſtinctè, & in particulari.

ASSERTVM: Deum cognoſcere poſſibilia diſtinctè, & in particulari, conſtat tum ſupernaturali certitudine fidei, tum naturali euidentiâ ſcientiæ. Ita omnes communiter cum D. Thoma 1. *parte*, *quæſt.* 14. *art.* 6. *in* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *art.* 3. 1. *contra Gentes*, *cap.* 50. *quæſt.* 2. *de verit. art.* 4. Contra errorem nonnullorum volentium Deum cognoſcere alia à ſe ſolum ſub communi ratione entis; quatenus cognoſcit ſe, vt principium eſſendi rerum omnium. Ita ſenſiſſe 30.

videtur Auerroes 12. *Metaph. comment.* 51. exiſtimans ſe ſequi Ariſtotelem, *qui eodem Metaph. lib. text.* 51. de diuina mente loquens ait: *Abſurdum eſt ipſam de quibuſdam intelligere* (nonnulliſque interpoſitis) *Etenim non videre quidem quadam dignius, quàm videre.* In tali errore Ariſtoteli aſcribendo conſentiunt Auerroi plures tum ſcholaſtici, tum Eccleſiaſtici Scriptores relati à Valentia 1. *part. diſp.* 1. *quæſtion.* 14. *punct.* 3. vbi tamen aduertit congruè tum Auerroem, tum maximè Ariſtotelem poſſe à tali errore vindicari. Ad prædictum errorem ex Catholicis Doctoribus deflectere videtur Aureolus *in* 1. *diſt.* 35. *part.* 2. *art.* 1. docens creaturam, nec per modum obiecti primarij, nec per modum obiecti ſecundarij relucere diuino intellectui; quia tamen *artic.* 2. *ſequenti*, tradit diuinum intuitum terminando ad eſſentiam, & ibi ſiſtendo, attingere eminenter, & pluſquam æquipollenter omnem creaturam ſolo loquendi modo erraſſe *Aureolum* ſentiunt plures Theologi, inter quos Arriaga 1. *part. diſp.* 19. *ſec.* 2. *n.* 9. improbans cenſuram illorum, qui *Aureoli* opinionem tanquam abſolutè erroneam notant. Secunda aſſerti pars eſt ſpecialiter contra *Nominales* admittentes ſolum ratione probabili poſſe naturaliter ſuaderi ſcientiam Dei de rebus omnibus in particulari.

Probatur prima pars ex Scriptura Eſther.
31. 14. *Domine, qui habes omnium ſcientiam,* Eccleſ. 42. *Cognouit Deus omnem ſcientiam,* & 23. *Domino Deo, antequam crearentur, omnia ſunt agnita, ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.* Prou. 16. *Omnes via hominum patent oculis eius,* Heb. 4. *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis eius.* Neque ſibi aduerſatur Scriptura aliis in Litteris, vt Habac. 1. *Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, & reſpicere ad iniquitatem non poteris.* Matth. 25. *Neſcio vos* 1. Corinth. 14. *Si quis ignorat ignorabitur.* Non inquam ſibi aduerſatur, quia huiuſmodi loca intelliguntur communiter de ſcientia approbationis, qua ſcilicet Deus ſibi complacet de eo, quod cognoſcit, idque approbat; hac ſcientiâ Deus mala neſcit iuxta illud Auguſtini *lib. de eſſentia diuinitatis circa medium: Ars rectè dicitur neſcire vitia, cum improbat: vitia:* Cæterùm quod eadem mala abſque approbatione cognoſcat, ſcientiâ, quæ ab aliquibus ſimplicis notitiæ, ab aliis reprobationis, nominatur non ſolùm colligitur ex ſupra allatis, aliiſque huiuſmodi textibus abſolutè tribuentibus Deo rerum omnium ſcientiam, ſed ſpecialiùs euincitur ex Amos 5. *Cognoui ſcelera veſtra.* Vltra mox allata, & explicata Scripturæ loca afferri ſolent contra particularem, & diſtinctam rerum omnium in Deo notitiam verba D. Hieronymi *in mox citatum cap.* 1. *Habacuc* dicentis: *Abſurdum eſt ad hoc deducere Dei maieſtatem, vt ſciat per momenta ſingula, quot naſcantur culices, quotvè moriantur. quæ cimicum, & pulicum, & Muſcarum ſit in terra multitudo,* &c. Verum non fauet Hieronymus errori, quem impugnamus: Sicuti enim Propheta, vt magis exprimat non placere Deo mala, vtitur phraſi, qua videtur negare Deo omnem ſcientiam malorum, ita Hieronymus vt clariùs oſtendat Deum non habere eandem ſpecialem prouidentiam irrationabilium, quam habet rationabilium, vtitur phraſi, qua videtur negare Deo omnem irrationabilium præſertim viliorum ſcientiam: in re tamen ille ſolùm ſcientiam, cui ſit annexa complacentia; iſte ſolum ſcientiam, cui ſit annexa ſpecialis prouidentia, à Deo remouet. Hæc Hieronymi interpretatio traditur communiter à Theologis; ſoli *Vaſquio* non probatur 1. *part. quæſt.* 14. *artic.* 6. *in comment.* ſed *Vaſquez* facili nimium, & vt loquitur Herinex *diſputat.* 6. *quæſtione* 2. *numero* 17. non tolerandâ libertate tantum virum de adeò abſurdo errore ſuſpectum reddit.

Deus ſcit mala ſcientiâ reprobationis, neſcit ſcientiâ approbationis.

Non habet prouidentiam eandé irrationaliú, quam rationalium.

Probatur ſecunda pars: Scientia cuiuſlibet rei diſtincta, & in particulari, eſt ſecundùm ſe perfectio ſimpliciter; ſed in Deo, vtpotè in omni genere infinito, euidens eſt reperiri omnem perfectionem ſimpliciter: ergo. Maior probatur, quod in intellectu creato diſtincta, & particularis ſcientia viliorum quarundam rerum dicat imperfectionem prouenit ex limitatione ſubiecti, quod in cognoſcendo dependet ab obiecto, & quo attendit ad plura, eo remiſſius attendit ad ſingula, eſt autem maxima imperfectio à rebus etiam vilioribus dependere, & ex attentione ad viliora ſingillatim, & particulatim cognoſcenda à nobiliorum cognitione retardari. Cæterùm ex conceptu ſuo cum cognitio diſtincta obiecti, nec petat ab obiecto dependere, nec minuat attentionem ad alia cognoſcenda, eſt cognitio, ſeu ſcientia cuiuſlibet rei etiam vilioris, diſtincta, & in particulari ab omni imperfectione depurata, adeoque eſt perfectio ſimpliciter. Confirmatur: Deus eſt cauſa rerum ſecundùm omnem ipſarum rationem particularem, & propriam: ergo cognoſcit res omnes ſecundùm omnem ipſarum rationem particularem, & propriam, adeoque diſtinctè, & in particulari. Antecedens patet, quia res omnis extra Deum eſt ſecundùm omnem rationem dependens à Deo, & ſicuti ſecundùm nullam rationem eſt à ſe, ita ſecundùm nullam rationem ſubterfugit eſſe à Deo. Conſequentia probatur: Deus omnia per ſcientiam cauſat, & cognoſcit quidquid poteſt cauſari vt *cap.* 5. §. 1. explicabitur; & pro nunc ſuadetur auctoritate D. Dionyſij, *cap.* 7. *de diuinis nominibus* dicentis: *Si aliquod eſt in rebus non cognitum ab eo, oportet, vt circa illud diuina operatio vacet*: ergo ſi omnia aut cauſat, aut cauſare poteſt ſecundùm quamcumque rationem particularem, & propriam, eodem proportionaliter modo omnia cognoſcit. Euidentia huius veritatis magis conſtabit ex *ſequentibus*, §. 5. dum tradentur varij modi, quibus diuina cognitio ad omnes creaturas clarè, & diſtinctè cognoſcendas extenditur. Iure propterea plures Ethnici ſolo naturæ

32. Cognitio diſtincta, & in particulari rei cuiuſlibet etiam vilioris eſt perfectio ſimpliciter.

lumine

lumine ducti cognouerunt Deum omnia scire, vt de Ægyptiis testatur Clemens Alexandrinus, *lib. 5. Stromatum ante medium,* dicens: *Aures, & oculos ex materia pretiosa fabricantes consecrant Diis, hoc vtique tacitè signantes, quod Deus omnia videt, & audit.*

Rerum omnium scientiam in Deo admiserunt aliqui Ethnici ducti solo lumine naturæ.

33. Eædem tum auctoritates, tum rationes probant esse tum lumine Fidei certum, tum lumine naturæ euidens, quod Deus cognoscat singularia, non solùm indirectè, vt cognoscit intellectus noster, qui propterea 3. *de anima, text.* 60. dicitur esse vniuersalium, sensus verò particularium, quatenùs sensus cognoscit per species immediatè acceptas ab obiectis singularibus; adeoque per se primò repræsentatiuas singularium, Intellectus depurat species à conditionibus materialibus, quæ sunt principia, quibus intellectus corpori vnitus distinguit vnum singulare ab alio, & per consequens intellectus noster corpori vnitus cognoscit per species per se primò repræsentatiuas vniuersalium, at hoc oritur ea imperfectione nostri intellectus, ex eo scilicet, quod operetur dependenter à corpore, sibique species elaboret sensuum ministerio, idcirco intellectus separatus cognoscens per species infusas per se primò repræsentatiuas singularium, & à fortiori diuinus intelligens per propriam essentiam, quæ est vniuersissima omnium in singulari æquè, ac vniuersali species, singularia æquè, ac vniuersalia directè cognoscit, nec de ipso verificatur, quod vniuersalium sit, non singularium, vt magis explicat D. Thomas 1. *part. quæst.* 14. *artic.* 11. *in* 1. *dist.* 36. *quæst.* 1. *artic.* 1. 1. *contra Gentes, cap.* 63. *quæst.* 2. *de veritate, art.* 5. *& alibi.*

Intellectus noster cur sit vniuersalium non singularium.

Id non procedit de Intellectu separato, aut diuino.

34. Dubitatur hic, vtrum Deus cognoscat quodlibet singulare cognitione virtualiter distincta à cognitione, qua cognoscit aliud singulare, an verò vnica cognitione etiam virtualiter simplici feratur in omnia indiuidua eiusdem speciei, quod idem est, ac quærere, an circa duo obiecta solo numero distincta dentur in Deo duæ cognitiones virtualiter distinctæ numero. Dixi circa duo obiecta, nam circa idem obiectum non posse in Deo virtualiter distingui cognitiones solo numero diuersas, iam præindicatum est *superiori* §. 3. Respondetur circa obiecta etiam solo numero distincta dari in Deo cognitiones virtualiter distinctas, seu diuersas numero, & Deum cognoscere vnumquodcumque singulare cognitione virtualiter distinctâ ab eâ, qua cognoscit quodcumque aliud. Ratio est, quia in cognitione, qua Deus attingit plura singularia datur æquiualentia ad cognitiones realiter distinctas numero, & obiectiuè diuersas, item quia non est maior ratio ponendi in Omnipotentia diuersas numero virtualitates in Deo ad effectus solo numero diuersos, quàm ponendi proportionaliter diuersas numero virtualitates in omniscientia in ordine ad obiecta solo numero diuersa.

Cognitiones diuinæ circa obiecta numero diuersa, sunt in se virtualiter numero distinctæ.

35. Dices primò: Virtus, quæ sufficit ad calorem A, v.g. aut producendum, aut cognoscendum, sufficit etiam ad aut producendum, aut cognoscendum, calorem B, ergo eadem numero virtualitas sufficit tum in diuina omnipotentia ad diuersos numero effectus, tum in diuina omniscientia ad diuersa numero obiecta, nec vlla est ratio multiplicandi diuersas numero virtualitates, &c. Sed contra virtus quæ sufficit ad calorem A, sufficit etiam ad calorem B, arguitiuè, & compensatiuè, non formaliter, & entitatiuè: sufficit arguitiuè, & compensatiuè, quatenùs rectè arguitur esse virtutem ad calorem B, vbi est virtus ad calorem A, & cum vtraque virtus sit omninò æqualis, vna continet aliam compensatiuè; per perfectionem scilicet propriam habet compensatiuè perfectionem alterius. Non sufficit formaliter, & entitatiuè, quia habitudo ad calorem A, non est formaliter, & entitatiuè habitudo ad calorem B, nec virtus potens producere simul A, & B, est entitatiuè, & formaliter eadem cum illa, quæ posset producere aut solum A, aut solum B, alioqui qui cognosceret in causa virtutem productiuam vnius indiuidui, æquè distinctè penetraret, æquè perfectè comprehenderet causam, ac ille, qui in eadem cognosceret distinctè, & in particulari omnia indiuidua eiusdem speciei ab ipsa producibilia. Neque dicas hoc esse necessariò ab omnibus concedendum, cum communiter concedatur Angelum perfectè comprehendere causas naturales, etiamsi non cognoscat distinctè, & in particulari omnes ipsarum effectus solo numero diuersos. Contra enim in toto rigore falsum est Angelum naturæ viribus habere comprehensionem omninò perfectam alicuius causæ naturalis, & qui cæteris paribus plures effectus etiam solo numero diuersos in causa singillatim discernit, magis causam penetrat, perfectius ipsam comprehendit. Quia tamen in ordine ad vnicum etiam indiuiduum cognoscitur tota virtus causæ æquiualenter, & compensatiuè, comprehenditur æquiualenter, & compensatiuè causa naturalis, etiamsi non attingantur in ipsa singillatim omnes effectus solo numero diuersi: Hocque sufficit ad veram comprehensionem vulgari, & communi modo acceptam, ideò Angelus dicitur comprehendere, &c.

Virtus sufficiens ad vnum numero effectum sufficit ad alios arguitiuè solum, & compensatiuè, non formaliter.

Comprehensio perfectissima debet in causa singillatim discernere omnes effectus etiam solo numero diuersos.

Dices secundò: Si æquiualentia ad cognitiones realiter numero diuersas argueret in Deo distinctionem virtualem cognitionum numero diuersarum etiam in ordine ad idem numero obiectum, admitti deberent in Deo infinitæ cognitiones distinctæ numero, quia circa idem numero obiectum habet Deus cognitionem æquiualentem infinitis cognitionibus numero realiter distinctis, quæ circa idem omninò numero obiectum, vel à diuersis intelligentibus, vel ab eodem intelligente diuersis temporibus, elici possunt, quod concedere non est conforme iis, quæ suprà asserebantur §. 3. Sed contra dico in creatis cognitiones realiter numero diuersas, seu distinctas alias importare præcisè vnam distingui ab alia, seu vnam non esse aliam: 36.

cæterum

cæterum in ratione tendentiæ, & perfectione cognitionis nullatenùs differre: Aliàs importare diuerſitatem maiorem, quàm hoc, quod eſt vnam non eſſe aliam, & differre in ratione tendentiæ, quatenus tendunt in obiecta ſaltem numero diuerſa: Æquiualentia ad cognitiones numero diuerſas hoc ſecundo modo datur in Deo, & cum reſpiciat perfectiones diuerſas, arguit in Deo eaſdem perfectiones cum virtuali diſtinctione. Æquiualentia ad cognitiones numero diuerſas primo modo, in vno eodemque actu realiter ſimplici eſt implicatoria, implicat enim ex terminis dicere, quod idem actus æquiualeat diſtinctis imputtantibus præcisè hoc, quod eſt eſſe diſtinctum, quod identitas æquiualeat diſtinctioni quoad id, quod eſt formaliter diſtingui, ſeu non eſſe idem. Ex alia parte vix vlla apparens ratio ſuadet neceſſitatem ponendi multitudinem, alioqui imperceptibilem, virtualitatum ſolo numero diuerſarum, & ſicuti in creatis cognitiones circa idem numero obiectum ſolo numero diuerſæ nunquam ponuntur ſimul in eodem intellectu, nec poſſunt vtiliter ſimul poni, ita non poteſt æquiualentia ad huiuſmodi cognitiones ſolo numero diuerſas vtiliter poni, in intellectu diuino, cum præſertim æquè inconueniens ſit ſine vtilitate, & neceſſitate multiplicare virtualiter aliquid diuinum, ac multiplicare realiter aliquid creatum.

Cognitiones diuinæ non ſunt numero virtualiter diſtinctæ per æquiualentiam ad cognitiones creatas ſolo numero diuerſas circa idem obiectum numero.

§. VI.

Vtrùm in ſeipſo, & in quonam diuino prædicato Deus cognoſcat poſſibilia?

37. ASSERTVM I. Deus cognoſcit poſſibilia in ſeipſo, tanquam in obiecto cognito, ſeu medio obiectiuo, & in quo. Ita D. Thomas *1. part. quæſt.* 14. *art.* 5. *in* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *art.* 2. 1. *contra Gentes, cap.* 48. D.Thomam ſequuntur vltra omnes Thomiſtas Valentia 1. *part. diſp.* 1. *quæſt.* 14. *punct.* 3. Molina *quæſt.* 14. *artic.* 5. & 6. Lugus *lib.* 1. *diſp.* 28. *cap.* 4. Arriaga *diſput.* 19. *ſect.* 3. De Quiros *diſp.* 41. Herincx *diſp.* 6. *quæſt.* 2. *n.* 22. aliique Theologi communiter contra Vaſquez 1. *part. diſp.* 60. *cap.* 3. Amicum *diſp.* 12. *ſect.* 2. *num.* 19. volentes Deum cognoſcere creaturas in ſeipſo, tanquam in ſpecie expreſſa, ſeu verbo. Diſſentiunt tamen inter ſe hi duo Auctores in eo, quod *Vaſquez* vult Deum ſe habentem vt ſpeciem expreſſam creaturarum, ſe habere vt rationem qua: *Amicus* verò conformiter ad ea, quæ tradiderat *diſp.* 9. *ſect.* 3. vult ſe habere vt rationem, in qua, ſeu medium, in quo: eſt inſuper contra *Gabrielem, Ochamum, Aureolum*, relatos à Vaſquio *loco mox citato, cap.* 1. vbi etiam addit eandem opinionem colligi ex Scoto *in* 1. *diſtinct.* 35. *quæſt.* 1. §. *ad iſta*: Verum *Scotus* apertius pluribus in locis indicat oppoſitum, & ſpecialiter *in* 1. *diſt.* 3. *quæſt.* 3. §. *contra iſtam opinionem, in* 2. *diſt.* 1. *q.* 1. §. *quantum ad primum*, & §. *quantum ad hoc igitur.*

Deus cognoſcit poſſibilia in ſeipſo, tanquā in obiecto cognito.

Probatur primò recolendo auctoritates, & rationes ſupra poſitas *lib. ſuperiori, cap.* 5. §. 1. *in* 1. & 3. *probatione primi aſſerti*, vbi etiam obiter improbatur potiſſimum *Vaſquij* fundamentum probantis Deum non poſſe alicui intellectui etiam diuino, eſſe medium cognoſcendi creaturas aliquas, tanquam obiectum primarium prius cognitum, eo quod Deus in ſe omninò abſolutus ſit ab omni relatione, & ordine ad creaturas. 38.

Probatur ſecundò: Quod Deus cognoſcat poſſibilia in ſeipſo, tanquam in obiecto cognito, & medio obiectiuo, nullam importat imperfectionem, imò exprimit perfectionem maximam, exprimit ſcilicet excellentiam repræſentatiuitatis diuinæ, vi cuius diuino intellectui omne intelligibile, ſiue increatum, ſiue etiam creatum relucet: ſufficientiam Dei ad intelligendum, vi cuius habet in ſe, & à ſe quidquid etiam ex parte obiecti ad quamlibet intellectionem requiritur; ſed in Deo aſſerendum eſt quidquid perfectionem exprimit ſine imperfectione: ergo aſſerendum quod cognoſcat poſſibilia in ſeipſo, &c. 39.

Dices Deum cognoſcere poſſibilia in ſeipſo, tanquam in obiecto cognito, importare maximam imperfectionem; importare ſcilicet quod Deus non cognoſcat poſſibilia comprehenſiuè, ratio eſt quia vt Vaſquez arguit *diſp.* 60. *cit. c.* 2. *n.* 8. obiectum aliquod prius cognitum non poteſt eſſe medium cognoſcendi aliud quiditatiuo, & proprio conceptu, niſi in ſe contineat omnes rationes illius, & ſit omninò ipſi ſimile; ſi enim eſt ab alio diuerſum imperceptibile eſt, quod ad inſtar illius poſſit aliud quiditatiuè, & comprehenſiuè cognoſci, cum igitur Deus non contineat formaliter omnes rationes creaturarum, & ſit creaturis valdè diſſimilis, conſequens eſt, &c. Accedit quod cognitio vnius in alio, tanquam in medio cognito nequit eſſe intuitiua: ergo à fortiori nequit eſſe comprehenſiua. Sed contra: Aliud eſt Deum non cognoſcere poſſibilia comprehēſiuè abſolutè loquendo, aliud eſt non cognoſcere poſſibilia comprehenſiuè ſecundùm aliquam formalitatem, ſeu modum cognitionis. Primum verè poneret in Deo imperfectionem, ſecundum non item; & ſicuti ex *ſuperiori* §. 3. poteſt ſine abſurdo concedi, quod Deus per eam præcisè formalitatem cognitionis, qua ſe in creaturis, & ex creaturis cognoſcit, ſe non comprehendat; ita eodem proportionaliter modo admitti poſſet, quod non comprehendat creaturas per eam præcisè formalitatem cognitionis, qua creaturas cognoſcit in ſeipſo, tanquam in obiecto cognito: Nec cogimur tamen, nec volumus hoc admittere; ſed nego abſolutè Deum non comprehendere poſſibilia in ſeipſo, tanquam in obiecto cognito. Ad rationem in oppoſitum dico obiectum cognitum, vt poſſit eſſe medium cognoſcendi aliud quiditatiuo proprio, 40.

Admitti poteſt Deum non cognoſcere poſſibilia comprehenſiuè per eam formalitatem cognitionis, qua illa cognoſcit in ſeipſo, tanquam in obiecto.

&

Cognitio in alio, tanquã in medio cognito potest esse cõprehensiua, si tale mediũ cõtineat obiectum eminenter.

& comprehensiuo conceptu, debere continere omnes perfectiones illius, & esse illi simile, vel formaliter, vel eminenter, Deus autem saltem eminenter continet perfectiones omnium creaturarum, & est ipsis eminenter similis; & sicuti vt res aliqua possit aliam perfectè & adæquatè producere; non est necesse, quod habeat continentiam, & similitudinem formalem, sed sufficit quod habeat similitudinem, & continentiam eminentem; ita vt res aliqua cognita possit ducere in perfectam, & adæquatam alterius rei cognitionem, sufficit similitudo, & continentia eminens, præsertim quando talis continentia non solùm est secundùm esse physicum, & entitatiuum, sed etiam secundùm esse intentionale, & obiectiuum, cuiusmodi est continentia creaturæ in Deo ex præmissis *lib. superiori in tim. cap.* 5. Illud, quod in instantia additur de cognitione intuitiua non est ad rem, quia cognitio intuitiua debet esse immediata, non sic comprehensiua; nec ab illa ad istam valet arguere, alioqui ex eo quod creaturæ possibiles, vt potè non existentes, nullatenus possint cognosci intuitiuè, probaretur etiam nullatenus posse cognosci comprehensiuè.

Cognitio intuitiua est essentialiter immediata, non sic cõprehensiuã.

42. Vrgebis contra positam doctrinam; similitudo est essentialiter mutua, sed in creatura non datur similitudo, ratione cuius possit Deus in ipsa quidditatiuè, & comprehensiuè cognosci, ergo nec in Deo datur similitudo ratione cuius possit creatura in ipso quidditatiuè, & comprehensiuè cognosci. Vrgebis etiam contra impugnationem eius, quod addebatur, malè supponi, quod cognitio comprehensiua non debeat necessariò esse immediata, & obiecti in se, cum enim obiectum, vt comprehendatur, debeat repræsentari quantùm repræsentabile est, & perfectius sit repræsentari immediatè, & in se, quàm mediatè, & in alio; obiectum, vt comprehendatur, debet repræsentari immediatè, & in se; cognitio, vt sit comprehensiua, debet esse immediata, & obiecti in se. Sed contra similitudo alia æqualitatis, alia eminentiæ, seu æquiualentiæ: illa mutua est, & essentialiter afficit vtrumque extremum; ista non est mutua, & reperitur solùm in extremo perfectiori, & solum Deus est eminenter similis creaturæ, est eminenter, sicuti creatura; non creatura est eminenter similis Deo, est eminenter, sicuti Deus; sicuti quantitas bipalmaris est eminenter æqualis palmari, non è contra; & in vniuersum maius æquiualet minori, non è contra. Ad illud, quod secundo loco vrgetur, dico etiam mediatè, & in alio, posse obiectum repræsentari, quantùm repræsentabile est; dummodo tale medium obiectum totum perfectè contineat, imò si medium contineat obiectum eminenter, quo modo continet Deus creaturam, perfectius repræsentatur obiectum in medio, quàm in se, quia in medio potest supercomprehendi, in se potest solùm comprehendi.

Similitudo æqualitatis est essentialiter mutua, non sic similitudo eminentiæ.

Probatur tertiò: Deus cognoscit possibilia, tanquam obiectum secundarium, se ipsum tanquam obiectum primarium, sed hoc non potest verificari, nisi cognoscat creaturas in se ipso, tanquam in obiecto cognito, ergo: Maior est propositio adeo in Theologia decantata, vt non videatur posse negari; Minor probatur: obiectum, quod attingitur directè, immediatè, in se ipso attingitur primò, vt primario; nec potest attingi secundò, seu secundariò, nisi attingatur in alio primo; & in se attacto, vt suprà etiam dicebatur *cap.* 5. §. 1. *in* 2. *probatione primi asserti*, ergo Deus non cognoscit possibilia, tanquam obiectum secundarium, nisi, &c.

Obiectum quod attingitur immediatè non est secundariũ.

Dices ex Lugo *cap. suprà citato, num.* 23. vbi *Vasquio*, cui videtur absolutè contrarius, plurimum fauet, Deum esse obiectum primarium solùm dignitate, non cognitione, & cognoscere possibilia in se ipso, tanquam in obiecto prius cognito prioritate dignitatis, & excellentiæ, non prioritate naturæ, vel rationis; fundamentum ipsius est, quia possibilia cognoscuntur in Deo vi relationum transcendentalium Dei ad ipsa, cognitio autem relatiui, vel relationis nunquam potest naturà, aut ratione præcedere cognitionem termini. Sed contra, si Deus cognoscit se vt obiectum primarium dignitate solùm, & excellentià, nimis deficit à perfectione obiecti verè primarij, eàdemque ratione Angelus v. g. cognoscens æque primo animam, & corpus, hominem, & lapidem, haberet pro obiecto primario animam, hominem, pro secundario corpus, lapidem. Sentiendum igitur Deum cognoscendo in se ipso creaturas habere se pro obiecto primario, non solum prioritate excellentiæ, sed etiam prioritate virtuali cognitionis, cognoscendo se prius, quam creaturas, & quod dicitur cognitionem relatiui, vel relationis, non posse natura, aut ratione præcedere cognitionem termini, procedit de relatiuo, & relatione sumptis formaliter, & vt in actu exercito; non de iisdem sumptis fundamentaliter, & in actu signato: Vnde quia Deus cognoscit se tũ vt fundamẽtaliter, tum vt formaliter relatiuum ad possibilia, habet duplicem virtualitatem cognitionis; alterâ cognoscit se vt fundamentaliter relatiuum, alterâ vt relatiuum formaliter: Istâ attingit prius Deum, quàm creaturas solùm prioritate dignitatis, & minus propriè habet Deum pro obiecto primario, illa attingit prius Deum, quàm creaturas etiam prioritate virtuali cognitionis, & habet propriissimè Deum pro obiecto primario. 43.

Deus cognoscit creaturas in se ipso tanquã in obiecto prius cognito, etiã prioritate virtuali cognitionis.

Assertum II. Deus cognoscit possibilia in quolibet diuino prædicato, quod circa possibilia versatur, seu importat habitudinem aliquam, & respectum ad possibilia, specialiter verò ipsa cognoscit in propria essentia, in omnipotentia, in omniscientia, in simplici complacentia, &c. Ita auctores relati pro superiori asserto, dummodo, quo ad simplicem complacentiam excipias *Thomistas*, vt potè qui absolutè negant in Deo respectu possibilium affectum quemcumque voluntatis, etiam per modum simplicis complacentiæ, supposita autem ex infrà dicendis *lib. sequenti c.* 3. §. 2. huiusmodi simplici complacentia nulla est difficultas specialis, quin in ipsa 44.

Deus cognoscit creaturas in quolibet diuino prædicato, quod circa creaturas versatur.

æquè, ac in omnipotentia, & omniſcientia Deus cognoſcat poſſibilia.

44. Probatur Deus cognoſcit comprehenſiuè omnia ſua prædicata diuina, ergo cognoſcit in quolibet diuino prædicato omneio habitudinem, reſpectum, & connexionem, adeóque in quolibet prædicato importantem habitudinem, reſpectum, & connexionem ad poſſibilia cognoſcit talem habitudinem, reſpectum, & connexionem, & conſequenter etiam poſſibilia, ſed inter alia prædicata dicentia habitudinem ad poſſibilia eſt in primis diuina eſſentia, in qua omnia tum entitatiuè tum repræſentatiuè continentur, & ea cuius diuerſa participatione diuerſa poſſibilia ſortiuntur diuerſa eſſentialia: Eſt omnipotentia, quæ eſt virtus omnium poſſibilium productiua, tum dirigendo per intellectum, & determinando per voluntatem poſſibilium productionem, tum eandem per ſe ipſam formaliter exequendo: Eſt omniſcientia, quæ omne ſcibile, nedum omne poſſibile, pro obiecto reſpicit: Eſt ſimplex complacentia, qua diuina voluntas in omnium poſſibilium bonitatem affectu ſimplici, ſeu amore inefficaci, & non operatiuo fertur, ergo in his prædicatis ſpecialiter Deus omnia poſſibilia cognoſcit cognitionibus inter ſe virtualiter diſtinctis, & inter ſe habentibus eundem ordinem virtualem prioris, & poſterioris, quem habent ipſa diuina prædicata. Sic v. g. cognitio, qua Deus poſſibilia cognoſcit in propria eſſentia eſt virtualiter prior cognitione, qua eadem poſſibilia cognoſcit in omnipotentia ſicuti in Deo eſſentia eſt virtualiter prior omnipotentiâ, & comprehenſio eſſentiæ in ſe eſt prior virtualiter comprehenſione omnipotentiæ in ſe, ex quo ſoluitur obiter argumentum, quo aduerſarij probant poſſibilia non cognoſci à Deo in omnipotentia, ex eo quod omniſcientia in Deo præcedat omnipotentiam: ſoluitur inquam, quia omniſcientia rerum in diuina eſſentia præcedit omnipotentiam, non ſic præcedit omnipotentiam omniſcientia rerum omni modo, quo haberi poteſt.

Et ſpecialiter. In propria eſſentia. In omnipotentia. In omniſcientia. In ſimplici complacentia.

45. Aduerte pro pleniori poſiti aſſerti intelligentiâ non in quolibet diuino prædicato poſſibilia reſpiciente, aut cum poſſibilibus connexo eodem modo poſſibilia cognoſci. Aliqua enim diuina prædicata poſſibilia reſpiciunt, & ſimul continent; vt eſſentia diuina, & aliquo modo etiam omnipotentia: Reliqua vt omniſcientia, & ſimplex complacentia poſſibilia reſpiciunt, & connotant, at non continent. In prædicatis primi generis verè, & propriè, tanquam in medijs cognitis poſſibilia cognoſcuntur. In prædicatis ſecundi generis minus propriè, & ſunt huiuſmodi prædicata potius media determinantia, imo neceſſitantia ad cognitionem poſſibilium, quàm media in quibus poſſibilia cognoſcantur, quod enim in alio non continetur, non poteſt propriè in alio cognoſci, & relatio, aut connexio ex ſe præcisè facit vtrumque relatiuum, & vtrumque connexum ſimul cognoſci, at non facit vnum cognoſci in alio, niſi vnum in alio contineatur, quod enim in alio non eſt, cognoſceretur aliter, ac eſt: ſi cognoſceretur in alio: Quod igitur cognoſcitur ex vi continentiæ in alio, propriè in alio cognoſcitur, quod dicitur cognoſci in alio præcisè ex eo, quod terminet connexionem cum alio, vel relationem alterius, minus propriè dicitur in alio cognoſci: Ex quo obiter patet magis rigorosè verificari quod Deus cognoſcat creaturas in ſe ipſo, quàm quod cognoſcat ſe ipſum in creaturis.

Ad cognoſcendum propriè vnũ in alio requiritur continentia vnius in alio, nec ſufficit connexio.

46. Aduerte inſuper connexionem alicuius diuini prædicati cum poſſibilibus ſufficientem, vt tale prædicatum ſit medium determinatiuum ad cognitionem poſſibilium, vtque in ipſo ſaltem impropriè dicantur poſſibilia cognoſci, debere illi prædicato conuenire ratione ſui formaliter, non ratione identitatis cum alio, loquimur enim hic de prædicatis diuinis, vt virtualiter ab inuicem diſtinctis, & terminantibus diſtinctas virtualitates diuinæ cognitionis: Cæterùm identicè, & realiter, ſicuti omnia diuina prædicata ſunt Deus, ita Deus cognoſcendo poſſibilia in ſe ipſo, cognoſcit poſſibilia in omnibus diuinis prædicatis. Hinc patet, cur licet deficientibus poſſibilibus omnia diuina prædicata deficerent, non tamen omnia habeant ſufficientem connexionem cum poſſibilibus, vt in omnibus poſſibilia cognoſcantur; ratio ſcilicet eſt, quia deficientibus poſſibilibus plurâ diuina prædicata deficerent ob connexionem cum poſſibilibus, ſibi conuenientem non formaliter, & ratione ſui; ſed ſolum identicè, & ratione aliorum prædicatorum ſibi identificatorum, & connexorum formaliter cum poſſibilibus; ſic v. g. deficientibus poſſibilibus deficeret omnipotentia formaliter ex vi connexionis cum ipſis, beatitudo diuina verò deficeret non ex vi connexionis cum poſſibilibus ſed ratione identitatis cum omnipotentia.

Non omnia diuina attributa ſunt formaliter connexa cũ poſſibilibus, licet omnia deficerent deficientibus poſſibilibus.

47. Aduerte tandem, ne cognitio poſſibilium in omniſcientia Dei diſcordet ab eo, quod dicebatur *in hoc eodem capite ad finem §. 1.* dum negaretur in Deo cognitio reflexa à directâ diſtincta, Deum cognoſcentem in ſuâ omniſcientiâ non habere cognitionem reflectentem formaliter ſupra omniſcientiam, ſed eandemmet omniſcientiam, ſicuti per ſa ipſam cognoſcit ſe ipſam abſque formali reflexione, ita per ſe ipſam in ſe ipſa abſque formali reflexione cognoſcere poſſibilia, & diſtingui quidem in diuina omniſcientia virtualitatem, qua cognoſcit poſſibilia in ſe ipſa, à virtualitate, qua cognoſcit poſſibilia in aliquo alio diuino prædicato; virtualitatem tamen illam, qua cognoſcit poſſibilia in ſe ipſa non reflectere formaliter ſupra ipſam omniſcientiam ſed eſſe cognitionem formaliter directam omniſcientiæ, & eminenter ſolùm reflexam.

Scientia, quâ Deus poſſibilia cognoſcit in ſua ſcientia, nõ eſt reflexa formaliter ſuprà ſe ipſam.

§. VIII.

§. VII.

Virùm ex se ipso, & ex quonam diuino prædicato, Deus cognoscat possibilia?

48. ASSERTVM: Deus cognoscit possibilia ex se ipso; & ex quolibet diuino prædicato importante ratione sui formaliter habitudinem aliquam, seu respectum ad possibilia; specialiter verò ex propria essentia, ex omnipotentia, ex omniscientia, &c. Ita auctores suprà relati pro cognitione Dei ex creaturis; & licet Lugus *sup. cit. disp.* 18. *s.* 2. *num.* 14. *cap.* 4. *num.* 27. aliqualiter hæreat in modo loquendi existimans particulam, *ex*, in communi acceptione semper denotare realem, formalemve discursum, re vera tamen ly *ex* optime supponit etiam pro discursu virtuali, terminisque rectè intellectis absolutè dici potest conuenire Deo cognitionem vnius ex alio. Ideo assertum

Possibilis possunt ex alio cognosci, & à Deo cognoscuntur ex se ipso. Probatur: Possibilia, quantum est de se possunt cognosci ex Deo, & ex quolibet diuino prædicato cum ipsis connexo, vel ad ipsa relato: Deus potest quantum est de se cognoscere vnum ex alio præstando per discursum virtualem, & virtualem multiplicitatem actuum modo perfectissimo, illud, quod per discursum formalem, realemque actuum multiplicitatem præstat modo imperfecto intellectus creatus: Ex alia parte debet Deo circa obiecta necessaria, cuiusmodi sunt possibilia, de facto concedi quælibet cognitio, seu quilibet modus cognitionis ipsi non repugnans, ergo Deus de facto cognoscit possibilia ex se ipso, & ex quolibet diuino prædicato, &c. Antecedens quo ad secundam partem constat ex dictis, nec potest negari sine quæstione de nomine; quo ad primam probatur, quidquid est in alio contentum, cum alio connexum; vel essentialem relationem alterius ad se terminat, potest ex alio cognosci, sed possibilia continentur in Deo, connectuntur cum determinant relationem Dei ad se, ergo. Confirmatur ratione connexionis, quam Deus haber cum creaturis, & vnum diuinum prædicatum haber cum alio, Deus cognoscit se ex creaturis, & vnum diuinum prædicatum ex alio, ergo etiam ratione connexionis, quam creaturæ habent cum Deo, & cum aliquibus diuinis prædicati, Deus cognoscit creaturas ex se ipso, & ex aliisquibus diuinis prædicatis, ex quolibet scilicet prædicato importante, &c.

49. Dices, si Deus cognoscit ex se creaturas, haber creaturas pro obiecto immediato, directo, & primario; vt enim iam dictum est cognitio vnius ex alio oritur quidem ex cognitione alterius, at non terminatur directè, & primario ad aliud: E contra dum Deus cognoscit se ex creaturis habet se pro obiecto primario, & directo, sicuti igitur ex eo quod Deus habeat se pro obiecto primario, & directo, non sequitur, quod possit etiam habere pro obiecto primario, & directo creaturas, ita ex eo, quod possit cognoscere se ex creaturis, non infertur, quod possit etiam cognoscere ex se creaturas: Imò si recolantur *supra posita in vtroque asserto* §. 3. infertur potiùs oppositum, cum enim iuxta ibi dicta Deus nequeat cognoscere creaturas ex se cognito ex creaturis; quod Deus cognoscat se ex creaturis probat non posse cognoscere creaturas ex se, ne sequatur ipsum cognoscere creaturas ex se cognito ex creaturis: Sed contra Deum habere possunt creaturas pro obiecto immediato, & directo, patebit ex sequentibus, vbi etiam explicabitur an ex eo, quod sint respectu alicuius diuinæ cognitionis obiectum immediatum, & directum, dici possint, aut debeant respectu talis cognitionis obiectum primarium; quod igitur creaturæ cognitæ ex Deo sint obiectum immediatum, & directum, talis cognitionis, non impedit, quin possint ex Deo cognosci. Non item id impedit illud, quod ex alibi positis affertur; enim verò aliud est Deum cognoscere creaturas ex se, & cognoscere se ex creaturis; aliud est cognoscere creaturas ex se cognito ex creaturis; ad hoc secundum requireretur quod Deus cognosceret se ex creaturis tantum, vt deinde posset inferri, quod cognoscendo creaturas ex se, cognosceret creaturas ex se cognito ex creaturis; at nos non diximus Deum cognoscere se tantum ex creaturis, sed volumus Deum cognoscere se ex se, & ex creaturis, & cognoscendo se ex se, cognoscere se creaturas; sicque cognoscere creaturas ex se cognito ex se, non ex se cognito ex creaturis.

Creaturæ possunt esse obiectū immediatum, & directum alicuius diuinæ cognitionis.

§. VIII.

Virùm Deus cognoscat possibilia immediatè in se ipsis?

50. Deus cognoscit possibilia etiam immediatè in se ipsis.

ASSERTVM: Deus cognoscit etiam in se ipsis immediatè possibilia. Ita Herice 1. *parte disp.* 5. *cap.* 4. Ribas *tract.* 4. *disp.* 4. Martinon *disp.* 10. *sect.* 1. Lugus *lib.* 1. *disp.* 28. *cap.* 4. *num.* 25. Arriaga *disp.* 19. *sect.* 4. De Quiros *disp.* 44. *sect.* 2. Moncæus *in disputationibus selectis, disp.* 3. *cap.* 11. §. *quod ergo.* Ita à fortiori *Nominales* & Vasquez *in* 1. *asserto* §. 6. relati pro sententia negante Deo cognitionem possibilium in se ipso. Ita tandem in vniuersum omnes ferè auctores scientiæ mediæ, qui per cognitionem immediatam possibilium, in se ipsis existimant se iacere fundamentum cognitionis immediatæ futurorum conditionatorum in se ipsis Independenter à quolibet Dei decreto. Verùm cognitio immediata possibilium in se ipsis nec necessarium est, nec sufficiens fundamentum scientiæ mediæ: Non necessarium quia *Molina* scientiæ mediæ propugnator acerrimus negat Deo cognitionem possibilium in se ipsis: Non sufficiens, vt infrà constabit ex impugnatione scien-

tiæ mediæ præsertim exponendis *capite 4. §. 2. & 5.* Portò positum assertum licet tot habeat propugnatores, habet tamen etiam oppugnatores plurimos, & in primis Henricum *quodlib. 9. quæst. 2.* Durandum *in 1. dist. 35. quæst. 1. art. 3.* Richardum *eâdem dist. quæst. 3.* Marsilium, Ægidium, Thomistas communiter, Molinam *prima parte, quæstione 14. articulo 5. & 6. §. 2. Conclusio,* Soarezium *lib. 3. cap. 2.* Ruizium *disputatione 10. sect. 2.* &c. *Scotus* obscurius loquitur, vt videre est *locis suprà citatis in 1. asserto §. 6.* ideo ab aliquibus citatur pro cognitione possibilium in Deo, ab aliis pro cognitione possibilium in se ipsis, crediderim re ipsâ vtrumque cognitionis modum Deo concessisse, adeóque stare pro nobis, non contra nos.

51. Probatur primò: Deum cognoscere in se ipsis immediatè possibilia neque repugnat ex eo, quod cognoscat eadem possibilia mediatè in se ipso, tanquam in obiecto cognito; neque ex eo, quod cognoscere possibilia immediatè inferat ipsa esse obiectum specificatiuum, & formale diuinæ cognitionis, adeóque sit positiua imperfectio: Neque ex eo, quod possibilia non sint in se ipsis cognoscibilia, vtpotè quæ sicuti nullum habent in se ipsis esse, ita nullam habeant veritatem nullamque cognoscibilitatem: Neque ex eo quod daretur in Deo cognitio, quæ ex obiecto nullatenùs gigneretur côtra illud decantatum, *ex obiecto, & potentia gignitur notitia*; sed nullo ex his modis repugnat Deum cognoscere in se ipsis immediatè possibilia, ergo nullatenùs id repugnat, ergo cum circa obiecta necessaria asserendum sit in Deo quidquid ipsi non repugnat, asserendum omninò est Deum verè cognoscere etiam in se ipsis immediatè possibilia.

52. Probatur antecedens quoad primam partem: Cognitio immediata ex genere suo non pugnat cum cognitione mediata eiusdem obiecti, dummodo cognitio immediata sumatur positiuè, vt in præsenti, pro ea, quæ attingit obiectum etiam in se ipso, non negatiuè pro ea, quæ excludit omne medium; nec quoad hoc maior est difficultas in eo, quod Deus cognoscat possibilia immediatè in se ipsis, & mediatè in propria essentia; quàm in eo, quod cognoscat se ipsum immediatè in se ipso, & mediatè in creaturis; sicuti igitur illud *ex supradictis* §. 3. per diuersas virtualitates Deo conuenit, ita & istud; certè cum in creaturis cognitio non solùm intellectiua, sed etiam sensitiua immediata possit simul esse cum mediata, vt patet in eo qui simul videt Petrum in se, & in speculo; aut Petrum, & Petri imaginem, facile constat cognitionem immediatam, & cognitionem mediatam sibi non opponi, nec se excludere.

Cognitio immediata positiuè accepta non pugnat cum mediata, sed solùm accepta negatiuè.

53. Probatur antecedens quoad secundam partem ex dicendis *in sequenti* §. vbi ex professo examinabitur an, & quomodo Deus cognoscendo possibilia in se ipsis, habeat ipsa, vel non habeat pro obiecto specificatiuo, & formali diuinæ cognitionis.

54. Probatur antecedens quoad tertiam partem, licet possibilia in se ipsis nullum habeant esse actuale, & participale, habent tamen esse essentiale, & nominale, ratione cuius verè possunt esse in se ipsis immediatus terminus diuinæ cognitionis, tum quia ratione eiusdem sunt immediatus terminus diuinæ omnipotentiæ, tum quia veritas, & cognoscibilitas sunt prædicata entis vniuersalissimè accepti, adeóque comitantur ens etiam solum nominale; quod confirmatur ex eo, quia possibilia etiam in aduersariorum sententia cognoscuntur mediatè ab intellectu diuino; immediatè ab intellectu creato Christi Domini præsertim, & Angelorum, si autem nullam haberent veritatem nullo modo, & à nullo intellectu possent verè cognosci.

Possibilia in se ipsis habent cognoscibilitatem, & veritatem

Probatur antecedens quoad quartam, & vltimam partem, quia propositio illa *ex obiecto, & potentia gignitur notitia* procedit de obiecto motiuo, non de terminatiuo, quamvis immediato. Certè enim cognitiones, quæ eliciuntur dependenter à speciebus infusis, nullatenùs gignuntur ex obiectis, ad quæ terminantur, sed solum ex speciebus exercentibus rationem obiecti motiui; illud igitur quod præstant species infusæ respectu intellectus creati, præstat essentia diuina respectu intellectus increati exercens eminentissimo, perfectissimóque modo, munus speciei vniuersalissimæ, & obiecti motiui non solum respectu sui, verum etiam respectu possibilium. 55.

Ex obiecto, & potentia gignitur notitia, procedit de obiecto motiuo non de terminatiuo.

Dices illud, quod exercet munus speciei, & obiecti motiui, debere esse incognitum, & quod se habet ad cognitionem vt medium in quo, non posse esse medium quo: Cum igitur diuina essentia respectu diuini intellectus nequeat esse incognita, eumdemque intellectum ducat ad cognitionem possibilium, vt medium in quo, videtur nec posse exercere munus speciei, nec se habere, vt medium quo: Sed contra, quod in creatis res exercens munus speciei, & obiecti motiui debeat esse incognita, & res se habens vt medium in quo, & cognitum, nequeat se habere vt medium quo, & incognitum, prouenit ex finitudine creaturæ, cui non conuenit continere rem aliquam, tum in esse entitatiuo, vt requiritur ad veram rationem medij in quo, tum in esse repræsentatiuo, vt requiritur ad rationem medij quo; sicque in creatis quod se habet vt medium in quo, & in se cognitum ducit in cognitionem alterius, non se habet vt Medium quo, valens etiam incognitum ducere in alterius cognitionem; quia in creatis quod continet entitatiuè non continet repræsentatiuè; è contra quod se habet vt medium quo, non se habet vt medium in quo, quia quod continet repræsentatiuè non continet entitatiuè. At diuinæ essentiæ, in qua indentificantur perfectiones in creatis dispersæ, conuenit continere tum entitatiuè, tum repræsentatiuè, adeoque in ordine ad diuersas virtualitates diuinæ cognitionis esse medium in quo, & quo; exercere munus medij cogniti, & incogniti; incogniti inquam non absolutè, sed comparatiuè ad determinatam 56.

Essentia diuina simul est medium in quo, & quo respectu cognitionis possibilium.

terminatam quandam virtualitatem diuinæ cognitionis: Item æquiualenter potius, quàm formaliter; quatenùs etiamsi reuerà cognosceretur, quando tamen simpliciter non cognosceretur in se, adhuc posset repræsentare creaturas, & determinare, ac mouere ad ipsarum cognitionem tum creatum intellectum, vt dictum est *superiori lib. in limit. cap.5. & in §.3. eiusdem capitis*, tum etiam diuinum, respectu cuius diuina essentia cum sit obiectum magis proportionatum; perfectius exercet quodcumque obiecti munus. Ex his habes rationem formalissimam speciei, & medij quo, non consistere in ratione medij incogniti, sed in ratione medij continentis obiectum intentionaliter, & repræsentatiuè, quamvis deinde pura species, purè intentionaliter obiectum continens, nequeat ducere in cognitionem obiecti, vt medium in quo, & in se cognitum; sed tantùm vt medium quo in se incognitum.

Formalissima ratio speciei non dicit esse incognitum.

57. Probatur secundò: Possibilia sunt in seipsis immediatè cognoscibilia: ergo à Deo immediatè cognoscuntur. Antecedens patet tum à priori, quia possibilia habent in seipsis veritatem, vnde propositiones, quæ formantur de essentiis rerum in statu possibilitatis, dici solent propositiones æternæ veritatis; tum à posteriori, quia secùs & Christo, & Angelis esset neganda omnis immediata cognitio possibilium in seipsis. Consequentia probatur: Virtus intellectiua simpliciter infinita, qualis est virtus intellectiua Dei debet attingere non solùm omnia cognoscibilia, sed etiam omni modo quo cognoscibilia; sicuti virtus productiua simpliciter infinita non solùm debet attingere omnia producibilia, sed etiam omni modo, quo producibilia sunt: ergo.

Possibilia sunt immediatè in se cognoscibilia.

58. Dices ex Ioan. à S. Thoma 1. *part. q.14. disp.18. art.2. num.11.* Possibilia esse in seipsis immediatè cognoscibilia comparatiuè ad intellectum creatum, non comparatiuè ad intellectum diuinum, quia huic proportionatur solum cognoscibilitas perfectissima, cognoscibilitas autem possibilium in seipsis non est perfectissima, cum sit perfectior cognoscibilitas eorundem in Deo. Sed contra, responsio, vt iacet, continet id, quod est in quæstione; ratio, quæ ad responsionem firmandam affertur, infirma est. Primò quia asserere absolutè, quod sola cognoscibilitas perfectissima sit Deo proportionata est fauere plurimum errori negantium Deo viliorum rerum cognitionem, ne diuina scientia vilescat ex obiecti vilitate: cognoscibilitas igitur etiam vilis, & imperfecta non est diuino intellectui improportionata, imò est maximè consona iuxta illud D. Thomæ 2. *contra Gentes, cap. 70. Quod Deus cognoscat vilia nobilitati scientia eius non repugnat, sed attestatur*, & quamvis *S. Doctor* præcipuè loquatur de cognitione vilium in propria essentia, tanquam in cognito principali, tamen *num.4.* affert etiam rationem, quæ probat ex vilitate obiecti cognitionem etiam immediatam non vilescere, ait enim: *Vilitas cognitorum in cognoscentem non redundat per se, hoc est enim de ratione cognitionis, vt cognoscens contineat species cogniti secundùm modum suum, per accidens autem potest redundare in cognoscentem vilitas cognitorum, vel eo quod, dum vilia considerat a nobilioribus abstrahitur*, &c. Quod magis constabit ex iis, quæ *infrà lib.5. cap.1. §.1.* tradentur de Dei Prouidentia circa res quascumque, etiam minimas, & maximè viles. Secundò, 59.

Negare Deo immediatā cognitionē creaturarum est fauere errori negantiū Deo cognitionē rerum vilium.

quia licèt cognoscibilitas possibilium in seipsis non sit perfectissima, & patiatur cognoscibilitatem perfectiorem, non est tamen positiuè imperfecta, nec incompossibilis cum cognoscibilitate perfectiore etiam comparatiuè ad vnum, eundemque intellectum; in Deo autem quamvis admittenda non sit cognitio positiuè imperfecta, admittitur cognitio minus perfecta, quàm alia; adeoque rectè admitti potest duplex cognitio virtualiter distincta, altera attingens perfectissimam, altera attingens minus perfectam eiusdem obiecti cognoscibilitatem.

Deo repugnat cognitio positiuè imperfecta, at non minus perfecta.

Ex dictis habes cognitionem immediatam possibilium, quam Deo tribuimus, 60.
non haberi per species formaliter proprias ipsorum possibilium, & vel repræsentabilitati possibilium præcisè commensuratas, vel à possibilibus deriuatas, in quo sensu Augustinus *lib.83. quæstionum, quæst.46.* ait Deum nihil intueri extra se ipsum: In eodem sensu *D. Thomas* pluribus in locis negat Deo cognitionem immediatam possibilium in seipsis; specialiter verò 1. *part. q.14. art.5. in C. Dupliciter aliquod cognoscitur vno modo in se ipso, alio modo in altero. In seipso quādo cognoscitur per speciem propriam adæquatam ipsi cognoscibili. In alio autem videtur id, quod videtur per speciem continentis*, &c. *Deus seipsum videt per seipsum, quia seipsum videt per essentiam suam: alia à se videt non in ipsis, sed in seipso, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso.* Nec rectè Ioan. à S. Thoma *loco suprà citato, n.5.* contendit sensum, in quo nos S. Doctorem intelligimus, non congruere menti ipsius *S. Doctoris*, eo quod si intenderet solùm excludere à Deo species formaliter proprias creaturarum, & à creaturis deriuatas de re nimis notâ otiosè disputaret. Contra enim eâdem ratione otiosè loqueretur S. Doctor *in 1. dist. 35. art. 2. Deus non recipit species rerum, per quas cognoscat, sed per essentiam suam*, &c. quæst.2. de veritate, art. 3. ad 1. *Intellectus diuinus non habet scientiam causatam à rebus*, opusc.3. cap.30. *Omnis intellectus intelligens per speciem aliam à se comparatur ad illam speciem intelligibilem, sicut potentia ad actum, cum species intelligibilis sit perfectio eius faciens ipsum intelligentem actu.* Ex alia parte cum 1. *part. quæst. 14. ar. 6. ad 1.* illis verbis: *Deus non solùm cognoscit res esse in seipso, sed per id, quod in seipso continet res, cognoscit eas in propria natura:* Et *quæst.20. art.2. ad 2.* illis verbis: *Ab æterno Deus cognoscit res in propriis naturis*, & similibus verbis alibi sæpè doceat Deum cognoscere creaturas in seipsis. Cum item tribuat propriæ essentiæ rationem speciei, seu

Deus non cognoscit per species deriuatas à creaturis, vel ipsis præcisè commensuratas.

Diuus Thomas admittit cognitionem creaturarum in seipsis in Deo.

Item tribuit diuinę essentiæ esse speciem creaturarum.

similitudinis creaturarum, tum locis citatis ex 1. *part. ex C. sent. ex quæst.* 2. *de verit.* tum ex eâdem *quæst.* 2. *de verit. eodem art.* 3. *ad* 9. illis verbis: *Quamvis sit minima similitudo creaturæ ad Deum secundùm conuenientiam naturæ, est tamen maxima similitudo, secundùm quam expressissimè diuina essentia repræsentat creaturam*, & art. 4. ad 2. *Essentia Dei est similitudo rerum omnium, & propria ratio vniuscuiusque*: idemque tradat 1. *contra Gentes, cap.* 67. aliisque pluribus in locis conforme prorsus est menti *D. Thomæ* ponere in Deo cognitionem creaturarum, non solum in seipso, tanquam in obiecto cognito, seu in propria essentia, tanquam in causa, & medio in quò; sed etiam immediatè in seipsis, seu in propria essentia, tanquam in specie vniuersalissima, similitudine repræsentatiuâ, & medio quo; hinc fit consequenter eundem *D. Thomam*, dum dicit Deum non cognoscere creaturas in seipsis, solum velle, quod creaturas non cognuscat per species ipsarum proprias ab ipsis deriuatas, aut ab extrinseco infusas: Dum item ait Deum cognoscere creaturas solum in seipso, ly *in seipso*, supponere tum pro medio in quo, tum pro medio quo, tum pro propria essentia, vt causa; tum pro eâdem, vt specie.

---

§ IX.

An, & quomodo Deus cognoscendo possibilia in seipsis habeat ipsa pro obiecto specificatiuo, & formali diuinæ cognitionis?

61. Possibilia immediatè á Deo cognita solùm impropriè dici possunt obiectum formale, & specificatiuum diuinæ cognitionis.

ASSERTVM: Licet in aliquo sensu possibilia in seipsis immediatè à Deo cognita dici possint obiectum formale, & specificatiuum diuinæ cognitionis; melius dicitur absolutè loquendo Deum in cognitione etiam immediatâ possibilium habere pro obiecto formali, & specificatiuo propriam essentiam exercentem munus speciei. Ita ex Auctoribus admittentibus in Deo cognitionem immediatam possibilium in se ipsis. Alarcon *disp.* 7. *cap.* 1. Arrubal *disp.* 29. Vasquez *disp.* 50. & 60. &c. contra Ariminensem *in* 1. *dist.* 36. Arriagam 1. *part. disp.* 19. *num.* 31. Martinon *disp.* 10. *sect.* 1. *num.* 12. De Quiros *disput.* 40. *sect.* 2. Inter vtriusque tamen sententiæ Auctores (excepto *Ariminensi* simpliciter negante diuinam essentiam posse vllo modo esse motiuum ad cognoscendas creaturas) est dissidium potius in eo, quod intelligunt nomine obiecti specificatiui, & formalis, quàm in eo, quod sub tali nomine Deo aut negant, aut concedunt. Dixi ex Auctoribus admittentibus in Deo cognitionem immediatam possibilium, nam qui docent possibilia nullatenus esse obiectum immediatum diuinæ cognitionis, docent à fortiori nullatenus esse obiectum specificatiuum, & formale; imò ex eo, quod absurdum reputent obiectum creatum specificare cognitionem diuinam, probant creaturas non posse in se immediate attingi à cognitione diuina, vt specialiter videre est apud Ioan à S. Thoma 1. *par. quæst.* 14. *disp.* 18. *art.* 2. *n.* 7.

Postremæ asserti particulæ exprimentes diuinam essentiam respectu cognitionis immediatæ possibilium exercere munus speciei sunt non solùm contra oppugnatores cognitionis immediatæ possibilium, volentes consequenter diuinam essentiam respectu cognitionis possibilium solùm exercere munus obiecti primariò cogniti, sed insuper inter propugnatores illius immediatæ cognitionis contra Moncæum *in disputationibus selectis, disputatione* 3. *capit.* 11. *ad* 3. De Quiros *prima parte, disputatione* 44. *sect.* 3. *num.* 19. volentes intellectum diuinum tantæ esse viuacitatis in intelligendo, vt ad cuiuscumque rei intellectionem non alio ei opus sit, quàm rei veritate. Nihilominùs diuinam essentiam exercere præcisis imperfectionibus munus speciei probatum est sufficienter *tum* §. *antecedente, tum cap. superiori ad calcem* §. 3. & 6. Confirmatur etiam validissimè *ex superiori lib. cap.* 2. vbi latè explicatur diuinam essentiam exercere munus formæ intelligibilis respectu intellectus creati, à quo transferri potest paritas ad diuinum. Ex alia parte durum valde est admittere notitiam obiecti, ad quam neque obiectum terminatiuum, neque motiuum concurrat, quæque nullâ prorsus ratione ex obiecto gignatur contra illud vulgatum *ex obiecto, & potentia gignitur notitia.* Neque rectè dicitur huiusmodi axioma solùm procedere de potentia intellectiua finitâ, & de notitiâ propriè causatâ; Non de potentiâ intellectiuâ infinitâ, quæ cum ex se habeat omnem perfectionem lineæ intelligibilis, debet ex se habere etiam rationem speciei. Non item de notitia incausata, cum notitia non requirat concursum obiecti, nisi vt causetur. Contra enim: Potentia intellectiua simpliciter infinita, qualis est diuina, debet habere omnem perfectionem lineæ intelligibilis, cum aliqua tamen distinctione virtuali: Notitia Dei est quidem incausata realiter, nec potest requirere concursum obiecti realiter distincti, est tamen causata virtualiter; ideo gigni debet ex obiecto virtualiter distincto: & aliud est dicere, diuinus intellectus, diuina intellectio, non indiget specie realiter distincta; aliud est dicere, non indiget specie: Primum verum est, falsum secundum; sicuti aliud est dicere, non datur in Deo actus primus intelligendi distinctus realiter à secundo, non datur intellectio distincta realiter à potentia intellectiua; aliud est dicere, non datur in Deo actus primus intelligendi, non datur in Deo intellectio: Primum verum est, falsum secundum: Ratio igitur infiniti, & incausati in diuina notitia probat ipsam non distingui à specie, & obiecto motiuo: Ratio repræsentatiui in diuina essentia, virtualiter causati in diuina cognitione, probat dari in Deo rationem speciei vniuersalissimæ,

62. Essentia diuina exercet munus speciei, etiam respectu intellectus proprij.

Aliud est intellectum, & intellectioné diuinam carere specie, aliud carere specie realiter distincta.

falsissimæ, & hanc exerceri à diuina essentia. His præmissis,

64. Probatur, & explicatur assertum: Obiectum formale, & specificatiuum, aliquando mitius, latiúsque sumitur pro eo omni, quod terminatiuè quodammodo, & extrinsecè cognitionem specificat; & licet ipsius cognitio supponat aliud obiectum motiuum, à quo determinetur, non tamen habet aliud obiectum terminatiuum, ad quod priùs terminetur. Item sumitur obiectum formale, & specificatiuum pro eo omni, quod habet connexionem cum cognitione, & quo deficiente, cognitio deficeret: Hoc vtroque modo possibilia lo se ipsis immediatè à Deo cognita possunt dici obiectum specificatiuum diuinæ cognitionis; imò secundo modo etiam cognita mediatè in diuina essentia, tanquam in causa, dici possunt obiectum specificatiuum diuinæ cognitionis. Neque hæc specificatio importat imperfectionem aliquam, aut propriam dependentiam diuinæ cognitionis à possibilibus potius, quàm extrinseca, & terminatiua specificatio, quam ab iisdem possibilibus titulo connexionis, & ordinis; non titulo dependentiæ, & subordinationis habet diuina omnipotentia. Rigorosè, strictéque sumitur obiectum formale, & specificatiuum, pro eo, quod est etiam motiuum, penes quod distinguitur modus cognoscendi vnius principij, à modo cognoscendi alterius, qua ratione dicimus ens materiale esse specificatiuum potentiæ cognoscitiuæ materialis, non potentiæ intellectiuæ; ens spirituale omnioò independens à materia esse specificatiuum intellectus separati, non corpori vniti: Et hac ratione certum est possibilia non esse obiectum formale, ac specificatiuum diuinæ cognitionis, diuinique intellectus, cum nec per se, nec per species proprias ipsum moueant, nec sint obiectum proprium intellectus diuini, per ordinem ad quod secernatur modus intelligendi Dei à modo intelligendi creaturarum; Hac ratione sola diuina prædicata sunt obiectum specificatiuum diuinæ cognitionis, & quia obiectum specificatiuum absolutè vsurpatum hoc secundo modo supponit, vnde etiam communiter dicitur cognitionem non esse perfectiorem suo obiecto formali specificatiuo, absolutè loquendo melius dicitur possibilia etiam immediatè cognita non esse obiectum formale, & specificatiuum diuinæ cognitionis, & sicuti ens materiale non dicitur specificatiuum intellectus creati, quia licet sit immediate intellectionis creatæ terminatiuum, non est tamen motiuum ipsius per speciem propriam materialem, sed solùm per speciem nobiliorem spiritualem, ita ens creatum dici nequit absolutè, & simpliciter specificatiuum intellectus increati, quia licet sit immediatè terminatiuum intellectionis increatæ, non est tamen motiuum eiusdem per speciem propriam creatam, sed solùm per speciem superiorem increatam: Non nisi igitur cum addito idest per modum terminantis, secundùm quid, extrinsecè, & cum aliqua huiusmodi expressione ampliante significationem propriam obiecti formalis, seu specificatiui, dici potest possibilia, & ens creatum esse obiectum specificatiuum, & formale diuinæ cognitionis, etiam immediatè circa ipsa versantis.

Obiectum formale, & specificatiuū sumitur dupliciter.

§. X.

Vtrùm Deus cognoscendo possibilia in se ipsis cognoscat etiam aliqua possibilia in aliis, aliqua ex aliis possibilibus?

65. ASSERTVM: Deus cognoscendo possibilia in se ipsis, cognoscit aliqua possibilia in aliis, aliqua ex aliis possibilibus. Ita Ribas *prima parte, tract. 4. disput. 4. num. 27.*

Deus cognoscit aliqua possibilia in aliis, & ex aliis.

Probatur: Deus cognoscere potest vnum in alio, & ex alio; possibilia cognosci possunt aliqua in aliis, aliqua ex aliis, ergo Deus potest cognoscere, & (quia circa obiecta necessaria cognoscit quidquid potest cognoscere) cognoscendo possibilia in se ipsis cognoscit aliqua possibilia in aliis, aliqua ex aliis possibilibus. Antecedens quoad primam partem constat *ex superioribus §§. 3. & 4.* quoad secundam probatur: Inter aliqua possibilia datur essentialis connexio, & necessaria habitudo, item continentia vnius possibilis in alio possibili, nam causa possibilis essentialiter respicit effectus possibiles, & hi in causa possibili continentur quoad sua prædicata essentialia, nec minorem connexionem dicit risibilitas possibilis cum rationalitate possibili, quàm risibilitas existens cum rationalitate existente; sed ea, inter quæ datur essentialis connexio, necessaria habitudo, & continentia, possunt cognosci vnum in alio, & ex alio vt patet *ex iisdem §§. 3. & 4.* ergo possibilia possunt cognosci aliqua in aliis, aliqua ex aliis possibilibus; putà risibilitas possibilis in rationalitate, vel ex rationalitate possibili; lux possibilis in sole vel ex sole possibili &c. Consequentia primi argumenti probatur: Deus cognoscendo in se ipsis possibilia, possibilia comprehendit, ergo exhaurit ipsorum cognoscibilitatem, & cognoscit ipsa, quantum cognosci possunt adeoque aliqua in aliis, aliqua ex aliis, si sic cognosci possunt.

66. Dubitatur hîc, vtrùm Deus etiam cognoscendo possibilia in se ipso, tanquam in obiecto cognito cognoscat aliqua possibilia in aliis, aliqua ex aliis possibilibus. Respondetur affirmatiuè, quia etiam in se ipso, tanquam in obiecto cognito possibilia comprehendit, imò sæpet comprehendit. Vtrum verò sicuti comprehendit possibilia in se ipso cognitione virtualiter distinctâ ab ea, qua comprehendit possibilia in se ipsis ita cognitio vnius possibilis in allo, vel ex alio consequens ad comprehensionem eiusdem possibilis

possibilis in Deo, sit virtualiter diuersa à cognitione talis possibilis in alio consequente ad comprehensionem eiusdem possibilis in se; videtur quod non, quia cognitio eiusdem possibilis ex alio, siue oriatur ex comprehensione eiusdem possibilis in se, siue ex comprehensione eiusdem possibilis in Deo, nihil magis exprimit ex parte obiecti, & est de eodem omninò obiecto, in Deo autem non distinguuntur virtualiter cognitiones solo numero diuersæ versantes circa idem omninò obiectum, & habentes eumdem modum tendendi: sentiendum igitur eàdem prorsus virtualitate cognitionis cognoscere vnum possibile ex alio, siue id præstet attingendo possibilia immediatè in se ipsis, siue attingendo eadem mediatè in se ipso, adeo vt sit quidem virtualiter distincta attingentia immediata possibilium ab attingentia eorumdem mediatâ; at sit etiam virtualiter eadem cognitio vnius possibilis ex alio consequens ad vtramque attingentium.

---

§. XI.

An; & quomodo Deus cognoscat impossibilia, & non entia.

67\. *Deus cognoscit impossibilia, & non entia etiam contradistincta ab ente in potentia & nominali.*

ASSERTVM I. Deus cognoscit impossibilia, & non entia. Ita omnes communissimè contra errorem negantium Deo viliorem rerum cognitionem, qui negabunt à fortiori cognitionem impossibilium, & non entium; ne sicuti iuxta ipsorum sensum diuina cognitio ex obiecti vilitate vilesceret, ita ex obiecti impossibilitate impossibilitetur; & ex eo, quod non ens cognoscat, ipsamet non ens fiat: Porrò in præsenti non entium nomine veniunt ea, quæ nullam prorsus habent positiuam entitatem, id est neque in actu, neque in potentia, neque in se, neque in causa; veniunt scilicet negationes, & priuationes, seu non entia contradistincta à quolibet ente positiuo etiam purè possibili, quod etiam pro statu possibilitatis est in potentia, & nominaliter ens, licet actu, & participialiter sit non ens, seu non sit, & de ipso propterea communiter intelligatur illud Apost. Rom. 4. dicentis de Deo: *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt.* Sic intellectum assertum

68\. Probatur: Deus cognoscit quidquid est aliquo modo cognoscibile, at impossibilia, & non entia sunt aliquo modo cognoscibilia: ergo Deus cognoscit impossibilia, & non entia. Maior patet ex infinitate omnimoda diuinæ virtutis cognoscitiuæ, quæ desineret esse omnicognoscitiua, si aliquod cognoscibile ipsam subterfugeret, nec haberet quidquid aliquo modo spectat ad perfectionem cognoscendi, nisi cognosceret quidquid est aliquo modo cognoscibile. Minor probatur primò à posteriori, ex intellectu creato cognoscente impossibilia, & non entia, certum est autem quod non est aliquo modo cognoscibile à nullo intellectu cognosci posse, sicuti quod non est aliquo modo producibile à nullo agitante produci potest, propter essentialem habitudinem cognoscitiui ad cognoscibile, productiui ad producibile: Ex cognitione quam intellectus creatus habet de impossibilibus, & non entibus confirmatur obiter assertum nostrum sic: Deus cognoscit quemcumque actum, & quamcumque cognitionem intellectus creati, & quia nequit actus aliquis cognitionis cognosci, quin simul aliquo modo cognoscatur obiectum talis actus; cognoscit Deus quodcumque obiectum cuiuscumque cognitionis creatæ: ergo aliquo modo cognoscit impossibilia, & non entia, eo ipso, quod hæc sunt obiectum alicuius cognitionis elicitæ ab intellectu creato. 69. Minor eadem probatur secundò à priori, ex discrimine quod intercedit inter intellectum, & sensum, oculum, v.g. Intellectus enim quia habet operari tum per modum assensus, & prosecutionis; tum per modum dissensus, & fugæ, elicit actus suos tum circa ens, & verum, cui assentitur; tum circa non ens, & falsum, cui dissentitur; sicuti pariter voluntas, quia & ipsa operatur per modum prosecutionis, & fugæ, per amorem, & odium, complacentiam, & displicentiam; elicit actus suos tum circa ens, & bonum, tum circa non ens, & malum, vnde etiam communiter Intellectus dicitur veri, & falsi: Voluntas boni, & mali. Nec refert illud Aristotelis 1. *post. cap. 2.* *Quod non est, non scitur*; procedit enim de assensu, quod scilicet non est, non scitur per assensum, seu quod cognoscitur non esse; aut falsum esse, non affirmatur. De assensu pariter, & actibus prosecutionis procedit, quod dici solet: Solùm verum est specificatiuum intellectus, intellectus semper tendit in obiectum sub ratione veri: Solùm bonum est specificatiuum voluntatis: voluntas semper tendit in obiectum sub ratione boni. Diuersimodè res se habet in sensu, hic non habet obiectum fugæ, sed solùm prosecutionis, ideò solùm elicit actus suos circa sensibile, putà oculus circa colorem, & lucem; nec eà ratione, quâ intellectus dicitur veri, & falsi; sensus dici potest sensibilis, & insensibilis; oculus lucis & tenebrarum, nec ex sensu cognoscitur priuatio obiecti sensibilis per sensationem; sed per priuationem sensationis: Sic oculus non elicit visionem corpoream circa tenebras alioqui situm, & extensionem tenebrarum perciperet, sed ex eo, quod oculus apertus nihil videat, seu habeat priuationem visionis, cognoscitur ab intellectu nihil esse lucis, seu esse priuationem lucis, & tenebras. Ex hoc discrimine sic formatur probatio minoris præmissæ intellectus est veri, & falsi; entis, & non entis, ergo etiam possibilia, falsa, & non entia sunt obiectum ipsius, adeóque possunt aliquo modo cognosci, seu intelligi. Difficultas iam est in hoc, modo assignando, præsertim respecto intellectus diuini, à quo debet omnis

Intellectus, non sensus operatur per modum non solùm prosecutionis, sed etiam fugæ.

Intellectus est veri & falsi, voluntas boni, & mali.

Sensus non cognoscit priuationes, & negationes, sed solùm intellectus.

nis imperfectio remoueri. Reducitur verò difficultas ad duo præcipuè capita. Primum est, vtrum impossibilia, & non entia cognoscat Deus solùm iudicio negatiuo, & dissensu, an etiam iudicio affirmatiuo, & assensu. Secundum vtrum illa cognoscat solùm in aliquo positiuo, an etiam immediatè in seipsis.

69. Deus cognoscit non entia solùm iudicio negatiuo.

ASSERTVM II. Deus cognoscit impossibilia, & non entia solùm iudicio negatiuo, seu dissensu; non autem iudicio affirmatiuo, seu assensu, nisi ad summum æquiualenter. Ita Vasquez 1. *part. disp.* 61. & 62. Arrubal *disput.* 35. *cap.* 10. Lugus *disput.* 33. *cap.* 1. De Quiros *disput.* 55. *sect.* 1. & alij apud ipsos contra Ioan. à S. Thoma 1. *par. disp.* 18. *art.* 4. *num.* 25. Arriagam *disp.* 19. *sect.* 6. *num.* 35. Alarcon *tract.* 2. *de Scientia num.* 27.

Probatur primò: Si Deus non entia, negationes scilicet, & priuationes iudicio affirmatiuo, seu assensu cognosceret, cognosceret illa ad modum entis positiui: Sed Deus non cognoscit negationes, & priuationes, seu non entia ad modum entis positiui; alioqui non cognosceret negationes, & priuationes secundùm proprias ipsarum rationes, (eadem proportionaliter est ratio de impossibilibus, quæ si cognoscantur iudicio affirmatiuo, seu assensu cognoscuntur ad modum alicuius possibilis) ergo Deus cognoscit impossibilia, seu non entia solùm iudicio negatiuo, seu dissensu, non autem, &c. Minor communiter concedetur; nec videtur posse negari sine detrimento diuini intellectus attingentis omne cognoscibile, vt est in se. Maior probatur: Iudicio affirmatiuo, seu assensu non cognoscitur, nisi id, quod aliquo modo importat esse, exprimitur enim iudicium affirmatiuum per copulam, *est*, significatiuam identitatis, nequit autem percipi aliqua identitas in eo, quod simpliciter non est, alioqui id, quod non est, esset; quia id, quod non est, esset idem cum eo, quod de ipso affirmatur, vel de quo ipsum affirmatur: ergo non entia nequeunt cognosci iudicio affirmatiuo, nisi cognoscantur ad modum entis, &c. Confirmatur: Ly, *est*, importat ex suo formali conceptu copulam positiuam: ergo iudicium affirmatiuum, quod non potest versari, nisi circa aliquod, cui applicet ly, *est*; non potest versari, nisi circa aliquod, cui attribuat aliquod positiuum, adeoque quod concipiat ad modum entis positiui: ergo si Deus non-entia iudicio affirmatiuo cognosceret, &c.

Non cognoscit ea ad modū entis.

Copula *est* ex suo formali conceptu est positiua.

70. Dices ex Arriaga *loco citato, num.* 36. Sicuti ens abstrahit à positiuo, & negatiuo, ita etiam copulam, *est*, abstrahere à positiuâ, & negatiuâ, *&*, dum versatur inter extrema negatiua, copulam negatiuam importare, sicque iudicium affirmatiuum talis copulæ esse iudicium affirmatiuum copulæ negatiuæ, non copulæ positiuæ aliquod positiuum applicantis ei, supra quod cadit. Sed contra: Ens vt abstrahit à positiuo, & negatiuo valdè, æquiuocè, abusiuè, & impropriissimè sumitur, & dicere ens negatiuum, seu ens negatiuum est ens, idem in rigore sonat ac ens non-ens, seu non-ens est ens: Si igitur velit *Arriaga* eodem abusu, & impropriètate loquendi copulam *est* præscindere à positiuâ, & negatiuâ, adeò vt copula negatiua idem sonet, ac non-copula; ex vna parte de voce contendit, ex alia incongruè transfert ad Deum cognitionem correspondentem, seu conformem nostro modo loquendi adeò abusiuo, adeoque improprio.

Et non nisi abusiuè sumi potest vt abstrahens à positiua, & negatiua.

71. Probatur secundò: Si Deus iudicio etiam affirmatiuo, seu assensu, impossibilia, & non entia cognoscit maximè quia cuilibet veritati Deus præstat assensum, & iudicium affirmatiuum, cum æquè sit imperfectio intellectus dissentiri vero, ac assentiri falso, sed circa impossibilia, & non entia possunt cognosci plures veritates. Quid enim verius, quàm Chymeram esse impossibilem. Priuationem esse carentiam formæ, tenebras esse carentiam lucis, &c. ergo circa impossibilia, & non entia Deus versari potest iudicio affirmatiuo, seu assensu. Verùm hæc ratio nihil probat, quia si aliquid probaret, probaret nimis, probaret scilicet nullum iudicium negatiuum, nullum actum dissensus posse esse verum, & qui dicit homo non est lapis, non verè negaret lapidem de homine, sed dici deberet affirmare de homine negationem lapidis: Dico igitur cuilibet veritati terminis positiuis, & copulâ affirmatiuâ expressæ præstari à Deo assensum, & iudicium affirmatiuum, at veritati expressæ terminis negatiuis, & non copula vnius prædicati cum alio, sed diuisione vnius prædicati ab alio, præstari à Deo dissensum, & iudicium negatiuum, seu iudicio negatiuo tendere in prædicata, ex quibus consurgit talis veritas: cognoscere deinde in seipsa hanc veritatem non est aliquid obiectiuè affirmare, sed solùm est affirmare talia prædicata non esse cognoscibilia, nisi iudicio negatiuo, sicque affirmatio veritatis non versatur circa illa prædicata, sed circa actum negantem affirmari posse aliquid de illis prædicatis. In proposito Deus habet hæc iudicia, Chymera non est possibilis, priuatio non est forma, tenebræ non sunt lux, nec affirmat de huiusmodi non entibus aliquam veritatem, sed negat posse de ipsis veritatem affirmari, & solùm affirmat esse vera iudicia negatiua, quæ de illis non entibus efformat. Quia tamen secundùm nostrum modum concipiendi iudiciis illis negatiuis æquiualent hæc alia positiua, seu affirmatiua, Chymera est impossibilis; priuatio est carentia formæ, tenebræ sunt carentia lucis, concipimus nos Deum iudicia ista affirmatiua habere, licèt in rigore non habeat ipsa formaliter & secundùm rem, sed æquiualenter solum, & secundùm nostrum modum concipiendi.

Circa veritatem possumus versari iudicio negatiuo, alioqui nullum iudicium negatiuū esset verum.

Deus circa non entia habet iudicia affirmatiua æquiualenter.

Dices: Non haberet Deus notitiam qui-

ditatiuam non entium, ſi tenderet in ipſa ſolùm iudicio negatiuo cognoſcendo quid non ſint; nullatenùs iudicio affirmatiuo cognoſcendo quid ſint. Sed contra: Sicuti notitia quiditatiua entis poſitiuè non habetur per quid non eſt, ſeu per conceptum negatiuum; ſed per quid eſt, ſeu per conceptum poſitiuum, ita ex oppoſito notitia quiditatiua non entis non habetur per quid eſt, ſeu per conceptum poſitiuum, ſed per quid non eſt, ſeu per conceptum negatiuum, & non habere quiditatem eſt non entis quiditas; & per purum non eſſe lucis, in ſe conſtituuntur à luce diſtinguuntur tenebræ, & quoties in non ente quæritur quiditas poſitiua; quæritur quiditas aliena, non propria ipſius non entis. Poteſt hoc totum confirmari ex Auguſtino *tom. 10. lib. de vita beata*, vbi loquens de egeſtate, ſeu carentia rerum, ait: *Neſcio quomodo dicamus habet egeſtatem, talis eſt enim, ac ſi locum aliquem, qui lumine careat, dicamus habere tenebras, quod nihil eſt aliud, quàm lumen non habere* (& nonnullis interpoſitis) *quamobrem vt, quod volo explicem, ſicuti poſſum, ita dicitur habet egeſtatem, quaſi dicatur habet non habere.*

Non entium quiditas eſt nõ quiditas, nec poteſt poſitiuè explicari.

73. Assertvm III. Impoſſibilia, & non entia cognoſcuntur à Deo ſolùm in aliquo poſitiuo, non immediatè in ſeipſis. Ita D. Thom. *in 1. diſtinct. 36. quæſtione 1. articulo 2. quæſtione 2. de veritate, articulo 15. 1. contra Gentes, cap. 71. 1. part. quæſtione 14. articulo* 10. quem ſequuntur cum Thomiſtis plures Recentiores contra Arriagam 1. *part. diſputat. 19. ſect. 7. numero* 39. alioſque nonnullos.

Deus non cognoſcit impoſſibilia, & non entia immediatè in ſeipſis.

Probatur: Impoſſibilia, & non entia nec per ſpeciem propriam, nec per ſpeciem aliquam eminentem, æquiualentem ſpeciebus propriis cognoſci poſſunt: ergo non poſſunt cognoſci immediatè in ſeipſis. Conſequentia patet. Antecedens probatur: Impoſſibilia, & non entia nullatenus ſunt ſctiua: ergo nullatenùs poſſunt eſſe productiua propriarum ſpecierum, eo ipſo autem quod nequeunt habere ſpecies proprias, nequeunt etiam habere ſpeciem aliquam æquiualentem propriis, nihil enim æquiualet ei, quod dari non poteſt. Confirmatur: Si Deus haberet ſpeciem aliquam eminentem repræſentatiuam impoſſibilium, & non entium, talis ſpecies eſſet ipſamet diuina eſſentia, ſed hoc non: ergo. Minor probatur: Diuina eſſentia non continet impoſſibilia, & non entia in eſſe entitatiuo, alioqui poſſet impoſsibilia, & non entia producere: ergo neque continet in eſſe repræſentatiuo, vt requiritur ad rationem ſpeciei: ergo diuina eſſentia reſpectu impoſsibilium, & non entium nullatenus exercere poteſt ſpeciei munus.

Impoſſibilium, & non entium nec dari poteſt ſpecies propria nec æquiualens propriæ.

74. Dices intellectum diuinum eſſe abſque vllis ſpeciebus per ſemetipſum ſufficientiſsimè completum ad intelligendum quodlibet intelligibile, ideò ex eo, quod dari nequeant ſpecies repræſentatiuæ non entium, probari ad ſummum quod non entia nequeant in ſeipſis immediatè intelligi ab intellectu creato indigo ſpecierum, non ſic reſpectu intellectus diuini. Sed contra: Intellectus diuinus non indiget quidem ſpeciebus emendicatis ab obiecto aliquo creato, exigit tamen in ordine ad intellectionem cuiuſcumque obiecti creati concurſum ſpeciei præſtitum à propria eſſentia, vt ſuprà explicabatur §. 9. Si igitur in ordine ad impoſſibilia, & non entia nequit diuina eſſentia exercere concurſum ſpeciei, conſequens eſt, vt nequeat diuinus intellectus impoſſibilia, & non entia, in ſeipſis immediatè intelligere.

75. Assertvm IV. Poſitiuum in quo, vel ex quo Deus, non entia, & impoſſibilia cognoſcit, eſt ſpecialiter, & potiſſimum reſpectu non entium formæ oppoſitæ, reſpectu impoſſibilium extrema poſſibilia, ex quibus Chymeræ coaleſcunt. Poteſt tamen etiam vtraque Deus cognoſcere in noſtris actibus, vel ex noſtris actibus ad impoſſibilia, & non entia terminatis: Item mediatè, & remotè in ſeipſo. Inſuper negationes, & priuationes in ſubiectis, vel ex ſubiectis, in principiis, vel ex principiis formarum, in quarum carentia priuationes, & negationes conſiſtunt.

In quonam poſitiuo Deus cognoſcat non entia, & impoſſibilia.

Probatur, & explicatur: Forma oppoſita eſt, quæ priuationes & negationes maximè diſtinguit, atque ſpecificat; & quia principium diſtinctiuum eſt etiam conſtitutiuum ordo ad formam oppoſitam priuationes, & negationes conſtituit, eo modo, quo dici poteſt, quod priuationes & negationes conſtituantur: ergo poſitiuum, in quo Deus potiſſimum cognoſcit non entia, ſunt formæ oppoſitæ. Antecedens probatur iuxta diuerſitatem formæ, qua priuat priuatio, quam negat negatio magis, quàm iuxta diuerſitatem aut principij, aut ſubiecti priuationes, & negationes diuerſificantur; ſubiectum quippè plurium formarum eſt incapax, pluribuſque formis, quarum eſt capax, caret: adeoque plures tum negationes, tum priuationes indifferenter reſpicit. Principium item eandem proportionaliter indifferentiam ſuo modo ſortitur; ſola forma oppoſita per ſe determinatè reſpicit vnicam priuationem, & vnicam negationem. In impoſſibilibus pariter nihil eſt poſitiuum, per quod magis vnum impoſſibile ab alio impoſſibili diſtinguatur, quàm extrema ipſa poſſibilia, ex quibus chymeræ coaleſcunt. Nec Hircoceruus, & Hippocentaurus diſtinguuntur ratione identitatis inter extrema, ſed ratione extremorum diuerſorum ſecundùm
se poſſibilium. Cognoſcit deinde Deus 76.
minùs principaliter tum non entia, tum impoſſibilia in noſtris actibus ad illa terminatis, comprehendendo enim omnes actus noſtros, neceſſe eſt, quod aliquo modo cognoſcat omnium noſtrorum actuum obiecta,

Deus cognoſcit non entia in formis oppoſitis.

In noſtris actibus.

adeoque

adeoque quod in nostris actibus, & ex nostris actibus ad impossibilia, & non entia terminantis cognoscat talium actuum obiecta, ipsa scilicet non entia, ipsaque impossibilia, neutra tameo affirmando, nisi æquiualenter, cum longè aliud sit cognoscere tenebras terminantes intellectionem creatam, qua concipiuntur per modum entis positiui, cognoscere Hircoceruom terminantem intellectionem creatam, qua affirmatur identitas inter hircum, & ceruum; ac illas concipere per modum entis positiui, inter ista affirmare identitatem; & sicuti Deus cogooscendo in nostro actu Fidei obiectum, non cognoscit obscurè, ita io nostra affirmatione cognoscendo identitatem inter hircum, & ceruum, non affirmat realem identitatem.

77. Cognoscit insuper Deus impossibilia, & non entia mediatè, ac remotè in seipso, quatenùs in seipso cognoscit omnia extrema possibilia, ex qoibus possunt impossibilia coalescere, & omnes formas positiuas deducentes in immediatam notitiam priuationum, & negationum, seo non entium.

In seipso.

78. Cognoscit tandem priuationes, & negationes in subiectis, vel ex subiectis, in principiis, vel ex principiis, quatenus comprehendendo subiecta, & principia, cognoscit illa aut habere incapacitatem, aut posse habere carentiam plurium formarum, cognoscit ista posse ab actionibus cessare; & plures formas vel possibiles non prodocere, vel productas non conseruare.

In subiectis, & principijs.

79. Latè hic quàm plures disputant, vtrum Deus etiam cognoscat, & faciat entia rationis. Certum est Deum cognoscere impossibilia posse ab intellectu creato affirmari, & dependenter à creata cognitione sortiri esse purè obiectiuum, sicque ea, quæ nos dicimus entia rationis, & cum fictione formamus, atque affirmamos, Deus absque vlla fictione, & negando, non affirmando cognoscit. Vtrùm deinde hoc sit entia rationis propriè cognoscere, aot etiam facere peodet à diuerso modo explicandi, quid sit propriè cognoscere, quid facere ens rationis. Controuersia est ad Philosophicam magis, quam ad Theologicam considerationem pertinens, imò vix vllam postulat considerationem, cum vix vllam contineat vtilitatem, oec possit acrius examinari sine altercatione de nomioe.

Deus cognoscat ne, vel etiam faciat entia rationis, quæstio est de nomine.

80. Ex dictis patet diuersimodè Deum cognoscere mala pœnæ, ac cognoscat mala culpæ: Mala enim pœnæ, cum sint saltem vt plurimum entia positiua æquè, ac quodlibet aliud ens possibile, & iuxta illud *Amos 3. Si erit malum in Ciuitate, quod Dominus non fecerit*, habeant propriè Deum pro causa æquè ac reliqua possibilia à Deo cognoscuntur tum in seipso, & vt in causa, & vt in vniuersalissima specie, tum immediatè in seipsis. Mala culpæ com vel formaliter in priuatione consistant, vel saltem, si malitia moralia in aliquo positiuo collocetur, priuationem aliquam rectitudinis essentialiter includant, à Deo, nec in seipso, nec immediatè in seipsis possunt totaliter cognosci, sed quatenùs includunt priuationem debent cognosci eo modo, quo aliæ priuationes potissimum scilicet in forma opposita: & quia huiusmodi forma oppositis non est bonitas increata, solùm quippè vt obiecto, & fine, noo vt formâ oppsitâ peccatum priuat Deo, non cognoscit Deus peccata primò, & principaliter in propria bonitate increata, vt senserunt nonnulli apud Durandum *in 1. dist. 36. quæst. 1. num. 12.* Sed in bonitate creata, vel gratiæ in sententia asserente peccatum esse priuationem gratiæ, vel illius virtutis, cui peccatum opponitor, & cuios rectitudine peccatum priuat. Dixi primò, & priocipaliter nam cum per propriam bonitatem iocreatam contineat Deus bonitatem creatam, & gratiæ, & cuiuscumque virtotis, remotè, & mediatè dici potest cognoscere in propria bonitate increata omnia mala culpæ sicuti eâdem de causâ dicitur cognoscere mediatè, & remotè io seipso omnia non entia omniaqoe impossibilia.

Mala culpæ cognoscuntur a Deo in bonitate creata.

Peccatum priuat Deo vt fine, non vt formâ.

CAPVT III.

De obiecto contingenti absoluto scientiæ Dei.

Contingentis nomen in tota sua latitudine acceptum importat illud omne quod non habet existentiam simpliciter necessariam, & potest quantum est de se esse, & non esse, saltem logicè, & ab extrinseco: hac ratione obiecti contingentis nomine significatur quidquid est extra Deũ, & extra statum possibilitatis, adeoqoe omne eos creatum, siue præseos, siue præteritum, siue futurum. Non in totá hac latitudine hic sumimus rationem contingentis, nec obiecti coutingentis nomine intelligimus quodcumque contingens, sed solùm contingens futurum, & meritò post explicatam scientiam Dei per ordinem ad creaturas in esse necessario, & stato possibilitatis, eandem proponimus explicandam per ordinem ad easdem in esse contingenti, & à statu possibilitatis extractas; specialiter verò coostitutas in statu futuritionis: Melius qoippè scientia Dei de creaturis existentibos exponitur comparatiuè ad ipsas futuras, quàm comparatiuè ad easdem, aut præteritas, aut præsentes; tum quis status, ad quem immediatè transeunt creaturæ à pura possibilitate exeuntes, est status futuritionis, quem consequenter creaturæ ab æterno sortiuntur, adeoque secundùm huiosmodi statum aptissimæ sunt ad terminandum diuinum intuitum ab æterno elicitum; tum quia soppositâ in Deo notitiâ futurorum nulla est specialis difficultas pro notitia præsentium, aot præteritorum; nec vllus est, vel tam rudis, vel

Contingentis nomen latè acceptũ complectitur omne creatum.

Scientia Dei melius exponitur cõparatiuè ad futura, quàm cõparatiuè ad præsentia, aut præterita.

tam barbarus, qui Deum faciat præſcium futurorum, & inſcium præſentium, aut immemorem præteritorum. Agetur verò primò de futuris in cauſa, & ſtatu abſoluto, vt per faciliorem futurorum abſolutorum conſiderationem ſternamus viam ad difficiliorem indagationem conditionatorum, interim pro vtrorumque generali quadam ſimplicique notitia neceſſe eſt præmittere nonnulla ad ipſorum quiditatem, & multiplicitatem pertinentia. Ideo

1. Futuritio propriè eſt exiſtẽtia pro aliqua differentia temporis cum negatione inceptionis.

Præmitto primò futuritionem formaliter, & rigorosè ſumptam nihil aliud eſſe, quàm exiſtentiam pro aliqua differentia temporis cum negatione inceptionis; & per conſequens futurum dici illud, cui talis exiſtentia cum negatione inceptionis conuenit. Per exiſtentiam pro aliqua differentia temporia importatam diſtinguitur futurum tum à purè poſſibili, quod non reſpicit exiſtentiam magis, quàm non exiſtentiam, tum ab ente increato, cuius exiſtentia eſt quidem cum negatione inceptionis, at eſt pro ſemper, non pro aliqua temporis differentia. Per negationem inceptionis diſtinguitur futurum à præterito, & præſenti, quod vtrumque dicit inceptionem; præteritum quidem inceptionem ſine conſeruatione, præſens inceptionem cum conſeruatione exiſtentiæ: futurum verò ſimpliciter, & rigorosè acceptum inceptionem omnem negat; futurum inquam ſimpliciter, ideſt futurum quoad eſſe, & productionem, nam futurum quoad continuationem, & perſeuerantiam, non negat quidem inceptionem; at non eſt futurum ſimpliciter, nec quod hodie exiſtit, & per continuatam exiſtentiæ conſeruationem cras perſeurabit in eſſe, ſimpliciter dici poteſt cras futurum.

3. Futuritio alia effectus in cauſa, alia effectus in ſe.

Præmitto ſecundò alicuius rei futuritionem conſiderari poſſe, vel ex parte effectus, ſeu rei, quæ denominatur futura, vel ex parte cauſæ. Primo modo futuritio importat exiſtentiam pro aliqua differentia temporia mox explicatam: Secundo modo eſt inclinatio, ſeu determinatio ad producendum effectum, & ſicuti poſſibilitas effectus in cauſa nihil eſt aliud, quàm cauſa potens producere ſine vlla determinatione ad producendum; ita futuritio effectus in cauſa, eſt cauſa determinata, & inclinata ad producendum. Hæc futuritio effectus in cauſa, niſi ſit in cauſa adæquata, & inimpedibili, eſſe poteſt ſine futuritione effectus in ſe; propterea ait D. Thomas *quæſt. 2. de veritate art. 12. ad 9. Deus ſcit aliquid futurum eſſe, quod non erit, in quantum ſcit, aliquas cauſas ad aliquem effectum inclinatas, qui non producitur*, idem tradit *quæſt. 22. art. 10. ad 7.* explicans illud Ariſtotelis *2. de generatione text. 64. Quod futurus quis incedere non incedet.* Ea hac duplici acceptione futuri in ſe, & in cauſa, videtur explicari facilè poſſe illud, quod nonnulli parum vtiliter diſputant quærentes, vtrum futurum, quà formaliter futurum, ſit aliquid actu, & per aliquid actuale ſecernatur à purè poſſibili, ſi enim ſumatur ſecundùm illud, quod dicit in cauſa, eſt aliquid actu, dicit ſcilicet actualem inclinationem, & determinationem cauſæ ad ipſius productionem; ſi ſecundum illud præcisè, quod dicit in ſe, non eſt aliquid actu, repugnat quippè, quod ſit aliquid actu, & neget omnem inceptionem, propterea rectè docet Auguſtinus *11. Confeſſ. cap. 20.* Non niſi impropriè, & abuſiuè dici, *Tempora ſunt tria præteritum, præſens, & futurum.* Eadem ratione abuſiuè dicitur diluuium eſt præteritum, Antichriſtus eſt futurus, & vt ea nonnullis Dialecticis notat Lugus *1. parte, lib. 1. diſp. 29. cap. 2. num. 16.* dicere Diluuium eſt præteritum, Antichriſtus eſt futurus, idem eſt in rigore, ac dicere diluuium eſt, fuit; Antichriſtus, erit.

Effectus in cauſa eſſe poteſt ſine futuritione effectus in ſe.

Futurum quà formaliter tale eſt aliquid actu in cauſa, non in ſe.

4. Futurum aliud neceſſarium.

Præmitto tertiò duplicem aſſignari vniuerſalem, & præcipuam futurorum diuiſionem. Prima eſt in futurum neceſſarium, & contingens; Secunda in futurum abſolutum, & conditionatum. Futurum neceſſarium (non loquor de neceſſario ſimpliciter, cui ſcilicet de potentia etiam abſoluta repugnet non eſſe; hac enim ratione nullum futurum poteſt eſſe neceſſarium, ſed quidquid extra Deum, & extra ſtatum poſſibilitatis reperitur, contingens eſt) eſt quod pendet à cauſa neceſſaria, quæ nec naturaliter deſiſtere, nec naturaliter impediri ab operatione poteſt; adeóque attentâ virtute naturæ creatæ, & Dei vt naturæ auctoris, non poteſt non eſſe. Futurum contingens eſt illud, quod etiam naturaliter poteſt non eſſe, & ſubdiuiditur in contingens ſecundùm quid, quod etiam dicitur contingens ab extrinſeco, contingens à caſu, & in contingens ſimpliciter, quod etiam dicitur contingens ab intrinſeco, contingens à propoſito. Contingens ſecundum quid eſt, quod poteſt non eſſe, non quia pendeat à cauſa libera habente poteſtatem propriam, & intrinſecam ad ipſum non efficiendum; ſed quia licet pendeat à cauſa neceſſaria ſecundùm ſe determinatâ ad ipſum efficiendum, huiuſmodi tamen cauſa eſt ab extrinſeco ex occurſu aliarum cauſarum naturalium impedibilis, ſic ſunt futura ſecundùm quid contingentia pluuiæ, influxus Aſtrorum, fructus arborum, & alia huiuſmodi, quæ ita ſunt contingentia & indeterminatè futura reſpectu vnius, aut alterius cauſæ, vt ſint neceſſaria, & determinatè futura comparatiuè ad totam collectionem, & ſeriem cauſarum naturalium. Contingens ſimpliciter eſt, quod poteſt non eſſe ex eo, quod pendeat à cauſa libera habente intrinſecè poteſtatem ad oppoſita, ad ipſum ſcilicet non efficiendum æquè, ac ad efficiendum; ſic ſunt futura contingentia ſimpliciter omnes effectus liberi voluntatis, ſiue creatæ, ſiue diuinæ, licet in ordine ad effectus voluntatis diuinæ cautius vſurpanda ſit vox contingentiæ, vtpotè quæ vulgariter ſignificare ſolet in cauſa non ſolum indifferentiam, ſed etiam mutabilitatem, aut euentum præter intentionem, vt notat Suarez *in Metaph. diſp. 30. ſect. 16. num. 43.* Futurum abſolutum

Aliud contingens ſecundũ quid.

Aliud contingens ſimpliciter.

Aliud absolutum.

5\. absolutum est, quod de facto erit in aliqua differentia temporis, & cuius existentia à nulla conditione suspenditur. Futurum conditionatum est, cuius existentiæ aliqua conditio apponitur; & quidem, si talis conditio aliquando ponetur in esse, etiam futurum à tali conditinne dependens aliquando erit, & valde improptiè conditionatum dicitur, dicitur verò propriè conditionatum, quod numquam erit, quia illius conditio numquam ponetur, esset tamen si conditio poneretur: Subdiuiditur hoc futurum in conditionatum conditione disparatâ, & conditionatum conditinne connexâ. Illud est, quod nullam habet cum conditione apposita connexionem, vt si Turca saltabit; Petrus somniabit. Istud, quod habet cum conditione connexionem; vel necessariam, vt si sol erit, dies erit: vel liberam, sed infallibilem ratione diuini decreti, aut positiui, aut permissiui, aut promissiui, vt si Petrus vocabitur, consentiet; si Iudas tentabitur, peccabit: Si ponetur arcus in nubibus, erit signum fœderis: vel liberam, & fallibilem, vt (nullâ habitâ ratione ad diuina decreta) si Paulus sudiet concionem, conuertetur. His præmissis, sit

Aliud conditionatum conditione disparata.

Aliud conditionatum conditione connexa.

---

§ I.

Quomodo, & vnde constet Deum cognoscere futura absoluta contingentia?

6\. ASSERTVM I. Deum cognoscere futura absoluta contingentia constat certitudine fidei, seu est de fide. Ita non solùm omnes Theologi, sed etiam omnes Catholici contra errorem Ciceronis *lib. 2. de diuinis. & lib. 2. de natura Deorum*, concedentis Deo solùm scientiam futurorum contingentium secundùm quid, & procedentium à causa naturali, non futurorum contingentium simpliciter procedentium à causis liberis: Est etiam contra errorem illorum, qui existimantes omnia fatali necessitate euenire omnem contingentiam adeóque etiam omnem contingentium scientiam negarunt. In quo errore fuerunt Stoici, Manichæi, Lutherus, Caluinus alijque nominatim relati à Vasquin 1. *p. disp. 68. c. 1.*

De fide est Deum cognoscere futura absoluta et am simpliciter contingentia.

Probatur ex Scriptura Dan. 13. *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant.* Eccles. 23. *Domino Deo, antequam crearentur, omnia sunt agnita.* Sap. 8. *Scit præterita, & de futuris æstimat: signa, & monstra scit antequam fiant, & euentus temporum, & sæculorum* Psalm. 138. *Omnes vias meas præuidisti.* Quæ quidem auctoritates intelligi nequeunt solùm de futuris, aut necessariis, aut contingentibus secundùm quid, cum vniuersaliter omninò loquantur, imò in aliquibus vt Dan. 13. & Psalm. 138. sit specialiter sermo de actibus humanis liberis, adeóque simpliciter contingentibus. Confirmatur primò: De fide est cognitionem futurorum esse Dei propriam, & speciale iudicium diuinitatis, ergo de fide est Deum cognoscere futura. Consequentia patet, antecedens probatur, Isa. 40. *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dij estis vos.* 45. *Hæc dicit Dominus Deus, quæ ventura sunt interrogate me.* Io. 14. *Nunc dixi vobis priusquam fiat, vt cum factum fuerit credatis*, me scilicet esse Deum, cui soli conuenit futura prænoscere, & prænunciare. Hinc Augustinus 5. *de ciuitate, capite 9.* ait: *Confiteri Deum esse, & negare præscium futurorum apertissima insania est. Qui non est præscius omnium futurorum non est vtique Deus*: Idem tradiderunt plures alij *SS. PP.* apud Salmant. *prima parte, tract. 3. disputatione 7. dub. 2. §. 2.* imò idem senserunt omnes ferè nationes, quæ non ex alio capite in magna semper veneratione habuerunt oracula de futuris, nisi ex eo, quod in talibus oraculis agnoscerent vestigium aliquod diuinitatis. Confirmatur secundò ex omnibus prædicationibus futurorum quas Scriptura Sacra continet, & euentus confirmauit: Vnde est illud Tertulliani *lib. 2. contra Marcionem, cap. 5. Præscientia Dei tot habet testes, quot fecit Prophetas.*

7\. ASSERTVM II. Deum cognoscere futura contingentia absoluta constat etiam naturaliter certitudine scientiæ, morali saltem si non metaphysicâ. Ita cum *SS. Augustino, & Thoma, omnes Thomistæ*, qui licet non expressè affirment esse euidentes rationes, quas afferunt ad probandam in Deo præscientiam futurorum, adeò tamen absolutè ipsas tradunt, vt satis insinuent se non ambigere de ipsarum euidentia. Expressiùs, & in terminis tradunt assertum nostrum, Lugus *prima parte, lib. 1. disputatione 29. capite 2. numero 6.* Arriaga *disputat. 10. sect. 1. numero 3.* De Quiros *disputatione 46. sect. 2.* Martinon *disputatione 9. numero 36.* Suarez *in Metaph. disputatione 30. sect. 15. à numero 28.* &c. contra *Nominales*, quos ex recentioribus sequitur Herice *disputatione 6. numero 3.* volentes assertam præscientiam futurorum non alia, quàm fidei certitudine, constare.

Eiusdem est Deum cognoscere futura.

Probatur primò: Constat naturaliter certitudine scientiæ, seu euidentia luminis naturalis Deum habere scientiam simpliciter infinitam se extendentem ad omne cognoscibile, sed eâdem certitudine scientiæ, & euidentiâ naturalis luminis, morali saltem, si non metaphysicâ, constat futura contingentia absoluta esse cognoscibilia, ergo Deum cognoscere futura contingentia &c. Maior patet ex infinitate Dei in omni genere, & qui de ipsius veritate dubitaret intercluderet aditum demonstrandi in Deo scientiâ non solùm futurorum, verùm etiam possibilium, & sui ipsius. Minor probatur: Si futura contingentia absoluta non sunt cognoscibilia, maximè quia non habent actualem existentiam, sed obiectum, vt sit cognoscibile, non requirit actualem existentiam, ergo. Maior patet, quia per hoc præcisè, quod futura fiant actu existentia à quo-

libet intellectu etiam creato cognoscuntur, & licet dici posit non esse cognoscibilia, quia non habent determinatam veritatem, si tamen aliqualiter probari potest, quod non habeant determinatam veritatem, id solùm probari potest ex eo, quod non habeant actualem existentiam. Minor probatur ex cognoscibilitate possibilium: Et ne quis dicat actualem existentiam, vtpotè contigentem requiri ad cognoscibilitatem obiecti contingentis à statu possibilitatis extracti, non ad cognoscibilitatem obiecti necessarij, & possibilis, euincitur magis eadem minor ex cognoscibilitate præteritorum, quæ ab actuali existentia non minùs distant, quàm futura; & tamen, quia existentiam habuerunt, sunt cognoscibilia ab intellectu etiam creato, imò à materiali phantasia brutorum, ergo etiam futura, quia existentiam habe-
8. bunt, sunt cognoscibilia ab intellectu saltem perfectissimo, & diuino.

Dices, si valeret paritas præteritorum, sicoti intellectus etiam creatus scit præterita, ita scire posset futura, & cognitio futurorum esset quid commune cuilibet intellectui, non indicium diuinitatis, & priuilegium speciale intellectus increati: sed contra dico intellectum creatum scire posse etiam futura, at non de lege ordinariâ, quamvis de lege ordinariâ sciat plura præterita, ea scilicet, quæ cognouit, quando fuerunt actu existentia; ratio est quia intellectus creatus de lege ordinariâ non cognoscit, nisi per species, aut ab obiectis acceptas, aut speciebus ab obiectis acceptis æquiualentes, præterita autem potuerunt intellectui creato dare species, non sic futura, ideò &c. diuersa est ratio de Intellectu diuino, qui cum non intelligat per species ab obiectis emendicatas, vt obiectum aliquod cognoscat, nihil aliud à se distinctum requirit præter obiecti cognoscibilitatem; nec cognoscit sicuti intellectus creatus præterita, postquam extiterunt eo, quod actu ipsa cognouerit, quando fuerunt præsentia nec eo, quod actu ipsa cognouerit quando fuerunt præsentia acquirit aliquod complementum, quo caruisset, si illa quando fuerunt actu præsentia non cognouisset, Intellectus igitur diuinus eandem omninò habet proportionem ad cognoscenda futura, quàm ad
9. præterita suppositâ vtrorumque obiectiuâ cognoscibilitate,

Absurda, quę sequerentur ex eo, quod Deus futura non præsciret.

Probatur secundò: Si Deus non cognosceret futura contingentia haberet prouidentiam valde imperfectam, quæ scilicet ad præsentia solùm se extenderet, & prænideotiam non includeret: haberet scientiam variabilem, qua scilicet successiuo decursu temporis plura cognosceret, quæ ab æterno non cognouisset, quatenùs successiuo decursu temporis plura fiunt actu existentia, quæ ab æterno fuerunt solùm futura: Non comprehenderet decreta propriæ voluntatis, quibus ab æterno futura, saltem absoluta decreuit. Quæ & similia si proteruum animum non cogunt, nec ad euidentiam metaphysicam diuinæ præscientiæ perueniunt, conuincunt saltem ingenuam quamcumque mentem, & moralem euidentiam sortiuntur. Nec refert quod ineuidens, & obscurus, imò fera inexplicabilis sit modus, quo Deus futura contingentia præcognoscat; non refert inquam, quia, vt euidenter constet conuenire Deo aliquam perfectionem, non est necesse, quod euidenter constet etiam modus, quo talis perfectio in Deo habeatur, vt exemplari potest in libertate, quam dari in Deo euidentissimum est, & tamen æquè obscurum, ac ineuidens est ipsam explicare, ac explicata præscientiam. Propterea vt notat De Quiros 1. *parte, disp.* 46. *sect.* 2. *num.* 4. verisimile est auctores negantes esse naturaliter euidens, quod Deus futura cognoscat, intendere negare euidentiam non cognitionis, sed modi, & medij cognoscendi, in quo assignando plurimum laboratur, vt satis constabit ex *sequentibus* §§. Ideo sit

---

§. II.

Vtrùm Deus cognoscat futura contingentia absoluta in se ipsis, seu in veritate obiectiua, independenter à diuino decreto?

10. ASSERTVM: Deus non cognoscit futura contingentia absoluta in se ipsis, seu in ipsorum veritate obiectiua, independenter à diuino decreto, seu antecedenter ad diuinum decretum. Ita Salmant. 1. *parte, tract.* 3. *disp.* 7. *dub.* 6. §. 2. Ioan. à S. Thoma *disp.* 19. *art.* 2. Aluarez *de auxiliis, lib.* 2. *disp.* 13. & præter omnes Thomistas non pauci Recentiores contra Vasquium 1. *parte, disp.* 65. *cap.* 4. *&* *disp.* 66. *capite* 2. Lugum *disp.* 29. *cap.* 3. *numero* 7. Suar. *in Opusc. de scientia Dei, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 2. aliosque plures ex Societate, qui pro se citant Scotum *in* 1. *dist.* 39. *quæst.* 1. §. *viso de contingentia*, forte tamen parum legitimè, quia *Scotus* ita docet futura cognosci in ipsorum veritate obiectiua, vt innuat talem veritatem conuenire ipsis dependenter à diuino decreto, seu à determinatione diuinæ
voluntatis potiùs, quàm è contra. 11.

Deus nõ cognoscit futura contingentia absoluta in se ipsis independenter à diuino decreto.

Probatur primò independenter à diuino decreto, seu antecedenter ad diuinum decretum determinans cuiuscumque rei futuritionem potius, quàm non futuritionem, futura contingentia absoluta nullam prorsus habent in se ipsis obiectiuam veritatem, nec vllatenus à statu possibilitatis emerserunt, aut ad futuritionem transierunt potiùs, quàm ad non futuritiones, ergo Deus non cognoscit, &c. Consequentia patet, quia Deus non potest cognoscere rem aliter, ac est, & falleretur diuina scientia, si in veritate obiectiua cognosceret id, quod non habet obiectiuam veritatem. Probatur antecedens independenter à diuino decreto, seu antecedenter ad ipsum futura contingentia nihil habent,

habent, vi cuius à ſtatu poſſibilitatis educantur, & transferantur ad futuritionem potius, quàm ad non futuritionem, non enim id habent à propriis prædicatis intrinſecis, quia ſi ab intrinſeco eis competeret à poſſibilitate in futuritionem eſſent ab intrinſeco determinata ad eſſe, quod repugnat contingentiæ ſitæ formaliter in indifferentia ad eſſe, & non eſſe; neque id habent à determinatione alicuius cauſæ ſecundæ, quia determinatio cauſæ ſecundæ, niſi à determinatione cauſæ primæ roboretur, impedibilis eſt, adeóque non habet infallibilem connexionem cum futuritione effectus: Item quia ſicuti repugnat rem eſſe exiſtentem per ſolum influxum cauſæ ſecundæ independenter ab influxu cauſæ primæ, ita repugnat eſſe determinatè futuram per ſolã determinationẽ cauſæ ſecundæ indepẽdenter à determinatione, & decreto cauſæ primæ.

12. Dices ex Lugo *cap. 3. ſupra cit. num.* 8. *&* 11. ſufficere diuinum decretum de producendo libero arbitrio, & de concurrendo cum ipſo iuxta exigentiam libertatis ipſius, nec negari ab aduerſariis omne decretum voluntatis diuinæ reſpectu futurorum contingentium, ſolùm verò negari decretum prædeterminans voluntatem creatam. Sed contra: Decretum de producendo libero arbitrio, & de concurrendo cum ipſo iuxta exigentiam libertatis, nec ſufficiens eſt, nec in aduerſariorum ſententia neceſſarium ad præſcientiam futurorum. Non eſt ſufficiens, quia tale decretum, ſicuti non reſpicit alicuius rei futuritionem magis, quàm non futuritionem, ita rem nullam eruit à ſtatu poſſibilitatis; nec, ex ſuppoſitione talis decreti determinatio cauſæ ſecundæ euaderet inimpedibilis, & infallibiliter connexa cum futuritione effectus, quomodo enim decretum non magis cum futuritione, quàm cum non futuritione connexum, poteſt conducere ad hoc, vt inferior determinatio infallibiliter cum futuritione connectatur. Non eſt in aduerſariorum ſententia neceſſarium, quia argumenta deſumpta ex lege contradictoriarum, & ex definitione futuri, quibus aduerſarij plurimum fidunt, ſi quid probant, probant veritatem obiectiuam futurorum etiam ante decretum de producendo libero arbitrio. Nam etiam ante tale decretum formabiles ſunt de futuris contingentibus propoſitiones contradictoriæ, quibus dicatur v.g. Petrus peccabit, Petrus non peccabit. Item ſi futurum eſt præcisè illud, quod aliquando erit, non eſt cur omnes actus liberi, qui de facto aliquando erunt, non dicantur futuri, etiam ante decretum de producendo libero arbitrio.

Decretum producendi liberum arbitrium, & concurrendi ad ipſius exigentiam, nec eſt ſufficiẽs, nec neceſſarium pro cognitione actuum liberorũ futurorum.

13. Probatur ſecundò: Si futura contingentia abſoluta independenter à diuino decreto ſunt in ſe ipſis, ſeu in propriâ veritate obiectiua cognoſcibilia & à Deo, cuius cognitio attingit omne cognoſcibile, cognoſcuntur; id maximè prouenit, vel ex eſſentia ipſorum futurorum, quatenus futuritio conſiſtit formaliter in exiſtentia pro aliqua differentia temporis cum negatione inceptionis, & per conſequens quidquid pro aliqua differentia temporis exiſtit omnibus, & ſingulis inſtantibus antecedentibus inceptionem exiſtentiæ eſt formaliter, & determinatè in ſtatu futuritionis, vel ex lege propoſitionum contradictoriarum quatenus ex duabus propoſitionibus contradictoriis neceſſe eſt vnam eſſe determinatè veram, alteram determinatè falſam, in quocumque inſtanti formentur, & per conſequens cum antecedenter ad omne diuinum decretum formari poſſint propoſitiones contradictoriæ de futuris contingentibus ſint ſcilicet ante omne diuinum decretum contradictoriæ hæ duæ propoſitiones v.g. Petrus peccabit, Petrus non peccabit, neceſſe eſt quod ante omne diuinum decretum vna ſit determinatè vera, altera determinatè falſa, & quod ante omne diuinum decretum ſit, aut determinatè futurum, aut determinatè non futurum peccatum Petri: Sed neutra ex his rationibus ſubſiſtit, ergo. Probatur minor, quo ad primam partem impugnando rationem deſumptam ex eſſentia futurorum, dum enim nos etiam, in iis, quæ ſuprà præmiſimus in limine præſentis capitis, explicabimus futuritionem per exiſtentiam pro aliqua differentia temporis cum negatione inceptionis, non ſumitur exiſtentia pro aliqua differentia temporis ſecundum ſe præcisè, & quodammodo abſtractè, ſed vt terminat habitudinem cauſæ determinatæ ad talem exiſtentiam producendam, vnde etiam dicebamus futurum in ſtatu futuritionis dicere ſupra purum poſſibile aliquid actu ex parte cauſæ, non ex parte ſui: ſi igitur auferatur determinatio cauſæ nihil habet futurum, per quod actu diſtinguatur à purè poſſibili, & quidquid pro aliqua differentia temporis exiſtit habet futuritionem pro quolibet inſtanti antecedente, pro quo adſit poſitiuum, & actuale fundamentum, cui nitatur futuritio, quod fundamentum aliud eſſe non poteſt quàm diuinum decretum. Cæterùm ſi abſque iſta limitatione quidquid pro aliqua differentia temporis exiſtit, in quolibet inſtanti, ſeu ſigno antecedenti haberet futuritionem, non prius conueniret rebus poſſibilitas, quàm futuritio, ſed potius è contra. Auctor eſt huius doctrinæ D. Thomas 1. *parte, quæſt.* 16. *art.* 7. *ad* 3. illis verbis: *Illud quod nunc eſt, ex eo futurum fuit, antequam eſſet, quia in cauſa ſua erat, vt fieret, vnde ſublatâ cauſâ non eſſet futurum illud fieri: Sola autem cauſa prima eſt æterna. Vnde ex hoc non ſequitur quod ea, quæ ſunt, ſemper fuerit verum eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit, vt eſſent futura, quæ quidem cauſa ſolus Deus eſt.* Probatur Minor quo ad ſecundam partem impugnando rationem deſumptam ex lege propoſitionum contradictoriarum. Primò quia regula contradictoriarum non eſt, quod vna ſit determinatè vera, altera determinatè falſa, ſed quod ſi vna eſt vera, altera ſit falſa, & repugnet ambas eſſe ſimul veras, vel ambas ſimul falſas: Secundò quia propoſitiones de futuro pronunciatæ

14. Quomodo quidquid aliquãdo eſt pro omni inſtanti antecedente ſit futurum.

15. Regula propoſitionum cõtradictoriarum quænam ſit.

ciatæ ante diuinum decretum non ſunt formaliter ſignificatiuæ ; voces enim, & propoſitiones formaliter ſignificatiuæ debent eſſe ſigna conceptuum, nihil autem poteſt determinatè concipi ante diuinum decretum circa alicuius rei futuritionem, aut non futuritionem, ſi deinde non ſunt formaliter ſignificatiuæ, neque etiam ſunt formaliter contradictoriæ, tertiò quia non futurum ſumi poteſt dupliciter : Primò negatiuè pro eo ſcilicet, quod in ſtatu futuritionis non eſt, nullum tamen habet impedimentum futuritionis acquirendæ, & indifferens eſt, vt vel tranſeat ad futuritionem, vel permaneat in non futuritione; Secundo poſitiuè pro eo, quod non ſolùm futuritione caret, ſed etiam habet poſitiuum impedimentum futuritionis, terminat ſcilicet poſitiuum decretum de non futuritione. Dum igitur dicitur Petrus peccabit, Petrus non peccabit, ſeu quod idem ſonat, peccatum Petri eſt futurum, peccatum Petri non eſt futurum, vel in ſecunda propoſitione, ly *non eſt futurum*, ſumitur poſitiuè, adeò vt importetur non ſolùm carentia, ſed etiam impedimentum futuritionis, vel ſumitur negatiuè, adeò vt importetur purs futuritionis carentia. Si ſumitur poſitiuè propoſitiones illæ (eadem eſt ratio de aliis huiuſmodi propoſitionibus circa futura contingentia formabilibus) ſunt contrariæ, non contradictoriæ, & ante decretum ambæ ſunt falſæ quod non eſt contra legem propoſitionum contrariarum, vt patet in his aliis propoſitionibus contrariis, Angelus eſt albus, Angelus eſt niger: Aër eſt humidus, aër eſt ſiccus, &c. ſi ſumitur negatiuè, ſemper ante decretum negatiua eſt vera, affirmatiua eſt falſa, adeóque dato quod propoſitiones illæ etiam ante decretum ſint contradictoriæ, & ex contradictoriis vna debeat eſſe determinatè vera, altera determinatè falſa, nihil ſequitur contra nos, non ſequitur ſcilicèt quod ſit ante decretum determinatè vera futuritio alicuius contingentiæ.

Non futurũ aliud eſt tale negatiuè, aliud eſt tale poſitiuè.

Propoſitiones contrariæ eſſe poſſunt ambæ ſimul falſæ.

26. Dices ex hac doctrina ſequi aliud incommodum, quod ſcilicet ſi Deus determinaret futuritionem rei per propoſitionem affirmatiuam ſignificatæ, propoſitio huiuſmodi affirmatiua, quæ ante decretum erat falſa, poſt decretum euadat vera, adeóque tranſeat de falſa in veram. Sed contra : Propoſitio affirmans futuritionem, quæ ante decretum erat falſa, ſemper eſt falſa etiam poſt decretum, quia affirmat talem futuritionem pro inſtanti antecedente decretum, & quocumque tempore proferatur falſa eſt propoſitio affirmans futuritionem antecedenter ad decretũ. Neque falſitati huius propoſitionis repugnat, quod poſito decreto futuritionis formetur alia propoſitio verè affirmans talem futuritionem ; optimè enim ſtat eſſe falſam hanc propoſitionem, peccatum Petri eſt futurum ante decretum eſſe veram hanc illam, peccatum Petri eſt futurum poſt decretum. Luculentius huius argumenti materiem proſequuntur Salmant. *tractat.* 3, *diſp.*7.*dub.*6. §.7.& 8.

§. III.

Vtrùm Deus cognoſcat futura contingentia abſoluta in ſuis cauſis creatis independenter à diuino decreto?

17. ASSERTVM : Deus non cognoſcit futura contingentia abſoluta (loquendo de futuris contingentibus ſimpliciter) in ſuis cauſis creatis independenter à diuino decreto. Ita cum D. Thoma *prima parte, quæſt.*14. *artic.*13. *in C. in* 1.*diſtinct.*38.*quæſt. vnica, artic.*5.*ad* 6. 1. *contra Gentes, cap.* 66. *aliiſque pluribus locis* Salmant. *tractat.* 3. *diſput.*7. *dub.*5. §. 2. Io. à S. Thoma *diſput.* 19. *artic.*1. *numero* 13. cæterique *Thomiſtæ* communiter, quibus conſentiunt *Scotiſtæ*, *Nominales* & ex recentioribus, Suar. *in opuſc. de ſcientia Dei*, *lib.*1. *cap.* 3. Lugus *prima parte, lib.*1. *diſputat.*32. *cap.*1. Arriaga *diſputat.*20. *ſect.*3. *ſubſect.* 2. De Quiros *quæſt.* 14. *art.*13. *num.* 147. Mooeæus *in diſputat. ſelectis, diſputat.* 3. *cap.* 6. &c. contra Molinam *prima parte, quæſt.*14. *artic.*13. *diſput.*14. 13. 17. *item in concordia diſputat.* 49. & 30. Becanum *prima parte, quæſt.*10. *cap.*7. His duobus auctoribus exceptis Herice *tractat.* 1. *diſputat.* 6. *cap.* 2. refert pro noſtro aſſerto omnes auctores Societatis. Videtur fauere Molinæ & Becano Durandus *in* 1.*diſt.*38. *quæſt.* 3. Argentinas *in* 1. *diſtinct.*40.*art.*3. & nonnulli *Thomiſtæ* docentes Deum cognoſcere futura contingentia libera in ſuis cauſis creatis, non quidem nudè ſumptis; ſed vt applicatis hic & nunc cum hoc iudicio, hoc obiecto, hac inclinatione, his circunſtantiis. Verùm hi Doctores confusè loquuntur, nec ſatis exprimunt vtrùm inter circonſtantias, quas requirunt, includant, an excludant diuinum decretum, quod ſi non excludunt, nobis potius fauent, quam *Molina*.

Deus non cognoſcit futura contingentia abſoluta, in cauſis creatis independenter à diuino decreto.

Dixi loquendo de futuris contingentibus ſimpliciter, de iis ſcilicet, quæ pendent à cauſa libera, & à creato arbitrio, ſaltem mediatè ; nam futura contingentia ſecundùm quid, ſicuti comparatiuè ad totam collectionem cauſarum naturalium ſunt neceſſaria, ita poſſunt in tota huiuſmodi collectione cognoſci, æquè ac futurum quodlibet neceſſarium in ſua cauſa neceſſaria, vnde ait D. Thomas 1. *contra Gentes*, *cap.* 67. *Sicut ex cauſa neceſſaria ſequitur effectus certitudinaliter, ita ex cauſa contingenti completa ſi non impediatur* : Quæ S. Doctoris verba nonnulli malè afferunt ad probandum, quod futura etiam ſimpliciter contingentia poſſint ex ſua cauſa contingenti certitudinaliter cognoſci, cum tamen ibi ſermo ſit ſolùm de futuris contingentibus ſecundùm quid, non de omnibus etiam contingentibus ſimpliciter : ſic explicatum aſſertum :

Futura contingentia ſecũdùm quid cognoſcuntur certò in ſuis cauſis.

Probatur

18. Probatur primò: Quicumque cognoscit effectum contingentem in causa sua tantum, non habet de eo nisi coniecturalem cognitionem, sed Deus non potest habere de effectu contingente coniecturalem cognitionem, ergo non potest ipsum cognoscere in causa sua tantùm, ergo non cognoscit futura contingentia absoluta &c. Maior traditur in terminis à D.Thoma *prima parte, quæst.* 14. *artic.* 13. *in C.* & probatur ratione eiusdem *D. Thomæ,* scilicet ex eo quod causa contingens se habet ad opposita, seu indifferens est ad futuritionem, & ad non futuritionem; non potest igitur in causa contingenti cognosci determinatè futuritio potius, quam non futuritio; alioqui cognosceretur effectus in causa aliter, ac sit in ipsa, & sicuti in causa necessaria cognosci nequit effectus cum indifferentia ad esse, & non esse, quia in causa necessaria non continetur effectus cum tali indifferentia, ita in causa contingenti cognosci nequit effectus cum determinatione, quia in causa contingenti non continetur cum tali determinatione. Minor primi argumenti euincitur ex eo, quod cognitioni coniecturali potest subesse falsum.

Futurum in causa simpliciter contingenti potest solùm cognosci cōiecturaliter.

Nec refert, quod Deus cognoscat perfectissimè coniecturas omnes, quibus homo, vel Angelus ducitur in cognitionem coniecturalem futurorum: Non inquam hoc refert ad probandum in Deo coniecturalem cognitionem, nam cognitio propriè coniecturalis non est præcisè illa, quæ cognoscit coniecturas, & quid probabiliter possit ex coniecturis iudicari, sed est quæ coniecturis nititur, ipsisque ducitur ad iudicandum, seu affirmandum vnum potius, quam aliud, & sicuti iuxta supradicta *cap.* 2. §. 3. *ad finem primi asserti,* aliud est Deum cognoscere rem obscurè, seu cognitione obscura, aliud verò cognoscere rem in medio obscuro, seu cognoscere medium aliquod esse obscuram rei manifestationem; ita aliud est Deum cognoscere futura coniecturaliter, seu cognitione coniecturali, aliud cognoscere futura in medio coniecturali, seu cognoscere medium aliquod esse coniecturalem futurorum manifestationem: Hoc secundùm non sufficit ad cognitionem coniecturalem, nisi impropriè acceptam, & ex parte obiecti videatur Aluarez *lib.* 2. *de aux. disputat.* 15. Moneæus *in disput. selectis, disputatione* 3. *cap.* 6. §. *sed priusquam.*

Cognitio propriè cōiecturalis quid.

Repugnat Deo.

19. Dices cognitionem coniecturalem esse fallibilem, & imperfectam, quando nititur coniecturis, aut non omnibus, aut non perfectè cognitis; esse verò infallibilem, & perfectā, si omnibus coniecturis, iisque perfectè cognitis innitatur, sicuti enim quo plures & quo perfectius quis coniecturas cognoscit, eo perfectiorem, & certitudini propinquiorem cognitionem habet eius, quod coniicit; ita qui omnes, & perfectissimè coniecturas cognoscit, habebit ex coniecturis perfectissimam, & certam cognitionem eius, quod coniicit, adeóque Deus perfectissimè cognoscens in causis creatis omnes coniecturas futurorum habere potest in causis creatis quoad omnes coniecturas perfectissimè cognitis cognitionem certam, & perfectissimam futurorum. Sed contra: Cognitio coniecturalis potest quidem euadere perfectior, & perfectior, sed semper in sua linea; in linea scilicet probabilitatis, & cum admixtione imperfectionis; & sicuti assensus opinatiuus quomodocumque perficiatur euadit solùm probabilior, & probabilior, nec vnquam peruenit ad certitudinem, ita assensus coniecturalis quomodocumque pluribus, & meliùs cognitis coniecturis innitatur &c. Ratio vniuersalis est, quia quidquid perficitur, perficitur solùm in proprio genere, nec ex vi perfectionis superaccrescentis potest res aliqua de genere in genus transire, & ad diuersum genus transferri. Ratio specialis pro cognitione coniecturali est, quia coniecturæ etiam omnes simul sumptæ habent connexionem solùm contingentem cum effectu, & licet ex pluralitate coniecturarum contingentia ad vnam partem magis deflectat, numquam tamen vnam solùm partem determinatè respicit, ideo numquam ex connexione coniecturarum haberi potest cognitio omninò certa vnius partis determinatè. Explicant hoc nonnulli paritate habitus acquisiti, qui licet, quo intensior est, eo magis faciliter, magisque incliner voluntatem ad aliquod obiectum, nunquam tamen adeò excrescit, vt eandem, etiamsi habeat solùm finitam vim innatæ libertatis, omninò determinet; ita coniecturæ quo plures sunt, & melius cognitæ, eo magis inclinant ad assensum, eoque minus fallibilem assensum fundant, numquam tamen possunt esse fortes adeò, & vehementes vt assensum omninò extorqueant, ipsumque certum omninò, & infallibilem fundent.

Cognitio coniecturalis quomodocumque perficiatur nunquam potest esse certa.

Habitus acquisitus quomodocumque intensus nunquam omninò determinat voluntatem.

Probatur secundò: Deus independenter à decretis, seu antecedenter ad decreta non cognoscit determinatè in propria voluntate vllum actum liberum, nec Angelus superior in voluntate Angeli inferioris, aut Angelus quilibet in voluntate hominis cognoscere potest independenter à determinatione voluntatis quid volitura sit, in quam partem determinatè debeat se inflectere, ergo nec Deus in causis secundis liberis, seu in voluntate creata cognoscit independenter à diuino decreto futura contingentia absoluta, seu illa, ad quæ voluntas creata est se determinatura. Antecedens conceditur à Molina 1. *part. quæst.* 14. *art.* 13. *disp.* 17. §. *quæret fortasse aliquis,* vbi propterea docet, quod ad intuendum in re libera in quam partem se inflectet, non satis est illius comprehensio, neque quæcumque maior comprehensio, quàm sit res comprehensa; sed necessaria est altissima, atque eminentissima comprehensio, qualis in solo Deo respectu creaturarum reperitur. Ratio esse potest, quia comprehensio excedens seu supercomprehensio debet aliquid magis in causa attingere, quàm simplex & pura comprehensio; sed simplex & pura comprehensio attingit in causa libera omnes effectus possibiles: ergo supercomprehensio debet attingere effectus etiam futuros, 20.

Deus comprehēdendo propriam voluntatem præcisè non cognoscit futura contingentia.

neque enim aliud remanet in cauſa, quod à ſimplici comprehenſione attactum non
21. ſit. Contra tamen comprehenſio *ex lib. ſuperiore cap. 7.* importat ex ſuo conceptu formali cognitionem adæquatam cognoſcibilitati, tum intenſiuæ, tum extenſiuæ obiecti, adeóque comprehenſione etiam purâ obiectum exhauritur, nec aliquid in ipſo ſupereſt cognoſcibile; & ſupercomprehenſio excedit comprehenſionem, non ex parte obiecti, quatenùs aliquid amplius in obiecto attingat, ſed ex parte cognoſcentis, quatenùs cognoſcens, vtpotè perfectior obiecto cognito, elicit cognitionem ipſo obiecto perfectiorem. Deinde comprehenſio quomodocumque altiſſima ſit, eminentiſſima, & ad ſupremum ſupercomprehenſionis apicem eleuata, non poteſt attingere in cauſa illud, quod in ipſa non eſt, aut in re aliqua aliam non connexam, alioqui per ſupercomprehenſionem cognoſceretur quodlibet in quolibet, poſſibilitas Angelorum in lapide, numerus aſtrorum in arenis maris, Somnus Pontificis in ſaltu Turcæ &c. ſed in cauſa libera non continetur determinatè independenter à diuino decreto futurum contingens, ergo ſupercomprehenſio non poteſt attingere in cauſa libera independenter à diuino decreto futurum contingens determinatè, imò ſi tale futurum attingeret, eſſet imperfectio comprehenſionis, quia attingeret cauſam aliter, ac eſt, ſeu attingeret in cauſa id, quod in ipſa non eſt; falſa igitur tum *Molinæ* doctrina, tum ratio, quæ ad ipſam comprobandam afferebatur; & confirmatur talis rationis falſitas, quia, ſi ſimplex comprehenſio relinqueret in obiecto aliquid incognitum, & cognoſcibile per ſupercomprehenſionem, Deus qui reſpectu ſui ipſius habet ſimplicem comprehenſionem, non ſupercomprehenſionem, haberet cognitionem inadæquatam, & non commenſuratam cognoſcibilitati propriæ eſſentiæ.

Supercomprehenſio, & comprehenſio differunt ex parte cognoſcentis, non ex parte obiecti.

22. Ex his habes, cur in cauſa neceſſaria cognoſci poſſit futurum neceſſarium, (ſaltem quantum eſt ex parte cauſarum ſecundarum, & Dei, vt naturæ auctoris: nam ex parte potentiæ abſolutæ Dei cum nullum futurum ſit neceſſarium fruſtra quæritur in cauſa neceſſaria futurum neceſſarium; idemque ſentiendum de futuro quolibet in ordine ad potentiam abſolutam quod de futuro ſimpliciter contingente in ordine ad potentiam ordinariam) non in cauſa libera futurum contingens, quia ſcilicet illud determinatè continetur in cauſa neceſſaria, non ſic iſtud in cauſa libera; illud eo ipſo, quod ſupponitur diuinum decretum de futuritione cauſæ, ſupponitur etiam diuinum decretum de futuritione propriâ, non ſic iſtud.

Cur in cauſa neceſſaria cognoſcatur futurum neceſſarium, non in libera futurum cótingens.

23. Habes inſuper D. Thomam *prima parte, quæſtione 14. articulo 13. in C.* verbis illis: *Deus cognoſcit futura contingentia non ſolùm, prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout &c.* loqui aduerſatiuè, non copulatiuè; non ſecus, ac ſi diceret Deus cognoſcit contingentia non ſolùm coniecturaliter, & imperfectè, vt homines, ſed etiam certitudinaliter, & perfectiſſimè; qua phraſi loquendi non ſignificaretur conuenire ſimul Deo coniecturalem cognitionem, & certitudinalem; imperfectam, & perfectam; ſed ſolùm certitudinalem, & perfectam: ita ſimiliter, &c.

---

§. IV.

Vtrùm Deus cognoſcat futura contingentia abſoluta in propria eſſentia, vel in propriis ideis independenter à diuino decreto?

ASSERTVM I. Deus non cognoſcit futura contingentia abſoluta in propria eſſentia ſecundùm ſe præcisè acceptâ independenter à decreto, ſeu antecedenter ad decretum. Ita Salmant. *1. part. tractat. 3. diſput. 7. dub. 3.* §. 2. Io. à S. Thom. *quæſt. 14. diſput. 19. artic. 2. num. 6.* Moncæus *in diſp. ſelectis, diſput. 3. cap. 8.* aliique plurimi contra eos ferè omnes qui *ex ſuperiori* §. 2. docent futura contingentia independenter à decreto habere propriam veritatem obiectiuam, hi enim auctores ferè omnes ſentiunt Deum ad futura cognoſcenda non indigere alio determinatiuo, quàm propria eſſentia exercente munus ſpeciei vniuerſaliſſimæ reſpectu futurorum, ſicuti *ex præcedenti cap.* § 8. tale munus exercet reſpectu poſſibilium. 24.

Deus non cognoſcit futura in propria eſſentia independenter à decreto.

Probatur quidquid conuenit diuinæ eſſentiæ ſecundùm ſe præcisè acceptæ conuenit neceſſariò; ergo Deus non cognoſcit futura contingentia abſoluta in propria eſſentia &c. Antecedens patet, quia diuina eſſentia ſecundùm ſe præcisè accepta omnimodè neceſſaria eſt, nec aliquid ei liberè conuenit, niſi per decretum aliquod liberum; conſequentia probatur primò, quia Deus cognoſcit futura, per ſcientiam liberam, quod non poſſet ſaluari, ſi cognoſceret ipſa in diuina eſſentia ſub ea ratione, ſub qua neceſſaria eſt; & ſicuti quia diuina eſſentia & neceſſariò repræſentatiua poſſibilium Deus cognoſcendo poſſibilia in propria eſſentia habet poſſibilium ſcientiam neceſſariam, ita ſi eſſet neceſſariò repræſentatiua futurorum, Deus cognoſcendo futura &c. Secundò cognitio futurorum æquè, ac cognitio poſſibilium, eſſet prius origine in patre, quàm in filio, & ex illa æquè, ac ex iſta deberet formaliter verbum procedere, ſi Deus futura cognoſceret in propria eſſentia ſub ea ratione, ſub qua neceſſaria eſt, & ſub qua conſequenter eſt prius origine in Patre, quàm in filio. Confirmatur: Si diuinæ eſſentia ſecundùm ſe præcisè, & antecedenter ad decretum,

Quidquid conuenit diuinæ eſſentiæ ſecundùm ſe conuenit neceſſariò.

futura

futura contineret, vel repræsentaret determinatè, Deus in decernendis futuris nullam haberet libertatem, sed hoc est absurdissimum, ergo. Sequela Maioris probatur: Deus non posset decernere futura, nisi ea, quæ in diuina essentia, vt determinatè futura continerentur, & repræsentarentur, alioqui continentia, & repræsentatio necessario conueniens diuinæ essentiæ esset variabilis, ergo Deus nullam haberet libertatem in futuris decernendis, & esset ipsi necessaria non minùs series futurorum, quàm series possibilium.

Deus non cognoscit futura in ideis independenter à decreto.

ASSERTVM II. Deus non cognoscit futura contingentia absoluta in propriis Ideis independenter à decreto, seu antecedenter ad decretum. Ita præter Auctores citatos *in superiore asserto* Lugus 1. *part. disput.* 31. *cap.* 2. Suar. *in opusc. de scientia Dei, lib.* 1. *cap.* 4. Scotus *in* 1. *dist.* 39 §. *contra rationes cognoscendi*, Herincx *disput.* 6. *quæst.* 4. *num.* 41. contra Ægidium *in* 1. *dist.* 38. *quæstione* 1. *articulo* 2. *& quæst.* 2. *art.* 1. Henricum *quodlibet.* 8. *quæst.* 1. *&* 2. Alensem 1. *part. quæst.* 23. *memb.* 3. *artic.* 4. *& membr.* 4. *art.* 3. Caiet. *prima parte, quæstione* 14. *articul.* 13. Non tamen hi omnes auctores expresè loquuntur antecedenter ad decretum, sed aliqui præcisè docent Deum cognoscere futura in ideis.

26. Probatur, & explicatur: Ideæ diuinæ, quæ ex infrà dicendis *cap.* 5. §. 2. nihil aliud sunt, quàm scientia practica Dei, sumi possunt dupliciter, vel in actu primo, quatenùs sunt secundùm se principia practica exprimentia modum, quo res sunt ad extra producibiles, & apta dirigere talem productionem, non tamen actu dirigentia, eo quod voluntas non determinet se ad vnius potius, quàm alterius rei productionem; vel in actu secundo quatenùs superueniente decreto voluntatis de re aliqua efficienda auctualiter fluunt, & actualiter dirigunt voluntatem in ordine ad talis rei efficientiam. Colligitur duplex hæc acceptio diuinarum Idearum ex verbis illis D. Thomæ *quæst.* 3. *de verit. art.* 6. *in C. Idea potest esse eius, quod nec est, nec fuit, nec erit; non tamen eodem modo, sicut est eorum, quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt; quia ad ea, quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito diuinæ voluntatis, non autem ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, & sic huiusmodi habent quodammodo indeterminatas Ideas.* Ex his sic arguo: Ideæ diuinæ in actu primo non possunt inseruire ad cognoscendum determinatè aliquod futurum, quia respiciunt æqualiter omnia possibilia, siue transferenda sint ad statum futuritionis, siue non; in actu secundo non considerantur independenter à decreto seu antecedenter ad decretum, ergo Deus non cognoscit futura contingentia in propriis ideis independenter &c.

Idearum diuinarum duplex acceptio.

27. Probatur insuper vtrumque assertum à priori: Nec diuina essentia, nec diuina Idea repræsentare potest futura pro eo signo, pro quo non habent rationem futurorum, nam sicuti non potest diuinus intellectus rem aliter, ac est, cognoscere, ita nec diuina essentia, aut diuina Idea rem aliter, ac est, repræsentare, sed futura antecedenter ad decretum non habent rationem futurorum, vt suprà iam aliqualiter probatum est, & magis infrà probabitur, ergo nec diuina essentia, nec diuina idea repræsentare potest futura antecedenter ad decretum, & consequenter Deus, nec in propria essentia, nec in propriis ideis potest antecedenter ad decretum futura cognoscere. Ex quo patet nihil nos diuinæ essentiæ, aut diuinis ideis detrahere de infinitate repræsentationis, huiusmodi quippè infinitas non potest magis elucere, quàm in eo, quod repræsentet omne repræsentabile, & hoc optimè subsistit cum eo, quod non repræsentet futura pro eo statu, pro quo nec futura sunt, nec repræsentabilia.

28. Ex allatis probationibus proportionaliter deducitur in nullo alio prædicato necessario Dei antecedenter ad diuinum decretum cognosci posse determinatè aliquod futurum, quia scilicet nec antecedenter ad diuinum decretum datur aliquod determinatè futurum, nec prædicatum vllum necessarium Dei secundùm se præcisè respicit vnum futurum determinatè potius, quàm alterum & hinc excluditur sententia Palatij *in* 1. *distinct.* 38. *quæst.* 2. *disputat.* 2. *dub. penult.* docentis Deum cognoscere futura in sua scientia, vt antecedente volitionem; excluditur etiam sententia nonnullorum, opinantium Deum cognoscere futura in omnipotentia.

In nullo diuino prædicato necessario antecedenter ad decretum potest Deus futura cognoscere.

29. Ex duplici allata diuinarum idearum acceptione colligitur D. Thomam *prima parte, quæstione* 14. *articulo* 13. *in C.* dicentem: *Omnia, quæ sunt in tempore, sunt Deo ab æterno præsentia, non solùm eâ ratione, quâ habet rationes rerum apud se præsentes, sed quia &c.* per ly *rationes rerum*, vel intelligere ideas sumptas secundo modo suprà explicato, vel si intelligit ideas sumptas primo modo, aut loqui aduersatiuè, vt dicebatur *in calce superioris* §. aut loqui de futuris consideratis secundùm essentiam, & secundùm esse possibile, adeo vt sensus ipsius sit: Deus omnia quæ sunt in tempore cognoscit ab æterno, non solùm secundùm esse possibile per rationes rerum seu ideas, verum etiam secundùm esse actuale, quia eius intuitus, &c.

In diuinis Ideis res cognoscuntur secundùm esse possibile.

§. V.

An, & quomodo Deus cognoſcat futura contingentia abſoluta in proprio decreto, ſeu in propria eſſentia determinatâ per decretum?

30. ASSERTVM I Dsus cognoſcit omniâ futura contingentia abſoluta io pruprio decreto, ſeu in propria eſſentia determinatâ per decretum, intelligendo nomine decreti decretum exercitum, ſeu actu exiſtens in diuina voluntate, antecedens omnem præuiſionem etiam conditionatam futuritionis, & futuritionem omnem prædefiniens, ſeu prædeterminans.

Deus cognoſcit in proprio decreto futura.

Dixi omnia futura, vt comprehenderem non ſolum ea, quæ pendent à ſola diuina voluntate, vt creatio mundi de quibus communis ſententia eſt, quod à Deo in proprio decreto cognoſcantur, ſeu quod diuinum decretum, & eſſentia per decretum determinata ſit Deo ſufficiens ratio ipſa cognoſcendi, verùm etiam ea, quæ pendent à voluntate tum diuina, tum creata, qualis eſt omnis actio libera creaturarum rationalium; in quo habemus aduerſarios omnes auctores ſcientiæ mediæ, cum in futuris pendentibus à ſola diuina voluntate, habeamus tantum aduerſarium, quem viderim, Vaſquium 2. *parte*, *diſp.* 65. *cap.* 2. *num.* 55. vbi ex eo, quod decretum liberum nihil addat ſupra nudam eſſentiam, præterquam reſpectum rationis ad res futuras contendit probare non magis poſſe à Deo cognoſci futura in decreto, aut in eſſentia per decretum determinatâ, quàm in eſſentia nuda. Nihilominus quidquid ſit de conſtitutiuo decreti liberi, ſiuti hoc ſiue addat aliquid ſupra nudam eſſentiam, ſiue non, ſufficit pro tranſlatione rei ad ſtatum futuritionis, pro qua tranſlatione non ſufficit nuda eſſentia, debet etiam ſufficere pro determinatiuo ad cognoſcendam rem in ſtatu futuritionis, pro quo determinatiuo non ſufficit nuda eſſentia. Ratio à priori eſt, quia reſpectu futurorum dependentium à ſola diuina voluntate in omnium ſententia decretum efficax eſt cauſa vnica, totalis, & inimpedibilis, ſi autem in tali cauſa nequit effectus cognoſci, in nulla cauſa poterit effectus aliquis cognoſci.

Præſertim dependentia à ſola propria voluntate.

31. Dixi in proprio decreto, ſeu in propria eſſentia determinata per decretum; quia ex vna parte cum difficillimum ſit explicare quid ſit formaliter decretum liberum Dei, difficillimum eſt conſequenter explicare, quomodo ſit ratio determinatiua, ſeu motiua cognitionis futurorum ex alia parte, vt patet recolenti ſuprà dicta *cap. antecedenti* §. 2. *&* 9. propriiſſimum eſt diuinæ eſſentiæ eſſe obiectum motiuum, & ſpecificatiuum proprij intellectus in ordine ad cuiuſcumque alterius obiecti præſertim extrinſeci cognitionem. Neque hinc ſequitur ſuppoſitâ præciſè rei futuritione poſſe diuinam eſſentiam mouere proprium intellectum ad futuritionis, ſeu rei futuræ cognitionem etiamſi per impoſſibile res futura nullum ſupponeret decretum, adeóque ipſa diuina eſſentia non eſſet determinata per decretum, quod videtur confirmari poſſe ex ſpeciebus Angelicis, quæ de ſe repræſentant rem ſecondum eſſentiam, eandemque deinde repræſentant ſecundùm exiſtentiam per hoc præciſè, quod ponatur exiſtentia rei abſque vllo alio determinatiuo ex parte ipſarum ſpecierum. Contra enim in tali hypotheſi impoſſibili nec Deus cognoſceret, nec diuina eſſentia repræſentaret tale futurum; Deus non cognoſceret quia non poteſt cognoſcere aliquod exiſtens extra ſe independens à ſe: Diuina eſſentia non repræſentaret, quia non continet in eſſe repræſentatiuo, & vt ſpecies id, quod non continet in eſſe entitatiuo, & vt cauſa; ex quo capite non repræſentantur immediatè à diuina eſſentia impoſſibilia, & non entia *ex* §. *vltimo capitis ſuperioris*; ſicuti igitur in data hypotheſi, diuina eſſentia tale futurum non cauſaret, ita nec repræſentaret, nec poteſt determinari ad ipſum repræſentandum, niſi à decreto, à quo determinetur ad illud idem producendum in ratione cauſæ: In quo eſt diuerſa ratio de ſpecie Angelica, quæ non debet eſſe cauſa eius, quod repræſentat.

Melius dicitur cognoſcere in eſſentia determinata per decretum, quá in decreto.

Futurum quod per impoſſibile non ſupponeret decretum, nó cognoſceretur à Deo.

Eſſentia diuina non continet in eſſe repræſentatiuo, quod non continet in eſſe entitatiuo.

32. Dixi intelligendo nomine decreti, decretum exercitum, ſeu actu exiſtens in diuina voluntate ad innuendum Deum non cognoſcere ſua decreta, vt futura contra Suar. *in Opuſc. de ſcientia Dei*, *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 6. Fonſecam *in Metaph. lib.* 6. *cap.* 2. *quæſt.* 4. *ſect.* 10. aliuſque nonnullos contra quos in excludenda omni futuritione à diuinis decretis conueniunt non ſolùm Salmant. 1. *parte*, *tract.* 3. *diſp.* 7. *dub.* 4. §. 2. Ioan. à S. Thoma *quæſt.* 14. *diſp.* 19. *a.* 2. *num.* 25. aliique Thomiſtæ, verùm etiam Recentiores magis communiter, Vaſquez 1. *parte*, *diſp.* 65. *cap.* 4. *num.* 25. Lugus *lib.* 1. *diſp.* 29. *cap.* 4. Arriaga *diſp.* 20. *ſect.* 6. *ſubſect.* 1, De Quiros *quæſt.* 14. *art.* 13. *num.* 115. Moncæus *in diſputationibus ſelectis diſputatione* 3. *cap.* 17. Herincx *diſp.* 6. *quæſt.* 4. *num.* 48. &c.

Deus non cognoſcit ſua decreta vt futura.

Dixi antecedens omnem præuiſionem etiam conditionatam futuritionis contra Molinam 1. *parte*, *quæſt.* 14. *art.* 13. *diſp.* 18. *memb.* 3. §. 3. *dicimus*, Vaſq. *diſp.* 99. *cap* 7. *num.* 43. Lugum *lib.* 1. *diſp.* 32. *cap.* 3. *num.* 4. Arriagam *diſp.* 20. *ſect.* 4. alioſque Auctores ſcientiæ mediæ volentes Deum nullum habere decretum abſolutum de aliquo futuro ſimpliciter contingenti, niſi ſuppoſitâ præuiſione conditionatâ talis futuri, non habere v. g. decretum abſolutum efficaciter determinans futurum conſenſum Petri, niſi præuiſâ voluntate Petri ſe determinaturâ ad conſenſum, ſi ponatur in talibus circumſtantiis, vel cum tali concurſu determinato,

vel

vel cum concursu indifferenter parato, in quo non satis concordes sunt auctores scientiæ mediæ, vt videre est apud Lugum *disp. cit. cap. 5.*

33. Dixi futuritionem omnem prædefiniens, seu prædeterminans, ad innuendum nullum futurum posse determinatè cognosci per solum decretum de concursu simultaneo, & concomitante, quod quidem decretum negatâ prævisione conditionatâ futuritionis non sufficere, vt futurum aliquod infallibiliter futurum sit, aut cognoscatur, fatentur etiam plures auctores scientiæ mediæ specialiter Vasq. *disp. 99. mex cit. num. 44.* Lugus *disput. pariter citatâ, num. 9.* In hoc asserto ita explicato duo potissimum probanda sunt in præsenti, quod scilicet Deus omnia futura cognoscat in proprio decreto, seu in propria essentia determinata decreto, & quod huiusmodi decretum cognoscatur à Deo vt exercitum, & actu existens in diuina voluntate, nullatenùs vt futurum. Reliqua non est, cur in præsenti probentur; nam quod decreta diuina antecedant præuisionem conditionatam futuritionis probabitur sequenti capite ex improbatione scientiæ mediæ, quod sint prædefinientia, seu prædeterminantia ex eadem scientiæ mediæ improbatione consequitur, & explicabitur vlterius infrà *lib. sequenti, cap. 6. §. 2.*

34. Probatur assertum quoad primam partem, quod scilicet Deus cognoscat omnia futura contingentia in proprio decreto, seu in propria essentia per decretum determinata primò: Decretum diuinum est prima, & infallibilis ratio cuiuscumque futuritionis: ergo in proprio decreto cognoscit Deus omnia futura. Consequentia patet, quia medium, cum quo res aliqua primò, & infallibiliter connectitur est maximè sufficiens ad inducendam talis rei notitiam. Antecedens probatur; Decretū diuinum est ratio prima cuiuscumque futuritionis, quia est id per quod res transit ab esse possibili ad esse futurum, & sine quo nulla habetur futuritio ex *superiori §. 2.* est ratio infallibilis cuiuscumque futuritionis, quia decretum diuinum absolutum; & efficax, de quo in præsenti, infallibiliter effectum suum consequitur, vt colligitur ex pluribus Scripturæ locis Isa. 14. *Iurauit Dominus exercituum* dicens: *Si non vt putaui, ita erit, & quomodo mente tractaui, sic eueniet.* Psal. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit.* Rom. 9. *Voluntati eius quis resistit?*

35. Probatur assertum quoad eandem partem secundò: Deus cognoscit in propria essentia secundùm se omnia possibilia: ergo cognoscit in propriâ essentiâ determinatâ decreto omnia futura. Antecedens supponitur ex *cap. superiori §. 6. & 8.* Consequentia probatur: Sicuti essentia diuina secundùm se omnia possibilia continet, & est omnium possibilium causa, ita essentia determinata decreto continet determinatè omnia futura, & est omnium futurorum causa determinata: ergo Deus sicuti cognoscit in propria essentia secundùm se omnia possibilia, ita cognoscit in eâdem determinatâ decreto omnia futura: & hinc extendendo hanc paritatem inferri potest, quod sicuti diuina essentia secundùm se continet omnia possibilia tum entitatiuè, tum repræsentatiuè, & in ipsa secundùm se, tum mediatè, & tanquam in medio cognito, tum immediatè, & tanquam in medio æquiualenter incognito, cognoscit Deus omnia possibilia, ita eadem essentia determinata decreto continet tum entitatiuè, tum repræsentatiuè omnia futura, & in ipsâ determinatâ decreto, tum mediatè, seu tanquam in medio cognito; tum immediatè, seu tanquam in medio incognito Deus omnia futura cognoscit: Et in hoc sensu libentissimè fateor verificari quod Deus cognoscat in seipsis non minus futura, quàm possibilia, nec *suprà §. 5.* negata est Deo quomodocumque cognitio futurorum in seipsis, sed solùm cognitio futurorum in seipsis independenter à decreto. Eruitur hæc probatio, & confirmatur ex verbis D. Thomæ *q. 2. de veritate, art. 55. arg. 4. Deus cognoscit res, in quantum est causa earum, sed Deus non solùm est causa necessariorum, sed etiam contingentium: ergo tam necessaria, quàm contingentia cognoscit. Item argum. 6. Scire est causam rei cognoscere, sed Deus scit omnium contingentium causas, scit enim seipsum, qui est causa omnium: ergo ipse scit contingentia:* Probationem perficiant verba Hilarij *lib. 9. de Trinit. paulo post principium: Quæ Deus facere decreuit in sua voluntate, cognouit.*

Deus in aliquo sensu cognoscit futura immediatè in seipsis.

36. Probatur assertum quoad secundam partem quod scilicet Deus cognoscat ab æterno, non vt futurum, sed vt exercitum, & actu existens decretum, in quo futura contingentia cognoscit, primò: Decreto diuino nullatenus conuenire potest futuritio: ergo à Deo nullatenus cognosci potest vt futurum. Consequentia patet quia repugnat diuinæ cognitioni attingere in obiecto aliquod, quod re verâ ipsi non conueniat. Antecedens probatur: Futuritio ex *præmissis initio præsentis capitis*, inuoluit formaliter negationem existentiæ pro ea duratione, pro quâ formaliter futuritio est, sed decreto diuino pro nullâ prorsus duratione conuenire potest negatio existentiæ: ergo. Minor probatur: Decretum quodlibet diuinum essentialiter est ab æterno, & æternitatem habet pro mensura propria, adæquata, & proportionata, adeoque essentialiter existit in ea omni duratione, in quâ existit æternitas, nec potest dari duratio, in qua decretum non existat, quin eidem durationi æternitas non coexistat, sed æternitas essentialiter omninò existit in omni duratione, nec pati potest respectu alicuius durationis negationem coexistentiæ: ergo.

Decreto diuino repugnat futuritio.

Decretum diuinum habet æternitatem pro mensura propria, & adæquata.

37. Dices ex Suar. *loco suprà citato*: Quamvis decretum diuinum sit in se æternum, & semper actu præsens, tamen cognosci potest quasi independenter ab actuali præsentis, quatenus cognosceretur etiamsi per impossibile æternum non esset, nec in se præsens, sed verè futurum. Rursus quamvis decretum diuinum sit in se æternum, & voluntas diuina ab æterno sit in actu secundo

voleus, tameu vere cognoſcitur prius ratione, vt potens velle, quàm vt actu volens, quod maximè verum eſt in uoſtris principiis, in quibus ſicuti ſupra admiſimus actum primum intelligendi virtualiter priorem ſecundo, ita infrà proportionaliter admittemus actum primum volendi; ſi autem diuina voluntas cognoſcitur vt potens velle, & diuinum decretum cognoſcitur vt poſſibile, cur non etiau cognoſci poterit diuina voluntas, vt volitura, & decretum diuinum, vt futurum? Sed contra: Iu duplici ſenſu intelligi poteſt, quod diuiuum decretum quamvis in ſe æternum, & ſemper actu præſens, cognoſcatur indepeodentet ab actuali præſentia, vel præciſiuè, ſcilicet quatenus cognoſcatur non cognitâ præſentiâ ex vi eiuſdem formaliſſimæ cognitionis; vel poſitiuè, quatenus cognoſcatur decretum, vt carens præſentia, ſeu vt habens negationem actualis præſentiæ. Primo modo conformitet ad ea, quæ dicebamus *cap. ſuperiori*, §. 4. admitientes cognitionem diuinam poſſe eſſe præciſiuam vnius diuini prædicati ab alio, non inficior diuinum decretum etiam à Deo cognoſci independeutet ab actuali præſentia, at uou propterea cognoſceretur, vt futurum, quia eſſe futurum non dicit præſcindere ab actuali præſeutia, ſed carere

Dupliciter aliquid cognoſci poteſt independenter ab actuali præſentia.

38. actuali præſentja. Secundo modo falſum prorſus eſt poſſe à Deo cognoſci proprium decretum independentet ab actuali præſentia æque, ac falſum ſit poſſe Deo conuenire falſam cognitionem. In hypotheſi impoſſibili, qua decretum diuinum eſſet verè futurum non poſſet à Deo cognoſci, niſi eo modo, quo cognoſcuntur alia futura, ſcilicet in decreto æterno de ipſius futuritione, quod ſi ſupponatur eſſe futurum independenter à decreto æterno determinante ipſius futuritionem, erit ab æterno prorſus incognoſcibile. Ad illud, quod additur de actu primo, & ſecundo diuinæ voluntatis dico talem actum primum eſſe priorem ſecundo ſolum prioritate ſigni, à quo, non prioritate ſigni in quo, & ſicuti cum tali prioritate ſtat quod actus ſecundus ſimul ſemper exiſtat cum primo, ita etiam quod ſit ſemper actu præſens ſicuti eſt primus, quod in nullo ſigno ſit futurus quod voluntas ſit ſemper actu volens, & in nullo ſigno ſit volitura. Nec ex eo, quod voluntas diuina ſit potens velle, & decretum diuinum in aliquo ſenſu (id eſt ſumendo poſſibile, prout non excludit, imò ſibi identificat exiſtentiam exercitam, ſicuti ſuprà explicabatur *lib.* 1. *cap.* 6. §. 7.) ſit poſſibile rectè infertur, quod voluntas diuina poſſit dici volitura, & decretum futurum, ratio eſt quia volitura voluntas, & futurum decretum importat formaliter negationem actualis exiſtentiæ in volitione, & decreto non ſic voluntas potens velle, decretum poſſibile.

Decretum diuinum ſi eſſet verè futurum, eſſet Deo incognoſcibile.

In aliquo ſenſu poteſt dici poſſibile.

39. Probatur aſſertum quo ad eandem ſecundam partem ſecundò: Deus non poteſt cognoſcere, vt futura ſua prædicata neceſſaria, ergo neque poteſt cognoſcere, vt futura ſua decreta libera. Antecedens non videtur, poſſe negari; quis enim ſanæ mentis, & fidei admittat Deum cognoſcendo propriam eſſentiam, poſſe cognoſcere vt futura attributa; cognoſcendo perſonam Patris, poſſe cognoſcere vt futuram perſonam filij, & cognoſcendo hanc vtramque perſonam, poſſe cognoſcere vt futuram Perſonam Spiritus Sancti? Conſequentia probatur, quia ex vna parte æque ſunt æterna, & habentia pro menſura propria æternitatem decreta diuina libera, ac prædicata diuina neceſſaria; ex alia parte eadem eſt prioritas inter eſſentiam, & attributa; Perſonam Patris, & perſonam filij, &c. quæ inter diuinam eſſentiam, vel diuinam voluntatem, & decreta libera.

Futuritio repugnat decretis liberis æque, ac prædicatis neceſſariis.

Ex his habes neque etiam ratione noſtrâ cum fundamento poſſe diuina decreta, vt futura cognoſci, neque enim ratione noſtrâ poſſumus cum fundamento concipere in diuinis prædicatis aliquod repugnans, ſicuti repugnat futuritio diuinis decretis; non item poſſumus cum fundamento concipere in Deo prioritatem, niſi à quo, ſeu connexionis, & originis, nullatenus verò prioritatem in quo, ſeu durationis, & exiſtentiæ, vt requiritur ad propriam futuritionem, quæ eſſentialiter negat pro aliqua duratione exiſtentiam: Quod ſi futuritio ſumatur impropriè pro coëxiſtentia præcisè ad durationem ſequentem, ſeu, vt in limine capitis præmiſſum eſt, pro futuritione quo ad conſeruari non pro futuritione quo ad eſſe, aliqualiter admitti poteſt in decretis, aliiſque diuinis prædicatis futuritio; at eſt locutio valde impropria; nec facilè vſurpanda, ne ſit occaſio erroris, & ſicuti diuina prædicata ratione coëxiſtentiæ ad durationes antecedentes valde impropriè dicerentur præterita, ita per puram coëxiſtentiam ad durationes ſequentes valde impropriè dicentur futura. Ex quo habes obiter minus Theologicè dici in communi modo loquendi: Deus ſemper fuit, eſt, & erit; cum in rigore ſolum verificetur Deus ſemper eſt. 40.

Ratione noſtra poteſt in diuinis prædicatis cōcipi futuritio impropria.

---

§. VI.

An, & quomodo Deus cognoſcat futura contingentia abſoluta in ipſorum phyſica præſentialitate ab æterno?

ASSERTVM: Deus non cognoſcit futura contingentia abſoluta in ipſorum phyſica præſentialitate ab æterno; cognoſcit tamen ipſa vt ſibi ab æterno phyſicè præſentia ratione æternitatis habentis ab æterno phyſicam præſentiam in omnibus futuris, & per hanc phyſicam præſentiam æternitatis in futuris rectè explicatur, quomodo cognitio, quam Deus habet de futuris 41.

Quomodo Deus cognoſcat futura vt ſibi præſentia ab æterno.

ris, sit ab æterno proptiè intuitiua. Hoc assertum consequitur ad ea, quæ *lib. 1. cap. 9. §. 4. & 5.* posita sunt explicando coëxistentiam, quæ ab æterno datur inter æternitatem, & tum omnes temporum differentias, tum omnia futura io huiusmodi temporum differentiis existentia. Eodem ex loco recolendi sunt auctores, qui nostrum, aut propugnant, aut oppugnant assertum, quod

Probatur: Deus cognoscit futura ab æterno eo modo, quo sunt ab æterno verè, & sine imperfectione cognoscibilia, sed non sunt cognoscibilia ab æterno in sua præsentialitate physicâ, quia ratione sui non habent ab æterno vllam physicam præsentialitatem, vt probatur in *secundo asserto §. 5. suprà citato*, sunt verò cognoscibilia, vt ab æterno physicè præsentia Deo ratione æternitatis habentis ab æterno physicam præsentiam in omnibus futuris, quia vere æternitas habet ab æterno physicam, realemque præsentiam in omnibus futuris *ex eodem §. 5. assert. 1.* ergo Deus non cognoscit futura contingentia, &c.

42. Dices esse repugnantiam in terminis, quod futura non habeant ab æterno physicam præsentialitatem, & tamen quod sint ab æterno physicè præsentia Deo; adeo vt dum à Deo ab æterno cognoscuntur, vt sibi physicè præsentia cognoscantur; quomodo enim sine physica præsentialitate ab æterno possunt esse ab æterno physicè præsentia, cum physica præsentialitas sit forma denominans physicè præsens, non minus, quàm intellectio intelligens, albedo album. Sed contra sicuti locus Mediolanensis non habet præsentiam in loco Romano, seu hic in loco Romano non est, & tamen Deus hic in loco Romano existens habet sibi præsentem, & omnino indistantem locum Mediolanensem, ita futura non habent physicam præsentiam ab æterno, & tamen Deus ab æterno existens habet sibi physicè præsentia ipsa futura, quia sicuti immensitas, ratione cuius Deus est in loco Romano, indiuisibiliter extenditur ad locum Mediolanensem, ita æternitas, ratione cuius Deus est ab æterno, indiuisibiliter extenditur ad omnes differentias temporis futuras: Nec propterea futura sunt ab æterno physicè præsentia Deo sine præsentialitate, nam præsentialitas, ratione cuius sunt ab æterno præsentia Deo est præsentialitas æternitatis, quæ vere ab æterno est ab æterno omnia futura præoccupar, ab æterno omnia attingit, omniaque sibi præsentia constituit: Ratio à priori est, quia vt duo tempore, vel loco distantia, fiant sibi præsentia, & coëxistentia, non est necesse, quod vtrumque accedat, seu se transferat ad aliud, & in loco vel tempore, in quo est aliud, nouam præsentiam sequirat, sed satis est quod vno immoto io sua præsentia perseuerante, alterum ad ipsum se transferat. In proposito igitur, vt duratio crastina sit ab æterno præsens æternitati, & res cras durans sit ab æterno præsens Deo ab æterno durante, non est necesse, quod duratio crastina se transferat ad esse ab æterno, & ab æterno præsentialitatem habeat: Item, quod æternitas ab æterno se transferat ad esse cras, & habeat ab æterno præsentialitatem in duratione crastina, sed sufficit hoc secundum, & hoc nos asserimus euenire, per hoc nos intendimus sufficienter saluari, quod futura sint ab æterno physicè præsentia Deo, & ab eodem vt sibi physicè præsentia ab æterno cognita: pro cuius clariore intelligentia præ mente habenda sunt supradicta *§§. citatis*.

Futura ab æterno sunt physicè præsentia Deo per præsentialitatem æternitatis, non per propriam.

43.

Supersunt hic explicandæ posteriores asserti particulæ, in quibus habetur per physicam præsentiam æternitatis in futuris rectè explicari quomodo cognitio, quam Deus habet de futuris, sit ab æterno proptiè intuitiua: pro quo aduerte cognitionem intuitiuam ab aliquibus dici illam omnem, quæ fertur io rem existentem; ab aliquibus dici illam solam, quæ fertur io rem non tantum existentem, verum etiam præsentem, fauet maximè huic secundo dicendi modo S. Doctor apud Ioan. à S. Thom. *de Incarnat. disputatione 23. artic. 2. numero 15.* Verùm quidquid sit, vtrum cognitio tendens præcisè io rem existentem, & vel non præsentem, vel præscindendo à præsentia dici possit intuitiua necne, certe non videtur ambigendum, quin sit magis propriè, rigorosiùs intuitiua illa, quæ tendit in rem existentem, & præsentem, quàm illa, quæ tendit in rem existentem solùm, non præsentem; illa enim est in omnium sententia intuitiua, ista non item accedit quod nomen visionis, & cognitionis intuitiuæ translatum est ad intellectum ab oculo corporeo; visio autem, seu intuitus oculi corporei non fertur, nisi in rem vt præsentem; magis igitur propriè, magisque rigorosè erit intuitiua cognitio intellectus, si etiam ipsa feratur in rem præsentem, ergo per præsentiam physicam æternitatis in futuris, ratione cuius verificatur, quod cognitio diuina feratur in res futuras, vt sibi ab æterno physicè præsentes, rectè explicatur quomodo cognitio, quam Deus habet de futuris, sit ab æterno propriè intuitiua. 44.

Physica præsentia ab æterno æternitatis in futuris est ratio cur cognitio futurorum in Deo sit propriè intuitiua.

Dubitatur hic, vtrum æternitas, ratione cuius Deus sibi constituit omnia futura ab æterno physicè præsentia non solum conducat ad explicandum, quomodo cognitio, quam ab æterno Deus habet de futuris, sit propriè intuitiua, verum etiam, quomodo eadem cognitio sit omnino certa, & infallibilis. Respondetur affirmatiuè, & probatur ex eo, quod ratio formalis, & proxima, cur in Deo sit omnino infallibilis cognitio futurorum est quia Deus cognoscit futura in decreto, quod omnino infallibile est, nec frustrari potest, frustraretur autem si cognitio, 45.

Item aliquo modo cur sit certa, & infallibilis.

quam

quam Deus in decreto habet falſificaretur, & futurum in decreto cognitum non eueniret. Sed hoc non ſubſiſteret, niſi Deus ratione æternitatis ad omnia futura ab æterno ſe extenderet, eaque ſibi phyſicè præſentia conſtitueret: ergo. Minor probatur, niſi Deus ratione æternitatis, &c. Decretum ipſum diuinum eſſet defectibile, & variabile, non æternum, ſed in decreto defectibili, & variabili, non poteſt certò, ac infallibiliter præuideri res aliqua futura; & quamvis v.g. ab æterno ſciuiſſet ſe habere decretum de futuritione mundi, non potuiſſet ante actualem mundi exiſtentiam eſſe certus de mundo futuro, quia ante actualem mundi exiſtentiam neſciuiſſet, vtrùm eſſet perſeueraturus in tali decreto, aut eliciturus decretum oppoſitum; ſolùm igitur in decreto æterno poteſt certò ſciri res futura, vt magis explicant Salmant. 1. *part. tract.* 5. *diſp.* 8. *dub.* 4. §. 2.

In decreto defectibili, & non æterno nequit certò præuideri res futura.

46. Ex his confirmata manent ea, quæ alibi dicebamus dum *lib.* 1. *cap.* 9. §. 4. rigoroſam præſcientiam, & hoc *lib. cap.* 1. §. 3. propriam memoriam Deo negabamus: Enim verò, cum Deus futura, (eadem eſt ratio de præteritis) vt ſibi phyſicè præſentia intueatur, nec habet de futuris præſcientiam, quæ eſt ſcientia exiſtens, antequam exiſtat obiectum, nec de præteritis memoriam, quæ eſt notitia exiſtens poſtquam obiectum extitit, ſeu exiſtere deſiit; ſed habet de vtriſque in toto rigore intuitiuam ſcientiam, quâ tum de præſentibus; tum de futuris, tum de præteritis affirmare ſemper poteſt, quod actu exiſtant ſeu coexiſtant propriæ cognitioni: Hanc veritatem deſcripſeruot egregiè plures SS. PP. inter alios verò S. Auguſtinus *lib.* 11. *de Ciuit. cap.* 21. illis verbis: *Non more noſtro ille* (ſubintellige Deus) *vel quod futurum eſt, proſpicit; vel quod præſens eſt, aſpicit; vel quod præteritum eſt reſpicit: ſed alio modo quodam à noſtrarum cogitationum conſuetudine longè, lateque diuerſo. Ille quippè non ex hoc in illud cognitione mutatâ, ſed omninò incommutabiliter videt; ita vt illa quidem, quæ temporaliter fiunt; & futura, nondum ſint; & præſentia iam ſint; & præterita iam non ſint: ipſe vero hæc omnia ſtabili, & ſempiternâ præſentiâ comprehendat.* D. Gregorius *lib.* 20. *in Illud* Iob. 30. mutatus es mihi in crudelem. *Scimus, quia Deo nihil futurum eſt, ante cuius oculos præterita nulla ſunt, præſentia non tranſeunt, futura non veniunt; quippè quia omne, quod nobis fuit, & erit in eius proſpectu præſto eſt, & omne, quod præſens eſt, ſcire poteſt potius, quàm præſcire.*

Nec præſcientia futurorũ, nec memoria præteritorũ Deo propriè conuenit.

CAPVT IV.

De obiecto contingenti conditionato Scientiæ Dei.

DICET propoſitiones conditionatæ formabiles ſint de obiectis præteritis, 1.
au. præſentibus, æquè ac de futuris, & dici poſſit: Si Petrus ambulauit, fatigatus eſt, ſi ambulat, fatigatur: æquè ac, ſi ambulabit fatigabitur, nihilominus ſicuti in ſuperiore capite conſiderauimus obiecta abſoluta ſolùm in ſtatu futuritionis, ita in præſenti ſolùm ſub ſtatu futuritionis conſideramus conditionata, & obiecti conditionati nomine intelligimus ſolùm conditionatum futurum. Porrò propoſitiones, quæ de futuro conditionato formantur, dupliciter ſumi poſſunt, Primò ſecundùm vim illatiuam præcisè, quatenus enunciant bonitatem illationis, ſeu conſequentiæ, & habent particulam conditionalem, ſi quodammodo ſubrogatam loco particulæ illatiuæ: ergo, idemque eſt dicere, ſi ſol lucebit, dies erit; ac dicere ſol lucebit: ergo dies erit. Hac ratione, conditionalis, vt communiter dicitur, nihil ponit in eſſe; veritas conditionalis non pendet ab exiſtentia extremorum, & extremis in re non futuris, imò impoſſibilibus, conditionalis poteſt eſſe vera, vt ſi ſol in alio mundo lucebit, dies erit: Si equus erit Leo, erit rugiblis. E contra extremis in re futuris conditionalis poteſt eſſe falſa, vt ſi erit arcus in nubibus, erit ſignum fœderis; ſi Adam peccabit, Verbum incarnabitur; quamvis enim talium conditionalium extrema verè ſint futura, illatio tamen vnius extremi ex alio vi formæ, & ex ſe, non eſt legitima; & cum vi formæ non rectè inferatur ſignificatio fœderis ex poſitione arcus; propoſitio illa, ſi erit arcus in nubibus, erit ſignum fœderis, non continet bonitatem illationis, adeoque vt talem bonitatem enunciat, falſa eſt.

Propoſitiones conditionatæ ſumi poſſunt vel vt enunciant veritatem illationis.

Secundò ſumi poſſunt propoſitiones de futuro conditionato, non vt 2.
enunciant bonitatem illationis, ſed vt enunciant veritatem rei illatæ, & futuritionem euentus, qui ſub conditione futurus exprimitur. Primo modo propoſitiones conditionatæ ſunt quidem de futuro quoad formulam enunciandi, quoad rem tamen enunciatam ſunt potius de poſſibili, ſunt neceſſariò aut falſæ, aut veræ, prout illatio, & conſequentia eſt vi ſuâ aut mala, aut bona; per accidens eſt, quod formentur ſub formula de futuro potius, quàm de præſenti, aut de præterito, & eandem veritatem, aut falſitatem ſub qualibet formola important, quia ſub qualibet formula continetur eadem illatio, ſic hæ propoſitiones: ſi erit homo, erit admiratiuus: Si eſt homo, eſt admiratiuus:

Vel vt enunciant veritatem rei illatæ.

Propoſitiones conditionatę quoad vim illationis ſunt de poſſibili in re enunciata de futuro ſolùm in formula enunciandi.

Si

si fuit homo, fuit admiratiuus, important sub diuersis formulis eandem veritatem. Hæ aliæ: si est homo, est quadrupes: si fuit homo, fuit quadrupes: si erit homo, erit quadrupes, sub diuersis pariter formulis eandem falsitatem. Secundo modo propositiones conditionatæ iuxta diuersam futuritionem euentus, qui sub conditione futurus exprimitur, diuersamque connexionem talis euentus cum conditione sunt de futuro conditionato, vel disparato, vel connexo, vel necessario, vel contingenti, vt dicebatur initio capitis præcedentis, habent veritatem vel determinatam, vel indeterminatam; vel necessariam, vel contingentem, prout euentus conditionatus, quem affirmant, est vel determinatè, vel indeterminatè; vel necessariò, vel contingenter futurus. His quo ad terminorum notitiam prælibatis ne in re maximè difficili, & maximè controuersâ veritas eorum, quæ certa sunt, inter ex consortio incertorum, ab istis illa secernimus; & ne ex fundamenti infirmitate tota ædificij moles collabatur, pro fundamentis certa præiacimus.

3\. Certum est primò dari in Deo scientiam futurorum conditionatorum, quatenus propositiones conditionatæ de futuro enunciant bonitatem illationis, seu consequentiæ: Consequentiam enim esse bonam vel malam; legitimam, vel illegitimam illationem, pendet ex communibus, & vniuersalibus regulis inferendi rem vnam ex alia, & ex prædicatis essentialibus, ac necessariis rerum, quarum vna ex alia infertur, adeóque cognoscenti prædicata essentialia duarum rerum notum est, vtrum vna ex alia bene inferatur, & per consequens Deo res omnes quo ad omnis prædicata comprehendenti, & supercomprehendenti perfectissimè innotescit, quænam res alia rectè inferatur, cuiusuam rei prædicata essentialiter ex prædicatis alterius consequantur, & sicuti rerum essentias seu prædicata necessaria cognoscit Deus per simplicem intelligentiam, seu scientiam necessariam omne decretum antecedentem; ita per eandem simplicem intelligentiam cognoscit vim illatiuam in propositionibus conditionatis sub formula de futuro expressis, cum huiusmodi vis illatiua oriatur præcisè ex prædicatis necessariis, nec vllam inuoluat contingentiam, aut libertatem. Neque in hoc vlla est vel leuissima inter Theologos altercatio.

Futura conditionata quo ad vim illationis important necessariam veritatem, & cognoscûtur à Deo per simplicé intelligentiam.

4\. Certum est secundò dari in Deo scientiam futurorum conditionatorum contingentium etiam quo ad futuritionem euentus, qui per propositionem conditionatam significatur futurus sub conditione, & licet hoc in puncto olim nonnulli ex Thomistis aut ambiguè, aut obscurè mentem suam expresserint, contra quos propterea plures ex Societate Theologi ingenti auctoritatum, & rationum apparatu, perfectam contingentiam conditionatorum scientiam in Deo comprobantes glorientur de reportata victoria, & Thomistis exprobrant, quod immerito negent se per Societatis Magistros (verba sunt De Quiros 1. *parte, disputatione 51. sectione 2. numero 5.*) profecisse in huius veritatis agnitionem contra illud Plinij *in præfatione naturalis historiæ circa finem. Benignum, & plenum ingenui pudoris est fateri per quos profeceris*; nec mitius contra Thomistas agunt Erice *disputatione 7. capite 7.* Alarcon *tract. de scientia, disputatione 4 capite 4.* Deridet tamen, & tanquam inanes vmbras exsufflat aduersariorum voces Ioan. à S. Thoma 1. *parte, quæstione 14. disputatione 20. artic. 1.* vbi tum diligenter referendo seriem disputationis hac de re habitæ coram Clemente VIII. tum accuratè examinando eâdem in re mentem antiquorum Thomistarum, contendit ostendere malè impositum esse Scholæ Thomisticæ, quod aliquando aut omnino negauerit, aut coniecturalem solum notitiam conditionatorum contingentium Deo concesserit. Verum, quidquid sit, vtrum olim de hoc aliqui dubitauerint, certe in præsenti nec dubitatur, nec dubitare fas est, quia vt cum aliis pluribus tradit Herincx *disputatione 6. quæstione 5. numero 50.* periculosum est in fide non admittere in Deo certam notitiam contingentium conditionatorum. Huius certæ notitiæ tum ab auctoritate, tum à ratione petitæ probationes adeo obuiæ sunt apud quemlibet fere Theologorum, præsertim ex minus antiquis, vt eas hic referre superfluat.

Auctores Societatis se profitentur Magistros Thomistarū in concedēda Deo sciētia contingentium cōditionatorū.

Periculosū est in fide negare Deo certam notitiam conditionatorū.

5\. Certum est tertiò scientiam, quam recentiores vocant mediam, vt ei laudem, & plausum concilient etiam ex nomine, dum eo ipso, quod inter simplicem intelligentiam, & visionem mediate, tanquam inter duo extrema contendunt, ostendunt participare vtrinsque extremi perfectionem, Certum est inquam scientiam huiusmodi mediam non significare præcisè scientiam conditionatorum, quia scientiam conditionatorum amplectuntur, & propugnant quicumque etiam infensissimi scientiæ mediæ osores, & oppugnatores. Nomine igitur scientiæ conditionatorum intelligitur præcisè perfecta notitia certo euidenter, & infallibiliter attingens obiecta conditionata, præscindendo à medio, & modo attingendi dependenter, vel independenter à diuino decreto. Nomine scientiæ mediæ intelligitur perfecta notitia certo, euidenter, & infallibiliter attingens obiecta conditionata, vel in supercomprehensione causarum secundarum, vel in veritate obiectiua futurorum conditionatorum independenter à quolibet particulari decreto actu existente in diuina voluntate.

Scientia media laudem habet etiam ex nomine.

Scientia media non significat præcise scientiā conditionatorum.

6\. Certum est quartò plurimum detrahi seriosæ, celebri, & omnes inter Theologos acerrimè efferuescenti quæstioni circa cognitionem futurorum conditionatorum, dum aut de nomine, & phrasi loquendi disputatur inquirendo, rectène notitia condititionatorum vocetur scientia media: aut in re difficillimâ difficultate dissimulatâ præcisè examinatur. Verum detur in Deo scientia conditionatorū longissimè distant hæ lineæ à puncto difficultatis, cuius summa sita est, in definiēdo vtrum

Summa difficultatis circa scientiam conditionatorum in quo consistat.

cognitio futurorum conditionatorum in Deo supponat in diuina voluntate decretum ex parte actus absolutum: Hoc decretum vel negatum, vel concessum radix est, ex qua pullulat totum dissidium in explicanda scientia conditionatorum, ideo vt in prima difficultatis radice prima asserta stabiliatur, sit

§. I.

Vtrùm dentur in Deo decreta ex parte actus absoluta circa futura contingentia conditionata?

7. Dantur in Deo decreta ex parte actus absoluta circa futura conditionata.

ASSERTVM: Dantur in Deo decreta ex parte actus absoluta circa futura contingentia conditionata. Ita prædeterminantes contra Mediistas. Abstineo hic pariterque abstinebo, in sequentibus, ac consequentibus assertis nominatim referre Auctores tum fauentes, tum aduersantes. Præsto est copiosissimus ipsorum Catalogus apud plures Theologos, specialiter apud De Quiros 1. *parte, quæst.* 14. *art.* 13. *num.* 130. Ioan. à S. Thom. *q.* 14. *disp.* 20. *a.* 6. *n.* 9. Salmant. *tract.* 3. *disp.* 10. *dub.* 8. §. 1.

Actus absolutus alius est talis simpliciter ex parte subiecti, & obiecti: alius secundum quid, solùm ex parte subiecti.

Aduerte pro clariore positi asserti intelligentiâ actum aliquem posse esse absolutum, aut conditionatum dupliciter, omnino vel ex parte sui, seu subiecti tantum; vel etiam ex parte obiecti: Ille actus est absolutus tum ex parte sui, tum ex parte obiecti, qui nec ipse à conditione dependet, nec respicit obiectum à conditione dependens. Ille est conditionatus ex parte sui, & obiecti, seu simpliciter, qui & ipse à conditione dependet, & respicit obiectum à conditione dependens: Ille est absolutus ex parte sui tantum qui independenter à conditione elicitur, non expectat scilicet conditionem, vt eliciatur, nec suspenditur ipsius existentia vsque ad positionem conditionis; respicit tamen obiectum à conditione dependens, & cuius existentiam conditio suspendit. Dum igitur asserimus dari in Deo decreta ex parte actus absoluta circa futura contingentia conditionata, idem est, ac si dicamus dari in Deo decreta actu existentia, nec vllatenus à conditione suspensa, respicientia tamen obiectum actu non existens, & cuius existere à conditione suspenditur. Porrò, vt probatio maiori facilitate, maiorique ordine procedat, asserto in duas partes diuiso probabitur primò dari in Deo aliqua decreta absoluta, solùm ex parte actus; deinde probabitur talia decreta esse necessaria pro omnibus futuris contingentibus conditionatis.

Probatur prima pars: Quod scilicet dentur in Deo decreta ex parte actus tantum absoluta, conditionata verò ex parte obiecti; primo dantur in Deo pacta, & promissa circa res conditionatas, sed talia pacta, & promissa important decretum in Deo actu existens, ergo dantur in Deo decreta actu existentia circa res conditionatas; quod est idem, ac dicere decreta ex parte actus absoluta, conditionata verò ex parte obiecti. Minor patet, quia pacta, & promissa sunt expressiones voluntatis actualis existentis in paciscente, & promittente; & pactum ac promissum, cui actualis voluntas in paciscente, & promittente non correspondeat, illusorium est, & falsum adróque repugnans Deo. Maior probatur primò ex pacto communiter admisso Dei cum Adamo de transmittenda in Posteros originali iustitia, si eandem ipse seruasset; originali culpa, si iustitiam ipse amisisset per comestionem ligni vetiti; colligitur hoc pactum ex Eccles. 17. *Testamentum æternum constituit cum illis* (sermo est de Adamo, & Eua) *& iustitiam, & iudicia sua ostendit illis.* Secundò ex promissione à Deo factâ Dauidi, & Salomoni seruandi perpetuo Regnum hæreditarium, illius filiis, si Patris pietatem imitarentur, vt habetur 3. Reg. 9. *Si ambulaueris coram me, sicut ambulauit Pater in simplicitate, &c. ponam regnum tuum super Israel in sempiternum, sicut locutus sum Dauid Patri tuo.* Tertiò ex voluntate Patris æterni mittendi filio legiones Angelorum, si rogaretur, vt constat ex verbis Christi dicentis ad Patrem Matth. 26. *an putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plus, quàm duodecim Legiones Angelorum*, vbi non dicit, quod si rogaret, Pater decerneret, seu vellet exhibere, qua ratione negare esset conditio suspendens decretum, & se tenens etiam ex parte actus; sed dicit quod si rogaret Pater exhiberet, qua ratione rogare est conditio solùm suspendens obiectum, idest Missionem Angelorum, solum per consequens se tenens ex parte obiecti.

Decreta ex parte obiecti absoluta probantur in Deo ex Scriptura.

Probatur eadem pars secundò: Dantur in Deo decreta solùm ex parte actus gratiosa, ergo etiam dantur decreta solum ex parte actus absoluta. Antecedens supponitur ex infra dicendis *lib.* 5. *cap.* 3. §. 2. dum ostenditur prædestinatos de facto ad gloriam eligi independenter à meritis ex parte diuini actus, & decreti; dependenter verò ex parte gloriæ, & obiecti; Consequentia probatur quia ex vna parte non videtur difficilius, quod decretum aliquod sit solum ex parte actus absolutum, sit verò ex parte obiecti conditionatum, quam quod sit solum ex parte actus gratiosum, si verò ex parte obiecti renunciatorium: Ex alia parte decreta ex parte actus solum absoluta maximè vtilia sunt ad explicãdas grauissimas difficultates, non est igitur cur Deo negentur. Confirmatur: Imperfectio obiecti non afficit diuinum actum attingentē tale obiectum, sed esse conditionatum in obiecto, seu dependere à conditione, est aliqua imperfectio obiecti, ergo non afficit diuinum actum, seu decretum; & sicuti quia imperfectio obiecti in diuinum actum non redundat, Deus attingit actu simplici obiectum compositum, actu æterno obiectum

9. Item à paritate decreti solum ex parte actus gratiosi.

Imperfectio obiectorum nõ afficit diuinos actus.

iectum temporaneum, ita eadem de causa attingit actu absoluto, seu decreto ex parte actus absoluto obiectum conditionatum.

10. Decreta aliquo modo conditionata nequeunt Deo negari. Probatur eadem pars, tertiò dantur in Deo decreta aliquo modo conditionata sed huiusmodi decreta nequeunt esse conditionata simpliciter ex parte tum subiecti, tum obiecti; ergo sunt conditionata solùm ex parte obiecti, adeóque ex parte subiecti, & actus sunt absoluta; Maior patet tum ex communiter accepta diuisione diuinæ voluntatis in conditionatam, & absolutam, tum ex pluribus Scripturæ Testimoniis, partim iam relatis, partim infrà afferendis, quibus exprimitur diuina voluntas nonnulla sub conditione determinans, tum denique quia aliquid conditionatè decernere nullam importat imperfectionem, imò maximè congruit supremæ, & vniuersalissimæ prouidentiæ, ad quam sicuti spectat plures causas inter se contrarias, plures contingentes regere, ita etiam spectat plures causas dirigere ad effectus absolutè non futuros, futuros tamen sub conditione, id est si, vel à causis contrariis non impedirentur, vel aliqua conditio, quæ quia contingens est, & libera quandoque non ponitur, poneretur. Minor probatur: Decreta cōditionata ex parte actus, seu subiecti, & obiecti, ex multiplici capite imperfecta sunt, nimirum ex eo, quod dicant suspensionem actus, dependentiam à conditione, impotentiam determinandi ab æterno quidquid est determinabile, &c.

Nequeunt tamen Deo concedi decreta conditionata ex parte actus.

11. Probatur secunda pars quod scilicet decreta ex parte actus absoluta dentur in Deo circa omnia futura contingentia conditionata, primò, omnia futura contingentia conditionata supponunt in Deo aliquod decretum, hoc decretum nec potest esse decretum conditionatum simpliciter etiam ex parte actus, quia huiusmodi decretum multipliciter imperfectum est, & Deo repugnans, nec potest esse solum decretum generale de concurrendo cum libero arbitrio iuxta exigentiam libertatis, aut de præparando concursu indifferenti ad omnem determinationem causæ liberæ, quia cum huiusmodi decretum *ex cap. superiori* §. 21. non magis respiciat rei futuritionem, quàm non futuritionem, non apparet cur futura potius, quàm non futura debeant ipsum præsupponere, item quia ex vi talis decreti videretur subordinari diuinus concursus creatæ libertati, & saltem respectu futurorum conditionatorum tribui creatæ, non increatæ voluntati rationem primi liberi, & primi determinantis; ergo futura omnia contingentia supponunt in Deo decretum aliquod particulare, & ex parte actus absolutum, ergo dantur in Deo decreta ex parte actus absoluta circa omnia, &c. Maior probatur omnia futura contingentia conditionata sunt aliquo modo extra statum possibilitatis, & à statu possibilitatis aliqualiter translata ad statum futuritionis, ergo supponunt in Deo aliquod decretum, ratione cuius statum mutent, & à causa prima dependeant in eo statu, in quo sunt, quis enim admittat creaturam posse statum mutare inconsultâ diuina voluntate. Antecedens probatur, tum quia futuritio conditionata, est aliquid supra meram possibilitatem, stat enim effectum esse possibilem, & non esse conditionatè futurum; tum quia in statu possibilitatis omnia sunt necessaria, futurum autem conditionatum, de quo in præsenti, est contingens, & liberum, adeóque extra statum necessitatis, & consequenter etiam extra statum possibilitatis.

Futura contingentia conditionata sunt aliquo modo extra statum possibilitatis.

Dices allatam probationem esse contra illud, quod vulgariter circumfertur. Conditionalis nihil ponet in esse: poneret autem aliquid in esse, si ratione ipsius res statum mutaret: est item contra communem loquendi modum, quo futurum conditionatum dicitur illud, quod esset si conditio poneretur, adeóque explicatur ad modum possibilitatis, de quo dicitur, si esset, non sequeretur contradictio; non ad modum futuri de quo dicitur, erit. Tandem est contra veram rationem transiens dicere, quod res transeat à statu possibilitatis ad statum futuritionis conditionatæ, verus enim transitus exigit, quod res aliquam moram temporis sub priori statu transegerit, & tamen status futuritionis conditionatæ non est tempore posterior ad statum possibilitatis. 12.

Sed contra conditionalem nihil ponere in esse procedit de conditionali quatenus enunciat veritatem illationis, non quatenus enunciat veritatem rei illatæ, vt explicabitur *initio præsentis capitis*, futurum conditionatum explicari per, esset, potiùs, quàm per erit, est abusus loquendi, vel saltem est arbitraria locutio, & in Scriptura, licet futura conditionata aliquando explicentur per vocem æquiualentem ad ly *esset*, sæpissimè tamen explicantur per vocem æquiualentem ad ly, *erit*, sic dicitur in supra *relatis textibus*, *Ponam Regnum tuum, exhibebit mihi modo*. Transitus ab vno statu ad alium supponit rem prius naturâ, non prius tempore fuisse in statu, à quo transit, alioqui vel nullum absolutum futurum esset decretum ab æterno, vel neque futura absoluta transirent à statu possibilitatis ad statum futuritionis. Item creatura, quæ ab æterno produceretur, dici non posset transire à non esse ad esse, cum nec futura absoluta ab æterno decreta transegerint moram aliquam temporis sub statu possibilitatis, nec creatura, quæ ab æterno produceretur transigeret moram aliquam temporis sub statu non esse endi.

Conditionalis nihil ponit in esse quomodo intelligatur.

Futurum conditionatum melius dicitur, erit, quàm esset, si conditio ponetur melius, quā poneretur.

Probatur eadem pars secundò: Dantur in Deo decreta ex parte actus absoluta circa futura conditionata sub conditione disparatâ, ergo etiam circa futura conditionata sub conditione contingenter connexâ, adeóque circa omnia simpliciter futura contingentia conditionata. Antecedens conceditur ab Arrubal 1. *parte*, *disp.* 45. *cap.* 4. aliisque nonnullis aduersariis, & probatur quia particula, *si*, in futuris conditionatis sub conditione disparata secundum se importat puram concomitantiam, & concessâ 13.

Nn 2 futuri

futuritione antecedente decretum in huiuſmodi futuris poſſent eodem modo quælibet futura abſoluta concomitanter ſumpta aſſeri antecedentia decretum. Conſequentia probatur: Conditio contingenter connexa non magis infert rei futuritionem, quam conditio diſparata, & cum hac conditione contingenter connexâ, ſi Petrus vocabitur æquè poteſt coniungi conſenſus, vel diſſenſus Petri, ac cum aliâ ſi Petrus ſaltabit coniungi poſſit pluuia, vel ſerenitas aëris: Vnde ergo independenter à decreto habebitur determinata futuritio in hoc futuro conditionato, ſub conditione contingenter connexâ, *ſi Petrus vocabitur, conſentiet*, potius quàm in hoc alio conditionato ſub conditione diſparata, *ſi Petrus ſaltabit, aër erit pluuius.*

Non eſt maior ratio cur ſupponant decretum futura diſparata, quam contingenter connexa.

14\. Dices hac ratione in infinitum excreſceret numerus diuinorum decretorum, & longè plura eſſent in Deo decreta ex parte obiecti conditionata, & quoad rem inefficacia, effectumque numquam habitura, quàm abſoluta, & habitura effectum, hoc autem non videtur admittendum, quia eſt imperfectio voluntatis, & quædam volentis imbecillitas plura inefficaciter, quàm efficaciter velle, otiari quodammodo magis, quàm operari; & ſicuti ex imperfectione conditionis humanæ prouenit, quod minor hominum pars vltimum finem in re conſequatur, ita eſſet imperfecta conditio diuinorum decretorum, ſi minor ipſorum pars effectum ſuum conſequeretur. Sequela probatur, quia poſſunt fieri infinities infinitæ combinationes conditionatæ, cum quælibet res poſſibilis ad infinitas conditiones poſſit comparari, & in ordine ad quamlibet poſſit conſiderari, vt conditionatè futura, vel vt conditionatè non futura, imò poſſit res quælibet comparari etiam ad infinitas conditiones impoſſibiles, adeóque debeat alia infinita ſeries decretorum multiplicari pro infinitis futuris conditionatis ſub conditione impoſſibili, qualia ſunt ſi per impoſſibile Chymera producitur Petrus ſaluabitur. Si per impoſſibile homo erit hinnibilis, Turca vincetur &c. Sed contra vt ab hoc vltimo, primò me expediam dico non eſſe quærenda in Deo decreta de futuris conditionatis ſub conditione impoſſibili, quia cum Deus *ex ſupradictis, cap.* 1. §. 11. cognoſcat impoſſibilia ſolùm iudicio negatiuo, & diſſenſu, has conditionales ſi Chymera producetur, ſi homo erit hinnibilis, nullatenùs affirmat, adeóque fruſtraneum eſt quærere, quid Deus aut decernat, aut cognoſcat ſub affirmatione talium conditionalium, & potius cum Herinex *diſput.* 6. *quæſt.* 5. *num.* 70. Dolendum, quod nonnulli huiuſmodi quæſita inutilia Sacræ Doctrinæ immiſceant, & vbi vrgent grauiſſima, mentem diſtrahant vanis curioſitatibus, non ſine Theologiæ iniuria, & diſciplinæ detrimento.

Futura ſub conditione impoſſibili nec decernũtur à Deo, nec cognoſcuntur.

15\. His combinationibus ſub conditione impoſſibili, omiſſis circa combinationes conditionatas ſub conditione poſſibili, nec neceſſe eſt concedere in Deo infinita decreta, nec ſi concedantur abſurda ſunt. Non eſt neceſſe ipſa concedere, quia circa futura conditionata, quæ nullam habent cum hoc vniuerſo connexionem, & quæ ad ordinem præſentis prouidentiæ non pertinent, ſimpliciter dici poteſt Deum nec futuritionem, nec non futuritionem determinaſſe, ſed ſe habuiſſe negatiuè, non quidem per ſuſpenſionem cuiuſcumque actus voluntatis, ſed per decretum negatiuum, ſeu per actum quo voluerit nihil determinare circa ipſa, vi cuius decreti negatiui cognoſcuntur huiuſmodi futura à Deo, vt non futura negatiuè, id eſt vt non tranſlata ad ſtatum futuritionis; at non cognoſcuntur vt non futura poſitiuè, id eſt vt poſitiuè tranſlata ad ſtatum non futuritionis, quamvis tenerâ non ſint amplius in puro ſtatu poſſibilitatis æquè indifferenti ad futuritionem, ac ad non futuritionem, quia ſuppoſito decreto de non determinanda futuritione, Deus immutabiliter in tali decreto perſiſtit, nec poteſt ſaluâ tali ſuppoſitione determinare futuritionem, vt magis explicant Salmant. *prima parte, tractat.* 3. *diſput.* 9. *dub.* 5. §. 3. Nec ſi concedantur infinita illa decreta, abſurda ſunt, quia ſicuti non eſt abſurdum eſſe plura poſſibilia, quàm futura, nec hoc arguit imbecillitatem diuinæ virtutis, ſed exercitium diuinæ libertatis, ita non eſt abſurdum eſſe plura futura conditionata, quàm futura abſoluta; plura decreta inefficacia, quàm efficacia, quia decretorum inefficacitas ex libertate prouenit, non ex infirmitate; ſicuti tamen ex infirmitate (ſicque ſoluitur obiter probatio, quæ in inſtantia ponitur) humanâ prouenit, quod minor hominum pars vltimum finem conſequatur, maior pars ab vltimo fine deficiat, propterea hoc indicat imperfectionem conditionis humanæ; non verò quod minor diuinorum decretorum pars obtineat effectum, maior pars effectu careat imperfectionem infert conditionis diuinæ, hocque corroboratur etiam ex alio capite, ſcilicet ex eo quod homo conſequendo vltimum finem, maximè perficitur, adeóque ex talis finis carentia ſubit carentiam maximæ perfectionis, at decretum diuinum in ſe non perficitur obtinendo effectum, ideò carentia effectus non infert ipſi imperfectionem, quod enim non perficit, quando eſt, non imperficit, quando non eſt.

Circa futura conditionata nullam habentia connexionem cum hoc vniuerſo diuina decreta non ſunt neceſſariò concedenda.

Poſſunt tamen côcedi.

Carere effectu non eſt imperfectio diuini decreti.

16\. Poſito, quod Deus habere poſſit decreta conditionata tum circa omnes combinationes conditionatas ſub conditione poſſibili, tum circa aliquas tantum, circa eas ſcilicet, quæ habent connexionem cum ordine huius vniuerſi, & ſerie præſentis prouidentiæ, eſſet hîc definiendum, quomodo res de facto ſe habeat, verùm ſcilicet Deus habeat de facto decreta conditionata (ſubintellige ex parte obiecti) circa omnes, an circa aliquas tantum combinationes; verùm vix poteſt ſine temeritate in hoc aliquod definiri, vt enim rectè reſpondet Io. à S. Thom. *prima parte, quæſt.* 19. *diſput.* 5. *articulo* 6. *numero* 12. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Aut quis poteſt ei leges imponere,

Quænam decreta ex parte obiecti

conditionata de facto Deus habeat certò non constat.

imponere, vt dicat ei, quod eadem est ratio habendi decreta circa illa, vel ista, vel omnia. Illa folùm est ratio, quam ipse sibi proponit, & iuxta quam agere vult, quia operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ. Sufficiat nobis scire quod aliqua talia decreta babeat, quæ in Scriptura reoelantur, & fortè aliqna similia, quæ ad eius prouidentiam circa hoc vniuersum pertinent, vel sequuntur. De reliquis nihil scimus.

---

§. II.

Vtrùm Deus cognoscat futura contingentia conditionata in propriis decretis ex parte actus absolutis?

17. Deus cognoscit futura conditionata in decretis ex parte actus absolutis.

ASSERTVM: Deus cognoscit futura contingentia conditionata in propriis decretis ex parte actus absolutis. Ita prædeterminantes, & sustinentes in Deo decreta ex parte actus absolnta contra Mediistas.

Probatur primò: Ita se habent decreta ex parte actus absolnta ad futura conditionata, sicuti decreta simpliciter absoluta ex parte actus, & obiecti ad futura absoluta, sed futura contingentia absolnta cognoscit Deus in propriis decretis simpliciter absolutis, seu in propria essentia decretis simpliciter absolutis determinatâ, ex *superiori, cap.* §. 5. ergo futura contingentia conditionata cognoscit in propriis decretis ex parte actus absolutis, seu in propria essentia talibus decretis determinatâ. Maior probatur: Sicuti decretum simpliciter absolutum essentialiter supponitur à quolibet futuro absoluto, & dicit infallibilem connexionem cum absolutâ futuritione, proptereaque est prima, & infallibilis ratio cuiuscumque futuritionis absolutæ, ita decretum ex parte actus absolutum essentialiter supponitur, à quolibet futuro contingenti conditionato, & dicit infallibilem connexionem cum conditionata futuritione, adeoque est prima, & infallibilis ratio cuiuscumque futuritionis conditionatæ: ergo ita se habent decreta, &c.

18. Dices hoc futurum: Si Deus babet decretum efficax de Petri conuersione, Petrus conuertetur, vel est futurum conditionatum contingens, vel non; qoidqoid dicatur est contra positam probationem: ergo posita probatio malè procedit. Minor probatur: Si dicatur esse futurum conditionatum contingens, sequitur aliquod futurum conditionatum contingens non præsopponere decretum: Si dicatur non esse futurum conditionatum contingens, sequitur nullum futurum conditionatum, cuius veritas innitatur diuino decreto, seu quod in diuino decreto cognoscatur, esse contingens, sed hoc vtrumque est contra doctrinam probationis: ergo

19. qoidquid dicatur, &c. Probatur Maior quoad primam partem: Non magis præsupponit decretum, futurum illud si Deus haber decretum efficax, &c. quàm hoc aliud; si erit ignis, calefaciet: Si erit homo, erit rationalis, babet enim ab intrinseco, & independenter à libera Dei voluntate decretum efficax connexionem cum suo obiecto, æqoè ac ignis cum calore: sed hoc futurum, si erit ignis, calefaciet, si erit homo, erit rationalis, non præsupponit decretum: ergo nec futurum illud si Deus habet decretum, &c. ergo si futurum illod est conditionatum contingens, aliquod futurum conditionatum contingens non præsupponit decretum. Probatur Maior quoad secundam partem: Si futurum illud non est conditionatum contingens, maximè quia illius veritas innititur decreto habenti infallibilem omninò, & non contingentem connexionem cum eo, supra quod cadit, sed si omnia futura conditionata decretum præsupponerent, & in decreto cognoscerentur cuiuslibet futuri conditionati veritas inniteretur diuino decreto: ergo quodlibet futurum conditionatum esset einsdem rationis cum illo, nec vllum esset contingens. Sed contrà dico futurum illud: Si Deus habet decretum efficax de Petri conuersione, Petrus conuertetur, in ratione futuri conditionati non esse contingens; contingentia enim futuri conditionati non desumitur à contingentia vnius extremi secundùm se, sed à contingentia connexionis vnius extremi cum alio; neque hinc sequitur, vt deducit instantia, nullum futurum conditionatum esse contingens. Enimverò dupliciter stat futurum conditionatum inniti decreto, nimirum vel tanquam conditioni, & parti quodammodo intrinsecè constituenti ipsum futurum conditionatum, vel tanquam principio extrinseco tribuenti futuritionem, & medio pariter extrinseco deducenti in eiusdem futuritionis cognitionem; futurum conditionatum, quod innititur decreto primo modo, est necessarium, & tale est illud, si Deus habet decretum efficax de Petri conuersione, &c. futurum, quod innititur decreto secundo modo, non propterea desinit esse contingens, sicque ex eo, quod futura omnia decretum præsupponant, & decreto aliqualiter innitantur, non sequitur futura omnia exercere contingentiam, quia omnia decreto innituntur secundo modo, non primo. 19.

Futurũ conditionatum innititur decreto, vel tanquam cõditioni, vel tanquam medio extrinseco. Primo modo est futurum necessarium. Secundo modo potest esse cõtingens.

Dixi futurum illud, si Deus haber decretom efficax, &c. in ratione futuri conditionati non esse contingens, adeoqne non exigere decretom ex parte obiecti conditionatum, quo decernatur Petrum esse conuertendum, si Deus habeat decretum efficax de Petri conuersione. Cæterum, si sumatur, vt verè importans ex parte obiecti futuram Petri conuersionem, & sensus quodammodo sit Petrus conuertetur; & conuertetur, si Deus habet decretum efficax de ipsius conuersione, est futurum contingens, & supponit decretum etiam ex parte obiecti absolutum de futura conuersione.

Probatur secundò: Deus cognoscit propria decreta ex parte actus absolnta circa futura contingentia conditionata: ergo in hu- 20.

iuſmodi decretis cognoſcit ipſa futura contingentia conditionata. Antecedens patet: quia ex ſupradictis huiuſmodi decreta ſunt verè actu exiſtentia in ipſo Deo, certum autem eſt Deum cognoſcere ſeipſum perfectiſſimè, adeoque cognoſcendo ſeipſum cognoſcere omnia, quæ habet in ſeipſo. Conſeqoentia etiam facilè probatur: Quia non poteſt cognoſci actus præſertim comprehenſiuè, ſicuti cognoſcit Deus propria decreta, quin cognoſcatur obiectum.

---

§. III.

Vtrùm Deus cognoſcat futura contingentia conditionata etiam aliquâ aliâ ratione independenter à proprijs decretis ex parte actus abſolutis: id eſt vel in ipſorum veritate obiectiua, vel in cauſis ſecundis? &c.

21\. Deus non cognoſcit futura conditionata in ipſorum veritate obiectiuâ ante decretum.

ASSERTVM I. Deus non cognoſcit futura contingeutia conditionata in ipſornm veritate obiectiua, independenter à proptiis decretis ex parte actus abſolutis: eſt ſpecialiter contra Auctores *præcedenti cap.* §.2. relatos pro cognitione futurorum in ipſorum veritate obiectiua.

Probatnr: Futnta contingentia conditionata, vel ſumuntur ſecundùm vim illatiuam, & veritatem conſequentiæ, vel ſecundùm rem illatam, & veritatem conſequentis. Primo modo nec habent, nec habere poſſunt veritatem, qnia nunquam in materia contingenti datur veritas Conſequentiæ, & *Suarez* ipſe noſtro aſſerto contrarius fatetur propoſitiones conditionales de futuro contingenti, vt veritatem obiectiuam habeant, nec affirmari poſſe, nec debere in vi illationis ex virtute antecedentis, verba ſunt ipſius Suatij *in opuſc. de Scientia Dei lib.2. cap.5. num.8.*

Propoſitiones conditiunales de futuro contingenti in vi illationis ſunt omnes falſæ.

Secundo modo non magis habere poſſunt in ſeipſis independenter à dinino decreto obiectiuam veritatem, quàm futura contingentia abſoluta, & ſicuti Suar. *loco citato, num.*13. ait probari poſſe veritatem obiectiuam in futuris conditionatis, hoc ſecundo modo ſumptis omnibus rationibus, quibus id de abſolutè futuris ſe oſtendiſſe exiſtimat, ita nos omnibus illis ratiouibus, quibus ſuprà excluſimus à futuris abſolutis antecedenter ad decretum determinatam veritatem, hanc eandem excludimus à futuris contingentibns conditionatis: ergo futura contingentia conditionata nullo modo habent determinatam veritatem antecedenter ad decretum, ſecundùm, quam poſſint in ſeipſis à Deo antecedenter ad decretum cognoſci. Aduerte hîc obiter non propterea nos negare Deo omnem cognitionem futurorum contingentium conditionatorum in ſeipſis, ſed ſolùm antecedenter ad decretum.

Deus in aliquo ſenſu cognoſcit futura contingentia cõditionata immediatè in ſeipſis.

Cæterum ſicuti *cap. præcedenti*, §.5. *circa medium* admiſimus ſuppoſito decreto Deum cognoſcere futura abſoluta, etiam immediatè in ſeipſis, ita id ſuppoſito pariter decreto proportionaliter admittimus in ordine ad futura contingentia conditionata.

22\. ASSERTVM II. Deus non cognoſcit futura contingentia conditionata in cauſis ſecundis, independentet à decretis ex parte actus abſolutis; eſt ſpecialiter contra Auctores *præcedenti cap.* §. 3. relatos pro cognitione futurorum abſolutorum in cauſis creatis.

Deus non cognoſcit futura contingentia cõditionata in cauſis ſecundis.

Probatur: In cauſis ſecundis coutingentibus non poteſt cognoſci effectus futurus ſub conditione maiori certitudine, aut maiori determinatioue, quàm cognoſci poſſit effectus futurus abſolutè, ſed effectus abſolutè futurus ex ſuptadictis nullatenus poteſt in cauſis ſecnndis independenter à diuino decreto certò, & determinatè cognoſci, ſed ſolùm, vel coniecturaliter, vel indeterminatè, vnde etiam Deus, qui habere nequit cognitionem, aut coniectutalem, aut indeterminatam, nequit in cauſis independenter à proprio decreto cognoſcere effectum contingentem abſolntè futurum: ergo. Probatur maior, cauſa contingens ſe babet ad oppoſita non ſolùm abſoluiè, verum etiam conditionatè ponenda, & Petrus v.g. eſt æquè indifferens ad peccandum, & non peccandnm ſub conditione, putà ſi ingrediatur domum Pilati; ac indifferens ſit ad peccandum, & non peccandum abſolutè; ſed quod nequeat certitudinaliter, ac determinatè cognoſci effectus abſolutè futurus in caoſa contingenti, prouenit ex eo, quod cauſa contingens ſe habet ad oppoſita: ergo in cauſis ſecundis contiugentibus, &c.

Nec in propria eſſencia, nec in proprijs Idæis.

ASSERTVM III. Deus non cognoſcit futura contingentia conditionata in propria eſſentia ſecundùm ſe præcisè, nec in proptiis Idæis, nec in aliquo alio ptoprio prædicato neceſſario independenter à proptiis decretis, ex patte actus abſolutis, eſt ſpecialiter contra Anctores *præcedenti cap.* §.4. relatos pro cognitione futurorum abſolutorum, &c.

23\. Probatnr: Conuenit fututis contingentibus conditionatis ſaluâ diuerſitate decreti abſoluti, tantùm ex patte actus à decreto abſoluto ſimpliciter, non babere rationem futurorum antecedenter ad decretum, & cognoſci per ſcientiam liberam æquè, ac id conueniat fututis contingentibus abſolutis; ſed ex eo quod futura contingentia abſoluta non habeant rationem futurorum antecedenter ad decretum, & cognoſci debeant per ſcientiam liberam ſupra probatum eſt, futura contingentia abſoluta cognoſci non poſſe, aut diuina eſſentia, aut in diuinis Idæis, aut in aliquo alio diuino prædicato neceſſàrio: ergo iiſdem argumentis ſioe tranſlatis rectè probabitur, neque etiam futura contingentia conditionata cognoſci poſſe, aut in diuina eſſentia ſecundùm ſe, aut in diuinis Idæis, &c.

24\. Decreta di-

Ex his habes decreta diuina ex parte actus abſoluta non ſolùm eſſe aut ſufficientem,

aut

uniæ ſunt nõ ſolùm potiſſima, ſed vnica ratio cognoſcendi futura contingentia.

aut potentiſſimam; ſed etiam eſſe vnicam rationem cognoſcendi futura contingentia conditionata, adeoque illis negatis, aut negandam eſſe, aut concedendam inexplicabilem ſcientiam futurorum conditionatorum in Deo, & dum aduerſarij arbitrantur ſe facilè explicare talem ſcientiam per ordinem ad veritatem obiectiuam antecedenter ad quodlibet decretum in futuris relucentem, principium petunt, & difficultati ſuccumbentes veritatem obiectiuam ſupponunt, quam deberent probare.

---

§. IV.

Vtrùm ſaltem admiſſis phyſicis prædeterminationibus ſuſtineri poſſit quod Deus cognoſcat futura contingentia conditionata independenter à decretis ex parte actus abſolutis?

25. *Neque etiam admiſſis prædefinitionibus poſſunt futura conditionata cognoſci independenter à decreto.*

Assertum: Neque etiam admiſſis phyſicis prædeterminationibus ſuſtineri poteſt, quod Deus cognoſcat futura contingentia conditionata independenter à decretis ex parte actus abſolutis: Eſt contra ſententiam nonnullorum, quos ſuppreſſo nomine aliqualiter videtur inſinuare Vaſq. *prima parte, diſputat.* 99. *cap.* 3. *numero* 13. Io. à S. Thom. *diſputat.* 20. *articul.* 5. *num.* 34. contendentium conciliare, ſeu componere ſcientiam mediam cum prædeterminationibus, & docentium Deum poſtquam per ſcientiam mediam, ſeu antecedenter ad quodlibet particulare decretum propriæ voluntatis, præuidit ad quid creatum arbitrium ſit. Se determinaturum, ſi ponatur in talibus circunſtantiis, habere decretum prædefinitiuum & prædeterminatiuum eius, ad quod creatum arbitrium præuiſum eſt ſe determinaturum: Quo modo ex vna parte arbitrantur ſe eludere argumenta, quibus impetuntur prædeterminantes ex læſione libertatis, cum aiunt nullatenùs efficere prædeterminationes paratas poſt, & conformiter ad determinationem creati arbitrij præuiſam futuram ſub conditione beneficio ſcientiæ mediæ: Ex alia parte explicant infallibilitatem effectus futuri, dependentiam cauſæ ſecundæ à Deo in ipſa cauſalitate, rationem ſecundi liberi, ſeu ſecundi determinantis in ipſa cauſa ſecunda, dum admittunt ad quemcumque effectum in actu exercito producendum requiri diuinam prædeterminationem. Contra hunc dicendi modum poſitum aſſertum

26. Probatur, & explicatur: Dum dicitur admiſſis phyſicis prædeterminationibus Deum cognoſcere futura contingentia conditionata independenter à decretis ex parte actus abſolutis, vel ſenſus eſt independenter ab huiuſmodi decretis Deum cognoſcere has veritates conditionatas, Petrus ſe determinabit ad ambulandum, ſi in talibus circunſtantiis phyſicè prædeterminabitur ad ambulationem; Non ſe determinabit &c. ſi in illis circunſtantiis phyſicè prædeterminabitur ad non ambulandum. Vel ſenſus eſt independenter ab huiuſmodi decretis, nec poſita pro conditione prædeterminatione phyſica Deum cognoſcere Petrum ambulaturum, ſi ponatur in iſtis circunſtantiis; non ambulaturum ſi in illis, quamvis deinde requiratur phyſica prædeterminatio, vt Petrus in actu exercito ambulet, aut nolit ambulare: ſed in primo ſenſu etiam ſi veritates illæ cognoſcantur indepenter à decretis, Deus tamen ipſas cognoſcendo non cognoſcit aliquod futurum contingens: In ſecundo, etiam ſi admittatur phyſica prædeterminatio ad ponendam ambulationem in actu exercito, Deus independenter à decreto non poteſt cognoſcere Petrum, ſi ponatur in talibus circunſtantiis ambulaturum potius, quàm non ambulaturum, ergo neque etiam admiſſis phyſicis prædeterminationibus ſuſtineri poteſt &c.

27. *Hoc futurũ, Petrus ambulabit, ſi prædeterminabitur ad ambulationẽ, non eſt contingens.*

Minor probatur quoad primam partem: Futurum conditionatum, in quo conditio habet infallibilem omninò connexionem cum euentu in ratione futuri conditionati non eſt contingens; ſed futurum expreſſum in illa conditionali *Petrus ſe determinabit, &c.* eſt futurum in quo conditio habet infallibilem omninò connexionem cum euentu, prædeterminatio enim phyſica infallibiliter omninò coniungitur cum euentu, ad quem datur, ergo futurum expreſſum in illa conditionali non eſt contingens nec Deus cognoſcendo independenter à decreto veritatem illius conditionalis cognoſcit aliquod conditionatum contingens, vt magis conſtat ex impugnatione inſtãtiæ ſuprapoſitæ *in* §. 2.

28. *Prædeterminatio ad exiſtẽtiam ſupponit decretum prædeterminans ad futuritionẽ.*

Probatur eadem minor, quoad ſecundam partem: Non poteſt præſupponi, & neceſſariò requiri prædeterminatio phyſica ad rei exiſtentiam, quin requiratur decretum prædeterminãs ad rei futuritionem; non enim debet eſſe dependens creatura quælibet à Deo ſolùm in ſtatu exiſtentiæ, ſed etiam in ſtatu futuritionis, ergo admiſſis phyſicis prædeterminationibus pro exiſtentia cuiuſcumque rei contingentis, non poteſt reſpui decretum prædeterminans pro cuiuſcumque rei contingentis futuritione, ſiue abſoluta, ſiue conditionata, cum etiam futuritio conditionata debeat concedi à Deo dependens.

29. Confirmatur dum dicunt aduerſarij nec ſuppoſito decreto, nec poſita prædefinitione ex parte conditionis, ſciri à Deo determinare Petrum ambulaturum, ſi ponatur in talibus circunſtantiis, vtique ex parte conditionis debet ſupponi aliquis Dei concurſus; neque enim poteſt præuideri Petrus ambulaturus ſi ponatur in talibus circunſtantiis ſine concurſu Dei ſaltem ſub conditione parato per decretum, vt volunt aduerſarij, conditionatum etiam ex parte actus, tunc ſic arguo: Vel talis concurſus eſt determinatus ad ambulationem, vel eſt indifferens ad ambulationem, & nolitionem ambulationis: Si primum, propoſitio iſta conditionalis, Petrus ambulabit, ſi ponatur

Hoc futurũ, Petrus am-

ponatur in talibus circumstantiis cum concursu determinato ad ambulationem, non continet futurum contingens propter infallibilem omninò connexionem concursus diuini determinati ad ambulationem cum ambulatione. Sicque non probatur: Deum cognoscere independenter à decreto futurum aliquod contingens. Si secundum, contra repugnat Petrum positum in talibus circumstantiis cum concursu indifferenti ambulare: ergo repugnat eundem præuideri, seu esse ambulaturum, si ponatur in talibus circumstantiis cum concursu indifferenti. Probatur hæc consequentia. Per eas causas effectus existit posita conditione, per quas existeret, si conditio poneretur, & futurum conditionatum, vt transeat in absolutum, nihil aliud debet requirere, quàm purificationem conditionis: ergo si purificatio illius conditionis, id est posito in circumstantiis cum concursu indifferenti non sufficit, vt Petrus ambulet, neque etiam talis conditio suspensa sufficiet, vt Petrus sit sub conditione ambulaturus: ergo admissis etiam prædefinitionibus pro actuali rei productione nequit præuideri res etiam sub conditione futura independenter à decreto prædeterminante.

Marginal note: bulabit, si ponatur in circumstantiis cum concursu determinato ad ambulationem non est contingens.

30. Ex his habes inani, & inutili conatu laborare eos, qui tentant conciliare aut simul sustinere scientiam mediam cum Prædeterminationibus. Admittendo enim prædeterminationes ad effectum quemlibet in actu secundo nec effugiunt, nec minuunt difficultates militantes contra futuritionem independentem à decreto, pro qua explodenda totas vires exerunt veri Propugnatores decretorum prædeterminantium. Certè in hoc puncto versamur inter sententias, seu propositiones contradictorias, quarum altera à nobis asserta sic se habet, futura contingentia conditionata non cognoscuntur à Deo independenter à decreto ex parte actus absoluto: altera asserta ab Aduersariis sic se habet, futura contingentia conditionata cognoscuntur à Deo independenter à decreto ex parte actus absoluto: Cum igitur contradictoria nec possint esse ambo simul vera, nec possunt medium admittere, quis aut ambas sententias Mediistarum scilicet, & legitimè prædeterminantium simul sustineat; aut inter ipsas mediam sententiam constituat?

Marginal note: Scientia media, & prædeterminationes sunt sententiæ contradictoriæ, nec possunt aut conciliari, aut simul sustineri.

---

§. V.

Quibus aliis modis probari possit non dari in Deo Scientiam mediam, qua cognoscat futura contingentia conditionata independenter à decretis ex parte actus absolutis?

31. ASSERTVM: Vltra argumenta in superioribus allata probantia repugnare obiectum, quod ab aduersariis scientiæ mediæ tribuitur, repugnare scilicet futurum aliquod conditionatum independenter à decreto ex parte actus absoluto, aliis pluribus modis argui potest ad probandum non dari in Deo scientiam mediam, qua &c. Et quidem præter modum arguendi à loco extrinseco, scilicet ab auctoritatibus, à quibus breuiter me expediam; per modum arguendi à loco intrinseco, scilicet à ratione, procedere possumus vel negatiuè, vel positiuè; vel à priori, vel à posteriori; sicque quatuor subiicio generales modos improbandi scientiam mediam scilicet auctoritatem: rationem negatiuam, rationem positiuam à priori, rationem positiuam à posteriori.

Probatur primus modus, & impugnatur scientia media auctoritate; licèt enim SS. PP. illam expressè non reprobauerint, ex doctrina tamen *SS. Augustini, & Thomæ* præsertim in explicanda efficacia diuinæ gratiæ, & concordia creatæ libertatis cum increata præscientia, satis colligitur ipsos stetisse pro decretis prædeterminantibus nullo explorato conditionato consensu creatæ libertatis cum quodam saltem apparenti præiudicio liberi arbitrij, cui beneficio scientiæ mediæ expeditam omninò, & à quolibet etiam apparenti detrimento restauratam libertatem vindicari aduersarij gloriantur, vt tum adductis S. Doctoris testimoniis, tum maximè ex congregationibus hac de re habitis coram *Clemente VIII. & Paulo V.* diligentissimè ostendũt Salmanticenses *tr.* 3. *disp.* 10. *dub.* 2. *& sequentibus.* Verùm dissimulatâ etiam positiuâ SS. PP. auctoritate scientia media satis exploditur auctoritate negatiuâ ex eo scilicet quod nec in SS. PP. nec in Conciliis, nec in Scripturis vlla fiat mentio scientiæ mediæ, non solùm quoad nomen, sed nec quoad rem per aduersarios scientiæ mediæ nomine signatam, incredibile quippè est tot accuratos interpretes, & solicitos indagatores mentis SS. PP. huiusmodi scientiam, si in ipsorum Codicibus contineretur, non agnouisse, adeò vt latuerit vsque ad annum 1560. in quo Fonseca 6. *Metaph. cap.* 2. *quæst.* 8. testatur à se primùm publicè traditam, & nimis indignè sentit de antiquis scholasticis Herice 1. *par. disp.* 7. *cap.* 10. dum hanc scientiam ait: fuisse ex Patribus erutam, & tamen antiquos scholasticos latuisse. Neque hic rectè dicitur argumentum ab auctoritate negatiua infirmum esse, quamvis enim vt plurimum tale sit, quando tamen agitur de re aliquâ grauissimâ de nouo inducendâ validissimum est, & faciendum plurimi; alioqui temerè quisque posset noua inuenta in medium proferre, non sine iniuria antiquorum PP. & Doctorum, quibus ignorantia rei grauis, & necessariæ tribueretur.

Marginal note: SS. PP. mẽ cir a f entia mediâ.

Marginal note: Argumentũ ab auctoritate negatiua aliquando est efficax.

Probatur secundus modus, & impugnatur scientia media ratione negatiuâ: 32.
Scientia media neque est vtilis, neque necessaria præsertim in ordine ad ea, in ordine ad quæ à propriis auctoribus maximè vtilis, & maximè necessaria censetur, nimirum vel

in

ordine ad melius sustiuendam libertetem humanæ voluntatis, cuius actus facilè sparent liberi, si a Deo deterpineutur post præuisum per scientiam mediam condirionatum consensum ipsius voluntatis, vel in ordine ad melius explicandam certitudinem diuinæ prædestinationis, quæ facilè apparet certa, si Deus prædestinet post præuisa per scientiam mediam merite, & media, quibus qui prædestinatur, erat consecuturus gloriam, si poneretur in illis circunstantiis, in quibus ponitur, dum prædestinatur, ergo scientia medie astruende non est. Probatur antecedens quoad primem partem, quod scilicet nec sit necessaria, nec vtilis ad creetam libertarem. Non est necessaria, quia decretum efficax prædeterminans nullatenùs lædit arbitrium, vt ex professo tradetur *lib.4. cap.6. §. 3.* Non est vtilis, quie dum

Impugnatur prima vtilitas scientiæ mediæ.

ponit determinationem humanæ voluntatis antecedentem ad diuinum decretum, ponit determinationem independentem à Deo, sicque destruit ipsam voluntatem; quia eo ipso quod creatute à Deo non dependet, desinit esse. Deinde etiamsi antecedenter ad decretum præuideri posset determinatio voluntatis sub conditione futura, futurus v. g. consensus, si ponatur in his circunstantiis; dissensus, si in illis; adhuc, cum etiam per aduersarios voluntas non à se ipsa, sed à Deo in his, vel illis circunstantiis constituatur, consensus, vel dissensus non videtur esse perfectè liber respectu humanæ voluntatis, cum non sit in potestate ipsius se ponere in illis circunstantiis, in quibus est consensura; vel in illis, in quibus est dissensura: poteritque voluntas peccato consentiens de Deo conqueri, quod ab ipso constituta fuerit in circunstantiis, in quibus præuisa est peccato consensura, non in aliis, in quibus præuisa est dissensura. Denique dato quod scientia media aliqualiter vtilis, & fauorabilis videatur humano arbitrio, cuius libertas cum illa facilius, quàm cum decretis physicè prædeterminantibus concordetur; leuis, & apparens vtilitas exceditur plurimùm à detrimento, quod si non euidenter, saltem magis apparenter ex scientia media subit diuina auctoritas, & libertas, dum necesse est quod Deus in suis determinationibus priùs exploret determinationes creatas, & istis suas conformet, Certè quoties ex duabus voluntatibus ad idem volitum se determinaturis vna debet alteri conformari, etiam primis naturalis luminis radiis elucescit congruentius esse, quod voluntas inferior conformetur superiori, quàm è contra.

33\. Impugnatur secunda vtilitas scientiæ mediæ.

Probatur primum antecedens quoad secundam pertem, quod scilicet scientia media, nec sit necessaria, nec vtilis ad melius explicandam certitudinem diuinæ prædestinationis: Ex eo enim, quod Deus optimè agnoscat efficaciam suorum decretorum, quibus potest creatam voluntatem ed quæcumque ipse voluerit media, & merita omnimoda infallibilitate mouere, maiorem habet certitudinem, quod voluntas prædestinati eliget, & exequetur media necessaria ad consequendum finem prædestinationis, quàm habere possit ex iisdem mediis præuisis conditionatè futuris dependenter à determinatione creatæ voluntatis, quæ vtique non habet tantam, quantam diuinâ in impedibilitatem, & infallibilitatem. Corroboratur maximè eadem secunda pars primi antecedentis ex iis, quæ *lib.5. cap.3. §.4.* Stabilientur de Prædestinatione, seu electione ad gloriam ante præuisa merita. Præter duas allatas, & improbatas scientiæ mediæ vtilitates. Tertiam nonnulli afferunt dicentes per scientiam mediam, que Deus indepēdenter à proprio decreto præuideat voluntatē peccaturam, si ponatur in talibus circunstantiis, rectè explicari quomodo Deus peccati auctor non sit, nec ei possit peccatum imputari, quod ægrè defenditur dicendo Deum præuidere futurum peccatum in proprio decreto prædeterminante.

34\. Impugnatur Tertia vtilitas scientiæ mediæ.

Verùm hæc vtilitas nullatenus melior est cæteris, nam (præter quod Deus ponens voluntatem in circunstantiis, in quibus præcisa est peccature potiùs, quàm in illis, in quibus præuisa est non peccatura, non adeò facilè eximitur ab omni imputabilitate peccati) satis, superque constat Deum non esse peccati auctorem, nec imputari ei posse peccati malitiam; cum hanc prædeterminet decreto solùm permissiuo, quod habet cum peccato connnexionem infallibilem consequentiæ, non influentiæ, sicque ex eo, quod non habeat cum peccato connexionem influentiæ, non est positiuum peccati principium, nec Deum facit peccati auctorem; ex eo; quod habeat connexionem consequentiæ, est aptum medium ducens in peccati cognitionem, & Deum reddit peccati præuisorem.

35\. Scientia media impugnatur tribus generalibus principiis.

Probatur tertius modus, & impugnatur scientia medie ratione positiua à priori, scilicet ex principiis requisitis, vel ad cognitionem ex genere suo, vel ad cognitionem vt talem scilicet vt diuinam. Primò etenim ex obiecto, & potentia gigni notitiam commune principium est ab Aristotele, *D. Augustino*, *D. Thoma*, aliisque ferè omnibus receptum, corruit verò apud Mediistas, qui ita admittunt cognitionem immediatam futurorum in seipsis, vt nolint Dei decretum, aut Dei essentiam decreto modificatam, aut aliud diuinum prædicatum, tanquam obiectum motiuum ad talem cognitionem concurrere, & sic ne cogantur dicere talem cognitionem habere pro obiecto motiuo ipsas creaturas, seu ipsa futura docent intellectum infinitum non indigere obiecto motiuo contra illud generale principium ex obiecto, & potentie, &c. cuius principij vniuersalitas probata est *superius cap. 2. §. 10. ante probationem asserti, & aliis locis ibi relatis.* Secundò vt colligitur ex eodem *cap.2. §.2. & 9.* Si non commune, saltem receptissimum principium est, nihil creatum esse posse strictè, & rigorosè obiectum specificatiuū cognitionle diuinæ,

Primum ex obiecto & potentia gignitur notitia.

Secundùm cognitio diuina nequit ſpecificari ab aliquo creato.

diuinæ, at ſi in cognitione futurorum Deus pro obiecto motiuo, & conſequenter ſpecificatiuo, nec habet proprium decretum, nec propriam eſſentiam decreto modificatam, concedendam protſus talem cognitionem, vel carere obiecto ſpecificatiuo, vel habere pro obiecto ſpecificatiuo ipſas creaturas futuras. Ad hunc tertium probationis modum ſpectat *in ſuperioribus* §. §. probata repugnantia futuri conditionati independentis à decreto, ex repugnantia enim obiecti arguitur à priori repugnantia ſcientiæ tendentis in tale obiectum; quod enim non eſt, non ſcitur.

Tertiùm cognitio non poteſt eſſe ſine obiecto, vel de obiecto impoſſibili.

36. *Scientia media impugnatur ex tribus abſurdis ad ipſam conſequentibus.*

Probatur quartus modus, & impugnatur ſcientia media ratione poſitiuâ à poſteriori, ex incommodis ſcilicet, & abſurdis ad ſcientiam mediam conſequentibus, ex quorum plurimis tria recenſeo: Primùm ſit quod poſitâ ſcientiâ mediâ tollitur à Deo ratio primæ cauſæ, & primi liberi: Secundùm quod tollitur ratio ſummæ omnipotentiæ: Tertiùm quod tollitur ratio perfectiſſimæ prouidentiæ.

Primùm quod tolleretur à Deo ratio primæ cauſæ, & primi liberi.

Tollitur ratio primæ cauſæ, & primi liberi, quia poſitâ ſcientiâ mediâ prima radix futuritionis conditionatæ actuum liberorum eſſet creata voluntas, ergo in ordine ad tales actus Deus non eſſet prima cauſa, & primum liberum; antecedens probatur ante quamlibet particularem determinationem voluntatis diuinæ circa tales actus præuideretur futuritio conditionata actuum liberorum voluntatis creatæ, ergo prima radix &c. Neque ſufficienter ſuſtinent aduerſarij rationem primæ cauſæ ex eo, quod Deus antecedenter ad huiuſmodi præuiſionem præparet concurſum generalem indifferentem ad quidquid voluerit creata voluntas. Enim verò dato, quod poſſit talis concurſus indifferens præparari, non ſaluat in Deo rationem primæ cauſæ, quia concurſus ille, & voluntas generalis Dei non faceret voluntatem creatam magis ad vnum, quàm ad alium actum determinari, ergo determinatio prout eſt ad vnum potius, quàm ad alium actum adhuc haberet pro prima radice, & cauſa ipſam voluntatem creatam, non diuinam. Confirmatur & ſpecialiter probatur quod Deus non eſſet primum liberum datâ ſcientiâ mediâ Deus concurreret cum voluntate creata ſemper, vt determinatus ad vnum, ad illud ſcilicet, quod præuidet ſub conditione volitum ab ipſa creata voluntate, ergo concurreret per modum naturæ.

37. *Secundum quod tolleretur à Deo ratio ſummæ omnipotentiæ præſertim in ordine ſupernaturali, & gratioſo.*

Tollitur ratio ſummæ omnipotentiæ, quia poſitâ ſcientiâ mediâ ſequitur Deum non poſſe conferre gloriam, gratiam, aut aliquod aliud beneficium ex plenitudine ſuæ poteſtatis eo tempore, & modo, quo voluerit, ſed dependere à circunſtantiis, in quibus præuidit hominem conſenſurum, acceptaturum beneficium, non poſiturum obicem gratiæ in quo plurimùm detrahitur diuinæ potentiæ, præſertim in ordine ſupernaturali, & gratioſo: difficilius enim explicatur quomodo ſine præiudicio ſuæ virtutis ſecundùm legem præſertim ſupernaturalem, & extraordinariam omnipotentiſſimæ, debeat Deus explorare ad quid creatura ſe determinaret, antequam determinatè decernat operationem aliquam etiam ſupernaturalem, cui creatura ex propriis viribus eſt omninò impar, ac improportionata: Quomodo item gratioſè prorſus ſua dona concedat, ſi tanquam aut rationem motiuam, aut neceſſariam conditionem, requirit antecedenter bonos actus conditionatè præuiſos ex parte eius, cui debet ſua dona concedere. Confirmantur datâ ſcientiâ mediâ ſummæ Dei omnipotentiæ detrimenta ex eo, quod illâ poſitâ ſequitur non poſſe Deum voluntatem creatam inclinare pro ſuo beneplacito ad eliciendum ſpecialem aliquem actum, puta amoris, ſed debere attendere circunſtantias, in quibus præuidit voluntatem talem actum elicituram, ſi in illis poneretur; ſicque habere Deum ſuam omnipotentiam quodammodo intra determinatas circunſtantias coarctatam, adeo vt nequeat ipſam exercere, niſi iuxta modum, & ſeriem circunſtantiarum.

38. *Tertiùm quod tolleretur à Deo ratio perfectiſſimæ prouidentiæ.*

Tollitur ratio perfectiſſimæ prouidentiæ, quia non ſubſiſtit perfecta prouidentia in eo, qui cæco modo operatur abſque ſpeciali intentione, & præcognitione finis, ſed datâ ſcientiâ mediâ ſequitur Deum ita operari, ergo datâ ſcientiâ mediâ non ſubſiſtit in Deo perfectiſſima prouidentia. Minor probatur datâ ſcientiâ mediâ, Deus præparat concurſum indifferentem ad quidquid voluerit creatum arbitrium, ergo præparat concurſum, quem ignorat ad quid determinatè deſeruiet? Et quem per conſequens nequit ad aliquem determinatum finem ſpecialiter ordinare, ergo operatur cæco modo ignorando quid ſecuturum ſit ex ſuo decreto, & ex præparatione ſui concurſus, operatur abſque ſpeciali intentione, & præcognitione finis, quia ſpecialis & proprius finis operationis eſt effectus, neſcit autem Deus; quem effectum habiturum ſit ſuum decretum, & ſuus concurſus. Neque dicas Deum per ſcientiam mediam præuidendo quid factura ſit creata voluntas, præuidere etiam ad quid in particulari inſeruire debeat concurſus à ſe indifferenter paratus, ſicque non ignoranter, & cæco modo, ſed ſcienter, & ſummâ ſapientiâ operari. Contra enim ſaltem in ſigno antecedente ſcientiam mediam diuinus concurſus erit cæco modo paratus, & decretum de tali concurſu indifferenter exhibendo non erit effectus perfectæ prouidentiæ. Deinde nonnè eſt maxima Dei imperfectio, quod debeat quodammodo emendicare ab ipſa creata voluntate modum ſuæ operationis, determinationem ſui concurſus, & effectus, quos ipſe debet ſimul cum creata voluntate producere, nequeat in ſe ipſo cognoſcere, ſed tantùm in creata voluntate, vel in aliquo alio extra ſe.

Ex poſitis hucvſque probationibus, aliiſque

que pluribus, quas fusiùs, acriusque vrgent Thomistæ habetur quod momentis argumẽta scientiã mediã impugnantia præponderẽt argumentis decreta prædefinitiua impugnãtibus. Horum vis tota, & energia resoluitur in læsionem creatæ libertatis, quã Mediistæ gloriantur se tueri omninò expeditam, faciliusque cum diuina præscientia concordem. Verùm, & Prædeterminantes non lædunt creatam libertatem, vt alibi tradetur; & Mediistæ, aut non multùm illi fauent, vt patet ex secunda probatione, & aut vt habetur ex quarta probatione quantùm faucut libertati creatæ, tantundem nocent diuinæ, in cuius tamen cultum, & obsequium nemo debet grauari apparentem aliquam perniciem pati: tandem Mediistas non adeò facilè, vt iactant, conciliare cum creata libertate increatam præscientiam, euincunt difficultates grauissimæ, quibus impetuntur, nec quando Mediistatum opinio esset captu facilior, & ad speciem apparentior, deberet illico proclamari verior, cum experientia confirmet auctoritatem *Aristotelis* docentis multa falsa quandoque esse credibiliora, & in speciem probabiliora veris.

Non omnia captu faciliora sunt in re veriora.

---

§. VI.

Vtrùm supra asserta scientia futurorum contingentium conditionatorum dependenter à decretis intuitiua sit, an abstractiua?

40. Scientia cõditionatorũ meliùs dicitur abstractiua quàm intuitiua.

ASSERTVM: Scientia futurorum contingentium conditionatorum meliùs dicitur abstractiua, quàm intuitiua: Est scilicet abstractiua absolutè, intuitiua conditionatè: Ita Ioan. à S. Thoma 1. *part. q.* 14. *disp.* 20. *art.* 5. *num.* 46. Salmant. *tract.* 3. *disp.* 9. *dub.* 4. §. 3. *n* 50.

Probatur, & explicatur: Cognitio intuitiua *iuxta posita in vltimo*, §. *capitis præcedentis*, vel sumitur propriissimè, & sic fertur in rem non solùm existentem pro aliqua differentia temporis, verùm etiam physicè præsentem cognitioni, & existentem pro illa differentia temporis, pro qua existit cognitio; vel sumitur non adeò rigorosè, & sic fertur in rem existentem, veréque positam extra causas pro aliqua differentia temporis, siue deinde talis differentia temporis sit præterita, siue præsens, siue futura, quod aliqui explicant, dicendo ferri in existentiam exercitam, seu in exercitium existentiæ; at futura contingentia conditionata (loquor de futuris conditionatis simpliciter, quorum scilicet conditio nunquam purificabitur, & quæ ex consequenti nunquam erunt, nam futura, quorum conditio purificabitur, & quæ aliquando erunt, transeunt in absoluta, sicque non sunt conditionata simpliciter) non habent existentiam exercitam, & extra causas positam per aliquã differentiã temporis, & à fortiori Deus ipsa non cognoscit, vt sibi ab æterno physicè præsentia ratione æternitatis se ab æterno extendentis ac differentiam temporis, in qua illa physicè existunt, cum nulla sit differentia temporis, in qua verificetur futurorum simpliciter conditionatorum physica existentia: ergo cognitio futurorum conditionatorum, nec in toto rigore, nec in sensu vllo proprio dici potest intuitiua: ergo melius dicitur abstractiua, quàm intuitiua. Quia tamen existentiam exercitam, quàm in re non habebunt futura simpliciter conditionata, habebunt, si conditio poneretur, huiusmodi futurorum cognitio, quæ in re intuitiua non est, intuitiua esset, si conditio poneretur: & sicuti ista futura habent conditionatam, non absolutam existentiam exercitam; ita istorum cognitio, seu scientia est conditionatè, non absolutè intuitiua: Nec debet videri difficilius, quod terminent scientiam, absolutè abstractiuam, conditionatè intuitiuam, quàm quod habeant existantiam absolutè non futuram, & pro nulla differentia temporis exercitam; conditionatè futuram, & exercitam pro differentia aliqua temporis futuri, adeò vt de ipsis verè dici possit, absolutè non erunt, conditionatè erunt.

Rectè tamẽ dicitur intuitiua conditionatè.

Frustra hîc nonnulli, vt sustineant scientiam conditionatorum esse simpliciter intuitiuam, recurrunt ad existentiam exercitam medij in quo futura contingentia conditionata cognoscuntur, quod re verâ habet exercitium existentiæ, cum sit ex supradictis decretum diuinum actu elicitum, vel essentia tali decreto modificata frustraneus inquam est huiusmodi recursus: cum ex vna parte existentia medij cognitioni inseruientia non sit sufficiens ad cognitionem intuitiuam, alioqui Deus, & Beatus cognoscendo possibilia in diuina essentia verè existente cognoscerent illa intuitiuè, ex alia parte nulla sit necessitas laborandi in sustinenda simpliciter intuitiua cognitione futurorum conditionatorum contingentium. 41.

Dices esse huiusmodi necessitatem, eò quia alioqui non omnia futura cognoscerentur per scientiam visionis, & vel futura conditionata contingentia cognoscerentur per simplicem intelligentiam, per quam cognoscuntur futura conditionata necessaria, & quæ scientia necessaria est; vel ad cognoscenda conditionata contingentia deberet astrui scientia contra distincta à simplici intelligentia, & visione, & quod esset relabi in scientiam mediam. Sed contra dico omnia futura cognosci per scientiam visionis, seruatâ tamen proportione inter visionem, & futuritionem; ita vt scilicet illa futura, quæ habent futuritionem simpliciter, & absolutam, cognoscantur per sciẽtiam, quæ sit visionis simpliciter, & absolutè; illa, quæ habent futuritionem secundùm quid, & conditionatã cognoscantur per scientiam, quæ sit visionis secundùm quid, & conditionatè; simpliciter verò, & absolutè, sicuti sunt præcisè possibilia, non futura, ita cognoscantur per simplicem intelligentiam, non per visionẽ, nec ideò eodẽ prorsus modo 42.

Quo sensu omnia futura cognoscãtur: scientiã visionis.

per simplicem intelligentiam attinguntur futura conditionata contingentia, quo futura conditionata necessaria, nam ista dummodo sumantur, vt important solùm veritatem illationis, nullatenus existentiam; attingontur per simplicem intelligentiam præcisè nullatenùs, per visionem, item attinguntur per simplicem intelligentiam, vt est scientia omninò necessaria antecedens omne decretum liberum; illa verò, id est conditionata contingentia, ita attinguntur per simplicem intelligentiam, vt attingantur etiam per visionem; per illam absolutè, per istam conditionatè; item attinguntur per simplicem intelligentiam, vt est scientia aliqualiter libera, supponens scilicet liberum Dei decretum, licèt non absolutè extrahens rem futuram à statu possibilitatis. Vnico verbo dico futurum contingens conditionatum sub diuersa ratione attingi, tum à simplici intelligentia, tum à visione. Quod si aliquis contendat melius dici quod attingatur à tertia quadam scientia participante, tum de simplici intelligentia, tum de visione, & inter hanc vtramque quodammodo media: non moliùm dissentiam, non enim scrupulosè respuo quodcumque nomen scientiæ mediæ, quo signetur præcisè tertia scientia inter alias duas media, dummodo pro talis scientiæ obiecto non assignetur futurum contingens conditionatum independens à decreto ex parte actus absoluto. Hoc obiecto semoto non est mihi graue concedere in Deo tres scientias virtualiter distinctas, quarum altera dicatur purè possibilium, altera futurorum contingentium absolutorum, altera futurorum contingentium cōditionatorum. Prima nominetur simplex intelligentia, & sit totaliter abstractiua, Secunda visio, & sit totaliter intuitiua. Tertia media, & sit abstractiua absolutè, intuitiua conditionatè.

Spectant sub diuersa ratione tum ad simplicem intelligentiam tum ad visionem, vel ad tertiam quandam scientiam de vtraque participantem.

43. Pro complemento huius capitis aduerto, neutram ex agitatis hucusque sententiis posse Censurâ vllâ notari, & licèt nonnulli nimis affecti decretis prædeterminantibus obiicere soleant mediistis, quod nimis fauendo creato arbitrio, & viribus naturæ deflectant in Palagianismum; Nonnulli è contra nimis addicti scientiæ mediæ imponant Prædeterminantibus, quod magnificando diuinorum decretorum efficaciam nimis imminuant creatam libertatem, & sapiant Caluinismum: nihilominus vtriusque sententiæ auctores satis se tuentur à Pelagianismo, & Caluinismo respectiuè alienos, Cumque in disputationibus habitis sub *Clemente VIII. & Paulo V.* hac de re, & post ipsas non fuerit aliquid dogmaticè definitum, sentiendum & neutram partem posse ab aliquo priuato Doctore dogmaticè damnari, aut notari censurâ: nec possunt, nisi disputationis effervescentiâ excusati, qui in alteram ex his sententiis inuehuntur adeò, vt censurent & dogmaticè damnent,

Sententiarum prædeterminantiū, tum mediistarum immunis. est à censura.

CAPVT V.

De proprietatibus Scientiæ Dei.

1. MIssis proprietatibus communibus scientiæ creatæ, nimirum quod sit cognitio vera, certa, & euidens, quas in gradu excellentissimo sibi vindicat scientia Dei, sicuti in gradu excellentissimo sibi vindicat communem rationem scientiæ. Inter proprietates proprias, & particulares ipsius scientiæ Dei, tres potissimùm occurrunt, aut digniores cæteris, aut difficiliores. Prima quòd sit rerum omnium causa. Secunda quòd contineat rerum omnium ideas; Tertia quòd sit simpliciter inuariabilis. His tribus proprietatibus explicatis reliquæ celeri calamo describentur.

---

§. I.

An, quomodò, & quæ Scientia Dei sit causa rerum?

2. ASSERTVM I. Certum est lumine tum fidei, tum naturæ scientiam Dei esse causam rerum, seu scientiam ex parte Dei concurrere ad res omnes causandas. Ita non solòm omnes Catholici cum D. Thoma *prima parte, quæst. 14. artic. 17. in 1. dist. 38. quæst. 1. artic. 1. 1. contra Gentes, cap. 62. & quæst. 2. de verit. artic. 14.* verum etiam plures antiqui Philosophi fidei lumine destituti, inter quos Aristoteles 12. *Metaph. cap. 2.* & Anaxagoras apud eumdem Aristotelem 3. *de anima text. 4.*

Constat tum supernaturaliter, tum naturaliter scientiam Dei esse causam rerum.

3. Probatur prima pars de lumine fidei auctoritatibus Scripturæ Prou. 3. *Dominus sapientiâ fundauit terram* Psalm. 103. *Omnia in sapientia fecisti.* Psalm. 135. *Qui fecit cælos in intellectu.* Confirmatur de fide est voluntatem diuinam esse aliquo modo causam rerum, habetur enim Psalm. 113. *Omnia quæcumque voluit, fecit ad Ephes. 1. Operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*; sed ad id omne, ad quod concurrit voluntas necesse est concurrere etiam intellectum ex regula illa generali, voluntas non fertur in incognitum: Nihil est volitum, quin præcognitum. Confirmatur insuper res creatæ ad Deum se habent vt artificiata ad artificem; Deus enim, seu diuina sapientia est rerum omnium artifex, quod quidem de fide esse colligitur ex pluribus scripturæ litteris Sap. 7. *Omnium artifex docuit me sapientia.* Sap. 8 *Quis horum, quæ sunt magis, quam illa est artifex.* Sap. 13. *Neque operibus attendentes agnouerunt, quis esset artifex,*

sed

sed scientia artificis est causa artificiatorum, ergo scientia Dei, &c. Hæc vtraque confirmatio supponit consequentiam deductam ex vna præmissa de fide, alterâ naturaliter certa esse materialiter, & specificatiuè de fide.

Probatur secunda pars de lumine naturæ
3. ratione naturali: Certum est naturali lumine deberi Deo perfectissimum, & optimum operandi modum, cum enim Deus *ex lib.* 1. *cap.* 5. §. 3. sit in omni genere infinitè perfectus, necessè est, quod habeat perfectissimum modum non solùm essendi, verùm etiam operandi; sed modus operandi per scientiam, & intellectum est pe. ctissimus, & optimus, ergo naturali lumine certum est deberi Deo, adeoque naturali lumine constat scientiam Dei esse causam rerum. Minor probatur tum quia modus operandi sequitur modum essendi, sicuti igitur modus essendi intellectiuus est omnium optimus, melius quippè est viuere, quàm non viuere; melius item viuere vitâ intellectiuâ, quàm aliâ quacumque vitâ, ita debet esse omnium optimus modus operandi intellectiuus, tum quia operans per intellectum dirigit, & gubernat cætera agentia, &, vt communiter dicitur, opus naturæ est opus intelligentiæ, id est agens per modum naturæ regulatur ab agente per modum intelligentiæ. Cum igitur regula sit perfectior, & melior regulato, consequens est modum operandi per intellectum optimum esse, & perfectissimum. Confirmatur ex prærogatiua artificis, quam naturaliter euidens est Deo conuenire, vt suprà indicabamus *c.* 1. §. 4. *in fine*, de conceptu autem artificis est per scientiam operari, cum artifex arte constituatur, quæ est scientia agendorum. Confirmatur insuper ex totius Vniuersi ordinatissima serie, & creaturarum omniũ perfectissima symmetria, quæ, cum ex supradictis de existentia Dei, demonstrent Deum sub ratione intelligentis, vtique demonstrant eundem per scientiam, seu intellectum concurrere ad ordinatissimam huiusmodi seriem producendam, & conseruandam. Accedit quod ordinare est operatio intellectus, ordinata igitur rerum series nequit non esse concurrente intellectu. Confirmatur tandem ex libertate, quam naturaliter euidens est Deum exercere in res creatas, modus autem operandi liberè est modus operandi per voluntatem, & intellectum, cum ex voluntate, & intellectu libertas consurgat, ergo.

Opus naturæ est opus intelligentiæ.

4. ASSERTUM II. Scientia Dei est causa rerum directiuè tantùm, non executiuè. Ita Durandus *in* 1. *distinct.* 38. *quæst.* 1. Suar. *in Metaph. disputat.* 30. *sect.* 17. *numero* 47. Lugus *prima parte, disputatione* 34. *capite* 2. *numero* 15. Arriaga *disputatione* 40. *sect.* 1. *numero* 7. De Quiros *quæst.* 14. *artic.* 8. *numero* 69. Auersa *quæst.* 25. *sect.* 3. & alij plures præsertim ex recentioribus contra Salmant. *prima parte, tract.* 3. *disp.* 5. *dub.* 3. §. 2. Aluarez *de aux. lib.* 3. *disp.* 17. & vltra omnes ferè Thomistas Vasquium 1. *parte, disp.* 108. *cap.* 3. Didacum Ruiz *de prouidentia disp.* 3. *sect.* 9. *num.* 2.

Scientia Dei causat res directiuè tantum, non executiuè.

Probatur primò. Scientiæ Dei neque vt est scientia, neque vt est scientia Dei, conuenit concurrere plus quàm directiuè ad res causandas, ergo scientia Dei est causa rerum, &c. Probatur antecedens quoad primam partem: Scientia vt scientia est, etiamsi sit practica, habet solùm præscribere modum operandi, illuminare operantem, proponere opus, &c. Sed hæc, & similia non important concurrere plusquam directiuè, ergo. Probatur antecedens quo ad secundam partem; scientia Dei, vt scientia Dei est, habet solùm quod sit perfectissima, & infinita in formali ratione scientiæ, at non habet, quod egrediatur ex tali ratione formali; sed de ratione formali scientiæ non est concurrere ad opus plus quàm directiuè, ergo scientia Dei, vt scientia Dei est, importat solùm perfectissimum, & infinitum modum concurrendi ad res causandas directiuè, at non peruenit ad modum concurrendi exequutiuè, quod esset egredi è ratione formali scientiæ.

Scientia vt sciẽtia, causat res directiuè tantũ.

Dices, scientia secundùm se, sicuti præscindit ab eo, quod sit speculatiua, vel practica, adeóque ab eo, quod vel solum attingat obiecti veritatem, vel etiam dirigat ad obiecti efficientiam; ita scientiam practicam secundùm se præscindere ab eo, quod vel dirigat solùm, vel etiam exequatur obiecti efficientiam, & quia in superioribus reperiri solent vnita, quæ sunt in inferioribus dispersa, scientiam omnium supremam, qualis est scientia Dei, in se ipsa vnite hæc omnia nimirum attingere veritatem, dirigere, & exequi efficientiam obiecti. Sed contra: si appareret in creatis aliquod vestigium scientiæ practicæ per se ipsam exequentis opus, ad quod dirigit, aliquale robur præ se ferret instantia, at cum in creatis nullum huiusmodi vestigium reluceat, non video quo fundamento dicatur scientiam practicam præscindere ab eo, quod opus vel dirigat tantùm, vel dirigat simul, & exequatur. Quod additur esse in superioribus vnita, quæ sunt in inferioribus dispersa, procedit seruatâ proportione, ita vt scilicet ea, quæ sunt in inferioribus dispersa sub eadem ratione formali, sint sub eadem ratione formali in superioribus vnita. Quæ verò sub diuersis rationibus formalibus sunt in inferioribus dispersa, sunt pariter sub diuersis rationibus formalibus vnita, seu identificata in superioribus. Cum igitur in creatis scientia practica, & virtus, seu potentia executiua, sint dispersæ sub diuersis rationibus formalibus, possunt quidem, & & debent in superioribus, & maximè in Deo identificari, & vniri, at non sub eadem ratione formali scientiæ practicæ: alioqui eodem modo probaretur sub ratione formali scientiæ contineri in Deo voluntatem, immensitatem, æternitatem, &c. 5.

Probatur secundò: Si scientia Dei est causa rerum etiam executiua, maximè quia in Deo neque virtualiter distinguitur potentia, seu virtus executiua à scientia, & voluntate, sed hoc est falsum, ergo. Maior

eſt potiſſimum aduerſariornm fundamentum, qui ad talem indiſtinctionem aſtruendam ducuntur maximè ex eo, quod valde derogaretur perfectioni intellectus, & voluntatis diuinæ, ſi ſe ipſis non ſufficerent in ordine ad productionem rerum ad extra, ſed virtute executiuâ diſtinctâ indigerent: eſſet id etiam malè conſonum ſcripturis, io quibus productio rerum ad extra quandoque tribuitur intellectui, quandoque voluutati, adróque indicatur in Deo principium productiuum rerum ad extra ex intellectu, & voluntate coaleſcere: tribuitur intellectui Gen. 1. *Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt, &c.* Pſalm. 32. *Verbo Domini Celi firmati ſunt*, Pſalm. 148. *Ipſe dixit, & facta ſunt:* Tribuitur voluntati Pſalm. 121. *Omnia quecumque voluit Dominus fecit*, Eph. 1. *operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* His Scripturæ teſtimoniis robur accedit ex verbis D. Leonis Serm. 2. *de Natiuit. Deus cuius natura bonitas, cuius voluntas, potentia, &c.* & D. Auguſtini *lib. meditationum cap. 29. cuius* (ſubintellige) *voluntas opus, cuius velle poſſe eſt:* Verùm hæ auctoritates exelndunt ſolùm realem, non virtualem diſtinctionem inter diuinam voluntatem, & potentiam executiuam, loca Scripturæ inferunt ſolùm Deum per intellectum, & voluntatem concurrere ad rerum productionem, at non inferunt per intellectum, & voluntatem concurrere executiuè, nec aliter intelligi poſſe tum Scripturas, tum PP. colligitur ex probationibus. Minoris ſuprapoſitæ, ideo

7. Potẽtia executiua diſtincta à ſcientia, & volũtate nec derogat perfectioni ſciẽtiæ, & voluntatis.

Probatur minor primi argumenti primò euertendo rationem aduerſariorum. Non derogatur perfectioni elicuius diuini attributi per hoc, quod ipſi non tribuantur formaliter ea, quæ ſunt ſub diuerſâ ratione formali propriâ alterius attributi, alioqui deberet intellectus velle per ſe ipſum formaliter ſine voluntate virtualiter diſtincta; ſed exequi rerum productionem ad extra eſt ſub ratione formali diuerſa à prædicatis ſcientiæ, & voluntatis; nam prædicata ſcientiæ ex ſuperiori prima probatione ſunt illuminare operantem, proponere opus; prædicata voluntatis, vt patet diſcurrenti per voluntatis actus, ſunt intendere finem, eligere media, applicare ad opus, ergo per hoc quod exequi non tribuatur formaliter ſcientiæ voluntati, ſed virtuti executiuæ virtualiter diſtinctæ, non derogatur perfectioni ſcientiæ, & voluntatis diuinæ: Multò minus derogatur perfectioni ipſius Dei ſecundùm ſe cum enim virtualis diſtinctio perficiat diuinam ſimplicitatem; hæc quippè eo minus infinita eſt, quo magis caret virtuali compoſitione, & æquiualet paucioribus; eò ipſo, quod in Deo repetitur conceptus formalis virtutis executiuæ, niſi aliunde aſſignetur neceſſitas indiſtinctionis debet talis virtus aſſeri virtualiter diſtincta ab intellectu, & voluntate, vt faueatur magis perfectioni ſimplicitatis diuinæ in maiori compoſitione virtuali ex pluribus virtualiter diſtinctis magis elucentis.

Nec perfectioni ſimplicitatis Dei imo huic fauet.

Probatur eadem minor ſecundo diſtinctio rationis abſolutè vſurpata ſtat pro diſtinctione rationis ratiocinatæ habentis pro fundamento diſtinctionem virtualem: ſed *D. Thomas* docet abſolutè virtutem executiuam in Deo diſtingui ratione ab intellectu, ſeu ſcientia, & voluntate, ergo admittit conſequenter diſtingui etiam virtualiter. Minor probatur ex verbis S. Doctoris 1. *parte, quaſt. 25. ad 4. Potentia non ponitur in Deo, vt aliquod differens à ſcientia, & à voluntate ſecundùm rem, ſed ſolùm ſecundùm rationem, in quantum ſcilicet potentia importat rationem principij exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod ſcientia dirigit.* Colligitur hæc eadem mens S. Doctoris ex antecedenti *quaſt. 19. art. 4. ad ſecundum: Quia eſſentia Dei eſt eius intelligere, & velle ex hoc ipſo, quod per eſſentiam ſuam agit, ſequitur quod agat per modum intellectus, & voluntatis* ſicuti igitur eſſentia Dei ab eius intelligere, & velle diſtinguitur ratione ratiocinata, & virtualiter ita debet ſecundùm *D. Thomam* ratione ratiocinatam, & virtualiter diſtingui ab eodem intelligere, & velle vis actiua, ſeu executiua. Inſuper *eodem art. 4. ad 4.* habetur ſcientiam dirigentem voluntatem imperantem, & potentiam exequentem eſſe vnum in Deo ſicuti igitur ſcientia, & voluntas ſunt vnum abſque excluſione diſtinctionis virtualis, ita debent ſine excluſione eiuſdem diſtinctionis eſſe vnũ ſcientia, & potentia: Idem efficacius deducitur ex ſupracitata *quaſt. 25. art. 5. ad 1. In Deo eſt idem potentia, & eſſentia, & voluntas, & intellectus, & ſapientia, & Iuſtitia.* 8.

9. Potẽtia executiua in actu exercito ſubſequitur; in actu ſignato præcedit ſcientiam, & voluntatem.

Probatur eadem minor tertiò licet actus ſecundus, ſeu exercitium potentiæ executiuæ in Deo ſupponat ſcientiam, & voluntatem, & in hoc ſenſu D. Thomas *quaſt. 25. cit. art. 4. ad 4.* doceat *conſiderationem ſcientiæ, & voluntatis præcedere in Deo conſiderationem potentiæ.* Actus tamen primus, ſeu potentia ipſa executiua ſecundùm ſe, ſeu in actu ſignato à ſcientia, & voluntate ſupponitur; vnde ait idem D. Thomas *eadem q. art. 5. ad 1. Ideo Deus aliquid facit, quia vult, non tamen ideo poteſt, quia vult, ſed quia talis eſt in ſui natura:* Si igitur Deus ideo poteſt ſeu habet potentiam executiuam, quia talis eſt in ſui natura, ſicuti prius eſt, quod talis ſit in ſui natura, quàm quod ſit volitiuus, ita etiam prius eſt, quod ſit potens, quàm volitiuus: ratio huius habetur ex doctrina *articuli tertij eiuſdem quæſtionis*, vbi traditur omnipotentiam, quæ nihil eſt aliud quàm virtus executiua conuenire Deo, prout eſſe diuinum continet omnem rationem entis: Ex quo ſic erguo, potentia executiua, ſeu omnipotentia profluit à diuina eſſentia, vt omnia continet in eſſe entitatiuo, virtus intellectiua, & à fortiori tum ſcientia, tum voluntas, quæ vtraque ſubſequitur ad virtutem intellectiuam, profluit à diuina eſſentia, vt omnia continet in eſſe intentionali, ſed continentia entitatiua præcedit continentiam

Deo prius conuenit continen-

neutiam

tia rerum entitatiua quàm intentionalis.

nentiam intentionalem; prius enim res quælibet supponitur in esse entitatiuo, quàm in esse intentionali, ergo potentia executiua, vtpotè consequens ad continentiam priorem profluit à diuina essentia antecedenter ad virtutem intellectiuam, ad scientiam, ad voluntatem. Accedit quod communiter Deus dicitur cognoscere omnia possibilia tum in propria essentia, tum in propria omnipotentia, ergo ad scientiam in Deo non solùm supponitur diuina essentia, tanquam principium radicale, & primordiale creaturarum, verùm etiam omnipotentia tanquam principium executiuum, & proximum.

10\. *Potẽtia executiua distinguitur virtualiter à diuina essentia.*

Displicet hîc doctrina *Suarezij*, qui loco suprà citato ita distinguit in Deo virtutem executiuam à scientia, & voluntate, vt illam deinde nullatenùs distinguat ab ipsa diuina essentia, quam vult esse per se ipsam formaliter principium tum radicale, & primordiale, tum etiam executiuum, & proximum cuiuscumque productionis ad extra. Displicet inquam primò, quia *Suarez* non loquitur conformiter ad id, quod antecedenter posuit *eadem disp.*30. *Metaph. sect.*15. *numero* 14. vbi statuit scientiam esse formalissimum constitutiuum diuinæ essentiæ, quomodo enim stat potentiam executiuam in Deo distingui virtualiter à scientia, & non distingui virtualiter ab essentia, si hæc formalissimè constituitur per scientiam. Secundò quia contra communem sensum Theologorum in re negat omnipotentiam esse diuinum attributum, cum de conceptu attributi sit essentiæ conuenire per modum proprietatis, & ab essentia virtualiter distingui *ex supradictis lib.* 1. *cap.*3. §. 1. *&* 5. Tertiò quia summa infinitas, ratione cuius *Suarez* existimat diuinam essentiam per se ipsam sufficere in ratione principij, tum radicalis, tum proximi absque virtute executiua distincta excludit virtutem distinctam realiter, non virtutem, seu potentiam distinctam virtualiter; cum in maiori distinctione virtuali, & æquiualentia ad plura infinitas ipsa magis elucescat.

11\. *Deus causat res per simplicem intelligẽtiam, non per visionem.*

ASSERTVM III. Scientia Dei, quæ est causa rerum, non est scientia visionis; sed est scientia simplicis intelligentiæ, vt habet actum voluntatis adiunctum. Ita Riccardus *in* 1. *dist.* 38. *artic.* 1. *quæst.* 1. Alensis *prima parte, quæst.*24. *membr.*5. Molinæ *quæstione* 14 *articul.*13. *disputat.* 15. §. *His explicatis*, Valentia *disput.* 1. *quæst.*14. *punct.* 8. Vasq. *disputat.* 68. *cap.*6. Lugus *lib.* 1. *disputat.* 34. *cap* 1. *num.* 9. Arriaga *disputat.* 18. *sect.*1. *subsect.*3. Auersa *quæst.*14. *sect.*26. *&c.* contra Salmant. *tract.*3. *disput.*5. *dub.*2. §.2. *num.*16. Io. à S. Thoma *disput.*18. *articul.*3. Syluium *quæst.* 14. *artic.*8. De Quiros *quæstione* 14. *artic.*8. *num.*59. aliosque nonnullos secutos torrentem Thomistarum pro se afferentium *D Thomam*, quem tamen Arriaga *loco citato numero* 15. apertè ait numquam docuisse quod ei *Thomistæ* tribuunt: Est insuper assertum contra Ioannem Vincentium *relect. de gratia Christi, quæst.* 6. *dubio* 1, assignantem pro causa rerum scientiam approbationis, tanquam tertiam quandam scientiam contradistinctam à simplici intelligentia, & visione in eo, quod scientia simplicis intelligentiæ respiciat res, vt possibiles; scientia visionis res, vt futuras; scientia approbationis res vt faciendas. Verùm cum approbatio sit actus voluntatis, non debet ratione approbationis, Tertia scientia distingui, & illa scientia, quæ adiuncto actu voluntatis res causat, siue sit visio iuxta Thomistas, siue sit simplex intelligentia iuxta nostrum assertum, rectè dici potest sciantia approbationis, cum præsertim admittatur à D. Thoma *prima parte, quæst.*14. *articul.*8. *in C.* illis verbis. *Scientia Dei secundùm quod est causa rerum, consueuit nominari scientia approbationis*, nec nos contendendo de nomine volumus scientiam causatiuam rerum nominari non debere scientiam approbationis, sed non reprobato approbationis nomine dicimus talem scientiam quomodocumque nominetur in ratione scientiæ non distingui à simplici intelligentia.

Scientia approbationis dici potest causa rerum, at in ratione scientiæ non distinguitur à simplici intelligentia.

Probatur prima pars scientia visionis supponit res futuras, ergo non est causa rerum; consequentia patet, quia causa non potest supponere suum effectum, imò cum debet esse suo effectu prior, debet ipsa ad effectum supponi, nec nisi deuorando mutuam prioritatem sustineri potest, quod causa effectum præsupponat; antecedens probatur scientia visionis est intuitiua, & cognoscit res in decreto, sed res tum vt terminat scientiam intuitiuam, tum vt subest decreto efficaci diuinæ voluntatis est existens, ergo scientia visionis attingit res, vt existentes, in ipsis inuenit, non ponit existentiam; ipsas supponit, non facit futuras. Confirmo argumentum tum auctoritate D.Thomæ *prima parte, quæst.* 14. *articulo* 8. *in C. Sic scientia Dei se habet ad omnes creaturas, sicut scientia artificis se habet ad artificiata, scientia autem artificis est causa artificiatorum, &c.* quibus verbis scientia, qua Deus causat res ad extra comparatur scientiæ, qua artifex causat artificiata, certum autem est scientiam, quâ artifex in creatis causat artificiata non esse scientiam intuitiuam tendentem in artificiata iam existentia, cui correspondet in Deo scientia visionis: Tum ex doctrina receptissima in Schola Thomistica, quod scilicet scientia visionis attingat certò, & intuitiuè futura non solùm ratione decreti efficacis, verùm etiam ratione præsentiæ physicæ futurorum in æternitate ab æterno, ex quo sequitur scientiam visionis præsupponere non solùm decretum transferens res à possibilitate ad existentiam, verùm etiam ipsammet physicam rerum existentiam, quomodo autem scientia potest esse causa obiecti cuius physicam existentiam, & præsentialitatem supponit. Huic probationi ex principiis etiam Thomisticis contra Thomistas confirmatæ varias adhibent Thomistæ responsiones, quarum solidiorem, ni fallor, substantiam 12.

Scientia visionis supponit res futuras.

Idque confirmatur ex auctoritate D. Thomæ.

Tum doctrina Thomistica.

ſubſtantiam in ſequenti inſtantia ſubiicio. Ideo

13. Dicees dupliciter conſiderari poſſe res futurss vel ſolùm inchoatiuè, initiatinè, & ordine intentionis; vel etiam complerè, adæquarè, & ordine executioniss Primo modo ſnffieir rerum futuritioni ſimplex intelligentia oſtendens voluntati diuerſas diuerſarum terum conuenientias, in quibus volnntss aliquas præ aliis eligat, & ad exiſtentiam transferre decernat; vt tamen ea, quæ voluntss elegir, & deereuit executioni mandentnr tequiritur alia motio intellectus executionem imperantis, eandemque dirigentis, quæ motio, atque directio cum ſubſequatur diuinum decretum ſpectat ad viſionem, non ad ſimplicem intelligentiam, & ideo ſeeundo modo, ideſt completè, adæquatè, & ordine executionis viſio non ſupponit, ſed facir res futuras, nec ptopteres huiuſmodi ſcientia definit eſſe intuitiua, & viſionis, quia ſufficit ad viſionem, & intuitum, quod feratnr in obiectum ſimul tempore, & duratione exiſtens; nee refert, quod ipſum naturâ, & cauſalltate præcedst, vt exemplificari poteſt in diuinis, vbi Pater habet notitiam intuitiuam filij etiam pro illn ſigno, pto quo præcedit origine filium. Porrò quod poſt voluntatem intentiuam requiratur sctus intellectns imperantis, & tegulantis exequutionem pro completa tei fututitione, probatnr qno ad actum dirigentem, & regulantem ex eo, quod non ſolùm intentio, verùm etiam exequutio rei difficilis eſt, & poteſt malè fieti, ſi ſine tegula, ſine luce intellectns, & cæco modo fiat: vnde actus ſecundus diuini intellectus, vt nos etiam in huiuſce libri limine inſinuauimus, continet tum perfectionem prudentiæ dirigentis actus internos, & ordinem intentionis; tum perfectionem artis dirigentis opera externa, & ordinem executionis: Probatnr item quo ad actnm imperij, quia ex vna parte executio eſt imperanda; potentia enim execntina non niſi imperata operatur. Ex alia parte imperare ſpectat ad intellectnm, intellectus enim eſt potentia locutiua, exercetur autem imperium per locutionem, & imperare eſt dicere fac hoc; vnde in Scriptura ipſa imperium per locutionem exprimitur

14. Decretum efficax ſine ſubſequente imperio intellectus dat completam futuritioné.

Gen. 1. *Dixit Deus fiat lux:* Pſalm. 148. *Ipſe dixit, & facta ſunt.* Sed contra hæc doctrina plura continet non admittenda: Non admittendum eſt primò, qnod decretum efficax non ſufficiat ad tribuendam completam futuritionem abſque ſubſequente intellectus imperio, & tali imperio indigere ptouenit ex imbecillitate decreti; non eſt item neceſſaria ad ordinem executionis directio diuerſa ab ea, quæ inſeruit ordini intentionis, ſed ſufficit iſtius continuatio, vt

15. Cognitio intuitiua non poteſt eſſe natura prior exiſtentiâ obiecti.

patebit ex probatione ſecundæ partis poſiti aſſerti. Non admittendum eſt ſecundò: ſcientiam intuitiuam contentam eſſe ſimultanea obiecti coëxiſtentia, quo ad durationem ſine ſimultate quo ad natnram, nam ita ſe habet cognitio intuitiua ad obiectum exiſtens, ſicuti cognitio in genere ad obiectum in genere; ſicuti igitur cognitio ex genere ſuo debet eſſe ſimul non ſolùm duratione, verùm etiam natura cum obiecto, vt ſupra explicabimus *lib. 2. c. 5. §. 7.* ita cognitio intuitiua debet eſſe ſimul non ſolùm duratione, verùm etiam naturâ cum obiecto exiſtente. Exemplum ex diuinis perſonis deſumptum tem facilem per difficilem explicat, & cum prioritas ſigni ſtet cum ſimultate naturæ non facit ad rem. Non admittendum eſt tertiò imperium ſpectare ſolùm ad intellectnm, & licet imperium in ordine ad perſonam ab imperante diſtinctam exerceatur per locutionem, & dici poſſit ſpectare ad intellectnm, in ordine tamen ad ipſum imperantem exerceri poteſt ſine locutione, & ſpectare etiam poteſt ad voluntatem, nec humani actus rectè diuiderentur in actus à voluntate elicitos, & actus à volnntate imperatos, niſi etiam voluntati conueniret imperare; quod ſi voluntas creata propter connexionem, & ſympathiam, quam habent cum ipſa omnes aliæ potentiæ, aliis potentiis per ſua decreta imperat, cum ſit maior connexio, & ſympathia diuinæ voluntatis ad omnipotentiam, ſeu potentiam executiuam, ſit item Maior ipſius diuinæ voluntatis efficacia, non eſt negandnm ipſius decretnm habere poſſe reſpectu propriæ potentiæ executiuæ rationem imperij, & dum in Scriptura innuitur Deum producere res ad extra per imperium, non eſt incongruū nomine imperij intelligere, vel decretum efficax, vel actum ſimplicis intelligentiæ decreto efficaci determinatum: & hac ratione melius ſaluatur quomodo imperium diuinum rectè exprimatur per ly, *Dixit*, quod ſpectat ad intellectum.

16. Imperium politicū eſt actus ſolius intellectus: Monaſticum poteſt eſſe actus etiam voluntatis.

17. Simplex intelligētia eſt cauſa rerum in actu primo etiā per Thomiſtas.

Probatur ſecunda pars: Scientia ſimplicis intelligentiæ eſt ſecundùm ſe cauſa rerum virtute, & in actu primo; ergo adiuncto actu voluntatis eſt cauſa proximè, & in actu ſecnndo; antecedens conſtat ex eo quod ſcientia ſimplicis intelligentiæ tendit in res omnes, vt operabiles, attingendo in qualibet omnem modum, quo operabilis eſt; poteſt igitur, quantùm eſt de ſe, talem modum voluntati oſtendere, ipſamque tali, vel tali modo regulare, quod eſt eſſe cauſam rerum virtute, & in actn primo: Neque in hoc antecedente eſt nobis laborandum, cum concedatur ab ipſis aduerſariis ſupra citatis, præſertim à Salmant. *num.* 14. & Ioan. à S. Thoma *num.* 3. conformiter ad verba D. Thomæ 1. *parte, quaſt.* 14. *art.* 16. *ad* 1. *Scientia Dei eſt cauſa, non quidem ſui ipſius, ſed aliorum; quorundam quidem actu, ſcilicet eorum, quæ ſecundùm aliquod tempus fiunt: Quorundam verò virtute, ſcilicet eorum, quæ poteſt facere, & tamen nunquam fiunt; & quaſt.* 15. *art.* 3. *ad* 2. *eorumque neque ſunt, neque erunt, neque fuerunt, Deus non habet practicam cognitionem, niſi virtute tantum.* Suppoſito igitur antecedente procedo ad probationem conſequentiæ ſic primò, dici nequit cauſa in actn primo illa, quæ fieri non poteſt cauſa in actu ſecundo,

Non eſt cauſa in actu primo illa, quæ nullo

eſt

modo poni potest in actu.

est enim essentialis habitudo actus primi ad secundum; & ille otiatur, imo impossibilitatur, si coniungi nullo modo potest cum secundo, sed simplex intelligentia nunquam, nullorum modo fieri potest causa in actu secundo, si talis non sit adiuncto actu voluntatis, ergo simplex intelligentia vel malè dicitur causa in actu primo, vel adiuncto actu voluntaris sit causa in actu secundo. Secundò vt causa in actu primo sit causa in actu secundo non requiritur, nisi ipsius applicatio, eo ipso enim, quod est causa in actu primo, habet virtutem causandi, virtus autem causandi, vt causet, non requirit nisi quod applicetur, vt constare facilè potest inductione, sed simplex intelligentia per actum voluntatis sibi adiunctum applicatur, ergo adiuncto actu voluntatis &c. Minor probatur tum ratione vniuersali, quia commune est cuilibet actui primo, seu principio præsertim ad plura indifferenti per voluntatis actum ad aliquod in particulari applicari, tum verbis D. Thomæ 1. *part. quæst.* 14. *art.* 8. *in C. Cum forma intelligibilis ad opposita se habeat (cum sit eadem scientia oppositorum) non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad vnum per appetitum.* Tertiò scientia simplicis intelligentiæ adiuncto actu voluntatis est aliqualiter libera, est determinata ad vnum effectum, potius quàm ad alium, est coniuncta cum imperio sufficienti ad mouendam potentiam executiuam, ergo suppositâ ipsius virtute in actu primo directiuâ per hoc præcisè, quod perseueret in repræsentatione, seu expressione modi, quo debet res fieri exercet suam causalitatem directiuam, in actu secundo dirigit, est proximè, & in actu secundo causa.

Causa in actu primo per hoc, quod applicetur, fit in actu secundo.

18\. Dices simplicem intelligentiam esse secundum se causam rerũ virtute, & in actu primo solùm respectu futuritionis radicalis, & initialis, respectu cuius verè est causa etiam in actu secundo, dirigendo actu elicientiam diuinorum decretorum, sicque saluatur optimè simplicem intelligentiam eâ ratione, qua est causa in actu primò, fieri posse causam in actu secundo. Cæterum respectu futuritionis completæ, & ad ordinem executionis deductæ simplex intelligentia, neque etiam in actu primo, est causa, quia scientia nec concurrit, nec concurrere potest ad futuritionem completam, & exequendam, nisi supposito decreto libero: omnis autem scientia, supponens decretum est visio, cui soli conuenit ratio scientiæ liberæ, ratio scientiæ respicientis obiectum positum extra puram possibilitatem, ratio scientiæ attingentis obiecti existentiam, cum è contra simplex intelligentia sit scientia necessaria, sit scientia non existentium, sit scientia attingens solâ prædicata essentialia rerum, quomodo autem talia esse potest; si coniuncta decreto libero fertur in res existentes causando ipsarum existentiam: Sed contra pro impugnatione futuritionis initiatiuæ, vt contradistinctæ à futuritione completa, recurrunt ea, quæ præmisimus contra superiorem instantiam. Quod additur omnem scien-
19\.
tiam supponentem decretum esse scientiam visionis indiget distinctione, vel enim sermo est de scientia supponente decretum tanquam rationem obiectiuam, & omninò antecedentem, & sic vera est propositio; vel sermo est de scientia supponente decretum, tanquam rationem applicatiuam, & comitantem potius, quàm antecedentem, & sic falsa est propositio. Quod dicitur solam visionem esse scientiam liberam, neque etiam apud Thomistas est absolutè receptum, cum Salmant. 1. *part. tract.* 3. *disp.* 9. *dub.* 4. § 3. constituentes sub obiecto simplicis intelligentiæ futura contingentia cõditionata fateantur illam præscindere à necessaria, & libera, solúmque essentialiter dicere, quod abstractiua sit. Quod tandem scientia simplicis intelligentiæ appelletur scientia non existentium, infert ipsam non attingere formaliter existentiam, nec ex parte sui obiecti existentiam præsupponere, quod est simplicem intelligentiam esse scientiam abstractiuam, quæ potest tendere in obiectum, etiam existens, dummodo non attingat formaliter existentiam; at cum hoc stat simplicem intelligentiam facere res existentes, & in suo obiecto existentiam ponere, quod tamen non sufficit ad cognitionem intuitiuam quæ ex supradictis, neque etiam naturâ potest esse prior existentia sui obiecti. Vnico verbo simplex intelligentia est non existentium antecedenter, at existentium subsequenter ad ipsam. Visio autem est existentium aut antecedenter ad se, aut simul etiam naturâ cum ipsa.

Scientia supponens decretum, vt rationem obiectiuam requisitam ad cognoscendum est visio, non sic supponens decretum, vt ratione applicatiuam requisitam ad causandũ. 20.

Simplex intelligentia quomodo sit scientia necessaria, & rerum non existentium.

Ex his habes primò simplicem intelligentiam in Deo sumi posse triplicitet. Primò vt fertur in res possibiles, considerando præcisè connexionem prædicatorum essentialium; Secundò vt fertur in easdem res considerando modum, quo operabiles sunt, proponendo talem modum voluntati, & quasi se paratam exhibendo ad dirigendam voluntatem in ordine ad quidquid ipsa elegerit seu decreuerit. Tertiò vt determinatè, & singillatim fertur in aliquas ex huiusmodi rebus per voluntatem specialiter electas, & ad existendum decretas, dirigendo in actu secundo potentiam executiuam ad implenda exactissimè voluntatis decreta seu imperia. Primò modo simplex intelligentia est prorsus speculatiua, & nullatenùs causa rerum: Secundo modo est practica, & causa rerum in actu primo: Tertio modo est causa rerum in actu secundo. 21.

Sumitur tripliciter.

Habes secundò diuinam voluntatem, & diuinam scientiam æquè immediatè causare res ad extra; diuinam voluntatem per modum imperantis, & applicantis: diuinam scientiam per modum dirigentis, & regulantis. Colligitur immediata, & proxima causalitas voluntatis ex eo, quod dictum est inter efficax decretum voluntatis, & exercitium potentiæ executiuæ non mediare actum vllum intellectus per modum imperij contra *Thomistas*, quibus ex recentioribus adhæret De Quiros 1. *part. quæst.* 14. *a.* 8. *num.* 70. Colligitur immediata, & proxima 22.

Diuina voluntas & diuina scientia æquè immediatè causant res ad extra.

cauſalitas ſcientiæ contra Durandum *in 2. diſtinct.45.quæſt.2.* Vaſquium 1.*part. diſp.*81. *cap.*2. Lugum *lib.*1. *diſput.*34.*cap.* 2. *numero* 12. *&c.* Colligitur inquam ex eo, quod mox indicatum eſt ſimplicein intelligentiam non ſolùm dirigere voluntatem in rebus determinandis, verùm etiam omnipotentiam, in rebus exequendis, idque videtur omninò concedendum ad ſaluandam in Deo perfectionem non ſolùm prudentiæ, verùm etiam artis, vt indicat Suſrez *in Metaph. diſp.* 30. *ſect.* 17. *num.*50. & magis probat Io. à S. Thoma 1. *part. quæſt.*14. *diſp.* 18.*art.* 3. *num.* 10. licet hic author in re iuſtendat nimis probare, intendat ſcilicet probare immediatiorem cauſalitatem intellectus, & exercitium artis ſitum in intellectus imperio mediante inter decretum voluntatis, & operationem ipſam.

23\. Habes tertiò facilè conciliari plures auctoritates quibus SS. PP. inter ſe pugnare videntur, dum aliqui docent ideo res eſſe futuras, quia ſciantur à Deo: aliqui ideo res ſciri à Deo, quia ſunt futuræ. Intelligendi enim ſunt SS. PP. in ordine ad diuerſas ſcientias, & loquendo de ſimplici intelligentia, quæ eſt cauſa futurorum, & futura antecedit, rectè dicitur ideo res ſunt futuræ quia ſciuntur à Deo, nec propterea ex cauſalitate diuinæ ſcientiæ futura amittunt contingentiam, quia huiuſmodi cauſalitas oritur maximè ex efficacia decreti diuinam ſcientiam comitantis, & hoc non opponi contingentiæ futurorum infrà eſt explicandum. Loquendo verò de viſione, quæ futura ſubſequitur, & ſupponit, rectè dicitur ideò res ſciuntur à Deo, quia ſunt futuræ, nec propterea redundat in diuina ſcientia aliqua imperfectio, aut dependentia, quia ly *quia* importat ſolùm prioritatem rationis, & ſigni à quo, non cauſalitatem vllam futurorum in diuinam viſionem.

Res ſunt futuræ quia ſciuntur à Deo, & res ſciuntur à Deo quia ſunt futuræ quomodo verificetur.

§. II.

An, quomodo, & quæ Scientia Dei contineat rerum omnium Ideas?

ASSERTVM I. Certum omninò eſt in ſcientia ſeu mente Dei contineri
24\. ideas rerum omnium, quarum Deus poteſt eſſe cauſa libera. Conueniunt in hoc aſſerto, (præſcindendo à limitatione in vltimis particulis expreſsà, quæ eſt contra Molinam 1.*part.quæſt.*15. *art.*1.*diſput.*1. §.*petis.* Arriagam *diſp.* 23. *ſect.*4. *num.*23. alioſque nonnullos volentes principio cuilibet intellectiuo, etiam ex neceſſitate naturæ operanti, conuenire ideas) tanquam in fidei dogmate, omnes Catholici, & licet ideæ nomen in Scriptura non ſolùm Deo non tribuatur, ſed nec habeatur, & teſte Auguſtino *lib.*83. *quæſtionum quæſt.*46. Plato fuerit primus Auctor idearum (non quod ipſe primus ideæ vocabulum vſurpauerit, in hoc enim Platonem præceſſit Socrates teſte Euſebio *lib.* 1. *de preparatione Euangelica, cap.* 1. ſed quod ipſe primus de ideis monumentum reliquerit) nihilominus non vſurpato idearum nomine, res ipſas, quas Plato ideas nuncupauit, antiquiores omnes Philoſophi cognouerunt, & ferè etiam omnes Deo conceſſerunt: adeo vt illas, verba ſunt Auguſtini *loco cit. Nemo verâ religione imbutus negare audeat, imò non etiam profiteri, & ſacrilegium ſit exiſtimare quod ideæ ſint extra mentem diuinam.* Huic Catholicæ veritati duo errores oppoſiti recenſentur, primus eſt quod ideæ ſint quædam formæ vniuerſales, ſpecificæ à ſingularibus ſeparatæ ortus, & interitus expertus, ex quarum participatione, & veluti impreſſione, omnia ſingularis fiant: Tribuitur hic error Platoni; meritò ne, an immeritò in controuerſia eſt. Secundus eſt ideas eſſe creaturas ſecundùm quoddam eſſe (ſubintellige phyſicum, & entitatiuum) ipſis conueniens ab æterno, diſtinctum ab eo, quod accipiunt in tempore, dum producuntur. Tribuitur hic error *Vuiclefo*, eiuſque diſcipulo *Ioanni Hus*, vt refert *Vualdenſis*, & colligitur & Concilio Conſtantienſi apud Vaſquium 1. *part. diſputat.*70. *cap.* 1. *num.* 1. quamvis *Vuiclefum* aliqualiter excuſet *Longus q.*15.*a.*1.§.*cæterum.*

Certum eſt contineri in ſcientia Dei ideas.

Ideæ nomen non habetur in Scriptura.

Plato fuit primus auctor idearum.

Duo errores recenſentur contra diuinas ideas.

Probatur aſſertum tum auctoritate, tum ratione, auctoritate quidem ex Apoſtolo
Heb. 11. *Fide intelligimus aptata eſſe ſecula* 25.
verbo Dei, vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent: addito commentario D. Thomæ *lect.* 2. *in idem cap.*11. *ex inuiſibilibus rationibus idealibus verbo Dei, per quod omnia facta ſunt, res viſibiles ſunt producta:* Ratione ex eo, quod opera Dei non aguntur caſu, & fortuito; iuxta doctrinam, autem D. Thomæ 1. *parte, quæſt.*15.*art.*1. *in C.* In omnibus, quæ non à caſu generantur, neceſſe eſt formam eſſe finem generationis cuiuſcumque, agens verò non agit propter formam, niſi in quantum ſimilitudo formæ eſt in ipſo, vel ſecundùm eſſe naturale, ficuti in iis, quæ agunt per naturam; vel ſecundùm eſſe intelligibile vt iis, quæ agunt per intellectum, cum igitur Deus per intellectum operetur, & non caſu, neceſſe eſt in mente diuina reſpectu eorum, quæ Deus operatur eſſe ſimilitudinem formæ ſecundùm eſſe intelligibile, & huiuſmodi ſimilitudines ſunt ideæ, ergo tum auctoritate, tum ratione certò conſtat contineri ideas in ſcientia, ſeu mente Dei. Neque huic Catholicæ veritati contradicit D.Dionyſius *cap.7.de din.nom.* dicens: *Quod Deus non cognoſcit res ſecundùm ideam*, intelligendus enim eſt vel de idea extra Deum exiſtente, & eſt explicatio D. Thomæ 1.*p. quæſt.*15. *art.*1.*ad* 1. *conformis*, verbis Auguſtini *lib.* 83. *quæſtionum quæſt.* 46. dicentis de Deo, *Non enim extra ſe quidquid poſitum intuebatur, vt ſecundùm id conſtitueret, quod conſtituebat*, vel de ideâ acceptâ à rebus extrinſecis, & eſt explicatio eiuſdem S. Doctoris *quæſtione 3. de veritat. articulo* 1. *ad* 6. vbi etiam [ad 10. eodem modo id eſt de ſimilitudine à rebus acce-

Quidquid nec caſu nec neceſſitate naturæ producitur, producitur ex idea.

Ideæ diuinæ neque ſunt extra Deum neque ſunt acceptæ à rebus.

accepta intelligit D. Anselmum in Monol. *cap. 29.* dicentem : *In verbo, per quod facta sunt omnia, similitudines rerum non esse, sed, simplicem essentiam.*

Probatur assertum quoad vltimas particulas, quod scilicet Ideæ in diuina mente existentes sint solummodo rerum, quarum Deus potest esse causa libera, in quo contra Auctores supracitatos stant Ribas *tractat. 4. disputat. 11. cap. 3.* Granodus *disput. 4. &c.* Item illi, qui docent non posse esse operationem aliquam practicam, nisi sit indifferens, ita Lugus *lib. 1. disput. 34. cap. 1. num. 8.* Suarez *in Metaph. disput. 44.* Probatur inquam sic, ad rationem Ideæ requiritur, quod dirigat Agens ad producendum effectum ipsi similem, quodque ostendat agenti modum effectus producendi, sed respectu agentis necessarij, seu in ordine ad operationes necessarias, nequit tale munus exerceri, ergo respectu agentis necessarij, seu in ordine ad operationes necessarias &c. ergo solùm respectu agentis liberi, seu in ordine ad operationes liberas admitti potest Idea, adeóque etiam in diuina mente non dantur nisi Ideæ rerum, quarum Deus potest esse causa libera; Maior patet quia Idea definiri solet forma imitabilis, ad quam artifex resplclens operatur, non esset autem cur artifex ad talem formam respiceret, nisi respiciendo dirigeretur, & quasi edoceretur de modo operandi : Minor probatur, directio, & regula est solùm respectu operationis, quæ potest taliter, & aliter fieri, ad quid enim dictare modum, quo debet res fieri, agenti, quod non potest non tali modo rem facere. Confirmatur tum ex eo, quod communiter soli agenti libero tribuitur nomen artificis, & soli artifici tribuuntur Ideæ, tum quia D. Thomas, *supracitatus* agentibus per naturam tribuit solùm similitudinem formæ secundùm esse naturale, Ideam verò constituit in similitudine secundùm esse intelligibile, *& quæst. 3. de verit. art. 1. in C.* tradit expressè ideam, & exemplar solùm dici, quando agens propter finem determinat sibi finem; solùm autem agens liberum determinat sibi finem, non sic agens operans ex necessitate naturæ, quod ex naturæ necessitate fertur in finem omninò determinatum.

Ideæ dantur solùm in ordine ad operationes liberas.

27. Non dantur in ordine ad peccata, impossibilia, non entia.

Hinc habes Deum non habere proprias ideas peccatorum quoad malitiam, impossibilium, & non entium, cum horum omnium non solùm non sit causa libera, sed nec etiam causa sit, & absque necessitate Arriaga, *1. part. disp. 23. sect. 4. subsect. 4. numero* 22. nomine ideæ significantis causalitatem abutitur in ordine ad permissionem peccati, nec apparet, quomodo concipi possit similitudo permissionis peccati, quæ in re non est, nisi negatio concursus efficacis ad vitandam malitiam. Habes insuper diuinarum personarum, diuinarúmque processionum non dari ideas, cum nullum habeant principium liberum, & ex necessaria naturæ fœcunditate, non ex formæ imitabilis directione proueniant : Alio etiam ex capite diuinarum personarum, & processionum Ideæ non dantur, nimirum ex eo, quod idea iuxta communem acceptionem dicatur solum in ordine ad opus externum. Habes tandem omnibus Ideis Deum spoliari si dicatur ipsum omnia operari ex necessitate naturæ, nec ad retinendas in Deo Ideas aliquid prodesset supponere Deum in tali casu adhuc intelligentem, nam, dum ex necessitate naturæ operaretur, in suis operationibus ab intellectione non magis dirigeretur, quàm ignis, etiamsi supponeretur intelligens, dirigeretur in combustione, aut homo motu grauium tendens in centrum dirigatur à cognitione, qua talem tendentiam cognoscit.

Non in ordine ad diuinas processiones, aut personas.

Idea est solùm in ordine ad opus externum.

Assertvm II. Ideæ diuinæ in aliquo sensu sunt ipsamet scientia Dei, adeóque continentur in scientia Dei formaliter; in aliquo sensu sunt, vel naturæ rerum præconceptæ, vel essentia Dei cognita, vt imitabilis, seu participabilis à creaturis. Hoc assertum continet tres sententias primâ facie inter se valde discordes. Prima docet ideam esse conceptum formalem, seu cognitionem rei producendæ, adeóque constituit Ideas diuinas in scientia practica Dei repræsentante res producendas, & exprimente modum, quo producendæ sunt. Ita D. Bonauentura *in 1. dist. 35. art. 1.* Vasq. *1. part. disp. 72. cap. 2.* Martinon *disp. 12. sect. 4. numero* 24. Secunda docet ideam esse conceptum obiectiuum, & constituit diuinas Ideas in naturis ipsis, seu quiditatibus rerum producendarum, vt à Deo præconceptis. Ita Scotus *in 1. dist. 35. quæst. 1. §. ad ista*, Ocham & Homin *eâdem dist. quæst. 5.* Durandus *distinct. 36. quæst. 3.* Arriaga *1. par. disp. 23. sect. 4.* Tertia docet pariter ideam esse conceptum obiectiuum, & constituit diuinas Ideas in ipsa essentiâ Dei cognitâ secundùm quod omnes creaturas continet, omnes repræsentat, & omnes respicit, tanquam producibiles ex sui participatione ad sui imitationem: Ita Thomistæ communiter Molina *1. parte, quæst. 15. art. 1. disp. 2.* Valentia *eadem quæst. 15. punct. 2.* Estius *in 1. dist. 36 §. 1. aliique plures.* Ex hoc opinionum ternario vnicum assertum componimus, & sub diuersa terminorum explicatione diuersas sententias, tanquam sibi cohærentes sustinemus cum Hetinix *disp. 6. quæst. 6.* & in re nobiscum sentiunt Arriaga *disp. 23. cit. sect. 1. num. 4. & sect. 4. num.* 21. De Quiros *1. part. quæst. 15. art. 1. num. 5.* aliique fatentes inter relatas sententias totam diuersitatem esse de nomine item Scotus *qui loco citato*, problematicè potius, quàm definitiuè loquitur, imò postquam ibi magis deflexit ad collocandas ideas in naturis rerum præconceptis, *in 4. dist. 50. quæst. 3. §. quinta*, docet in terminis diuinam essentiam repræsentantem entia creata, vt obiecta cognita, habere rationem ideæ, & esse exemplar illimitatum. stant tandem pro nostro asserto multi alij Auctores, qui ab aliquibus pro vna, ab aliquibus pro alia ex allatis opinionibus afferantur.

28. Ideæ diuinæ sub diuerso sensu sunt sciẽtia, creatoræ cognitæ essentia Dei cognita.

Diuersitas sententiarũ circa diuinas ideas oritur ex quæstione de nomine.

29\. Probatur, & explicatur: Idea ex græco verbo ἰδῶ quod idem eſt, ac inſpicio ſeu cognoſco, deriuatur, & latine idem ſignificat, ac forma ſpectabilis, forma ſcilicet, quam artifex ſpectat, & inſpicit, dum operatur. *Si autem rationem eam vocemus*, verba ſunt Auguſtini *lib. 83. quæſtionum quæſt.46. ab interpretandi quidem proprietate diſcedemus, ratio enim, græcè, Logos, appellatur, non idea; attamen qui vocabulo, ratio, fuerit vſus à re ipſa non errabat.* Idea igitur ſumitur tum pro conceptu formali, quam habet artifex, dum conſtruit opus artificiale, & ſic Idea idem eſt, ac ratio: Tum pro conceptu obiectiuo pro obiecto ſcilicet, quod per conceptum formalem inſpicit, dum operatur, & ſic Idea idem eſt, ac forma ſpectabilis; Ex hac duplici Ideæ ſignificatione, quam non niſi auidus altercandi de nomine poteſt in controuerſiam vocare, oritur Ideæ diuiſio in formalem, & obiectiuam, ſimulque conſtat in aliquo ſenſu, nimirum ſumendo Ideam, vt ſignificat rationem, & Ideam formalem, Ideas diuinas eſſe ipſammet ſcientiam, quam Deus habet in ordine ad creaturas, quæ nihil aliud ſunt, quàm diuinæ artis opera, producendas: In aliquo item ſenſu, nimirum ſumendo Ideam, vt ſignificat formam ſpectabilem, & Ideam obiectiuam diuinas Ideas eſſe obiectum illius ſcientiæ: Hoc autem obiectum ſumi poſſe tum pro ipſa diuina eſſentia, tum pro naturis rerum factibilium, explico recolendo *ex lib. ſuperiori cap.6.& 8.* Deum cognoſcere poſſibilia tum in propria diuina eſſentia, tanquam in ipſorum ſimilitudine eminentiſſima, & perfectiſſima imagine, tum immediatè in ſe ipſis tanquam in obiectis ſecundùm ſe cognoſcibilibus; Quamvis igitur Thomiſtæ, & qui cum Thomiſtis negant Deo cognitionem poſſibilium in ſe ipſis, cohærenter loquantur negando Deum in ordine ad creaturas producendas reſpicere creaturas in ſe ipſis cognitas, nos tamen qui cum cognitione creaturarum in diuina eſſentia cognitionem creaturarum in ſe ipſis Deo concedimus, iure aſſerimus Deum in ordine ad creaturas producendas reſpicere ad creaturas tum cognitas in ſe ipſis, quod eſt collocare Ideas obiectiuas in naturis rerum præconceptis, tum cognitas, in diuina eſſentia quod eſt Deum reſpicere propriam eſſentiam, tanquam creaturarum imaginem à creaturis imitabilem, ac participabilem; ſicque collocantur Ideæ obiectiuæ in ipſa eſſentia Dei cognita, vt imitabili: Et ecce conciliatas, atque in concordiam adductas tres ſuperiores ſententias, explicatum ſcilicet in diuerſo ſenſu, & habilibus terminis verificari Ideas diuinas eſſe tum ſcientiam Dei, tum naturas rerum præconceptas; tum eſſentiam ipſam diuinam, Primum verificatur in Ideis formalibus; Secundum in Ideis obiectiuis attento modo, quo Deus cognoſcit poſſibilia immediatè in ſe ipſis: Tertium in Ideis pariter obiectiuis attento modo, quo Deus cognoſcit poſſibilia in propria diuina eſſentia.

Idea ex græco quid.

Duplicem habet ſignificationem.

Diuiſio Ideę in obiectiuam, & formalem.

In hac ſententiarum concordia facilè explicantur nonnulla, quæ præſertim ſi ſimul ſumantur, in qualibet ex allatis ſententiis ſingillatim conſideratis difficilia ſunt; 30. facilè explicatur primo quomodo ex vna parte, Idea ſit forma, cui aſſimilatur ideatum, ſeu ad cuius inſtar artifex operatur, quod diuinæ cognitioni reſpectu creaturarum non conuenit; neque enim apparet quænam ſit ſimilitudo, & proportio inter prædicata creaturarum, & prædicata ſcientiæ Dei: ex alia parte idea ex genere ſuo habeat dirigere artificem & diuinæ ideæ cauſalitatem ſuam exerceant directiuè, non executiuè, quod eſt proprium ſcientiæ, & cognitionis, nec videtur aut diuinæ eſſentiæ, aut naturis rerum præconceptis congruere; facilè inquam explicatur dicendo primum verificari potiſſimum de Ideis obiectiuis, & ideatum debere eſſe ſimile Ideæ obiectiuæ potius, quàm formali; vel formali ſumptæ non ſecundùm ſe, & entitatiuè, ſed vt relatæ ad obiectum, ſeu vt in ipſa relucet obiectiua: Secundum è contra verificari potiſſimum de Ideis formalibus, & dirigere artificem conuenire ſolùm Ideæ formali, vel obiectiuæ, vt coniunctæ cum formali; quæ adamuſſim cohærent cum eo, quod aſſertum eſt Ideas diuinas obiectiuas conſiſtere, tum in naturis rerum præconceptis, tum in diuina eſſentia, formales verò conſiſtere in cognitione, & ſcientia Dei.

Aſſimilari effectus ſpectat ad ideã obiectiuam.

Dirigere artificem ad Ideam formalem.

Facilè explicatur ſecundò quomodo res 31. creatæ verè aſſimilentur diuinis Ideis, ſubintellige obiectiuis, ſcilicet tum eſſentię diuinę, vt res omnes eminentiſſimè continenti: tum ſibi ipſis, ſeu propriis naturis, vt ab æterno à Deo præconceptis: Aſſimilantur diuinæ eſſentiæ, quia hæc non debet ſumi ſecundùm eſſe entitatiuum, qua ratione nihil magis à creaturis diſtat, & differt, quàm eſſentia Dei, ſed ſecundùm eſſe repræſentatiuum ſecundùm quod eſt eminentiſſima, & perfectiſſima omnium creatorarum imago, & ſpecies, vt duobus ſuperioribus libris ſparſim ſæpiùs dictum eſt: Aſſimilantur ſibi ipſis, ſeu proprijs naturis, vt ab æterno à Deo præconceptis, quia licet idem in eodem ſtatu exiſtens non ſit à ſe ipſo imitabile, non poſſit eſſe ſibi ipſi ſimile, non poſſit vllo modo cauſare ſe ipſum; oppoſitum tamen ſentiendum eſt, quando idem ſumitur in diuerſo ſtatu; & ſicuti finis in eſſe intentionali, & ordine intentionis, cauſat ſe ipſum in eſſe reali, & ordine executionis, ita ob maximam proportionem inter cauſam finalem, & idealem, non eſt mirum quod eadem res in eſſe intentionali, & obiectiuo ſit idea ſui ipſius, ſeu cauſet idealiter ſe ipſam in eſſe reali, & phyſico.

Idem poteſt eſſe cauſa ſui ipſius tum finaliter tum idealiter.

Facilè explicatur tertiò quomodo dicantur eſſe in Deo plures Ideæ potius quàm 32. plures ſcientiæ, vel plures artes; ratio ſcilicet eſt, quia ſcientia, & ars ſumitur ſolùm pro conceptu formali, at Idea ſumitur etiam pro conceptu obiectiuo ſeu pro obiecto, vt cognito; poſſunt autẽ abſolutè admitti in Deo plu-

ra

ra obiecta cognita, seu plures conceptus obiectiui, non sic plures actus cognitiuis, seu plures conceptus formales: faciunt hîc ad rem verba D. Thomæ 1. *parte, quæst.* 15. *art.* 2. *in C.* dicentis: *Non est contra simplicitatem diuini intellectus, quod multa intelligat, sed contra simplicitatem eius esset, si per plures species eius intellectus formaretur: Vnde plures Ideæ sunt in mente diuina, vt intellectæ ab ipso:* Quid sunt autem Ideæ, vt intellectæ; nisi Ideæ obiectiuæ, & quàm rectè explicatur esse plures, sumendo pro Ideis obiectiuis creaturas ipsas, vt intellectas, seu ab æterno præconceptas: Quia deinde ideæ formales magis explicitæ dicunt ordinem ad Ideas obiectiuas, quàm scientia, vel ars ad sua obiecta, ideæ ipsæ formales melius plurificantur per ordinem ad plures Ideas obiectiuas, quàm scientia, vel ars per ordinem ad plura obiecta; magis inquam explicitè dicunt ordinem, &c. tum quia Ideæ formales, & obiectiuæ conueniunt in ratione generica Ideæ, non sic scientia, vel ars conueniunt cum suis obiectis in ratione generica scientiæ, vel artis; tum quia scientia est perfectio quodammodo absoluta intellectus conueniens ipsi secundùm se: Idea formalis se habet vt perfectio relatiua conueniens intellectui in ordine ad dirigendam, & præscribendam imitationem Ideæ obiectiuæ.

33. Facilè explicantur quartò plures inter se valde diuersi, & primâ fronte repugnantes modi, quibus SS. PP. & Scholastici loquuntur de diuinis Ideis. Oritur id scilicet ex eo, quod diuersimodè vsurpent Ideæ nomen; aliquando vt commune Ideæ formali, & obiectiuæ; aliquando vt appropriatum Ideæ formali; aliquando vt appropriatum Ideæ obiectiuæ supponenti pro diuina essentia, aliquando vt appropriatum Ideæ obiectiuæ supponenti pro naturis rerum præconceptis. Loquuntur de diuinis Ideis, pro vt Ideæ nomen commune est formali, & obiectiuæ, dum dicunt diuinas Ideas esse increatas, æternas, immutabiles, & inuisibiles: Hæc enim prædicata conueniunt tum diuinæ scientiæ, tum diuinæ essentiæ, tum etiam creaturis sumptis secundùm esse intentionale, & obiectiuum, quod habent in mente Dei: Loquuntur de Ideis diuinis, pro vt Ideæ nomen appropriatur Ideæ formali, dum specialiter attribuunt Ideas verbo, cui scientia appropriatur, attribuunt inquam specialiter Ideas verbo, vt videre est apud Anselmum *super illa verba* Hebr. 11. *Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei;* Item apud Augustinum *tract.* 1. in Ioannem *super illa verba* Ioan. 1. *Omnia per ipsum* (scilicet per verbum) *facta sunt. Quod factum est in ipso* (scilicet in verbo) *vita erat,* id est cognitio & scientia erat: adsunt tamen huius textus aliæ plures interpretationes, quas eruditè refert Estius *in* 1. *dist.* 36. §. 3. loquitur de Ideis diuinis, prout Ideæ nomen appropriatur ideæ obiectiuæ supponenti pro diuina essentia Augustinus *lib.* 83. *quæstionum quæst.* 46. dicens *Idearum visione animam rationalem fieri Beatissimam;* loquitur tandem de iisdem, prout ideæ nomen appropriatur ideæ obiectiuæ supponenti pro creaturis ipsis in diuina mente præconceptis Boëtius *lib.* 3. *de Consolat. Metro.* 9. in diuinarum idearum explicatione Deum sic alloquens.

Tu cuncta superne
Ducis ab exemplo: Pulchrum Pulcherrimus ipse
Mundum mente gerens, similique ab imagine formans.

ASSERTVM III. Scientia Dei continens rerum omnium ideas (subintellige formales iuxta doctrinam superioris asserti) est scientia simplicis intelligentiæ, quæ si sumatur vt antecedens voluntatis decreta; vt attingens modum, quo res operabiles sunt, & potens dirigere; non tamen actu dirigens voluntatem continet ideas secundùm se, & in actu signato: Si sumatur, vt habens adiunctum voluntatis decretum, vt actu dirigens voluntatem, continet ideas etiam secundùm exercitium, seu in actu exercito. 34.

34. Scientia Dei continens ideas formales rerũ omnium est simplex intelligentia.

Probatur ex D. Thom. *de verit. quæst.* 3. *art.* 6. *in C. Idea propriè dicta respicit practicam cognitionem, non solùm in actu, sed etiam in habitu; vnde cum Deus de iis, quæ facere potest, quamvis nunquam sint facta, nec futura, habeat cognitionem virtualiter practicam: relinquitur quod Idea possit esse eius quod nec est, nec fuit, nec erit: non tamen eodem modo, sicut est eorum, quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, quia ad ea quæ sunt vel erunt, vel fuerunt producenda determinatur ex proposito diuinæ voluntatis, non autem ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt:* Ex quibus verbis supposito iuxta supradicta, quod scientia practica, seu causatiua rerum sit simplex intelligentia, quodque hæc vt antecedens voluntatis propositum sit causa in actu primo, & practica in habitu, vt habens actum voluntatis adiunctum sit causa in actu secundo, & practica in exercitio, consequens omnino est ideas diuinas contineri in simplici intelligentia, seu esse ipsam simplicem intelligentiam, quæ quatenus causa rerum in actu primo sit idea in actu signato, quatenus causa in actu secundo, sit idea in actu exercito. Primo modo Ideæ diuinæ sunt simpliciter necessariæ, secundo modo sunt aliqualiter liberæ, & quia quælibet res magis denominatur ab actu primo, qui est ex genere suo essentialis, quàm ab actu secundo, qui potest esse accidentalis; magis ab eo, quod ei conuenit secundùm esse; quàm ab eo, quod ei conuenit secundùm exercitium debent diuinæ Ideæ absolutè dici necessariæ, eo modo, quo omnipotentia v. g. est absolutè prædicatum necessarium in Deo, licet liberè ponatur in actu secundo, & in exercitio: Multò magis sunt necessariæ ideæ diuinæ obiectiuæ, siue sumantur pro ipsa essentia Dei, quæ respectu proprij intellectus est speculum necessarium, & imago necessaria omnium factibilium, seu possibilium; siue sumantur pro quidditatibus

Ideæ formales in Deo sunt aliqualiter liberæ, at absolutè debent dici necessariæ.

Multò magis sunt necessariæ ideæ obiectiuæ.

ratibus rerum ab æterno præconceptis, cum quælibet res quoad quid eſt, ſeu eſſentiam tum in ſe ſimpliciter neceſſaria ſit, tum neceſſariò habeat ab æterno eſſe obiectiuum in mente Dei.

---

§. III.

An, & Quomodo Scientia Dei ſit inuariabilis?

35. Omnis ſcientia Dei eſt inuariabilis entitatiuè.

ASSERTVM I. Entitatiuè, ſeu ſubiectiuè, & in eſſendo quælibet Scientia Dei eſt ſimpliciter inuariabilis.

Probatur: Quælibet ſcientia Dei entitatiuè, ſubiectiuè, & in eſſendo eſt ipſamet Dei ſubſtantia, quia quidquid eſt in Deo entitatiuè Deus eſt: eſt ſimpliciter neceſſaria, quia ex dicendis *lib. ſequenti cap.* 1. § 5. ipſimet actus formaliter liberi in Deo ſunt entitatiuè, & in eſſendo neceſſarij; ſed tum ſubſtantia Dei, tum res quælibet ſimpliciter neceſſaria, eſt ſimpliciter inuariabilis: ergo ſcientia Dei entitatiuè, ſubiectiuè, & in eſſendo, &c. Hinc habes obiter ſcientiam liberam Dei eſſe talem ratione obiecti non ratione ſui; obiectiuè, & terminatiuè, non ſubiectiuè, & entitatiuè; vnde in rigore deberet potius dici ſcientia de obiecto libero, quàm ſcientia libera, cum de obiecto ſolùm verificetur poſſe eſſe, & non eſſe, non de ſcientia. Circa hanc ſcientiam ſiue libera, ſiue de obiecto libero nuncupetur, ſpecialis eſt ratio dubitandi; Vtrùm eà ratione, qua eſt libera; obiectiuè ſcilicet & terminatiuè, ſit variabilis; adeò vt ſicuti ex obiecto libero denominatur libera, ita ex obiecto variabili denominetur variabilis: nam circa ſcientiam neceſſariam, ſeu quam Deus habet dè obiecto neceſſario, perſpicuum eſt non poſſe ex obiecto variabilitatem aliquam deriuare, ſeu variabilem denominari, cum obiectum eo ipſo, quod eſt neceſſarium ſit etiam, inuariabile, nec minùs per ſe notum ſit, non poſſe ſcientiam denominari variabilem ex obiecto inuariabili, quàm non poſſe denominari liberam ex obiecto neceſſario. Conſequens eſt igitur ſcientiam, quam Deus habet de obiecto neceſſario, eſſe modis omnibus inuariabilem, cum, & ſit inuariabilis ratione obiecti, vt mox dicebatur, & ſit inuariabilis ratione ſui, vt cuilibet ſcientiæ Dei commune eſſe aſſertum eſt: ſeu quod in idem recidit, & ſit inuariabilis ex parte rei cognitæ, quæ eſt ſecundùm ſe ſemper eodem modo cognoſcibilis, & ſit inuariabilis ex parte cognoſcentis, qui, quia ſemper omniſciens, ſemper cognoſcit omne cognoſcibile omni modo, quo cognoſcibile eſt.

Scientia Dei melius dicitur de obiecto libero, quàm libera.

Scientia Dei de obiecto neceſſario eſt omnibus modis inuariabilis.

36. ASSERTVM II. Obiectiuè, terminatiuè, & in cognoſcendo Scientia Dei libera fuit ab æterno variabilis, quatenùs ex obiectis liberis potuit Deus ab æterno plura, vel pauciora ſcire, quàm ſciuerit: at non eſt variabilis in tempore, quatenùs poſſit Deus in tempore ſcire aliquid, quod antea neſciuerit, aut neſcire aliquid, quod antea ſciuerit. Ita licèt diuerſi ſub diuerſis terminis, omnes ferè Theologi cum D. Thoma 1. *part. q.* 14. *art.* 15. *in* 1. *diſt.* 39 *q.* 1. *art.* 2. & *in* 2. *Scripto ad Annibaldum diſt.* 38. *qu.* 2. *art.* 2. contra Durandum *in* 1. *diſt.* 49. *qu.* 1. Ægidium *ibidem*, aliοſque nonnullos apud Longum *q.* 14. *art.* 3. abſolutè docentes ſcientiam viſionis augeri poſſe, & minui; Deum de facto aliquid ſcire, quod neſciuerit & è contra.

Scientia libera Dei fuit ab æterno obiectiuè variabilis, at ne etiam obiectiuè eſt variabilis in tempore.

Probatur prima pars, in qua ad præoccupandam quæſtionem de nomine addidi quid intelligam nomine ſcientiæ obiectiuè variabilis, ne ſcientiam obiectiuè variabilem vſurpes ad ſignandum tranſitum à cognitione vnius obiecti ad cognitionem alterius, qua ratione neque etiam ab æterno Scientia Dei fuit obiectiuè variabilis], & ſicuti D. Bonauentura *in* 1. *diſt.* 39. *quæſt.* 3. *art.* 3. admittit Deum ab æterno potuiſſe plura ſcire, quàm ſciuerit, negat tamen ſcientiam Dei potuiſſe augeri, quia loquit augeri eſt procedere à paucioribus ad plura ſcienda, ita nec potuit variari, ſi variari eſt procedere ab vno ad aliud ſciendum. Cæterùm intelligendo nomine ſcientiæ variabilis ſcientiam, quæ potuerit ab æterno attingere obiecta diuerſa ab iis, quæ attigit, & ratione cuius Deus potuerit plura, vel pauciora ſcire, quàm ſciuerit, facilè probatur prima pars aſſerti ſic: Deus ab æterno ſcientia libera, ſeu ex obiectis liberis ſciuit ea, quæ decreuit facienda, ſed potuit ab æterno decernere facienda plura, vel pauciora; quàm decreuerit: ergo ex obiectis liberis potuit Deus ab æterno plura, vel pauciora ſcire, quàm ſciuerit: ergo obiectiuè ſcientia Dei libera, &c. Maior patet, quia Scientia Dei libera, vtpotè in ſuo genere infinita, attingit omne obiectum liberum, & liberum eſt, ſeu contingens omne, ac ſolum obiectum, quod Deus decreuit faciendum. Minor euincitur ex eo, quod Deus ad extra ſit agens maximè liberum.

Scientia Dei libera non poteſt augeri, & in aliquo ſenſu nec ab æterno obiectiuè variari.

Probatur ſecunda pars: Nihil poteſt eſſe faciendum in tempore, quod non fuerit faciendum ab æterno; aut non faciendum in tempore, quod pariter non fuerit ab æterno non faciendum: ergo ex obiectis liberis, & faciendis, aut non faciendis determinatè quidquid Deus ſcit in tempore, ſciuit ab æterno; quidquid neſcit in tempore, neſciuit ab æterno, adeoque non poteſt in tempore ſcire aliquod quod antea neſciuerit aut contra: ergo Dei Scientia neque etiam obiectiuè eſt in tempore variabilis. Conſequentia patet, quia Deus ab æterno non fuiſſet omniſcius, nec habuiſſet ſcientiam liberam in ſuo genere infinitam, ſi aliquid ab æterno determinatè faciendum, aut determinatè non faciendum, vt tale ab æterno non cognouiſſet. Antecedens probatur: Nihil poteſt eſſe determinatè faciendum, aut determinatè non faciendum, quod à Deo non decernatur, vt habetur ex ſupradictis *cap.* 3. §. 2. & 5. Sed nihil poteſt à Deo decerni in tempore, quod non fuerit ab æterno 37.

decretum

decretum, quia ſecus ab æterno aliquod diuinum decretum eſſet futurum non exercitum contra *ſupradicta cit.* §. 5. nec item aliquod ab æterno decretum poteſt in tempore reuocari, quia ſecus determinationes diuinæ eſſent variabiles, & inconſtantes contra infra dicenda *lib. ſeq. c.* 8. §. 9. Confirmatur, ſcientia variatur obiectiuè *ex parte rei ſcita* (verba ſunt D. Thomæ *lo. ſupra citato ad Annibaldum*) *quando re mutata exiſtimatio incipit eſſe falſa, quæ prius erat vera, vel è conuerſo quod in diuina ſcientia accidere non poteſt, nam intuitus eius fertur ab æterno in omnes res ſecundùm quemlibet ſtatum earum, ideo qualitercumque res varietur ſcientia Dei inuariabilis manet, nec vnquam ſequitur quod ſcientia* (verba ſunt eiuſdem S. Doctoris 1. *parte, quæſt.* 14. *art.* 15. *ad* 2.) *ſua variabilis ſit, ſed quod cognoſcat rerum variabilitatem.* Nec debet videri difficilius, quod à Deo intelligantur variabilia inuariabiliter quàm quod ab eodem intelligantur finita infinitè, & à nobis nedum à Deo materialia immaterialiter.

Scientia Dei attingit variabilia inuariabiliter.

38. Ex his patet quàm iure, & cohærenter S. D. *eodem art.* 15. *ad* 3. dicens non eſſe veram hanc propoſitionem, *quidquid Deus ſciuit, ſcit* addat limitationem illam, *ſi ad enunciabilia referatur* qua limitatione exprimit ſe loqui de obiectis, vt à nobis enunciantur, & ſicuti ſecundùm nos ante bis mille annos verè poterat enunciari, & ſciri Natiuitas Chriſti futura, ſecus de præſenti, ita hoc obiectum Natiuitas Chriſti eſt futura, vt à nobis enunciabile. Deus ſciuit eſſe verum ante bis mille annos, & modo non ſcit eſſe verum, adeóque iuxta hunc ſenſum, non quidquid Deus ſciuit, ſcit. Cæterùm conſiderando obiecta ſecundùm modum, quo à Deo cognoſcuntur vnico intuitu ſe extendente ad omnes temporum differentias, Natiuitas Chriſti comparatiuè ad diuerſas temporis differentias ſemper ſimul ſcitur à Deo vt futura, vt præſens, vt præterita. Idcirco rectè monent Molina 1. *parte, q.* 14. *art.* 15. *ad* 1. Arriaga *diſp.* 17. *ſect.* 2. *num.* 15. aliique Theologi communiter non niſi cum limitatione, & explicatione negari poſſe quidquid Deus ſciuit ſcit aut è contra, concedi Deus non ſcit quidquid ſciuit. Accedit quod negando abſolutè primam, aut concedendo abſolutè ſecundam propoſitionem, ſequitur Deum pauciora ſcire, quàm ſciuerit, & quia contrariorum eadem eſt ratio, ſequitur poſſe etiam plura ſcire quam ſciuerit, quod D. Thomas *eodem art.* 15. *ad* 2. fatetur non debere concedi.

Quidquid Deus ſciuit, ſcit in quo ſenſu poſſit negari.

39. Patet inſuper non eodem modo conuenire Deo omnes denominationes importantes reſpectum ad creaturas, quales ſunt denominationes ſcientis, volentis, creatoris, Domini; & ex eo quod Deus poſſit in tempore denominari creator, ac Dominus creaturarum, quarum creator, ac Dominus non erat ab æterno, malè argueretur poſſe in tempore denominari ſcientem, aut volentem aliquas creaturas, quas non voluerit, aut non ſciuerit ab æterno. Diſparitas eſt, quia denominationes creatoris, & Domini requirunt creaturas actu exiſtentes in ſe ipſis, creaturæ autem in tempore ſolùm, non ab æterno ſunt actu exiſtentes in ſe ipſis; at denominationes ſcientis & volentis requirunt ſolùm creaturas determinatas ad exiſtendum, creaturæ autem ſunt ab æterno determinatæ ad exiſtendum; illæ denominationes exigunt creaturas factas; iſtæ contentæ ſunt creaturis faciendis. Huius diſparitatis rationem fundamentalem, & à priori affert D. Thomas 1. *parte, quæſt.* 14. *a.* 15. *ad* 1. *quæſt.* 34. *art.* 3. *ad* 2. *in* 1. *diſt.* 55. *q.* 1. *art.* 5. *ad* 5. ſitam in eo, quod denominationes creatoris, & Domini, fundantur in actionibus tranſeuntibus in creare ſcilicet, & dominari; denominationes ſcientis, & volentis fundantur in actionibus immanentibus, in intelligere ſcilicet, & velle: actio tranſiens, vt potè exiens quodammodo à creatore in creaturam ſequitur conditionem creaturæ in ſe, & actu non denominat, niſi actu ponatur creatura; actio immanens à Deo non egreditur, ſed potius ponit creaturas in Deo, ideo vt denominet, requirit creaturas exiſtentes non in ſe ipſis, ſed in Deo ratione decreti quod eſt prima, ac infallibilis ratio, imo repræſentatio exiſtentiæ creaturarum.

Non omnes denominationes reſpicientes creaturas Deo eodem modo conueniunt.

Denominationes fundatæ in actione immanente conueniunt Deo ab æterno, ſecus fundatæ in actione tranſeunte.

Quod dixi Deum non denominari ab æterno creatorem, ac Dominum creaturarum, procedit ſumendo nomen creatoris, & Domini, prout importat actum ſecundum, ſeu exercitium creandi, & dominandi, qua ratione D. Thomas 1. *part. quæſt.* 13. *art.* 7. *ad* 6. dicit in terminis *Deus non fuit Dominus antequam haberet creaturam ſibi ſubiectam.* Cæterùm, ſi ſumatur creator, & Dominus, vt importat actum primum ſeu potentiam creandi, & dominandi, Deus verè fuit ab æterno creator, & Dominus, qua ratione ſupra *lib.* 1. *cap.* 10. §. 2. dicebamus dominium eſſe perfectionem Deo intrinſecam, & §. 8. Deum eſſe Dominum etiam eorum, quæ non ſunt eadem ratione dicitur: Iſaiæ 40. *Deus ſempiternus Dominus*, & tum D. Thomas pluribus in locis, tum alij SS. PP. tribuunt Deo dominium ab æterno vt videre eſt apud Syluium 1. *p.* *q.* 13. *a.* 7. *conc.* 3. 40.

Dominium quoad actū ſecundum cōuenit Deo in tempore quoad actum primum ab æterno.

---

§. IV.

De reliquis proprietatibus ſcientiæ Dei?

41.

ASSERTVM: Reliquæ proprietates ſcientiæ Dei eſſe poſſunt quod ſit ipſius Dei comprehenſiua: Quod ſit intenſiuè, & extenſiuè infinita: Quod ſit ſimpliciſſima, & nec ex formali diſcurſu, nec ex aliqua alia reali actuū multiplicitate conſurgat.

Probatur, & explicatur aſſertum, imo totum per ſe patet recolendo ſupradicta eſt ſcientia Dei ipſius Dei comprehenſiua, quia Deus cognoſcendo ſe ipſum, ſe perfectè compre

Scientia diuina eſt Dei comprehenſiua.

comprahendit ex suprapositis *cap.* 2. §. 1. & hanc prætogatiuam esse propriissimam, seu specialissimam proprietatem Scientiæ Dei, satis constat ex *lib. superiori cap.* 6. quod ferè totum insumitur in probanda, & sustinenda repugnantia cognitionis creatæ comprehensiuæ Dei.

42. *Est infinita intensiuè.* Est Scientia Dei intensiuè infinita, non quidem intensione accidentali, & graduali, quæ ipsius inuariabilitati suprà explicatæ, eiusdemque simplicitati mox explicandæ, repugnat; sed intensione substantiali, & eminenti, quatenus sua indiuisibili, substantialique entitate continet omnem cuiuscumque cognitionis claritatem, & omnem modum cognoscendi ab imperfectione immunem; attingit scilicet rem eandem in se, in alia, ex alia, vt suprà explicabatur *cap.* 2. 9. 3. *& sequentibus*, est insuper Scientia Dei infinita *Et extensiuè.* extensiuè, quatenùs se extendit ad omne cognoscibile, siue increatum, siue creatum; siue necessarium, siue contingens; siue in potentia, siue in actu; siue possibile, siue impossibile; siue positiuum, siue negatiuum; siue bonum, siue malum.

43. *Est simplicissima.* Est Scientia Dei simplicissima, simplicissimo scilicet cognitionis actu exhaurit Deus omne cognoscibile, vel vt loquitur Boëtius *lib.* 5. *de consol. metr.* 2. vno mentis cernit in ictu, quæ sint, quæ fuerint, veniantque, excludit vitalis simplicitatis formalem discursum, qui non exercetur sine reali actuum distinctione; excludit etiam omnem realem *Excludit discursum formaliter, & realem compositionem conceptuum admittit vtrumque virtualiter.* conceptuum, aut compositionem aut diuisionem, nec Deus affirmat componendo, aut negat diuidendo realiter conceptus; nec item suis præmittit Iudiciis distinctas realiter terminorum apprehensiones; sed vnicâ, eaque indiuisibili, & simplici sui intellectus operatione præstat id totum, quod nos pluribus nostri Intellectus operationibus apprehendendo, iudicando, & discurrendo præstamus; non excludit tamen diuinæ Scientiæ simplicitas distinctionem actuum virtualem, quia ex sæpius dictis virtualis distinctio est perfectio, non imperfectio simplicitatis; vtrùm verò, sicuti ratione virtualis multiplicitatis actuum Saluatur in Deo virtualis (iuxta suprà dicta *cap.* 2. §. 3.) discursus, ita etiam admitti possit virtualis compositio conceptuum in iudicando, seu virtualis quædam prioritas simplicis apprehensionis terminorum ad iudicium, communiter negatur, eo quod simplex apprehensio, vt distincta à iudicio videatur importare imperfectionem, nimirum cognitionem quandam inchoatam, & indeterminatam, qua obiectum ita proponitur, vt intellectus ad neutram contradictionis partem se determinet, nihilominus simplex apprehensio ex genere suo solùm dicit proponere intellectui obiectum, & quamvis ex se intellectum non determinet, potest coniungi cum Iudicio, quo intellectus determinetur, sicque sumpta separatim à Iudicio, seu cum carentia iudicij, est quidem cognitio inchoata, & indeterminata; at sumpta simul cum iudicio est cognitio completa, atque determinata; ex alia parte perfectio, quam ipsa formaliter importat, est quidem minor perfectione importatâ formaliter à iudicio, at cum hanc non excludat, non videtur ex hoc capite deficere à ratione perfectionis simpliciter simplicis, quod confirmari maximè potest recolendo supradicta *cap.* 1. §. 1. dum probaretur in Deo dare actum primum intelligendi sine carentia tamen actus secundi, eo potissimum fundamento, quod actus primus dicat imperfectionem, solùm quãdo caret secundo, eadem ratione dici posset simplicem apprehensionem esse imperfectam, solùm quando caret iudicio. Cæterùm quando habet simultatem, imò identitatem iudicij, imperfectionem omnem exuere, & posse in Deo admitti, vt docet De Quiros 1. *par. q.* 14 *art.* 14. *n.* 71. imò quoad rem, si attentiùs legantur, idem sentiunt Suar. *in Methaphysica disp.* 30. *sect.* 15. *n.* 39. Vasq. 1. *part. disp.* 75. *cap.* 4. Arriaga *disp.* 17. *sect.* 2. *n.* 13. aliique plures auctores, qui licèt videantur absolutè negare Deo simplicem apprehensionem, explicant tamen se loqui de simplici apprehensione vt exclusiuâ Iudicij, aut saltem vt separatâ, seu realiter distinctâ à Iudicio. *Simplex apprehensio in aliquo sensu potest admitti in Deo.*

Aliæ quædam proprietates Scientiæ Dei 44.
putà quod sibi identificet, & contineat omnes virtutes Intellectuales, quod sine actu etiam virtualiter distincto seipsam perfectissimè cognoscat quod quidquid in aliqua differentia temporis existit ita æternitate sua occupet, vt tanquam sibi Physicè præsens intueatur, & si quæ vlterius possunt enumerari, sufficienter constant ex iis, quæ toto hoc libro sparsim continentur.

CAPVT VI.

De diuisionibus Scientiæ Dei.

QVIA de re qualibet post explicatum Quid sit, inquiri solet quotuplex sit, 1.
videbatur præsens titulus, sub quo idem quæritur, ac quotuplex sit Scientia Dei, in huiuscè libri fronte, potius quàm calce proponendus. Verùm cum diuisiones Scientiæ Dei deriuentur maximè ex diuersitate, aut obiectorum, aut modi cognoscendi, aut proprietatem ipsam scientiam comitantium; his non præmissis vix poterant illæ explicari, placuit igitur ipsas in vltimum locum reseruare, vt quò tardius, eò facilius explicarentur. Neque dum sermonem instituo de diuinæ Scientiæ diuisionibus expectes membra diuidentia realiter ab inuicem distincta: Summa enim simplicitas nec in diuina Scientia, nec in aliquo alio prædicato absoluto Dei patitur realem distinctionem, aut in membra realiter contra distincta diuisionem: propterea quæcumque diuisio infrà assignetur erit in membra habentia distinctionem non plus, quàm virtualem, quam solam patitur summa simplicitas.

§.I.

De diuiſione ſcientiæ Dei in ſimplicem Intelligentiam, & viſionem?

2. ASSERTVM: Diuiſio ſcientiæ Dei in ſimplicem intelligentiam, & viſionem ſufficiens eſt, & adæquata. Colligitur hoc aſſertum ex D. Thoma 1. *p.q.*14. *a.*9. *&* 12.3. *p. quæſt.*10. *art.*2. *&* *q.*13.*a.*1.*ad* 2. *in* 1.*diſt.*38. *quæſt.*1. *art.* 4. aliiſque pluribus in locis, in quibus omnibus *S. Doctor* nunquam alterius ſcientiæ meminit, quam ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, & ad has ſolas ſempee reducit quodlibet obiectum à Deo cognoſcibile; propterea aſſertam diuiſionem, tanquam ſufficientem, & adæquatam apertè ſuſtinent Salmant. 1. *parte, tract.*3. *diſp.*5. *dub.*2. *n.*10. Syluius *q.* 14. *a.*9. *conc.*1. & Thomiſtæ communiter, aliique plures contra auctores ſcientiæ mediæ ſumptæ in ſenſu legitimo pro notitia attingēte futura contingentia conditionata antecedenter ad diuinum decretum ex parte actus abſolutum; nam tertia ſcientia, quam pro futuris contingentibus conditionatis etiam ſub nomine ſcientiæ mediæ in calce *lib. ſuperioris* admitti poſſe permiſimus, non reddit inſufficientem, & inadæquatam aſſertam diuiſionem, cum talis tertia ſcientia ſit potius membrum ſubdiuidens partim viſionem, partim ſimplicem intelligentiam, quàm immediatè diuidens ſimul cum viſione, & ſimplici intelligentia ſcientiam. Eâdem ratione non obeſt ſcientia approbationis eo modo, quo à nobis *cap. ſuperiori* §. 1. *aſſert.* 3. conceditur, quia eſt ſubdiuiſio ſimplicis intelligentiæ, & ſub ſimplici intelligentia continetur, ſicuti ſub ſimplici intelligentia continetur ſcientia cauſatiua rerum, quæ neque etiam per aduerſarios eſt tertium membrum ſcientiæ reddens inadæquatam, & inſufficientem diuiſionem in viſionem, & ſimplicem intelligentiam ſic explicatum aſſertum.

Diuiſio ſcientiæ in ſimplicem intelligentiam, & viſionem eſt adæquata.

Scientia approbationis eſt membrū ſimplicis intelligentiæ.

3. Probatur illa diuiſio eſt adæquata, & ſufficiens, quæ totum diuiſum complectitur; ſed diuiſio ſcientiæ Dei in ſimplicem intelligentiam, & viſionem totam Dei ſcientiam complectitur, nec vlla eſt aſſignabilis ſcientia Dei, quæ aut viſio, aut ſimplex intelligentia non ſit, ergo; Minor probatur primò quia, ſi aliquod eſt aſſignabile membrum ſcientiæ Dei vltra ſimplicem intelligentiam, & viſionem maximè erit ſcientia media, aut ſcientia approbationis, ſed ſcientia media in ſenſu proprio repugnat, in ſenſu minus proprio in quo permitti poteſt, continetur partim ſub ſimplici intelligentia, partim ſub viſione; ſub illa abſolutè, ſub iſta conditionatè. Scientia approbationis continetur ſub ſimplici intelligentia, vt mox explicatum eſt; vel ſi nomine ſcientiæ approbationis intelligas ſcientiam habentem adiunctum actum voluntaris non determinantis rerum futuritionem, ſed ſibi complacentis de rebus iam exiſtentibus iuxta illud Gen. 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*, continetur ſub ſcientia viſionis, ergo: Minor eadem probatur ſecundò diuiſio ſcientiæ Dei in ſimplicem intelligentiam, & viſionem iuxta D. Thomam *quæſt.* 2. *de veritate art.* 9. *ad* 2. attenditur non ex parte ſcientis, ſed ſolùm ex parte rei ſcitæ; at res ſcita per ſimplicem intelligentiam, & res ſcita per viſionem adæquatè diuidunt omne ſcibile, nam res ſcita per viſionem eſt omne exiſtens, res ſcita per ſimplicem intelligentiam eſt omne non exiſtens; exiſtere autem, & non exiſtens omne ſcibile diuidunt, nec medium vllum admittunt, tanquam tertium membrum diuiſionis, cum ſint inter ſe contradictoria, & contradictoria medium omne repugnant, adeò vt quidquid ſub vno contradictionis extremo non eſt, neceſſe ſit eſſe ſub altero propter generalem illam regulam propoſitionum contradictoriarum, ſi vna eſt falſa, altera eſt vera. Confirmatur aſſertæ diuiſionis ſufficientia diſcurrendo magis in particulari per obiecta vtriuſque ſcientiæ.

In aliquo ſenſu eſt etiā membrum viſionis.

Scientia ſimplicis intelligentiæ ſe extendit ad omnem cuiuſcumque rei quidditatem vt ab exiſtentia præſcindentem, & Deo excepto, cuius eſſentia nullatenus diſtinguitur ab eſſe, nec poſſibilitas ab exiſtentia exercita iuxta ſupradicta *lib.*1. *c.*6. §.7. nihil eſt, quod in aliquo ſtatu ſub ſimplicem intelligentiam non cadat, attingit enim illa omnia quæ antecedenter ad ipſam non habent exiſtere, ſiue deinde ſint in potentia ad exiſtendū, cuiuſmodi ſunt omnia poſſibilia ſiue habeant ad exiſtendum repugnantiam, vt impoſſibilia, & entia rationis, quæ propterea eâ ratione, quâ ex ſupradictis *c.* 2. §. 11. à Deo cognoſcuntur, cognoſcuntur per ſimplicem intelligentiam. Denominatur ſcientia horum obiectorum ſimplex intelligentia, quia exiſtit præcisè in linea intellectionis, nec aliquid ex parte obiecti ſupponit præter intelligibilitatem, id eſt, neque ſupponit voluntatis decretum, neque exiſtentiam obiecti ad intelligentem; quæ ſunt quodammodo quid ſuperadditum, & accidentale intelligibilitati rei. 4.

4. Simplex intelligentia quodnam obiectum habeat.

Cur ita denominetur.

Scientia viſionis ſe extendit ad illud omne, quod exiſtit pro aliqua differentia temporis, & quia Deus maximè eſt exiſtens, nec ſolùm pro aliqua, ſed pro omni, imo ante omnem, & poſt omnem temporis differentiam exiſtit, ſcientiâ viſionis Deus maximè fertur in ſe ipſum. Denominatur ſcientia viſionis à viſione corporea, cui ſolùm conuenit attingere ea, quæ ſunt exiſtentia, & phyſicè præſentia videnti. Non differt propterea ſimplex intelligentia à viſione in eo, quod iſta ſit clarior, euidentior, & in linea intellectionis perfectior, ſed præcisè in eo quod ſupponat ex parte obiecti exiſtentiam; ſimplex intelligentia non item, vt magis explicat Io. à S. Tho. 1. *p.q.*14. *diſp.*18. *a.*1. *n.*10. *&* 11. 5.

5. Viſio quodnam obiectū habeat.

Cur ita denominetur.

Pro modo loquendi recolendum eſt quod attigi *lib. ſuperiori cap.* 5. §. 4. nomen ſcilicet viſionis, ſeu intuitionis aliquando

vsurpari ad significandam omnem cognitionem claram, euidentem, & certam, iuxta hanc vsurpationem loquitur D. Thom. *q. 2. de verit. a. 8. in C.* docens de his, quæ Deus nunquam facere disposuit, & quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, dici posse, quod intueatur ea in sua potentia, aut in sua bonitate. Qua auctoritate abutuntur nonnulli ad probandum omnem cognitionem, cuius ratio formalis, & motiua sit existens esse intuitiuam, & consequenter Deum nullam habere cognitionem abstractiuam. Sed res omnes etiam possibiles intuitiuè cognoscere, quod vt refert Io. à S. Thom. *loc. cit. n. 7.* solet attribui Gregor. *in 1. dist. 39. q. 2.* & cuidam Francisco de Christo *in 1. dist. 29. q. 6. ad 6.* Verùm hæc opinio nimis arbitrariè recedit à communi loquendi modo, quo & Deo conceditur cognitio abstractiua, & abstractiua vocatur omnis illa cognitio, quæ terminatur ad rem non existentem, nec habere aliquod existens pro ratione formali, seu motiua est proprium cognitionis intuitiuæ, sed est prædicatum commune cuilibet cognitioni, cum quælibet cognitio gigni debeat ex potentia, & obiecto motiuo vtique existente, neque enim res non existens potest per se ipsam immediatè concurrere ad alicuius rei productionem.

Visioni non sufficit habere aliquod existens pro ratione motiua.

---

§. II.

De visione scientiæ Dei in necessariam, & liberam?

7. ASSERTVM: Rectè diuiditur scientia Dei in necessariam, & liberam, & verè datur in Deo scientia necessaria, tum scientia libera; intelligendo nomine scientiæ liberæ scientiam quæ talis sit non subiectiuè, & in essendo; sed obiectiuè, & in cognoscendo vt explicabatur *cap. superiori §. 3. in probatione primi asserti.*

Diuisio scientiæ Dei in necessariam, & liberam est adæquata.

Probatur: Datur in Deo scientia, tum de obiecto necessario tum de obiecto libero; ergo datur in Deo scientia tum necessaria, tum libera, & consequenter rectè diuiditur scientia Dei in necessariam & liberam; & quidem cùm necessarium, & liberum, quod hîc sumitur, prout complectitur omne contingens, adæquatè diuidant quidquid est cognoscibile, sequitur quod diuisio scientiæ Dei in necessariam, & liberam non sit vtcumque recta, sed. Sit etiam verè adæquata; Consequentia patet, quia sermo est in præsente de necessitate, & libertate scientiæ obiectiua, adeóque quæ ex obiecto dignoscitur. Antecedens probatur assignando pro scientia necessaria obiectum necessarium, pro scientia libera obiectum liberum.

8. Scientia necessaria Dei fertur primario in ipsam diuinam essentiam, in diuina attributa, & relationes, fertur item in decreta libera sub ea ratione, sub qua sunt necessaria, & ab actu necessario indistincta, id est vt sumuntur entitatiuè, subiectiuè, & in essendo: fertur in creaturas omnes possibiles in propositiones quas vocant æternæ veritatis, etiam si huiusmodi propositiones formentur, aut circa impossibilia, aut circa entia rationis, aut sub formula conditionali exprimente præcisè vim illationis iuxta præmissa *in lim. cap. 4.* vnico verbo scientia necessaria est illa omnis, cuius obiectum non pendet à decreto diuinæ voluntatis.

Scientia necessaria quodnam obiectum habeat.

9. Scientia libera Dei fertur primariò in diuina decreta sub ea ratione sub qua infra *lib. seq. cap. 1. §. 8.* explicabitur ipsa distingui ab actu necessario: fertur deinde in illa omnia, quæ aliquo modo subsunt diuinis decretis, siue subsint tanquam obiecta absoluta, siue tanquam obiecta conditionata, siue tanquam obiecta positiua, siue tanquam obiecta negatiua; vnde etiam negationes illarum rerum, quas Deus positiuè decreuit ad statum existentiæ nullo modo transferre, sicuti cadunt sub diuino decreto, ita cadunt sub scientia libera Dei, ad differentiam negationis existendi comitantis rem quamlibet purè possibilem, quæ negatio sicuti necessariò conuenit cuilibet rei purè possibili, nec supponit aliquod diuinum decretum, ita est obiectum scientiæ Dei necessariæ. Vnico verbo scientia libera est illa omnis, quæ habet actum voluntatis, aut tanquam obiectum, aut taquam aliquo modo afficientem obiectum.

Scientia libera quodnam obiectū habeat.

10. Ex his patet malè à nonnullis confundi scientiam necessariam cum simplici intelligentia; scientiam liberam cum visione. Cum tamen in re nec omnis scientia necessaria sit simplex intelligentia, vt patet in scientia, quam Deus habet de propria essentia propriisque attributis, & relationibus, quæ, & est necessaria, & est visio: nec item omnis scientia libera sit visio, vt patet in scientia causatiua rerum, quæ libera est, & est simplex intelligentia *ex cap. superiori §. 1.* Item in scientia futurorum conditionatorum, quæ libera est, & est abstractiua, ac simplex intelligentia potius, quàm intuitiua, & visio *ex cap. 4. §. 6.* Tandem scientia, quam iuxta mox dicta habet Deus de negatione existentiæ respectu illarum rerum, quas positiuè vult non existere libera est, & tamen negationes illæ, sicuti non nisi valde abusiuè dici possunt existere; ita valde abusiuè spectant ad scientiam visionis: & sicuti futura conditionata, licet decretum præsupponant, quia tamen conditionatè solùm, non absolutè existunt, solùm conditionatè spectant ad scientiam visionis, absolutè verò spectant ad simplicem intelligentiam, ita negationes illæ, licet decretum præsupponant, quia tamen abusiuè solùm, non propriè existunt, solùm abusiuè spectant ad visionem, propriè verò spectant ad simplicem intelligentiam quidquid contra sentiat Amicus *1. p. disp. 12. n. 270.* vbi assignat sub obiecto scientiæ visionis non solùm negationes existentiæ à Deo liberè volitas, sed etiam illas, quæ ante omnem actum liberum diuinæ voluntatis conueniunt rebus constitutis in puro statu possibilitatis, eo quod inquit huiusmodi negationes dicuntur existere, seu dari à parte rei: At impugnatur,

Negationes omnes spectāt ad simplicem intelligentiam potius, quā ad visionem.

natur, quia ex vna parte, vt antecedenter dicebatur valde abusiuè negationes dicuntur existere: & ex alia parte cognoscere in rebus purè possibilibus negationem existentiæ, nihil est aliud, quàm cognoscere possibilia non existere, quod est terminus proprius simplicis intelligentiæ.

---

§. III.

De diuisione scientiæ Dei in speculatiuam, & practicam?

11. Diuisio scientiæ Dei in speculatiuā, & practicā.

ASSERTVM: Rectè diuiditur scientia Dei in speculatiuam, & practicam: & vere datur in Deo tum scientia speculatiua, tum scientia practica. Ita D. Thomas 1. *parte, quæst.* 14. *art.* 16. & Theologi communiter, inter quos tamen est aliqua diuersitas in assignando, quænam determinatè scientia Dei sit speculatiua, quænam practica, & est huiusmodi diuersitas ferè tota de nomine sita in eo, quod diuersimodè explicetur, quid significet nomen scientiæ speculatiuæ, quid nomen scientiæ practicæ; nos tum cohærenter ad ea, quæ indicauimus *in prolegomenis cap.* 1. §. 5. *& capite superiori* §. 2. tum conformiter ad communiorem significationem, secundùm quam vsurpantur à Philosophis, atque Theologis hæc nomina *speculatiuum, practicum*, à qua significatione bene monet Vasquez 1. *parte, disp.* 69. *cap.* 2. non esse pro libito recedendum, intelligimus nomine scientiæ practicæ illam, quæ respicit obiectum factibile, & dirigit cognoscentem ad obiectum faciendum, nomine scientiæ speculatiuæ illam, quæ quiescit in contemplatione veritatis, & vel non habet obiectum factibile, vel non dirigit ad obiectum faciendum. Sic intellectis terminis

12. Probatur, & explicatur assertum: Rectè diuiditur scientia Dei in scientiam, quam habet Deus de se ipso, & scientiam, quam habet de creaturis; sed scientia, quam habet Deus de se ipso est speculatiua; scientia quam habet de creaturis est in aliquo sensu speculatiua, in aliquo sensu practica; ergo rectè diuiditur scientia Dei in speculatiuam, & practicam, & verè datur in Deo, &c. Maior patet, quia verè Deus scit se ipsum, & creaturas, vt abundè in superioribus traditum est, & sufficienter euincitur ex prærogatiuâ omniscientiæ. Minor probatur explicando singillatim, quomodo in scientia, quam habet Deus de se ipso (excipe scientiam, quam habet Deus de propriis decretis eâ ratione, quâ distinguuntur ab actu necessario; qua ratione habet quidem Deus de propriis decretis cognitionem practicam per modum prudentiæ: at cognoscendo propria decreta, vt distincta ab actu necessario habet scientiam de creaturis potiùs, quàm de se ipso) seruentur conditiones scientiæ speculatiuæ; in scientia veri quam habet de creaturis seruentur in aliquo sensu conditiones scientiæ pariter speculatiuæ in aliquo alio conditiones scientiæ practicæ.

Deus habet cognitionē practicam de propriis decretis.

13. Speculatiua est scientia, quam habet Deus de se ipso, quia huiusmodi scientia vel consideratur in ordine ad essentiam, attributa, & personam Patris; vel in ordine ad personas filij, & Spiritus Sancti, Si secundo modo est quidem de obiecto producibili, at non potest dirigere ipsius productionem, cum filius, & Spiritus Sanctus producantur ex necessaria fœcunditate naturæ non ex directione scientiæ: nec plausum, aut sequelam habet opinio Arriagæ 1. *parte, disp.* 18. *sect.* 1. *subsect.* 3. *num.* 24. existimantis Patrem de filio, vtrumque de Spiritu Sancto habere scientiam practicam. Si secundo modo scientia Dei non est de obiecto producibili; cum diuina essentia, diuina attributa, & persona Patris, habeant esse improductum. Neque dicas sufficere ad scientiam practicam, quod sit de obiecto amabili, & quod possit dirigere amorem sui obiecti, licet non possit dirigere productionem. Ex quo capite Scotus *quæst.* 4. *prologi* §. *si obiiciatur contra hoc*, censet probabiliter concedi posse practicam scientiam, quam Deus habet de propria essentia. Contra enim nec sufficit ad rationem scientiæ practicæ, quod sit de obiecto amabili, vt patet *ex prolegomenis cap.* 1. *in probatione secundæ partis primi asserti*. Nec scientia, quam Deus habet de propria essentia dirigit amorem ipsius, cum Deus diligat propriam essentiam amore omninò necessario, qui consequenter nec potest subiici directioni, nec potest esse praxis, vt deducitur ex dictis *cap. superiori* §. 2. in vltimis particulis primi asserti, & confirmari potest ex Aristotele 6. *Ethic. cap.* 2. docente intellectum practicum esse de rebus, quæ possunt aliter se habere, speculatiuum verò de rebus necessariis. Deinde si quid probat allata *ex Scoto* instantia probat ad summum esse practicam scientiam, quam Deus habet de se ipso vt amabili, at non probat esse talem scientiam, quàm Deus habet de se ipso secundùm se; & hanc io te esse speculatiuam fatetur ipsemet Scotus §. *sequenti* ad mox citatum Scotum, & S. Thomam *art.* 16. *supra cit.* sequuntur licèt ex diuersis fundamentis omnes, quos viderim, Theologi Suarez 1. *parte, lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 5. Vasquez *disp.* 69. *cap.* 2. *num.* 4. Valentia *disp.* 1. *quæst.* 14. *punct.* 8. Lugus *disp.* 34. *cap.* 1. *num.* 7. De Quiros *quæst.* 14. *art.* 6. *numero* 117. Arriaga *loco mox cito, Thomistæ, Scotistæ.*

Nec pater de filio nec vterque de Spiritu sancto.

Nec Deus de propria essentia propriisque attributis habet scientiā practicam.

14. Speculatiua item est scientia, quam Deus habet de creaturis vt existentibus intuendo existentiam, aut possibilibus considerando præcisè connexionem prædicatorum essentialium, & veritates necessarias in ipsis relucentes; vtraque enim hæc scientia iuxta asserta *cap. superiori* §. 1. nullam exercet causalitatem in creaturas, & licet sit de obiecto secundùm se operabili, neutra fertur in ipsum vt operabile, seu modo opera-

De creaturis quomodo habeat scientiam speculatiuam.

A fortiori speculatiuā scientiam habet de impossibilibus entibus rationis, malitia peccati.

bili, & ordinato ad dirigendam operationē. A fortiori speculatiua est diuina scientia de impossibilibus, de entibus rationis, de malitia peccati, quæ respectu Dei non solùm non sunt obiectum cognitum modo operabili, sed neque sunt obiectum operabile. Nec obstat D. Thom. *art. 16. cit. in C. docens: Mala licet non sint à Deo operabilia, tamen sub cognitione practica ipsius cadere.* Loquitur enim de malis non secundùm se, sed vt cognoscuntur per bona, & propter bona permittuntur, vel impediuntur, & sensus est cadere sub scientia practica bona, in quibus cognoscuntur, & propter quæ permittuntur, vel impediuntur mala.

15. Practi a scientia Dei quæ.

Practica scientia est, quam habet Deus de creaturis vel concipiendo ipsas vt operabiles, simúlque proponendo, & ostendendo voluntati modum, quo operabiles sunt, vel adiuncto voluntatis decreto de re aliquo actu producenda, dirigendo actualiter talia rei productionem. Hoc secundo modo scientia Dei est practica magis proximè, primo modo est practica magis remotè, vt prædicatum est, dum ageretur de scientia Dei, quæ est causa rerum; vtroque tamen modo est practica propriè, quia sicuti ad propriam rationem causæ non est necessarius actus secundus, sed sufficit actus primus; ita ad propriam rationem scientiæ practicæ non est necesse, quod actu influat; sed sufficit, quod quantum est de se possit influere in praxim.

16. Huic communi doctrinæ contradicit Scotus *cit. quæst. 4. prologi §. 2. articulus. & in 1. dist. 38. §. quamuis suprà*, quibus in locis negat Deo omnem scientiam practicam creaturarum. Primo loco mouetur ex eo, quod scientia practica debet esse directiua voluntatis, voluntas autem diuina cum sit prima regula, seu ipsamet sibi sit regula non potest dirigi, & cum non possit errare non potest rectificari. Quarto loco mouetur, quia intellectus diuinus non potest habere cognitionem præcedentem actum voluntatis dictatiuam de opere faciendo. Si enim ante actum voluntatis diuinæ posset intellectus diuinus (verba sunt Scoti *loco cit.*) aliquam talem cognitionem habere, haberet eam merè naturaliter, & necessariò, de necessitate ergo cognosceret hoc esse faciendum, & tunc voluntas, cui offert, non posset non velle istud, quia tunc posset esse non recta, quia voluntas potens discordare à ratione practica, potest esse non recta.

17. Regulari nō importat necessariò posse errare.

At neutro ex capite sufficienter *Scotus* mouetur. Non ex primo, quia non est de ratione regulæ, vt regulatum possit errare, aut vt ipsi tanquam superiori regulatum subiiciatur, sed solùm vt regulatum possit sequi, vel non sequi regulæ directionem, quod optimè verificatur in voluntate diuina, quæ dum liberè eligit, liberéque faciendum determinat id, quod ei ab intellectu proponitur, vtique potest in actu secundo regulari, vel non regulari, quia potest in actu secundo eligere, vel non eligere, rem circa quam est regulanda. Quando addidit diuinam voluntatem esse ipsammet sibi regulam, verùm est loquendo realiter, & vt sibi identificat intellectum, cæterùm formaliter, & secundùm se præcisè, sicuti est cæca, ita caret regula, quæ nihil aliud significat in præsenti, quàm dictamen rationabile potentiæ videntis. Non item ex secundo capite sufficienter *Scotus* mouetur, 18.
nam quod dicit cognitionem illam practicam fore merè naturalem & necessariam, benè procedit loquendo de tali cognitione, vt repræsentante præcisè res factibiles, & modum, quo factibiles sunt, seu vt practica remotè, & in actu primo secus loquendo de ipsa vt determinatè repræsentante vnam rem faciendam potius, quàm aliam, vt actualiter dirigente tum voluntatem, tum potentiam executiuam: hoc enim non præstat, nisi adiuncto voluntatis decreto statuente rem vnam faciendam potius, quàm aliam, iden hac ratione, & vt est practica in actu secundo, non habetur omninò naturaliter, & necessariò. Quod addit voluntatem potentem discordare à ratione practica posse esse non rectam, procedit de ratione practica proponente rem aliquam determinatè, & sub obligatione faciendam, non de ratione practica proponente rem solùm factibilem, & modum factibilitatis, nullam inducente obligationem, imò se accommodante determinationi ipsius voluntatis, & in actu secundo dirigente ad vnam potius, quàm ad aliam rem faciendam, prout voluntas vnam potius, quàm aliam rem facere determinat quomodo se habet ratio practica diuina ad diuinam voluntatem. Accedit, quod ab huiusmodi ratione practica voluntas nunquam discordat, nam ex pluribus indifferenter propositis aut nullum, aut vnum potius, quàm aliud eligere non est discordare à primo proponente. Tandem *Scoti* 19.
argumentum probat ad summum non posse esse practicam in Deo scientiam antecedentem actum voluntatis, nec posse in Deo voluntatem quoad suas determinationes ab intellectu practicè dirigi; at non probat scientiam habentem adiunctum actum voluntatis non posse esse practicam saltem in ordine ad potentiam executiuam, aut voluntatem, vt motricem potentiæ executiuæ supposita *ex dictis cap. superiori §. 1. assert. 2.* illius distinctione à scientia, & voluntate.

Discordare à ratione practica non semper dicit irrectitudinem.

20. Scientia speculatiua in Deo ad plura se extendit, quam practica.

Ex suprà assignatis obiectis scientiæ Dei tum speculatiuæ, tum practicæ patet ad longè plura se extendere scientiam Dei speculatiuam, quàm practicam. Nam scientia speculatiua se extendit sub diuersa ratione ad illa omnia, ad quæ se extendit scientia practica, & insuper attingit diuinam essentiam, diuina attributa, relationes, personas, impossibilia, entia rationis, ad quæ non se extendit scientia practica. Neque hîc audiendus est Arriaga *prima parte, disput. 18. sect. 1. subsect. 3 numero 51.* existimans Deum nō posse habere Scientiam speculatiuam de creaturis possibilibus, de quibus

Impugnatur *Arriaga* negans posse dari circa easdem creaturas possibiles scientiam speculatiuam, & practicam.

bus habet scientiam practicam, eo quod practicum, & speculatiuum sint differentiæ contradictoriæ, Non inquam audiendus est, quia falso inhæret fundamento, falsum enim est speculatiuum, & practicum esse differentias contradictorias, seu essentiales scientiæ: pro quo recolenda sunt, quæ dicebantur in *Prolegomenis cap. 1. §. 5. in probatione tertij asserti.* Deinde quando speculatiuum, & practicum in creatis essent differentiæ essentiales, & contradictoriæ, deberet in Deo respectu creaturarum possibilium potius poni ratio scientiæ speculatiuæ, & practicæ modo eminentiori, quàm astrui sola ratio scientiæ practicæ. Nec ex eo, quod creaturæ possibiles sint factibiles, sequitur non posse esse obiectum scientiæ speculatiuæ. Enimverò cum factibile non sit obiectum scientiæ practicæ, nisi cognitum vt tale, sequitur factibile secundùm se, & præscindendo quodammodo à factibilitate, posse esse obiectum scientiæ speculatiuæ, alioqui neque etiam visio contemplans creaturas factas (quod est ad hominem contra Arriagam *loco cit. n. 15.*) esset speculatiua, quia creaturæ per hoc quod sint factæ non amittunt esse factibiles, imò in eo, quod factæ sint, maximè elucet ipsarum factibilitas.

Non omnis scientia de obiecto factibili est practica.

21.

Scientia Dei simpliciter est magis speculatiua, quàm practica.

Ex eo, quod, scientia speculatiua in Deo ad plura se extendat, quàm practica, & specialiter ex eo, quod primarium scibile scilicet seipsum Deus speculatiuè attingat, non practicè, patet Scientiam Dei magis esse speculatiuam, quàm practicam, estque hoc valdè consonum perfectioni Scientiæ Dei; cum enim scientia speculatiua sit ex genere suo perfectior practicâ, congruit scientiam diuinam, tanquam omnium perfectissimam, habere magis rationem speculatiui, quàm practici. Alio etiam ex capite apparet maior ratio speculatiui, quàm practici in Scientia Dei; nimirum ex eo, quod obiectum scientiæ speculatiuæ sit ratio cognoscendi obiectum scientiæ practicæ, ipsa scilicet diuina essentia sit ratio cognoscendi creaturas, vnde rectè ait D. Thomas 1. *part. quæstione* 14. *articulo* 16. dum articulum ita concludit: *Deus in speculatiua sui ipsius scientia habet cognitionem & speculatiuam, & practicam omnium aliorum.*

22.

Visio est tota speculatiua, simplex intelligentia partim speculatiua, partim practica.

Ex his tandem patet reuocando obiecta scientiæ speculatiuæ, & practicæ ad simplicem intelligentiam, & visionem, visionem esse totam speculatiuam: simplicem intelligentiam partim speculatiuam, partim practicam; & in ordine ad faciendam esse practicam proximè, in ordine ad factibilia, & non facienda esse practicam remotè.

---

§. IV.

De reliquis diuisionibus Scientiæ Dei.

23.

Diuisiones scientiæ Dei.

ASSERTVM: Reliquæ diuisiones Scientiæ Dei esse possunt in intuitiuam, & abstractiuam; approbationis, & simplicis notitiæ: naturalem & supernaturalem: de se, & de creaturis. Ex his tamen & similibus diuisionibus aliquæ solo nomine differunt à suprà assertis, aliquæ continent potius membra subdiuidentia aliquam ex scientiis suprà assertis, quàm diuidentia immediatè, & primò Sciētiam Dei secundùm se.

In intuitiuā, & abstractiuam.

Probatur, & explicatur: Scientia intuitiua Dei cum scientia visionis, scientia abstractiua cum simplici intelligentia coincidit. Tota enim visio intuitiua, tota simplex intelligentia abstractiua est. Aliqua hic oritur difficultas ex *supradictis cap. 2. §. 3.* vbi concedebamus posse Deum cognoscere seipsum abstractiuè in creaturis, & ex creaturis, quæ abstractiua cognitio non videtur contineri sub simplici intelligentia, cum ista sit scientia non existentium, & tamen Deus cognoscendo seipsum in creaturis, & ex creaturis adhuc cognoscat se, vt existentem. Hoc non obstante respondetur, talem scientiam meliùs reduci ad simplicem intelligentiam, quàm ad visionem, quia ex vna parte idem esset dicere cognitionem illam abstractiuam contineri sub visione ac dicere contineri sub cognitione intuitiua. Ex alia parte licèt Deus per illam cognitionem cognoscat se existentem, cognoscit tamen se in creaturis, & ex creaturis præscindentibus ab existentia; ideò illa cognitio habet pro obiecto magis immediato aliquid non existens, sicque comparatiuè ad obiectum magis immediatum, & magis principale est scientia non existentium, & simplex intelligentia.

24.

In approbationis, & simplicis notitiæ.

Scientia approbationis est, quæ habet adiunctum actum voluntatis rem propositam approbantis, & quidem si talis approbatio sit decretum determinans rem adesse continetur sub simplici intelligentia, & est scientia causatiua rerum. Si autem sit complacentia gaudens de bonitate rei iam existentis continetur sub visione, si sit pariter complacentia, sed simplici affectu gaudens de bonitate rerum possibilium iterum continetur sub simplici intelligentia. Scientia simplicis notitiæ est, quæ nullam habet adiunctam approbationem voluntatis & magis propriè dicitur simplicis notitiæ, si sit de obiecto, quod voluntas nequeat approbare, aut positiuè ipsum determinando ad esse, aut sibi de ipso complacendo; qua ratione, est proprissimè scientia simplicis notitiæ cognitio diuina de peccato, quæ speciali nomine ab aliquibus dicitur scientia reprobationis: & quidem, si sit de peccato possibili, continetur sub simplici intelligentia; si de peccato pro aliqua differentia temporis existente, continetur sub visione. Hæc diuisio inseruit maximè ad intelligenda nonnulla loca Scripturæ, quæ videntur prima fronte inter se pugnantia, vt patet recolenti superius posita *c. 2. §. 5. n. 3.*

25.

In naturalē, & supernaturalem.

Scientia naturalis, & supernaturalis, in Deo distinguitur ex obiectis ad intellectum creatum comparatis. Sicuti enim respectu creati intellectus dantur obiecta naturalia, quibus correspondet & scientia naturalis; &

ſupernaturalia, quibus correſpondet ſcientia ſupernaturalis; ita diuinam ſcientiam per quandam Analogiam ad ſcientiam noſtram esplicantes, vocamus naturalem in Deo ſcientiam obiectorum nobis naturalium, ſupernaturalem ſcientiam obiectorum nobis ſupernaturalium. Cæterùm re ipſâ nec obiectum vllum, nec vlla ſcientia, nec aliud quidquam poteſt eſſe ſupernaturale Deo, idque æquè certum eſt, ac certum ſit nihil eſſe ſupra naturam diuinam, nihil eſſe ſuperius Deo.

26. In de ſe, & de creaturis.

Scientia Dei de ſe, & de creaturis abundè explicata eſt *ſuperius cap.* 2. 3. & 4. vbi non ſolùm traditur Deum cognoſcere ſe & creaturas, verùm etiam examinatur modus, quo tum ſe, tum creaturas cognoſcit, docetur ſcilicet cognoſcere ſe ipſum in ſe ipſo, in creaturis, ex creaturis, & ex propriis prædicatis vnum in alio, & ex alio: cognoſcere creaturas poſſibiles in quolibet, & ex quolibet diuino prædicato importante ad ipſas aliquẽ reſpectum, ſeu aliquã habitudinem; eaſdémque cognoſcere tum in ſe ipſis, tum aliquas in aliis, aliquas ex aliis creaturis poſſibilibus, cognoſcere creaturas futuras, & pro aliqua differentia temporis exiſtentes, in propriis decretis, vel in propria eſſentia modificata decretis, abſolutis quidem ſimpliciter reſpectu creaturarum abſolutè futurarum, abſolutis ſolùm ex parte actus reſpectu creaturarum conditionatè futurarum.

27. Aliæ quædã diuiſiones ſcientiæ Dei improbantur.

Diuidunt nonnulli inſuper diuinam ſcientiam in directam, & reflexam; in ſcientiam, & præſcientiam: ſed neutra diuiſio cohæret noſtris principiis. Diuiſio in directam, & reflexam non cohæret ei, quod ſuprà dictum eſt *cap.* 2. §. 1. dum traderetur ſcientiam Dei ſe ipſam per ſe ipſam formaliter perfectè cognoſcere, nec Deo conuenire ſcientiam reflexam virtualiter diſtinctam à directã, quod neceſſarium foret ad ſaluandam cum aliquo fundamento diuiſionem ſcientiæ Dei in directam, & reflexam. Diuiſio in ſcientiam, & præſcientiam malè conſonat iis, quæ habentur *cap.* 3. §. 6. *in fine*, aliiſque in locis ibi cclaris, vbi ſuſtinetur propriè, & rigoroſè nec conuenire Deo memoriam præteritorum, nec præſcientiam futurorum. Diuiſio, quæ à quibuſdam aliis aſſignatur ſcientiæ Dei in actualem, & habitualem improbatur *ex c.* 1. § 6. vbi aſſeritur non dari in Deo ſcientiam per modum habitus. Aliqualiter admitti poſſet diuiſio diuinæ ſcientiæ in ſcientiam in actu primo, & ſcientiam in actu ſecundo, nihilominùs ſcientia in actu primo, cui non conueniat ratio habitus, melius nominatur intellectus, ſeu potentia intellectiua, quàm ſcientia; ideò vltra aſſertas diuiſiones vix apparet aſſignabilis aliqua alia diuiſio ſcientiæ Dei, quæ ſaltem alicuius momenti, & ponderis ſit.

Hucvſque dicta de ſcientia Dei, ſi attentius, vt par eſt, perpendantur, non tam ſpeculationis, quàm admirationis argumenta ſuppeditant. Admirationis ob eximias, omnémque naturalem experientiam & expectationem ſuperantes diuinæ ſcientiæ prærogatiuas, ſitas in eo, quod miris, ſed veris modis attingat, ambiat, penetret omne cognoſcibile: variabilia inuariabili: temporalia æterno: compoſita ſimplici: falſa vero: vilia nobiliſſimo: mala optimo: omnia vnico, incauſato, ab eſſentia indiſtincto actu ſupercomprehendat. Humiliationis ob creatæ intelligentiæ imbecillitatem, infirmitatem, penè dixerim nihilitatem, ſi ad increatam comparetur. Quæ enim proportio cæcutientis humanæ mentis oculi vix obuia quæque, atque perſpicua rectè cognoſcentis ad oculos illos, qui ex Eccleſ. 23. *Multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, &c.* Quæ conuenientia intellectus, qui modica etiam obiectorum creatorum mole obruitur, ſublimiorum rerum contemplatione deprimitur: actuum ſibi ſuccedentium viciſſitudine variatur, ad intellectum illum, *cuius ſapientia non eſt numerus*, Pſalm. 146. *Qui in altiſſimis habitauit*, Eccleſ. 24. *Apud quem non eſt viciſſitudinis obumbratio, Iacobi* 1. Hiſce admirationis, & humiliationis argumentis cogitur creata quæcumque intelligentia dum diuinæ ſcientiæ contemplatur inſignia, ſæpius repetere in teſtimonium admirationis. *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*, Pſal. 138. & adderem teſtimonium humiliationis: *Vt iumentum factus ſum apud te.* 28.

LIBER

LIBER QVARTVS, DE VOLVNTATE, Volitione, & Amore Dei.

LIBERA Voluntate vix est aliquid in creatura amabilius, vix est aliquid difficilius in Creatore: eademque vertibilitas ad opposita creati arbitrij amabilitatem, increati difficultatem auget. Cui possunt meliora succedere bonum est à prioribus quandoque recedere, *Sapientis est mutare consilium*: at cui deterius est, quidquid ipsum non est, à prioribus recedere pernicies, mutare consilium insipientia est. Cui connaturalis est inconstantia, facilis est quæcumque flexibilitas in opposita: at cui essentiale est cuilibet opposito semel electo inflexibiliter adhærere facilius est frangi, quàm flecti. Hinc humana mens dum à variabili, & flexibili libertate creatæ voluntatis ad inuariabilem, & inflexibilem libertatem voluntatis increatæ explicandam assurgit, secum ipsa gestat difficultatis argumenta, & dum quærit vtriusque voluntatis concordiam, in se reperit discordiæ semina. Altiorem propterea indaginem postulat diuinæ libertatis, ac voluntatis examen. Et quia ex 1. Cor. 2. *Quæ Dei sunt nemo cognoscit, nisi Spiritus Dei.* Diuino ex spiritu se nobis per Fidem reuelante diuini arbitrij haurienda notitia est, & vehementer optandum beneficium orationis assiduæ, quam ad Deum se fundere pro Collossensibus initio Epistolæ ad ipsos conscriptæ protestatur Apostolus verbis illis: *Non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius:* Fiducialiter sperandum priuilegium gratiæ Dei, *quæ* (verba sunt eiusdem Apostoli ad Ephes. 1.) superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia, vt notum faceret vobis sacramentum voluntatis suæ.

CAPVT PRIMVM.

De actu primo, & secundo diuinæ voluntatis.

1. Voluntas propriè importat appetitum elicitum improprìè etiam innatum.

VOLVNTAS propriè dicta importat appetitum elicitum, minùs propriè vsurpari potest ad significandum appetitum etiam innatum; idcircò in huiusce capitis limine probatâ in Deo voluntate per modum appetitus eliciti, explicabitur quid sentiendum de eadem per modum appetitus innati; quibus breuissimè expeditis, quæcumque in capitis progressu tractabuntur, procedent de voluntate propriè dicta significante appetitum elicitum: & quidem pro admittendis actu primo & secundo diuinæ voluntatis, virtualique vnius ab alio distinctione ferè sufficiet recolere supra asserta de actu primo & secundo diuini intellectus: ea enim est quoad hoc intellectus, & voluntatis affinitas, vt, ea, quæ ibi de intellectu dicta sunt, esse hic voluntati communia leui operâ constare possit; longè operosius, grauiusque erit exponere: Quid sit actus secundus liber diuinæ voluntatis, seu in quo formaliter consistat liberum velle Dei. An, & quomodo distinguatur ab actu, & velle necessario.

§. I.

Quomodo, & vnde constet dari in Deo voluntatem propriè dictam per modum appetitus eliciti?

ASSERTVM I. Constat supernaturali certitudine Fidei dari in Deo voluntatem propriè dictam per modum appetitus eliciti. Hoc assertum non nisi ab Atheo Deum negante negari potest: & de facto non solùm à Catholico vllo, sed nec aut ab Hæretico, aut ab Ethnico aliquo Philosopho negari testatur Ruiz *disp. 1. de voluntate section. 1. numero 30.* & licèt Albertus apud Carthusia

2. De Fide est dari in Deo voluntatem propriè dictam.

Carthuſianum *in 1. diſt. 45. quæſt. 5.* referat *Ariſtotelem, Auerroëm, Auicennam, Porphirium, & Theopraſtum,* non poſuiſſe in Deo voluntatem, hi tamen Auctores locuti ſunt de voluntate anxia, mobili, & imperfecta; non de voluntate pacata, immobili, & ab imperfectionibus omnibus deputata.

Probatur ex Scriptura Eccl. 39. *Si Deus magnus voluerit*. Sap. 11. *Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes.* Pſalm. 113. *Omnia quecumque voluit fecit.* Rom. 9. *Cuius vult miſeretur, quem vult indurat,* 12. *Vt probetis, quæ ſit voluntas Dei bona.* 1. Cor. 12. *Diuidens ſingulis prout vult.* Eph. 1. *Operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.* Hæc & alia plurima teſtimonia, quæ Sacras paginas aliqualiter euoluenti præſto ſunt, nequeunt intelligi de voluntate impropriè dicta per modum appetitus innati, tum ob regulam generalem de non deflectendis ſine neceſſitate verbis Sacræ Scripturæ ad ſignificationem impropriam, tum ſpecialiter ex eo, quod voluntas impropriè dicta per modú appetitus innati libera non eſt, & tamen allati textus loquuntur de voluntate libera, in ordine ſcilicet ad effectus liberos productionis creaturarum, conceſſionis gratiæ &c. Vnde etiam ad illa verba *diuidens ſingulis prout vult*, addit D. Ambroſius *lib. 2. de fide, cap. 3. Hoc eſt pro libera voluntatis arbitrio, non pro neceſſitatis obſequio.*

3. Eſt etiam naturaliter euidens.

ASSERTVM II. Conſtat naturali euidentia ſcientiæ dari in Deo voluntatem propriè dictam per modum appetitus eliciti.

Probatur: Conſtat naturali euidentia ſcientiæ Deum eſſe in omni ratione infinitè & ſummè perfectum; ſed talis non eſſet ſi voluntate propriè dicta careret; ergo conſtat naturali euidentia ſcientiæ Deum non carere voluntate ſeu dari in Deo voluntatem &c. Minor probatur primò quia voluntas propriè dicta eſt ſecundùm ſe perfectio ſimpliciter, nec eſt aſſignabilis vlla perfectio melior voluntate, quæ ſit incompoſſibilis cum voluntate ſecundò quia ex carentia voluntatis ſequitur carentia aliarum plurium perfectionum: ſequitur carentia dominij, quia hoc importat eſſentialiter poteſtatem diſponendi prohibito, adeóque ſupponit libitum, & liberum beneplacitum, quæ ſpectant ad voluntatem. Sequitur carentia felicitatis, & beatitudinis ſaltem completæ, quia de eſſentia, aut ſaltem de complemento beatitudinis, & felicitatis eſt delectatio, quæ eſt actus voluntatis: Sequitur carentia ſanctitatis, & perfectionis cuiuſcumque moralis, quia ſine voluntate non datur aliquid ſpectans ad genus moris. Sequitur carentia ſummæ, & ſimpliciter infinitæ amabilitatis, quia hæc vtpotè eſſentialiter correlatiua ad amorem, eſſe non poteſt ſine ſummo, & ſimpliciter infinito amore: at non eſt poſſibilis ſummus, & ſimpliciter infinitus amor ſine ſumma, & ſimpliciter infinita voluntate, quæ dari non poteſt, niſi in Deo detur. Sequitur

Voluntas eſt perfectio ſimpliciter eius carentia induceret carentiam aliarum plurium perfectionum in Deo.

tandem carentia exorabilitatis, fruſtra enim exoratur, qui non poteſt velle exaudire, nec poteſt velle exaudire, qui caret voluntate: Negare autem Deq exorabilitatem eſt contra communem ſenſum, imò innatum inſtinctum, quo quiſque in neceſſitatibus præſertim, & anguſtiis Deum orat, & precibus interpellat in auxilium.

4\. Hiſce omnibus, aliiſque ſimilibus, quæ ferè omnes à poſteriori procedunt addi ſolet celebris ratio à priori ex D. Thoma *prima parte quæſt. 19. art. 1. in C.* quæ ſub his terminis in forma proponi poteſt. In quocumque eſt intellectus eſt voluuras; ſed in Deo eſt intellectus, ergo in Deo eſt voluntas. Minor ſupponitur ex ſuperioribus. Maior innititur propoſitioni illis *voluntas conſequitur* intellectum, quam quidem probat Sanctus Doctor hoc planè modo. Ad quamlibet formam ſequitur appetitus ipſi proportionatus, ſic ad formam naturalem ſequitur appetitus innatus, ad formam ſenſitiuam ſequitur appetitus ſenſitiuus, ergo ad formam intelligibilem, ſeu ordinis intellectualis ſequitur appetitus intellectualis, qui eſt voluntas. Et huius inductionis, aut paritatis ratio fundamentalis eſt, quia quælibet res appetit bonum proportionatum propriæ formæ per modum deſiderij, dum eſt abſens; per modum complacentiæ, dum eſt præſens: cum igitur bonum proportionatum formæ intelligibili ſit res per talem formam repræſentata, vbi datur forma intelligibis debet dari virtus appetitiua boni, vt apprehenſi ab intellectu, & repræſentati per formam intelligibilem: huiuſmodi virtus appetitiua nequit eſſe innata, & naturalis, quia ad eſſe naturale, & ad formam naturalem non conſequitur. Neceſſe eſt igitur, quod ſit intellectualis: virtus autem appetitiua intellectualis nihil eſt aliud, quàm voluntas. Hanc *D. Thomæ* ratiocinationem non eſſe demonſtratiuam, nec euidenter probare, intentum arbitrantur 5.
Vaſquez *in comment. cit. art.* Arriaga *prima parte, diſp. 24. ſect. 5. num. 3.* aliique nonnulli docentes dari poſſe principium intellectiuum, non volitiuum; ſeu intellectum, ad quem non conſequatur voluntas; & diſcurſum à D. Thoma formatum in probationem appoſiti volunt aut petece principium, aut probare quidem in intellectu appetitum intellectualem, ſed indiſtinctum prorſus ab intellectu, & innatam. Contra has Auctores ſtant pro demonſtratiua efficacia ratiocinationis Angelicæ, & conſequẽter pro omnimoda repugnantia principij intellectiui non volitiui Salmant. *1. part. tract. 4. diſp. 1. dub. 3.* Io à S. Thoma *tom. 2. in 1. part. diſp. 4. art. 1.* & præter Thomiſtas communiter Molina *1. part. quæſt. 19. art. 1.* Valentia (qui tamen in modo explicandi aliqualiter à D. Thoma recedit) *quæſt. 19. punct. 1.* Suarez *lib. 3. de attributis, cap. 6.* De Quiros latiſſimè *diſp. 56.* Ruiz, Faſolus, Recupitus, *& alij plurimi,* quibus ſemper adhæſi pro certis ſemper habendo vniuerſales illas propoſitiones: Voluntas intellectum conſequitur: In quolibet habente

Quamlibet formam cõſequitur appetitus ipſi proportionatus.

Intellectum conſequitur voluntas, & principi-

intellectiuũ est essentialiter volitiuum.

habente intellectum est voluntas. Principium intellectiuum est essentialiter connexum cum volitiuo, Quia tamen hæc adeò vniuersaliter proposita ad animasticas pertinent

6. quæstiones, & Philosophicæ considerationis sunt, abstineo in ipsis pertractandis Theologicas paginas exarare, & assumo ad probandum intentum propositionem magis particularem, & magis Theologicam, sic voluntas consequitur intellectum perfectissimum, & infinitum; seu in quocumque est intellectus perfectissimus, & infinitus, est voluntas, sed in Deo est intellectus perfectissimus, & infinitus: ergo in Deo est voluntas.

Idque maximè verificatur de intellectu perfectissimo, & infinito.

Minorque certa est, ac certum sit dari in Deo intellectum. Maior longè faciliùs probatur: quàm probetur illa vniuersalior, in quolibet habente intellectum est voluntas: Quando etiam permitteretur aliquod intellectiuum posse esse non volitiuum, certè tale intellectiuum esset imperfectissimum, quia nec esset capax felicitatis completæ, nec perfectionis moralis, nec conformitatis ad propria rationis dictamina: non posset habere cognitiones practicas, nec continere rerum ideas, nec causare aliquid ad extra; cum hæc omnia essentialiter importent principium liberum, & volitiuum: ergo intellectiuum saltem perfectissimum nũ potest non esse volitiuum, & voluntas consequitur intellectum saltem perfectissimum. Quod à fortiori sentiunt nonnulli Recentiores Theologi suppresso nomine relati à De Quiros *disp. citat. numero* 18. docentes posse dari intellectiuum non volitiuum, si tale intellectiuum sit determinatum ad aliquas particulares veritates, putà solùm speculatiuas, secùs si sit vniuersaliter cognoscitiuum omnis veri, sicut est intellectus quicumque de facto creatus, & multò magis intellectus increatus.

7. Dices hoc modo eneruari rationem *D. Thomæ*, quia argumenti à nobis explicati efficacia tota tandem resoluitur in infinitatem, non in intellectiuitatem: Sed contra præter quod, vt præmissum est, reipsà sentimus etiam ex præcisa ratione intellectiuitatis volitiuitatem inferri dico argumenti à nobis explicati efficaciam resolui principaliter in intellectiuitatem perfectam, siue deinde infinita sit, siue non, & D. Thomas obiter potius, quàm ex argumenti exigentia, vtitur generali omninò connexione intellectiui cum volitiuo, cum ad præsens institutum sufficiat connexio intellectiui perfecti cum volitiuo.

8. Ex his habes duas potissimum vias conducere ad euidenter demonstrandam diuinam voluntatem, Prima via assignata est statim post assertum, & deriuatur ab infinitate. Secunda via mox ostensa est, & deriuatur ab intellectiuitate saltem perfecta præscindendo deinde ab eo, quod infinita sit, necne. Nam si ex intellectiuitate, solùm vt infinitâ, probetur, vtraque probatio in eandem tandem viam relabitur, vtraque in infinitatem tandem resoluitur, ex infinitate tandem deriuatur.

Duplici viâ demonstratur voluntas in Deo.

§. II.

An, & quomodo detur in Deo voluntas etiam impropriè dicta per modum appetitus innati?

ASSERTVM: Datur in Deo voluntas etiam impropriè dicta, &c. id est datur appetitus innatus tum ad bona intrinseca, tum ad bona extrinseca; ad illa solùm per modum complacentiæ, ad ista etiam per modum desiderij. Ita Salmant. 1. *part. tr.4. disp.1. dub.1. §.3.* Heriocz *disp.1. q.1. n.3.* Suarez *in Metaph. disp.30. sect.16. n.4.* & latissimè Hemelman 1. *part. tit.20. disp.1. & 2.* contra Arrubal 1. *part. disp.50. cap.2.* Arriagam *disp.24. sect.3.* concedentes Deo appetitum innatum solùm ad perfectiones realiter distinctas. Item contra Ruix *disput.1. de voluntate sect.1.* negantem Deo omnem appetitum innatũ propriè dictum. Verùm cum his Auctoribus est potius dissidium de significatione huius nominis, *appetitus*, quàm de re à nobis sub appetitus nomine in Deo admissâ: propterea magis est necessaria explicatio nominis, quàm probatio rei; vtrumque simul præsto, ideò assertum. 9

Datur in Deo appetitus innatus.

Probatur, & explicatur: appetitus innatus ex sua ratione formali nihil est aliud, quàm pondus naturale sui naturalis inclinatio, & propensio in bonum, nec requirit, quod huiusmodi bonum aut sit absens, aut sit distinctum realiter ab appetente. Non requirit, quod sit absens: quia appetitus innatus non minùs, quàm elicitus diuidi debet in desiderium, & gaudium, seu complacentiam, Sic lapis non solùm dum extra centrum est, innato quodam desiderio in centrum fertur, sed etiam dùm in centro est, innato quodam gaudio quiescit. Appetitus igitur innatus non solùm exercetur in bonum absens per modum desiderij, verùm etiam in bonum præsens per modum gaudij. Non requirit, quod sit distinctum realiter ab appetente. Primò quia appetitus elicitus potest suprà seipsum reflectere, & seipsum appetere, quod magis est, quàm appetere aliquid realiter indistinctum ab appetente, appetitus inquam elicitus potest suprà seipsum reflectere, quia potest voluntas actu elicito appetere omnem suum actum, adeoque inter alios actus appetere illummet actum, quo appetit; imò in aliquo sensu necesse est quemlibet actum appetitus seipsum appetere, quia eo ipso, quod voluntas elicit aliquem actum, vult talem actum elicere; eo ipso, quod appetit, vult appetere, seu appetit appetere. Si igitur appetitus elicitus potest seipsum appetere, imò aliquo modo seipsum appetit, appetitus innatus, qui solet explicari cum proportione, & habitudine ad elicitum, poterit appetere aliquid indistinctum ab appetente, & à seipso. Secundò quia quælibet res ita à natura constituta est, vt 10.

Appetitus innatus non requirit aut bonum absens, aut realiter distinctum ab appetente.

Appetitus elicitus appetit seipsum.

Res quælibet maximè appetit innatè seipsam.

maximè appetat propriam entitatem, propriamque existentiam, quatenùs in propriæ entitatis possessione, & existentiæ conseruatione maximè quiescit, magis, quàm lapis in centro, ignis in sphæra. Nihil magis è contrà cuiuíque rei innatam inclinationem, quàm destrui, & propria entitate spoliari: magis est contra inclinationem ignis, & lapidis destrui; quàm extra sphæram, & Centrum collocari. Sic explicata ratione formali appetitus innati, facilè probatur dari in Deo appetitum innatum per modum complacentiæ ad propria bona intrinseca. Si enim aliquid obstat, maximè, quia talia bona sunt à Deo appetente indistincta, & consequenter etiam nunquam absentia, nunquam distantia, sed neutrum ex his est contra rationem appetitus innati per modum complacentiæ: ergo verè datur in Deo appetitus innatus per modum complacentiæ in ordine ad bona intrinseca à seipso indistincta: loquor de appetitu innato, qui sit communis omnibus tribus Personis, & conueniat Deo, vt Deus est: Nam Pater, vt Pater appetit innatè generationem passiuam Filij, vterque appetit spirationem passiuam Spiritus Sancti, & sic datur in diuinis Personis ad intra appetitus innatus etiam ad perfectiones distinctas, ad quas solas appetitum innatum ad intra Deo concedunt Arriaga, & Arrubal supracitati.

Pater in diuinis appetit innatè generationē passiuam Filij.

11. Remanet probandus in Deo appetitus innatus ad bona extrinseca, circa quæ ratio dubitandi in oppositum sita est in eo, quod talia bona Deum non perficiant, nec illi aliquid commodi, aut vtilitatis afferunt, estque hoc conforme doctrinæ, à nobis suprà positæ *lib. 1. tum cap. 5. §. 6.* vbi asserebatur Deum, & creaturas neque etiam extensiuè esse maius bonum, quàm sit Deus solus, *tum cap. 10. §. 5. circa finem*, vbi inferebatur bona extrinseca respectu Dei esse talia etiam quoad vtilitatem; & impropriissimè dici bona Dei. Ex alia parte appetitus innatus non videtur esse posse nisi circa bonum perfectissimum appetentis: ex quo aliqui probant neque etiam in Patre dari ad extra appetitum innatum ad generationem passiuam Filij, eum talis passiua generatio, vtpotè quæ in Patre non recipitur, Patrem non perficiat. Verùm huic rationi dubitandi facilè satisfit aduertendo appetitum naturalem alium esse principij passiui, & entis perfectibilis: alium principij actiui, & entis perfectiui. De primo appetitu verificatur, quod sit circa bonum perfectiuum appetentis, & recipiendum in appetente. De secundo potiùs è contra verificatur, quod sit circa bonum perfectiuum alterius, & recipiendum in alio ab appetente: est enim contra rationem perfectiui, vt formaliter talis, inclinari ad perfici, actiui inclinari ad recipere, & ad pati. Sic subsistentia naturali inclinatione appetit terminare naturam absque eo, quod in tali terminatione recipiat aliquid perfectiuum sui, ignis inclinat ad producendum calorem in subiecto extraneo absque eo, quod à tali calore perficiatur.

Appetitus passiuus fertur in bonū perfectiuum appetentis; non sic appetitus actiuus.

Cum igitur Deus comparatiuè ad creaturas se habeat solùm vt principium actiuum, & perfectiuum; consequens est dari in Deo appetitum innatum ad bona extrinseca creata, licèt huiusmodi bona perfectiua sint creaturarum, non Dei; recipiantur in creaturis, non in Deo, & quia huiusmodi bona aliqua sunt Deo præsentia, ea scilicet omnia, quæ in aliqua differentia temporis existunt: aliqua sunt absentia, ea scilicet, quæ à statu possibilitatis non emerserunt, in ordine ad aliqua bona extrinseca habet Deus appetitum innatum simplicis complacentiæ, in ordine ad aliqua alia, habet appetitum innatum per modum desiderij. Sicque remanet tum probata veritas asserta, quod detur in Deo appetitus innatus ad bona extrinseca per modum etiā desiderij, tum soluta ratio dubitandi, quod dari possit appetitus innatus ad bona non perfectiua appetentis, nec quidquam vtilitatis, aut commodi appetenti afferentia: solùm ad id, quod vltimo loco ponebatur in ratione dubitandi, addo saluari in Patre appetitum innatum ad generationem passiuam Filij, non solùm quia talis appetitus est præcisis imperfectionibus per modum appetitus actiui, qui non petit versari circa bonum perfectiuum appetentis, sed etiam, quia generatio passiua potest sustineri perfectio Patris recepta in Patre, quatenùs Pater dicit essentiam, licèt non quatenùs Pater dicit præcisè Paternitatem.

Deus appetit per modum desiderij bona creata possibilia.

Dices ex hucusque positis plura sequi difficilia. Primò ponendo in Deo appetitum, innatum, sequitur dari in Deo appetitum non directum à cognitione, non vitalem, communem rebus quibuscumque vilissimis. Secundò ponendo in Deo appetitum ad bona creata sequitur Deum non habere ex se, & à se consummatam perfectionem, imò pati aliquam indigentiam contra illud Psal. 15. *Bonorum meorum non eges.* Tertiò ponendo in Deo ad bona creata possibilia appetitum innatum per modum desiderij, sequitur dari in Deo desiderium non expletum, nec vnquam explendum, quia omnia possibilia nec sunt translata, nec sunt vnquam transferenda ad statum existentiæ. Sed contrà ad primum dico plura alia esse in Deo, quæ in suo conceptu formali, & abstracto rebus etiam vilissimis communia sunt, vt ratio entis, ratio substantiæ, & alia huiusmodi prædicata transcendentia: Appetitus non directus à cognitione est imperfectus, si aut sit positiuè distormis directioni cognitionis, aut excludat consortium appetitus à cognitione directi. Ad secundum dico sequelam illam benè inferri, si poneretur in Deo appetitus passiuus ad aliquod perfectiuum appetentis, at dum ponitur appetitus actiuus ad perficiendas res extrinsecas, sequitur Deum non solùm habere ex se, & à se omnem perfectionem sibi debitam, sed etiam continere perfectionem aliarum quarumcumque rerum. Ad tertium dico appetitū innatum per modum desiderij ad bona intrinseca, & Deo necessaria, vtique Deo repugnare, & hac ratione Deus non solùm nō habet desideriū non explendū, sed

12.

Plura sunt in Deo, quæ secundùm conceptum abstractum conueniunt rebus vilissimis.

13.

Deus nihil desiderat, verificatur de bonis intrinsecis tātùm.

sed oec babet vllom desiderium : At appetitns innatus per modum desiderij ad bona extrinseca, & Deo omninò libera, perfectiua alterius, non ipsius Dei oullatenùs Deo repugnat, imò est in Deo necessarins, cum in re nibil aliud sit, nisi ipsamet voluntas, vt est virtus, sen propensio ad opposita; & sicuti nulla est impetfectio, quod virtus actiua Dei oon sit, qnoad omnia in actu secundo completa, vel complenda; Ita non est imperfectio, quod virtos appetitiua non sit quoad omnia expleta, vel explenda, Nec propterea timenda est aliqua anxietas in Deo, quia solùm desiderinm ratione extrinseci impedimenti oon expletum causat anxietatem. Desiderium autem non expletum ex libera determinatione ad oppositum, causat potins pacatam, & suanissimam delectationem de libertatis exercirio, & posse pro libito desiderinm explere æqoiualet qnodammodo desiderio expleto.

Desiderium inexpletum quando causet anxietatem.

---

§. III.

An detur in Deo actus primus volendi, & quomodo distinguatur ab actu secundo?

15\. Assertvm I. Dator in Deo formalis actns primos volendi, seu volitio in actu primo in ordine ad actum secuodum siue oecessarium, siue liberum, semper tamen sine carentia ipsius actus secundi. Hoc assertum consequitur ad id, quod asserebatur *lib. superiori cap.*1. §.1. de actu primo intelligendi, & licèt nonnulli ex Auctoribus pro tali asserto ibi relatis hic cum limitatione loquantur, sustinent tamen in Deo actum primum volendi eo modo, quo actum primum intelligendi Herinx *disp.7.quæst.1.n.2.* Suar. *disp.30.Metaph.sect.19 num.9.* &c. Negant è contrà absolntè actum prium volendi in Deo Salmant.*tract.4.disp.2.dub.1.* Ioan. à S.Thom. *tom.2.in 1.partem disput.4. art.2.* alijque ex Schola Thomistica & cum Schola Thomistica plures Recentiores.

Datur in Deo formalis actus Primus volendi.

Dixi formalis, actus primos volendi, seu formalis volitio io actu primo quod est specialiter, tum contra Arrubal *1.part. disp.49. cap.2.* poneorem in Deo actum primum volendi solùm virtualem & eminentem: tum contra Arriagam *disput.24.cap.2.num.7.* ponentem in Deo, pro actu primo voleodi intellectionem, adeoqne ille ooo ponit actum primum formalem: iste noo ponit actom primum, qui sit volitio. Ille impugnatur, quia actus primus volendi est perfectio simpliciter simplex, adeoque debet poni in Deo formaliter: Iste impugnatur, quia non assignat actum primum volendi proximum, ac immediatnm, de quo est qoæstio: & sicuti, quia intellectio supponitur ad volitionem, illam assignat pro actu primo volitionis; ita quia ad volitionem, & ad iotellectionem supponitur essentia, assiguari posset pro actu primo & intellectionis, & volitionis essentia.

Nec talis actus rectè collocatur in intellectione.

16\. Dixi in ordine ad actum secundum, siue necessarium, siue liberum, quod est specialiter contra de Quiros *1. part. disp. 7.* vbi postquam *sect.1. num.1.* supposuit noo dari in Deo actum primum volitionis necessariæ, admittit deinde *sect.3.n.17.* in eodem actum primum volitionis liberæ. Sed impugnatur ex eo, quod malè supponit non dari io Deo actum primum volitionis necessariæ, & conuincitur paritate actus primi intelligeodi in ordioe ad intellectionem necessariam; nec sufficienter eludit paritatem dicendo actum primum intellectionis esse actum primum intentionalem. Nam si per ly *intentionalem* intendat excludere ab intellectione actum primum realem, oppositum probatú est suo loco, dum traderetur actum primum intelligendi in Deo in ordine ad intellectionem esse eiusdem rationis cum actu primo generandi, & spirandi in ordine ad generationem, & spirationem. Cæterùm negato actu primo in ordine ad volitionem necessariam negari debet etiam in ordine ad volitionem liberam, quæ ex infrà asserendis est in Deo eadem omoinò entitas cum volitione necessaria.

Non benè admittitur in ordine ad solam volitionem liberam.

17\. Dixi semper tamen sine carentia ipsius actus secundi, in quo faciunt aliquam specialem difficultatem actus liberi, de quorum concepto videtur esse quod possit haberi ipsornm carentia. Nihilominùs, quia infrà explicabitur actus liberos non esse tales in Deo per hoc, quod possint non esse iure exclnditur à Deo quæcummque carentia, seu quodcumque non esse volitionis in actu secundo Assertum sic explicatum.

Nunquam datur in Deo carētia actus secundi liberi.

18\. Probatur recolendo probationes positas *lib. superiori cap.1. §.1.* pro actu primo intelligendi, easque huc transferendo, nec ad infirmandas illas probationes est aliqua specialis dinersitas in actu volendi, quæ aut non sit ad præsens institutum impertinens, aut non sit mox improbata in explicatione asserti.

19\. Assertvm II. In Deo actûs primus volendi distingnitor ab actu secundo realiter virtualiter, & ratione ratiocinata; non ex natura rei, multoqne minùs distinctione reali simpliciter, & absolutè tali. Hoc assertum nec explicatione indiget, nec probatione, sed contentum est leui vtcumque consideratione eorum, quæ asserebantur *lib. superiori cap.1. §.2.*

Actus primus volendi in Deo distinguitur virtualiter ab actu secundo.

---

§. IV.

Quid sit formaliter actus secundus liber diuinæ voluntatis: & primò. An sit liber propriè, & simpliciter?

20\. Assertvm: Actus secundus liber diuinæ voluntatis est propriè, & simpliciter liber idqne constat tum supernatorali certitudine Fidei, tum naturali euidentia scientiæ. Prima pars de certitudine Fidei est Catholicum dogma contra *Abailardum,*

Actus liber propriè talis in Deo tum Fide, tum scientia constat.

Vuiclefum, Bucerum, Caluinum, alioſque ſectarios relatos à Bellarmino *cont. 3. de gratia, & libero arbitrio lib. 3. cap. 15.* non aliam concedentes Deo libertatem, quam à coactione. Huic errori præluſerunt nonnulli antiqui Philoſophi, qui, vt tacito ipſorum nomine refert D. Thomas 2. *contra gentes cap.* 23. ſenſerunt Deum agere pro naturæ neceſſitate. Inter hos Philoſophos recenſentur communiter Ariſtoteles, & *Auincenna*, meritóne, an immeritò controuerſum eſt. Vnde Scotus *in 1. diſt. 8. quæſt. 5. §. de intentione iſtorum*, ait ſe neſcire quid intenderint Ariſtoteles, & Auincenna. Certè Ariſtoteles, *licèt 8. Phyſ. text. 9. 2. de Cælo cap. 6.* Deum faciat neceſſariò operantem, tamen eundem liberum profitetur *in lib. de Mundo* ad Alexandrum circa finem: vbi concludit Deum omnia, quæ vult mouere, arbitratuque ſuo, &c. Secunda pars aſſerti eſt contra Ochamum *in 1. diſt. 43. quæſt. 2. art. 1.* Gabrielem *ibidem quæſt. vnica art. 2.* & alios Nominales aſſerentes Dei libertatem non ſufficienter probari ratione naturali. Nec eſt, quod *Nominales* ſibi de *Ariſtotele* blandiantur, quaſi inuerisimile ſit, *Ariſtotelem* habuiſſe ignorantiam, aut dubietatem veritatis per ſe euidenter innoteſcentis, nam, præter quod meliora ingenia quandoque errant deterius; plura ignorantur, non quia per ſe nequeant euidenter ſcire; ſed quia aut ex breuitate vitæ, aut ex animi ad alia propenſione, & attentione nequeant ſufficienter inquiri.

Ariſtoteles in hoc varius videtur.

21. Probatur prima pars ex *Scriptura*, tum ex omnibus ferè locis ſupra relatis §. 1. ad probandam in Deo voluntatem propriè dictam, tum ſpecialiter ex Pſalm. 98. *Deus vltionum liberè egit*, ex Epheſ. 1. *elegit nos ante mundi conſtitutionem.* Electio autem ex Ariſtotele 2. *Moral. cap. 10. eſt cupiditas rerum penes nos ſitarum deliberatiua.* Confirmatur de fide eſt poſſe Deum facere, quæ non facit, ergo de fide eſt liberè non facere ea, quæ non facit, & poſſe ea liberè facere: Facere enim cum potentia non faciendi, aut non facere cum potentia faciendi libertas eſt. Antecedens probatur ex Scriptura Danielis *Deus noſter poteſt nos eripere de camino ignis, & de manibus ſuis liberare, quod ſi voluerit, &c.* Sap. 11. *Non erat impoſſibilis omnipotenti manus tua immittere illis multitudinem vrſorum, &c.* Matth. 3. *Potens eſt Deus de lapidibus ipſis ſuſcitare filios Abrahæ.* Alia huiuſmodi Scripturæ loca Sanctorum Patrum doctrinis corroborata perpendit Eſtius *in 1. diſt. 43. §. 1.*

De fide eſt Deum poſſe facere, quæ non facit.

22. Probatur ſecunda pars eodem fere modo quo ſupra probabatur cõſtare euidenter dari in Deo voluntatem, nimirum ex eo, quod ſecus Deus non eſſet ſummè, & infinitè perfectus, cum non ſolùm voluntas verum etiam voluntas libera ſit perfectio ſimpliciter ſimplex: non ſolum ex illius, verum etiam ex iſtius carentia ſequatur carentia aliarum plurium perfectionum. Eſt voluntas libera perfectio ſimpliciter ſimplex, quia ex ſua ratione formali nec importat poſſe mutari, nec poſſe velle malum, nec ſupponit præuiam conſultationem, nec habet adiunctam vllam imperfectionem, ratione vnius perfectio incompoſſibilis cum voluntate libera ſit melior ipſâ voluntate liberâ. Sequitur ex carentia voluntatis liberæ carentia aliarum plurium perfectionum, nam præter carentias exorabilitatis, ſanctitatis moralis, & dominij, quæ licet ſupra relatæ ſint, tanquam conſequentes ad carentiam voluntatis, magis tamen directè ſequuntur ex carentia voluntatis vt liberæ. Sequitur inſuper carentia potentiæ infinitæ, ſeu producendi infinita, nam ſi Deus ex neceſſitate naturæ operatur facere plura, quàm fecit; quæ autem fecit, infinita non ſunt. Sequitur carentia artis, quæ *ex ſuperiori lib. cap. 5. §. 2. aſſerto 1.* ſolùm reperiri poteſt in agente libero. Sequitur carentia cauſæ vniuerſalis, quia Deus ex neceſſitate naturæ operans nequit cum creato arbitrio concurrere ad ipſius actus ſaluâ talium actuum libertate.

Libertas eſt perfectio ſimpliciter, eius carentia in Deo inferret carentiã aliarum pluriũ perfectionum.

Hiſce rationibus, aliiſque ſimilibus eodem proportionaliter modo, quo ſupra actum eſt demonſtrando in Deo voluntatem, addi poteſt celebris ratio à priori, nam D. Thomas ſicuti *loco ibi cit. ex 1. parte*, tradit *in quolibet habens intellectum eſt voluntas*, ita pariter 1. *parte, quæſt. 59. art. 3. in C.* ait *vbicumque eſt intellectus, ibi eſt liberum arbitrium.* Ex eo igitur, quod euidens ſit dari in Deo intellectum, euidenter infertur non ſolùm dari in Deo voluntatem, ſed dari voluntatem liberam, ſeu liberum arbitrium. Pro cuius pleniori intelligentia aduerte validius argumentum procedere, ſi propoſitio illa, vbicumque eſt intellectus, ibi eſt liberum arbitrium, intelligatur de intellectu perfecto: nam ſi quis contendat dabilem eſſe intellectum (quem tamen in re dabilem non cenſeo, quia intellectus quilibet ſicuti eſſentialiter debet tendere in obiectum ſub ratione veri, ita debet eſſentialiter poſſe tendere in omne verum ſiue bonum, ſiue malum, ſiue conueniens, ſiue diſconueniens) ita imperfectum vt in obiecto habente mixtam rationem boni, & mali; modo proponat ſolam rationem boni, modo ſolam rationem mali, ſicque voluntas nunquam habeat ſimultaneam potentiam amandi, & odio habendi, ſed in primo caſu ſolùm poſſit amare, in ſecundo ſolùm odio habere, & abſque præuia deliberatione in primo caſu neceſſariò amet, in ſecundo neceſſariò odio habeat, vt contingit de facto in noſtra voluntate quoad motus primò primos. Si quis inquam ita contendat, ſaltem negare non poterit quia intellectus perfectus, iudicatiuus, & collatiuus vnius cum alio nequeat ſimul in eodẽ obiecto cognoſcere rationem boni, & mali, conuenientis, & diſconuenientis; amabilis, & odibilis. Ex intellectu autem hanc vtramque rationem ſimul proponente euidenter infertur voluntas habens ſimultaneam potentiam ad oppoſita, ad amandum ſcilicet, & odio habendum, multóque magis ad amandum, & non amandum: Certum enim eſt 23.

Vbicumque eſt intellectus eſt liberum arbitrium.

Idque magis verificatur de intellectu perfecto.

est posse non amari quod potest odio haberi, sed voluntas habens simultaneam potentiam ad opposita est formaliter voluntas libera, seu liberum arbitrium; ergo ex intellectu perfecto, iudicatiuo, & cotellectiuo, qualis proculdubio est intellectus diuinus euidenter infertur liberum arbitrium.

24. Ex dictis habea iisdem viis procedi ad probandam in Deo libertatem, quibus supra procedebamus ad probandam in eodem voluntatem; duas scilicet ad vtrumque intentum vias conducere; infinitatem & intellectiuitatem, saltem perfectam. Ad hanc reducuntur argumenta, quibus probatur in Deo libertas ex eo, quod Deus cognoscat creaturas tanquam media non necessaria ad fruendum se, tanquam vltimo fine; ex eo quod cognoscat easdem non esse bonum adæquatum propriæ voluntatis. Tertiam viam probandi in Deo libertatem assignant nonnulli, nimirum immaterialitatem. Verùm immaterialitas, si libertatem probaret, illam probaret tanquam radix intellectiuitatis, sicque non constitueret viam ab intellectiuitate diuersam. In re tamen sicuti, vt assertum est *lib. superiori cap* 1. §. 5. non sufficienter probatur ex immaterialitate intellectiuitas, ita ex eadem non sufficienter probatur aut voluntas, aut libertas, quæ vtraque habet essentialiter comitem imò præuiam intellectiuitatem & sicuti ibi inferebatur omne intellectiuum esse immateriale, non omne materiale intellectiuum; ita hîc inferri potest omne liberum esse immateriale, non omne immateriale esse liberum.

Libertas in Deo demõstratur ex infinitate, & ex intellectiuitate.

At non ex immaterialitate.

---

§. V.

Vtrùm actus secundus liber diuinæ voluntatis sit talis in essendo, importet scilicet aliquid, quod possit in Deo esse, & abesse, aut saltem, quod potuerit non esse.

24. ASSERTVM I. Actus secundus liber diuinæ voluntatis non est talis in essendo, adeo vt importet aliquid, quod possit in Deo esse & abesse. Est dogma Catholicum contra Vorstium Caluinistam blasphemantem actum liberum in Deo esse accidens.

Actus liber Dei non est accidens.

Probatur assertum recolendo *supradicta lib. 1. cap. 6. §. 4.* vbi simpliciter à Deo excluditur omne accidens reale, & physicum, quod possit esse, & abesse. Specialia verò argumenta, quæ contra Vorstium vrgeri possent ad remouendam in particulari rationem accidentis ab actu libero diuinæ voluntatis habetur à fortiori ex probationibus eorum, quæ mox asserentur.

26. ASSERTVM II. Actus secundus liber diuinæ voluntatis non est talis in essendo, adeò vt importet aliquid Deo intrinsecum, quod potuerit in Deo non esse, etiamsi supposito, quod semel sit, nequeat amplius abesse; siue illud aliquid dicatur perfectio libera, & voluntaria distincta realiter à diuina essentia, siue dicatur formalitas vera quidem, & realis, solùm tamen virtualiter distincta à diuina essentia. Primus dicendi modus tribuitur Caietano *prima parte, quæst. 19. artic. 2.* quia tamen à nonnullis, inter quos Molina *1. parte, quæst. 19. artic. 2. disputat. 2.* censetur parum in fide securus, piarúmque aurium offensiuus, & non solùm lumini fidei minùs fauet, verùm etiam malè cohæret ipsi lumini naturæ, si vt verba sonant intelligatur; plures Thomistæ inter quos Paxarius *prima parte, quæst. 19. artic. 3. §. secundùm*, Io. à S. Thoma *quæst. 19. disp. 4. artic. 4. num.* 16. Satagunt *Caietani* verba, alioqui opera ad mitiorem, & legitimum sensum trahere dicendo Caietanum nomine perfectionis liberæ, & voluntariæ non intellexisse aliquid Deo intrinsecum, sed solùm terminationem ad creaturas. Secundus dicendi modus tribuitur Fonsecæ *lib. 7. Metaph. cap. 8. quæst. 5. sect. 4.* & Arriaga *prima parte, disp. 28. sect. 4. num.* 68. vult fuisse iam dixi traditum à multis Thomistis, fatetur tamen etiam fuisse iam dici reiectum, vt parum tutum in fide, & propterea nec nouum esse, nec tolerandum; mitius loquitur Basilius Legionensis *in suis opusculis variarum disputationum, quæst. 6. Scholastica capite* 2. vbi relatum dicendi modum nec improbabilem, nec censurâ aliquâ dignum reputat. Stant pro nostro asserto D. Thomas *quæst. 23. de veritate, art. 4. ad 1. & ad* 13. Salmant. *prima parte, tract. 4. disp. 7. dub. 1. & 2.* Io. à S. Thoma *quæst. 19. disputat. 4. articul. 3. num. 8. & 9.* Arriaga *disputat. 28. sect. 4. & 5.* Herincx *disputat. 7. quæst. 2. numero* 12. aliique Theologi communissimè.

Nec aliquid, quod potuerit non esse, etiamsi supposito quod sit, nequeat abesse.

27. Probatur assertum simpliciter, & in communi impugnando actum liberum situm in ratione Deo intrinseca, quæ potuerit non esse præscindendo ab eo, quod talis ratio sit distincta realiter, vel solùm virtualiter à diuina essentia. Repugnat ratio Deo intrinseca, quæ potuerit non esse, ergo actus liber Dei non est talis in essendo, adeo vt importet aliquid Deo intrinsecum, quod potuerit non esse antecedens probatur. Quidquid est in Deo est Deus, seu omnis ratio intrinseca Deo est Deus: Sed repugnat, quod Deus potuerit non esse; ergo repugnat ratio intrinseca Deo, &c. Maior est propositio, quæ tanquam axioma Theologorum omnium ore proteritur; euincitur ex diuina simplicitate ex eo, quod in Deo omnia sint vnum, vbi non obuiat relationis oppositio: Nec potest sine petitione principij limitari ad sola prædicata Dei necessaria; eádémque facilitate, qua quis diceret solùm de prædicatis necessariis verificari quidquid est in Deo est Deus, posset alius quispiam dicere, de iisdem solis verificari, quod conueniant eo ab æterno, quod semel in Deo posita nequeant ab ipso abesse &c.

Quidquid est in Deo Deus est, nõ debet limitari ad aliqua determinata prædicata.

&c. Confirmatur creatura non est aliquid intrinsecum Deo, sed quidquid potuit non esse est creatura; ergo repugnat dicere aliquid intrinsecum Deo, quod potuerit non esse, ergo actus liber diuinæ voluntatis non est talis, &c. Maior patet, quia secus Deus esset ens partim creatum, partim increatum, & multum faueretur Arrianis dicentibus verbum diuinum esse quid creatum seu esse creaturam. Minor probatur: quidquid potuit non esse, est simpliciter ab alio, & quidquid à se est, necessariò est. Nihil enim à se potest habere malum omnium maximum, quod est non esse: Sed ab abalietas est differentia constitutiua creaturæ, ergo quidquid potuit non esse est creatura. Confirmatur insuper: Actus liberi, qui in Deo non existunt, non solum potuerunt non esse, sed neque etiam sunt in Deo iuxta opinionem, quam impugno; ergo sunt creaturæ possibiles, ergo actus liberi, qui in Deo existunt sunt creaturæ existentes, adeóque si actus liberi dicunt aliquid Deo intrinsecum, quod potuerit non esse, aliquid Deo intrinsecum est creatura. Prima consequentia probatur: Creatura possibilis nihil est aliud quàm aliquid non existens, non habens tamen repugnantiam ad existendum, ergo actus liberi, qui in Deo non existunt, & non habeant repugnantiam ad existendum, cum potuerint in Deo esse, & non esse verè sunt creaturæ possibiles.

Quidquid potuit non esse est creatura.

29.

30. Probatur assertum in particulari impugnando actum liberum situm in perfectione libera distincta realiter à diuina essentia. Ex diuina essentia, & tali perfectione ab ipsa distincta realiter consurgeret realis compositio subiecti, & accidentis creati, sed hæc Deo repugnat, ergo repugnat actus liber situs, &c. Minor patet ex terminis, & ex professo probata est *lib. superiori c. 6. §. 4. & 9.* Maior probatur: Talis perfectio libera distincta realiter à diuina essentia esset accidens, & esset creatura, ergo esset accidens creatum, ergo ex diuina essentia, & tali perfectione consurgeret, &c. Probatur antecedens: Esset accidens, tùm quia non esset quid Deo essentiale, & de primario constitutiuo ipsius, tùm quia verè potuit à Deo abesse. Nec refert, quod nequeat amplius abesse ex suppositione, quod semel in Deo posita sit. Enimverò hoc conuenit cuilibet accidenti modali præsertim æterno à parte post. Esset creatura, quia verè, & rigorosè causaretur à diuina essentia, seu à Deo: In tantum enim de facto non causatur persona verbi, aut Spiritus Sancti, in quantum non sunt ab alio simpliciter, non sunt scilicet à principio habente essentiam realiter distinctam: at talis perfectio libera haberet essentiam, seu quiditatem distinctam realiter ab essentia Dei; ergo esset à Deo, tanquam ab alio simpliciter, esset à Deo per veram causalitatem, quod est proprium creaturæ. Hæc probatio à naturali ratione desumpta validior est eâ, quam aliqui desumunt ex Auctoritate Concilij Rhemensis, *in cuius symbolo habetur: Credimus, & confitemur, &c.*

Quidquid est ab alio tanquam à principio simplici distincto est creatura.

Concilium Rhemense non fuit à Pontifice confirmatũ.

Neque aliquas omninò res sine relationes; sine proprietates, sine singularitates, vel vnitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, qua sint ab æterno, & non sint Deus. Sicuti tamen est ab æterno, & non est Deus perfectio libera, quæ ab aduersariis asseritur potuisse in Deo non esse. At hæc auctoritas non multum probat, quia illud Concilium non fuit à Pontifice approbatum, vt notatum est *lib. 1. cap. 3. §. 2.* imo verba relata non fuerunt verba Concilij, sed solùm verba D. Bernardi vt monet Arriaga *1. parte, disp. 28. sect. 5. num. 85.* Deinde mens illius Concilij solùm fuit excludere quaternitatem veram consurgentem ex essentia, & personis, aut ad summum ex essentia, & attributis: Nec verisimile est fuisse aliquid definitum de actibus liberis, qui nunquam ibi nominantur.

Probatur assertum in particulari impugnando actum liberum situm in formalitate, quæ potuerit non esse, distincta tamen solùm virtualiter à diuina essentia. Vniuersalissimum, & receptissimum principium est, quæ sunt realiter separabilia, esse realiter distincta; sed hoc principium corruit, si formalitas, seu realitas, quæ potuerit in Deo non esse seu sine qua Deus potuerit esse sit solùm virtualiter distincta à diuina essentia, ergo talis formalitas, seo realitas repugnat; & consequenter impottari non potest ab actu libero Dei. Minor probatur: Talis realitas eo ipso, quòd potuerit in Deo non esse, est à Deo separabilis, duo enim esse separabilia nihil est aliud, quàm vnum posse esse sine alio, seu vnum posse non esse existente alio, ergo si talis realitas est Deo realiter identificata, & solùm virtualiter à Deo distincta corruit illud principium, &c. 31.

Dices illud principium in creatis solùm procedere, non in diuinis: In tantum enim in creatis, quæ sunt realiter separabilia sunt realiter distincta, seu ex duobus realiter identificatis, nequit vnum ab alio realiter separari, in quantum nequeant in creatis de duobus identificatis verificari contradictoria, quod scilicet vnum sit, aliud non sit: sicuti verificarentur de duobus identificatis, quorum vnum ab alio realiter separaretur. At in diuinis sufficit ad verificanda contradictoria distictio virtualis, ergo eadem distinctio sufficit ad separabilitatem. Et sicuti stante identitate inter essentiam, & relationes vi distinctionis virtualis verificatur essentia communicatur, relatio non communicatur: essentia non producitur, relatio producitur; ita stante identitate inter diuinam essentiam, vt realitatem actus liberi, vi distinctionis virtualis verificari poterit essentia Dei est realitas actus liberi non est. Deinde cum in diuinis facilè admittatur non simpliciter procedere principium illud. *Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se.* quod in creatis non minus absolutè recipitur, quàm hoc aliud. *Quæ sunt realiter separabilia sunt realiter distincta*: non debemus esse de hoc alio in diuinis absolutè sustinendo 32.

sustinendo scrupulosiùs soliciti. Sed contra: Vt à secunda instantia parte primo me expediam, dico principium illud, *Quæ sunt eadem vni 3.* explicari, & limitari, non destrui in diuinis, idque ex necessitate saluandi veritatem fidei de reali distinctione personarum: *At hoc principium quæ sunt realiter &c.* per aduersarios in diuinis omninò destruitur, idque non vt saluent veritatem aliquam necessariò concedendam, sed vt sustineant difficultatem. Aliis etiam ex capitibus negandam, realitatem scilicet, quæ potuerit in Deo non esse, contra quam militant omnia Inconuenientia allata in prima probatione præsentis asserti: Ex limitatione igitur vniuersalis principij necessariò, & conuenienter facta non rectè arguitur ad destructionem alterius cuiuscumque principij arbitrariè, & inconuenienter faciendam. Ad improbandam rationem allatam in prima parte instantiæ repeto *ex supradictis lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. distinctionem virtualem inter ea, quæ sunt adæquatè identificata, sicuti sunt adæquatè identificata in diuinis omnia prædicata absoluta, inter quæ realitas essentiæ, & realitas actus liberi, repeto inquam distinctionem virtualem sufficere ad verificanda contradictoria solùm virtualiter. Vnde non potest absolutè enunciari v.g. intellectio non est volitio, sed solùm intellectio virtualiter non est volitio. At in proposito dum dicunt aduersarij realitatem actus liberi potuisse non esse, imò verè non esse de facto in Deo realitatem volitionis liberæ alterius mundi, consequens est posse simpliciter, & absolutè negari talem realitatem de diuina essentia, seu posse de tali realitate, & de diuina essentia absolutè verificari contradictoria, quod scilicet talis realitas simpliciter non sit, diuina essentia simpliciter sit: ad quæ verificanda inter adæquatè identificatam non sufficit in nostris principiis virtualis distinctio. De relatione, & essentia in ordine ad produci, & non produci diuersa est ratio, quia relatio non identificatur adæquatè cum essentia.

Quæ sunt realiter separabilia, sunt realiter distincta debet absolutè concedi etiá in diuinis.

De virtualiter solùm distinctis verificantur contradictoria solùm virtualiter.

33. Ex hucvsque dictis habetur maximè nobis displicere in aduersariorum scientis nostrisque argomentis maximè impeti, quod astruant in Deo realitatem, quæ potuerit non esse. Vnde siue talem realitatem ponant distinctam, siuè identificatam cum realitate diuinæ essentiæ, siue ponant esse ipsammet realitatem diuinæ essentiæ, quatenùs imbibitam in actu libero, vt docuit Hsuart. *tom.* 2. *suarum controuersiarum controuersia* 4. siue item sentiant talem realitatem dicere perfectionem aliquam, licet voluntariam, & diminutam, vt tribuitur *Caietano*: Siue sentiant nullam prorsus dicere perfectionem, vt tribuitur *Fonseca*, cui aliqualiter fauent (quamvis in re ex eo, quod realitas relatius possit non dicere perfectionem, non adeò efficaciter arguatur, quod possit etiam non dicere perfectionem realitas absoluta) in hac parte Thomistæ admittentes dari in Deo realiter relationes absque eo, quod vllam dicant perfectionem: Quomodocumque tandem explicent talem realitatem dum sustinent ipsam esse Deo intrinsecam, & potuisse in Deo non esse semper nostra argumenta ea præsertim, quæ in prima probatione vrgebantur, eodem pollent robore.

---

§. VI.

Vtrùm actus secundus liber diuinæ voluntatis addat respectum aliquem rationis actui necessario.

ASSERTVM I. Actus secundus liber diuinæ voluntatis non addit respectum aliquem rationis actui necessario, seu per talem respectum non constituitur, nec completur. Ita Io. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 19. *disp.* 4. *art.* 3. *num.* 21. Arriaga *disputat.* 28. *sect.* 2. Herinex *disput.* 7. *quæst.* 1. Suarez *in Metaph. disput.* 30. *sect.* 9. *num.* 31. contra Capreolum *in* 1. *dist.* 45. *quæst.* 1. *art.* 10. Ferrariensem 1. *contra Gentes, cap.* 75. Salmant. 1. *part. tract.* 4. *disp.* 7. *dub.* 7. §. 4. Vasquium *disp.* 80. *cap.* 2. *num.* 6. aliosque plures. Aduerto hîc respectum rationis sumi posse vel rigorosè, & formaliter, vt importat quid fictum ab intellectu concipiente relationem inter ea, quæ verè, & realiter inter se relata non sunt, vel latè, & fundamentaliter, prout importat fundamentum illius respectus, quem intellectus fingit. Hoc secundo modo respectum rationis vsurpant ferè omnes Auctores sustinentes talem respectum pertinere ad constitutionem, aut complementum actus liberi Dei, & loquendo de respectu rationis rigorosè, ac formaliter sumpto existimo parùm tutam oppositam sententiam, nec incongruè in hoc sensu Vincentius Baronius *part.* 3. *suæ manuductionis ad Theologiam disp.* 2. *sect.* 1 *art.* 1. §. 2. ait nihil Atheis, & impiis esse posse acceptius, quàm Dei voluntatem, qua omnia constitui, & mutari clamant Scripturæ, merè ente rationis constare. In eo tamen, quod *Baronius* ex hoc capite *Vasquium* acriter redarguit, non loquitur conformiter ad mentem *Vasquij* qui nomine entis, seu respectus rationis, quo actum Dei liberum constituit, intelligit denominationem extrinsecam potius, quàm quid fictum: Vnde Arriaga *loco cit.* imò Io. à S. Thoma (vt Auctorem afferam non suspectum Baronio) *loco pariter citat. numero* 18. sententiam *Vasquij* collocant, sub sententia *Aureoli* constituentis actum liberum Dei, ex aliquo extrinseco, de quo infra. Interim positum assertum. 34.

Actus secundus liber Dei non addit respectus rationis, hæc talem respectum addit actui necessaria.

Respectus rationis vel formaliter vel fundamentaliter sancitur.

Pobatur. Vel sermo est de respectu rationis sumpto formaliter, vel de respectu rationis sumpto fundamentaliter; sed neutro modo actus secundus liber diuinæ voluntatis addit respectum aliquem rationis &c. ergo. Probatur minor quoad primam 35.

partem

partem loquendo scilicet de respectu rationis sumpto formaliter. Vel talis respectus rationis supponitur fictus ab intellectu creatu, vel ab intellectu diuino. Si ab intellectu creato, ergo Deus non potest liberè velle independenter à conceptu, & fictione nostri intellectus; ergo ab æterno, dum nulla adhuc erat intellectus creati fictio, non potuit liberè velle, ergo actus liber creaturæ, qui totus verus, & realis est, melioris est conditionis, quàm actus liber Dei, qui ex aliquo ficto, & chymerico inadæquatè consurgit. Si verò talis respectus rationis supponatur fictus ab intellectu diuino concipiente ab æterno intellectum creatum posse talem respectum fingere, quo tamen modo respectus ille rationis dici ad summum potest fieri non fingi, vt indicatum est *lib. superiori in fine secundi capitis*, Pactus, non fictus: Verùm quidquid sit de modo loquendi supponatur respectus ille rationis ab intellectu diuino fictus: adhuc contrà. Vt diuinus intellectus (idem proportionaliter procedit quo ad rem præsentem de intellectu creato) respectum illum rationis fingat, debet habere aliquod fundamentum: essentiale quippè est respectui rationis, æquè ac respectui reali, fundamento non carere: sed hoc fundamentum non potest esse nisi aliquid, ratione cuius Deus constituatur liberè volens, & potiùs volens hunc mundum v.g. quàm eius carentiam, ergo respectus rationis, qui à Deo fingatur, in Deo essentialiter supponit actum liberum, nec potest ipsum aut constituere, aut intrinsecè complere. Minor probatur tum ex mox ponendis pro impugnatione respectus rationis fundamentalis, tum quia Deo omnino immutato, eodem prorsus modo se habente ad mundum, & ad carentiam mundi imperceptibile est fundamentum aliquod fingendi specialem aliquem respectum rationis inter Deum, & mundum potius quàm inter Deum, & carentiam mundi. Deinde actus ipse, quo Deus respectum illum rationis fingeret, esset actus liber, vel ergo constitueretur in ratione liberi perfectionem alterius respectus, & sic processu infinito, quia quælibet fictio esset libera, quælibet fictio deberet per aliam constitui: Vel constitueretur perfectionem eiusdem respectus, quem fingit, & sic eadem fictio formaliter esset constitutiuum, & res constituta: vel constitueretur per aliquid aliud, & hoc aliud quodcumque assignetur, poterit proportionaliter asseri constitutiuum aliorum actuum liberorum Dei absque recursu ad fictionem, & respectum rationis.

Respectus rationis non potest fingi sine fundamento.

36. Probatur minor primi argumenti quo ad secundam partem, loquendo scilicet de respectu rationis sumpto fundamentaliter, & vt importat fundamentum respectus rationis formalis, quem intellectus fingit. Tale fundamentum, seu talis respectus fundamentalis debet esse quid reale: nunquam enim iouenitur aliquid rationis sine fundamento reali, alioquì intellectus in suis fictionibus infinitè procederet, si pro fundamento vnius fictionis haberet aliam fictionem. Illud igitur reale est id ipsum, de quo inquiritur quid sit, & quod si asseratur esse aliquid intrinsecum Deo indistinctum, à velle necessario non apparet quomodo possit esse fundamentum specialis respectus ad vnum potius oppositorum, quàm ad aliud; si distinctum à velle necessario ad modum perfectionis liberæ, & voluntariæ, fit regressus ad opinionem *superior.* §. impugnatam. Si asseratur esse aliquod Deo extrinsecum coinciditur cum opinione, de qua *in* §. *sequenti* sit igitur

§. VII.

An actus secundus liber diuinæ voluntatis addat actui necessario solam productionem, seu positionem rerum ad extra?

ASSERTVM: Actus secundus liber diuinæ voluntatis non addit actui necessario solam productionem, &c. Ita Salmant. 1. *parte, tract.* 4. *disp.* 7. *dub.* 5. & 6. Ioan. à S. Thoma *quæst.* 19. *disp.* 5. *art.* 3. *numero* 24. Herincx *disp.* 7. *quæst.* 2. *num.* 11. Arriaga *disp.* 28. *sect.* 1. De Quiros *disp.* 59. *sect.* 3. & *disp.* 60. *sect.* 1. *num.* 2. Suarez *in Metaph. disp.* 30. *sect.* 9. *num.* 5. & à fortiori Caietanus, Fonseca, aliique docentes actum liberum superaddere actui necessario realitatem Deo intrinsecam: Contra *Nominales*, quos sequitur ex recentioribus Auersa 1. *parte, quæst.* 19. *sect.* 11. aliique nonnulli docentes Deum libertatem suam exercere in operando solùm ad extra, non in volendo ad intra, & constitui liberè volentem mundum. A potius, quàm mundum B præcisè per productionem mundi A, potius, quàm mundi B, Refertur pro huius sententiæ illustratore, & Mæcenate Aureolus *in* 1. *dist.* 40. *art.* 1. & *dist.* 47. *art.* 1. & 2. quibus in locis præsertim *propositione prima, & secunda citati art.* 2. videtur clarè omninò, & dilucidè talem sententiam tradere, *propositione tamen tertia sequenti* libertatem constituit ex diuina voluntare, & ex omnipotentia, potiùs quàm ex illa, & productione rerum ad extra. Quidquid sit de mente *Aureoli*, & quoscumque habeat positiuo assertum aduersarios, assertum ipsum. 37.

Actus secundus liber Dei non cõstituitur per productionem rerum ad extra.

Quid senserit *Aureolus.*

Probatur primò debet in Deo distingui liberè velle à liberè facere, nec potest Deus formaliter constitui liberè volens per id per quod formaliter constituitur liberè faciens, sed per productionem rerum ad extra constituitur liberè faciens, ergo per illam eandem non potest constitui liberè volens, ergo actus secundus liber diuinæ voluntatis non addit, &c. Probatur maior primò ex Scriptura *Isa.* 46. *Omnis voluntas mea fiet* Psalm. 134. *Omnia quæcumque voluit Dominus* 38.

Liberè velle, & liberè facere distinguitur in Deo.

num fecit. Matth. 20. *An non licet mihi quod volo facere.* Quæ & similia Scripturæ loca loquuntur de velle, & facere, tanquam de distinctis Dei prædicatis: & positâ omnimodâ indistinctione inter velle, & facere, solùm irrisorium sensum habere possent. Idem quippè esset dicere: *Omnis voluntas mea fiet: Quæcumque voluit Dominus fecit*, ac dicere: *Omne quod à me fiet, fiet: Quæcumque fecit Dominus fecit.* Neque dici potest huiusmodi auctoritates procedere de velle necessario, quod vtique admittitur distinctum ab ipso facere. Dici inquam id non potest, quia velle necessarium datur etiam circa merè possibilia, circa quæ nunquam datur facere, seu quæ nunquam à Deo fiunt. Probatur eadem maior secundò ratione. Debet in Deo sustineri libertas non solùm in tempore, sed etiam ab æterno, non solùm potentiæ executiuæ, sed etiam potentiæ volitiuæ quæ, vt colligi potest *ex lib. superiori cap. 5. §. 1.* ab executiua distinguitur; non solùm transiens & quæ per actionem transeuntem, sed etiam immanens, & quæ per actionem immanentem exerceatur, at si Deus constitueretur liberè volens per id formaliter, per quod constituitur liberè faciens, libertas conueniret ei solùm in tempore, quia solùm in tempore de facto res ad extra Deus fecit, conueniret solùm potentiæ executiuæ, quia solùm potentiæ executiuæ, vt ab intellectiua, & volitiua distinctæ, conuenit aliquid in tempore, quod non conueuerit ab æterno vt colligitur *ex lib. superiori cap. 5. §. 3. in fine*: conueniret solùm transeunter, quia productio rerum ad extra est actio transiens, ergo. Maior probatur, quia si sustinetur in Deo libertas solùm in tempore solùm potentiæ executiuæ, solùm transiens, nō sustinetur in Deo libertas voluntatis, adeóque nec sustineri in ipso poterit liberum arbitrium, quod sine libera voluntate non datur, nec libera scientia qua Deus ab æterno contingentia omnia sciuerit, cum pro scientia libera militent illæ omnes difficultates, quæ militant pro libera volitione.

Actus liber debet Deo concedi immanens, & ab æterno.

39. Probatur secundò actus liber Dei est causa productionis, seu positionis rerum ad extra, ergo non potest formaliter per talem productionem, seu positionem constitui, ergo actus secundus liber Dei non addit actui necessario &c. Antecedens colligitur *ex lib. superiori cap. 5. §. 1.* & multò magis ex Scriptura Psalm. 17. *Saluum me fecit, quoniam voluit me*, clariusque ex D. Thoma *de veritate, quæst. 23. art. 4. ad 15. Voluntas ad volitum habet duplicem respectum: primum quidem ad ipsum, in quantum est volitum. Secundum verò ad idem, in quantum est perducendum in actu per voluntatem, & hic quidem respectus præsupponit primum.* Consequentia probatur, quia quod est prius non potest constitui formaliter per id, quod est posterius; alioqui in illo signo priori vel esset, & non esset constitutum, vel esset constitutum per id, quod non est. Confirmatur ratio libertatis in diuina voluntate non potest esse productio rerum ad extra; ergo actus liber Dei non constituitur formaliter in ratione liberi per productionem rerum ad extra, nec addit præcisè actui necessario talem productionem. Antecedens probatur. Libertas voluntatis est ratio libertatis in productione rerum ad extra, cum omnis libertas in voluntate resoluatur, & à voluntate tanquam à prima radice deriuetur, ergo productio rerum ad extra non potest esse ratio libertatis in actu ipso diuinæ voluntatis, alioqui per vitiosum circulum diceretur voluntatem diuinam esse liberam ratione productionis rerum ad extra, productionem rerum ad extra esse liberam ratione diuinæ voluntatis.

Est causa productionis rerum ad extra.

Et libertatis in talis productione relucentis.

40. Probatur tertiò, actus liber diuinæ voluntatis, si adderet actui necessario solam productionem rerum ad extra & per talem productionem constitueretur esset minùs intrinsecus Deo, minùs propriè vitalis, & immanens, quàm sit intrinsecus creaturæ vitalis, & immanens actus liber voluntatis creatæ. Sed hoc repugnat, quia ratio intrinseci, vitalis, & immanensis est perfectio actus voluntatis. Non potest autem poni perfectio, aut maior, aut magis propriè talis in voluntate creata, quàm in diuina; ergo. Sequela maioris probatur, quia actus voluntatis creatæ est adæquatè intrinsecus, adæquatè vitalis, adæquatè immanens. Non potest autem talis esse actus liber voluntatis diuinæ si per productionem rerum ad extra, quæ volūtati extrinseca est saltem partialiter constituitur. Confirmatur voluntati creatæ non minùs est intrinsecum, vitale, & immanens velle liberum, quàm velle necessarium, ergo etiam voluntati diuinæ, sed velle necessarium est voluntati diuinæ adæquatè intrinsecum, nec affectus simplicis complacentiæ, quo Deus fertur in creaturas possibiles inadæquatè constituitur per creaturas possibiles, ergo etiam est diuinæ voluntati adæquatè intrinsecum velle liberum, nec vllatenùs constituitur per positionem rerum extrinsecam, seu ad extra.

Non est minùs intrinsecus Deo quàm sit intrinsecus creaturæ, actus liber creatus.

Nec quàm sit intrinsecus Deo actus necessarius.

---

§. VIII.

Quid tandem formaliter sit, seu quid addat actui necessario actus secundus liber diuinæ voluntatis?

41. ASSERTVM: Actus secundus liber diuinæ voluntatis addit actui necessario diuersam attingentiam diuinæ bonitatis, adeo vt eadem omninò entitas actus, quatenus attingit bonitatem diuinam secundùm se, aut vt participabilem indeterminatè ab omnibus possibilibus, dicatur actus necessarius; quatenùs attingit eandem bonitatem vt determinatè participabilem, imò participandam ab his potius, quàm ab illis creaturis dicatur actus liber, libertate tamen purè actiua, nullatenùs passiua,

Actus necessarius, & liber Dei distinguuntur solum penes diuersam attingentiam diuinæ bonitatis: Ille est liber libertate purè actiuâ.

ex quo fit, vt actus neceſſarius attingat diuinam bonitatem, vt participabilem ab his potius, quàm ab illis creaturis abſque mutatione paſſiua, quæ mutetur in ſe, cum ſola mutatione actiua, qua mutet alia à ſe. Hoc aſſertum colligitur ex Io. à S. Thoma *prima parte, quaſt.* 19. *diſputat.* 4. *artic.* 40. & clarius *art.* 5. *num.* 20. imò re ipſa tradi videtur ab omnibus ferè *Thomiſtis*, qui licet actum liberum Dei explicent per terminationem ad obiecta volita, tamen antecedenter ad talem terminationem ſupponunt actum liberum in ſe conſtitutum, ipſúmque comparant ad talem terminationem tanquam ad quid conſequens, non tanquam ad quid cõſtituens. In particulari verò quatenùs continet actum liberum Dei eſſe talem libertate purè actiuâ ſuſtinetur non ſolùm à Thomiſtis communiter, ſed etiam à pluribus recentioribus, inter quos fusè Salaxar *de conceptione, cap.* 24. Habemus in aſſerto poſito aduerſarios vltra Auctores *in ſuperioribus* §§. *impugnatos*, Arriagam *prima parte, diſput.* 18. *num.* 1. & 92. alioſque nonnullos ſuccumbentes difficultati & apertè confitentes ne quidem apparenter explicari poſſe myſterium actuum liberorum Dei.

Non eſt boni Theologi fateri inexplicabilia fidei myſteria.

Verùm hi Auctores minùs fauent lumini fidei, cui volunt lumen naturæ nec etiam apparenter eſſe conforme: minùs etiam ſatisfaciunt muneri veri Thelogi, ad quem ſpectat explicare, non tanquam inexplicabilia deſerere fidei myſteria.

42\. Ad faciliorem, clarioréṁque aſſerti probationem in duas ipſum partes diuido. Prima ſit, quod actus neceſſarius, & liber Dei diſtinguantur ſolùm penes diuerſam attingentiam diuinæ bonitatis. Secunda quod actus liber Dei habeat libertatem purè actiuam, qua mutet alia à ſe, nullatenùs mutetur in ſe. Pro prima parte aduerto, quod ſicuti diuina eſſentia, vt ſummè intelligibilis, & vniuerſaliſſima ſpecies continens rerum omnium repræſentabilitatem, eſt obiectum motiuum, ſui ſpecificatiuum cuiuſcumque diuinæ cognitionis, ſiue Deum ipſum, ſiue res creatas attingentia, *vt ſuperiori lib. cap.* 1. §. 9. & aliis in locis tradebatur, ita eadem diuina eſſentia vt ſummè amabilis, & vniuerſaliſſimum bonum continens rerum omnium amabilitatem, & bonitatem, debet aſſeri obiectum motiuum, ſeu ſpecificatiuum cuiuſcumque diuinæ volitionis, ſiue neceſſariæ, ſiue liberæ, ſiue Deum ipſum, ſiue res creatas attingentis. Infertur hæc doctrina non ſolùm ex dictis de obiecto ſpecificatiuo diuinæ cognitionis verùm etiam ex verbis illis D. Thomæ 1. *contra Gentes, cap.* 81. *Deus volendo bonitatem ſuam vult etiam alia à ſe, prout bonitatem eius participant.* Pro ſecunda parte aduerto libertatem purè actiuam eſſe illam, qua res libera eſt non in ratione effectus, ſed in ratione cauſæ; non in recipere, ſed in agere. Hæc libertas non reperitur in creatis, vbi non datur ratio actus puri omnem potentialitatem excludentis vbi item non datur omnimoda eſſendi neceſſitas, quæ ſola excludit omnem libertatem in eſſendo. At è contra in diuinis, vbi exulat omnis realis potentialitas, vbi reſidet omnis eſſendi neceſſitas, nulla paſſiua, & in eſſendo ſola, actiua, & in operando libertas admitti poteſt. His præmiſſis.

Bonitas diuina eſt obiectum ſpecificatiuum cuiuſcumque diuinæ volitionis.

Probatur, & explicatur prima pars. 43.

Commune eſt cuicumque actui vitali conſtitui ex complexo potentiæ & obiecti, motiui tamen, non terminatiui.

Commune eſt cuilibet actui vitali ex genere ſuo conſtitui, & diuerſificari ex obiecto non quocumque, ſed formali, ſpecificatiuo, & motiuo, cum præſertim in noſtris principiis actus vitalis nihil ſit aliud, quàm complexum potentiæ, & obiecti non quidem terminatiui, & extra potentiam poſiti, qua ratione difficilè explicaretur in vitali actu immanentia, benè tamen motiui, & mouentis intra ipſam potentiam. Cum igitur obiectum ſpecificatiuum, & motiuum cuiuſcumque actus diuinæ voluntatis ex præmiſſis ſit diuina bonitas, debet quælibet diuina volitio ex diuina bonitate conſtitui, & conſurgere ex complexo (ſubintellige virtuali, cum diuina voluntas, & diuina bonitas non plus quàm virtualiter diſtinguantur, nec poſſit cum diuina ſimplicitate cohærere complexio vlla, aut compoſitio plus quàm virtualis) diuinæ voluntatis & diuinæ bonitatis. Debet item diuina volitio proximè, & immediatè diuerſificari ex ſola diuerſitate iſtius complexi ex eo ſcilicet, quod diuina voluntas cum diuinâ bonitate diuerſimodè conſideratâ diuerſum complexum conſtituat: adeo vt ſicuti in nobis v. g. ex voluntate, & obiecto cognito vt abſente ſit, complexum, in quo conſiſtit actus deſiderij; ex voluntate, & eodem obiecto cognito vt præſente ſit complexum, in quo conſiſtit actus gaudij. Ita in Deo ex voluntate, & bonitate proprię eſſentiæ cognitæ ſecundùm ſe fiat complexum, in quo conſiſtit actus volitionis neceſſariæ: ex voluntate & bonitate eiuſdem eſſentiæ cognitæ ſecundùm quod eſt determinatè participabilis ab his creaturis fiat complexum, in quo conſiſtit actus volitionis liberæ. Sicque in Deo differt volitio neceſſaria à libera non ex parte voluntatis ſecundùm ſe, ſed ex parte obiecti ab eadem voluntate attacti, intrinſeci tamen ipſi Deo, non extrinſeci, licet deinde tale obiectum Deo intrinſecum dicat habitudinem ad res extrinſecas, per quas vtpotè nobis magis notas ſolemus explicare actus liberos diuinos, potius tamen tanquam per effecta, quàm tanquam per conſtitutiua talium actuum. Vnde cum communiter dicitur, ſcientia diuina eſt libera, volitio diuina eſt libera, quia eſt de obiecto creato contingenti, & libero, admittenda eſt locutio cum multis, ſed benè intelligenda cum paucis, adeò vt ſcilicet ly *quia* importet rationem à poſteriori, non rationem conſtitutiuam libertatis in ſcientia, & volitione diuina.

In quo ſenſu volitio diuina ſit libera, quia eſt de obiecto cõtingenti.

Ex hac probatione habes quam facilè explicetur, quomodo actus liber Dei ſit totus Deo intrinſecus, totus immanens; quomodo Deo ab æterno conueniat, quomodo nihil in eſſendo contingens nihil defectibile contineat. Habes inſuper, cur) conſtituamus 44.

actum liberum Dei ex complexo voluntatis, & bonitatis diuinæ, vt à creaturis futuris participabilis potius, quàm ex eadem voluntate, & creaturis ipsis futuris. Ratio scilicet est, quia creaturæ futuræ non sunt obiectum specificatiuum diuini actus, nec complexum ex diuina voluntate, & creaturis futuris est aliquid Deo immanens vt requiritur ad complexum constitutiuum volitionis vitalis: præter quam quod creaturæ futuræ sunt quid consequens actum liberum, adeoque esse nequeunt quid constituens: Nequa dicas etiam diuina bonitas vt determinatè participabilis ab his potius, quàm ab illis creaturis, est quid consequens actum liberum, cum id non habeat diuina essentia necessariò, & secundùm se, alioqui deberet Deus necessariò, & essentialiter has potius, quàm illas creaturas determinatè transferre ad existentiam, & ad actualem diuinæ essentiæ participationem. Contrà enim diuina bonitas vt determinatè participabilis ab his potius, quàm ab illis creaturis, vel sumitur secundùm illud, quod dicit hæc determinata participabilitas entitatiuè, & intrinsecè, vel secundùm illud, quod dicit terminatiuè, & extrinsecè. Hoc secundo modo dicit creaturas has potius, quàm illas ea diuina voluntate determinatas ad actu participandum de diuina essentia, seu de diuina bonitate: & hoc est quid consequens, non quid constituens actum liberum. Primo modo dicit voluntatem se applicantem specialiter ad amandam efficaciter hanc participationem præ aliis, & hac ratione determinata participabilitas est quid non consequens, sed constituens actum liberum.

Volitio libera Dei non potest esse complexum voluntatis diuinæ, & rerum futurarum.

45. Probatur, & explicatur secunda pars. Non potest in Deo vllo modo admitti libertas passiua, & in essendo, *vt superiori* §. 5. probatum est, & satis euincitur ex eo, quod iuxta præmissa libertas passiua, & in essendo esse nequeat sine contingentia, & sine reali potentialitate, & mutabilitate, ergo libertas diuina est purè actiua non quidem in ordine ad obiectum specificatiuum, & motiuum circa quod libertas se exercet attingendo ipsum præcisè non ipsum producendo, sed in ordine ad obiectum terminatiuum, & extrinsecum, cui soli conuenit liberè à Deo produci: & ex eo, quod acquirat esse producendum fit obiectum, aut potius effectus, actus liberi Dei. Vniuersalem hanc doctrinam explico magis in particulari, rem totam exemplificando in actu libero, quo Deus decernit productionem, seu potius futuritionem Angeli v. g. Cognoscit Deus bonitatem suæ diuinæ essentiæ pluribus, imò infinitis modis participabilem à diuersis, infinitisque creaturis: inter alias cognoscit modum, quo est participabilis per intellectum ab Angelo, & actum necessarium, quo per simplicem complacentiam gaudet de omni modo suæ participabilitatis, applicat ad specialiter diligendam, & volendam participabilitatem per intellectum, sicque ex actu necessario, & hac participabilitate specialiter dilecta consurgit actus liber, quia deinde

Libertas actiua Dei exercetur in ordine ad obiectum terminatiuū non in ordine ad obiectum specificatiuum.

diuina bonitas considerata vt specialiter participabilis per intellectum, & sub hac ratione specialiter volita dicit specialem habitudinem ad creaturam intellectualem, seu Angelum, consurgit in Angelo futuritio, seu determinatio ad actu participandum de diuina bonitate, quod est Angelum mutari, & transire à statu possibilitatis ad statum futuritionis: & ex hoc capite actus liber Dei respectu obiecti terminatiui, & extrinseci dicitur liber libertate actiua, seu immutatiua ipsius obiecti.

46. Ex hac probatione habes volitionem liberam esse adæquatè Deo intrinsecam, non solùm sumptam in abstracto, vt præcisè importat formam volendi; verùm etiam sumptam in concreto, seu in exercitio, vt denominat Deum volentem, quod est specialiter cuntra De Quiros 1. *part. disp.* 60. *sect.* 2. Verùm cum ex mox dictis exercitium volitionis liberæ Dei in rigore habeatur circa ipsam diuinam bonitatem, quæ vtique est Deo maximè intrinseca, consequens est exercitium ipsum liberæ voluntatis esse Deo adæquatè intrinsecum. Quod deinde ad hoc exercitium intrinsecus consumatum consequatur actiuitas se exercens circa obiectum extrinsecum, ipsum denominans liberè volitum, & liberè producendum nihil interest. Sicuti enim visio, siue intellectualis, siue corporea tota interius, & immanenter exercetur, etiamsi deinde denominet, visum obiectum extrinsecum, ita & libera volitio optimè potest tota intrinsecùs exerceri, etiamsi denominet liberè volitum obiectum extrinsecum.

Volitio libera est Deo adæquatè intrinseca etiā in concreto.

---

§. IX.

Satisfit nonnullis, quæ vlterius dubitari solent circa liberum velle Dei?

Assertum: Hucvsque posita inseruiunt plurimùm ad satisfaciendum iis, quæ vlterius dubitari solent circa liberum velle Dei.

Probatur discutiendo in particulari per nonnulla ex huiusmodi dubiis iis satisfaciendo per doctrinam aut explicatam, aut indicatam *in superioribus* §§.

Dubitatur primò: An, & quomodo ab inuicem distinguantur liberum velle, & liberum nolle: Item liberè velle hunc mundum, liberè velle alium mundum. Respondetur, entitatiuè, subiectiuè, & in essendo non differre nec distingui in Deo liberum velle, & liberum nolle, quia cum liberum velle, quam liberum nolle Dei habet pro obiecto eamdem bonitatem comparatam ad creaturas, & dicere Deus vult Angelum, est dicere Deus specialiter amat propriam bonitatem, vt de facto participandam ab Angelo: dicere Deus non vult Angelum, est dicere Deus specialiter amat suam bonitatem,

In Deo velle, & nolle liberum.

tatem vt de facto non participandam ab Angelo: ſicque tùm velle tùm nolle eſt complexum voluntatis diuinæ cum eadem bonitate: quod deinde in ordine ad velle conſurgat complexum ex bonitate participanda de facto, in ordine ad nolle ex bonitate non participanda, infert diuerſitatem in obiectis extrinſecis creatis, non in ipſo actu increato ſeu in ipſo velle, quod vt tradit D. Thomas 1. *parte, quæſt.* 20. *art.* 3. *ad* 3. Non includit in ſua ſignificatione aliqua obiecta. Eâdem de cauſâ reſpondetur entitatiuè, ſubiectiuè, & in eſſendo non differre nec diſtingui in Deo velle hunc mundum, & velle alium mundum, quia tam in liberè velle hunc mundum, quàm in liberè velle alium mundum habet Deus pro obiecto propriam bonitatem, quod deinde in velle hunc mundum ſpecialiter habeat pro obiecto propriam bonitatem, vt alio modo participandam infert diuerſitatem in obiectis terminatiuis, & extrinſecis, non in ipſo actu increato, &c. Ratio à priori eſt, quia diuina volitio ſicuti non ſumit ab obiectis extrinſecis perfectionem, ita nec variationem.

Velle hunc mundum, & velle aliũ mundum nõ differunt entitatiuè, & in eſſendo.

48. Dubitatur ſecundò vtrum detur de facto in Deo nolle hunc mundum, & velle alium mundum: Ratio dubitandi eſt, quia ex mox dictis, non diſtinguitur in Deo velle hunc mundum, velle alium mundum: velle hunc mundum, nolle hunc mundum: Sicuti igitur datur velle hunc mundum, & nolle alium; ita etiam de facto datur nolle hunc mundum, & velle alium. Reſpondetur entitatiuè, & in eſſendo dari in Deo nolle hunc mundum, & velle alium mundum, ſicuti entitatiuè, & in eſſendo ſunt idem in Deo velle, & nolle: velle hunc, & velle alium mundum. Neque dicas: ergo Deus de facto vult, & non vult hunc mundum: vult, & non vult alium mundum. Cur ergo potius producit hunc mundum, quia vult; quàm non producit, quia non vult. Item cur de facto producit hunc mundum potiùs, quam alium, ſi de facto tùm hunc mundum, tùm alium mundum vult, & non vult. Contra enim ſuppono nolle hîc ſumi non pro negatione volitionis, ſed pro actu poſitiuo nulitionis, & in hoc ſenſu Deum velle, & nolle de facto hunc mundum ſecundùm illud, quod velle, & nolle dicunt entitatiuè, & in eſſendo. Ratio ſpecialis huius eſſe poteſt, quia libertas, quæ in nobis eſt potentia ad oppoſita, in Deo eſt actus ad oppoſita: & ſic quod in nobis eſt poſſe velle, & poſſe nolle, in Deo eſt velle, & nolle. Dùm deinde quæritur cur potius producit hunc mundum, quia vult, quàm non producit quia non vult, dico rationem eſſe, quia ſuum nulle relinquit quodammodo in puro eſſe entitatiuo, & ſubiectiuo, nec ipſum determinat ad eſſe immutatiuum obiecti, ad non productionem mundi. At ſuum velle determinat ad eſſe actiuum, & immutatiuum obiecti, ſcilicet ad mundi productionem. Hæc determinatio, quia nullatenus paſſiua eſt, ſed purè actiua, nihil Deo ſuperaddit, ſed ſolum obiectum immutat & facit eſſe volitum, eſtque hoc eſſe volitum quid conſequens, non quid conſtituens volitionem, & determinationem liberam. Dùm dico actum liberum Dei eſſe ſimul velle, & nolle, profero aliquid difficile, at non inauditum; nam etiam Ioan. à S. Thoma 1. *parte, quæſt.* 19. *diſp.* 4. *art.* 4. *num.* 8. & 9. iiſdem terminis vtitur dicens expreſsè actum ſecundum diuinæ voluntatis eſſe ex ſe volitionem, & nolitionem, tam volitionem, quam nulitionem: fauet etiam Sanctus Doctor *eadem quæſt.* 19. *art.* 3. *ad* 5. vbi non dicit voluntatem diuinam determinare ſe ad velle, & nolle, ſed determinare ſe ad volitum. Supponit propterea in voluntate diuina ſemper adeſſe & velle, & nolle, ſolumque deſiderari, quod velle determinetur ad mutandum volitum, vt Deus, qui ſemper eſt ex ſe tùm liberè volens, tùm liberè nolens exprimatur à nobis ſub ratione volentis potiùs quàm nolentis, ſit volens non ſolùm entitatiuè, verùm etiam actiuè.

Datur de facto in Deo nolle hunc mundum, & velle aliũ mundum.

Libertas in Deo eſt actus ad oppoſita.

Deus determinat ſe ad volitum, nõ ad velle.

49. Dubitatur tertiò vtrùm aliqualiter admitti poſſit in Deo virtualis diſtinctio actus neceſſarij à libero, aut actus, liberi à voluntate. Ratio dubitandi pro prima parte eſt diuerſa attingentia diuinæ bonitatis, quam *ex aſſerto ſuperioris* §. actus liber addit neceſſariò. Ratio dubitandi pro ſecunda parte, & pro neganda diſtinctione actus ſecundi liberi à diuina voluntate eſt, quia iuxta mox dicta non datur in Deo libertas per modum potentiæ ad oppoſita: voluntas autem libera in Deo, ſi diſtingueretur ab actu ſecundo libero non poſſet diſtingui, niſi tanquam potentia ad oppoſita. Reſpondetur ad primam partem dubij, ſicuti in aliis prædicatis neceſſariis Dei in ordine ad diuerſa obiecta admittimus diuerſas virtualitates, ſeu rationes virtualiter diſtinctas; ita etiam in ordine ad diuinam bonitatem ſecundùm ſe, & in ordine ad eandem, vt à creaturis participandam admitti poſſe in actu neceſſario duas rationes virtualiter diſtinctas, quarum vtraque ſit entitatiuè prorſùs neceſſaria, actiuè verò altera neceſſaria, altera libera: & dum nos abſolutè dicimus actum liberum Dei nullatenus diſtingui à neceſſario, nihil prorſùs addere actui neceſſario, ſenſus eſt nihil addere, quod ſit extra rationem formalem entitatis neceſſariæ, nullatenus diſtingui in aliquo, quod in eſſendo ſimpliciter neceſſarium non ſit cum quo optimè ſtat diſtingui in Deo actum liberum à neceſſario tanquam vnam virtualitatem neceſſariam ab alia virtualitate neceſſaria: ſicuti in eodem Deo diſtingui ſolet ſcientia neceſſaria à ſcientia libera. Reſpondetur ad ſecundam dubij partem à voluntate ſumpta pro actu primo diſtingui actum ſecundum liberum eo modo, quo ab eadem diſtinguitur actus ſecundus neceſſarius. Nec obſtat quod mox dicebatur libertatem, quæ in nobis eſt potentia ad oppoſita, in Deo eſſe actum ad oppoſita; ſenſus enim eſt non eſſe puram potentiam, ſicuti eſt in nobis, ſed

Quomodo admitti poſſit in Deo aliqua virtualis diſtinctio actus neceſſarij à libero.

sed esse potentiam simul, & actum ad opposita, seu esse potentiam habentem omninò simultaneum, & identificatum actum ad opposita: actum, qui simul sit velle, & nolle; sicuti potentia libera est potentia volendi, & nolendi. Neque dicas, si in Deo daretur velle liberum virtualiter distinctum à voluntate, deberet diuina voluntas dici se determinare ad velle, & non solùm ad volitum, vt à nobis suprà dicebatur. Contrà enim diuina voluntas elicit actum liberum æquè, ac actum necessarium, & per consequens ad vtrumque se determinat omninò necessariò: determinatio autem, de qua suprà dicebamus esse ad volitum, non ad velle, est determinatio actiuè libera, ex qua sequatur aliquid, quod potuerit non esse, & posse non esse conuenit solùm obiecto à diuina voluntate volito, non ipsi velle à diuina voluntate elicito.

Item actus liberi à voluntate in actu primo.

51. Dubitatur quartò: Vtrùm saluâ Physicâ Dei immutabilitate concedibile sit, quod possit Deus variare decreta, velle scilicet aliquid in tempore, quod ab æterno noluerit. Ratio dubitandi est, quia iuxta mox dicta velle, & nolle entitatiuè nullatenùs differunt, nec Deus volens est aliquo modo intrinsecè diuersus à seipso nolente. Ex eo igitur, quod Deus ab æterno volens fiat in tempore nolens nullam subit intrinsecam diuersitatem, nullam patitur intrinsecam mutationem, adeoque non apparet, cur nequeat sine detrimento Physicæ immutabilitatis variare decreta: & sicuti saluâ immutabilitate ab æterno, potuit Deus ab æterno nolle hunc mundum, quem de facto voluit; cur saluâ immutabilitate in tempore non potest in tempore nolle hunc mundum, quem ab æterno voluit. Hac ratione dubitandi conuictus *Suarez* (qui licèt diuersimodè rem explicet, nobiscum tamen sensit in asserendo actum liberum adæquatè Deo intrinsecum, & nihil entitatiuè superaddentem actui necessario) *disp. 30. Metaph. sect. 9. numer. 58.* absolutè admittit posse Deum in tempore variare decreta absque eo, quod immediatè inferatur Physica ipsius mutatio. Sustinet verò diuinorum decretorum indefectibilitatem, æternamque permanentiam ex immutabilitate Dei morali, quatenus si Deus in tempore variaret decreta, argueretur in ipso animi leuitas, inconstantia, & imprudentia: cum enim Deus ab æterno perfectissimè nouerit omnia volibilia, & omnia motiua volendi, eandemque notitiam in quacumque temporis successione retineat; si in tempore decretum aliquod variat, variat perseuerantibus eodem obiecto, & iisdem motiuis, quod vtique animi leuitas est, & inconstantia, aut imprudentia in statuendo ab æterno decretum, quod Deus præsciuisset se rationabiliter in tempore mutaturum. Fateor etiam ex hoc capite efficaciter probari indefectibilitatem inuariabilem cuiuscumque diuini decreti: imò quia mutatio, seu imperfectio moralis in Deo esse nequit sine Physica ipsius Dei destructione, ex eo, quod mutatio decreti inferat immediatè mutationem moralem in Deo consequens est, quod inferat mediatè etiam mutationem Physicam. Sicque etiam hac viâ procedendo sustineri

Inuariabilitas diuinorum decretorum probatur ex eo, quod inferret in Deo mutationem moralem.

Et mediatè mutationem physicam.

52. aliquo modo potest, quod saluâ Physicâ immutabilitate nequeat Deus in tempore variare decreta. Nihilominus placet hoc sustinere magis absolutè, immediatè, & independenter ab immutabilitate morali docendo cum Ioan. à S. Thom. 1. *part. quæst.* 13. *disp.* 4. *art.* 5. *num.* 6. De Quiros *disp.* 61. *sect.* 4. *n.* 24. immediatè, & formaliter titulo immutabilitatis Physicæ Dei ostendi repugnantiam variationis diuinorum decretorum in tempore, etiamsi volitio libera sit adæquatè Deo intrinseca, nihilque addat in essendo actui necessario. In hoc sensu formali, & rigoroso. Respondetur saluâ Physicâ Dei immutabilitate concedibile non est, quod possit Deus variare decreta: & probatur ex eo, quod iuxta doctrinam D. Thomæ iudicatam *libro superiori cap. 5. §. 3.* denominationes consequentes ad actus immanentes, & à fortiori actus ipsi immanentes Dei, fundantur in eodem Deo, vt est in se, nec respiciunt creaturas, nisi vt sunt in Deo: creaturæ autem sunt in Deo inuariabiliter, quia creaturæ, vt sunt in Deo, sunt ipse Deus. Non possunt igitur actu- Dei immanentes variari ex variatione creaturarum, & necesse est, si varientur, variari Deum; adeoque ex mutatione actuum immanentium Dei infertur immediatè, & formaliter eiusdem Dei mutatio Physica, sed decreta libera sunt actus immanentes, & quamvis ad ipsa consequatur mutatatio creaturarum, ipsa tamen in tali mutatione non fundatur, sed in bonitate intrinseca Dei, & in creaturis, vt attactis intra Deum: ergo si variarentur in tempore decreta libera formaliter, & immediatè inferretur mutatio physica Dei.

Imò hanc etiam immediatè.

Denominationes fundatæ in actione immanente, & actiones ipsæ immanentes nequeunt in tempore variari sine Physica Dei mutatione.

53. Ad rationem dubitandi in oppositum dico velle liberum, & nolle liberum nullatenus entitatiuè differre de facto, & secundùm præsentem statum, in quo vtrumque est prædicatum entitatiuè omninò necessarium: at ex suppositione, quod volitio libera incipere posset in tempore, & posset Deus in tempore velle, quod noluit, aut non voluit ab æterno, non posset ampliùs sustineri volitionem à nolitione entitatiuè non differre: & quamvis Deus ab æterno volens non sit diuersus entitatiuè à seipso ab æterno nolente; Deus tamen in tempore volens nequit non esse diuersus entitatiuè à seipso ab æterno habente, quia quod competit Deo in tempore, non ab æterno, nequit esse prædicatum entitatiuè necessarium, adeoque Deus in tempore volens esset talis per prædicatum non entitatiuè necessarium: Deus ab æterno nolens esset talis per prædicatum entitatiuè necessarium, quod est esse diuersum, seu esse talem per prædicata diuersa. Ad maiorem impugnationem eiusdem rationis dubitandi sumo instantiam ex paritate volitionis liberæ comparatæ ad locum sic Deus potest nusquam velle, seu simpliciter non velle (su-

Volitio incipiens in tempore non potest esse entitatiuè necessaria.

mo velle liberum ſecundùm illud, quod importat etiam actiuè, & operatiuè) hunc mundum ex ſuppoſitione tamen, quod ipſum velit, neceſſariò vult vbique, nec poteſt in vno loco velle, in alio nolle; ergo ſimiliter licet Deus poſſit nunquam velle hunc mundum, ex ſuppoſitione tamen, quod aliquando velit, neceſſariò ſemper vult, nec poteſt velle in vno tempore, nolle in alio; velle ab æterno, nolle in tempore. Ratio paritatis eſt, quia quidquid eſt in Deo identificatur cum æternitate æquè, ac cum immenſitate, & eſt capax effectus æternitatis æquè, ac effectus formalis immenſitatis. Sicuti igitur quidquid eſt in Deo, & inter alia velle liberum, ex identitate cum immenſitate eſt neceſſariò immenſum, & vbique; ita ex identitate cum æternitate eſt neceſſariò æternum, & ſemper. Porrò hæc inſtantia maximè facit ad rem in præſenti, quia cum immenſitas, & æternitas ſint quodammodo ſpecies immutabilitatis phyſicæ Dei, dum oſtenditur ex immenſitate, & æternitate non poſſe concedi variationem, aut inceptionem in tempore alicuius diuini decreti, perinde eſt, ac ſi id oſtendatur ex immutabilitate phyſica Dei, quod potiſſimum intenditur in præſenti.

Deus nequit velle in vno loco, non in alio in vno tempore, nó in alio.

55. Ex his habetur malè omninò ſenſiſſe Antonium Delphinum alioſque nunnullos relatos à De Quiros 1. *part. diſp.* 61. *ſect.* 1. *num* 4. pro ſententia ſuſtinente Deum poſſe imò de facto velle in tempore aliqua prius non volita. Hanc ſententiam expugnant non ſolùm mox poſita, verùm etiam quæ ponebantur *libro ſuperiori capite* 3. §. 5. dum probaretur non poſſe Deum ſua decreta vt futura cognoſcere. Idem euincunt auctoritates Scripturæ, & Patrum: Ex Scriptura ſufficiat illud Prouerb. 19. *Multæ cogitationes in corde viri; voluntas autem Dei in æternum manet.* Ex patribus ſufficiat illud Ambroſij in Pſalm. 61. *Immobilis dicitur, qui ſeruat immobilem voluntatem, &c. nam & Dei immobilem voluntatem legis, ſicut habes ad Hebræos, &c.* Hanc indubitatam veritatem reddit difficilem tranſitus peccatoris ad ſtatum iuſtitiæ, aut iuſti ad ſtatum peccati, cum enim Deus peccatorem odio, iuſtum amore proſequatur, dum quis tranſit à peccato ad iuſtitiam, aut à iuſtitia ad peccatum videtur tranſire diuina voluntas ab odio ad amorem, aut ab amore ad odium, nec apparet quomodo Deus ſine mutatione actuum voluntatis fieri poſſit de inimico amicus, de indignato placatus, & è contra. Nihilominus dico breuiter Deum ſolùm fieri de indignato placatum, ſolùm tranſire ab odio ad amorem, & è contra ſecundum nos: ſecundùm ſe verò illum, qui pro diuerſo tempore iuſtus eſt, & peccator, Deus ab æterno, & in æternum amat ſimul, & odio habet comparatiuè tamen ad diuerſum tempus, diuerſumque ſtatum iuſtitiæ, & peccati ſicuti ſecundùm ſe Deus quidquid ſcit, ſemper ſcit, & ſciet, licèt ſecundùm nos, & conſiderando obiecta, vt à nobis enunciabilia verificetur ipſum non ſcire quidquid ſciuit, vt tradebatur *libro ſuperiori cap.* 5. §. 3. ita ſecundùm ſe quidquid de præſenti aut amat, aut odio habet ſemper amauit, & amabit: ſemper odio habuit, & habebit, licèt ſecundùm nos, & conſiderando obiecta vt amabilia à nobis, qui in ipſis amandis, & odio habendis ſolemus præciſè reſpicere ſtatum præſentem, verificetur quodammodo Deum non amare vllo modo peccatorem, quem antea amauit in ſtatu iuſtitiæ, nec vllo modo odio habere iuſtum, quem antea odio habuit in ſtatu peccati, vt magis explicat Arriaga *prima parte, diſputatione* 29. *ſectione* 1. *numero* 8. *& ſequentibus.*

Deus non fit de indignato placatus, nec è contra per mutationem actuum voluntatis.

Concludo explicationem liberorum actuum Dei recolendo, quod in huiuſce libri limine attigi, originem ſcilicet difficultatis, qua mens humana vexatur in diuinæ libertatis indagine, deriuare ex eo, quod propriæ libertatis veſtigiis inhæret, & ad inſtar proprij liberum velle Dei imaginatur, cum tamen in re ſit inuerſo ordine, oppoſitóque tramite procedendum. In nobis enim liberum velle habet eſſe defectibile, contingens, variabile etiam circa obiecta inuariabilia: In Deo, habet eſſe indefectibile neceſſarium, inuariabile etiam circa obiecta variabilia. In nobis indifferentia actiua paſſiuæ miſcetur, & dum ad obiectum actiuè, ſe determinat, ab actu paſſiuè determinatur: In Deo indifferentia eſt purè actiua, & per attingentiam purè actiuam, purè obiecti immutatiuam ſe determinat, adeo vt tranſitus de contradictorio in contradictorium importet mutationem obiecti voliti, non principij volentis, & magis reſpectu illius, quàm reſpectu iſtius fiat. In nobis reſpectus ad obiectum conſtituit actum, quia eſt ad obiectum ſpecificatiuum præſuppoſitum, & independens: In Deo reſpectus ad obiectum conſtituit ipſum obiectum, quia eſt ad obiectum conſequens, & dependens in nobis voluntas ab obiecti bonitate trahitur, & obiectum liberè vult, quia eſt bonum: In Deo à voluntate obiectum bonitatem trahit, & ideò eſt contingenter bonum, quia liberè volitum: imò eo modo bonum, quo volitum, nimirum abſolutè bonum, ſi abſolutè volitum: ſub conditione bonum, ſi ſub conditione volitum: quoad entitatem, & formalitatem bonum, ſi quo ad vtramque volitum: quoad entitatem tantùm bonum, ſi tantùm quoad entitatem volitum: quoad formalitatem verò permiſſum vt, peccatum. 56.

Libertatis creatæ, & increatæ diſcrimina.

CAPVT

CAPVT II.

De Amore Dei erga se ipsum.

1\. *Amor est primus, & potissimus actus voluntatis.*

NVLLVS assignari potest volitionis actus, qui aut sub amore non contineatur, aut ab amore non deriuetur: habet quippè amor pro obiecto bonum secundùm se, & in vniuersali: bonum autem quodlibet, aut sub bono secundùm se, & in vniuersali: continetur, aut ab eodem detinatur. Idcirco verè Sanctus Doctor 1. *parte*, *quæst.* 20. *art.* 1. *in C.* ait *primus motus voluntatis, & cuiuslibet appetitiua virtutis est amor*, 1. *primò contra gentes*, *cap.* 91. *omnis affectionis principium est amor:* verè etiam vtroque in loco infert dari in Deo amntem, quem non solùm hæc ratio euidenter affirmandum probat, sed etiam fides certò credendum proponit prima Io. 4. *Deus Charitas est.* Nec minori, aut euidentiâ, aut certitudine constat dari in Deo amorem erga se ipsum; euidentiam facit decantatum illud Aristotelis proloquium *Vnicuique amabile bonum maximè autem proprium:* certitudinem induicit illud Ioan. 3. *Pater diligit filium*, & filius ipse dicit Ioan. 14. *Sicut diligo Patrem.* Eandem certitudinem corroborat processio Spiritus Sancti, quæ nihil aliud est quam Amor ad intra: Supponentes igitur tanquam naturaliter euidens, & supernaturaliter certum dari in Deo amorem sui, hunc tanquam principium, & potissimum diuinæ voluntatis actum reliquis præmittimus explicaturi qualis sit. Vtrùm necessarius, an liber: Vtrùm propriè, & strictè talis; an per modum puri gaudij: Vtrùm amicitiæ, an concupiscentiæ an alterius rationis, &c. Ex quibus luculentius apparebit, quàm rectè supponamus amorem erga se ipsum in Deo dari. Sit igitur

Euidens, & certum est, quod detur in Deo.

Maximè erga se ipsum.

---

§. I.

Vtrùm amor Dei erga se ipsum si necessarius, an liber?

2\. *Amor Dei erga se ipsû est necessarius.*

ASSERTVM: Amor Dei erga se ipsum necessarius est, non liber. Ita omnes Theologi communiter, à quibus voce potius, quàm re discrepat Scotus *in primo dist.* 10. *quæst. vnica*, dum enim videtur ponere in Deo liberum amorem sui, per liberum, voluntarium intelligit, nec aliam necessitatem excludit, quàm violentiæ, aut coactionis.

Probatur primò ratione D. Thomæ 1. *parte*, *quæstione* 19. *artic.* 3. *in C.* voluntas & in vniuersum quælibet potentia dicit necessariam habitudinem ad obiectum proprium, principale, & adæquatum, sed Deus est obiectum proprium principale, & adæquatum suæ voluntatis: ergo voluntas Dei ad Deum ipsum dicit necessariam habitudinem, & Deus seipsum necessariò vult: sed volitio, quâ Deus seipsum vult, habet veram rationem amoris ex dicendis *sequenti* §. ergo Amor Dei erga seipsum necessarius est. Minor patet: quia Deus est primum, infinitum, summumque bonum, & cum ex *supradictis lib.* 1. *cap.* 6. §. 6. Deus, & entia creata simul, non sint maius bonum, quàm Deus solus, careret simpliciter diuina voluntas obiecto, & bono sibi adæquato, si hoc non reperiret in Deo. Maior probatur; voluntas, & quælibet potentia respicit obiectum proprium principale, & adæquatum tanquam specificatiuum, & per habitudinem ad ipsum constituitur: at non potest res essentialiter constitui per habitudinem non necessariam, & habere pro prædicato essentiali aliquid sibi non necessarium: ergo voluntas, & quælibet potentia dicit necessariam habitudinem, &c. Confirmatur eadem maior specialiter quoad voluntatem, hæc ex D. Thoma *quæst.* 23. *de veritate*, *artic.* 4. *in C. Natura quædam est, & naturalem ordinem ad aliquid habet:* at nihil potest rationabilius assignari, ad quod habeat naturalem ordinem, in quod tendat per modum naturæ, quàm obiectum proprium, principale, & adæquatum: ergo

Deus est obiectum adæquatum propriæ voluntatis.

3\. Dices hoc argumento solùm probari, quod Deus amet seipsum necessitate specificationis, non verò, quod amet seipsum necessariò necessitate etiam exercitij; solam enim necessitatem specificationis probat habitudo essentialis cuiuslibet potentiæ ad proprium obiectum principale, & adæquatum. Sic voluntas nostra, vt experientiâ patet necessitatem solùm specificationis, non exercitij fertur in beatitudinem, quam habet pro obiecto adæquato; auditus necessitate solùm specificationis, non exercitij, fertur in sonorum; quod habet pro obiecto adæquato. Sed contrà licèt argumentum clariùs euincat necessitatem specificationis, quàm exercitij, hanc tamen etiam sufficienter probat, si maior illa propositio. Voluntas, & quælibet potentia dicit necessariam habitudinem, &c. latissimè intelligatur, nimirum intelligatur procedere de potentia secundùm se non impedita ab extrinseco, & comparata ad obiectum sibi applicatum, vnitum, & præsens in ratione obiecti: hac ratione potentia auditius applicata ad sonum necessitate etiam exercitij audit, nec potest non audire. Voluntas nostra in patria summum bonum necessitate etiam exercitij amat; & consequenter hac eâdem ratione probatur voluntatem diuinam necessitatem etiam exercitij amare propriam bonitatem, cum & hanc semper habeat in ratione obiecti, præsentissimam, intimè vnitam, & perfectissimè cognitam, & ipsa, cui nihil potest resistere, non sitiu se ab extrinseco impedibilis ab exercitio amoris.

In quo sensu quælibet potentia necessariò necessitate etiâ exercitij feratur in suû obiectum adæquatum.

Dices

4. Dices inſuper : hinc ad ſummum probari quod detur in Deo aliquis actus amoris erga ſeipſum quoad exercitium neceſſarius , at nonj excludi aliquem alium actnm quoad exercitium liberum : & ſicuti voluntas noſtra in Patria vltrà amorem beatificum neceſſariò neceſſitate exercitij elicitum poteſt alios actna amoris de Deo liberè iibertate exercitij elicere ; ita cur non etiam voluntas diuina vltra amorem neceſſarium , &c. Hoc fundamento docent nounulli dari in Deo amorem ſui , tum neceſſatium, tum liberum; & tum rationes naturales deſumptas ex neceſſaria habitudine potentiæ ad obiectum adæquatum , tum principia Fidei deſumpta ex proceſſione Spiritus Sancti per amorem neceſſarium diuinæ bonitatis ad intra procedentia, volunt probate quidem in Deo aliquem amorem ſui neceſſarium : at nolunt excludere omnem amorem ſui liberum. Sed contra eo ipſo, quod admittitur in Deo erga ſeipſum aliquia amot quoad exercitium neceſſarius , excluditur conſortium cuiuſcumque amotis liberi , ſaltem quo Deus ſeipſum in ſeipſo directè amet. Ratio eſt , quia amor neceſſarius eſt amor comprehenſiuus diuinæ amabilitatis , & amans Deum, quantùm amabilis eſt , tùm intenſiuè , tùm extenſiuè. Si autem relinqueret locum amori libero iam amor ille neceſſarius non adæquaret omninò diuinam amabilitatem , non eſſet comprehenſiuus ipſius. Et ſicuti , quia ſcientia , qua Deus ſeipſum in ſeipſo co cognoſcit , eſt comprehenſiua, eſſentialiter vnica eſt , nec patitur poſſibilem aliam cognitionem , qua Deus ſeipſum in ſeipſo directè cognoſcat ; ita ſimiliter amor ille neceſſarius , quia comprehenſiuus eſt, &c. Ad ſummum poteſt Deo concedi aliquis liber amor ſui indirectus, & quaſi mediatus, quatenùs , ſicuti cognoſcendo liberè creaturas exiſtentes diei poteſt cognoſcere liberè in talibus creaturis ſeipſum ; ita amando liberè creaturas exiſtentes dicatur amare liberè in iiſdem ſeipſum. Cæterùm directè , & ſine habitudine ad creaturas repugnare Deo omnem amorem liberum ſui in noſtris principiis deducimr ex ſuprà poſitâ explicatione liberorum actuum Dei : Si enim ad actum liberum Dei neceſſariò conſequitur mutatio aliqua in creatura , vtique non poteſt dari actus liber , quo Deua amet ſeipſom præciſè in ſeipſo. Verùm ne principium difficillimum aſſumamus ad probandam rem facilem aliter aſſerta veritas.

Deus non poteſt amare ſeipſum in ſeipſo nó neceſſariò tum liberè.

Ad ſummum poteſt amare ſeipſum liberè, indirectè, & in creaturis.

5. Probatur ſecundò : Deua nec poteſt ſeipſum odio habere , nec à ſui amore deſiſtere : ergo neceſſariò amat ſeipſum neceſſitate ſpecificationis, & exercitij : ergo amor, Dei erga ſeipſum neceſſarius eſt. Probatur antecedens quoad primam partem. Primò quia odium Dei eſt intriuſecè malum, adeoque Deus , ſi poſſet odio habere ſeipſum, poſſet in ſe admittere maculam , eamque turpiſſimam peccati grauiſſimi. Secundò quia non poteſt odio haberi id , in quo nulla etiam apparenter relucet ratio mali : at Deus in ſe nullam cognoſcit rationem mali, nec veri , cum re verâ in ſe ſit bonum ſummum ab omni malo deputatum , nec apparentis, cum ſeipſum perfectiſſimè cognoſcat, vt re verâ in ſe eſt , nec ſibi aliter appareat in eſſe intentionali , ac ſit in eſſe reali : ergo Tertiò quia non poteſt odio haberi id, quod non poteſt non amari , ſed Deus non poteſt ſeipſum non amare: ergo non poteſt ſeipſum odio habere. Maior patet, quia ſecùa de eodem ſecundùm idem, & ſecundum eandem rationem , daretur ſimul amor , & odium , cum Deus ſeipſum ſecundùm omnem rationem neceſſario amet. Minor eſt ſecunda primi antecedentis para , cuius probationes proptereà redundant etiam à fortiori in confirmationem primæ partia. Probatur antecedena quoad ſecundam partem primò Deus non poteſt deſiſtere à perfecta , & completa ſui beatitudine , ſed ſine amore ſui non poteſt eſſe completè , & perfectè beatus , cum amor Dei , ſi non eſt pars eſſentialis , ſit ſaltem complementum beatitudinis , ergo Deus non poteſt deſiſtere ab amore ſui. Secundò diuina voluntas eſt neceſſarij in aliquo actu ſecundo amoris cum amor *ex ſupra dictis initio huius capitis* ſit primus motus cuiuſcumque voluntatis , & diuina voluntas *ex capite ſuperiori paragrapho tertio* importet actum primum ſemper tamen ſine carentia actus ſecundi : Sed non poteſt rationabilius aſſignari aliquod obiectum , circa quod diuina voluntas ſit neceſſariò in actu ſecundo amoris , quàm Deus ipſe qui & neceſſariò à proprio intellectu diuinæ voluntati repræſentatur , & eſt obiectum ſummè neceſſarium , ac ſummè amabile. Tertiò Deus nequit deſiſtere ab amore ſui , niſi eliciendo actum , quo aut velit ab amore ceſſare , aut nolit amare : ſed huiuſmodi actum nequit Deus elicere , ergo. Maior patet, quia non poteſt dari in Deo pura omiſſio, ſeu ſuſpenſio actus , vt probatur infrà *cap. 5. §. 1.* Minor probatur : Vt aliquid terminet volitionem debet continere aliquam rationem boni : vt terminet nolitionem debet continere aliquam rationem mali : Sed nec in ceſſatione ab amore ſui poteſt apparere aliqua ratio boni : quia cum Deua , vt potè omni volens poſſit ſimul velle omne bonum , poſſet ſimul velle , & ceſſationem ab amore ſui , & amorem ſui; nec in amorem ſui poteſt apponere aliqua ratio mali , quia ſecus Deua de facto amando ſe ipſum , aliquod malum in ſe admitteret ; ergo Deus nec ceſſationem ab amore ſui poteſt velle , nec amorem ſui poteſt nolle. Neque dicas ſaltem ad exercitium propriæ libertatis poterit Deus aut talem ceſſationem velle , aut talem amorem nolle. Contra enim hoc ipſiſſimum in quæſtione eſt : Vtrùm poſſit Deua habere exercitium libertatia circa talem ceſaationem, vel talem amorem. Deinde quis ſanæ mentis non iudicet imprudens , otioſum adeóque Deo indignum exercitium libertatis , quo quis præciſè , aut velit à boni amore ceſſare, aut nollit bonum amare.

Deus non poteſt ſeipſum odio habere.

6. Nec à ſui amore deſiſtere.

Neque etiã ad exercitiũ propriæ.

7. Dices hæc omnia tandem probare eſſe neceſſarium in Deo actum aliquem amoris

ſu

sui in vago: at non euincere esse necessarium hunc numero actum amoris, quem erga se ipsum Deus de facto habet. Sed contra: male supponit instantia, esse possibiles in Deo erga se ipsum plures amores solo numero diuersos, quod improbatur primo ex dictis *lib. superiori cap. 2. §. 3. & 5.* vbi negatæ sunt obiter in Deo cognitiones solo numero diuersæ. Secundò quia aperiretur via ad concedendos possibiles plures numero Spiritus Sanctos. Tertiò quia Deus non potest carere aliqua perfectione, seu aliquo bono sibi possibili, adeóque si vnicum amorem sui de facto habet, hic solus est ipsi possibilis, & neque hoc carere potest, vt alios habeat, neque aliis carere posset, si posset alios habere.

Non sunt possibiles respectu Dei plures amores sui solo numero diuersi.

8. Ex dictis habetur primò cur creata voluntas cũ amore Dei necessariò possit simul coniungere amorem liberum, non sic voluntas diuina. Ratio scilicet est primò, quia amor necessarius, quem erga Deum elicit creata voluntas, non est amor comprehensiuus adæquans diuinam amabilitatem, & per consequens relinquit in Deo aliquam amabilitatem intactam, ad quam possit terminari amor liber: at amor necessarius, quo diuina voluntas amat Deum est Dei omnino comprehensiuus. Secundò quia in creata voluntate non repugnat ex genere suo amor liber Dei, sicuti repugnat in voluntate diuina.

Cur voluntas creata possit amare Deum necessariò simul, & liberè: non sic diuina.

9. Habetur secundò voluntatem diuinam magis habere rationem naturæ, quàm libertatis: habet enim rationem naturæ in ordine ad obiectum increatum, & primarium; rationem libertatis in ordine ad obiectum creatum, & secundarium: habet rationem naturæ in ordine ad bonitatem Dei secundùm se, rationem libertatis in ordine ad bonitatem Dei vt participabilem à creaturis. Nec ex eo quod volũtas diuina minùs habeat libertatis, quàm naturæ, & consequenter habeat libertatis minùs quã volũtas creata, minus habeat perfectionis. Enim verò libertas est perfectio simpliciter solùm circa obiectum contingens, & circa hoc plus habet libertatis voluntas diuina, quàm creata, quia libertas illius est magis actiua, magis, dominatiua, & independens. Circa obiectum verò necessarium libertas non est perfectio nisi secundùm quid, & ex suppositione imperfectionis; ex suppositione scilicet voluntatis finitæ, & limitatæ impotis simul velle omne volibile, simul amare omne amabile. Absolutè igitur loquendo libertas circa quodcumque obiectum non est perfectio, nisi sumatur libertas opposita coactioni, & violentiæ. Necessitas item simpliciter non est imperfectior libertate, nisi sumatur aut necessitas coactionis, & violentiæ, aut necessitas non vitalis, & inanimata, qualis est illa qua agunt causæ naturales. Cæterùm necessitas voluntaria, & vitalis ad omne bonum necessarium necessariò amandum est perfectio pura, & summe propria voluntatis actualissimæ, & infinitæ tum intensiuè, tum extensiuè.

Voluntas diuina habet magis rationem naturæ, quam libertatis.

Libertas circa omne bonum non est perfectio simpliciter.

§. II.

Vtrùm amor Dei erga se ipsum sit propriè, & strictè talis, an per modum puri gaudij?

Assertum: Amor Dei erga se ipsum est propriè, & strictè amor: est scilicet amor, non solùm intelligendo nomine amoris quemcumque affectum voluntatis terminatum ad bonum; verùm etiam intelligendo nomine amoris affectum habentem specialem modum tendentiæ diuersum à desiderio, & gaudio. Colligitur assertum ex D. Thoma *prima parte, quæst. 20. art. 1. ad secundum, & 1. contra Gentes, cap. 90. & 91.* iure propterea defenditur à Salmant. *prima parte, tract. 4. disputatione 4. dub. 2.* Ioan. à S. Thoma *quæst. 20. disp. 6. art. 1.* aliisque Thomistis communiter, quos sequuntur De Quiros *disp. 68. sect. 3.* Ruis *disp. 52. de voluntate sect. 1. &c.* contra Herice *tract. 2. disp. 13. cap. 6.* Aluis *disp. 4. sect. 3.* Arrubal *quæst. 20. annot. 1. n. 3.* aliosque nonnullos. 10.

Amor Dei erga se ipsum est propriè talis.

Asserti positi probationibus præmitto explicationem specialis modi tendendi in bonum, ratione cuius diuersificatur amor strictè talis à desiderio, & gaudio, ad quos tres actus, seu affectus omnes alij affectus prosecutiui reducuntur. Gaudium igitur tendit in bonum præsens, & possessum; desiderium in bonum absens, & non possessum: amor in bonum secundum se, & in communi præscindendo ab eo, quod sit præsens, vel absens; possessum, vel non possessum. Hic statim excitatur quæstio ferè tota vocalis, & de nomine, inquirendo vtrum de ratione amoris sit positiuè respicere obiecti præsentiam; an verò solùm talem præsentiam positiuè non requirere, desiderium scilicet requirat positiuè obiecti absentiam, gaudium requirat positiuè obiecti præsentiam: Amor nec illam, nec istam positiuè requirat, quamvis deinde nec illam, nec istam positiuè respuat, adeò, vt bonitas, sub qua amor tendat, sit bonitas secundùm se considerata præcisiuè à præsentia, & absentia; bonitas in quam tendat, possit esse omnis bonitas, siue præsens, siuè absens, siue præscindens à præsentia, & absentia. Hunc secundum dicendi modum amplectuntur auctores nostri asserti, & ex multis ipsorum argumentis vnicum attingo sic: Affectus tendens in bonum, ita vt nec requirat, nec respuat eo ipso aut præsentiam, aut absentiam, est affectus prosecutiuus voluntatis, quia est tendentia in bonum sub ratione boni: at neque est gaudium, neque desiderium, quia illud positiuè præsentiam requirit positiuè absentiam respuit; istud è contra; ergo nec inducatur quartus, & innominatus voluntatis prosecutiuus actus, seu affectus, debet

Amor non positiuè requirit, at nec positiuè respuit obiecti aut præsentiam, aut absentiam.

dici quod sit amor. Fauet plurimùm huic dicendi modo D. Thoma 1. *parte, quæst.* 20. *art* 1. *in C. Amor respicit bonum in communi, siue sit habitum, siue non habitum.* vbi vtique indicatur amorem nec præsentiam, nec absentiam positiuè respicere, alioqui adhibenda fuisset alia phrasis loquendi dicendo v. g. respicit bonum neque habitum, neque non habitum. Idem clarioribus terminis quo ad obiecti præsentiam exprimitur *primò contra Gentes capite* 91. *Amor est alicuius rei non minus, cum habetur, sed magis, quia bonum aliquod fit nobis affinius, cum habetur.* vbi ly *quia bonum aliquod fit nobis affinius, cum habetur* egregiè confirmat nostrum intentum. Cum enim amor ex D. Dyonysio *cap.* 4. *de diuin. nom. sit vnitiua virtus*, & bonum præsens, ac possessum sit magis affinè, & coniunctum, seu clarius sit magis physicè vnitum, & magis affectiuè vnibile, consequens est, vt virtus vnitiua, quæ vtrique circa obiectum magis vnibile melius exercetur, melius exerceatur circa bonum præsens, & possessum, adeóque quod præsentia, & possessio boni, prosit non obsit perfectioni amoris propriè dicti, & strictè talis. His præmissis assertum.

Imo circa obiectum præsens melius exercetur.

11. Probatur primò: Si amor Dei erga se ipsum est per modum puri gaudij, non propriè, & strictè amor, maximè; quia Deus non potest cognoscere suam bonitatem, nisi vt præsentem, & possessam; circa bonitatem autem cognitam, vt præsentem, & possessam solum gaudium elicitur, sicuti circa bonitatem cognitam vt absentem solum desiderium: sed hæc ratio nulla est; ergo, &c. Maior est potissimum, imo vnicum aduersariorum fundamentum. Minor habetur ex præmissis, vbi probatum est, dummodo ly *vt*, reduplicet rationem, quæ in obiecto attingitur; non rationem, sub qua obiectum attingitur (hue si attentè perpendatur eneruat vim totam argumentationis oppositæ,) amorem strictè talem versari posse circa quamcumque bonitatem, siuè cognitam vt præsentem, siue cognitam vt absentem, siue cognitam vt præscindentem à præsentia, & absentia.

12. Dices sub quacumque ratione Deus cognoscat propriam bonitatem cognoscit ipsam, vt præsentem, & possessam, quia cognoscit ipsam intuitiuè; ergo siuè cognoscat propriam bonitatem vt rationem quæ, siue vt rationem sub qua, seu quod idem est, siue ly *vt*, reduplicet rationem quæ, siue rationem sub qua, Deus cognoscit propriam bonitatem vt præsentem, & possessam, adeóque si bonitas cognita vt præsens, & possessa nequit esse ratio sub qua amoris seu quod idem est si ly *vt præsens, & possessa*, nequit reduplicare rationem sub qua respectu amoris, Deus nullatenus cognoscit propriam bonitatem tanquam rationem sub qua amoris, nec potest per consequens erga se ipsum exercere amorem propriè talem. Sed contra aduerte particulam reduplicatiuam *vt* non semper reduplicare prædicatum formaliter importatum, sed aliquando reduplicare aliquid importatum materialiter. Exemplum sit in his reduplicationibus: homo, vt homo est sensitiuus; substantia, vt substantia est subiectum accidentium: imo aliquando reduplicare aliquid importatum solùm per modum conditionis. Exemplum sit in his reduplicationibus, ignis vt approximatus calefacit. Bonum vt cognitum finalizat. In proposito dum dicitur bonitas cognita vt præsens, & possessa nequit esse ratio sub qua amoris: vel ly *vt* reduplicat possessionem, & præsentiam tanquam formaliter importatam ex parte rationis sub qua, & sic vera est propositio: vel reduplicat possessionem, & præsentiam tanquam materialiter importatam ex parte rationis sub qua, & sic falsa est propositio. Porrò Deus cognoscit propriam bonitatem vt possessam, & præsentem omni modo, quo vt præsens, & possessa cognosci potest; sicque tùm quatenus ly *vt* reduplicat possessionem, & præsentiam tanquam importatam formaliter ex parte rationis sub qua tùm vt reduplicat eandem tanquam importatam materialiter ex parte eiusdem rationis sub qua: hoc secundo modo habet de propria bonitate actum amoris; primo modo actum gaudij.

Particula vt non semper reduplicat prædicata formalia.

Probatur secundò Deus habet etiam per aduersarios erga se ipsum, seu erga propriam bonitatem actum gaudij, ergo etiam habet actum amoris propriè, & strictè talis. Probatur consequentia: Gaudium essentialiter præsupponit amorem (subintellige præsuppositione aut reali, aut virtuali, aut rationis, quod nihil interest in præsenti) propriè, & strictè talem, ergo si Deus habet erga se ipsum actum gaudij; habet etiam, seu habere præsupponitur erga se ipsum actum amoris. Antecedens probatur tùm generaliter ex eo, quod omnis voluntatis affectio amorem præsupponit, tanquam primum voluntatis motum, & omnis alterius affectionis principium, vt in huiusce capitis limine *ex D. Thoma* præmissum est: tùm specialiter ex eo, quod gaudium est de bono coniuncto, nec in affectu: solùm, quia bonum coniunctum tantum in affectu aliquando molestiam, & tristitiam affert; non delectationem, & gaudium, sic de diuitiis in effectu sibi coniunctis vnus gaudet, alter tristatur; sed de bono coniuncto tùm in effectu tùm in affectu; quod est idem ac dicere de bono tùm possesso, tùm amato, facit huic veritati communis hominum sensus: si quis enim interrogetur cur de re aliqua gaudeat, non respondet præcisè, quia possidet; sed quia possidet rem circa quam bene afficitur, seu quam amat. Accedit, quod non videtur melius explicari posse, cur de eâdem re eodem modo à duobus possessâ vnus gaudeat magis quàm alter; nisi dicendo gaudium amorem præsupponere, ab amore deriuari, & de 13.

Gaudium essentialiter præsupponit amorem.

eadem re, eodem modo in affectu possessa vnum gaudere magis, quàm alterum, quia rem illam vnus magis, quàm alter amat, magis quàm alter in affectu possidet.

14. Probatur tertiò Deus amat propriam bonitatem nó solùm, quia est præsens, & possessa, sed etiam, quia ipsam esse præsentem, & possessam bonum est; at hic secundus est amor propriè, & strictè talis; ergo datur in Deo vltra amorem per modum gaudij amor propriè, & strictè talis. Maior patet, quia Deus amat suam bonitatem omni modo, & ex omni motiuo, quo amabilis est, & bona. Probatur, tum quia secundus ille affectus formaliter respicit bonum, & non nisi materialiter respicit esse præsens, & possessum, sicuti actus tendens in verùm quia verùm esse bonum est, formaliter respicit esse bonum, & non nisi materialiter esse verum; tum quia actus tendens in bonitatem, quia est præsens, & actus tendens in bonitatem præsentem, quia bonum est ipsam esse præsentem sunt actus diuersi, & ex diuersis motiuis: at ille est gaudium; ergo iste est amor diuersus a gaudio, adeóque propriè, & strictè talis.

Amare rem, quia est possessa, & quia bonum est ipsam esse possessam diuersa sunt.

15. Probatur quartò ex duobus absurdis consequentibus ad appositam sententiam. Primum est, quod repugnaret amor strictè talis comprehensiuus diuinæ bonitatis, nam Deus sub nulla ratione comprehendi potest ab alio, quàm à se ipso: at à se ipso amore strictè tali Deus comprehendi non posset, quia amorem strictè talem non posset erga se ipsum habere, ergo amore strictè tali à nullo alio comprehendi posset, sicque repugnaret amor strictè talis comprehensiuus, &c. Secundum est, quod neque etiam in beato ad visionem, qua attingitur Deus existens, consequeretur amor strictè talis erga Deum, imò vt infert Arriaga *prima parte, disp.*53.*num.*53. neque etiam in via dari posset actus charitatis strictè talis erga Deum, cum neque in via possimus positiuè præscindere Deum vt in se bonum, quod est obiectum charitatis supponentis pro amore stricto, à Deo vt in se existente, & à se possesso, quod est obiectum gaudij consequentis ad amorem amicitiæ, seu charitatis.

Si non datur in Deo erga se ipsum amor strictè talis, neque etiam daretur in beato erga Deum.

16. Allata hucvsque argumenta probant in Deo erga se ipsum non solùm dari amorem propriè, & strictè talem, sed etiam talem amorem distingui virtualiter à gaudio, in quo specialiter nobis aduersantur Salmant. *prima parte, tract.* 4. *disput.* 4. *dub.* 2. *num.* 44. Nihilominus secundùm nostra principia, secundùm quæ distinguimus in Deo virtualiter ea omnia, quæ in ipso secundùm proprios conceptus formales reperiuntur, & in creatis formaliter distinguntur, cum constet in creatis distingui realiter amorem, & gaudium eo ipso, quod probamus reperiri in Deo non solùm gaudium, vt omnes admittunt, sed etiam amorem strictè talem secundùm proprium conceptum formalem, consequens est amorem, & gaudium distingui in Deo virtualiter. Hocque speciali efficacia infertur ea superiori secunda probatione, in qua amor probatur essentialiter prior gaudio: in diuinis autem inter ea maximè prædicata datur virtualis distinctio, inter quæ datur aliqua prioritas, cum à prioritate ad distinctionem argumentum procedat à fortiori.

Amor strictè talis, & gaudium distinguuntur.

Ex dictis habetur magis præscindere ab existentia obiecti simplicem intelligentiam, quam amorem strictè talem: illa enim præscindit positiuè, & dicit aut non existentiam obiecti, aut saltem carentiam cognitionis de existentia obiecti; iste præscindit solùm negatiuè, obiecti scilicet existentiam non exigit: at nec excludit aut existentiam, aut actum formaliter ad existentiam terminatum. Hinc ex eo, quod Deus nequeat se ipsum cognoscere per simplicem intelligentiam, nullatenùs infertur, quod nequeat se ipsum amare per amorem, strictè talem, quia vt cognosceret se per simplicem intelligentiam deberet se cognoscere non existentem, aut saltem non cognoscere se existentem; quod vtrumque repugnat Deo; vt verò se amet per amorem strictè talem, non est necesse, quod aut se amet non existentem, aut non amet se existentem, sed sufficit, quod amet se non habendo pro motiuo formali amoris præsentiam seu existentiam suæ bonitatis. 17.

Cur Deus nequeat se cognoscere per simplicé intelligentiam, bene tamen amare per amorem strictè talem.

§. III.

Vtrùm amor Dei erga se ipsum, vel saltem vnius diuinæ personæ erga aliam sit amor amicitiæ?

ASSERTVM I. Amor Dei erga se ipsum non est amor amicitiæ, sed est amor amore amicitiæ eminentior. Ita Theologi communiter requirentes ad amorem amicitiæ pluralitatem, si non actuum mutui amoris, saltem personarum mutuò amantium, vt videre est apud De Quiros 1. *parte, quæst.* 10. *art.* 1. *num.* 6. 18.

Amor Dei erga se ipsū.

Probatur prima pars, quod amor Dei erga se, præsertim vt contradistinguitur ab amore vnius diuinæ personæ erga aliam, & est amor ipsius diuinæ essentiæ, non personæ, non sit amor amicitiæ ex Richardi à Sancto Victore 3. *de Trinitate, cap.* 2. *Vbi pluralitas personarum deest, charitas omninò esse non potest*; ergo saltem præscindendo à personis amor Dei erga se ipsum non est charitas, seu amicitia. Ex Gregorio *Hom* 17. *in Euangelia minus, quàm inter duos haberi charitas non potest: Nemo enim propriè ad semetipsum habere charitatem dicitur sed dilectio in aliud tendit, vt charitas esse possit.* Ex Aristotele 8. *Ethic. cap.* 3. & 8. amicitia de sui ratione requirit essentialiter reamationem, & æqualitatem, sed Dei erga se ipsum, nec potest dari reamatio, nec æqualitas, ergo

Nec est amicitiæ.

Dices ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 25. *art.* 4. 19.

in C. Inter cætera, quæ homo ex charitate diligit, etiam ſe ipſum ex charitate diligit; ergo homo erga ſe ipſum habet charitatem, & amorem amicitiæ, ergo idem ſeotiendum de Deo. Sed contra vt facilè patet conſulenti textum loquitur ibi *Sanctus Doctor* de charitate vt eſt amicitia hominis ad Deum, ſicque ait, quod inter cætera, quæ homo diligit ex charitare, ſcilicet ex amicitia ad Deum, diligit etiam ſe ipſum, quod non eſt diligere ſe ipſum amore amicitiæ erga ſe ipſum, ſed amore amicitiæ erga Deum, ex quo nihil ſequitur contra aſſertam veritatem.

20. Probatur ſecunda pars quod ſcilicet amor Dei erga ſe ipſum ſit eminentior amore amicitiæ. Amor Dei erga ſe ipſum nec eſt amori amicitiæ æqualis, nec eſt amore amicitiæ inferior, ergo eſt amore amicitiæ eminentior. Antecedens quoad primam pártem patet, quia non eſt aſſignabilis aliqua ſpecies amoris, quæ non ſit amor amicitiæ, & ſit æqualis amori amicitiæ. Quoad ſecundam probatur. Si eſſet inferior amore amicitiæ maximè, quia eſſet amor concupiſcentiæ ſed amor Dei erga ſe ipſum non eſt amor concupiſcentiæ ergo. Minor probatur amor concupiſcentiæ, vel ſumitur, quatenùs correſpondet concupiſcentiæ Paſſioni, & ſic eſt amor boni abſentis, vt explicat D. Thomas 1.2.*quæſt.*3. *art.* 2. *in C.* & expreſſiſſimè tradit *eodem, art. ad* 1. illis verbis: *Bonum delectabile non eſt abſolutè obiectum concupiſcentiæ: Sed ſub ratione abſentis*, & hoc modo tam certum eſt Deum ſeipſum non concupiſcere, quàm certum eſt non tendere in ſe ipſum vt abſentem: Vel ſumitur amor concupiſcentiæ quatenùs contraponitur amori amicitiæ & ſic, vt ex profeſſo explicat D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 26. *art.* 4. *in C.* tendit in bonum, quod quis vult vel ſibi, vel alij, & quod amatur amore concupiſcentiæ amatur alteri, & tanquam bonum ſecundùm quid ſed Deus neque vult ſe ipſum ſibi, neque alteri, neque amat ſe ipſum, vt bonum ſecundùm quid, ergo non amat ſe ipſum amore concupiſcentiæ. Amat igitur ſe ipſum amore, qui neque concupiſcentia eſt, neque amicitia, ſed ipsâ etiam amicitiâ eminentior; & conſiſtit eminentia, ſeu maior perfectio diuini amoris ſupra amorem amicitiæ in eo, quod ex vna parte amor amicitiæ iuxta D. Thomam 2. 2. *quæſtione* 23. *articul.* 5. *in C.* fundatur in mutua communicatione bonorum, & iuxta eundem pariter 1. 2. *quæſtione* 25. *articul.* 4. *in C.* Vnionem quamdam importat. Ex alia parte Deus ad ſe ipſum vnitatem habet, non vnionem, omnimodam bonorum identitatem, non mutuam bonorum communicationem. Cum igitur vnitas ſit quid potius, & eminentius vnione; identitas mutuâ communicatione, conſequens eſt amorem Dei erga ſe ipſum eſſe quid potius, & eminentius amore amicitiæ.

Nec concupiſcentiæ.

Amor concupiſcentiæ dupliciter ſumitur.

Eminentia amoris Dei erga ſe ipſum ſupra amorem amicitiæ.

21. Dices. Viuentium generatio, quæ in creaturis eſt à principio coniuncto, & in naturæ ſimilitudinem, in diuinis, eſt à principio identificato, atque in numericam naturæ vnitatem; & tamen licet identitas coniunctione numericâ, vnitas ſimilitudine potior, ac eminentior ſit. Proceſſio verbi diuini non dicitur eſſe quid eminentius generatione, ſed vera, & formalis generatio, ergo ſimiliter amicitia, quæ in creatis fundatur in communicatione bonorum, & vnionem importat; licet in diuinis fundetur in identitate bonorum, & importet vnitatem, non deſinet eſſe propria, & formalis amicitia; & dici debebit amicitia, perfectiſſima, non quid amicitiâ eminentius. Sed contra: Sicuti generatio in diuinis eſt vnius, diuinæ perſonæ reſpectu alterius, non Dei reſpectu ſui ipſius; Ita inſtantia, ſi quid probat, probat amicitiam vnius diuinæ perſonæ erga aliá, nō Dei erga ſe ipſum. In rigore tamen neque vnius diuinæ perſonæ erga aliam formalem, & propriam amicitiam probat, quia conceptus formaliſſimus generationis eſt, quod generans communicet ſe genito. Hæc autem communicatio meliùs exercetur per identitatem, quàm per ſimilitudinem. Nec requirit generatio ex parte geniti mutuam correſpondentiam, ratione cuius genitus communicet aliquid generanti: at conceptus formaliſſimus amicitiæ eſt mutua correſpondentia tum in amore, tum in communicatione bonorum, quæ mutua correſpondentia ſine diſtincto amore, & diſtinctâ bonorum communicatione haberi non poteſt. Ideò maiorem diſtinctionem requirit amicitia, quàm generatio, & pura perſonarum diſtinctio non ſufficit ad exercendam formalem amicitiam, quamvis ſufficiat ad exercendam formalem generationem, vt magis probo in ſequenti aſſerto.

Amicitia requirit maiorem diſtinctionem, quàm generatio.

Assertvm II. In rigore amor vnius diuinæ perſonæ erga aliam non eſt amor amicitiæ, ſed eſt ſimiliter amor eminentior. Ita Io. à S. Thoma *prima parte, quæſtione* 20. *diſputatione* 6. *articul.* 1. *numero* 15. Heriec *diſputatione* 14. *de voluntate, numero* 58. Suarez *in Metaph. diſputat.* 30. *ſect.* 16. *num.* 60. contra De Quiros *prima parte, diſputatione* 68. *ſect.* 4. *numero* 25. Ruiz *diſputatione* 52. *ſect.* 4. *&c.* in quorum fauorem aliqui referunt D. Thomam *in* 1. *diſtinct.* 2. *quæſt.* 1. *articulo* 4. *argument. ſed contra.* At ibi nihil lego de amicitia inter diuinas perſonas, ſolùm ſit mentio de charitate, at hæc latius patet, quàm amicitia, & aliquando ſupponit pro amore imperfectiore, qualis eſt amor, quo quis ex effectu ad Deum diligit ſe ipſum tanquam obiectum ſecundarium, aliquando pro amore eminentiore, qualis eſt amor Dei erga ſe ipſum, vnius diuinæ perſonæ erga aliam, & hunc amorem melius dici charitatem, quàm amicitiam expreſſit Auguſtinus 6. *de Trinitate, cap.* 5. vbi loquens de amore, quo Pater & filius ſe diligunt, ait eſſe. *Communionem conſubſtantialem, & coæternam. quæ ſi amicitia conuenienter dici poteſt, dicatur,* 22.

Amor vnius diuinæ perſonæ erga aliam non eſt in rigore amicitia.

Charitas latius patet, quàm amicitia.

tur, sed aptius dicatur Charitas. Iure propterea citari potest pro asserta veritate, *Augustinus*, & afferri tanquam probationis præludium allata auctoritas vlterius verò assertum.

23. Probatur: Amicitia formaliter est actus amoris, & ratio formalis, seu essentialis ipsius magis debet attendi ex parte actus amoris, quàm ex parte Personarum amantium: ergo ratio mutui formaliter, & essentialiter requisita ad amicitiam debet reperiri in ipso actu amoris, non præcisè in Personis amantibus, & debet amicitia esse mutuus amor, non amor Personarum se mutuò amantium per vnicum, & eundem actum amoris. At Personæ diuinæ, licèt dici possint adiectiuè se mutuò amantes, dici tamen nequeunt se amantes per mutuum amorem, quia sunt quidem distinctæ inter se; at non habent distinctos actus amoris, vt requiritur ad rationem amoris mutui: ergo rigorosè amor vnius diuinæ Personæ erga aliam non est amor amicitiæ. Et cum ex alia parte neque etiam sit Amor Concupiscentiæ, quia vna diuina Persona nec amat alteri bonum ab ipsa distinctum, aut bonum ipsi absens; nec amat alteram tanquam bonum secundùm quid, vt suprà explicabatur requiri ad amorem concupiscentiæ strictè, propriéque dictum, consequens est amorem vnius diuinæ Personæ erga aliam esse eminentiorem amore amicitiæ.

Amicitia debet esse amor mutuus ex parte actus.

Amor vnius diuinæ Personæ erga aliam non est concupiscentiæ.

24. Habetur ex dictis Amorem Dei erga seipsum, aut vnius diuinæ Personæ erga aliam, cum nec amicitiæ, nec concupiscentiæ sit, dicendum esse amorem beneuolentiæ, qui ab amore amicitiæ differt maximè in eo, quod non requirat mutuam correspondentiam, cuius mutuæ correspondentiæ carentia est potissima, imò tota ratio negandi rigorosam amicitiam tum Dei ad seipsum, tum vnius diuinæ Personæ ad aliam. Neque dicas etiam amorem beneuolentiæ importare quandam vnionem, cum commune sit cuicumque amori illud, quod ex *D. Dionysio* circumfertur; *Amor est vnitiua virtus.* Contra enim nomine vnionis, quam importat amor ex genere suo venit quæcumque coniunctio etiam per identitatem, & quoad hoc quadrat paritas suprà allata de similitudine, quam importat generatio: nec amicitia excludit identitatem rei amatæ ex ratione communi amoris, sed ex ratione propria amoris mutui.

Est Beneuolentiæ.

25. Habetur insuper, quod si amor esset qualitas potens informare, & denominare amans duplex subiectum, & de facto eadem amoris qualitas in Petro, & Paulo poneretur; Petrus, & Paulus non amarent se amore amicitiæ, & posset qualitas illa dici amor amantium mutuò, vt non amor mutuus amantium, vt requiritur ad amorem verè amicabilem, qui, cum formaliter significet actum, debet esse mutuus ex parte actus; nec sufficit, quod sit mutuus ex parte subiecti: Et sicuti eadem albedo posita in duplici pariete non faceret vnum simile alteri, quia relatio, cum magis attendatur penes rationem fundandi, quàm penes extrema; relatio mutua, qualis est relatio similitudinis, requirit distinctam rationem fundandi, nec contenta est distinctis extremis; ita similiter, &c.

Amor idem positus in Petro, & Paulo non faceret ipsos amicos.

---

§. IV.

Explicantur alia nonnulla de Amore Dei erga seipsum?

26. ASSERTUM: Alia ferè omnia, quæ de amore Dei erga seipsum supersunt explicanda, facilè explicantur recolendo, & huic proportionaliter transferendo supradicta de Scientia Dei circa seipsum.

Amor Dei erga se.

Probatur, & explicatur: Ex eo, quod *in libro de Scientia cap. 2. §. 1.* traditum est primò Deum habere cognitionem sui comprehensiuam, consequens est habere etiam comprehensiuam sui amorem, nec minus istum diuinæ diligibilitati, quàm illa diuinæ intelligibilitati adæquari. Secundò ex co, quod ibidem traditum est cognitionem diuinam per seipsam præcisè super seipsam reflectere, nec dari in Deo cognitionem reflexam virtualiter à directa distinctam, consequens est amorem diuinum per seipsum præcisè supra seipsum reflectere: & eodem formaliter actu, quo seipsum comprehensiuè amat, amorem ipsum sui comprehensiuum amare absque virtuali distinctione amoris directi à reflexo, seu amoris, quo seipsum comprehensiuè amat, ab amore, quo amat amorem comprehensiuum sui. Tertiò ex eo, quod §. 2. *sequenti*, traditum est Deum cognoscendo seipsum habere pro obiecto motiuo, specificatiuo, & primario non solùm diuinam essentiam, sed omnia diuina prædicata, principalius tamen illam, quàm ista, consequens est Deum amando seipsum habere pro obiecto motiuo, specificatiuo, & primario sui amoris tum diuinam essentiam, tum omnia diuina prædicata; illam tamen principaliùs, quàm ista. Nam sicuti veritas specificatiua diuinæ cognitionis est veritas per modum actus purissimi, & hæc in omnibus diuinis prædicatis reperitur, licèt principaliùs in essentia, cui soli conuenit à se; ita bonitas specificatiua diuinę dilectionis est bonitas per modum actus purissimi, & hæc pariter principalius quidem in essentia, re ipsa tamen in omnibus diuinis prædicatis relucet, etiam in relationibus formalissimè sumptis secundùm rationem *ad.* Neque enim mens est amplecti sententiam Thomistarum dicentium relationes diuinas secundùm formalissimam rationem. Ad *esse* perfectionem vllam dicere, nec bonitatem. Quartò ex eo, quod §. 3. *sequenti*, traditum est Deum cognoscere seipsum in creaturis, & ex creaturis, consequens est seipsum pariter in creaturis, & ex creaturis amare; tum quia ad omnem cognitionem sequi potest proportionatus amor, & Deo vtpote non minus infinito in linea volitiua, quam in intellectiua, debet non minùs concedi omnis modus volendi, & amandi,

Est Dei comprehensiuus.

27.

Non est per actum virtualiter distinctum suprà se reflexus.

28.

Habet pro obiecto motiuo, & specificatiuo omnia diuina prædicata, principaliùs tamen diuinam essentiam.

29. Reddit Deū amantem se & in creaturis, & ex creaturis.

amandi, quàm intelligendi, & cognoſcendi ſeipſum, tum quia eodem proportionaliter modo, quo cognitio ſui in creaturis, & ex creaturis ob identitatem, quam habet cum cognitione comprehenſiua ſui in ſeipſo, omni vacat imperfectione, etiam ob identitatem cum amore comprehenſiuo ſui in ſeipſo, omni vacabit imperfectione amor ſui in creaturis, & ex creaturis. Neque hæc, & ſimilia maiori indigent conſideratione; ſed ſolùm relectione eorum, quæ de Scientia Dei locis citatis dicebantur. Interim occurrit ſpeciale dubium non commune ſcientiæ Dei, ſcilicet.

39. Dubitatur vtrùm amor Dei erga ſeipſum dici poſſit amor efficax, an ſit ſolùm per modum ſimplicis affectus. Ratio dubitandi eſt, quia amor efficax eſt amor operatiuus, Deus autem ſeipſum amando nihil circa ſeipſum operatur, & bonitatem, quam in ſe amat in ſe, & à ſe ſupponit, non ex vi amoris ſibi tribuit. Nihilominus reſpondetur Amorem Dei erga ſeipſum eſſe eminentiſſimo modo efficacem. Primò quia Deus per talem amorem efficit eminentiſſimo modo ſeipſum, cum enim Amor Dei ſit ipſe Deus, dum Deus eſt à ſe dici poteſt eſſe à proprio amore. Secundò quia amor inefficax admittit nolitionem exiſtentiæ ſui obiecti, quam omninò excludit Dei erga ſeipſum amor, qui è contra tam neceſſariam connectionem habet cum volitione exiſtentiæ ſui obiecti, vt ſi per impoſſibile Deus nõ exiſteret, & poſſet ponere propriam exiſtentiam, ex vi amoris, quæ de facto erga ſeipſum habet determinaretur, imò cogeretur ad efficaciter volendam, & ponendam propriam exiſtentiam. Quam conditionalem, licèt impoſſibilem, tanquam vtilem tamen ad oſtendendam efficaciam, & proprietatem diuini amoris approbant Salmant. 1. *part. tract.* 4. *diſp.* 4. *dub.* 2. *numer.* 39. Arriaga *diſput.* 25 *ſect.* 4. *num.* 47. De Quiros *diſput.* 68. *ſect.* 4. *num.* 23. &c. Ex his facilè ſoluitur ratio dubitandi dicendo amorem Dei erga ſeipſum eſſe tum eminentiſſimè, tum conditionatè operatiuum: & non ex propria imbecillitate, ſed ex ſumma obiecti neceſſitate habere, quod formaliter; & abſolutè obiectum ſuum non operetur.

Eſt eminentiſſimo modo efficax.

✻✻✻✻✻✻✻:✻✻✻✻✻✻✻✻

CAPVT III.

De Amore Dei erga creaturas.

1. Icat verba illa Ariſtotelis *lib.* 2. *magnorum Moralium*, *cap.* 12. *Deum amare non ſuſcipit, alienum quippè fuerit, ſi quis dixerit Iouem amare*, videantur excludere omnem Dei amorem erga creaturas, nihilominùs aliquem huiuſmodi amorem admittendum eſſe lumine tum Fidei, tum naturæ eluceſcit. Lumine quidem Fidei ob id. Sap. 11. *Diligis omnia, quæ ſunt*. Pſal. 113. *omnia quæcumque voluit, fecit* clariùs exprimit Scriptura amorem Dei erga creaturas rationales, de quo infrà §. 5. Lumine verò naturæ, quia nec negari poteſt in aliquibus ſaltem creaturis ratio boni, nec concedit ratio aliqua boni, ad quam nequeat diuinus amor terminari; alioqui aut etiam ratio aliqua veri poſſet ſubterfugere diuinam cognitionem contra ea, quæ dicebantur *lib. ſuperiori, cap.* 2. §. 5. *& cap.* 3. §. 1. aut diuina eſſentia magis per ſuam infinitam repræſentatiuitatem mouere poſſet diuinum intellectum, quàm per ſuam infinitam bonitatem mouere poſſit diuinam voluntatem contra illud D. Thomæ 1. *part. quæſt.* 19. *artic.* 5. *in C. Deus ſicuti vno actu omnia in eſſentia ſua intelligit; ita vno actu vult omnia in ſua bonitate.* Aliquis igitur Dei amor erga creaturas notior eſt, quàm vt indigeat vlteriori probatione: & quando etiam hoc quis exquireret contra *Epicureos*, qui, vt refert Lactantius Firmianus *in libro* contra ipſos edito *cap.* 4. ſenſerunt non eſſe in Deo gratiam, id eſt amorem, eruere facilè poterit ex infrà aſſerendis definiendo, circa quas creaturas verſetur, & qualis ſit Dei amor. Vtrùm ſcilicet verſetur etiam circa creaturas poſſibiles, an ſolùm circa exiſtentes. Vtrùm ſit amor neceſſarius, & inefficax; an liber, & efficax. Et quidem, quia ſtatus poſſibilitatis præſupponitur ad ſtatum exiſtentiæ primò poſtulat explicari diuinus amor comparatiuè ad creaturas poſſibiles, quæ, quantum ad præſens inſtitutum attinet, neque conſiderandæ ſunt ſecundùm eſſe eminentiale, quod habent in Deo. Qua ratione, cum ſint ipſa creatrix eſſentia Dei, ſeu ipſe Deus, amat Deus ipſas eodem modo, quo iam aſſertum eſt amare ſeipſum. Neque ſecundùm quod ſubſunt diuinæ voluntati conditionatè, aut abſolutè decernenti illas transferre ad exiſtentiam, qua ratione amor creaturarum poſſibilium confunderetur cum amore creaturarum exiſtentium. Sunt igitur conſiderandæ ſecundùm ſe, vt porè poſſibiles, id eſt ſecundùm eſſe formale, quod habent in ſeipſis extra Deum antecedenter ad omnem actum diuinæ voluntatis ipſas ordinantis ad exiſtentiam. Et in hoc ſenſu ſit

Aliquis amor Dei erga creaturas lumine tum Fidei, tum naturæ innoteſcit.

Creaturæ poſſibiles tripliciter ſumi poſſunt.

---

§. I.

Vtrùm detur in Deo Amor erga creaturas poſſibiles?

2. ASSERTVM: Datur in Deo amor erga creaturas poſſibiles. Ita Scotus *in* 3. *diſt* 32. *quæſt. vnica*, §. *Quod etiam aliter* Herincz *diſp.* 7. *quæſt.* 3. *num.* 21. Richardus *in* 1. *diſt.* 45. *art.* 1. *quæſt.* 1. Vaſquez 1. *part. diſput.* 79. *cap.* 2. Lugus *lib.* 1. *diſp* 35. *cap.* 1. Arriaga *diſp.* 24. *ſect.* 5. De Quiros *diſput.* 65. *ſect.* 2. &c. contra Ferrarienſem 1. *contra Gentes, cap.* 81. *&* 4. *contra Gentes*, *cap.* 13.

Datur in Deo amor erga creaturas poſſibiles.

Alenſem

Alensem *prima parte, quæst.* 34. *membr.* 4. Salmant. *tractat.* 4. *disputat.* 5. *dub.* 1. §. 4. Io. à S. Thoma *quæst.* 19. *disputat.* 4. *artic.* 6. *& Thomistas* communiter, quibus fauent Suarez *in Metaph. disputat.* 30. *sect.* 16. *numero* 41. Valentia *prima parte, disputat.* 1. *quæst.* 8. *punct.* 2. *in responsione ad primum, argumentum Scoti.*

Probatur primò creaturæ possibiles secundùm se, & vt purè possibiles sunt bonæ, & Deo notæ, ergo sunt à Deo amabiles, & à Deo amantur; cum ex infinitate propriæ amatiuitatis determinetur ad amandum omne amabile, sicuti ex infinitate cognoscitiuitatis determinatur ad cognoscendum omne cognoscibile. Antecedens quoad secundam partem, præter quod ab Aduersariis non negatur, satis superque constat *ex libro superiori cap.* 2. *à* §. 3. *ad* 8. in quo §. 8. dum specialiter probatur Deum cognoscere possibilia etiam immediatè in se ipsis, specialiter via sternitur ad probandum Deum possibilia amare non solùm secundùm esse eminentiale, quod habent in diuina essentia, vel omnipotentia; verùm etiam secundùm esse formale, quod habent in se ipsis, vt sic in Deo cuilibet speciali modo cognoscendi adamussim respondeat specialis modus amandi, solùm igitur quoad primam partem antecedens indiget probatione, cui firmius stabiliendæ præmitto:

Non tamen erga omn..., nec erga ipsas vt sumptas secundùm rationem abstractam possibilitatis.

Dum dico creaturas possibiles secundùm se, & vt purè possibiles esse bonas, me nec loqui absolutè de omnibus creaturis possibilibus, nam quoad peccata possibilia id in particulari tractabitur infrà §. 3. nec intendere quod creaturæ possibiles secundùn se, & vt purè possibiles sint bonæ quatenus sit bona ipsa possibilitas quodammodo in actu signato, & abstractè sumpta. Nam hac ratione possibilitas, sicuti præscindit ab eo quod sit possibilitas rei bonæ, vel malæ; ita præscindit ab eo, quod in se bona sit, vel mala.

3. Cæterùm loquendo de creaturis possibilibus, quæ peccata non sint, & ipsas considerando in concreto, prout scilicet important non parum possibilitatem, sed rem ipsam possibilem; prima pars antecedentis, scilicet creaturas possibiles secundùm se, & vt purè possibiles esse bonas probatur primò. Creaturæ possibiles sunt ens. Sed ratio boni transcendit quodcumque ens; ergo creaturæ possibiles sunt bonæ. Si dixeris rationem boni solùm transcendere ens participiale, non ens nominale, sub quo continentur

Bonitas trãscendit ens etiam nominale.

creaturæ possibiles: Impugnaberis in vnitate, & veritate, quæ etiam ens nominale & creaturas possibiles transcendunt, & tamen sunt passiones, & attributa entis solùm eo modo, quo bonitas. Secundò creaturæ possibiles, seu essentiæ rerum sunt in bonitate inæqualem, ergo sunt bonæ; patet hæc consequentia, qua comparatiuum supponit positiuum, nec potest esse magis, aut inæqualiter tale, quod positiuè tale non est.

Essentiæ rerum secundùm se sunt inæqualiter bonæ.

Antecedens probatur, tum quia essentiæ rerum sunt sicut numeri, quorum vnus inæqualis est alteri, & altero maior: Tum quia ex ipsis terminis nimis durum est dicere Angelum in statu possibilitatis non esse meliorem formicà aut festucà: omnes creaturas possibiles non esse quid melius vnicà &c. Tum denique, quia existentia dicit præcisè esse extra causas, & videtur in indiuisibili consistere, ideo via posset assignari notabilis inæqualitas bonitatis inter creaturas existentes, si bonitas, & bonitatis inæqualitas, in sola existentia, nullatenùs in essentia secundùm se reluceret.

Dices primò, bonitatatem relucentem in creaturis purè possibilibus esse bonitatem radicalem, & in potentia, non formalem, & in actu: esse bonitatem purè speculatiuam, & constitutiuam prædicatorum essentialium; non practicam, seu motiuam, & allicitiuam voluntatis ad sui prosecutionem: consequenter essentia rerum secundùm se esse inæqualis bonitatis radicaliter, & remotè, secus formaliter, & proximè. Nec propterea omnem bonitatem ab existentia præcisè consurgere, sed eam bonitatem, quæ in rerum essentiis sina ordine ad existentiam radicalis solùm est, & remota, in iisdem positâ existentiâ fieri proximam, & formalem: adeóque, sicuti ante existentiam habebant rerum essentiæ inæqualem bonitatem radicalem; ita post existentiam habere inæqualem bonitatem formalem, non quod existentia tribuat inæqualitatem bonitatis, sed quod sit conditio, quâ positâ bonitas aliundè inæqualis de tali radicaliter fit talis formaliter. 4.

Bonitas eiũ radicalis, & speculatiua est amabilis.

Sed contra: Allata distinctio, vel est impertinens, vel petit principium. Enimverò bonitas, quæ vocatur radicalis in potentia, speculatiua &c. vel est amabilis, & sic habetur intentum, allatáque distinctio impertinens est; vel nullo modo est amabilis, & sic petitur principium; hoc ipsum quippè est, quod quæritur, cur non sit amabile bonum etiam radicale, & in potentia, cum præsertim ad bonitatem amandam non requiratur, quod sit actu existens, alioqui neque etiam bonitas futura, aut præterita posset amari. Quod dicitur esse bonitatem speculatiuam, præter quod improbari posset, translatio rationis speculatiuæ propriæ intellectus, & veritatis ad voluntatem, & bonitatem, nobis potius fauet; cur enim non est amabilis speculatiua bonitas cum sit cognoscibilis speculatiua veritas. Quod additur non esse bonitatem motiuam, seu allicitiuam voluntatis, præter quod relabitur in petitionem principij, non facit ad rem respectu diuinæ voluntatis, quæ dum amat creaturas habet ipsarum bonitatem solùm pro ratione terminatiuâ, non pro ratione motiuâ, sicuti dum easdem cognoscit &c.

Vt à Deo ametur, non requiritur, quod voluntatem alliciat.

In vniuersum tota terminorum varietas, qua aduersarij conantur eludere nostram probationem, eluditur paritate veritatis, & cognitionis, nam eodem modo, quo bonitatem creaturarum possibilium vocant radicalem, in actu primo, speculatiuam

ſpeculatiuam, &c. debent vocare radicalem, in actu primo, ſpeculatiuam, &c. creaturarum poſſibilium veritatem; at huiuſmodi veritas, licèt radicalis, &c. eſt cognoſcibilis; ergo etiam illa bonitas licet radicalis, &c. eſt diligibilis.

5. Voluntas fertur in bonum, vt in ſe, intellectus in verum, vt eſt in ipſo intellectu.

Dices ſecundò non bene argui à cognoſcibilitate veritatis radicalis, & in potentia, ad amabilitatem bonitatis radicalis pariter, &c. Ratio eſt, quia intellectus cognoſcit veritatem trahendo ipſam ad ſe, ſicque, vt veritas actu cognoſcatur, ſatis eſt, quod habeat eſſe actuale in intellectu, etiamſi deinde habeat in ſe eſſe ſolùm radicale, & potentiale. Et quia cum eſſe radicali, & potentiali in ſe, habere poteſt eſſe actuale in intellectu, habere ſcilicet poteſt in intellectu actualem ſpeciem ſui repræſentatiuam, ſimpliciter ſubſiſtit, quod veritas etiam ſolùm radicalis, & in potentia, actu cognoſcatur. At voluntas potius ab obiecto trahitur, & in ipſum fertur per modum inclinationis, & ponderis, ſicque ipſum attingit ſecundùm eſſe, quod habet in ſe ipſo, non ſecundùm eſſe, quod habet in voluntate; ſicuti ſecundùm eſſe, quod habet in intellectu, attingitur veritas ab intellectu. Si igitur bonitas in ſe nullum habeat eſſe actuale, ſed purè radicalis, & in potentia ſit, conſequens eſt, quod nequeat actu à voluntate attingi, & amari. Confirmatur à poſteriori inſufficientia arguendi à cognoſcibilitate veritatis radicalis, &c. Non eſt amabile quodcumque bonum, licèt ſit cognoſcibile quodcumque verum; ergo ex cognoſcibilitate radicalis veritatis non ſufficienter infertur amabilitas radicalis bonitatis. Antecedens probatur: Hoc verum, homo eſt, & non eſt. Impoſſibile dicit contradictionem: Si homo eſſet equus, eſſet hinnibilis; eſt cognoſcibile, & tamen hoc idem bonum non eſt amabile: Foret enim ridiculus talis amor, & poſſent ab intellectu formante plures, & plures huiuſmodi aut propoſitiones aut combinationes, multiplicari in infinitum obiecta amabilia. Sed contra, ſicuti commune eſt cuilibet actui vitali gigni ex potentia, & obiecto; ita commune eſt cuilibet potentiæ vitali attingere obiectum in ſe ipſa exiſtens. Quo ad hoc igitur non ſolùm intellectus, verum etiam voluntas fertur in obiectum ſecundùm eſſe, quod habet in ipſa potentia, & per hoc eſſe deinde vtraque potentia terminatur ad eſſe, quod habet obiectum in ſe ipſo: propterea ſi intellectus ex eo, quod attingat veritatem ſecundùm eſſe, quod habet in ſe ipſo, poteſt attingere veritatem etiam ſolùm radicalem & in potentia: eodem ex capite poterit voluntas attingere bonitatem etiam ſolùm radicalem, & in potentia. Diuerſitas verò operandi inter intellectum, & voluntatem non conſiſtit in eo, quod obiectum intellectus ſit in intellectu, obiectum, voluntatis non ſit in voluntate; ſed præcisè in diuerſo modo, quo intellectus, & voluntas habeant in ſe obiectum. Intellectus quippè habet in ſe obiectum per ſimilitudinem: voluntas per impulſum, & quia ſimilitudo, & imago potiùs rem repræſentatam ad ſe trahit, quàm à re repræſentata trahatur, intellectus habens in ſe obiectum per ſimilitudinem dicitur trahere obiectum ad ſe, & obiectum eſt in intellectu quodammodo tanquam tractum in trahente. E contra quia impulſus ſequitur rem, ad quam impellit, & potius à tali re trahitur, quàm talem rem trahat; voluntas habens in ſe obiectum per impulſum, dicitur ab obiecto trahi, & obiectum eſt in voluntate tanquam trahens in tracto.

Commune eſt cuilibet potentiæ vitali attingere obiectum exiſtens in tra ſe.

Diuerſitas operãdi inter intellectum, & voluntatem.

6. Ad confirmationem inſtantiæ dico agere nos in præſenti de veritate, & bonitate tranſcendentalibus: In iſtis rectè arguitur à cognoſcibilitate vnius ad amabilitatem alterius: & ſicuti eſt cognoſcibile quodcumque tranſcendentale verum; ita eſt amabile quodcumque tranſcendentale bonum. Exempla quæ afferuntur in oppoſitum continent veritatem purè obiectiuam, non tranſcendentalem. Ideo nihil mirum ſi inde nulla bonitas, nulla amabilitas inferatur. Continent inquam veritatem purè obiectiuam, non tranſcendentalem; quia veritas tranſcendentalis eſt paſſio entis, nec reperitur ſine ente aut exiſtente, aut poſſibili. In allatis autem propoſitionibus nulla exprimitur ratio entis, nec poteſt Deus ſignificato illarum propoſitionum exiſtentium aliquam tribuere. Eſt igitur veritas in illis propoſitionibus expreſſa veritas purè obiectiua, quam veritatem purè obiectiuam à tranſcendentali diuerſam habent etiam impoſſibilia, & non entia. Nec propterea intellectus veritates illas aut concipiendo, aut affirmando, format entia rationis fictitia, quia ens rationis factum non formatur concipiendo id, quod habet eſſe purè obiectiuum in intellectu, ſed concipiendo vel affirmando illud eſſe ens reale poſitiuum, aut poſſibile à parte rei.

Diuerſitas veritatis tranſcendentalis à purè obiectiua.

7. Probatur ſecundò Deus poteſt circa creaturas poſſibiles, vt purè poſſibiles, & ſecundùm ſe conſideratas habere aliquod voluntatis exercitium, ſed huiuſmodi exercitium non poteſt eſſe aliud, quàm ſimplex amor, ergo: Minor patet, quia huiuſmodi exercitium non poteſt eſſe odium, quia ſecus omne poſſibile, aut eſſet malum, & nullum poſſet à Deo efficaciter intendi in ordine ad exiſtentiam. Nec poteſt eſſe amor efficax, quia ex vi amoris efficacis poſſibilia exirent ſtatum puræ poſſibilitatis, nec poteſt eſſe deſiderium, quia creatura poſſibilis in ratione poſſibilis non eſt abſens. Conſequens eſt igitur, vt ſit ſimplex amor, ſeu ſimplex complacentia: Maior probatur Deus poteſt habere aliquod voluntatis exercitium circa ipſum non eſſe; ergo multò magis circa poſſe eſſe, ſeu circa res poſſibiles, vt præcisè dicunt poſſe eſſe. Antecedens patet, quia Deus verè determinat aliquas creaturas ad non eſſe. Mitto hîc argumentum deſumptum ex connexione creaturarum poſſibilium cum omnipotentia: Nam ex duobus eſſentialiter connexis ex

Deus habet voluntatis exercitium circa non eſſe; ergo etiã circa poſſe eſſe.

amore

amore vnius non probatur amor alterius, nisi saltem aliunde constet vtrumque esse bonum, & amabile. Mitto item paritatem voluntatis creatæ potentis habere de possibilibus complacentiam: facilè enim eluditur paritas ex eo, quod voluntas creata potest sibi complacere de bonitate etiam falsâ apparenti, & purè apprehensâ.

---

§. II.

Vtrùm Amor Dei erga creaturas possibiles sit necessarius, & inefficax. An liber & efficax?

8. Amor Dei erga creaturas possibiles est necessarius.

ASSERTVM I. Amor Dei erga creaturas possibiles necessarius est, non liber. Ita Vasquez 1. *part. disp.* 79. *cap.* 2. Arriaga *disp.* 24. *sect.* 6 *subsect.* 2. De Quiros *disp.* 66. *sect.* 1. Herincx *disp.* 7. *quæst.* 3. *num.* 45 & 47. & alij plures ex illis præsertim, qui actum liberum Dei essentialiter constituunt per connotationem obiecti extrinseci contingentis, Contra Lugum 1. *part. lib.* 1. *disp.* 35. *cap.* 1. *num.* 9. aliosque nonnullos, & a fortiori contra negantes Deo omnem amorem creaturarum possibilium: Ex quibus tamen aliqui, inter quos Salmant. 1. *part. tract.* 4. *disput.* 5. *dub.* 1. §. 7. *num.* 29. Suarez *lib.* 3. *de attributis*, *cap.* 6. *num.* 10. indirectè adhærent nostro asserto, quatenùs tradunt, quod, si per impossibile Deus amaret creaturas possibiles, amaret ipsas necessariò; *Scotum* nec pro, nec contra refero, quia non satis mentem suam expressit, vt videre est apud ipsum *in* 1. *dist.* 1. *quæst.* 1. §. *Sed contra in* 3. *dist.* 32. *quæst. vnica*, *Quodlib* 16. §. *hic potest dici circa finem*. Colligitur etiam ambigua mens doctoris subtilis ex eo, quod in hoc puncto diuisi sunt ipsius discipuli.

9. Probatur primò: Deus nec potest creaturas possibiles (loquor de creaturis possibilibus iuxta sensum expositum *initio præcedentis* §.) odio habere, ne à creaturarum possibilium amore desistere: ergo amor Dei erga creaturas possibiles, &c. Antecedens probatur: Deus nec potest odio habere bonum, nec à boni amore desistere, sed creaturæ possibiles sunt bonæ, vt suprà probatum est: ergo. Probatur maior quoad primam partem: Deus non potest tendere in obiectum, nisi modo ipsi proportionato. Sic v. g. non potest tendere aut in veritatem per dissensum, aut in falsitatem per assensum. Sed modus proportionatus tendendi in bonum est amor, nam esse bonum, & esse amabile conuertuntur: ergo Deus non potest tendere in bonum, nisi amando; & tenderet in ipsum modo improportionato, si tenderet odio habendo. Probatur eadem maior quoad secundam partem Deus nequit desistere ab amore boni, nisi eliciendo actum, quo aut velit ab amore boni cessare, aut nolit bonum amare, sed huiusmodi actum nequit elicere: ergo. Ad probandas huius syllogismi præmissas, sufficit recolere quæ ponuntur *in calce* 2. *probationis superioris* §. Imò, si res attentiùs consideretur, ferè tota illa secunda probatio potest huc transferri: nam & amor creaturarum possibilium est aliquale complementum beatitudinis saltem extensiuæ. Et in creaturis possibilibus excludendo, vt excludi suppono, omnia peccata possibilia, nulla Deo relucet ratio mali. Et licèt respectu voluntatis creatæ non sit intrinsecè malum odio habere aliquam creaturam possibilem, non posset id non esse irrectitudo respectu voluntatis increatæ, cui æquè connaturale est tendere in omne bonum, ac sit connaturale voluntati creatæ tendere in bonum summum.

Deus non potest creaturas possibiles odio habere.

Nec ab ipsarum amore desistere.

Dices allatum argumentum principale nimis probare: probare scilicet, quod Deus non 10.
possit efficaciter nolle creaturas possibiles; at hoc est falsissimum, cum nolit de facto Deus efficaciter existentiam alterius mundi, imò omnium illarum creaturarum, quas ad statum futuritionis non transtulit. Probatur sequela maioris: Superius argumentum probat Deum non posse habere odium, & consequenter neque displicentiam simplicem creaturarum possibilium, nam etiam simplex displicentia requirit in obiecto rationem aliquam mali: at posse nolle efficaciter creaturas possibiles, est posse ipsas odio habere: nam sicuti volitio efficax existentiæ creaturarum est ipsarum amor efficax; ita nolitio efficax existentiæ erit ipsarum odium efficax: & sicuti existentia est maximum creaturarum bonum, cuius volitio amor est; ita negatio existentiæ erit maximum creaturarum malum, cuius volitio odium erit. Hinc deinde sequitur posse Deum habere de iisdem creaturis simplicem displicentiam, quæ nihil aliud esse videtur, quàm nolitio quædam inefficax, eius autem, cuius dari potest nolitio efficax, dari potest à fortiori nolitio inefficax. Sed contra: Nolitio boni præcisè non est odium, nisi sit coniuncta cum volitione mali, & non etiam quomodocumque, sed vt dissoni, & noxij ei, cui quis malum vult: at nolitio existentiæ respectu possibilium est quidem nolitio alicuius boni, sed non est coniuncta cum volitione alicuius mali, nec malum aliquod affert possibilibus; quia licèt afferat negationē existentiæ; tamen propter indifferentiam, quam possibilia habent ad existere, & non existere; ad existentiam, & negationem existentiæ, hęc possibilibus dissona, noxia, mala non est. Neque existimes absolutè verificari negationem boni malam esse, & obiectum odij, solū enim id verificatur de negatione boni debiti, & de negatione boni volita ex motiuo nocendi; & ratione dissonantiæ quam habeat talis negatio cum eo, cui est volita. Certè si velle non existentiam, aut nolle existentiam, esset odio habere, Deus odio haberet omnes actus honestos, quos in statu puræ possibilitatis reliquit; odio haberet alium Christum alias vniones hypostaticas, aliaque huiusmodi maxima bona; quibus vult non existentiam. Quod addebatur de simplici displicentia, impugnatur faciliùs: nam ad nolitionem efficacem existentiæ sufficit cōnexio cum non

Nec omnis nolitio boni, nec omnis volitio mali est odium.

Deus non odit creaturas, quibus non vult existentiam.

11. existentia, nec est necesse, quod appareat in ipsa existentia aliqua ratio mali, cum talis nolitio nec odium sit, nec displicentia. Nolitio verò inefficax, & simplex displicentia, cum sit per modum puræ fugæ, nec ex suo conceptu formali importet connexioné cum negatione opposita ei, quod displicet, est omninò inexplicabilis, nisi supponatur in obiecto ratio aliqua mali, quæ cum in rebus possibilibus non reluceat, potest Deus ipsas efficaciter nolle; at non easdem nolle inefficaciter, nec de ipsis habere simplicem displicentiam, secludo, vt semel, & iterum dixi, peccata possibilia.

De eo, de quo potest esse nolitio efficax, non semper potest esse nolitio inefficax.

12. Probatur secunda pars: Bonitas creaturarum possibilium est bonitas necessariò amabilis: ergo à Deo necessariò amatur. Antecedens patet: quia est bonitas secundùm se necessaria, sicuti sunt necessariæ ipsæmet creaturæ in statu possibilitatis: Amabilitas autem, & bonitas sibi omninò correspondent. Probatur consequentia primò: quia omnes actus, qui in Deo possunt sustineri necessarij, tales sunt sustinendi potiùs, quàm liberi, saltem propter difficultatem maximam explicandi actus liberos. Arridet plurimùm hoc argumentum Arriagæ *loco suprà cit. num.* 44. cum enim ipse fateatur omninò inexplicabiles actus liberos Dei, iure optimo amorem Dei erga creaturas possibiles facit necessarium, non liberum; vt explicabilem, nó inexplicabilem faciat. Probatur eadé con-

13. sequentia secundò: quia Deus non necessitatur ex obiecto extrinseco, vt commune esse debeat voluntati diuinæ cum creata à solo summo bono necessitari, in solum summum bonum necessariò tendere, sed necessitatur ex intrinseca perfectione arbitrij omniuolentis, ideò vt amet, nó requirit in obiecto, nisi amabilitatem; vt amet necessariò, non requirit, nisi amabilitatem necessariam: & requirere ad amorem necessarium amabilitatem summam voluntatis infirmitas est. Probatur eadé consequentia tertiò: ex *supradictis cap. præcedenti*

14. *in calce*, §. 1. Necessitas voluntaria, vitalis, & ab intrinseco, circa quodlibet bonum necessariú est melior libertate: illa est perfectio simpliciter, ista est perfectio secundùm quid: ergo eo ipso, quod creaturæ possibiles sunt bonú necessarium, & necessariò amabile, debet Deo in ordine ad ipsas concedi quod est melius, quod est perfectio simpliciter; debet scilicet cócedi amor necessarius, non liber: ergo bonitas creaturarum possibilium à Deo necessariò amatur. Neque ideircò minuitur aut dominium Dei in creaturas, aut dependentia creaturarum à Deo, quia & ratio dominij, & ratio dependentiæ relucet maximè in creaturarum existentia, circa quam Deus, necessariò sibi complacens in creaturis possibilibus, habet liberam omninò facultatem disponendi pro libito, cum amor necessarius, seu complacentia simplex necessaria alterius mundi possibilis æquè benè cohæreat cum efficaci volitione, ac cum efficaci nolitione existentiæ alterius mundi.

Amor necessarius nó minuit aut Dei dominium, aut creaturarum dependentiam.

15. Dubitatur hîc: Verùm Deus amet creaturas possibiles tantâ necessitate, quantâ amat seipsum. Respondetur ly *tantâ*, vel posse importare rationem formalem necessitatis relucentem in oppositione ad contingentiam; vel posse importare perfectionem necessitatis. Primo modo Deus amat creaturas possibiles tantâ necessitate, quantâ seipsum. Secundo modo non item. Ratio primæ partis est, quia necessitas vt opposita contingentiæ in indiuisibili quodammodo consistit, nec magis repugnat Deo posse non existere, quàm repugnet creaturis possibilibus posse non habere esse possibile. Et sicuti comparando creaturas possibiles inter se, non magis necessariò habet esse possibile Angelus, quàm festuca; ita comparando creaturas possibiles ad Deum existentem, non magis necessariò iste habet esse existens, quàm illæ habeant esse possibile. Ratio secundæ partis est, quia necessitas 16.

In quo sensu Deus amet possibilia tantâ necessitate, quantâ seipsum.

quoad perfectionem sequitur conditionem rei, cuius est necessitas; perspicuum autem est maiorem in Deo relucere perfectionem, quàm in creaturis possibilibus. Deinde, vt magis in particulari rem explicem, maior in Deo, quàm in creaturis possibilibus est necessitas, quasi extensiuè, quatenùs in creaturis possibilibus necessitas afficit sola prædicata essentialia: in Deo afficit etiam existentiam. Maior item est necessitas quoad modum habendi ipsam, quatenùs necessitas Dei vt ratio habendi necessitatem creaturis possibilibus potiùs, quàm è contrà: & licèt impossibilitatis possibilibus impossibilitaretur Deus, sicuti impossibilitato Deo impossibilitarentur possibilia; tamé impossibilitatio Dei esset magis ratio impossibilitationis possibilium, quàm impossibilitatio possibilium impossibilitationis Dei, quia illa esset ratio à priori, ista solùm à posteriori. Potest hoc totum exemplificari in varietate harum duarum propositionum v. g. Deus est Creator; festuca est creatura. Si enim veritas sumatur secundùm suam rationem formalem exclusiuam falsitatis præcisè tanta est veritas in vna propositione, quanta in alia: quod si sumatur, vt importat veritatis perfectionem, longè maior est veritas in prima propositione, quàm in secunda, quia prima propositio constat longè perfectioribus terminis, quàm secunda. Ita similiter, &c.

Veritatis, & necessitatis comparatio.

Ex his patet amorem Dei erga seipsum debere absolutè dici perfectiorem amore Dei erga possibilia; cum habeat in necessitate ipsâ maiorem perfectioné. Habet etiam alios maioris perfectionis titulos. Primus esse potest, quod habet Deú ipsum pro obiecto specificatiuo, & motiuo; non sic creaturas possibiles, quarum bonitas respectu diuini amoris se habet merè terminatiuè. Secundus, quod magis est appretiatiuus erga Deú, quàm erga creaturas possibiles, & si per impossibile deberet Deus aut à sui, aut à creaturarú possibiliú amore desistere, vtiquè ab istarú amore desisteret potiùs, quàm ab amore sui. Tertius quod erga Deú est eminétissimo modo efficax, vt explicabatur *c. superiori* §. 4. Nec solùm Deus sibi complacet in propria existentia, verùm hanc etiam ex vi sui amoris sibi tribueret, si ipsâ careret: at erga possibilia est 17.

Maior perfectio amoris Dei erga se suprà amoré eiusdem erga creaturas.

inefficax,

inefficax, & Deus præcisè sibi complacet in possibilium bonitate, vt magis explicatur in sequenti assertu.

18. Amor Dei erga possibilia est inefficax.

ASSERTVM II. Amor Dei erga creaturas possibiles inefficax est per modum simplicis complacentiæ, non efficax per modum amoris operatiui. Ita omnes illi, qui sustinent amorem Dei erga possibilia, siue iuxta superius assertum sustineant talem amorem necessarium, siue ipsum sustineant liberum.

Probatur Deus amando creaturas possibiles, nihil in ipsis operatur nec bonum aliquod ipsis confert: ergo amor Dei erga creaturas possibiles non est efficax, & operatiuus, sed est per modum simplicis complacentiæ, & amoris inefficacis bonitatem approbantis præcisè, non efficientis. Antecedens probatur: tum quia quidquid conuenit creaturis possibilibus in statu possibilitatis necessarium est: Deus autem ad extra nihil necessariò operatur: tum quia primum bonum, quod Deus cuicumque rei impartiri potest est existentia, & sine existentia nullum potest bonum aduenire: at Deus amando necessariò creaturas possibiles non vult ipsis existentiam, quia secùs non relinqueret ipsas in puro statu possibilitatis: ergo nullum bonum creaturis possibilibus aut confert, aut vult. Neque dicas hoc esse contra rationem genericam amoris, cum amare sit velle bonum. Contrà enim solùm amare efficaciter est velle bonum, dummodo ly *velle* sumatur propriè pro intendere, nam si latiùs sumatur prout omnis actus prosecutiuus voluntatis est velle, etiam complacere de bono est velle bonum; & in hoc sensu Deus amans creaturas possibiles dici potest velle ipsis bonum, de quo sibi complacet.

---

§. III.

Vtrùm datur in Deo Amor erga impossibilia, & erga peccata possibilia?

19. Nullatenùs Deus amat impossibilia.

ASSERTVM I. Non datur in Deo amor vllus, neque vlla simplex complacentia erga impossibilia. Est veritas adeò perspicua, vt ab Auctoribus vix agitetur. Nihilominus, quia vt ex Hemelmanno 1. *part. tit. 7. disput. 5. cap. 1.* refert De Quiros *1. part. quæst. 19. art. 2. num. 21.* Recentior quidam ausus est oppositum docere, non erit otiosum veritatem etiam perspicuam probare. Ideò assertum

Probatur primò: Non potest dari in Deo amor erga obiectum, in quo sit nulla prorsùs ratio boni, sed in impossibilibus nulla est prorsùs ratio boni: ergo non datur in Deo, &c. Maior patet: quia amor ex genere suo versari non potest, nisi circa obiectum repræsentatum vt bonum: Deo autem, cuius cognitio nec falli potest, nec fallere, præsentari nequit, vt bonum, obiectum, in quo sit nulla prorsus ratio boni. Minor probatur. Ratio boni non potest latiùs patere, quàm ratio entis, sed in impossibilibus nulla est prorsus ratio entis: ergo. Et hinc infertur obiter non solùm actum amoris, aut complacentiæ, sed nec actum odij, aut displicentiæ dari posse in Deo circa impossibilia. (Nec etiam odit.) Cum enim malum sine omni bono non reperiatur: & sicuti est de essentia mali nocere bono; ita sit de ipsius essentia simul esse cum bono. Consequens est in impossibilibus, in quibus nulla prorsus est ratio entis, aut boni, nullam prorsus esse rationem mali: æquè autem repugnat odium, aut displicentia, in cuius obiecto nulla prorsùs appareat ratio mali; ac amor, aut complacentia, in cuius obiecto nulla prorsus apparet ratio boni. Nec refert, quod *in fine superioris 1. §.* traditum sit Deum habere voluntatis exercitium circa non esse, ex quo videtur sequi, quod possit habere voluntatis exercitium etiam circa impossibile; cum non sit maior ratio entis in non esse, quàm in impossibili. (Impossibilia sunt magis non ens, quàm priuationes, & negationes.) Non refert inquam, quia in non esse, de quo ibi agebatur, id est in negatione, seu priuatione existentiæ est ratio entis connotatione, & ob talem rationem entis connotatam dicitur Deus velle non esse, quatenus non vult rationem entis connotatam per tale non esse: at impossibile est purum nihil, circa quod non potest concipi volitio magis, quàm nolitio, nec vllum voluntatis exercitium, sicuti non potest concipi vllum voluntatis exercitium sine omni obiecto. Certè voluntatem se exercere, seu habere actum circa nihil, & habere actum sine omni obiecto synonima sunt.

Probatur secundò: Si quæ est ratio, cur Deus possit habere amorem, simplicemvè complacentiam erga impossibilia, maximè quia tum per intellectum potest ipsa cognuscere, vt *lib. superiori cap. 2. §. 11.* tradebatur, tum per omnipotentiam ipsa facere, vt senserunt Magnetes Græcus, & Claudius Sainctes apud De Quiros *loco cit.* Sed hæc ratio nulla est, nam quod dicitur de omnipotentia eandem patitur difficultatem, nec mihi perceptibilis est potentia factiua eius, quod non est factibile. Ad illud, quod dicitur de intellectu, præter quod ad summum probat impossibilia à Deo amari in extremis possibilibus, ex quibus coalescunt, sicuti solùm in talibus extremis à Deo cognoscuntur; dico latiùs patere obiectum intellectus, quàm obiectum voluntatis, quia obiectum intellectus potest esse veritas purè obiectiua, & hæc etiam in non ente simpliciter reperitur. At obiectum voluntatis esse nequit sine aliqua ratione entis saltem connotati, & ad summum haberi potest in non ente secundùm quid, nullatenùs in non ente simpliciter. (Obiectum intellectus latiùs patet, quam obiectum voluntatis.) 20.

Ex his habes impossibilia, si à nobis quandoque amantur, amari ex falsa apprehensione, qua illa, tanquam possibilia, & entia imaginamur. Ex eâdem falsâ apprehensione concipimus in Deo affectum aliquem

circa aliqua impoſſibilia, puta Deo condonante peccatum, affectum, quo vellet tale peccatum non fuiſſe.

22. Nullatenus Deus amat peccata poſſibilia.

Assertvm II. Non datur in Deo vllus amor, neque vlla ſimplex complacentia erga peccata poſſibilia. Aſſerta veritas licet à pluribus non agitetur, ferè tamen ab omnibus ſupponitur, & iure Hemelman *prima parte, tom. 5. tit. 7. diſp. 2.* vocat ipſam indubitatam Martinon *diſp. 13. num. 31.* putat contrarium fidei opponi. His auctoribus ſubſcribit Arriaga *diſputatione 14. ſection. 6. numero 39.* De Quiros *diſputatione 65. ſect. 4. & quæſtione 19. articul. 2. numero 26.* licèt hoc loco referat Herice *diſputatione 18. capite 1. numero 9.* & paucos Recentiores abſolutè affirmantes Deum poſſe amare peccatum, vt poſſibile. Cum his tamen auctoribus diſſidium fortè magis eſt de nomine, quam de re, & fortè in peccato vt poſſibili ipſi reduplicant præciſam rationem poſſibilitatis, quam licèt exiſtimem à Deo non amari, aſſerere tamen ipſam amabilem non eſt adeò periculoſum ac periculoſum ſit aſſerere amabilem malitiam ipſam peccati, vt poſſibilitati ſubſtractam.

23. Peccatum poſſibile dupliciter ſumi poteſt.

Probatur primò: Peccatum poſſibile vel ſumitur vt importat poſſibilitatem præcisè, & abſtractè conſideratam: vel ſumitur, vt importat malitiam in ſtatu poſſibilitatis, ſeu poſſibilitati ſubſtractam, ſed neutro modo datur in Deo amor vllus, &c. ergo. Probatur minor quoad primam partem, quod ſcilicet non detur in Deo amor erga poſſibilitatem peccati abſtractè conſideratam. Poſſibilitas abſtractè conſiderata, & vt præciſa à ratione entis ſibi ſubſtracti nullam dicit rationem entis, eſt pura non repugnantia logica, importat puram veritatem obiectiuam enunciabilem hisce propoſitionibus. Poſſibilitas eſt non repugnantia ad eſſe, quod non implicat contradictionem eſt poſſibile, ergo talis poſſibilitas nullam nec amabilitatem, imo nec odibilitatem; nullam bonitatem, imò nec malitiam inuoluit, adeòque reſpectu ipſius non poteſt in Deo dari amor, imo nec vllus alius actus voluntatis. Probatur eadem minor quoad ſecundam partem, quòd ſcilicet non datur in Deo amor erga malitiam peccati, vt poſſibilitati ſubſtractam. Malitia peccati poſſibilitati ſubſtracta eſt illa eadem, quæ actualitati ſubſternitur, dum peccatum poſſibile fit exiſtens, ſed talis malitia, vt actualitati ſubſtracta non amatur à Deo efficaciter, ergo neque vt ſubſtracta poſſibilitati amatur inefficaciter, ſeu per ſimplicem complacentiam. Minor eſt veritas catholica latè probata à Valentia 1. *parte, diſp. 5. quæſtione 19. punct. 3.* contra plures hæreticos ibidem relatos quibus acceptiſſimum eſſet audire Catholicum docentem Deum ſibi complacere in peccati malitia. Conſequentia probatur: Bonitas ratione diuerſi ſtatus poteſt quidem diuerſimodè à Deo amari, diuerſimodè ipſi placere, at non in vno ſtatu amari, in alio odio haberi; in vno ſtatu placere, in altero diſplicere: & bonitas eadem, quæ ſubſtracta actualitati à Deo amatur efficaciter, ſubtracta poſſibilitati amatur inefficaciter, ergo idem ſentiendum proportionaliter de malitia comparatiuè ad odium, & diſplicentiam, ergo ſi malitia peccati poſſibilitati ſubſtracta eſt illa eadem, &c.

Probatur ſecundò ſimplex complacentia peccati poſſibilis mala eſt, & peccaminoſa, ergo non datur in Deo vllus amor, neque vlla ſimplex complacentia, &c. Antecedens probatur: Simplex complacentia peccati poſſibilis nihil eſt aliud, quam ſimplex complacentia peccati præſcindendo ab exiſtentia, & nec ſupponendo, nec intendendo ipſius exiſtentiam: at talis ſimplex complacentia mala eſt, & peccaminoſa, eſt enim delectatio moroſa in malitia peccati, quæ delectatio moroſa ab omnibus peccaminoſa conceditur. Ergo 24.

Complacentia peccati poſſibilis eſt delectatio moroſa.

Dices: Non eſt Deo impoſſibile, nec nobis malum, & peccaminoſum habere complacentiam in potentia peccandi, ergo idem ſentiendum de complacentia in peccato poſſibili. Antecedens patet, quia ſecus eſſet Deo impoſſibilis, & nobis peccaminoſa ſimplex complacentia in noſtra libertate. Conſequentia probatur: Potentia peccandi eſt peccatum ipſum poſſibile conſideratum actiuè: videtur autem idem ſentiendum de complacentia in peccato poſſibili conſiderato paſſiuè, quod de complacentia in eodem conſiderato actiuè. Deinde potentia pecandi eſt eſſentialiter connexa cum peccato poſſibili, ex duobus autem eſſentialiter connexis qui de vno complacet, aut debet, aut ſaltem poteſt de alio complacere. 25.

Sed contra potentia peccandi vel ſumitur materialiter, vt potentia libera eſt, vel formaliter vt præciſè potentia peccandi eſt. Primo modo verum eſt antecedens, imò in tali ſenſu Deus ſicuti eſt propriè cauſa noſtri liberi arbitrij; ita eſt propriè cauſa potentiæ peccandi, & habet erga ipſum amorem efficacem, nedum ſimplicem complacentiam; & quo ad hanc partem, ſi inſtantia aliquid probaret, probaret poſſe Deum habere erga peccatum amorem etiam efficacem, quod blaſphemum prorſus eſt. Secundo modo potentia peccandi impotentia potiùs, quàm potentia eſt; negatio potius, quàm poſitiua entitas; ideo ad ſummum ratione ſubiecti amabilis eſt, ratione ſui præcisè nec amabilis, nec odibilis: ratione termini connotati odibilis, non amabilis: & qui ſibi complaceret in potentia peccandi vel vt præcisè importat peccatum actiuè ſumptum, vel vt præcisè refertur ad peccati poſſibilitatem, haberet complacentiam peccaminoſam, & eſſet reus delectationis moroſæ; ſicque in hoc ſenſu Deo impoſſibile, nobis malum eſt complacere in potentia peccandi.

Potẽtia peccandi dupliciter ſumitur.

Vt potentia peccãdi formaliter non eſt amabilis.

Hinc patet ad probationem conſequentiæ, quæ verificatur ad ſummum de potentia peccandi formaliter, & præcisè acceptâ. Quod additur de connexione potentiæ peccandi cum peccato poſſibili nihil concludit. Nam maiorem habet cum peccato connexionem permiſſio peccati, 26.

cati, aut pœnitentia, quàm potentia peccandi, & tamen conceditur communiter Deum habere complacentiam, imò amorem efficacem, tum permissionis peccati, tum pœnitentiæ absque eo, quod inferatur fuisse eidem Deo aliquem amorem peccati: & ex duobus necessariò connexis, qui amat vnum, amat alterum ad summum, quando vtrumque est bonum, & amabile. Ratio à priori sit, quia relatiua (seu, quod idem est in præsenti, extrema essentialiter connexa) non sunt simul dilectione, sicuti sunt simul cognitione, vt propterea nequeat vnum sine alio amari, eo modo, quo nequit vnum sine alio cognosci. Relatio facit cognoscibilem, at non facit amabilem terminum, vt propterea nequeat perfectè amari relatio, nisi ametur terminus; eo modo quo nequit perfectè cognosci, & comprehendi relatio, nisi cognoscatur terminus.

Relatiua sunt simul cognitione, non dilectione.

27. Ex his habes non rectè aliquos probare necessarium amorem Dei erga creaturas possibiles, aut ex necessaria cognitione, quam Deus habet de creaturis possibilibus, aut ex necessaria connexione, quam creaturæ possibiles habent cum Deo. Nam præterquam quod vtraque probatio apparet vitiosa in peccatis possibilibus, quæ & necessariò à Deo cognoscuntur, & necessariò cum Deo connectuntur absque eo, quod aut necessariò à Deo, amentur, aut aliquo modo amari possint. Deficit prima probatio ex eo, quod obiectum intellectus latiùs patet, quàm obiectum voluntatis, obiectum scibile latiùs patet, quàm obiectum amabile, vt in fine superioris asserti positum est. Deficit secunda probatio ex eo, quod positâ necessariâ connexione vnius cum alio sequitur ad summum cognitio vnius ex cognitione alterius, non amor vnius ex amore alterius, cum præsertim ex duobus necessariò connexis vtrumque sit cognoscibile, non vtrumque sit amabile, vt mox præmissum est.

---

§. IV.

Qualis amor detur in Deo erga creaturas existentes: Necessariusne, an liber? Efficax, an inefficax?

28. Assertvm I. Datur in Deo erga creaturas existentes amor liber. Ita omnes Theologi communissimè contra errorem negantium diuinæ voluntati actum liberum, de quo suprà actum est *capite* 1. §. 4. & quidem cum auctoritates, & rationes ibi relatæ pro libertate diuinæ voluntatis, non possint procedere loquendo cohærenter ad superiora asserta

Amor Dei erga creaturas existentes est liber, & efficax.

de exercitio voluntatis aut erga Deum ipsum aut erga creaturas possibiles, consequens est, quod verificentur in ordine ad creaturas existentes, in ordine ad quas propterea, ex eo, quod Deus liber sit, euincitur amor Dei liber, sicuti in ordine ad easdem ex eo, quod Deus sit prima causa, euincitur amor efficax, & operatiuus, adeóque assertum facilè.

Probatur. Deus est causa libera, & causa prima creaturarum existentium, ergo datur in Deo erga creaturas possibiles existentes &c. Antecedens supponitur. Consequentia probatur amor liber, & efficax nihil est aliud, quàm volitio libera, & effectiua alicuius boni, sed eo ipso, quod Deus, est causa libera, & prima creaturarum existentium habet liberè velle, & efficere existentiam, quæ est maximum creaturarum existentium bonum, ergo. Hinc fit ea, quorum Deus non est propriè, & per se causa, cuiusmodi sunt mala culpæ; non amari à Deo efficaciter, quia Deus nec per se vult, nec per se efficit in ipsis existentiam, imò nec efficaciter amari posse, quia Deus nec per se velle, nec per se efficere in ipsis existentiam potest. 29.

Dubitatur hic vtrùm libertas diuini amoris erga creaturas existentes sit solùm exercitij, an etiam specificationis. Respondetur melius dici esse solùm exercitij. Ratio est, quia Deus, cum nec possit peruersè velle, nec falsò cognoscere, non potest bonum aliquod aut cognitum vt tale, aut repræsentatum vt malum odio habere: libertas igitur, quam Deus habet circa bonum contingens est solùm, vt amet, vel non amet, non vt amet, & odio habeat, est per consequens exercitij solùm, non specificationis. Eodem modo circa malum datur in Deo libertas saltem radicalis ad odio habere, vel non odio habere, quatenùs datur in Deo libertas ad malum permittendum, vel non permittendum, at non datur libertas ad odio habere & amare, idcirco ait D. Thomas *prima parte, quæst.* 21. *artic.* 1. *ad* 2. *Cum bonum intellectum sit obiectum voluntatis, impossibile est Deum velle, nisi quod ratio suæ sapientiæ habet, quæ quidem est, sicut lex iustitiæ, secundum quam eius voluntas recta, & iusta est.* Quia tamen etiam libertas, quæ exercetur inter velle, & nolle positiuè, ab aliquibus dicitur libertas specificationis, & Deus potest positiuè nolle creaturas, quas liberè vult, licet deinde illud positiuè nolle non sit odium, sicuti positiuè velle est amor, datur in Deo respectu creaturarum existentium libertas specificationis quoad velle, & nolle; quamvis non quoad amorem, & odium: propterea non est absolutè dicendum dari in Deo respectu creaturarum existentium libertatem solùm exercitij. 30.

Amor Dei erga creaturas existentes melius dicitur liber libertate exercitij, quàm specificationis.

Assertvm II. Datur in Deo erga creaturas existentes amor etiam inefficax, & necessarius, solùm tamen ex suppositione. Ita Salmant. *prima parte, tractat.* 40. *disp.* 5. 31.

Datur in Deo erga creaturas existentes

amor etiam neceſſarius, & inefficax. *diſp.5. dub.2. num.52.* Arriaga *diſp.24. ſect.6. num.45. &c.*

Probatur, & explicatur amorem efficacem Dei erga creaturas exiſtentes, ſeu decretum efficax de creaturarum exiſtentiâ conſequitur ſcientia viſionis, qua Deus creaturas exiſtentes, & ipſarum bonitatem ſub ſtatu actualitatis intuetur, iuxta illud Gen. 1. *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*, ergo de hac bonitate per ſcientiam viſionis ſub ſtatu actualitatis cognitâ habet Deus amorem inefficacem, quo talem bonitatem, vt præſuppoſitam attingit, nullatenùs efficit, & quia bonitas huiuſmodi actualis ſuppoſito decreto inuariabili neceſſaria eſt ex ſuppoſitione, etiam amor inefficax Dei erga talem bonitatem eſt ex ſuppoſitione neceſſarius, cum non poſſit eſſe talis bonitas, quin ſit amor inefficax Dei amantis omne bonum omni modo, quo eſt amabile, bonum ſcilicet omninò neceſſarium, amore omninò neceſſario; bonum omninò contingens amore omninò libero; bonum neceſſarium ſecundùm quid, & ex ſuppoſitione; contingens ſimpliciter, & abſolutè amore neceſſario ſecundùm quid, & ex ſuppoſitione; libero ſimpliciter, & abſolutè, talis eſt ſimplex Dei complacentia erga creaturas exiſtentes, quæ cum ſit neceſſaria ex ſuppoſitione ipſi Deo libertimâ, ſcilicet ex ſuppoſitione decreti libertimè à Deo eliciti eſt neceſſaria ex ſuppoſitione non impediente abſolutam libertatem; & conſequenter ita eſt ex ſuppoſitione neceſſaria, vt ſit ſimpliciter, & abſolutè libera, eo modo, quo in ordine ad eaſdem creaturas exiſtentes eſt ex ſuppoſitione neceſſaria, ſimpliciter verò, & abſolutè eſt libera ſcientia viſionis.

32. Ex his habes, quomodo intelligenda ſint verba illa D. Thomæ *prima parte, quæſt. 19. art. 3. ad 6. Deus quæcumque ſcit ex neceſſitate ſcit; nõ autem quæcumque vult ex neceſſitate vult*, à nonnullis afferri ſolita contra amorem neceſſarium Dei erga creaturas poſſibiles: intelligenda ſcilicet ſunt de voluntate efficaci, & amore operatiuo. De hoc ſolùm abſque limitatione verificatur: *Deus non quæcumque vult ex neceſſitate vult*; abſque limitatione inquam, & intelligendo per ly *ex neceſſitate* neceſſitatem tum abſolutam, tum ſuppoſitionis. Enimverò licet in ordine ad quæcumque obiecta ſecundaria voluntas Dei etiam efficax ſit neceſſaria neceſſitate ſuppoſitionis, puta ſi Deus velit loqui, neceſſarium ſit neceſſitate ſuppoſitionis, ſeu ex ſuppoſitione locutionis, quod loquatur vera: nihilominùs non quæcumque efficaciter vult, vult hoc modo; ſed plura efficaciter vult abſque vllâ neceſſitate etiam ſuppoſitionis, vt creationem huius mundi, eleuationem hominis ad finem ſupernaturalem &c. At quæcumque ſcit ex neceſſitate ſcit, ſaltem ſcilicet neceſſitate ſuppoſitionis, quatenùs ſcientia futurorum, quæ eſt ſcientia in Deo maximè libera eſt ex ſuppoſitione neceſſaria, & ex ſuppoſitione decreti liberi Deus neceſſariò neceſſitate ſuppoſitionis ſcit rem decretam. Cæterùm comparando ſcientiam ad volitionem ſimplicis complacentiæ, ſeu ad amorem inefficacem æquè neceſſarium eſt diuinum velle, ac diuinum ſcire: & ſicuti Deus quæcumque ſcit ex neceſſitate ſcit, poſſibilia quidem ex neceſſitate ſimpliciter, exiſtentia ex neceſſitate ſuppoſitionis; ita quæcumque per ſimplicem complacentiam vult, ex neceſſitate vult; quatenùs habet de rebus poſſibilibus ſimplicem complacentiam neceſſariam ſimpliciter, de exiſtentibus ſimplicem complacentiæ neceſſariam ex ſuppoſitione.

In quo ſenſu magis neceſſarium ſit Deo ſcire, quam velle creaturas.

---

§. V.

Vtrùm amor Dei erga creaturas exiſtentes ſit amor concupiſcentiæ, an amicitiæ erga creaturas rationales: Beneuolentiæ erga irrationales.

ASSERTVM: Amor Dei erga creaturas rationales eſt amor amicitiæ. 33. Ita D. Thomas *in 3. diſt. 32. quæſt. 1. art. 2.* Scotus *eadem diſtinct. quæſt. vnicâ, §. ad ſecundum dico*, Durandus, Richardus, & alij antiquiores eâdem pariter diſtinctione, & ex recentioribus Salmant. *prima parte, tractat. 4. diſput. 3. dub. 2. numero* 38. Arriaga *diſput. 26. ſect. 4.* De Quiros *diſputat. 73. ſect. 2.* Martinon *diſputat. 16. ſect. 3.* contra nonnullos admittentes Dei ad creaturas amicitiam ſolùm eminenter, contra quos adeo communiter aſſerta veritas traditur non ſolùm à Theologis, verùm etiam à *SS. Patribus*, vt Ruix *diſp. 52. ſect. 6. num. 7.* affirmat non poſſe ſine errore abſolutè negari.

Amor Dei erga creaturas rationales eſt amor amicitiæ.

Probatur primò ex Scriptura Sap. 7. *Participes facti ſunt amicitiæ Dei.* Io. 15. *Vos amici mei eſtis: iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos:* Quæ & ſimilia, eaque plurima Scripturæ loca ad ſenſum improprium detorquere ſine neceſſitate periculoſum eſt ex ſæpiùs dictis.

Dices non deeſſe neceſſitatem intelligendi huiuſmodi Scripturæ loca de amicitia eminenti. 34. Habetur autem huiuſmodi neceſſitas ex eo, quod aliunde probatur ſaluari non poſſe in Deo rationem formalem rigoroſæ amicitiæ. Enimverò rigoroſa amicitia, vt ex *Ariſtotele* aliiſque communiter tradit D. Thomas 2. 2. *quæſtione 23. articulo 1. in C. Non eſt quilibet amor, ſed amor, qui eſt cum beneuolentia; quando ſcilicet ſic amamus aliquem, vt ei bonum velimus. Si autem rebus amatis non bonum velimus, ſed ipſum earum bonum nobis velimus, non eſt amor amicitia, ſed cuiuſdam concupiſcentia:* At Deus non poteſt amare creaturam volendo bonum ipſi tanquam fini, & neceſſe eſt,

est, vt omne bonum, quod creaturæ vult, velit sibi, & propter se. Primò quia ex Prouerb. 16. *Vniuersa propter se ipsum operatus est Dominus*, adeóque etiam vniuersa propter se ipsum amat. Secundò quia Deus non amat bonum, nisi honestum, bonum autem non est honestum, nisi vt relatum ad vltimum finem, & Deum ipsum qui est prima, & indefectibilis regula honestatis. Tertiò quia Deus non potest habere aliquod creatum pro obiecto motiuo sui amoris, sicut non potest habere aliquod creatum pro obiecto motiuo suæ cognitionis. Si autem vellet bonum creaturæ propter ipsam creaturam, haberet aliquod creatum pro motiuo sui amoris; ergo saluari non potest in Deo ratio formalis rigorosæ amicitiæ. Accedit quod saluari pariter in Deo non potest potissima rigorosæ amicitiæ conditio, quæ est æqualitas amicorum iuxta illud tritum, *Amor aut pares inuenit amantes, aut facit.* Inter Deum autem, & creaturam æqualitatem aliquam ponere nefas est. Sed contra: Dupliciter stat velle bonum alteri propter se, nimirum aut propter se, tanquam propter finem vtilitatis, vt ita dicam, passiuæ, & acceptæ; aut propter se, tanquam propter finem vtilitatis actiuæ, & datæ Primo modo Deus non amat creaturas propter se, quia nullam ex creaturis vtilitatem, nullum commodum consequi potest. Ipse enim ex Psalm. 15. *Bonorum nostrorum non indiget*, & nos respectu ipsius ex Luc. 17. *Serui inutiles sumus.* Secundo modo verè Deus amat creaturas propter se ipsum tanquam propter finem vltimum, à quo omnes creaturæ bonitatem participant, in quo creaturæ rationales suum summum bonum, suam beatitudinem reperiunt, cui seruire regnare, subordinare perfici est, & hoc solùm euincunt ea, quæ afferebantur ad probandum Deum non posse amare creaturam volendo bonum ipsi tanquam fini. Porrò ratio formalis amicitiæ non petit, quod amans velit bonum amico tanquam fini vltimo simpliciter, & tanquam fini vtilitaria actiuæ, tribuenti scilicet, non recipienti vtilitatem, alioqui dari non posset amicitia nisi in ordine ad Deum; qui solus est finis simpliciter vltimus, & vtilitatis purè actiuæ. Petit igitur solùm, quod amans velit bonum amico tanquam fini vltimo secundùm quid, & vtilitatis passiuæ, adeò vt bonum, quod amans amico vult, in ratione afferentis vtilitatem; sit vltimò volitum propter amicum, seù sit volitum præcisè propter vtilitatem, quam affert amico. In hoc sensu Deus vult bonum creaturis rationalibus propter ipsas, non propter se ipsum, ideo saluatur Dei ad creaturas rationales ratio formalis rigorosæ amicitiæ. Saluantur etiam omnes rigorosæ amicitiæ conditiones, & æqualitas, quæ in instantia affertur tanquàm potissima rigorosæ amicitiæ conditio, conuenit alicui tantum, non omni amicitiæ, & vltra amicitiam æqualitatis, quæ versatur inter pares datur ex Aristotele 8 *Ethic. capite* 7. Amicitia superexcellentiæ, quæ non est paris ad parem, sed superioris ad inferiorem, Patris ad filium, Regis ad subditum, Dei ad creaturam. Neque dici potest hanc amicitiam superexcellentiæ esse solùm eminenter amicitiam, quia nimis durum esset admitti non posse amicitiam formalem Patris ad filium, & si hæc ponatur eminens, & formali perfectior, quia est superioris: Amicitia filij ad patrem deberet poni amicitia formali imperfectior, quia est inferioris.

Quomodo sit de ratione amicitiæ velle bonũ amico propter se.

Amicitia alia æqualis, alia superexcellentiæ.

35. Probatur secundò: Amor amicitiæ est mutua beneuolentia fundata super aliqua communicatione, sed verè Deus plura bona creaturis communicat; ergo verè datur in Deo respectu creaturarum fundamentum amoris amicitiæ, & statim in Deo formalis amicitia consurget positâ præcisè ratione mutui ex parte creaturæ: Maior est communiter recepta explicatio amicitiæ, tradita etiam à D. Thoma 2. 2. *quæstione* 23. *art.* 1. *in C.* Minor patet, quia omnia creata bona Dei sunt dona, nec aliquid habet creatura, quod à Deo non acceperit: euincit id etiam, quæ in Deo reperitur, summa ratio boni in sui diffusione, & communicatione, maximè relucentis.

Amicitia fundatur super aliqua communicatione.

36. Dices hinc probari ad summum in Deo beneuolentiæ amorem erga creaturam, nullatenus amorem amicitiæ: hæc enim fundatur in communicatione bonorum, non quacumque, sed mutuâ, non apparet autem quomodo dari possit inter Deum, & creaturam mutua bonorum communicatio; cum creatura Deo nihil possit communicare, Deus à creatura nihil possit accipere. Sed contra sicuti amor ex genere suo requirit affectiuam, non realem vnionem amantis; ita amor amicitiæ requirit affectiuam, non realem communicationem bonorum; hæc autem affectiua communicatio reperiri optimè potest in creatura rationali respectu Dei. Dici etiam potest huiusmodi communicatio æquiualenter realis, quatenus, si Deus posset aliquo bono carere, & creatura posset tale bonum Deo conferre, amans Deum super omnia id præstaret. Expressit hanc amoris energiam *Augustinus* sic Deum alloquens: Si tu esses Augustinus, & ego essem Deus, vellem ego esse Augustinus, & tu esses Deus.

Aut reali, aut effectiua, & æquiualenti.

37. Dices insuper: Si amor beneuolentiæ iuxta superiorem probationem in bonorum communicatione fundatur, & præcisè positâ redamatione transit in amorem amicitiæ, Deus haberet amorem beneuolentiæ, & quantum est de se poneret sufficiens fundamentum amoris amicitiæ, etiam respectu peccatoris, nam etiam peccatori plura bona communicat, conseruat scilicet existentiam, & alias naturales perfectiones; conseruatio autem bonorum nihil est aliud, quàm continuata bonorum communicatio, Sed contra: Communicatio bonorum, in qua beneuolentia consistit, super qua amicitia fundatur, debet cedere in vtilitatem eius cui bona communicantur, & propter talem vtilitatem intendit. Non ex hoc fine intendit

Dummodo talis communicatio intendatur, & cedat in vtilitatem eius, cui fit.

extendit Deus existentiam, & perfectiones naturales, quas in peccatore conseruat; sed has intendit, conseruat, & continuatè peccatori communicat in vtilitatem iustorum, & amicorum, quorum nomine venire potest ipse etiam peccator, pro statu tamen, pro quo à peccato ad gratiam, & amicitiam Dei reuertatur, hoc videtur innuere Augustinus in Psalm. 54. *Omnis malus aut ideo viuit, vt corrigatur, aut ideo viuit vt per illum bonus exerceatur.* Peccatorem igitur in statu peccati, si Deus aliqualiter amat, amat amore concupiscentiæ, quia aut in vtilitatem aliorum simpliciter, aut in vtilitatem ipsius, pro alio tamen statu, non pro statu peccati.

38. Ex his habes sub diuersa ratione Deum amare creaturas rationales (loquor de creaturis rationalibus habentibus bonitatem moralem, & iustitiam, in ordine ad quas solas intelligi debet assertus in Deo amor amicitiæ) & propter se ipsas, & propter se ipsum: propter se ipsas tanquam propter finem secundùm quid, & vtilitatis passiuæ: propter se ipsum, tanquam propter finem simpliciter, & vtilitatis actiuæ. Nec placet Arriaga 1. *parte, disp.* 26. *sect.* 4. *num.* 17. docens posse Deum amare creaturam propter se ipsam, etiam illam nullatenus ad se, tanquam ad finem vltimum ordinando. Non placet inquam primò, quia taliter amare creaturam propter se ipsam, est in creatura constituere finem vltimum negatiuè saltem, in quo peccatur saltem venialiter; vt enim traditur initio *prima secunda* peccans lethaliter habet interpretatiuè creaturam pro fine positiuè vltimo; qui peccat venialiter habet creaturà pro fine vltimo negatiuè. Secundò Deus, sicuti est necessariò vniuersalis, & prima causa; ita est necessariò vniuersalis, & vltimus finis; ergo sicuti non potest velle creaturam, nisi velit ipsam à se, tanquam à prima causa; ita non posset velle creaturam nisi velit ipsam esse propter se, tanquam propter vltimum finem. Tertiò actio moralis non est honesta, nisi implicitè saltem intendatur propter Deum tanquam vltimum finem, vt suppono ex initio *prima secunda*; sed Deus nequit habere sui ipsius intentionem implicitam, alioquì posset etiam habere implicitam, & confusam sui cognitionem ergo necesse est, quod Deus, vt potè semper honestè operans, intendat semper non qualicumque, sed explicita intentione operari propter se ipsum.

Nullatenus tamen propter se ipsas præcisè.

39. Assertvm II. Amor Dei erga creaturas irrationales de facto est amor concupiscentiæ, posset tamen etiam eas amare amore beneuolentiæ, si vellet. Colligitur ex D. Thoma *in* 3. *distinctione* 32. *articulo secundo ad primum.*

Amor Dei erga creaturas irrationales est cõcupiscentiæ posset tamé esse beneuolentia.

Probatur prima pars: De facto Deus amat creaturas irrationales ordinando ipsas ad vtilitatem creaturarum rationalium, hominum præsertim: sed amare vnum tanquam vtile alteri, & propter vtilitatem alterius, concupiscentiæ amor est, non beneuolentiæ, quæ ex supradictis consistit in eo, quod quis bonum rei amatæ velit ipsi rei amatæ, saltem tanquam sui vtilitatis; ergo amor Dei erga creaturas irrationales de facto est amor concupiscentiæ. Maior probatur ex Scriptura, in qua sæpius exprimitur creaturas inferiores homine esse homini subiectas, ad homines vsum, & vtilitatem conditas: Sic habetur Gen. 1. *Replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, &c.* Deut. 4. *Ne fortè eleuatis oculis ad Cœlum videas solem, & Lunam, & omnia astra Cœli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cœlo sunt.* Psalm. 8. *Constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues, &c.*

Omnia irrationalia sunt propter vtilitatem, & commodum creaturæ rationalis.

Probatur secunda pars si Deus non ordinasset creaturas irrationales ad creaturæ rationalis vtilitatem, & commodum, haberet erga illas amorem beneuolentiæ, nec aliquid abesset, quod Deus vellet creaturas irrationales propter se ipsum, tanquam propter vltimum finem. Nam sicuti hoc non obest amori beneuolentiæ erga creaturas rationales; ita nec abesse posset erga irrationales, & de facto negatur ratio beneuolentiæ in amore Dei erga creaturas irrationales; non quia ipsas amet propter se ipsum, sed quia quia ipsas amat propter vtilitatem, & commodum creaturæ rationalis: at posset omnino velle creaturas irrationales propter se ipsum præcisè, eas non ordinando ad vtilitatem & commodum creaturæ rationalis, easdemque à creaturæ rationalis dominio subtrahendo, ergo posset Deus, si vellet, amare creaturas irrationales amore beneuolentiæ. 40.

Dubitatur hic vtrùm Deus sicuti creaturas irrationales, quas amat de facto amore concupiscentiæ amare posset amore beneuolentiæ, ita creaturas rationales, quas amat de facto amore concupiscentiæ, amare posset amore concupiscentiæ. Respondetur affirmatiuè saltem quoad aliquas, quia posset Deus aliquas creaturas rationales ordinare ad commodum, & vtilitatem aliarum, aliquas aliis subiicere: in quâ hypothesi amor Dei erga aliquas creaturas rationales esset concupiscentia. Eodem modo, quo de facto est concupiscentia amor Dei erga creaturas irrationales. Dixi aliquas saltem, nam omnes creaturas rationales non potest Deus propriè ordinare ad vtilitatem aliarum creaturarum, quia deberet illas ordinare ad vtilitatem creaturarum irrationalium: hæ autem non sunt capaces propriè percipiendi vtilitatem &, vsum eum non sint capaces dominij, cuius exercitium est re aliquâ propriè vti, ex re aliquâ vtilitatem percipere. 41.

Amor Dei erga aliquas creaturas rationales potest esse cõcupiscentia.

CAPVT

CAPVT IV.

De aliis quibusdam actibus, seu affectibus, & quasi passionibus diuinæ voluntatis.

1. QVAMVIS perspicuum sit passiones propriè, & secundùm primæuam nominis impositionem acceptas, quatenùs scilicet important operationes appetitus cum transmutatione, seu alteratione corporea, in diuina voluntate propriè non reperiri, imò nec in voluntate creata, nisi per accidens ob appetitum sensitiuum ipsi coniunctum: Nihilominùs, quia in voluntate, seu appetitu intellectiuo dantur actus valde similes, & affines iis, qui in appetitu sensitiuo passiones vocantur, translatum est passionis nomen, ab actu appetitus sensitiui, cui propriè conuenit ad actum appetitus intellectiui, cui conuenit solùm impropriè, vt docet D. Thomas 1. *part. quæst.* 2. *ad* 1. *&* 1. 2. *quæst.* 22. *art.* 3. *in C.* & hac ratione non solùm tribuitur voluntati creatæ ab appetitu sensitiuo omninò seiunctæ, qualis est voluntas Angelorum, de quibus Augustinus 9. *de ciuit. cap.* 5. ait: *Sancti Angeli, & sine ira puniunt, & sine miseria compassione subueniunt, & tamen istarum nomina passionum consuetudine locutionis humana etiam in eos vsurpantur propter quandam operum similitudinem, non propter affectionum infirmitatem*; Verùm etiam præscindendo à limitatione, distinctione reali, & similibus, tribui potest voluntati diuinæ. Explicandum iam est sub præsentis capitis titulo, vtrùm in hoc sensu minùs proprio omnes, an aliquæ, tantum passiones Deo conueniant. Solent autem communiter cum D. Thoma 1. 2. *quæstione* 23. *articul.* 4. *in C.* vndecim passiones assignari, & sunt amor, odium: Desiderium, fuga: Gaudium, tristitia: Spes, desperatio: Timor, audacia, & ira. Ex his quoad amorem, & gaudium iam patet ex supradictis vtrumque Deo conuenire: & quidem quoad amorem ex professo res agitata est: quoad gaudium colligitur tum *ex* §. 2. *cap.* 2. vbi difficultas distinguendi in Deo amorem à gaudio satis ostendit Deum gaudio non carere, tum *ex* §. 2. *&* 4. *cap.* 3. vbi probata est simplex complacentia erga creaturas, tum possibiles, tum existentes, sicque nullus superest locus ambigendi de gaudio Dei & erga seipsum, & erga creaturas. Gaudium Dei erga seipsum confirmat specialiter perfectissima Dei beatitudo; gaudium eiusdem erga creaturas præsertim existentes euincunt verba illa Psalm. 103. *Lætabitur Dominus in operibus suis.* Suppositia igitur in Deo amore, & gaudio, ad reliquas quasi passiones explicandas procedimus: & primò ad odium, quod diuidi solet in odium abominationis, & inimicitiæ, illud contrariatur amori concupiscentiæ; istud amori amicitiæ, vt enim rectè notat Io. à S. Thoma *prima parte, quæstione* 20. *disputatione* 6. *articulo* 2. *numero* 2. Sicut concupiscentia est circa rem volitam, amicitia circa personam, cui illam volumus; ita odium abominationis est circa ipsum malum, quod displicet, odium inimicitiæ circa personam, quæ pariter displicet, & cui, quia displicet, malùm aliquod volumus. In hac contrarietate odij, & amoris, animaduersione dignum est discrimen, quod inter vtrumque affert Caietanus 1. 2. *quæstione* 29. *art.* 1. situm in eo, quod actus amoris dicit duplicem respectum persecutionis, non sic actus odij duplicem respectum fugæ, sed licet dicat duplicem respectum, vnus tantùm est fugæ, alter est prosecutionis. Amor scilicet fertur per modum prosecutionis tum in bonum, quod vult, respectu cuius est concupiscentia; tum in personam cui bonum vult, respectu cuius est amicitia; odium dum fertur per modum fugæ in malum, quod displicet respectu cuius est abominatio, fertur per modum prosecutionis in personam, quæ tale malum patitur, dum fertur per modum fugæ in personam, quæ displicet, respectu cuius est inimicitia, fertur per modum prosecutionis in malum, quod tali personæ inimicus vult. His pro breui vtriusque odij explicatione prælibatis sit

Passiones impropriè conueniunt voluntati.

Vndecim assignantur.

Odiũ aliud abominationis, aliud inimicitiæ.

---

§. I.

Vtrùm detur & in Deo odium tum abominationis, tum inimicitiæ?

3. ASSERTVM I. Datur in Deo odium abominationis rigorosè, & propriè tale. Ita præter Auctores citandos in sequenti asserto pro odio inimicitiæ Syluius *prima parte, quæst.* 20. *artic.* 2. alijque nonnulli contra Ferrariensem 1. *contra Gentes, cap.* 96. Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 20. *disp.* 6. *art.* 2. *num.* 4.

Deus habet odium abominationis rigorosum.

Probatur primò Deus habet de peccato affectum per modum fugæ, tanquam de aliquo, quod sibi displicet, sed huiusmodi affectus est odium abominationis rigorosè, & propriè tale, ergo datur in Deo &c. Maior patet, tum quia Deus habet de gratia, & honestate peccato contraria affectum per modum prosecutionis, tanquam de aliquo, quod sibi placet; tum quia de obiecto, quod amico nocet, solet haberi affectus per modum fugæ &c. At peccatum est obiectum, quod Dei amicis nocet, ergo. Minor probatur, quia non apparet quid tali affectui desit ad propriam, & rigorosam rationem, odij abominationis.

4. Dices ex Ferrariensi *loco cit.* peccato esse

Odium abominationis potest esse

etiam circa priuationes.

esse rationem rei subsistentis, odium autem non est, nisi rei subsistentis. Sed contra: De odio solùm amicitiæ verificatur, quod debeat esse circa rem subsistentem, quia non exercetur; nisi circa personam rationalem, cæterùm odium abominationis esse potest de quocumque malo noxio, & displicente, siuè tale malum sit subsistens, siue non: siue sit substantie, siue accidens: siue sit quid positiuum, siue priuatiuum, vt euincitur ex eo, quod nos peccatum paupertatem, cæcitatem, & alias huiusmodi carentias, nimium calorem, nimium frigus, & alia huiusmodi accidentia nobis, aut amicis noxia rigoroso, & proprio abominationis odio auersamur.
5.

Dices ex Io. à S. Thoma *loco cit. num.* 3. Affectui displicentiæ Dei de peccato adesse motiuum requisitum ad proprium, & rigorosum odium, quod motiuum debet esse contrarietas, & dissonantia mali, quod displicet ad voluntatem eius, cui displicet: peccatum autem non habet contrarietatem, & dissonantiam ad diuinam voluntatem, cum à diuina voluntate permittatur, & Deo permissiuè volente committatur. Debet inquam motiuum odij esse contrarietas, seu dissonantia, &c. Tum quia D. Thomas 1. 2. *q.* 29. *art.* 1. *in C.* expressè ait: odium est dissonantia quædam appetitus ed id, quod apprehenditur &c. Tum quia secus omnis affectus fugæ dici posset odium rigorosum, nisi hoc speciale motiuum requireret. Sed contra: Admitto motiuum odij (subintellige proximum, cum enim iuxta D. Thomam *quæst. mox. cit. art.* 2. *in C.* omne odium causetur ex amore, motiuum remotum odij dici potest esse motiuum amoris: conuenientia scilicet, & conformitas illius boni, quod contrarietur malo displicenti dissonanti, odibili) debere esse contrarietatem, & dissonantiam cum voluntate: at nego peccatum non habere respectu diuinæ voluntatis sufficientem contrarietatem & dissonantiam. Licet enim non sit contrarium, & dissonum voluntati diuinæ permissiuè aut efficaci, tale tamen est voluntati diuinæ præceptiuæ, aut inefficaci: & hæc dissonantie, seu contrarietas est sufficiens motiuum odij, vt quoad contrarietatem volunteti præceptiuæ exemplificari potest in Legislatore, qui etiam permittendo propriæ legis transgressionem potest hanc odire, & detestari: quoad contrarietatem voluntati inefficaci exemplificari potest in pœnitente habente proprium odium de peccatis commissis, quæ tamen sunt solùm contraria voluntati ipsius inefficaci. Neque enim potest pœnitens efficaciter velle se non peccasse.

Odium omne causatur ex amore, & habet pro motiuo remoto motiuum amoris, pro motiuo proximo dissonantiam cum voluntate.

Probatur secundò à fortiori argumentis tum ab auctoritate, tum à ratione desumptis, quæ mox afferentur pro odio inimicitiæ Dei ad peccatorem. Pro quo sit
6.

Deus habet odium inimicitiæ rigorosum.

Assertvm II. Datur in Deo respectu peccatoris odium inimicitiæ rigorosè, & propriè tale. Ita Vasquez *prima parte, disput.* 84. *cap.* 3. Lugus *lib.* 1. *disputat.* 35. *cap.* 3. *num.* 5. Martinon *disputat.* 16. *numero* 39. De Quiros *quæst.* 2. *articul.* 1. *numero* 16. Auersa *quæst.* 10. *numero* 8. *&c.* contra *Ferrariensem*, *Ioannem à S. Thoma Syluium* locis relatis in superiori assertio. Insuper contra Fasolum *prima parte, quæst.* 20. *artic.* 1. Granadum *tractat.* 6. *disput.* 2. Suarez *lib.* 3. *de attributis*, *capite* 7. *numero* 5. *&c.*

Probatur primò ex Scriptura Exodi 23. *Inimicus ero inimicis tuis.* Psalm. 36. *Inimici verè Domini mox vt honorificati fuerint.* Rom. 8. *Cum inimici essemus.* Et licet hi duo posteriores textus exprimant solùm inimicitiam hominis ad Deum, tamen sicuti ex amicitia hominis ad Deum infertur amicitia Dei ad hominem; ita proportionaliter &c. Confirmatur. Odium peccatoris est proprium odium inimicitiæ, cum sit odium personæ, sed in Scriptura sæpissimè exprimitur dari in Deo odium peccatoris: Sap. 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas eius.* Psalm. 5. *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem.* Eccl. 12. *Altissimus odio habet peccatores,* &c. ergo. 7.

Dices allatos textus, aliosque huiusmodi, qui afferri possunt ad probandum in Deo odium inimicitiæ respectu peccatoris, aut odium abominationis respectu peccati, vt Iudith 5. *Deus illorum odit iniquitatem.* Psalm. 44. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem.* Prouerb. 15. *Abominatio est Domino via impij.* Non debere intelligi in sensu proprio & rigoroso, alioqui conciliari non possent cum textu illo Sap. 11. *Nihil odisti eorum, quæ fecisti: nec enim odiens aliquid fecisti, aut constituisti.* Sed contra: Deus nec peccatum fecit, nec peccatorem; ideo ex eo, quod Deus nihil oderit eorum, quæ fecerit, optimè stat, quod propriè, rigoroséque odio habeat tum peccatum, tum peccatorem, nec necessitas sustinendi Scripturam in omnibus sibi conformem vllatenùs cogit ad sensum metaphoricum, & improprium detorquere textus allatos pro odio Dei abominantis respectu peccati, inimicitiæ respectu peccatoribus, fauent nobis D. Augustinus, & D. Thomas ille *lib.* 1. *ad Simplicianum, quæstione* 2. dicens: Non odit Deus Esau hominem, sed Esau peccatorem: Iste *prima parte, quæst.* 20. *artic.* 2. *ad* 4. *Deus peccatores, in quantum sunt naturæ quædam, amat, sic enim & sunt, & ab ipso sunt. In quantum verò peccatores sunt, non sunt, sed ab esse deficiunt; & hoc in eis à Deo non est. Vnde secundùm hoc ab ipso odio habentur.* Hinc patet D. Thomam 3. *contra Gentes*, *cap.* 96. & aliis in locis, quæ ex ipso ab aduersariis contra nos afferuntur non negare absolutè proprium odium in Deo, sed solùm respectu creaturarum, quatenùs ab ipsomet Deo sunt, qua ratione procul dubio sunt omnes bonæ, & amabiles, non odibiles.

Nihil tamen odit eorum, quæ ipse fecit.

Probatur secundò odium inimicitiæ est, quo quis versatur circa personam, quæ displicet, & cui, quia displicet, malum 8.

lum vt ipsi malum vult: Sed Deus respectu peccatoris habet propriè, & rigorosè huiusmodi affectum, ergo datur in Deo respectu peccatoris &c. Maior est communis explicatio odij tradita etiam ab aduersariis, vt traditum est in huius capitis limine. Minor probatur, quia licet persona, natura & substantia hominis secundùm se, & secundùm quod à Deo est, Deo non displiceat, tamen vt fœdata peccato, & vt ab homine deficiens inducit contrarietatem quamdam, & dissonantiam ad diuinam voluntatem, ratione cuius Deo displicet: & sicuti homo per gratiam fit obiectum specialis complacentiæ Dei, cuius non est obiectum secundùm se, ita per peccatum fit obiectum displicentiæ, cuius secundùm se obiectum non est. Ex eo deinde quod tali personæ, quia displicet, Deus malum velit, consequens est, quod velit malum, vt ipsi malum, nam velle alicui malum, vt ipsi bonum, est velle malum alicui, quia placet, non quia displicet: & contingit etiam erga amicos, quibus sæpissimè malum aliquod volumus, vt in maius ipsorum bonum redundet.

Peccator Deo displicet, non secũdùm quod à Deo est, sed secũdùm quod à tali esse deficit.

9. Dices, ad rigorosum odium inimicitiæ non sufficere, quod quis velit malum alicui quomodocumque vt ipsi malum, nisi velit præcisè, vt ipsi malum. Deus autem non vult malum peccatori præcisè, vt malum ipsi est, cum velit tale malum, vt maius bonum correctionis, vel ipsius peccatoris, vel aliorum, aut saltem ob ostensionem punitiuæ iustitiæ. Et sicuti humanus Iudex dum ex motiuo punitiuæ iustitiæ vult reo pœnam temporalem, non videtur habere erga talem reum odium inimicitiæ; Ita Deus, dum ad eiusdem iustitiæ ostensionem vult pœnam, vel æternam, vel temporalem peccatori non dicetur &c. Sed contra: Repugnaret quodlibet odium inimicitiæ, si necessariò requireret velle malum præcisè vt malum: voluntas enim, cuius nomine venit affectus prosecutiuus, quale est velle, non est nisi boni, & vt communiter dicitur, *Nemo intendens ad malum operatur.* Velle igitur malum inimico vt bonum, aut ipsi appetenti, qua ratione Deus vult pœnam æternam peccatori ad ostensionem suæ iustitiæ; aut alteri ab inimico, qua ratione Deus peccatorem punit ad aliorum correctionem, nullatenùs sfficit rigoroso odio inimicitiæ. Ad illud, quod additur de iudice dico, si iste præcisè ex motiuo iustitiæ vult pœnam reo absque displicentia personæ, vtique non est reo inimicus: at si cum motiuo institiæ est displicentia personæ dico Iudicem habere odium inimicitiæ erga talem reum, subintellige, vt reus est, non vt homo, & Dei creatura est.

Odium inimicitiæ non importat velle alicui malum præcisè, vt malum.

10. Ex his habes non omne malum, quod Deus peccatori vult, velle ex odio inimicitiæ, sed illud solùm, quod vult, quia persona ipsa peccatoris displicet, cuiusmodi est potissimum pœna æterna. Cæterùm potest Deus velle malum aliquod peccatori præcisè, quia bonum aut ipsi peccatori, aut alteri non attendendo ad displicentiam personæ, & tunc Deus tale malum volet non ex odio sed ex amore concupiscentiæ, vt colligi potest ex dictis *cap. superiori* §. 5. *circa medium.*

§. II.

Vtrùm detur in Deo desiderium, & fuga?

11. ASSERTVM I. In ordine ad se ipsum seu in ordine ad ea, quæ sibi sunt intrinseca nec datur in Deo desiderium, nec fuga. Ita cum D. Thoma *prima parte, quæstione* 20. *articul.* 1. *ad* 2. 1. *contra Gentes, capite* 89. *num.* 6. (Quæ loca nonnulli malè afferuntur ad negandum Deo omne prorsus desiderium etiam in ordine ad creaturas) Vasquez *prima parte, quæst.* 84. *cap.* 1. *num.* 1. Lugus *lib.* 1. *disput.* 35. *cap.* 3. *num.* 3. De Quiros *disput.* 68. *sect.* 2. *num.* 11. & *quæst.* 20. *artic.* 1. *num.* 11. Herinex *disput.* 7. *quæst.* 6. *numero* 5. *aliique Theologi communissimè.*

Desiderium, & fuga non datur in Deo quoad intrinseca.

Probatur: Deus nullo bono intrinseco caret iuxta illud Augustini 1. *Confess. cap.* 4. *Quærens, cum nihil tibi desit,* nullius mali intrinseci est capax, cum sit de ratione summi boni malum in se nullum admittere; sed desiderium est boni absentis, cuius detur carentia, fuga est mali possibilis; cuius detur capacitas, ergo in ordine ad seipsum, seu in ordine ad ea &c. Neque dicas saltem in Patre respectu Filij, & Spiritus sancti dari poterit ad intra affectus desiderij pro eo signo, pro quo Pater prior est filio, & Spiritu sancto, adeoque vtrumque respicit tanquam aliqualiter absentem saltem præcisiuè. Contra enim: Prioritas signi à quo præcisè, qualis est prioritas Patris respectu Filij, & Spiritus sancti stat cum omnimoda simultate, & præsentiá termini posterioris. Deinde desiderium debet esse boni absentis, & contingentis: Filius autem, & Spiritus sanctus sunt bona omninò necessaria in se, & omninò necessariò cum Patre coniuncta.

Neque etiã quoad productionem filij, & Spiritus sancti.

12. ASSERTVM II. In ordine ad creaturas, seu in ordine ad bona creata, datur in Deo desiderium, & in ordine ad aliqua mala datur fuga. Ita Vasquez, Lugus, De Quiros, Herinex *locis mox citatis*, Martinon *disputat.* 16. *num* 29. Herice *disput.* 20. *cap.* 3. contra Ferrariensem 1. *contra Gentes, cap.* 89. Capreolum *in* 1. *dist.* 45. *art.* 1. *conc.* 5. *Caietanum, Molinam, Fasolum,* &c.

Benè tamen quoad extrinseca.

Probatur primò datur in Deo in ordine ad bona creata desiderium innatum, seu appetitus innatus per modum desiderij, ergo etiam datur desiderium elicitum subintellige virtualiter, eo modo, quo admittuntur alij actus eliciti in diuina voluntate. Consequentia probatur: Principium volitiuum habere potest appetitum elicitum circa ea omnia, circa quæ habet appetitum innatum,

tum, vt constat tum inductione, tum ex eo quod appetitus innatus easdem ex parte obiecti conditiones requirit, quas elicitus, imo est fundamentum, & incitamentum appetitus eliciti. Antecedens supponitur ex supradictis *cap.* 1. §. 2. quo ex loco repeti etiam potest confirmatio superioris asserti, cum ibi negetur Deo appetitus innatus per modum desiderij ad bona intrinseca. Admissum in Deo in ordine ad bona creata desiderium facilè infert in eodem in ordine ad mala opposita fugam. Sicuti enim bonum absens desiderium terminat; ita malum absens tali bono appositum terminat fugam. Confirmatur ex D. Chrysostomo homil. 1. *ad Ephes.* expressè dicente, *quod Deus valde cupit, valde desiderat nostram salutem.*

Appetitus innatus est fundamentum eliciti.

13. Probatur secundò si non datur in Deo desiderium in ordine ad bona extrinseca vel est, quia bona extrinseca nullam afferunt Deo vtilitatem, nullamque perfectionem: vel quia desiderium inexpletum afferret Deo anxietatem; vel quia Deo omnia bona præsentia sunt: vel quia omnia bona ita à Dei voluntate pendent, vt si ea efficaciter vellet absque vlla difficultate consequeretur. Sed hæc non impediunt dari in Deo verum desiderium, ergo. Minor probatur, & quidem quoad duo priora patet ex supradictis *citato* §. 2. dum explicaretur illa eadem non impedire dari in Deo quo ad bona extrinseca desiderium innatum quod tertio loco ponitur excludit ad summum à Deo desiderium circa bona futura, at non circa possibilia, quorum actualis existentia verè est absens etiam ipsi Deo. Ad id, quod quarto loco ponitur dico, quod posse absque difficultate consequi quidquid efficaciter vult, sicuti non impedit quin sint absentia ea, quæ efficaciter non vult; ita non impedit, quin possit illa desiderare desiderio inefficaci, quali desiderio de facto vult omnium hominum etiam eorum qui damnantur, salutem; sicuti è contra habet Deus affectum inefficacem fugæ circa peccatum, præsertim finale omnium hominum etiam eorum, qui damnantur.

Sola existentia possibilis est respectu Dei bonum absens.

§. III.

Vtrùm detur in Deo tristitia?

14. ASSERTVM: Nullatenus datur in Deo tristitia. Ita Vasquez 1. *parte*, *disp.* 84. *cap.* 2. *num.* 4. *& disp.* 142. *cap.* 1. *num.* 3. Lugus *lib.* 1. *disp.* 35. *cap.* 3. *num.* 8. De Quiros *quæst.* 20. *art.* 1. *num.* 18. Herincx *disp.* 7. *quæst.* 6. *num.* 51. aliique omnes communissimè.

Tristitia in Deo non datur.

Probatur primò: Tristitia est de malo præsenti proprio, aut amicorum, quatenus malum amicorum apprehendi potest vt aliquo modo proprium sed respectu Dei nec potest dari malum proprium, nec malum amicorum, præsertim, quod apprehendi possit vt aliquo modo ipsius Dei proprium, ergo nullatenus datur in Deo tristitia. Maior est communis tristitiæ explicatio: Minor probatur, & quidem, quod respectu Dei dari nequeat malum proprium satis constat ex eo, quod est ipsi essentialis ratio summi boni omne malum excludentis, ex eo, quod ipsi nullum damnum, neque etiam extrinsecum propriè inferri potest ex *supra dictis lib.* 1. *cap.* 10. §. 5. Quod respectu eiusdem dari nequeat malum amicorum probatur ex eo, quod tale malum, vel est malum pœnæ temporalis, & hoc malum in Dei amicis ordinatur ad bonum, estque à Deo ipsis volitum, vt prosit non vt noceat, ideo tale malum est obiectum lætitiæ potiùs, quàm tristitiæ: Eadem est ratio de pænalitatibus, afflictionibus, tribulationibus, quas iusti patiuntur. Vel est malum culpæ grauis aut pænæ æternæ; & hoc malum; malum est inimicorum, non amicorum Dei: vel est malum culpæ leuis, & venialis, & hoc malum (præter quod adeo facilè auferri potest vt vix videatur dùm præsens est causare posse tristitiam) nullatenus à Deo apprehendi potest vt aliquo modo sibi proprium, cum nullatenus apprehendere possit Deus inferri sibi nocumentum aliquod ex peccato siue leui, siue graui creaturarum iuxta illud Iob. 35. *Si peccaueris, quid ei nocebis?* Confirmatur ex D. Thoma 1. 2. *quæst.* 25. *art.* 1. *in C.* Tristitia sequitur timorem, sed in Deo *ex sequenti* §. 1. Timor non datur, ergo nec tristitia.

Peccatum creaturæ nullatenus nocet Deo.

Probatur secundò datur in Deo beatitudo perfectissima, & omnem aliam beatitudinem excedens, vt ex professo probat D. Thomas 1. *contra gentes cap.* 102. ergo nullatenus datur in Deo tristitia. Consequentia probatur: Gaudium est beatitudinis complementum, & licèt admittatur compossibilis cum nostra visione beata aliqua tristitia, non negatur tamen quin beatitudo aliquali tristitiæ admixta imperfectior sit cæteris paribus; ergo Deus, cuius beatitudine debet concedi omne prorsus complementum, omnis perfectio, debet habere omne gaudium, nullam tristitiam. Alioqui finge hunc Deum tristem, & alium Deum cum eadem beatitudine, sed non tristem: An non ille alius Deus erit beatior, seu beatitudine magis completa beatus. Mitto hîc argumentum illorum, qui excludunt à Deo tristitiam eo, quod nihil accidat Deo nolente: tristitia autem fit de iis, quæ accidunt nobis nolentibus. Contra enim sicuti *ex superiori* §. 1. ad motiuum odij sufficit malum à Deo inefficaciter nolitum; ita etiam sufficeret ad tristitiam Deum esse inefficaciter nolentem: plura autem Deo inefficaciter nolente accidunt. 15.

Dei beatitudo perfectissima non esset, si admitteret tristitiam.

Ex allatis probationibus habetur arguere omnimodam necessitatem intelligendi metaphoricè, & impropriè loca Scripturæ, quibus de tristitia tribuitur, vt Ezech. 20. *In istis omnibus contristabas me. Iud.* 10. *Deus doluit super miseriis eorum* Gen. 6. *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo inquit, &c.* 16.

§. IV.

potenti, & consecutio possibilis non potest impossibilis æstimari ab omniscientе.

§. IV.

Vtrùm detur in Deo spes, & desperatio?

17. Spes, & desperatio in Deo non datur.

ASSERTVM: Nullatenus datur in Deo spes, nec desperatio. Ita Ioan. à S. Thoma *quæst.2. disput.6. artic. 2. num.16.* Vasquez *disput.84. cap.1. num.4.* Lugo *cap.3. supracit. num.10.* Hetincx *quæst.6. supracit. n.52.* De Quitoa *quæst.20. art.1. n.14.* Vbi contra communissimum hoc assertum refert Martinon *disp.16. num.33.* spem Deo aliquo modo concedentem.

Probatur primò quoad spem: Spes est tantùm de bono arduo, & addit supra desiderium eleuationem quandam, & conatum animi ad consequendum arduum, sed respectu Dei nihil est arduum: ergo nullatenùs in Deo datur spes. Maior est communiter recepta, & traditur à D. Thoma 1.2 *quæst.25. art.1. in C. quæst 40. art.1. in C.* & alibi. Minor probatur: Vel nomine boni ardui intelligitur bonum magnum, & excellens afferens ingentem vtilitatem, felicitatemque speranti, vt vult Ouiedus *controu. 4. de spe punct. 1. num. 101.* vel intelligitur bonum consequendum dependenter à voluntate, & auxilio alterius, si hic præsertim potentior, & superior sit, vt vult Vasquez *loc. cit.* & videtur innuere D. Thomas 1.2. *quæst. 40. art.7. in C.* vel intelligitur bonum, quod alio quocumque ex capite ad sui assecutionem requirat specialem conatum, & laborem sperantis; at nullo ex his modis datur respectu Dei bonum arduum. Non primo modo, quia omnia bona creata (de quibus solis sermo est in præsenti, Deus enim sicut non desiderat; ita nec sperat bona increata) leuissimi momenti sunt apud Deum, nec vllam ipsi afferunt vtilitatem. Non secundo modo, quia Deus nec superiorem, nec potentiorem agnoscit, & habet in sua potestate voluntatem creatam magis, quàm creatura ipsa, ideò ea, quæ pendent à voluntate creata nullam habent ex hoc capite arduitatem respectu Dei. Non tertio modo, quia conatus, & labor importat imbecillitatem operantis. Neque ex eo, quod Deus aliquando dicatur vti extraordinaria potentia, & fortiore concursu sequitur ipsum conari, & laborare, dicitur enim potentia extraordinaria, quia ad effectum extraordinarium terminatur, non quia conatum extraordinarium Deus impendat.

Arduum, quod est obiectũ spei tripliciter sumitur, nullatenùs Deo conuenit.

18. Probatur secundò quoad desperationem: Desperatio versatur circa obiectum spei per recessum ab ipso propter æstimatam impossibilitatem ipsum obtinendi, vt explicat D. Thomas 1.2 *quæst.40. art. 4. in C. & ad 3.* at respectu Dei nec datur obiectum spei, nec datur impossibilitas æstimata bonum aliquod obtinendi; non illud, vt habetur ex superiore probatione; non ista, quia nullius boni consecutio est impossibilis omnipotenti, & consecutio possibilis non potest impossibilis æstimari ab omniscientе.

potenti, & consecutio possibilis non potest impossibilis æstimari ab omniscientе.

§. V.

Vtrùm detur in Deo Timor, & Audacia?

ASSERTVM: Nullatenus datur in Deo Timor, nec audacia. Ita Auctores [illegible] relati *locis citatis in præcedente asserto*, alijque omnes communissimè. 19.

Timor, & audacia in Deo non datur.

Probatur primò quoad Timorem ex D. Thoma 1.2. *quæst. 25. artic. 1. in C.* Sicuti spes supra desiderium addit eleuationem animi propter difficultatem boni consequendi; ita timor supra fugam addit depressionem animi propter difficultatem mali vitandi: at in Deo nulla potest poni depressio animi, & respectu ipsius sicuti nullum bonum est arduum, & cum difficultate assequibile; ita nullum malum est arduum, & cum difficultate vitabile: ergo. Confirmatur *ex superiore §.3.* Non datur in Deo tristitia: ergo à fortiori non datur timor. Probatur consequentia ex D. Thoma 1.2. *quæst.42. art.3. ad 2.* Timor, & tristitia conueniunt in eo, quod vtrumque est de malo: illa futuro, iste præsenti. Sicuti igitur respectu Dei non est dabile malum præsens contristatiuum ita nec malum futurum terribile. Addit deinde timor ex parte mali quandam arduitatem: ergo à fortiori non datur in Deo Timor, si non datur tristitia, quæ de malo etiam non ingenti, & non arduo esse potest.

Timor suprà fugam, & tristitiã addit rationem ardui in obiecto malo.

Probatur secundò quoad audaciam: Audacia versatur per accessum circa idem obiectum, circa quod versatur timor per recessum, vt explicat D. Thomas 1.2. *quæst 23. artic.2. in C. quæst. 45. art. 1. in C.* & alibi, adeoque supponit in obiecto arduitatem, quam timidus refugit, ne ab ipsa superetur, audax aggreditur, vt ipsam superet. Item audacia sequitur spem, & audaciam causant omnia, quæ spem victoriæ faciunt, nec sine spe datur audacia, vt Colligitur ex D. Thom. 1.2. *quæst.25. art.3. in C. quæst 45. art.2. in C. & ad 3.* alijsque in locis sæpissimè: at in Deo nec datur spes, nec timor, nec respectu ipsius victoria vlla est difficilis: ergo in Deo nullatenùs datur audacia. 20.

Audacia sequitur ex spe, & prosequitur obiectum, à quo timor fugit.

§. VI.

Vtrùm detur in Deo Ira?

ASSERTVM: Ira sumpta pro appetitu recruciationis, seu pro appetitu doloris vicissim aduersario inferendi, propriè, & formaliter non datur in Deo. Sumpta verò pro appetitu vindictæ, seu pro motu animi ad coercenda peccata insurgentis datur in Deo propriè, & formaliter. Stant specialiter pro prima parte illi omnes, qui 21.

Ira secũdùm diuersam acceptionem datur & non datur in Deo formaliter.

 absolutè

abſolutè negant dari propriè, & formaliter iram in Deo, vt magiſter *in primo diſt.* 45. §. *ideo autem*, Vaſquez *prima parte, diſp.* 84. *capite* 4. Arriaga *diſputatione* 25. *ſectione* 4. De Quiros *quæſtione* 20. *articulo primo numero* 19. Ioan. à S. Thoma *quæſtione* 20. *diſputatione* 6. *art.* 2. *numero* 15. Caietanus, Ferrarienſis, &c. Stant ſpecialiter pro ſecunda parte, qui dari iram in Deo ſimpliciter & abſolutè affirmant, vt Lactantius *Firmianus lib. de Ira Dei per plura capita*, Suarez *in Opuſc. diſputatione de Iuſtitia Dei ſect.* 5. *numero ſecundo*, & *libro tertio de at*[...] *capite* 7. *numero* 8. Rebellus *de obliga*[...] *iuſtitia prima parte, quæſtione* 4. *ſectione* 5. *numero* 28. Herincx *diputatione* 7. *quæſt.* 6. *numero* 53. &c. Vtriuſque partis auctores licèt ſibi videantur omnino aduerſari, in re tamen omnes conueniunt, & ſolùm diſcrepant in nomine, in eo ſcilicet, quod iræ nomine debeat intelligi. Huic nominis diſſidio anſam tribuerunt *Ariſtoteles, Scotus*, & *D. Thomas*, dùm Iram aliquando vſurpant pro appetitu recruciationis, aliquando pro appetitu vltionis vnde etiam factum eſt, vt modo pro vna, modo pro altera aſſerti parte à diuerſis auctoribus citentur, vt videre eſt ſpecialiter apud Ioan. à S. Thoma & Herincx *locis citatis*. Præciſo nominis diſſidio non habemus in aſſerta veritate aduerſarios, niſi damnatæ memoriæ viros nimirum quoad primam partem Sadducæos Antropomorphitas, & alios *lib.* 2. *c.* 8. §. 1. relatos pro errore faciente Deum corporeum, & conſequenter capacem doloris, triſtitiæ, iræ, &c. Quoad ſecundam Epicureas, & Stricas *à Lactantio mox cit.* relatas pro errore negante in Deo iuſtitiam vindicatiuam, punitiuam, & inflictiuam mali pœnæ.

22. Non datur ſ vt eſt appetitus recruciationis.

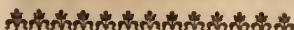
Probatur prima pars: Ira, vt eſt appetitus recruciationis, ſupponit recruciationem aliquam, ſeu dolorem, & triſtitiam ratione nocumenti, ſeu damni illati in eo, qui iraſcitur, & in hoc ſenſu D. Damaſcenus *libro ſecundo capite* 16. D. Niſſenus *libro* 5. *capite* 14. D. Thomas 1. 2. *quæſtione* 46. *articulo tertio ad* 3. docent iram componi ex triſtitia, & deſiderio. Item *prima parte, quæſtione* 20. *articulo primo ad ſecundum*, & 12. *quæſtione* 47. *articulo tertio in C.* tradit *idem S. Doctor* iram ſupponere triſtitiam, & nocumentum, ſed Deus nec poteſt habere triſtitiam, nec pati nocumentum, ex ſupradictis, ergo ira ſumpta pro appetitu recruciationis propriè, & formaliter non datur in Deo.

23. Datur vt eſt appetitus vltionis.

Probatur ſecunda pars: Ira, vt eſt appetitus vltionis, nihil eſt aliud, quàm actus vindicatiuæ iuſtitiæ, quo delicta pœnæ inflictione puniuntur, ſed iuſtitia vindicatiua verè, propriè, & formaliter datur in Deo *ex ſupradictis libro primo capite* 10. *paragrapho* 6. ergo propriè, & formaliter datur in Deo ira, vt eſt appetitus vltionis. De hac ira ait D. Auguſtinus *primo Confeſſ. capite quarto Iraſceris, & Tranquillus es*, & *libro ſecundo ad Simplicianum quæſtione ſecunda circa medium. De ira hominis detraho turbulentum motum, vt remaneat vindictæ vigor, atque ita aſſurgo in notitiam illius, quæ appellatur ira Dei.* Item D. Thomas *prima ſecunda quæſtione* 47. *articulo primo ad primum Ira non dicitur in Deo ſecundùm paſſionem animi, ſed ſecundùm iudicium iuſtitiæ prout vult vindictam facere de peccato.*

Si quæras quænam in rigore ſit habenda tanquam magis propria iræ acceptio, pondero grammaticaliter præferendam eſſe primam: Theologicè ſecūdam. Ratio primi eſt, quia ſi res ſpectetur nominis etimologia, & id, ad quod primò ſignificandum à latinis inſtituta eſt hæc vox *Ira*, importatiuam eo modo, quo habetur in homine cum turbatione animi cum dolore, & triſtitia ob nocumentum illatum, &c. Ratio ſecundi eſt, tum quia in re videtur eodem modo ſe habere compaſſio ad miſericordiam, quo triſtitia ad Iram: ſicuti igitur illa extrinſecè ſe habet ad miſericordiam, & huiuſmodi ratio formalis in ſubleuatione miſeriæ ſine compaſſione ſaluatur; ita, & triſtitia extrinſecè ſe habet ad iram, &c. tùm quia Theologus debet eſſe valde ſolicitus de tuendo proprio, & rigoroſo Scripturæ ſenſu: Secunda autem acceptio iræ plurimum inſeruit ad intelligenda in ſenſu proprio plura loca Scripturæ tribuentia iram Deo, vt Pſalm. 37. *Neque in ira tua corripias me.* Pſalm. 29. *Quoniam ira, in indignatione eius.* Rom. 1. *Reuelatur ira Dei.* Quæ, & alia huiuſmodi plura ſolùm in ſenſu metaphorico poſſent intelligi, ſi ſecunda iræ acceptio propria non eſſet, & primæ præferenda. Idcircò ſimpliciter, & abſolutè loquendo affirmanda eſt potiùs, quàm neganda ira in Deo: præſertim dum agitur inter Theologos, de quibus non videtur ambigi poſſe, quin attendant ad nominum ſignificationem Theologicam magis, quàm ad grammaticalem; imo ad res magis, quàm ad nomina. 24.

Abſolutè, & ſimpliciter datur potiùs, quam non detur.

CAPVT V.

De diuiſionibus voluntatis, ſeu volitionis Dei.

COMMVNA eſt voluntati, ſeu volitioni diuinæ (diuiſiones enim infra afferendæ cadunt potius ſuprà actum ſecundum formaliter, quàm ſuprà actum primum volendi, adeóque ſupra formalem volitionem potiùs, quàm ſupra voluntatem) cum ſcientia aliiſque diuinis prædicatis in plura membra, ſolùm tamen inter ſe virtualiter diſtincta abſque detrimento ſimplicitatis diuidi poſſe, & hac forte de cauſa in Scripturis aliqua diuina prædicata pluraliter exprimuntur, vt quoad voluntatem habetur ex Pſal. 110. *Magna opera Domini exquiſita in*

omnes

Diuina voluntas diuiditur.

omnes voluntates eius: Hæ omnes diuinæ voluntates ad varia capita reducuntur, ex quibus tanquam ex membria diuisiones variæ consurguot.

Primò in volitionē, & nolitionem.

Prima esse potest in volitionem, & nolitionem: circa quam discutietur: Vtrùm sit adæquata diuisio. An verò medium admittat, scilicet voluntatem purè omissiuam, seu puram omissionem.

Secundò in voluntatem necessariam, & liberam.

Secunda in voluntatam necessariam, & liberam, de qua quoad quid sit, & quomodo vna ab alia differat, satis patet ax *dictis cap*. 1. §. 4. *& sequentibus*, solùm erit sub tali diuisione examinandum libera ne, ao necessaria sit voluntas, qua Deus vult, quod melius est.

Tertiò in voloneatem signi, & beneplaciti.

Tertia in voluntatem signi, & beneplaciti; circa quam erunt specialiter explicanda omnia membra voluntatem signi subdiuidentia.

Quartò in Antecedentem, & consequentem.

Quarta io voluntatem antecedentem, & consequentem, cuius ex variis, quæ assignari soleot, expositionibua erit seligenda congruentior.

Quintò in inefficacem, & efficacē.

Quinta in voluntatem inefficacem, & efficacem, quæ trahit secum difficultatem grauissimam conciliandi libertatem creati arbitrij cum efficacia diuini decreti.

Sextò in conditionatam, & absolutam.

Aliæ assignabiles diuinæ voluntatis diuisiones, putà in conditionatam, & absolutam, in reuelatam, & arcanam speciali, explicatione oon indigent: nam voluntas conditionata, & absoluta innotescit *ex dictis superiori libro de Scientia Dei cap*. 3. *&* 4.

Septimò in reuelatam, & arcanam.

Voluntas reuelata, & arcana, patet ex termiois. Reuelata scilicet est, quam Deus per reuelationem in Scripturis, vel alio modo factam manifestauit. Arcana est, quam noo manifestauit, sed in propriæ scientiæ thesauris reseruauit nobis ignotam. Regrediamur igitur ad primam diuisionem, & sit

---

§. I.

De diuisione voluntatis Dei in volitionem, & nolitionem vtrùm sit simpliciter adæquata: An possit dari in Deo pura omissio?

Omissio pura dari non potest in diuina voluntate.

ASSERTVM: Diuisio voluntatia Dei in volitionem, & nolitiooem est simpliciter adæquata, nec dari potest in diuioa voluotate pura omissio, seu voluntas Dei non potest circa aliquod obiectum porè ne-
2. gatiuè, seu omissiuè se habere. Ita Salmant, 2. *part. tract*. 4. *disp*. 5. *dub*. 3. §. 2. Ioan. à S. Thoma *quæst*. 19. *disp*. 4. *artic*. 6. *num*. 25. Nizarius *quæst*. 14. *art*. 13. *controu*. 1. *notabili* 1. & præter Thomistas communiter Vasquez *quæst*. 19 *disput*. 79. *cap*. 3. *num*. 17. Arriaga *disp*. 29. *sect*. 2. *subsect*. 3. De Quiros *disp*. 67. *sect*. 1. *&* 2. Herinex *disp*. 7. *quæst*. 5. *num*. 44. alijque omnes communissimè, adeò vt vix reperiatur qui absolutè appositum doceat; fauent tamen aliqualiter opinioni oppositæ Scotus *in* 1. *dist*. 41 *quæst*. *vnicâ*, §. *contra istud*, Aoreolus *eadem dist*. *art*. 3. §. *Quarta demum propositio*, Albertinus *tom*. 1. *principio* 4. *quæst*. 4. *Theolog*. *dub*. 2. *num*. 9. Fasolus *quæst*. 14. *art*. 13. *dub*. 16. *num*. 282. alijque oonnulli.

Pro clariori asserti probatione duo præmitto. Primum est negari hîc à nobis puram omissionem in diuina voluntate præscindendo ab eo, quod dabilis sit, vel nō dabilis pura omissio libera in voluntate creata. Vnde in præsenti non faciunt ad rem argumenta, quæ vrgeri possunt contra puram omissionem liberam voluntatis creatæ. Imò hâc admissâ intendimus sufficienter probari eandem admitti noo posse in voluntate increata.

Etiā admissō quod detur in voluntatē creata.

Secundum est negare à nobia in diuina voluntate puram omissionem pro aliquo signo reali, pro qoo intelligi possit diuina voluntas ad vnum potius, quàm ad aliud determinata. Cæterùm pro signo aliquo rationis, pro quo diuina voluntas aut comparetur præcisè ad res adhuc existentes io puro statu possibilitatis, aut consideretur inadæquatè in ordine tantùm ad aliquam determinatam rerum seriem admittimus aliqualiter dici posse, quod suspensiuè, seu negatiuè se habeat.

Sermo autē est de omissione pro aliquo signo reali.

Sic diuina voluntas, vt habens præcisè simplicem complaceotiam possibilium, dici potest omissiuè, seu negatiuè se habere in ordine ad efficacem ipsorum volitiooem, & nolitionem; vt eligens determinatè quosdam homines ad gloriam; dici potest omissiuè, seu negatiuè se habere quoad reliquos. Omissio igitur pura, quæ in Dei voluotate negatur, est omissio realis, & vt ita dicam Physica, qua Deus possit circa alium mundum purè negatiuè se habere, nec positiuè vnquam ipsum volendo esse, nec positiuè voquam ipsum nolendo esse, aut volendo non esse: qui doo actus nolendi aliquid esse, & volendi aliquid non esse quoad rem sibi æquiualent, licèt vnus explicetur per modum fugæ, & sit magis absolutus: alter per modum prosecutionis, & sit connotatiuus, seu respectiuus alicuius boni, ad quod ordinetur ipsius non esse, vt notant Salmant. *loco supra cit*. *num*. 73. His præmissis assertum.

Velle aliquid non esse, nolle aliquid esse quomodo differant.

3. Probatur primò: Libertas, quæ non solùm sit ad positiuam volitiooem, & positiuam nolitionem, verùm etiam ad puram omissionem, est libertas imperfecta, sed Deo repugnat omnis libertas imperfecta: argo repugnat in Deo libertas ad puram omissionem: & cum multo magis repugnet Deo omissio necessaria, repugnet scilicet diuinam voluntatem circa aliquod obiectum volibile, vel nolibile necessariò suspendere tum volitionem, tum oolitionem; necessariò se habere purè negatiuè; consequens est repugnare in diuina voluntate quamcumque puram omissionem: ergo diuisio voluntatis Dei in volitionem, & nolitionem est simpliciter adæquata, &c. Maior probatur primò: quia libertas ad puram omissionem, vt explicari solet 1. 2. *quæst*. 6. *articulo* 3. est libertas indirecta, & habens indirectam solùm rationem voluntarij. Neque ex eo, quod *libro superiori cap*. 2. §. 3. asserta sit in Deo cognitio indirecta, consequens est admitti posse in eodem liberta-

Libertas ad purā omissionem est imperfecta.

Cur admitti poſſit in Deo indirectâ cognitio, non indirecta libertas.

tem, ſeu voluntarietatem indirectam. Conſequens inquam hoc non eſt, quia cognitio indirecta ibi aſſerta habet circa idem obiectum conſortium cognitionis directæ, ratione cuius conſortij omnem prorſus exuit imperfectionem: at libertas indirecta, de qua in præſenti nequit habere conſortium libertatis directæ. Neque enim pura omiſſio, quæ indirectè libera, & indirectè voluntaria eſt; poteſt ſecum compati aut poſitiuam volitionem aut poſitiuam nolitionem, in quibus ſolis reperitur directa libertas, & directa voluntarietas. Maior eadem probatur ſecundò: libertas ad puram omiſſionem eſt libertas mortua, & non vitalis, quæ mortuo, & non vitali modo exercetur, cum ſit ſine omni prorſus actu vitæ; ſed libertas huiuſmodi eſt libertas imperfecta, cum valdè imperfectum ſit in actu ſecundo non viuere, ergo.

4\. Dices libertatem, quæ ſine omni prorſus actu vitæ exerceatur eſſe imperfectam in creaturis, in quibus vita libera eſt perfectio intrinſeca diſtincta à vita neceſſaria, & quæ per conſequens, dum carent actu vitæ liberæ, carent perfectione intrinſeca: at in Deo vita libera non eſt perfectio intrinſeca diſtincta à vita neceſſaria, & Deus viuendo vitâ liberâ perficit creaturas, non perficitur in ſe ipſo, vt ſupra tradebatur *cap.*1. §.8. in Deo igitur carere vitâ liberâ nulla eſt imperfectio, quomodo enim poteſt eſſe imperfectio carere vitâ liberâ reſpectu illius, reſpectu cuius vitam liberam habere ſpecialis perfectio non eſt: Sed contra licet vita libera non ſit per ſe ipſam formaliter perfectio intrinſeca Dei diſtincta à vita neceſſaria, & carere vitâ liberâ non ſit formaliter carere perfectione intrinſeca: eſt tamen carere perfectione intrinſeca illatiuè, & conſequenter, quatenùs, ſi Deus poſſet obiectum aliquod volibile, vel nolibile nec velle, nec nolle, inferretur diuinam voluntatem non eſſe in ratione voluntatis infinitam, vtpotè, quæ aliquid volibile, vel nolibile nec vellet, nec nollet. Sicuti licet ſcientia futurorum in Deo nó addat perfectionem intrinſecam ſcientiæ neceſſariæ; tamen ex eo, quod Deus poſſet ſuſpendere ſuam ſcientiam circa aliquod futurum, ſequeretur intellectum diuinum in ratione intellectus non eſſe ſimpliciter infinitum, & ſic talis ſuſpenſio diceret carentiam perfectionis intrinſecæ illatiuè, quamvis non formaliter. Hanc paritatem, & rationem, quæ etiam per ſe ipſam poteſt in aſſerti probationem aſſumi, magis vrgent Salmant. *loco cit. n.*74. *& ſequentibus.*

Carentia vitæ liberæ in Deo diceret carentiam perfectionis intrinſecæ illatiuè, non formaliter.

5\. Probatur ſecundo: Nec circa futura, nec circa non futura poteſt dari in diuina voluntate pura omiſſio, ergo nullum eſt aſſignabile obiectum, circa quod poſſit diuina voluntas purè negatiuè, ſeu omiſſiuè ſe habere, ergo diuiſio voluntatis Dei in volitionem, & nolitionem eſt ſimpliciter adæquata, nec dari poteſt &c. Prima conſequentia patet, quia futurum, & non futurum diuidunt, & continent illud omne, circa quod ad extra poteſt diuina voluntas verſari. Antecedens quoad primam partem etiam ab aduerſariis conceditur, & ſatis conſtat ex eo, quod ſecus res tranſiret ab eſſe poſſibili ad eſſe futurum independenter à diuina voluntate, quia ſine omni diuinæ voluntatis actu. Quoad ſecundam partem probatur. Non futura, circa quæ daretur pura omiſſio, ſeu circa quæ diuina voluntas omiſſiuè ſe haberet, eſſent ſolùm non futura negatiuè, quatenùs nec eſſent tranſlata ad ſtatum poſitiuæ futuritionis per volitionem, nec ad ſtatum poſitiuæ non futuritionis per nolitionem: at non poſſunt dari de facto, nec pro vllo ſigno reali aliqua, quæ ſint tantùm negatiuè non futura, ergo. Minor probatur, circa huiuſmodi non futura negatiuè voluntas diuina maneret adhuc indifferens, & indeterminata, & poſſet ſe in tempore determinare ad tribuendam illis aut poſitiuam futuritionem, aut poſitiuam non futuritionem. Sicque poſſet aliquid in tempore de nouo aut velle, aut nolle: non haberet ab æterno perfectiſſimam, & ſummam actualitatem, nec vltimam, & finalem reſolutionem, quæ & ſimilia malè conſona ſunt actualitati, & inuariabilitati diuinæ voluntatis.

Non poteſt dari non futurum, quod ſit tale purè negatiuè.

Dices, hinc ad ſummum probari, quod diuina voluntas nequeat habere ſe purè omiſſiuè, at non excludi deindè, (quod tamen videtur excludendum ad abſolutam, & totalem probationem aſſerti) quin ſaltem poſſit omittere, ſeu ſuſpendere tum volitionem, tum nolitionem per actum, quo circa aliquod determinatum obiectum velit ipſam ſuſpenſionem, tum volitionis, tum nolitionis, per talem enim actum ſaluabitur, tum actualitas, tum inuariabilitas diuinæ voluntatis. Saluabitur item contra primam probationem, quod diuina libertas exerceatur modo vitali, & viuendo in actu ſecundo: ſed contra ad verificanda verba aſſerti, ſatis eſt excludere puram omiſſionem; nam actus ille, quo Deus vellet ſuſpenſionem tum volitionis, tum nolitionis etiam ipſe foret volitio, adeóque ſub volitione contineretur, nec impediret quin eſſet ſimpliciter adæquata diuiſio voluntatis Dei in volitionem & nolitionem. Adhuc nihilominùs in re cenſeo non ſolùm repugnare Deo ſuſpenſionem ſeu omiſſionem omninò puram, verùm etiam ſuſpenſionem, ſeu omiſſionem poſitiuè volitam per actum, quo Deus poſitiuè velit circa aliquod obiectum tum volitionem tum nolitionem ſuſpendere. Ratio eſt, quia ex vna parte Deus circa tale obiectum ſolùm indirectè ſe determinaret, & ſolùm indirectè vellet tale obiectum non eſſe futurum. Ex alia parte non poſſet amplius ſaluâ propriâ immutabilitate circa ipſum directè ſe determinare, non poſſet ſcilicet aut poſitiuè velle ipſum futurum, aut poſitiuè velle ipſum non futurum: attingere autem ſolùm indirectè obiectum attingibile directè: imò ponere ſe in ſtatu, in quo nequeat directè attingere obie-

Deus non poteſt habere actum, quo velit circa aliquod obiectum, tum volitionem tum nolitionem ſuſpendere.

ctum

ctum directè attingibile est maxima imperfectio. Deinde talis suspensio, & omissio ab aduersariis ponitur tanquam quoddam exercitium diuinæ voluntatis: at diuina voluntas non reflectit supra proprium exercitium, nec per actum distinctum vult se velle, vt colligi potest *ex supradictis cap. 2. §. 4.* ergo nec etiam per actum distinctum vult se omittere: sed sicuti liberè vult absque actu distincto, quo velit se velle; ita si possit liberè omittere, liberè omitteret absque actu, quo vellet se omittere. Tandem suspensio, seu omissio tùm volitionis, tùm nolitionis à Deo excluditur, quia in se est imperfectio; at Deus non solùm non potest habere, sed nec potest velle in se aliquam imperfectionem; ergo Deus in se non solùm absoluiè non habet omissionem, sed nec vult ipsam habere, ergo non potest omittere volendo ipsam omissionem.

7. Ex his habes libertatem contradictionis diuersimodè exerceri in Deo, ac exerceatur in creatura. In creatura enim exercetur per hoc, quod possit actum aliquem elicere, vel non elicere, absque eo, quod eliciat actum oppositum. In Deo autem exercetur non per hoc quod possit actum elicere, vel non elicere præcisè, sed per hoc quod possit elicere, vel non elicere, eliciendo tamen concomitanter actum oppositum. Vtrùm deinde huiusmodi libertas sit minus propriè libertas contradictionis, nec ne? disputari non potest sine altercatione de nomine.

8. Habes insuper cur alia diuina attributa, putà omnipotentia, misericordia, liberalitas possint circa creaturas merè negatiuè se habere, nullum actum positiuum circa ipsas exercendo, nec illas positiuè attingendo; diuina autem volũtas debeat necessariò ipsas positiuè attingere, & positiuum actum aut volitionis, aut nolitionis circa ipsas exercere. Ratio scilicet est, quia soli voluntati conueniunt actus positiui oppositi volendi, & nolendi, & respectu ipsius quælibet creatura in quocumque statu sit, est positiuè attingibilis: at actus omnipotentiæ v. g. solùm est producere, actus misericordiæ solùm est misereri. Nec respicit omnipotentia non producere, misericordia non misereri, sicuti voluntas respicit nolle. Quia igitur per actum producendi, vel per actum miserendi non est creatura in quolibet statu attingibilis, consequens est omnipotentiam, misericordiam, & similia attributa posse circa aliquas creaturas in aliquo statu se habere negatiuè, & defectu materiæ omnem actum positiuum circa ipsas suspendere, quæ suspensio cum in voluntate poni nequeat ex defectu materiæ, si poneretur inferret defectum, seu imperfectionem ipsius voluntatis.

Libertas cõtradictionis diuersimodè conuenit Deo, & creaturæ.

Cur alia Dei attributa possint negatiuè se habere circa creaturas nõ sic voluntas.

9. Habes tandem necessitatem, quam habet diuina voluntas eligendi circa quodlibet obiectum actum aliquem positiuum, non oriri ex merito ipsius obiecti, sed oriri ex perfectione ipsius diuinæ voluntatis essentialiter postulantis exercitium libertatis directum, vitale, summè actuale, summè te-

Necessitas diuinæ voluntatis ad actum positiuum est subiectiua, non obiectiua.

solutiuum &c. esse scilicet huiusmodi necessitatem, vt loquuntur Salmant. 1. *parte, tract. 4. disputatione quinta, dubio secundo §. 3. numero 83.* non obiectiuam, sed subiectiuam.

---

§. II.

De diuisione voluntatis Dei in necessariam, & liberam, & specialiter vtrùm Deus necessariò, an liberè velit quod melius est?

Assertvm I. Deus liberè, non necessariò vult, quod melius est ex parte obiecti, idque neque necessitate physica: quod æquè certum est, ac certum sit neum non operari ex necessitate naturæ contra errorem supra relatum, & reprobatum *cap. 1. §. 4.* Neque etiam necessitate morali, quæ sola erit in præsenti specialiter à Deo excludenda cum Syluio *prima parte, quæst. 25. art. 6.* Io. à S. Thoma *quæst. 19. disp. 4. art. 7. num. 11.* Francisco Lugo *lib. 1. disp. 35. c. 2.* Arriaga *disp. 27. sect. 2.* Bellarmino *contr. 3. lib. 3. de gratia, & lib. arb. cap. 17.* Amico *de Incarnatione disp. 4.* Io. Lugo *de Incarnatione disp. 2.* Valentia, Suario, Vasquio *contra* Granadum *prima parte, tract. 3. contr. 2.* Ruiz *de voluntate Dei disputatione 9. & 10.* Raymundum Lullum *in explicat. art. fidei cap. 8.* aliosque nonnullos. 10.

Deus neque etiam moraliter necessitatur ad melius ex parte obiecti.

Probatur primò ex D. Thoma *prima parte, quæstione 25. articulo 6. ad primum,* illis verbis: *cum dicitur Deum posse aliquid facere melius, quàm facit, si ly melius sit nomen* (quod est idem, ac dicere si ly *melius* afficiat obiectum, & ex parte obiecti se teneat) *verum est.* Idem quo ad rem tradit Sanctus doctor *in primo, distinctione 44. quæstione prima, articulo secundo in C. item eàdem dist. ad Annibaldum quæstione vnicâ art. 3.*

Probatur secundò ratione à priori Deus habet omnimodam independentiam, & absolutum dominium respectu cuiuscumque creaturæ etiam melioris, & optimæ; ergo neque etiam necessitate morali vult, quod melius est ex parte obiecti. Antecedens traditur ferè ab Augustino *libbro tertio, de Trinitate cap. 10.* verbis illis: *cuius* (id est Dei) *potestati cuncta æqualiter subiacent.* Et probatur ex eo, quod secus perfectio creaturæ redundaret in perniciem Dei, & crescente perfectione in creatura minueretur independentia, & dominium Dei, si respectu eius, quod melius est, non haberet Deus omnimodam independentiam, & absolutum dominium, sicuti habet respectu eius, quod est minus bonum. Consequentia etiam probatur. Dominium absolutum est moralis potestas disponendi absolutè pro libito; omnimoda independentia appellat independentiam non solum physicam

Alioqui non haberet circa id, quod melius est absolutum dominiũ, & omnimodã independentiam.

verùm etiam moralem : at moralis necessitas volendi , quod est melius , non bene stat cum potestate disponendi absolutè pro libito de eo , quod est melius ; nec cum omnimoda independentia ab ipso , præsertim sumendo independentiam in lata significatione, pro vt negat etiam connexionem necessariam vnius cum alio; nec potest vllo modo negari quin sit maius dominium , & maior independentia posse tùm velle , tum nolle, quod est melius ; quàm necessariò quamvis
12. necessitate solùm morali, ipsum velle. Confirmatur. Deus habet potentiam etiam moralē ad velle id, quod ex parte obiecti minùs bonum est; ergo non habet necessitatem neque etiam moralem ad velle id , quod ex parte obiecti melius est. Consequentia patet quia necessitates ad vnum extremum non admittit in eodem genere potentiam ad oppositum , cum in potentia ad oppositum consistat formalis ratio libertatis. Antecedens probatur : Non datur in Deo potentia physica sine potentia morali , sed Deus , vtpotè physicè liber ad velle quod ex parte obiecti melius est , etiam per Aduersarios habet potentiam physicam ad velle , quod ex parte obiecti minus bonum est , ergo habet ad id potentiam etiam moralem. Maior probatur. Dari potentiam physicam sine morali prouenit , vel ex impedimento extrinseco ad actum secundum , vel ex maxima arduitate ipsius actus , vel ex inconstantia, & variabilitate ipsius causæ. At Deus nec potest ab extrinseco impediri , nec respectu ipsius vlla res est ardua , nec ipse admittit aliquàm inconstantiam ; ergo respectu Dei non datur potentia physica sine potentia morali.

Non datur in Deo potentia physica sine potētia morali.

13. Probatur secundò à posteriori Deus de facto non voluit id , quod ex parte obiecti melius est ; ergo potest non velle , & per consequens non necessariò vult , quod ex parte obiecti est melius. Consequentia patet , quia ab actu ad potentiam est euidens illatio. Antecedens probatur : Vel sermo est de eo , quod est melius bonitate accidentali ; vel de eo , quod est melius bonitate essentiali : neutro modo voluit Deus id , quod ex parte obiecti melius est: Non id , quod melius est bonitate accidentali , quia ea ipsa , quæ de facto Deus voluit , potuit antecedenter meliora velle, cum quælibet natura sit capax vlterioris semper , & vlterioris perfectionis accidentalis. Non id , quod melius est bonitate essentiali , quia licet hac ratione ea ipsa , quæ voluit non potuerit Deus meliora velle , cum essentiæ rerum consistant in indiuisibili , nec possit saluâ eâdem re aliquid essentiale , seu aliquid bonitatis essentialis ipsi aut addi , aut detrahi ; potuit tamen Deus iis , quæ voluit , alia essentialiter meliora velle , putà ex mundis possibilibus alium essentialiter meliorem; ex Angelis possibilibus Angelos specie diuersos superiores, &c. ergo.

Deus de facto non voluit id, quod ex parte obiecti melius est.

14. Dices ex Granado moralem oei necessitatem ad volendum , seu faciendum id, quod melius est , esse solùm quoad ea , in quibus sistitur in aliqua determinata perfectione , non quo ad ea , in quibus abitur in infinitum , & quæ sunt meliora secundùm numerum. Rationem huius doctrinæ indicat D. Thomas *prima parte quæst. 47. articulo tertio ad secundum* vbi , cum sibi obiecisset Deum facere quod melius est , & plures mundos esse quid melius vno , non soluit argumentum absolutè negando Deum facere , quod melius est , sed negando Deum facere quod melius est secundùm numerum , & multitudinem materialem ; vnde ita ait , *Nullum agens intendit pluralitatem materialem , vt finem : quia materialis multitudo non habet certum terminum , sed de se tendit in infinitum : Infinitum autem repugnat rationi finis. Cum autem dicitur plures mundos esse meliores , quàm vnum, hoc dicitur secundùm multitudinem materialem : tale autem melius non est de intentione Dei agentis , quia eàdem ratione dici posset, quod si fecisset duos , melius esset , quod essent tres ; & sic in infinitum.* Sed contra quantum attinet ad auctoritatem *D. Thomæ* dico ipsum loco citato non negare absolutè quod Deus semper meliora faciat , quia non erat id necessarium ad solutionem argumenti ; cui certius , & clarius occurrit dicendo nullum agens intendere multitudinem , nullumque agens terminari ad id, quod melius est secundùm numerum; at non propterea simpliciter concedit oeum in reliquis , in iis scilicet , quæ sunt meliora non secundùm numerum teneri ad volendum melius : & quid circa hoc Sanctus Doctor determinatè senserit satis patet ex superiori prima probatione. Quantum attinet ad rem ipsam dico in primis præmissas à nobis probationes non procedere solum de iis , quæ sunt materialiter , & secundùm numerum meliora , nec video quomodo loco huius mundi velle alium mundum substantialiter meliorem , loco vnius Angeli velle alium in specie perfectiorem, sit velle quod melius est solum secundum numerum. Dico insuper ex eo, quod oeus non habeat necessitatem volendi , quod melius est secundùm numerum , inferri ad hominem contra aduersarios non habere necessitatem volendi quod alio vtcumque modo ex parte obiecti melius est ; argumenta enim aduersariorum , si quid probant , probant etiam de eo , quod est melius secundùm numerum. Arguunt ipsi Deum semper velle , quod melius est. Primò ex inclinatione communicandi se ad extra , quatenus sicuti est de ratione boni velle se communicare ; ita est de ratione boni summi velle se summè communicare , adeóque velle producere aliquod , quod sit optimum , & sui maximè participatiuum. Secundò ex amore Dei erga se ipsum , quatenus amare est velle bonum , & amare summè est velle bonum summum ; Cum igitur Deus se summè amet , necesse est , quod velit sibi quod summè bonum , quod melius est. Tertiò ex perfecta , quæ in Deo relucet ratione

Nullum agēs intendit , vt finem multitudinem materialem.

tione artificis, quatenus spectat ad artificem in actu secundo perfectissimum res perfectissimas, & optimas in actu secundo operari. Hæc si quid probant, probant etiam Deum necessariò velle, quod melius est etiam secundùm numerum. Nam magis conforme est inclinationi se communicandi, pluribus se communicare: Maior amor est plura bona velle: Maior perfectio artificis est plura artificiata operari. Insuper si quid probant, probant physicam necessitatem; nam bonum habet physicam connexionem cum inclinatione communicandi se ipsum: amor habet physicam, imò metaphysicam connexionem cum volitione boni.

Argumenta, quæ afferūtur pro necessitate morali Dei ad velle, quod est melius nimis probant.

15. Argumenta igitur aduersariorum nimis probant, & in re nihil concludunt. Primum nihil concludit, quia inclinatio communicandi se ad extra non est ad aliquod sibi necessarium, & sui perfectiuum respectu Dei: ad summum autem inclinatio ad aliquid sibi necessarium, & sui perfectiuum potest inducere aliquam necessitatem. Secundum nihil concludit, quia magis amare est velle maius bonum non semper obiectiuè, sed respectiuè ad rem amatam: respectu Dei autem est maius bonum non illud quod ex parte obiecti melius est, sed illud, quod magis ipse vult, quod magis est conforme ipsius voluntati. Tertium nihil concludit, quia de ratione artificis est operari liberè, & Deus non solùm non esset artifex perfectissimus, sed nullo modo esset artifex, si haberet necessitatem operandi, quod melius est. Summa igitur perfectio artificis in actu secundo non elucet in eo, quod actu operetur rem perfectissimam, sed in eo, quod actu operetur cum potentia operandi rem perfectissimam, si velit.

Et nihil concludunt.

16. ASSERTVM II. Deus necessariò necessitate simpliciter; & absoluta vult quod melius est ex parte modi volendi: quidquid scilicet vult, vult potentiâ, & sapientiâ, qua meliori, velle non potest. Ita non solùm Auctores relati in superiori asserto, sed omnes Theologi communiter, licèt non omnes vtantur iisdem terminis.

Deus absolutè necessitatur ad melius ex parte modi volendi, seu ex parte sui.

Probatur primò *ex D. Thoma*, qui post verba suprà relata ex prima parte nonnullis interpositis habet; *si verò* ly *melius*, *sit adverbium*, *& importet modum ex parte facientis*, *sic Deus non potest facere melius*, *quàm sicut facit*, *quia non potest facere ex maiori sapientia*, *& bonitate*. Ideo repetit Sanctus Doctor aliis locis in superiori prima probatione relatis. Confirmatur ex Damasceno *lib. 2. fidei cap. 29.* dicente: *Sic fieri omnia Dei prouidentiâ*, *vt meliori modo existere prorsus nequeant*. Fauent etiam huic asserto omnes illæ auctoritates, quæ ab aduersariis contra primum assertum afferuntur ad probandum Deum necessariò operari quod melius est ex parte obiecti. Quia tamen ex huiusmodi auctoritatibus aliquæ videntur omninò loqui de bonitate, & præsentia ipsius obiecti secundùm se, qualia sunt verba illa Patrum Concilij Francofordiensis *in Epistola ad Episcopos Hispania*. *Credamus Deum omnia velle*, *quæ meliora sunt*. Item verba Augustini *libro 3. de libero arbitrio capite 5. Quidquid tibi verâ ratione melius occurrerit*, *hoc scias fecisse Deum*, Cyrilli Alexandrini *libro secundo*. Thesauri *cap. 1. Omnia Pater potest*, *& meliora semper vult*. Quia inquam hæ, & similes auctoritates videntur omnino procedere de bonitate ex parte obiecti, placet illas obiter, ne contra primum assertum vrgeantur explicare, & quidem dupliciter primo dicendo: aliud esse Deum velle id, quod ex parte obiecti melius est; aliud esse Deum id velle necessariò necessitate saltem morali: hoc secundum à nobis specialiter negatur in præsenti, & illud primum ad summum suadent, quæ contra nos afferri possunt auctoritates: Secundò dicendo Deum semper velle id, quod melius est non absolutè, & simpliciter, sed comparatiuè ad ordinem vniuersi, qua ratione ea etiam quæ in se mala, ac defectuosa sunt, vt peccata in ordine morali, monstra in ordine physico, quatenus ad maiorem vniuersi tum moralis, tum physici perfectionem, ac pulchritudinem conducunt dici possunt rebus per se bonis meliora, & melius quoddam totum constituentia. Vnde ait D. Thomas *in primo dist. 44. art. 2. ad quintum Vniuersum*, *in quo nihil mali esset*, *non esset tanta bonitatis*, *quanta hoc vniuersum*, *quia non essent tot bona naturæ in illo*, *sicut in isto*, *in quo sunt quædam naturæ bonæ*, *quibus non adiungitur malum*; *quædam*, *quibus adiungitur*, *& est melius in eo vtrasque naturas esse*, *quàm alteras tantùm* Eandem doctrinam repetit Sanctus Doctor *tertiò contra gentes capite 71. prima parte*, *quæst. 22. art. 2. ad secundum* aliisque in locis relatis à Syluio *prima parte*, *quæstione 25. art. 6. §. quæri*, *& potest*.

Item necessitatur ad melius non absolutè sed comparatiuè ad ordinē vniuersi.

Probatur secundò ratione: Deus quidquid vult, quidquid facit, vult sapientiâ, potentiâ, & bonitate simpliciter infinitâ, qua maior dari, & excogitari non potest; ergo quoad modum volendi ex parte sui vult semper quod melius est; vult scilicet rem quamlibet meliori modo, quo volibilis est. Et sicuti diuina cognitio ex eo, quod circa vilia versetur, non vilescit *ex lib. superiore cap. 1. §. 5.* Sed perfectissima est etiam circa res imperfectissimas; Ita diuina tùm volitio, tùm operatio ex eo, quod res obiectiuè minus bonas attingat, minus bona non est, sed melior semper est, & optima, etiam dum attingit quod ex parte obiecti nec melius est, nec optimum: fundamentum radicale à priori huius doctrinæ situm est in eo, quod diuini actus non habent pro obiecto specificatiuo res creatas, nec ex maiori, vel minori obiecti creati perfectione sunt in se magis, vel minus perfecti. Vnde concipere quod conuenientius sit Deo velle res ex parte obiecti meliores, est deceptio nostræ imaginationis explicantis actus diuinos ad instar nostrorum, & ex eo, quod apud nos, vbi obiecta sunt mensura perfectionis actuum, melius sit meliora velle, 17.

Ratio à priori, cur Deus melius ex ad parte obiecti absolutè non necessitetur.

inferentis Deum, cuius actor ſemper optimi ſunt, ſemper optimum velle: quaſi verò etiam diuini actus ab obiectis extrinſecis perfectionem emendicent, nec poſſint eſſe optimi, niſi ſint de obiectis optimis. Fauent etiam plurimùm huic doctrinæ ea, quæ ſuprà dicebantur de libero velle Dei. Cum enim ex ibi aſſertis liberum velle Dei nullatenus conſtituatur ex obiecto extrinſeco, imò liberum velle, & liberum nolle entitatiuè, ſeu ſubiectiuè in Deo non differant, nihil prorsùs diuinæ perfectioni aut addit, aut detrahit velle quod melius eſt, nolle quod minus bonum eſt. Nullum igitur detrimentum patitur diuina perfectio, ratione cuius debeat in Deo negari omnimoda indifferentia, & libertas ad melius, & minus bonum ex parte obiecti.

18. Cur in creatâ non in increatâ voluntate ſit maior perfectio velle quod ex parte obiecti melius eſt.

Ex his habes diuerſam eſſe rationem de creata, ac de increata voluntate & ad illius, non ad iſtius maiorem perfectionem conducere velle, quod ex parte obiecti extrinſeci melius eſt, quia in ſuis actibus illa aliqualiter, iſta nullatenùs habet pro menſura perfectionis obiectum extrinſecum. Ex hoc principio habetur alia ratio diſcriminis inter creatam, & increatam voluntatem in ordine ad velle, quod ex parte obiecti melius eſt; quia ſcilicet creatæ voluntati intellectus vt plurimùm dictat conuenientius ipſi eſſe, & decentius velle, quod ex parte obiecti melius eſt: ideò voluntas creata minùs ſe conformat rationis dictamini, adeoque minùs honeſtè, & minùs perfectè operatur volendo minus bonum: at increata ſapientia dictat increatæ voluntati conuenientius ipſi eſſe, & decentius velle, quod ei magis placet, quod ipſa magis volt, non quod ex parte obiecti melius eſt, & id fortè indicauit Apoſtolus Epheſ. 1. dicens: *Deum omnia operari ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.*

---

§. III.

De diuiſione voluntatis Dei in voluntatem beneplaciti, & voluntatem ſigni?

19. Diuiſio voluntatis Dei in beneplaciti, & ſigni eſt analoga.

ASSERTVM I. Diuiſio voluntatis Dei in voluntatem beneplaciti, & voluntatem ſigni eſt diuiſio Analoga; eſt ſcilicet in membra valdè analogicè conuenientia. Ita Theologi communiſſimè cum D. Thoma 1. *part. quæſt.* 19. *artic.* 11. *& Magiſtro in* 1. *diſt.* 45.

Probatur diuiſio in membra, quorum vnum eſt propriè, alterum impropriè tantùm, & metaphoricè tale, analoga eſt, & in membra valdè analogicè conuenientia, ſed talis eſt diuiſio voluntatis Dei in voluntatem beneplaciti, & voluntatem ſigni: ergo. Minor probatur voluntas beneplaciti, licèt aliquando ſumatur pro voluntate efficaci, vt ex *D. Auguſtino Magiſtro ſententiarum, & Scoto* notat Herincx *diſput.* 7. *quæſt.* 5. *num.* 41. aliquando pro voluntate approbatiua, ſeu complacentiæ, vt Pſal. 146. *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum*, in re tamen omnis voluntas, ſeu omnis actus diuinæ voluntatis propriè, & verè talis eſt voluntas beneplaciti, ſeu eſt beneplacitum Dei, vt expreſsè tradit D. Thomas *loco citato*, illis verbis: *Voluntas propriè dicta vocatur voluntas beneplaciti.* E contra voluntas ſigni impropriè ſolùm, & metaphoricè voluntas eſt, quia in re non eſt actus voluntatis, ſed talis actus ſignum, & appellatur voluntas eo modo, quo appellatur vltima voluntas teſtamentum, quia eſt vltimæ voluntatis ſignum certè autem metaphorica, & impropria locutio eſt, ſignum appellare nomine rei ſignificatæ; in re igitur quod dicimus voluntatem ſigni eſt ſignum voluntatis, & aſſignare plures voluntates ſigni eſt aſsignare plura ſigna volũtatis.

ASSERTVM II. Voluntatis diuina ſigni rectè ſubdiuiditur in quinque membra, ſeu vt loquitur D. Thomas *quæſt. cit. art.* 12. rectè ponuntur circa diuinam voluntatem quinque ſigna, nimirum Præceptum, Prohibitio, Permiſſio, Conſilium & Opus, ſeu Operatio; quæ D. Bonauentura *in* 1. *diſt.* 45. *artic* 4. *quæſt.* 2. illo verſiculo expreſsit. 20. Voluntas diuina ſigni, ſeu ſignum diuinæ voluntatis quintuplex eſt.

Præcipit, & Prohibet, Permittit, Conſulit, Implet.

Probatur ratione D. Thomæ *art.* 12. *mox cit. in C.* voluntas ſigni, ſeu ſignum voluntatis eſt id, per quod ſignificamus nos aliquid velle: at Deus quinque potiſsimùm modis per quinque enumerata ſigna expreſsis ſignificare poteſt ſe aliquid velle: ergo allata diuiſio in quinque membra ſufficiens, & accommodata eſt. Minor probatur primo: Poteſt Deus ſignificare, & declarare ſe aliquid velle aut per ſeipſum, aut per alium: Per ſeipſum quidem, vel directè, aliquid faciendo, & ſic habetur pro ſigno operatio, vel indirectè aliquid non impediendo, ſeu permittendo, & ſinendo aliquid fieri; & ſic habetur pro ſigno permiſſio. Per alium poteſt Deus declarare ſe aliquid velle ordinando alium ad aliquod faciendum, & hoc vel inductione obligatoria, ſicque habetur pro ſigno Præceptum, & Prohibitio; Illud eſt ſignum voluntatis ordinantis alium ad aliquid faciendum: iſta eſt ſignum voluntatis ordinantis alium ad aliquid non faciendum, ſeu ad faciendum contrarium. Vel inductione ſuaſoria, & ſic habetur pro ſigno conſilium, quod vel ſuaſione poſitiua ad aliquid faciendum, vel ſuaſione negatiua ad aliquid non faciendum exerceri poteſt. Ruiz *diſput.* 17. *de voluntate ſect.* 1. *num.* 10. quinque enumeratis diuinæ voluntatis ſignis ſextum addit, Prophetiam ſcilicet comminatoriam: Verùm hæc reducitur ad præceptum, vel prohibitionem, cum præcipere, vel prohibere nihil ſit aliud, quàm obligare ſub comminatione pœnæ. Æſtius *in* 1. *diſt.* 45. §. 7. ponit pro ſexto ſigno præparationem, qua Deus dicatur velle id, quod ſecundùm ſe non vult, vult tamen ſecundùm cauſam præuiam, & præparantem, eo quod talis

talis præparatio soleat in nobis signum esse, quod eaio rem velimus. Verùm hæc præparatio melius ponitur sub voluntate antecedente, quæ quatenùs esse potest efficax in ordine ad medium, inefficax in ordine ad finem præparat causam ad effectum, quem efficaciter noo vult ponere. Hugo Victorinus è contra *in sum. tract.* 1. *cap.* 13. Consilium prætermittit & quatuor diuinæ voluntatis signa recenset. Noo ambigo, quin pro vario modo explicandi quid sit diuinæ voluntatis signum, possint ista signa augeri, & minui: at non propterea est recedendum ab asserto quinario numero, quem communis Theologorum auctoritas approbat, allata ea D. Thoma congruentia firmat; & confirmat alia explicatio eiusdem *Sancti Doctoris eodem art.* Nam diuina voluntas vel comparari potest ad bonum, vel ad malum, & hoc vtrumqne vel præsens, vel futurum. In ordine ad bonum præsens diuina voluntas nobis significatur per operationem: in ordine ad malum præsens per permissionem. In ordine ad bonum futurum per præceptum, si tale bonum sit necessarium; per Consilium, si tale bonum sit superabundans. In ordine ad malum futurum per prohibitionem. Et ecce aliam congruentissimam rationem asserendi quioque signa diuinæ voluntatis.

Rom.

Nec sine quæstione de nomine potest huiusmodi numerus augeri, vel minui.

21\. Dubitatur hic vtrùm hæc signa semper significent voluntatem verè, & realiter in Deo existentem, an solùm dicantur signa, quatenùs faciant nos putare Deum velle res per ipsam significatas, quas tamen re verâ sæpiùs non vult. Respondetur semper significare voluntatem verè, & realiter io Deo existentem, adeóqne voluntatem signi semper habere adiunctam voluntatem beneplaciti, quæ sola est voluntas verè, & realiter in Deo existens. Ratio est, quia ex vna parte essent signa valde æquinoca, falsa, & ficta, si significarent voluntatem, quæ re verâ in Deo non esset. Ex alia parte sustinendo præsertim volnntatem inefficacem esse volnntatem beneplaciti verè, & realiter in Deo existentem, vt infra tradetur §. 5. nõ est admodũ difficile assignare aliquã propriã, & veram voluntatẽ cuicumque ex enumeratis signis respectiuè respondentem. Præcepto, & prohibitioni respondet in Deo volnntas efficax obligandi ad faciendam rem præceptam, & ad non faciendam rem prohibitam. Respondet item voluntas inefficax saltem, quod res præcepta fiat, & prohibita non fiat. Voluntas inquam inefficax saltem, nam sæpissimè non inesse Deo voluntatem efficacem satis patet ex eo, quod sæpissimè è contra res euenit; res scilicet præcepta non fit, & prohibita fit; imo probabile est aliquando neque etiam inesse Deo voluntatem inefficacem, quod res præcepta fiat: & tunc præceptum potius significat voluntatem efficacem obligandi ad ponendum conatum pro re facienda, quàm ad rem ipsam faciendam: tale videtur fuisse præceptum Abrahæ impositum de immolatione filij, vt magis explicat Horinex *disputat.* 7. *quæst.* 5. *numero* 43. Permissio significat voluntatem efficacem non ponendi impedimentum effectui permisso, & licet Pontius *disput.* 6. *numero* 14. existimet ad non ponendum impedimentum sufficere puram carentiam voluntatis de impedimento ponendo, adeoque ex hoc capite non uideatur permissio sufficienter significare positiuam voluntatem in Deo existentem: oppositum tamen omninò sentiendum est, ne admittatur in Deo pura omissio libera contra *supradicta* §. 1. significat insuper permissio voluntatem efficacem concurrendi ad materialem entitatem peccati. Consilium significat voluntatem efficacem alliciendi ad id, quod consulitur inductione suasoria, retrahendi verò ab eo, quod consulitur inductione dissuasoria: significat item vt plurimùm voluntatem saltem inefficacem, quod res illa fiat, ista non fiat. Operatio significat voluntatem efficacem rei, quæ executioni mandatur, & aliquando etiam voluntatem inefficacem alterius. Sic iustificatio impij, qui non est finaliter perseueraturus, significat voluntatem efficacem dandi gratiam, & voluntatem inefficacem dandi gloriam & ex hoc capite etiam displicet *Æstius* supra relatus ponens inter signa diuinæ voluntatis præparationem, quam admittit significare voluntatem à nobis putatam existere, at re verá non existentem in Deo; sicque annumerat signis diuinæ voluntatis signum æquiuocum, & falsum.

Signa diuinæ voluntatis semper significant voluntatem verè, & realiter in Deo existentem.

22\. Quam voluntatem in particulari significent præceptum, & prohibitio.

23\.

Quam permissio.

24\. Quam consilium.

25\. Quam operatio.

26\. Ex his habes primò signa diuinæ voluntatis non semper in re significare illud, quod à nobis prima fronte concipitur. Nos quippè ex præcepto v. g. statim percipimus voluntatem efficacem, quod res præcepta fiat, quam tamen voluntatem non semper io re præceptum significat: & in hoc sensu rectè ait D. Thomas *prima parte, quæst.* 19. *art.* 12. *ad* 2. *Deus potest significari metaphoricè velle id, quod non vult voluntate propriè acceptâ.*

27\. Habes secundò in transgressione alicuius diuini præcepti fieri semper contra aliquam diuinam volnntatem, saltem scilicet contra eam, qua vult obligare ad faciendam rem præceptam; aut ad ponendum pro ipsa facienda conatum. Et quamvis hoc sit facere contra diuinam voluntatem solùm quodammodo indirectè, sit facere potius contra obligationem à diuina voluntate impositam, quàm contra ipsam diuinam voluntatem, parum interest de modo loquendi, dum certum est quoad rem hoc sufficere, vt transgressio præcepti difformis sit voluntati diuinæ, & in se peccaminosa.

Transgressio diuini præcepti est contra voluntatẽ Dei saltem qua vult obligare.

28\. Habes tertiò omnes alias diuisiones, quæ in hoc capite afferuntur non tam esse diuisiones diuinæ voluntatis secundùm se, quàm sub diuisiones voluntatis beneplaciti; cum hæc vna omnes voluntates verè, & realiter in Deo existentes complectatur. Mirum propterea non est, quod diuisio *in sequenti* §. proponenda soleat specialiter afferri, tanquam subdiuisio voluntatis beneplaciti.

Diuisiones voluntatis Dei sunt subdiuisiones voluntatis beneficij.

§. IV.

De diuiſione voluntatis Dei in voluntatem Antecedentem, & conſequentem?

29. Diuiſio voluntatis Dei in antecedẽtem, & conſequentem eſt vniuoca.

ASSARTVM I. Diuiſio voluntatis Dei in Antecedentem, & Conſequentem eſt vniuoca: eſt ſcalicet in voluntates, quarum vtraque exiſtit in Deo propriè, & formaliter. Ita D. Thomas *in* 1. *diſt.* 46. *q. vnica art.* 1. *in C.* 1. *part. quaſt.* 19. *artic.* 6. *ad* 1. *& clarius de veritate quaſt.* 23. *art.* 3. *in C.* Salmant. 1. *part. tract.* 4. *diſp.* 9. *dub.* 3. §. 2. Ioan. à S. Thoma *quaſt.* 19. *diſp.* 5. *art.* 6. *num.* 13. & cum maiori Thomiſtarum parte Vaſquez 1. *part. diſp.* 83. *cap.* 2. Lugus *lib.* 1. *diſput.* 35. *cap.* 4. Arriaga *diſput.* 25. *ſect.* 3. *ſubſect.* 3. Valentia, Molina Herincx & illi omnes, qui voluntatem antecedentem ponunt ſub voluntate beneplaciti contra Syluium 1. *parte quaſt.* 19. *art.* 6. §. *Quaritur ſecundo*, Æſtium *in* 1. *diſt.* 46. §. 3. alioſque nonnullos docentes voluntatem antecedentem eſſe voluntatem ſigni, nec exiſtere in Deo propriè, & formaliter, ſed metaphoricè tantùm, & eminenter.

Voluntas antecedens continetur ſub voluntate beneplaciti.

Probatur primò: Non ſolùm voluntas conſequens, verùm etiam voluntas antecedens eſt voluntas beneplaciti: ergo vtraque propriè, & formaliter in Deo exiſtit, & per conſequens diuiſio voluntatis Dei in antecedentem, & conſequetem eſt, &c. Conſequentia patet ex ſuprà poſitâ, eâque communiſſimâ explicatione voluntatis beneplaciti. Antecedens probatur ex D. Thoma tum 1. *parte quaſt.* 19. *art.* 12. vbi cum inter voluntates ſigni voluntatem antecedentem non enumeret, indicat vtique ipſam contineri ſub voluntate beneplaciti: tum *quaſt.* 23. *de veritate art.* 3. *in C.* vbi habet: *Inuenitur in Deo propriè ratio voluntatis, & ſic voluntas de Deo propriè dicitur: & hac eſt voluntas beneplaciti, qua per antecedentem, & conſequentem diſtinguitur.* Nec ſibi aduerſatur idem Sanctus Doctor, dum citatâ *q.* 19. *artic.* 6. *ad* 1. ait voluntatem antecedentem eſſe voluntatem ſecundùm quid (quod repetit etiam *quaſt.* 23. *art.* 4. *ad* 3.) & velleitatem potius, quàm abſolutam voluntatem: Non inquam ſibi aduerſatur, quia nomine voluntatis ſecundùm quid, non intelligit Sanctus Doctor voluntatem ſigni, ſed voluntatem inefficacem, ſeu conditionatam, & hanc nullam dicere imperfectionem, ratione cujus nequeat formaliter poni in Deo, habetur ex ipſomet S. Doctore *in* 1. *diſt.* 46. *quaſt. vnicâ art.* 1. *ad* 2. illis verbis: *voluntas antecedens poteſt dici conditionata; nec tamen eſt imperfectio ex parte voluntatis diuina, ſed ex parte voliti.* Multo minùs ſibi aduerſatur dum tum *citat. art.* 6. *ex* 1. *parte*, *tum cit. art.* 1. *ex* 1. *ſent.* docet diſtinctionem voluntatis Dei in antecedentem, & conſequentem eſſe ex parte volitorum, non ex parte ipſius voluntatis; ex quo aduerſarij inferunt non dari iuxta mentem *D. Thoma* in Deo vtramque voluntatem, ſed tantùm conſequentem. Multò minùs inquam ſibi aduerſatur, quia ex indiſtinctione voluntatis antecedentis à conſequenti debet potiùs inferri dari in Deo formaliter voluntatem antecedentem, ſicuti datur formaliter conſequens ab antecedente indiſtincta. In re tamen *D. Thomas* non negat ex parte ipſius voluntatis omnem diſtinctionem inter voluntatem antecedentem, & conſequentem; ſed ſolùm diſtinctionem, ratione cuius vna voluntas ſit prior alterâ: & hanc diſtinctionem ſecundùm prius, & poſterius ponit ſe tenere ex parte volitorum.

Probatur ſecundò: Si voluntas antecedens non exiſtit in Deo propriè, & formaliter, ſignique voluntas eſt, non beneplaciti; adeóque diuiſio voluntatis Dei in antecedentem, & conſequentem vniuoca non eſt, maximè, quia voluntas antecedens eſt voluntas inefficax, vel ſecundùm ſe totam, vel ſecundùm aliquid ſui, vt mox explicabitur, ſed hoc non obſtat: ergo. Minor probatur: tum quia voluntas inefficax exiſtit in Deo propriè, & formaliter, vt tradetur in *ſequenti* §. tum quia voluntas inefficax eſſe nequit voluntas ſigni. Neceſſe eſt igitur, quod ſit voluntas beneplaciti eſſe inquam nequit voluntas ſigni, quia voluntas ſigni nihil eſt aliud, quàm diuinæ voluntatis effectur diuinam voluntatem ſignificans: at voluntas inefficax ſecundùm eam rationem ſecundùm quam eſt inefficax, nullum importat effectum: ergo voluntas inefficax nihil importat ſecundùm ſe, ratione cuius poſſit eſſe ſignum diuinæ voluntatis, & denominari voluntas ſigni. Accedit, quod non apparet ad quamnam voluntatem ſigni reduci poſſit, niſi cum *Æſtio in* 1. *diſt.* 45. §. 7. addatur pro ſexta voluntate ſigni præparatio contra ſuperius dicta. 30.

Voluntas inefficax nõ poteſt eſſe voluntas ſigni.

31. Diuiſio voluntatis in antecedentem, & conſequentem duas habet præcipuas expoſitiones.

ASSARTVM II. Diuiſio voluntatis Dei in antecedentem, & conſequentem, ſeu vt loquitur D. Chryſoſtomus *homil.* 1. *in Epiſt. ad Ephes.* in Primariam, & ſecundariam, duas habet præcipuas expoſitiones, ex quibus inquirere quænam ſit congruentior eſt inſtituere puram quæſtionem de nomine, eſt ſcilicet inquirere ſignificationem illorum nominum, Antecedens, Conſequens: Primaria, ſecundaria. Ideò vel vtraque expoſitio ſuſtinenda vt congrua, vel illa præferenda pro qua maior auctoritas præponderat.

Prima expoſitio.

Probatur aſſertum afferendo vtramque allatæ diuiſionis expoſitionem. Prima eſt illam voluntatem dici antecedentem, quam Deus habet ex ſe ipſo, ſeu ex propria quaſi propenſione præcisè antecedenter ad quamcumque cauſam, rationemvè motiuam à creatura poſitam, aut occaſionem ex creatura captatam. Conſequentem verò dici, quæ conſequitur motiuum aliquod creatum, aut occaſione ex creatura acceptam. Iuxta hanc expoſitionem voluntas antecedens poteſt eſſe non ſolùm inefficax, verùm etiam efficax, & in hoc ſenſu eſt antecedens

tecedens voluntas, qua Deus voluit hunc mundum creare, qua efficaciter vult homini primam vocationem tribuere. Traditur hæc expositio à Vasquio *prima parte, disputatione* 83. *capite* 3. Lugo *lib.* 1. *disputatione* 35. *capite* 4. *numero* 6. Arriagà *disputatione* 33. *sect.* 3. *numero* 14. aliisque pluribus, qui afferunt tanquam talis expositionis primos Auctores D. Damascenum *lib.* 1. *fidei, cap.* 29. & D. Chrysostomum *homil. suprà cit.* ait Arriaga hanc explicationem ex ipsis terminis *Antecedens, Consequens* clarè constare, nam antecessio, & consecutio sunt termini respectiui in ordine ad aliud, pro hoc alio autem nihil melius assignare potest, quàm opera nostra.

32. Secunda expositio. Secunda expositio est illam voluntatem dici antecedentem, quæ fertur in rem consideratam præcisè secundùm suam naturam, nullis attentis circumstantiis illam dici consequentem, quæ fertur in rem, vt habentem circumstantias adiunctas; & quia obiectum secundùm se antecedit obiectum circumstantiatum, dicit D. Thomas *prima parte, quæst.* 19. *artical.* 6. *ad* 1. vbi huius expositionis est auctor, distinctionem voluntatis in antecedentem, & consequentem accipi ex parte volitorum: illam scilicet dici antecedentem, quia est circa obiectum secundùm se prius, & antecedens: Istam consequentem, quia est circa obiectum secundùm se posterius, & consequens. Hanc *D. Thomæ* expositionem amplectuntur Richardus *in* 1. *dist.* 46. *artic. vnico*, aliique nonnulli, & Thomistæ communiter, inter quos Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 19. *disput.* 5. *art.* 8. *n.* 8. sustinet *D. Thomam* secutum esse mentem Damasceni. At Valentia *eàdem quæst.* 19. *punct.* 20. §. *est autem.* existimat *D. Thomam* voluisse solùm *ex D. Damasceno* vsurpare terminos voluntatis antecedentis, & consequentis; non verò eosdem iuxta Damasceni sententiam interpretari. Vasquez *disputat. cit. cap.* 4. *numero* 21. censet quidem D. Thomam & D. Damascenum esse in explicatione diuisionis agitatæ concordes, at *D. Thomam* trahit ad primam expositionem: vult enim iuxta *D. Thomam* voluntatem etiam antecedentem posse esse efficacem, quod tamen parum conforme est textui *Sancti Doctoris*, & valdè contrarium Thomistis præcedentibus à prima expositione potissimum, ex eo quod sentiant voluntatem antecedentem semper esse inefficacem: & quoad hoc fauent Thomistis illi, qui vocant voluntatem antecedentem illam, quæ vult aliquid non in se immediatè, sed in ipsius antecedente causa à Deo præparata, ad quam natum est consequi aliquid ipsi Deo placiturum, & respectu huius illa voluntas causæ dicitur antecedens. Consequentem vocant, quia Deus vult aliquid immediatè in se ipso, & quia nihil fit, quod Deus immediatè non velit, quidquid fit ex voluntate consequente fit. Sicque sola voluntas consequens est efficax, omnis verò antecedens est ineficax. Pro hoc dicendi modo Valentia *punct. cit.* §. 3. *expositio*, refert D. Bonauenturam *in* 1. *distinct.* 47. *articulo vnico* Scotum *in* 1. *distinct.* 46. *quæst. vnica.* Durandum *distinct.* 47. *quæstione* 1. *Herueum, Ocbamum, & Gabrielem.* Ideirco Secunda expositio præfertur primæ. propter auctoritatem, præsertim *D. Thomæ*, cui quoad astruendam inefficacem omnem voluntatem antecedentem consentiunt vltra Thomistas tum Auctores mox relati, tum plures recentiores, vt fatetur Vasquez *disput. cit. cap.* 3. *numero* 15. tum à fortiori illi, qui contra superius primum assertum docent voluntatem antecedentem esse voluntatem signi, videtur auctoritas præponderare pro secunda expositione, in quam propterea magis propendeo.

Dices ex Arriaga *sect.* 3. *supra cit. num.* 12. 33. hac ratione fuisset consequens voluntas prima Dei de creando Angelo, cum gratia etiam in hac temporis, & loci circumstantia, & tamen non potest assignari quid consequatur talis voluntas, imò cum sit prima omnium non videtur posse esse magis antecedens. Sed contra: voluntas consequens dicitur ratione obiecti potius, quàm ratione sui: Non scilicet quia supponat semper aliquam voluntatem ante se, sed quia est de obiecto, quod fuisset secundùm se volibila volitione antecedente inefficaci. Antecedens item dicitur non quia semper voluntatem aliquam antecedat, sed quia ita ipsa sistit in antecedentia, & obiecto secundùm se, vt sit dabilis alia voluntas attingens idem obiectum sub ea ratione, sub qua est posterius ad se ipsum secundùm se. In proposito voluntas de creando Angelo &c. Licet sit prima, & non est antecedens, quia non sistit in antecedentia, & obiecto secundùm se: licet aliam voluntatem non consequatur, est consequens; quia est de obiecto inefficaciter volibili sub aliqua ratione priori. Neque in hoc est vltra immorandum, ne relabamur in quæstionem de nomine cui, ni fallor, Theologi in præsenti nimis indulgent, dum allatæ diuisionis varias nimis afferunt explicationes, vt videre est apud Cieram *in* 1. *dist.* 45. *quæsito* 12.

Dubitatur hîc vtrùm voluntas, qua Deus 34. iuxta illud 1. *Tim.* 2. *Omnes homines vult saluos fieri* antecedens sit, an consequens. Mirum est, quàm varias hîc textus obtinuerit interpretationes, ex quibus multas multi referunt, vt videre est inter alias apud Sylnium *prima parte, quæst.* 19. *art.* 6. §. *quæritur*, 3. Æstium *in* 1. *distinct.* 46. §. 4. Respondetur Deus vult omnes homines saluos fieri procedit sub diuersa ratione de voluntate cum antecedente, tum consequente. breuiter, quod sumendo ly *omnes homines* cum omnimoda vniuersalitate, & illimitatione Deus vult omnes homines saluos fieri voluntate antecedente: sumendo autem ly *omnes* cum aliqua restrictione, & distributione accommodâ Deus vult omnes homines saluos fieri, etiam voluntate consequente. Hac ratione facilè ex vna parte conciliantur nonnullæ expositiones inter se alioqui discordes, & ex alia parte, cum per nos voluntas etiam antecedens propriè, & formaliter in Deo existat ly *vult* etiam ad voluntatem antecedentem relatam propriè,

non

non metaphoricè procedit; de voluntate beneplaciti, non de voluntate signi intelligitur. Probatur prima pars responsionis: Certum est simpliciter, & absolutè loquendo non omnes homines de facto saluari, & de multis vocatis paucos esse electos, ergo sumendo ly *omnes* cum omnimoda vniuersalitate, & illimitatione vult Deus omnes homines saluos fieri eâ solùm voluntate, quæ potest non impleri, qualis est voluntas antecedens.

Deus vult omnium salutem affectu potiùs desiderij, quàm complacentiæ.

Considerans igitur Deus absolutè, & secundùm se bonam esse omnium hominum salutem, ipsam vult non præcisè simplicis complacentiæ affectu, quo gaudeat de bonitate omnium possibilium absque vllo ordine ad existentiam sed affectu desiderij potiùs, quàm complacentiæ, ordinando causas inferiores, & media ad ponendam omnium hominum salutem. Quia tamen non omnia media quæ ordinat efficacia sunt ad finem consequendum, sed aliqua inefficacia, & solùm sufficientia fit, quod inefficaciter solùm velit omnium salutem. Quia item ordinat huiusmodi media ad salutem omnium hominum secundùm se, non ad salutem omnium hominum in quibuscumque circumstantiis: neque enim ordinat media ad saluandum hominem affectum circumstantia peccati finalis v. g. neque hunc cum tali circumstantia consideratum vult saluare, sed punire, fit quod velit omnium hominum salutem solùm antecedenter: & ecce explicatam primam responsionis partem, quia ex D. Damasceno tradit Sanctus Doctor *prima parte,*

55. *quæstione 19. articulo sexto ad primum* Probatur secunda eiusdem responsionis pars afferendo duplicem restrictionem, & distributionem accommodam, secundùm quam verificetur, quod Deus voluntate etiam consequente, & efficaci velit omnes homines saluos fieri.

Duplex restrictio apponi potest ad ly *Deus vult omnes homines, &c.*

Altera est distribuendo ly, *omnes*, per genera singulorum, non per singula generum, adeo vt sicuti dicitur omne animal fuisse in Arca Noë, quia fuit in Arca Noë aliquod ex omni genere animalium, seu omne animalium genus: sicuti item *Luc.* 11. dicebantur Pharisæi decimare omne olus sumendo per ly *omne olus* omne olerum genus; ita dicatur Deus vult omnes homines saluos fieri id, est omne hominum, genus, seu aliquos ex omni hominum genere, aliquem Regem, aliquem priuatum; aliquem Iudæum, aliquem Gentilem, aliquem nobilem, aliquem ignobilem, &c. Altera est distribuendo ly *omnes* non per omnes homines absolutè, sed per omnes, qui salui fiunt: adeò vt sensus sit nullum saluum fieri, nisi quem saluum fieri Deus ipse voluerit; eo modo, quo si in aliqua ciuitate sit vnicus litteratum Magister dicitur docere omnes, non quia nullus absolutè non doceatur, sed quia nullus docetur, qui ab illo non doceatur, & *Ioan.* 1. dicitur Deus illuminare omnem hominem, non quia nullus hominum sit, qui non illuminetur, sed quia nullus illuminatur, qui non illuminetur à Deo: vtraque hæc illius propositionis vniuersalis restrictio traditur ab Augustino: Prima quidem in Enchir. *capite* 103. *Nec non in libro de correptione, & gratia capite* 14. & Augustino consentit Gregorius *libro quinto in capite* 14. *lib.* 1. *Regum.* Secunda pariter in Enchir. *eodem capite* 103. *Nec non libro de Prædestinat. Sanctorum capite* 8. *item lib. contra Iulianum capite* 8.

Displicet vtraque hæc restrictiua, & limitatiua distributio Vasquio *prima parte, disp.* 83. *cap.* 2. *num.* 12. Suario *in Opusc. relect. de libertate Dei disp.* 1. *sect.* 2. *num.* 9. aliisque nonnullis. 36. Displicet inquam tanquam parum conformis contextui, quia ibidem in prioribus verbis Apostoli: *Obsecro fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus* ly *pro omnibus* non patitur distributionem illam restrictiuam, & limitatam. Nihilominus supposito, quod nobis non innotescat quosnam efficaciter velit Deus saluare, seu quinam in re sint ex Dei voluntate saluandi, rectè stat, quod ly *omnes*, quos Deus efficaciter vult saluare, seu qui in re sunt ex Dei voluntate saluandi, sumi debeat cum restrictione, ly *autem omnes*, pro quorum salute est à nobis orandum sumi debeat sine restrictione, quia si nos apponamus restrictionem aliquam, & aliquem ab oratione nostra excludamus, fortè excludemus illum, quem Deus efficaciter vult saluare, & qui in re est ex Dei voluntate saluandus, ideo neutra restrictio à contextu Apostoli discordat, neutra debet ex hoc capite displicere. Displicebit fortè alicui vtraque restrictio saltem, tanquam sine necessitate apposita, cum possit idem textus independenter ab omni restrictione intelligi de sola voluntate antecedente. Verùm cum voluntas antecedens sit minus perfecta voluntas, quàm consequens: illa, vt loquitur *D. Thomas* sit voluntas secundum quid: ista sit voluntas simpliciter, non apparet vtrum rationabilius sit in illis verbis *vult omnes homines saluos fieri* intelligere ly *vult* de voluntate secundùm quid, vt intelligi possit ly *omnes* sine restrictione, an intelligere ly *omnes* cum restrictione, vt intelligi possit ly *vult* de voluntate simpliciter.

Voluntas antecedens est minus perfecta, quam consequens.

Eodem modo, quo de allatis *D. Pauli* verbis hucusque dictum est, possunt sub diuersâ ratione tum de voluntate antecedente, tum de consequente intelligi; plura alia Scripturæ loca, quæ quoad rem idem ferè sonant; ac locus ille ex *Paulo* relatus, 57. talia sunt verba illa 2. Petri 3. *Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad Pœnitentiam reuerti.* Ezechiel. 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij, & non magis, vt conuertatur à viis suis, & viuat.* In quibus locis nequeunt difficultatem declinare, sicuti declinant aliqui in verbis illis *vult omnes homines saluos fieri* dicendo ipsa non procedere de voluntate diuina, sed de voluntate humana Dei saluatoris, seu Christi, quam posse non impleri sine vlla difficultate admittitur. Ex iisdem locis corroboratur maximè

Indicantur nonnullæ interpretationes illorum verborum, *Deus vult omnes homines saluos fieri.*

ximè, quàm incongruat verba Pauli interpretari, aut præcisè de voluntate signi, quo Deus nobis significet se velle omnes saluos fieri, aut præcisè de voluntate causali, qua Dèus faciat nos velle omnes saluos fieri, aut de aliqua alia simili voluntate impropriè, & non formaliter in Deo repertâ. Nam quo plura Scripturæ loca idem sonant, eo magis curandum est de propriâ, & rigorosâ ipsorum interpretatione, & facilius permitti potest procedere in sensu improprio vnum, quàm plures sacros textus.

---

§. V.

De diuisione voluntatis Dei in voluntatem inefficacem, & efficacem?

38. Diuisio voluntatis Dei in inefficacé, & efficacem est vniuoca.

ASSERTVM I. Diuisio voluntatis Dei in inefficacem, & efficacem est vniuoca: est scilicet in voluntates, quarum vtraque existit in Deo propriè, & formaliter. Ita Auctores citati pro primo asserto *superioris* §. & insuper De Quiros 1. *parte, quæst.* 19. *art.* 6. *num.* 71. & alij plures apud ipsum *ibidem num.* 74. Contra Syluium, Æstium, in eodem primo asserto suprà citatos, & insuper contra Scotum *in primo dist.* 46. *quæst. vnica* Marsilium *in* 1. *dist.* 44. *art.* 1. Aiensem 1. *parte, quæst.* 36. *membr.* 5. Basilium Legionensem 1. *parte, variarum quæst.* 6. *scolastica cap.* 12. aliosque plures simpliciter, & absolutè docentes omnem voluntatem beneplaciti, seu formaliter, & propriè in Deo existentem semper impleti.

Probatur primo: Si diuisio voluntatis Dei in inefficacem, & efficacem vniuoca non est, maximè quia datur in Deo formaliter, & propriè solùm voluntas efficax, inefficax verò eminenter solùm, impropriè, & metaphoricè sed hoc est falsũ, ergo diuisio voluntatis Dei in inefficacem, &c. Minor probatur quo ad primam partem. Si daretur in Deo propriè, & formaliter solùm voluntas efficax, vel multiplex voluntas efficax Dei non impleretur contra illud Isaï. 46. *Omnis voluntas mea fiet.* Psalm. 113. *Omnia quæcumque voluit, fecit* Ecclesiastæ 8. *Omne quod voluerit, faciet*; vel multa loca Scripturæ exprimentia voluntatem Dei non impletam, vt patet *ex antecedenti* §. essent intelligenda in sensu improprio, & metaphorico contra regulam generalem non tribuendi Scripturis sensum improprium, & Metaphoricum absque necessitate, quam quidem necessitatem in præsenti nullam esse, & ab Aduersariis malè astrui euincunt ea omnia, quibus mox directè probabitur voluntatem inefficacem dari in Deo formaliter, & propriè, quæ omnia etiam inseruiunt ad directè probandum secundam partem maioris suprà positæ ideo

39. ASSERTVM IV. Probatur secundò volũtas inefficax datur in Deo propriè, & formaliter, nõ verò eminenter solũ, impropriè, & metaphoricè, ergo diuisio, &c. Probatur antecedens affectus inefficax propriè, & formaliter acceptus neque repugnat voluntati, vt voluntas est; neque voluntati, vt diuina est. Non primum, quia in nobis experimur plures affectus inefficaces etiam circa ea quæ possumus efficaciter velle, & adhibere ad aliquem finem medium incertum, quando facilè possumus medium certum adhibere nihil aliud est, quàm talem finem inefficaciter velle. Non secundum quia talis affectus inefficax poneretur in Deo liber omninò, non necessarius quod autem Deus aliquem effectum ex propria libertate non obtineat nulla est imperfectio diuinæ voluntatis: & sicuti Deus eo, quod bonorum nostrorum non egeat, creatisque perfectionibus non perficiatur, potest absque sui imperfectione creata obiecta efficaciter non velle; ita eadem potest velle inefficaciter, cum non possit apparere maior imperfectio in carentia obiecti inefficaciter voliti, quàm in carentia eiusdem efficaciter noliti, quando æquè libera ponitur inefficax volitio, ac efficax nolitio.

Voluntas inefficax datur in Deo propriè, & formaliter.

40. Dices loquendo conformiter ad suprà posita *cap.* 1. §. 6. respectu obiecti non ponendi à parte rei sustinere non posse in Deo actum liberum, cum enim ibi dictum sit, actum liberum Dei esse talem libertate actiuâ, & immutatiua obiecti, & circa obiectum non ponendum à parte rei explicari nequeat libertas actiua, & immutatiua, consequens est circa obiectum non ponendum à parte rei dari in Deo non posse actum liberum, adeóque aut formaliter non dari, aut non esse liberam voluntatem inefficacem in Deo. Sed contra primò mutatio obiecti non asseritur à nobis intrinsecè constitutiua actus liberi diuini, adeóque sine obiecti mutatione sustinere possumus actum liberum in Deo, adeo vt actus liber efficax sit immutatiuua efficaciter, & ad ipsum consequatur actualis obiecti mutatio actus liber inefficax sit immutatiuus inefficaciter, & ad ipsum non sequatur actualis obiecti mutatio: Contra secundò, & melius dico actum liberum inefficacem Dei licèt in se ipso non mutet obiectum respectu cuius est inefficax, mutare tamen illud in suis causis, quatenus ex vi illius actus inefficacis ponuntur à parte rei causæ sufficientes determinatæ ad causandum illud obiectum, respectu vnius actus ille est inefficax. Vnde instantia ad summum probat dari non posse in Deo actum purè inefficacem, sed omnem actum qui est inefficax respectu finis, esse efficacem respectu alicuius medij, quod concedo libentissimè, neque ad hoc concedendum moueor, præcisè ex necessitate explicandi in tali actu libertatem, sed multò magis ex necessitate distinguendi talem actum à simplici complacentia, quam Deus habet circa bonitatem purè possibilem, quæ quidem necessitas ex vna parte negari non potest, cum simplex complacentia de bonitate possibili sit per modum puri

Voluntas inefficax Dei quomodo possit esse libera absque obiecti mutatione.

Voluntas inefficax distinguitur à simplici complacentia.

gandij : voluntas inefficax sit per modum potius desiderij : illa sit necessaria : ista libera ; illa vtpotè non carens vllo effectu, ad quem ordinetur, non possit dici inefficax, sicuti ista. Ex alia parte non potest talis necessitas distinctionis, seu talis distinctio saluari, nisi voluntas inefficax finis sit efficax respectu alicuius medij sufficienter conducentis ad finem. Nec assignari potest quid addat voluntas salutis omnium hominum supra simplicem complacentiam eiusdem salutis possibilis, nisi dicatur illam supra istam importare præparationem efficacem mediorũ sufficientium conducẽtium ad salutem omnium hominum. Hanc coniunctionem alicuius efficacitatis cum voluntate qualibet inefficaci Dei indicat D. Thomas 1. *part. qu. 19. art. 6. in C.* dicens : *Quod recedere videtur à diuina voluntate secundùm vnum ordinem, relabitur in ipsam secundùm alium.* Sic quod recedere videtur à diuina voluntate secundùm ordinem finis, secundum quem diuina voluntas est inefficax, relabitur in ipsam secundùm ordinẽ mediorum, secundùm quem eadem diuina voluntas est efficax.

In Deo semper coniungitur cũ aliquã efficacitate.

41. Probatur tertiò : Si voluntas inefficax dicit aliquam imperfectionem, ratione cuius nequeat propriè, & formaliter admitti in Deo, & ratione cuius per consequens diuisio voluntatis Dei in inefficacem, & efficacem vniuoca non sit, maximè quia vel importaret actum otiosum, & illusorium eo modo, quo qui facillimè, & inimpedibiliter potens operari non operatur, cõuincitur non seriò velle operari ; vel importat imbecillitatem aliquam & impotentiam eo modo, quo qui metu naufragij proiicit merces in mare habet voluntatem inefficacem ipsas seruandi, quia non habet potentiam, & vires impediendi tempestatem, quam si posset impedire, vellet efficaciter merces seruare: sed neutram ex his imperfectionibus dicit ex suo conceptu formali voluntas inefficax. Non primam, quia in eo, qui facillimè potest habere voluntatem efficacem aliquid illusorij, & otiosi sapit voluntas inefficax ad summum, quando ita est inefficax, vt nullã prorsùs habeat coniunctam efficacitatem. Sicuti tamen ex mox dictis coniunctam semper habet aliquam efficacitatem voluntas inefficax diuina. Et qui facillimè potens operari non operatur, conuincitur non seriò velle operari, si nihil prorsùs operetur: at si operetur aliquid conducẽs ad illud, quod inefficaciter vult, optimè dicitur seriò velle quod inefficaciter vult ; alioqui, vt quis seriò vellet, deberet semper totã, quã potest, efficaciã; toto, quo potest, conatu operari quod vult. Non item dicit voluntas inefficax secundam imperfectionem, quia tunc solùm argumentum est imbecillitatis, & impotentiæ quãdo inefficaci prouenit ex impedimento extrinseco, quo ablato inefficaciter volens in voluntatem efficacem statim erumperet, vt contingit proiicienti merces in mare cum voluntate inefficaci ipsas seruandi. Secus est de voluntate inefficaci, cuius inefficacia prouenit præcisè ex libertate volentis, qui propter conuenientissimos suæ prouidentiæ fines abstinet à fortiori, & efficaci volitione, quam eâdem facilitate posset elicere, quâ elicit inefficacem, quomodo se habet voluntas inefficax Dei. Confirmatur ex dictis *l. superiori c. 4. §. 1.* vbi asseruntur in Deo decreta ex parte obiecti conditionata, quæ quidem affinitatem habent maximam cum decretis inefficacibus. Ideò

Neque importat actũ otiosum.

Neque vllá imbecillitatem.

Dubitatur hîc obiter vtrùm omnis voluntas inefficax Dei sit ex parte obiecti conditionata. Certum est quandoque voluntatem inefficacem vocari conditionatam, sic voluntas antecedens, quæ iuxta *D. Thomam* inefficax est, iuxta eundem dici potest conditionata, vt patet ex *supradictis initio præcedentis §.* Nihilominus. Respondetur voluntatem Dei propriè inefficacem potius debere esse absolutam, nec vllam esse necessitatem, quod omnis voluntas inefficas Dei sit conditionata. Ratio primæ partis est, quia voluntas propriè inefficax est, quæ caret effectu sub ea ratione, sub qua effectum intendit: Cum igitur voluntas conditionata intendat effectum sub conditione, seu ponendum positâ conditione, vt voluntas conditionata sit inefficax debet carere effectu positâ conditione, quod non verificatur de vlla voluntate conditionata Dei: respectu cuius cum nunquam conditio ponatur nunquam verificatur, quod careat effectu positâ conditione. Quod deinde careat effectu secundùm se nihil interest, quia cum voluntas conditionata non intendat effectum secundùm se, nec per hoc, quod ponatur effectus secundùm se dici potest efficax, nec per hoc quod non ponatur effectus secundùm se, dici potest inefficax, Ratio secundæ partis est, quia inefficacia, quæ oritur præcisè ex libertate volentis optimè potest se tenere ex parte volentis attingentis obiectum etiam secundùm se, & ab omni conditione depuratum, non toto, quo potest voluntatis robore : & spectat ad perfectionẽ diuinæ libertatis posse circa obiectum extrinsecum absque vlla conditione consideratum elicere vltra actum efficacem actum aliquem inefficacem. 42.

Voluntas propriè inefficax potiùs est absoluta, quàm conditionata.

Ex dictis habetur primò, quod licèt voluntas inefficax soleat appellari velleitas, & hæc per verbum *Vellem*, potiùs, quàm per Verbum *Volo* soleat explicari. Nihilominùs voluntas inefficax Dei, siue velleitas, siue alio vtcumque nomine nuncupetur, non per Verbum *Vellem*, sed per Verbum *Volo* explicanda est. Cum voluntas inefficax Dei sit actus, non qui in Deo esset, sed qui in Deo est propriè, & formaliter, non quo Deus vellet, sed quo Deus vult, quod maximè verificatur sustinendo voluntatem inefficacem Dei esse voluntatem absolutam, quando tamen etiam poneretur esse voluntas conditionata, adhuc deberet explicari per Verbũ *Volo*, cum omnis voluntas conditionata Dei sit absoluta ex parte actus, sit scilicet decretum actu in Deo existens, actus verè à Deo elicitus, vt dicebatur *lib. superiori cap. 4.* 43.

Voluntas inefficax Dei per *volo*, nõ per *vellem* debet explicari.

Habetur secundò: Deum sæpissimè habere voluntatem efficacem ad aliquid, ad cuius oppositum habet voluntatem inefficacem. Sic 44.

vult

vult efficaciter damnationem, & malum æternæ pœnæ reprobis, quibus inefficaciter vult salutem, & bonum æternæ gloriæ. Hoc indicāt plura loca Scripturæ, in quibus Deus, vel contra perpriam voluntatem, vel quasi cum dolore, & gemitu de impiis vindictam sumere perhibetur Gen. 6. *Tactus dolore cordis intrinsecùs, delebo inquit hominem*, &c. Ezec. 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij*. Isa. 1. *Heu vindicabor de inimicis meis*. Vtrum autem tales effectus respectu Dei possint dici
2 voluntarij simpliciter, inuoluntarij secundùm quid, quæstio est de nomine, in qua rectè monet Suarez *in opusc. in relect. de libertate voluntatis diuinæ disp. 1 sect. 2. n. 13.* aptiorem esse loquendi modum, si nullatenus inuoluntarij dicantur, quia ad hoc, vt aliquid dicatur etiam secundùm quid tantùm inuoluntarium, non videtur sufficere simplex affectus in oppositum, sed videtur requiri aliqua extrinseca vis eogens contra simplicem affectum operari. Et hæc sufficiant circa voluntatem Dei inefficacem, circa quam ex hucusque positis erui potest

Deus operās contra suam voluntatem inefficacem non operatur secūdum quid inuoluntariè.

4. Assertvm II. Voluntas inefficax Dei est actus liber propriè, & formaliter in Deo existens; absolutus potius, quàm conditionatos; addens simplici complacentiæ prosecutionem aliqualem existentiæ obiecti; habens semper adiunctam aliquam efficacitatem. Huius asserti probatio, & explicatio continetur in supra positis.

Superest hîc specialiter explicanda voluntas Dei efficax, circa quàm, quia occurrunt nonnulla ampliorem indaginem exigentia sit

CAPVT VI.

De voluntate efficaci Dei præsertim ad libertatem creatam comparatâ.

1. Volvntas efficax Dei cohærenter ad asserta *lib. superiori c. 3. & 4.* præcedit præuisionem etiam conditionatam cuiuscumque creati consensus, nec Deus extra sua decreta saltem ex parte actus efficacia explorat, aut explorare potest, quid faceret creata voluntas, in talibus circunstantiis cum concursu diuino indifferenti constituta. Ex alia parte, cum voluntas efficax Dei semper impleatur, difficile est coniungere libertatem creati arbitrij cum efficacia diuini decreti independenter à scientia media prædeterminantis ipsius creati arbitrij actus: Independenter inquam à scientia media, nam prædefinitiones, seu prædeterminationes supponentes scientiam mediam admitti posse sine læsione creatæ libertatis concedunt plures ex ipsismet Auctoribus scientiæ mediæ, vt attigimus *cap. 4. §. 4. lib. superioris*, & latè defendit De Quiros 1. *parte tract. 6. disput. 8. & 9.* cum aliis nonnullis docens Deum, postquam scientiæ

Prædefinitiones dependentes à scientia media admittuntur à pluribus Medianistis.

mediæ beneficio præuidit, quod si dederit Petro auxilium indifferens, Petrus conuertetur, intendere efficaciter omninò, ac absolutè Petri conuersionem, & ex hac intentione decernere dare Petro in ordine ad conuersionem auxilium intrinsecè, & per sua prædicata essentialia efficax, inimpedibile, infrustrabile, nullatenùs tamen offensiuum libertatis propter conformitatem decreti, & auxilij ad conuersionem præuisam per scientiam mediam, sine qua ponere decretum efficax prædeterminans antecedens explorationem creati arbitrij, omnes Medianistæ contendunt actum esse de creata libertate, & induci plura alia absurda. Ideò erit in hoc capite, primò explicandum vtrùm voluntas efficax Dei semper inimpedibiliter impleatur. 2.
Secundò vtrùm independenter à scientia media detur in ordine ad actus liberos creatos voluntas Dei efficax prædeterminatiua. Tertiò quomodo cum tali voluntate efficaci prædeterminatiuâ, & præparatiuâ auxilij efficacis ad vnum stet ex parte voluntatis creatæ potentia ad oppositum. Quartò Quomodo cum eadem pariter voluntate præparatiua, & prædeterminatiua auxilij efficacis ad vnum stet ex parte Dei præparatio auxilij sufficientis ad oppositum. Quintò Quomodo illa efficax prædeterminatio relinquat locum obiurgationi, quæ habetur *Matth. 11.* aduersùs Bethsaidas, & Corozaitas ex comparatione ad Tyrios, & Sidonios. Sextò An, & quomodo voluntas Dei efficax prædeterminatiua detur etiam in ordine ad actus malos. Horum omnium examini duo præmitto. Alterum sit, me in præsenti non intendere materiam amplissimam, maximè controuersam, & voluminibus potiùs, quàm paginis implendis idoneam, accurato, & pleno calamo exarare, sed mens est vti ea omni breuitate, quam patitur necessitas non dissimulandi difficultatem. Alterum sit, si quid attingetur de auxilio efficaci, & sufficienti, id à nobis fieri præscindendo omninò ab eo, in quo consistat efficacia auxilij, in aliquone physico, & intrinseco voluntati creatæ; an nòn? Hîc quippè aggrediemur explicare solùm efficaciam se tenentem ex parte diuinæ voluntatis, diuinique decreti, licèt quia talem efficaciam Deus exequitur per collationem efficacis auxilij, via possimus de illa loqui cum istius silentio, His præmissis sit

Protestatio Auctoris circa auxiliū efficax, & sufficiens.

§. I.

Vtrum voluntas Dei efficax semper impleatur?

3. Assertvm: Voluntas Dei efficax simpliciter, & absolutè talis, semper impletur. Ita Theologi communissimè cum Magistro *in 1. dist. 46.* D. Thoma 1. *parte quæst. 19. art. 6. in 1. dist. 47. quæst. unicà, de veritate quæst. 24. art. 2. quodlib. 11. artic. 3.* &c. Nec fas est de asserta veritate ambigere, cum sit de Fide. Dixi voluntas Dei efficax simpli

Volūtas Dei simpliciter, & absolutè efficax semper impletur.

ſimpliciter, & abſolutè talis, nam voluntatem efficacem, quæ tendat in finem non omninò abſolutè, ſed vt obtinendum per hoc medium, ſeu auxilium determinatè quandoque non impleri videntur docuiſſe nonnulli Catholici, inter quos Didacum Ruiz *diſp. 19. de voluntate ſoll.* 12. recenſet De Quiros 1. *part. quaſt.* 19. *artic.*6. *num.*65. Hic dicendi modus, licèt non adeò clarè repugnet Sacræ Scripturæ, & Fidei, eſt tamen omninò improbabilis, quia medium, ſeu auxilium determinatum, per quod voluntas efficaciter intendit obtinere finem, vel eſt efficax, quocumque deinde ex capite efficacia proueniat, & infallibiliter conducens ad finem, vel non eſt efficax. Si ſecundum voluntas efficaciter intendens finem obtinendum per tale medium Deo repugnat tanquam imprudens, & temeraria: non enim niſi imprudenter, & temerè haberi poteſt voluntas efficax abſoluta finis per medium, quod non apparet efficax. Si Primum, talis voluntas efficax ſemper implebitur, quia ſemper cum fine coniungetur medium, per quod illa voluntas finem intendit, vt magis conſtabit conſideranti ea, quæ mox afferentur ad probandum ſemper impleri voluntatem Dei efficacem ſimpliciter, & abſolutè talem. Ideò aſſertum probatur: & quidem quia, vt præmi,ſi veritas Fidei eſt.

Imò etiam quando ſolùm eſt efficax comparatiuè ad aliquod determinatum medium.

4. Scripturæ probantes Dei voluntatem ſemper impleri.

Probatur primò ex Scriptura Iſa. 14. *Iurauit Dominus exercituum* dicens: *Si non vt putaui, ita erit* 46. *omnis voluntas mea fiet* 55. *Verbum, quod egreditur de ore meo non reuertetur ad me vacuum, ſed faciet quæcumque volui.* Pſalm. 113. *Omnia, quæcumque voluit, fecit.* Eccleſiaſtæ 80. *omne, quod voluerit, faciet.* Iob 25. *Anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.* Quæ, & ſimilia Scripturæ loca omninò euincunt dari in Deo aliquam voluntatem, quæ ſemper effectum obtineat, ſemper impleatur hæc aut voluntas non poteſt eſſe alia, quàm voluntas Dei efficax, ſimpliciter, & abſolutè talis. Eandem veritatem confirmant ea Scripturæ loca, quæ aut omnipotentiam Dei, & conſequenter infruſtrabilem voluntatem commendant, aut voluntati Dei nunquam reſiſti conclamant. Primi generis ſunt Luc. 1. *Non eſt impoſſibile apud Deum omne verbum.* Sap. 12. *Subeſt tibi, cum volueris, poſſe* 2. Corinth. 9. *Potens eſt Deus omnem gratiam abundare facere in vobis.* Secundi generis ſunt Geneſ. 50. *Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Eſther 13. *Non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati.* Iſa. 14. *Dominus exercituum decreuit, & quis poterit infirmare?* Rom. 9. *Voluntati eius quis reſiſtit?* Has Scripturas Patrum auctoritatibus corroborat De Quiros *art.*6. *præcit. num.*62. *&* 65.

5. Dices, allatas Scripturas non poſſe de omni voluntate efficaci Dei procedere, alioqui opponerentur aliis textibus, in quibus traditur poſſe reſiſti, imò aliquando reſiſti Dei voluntati, nec nomine voluntatis intelligi hìc poteſt voluntas inefficax, cum reſpectu voluntatis purè inefficacis non datur reſiſtentia; neque enim aut Deus reſiſtit propriè voluntati inefficaci de ſalute hominum, dum aliquos damnat; aut naufragus reſiſtit propriæ voluntati inefficaci ſaluandi merces, dum iſtas proiicit. Porrò loca Scripturæ exprimentia reſiſtentiam factam diuinæ voluntati eſſe poſſunt Iob 9. *Quis reſiſtit ei, & pacem habuit.* *Actorum* 5. *Vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis.* Rom. 13. *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* Idem confirmant ea, quibus exprimitur, aut Deum conqueri de reſiſtentia, quæ ipſius voluntati fit, vt Exod. 10. *Vſque quo non vis ſubiici mihi? Dimitte populum meum, &c.* Aut non poſſe implere ea, quæ vult, vt Marci 7. *Neminem voluit ſcire, & non potuit latere.* Corroborantur hæ auctoritates *ex Conſiliis Trid. & Senonenſi.* Tridentinum enim *ſeſſ.* 6. *de iuſtificatione, can.*4. *anatematizat dicentes, liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum non poſſe diſſentire, ſi velit.* Senonenſe *in decretis fidei decreto* 15. Loquens de auxilio efficaci Dei habet. *Nec denique tale ſit huiuſmodi Dei trahentis auxilium, cui reſiſti non poſſit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Hieruſalem, ſicuti Gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluerunt. Fruſtra certè Stephanus Iudæos duræ ceruicis, & incircumciſis auribus argueret, qui ſemper Spiritui ſancto reſiſterent: fruſtra Paulus Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi diuinis inſpirationibus homines ineuitabiliter raperentur.* Sed contra Sacræ Paginæ, in quibus exprimitur vel reſiſtentia creaturæ facta diuinæ voluntati, vel querela creatoris de creatura ipſius voluntatem non implente, vel aliquis quodammodo Dei conatus, ne propria voluntas fruſtraretur, procedunt de voluntate inefficaci. Ad impugnationem aduerſam; dico voluntatem inefficacem vnius aliquando eſſe ſimul cum voluntate efficaci oppoſiti, & tunc reſpectu voluntatis inefficacis non datur reſiſtentia, quia reſiſtentia debet eſſe ſimpliciter inuoluntaria, aut ſaltem magis inuoluntaria, quàm voluntaria; quando autem aliquid fit iuxta voluntatem efficacem, etiamſi fiat contra inefficacem, aut eſt ſimpliciter voluntarium, aut ſaltem voluntarium magis, quàm inuoluntarium. Et ex hoc capite nec Deus damnando reprobos reſiſtit voluntati inefficaci ipſos ſaluandi, nec naufragus proiiciendo merces reſiſtit voluntati inefficaci ipſas ſaluandi.

Reſiſtentia reſpectu voluntatis inefficacis quando non detur.

6. Et quando detur.

Aliquando voluntas Inefficax vnius non eſt ſimul cum voluntate efficaci oppoſiti: Et tunc datur reſpectu voluntatis inefficacis reſiſtentia, quia licet operari contra voluntatem inefficacem, ſit ſolùm voluntarium ſecundùm quid, tamen dum non datur circa idem obiectum voluntas efficax conſtituens voluntarium ſimpliciter, quod fit contra voluntatem inefficacem habet magis de involuntario, quàm de voluntario, & dici poteſt fieri cum reſiſtentia ad voluntatem. Sic peccatores dicuntur reſiſtere diuinæ voluntati; quia Deus vult inefficaciter ipſos non peccare abſque eo, quod ſimul

velit

velit efficaciter ipsos peccare; ideo peccatum, licet inuoluntarium Deo solùm secundùm quid, est magis inuoluntarium, quàm voluntarium, fit Deo inuito, & cum resistentia ad diuinam voluntatem, quamvis solùm inefficacem. In hoc sensu procedunt allata verba ex Io. 9. *Act.* 7. *Rom.* 13. Ad illud *Exodi* dico Deum iure conqueri posse de faciente contra propriam voluntatem, etiam solùm inefficacem, eâ tamen ratione, quâ sic faciens dici potest resistere diuinæ voluntati. Ad illud *Marci* dico vel procedere de voluntate humana Christi, vel de voluntate diuina inefficaci, adeo vt sensus sit *non potuit* latere ex vi voluntatis inefficacis præcisè. Ad Concilium Tridentinum opportunius respondebitur *infra* §. 4. Ad Concilium Senonense Io. à S. Thoma *prima parte*, *quæst*. 19. *disputat*. 5. *art*. 6. *numero* 8. notat nutare eius auctoritatem eo, quod fuerit Concilium Prouinciale non indictum nec confirmatum auctoritate Apostolicâ. Si quam tamen habet auctoritatem, quatenùs ait auxilio Dei resisti posse, intelligendum est eodem modo, quo infrà de Tridentino dicetur: quatenùs affert exempla filiorum Hierusalem, qui actu noluerunt, & Iudæorum, qui actu restiterunt Spiritui sancto, procedit de voluntate, & auxilio inefficacibus; quamvis fortè Concilium ex eo, quod resistatur actualiter auxilio sufficienti inefficaci, intendat probare posse resisti auxilio efficaci eo, quod potentiam, quam habet homo cum auxilio sufficienti, retineat etiam cum auxilio efficaci, vt exemplificat Io. à S. Thoma *loco citat. numero* 10.

7. Voluntatem efficacē non impleri vel ex imbecillitate, vel ex mutabilitate prouenit.

Probatur secundò assertum ratione, quod voluntas efficax non impleatur prouenire potest vel ex imbecillitate volentis, quatenus quis non possit omne, quod vult, & in suis operationibus sit ab extrinseco impedibilis; vel ex voluntatis mutabilitate, quatenùs quis decretum efficax mutet, & desinat velle, quod antea efficaciter voluit: sed in Deo nec datur voluntatis mutabilitas, ratione cuius possit decretum aliquod retractare, vt patet tum ex supradictis *cap*. 1. §. 9. *dub*. 4. tum ex *lib*. 1. *cap*. 7. §. 1. nec datur potentiæ imbecillitas, ratione cuius possit impediri, ne operetur, quod efficaciter vult, quia vt ait Augustinus in Enchir. *c*. 96. *Deus non ob aliud veraciter vocatur omnipotens, nisi quia quidquid vult, potest; nec voluntate cuiuspiam creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Eadem veritas traditur cum ab eodem *Augustino* aliis in locis; tum ab aliis Sanctis Patribus, inter quos D. Hilarius *in Psalm*. 134. habet: *Sola perfecta virtus in nullo impeditur, quo minus, quod velit, & faciat, & ei, ex quo omnia sunt, nihil difficultatis occurret.* D. Thomas *in opusculo*, quod inscribitur *Compendium Theologiæ*, habet: *Est diuinum beneplacitum efficax ad implendum omne, quod disponit.* Ex quibus *Sancti Doctoris* verbis intelligitur (loquor cum *Æstio in* 1. *dist*. 46. §. 1.) voluntatem Dei non tantùm impleri semper, & in omnibus, sed eam sua efficacitate implere se ipsam, cum ipsa sit omnium suorum volitorum causa. Et in hoc resoluitur alia ratio, qua vtitur idem Sanctus Doctor *prima parte*, *quæst*. 19. *articul*. 6. *in C.* vbi probat Dei voluntatem semper impleri, eo quod Deus, seu Dei voluntas sit causa vniuersalis, & ordinem causæ vniuersalis nullus effectus exire, seu declinare possit.

8. Voluntas efficax Dei impletur nō solùm quoad substantiam, sed etiā quoad modum.

Probatur tertiò à fortiori non solùm fit quidquid Deus efficaciter vult, sed etiam fit eo omni modo, quo vult: ergo voluntas Dei efficax semper impletur, imò non solùm quoad substantiam, sed etiam quoad modum impletur. Antecedens probatur ex D. Thoma *pluribus in locis* 1. *part*. *quæst*. 19. *art*. 8. *in C.* *Cum aliqua causa efficax fuerit ad agendum, effectus consequitur causam, non tantum secundùm id, quod fit, sed etiam secundùm modum fiendi, vel essendi. Ex debilitate enim virtutis actiuæ in semine contingit, quod filius nascitur dissimilis Patri in accidentibus, quæ pertinent ad modum essendi. Cum igitur voluntas diuina sit efficacissima, non solùm sequitur, quod fiant ea, quæ Deus vult fieri; sed quod eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessariò, quædam contingenter*, &c. In 1. ad Annibal. dist. 47. quæst. vnic. artic. 4. *Voluntate Dei non solùm res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis modum, quo producantur, prædeterminauit. Vnde cum voluntas Dei efficaciter impleatur oportet, quod res fiant, & eodem modo fiant, sicut voluntas diuina disposuit.* 1. contra Gentes, cap. 85. *Efficacia diuinæ voluntatis exigit, vt non solùm fit, quod Deus vult; sed etiam, vt hoc modo fit, sicut Deus vult esse illud: nam & in agentibus naturalibus, cum virtus agentis est fortis*, &c. quæst. 23. de veritate, artic. 5. *Voluntas diuina est agens fortissimum: vnde oportet eius effectum omnibus modis ei assimilari; vt non solùm fiat id, quod Deus vult fieri, sed vt fiat eo modo, quo Deus vult illud fieri, vt necessariò, vel contingenter*, &c.

9. Efficacia diuinæ virtutis conducit ad explicandam creatā libertatem.

Aduerte hîc obiter doctrinam in mox relatis *D. Thomæ* auctoritatibus expressam afferri à Thomistis, & prædeterminantibus ad conciliandam libertatem creati arbitrij cum efficacia diuinæ prædeterminationis; quatenùs cum hæc attingat substantiam, & modum effectus, non solùm determinat creatam voluntatem ad eliciendum actum, sed etiam eliciendum modo libero, adeoque ex efficacia diuini decreti prædeterminantis non solùm sequitur, quod actus infallibiliter eliciatur, verùm etiam, quod eliciatur modo libero: & quoad hoc punctum Salmant. 1. *part*. *tract*. 4. *disput*. 10. *dub*. 2. §. 6. referunt plures alios Sanctos Patres, inter quos D. Anselmum *lib. de concordia Prædestinationis, & liberi arbitrij*, illis verbis: *Quoniam quod Deus vult non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nullâ cogi, vel prohiberi necessitate ad volendum, vel ad non*

volendum, & vult effectum ſequi voluntatem, tunc neceſſe eſt voluntatem eſſe liberam, & eſſe, quod vult.

---

§. II.

Virùm independenter à ſcientia media detur in ordine ad actus liberos creatos voluntas Dei efficax prædeterminatiua?

10. Voluntas Dei eſt prædeterminatiua voluntatis creatæ.

ASSERTVM I. Independenter à ſcientia media datur ad actus liberos creatos voluntas Dei efficax prædeterminatiua, ſeu prædefinitiua. Dixi independenter à ſcientia media; nam prædefinitiones ſupponentes ſcientiam mediam, vt in huius capitis limine præmiſimus, & refert Vaſquez *prima parte, diſputat 99. cap. 5.* ſuſtinentur etiam à pluribus Mediſtis, qui tamen deinde negant concurſum præuium, ſeu præmiſſionem ad actum liberum prædefinitum: Vnde ſolent diſtinguere voluntatem prædefinientem à voluntate prædeterminante, prædefinitionem à prædeterminatione, in eo, quod prædefinitio, ſeu voluntas prædefiniens tota ſit ad intra, & penes ordinem intentionis: prædeterminatio, ſeu voluntas prædeterminans dicat habitudinem ad extra, & ad ordinem executionis: iſta ſuper illam addat concurſum præuium, ſeu phyſicam præmotionem, qua Deus in tempore voluntatem creatam prædeterminet ad id, quod ab æterno prædefinit, in quo ſolùm ſenſu explicant, & ſuſtinent prædefinitiones, ſeu voluntatem prædefinitiuam Suarez *in opuſc. lib. de concurſu Dei, cap. 16.* De Quiros *prima parte, tract.6 diſput.9. ſect. 5.* aliique nonnulli ex Auctoribus ſcientiæ mediæ, quibus vt occurrerem, poſui in aſſerto ly *prædeterminatiua, ſeu prædefinitiua*, vt innuerem à me in præſenti vtrumque terminum pro eodem vſurpari, & ſuſtineri voluntatem Dei prædefinientem, atque prædeterminantem. Hoc aſſertum eſt contra omnes Auctores ſcientiæ mediæ, qui aut diuinas prædefinitiones abſolutè negant, aut eaſdem concedunt, ſolùm dependenter à ſcientia media, & vt contradiſtinctas à prædeterminationibus. Eſt inſuper contra aliquos ſcientiæ mediæ Oppugnatores, inter quos Herinex qui poſtquam *diſpu. 6. quæſt. 5. numero 60.* ſcientiam mediam excluſit, *diſputat. 8. quæſtione 1. numero 11. & ſequentibus*, propendit ad excluſionem prædeterminationis, & prædefinitionis diuinæ. Suſtinetur autem aſſertum *à Thomiſtis* communiſſimè, à Scoto *in 1. diſt. 39. quæſt. 3. §. viſo, diſt. 41. quæſt. vnica. §. ſed contra*, aliiſque in locis relatis à Salmanticenſibus *prima parte, tractat. 4. diſputatione 10. dub. 3. §. 2.* vbi etiam pro aſſerta ſententia alij plurimi Auctores referuntur. Aſſertum ita explicatum

Prædeterminatio & prædefinitio quomodo ab aliquibus diſtinguantur.

A nobis ſumuntur pro eodem.

Probatur primò: Non poteſt haberi actus liber voluntatis creatæ ſine efficaci voluntate Dei prædetminatiua, ſeu prædefinitiua talis actus, ſed huiuſmodi voluntas Dei non poteſt à ſcientia media dependere, ſeu ſcientiam mediam ſupponere, ergo independenter à ſcientia media datur ad actus liberos &c. Minor patet ex improbatione ſcientiæ mediæ poſitâ *lib. ſuperiori cap. 4. per totum.* Maior probatur, non poteſt haberi actus liber voluntatis creatæ ſine efficaci voluntate Dei, cum Dei voluntas ſit vniuerſaliſſima rerum omnium cauſa vt probat D. Thomas *prima parte, quæſt. 19. art. 6. in C.* & nec negatur, nec negari poteſt ab aduerſariis: ſed voluntas efficax Dei, ſine qua actus liber voluntatis creatæ eſſe nequit, nec poteſt eſſe purè ſimultanea, & quaſi condeterminatiua reſpectu voluntatis creatæ, nec poſterior, & quaſi determinata à voluntate creata; ergo conſequens omninò eſt, quod comparata ad voluntatem creatam ſit prædeterminatiua, prædefinitiua, & antecedens: Minor quoad primam partem facilè conſtat ex eo, quod duæ voluntates, ſeu duæ cauſæ liberæ, quarum vna aliam non determinet, ſolùm per accidens poſſunt conuenire ad producendum vnum, eumdemque effectum. Nec dici poteſt duas cauſas liberas determinare ſe inuicem, quia repugnat mutua determinatio æquè, ac mutua prioritas. Minor eadem quoad ſecundam partem probatur, tum quia eſt contra rationem primi determinantis, & primi liberi, cuiuſmodi eſt voluntas diuina ab alio determinari; tum quia non poteſt explicari quid operetur voluntas creata antecedenter ad voluntatem diuinam, vt dici poſſit determinare voluntatem diuinam. 11.

Duæ cauſæ liberæ, quarum vna aliã non determinet ſolùm per accidens poſſunt cõuenire ad producem eumdem effectum.

Dices, voluntatem diuinam determinari à creata ratione concurſus indifferenter parati, & quodammodo ſubordinati determinationi voluntatis creatæ; quem concurſum, quia voluntas diuina liberè parat, ſequitur voluntatem diuinam determinari quia ipſamet ſe præbet determinandam, adeoque determinari illæsâ ratione primi determinantis, & primi liberi. Sed contra præterea, quæ contra concurſum indifferenter paratum dicta ſunt *lib. ſuperiori capite 3. §. 2. cap. 4. §. 5. & 6.* impugno decretum indifferens, ſiue præparatiuum concurſus indifferentis ex eo, quod quomodocumque explicetur, ſiue dicatur habere pro obiecto concurſum, quodammodò vnicum generalem, & indeterminatum, quatenùs Deus exhibeat ſe paratum concurrere ad quemcumque actum creata voluntas determinauerit, vt ſentit Molina *prima parte, quæſt. 19. art. 6. diſput. 3. & in pluribus locis concordia:* ſiue dicatur habere pro obiecto plures concurſus particulares determinatos, quorum ſinguli, ſingulis actibus correſpondeant, relinquendo determinationi voluntatis creatæ vnum potius, quàm alium actum elicere, imò vno potius, quàm alio concurſu 12.

Decretum indifferens Mediistarum est decretum conditionatum.

cursu particulari vti, vt sentit Vasquez 1. *parte disp.* 65. *cap.* 5. *num.* 9. & alibi. Quomodocumque inquam explicetur, debet resolui in decretum cunditionatum, quo Deus aut formaliter, aut æquiualenter dicat concurram cum voluntare creata ad actum, si ipsa se ad talem actum determinauerit: dicere enim concurram cum voluntate creata ad quidquid ipsa se determinauerit, & dicere concurram cum voluntate creata ad talem actum, si ad talem actum ipsa se determinauerit; ad talem alium, si ad talem alium, &c. Synonyms sunt, & ideo decretum illud indifferens lurè conditionatum vocat Suarez *in Opusc. lib. cap.* 14. *num.* 5. *& prolegom.* 2. *de gratia cap.* 8. Sed non potest admitti in Deu decretum conditionatum de cuncurrendo ad actum, si ad talem actum voluntas creata se determinauerit; ergo. Minor probatur primò quia talem decretum conditionatum, vel est ex parte actus absulutum, & sic concedunt tandem Mediistæ aliquod decretum absulutum ex parte actus, condituunatum ex parte ubiecti; vel est etiam ex parte actus cōditiunatum, & sic concursus indifferens nun erit per decretum paratus, antequam vuluntas creata se determinet; sed parabitur quando vuluntas creata se determinauerit, adeóque ista determinatio erit antecedens quemlibet Dei concursum etiam indifferenter paratum; erit per consequens à Deo omninò independens.

Quod non potest admitti in Deo.

Minur eadem probatur secundò decretum, quo Deus dicat, volo coneurrere cum voluntate creata ad actum, ad quem voluntas creata se determinaoerit, illusorium est, at nugaturium, vt potè æquiualens decretu, quo Deus dicat, volo concurrere cum vuluntate creats ad actum, ad quem concurret vuluntas creata. Et qoia adoersarij ponunt umninu simultaneum concursum creaturæ, & Dei, sensus est, volo conourrere cum voluntate creata ad actum, ad qoem cum voluutate creats concurram. Plures talis decreti, sioe indifferens. siue conditionatum dicstur, siue aliter vtcumque explicetur, impugnationes vrget Iosn. à S. Thuma *prima parte*, *quæst.* 19. *disputat.* 5. *art.* 3. *&* 3.

12. Prubatur secundò Deus habet independenter à selentia media prouidentiam omninò certam, & Infallibilem de actibus liberis creatæ voluntatis, sed non potest haberi independenter à sclentia media prouidentia certa, & infallibilis de actibus liberis, nisi detue independenter ab eadem vuluntas Dei efficax prædeterminatiua, seu prædefinitiua talium actuum, ergo independenter à scientia media datur actus, &c. Maior quoad certitudinem, & infallibilitatem diuinæ prouidentiæ est de fide: quoad independentiam eiusdem à scientia media constat ex assertis *lib. superiori* positis pro exclusione, & repugnantia scientiæ mediæ. Minor probatur: Ad prouidentiam certam, & infallibilem de actibus liberis spectat, quod dum vel creatura postulat aliquem actum liberum, putà contritionem, vel Deus promittit creaturæ aliquem actum liberum, putà conuersionem, Deus habeat medium, quo omnimudâ certitudine, & infallibilitate impleat tum pustulationem creaturæ, tum propriam permissiunem: sed exclusâ scientiâ mediâ huiusmodi medium nihil aliud esse potest, quàm vuluntas efficax prædeterminatiua actus liberi, & infallibiliter prursus connexa cum ipso actu liberu, ergu. Idem argumentum formari potest circa consultationes, quas de actibus liberis conditionatis putest à Deo creatura facere; vel reuelationes, quas de iisdem potest Deus facere creaturæ.

Prouidentia Dei sine voluntate prædeterminatiue nequit esse certa, & infallibilis.

Mitto hîc afferre aoctoritates, præsertim ex *D. Thoma* desumptas, pro efficacia diuinorum decreturum independenter à scientia media prædefinientium, & prædeterminantium actus liberus creatæ vuluntatis; 13.
Multus est in hoiusmodi auctoritatibus Io. à S. Thoma *prima parte*, *quæst.* 19. *disput.* 5. *art.* 4. vbi etiam infrà *artic.* 6. *à numero* 51. exactus est in affereodo sensum legitimum nonnullurum locorum eiusdem *Sancti Doctoris*, quæ Mediistæ solent prædeterminantibus obiicere. Mitto insuper (ne aut repetam supradicta in impugnatione scientiæ mediæ, aut referam argumenta in quolibet Auctore obuia, omniumque ure prutrita) alia plura, quibus decreta prædeterminantia aut probatl possunt, aut improbari. Et qnia si specialiter probetur efficaciam voluntatis prædeterminatiuæ Dei optimè cohærere cum creata libertate, & cum potentia sd oppositum plurimum infirmabitur aduersariorum Achilles, plurimum robutabitur veritas efficacis prædeterminationis ommissis aliis, sit

---

§. III.

Quomodo cum voluntate Dei efficaci prædeterminatiuâ ad vnum stet ex parte voluntatis creatæ potentia ad oppositum?

ASSERTVM: Cum voluntate efficaci Dei prædeterminatiua ad vnum stat ex parte voluntatis creatæ potentia ad oppositum, qualem requirit libertas; stat scilicet potentia ad oppositum in sensu diuiso non in sensu composito, & ratiu fundamentalis est, tum efficacia, qua Deus causat res ad extra quoad substantiam, & modum, tum omnipotentissima potestas, qua Deus habet voluntates hominum in manu sua magis, quàm ipsi homines, omnipotentissima potestas, qua Deus habet voluntates hominum, &c. traditur specialiter à D. Augustino *cap.* 14. *de Correptione*, *& gratia*. Efficacia, qua Deus causat res ad extra quo ad substantiam, & modum traditur specialiter à D. Thoma *locis supra relatis in calce* 1. §. 1. distinctio sensus compositi, & diuisi 14.

Efficacis prædeterminationis diuinæ, & libertatis creatæ concordia.

diuiſi traditur à Magiſtro *in* 1. *diſt.* 38. *circa finem*, à Scoto *in* 1. *diſt.* 39. §. *Quantum ad quartam quæſtionem*, *à S. Doctore* pluribus in locis, clariſſimè verò *quæſt.* 6. *de veritate, artic.* 3. *ad* 8. ideò hoc aſſertum colligitur præcipuè ex doctrina *S. Thomæ, & Auguſtini*. In pluribus ſuis partibus colligit, ac in ſe vnit doctrinam plurium prædeterminantium: quorum aliqui toti fiduut diſtinctioni ſeoſus compoſiti, & diuiſi: alij efficaciæ diuinæ virtutis attingentis ſubſtantiam, & modum effectus: alij continentiæ voluntatis creatæ melius quodammodo exiſtentis in Deo, quàm in creatura. Quæ principia ſcorſim conſiderata non apparent primo aſpectu adeò firma: at ſi ſimul ſumantur ſe mutuò fouent & ita præſtant ineluctabile præſidium efficaci voluntati prædeterminatiuæ Dei, vt ſimul pandant tutiſſimam viam conciliandi, cum tali efficacia ex parte Dei perfectam libertatem ex parte creati arbitrij. Ad quorum faciliorem intelligentiam, & probationem nonnulla præmitto.

15. Præmitto primò libertatem eſſe potentiam ad oppoſita, non quidem ſimul ponenda, alioqui eſſet potentia ad impoſſibile, & maximè eſſet ad impoſſibile libertas contradictionis, quæ eſt ad contradictoriè oppoſita, adeoque, ſi foret ad oppoſita ſimul ponenda, eſſet ad contradictoria ſimul ponenda, eſt igitur libertas potentia ad oppoſita, ponenda disiunctiuè, & diuiſim, ſeu eſt potentia ad oppoſita, non vt ita dicam, compoſita, ſed diuiſa. Hinc originem traxit diſtinctio ſenſus compoſiti, & diuiſi, potentia ſcilicet in ſenſu compoſito eſt potentia ad oppoſita compoſita; potentia in ſenſu diuiſo eſt potentia ad oppoſita diuiſa, & dicitur ſenſus compoſitus eo, quod oppoſita coniungat, ſeu componat; diuiſus, eo quod oppoſita diuidat. In quo toto cœlo aberrant nonnulli appellantes ſenſum compoſitum, qui componit ſuppoſitionem aliquam cum ipſa voluntate: diuiſam, qui eamdem ſuppoſitionem à voluntate diuidit: & conſequenter exiſtimantes, cum dicimus decretum efficax Dei prædeterminatiuum ad vnum relinquere in voluntate creata potentiam ad oppoſitum in ſenſu diuiſo, non in compoſito, idem eſſe, ac ſi dicamus relinquere potentiam ad oppoſitum, ſi auferatur, & quodammodo à voluntate diuidatur decretum, non ſi decretum permaneat, & ſimul quodammodo cum voluntate componat; qua ratione vtique non bene cohæreret cum decreto prædeterminante creata libertas. At iuxta legitimam explicationem dicere voluntas cum decreto prædeterminante ad amorem habet potentiam ad oppoſitum, ſcilicet ad odium in ſenſu diuiſo, non in compoſito, eſt idem, ac dicere, habet potentiam ad odium ſecundùm ſe, & diuiſim acceptum; non ad odium, vt coniungendum cum amore, aut cum decreto ad amorem prædeterminante. Hæc autem potentia nec eſt de conceptu libertatis, nec vnquam fuit, aut eſſe potuit in vlla voluntate.

Senſus compoſiti, & diuiſi legitima explicatio.

16. Præmitto ſecundò: Potentiam hanc ad oppoſita in ſenſu diuiſo non ſolùm non opponi, ſed maximè conformem eſſe efficaci voluntati prædeterminatiuæ Dei, cum enim Deus attingat res quoad ſubſtantiam, & modum, dum efficaciter vult actum liberum, vult illum quoad ſubſtantiam, & modum; vult ſcilicet illum eſſe, & liberum eſſe, prædeterminat illum ad eſſe, & ad eſſe cum libertate, quod eſt idem, ac dicere ad eſſe cum potentia ad oppoſitum: conſequenter, dum voluntas creata elicit talem actum cum potentia ad oppoſitum, non diſcordat à decreto, ſed maximè ſe illi conformat; imò ipſi opponeretur, ſi eliceret ſine potentia ad oppoſitum; nec magis eſt contra decretum efficaciter prædeterminatiuum actus liberi, actum non elicere, quàm elicere ipſum non liberè, ſeu ſine potentia ad oppoſitum.

Decretum Dei attingit ſubſtantiam, & modum effectus creati.

17. Præmitto tertiò: Nullatenùs ſibi ipſi contradicere Deum, dum vult actum amoris v. g. determinatè omninò, & infallibiliter elici à voluntate creata & ſimul vult elici liberè, alioqui etiam ſibi contradiceret ipſamet creata voluntas, dum ex ſe à ſe ipſa determinaretur ad eundem actum amoris. Ratio eſt, quia vt rectè aduertit Io. à S. Thoma *prima parte, quæſt.* 19. *diſput.* 5. *art.* 6. *num.* 39. quoad effectum exercendi, & non tollendi libertatem, perinde eſt determinationem oriri à Deo, & à nobis, eo quod Deus ſit radicaliter, & eminenter ipſamet voluntas: & ſicuti ſubſtantia animæ, ſi habet aliquem influxum in determinationem voluntatis exercet, non lædit voluntatis libertatem, quia eſt radicaliter ipſa voluntas; ita ſimiliter Deus &c. Conformis eſt hæc doctrina menti, & verbis D. Auguſtini *cit. cap.* 14. *de corrept. & gratia*, dicentis: *Deus habet humanorum cordium quo placeat inclinandorum omnipotentiſſimam poteſtatem: & magis habet Deus in manu ſua voluntates hominum, quàm ipſi ſuas.* Et ecce, quàm bene tres allatæ ſuperioris aſſerti partes ſe mutuò foueant, ſeque corroborent, & quàm rectè tandem deſinant in principium omninò certum, & admiſſum ab ipſis etiam Aduerſariis, nimirum in omnipotentiſſimam poteſtatem, & perfectiſſimam continentiam, ratione cuius voluntaris creatæ meliori modo ſunt in Deo, quàm in ipſis creaturis. His præmiſſis aſſertum

Continentia voluntatis creatæ in diuina facit determinationem Dei eminenter eſſe determinationem voluntatis creatæ.

18. Probatur libertas dicit potentiam ad oppoſita ſolùm in ſenſu diuiſo, hæc potentia ad oppoſita in ſenſu diuiſo optimè cohæret cum voluntate efficaci Dei prædeterminatiua ad vnum, imò hæc voluntas efficax Dei fruſtraretur, ſi illud vnum quod, vt ſupponitur, ipſa prædeterminat liberè fieri, fieret ſine potentia ad oppoſita. Nec vlla eſt repugnantia in eo, quod infruſtrabilis Dei determinatio ſit ad vnum, & ſimul ſit ad vnum liberè, cum determinatio Dei reſpectu voluntatis creatæ æquiualeat determinationi ipſius voluntatis creatæ, ſeu ſit eminenter, & radicaliter ipſius voluntatis creatæ determinatio, ſit eminenter, & radicaliter

dicaliter in ipsius voluntatis creatæ potestate.

19. Dices libertatem quidem esse contentam potentiâ ad opposita in sensu diuiso, requirere tamen quod talia potentia sit ad vtrumque oppositorum expedita; nec sufficere, quod ad alterum oppositorum sit potentia proxima, & expedita, ad alterum sit potentia proximè impedita, solùm verò remotè, radicaliter, & entitatiuè potens. At decretum prædeterminans, licet relinquat radicaliter quodammodo, & entitatiuè potentiam ad opposita, non relinquit tamen illam expeditam ad vtrumque; sed impedit, ne exeat in actum oppositum actui prædeterminato. Et certè diuersum valdè est non habere potentiam ad coniungendum actum oppositum actui prædeterminato, ac sit, non habere potentiam expeditam ad actum ipsum oppositum actui prædeterminato, consideratum secundùm se. Illud bene percipitur non esse contra rationem libertatis, secus istud; alioqui etiam constitutus in vinculis haberet libertatem ambulandi, etiam videns Deum haberet libertatem Deum odio habendi. Porrò decretum prædeterminans impedire, ne potentia exeat in actum oppositum actui prædeterminato, probatur: Forma, quæ à subiecto non potest abiici & quæ in subiecto alterius formæ consortium non potest admittere, impedit omninò, ne subiectum hanc alteram formam recipiat. Euidens quippè est in subiecto habente vnam formam non posse aliam formam recipi, nisi aut forma præexistens sit à subiecto abiicibilis, aut forma superueniens sit cum forma præexistente componibilia, seu compossibilia: at nec à voluntate creata potest abiici decretum prædeterminans, nec cum decreto prædeterminante vnum actum est compossibilis, seu componibilis in eadem voluntate actua oppositus; ergo huiusmod decretum impedit, ne potentia &c. Hanc eandem instantiam sub diuersis terminis diuersimodè vrgent decretorum independenter à scientia media prædeterminatium Aduersarij, vt videre est apud De Quiros *prima parte, tractat. 6. disputatione* 10. *sect.* 4. *& sequentibus.* Sed contra: dico impedimentum actus oppositi, vel esse posse voluntati liberum & ab intrinseco, saltem eminenter, seu æquiualenter prouenjens; vel necessarium, & ab extrinseco. Si sit necessarium, & ab extrinseco, cuiusmodi sunt vincula respectu voluntatis retinentia potentiam ad deambulationem: vel saltem, licet ab intrinseco, sit simpliciter necessarium, & volitum à voluntate operante per modum naturæ, nō per modum libertatis, cuiusmodi est visio, fateor esse contra rationem libertatis, & relinquere potentiam valdè remotam & purè entitatiuā si verò impedientum sit voluntati liberum, & saltem eminenter ab intrinseco, quale est decretum prædeterminatiuum Dei, quod cum detur ad vnum actum liberè eliciendum, est impedimentum liberum actus oppositi, & cum proueniat à diuina voluntate eminenter continente creatam, est eminenter ab ipsa voluntate creata, dico nullatenùs esse contra rationem libertatis, alioqui in cuiuslibet actus exercitio voluntas operaretur sine libertate, quia in cuiuslibet actus exercitio ponit impedimentum actua oppositi.

Decretum prædeterminans ad vnū est respectu voluntatis creatæ impedimētum liberū actus oppositi.

20. Vrgebis sustineri non posse, quod decretum prædeterminans sit impedimentum liberum, & æquiualenter ab intrinseco respectu voluntatis creatæ. Non est impedimentum liberum, quia secus posset à creata voluntate abiici: Non est æquiualenter ab intrinseco, quia si continentia voluntatis creatæ in diuina sufficit, vt determinatio voluntatis diuinæ æquiualenter ab intrinseco conueniat voluntati creatæ omnia actio Dei esset respectu creatæ voluntatis æquiualenter ab intrinseco; cum omnia actio Dei procedat ab ipsius voluntare continente voluntatem creatam. Contra tamen ad primam partem instantiæ dico, decretum prædeterminans sumi posse dupliciter: vel eliciriuè vel executiuè: vtrâque ratione abiici potest à voluntate creata diuersimodè tamen. Sumptum scilicet eliciriuè abiici potest, seu non elici eminenter, & æquiualenter, quatenùs abiici potest, & non elici à voluntate diuina continente eminenter creatam: & ex eo quod sit in potestate voluntatis diuinæ est æquiualenter in potestate voluntatis creatæ. Sumptum executiuè abiici potest à voluntate creata etiam formaliter, in sensu tamen diuiso; quatenùs potest creata voluntas, aut actum, qui subest decreto, secundùm se non exequi, aut exequi actum oppositum secundùm se consideratum, cum hoc sit conforme ipsimet decreto determinanti ad vnum cum libertate. Nec propterea sequitur absolutè posse resisti voluntati efficaci Dei, sed ad summum posse resisti in sensu diuiso, posse scilicet coniungi cum infallibili executione decreti potentiam ad resistendum, at non actualem resistentiam. Neque hîc repetas argumentum superioris instantiæ, quod scilicet talis potentia ad resistendum esset omninò impedita; recurrit enim eadem responsio, quod esset impedita impedimento libero non offensiuo libertatis: Ad secundam partem instantiæ dico ratione continentiæ voluntatis creatæ in diuina non esse voluntati creatæ liberas, & æquiualenter ab intrinseco omnes actiones voluntatis diuinæ; sed eas solas, quas voluntas diuina exercet, vt continens, & causans voluntatis creatæ libertatem, nimirum vt determinans voluntatem creatam ad concurrendum cum libertate.

Quòmodò possit à voluntate creata abiici.

In quo sensu possit resisti efficaci voluntati Dei.

21. Ex his habes eodem proportionaliter modo eludi posse omnia argumenta, quæ pro impugnandis decretis independenter à scientia media prædeterminantibus ex læsione creatæ libertatis desumuntur. Adhuc tamen, vt facilius eludantur, tria aduerto. Primum est confirmari posse assertam doctrinam ex prædefinitionibus, quas nonnulli aduersariorum

norum admittunt dependenter à ſcientia media. Sicut enim tales prædefinitiones, licet antecedentes, & infallibiliter connexæ cum actu prædefinito, libertatem non lædunt, eo quod non mutant modum operandi voluntatis, & ſunt conformes determinationi ipſius voluntatis ſub conditioue præuiſæ; ita prædeterminationes à nobis aſſertæ, licet antecedentes, & infallibiliter connexæ cum actu prædeterminato libertatem non lædant, cum non mutent modum operandum voluntatis: determinant enim voluntatem ad operandi liberè, & ſunt conformes determinationi ipſius voluntatis non ſub conditione præuiſæ bene tamen contentæ, & eminenter exiſtenti in voluntate diuina. Secundùm eſt Aduerſarios in arguendo ſæpiſſimè tranſire à ſenſu compoſito ad diuiſum, & ex antecedenti in ſenſu compoſitio inferre conſequentiam in ſenſu diuiſo. Hoc vitio laborant ſequentes argumentationes. Hæc propoſitio prædeterminatus ad vnum actum elicit oppoſitum, non poteſt eſſe vera; ſed, ſi prædeterminatus ad vnum actum poſſet elicere oppoſitum talis propoſitio poſſet eſſet vera; ergo prædeterminatus ad vnum actum non poteſt elicere oppoſitum; Ecce in maiori fit ſenſus compoſitus, quo coniungitur actualis prædeterminatio ad vnum cum actuali poſitione actus oppoſiti: in minori, & conſequentia fit ſenſus diuiſus, & cōiungitur cum prædeterminatione ad vnum ſola potentia ad actum oppoſitum: ideo arguitur à ſenſu compoſito ad diuiſum: & licet ſit vera maior, falſa eſt minor, & conſequentia. Non ſecus, ac ſi diceretur, hæc propoſitio ſedens ſtat, non poteſt eſſe vera; ſed ſi ſedens poſſet ſtare, talis propoſitio poſſet eſſe vera, ergo ſedens non poteſt ſtare. Tertium eſt nos hîc ſuſtinere, quod cum voluntate Dei efficaciter prædeterminatiua ſtet ex parte voluntatis, creatæ potentia ad oppoſitum, & libertas ſuppoſito, quod aliundè non detur aliquod impedimentum libertatis, puta quod non deſit, aut iudicium indifferens, aut auxilium ſufficiens, ad oppoſitum, aut aliquid aliud huiuſmodi eſſentialiter requiſitum pro libertate, aliquo autem huiuſmodi requiſito deficiente cum voluntate efficaci Dei ad vnum non erit quidem libertas ad oppoſitum: at hoc prouenit ex defectu talis requiſiti, non ex ratione generica prædeterminationis: imò in hoc caſu prædeterminatio erit ad actum neceſſariò eliciendum, non ad actum eliciendum liberè, qualis debet eſſe prædeterminatio non officiens libertati. Porrò, ne quis contendat prædeterminationem efficacem ad vnum ſtare non poſſe cum auxilio ſufficienti ad oppoſitum; adeóque poſitâ prædeterminatione deeſſe ſemper aliquid eſſentialiter requiſitum ad libertatem, & potentiam ad oppoſitum, ſit

Non debet fieri tranſitus à ſenſu compoſito ad diuiſum.

---

§. IV.

Quomodo cum eâdem voluntate efficaci prædeterminatiua ad vnum ſtet ex parte Dei præparatio auxilij ſufficientis ad oppoſitum?

22. ASSERTUM: Voluntas Dei efficax prædeterminatiua ad vnum tantum abeſt, quod impediat præparationem auxilij ſufficientis ad oppoſitum, quin potius eo ipſo, quod eſt prædeterminatiua ad vnum modo libero, talem præparationem infert. Ita communiter Auctores independenter à ſcientia media prædeterminantes.

Voluntas efficax prædeterminatiua ad vnum infert auxilium ſufficiens ad oppoſitum.

Probatur, & explicatur: Voluntas Dei efficax infallibiliter impletur quoad ſubſtantiam, & modum; ergo eo ipſo, quod eſt prædeſtinatiua ad vnum ponendum modo libero infallibiliter obtinet modo libero rem prædeterminatam, adeoque infert ea omnia, quæ ſunt neceſſaria ad talem rem modo libero ponendam; ſed inter alia neceſſariò, requiſita eſt præparatio auxilij ſufficientis ad oppoſitum; ergo voluntas Dei efficax prædeterminatiua ad vnum tantum abeſt, &c.

23. Dices auxilium ſufficiens ad aliquem actum, ad quem non datur auxilium efficax, imò datur auxilium efficax ad actum oppoſitum, non eſse verè ſufficiens, adeoque voluntatem Dei efficacem prædeterminatiuam ad vnum prorſus impedire præparationem auxilij ſufficientis ad oppoſitum. Antecedens probatur; dato auxilio ſufficienti ad aliquem actum, ad quem non detur auxilium efficax, adhuc deeſset aliquod auxilium eſsentialiter requiſitum ad talem actum, deeſset ſcilicet auxilium efficax, quod eſsentialiter requiri ad actum quemlibet eliciendum probatur ex eo, quod hoc conſtarum, Actus elicitus ſine auxilio efficaci, eſt quid chymericum, ergo quia ad actum quemlibet eliciendum eſsentialiter requiritur auxilium efficax. Vel clariùs: Id ſine quo non datur actus, eſt eſsentialiter requiſitum ad actum, ſed ſine auxilio efficaci nunquam datur actus; ergo auxilium efficax eſt eſsentialiter requiſitum ad actum. Sed contra dico, auxilium ſufficiens eſse verè, propriéquæ ſufficiens etiam quando coniungitur cum auxilio efficaci ad actum oppoſitum: auxilium enim ſufficiens habet ſolùm reddere potentiam expeditam ad eliciendum actum, & optimè ſtat potentiam eſse expeditam ad eliciendum actum, ad cuius oppoſitum ſit determinata, alioqui per quamlibet determinationem ad vnum potentia deſineret eſse libera, & expedita ad oppoſitum. Ad probationem antecedentis dico, dato auxilio ſufficienti ad aliquem actum; ad quem non detur auxilium efficax, deeſse

Auxilium ſufficiens ſine efficaci adhuc eſt verè ſufficiens.

aliquod

aliquod requisitum ad actum eliciendum infallibiliter, non ad actum eliciendum simpliciter, & auxilium tum efficax, tum etiam sufficiens dat actu agere; cum hoc tamen discrimine, quod sufficiens dat actu agere simpliciter, & secundùm se: efficax dat actu agere infallibiliter. Quod dicitur actus elicitus sine auxilio efficaci esse quid chimericum. Item sine auxilio efficaci nunquam datur actus, verum est: at solùm probat auxilium efficax necessariò requiri ad actum eliciendum infallibiliter: eo ipso enim quod actus elicitur, infallibiliter erat eliciendus, sicque illud, quod requiritur ad actum quatenus ponitur, & elicitur, requiritur ad ipsum non quomodocumque, & secundùm se, sed vt infallibiliter eliciendum. Sed quia de his loqui neque est omnino liberum, neque ad hunc locum propriè spectat, abstineo vlterius prosequi difficultates, quæ sine pleniori auxilij efficacis, & sufficientis notitia nequeunt elucidari.

Dat actu agere, quāvis non infallibiliter.

14. Ex eo quod; vt assertum est, auxilium efficax, & decretum prædeterminans liberam creaturæ voluntatem ad vnum, inferat potius, quàm impediat auxilium sufficiens ad oppositum, corroboratur quod *paragrapho superiori* ponebatur de resistentia, quam facere potest creata voluntas auxilio, & decreto efficacibus, in sensu tamen diuiso, quo coniungatur cum decreto non actualis resistentia ad ipsius executionem, sed potentia ad ipsi resistendum; & eâdem ratione de resistentia in sensu diuiso intelligendum est *Tridentinum* suprà relatum *paragrapho primo*, dum anathematixat dicentes liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum non posse dissentire, si velit, quod idem est, ac non posse resistere, si velit. Item *Senonense* ibidem relatum, quatenus ait auxilio efficaci Dei resisti posse, dato quod tale Concilium sit firmæ auctoritatis, in quo DE Quiros 1. *parte, tractat. 6. disputatione* 10. *sectione septima numero* 86. reprehendit Ioannem à S. Thoma, tanquam afferentem malæ causæ peius patrocinium, dum tanquam nutantem *Senonensis Concilij* auctoritatem parui pendit: Ex quo in Ioannem à Sanct. Thoma incidimus, placet aduertere ipsum *prima parte, quæstione* 19. *disputatione quinta articulo sexto numero* 55. nolle concedere, quod possumus frustrari efficaciam DEI, quamvis concedat, quod possumus in aliquo sensu scilicet in sensu diuiso tali efficaciæ resistere: & disparitatis, inquit, ratio est in diuersa significatione illius termini *frustrari*, & *resistere*. Nam ex parte frustrationis nullus locus inuenitur sensui diuiso, sed totum tenet se ex parte sensus compositi, quia frustratio, cum sit absoluta euacuatio ipsius efficaciæ diuinæ posita in re oportet, quod cum positione, seu suppositione efficaciæ componat liberum arbitrium oppositum faciens, & faciendo vincens efficaciam illam, aliàs frustratio non erit. Resistentia autem potest admittere sensum diuisum, quia resistentia nondum importat totalem victoriam, & expugnationem rei, sicut frustratio. Hucvsque *Ioan. à Sancto Thoma*, cui consentio quidem in eo, quod non possimus frustrari efficaciam, licet possimus ipsi resistere: at diuersâ moueor ratione ab ea, quam ipse affert. Resistentia enim eo modo, quo ab ipso explicatur etiam in sensu composito decreti haberi posset, nec vlla est repugnantia in eo, quod cum actuali decreto efficaci DEI ponatur actualis conatus sine victoria contra tale decretum: Ratio igitur, qua moueor sit, quia posse frustrari decretum est posse facere, quod careat omni effectu: posse resistere est posse facere effectum oppositum præscindendo ab eo, quod impediatur effectus decreti necne, longè autem diuersum est dicere. Voluntas prædeterminata ad amorem potest facere, quod talis prædeterminatio non coniungatur cum amore in quo consistit frustratio decreti: & dicere voluntas prædeterminata ad amorem potest non amare, potest odio habere in quo consistit resistentia decreto, quæ in sensu diuiso optimè stare potest cum decreto: at frustratio, vt bene quoad hoc loquebatur *Ioan. à S. Thoma*, non admittit, nisi sensum compositum, quia posse frustrari est posse facere, quod prædeterminatio ad amorem non coniungatur cum amore, adeòque quod prædeterminatio ad amorem coniungatur cum amoris carentia, in quo fit compositio oppositorum, & sensus compositus.

Frustrari efficaciā, & resistere efficaciæ Dei, diuersa sūt.

---

§. V.

Quomodo eadem voluntas efficax relinquat locum obiurgationi Bethsaitarum, & Corozaitarum ex comparatione ad Tyrios, & Sidonios?

ASSERTVM: Eadem voluntas efficax relinquit locum obiurgationi Bethsaitarum, & Corozaitarum in comparatione ad Tyrios, & Sidonios, seu præ Tiriis, & Sidoniis, quia talis obiurgatio fundatur in collatione auxilij sufficientis, in quo Tirij, & Sidonij non fuissent melioris conditionis, quàm fuerint Bethsaitæ & Corozaitæ. Ita cum Thomistis, & prædeterminantibus communiter, Ioan. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 14. *disp.* 20. *art.* 5. *num.* 8. 15.

Bethsaitæ, & Corozaitæ iure reprehenduntur.

Probatur, & explicatur: Exprobrat Christus, seu obiurgat verbis illis Matth. 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone facta essent virtutes, quæ facta sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent.* Obiurgat inquam Bethsaitas, & Corozaitas præ Tyriis, & Sidoniis, eo quod illi audita prædicatione

pœnitentiam non egerint, quam egissent Tyrij, & Sidonij, si eandem prædicationem audiissent. Iuxta doctrinam autem, quam tradimus tùm *cap. præsenti* tùm *capite 3. & 4. libri superioris* Tyrij, & Sidonij erant acturi pœnitentiam ex vi decreti efficacis prædeterminatiui, quod Deus circa ipsos habuit, & executioni mandasset, si fuisset posita ex parte obiecti conditio prædicationis, & idem decretum non habuit circa Bethsaitas, & Corozaitas; quibus dedit solum auxilium sufficiens, non efficacem prædeterminationem ad pœnitentiam. Hi propterea videntur posse occurrere obiurgationi, & excusare se de non acta pœnitentia, quam egissent Tyrij, & Sidonij, eo quod caruerint decreto efficaci, & prædeterminatione ad pœnitentiam, quibus si Tyrij, & Sidonij caruissent, neque ipsi pœnitentiam egissent. Cessat hæc ratio excusationis in sententia Mediistarum, in qua Tyrij, & Sidonij præuisi sunt acturi pœnitentiam sub conditione prædicationis solùm dependenter à concursu generali indifferenter parato; sicuti idem concursus fuerat indifferenter paratus etiam Bethsaitis, & Corozaitis. Nihilominus independenter à scientia media, & sustinendo decreta prædeterminatiua adhuc apparet iniusta Bethsaitarum excusatio, iuxta verò eorundem reprehensio. Ratio est, quia vt assertum est, habuerunt æqualia, si non maiora auxilia sufficientia iis, quæ habuissent Tyrij, adeóque potuerunt agere Pœnitentiam æquè, ac potuissent Tyrij. Reprehensio autem fundatur in obligatione, & obligatio in posse, quod completè habetur per auxilium sufficiens, & in quo Tyrij non fuissent melioris conditionis, quàm Bethsaitæ.

Obligatio inducitur ex auxilio sufficienti, non ex efficaci.

26. Dices: Adhuc cum hoc stat posse Bethsaitas se excusare dicendo se non egisse pœnitentiam, quia caruerunt eo decreto, cóque auxilio, quo si etiam Sidonij caruissent, neque Sidonij pœnitentiam egissent. Sed contra, non est excusatio ad rem: Obiurgantur enim de resistentia facta auxilio sufficienti, & de non peracta pœnitentia dependenter ab auxilio sufficienti, cuius beneficio verè poterant pænitere: inopportunè igitur excusatio recurrit ad carentiam decreti prædeterminatiui, & auxilij efficacis quod licet habuissent Tyrij, in ordine tamen ad illud, quod requiritur ad posse, quod est materia obligationis, quodque si non impleatur est materia obiurgationis, non fuissent Tyrij melioris conditionis, quàm Bethsaitæ. Et sicuti Dominus dans vni seruo centum aureos, & alteri seruo vltra eosdem centum alios mille, si primus centum aureis abutatur, secundus verò tùm centum, tùm mille aureis bene vtatur, iure potest primum seruum præ secundo reprehendere; ita Deus dans Bethsaitis auxilium sufficiens, & Tyriis vltra sufficiens auxilium efficax: Si Bethsaitæ abiiciunt auxilium sufficiens, ipso abutantur, ipsi resistunt, Tyrij verò tùm sufficiens, tum efficax auxilium amplectuntur, & vtroque benè vtuntur, verè potest Bethsaitas præ Tyriis reprehendere.

---

§. VI.

An, & quomodo voluntas Dei efficax prædeterminatiua detur etiam ad actus malos?

Assertvm: Voluntas Dei efficax prædeterminatiua datur etiam ad actus malos sumptos quo ad entitatem, & esse physicum, non quoad malitiam, & esse morale: Idque non obstante inseparabilitate malitiæ ab entitate in actibus intrinsecè malis, quia malitia, & esse morale actus mali est extra rationem formalem prædeterminationis voluntatisque diuinæ. Prima pars est communis apud Thomistas, & prædeterminantes. Secunda traditur specialiter à Salmanticensibus *prima parte, tract. 4. disputatione 10. dub. 7. num. 153.* aliisque nonnullis.

27. Voluntas Dei prædeterminatiua datur etiam ad actus malos, solum tamé quoad esse materiale, & physicum.

Probatur prima pars: Ad illud omne, ad quod per Aduersarios Mediistas datur cócursus Dei simultaneus, & decretum comitans, seu condeterminans, admitti debet iuxta principia hucusque posita concursus præuius, & decretum prædefiniens, seu prædeterminans: sed ad actus malos sumptos quoad entitatem,& esse physicum, non quo ad malitiam, & esse morale, datur per Aduersarios concursus simultaneus, & decretum condeterminans; ergo ad eosdem sumptos, &c. datur iuxta nostra principia voluntas Dei efficax prædeterminatiua. Nec quoad hoc est vlla maior facilitas, quod Deus posset habere decretum condeterminans, & concursum simultaneum ad entitatem, & esse physicum; non ad malitiam, & esse morale peccati, quam quod habere possit ad illa, non ad ista decretum prædeterminans, & concursum præuium. Nec minus non est causa peccati concurrendo præuiè & prædeterminanter ad solùm materiale quàm ad idem solùm concurrendo simultaneè, & concomitanter, cum per Aduersarios Deus constituatur in ratione causæ concurrendo simultaneè, & concomitanter æquè ac per nos concurrendo præuiè, & prædeterminanter.

Probatur secunda pars: Quod est extra rationem formalem alicuius potentiæ, seu virtutis, etiam si inseparabiliter connexum, & identificatum cum alio, quod sit intra rationem formalem eiusdem potentiæ, seu virtutis non attingitur à potentia, seu virtute attingente hoc aliud; sed malitia, seu esse morale actus intrinsecè mali est extra rationem formalem voluntatis, prædeterminatiuæ Dei; ergo, licèt talia malitia sic inseparabiliter annexa entitati, optimè potest voluntas prædeterminatiua Dei attingere entitatem non malitiam, & per consequens, 28.

Malitia peccati est extra rationem formalem voluntatus prædeterminatiuæ Dei.

sequens, quod malitia sit extra rationẽ formalem prædeterminationis diuinæ optimè saluat, quod non obstante inseparabilitate, &c. possit diuina voluntas vnam sine alia prædeterminate, & positiuè attingere. Minor patet, quia illud solùm est intra rationem formalem voluntatis prædeterminatiuæ Dei, quod est à Deo operabile, & est solùm à Deo operabile quod est ad Deum ordinabile, & propter Deum volibile iuxta illud Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus*, malitia autem peccati vtique non est ad Deum ordinabilis, & propter Deum volibilia, cum non respiciat Deum tanquam vltimum finem, quin potius quantum est de se à Deo auferat prærogatiuam vltimi finis. Maior probatur tum à priori, ratione, quia scilicet quælibet potentia ferri potest in illud omne, quod est intra propriam rationem formalem: at nulla potentia ferri potest in aliquod, quod sit extra propriam rationem formalem. Si igitur contingat simul identificari, & inseparabiliter connecti duo, quorum alterum sit intra alterum extra rationem formalem alicuius potentiæ, consequens est hanc posse attingere ex illis duobus posse attingere vnum, non attacto alio, quamvis identificato, & inseparabiliter connexo; tum à posteriori, inductione, quia in ente quolibet identificantur verum, & bonum: & tamen, quia verum sub propria ratione est extra rationem formalem voluntatis, bonum extra rationem formalem intellectus; voluntas attingit bonum sub propria ratione, non verum. Intellectus attingit verum sub propria ratione, non bonum. In Deo essentia, & relatio sunt maximè identificata, & tamen, quia sola essentia est intra rationem formalem communicabilis, & attingibilis per potentiam generatiuam, potentia generatiua solùm essentiam attingit, & communicat, non relationem, & Paternitatem.

Ex duobus identificatis quandonam possit vnum attingi, alio non attacto.

29. Dices, ex eo quod Deus prædeterminet positiuè entitatem, cui est inseparabiliter annexa malitia peccati quamvis non sequatur, quod prædeterminet etiam ipsam malitiam, aut hanc positiuè, & directè velit: sequuntur tamen alia inconuenientia. Sequitur primò, quod inducat homines ad peccatum, quia inducit voluntatem creatam ad entitatem, quam non potest ipsa ponere sine peccato. Sequitur secundò, quod concurrat ad peccatum plusquam permissiuè, quia permissio est solùm eius, quod potest à permittente impediri: at supposito decreto efficaciter prędeterminatiuo entitatis peccati, nõ potest à Deo impediri malitia. Sequitur tertiò, nos admittere id totum, quod admittebat Caluinus, cuius errorem damnare intendit Trid. *sess. 6. can. 6.* anathematizans eum, qui dixerit *mala opera, ita vt bona, Deum operari, non permissiuè solùm, sed propriè, & per se*, quia Caluinus, vt ex ipsius verbis refert Aluarez *de auxiliis disp. 24. & t. 2. disp. 167.* non asserebat Dum prædefinire, & positiuè velle malitiam, seu formale peccati; sed entitatem solùm, & materiale: Dum igitur contra hunc errorem Tridentinum definit Deum permittere solùm operari mala, loquitur de malis quoad entitatem, & materiale, adeoque concedere decretum positiuum prædeterminans entitatem, & materiale peccati, est recedere à Tridentino, accedere ad Caluinum. Sed contra ad primum inconueniens dico voluntatem creatam, si ponat entitatem peccati eo præcisè modo, quo à Deo prædefinita est, non peccaturam. Quod deinde nequeat eo præcisè modo, quo à Deo prædefinita est, talem entitatem ponere, prouenit ex modo ipsius defectiuo, quem modum Deus non prædeterminat, ideò non inducit ad peccatum, quia non inducit ad entitatem ponendam eo modo, quo peccatum est sed eo modo, quo est aliquid Physicè bonum. Neque dicas saltem est malè consonum bonitati, & misericordiæ Dei inducere ad id, quod ipse prouidit non ponendum sine peccato. Contra enim: dummodo nullatenus peccatum ipsum sit intentum, & inductio, seu prædefinitio ad id, quod prævidetur non ponendum sine peccato, non fiat ex intentione peccati, nullatenus læditur bonitas, & misericordia, imò potest in hoc ipso plurimùm elucere, quia talis inductio, seu prædefinitio potest esse ob alios fines honestissimos, ipsique met diuinæ bonitati, & misericordiæ maximè conformes. Ad secundum inconueniens dico, vel decretum permissiuum malitiæ esse virtualiter prius decreto prædeterminatiuo entitatis, adeoque Deum pro eo signo, pro quo permittit malitiam posse omnimodè ipsam impedire; vel si decretum permissiuum malitiæ est virtualiter posterius decreto prædeterminatiuo entitatis, ad permissionem sufficere posse in sensu diuiso impedire Id, quod permittitur. Ad tertium inconueniens dico *Tridentinum* loqui de malo quoad formalitatem, & malitiam, aut saltem quoad materiale, vt est formaliter fundamentum formalitatis, & malitiæ, dum definit Deum solùm permissiuè malum operari. Nam præter quod manifestè repugnat entitatem aliquam positiuam, veram, & realem, cuiusmodi est materiale peccati, permitti tantùm à Deo, non causari, verba ipsa *Tridentini*, quæ in *Can. citat.* sequuntur, *adeò vt sit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli*, indicant etiam peccata esse aliquo modo proprium opus Dei, quod enim est minùs tale est aliquo modo tale. Nequeunt autem aliter esse opus Dei, quàm quoad entitatem, & esse materiale. Neque in hoc ad Caluinum acceditur, ipse enim solùm voluit Deum non intendere malitiam sub ratione malitiæ, quod commune est etiam creaturæ iuxta illud, ritum D. Dionysij *capit. 4. de diuin. nom. Nemo intendens ad malum operatur*. Cæterùm cum non distinxerit in peccato malitiam ab entitate; id, quod est formale, ab eo, quod est materiale, necesse est, quod in te admiserit Deum concur-

Deus prædeterminando materiale peccati non inducit ad peccatum.

30. Non concurrit ad peccati malitiam plus, quàm permissiuè.

31. Non causat peccatum per se, & positiuè.

Caluini error.

tere ad formale eo modo, quoad materiale; ſicuti in operationibus bonis ad formale eo modo, quoad materiale, concurrit, & in hoc conſiſtit error à Tridentino damnatus. Non diſtinxit inquam Caluinus in peccato malitiam ab entitate, nec potuit diſtinguere, quia cum negauerit liberum arbitrium, & poſuerit à Deo voluntatem creatam neceſſitari, non reliquit locum diſtinguendi per ordinem ad libertatem defectuoſam creatæ voluntatis moralitatem, ſeu malitiam moralem in peccato.

53. Vrgent hîc in nos Aduerſarij notam Caluiniſmi, eo quod Caluinus non aliter ſenſerit à Deo neceſſitari creatam voluntatem, quàm per decretum efficax prædeterminans, quod nos admittimus. Vndè inquiunt ex vi talis decreti tenemur nos quoque admittere neceſſitari creatam voluntatem, & Deum concurrere ad formale peccati æquè, ac ad materiale. Verùm decretum prædeterminans eo modo, quo à nobis aſſeritur attingens ſcilicet non ſolùm ſubſtantiam, ſed etiam modum liberum effectus prædeterminati, importans determinationem, quæ æquiualenter eſt determinatio voluntatis creatæ, relinquens indifferentiam iudicij, admittens præparationem auxilij ſufficientis ad oppoſitum, non neceſſitare creatam voluntatem ſatis patet ex hucuſque dictis, ex quibus meo videri duo ſufficientiſſimè conſtant. Alterum eſt decretum prædeterminans, vt ſit neceſſitans, debere prædeterminare modo neceſſario, ſine iudicio indifferenti, ſine præparatione auxilij ſufficientis ad oppoſitum, cuiuſmodi eſt decretum prædeterminans ad amorem voluntatis Beatorum. Alterum eſt decretum prædeterminans à nobis aſſertum eſſe longè diuerſum à Caluiniano, pro quo placet referre verba Ioan. à S. Thoma 1. *part. quæſt.* 14. *diſputat.* 20. *artic.* 5. *num.* 30. Videat, & iudicet Lector, quis magis opponitur Caluino, vt cognoſcat, quàm incongruè, & falsò ſuggillantur Thomiſtæ de decreto Caluiniano. Caluinus dicit decretum Dei abſolutè antecedens neceſſitat, & cogit voluntatem: Thomiſtæ dicunt decretum Dei abſolutè antecedens non tollit libertatem, ſed cauſat, perficit, conſeruat. Defenſores ſcientiæ mediæ dicunt non datur decretum Dei abſolutè antecedens, & prædefiniens, quod ſi daretur tolleret libertatem. Quis horum videtur magis opponi Caluino?

Decretum prædeterminans quàdo nam ſit neceſſitans.

LIBER

LIBER QVINTVS, DE PROVIDENTIA DEI Prædeſtinantis, & Reprobantis.

Boetius *lib. 4. de conſol. proſa.6.*

ECCE rem omnium quæſitu maximam, cui vix exhauſti quidquam ſatis ſit. Talis namque materia eſt, vt vnâ dubitatione ſuccisâ innumerabiles aliæ, velut hidræ capita ſuccreſcant; nec vllus fuerit modus, niſi quis eas viuaciſſimo mentis igne coerceat: Igne verò, non quem innatus ſciendi ardor, aut imbecille naturæ lumen excitet; ſed quem charitatis flamma, fideique fax tanquam diuini ſolis radius accendat. In diuinæ prouidentiæ œconomia improuidus eſt, qui proprio fidit arbitrio: in diuinæ prouidentiæ theoria inſcius eſt, qui proprio fidit ingenio. Tunc maximè, cum naturæ limitibus prætergreſſis euehitur animus ad ſuperexcelſum myſterium prouidentiæ ſupernaturalis, quam exercet Deus prædeſtinando, & reprobando, eâdemque ex luti maſsâ vaſa alia in honorem effingendo, alia in contumeliam. Si quid arduum in intellectu, & voluntate pertractandis ſuperius offendimus, præludium eſt grauioris arduitatis decurrentis in explicanda prædeſtinatione, quæ dum actibus diuini intellectus & voluntatis, aut conſtituitur, aut completur, in ſe intellectus, & voluntatis difficultates agglomerat: at non propterea ſuccumbendo difficultati, faseſt omnimodâ laborare inopiâ inter Theſauros diuinæ prouidentiæ: ne excludendo ab intellectuali cultu diuina arcana, quæ nequeunt intellectuali obtutu concludi, irreligioſitatis nota incurratur, dum temeritatis labes effugitur. Nec temerario igitur auſu, nec irreligioſo ſilentio vtendum eſt, ſed tentando vtcumque apprehendere, quod perfectè comprehendi non poteſt; partim ſcholaſtico conatu, partim religioſo obſequio attingemus Dei prouidentiam, præſertim in prædeſtinatione, & reprobatione relucentem, præmiſſis tamen nonnullis de eâdem prouidentiâ ſecundùm ſe, & in communi. Ideò ſit

CAPVT PRIMVM.

De Prouidentia Dei ſecundùm ſe, & in communi.

1. LICET ex ſupradictis *lib.1. cap.9.* §. 4. Diuino intellectui propriè conueniat ſcientia ſolùm, non præſcientia, meliuſque propterea vt habetur *eodem cap. ad finem* §. 5. de Deo dici videatur prouidentia, quàm præuidentiam, nihilominùs quantum eſt ex vi nominis *prouidere, & præuidere* Synonyma ſunt, ambo ſcilicet idem ſonant, ac ante videre, & dummodo ly *ante*, denotet aliam antecedentiam ab antecedentia ſcientiæ ad præſentiam obiecti. non eſt ſcrupuloſè ambigendum, quin rectè tribuatur Deo hoc nomen prouidentia, & præuidentia; ſeu antecedens videntia. Quoad rem ipſam deinde prouidentia aliquid amplius ſignificat, quàm præuidentia, & præcedens videntia, ſignificat quippè diſpoſitionem rerum cognitarum in finem regulatam ab intellectu, determinatam à voluntate, & conformiter ad hanc ſignificationem poteſt cum Arriaga *prima parte, diſputat. 36. ſect. 1. numero 1.* Prouidentia dici quaſi pro aliquo, ſeu in fauorem alicuius, eius videlicet, qui ad finem tendit, videntia. Sic præmiſsà rudi vtcumque prouidentiæ notitiâ antequam exactius tradatur in quo formaliter conſiſtat: in actune intellectus? an in actu voluntatis, an in vtroque. ſit

Prouidentia idem eſt, ac præuidentia.

Vel pro aliquo videntia.

§. I.

§. I.

Quomodo, & vnde conſtat dari in Deo prouidentiam rerum præſertim minimarum, & viliorum?

2. Dari in Deo prouidentiā circa vilia eſt de fide.

ASSERTVM I. Conſtat ſupernaturali certitudine fidei dari in Deo prouidentiam rerum omnium etiam minimarum, & viliorum. Ita omnes Catholici communiſſimè contra varios errores plurium antiquorum, & quidem primo vlera *Atheos*, qui eâdem inſipientiâ, qua dixerunt in corde ſuo *Non eſt Deus*, dixerunt pariter non eſt Dei prouidentia: inter eos, qui Deum faſſi ſunt, *Epicurus*, & *Democritus* putantes omnia caſu, & fortuito atomorum concurſu euenire, rerum prouidentiam prorſus negarunt, imo deriſerunt, ipſam per ludibrium nominantes *Anum fatidicum*, vt refert Cicero *lib. 2. de natura Deorum*. Secundò illi, qui Deo negarunt, aut ſcientiam, vt retulimus *lib. 3. cap. 1. §. 4.* aut libertatem, vt retulimus *libro quarto capite primo, §. quarto*, conſequens eſt, quod Deo negauerint etiam prouidentiam. Tertiò *Cicero*, ſicuti, vt retulimus *libro quarto capite tertio* §. 1. negauit Deo ſcientiam futurorum dependentium à cauſis liberis; ita conſequenter non admiſit in Deo prouidentiam, niſi parcam, circumſcriptam, & non attingentem effectus cauſarum liberarum. Quartò *Plato* apud D. Thomam *prima parte, quæſt. 22. articulo tertio in C.* voluit Dei prouidentiam ſolùm attingere ſaltem proximè, & immediatè ſpiritualia, & vniuerſalia, ſeu incorruptibilia. Idem ſenſerunt alij nonnulli, ex quorum perſona, vt notat D. Thomas *quæſt. cit. articulo 2. in C.* dicitur Iob. 22. *Nubes latibulum eius, & circa cardines Cœli perambulat, neque noſtra conſiderat.* Quintò *Ariſtoteles*, ſi fecit Deum, ex neceſſitate naturæ operantem, quod tanquam controuerſum retulimus *lib. 4. cap. 1. §. 4.* ſuſtulit à Deo omnem prouidentiam: Si fecit Deum, non intelligentem clarè, & diſtinctè res minimas, & viles, quod pariter tanquam controuerſum retulimus *lib. 3. cap. 2. §. 5.* rerum ſaltem minimarum, & vilium prouidentiam à Deo ſubtraxit huic poſtremo errori adhæſerunt illi cum quibus ait *Poëta*.

Quid de Dei prouidentia *Ariſtoteles*, ſenſerit non ſatis cōſtat.

> *Non vacat exiguis rebus adeſſe Iouem.*

Hi errores tanquam lumini non ſolùm fidei, verùm etiam naturæ repugnantes non ſolùm auctoritatibus in præſenti, verùm etiam rationibus in ſequenti aſſerto reiicientur. Ideo aſſerta veritas

3. Probatur ex Scriptura Iudith 9. *Tua iudicia in tua prouidentia poſuiſti* Eccleſiaſt. 5. *Neque dicas coram Angelo non eſt prouidentia* Sap. 6. *In omni prouidentia occurret illis.* Traditur hæc eadem veritas, in aliis pluribus locis Scripturæ, præſertim in mox citato libro ſapientiæ, in quo etiam ſpecialiter exprimitur diuinam prouidentiam circa omnia, adeóque etiam circa minima quæque, & viliora verſari, *cap. 6. præcit. æqualiter cura eſt illi de omnibus, cap. 8. attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter, capite 14. Tua autem Pater prouidentia ab initio cuncta gubernat.* Commendat hanc eandem vniuerſalem, & circa res vtcumque minimas prouidentiam Chriſtus Dominus Matth. 6. *Si enim fænum agri, &c. Deus ſic veſtit.* Luc. 12. *Nonne quinque paſſeres, &c. & vnus ex illis non eſt in obliuione coram Deo? Sed & Capilli capitis noſtri omnes numerati ſunt.* Quid Capillo, quid Paſſere, quid fæno agri, aut minus, aut vilius? & tamen de illis curam Deus gerit, & prouidentiam. Ex his ſequitur Paulum 1. Cor. 9. verbis illis *Nunquid de bobus cura eſt Deo?* non negare ſimpliciter prouidentiam de bobus quàm de paſſeribus, de Capillis, de fæno, adeò clarè Chriſtus affirmauit, ſed ſolùm negare de bobus ſpecialem prouidentiam ſupernaturalem, quam Deus habet de creaturis rationalibus. Relata Scripturæ loca adeo clara ſunt, vt dictis Sanctorum Patrum corroborari non egeant. Maioris tamen eruditionis gratiâ videri poteſt Syluius *prima parte, quæſt. 22. art. 2.* vbi copioſus eſt in referendis ad præſens inſtitutum Sanctis Patribus.

4. Dari in Deo prouidentiā etiam circa vilia eſt naturaliter euidens.

ASSERTVM II. Conſtat naturali euidentiâ ſcientiæ dari in Deo prouidentiam rerum omnium, etiam minimarum, & viliorum. Ita omnes Scholaſtici communiſſimè contra *Nominales*, qui ſicuti ex dictis *libro tertio capite ſecundo §. 5. & lib. 4. cap. 1. §. 4.* volunt ratione ſolùm probabili ſuaderi poſſe, tùm Dei ſcientiam de rebus omnibus in particulari, tùm Dei libertatem, ita conſequenter idem ſentiunt de Dei prouidentia. Contra quos, licèt pœnâ potius eſſet agendum, quàm ratione iuxta illud Clementis Alexandrini *lib. 5.* Stromatum, *ſunt quæſtiones quædam dignæ, quæ puniantur cuiuſmodi eſt quærere probationes, an ſit prouidentia.* Nihilominus Aſſertum

Probatur primò ratione D. Thomæ *prima parte, quæſtione 22. articulo primo in C.* Deo conuenit cauſare per intellectum, & voluntatem ordinem rerum in finem, ſed prouidentia nihil eſt aliud, quàm actus aut intellectus, aut voluntatis, aut vtriuſque cauſans ordinem rerum in finem, ergo Deo vere conuenit prouidentia, ergo conſtat naturali euidentia, &c. Minor plenè conſtabit *ex §. ſequenti*, & aliqualiter iam conſtat ex ſuprà indicata ſignificatione prouidentiæ. Maior probatur: Deus cauſat per intellectum, & voluntatem quodcumque bonum in creaturis exiſtens, ſed ordo rerum in finem, eſt aliquod bonum in creaturis exiſtens, in tali enim ordine vniuerſi ſymetria conſiſtit. Maior probatur, quia quodcumque bonum in creaturis exiſtens eſt

Deus cauſat non ſolùm res, ſed etiā ordinem rerum in finé.

est participatio bonitatis Dei, cum omne magis, vel minus tale sit per participationem alicuius maximè talis, at participatio Dei non habetur, nisi per Dei causalitatem, & Deus causalitatem suam non exercet nisi per intellectum, & voluntatem, vt patet ex supradictis, tùm de scientia Dei, quæ est causa rerum, tùm de libertate, qua Deus ad extra operatur, ergo. Hæc probatio militat etiam pro rebus minimis, & vilioribus, nam etiam in istis ordo reperitur, quoad istas tamen asserta veritas specialius

5. Probatur secundò Deus est causa rerum etiam minimarum, & viliorum; ergo habet de rebus etiam minimis, & vilioribus prouidentiam. Antecedens patet ex ratione causæ vniuersalissimæ, & ex eo, quod Manichæi argumētātur vilioribus à Dei causalitate subtractis facile est ad maiora, & nobiliora subtrahēda gradatim procedere. Consequentia probatur primò quia eo ipso, quod Deus res etiam minimas, & viliores causat, eas causat per intellectum, & voluntatem, eas ad finem ordinat, & propter finem vult, vt enim ait D. Thomas 1. *parte, quæst.* 22. *art.* 2. *in C. Cum omne agens agat propter finem, tantùm se extēdit ordinatio effectuum in finem, quantùm se extendit causalitas primi agentis.* Secundò quia si non dedecet Deum res minimas, & viliores, producere, multò minus dedecet easdem regere, & gubernare: vt enim egregiè tradit D. Ambrosius *lib.* 1. *de officiis cap.* 13. *Quis operator negligat operis sui curam? si iniuria est regere, nonne est maior iniuria fecisse? Cum aliquid non fecisse nulla iniuria sit: non curare autem, quod feceris summa inclementia.* Neque hîc suspicandum, quod ex viliorum rerum curâ aliquid contrahat vilitatis diuina prouidentia; quin imò potiùs plurimum ipsi nobilitatis accedit, vt patet transferendo ad præsens institutum ea, quæ dicebantur *lib.* 3. *capite secundo* §. 5. *&* 8. De scientiâ Dei ad res viles comparatâ: Et hîc obiter ex dictis *eodem* §. 5. de scientia Dei comparata ad peccata, quod scilicet habeat Deus de peccatis scientiam simplicis notitiæ, licèt non approbationis, infertur proportionaliter prouidentia Dei in ordine ad peccata, prouidentia inquam permissionis, non approbationis, quod aliis terminis explicat Syluius *prima parte, quæst.* 22. *art.* 2. *circa finem* dicens Deum prouidere de peccatis, non prouidere peccata. Non prouidet, inquit, Deus peccata, quia prouidere Dei est procurare, & causare; certum autem est Deum neque procurare, neque causare peccata: prouidet verò de peccatis, quia de ipsis disponit, ipsaque, licèt non à se prouisa, præuisa tamen ordinat ad aliquod bonum maius, quàm sit malum, quod in peccato permittitur. Confirmant etiam prouidentiam permissiuam, quam Deus habet de peccatis, suprà posita *lib. præcedente* §. *vlt.*

Ex ratione causæ vniuersalis sequitur ratio vniuersalis prouidentiæ.

Deus habet circa peccata prouidentiā permissionis, non approbationis, de peccatis prouidet, nō peccata prouidet.

6. Ex his habes sub diuisam prouidentiam cadere quidquid extra Deum est, & licèt respectu causarum secundarum, & particularium multa sint fortuita, & casualia, nihil tale est respectu causæ vniuersalis, & Dei; ideo verè Augustinus *libro primo retractationum capite primo*, malè audit nominari fortunam, vel casum, eo quod homines sic desuescant confugere ad diuinam prouidentiam, imò conquerantur de Deo tanquam de malo circa hæc sublunaria prouisore, dum sæpissimè malitia impunè grassatur, nocentes extolluntur, deprimuntur innocentes, & hac forte ex causa, vt refert D. Cyrillus Catechesi 8. *Quidam illo dicto abutentes, veritas tua neque ad nubes, ausi sunt Dei prouidentiam nubibus, & cælo circumscribere, & terram ab illa alienare.* Verùm huic absurdè citati ex Psalm. 35. versiculi intelligentiæ occurrit *Cyrillus* ibidem subdens ita abutentes verbis illis oblitos esse psalmi, qui dicit. *Si ascendero in Cælum tu illic es, si descendero in infernum, ades. Si enim nihil sit Cælo excelsius, nihil inferno profundius, qui dominatur extremis attingit & terram mediam.* Sicque ea verbis illis: *veritas tua vsque ad nubes* probatur potiùs, quàm improbetur prouidentia Dei circa sublunaria vt colligitur etiam ex aliis eorundem verborum expositionibus relatis à Valentia 1. *par. disp. prima, quæstione* 22. *puncto secundo.* Confirmatur etiam potius, quàm infirmetur eadem Dei prouidentia ex impiorum in hac vita exaltationibus, & oppressionibus iustorum, indicatur scilicet diuinam prouidentiam esse ab humana longè diuersam, eâque valde superiorem, altiores fines respicere, nec intendere cum hominum prouidentia bona temporalia, sed æterna, vt magis explicat Lessius *de diu. perfectionibus libro* 11. *capite* 9. *&* Herincx *disputatione octaua, quæstione prima, numero* 9. Pallauicinus 1. 2. *disp.* 2. *quæst.* 2. *art.* 1. *n.* 10.

Deo nihil est fortuitū, aut casuale.

---

§. II.

In quo formaliter consistat Dei prouidentia: In actu ne intellectus? An in actu voluntatis, an in vtroque?

ASSERTVM I. Prouidentia non consistit formaliter in solo actu intellectus. Ita Auctores citandi in sequentibus assertis pro opinione collocante prouidentiam formaliter, aut in solo actu voluntatis, aut in actu simul voluntatis, & intellectus contra Caietanum *prima parte, quæst* 22. *art.* 1. Io. à S. Thoma *quæst.* 23. *disputat* 7. *art.* 2. Capreolum *in primo, distinctione* 40. *quæst.* 1. *art.* 1. aliosque Thomistas communiter, quibus adhæret Valentia 1. *parte, disput.* 1. *quæst.* 23. *punct.* 2. De Quiros *tract.* 6. *disp.* 4. *sect.* 3. Lessius *de perfectionibus diuinis libro* 11. *capite primo* Fonseca 7.

Prouidentia non consistit formaliter in solo actu intellectus.

in Metaph. tomo tertio libro ſexto capite 2. *quaſt*.5.*&c.*

Probatur præuiſis omnibus actibus voluntatis, & perſeuerantibus in Deo ſolis actibus intellectus, non concipitur in iſto permanete ratio formalis, & eſſentia prouidentiæ, ergo prouidentia Dei non conſiſtit formaliter in ſolo actu intellectus: conſequentia patet, quia illud quo præciſè ablato, auſertur eſſentia, & ratio formalis alicuius prædicati, non poteſt non eſſe de eſſentia, ſeu de ratione formali talis prædicati. Antecedens probatur: Prouidentia reſpicit exiſtentiam finis, & conſecutionem illius per media; ſed præciſis omnibus actibus voluntatis nullum finem extra ſe exiſtentem poteſt Deus recipere, nec vlla media poteſt efficaciter ordinare ad alicuius finis conſecutionem, ergo.

8. Dices hinc ad ſummum probari, quod prouidentia requirat actum voluntatis aut præſuppoſitiuè; aut conſecutiuè, & quod præciſis actibus voluntatis deſinat prouidentia illatiuè ad ſummum, aut conſecutiuè, non formaliter. Sed contra, imò ex oppoſito: nec præſuppoſitiuè, nec conſecutiuè poteſt prouidentia actum voluntatis requirere, adeóque ex eo, quod actum voluntatis requirat, conſequens eſt, quod requirat conſtitutiuè, & formaliter. Non poteſt requirere præſuppuſitiuè, quatenus prouidentia conſiſtat in actu, quo intellectus poſt decretum efficax voluntatis eligentis, & determinantis, talium mediorum executionem imperat, quia ex *ſupradictis lib.* 3. *cap*. 5. §. 1. poſt decretum efficax ex parte diuinæ voluntatis nullus datur actus imperij ex parte diuini intellectus. Non poteſt requirere conſecutiuè, quatenus prouidentia conſiſtat in actu attingente proportionem mediorum ad finem, quem actum deinde conſequatur decretum voluntatis eligens, & determinans media, tùm quia ſic non diſtingueretur prouidentia ab Ideis, & ſcientiâ practicâ in actu primo, tum quia ſic prouidentia ex ſuo conceptu formali non reſpiceret determinata media, nec infallibiliter obtineret finem, determinatio enim mediorum, & infallibilitas obtinendi finem haberetur per aliquid, quod prouidentia non includeret ex ſuo conceptu formali, tum quia ſic prouidentia non eſſet libera formaliter; antecederet enim actum voluntatis, à quo ſolo habetur formalis libertas.

Prouidentia non requirit actum voluntatis præſuppoſitiuè.

Nec conſecutiuè.

Assertvm II. Prouidentia non

9. conſiſtit formaliter in ſolo actu voluntatis. Ita Auctores citati pro opinione impugnata in antecedente, & citandi pro opinione propugnanda in ſequenti aſſerto contra Scotum *in* 1. *diſtinct*. 40. §. *ad iſtam*, Gregorium *eadem diſt. quaſt*. 1. *articulo* 1. Herinex *diſp*. 8. *quaſt*. 1. *num*. 2. Vaſquium *prima parte*, *diſp*. 87. *cap*. 3. *& alios apud ipſum*.

Nec formaliter in ipſo ſolo conſiſtit.

10. Probatur prouidentia conſiſtit in determinatione, & electione mediorum factâ cum directione, & regulâ non cæco modo, ergo non conſiſtit formaliter in ſolo actu voluntatis, quæ ſecundum ſe cæca eſt, nec habet rationem formalem regulatiui, & directiui. Neque dicas, vt determinatio aliqua, & electio non ſit facta cæco modo, ſufficit actus intellectus præſuppoſitus, adeóque prouidentia cæca non eſt, ex eo quod conſiſtat formaliter in ſolo actu voluntatis, Contra enim: aliud eſt aliquid præciſè non fieri cæco modo, aliud eſt dirigere etiam alia, ne cæco modo fiant.: hoc ſecundum conuenit prouidentiæ, & huic ſecundo non ſufficit actus intellectus præſuppoſitus, neque actus voluntatis etiam præſupponens actum intellectus poteſt per ſe formaliter regulari, & dirigere; conuenit inquam prouidentiæ dirigere, & regulari, tùm quia ex D. Thoma *quaſt*. 5. *de veritate art*. 1. *in C*. & D. Auguſtino *lib*. 83. *quaſtionum queſtione* 31. Prouidentia ponitur pars prudentiæ: Prudentiæ autem vt potè quæ ex Ariſtotele 6. *Ethic*. eſt recta ratio agibilium, conuenit dirigere, tum quia in feſto Angelorum Cuſtodum de Deo canit Eccleſia, *Nec regis minore prouidentia*. Confirmatur ex ipſo nomine prouidentiæ, quod ſiuè præcedentem videntiam, ſiue pro aliquo videntiam, ſiue procul videntiam ſonet, ſemper exprimit videntiam ſpectantem ad intellectum, & nimis incongruè vſurparetur ad ſignificandum aliquod formaliter conſiſtens in ſolo actu voluntatis.

Prouidentia eſt pars prudentiæ.

Assertvm III. Prouidentia formaliter conſiſtit in vtroque actu intellectus ſimul, & voluntatis. Ita Ægidius *in primo diſtinctione* 40. *articulo* 1. Marſilius *ibidem*, Arriaga *prima parte diſputatione* 32. *ſect*. 2. *numero* 18. Molina *quaſtione* 22. *articulo* 1. *diſp*. 2. §. *quod ſi petas*, *& quaſt*. 23. *art*. 1. *diſp*. 2. §. *ſtandum eſt*, Lugus *diſputat*. 37. *cap*. 2. *numero* 12. Beccanus, Arruba, Heriee: aliique Recentiores magis communiter contra Auctores relatos in ſuperioribus aſſertis, ex quibus tamen nonnulli, dùm vel explicando prouidentiam per actum intellectus poſitiuè non excludunt actum voluntatis, vel eandem explicando per actum voluntatis poſitiuè non excludunt actum intellectus, fortè intendunt ſolùm explicare id, in quo principaliùs, non id, in quo ſolo prouidentia formaliter conſiſtit, adeóque non ſimpliciter aduerſantur noſtro aſſerto. Quod 11.

Formaliter conſiſtit in actu intellectus ſimul, & voluntatis.

Probatur primò: Prouidentia Dei aliquando explicatur per actum intellectus, aliquando per actum voluntatis, ergo ſignum eſt quod conſiſtit formaliter in actu intellectus ſimul, & in actu voluntatis. Probatur antecedens quoad primam partem ex Boëtio 4. *de Conſol. proſâ* 6. dicente: *Prouidentia eſt ipſa diuina ratio in ſummo omnium principe conſtituta, qua cuncta diſponit*, ex D. Thomæ *prima parte*, *quaſtione* 23. *articulo ſecundo in C. Prouidentia eſt quadam ratio in mente prouiſoris*. Probatur antecedens quoad ſecundam partem ex D. Damaſceno 2. *de Fide capite* 29. dicente: *Prouidentia eſt voluntas Dei, per quam*

res omnes aptè congruéque gubernantur. Ex Gregorio Nisseno apud D. Thomam *tertio contra gentes cap. 73. Prouidentia diuina est voluntas Dei, per quam omnia quæ sunt, conuenientem deductionem accipiunt.* Prima consequentia patet, quia collocando prouidentiam in vtroque actu neutra ex allatis explicationibus prouidentiæ simpliciter, & absolutè damnatur. Accedit quod in allatis verbis *ex Boëtio* ita per ly *ratio* exprimitur actus intellectus vt per ly *disponit* indicetur actus voluntatis: in allatis verbis ex *Nisseno* ita per ly *voluntas*, exprimitur actus voluntatis, vt per ly, *conuenientem* deductionem indicetur actus intellectus: nam disponere est tali, vel tali modo res ponere, quod spectat ad voluntatem; deductio conueniens est deductio regulata, & ordinata, quæ habetur ab intellectu.

12. Dices ex his quidem inferri, quod tum actus intellectus, tum actus voluntatis ad prouidentiam requiratur, non sic quod vterque actus requiratur formaliter, quod est requiri æquè primo, imo videtur esse contra naturam ipsorum actuum intellectus, & voluntatis posse formaliter, & æquè primò se habere ad constituendum aliquod tertium; cum enim intellectus, & voluntas sint potentiæ talis conditionis, vt vna ad aliam se habeat per modum mouentis actus etiam vnius debet esse mouens respectu actus alterius, adeóque actus vnius antecedens, actus alterius subsequens, non vterque simultaneus, & æquè primò se habens. Accedit quod ex actibus intellectus, & voluntatis non videtur posse consurgere, nisi quid vnum per accidens, & vnitate aggregationis, quis autem dicat prouidentiam ex genere suo non habere vnitatem, nisi aggregationis: Sed contra: Licèt actus intellectus, & voluntatis sumpti secundùm se ita se habeant vt vnus antecedat, alter subsequatur sumpti tamen in ordine ad tertium optimè possunt æquè primo requiri, sicuti licèt materia secundùm se præcedat formam, in ordine tamen ad totum constituendum materia, & forma æquè primo se habent. Ad illud, quod additur dico in primis in ordine ad constituendam prouidentiam decretum voluntatis, ad quod per nos nullus subsequitur ex parte Intellectus actus imperij se habere vt determinatiuum adeóque vt formam, & prouidentiam consurgere ex actu intellectus, & ex actu voluntatis tanquam ex materia, & forma tanquam ex potentia, & actu præcisis imperfectionibus, non tanquam quid vnum prorsus per accidens, & vnitate aggregationis. Dico insuper in creatis nullum esse absurdum ponere prouidentiam tanquam quid vnum prorsus per accidens, & vnitate aggregationis, nam cum per nos omnes habitus acquisiti habeant solam vnitatem aggregationis, omnes scilicet consistant in intentione specierum ordinatarum, optimè possumus sine absurdi suspicione eandem vnitatem aggregationis concedere in prouidentia, quæ tamen in Deo propter identitatem actuum intellectus, & voluntatis ab imperfectione huiusmodi omninò depurabitur, & erit quid vnum vnitate identitatis, non vnitate aggregationis.

Actus intellectus, & voluntatis in ordine ad prouidentiã æquè primo se habent ille tanquam materia iste tanquam forma.

Dico tandem instantiam hanc, quam vrget Io. à S. Thoma *prima parte, quæst. 23. disputatione 7. art. 2. num. 2.* optimè posse contra ipsum retorqueri; ipse enim (sicuti etiam alij Thomistæ communiter, vt referebamus *libro tertio capite 5. §. primo, asserto secundo*) *prima parte, quæst. 26. disputation. 11. art. 2.* potentiam executiuam Dei, seu omnipotentiam ab intellectu, & voluntate nullatenus distinguit; ex intellectu, & voluntate constituit, & tamen eodem modo, quo ipse in instantia probat non posse actum intellectus, & actum voluntatis constituere prouidentiam, probaretur non posse intellectum, & voluntatem constituere omnipotentiam. 13.

Retorquetur instantia

14. Probatur secundò munera prouidentiæ aliqua spectant ad intellectum, aliqua ad voluntatem, ergo. Prouidentia consistit formaliter tum in actu intellectus, tum in actu voluntatis: neque enim est maior ratio, quod munera spectantia ad intellectum faciant ipsam consistere in actu intellectus, quàm quod munera spectantia ad voluntatem faciant, &c. Probatur antecedens munera prouidentiæ præsertim perfectissimæ, cuiusmodi est diuina, sunt habere certitudinem dispositionis rerum in finem; dirigere, & ordinare; eligere, & determinare media: aliqua permittere, aliqua impedire, sed ex his aliqua spectant ad intellectum, aliqua ad voluntatem, vt consideranti patet, ergo.

Prouidentiæ munera.

15. Ex his habetur primo prouidentiam sub diuersa ratione spectare principalius ad intellectum, quàm ad voluntatem, & è contra: Si nimirum sumatur, vt explicat munera spectantia ad intellectum, principaliùs ad intellectum spectare, principalius ex intellectus actu constitui: è contra verò si sumatur, vt explicat munera spectantia ad voluntatem. Cæterùm si sumatur adæquatè ad intellectum, & voluntatem æquè primò spectare: ex intellectus, & voluntatis actu æquè primò constitui. Ad summum sumendo pro constitutiuo principaliori illud, quod nobiliori modo constituit, actus voluntatis, qui ex dictis formam imitatur in constitutione prouidentiæ potest dici hanc principalius constituere, eo modo quo quælibet forma dici potest principalius constituere quodlibet aliud compositum. Sed in his vtpotè spectantibus ad modum loquendi, & significationem terminorum, facilè fieri potest quæstio de nomine.

Prouidentiã quomodo spectare possit principaliùs ad intellectum, quam ad voluntatem, & è contra.

16. Habetur secundò prouidentiã Dei definiendam esse terminis exprimentibus tum actum intellectus, tum actum voluntatis, sicque dici potest, dispositio rerum omnium in finem regulata per intellectum, determinata per voluntatem. Quod si placeat accómodate supra allatam definitionem *ex Boetio*, vel *ex Damasceno* addenda erit definitioni *Boëtij* maior expressio actus voluntatis dicẽdo est Ratio in

Prouidentia definitio.

ſummo omnium principe conſtituta, quæ voluntate decernente cuncta diſponit definitioni verò *Damaſceni* addenda erit maior expreſſio actus intellectus dicendo: eſt voluntas Dei, per quam res omnes optimè, congruéque intellectu dirigente, ſeu regulante gubernantur.

---

§. III.

Quotuplex ſit prouidentia Dei?

17. Prouidentiæ diuiſiones.

ASSERTVM: Prouidentia Dei multiplex eſt, ſeu ſortitur multiplicem diuiſionem (ſubintellige in membra virtualiter ad ſummum diſtincta eo proportionaliter modo, quo dictum eſt dum aſſignaremus diuiſionem ſcientiæ, & voluntatis Dei.) Prima diuiſio eſſe poteſt in inefficacem, & efficacem. Secunda in phyſicam, & moralem. Tertia in communem, & ſpecialem. Quarta, & potiſſima in naturalem, & ſupernaturalem.

In inefficacem, & efficacem.

Probatur, & explicatur: Prouidentia inefficax eſt diſpoſitio rerum in finem determinata per voluntatem inefficacem, & media inefficacia ad finem ordinans. Hæc prouidentia in ordine ſupernaturali dicitur prouidentia purè ſufficiens, & auxilia purè ſufficientia præparat: & licèt finem, reſpectu cuius eſt inefficax, non aſſequatur, nullam dicit imperfectionem eadem prorſus ratione, qua ex ſupradictis *capite 5. §. 5.* nullam dicit in Deo imperfectionem voluntas inefficax. Nec ſpecialem hîc facit difficultatem illud, quod canit Eccleſia *in Orat. dominica 7. poſt Pentecoſtem: Deus cuius prouidentia in ſui diſpoſitione non fallitur.* Prouidentiam enim inefficaciam non obtinere effectum, ſeu finem, in ordine ad quem eſt inefficax, non eſt ipſam falli, quin potius falleretur, ſi talem finem obtineret, quia obtinendo finem efficax eſſet, non inefficax. Prouidentia efficax eſt diſpoſitio rerum in finem determinata per voluntatem efficacem, & media efficacia ad finem ordinans. Hæc prouidentia in ordine ſupernaturali dicitur prædeſtinatio, auxilia efficacia ad ſalutem præparat: ſemper conſequitur finem non ſolùm vniuerſalem, & communem qua ratione finem conſequitur etiam prouidentia inefficax, cum nihil fiat præter ordinem cauſæ vniuerſalis, vt explicat D. Thomas 1. *parte, quæſt.* 103. *articulo ſeptimo in C.* verum etiam particularem, & proprium: Infallibiliter conſequendo finem nullam cauſis liberis neceſſitatem imponit eadem prorſus ratione, qua *ex cap. vltimo lib. ſuperioris* nullam neceſſitatem imponit voluntas Dei efficax, quæ ſemper completur.

18. In phyſicā, & moralē.

Prouidentia phyſica eſt diſpoſitio rerum in finem per media phyſica: Prouidentia moralis per media moralia, ſcilicet leges, præcepta, exempla, exhortationes, &c. Illa vniuerſalior eſt, & ad omnia extendi poteſt; iſta eſt minus vniuerſalis, & reſtringitur ad creaturas rationales, quæ ſolæ poſſunt morali modo ordinari, & moralibus mediis vti:

Prouidentia communis eſt, qua Deus creaturas omnes etiam irrationales, & vtcumque viles, & minimas etiam prauas in ſuos fines ordinat vt *primo paragrapho* explicatum eſt, prouidentia ſpecialis eſt, quæ ſpeciali modo exercetur in creaturis rationalibus ordinando ipſarum actiones ad finem creaturarum rationalium proprium, ad pœnam ſcilicet aut præmium. Poteſt etiam ſiſtendo in ſolis creaturis rationalibus aſſignari prouidentia communis, qua omnes creaturæ rationales ordinantur ad finem naturalem ipſarum proprium, aut ad ſupernaturalem per media ſufficientia: ſpecialis verò, qua ordinantur ad finem ſupernaturalem aliquæ creaturæ rationales præ aliis per media efficacia: Addi hîc poteſt prouidentia ſpecialiſſima, qua nonnullis inſignioribus perſonis, & maximè Deiparæ Virgini, media quædam ſpecialiſſima, & omnem communem etiam ordinis ſupernaturalis legem excedentia præparantur. 19.

In ſpecialē, & communem.

Prouidentia naturalis eſt ordinatio creaturæ ad finem naturalem per media naturalia, & communis eſt creaturis rationalibus, & irrationalibus. Prouidentia ſupernaturalis, eſt ordinatio creaturæ ad finem ſupernaturalem per media ſupernaturalia, propria eſt creaturarum rationalium. Si ſit inefficax retinet commune nomen ſupernaturalis prouidentiæ; Si ſit efficax ſortitur nomen proprium prædeſtinationis. 20.

In naturalē, & ſupernaturalem.

Addi hîc poteſt vltra aſſertas, & explicatas prouidentiæ diuiſiones alia quædam aut diuiſio, aut potius diuerſa acceptio prouidentiæ: Sumi ſcilicet poteſt prouidentia vel pro prouidentia in actu ſignato, ſeu quaſi in actu primo, quatenus dicit virtutem dirigendi, & decernendi diſpoſitionem rerum omnium in finem; vel prouidentia in actu exercito, ſeu quaſi in actu ſecundo; quatenus dicit actualem directionem, & determinationem rerum in finem. Primo modo prouidentia conſiſtit potius in intellectu, & voluntate, quàm in actu intellectus, & actu voluntatis. Secundo modo conſiſtit formaliter, vt *ſuperiori* §. explicatum eſt in actu intellectus, & in actu voluntatis, & quidem ex parte intellectus importat actum ſimplicis intelligentiæ, ad ſimplicem enim intelligentiam *ex dictis lib. 3. cap. 5. §. 1.* ſpectat dirigere quidquid ad extra fit: ex parte voluntatis importat actum, quo determinatur non præcisè rerum exiſtentia, ſed ſeries mediorum, quibus res exiſtentes in ſuos fines tendant: Et in hoc diſtinguitur prouidentia ab arte ſeu à ſcientia, quæ eſt cauſa rerum, quod iſta coniungitur actui voluntatis, vt determinantia rerum exiſtentiam, ſeu vt determinantis res ad eſſe; illa coniungitur actui voluntatis, vt determinantis ſeriem mediorum, ſeu vt determinantis res ad finem: eſt tamen etiam aliud diſcrimen inter diuinam prouidentiam 21.

In prouidentiam in actu ſignato, & prouidentiā in actu exercito.

Prouidentia quemnam actum tum intellectus, tum voluntatis importet.

Quomodo diſtinguatur à diuina arte.

dentiam

dentiam, & diuinam artem; quod diuina prouidentia respicit actum voluntatis tanquam constituentem, nec est actus solius intellectus: At diuina Ars est actus solius intellectus, & respicit actum voluntatis solùm tanquam comitantem, & concausantem artificiata. Displicent propterea nonnulli qui vt refert Lugus *prima parte, lib. 1. disput. 37. cap. 4. num. 3.* diuinam prouidentiam cum diuina Arte confundunt, nec vnam ab alia distingunt.

22. Quomodo à fato.

Ex hucvsque positis habes particulam illam, *Dispositio*, habentem locum quasi generis in superiori definitione prouidentiæ, Dei sumendam esse actiuè, prout se tenet ex parte principij disponentis, non passiuè, prout se tenet ex parte rerum dispositarum. Hinc Boëtius 4. *de consol. prosâ 6.* rectè notat diuersa esse fatum, & prouidentiam, in eo, quod fatum *sit dispositio inhærens rebus mobilibus*: Prouidentia *sit diuina ratio in Deo immanenter existens*: Fatum *sit temporalis ordinis explicatio suis digesta temporibus*: Prouidentia *sit eadem temporalis ordinis explicatio in diuinæ mentis adunata conspectu.*

---

§. IV.

An, quæ, & Quomodo prouidentia sit necessaria in Deo?

23. Prouidentia in actu signato est Deo simpliciter necessaria.

ASSERTVM I. Prouidentia in actu signato, seu quasi in actu primo est simpliciter necessaria in Deo.

Probatur: Prouidentia in actu signato, vt mox explicabatur §. *superiori*, nihil est aliud, quàm virtus dirigendi, atque determinandi dispositionem rerum omnium in suos fines; at hæc virtus est in Deo simpliciter necessaria, ergo. Minor probatur primò talis virtus nihil est aliud, quàm quoddam tertium consurgens nostro intelligendi modo ex intellectu, & voluntate simul, & æquè primò acceptis: at intellectus, & voluntas sunt simpliciter necessaria in Deo, ergo etiam talis virtus. Secundò virtus producendi res ad extra, seu omnipotentia in actu signato; virtus coëxistendi omni spatio, seu immensitas in actu signato, est simpliciter necessaria in Deo, licet omnipotentia in actu secundo, seu actus secundus omnipotentiæ; immensitas in actu exercito, seu actus secundus omnipræsentiæ ad spatia præsertim positiua, non conueniant Deo simpliciter necessariò, ergo similiter virtus dirigendi &c. Accedit, quod hac ratione facilè explicatur, quomodo permaneret prouidentia in Deo, etiamsi nullam prorsus creaturam ad existendum determinasset, nec vllum actum ad extra exerceret; & nimis impropriè explicant attributum prouidentiæ, qui apud Arriagam *prima parte, disputatione 32. sect. 1. subsec. 2. num. 14.* vt sustineant prouidentiam independentem ab actuali existentia creaturarum, & conuenientem Deo, etiamsi nihil creare decreuisset, dicunt in hac suppositione dandam prouidentiam, quâ Deus impediret ne creaturæ essent positiuè decernendo ipsas non transferre ad existendum. Verùm non apparet quomodo inter tales creaturas non existentes detetur aliqua series mediorum regulabilis, aut determinabilis à prouidentia.

24. In actu exercito quomodo sit necessaria.

ASSERTVM II. Prouidentia in actu exercito non est in Deo necessaria simpliciter: ex suppositione tamen creationis mundi est necessaria prouidentia naturalis, physica, communis: Est etiam aliquo modo necessaria prouidētia naturalis, moralis, specialis: imò necessitate quadam congruentiæ, & conuenientiæ suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem, est necessaria prouidentia supernaturalis etiam specialis. Prouidentia verò supernaturalis communis supposita tali eleuatione æquè est necessaria, ac prouidentia communis naturalis supposita creatione mundi. Ita Theologi communiter, qui tamen vt plurimùm sparsim solùm, & obiter de his agunt.

Probatur prima pars, quod scilicet prouidentia in actu exercito non sit in Deo necessaria simpliciter. Talis prouidentia constituitur ex actu voluntatis libero, quia ex decreto Dei habente terminum ad extrà; terminatur ad obiectum contingens, quia ad res existentes, ergo non est in Deo simpliciter necessaria. Confirmatur. Actus secundus omnipotentiæ, actus secundus immensitatis, & huiusmodi attributorum respicientium res ad extra, non sunt in Deo simpliciter necessarij, ergo neque actus secundus prouidentiæ, seu prouidentia in actu secundo & exercito.

Aliqua attributa Dei quoad actū secundùm non sunt necessaria.

25.

Probatur secunda pars, quod scilicet ex suppositione creationis mundi sit necessaria in actu exercito prouidentia naturalis, physica, communis. Supposita creatione mundi tenetur Deus, vt naturæ Auctor concurrere cum causis naturalibus ad suos fines tendentibus, cooperari causis secundis in ordine ad effectus sibi connaturales, sed hæc fieri nequeunt sine exercitio prouidentiæ saltem naturalis, physicæ, communis, ergo suppositâ mundi creatione est necessaria &c. Confirmatur argumentis suprà allatis §. 1. *ad probationem 2. asserti*, dum enim ex effectibus creatis euidenter infertur prouidentia Dei ipsos actu attingens, vtique etiam infertur necessitas prouidentiæ in actu exercito saltem naturalis, physicæ, communis ex suppositione effectuum creatorum.

Probatur tertia pars, quod scilicet ex suppositione creationis mundi sit etiam aliquo modo necessaria in actu exercito prouidentia naturalis, moralis, specialis. Creaturæ rationales connaturaliter postulant habere aliquas operationes morales, & ad suos fines non solùm per media physica, verùm etiam per media moralia tendere, ergo sicuti Deus, vt Auctor naturæ, tenetur

cooperari cæteris creaturis in ordine ad operationes ipſarum phyſicas, ipſiſque præparare medis phyſica ad proprios fines; ita tenetur cooperari creaturis rationalibus in ordine ad operationes ipſarum morales, ipſiſque præparare media moralia ad proprios fines, ſed in hoc conſiſtit prouidentia naturalis, moralis, ſpecialis; ergo etiam hæc eſt aliquo modo neceſſaria, & quidem quatenùs importat medis quædam moralia vniuerſaliſſima, & vt dici ſolet, de iure naturæ debita, qualia ſunt lumen naturalis rationis, lex naturalis &c. tanta eſt neceſſitas prouidentiæ moralis ſuppoſitâ productione & conſeruationa creaturarum rationalium, quanta prouidentiæ phyſicæ ſuppoſita productione, & conſeruatione aliarum creaturarum: quatenùs verò importat media moralia minùs vniuerſalia & vt dici ſolet, de iure poſitiuo, qualia ſunt ſpeciales quædam leges poſitiuæ, ſpeciales deſignationes pœnarum, & præmiorum non eſt quidem tantæ neceſſitatis, quantæ prouidentia phyſica ſeruatâ proportiona nec ad ipſam debito phyſico Deus tenetur: eſt tamen maximè neceſſaria neceſſitate conuenientiæ, & ad ipſam tenetur Deus debito quodam moralis Auctoris naturæ optimi, & perfectiſſimi, vt colligi poteſt ex iis quæ tradunt D. Thomas *prima 2. quæſt. 91. artic. 3. & 95. art. 1.* Ariſtoteles 1. *polit. cap.* 2. probantes neceſſitatem, & conuenientiam alicuius legis poſitiuæ in creaturarum rationalium regimine. Probatur primum antecedens. Creaturæ rationales poſtulant politicè, & ſociabiliter viuere, habere dominium creaturarum irrationabilium, vti ratione & arbitrio; ſed hæc, & ſimilia important operationes morales, ergo.

Quomodo ſit neceſſaria prouidentia moralis.

27. Probatur quarta pars, quod ſcilicet ſuppoſitâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem ſupernaturalem ſit neceſſitate quadam conuenientiæ, & congruentiæ neceſſaria in actu exercito prouidentia ſupernaturalis etiam ſpecialis, quæ prædeſtinatio dici ſolet. Suppoſitâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem ſupernaturalem conueniens prorſus eſt aliqua indiuidua creaturæ rationalis talem finem conſequi; ſed vt aliqua creatura rationalis de facto finem ſupernaturalem conſequatur eſt neceſſaris prædeſtinatio, ergo ſuppoſita eleuatione creaturæ rationalis &c. Minor patet, quia nulla creatura poteſt finem aliquem conſequi independenter à diuinâ prouidentia tali fini proportionata, cum nec poſſit creatura finem conſequi ſine mediis, nec mediis vti, niſi fuerint à Deo præparata, & diſpoſita, at prouidentia proportionata fini ſupernaturali, vt de facto conſequendo, eſt prouidentia ſupernaturalis ſpecialis, quæ prædeſtinatio dici ſolet, ergo. Maior primi argumenti probatur. Si nulla creatura rationalis finem ſupernaturalem, ad quem eleuata eſt, conſequeretur, id proueniret ex eo, quod vel non vellet, vel non poſſet ipſam ad talem finem perducere: primum malè conſonat diuinæ bonitati, ſecundum repugnat diuinæ potentiæ vt vtrumque arguit fruſtratoriam quodammodo, & illuſoriam eleuationem, ergo

Quomodo prouidentia ſupernaturalis ſpecialis.

Probatur quinta pars quod ſcilicet ſuppoſitâ eleuatione ſit neceſſaria prouidentia ſupernaturalis communis æquè, ac prouidentia communis naturalis ſuppoſitâ creatione mundi. Ita ſe habet Deus vt Auctor ſupernaturalis in ordine ſupernaturali, ſicut vt Auctor naturæ in ordina naturali, nec congruit in ordine ſupernaturali perfectiore Deum eſſa minùs prouidum quàm in ordine naturali minùs perfecto, ergo æquè eſt neceſſaria prouidentia ſupernaturalis conſtitutis creaturis in ordine ſupernaturali, ac ſit neceſſaria prouidentia naturalis creaturis exiſtentibus in ordine naturali, adeoque, ſicuti in ordine naturali tenetur Deus, vt Auctor naturæ, habere reſpectu creaturarum rationalium prouidentiam tum phyſicam, tum moralem, qua modis neceſſaria ſufficientia præparet, & diſponat, ita ſimiliter creaturis eleuatis ad ordinem ſupernaturalem tenetur &c. 28.

Quomodo prouidentia ſupernaturalis communis.

Ex his habes magis eſse in Deo neceſſariam prouidentiam naturalem vtpotà neceſsariam ſuppoſitâ præcisè creatione, & conſeruatione mundi, quàm ſit neceſsaria prouidentia ſupernaturalis, vtpotè ſolùm neceſsaris ſuppoſitâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem ſupernaturalem. Intelligo autem iuxta ſupradicta nomine prouidentiæ ſupernaturalis ordinationem, ſeu diſpoſitionem mediorum ſupernaturalium in ordine ad ſupernaturalem finem. Nam ſi nomine prouidentiæ ſupernaturalis veniat prouidentia miraculoſa, aut quomodocumque gratioſa, dubitari optimè poteſt vtrùm prouidentia naturalis eſsa poſſit ſine ſupernaturali, & per conſequens vtrùm iſta ſit minùs neceſsaris, quam illa. Ratio dubitandi eſt, quia ex vna parte naturæ lumine conſtat Deum eſſe exorandum, & naturali inſtinctu homines aut pro bonis obtinendis, aut pro malis vitandis preces ad Deum fundunt, quas aliquando à Deo exaudiri videtur ſpectara ad naturalem prouidentiam, ſeu ad aliquod cum ipſa neceſſariò connexum, Deus enim ſicuti vt Auctor phyſicus naturæ debet ſe accommodare exigentiæ phyſicæ rerum naturalium, ita vt naturæ Auctor moralis debet ſa accommodare exigentiæ morali, qualem habent preces, ex alia parte illud, quod precibus à Deo poſtulatur, non videtur eſſe poſſe iuxta rerum naturalium exigentiam, nec iuxta debitum naturæ, quia ſecus eſſent vanæ, & irridendæ huiuſmodi preces, ſicuti eſſet irridendus, qui Deum oraret, vt ignis calefaciat, vt ſol luceat; multò magis eſſent deridendæ gratiarum actiones pro iiſdem precibus exauditis, ſi enim illud, quod poſtulabatur, tenebatur Deus vt Auctor naturæ concedere, non poterat ſine miraculo negare: quia autem gratias agit Deo de conceſſione illius, quod ſine miraculo negara non poteſt? Igitur ex vna parte illud, quod precibus poſtulatur, ſpe-

29.

Prouidentia ſupernaturalis eſt minùs neceſſaria, quàm naturalis.

ctat

Prouidentia supernaturalis etiam sumpta præcisè pro prouidentia miraculosa, non est necessariò cõnexa cum naturali.

ctat ad aliquod necessariò connexum cum naturali prouidentia, ex alia parte debet esse supra, non iuxta exigentiam rerum naturalium, supernaturale per consequens gratiosum, & miraculosum, adeóque cum naturali prouidentia necessariò connectitur prouidentia aliqua supernaturalis, gratiosa, miraculosa. Hac ratione dubitandi non obstante, sentiendum omninò prouidentiam naturalem esse posse sine supernaturali, & miraculosa; illam enim ista
30. non necessariò connecti, illam præ istâ esse magis necessariam. Ratio est, quia secùs daretur aliqua proportio inter ordinem naturalem, & supernaturalem, nec apparet quomodo possit esse necessaria connexio absque vllâ proportione. Deinde non posset comprehendi ordo naturalis sine cognitione alicuius supernaturalis, cum non possit comprehendi aliquid, quin cognoscantur omnia necessariò connexa cum ipso. Si autem illud admittatur inferretur non posse comprehendi ordinem naturalem cognitione naturali. Ad rationem dubitandi in oppositum varias reperio adhiberi solutiones, vt videre est apud Pallauicinum *1. parte, disputatione 8. quæstione 2. articul. 2. numero 5.* De Quiros *prima parte, tractat. 6. disputatione 2. sect. 2. & 3.* Suarezium *de religione, tom. 2. lib. 1. capite 18. numero 8.* Ex huiusmodi solutionibus duæ sunt potissimæ.
31. Prima est illud, quod precibus (subintellige independenter ab auxilio supernaturali, specialique Spiritus sancti dono factis: istæ enim preces obtinent quidem à Deo aliquid supernaturale, at non spectant ad ordines naturalis prouidentiæ nec ad aliquid necessariò cum ipsa connexum) a Deo impetratur, esse quidem quid gratiosum, & liberaliter concessum, at non esse quid miraculosum, & supernaturaliter factum, quia ad primum sufficit, quod non sit debitum ei, cui conceditur: ad secundum requiritur, quod neque etiam sit debitum toti ordini naturali, seu quod sit suprà exigentiam totius naturæ. Si igitur dicatur ordinem ipsum naturæ exigere, vt Deus erga aliqua indiuidua aliquando liberaliter, & gratiosè se gerat, & petere, vt ponantur à parte rei aliqua bona non quidem determinatè in hoc indiuiduo, sed vagè in hoc, vel illo, consequens erit dari posse aliquod non supernaturale, non miraculosum; liberale tamen, & gratiosum, quod possit naturalibus precibus impetrari, sine supernaturali prouidentia,
32. à Deo concedi. Secunda solutio est illud, quod precibus naturalibus impetratur, omninò semper venire, suppositâ præsenti serie, ordinatione, & dispositione rerum naturalium iuxta exigentiam alicuius causæ naturalis ad talem effectum applicatæ: neque enim, dum siccitatis tempore pluuiam petimus, & obtinemus, talis pluuia habetur sine aduectione nubium, aut nubes aduehuntur sine commotione ventorum, aut venti commouentur sine astrorum influxu: cum hoc tamen stat illud, quod precibus obtinetur, esse quid liberale, & gratiosum, non quidem comparatiuè ad causas proximas, bene verò comparatiuè ad seriem ipsam, dispositionem, & ordinationem rerum naturalium, ab æterno factam, quatenùs, cum Deus, vt Auctor naturæ, esset ab æterno indifferens ad decernendam hanc, vel illam rerum naturalium perystasim intuitu precum aut præuisarum aut decernendarum voluit hanc præ illa rerum perystasim: eo ferè modo, quo in ordine supernaturali explicari solet Deum ab æterno ex meritis Christi determinasse seriem humanæ prædestinationis. Vtraque solutio conuenit in admittendo aliquid gratiosum, non miraculosum; ex eo, quod sit gratiosum, est sufficiens ad terminandas preces naturæ instinctu ad Deum fusas: ex eo, quod non sit miraculosum, poni potest per prouidentiam purè naturalem, & præcludit viam inferendi necessariam connexionem prouidentiæ naturalis cum supernaturali.

Miraculum nó est, quod superat exigentiam solùm alicuius naturæ particularis.

Aliquid gratiosum potest esse purè naturale, & nullatenùs miraculosum.

---

§. V.

Quomodo se habeat prouidentia ad prædestinationem vtrùm tanquam genus ad speciem, an tanquam totum ad partem?

ASSERTVM I. Propriè, & rigorosè prouidentia Dei ad prædestina- 33.
tionem nec se habet vt genus ad speciem, nec vt totum ad partem. Hoc assertum licèt non soleat sub his expressis terminis tradi, est tamen in re communissimum, præsertim quoad secundam partem, vt facilè patet ex probatione, quam subiicio. Ideò

Prædestinatio rigorosè non est species, nec pars prouidentiæ.

Probatur si propriè, & rigorosè prouidentia ad prædestinationem se haberet vel vt genus ad speciem vel vt totum ad partem, daretur in Deo, vel genus, vel species, vel totum, & partes (subintellige integrales, de his enim sermo est in præsenti) sed hoc est falsum, ergo. Minor probatur ex supradictis *lib. 1. cap. 6. §. 2. & 6.* repugnat Deo compositio tum ex partibus integrantibus, tum ex genere, & differentia, adeóque nec datur in Deo totum, & pars, nec genus, & species: ergo cum prouidentia, & prædestinatio verè in Deo detur, nec illa est totum integratum, nec ista est pars integrans; nec illa est genus, nec ista est species. Dum igitur quæritur vtrùm prouidentia se habeat vt totum, an vt genus, vtrùm prædestinatio se habeat vt pars, an vt species, non sunt accipiendi termini in toto rigore, sed nomine generis intelligendus est conceptus vtcumque abstractus, nomine speciei conceptus contractior; nomine totius compositum quodcumque virtuale,

tuale, nomine partis extremum quodeumqne virtualiter componens. Iu hoc ſeuſu intelligendi ſunt Auctores abſolutè docentes prouidentiam ſe habere ad prædeſtinationem vel vt genus, vel vt totum. In eodem ſenſu ſit

34. *Minùs rigorosè eſt eiuſdem prouidentiæ tum ſpecies, tum pars.*

ASSERTVM II. Minùs propriè, & minùs rigorosè loqnendo, prouidenria ad prædeſtinationem aliqua ratione ſe habet vt genus, aliqua ratione ſe habet vt totum: & prædeſtinatio ad prouidentiam aliqua ratione ſe habet vt ſpecies ad genus, aliqua ratione vr pars ad totum: Vel quod idem eſt, aliqua ratione ſe habet vt pars ſubiectiua, aliqua ratione vt pars obiectiua. Vocant auiam in præſeuti Theologi partem quaſi integralem partem obiectiuam, eo qnod prædeſtinatio ſit para prouidentiæ potiùs ratione obiecti, quatenùs obiectum materiale prædeſtinatiouis eſt pars obiecti materialis prouidentiæ, quàm ratione ſui, quatenùs ipſa prædeſtinatio ſecundùm ſuam entitatem comparetur per modum partis ad prouidentiam. Hoc aſſertum eſt ſpecialiter contra Aureolum *in* 1. *diſt*.40. vbi cum *artic*. 1. collocet prædeſtinationem in actu voluntatis, & *artic*. 2. colloeet prouidentiam in actn intellectns tenetnr conſequenter aſſerere, quod prouidenria, nec ſit genus, nec totum reſpectu prædeſtinationis, ſicuti actus intellectus nec eſt genus, uec totum reſpectu actus voluntatis. Contra hanc *Aureoli* opiniouem non indiget aſſertum ſpeciali probatione, ſed ſufficit tum recolere ex ſupradictis §. 2. tum ſupponere ex infrà dicendis *cap. ſequenti* §. 2. Prouidentiam æquè ac prædeſtinationem in actu intellectus ſimul, & voluntatis conſiſtere. Cæteri Auctores licet videantur inter ſe maximè diuiſi, & plures pro opinione ſuſtinente prædeſtinationem eſſe partem prouidentiæ ſubiectiuam, plures alij pro opinione ſuſtinente eſſe partem obiectiuam, referantur à Salmaticentibus *prima parte, tractat*. 5. *diſputatione* 2. *dub*. 3. §. 2. & 3. nihilominùs diſſidium eſt potiùs in diuerſo modo accipiendi uomina prædeſtinationis, & prouideutiæ, quàm in re ipſa, ideò quoad rem facilè omnes fauent potius, quàm aduerſentur poſito aſſerto. Qnod

35. Probatur, & explicatur. Prouidentia ſumi poreſt vel vt eſt conceptus quidam abſtractus ab omnibus ordinationibus rerum in finem, ſeu ex diuerſis actibns diuinis virtualiter ab inuicem diſtinctis, quibus diuerſæ res per diuerſa media in diuerſos fines ordinantur, vel vt eſt aggregatum qnoddam, ſeu quædam collectio conſurgens ex omnibus ordinationibus rerum in finem, ſen ex diuerſis actibus virtualiter ab inuicem diſtinctis &c. Sed primo modo prouidentia ſe habet ad prædeſtinationem, qnaſi genus ad ſpeciem, ſecundo modo quaſi totum ad partem; ergo minùs propriè & minùs rigorosè loquendo de prouidentia ad prædeſtinationem &c. In minori nou poteſt eſſe difficultas, niſi de nomine; maior colligitur ex virtuali multiplicitate diuinorum actuum per ordinem ad diuerſa obiecta.

Dices repugnare quod idem reſpectu eiuſdem ſit pars integralis, & ſpecies, ſeu pars obiectiua, & ſubiectiua, ergo ſi prouidentia ſe habet ad prædeſtinationem vt genus ad partem ſubiectiuam, non poteſt ſe habere, vt totum ad partem obiectiuam, vel è contra. Antecedens probatur. Genus per ſpeciem, ſeu partem ſubiectiuam diuiditur: totum per partem integralem, ſeu obiectiuam componitur: ſpecies, ſeu partes ſubiectiuæ ſunt inter ſe, vel oppoſitæ, vel diſparatæ; partes integrales, ſeu obiectiuæ uequeunt eſſe oppoſitæ, & debent eſſe ad inuicem aliquo modo ordinatæ, ſed idem reſpectu eiuſdem nequit eſſe diuidens, & componeus; eadem pars reſpectu alterius nequit eſſe diſparata, & ordinata, oppoſita, & nou oppoſita, ergo. Sed contra idem reſpectu eiuſdem eodem modo conſiderati nou poteſt eſſe pars integralis, & ſpecies, ſecùs reſpectu eiuſdem diuerſimodè conſiderati. Sic homo reſpectu animalis conſiderati vt importat conceptum abſtractum ab hoc, & illo animali eſt ſpecies, & diuidit ipſum auimal tanquam genus; reſpectu animalis conſiderati, vt importat aggregatum, & totum quoddam conſnrgens ex hoe, & illo animali eſt pars, & componit animal: non aliter &c. 36.

Idem reſpectu eiuſdem diuerſimodè conſiderati poteſt eſſe pars obiectiua, & ſubiectiua.

CAPVT II.

De exiſtentia, & eſſentia prædeſtinationis.

CVM diuina prouidentia in prædeſtinatione, tanquam in potiſſima ſui tum ſpecie, tum parte reluceat, illius clariori notitiæ lucem maximam affert ſpecialis elucidatio prædeſtinationis, & ne ex ipſius nominis multiplici ſignificatione, aut æquiuocandi, aut de vocn inutiliter altercandi, occaſio ſubrepat; illicò præmitto vocem hanc *prædeſtinatio* ex *præ*, & *deſtinatio* componi, idemqne ſonare, ac præcedens, ſeu antecedens deſtinatio. 1.

Prædeſtinatio quid ſignificet ex vi nominis.

2. Ly *deſtinatio* deducitur à verbo *deſtino* quod, vt ex latinæ linguæ Auctoribus refert Valentia 1. *part. diſp*. 1. *quæſt*. 23. *punct*. 1. tria potiſſimùm ſignificat. Primò ſignificat deliberare, ſeu ſtatuere. Secundò ſignificat deputare, ſeu deſignare. Tertiò ſignificat mittere. Porrò deſignare, & mittere vel ſumi poſsunt quatenùs important deſignationem, & miſſionem internam voluntate decretam, & mente conceptam, vel ſumi poſsunt quatenùs important deſignationem, & miſſionem externam opere exercitam, & executioni mandatam: & quia deſignatio, & miſſio externa internam ſupponit, & ab interna deriuatur,

Verbum deſtino tria potiſſimum ſignificat.

deriuatur, frequentius *destino* vsurpatur ad significandum designare, & mittere importantia designationem, & missiuem internam. Conformiter ad has significationes Verbi *Destino*, quia nobiliores creaturæ, de quibus Deus deliberat, & quas ad finem aliquem deputare, seu transmittere statuit sunt creaturæ rationales: quia item excellentior finis, ad quem tales creaturæ transmitti, deputari, & deliberari pussunt, est beatitudo supernaturalis, seu vita æterna, solet à Theologis per antonomasiam ordinatio, seu deputatio creaturæ rationalis ad vitam æternam vocari Prædestinatio; licèt minùs propriè, & minùs frequenter sumatur etiam prædestinatio tum pro qualibet deputatione ad bonum aliquod supernaturale, vt videre est apud Damascenum *lib.* 2. *Fidei*, *cap.* 30. tum pro aliqua æterna deputatione creaturæ rationalis etiam ad pœnam, qua ratione in Concilio Valentino *sub Lothario cap.* 3. habetur: *Fatemur Prædestinationem electorum ad vitam, & Prædestinationem impiorum ad mortem.* Sub eadem generalitate vtuntur nomine Prædestinationis aliqua alia Concilia, & plures Sancti Patres vt refert Estius *in* 1 *dist* 40. §. 1.

Prædestinatio aliquãdo dicitur etiam in ordine ad pœnam.

3. Ly *pra* iuxta Catharinum *in opusc. de prædestinatione cap.* 1. vel importat præcedentiam dignitatis, seu præeminentiam Personæ, quatenùs prædestinati sunt digniores, & eminentiore quodam modo præ aliis ad beatitudinem destinati; vel importat præcedentiam ad merita, quatenùs prædestinati sint ante præcisa merita ad gloriam destinati: quia tamen prima expositio, vt notat Estius *in* 1. *dist.* 40. §. 1. non est conformis græco vocabulo, ex quo deriuatur Prædestinationis vox. Secunda verò expositio est controuersa, cum non conueniant Theologi in asserenda electione ad gloriam ante præuisa merita; melius dicitur cum communi ly *Pra* significare præcedentiam durationis inter prædestinationem, & prædestinatos, quatenùs priùs existit destinatio, quam existant ipsi destinati, cum isti incipiant existere in tempore, illa sit actus immanens in Deo existens ab æterno. Hanc præcedentiam æternitatis, in qua ab æterno existit Prædestinatio, ad tempus, in quo incipiunt existere Prædestinati, importari per ly *Pra* colligitur ex Apostolo 1. Cor. 2. *Quam prædestinauit Deus ante sæcula* Eph. 1 *elegit nos ante mundi constitutionem* 2. Tim. 1. *ante tempora sæcularia*, Rom. 9. *antequam quidquam boni egissent, aut mali.* Prædestinatio igitur ex vi nominis vsurpatur ad significandam ordinationem creaturæ rationalis ad finem æternæ beatitudinis, quæ ordinatio, vtpotè ab æterno in Deo existens, antecedit existentiam creaturæ rationalis ad eandem gloriam ordinatæ. In hoc sensu sit

Ly *Pra* importat præcedentiam durationis respectu prædestinatorum.

§. I.

Quomodo, & vnde constet dari Prædestinationem?

ASSERTVM I. Dari Prædestinationem constat supernaturali certitudine Fidei: Ita omnes Catholici communissimè contra errorem illorum Infidelium, qui aut negauerunt immortalitatem animæ, & consequenter eius destinationem ad gloriam in alia vita aut, vt retulimus *cap. superiori* §. 1. non admiserunt Prouidentiam Dei saltem circa hæc inferiora. Item contra errorem omnium illorum Hæreticorum, qui posuerunt Prædestinationem opponi libertati; siue cum Manichæis senserint ipsam à fato, & fatali necessitate non distingui, siue cum Recentioribus hæreticis existimauerint efficaciam gratiæ ad Prædestinationem consequentis cum libertate non cohærere. Omnes enim huiusce furfuris viri, licèt Prædestinationem ad gloriam directè non negauerint; nihilominus cum de facto Prædestinatio sit ad gloriam, vt præmium per merita acquirendum, non potuerunt de medio tollere libertatem, quin abstulerint meritum; nec auferre meritum, quin abstulerint Prædestinationem ad gloriam, vt præmium. Contra hos errores asserta veritas

Dari Prædestinationem est de Fide. 4.

Probatur 1 *Fides Prædestinationis*, vt loquitur B. Prosper *ad capita Gallorum cap.* 1. *est multa Sanctarum Scripturarum authoritate munita.* Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit*, Ephes. 1. *Prædestinati secundùm propositum*, &c. Matth. 25. *possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi*, Luc. 13. *Quotquot erant præordinati in vitam æternam.* Idem habetur in pluribus aliis Scripturæ locis, tum in *Sanctis Patribus* communiter, quos fusè refert Ripa *lib.* 3. *de Prædestinatione sect.* 1. *quæst.* 1. tum in Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 12. definiente neminem sine reuelatione diuina de sua Prædestinatione certum esse posse. Confirmatur; qui negat Prædestinationem negat simul aliquod aliud notissimum Fidei principium: ergo quia Prædestinatio cum Fidei principiis necessariò connectitur, & de Fide est saltem implicitè. Antecedens probatur: quia vt constat ex erroribus in asserto recensitis, qui negant dari Prædestinationem negant aut immortalitatem animæ, aut Prouidentiam Dei saltem circa hæc inferiora, aut cohærentiam creatæ libertatis cum ipsa Prædestinatione, seu cum efficacia gratiæ Prædestinationem consequentis.

ASSERTVM II. Dari Prædestinationem non constat euidenter euidentiâ scientiæ, seu luminis naturalis: Imò neque etiam Prædestinationem esse possibilem naturali euidentiâ positiuè constat, quamvis hoc constet naturali euidentia negatiuè. Hoc assertum sequitur à fortiori ex *supradictis lib.* 20. *cap.* 2. §. 3. Ideò.

5. Prædestinationem dari, aut dari posse non est euidens lumine naturæ.

Probatur: Prædestinatio, de qua in præsenti, est ordinatio ad finem æternæ beatitudinis sitæ in Dei Visione, aut saltem quæ haberi nequit sine Dei visione: ergo non potest haberi lumine naturæ maior notitia de existentia, & possibilitate Prædestinationis, quàm de existentia, & possibilitate visionis; sed lumine naturæ non constat euidenter Dei Visionem dari: imò neque ipsam esse possibilem naturali euidentiâ positiuè constat, licèt hoc constet naturali euidentiâ negatiuè ex §.3. *mox cit.* ergo similiter dari Prædestinationem non constat euidenter euidentiâ scientiæ, &c. Prima consequentia probatur: tum quia repugnat cognosci possibilem ordinationem medij efficacis ad finem, nisi cognoscatur possibilitas finis: cum igitur Prædestinatio sit ordinatio, non qualiscumque, sed efficax, seu præparatiua mediorum efficacium ad finem æternæ beatitudinis importantis essentialiter Dei Visionem, consequens est, &c. tum quia prærogatiua supernaturalitatis subtrahens Dei Visionem à ratione obiecti euidenter attingibilis per lumen naturæ Prædestinationi conuenit æquè, ac visioni.

6. Nisi adiuto, aut excitato à lumine Fidei. ASSERTUM III. Lumine naturæ vel excitato, vel adiuto à lumine Fidei, constat tum probabiliter, tum etiam scientificè prædestinationem dari posse, imò de facto dari. Hoc assertum consequitur, tum *ad assertum* 3.§.3t. *pracit.* tum ad probationem *asserti præcedentis*, tum ad probationem 4. *asserti* 2. *positi in* §4. *capitis superioris*. Ex quibus omnibus, quia facilè cuni potest assertæ veritatis probatio, & explicatio, superfluit ipsam in terminis formare, & subiicere.

§. II.

Quid sit Prædestinatio?

7. ASSERTUM: Prædestinatio est præscientia, & præparatio Beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur. Est definitio tradita ab Augustino *tom.* 7. *lib.* 2. *de bono Perseuerantiæ cap.* 14. & communiter recepta à Theologis, licèt non ab omnibus eodem modo explicata.

Prædestinationis definitio explicatur. Probatur: & explicatur. Dicitur Præscientia, cuius nomine intelligitur actus simplicis intelligentiæ, quatenùs habet actum voluntatis adiunctum; & talem actum dirigit in determinatione, ac electione mediorum. Scio Mediistas hic nomine præscientiæ scientiam mediam intelligere, quam Molina 1. *part. quæst.* 23. *art.*5. *disp.*1. vt magis definitioni intrudat, aptiùs, ait, definiri poterit Prædestinatio; est ratio ordinis, seu Mediorum in Deo, quibus præuidet creaturam rationalem perducendam, &c. Ecce in hac præuisione, non supponente præuiam mediorum præparationem factam per decretum diuinæ voluntatis, actum scientiæ mediæ: Contra quem tamen non sunt hic repetenda ea, quæ *duobus superioribus libris* pro ipsius impugnatione ex professo posuimus. Dicitur Præparatio: cuius nomine significari potest, vel imperium intellectus de executione mediorum electorum à voluntate, vel decretum voluntatis efficaciter eligentis ipsa media. Primo modo sumitur ab iis, qui Prouidentiam, & Prædestinationem collocant formaliter in solo actu intellectus. Secundo modo à nobis, & ab iis, qui ipsam collocant in actu intellectus simul, & voluntatis, nec admittunt post efficax voluntatis decretum imperium situm in actu intellectus. Dicitur beneficiorum Dei, quæ particula includit vocationem, gratiam, Iustificationem, aliaque media supernaturalia ad gloriam conducentia: huiusmodi omnia media supernaturalia rectè exprimuntur nomine Beneficiorum Dei, quia ordo supernaturalis est Ordo gratiosus, liberalis, & beneficus. Dicitur certissimè liberantur quicumque liberantur, ad innuendam efficaciam mediorum, quibus Prædestinati à damnatione liberi omnimodâ certitudine, & infallibilitate gloriam consequatur. Quod si ly *liberantur* procedat de liberatione à captiuitate peccati non de liberatione à damnatione, definitio solùm conuenit Prædestinationi hominum: Angeli enim prædestinati nullum commiserunt peccatum, à quo fuerint liberati: & propterea, vt sub allata definitione magis indubitanter contineatur Prædestinatio Angelorum per ly *liberantur*, nonnulli ponunt saluantur. Indicatur insuper hisce vltimis particulis eos omnes, qui liberantur, & saluantur, esse Prædestinatos; seu liberari, & saluari mediis beneficiis ex Prædestinatione præparatis. Vtrùm autem in alia rerum serie possit aliquis saluari, qui Prædestinatus non sit, attingitur *cap. sequen.* §.3. *ad finem*.

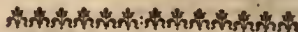
Hæ omnes explicatæ definitionis particulæ in Sacra Scriptura exprimuntur: ly *Præscientia* exprimitur Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit* Item 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit* ly *Præparatio*, præsertim quatenùs importat decretum voluntatis exprimitur pariter Rom.8. vbi prædestinati vocantur. *Qui secundùm propositum vocati sunt Sancti*. Nomine autem propositi intelligi *ab Apostolo* decretum voluntatis colligitur ex Rom. 9. *Vt secundùm electionem propositum Dei maneret*: quatenùs verò ly *Preparatio*, sumi potest etiam pro actu intellectus, exprimitur Rom. 9. *Vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam*, ly *Beneficiorum Dei*, exprimitur Rom. 8. vbi talia beneficia ennmerantur. *Quos prædestinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit*, ly *quibus certissimè liberantur quicumque liberantur*, exprimitur Ioan. 6. *Omne quod dedit mihi Pater non perdam ex eo.* Item 10. *Non rapiet eas quisquam de manu mea*. 8. Ostenditur expressa in Sacris Scripturis.

Asserta, & explicata Prædestinationis definitio dupliei potissimùm ex capite præferenda est cæteris, quæ afferri solent eiosdem Prædestinationis definitionibus. Primò ex eo, 9. Duplici potissimùm ex capite arridet.

eo, quod sit maximè conformis Scripturæ Sacræ, cum vt mox præmissum est, singulis ipsius particulis aliqua Scripturæ Sacræ verba respondeant. Secundò ex eo, quod explicitè, & æquè primò contineat actum tum intellectus, tum voluntatis, quem vtrumque aut nullatenus, aut obscurè continét aliæ definitiones, qualis est quæ affertur ex D. Thoma 1. *part. q. 23. art.* 1. est ratio transmissionis creaturæ rationalis in vitam æternam. Ex Scoto *in 1. dist. 40.* est ordo electionis creaturæ intellectualis ad gratiam, & gloriam. Ex De

De Quiros sibi non cohæret. Quiros 1. *part. tract. 6. disp. 1. sect. 1.* Est Prouidentia supernaturalis efficax in vitam æternam. Circa quam postremam definitionem aduerto parum cohærere, doctrinæ suimet Auctoris, ipse enim *tract. cit. disput. 3. sect. 2.* ponit Prouidentiam adæquatè consistere in actu intellectus, Prædestinationem verò insuper in actu voluntatis: In allata igitur definitione parum cohærenter collocat Prouidentiam pro genere Prædestinationis, nec per ipsam satis exprimit Prædestinationem constitui essentialiter etiam ex actu voluntatis. Meliùs posset talis definitio sustineri in nostris principiis, secundùm quæ Prouidentia æquè ac Prædestinatio constituitur essentialiter ex actu tum intellectus, tum voluntatis: at non expedit sine necessitate recedere à definitione *Augustini*.

10. *Prædestinatio consistit tum in actu intellectus, tum voluntatis.* Ex his habes Prædestinationem æquali, imò maiori iure, quàm Prouidentiam in actu tum intellectus tum etiam voluntatis consistere, suadetur hoc maximè, quia Prouidentia secundùm se præscindit ab eo, quod sit efficax, vel inefficax: at Prædestinatio est simpliciter efficax, finemque etiam particularem, & proximum semper consequitur, quæ efficacia haberi non potest sine speciali decreto, quo Deus vni præ aliis efficacia media præparet. Propterea non omninò irrationabiliter nonnulli inter quos De quiros *supracitatus*, Prouidentiam collocant in solo actu intellectus, Prædestinationem in actu intellectus simul, & voluntatis: alij inter quos Aureolus *superiori §. relatus*, Prouidentiam ponunt in solo actu intellectus, Prædestinationem in solo actu voluntatis.

CAPVT III.

De causis Prædestinationis quoad electionem ad gloriam.

1. *Multipliciter sumitur.* PRÆDESTINATIO sumi potest, vel secundùm seipsam, vel secundùm effectus, quos causat: secundùm seipsam est in Deo Prædestinante, consistit quippè in actibus diuini intellectus, diuinæque voluntatis Deo immanentibus: secundùm effectus, quos causat, est in creaturis prædestinatis, importat enim beneficia, & dona, quæ prædestinatis conferuntur in ordine ad gloriam consequendam: secundùm seipsam, & vt consistit in actibus Deo immanentibus, potest adhuc sumi dupliciter: vel vt importat tales actus consideratos entitatiuè, & in essendo, vel vt importat eosdem consideratos terminatiuè, actiuè, & in attingendo obiectum. De Prædestinatione omnibus his modis acceptâ an, & quas causas habeat examinandum assumimus partim in præsenti, partim in sequenti capite. Et quidem sumendo ipsam quatenùs impor-
tst actus diuinos consideratos entitatiuè, & 2.
in essẽdo perspicuè patet esse omninò incausatam, nec vllam aut Physicam, aut moralem causam admittere: & in hoc sensu rectè ait, D. Thom. 1. *par. q. 23. art. 5. in C. Nullus fuit ita insana mentis, qui diceret merita esse causam diuina Prædestinationis ex parte actus prædestinantis.* Sumendo eandem, vt importat actus diuinos consideratos terminatiuè, & in agendo, non est quidem quærenda Prædestinationis causa physica, cum non sit explicabile dari causam physicam diuinorum actuum consideratorum terminatiuè, & in agendo, quin detur causa physica earundem consideratorum entitatiuè, & in essendo; quæri tamen potest Prædestinationi sic sumptæ causa moralis, & vtcumque motiua, quatenùs cum inter diuinos actus detur virtualis prioritas, & posterioritas, actus virtualiter posterior potest habere pro ratione aliquo modo motiuâ obiectum actus virtualiter prioris, & loquendo in proposita materiâ quæri solet, vtrùm actus electionis ad gloriam (qui actus ad Prædestinationem omninò requiritur, si non constitutiuè, saltem præsuppositiuè; cum enim Prædestinatio sit dispositio mediorum in finem, vtique supponit intentionẽ, seu electionem finis) habeat pro ratione aliquo modo motiuâ merita, & meritorum præuisionẽ supponat. *3. Diuinorum actuũ quomodo possit dari causa.* Sumendo tandem Prædestinationẽ secũdùm effectus, quos causat in Prædestinatis: Si sermo sit de causis physicis talium effectuũ facilè assignantur. *4. Assignantur causæ physicę effectuũ prædestinationis.* Est enim Deus omnium huiusmodi effectuum causa efficiens physica principalis, & causa finalis vltima: finalis non vltima est beatitudo ipsius prædestinati: efficiens minùs principalis plurium huiusmodi effectuum est ipse prædestinatus, vtpotè, qui est causa physica suorum actuum vitalium, ex quibus plures sunt effectus Prædestinationis. Causa physica materialis omnium eorundem effectuum est substantia prædestinati, nã effectus, quos prædestinatio ponit in prædestinato, siue sint actus, siue habitus, siue alia quæcũque gratiæ dona in prædestinati substantia recipiuntur, & de eius obedientiali potentia educuntur: formalem causam nullã habent, quia non datur causa formalis formæ, effectus autem ipsi prædestinationis, vtplurimum sunt formæ quædam ornantes, & perficiẽtes prædestinatum. Et ecce obiter assignatas causas physicas effectuum prædestinationis. Si verò sermo sit de eorundem effectuum causa morali, & meritoria iuxta diuersitatem meritorum, instituendæ sunt diuersæ quæstiones, comparando effectus prædestinationis tum ad merita prædestinati, tũ ad merita alterius puri hominis à prædestinato, tum ad merita Christi Domini; & ad hæc eadem

tria meritorum genera comparari poteſt Prædeſtinatio vt importat actus diuinos ſub ea conſideratione, ſub qua mox dicebamus tales actus poſſe ſortiri rationem aliquam mociuam, & quaſi cauſam moralem. Prædeſtinatio quoad ſuos effectus comparabitur ad merita in *cap. ſequenti*, in præſenti comparabitur ad merita prædeſtinatio quoad ſuos actus; ſpecialiter verò quoad actum electionis ad gloriam, adeóque in *ſequenti cap.* examinabuntur cauſæ Prædeſtinationis quoad ipſius effectus, in præſenti cauſæ eiuſdem quoad electionem ad gloriam.

5. Ex hucuſque poſitâ terminorum explicatione conſtat ſub propoſito titulo non aliam electionis ad gloriam cauſam inquiri, quàm moralem: hanc tamen plures ſub ſe difficultates inuoluere, quia agitur de electione ad gloriam comparatâ ad diuerſa merita. Placet initium ſumere ex ipſa comparata ad merita prædeſtinati, inquirendo vtrùm ſit poſt merita prædeſtinati abſolutè præuiſa, adeò vt per conſequens reſpiciat talia merita tanquam rationem motiuam, & cauſam quaſi moralem, vtque id, quod fieri potuit, ab eo, quod factum; quæſtionem de poſſibili à quæſtione de facto ſecernamos, illam tanquam faciliorem præmittimus. Ideò ſit

§. I.

Vtrùm electio ad gloriam potuerit eſſe poſt præuiſa merita Prædeſtinati, habendo ipſa pro ratione, ſeu cauſâ motiuâ?

6. ASSERTVM I. Electio ad gloriam, ſimpliciter, & loquendo de potentiâ abſolutâ potuit eſſe poſt præuia merita prædeſtinati. Eſt aſſertum adeò commune, vt ſupponatur potiùs à Theologis, quàm tractetur in terminis.

Non repugnat electio efficax ad gloriam poſt præuiſa merita.

Probatur: Opera meritoria ſunt bona ſe ipſis expetibilia independenter ab efficaci (in præſenti eſt ſermo de electione ad gloriam propriâ Prædeſtinatorum, adeóque de electione efficaci) electione ad gloriam: ergo poſſunt à Deo eſſe volita,& præuiſa ante efficacem electionem ad gloriam, ſeu,quod idem eſt:ergo electio ad gloriam potuit eſſe, poſt præuiſa merita prædeſtinati. Antecedens probatur primò, quia dantur opera meritoria etiā in reprobis,in quibus vtique non pendent ab efficaci electione ad gloriam. Secundò quia nulla eſt neceſſaria connexio inter opera meritoria, & electionem efficacem ad gloriam: ergo illa poſſunt ſeipſis expeti independenter ab iſta.

7. Dices aliud eſſe loqui de operationibus meritoriis quomodocumque,aliud eſſe loqui de operibus meritoriis prædeſtinati: In iſto enim opera meritoria ſunt media efficacia ad gloriam tanquam ad finem; medium autem efficax ad aliquem finem non poteſt efficaciter à Deo appeti,niſi ex efficaci intentione,ſeu præ electione talis finis, eum ſit Prouidentia imperfecta, & ordo volendi præpoſterus, adeóque non poſſibilis in Deo,velle medium efficaciter conducens ad finem prius, quam ipſum finem, etſi ordinatè volens prius vult ea,quæ ſunt propinquiora fini, quàm ea,quæ ſunt remotiora; vtque à fortiori priùs vult finem,quàm ea,quæ ſunt ad finē.Sed contrà: Medium efficax ad aliquem finem, vel ſumi poteſt reduplicatiuè ſub ratione medij ad talem finē conducētis,vel ſpecificatiuè ſub ratione boni per ſe expetibilis, aut ſub ratione medij conducentis ad aliquem alium finem. Primo modo verum eſt mediū efficax ad aliquē finem non poſſe prouidentiâ perfectâ,& volitione ordinatâ, qualis eſt diuina,efficaciter appeti,niſi ex præintentione, ſeu præelectione efficaci talis finis. Secundo modo falſum eſt medium efficax ad aliquem finē non poſſe efficaciter appeti,&c.Sic Pater nō præintendendo pugnam poteſt dare gladiū filio in ornamentū,& ex iotētione ornandi ipſum, & deinde eundē gladium ad pugnam ordinare:Sic,vt exemplo vtar Theologico, Incarnatio eſt mediū efficax etiā in ordine ad remiſſionē actualium, & tamen finis ad ipſam præ intentus fuit ſola remiſſio originalis, non remiſſio actualium, eum aute decretū Incarnationis fuerit præuiſum ſolùm originale, non fuerint præuiſa actualia. Porrò,quando dicimus Deum abſque eo,quod priùs velit gloriā prædeſtinato, poſſe velle ipſius opera meritoria efficaciter ad gloriam conducentia: loquimur de huiuſmodi operationibus non ſūptis formaliter,vt ſunt media conducentia ad gloriam prædeſtinati,ſed ſumptis vt ſunt bona per ſe expetibilia,& vt ſunt media conducentia ad gloriam Dei, quæ ſicuti præſcindendo ab electione prædeſtinati ad gloriam, & ſalutem manifeſtatur in collatione auxiliorum non ſolùm ſufficientium, verùm etiam efficacium;ita independenter ab eadē electione poteſt eſſe ſufficiens motiuum conferendi aliquibus auxilia ſufficientia,aliquibus auxilia efficacia, quibus exerceantur opera meritoria finaliter, & ponantur media efficaciter ad ſalutem conducentia.

Quomodo medium efficax ad aliquem finem poſſit eligi ſine præintentione talis finis.

8. Vrgebis: Si poſſet Deus velle dare auxilia, & media efficacia ad ſalutem abſque intentione ſalutis, poſſet homo ſalutem conſequi præter intentionem Dei, vt enim homo poſſit ſalutem conſequi,imò re ipsā ſalutem conſequatur non requiritur, niſi illud, vi cuius ipſi dantur auxilia, & media ad ſalutem efficacia, hæc autem homini darentur vi voluntaris non intendentis ſalutem, ſi poſſet Deus velle ipſa dare abſque intentione ſalutis. Contra tamen: aliud eſt loqui de præintentione, ſeu de præuia intentione ſalutis; aliud eſt loqui de intentione ſalutis quomodocumque,comitante ſolùm,aut conſequente, non præuiâ. In propoſito dico inſtantiam ad ſummum probare, quod Deus non poſſit velle dare auxilia efficacia ad ſalutem ſine intentione comitante, & ſimultanea ſalutis, virtuali ſaltem, & implicita, ad quam deinde conſequi debeat eiuſdem ſalutis intentio explicita, & formalis: hoc enim ſufficit vt homo

Deus poteſt velle media efficacia ad gloriam abſque præintentione, at non abſque omni intentione gloriæ.

homo ex Dei intentione, non præter Dei intentionem saluetur. At non probat instantia non posse Deum dare velle auxilia efficacia absque præuia intentione salutis; quod requireretur ad inferendum electionem ad gloriam necessariò antecedere præuisionem meritorum, cuius oppositum à nobis asseritur.

9. Non repugnat, quod electio efficax ad gloriam habeat causam in prædestinato.

ASSERTVM II. Electio ad gloriam simpliciter, & loquendo de potentia absoluta potuit habere merita prædestinati pro causa quasi morali, seu ratione motiua. Procedit assertum de actu electionis ad gloriam sumpto terminatiuè, & in agendo modo iam explicato. Consequitur ad primum assertum mox probatum: & facilè

Probatur simpliciter, & absolutè loquendo electio ad gloriam potuit esse post præuisa merita prædestinati, ergo potuit habere talia merita pro causâ quasi morali, seu ratione motiua. Antecedens est assertum superius, consequentia probatur, tùm quia qui sustinent de facto electionem ad gloriam non habere pro ratione motiua merita prædestinati, sustinent ipsam esse ante talia merita præuisa; proportione igitur permotatâ, si electio esset post præuisa merita prædestinati, possunt habere ipsa pro ratione motiua; tùm quia de facto ex eo, quod merita in executione præcedant gloriam, sunt causa moralis gloriæ in executione, & causant gloriæ executionem, ergo si præcedant gloriam etiam in intentione, esse poterunt ratio motiua gloriæ in intentione, & mouere ad intentionem ipsius, electionemve ad ipsam. Confirmatur. Electio ad gloriam potest quantum est de se habere merita pro ratione motiuâ, ergo si merita prædestinati sint ante ipsam præuisa poterit habere pro ratione motiua ipsa merita prædestinati. Antecedens infrà tradetur explicando electionem ad gloriam habere de facto pro ratione motiuâ merita Christi, & habere pariter posse pro ratione motiua merita alterius puri hominis à prædestinato: Consequentia probatur, suppositâ sufficiente prioritate meriti ad præmium gloriæ potest purus homo in ordine ad gloriam mereri sibi congruè saltem (quod dixerim, quia merita puri hominis procedentia ex gratia habituali cum adæquatè compensentur per gloriam ipsam, non videntur habere condignitatem ad exigendum pro præmio vltra gloriam, actum ipsum electionis ad gloriam; quamvis consideratum solùm actiuè, & secundùm terminationem) quidquid potest Christus condignè, & comparatione facta ad alium purum hominem, quidquid in ordine ad gloriam habere quis potest ex merito alterius puri hominis, moltò magis habere potest ex meritis propriis, dummodo cætera sint paria, maximè in eo, quod merita propria, æquè ac merita alterius puri hominis, sint antecedenter præuisa, vt supponitur fore in casu nostro.

Nec item repugnat quod habeat merita pro ratione motiua.

§. II.

Virùm electio ad gloriam tùm secundùm se, tùm etiam vt præmium, & Coronam potuerit esse ante præuisa merita prædestinati?

ASSERTVM I. Electio ad gloriam simpliciter, & loquendo de potentiâ absolutâ potuit secundùm se esse ante præuisa merita prædestinati, ly *secundùm se* importat electionem ad gloriam præscindendo ab eo, quod sit liberè, & per merita obtinenda, nec ne? Quâ ratione assertum est communissimum: Licèt enim non desint, qui negent electionem ad gloriam esse posse ante præuisa merita prædestinati, isti tamen loquuntur de electione ad gloriam vt liberis, & meritoriis prædestinati operibus acquirendam, vt magis patebit ex ponendis inferiùs. Interim assertum in eo sensu, in quo positum est, 10.

10. Electio ad gloriam secundùm se esse potuit ante præuisâ merita prædestinati.

Probatur gloria secundùm se non dicit habitudinem vllam ad merita, ergo electio ad gloriam simpliciter, & loquẽdo de potentia absoluta potuit, &c. Consequentia patet: Antecedens probatur. Gloria secundùm se præscindit ab eo, quod detur, vel vt præmium, vel vt purum beneficium, vel vt hæreditas, sed si detur, vt purum beneficium, vel vt hæreditas præcisè, non dicit habitudinem vllam ad merita, præsertim eius, cui datur, ergo. Minor patet, quia beneficium dicit habitudinem ad gratiam, & liberalitatem; hæreditas dicit habitudinem ad filiationem; propriumque est præmij dicere habitudinem ad merita. Maior quoad rationem hæreditatis patet in paruulis decedentibus cum solo Baptismo, quibus de facto datur gloria præcisè vt hæreditas: quoad rationem beneficij probatur ex eo, quod spectat ad maximam Dei liberalitatem posse quodcumque maximum bonum, vt purum beneficium concedere, & sicuti Deus de facto tùm Christo gratiam vnionis, tum hominibus primam gratiam habitualem, vt purum beneficium concedit; ita non est, cur nequeat vt purum beneficium concedere etiam gloriam. Confirmatur specialiter, quod possit Deus dare gloriam vt purum beneficium: Potest Deus dare gloriam in ipso instanti creationis ergo potest dare gloriã, vt purũ beneficiũ: Antecedẽs patet quia sicuti fuerunt Angeli creati in gratia, ita potuerunt creari in gloria. Consequentia probatur: Status gloriæ, seu beatitudinis non potest esse simul cum statu meriti, vt alibi traditur, ergo gloria, quæ daretur in instanti creationis non admitteretur statum meriti: esset purum beneficium, nullatenus ex merito. Neque est eadem ratio de gratia, quæ daretur in instanti creationis, neque enim repugnat cum statu meriti status gratiæ, sicuti status gloriæ: &

Gloria secundùm se præscindit ab eo quod detur, vt vt præmium, vel vt hæreditas vel vt beneficium.

Status beatitudinis non potest esse cum statu meriti.

qui concedunt Angelos ſe diſpoſuiſse, & aliqualiter promeruiſse, nedum promereri potuiſse gratiam, in qua fuerunt creati, non ideo admittunt potuiſse ipſos promereri gloriam, ſi fuiſsent in gloria creati.

21. Maior difficultas eſt de gloria, vt eſt præmium, & corona, nam ex vna parte eo ipſo, quod eſt præmium, & corona, debet acquiri per merita; & quia non datur meritum ad id, ad quod non datur libertas, debet acquiri liberè. Ex alia parte eo ipſo, quod intentio efficax ipſius, ſeu electio efficax ad ipſam antecedit præuiſionem meritorum, operúmque eius, qui eligitur, nec videtur poſse acquiri liberè, nec ex merito. non liberè, quia electio illa efficax eſset ſuppoſitio antecedens, & infruſtrabilis, nullatenùs eſset in poteſtate electi, quia nullam haberet in ipſo cauſam. Eſset igitur neceſſitas ab extrinſeco cogens electum ad gloriam acquirendam. Non ex merito, tum quia non datur meritum ſine libertate; tum ſpecialiter, quia gloria intenta ab æterno gratis, & abſque præuio merito, non poteſt in tempore remuneratoriè, & ex præuio merito tribui, niſi mutetur propoſitum diuinæ voluntatis, & voluntas executiua Dei ipſius voluntati intentiuæ non reſpondeat. Chymericum autem eſt mutari poſse propoſitum diuinæ voluntatis, aut voluntatem executiuam Dei poſse à voluntate ipſius intentiuâ diſcordare. Nihilominùs non obſtante hac ratione dubitandi ſit

22. Electio ad gloriam etiã vt præmium poteſt eſſe ante præuiſa merita prædeſtinati.

ASSERTVM II. Electio ad gloriam etiam, vt præmium, & coronam, poteſt eſſe ante præuiſa merita prædeſtinati. Ita vltra illos omnes, quos in §. *ſequenti* referemus, tanquam ſentientes talem eſſe de facto electionem ad gloriam, plures etiam ex iis, qui electionem de facto ſuſtinent habitam eſſe poſt præuiſa prædeſtinati merita, imò ex his Auctoribus, vt notat Lugus *prima parte, lib. 1. diſputat. 39. cap. 3. numero* 28. via eſt, qui affirmando electionem ad gloriam, vt coronam, eſſe de facto poſt præuiſa merita, audeat negare poſſibilitatem eiuſdem electionis ante præuiſa merita; quia tamen argumenta præſertim rationi innixa, quæ afferuntur ad probandam præuiſionem meritorum de facto, aut nihil probant; aut probant eandem præuiſionem neceſſariò præſupponi electioni ad gloriam, vt coronam, etiam de poſſibili; ſi non expreſſis verbis, ſaltem re ipſa maior pars eorum, qui ponunt præuiſionem meritorum de facto, eandem præuiſionem conſequenter aſtruunt neceſſariam etiam de poſſibili, qua in re expreſſiùs locutum & aſſerti noſtri apertiorem aduerſarium inuenio eſſe Vaſquium *prima parte, diſputat.* 89. *cap.* 9. 10. 11.

23. Aduerte ad faciliorem aſſertæ veritatis intelligentiam & probationem aliud eſſe ponere electionem ad gloriam, vt præmium, ante præuiſa merita: aliud eſſe ponere electionem ad gloriam; vt præmium, ſine meritis. Illud, non iſtud à nobis aſſeritur. Illud ſolùm excludit merita antecedentia electionem, iſtud excludit merita quæcumque ſiue antecedentia, ſiue comitantia, ſiue ſubſequentia. Illud excludit in ordine ad merita ſolùm ſcientiam præuiſionis: iſtud excludit etiam ſcientiam cauſalitatis. Iſtud excludit meritum non ſolùm ex parte actus, verùm etiam ex parte obiecti; & electio, quæ eſſet ad gloriam ſine meritis, vtique non poſſet ſtare cum gloria in tempore, ſeu in executione tribuenda ex meritis: Illud ſolùm excludit merita ex parte actus, & optimè ſtare poteſt cum eo, quod gloria in tempore, & in executione detur ex meritis; & hinc iam aliqualiter patet ſolutio ad ſecundam partem ſuperioris rationis dubitandi, in qua, tanquam chymericum vrgetur quod poſſit eſse ante præuiſa merita electio ad gloriam acquirendam ex meritis: hoc certè vim aliquam haberet ſi ly *ante præuiſa merita* excluderet merita etiam comitantia, aut ſubſequentia electionem, & idem prorſus ſignificaret ac omninò ſine meritis, ſeu ſine habitudine ad merita: faciliorem habet ſolutionem eiuſdem rationis dubitandi prima pars, in qua electio efficax ad gloriam antecedens præuiſionem bonorum operum ex parte prædeſtinati vrgetur tanquam læſiua libertatis, pro quo certè ſufficit recolere, quæ dicebantur *lib. ſuperiori cap.* 6. §. 3. Neque enim voluntas efficax gloriæ præcedens quamcumque determinationem voluntatis creatæ neceſſitat ad gloriam acquirendam magis, quàm neceſſitet ad aliud quodcumque opus præſtandum voluntas efficax Dei prædeterminatiua talis operis. Vnde non eſt in hoc immorandum: procedamus igitur ad probationes aſserti, quod

Aliud eſt eſſe ante præuiſa merita, aliud eſſe ſine meritis.

Probatur primò: Electio ad gloriam vt præmium, & coronam (loquendo, vt ſuppono de electione efficaci) ad ſummum debet eſse poſt præuiſa merita in eo, qui non poteſt talia merita tribuere, ſed Deus poteſt merita tribuere, ergo electio, quæ à Deo fit ad gloriam, etiam vt præmium, & coronam, non debet neceſsariò eſse poſt præuiſa merita. Minor patet, tum quia ad Deum ſpectat tribuere gratiam, quæ eſt potiſſimùm principium merendi gloriam, tum quia iuxta alibi relata verba Auguſtini *cap. 14. de correp. & gratia Deus habet in manu ſua voluntates hominum, magis quam ipſi ſuas*, adeóque poteſt facere voluntates hominum merentes magis, quàm ipſi homines: tum quia idem *Auguſtinus* ſæpiſſimè vocat noſtra merita Dei dona *lib. de gratia, & lib. arb. cap. 7. Dona Dei ſunt bona merita tua: non Deus coronat merita tua, tanquam merita tua, ſed tanquam dona ſua.* In Pſalm. 118. Serm. 7. *Donis ſuis Deus retribuit bona præmia.* Quomodo autem merita eſſent Dei dona, ſi Deus non poſset merita tribuere. Maior probatur. Voluntas efficax effectus ad ſummum ſupponit præuiſionem cauſæ in eo, qui non poteſt cauſam ponere, & qui poteſt cauſam ad effectum requiſitam ponere non debet neceſsariò ipſam ſupponere, licet igitur gloria, vt præmium, 24.

Merita creaturæ ſunt dona creatoris.

&

& corona, sit effectus meritorum, & debeat necessariò habere merita pro causa: Voluntas tamen efficax gloriæ in Deo, qui potest prædestinati merita ponere, non debet necessariò merita supponere: ergo electio efficax ad gloriam vt præmium, & coronam &c. Et hinc ex vna parte commendatur plurimùm summa, & vniuersalissima prouidentia Dei, ipsiusque independentia à causis secundis; ex alia parte eludun-tur facilè instantiæ, quæ ab Aduersariis afferri solent de Principe creato, qui, si velit dare arma in præmium victoriæ, vel dignitatem in præmium probitatis, non potest efficaciter velle dare alicui, nisi in ipso præuideat victoriam, & probitatem, disparitas scilicet est, quia creatus Princeps non potest tribuere victoriam, & probitatem, facere victorem, & probum, sicuti potest Deus tribuere merita, & quem voluerit facere merentem.

Princeps creatus cur nequeat velle dare præmium, nisi præuisis meritis.

15. Dices quamvis qui potest tribuere præmium, & merita possit simpliciter, & absolutè velle præmium absque eo quod prius velit merita, vt tamen ordinatè velit, debet prius velle, quod in re priùs ponendum est, adeoque debet prius merita velle, ergo cum Deus debeat ordinatè velle, imò ordo diuinorum actuum desumatur ab ordine obiectorum, licet habeat in propria potestate tribuere & gloriam, & merita, non potest velle gloriam vt præmium, quin prius velit, & præuideat merita. Sed contra merita possunt respicere præmium, vel præcisè vt effectum, vel vt effectum, & finem; Si primo modo se habeant, transeat, quod ordinatè volens, quamvis habeat in propria potestate &c. debeat priùs merita, quàm præmium velle: Si secundo modo se habeat, ordinatè volens debet è contra priùs velle præmium, quàm merita, quia voluntas finis est prior voluntate eorum, quæ sunt ad finem, & præmium, quod simul est finis meritorum, ita est in executione posterius meritis, ipsorúmque effectus, vt in executione sit prius meritis meritorúmque causa. Cum igitur ex infrà dicendis §. *sequenti* gloria esse possit, imò sit de facto, tum finis meritorum, consequens est ipsam esse executione posteriorem, intentione priorem meritis, & desumendo etiam, vt vult instantia, ordinem diuinorum actuum ab ordine obiectorum, inter actus diuinos executiuos eos, qui sunt circa merita, esse priores iis, qui sunt circa gloriam, inter actus verò intentiuos eos, qui sunt circa gloriam, esse priores iis, qui sunt circa merita, volitionémque intentiuam gloriæ, quæ est ad gloriam electio, esse priorem voluntate intentiua meritorum.

Præmium, quando est etiam finis meritorum, intenditur ante merita.

16. Dices insuper, ergo saltem volitio executiua gloriæ, seu executiua ad gloriam electio est necessariò posterior voluntate executiuâ meritorum, nec est vlla maior ratio cur ex eo, quod voluntas intentiua gloriæ præcedat voluntatem intentiuam meritorum dicatur electio ad gloriam esse ante merita; quàm ex eo, quod voluntas executiua gloriæ sit posterior voluntate executiuâ meritorum electio ad gloriam dicatur esse post merita. Sed contra: Quando simpliciter admitteretur voluntatem executiuam gloriæ esse posteriorem voluntate executiua meritorum, adhuc cum ordo intentionis sit secundùm se prior ordine executionis, esset maior ratio dicendi absolutè electionem ad gloriam esse priorem meritis; cum sit prior in eo ordine, qui secundùm se est simpliciter primus, quàm esse posteriorem, cum sit posterior solùm in ordine executionis, qui est ordo secundus: dixi quando simpliciter admitteretur voluntatem executiuam, &c. quia re ipsâ existimo non aliam dari in Deo voluntatem, quàm intentiuam; non alium in actibus diuinæ voluntatis ordinem, quàm intentionis: ordinem verò executionis reperiri solùm in rebus ipsis, quæ executioni mandantur, & in actibus executiuæ virtutis, quæ vt colligitur ex *lib.* 3. *cap.* 5. §. 1. *in* 2. *probatione* 2. *asserti* distinguitur ab intellectu, & voluntate in Deo. Ita de ordine intentionis, & executionis sentiunt Vasquez 1. *part. disp.* 89. *cap.* 7. *n.* 53. Herice *disp.* 13. *cap.* 11. *Auersa q.* 22. *sect.* 6. &c. contra Io. à S. Thoma 1. *part. q.* 19. *disp.* 5. *artic.* 1. Ribas *tract.* 7. *disp.* 2. *cap.* 4. Arriaga *disput.* 35. *sect.* 7. Suarez *in opusc. lib.* 3. *de aux. cap.* 18. *num.* 4. &c. contra quos sic breuiter probatur opinio, quam amplectimur. Quod dentur in voluntate actus executiui vltra actus intentiuos prouenit ex imperfectione voluntatis intentiuæ, quæ si in se ipsa sit efficax, & perseuerans in se ipsa sufficit, vt virtus executiua exeat in executionem, at voluntas intentiua Dei est in se efficax, per-scurrans, & omninò perfecta, ergo: Maior probatur, si quandoque in creatis post ordinem intentionis, qui incipiens à fine per media fini propinquiora procedens in medium remotius desinit in actibus voluntatis reperitur ordo executionis, qui incipiens à medio remotiore per media minùs remota procedens in finem desinit, est quia actus intentionis aut non fuerunt efficaces, aut in voluntate non perseuerant, adeoque, vt virtus exequens determinetur ad exeundum in actum, debet voluntas irrumpere in nouos actus spectantes ad ordinem executionis, ergo quod dentur in voluntate actus executiui vltra Intentiuos prouenit ex imperfectione voluntatis aut cessantis ab actibus intentiuis, aut elicientis ipsos inefficaciter exterùm, si sit efficax, & perseuerans actus, quo quis intendit sanitatem, & propter sanitatem medicinam, optimè poterit vi ipsius potentia executiua aggredi executionem, & sumptionem medicinæ: Cum igitur voluntas intentiua Dei sit in suis affectibus efficax, & perseuerans, non admittit actus executiuos, nec datur in Deo voluntas executiua executione, vt ita dicam elicitâ, sed solùm executione imperatâ, exercita scilicet non in actibus à voluntate elicitis, sed ex voluntatis imperio in actibus virtutis executiuæ distinctæ à voluntate, & in hac virtute executiuâ non negamus actus diuinos versari prius circa

Ordo intentionis est prior ordine executionis.

Ordo executionis non datur in diuina voluntate.

Volũtas Dei est executiua executione imperatâ nõ verò executione elicita.

apud istos alij plurimi tum antiqui, tum recentiores. Contra Vasquea 1. *par. disp.* 89. *vbi cap.* 2. sententiam sustinentem electionem ad gloriam factam ex meritis gratiæ præuisis ait esse probatam non paucis Theologiæ professoribus in Germania, Gallia, & Hispania, & pro eadem sententia refect plures ex antiquis: referre possumus pro eadem electione ex præuisis meritis Molinam 1. *parte, q.* 23. *art.* 5. *disp.* 1. *memb.* 11. §. *vsque hactenus*, Becanum *tom.* 1. *cap.* 14. *de prædestinat. quæst.* 4. Lessium *disp. de prædestinat. sect.* 2. *& lib.* 14. *de perfection. diuinis cap.* 2. Herice 1. *parte, disp.* 23. *cap.* 10. *&* 11. *disp.* 24. *cap.* 3. aliosque nonnullos præsertim ex Societate, licèt non omnes citati auctores cum omnimoda illimitatione loquantur, nam Lessius *disp. cit. sect.* 5. *n.* 110. ab electione factâ post præuisa merita excipit Deiparam, *Herice* vltra Deiparam excipit Apostolos, & alios quosdam, quos vocat eximiè prædestinatos, estque hæc exceptio iuxta sententiam Catherini *lib.* 1. *de præd. c. vlt. l.* 3. *c.* 1. *item in c.* 8. *&* 9. ad Rom. *in c.* 5. ad Eph. & alibi distinguentis duplicem ordinem saluandorum, primum eorum, qui sunt specialissimis priuilegiis insigniti, & hos vocat eximiè prædestinatos, & censet electos ante præuisa merita: Secundum eorum, qui sunt communi, & ordinariâ gratiæ largitione donari, hos vocat non prædestinatos, sed saluandos, & ponit electos post præuisa merita, citanturque pro hac Catherini sententia Occam, & Gabriël *in* 1. *dist.* 41. & nouissimè Derchennis *de prouidentia Dei numero* 52. Contra hos omnes Auctores asserta veritas, vtpotè procedens in quæstione de facto, & in electione, quam, cum Deus iuxta suprà asserta habere potuerit tùm ante, tum post præuisa merita, ex libera Dei determinatione, hoc potiùs, quàm illo modo habitam esse existimamus, indaganda est potissimùm ex auctoritatibus Scripturæ per quam vt ait D. Thomas *tertia parte, quæstione prima articulo* 3. *in C. diuina voluntas nobis innotescit.* Ideo

Idque in omnibus saluandis, nō verò solum in eximiè prædestinatis.

21. Probatur primò ex Scriptura Deuter. 9. *Ne dicas in corde tuo propter iustitiam meam introduxit me Dominus, vt terram hanc possiderem. Neque enim propter iustitias tuas, &c. Sed vt compleret verbum suum Dominus, &c.* In hoc loco sermo est de terra promissionis, quæ figura est gloriæ. Act. 13. *& crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* In hoc loco indicatur ordinationem ad vitam æternam antecedere ad meritum fidei. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati.* In hoc loco merita vitæ sanctæ, & immaculatæ non ponuntur antecedentia electionem, alioqui dici debuerat *Quia eramus sancti, & immaculati*, sed ponuntur subsequentia, & ortum ducentia ab electione Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, vt secundùm electionem propositum Dei maneret non ex operibus, sed ex vocante dictum est, ei quia maior seruiet minori.* In quo loco ly *vt secundùm electionem propositum Dei maneret*: ly *non ex operibus, sed ex vocante* insinuat ex proposito Dei vocantis habere electionem, non ex operibus prædestinati Psalm. 17. *Saluum me fecit, quoniam voluit me* in quo loco ratio salutis in Deum refunditur, non in merita prædestinati. Alia huiusmodi Scripturæ loca Patrum auctoritatibus confirmata facilè omnibus obuia sunt apud Auctores suprà relatos, & specialiter inter Thomistas apud Salmant. 1. *part. tract.* 3. *disp.* 9. *dub.* 1. §. 3. 4. 5.

Dices ex Vasquio *disp. cit. cap.* 12. allata Scripturæ Sacræ testimonia procedere de electione ad gratiam, non de electione ad gloriam, tùm quia pro illa magis, quàm pro ista electione stat sacrorum Expositorum auctoritas, tum quia Scriptura sibi ipsi non cohæreret dum alibi tradit electionem ad gloriam esse ex meritis prædestinati, vt Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum ab origine mundi: esuriui enim, & dedistis mihi manducare:* In quo loco opera misericordiæ, & merita assignantur pro causa præparationis Regni 1. Cor. 2. *Oculus non vidit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Iacobi 2. *Hæredes Regni, quod repromisit Deus diligentibus se.* In quibus locis dilectio assignatur pro causa meritoria præparationis, & repromissionis Regni, sicuti si dicatur Rex dedit equum victori, denotatur victoriam esse causam meritoriam, & motiuam dationis equi. Sed contra, si allata pro asserto loca Scripturæ non possent aliter intelligi, quàm de electione ad gloriam, assertam veritatem de fide certam redderent: dico igitur posse etiam intelligi de electione ad gratiam non tamen ita rationabiliter, nec ita congruenter, sicut de electione ad gloriam vt patebit ex rationabilibus congruentiis afferendis in sequentibus probationibus. 22.

Electio ad gloriam ante præuisa merito non est de Fide.

Quod dicitur in instantia Expositorum auctoritatem magis stare pro electione ad gratiam, quam pro electione ad gloriam, falsum est, & male supponitur. Neque ad hoc impugnandum operæ pretium est huc transferre quæ fusè tradunt plures ex auctoribus in asserto præcitatis, vt ostendant electionem ante præuisa merita esse iuxta mentem Sanctorum Patrum, & Sacrorum Doctorum; Nec minus falsum est quod additur Scripturam alibi tradere electionem ad gloriam esse ex meritis: Ex prima enim auctoritate solùm colligitur bona opera esse causa possessionis Regni iam præparati, non ipsius præparationis, quod idem est ac dicere esse causam gloriæ ex parte obiecti, & quo ad executionem; non ex parte actus, & quo ad electionem. In aliis duabus auctoritatibus dilectio assignatur tanquam effectus, non tanquam causa præparationis Regni, & sensus est præparari, & repromitti regnum de iis, quos Deus diligentes facit, non quo Deus diligentes supponit, quos diligentes præuidet scientia causalitatis, non quos diligentes præuidet scientia puræ præuisionis. Nec refert malè aptari hanc explicationem exemplo illi, Rex dedit equum victori: Non 23.

refert ioquam, quia ex supradictis aliunde constat, quod non potest Rex facere victorem, sicuti potest Deus facere diligentem.

24. Probatur secundò gloria est à Deo volita, antequam sint in se ipsis directè, & absolutè volita merita, ergo electio efficax ad gloriam, quæ nihil est aliud, quàm actus, quo Deus alicui efficaciter gloriam vult, est ante merita absolutè in se ipsis volita, & à fortiori ante eadem absolutè in se ipsis præuisa. Antecedens probatur: Gloria est à Deo volita, vt finis; merita sunt à Deo volita, vt media, vt constat ex proportione meritorum ad gloriam, tanquam mediorum ad finem, traditur ex Trid. *sess.6.cap.7.* dicente: *finalis causa iustificationis est gloria Dei, & Christi, ac vita æterna*, & euincitur ex vnanimi consensu fideliom anhelantium gloriam, tanquam vltimum finem, sed finis est volitus ante media, ergo gloria est à Deo volita, &c. Minor probatur, finis est ratio volendi media, vt ait Scotus *in 1.dist.41.§.potest aliter, volens ordinatè finem, & ea, quæ sunt ad finem, prius vult finem, quàm aliquod entium ad finem*; nec, vt ait D. Thomas *1. part. q.23. a.4. in C. Præcipitur aliquid ordinandum in finem nisi præexistente volunt ate finis.*

Gloria ad menta se habet vt finis ad media.

25. Dices ex Vasquio *1. parte, disp.81.cap.5. n.21. disp.89. num. 79. & 101.* volitionem finis esse priorem volitione mediorum, quando media sunt physica, non quando mediæ sunt moralia, cuiusmodi sunt meritæ respectu gloriæ. Item *ex eodem, eâdem disp. 89. n. 117.* Quando quis intendit finem sibi consequendum, non quando intendit, & ponit fioem consequendum alteri: sicuti Deus intendit, & vult gloriam tanquam finem non sibi, sed alteri, prædestinato, scilicet, consequendum. Ratio primi est, quia medium physicum immediatè per se ipsum influit in finem, medium morale non per se ipsum, sed per voluntatem eius, qui finem dat talem voluntatem mouendo. Medium igitur physicum, cum influat in existentiam, non in volitionem finis, optimè potest esse posterius volitione finis; at media moralia cum debeant mouere voluntatem eius, qui dat finem, ad ipsum dandum, influunt quodammodo respectu dantis finem io volitionem finis, & necesse est, quod volitionem finis præcedant, quod sint priùs volita, & præuisa. Ratio secundi est, quia, cum quis intendit finem consequendum sibi, habet tam finem, quàm media in sua potestate, ideo rationabiliter priùs vult finem, quàm media: at qui intendit, & proponit fioem consequendum alteri, intendit finem vt consequendum per media ab alio applicanda, adeóque non habet media in sua potestate, & potest quidem ex se habere simplex desiderium, & voluntatem inefficacem finis, at nisi præuideat ex parte eius, cui finem vult, media necessaria, nequit rationabiliter habere eiusdem finis volitionem efficacem. Sed contra, rationem hanc secundi facilè patet non esse ad rem io nostro casu; in quo licet Deus intendat gloriam vt finem consequendum alteri, habet tamen in sua potestate media ab altero ponenda æquè, ac si essent ponenda à se ipso in ordine ad finem sibi consequendum: imò, cum ad Deum spectet in ordine ad gloriam merita tribuere, magis ad ipsum spectat applicare media pro consequendo fine gloriæ, quàm ad eum, cui talis finis consequendus est, pro quo recolantur *supradicta §.2.in 1. prob.2.assert.* Ad rationem primi dico medium siue physicum sit, siue morale influere io finem ordine executionis solùm, non ordine intentionis, & sicuti medium physicum per se ipsum causat executionem, non intentionem finis, ita executionem pariter, non intentionem causat per aliud, medium morale, & ad executionem, non ad intentionem finis debet mouere alterius voluntatem.

Voluntatem finis esse priorem volunttate mediorum verificatur etiã de fine, quẽ Deus velit alteri.

Etiam de mediis moralibus.

26. Vrgebis: Voluntas, quæ de se est efficaciter intentiua finis, non potest amplius aliũde moueri ad finis executionem, ergo licet medium physicum causet finem in executione solùm, non in intentione: medium tamen morale causans mouendo voluntatem non potest causare in executione, quin causet etiã in intentione, non potest ad executionẽ præsupponi, quin etiam ad intentionem præsupponatur, merita igitur, cum sint media moralia ad gloriam, debent esse priora volitione etiam intentiuæ gloriæ. Antecedens probatur, tum quia ex dictis *antecedente §.* voluntas efficaciter intentiua finis se ipsâ sufficit, vt virtus executiua operetur, ergo non potest amplius ad executionem moueri, tùm quia, si voluntas efficaciter intentiua finis moueretur ex meritis ad eiusdem finis executionem, finis non esset eodem modo volitus in intentione, quo in executione: io iotentione quippè non esset volitus ex meritis, sicuti esset volitus ex meritis in intentione. Contra tamen voluntas dupliciter potest esse efficaciter intentiua finis, vel ita vt neque ex parte actus intendentis, neque ex parte finis iotenti motiuum aliquod morale reluceat, vel ita vt, licèt non ex parte, actus iotendentis, bene tamen ex parte finis iotenti motiuum aliquod morale reluceat, talis est voluntas de facto efficaciter intentiua gloriæ, vtpotè, quæ est intentiua gloriæ vt finis simul, & vt præmij; adeóque quatenus rationi finis est annexa ratio præmij, relucet ex parte finis intenti motiuum morale. Ad instantiam igitur distinguo antecedens, voluntas, quæ de se est efficaciter intentiua finis, ita vt nullum motiuum morale reluceat, neque etiam ex parte finis intenti, non potest amplius, &c. concedo, voluntas, quæ est de se efficaciter intentiua finis; ita tamen, vt ex parte ipsius finis reluceat motiuum morale non potest amplius, &c. nego antecedens, In hoc enim casu voluntas ita de se intendit finem, vt etiam intendat ad finis executionem moueri à meritis; & sic, quod executio à voluntate imperata dependeat à motiuo meritorum, est ex efficacia ipsius voluntatis intentiuæ. Ad primam probationem antecedentis dico voluntatem efficaciter intentiuam finis se ipsâ sufficere, vt virtus executiua operetur, & ponat finem, eo modo tamen quo fuit intentus; id est vt ponat ex motiuo meritorum, si finis fuit intentus vt ponendus ex meritis. Ad secundam probatio-

nem

nem dico, dummodo ly *eodem modo* ly *ex meritis* se teneat ex parte obiecti & finis, finem asse eodem modo volitum in intentione, quo in executione; in vtraque esse volitum ex meritis, Deum scilicet intendere finem gloriæ ex meritis exequendum, eundemque ex meritis exequi.

Prima ratio distinguens prædestinatū à cæteris nō potest esse meritum prædestinati.

27. Probatur tertiò prima ratio distinguens prædestinatus à cæteris debet esse aliquid se tenens ex parte Dei, actus ipsius diuinæ voluntatis, non aliquid se tenens ex parte prædestinati: at si electio, à qua in Deo incipit series prædestinationis supponeret merita ex parte prædestinati, talia merita essent prima ratio distinguens, &c. à talibus meritis, non ab aliquo se tenente ex parte Dei inciperet series prædestinationis, ergo electio ad gloriam non supponit de facto merita prædestinati, sed est ante ipsa absolutè præuisa. Probatur maior, ex Rom. 9. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: ex* 1. Cor. 4. *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti*, aliisque locis tum relatis in prima probatione, tùm facilè obuiis cuicumque etiam leuiter Sacras paginas versanti; quibus in hominum prædestinatione, & salute plurimum magnificatur aut diuinum beneplacitum, aut diuina misericordia, & valde parum tribuitur operibus prædestinati, quod certè minus congrueret, si prima ratio distinguens prædestinatū se teneret ex parte ipsius prædestinati.

28. Dices D. Thomas 1. *contra gentes c.* 87. refert, & reprobat tanquam errorem, opinionem *quorundam dicentium, omnia procedere à Deo secundùm simplicem voluntatem, vt de nullo oporteat rationem reddere, nisi quia, Deus vult*: at iuxta superiorem probationem, dum dicimus primam rationem, cur hic potiùs, quàm ille sit prædestinatus se tenere ex parte Dei, esse actum diuinæ voluntatis eligentis, est idem ac si dicamus hunc potiùs quàm illum esse prædestinatum, quia Deus ita vult, adeóque in negotio omnium grauissimo, quale est negotium prædestinationis, faceremus opinioni erroneæ relatæ, & reprobatæ à S. Doctore. Sed contra nos dicimus hunc potiùs, quàm illum esse prædestinatum, quia Deus vult ex causa tamen rationabilissima, quamvis delitescente in thesauris diuinæ sapientiæ, & nec nobis notâ, nec à nobis assignabili. Non quia Deus vult præcisè, excludendo quamcumque causam volendi non solùm meritoriam, & ex parte creaturarum, vt nos excludimus respectu electionis ad gloriam, verùm etiam finalem, & ex parte Dei, vt excludebat opinio *à D. Thoma* relata, ad cuius propterea impugnationem Sanctus Doctor assignat pro regula, & ratione eorum, quæ Deus vult, ipsam diuinam sapientiam, iuxta illud Psal. 103. *Omnia in sapientia fecisti.* Cæterùm non esse ex parte creaturarum assignandum respectu Dei causam, rationemve volendi præmiserat idem S. Doctor *eodem c.* illis verbis: *Aliorum autem à Deo volitorum nullam est Deo causa volendi.*

In quo sensu sit error nullam rationem reddere diuinorum operū, nisi quia Deus vult.

29. Vrgebis electio ad gloriam eo ipso, quod est ante præuisa prædestinati merita, non potest habere pro ratione, & regulâ diuinam sapientiam, ergo electionis à nobis assertæ non potest alia ratio reddi, nisi quia Deus vult præcisè, Antecedens probatur talis electio ad gloriam esset res indiscreti iudicij, & simulatoriam ac illusoriam redderet voluntatem in Deo communiter admissam de omnium hominum salute, sed quod tale est non potest habere pro ratione, & regula diuinam sapientiam, ergo. Maior quoad primam partem colligitur ex verbis D. Hilarij in Psalm. 64. *Non res indiscreti iudicij electio est, sed ex meriti delectu facta discretio est.* Quoad secundam partem probatur à pari. Sponsus, qui ex se, & nullâ ex parte electorum speciali conditione impellente hos potiùs, quàm illos, ciues ad nuptiale conuiuium eligeret non posset habere nisi simulatoriam, & illusoriam; non sinceram, & seriam voluntatem tribuendi omnibus ciuibus nuptiale conuiuium. Architectus, qui ad constructionem ædificij hos potiùs, quàm illos lapides ex se, & nulla ex parte ipsorum lapidum speciali conditione impellente, eligit, non posset habere nisi simulatoriam, & illusoriam voluntatem ponendi in tali ædificio omnes lapides ergo similiter, &c. Contra tamen: Ad auctoritatem *D. Hilarij* dico ipsum loqui de electione facienda in extremo iudicio, dum oues separabuntur ab hædis adeóque loqui de electione executiuâ, quæ secundùm præsentem prouidentiam secundùm quam intenta est, vt habenda dependenter à meritis, vtique res esset indiscreti iudicij, si sine meriti delectu fieret. De eâdem electione executiuâ; & temporali collatione gloriæ intelligendæ sunt aliæ nonnullæ, quæ afferri possunt auctoritates Sanctorum Patrum circa quos in vniuersum aduerto, quod ex Augustino monet Herincx *disp.* 8. *q.* 6. *n.* 71. eos præsertim; qui ante Pelagium scripsere, esse in hac materia benignè interpretandos, si intenti ad defensionem arbitrij contra Manichæos multum detulerunt arbitrij operibus, & de diuinæ gratiæ liberalibus donis, dum hostis aberat, non fuerunt adeò solliciti. Ad paritatem Sponsi, & Architecti dico nec ad conuiuium omnes simul ciues, nec ad ædificium omnes simul lapides admitti posse: nec aut sponsum omnibus ciuibus, aut Architectum omnibus lapidibus tribuere auxilia, & media quibus possint, si velint illi ad conuiuium, isti ad ædificium se promouere, ideo eo ipso, quod spōsus ex se eligit aliquos determinatos ciues, Architectus aliquos determinatos lapides, reliqui ciues à conuiuio, reliqui lapides ab ædificio excluduntur, & cum tali electione aliorum exclusiua redditur illusoria, & simulatoria voluntas alios omnes admittendi. Diuersa est ratio electionis ad gloriam, ad quam, cum possint omnes admitti, & omnibus à Deo dentur auxilia, & media, quibus possint, si velint ad ipsam se promouere electio determinata aliquotū non est aliorū exclusiua; cū tali electione propterea stare potest seria, & sincera voluntas dandi gloriam aliis omnibus.

Sancti Patres cur quandoque magis faueant arbitrio quàm gratiæ.

Electio efficax prædestinatorum non est exclusiua aliorum à gloria, ideo non pugnat cum voluntate saluandi omnes.

Probatur quartò specialiter contra *Catherinum* distinguentē saluandos à prædestinatis, 30.
& hos solùm, non illos admittentem ante

Opinio *Catherini* distinguentis saluandos à prædestinatis est periculosa.

præuisa merita ad gloriam electos. Electorum, & prædestiuatorum nomine, in Scriptura Sacra in Trid. *sess. 6. cap.* 12. aliisque in locis, in Sanctis Patribus, in Sacris Doctoribue, & vt notat Æstius *in* 1. *dist.* 41. §. 4. in omni Catholico Scriptore ante *Catherinum* intelliguntur omnes saluandi, ergo ordo saluandorum diuersus ab ordine prædestinatorum incongruè omninò ponitur, & periculosè, adeò vt *Bannes* relator *ab Æstio* præcitato non vereatur id vocare manifestam hæresim. Nec sufficiens præsidium præstant *Catherino* verba illa concludentia Parabolam operariorum Matth. 20. *Sic erunt nouissimi primi: & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi:* vbi videtur Deus appellare electos, quos dixerat primos, & hos exprimit esse paucos, videtur appellare vocatos, quos dixerat nouissimos, & hoc exprimit esse multos. Ex alia parte tum primi, tum nouissimi; & consequenter tum electi, tum vocati, sunt saluandi, omnes enim vsque ad vesperam perseuerauter operantur in vinea Domini, omnee recipiunt denarium diurnum dicente Domino, *Redde illis mercedem incipiens à nouissimis vsque ad primos*, ergo pluree sunt saluandi, quàm electi, & rectè distinguitur ordo saluendorum ab ordine electorum, seu prædestinatorum. Non inquam sufficiens præsidium &c. quie legitimue sensue illorum verborum *ex Matthæo* est. Erunt nouissimi apud homines, primi apud Deum: & primi apud homines, nouissimi apud Deum. Multi enim sunt vocati vel generaliter ad salutem, vel vocatione etiam efficaci secundùm hominum iudicium: pauci verò electi ad eandem salutem, sicque solùm primi apud Deum electi sunt, ipsique soli etiam saluandi; nouissimi verò apud Deum, etiamsi primi apud hominee, non sunt electi, nec etiam saluandi, falsúmque prorsoe est esse paucos electos multos saluandos. Quod eddebatur ad probandum ex contextu paraboiæ operarios etiam nouissimos esse saluandoe, non satis concludit; nam nec quælibet perseuerantia est sufficieue ad salutem, nec cuiuslibet denarij merces significat beatitudinem, vt magie explicat Æstius *in* 1. *dist.* 41. §. 5.

De facto omnes saluãdi sũt electi, & prædestinati.

31. Dubitatur hîc obiter, vtrùm saltem de potentiâ absolutâ, seu in alia rerum serie, admitti possit ordo saluandorum diuersue ab ordine prædestinatorum, adeò vt saluetur aliquie, qui prædestinatue non sit. Parti negatiuæ fauent verbe illa Fulgentij *lib. de fide ad Petrum, cap.* 35. *Firmissimè tene, & nullatenùs dubites neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinauit ad regnum cælorum; neque quemquam eorum, quos non prædestinauit ad vitam, vlla posse ratione saluari.* Nihilominùe existimo *Fulgentium* loqui de lege solùm ordinatiâ, & secundùm præsentem rerum seriem, ac prouidentiam, & secundùm hanc solam procedere allatam comparationem. Cæterùm loquendo de potentia absoluta licèt nequeat contingere, quod prædestinatus pereat, posse tamen contingere, quod non prædestinatus saluetor. Idcircò ad dubium respondetur affirmatiuè cum De Quiros *prima parte, tract.* 6. *disp.* 1. *sect.* 2. & probatur affirmatiua responsio. In alia rerum serie possunt dari à Deo auxilia efficaciter conducentia ad salutem absque intentione salutis, ergo in aliâ rerum serie potest quie esse saluandus, & non prædestinatue. Consequentia patet, quia habens auxilia efficaciter conducentie ad salutem est saluandus, habens talia auxilia absque intentione salutie non est prædestinatus, cum prædestinatio ad salutem non possit esse sine intentione salutis, sit præparatio beneficiorum tanquam mediorum ad salutem tanquam ad finem; sit species prouidentiæ, quæ ex genere suo est dispositio rerum in finem, nec esse potest sine intentione finis. Antecedens probatur. In aliâ rerum serie possunt à Deo dari auxilia efficacia ad illa eadem opera quæ de facto sunt efficaciter, & de condigno meritoria salutie, vt enim *superiori* §. 1. probatum est, huiusmodi opera meritoria sunt bona se ipsis expetibilia, independeter ab electione ad gloriam, seu ab electione salutie; nec propterea gloria obtineretur præter Dei intentionem, vt *eodem* §. 1. explicatum est. Con- 32.
firmatur. Incarnatio, quæ de facto efficaciter conducit ad Redemptionem humani generis à peccato potuit à Deo primo decerni præcisè propter excellentiam mysterij absque vlla intentione redimendi à peccato & deinde in signo posteriori velle per ipsam peccatum redimere; qua ratione Incarnatio efficaciter conduceret ad peccati Redemptionem absque eo, quod esset propter talem Redemptionem intenta, & ad Redemptionem prædestinata; imò de facto Incarnatio non est intenta propter remissionem actualium, & tamen est ex vi ordinationis subsequentis decretum Incarnationis efficax etiam in ordine ad remissionem actualium, ergo similiter auxilia, & opera de facto efficaciter cõducentia ad salutem possunt à Deo primo decerni præcisè propter istorum bonitatem, & Dei gloriam, absque intentione salutie, & deindè in signo posteriori ordinari ad salutem, qua ratione efficaciter conducent ad salutem absque eo, quod sint propter talem salutem volita, adeóque constituent hominem saluandum absque eo quod constituant prædestinatum.

De potentia vero absoluta est dabilis saluandus, qui non sit prædestinatus.

33. Dices Deus nullatenus potest dare auxilia efficacia ad salutem, aut ad opus meritorium salutis sine eleuatione creaturæ ad finem supernaturalem, sed huiusmodi finis supernaturalis est salus, & consequenter eleuatio ad finem supernaturalem est intentio salutis, seu ordinatio ad salutem: ergo sine intentione salutis non potest Deue dare auxilia efficacia, &c. Maior patet, quia huiusmodi auxilia non possunt non esse supernaturalia, nec possunt conuenire, nisi creaturæ eleuatæ. Sed contra, licèt finis supernaturalie, ad quem de facto creatura eleuatur sit salue, & vita æterna, posset tamen Deus in alia rerum serie eleuare creaturam ad alium finem supernatura

De potentiâ absolutâ est dabilis finis supernaturalis diuersus à gloria.

pernaturalem, putà præcisè ad ostensionem gloriæ sui ipsius tanquam Auctoris supernaturalis, vt manifestandæ per opera bona supernaturalia ordinis, qua ratione absque vlla intentione salutis posset dare auxilia supernaturalia, etiam in ordine ad finem supernaturalem, quæ auxilia si in signo posteriori ad salutem, præsertim solùm vt præmium, non vt finem ordinarentur, vt à Deo verè possent ordinari, constituerent hominem saluandum, & non prædestinatum, & homines non prædestinati saluarentur.

34. Ex his habes in alia rerum serie dabilem esse Prouidentiam supernaturalem diuersam (subintellige in actu exercito conformiter ad *supradicta cap.1. §.4.*) ab ea, quæ nunc datur: & sicuti simpliciter poterat Deus ad finem supernaturalem creaturas non ordinare; ita ordinare potuit ad finem supernaturalem diuersum ab eo, ad quem de facto ipsas ordinauit. In quo maximè elucet tum libertas, tum beneficentia Dei, vt supernaturalis Auctoris; vtpotè qui poterat creaturas, aut ad nullum finem supernaturalem, aut ad finem supernaturalem ipsas non beantem ordinare.

Item Prouidentia supernaturalis diuersa ab ea, quæ nunc datur.

35. Inquirunt hîc nonnulli vtrum sicuti electio Prædestinatorum ad gloriam est ante merita absolutè præuisa; ita exclusio reproborum ab eadem gloria sit ante absolutè præuisa demerita. Verùm hoc à nobis opportuniùs infrà definietur agendo de causa reprobationis. Interim ex ibi dicendis suppono non posse Deum velle infligere pœnam propriè dictam absque præuisione culpæ, & demeriti, & licet ex *supradictis §.2.* possit velle præmium largiri absque præuisione boni operis, & meriti, imò ex superiori asserto velit de facto absque tali præuisione largiri gloriam, quam de facto largitur vt præmium, & coronam iuxta illud Apocal. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam* 1. Cor. 9. *Omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium*; 2. ad Tim. 4. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die*, &c. quibus & similibus locis conformiter loquitur Trid. *sess.6. cap.16.* proponens vitam æternam, tanquam mercedem fideliter reddendam

Gloria de facto datur, vt præmiũ, & corona.

---

§. IV.

Virùm electio ad gloriam sit ante merita prædestinati etiam conditionatè præuisa?

36. ASSERTVM I. Electio efficax ad gloriam est ante merita prædestinati etiam conditionatè præuisa. Hoc assertum consequitur ad supradicta tum *lib.3. cap.4.* in impugnatione scientiæ mediæ; tum *lib.4. cap.6.* in defensione decretorum prædeterminantium, & vlteriori probatione vix indiget. Nihilominus quia nonnulli Medistæ, inter quos De Quiros *1. part. tract.6. disp.5.* Arriaga *disp.34.* ex prædestinatione desumunt magnum præsidium scientiæ mediæ, & amplè exaggerant scientiæ mediæ necessitatem pro efficaci electione ad gloriam, opportunum est aliquid specialiter addere in assertæ veritatis probationem. Ideò assertum

Electio ad gloriam est ante merita prædestinati etiam conditionatè præuisa.

Probatur: Electio ad gloriam neque quatenus est ad gloriam vt coronam, & præmium; neque quatenus est ad gloriam liberè à prædestinato obtinendam; neque quatenùs est electio certa, necessariò requirit merita prædestinati esse antecedenter conditionatè præuisa: ergo nulla est necessitas ponendi hanc conditionatam præuisionem meritorum, & consequenter asserenda est electio efficax ad gloriam ante merita prædestinati etiam conditionatè præuisa. Consequentia patet, quia vltra tria capita in antecedente assignata ex nullo alio capite assignari potest necessitas talis præuisionis conditionatæ. Probatur antecedens quoad primam partem, tum quia ex *duobus superioribus §§.* satis patet electioni ad gloriam, vt coronam sufficere, quòd gloria ipsa sit ex meritis, & gloriæ collationem merita præcedant nec esse necesse quod electio sit ex meritis, & actum electionis merita præcedant, tum quia ex meritis solùm conditionatè præuisis non potest aliquid dari vt præmium, & corona, alioqui multum faueretur errori Pelagianorum, & Semipelagianorum assignantium in paruulis pro causa prædestinationis merita conditionata, quæ Deus futura præuidit in ipsis, si vixissent. Ratio à priori cur merita conditionata non sufficiant ad obtinendum aliquid vt præmium, & coronam, ea esse potest, quia meritum, vt causet, debet esse aliquando verè existens, & licèt possit causare antequam existat, non potest tamen causare, nisi aliquando verè, & physicè in se existat, quod autem est præcisè conditionatum nunquam existet, ideò &c. Ratio alia à posteriori esse potest quia cum iuxta Aduersariorum principia in quolibet homine sub diuersa circunstantiarum serie præuideat Deus conditionata merita, & conditionata demerita, non est maior ratio, cur illa moueant ad præmium, quàm ista ad pœnam, illa ad electionem, quàm ista ad exclusionem à gloria. Sentiendum igitur nec conditionatis meritis dari posse præmium, nec conditionatis demeritis infligi posse pœnam. Probatur

Merito solùm conditionato non potest dari aliquid vt præmium, & corona.

antecedens quoad secundam partem: Electio efficax ad gloriam ante præuisionem conditionatam bonorum operum prædestinati, seu boni vsus arbitrij potest optimè cohærere cum libertate prædestinati ad gloriam obtinendam, non minùs, quam ex supradictis cum eadem libertate cohæreant decreta efficaciter prædeterminantia. Neque hîc est ad nauseam vsque repetenda ratio suppositionis antecedentis, quæ in nostra potestate non sit, & qua positâ nequeat effectus non poni. Enimverò tum electio ad gloriam, tum prædestinatio est in nostra potestate eminenter, licèt non formaliter; ipsâ positâ potest effectus non poni in sensu diuiso, licèt non in composito; & suppositio hoc modo antece- 37.

dens nullatenùs officit libertati. Probatur antecedens quoad tertiam partem. Deus habet in ſua poteſtate auxilia independenter à ſcientia media efficacia quibus poteſt omnimodâ certitudine, & infallibilitate prædeſtinatum perducere ad gloriam, ergo vt electio efficax ſit certa non debet Deus ipſius certitudinem ex ſcientia media emendicare, ſed habet ſufficientem, & omnimodam certitudinem ex efficacia ſuorum decretorum, ſuorúmque auxiliorum, & quando etiam deberet futuritionem conditionatam bonorum operum perſcrutari, ad hoc non ſcientia media, ſed propriorum decretorum efficacia Deo deberet inſeruire.

39. *Electio ad gloriam eſt ante præuiſa merita negatiuè potiùs quàm poſitiuè.*

Ex hucvſque dictis circa eam, quæ de facto datur, electionem ad gloriam conſtet ipſam eſſe ante præuiſa merita prædeſtinati negatiuè potiùs, quàm poſitiuè. Eſt autem ante merita negatiuè quatenùs ipſa à talibus meritis non anteceditur, nec ſupponit ante ſe præuiſionem vllam, ſiue abſolutam, ſiue conditionatam talium meritorum. Non eſt ante talia merita poſitiuè, quia nulla datur poſitiua prioritas inter electionem ad gloriam, & volitionem talium meritorum; adeo vt in aliquo ſigno ſit electio ad gloriam, in quo nullatenùs adhuc ſint volita merita, eum enim electio ad gloriam de facto ſit ad ipſam vt finem, & præmium meritorum, propter eſſentialem habitudinem finis ad media, præmij ad merita, ratione cuius; qui vult efficaciter finem, vult etiam implicitè, & indirectè media; qui vult efficaciter præmium, vult implicitè, & indirectè merita, præſertim quando nec ille media, nec iſte merita præſupponit: propter huiuſmodi inquam eſſentialem habitudinem non poteſt eſſe efficax volitio gloriæ, quin ſimul merita ſint aliquo modo volita, & ſcientia cauſalitatis Deo nota. Nec propterea incidimus in ſententiam relatam à Suarezio *lib. 1. de eſſentia prædeſtinationis, cap. 8. numero 3.* docentem nullum dari ordinem inter decretum dandi gloriam, & decretum dandi gratiam, ſeu inter actum, quo Deus vult gloriam: & actum, quo vult merita, non inquam in talem ſententiam incidimus, quia non ponimus cum tali ſententia vnum, idémque indiuiſibile decretum directè tendere in gloriam, & in merita, ſed ita aſtruimus electionem ad gloriam eſſe ſimul volitionem meritorum, vt tamen per talem volitionem merita ſolùm indirectè attingantur; ſimúlque ſtet volitionem directam gloriæ eſſe priorem volitione directâ meritorum, & ab iſta virtualiter diſtinctam. Vnde etiam in ponendo primo illo decreto ſimul attingente gloriam, & merita procedimus ex diuerſo fundamento, ac procedat illa ſententia; nos enim procedimus ex eſſentiali habitudine gloriæ ad merita, illa verò ſententia procedit ex eo, quod Deus non indigeat conſultatione; & actus attingens finem debeat diſtingui ab actu attingente media ſolùm, quando ad electionem mediorum requiritur præuia inquiſitio, & conſultatio. Verùm ex hoc capite excluditur quidem diſtinctio realis inter actum intentiuum finis, & actum electiuum mediorum; at non excluditur diſtinctio virtualis, nec virtualis prioritas.

Volitio directa gloriæ. & volitio directa meritorum non eſt formaliter vnus, & idem actus.

Etiamſi non detur in Deo mediorum conſultatio.

Ex eo, quod electio ad gloriam ſit ad ipſam vt præmium, & coronam, & ſit ſimul volitio, licet indirecta, meritorum; ſatis patet quomodo, licet meritorum præuiſio electionem ad gloriam non antecedat, tamen nec ſint merita ad gloriam inutilia, nec electio ad gloriam antecedens meritorum præuiſionem ſit occaſio deſidiæ in benè operando: Si enim electio ad gloriam eſt meritorum indirecta volitio, & eſt Deo ratio volendi directè eadem merita, vtique meritorum vtilitatem cauſat non euacuat: benè operandi zelum excitat, non deſidiam. Quod ſi diligenter animaduertatur, ſimúlque habeatur præ mente concordia creatæ libertatis cum diuinæ voluntatis prædeterminantis efficaciâ, corruunt omnia inconuenientia, quæ Leſſius *lib. 14. de perfectionibus diuinis, cap. 2.* alijque plures præſertim ex mediiſtis congerunt, & vrgent contra efficacem electionem ad gloriam ante præuiſionem meritorum prædeſtinati, præſertim etiam conditionatam. 40.

---

§. V.

Vtrùm electio efficax ad gloriam eo modo, quo eſt ante præuiſa merita prædeſtinati, ſit etiam ante præuiſa merita cuiuſcumque alterius puri hominis à prædeſtinato?

ASSERTVM: Electio efficax ad gloriam eo modo, quo eſt ante præuiſa merita prædeſtinati eſt etiam &c. nimirum de facto eſt ante merita cuiuſcumque alterius puri hominis à prædeſtinato, tum abſolutè, tum conditionatè præuiſa. De lege abſolutâ, & in alia rerum ſerie eſſe poteſt poſt præuiſa talia merita habendo ipſa pro ratione motiuâ, & causâ aliqualiter meritoriâ. Hoc aſſertum conſequitur ad aſſerta poſita *in ſuperioribus* §§. & quatenùs ſuſtinent electionem de facto eſſe ante præuiſa merita cuiuſcumque alterius puri hominis à prædeſtinato, contra eoſdem Auctores, contra quos ſuprà aſſeruimus eandem electionem eſſe ante præuiſa merita ipſius prædeſtinati. Ab illis particulis, cuiuſcumque alterius puri hominis Lugus *prima parte, lib. 1. diſputa. 41. cap. 4. numero 13.* excipit Deiparam Virginem, ex cuius meritis ad merita Chriſti coniunctis factam eſſe aliorum hominum electionem ſuadet dignitas Matris ſpecialiſſimis quibuſcumque priuilegiis inſignitæ, & pietas fidelium deuotè propenſa ad eidem tribuendum quidquid ipſi

41. *Electio ad gloriam, ſicuti ſe habet ad merita prædeſtinati, ita ad merita cuiuſcumque alterius puri hominis.*

Exceptâ Deiparâ.

ipsi conferre potest ad excellentiam. Asserti sic explicati

41. Omnes prædestinati fuerũt simul electi. Probatur prima pars, quod scilicet electio ad gloriam sit ante præuisa merita cuiuscumque alterius puri hominis à prædestinato, præsertim, si excipiatur Deipara. Omnes prædestinati fuerunt de facto simul omninò, & in eodem signo rationis ad gloriam electi (præsertim si excipiatur Deipara, cuius electionem ad gloriam præcessisse electionem aliorum prædestinatorum suadent tum Matris dignitas, tum fidelium pietas & confirmant auctoritates Sanctorum Patrum, quorum nonnullos refert Lugus *lib. cit. numero* 12. accidet præ cæteris auctoritas D. Ambrosij *in Lucam super illa verba ecce ancilla*, dicentis: *Nec mirum, si Dominus redempturus mundum operationem suam inchoauit à matre, vt per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore*,) ergo omnes de facto fuerunt electi ante præuisa non solùm propria, verùm etiam cuiuscumque alterius puri hominis merita. Consequentia patet quia cum eo, quod omnes sint simul in eodem signo rationis electi, stare non potest merita vnius fuisse præuisa ante electionem alterius, & non ante electionem propriam. Cum igitur ex superioribus nullius merita fuerint præuisa ante electionem propriam, cum simultanea omnium electione stare non potest vnius merita fuisse præuisa ante electionem alterius. Antecedens probatur: tum quia congruum fuit Christum respectu omnium exceptâ Deiparâ esse causam æquè immediatam electionis, tum quia nulla est necessitas assignandi diuersa signa rationis in hominum electione, & tamen ea alia parte seruatâ proportione non minùs non sunt sine necessitate distinguenda diuersificanda, & multiplicanda signa rationis, quàm entia realia.

Exceptâ Deiparâ.

43. Probatur secunda pars, quod scilicet de lege absolutâ, & in alia rerum serie, electio efficax vnius ad gloriam potuerit esse post præuisa merita alterius, habendo ipsa pro ratione motiuâ, & causâ aliqualiter meritoriâ. Et hoc quidem potest dupliciter contingere. Primò eo modo quo *suprà* §. 1. assertum est electionem ad gloriam esse posse post præuisa merita ipsius prædestinati loquendo in alia rerum serie. Secundò quatenus, licet de facto electio omnium hominum prædestinatorum ad gloriam facta fuerit in eodem signo rationis, in alia tamen rerum serie poterant aliqui priùs, aliqui posterius eligi, purà aliqui ante præuisionem meritorum Christi, aliqui ex præuisis Christi meritis; vel aliqui ex meritis Christi immediatè, & proximè, aliqui ex iisdem mediatè solùm, & remotè; applicatis scilicet per merita alicuius puræ creaturæ, qua ratione electio posteriùs electorum vtique esse potuisset post præuisa merita priùs electorum, sicuti de facto probabile est electionem omnium hominum fuisse post præuisa merita non solùm Christi, verùm etiam Deiparæ. Porrò, quod huiusmodi electio, quæ fuisset post præuisa merita alicuius prædestinati, potuisset habere talia merita pro ratione motiuâ, & causâ aliqualiter meritoriâ probatur, quia ex vnâ parte, vt in huiusce capitis limine præmissum est, actus diuini possunt aliquo modo sub meritum cadere, ex alia parte merita, de quibus loquimur, sunt merita supernaturalia, adeóque habentia cum actibus diuinis spectantibus etiam ad ordinem supernaturalem gratiæ, & gloriæ proportionem congruitatis saltem, si minùs condignitatis. Quod definite (præsertim si detur merita ipsius prædestinati ante electionem in alia rerum serie præuisa esse posse condignè meritoria ipsius electionis, si enim hoc negetur, vt negandum videtur ex supradictis *ad finem* §. 1. ratio negandi condignitatem meritis prædestinati in ordine ad propriam electionem procedit à fortiori de meritis alterius à prædestinato) pendet ab eo, quod purus homo possit mereri de condigno alteri bona ordinis supernaturalis, in quo communior est negatiua responsio, & fundamentum sumitur ex ipsa radice meriti supernaturalis, gratiâ scilicet habituali, quæ ea natura sua datur in maius bonum merentis, & vt merentem ipsum, non alium à merente perducat ad vitam æternam, sicuti tradit D.Thomas 1.2.q.114. *art.6. in C.* & infertur ex discrimine assignari solito inter gratiam habitualem, & gratiam vnionis, quod illa sit bonum monasticum vtpote per se ordinatum ad solam vtilitatem particularem eius, cui inest: Ista sit bonum politicum ordinatum ad communem omnium vtilitatem. Ex quo patet obiter cur merita Christi procedentia ex gratia vnionis potuerint esse condignè meritoria electionis prædestinatorum ad gloriam, talem verò condignitatem habere nequeant merita puri hominis procedentia ex gratia habituali, etiamsi supponantur in infinitum augeri.

Prædestinati in aliâ rerũ serie potuerunt eligi, aliqui priùs aliqui posteriùs.

Electio aliquorum esse potuit ex meritis aliorum congruis tamen, non condignis.

Gratia habitualis est bonum monasticum. Gratia vnionis est bonũ politicum.

Ex his habes electionem ad gloriam faciliùs sustineri de facto ante præuisa merita alterius puri hominis, quàm ante præuisa merita prædestinati, & similiter faciliùs sustineri in alia rerum serie post præuisa merita alterius puri hominis, quàm ipsius prædestinati. Ratio primi est, quia gloria de facto magis datur vt corona, & præmium meritorum prædestinati, quàm meritorum alterius à prædestinato, ideo maiorem dicit habitudinem ad illius, quàm ad istius merita. Ratio secundi est, quia in alia rerum serie duobus modis potest esse post præuisa merita alterius à prædestinato, solùm verò primo ex his duobus modis potest esse post præuisa merita ipsius prædestinati, vt patet consideranti superiorem probationem secundæ partis. 44.

§. VI.

§. VI.

Virùm electio efficax ad gloriam tum abſoluta, tum etiam comparatiua ſit de facto ex præuiſis meritis Chriſti?

45. *Electio efficax abſoluta ad gloriam eſt de facto ex meritis Chriſti.*

ASSERTVM I. Electio efficax abſoluta hominum prædeſtinatorum ad gloriam fuit de facto ex præuiſis meritis Chriſti. Dixi *electio efficax*, de qua ſola agitur in toto huius capitis progreſſu, electio enim inefficax, voluntas ſcilicet antecedens ſaluandi omnes, non ſpectat ad prædeſtinationem, & communis eſt reprobis, ideo licèt præceſſerit præuiſionem originalis, nedum Incarnationis ſubſequentis præuiſionem originalis, nihil refert ad præſens inſtitutum. Dixi *abſoluta* ſumendo electionem abſolutam, vt contradiſtinguitur à comparatiua, non vt contradiſtinguitur à conditionata, & intelligo nomine electionis abſolutè electionem quodammodo in communi, & vagam; non afficientem hæc potiùs, quàm illa indiuidua: nomine electionis comparatiuæ electionem particularem, & determinatam deſignationem horum præ aliis. Dixi *hominum prædeſtinatorum*, quia de Angelorum prædeſtinatione nunc non loquimur, ſed de ſola prædeſtinatione hominum, ſicuti de hac ſola loquebamur *in præcedente §.* dùm dicebamus omnes prædeſtinatos de facto fuiſſe electos ſimul in eodem ſigno rationis; & licèt omnes Angeli inter ſe comparati non minùs, quàm omnes homines inter ſe comparati, fuerint ſimul electi; non tamen, ſi fiat comparatio inter homines, & Angelos, horum enim electio præceſſit electionem hominum, ſicuti præceſſit *ex dicendis 3. parte*, Incarnationem Chriſti, quam electio hominum ſubſecuta eſt. Dixi *de facto*; quia de poſſibili, & in alia rerum ſerie, aut poterat Chriſtus non decerni venturus, aut ante decretum, & merita Chriſti venturi, fieri poterat electio, & prædeſtinatio hominum, ſicuti facta eſt electio, & prædeſtinatio Angelorum. In hoc aſſerto ita explicato conueniunt in primis illi omnes, ni fallor, qui *ſuperiori §. 3.* relati ſunt pro opinione ſuſtinente electionem ad gloriam de facto eſſe ex meritis prædeſtinati, & *Vaſquez* huius opinionis acerrimus propugnator conſequenter loquitur, dum 1. *parte, diſp.* 94. *cap.* 2. vocat Catholicam ſententiam de electione ex Chriſti meritis: vere enim, cum ſit Catholicum dogma merita prædeſtinatorum pendere ex gratia, & meritis Chriſti ſuppoſito quod electio ſit ex meritis prædeſtinati, tanquam Catholica conſequentia infertur eandem electionem eſſe ex meritis Chriſti. In noſtris verò principiis de electione factâ ante præuiſa merita prædeſtinati non eſt adeò certa aſſerta electio ex meritis Chriſti; ipſam tamen tradunt Arriaga 1. *part. diſp.* 37. *ſect.* 3. Lugus *diſp.* 4. *cap.* 2. De Quiros *tract.* 6. *diſp.* 15. *ſect.* 1. & in re illi omnes, qui abſolutè docent prædeſtinationem hominum adæquatè acceptam eſſe ex meritis Chriſti, hoc autem docent Thomiſtæ communiter cum S. Doctore 3. *par. quæſt.* 24. *art.* 4. *&* in 3. *diſt.* 10. *q.* 3. *art. vlt. ad* 3. *quæſt.* Nec refert, quod Thomiſtæ cum S. Doctore exprimant ſe non loqui de actu prædeſtinationis, ſolùm enim non loquuntur de tali actu entitatiuè conſiderato, qua ratione etiam ſecundùm nos nequit eſſe ex meritis.

Angeli fuerunt electi ſimul inter ſe, non ſimul cum hominibus.

In quo ſenſu aſſerta electio ſit Catholica.

Eſt igitur aſ- 46.
aſſerta electio magis communiter recepta contra Scotum *in 3. diſt.* 19. *quæſt.* 1. *§. in iſta quæſt. & §. ſed hic ſunt*, Durandum *in 3. diſt.* 11. *quæſt.* 3. *ad* 2. Driedonem *de captiuitate, & redemptione generis humani tract.* 2. *cap.* 2. *art.* 4. *ad* 1. Adamum *in verba illa* ad Epheſ. *ſicut elegit nos in ipſo, aliosque nonnullos*, quorum potiſſimum fundamentum eſt prædeſtinationem hominum, eorumque ad gloriam electionem fuiſſe factam ante præuiſionem originalis: Chriſtus autē licet ex eodem *Scoto* fuerit decretus facturus ante originalis præuiſionem; non fuit tamen præuiſus merens, niſi poſt præuiſionem originalis, in cuius remedium fuerunt præfinita merita Chriſti paſſibilis. Ex huius fundamenti improbatione alibi ponendâ ſupponi poſſet ſufficienter probata aſſerta veritas, vlterius tamen,

Aduerſariorum potiſſimum fundamentum nō ſubſiſtit.

47. Probatur primò ex Scriptura ad Eph. 1. *Benedictus Deus, &c. qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo, &c.* vbi ly *in Chriſto* importare cauſam meritoriam, & idem ſignificare ac per Chriſtum non autem ſicut contendit *Adamus* importare aut cauſam phyſicam efficientem, & referri ad Chriſti diuinitatem; aut cauſam quaſi finalem, & ſenſum eſſe elegit nos ad habendam fidem in Chriſto tradit D. Chryſoſtomus *in comment. ſupra illa verba* dicens *per quem nos benedixit, per eundem nos elegit*, & tùm ex aliis *Sanctis Patribus*, tùm ex ſimilibus Scripturæ locis probat Vaſquez *cap. præcit. num.* 9. Mitto alias auctoritates, vtpotè quæ cum magis procedant de prædeſtinationis effectibus, quā de ipſo actu electionis opportuniùs infrà afferentur, cum probabitur omnes effectus prædeſtinationis hominum eſſe ex meritis Chriſti.

48. Probatur ſecundò ratione: Merita Chriſti de facto ſunt præuiſa ante electionem efficacem abſolutam hominum prædeſtinatorum ad gloriam, & electio, quantum eſt de ſe eſſe poteſt ex meritis, ſeu habere merita pro ratione aliqualiter motiuâ, ergo de facto electio efficax abſoluta, &c. Conſequentia patet: Non enim ex alio capite negari poteſt electio ex meritis, niſi ex eo, quod aut merita ipſam non præcedant, aut ipſa de ſe ex meritis eſſe non poſſit. Antecedens quoad primam partem ſupponitur ex dicendis ſuo loco *in libris de Incarnatione*: quoad ſecundam probatur, quia actus diuinus virtualiter poſterior alio poteſt habere pro

Actus diuini quomodo eſſe poſſint ex meritis.

pro ratione aliqualiter motiua obiectum actus virtualiter prioris, sumendo actum illum quo ad determinationem liberam, & in esse actiuo, & in hoc sensu ipsemet D. Thomas *primo contra gentes cap.* 86. *&* 87. expresse tradit assignari posse rationem diuinæ voluntatis, vnde consequens prorsus est eundem *Sanctum Doctorem* aut loqui de actibus diuinis entitatiuè sumptis, aut loqui de ratione finali, non de ratione motiua per modum meriti, vel conditionis, dùm alibi negat vllam rationem diuinorum actuum assignari posse ad extra, & apertè colligitur hæc *Sancti Doctoris* mens ex primis verbis *citati cap.* 87. *Quamvis aliqua ratio diuinæ voluntatis assignari possit, nontamen sequitur quod voluntatis eius sit aliqua causa: voluntati enim causa volendi est finis; finis autem diuinæ voluntatis est sua bonitas.* Confirmatur. Electio efficax absoluta hominum prædestinatorum ad gloriam ex Christi meritis exaltat plurimùm tum valorem meritorum, tum dignitatem capitis prædestinatorum in Christo, ergo de facto asserenda est.

49\. Dices: Quantùm exaltatur Christi dignitas per electionem ex ipsius meritis tantùm deprimi Dei liberalitatem, & beneficentiam, cui tamen ex Sacra Scriptura, & Patribus solet potissimùm tribui electio prædestinatorum ad gloriam. Sed contra. Aliud est loqui comparatiuè ad prædestinatum, aliud est loqui comparatiuè ad Christum.

Electio ad gloriam est præmiū respectu Christi, beneficiū respectu prędestinati.

Sub prima comparatione electio ad gloriam ex parte actus est purum beneficium, opus præcisè liberalitatis, & misericordiæ: sub secunda est præmium, opus gratitudinis, & iustitiæ; & hac ratione nec splendor diuinæ liberalitatis splendorem dignitatis, & meritorum Christi obumbrat; nec è contra: imò tum Dei liberaliter se gerentis beneficentia, tum Christi omni-merentis dignitas elucet illustriùs, dùm ex vtraque consurgit electio perfectissima, & tum præmij, tum beneficij prærogatiuam perfectionemve complectens: Neque vrgeas ex Christi meritis sequi, quòd electio nec etiam respectu prædestinati sit gratuita, sicuti non esset mihi gratuita largitio equi cuius pretium alter pro me solueret. Contra enim. Soluens pro me pretium equi transfert in me dominium talis pretij, ideo in te ego ipse erogo pro equo pretium; at Christus non transfert in prædestinatum dominium suorum meritorum, nec nomine prædestinati, sed nomine proprio meretur, ideo, &c.

50\. Electio efficax etiam comparatiua ad gloriā est de facto ex meritis Christi.

Assertum II. Electio efficax etiam comparatiua hominum prædestinatorum ad gloriam fuit de facto ex præuisis meritis Christi, seu quod idem est Christus de facto meruit non solùm formalem electionem ad gloriam, sed etiam materialem designationem personarum, non solùm quòd aliqui homines eligerentur, sed etiam quòd eligerentur hi potiùs, quàm alij. Ita Aluarez *de aux. lib.* 5. *disp.* 39. *num.* 7. Io. à S. Thoma 1. *parte, disp.* 8. *art.* 6. *num.* 6. Vasquez *disp.* 94. *cap.* 3. (licèt hîc Auctor non omninò vniuersaliter loquatur, sed solùm de iis qui fuerunt post Christi Incarnationem, loquendo verò de Patribus antiquis electis ex meritis Christi futuri admittat nullam fuisse ex parte Christi peculiarem causam, vt ipsi potiùs eligerentur, quàm alij, eo quòd non potuerit Christus orare pro ipsis sed solùm offerre merita per modum solutionis, aut gratiarum actionis; at displicet tùm hæc exceptio, tùm ratio exceptionis; nec video cur oratio præuisa futura nequeat impetrare aliquid concedendum, antequam ipsa executioni mandetur) Arriaga *disp.* 37. *sect.* 5. Herice *disp.* 29. *cap.* 3. aliique magis communiter contra Suarez *lib.* 2. *de prædestin. cap.* 24. *&* *tertia parte, tom.* 1. *disput.* 41. *sect.* 4. Lugum *prima parte, lib.* 1. *disp.* 41. *cap.* 3. *num.* 5. Dixi de facto in alia enim rerum serie, sicuti supradictum est electionem absolutam hominum prædestinatorum ad gloriam potuisse non esse ex meritis Christi præuisis; ita à fortiori potuit ex iisdem Christi meritis non esse electio comparatiua. Verùm deinde cum electione absolutâ ex Christi meritis dari possit electio comparatiua non ex Christi meritis in alia rerum serie, sustineri quidem potest pars affirmatiua, at non sine aliquo abusu huius vocabuli, *Electio*, vt patebit ex inferiori secunda probatione asserti, quod

51\. Probatur primò repetendo ex suprà relatis verbis ad *Ephes.* ly *elegit nos in ipso* vbi sicuti vox illa *elegit* exprimit electionem formalem, & absolutam, ita illa vox *Nos*, determinat designationem personarum, & electionem comparatiuam, ergo in ipso, nimirùm ex Christi meritis est de facto electio etiam comparatiua. Confirmatur ex Ioann. 6. *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus est.* Ioann. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, vbi si sit sermo de electione ad Apostolatum, procedit argumentum à pari, vt sicut hîc *elegi vos* importat designationem personarum, ita, & ibi *elegit vos* personarum pariter designationem importet; clariùs verò designationem personarum ad gloriam importat si ly *elegi* procedat de electione etiam ad gloriam, vt innuit Augustinus *lib. de correp. & gratia cap.* 7. dicens: *Cum audimus, Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est illos debemus intelligere electos per misericordiam; illum per iudicium. Illos ergo elegit ad obtinendum Regnum suum; illum ad effundendum sanguinem suum.* Confirmatur insuper ex Ioan. 13. *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus* Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Matth. 28. *data est mihi omnis potestas, &c.*

In negotio salutis humanæ omnia Pater posuit sub Christi potestate.

Quibus in locis docet Christus sibi omnia à Patre tradita vtique in ordine ad humanam salutem, quæ fuit finis potissimus Aduentus Christi; at in humana salute nihil est maioris momenti, quàm electio vnius præ alio, ergo hæc maximè debuit esse sub Christi potestate, hæc maximè de-

buit cadere ſub Chriſti merito, & ſicuti victori (eſt exemplum Arriagæ *loco cit. n. 48.*) qui plures Prouincias ſuis victoriis comparauerit, non dicitur Imperator tradidiſſe omnia in manus, ſi Imperator ipſe pro ſuo mero beneplacito tales Prouincias diuidat, cui vult. Ita Chriſto, qui ſuis operibus gloriam pluribus promeruit, non rectè diceretur Deus omnia in manus tradidiſſe, ſi ipſe Deus ex ſuo mero bebeneplacito ad gloriam eligeret, quemvellet.

52. Dices in negotio humanæ ſalutis Patrem omnia dediſſe Chriſto in manus quoad executionem, non quoad intentionem, & electionem ipſam comparatiuam vnius præ aliis; imò hanc propriè voluntatis arbitrio Deum reſeruaſſe indicat Apoſtolus ad Epheſ. 1. dicens, prædeſtinationem eſſe factam ſecundùm propoſitum, & conſilium voluntatis Dei; & videtur etiam hoc fateri ipſemet Chriſtus Luc. 22. *Ego diſpoſui vobis Regnum, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus.* Matth. 20. *Sedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.* Io. 17. *Manifeſtaui nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi, de mundo, tui erant, & mihi eos dediſti* (& Paulò infrà) *Non pro mundo rogo; ſed pro his, quos dediſti mihi quia tui erant.* Quibus in locis Chriſtus teſtatur electos priùs quodammodo fuiſſe à Patre poſſeſſos, & ſibi deindè à Patre datos; quod ægrè verificaretur, ſi electio etiam comparatiua eſſet ex Chriſti meritis, & Chriſtus voluntate humana applicando ſua merita his potiùs, quàm aliis fuiſſet voluntati diuinæ ratio eligendi hos potiùs, quàm illos. Sed contra: In negotio ſalutis electio intentiua vnius præ aliis, non talis electionis executio maioris momenti eſt, valdè igitur impropriè in negotio ſalutis diceretur Pater omnia tradidiſſe Filio in manus ſi ſolùm executionem tradidiſſet, & recurrit hîc ſuperius exemplum Imperatoris, qui valdè impropriè diceretur tradidiſſe in manus victoris omnes Prouincias victoriis comparatas, ſi ſolùm tradidiſſet executionem diuiſionis talium Prouinciarum à ſe proprio beneplacito factæ. Ad verba *Apoſtoli* quibus conſonat illud Matth. 11. *Ita Pater, quia ſic placitum fuit ante te*, dico procedere de voluntate Dei non formaliter deſignatiuâ electorum ſed regulatiuâ, ſeu directiuâ deſignationis factæ per voluntatem Chriſti, & ſecundùm eandem voluntatem inferius explicandam fuiſſe electos, quodammodo priùs poſſeſſos à Deo, deinde datos Chriſto, vt indicant textus relati ex *Luca*, *Matthæo*, *& Ioanne* quamvis poſſint etiam intelligi cum dependentia à meritis ipſius Chriſti, *Ego ſcilicet diſpoſui* &c. *Sicuti diſpoſuit mihi*, ex meis meritis &c. *Tui erant*, ex meis meritis, *& mihi eos dediſti* vel etiam *tui erant* per creationem, *& mihi eos dediſti* per redemptionem, & electionem ad ſalutem.

Non ſolùm quoad electionē executiuam, verùm etiam quoad intentiuam.

53. Probatur ſecundò ſola electio comparatiua attingens, & determinans aliquos præ aliis, eſt electio verè, & propriè; cum electio abſoluta, vt præciſa à comparatiuâ ſit ſolùm abuſiuè, & impropriè electio; ſed dicere, quod Chriſtus meruerit electionem hominum ſolùm abuſiuè, impropriéque acceptam, eſt incongruum tum dignitati meritorum Chriſti, tum ſuprà relatis locis Scripturæ, ergo dicendum eſt eſſe ex meritis electionem verè, & pro. propriè talem, adeóque electionem non ſolùm abſolutam, verùm etiam comparatiuam. Probatur maior primò ex diſcrimine dilectionis ab electione, quòd illa dicat præcisè velle alicui bonum, iſta velle bonum alicui præ aliis. Secundò electio verè & propriè eſt in qua electo ius acquiritur ad rem, ad quam fit electio; tale autem ius non acquiritur, niſi fiat deſignatio, ac determinatio vnius perſonæ præ aliis. Tertiò miles apud Principem benemeritus offerens merita ſua Principi, vt alicui ex Filiis ex Principis voluntate deſignando dignitatem impertiret, valde impropriè, & abuſiuè diceretur eligere Filium ad dignitatem, ergo.

Electio abſoluta eſt ſolùm impropriè electio.

Electionis à dilectione diuerſitas.

54. Probatur tertiò merita Chriſti fuerunt præuiſa antè electionem hominum, etiam comparatiuam, ergo eſt ex meritis Chriſti electio hominum etiam comparatiua. Antecedens patet, quia electio comparatiua non præceſſit electionem abſolutam, factâ enim electione comparatiuâ electio abſoluta, ſeu vaga ſuperfluit, nec apparet ad quid inſeruiret electio vaga, ad quid prodeſſent merita Chriſti, ſi ante electionem vagam, & præuiſionem meritorum Chriſti, Deus ex ſuo mero beneplacito elegiſſet efficaciter ad gloriam determinatè, & in particulari hos potiùs homines, quàm illos. Conſequentia probatur, quia & merita Chriſti ſunt efficacis valoris ad electionem etiam comparatiuam, & Deus poteſt moueri ex meritis ad electionem etiam comparatiuam, ergo ſi Chriſti merita fuerunt præuiſa &c. electio etiam comparatiua &c.

55. Dices, merita Chriſti fuiſſe quidem præuiſa ante electionem etiam comparatiuam, fuiſse tamen à Chriſto applicata ad obtinendam electionem ſolùm abſolutam, non ad obtinendam electionem comparatiuam, idque quia Chriſtus, vt homo ſequebatur in omnibus voluntatem Patris, vnde dixit Matth. 26. *Non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Luc. 22. *Non mea voluntas, ſed tua fiat.* Debuit igitur Patris voluntatem maximè ſequi in re prorsùs maxima, qualis eſt electio ad gloriam aliquorum præ aliis; imò ex ipſa natura rei inueriſimile eſt profundiſſimum myſterium talis electionis initium ſortiri à voluntate humana Chriſti, potiùs, quàm à voluntate diuina. Sed contra: Chriſtum ſpecialiter applicuiſſe

Christus applicuit sua merita pro obtinenda electione ad gloriam etiã comparatiua.

plicuisse merita ad obtinendam electionem etiam comparatiuam suadent orationes; quas Christus specialiter fudit pro electis ad gloriam Ioan. 17. *Non pro mundo rogo sed pro his, quos dedisti mihi* Luc. 22. *ego rogaui pro te* (sermo est de Petro) *vt non deficiat fides tua.* Ad rationem allatam in oppositum dico respectu electionis comparatiuæ, seu materialis designatiuuis hominum prædestinatorum ad gloriam duplicem in Deo voluntatem distingui posse alteram, quæ sit electio formaliter, & expresse: alteram, quæ sit electio radicaliter solùm, & directiuè, seu regulatiuè. Illa est actus, quo Deus formaliter eligit hos potiùs, quàm illos. Ista est actus, quo nondum eligit, disponit tamen motiua eligendi hos potiùs, quàm illos, & inter alia motiua disponit voluntatem Christi ad applicanda merita pro his potiùs, quàm pro illis, sicque ex vna parte saluatur quomodo electio comparatiua, vt est formaliter, & expresse electio, sit ex meritis Christi, ex alia parte ita ponitur voluntas diuina acquiescens humanæ, & sequens humanam in formali electione, vt tamen ipsa voluntas humana habeat pro regula diuinam voluntatem, vt dirigentem, licèt non vt formaliter eligentem, sicque in electione radicali voluntas humana sequatur diuinam, & primum initium electionis comparatiuæ in voluntatem diuinam resoluatur, non in humanam. Neque dicas hoc modo etiam electionem absolutam vltimò resolui in diuinam voluntatem, cum voluntas humana Christi, etiam vt applicans merita pro obtinendâ electione absolutâ, reguletur à voluntate diuina. Contra enim: Libenter concedo illationem, ex qua nihil aliud sequitur præter illud ipsum, quod intendo, vtramque scilicet electionem comparatiuam, & absolutam, esse eodem modo ex meritis Christi, vtramque pendere eodem modo à voluntate Dei.

Volũtas Dei electiua ad gloriam, alia est electiua formaliter, alia radicaliter.

Voluntas Dei radicaliter electiua est primum initium electionis comparatiuæ.

Imò etiam absolutæ.

56. Dubitatur hîc vtrùm Christus applicauerit sua merita ad electionem comparatiuam excludendo positiuè alios, adeò vt dixerit quodammodo Patri; Volo, quod ex meis meritis hos solùm eligas, & alios volo, quod non eligas, sed excludas; An verò circa alios negatiuè se habendo, adeò vt dixerit quodammodo volo, quòd ex meis meritis hos eligas, pro aliorum electione mea merita non offero; at nec offero pro ipsorum non electione, nec intendo non electionem eorundem, quin potiùs, quantùm est ex me vellem aliorum etiam electionem. Respondetur non repugnare quidẽ in alia rerum serie applicationẽ primo modo factã, sicuti enim absque detrimento bonitatis, aut alterius perfectionis potest Deus ex se velle positiuam exclusionem (non loquor de exclusione pœnali) aliquorum à gloria, ita potuit eandem positiuam exclusionem ex se velle Christus Dominus, & pro ipsâ obtinendâ sua merita applicare. Nihilominùs omninò dicendum est Christum de facto merita sua secundo modo applicasse, est quippè secundus modus conformior muneri, quo Christus functus est, mediatoris scilicet, & saluatoris, est item congruentior fini propter quem Christus Dominus se in mundum venisse profitetur Ioan. 10. *Ego veni, vt vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Muneri autem saluatoris, & fini præbendi vitam abundantiorem parum consonat velle ex se aliquos à salute, & vitâ positiuè excludere, nec non etiam pro tali exclusione propria merita applicare. Accedit quod hoc asserendo æquè saluaretur Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, non pro salute dumtaxat Prædestinatorum, cuius oppositum expresse damnatur in censurâ quinque propositionum sub Innocentio X.

Christus nõ applicauit sua merita pro exclusione aliquius à gloria.

CAPVT IV.

De causis Prædestinationis quoad ipsius effectus.

Reculo ex initio capitis præcedentis non inquiri hîc aliam causam effectuum prædestinationis, quàm moralem, meritoriam nimirum, aut impetratoriam; & comparandos esse tales effectus, tum ad merita prædestinati, tum ad merita alterius puri hominis à prædestinato, tum ad merita Christi Domini. Suppono ex capite sequenti effectus prædestinationis reduci potissimùm ad duas classes, quarum altera continet dona supernaturalia, altera continet dona naturalia; quia tamen dona naturalia sunt effectus prædestinationis minùs præcipui, remoti, inferiorisque ordinis, & ferè ex eo, quod præcisè assignentur, facillimum est diiudicare de ipsorum causis, solùm agemus in præsenti de causis moralibus prædestinationis quoad ipsius effectus supernaturales, qui tres solent recenseri, nimirum Vocatio, Iustificatio, Glorificatio. Ex his tribus supernaturalibus effectibus primos totam propemodum ad se controuersiam vocat, nam cum primus non sit propriè effectus prædestinationis, nisi quatenùs secundum & tertium infert, ac quodammodo causat; causa moralis primi effectus erit etiam moralis causa cæterorum ob communem illam regulam. *Quod est causa causæ est causa causati:* propterea respectu prædestinationis non multùm differunt quærere causam omnium effectuum ipsius, ac quærere causam primi effectus; hâc solâ discussâ, si quoad aliorum effectuum moralem causam aliquid supererit discutiendum in calce capitis nullo negotio expedietur. Aggrediens igitur explicare causam moralem illius primi effectus præmitto, latè hîc sumi nomen causæ moralis, prout scilicet importat causam non solùm meritoriam de condigno, aut etiam de congruo, sed insuper prout importat causam dispositiuam, & occasionalem, seu dispositionem, occasionem, aut quamcumque aliam rationem per se conducentem ad positionem effectus. Præmitto vlterius circa

Causã moralis latè sumitur in præsenti.

cauſam moralem, quæ poteſt ſe tenere ex parte ipſius prædeſtinari diſſidium eſſe tum Catholicurum cum Hæreticis, tum Catholicorum inter ſe, & vt certiora à minus certis ſecernamus, ea in primis attingemus, in quibus Catholici non inter ſe, ſed cum Hæreticis ſolùm diſſident. Neque in his erit multùm immorandum, præſertim ea ex parte, qua docent Hæretici gratiam dari propter opera naroralia: habet quippè hic error proprium locum impugnationis in libris de gratia, nequit tamen hîc omninò diſſimulari, qoin ſimul cum reliquis erroribus ad hanc materiam pertinentibus, & refundentibus in aliquid purè naturale cauſam aut totius prædeſtinationis, aut primi effectus ipſius recenſeatur, & breuiter refellatur. Ideò ſit

§. I.

Recenſentur varij errores Hæreticorum circa cauſam moralem aut omnium, aut primi effectus prædeſtinationis ex parte prædeſtinati?

2. Error Manichæorum,& Priſcillianiſtarum.

ASSERTVM I. Cauſa moralis omnium, aut primi effectus prædeſtinationis non ſunt actus in prædeſtinato prouenientes ex diuerſu corporis temperamentu, & varia habitudine ad cœleſtes cuoſtellationes. Eſt veritas fidei contra errurem Manichæorum, & Priſcillianiſtarum. Manichæua impugnat Auguſtious *lib. 1. ad Simplicianum qu. 2. &* Hieronymus *Epiſtola* 8. Priſcillianiſtas confutat Leo *epiſt. 91. cap. 11.* & Gregorius *homil. 10.*

Probatur ex Scriptura Ierem. 10. *A ſignis Cæli nolite timere.* Rum. 9. *Sed & Rebeca ex vno concubitu habens Iſaac patris noſtri: Quum enim nondum nati fuiſſent*, &c. Quomodo autem fratribus ſimul conceptis, ſimulque in luceio editis, poſſunt correſpundere diuerſæ couſtellationes, ex quibus varia adeò temperamenta, variique actus prouenient, vt in vnu ex fratribus cauſa ſint prædeſtinationis, non in altero. Confirmatur ex eo, quod relatus Manichæorum, & Priſcillianiſtarum error alia plura fidei dogmata euertit, inducit ſcilicet fatalem neceſſitatem arbitrij, euacuat omne meritum bonorom operum, ſubiicit hominem creaturis propter ipſum hominem factis, vt enim ait D. Gregorius *loc. cit. Non propter ſtellas homo, ſed ſtella propter hominem facta ſunt; & ſi ſtella fatum hominis dicitur, ipſis ſuis miniſteriis ſubeſſe homo perhibetur.*

3. Error Origenis.

ASSERTVM II. Cauſa moralis, aut omnium, aut primi effectus prædeſtinationis, noo ſunt merita, ſeu bona upera antecedentia vnionem animæ ad corpus prædeſtinati. Eſt veritas fidei contra errorum *Origenis*, aut ſaltem *Origenis* libris ab eius æmulis inſpectum, vt exiſtimarunt nonnulli apud Herinex *diſp. 8. q. 5. n. 42.* Hunc errorem impugnant Epiphanius *in epiſt. ad Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum*, Hieruuymus *Epiſt. 8. præcit.* Itgm *epiſt. 150. nec non etiam in apologia aduerſus Rufinum, & alibi.*

Probatur ex Scriptura Rom. 8. *Cum nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali*, Vbi ly *aut aliquid boni egiſſent*, excludit quæcumque bona opera, etiam antecedeotia naſcentiam, ſeu vnionem animæ ad corpus 2. Cor. *Vt referat vnuſquiſque propria Corporis, prout geſſit*, vbi ly *propria corporis*, iudicat ſula opera geſta in corpore conducere ad gloriam, & malè ſupponi alia opera geſta ante vnionem animæ ad corpua. Cunfirmatur ex eo; quod doctrina contenta in *Origenis operibus lib. 1. Periarcon cap. 7. & alibi*, de exiſteotia animarum ante vnionem ad corpora, adeò vt ratione bonorum, vel malorum uperum, aut corporibus electorum iofundantur, aut detrudantur in corpora reproborum eſt error damnatus in Concilio Lateranenſi *ſeſſ. 8.* & in Cuncilio Bracharenſi 1. *cap.* 6. Iure prupterea ait: D. Leo *Epiſtola decretali 93. cap. 10. Catholica Fides conſtanter prædicat, atque veraciter credit, quod animæ hominum priuſquam ſuis inſpirentur corporibus, non fuere.*

ASSERTVM III. Cauſa moralis omnium, aut primi effectus prædeſtinationis, noo ſunt merita naturalia, ſeu opera bona elicita viribus naturæ. Maximè verò reſpectu prædeſtinatiunis paruulorum decedentium aote vſum rationis non ſunt eadem opera naturalia cunditionata, quæ ſcilicet feciſſent huiuſmodi paruuli, ſi peruениſſent ad vſum rationis. Eſt veritas Fidei contra *Pelagium, Cæleſtinum*, & alios Pelagianorum nomine ouncupatos, contra quos plures de prædeſtinatiune, & gratia libros conſcripſerunt *Auguſtinus, Hieronymus, Bernardus*, &c. Error Pelagij, & Pelagianorum.

Probatur Scriptura Rom. 9. *Non ex operibus, ſed ex vocante*, &c. Rom. 11. *Quis prior dedit ei, & retribuetur* 1. Cor. 4. *Quis enim te diſcernit* 2. Cor. 10. *Qui gloriatur in Domino glorietur.* Quæ omnia eſſent apertiſſimè falſa, ſi homo operatiunibus per pruprias naturæ vires præſtitis mereretur umoes effectus ſuæ prædeſtinationis. Confirmatur ex Conciliis Paleſtino, Mileuitano, Arauſicano II. *Canon.* 4. & ſequentibus Tridentino *ſeſſ. 6. cap. 5.* in quibus defioitur neceſſitas gratiæ ad iuſtificationem, & qoudlibet opus ſalutare, vt latè traditur in libris de gratia. 4.

Probatur ſpecialiter, quod merita conditiunatè præuiſa non ſint cauſa moralis effectuum prædeſtinationis in paruulis ex 2. Cor. 5. *Vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit*, vbi non additur, vt ootat Auguſtinus *de prædeſtinatione SS. cap. 12. Vel geſſiſſet*, quod debuiſſet addi, ſi non ſolùm pro geſtis, verùm etiam pro gerendis gluriæ præmium tribueretur. Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius*, vbi pro beneficio cenſetur mors anticipata impeditiua peccatorum, quæ qois commiſiſſet, ni fuiſſet morte præceptus, at ſi peccata conditiunatè præuiſa punirentur, huiuſmodi mors anticipata nullã 5.

haberet

haberet rationem beneficij, ergò. Coofirmatur *ex cap superiori* §.4. vbi probatur obiter merito ioiùm conditionato non posse dari aliquid vt præmium, & coronam.

6\. Error Cassiani, & Semi-Pelagianorum.

ASSERTVM IV. Causa moralis omnium, aut primi effectus prædestinationis non est ioitium aliquod salutis, qood ponatur viribus naturæ, & consistat in naturali quodam conatu voluntatis, vi cuios elicîatur fidei actus, aut saltem pius affectus credendi, & huios iotuito deinde Deus concedat dooa gratiæ ad obseruationem mandatorum, iostificationem, & salutem. Est veritas fidei contra *Cassianum*, *& Massilienses Semi-Pelagianorum* nomine nuncupatos, quos validissimè impugnant Prosper, Hilarius, & Augustinos multis in locis, specialiter verò toto *libro de prædestinatione SS.* vbi *Massiliensium* errorem eò efficaciùs confutat, quò excusabiliùs eidem aliquando adhæserat *in expositione quarumdam propositionum Epistola ad Romanos propositione* 60.

Probatur ex Scriptura 1. Cor.7. *Tanquam misericordiam consecutus, vt sim fidelis.* 2. Cor. 3. *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis* Philip. 1. *Vobis datum est pro Christo, non solum vt in eum credatis &c.* Quibus & similibus locis omninò euincitur viribus gratiæ non naturæ haberi à nobis fidem, aut fidei initium. Nec minùs clarè aliis in locis traditus iisdem gratiæ viribus tribuendum esse quodcumque aliud bonum opus, quodcumque initium salutis, nec salutem incipere à nobis Deum quærentibus, sed à Deo nos vocante. Philip. 1. *Qui cœpit in vobis opus bonum perficiet.* Philip. 2. *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate.* Isa. 65. *Inuentus sum à non quærentibus me.* Luc. 19. *Venit filius hominis quærere &c.* Verùm hæc fusiùs prosequi non est præsentis instituti; com proprium locum habeant io libris de gratia, & hîc non tractentur, nisi à valdè paucis, inter quos sunt Lugus *lib.1.disp.* 40. *cap.2.* Hesinex *disp.8. quæst.5.*

7\. Errori Semi-Pelagianorũ sub diuersis terminis fauent nonnulli magnæ Theologi notæ.

Ex quatuor relatis erroribus tres priores ab omnibus Scholasticis re æqoè ac verbis prorsus reiiciuntur. Quartus verbis quidem ab omnibus reiicitur, se ipsâ tamen non adeò sincerè reprobatur; quin sub diuersis terminis in ipsum aliqualiter relabantur, aot saltem ipsi plurimùm faueant, nonnulli etiam magnæ notæ Theologi, vt Scotos *in* 4.*dist.* 14. *quæst.*2. §. *Primo modo sufficit*, docens ex oaturalibus cum communi influentia haberi posse detestationem peccati, quæ si continuetur fit dispositio præuia ad iustificationem. Richardus *in* 1. *distinct.* 41. *articulo* 1. *quæstione* 2. Sotus *lib.* 1. *de natura, & gratia. cap.* 3. dum docent opera moraliter bona naturæ viribus elicita esse dispositiones licet nec proximas, nec sufficientes; semotas tamen & aliquo modo conducentes ad gratiam Vega *lib. 6. in Trid. cap.* 17. *& lib.* 13. *cap.* 25. dom docet sioe fide supernaturali, & per solum dolorem peccatorum, quatenùs sunt contra rationem naturalem posse hominem in casu ignorantiæ iustificari, & saluari. Driedo *opusc. de conc. lib. arb. & prædest.* 2. *parte, cap. vlt.* Richardus *articul.*7. §. *Doctores autem Scholastici.* Aliique nonnulli apud Vasquium *prima parte, disputatione* 91. *cap.* 10. docentes propositionem illam, *facienti quod est in se Deus non denegat gratiam*, procedere de faciente quod est in se viribus naturæ. Nec satis à suspicione fauendi Semi-Pelagianis se eximit Molina *in concord. disputat.* 10. intelligens propositionem illam de faciente quod est in se viribus naturæ, ita tameo vt sic facienti gratia detor non ratione alicuius meriti, vel motioi in opere relucentis; sed ratione pacti à Deo cum Christo initi de danda infallibiliter gratia cuicumque facienti, quod est in se, seu conanti ex se ad gratiam. Noo item satis se eximit Vasquez, *qui licèt cap.* 10. *præcit.* se præbeat maximè aduersum semi-Pelagianis, tameo *cap.* 2. *disput.* 190. *cap.* 11. *num.* 115. *& cap.* 12. *numero* 132. docens opera bona moralia ordinis naturalis, & antecedentia fidem, dummodo fiot per Christum, seu ex auxilio Christi conferre ad iustificationem, & fidem sensit facienti quod est in se ex auxilio Christi Deum gratiam non denegare, etiamsi tale auxilium sit oaturale & naturale sit opus, quod ex ipso fit.

Facienti quod est in se ex viribus naturæ, gratiam non denegari fauet Semi-Pelagianis.

Non satis se eximit *Molina*, quia homo ex propriis viribus inciperet implere pactũ, vi cuius deberet gratia concedi, qui autem incipit implere pactum ponit aliquod iolitium eius, quod sequitur ex pacto, ergo iuxta *Molinam* supposito illo pacto homo propriis naturæ viribus ponit initium aliqood gratiæ, & salotis, quod est adstipulari Semi-Pelagianis. Aliunde etiam displicet doctrina *Molinæ*, quia gratia asseritur pactum aliquod à Deo factum, oisi sit ab ipso Deo reuelatom, oon constat autem vbi reuelatom sit pactum de danda gratia &c. Nec fauent *Molinæ* verba, qoæ adducit ex io. 1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, neque enim sacer textus iodicat talem potestatem dari operanti ex viribus oaturæ, quin potiùs verbis subsequentibus, *his, qui credunt in nomine eius &c.* exprimit potestatẽ illam dari operãtibus ex fide, adeóque ex viribus gratiæ. 8.

Etiamsi dicatur id procedere supposito pacto inito cum Christo.

Noo satis se eximit Vasqoex, qoia Semi-Pelagianorum scopus est inducere initium fidei, & salutis ex viribus naturæ, seu per conatum merè naturalem; & parùm ipsis interest auxilium naturale, quo Deus ad talem conatum concurrit, dari, aut non dari per Christum. Deinde *Sancti Patres, & Concilia* contra Semi-Pelagianos absolutè tradunt opera merè naturalia oon conferre gratiam, nec excipiunt opera naturalia facta ex auxilio dato per Christum, absolutè tradont fidem esse initium salutis, & radicem omnis iustificationis; absolutè negant dari initium salutis, & iustificationis antecedens fidem, nec excipiunt opera naturalia fidem antecedentia, quæ sint ex auxilio naturali dato per Christum: & hîc obiter possunt *Sancti Patres, & Concilia*, dum noo exci- 9.

Aut supposito auxilio dato per Christum.

piunt opera facta ex suppositione pacti cum Christo initi, vrgeri contra *Molinam* mox breuiter confutarum, latiùs verò simul cum *Vasquio* impugnato à Io. à S. Thoma 1. *parte*, *quæst.* 23. *disputat.* 8. *artic.* 5. *numero* 11. *& sequentibus*, *item* 1. 2. *disput.* 25. *art.* 2. & ab Aluarez *de auxiliis*, *lib.* 7. *disputat.* 56.

10. Facienti quod est in se Deus non denegat gratiā, quomodo verificetur.

Ex his habes propositionem illam *facienti quod est in se Deus non denegat gratiam* si per ly *facienti quod est in se* intelligatur importari dispositio aliqua, aut congruitas positiua in ordine ad gratiam, quam Deus non denegat, non posse verificari de homine faciente quod est in se ex viribus naturæ, sed solùm de faciente, quod est in se, ex viribus gratiæ, seu ex Dei motione, & intentione Dei mouentis, vt loquitur D. Thomas 1. 2. *quæst.* 112. *art.* 3. *in C.* Nec potest aliter verificari, cum enim homo in ordine ad gratiam nihil omninò possit per vires naturæ facere nunquam rectè dicitur facere, quod est in se, vt tradit idem S. Doctor 1. 2. *quæst.* 109. *artic.* 6. *ad* 2. *Homo nihil potest facere, nisi à Deo moueatur secundùm illud* Io. 15. *Sine me nihil potestis facere, & ideò, cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc esse in potestate hominis secundùm quod est motus à Deo.* Dixi si per ly *facienti quod est in se* intelligatur importari dispositio aliqua, aut congruitas positiua, nam si intelligatur importari dispositio aliqua, aut congruitas negatiua verificatur etiam de faciente quod est in se ex viribus naturæ, quatenùs faciens bona opera moralia ex viribus naturæ manet non impeditus ad gratiam, seu non ponit impedimentum gratiæ, quæ non positio impedimenti rectè dicitur congruitas negatiua ad gratiam, & hanc congruitatem ad gratiam admittit etiam Io. à S. Thoma *loco suprà cit. ex* 1. *parte*, *n.* 25. vbi ex hoc capite explicat in ordine ad gratiam recipiendam bene vtentes viribus naturæ esse melioris conditionis, quàm malè vtentes. Eandem congruitatem negatiuam admittit *Suarez* simpliciter negans iuxta relatam doctrinam *D. Thomæ* omnem congruitatem positiuam *in opusc. lib.* 3. *de auxiliis*, *cap.* 2. *n.* 6. vbi notat propositionem illam *facienti quod est in se Deus non denegat gratiam*, explicatam negatiuè, seu de congruitate negatiua coincidere vel illa alterâ, quam confirmat Trid. *sess.* 6. *cap.* 11. *&* 13. *Deus neminem deserit, nisi priùs deseratur ab ipso.*

In aliquo sensu coincidit cum illa alia propositione, *Deus non deserit, nisi deseratur.*

11. Hac ratione intelligendo propositionem illam *facienti quod est in se &c.* omnis eluditur suspicio Semi-Pelagianismi, & absolutissimè negatur operi cuicumque merè naturali omnis ratio meriti etiam congrui, impetrationis, dispositionis etiam aut remotæ, aut non necessariæ ad gratiam; quod nec ita facilè, nec ita absolutè negari potest à *Molina*, *& Vasquio*, nec ipsorum expositiones adeò recedunt à Semi-Pelagianismo, sicuti recedit ea, quam *ex D. Thoma* retulimus: At non propterea sentio sub censura cadere expositiones *Molinæ*, *& Vasquij*, cum ex ipsis non sequatur euidenter aliquid Semi-Pelagianum, pro quo videri potest Lugus *prima parte*, *lib.* 1. *disputat.* 40. *cap.* 8. vbi de propositione illâ *facienti quod est in se &c.* agit latissimè, *& Vasquij* expositionem propugnat, expositionem verò *Molinæ* licet absolutè non amplectatur, absolutè vindicat ab omni labe Semi-Pelagianismi. Propugnat inquam expositionem *Vasquij* saltem quoad substantiam, quatenùs docet facienti quod est in se ex auxilio gratiæ naturalis Deum gratiam non denegare, quamvis deinde *numero* 32. *citati capitis* indicet facienti quod est in se ex auxilio gratiæ naturalis ponere potiùs præparationem, quàm meritum ad gratiam supernaturalem; Vasquez verò *citat. numero* 115. expressè tradat bona opera facta ex auxilio gratiæ naturalis merito suo conducere ad gratiam supernaturalem, seu ad gratiam iustificationis.

---

§. II.

Improbantur aliqui alij modi assignandi causam moralem, aut omnium, aut primi effectus prædestinationis ex parte prædestinati?

12. Non debet excludi prima gratia ab effectibus prædestinationis, vt assignetur omnium prædestinationis effectuum moralis causa.

ASSERTVM I. Non rectè assignatur causa moralis omnium effectuum prædestinationis ex eo, quod prima gratia non sit prædestinationis effectus, sicque opera meritoria procedentia à prima gratia sint causa moralis omnium effectuum prædestinationis, licet non possint esse causa moralis ipsius primæ gratiæ. Ita Theologi communiter contra Gabrielem *in* 1. *distinct.* 4. *quæst. vnica*, asfirmantem solam gloriam esse propriè effectum prædestinationis. Item contra nonnullos suppresso nomine relatos à Lugo *prima parte*, *lib.* 1. *disputatione* 40. *capite* 4. *numero* 1. specialiter excludentibus ab effectibus prædestinationis vocationem, & primam gratiam eo, quod sit communis reprobis, non propria prædestinatorum.

Probatur assertum tum ex definitione prouidentiæ, tum ex definitione prædestinationis, cum enim vtraque definitio importet dispositionem, seu præparationem mediorum in finem, consequens est prædestinationem tum ex genere suo, quatenùs est prouidentia; tum ex propria ratione formali, quatenùs est prædestinatio, habere pro effectu media, quibus prædestinatus finem consequitur, adeóque primam gratiam, sicuti recensetur inter media, quibus prædestinatus finem consequitur, ita etiam esse recensendam inter effectus prædestinationis, & gloriam, cum sit præcisè finis; non possa esse ipsam solam

ſolum prædeſtinationis effectum, alioqui exerceretur prædeſtinatio ſolùm circa finem, non circa media, ergo non rectè aſſignatur cauſa moralis omnium effectuum prædeſtinationis, ex eo, quòd prima gratia, &c. Confirmatur *ex c. ſequenti* §. 4., in quo poſitiuè probabitur primam gratiam, & vocationem eſſe effectum prædeſtinationis, & ibidem explicabitur, quomodo talis prima gratia non ſit communis reprobis, vt aduerſarij malè ſupponunt.

13. Bonus vſus, quo liberum arbitrium cooperatur gratiæ non eſt cauſa, ſine qua non omnium effectuũ prædeſtinationis.

ASSERTVM II. Bonus vſus, quo liberum arbitrium gratiæ cooperatur, etiam ſi ſpectetur eâ præciſâ ratione, quâ ab arbitrio creato pendet, non eſt cauſa ſine qua non omnium effectuum prædeſtinationis, nec eſt conditio ex parte adultorum tanquam congruitas quædam, quare prædeſtinatis potiùs, quàm non prædeſtinatis fuerit effectus totus prædeſtinationis à Deo exoptatus. Eſt contra Henricum *quodlib.* 4. *quæſt.* 19. *& quodl.*8.*quæſt.*5. Bartholomæum Camerarium *in Dialogo Catholico cap.*4. §.1. Ioannem à Bononia *in Opuſc. de prædeſtinatione.*

Probatur, bonus vſus, quo liberum arbitrium, &c. vel dicitur cauſa ſine qua non omnium effectuum prædeſtinationis præcisè ex eo, quòd nequeant poni omnes effectus prædeſtinationis, quin ponatur talis bonus vſus; vel dicitur cauſa ſine qua non, &c. ex eo, quòd verè aliquo modo antecedat omnes effectus prædeſtinationis, & ad hos omnes ponendos aliquo modo Deum moueat: ſed primum non eſt ad rem, ſecundum eſt omninò falſum; ergo bonus vſus, quo liberum arbitrium gratiæ cooperatur, etiamſi ſpectetur, &c. Probatur minor quoad primam partem, quia nemo negat non poſſe poni effectus prædeſtinationis ſine cooperatione liberi arbitrij. Non eſt igitur ad rem ex hoc capite vocare talem cooperationem cauſam omnium effectuum prædeſtinationis, cum præſertim eſſe id, ſine quo aliud poni non poteſt, poſſit conuenire æquè effectui, ac cauſæ; rectè enim dicitur non poſſe ignem calefacere, niſi ponatur calor, nec tamen, niſi impropriiſſimè, diceretur calorem productum eſſe cauſam ſine qua non calefactionis, ergo ponere in primo ſenſu bonum vſum, quo liberum arbitrium, &c. eſſe cauſam ſine qua non omnium effectuum prædeſtinationis eſt locutio impropria, & non ad rem. Probatur minor quoad ſecundam partem: Bonus vſus, quo liberum arbitrium gratiæ cooperatur, etiam ſpectatus eâ præcisâ ratione, quâ ab arbitrio creato pendet, non antecedit aliquo modo primam gratiam, ergo non antecedit aliquo modo omnes effectus prædeſtinationis. Antecedens probatur: Talis bonus vſus etiam eâ præciſâ ratione, quâ pendet ab arbitrio creato, eo ipſo, quod pendet ab arbitrio cooperante gratiæ ſubſequitur ad gratiam, hæc enim non ſolùm eſt cooperans, ſed etiam eſt præueniens, præmouens, prædeterminans arbitrium; adeóque ſub hac ratione ipſamet arbitrij cooperatio, ſeu bonus vſus arbitrij cooperantis eo ipſo, quod pendet ab arbitrio cooperante gratiæ, ſubſequitur ad gratiam, vt magis tradetur *cap. ſequenti* §. 5.

14. Merita ſubſequentia gratiam non ſunt cauſa moralis ipſius gratiæ.

ASSERTVM III. Non rectè aſſignantur pro cauſa morali omnium effectuum prædeſtinationis merita ſubſequentia gratiam, quæ ab æterno abſolutè præuiſa Deum moueant ad executionem tùm primæ gratiæ, tùm omnium effectuum prædeſtinationis. Dixi abſolutè præuiſa, nam merita conditionatè præuiſa non poſſe habere rationem cauſæ moralis probatum eſt *cap. ſuperiori* §. 4. *&* 5. *antecedente aſſert.* 3. vbi licet ſpecialiter ſermo ſit de meritis naturalibus, argumenta tamen, quæ afferuntur; de meritis ſupernaturalibus, æquè ac de naturalibus procedunt. Hoc aſſertum eſt communiſſimum, & vix reperitur qui expreſſè oppoſitum doceat. Tribuitur quidem ſententia oppoſita Alenſi *prima parte, quæſt* 28. *membr.* 3. *art.* 3. & notat Vaſquez *prima parte, diſp.*91. *cap.* 6. *num.* 3. eundem Alenſem quoad hoc punctum 3. *p. quæſt.* 69. *membr.* 5. *art.* 2. §. 3. apertè reuocaſſe, quod *prima parte*, tradiderat: Tribuitur etiam Magiſtro *in primo diſt.* 5. *cap. vltimo* Antiſiodorenſi *lib.* 3. *tract.* 1. *cap.* 7. aliiſque nonnullis docentibus Angelos fuiſſe creatos in beatitudine, & hanc meruiſſe per opera ipſam ſubſequentia. At vt rectè etiam notat Vaſquez *loco citato*, hi Doctores quamvis conceſſerint beatitudinem dari propter opera ſequentia, nullibi tamen expreſſerunt ſe idem ſentire, & in re fortè non idem ſenſerunt de gratia. Iure propterea D. Thomas *prima parte, quæſtion.* 23. *articul. quinto*, Durandus *in primo diſtinction.* 41. *quæſtion. ſecunda*, aliique magis communiter huiuſmodi ſententiam referunt ſuppreſſo Auctorum nomine, & contra ipſam, cuiuſcumque auctoris ſit, Aſſertum

15. Probatur primò: Merita ſubſequentia gratiam ab æterno abſolutè præuiſa nequeunt eſſe cauſa moralis gratiæ, quam ſubſequuntur; ſed talis prima gratia, quam ſubſequuntur eſt effectus prædeſtinationis, ergo non rectè aſſignantur pro cauſa morali omnium effectuum prædeſtinationis merita ſubſequentia, &c. Minor ſupponitur ex capite ſequenti; Maior probatur. Merita ſubſequentia gratiam, de quibus in præſenti, ſunt ſubſequentia gratiam non ſolum ordine temporis, verùm etiam ordine cauſalitatis: at merita ſubſequentia gratiam ordine cauſalitatis nequeunt eſſe cauſa moralis gratiæ, quam ſubſequuntur, alioqui à gratia cauſarentur, quatenus ipſam ſubſequerentur ordine cauſalitatis; & gratiam cauſarent, quatenùs eſſent cauſa moralis ipſius, ſicque induceretur mutua cauſalitas, & principium meriti caderet ſub merito, cuius eſt principium: repugnat autem tum principium meriti cadere ſub merito, vt ſuppono ex libris de gratia; tum mutua

cauſalitas

causalitas siue in eodem, siue in diuerso genere causæ, vt suppono ex physicis. Dixi merita subsequentia gratiam, de quibus in præsenti, esse subsequentia gratiam non solùm ordine temporis, verùm etiam ordine causalitatis, & ratio est, quia nisi talia merita subsequerentur gratiam ordine causalitatis essent merita purè naturalia; assignare autem merita purè naturalia pro causa morali gratiæ non est sententia, quam impugnamus in præsenti, sed est error Pelagij *asserto 1. superioris* §. reprobatus. Et hinc duo obiter infero. Primum est malè à nonnullis in probationem positi asserti afferri verba illa Pauli Rom. 11. *Si autem gratia iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia*, quæ verba, cum debeant intelligi de operibus naturalibus non procedentibus ex gratia, & esse ex operibus procedentibus à gratia non impedire rationem gratiæ euincatur ex secunda gratia, quæ verè est gratia, & tamen est ex operibus; malè vtique afferuntur in præsenti ad probandum primam gratiam non esse ex operibus ab ipsamet prima gratia procedentibus. Secundum est diuersam esse rationem de meritis Christi comparatis ad gratiam antiquorum Patrum, & de meritis prædestinati comparatis ad ipsius primam gratiam. Merita enim Christi subsequuntur gratiam antiquorum Patrum solùm ordine temporis, non ordine causalitatis; sicuti tamen merita prædestinati subsequuntur primam gratiam ipsius, ideò ex eo, quòd gratia antiquorum Patrum potuerit cadere sub meritis subsequentibus Christi Domini, non rectè arguitur primam gratiam in prædestinato posse cadere sub meritis subsequentibus ipsius prædestinati.

Sermo est de meritis subsequentibus non solùm ordine temporis, verùm etiam ordine causalitatis.

Gratiam nõ esse ex operibus verificatur de operibus naturalibus, non de supernaturalibus.

16. Probatur secundò. Merita ab æterno absolutè præuisa nequeunt mouere, vt causa moralis, nisi sint præuisa in executione: at vt præuisa in executione nequeunt mouere ad executionem primæ gratiæ merita subsequentia gratiam: ergo merita subsequentia gratiam ab æterno absolutè præuisa nequeunt Deum mouere ad executionem primæ gratiæ, & consequenter non rectè assignantur pro causa morali omnium effectuum prædestinationis, &c. Minor probatur: Merita subsequentia gratiam, vt præuisa in executione supponunt præuisam executionem primæ gratiæ. Nam sicuti effectus non potest in executione poni, nisi posita in executione causâ; ita non potest à Deo in executione præuideri, nisi præuisâ in executione causâ, & per consequens merita subsequentia primam gratiam, vtpotè subsequentia ipsam tanquam causam, & ordine causalitatis; vt præuisa in executione supponunt præuisam executionem primæ gratiæ: ergo nequeunt mouere Deum ad talis primæ gratiæ executionem; commune enim est cuilibet causæ siue physicæ, siue morali, non supponere effectum, quem debet causare. Maior etiam primi argumenti probatur ex discrimine, quod intercedit inter causam moralem, & finalem, quatenùs, licèt vtraque causet mouendo voluntatem; finalis tamen causat, vt existens in intentione, & secundùm esse obiectiuum, moralis vt existens in executione, & secundùm esse physicum, quamvis deinde non requirat, sicuti requirit causa efficiens physica existentiam in executione actualem, sed contenta sit tali existentiâ etiam præteritâ, vel futurâ. Vnde causa moralis mediat quodammodo inter causam finalem, & causam efficientem physicam, aliquid de vtraque participando: participat scilicet de finali, quatenùs causat mouendo; participat de efficiente physica, quatenùs causat secundùm existentiam physicam, & in executione. In aliquo alio ab vtraque differendo; differt scilicet à finali in eo, quod causat vt in executione physicè existens, nec mouet vt sit, sed mouet, quia est, fuit, vel erit: differt ab efficiente physica in eo, quod non causat semper in executione physicè existens actu, nec quia actu est, sed quia est, fuit, vel erit.

Causa moralis finalis, & efficiens physica quomodo ad inuicem se habeant.

17. Vtraque mox posita asserti probatio procedit etiam de potentia absoluta, probat scilicet merita subsequentia gratiam ordine causalitatis, neque etiam de potentia absoluta esse posse causam moralem primæ gratiæ, quam ordine causalitatis subsequuntur; ratio est, quia tum causam moralem causare vt physicè existentem, quod est medium secundæ probationis; tum principium meriti non cadere sub meritum, nec dari mutuam causalitatem, quod est medium primæ probationis, de potentia etiam absolutâ verificantur, & simpliciter repugnat, aut quod detur causa moralis non causans vt physicè existens, aut quod detur mutua causalitas, & principium meriti cadens sub meritum

Assertum superius procedit etiam de potentia absoluta.

18. Dices: Non repugnat Deum habere decretum dandi primam gratiam vt præmium, etiamsi antecedenter non præuideat in executione merita: ergo vt merita sint causa moralis non requiritur, quod præuideantur antecedenter in executione existentia, & optimè potest prima gratia habere pro causa morali merita à Deo volita post ipsam primam gratiam, adeóque ipsam primam gratiam subsequentia: ergo saltem de potentia absolutâ superioris assertum non procedit. Antecedens probatur: Non repugnat Deum habere, imò ex *cap. superiori* §. 3. habet de facto decretum dandi gloriam, vt præmium, & coronam, etiamsi non præuideat antecedenter in executione merita: ergo à simili non repugnat Deum habere decretum dandi primam gratiam, vt præmium, etiamsi antecedenter, &c. Sed contra: Nec antecedens, nec prima consequentia huius instantiæ aliquid continet, quo nostra doctrina impugnetur, neque enim nos aut absolutè negamus possibile esse decretum dandi primam gratiam, vt præmium etiamsi antecedenter non præuideantur merita, aut voluimus merita non posse esse causam moralem, nisi physicè existant, antequam existat præmium, quod vtrumque falsum est: habetur falsitas primi ex decreto dandi gloriam, vt benè affertur in instantia ad probationem

antecedentis:

antecedentis: habetur falsitas secundi ex gratia, quæ fuit antiquis Patribus collata, vt præmium meritorum Christi, & tamen priùs ipsa in executione extitit, quàm extiterint merita Christi. Dum igitur asserimus nec de facto, nec de possibili primam gratiam cadere sub meritis ipsam subseqoentibus loquimur, vt præmissum est, in prima probatione, de meritis subsequentibus ipsam primam gratiam ordine caosalitatis, & posterioritate causalitatis post ipsam primam gratiam præuisa. In quo sensu non procedit paritas de gloria: merita enim, sub quibus cadit, licèt præuisa posteriùs ad decretum conferendi ipsam, vt præmiom, non sunt præuisa posteriùs posterioritate caosalitatis.

Merita non præuidentur post gloriam posterioritate causalitatis.

19. Vrgebis: Non repugnat dari aliquid, vt præmium meritorum subsequentium etiam ordine caosalitatis: ergo ex eo, qoòd in præsenti sit sermo de meritis subsequentibus ordine causalitatis malè deducitur non posse sub ipsis primam gratiam cadere. Antecedens probatur in Principe creato, qui det arma militi in præmium anticipatum boni vsus ipsorum. In hoc casu arma caderent sub merito boni vsus, & quia essent boni vsus causa, bonus vsus in ordine ad talia arma asset meritum subsequens ordine causalitatis. Contra tamen negatur absolutè antecedens; nec verum est arma esse causá boni vsus; sunt enim ex se omniuò indifferentia ad vsum malum æquè, ac ad bonum; nec in quocumque milite ponantur coniunguntor cum bono vsu, sed solùm in milite generoso, & militiæ perito. Militis igitur generositas, & militandi, peritia principium est boni vsus armorum, non arma ipsa. Diuersa protsùs est ratio gratiæ efficaciæ, de qua in præsenti; hæc quippè ast simpliciter determinata ad opus bonum, & meritorium; in quocumque homine ponatur coniungitur eum opere bono, & meritorio. Non valet de armis dicere, miles benè armis vtitur, quia arma habet; sicuti valet de gratia dicere, homo benè tali gratia vtitur, quia talem gratiam habet; ideò deficit cum sua paritate instantia. Accedit, quod Princeps dans arma militi in præmium boni vsus subsequentis vel dat irreuocabiliter, & sic malè dicuntur arma dari in præmium boni vsus, quia siue sequatur bonus vsus, siua non, arma irreuocabiliter data manent sub militis dominio; vel dat reuocabiliter, & cum animo repetendi à milite arma, nisi ipsis benè vtatur, & sic miles per bonum vsum meretur, quod arma reuocabiliter data non repetantur potiùs, quàm, quod primò dentur. Si autem huiusmodi arma aliqualiter sunt principium boni vsus, sunt principium, vt primò dantur, qua ratione bonum vsum præcedunt; non vt postquam data sunt non repetuntur, qua ratione bonum vsum non præcedont. Si igitur aliqualiter arma sunt principium boni vsus sunt principium sob diuersa ratione ab ea, sob qua bonus vsus ipsa meretur, & sub qua ipsa sunt boni vsos præmium. Verumtamen meliùs est absolutè negare arma esse principium boni vsus, tum quia hoc negato magis clarè, & expeditè apparet disparitas respectu primæ gratiæ, tum qoia huic negationi adstipulatur auctoritas S. Doctoris 1. 2. *quæst.* 114. *art.* 5. *ad* 3. dicentis: *Omne bonum opus hominis procedit à prima gratia, sicut à principio; non autem procedit à quocumque humano dono, & ideò non est similis ratio de dono gratiæ, & de dono humano.*

Arma data in præmium boni vsus non sunt principium boni vsus.

Aut saltem non sunt principium sub ea ratione, sub qua sunt præmium.

20. Vrgebis adhuc. Ita se habet pretium ad mercem, seu rem venditam, sicuti meritum ad præmium; retribuitur enim pro pretio merces, sicutî pro merito præmium; sed potest merces, seu res vendita esse principium pretij: ergo etiam præmium potest esse principium meriti; adeòque dari prima gratia, vt præmium meritorum, quorum ipsa est principium, seu meritorum ipsam subsequentium ordine causalitatis. Minor probatur. Potest solui pretium vineæ ex fructibus etiam absque industria emptoria ab eadem vinea prouenientibus; at hoc modo res vendita esset principium pretij, quod pro ipsa soluitur: ergo. Contra tamen licèt secundùm nostrum modum explicandi aliqua sit proportio inter pretium comparatum ad mercem, & meritum comparatum ad præmium; secundùm rem tamen magna ast diuersitas. Nam pretium, & merces differunt solùm secundùm denominationem extrinsecam, solúmqoe oritur ex libera voluntate, & iostitutioue hominis, quod res aliqua dicatur merces potiùs, quàm pretium, quòd inter duos commotantes vnus dicatur venditor potiùs, quàm emptor, aut è contrà: Cæterum secundùm se res, quæ dicitur merces potest dici pretiom, & è contra. Cum igitur merces possit esse pretium nihil mirum, quod possit etiam esse principium pretij: & cum qui vendit vineam tanquam mercem pro fructibus tanqoam pretio æquè dici possit emere froctus tanquam mercem pro vinea tanqoam pretio nihil mirum, quod vineam, quam dara potest tanquam pretium, dare etiam possit tanquam principium pretij. At meritum, & præmium differunt essentialiter, & intrinsecè, nec aut ex solà hominum voluntate, & institutione oritur quod quis dicatur merens potiùs, quàm præmians, aut vterque potest dici tum merens, tum præmians. Necesse est igitur præmium, & meritum esse à dioersis Personis: si autem præmium posset esse principium meriti, posset ab eadem Persona esse præmium, & meritum. Disparitas facilior est, quia in commutatione mercis pro pretio nulla requiritur prioritas, nullaque causalitas pretij ad mercem: ideò si merces deinde sit principium pretij nulla sequitur mutua causalitas: at in retributiona præmij pro merito supponitur prioritas, & causalitas meriti ad præmium; ideò si præmium deinde sit etiam principium meriti sequitur mutua causalitas, quæ protsùs repugnat,

Vtùm eodem modo se habeat merces ad pretium, quo præmium ad merim.

§. III.

Vtrùm ſaltem præſcientia boni vſus liberi arbitrij ſit ratio, cur Prouidentia ſit prædeſtinatio, & non remaneat pura Prouidentia ſupernaturalis in beatitudinem.

21. Præſcientia boni vſus non requiritur neceſſariò, vt Prouidẽtia euadat prædeſtinatio.

ASSERTVM: Præſcientia boni vſus liberi arbitrij non eſt ratio, cur Prouidentia, &c. ſeu, quod idem eſt, vt Deus aliquem prædeſtinet, eique præparet media, quibus certiſſimè liberetur, non eſt neceſſe, quod antecedenter præuideat ipſum pro ſua libertate benè vſurum talibus mediis, ſi ipſi talia media præparentur. Ita prædeterminantes contra *Molinam*, eiuſque aſſeclas. Tradit autem in terminis *Molina* ſententiam oppoſitam poſito aſſerto 1. *part. quæſtion.* 23. *diſputatione* 1. *memb.* 11. *concl.* 7. & 8. *aliiſque in locis, tum primæ partis, tum concordiæ*, & ſicuti ipſe loquitur cohærenter ad propria principia inductiua ſcientiæ mediæ; ita nos adhæremus noſtris principiis ſcientiæ mediæ excluſiuis; & repetendo talia principia ſatis conſtat ex efficaciâ diuinorum decretorum, non ex præſcientia boni vſus arbitrij, prouenire, quod Prouidentia ſortiatur rationem prædeſtinationis, & non retineat communem rationem Prouidentiæ ſupernaturalis circa beatitudinem, adhuc tamen aſſerta veritas magis expreſsè, magiſque in terminis

Probatur primò. Ratio, cur Prouidentia euadat prædeſtinatio debet collocari non ſolùm in diuina ſcientia, verùm etiam in diuino decreto: ergo præſcientia boni vſus liberi arbitrij non eſt ratio, &c. Conſequentia patet. Antecedens probatur primò: quia prædeſtinatio conſiſtit formaliter non in ſola præſcientia, verum etiam in præparatione beneficiorum, quæ præparatio, cum ſit actus voluntatis conſequens eſt rationem, cur Prouidentia euadat prædeſtinatio, ſeu cur prædeſtinatio conſtituatur, debere collocari etiam in actu diuinæ voluntatis, diuinoque decreto. Secundò certitudo, quam prædeſtinatio addit ſuprà Prouidentiam non eſt præcisè certitudo præſcientiæ: ergo eſt certitudo proueniens etiam ex infallibilitate decreti, adeòque ratio cur Prouidentia euadat prædeſtinatio debet collocari, &c. Antecedens eſt expreſſa mens D. Thomæ *quæſtione 6. de veritate, articulo 3. in C.* dicentis: *Non poteſt dici, quod prædeſtinatio ſuprà certitudinem Prouidentiæ nihil aliud addit, niſi certitudinem præſcientiæ: vt ſi dicatur, quod Deus ordinat prædeſtinatum ad ſalutem, ſicut & quemlibet alium: ſed cum hoc de prædeſtinato ſcit, quod non deficiet à ſalute: ſic enim dicendo non diceretur prædeſtinatus differre à non prædeſtinato ex parte ordinis, ſed tantùm ex parte præſcientiæ euentus & ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, nec prædeſtinatio eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum: vnde præter certitudinem præſcientiæ ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem.* Hæc S. *Doctoris* verba non ſolùm continent expreſſâ probationem ſuperioris antecedentis, verùm etiam, vt ponderat Ioan. à S. Thoma 1. *parte quæſtione* 23. *diſputatione* 8. *articul.* 5. *numero* 18. inſinuat tria inconuenientia ſententiæ oppoſitæ. Primum eſt quod prædeſtinatus differat à non prædeſtinato ſolùm ratione præſcientiæ boni vſus. Secundum quod præſcientia boni vſus ſit cauſa prædeſtinationis. Tertium quod prædeſtinatio non ſit per electionem. Hoc triplex inconueniens in vnicum coaleſcit, ſi dixeris ex oppoſitâ ſententia ſequi, quod prædeſtinatio ſortiatur initium non à beneplacito, & gratiâ Dei prædeſtinantis, ſed à bono vſu arbitrij, & cooperatione prædeſtinati.

Dices: aliud eſſe, quod vt Deus prædeſtinet, prærequirat præſcientiam boni vſus, aliud eſſe, quod bonus vſus, aut boni vſus præſcientia ſit ratio, & cauſa prædeſtinationis, ex hoc ſecundo ſolùm ſequi allata inconuenientia, non ex primo. Vnde Molina *diſp.* 1. *ſupracit. memb.* 12. vehementer miratur ipſi tribui opinionem aſſerentem dari cauſam prædeſtinationis ex parte boni vſus liberi arbitrij; imò proteſtatur ſe huic opinioni maximè auerſum, & ipſam reiicit tanquam à Scripturis Sacris alienam, & in Fide pluſquàm periculoſam. Sed contra *Molina*, & Auctores aduerſi ſuperiori aſſerto tenentur in re concedere, quod verbis negant: Nec poteſt prærequiri ad prædeſtinationem bonus vſus creati arbitrij à Deo præuiſus ante omne decretum determinatum, & efficax propriæ voluntatis, quin talis bonus vſus ſic præuiſus ſit aliquo modo motiuum, ratio, & cauſa prædeſtinationis, quod ita probo. Bonus vſus gratiæ, & cooperatio ad gratiam, in tantum ex *ſuperiore* §. nequit per nos eſſe cauſa, & ratio primæ gratiæ, in quantum ipſam primam gratiam ſubſequitur ordine cauſalitatis, & habet ipſam primam gratiam pro principio: at iuxta opinionem, quam impugnamus bonus vſus gratiæ, & cooperatio ad gratiam, non præuideretur vt ſubſequens primam gratiam ordine cauſalitatis, nec haberet ipſam pro principio: ergo iuxta opinionem, quam impugnamus, bonus vſus à Deo præuiſus poſſet eſſe ratio, & cauſa primæ gratiæ, & conſequenter prædeſtinationis ſumptæ quoad omnes ſuos effectus. Minor probatur. Talis vſus præuideretur ante decretum conferendi gratiam efficacem, & bonus vſus eſſet cauſa efficaciæ gratiæ, non efficacia gratiæ eſſet cauſa boni vſus, nam per aduerſarios bonus vſus reddit gratiam efficacem, non efficacia gratiæ præcedit bonum vſum, cum per ipſos antecedenter ad bonum vſum omnis gratia ſit eiuſdem rationis, nec diſtinguatur gratia efficax à non efficaci: ergo à primo

22. Et eſſet aliquo modo motiuum prædeſtinationis, ſi ad prædeſtinationem prærequireretur.

ad vltimum bonus vsus gratiæ à Deo præuisus non subsequitur primam gratiam efficacem ordine causalitatis, nec habet ipsam pro principio, ergo nihil obstat, quia possit esse ratio, & causa ipsius primæ gratiæ efficacis, nec non prædestinationis quoad omnes suos effectus, causa inquam non necessitatis, quatenùs præuiso tali bono vsu habeat Deus necessitatem aliquam conferendi primam gratiam efficacem, aliosque effectus prædestinationis, sed congruitatis, quatenùs præuiso tali bono vsu habet aliquod, cum quo congruè coniungitur gratia efficax, & sine quo subiectum est omninò incongruum, & ineptum ad gratiam efficacem recipiendam.

23. Præscientia boni vsus præsupponit, nō præcedit prædestinationem. Probatur secundò præscientia boni vsus liberi arbitrij prædestinationem non præcedit: ergo non est ratio eur prouidentia euadat prædestinatio. Consequentia patet, antecedens probatur: Præscientia boni vsus liberi arbitrij non præcedit, imò potiùs supponit præparationem gratiæ efficacis causantis talem bonum vsum sed in tali præparatione consistit prædestinatio saltem partialiter, ergo præscientia boni vsus non præcedit, imò potiùs supponit prædestinationem. Maior probatur, qua in nostris principiis bonus vsus ad gratiam efficacem se habet, vt effectus ad causam necessariò prærequisitam; nec gratia est efficax, quia coniungitur cum bono vsu, sed ponitur bonus vsus, quia gratia est efficax.

24. Dices hanc probationem qua intendimus præscientiam non præcedere præparationem gratiæ, discordare à definitione prædestinationis à nobis etiam suprà *cap.* 2. §. 2. acceptatâ, dum enim prædestinatio definitur præscientia, & præparatio beneficiorum; vtique innuitur præscientiam præcedere præparationem, non è contra. Indicatur, hæc eadem præcedentia, seu prioritas præscientiæ ad præparationem mediorum verbis illis Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit.* Sed contra aliud est

Loquendo de præscientia speculatiua, secùs de præscientia practica, quæ fit actus simplicis intelligentiæ. loqui de præscientia practica, & causaliua præparationis mediorum simul: cum actu voluntatis sibi adiuncto; aliud est loqui de præscientia speculatiua antecedente quodlibet decretum absolutum, & efficax diuinæ voluntatis. Vnico verbo; aliud est loqui de præscientia, quæ fit actus simplicis intelligentiæ, aliud est loqui de præscientia, quæ fit actus scientiæ mediæ. Illam admittimus prætequiri ad præparationem mediorum, illam intelligimus importari in prædestinationis definitione, vt loco citato explicatum est. Hane nec volumus ad mediorum præparationem prætequiri, nec in prædestinationis definitione importari, nec vllo modo posse dari. Porrò dum in superiori probatione dicebamus præscientiam boni vsus præsupponere præparationem gratiæ, potest intelligi non solum de præscientia causatiua quatenùs sicuti priùs causatur gratia, quàm bonus vsus, ita præscientia causatiua præparationis gratiæ antecedit præscientiam causatiuam boni vsus; verùm etiam de præscientia visionis, quatenus non potest à Deo videri futurus bonus vsus, nisi præsupponatur præparatio gratiæ.

25. Prædestinationis initiū siue sumatur in intentione, siue in executione nullam habet moralē causam in prædestinato de factò. Ex hucvsque dictis habes prædestinationis initium, siue sumatur secundùm ordinem intentionis, secundùm quem prædestinatio incipit à fine, & importat electionem ad gloriam, siue sumatur secundùm ordinem executionis, secundùm quem prædestinatio incipit à mediis, & importat præparationem beneficiorum Dei specialiter verò præparationem primæ gratiæ: siue inquam vno, siue altero modo sumatur prædestinationis initium, de factò nullam habet moralem causam, neque condignitatis, neque congruitatis ex parte prædestinati; nam opera naturalia nullam habent congruitatem cum præmio supernaturali, & sunt ordinis omninò inferioris ac improportionari ad quidquid continetur sub ordine prædestinationis, sicque ista neque etiam de potentiâ absolutâ possunt exercere causalitatem aliquam moralem, aut in ordine ad electionem ad gloriam, aut in ordine ad aliquem supernaturalem effectum prædestinationis: opera supernaturalia de factò nec à Deo præuidentur ante electionem ad gloriam *ex capite superiori* §. 3. & 4. Nec ante præparationem primæ gratiæ *ex præsenti*, & *præcedente* §. Cum igitur nequeant exercere causalitatem moralem nisi respectu præmij respectu cuius fiunt præuisa, consequens est opera supernaturalia prædestinati nullam exercere de factò causalitatem moralem circa initium prædestinationis, siue sumatur tale initium ordine intentionis quatenùs dicit electionem ad gloriam, siue ordine executionis, quatenùs dicit præparationẽ (subintellige etiam executiuam) primæ gratiæ. Propterea de prædestinationis initio maximè procedunt sententiæ quibus Sancti Patres in humana prædestinatione magnificant Dei liberalitatem, misericordiam beneficantiam, inter huiusmodi sententias celebris est illa *Augustini*, aut potiùs ab incerto Auctore ex doctrina Augustini desumpta *tom.* 7. *libr.* 6. Hypognosticum *capite* 7. *Taceat humana lingua, & prorsus in prædestinatione de meritis non extollatur diuina voluntatis est hoc donum, non humanæ fragilitatis meritum.*

26. Habere tamen potest de possibili, & in alia rerum serie. Dubitatur hîc vtrùm sicuti de potentiâ absolutâ, & in alia serie iuxta præassertia *cap. superiori* §. 1. dari potuit ex parte prædestinati causa prædestinationis quo ad electionem ad gloriam, ita ex parte eiusdem dari possit de potentiâ absolutâ causa prædestinationis quoad primum effectum, seu quoad præparationem primæ gratiæ. Respondetur affirmatiuè, & probatur ex eo, quia de potentiâ absolutâ dari potest in prædestinato meritum non dependens à prima gratia, seu non subsequens primam gratiam ordine causalitatis, quatenùs po-

teſt Deus poſt primam gratiam conferre aliam gratiam omninò gratis, & nullatenus reſpiciẽdo merita ab illa primâ gratiâ prouenientia. In hac hypotheſi meritum proueniens ab iſtâ aliâ gratiâ, licèt eſſet poſterius, tempore non eſſet poſterius cauſalitate ad illam primam gratiam, ergo poſſet tale meritum à Deo ab æterno præuiſum eſſe cauſa moralis illius primæ gratiæ abſque eo, quòd aut principium meriti caderet ſub merito, cuius eſt principium; aut daretur mutua cauſalitas, aut militaret aliqua ex rationibus, quæ militant contra meritum ſubſequens primam gratiam ordine cauſalitatis. Neque dicas malè appellari primam gratiam illam, ad quam omne meritum, & omnis gratia ordine cauſalitatis non ſubſequitur. Contra enim; Ne fiat quæſtio vocalis de nomine primæ gratiæ, dico primam gratiam ſumi poſſe dupliciter, vel præcisè pro eâ, quæ gratiam priorem in ſubiecto non ſupponit, & eſt prima, quaſi negatiuè. Vel etiam pro ea, quæ eſt aliquo modo cauſa cuiuſcumque alterius gratiæ in eodem ſubiecto, & eſt prima poſitiuè, & quaſi cauſatiuè. In hoc ſecundo ſenſu tranſeat primam gratiam neque etiam de potentiâ abſolutâ reſpicere poſſe meritum, quod ad ipſam ordine cauſalitatis non ſubſequatur, & ſub quod poſſit ipſa cadere. Secùs in ſecundo ſenſu, in quo ſufficit verificari noſtram reſponſionem. Vtrùm deinde prædeſtinatus, qui in hoc ſenſu mereretur primam gratiam, mereretur omnes effectus prædeſtinationis pendet à modo, quo tali prædeſtinato conferretur illa alia gratia, qua mediante mereretur primam. Si enim hæc alia gratia conferatur vt medium ad gloriam, & vt effectus prædeſtinationis ordine executionis non merebitur omnes effectus prædeſtinationis, quia non merebitur hanc aliam gratiam, quam nec merebitur per opera ab ipſa prouenientia, ne principium meriti ponatur cadere ſub meritum, cuius eſt principium; nec merebitur per opera præcedentia à primâ gratiâ antecedenter collata, quia in noſtra hypotheſi ſupponitur Deus nullatenus ad talia opera in aliius gratiæ collatione reſpicere. Quod ſi alia gratia conferatur vt bonum per ſe expoſibile independenter à gloria, adeóque non conferatur ex intentione gloriæ, & vt effectus prædeſtinationis, tunc prædeſtinatus non merendo hanc aliam gratiam, merendo tamen primam, mereretur omnes effectus prædeſtinationis, quos poſſe etiam aliter mereri traderur ad finem *ſequentis paragraphi.*

Prima gratia dupliciter ſumitur.

In alia rerũ ſerie poteſt prædeſtinatus in aliquo ſenſu mereri omnes effectus ſuæ prædeſtinationis.

§. III.

Vtrùm detur, vel dari poſſit cauſa moralis aut omnium, aut primi effectus prædeſtinationis ex parte alterius puri hominis à prædeſtinato?

ASSERTVM I. Inchoando ſeriem effectuum prædeſtinationis à prima vocatione, ſeu à prima gratia, quæ confertur ipſi prædeſtinato, dari poteſt, imò quo ad aliquos prædeſtinatos datur de facto ex parte alterius puri hominis cauſa moralis tùm omnium, tum primi effectus prædeſtinationis. Ita Theologi communiter, & ſi inter aliquos eſt diſſidium, eſt solùm in aſſignando vnde debeat inchoari ſeries effectuum prædeſtinationis, vtrùm à prima gratia, quæ confertur prædeſtinato; an à gratia, quæ confertur alteri ad merendam primam gratiam prædeſtinato. Cæterùm omnes conueniunt in eo, quod poſſit vnus alteri mereri primam vocationem, & per conſequens tùm omnes tùm primum effectum prædeſtinationis inchoando talium effectuum ſeriem à primâ vocatione, ſeu à primâ gratiâ. Poſito aſſerto expreſſiùs præ cæteris fauent Vaſquez *prima parte, diſputation. 94. capite quinto*, Lugo *diſputatione 41. capite quarto, numero decimoquinto*, Arriaga *diſputation. 37. ſection. 2. num. 21.* 27.

Prima gratia vnius poteſt cadere ſub merito alterius puri hominis.

Probatur poteſt vnus purus homo mereri (ſubintellige ſaltem de congruo iuxta id, quod indicauimus *cap. ſuperiori §. 5.*) alteri primam vocationem, & primam gratiam, imo de facto aliquis purus homo primam vocationem, primamque gratiam alteri promeruit, ergo inchoando ſeriem effectuum prædeſtinationis à primâ vocatione, &c. Probatur antecedens quoad primam partem. Meritum vnius non habet pro principio primam gratiam alterius, eſt quippè gratia principium meriti in eo, in quo eſt, non in ſubiecto extraneo: ergo ex eo, quod quis mereatur primam gratiam alterius, non ſequitur, aut mutua cauſalitas, aut principium meriti cadere ſub merito, cuius eſt principium; ſicuti ſequitur ex eo, quod quis mereatur primam gratiam propriam, ergo poteſt vnus purus homo mereri primam gratiam, & primam vocationem alteri, licèt nequeat mereri ipſam ſibi. Probatur antecedens quoad ſecundam partem ex vocatione D. Pauli, quæ communiter tribuitur meritis S. Stephani iuxta verba Auguſtini Sermone de S. Stephano. *Si Stephanus non oraſſet, Eccleſia Paulum non haberet: ſed ideò creatus eſt Paulus, quia in terra inclinatus exauditus eſt Stephanus.* Quibus D. Auguſtini verbis non multum diſſimilia

Vocatio, & prima gratia D. Pauli fuit ex meritis D. Stephani.

dissimilia sunt verba *D. Fulgentij Sermone* pariter de S. Stephano, *Charitatis virtute subnixus vicit Saulum crudeliter sauientem, & quem habuit in terra persecutorem, in cœlo meruit habere consortem.* Hoc meritum, quod habuit Stephanus respectu Pauli dari etiam in aliquo alio puro homine respectu alicuius alterius prædestinati colligitur ex verbis illis Iacobi 5. *Orate pro inuicem, vt saluemini:* Item ex verbis D. Augustini *lib. de bono perseuerantiæ, cap. 22. Si qui sunt nondum vocati, pro eis, vt vocentur oremus; fortasse enim sic prædestinati sunt, vt nostris orationibus concedantur*, & de Traiano ait D. Thomas *quæst. 6. de veritate, articul. 6. ad 4. in fine articuli. Prædestinatum enim erat, quod precibus Gregorij saluaretur.*

Vocatio Traiani fuit ex meritis D. Gregorij.

28. ASSERTVM II. Inchoando seriem effectuum prædestinationis ab orationibus, & meritis vnius pro alio, seu ab auxilio collato vni ad orandum, & merendum pro alio, nemo potest mereri de facto, & secundùm præsentem rerum prouidentiam aut omnes, aut primum effectum prædestinationis alterius, adeóque inchoando seriem effectuum &c. dari nequit ex parte alterius puri hominis à prædestinato causa moralis aut omnium, aut primi effectus prædestinationis. Conueniunt in hoc asserto Theologi æquè ac in præcedente, & solùm, vt ibi notatum est, dissident in assignando vndenam re verà debeat inchoari series effectuum prædestinationis.

Salmanticenses *prima parte, tract. 5. disputat. 11. dub. vnico §. 2. num. 6.* existimant loca Scripturæ, quæ adduci solent ad probandam prædestinationem refundi in solam voluntatem Dei, vt in causam primam; & in merita Christi, vt in causam secundam, eamdem habere vim ad probandum merita vnius puri hominis non posse secundùm communem cursum esse causam moralem prædestinationis alterius quoad omnes effectus. Verùm hæc Salmanticensium existimatio non est conformis menti Sanctorum Patrum, qui solent loca illa afferre contra Pelagianos, & Semi-Pelagianos ad excludendum solùm meritum primæ gratiæ, & omnium effectuum prædestinationis ex parte ipsius prædestinati nec solliciti sunt de excludendis meritis alterius à prædestinato, & sicuti non est contra talia loca Scripturæ, quod prima gratia prædestinati cadat sub merito non solùm Christi, verùm etiam alterius puri hominis; ita pariter contra eadem Scripturæ loca non est, quod omnes effectus prædestinationis vnius cadant sub merito non solùm Christi, verùm etiam alterius puri hominis. Ideò assertum aliter, communi scilicet argumento

29. Probatur: Qui orat, & meretur pro alio, non potest mereri de facto, & secundùm præsentem rerum prouidentiam auxilium sibi collatum ad orandum, & merendum pro alio, ergo inchoando seriem effectuum prædestinationis ab orationibus &c. Nemo potest mereri de facto &c. Consequentia patet, antecedens probatur, merendo tale auxilium, meretur principium sui meriti, adeóque principium meriti caderet sub merito, cuius est principium, sed principium meriti, non potest cadere sub merito, cuius est principium, ergo qui orat, & meretur &c. Hoc idem argumentum potest sub diuersis terminis sic clariùs proponi. Quod est effectus prædestinationis alterius non potest esse causa omnium effectuum prædestinationis alterius, alioqui esset causa sui ipsius; sed inchoando seriem effectuum prædestinationis ab orationibus, & meritis vnius pro alio; orationes, & merita vnius pro alio sunt effectus prædestinationis alterius, ergo inchoando seriem effectuum prædestinationis alterius ab orationibus, & meritis vnius pro alio nequeunt orationes, & merita vnius pro alio esse causa omnium effectuum prædestinationis alterius. 30.

Qui orat, & meretur pro alio non potest mereri huiusmodi orationes, & merita.

Dices licet nequeat quis per illas orationes, illaque merita, quæ sunt effectus prædestinationis alterius mereri omnes effectus talis prædestinationis, poterit tamen habere aliquas orationes, & aliqua merita diuersa ab illis orationibus, & meritis, quæ sunt effectus prædestinationis alterius, huiusmodi igitur orationibus, & meritis diuersis, cum non poterit mereri illas orationes, illáque merita, quæ sunt effectus alienæ prædestinationis, sicque ponere causam moralem omnium effectuum prædestinationis alterius etiam inchoando seriem talium effectuum ab orationibus, & meritis vnius pro alio. Sed contra: Secundùm præsentem prouidentiam omnia opera meritoria habent valorem, & dependentiam ab eadem prima gratia; nec potest opus meritorium vnius esse causa moralis effectuum prædestinationis alterius, nisi sit à prima gratia, quæ sit intenta propter prædestinationem alterius tanquam effectus ipsius. Vt igitur quis mereatur proprium opus meritorium, vt est effectus alienæ prædestinationis debet mereri propriam primam gratiam, & hanc per nullum proprium opus, per nullas orationes, nulláque merita, potest quis secundùm præsentem prouidentiam sibi mereri; ergo similiter per nullas orationes nulláque merita potest quis mereri proprium opus meritorium, seu proprias orationes, quatenùs sunt effectus prædestinationis loquendo secundùm præsentem prouidentiam, quas particulas propterea consulto apposui in asserto. Cæterùm loquendo in alia rerum serie, & secundùm ordinem alterius prouidentiæ, sicuti ex dictis *in calce superioris* §. potest quis sibi mereri primam gratiam, ita poterit mereri proprias orationes, & merita quatenùs dependenter ab eadem prima gratia sunt effectus prædestinationis alterius.

In alia rerũ serie potest quis mereri proprias orationes, etiam quatenùs sunt effectus prædestinationis alterius.

ASSERTVM III. Simpliciter, & loquendo de potentia absoluta dari potest causa moralis tum omnium, tum primi effectus prædestinationis ex parte alterius puri hominis à prædestinato. Est assertum commune consequens ad doctrinam positam 31.

tum, in duobus aſſertis mox traditis, tum in ſecunda parte aſſerti traditi *cap. ſuperiori* §. 5.

De potentia abſoluta poteſt quis mereri alteri omnes effectus prædeſtinationis.

Probatur, & explicatur. Vel ſeries effectuum prædeſtinationis ſupponitur inchoari à prima gratia, quæ confertur prædeſtinato, vel ſupponitur inchoari à prima gratia, quæ confertur alteri ad orandum, & merendum pro prædeſtinato. Si primum: de potentia ordinaria, nedum de potentiâ abſolutâ datur cauſa moralis tum omnium, tum primi &c. Si ſecundùm: licet non de potentiâ ordinariâ, & ſecundùm præſentem, benè tamen de potentiâ abſolutâ, & ſecundùm diuerſam prouidentiam dari poteſt cauſa moralis tum omnium, tum primi &c. ergo quomodocumque ordinetur ſeries effectuum prædeſtinationis, ſimpliciter, & de potentiâ abſolutâ dari poteſt cauſa moralis &c. Minor quoad primam partem habetur ex primo aſſerto, quoad ſecundam ex ſolutione ad inſtantiam poſitam contra probationem ſecundi aſſerti. Confirmatur: Simpliciter, & de potentia abſoluta dari poteſt cauſa moralis electionis ad gloriam ex parte alterius puri hominis à prædeſtinato, ergo dari poteſt cauſa moralis tum omniũ, tum primi effectus prædeſtinationis. Antecedens ſupponitur ex *cap. ſuperiori* §. 5. conſequentia probatur: Electio ad gloriam eſt prior omnibus effectibus prædeſtinationis, eſtque ipſorum omnium cauſa, cum intentio finis ſit cauſa electionis omnium mediorum, ergo propter illud commune *Quod eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati*, cauſa moralis electionis ad gloriam eſt etiam cauſa moralis omnium effectuum prædeſtinationis; & dari poteſt ex parte alicuius à prædeſtinato cauſa moralis omnium effectuum prædeſtinationis, ſi dari poteſt ex parte eiuſdem cauſa moralis electionis ad gloriam. Et hinc patet obiter ipſum etiam prædeſtinatum, ſicuti poteſt ex dictis *cap. ſuperiori* §. 1. de potentiâ abſolutâ mereri propriam electionem ad gloriam, ita poſſe de eâdem potentiâ mereri omnes effectus propriæ prædeſtinationis. Neque hîc negotium vllum faceſſit prima gratia, quia qui de potentiâ abſolutâ mereretur propriam electionem ad gloriam non haberet primam gratiam ſibi collatam ex intentione gloriæ, & tanquam effectum prædeſtinationis, adeóque non merendo primam gratiam poteſt ſibi mereri omnes effectus prædeſtinationis.

Imò etiam ſibi.

32. Eſſet hîc pro complemento eorum, quæ aſſerta ſunt definiendum, vndè reuerâ inchoari debeat ſeries effectuum (ſubintellige ſupernaturalium, de quibus ſolis agitur in præſenti) prædeſtinationis, vtrùm à prima gratia, quæ confertur ipſi prædeſtinato, vt ſentiunt Vaſquez 1. *part. diſput.* 94. *cap.* 5. *num.* 36. & 41. Arriaga *diſp.* 37. *ſect.* 2. *n.* 23. aliique nonnulli, an verò à quolibet principio extrinſeco, quod Deus ſupernaturali prouidentia præparauerit in ordine ad alterius ſalutem; ſiue tale principium ſit externa prædicatio, ſiue aliquod miraculum, ſiue oratio vnius pro alio, ſiue aliud quodcumque ſimile, vt ſentiunt Salmant. 1. *part. tractat.* 5. *diſput.* 11. *dubio vnico*; & Thomiſtæ communiter cum D. Thoma *prima parte, quæſt.* 23. *art.* 8. *quos ſequuntur* Lugus *diſput.* 41. *cap.* 4. *num.* 15. De Quiros *tract.* 6. *diſp.* 15. *ſect.* 3. *num.* 7. Ruiz *diſp.* 25. *ſect.* 1. *& alij plurimi.* Verùm, quia ex diuerſa acceptione effectus prædeſtinationis facilè irrepere poteſt diſſidium de nomine, opportuniùs & faciliùs res hæc definita tradetur *capite ſequenti* poſtquam explicatum fuerit quid propriè ſignificetur nomine effectus prædeſtinationis. Interim pro clariore intelligentiâ eorum, quæ de Chriſto mox aſſerentur, aduerto reſpectu prædeſtinationis alterius diuerſam eſſe rationem de orationibus, & meritis Chriſti, ac ſit de orationibus, & meritis alicuius puri hominis; & quando etiam hæc admitterentur eſſe effectus prædeſtinationis alterius, non idem fore ſentiendum de meritis Chriſti. Ita ſentiunt Salmant. *loco cit. numero* 10. Io. à S. Thoma *quæſtione* 23. *diſputatione* 8. *articul.* 6. *numero* 8. & Thomiſtæ communiter, quos ſequuntur Lugus *diſputat.* 41. *cap.* 8. *numero* 13. *& alij* contra Vaſquium, & Arriagam *locis cit.* negantes merita, & orationes vnius pro alio eſſe effectus prædeſtinationis alterius, ne id cogantur concedere etiam de meritis Chriſti. Contra 33.
quos duplex aſſignatur ratio diuerſitatis quantùm ad præſens inſtitutum attinet, inter merita Chriſti, & merita alicuius puri hominis. Prima eſt, quia merita Chriſti fuerunt à Deo prævolita ante electionem cuiuſcumque hominis ad gloriam, cum fuerint de facto cauſa talis electionis *ex cap. ſuperiori* §. 6. at merita alicuius puri hominis ſunt de facto à Deo directè volita poſt electionem cuiuſcumque hominis ad gloriam *ex eodem capite ſuperiori* §. 5. ideò ex eo, quòd merita alicuius puri hominis ſubſequantur decretum producendi alium ad gloriam, ſintque effectus prædeſtinationis alterius, non idem ſequitur de meritis Chriſti. Secunda eſt, quia merita Chriſti ſpectant ad gratiam vnionis, merita puri hominis ad gratiam adoptionis: cum autem hominis cuiuſcumque prædeſtinatio ſpectet ad ordinem adoptiuæ filiationis, meliùs poteſt ſecundùm communem vſum habere pro effectu merita puri hominis exiſtentia intra eundem ordinem adoptionis, quàm merita Chriſti exiſtentia in ſuperiori ordine hypoſtaticæ vnionis. Non negamus tamen, quin de potentia abſoluta, & ſecundùm aliam rerum ſeriem, ſecundùm quam poterat electio hominum ad gloriam eſſe ante decretum Incarnationis, & præuiſionem meritorum Chriſti; non negamus inquam, quin prædeſtinatio alicuius puri hominis habere potuiſſet pro effectu merita non ſolùm alterius puri hominis; verùm etiam Chriſti Domini, & in hac hypotheſi in ordine ad merendos omnes effectus prædeſtinationis alterius, idem ſentiendum eſt de

Merita Chriſti Domini de facto non ſunt effectus prædeſtinationis hominum.

Poſſent tamen eſſe in alia rerum ſerie.

Auctorum diſſidiũ circa id ex quo inchoanda eſt ſeries effectuũ prædeſtinationis.

de Christo, ac de alio puro homine: Cæterùm loquendo de facto, & secundùm præsentem rerum seriem, secundùm quam merita Christi Domini non sunt effectus prædestinationis hominum diuersimodè sentiendum est. Ideo sit.

---

§. V.

Vtrùm detur causa moralis aut omnium, aut primi effectus prædestinationis ex parte Christi Domini?

34. *Omnes effectus prædestinationis hominũ sunt de facto ex meritis Christi.*

ASSERTVM: Datur de facto, & secundùm præsentem prouidentiam causa moralis, tùm omnium, tùm primi effectus prædestinationis hominum ex parte Christi Domini. Dixi de facto, & secundùm præsentem prouidentiam, nam in alia serie rerum aut poterant homines prædestinari sine vllâ habitudine ad Christi merita, qua ratione nullus effectus prædestinationis hominum habuisset causam moralem ex parte Christi Domini; aut ipsa merita Christi Domini, imò, & Incarnatio potuisset à Deo eligi tanquam effectus prædestinationis hominum, qua ratione, sicuti Christus nequit mereri propria merita, & propriam Incarnationem; ita aliquos ad summum, non omnes effectus prædestinationis hominum mereri potuisset. Dixi *tum omnium, tum primi effectus*; & intelligo de effectibus supernaturalibus, de quibus solis agitur in toto hoc capite. Dixi *prædestinationis hominum* ad excludendam prædestinationem Angelorum, quibus, sicuti Christus de facto non meruit electionem ad gloriam, ita nec omnes effectus prædestinationis. In hoc asserto ita explicato conueniunt Thomistæ communiter cum D. Thoma *prima parte, quæst.* 24. *art.* 4. Thomistas sequuntur Vasquez *prima parte, disp.* 94. *cap.* 2. *&* 3. Suarez 3. *parte, tom.* 1. *disp.* 41. *cap.* 21. Lugus *prima parte, disputation.* 41. *cap.* 1. & alij plures contra Durandum *in tertio dist.* 11. *quæst.* 3. *ad secundum* vbi inter effectus prædestinationis hominum enumerat Incarnationem Christi, quam cum Christus mereri non potuerit, consequenter iuxta *Durandum* mereri non potuit omnes effectus prædestinationis hominum; contra Molinam *prima parte, quæst.* 23. *art.* 5. *disp.* 2. *conc.* 3. vbi eandem, quam Durandus, doctrinam amplectitur licèt deinde *concl.* 5. concedat Christum esse simpliciter causam nostræ prædestinationis quoad effectum: Contra Driedonem *de captiuitate, & Redemptione generis humani tract.* 2. *cap.* 2. *art.* 4. Ruardum *tom.* 1. *art.* 6. *de satisfact.* aliosque nonnullos docentes prædestinatis dari ex Christi meritis primam gratiam, & dona primam gratiam consequentia, (subintellige de primâ gratiâ iustificante) at non fidem, & dispositiones supernaturales antecedentes primam gratiam iustificantem; quamvis etiam fides, & huiusmodi dispositiones sint effectus prædestinationis.

Sententia Durandi, & Molinæ.

Sententia Driedonis & Ruardi.

35. Probatur primò ex Scriptura ad Ephes. 1. *prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum.* Secundò ad Tim. 1. *Vocauit nos vocatione suâ sanctâ, &c. secundùm propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu.* Confirmatur Christus est caput omnium prædestinatorum, & ex ipso omnis gratia in prædestinatos deriuatur iuxta illud ad Ephes. 4. *Qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum est* Ioan. 1. *de plenitudine eius omnes accepimus.* Sed hæc minùs bene verificarentur, si daretur in hominibus aliquis effectus prædestinationis; qui non esset ex Christi meritis, & non deriuaretur à Christo tanquam à causâ morali, ergo. Corroborantur hæc Scripturæ loca verbis Trid. *sess.* 6. *cap.* 16. *Cum enim ille ipse Christus Iesus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine quâ nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent.* Hisce Tridentini verbis specialiter impugnatur sententia *Driedonis* quomodo enim fides, & dispositiones antecedentes gratiam iustificantem, possunt non esse ex Christi meritis, si sine influxu virtutis Christi nullum opus potest esse bonum, Deo gratum, & meritorium, & vt de se ipso testatur Christus *Ioan.* 15. (qui textus est fundamentum verborum Tridentini) *sine me nihil potestis facere, & sicut palmes non potest ferre fructum, &c.*

36. *Merita Christi habent sufficientẽ virtutem, prioritatem, & applicationẽ ad causandos omnes effectus prædestinationis.*

Probatur secundò ratione: Merita Christi habent sufficientem tùm virtutem, tùm prioritatem, tùm applicationem ad causandum moraliter omnes effectus prædestinationis hominum, ergo datur de facto causa moralis, &c. Consequentia patet, quia non nisi ex defectu aut virtutis, aut prioritatis, aut applicationis, oritur, quod causa non causet. Antecedens probatur: Habent sufficientem virtutem, quia sunt valoris infiniti: habent sufficientem prioritatem, quia ex *capite superiori* §. 6. Sunt à Deo volita, & præuisa ante electionem hominum ad gloriam, ergo multò magis ante ordinationem effectuum prædestinationis, cum talium effectuum ordinatio sit posterior electione ad gloriam eo modo, quo præparatio mediorum est posterior intentione finis; Habent sufficientem applicationem, tùm quia Christus applicando sua merita pro electione ad gloriam, eadem sufficienter applicauit pro effectibus consequentibus talem electionem cuiusmodi sunt omnes effectus prædestinationis; tùm quia virtus capitis est sufficienter applicata ad causandum quemlibet effectum sibi proportionatum in membris, & virtus vitis in palmitibus; at Christus ex mox dictis

ctus se habet ad prædestinatos tanquam caput ad membra, tanquam vitis ad palmites, ergo tum quia denique nulla est assignabilis ratio, cur merita Christi sint applicata ad causandum moraliter hos potiùs, quàm illos prædestinationis effectus, supposità præsertim talium meritorum sufficientiâ, & prioritate respectu omnium prædestinationis effectuum.

37. Dices, saltem respectu maternitatis Virginis non potest saluari prioritas in meritis Christi, at Maternitas Virginis est effectus prædestinationis eiusdem Virginis, ergo datur aliquis saltem effectus prædestinationis hominum, respectu cuius merita Christi defectu prioritatis, & consequenter etiam defectu applicationis non sunt causa moralis. Maior probatur, Decretum Maternitatis Virginis antecedit decretum Incarnationis, ergo multò magis antecedit decretum meritorum prouenientium ex Incarnatione, ergo respectu Maternitatis Virginis non potest saluari prioritas in meritis Christi; Nec merita Christi potuerunt præuideri ante decretum Maternitatis Virginis. Sed contra: nego maiorem, & ad probationem maioris nego antecedens. Neque enim semper decretum causæ debet præcedere decretum effectus, sed solùm quando effectus non potest poni, nisi dependenter à tali causa: Cæterùm quando effectus poni potest dependenter ab hac vel illâ causâ, vt determinetur, & præuideatur futurus effectus, non est necesse, quod antecedenter decernatur, & præuideatur determinatè futura hæc potiùs, quàm illa causa. In proposito Incarnatio, & existentia Christi non est necesse, quod ponatur dependenter à Maternitate Virginis, quia eadem numero Christi Humanitas produci potuisset aut à solo Deo immediatè, aut efformari ex visceribus Virginis eo modo, quo Eua ex costa Adæ absque concursu vitali, & materno virginis: Optimè igitur potuit decerni Incarnatio, existentia, & meritum Christi, antequam determinaretur Maternitas Virginis, & consequenter respectu Maternitatis Virginis optimè saluatur in meritis Christi prioritas ratione cuius causent moraliter ipsam Maternitatem, vt magis elucidabitur in libris de Incarnatione ex quibus suppono Christum de facto meruisse Virgini existentiam, nedum Maternitatem.

Decretum Maternitatis Virginis est posterius decreto Incarnationis Christi.

38. Probatur tertiò: Omnis effectus prædestinationis hominum est effectus Redemptionis eorundem, sed omnis effectus Redemptionis est ex meritis Christi, ergo omnis effectus prædestinationis hominum est ex meritis Christi, ergo datur de facto secundùm præsentem prouidentiam causa moralis, &c. Minor patet, quia non est alius Redemptor, nisi Christus, vt testantur ipsimet redempti Apocal. 5. *Redemisti nos Deo in sanguine tuo.* Maior probatur, quia de facto, & secundùm præsentem prouidentiam, hominum prædestinatio supponit hominũ Redemptionem, & Redemptioni subordinatur, tanquam effectui immediatiùs à Christo prouenienti; ergo omnis effectus prædestinationis hominum supponit Redemptionem, redemptioni subordinatur, & est aliqualiter effectus Redemptionis.

Omnis effectus prædestinationis est effectus Redemptionis.

Probatur quartò: Si merita Christi non sunt causa omnium effectuum prædestinationis hominum, maximè quia vel non sunt præuisa ante hominum prædestinationem, vel datur homini lapso aliqua gratia, quæ non sit gratia Christi vel merita ipsa Christi sunt effectus prædestinationis hominum; sed primum falsum supponitur ex libris de Incarnatione: secundum falsum supponitur ex libris de gratia: tertium falsum probatur ex dictis in fine *præcedentis* §. ergo 39.

40. Ex hucusque dictis de causa morali prædestinationis habetur magis cadere sub meritis prædestinationem consideratam secundùm ordinem executionis, & secundùm effectus, quàm consideratam secundùm ordinem intentionis, & secundùm electionem ad gloriam. Nam secundùm electionem ad gloriam non cadit de facto nisi sub meritis Christi Domini: secundùm effectus verò ita cadit adæquatè, & totaliter sub meritis Christi Domini, vt inadæquatè, & partialiter, secundùm aliquos scilicet effectus, licèt non secundùm omnes cadat etiam sub meritis tum alterius puri hominis à prædestinato, tùm ipsiusmet prædestinati: quoad plures tamen effectus cadit sub meritis illius, sub quibus cadit etiam quoad vocationem, & primam gratiã; quàm sub meritis ipsiusmet prędestinati, sub quibus cadit solũ quoad iustificationem, & alia dona iustificationem consequentia vsque ad glorificationem. Neque hoc postremum in præsenti est specialiter probandum cum partim probatum fuerit *in superioribus primis* §§. partim supponendum sit ex libris de gratia in quibus ex professo traditur dari in homine causam dispositiuam suæ iustificationis, quatenùs per opera elicita ex gratia præueniente se disponit, & præparat ad gratiam iustificantem. Item de condigno meritoriam aliorum donorum vsque ad glorificationem; quatenùs per opera elicita ex gratia iustificante de condigno meretur tum alia dona gratiæ, tum denique ipsam gloriam.

Prædestinatio magis cadit sub meritis in executione, quàm in intentione.

CAPVT V.

De effectibus prædestinationis.

EFFECTVS Prædestinationis in duas classes diuiduntur, altera classis continet effectus supernaturales, altera effectus naturales; & ad hanc classem effectuum naturalium reducitur permissio peccati eâ ratione, qua talis permissio esse potest effectus prædestinationis. Dùm prædestinationis effectus naturales assignantur duo sunt aduertenda. Primò aduertendum est non recenseri inter effectus prædestinationis dona naturalia, seu res naturales eâ præcisè ratione, quâ à naturalibus causis secundùm communem 1.

Effectus prædestinationis sunt in duplici classe.

munem ipsarum cursum, & concursum proueniunt: cum enim inter alias conditiones effectuum prædestinationis vna sit conducere ad salutem, & gloriam, si res naturales eâ præcisâ ratione, quâ à naturalibus causis proueniunt, essent effectus prædestinationis, daretur ex viribus naturæ initium aliquod salutis, medium aliquod conducens ad gloriam, quod falsum esse, imò in fide periculosum, patet *ex c. superiori* §. 1. *assert.* 3. & 4.

Res naturales quomodo sint effectus prædestinationis.

Secundò aduertendum res naturales non esse effectus prædestinationis eo modo, quo res supernaturales. Istæ enim sunt effectus prædestinationis immediatè, elicitiuè, & quoad substantiam, quatenùs per propriam substantiam immediatè conducunt ad finem supernaturalem, & à supernaturali prouidentiâ per se pendent. Res naturales sunt effectus prædestinationis solùm remotè, imperatiuè, & quoad modum quatenùs licèt non sint secundùm se ad finem supernaturalem proportionatæ, nec petant prouidentiæ supernaturali subesse, possunt tamen ex imperio, ordinatione, aut eleuatione supernaturalis prouidentiæ ad finem supernaturalem saltem occasionaliter conducere, & simul cum natura Auctori gratiæ ministerialiter inseruire. Sic in vniuersum assignatâ duplici serie effectuum prædestinationis, quia determinare quinam singillatim sint tales effectus pendet ex determinatione conditionum ad ipsos requisitarum, & ex diuersitate assignandi huiusmodi conditiones oritur diuersitas in assignandis prædestinationis effectibus expedit prædefinire, quænam sint huiusmodi conditiones. Ideò sit

---

§. I.

De conditionibus requisitis ad effectus prædestinationis?

2\. Ad prædestinationis effectus tres conditiones requiruntur.

ASSERTVM: Conditiones requisitæ ad effectus prædestinationis simpliciter, & absolutè acceptæ sunt tres potissimùm: scilicet quod effectus prædestinationis sit beneficium Dei: Quod in re, & in effectu conducat ad gloriam: Quod à Deo tribuatur ex intentione efficaci gloriæ. Dixi prædestinationis simpliciter, & absolutè acceptæ; nam si sumatur prædestinatio, vt de facto in nobis exercetur, addi potest quarta conditio: quod scilicet sit per Christum, seu sit ex meritis Christi. Omnis quippè gratia, quæ de facto hominibus datur, est gratia Christi, & non solum humana salus, verùm etiam quodlibet beneficium conducens ad humanam salutem est per Christum. Quia tamen independenter à Christo poterat haberi hominum prædestinatio, sicuti independenter ab eodem habita est prædestinatio Angelorum; esse per Christum, seu esse ex meritis Christi, non est conditio per se, & intrinsecè requisita ad prædestinationem absolutè consideratam, vt rectè aduertit Io. à S. Thoma 1. *part. quæst.* 23. *disp.* 9. *art.* 2. *n.* 8.

In hoc asserto ita explicato conueniunt quoad substantiam omnes ferè Theologi, licèt quoad modum explicandi, & enumerandi conditiones, sit aliqua diuersitas: Aliqui enim primam conditionem à nobis assignatam sub aliis terminis tradunt dicentes ad effectum prædestinationis requiri, quòd per se, & propriè sit à Deo. Quod non sit aliquod malum, quatenus tale. Ita Salmant. 1. *p. tract.* 5. *disp.* 4. *dub.* 1. §. 1. *n.* 1. Aliqui vltra tres allatas quartam conditionem assignant ex parte subiecti, quod scilicet pertineat ad creaturam rationalem ordinatam ad finem supernaturalem; Ita Io. à S. Thoma *loc. cit. n.* 3. Aliqui ex assertis conditionibus solùm assignant tertiam, tanquam includentem duas priores, & per se sufficientem absque duarum priorum expressione. Sed in iis, quæ spectant ad modum loquendi, vix potest aliquid controuerti sine quæstione de nomine. Ideò quidquid sit, an tres assertæ conditiones possint æquè bene, aut sub aliis terminis, aut sub maiori numero magis explicitè, aut sub minori numero minùs explicitè recenseri, ipsas quoad substantiam, & in re necessarias esse ad quemlibet prædestinationis effectum.

In taliũ conditionum assignatione varietas est tantũ quoad modum.

Probatur quoad duas primas conditiones ex ipsa definitione prædestinationis. Ex eo enim quòd prædestinatio sit præparatio beneficiorum Dei, infertur effectus prædestinationis debere esse Dei beneficia; ex eo quòd talibus beneficiis certissimè liberentur, quicunque liberantur, infertur effectus prædestinationis debere in re, & in effectu conducere ad gloriam, & liberationem à damnatione. Quia deinde pirta Dei beneficia efficaciter conducunt ad gloriam, vt aliquid antecedens, & causans prædestinationem, non vt aliquid ipsam prædestinationem subsequens, sicut requiritur ad prædestinationis effectum, infertur pro tertiâ conditione, quod sit ex intentione efficaci gloriæ, adeòque quod supponat electionem ad gloriam, & initium prædestinationis ordine intentionis. Defectu primæ conditionis nullum malum, quatenus tale, est effectus prædestinationis. Defectu secundæ conditionis non sunt effectus prædestinationis beneficia, aut purè naturalia, & per prouidentiam naturalem disposita; aut communia reprobis, & disposita per prouidentiam supernaturalem generalem. Defectu tertiæ conditionis non sunt effectus humanæ prædestinationis Incarnatio, & merita Christi, licet, & eximia Dei beneficia sint, & ad hominum salutem, & gloriam maxima efficacitate conducant. 3.

Dices, quidquid sit de Incarnatione, saltem Christi merita sunt recensenda inter effectus prædestinationis hominum, ergo inter conditiones requisitas ad effectus prædestinationis malè ponitur aliquod non conueniens meritis Christi. Antecedens probatur, quidquid se habet ad gloriam, tanquam medium ad finem, est effectus prædestinationis, quæ cum sit mediorum præparatio est mediorum causa, at Christi merita ad gloriam hominum se habent, tanquam media ad finem, respiciunt enim talem gloriam tanquam præmiũ. 4.

ſeu carentia effectus, non effectus prædeſtinationis. In tertio ſtatu è contra certum eſt gratiam per peccatum interruptam effectum eſſe prædeſtinationis, talis enim gratia ſecuta reparatione eodem modo ſe habet, ac ſi non eſſet interrupta nec antecedens interruptio nocere poteſt ſubſequenti reparationi. Quod ſi ſupponatur gratiam reparatam iterum eſſe interrumpendam de tali gratiâ reparatâ, & poſt reparationem interrumpendâ idem ſentiendum eſt, ac de gratiâ primò collatâ, & interrumpendâ poſt primam collationem, de qua in præſenti ſpecialiter aſſeritur effectum eſſe prædeſtinationis. &

14. Probatur primò ex relatis verbis Rom. 8. *Quos vocauit, hos & iuſtificauit.* Vbi cum enumeretur inter effectus prædeſtinationis iuſtificatio ſimpliciter, & abſolutè vſurpata, non debet ſine neceſſitate limitari ad iuſtificationem non interrumpendam per peccatum: nullam autem eſſe neceſſitatem talis limitationis inducendæ, imò potiùs eſſe neceſſitatem eiuſdem reiiciendæ ex ſequentibus probationibus conſtabit.

15 Probatur ſecundò in electis iuſtificatio, ſeu gratia iuſtificans etiam interrupta per peccatum ſumpta quoad ſubſtantiam, & vt primò collata, eſt Dei beneficium cum effectu conducens ad gloriam, & ex efficaci intentione gloriæ à Deo conceſſum, ergo eſt effectus prædeſtinationis. Conſequentia patet ex ſuprà traditis conditionibus, & definitione effectus prædeſtinationis. Antecedens quoad primam partem, quod ſcilicet gratia illa ſit Dei beneficium facilè conſtat ex eo, quòd omnis gratia eſt à Deo iuxta illud Pſalm. 83. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Omnis item gratia eſt beneficium, imò gratia, & beneficium conuertuntur. Quoad ſecundam partem, quod ſcilicet cum effectu ducat ad gloriam probatur gloria, ſeu gradus gloriæ in Patria non ſolùm correſpondet gratiæ reparanti, & vltimæ perſeuerantiæ; verùm etiam gratiæ reparatæ, at gratia reparata eſt illa, quæ fuit primò collata, & deinde per peccatum interrupta, ergo etiam gratia per peccatum interrupta ſumpta quoad ſubſtantiam, & vt primò collata cum effectu conducit ad gloriam. Nec refert ſi dicatur, in reparatione, & reniuiſcentia produci gratiam numero diuerſam ab ea, quæ per peccatum corrupta, & interrupta eſt. Non refert inquam, quia quidquid ſit de phyſica diuerſitate, gratia reparata eſt ſaltem moraliter illa eadem, quæ fuit primò collata, quod ſufficit ad præſens inſtitutum. Deindè eſt ſaltem quaſi cauſa gratiæ reparatæ, adeóque ſi gratia reparata cum effectu conducit ad gloriam, etiam gratia primò collata cum effectu conducet ad gloriam ſaltem remotè. Probatur primum antecedens quoad tertiam partem, quod ſcilicet gratia iuſtificans, etiam interrupta &c. detur ex efficaci intentione gloriæ; ante decretum conferendi gratiam iuſtificantem etiam interrumpendam &c. datur in Deo decretum electionis ad gloriam, ſeu intentio efficax gloriæ, ergo collatio gratiæ iuſtificantis etiam interrumpendæ eſt cum intentione efficaci gloriæ; conſequentia probatur, quia quod conducit ad finem, ſicuti ex mox dictis gratia etiam interrumpenda conducit ad gloriam; & eſt volitum poſt efficacem intentionem finis, nihil aliud requirere poteſt ad hoc, vt ſit volitum ex efficaci intentione finis; antecedens ſupponitur *ex ſupradictis cap. 3. §. 3.*

Gloria correſpondet non ſolùm gratiæ reparanti, verùm etiam reparatæ.

Dices: iuſtificatio ſeu gratia iuſtificans per peccatum interrupta, quæ aſſeritur prædeſtinationis effectus, vel ſumitur cum habitudine, & ordine ad reparationem, vel ſine tali habitudine. Si primum ſumitur vt reparata; non quoad ſubſtantiam, & vt primò collata. Si ſecundum, nec conducit ad gloriam, nec eſt ex efficaci intentione gloriæ, gratia enim per peccatum interrupta conſiderata ſine ordine ad reparationem, nec coniungitur cum perſeuerantia finali, nec eſt propria prædeſtinatorum, quod vtrumque requiritur ad hoc, vt conducat ad gloriam, & ſit ex efficaci intentione gloriæ. 16.

Sed contra: Aliud eſt ſumere gratiam cum habitudine & ordine ad reparationem; aliud eſt ſumere gratiam vt reparatam, ſeu vt coniunctam cum actuali reparatione. Sicuti aliud eſt ſumere cauſam cum habitudine & ordine ad effectum, aliud eſt ſumere cauſam, vt cauſantem, ſeu vt coniunctam cum actuali productione effectus: & in vniuerſum aliud eſt dicere habitudinem ad actum ſecundum, aliud eſt dicere coniunctionem actualem cum actu ſecundo. In propoſito igitur dico gratiam iuſtificantem per peccatum interruptam, quæ aſſeritur effectus prædeſtinationis, ſumi cum habitudine & ordine ad reparationem, ſed non ſumi, vt reparatam, imò hoc ipſum eſt, quod intendo; huiuſmodi ſcilicet gratiam antecedenter tum ad reparationem, tum ad interruptionem, & in primâ ſui collatione ſubeſſe tum decreto poſitiuo reparationis, tum decreto permiſſiuo interruptionis, ſicque ex vi primi decreti habere in primâ ſui collatione habitudinem, & ordinem ad reparationem, ratione cuius habitudinis & coniungitur cum perſeuerantia finali, & eſt propria prædeſtinatorum; in reprobis enim gratia ſubeſt ſolùm decreto permiſſiuo interruptionis, non decreto poſitiuo reparationis, ſicque non dicit ordinem ad reparationem.

Aliud eſt ſumere gratiā cum habitudine ad reparationem, aliud eſt ſumere gratiā vt reparatā.

17. Vrgebis quidquid ſit de habitudine ad reparationem tamen gratia per peccatum interrupta non coniungitur cum perſeuerantia finali, niſi ſecuta reparatione: item non niſi ſecutâ reparatione conducit ad gloriam, ſed gratia vt ſumitur ſecutâ reparatione eſt gratia vt reparata, ergo à primo ad vltimum gratia per peccatum interrupta non eſt effectus prædeſtinationis, niſi vt reparata. Contra tamē dico proximè quidem, & immediatè non coniungi gratiam per peccatum interruptam cum perſeuerantia finali, proximè pariter, & immediatè non conducere

Effectus prędeſtinationis nō ſunt omnes æquè immediati.

cere ad gloriam, nisi secutâ reparatione, mediatè tamen, mediante scilicet reparatione secutura, & remotè gratiam per peccatum interruptam etiam vt primò collatam cum perseuerantia finali coniungi, & ad gloriam conducere: hocque sufficere ad effectum prædestinationis. Neque enim quidquid asseritur effectus prædestinationis, asseritur effectus immediatus, & proximus, tanquã mediũ immediatè, & proximè cõducens ad gloriam, alioqui neque etiam gratia iustificans per peccatum non interrupta, vt primò collata dici posset effectus prædestinationis.

18. Ex his habes gratiam per peccatum interruptam vel considerari posse in primis parentibus, vel in cæteris prædestinatis, vel in reprobis. In quocumque ex his subiectis consideretur, diuersimodè se habet in ordine ad prædestinationem. In primis scilicet parentibus est effectus prædestinationis solùm, vt reparata (suppono pro nunc per pœnitentiam fuisse reparatam, & restitutam primis parentibus gratiam ipsis collatam in Innocentia, cuius oppositum esse satis probabile notant Salmant. §. 2. *supracit. num.* 26.) non vt primò collata, quia solùm vt reparata est ex efficaci intentione gloriæ, fieri solùm vt reparata supponit electionem ad gloriam. In cæteris prædestinatis est effectus prædestinationis tum vt reparata tum etiam vt primò collata, quemadmodum *toto hoc* §. probatum est. In reprobis neque vt primò collata, neque vt reparata, quia nec finaliter reparatur, nec dicit ordinem ad reparationem, & coniunctionem cum perseuerantia finali: ex quo capite in prædestinatis gratia per peccatum interrupta habet, quod etiam vt primò collata, sit effectus prædestinationis. Remanet igitur talis gratia in reprobis effectus prouidentiæ supernaturalis generalis, & communis. Faciunt hîc ad rem verba D. Thomæ 3. *parte, quæst.* 89. *articul.* 2. *ad* 1. *Non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipsum, quod per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his, qui cadunt, & nunquam resurgunt, sed his tantum, qui secundùm propositum vocati sunt sancti, scilicet prædestinatis, qui quotiescumque cadunt, finaliter tamen resurgunt.*

Gratia per peccatum interrupta diuersimodè se habet in primis parẽtibus, in cæteris prædestinatis, & in reprobis.

§. IV.

An, & quæ vocatio electorum sit effectus prædestinationis?

19. ASSERTVM: Exceptis vocationibus status Innocentiæ omnis vt plurimùm vocatio supernaturalis interna electorum est effectus prædestinationis, adeóque talia est in electis non solùm vocatio efficax, verùm etiam ferè omnis vocatio inefficax sumpta quoad substantiam, & entitatem. Ita Salmant. *prima parte, tractat.* 5. *disput.* 4. *dub.* 3. § 3. Io. à S. Thoma *quæst.* 23. *disputat.* 9. *articul.* 3. *num.* 7. *& alij plures Thomistæ*, cum quibus sentiunt De Quiros *tract.* 6. *disp.* 16. *sect.* 2. *num.* 8. Herincx *disputat.* 8. *quæst.* 4. *numero* 35. Arriaga *disput.* 38. *sect.* 1. *subsec.* 2. *numero* 15. Herice *tract.* 3. *disput.* 30. *cap.* 2. & licet inter hos Auctores, & Thomistas relatos sit aliquod dissidium in eo, quod illi omnes prorsùs vocationes electorum absque vlla limitatione inter effectus prædestinationis recensent; isti ex inefficacibus aliquos excipiunt. Est tamen inter eosdem conuenientia in principali puncto controuersiæ, quod scilicet vocationes inefficaces electorum non debeant absolutè, & per se loquendo ab effectibus prædestinationis excludi, vt sentiunt Vasquez *prima parte, disput.* 93. *cap.* 1. *num.* 4. Valentia *disputat.* 1. *quæst.* 23. *punct.* 3. §. *secundùm est*, Lugus *disput.* 42. *cap.* 2. *num.* 7. contra quos propterea procedit positum assertum, procedit verò à fortiori contra Bonauenturam *in* 1. *dist.* 41. *artic.* 1. *quæst.* 1. vbi excludit ab effectibus prædestinationis quidquid antecedit iustificationem, adeóque vocationem omnem etiam efficacem. Item contra *Occhamum, & Gabrielem* supra relatos excludentes ab effectibus prædestinationis quidquid antecedit glorificationem.

Omnis ferè electorum vocatio etiã inefficax est effectus.

Dixi *exceptis vocationibus status Innocentiæ*, quia in tali statu gratia vocationis æquè, ac gratia iustificationis antecedit tum præuisionem meritorum Christi, tum electionem primorum parentum ad gloriam, adeóque quantùm ad rem præsentem attinet quod præmissum est *in superiori* §. de gratia iustificationis militat etiam de gratia vocationis. 20.

Dixi *vocatio supernaturalis interna*, quia vocatio naturalis continetur inter dona naturalia, de quibus infrà. Vocatio externa non recipitur in ipso prædestinato, hîc autem sermo est de effectibus, quos prædestinatio causat in prædestinato, quoad rem tamen quod asseritur de vocatione supernaturali interna, procedit etiam de vocatione supernaturali externa, putà Prædicatione Euangelij, Operatione miraculi, & similibus. 21.

Dixi *non solùm vocatio efficax*, quia de hac saltem debent intelligi verba illa continentia prædestinationis effectus Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit.* Et huic vocationi conuenire omnes conditiones requisitas ad prædestinationis effectus euincent à fortiori probationes subiiciendæ pro vocationibus inefficacibus. 22.

Dixi *verùm etiam ferè omnis vocatio inefficax*, quia non videtur posse negari aliquas vocationes inefficaces, versantes præsertim circa opera maioris perfectionis, & consilij ex toto negligi, & in omnimodam obliuionem abire. De his vocationibus non apparet quomodo ad gloriam conducant, & effectus sint prædestinationis. Nec placet effugium Io. à S. Thoma *artic.* 3. *præcit. numero* 13. dicentis, quod si homo non recordetur cuiuscumque vocationis inefficacis in 23.

Quænã vocatio inefficax non sit effectus prędestinationis.

particulari, ſaltem poterit recordari omnium in communi, & ex omnibus in communi excitari ad humiliationem, & gratiarum actionem; vel ſi alicuius vocationis inefficacis nullatenùs in hac vita recordetur, ſaltem in alia vita recordabitur, vt indè excitetur ad laudem Dei, & gaudium accidentale. Non placet inquam, quia quod dicitur de memoria omnium vocationum inefficacium in communi non militat reſpectu vocationis inefficacis, quæ habeatur circa tempus mortis, cui facilè continget nullam ſuccedere reflexionem actualem circa vocationes inefficaces etiam in communi. Quod dicitur de recordatione in alia vita, vt inde beatus excitetur ad laudem, & gaudium accidentale malè congruit definitioni effectus prædeſtinationis, qui dum dicitur debere eſſe ex intentione gloriæ, & conducere ad gloriam, per ly *gloriam* importat beatitudinem eſſentialem, non beatitudinem accidentalem, & ſicuti non dicitur prædeſtinationis cauſa quod cauſat ſolùm beatitudinem accidentalem, ita non debet ſimpliciter dici prædeſtinationis effectus, quod eſt medium conducens ſolùm ad beatitudinem accidentalem.

Conducere ad beatitudinem accidentalem nō ſufficit pro effectu prædeſtinationis.

Dixi *ſumpta quoad ſubſtantiam & entitatem*, pro quo aduerto vocationem inefficacem duo dicere; & auxilium ſufficiens, quod à Deo confertur, & reſiſtentiam voluntatis creatæ negantis conſenſum tali auxilio, quæ reſiſtentia ſi fiat vocationi, quæ ſit ad opus conſilij non eſt quidem peccaminoſa, at non eſt Dei beneficium, quia nec eſt in ſe opus bonum; & meritorium, nec cum opere bono, & meritorio per ſe coniungitur. Dum igitur aſſertum procedit de vocatione inefficaci ſumpta quoad ſubſtantiam, & entitatem, procedit de tali vocatione, quatenùs dicit auxilium ſufficiens, quod à Deo confertur, non quatenùs dicit reſiſtentiam voluntatis creatæ negantis conſenſum tali auxilio. Sic explicatum aſſertum

24.

Vocatio inefficax duo dicit.

25. Probatur primò ex relatis verbis Rom. 8. *Quos prædeſtinauit, hos & vocauit*, quæ verba non debent ſine neceſſitate limitari ad ſolas vocationes efficaces. Nec obſtat D. Auguſtinus *lib. de prædeſtinatione ſanctorum, cap.* 16. dicens: *Vocat Deus prædeſtinatos multos filios ſuos, vt eos faciat membra prædeſtinati vnici filij: Sed non eâ vocatione, quâ vocati ſunt qui noluerunt venire ad nuptias*: At vocatio eorum, qui noluerunt venire ad nuptias, fuit inefficax, ergo ſi prædeſtinati non vocantur à Deo ea vocatione, non vocantur vocatione efficaci, & per conſequens iuxta mentem Auguſtini ly *quos prædeſtinauit, hos & vocauit*, procedit de ſola vocatione efficaci. Non obſtant inquam verba *Auguſtini*, quia aliud eſt dicere vocationem inefficacem præciſè, aliud eſt dicere vocationem inefficacem reproborum, qualis eſt vocatio eorum, qui noluerunt venire ad nuptias, vocatione inefficaci huius ſecundi generis, prædeſtinati non vocantur; bene tamen aliqua vocatione inefficaci primi generis de illâ autem, non de iſtâ loquitur *D. Auguſtinus*.

26. Probatur ſecundò vt plurimùm vocatio ſupernaturalis interna electorum etiam inefficax ſumpta &c. eſt Dei beneficium cum effectu conducens ad gloriam, & ex efficaci intentione gloriæ à Deo conceſſum, ergo vt plurimùm vocatio ſupernaturalis &c. eſt effectus prædeſtinationis. Conſequentia patet, antecedens quoad primam, & tertiam partem, colligitur proportionaliter ex ſecunda probatione aſſerti poſiti *in ſuperiori* §. ſolùm indiget aliqua probatione quoad ſecundam partem, quæ ſic probatur. Vt plurimùm vocationes etiam inefficaces in prædeſtinatis conducunt cum effectu ad actus meritorios, quatenùs prædeſtinatus recogitans tum Dei beneficentiam in talium vocationum collatione, tum propriam non correſpondentiam in negatione conſenſus excitatur tum ad gratiarum actionem, tum ad humiliationem, imò ad dolorem, & pœnitentiam, ſi talibus vocationibus reſiſtendo peccauerit, ergo vt plurimùm vocatio ſupernaturalis &c. conducit cum effectu ad gloriam.

Vocationes inefficaces excitant ad actus meritorios.

27. Dices hanc excitationem ad gratiarum actionem, humiliationem, & pœnitentiam non ſufficere, vt vocationes inefficaces dicantur conducere ad gloriam eo modo, quo requiritur ad effectus prædeſtinationis; tum quia per talem excitationem non conducunt ad gloriam vi ſuâ, ſed mediâ vocatione efficaci diſtinctâ, nec homo recogitans vocationes inefficaces ſibi collatas mouetur cum effectu ad gratiarum actionem, humiliationem, pœnitentiam, niſi ipſi à Deo tribuatur vocatio efficax ad tales actus. Tum quia etiam peccatum excitando ad humiliationem, & pœnitentiam poteſt ad gloriam conducere, & tamen peccatum non eſt effectus prædeſtinationis, ergo quia conducere ad gloriam per talem excitationem non eſt conducere eo modo quo requiritur ad effectus prædeſtinationis. Sed contra: Licèt prædeſtinatus in recogitando ipſas vocationes inefficaces, nedum in eliciendo actus gratiarum actionis, humiliationis, pœnitentiæ indigeat ſpeciali auxilio, & vocatione efficaci, adhuc tamen ipſæ vocationes inefficaces vi ſuâ conducunt ad gloriam ſaltem obiectiuè; quatenùs ſunt per ſe, & vi ſuâ obiectum gratiarum actionis humilitatis, pœnitentiæ, & ſimilium actuum per ſe ad gloriam conducentium. Neque proptereà, vt additur in ſecunda parte inſtantiæ peccatum eodem modo ad gloriam conduceret, eodémque modo eſſet prædeſtinationis effectus: Enimverò peccatum non cōducit ad gloriam per modum beneficij à Deo collati, & effectus per ſe à Deo intenti ex intentione gloriæ, quod requiritur ad effectum prædeſtinationis, & conuenit vocationibus inefficacibus ſumptis quoad ſubſtantiam modo ſuprà explicato.

Peccatum etiam vt excitat pœnitentiam non eſt effectum prædeſtinationis.

28. Probatur tertiò non eſt deteriùs ſentiendum in ordine ad prædeſtinationem de vocationibus ſupernaturalibus, licèt inefficacibus,

cibus, quàm de bonis naturalibus sed plura bona naturalia sunt effectus prædestinationis in electis, ergo vt plurimùm sunt effectus eiusdem prædestinationis vocationes supernaturales, licet inefficaces. Minor tradetur *infrà* §.6. consequentia patet, quia recensere inter effectus prædestinationis bona naturalia, & non vocationes supernaturales inefficaces, est negare istis aliquam perfectionem, quæ illis conceditur, quod vtique est deterius de istis, quàm de illis sentire. Maior probatur. Vocationes licet inefficaces eo ipso, quod sunt supernaturales habent ex se in ordine ad prædestinationem maiorem proportionem, quàm bona naturalia; sunt quippè in ordine ad prædestinationē sub eodem genere proximo prouidentiæ supernaturalis, cum bona naturalia ex se in ordine ad prædestinationē non sint nisi in eodem genere magis remoto prouidentiæ vt sic præscindentis, à naturali, & supernaturali ergo. Et hinc specialiter confirmatur ferè omnes vocationes inefficaces, non omnes simpliciter, esse effectus prædestinationis, sicuti bona naturalia sunt secundùm se effectus prouidentiæ naturalis; ita vocationes supernaturales inefficaces sunt secundùm se effectus prouidentiæ supernaturalis generalis, ergo sicuti prouidentia supernaturalis specialis, seu prædestinatiua relinquit in electis aliqua bona naturalia sub puta prouidētia naturali, ita debet relinquere aliquas vocationes supernaturales in electis sub puta prouidentia generali, adeò vt electi subsint quidem simpliciter prouidentiæ supernaturali speciali, seu prædestinatiuæ, subsint tamen etiam secundùm quid tum prouidentiæ naturali, tum prouidentiæ supernaturali generali.

Electi subsunt simpliciter prouidentiæ supernaturali speciali secūdùm quid verò tum prouidentiæ naturali, tum prouidentię supernaturali generali.

29\. Ex his habes vocationes efficaces in electis omnes esse proprias electorum, omnes pertinere ad prouidentiam supernaturalem specialem: vocationes verò inefficaces esse quidem quoad maiorem partem pariter electorum proprias, & ad prouidentiam supernaturalem specialem pertinentes; aliquas tamen etiam esse reprobis communes, & ad prouidentiam supernaturalem generalem pertinentes. Differunt verò vocationes propriæ electorum siue efficaces, siue inefficaces sint, ab illis, quæ communes sunt reprobis in eo, quod quæ sunt propriæ electorum conducunt cum effectu ad gloriam, vel effectiuè, si sint efficaces; vel saltem obiectiuè, si sint inefficaces, & dantur ex efficaci intentione gloriæ: Quæ sunt communes reprobis nec cum effectu conducunt ad gloriam, nec dantur ex efficaci intentione gloriæ.

§. V.

An, & quomodo actus supernaturales electorum sint effectus prædestinationis?

30\. ASSERTVM: Actus supernaturales electorum, qui sunt effectus prædestinationis, sunt tales non solùm, vt sunt à gratia, verùm etiam vt sunt à libero arbitrio. Ita D. Thomas *prima parte, quæst.* 23. *articul.* 5. *in C.* Io. à S. Thoma *eadem quæstione disput.* 8. *art.* 4. Salmant. *tract.* 5. *disputat.* 4. *dub.* 4. §. 1. & vltrà alios plures tum in Schola Thomistica, tum ex aliis Scholis ab iisdem *Salmanticensibus* relatos Lugus *disputat.* 42. *cap.* 2. *num.* 12. Arriaga *disput.* 38. *sect.* 2. *subsec.* 2. *numero* 13. *&c.* contra Molinam *prima parte, quæst.* 23. *artic.* 5. *disput.* 1. *membro* 10. §. *ea minuendum tamen*, Henricum *quodlib.* 4. *quæst.* 19. *& quodlib.* 8. *quæstione* 5.

Actus supernaturales sūt effectus prędestinationis etiam vt sunt à libero arbitrio.

Dixi, *actus supernaturales electorum, qui sunt effectus prædestinationis*; ad innuendum me non asserere omnes actus supernaturales electorum esse effectus prædestinationis, nam præterquam hoc certum est de actibus supernaturalibus elicitis à primis parentibus in statu Innocentiæ, etiam pro præsenti statu naturæ lapsæ probabile est dari in electis aliquos actus supernaturales spectantes ad prouidentiam supernaturalem generalem, sicuti *in superiori* §. dictum est de aliquibus vocationibus supernaturalibus inefficacibus. Porrò tales actus, si dantur, erunt ex iis, quos electus elicit in statu peccati, qui per consequens cum sint de congruo tantùm meritorij gratiæ, & gloriæ, faciliùs possunt à Deo non acceptari, & nullatenùs conducere in re ad gloriam, vt requiritur ad effectum prædestinationis.

31\. Dixi, *Verùm etiam vt sunt à libero arbitrio*, vbi non sumo liberum arbitrium secundùm vires naturales, & virtutem innatam præcisè, excludendo auxilia gratiæ, hac ratione enim dicere actus supernaturales, vt sunt à libero arbitrio, repugnat in terminis secundùm nostra principia, secundùm quæ, vt colligi potest *ex lib.* 2. *cap.* 3. §. 3. potentia naturalis respectu actus supernaturalis nihil per se ipsam, suámque virtutem innatam præcisè proximè, & immediatè agit. Sumo igitur liberum arbitrium, vt eleuatum à gratia, & quatenùs supposita tali eleuatione simul cum gratia deinde concomitanter se habente effectum supernaturalem producit. Hac ratione distinguendo in ordine ad actus supernaturales tum concursum gratiæ, tum concursum arbitrij assero illos, etiam vt terminant concursum arbitrij, seu vt sunt à libero arbitrio, esse effectus prædestinationis.

Probabile est aliquos ex huiusmodi actibus non esse effectus prędestinationis.

Probatur,

52. Probatur. Actus ſupernaturales electorum, qui ſuot effectus prædeſtinationis, non ſolùm vt ſoor à gratia, verùm etiam vt ſunt à libero arbitrio, ſunt beneficia Dei cum effectu conducentia ad gloriam, & ex efficaci intentione gloriæ à Deo volita; ergo ſunt effectus prædeſtinationis non ſolùm vt ſunt à gratia, verùm etiam vt ſunt à libero arbitrio. Conſequentia patet, antecedens probatur. Actus ſuperoaturales electorum neo ſolùm, vt ſunt à gratia, verùm etiam, vt ſunt à libero arbitrio, ſunt ſupernaturales, & meritorij; quatenùs enim ſunt à libero arbitrio ſunt ab ipſo, vt eleuato, & ſupernaturalizato, non verò, vt conſiderato ſecundùm purum eſſe naturale, quod diligenter aduertendum eſt, ne quis exiſtimet nos per actus ſupernaturales, vt ſunt à libero arbitrio ita reduplicare habitudinem noſtri actua ad poteutiam vitalem præcisè, vt oullatenùs reduplicetur habitudo ad Deum, ſub qua reduplicatione talea actus non eſſent à Deo, adeóque non eſſent beneficia Dei, quemadmodum requiritur ad effectum prædeſtinationis: at talis reduplicatio actus ſupernaturalis relati ad potentiam vitalem præcisè eſt, iuxta præmiſſa in noſtris principiis, chymerica, licèt talis non ſit io ſententia docentium potentiam vitalem per propriam virtutem naturalem innatam proximè influere in actus ſupernaturales, vt docet *Molina*, qui propterea loquitur conformiter ſuis principiis, quamvis alioqui falſis.

53. Probatur ſecundò: Actus ſupernaturales, vt ſunt à gratia & auxilio ſupernaturali Dei, ſunt effectus prædeſtinationis in electis, ſed vt formaliſſimè ſuot à libero arbitrio ſuot etiam à gratia, & auxilio ſupernaturali Dei eleuante & præueniente, licet non coëfficiente, & comitante, ergo actus ſupernatorales, qui ſont effectus prædeſtinationis, ſunt tales etiam vt formaliſſimè ſunt à libero arbitrio. Maior conceditur ab Aduerſariis, & iofertur ex ſupradictis. Cum enim gratia, & auxilium ſupernaturale in electis ſit effectus prædeſtinationis, ſeu habeat prædeſtinationem pro cauſa, propter illud tritum *quod eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati*, conſequens eſt prædeſtinationem, quæ eſt cauſa gratiæ, & auxilij ſupernaturalis, eſſe ſimiliter cauſam actuum ſupernaturaliom, vt procedentium à tali gratia, & auxilio. Mioor probatur: Actus ſupernaturales, vt formaliſſimè ſunt à libero arbitrio, ſuot ab ipſo vt eleuato, & licèt in ordine ad actus ſupernaturales ſit præſcindibilis concurſus arbitrij, à concurſu auxilij coëfficientis, & comitantis, non ſic tamen à concurſu auxilij eleuantis, & præuenientis, ergo actus ſupernaturales vt formaliſſimè ſunt à libero arbitrio ſunt etiā &c.

Actus ſupernaturales etiam, vt formaliſſimè ſunt à libero arbitrio, ſũt à gratia.

34. Probatur tertiò: Si actus ſupernaturales, vt ſunt à libero arbitrio, non ſunt effectus prædeſtinationis, vel id prouenit ex eo, quod vt ſunt à libero arbitrio, præſupponantur ad prædeſtinationem tanquam id, quod à prædeſtinato præexigit Deus ad æternam prædeſtinationem, effectúſque omnes prædeſtinationis: vel id prouenit ex eo, quòd vt ſunt à libero arbitrio ſiot à virtute naturali, adeóque ad ſummom recenſeri poſſint ioter effectus naturales prædeſtinationis, nullatenùs verò inter effectus ſupernaturales: Vel denique ex eo, quòd vt ſunt à libero arbitrio præcisè, reſpiciant ipſum liberum arbitrium, nullatenùs Deum; ſed hæc omoia falſa ſunt, falſum eſt primum ex dictis *cap. ſuperiori* §. 2. *aſſert*. 2. *item* §. 3. falſum eſt ſecundum, & à fortiori tertium ex mox præmiſſis, ergo etiam falſum eſt quod infertur, actus ſcilicet ſuperoaturales vt ſunt à libero arbitrio, non eſſe effectus prædeſtinationis.

Et ecce ex duplici claſſe effectoum prædeſtinationis explicatam claſſem præcipuam complectentem res ſupernaturales: explicanda iam eſt altera claſſis complectens rea naturales, circa quas quomodo poſſint eſſe effectus prædeſtinationis iam præmiſſum eſt io limine huius capitis, temanet ſolùm in particulari aſſignandum quibuſnam rebua naturalibus conueniant ea, quæ requiruntur ad naturalem effectum prædeſtinationis. Ideò ſit 35.

---

§. VI.

An, & quænam res naturales ſint effectus prædeſtinationis?

Assertum I. Natura ipſa, ſeu ſubſtantia prædeſtinati noo eſt regulariter loquendo effectus prædeſtinationis. Ita Vaſquez *prima parte, diſput*. 93. *cap*. 4. *num*. 28. Lugus *diſput*. 42. *cap*. 3. *num*. 5. Herincx *diſput*. 8. *quæſt*. 4. *num*. 54. Caietanus 3. *parte, quæſt*. 1. *art*. 3. &c. contra Salmant. *prima parte, tract*. 5. *diſput*. 5. *dub. vnico* §. 3. Io. à S. Thoma *quæſt*. 23. *diſp*. 9. *art*. 5. *num*. 5. Arriagam *diſput*. 38. *ſect*. 1. *ſubſec*. 2. *num*. 9. Suarez *lib*. 7. *cap*. 7. De Quiros *tract*. 6. *diſput*. 16. *ſect*. 1. *num*. 3. *&c*. 36.

Subſtantia prædeſtinati regulariter loquẽdo nõ eſt effectus prædeſtinationis.

Dixi *regulariter loquendo* nam quoad Beatam Virginem, quam probabile eſt fuiſſe decretam ad exiſtendum non ſimul cum aliis Adæ Poſteris, ſed poſt præuiſam tranſmiſſionem originalis ab Adamo io Poſteros. Quoad Beatam Virgioem ioquam ſentiendum eſt etiam ſubſtantiam, & exiſtentiam ipſius fuiſſe decretam ex intentiooe gloriæ, & conſequenter eſſe effectum prædeſtioationis. Idem veriſimiliter dici poteſt de aliquo alio prædeſtinato, ſi aliquis alius prædeſtinatus fuit tranſlatus à ſtatu poſſibilitatis ad ſtatum futoritionis poſt præuiſum originale, & recepit ſubſtantiam, ac exiſtentiam ex meritis Chriſti. Cæterùm regolariter loquendo aſſertum

Fuit tamen effectus in Beata Virgine.

Probatur primò: Præuiſa & exiſtens natura, ſeu ſubſtantia prædeſtinati ante decretum prædeſtinationis, ergo natura ipſa, ſeu

ſubſtantia

substantia prædestinati non est effectus prædestinationis. Consequentia patet, quia effectus non potest suam causam præcedere. Antecedens probatur: ante decretum prædestinationis prævisa est in Adamo, eiusque Posteris culpa originalis, sed non potuit culpa originalis in Adamo, & Posteris præuideri, nisi præuisâ existente naturâ, seu substantia Adami & Posterorum, ergo præuisa est existens &c. Maior probatur: Decretum prædestinationis hominum est ex meritis Christi, adeóque supponit decretum prædestinationis, & Incarnationis Christi: Cum ergo ante decretum prædestinationis, & Incarnationis Christi præuisa fuerit vt suppono ex libris de Incarnatione culpa originalis in Adamo, eiusque Posteris, consequés est hanc à fortiori fuisse præuisam ante decretum prædestinationis hominum. Minor patet quia peccare supponit esse, nec præuideri potest natura habens peccatum, quin præuideatur natura habens existentiam.

58\. Dices, hoc argumentum quoad primos Parentes in statu Innocentiæ productos recté procedere, & sufficienter probare naturam, seu substantiam primorum Parentum non fuisse effectum prædestinationis ipsorum non sic quoad reliquos homines, qui ante decretum prædestinationis, & Incarnationis fuerunt quidem præuisi determinaté, & in singulari; eo quòd peccatum veré nequeat præuideri, nisi in persona singulari, & determinata; fuerunt tamen præuisi quodammodo inadæquaté, & secundùm aliquas tantum circumstantias, non adæquaté, & secundùm substantiam omninò circumstantiatam, certé enim de facto aliqui nascuntur ex Christi meritis, & ex parentibus habentibus fidem Christi, substantia autem producta per talem nascentiam vtique non poterat præuideri ante decretum prædestinationis, & Incarnationis Christi. Sed contra: Dum dicitur substantia circumstantiata, seu affecta circumstantiis, & determinatis quibusdam respectibus, importatur substantia & importantur circumstantiæ ipsæ, ac respectus. Substantia circumstantiata vt reduplicat substantiam fuit præuisa ante decretum prædestinationis, & non est prædestinationis effectus; vt reduplicat circumstantias transeat quod fuerit præuisa post decretum prædestinationis, & fuerit prædestinationis effectus, at hoc in re est ponere inter effectus prædestinationis non substantiam ipsam, sed circumstantias, & sicuti ex eo, quòd Incarnatio circumstantiata, seu circumstantiæ Incarnationis fuerint effectus meriti Sanctorum Patrum, non sequitur fuisse eiusdem meriti effectum Incarnationis substantiam absolutè sumptam; ita ex eo, quòd substantia & natura prædestinatorum circumstantiata fuerit effectus prædestinationis tum Christi, tum ipsorum prædestinatorum, non sequitur fuisse eiusdem prædestinationis effectum substantiam ipsam absolutè vsurpatam.

Fuit item effectus vt circumstantiata.

59\. Probatio hucusque posita est quidem efficax supposita præuisione originalis ante decretum Incarnationis, & prædestinationis; quia tamen huiusmodi præuisio originalis ante decretum &c. negatur à Scotistis, aliisque pluribus, potest eadem ferè probatio ex principiis magis vniuersaliter admissis sic formari. Prædestinatio supponit voluntatem generalem saluandi omnes homines, sed voluntas generalis saluandi omnes homines supponit naturam, seu substantiam ipsorum hominum, ergo à fortiori talem naturam, seu substantiam supponit prædestinatio, ergo cum causa non supponat suum effectum, talis natura, seu substantia non est effectus prædestinationis. Maior patet, quia prouidentia supernaturalis specialis, cuius actus est prædestinatio, supponit prouidentiam supernaturalem generalem, cuius actus est voluntas saluandi omnes homines. Minor probatur: Voluntas saluandi omnes homines est circa homines futuros spectantes ad hoc vniuersum, ergo est circa homines, quorum existentiam, naturam, seu substantiam supponit.

Voluntas generalis saluandi omnes homines versatur solùm circa homines futuros.

40\. Probatur secundò: Subiectum prouidentiæ non solet esse effectus illius prouidentiæ, cuius est subiectum; sed natura, seu substantia prædestinati est subiectum prouidentiæ specialis prædestinatiuæ, seu prædestinationis; est scilicet id, cui prædestinatio prouidet, ergo non est prædestinationis effectus. Maior probatur tum ex diuersitate subiecti, & effectus; solet enim subiectum præsupponi ad id, cuius est subiectum; é contra effectus solet præsupponere id, cuius est effectus, tum inductione, infirmus enim non est effectus artis, qua Medicus ipsi prouidet medicinam; miles non est effectus curæ militaris, qua Dux illi prouidet arma.

Subiectum prouidentiæ nó solet esse ipsius effectus

41\. Assertum II. Perfectiones naturales, quæ naturam, seu substantiam prædestinati purè naturaliter, & secundùm præcisum cursum causarum naturalium consequuntur, non sunt effectus prædestinationis: bene verò perfectiones naturales, quæ prædestinato conueniunt præter exigentiam causarum naturalium interueniente aliqua prouidentia speciali. Quoad hanc secundam partem assertum est communissimum: quoad primam habet eosdem propugnatores, & oppugnatores, quos assertum superius.

Quænã perfectiones naturales sint effectus prædestinationis.

Probatur prima pars. Qui dat formam, dat consequentia ad formam, quod est idem ac dicere consequentia ad formam sunt effectus eiusdem principij, cuius est effectus forma, ergo perfectiones naturales consequentes naturam, seu substantiam prædestinati purè naturaliter, & secundùm præcisum cursum &c. sunt effectus eiusdem prouidentiæ cuius est effectus natura ipsa, seu substantia ar natura ipsa, seu substantia prædestinati est ex præ assertis effectus prouidentiæ naturalis, non prædestinationis. ergo.

42\. Probatur secunda pars, perfectiones naturales eo ipso, quod conueniunt præter exigentiam causarum naturalium interueniente aliqua prouidentia speciali induunt rationem specialis beneficij, quia bonum, quod est præter communem causarum naturalium exigentiam, non potest esse ex speciali beneuolentia; conducunt cum effectu ad glo-

riam, quatenùs ex extrinseca Dei ordinatione, licet non ex intrinseca sui conditione deseruiunt, & ministrant gratiæ in ordine ad gloriam: dantur ex intentione efficaci gloriæ, quia dantur interueniente prouidentia speciali, ergo perfectiones naturales, quæ prædestinato conueniunt præter exigentiam &c. habent omnes conditiones requisitas pro effectibus prædestinationis; ergo verè sunt prædestinationis effectus. Tales sunt vt plurimùm fœlix ingenium, bona educatio, indoles ad virtutem prona. Item circumstantiæ natiuitatis, & mortis; putà, quod puer statim moriturus nascatur apud eos, qui ipsum statim baptizent; quod adultus prolapsurus in peccatum finale, si diutiùs viuat, præmaturâ morte rapiatur, iuxta illud Sap. 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius.*

43. Opera naturalia moraliter bona sunt vt plurimùm effectus prædestinationis.

ASSERTVM III. Opera naturalia moraliter bona hominis prædestinati sunt vt plurimùm effectus prædestinationis. Dixi vt plurimùm, quia ex operibus naturalibus moraliter bonis quæ prædestinatus exercet in læthali probabile est aliqua non esse effectus prædestinationis, nec deseruire prouidentiæ supernaturali speciali, sed dependere à sola prouidentia naturali, sicuti *in superiori* §. 5. dictum est probabiliter aliqua opera supernaturalia ab homine prædestinato in statu peccati exercita spectare ad solam prouidentiam supernaturalem generalem, nec esse effectus prædestinationis. A fortiori effectus prædestinationis non fuerunt opera naturalia moraliter bona primorum parentum in statu Innocentiæ.

Probatur. Opera naturalia moraliter bona hominis prædestinati, vt plurimùm dependent à prouidentia speciali, & sunt aliqualiter præter cursum causarum merè naturalium, ergo vt plurimùm sunt effectus prædestinationis. Consequentia patet, quia eo ipso quod dependent à prouidentia speciali, & sunt aliqualiter præter cursum &c. induũt rationem specialis beneficij &c. vt patet ex mox positis in præcedẽte probatione. Antecedens probatur. Plures perfectiones naturales purè physicæ dependent à prouidentia speciali, & prædestinationi inseruiunt in ordine ad gloriam, ergo multò magis perfectiones naturales morales, seu opera naturalia moraliter bona; quæ eo ipso, quod sunt in genere entis moralis, faciliùs possunt deseruire morali prouidentiæ, qualis est prouidentia prædestinatiua.

44. In quo sensu vocatio sit primus prædestinationis effectus.

Ex his habes *D. Paulum* verbis illis Rom. 8. *Quos prædestinauit, hos & vocauit; quos vocauit, hos & iustificauit; quos iustificauit, illos & glorificauit*, recensere non omnes simpliciter effectus prædestinationis, sed illos solùm qui sunt prædestinationis effectus primariò, & eliciriuè, non verò illos, qui sunt tales solùm imperatiuè, & secundariò. Eodem modo procedunt Theologi, dum simpliciter, & absolutè loquendo, ponunt pro primo prædestinationis effectu vocationem, loquuntur scilicet de primo effectu in serie supernaturali, proportionatâ, primariâ, non de primo effectu quomodocumque, seu in quacumque serie.

Pro complemento effectuum prædestinationis occurrit permissio peccati, de qua stabiliendum est; an, & quomodo sit prædestinationis effectus, expedit tamen præmittere aliud esse loqui de peccato ipso, aliud de peccati permissione. Quoad peccatum ipsum extra omnem controuersiam est non posse esse prædestinationis effectum non solùm, si sumatur secundùm se, verùm etiam si sumatur vt excitatiuum pœnitentiæ, & vt per accidens conducens ad gloriam, pro quo recolantur supradicta *tum* §. 1. *tum* § 4. *ante* 3. *probationem.* Quoad peccati permissionem multiplex est ratio dubitandi. Prima esse potest, quia permissio peccati est negatio gratiæ, adeóque non apparet, quomodo possit esse beneficium, & spectare ad ordinem gratiæ, vt requiritur ad effectum prædestinationis. Secunda quia nec Christus nobis meruit, nec nos possumus à Deo petere peccati permissionem; imò & nos quotidie à Deo petimus, ne in peccatum inducamur, & Christus nobis meruit auxilia, quibus peccata vitemus, & tamen ex alia parte tum Christus nobis meruit, tum nos possumus à Deo petere quidquid est prædestinationis effectus. Tertia quia permissio peccati non potest esse effectus prædestinationis, quin sit à Deo propriè volita, & per se intenta; & tamen ex aliâ parte, cum sit essentialiter connexa cum peccato, cum Deus nequeat propriè velle & per se intendere peccatum, difficile est, quod propriè velit, & per se intendat permissionem ipsius. Quarta quia permissio peccati non potest conducere ad gloriam nisi mediante pœnitentia, nec Deus ex intentione gloriæ potest velle permissionem peccati, nisi priùs velit pœnitentiam, quæ est medium propinquius gloriæ; quàm permissionem peccati, quæ est medium remotius. Non apparet autem, quomodo possit Deus velle pœnitentiam priùs quàm præuideat peccatum; se haberet enim vt Medicus, qui vellet propinare medicinam non præuisâ infirmitate, imò vellet ponere infirmitatem ex intentione adhibendi medicinam. Non obstantibus his, & similibus rationibus dubitandi communis est sententia docens permissionem peccati in electis vt plurimùm esse effectum prædestinationis, vt magis patebit *ex sequenti* §. Ideó sit 45.

Rationes dubitandi circa permissionẽ peccati an sit prædestinationis effectus.

---

§. VII.

An, & quomodo permissio peccati in electis sit effectus prædestinationis?

46. Permissio peccati est vt plurimùm effectus prædestinationis.

ASSERTVM: Permissio peccati in electis est vt plurimùm effectus prædestinationis propter bona, quæ ex tali permissione in iisdem electis occasionantur. Ita *Thomistæ* comuniter, vt testatur Io. à S. Thoma *prima parte quæst.* 23. *disput.* 9. *articul.* 6. *num.* 4. Cum Thomistis sentiunt Suarez *lib.* 3. *de prædestinatione*, *cap.* 8 Lugus 1. *parte*, *disp.* 42. *cap.* 4. Arriaga *disp.* 38. *sect.* 3.

De

De Quiros *disp.* 16. *sect.* 3. Granadus *tract.* 6. *disp.* 5. *num.* 7. Herincx *disp.* 8. *quæst.* 4. &c. contra Vasquium 1. *part. disp.* 93. *cap.* 2. Arrubal *disp.* 82. *cap.* 2. Alarcon *tract.* 4. *disp.* 4. *cap.* 5. aliosque nonnullos.

Dixi, *vt plurimùm*, quia non videtur posse negari, quin aliqua peccata, & consequenter ipsorum permissiones nulli prædestinati bono inseruiant, adeóque nullatenùs conducant ad gloriam, nullatenùs sint effectus prædestinationis: tales esse possunt permissiones aliquorum peccatorum venialium, de quibus peccans non doleat, nec ex illis vnquam sumat occasionem, aut humiliationis, aut maioris progressus, item permissio alicuius lethalis ex obliuione inculpabili omissi, & remissi per accidens ad aliorum remissionem.

Peccatum ordinatur per se ad damnationẽ, ex diuinâ misericordia ad sanationem.

47. Probatur primò ratione, & auctoritate D. Thomæ 1. 2. *q.* 79. *art.* 4. *in C.* vbi ita habet: *Pecatum ad duo ordinatur, ad vnum quidem per se scilicet ad damnationem, ad aliud autem ex diuina misericordia, seu prouidentia, scilicet ad sanationem, in quantum Deus permittit cadere in peccatum, vt peccatum suum agnoscentes humilientur & conuertantur, sicut Augustinus dicit in libro de natura, & gratia* (nonnullisque interpositis) *sed hæc misericordia non omnibus impenditur excæcatis, sed prædestinatis solùm quibus omnia cooperantur in bonum; sicut dicitur* Rom. 8. His *D. Thomæ* verbis consonant tum plura loca Scripturæ, vt Psal. 29. *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Quæ conturbatio inquit *Augustinus lib. de natura, & gratia cap.* 24. *contra superbiam fuit medicinalis opera o.* Psal. 118. *Priusquam humiliarer ego deliqui.* Rom. 11. *Conclusit Deus omnia in incredulitate, vt omnium misereatur.* Tum plures sententiæ aliorum *Sanctorum Patrum, Damasceni, Gregorij, Bernardi, Ambrosij*, apud Io. à S. Thoma *lib. cit. num.* 8. Ex quibus omnibus efficaciter deducitur permissiones peccatorum vt plurimùm in prædestinatis conducere ad bona opera, & consequenter ad gloriam: ex alia parte possunt tales permissiones à Deo per se intendi, & habere rationem beneficij, vt ex sequenti probatione constabit, ergo nihil ipsis deest quin sint vt plurimùm effectus prædestinationis.

Permissio peccati quomodo possit computari inter beneficia.

48. Probatur secundò soluendo rationes dubitandi positas *in fine §. præcedentis.* Ad primam dico peccati permissionem sumi posse dupliciter, vel per se, & secundùm intrinseca, vel vt subest misericordiæ, & extrinsecæ ordinationi Dei. Primo modo verum est permissionem peccati esse potiùs negationem gratiæ, & beneficij; quàm beneficium, secùs secundo modo; & sicuti res naturales, quæ secundùm se sunt ordinis omninò inferioris ad gratiam, possunt ex speciali Dei ordinatione gratiæ deseruire, & inter gratiæ beneficia computari; ita carentia ipsa gratiæ, quatenùs substando misericordiæ, & extrinsecæ ordinationi Dei potest deseruire ad obtinendam maiorem gratiam, esse potest beneficium, imò beneficium maius ipsâ gratiâ, cuius est carentia, quia carens tali gratiâ, nisi cecidisset, fuisset in posterum minùs cautus, minúsque humilis, vnde fortè incidisset in deteriorem, & irreparabilem lapsum.

Quomodo possit esse ex Christi meritis.

49. Ad secundam dico permissionem peccati, licèt non per se, & secundùm intrinseca; eâ tamen ratione, qua ex mox dictis computari potest inter gratiæ beneficia, esse posse ex meritis Christi, qui ita nobis meruit auxilia, quibus peccata vitemus, vt simul meruerit quidquid habet rationem gratiæ, & beneficij in ordine ad salutem sub ea ratione, sub qua gratia & beneficium est; licèt deinde secundùm se, & secundùm intrinseca sit carentia gratiæ, & beneficij, sicuti est permissio peccati: dicitur verò Christus potiùs meruisse absolutè loquendo auxilia, quibus peccata vitantur, quàm permissiones peccatorum, quia illa per se & secundùm intrinseca accepta cadunt sub Christi meritis, istæ non nisi acceptæ secundùm adiuncta, & secundùm extrinsecam ordinationem diuinæ misericordiæ. Ad illud quod additur non posse nos à Deo petere peccati permissionem, aduerto longè diuersum esse permittere peccatum in alio & permittere peccatum in se ipso; primum sæpissimè nobis licet, imò aliquando expedit; secundum nunquam honestum, aut licitum est. Eadem est diuersitas inter velle, aut petere permissionem peccati alieni, & velle, aut petere permissionem peccati proprij, ideò concedo non posse nos velle, aut petere permissionem peccati proprij eo modo, quo potest nobis talem permissionem aut Deus velle, aut Christus mereri: adhuc tamen possumus petere talem permissionem, quantùm sufficit ad saluandum, quod possimus petere omnes effectus prædestinationis; supposito scilicet peccato possumus petere, quod ipsius permissio ex extrinseca ordinatione diuinæ misericordiæ conducat ad gloriam.

Quomodo possit esse per se volita potiùs à Deo permittente, quàm ab homine, cui permittitur, peccatum.

Quomodo possit esse volita positiuè absque eo quod sit positiuè volitum peccatum.

50. Ad tertiam dico non obstante essentiali connexione permissionis peccati cum peccato posse Deum positiuè velle, & per se intendere permissionem absque eo, quòd positiuè velit, & per se intendat peccatum. Ratio est, quia essentialis connexio vnius rei cum alia non facit, quod vnâ re volitâ debeat eodem modo esse volita & altera; sed ad summum, quod etiam altera debeat esse volita eo modo, quo est volibilis. In proposito permissio peccati est positiuè à Deo volibilis, peccatum ipsum non est volibile nisi permissiuè: ex eo igitur quòd permissio essentialiter connexa cum peccato sit positiuè volita, non sequitur, quod etiam peccatum sit positiuè volitum, sed solùm quod sit volitum eo modo, quo est à Deo volibile, nimirum permissiuè, & potest hùc transferri doctrina posita *in §. vlt. libri superioris*, ad probandum non obstante inseparabilitate entitatis à malitia in actibus intrinsecè malis posse Deum prædeterminare ipsorũ entitatem, non prædeterminando malitiam. Potest etiam eludi ratio dubitandi pluribus instantiis. Enimverò tum pœnitentia tum sciẽtia peccati, tũ alia plura habent essentialẽ cõnexionẽ cũ peccato; & tamen Deus positiuè

vult pœnitentiam, poſitiuè vult ſcientiam peccati, aliáque huiuſmodi abſque & quod poiitiuè velit peccatum, ergo ſimiliter &c.

Ad quartum dico in rigore falſum eſſe permiſſionem peccati non poſſe conducere ad gloriam, niſi mediante pœnitentia, & aliud eſt, quod permiſſio peccati vt conducat ad gloriam, requirat pœnitentiam, tanquam cionditionem, aliud, quod conducat ad gloriam mediante pœnitentia: ad hoc enim ſecundom requiritur pœnitentiam eſſe medium propinquius gloriæ ordine cauſalitatis, & hac ratione, quia ordinatè volens non poteſt velle medium remotius, quin priùs velit medium ordine cauſalitatis propinquius fini, non poſſet Deus velle permiſſionem peccati, quin priùs vellet pœnitentiam. Ad illud primum impertinenter, ac diſparatè ſe habet quòd pœnitentia ſit medium ad gloriam conducens, & etiamſi pœnitentia ipſa ad gloriam non conduceret, adhuc poſſet verificari permiſſionem peccati, vt ad gloriam conducat, requirere pœnitentiam tanquam conditionem. In propoſito igitur dico poſſe Deum abſque eo, quòd priùs velit pœnitentiam velle, permiſſionem peccati etiam, vt conducentem ad gloriam, volendo talem permiſſionem v. g. propter maiorem humiliationem, & circumſpectionem prædeſtinati, quæ humiliatio, & circumſpectio, ſicuti vt conducant ad gloriam non requirunt pœnitentiam niſi ad ſummum tanquam conditionem, ita permiſſio peccati propter humiliationem, & circumſpectionem volita vt conducat ad gloriam non requiret pœnitentiam, niſi ad ſummum tanquam conditionem: illud autem, quod requiritur ſolùm tanquam conditio, non eſt neceſſe, quod præintendatur ad id, ad quod tanquam conditio requiritur. Nec qui intendit v. g. ad certum locum curru vehi neceſſe eſt, quod præintendat complanationem viæ, quæ tanquam conditio requiritur ad curru vehi; ſimiliter intendens Deus permiſſione peccati pertingere ad humiliationem ſalutarem peccatoris, non eſt neceſſe, quod præintendat pœnitentiam, quæ tanquam conditio requiritur ad illam humiliationem, ſed ſatis eſt, quod volitâ permiſſione propter humiliationem velit pœnitentiam, tanquam conditionem, ſine qua haberi nequit illa humiliatio. Ecce quomodo poteſt Deus velle permiſſionem peccati, vt conducentem ad gloriam, & vt effectum prædeſtinationis, abſque eo, quòd velit pœnitentiam, antequam peccatum præuideat, & permiſſionem peccati velit. Quia tamen ſi poſſit Deus velle pœnitentiam ante præuiſionem peccati, & permiſſionem peccati velle poſt volitam pœnitentiam, habebitur alius modus vtilis quamvis non neceſſarius ad ſuſtinendum permiſſionem peccati poſſe eſſe effectum prædeſtinationis placet hîc obiter id definire. Ideo ſit

Quomodo poſſit eſſe volita abſque eo, quod ſit priùs volita pœnitentia.

§. VIII.

An permiſſio peccati poſſit eſſe à Deo volita poſt volitam pœnitentiam, & hac etiam ratione effectus eſſe prædeſtinationis? 52.

ASSERTVM I. Permiſſio peccati poteſt eſſe à Deo volita poſt volitam pœnitentiam, ſaltem ſumendo pœnitentiam, non vt eſt præcisè deteſtatio, & remedium peccati, ſed vt habet adiuncta alia bona, aliaſque perfectiones. Ita Salmant. *prima parte, tract. 5. diſput. 6. dubio vnico* §. 4. Io. à S. Thoma *quæſtion. 23. diſp. 9. artic. 6. num.* 30. Arriaga *diſp.* 38. *ſect.* 4. De Quiros lariſſimè *tract. 6. diſp.* 22. aliique nonnulli tùm ex Recentioribus, tùm etiam ex Scotiſtis, vt teſtatur Herincx *diſput. 8. quæſt. 4. num.* 40. Contra Auctores aduerſarios aſſerto ſuperiori: inſuper contra Leſſium *de perfectionibus diuinis lib.* 11. *cap. 6. num.* 30. item contra aliquos ex iis, qui in ſuperiori aſſerto nobiſcum ſentiunt, inter quos Lugus *prima parte, diſputation.* 42. *capite* 4. *numer.* 18. Suarez *lib. 3. de prædeſtinatione capite* 8. *num.* 13. *& lib. 2. de auxiliis c. 5. ad* 4.

Dixi *ſaltem ſumendo pœnitentiam* non vt eſt præcisè deteſtatio, & remedium peccati, quia velle pœnitentiam præcisè, vt eſt deteſtatio, & remedium peccati, ipſamque velle ante præuiſum peccatum, & conſequenter velle peccatum permittere præcisè ex intentione ponendi remedium, & deteſtationem ipſius, vtique eſt imitari Medicum, qui velit propinari medicinam non præuiſâ infirmitate, imò velit ponere infirmitatem præcisè ex intentione propinandi medicinam, cuius quidem Medici ars odibilis eſſet, & crudelia; cum longè amabilius, ac melius ſit homini perſeuerare in eadem ſanitate, quàm ipſam infirmitate interrumpere, eandemque abſque vllo emolumento medicinæ propinatione recuperare. Accedit quod non multum differret hæc prouidentia ab eâ, quâ quis vellet pœnam infligere ante præuiſam culpam, adeóque vellet culpam permittere præcisè ex intentione ipſam puniendi, quam prouidentiam non eſſe in Deo admittendam infrà tradetur *cap.* 6. §. 3. Non multùm inquam differret, &c. quis pœnitentia ex vi nominis eſt quædam punientia, ſeu pœnæ tenentia ex Iſidoro *libro ſexto etymol. capite vltimo*, & ex Auguſtino *lib. de verâ, & falſâ pœnitentiâ cap.* 19.

Pœnitentia ſumitur vel ſecundùm ſe præcisè.

53. Dixi *ſed vt habet adiuncta alia bona, aliaſque perfectiones*, quatenùs ſcilicet pœnitentia habet adiunctam præſeruationem à peccatis committendis præſertim grauioribus: quatenùs habet adiunctam reſipiſcentiam

Vel vt habet adiuncta excellentiora bona.

tiam cum incremento gratię, & feruore charitatis; quatenus est pars quędam spectans ad integritatem vniuersi moralis, vt ita dicam spectat quippè ad vniuersi moralis perfectionem ex omnibus virtutibus coalescere. Qua ratione velle pœnitentiam ante pręuisum peccatum, & velle peccatum ex intentione ponendi pœnitentiam non est odibilis crudelitas, sed valde amabilis beneficentia; nec est imitari eum, qui velit infirmitate sanitatem interrumpere, vt eandem medicinâ restituat; sed illum, qui velit sanitatem imbecillem ad tempus infirmare vt eam in posterum robustiorem restituat tibiam claudicantem vulnerare, vt eam rectiùs ambulantem reddat. Sic explicatum assertum

54. Probator pœnitentia vt habet adiuncta alia bona aliasque perfectiones modo explicato, est bonum per se expetibile, ergo potest esse à Deo volita simpliciter, & absolutè, absque vllâ præuisione, & suppositione peccati; sed eo ipso, quod Deus vult pœnitentiam absqoe præuisione peccati, consequens est vt post volitam pœnitentiam velit permissionem peccati, ergo permissio peccati potest esse à Deo volita, &c. Minor subsumpta patet: Qui vult efficaciter aliquem finem, necesse est, quòd aut supponat, aut subsequenter velit illud, quod est necessarium ad positionem talis finis, sed permissio peccati est necessaria ad positionem pœnitentiæ, ergo eo ipso, quod Deus vult pœnitentiam absque præuisione peccati, consequens est, &c. Prima consequentia probatur: Deus, vtpotè omnivolens, velle potest omne volibile eo omni modo, qoo volibile est; ergo si pœnitentia est bonum per se, & absque vllâ extrinsecâ suppositione volibile, potest esse à Deo volita simpliciter, & absolutè absque vlla præuisione, & suppositione peccati. Primum etiam antecedens probatur. Bona pœnitentiæ adiuncta, id est præseruatio à peccatis incrementom gratiæ, feruor charitatis, integritas vniuersi moralis sunt per se expetibilia, ergo etiam est per se expetibilis pœnitentia vt habens adiuncta talia bona: & sicuti, quia est per se expetibilis robustior sanitas, est etiam per se expetibilis medicina vt habens adiunctam robustiorem sanitatem; quamvis alioqui eadem medicina secundùm se, & vt purum remedium infirmitatis, non esset expetibilia, & prudenter eligibilis, nisi suppositâ infirmitate, ita similiter, &c.

Vt habet adiuncta excellentiora bona est per se expetibilis.

55. Probatur secundò: Si Deus non potest velle permissionem peccati post volitam pœnitentiam, seu, quod idem est, non potest velle pœoitentiam ante permissionem, præuisionemqne peccati: Vel est primò quia sic volendo pœnitentiam captaret quodammodo occasionem permittendi peccatum, & ex se ipso nullâ ex parte hominum occasione ablatâ vellet peccati remedium, quod videtur esse contra plores Sanctos Patres relatos à Salmant. *1 parte, tractat. 5. disput. 6. dubio vnico §. primo numero quarto.* Vel est secundò quia velle permissionem peccati post volitam pœnitentiam, & ex intentione pœnitentiæ esset permittere malum maius ad obtinendum minus bonum, quia cum Innocentia, ex D. Thoma *prima parte, quæstion. 20. art. 4. ad 4.* sit maius bonum, quàm pœnitentia, iactura Innocentiæ, quæ per peccatum inducitur, est maius malum, qoàm sit bonum pœnitentia, permittere autem maius malum ad obtinendum minus bonum est insulsa, & imperfecta prouidentia. Vel est tertiò, quia Deus semel volitâ pœnitentiâ ante permissionem præuisionemque peccati non posset ampliùs ponere prohibitionem, & habere displicentiam peccati, qui enim vult efficaciter aliquem finem non potest seriò prohibere, aot sibi displicere in iis, quæ sunt necessaria ad talem finem; sed nullum ex his sufficienter probat Deum noo posse velle permissionem peccati post volitam pœnitentiam, præsertim sumendo pœnitentiam, vt habet adiuncta excellentiora bona, insignioresque perfectiones, non vt est præcisè remedium peccati, ergo. Maior continet potissimas rationes dubitandi pro sententia oppositâ. Minor probatur ostendendo singillatim huiusmodi rationes non sufficienter probare.

Prima non sufficienter probat, quia velle pœnitentiam, vt secum affert excellentiora bona est magis captare occasionem conferendi, huiusmodi excellentiora bona, quàm permittendi peccatum: nec ad volendum hoc modo pœnitentiam est expectanda ex parte hominum occasio, cum Deus optimè possit ex se ipso homini bonum velle etiam cum permissione mali, quando ipsa mala permissio in maius bonum redundat. 56.

Secunda non sufficienter probat: Primò quia permittere malum maius ad obtinendum bonum minus ad summum est contra rationem prouidentiæ particularis non habentis aliom finem, quàm ipsum bonum minus secundùm se sumptum, non sic est contra rationem prouidentiæ vniuersalis intendentis huiusmodi bonom minus non propter se, sed propter bonum vniuersi, & finem vltimum; qua ratione Deos in electis intendit pœnitentiam vt conducentem ad finem vltimum. Secundò quia peccatum est maius malum, quàm sit bonum pœnitentia ad summum, si ista consideretur vt præcisè remedium peccati est, non vt habet adiuncta excellentiora bona, vnde etiam Sanctus Doctor *loco citato*, dum præfert Innocentem pœnitenti, indicat se non loqui de pœnitentibos, qoi cautiores, humiliores, & feruentiores resurgunt. 57.

Innocentia quomodo sit maius bonum, quã pœnitentia.

Tertia non sufficienter probat, quia cum possit quis rem eandem efficaciter velle, & inefficaciter nolle; vt patet in eo, qoi efficaciter vult proiicere, imò proiicit merces in mare, easdemque nollet proiicere; multò magis potest quis efficaciter velle finem, & inefficaciter nolle aliquid necessarium ad talem finem. In proposito poterit Deus efficaciter velle pœnitentiam, & inefficaciter nolle peccatum, sine qoo poni 58.

nequit pœnitentia, & quia ad prohibitionem, & simplicem displicantiam sufficit nolitio inefficax eius, quod prohibetur, & displicet, poterit Deus etiam volitâ pœnitentiâ habere prohibitionem, & ponere displicentiam peccati. Et quidem quoad displicentiam potest retorqueri argumentum in pœnitentiâ volitâ post peccatum præuisum. Enim verò Deus volens pœnitentiam post præuisum peccatum præteritum habet displicentiam de peccato præterito, & tamen sine ipso non potest poni pœnitentia à Deo efficaciter volita.

Efficax volitio finis esse pôtest cum inefficaci volitione medij ad ipsam necessarij.

59. Assertum II. Permissio peccati post volitam pœnitentiam optimè potest esse effectus prædestinationis. Ita non solum Auctores superioris asserti, verùm etiam plures ex auctoribus absolutè negantibus permissionem peccati posse esse prædestinationis effectum, dùm id negant præcisè ex eo, quòd censeant permissionem peccati non posse esse à Deo volitam post volitam pœnitentiam, & ex intentione pœnitentiæ. Potest inter istos recenseri Vasquez *prima parte, quæstione 23. disputatione 9. capite tertio numero 9.*

Permissio peccati volita post volitam pœnitentiam potest esse effectus prædestinationis.

Probatur permissio peccati à Deo volita ante volitam pœnitentiam, & independenter à pœnitentia potest esse effectus prædestinationis ex supra dictis in fine *superioris paragraphi*, ergo multò magis potest esse effectus prædestinationis permissio peccati volita post volitam pœnitentiam, & ex intentione pœnitentiæ. Consequentia probatur de permissione peccati volitâ post volitam pœnitentiam faciliùs explicatur, quomodo possit ad gloriam conducere, & eligi ex intentione gloriæ, nec vllus dubitat quin permissio peccati mediâ pœnitentiâ ad gloriam conferat, ergo si permissio peccati à Deo volita ante volitam pœnitentiam potest esse effectus prædestinationis, multò magis potest esse effectus, &c.

60. Ex his habes quomodo iuxta illud Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Quando in ipsis ad maius gloriæ augmentum conducunt non solùm bona supernaturalia, & plura naturalia, verùm etiam gratiâ superabundante, vbi abundauit delictum, permissiones mali culpæ. Quomodo item vt tradit Sanctus Doctor hîc *quæstion. 23. artic. 9. sub ordine prædestinationis cadet quidquid hominem promouet in salutem*, quando ipsa etiam permissio peccati, dum in salutem, promouet sub ordine prædestinationis cadit, & effectus prædestinationis est.

CAPVT VI.

De essentia, & causis Reprobationis.

Reprobatio ex vi nominis idem significat, ac reiectio, seu exclusio, & consequenter reprobus idem significat, ac reiectus, seu exclusus. Sicuti autem duplici potissimùm ex causa solet res aliqua reiici, seu excludi; nimirum, vel ex eo, quòd vilis sit, & inutilis; vel ex eo, quod mala sit, & improba; ita reprobum dicitur, vel quod vile est, & inutile; vel quod malum est, & improbum. In primo sensu dicitur 1. Regum: *Quidquid vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.* 2. Corinth. 13. *Nos autem, vt reprobi* (id est viles, & abiecti apud vos) *simus* Heb. 7. *Reprobatio fit præcedentis propter infirmitatem eius, & inutilitatem.* In secundo sensu dicitur Eccl. 9. *Speciem mulieris multi admirati reprobi sunt.* Rom. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt* 1. Cor. 9. *Ne ipse reprobus efficiar.* In neutro ex his sensibus sumitur nomen reprobi in præsenti, sed vsurpatur ad significandum exclusum à gloria, seu beatitudine æternâ, in qua significatione, aut rarò, aut nunquam inueniri reprobi nomen in Scripturâ, & Patribus testatur Vasquez *prima parte, disp. 95. cap. 4. num. 20.* Herincx *disp. 8. quæst. 7. num. 84.* Solet autem Scriptura illos, quos Scholastici reprobos vocant nuncupare *vasa iræ* Rom. 9. *Vasa contumeliæ ibidem, &* 2. Tim. 2. *odio habitos*, Rom. 9. *maledictos* Matth. 25. *despectos* Eccl. 7. aliisque variis nominibus relatis ab Estio *in 1. dist. 40. §. 9.* vbi aduertit eosdem reprobos vocari in Scholis præscitos, cum tamen in Scripturis præsciti nomen significationem habeat planè diuersam, & contrariam; significet scilicet prædilectum, vt colligitur ex Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit*, ex Rom. 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit* ex 1. Petr. 1. *Secundum præscientiam Dei Patris.* Propterea non satis constat cur Scholastici, quos secutum est *Concilium Constantiense in condemnatione articulorum* Ioannis Vuiclef, & Ioannis Hus soleant præsciti nomen in malam partem vsurpare, fortè id præstant, vel quia nomen commune sæpè restringitur ad significandam speciem deteriorem, vt euenit in multis aliis, vel quia in reprobis datur aliquid purè præscitum, non sic in electis; illos quatenùs peccatores, & damnatos Deus præscit solùm, non facit: istos quatenùs iustos, & prædestinatos Deus non solùm præscit, verùm etiam facit. His quoad nominis significationem præmissis antequam explicetur quid propriè sit, & in

1. Reprobatio ex vi nominis quid significet.

Reprobus quid significet in Scripturis.

Quid in Scholis.

Præsciti nomen cur tribuatur reprobis.

2.

quibus

quibus actibus formaliter consistat reprobatio sumpta pro reiectione, seu exclusione creaturæ rationalis à gloriâ, & beatitudine æternâ aduerto ipsam diuidi in positiuam, & negatiuam; seu propriam, & im-

3. propriam. Reprobatio positiua, & propria in 1. §. ex professo definietur. Reprobatio negatiua, & impropria est pura non electio ad gloriam. Huiusmodi non electio dicitur reprobatio negatiua, quia vel est negatio diuini actus, vel est actus habens obiectum negatiuum, habens scilicet pro obiecto negationem electionis. Hoc secundo modo explicant reprobationem negatiuam Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 23. *disputat.* 10. *art.* 1. *num.* 10. Lugus *disp.* 44. *cap.* 1. *num.* 5. Suarez, Ribas, Lao, & alij volentes reprobationem negatiuam consistere in actu, quo Deus dicat volo non eligere ad gloriam, seu nolo eligere ad gloriam. Primo modo explicant reprobationem negatiuam Auersa *prima parte, quæstion.* 23. *sect.* 30. Arriaga *disputation.* 39. *section.* 2. *subsect.* 4. *num.* 24. & alij docentes Deum in eo signo, in quo prædestinatos eligit efficaciter ad gloriam, circa reliquos nullum specialem voluntatis actum elicere, sed merè negatiuè se habere.

Reprobatio diuiditur in positiuam, & negatiuã.

Hæc explicatio magis arridet, quia ex vnâ parte iuxta ipsam reprobatio magis propriè dicitur negatiua, & magis apparet di-

Reprobatio negatiua est pura negatio diuini actus.

4. scrimen ipsius à reprobatione positiuâ. Ex alia parte nulla est imperfectio ponere in Deo negationem, suspensionem, seu omissionem actus pro aliquo signo rationis, dummodo eidem negetur omnis negatio, suspensio, & omissio, vt ita dicam physica, & pro quolibet signo reali iuxta suprà dicta *lib. anteced. cap.* 5. §. 1. dicitur illa eadem non electio reprobatio impropria, quia reprobatio in præsenti, quemadmodum tradit D. Thomas *prima parte, quæstion.* 23. *art.* 3. *in C.* sumitur, vt est pars prouidentiæ, ad quam spectat disponere, & ordinare res in finem, purè autem non eligere, vtique non est in finem ordinare, quia tamen priuatio reducitur ad eundem ordinem, ad quem pertinet habitus, ad prouidentiam, ad quam pertinet electio, & ordinatio ad gloriam, reducenda est etiam priuatio electionis; seu ordinationis ad eandem, sicque reprobatio negatiua reductiuè & impropriè dici potest pars prouidentiæ, quo in puncto verbis potiùs, quâm re ipsâ discordant Ioann. à. S. Thoma *loco citato numero* 15. & qui cum ipso docent reprobationem negatiuam non esse prouidentiam nec aliam reprobationem, quam positiuam intelligi nomine prouidentiæ reprobatiuæ. Sic explicata reprobatione negatiuâ quoad reprobationem positiuam sit

Est prouidẽtia reductiuè, & impropriè.

§. I.

Quid sit reprobatio positiua?

ASSERTVM: Reprobatio positiua est præscientia malitiæ in quibusdam non finiendæ, & præparatio pænæ non terminandæ. Ita Magister *in* 1. *dist.* 40. *prope finem.*

5. Probatur bonitas assertæ definitionis tùm ex proportione, quam habet ad definitionem prædestinationis ex Augustino supra traditam *capite* 2. §. 2. quatenus sicuti reprobatio positiua prædestinationi opponitur, ita hîc asserta definitio traditur modo opposito ei, quo tradita fuit definitio prædestinationis; tum ex cohærentia, quam habet ad doctrinam suprà traditam de prouidentiâ, quatenus sicuti *suprà cap.* 1. §. 2. assertum est prouidentiam definiendam esse terminis exprimentibus tùm actum intellectus, tùm actum voluntatis; ita hîc positiua reprobatio, quæ pars est prouidentiæ definitur terminis vtrumque actum exprimentibus; exprimitur scilicet actus intellectus in ly *præscientia*, exprimitur actus voluntatis in ly *præparatio*.

Reprobationis positiuæ definitio.

6. Aduerte hic particulam illam *præscientia* positam tum in definitione prædestinationis tum in definitione reprobationis, non spectare in vtraque definitione ad eandem scientiam sed in definitione prædestinationis spectare ad scientiam simplicis intelligentiæ practicam, & causam rerum, vt *capite secundo* §. 2. dictum est. In definitione verò reprobationis spectare principaliter ad scientiam visionis, & speculatiuam, ly *enim præscientia* principaliter refertur ad malitiam non finiendam, quam malitiam ex infrà dicendis §. 6. Deus præsupponit antequam positiuè reprobet. Nec est talis malitia effectus positiuæ reprobationis, & præscientiæ ad positiuam reprobationem spectantia; sicuti Beneficia Dei in prædestinatis sunt effectus prædestinationis, & præscientiæ ad prædestinationẽ spectantia. Dixi præscientiam in definitione reprobationis spectare principaliter ad scientiam visionis, nam ly *præscientia* in dicta definitione referri etiam potest ad pænam non terminandam, qua ratione ly *præscientia* supponit pro scientia simplicis intelligentiæ practicâ, & causatiuâ: sicuti enim beneficia Dei sunt effectus prædestinationis in prædestinato; ita pæna æterna est effectus positiuæ reprobationis in reprobato; & consequenter ista est effectus præscientiæ positiuè reprobantis, sicuti illa sunt effectus præscientiæ prædestinantis

Præscientia in definitione prædestinationis, & reprobationis non eodem modo supponit.

7. Aduerte insuper particulam illam *præparatio* non supponere pro imperio intellectus de pænæ executione, sed pro decreto voluntatis de pænæ inflictione eo proportionaliter modo, quo dictum est, dum explicaretur

Præparatio in eadẽ definitione importat actũ voluntatis.

plicaretur eadem particula poſita in definitione prædeſtinationis.

8. Aduerte tandem particulam illam *pœna* importare tùm pœnam ſenſus, tùm etiam pœnam damni ſitam in carentia gloriæ, ſeu in excluſione à gloria: & ſicuti ly *beneficiorum* Dei in definitione prædeſtinationis importat etiam ipſam poſſeſſionem, ſeu conſecutionem gloriæ, vt colligitur ex ſupradictis *cap.* 5. §. 2. ita ly *pœna* in definitione reprobationis importare etiam debet ipſam gloriæ carentiam, ſeu à gloria excluſionem.

9. Ex his habes reprobationem conuenire cum prædeſtinatione tùm in eo, quòd vtraqua ſpectet ad prouidentiam ſupernaturalem; tùm in eo, quòd vtraqua eſſentialiter conſiſtat in actu intellectus ſimul, & voluntatis. Verùm verò conueniat etiam in eo, quòd neutra ſupponat cauſam moralem ex parte ſubiecti, vtrum ſcilicet ſicuti prædeſtinatio quatenùs dicit electionem ad gloriam eſt ante præuiſa merita prædeſtinati, ita reprobatio quatenùs dicit excluſionem à gloria ſit ante præuiſa demerita reprobati, præſertim ſecundùm præſentem prouidentiam, ſecundùm quam facta eſt eleuatio creaturæ rationalis ad finem ſupernaturalem, & ordinatio ipſius ad gloriam, controuerſia eſt celebris æquè, ac grauis in qua tùm rationibus, tùm auctoritatibus hinc inde decertatur. Nos vt faciliorem ſternamus viam ad explicandum id, quod factum eſt, rem exordiemur ab eo, quod fieri potuit, & per examen quæſtionum de poſſibili ad quæſtionem de facto procedemus. Ideo ſit

---

§. II.

Vtrùm Deus poßit aliquo modo excludere creaturam rationalem à gloria ante præuiſa demerita?

10. *Deus poteſt ante præuiſa demerita excludere à gloria merè negatiuè ſe habendo.*

ASSERTVM I. Deus poteſt pro aliquo ſigno rationis excludere ante præuiſa demerita à gloria merè negatiuè ſe habendo; nullum ſcilicet actum eliciendo circa aliquos in eo ſigno, in quo circa alios elicit actum poſitiuum efficacis electionis ad gloriam. Ita Auctores in huiuſce capitis limine relati pro opinione admittente in Deo reprobationem negatiuam ſitam in pura negatione diuini actus contra eos, qui tali reprobationi negatiuæ aduerſantur.

Probatur Deus poteſt pro aliquo ſigno rationis antecedente præuiſionem meritorum, & demeritorum merè negatiuè ſe habere circa collationem, & non collationem gloriæ: poteſt item in aliquo ſigno antecedente eandem præuiſionem aliquos efficaciter ad gloriam eligere, ergo in huc eodem ſigno poteſt circa reliquos merè negatiuè ſe habere; ſed Deum merè negatiuè ſe habere circa aliquos in eo ſigno, in quo aliquos alios ad gloriam eligit efficaciter, eſt illos pro tali ſigno excludere à gloria merè negatiuè ſe habendo, ergo Deus poteſt pro aliquo ſigno rationis excludere ante præuiſa demerita, &c. Antecedens quo ad primam partem probatur ex eo, quod ante præuiſionem meritorum, & demeritorum, Deus vult voluntate antecedente ſaluare omnes homines, & pro tali ſigno merè negatiuè ſe habet circa collationem, & non collationem gloriæ; ſeu circa voluntatem efficacem ſalutis; ergo Deus poteſt pro aliquo ſigno rationis antecedente, &c. Probatur idem antecedens quoad ſecundam partem recolendo ſuprà aſſerta *cap.* 3. §. 2. & 3. de electione ad gloriam ante præuiſa prædeſtinatorum merita: conſequentia etiam probatur, quia electio aliquorum nullam habet neceſſariam connexionem, aut cum electione, aut cum poſitiua excluſione aliorum, ergo poni poteſt abſque eo quòd ponatur aut aliorum poſitiua excluſio, aut aliorum electio, ergo Deus in eodem ſigno, in quo aliquos eligit, poteſt circa reliquos negatiuè ſe habere, nec ipſos eligendo, nec ipſos poſitiuè excludendo.

11. *Item aliquo modo poſitiuè, præſertim in alia rerum ſerie.*

ASSERTVM II. Abſolutè, & præſcindendo à præſenti prouidentiâ poteſt Deus ante præuiſa demerita excludere à gloria, etiam poſitiuè eliciendo actum poſitiuum, quo nunquam velit gloriam concedere. Dixi quo nunquam, &c. nam loquendo de actu poſitiuo, quo Deus nolit ad gloriam eligere, ſeu gloriam concedere ſolùm pro aliquo ſigno, differendo quodammodo ad aliud ſignum determinationem pro ſemper concedendi, vel pro ſemper negandi gloriam, etiam ſecundùm præſentem prouidentiam poteſt Deus ante præuiſa demerita à gloria excludere, huiuſmodi enim excluſio nihil eſt aliud, quàm reprobatio negatiua in actu poſitiuo conſtituta, & licèt de facto reprobatio negatiua non habeatur ex ſupradictis per actum poſitiuum, oppoſitum tamen exiſtimatur ſolùm minùs congruum, non omninò impoſſibile Aſſertum ita poſitum negari non poteſt niſi ad ſummum à negantibus dabilem eſſe ſtatum puræ naturæ, in quo creatura rationalis non ordinetur ad gloriam, & finem ſupernaturalem.

12. Probatur abſolutè, & ſecundùm aliam prouidentiam poteſt Deus creaturam rationalem condere in purâ naturâ, & actum poſitiuum elicere de ipſâ ad ſupernaturalem ſtatum nunquam euehendâ, ſed hoc eſt ante præuiſa demerita excludere à gloria poſitiuè, & per actum poſitiuum velle gloriam nunquam concedere, ergo abſolutè, & præſcindendo à præſenti prouidentia poteſt Deus, &c. Probatur maior: Niſi Deus poſſet creaturam rationalem condere in pura natura non eſſet benefica, & gratioſa ipſius eleuatio ad finem ſupernaturalem; imò ordinatio ad finem ſupernaturalem eſſet creaturæ rationali ab intrinſeco debita, ſicque talis finis reſpectu creaturæ

rationalis esset, & oon esset supernaturalis: esset, vt supponitur; oun esset, qnia creaturæ rationali ab intrinseco deberetnr. Confirmatur; positiua exclusio à gloria tunc ad sommum supponit præuisa demerita, quando habet rationem pœnæ; sed absolutè, & secundùm aliam prouidentiam, secundùm quam Deus ereaturam rationalem conderet in pnra natura; positiua exclusio à gloria nullam haberet rationem pœnæ: negatio enim beneficij prorsus indebiti pœna non est, tùm quia oullum affert detrimentum, tum qnia alioqui pœna esset carere vnione hypostaticâ; ergo absolutè, & præscindendo à præsenti prouidentia potest Deus, &c.

---

§. III.

Vtrùm suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem possit Deus positiuè excludere à gloria præcisè ad ostensionem suæ Iustitiæ?

13. Supposita eleuatione ad finem supernaturalē non potest Deus excludere à gloria positiuè ad ostensionem suæ iustitiæ.

ASSERTVM: Suppositâ eleuatione creaturæ rationalis, &c non potest Deus positiuè excludere, &c. Ita Scotus *in* 1. *dist.* 41. §. *potest aliter dici*, Henticus *quodlib.* 4. *q.* 19. Molina 1. *parte*, *quæst.* 23. *art.* 3. §. *aduertendum tamen est*, Lugus *libro primo*, *disp.* 44. *cap.* 2. De Quitos *disp.* 16. *sect.* 4. Herincx *disp.* 8. *q.* 7. aluque plurimi, & licèt maior horum pars loquatur de facto potiùs, quàm de possibili; oihilomious, qnia argumenta, quibus vtuntur etiam de possibili procedunt: iurè censentur sentire de possibili implicitè quod sentiunt de facto explicitè. Habet porrò assertum etsi magis commuoe nonnullos graues aduersarios: Magistrum *in* 1. *dist.* 40. Durandum *ibidem quæst.* 2. Ariminensem *in primo distinct.* 41. *quæst. vnica art.* 2. Marsilium, & Capreolum, *ibidem*, Aluatex *de auxiliis libro* 11. *disputation.* 110. & 111. Io. à S. Thoma 1. *parte*, *quæst.* 23. *disp.* 10. *art.* 2. *num.* 14. aliosque præsertim ex *Thomistis* loquentes etiam de facto, nedum de possibili, quibus specialiter in quæstione de possibili adhærent Ruix *disp.* 16. *sect.* 5. *num.* 6. & *sect.* 6. *num.* 29. Atriaga *disp.* 39. *num.* 8.

Probatur primò suppositâ elenatione creaturæ rationalis ad gloriam non potest Deua positiuè à gloria excludere, nisi talis exclusio habeat rationem pœnæ, sed Dens non potest velle pœnam præcisè ad ostensionem suæ institiæ, ergo suppositâ eleuatione creaturæ rationalis, &c. Maior probatur suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad gloriam, carentia gloriæ est carentia boni debiti, non beneficij purè gratiosi; at exclusio à gloria, tanquam à bono debito, non potest non habere rationem pœnæ, ergo suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad gloriam non potest Deus, &c.

Dices suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad gloriam hanc esse bonum debitum aliqnibns iodeterminatè, non omoibus; nec Deum coostitoere se quodammodo debitorem perducendi ad finem supernaturalem omnes, qnos ad talem fioem eleuat, alioqui electio efficax aliquorum præ aliis non esset speciale beneficium suppositâ eleuatione. Sed contra gloria dupliciter sumi 14.
potest, vel vt volita à Deo efficaciter, vel vt volita inefficaciter: suppositâ eleuatione non est qnidem debita gloria primo modo sumpta; bene tamen sumpta secundo modo. Ex eo, quòd non sit debita gloria sumpta primo modo sit electionem efficacem ad ipsam esse speciale beoeficium, talis enim electio importat gloriam efficaciter volitam, adcóque importat gloriam eo modo, quo non est debita etiam suppositâ eleuatione. Ex eo, quòd sit debita gloria sumpta secundo modo fit Deum non posse ex se habere voluntatem efficacem exclndendi à gloria, sed debere mooeri ab aliquo extrinseco: non apparet antem quomodo possit ab extrinseco moueri ad volendam talem exclusionem, nisi hanc velit vt pœnam, ad quam volendam moueatur ex peccatis, & demeritis. Dixi ex eo, quòd sit debita gloria ioefficaciter volita, non posse Deum ex se habere voluntatem efficacem exclndendi à gloria.

Suppositâ eleuatione Deus est debitor gloriæ inefficaciter volitæ.

Ratio est, qnia licèt sit dabilis In Deo voluntas inefficax 15.
vnius, & voluntas efficax oppositi, puta voluntas inefficax daodi, & voluntas efficax negandi gloriam, non est tamen dabilis vtraque voluntas, nisi ex diuerso motiuo; & supposito, quod habeat Deus ex se ipso voluntatem inefficacem dandi gloriam, non potest habere pariter ex se ipso voluntatem efficacem ipsam negandi; sicuti Mercator habens ex se ipso voluntatem inefficacem seruandi merces, habere non potest ex se voluntatem efficacem easdem proiiciendi, sed solum banc voluntatem habet ex motiuo vitandi naufragij. Ratio à priori esse potest, quia uihil est ex se sibi contrarium, neque simpliciter, neque secundùm quid, sed voluntas inefficax vnius, & voluntas efficax oppositi, sunt inter se contrariæ secundùm quid, licèt non simpliciter, ergo non potest quis vtramque ex se babere, cum neque secundùm quid possit quis esse sibi ex se contrarius.

Voluntas inefficax vnius, & voluntas efficax oppositi non possunt simul esse, nisi ex diuerso motiuo.

16.
Superest hîc probanda minor primi argumenti, quod scilicet non possit Deus velle pœnam præcisè ad ostensionem suæ iustitiæ, idque probatur primò velle pœnam præcisè ad ostensionem iustitiæ, est velle pœnam liberaliter, & vltra id, qood culpa meretur, sed Deus non potest velle pœnam liberaliter, & vltra id, quod culpa meretur, ergo non potest velle pœnam præcisè ad ostensionem iustitiæ. Minor patet, quia velle pœnam liberaliter, & vltrà id, quod culpa meretur est genus qooddam crudelitatis, sicuti velle præmium liberaliter, &

Deus non potest velle pœnam præcisè ad ostēsionem iustitiæ.

peccatum originale quatenùs præuisum ante electionem prædestinatorum ad gloriam de facto non pertinuit ad ordinem reprobationis, & consequenter non fuit de facto motiuum, seu causa exclusionis positiuæ alicuius à gloria, & (si placeat prosequi paritatem) sicuti gratia status Innocentiæ non nisi, vt reparata ex Christi meritis, ad ordinem prædestinationis pertinuit; ita peccatum originale non pertinuit ad ordinem reprobationis, nisi vt præuisum non reparandum ex Christi meritis, adeóque nisi præuisum, vt finale.

20. Probatur secundò. Stante peccato originali, quatenus præuiso ante electionem prædestinatorum Deus adhuc saltem pro aliquo signo de facto habuit voluntatem inefficacem, & simplicem affectum saluandi omnes homines absque voluntate excludendi positiuè aliquos à gloria, ergo de facto peccatum originale sic præuisum non fuit motiuum, seu causa exclusionis positiuæ, alicuius à gloria. Antecedens patet, quia præuiso originali adhùc, vt suppono ex libris de gratia, præparauit omnibus auxilia sufficientia ad salutem, & voluit Christum, vt omnium Redemptorem, & liberatorem ab originali impedimento salutis. Si autem statim post præuisum originale voluisset Deus aliquos à gloria excludere, non debuisset pro istis decernere remedium originalis, & beneficium redemptionis. Consequentia probatur ex *dictis superiori §.* licèt voluntas inefficax vnius, & voluntas efficax oppositi, simul esse non repugnent, debent tamen esse ex diuerso motiuo; & permanentibus inuariatis iis, cum quibus quis habet voluntatem inefficacem vnius sine voluntate efficaci oppositi, non nisi ex inconstantia, & leuitate animi potest habere voluntatem efficacem oppositi, & qui non obstante metu naufragij adhùc non valet efficaciter merces proiicere, nequit ex eodem metu naufragij efficaciter velle ipsas proiicere sine leuitate, & inconstantia animi; ergo si Deus de facto stante peccato originali præuiso permansit in aliquo signo cum simplici affectu saluandi omnes absque voluntate efficaci excludendi aliquem à gloria, & salute, non potuit ex vi eiusdem originalis eodem modo præuisi moueri ad volendum efficaciter excludere aliquos à gloria, alioquin in Deo caderet species aliqua leuitatis, & inconstantiæ.

21. Probatur tertiò: Si peccatum originale, quatenùs præuisum ante electionem prædestinatorum fuisset de facto motiuum, seu causa exclusionis positiuæ à gloria fuisset de facto motiuum, & causa talis exclusionis respectu omnium reproborum, sed hoc secundum est falsum, ergo & primum. Probatur sequela maioris, quia ex vna parte omnes reprobi fuerunt de facto simul, & in eodem signo à gloria exclusi, (sermo est de hominibus) sicuti omnes prædestinati de facto simul, & in eodem signo fuerunt ad gloriam electi; & ex alia parte peccatum originale iuxta superius assertum est secundùm se causa sufficiens exclusionis à gloria respectu omnium hominum; necdum respectu eorum, qui de facto sunt reprobati ergo si Deus de facto non est vsus peccato originali, tanquam motiuo excludendi à gloria omnes reprobos, neque est vsus eodem, tanquam motiuo ex- 22.
cludendi aliquos, & confirmatur hoc ex paritate meritorum Christi, sicuti enim de facto Deus vsus est meritis Christi, tanquam motiuo eligendi ad gloriam omnes, non aliquos tantum prædestinatos ita, si voluisset vti peccato originali præuiso ante electionem, tanquam motiuo excludendi reprobos, debuisset vti tali motiuo respectu exclusionis omnium reproborum. Minor probatur: Plures sunt de facto à gloria exclusi, quibus peccatum originale remittitur; sed respectu istorum motiuum, seu causa exclusionis nullatenus potest esse peccatum originale, ergo falsum est peccatum originale quatenùs præuisum, &c. esse de facto motiuum, & causam exclusionis positiuæ omnium reproborum. Maior probatur, quia damnantur de facto multi adulti post validè susceptum baptismum, & post susceptam in baptismo gratiam remissiuam originalis. Minor patet, quia ex vna parte peccatum originale non potest causare exclusionem à gloria, nisi tanquam pœnam ex alia parte nullum peccatum remissum potest per se puniri pœnâ æternâ, & quoad peccatum originale specialiter definitum est in Cocilio Trid. *sess. 5. in decreto de peccato originali, reatum peccati originalis in baptismate remitti, in renatis nihil odisse Deum, nihil esse damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma.* quæ non verificarentur, si aliqui post obtentam culpæ originalis in baptismo remissionem adhùc ex vi peccati originalis excluderentur à gloria. Variæ huius argumenti 23.
solutiones referuntur, & reprobantur ab Aluarez *de auxiliis lib.* 11. *disp.* 110. *num.* 11. vbi etiam *num.* 16. explicatur mens Augustini, qui pluribus in locis *eadem disp. num.* 2. adductus, videtur assignare peccatum originale pro causa reprobationis in hominibus, explicatur inquam, quod mens *Augustini* procedat de causa sufficienti, non de causa efficaci, & de facto; vel si mens *Augustini* in aliquo loco procedit de facto, sermo est de peccato originali finali; non de peccato originali, quatenùs præuiso ante electionem prædestinatorum, qua ratione præuidetur eodem modo afficiens omnes Adæ Posteros, non finaliter perseuerans in aliquibus potiùs, quàm in aliis.

Reprobi fuerunt omnes in eodē signo à gloria exclusi.

Peccatum remissū per se non punitur pœnâ æternâ.

ASSERTVM III. Peccatum origina- 24.
le, quatenùs post electionem prædestinatorum ad gloriam præuisum vt futurum finale in aliquibus ex non electis, est de facto respectu ipsorum motiuum, seu causa positiuæ exclusionis à gloria. Ita io. à S. Thoma 1. *parte, quest.* 23. *disp.* 10. *art.* 2. *num.* 31. Lugus *disp.* 44. *cap.* 3. *num.* 9. Herincx *disp.* 8. *quest.* 7. *num.* 92.

Peccatum originale, quatenùs præuisum, vt finale, est causa positiuæ exclusionis à gloria in aliquibus.

Probatur, quia ex vna parte necesse est assignare in reprobo aliquam causam positiuæ exclusionis à gloria, cum Deus nequeat

queat ſuppoſita eleuatione creaturæ rationalis poſitiuè à gloria excludere, aut ex ſe præcisè, aut ex ſolà intentione oſtendendi iuſtitiam. Ex alia parte peccatum originale præuiſum, vt finale eſt non ſolùm cauſa ſufficienr poſitiuæ excluſionir à gloria, verùm etiam eſt tale vt ipſo poſito nequeat Deus velle efficaciter gloriam concedere, ergo peccatum originale ita præuiſum reſpectu illorum, in quibus ita præuidetur eſt cauſa poſitiuæ excluſionir à gloria, vel adæquata; ſi ipſum ſolum præuideatur, vt in paruulis decedentibus ſine baptiſmo; vel inadæquata ſi præuideatur habere conſortium alicuiur peccati perſonalis lethalir pariter finalis, vt in adultis non baptizatis, & decedentibus non ſolùm in originali, verùm etiam in aliquo lethali perſonali.

---

§. V.

Virùm de facto in quolibet reprobo aliquod peccatum ſit cauſa poſitiuæ excluſionis à gloria?

25\. In quolibet reprobo datur de facto cauſa poſitiuæ excluſionis à gloria.

ASSERTVM: De facto in quolibet reprobo aliquod peccatum eſt cauſa poſitiuæ excluſionir à gloria, nec Deur ante præuiſa peccata, & demerita vult aliquem ſimpliciter, & poſitiuè à gloria excludere. Ita Scotus *in* 1. *diſt.* 41. §. *poteſt aliter dici* Gabriel *eàdem diſt.* Herincx *diſp.* 8. *quæſt.* 7. Lugus *prima parte, libro primo diſputat.* 44. *capite* 2. *numero* 8. vbi refert alios plurimos præſertim ex ſocietate contra Magiſtrum *in primo diſtinction.* 41. Aluarez *de aux. lib.* 11. *diſp.* 110. *num.* 11. Salmant. 1. *parte, tract.* 5. *diſputation.* 8. *dubio primo* §. 5. Io. à S. Thoma *quæſtion.* 23. *diſput.* 10. *art. ſecundo numero* 14. aliosqne non paucor præſertim ex Thomiſtis, quibur cum aliqua limitatione fauent Syluiur *primn parte, q.* 23. *art.* 5. §. *an reprobatio*, Eſtius *in* 1. *diſt.* 41. §. 17. Mirum propterea eſt oppoſitam noſtro aſſerto ſententiam, quam plures, & Catholici, & graues Auctorer amplectuntur, apud nonnullos varias, eaſque acerbiſſima cenſuras pati; vocari ſcilicet, vt referunt, non tamen approbando, Lugus *loco cit. n.* 9. Arriaga 1. *part. diſp.* 39. *n.* 10. horribilem, execrabilem, Caluinianam, aliiſque huiuſmodi exoſir titulir imperi, à quibus omnino abſtinendum tanquam, & chriſtianæ charitati, modeſtiæque incongruis, &ex ſola calumnia, aur ignorantia detinatis, vt probat Io. à S. Thoma *diſp. cit. art.* 1. *num* 19. *& ſequentibus*, noſque indicabimus *cap. ſequenti* §. 1. *aſſert.* 1. Miſſis igitur cenſuris ſententiam noſtro aſſerto oppoſitam ſolùm, tanquam minùs probabilem impugnare intendimur, idque præſtabimus auctoritatibus primùm, deinde rationibur. Ideo aſſertum

Sententiæ oppoſitæ nõ debet inferri cenſura.

26\. Probatur primò ex Scriptura Sap. 1. *Deus mortem non fecit, nec delectatur in perditione viuorum*, Sap. 11. *Diligis omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti* Ezech. 18. *Nunquid voluntatis mea eſt mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à viis ſuis, & viuat* 2. Regum 14. *Non vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans, ne penitùs pereat, qui abiectus eſt.* 2. Petri 3. *Non vult aliquem perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti.* Quibus, & ſimilibus Scripturæ locis exprimitur Deum, quantùm eſt de ſe, velle omnium ſalutem, & vitam; nulliuſque damnationem, & mortem; & conſequenter, non niſi à peccatis motum, & impulſum velle mortem, & damnationem: ſub damnatione autem continetur poſitiua excluſio à gloria vtpote quæ *ex ſuprà poſitis* §. 3. ſecundùm præſentem prouidentiam non poteſt non eſſe pœnalir, damnatió verò non eſt niſi ad pœnam deſtinatio.

Dicer allatas auctoritates probare, quod Deus neminem excludat à gloria ſine peccatir, & demeritir; ad hoc tamen verificandum ſufficere quod peccata, & demerita præcedant carentiam gloriæ ex parte obiecti, & in executione, nec eſſe neceſſe, quod præcedant ex parte actus, & in intentione, adeò vt præuideantur, antequam eliciatur actus excluſionis à gloria. Enimverò excluſio à gloria, & etiam vt pœna, non dicit maiorem dependentiam à peccatis, & demeritis, quàm dicat electio ad gloriam vt præmium à bonir operibus, & meritis, at hæc ex ſuprà dictir *cap.* 3. §. 1. contenta eſt meritis præcedentibus in executione, & ex parte obiecti; nec requirit talium meritorum præuiſionem, ergo ſimiliter excluſio à gloria contenta eſt demeritir, &c. Sed contra; ſi cætera ſint paria, tranſeat, quòd pœna à peccatis, & demeritir non magir dependeat, quàm præmium à bonis operibur, & meritis, at in præſenti cætera paria non ſunt, nec Deus poteſt ex ſe ponere peccata, & demerita, ſicut poteſt ex ſe ponere bona opera, & merita; ideo debet illa neceſſariò ſupponere, & præuidere, vt pœnam decernat; non ſic iſta, vt decernat præmium, ſicuti eâdem ferè de cauſâ Princeps creatur, qui non poteſt merentem facere, vt velit efficaciter, dare præmium merenti, neceſſe eſt, quod merentem præuideat, ſecùs Deus, qui poteſt merentem facere; proquo recolantur *ſupradicta cap.* 3. §. 2. *in* 1. *probatione ſecundi aſſerti.* 27.

Reſpectu Dei maior eſt dependẽtia pœnæ à demeritis, quam præmij à meritis.

Probatur ſecundò ex Conciliir, & Patribur. Ex Concilio Valentino ſub Lothario *capit.* 3. *Fideliter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem electorum ad mortem, in electione tamen ſaluandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum: In damnatione verò perituorum meritum malum præcedere iuſtum iudicium Dei.* Ex D. Auguſtino Epiſt. 105. *Quærimus cauſam prædeſtinationis, nec inuenimus, reprobationis autem cauſam quærimus, & inuenimus. de bono perſeuerantia cap.* 8. *Qui liberatur. gratiam diligat, qui non liberatur debitum agnoſcat.* Ex D. Proſpero *reſpect.* 3. 28.

ad

ad obiectiones Vincentianas : omnium quidem hominum Deus creator est, sed nemo ab eo, ideò creatus est, vt periret, quia alia est causa nascendi, & alia est pereundi : vt enim nascantur homines, conditoris est beneficium ; vt autem pereant prauaricatoris est meritum. Ex D. Fulgentio *lib.1.* ad Monimum *cap.23. Quos præsciuit Deus hanc vitam in peccato terminaturos, prædestinauit supplicio interminabili puniendos.*

29. Dices, in verbis *Fulgentij* ly *præsciuit* procedere de præscientia consequenti, & quatenùs sicuti Deus in eligendo ad gloriam respicit merita, vt consequenter tamen, ac posteriùs volita, & præscita; ita in excludendo à gloria respiciat eodem modo demerita. In aliis auctoritatibus ad summum contineri causam sufficientem reprobationis sitam in peccato originali præuiso ante electionem prædestinatorum. Sed contra : Ex impugnatione superioris instantiæ patet Deum in excludendo à gloria debere supponere, nec posse ex se ponere demerita, adeóque ad exclusionem à gloria in Deo debere præsupponi, non consequi scientiam demeritorum: ly *igitur præsciuit* in verbis *Fulgentij* non potest procedere de scientia consequente. Eodem modo impugnantur dicentes ly *Præsciuit* procedere de præscientia causante, hæc enim ponit, non supponit suum obiectum, at demerita ad exclusionem à gloria debent præsupponi. Quod additur cæteras auctoritates ad summum continere causam sufficientem exclusionis à gloria sitam in peccato originali impugnatur, quia allatæ auctoritates comparant reprobos cum electis, & assignant in reprobis causam exclusionis, tanquam propriam, & specialem ipsorum, tanquam in ipsis repertam, non in electis; cuiusmodi non est causa sufficiens exclusionis sita in peccato originali, hoc enim ex dictis §. *superiori* est causa sufficiens exclusionis à gloria respectu omnium hominum electorum æquè ac reproborum.

30. Probatur tertiò ratione. Exclusio à gloria de facto est pœna, sed Deus non potest velle pœnam ante præuisa peccata, & demerita, ergo non potest de facto velle exclusionem à gloria ante præuisa peccata, & demerita, ergo de facto in quolibet reprobo aliquod peccatum &c. Maior iam suprà probata *est* §. 3. & corroboratur in præsenti ex eo, quod Deus de facto, dum intendit dare gloriam electis intendit ipsam dare, vt præmium, seu intendit dare præmium, ergo dum intendit gloriam negare reprobis, intendit infligere pœnam. Minor probatur, tum ex eo, quòd si Deus posset velle pœnam ante præuisa peccata, & demerita, maximè quia posset pœnam velle præcisè ad ostensionem suæ iustitiæ, at hac de causâ præcisè non potest Deus pœnam velle ex *eodem* §. 3. ergo tum quia, si Deus vellet pœnam ante præuisa peccata, & demerita, vellet ista permittere ex intentione infligendi pœnam, imò si posset peccata, ac demerita positiuè velle, & desiderare ista positiuè vellet, & desideraret ex intentione infligendi pœnam; at hoc omninò dedecet clementiam, & bonitatem diuinam; sicuti ipsam dederet velle miseriam ex intentione exercendi misericordiam dicente Augustino in Psalm. 125. *Qui vt faciat misericordiam optat esse misericors, crudelem habet misericordiam*, ergo: Sicuti idem id dedeceret quemcumque creatum Principem.

Deus nõ potest velle pœnam ante præuisam culpam.

31. Dices maius malum est culpa, quàm pœna; peccatum, quàm pœna peccati, sed absque detrimento suæ clementiæ, & bonitatis potest Deus ante præuisum quodlibet peccatum, & demeritum velle culpam eo modo, quo volibilis est, permissiuè scilicet, ergo etiam absque detrimento suæ clementiæ, & bonitatis potest Deus ante præuisum quodcumque peccatum, & demeritum velle pœnam, seu exclusionem à gloria. Maiorem tradit ex professo D. Thomas *prima parte, quæst.* 48. *artic.* 6. Minor patet, quia non quodlibet peccatum à Deo permittitur in pœnam alterius peccati, alioqui in infinitum procederetur, nec vnquam posset ad primum peccatum deueniri : Ne igitur detur locus infinito processui admittendum est peccatum aliquod primum, quod nullum aliud peccatum præsupponat, quod Deus ex se absque nostro demerito, absque causâ ex parte nostri permittat.

Malum culpæ est malũ maius, quàm malum pœnæ.

32. Sed contra primo distinguo maiorem. Maius malum est culpa, quàm pœna supponens culpam concedo, quam pœna non supponens culpam nego; pœna enim non supponens culpam est malum virtualiter inuoluens culpam, & qui vult ex se pœnam non supponentem culpam, vult ex se & pœnam, & culpam, adeóque vult ex se maius malum, quàm velit ille, qui vult ex se culpam, velle scilicet infligere pœnam, & ex intentione infligendi pœnam velle permittere culpam est velle maius malum, quàm velle solùm permittere culpam : ideò adhibitâ ad maiorem allatâ distinctione concedo minorem, & nego consequentiam. Contra secundò concedo maiorem, & minorem, nego consequentiam, in cuius probationem si dicatur. Qui potest ex se velle malum maius potest etiam ex se velle malum minus, occurro cum distinctione, potest ex se velle malum minus, si sit in eodem genere, in quo est illud malum maius concedo, si sit in diuerso genere nego: in proposito autem malum minus est in diuerso genere à malo maiore, malum scilicet pœnæ est in diuerso genere à malo culpæ; ideò à malo culpæ, licèt maiori, non valet arguere ad malum pœnæ, licèt minus, tum propter regulam generalem, quâ malè transitur à genere in genus, malè arguitur à rebus vnius generis ad res alterius generis : tum specialiter propter conditionem propriam mali pœnæ, de cuius ratione est supponere culpam, & esse malum occasionatum, cum culpa sit secundùm se malum absolutum.

Cur Deus possit ex se velle culpã potiùs, quã pœnam.

33. Probatur quartò Deus non potest ante præuisa

præuiſa demerita velle aliquem deſtinare ad damnationē æternam,& ad inferni ſupplicia, ergo neque poteſt ante præuiſa demerita velle de facto aliquē à gloria excludere poſitiuè. Antecedens conceditur à Salmanticenſibos, Io. à S. Thoma maiotique Aduerſariorum parte, & euincitur claris teſtimoniis Sanctorum Patrum : Ex D. Auguſtino *lib.* 3. contra Iulianum *cap.*18. *Bonus eſt Deus, iuſtus eſt Deus: poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quemquam ſine malis meritis damnare, quia iuſtus eſt lib.* 11. Geneſis *ad litteram cap.*17. *Nunquid Deus priùs vlter, quàm damon peccator! abſit. Neque enim Deus damnat Innocentes.* Ex D. Gregorio *lib.* 27. *Moralium cap.* 2. *Peccata Deus priùs, quàm ſint perpetrata, non punit.* Idem tradunt plures alij *Sancti Patres* apud Lugum *prima parte, diſput.* 44. *cap.* 2. *numero* 23. Conſequentia probatur. De facto pœna eſt, eáque grauiſſima non ſolùm deſtinatio ad damnationem æternam, & ad inferni ſupplicia, verùm etiam poſitiua excluſio à gloria, ſed ratio, eur Deus nequeat ante præuiſa demerita deſtioare ad damnationem æternam eſt, quia in tali damnatione relucet formalis pœna, ergo eâdem ratione non potetit de facto poſitiuè à gloria excludere ante præuiſa demerita, eum etiam in tali exeluſione relueeat formalis pœna loquendo de facto, & ſuppoſitâ eleuatione creaturæ rationalis.

Deſtinatio ad damnationem ante præuiſa demerita.

34\. Ex his habes incongruè intelligi ab Aduerſariis loca Scripturæ, quæ contra nos vrgent, ſpecialiter verò illud Prouerb. 16. *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum.* Quo ex loco infetunt Deum ex ſe quodammodo operari reprobationem Impij, & in tali reprobatione primariò Intendere propriam gloriam, nec reſpicere, aut expectare demerita. Item illud Rom. 9. *Quum enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent, aut mali, vt ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia maior ſeruiet minori, ſicut Scriptum eſt Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.* Ex quo loco inferunt antecedere præuiſiooem malorum operum Dei odium, & excluſionem à gloria eodem modo, quo antecedit præuiſionem bonorum operum Dei dilectio, & electio ad gloriam. Verùm rationes ſuprà allatæ euincunt hæc, & ſimilia Scripturæ loca congruentiùs aliter Intelligi, & quidem verba illa *Prouerb.* 16. non ſignificant Deum propter ſemetipſum præciſè operari, ſeu deſtinare impium ad diem malum, ſed omnia propter ſe ipſum operari; & illum, quem impium fore prænidet ſuppoſitâ impietatis præuiſione ad diem malum, etiam propter ſe ipſum ordinare. Verba Apoſtoli Rom. 9. variè à variis intelligunrùr, vt videre eſt apod Hetinex *diſput.* 8, *quaſt.*7. *numero* 89. Æſtium *in* 1.*diſt.*41. §. 18. facilis eſt, & tum doctrinæ ſuprà aſſertæ tum phraſi, in Sacra Scriptura vſitatæ conformis interpretatio, qua dicitur ly *odio* in verbis illis Eſau *autem odio habui* non ſupponere pro odio poſitiuo, de quo Auguſtinus *lib* 1. *ad ſimplicianum quaſt.*2. ait: *Non odit Deus* Eſau *hominem, ſed odit* Eſau *peccatorem*, ſed pro odio negatiuo ſito io negatione ſpecialis amoris, quatenùs Deus ante præuiſa bona, vel mala opera Iacob dilexit ſpecialiter, ſpecialia ipſi gratiæ, & gloriæ beneficia conferre decreuit: noo ſic ſpecialiter dilexit Eſau, nec eadem ipſi beneficia præparauit, & hoc non ſpecialiter dilexiſſe eſt odio habuiſſe iuxta illud D. Thomæ *prima parte, quaſt.*23. *art.*3. *ad* 1. *In quantum igitur Deus quibuſdam non vult hoc bonum, quod eſt vita æterna dicitur eos habere odio* (ſubintellige negatiuo) *vel reprobare* (ſubintellige negatiuè) dixi hanc interpretationem eſſe conformem phraſi in Sacra Scriptura vſitatæ, ſæpiùs 35. enim in Scriptura odij nomine minor amor, & carentia ſpecialis amoris ſignificatur ſic dicitur Matth. 6. *Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, alterum diliget*; Id eſt vnum amabit minùs, quàm alterum Io. 12. *Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam*, id eſt qui animam ſoam in hoc mundo, ſeu vitam corporis minùs amat, quàm vitam æternam. Luc. 14. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem &c. non poteſt meus eſſe diſcipulus*, id eſt qui non habet minorem amorem erga Patrem, quàm erga me non poteſt &c. vt idem Chriſtus clariùs expreſſit Matth. 10. *Qui amat Patrem, aut Matrem plus, quàm me, non eſt me dignus.*

Odium aliud poſitiuum, aliud negatiuum.

Odium in Scriptura ſæpè ſignificat minorem amorem.

§. VI.

Quodnam peccatum de facto in reprobo ſit cauſa poſitiuæ excluſionis à gloria?

ASSERTVM: Aliquod ſemper peccatum finale ſiuè deinde ſit originale, ſiuè ſit perſoonale lethale, eſt de facto io reprobo cauſa poſitiuæ excluſionis à gloria. Eſt aſſertum conſequens ad ſuperiora. 36.

Aliquod ſēper peccatū finale eſt cauſa poſitiuæ excluſionis à gloria.

Probatur, & explicatur. Neceſſe eſt ex hucuſque dictis aſſignate in reprobo de facto & ſecundùm præſentem prouidentiam cauſam aliquam motalem poſitiuæ excluſionis à gloria, & quia moralis cauſa pœnæ, qualis eſt de facto excluſio à gloria non poteſt eſſe niſi culpa, neceſſe eſt aſſignare in reprobo pro cauſa morali excluſionis à gloria culpam aliquam, ſeu peccatum: Huiuſmodi peccatum non poteſt eſſe quodlibet lethale, quia multa lethalia in reprobis temittuntur; peccatum autem remiſſum non poteſt eſſe cauſa excluſionis à gloria, vt ſuprà dictum eſt §. 5. *in* 3. *probatione* 2. *aſſerti*, debet igitur eſſe ſolum peccatum lethale in hac vita non remiſſum, adeóque motte conſummatum, & finale, & huiuſmodi peccatum ſiue originale ſit, ſiue perſonale

persouale iethale, sicuti ex genere suo reddit indignum gloria, & est causa sufficiens exclusionis à gloria, ita quia finale est reddit indignum irreparabiliter, & est causa efficax eiusdem exclusionis, ergo aliquod semper peccatum finale, siue sit originale vt io pueris; siue personale, vt in maiori parte aduitorum; siue sit otiginale coniunctum cum personali vt in aliquibus adultis, est causa positiuæ exclusionis à gloria.

37. Quomodo sit disponenda in Deo series supernaturalis prouidentiæ. Ex hucvsque dictis habes suppositâ eleuatione creaturæ rationalis ad finem supernaturalem sic disponi posse seriem supernaturalis prouidentiæ in Deo erga humanum genus. Habuit Deus in primo signo voluntatem antecedentem, & decretum inefficax saluandi omnes homines. In secundo signo præuidit peccatum originale, & in ipsius remedium decreuit Christi Incarnationem, & merita. In tertio elicuit ex Christi meritis circa prædestinatos voluntatem efficacem salutis, & electionem efficacem ad gloriam, circa reliquos merè negatiuè se habuit continuando præcisè voluntatem inefficacem ipsos saluandi, nullum verò nouum actum voluntaris circa ipsos eliciendo. In quarto signo præparauit electis auxilia efficacia ad salutem, reliquis auxilia sufficientia. In quinto signo præuidit omnium hominum tum bona, tum mala opera, & inter alia mala opera præuidit peccata finalia eorum, quibus auxilia purè sufficientia ad salutem præparauerat. In sexto decreuit punire peccata finalia, & eos quos præuidit decessutos in solo originali positiuè exclusit à gloria, ad solam pœnam damni destinauit; quos præuidit decessuros in peccato lethali non solùm positiuè exclusit à gloria, verùm etiam damnauit ad gehennam non solùm ad pœnam damni, verùm etiam ad pœnam sensus destinauit.

38. Prædestinatio, & reprobatio medium admittunt, non fiunt in eodem signo. Ex hac serie supernaturalis prouidentiæ habes inter reprobum, & prædestinatum dari medium, non quidem pro aliqua mensura reali; bene tamen pro aliquo signo rationis, datur scilicet reprobatus negatiuè, seu per potam suspensionem actus non electus, vnde si posset in Deo admitti supensio actus pro aliqua mensura reali posset pro mensura reali dari medium inter reprobum, & prædestinatum. Habes insuper esse quidem de facto in eodem signo electionem ad gloriam, & non electionem; seu prædestinationem, & negatiuam reprobationem: non sic electionem ad gloriam, & exclusionem à gloria; seu prædestinationem & positiuam reprobationem; sed positiuam reprobationem, & exclusionem à gloria à prædestinatione, & electione præuenit: à misericordia, quæ ex *Iacobi* 2. *iudicium superexaltat* iustitiam præoccupari.

CAPVT VII.

De effectibus reprobationis.

SICVTI reprobatio est pars prouidentiæ, & sub eadem prouidentia continetur, sub qua continetur prædestinatio, ita effectus reprobationis sunt effectus prouidentiæ, & ab eadem prouidentia deriuantur à qua deriuantur effectus prædestinationis, ideireò proportione seruatâ transferri possunt ad effectus reprobationis conditiones *suprà cap.* 5. §. 1. assignatæ pro effectibus prædestinationis, & sicuti ibi dictum est tria requiri ad prædestinationis effectum, nimirum quòd sit Dei beneficium, vel vniuersaliùs loquendo, quòd sit per se, & propriè à Deo; quòd in re conducat ad gloriam quòd à Deo tribuatur ex intentione efficaci gloriæ. Ita proportionaliter sentiendum tria requiri ad effectum reprobationis. Quòd sit per se, & propriè à Deo, non quidem tanquam Dei beneficium; bene tameo tanquam Dei effectus; quòd in re conducat ad exclusionem à gloria, seu coniungatur cum tali exclusione, quòd à Deo causetur ex intentione efficaci excludendi à gloria: & ad hæc tria attendendum est, vt innotescat in particulari, quinam sint reprobationis effectus. Ad duplicem autem classem, scilicet ad permissionem mali culpæ, & ad inflictionem mali pœnæ reducuntur ea, de quibus controuerti potest: Vtrùm effectus sint reprobationis, & vt à malo culpæ exordiamur, sit. 1.

Ad reprobationis effectus tres conditiones requiruntur.

---

§. I.

Vtrùm aliquod peccatum, vel aliqua permissio peccati, sit in reprobo effectus reprobationis?

ASSERTVM I. Nullum peccatum in reprobo est effectus reprobationis. Ita omnes Theologi communissimè cum Magistro *in* 1. *dist*. 40. & D. Thoma *prima parte*, *quæst*. 23. *art*. 3. *ad* 2. contra Caluinum aliosque plures nostri temporis hæreticos, qui ita ponunt reprobationem ante præuisa peccata, vt deinde doceant Deum ex intentione reprobationis reprobos in peccata impellere, imò cogere: nec minùs esse propriè, & per se opus Dei perditionem Iudæ, quàm Conuersionem Pauli: non minùs illam esse effectum Dei Iudam reprobantis, quàm ista sit effectus Dei Paulum prædestinantis. Io quo errore duo sunt execranda primum quòd Deus fiat au- 2.

Nullum peccatum in reprobo est effectus reprobationis.

ctor

ctor Peccati, secundum quòd reprobus necessitetur ad peccandum, adeóque damnetur & puniatur sine demerito, & sine formali ratione peccati; cum demeritum, & formalis ratio peccati esse nequeat sine libertate. Et hinc habes, quòd immeritò iuxta *supradicta* §.6. reprobatio à Thomistis asserta ante præuisa demerita notetur tanquam rea erroris Caluiniani, cum error Caluini non sit præcisè in eo, quòd astruat reprobationem ante præuisa demerita, sed in eo, quòd addit consequi ad talem reprobationem; quòd scilicet Deus sit auctor peccatorum, ad peccata impellat, & cogat; damnet deinde, & puniat etiam in executione absque demeritis.

3. Probatur. Nullum peccatum est effectus Dei, nullum peccatum est à Deo propriè, & per se; sed effectus reprobationis debet esse effectus Dei, debet esse à Deo propriè, & per se; ergo nullum peccatum est effectus reprobationis. Maior est veritas fidei tradita à Trid. *sess.6. de iustificatione can 6.* Minor patet ex conditionibus *in huiusce capitis limine* assignatis pro reprobationis effectibus. Confirmatur reprobatio est pars positiuæ prouidentiæ Dei, sed nullum peccatum est effectus positiuæ prouidentiæ Dei, ergo nullum peccatum est effectus reprobationis. Minor habetur initio *huius libri cap.* 1. §. 1. Maior patet ex eo, quòd reprobatio est pars eiusdem prouidentiæ, cuius est pars prædestinatio, & simul cum prædestinatione prouidentiam supernaturalem, quæ utraque positiua est, diuidit.

Permissio peccati originalis nullo modo est effectus positiuæ reprobationis.

ASSERTUM II. Permissio peccati originalis siue sumpti secundùm se, siuè sumpti vt finalis, non est effectus reprobationis, seu positiuæ exclusionis à gloria.

4. Probatur. Permissio peccati originalis, siue sumpti secundùm se, siue sumpti vt finalis, non est à Deo ex intentione efficaci excludendi à gloria; imò permissio eiusdem sumpti secundùm se sæpissimè non conducit in re ad exclusionem à gloria, ergo permissio peccati originalis, siue sumpti secundùm se, siue sumpti vt finalis, non est effectus &c. Consequentia patet, quia esse ex intentione efficaci excludendi à gloria, & in re conducere ad talem exclusionem, sunt conditiones requisitæ ad effectum positiuæ reprobationis. Antecedens probatur. Permissio peccati originalis, siue sumpti secundùm se siue sumpti vt finalis, antecedit intentionem efficacem excludendi à gloria, quia *ex capite superiori* §. 4. Peccatum originale sumptum secundùm se est causa sufficiens, sumptum vt finale est causa efficax exclusionis à gloria, ergo permissio peccati originalis, siue sumpti secundùm se, siue &c. non subsequitur intentionem efficacem excludendi à gloria, nec prouenit ex tali intentione. Rursùs peccatum originale sumptum secundùm se sæpissimè in reprobis remittitur, ergo permissio peccati originalis sumpti secundùm se sæpissimè non conducit in re ad exclusionem, alioqni peccatum originale remissum puniretur pœnâ damni.

Permissiones peccatorum non finalium nõ sunt effectus positiuæ reprobationis.

ASSERTUM III. Permissiones peccatorum actualium, quæ finalia non sunt, sed in hac vitâ remittuntur, non sunt in reprobo effectus positiuæ reprobationis, seu exclusionis à gloria. Ita Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.*23. *disputat.*10. *articul.* 3. *numero* 2. Lugus *disput.*44. *cap.* 4. *num.* 9. 5.

Probatur primò sicuti effectus prædestinationis debent esse proprij prædestinatorum, non communes reprobis, quia secùs essent effectus prouidentiæ supernaturalis communis non prouidentiæ supernaturalis propriæ prædestinatorum; ita eâdem proportionaliter de causâ effectus reprobationis debent esse proprij reproborum, non communes prædestinatis: at permissiones peccatorum non finalium, & in hac vita remittendorum sunt communes prædestinatis, non propriæ reproborum. Satis enim constat etiam à prædestinatis plura peccata committi, etiam in ipsis plura peccata permitti; licèt omnia non finalia, omnia remittenda, & delenda per pœnitentiam, ergo permissiones peccatorum actualium, quæ finalia non sunt, sed in hac vitâ remittuntur, non sunt in reprobo effectus positiuæ reprobationis.

Probatur secundò. Nomine peccatorum actualium, quæ finalia non sunt, sed in hac vita remittuntur, vel veniunt peccata, quæ in hac vita remittuntur, tum quoad culpam, tum quoad omnem reatum pœnæ, vel veniunt peccata, quæ in hac vita remittuntur solùm quoad culpam; remanent verò quoad reatum grauis pœnæ temporalis in alia vita soluendæ. Primo modo huiusmodi peccata nullatenus in alia vita puniuntur, adeóque nec ipsa, nec ipsorum permissiones conducunt in re ad exclusionem à gloria, seu ad damnationem, vt requiritur ad effectum reprobationis. Secundo modo huiusmodi peccata, aut puniuntur in alia vita solùm pœna temporali, aut puniuntur pœnâ æternâ solùm per accidens; adeóque aut non conducunt ad pœnam æternam, aut conducunt ad ipsam solùm per accidens, quod non sufficit ad effectum reprobationis. Sicuti enim ex *supradictis cap.* 5. §. 4. conducere ad beatitudinem accidentalem non sufficit ad effectum prædestinationis; ita nec sufficit ad effectum reprobationis conducere ad damnationem accidentalem, qualis est pœna, aut temporalis, aut per accidens æterna; ergo quocumque modo sumantur peccata non finalia, & in hac vita remittenda nec ipsa, nec ipsorum permissiones conducunt in re ad damnationem modo requisito ad reprobationis effectum. 6.

Conducere ad damnationem accidentalem non sufficit pro effectu reprobationis.

Dixi peccata in hac vita remissa quoad culpam, non totaliter quoad pœnam, in alia vita puniri in reprobo, aut pœnâ temporali, aut pœnâ per accidens æternâ pro quo placet obiter afferre doctrinam D. Thomæ *in* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 1. *ad* 5. vbi loquens de eo, qui post veram contritionem 7.

tionem, aut Sacramentalem confeſſionem de peccatis præteritis, abſque eo, quòd plenè ſatisfecerit, nouum peccatum committit, & moritur. Ita habet: *Dicendum quod pro illa parte pœna, quæ ſibi dimiſſa eſt in confeſſione, vel contritione nunquam punietur, ſed pro reſiduâ: in æternum tamen vt quidam dicunt; quia ratione ſori, in quo punitur, æterna pœna debetur, ſicut eſt in venialibus, quæ in Purgatorio puniuntur pœna temporali, & in inferno æternâ, ſed hoc non videtur ſimile, quia veniale ideò in inferno æternaliter punitur, quia ſemper manet, cum non ſit ibi aliquod, quod culpam delere poſſit: ſed pœna ex hoc ipſo, quod ſoluitur, expiatur, & ideò alij dicunt, quod pœna, cuius eſt aliquis debitor poſt culpam remiſſam in inferno, puniatur temporaliter. Nec propter hoc ſequitur, quod ſit in inferno redemptio, quia pœna, quæ ſoluitur, non redimitur, nec eſt inconueniens, quod quantum ad aliquod accidentale pœna inferni minuatur vſque ad diem iudicij, ſicuti etiam augetur.*

Peccata reproborum in hac vita remiſſa quoad culpam non quoad totam pœnã. quomodo in aliâ vitâ puniatur.

8\. Ex his habes nullam permiſſionem peccati venialis eſſe effectum poſitiuæ reprobationis, cum enim nullum peccatum veniale etiam in hac vita non remiſſum per ſe puniatur pœnâ æternâ, nulla permiſſio peccati venialis in ſe conducit ad damnationem per ſe, & propriè dictam, ſeu ad damnationem eſſentialem, vt requiritur pro reprobationis effectu.

Nulla permiſſio peccati venialis eſt effectus reprobationis.

9\. ASSERTVM IV. Permiſſio primi peccati actualis finalis, & nunquam remittendi, non eſt in reprobo effectus poſitiuæ reprobationis, ſeu excluſionis à gloria. Eſt aſſertum conſequens ad ea, quæ ſuperiori capite poſita ſunt circa cauſas poſitiuæ reprobationis, ſeu excluſionis à gloria.

Probatur primò: Permiſſio primi peccati finalis, & nunquam remittendi præſupponitur ad intentionem poſitiuæ reprobationis; ſed effectus poſitiuæ reprobationis, vtpotè qui debet eſſe ex ipſius poſitiuæ reprobationis intentione non poteſt ad talem intentionem præſupponi, ergo permiſſio primi peccati actualis finalis non eſt in reprobo &c. Probatur maior. Primum peccatum finale, & non remittendum præſupponitur ad intentionem poſitiuæ reprobationis, ergo etiam præſupponitur, talis peccati permiſſio; non poteſt enim peccatum præſupponi, niſi præſupponatur permiſſum, adeóque, niſi præſupponatur permiſſio. Antecedens probatur. Ad intentionem poſitiuæ reprobationis præſupponitur aliquod peccatum finale *ex cap ſuperiori §. vlt.* at non poteſt aliquod peccatum finale præſupponi, niſi ſaltem primum præſupponatur, nec intentio poſitiuæ reprobationis poterit non præcedere quodlibet peccatum finale, ſi præcedat primum, ergo.

Nec itê vlla permiſſio primi peccati finalis.

10\. Probatur ſecundò quidquid de facto eſt effectus poſitiuæ reprobationis, ſeu excluſionis a gloria, habet rationem pœnæ ſed permiſſio primi peccati finalis, & nunquam remittendi non poteſt habere rationem pœnæ, ergo talis permiſſio non eſt de facto in reprobo effectus poſitiuæ reprobationis. Maior probatur. Quidquid de facto eſt effectus poſitiuæ reprobationis, ſeu excluſionis à gloria prouenit ex intentione puniendi; at quidquid prouenit ex intentione puniendi habet rationem pœnæ: nam quidquid prouenit ex intentione puniendi habet rationem mali. Non poteſt autem habere ſolam rationem mali culpæ, quia *ex cap. ſuperiori §. 3. & 6.* non poteſt ſine aliquâ ſpecie crudelitatis permitti culpa præcisè ex intentione puniendi, ergo. Minor etiam primi argumenti probatur. Permiſſio peccati finalis non poteſt eſſe pœna alterius peccati finalis primi; nec poteſt eſſe pœna alterius peccati remittendi, & non finalis, quia peccatum non finale, & remittendum puniretur pœna æternâ, ſi puniretur permiſſione peccati finalis non remittendi, in æternum duraturi, in æternum puniendi.

Effectus poſitiuæ reprobationis debet habere rationem pœnæ.

11\. ASSERTVM V. Permiſſio alicuius peccati finalis, non primi, probabile eſt, quod ſit effectus poſitiuæ reprobationis, ſeu excluſionis à gloria. Ita ex auctoribus ponentibus reprobationem poſt præuiſa peccata, & demerita (nam qui ponunt reprobationem ante præuiſa peccata facilè aſtruunt effectum reprobationis omnem permiſſionem cuiuſcumque peccati finalis) Lugus *prima parte, diſputatione 44. capite 4. numero 10.* Arriaga *diſputatione 39. ſect. 5. ſubſec. 1. numero 41.* & alij nonnulli.

Permiſſio alicuius peccati finalis non primi poteſt eſſe effectus reprobationis.

Probatur, permiſſioni alicuius peccati finalis non primi ſupponentis ſcilicet præviſionem alterius peccati finalis conueniunt omnes conditiones ſuperiùs aſſignatæ pro effectu poſitiuæ reprobationis, ergo talis permiſſio verè eſt effectus poſitiuæ reprobationis. Conſequentia patet antecedens probatur. Talis permiſſio eſſe poteſt per ſe, & propriè effectus Dei, quia quoad hoc eadem eſt ratio de permiſſione peccati finalis, ac de permiſſione cuiuſcumque alterius peccati. Permiſſionem autem peccati ex genere ſuo poſſe eſſe per ſe, & propriè effectum Dei ſatis patet *ex capite ſuperiori §. 6. & 7.* Talis permiſſio in re conducit ad excluſionem à gloria, quia ſupponitur eſſe permiſſio peccati finalis: Quodlibet autem peccatum finale per ſe punitur pœnâ æternâ; in re coniungitur cum excluſione à gloria. Et quidem quoad has duas conditiones antecedens difficultatem non patitur, ſolùm eſt aliqua difficultas in tertia conditione. Nimirum in eo, quod permiſſio, peccati finalis non primi poſſit eſſe à Deo volita ex intentione efficaci excludendi à gloria. Hoc autem probatur ſic. Permiſſio peccati finalis non primi poteſt in 12.
Deo ſupponere intentionem efficacem excludendi à gloria, quia eo ipſo, quod eſt permiſſio peccati finalis non primi, ſupponit aliud peccatum finale mouens Deum ad

habendam intentionem efficacem excludendi à gloria, eum quodlibet peccatum finale efficaciter, & in actu ſecundo mereatur talem excluſionem. Poteſt inſuper permiſſio peccati finalis non primi eſſe à Deo volita ex intentione puniendi: ſicque licèt intentio excludendi à gloria ſit de facto intentio puniendi, poterit ex ipſa quatenùs antecedente permiſſionem peccati finalis non primi eſſe volita talis peccati finalis non primi permiſſio. Poteſt inquam permiſſio peccati finalis non primi eſſe à Deo volita ex intentione puniendi, quia licèt ſit ſpecies crudelitatis habere intentionem puniendi ante præuiſam culpam, & hac intentione puniendi velle permittere culpam puniendam. Tamen poſt præuiſam culpam habere intentionem ipſam puniendi, & ex intentione puniendi huiuſmodi culpam antecedenter præuiſam velle permittere aliam culpam, nullam prorsùs ingerit ſuſpicionem crudelitatis: & velle permittere culpam ex intentione puniendi ipſammet longè diuerſum eſt à velle permittere culpam ex intentione puniendi aliam antecedenter præuiſam: nec ex eo, quòd illud repugnet Deo, repugnat etiam iſtud.

Permiſſio peccati finalis non primi poteſt eſſe à Deo volita ex intentione puniendi.

13. Permiſſionem peccati finalis non primi poſſe eſſe à Deo volitam ex intentione efficaci excludendi à gloria, etiamſi de facto & ſecundùm præſentem prouidentiam excludere à gloria ſit punire confirmatur, & corroboratur ex doctrinâ ſatis receptâ, qua traditur vnum peccatum poſſe eſſe pœnam alterius, & à Deo in alterius pœnam permitti; quâ doctrinâ admiſsâ nullum apparet inconueniens in eo, quòd Deus poſt præuiſum primum peccatum finale, & poſt intentionem ipſum puniendi æternâ damnatione velit permittere aliud peccatum finale ve grauiore damnationis pœnâ primum illud peccatum finale puniatur. Porrò vnum peccatum aliquando à Deo permitti in pœnam alterius indicat, tum D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 79. *artic.* 1. *ad* 1. vbi ait Deum inclinare ad malum, ſolùm in quantum non prohibet; & tamen hoc etiam contingere ex merito præcedentis peccati. *Tum Scriptura* Pſalm. 2. *Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & pereatis de viâ iuſtâ*; Pſalm. 68. *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum*, 2. Theſſal. 2. *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent: Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio*, & alijs in locis, quibus innuitur reprobos in pœnam peccatorum à Deo deſeri, indurari, excæcari, quod, vt notat Æſtius *in* 1. *diſtinct.* 40. §. 10. tunc contingit, quando quis merita præcedentis peccati derelictus, ſubinde in alia, atque alia peccata prolabens deterior efficitur, & reatum æternæ damnationis ſibi aggrauat.

Peccatum aliquãdo eſt pœna peccati.

14. De huiuſmodi permiſſionibus peccati finalis non primi intelligendus eſt D. Thomas *prima parte*, *quæſtione* 23. *articulo* 3. *in C.* dum docet voluntatem permittendi culpam eo modo ſe habere reſpectu reprobationis, quo ſe habet voluntas conferendi gratiam reſpectu prædeſtinationis, adeóque permiſſionem culpæ eſſe effectum reprobationis ſicuti collatio gratiæ eſt effectus prædeſtinationis. Verba Sancti Doctoris ſunt. *Sicut prædeſtinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam, ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam pro culpa.*

---

§. II.

Cuiuſnam prouidentiæ ſint effectus permiſſiones peccatorum, quæ non ſunt in reprobo effectus reprobationis?

ASSERTVM I. Permiſſiones peccatorum in reprobis, quæ non ſunt effectus reprobationis ipſorum, ſunt effectus aut prouidentiæ ſupernaturalis generalis, aut prædeſtinationis electorum. 15.

Fines permiſsiõdi peccata.

Probatur, & explicatur aſſignando proprios fines, ex quorum intentione procedunt permiſſiones talium peccatorum, & cum tales fines, aut ad prouidentiam ſupernaturalem generalem, aut ad prædeſtinationem electorum pertineant, vtique conſequens erit permiſſiones peccatorum ex talium finium intentione procedentes eſſe effectus aut prouidentiæ ſupernaturalis generalis, aut prædeſtinationis electorum: fines ſpectantes ad prouidentiam ſupernaturalem generalem eſſe poſſunt. Primò ſe accommodare conditioni naturæ creaturæ eleuatæ ad finem ſupernaturalem, ſinendo ipſam peragere motus ſuos; & quamvis ſufficientibus gratiæ auxiliis roboratam ex inſitâ ſibi libertate à bono & fine ſupernaturali aliquando deficere. Secundò vt oſtendat ſe eſſe vniuerſalem Auctorem ſupernaturalis ordinis æquè, ac naturalis, & ſibi vt Auctori ſupernaturali congruum eſſe peccata permittere, quæ ſunt, quaſi monſtra ordinis gratiæ; ſicut ſibi, vt Auctori naturali conuenit permittere monſtra, quæ ſunt quaſi peccata ordinis naturæ. Tertiò vt conſtet gratiam efficacem requiſitam ad peccata vitanda concedi à Deo ex libertate, & liberalitate; non ex neceſſitate aut ex iuſtitiâ, ſicque rationalis creatura ſe diuinæ gratiæ liberaliter conceſſæ indignam recognoſcens in ſe humilietur, & ſolùm glorietur in Domino. Fines ſpectantes ad prædeſtinationem electorum eſſe poſſunt. Primò vt præbeatur electis materia virtutis iuxta verba Auguſtini in Pſalm. 54. *Malus, aut ideò viuit, vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per illum bonus exerceatur.* Sic peccata lapidantium vertebantur in materiam 16.

Aliqui ſpectãt ad prouidentiam ſupernaturalem generalem.

Aliqui ad prouidentiã prædeſtinationem electorum.

teriam virtutis D. Stephano, qui gaudens suscipiebat lapides, vt mereretur accipere coronam gloriæ. Secundò vt in electis aliqui præmineant palmâ Martyrij, aliqui merita augeant in Conuersione infidelium, quæ & similia haberi non possent nisi permitterentur Tyrannorum persecutiones, infidelium errores &c. Tertiò vt occasione peccati fieret Incarnatio, & haberetur in Christo caput omnium electorum ad gloriam, & causa meritoria totius electionis. Ex his, & similibus finibus, quinam specialiter de facto à Deo intendantur in permissionibus peccatorum, nobis vt plurimùm innotum, incertúmque est. Solùm sit maximè notum, maximéque certum Deum non solùm in prædestinatis, verùm etiam in reprobis peccata permittere ex fine optimo, & honestissimo absque eo, quòd vlla necessitas cogat assignare pro fine permissionis peccatorum in reprobo ostensionem diuinæ iustitiæ in talium peccatorum punitione exercendæ, seu absque eo, quòd concedatur Deum in reprobis peccata finalia permittere ex intentione ipsa puniendi, adeò vt voluntas puniendi reprobos, ipsósque excludendi à gloria sit in Deo prior voluntate permittendi in iisdem peccata finalia contra *supradicta* §. 3. & 6. *capitis praeced.*

17. Ex his habes in reprobis longè plures esse permissiones peccatorum pertinentes ad prouidentiam aut supernaturalem generalem, aut prædestinatiuam; quàm pertinentes ad prouidentiam reprobantem. Plures scilicet esse permissiones peccatorum à Deo volitas ex intentione finis contenti sub prouidentia aut supernaturali generali, aut prædestinatiua, quàm volitas ex intentione punitionis, quæ sola est finis contentus sub prouidentia reprobante. In hac enim secunda serie sunt solæ permissiones alicuius peccati finalis, non primi. In prima serie sunt reliquæ omnes cuiuscumque peccati permissiones.

18. Habes insuper neque etiam omnes permissiones peccatorum proprias reproborum esse effectus reprobationis, seu prouidentiæ reprobantis, nam omnes permissiones peccatorum finalium sunt propriæ reproborum, & tamen solæ permissiones alicuius peccati finalis non primi, non omnes permissiones cuiuscumque peccati finalis sunt effectus prouidentiæ reprobantis. Nec refert, quod in prædestinatis omnis permissio peccati propria electorum sit effectus prædestinationis, seu prouidentiæ prædestinantis. Non refert inquam, quia reprobatio, seu exclusio à gloria nequit præcedere omnes permissiones peccatorum proprias reproborum, sicuti prædestinatio, seu electio ad gloriam præcedit omnes permissiones peccatorum proprias electorum. Ad summum quoad hoc fieri potest aliqua comparatio inter prædestinationem, seu electionem ad gloriam;

Non omnis permissio peccati proprij reproborum est effectus reprobationis.

& reprobationem negatiuam, seu puram carentiam electionis, quatenùs sicuti huiusmodi reprobatio negatiua præsupponitur ad omnem permissionem peccati propriam reproborum non minùs, quàm prædestinatio præsupponatur ad omnem permissionem peccati propriam electorum; ita reprobatio negatiua dicatur suo modo causa cuiuscumque permissionis peccati propriæ reproborum, non minùs, quàm prædestinatio sit causa cuiuscumque permissionis peccati propriæ electorum. Et hac ratione Suarez *prima parte, lib. 5. cap. 7.* Ribas *tractat. 7. disputat. 8. cap. 2.* absolutè docent omnem permissionem peccati propriam reproborum esse effectum reprobationis negatiuæ. At est locutio impropria, cum non nisi impropriè ratio causæ possit tribui puræ negationi. Nihilominùs in eo sensu, in quo negatio dici solet causa negationis iuxta illud tritum, Quando affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, reprobatio negatiua rectè dicitur causa permissionis peccati, saltem ex ea parte, qua permissio peccati consistit in negatione, importat scilicet negationem auxilij efficacis. Verè enim sicuti electio ad gloriam est causa collationis auxiliorum efficacium, ita negatio electionis, in qua consistit negatiua reprobatio, est aliqualiter causa negationis talium auxiliorum, in qua negatione licèt non totaliter, partialiter tamen consistit permissio peccati.

Nisi ad summum negatiuæ. 19.

§. III.

Quænam mala pœnæ sint in reprobo effectus reprobationis?

ASSERTVM I. Malum damnationis æternæ tam quoad pœnam damni, quàm quoad pœnam sensus, est in reprobo effectus reprobationis. Est assertum adeò commune, vt de ipso apud nullos Auctores dubium esse testetur Io. à S Thoma *1. part. quæst. 23. disput. 10. artic. 3. num. 7.* 20.

Damnatio æterna est effectus reprobationis.

Probatur. Malo damnationis æternæ optimè conueniunt conditiones suprà requisitæ pro reprobationis effectibus: est scilicet huiusmodi malum propriè & per se effectus Dei, quia licèt Deus nequeat esse propriè, & per se causa mali culpæ, est tamen propriè, & per se causa cuiuscumque mali pœnæ. In re conducit ad exclusionem à gloriâ, cum pœna damni sit ipsamet executio exclusionis à gloria, & pœna æterna sensus nunquam reperiatur sine exclusione à gloria, & possit quidem haberi pœna damni sine pœnâ æternâ sensus at non pœna æterna

sensus sine pœnâ damni: à Deo causatur ex intentione efficaci excludendi à gloria, quia enim finis in intentione maximè causet se ipsum in executione, nihil magis causatur ex intentione excludendi à gloria, & puniendi; quàm ipsa à gloriæ exclusio, in qua consistit pœna damni; ipsa ignis æterni cruciatio, in qua consistit pœna sensus.

21\. Mors reprobi in statu peccati aliquando, non semper, est effectus reprobationis.

ASSERTVM II. Mors reprobi in statu peccati non quidem semper, & regulariter; benè tamen, quatenùs aliquando extraordinario modo euenit, est effectus reprobationis. Ita Suarez *prima parte, lib. 5. capite 7. numero 10.* Lugus *disputatione 44. capite 4. numero 3.* Heriucx *disputatione 8. quæstione 7. numero 100. &c.* contra Io. à S. Thoma *prima parte, quæstione 23. disputatione 10. articulo 3. numero 8*, aliosque nonnullos ponentes pro effectu reprobationis mortem quamcumque reprobi, vt euenientem in statu peccati, etiamsi deinde secundùm communem naturæ cursum eueniat.

Mors potest considerari tripliciter.

Probatur, & explicatur. Mors potest considerari tripliciter. Primò secundùm se, & quoad substantiam. Secundò quatenùs euenit in statu peccati. Tertiò quatenùs euenit modo extraordinario; & per causas extraordinarias ex speciali Dei prouidentiâ applicatas acceleratur. Primo modo siuè sumatur, vt est quædā naturalis corruptio communis homini cum cæteris animalibus, siuè sumatur, vt est pœna peccati originalis subtrahentis statum Innocentiæ, & talis status priuilegia, inter quæ recensebatur immunitas à morte: siue inquam vno, siue altero modo sumatur spectat ad prouidentiam communem reprobis, & prædestinaris, supernaturalem quidem, si mors sumatur vt pœna culpæ originalis; naturalem, si sumatur vt naturalis corruptio. Secundo modo, quatenùs euenit in statu peccati, est propria reproborum, & quia reddit peccatum finale, in re conducit ad damnationem. Nihilominùs, cum Deus præuideat peccatum finale, saltem primum, antequam eliciat decretum reprobationis, consequens est, vt ante decretum reprobationis etiam videat mortem in statu peccati, nam præuidere peccatum finale est præuidere peccatum morte consummatum, est præuidere peccatum in instanti mortis; quod est idem, ac dicere præuidere mortem in statu peccati, propterea eâdem ratione, quâ suprà probatum est permissionem peccati finalis non esse effectum reprobationis, in præsenti infertur non esse effectum reprobationis mortem, quatenùs præcisè euenit in statu peccati, in quo licèt nobis aduersetur, sibi cohæret Io. à S. Thoma, dum postquam recensuit inter effectus reprobationis primum peccatum finale, inter eosdem recenset mor-

22\. tem in statu peccati. Tertio modo acceleratio illa, & extraordinaria applicatio causarum mortem inducentium non videtur posse aliunde prouenire, quàm ex intentione puniendi peccata, & in grauiorem pec-

catorum pœnam citiùs inchoandi æternam damnationem, & colligitur hoc maximè à posteriori ex eo, quòd huiusmodi mors non euenerit, nisi in peccatoribus maximè scelestis. Sic Sodomitas ignis de cœlo præceps consumpsit: sic Chore, Dathan, & Abyron terra dehiscens absorpsit; sed quod prouenit ex intentione punitionis, & damnationis est effectus reprobationis, ergo mors, quatenus acceleratur, vel aliter aliquando extraordinario modo contingit, est effectus reprobationis. Nec vlla est repugnantia, quòd Deus post præuisum primum peccatum finale, & morte consummandum, decernat in pœnam peccati præuisi mortem ipsam accelerare, aut infeliciorem reddere, hoc enim non est decernere mortem in statu peccati, quod quia est idem ac decernere peccatum finale, repugnat cum præuisione peccati finalis; sed est suppositâ morte futurâ in statu peccati ipsi adiungere circumstantias aggrauantes pœnam.

Decernere mortem in peccato, & decernere peccatum finale idem sunt.

Ex his habes hanc causalem: *Ideò iste homo moritur in peccato, quia non est electus ad gloriam:* quam Io. à S. Thoma *loco cit. numero 10.* absolutè veram supponit, esse regulariter falsam, dummodo ly *quia non est electus*, positiuè sumatur, & idem significet, ac quia est positiuè reprobatus: nam si ly *non electus* sumatur negatiuè, & idem significet, ac quia est negatiuè reprobatus in eo sensu improprio, in quo *ad calcem §. superioris* dicebatur omnem permissionem peccati finalis esse effectum reprobationis negatiuæ, dici potest esse eiusdem reprobationis negatiuæ effectum omnem mortem in statu peccati: & consequenter intelligendo per ly *quia non est electus*, idem ac quia est negatiuè reprobatus, in illo eodem sensu improprio verificatur dicta causalis: *Ideò iste homo moritur in peccato, quia non est electus ad gloriam.* Cæterùm per ly *quia non est electus* idem intelligendo, ac quia est positiuè reprobatus, solum potest illa causalis esse vera cum addito, quo dicatur: Ideò iste homo moritur in peccato morte acceleratâ, morte extraordinariâ, quia non est electus ad gloriam: sine addito verò est falsa æquè, ac sit falsa hæc alia: Ideò iste homo peccat finaliter, quia non est electus ad gloriam, quia est positiuè reprobatus. 23.

Hæc causalis: Ideò homo moritur in peccato, quia non est electus ad gloriam, &c quomodo verificetur.

Dices mors in peccato etiam quatenùs euenit modo communi, & ordinario, est terminus viæ, sed quatenùs est terminus viæ est effectus reprobationis, ergo mors in peccato etiam, quatenùs euenit modo communi, & ordinario, est effectus reprobationis: at de morte, quatenùs est effectus reprobationis, verificatur illa causalis: Ideò iste moritur in peccato, quia non est electus ad gloriam, seu quia est reprobatus, ergo causalis illa verificatur de morte in peccato absolutè, regulariter, & absque addito. Minor probatur. Disponere de viâ, & consequenter disponere de termino viæ reproborum spectat ad prouidentiam reprobatiuam, sicuti 24.

disponere

disponere de via, & de termino viæ prædestinatorum spectat ad prouidentiam prædestinatiuam ergo. Sed contra reproborũ via, & reproborũ mors quatenùs præcisè est talis viæ terminus disponitur per prouidentiã, per quam disponuntur in reprobis permissiones peccatorum, ex peccatis enim, & demeritis consurgit via reproborum; sicuti ex bonis operibus, & meritis consurgit via prædestinatorum. Cum igitur *ex superiori* §. permissiones peccatorum in reprobis disponantur partim per prouidentiam supernaturalem generalem, partim per prouidentiam prædestinatiuam electorum, non per prouidentiam reprobatiuam, consequens est non per prouidentiam reprobatiuam, sed partim per prouidentiam supernaturalem generalem, partim per prædestinatiuam disponi in reprobis tum viam tùm viæ terminum; seu mortem, vt viam terminat.

25. Mala pœnæ temporalis non sunt in reprobo effectus reprobationis.

ASSERTVM III. Mala pœnæ temporalis non sunt in reprobo effectus reprobationis, nisi proximè coniungantur cum pœnâ æternâ, & sint quædam veluti inchoatio, quoddam veluti præludium pœnæ æternæ. Hæc asserti limitatio patet ex mox dictis de morte acceleratâ, & extraordinario aliquo supplicio insigniter miserâ, quæ licèt in rigore sit pœna temporalis, quia tamen est inchoatio pœnæ æternæ, conducit ad æternam damnationem, est volita ex intentione damnandi, est propria reproborum, est effectus reprobationis. Quoad alias verò pœnas temporales cum pœnâ æterna non coniunctas diuersa est ratio. Ideo quoad istas assertum

Probatur. Mala pœnæ temporalis proximè non coniunctæ cum pœnâ æternâ sunt communia prædestinatis, non propria reproborum; non infliguntur à Deo ex intentione damnationis æternæ, nec ad damnationem æternam conducunt, cum pœnam luendam in damnatione æterna minuant, potiùs, quàm augeant, & non tam habeant rationem vindictæ, quàm medicinæ, ergo mala pœnæ temporalis non habent conditiones pro reprobationis effectibus requisitas, & per consequens reprobationis effectus non sunt

§. IV.

An res aliquæ naturales aut etiam supernaturales sint in reprobo effectus reprobationis?

26. Substantia reprobi non est effectus reprobationis.

ASSERTVM I. Natura ipsa, seu substantia reprobis non est effectus reprobationis. Ita Theologi satis communiter cõtra Salmant. *prima parte, tractat. quinto disputation.* 8. *dub.* 3. §. 3. aliosque nonnullos.

Probatur: Natura, seu substantia prædestinati non est effectus prædestinationis, ergo natura, seu substantia reprobi non est effectus reprobationis. Antecedens probatum est *suprà cap.* 5. §. 6. consequentia procedit à fortiori. Vnde non solum omnes, qui admittunt antecedens admittunt etiam consequens, verùm etiam nonnulli, inter quos Ioan. à S. Thoma *prima parte, quæstione* 23. *disp.* 10. *art.* 3. *num.* 12. in consequente nobiscum conueniunt, licet disconueniant in antecedente. Confirmatur: Reprobatio supponit naturam seu substantiam reprobi multò magis, quàm prædestinatio supponat naturam seu substantiam prædestinati, ergo illa non est effectus reprobationis multò magis, quàm ista non sit effectus prædestinationis. Antecedens probatur: Prædestinatio supponit substantiam prædestinati, quia supponit peccatum originale, consequenter naturam, & substantiam tum Adæ tum Posterorum incurrentium tale peccatum: at reprobatio non solùm supponit peccatum originale, verùm etiam supponit in pluribus reprobis peccata actualia, ergo reprobatio supponit substantiam reprobi multo magis, quàm prędestinatio, &c. Confirmatur insuper, si substantia reprobi esset effectus reprobationis; Deus produceret talem substantiam ex intentione ipsam damnandi, & puniendi; ex tali quippè intentione à Deo causatur quidquid reprobationis effectus est: at illud asserere est facere Deum crudelem, est insuper contra plures Sanctos Patres inter quos D. Chrysostomus *hom.* 3. *in Genesim* ait: *Nos formauit non vt peream⁹; neque vt suppliciis nos torqueat, sed vt saluet.* D. Damascenus *lib.* 2. *de fide cap.* 29. ait *Neque enim supplicij, ac cruciatus causà, verùm ad hoc, vt bonitatis ipsius participes simus, nos effinxit* D. Prosper *resp.* 3. *ad obiectiones* Vincentianas inter alia ineptissimarum blasphemiarum (vt ipse loquitur in prçfatione) prodigiosa mendacia Augustino falsò attributa refert hoc: *Quod Deus maiorem partem generis humani ad hoc creet, vt illam perdat in æternum.*

ASSERTVM II. Nec perfectiones, nec imperfectiones naturales, sunt regulariter loquendo in reprobo effectus reprobationis. Dixi regulariter loquendo, nã imperfectiones quędã naturales non purè physicę sed aliqualiter, & vt ita dicã, radicaliter morales, cuiusmodi sunt indoles propensa ad vitia; temperamentum procliue ad venerem; ingenium proteruum, imbecillis vsus rationis, & similia quatenus possunt inducere ad peccatum aliquod finale non primum, & à Deo tribui post prçuisum primum peccatum finale ex intentione ipsum puniendi, aggrauando per permissionem noui peccati finalis pœnam debitam primo, possunt esse reprobationis effectus. Cęterum regulariter loquendo assertum est satis commune inter Theologos exceptis Salmanticensibus *loco citato* §. 5. aliisque nonnullis volentibus omnia bona siue naturalia, siue supernaturalia concessa reprobis effectus esse reprobationis 27. Nec item perfectiones, & imperfectiones naturales regulariter loquendo.

bationis, imò eiuſdem reprobationis effectum eſſe totum hoc vniuerſum ordinis naturalis.

Probatur perfectiones, & imperfectiones naturales regulariter loquendo ſpectant ad eandem prouidentiam, ad quam ſpectat natura ipſa, ſeu ſubſtantia, quam conſequuntur: at natura, ſeu ſubſtantia reprobi non ſpectat ad prouidentiam reprobatiuam, nec eſt effectus reprobationis; ergo etiam nec perfectiones, nec imperfectiones naturales ſpectant ad prouidentiam reprobatiuam,
28. aut effectus ſunt reprobationis. Confirmatur: Perfectiones naturales in prædeſtinatis non ſunt regulariter loquendo effectus prædeſtinationis, ergo neque in reprobis ſunt effectus reprobationis. Antecedens traditum eſt ſuperiùs *cap.* 5. §. 6. *aſſert.* 2. conſequentia procedit à fortiori, præſertim ex eo, quòd prædeſtinatio importet finem perfectiuum: reprobatio finem imperfectiuum, & per conſequens faciliùs ſeruatâ proportione admitti poteſt res creatas eſſe effectus finis importati per prædeſtinationem, quàm finis importati per reprobationem.

29. *Bona ſupernaturalia nõ ſunt in reprobo effectus reprobationis.*

ASSERTVM III. Bona, & dona ſupernaturalia non ſunt in reprobo effectus reprobationis. Eſt aſſertum conſequens à fortiori ad aſſerta mox poſita. Nec pro ipſius poſitiua probatione oportet aliquid addere, ſolùm expedit afferre probationem negatiuam, qua improbetur aliqualis ratio dubitandi in oppoſitum. Ideo

Probatur: Si aliqua eſt ratio cur bona, & dona ſupernaturalia in reprobo ſint effectus reprobationis maximè, quia reprobus vel deſumpſerit ex talibus bonis, & donis occaſionem perditionis, vel inferno conſiderans ſe propria voluntate talibus bonis, & donis abuſum fuiſſe, patiatur ex tali conſideratione pœnam aliquam accidentalem: at hæc ratio nulla eſt; ergo. Minor probatur: Bona, & dona ſupernaturalia, ſi ſunt reprobis occaſio perditionis ſunt occaſio purè accepta, non data; ſunt ſcilicet occaſio non ex intentione Dei talia bona conferentis, ſed ex peruerſitate reprobi talibus bonis abutentis, eodemque modo ſolùm eſt occaſio accepta, non vt occaſio data conducunt ad maiorem pœnam accidentalem in inferno. Deinde conducere præcisè ad maiorem pœnam accidentalem non ſufficit pro effectu reprobationis, ſicuti ex *ſupra dictis cap.* 5. §. 4. conducere præcisè ad maiorem beatitudinem accidentalem non ſufficit pro effectu prædeſtinationis.

Poſſunt eſſe occaſio accepta, non data perditionis.

30. Ex his habes quomodo intelligendum ſit, quod docent aliqui Sancti Patres, reprobis ſcilicet omnia in malum cooperari. Sic Chryſoſtomus *homil.* 15. *ſuper verba illa* Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ait: *Quemadmodum iis auxilio ſunt ea etiam quæ nocumentum afferre videntur; ſic iis, qui illum non amant vel ea nocent, quæ auxilium afferunt*, D. Auguſtinus *in ſoliloquiis cap.* 28. ait *attamen mors peccatorum peſſima, illorum inquam* (nonnullis interpoſitis,) *quibus omnia cooperantur in malum, & ipſa etiam oratio vertitur in peccatum.* Hoc ſcilicet intelligendum eſt occaſionaliter occaſione accepta ex ipſorum reproborum prauitate, non occaſione datâ ex Dei intentione, & ſpeciali ordinatione. Vnde reprobis omnia cooperantur in malum diuerſâ valde ratione ab eâ, quâ prædeſtinatis omnia cooperantur in bonum. Circa verba illa, *Ipſa etiam oratio vertitur in peccatum*, aduerte obiter cum Eſtio *in primo diſt.* 40. §. 10. non eſſe ita intelligenda, quaſi reproborum bona opera verè peccata fiant, in quo multùm faueretur errori *Michaëlis Baij* dicentis omnia infidelium opera eſſe peccata. Accipienda igitur ſunt ita, vt dicatur oratio verti in peccatum, quatenùs reprobi admittendo meritum orationis, & bonorum operum, ex hac ipſa amiſſione ſentiunt pœnam, & ſumunt in inferno occaſionem infremendi, & inſurgendi contra Deum blaſphemiis, & peccatis.

In quo ſenſu reprobis omnia cooperentur in malum.

Habes inſuper non ea omnia, quæ conducunt ad damnationem æternam, excluſionemque à gloria eſſe effectus reprobationis, ſed aliqua conducere, vt reprobationis effectus, aliqua vt reprobationis cauſas: ſicuti ad gloriam aliqua conducunt vt prædeſtinationis effectus, aliqua vt prædeſtinationis cauſæ; nec omnia quæ ad gloriam conducunt effectus ſunt prædeſtinationis. 31.

Habes tandem dari ex parte reprobi cauſam omnium effectuum reprobationis, licèt non detur ex parte prædeſtinati cauſa omnium effectuum prædeſtinationis. Nec refert, quod ſicuti non datur in prædeſtinato cauſa primæ gratiæ; ita non detur in reprobo cauſa permiſſionis primi peccati. Non refert inquam, quia permiſſio primi peccati non eſt effectus reprobationis, ſicuti collatio primæ gratiæ eſt effectus prædeſtinationis. Ideò reprobus poteſt eſſe cauſa omnium effectuum reprobationis abſque eo, quòd ſit cauſa permiſſionis primi peccati, non ſic prædeſtinatus poteſt eſſe cauſa omnium effectuum prædeſtinationis abſque eo, quòd ſit cauſa collationis primæ gratiæ. 32.

Datur in nobis cauſa omnium effectuum reprobationis, non omnium effectuum prædeſtinationis.

CAPVT VIII.

De libro vitæ prædeſtinatorum, & libro mortis reproborum.

CONCLVDO tractationem eorum, quæ ad prædeſtinationem, & reprobationem pertinent aliqua explicando circa notitiam ſeu quaſi deſcriptionem, quam tum prædeſtinati, tùm reprobi in diuino intel- 1.

lectu

lectu continentur: Et cum intellectus se habeat veluti liber aut tabula, in qua quodammodo scribitur quidquid cognoscitur; diuina illa notitia oon ineungtuè libri nomen sortitur: & sicuti notitia prædestinatorum vtpotè qui electi sunt ad vitam, dici solet liber vitæ, Ita notitia reproborum, vtpotè qui damnati sunt ad mortem, dici poterit liber mortis. Verùm quia communiter fit solum mentio libri vitæ, nec ab omnibus admittitur liber mortis, sit

---

§. I.

Vtrùm admittendus sit respectu reproborum liber mortis, sicuti admittitur respectu prædestinatorum liber vitæ?

2. Vtra librum vitæ est admittendus in aliquo sensu liber mortis.

ASSERTVM: Licèt sit aliqua maior ratio admittendi librum vitæ respectu prædestinatorum; quàm librum mortis respectu reproborum, potest tamen etiam in aliquo legitimo sensu liber mortis respectu reproborum admitti. Hoc assertum videtur esse contra nonnullos, qoi absolutè librum mortis io Deo negant, & pro se citaur D. Thomam *prima parte, quæstion.* 24. *art.* 1. *ad* 3. & D. Bunauenturam *in* 4. *dist.* 43. *quæstion.* 1, sed re verâ, si quæ est diuersitas tota est in modo loquendi, & explicandi metaphoricam significationem libri, vt magis constabit ex iis, quæ mox subiicio. Ideò

3. Aduerte *libri* nomen in Scriptura aliquando absolutè vsurpari, aliquando cum addito *vitæ*. Primu modu licet aliquando vsurpetur ad significandam notitiam electorum, vt mox dicetur, vt plurimùm tamen vsurpari solet ad significandum notitiam omnium operum in hac vita gestorum siue bonorum, siue malorum. In hoc sensu dicitur Apocal. 20. *Et iudicati sunt mortui ex iis, quæ scripta erant in libris secundùm opera ipsorum.* In eodem sensu ab aliquibus intelligitur illud Psalm. 138. *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* Hoc est omnes actus, & operationes, vnde etiam canit Ecclesia *liber scriptus proferetur, in quo totum, &c.* Secundo modo aliquando vsurpatur ad significandam descriptionem legum, & præceptorum conducentium ad vitam æternam: sic vetus, & nouum testamentum dicuntur

Libri nomẽ variè vsurpatur in Scripturis.

4. liber vitæ iuxta illud Eccles. 24. *Hæc omnia liber vitæ* vbi habet glossa id est vetus, & nouum testamentum. Aliquando, idque frequentiùs vsurpatur ad significandam descriptionem, seu notitiam electorum ad vitam gloriæ. Sic dicitur ad Philip. 4. *Quorum nomina scripta sunt in libro vitæ.* Apocal. 13. *Quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni* 20. *Qui non inuentus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis* 21. *Nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.* Et in hac significatione quandoque etiam vsurpatur nomen libri positum sine addito vitæ Danielis 12. *Saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit scriptus in libro.* Psalm. 39. *In capite libri scriptum est de me.* Vbi innuit Christus se, tanquam caput prædestinatorum obtinere caput libri prædestinationis, & fortè hac etiam de causa in locis ex Apocalypsi relatis liber prædestinationis noo solum dicitur liber vitæ, sed liber vitæ agni, quia Immaculatus agous Christus in tali libro primus describitur.

Aduerte insuper quod Scriptura Sacra non babet expressam mentionem libri mortis, implicitè tamen ipsum insinuat; dum aliquando libros in plurali nominat, vt Danielis 7. *Iudicium sedit, & libri aperti sunt:* alter electorum, alter reproborum, Apocal. 20. *Libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ.* Colligitur etiam liber mortis ex Ierem. 17. *Recedentes à te in terra scribentur.* Propterea nonnulli Sancti Patres expressè admiserunt librum mortis. Sic D. Basilius *in c.* 4. Isa. sicuti ex verbis illis Luc. 10. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in Cœlis* infert librum viuentium, ita ex mox relatis verbis Ieremiæ infert librum pereuntium, & concludit: *Duæ intelligi debent descriptiones: vna quidem eorum est, qui ad vitam: altera autem eorum, qui scribuntur ad perditionem*, D. Nazianzenus *in orat.* 9. *ad Iulianum* ait *Nisi fortè de quodam viuentium, pereuntiumque libro nihil vnquam audistis; illic omnes scribemur, vel, vt rectiùs dicamus, iam scripti sumus.* His animaduersis 5.

Probatur, & explicatur assertum quoad primam partem: Liber vitæ expressius in Scripturis habetur, quàm liber mortis. In libris consuetũ est conscribere eos, qui eligũtur nõ eos qui repudiãtur. Sic in libris militię cõscripti reperiũtur milites electi, nõ milites exclusi. In diuina mẽte magis propriè dicitur esse notitia prædestinatorum, quàm notitia reproborum; cum notitia reproborum sit quodammodo præter Dei iotentionem; notitia prædestinatorum sit maximè ex Dei intentione; ergo maior est ratio admittendi in Deo librum vitæ respectu prædestinatorum, quàm, &c.

Probatur, & explicatur assertum quoad secundam partem: Quidquid in mente continetur, præsertim si firmiter retineatur, dicitur esse quasi in libro descriptum, & quælibet notitia, certa præsertim, & firma, non incongruâ metaphorâ liber denominatur, sed verè datur in Deo firma, certaque notitia reproborum, seu damnatorũ ad mortem, ergo in legitimo sensu talis notitia potest dici liber: & sicuti notitia prædestinatorom, seu electorum ad vitam denominatione desumptâ à termino dicitur liber vitæ; ita proportionaliter notitia reproborum, seu damnatorum ad mortem denominatione desumptâ à termino dici poterit liber mortis. Confirmatur ex Scripturis, in quibus, vt præmissum est, implicitè indicatur 7.

Liber vitæ & mortis denominatur à termino.

dicatur

dicatur liber mortis, ergo verè in aliquo legitimo sensu liber mortis admitti potest.

8. Ex his habes *D. Thomam D. Bonauenturam*, aliosque nonnullos Sanctos Patres negantes in Deo librum mortis respectu reproborum, non aduersari *D. Basilio*, *& D. Nazianzeno*, librum mortis in Deu admittentibus. Illi enim solùm intendunt quod non detur in Deo liber mortis in eo omni sensu, in quo datur liber vitæ. Isti solùm intendunt quod in aliquo legitimo sensu detur liber mortis in Deo respectu reproborum. Hoc secundum cum illo primo rectè cohæret, ideò Sancti Patres docentes illud primum, nec Sanctis Patribus docentibus hoc secundùm; nec nostro asserto aduersantur.

Sancti Patres negantes, & Sancti Patres admittentes librũ mortis, quomodo sibi non aduersentur.

9. Habes insuper notitiam prædestinatorum in Deo non dici librum vitæ eo, quòd sit descripta in mento, & natura diuina, quæ est vita per essentiam: hac enim ratione dici deberet liber vitæ notitia reproborum æquè, ac notitia prædestinatorum, cum illa æquè, ac ista in mente, ac vitâ Dei descripta sit. Liber igitur, qui est notitia prædestinatorum sortitur specialem denominationem vitæ ratione obiecti, non ratione subiecti: & ratione obiecti, non ratione subiecti patitur liber, qui est notitia reproborum, sortitur specialem denominationem libri mortis. Aliqui hic dubitant vtrùm hæc vtraque notitia dicenda sit constituera vnum librum, qui sit simul liber vitæ, & liber mortis: an dicenda sit constituera duos libros, quorum alter sit liber vitæ, alter sit liber mortis. Est dubium leuis momenti facilè desinens in quæstionem de nomina, & spectans præcisè ad modum loquendi. Crediderim meliùs, poni duos libros, alterum vitæ, alterum mortis, quàm vnicum librum, qui sit simul, & vitæ, & mortis. Ratio est quia ponendo duos libros (subintellige virtualiter distinctos) meliùs saluatur quomodo iuxta positum assertum maiori ratione admittatur liber vitæ respectu prædestinatorum, quàm liber mortis respectu reproborum. Meliùs explicatur Scriptura quandoque nominans libros pluraliter; meliùs elucet proportio libri vitæ ad prædestinationem, & libri mortis ad reprobationem, si, sicuti prædestinationi, & reprobationi; non vna eademque notitia respondet, ita non vnus, idemque liber respondeat.

10. Melius ponitur in Deo duplex liber: alter vitæ, alter mortis, quã vnus liber, qui sit simul liber vitæ, & liber mortis.

§. II.

Quid sit liber vitæ, & liber mortis: & quomodo ille à prædestinatione: iste à reprobatione differat?

11. ASSERTVM I. Liber vitæ est notitia Dei, quam habet de vita gloriæ vniuscuiusque: liber mortis est notitia Dei, quam habet de morte damnationis vniuscuiusque. Prima pars continet definitionem traditam in terminis à D. Thoma *in 3. dist. 31. q. 1. art. 2. ad 2. partem* Secunda pars consequitur ad primam supposito, quòd iuxta supradicta admittatur liber mortis respectu reproborum eum proportione aliquâ ad librum vitæ respectu prædestinatorum. Vnde etiam explicatâ definitione libri vitæ, non indigebit vlteriori explicatione definitio libri mortis.

Quid sit liber vitæ: *quid liber mortis.*

Probatur, & explicatur. Definitio libri vitæ dicitur *notitia Dei* ad innuendum librum vitæ præcisè consistere in actu diuini intellectus, & importarè simplicem omninò cognitionem. Dicitur, *quam habet de vita gloriæ*, quia licèt vltra vitam gloriæ detur vita naturæ, & vita gratiæ, & de hac vtraque Deus habeat notitiam non minùs, quàm de vita gloriæ; tamen hæc sola permixtionem mortis non patitur, ideò in ordine ad hanc solum propriè ponitur liber vitæ: Et hinc obiter corroboratur, quod in calce *superioris* §. dictum est meliùs poni in Deo duplicem librum alterum vitæ, alterum mortis, quàm vnicum, qui sit simul liber vitæ, & liber mortis. Corroboratur inquam ex eo, quòd sicuti vt loquitur D. Thomas *loco cit. vita gloriæ, permixtionem mortis non patitur*; ita liber vitæ gloriæ non debet pati permixtionem libri mortis, & poni à libro mortis indistinctus. Dicitur *vniuscuiusque* subintellige prædestinati: ac ipso enim notitia, quam Deus habet de se ipso, aut de sui ipsius gloria, dici potest liber vitæ, ratio est, quia liber dicitur propriè eorum, quorum notitia habetur per figuras, & similitudines existentes in libro, Deus autem non habet sui ipsius Ideam, nec se ipsum cognoscit per similitudinem sui ipsius, sed per hoc, quòd sibi secundùm essentiam suam præsens est. Neque dicas hac ratione probaretur notitiam, quam Deus habet de morte æterna reproborum librum dici non posse, quia talis mors maximum malum est; mala autem ex D. Thoma *loco cit.* non cognoscit Deus per similitudines existentes malorum in se; contra enim. Etiam mala Deus cognoscit per similitudines, & quidem mala, quæ consistunt in aliquo positiuo cognoscit Deus per similitudines ipsorum proprias, non minùs, quàm bona: mala quæ consistunt in negatione, aut priuatione cognoscit Deus per similitudines mediatas ipsorum, vt colligi potest *ex supradictis lib. 3. §. 11.* D. Thomas loco mox citato loquitur de malis, quæ in priuatione consistunt; & dùm negat ipsorum similitudines, loquitur de similitudinibus immediatis; quales sunt similitudines, ex quibus consurgit liber vitæ, dum videtur vlteriùs docere notitiam malorum non posse dici librum, loquitur de libro eiusdem rationis cum libro vitæ. Nos autem non contendimus librum mortis esse admittendum eâ omni ratione, qua admittitur liber vitæ, vt satis patet *ex præcedente* §.

12. *Respectu sui ipsius non habet Deus librum vitæ.*

14. ASSERTVM II. Liber vitæ à prædestinatione, & liber mortis à reprobatione differunt

Liber vitæ,

& liber mortis differunt à prædestinatione, & reprobatione.

differunt potissimùm in eo, quòd liber vitæ, & liber mortis consistant præcisè in actu intellectus: Prædestinatio, & reprobatio consistant in actibus intellectus, & voluntatis simul.

Probatur, imò patet assertum comparando mox positas definitiones libri vitæ, & libri mortis, ad definitiones prædestinationis, & reprobationis in superioribus capitibus traditas. Si quæras vtrū saltem secundùm actū, quem important ex parte intellectus, liber vitæ à prædestinatione, & liber mortis à reprobatione non differat. Respondetur etiam secundum talem actum differre, prædestinatio enim, & reprobatio important actum intellectus spectantem ad simplicem intelligentiam, & scientiam causatiuam: Liber vitæ, & mortis important actum spectantem ad visionem, ad scientiam non causatiuam, quæ sola rectè dicitur pura notitia. In latiori tamen, & minus rigorosâ significatione liber vitę (eodémque modo posset liber mortis sumi pro reprobatione) quandoque sumitur pro prædestinatione. Sic videtur pro prædestinatione sumere librum vitæ Augustinus 20. *de ciuit. c.* 15. dum ait *Non Deum liber iste commemorat, ne obliuione fallatur, sed prædestinationem significat eorum, quibus æterna dabitur vita. Neque enim nescit illos Deus, & in hoc libro legit, vt sciat; sed potius ipsa eius præscientia, quæ falli non potest, liber est vitæ in quo sunt scripti, id est ante præcogniti.*

---

§. III.

Vtrùm pauciores sint descripti in libro vitæ, quàm in libro mortis, minor sit prædestinatorum, quàm reproborum numerus?

15. Inter Angelos plures sunt prædestinati quàm reprobi.

ASSERTVM I. Comparando Angelos inter se maior est numerus prædestinatorum, quàm reproborum. Plures sunt descripti in libro vitæ, quàm in libro mortis. Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thoma 1. *part. q.* 63. *a.* 9.

Probatur ex quarto Regum 6. *Plures nobiscum sunt, quàm cum illis.* Quod vt testatur D. Thomas *loco cit.* exponitur de bonis Angelis, qui sunt nobiscum in auxilium, & de malis, qui nobis aduersantur. Ex Apoc. 12. *Cauda eius trahebat tertiã partẽ Stellarũ Cæli*, quod exponitur de lucifero tertiam partem Angelorum inducente ad peccatum, & trahente ad damnationem. 16. Confirmatur ex ipsa conditione naturæ Angelicæ, quæ vipotè purè intellectualis minùs inclinat ad obiecta sensualia, & corporea; faciliùs adhæret obiectis spiritualibus, & consonis rationi adeóque est magis iuxta conditionem naturæ Angelicæ operari conformiter ad rationem, & finem à Deo talibus operibus præstitutum consequi, ea enim, quæ magis iuxta naturam sunt accidunt vt in pluribus.

17. Inter omnes homines plures sunt reprobi, quàm prædestinati.

ASSERTVM II. Comparando omnes homines inter se maior est numerus reproborum, quàm electorum: Plures sunt descripti in libro mortis, quàm in libro vitæ. Est assertum adeò commune, vt Æstius *in* 1. *dist.* 41. §. 23. dicat esse rem euidenter patentem, & nimis veram. Herincx *disp.* 8. *quæst.* 8. *n.* 106. dicat probabiliter demonstrari Vasquez 1. *p. disp.* 101. *cap.* 4. dicat ex Scripturâ liquidò constare Io. à S. Thoma *q.* 23. *disp.* 10. *art.* 4. *n.* 7. dicat esse certam ex Scripturis.

Probatur primò Psal. 39. *Multiplicati sunt super numerum*, subintellige electorum, vt explicat D. Gregorius *super cap.* 6. Cant. Isa. *cap.* 24. *Quomodo si pauca oliuæ, quæ remanserunt excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit finita vindemia*, vbi ad exprimendam paucitatem electorum fit comparatio ad oliuas, & racemos remanentes finitâ vindemiâ, Rom. 9. *Si fuerit numerus filiorum Israël sicut arena maris: Reliquiæ saluæ fient* 15. *Reliquiæ secundum electionem saluæ factæ sunt.* Vbi electi vocantur reliquiæ, quia pauci Ephes. 1. *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Colos. 1. *forte vocati estis*, vbi electio & vocatio ad gloriam comparatur sorti, quia hæc inter plures mittitur, & paucissimis contingit Matth. 7. *Arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci ingrediuntur per eam: lata est via, quæ ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam.* (Electio ad gloriam cur comparetur sorti.)

18. Confirmatur *ex Esdra*, cuius libri licèt Apochryphi sint, & non Canonici, sunt tamen magnæ post libros Canonicos Sacræ Scripturæ auctoritatis, & à Sanctis Patribus præsertim Ambrosio, & Augustino, vt notat Aluarez *de aux. lib.* 5. *disp.* 43. *n.* 3. plures allegantur ad confirmationem suæ doctrinæ. Confirmatur inquam ex Esdra *lib.* 4. *cap.* 8. *Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos* (& interpositâ aptissimâ ad hanc rem similitudine) *Multi quidem creati sunt, pauci autem saluabuntur cap.* 9. *Plures sunt, qui pereunt, quàm qui saluabuntur. Sicut multiplicatur fluctus super guttam cap.* 10. *Ecce penè omnes in perditionem ambulant* (Quatuor libri Esdræ licèt non sint Canonici, sunt magnæ auctoritatis.)

19. Probatur secundò inductione facta per totam humani generis seriem. Enim verò à mundi initio vsque ad Christi aduentum pauci admodùm fuerunt cultores veri Dei: post Christi aduentum licèt multiplicati fuerint veri Dei cultores, & vera religio longiùs, latiúsque effusa, adhùc tamen omnibus, nostrisque etiam temporibus plures fuerunt infideles, quàm veri fideles, & cum ex his multi etiam sint reprobi, consequens prorsus est non solùm maiorem, sed maiorem incomparabiliter esse numerum reproborum numero electorum. Vnde satis, superque apparet quàm malè ex diuinâ misericordiâ non nemo, vt refert Herincx *loco cit. n.* 107. colligere præsumpserit computatis simul quibuscumque mundi ætatibus ex totâ hominum vniuersitate non plus, quàm centesimam partem perire. (Error circa numerum prædestinatorum.)

20. Probatur tertiò duplici congruentiâ desumptâ ex D. Thoma 1. *part. q.* 23. *art.* 7. *ad* 3. Prima petitur ex excellentia finis. Bonum enim valdè excedens communem statum inuenitur vt in paucioribus: at gloria est bonum valde excedens communem statum naturæ humanæ, præsertim lapsæ, ergo inuenitur

nitur vt in paucioribus, ergo ex hominibus congruit pauciores esse, qui ad gloriam eligantur. Maior patere potest inductione. Minor probatur. Natura humana sicut tradit D. Thomas 1.2. *quæst.*71. *art.*2. *ad* 3. secundùm commonem statum ita componitur ex parte sensitiua, & rationali; vt per operationem sensus homo perueniat ad actus rationis: Sicque quia plures attingunt rei principium, quàm consummationem, plures sequuntur sensum à gloria auertentē, quàm rationem ad gloriam conducentem: præsertim supposito lapsu, ratione cuius homo haber intellectum ignorantiâ vulneratum, & appetitum ad bona sensualia proniorem. Secunda petitur ea misericordia Dei, quæ maximè elucet in eo, quòd aliquos in eam salutem eligat, à qua plurimi secundùm communem cursum, & inclinationem naturæ deficiunt. Alias addit congruentias *Granadus* nimirum, vt donum prædestinationis ab hominibus magnificetur, vt peccati originalis, malitia maximè innotesceret. Quas, & similes congruentias adeò efficaces existimat, vt inferant Deo moralem necessitatem reprobandi eos plures, quos reprobauit, prædestinandi eos pauciores quos prædestinauit, quia secùs non fecisset opus prædestinationis, & reprobationis eâ ratione, quâ melius est. Verùm præter quòd *libro superiori cap.*5. §.2. ostensum est nullam habere Deum moralem necessitatem faciendi quod meliùs est: Vndenam constat non potuisse Deum habere alias æquales, aut meliores rationes aliter faciendi opus prædestinationis. Bene propterea contra Granadum docet Arriaga 1.*part. disp.*37. *sect.*6. *num.* 49. numerum prædestinatorum ex solâ Dei voluntate ita pendere, vt licèt habeat iustissimas rationes, ut sint plures, aut pauciores; poterit tamen totidem habere rationes, vt fortè plures, aut saluandi omnes, aut nullum; multò magis aut plures, aut pauciores.

Deus nullam habuit necessitatem prædestinandi, & reprobandi tot quot de facto prædestinauit & reprobauit quo sensu.

21. Ex superioribus assertis, & probationibus habetur Electus in aliquo sensu, multos in aliquo sensu paucos esse. Multi sunt, si fiat comparatio aut Angelorum ad Angelos, aut Angelorum simul, & hominum, ad Angelos simul, & homines. Inprimâ enim comparatione electi sunt duplo plures reprobis, cum ex tota Angelorum multitudine duæ partes in gratia permanserint, ad gloriam peruenerint. Tertia tantùm pars à gratia per peccatum, à gloria per damnationem defecerit. In Secundâ comparatione licèt non constet determinatè excessus electorum suprà reprobos, tamen quia Angeli in numero excedunt homines incomparabiliter (vt colligitur ex Angelis custodibus, quorum numerus numerum hominum adæquat, & tamen est minima portio numeri omnium Angelorum) fit totam hominum multitudinem non adæquare tertiam partem totius multitudinis Angelorum, & per consequens etiamsi omnes prorsùs homines damnarentur, adhuc, quia vna tertia pars Angelorum, qui damnantur, & tota multitudo hominum non adæquaret duas tertias partes multitudinis Angelorum, qui saluantur adhuc inquam comparando homines simul, & Angelos ad homines simul, & Angelos, essent plures prædestinati, & electi, quàm damnati, & reprobi: a fortiori igitur plures sunt in præsenti prouidentiâ, in qua non omnes homines damnantur.

Electi in aliquo sensu pauci sunt, in aliquo sensu multi.

Pauci sunt electi, si fiat comparatio omnium hominum inter se, quia in hac comparatione non quomodocumque excedentur electi à reprobis, sed exceduntur magno excessu, vt satis patet perpendenti suprà allata Scripturæ loca. Nec refert quod eadem Scriptura alijs in locis exprimat multos esse homines electos, & prædestinatos; vt Matth. 8. *Dico vobis, quod multi venient ab oriente, & occidente, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob.* Apocal. 7. *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus stantes ante thronum.* Non refert inquam, quia in locis loquitur Scriptura absolutè, non comparatiuè. Rectè autem stat homines electos esse absolutè multos, comparatiuè paucos iuxta illud Augustini *lib.* 2. *operis imperfecti* contra Iulianum *cap.*141. *In comparatione pereuntium pauci sunt, qui saluantur; sine comparatione autem pereuntium & ipsi multi.* 22.

Dubitatur hîc vtrùm quod dictum est de maiori numero hominum damnatorum comparatiuè ad homines prædestinatos procedat etiam de damnatis ad pœnam sensus, an solùm de damnatis ad pœnam damni. Palauicinus 1.2. *disp.*2. *quæst.*2. *art.*2. *num.*3. existimat id procedere solùm de damnatis ad pœnam damni, adeò vt, si comparentur damnati ad pœnam damni, & sensus cum iis, qui saluantur; plures saluentur, quàm damnentur. Nam ex Ethnicis plerique moriuntur ante commissum peccatum lethale ex, quod à communibus ingeniis lumine fidei destitutis non nisi post multos annos acquiri possit naturalis cognitio clara, & viuida, qualis requiritur ad peccatum lethale; sicque plerique Ethnicorum damnantur solùm ad pœnam damni. Ex baptizatis, vel sermo est de iis, qui nascuntur inter hæreticos, & sic multi etiam istorum moriuntur ante commissum lethale, & specialiter antequam sit eis sufficienter proposita falsitas Sectæ, in qua nati sunt, nostræque fidei veritas: vel sermo est de iis, qui nascuntur inter fideles, & hi facti adulti fidem veram profitentur, maiorique ex parte saluantur. Cum igitur ex fidelibus maior pars saluetur; ex natis inter hæreticos saluentur multi, ex Ethnicis maior pars damnetur ad solam pœnam damni, sequitur eos, qui damnantur ad pœnam sensus, paucos esse, & pauciores iis, qui saluantur. Nihilominùs respondetur etiam loquendo de damnatis ad pœnam sensus maiorem esse in totâ hominum multitudine numerum reproborum; seu damnatorum, quàm electorum. Ratio est, quia ex vna parte allata Scripturæ auctoritates ex Matt. 7. non videtur posse explicari de sola damnatione ad pœnam damni, nam ingredi viam perditionis per ly *ingredi* importat propriam actionem eius, qui damnatur, per ly *viam perditionis* aliquid amplius importat, quam puram pœnam damni. 23. 24.

Inter omnes homines sūt pauciores electi, quàm damnati, nō solùm ad pœnam damni, sed etiam ad pœnam sensus.

Ex

Ex alia parte malè supponit contraria opinio maiorem partem fidelium adultorum saluari à fortiori malè supponit maiorem partem Ethnicorum mori cũ solo originali: Si enim maior pars fidelium specialibus auxiliis adiuta propter peccata actualia damnatur; multò magis non propter solum peccatum originale: sed etiam propter peccata actualia, adeóque non solùm ad pœnam damni; sed etiã ad pœnam sẽsus damnabitur maior para Ethnicorum. Nec refert, quod isti difficiliùs, tardiúsque acquirant cognitionem necessariam ad peccandum læthaliter: nam dato, quòd hanc cognitionem difficiliùs acquirant, hàc tamen acquisitâ faciliùs peccant propter minorem copiam auxiliorum gratiæ. Deinde saltem pro acquirenda cognitione requisita ad peccandum in materia naturali; & contra præcepta naturæ, non apparet ratio astruendi maiorem difficultatem in Ethnicis, quàm in fidelibus. Dixi malè supponere contrariam opinionem maiorem partem fidelium adultorum saluari: pro quo sit

---

§. IV.

Vtrùm etiam ex hominibus fidelibus pauciores sint descripti in libro vitæ, quàm in libro mortis?

Etiam ex hominibus fidelibus pauciores sunt electi, quàm reprobi.

25\. ASSERTVM: Licèt nihil possit sub hoc titulo certum definiri: verisimilius est etiam ex hominibus fidelibus, seu etiam comparando solos fideles inter se; pauciores esse descriptos in libro vitæ, quàm in libro mortis: minorem esse electorum, quàm reproborum numerum. Ita Aluarez *de Auxil. lib.5. disp.* 43. *n.*5. Æstius *in* 1. *dist.*41. §.23. Herincx *disp.*8. *quæst.*8. *n.* 106. Molina 1. *p. quæst.*23. *art.*7. Lugus *disp.* 45. *cap.*2. *num.*13. aliique plures quibus fauẽt Io. à S. Thoma 1. *part. quæst.*23. *disp* 10. *art.*4. *num.*9. Vasquez *disp.*101 *num.*4. vbi ita hanc rem indefinitam relinquunt; vt tamen in nostrum assertum propendeant contra Suarez *de Prædestinat. lib.*6. *ca.*3. Granadum *tract.*1a. *disp.*6. Alarcon *tract.*4. *disp.*6. *cap.* 2. Ruix *disp.*54. Pallauicinum 1.a. *disp.*2. *quæst.*2. *art.* 2. *num.*3. & alios nonnullos, inter quos tamen est aliqua diuersitas, nam aliqui, vt *Ruix*, volunt ex fidelibus plures saluari solùm includendo paruulos, qui in baptismo decedunt; aliqui, vt *Pallauicinus*, volunt plures saluari etiam non includendo Paruulos, sed sumendo solos fideles adultos.

Quamvis includantur paruuli in Baptismo decedentes.

26\. Probatur primò Matth. 20. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, vbi per ly *vocati* magis communiter intelligũtur vocati ad fidem, seu fideles Luc. 8. *Exiit, qui seminat, seminare semẽ suum, & dum seminat aliud cecidit secùs viam, &c.* vbi denotatur semen fidei ab auditoribus receptum, & tamen subditur tale semen solum quoad vnam ex quatuor sui partibus fructum attulisse Matth. 25. *Simile erit Regnum Cœlorũ decem Virginibus, &c. quinque autem ex eis erant fatua, & quinque prudentes,* vbi notat Caietanus per Virgines denotari illos, qui specialem curam gerunt suæ salutis. Si igitur horum medietas damnatur, sicuti illarum Virginum medietas fatua est, cum alij plures sint fideles de propria salute parùm soliciti, consequens est ex fidelibus plures esse qui damnantur, quàm qui saluantur Cant. 2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* vbi, vt notat Bernardus *serm.*48. *in Cant.* non dicitur inter extraneas, sed inter filias, siue inter domesticas fidei. Sicuti igitur spinæ plures sunt, quàm lilia ita inter domesticos fidei, seu inter fideles reprobi plures sunt, quàm prædestinati.

Dices has auctoritates non esse adeo expressas, quin possint aliter explicari, imò quin congruè aliter explicentur, cum non desint alia Scripturæ loca, ex quibus colligatur inter fideles maior electorum, quàm reproborum numerus. Sic ex illo Matth. 22. *Simile factum est Regnum cœlorum homini Regi, &c. & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* vbi ex discumbentibus inuitatis ad nuptias vnus solum tanquam non vestitus veste nuptiali à conuiuio excluditur, id est ex vocatis ad fidem, seu fidelibus minor pars excluditur à gloria. Sed contra quod allatæ à nobis auctoritates possint aliter explicari infert assertum à nobis positum nec esse de fide, nec omninò certum, quia tamen congruè explicantur ad fauorem asserti, suadent assertum esse valde verisimile, & verisimilius opinione oppositâ, cui nec tot Scripturæ loca, nec tot Sancti Patres fauent. Ad illud Matth. 22. respondet ex Hieronymo Aluarez *disputat. citat. numero sexto.* Nomine vnius ibi significari totam congregationem reproborum pertinentem ad vnam ciuitatem Babilonis.

Probatur secundò inter fideles ex paruulis licèt plures beneficio Baptismi saluentur, multi tamen etiam, vel quia moriuntur in vtero vel ex Patrum incuriâ sine Baptismo decedentes damnantur. Ex adultis maior pars in peccata frequenter labitur, & in iisdem diu permanens retardat pœnitentiam, quæ dum est sera rarò est vera. In extremâ vitæ periodo morbi adeò aggrauant animas vt plures etiam viri probatæ virtutis experiantur se vix posse cor ad Deum dirigere. Multò igitur minùs cor ad Deum dirigent viri perditæ conscientiæ, aut qui saltem fuerint in vitæ decursu suæ salutis parùm soliciti. Vnico verbo *Qualis vita; finis ita.* Cum igitur maior etiam fidelium pars vitam degat in peccato, verisimile est vitam in peccato finire, & subire damnationem. 28.

Pœnitentia sera rarò vera.

Qualis vita, finis ita.

Dices, omnes fideles adulti tenentur sperare spe firma, & alacri suam salutem, ergo saltem ex fidelibus adultis maior pars saluatur: maior est electorum, quàm reproborum numerus. Consequentia probatur: Id, quod fideles tenentur sperare, debent posse prudenter sperare, sed vt possint prudenter sperare salutem, debet maior ipsorum pars saluari, alioqui, si maior pars 29.

notitia prædestinationis ponitur tanquam Dei propria Io. 13. ait: *Dominus ego scio, quos elegerim.* 2. Timot. 2. *Cognouit Dominus, qui sunt eius.* Suadent hanc eandem veritatem ea, quæ, vt attigimus *lib. 2. cap. 3. §. 1.* afferri solent ad probandum esse Dei propriam, & vestigium diuinitatis certam scientiam futurorum contingentium, inter quæ vtique potissimè recensendus est futurus status singulorum hominum, vtpotè maximè pendens à libero arbitrio, tum creato, tum diuino, & maximè excedens rationabilem appetitum creatæ intelligentiæ.

---

§. V.

Vtrùm descriptio electorum in libro vitæ & reproborum in libro mortis augeri possit, aut minui?

35. Descriptio electorum, & reproborum potuit variari ab æterno, secus de facto.

ASSERTVM: Descriptio electorum in libro vitæ, & reproborũ in libro mortis ab æterno potuit augeri, aut minui: de facto autem nec potest augeri, nec minui, nisi ad summum secundùm præsentem iustitiam seu secundùm nos. Ita *Theologi* communissimè cum D. Thoma 1. *part. quæst.* 24. *art.* 3. contra Semipelagianos, qui inter alios errores docebant numerum prædestinatorum variari, eò quòd nos pro nostra voluntate aliquando frustremus dona Dei, & inter alia donum ipsum perseuerantiæ. Hic error speciali hîc improbatione non indiget, cum ipsius falsitas sufficienter constet *ex supradictis lib.* 4. *cap* 6. §. 1. dum explicaretur voluntatem Dei efficacem semper impleri, imò partim ex ibi dictis, partim ex dictis antecedenter *lib.* 3. *cap.* 5. §. 3. habetur sufficiens probatio totius asserti. Nihilominùs clarioris doctrinæ gratiâ

36. Probatur prima pars. Descriptio electorum in libro vitæ (eadem est proportionaliter ratio de descriptione reproborum in libro mortis) seu liber vitæ *ex superiori* §. 2. nihil est aliud, quàm notitia Dei de vitâ gloriæ vniuscuiusque, at talis notitia fuit ab æterno obiectiuè variabilis, potuit ab æterno esse obiectiuè maior, aut minor; ergo descriptio electorum &c. potuit ab æterno augeri aut minui. Minor probatur, tum quia notitia illa Dei est scientia libera & hæc fuit ab æterno in Deo obiectiuè variabilis *ex præcit.* §. 3. tum quia Deus ex supradictis potuit ab æterno aut plures, aut pauciores, aut nullos prædestinare, nec vllam habuit necessitatem prædestinandi tot, quot prædestinauit, ergo potuerunt ab æterno aut plures, aut pauciores, aut nulli describi in libro vitæ & consequenter notitia Dei, in qua consistit liber vitæ, fuit ab æterno obiectiuè variabilis, potuit esse obiectiuè maior, aut minor, imò potuit obiectiuè non esse. Hoc argumentum facilè transferri potest ad probandam secundam partem asserti recolendo *ex eodem præcit.* §. 3. quod scientia libera Dei de facto, & in tempore est inuariabilis etiam obiectiuè: sicuti sunt in tempore inuariabilia & infrustrabilia Dei decreta. Nihilominùs, quia ad huiusmodi secundam partem spectant plura loca Scripturæ

Notitia Dei in qua consistit liber vitæ est sciẽtia libera.

Probatur secunda pars ex Scriptura Io. 6. *Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet. Hæc est enim voluntas Patris,* &c. Io. 10. *Non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquis de manu mea,* & rursum. *Nemo potest rapere de manu Patris mei.* Io. 17. *Quos dedisti mihi, nemo ex iis periit.* Matth. 24. *Vt in errorem inducantur si fieri potest, etiam electi.* ly enim, *si fieri potest*, indicat fieri non posse. Prima Io. 2. *Si fuissent ex nobis permansissent vtique nobiscum:* Quibus, & similibus locis clarè exprimitur nullum prædestinatum à salute deficere, adeóque non minui descriptionem electorum in libro vitæ. Vt autem constet nec etiam augeri subiicio nonnulla Scripturæ loca, quibus innuitur reprobos omnes damnari; adeóque nullum transire à libro mortis ad librum vitæ. Ecclesiast. 7. *Nemo potest corrigere quem ille despexerit.* Io. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* & rursum *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Io. 10. *Vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.* His Scripturæ locis conformes sunt sententiæ Sanctorum Patrum Augustini, Fulgentij, Gregorij, Bernardi, & aliorum apud Æstium *in* 1. *dist.* 40. §. 21. 37.

Dices alibi Scriptura indicat aliquem prædestinatum de facto periisse, & ex alia parte numero prædestinatorum additionem factam fuisse, ergo descriptio electorum in libro vitæ de facto variatur, & tum minuitur, tum augetur. Antecedens quoad primam partem colligitur ex Io. 7. vbi Christus testatur ex datis sibi à Patre vtique per prædestinationem aliquem periisse, nimirum filium perditionis: *Ex iis, quos dedisti mihi, nemo periit, nisi filius perditionis.* Quoad secundam partem colligitur ex Deuter. 1. *Dominus addat ad hunc numerum multa millia,* vbi glossa ordinaria interpretatur de numero prædestinatorum. Psalm. 39. *Multiplicati sunt super numerum*, vbi *Augustinus* interpretatur de numero prædestinatorum fauet etiam primæ parti antecedentis illud 1. Cor. 9. *Ne fortè cum aliis prædicauerim ipse reprobus efficiar*, additis præsertim verbis D. Gregorij *lib.* 29. *Moralium cap.* 9. dicentis: Apostolum timuisse reprobari etiam postquam vocatus est. Fauet secundæ eiusdem antecedentis parti oratio, quâ Ecclesia Deum in Canone missæ deprecatur, *vt in electorum suorum iubeat nos grege numerari.* Item illud, quod ex *Augustino* circumfertur. *Si non es prædestinatus, ora, seu fac, vt prædestineris,* quæ ipsissima verba licèt in Augustino non reperiantur, sũt tamen maximè, iuxta mentẽ *Augustini tr.* 26. in Io. dicentis: *Non traheris ora vt traharis.* *Item lib.* 6. *Hypognosticon circa finem*, vbi habet: *Pro inuicem oremus. In conspectu Dei nos humiliemus; ipsius erit potestatis iudicium in nobis debitum mutare damnationis, & gratiam prædestinationis indebitam prærogare.* Sed contra: Nego absolutè antecedens quoad vtramque partem. Ad probationem primæ partis dico particulam, *nisi*, aduersatiuè sumi, 38. 39.

Si non es prædestinatus fac vt prædestineris quomodo habentur ex D. Augustino.

mi, non exceptinè, & Christi verba hunc sensum reddere. Ex iis, quus dedisti mihi, nemo periit, sed tamen periit filius perditionis, id est perditioni destinatus, quem mihi non dedisti. Estque phrasis in Scriptura vsitata particulam *nisi* aduersatiuè vsurpare, sic dicitur 4. Regum 5. *Non faciet vltra seruus tuus holocaustum diis alienis, nisi Domino.* Id est, sed tantùm Domino, qui non est Deus alienus. Apocal. 21. *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum &c. Nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.* Id est, sed tantùm, qui scripti sunt in libro vitæ agni, qui coinquinati non sunt. Ad probationem secundæ partis dico sensum illorum verborum Deuteronomij iuxta interpretationem glossæ esse, quod Deus ad numerum electorum addat multa millia ad constituendam vnam, eamdémque Ecclesiam, seu fidelium Congregationem, non tamen intendit, quod addat alios electos; eodémque modo sensum illorum verborum *Psalm.* iuxta interpretationem *Augustini* esse, quod multiplicati sint in Ecclesia fideles supra numerum prædestinatorum, non tamen intendit, quod hi, qui multiplicati sunt supra talem numerum sint etiam ipsi prædestinati. Ad id, quod affertur in confirmationem primæ partis dico vel ly *reprobus* idem esse, ac improbus non idem, ac exclusus à gloria, seu damnatus, vel ly *efficiar* idem significare, ac inueniat. Prior sensus
40. magis congruit verbis additis *ex D. Gregorio.* Ad id, quod affertur in confirmationem secundæ partis, dico in illis verbis, quibus orat Ecclesia poni causam pro effectu, nec aliud peti quàm quòd Deus concedat nobis auxilia, quibus exerceamus effectus electionis ad gloriã. Sicuti etiã verba illa *Augustino* tribui solita, *si nõ es prædestinatus fac vt prædestineris* nihil aliud sonant, quã si nõ exequeris effectus prædestinationis, si non exerces bona opera, ora, seu fac, vt exequaris, & exerceas.

Particula *nisi* in Scriptura sæpè sumitur aduersatiuè, non exceptiuè.

Probatur, & explicatur assertum speciali-
41. ter quoad illas vltimas particulas, *nisi ad summum secundùm præsentem iustitiam, seu secundùm nos aduertendo iuxta mentem*, D. Thomæ *prima parte, quæst. 24. art. 3. in C. & quæst. 6. de veritate, art. 3. ad 1. & ad 5.* Item D Bonauenturæ *in compendio Theologicæ veritatis parte prima, cap. 30.* Ordinationem ad gloriam, cuius deindè notitia in Deo constituit librum vitæ. Aliam esse secundùm Deum, & rei veritatem: aliam secundùm nos, & humanam opinionem. Insuper aliam esse in diuina prædestinatione, & simpliciter: aliam esse ex gratia, & secundùm quid, seu secundùm præsentem iustitiam. Ordinatio ad gloriam secundùm Deum, & rei veritatem coincidit cum ordinatione ad gloriam ex diuinâ prædestinatione, & simpliciter & nihil est aliud, quàm ipsa prædestinatio, seu quàm præscientia, & præparatio beneficiorum Dei quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur. Ordinatio ad gloriam secundùm nos, & humanam opinionem, est ordinatio ad gloriam, quatenùs nobis incipit innotescere, & quatenùs nos ipsam dari opinamur. Ordinatio ad gloriam ex gratia est, quam habet quilibet iustus, vtpotè, qui eo ipso, quod est in gratia est dignus gloriâ, habet ius ad gloriam, adeóque ordinatur ad ipsam, secundùm quid tamen, & secundùm præsentem iustitiam, quia secundùm rem, simpliciter & finaliter non datus ordinatio ad gloriam, nisi ex diuina prædestinatione præparante in ordine ad gloriam gratiam finalem. Eodem prorsùs
modo damnatio ad pœnam, cuius notitia 42.
constituit librum mortis, alia est secundùm Deum, & rei veritatem, alia secundùm nos & hominum opinionem. Insuper alia est ex diuina reprobatione, & simpliciter; alia ex præsenti culpa & secundùm quid. Iuxta hanc diuersitatem tum ordinationis electorum ad gloriam, tum damnationis reproborum ad pœnam, assignari etiam potest diuersa descriptio tum electorum in libro vitæ, tum reproborum in libro mortis: & considerando talem descriptionem, vel secundùm humanam opinionem, vel secundùm præsentem iustitiam, potest de facto variari, augeri, & minui; quatenùs enim aliqui de facto a statu gratiæ ad statum culpæ deficiunt, minuitur numerus descriptorum in libro vitæ, augetur numerus descriptorum in libro mortis; quatenùs aliqui à statu culpæ ad statum gratiæ resurgunt, augetur numerus descriptorum in libro vitæ, minuitur numerus descriptorum in libro mortis.

Ordinatio ad gloriam alia secundùm Deum, alia secũdùm nos: alia simpliciter, alia secundùm quid.

Sic explicatæ postremæ asserti particulæ 43.
accommodatissimæ sunt ad intelligentiam plurium locorum Scripturæ. Primò enim applicari possunt ferè ad omnes auctoritates allatas in superiori instantia dicendo: *Deus addat ad hunc numerum multa millia.* Secundùm nos, & secundùm præsentem iustitiam: *Multiplicati sunt super numerum.* Secundùm nos, & secundùm præsentem iustitiam: *Ne reprobus efficiar.* Secundùm præsentem iustitiam, & hominum opinionem: *Vt in electorum suorum iubeat nos grege numerari:* Saltem secundùm præsentem iustitiam. Eodemque modo dum Ecclesia deprecatur in tertia oratione feriatum quadragesimæ: *Vt omnium fidelium nomina beatæ prædestinationis liber adscripta retineat*: intelligi potest secundùm præsentem iustitiam, quamvis possit etiam aliter intelligi dicendo Ecclesiam ita deprecari, non quia periculum sit librum prædestinationis nomina descripta non retinere, sed quia decretum est, quod talia nomina retineat dependenter ab orationibus Ecclesiæ in executione, & ex parte obiecti. Secundò applicari possunt ad illas auctoritates, quibus traditur aliquem deleri de libro vitæ.
Exodi 32. *Qui peccauerit mihi delebo eum de* 44.
libro meo. Psalm. 68. *Deleantur de libro viuentium.* Apocal. 22. *Auferet Deus partem eius de libro vitæ.* Possunt tamen etiam hæc loca aliter intelligi, id est negatiuè, adeò vt ly *auferet* idem sit, ac non posset: ly *deleantur* idem sit ac non scribantur, seu non sint scripti. ly *delebo* idem sit, ac non scribam, seu non erit scriptus. Insuper in verbis illis *Exodi* ly *libro meo* potest intelligi non de libro vitæ gloriæ, sed de libro viuentium in hoc mundo, eo quòd illa verba sint respõsio Domini ad præcedentia verba Moysis dicẽtis ad Dominum: *Si non facis,*

Quomodo possit aliquis deleri pe libro vitæ.

facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti, vbi nō videtur Moyses loqui de libro vitæ gloriæ, de quo sic Moyses peteret deleri secundùm præsentem iustitiam, peteret à Deo permissionem peccati. Hæc ponderatio optimè suadet verba illa congruè intelligi de alio libro à libro vitæ. Si quis tamen adhuc velit ipsa de libro vitæ interpretari, dicere poterit Moysem locutum fuisse ex quadam confidentia charitatis sciens id nullatenus futu-
45. rum. Tertiò explicari possunt ad illas auctoritates, quibus videtur insinuari loco vnius prædestinati alium subrogari, vt Iob. 33. *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis*, quod exponens D. Gregorius ait: *locum vitæ aliis cadentibus alij sortiuntur*, subintellige cum D. Thoma *quæst. 6. de veritate art. 3. ad 5.* secundùm statum præsentis iustitiæ, à qua aliqui aliquando decidunt aliis subrogatis, Apocal. 3. *tene, quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam*; id est præsenti tuæ iustitiæ debitam, vel vt nemo accipiat secundùm præsentem iustitiam, & hominum opinionem, possunt tamen hæc Apocalypsis verba etiam alium sensum reddere. Vnde, vt tradit Æstius *in 1. dist.* 40. §. 22. *ad* 13. Malunt nonnulli intelligere de aduersario auferente coronam, dum iustum tentatione peccati in ruinam, & damnationem impellit. Sicque aduersarius Diabolus dicitur coronam accipere à iusto eo ferè modo, quo Matth. 13. & Luc. 8. *dicitur* auferre à cordibus credentium verbum, quod seminatum est.

---

§. VI.

Vtrùm numerus descriptorum tùm in libro vitæ, tum in libro mortis sit certus, & inuariabilis etiam ex parte rei numeratæ?

46. *Numerus descriptorū in libro vitæ, & mortis est certus etiam materialiter.*

ASSERTVM: Numerus descriptorum, &c. est certus, & de facto inuariabilis etiam ex parte rei numeratæ, seu ex parte numeri accepti materialiter. Ita Theologi communiter contra quorundam opinionem, quam refert, & absurdam vocat D. Tho. *q. 6. de verit. art. 4. in C.* Docebat hæc opinio dari in prædestinatis, & reprobis certitudinem numeri accepti formaliter, idest certum esse, quod tot nec plures, nec pauciores sint prædestinati; tot ibidem nec plures, nec pauciores sint reprobi: at non dari certitudinem numeri accepti materialiter, id est non esse certum, quænam determinatæ Personæ constituant tot prædestinatos, quænam tot reprobos: manente propterea inuariato numero formali, & numerante, posse variari numerum materialem, & numeratarum commutatione factâ inter prædestinatos, & reprobos; adeò vt quoties aliqui transeunt à numero prædestinatorum ad numerum reproborum; tot à numero reproborum transeant ad numerum prædestinatorum, quod, & velle videtur Augustinus *de correp. & gratia c. 13.* dum referens locum illum Apocal. *Tene quod habes, &c.* ait: *Si alius non est accepturus, nisi iste perdiderit, certus est numerus.* Verùm ex eo, quòd Augustinus verba illa Apocal. vsurpet ad probandam certitudinem numeri numerantis, non excludit certitudinem numeri numerati, quæ aliundè sufficientissimè infertur. Ideò assertum

Probatur primò ex Scriptura Io. 17. *Quos dedisti mihi, nemo ex iis periit* 2. ad Tim. 2. *firmum Dei fundamentum stat habens signaculum hoc: nouit Dominus, qui sunt eius*; quibus, & similibus locis satis deducitur Deum cognoscere non solùm quot, verùm qui sint electi: non solùm numerum, numerantem, verùm etiam numerum numeratum: adeóque non solùm illum, verùm etiam istum esse certum. Confirmatur ex nomine ipso *Electi*, quod in Scriptura sæpissimè prædestinatis tribuitur. Electio autem importat non formalem solùm, sed etiam materialem numerationem, seu designationē; vt constare potest ex *supradictis c. 3. §. 6.* dum ex ratione ipsâ electionis probaretur Christum meruisse etiam comparatiuam electionem ad gloriam, & materialem designationem personarum. 47.

Probatur secundò respectu prædestinatorū, & reproborum diuinū decretū non solùm determinat numerum numerantem, verū etiā numerum numeratum; non solum quot sint prædestinati, quot reprobi; verùm etiam quinam sint prædestinati, quinam reprobi, ergo numerus descriptorum, &c. est certus, & de facto inuariabilis, etiam ex parte rei numeratæ, & numeri materialiter accepti; Consequentia patet, quia efficacia, & infrustrabilitas diuini decreti est radix maximæ certitudinis, ac inuariabilitatis; & sicuti quia Deus determinat, quot sint prædestinati, quot reprobi, est certus numerus numerans, ita si determinat etiam, quinam sint prædestinati, quinam reprobi, necesse est, quod sit certus etiam numerus numeratus. Antecedens probatur, tùm quia diuinum decretum esset imperfectum, si solum attingeret numerum numerantem tum quia, quidquid est extra statum meræ possibilitatis, est ex vi decreti diuini ab æterno eliciti: at prædestinati, & reprobi non solum quoad numerum numerantem, verùm etiam quoad numerum numeratum, sunt extra statum meræ possibilitatis, ergo. 48.

Certitudo numeri prædestinatorū oritur ex efficaciâ diuini decreti.

Probatur tertiò si quæ est ratio ponendi aliquam incertitudinem, & variabilitatem, ex parte rei numeratæ in prædestinatis, & reprobis maximè, vt saluetur in ipsis libertas; vt saluetur, quòd prædestinatus possit damnari, & reprobus possit saluari: & ex hoc capite nulla est ratio, nulla est necessitas ponēdi aliquā incertitudinem, & variabilitatem ex parte rei numeratæ in prædestinatis, & reprobis; ergo. Minor probatur cum certitudine, & inuariabilitate etiam ex parte rei numeratæ in prædestinatis, & reprobis optimè subsistit in ipsis libertas; talis enim certitudo, & inuariabilitas tota fundatur in efficacia diuini decreti, cum qua, sicuti optimè cohæret creata libertas ex *lib. superiori c. 6. §. 3.* ita etiam optimè cohærebit cum certitudine, 49.

Quomodo talis certitudo cohæreat cum creatâ libertate.

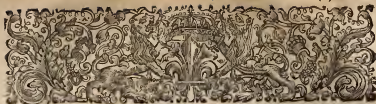
dine, & inuariabilitate fundatâ in tali efficaciâ. Neque hîc facienda eſt vlla mentio ſenſus compoſiti, & diuiſi dicendo ſcilicet numerum deſcriptorum in libro vitæ eſſe certum & inuariabilem in ſenſu compoſito; nam certitudo, & inuariabilitas deſcriptionis in libro vitæ oritur ex efficaciâ, & infruſtrabilitate diuinâ, ideò ſatis eſt, quod fiat mentio ſenſus compoſiti, & diuiſi, dùm prædeſtinatus comparatur ad efficaciam, & infruſtrabilitatem diuini decreti; abſque eo, quòd noua mentio eiuſdem ſenſus fiat dum prædeſtinatus comparatur ad certitudinem, & inuariabilitatem deſcriptionis in libro vitæ.

50. Afferunt hîc nonnulli rationem aliquam dubitandi ex doctrina D. Thomæ 1. *p. q.* 23. *art.* 7. *in* C. dicentis *certus eſt Deo numerus prædeſtinatorum non ſolùm per modum cognitionis, ſed etiam per modum cuiuſdam principalis præfinitionis: non ſic autem omninò eſt de numero reproborum*; Quibus verbis Sanctus Doctor videtur tribuere Deo maiorem certitudinem prædeſtinatorum, quàm reproborum, ergo ſaltem numerus reproborum debet eſſe aliqualiter, ſcilicet ex parte rei numeratæ incertus. Nihilominus verba Sancti Doctoris confirmant, non infirmant certitudinem numeri reproborum, dum enim ait numerum prædeſtinatorum eſſe certum per modum cuiuſdam principalis præfinitionis, non ſic autem omninò de numero reproborum; indicat etiam certum eſſe numerum reproborum, licèt non per modum principalis præfinitionis, ſed per modum præfinitionis ſecundariæ, & minus principalis. Ratio deinde, cur præfinitio prædeſtinatorum dicatur principalis: præfinitio reproborum dicatur minus principalis, & quaſi ſecundaria, facilè aſſignatur in noſtris principiis dicendo præfinitionem prædeſtinatorum dici magis principalem, quia nullam ex parte ipſorum ſupponit cauſam, habet pro prima radice beneplacitum voluntatis præfinientis. Præfinitio verò reproborum ſupponit cauſam ex parte ipſorum, ſcilicet peccata, & demerita; non oritur præcisè ex beneplacito voluntatis præfinientis, ſed etiam ex cauſa morali, quam apponit ſubiectum præfinitum, ideò iſta non habet tantam prioritatem, & præcedentiam, quantam habet præfinitio prædeſtinatorum. Rectè igitur præfinitio reproborum dicitur minùs principalis, præfinitio prædeſtinatorum magis principalis.

Præfinitio prædeſtinatorum eſt principalis; non ſic præfinitio reproborum.

Ex his habes deſcriptionem tum electorum in libro vitæ, tum reproborum in libro mortis eſſe eodem modo inuariabilem ſiue ſumantur electi, & reprobi quoad numerum numerantem, & formalem; ſiue quoad numerum numeratum, & materialem. Ex quo inferri poteſt è contra illam variabilitatem, quæ tali deſcriptioni conuenit quoad numerum formalem, eidem conuenire quoad numerum materialem: Sic cum *in ſuperiori* §. aſſertum ſit fuiſſe talem deſcriptionem quoad numerum formalem, quoad multiplicitatem, & paucitatem electorum, & reprobatorũ ab æterno variabilem ſecundùm ſe, & variari de facto ſecundùm præſentem iuſtitiam, & ſecundùm nos; ita eâdem ratione ſentiendum potuiſſe ab æterno variari ſecundùm ſe, variarique de facto ſecundùm præſentem iuſtitiam, & ſecundùm nos eandem deſcriptionem quoad numerum materialem, quoad deſignationem particularem Electorum, & reproborum. Vnde etiam ſicuti huiuſmodi deſcriptio ſiue formaliter, ſiue materialiter ſumpta, eſt de facto ſolùm inuariabilis ſecundùm ſe, non ſecundùm nos. Ita certò conſtat ſoli Deo, qui omnia, vt ſecundum ſe ſunt, inſpicit; non nobis; qui proptereà nec determinatè ſcimus quinam ſint prædeſtinati, quinam reprobi: nec etiam quot ſint prædeſtinati, quot reprobi; nec habemus certitudinem numeri materialis, nec etiam numeri formalis prædeſtinatorum, & reproborum, determinatè loquendo; ſolùm quoad numerum formalem habemus aliquam certitudinem loquendo indeterminatè, quatenus iuxta *ſupra dicta* §. 3. *aſſert.* 2. ex Scripturâ nobis ſufficienter conſtat ſumendo totam hominum collectionem plures eſſe reprobos, quàm electos; Maiorem eſſa numerum formalem electorum, quàm reproborum. Neque in hoc eſt curioſiore indagine procedendum, ſed ex ipſámet noſtræ prædeſtinationis incertitudine, & ignorantiâ emolomentum aliquod auſpicando, ſatagendum eſt, vt monemur *ex* 2. Petri 1. vt per bona opera certam noſtram vocationem, & electionem faciamus. 51.

Numerus electorum, & reproborum neque materialiter, neque formaliter eſt certus ſecũdùm nos.

THEOLOGIÆ ASSERTIVÆ

TRACTATVS SECVNDVS.

DE DEO TRINO.

LIBER PRIMVS.

De Processionibus, & Relationibus Diuinis.

PROCESSIONES, & relationes diuinæ præludium sunt, meliùs dixerim, pars potissima mysterij omnium diuinissimi, & aut nosse, aut eloqui difficillimi. Processionibus communicatur, non multiplicatur deitas: Relationibus distinguuntur, non diuiduntur personæ: Vtrisque vnitas in Trinitate, Trinitas in vnitate veneranda consurgit. Hoc vnitatis, Trinitatisque consortio nihil potest excogitari magis àrcanum, magis augustum, magis diuinum; vnico verbo, magis exeedens summum apicem cuiuscumque creatæ intelligentiæ. Hic totâ detumescente humanæ mentis iactantiâ pleno ore fatendum non aliter veritatem comprehendi, quàm credendo ipsam incomprehensibilem; non aliter sufficienti indagine penetrari, quàm censendo insufficientem omnem indaginem. Hic maximè sentiendum nobis bonum esse, quod vincimur, maximéque gratulandum non nisi ipsius, quàm inquirimus, Augustissimæ Triadis Magisterio nos posse proficere. *In hac quippè Scholâ*, vt loquitur Sanctus Cyprianus *Sermone de Baptismo, Pater est, qui docet, & instruit: Filius qui arcana Dei nobis reuelat, & aperit: Spiritus Sanctus, qui nos replet, & imbuit*; quibus Cypriani verbis adstipulatur Aug. *libro 9. de Trinitate circa initium*, consulens, *vt hoc quaramus intelligere ab eo ipso, quem intelligere volumus auxilium precantes; quarentem enim nemo iustè reprehendat, si tamen in fide firmissimus quærat.* Quamvis igitur difficile, non est tamen illaudabile Trinitatem perscrutari velle, dummodo ex fidei beneficio speretur posse: Ideò à diuinis processionibus, & relationibus auspicato exordio; humilis aggredior tanti indaginem arcani, implorans diuini subsidium luminis; & ad me iure optimo transferens verba Augustini 5. *de Trinitate circa initium. Mea non solùm voluntatis, verùm etiam infirmitatis memor, ab his, qui ista le-*

Eruri sunt, vt ignoscant peto; vbi me magis voluisse, quàm potuisse dicere aduerterint, quod vel ipsi meliùs intelligunt, vel propter mei eloquij difficultatem non intelligunt.

CAPVT PRIMVM.

De erroribus circa diuinas processiones.

1. HABERE naturæ lumine solùm euidentiam negatiuam ad posse defendi, carere verò euidentiâ positiuâ ad posse probari, ita commune est cuicumque supernaturali; vt sit quodammodo maximè proprium mysterij Trinitatis, vtpotè quod maximè supernaturale est, & reliqua omnia supernaturalia mysteria sibi subordinat: Ideò hac in materiâ euaderet multùm difficilis, & parum vtilis assertiua, qua vtor, methodus; si asserta iis tantùm essent probanda argumentis, quæ à natura, non à scriptura suppeditantur. At verò dum natura scriptura innititur, & lumen rationis lumine fidei collustratur, nec desunt efficacissima media, quibus ad quascumque de Triade veritates positiuè procedantur, nec à maxima aut vtilitate, aut facilitate deficit assertiua methodus, qua quidquid traditur positiuè probetur, qua errores oppositi non tantùm negatiuè eludantur, sed etiam positiuè improbentur.

Assertiua methodus quomodo etiam in materia Trinitatis vtilis, & facilis sit.

§. I.

Quinam fuerint præcipui errores circa diuinas processiones?

2. ASSERTVM: Inter illos qui Trinitatem aliquo modo admiserunt duo fuerunt præcipui errores circa diuinas processiones. Primus ad saluandam vnitatem naturæ negauit veras processiones in diuinis, & admisit Trinitatem personarum tantùm denominatiuè. Secundus ad sustinendum veras processiones, veramque Trinitatem personarum negauit identitatem seu consubstantialitatem naturæ, & posuit personas procedentes non esse consubstantiales personæ producenti. Dixi inter illos, qui Trinitatem aliquo modo admiserunt; nam qui aut Deum negarunt, aut plures simpliciter Deos absolutè affirmarunt; hoc loco nec specialiter repetendi, nec reprobandi sunt. Sed sufficit recolere, quæ dicebantur *tractatu superiori libro 1. capite 1. & 4.* contra Atheismum, & Polytheismum.

Duo præcipui errores circa diuinas processiones

Probatur, & explicatur referendo magis in particulari vtrumque prædictum errorem, & vtriusque tum Auctores, tum solemniores sectatores recensendo: breuiter tamen & dimittendo pro pleniori notitia lectorem ad Auctores ex quibus ista mutuatimus, præsertim ad Bellarminum *controu. 2. generali in præfatione, & libro 1. de Christo,* Io. à Sancto Thoma *prima parte, quæst. 27. disput. 12. artic. 1.* Marchinum *præludio 6. in tractatum de Deo Trino.*

3. Primus error primò inualuit apud Cataphrygas, ita nuncupatos à Regione, quam incolebant: Cataphrygæ enim latinè idem significat, ac secundùm Prygas, seu secundùm eos, qui sunt à Phrygia. Hi, vt tradit Augustinus *libro de Hæresibus hæresi 26.* Auctorem habuerunt Montanum, & in duas Sectas diuisi, quidam Proclum, quidam Eschinem secuti sunt: Qui ex Eschinis Secta fuerunt, asseruerunt Christum esse simul Filium & Patrem, & negauerunt Patrem, & Filium in diuinis esse duas distinctas personas. Ex Cataphrygis hunc errorem hausit Praxeas, de quo Tertullianus *initio libri contra Praxeam cap. 1.* habet: *Iste primus ex Asia* (in Asia Phrygiam esse nullus ignorat) *hoc genus peruersitatis intulit Romanæ humo.* Praxeam secutus est Noetus, & Sabellinus Noeti discipulus, qui vterque docuit eandem in re personam esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum; nec Deum debere dici Vnum, & Trinum, sed tantum Vnum, & Trinonimum; dici autem Patrem, prout res omnes creauit; dici Filium prout carnem suscepit in vtero Virginis; dici Spiritum Sanctum prout nos sanctificat. Huius erroris sectatores vocantur communi nomine Patripassiani, & Sabelliani: Patripassiani quidem, quia non distinguentes personam Patris à persona Filij faciunt Patrem passum, æquè ac Filium, Sabelliani, quia Sabellius quamvis non fuerit talis erroris primus Auctor, fuit ipsius maximus propugnator. Huic errori antea ācto sæculo adhæserunt hæretici dicti Antitrinitarij, quorum Antesignanus Michaël Seruetus anno 1555. Geneuæ combustus est: asseruerunt isti Deum esse Trinum tantùm facultatibus, & potentiis; & licèt ex hoc capite præsumpserit distare ab hæresi Sabelliana faciente Deum Trinum tantùm nominibus, in re tamen negando Deum Trinum in personis Sabelliani futuris sunt. Seruetum Antesignanum secuti sunt Georgius Blandrata, Paulus Alciatus, Lelius Sæzinus, Franciscus Dauid, & omnis illa Ministrorum colluuies, quæ Transyluaniam deuastauit constituendo ibi sui erroris sedem sub titulo Ecclesiarum consentientium.

Primus error habuit pro celebriori propagatore Sabellium.

4. Secundus error teste Diuo Thoma *4. contra Gentes cap. 6. circa finem*, originem duxit à dictis Platonicorum ponentium summum Deum Patrem, & Creatorem omnium rerum, à quo dicebant primitùs effluxisse quandam mentem, in qua essent omnium rerum formæ, & quam paternum intellectum

lectum nominabant. Hine arrepta est occasio appellandi mentem creatam, & creaturam omnium primam, & eminentissimam illud, quod in Scipturis dicitur verbum, & filius Dei. Qui error deinde apertiùs traditus est à quodam Dionysio, de quo Augustinus *libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 3.* ait: *Nihil creatum, aut seruiens in Trinitate credamus, vt vult* Dionysius Arrij *fons.* Tribuitur etiam idem error Origeni, quem Diuus Thomas *prima parte, quæstione 34. artic. 1. ad 1.* vocat Arrianorum fontem, non desunt tamen, qui Origenem vindicent, dicantque, si quæ apud Origenem loca talem errorem redolent, fuisse ab hæreticis deprauata. Verùm quidquid sit de Auctore, ex quo tanquam ex fonte Arrius venenum hauserit, certum est huiusmodi errorem incæpisse ante Arrium non tantùm in Platone, qui ipsius iecit semina, verùm etiam in illo Dionysio, quem ex Augustino retulimus item in Alogis, seu Alogianis; qui, vt refert Epiphanius *heresi 51.* & Augustinus *heresi 30.* ita fuerunt dicti, eo quòd negarent in Deo verbum, & etiam ipsi Arrium præcesserunt.

Secundus habuit pro celebriore propugnatore Arrium.

Certum est insuper Arrium fuisse eiusdem erroris solemnem assertorem, & euulgatorem, celeberrimum, adeò vt ipsius, & suorum asseclarum *Valentini potissimùm & Vrsacij fraudibus ingemiscens orbis terrarum se Arrianum esse miratus sit*, vt loquitur Diuus Hieronymus *tom. 2. in dialogo aduersùs luci-*

5. *ferianos post medium.* Porrò Arrius cum primùm prauitatem suam euulgauit ausus est negare in Dei filio omnia pertinentia ad diuinitatem, nimirum non tantùm consubstantialitatem, verùm etiam coæternitatem, similitudinem cum Patre, propriam rationem verbi, & sapientiæ, vt eruitur *ex Epistola* Beati Alexandri Patriarchæ Alexandrini *apud* Baronium *anno Christi 318. num. 60.* Damnatus deindè in Concilio Alexandriæ per Beatum Alexandrum Patriarcham coacto variis moderationibus, seu potiùs æquiuocationibus se tueri conatus est, admisitque Dei filium esse æternum ante tempora, immutabilem, inalterabilem creaturam Dei, non vt vnam aliarum creaturarum. His tergiuersationibus non suffragantibus damnato iterum Arrio in Concilio Nicæno Arrij discipuli cæperunt adhuc moderatiùs loqui, vnde etiam Semi-Arriani dicti sunt: Inter quos quidam Basilius, & Georgius Laodicensis posuerunt filium esse similis substantiæ, cum Patre, & ad decipiendos incautos affinitate vocabuli, pro voce *homousion* significante *eiusdem substantiæ* vti sunt voce *hominsion* significante *similis substantiæ.* Petrus Abailardus admissâ consubstantialitate inter diuinas personas aliundè posuit in Trinitate inæqualitatem, & gradus, tribuendo Patri omnipotentiam; Filio semipotentiam; Spiritui sancto nullipotentiam. Macedonius dissimulato errore circa personam Filij adhæsit Arrio circa Personam Spiritus sancti negando ipsi diuinitatem; quapropter Macedoniani dicti sunt Pneumatomachi, quasi de Spiritu sancto litigantes, ex Augustino *libro de heresibus heresi 52.* Hic Macedonij Semi Arrianismus adeò inualuit, vt congregatum fuerit ipsius occasione Constantinopolitanum Concilium, in quo accedente Confirmatione Damasi Summi Pontificis damnata est hæresis Macedoniana, & corroborata damnatio Apollinaris, aliorúmque siue Arrianorum, siue Semi-Arrianorum malè de Trinitate sentientium, qui antea fuerant condemnati in Concilio Romano sub eodem Damaso.

Vltra duos relatos errores verè præcipuos, quia & plures habuerunt Patronos, & lue sua plures populos contaminarunt, alij nonnulli in præsenti errores solent recenseri minùs præcipui, quia minùs inualuerunt. Sic primò recenseri solet error Petrarum apud Theodoretum *libro 5. hereticorum fabularum*, qui tres diuinas personas dicebant esse tres Deos. Idem docuit Ioannes Philoponus *apud* Nicephorum *libro 18. historia cap. 48.* Raymundus Lullus etiam sensit tres personas esse tres essentias diuinas *apud Bernardum de Luxemburgo.* Priscillianistæ dixerunt dari Trinitatem Trinitatis *apud Concilium Brachanense can. 2.* & licèt Concilium non explicet, quænam fuerit Trinitas Trinitatis asserta à Priscillianistis, existimatur tamen ipsos posuisse Trinitatem Trinitatis, addendo Trinitati personarum Trinitatem essentiæ, seu naturarum. Hanc non tantùm personarum, sed etiam naturarum Trinitatem proximo sæculo asseruerunt Valentinus Gentilis, eiusque Asseclæ Matthæus Gribaldus, & Franciscus Lismaninus, qui tamen ad Arrianismum deflexerunt faciendo tres Deos inæquales, faciebant enim Patrem aliis perfectiorem, adeò vt ab ipsis Pater essentiator, aliæ duæ personæ essentiatæ dicerentur. Hi omnes Hæretici vocantur communi nomine Deistæ, Tritheitæ, Trinitarij. Isti impugnantur illis omnibus argumentis quæ vrgentur contra illos, qui nihil de Trinitate soliciti inducunt simpliciter Deorum multiplicitatem; ideò contra hunc Tritheismum nihil occurrit in præsenti afferre magis quàm contra Polytheismum. In re tamen etiam manebit impugnatus ex impugnatione Arrianismi, contra quem probabitur identitas, seu consubstantialitas essentiæ in tribus personis. 6.

Alij errores minus præcipui.

Secundò recenseri solet error Erasmi, qui vt tradit Iansenius *libro 1. sua concordia,* sensit filium non esse mentale Patris verbum sed dici verbum per similitudinem cum verbo vocali, quatenùs per ipsum Pater res omnes enunciat; ideóque addit esse appellandum potius Patris Sermonem quàm Patris Verbum. Hic error, quia in substantia negat filium Dei esse diuinam personam redolet Arrianismum. 7.

Tertiò recenseri solet error Abbatis Ioachimi distinguentis diuinam essentiam realiter à diuinis personis, ac docentis Patrem, Filium, & Spiritum san- 8.

ctum, non eſse ſimpliciter vnam rem vnam ſubſtantiam, vnam naturam; ſed eſſe quid vnum tantùm per aggregationem; & quamlibet perſonam eſſe, quodammodo tantùm partialiter Deum eo ferè modo, quo plures homines ſunt tantùm per aggregationem vnus populus, & quilibet homo tantùm partialiter populus eſt.

9. Quartò recenſeri ſolet error cuiuſdam Valentini alterius à Valentino Gentili ſuprà memorato dicentis, vt refert Athanaſius *in Epiſtola ad Serapionem poſt medium.* Spiritum ſanctum eſſe quemdam Angelum. Hic error ſapit Macedonianiſmum, & conſequenter germen eſt Arriani ſchiſmatis.

10. Quintò recenſeri ſolet error Autotheanorum, qui, teſte *Genebrardo in præfatione librorum de Trinitate*, in oppoſitum extremum ab Arrianis declinantes docuerunt perſonam Filij, & perſonam Spiritus ſancti eſſe à ſe æquè, ac perſonam Patris.

11. Recenſent hîc aliqui errorem, Ebionis, Cerinthi, Samoſetani, Photini, aliorúmque negantium Chriſto veram diuinitatem. Verùm quia iſti potuerunt negare diuinitatem Chriſto abſque eo, quòd negarent diuinitatem alicui perſonæ Trinitatis, potuerunt ſcilicet admittere tres perſonas in vna diuinitate, velle tamen deindè Perſonam Incarnatam eſſe perſonam creatam, non aliquam ex illis tribus; abſtinemus à tali errore recenſendo inter errores incompoſſibiles cum myſterio Trinitatis, & talis myſterij deſtructiuos.

---

§. II.

Impugnatur error negantium veram diſtinctionem perſonarum, & conſequenter veras proceſſiones in diuinis?

12. *Diſtinctio realis diuinarum perſonarum probatur.* ASSERTVM: Certum prorsùs eſt dari in diuinis veram diſtinctionem perſonarum, & conſequenter ex hoc capite negari non poſſe veras proceſſiones in diuinis. Eſt contra primum errorem ex ſuprà relatis, & à fortiori contra antiquiores quoſdam Iudæos, qui abſolutè aſſeruerunt Deum vnum in perſonis æquè, ac in eſſentia.

Probatur aſſerta veritas auctoritatibus Scripturæ dupliciter. Primò ſcilicet auctoritatibus veteris teſtamenti, quæ efficaces ſunt contra Iudæos æquè, ac contra hæreticos. Secundò auctoritatibus noui teſtamenti, quæ licèt efficaces non ſint contra Iudæos non recipientes pro Scriptura Sacra nouum teſtamentum, contra hæreticos tamen efficaces ſunt.

13. *Ex veteri teſtamento.* Ex veteri teſtamento Geneſis 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram, & Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Hic textus dupliciter indicat pluralitatem, ſeu diſtinctionem perſonarum in diuinis. Primò quia ly *In principio.* Secundam: ly *Spiritus Domini.* Tertiam perſonam denotat. Secundò quia pro ly *In principio creauit Deus* habet textus Hebræus *In principio creauit Elohim*, id eſt *Dy* quæ coniunctio pluralis cum ſingulari infert pluralitatem perſonarum cum ſingularitate eſſentiæ *Geneſis* pariter 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Geneſis 3. *Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt.* Geneſis 11. *Venite deſcendamus, & confundamus linguam eorum.* Hi textus per ly *faciamus*, per ly *ex nobis*, per ly *venite* &c. aſſociationem, & pluralitatem perſonarum explicant. Geneſis 19. *Pluit Dominus ſuper Sodomam, & Gomorram Sulphur, & ignem à Domino.* Deuteronom. 6. *Audi Iſraël, Dominus Deus noſter, Deus vnus eſt.* Iſa. 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.* Hi textus repetendo ly *Dominus* ly *Deus* ly *Sanctus* ſignificant numerum, & diſtinctionem perſonarum. Pſalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis:* In quo textu non tantùm repetitio, verùm etiam allocutio exprimit perſonarum diſtinctionem. Pſalm. 2. *Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te.* In quo textu non tantùm allocutio, verùm etiam generatio, & proceſſio arguit perſonarum diſtinctionem. Circa has, & ſimiles ex veteri teſtamento auctoritates aduerte cum Abulenſi *in quodam opuſculo de Trinitate*, & Nicolao de Lyra *in opuſculo contra Iudæos tom. 6. Gloſſæ ordinariæ:* Ipſas non adeò claré oſtendere diſtinctionem diuinarum perſonarum, vt negantes manifeſtæ contradictionis arguantur; nec poſſint allatos textus aliter exponere. Quia tamen expoſitiones, ſecundùm quas, vt mox poſitum eſt, intentum noſtrum inferunt, & à pluribus Sanctis Patribus, & etiam à nonnullis antiquis Iudæorum Rabbinis approbantur, ſicuti videre eſt apud Longum *quæſtione* 27. *Summa Theologica articul.* 1. ſufficienter omninò talem diſtinctionem ſuadent: eandem verò clariùs prædicant contra hæreticos auctoritates noui teſtamenti. Vnde Sanctus Epiphanius *in Ancharato* rectè ait: *Vna deitas à Moyſe præcipuè annunciata eſt: Perſonarum dualitas vehementer à Prophetis prædicata: Trinitas verò perſonarum in Euangeliis manifeſta facta eſt.*

Ex nouo Teſtamento Ioan. 1. *Verbum erat apud Deum, vnigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit* Ioan. 8. *Qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum* Io. 16. *Non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.* In quibus textibus ly *apud* ly *in ſinu* ly *mecum.* Item miſſio, excluſio ſolitudinis, nequeunt ſine Perſonarum diſtinctione ſaluari. Ioan. 5. *alius eſt, qui teſtimonium perhibet de me & qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibet de me* Ioan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis.* In quibus textibus 14. *Ex nouo teſtamento.*

tibus ly *alius*, & *alius* sunt expressiua distinctionis; cum alietas, & distinctio idem sonent Ioan. 8. *Ego ex Deo processi*. Ioan. 16. *Exiui à Patre, & veni in mundum*. Ioan. 15. *Cum venerit paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit* Philip. 2. *Non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo*. In quibus textibus *missio, processio, æqualitas* nequeunt versari nisi inter distincta Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti* 1. Ioan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*. Quibus in textibus vix poterat clariùs exprimi numerus, pluralitas, distinctio in diuinis. Nec hisce auctoritatibus vllatenus satisfaciunt, aut Sabellius admittens in diuinis distinctionem nominum tantùm, & munerum; aut Seruetus admittens distinctionem facultatum tantum, & virtutum. Enimverò in communi modo loquendi ly *Vnigenitus, Filius, Pater*, sunt nomina Personarum ly *ego, tu, alius, ille* sunt articuli demonstratiui Personarum: *mitti, procedere, testimonium perhibere, solum non esse*, dicuntur tantum de Personis. Propterea inexcusabili prorsùs pertinaciâ laborant hæretici, qui non tantum veteris, sed etiam noui Testamenti fidem profitentes realem distinctionem Personarum in diuinis non admittunt. Contra ipsos iurè conclamant diuinarum Personarum distinctionem tum Summorum Pontificum, & Conciliorum Oecumenicorum decreta, tùm Sanctorum Patrum volumina: Illorum æquè, ac istorum plura indicat Longus *quæstione* 27. *Summæ Theologicæ, art.* 1.

15. Mitto hîc vrgere rationes naturales quibus asserta fidei veritas corroboretur, & ampliùs impugnetur error negantium distinctionem diuinarum Personarum. Enimverò si sermo sit de rationibus merè naturalibus, istæ valde imbecilles sunt: si sermo sit de rationibus quodam modo mixtis, & ex aliquo principio fidei deriuatis; istæ opportuniùs tradentur in huius tractatus progressu, dum ex professo probabitur dari in diuinis Processiones, Relationes, Missiones, &c. ex quibus locis etiam constabit, quàm leuia sint, & nullius roboris tum argumenta, tum fundamenta erroris oppositi.

---

§. III.

Impugnatur error negantium consubstantialitatem, & veram diuinitatem Personarum procedentium in diuinis?

16. Datur in diuinis vera consubstantialitas.

ASSERTVM: Certum prorsus est dari in diuinis veram Consubstantialitatem, & personas procedentes habere veram diuinitatem, seu eandem numero naturam cum personis producentibus. Est contra secundum errorem ex suprà relatis: Item contra inducentes aut Tritheismum, aut Polytheismum. Quia tamen contra istos asserta veritas alibi probata supponitur, remanet in præsenti tantùm probanda contra auctores secundi erroris supra relati, contra quos

Probatur: Certum prorsus est Personas Trinitatis non habere naturas numero multóque minùs specie distinctas, ergo certum prorsus est dari in diuinis veram Consubstantialitatem, & Personas procedentes, &c. Antecedens probatur: Si Personæ Trinitatis haberent naturas distinctas; vel huiusmodi naturæ sunt omninò similes, & æquales in perfectione; vel dissimiles sunt, & in perfectione inæquales, adeò vt vna sit cæteris perfectior: neutrum dici potest, ergo. Probatur minor: Non potest dici, quod huiusmodi naturæ sint omnino similes, & æquales in perfectione, quia tres personæ habentes huiusmodi naturas essent tres dij, sicque induceretur Deorum multiplicitas, cui non tantùm fides; verum etiam ratio naturalis obsistit *ex tract. superiori lib.* 1. *cap.* 4. non potest dici quod huiusmodi naturæ sint in perfectione inæquales, adeò vt vna sit cæteris perfectior, quia tantùm hæc natura cæteris perfectior esset diuina, tantùm Persona habens talem naturam perfectiorem esset verus Deus: at hoc est prorsus falsum, cum quælibet persona Trinitatis sit verus Deus, & talis sit non tantùm Pater, cui nullus hæreticus negat apertè diuinitatem veram; verùm etiam filius, & Spiritus Sanctus, quem vtrumque esse verum Deum æque ac Patrem contra Arrium, Macedonium, aliosque Sectarios euincunt probationes, quas subiicio.

17. Probatur diuinitas, & consequenter consubstantialitas secundæ Personæ.

Probatur Filium, seu secundam Personam Trinitatis esse verum Deum æquè ac Patrem Matth. 3. & 17. *Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui*. Luc. 1. *& vocabitur altissimi filius*, Ioan. 1. *Vnigenitus, qui est in sinu Patris*. Ad Galatas 4. *Misit Deus filium suum*, Rom. 8. *Qui proprio filio suo non pepercit*, Heb. 1. *Cui enim aliquando Angelorum dixit: filius meus es tu, ego hodie genui te*. Quæ, & similia Scripturæ loca, nequeunt intelligi de filiatione adoptiua, tum quia ly *Vnigenitus*, ly *in sinu* ly *genui te*, nequeunt congruere filiationi adoptiuæ: tum quia verba Scripturæ præsertim frequenter vsurpata, non sunt sine maxima necessitate ad sensum improprium deflectenda. Euincunt igitur dari filium Dei naturalem. Hæc autem consequentia, est filius Dei naturalis, ergo est Deus adeò euidenter constat, vt quemadmodum Arrianis obiicit D. Athanasius *Serm.* 3..t. *diabolus quidem ipse illam negare* ∙ illo Quare de Christi diuinitate dubroch. 1. modo interrogat. *Si filius D**ei in terris Hic est Deus noster, &c.* ne, *& saluabit visus est*. Isa. 5. *Deus* ... *beatam spem, & nos*, ad Tit. 2. *ex* ... *Dei, & Saluatoris aduentum glori*

 nostri

nostri Iesu Christi Io. 20. *Respondit ei Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.* Quæ, & similia Scripturæ loca, continent diuinitatem Christi Saluatoris, Christum autem saluatorem esse Dei filium, & secundam personam Trinitatis aliondè supponitur. Io. 1. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Quibus postremis particulis non potest clariùs exprimi diuinitas verbi, seu secundæ personæ Trinitatis. Alia plurima pro diuinitate Christi, & secundæ personæ Trinitatis loca Scripturæ amplis paginis congerunt Bellarminus *controu. 2. generali lib. 1. de Christo, à cap. 4. ad 12.* & Valentia *prima parte, disp. 2. quæst. 1. punct. 2. à §. 11. ad 21.* vbi etiam eluduntur nonnulla effugia, quibus Hæretici talium auctoritatem vim declinare contendunt.

18. Probatur diuinitas, & consequenter consubstantialitas tertiæ personæ.

Probatur Spiritum Sanctum, sine tertiam Personam Trinitatis esse verum Deum æquè ac Patrem, & filium 2. Regum 23. *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam, dixit Deus Israël mihi.* Quo in loco ille ipse, qui dicitur Spiritus Domini, dicitur Deus Israël Act. 5. *Anania, cur tentauit satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? non es mentitus hominibus, sed Deo.* Quo in loco si mentiri Spiritui Sancto est mentiri Deo, vtique Spiritus Sanctus est Deus, Iob. 33. *Spiritus Dei fecit me.* Psalm. 32. *Verbo Domini Cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum,* Psalm. 103. *Emitte spiritum tuum, & creabuntur,* Sap. 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum,* 1. Corinth. 6. *Iustificati estis in nomine Domini Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* In quibus locis dum creare, replere vniuersum, iustificare, quæ sunt opera propria Dei, tribuuntur Spiritui Sancto vtique indicatur Spiritum Sanctum esse Deum Matth. 28. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti* 1. Ioan. 5. *Tres sunt &c. Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus* quibus in locis male copularetur Spiritus Sanctus aliis duabus Personis Trinitatis, nisi esset Deus æquè, ac aliæ duæ Personæ 1. Corinth. 3. *Nescitis, quia templum Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis,* 1. Corinth. 6. *An nescitis, quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est:* Quibus in locis eodem modo fit sermo de templo Dei, & de templo Spiritus Sancti, diciturque homo templum Spiritus Sancti,

19. quod malè diceretur si Spiritus Sanctus esset creatura, non Deus.

Arrianismus in Atheismum, desinit.

Ex his habes Scripturam Sacram adeò indiuisibiliter, adeò æqualiter tribuere diuinitatem Spiritui Sancto, Filio, & Patri; vt non possit negari diuinitas vnius ex tribus Personis, quin omnis diuinitas negetur: & nomine potiùs, quàm re ab Atheis differant Arriani, Macedoniani, aliique hæretici verâ diuinitate spoliantes aut filium aut Spiritum Sanctum, aut vtrumque. Rectè propterea D. Gregorius Nazianzenus *Oratione 2. de Theologia* sic admonet. Nullâ re vnam illam naturam, ac per æque venerandam trunca: Alioqui si quid ex tribus euerteris, totum euerteris, imò à toto excideris.

---

§. IV.

Impugnatur error negantium Processiones in diuinis admissâ reali distinctione, & consubstantialitate Personarum?

20. Quomodo constet dari veras, & reales processiones in diuinis.

ASSERTVM: admissâ reali distinctione, & consubstantialitate Personarum non tantùm certitudine fidei, verùm etiam euidentiâ scientiæ constat dari veras, & reales Processiones in diuinis. Est contra errorem Autotheanorum relatum *ad calcem* 1. §. Contra quem errorem assertum quoad primam partem traditur ab omnibus communissimè, quoad secundam de euidentiâ scientiæ colligitur ex D. Thoma *prima parte, quæst. 33. art. 4. ad 4.* traditur verò à Ioanne à S. Thoma *prima parte, quæst. 27. disputation. 12. artic. 4.* Auersa *quæst. 27.*

sect. 2. 21.

Probatur prima pars, constat certitudine fidei Filium, & Spiritum Sanctum in diuinis verè, & realiter procedere, ergo constat certitudine fidei dari in diuinis veras, & reales processiones. Consequentia patet ex eo, quòd nequeat dari persona procedens sine processione. Antecedens quoad filium probatur ex Psalm. 2. *Ego hodie genui te,* Io. 8. *Ego ex Deo processi.* Quoad Spiritum Sanctum ex Ioan. 15. *Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Quoad vtrumque ex Symbolis, clarissimè verò ex Symbolo Athanasij *Filius à Patre solo est, &c. Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, &c.* Sed de hoc vberiùs infrà, dùm vtriusque Personæ processio in particulari explanabitur. Interim quod præscindendo à numero tùm processionum, tum Personarum procedentium, scientificè constet dari in diuinis aliquam veram, & realem processionem admissâ reali distinctione, & consubstantialitate personarum.

Probatur secunda pars: admissâ reali distinctione, & consubstantialitate personarum non possunt negari in diuinis veræ, & reales processiones, nisi personæ diuinæ astruantur, aut omnes improductæ, aut productæ à principio extrinseco, & diuerso in essentia; sed constat euidentiâ scientiæ neutrum ex his dici posse, ergo admissâ reali distinctione, & consubstantialitate personarum constat euidentiâ scientiæ non posse negari in diuinis veras, & reales processiones. Minor quoad secundam partem, quod scilicet euidentiâ scientificâ constet Personas diuinas astrui non posse productas à principio extrinseco, & diuerso in essentia euincitur ex eo, quod quidquid producitur à principio extrinseco, & diuerso in essentia pendet ab ipso tanquam effectus à causa; & euidentiâ scientificâ constat, quod 22.

Personæ

Personæ diuinæ nequeunt ab alio pendere tanquam effectus à causa, ergo. Deinde, tale principium extrinsecum vel esset aliud Deus, & hoc non, cum sit lumine naturæ euidens Dei vnitas; vel esset creatura, & sic personæ increatæ à principio creato producerentur, quod apparet falsum ex ipsis terminis. Minor eadem quoad primam partem, quod scilicet euidentiâ scientificâ constet personas diuinas astrui non posse omnes

Si in diuinis admittantur plures personæ improductæ debet admitti infinitæ.

improductas probatur: Primò, quia si plures personæ diuinæ astruantur improductæ & simpliciter à se deberent astrui infinitę personæ diuinæ, sicuti enim *tractatu super libro* 1. *cap.* 4. §. 2. ex ratione entis necessarij, & à se inferebatur admitti non posse plures Deos, quin admittantur infiniti; ita ex ratione personæ improductæ, & simpliciter à se inferetur admitti non posse plures personas diuinas omninò improductas, & simpliciter à se, quin admittantur infinitæ huiusmodi personæ. Secundò non potest admitti consubstantialitas, & distinctio personarum in diuinis, nisi admittatur processio vnius personæ ab alia; ergo admissa in diuinis consubstantialitate, & reali distinctione personarum non possunt astrui omnes diuinæ personæ improductæ. Antecedens probatur: Admissa consubstantialitate non potest in diuinis haberi realis distinctio, nisi ex oppositione relatiua fundata in processione, & origine; sed non potest in diuinis admitti oppositio relatiua fundata in processione, & origine, quin admittatur processio, & origo vnius personæ ab alia, ergo. Maior probatur non potest haberi distinctio, nisi aut ex oppositione relatiuâ, aut ex diuersitate naturæ;

Omnis distinctio habetur aut ex relatiua oppositione aut ex naturę diuersitate.

& sicuti Diuus Thomas *prima parte, quæstion.* 33. *art.* 4. *ad* 4. infert, quod si personæ diuinæ non distinguerentur oppositione relatiua, oporteret quod distinguerentur diuersitate naturæ; ita ex eo quod non distinguantur diuersitate naturæ, & sint consubstantiales rectè infertur, quod si distinguuntur, distinguuntur oppositione relatiua.

Dices hoc argumentum esse quidem probabile, at non esse euidens quale esse deberet in præsenti, vbi positâ consubstantialitate, & reali distinctione personarum intendimus probare euidentiâ scientificâ processionem vnius personæ ab alia; non est, inquies, euidens argumentum. Primò quia non est euidens, quod haberi nequeat in diuinis realis distinctio per relationes disparatas, alioqui esset euidenter falsa sententia Scotistica docens Spiritum Sanctum beneficio relationis disparatæ adhùc fore realiter distinctum à Filio etiamsi à Filio non procederet. Secundò quia etiam inter relationes similitudinis, æqualitatis, & alias huiusmodi non fundatas in origine datur oppositio relatiua, adeóque quando euidenter constaret posita consubstantialitate non posse diuinas Personas rectè distingui nisi oppositione relatiua, adhùc non euidenter constaret dari processionem vnius personæ ab alia, nisi euidenter probaretur non sufficere ad distinctionem realem diuinarum Personarum quamcumque oppositionem relatiuam, sed sufficere eam solam, quæ fundatur in origine. Sed contra, dico allatum argumentum quamuis prima facie euidentiam suam satis non prodat, in re tamen euidentiam habere, & attentè perpensum euidens apparere, vt statim constabit ex iis, quæ subiicio ad oppositas rationes dubitandi. Ad primum dico relationes disparatas alias esse improductas, alias productas.

23.

24.

Relationes disparatas productas non posse distinguere probabile esse, & non euidens.

Quòd relationes disparatæ productæ nequeant realiter distinguere vnam personam ab alia non est euidens, & ideo non est euidenter falsa sententia Scotistica docens Spiritum Sanctum, &c. Relationes verò disparatas improductas non posse realiter distinguere est euidens, & hoc sufficit ad nostrum intentum. Ratio huius diuersitatis inter relationes productas, & improductas est, quia semel posita in secunda Persona relatione producta, sicuti per talem relationem certum est distingui à prima persona, ita per eandem probabile est constitui simpliciter, & distingui realiter ab alia qualibet persona aliunde producta. Ex eo enim enim quòd relatio producta sit proprietas caracteristica distinctiua vnius personæ ab aliqua alia, probabile est posse esse distinctiuam vnius personæ à qualibet; & hac de causa probabilis est opinio Scotistica, quod secunda persona per filiationem, quæ est relatio producta, distingui debeat à Spiritu Sancto, etiamsi ab ipsa secunda persona Spiritus Sanctus non procederet. At verò quod relatio improducta distinguat realiter, aut ab aliquo absoluto, aut ab alia relatione

25.

Relationes disparatas improductas non posse realiter distinguere diuinas personas est euidens.

improducta supposita consubstantialitate essentiæ est euidenter falsum, quia supposita consubstantialitate essentiæ debet poni omnis identitas possibilis inter alia prædicata, & propter necessitatem identificandi inter se, quæ sunt identificata cum tertio; quæ sunt identificata cum eadem essentia non possunt astrui inter se realiter distincta, nisi euidenter appareat ratio talis distinctionis; Exceptâ autem oppositione relatiua fundata in origine non potest in diuinis apparere vlla euidens ratio realis distinctionis: & ideò si opinio Scoti eo modo quo docet distingui realiter duas relationes productas supponentes originem, doceret distingui realiter duas relationes improductas non supponentes originem, nimirum paternitatem, & spirationem actiuam; doceret aliquid euidenter falsum. Ad secundum dico pro distinctione reali diuinarum personarum non sufficere quamcumque relatiuam oppositionem, sed eam solam quæ fundatur in origine. Ratio est quia nisi ponatur in diuinis oppositio relatiua fundata in origine, nulla alia relatiua oppositio ponibilis est: Quod sic probo: Oppositio relatiua, vt tradunt communiter Philosophi cum Aristot. 5. *Metaph.* alia fundatur in mensura, & mensurato; alia in vnitate, & numero, alia in actione, & passione, seu origine. Prima oppositio relatiua nullo prorsus pacto in

Deo

Deo ponibilis eſt. Secunda oppoſitio relatiua, vel non eſt in Deo realiter ponibilis; vel tantùm eſt ponibilis ſuppoſita oppoſitione relatiua fundata in origine, ergo niſi ponatur in diuinis oppoſitio relatiua fundata in origine, nulla alia relatiua oppoſitio ponibilis eſt. Maior continet omnia,

26\. quæ communiter aſſignantur, genera relationis, ſeu relatiuæ oppoſitionis. Minor quoad primam partem facilè conſtat ex eo, quod oppoſitio relatiua fundata in menſura, & menſuratam dicit ex genere ſuo imperfectionem, nimirum dependentiam menſurati à menſura, & eo ipſo quod verſatur inter menſuratum, & menſuram, verſatur inter extrema inæqualia vnum imperfectius alio. Minor eadem quoad ſecundam partem probatur. Relationes fundatæ in vnitate, & numero, vt magis infrà explicabitur, *cap.* 7. §. 3. vel non ſunt reales in diuinis iuxta Diuum Thomam, vel ſi ſunt reales iuxta Scotum ſupponunt relationes fundatas in origine, quia ipſæ ſecundum ſe non diſtinguunt extrema ſed ſupponunt diſtincta: & quia non poſſunt in diuinis extrema diſtingui: niſi per oppoſitionem relatiuam, ſupponunt aliam oppoſitionem relatiuam, aliaſque relationes: non poſſunt autem ſupponere aliam oppoſitionem relatiuam, aliaſque relationes in diuinis, niſi penes originem. A primo igitur ad vltimum relinquitur quod ſola oppoſitio relatiua fundata in origine poſſit eſſe primo diſtinctiua diuinarum perſonarum; adeóque quod ſuppoſita conſubſtantialitate, & diſtinctione reali diuinarum perſonarum euidens ſit debere poni proceſſionem, & originem vnius diuinæ perſonæ ab alia nec plures diuinas perſonas aſtrui poſſe prorſus improductas.

Nulla relatio realis diuina poteſt fundari in menſura, & menſurato.

Oppoſitio relatiua primò diſtinctiua diuinarum perſonarum debet eſſe fundata in origine.

27\. Ex hucvſque reiectis erroribus habetur diſtinctio, conſubſtantialitas, & proceſſio diuinarum perſonarum: Habetur inſuper non ſufficere in diuinis quamcumque proceſſionem, ſed taliter debere proceſſionem admitti, vt non ponantur plures perſonæ, ne quidem duæ, improductæ, & non procedentes. Reiectis erroribus huic veritati contrariis adhuc relinquitur locus dupliciter potiſſimùm errandi circa diuinas proceſſiones. Primò ſcilicet dicendo omnes tres diuinas perſonas eſſe productas; ſicque dari tres proceſſiones. Secundò dicendo dari quidem in diuinis vnam perſonam improductam, & duas productas. Sed has eſſe productas eâdem productione, ſicque dari in diuinis vnam tantùm proceſſionem. Pro his erroribus nullum inuenio referri ſpecialem patronum, ideò hîc abſtineo ab ipſorum ſpeciali impugnatione, & relinquo ipſos reiiciendos capite ſequenti, in cuius limine ſtabilienda eſt dualitas diuinarum proceſſionum, ideò ſit

CAPVT II.

De numero, & diſtinctione diuinarum Proceſſionum.

NOn propono inquirendum quid ſit diuina proceſſio: ex eo 1.
enim quod iuxta ſuperiora aſſerta perſona procedens perſonæ, a qua procedit ſit conſubſtantialis, & conſequenter coæternà, coæqualis, & eiuſdem prorsùs cum ipſa perfectionis, facilè conſtat diuinam proceſſionem, qua vna perſona ab alia procedit, nec habere principium durationis, nec dependentiam producti à producente, ſicuti habet quælibet actio terminata ad aliquod creatum: nec eſſe aut ex nihilo, ſicuti eſt actio creatiua; aut ex præſuppoſito ſubiecto, ſicuti eſt actio eductiua; nec tendere ad extra, ſicuti eſt actio tranſiens, nec aliqua alia imperfectione affici. Eſt igitur diuina proceſſio perfectiſſima emanatio vnius perſonæ ab alia, vel ab aliis ſeu perfectiſſima operatio, qua vna perſona ab alia, vel ab aliis producitur. Vtor termino illo, perfectiſſima, vt vnico verbo exprimam proceſſionem diuinam eſſe realem, immanentem, permanentem, ſimplicem, independentem, &c. Vtor nomine emanationis, ſeu operationis potiùs, quàm nomine actionis, quia nomen actionis ambiguum eſt, & vt plurimum vſurpatur ad ſignificandam productionem effectus à cauſa, ad exprimendam operationem factam cum mutatione, & motu: Vnde actioni correſpondet paſſio, quæ ſemper eſt immutatiua ſubiecti. Hîc ad- 2.
uerto obiter potiùs eſſe ab omni imperfectione deputabile nomen actionis, quàm nomen paſſionis, & faciliùs illud poſſe transferri ad ſignificandam proceſſionem actiuam, quâ vna diuina perſona aliam producit, quàm iſtud ad ſignificandam proceſſionem paſſiuam, quâ vna diuina perſona ab alia producitur. Inde propterea Sanctus Doctor *prima parte, quæſtion.* 27. *artic.* 3. *in C. & ad tertium,* dum ait proceſſiones diuinas eſſe ſecundùm actionem, indicat actionis nomen ſine ſcrupulo poſſe in diuinis adhiberi; non permittit verò eodem modo nomen paſſionis, imò *quæſtion.* 41. *artic.* 1. *ad* 3. expreſsè ait non poni in diuinis perſonis paſſiones, niſi grammaticè loquendo. Ex his, quæ delibata ſunt in præſenti, & tradita in ſuperiori capite non tantum habetur. Quid ſit, & an ſit proceſſio in diuinis; ſed inſuper ex eo, quòd probatum ſit non plures, quàm vnam diuinam perſonam poſſe eſſe improductam aperta eſt via ad definiendum quotuplex

Proceſſio diuina definitur.

Proceſſio actiua in diuinis dici poteſt actio, non ſic proceſſio paſſiua paſſio.

quotuplex processio sit, ad stabiliendum scilicet dualitatem diuinarum processionum; ex hac verò dualitate via parabitur ad explicandum earundem processionum distinctionem; comparendo, tùm processiones actiuas inter se, tùm passiuas inter se, tùm actiuas cum passiuis.

---

§. I.

Quot sint processiones diuinæ?

Processiones diuinas non esse tres cõstat euidenter facta aliqua suppositione.

3. ASSERTVM I. Processiones diuinæ non sunt tres, & hoc non tantùm constat certitudine fidei, verùm etiam euidentiâ scientificâ, supposito quòd non sint plures, quàm tres personæ in diuinis, & quod nulla diuina Persona procedat per duas processiones. Asserta veritas, quatenus est ex fide certa probabitur ex iis, quæ infrà afferentur pro dualitate diuinarum processionum; quatenus est scientificè euidens supposito, quòd non sint plures, &c.

Probatur: Non possunt esse in diuinis tres Processiones, nisi aut sint saltem tres Personæ procedentes, aut processiones sint plures, quàm Personæ procedentes; sed euidens est non esse in diuinis tres Personas procedentes, supposito, quod Personæ diuinæ non sint plures, quam tres; euidens est processiones non esse plures, quàm Personas procedentes, supposito, quod nulla diuina Persona procedat per duas processiones, ergo non tantùm est ex fide certum, verùm etiam est scientificè euidens processiones diuinas non esse tres, supposito quod non sint plures, quàm tres Personæ in diuinis, & quod nulla diuina Persona procedat per duas processiones. Maior patet, quia nequit esse processio sine termino procedente: esset autem aliqua processio sine termino procedente si ex vna parte essent tres processiones, ex alia parte essent non tres saltem, sed duæ tantùm Personæ procedentes, & cuilibet Personæ procedenti corresponderet tantùm vna processio. Et hinc etiam patet minor quoad secundam partem, ex eo scilicet, quòd nequeat esse processio sine termino procedente, euidens est non posse esse plures processiones, quàm Personas procedentes, supposito, quod nulla Persona procedat per duas processiones; posita enim hac suppositione vtique nequeunt esse plures processiones, quàm personæ procedentes, nisi sit aliqua processio sine persona procedente, seu sine termino sibi respondente. Remanet probanda minor quoad primam partem, quòd scilicet euidens sit non esse in diuinis tres Personas procedentes, supposito quòd Personæ diuinæ non sint plures, quàm tres.

Euidens est omnes personas diuinas nõ posse esse procedentes.

4. Hoc autem probatur sic: Euidens est omnes Personas diuinas non posse esse procedentes sed supposito, quòd Personæ diuinæ non sint plures, quàm tres nequeunt esse procedentes tres personæ diuinæ, nisi sint procedentes omnes personæ diuinæ; ergo euidens est non esse in diuinis tres Personas procedentes, supposito, quòd personæ diuinæ non sint plures, quàm tres. Maior probatur: Omnes Personæ diuinæ nequeunt esse procedentes, nisi aliqua persona diuina procedat aut ab aliquo principio extra diuinitatem; aut à Deo considerato secundùm essentiam præcisam à Personis; aut per mutuam processionem ab alia persona diuina, cuius ipsa sit principium, seu quæ ab ipsa procedat; neque enim est excogitabilis alius modus ponendi personam diuinam procedentem; sed euidens est nullam personam diuinam posse procedere; aut à principio extra diuinitatem, alioqui creatura esset principium Personæ diuinæ; aut à Deo considerato secundùm essentiam præcisam à Personis: quia propter necessitatem distinguendi productam à producente talis persona distingueretur realiter à Deo, nec posset esse Deus, nisi admisso duplici saltem Deo aut per mutuam processionem ab alia persona diuina, cuius ipsa sit principium; quia sic procederet mediatè à se ipsa, esset principium mediatum sui ipsius: & contra hanc mutuam processionem variatis terminis causalitatis in processionem, causæ in principium, militant ea omnia, quæ probant euidenter repugnantem mutuam causalitatem in eodem genere causæ, ergo euidens est omnes personas diuinas non posse esse procedentes.

Ex doctrina huius argumenti probantis non posse in diuinis omnes Personas asseri productas; & ex doctrina §. *superioris*, in quo explicabatur non posse in diuinis asseri plures Personas improductas, infertur euidenter debere poni in diuinis aliquam Personam improductam, & hanc debere esse vnicam: euidenter inquam suppositis supponendis, supposita scilicet consubstantialitate, & reali distinctione diuinarum Personarum. 5.

Processionẽ in diuinis nõ esse vnicam constat euidenter facta aliqua suppositione.

ASSERTVM II. Processio in diuinis non est vnica, & hoc non tantùm constat certitudine fidei, verùm etiam euidentiâ scientificâ suppositis duabus personis procedentibus, vt de facto procedunt. Asserta veritas quatenus est ex fide certa probabitur argumentis afferendis pro sequenti asserto, quatenus est scientificè euidens suppositis duabus personis, &c.

Probatur, euidens est Personas diuinas, vt de facto procedunt, nõ posse procedere vnica processione, ergo euidens est nõ esse in diuinis vnicam processionem suppositis duabus personis procedentibus, vt de facto procedunt. Antecedens probatur: quando duo termini ita procedũt, vt procedat vnus ab alio, nõ possũt ambo procedere vnica processione, sed personæ procedentes in diuinis de facto ita procedunt, vt procedat vna ab alia, Spiritus Sanctus à Filio, ergo. Maior probatur, non potest 6.

Duo termini quorũ vnus procedit ab alio nequeũt procedere vnicâ proceſſione.

aliquis terminus eſſe principium proceſſionis, qua ipſe procedit, alioqui eſſet principium ſui ipſius, ſed ſi duo termini quorum vnus procedit ab alio procederent vnica proceſſione, terminus, à quo procedit alius dum eſſet principium proceſsionis alterius eſſet etiam principium proceſſionis ſui ipſius, vtpotè, quæ foret vna, & eadem cum proceſsione alterius, ergo quando duo termini ita procedunt, &c. non poſſunt ambo procedere vnica proceſsione. Hoc argumento Arriaga *prima parte*, *diſp.* 44. *ſect.* 1. *ſubſect.* 1. *num.* 3. Probat in diuinis ex diſtinctione perſonarum procedentium ſufficienter euinci dualitatem proceſsionum, etiam dato, quod vna actio indiuiſibilis poſsit ſecundùm ſe eſſe productiua duorum terminorum. Vtrùm verò, ſi Perſo-

7. næ in diuinis ita ſe haberent, vt vna ab alia non procederet; Spiritus Sanctus ſcilicet non procederet à Filio, ex diſtinctione reali quæ iuxta Scotum adhuc daretur in tali hypotheſi inter Spiritum Sanctum, & Filium, poſſet aliqua alia ratione ab allata euidenter probari dualitas diuinarum proceſsionum. Affirmat idem Arriaga, exiſtimans proceſſiones paſsiuas neque etiam virtualiter diſtingui à Perſonis procedentibus, adeòquo eſſe imperceptibile, quod non ſint duæ proceſsiones paſsiuæ poſitis duabus perſonis procedentibus, alioqui de eodem excludente omnem diſtinctionem etiam virtualem verificarentur contradictoria; ſcilicet habere dualitatem, & non habere dualitatem. Non diſplicet Arriagæ argumentum, diſplicet tamen fundamentum, cui innititur: dùm enim negat diſtinctionem virtualem inter proceſsionem paſsiuam, & perſonam procedentem videtur ſupponere proceſsionem paſsiuam eſſe formale conſtitutiuum perſonæ procedentis, quod falſum apparebit ex *lib. ſeq. cap.* 1. §. 5.

8.

Spiritus Sãctus etiamſi non procederet à Filio, ſi à Filio realiter diſtingueretur procederet proceſſione realiter diſtinctâ,

Aliter igitur ex diſtinctione reali Spiritus Sancti à Filio etiam præſcindendo ab eo, quòd Spiritus Sanctus à Filio procedat probo diſtinctionem realem, & dualitatem paſsiuæ proceſsionis ſic. Si perſonæ realiter diſtinctæ Filij, & Spiritus Sancti vnicâ proceſsione procedunt, vel ita procedunt, vt quælibet Perſona ſit terminus adæquatus talis proceſsionis, vel ita vt quælibet ſit terminus inadæquatus: neutrum ex his dici poteſt, ergo neque dici poteſt, quod Perſonæ diſtinctæ Filij, & Spiritus Sancti procedant vnica proceſsione. Maior probatur: Non poteſt dici primum quod ſcilicet quælibet perſona ſit terminus adæquatus talis proceſsionis, quia ſecùs quælibet perſona haberet omnia prædicata, quæ poſſunt haberi ex tali proceſsione, adeóque quælibet eſſet tum Filius tùm Spiritus Sanctus, & poſſet ad ſummum vna diſtingui ab alia tanquam à Perſona eiuſdem rationis, & non tanquam à perſona diuerſæ rationis: Non poteſt dici ſecundum, quod ſcilicet quælibet perſona ſit terminus inadæquatus ſuæ proceſsionis, quia hoc eſt

perſona diuina nõ poteſt eſſe terminus inadæquatus ſuæ proceſſionis.

contra rationem perſonæ procedentis ſimpliciter infinitæ, de cuius conceptu eſt abſorbere omnem perfectionem ſuæ lineæ, quod eſt adæquare ſuam proceſsionem; alioqui poſſent realiter diſtingui in diuinis etiam duæ perſonæ eiuſdem nominis, & eiuſdem rationis, nimirum duo Filij, duo Spiritus Sancti; imò ſemel admiſſo, quod poſsint vnica proceſsione procedere plures perſonæ præſertim eiuſdem rationis, neceſſe erit procedere perſonas infinitas: adeóque ſuppoſita dualitate, & excluſa infinita multiplicitate perſonarum in diuinis euidens eſt quamlibet perſonam adæquare ſuam proceſsionem, & quâlibet proceſsione vnicam perſonam procedere.

Aſſertum III. Dantur in diuinis duæ veræ, & reales proceſsiones; nec plures, nec pauciores. Eſt de fide. 9.

Proceſſiones diuinæ duæ ſunt, nec plures, nec pauciores.

Probatur ex Scriptura, in qua duæ proceſsiones, nec plures, nec pauciores exprimuntur: altera ſcilicet proceſsio, qua Filius; altera, qua Spiritus Sanctus producitur. Exprimitur proceſsio Filij Ioan. 8. *Ego ex Deo proceſſi*, Pſalm. 2. *Ego hodie genui te*. Pſalm. 109. *Ex vtero ante luciferum genui te*. Exprimitur proceſsio Spiritus Sancti Io. 15. *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit*. Non eſſe plures colligitur ex eo quòd Scriptura nullam aliam proceſsionem indicat, nec alicubi innuit Patrem aliunde procedere. Nomina ipſa Filij, verbi; Spiritus Sancti, amoris, quæ ſecundæ, & tertiæ perſonæ in Scriptura tribuuntur, inferunt proceſsiones ſecundæ, & tertiæ perſonæ: Verbum enim, & amor ſunt ex genere ſuo termini producti: Filius eſſentialiter importat generari à Patre: Spiritus ex vi nominis importat eſſe ſpiratum: Pater è contra ex ſua ratione formali explicat tantùm habitudinem ad perſonam, quæ ab ipſo ſit, non à qua ipſe ſit. Iure propterea omnia ferè Concilia, omniaque Symbola expreſſam mentionem faciunt duarum realium proceſsionum in diuinis, nec plurium, nec pauciorum.

Ex his habes nomen proceſsionis diuinæ abſolutè prolatum ſupponere pro proceſsione tùm actiua, tùm paſsiua; cum enim nequeat haberi proceſsio actiua ſine paſsiuâ, aut paſsiua ſine actiuâ; imò eadem proceſsio, vt ſignificata ex parte principij ſit proceſsio actiua, vt ſignificata ex parte termini ſit proceſsio paſsiua, nomen proceſsionis debet abſolutè vtramque importare, & proceſsionum numerus debet ſimpliciter conſurgere ex proceſsionibus adæquatè acceptis, non ex proceſsionibus acceptis inadæquatè. Ideò licèt verè dentur in diuinis duæ proceſsiones actiuæ reales, licèt non inter ſe diſtinctæ realiter; duæ proceſsiones paſsiuæ non tantùm reales, verùm etiam inter ſe diſtinctæ realiter; non poteſt tamen abſolutè dici eſſe quatuor in diuinis proceſsiones; ſed duæ tantùm, non plures abſolutè loquendo dicendæ ſunt. 10.

Proceſſionis nomen abſolutè prolatum ſupponit ſimul pro proceſſione actiua, & paſſiua.

Habes inſuper dualitatem diuinarum proceſſionum non tantùm eſſe ſimpliciter

certam

certam ex fide ; verùm etiam factâ aliquâ suppositione esse scientificè euidentem, factâ scilicet suppositione consubstantialitatis, distinctionis, & Trinitatis Personarum ; cum enim supposita consubstantialitate, & distinctione diuinarum Personarum sit euidens dari in diuinis aliquam processionem ex §. *superiori*, & supposita Trinitate sit euidens *ex assertis mox positis*, nec tres, nec vnicam Personam in diuinis procedere, adeóque nec tres, nec vnicam esse processionem, consequenter supposita consubstantialitate, distinctione, & Trinitate diuinarum Personarum, duas nec plures, nec pauciores euidens est esse in diuinis processionea : Vnde sic potest formari demonstratiuum argumentum. Ea ratione, qua euidens est in diuinis dari veram, realemque processionem, & hanc nec vnicam esse, nec triplicem, aut plus, quàm triplicem, euidens est dari in diuinis duas veras, & reales processiones, nec pauciores, nec plures ; sed supposita consubstantialitate, distinctione, & Trinitate diuinarum Personarum euidens est dari in diuinis veram realemque processionem, & hanc, nec vnicam esse, nec triplicem, aut plus, quàm triplicem ; ergo supposita consubstantialitate distinctione, & Trinitate diuinarum Personarum euidens est dari in diuinis duas veras, & reales processiones, nec pauciores, nec plures. Maior difficultas est, vtrùm aut nullâ factâ suppositione, aut supposito præcisè, quòd detur in diuinis aliqua processio possit aliquo modo deueniri in cognitionem dualitatis processionum vi solius luminis naturalis : pro quo sit

Facta aliqua suppositione constat euidenter dualitas diuinarum processionum.

---

§. II.

An, & quomodo possit lumine naturæ cognosci quot sint diuinæ processiones?

12. ASSERTVM : Non supposita Trinitate diuinarum Personarum vix potest lumine naturæ cognosci quot sint diuinæ processiones : supposita verò Trinitate Personarum, & dualitate processionum non desunt lumini naturæ congruentiæ valde efficaces, ad talem dualitatem corroborandam, & explicandam. Ita Theologi communiter cum Diuo Thoma *prima parte, q. 27. art. 5.* vbi licet nonnulli velint, quod Diuus Thomas intendat probare euidenter, quod processiones diuinæ, supposito quod dentur, nec sint plures, nec pauciores, quàm duæ : tantùm tamen intendit explicare duas processiones, quas Scriptura Deo attribuit congruenter intelligi de processionibus ad intra.

Probatur prima pars : Non supposita Trinitate Personarum vix potest lumine naturæ cognosci, quod sit aliqua diuina processio, ergo multò minùs vix potest cognosci, quot sint diuinæ processiones : Consequentia patet, quia ad quotuplex res sit, supponitur an sit. Antecedens probatur, quia ex vna parte in puris naturæ confiniis vix aliquid apparet, quod excitet suspicionem aliquam, seu cogitationem processionis in diuinis ; cum quidquid in rebus naturalibus relucet possit sufficienter saluari, etiamsi foret vnica Persona, & consequenter nulla processio in diuinis. Ex alia parte difficillimè percipitur processio sine dependentia, sine posterioritate, sine diuersitate naturæ, sine transitu à non esse ad esse, & similibus imperfectionibus ; & sistendo in discursu purè naturali faciliùs esset censere non esse dabilem processionem in Deo, in quo non sunt dabiles tales imperfectiones, quàm esse dabilem processionem sine talibus imperfectionibus. 13.

Non supposita Trinitate vix potest naturæ lumine haberi probabilis notitia duarũ processionum in diuinis.

Probatur secunda pars supposità Trinitate personarum, & dualitate processionum possumus naturali discursu valde efficaciter probare debere processionem in Deo attendi secundùm actionem immanentem, cum Personæ diuinæ procedant ad intra, & proprium sit actionis immanentis ad intra exerceri ; ex eo deinde quòd duo potissimùm sint modi operandi immanenter, alter per intellectum, alter per voluntatem, & ex alia parte valde probabiliter constat connaturale esse operationi intellectus, & operationi voluntatis aliquando saltem producere terminum, habemus naturalem rationem efficaciter suadentem duas esse processiones immanentes, sicuti sunt in Deo duo potissimùm modi operandi immanenter. Neque dicas hanc rationem esse valde efficacem etiam non supposita dualitate processionum, sed supponendo præcisè quod detur aliqua processio in diuinis. Contra enim supponendo præcisè, quod detur aliqua processio, facilè possunt intellectui occurrere aliæ rationes suadentes admittere, aut vnicam, aut plures, quàm duas processiones in diuinis, adeóque manebit intellectus anceps, adhærere ne debeat rationi suadenti vnicam, an rationi suadenti duas, an rationi suadenti plures processiones ? at dum intellectus est aliunde certus de dualitate processionum attentiùs incumbit rationibus talem dualitatem suadentibus ipsas magis penetrat ; non admittit in ipsarum consortium rationes suadentes, aut vnicitatem, aut maiorem multiplicitatem processionis, adeóque processionum dualitate supposità ratio militans pro tali dualitate est secundùm nos efficax : tantùm secundùm se, non secundùm nos processionum dualitate non supposità. Dum dico rationem illam militantem pro dualitate diuinarum processionum in dictà hypothesi esse secundùm nos efficacem, loquor de efficacià intra lineam probabilitatis, & congruentiæ ; nec intendo rationem aliquam naturalem, seu lu- 14.

Supposita verò Trinitate Personarum, & dualitate processionũ potest naturæ lumine talis dualitas satis efficaciter confirmari.

At non poteſt euidenter oſtendi.

mine naturæ ſuppeditatam poſſe eſſe adeò efficacem, vt probabilitatem excedat; & ſcientificè, ac euidenter probet dualitatem diuinarum proceſſionum, etiamſi talia dualitas ex fide ſupponatur; eſt enim naturalis euidentia impar ſupernaturali obiecto, quod intellige iuxta limitationem afferendam *infrà lib. 3. cap. 4. §. 5.*

16. Dices *ex ſuperiori §.* facta ſuppoſitione conſubſtantialitatis, diſtinctionis, & Trinitatis perſonarum eſt ſcientificè euidens dualitas diuinarum proceſſionum, ergo multò magis talis dualitas eſt ſcientificè euidens factâ ſuppoſitione ipſiuſmet dualitatis, & quidem quis neget euidenter procedere hunc ſyllogiſmum. Quod ex fide ſupponitur dari, verè datur; ſed dari dualitatem proceſſionum ex fide ſupponitur; ergo dualitas proceſſionum verè datur. Fruſtra igitur ſuppoſita ex fide dualitate proceſſionum quæritur medium efficax intra lineam probabilitatis ad ipſam ſuadendam, cum adeò facilè ſuppetat medium talem dualitatem ſcientificè euincens. Sed contra dualitas diuinarum proceſſionum dupliciter probari poteſt, vel ex principiis, & præmiſſis purè naturalibus, vel ex aliquo principio ſupernaturali, & reuelato ſaltem radicaliter; hoc ſecundo modo poteſt eſſe ſcientificè euidens (ſubintellige ſaltem euidentiâ formæ) dari dualitatem proceſſionum, & in hoc ſenſu factâ ſuppoſitione conſubſtantialitatis, &c. ſupra aſſerebatur talis dualitatis euidentia, nec vllum dubium eſt quin facilius habeatur eadem euidentia facta ex fide ſuppoſitione ipſiuſmet dualitatis. Primo modo dico facta quacumque ſuppoſitione adhuc haberi non poſſe euidentiam dualitatis proceſſionum, cum enim verè non detur medium naturale habens neceſſariam connexionem cum illa dualitate, non poteſt ex aliqua ſuppoſitione extrinſeca tale mediũ quodammodo de nouo pullulare, neç vlla ſuppoſitione factâ poterit ex mediis purè naturalibus illa dualitas euidenter, ac ſcientificè inferri. Hoc idẽ ſub aliis terminis dicebamus *in ſuperiori tractatu de Deo, lib. 2. cap. 1. §. 3.* dum aſſereremus poſſibilitatem viſionis Dei conſtare euidenter lumine naturæ per lumen fidei adiuto, conſtare verò tantùm probabiliter lumina naturæ per lumen fidei excitato.

17. Lumine naturæ conſtat euidenter negatiuè dualitas diuinarũ proceſſionum.

ASSERTVM II. Non ſuppoſitâ Trinitate perſonarum, nec vllo alio fidei principio, lumine naturæ conſtat euidenter negatiuè dualitas diuinarum proceſſionum: poteſt ſcilicet lumine naturæ eludi quidquid contra diuinas proceſſiones vigetur, nec vllum eſt formabile argumentum demonſtratiuè expugnans ipſarum dualitatem. Ita omnes Catholici communiſſimè.

Probatur primò ex ratione generali veritatum fidei iuxta ſupradicta de viſione Dei *§. 3. præcitato*, & certè lumen ſupernaturale infirmaret, non corroboraret lumen naturæ, gratia deſtrueret, non perficeret naturam, ſi illud quod lumine naturæ demonſtraretur falſum, lumine fidei appareret verum: vel non eſſet vnica veritas, ſed multiplex, & vna alteri contraria: vel participatio luminis diuini non eſſet participatio luminis infallibilis, ſi appareret euidens lumine naturæ aliquid, cuius oppoſitum foret certum lumina fidei: Deus aut vt Auctor gratiæ, aut vt Auctor naturæ nos falleret, ſi quod vt Auctor gratiæ per fidem docet eſſe verum, vt Auctor naturæ per demonſtrationem doceret eſſe falſum.

Probatur ſecundò ſpeciali inductione breuiter attingendo, & ſolius luminis naturalis beneficio eludendo potiſſima argumenta, quæ poſſunt naturali diſcurſu formari contra diuinas proceſſiones. Sunt autem in duplici claſſe huiuſmodi argumenta. Quædam abſolutè militant contra quamcumque diuinam proceſſionem, ſeu contra proceſſionis in diuinis exiſtentiam; quædam contra dualitatem, ſeu contra proceſſionis in diuinis numerum. 18.

19. Difficultas contra exiſtentiam proceſſionis in diuinis.

Ex prima claſſe primum argumentum ſit: Repugnat dari proceſſionem ab alio, vbi quidquid eſt, eſt à ſe; ſed quidquid eſt intra Deum eſt à ſe, ergo repugnat dari intra Deum proceſſionem ab alio: Maior patet, quia eſſe à ſe infert negationem eſſendi ab alio, imò per talem negationem explicatur aſeitas: Minor facilè probatur, quia quidquid eſt intra Deum eſt quid diuinum, imò eſt Deus ipſe; ratio autem eſſendi à ſe tranſcendit omne diuinum prædicatum. Secundum non poteſt eſſe proceſſio vbi eſt omnimoda ſimultas, & identitas naturæ, ſed in Deo ad intra eſt omnimoda ſimultas, & identitas naturæ, ergo in Deo ad intra non poteſt eſſe proceſſio: Minor patet ex Dei vnicitate: Maior probatur, quia, vbi datur producens, & productum, poteſt ad ſummum dari ſimultas durationis, & temporis, at non naturæ: nec vlla eſſet maior ratio, cur vnum potiùs, quàm alterum, deberet dici productum, ſi in vtroque eſſet omnimoda ſimultas, & identitas naturæ. Tertium in diuinis non poteſt eſſe inæqualitas, ſed proceſſio vnius ab alio non poteſt eſſe ſine inæqualitate, ergo in diuinis non poteſt eſſe proceſſio: Maior patet, quia non poteſt eſſe inæqualitas, vbi datur eſſentialiter, & indiuiſibiliter perfectiſſima infinitas, & ponere vnam perſonam inæqualem alteri eſt ponere vnam perſonam, quæ excedatur ab altera, adeóque vnam perſonam, quæ non ſit Deus: Minor probatur, quia proceſſio vnius ab alio non poteſt eſſe ſine poſterioritate, & dependentia eius, quod procedit, item ſine eo, quod vnus det, alter accipiat; *ex Act. autem 20. Beatius eſt magis dare, quàm accipere.* Quartum non poteſt eſſe proceſſio vnius ab alio, niſi vnum ab alio recipiat eſſe, ſed repugnat quod detur in Deo ad intra recipere eſſe, ergo repugnat in Deo ad intra proceſſio: Maior patet, quia ſicuti producere, & eſſe principium proceſſionis eſt dare eſſe, ita produci, & eſſe terminum proceſſionis eſt recipere eſſe: Minor probatur, repugnat quòd detur recipere eſſe, vbi nec datur tranſitus à non eſſe ad eſſe, nec

aliqua

aliqua potentialitas, sed necessitas omnimoda essendi, & actualitas purissima.

20. Respondetur ad primum, quidquid est intra Deum esse à se aseitate excludente esse ab alio distincto in essentia, non aseitate excludente esse ab alio distincto in persona: vel aseitate excludente esse ab alio, tanquam à causa; non aseitate excludente esse ab alio, tanquam à principio, nec esse à se simpliciter prout negat prorsùs quodlibet esse ab alio est ratio transcendens omne diuinum prædicatum, sed est ratio propria essentiæ formalissimæ Dei *ex tractatu superiori lib.* 1. *cap.* 2. §. 2. Rectè igitur stat cum aseitate transcendente omnia diuina prædicata abalietas sufficiens ad processionem.

Quomodo ratio essendi a se in diuinis non pugnet cum processione ab alio.

21. Respondetur ad secundum: vbi est omnimoda simultas, & identitas naturæ non posse esse processionem, tanquam effectus à causa, benè tamen tanquam termini producti à principio producente; & ad hanc processionem sufficit prioritas originis, & signi à quo, licèt ad illam requiratur prioritas, & consequenter distinctio naturæ. Vel dico vbi est omnimoda simultas, & identitas naturæ non posse esse processionem, qua producatur natura; benè tamen, qua producatur persona, & sicuti vbi natura producitur, requiritur prioritas, & distinctio naturæ; ita vbi sola persona producitur, sufficiet prioritas, & distinctio personæ. Vel insuper dico: vbi est omnimoda simultas, & identitas naturæ non posse esse processionem, qua producens communicet producto tantùm partem suæ naturæ, quemadmodum contingit in generatione viuentium creatorum; benè tamen, qua producens communicet producto totam suam naturam.

Quomodo cum eâdem non pugnet omnimoda simultas, & identitas naturæ.

22. Respondetur ad tertium, processionem vnius ab alio non posse esse sine inæqualitate, sine posterioritate, & dependentia, quando est ab alio habente distinctionem, & prioritatem naturæ, quæ est prioritas dependentiæ; item quando est ab alio non communicante totam suam naturam, & consequenter nec totam suam perfectionem termino producto; secùs quando est ab alio habente omnimodam naturæ identitatem, ac similitudinem, & communicantem termino producto totam, quam in se habet, naturam; totam, quam in se habet perfectionem.

23. Ad illud, quod additur *ex Act.* 20. dico tantùm verificari, vbi dans est abundans, accipiens est inops: ille ex liberalitate dat, ista ex indigentia accipit: secus vbi est omnimoda æqualitas dantis, & accipientis; in illo dandi, in isto accipiendi necessitas.

24. Respondetur ad quartum recipere esse cum prævia carentia essendi, recipere esse ab alio distincto in natura obstare omnimodæ necessitati essendi, & actualitati purissimæ; at hoc non est de conceptu processionis, cui sufficit habere esse ab alio, etiam si sit ab alio per identitatem naturæ cum ipso, per esse semper necessariò communicatum, & sine vlla carentia essendi.

Quomodo cum eadem non pugnet sūma actualitas, & necessitas essendi.

25. Ex secunda classe primum argumentum sit. Processio in diuinis non potest non esse simpliciter infinita, ergo processiones in diuinis non possunt esse duæ; antecedens patet, quia quidquid est in Deo est infinitum simpliciter; consequentia probatur eo ipso, quòd sunt duæ processiones, neutra continet perfectionem alterius, ergo neutra continet omnem perfectionem in ratione processionis, neutra est simpliciter infinita processio. Secundum in diuinis est vnica natura, ergo non potest esse, nisi vnica processio; antecedens supponitur, consequentia probatur, tum quia per vnicam processionem tota natura communicatur, nec aliquid remanet per aliam processionem communicandum, si natura vnica est; tum quia *ex supradictis* §. 1. circa medium, ex vi vnius processionis nequeunt in diuinis esse duæ personæ, ergo neque ex vi vnius naturæ duæ processiones; sicuti enim persona infinita totam processionem, ita processio infinita totam naturam debet absorbere. Tertium in diuinis non sunt quatuor personæ, ergo neque duæ processiones. Antecedens supponitur, consequentia probatur: Non potest esse vna processio, nisi sint duæ personæ, ergo non possunt esse duæ processiones, nisi sint quatuor personæ; neque enim possunt cuilibet processioni duæ personæ respondere, nisi duabus processionibus quatuor personæ respondeant: Non est item maior ratio cur respondeant duæ personæ duabus processionibus passiuis, quàm duabus processionibus actiuis. Quartum posito quòd detur processio in diuinis, si quæ ratio probat esse duas, maximè quia processio in diuinis debet attendi penes operationem immanentem; duo autem sunt potissimi modi operandi immanenter; alter spectans ad intellectum, alter spectans ad voluntatem; sed hæc ratio nulla est, ergo: maiorem nos ipsi supra tradidimus *initio huius* §. Minor probatur dum dicitur processionem in diuinis debere attendi penes operationem immanentem vel sensus est debere attendi penes conuenientiam genericam supremam talis operationis: & sic ponenda erit in diuinis vnica processio, quia tum actus intellectus, tum actus voluntatis conueniunt in vna ratione generica operationis immanentis: vel sensus est debere attendi penes conuenientiam specificam athomam, & sic erunt plures, quàm duæ processiones, quia sunt plures, quàm duæ species athomæ operationum immanentium; nam nec omnes actus voluntatis, nec omnes actus intellectus, sunt eiusdem speciei athomæ: vel sensus est debere attendi penes conuenientiam specificam subalternam: & hac ratione ex pluribus, quæ assignari possunt conuenientiis subalternis erit incertum; quænam sufficiant, quænam non sufficiant ad multiplicandas processiones, nulláque erit ratio assignandi duas, & non plures.

Difficultatis contra dualitatem processionis in diuinis.

26. Respondetur ad primum, quidquid est in Deo esse infinitum simpliciter in sua linea, quatenùs non potest dari in tali linea aliquid perfectius, nec potest carere vllâ perfectione

talis lineæ; at non esse infinitum simpliciter in omni linea, nisi identicè; eo modo, quo quidquid est in Deo Deus est, qui vtique in omni linea infinitus est: pro quo recolantur supradicta *tract. præcedente, lib.* 1. *cap.* 3. §. 7. de inæquali perfectione diuinorum attributorum: In proposito dico processionem quamlibet diuinam debere simpliciter esse infinitam in sua linea, nec proptereà debere continere perfectionem alterius, quia perfectio alterius processionis est in alia linea; & sicuti intellectus diuinus, licèt simpliciter infinitus, non debet continere perfectionem voluntatis; ita processio spectans ad lineam intellectiuam non debet continere perfectionem processionis

Processionis infinitas cur non impediat dualitatem.

27. spectantis ad lineam volitiuam. Respondetur ad secundum negando consequentiam, ad cuius primam probationem dico communicari totam naturam intensiuè, non extensiuè: communicari totam, non totaliter, non scilicet omni modo, quo communicabilis est, per vnicam processionem; ideò superesse locum alteri communicationi, & alteri processioni. Ad secundam eiusdem consequentiæ probationem dico personam immediatiùs connecti cum processione, quàm processionem cum natura; nec inter personam, & processiones mediare aliquid, quod non multiplicata processione possit esse ratio multiplicandi personam, sicuti inter processionem, & naturam mediat intellectus, & voluntas; quæ potentiæ possunt esse ratio multiplicandi processiones, non multiplicatâ naturâ, seu ponendi duas processiones ab vnica natura: ad summum haberet vim aliquam paritas, si processiones essent immediatè, proximè, & formaliter à

Cur possint esse duæ processiones ab eadē natura, nō duæ personæ ab eadem processione.

28. natura. Respondetur ad tertium sicuti quælibet proportio est inter duos terminos, nec proptereà ad duas proportiones requiruntur necessariò quatuor termini; sed tres termini sufficiunt, quia idem terminus potest sub diuersa ratione esse extremum inseruiens duabus proportionibus, vt si dicatur: Ita se habent duo ad quatuor, sicuti quatuor ad octo: Non aliter quælibet processio requirit duas personas, nec propterrà ad duas processiones requiruntur quatuor personæ, quia personæ vnius processionis possunt sub diuersa ratione esse extremum alterius processionis. Ad illud quod additur dico duabus processionibus passiuis respondere duas personas, quia duæ processiones passiuæ sub ratione formali passiuæ productionis realiter distinguntur, non sic ratione sui realiter distinguntur duæ processiones actiuæ; siuè sumantur sub ratione formali actiuæ productionis, siue alio vtcumque modo; illis igitur tanquam realiter distinctis debent respondere duæ realiter distinctæ personæ productæ; istis non debent respondere duæ

Tres termini ad duas proportiones, & tres personæ ad duas processiones sufficiunt.

Cur duabus processionibus passiuis, non duabus processionibus actiuis respondeant duæ realiter distinctæ personæ.

29. realiter distinctæ personæ producentes. Respondetur ad quartum nihil aliud concludere, quàm supponendo præcisè dari aliquam processionem in diuinis ex puris naturæ principiis vix posse probari diuinarum processionum dualitatem, nec esse admodum efficacem potissimam rationem, quam ad duas diuinas processiones comprobandas naturalis discursus suppeditat, quod vltrò admitto.

Alia plura argumenta aduersantia aut exi- 30.
stentiæ, aut dualitati processionum diuinarum facillimam habent & solutionem, & impugnationem, partim ex mox positis, partim ex infrà ponendis tum circa principium ipsarum processionum, & diuersitatem vnius processionis ab alia, tum circa distinctionem, & numerum relationum, ac personarum. Ad quem locum specialiter remitto explicandum quomodo diuinæ processiones passiuæ possint identificari cum essentia & non identificari inter se absque detrimento illius principij Dialectici: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Quomodo per diuinas processiones actiuas possit produci relatio non productâ essentiâ relationi identificata, communicari essentia non communicata relatione essentiæ identificatâ absque detrimento illius principij: *Duo contradictoria* (cuiusmodi sunt produci, & non produci; communicari, & non communicari) *nequeunt simul esse vera, seu nequeunt de eâdem re simul verificari.* Interim, quia nonnulla mentio facta est distinctionis processionum actiuarum, & passiuarum; sit

---

§. III.

De distinctione processionum, tum actiuarum ab inuicem, tum passiuarum ab inuicem, tum actiuarum à passiuis?

31.

Distinctio processionū actiuarum ab inuicem.

ASSERTVM I. Processiones diuinæ actiuæ non distinguntur ab inuicem realiter actualiter, distinguntur tamen realiter virtualiter à parte rei, & ratione ratiocinata per intellectum.

Probatur. Processiones diuinæ actiuè sumptæ nihil aliud sunt, quàm actus ipsi essentiales intelligendi, & volendi vt connotantes relationes proprias personarum producentium, paternitatem scilicet, & spirationem actiuam ex infrà dicendis *cap. sequenti* §. 4. & 5. at nec actus essentiales intelligendi, & volendi; nec relationes personarum producentium, Paternitas scilicet, & spiratio actiua, distinguntur ab inuicem realiter actualiter, quamvis distinguantur realiter virtualiter, & ratione ratiocinata, ergo processiones diuinæ actiuæ neque ratione sui, neque ratione eius, quod connotant distinguntur realiter actualiter; distinguntur tamen realiter virtualiter, & ratione ratiocinata. Minor quoad actus essentiales intelligendi, & volendi colligitur sufficienter *ex tractatu superiori lib.* 1. *cap.* 3. §. 2. *& sequentibus*: Quoad relationes Paternitatis & spirationis actiuæ traditur infrà *cap.* 7. §. 4.

ASSERTVM

32. ASSERTUM II. Processiones diuinæ passiuæ sub ratione passiuæ productionis distinguuntur ab inuicem realiter actualiter, sub ratione verò passiuæ communicationis distinguuntur realiter, tantùm secundùm relationes connotatas, non secundùm se ipsas.

Distinctio processionũ passiuarum ab inuicem sub ratione productionis. Probatur prima pars. Processiones diuinæ passiuæ sub ratione passiuæ productionis nihil aliud sunt, quàm id, quod formaliter producitur sumptum prout est quodammodo in fieri, & in primo produci, sed id, quod formaliter producitur per vnam processionẽ, distinguitur realiter ab eo, quod formaliter producitur per aliam processionem; ergo processiones diuinæ passiuæ sub ratione passiuæ productionis distinguuntur ab inuicem realiter actualiter. Minor probatur: id, quod formaliter producitur, est relatio personæ procedentis, sed relatio propria vnius personæ procedentis distinguitur realiter à relatione propria alterius personæ procedentis, filiatio scilicet distinguitur realiter à passiua spiratione, filius enim eo modo, quo de facto constituitur, non tantùm vt spirator, verùm etiam vt filius realiter actualiter à Spiritu Sancto distinguitur, nec darentur in diuinis, vt tamen dari in confesso est apud omnes, tres realiter distinctæ relationes, si filiatio non distingueretur realiter à spiratione passiua, ergo id, quod formaliter producitur per vnam processionem, distinguitur realiter actualiter ab eo, quod formaliter producitur per aliam processionem.

33. Distinctio earumdem sub ratione communicationis. Probatur secunda pars. Processiones diuinæ sub ratione passiuæ communicationis nihil aliud sunt, quàm prædicata absoluta essentialia vt connotant relationes productas, & vni personæ prædicata essentialia communicari per intellectum, alteri communicari per voluntatem nihil aliud est, quàm in vna persona prædicata essentialia identificari cum relatione producta per actum intellectus; in altera persona identificari cum relatione producta per actum voluntatis; sed relationes productæ in diuinis realiter actualiter distinguuntur, non sic realiter distinguuntur vllo modo prædicata essentialia absoluta vnius personæ à prædicatis essentialibus absolutis alterius ergo processiones diuinæ passiuæ sub ratione passiuæ communicationis distinguuntur realiter, tantùm secundùm relationes connotatas, non secundùm se ipsas. Minor patet: Maior probatur *ex cap. sequenti. §. vltimo dubio* 2. vbi traditur prædicata absoluta communicati nihil aliud esse, quàm ipsa identificari cum relatione producta traditur insuper, quod supponendum est pro sequenti asserto, licèt distinguatur in diuinis terminus communicatus à termino producto, non sic distingui principium communicatiuum à principio productiuo.

34. Distinctio processionũ actiuarum à passiuis sub ASSERTUM III. Processiones diuinæ actiuæ sub ratione communicationis distinguntur à processionibus passiuis realiter secundùm relationes ab vtrisque processionibus connotatas, & ad summum virtualiter inadæquatè secundùm se ipsas: sub ratione productionis distinguntur secundùm seipsas virtualiter adæquatè; secundùm relationes, quas connotant, realiter actualiter, ab iisdem processionibus passiuis. ratione tum communicationis, tum productionis.

Probatur, & explicatur: Processiones diuinæ actiuæ siue considerentur sub ratione communicationis, siue considerentur sub ratione productionis sunt, vna eademque formalitas; & sicuti ex dubitatione mox præcitata non distinguitur in diuinis principium communicatiuum à principio productiuo, ita nec actiua communicatio ab actiua productione, processio actiua sub ratione communicationis à processione actiua sub ratione productionis. Processiones igitur diuinæ actiuæ, siue considerentur sub ratione communicationis, siue sub ratione productionis, nihil aliud sunt ex infrà dicendis, quàm intellectio, & volitio notionales, intellectio scilicet essentialis vt connotans relationem Paternitatis, volitio essentialis, vt connotans relationem actiuæ spirationis. Processiones passiuæ sub ratione communicationis sunt prædicata essentialia, & absoluta vt connotantia relationes productas, & relationibus productis identificata: sub ratione productionis sunt ipsæmet relationes productæ. Sic explicatis terminis

35. facilè patet primò processiones diuinas actiuas sub ratione communicationis distingui à processionibus passiuis realiter secundùm relationes ab vtrisque connotatas: processiones enim actiuæ sub ratione communicationis connotant relationes personarum producentium, processiones passiuæ sub eadem ratione connotant relationes personarum productarum; relationes autem personarum producentium distinguntur realiter à relationibus personarum productarum, ideò &c. facilè patet secundò processiones passiuas, & actiuas consideratas secundùm se ipsas, & præcisis relationibus distingui tantùm virtualiter inadæquatè, quia intellectio, & volitio comparatæ ad alia prædicata absoluta distinguntur tantùm virtualiter distinctione inadæquata virtualiter inclusi à virtualiter includente. Facilè patet tertiò processiones actiuas sub ratione productionis secundùm se sumptas, & præcisis relationibus, distingui virtualiter adæquatè à processionibus passiuis pariter sub ratione productionis, quia hoc nihil est aliud, quàm intellectionem, & volitionem essentiales distingui virtualiter adæquatè à relationibus productis. Facilè patet quartò processiones actiuas secundùm relationes, quas connotant, distingui realiter actualiter à processionibus passiuis sumendo vtrasque processiones sub ratione productionis, quia hoc nihil est aliud, quàm relationes personarum producentium distingui realiter actualiter à relationibus productis, distingui scilicet realiter actualiter Paternitatem à filiatione, spirationem actiuam à spiratione passiua.

CAPUT

CAPVT III.

De principio diuinarum proceſſionum.

1. NON erit ſub hoc capite inſudandum circa principium quod; hoc quippè ab omnibus, & facilè & communiter aſſeritur perſona producens; Pater ſcilicet principium quod proceſſionis Filij; Pater, & filius principium quod proceſſionis Spiritus Sancti, facilitatem tamen explicandi principium quod compenſat difficultas explicandi principium quo, vt ex ſequentibus paragraphis ſatis, ſuperque conſtabit, ideò ſit

---

§. I.

An, & quomodo diuinæ proceſſiones habeant diuinam naturam, ſeu diuinam eſſentiam pro principio?

2. Proceſſiones diuinæ non ſunt immediatè à natura.

ASSERTVM I. Diuinæ proceſſiones non habent diuinam naturam, ſeu diuinam eſſentiam pro principio quo immediato, & proximo. Dixi diuinam naturam, ſeu diuinam eſſentiam ad innuendum non ſumi hîc diuinam naturam, vt contradiſtinctam ab eſſentia, qua ratione cum formaliter conſiſtat in intellectione radicali *ex ſupradictis tractat. ſuperiori lib. 1. cap. 2. §. 3.* difficiliùs explicaretur proceſſionem, quæ eſt immediatè, & proximè ab intellectu, non eſſe immediatè, & proximè à natura, quamvis adhuc dici poſſet intellectiuitatem conſtitutiuam naturæ eſſe diuerſam ab ea, quæ eſt principium proximum proceſſionis; illam ſcilicet importare gradum vitæ intellectiuæ, iſtam importare principium intelligendi: verùm meliùs dicitur in propoſito titulo naturam ſumi, vt indiſtinctam ab eſſentia, nec in alio ſenſu à Theologia quæritur quomodo diuinæ proceſſiones ſint à natura, ſeu habeant pro principio naturam. Dixi pro principio quo immediato, & proximo; quia non intendo negare in natura diuina reſpectu proceſſionum quamcumque rationem principij quo, etiam radicalem, & remotam; imò hanc mox poſitiuè affirmabo. Aſſertum ita explicatum tradunt licèt non terminis adeò expreſsis Diuus Thomas *prima parte, quæſt. 27. artic. 1. & 5.* Scotus *in 1. diſtinct. 2. quæſt. 7. §. quia ſicuti dixi, & diſtinct. 12. quæſt. 1. §. quantum ad iſtum articulum.* Syluius *prima parte, quæſtione 27. articulo 5.* Io. à S. Thom. *eâdem quæſtion. diſputatione 12. articulo 5. numero 17.* Molina *eâdem quæſtione articulo 5. diſputatione 2.* Vaſquez *diſputatione 111. capite 2.* Lugus *lib. 1. diſputatione 2. cap. 2.* Arriaga *diſput. 44. ſect. 2.* Hernicx *diſputat. 2. quæſt. 4.* Marchinus *quæſt. 27. diſput. 1.* Auerſa *quæſt. 17 ſect. 4.* Alijque Theologi communiſsimè, imò etiam *Sancti Patres* ex quibus plures referuntur à Vaſquio, & Io. à S. Thoma *locis citatis* contra Durandum in *1. diſt. 6. quæſt. 2. diſt. 16. quæſt. 1. & diſtinct. 27. quæſt. 3.* cuius opinio notari ſolet vt temeraria, erronea, errori proxima, hæreſim ſapiens. Temeraria quidem quia in re graui opponitur communi ſenſui Scholaſticorum, & Patrum; erronea, vel ſaltem errori proxima, quia opponitur propriæ locutioni Sacræ Scripturæ; hæreſim ſapiens, quia fauet Alogianis, & nonnullis alijs hæreticis, vt patet ex probationibus, quas ſubiicio.

Cẽſura opinionis Durandi.

3. Probatur primò ſi diuinæ proceſsiones habent diuinam naturam, ſeu diuinam eſſentiam, pro principio quo immediato, & proximo, immediatè prodirent ex fœcunditate diuinæ naturæ, ſecluſiſque à Deo per cogitationem intellectu, & voluntate, ac intelligere, & velle, adhuc in eo eſſet proceſsio Filij, & proceſsio Spiritus Sancti; ſed hoc eſt falſum, ergo diuinæ proceſsiones non habent diuinam naturam &c. Maior continet ipſiſsimam ſententiam Durandi qui *quæſtione 2. præcitata* ita habet. *Quemadmodum ſi calor in igne eſſet intelligens, nec produceret calorem intelligendo, nec fœcundus eſſet ad eum producendum, quia intelligens; ſed aliâ viâ produceret, & aliâ ratione eſſet fœcundus; puta, quia in ſe eſt calor, cui ſuaptè naturâ conuenit communicare calorem: Ita Pater æternus, non quia intelligens, nec intelligendo producit filium; ſed quia habet fœcunditatem ad illam naturam communicandam per generationem, quam proinde eodem modo illi communicaſſet eſto per impoſſibile non eſſet intelligens.* Minor probatur. Filius in diuinis eſt eſſentialiter verbum, Spiritus Sanctus eſt eſſentialiter Amor, ſed ex ſolà fœcunditate diuinæ naturæ excluſis à Deo per cogitationem intellectu &c. non eſſet in Deo proceſsio Verbi, & Amoris, ergo ex ſola fœcunditate diuinæ naturæ ſecluſis &c. non eſſet in Deo proceſsio Filij & proceſsio Spiritus Sancti; adeóque falſum eſt diuinas proceſsiones habere diuinam naturam pro principio. Minor patet, quia nec eſt dabile verbum (ſubintellige mentale, de quo eſt ſermo in præſenti) extra intellectum, nec eſt dabilis amor extra voluntatem. Maior probatur ex Scriptura, in qua ſæpiſsimè Filius Verbum vocatur Apocal. 19. *Vocatur nomen eius verbum Dei.* Io. 1. *In principio erat verbum:* 1. Io. 5. *Tres ſunt, qui &c. Pater, Verbum & Spiritus Sanctus.* Spiritus Sanctus non adeò expreſsè in Sacra Scriptura Amor nuncupatur, deducitur tamen ex 1. Io. 4. *Diligamus inuicem, quia dilectio*

Perſona filij vocatur in Scriptura Verbum.

Persona Spiritus Sancti Amor. dilectio ex Deo est, & habetur non tantùm ex Sanctis Patribus, verùm etiam ex consensu vniuersalis Ecclesiæ canentis de Spiritu Sancto in ipsius solemnitate. *Qui paraclitus diceris, donum Dei altissimi, fons viuus, ignis, charitas.*

4. Dices ex *Durando* tribui Filio nomen Verbi, Spiritui Sancto nomen Amoris per accommodationem quandam, seu adaptationem fundatam in eo, quòd sicuti in creatis verbum præcedit amorem, & operatio intellectus operationem voluntatis, ita in diuinis Filius præcedit Spiritum Sanctum, & processio Filij processionem Spiritus Sancti. Sed contra: Non sunt sine necessitate trahenda loca Scripturæ ad sensum accommodatitium, & improprium, & quando id fit contra communem Scholasticorum, & Sanctorum Patrum sententiam, vt facit Durandus in præsenti non caret notâ temeritatis: Imò, quia non admittendo in diuinis propriam rationem Verbi, valdè accedit ad Alogianos, & Arianos negantes dari Verbum, quod sit Deus, seu Persona diuina; non caret notâ sapientis hæresim. Contra insuper eâdem ratione, qua Durandus tantùm per accommodationem, & impropriè admittit in diuinis nomen Verbi, & Amoris, dici posset tantùm per accommodationem, & impropriè verificari nomen Filij, & Spiritus Sancti; & non nisi in sensu accommodatitio, ac improprio procedere loca Scripturæ tribuentia diuinis Personis talia nomina, cum præcipuè, ponendo ambas diuinas processiones immediatè à natura, nulla sit specialis ratio cur vna debeat esse prior altera, vna debeat esse generatio, & habere pro termino Personam, quæ sit Filius; non altera: sicque Durandus sibi parùm cohæret; dum ex vna parte astruit duas diuinas processiones esse immediatè à natura, & ex alia parte vult vnam esse priorem altera, & ideò vnam accommodari, siue assimilari processioni per intellectum, alteram processioni per voluntatem, quia processio per intellectum est prior processione per voluntatem.

Durandi effugium impugnatur.

Durandus sibi non cohæret.

5. Probatur secundò processiones diuinæ non sunt immediatè, & proximè à diuina naturâ, seu à diuinâ essentiâ, ergo non habent diuinam naturam, seu diuinam essentiam pro principio quo immediato, & proximo: Consequentia patet, quia, cum ratio principij quod conueniat tantùm supposito, seu Personæ, non potest conuenire naturæ, nisi ratio principij quo; adeòque processiones nequeunt esse à natura, nisi tanquam à principio quo: Nequeunt esse à diuinâ naturâ immediatè, & proximè, nisi sint ab ipsa tanquam à principio quo immediato, & proximo. Antecedens probatur primò processiones diuinæ sunt operationes vitales, non simplices emanationes; quia id, quod est per simplicem emanationem, est proprietas essentiæ, à qua emanat, non Persona habens eandem essentiam cum suo principio; sed operationes vitales in substantia spirituali, cuiusmodi est Deus, sunt per intellectum, & voluntatem; cum in substantia spirituali non sit alius modus operandi vitaliter quàm per intellectum, & voluntatem, ergo processiones diuinæ sunt immediatè & proximè ab intellectu, & voluntate. Probatur idem antecedens secundò. Generatio in creatis non est immediatè, & proximè à natura, datur enim in quolibet principio generante potentia generatiua distincta à natura, sed in processionibus diuinis illa, quæ est prima est generatio, ergo ex processionibus diuinis illa quæ est prima non est immediatè, & proximè à natura; ergo à fortiori neque altera est immediatè, & proximè à natura. Probatur idem antecedens tertiò. Operationes perfectissimæ in creatis non sunt immediatè, & proximè à natura; nam intelligere, & velle, quæ sunt in creatis operationes perfectissimæ, sunt immediatè, & proximè ab intellectu, & voluntate, non à natura; sed processiones diuinæ debent esse operationes perfectissimæ, ergo non debent esse immediatè, & proximè à natura. Probatur idem antecedens quartò ex absurdis consequentibus ad processiones diuinas prouenientes immediatè, & proximè à natura; sequitur potiùs esse ponendam vnicam, quàm duas processiones, & ponendo duas nullam deinde esse rationem negandi plures, & plures in infinitum sequitur nullum debere poni inter ipsas personas ordinem, & Filium non debere esse priorem Spiritu Sancto; sed vtrumque debere esse æquè primò à solo Patre: sequitur vnam processionem non debere dici generationem potiùs, quàm alteram; vel saltem nullam esse assignabilem rationem cur vna processio potiùs, quàm altera sit generatio.

Processiones diuinas non esse immediatè & proximè à natura multipliciter probatur.

Absurda contra processiones diuinas immediatè prouenientes à naturâ.

Dices has omnes illius primi antecedentis probationes posse à Durando aliquo modo solui, & consequenter non esse sufficientes, aut saltem non adeò validè euincere assertum, vt opposita Durandi opinio possit iure censeri temeraria, periculosa, errori proxima. Prima probatio solui potest dicendo, malè argui à substantia spirituali finita ad infinitam; & sicuti ex eo, quòd substantia spiritualis finita sit infœcunda ad communicandam se ipsam; malè infertur debere talem esse etiam spiritualem substantiam infinitam, ita ex eo, quòd substantia spiritualis finita non sit operatiua vitaliter, nisi per intellectum, & voluntatem; malè infertur debere talem esse etiam substantiam spiritualem infinitam: Deinde dici potest personam in diuinis procedere per simplicem emanationem, & licèt per hanc in creatis non procedat aliquid simile in natura, hoc ideò esse, quia in creatis, vt procedat aliquid simile in natura debet ipsa natura produci, in diuinis autem debet produci sola personalitas, & hæc, cum emanet etiam in creatis, potest quantùm est de se procedere per emanationem. Secunda probatio solui potest dicendo essentiam diuinam ratione suæ omnimodæ infinitatis 6.

nitatis posse per se ipsam præstare id totum, quòd præstat natura creata simul cum potentia generatiua distincta. Tertia probatio solui potest dicendo, vel intelligere, & velle non esse operationes perfectissimas; cum sint ex genere suo accidentales, adeóque minùs perfectæ generatione, quæ est actio substantialis; vel processiones diuinas debere quidem esse operationes perfectissimas comparatiuè ad omnes operationes creatas, at non comparatiuè etiam ad quamlibet aliam operationem diuinam. Quarta probatio solui potest dicendo non esse absurdum, quod nequeat à nobis assignari sufficiens ratio positiua lumine naturæ, cur sint duæ processiones; cur sit talis ordo inter diuinas Personas, cur vna processio potiùs, quàm altera sit generatio &c.

7. Sed contra: allatæ rationes vel considerantur nudè, & secundùm quod præcisè deducuntur ex principiis naturæ, vel considerantur, vt fidei substractæ, & secundùm quòd habent consortium principiorum fidei, & in particulari secundùm quòd de fide est processiones diuinas esse per modum Verbi, & Amoris: Primo modo transeat posse quoquomodo solui allatas rationes *a Durando* secùs secundo modo; & hoc sufficit, vt *Durandi* opinio possit iure censeri temeraria, periculosa, errori proxima, subintellige in ordine ad principia fidei, non in ordine ad principia purè naturalia.

Durãdi opinio auctoritate, & principiis fidei, non ratione, & principiis naturæ sufficienter refellitur.

8. Hinc habes obiter supposito præcisè, quòd dentur in diuinis duæ processiones immanentes, non posse euidenter probari, quòd tales processiones non sint immediatè & proximè à natura; benè tamen supponendo, quòd dentur in diuinis duæ processiones immanentes, quarum altera terminetur ad Verbum, altera ad Amorem, ideò consultò posita est primo loco probatio ostendens ex Scriptura, ex duabus diuinis processionibus alteram terminari ad Verbum, alteram ad Amorem, seu alteram esse processionem Verbi, alteram processionem Amoris. Potissima igitur vis argumentorum, quæ in præsenti contra Durandum militant auctoritati innititur, & rectè docent Lugus *prima parte, lib. 2. disputat. 2. cap. 2. numero 6.* Arriaga *disputat. 44. sect. 2. numero 24.* &c. non posse ipsum sola ratione sufficienter refelli, nec esse valdè fidendum soli rationi in veritate excedente omnem rationem.

Non est fidendum rationi in veritate excedente rationem.

9. ASSERTVM II. Processiones diuinæ habent diuinam essentiam, seu diuinam naturam pro principio quo mediato, & remoto. Ita in re quamvis non omnes in terminis terminantibus, Auctores relati pro primo asserto contra Aureolum *in 2. distinct. 9. parte prima, articulo 4.* vbi tradit ex communi, & præcisa ratione intellectionis demonstratiuè inferri processionem Verbi in diuinis (quod proportionaliter tenetur docere de communi, & præcisa ratione volitionis, respectu processionis Spiritus Sancti) & consequenter non ponit requiri fœcunditatem aliquam naturæ ad diuinas processiones. Contra tamen assertum

Probatur primò ex Scriptura Isaiæ 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam? Si ego, qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero? Dicit Dominus.* Quo in loco omninò indicatur fœcunditas diuinæ naturæ ad generandum. Fauent eidem fœcunditati Dionysius, Damascenus, Hilarius, Ignatius, Fulgentius, *aliique plures Sancti Patres apud* Aversam 1. *parte, quæst. 27. sect. 4. §. dico secundò* dicentes Filium, seu Verbum in diuinis naturâ procedere, & licèt *Sancti Patres* præcipuè intendant significare filium in diuinis non procedere modo libero, & contingenti, sicuti producuntur creaturæ; sed modo naturali, & spontaneo quidem, non tamen libero, seu indifferenti ad non productionem: Nihilominùs non potest negari, quin talis modus loquendi *Sanctorum Patrum* insinuet etiam fœcunditatem in diuina natura in ordine ad Filium, & ex paritate rationis etiam in ordine ad Spiritum Sanctum. 10. Supposita verò diuinæ naturæ fœcunditate facile est inferre diuinas processiones ab ipsa esse, seu talem fœcunditatem ab ipsa exerceri tanquam à principio quo mediato, & remoto, cum alius modus non suppetat; nec possit diuina natura respectu processionum esse aut principium quod, aut principium quo proximum: Non principium quòd, quia ratio principij quod est propria suppositi, & Personæ: Non principium quo proximum, vt in superiori asserto probatum est contra *Durandum*, contra quem obiter aduerto malè ipsum pro se adducere *Sanctos Patres* mox relatos, nam præter quod magis intendunt exprimere rationem necessitatis in diuina processione, quàm rationem principij in diuina natura si aliquam insinuant rationem principij, insinuant solùm rationem principij quo mediati, & remoti.

Processiones diuinæ esse à natura mediatè, & remotè probatur multipliciter.

SS. PP. docētes filium naturâ procedere, non fauent Durando.

11. Probatur secundò quia ex vna parte conuenit ponere in diuinis rationem principij quo tum remoti, tum proximi; licèt enim principium quo remotum, quando est sine principio quo proximo, videatur esse imperfectum; quando tamen habet necessariam simultatem cum principio quo proximo est perfectio simpliciter, vt exemplificari potest in actu primo, qui licèt quando est sine secundo sit imperfectus; quando tamen habet necessariam simultatem cum secundo est perfectio simpliciter. Ex alia parte talis ratio principij quo remoti non potest in alio meliùs constitui, quàm in ipsa natura, cum natura sit ex genere suo prima radix, & principium quo remotum cuiuscũque productionis, & omnis productio in creatis ita sit ab aliqua potentia immediatè, & proximè; vt sit à natura producentis mediatè, & remotè.

12. Dices vel nullatenùs in hoc mysterio valere paritatem à naturis creatis ad naturam diuinam, vel si valet paritas, ex hac potiùs inferri, quod natura diuina steri-

lis

lis ſit, & infœcunda in ordine ad ſui communicationem; nam natura diuina ſpiritualis eſt, & intellectualis, in creatis autem naturæ, ſeu ſubſtantiæ ſpirituales, & intellectuales, nullam habent fœcunditatem ad ſui communicationem.

In Myſterio Trinitatis quomodo valeat paritas à naturis creatis ad naturam diuinam.

Sed contra fateor in hoc myſterio non eſſe admodùm efficacem puram paritatem à naturis creatis ad naturam diuinam, dum tamen ſe viciſſim fouent auctoritas, ratio, & paritas; aliquod argumenti robur etiam ea paritate deriuatur. Ad paritatem, quæ in oppoſitum affertur, dico ipſam nec auctoritate, nec ratione foueri; &

13\. ex alia parte facilè apparere, cur à naturis ſpiritualibus creatis non valeat in propoſito arguere ad naturam diuinam; hæc enim ita eſt ſpiritualis, vt contineat omnem perfectionem naturæ materialis; ideò nihil mirum, quod cum ſpiritualitate coniungat fœcunditatem, quamvis fœcunditas in creatis competat ſolis naturis materialibus. Ratio à priori, cur ſit infœcunda natura intellectualis creata, non ſic diuina, eſſe poteſt quia natura intellectualis creata intelligit per actus accidentales, & ſimiliter vult per actus accidentales; quibus non poteſt, aut produci, aut communicari natura, quæ eſt ſubſtantia; at natura intellectualis diuina intelligit, & vult per actus ſubſtantiales, per quos ſubſtantia, ſeu natura communicari poteſt; ideò in natura intellectuali creata cum non appareat vllum principium proximum producendi ſibi ſimilem, non debet poni principium remotum, & fœcunditas; ſecùs in natura diuina, in qua cum appareat principium proximum communicandi ſe ipſam, non debet negari principium remotum, & fœcunditas. Alia ratio eſſe poteſt, quia fœcunditas in creatis ponitur ad conſeruationem ſpeciei, & quia ſolæ ſubſtantiæ materiales corruptibiles ad ſpeciei conſeruationem indigent ſucceſſiua productione indiuiduorum, non ſubſtantiæ ſpirituales incorruptibiles; in illis ſolis, non in iſtis ponitur fœcunditas; at in diuinis non ponitur fœcunditas ad ſpeciei conſeruationem, ideò debet tribui fœcunditas naturæ etiam ſpirituali; cùm præcipuè infinitas, quæ eſt radix fœcunditatis diuinæ, in ipſa natura maximè reluceat.

Cur ex infœcunditate naturæ intellectualis creatæ non inferatur infœcunditas naturæ intellectualis diuinæ.

14\. Probatur tertiò ſpecialiter contra *Aureolum* intellectus, & voluntas, ſeu intellectio, & volitio ex concepto ſuo, & ex communi ratione intelligendi, & volendi non habent producere terminum, præſertim quando verſantur circa obiectum proportionatum, & præſens, ergo quòd in diuinis habeatur per intellectum, & voluntatem, per intellectionem, & volitionem productio termini, ſeu proceſſio Verbi, & Amoris, non prouenit ex communi ratione intelligendi, & volendi, ergo ex aliquo prædicato, quòd peculiariter reperiatur in Deo, hoc autem non videtur poſſe eſſe aliud, quàm naturæ fœcunditas, ergo datur in Deo fœcunditas ratione cuius diuina natura eſt principium quo mediatum, & remotum proceſſionum, quarum ſunt principium quo immediatum, & proximum intellectus, & voluntas, ſeu ratione cuius intellectus, & voluntas reſpectu proceſſionum non eſſent principium quo, immediatum, & proximum, niſi reſpectu earumdem diuina natura eſſet principium quo mediatum, & remotum. Antecedens aliundè ſupponitur, & poteſt aliqualiter probari *ex tractat. ſuperiori lib. 2. capite 2. §. 5.* pro nunc verò ſiſtendo intra limites præſentis materiæ confirmatur ex eo, quòd ſi eſſet euidens, vt vult *Aureolus*, per omnem intellectionem produci Verbum, per omnem volitionem produci Amorem, cum aliundè facilè conſtet Deum eſſe intelligentem, & volentem, nimis facilè demonſtraretur dari in diuinis Amorem, Verbum, & principium vtriuſque, quod eſt nimis planum, nimis facilem, & penè dixerim nimis vilem, facere notitiam Myſterij Trinitatis.

Niſi natura diuina eſſet fœcũda nec per diuinum intellectum procederet, Verbum, nec per diuinam voluntatem Spiritus Sãctus.

Ex his habes in ordine ad diuinas proceſsiones eodem ferè modo, quo in ordine ad quaſcumque operationes, ſeu productiones creatas, tria principia diſtingui. Alterum quod, & eſt ſuppoſitum, ſeu perſona; cui tribuitur denominatio operantis, ac producentis: Alterum quo remotum, & hoc ſicuti in creatis eſt forma, ratione cuius ſuppoſitis conuenit agere; ita in diuinis eſt natura, ratione cuius Perſonis conuenit fœcunditas. Alterum quo proximum, & hoc ſicuti in creatis eſt aliqua potentia conſequens formam, ita in diuinis debet eſſe aliqua virtus conſequens naturam. Supereſt modò explicandum quænam ſit hæc virtus, ſeu quaſi potentia, & quia ex iam dictis conſtat proceſsiones diuinas maximè ſpectare ad intellectum, & voluntatem ſit 15.

Principium operationis triplex quod, quo remotum, quo proximum.

---

§. II.

An, & quomodo Proceſſiones diuinæ habeant intellectum, & voluntatem pro principio?

ASSERTVM: Proceſsiones diuinæ habent intellectum, & voluntatem pro principio quo immediato, & proximo. Hoc aſſertum duo affirmat. Primum eſt proceſsiones diuinas eſſe per intellectum, & voluntatem; & in hoc conueniunt omnes Theologi relati *in aſſerto 1. §. ſuperioris* contra Durandum: eſſet hoc etiam contra Ricardum de Sancto Victore, ſi verè ſenſiſſet vt nonnulli ipſi attribuunt, vtramque diuinam proceſsionem eſſe per voluntatem, at 16.

Proceſſiones diuinæ ſunt ab intellectu, & volũtate tanquam à principio quo immediato, & proximo.

hanc ſententiam ipſi immeritò attribui oſtendit Vaſquez *prima parte, diſput.* 111. *cap.* 1. *num.* 1. Secundum eſt, proceſſiones diuinas ita eſſe per intellectum, & voluntatem, vt intellectus, & voluntas habeant rationem principij quo immediati, & proximi; intellectus quidem habeat rationem talis principij reſpectu Proceſſionis verbi; voluntas reſpectu Proceſſionis Spiritus Sancti. Quod eſt ſpecialiter contra Aureolum *in* 1. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. *art.* 2. ponentem in diuinis principium quo tantùm per modum actionis, nullatenùs per modum potentiæ; nec admittentem in Deo potentiam vllam ſumptam pro principio productiuo, ſed tantùm potentiam ſumptam pro non repugnantia, ſeu pro actuali connexione terminorum. Qua in re in præſenti recenſeri poſſunt contra Aureolum illi omnes, quos retulimus *ſuperiori tractatu lib.* 3. *cap.* 1. §. 1. pro ſententia aſſerente actum primum, ſeu potentiam intelligendi in Deo; & inſuper D. Thomas *prima parte, quæſt.* 41. *art.* 4. *in* 1. *diſt.* 7. *quæſt.* 1. *art.* 1. Scotus *in primo. diſt.* 2. *quæſt.* 7. Harincx *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *num.* 38. Marchinus *quæſt.* 27. *diſp.* 5. Lugus *lib.* 2. *diſp.* 5. *cap.* 3. *n.* 5. Vaſquez *diſp.* 163. *cap.* 2.

17. Probatur primò: Proceſſiones diuinæ ſunt per intellectum, & voluntatem; nec poteſt meliùs aſſignari, quomodo ſint per intellectum, & voluntatem, quàm dicendo, quòd habeant intellectum, & voluntatem pro principio quo immediato, & proximo; ergo proceſſiones diuinæ habent intellectum, & voluntatem pro principio quo immediato, & proximo. Probatur antecedens quoad primam partem, ponendo diuinas proceſſiones eſſe per intellectum, & voluntatem rectè explicatur, quomodo terminus vnius proceſſionis ſit Verbum, terminus alterius ſit Amor; termino vnius approprientur ea, quæ ſpectant ad Intellectum, termino alterius ea, quæ ſpectant ad voluntatem: Item quomodo vna proceſſio ſit prior alterâ, quomodo ſint duæ proceſſiones, nec plures, nec pauciores; quæ, & ſimilia, ſunt ferè inexplicabilia, ſi proceſſiones diuinæ non ponantur eſſe per intellectum; & voluntatem; ergo verè proceſſiones diuinæ ſunt per intellectum, & voluntatem. Probatur idem primum antecedens quoad ſecundam partem ponendo diuinas proceſſiones habere intellectum, & voluntatem pro principio quo immediato, & proximo facilè aſſignamus reſpectu diuinarum proceſſionum ea principia, quæ aſſignari communiter ſolent reſpectu cuiuſcumque productionis; nimirum aſsignamus pro principio quod Perſonam; pro principio quo remoto naturam, & quaſi formam principij quod; pro principio quo proximo virtutem, & potentiam conſequentem ad principium quo remotum: & licèt in hac materia non ſit præſumendum explicare diuina ad modum creatorum, quando tamen id poteſt commodè præſtari, libenter præſtandum eſt, vt ex conſortio luminis fidei, & naturæ, veritas illuſtrior eluceſcat.

Probatur ſecundò ſpecialiter contra Aureolum, cuius opinio, vt refert Lugus *loco citato num.* 7. ab aliquibus erroris notatur; ab aliis parum conſona Scripturæ, & Conciliis; ab aliis non tuta cenſetur, ab aliis nulli Cenſuræ ſubiicitur. Probatur inquam ſic: Non eſt neganda in diuinis vera ratio potentiæ productiuæ, ergo non eſt neganda intellectui, & voluntati vera ratio principij quo immediati, & proximi reſpectu diuinarum proceſsionum. Antecedens, quod eſt maximè contrarium Aureolo probatur primò. Ratio potentiæ productiuæ, quatenùs dicit actum primum, & virtutem producendi abſque carentia, imò cum omnimoda, & maximè neceſſaria ſimultate actus ſecundi, & actualis productionis, eſt perfectio ſimpliciter vt alibi tradebatur dùm probabatur dari in diuino intellectu, & in diuina voluntate actum primum. Probatur idem antecedens ſecundò. Vbi datur verum producere, non eſt neganda vera potentia productiua, ſed in diuinis ad intra datur verum producere, cum detur verum producens, & verum productum; ergo in diuinis ad intra datur vera potentia productiua. Maior probatur, quia producere nihil aliud eſt, quàm potentia ſeu virtus productiua in exercitio. 18. Cenſura opinionis Aureoli. Vbi datur producere datur potẽtia productiua.

Probatur tertiò contra eundem Aureolum Proceſsiones diuinæ habent Perſonas pro principio quod, ergo habent aliquod principium quo immediatum, & proximum; ſed huiuſmodi principium quo non poteſt eſſe aliud, quàm intellectus, & voluntas; ergo proceſsiones diuinæ verè habent intellectum, & voluntatem pro principio quo immediato, & proximo; Antecedens non negatur ab Aureolo, nec poteſt negari, cum ſit omninò de fide Patrem eſſe principium Filij; Patrem, & Filium eſſe principium Spiritus Sancti: Prima conſequentia euincitur inductione, qua conſtat dari principium quo, vbicumque datur principium quod; & ratio eſt quia principium quo nihil aliud eſt, quàm forma, ſeu quaſi forma, ex qua ſimul cum ratione ſuppoſiti, ſeu Perſonæ conſurgit principium quod. Minor ſubſumpta probatur, ex ſupra dictis diuinæ proceſsiones ſunt immediatè, & proximè per intellectum, & voluntatem; ergo ſi debent habere aliquod principium quo immediatum, & proximum, huiuſmodi principium quo immediatum, & proximum non poteſt eſſe aliud, quàm intellectus, & voluntas. 19. Principium quod non poteſt eſſe ſine principio quo. Vbi datur principium quod, datur principium quo.

Dices proceſsiones diuinas eſſe per intellectum, & voluntatem, non tanquam per potentiam productiuam, & principium quo; ſed tanquam per actualem productionem; nec in ordine ad diuinas proceſsiones dari aliquid ſe habens vt quo, præter actualem productionem; & in rigore dicendum eſſet proceſsiones diuinas eſſe per intellectionem, & volitionem potiùs, quàm eſſe per intellectum, & voluntatem. Sed 20.

contra

contra transeat, quod magis infrà §. 4. & 5. explicandum est, processiones diuinas esse per intellectionem, & volitionem; imò esse intellectionem, & volitionem; non hinc sequitur ipsas non esse per intellectum, & voluntatem; ipsas non habere intellectum, & voluntatem pro principio quo: imò cum, iuxta alibi dicta de actu primo intelligendi, & volendi intellectio, & volitio in diuinis sint ab intellectu, & voluntate, tanquam ab actu primo, tanquam à potentia productiua, tanquam à principio quo; consequens est processiones diuinas habere intellectum, & voluntatem pro principio quo, si sunt intellectio, & volitio. Illud, quod dicebatur in ordine ad diuinas processiones non dari aliquid se habens vt quo, præter actualem productionem est idem, ac dicere ipsas processiones diuinas esse principium quo, & mediate quidem principium quo inter Personas producentes, & Personas productas; at non inter Personas producentes, &

21\. productiones, seu processiones. At hoc impugnatur, primò quia processio, & productio concipitur ad modum alicuius transeuntis, ad modum tendentiæ, & viæ; ratio aut principij quo concipitur ad modum alicuius fixi, permanentis, & tenentis ex parte principij quod, ergo processioni, & productioni malè tribuitur ratio principij quo. Secundò non tantum Personæ productæ, verum etiam processiones, sunt ab alio, & habent Personas producentes pro principio quod, ergo etiam respectu ipsarum Processionum debet assignari aliquod principium quo; non tantùm enim vbicumque datur principium quod, datur principium quo; sed etiam respectu cuiuscumque datur principium quod, respectu eiusdem datur principium quo.

Processiones diuinæ non possunt esse principium quo.

22\. Dices insuper vel processiones diuinæ sunt intellectio, & volitio; vel sunt aliquid aliud ab intellectione, & volitione: non potest dici, quod sint aliquid aliud ab intellectione, & volitione; quia secùs non essent per intellectum, & voluntatem; ergo dicendum est, quod sint intellectio, & volitio; at intellectio, & volitio in diuinis sunt principium quo, ergo ipsæ processiones diuinæ sunt principium quo, ergo non datur in ordine ad diuinas processiones aliquod principium quo; alioqui vel diuinæ processiones haberent se ipsas pro principio quo, vel daretur vnum principium quo respectu alterius principij quo, & sic posset in infinitum procedi. Porrò intellectionem, & volitionem in diuinis esse principium quo sic probatur: Intellectus, & voluntas in diuinis non possunt esse principium quo, nisi quatenùs sunt in actu secundo intellectionis, & volitionis, ergo non sunt principium quo quatenùs dicunt potentiam, & actum primum; sed quatenùs dicunt actum secundum intellectionis, & volitionis, adeóque ratio principij quo conuenit formaliter ipsi intellectioni, & volitioni. Sed contra dico intellectionem, & volitionem in diuinis esse sub diuersa ratione processiones, & principium quo processionum; seu processiones esse sub diuersa ratione principium quo processionum; processiones scilicet sumptas actiuè esse principium quo in ordine ad processiones sumptas passiuè; intellectum scilicet, & voluntatem, intellectionem, & volitionem se tenentes ex parte Personæ producentis esse principium quo in ordine ad intellectum, & voluntatem, intellectionem, & volitionem se tenentes ex parte Personæ productæ. Pro cuius pleniori notitia sit 23.

§. III.

An, & quomodo Processiones diuinæ habeant intellectionem, & volitionem pro principio?

ASSERTVM: Processiones diuinæ habent intellectionem, & volitionem pro principio quo, & simul sunt sub diuersa consideratione intellectio, & volitio; seu quod idem est intellectio, & volitio in diuinis simul sunt sub diuersa consideratione processiones, & principia quo Processionum subintellige immediata, & proxima. Ita Marchinus *quæst.* 27. *disp.* 5. cum Theologis Italis vt ipse loquitur contra Torres *quæst.* 27. *art.* 5. Bañes, & Zumel *ibidem* volentes intellectionem, & volitionem diuinas esse ipsas processiones præcisè, nullatenus esse principia quo. Item contra Suarez *lib.* 1. *de Trinitate*, *cap.* 8. aliosque nonnullos volentes ex opposito intellectionem, & volitionem diuinas esse principium quo processionum, nullatenus esse ipsas processiones.

24. Intellectio, & volitio in diuinis sunt simul processiones, & principia quo processionum.

Probatur, & explicatur assertum ex vna parte nulla apparet repugnantia in eo, quod idem in diuinis sit sub diuersa ratione, Processio, & principium quo Processionis: Ex alia parte apparet necessitas tribuendi intellectioni, & volitioni in diuinis, tùm esse Processionis; tùm esse principia quo Processionum; ergo verè intellectio, & volitio in diuinis simul sunt sub diuersa consideratione processiones, & principia quo processionum; seu quod idem est Processiones diuinæ habent intellectionem, & volitionem pro principio quo, & simul sunt, &c. Probatur antecedens quoad primam partem. Non potest apparere maior repugnantia in eo, quòd idem sit processio, & principium quo Processionis, quàm in eo, quòd sit terminus procedens, & principium à quo procedit, sed hoc in diuinis non repugnat; quia idem intellectus, vt est in Patre est principium, vt est in Filio est terminus; vt est in Patre præcedit se ipsum vt existentem in Filio; ergo neque 25.

Probatur nullam in hoc esse repugnantiã.

repugnat, quod idem sit processio, & principium; quod eadem intellectio vt est in Patre sit principium, vt est in filio sit Processio; vt est in Patre præcedat se ipsam, vt existentem in Filio. Apparet aliquod vestigium huius non repugnantiæ etiam in creatis; vbi actio, & passio idem sunt, & tamen actio se tenet ex parte principij, passio ea parte termini: Maius est eiusdem non repugnantiæ vestigium in Christo Domino, qui, iuxta sententiam valdè probabilem à nobis etiam suo loco tradendam, se ipsum in hostia reproducit, adeóque est simul principium, & terminus; multò magis igitur in diuinis poterit res eadem esse principium, & processio. Probatur illud primum Antecedens quoad secundam partem, & quidem quòd intellectio, & volitio in diuinis sint Principia quo processionum probatur, tùm ex eo, quòd intellectus, & voluntas in diuinis non possunt exercere rationem principij quo si considerentur nudè, & nisi considerentur in actu, adeóque non possunt exercere rationem principij quo, nisi simul cum intellectione, & volitione: tùm ea discrimine, quod intercedit inter productionem verbi creati, & increati. Verbum enim creatum producitur ea indigentia intellectionis, ideò non potest intellectionem supponere tanquam principium quo; at Verbum increatum producitur ex fœcunditate naturæ, non ea indigentia intellectionis; ideò potest intellectionem supponere, & habere ipsam pro principio quo. Rursùs in nobis per productionem Verbi intellectus deducitur ab actu primo ad secundum, ideò actus secundus in nobis potest tantùm habere rationem viæ, & productionis, non rationem principij quo respectu verbi: at in Deo intellectus est per se ipsum in actu secundo etiam sine verbo, ideò potest esse respectu verbi non tantùm via, & productio, verùm etiam principium quo in se ipso, vt ita dicam, fixum, & permanens præcisum à verbo. Quòd verò intellectio, & volitio in diuinis sint etiam processiones, probatur ex eo, quòd, vbi datur aliquid procedens, non potest negari processio, & vbi quod procedit est Verbum, & Amor; processio non potest esse, nisi actus intellectus, & voluntatis; nec aliud in præsenti intelligimus nomine intellectionis, & volitionis, & abstrahimus pro nunc ab eo, quòd actus, quo verbum producitur, & procedit debeat vocari dictio potiùs, quàm intellectio.

Huius non repugnantiæ datur aliquod vestigiũ in creatis.

27. Cur intellectio creata sit tantùm productio, non verò principium verbi, secùs intellectio diuina.

Dices, cum *in §. superiori* assertum sit intellectum, & voluntatem esse principium quo immediatum, & proximum diuinarum processionum, parùm cohærenter in præsenti asseri, tanquam principium quo earundem intellectionem, & volitionem. Enimverò comparando intellectum, & intellectionem, voluntatem, & volitionem, ad eandem rem, necesse est, quòd inter intellectum, & talem rem, voluntatem, & talem rem, mediet intellectio, & volitio, adeóque quod intellectus, & voluntas, ad talem rem non se habeant immediatè: Deinde diuina essentia à nobis astruitur respectu processionum principium mediatum, & remotum; quia inter diuinam essentiam, & processiones, mediant intellectus, & voluntas ab ipsa essentia profluentes; ergo etiam intellectus, & voluntas essent respectu processionum principium mediatum, & remotum, si mediaret intellectio, & volitio profluentes ab intellectu, & voluntate. Sed contra inter intellectum, & processiones, mediant quidem intellectio, & volitio in ratione entis, at non mediant in ratione principij; ideò respectu processionum intellectus, & voluntas sunt principium quo immediatum, & proximum; æquè, ac intellectio, & volitio. Non mediant inquam intellectio, & volitio in ratione principij, quia in ordine ad diuinas processiones datur in intellectu, & voluntate diuinis sufficiens ratio principij independenter ab intellectione, & volitione. Hæ propterea præequiruntur ad processiones ea perfectione diuini intellectus diuinæque voluntatis exigentium semper esse in actu secundo; non ea insufficienti ratione principij in iisdem intellectu, & voluntate. Ex quo patet disparitas ad illud, quod additur de diuina essentia; inter hanc enim, & processiones, mediant intellectus, & voluntas in ratione principij; nec diuina essentia habet ex se in ordine ad processiones rationem principij sufficientis, seu sufficienter determinati independenter ab intellectu, & voluntate. Ad explicandum quomodo intellectus, & intellectio, voluntas, & volitio sint in diuinis principium quo æquè immediatum; adeò vt intellectio, & volitio, licet sint principia processionum, non sint immediatiora in ratione principij, quàm intellectus, & voluntas, & in ratione entis medient non in ratione principij; afferri potest paritas Personarum Patris, & Filij in ordine ad Spiritum Sanctum; quamvis enim in ratione Personæ Filius mediet inter Patrem, & Spiritum Sanctum, non mediat tamen in ratione principij, nec Filius est Spiritus Sancti principium immediatius, quàm Pater; licet sit Spiritui Sancto immediatior, quàm Pater entitatiuè, & in ratione Personæ.

28.

Intellectus, & voluntas in diuinis sunt principia processionũ æquè immediata, ac intellectio, & volitio.

29.

§. IV.

§. IV.

Vtrùm intellectio, & volitio, quæ sint processiones, & principia processionum sunt intellectio, & volitio essentialis?

30. Processiones, & principia processionum non sunt intellectio, & volitio essentiales præcisè considerata.

ASSERTVM: Intellectio, & volitio, quæ sunt processiones, & principia processionum in diuinis non sunt intellectio, & volitio essentiales putè, & secundùm se præcisè consideratæ. Colligitur ex Diuo Thoma 1. *parte*, *quæst.* 34. *art.* 1. *ad* 3. *& quæst.* 37. *art.* 1. traditur ab aliis Theologis communiter: quamvis deinde hi diuisi sint in assignando quid addant actus, qui sunt processiones, & principia processionum super intellectionem, & volitionem essentiales secundùm se præcisè consideratas: vt patebit *ex sequenti* §. Solùm videtur huic asserto aduersari Gabriel *in* 1. *dist.* 7. *quæst.* 1. si faui à capo. Probatur

31. Processiones, & principia processionum in diuinis non sunt quid commune omnibus diuinis Personis, sed intellectio, & volitio essentiales putè, & secundùm se præcisè consideratæ, sunt quid commune omnibus diuinis personis; ergo processiones, & principia processionum non sunt intellectio, & volitio essentiales putè, & secundùm se præcisè consideratæ. Maior patet, quia nec generare, & spirare; necesse principium generandi, & spirandi, commune est omnibus diuinis Personis, alioqui quælibet Persona diuina esset Pater, quælibet esset Spirator, Filius se ipsum generaret, Spiritus Sanctus se ipsum spiraret, &c. Minor facilè probatur, quia omnia essentialia in diuinis secundùm se præcisè considerata communia sunt, & ideò essentialia dicuntur, quia essentiam consequuntur, & omnibus Personis communia sunt, sicuti est communis essentia. Hoc eodem argumento probatur nec intellectum essentialem, nec voluntatem essentialem secundùm se præcisè consideratam; nec item essentiam diuinam secundùm se præcisè consideratam esse principium diuinarum processionum, cum hæc omnia communia sint omnibus diuinis Personis, non minùs, quàm essentialis intellectio, & essentialis volitio.

Eademque ratione non sunt intellectus, & voluntas essentiales.

32. Hinc habes Durandum *superioribus* §§. relatum parùm efficaciter probare, quòd diuinæ processiones non sint per intellectum, & voluntatem; & parùm cohærenter asserere ipsas esse immediatè, & proximè à diuina natura. Primum parùm efficaciter probat, quia dùm ex eo quod intellectus, & voluntas, intellectio, & volitio conueniant omnibus diuinis Personis infert diuinas processiones non esse per intellectum, & voluntatem; per intellectionem, & volitionem, militat tamen illatio circa intellectum, & voluntatem, intellectionem, & volitionem secundùm se præcisè considerata; qua tantùm ratione omnibus diuinis Personis conueniunt: non contra eadem considerata cum aliquo addito, quod non in omnibus Personis reperiatur; & ratione cuius non omnibus diuinis Personis conueniant. Secundum parum cohærenter asserit, quia non minùs omnibus Personis communis est, non minus omnibus Personis conuenit diuina essentia, quàm intellectus, & voluntas; intellectio, & volitio; ergo negando processiones esse per intellectum, & voluntatem; quia intellectus, & voluntas omnibus Personis conueniant, parùm cohærenter asserit easdem processiones esse per diuinam essentiam; cum etiam diuina essentia omnibus Personis conueniat.

Durandus sibi non cohæret

§. V.

Quid addant actus, qui sunt Processiones, & principia processionum, supra intellectionem, & volitionem essentiales secundùm se præcisè consideratas?

ASSERTVM I. Actus, qui sunt processiones, & principia processionum non addunt supra intellectionem, & volitionem essentiales, aliquid spectans ad lineam intelligendi, & volendi; nec illi sunt actus intellectus, & voluntatis diuersi ab intellectione, & volitione essentialibus. Colligitur ex Diuo Thoma *prima parte*, *quæst.* 27. *art.* 1. 3. *&* 5. & traditur à Ioan. à S. Thoma *quæst.* 27. *disp.* 12. *art.* 5. *num.* 35. Syluio *eodem art.* 5. *ad* 4. Arriaga *disp.* 44. *sect.* 3. Lugo *lib.* 2. *disp.* 1. *cap.* 4. Marchino *quæst.* 27. *disp.* 3. Auersa *quæst.* 27. *sect.* 5. aliisque Theologis magis communiter contra Scotum *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 7. §. *ad secundum dubium*, *& quodlib.* 14. §. *hic intelligendum*. Primo enim loco distinguit Scotus intelligere, & dicere, tanquam duos actus intellectus. Secundo loco distinguit amare simpliciter, & amare productiuum, tanquam duos actus voluntatis; docet consequenter actus, qui sunt processiones, & principia processionum, esse dicere, & amare productiuum; & esse diuersos in linea intelligendi, & volendi ab actibus intellectionis, & volitionis essentialium, seu ab intelligere, & amare simplici. Item contra Henricum *quodlib.* 6. *quæst.* 1. *& in summa quæst.* 54. distinguit enim hic auctor in nobis duplicem intellectionem, & duplicem volitionem; vnam, ad quam intellectus, & voluntas se habent merè passiuè: alteram, ad quam se habent actiuè. Illam vocat ditectam, remissam, non productiuam termini; istam reflexam feruentem, & productiuam termini

33. Actus intellectus, & voluntatis, qui sunt processiones non differunt in sua linea ab actibus, qui sunt intellectio, & volitio essentialis.

Intellectio, & volitio duplex iuxta

in nobis tum in Deo iuxta Henricum.

termini. Eodem ferè modo diſtinguit duplicem intellectionem & duplicem volitionem in Deo directam, quaſi paſſiuam, & non productiuam termini; hos actus dicit eſſe intellectionem, & volitionem eſſentiales: reflexam, actiuam, & productiuam termini, hos actus dicit eſſe diuinas proceſſiones. Videtur etiam hoc aſſertum eſſe contra Valentiam *prima parte, diſputat. 1. quæſtione 1 punct. 3.* vbi diuinam intellectionem, & diuinam volitionem diuidit in abſolutam, & reſpectiuam, verùm non ſatis explicat, vtrùm velit intellectionem, & volitionem reſpectiuam differre ab abſoluta in linea intelligendi, & volendi; an tantùm per relationem annexam, quod ſecundum ſi intendat, vt magis videtur intendere, poſito aſſerto non aduerſatur. Verùm quidquid ſit de hoc

34. Probatur aſſertum primò in vniuerſum: non dantur in diuinis actus intellectus, & voluntatis diuerſi in linea intelligendi, & volendi ab intellectione, & volitione eſſentialibus; ergo actus, qui ſunt proceſſiones, & principia proceſſionum non addunt &c.

Intelligere, & velle Dei vnicum eſt, ac ſimplex.

Probatur antecedens primò ex D. Thoma *prima parte, quaſt. 27. art. 5. ad 3. Deus vno ſimplici actu omnia intelligit, & ſimiliter omnia vult: de potentia quaſt. 9. art. 9. in C. Non eſt in Deo, niſi vnum ſimplex intelligere, & vnum ſimplex velle; quia intelligendo eſſentiam ſuam intelligit omnia, & volendo bonitatem ſuam vult omnia, quæ vult.* Ergo non dantur in diuinis actus intellectus, & voluntatis diuerſi &c. Probatur idem antecedens ſecundò. Non datur in diuinis intellectus diuerſus, & voluntas diuerſa ab intellectu, & voluntate eſſentialibus, ergo neque actus intellectus, & voluntatis diuerſi in linea intelligendi, & volendi &c. Probatur hæc conſequentia actus ſecundi ad intra in Deo non poſſunt non adæquari ſuis actibus primis, alioqui actus primi eſſent perfectiores, & ſimpliciores ſecundis, ſed eo ipſo, quòd actus ſecundi adæquentur primis, nequeunt eſſe plures actus ſecundi, quàm primi; nequeunt inter ſe diuerſificari actus ſecundi, ſi non diuerſificantur primi; nequeunt diuerſificari actus intelligendi, & volendi, ſi non diuerſificantur intellectus, & voluntas.

35. Dices non obſtante ſimplicitate actus, quo Deus intelligit, & vult: non obſtante item vnicitate intellectus, & voluntatis, aſſignantur plures actus intellectus, & voluntatis inter ſe virtualiter diſtincti in linea intelligendi, & volendi, vt patet ex diuiſionibus ſcientiæ & volitionis aſſignatis *tractat. ſuperiore lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 5.* ergo iiſdem non obſtantibus aſſignari poterunt ſaltem, tanquam virtualiter diuerſi in linea intelligendi, & volendi actus intellectus, & voluntatis, qui ſunt proceſſiones, & principia proceſſionum ab actibus, qui

36. ſunt intellectio, & volitio eſſentialis. Sed contra poſſumus quidem non obſtante ſimplicitate diuini actus, & vnicitate diuini intellectus (quòd valet proportionaliter de voluntate, eiuſque actu) diſtinguere virtualiter plures intellectiones inadæquatas, & partiales in ordine ad diuerſa obiecta partialia; qua ratione diſtinguimus ſcientiam ſimplicis intelligentiæ à ſcientia viſionis, ſcientiam liberam à ſcientia neceſſaria &c. at non poſſumus hoc modo diſtinguere plures intellectiones adæquatas, & totales in ordine ad obiectum totale diuini intellectus; ſi autem proceſſio per intellectum, & intellectio eſſentialis diſtinguerentur in linea intelligendi, & tanquam duo actus intellectus, diſtinguerentur tanquam duo actus adæquati, & attingentes adæquatum obiectum diuini intellectus; nam nec proceſſio per intellectum poteſt eſſe actus inadæquatus intellectus diuini, alioqui Verbum diuinum eſſet inadæquatum, & diminutum; & aperiretur aditus ponendi in diuinis plura verba; nec item intellectio eſſentialis poteſt eſſe actus inadæquatus; alioqui Filius, & Spiritus Sanctus habentes ſolam intellectionem eſſentialem, haberent actum inadæquatum, nec attingerent obiectum adæquatum, & totale diuini intellectus.

In intellectu, & voluntate Dei poſſunt virtualiter diſtingui plures actus inadæquati, nõ plures adæquati.

Probatur ſecundò: Intellectio eſſentialis attingit omne verum omni modo, quo attingibile eſt, (quod valet proportionaliter de volitione eſſentiali in ordine ad bonum) ergo non eſt dabilis alius actus intellectus, qui in linea intelligendi ſit diuerſus ab intellectione eſſentiali, & conſequenter actus intellectus; per quem procedit Verbum, non eſt in linea intelligendi diuerſus ab intellectione eſſentiali: eodemque modo actus voluntatis per quem procedit Spiritus Sanctus, non eſt in linea volendi diuerſus à volitione eſſentiali; Antecedens patet, quia Intellectio eſſentialis, ſi aut non attingeret omne verum, aut non attingeret omni modo, quo attingibile eſt, non eſſet ſimpliciter infinita, nec ea ſe tribueret Deo omnem intelligendi perfectionem; conſequentia probatur: non poteſt vnus actus eiuſdem intellectus eſſe diuerſus, & diſtinctus ab alio in linea intelligendi, niſi aut diuerſum obiectum, aut idem obiectum diuerſo modo attingat, præſertim loquendo in ſubiecta materia de intellectu diuino, in quo circa idem obiectum, neque etiam virtualiter poſſunt diſtingui actus ſolo numero diuerſi *ex dictis tract. ſuperiore lib. 3. capit. 2. §. 3.* 37.

Intellectio eſſentialis Dei attingit omne verũ omni modo quo attingibile eſt.

Probatur tertiò ſpecialiter contra Scotum intelligere, & dicere; Amare, & ſpirare, non ſunt actus diuerſi in linea intelligendi, & volendi; ſed per dicere, & ſpirare importantur actus, qui ſunt proceſſiones, & principia proceſſionum; per intelligere, & amare importantur intellectio eſſentialis, & volitio eſſentialis; ergo actus, qui ſunt proceſſiones, & principia proceſſionum, non ſunt actus intellectus, & voluntatis diuerſi ab intellectione, & volitione eſſentiali. Maior probatur: dicere vt ſupponitur in præſenti eſt proferre verbum mentale, ſeu eſt producere terminum repræſentatiuum. 38.

Dicere prout ſpectat ad intellectum

Quid, & quomodo differat ab intelligere.

præsentatiuum, & expressiuum rei intellectæ; at hoc habetur per ipsum intelligere, seu per actionem intellectiuam; ergo intelligere, & dicere non sunt actus diuersi in linea intelligendi. Minor probatur: Terminus repræsentatiuus, & expressiuus rei intellectæ, & in esse intellecto, est idem ac terminus, in quo relucear rei intellectio: ab intellectione enim res habet esse intellectum, sicuti à visione visum, à relatione relatum; at terminus, in quo relucear rei intellectio non potest alia actione meliùs produci, quàm intellectione ipsâ, seu actione intellectiuâ; ergo vere dicere habetur per intelligere, seu per actionem intellectiuam; nec addit intellectui nouum actum diuersum ab intellectione, sed ponit in intellectu nouum terminum productum per eundem actum intellectionis.

39. Dices: Intelligere habet pro obiecto præcisè rem intellectam, ergo actus habens pro obiecto verbum productum est in lineá intelligendi diuersus ab intelligere, adeóque dictio est actus diuersus ab intellectione. Consequentia patet; quia ex diuersitate obiectorum arguitur diuersitas actuum, cum igitur res intellecta, & verbum productum, sint obiecta diuersa, & ambo spectent ad lineam intelligendi inferent actus diuersos, & actus intellectionis tendens in rem intellectam erit diuersus ab actu dictionis tendente in rem productam. Antecedens probatur: tùm quia in attingentia vitali rei intellectæ habetur totum id, quod essentialiter requiritur ad Intelligere; tùm quia intelligere est operatio immanens; operationes autem immanentes, ex Aristotele 9. *Metaph. text.* 16. sunt steriles, adeóque nihil producunt, nec habent pro obiecto aliquid à se productum.

40. Sed contra: Intelligere secundùm se abstrahit ab eo, quod vel respiciat præcisè rem intellectam, vel respiciat rem intellectam, & terminum productum: dicere respicit essentialiter, & rem intellectam, & terminum productum; respicit scilicet verbum productum, tanquam terminum intermedium; respicit rem intellectam, tanquam terminum vltimum, & cum dicere etiam per aduersarios sit actus intellectus, impossibile est, quod non tendat in obiectum intellectus, seu in rem aliquam intellectam; deficit propterea instantia in eo, quod supponit dictionem præcisè terminari ad verbum productum, ex quo malè infert habere obiectum adæquatè diuersum ab intellectione, cum tamen re vera obiectum vltimatum, & specificatiuum dictionis sit res intellecta, quamvis deinde respiciat etiam verbum productum, vnde dictio est actus intellectionis cum aliquo addito, at non est actus diuersus ab actu intellectionis. Ad illud, quod affertur ex Aristotele (præterquàm quòd, si aliquid probat, nimis probat, probat scilicet etiam dictionem debere esse sterilem, & nullius termini productiuam; cum per ipsosmet aduersarios

Dicere est actus intellectionis cũ addito, non est actus alius ab intellectione.

etiam dictio sit actus intellectus, & operatio immanens) dico operationes immanentes, vel dici steriles permissiuè quatenùs possunt esse sine termino producto, non positiuè quatenus positiuè excludant termini productionem; vel dici steriles in ordine ad terminum sensibilem, & ad extra, non in ordine ad terminum insensibilem, & ad intra. Ex vtraque hac explicatione patet obiter malè Durandum allatâ Aristotelis auctoritate vti ad probandum diuinas processiones non esse per intellectum, & voluntatem. Accedit quod quando etiam absolutè concederentur steriles operationes immanentes in creatis, non sufficienter inferret Durandus debere easdem operationes sterilescere in Deo; alioqui ex eo, quod in creatis substantia, seu natura spiritualis, sit sterilis in ordine ad producendum sibi similem, inferretur ad hominem contra ipsum debere eodem modo sterilescere in naturam, quæ spiritualis est, in Deo.

Operationes immanentes quomodo sint steriles.

41.

Probatur quartò specialiter contra Henricum: Non datur in nobis, & multò minùs in Deo intellectio, ad quam intellectus merè passiuè se habeat, ergo malè Henricus assignat duplicem intellectionem; alteram passiuam non productiuam termini; alteram actiuam, & productiuam termini. Antecedens probatur, quia intellectus non potest habere intellectionem, nisi viuat, nec potest viuere, nisi agat. Item quia si esset dabilis intellectio, ad quam intellectus merè passiuè se haberet, non appareret ratio, cur non posset intellectus habere intellectionem productam ab extrinseco. Confirmatur: Intellectio passiua, & remissa, si esset dabilis, esset imperfectior, & inferioris conditionis ad intellectionem actiuam, & feruentem, adeóque esset omninò excludenda à Deo, & malè omninò sonaret ponere in Filio, & Spiritu Sancto solam intellectionem passiuam, & remissam. Idem prorsus argumentum formari potest circa volitionem.

42. Intellectio malè diuiditur in actiuã, & passiuam.

ASSERTVM I I. Actus, qui sunt processiones, & principia processionum, addunt super intellectionem, & volitionem essentiales, solam relationem propriam personæ producentis, seu sunt ipsamet intellectio, & volitio essentialis, vt affectæ speciali relatione Personæ producentis. Hoc assertum eosdem habet aduersarios eosdemque Patronos, quos assertum superius, & licèt Marchinus *disp.* 4. *prop.* 2. ponat intellectionem notionalem, seu intellectionem, quæ est processio, addere intellectioni essentiali rationem essendi à se, nihilominus, quia ratio essendi à se, vt est propria Patris; non potest esse aliud, quàm innascibilitas, seu ratio ingeniti, & hæc non importat aliquod positiuum distinctum à Paternitate, vt tradetur infra *lib. seq. cap.* 2. §. 5. idem prorsus in re est ponere additum rationis essendi à se, ac ponere additum Paternitatis, & si quæ est diuersitas tota reducitur ad modum loquendi.

43. Actus intellectus, & voluntatis, qui sũt processiones addunt intellectioni, & volitioni essentialibus solam relationem Personæ producentis.

Actus, in quibus consistunt diuinæ processiones, quas conditiones requirant.

Probatur: Actus, qui sunt processiones, & principia processionum duo potissimùm requirunt. Primum est, quod sint actus intellectus, & voluntatis; vt sic saluetur diuinas processiones esse per intellectum, & voluntatem. Secundum est, quod non sint communes omnibus diuinis Personis, vt sic saluetur tantùm Patrem, non quamlibet Personam producere Filium; tantùm Patrem, & Filium, non quamlibet Personam producere Spiritum Sanctum; sed hæc duo optimè conueniunt intellectioni, & volitioni essentiali, vt affectæ speciali relatione Personæ producentis: nec possunt aut alicui alij actui, aut intellectioni, & volitioni aliter consideratæ conuenire; ergo actus, qui sunt processiones, & principia processionum addunt, &c. Probatur minor quoad primam partem: Intellectio essentialis est actus intellectus, volitio essentialis est actus voluntatis, vt per se patet; vtraque vt affecta speciali relatione Personæ producentis conuenit illi soli Personæ, in qua reperitur talis specialis relatio; ergo illa duo optimè conueniunt intellectioni, & volitioni vt affectæ speciali relatione Personæ producentis. Probatur minor quoad secundam partem: Non est dabilis in Deo actus intellectus, & voluntatis, qui non sit intellectio, & volitio essentialis, vt habetur ex superiore asserto; nec intellectio, & volitio essentialis aliunde, quàm à relatione habere potest, quod non sit communis omnibus Personis; cum sola prædicata relatiua in diuinis communia non sint, ergo illa duo non possunt conuenire, aut alicui alij actui, aut intellectioni, & volitioni essentiali aliter consideratæ.

44. Intellectio notionalis, dictio, & processio actiua Verbi sunt synonyma.

Ex his habes primò intellectionem notionalem, dictionem, & processionem actiuam, qua Verbum producitur, esse synonyma in diuinis, & importare vnum, eundemque actum intellectus; vnam, eandemque intellectionem essentialem vt affectam speciali relatione Personæ producentis; vt affectam scilicet relatione Paternitatis: Item dilectionem notionalem, spirationem, & processionem actiuam, qua procedit Spiritus Sanctus, esse synonyma, & importare vnum, eundemque actum voluntatis, vnam eandemque volitionem essentialem, vt affectam speciali relatione Personæ producentis; vt affectam scilicet relatione spiratoris sibi identificante relationem tùm Paternitatis, tùm filiationis.

45. Dictio ab intellectione neque etiam ratione ratiocinata adæquatè distinguitur.

Habes secundò, Intellectionem notionalem, seu dictionem ab intellectione essentiali (eadem est ratio de dilectione notionali, seu spiratione comparata ad dilectionem, volitionemve essentialem) neque etiam virtualiter, aut ratione ratiocinatâ cum fundamento distingui distinctione adæquata. Enimverò etiam procedendo virtualiter, & ratione ratiocinata intellectio notionalis includit intellectionem essentialem, cum nihil aliud sit, quàm ipsa intellectio essentialis, vt respiciens non tantùm obiectum, verùm etiam terminum productum, seu vt affecta relatione Personæ producentis ad Verbum productum; Intellectio igitur notionalis etiam loquendo virtualiter, & ratione ratiocinatâ se habet ad intellectionem essentialem, tanquam includens ad inclusum, tanquam totum ad partem; & cum distinctio includentis ab incluso, totius à parte, sit ex genere suo inadæquata, consequens est intellectionem notionalem, etiam loquendo virtualiter, & ratione ratiocinatâ, distinctione tantùm inadæquata distingui ab intellectione essentiali.

Sed tantùm inadæquatè, tanquam includens ab incluso.

Habes tertiò ex parte principij quo diuinarum processionum necessariò importari aliquid relatiuum; seu Principium quo diuinarum Processionum necessariò requirere relationem. Difficultas modò est, eaque, & grauis, & solennis: Vtrùm talis relatio requiratur tanquam principium, an tanquam pura conditio, sine qua non habeatur principium. Docent relationem requiri tanquam principium, & habere veram rationem principij quo respectu diuinarum processionum, D. Bonauentura *in 1. dist. 7. artic. 1. quæstion. 2.* Durandus *ibidem, quæstion. 2. numer. 29.* De Quiros *tractat. 7. disputation. 40. section. 3.* Longus *in summa, quæstion. 42. artic. 5.* Amiens, Martinon, & alij nonnulli simpliciter tribuentes relationi totam rationem principij quo, essentiæ verò solam rationem conditionis. Docent insuper relationem requiri tanquam principium quo, Henricus *quodlib. 3. quæst. 3. & in summ. art. 57. quæst. 7.* Valentia *1. parte, disp. 2. quæst. 15. punct. 2.* Lugus *lib. 2. disput. 5. cap. 4. num. 16.* Ruiz *disp. 100. sect. 4.* Ricardus, Albertus, Meratius, & alij nonnulli tribuentes relationi rationem principij quo inadæquati, constituentes scilicet ex relatione, & essentia principium quo adæquatum. Ad cuius sententiæ auctores accedunt Albertinus *tom. 2. in prædicamento relationis corrol. 11. dubit. 2. num. 6.* Matchinus *quæst. 41. disp. 52. prop. 3.* docentes relationem integrare vnum principium cum diuina essentia, non influendo in terminum productum, sed distinguendo à termino producto. Accedunt item nonnulli Recentiores, quibus adhæret Alarcon *disp. 6. c. 7. n. 15.* hi distinguunt principium productiuum, & principium actiuè communicatiuum; illud tribuunt realationi, istud essentiæ. Docent è contra relationem nullatenus habere rationem principij quo, sed solam essentiam esse principium quo, requiri verò relationem præcisè vt conditionem Thomistæ cum D. Thoma *1. p. q. 41. a. 5.* qui hoc idem docuit *in 1. dist. 7. q. 1. a. 2. de potentia quæst. 2. art. 2.* & alibi Scotistæ cum Scoto *in 1. dist. 7. quæst. vnicâ 6. ad quæstionem igitur* Suarez *lib. 6. de Trinitate, cap. 5.* Molina *1. parte, quæst. 41. artic. 5.* Vasquez *disp. 164. cap. 3.* Arriaga *disp. 45. sect. 6.* 46.

Herinex

Herincx *disp.* 2. *quæst.* 5. & alij recentiores magis communiter.

Huius difficultatis solutioni præmitto ipsam sub variis terminis agitari. Nimirum vtrùm potentia generatiua in diuinis dicatur essentialiter, an notionaliter: Vtrùm potentia notionalis consistat in relatino, an in absoluto: Vtrùm principium quo in diuinis sit sola essentia, an sola relatio, an vtrumque. Præmitto insuper tùm eos qui rationem principij quo tribuunt soli essentiæ, non relationi; tùm eos, qui tribuunt soli relationi, non essentiæ, saluare quod diuinæ Personæ procedant per intellectum, & voluntatem. Primi enim essentiam sumunt non pro natura præcisè, sed pro quolibet prædicato essentiali, & dum dicunt solam essentiam esse principium quo intendunt excludere relationem tantum, non intellectum aut voluntatem. Secundi quamvis negent essentiæ, intellectui & voluntati rationem principij, concedunt tamen ipsis rationem conditionis requisitæ ex parte principij, sicque dicunt relationem, quæ est principium quo productiuum secundæ Personæ requirere tanquam conditionem essentiam, & intellectum: relationem, quæ est principium quo productiuum tertiæ Personæ requirere tanquam conditionem essentiam, & voluntatem, & hoc modo arbitrantur se sufficienter saluare, quod secunda Persona procedat per intellectum, tertia per voluntatem proximè, & immediatè, vtraque mediatè, & remotè per essentiam, seu per naturæ fœcunditatem, & dum communiter dicitur essentiam esse principium quo remotum, intellectum, & voluntatem esse principium quo proximum, censent esse modum loquendi improprium, nec aliud significare, quàm essentiam se tenere remotè ex parte principij quo, intellectum, & voluntatem se tenere proximè ex parte eiusdem. His præmissis, vt controuersiam ex professo discutiamus, sit

Essentiæ nomine in diuinis aliquando intelligitur quodlibet prædicatum absolutum.

---

§. VI.

Vtrùm Relatio requiratur ex parte principij quo diuinarum processionum tanquam principium, an tanquam pura conditio?

48. Relatio in diuinis non est principiũ quo adæquatum diuinarũ processionum.

ASSERTVM I. Relatio non requiritur ex parte principij quo diuinarum Processionum tanquam principium quo adæquatum, & totale, adeò vt essentia sit pura conditio. Ita Thomistæ, Scotistæ, & maior pars Recentiorum contra Bonauenturam, Durandum, *& nonnullos recentiores*, vt retulimus *in calce* § *superioris*.

Probatur primò essentia diuina (cuius nomine iuxta mox præmissa non venit natura præcisè, sed simul cum natura venit tùm intellectus, tum voluntas) non potest esse in ordine ad diuinas processiones pura conditio, ergo relatio non potest esse principium quo adæquatum, & totale: Antecedens probatur primo auctoritate ex Concilio Florentino *sess.* 18. vbi habetur *Patris Persona suppositum est, atque generans, diuina verò natura generatiuum principium quo Pater Filium generat*: ex D. Damasceno *lib.* 1. *fidei cap.* 8. *Generatio est opus naturæ non sicut agentis.* (inquit D. Thomas *in* 1. *dist.* 7. *q.* 1. *art.* 2. *in C.*) *sed sicut quo agitur*, ex Diuo Anselmo *in opusculo de Spiritu Sancto, cap.* 6. *Stultissimum est dicere Spiritum Sanctum esse de relatione, & capit.* 10. *nisi fortè quis dicat Spiritum Sanctum non procedere de Deitate Patris; sed de Paternitate, nec per deitatem filij, sed per filiationem, quæ opinio sua se patenti fatuitate suffocat*: at hæ, & similes auctoritates ægrè saluantur; si essentia dicatur esse pura conditio in ordine ad diuinas processiones, ergo. Nec hisce auctoritatibus sufficienter æquiponderant verba, quæ in suę opinionis patrocinium afferunt aduersarij ex D. Athanasio *in Dialog. de Trinitate contra Anomæos* dicente *Patrem hypostasi sua gignere*, enimverò nomine hypostasis Athanasius (vt olim in vsu fuisse apud Græcos infrà dicetur *lib. seq. cap.* 2. §. 1.) intellexit essentiam, seu substantiam, non subsistentiam, & relationem. Magis videtur fauere aduersariis Augustinus *de fide ad Petrum, capit.* 3. dicens *Generatio est opus paternæ proprietatis*: Nihilominus Augustinus nihil aliud intendit, quam generationem esse opus potentiæ propriæ Patris, essentia autem vt connotans Paternitatem rectè dicitur potentia propria Patris, ideò, &c. Idem primum an- 49.
tecedens probatur secundò ratione: Illud, quod se habet vt pura conditio ad alicuius rei productionem, ita se habet, vt in re producta nulla formalitas ipsi respondeat; at in diuinis Personis productis aliqua formalitas respondet diuinæ essentiæ, ergo diuina essentia in ordine ad productionem diuinarum Personarum non se habet, vt pura conditio; Maior patet inducendo per ea, quæ se habent vt conditiones; nec ex pluribus per se requisitis ad aliquem effectum meliùs aliunde discernitur, quænam se habeant vt causæ, quænam vt conditiones, quàm considerando, quibusnam correspondeat in effectu aliqua formalitas, quibus non. Minor probatur, quia essentia ipsa personæ productæ est formalitas respondens essentiæ Personæ producentis, imò est eadenmet essentia Personæ producentis: & in Persona producta melius relucent prædicata essentialia, & absoluta, quàm personalia, & relatiua Personæ producentis, ergo.

Diuina essentia respectu earundẽ non est pura conditio.

Modus discernendi cõditionem à causa.

Probatur secundò: Relatio in diuinis duplicitet consideratur, vel vt referens vnam Personam ad aliam, vel vt distinguens vnam Personam ab alia; sub neutra consideratione potest esse principium quo adæquatum diuinarum processionum, ergo. Maior probatur: Relatio vt referens supponit, non ponit terminum 50.

ad quem refert; positis enim fundamento, & termino relatio consurgit, & exercet munus referendi. Relatio vt distinguens est etiam constituens, adeóque ex relatione vt distinguente habetur in diuinis Persona vltimò constituta, habetur principium quod, non principium quo; ergo relatio neque vt referens, neque vt distinguens est principium quo adæquatum.

51. Dices: Non est contra rationem principij quo constituere principium quod; adeóque ex eo, quod relatio vt distinguens constituat principium quod non rectè inferri, quod relatio, vt distinguens non sit principium quo: enimverò etiam natura constituit principium quod, cum Persona sit constitutum ex natura, & personalitate, & tamen à nobis natura asseritur principium quo. Deinde videtur satis arbitrariè dictum, quod relatio in diuinis nequeat considerari, nisi vel vt referens, vel vt distinguens; facilè enim addi potest ex Valentia 1. *part. quæst.* 15. *punct.* 2. §. *tertia assertio*, quòd considerari etiam debeat, vt vix quædam vltima producendi.

52. Relatio vltimò constitutiua principij quod non potest esse principium quo.

Sed contra: Licèt ratio principij quo possit constituere principium quod, non potest tamen ipsum constituere, vt ratio vltimò distinctiua; illud enim, quod est ratio vltimò distinctiua, est ratio disconuenientiæ, non conuenientiæ cum termino producto, & tamen principium quo debet esse ratio conuenientiæ, vt patet discurrenti per principia quo in creatis; ex eo igitur quòd in diuinis relatio constituat vltimo principium quod, & à quolibet alio distinguat, rectè infertur, quod nequeat esse principium quo. Ad illud, quod additur, dico magis arbitrariè dici, quod relatio possit etiam considerari, vt vis quædam vltima producendi; cum hoc ipsissimum sit in quæstione, & donec aduersarij ostendant necessitatem tribuendi diuinæ relationi huiusmodi vim, congruum sit diuinas relationes considerare tantùm eo modo, quo solent considerari à Theologis magis communiter. Porrò aduersarios non ostendere necessitatem tribuẽdi vim illã diuinæ relationi patet à fortiori ex sequentibus assertis.

53. Relatio in diuinis non est principiũ quo inadæquatum diuinarũ processionum.

Assertvm II. Relatio non requiritur ex parte principij quo diuinarum processionum, tanquam principium quo inadæquatum, & partiale; adeò vt ex essentia, & relatione tanquam ex comprincipiis consurgat vnum principium quo adæquatum, & totale. Ita Thomistæ, Scotistæ, & maior pars Recentiorum contra Henricum, Ricardum, Albertum, Valentiam, Lugum, aliosque nonnullos, vt retulimus *in calce §. superioris*.

Probatur primò auctoritatibus, & rationibus allatis in probationem superioris asserti, quæ si rectè perpendantur militant etiam pro asserto præsenti: & sicuti ibi ex eo, quòd in termino producto reluceant formalitates respondentes essentiæ, inferebatur negari non posse essentiæ rationem principij; ita hîc ex eo, quod in termino producto nulla reluceat formalitas respondens relationi Personæ producentis inferendum est tali relationi nullam posse concedi rationem principij, neque etiam partialis, & inadæquati.

Dices, relucere in termino producto prædicatum, seu formalitatem distinctionis, & hanc non posse respondere, nisi relationi personæ producentis: sicuti enim à propria relatione habet persona producta, quod distinguatur à producente; ita à propria relatione habet persona producens, quod distinguatur à producta. Sed contra: eodem modo probaretur in qualibet productione creata indiuiduationem esse partiale principium quo; per propriam enim indiuiduationem à quolibet alio distinguitur vltimò creatura producta, sicuti per propriam indiuiduationẽ à quolibet alio distinguitur vltimò creatura producens. Distinctio igitur in termino est formalitas tantùm quoad nomen respondens distinctioni principij producentis, cæterùm quoad rem distinctio est ratio disconuenientiæ, non conuenientiæ inter terminum productum, & principium producens. 54.

Probatur secundò: Si relatio requiritur, tanquam principium quo inadæquatum, & partiale diuinarum processionum, maximè quia principium quo, seu potentia producendi, debet distingui à termino producto realiter; quo modo distinguitur sola relatio personæ producentis, non essentia; sed hæc ratio, si quid probat, nimis probat, ergo nihil probat. Minor probatur: Si principium quo in diuinis debet distingui realiter à termino producto, debet realiter distingui principium quo non tantùm inadæquatum, verùm etiam adæquatum; & consequenter necessitas distinguendi principium quo à termino producto, si quid probat, nimis probat, nimirum si probat relationem esse principium quo inadæquatum, probat etiam esse principium adæquatum: si probat essentiam non posse esse principium adæquatum, probat neque posse esse principium inadæquatum. Enimverò si repugnat idem producere se ipsum, repugnat idem producere se ipsum non tantùm adæquatè, verùm etiam inadæquatè; si de ratione formali realis principij est realis distinctio; cum in principio etiam inadæquato saluetur formalis ratio principij, de ratione formali principij realis etiam inadæquati erit realis distinctio. Imò realis distinctio erit etiam de ratione formali conditionis se tenentis ex parte principij, quia conditio se tenens ex parte principij differt à principio tantùm ex eo, quòd non influat in rem productam, cæterùm sicuti conuenit cum principio quoad prioritatem, ita videtur conuenire cum eodem quoad distinctionem; sicque allata ratio si quid probaret, probaret diuinam essentiam non tantùm non esse principium quo inadæquatum diuinarum processionum, quod est nimis probare contra præsens assertum; verùm etiam probaret diuinam essentiam non posse respectu earumdem esse conditionem se tenentem 55.

Si principiũ adæquatum requirit distinctionem, eandem requirit principium inadæquatum, imò, & conditio

ex

ex parte principij; quod est nimis probare contra assertum superius.

56. Relatio se tenet ex parte principij quo, tāquam pura conditio in diuinis.

ASSERTVM III. Relatio se tenet ex parte principij quo diuinarum processionum, tanquam pura conditio, & principium quo adæquatum est essentia, cuius nomine iuxta præmissa *in superiori §. & fusius tradita* §§. 3. & 4. venit in præsenti natura diuina, & intellectus respectu processionis Verbi; natura diuina, & voluntas respectu processionis Spiritus Sancti. Ita *Thomistæ Scotistæ, & maior pars recentiorum*, contra Auctores aduersantes duobus præcedentibus assertis.

Probatur: Relatio iuxta hucusque dicta necessariò requiritur ex parte principij quo diuinarum processionum, & tamen non requiritur vt principium quo, aut adæquatum, aut inadæquatum; ergo superest quod requiratur vt pura conditio: Ex alia parte diuina essentia connotando relationem, vt conditionem habet omnia requisita, vt sit principium quo adæquatum. Enimverò quatenùs importat naturam habet fœcunditatem; quatenùs importat intellectum, & voluntatem, habet specialem determinationem ad duas, & non plures, nec pauciores processiones; quatenùs connotat vnam relationem potiùs, quàm alteram, habet esse proprium vnius personæ, non commune omnibus; ergo relatio est pura conditio, & diuina essentia ipsam connotando est principium quo adæquatum diuinarum processionum.

57. Dices; diuina essentia ex eo, quòd connotet relationem tanquam conditionem, non distinguitur realiter à termino producto; sed inter alia essentialiter requisita ad principium quo reale adæquatum est distinctio realis à termino, ergo diuina essentia ex eo, quod connotet relationem, tanquam conditionem, non habet omnia requisita, vt sit principium quo reale adæquatum; & sicuti hoc debet esse in se distinctum, non connotare distinctionem; ita debet ex relatione, quæ sola in diuinis est quid realiter distinctum, constitui; non relationem, tanquam conditionem connotare. Hæc instantia basis est, in qua aduersarij statnunt totam necessitatem tribuendi relationi rationem principij quo, saltem inadæquatam respectu diuinarum processionum. Sed contra pro ipsius euersione sit

---

§. VII.

Quomodo in principio quo diuinarum processionum saluetur sufficiens distinctio à termino producto positâ relatione, tanquam conditione?

58. In principio quo diuinarum processionum sufficit distinctio virtualis à termino producto.

ASSERTVM: In principio quo diuinarum processionum sufficit distinctio virtualis à termino producto supposita distinctione reali relationis, se habentis tanquam conditionis connotatæ à principio quo, & tanquam proprietaris constituentis principium quod realiter distinctum. Ita D. Thomas *prima parte, quæstione* 41. *artic.* 5. *ad* 1. *de potentia, quæstione* 2. *artic.* 2. *ad* 3. Io. à S. Thoma *quæstione* 42. *disputat.* 16. *articulo* 3. *numero* 12. Syluius *quæstione* 41. *articul.* 5. *conc.* 4. Molina *eodem artic. ad* 4. Arriaga *disputatione* 45. *sect.* 5. Herincx *disputat.* 2. *quæst.* 5. *numero* 30. contra Auctores supra relatos, qui vt saluent distinctionem realem principij quo à termino producto, ponunt relationem pro principio quo saltem partiali.

Probatur primò ratione ex verbis D. Thomæ *loco mox citato. Id, quo generans generat, est commune genito, & generanti, & tanto perfectiùs, quanto perfectior fuerit generatio: vnde cum diuina generatio sit perfectissima; id, quo generans generat, est commune genito, & generanti, & idem numero; non tantum specie, sicut in rebus creatis.* Circa hæc 59.
D. Thomæ verba aduerte primò, quòd licèt *Sanctus Doctor* specialiter loquatur de potentia generatiua, & principio quo secundæ personæ, eadem tamen est ratio de potentia spiratiua, & principio quo tertiæ personæ; nec vllus ex aduersariis requirit maiorem distinctionem, inter potentiam spiratiuam, & Spiritum Sanctum; quàm inter potentiam generatiuam, & Verbum.
Aduerte secundò, quòd sicuti in generatio- 60.
ne creata terminus genitus procedit similis generanti; ita in generatione increata terminus procedit consubstantialis: Sicut igitur in generatione creata illud, ratione cuius generans habet principium quod, scilicet differentia indiuidualis est diuersum à genito; illud ratione cuius habet principium quo est simile genito; ita in generatione increata illud ratione cuius generans habet principium quod, scilicet personalitas, & relatio debet esse distinctum à genito; illud, ratione cuius habet principium quo, debet esse idem cum genito, debet igitur ratio principij quo collocari in diuina essentia in qua generans, & genitum sunt idem; non in relatione personali, in qua
generans, & genitum distinguuntur. Vnde 61.
sic efformo argumentum ad probationem asserti: In principio quo diuinarum processionum non potest requiri distinctio simpliciter realis à termino producto, ergo sufficit distinctio virtualis supposità &c. Antecedens probatur: In principio quo processionis Spiritus Sancti non potest requiri maior distinctio, quàm in principio quo processionis Verbi; sed in principio quo processionis Verbi, seu generationis, non potest requiri distinctio simpliciter realis à termino producto, ergo neque in processione Spiritus Sancti, ergo in principio quo diuinarum processionum non potest &c.
Minor probatur: Principium quo processio- In generatione creata principium quo est simi-
nis Verbi debet esse consubstantiale termino producto, debet igitur esse eadem sub-

le, in generatione increata principium quo debet esse consubstantiale genito. stantia, eademque essentia, quæ est in termino producto; debet inquam esse consubstantiale; nam sicuti in generatione creata terminus procedit similis; ita in generatione increata, seu processione Verbi, terminus procedit consubstantialis; sed in generatione creata, in qua terminus procedit similis, principium quo est termino simile; ergo in generatione increata, in qua terminus procedit consubstantialis principium quo debet esse termino consubstantiale, debet esse hîc substantia eadem, sicuti ibi est substantia similis, cum substantia termini.

62. Dices: Licèt in generatione increata terminus procedat consubstantialis, procedit tamen productione reali, ergo licèt ad saluandam consubstantialitatem sit ponenda eadem essentia in producente, & producto; tamen ad saluandam simul realem productionem erit ponenda distinctio realis principij quo producentis à termino producto, & consequenter erit necessarium ponere pro principio quo non essentiam, in qua persona producta, & producens sunt consubstantiales, benè tamen relationem in qua persona producta, & producens realiter distinguuntur. Sed contra supponunt, non probant Aduersarij, ad productionem realem necessariò requiri distinctionem realem principij quo; fateor quidem ad productionem realem requiri aliquid distinctum realiter à termino, at non est necesse hoc distinctum realiter à termino esse ipsum principium quo, sed sufficit esse conditionem à principio quo connotatam.

63. Productio realis ex suo cōceptu formali non requirit realē distinctionē princ[i]pij producentis à termino producto. Probatur secundò: De conceptu formali realis productionis non est realis distinctio principij producentis à termino producto, sed sufficit distinctio in aliquo connotato; sufficit, quod aliqua conditio se tenens ex parte principij producentis distinguatur realiter à termino producto, ergo in principio quo diuinarum processionum non requiritur distinctio realis; sed sufficit distinctio virtualis à termino producto, suppositâ distinctione reali relationis &c. Consequentia patet, quia id, quòd non requirit realem distinctionem, aut potest sine vlla prorsus distinctione haberi, aut saltem contentum est distinctione virtuali, quæ reali æquiualet. Antecedens probatur: Quod est de conceptu formali realis productionis est de conceptu formali realis productionis tam primæ, tum secundæ; secunda enim productio est etiam ipsa vera productio, habet etiam ipsa conceptum formalem veræ productionis, at de conceptu formali secundæ productionis non est realis distinctio principij producentis à termino producto, sed sufficit distinctio in aliquo connotato, ergo. Minor probatur res eadem vt connotans, aut distinctam locum, aut distinctum modum essendi, aut aliquam aliam conditionem à se ipsâ realiter distinctam, potest se ipsam secundò producere, seu reproducere; sic Christus quatenus existens in vna præsentia potest reproducere, imò reproducit se ipsum, vt existentem in alia iuxta sententiam valdè probabilem à nobis etiam tradendam in libris de Eucharistia, & à pluribus ibidem traditam specialiter à Conincho *quæst.* 75. *art.* 4. Amico *disput.* 18. *sect.* 4. Gabriele à S. Vincentio *disputat.* 8. *quæst.* 4. necnon etiam à Francisco Macedo *lib.* 4. *de Clauibus Petri, cap.* 9. *ab* Arriaga *hic disputat.* 45. *sect.* 5. ergo de conceptu formali secundæ productionis non est realis distinctio principij producentis à termino producto, sed sufficit realis distinctio in aliquo connotato; consequenter in præsenti ex eo, quod detur in diuinis realis productio nulla consurgit necessitas ponendi distinctionem realem inter principium quo, & terminum productum; sed sufficit, quod principium quo connotet relationem à termino producto distinctam.

64. Dices hanc doctrinam non esse ad rem in præsenti, nec aliquid probare, nisi nimis probet in subiecta materia: Non est ad rem in præsenti, quia malè consonat confugere ad opinionem valdè dubiam pro explicanda veritate omninò indubitatâ, qualis est realis productio diuinarum personarum: Non probat aliquid, nisi nimis probet; enimverò probat essentiam non tantùm posse esse principium quo filiationis, verùm etiam posse esse principium quo, imò principium quod sui ipsius: nam Christus non tantùm reproducit aliquid soli identificatum, verùm etiam reproducit se ipsum, & in tali reproductione exercet munus principij quod, nedum principij quo. Deindè probat essentiam esse principium quo, non tantùm filiationis, verùm etiam Paternitatis; cùm ex vna parte etiam Paternitas profluat ab essentia, & ex alia parte ad principium quo reale sufficiat virtualis distinctio, quam habet essentia à Paternitate æquè, ac à filiatione. Sed contra: Sicuti in diuinis est admittenda consubstantialitas inter producens, & productum, præscindendo ab eo, quòd in creatis sit dabile principium producens consubstantiale producto, ita in diuinis possemus sustinere realem productionem sine distinctione reali principij quo, etiam quando realis productio sine reali distinctione principij quo in creatis dari non posset: nec confugimus ad opinionem dubiam reproductionis eiusdem à se ipso, & principij quo in creatis realiter indistincti à principio quod, quasi existimantes non nisi dependenter à tali opinione sustineri posse veritatem realis productionis diuinarum personarum, sed vt ex fide supponentes omninò indubitatam realem productionem diuinarum personarum inter se consubstantialium, modum, quo talis productio fit, & de quo hîc in viâ nullam habemos certam, & euidentem notitiam, maiori qua possumus probabilitate non tantùm ex fidei, verùm etiam naturæ principiis indagamus, & explicamus. Ideò allata doctrina quamvis non omninò necessaria, est tamen valdè congrua, valdè vtilis, valdè ad

65. Etiamsi in creatis principium quo producens non posset non distingui à termino producto non cogeremur idem afferere in diuinis.

ad rem in præsenti. Quod dicebatur eamdem doctrinam si quid probat in subiecta
66. materia, nimis probare falsum est. Ad primam rationem in oppositum dico, quod licèt titulo identitatis præcisè non constet diuinam essentiam non esse principium quo, imò etiam principium quod sui ipsius, constat id tamen aliundè; primò scilicet quia principium quo licèt non debeat ratione sui distingui realiter à termino producto, debet tamen habere, seu connotare conditionem aliquam realiter distinctam à tali termino, vt sistendo in proposita doctrina exemplificari potest in humanitate Christi Domini, quæ nequit se ipsam reproducere, nisi connotando diuersam præsentiam, & diuersam actionem productiuam à se ipsa, vt reproducta; at respectu diuinæ essentiæ non datur in Deo ad intra aliquod distinctum realiter, adeóque non potest diuina essentia respectu sui ipsius connotare ad intra conditionem realiter distinctam, quemadmodum requireretur vt posset esse terminus productus à se ipsa, & principium vel quo, vel quod sui ipsius: Secundò vt aliquid possit astrui principium quo, aut quod sui ipsius, debet constare ipsum produci; de diuina autem essentia constat oppositum, de fide quippè est ipsam non produci, & multò magis non reproduci; cum reproductio non sit, nisi productio supponens aliam antecedentem productionem; adeóque reproduci nequeat quidquid nequit produci; non fit item nisi productio facta aut in diuerso tempore, aut in diuerso loco; diuinæ autem essentiæ ratione æternitatis, & immensitatis repugnat esse, aut in diuerso tempore, aut in diuerso loco.
67. Ad secundam rationem in oppositum dico pariter, quòd licèt titulo distinctionis virtualis diuina essentia posset esse principium quo Paternitatis, æquè ac filiationis; in re tamen non est principium quo reale paternitatis; tum quia de fide est Paternitatem non esse terminum realiter productum cum de fide sit Patrem esse Personam omninò primam, & à se; tum quia diuina essentia, vt secundùm præsentem doctrinam esset principium quo reale paternitatis deberet connotare conditionem realiter distinctam à Paternitate, & quia in diuinis ad intra à Paternitate tantùm realiter distinguitur filiatio, & spiratio passiua, deberet sumi diuina essentia vt connotans filiationem, aut spirationem passiuam; at hoc modo sumpta diuina essentia non potest esse principium quo Paternitatis; quia hoc modo sumpta supponit iam Paternitatem, tanquam conditionem præsuppositam, tum ad filiationem, tum ad passiuam spirationem, & daretur aliquo modo, scilicet ex parte conditionis connotatæ, mutua productio, si diuina essentia vt connotans paternitatem esset principium quo realiter productiuum filiationis, eademque vt connotans filiationem esset principium quo realiter productiuum paternitatis.

Diuinæ essentiæ non titulo identitatis, sed aliunde repugnat esse principium quo, aut quod sui ipsius.

Res, quæ nō potest produci multò magis non potest reproduci.

Paternitas cur non habeat essentiā pro principio quo reali, licèt distinguatur ab essentia æquè, ac filiatio.

68. Ex his habes attendendo rationem purè naturalem asseri posse realiter distinctum à termino producto per realem productionem non tantùm principium quo, verùm etiam principium quod: In diuinis tamen nec potest attribui diuinæ essentiæ ratio principij quod, nec potest asseri principium quod indistinctum realiter à termino producto. Non primum vt infra tradetur *lib. 3. cap. 5. §. 6.* definitum est dici non posse, essentia generat, vti tamen dici posset si essentia esset principium quod generationis, & filij. Non secundum, quia principium quod est Persona producens, de fide autem est distingui realiter Personam producentem à Persona producta in diuinis. Deindè principium quo licèt possit esse indistinctum à termino producto, debet tamen connotare conditionem à tali termino realiter distinctam, hæc autem in diuinis non potest esse nisi relatio, & quia relatio in diuinis constituit Personam, ac consequenter principium quod, necesse est ponere respectu termini realiter producti principium quod realiter distinctum, vt respectu eiusdem termini diuina essentia possit connotare conditionem realiter distinctam; sicuti requiritur ad hoc, vt eadem diuina essentia à tali termino realiter indistincta possit esse talis termini principium quo.

Cur in diuinis nequeat poni principium quod indistinctum realiter à termino producto.

---

§. VIII.

Satisfit nonnullis, quæ vlteriùs dubitari possunt circa principium quo diuinarum processionum.

69. ASSERTVM: Hucvsque posita inseruiunt plurimùm ad satisfaciendum iis, quæ vlteriùs dubitari possunt circa principium quo diuinarum processionum.

Probatur, & explicatur afferendo in particulari potissima ex huiusmodi dubiis, ipsisque satisfaciendo per doctrinam aut explicatam, aut indicatam *in superioribus §§.*

Dubitatur primò, vtrùm relatio, quam necessariò connotat diuina essentia, quatenùs est principium quo, sit conditio, vt essentia habeat rationem principij quo productiui, & potentiæ notionalis; an verò tantùm sit conditio, vt essentia exeat in actum productionis, quomodo approximatio est conditio tantùm, vt ignis exeat in actum calefactionis, non vt sit principium calefactiuum. Arriaga *prima parte, disputatione 45. sect. 3. numero* 18. dum absolutè admittit in filio esse totum principium quo generationis, videtur sentire, quòd relatio connotata sit tantum conditio, vt essentia exeat in actum productionis. Oppositum tamen, relationem scilicet esse conditionem etiam vt essentia sit principium quo, & potentia notionalis traduntur à S. Thoma *prima parte, quæst. 41. disputat. 16.*

tas.16.articul.3.numerò 10. Syluius *quæſt.*41. *articul.*5. §.*ſi quæras.* Vaſquez *diſputat.*164. *cap.* 3. *numero* 11. Molina *quæſt.* 41. *artic.*5. *conc.* 3. & alij communiter, cum quibus

70. Reſpondetur Relationem connotatam eſſe conditionem neceſſariam, vt eſſentia ſit principiom qoo productiuum, & potentia notionalis. Probatur primò: Noo requiritur maior diſtinctio à termino producto in principio producente, & actuali productiooe; quàm in principio productiuo, & potentia producendi, ergo conditio, quæ titulo diſtinctionis requiritur ad actualem prodoctionem, reqoiritur etiam ad potentiam prodocendi, ſed relatio connotata à diuioa eſſentia eſt conditio, qoæ titulo diſtinctionis, requiritur ad actualem productionem quatenùs, cum eſſentia noo ſit per ſe ipſam realiter diſtincta à Perſona producta, debet aliquam realem diſtinctionem coonotare, & cum realem diſtinctionem noo reperiat niſi in relatione, debet titolo diſtinctionis connotare relationem, ergo relatio connotata à diuina eſſentia reqoiritur etiam, vt ipſa diuina eſſentia ſit potentia producendi, noo tantùm vt actu producat, & exeat io actum productionis. Antecedens probatur, quia nunquam poteſt eſſe maior diſtinctio io principio actu producente, quàm io prioeipio, productiuo, neque enim diſtinctio eſt conditio extrinſeca, quæ poſſit de nouo ſuperuenire, ſed eſt conditio ſemper eodem modo ſe habens, ſemper eodem modo conueoiens rei, cui eonuenit, ſiue talis res conſideretur, vt actu producens; ſioe conſideretor, vt potentia producendi. Probatur ſecundò: Si relatio connotata eſſet conditio tantùm neceſſaria ad actum prodoctionis, non ad rationem potentiæ, & principij productiui; & conſequeoter eſſentia haberet rationem potentiæ notionalis, & priocipij quo independenter à relatione requiſita ad actum prodoctionis; Filius in diuinis, quamvis non generet, haberet potentiam geoerandi; Spiritus Sanctus, qoamvis noo ſpiret, haberet potentiam ſpirandi; ſed hoc eſt falſum, ergo. Sequela maioris patet, qoia diuina eſſentia, vt non connotans vllam determinatam relationem æquè habetor à Filio, ac à Patre; æqoè à Spiritu Saocto, ac à Patre, & Filio; eom ſit communis, & æquè conueniens cuilibet diuinæ perſonæ. Minor probatur primò, qoia potentia generatiua (eadem eſt ratio de potentia ſpiratiua) malè diceretur potentia notionalis, ſi eſſet communis omoibus diuinis Perſoois. Secundò quia habere potentiam generatiuam ſeu generandi, eſt poſſe generare; at filius io dioinis non poteſt generare, alioqui poſſet generare alium filium à ſe diſtinctum, & ſic poſſent eſſe in diuinis plures filij, ergo.

Relatio connotata eſt conditio requiſita non tantùm vt diuina eſſentia producat, ſed etiã vt ſit potentia producendi.

Filius in diuinis caret potentia generatiua.

71. Dices: Auguſtinus *lib.3. contra Maximinum cap.* 12. ita habet: *Abſit, vt ideò potentior ſit Pater Filio, ſicut putas, quia Creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit Creatorem; neque enim non potuit, ſed non oportuit;* quibus verbis *Auguſtinus* omninò videtur innuere, quod Filius potuit gignere; dum enim explicitè negat non potuiſſe, implicitè affirmat potuiſſe. Sed contra: Si Auguſtinos iotendiſſet affirmare, quod Filius potoit gignere, malè addidiſſet non oportuit, ſenſus enim verborum Aoguſtini eiſet filios potuit, quod non oportuit; poſſe autem ad intra aliquid, qood noo oportet, eſt poſſe aliquid impoſſibile, quia quidqoid ad intra noo oportet eſſe, impoſſibile eſt eſſe. Auguſtinos igitur illis verbis tantùm iotendit docere cootra Maximinum Patrem non eſſe potentiorem Filio, ad quod ſufficit, qood Pater oon habeat aliquam virtotem iofloxiuam, qua caret filius, licèt deindè habeat aliquam conditionem modificatioam virtutis influxiuæ, qua conditione careat filius, & quia potentia generatiua noo tantùm importat virtutem influxiuam, verùm etiam conditionem modificatioam, filius optimè poteſt carere potentiâ generatioâ abſque eo, quod Pater ſit ipſo potentior, dummodo careat potentia geoeratiua defectu cooditionis modificatiuæ, oon defecto virtotis infloxioæ. Sicque Auguſtinus per ly *neque enim non potuit* affirmat in Filio virtutem influxiuam, per ly *ſed non oportuit* negat in eodem conditionem modificatioam.

Defectu cõditionis modificatiuæ, non defectu virtutis influxiuæ.

Ex his habes reperiri in Filio, & Spiritu Sancto illud, quod eſt io Patre poteotia generatiua (eodemqoe modo reperiri in Spiritu Sancto tum illud, qood eſt potentia generatiua in Patre, tum illud, quod eſt potentia ſpiratiua in Patre, & Filio) at non ſub ratione potentiæ geoeratiuæ defectu cooditionis requiſitæ ad rationem potentiæ generatiuæ, quæ conditio in ſolo Patre reperitur, non in Filio, & Spirito Sancto. Vnde, vt bene aduertit Molina *loco ſuprà citato* nulla eſt hæc conſequentia: Quod in Patre eſt potentia generatiua reperitur etiam in Filio, & Spiritu Sancto; ergo in Filio, & Spiritu Sancto reperitor potentia generatiua. Exemplificat hoc Caietanus in calore vitali, qui eſt idem ſpecie, & dioinitus poteſt eſſe etiam idem numero io mare, & in fœmina, & tamen eſt potentia generatiua lactis in fœmina; noo in mare: nec valet hæc conſequentia. Quod io fœmina eſt potentia generatioa lactis, repetitor etiam in mare; ergo etiam in mare eſt potentia generatiua lactis. Exemplificat hoc idem *Ioann. à Sancto Thoma* in ſpecie viſibili, quæ eadem eſt in oculo, ac in aëre; & tamen eſt potentia repræſentatiua intentionaliter obiecti in oculu, oon in aëre: nec valet hæc conſequentia: Quod in oculo eſt virtus repræſeotatiua intentionaliter obiecti, reperitur etiam in aëre; ergo in aëre eſt virtos repræſentatiua intentionaliter obiecti. 72.

Habet tamẽ illud quod eſt in Patre potentia generatiua.

Dubitatur ſecundò, vtrùm diuina eſſentia non tantùm ſit principium quo termini, qui producitur; verùm etiam ſit principium quo termini, qui communicatur. Verùm ſcilicet reſpectu Filij non tantùm ſit principium quo relationis filiationis, quæ producitur; verùm etiam totiùs, entitatis abſolutæ,

73. Essentia divina est principium quo, tū eius, quod producitur, tum eius, quod communicatur.

solutæ, quæ communicatur: Respondetur affirmatiuè; at traditur hæc affirmatiua responsio satis communiter; tribuunt quippè diuinæ essentiæ rationem principij quo respectu termini, qui communicatur, non tantùm Auctores eidem tribuentes rationem principij quo respectu termini, qui producitur, verùm etiam alij nonnulli distinguentes in diuinis principium productiuum, & principium actiuè communicatiuum, & illud assignantes relationi, istud essentiæ, vt supra retulimus *in calce* §. 7. Probatur in diuinis illud, quod est principium quo termini, qui producitur, est etiam principium quo termini, qui communicatur, ergo diuina essentia, cum ex supra assertis sit principium quo termini, qui producitur, est etiam principium quo termini, qui communicatur. Probatur antecedens: Productio relationis in Deo est per se ipsam communicatio entitatis absolutæ, nec haberi possunt productio relationis, & communicatio entitatis absolutæ per processiones, seu actiones diuersas, ergo in diuinis principium quo productionis est principium quo communicationis & consequenter principium quo termini, qui producitur est principium quo termini, qui communicatur. Antecedens probatur: Productio vnius rei est communicatio cuiuscumque identificati cum tali re, & communicatio vnius rei non potest fieri aliter, quàm per productionem rei identificatæ, & connexæ cum ipsa; sic per productionem vnionis communicatur anima corpori; nec aliter potest communicari, quàm per productionem, vel vnionis, vel alicuius alterius, cum quo ipsa habeat identitatem, aut connexionem. Confirmatur:

Productio relationis in Deo est per se ipsam communicatio entitatis absolutæ.

74. Communicare essentiam filiationi nihil est aliud, quàm essentiæ quoad filiationem præsupponitur identificare filiationem, communicatio enim, quæ in diuinis habetur, habetur per identificationem, non per informationem, aut aliquo alio modo; sed productio filiationis est per se ipsam identificatio filiationis cum essentia, ergo productio filiationis, & relationis est per se ipsam communicatio essentiæ, & entitatis absolutæ, ac consequenter principium productionis, & termini, qui producitur, est etiam principium communicationis, & termini, qui communicatur. Minor probatur: Productio filiationis est productio cuiuscumque identitatis conuenientis filiationi, identitas enim nihil est aliud, quam eadem entitas, adeóque identitas conueniens filiationi est eadem entitas filiationis, sed productio identitatis est identificatio, ergo productio filiationis est per se ipsam identificatio filiationis cum essentia.

Dubitatur tertiò: Vtrùm diuina essentia non tantùm, quatenùs est principium quo termini, qui producitur, verùm etiam quatenùs est principium quo termini, qui communicatur, debeat connotare relationem tanquam conditionem necessariò requisitam.

75. Respondetur affirmatiuè: Ratio est, quia eadem est difficultas in eo, quod res communicet se ipsam sibi; ac in eo, quod res se ipsam producat. Sicuti igitur ex supra explicatis repugnat, quod res aliqua producat aut se ipsam, aut rem sibi identificatam, nisi connotet, tanquam conditionem aliquid realiter distinctum à termino, qui producitur; ita repugnat, quod res aliqua communicet se ipsam sibi, aut rei sibi identificatæ, nisi connotet saltem tanquam conditionem aliquid realiter distinctum à termino, cui se communicat. Et hinc habes, cur essentia communicatione quasi effectiua (de qua sola sermo est in præsenti) sit principium quo communicatiuum sui ipsius respectu Filij, & Spiritus Sancti; non respectu Patris. Habes insuper eos, qui tribuunt relationi non essentiæ rationem principij quo productiui, debere pariter relationi, non essentiæ tribuere rationem principij quo communicatiui; & malè nonnullos diuidere vnam rationem ab altera, tribuendo relationi vnam, essentiæ alteram.

Essentia diuina etiam vt principiū communicatiuum cōnotat relationem tanquam conditionem.

76.

77. Dubitatur quartò: Vtrùm diuina essentia sit principium quo processionum eâdem ratione, qua est principium quo personarum producentium. Respondetur sermonem esse vel de processionibus actiuis; vel de processionibus passiuis. Quoad processiones actiuas facilè constat diuinam essentiam esse ipsarum principium diuersâ ratione ab eâ, quâ est principium personarum producentium. Enimverò *ex superiori* §. 7. processio per intellectum actiua nihil est aliud quàm intellectio, vt affecta relatione paternitatis: processio actiua per voluntatem nihil est aliud quàm volitio vt affecta relatione spiratoris. Diuina autem essentia neque respectu intellectionis, neque respectu volitionis, neque respectu paternitatis, neque respectu relationis spiratoris, est principium quo eâ ratione, qua est principium quo personarum procedentium, nam respectu istarum est principium quo realiter producentium, respectu illarum verò est principium quò tantùm virtualiter emanantium; cum intellectio, & volitio, paternitas, & relatio spiratoris non sint quid realiter productum, sicuti sunt quid realiter productum personæ procedentes: nec diuina essentia quatenùs est suo modo principium intellectionis, volitionis, paternitatis, & relationis spiratoris connotat relationem aliquam ab ipsis realiter distinctam, sicuti connotat quatenùs est principium personarum procedentiū. Quoad processiones passiuas è contra satis perspicuum est diuinam essentiam esse ipsarum principium eâdem ratione, qua est principium personarum procedentium, nihil enim aliud re ipsa sunt processiones passiuæ, quàm ipsæ personæ procedentes, quatenùs quodammodo concipiuntur in fieri, seu in produci.

Essentia diuina ex ratione, qua est principium personarum procedentiū nó est principium processionū actiuarum, benè tamen passiuarum.

CAPVT IV.

De diuerſitate proceſſionis Verbi, à proceſſione Spiritus Sancti.

1. POTISSIMA diuerſitas proceſſionis Verbi à proceſſione Spiritus Sancti ſita eſt in eo, quòd proceſſio Verbi ſit generatio, non ſic proceſſio Spiritus Sancti: Ideò ſub propoſito titulo occurrit maximè celebris, & ſolennis controuerſia, quæ inter Theologos verſatur, in aſſerenda ratione talis diuerſitatis, & quia in huius rationis inueſtigatione examinari ſolent alia diſcrimina vtriuſque proceſſionis; poſtquam diligenti examine diſcuſſum fuerit, cur proceſſio Verbi ſit generatio, non ſic proceſſio Spiritus Sancti, vix aliquid ſupererit dicendum de vlteriori diuerſitate vnius proceſſionis ab altera. Porrò priuſquam inquiratur ſpecialis ratio tribuendi rationem generationis proceſſioni Verbi potiùs, quàm proceſſioni Spiritus Sancti, præmittendum eſt, quid veniat in præſenti nomine generationis, & deinde probandum Verbum, non Spiritum Sanctum procedere per veram generationem. Venit in præſenti nomine generationis nec generatio ſumpta latiſſimè pro omni productione contradiſtincta à creatione; nec generatio ſumpta minùs latè pro omni mutatione contradiſtincta ab alteratione, & augmentatione: hoc enim vtroque modo generatio inuoluit dependentiam à ſubiecto, & mutationem ratione cuius, ſicuti nequit cum diuina actualitate, ſimplicitate, & immutabilitate cohærere, ita nequit in Deo admitti. Venit igitur generationis nomine generatio ſtrictiſſimè ſumpta pro ſpeciali generatione viuentium, quæ à D. Thoma *prima parte, queſt.27. art.2. in C.* definitione ex pluribus Ariſtotelis locis collectâ definitur, Origo viuentis à viuente principio coniuncto in ſimilitudinem naturæ. Generatio hoc modo ſtrictiſſimè ſumpta, ſicuti nullam explicat in ſua definitione imperfectionem ita non eſt à Deo excludenda, & iure circa ipſam poni poteſt.

Generatio tripliciter ſumitur.

Generatio viuentium quid?

---

§. I.

Vtrùm proceſſio Verbi ſit generatio, non proceſſio Spiritus Sancti?

2. ASSERTVM I. Proceſſio Verbi eſt generatio propriè, & strictè ſumpta. Eſt veritas fidei tradita à Magiſtro *in 1. diſtinct. 13.* D. Thoma *prima parte, queſtione 27. articulo 2. 4. contra Gentes, capite 11.* aliiſque Theologis contra hæreticos, qui vt ſupra retulimus *capite 1. §. 4.* aut Deo Verbum, aut Verbo diuinitatem negant. Item contra hæreticos quoſdam Tranſiluanos, qui vt refert Bellarminus *tom. 1. controuerſ. 2. libro 1. capite 6.* dicunt Christum eſſe verum filium Dei tantùm ſecundùm humanitatem, ſecundùm quam operatione diuina, & de Spiritu Sancto conceptus fuit.

Proceſſio Verbi eſt generatio propriè, & ſtrictè ſumpta.

Probatur primò: Proceſſio filij eſt generatio propriè, & ſtrictè ſumpta prout ſcilicet definitur origo viuentis à viuente &c. Sed proceſſio Verbi in diuinis eſt proceſſio filij, & verbum in diuinis eſt propriè, & ſtrictè filius, vt habetur ex auctoritatibus Scripturæ ſub relatis *capite 1. §. 3.* ergo proceſſio Verbi eſt generatio. Iure propterea in Symbolis præſertim *Athanaſij, & Nicæno* ipſum profitemur genitum, non factum. Iure D. Anſelmus *Ad obiectiones Arrianorum* ait: *Quis filium dicat, & genitum neſciat? Quis Patrem valeat credere, quem non conſideret genuiſſe?* Porrò ſicuti Pater reſpectu ſecundæ perſonæ dicitur propriè Pater, non metaphoricè, vt euincitur ex verbis illis Apoſtoli Epheſ. 3. *Ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis Paternitas in cælo, & in terra nominatur*, ita ſecunda Perſona debet omninò concedi propriè, non metaphoricè genita, propriè non metaphoricè filius: licèt non deſint loca Scripturæ, in quibus tum generare, tum nomina Patris, & Filij minùs propriè vſurpentur, vt cum dicitur Deuteron. 32. *Nonne ipſe eſt Pater tuus, qui poſſedit, & fecit & creauit te.* Iob. 38. *Quis eſt pluuiæ Pater, vel quis genuit ſtillas roris?* Iſaiæ 1. *Filios enutriui, & exaltaui.* Geneſis 6. *Viderunt filij Dei filias hominum.* Sap. 5. *Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei.*

Probatur ſecundò: Proceſſioni Verbi conuenit definitio generationis propriè, & ſtrictè ſumptæ, ergo proceſſio Verbi eſt generatio propriè, & ſtrictè ſumpta. Antecedens probatur: Proceſſio Verbi eſt *origo*, quia verè datur inter diuinas perſonas ordo, & prioritas originis: *Eſt viuentis à viuente*, quia tum Verbum ipſum, tum Pater eſt perfectiſſimè viuens, item quia conſiſtit in intellectione, quæ cum ſit actus vitæ non niſi à viuente prodire, non niſi à viuente recipi poteſt: *Eſt à principio coniuncto*, quia Verbum non tantùm habet in ſe aliquam partem ſubſtantiæ ſui principij, quomodo eſt à principio coniunctū viuens creatum, quatenùs habet in ſe ſemen à ſuo principio deciſum, quod per conſequens, antequam foret deciſum, erat pars ſubſtantiæ ſui principij, ſed habet totam ſui principij ſubſtantiam, vt patebit dum infrà *lib. 3. c. 1. §. 7. & cap. 3. §. 7.* tradetur 3.

Ei competit definitio propriè, & ſtrictè ſumptæ generationis.

detur quomodo vna persona procedat de substantia & ex substantia alterius, quomodo item sit in Patre totus Filius, totus in filio Pater: *Est in similitudinem naturæ*, tum quia est per intellectum, qui ex genere suo est virtus assimilatiua iuxta inferiùs ponenda §. 8. tum quia habet eandem numero, nedum eandem specie, naturam cum suo principio.

4. Dices; imò ex hoc ipso, quod Persona diuina habeat eandem numero naturam cum suo principio, sequitur quod non habeat naturæ similitudinem, quod in naturæ similitudinem non procedat; nihil enim est simile sibi ipsi, nullum simile est idem, nec vllum idem est simile. Sed contra ly *in similitudinem naturæ*, positum in definitione generationis non debet præcisè intelligi de positiuo respectu formalis similitudinis, nec etiam in creatis Filius desineret esse genitus per hoc, quod ab ipso separaretur, aut per intellectum, aut etiam realiter in sententia realiter distinguentu relationem à fundamento, & termino; relatio similitudinis ad Patrem. Debet igitur ly *in similitudinem* intelligi tum negatiuè, tum eminenter, natura autem numero eadem est negatiuè maximè similis, quia maximè negat omnem dissimilitudinem; est etiam maximè similis eminenter, quia maximè accedit ad vnitatem formæ, quæ est vnitas maximè intenta in genito à generante; qui certè maximè intendit communicare propriam substantiam genito; nec vllatenùs curat, quod ex vi talis communicationis consurgat in genito positiuus respectus formalis similitudinis. Sicque saluatur, quod processio Verbi habeat cum identitate numerica eiusdem naturæ similitudinem quantùm requiritur ad veram generationem, præscindendo ab eo, quod formalis & positiua similitudo requirat distinctam formam, an contenta sit distinctis suppositis, qua ratione docent nonnulli, quod si Deus poneret eandem albedinem in duobus subiectis, hæc duo subiecta in quantùm alba essent formaliter, & positiuè similia, ac habentia realem relationem similitudinis, (quod impugnabitur infrà *cap.* 7. §. 3.) eådemque ratione prima, & secunda Persona vtpotè distincta supposita, etiam in quantum habentes vnam eandémque naturam, dici deberent formaliter, & positiuè similes.

Quomodo cum identitate naturæ saluetur similitudo requisita ad generationē.

5. Dices insuper allatam definitionem propriæ, & strictæ generationis quamvis in propriis terminis præcisè considerata non explicet imperfectionem aliquam in diuinis repugnantem, tamen talem imperfectionem supponere ex parte generis remoti, eamque implicitè importare; quodlibet enim inferiùs importat omnia prædicata superioris, sub quo continetur, adeóque generatio propria, & stricta, seu generatio viuentium importat implicitè omnia prædicata generationis in communi, & habet pro genere remoto genus ipsius, quod est mutatio. Definitur enim generatio in communi prout distinguitur à creatione, Mutatio de non esse ad esse in aliquo subiecto; prout distinguitur ab alteratione, & augmentatione: Mutatio totius in totum nullo sensibili remanente vt subiectu eodem. Sed contra: Generatio in communi, vel sumitur præcisè vt genus ad omnes generationes creatas; & hac ratione ipsi conueniunt mox allatæ definitiones & generatio viuentium prout præcisè exercetur in creatis habet pro genere remoto mutationem. Vel sumitur magis vniuersaliter, vt est genus, aut quasi genus ad quamcumque generationem, etiam increatam; & hac ratione ipsi non conueniunt allatæ definitiones, nec generatio viuentium, prout ad viuens etiam increatum extenditur, habet pro genere remoto mutationem: Nec mirum est Philosophos naturales, quibus generatio increata, & diuina non innotuit posuisse in definitionu generationis genus non complectenu diuinam, & increatam generationem.

Generatio in communi definita à philosophis nō complectitur generationem diuinam.

6. Ex his habes nec mutationem, nec concursum subiecti, esse de conceptu formali generationis. Ex primo capite saluatur in Verbo diuino conceptus formalis generationis absque eo, quod in ipso postatur, aut principium durationis, aut transitus de non esse ad esse, aut potentia ad corruptionem, aut aliqua alia similis imperfectio. Ex secundo capite explicatur, cur licèt in creatis generatio viuentium perficiatur partim virtute actiua, partim virtute passiua, in Deo tamen perficiatur virtute purè actiua, & detur quidem ibi esse acceptum ab aliquo principio, at non esse receptum in aliquo subiecto. Vnde D. Thomas *prima parte, quæstione* 27. *articul.* 2. *ad* 3. rectè ait: *Quod non omne acceptum est receptum in aliquo subiecto, alioquin non posset dici, quod tota substantia rei creata sit accepta à Deo, cum totius substantia non sit aliquod subiectum receptiuum.* Ex eo quod generationi in diuinis perficiatur virtute purè actiua infert etiam D. Thomas 4. *contra Gentes, capite* 11. *in fine*, cur Filius in diuinis Patrem tantùm habeat, non Matrem; cur diuinæ generationis principium vnicum sit, & Pater potiùs dicatur, quàm Mater, quia scilicet Mater in ordine ad prolem est principium, aut totaliter, aut saltem partialiter passiuum, & indiget passiua receptione seminis & fœcunditatis ad fœtum elaborandum; vt igitur ostendatur nullam potentialitatem, nullam passiuam receptionem, sed virtutem purè actuam ad diuinam generationem conuenire, sola ibi ratio Patris admittitur, & quæ in generatione carnali distinctè Patri, & Matri conueniunt; omnia in generatione Verbi Patri attribuuntur à Sacris Scripturis, dicitur enim Pater, & dare filio vitam,

Generatio diuina perficitur virtute purè actiua.

Filius in diuinis cur Patrem tantùm non Matrem habeat.

vitam, & concipere & parturire: de quo aliquid vlteriùs infra *lib. 3. capite 1. §. 7. assert. 2.*

7. Processio Spiritus Sancti non est generatio.

ASSERTVM II. Processio Spiritus Sancti non est generatio. Est veritas fidei non minùs, quam veritas superioris asserti: est indirectè contra Arrianos, Macedonianos, aliosque huiusce furfuris hæreticos existimantes impossibile, quod Spiritus Sanctus sit Deus procedens à Patre, & Filio, & non sit genitus ac Filius, ideóque negantes Spiritum Sanctum esse Deum, ne cogerentur admittere esse filium. Vnde teste Gregorio Nazianzeno *Orat. 5. de Theologiâ* & Athanasio *Epistola de Spiritu Sancto ad Serapionem*, sic contra Catholicos arguebant: Aut Spiritus Sanctus procedit à solo Patre, & sic erit Filius Patris, & Frater Filij: aut procedit à solo filio, & sic erit filius filij & Nepos Patris: aut procedit ab vtroque, & sic vterque erit Parens illius, cumque vterque non possit esse genitor, vnus eorum erit Mater, & alter Pater.

Probatur primò: Verbum diuinum in Scriptura vnigeniti nomine insignitur: ergo quis est vnicè genitum, & per consequens Spiritus Sanctus non est genitus, nec Spiritus Sancti processio est generatio. Antecedens probatur ex Io. 1. *Gloriam quasi vnigeniti*, Paulò infrà, *Vnigenitus qui est in sinu Patris.* Io. 4. *Vt filium suum vnigenitum daret.* Nec obstat quod alibi in Scriptura, nimirum *Colos.* 1. *Hebr.* 1. &c. Christus, qui est eadem persona Verbi appelletur primogenitus Patris, adeóque videatur non esse ipse solus à Patre genitus. Nec item obstat, quod nomen vnigeniti in Scriptura non semper excludat consortium alterius geniti, cum Salomon *Prouerb.* 4. dicatur vnigenitus, & tamen habuerit Fratres ex eodem Patre Dauide genitos. Non obstat primum, quia Christus dicitur primogenitus vt homo, & comparatiuè ad creaturas post ipsum productas, non vt Deus, & comparatiuè ad Personam aliquam diuinam secundò genitam. Non obstat secundum, quia ibi Salomon dicitur vnigenitus non simpliciter, sed coram Matre sua, quia ab illa diligebatur vt vnigenitus: Deinde in humanis quilibet primogenitus potest dici vnigenitus, quia verè pro aliquo tempore vnigenitus fuit, at in diuinis cum Spiritus Sanctus ex excellentia dilectionis, & æternitate processionis sit æqualis Filio, neutro ex allatis modis dici potest vnigenitus, adeóque si vnigenitus dicitur, talis dicitur, quia vnicè est à Patre genitus: Iure propterea tum vnicitas generationis Verbi, tum carentia generationis Spiritus Sancti explicitè omninò traditur in Symbolis: Illa quidem *in Symbolo Apostolorum, & in Iesum Christum Filium eius vnicum*: Ista *in Symbolo* Athanasij *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus*: Iure eadem veritas definitione Conciliorum, præsertim Toletani primi, & vndecimi auctoritate Patrum; Theologorum ratiocinatione; & Catholicorum omnium consensione stabilitur.

8. Vnigeniti, & primogeniti nomen quomodo in Scriptura tribuantur Verbo, & Christo.

Probatur secundò ex multis absurdis, quæ contra fidem sequuntur: Si Spiritus Sancti processio astruatur generatio, sequitur primò generationem, qua procedit Verbum, non esse in sua linea infinitam, nec explere fœcunditatem Patris, consequenter Verbum non esse Personam in suâ lineâ infinitam, nec æqualem Patri. Sequitur secundò generationem vnius personæ ea ratione, qua admittit consortium generationis alterius, admittere posse consortium generationis plurium personarum in infinitum: Imò sicuti *ex supradictis, cap.* 1. § 4. non possunt admitti plures dij, quin admittantur infiniti, non plures Personæ diuinæ improductæ, quin admittantur Personæ improductæ infinitæ, ita non possunt admitti plures Personæ diuinæ genitæ, plures filij, quin admittantur infinitæ personæ genitæ, infiniti filij. Sequitur tertiò processionem Verbi esse eiusdem rationis cum processione Spiritus Sancti, & consequenter malè poni vnam per intellectum, alteram per voluntatem, malè poni vnam priorem altera; nec Verbum esse secundam Personam, Spiritum Sanctum tertiam ordine rei numeratæ, sed tantùm ordine numeri, & arbitrio numerantis, qua ratione esset cuique liberum numerare Spiritum Sanctum priùs, quàm Verbum, nuncupare Spiritum Sanctum secundam, Verbum tertiam Personam, quæ arbitraria numeratio non est vllo modo approbanda, dum mens est exprimere diuinarum personarum ordinem, licèt non sit omninò damnanda, dum mens est præcisè explicare diuinarum personarum, numerum; sic D. Isidorus *lib. 1. de summo bono, cap. 3.* dicit Filium esse tertiam Trinitatis personam, & sensus est Filium esse vnam ex tribus Trinitatis personis.

9. Absurda sequentia ex enore tribuente rationem generationis processioni Spiritus Sancti.

Filius in diuinis quomodo dici possit tertia persona?

§. II.

Vtrùm possit assignari sufficiens ratio cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti?

ASSERTVM I. Non potest hîc in via assignari ratio vlla euidens, cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti. Ita Sancti Patres, & Theologi communiter. 10.

10. Non potest euidenti ratione ostendi cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti.

Probatur primò ex Sanctis Patribus, D. Augustinus *lib. 5. de Trinitate, cap. 27.* loquens de Spiritu Sancto ait. *Cum sit communio quadam consubstantialis Patris, & Filij, amborum Spiritus, non amborum quod absit, dilectus est filius. Sed ad hoc dilucide perspicuéque cernendum*

cernendum non potes ibi aciem figere, scio quia non potes: *libro* 3. contra Maximinum *capit.* 13. idem tradit maiori energia dicens. *Quid inter nasci, & procedere intersit explicare quis potest? non omne quod procedit, nascitur; quamvis omne procedat, quod nascitur: Hoc scio; distinguere autem inter illam generationem, & hanc processionem nescio, non valeo, non sufficio.* Damascenus *libro* 1. *fidei, capit.* 10. *& generationis, & processionis differentiam esse diximus, at quis differentia modus, nequaquam*, Anastasius Sinaita *lib. de rectis fidei dogmatibus*: *Non est tutum hoc inquirere quod soli Trinitati cognitum est.* Confirmatur: Si haberemus hîc in via rationem euidentem ad ostendendum, cur Processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti esset nobis euidens processionem Verbi esse generationem, non processionem Spiritus Sancti; at *Sancti Patres* tradunt hoc esse nobis valde obscurum, non euidens; nam D. Ambrosius *lib.* 1. *de fide, capit.* 5. ait: *mihi impossibile est generationis scire nosse mysterium, Vox silet, mens deficit non tantùm mea, sed etiam Angelorum*, & D. Bernardus *Sermone* 1. *Pentecostes* tradit *Processionem Spiritus Sancti posuisse tenebras latibulum suum*, ergo.

11. Probatur secundò ratione ex communi conditione Mysteriorum supernaturalium, quorum non possumus hîc in via habere euidentiam, adeóque nec afferre rationem euidentem: at quòd Processio Verbi in diuinis sit generatio, non processio Spiritus Sancti, est Mysterium supernaturale; idque supereminens, & superexcelsum; ergo non possumus habere hîc in via ipsius euidentiam, nec assignare euidentem rationem, cur ita sit.

12. *Potest ratione Theologica sufficiẽter ostendi cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti.*

ASSERTUM II. Rectè assignari potest hîc in via non tantum qualiscumque ratio congruentiæ, verùm etiam sufficiens ratio Theologica, cur Processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti. Nomine rationis Theologicæ intelligo in præsenti rationem innitentem partim principiis fidei, partim alicui principio naturali valde probabili. Hoc assertum tradunt in terminis Lugus *prima parte, lib.* 2. *disputation.* 4. *capit.* 1. *numer.* 9. Vasquez *disputation.* 13. *capit.* 3. *numer.* 15. Æstius *in primo, distinction.* 13. §. 1. Hetincx *disputation.* 2. *quæstion.* 2. *numer* 7. Marchinus *quæstion.* 27. *disputation.* 7. aliique Theologi magis communiter, qui, dum ingeniosè laborant in tali ratione assignanda, vtique sentiunt ipsam posse assignari: contra Magistrum *in primo, distinct.* 13. Gregorium *ibidem, quæstion.* 1. Gabrielem *quæst. vnicâ*, Maiorem *in primo, quæstion.* 16. *artic* 2. aliosque nonnullos succumbentes difficultati, & arbitrantes nullam sufficientem rationem assignari posse, cur Processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus Sancti. Hi auctores existimant sibi adstipulari Sanctos Patres mox relatos in probatione asserti superioris, verùm Sancti Patres vt plurimum tantùm loquuntur de ratione euidenti, vel si quis loquens de ratione etiam tantùm sufficienti affirmat talem rationem sibi non innotescere, non idcò negat posse alicui alteri innotescere, posse ab aliquo alio assignari; cum præcipuè successiuo decursu temporis plures veritates fidei fuerint redditæ magis explicitæ, & ex ipsis magis explicitè innotescentibus fuerint deductæ, & in notitiam eductæ plurea consequentiæ antecedenter ignotæ: fauet Auctoribus posito asserto adoersantibus Valentia *prima parte, disput.* 2. *quæstion.* 1. *punct.* 4. vbi vult discrimen processionis Verbi à processione Spiritus Sancti tantùm posse inuestigari secundum aliquam congruentiam: fauet iisdem Scotus *in* 1. *distinct.* 13. *quæst. vnica* §. *ad quæstionem* vbi ita habet. *Respondeo, quod productiones se ipsis formaliter distinguuntur, generatio enim se ipsa formaliter est generatio: & Spiratio se ipsâ formaliter spiratio: Ita quod non oportet quærere, quibus distinguuntur, quia tota ratio formalis vnius est non eadem toti rationi formali alterius.*

Probatur assertum, quia ex vna parte sustinendo assignabilem rationem discriminis cum processio Verbi, &c. implentur partes veri Theologi, cuius munus est fidem contra Hæreticos non tantum negatiuè sustinere, verùm etiam positiuis rationibus ipsorum ora obtrudere, & Theologos maximè vrget impetium illud, quo fideles 1. *Petri* 3. iubentur parati esse reddere rationem poscenti, de ea, quæ in ipsis est, spe, & à fortiori etiam fide, quæ spei basis est: Ex alia parte inficiando assignabilem huiusmodi sufficientem rationem irrogatur iniuria pluribus Sanctis Patribus, ac viris celeberrimis, qui in tali ratione assignanda ingeniosè desudarunt, & intercluditur Theologia via attentiùs perscrutandi speciales prærogatiuas, perfectiones, conditiones vtriusque processionis. Porrò vt in particulari determinetur quænam sit ratio sufficiens discurrendum est singillatim per plures, & varias, quæ à variis assignantur, huiusmodi rationes; ex tali quippè discursu sternetur via ad assignandam eam, quæ præ aliis magis sufficiens est, & insuper ostendetur illud, quod in asserto innuitur, non deesse scilicet in proposito rationes congruentes, certè enim rationes, quæ *in sequentibus* §§. impugnabantur, licet ad omnimodam sufficientiam non perueniant, ab aliquali congruentia non deficiunt. 13.

13. Theologus tenetur reddere rationẽ de ea, quæ in ipso est, spe, & fide.

§. III.

Vtrùm ſufficiens ratio, cur Proceſſio Verbi ſit Generatio, non Proceſſio Spiritus Sancti, conſiſtat in eo, quòd Verbum primò producatur?

14. Verbum primò produci non eſt ſufficiens ratio cur generetur.

ASSERTVM: Sufficiens ratio cur Proceſſio Verbi ſit generatio, non proceſſio Spiritus Sancti, non conſiſtit in eo, quod Verbum primò producatur. Ita communiter Theologi in ſequentibus aſſertis referendi contra Recentiores nonnullos ſuppreſſo nomine relatos ab Arriaga *prima parte, diſp.* 47. *ſect.* 2. quibus videtur fauere D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 13. *quaſt.* 1. *art.* 2. *in C.* diſtinguens generationem Verbi à proceſſione Spiritus Sancti ex eo, quod illa ſit proceſſio vnius Perſonæ ab vna; quod eſt idem ac dicere proceſſio prima; iſta ſit proceſſio vnius Perſonæ à duabus, quod eſt idem ac dicere proceſſio ſecunda. Quam diſcriminis rationem attulit etiam D. Auguſtinus *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 27. docens Spiritum Sanctum non naſci, ſed procedere, quia eſt à duobus. Verum nonniſi violenta interpretatione poſſunt *Auguſtinus*, *& Thomas*, in talium Recentiorum ſententiam pertrahi, nam *D. Thomas*, non intendit ibi aſſignare rationem, cur vna diuina proceſſio ſit generatio non altera; ſed tantum cur debeant poni in diuinis duæ proceſſiones, non vnica; quod probat ex ordine originis repertæ inter diuinas proceſſiones, & hunc probat ex eo, quod vna proceſſio ſit à duabus Perſonis, adeóque non tantum à Perſona à qua procedit altera, ſed etiam ab ipſa altera Perſona, quæ procedit, *D. Auguſtinus* docens Spiritum Sanctum non naſci, quia eſt à duobus, non fondat vim ſuæ rationis in eo, quod proceſſio à duobus ſit proceſſio ſecunda; ſed in eo, quod nullus Filius eſt duorum niſi Patris, & matris, nefas autem eſt rationem Patris, & Matris in Deo ſuſpicari.

15. Spiritum Sanctum procedere à duobus eſt ratio congrua, non ſufficiēs cur non generetur.

Aduerte hìc obiter rationem hanc *Auguſtini* laudari poſſe vt pulcram, congruam, & oratoriam ſuaſionem; at non vt Scholaſticè efficacem: facilè enim reſponderet Theologus ex eo, quod filius in diuinis à duobus procederet, non ſufficienter inferri, quod alter duorum deberet eſſe Pater, alter Mater: Primò quia ob vnitatem virtutis generatiuæ procederet à duobus, tanquam ab vnico principio generante, adeóque tanquam ab vnico genitore, & vnico Patre, ſicuti de facto ob vnitatem virtutis ſpiratiuæ Spiritus Sanctus procedit à duobus tanquam ab vnico principio ſpirante, tanquam ab vnico ſpiratore. Secundò quia de facto Humanitas Chriſti procedit à duobus, nimirum à Beata Virgine, & à Deo; nec ex eo, quod ſit à Beata Virgine, tanquam à Matre, ſequitur, quod ſit à Deo tanquam à Patre, & quod Patrem habeat, quia matrem habet; ergo ſimiliter neque filius in diuinis procedens à duabus Perſonis ex eo, quod eſſet ab vna, tanquam à Patre, deberet eſſe ab altera, tanquam à Matre; & habere Matrem, quia habet Patrem. His obiter præmiſſis aſſertum

16. Probatur primò: Ad generationem non requiritur, quod ſit prima productio, ergo ex eo, quod Verbum primò producatur, & Verbi proceſſio ſit prima productio, non deſumitur ſufficiens ratio, cur proceſſio Verbi ſit generatio, &c. Antecedens probatur: Vel ſumitur prima productio provt contradiſtinguitur à conſeruatione eiuſdem rei, vel provt contradiſtinguitur à productione poſteriore rei diuerſæ, ſed neutro modo requiritur ad generandum, quod ſit prima productio, ergo. Probatur minor quoad primam partem, ſcilicet quoad primam productionem ſumptam provt contradiſtinguitur à conſeruatione eiuſdem rei. Primò quia ex communi Philoſophorum ſententia, quando principia conſeruatiua, & productiua eadem ſunt, actio conſeruatiua non diſtinguitur ab actione primò productiua, nec conſeruatio aliud eſt, quàm continuata productio; quando igitur prima productio eſt generatio etiam conſeruatio erit continuata generatio, ſi idem ſit principium conſeruans, quod producens; ergo ratio generationis in conſeruatione æquè, ac in prima productione ſaluatur, nec ad ipſam requiritur, quod ſit productio prima, provt productio prima à conſeruatione diſtinguitur. Secundò quia negari nequit ab aduerſariis, quin proceſſio Verbi diuini etiam hodie ſit generatio, & tamen talis proceſsio hodie non connotat negationem præcedentis exiſtentiæ, ſeu præcedentis durationis in Verbo, quæ connotatio eſt de conceptu formali primæ productionis, vt contradiſtinctæ à conſeruatione. Probatur eadem minor quoad ſecundam partem, ſcilicet quoad primam productionem ſumptam provt contradiſtinguitur à productione poſteriore rei diuerſæ. Primò quia potiùs ex oppoſito res ſe habet in viuentibus creatis, in iſtis ſcilicet tantum poſterior productio, non prima productio eſt generatio: prima quippè iſtorum productio, ſeu operatio eſt nutritio, & augmentatio, non generatio; vnde ergo habent Aduerſarij generationem debere eſſe productionem primam; & vbi ſunt plures productiones, quarum vna ſit poſterior; hanc non eſſe generationem, vt inde inferant tantùm proceſsionem Verbi, non proceſsionem Spiritus Sancti in diuinis eſſe generationem. Secundò in creatis non tantum prior, verùm etiam poſterior; non tantùm prima, verùm etiam ſecunda productio, & tertia eſt generatio, vt patet ex eo, quod non tantùm

Prima productio dupliciter ſumitur.

17.

Generatio præſcindit ab eo, quòd ſit prima, vel ſecunda, vel vlterior productio.

tantùm Primogenitus, verùm etiam Secundogenitus, Tertiogenitus, &c. est verè Filius, ergo non est de ratione generationis, quod sit productio prima, prout productio prima contradistinguitur à productione posteriore rei diuersæ, seu termini distincti.

18. Dices in creatis, & in humanis etiam secundam productionem esse generationem, quia homo generans communicat filio partem tantum suæ substantiæ, non totam substantiam; ideò potest secundâ productione communicare alteri aliam partem suæ substantiæ, sicque habere secundam productionem, quæ etiam ipsa sit generatio; at in diuinis per primam productionem communicatur tota substantia viâ generatiuâ, ideò secunda productio non potest ampliùs eâdem viâ substantiam communicare, non potest ampliùs esse generatio: Sicque non in omnibus quidem productionibus, benè tamen in illis, in quibus tota producentis substantia communicatur, requiritur ad generationem, quod sit productio prima. Nec refert quod dicebatur in viuentibus creatis nutritionem, & augmentationem, non verò generationem esse productionem primam; per accidens enim hoc ipsis contingit ex eo, quod in primo sui esse perfecta non sint, adeóque antequam aliud à se distinctum generent, debeant prius per nutritionem, & augmentationem statum sibi perfectum comparare. Cæterùm si aliquod viuens corporeum diuinitus producatur in statu consistentiæ, & perfectionis, vtique habere poterit generationem pro prima productione; Cum igitur viuens increatum sit in primo sui esse perfectissimum, in viuente increato prima productio debebit esse generatio. Sed

19. contra: Instantia rectè probat dari non posse in diuinis duas generationes, at cum dentur duæ processiones, non satis probat, cur prima potiùs, quàm secunda processio debeat esse generatio; & aliud est dicere, non potest dari in diuinis secunda generatio, aliud secunda processio in diuinis non potest esse generatio: illud ad summum, non istud colligitur ex eo, quod vnicâ generatione communicetur in diuinis tota natura, seu tota substantia, dum dicitur in diuinis per primam processionem communicari totam substantiam viâ generatiuâ, addendo ly *viâ generatiuâ* supponitur, quod est in quæstione. Disparitas quæ affertur inter viuens creatum, & increatum, euincit quidem primam productionem, quamvis de lege ordinaria non sit generatio in viuente creato, esse posse generationem in viuente increato; & rationem generationis non pugnare cum ratione primæ productionis, quod admitto libentissimè; at non ostendit in diuinis primam productionem debere esse generationem, processionem Verbi quia prima productio est, generationem esse, & de conceptu generationis esse, quod prima productio sit.

In viuente increato productio prima potest esse generatio, licèt talis non sit in viuente creato.

Probatur secundò assertum, seu potiùs confirmatur superior probatio: Siue prima productio sumatur prout contradistinguitur à conseruatione, siue prout contradistinguitur à productione posteriore diuersi termini, processionem Verbi esse productionem primam non est sufficiens ratio, cur ipsa sit generatio, non processio Spiritus Sancti, ergo. Probatur antecedens quoad primam partem: Productio Spiritus Sancti ad productionem Verbi non se habet, vt continuatio eiusdem actionis, ergo quod generatio debeat esse prima productio, prout prima productio à conseruatione contradistinguitur, impertinenter se habet ad probandum quod productio Verbi sit generatio, non productio Spiritus Sancti. Probatur idem antecedens quoad secundam partem: Respectu termini producti æquè est prima processio Spiritus Sancti, ac sit processio Verbi, quia vtraque est respectu proprij termini vnica, & tantùm ratione termini communicati processio Verbi potest dici prima; processio Spiritus Sancti secunda, quatenus natura, quæ est terminus communis vtrique processioni priùs communicatur Verbo, quàm Spiritui Sancto; at quod productio sit hoc modo posterior, & secunda non impedit rationem generationis, ergo quòd Verbum primò producatur sumendo productionem primam, prout contradistinguitur à posteriore eâ posterioritate, quæ conuenit processioni Spiritus Sancti respectu processionis Verbi, non est sufficiens ratio cur, &c. Minor probatur: Si eadem anima diuinitus replicaretur, & ex vi seminis, virtutisque generatiuæ vniretur prius vni corpori, deinde alteri, vtraque hæc vnitio esset vera generatio; & tamen anima, quæ esset terminus communis vtriusque vnionis, priùs vniretur vni corpori, quàm alteri; ergo quod ratione termini communis aliqua productio sit posterior, & secunda, quomodo est posterior, & secunda productio Spiritus Sancti respectu productionis Verbi, non impedit rationem generationis.

Eadem natura sicuti potest terminare duas productiones, ita etiam duas generationes.

§. IV.

Vtrùm sufficiens ratio, cur Processio Verbi sit generatio, non Processio Spiritus Sancti, consistat in eo, quòd Verbum procedat in similitudinem naturæ fœcundæ?

ASSERTUM: Sufficiens ratio, cur processio Verbi, &c. non consistit in eo, quod Verbum procedat in similitudinem naturæ fœcundæ: ita tùm Auctores asserto superiori aduersantes, tùm communiter alij Theologi in sequentibus assertis referendi contra Richardum à Sancto Victore 21.

Verbum habere naturâ fœcundam non est sufficiens ratio cur generetur.

ctore *lib. 6. de Trinitate*, *cap.* 8. Zunigam *diſp. 2. dub.* 20. Alexandrum *prima parte*, *quæſt. 42. memb.* 2. Maiorem *in* 1. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. alioſque nonnullos docentes ſimilitudinem requiſitam inter Perſonam genitam, & Perſonam generantem conſiſtere in eo, quòd Perſona genita habeat fœcunditatem, & virtutem communicandi propriam ſubſtantiam vitaliter, ſicuti talem virtutem habet generans: & hoc exiſtimant importari in definitione generationis per nomen ipſum naturæ, quæ ſtrictè accepta ſignificat principium motus, ac proinde natura viuens ſubſtantialis ſignificat principium motus ſubſtantialis vitalis,

22. ſeu productionis alterius Perſonæ. Non

Non poſſũt in diuinis admitti duo Filij, niſi admittantur infiniti

deſunt, qui referant pro hac opinione D. Baſilium propter verba, quæ habet 5. contra Eunom. *cap.* 12. *Si Spiritus Sanctus eſſet Filius ex Filio, ex hoc alius filius vtique natus eſſet:* quibus verbis videtur indicare eſſe de ratione Filij, quod producat alium, ſeu quod habeat naturam fœcundam. Verùm *Baſilius* tantùm intendit non poſſe in diuinis poni duos Filios, vnum ab alio, quin ponantur tres, imò infiniti Filij, & infert tertiom Filium, ſeu tertiam Perſonam procedentem non præcisè ex eo, quod Spiritus Sanctus eſſet Filius, ſed ex eo, quod eſſet Filius, ex filio, ſeu ex eo, quod eſſent duo Filij: Immerito igitur *Baſilius* pro tali opinione refertur: Nec minùs immeritò pro eadem à quibuſdam refertur Concilium Florentinum *ſeſſ. vlt.* vbi ita habet: *credentes Spiritum Sanctum ex Filio nequaquam procedere, neceſſe eſt, vt intelligant Spiritum ex ſolo Patre procedere, & conſequenter non eſſe Filium*; quibus verbis dum infertur non eſſe Filium ſi ſpiritus ab ipſo non procedat exprimitur eſſe de conceptu Filij quod ab ipſo ſit Spiritus Sanctus, ſeu quod habeat naturam fœcundam, & virtutem productiuam alterius Perſonæ. Verùm ly *non eſſe Filium* non negat ſimpliciter Perſonam Filij, ſed refertur ad Spiritum Sanctum, & ſenſus eſt (etiam ſecundùm Græcos intelligentes ipſum à ſolo Patre procedere) Spiritum Sanctum non eſſe Filium: Mens enim Concilij, vt notat De Quiros *prima parte*, *tract.* 7. *diſp.* 36. *ſect.* 2. *numer.* 7. eſt excludere confuſionem Perſonarum, ad quam excludendam adducit Græcos conuenientes cum Latinis in tali excluſione, & admittentes Spiritum Sanctum non eſſe Filium ſeu diſtingui à filio etiamſi velint ipſum eſſe à ſolo Patre. Vnde ex allatis Concilij verbis potiùs eruitur probatio, quàm impugnatio aſſertæ veritatis, vt pa-

23. tet ex argumento, quod mox ſubiicio; ideò aſſertum

Probatur primò: Tùm Græci, tùm Latini admittunt in diuinis Perſonam, quæ verè ſit genita, quæ verè ſit Filius independenter ab eo, quod talis Perſona habeat cum ſuo principio ſimilitudinem naturæ fœcundæ, & virtutem productiuam alterius, ergo tum Græci, tum Latini ſentiunt ad generationem non requiri aliquam fœcunditatem in genito, & conſequenter, quod Verbum procedat in ſimilitudinem naturæ fœcundæ non eſt ſufficiens ratio, cur, &c. Antecedens quoad Græcos colligitur ex relato Textu Concilij perhibentis Græcos agnoſcere tres Perſonas inconfuſas, & admittere Filium dari, imò dari diſtinctum realiter à Spiritu Sancto, quamvis ponant Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedere, & negent Filio omnem fœcunditatem. Quoad Latinos ſuadetur ex eo, quod iſti contra Græcos negantes filio fœcunditatem, nunquam intulerunt ipſos negare Filium ſeu ſequi per ipſos non dari Filium, ergo tum Græci, &c. Non habent igitur Aduerſarij præſidium vllum ſuæ ſentẽtiæ ex antiquorum, aut Patrum, aut Concilio-

Quid ſignificet nomen naturæ poſitum in definitione generationis?

rum auctoritate. Nullum etiam, aut valde infirmum, eſt præſidium, quod emendicant ex nomine naturæ poſitæ in definitione generationis. Enimverò natura ex genere ſuo ſignificat quidem principium alicuius operationis, at non principium termini ſubſtantialis producti per talem operationem: & in Deo *ex ſuperiore tractatu, lib.* 1. *cap.* 2. §. 3. natura, vt diſtincta ab eſſentia, conſtituitur quidem ex intellectione, at non ex intellectione fœcunda, & productiua termini.

24.

Fœcunditas geniti non eſt de conceptu generationis.

Probatur ſecundò: Nec eſt de ratione generationis aliqua fœcunditas in termino genito, nec, ſi quæ fœcunditas eſt de ratione generationis, reperitur talis fœcunditas in Verbo diuino, ergo quod Verbum procedat in ſimilitudinem naturæ fœcundæ non eſt ſufficiens ratio, &c. Probatur antecedens quoad primam partem: Neque etiam in creatis omne quod generatur eſt fœcundum: Nullus enim verè generator, & tamen eſt ſterilis; frigidi, & eunuchi ſic nati ex vtero Matris verè generantur, & tamen ſunt ſteriles. Quod ſi dicas hanc ſterilitatem eſſe accidentalem, quia in frigidis, & eunuchis oritur ex defectu accidentali, qua ratione etiam ſenio confecti ſteriles dici poſ-

Muli in Aſia generant ex Theophraſto.

ſent; in mulis verò non conuenit omnibus vniuerſaliter, *Theophraſtus* enim refert in Aſia Mulum ex Mula generare Mulum: addam validiorem inſtantiam ex fœmina, quæ verè generatur, & tamen in multorum ſententia caret fœcunditate; cum concurrat tantum paſſiuè ad generationem; nec qui negant fœminam de facto ſe habere merè paſſiuè, cenſent hoc impoſſibile, adeò vt negent poſsibilem eſſe fœminã, cui conueniat poſſe concurrere ad generationem 25.

tantùm paſsiuè. Probatur idem primum antecedens quoad ſecundam partem: Si quæ fœcunditas in termino genito eſt de ratione generationis, eſt fœcunditas ad generandum; ſed non reperitur fœcunditas ad generandum in Verbo diuino, ergo ſi quæ fœcunditas eſt de ratione generationis non reperitur talis fœcunditas in Verbo diuino. Minor patet: Maior probatur, quia tantum fœcunditas ad generandum eſt ſimilis fœcunditati generantis, nec homo genitus eſt in fœcunditate naturæ ſimilis homini generanti per hoc præcisè, quod

Si quæ fœcunditas poteſt eſſe de conceptu generationis non eſt talis, qualis in Verbo.

poſsit

possit aut aliquid aliud vtcumque, aut hominem producere viâ non generatiuâ, ergo si quæ fœcunditas in termino genito, &c.

16. Probatur tertiò etiamsi fœcunditas in termino genito esset de conceptu generationis creatæ adhuc non esset de conceptu generationis diuinæ, ergo in subiecta materia, in qua sermo est de generatione diuina, fœcunditas non est ad rem, & similitudo in natura fœcunda non est sufficiens ratio, cur processio Verbi sit generatio: Antecedens probatur: Si fœcunditas in termino genito est de conceptu generationis creatæ, hoc ideo est, quia fœcunditas est vera virtus actiua, & prædicatum essentiale naturæ principij generantis, cui propterea non videtur posse esse in natura similis terminus genitus, nisi, & in ipso reluceat fœcunditas; at hæc ratio non militat in generatione diuina, ergo etiamsi fœcunditas in termino genito, &c. Minor probatur fœcunditas diuina secundùm illud quod addit naturæ communi omnibus Personis, non est *ex cap. superiori §. 9. & 10.* virtus actiua, sed pura conditio; non est prædicatum essentiale naturæ, sed prædicatum notionale Personæ, affixum determinatæ personalitati, ex eo quod in vna Persona reperiatur, non in altera non reddit vnam Personam, aut in natura dissimilem, aut in perfectione inæqualem alteri, ergo si quid probat fœcunditatem in termino genito esse de conceptu generationis creatæ, id non militat respectu generationis diuinæ. Accedit, quod si fœcunditas esset de conceptu naturæ diuinæ, & defectu fœcunditatis Spiritus Sanctus non haberet naturæ similitudinem, neque etiam Verbum haberet naturæ similitudinem; nisi ad summum partialem, non enim habet Verbum totalem; sed tantùm partialem fœcunditatem Patris; non habet scilicet fœcunditatem per intellectum, & voluntatem, viâ generatiuâ, & spiratiuâ, sicuti Pater, sed tantùm per voluntatem, & viâ spiratiuâ: possit igitur Verbum dici procedens in minorem naturæ dissimilitudinem, at non simpliciter in similitudinem.

Fœcunditas in termino genito non requireretur in generatione diuina etiamsi requireretur in generatione creata.

27. Ex his habes Spiritum sanctum Filium non euasurum, etiamsi per impossibile aliam Personam produceret; & Verbum remansurum Filium, etiamsi per impossibile, nec Spiritum sanctum produceret, nec vllam aliam Personam; & licèt oppositum, quod ex Aduersariorum sententia sequitur, non possit notari apertæ absurditatis, est tamen minoris congruitatis quia facit quodammodo minùs essentialem filiationem, & carentiam filiationis Filio, & Spiritui sancto de facto existentibus.

Spiritus Sãctus etiã si esset fœcundus non esset Filius.

Cacherani Theolog. Tom. I.

§. V.

Vtrùm sufficiens ratio, cur Processio Verbi sit Generatio, non Processio Spiritus sancti, consistat in eo, quòd Verbum procedat, vt Imago?

ASSERTVM: Sufficiens ratio, cur processio Verbi, &c. non consistit in eo, quod Verbum procedat, vt Imago. Ita Auctores relati in superioribus, & referendi in sequentibus assertis contra Vasquez 1. *parte, disp.* 113. *cap.* 7. aliosque nonnullos secutos Canariensem *in comment.* 1. *partis, quæst.* 27. *art.* 2. 28.

Verbum esse imaginem non est sufficiens ratio cur generetur.

Huius asserti probationibus præmitto *D. Augustinum*, & *D. Thomam* inter se maximè conuenire in explicanda ratione Imaginis, nam D. Augustinus *lib. imperfecto de Genesi ad literam cap.* 16. ita habet: *Omnis imago similis est ei, cuius est imago, nec tamen omne, quod simile est alicui, etiam imago est eius.* (& nonnullis interpositis) *Imago enim tunc est, cum de alique exprimitur,* D. Thomas 1. *parte, quæst.* 35. *art.* 1. *in C.* ita habet: *de ratione imaginis est similitudo, non tamen quæcumque similitudo sufficit ad rationem imaginis* (& nonnullis interpositis) *ad hoc ergo, quod verè aliquid sit imago requiritur, quod ex alio procedat simile ei, &c.* Ex his vtriusque Doctoris verbis fit 29.
Imaginem nihil aliud esse, quàm aliquid ex alio procedens, vel de alio expressum ei simile, & consequenter ipsum repræsentans: & quamvis Vasquez 1. *parte, disp.* 45. *cap.* 5. *num.* 13. velit vnum repræsentare aliud aliquid ampliùs esse, quàm procedere ab alio ei simile, vt videmus, inquit, in generatione vniuoca non viuentium, in quibus producitur vnum simile ab alio, quod ideò non est illius imago, quia non repræsentat illud, ignis enim productus non magis repræsentat hunc ignem producentem quam alium, cum eodem modo aliis omnibus similis sit: Addit propterea ad hoc, vt vnum aliud repræsentet, & sit alterius imago, non sufficere, quod sit similitudo ab alio expressa, sed insuper requiri, quod sit expressa ad repræsentandum. Quamvis inquam, *Vasquez* secutus *Canariensem* ita loquatur, huiusmodi verbis non moueor. Primò quia non desunt qui doceant ignem productum repræsentare ignem producentem, & esse ignis producentis imaginem; ita inter alios Arriaga *prima parte, disp.* 12. *sect.* 3. *num.* 12. Imo D. Thomas *prima parte, quæst.* 45. *art.* 7. *in C.* Secundò quia si neganda est prærogatiua imaginis effectibus non viuentibus, aut etiam viuentibus non cognoscitiuis, neganda est, vt infra tradetur *lib. sequenti cap.* 3. §. 2. aliunde quàm ex eo quod non sint expressi, seu

Imago quid.

Effectibus non viuentibus vtrum conueniat ratio Imaginis.

Procedere ſimile & procedere ad repræſentandum non differunt.

producti ad repræſentandum. Tertiò quia in illis generationibus, in quibus terminus genitus eſt imago, non poteſt explicari, quid addat procedere ad repræſentandum ſupra procedere ſimile, ſeu in ſimilitudinem; & Filius procedens etiam per Aduerſarios ad repræſentandum Patrem ex eo præciſè, quod per ſe formaliter, & vi proceſſionis procedit ſimilis, procedit ad repræſentandum & per hoc quod agens, vel intentione innatâ & ex natura actionis; vel intentione elicitâ & ordinatione cognitionis intendit producere aliquod ſibi ſimile in ſui ſimilitudinem, intendit etiam producere aliquod ſui repræſentatiuum, ad ſe repræſentandum. His pro aliquali Imaginis notitia præmiſſis. Aſſertum

30. Probatur primò: Malè dicitur proceſſionem Verbi eſſe generationem, ſeu Verbum procedere vt genitum, & vt Filium; quia procedit, vt Imago; ergo ſufficiens ratio cur proceſſio Verbi, &c. non conſiſtit in eo, quod, &c. Conſequentia patet. Antecedens probatur. Vel nomine imaginis intelligitur aliquod ex alio procedens per ſe, & ex vi proceſſionis ei ſimile in natura: Vel intelligitur aliquid aliud; primum non poteſt ab Aduerſariis dici cohærenter ad ſua principia. Si ſecundum dicatur, malè dicitur Verbum procedere: vt genitum, quia procedit vt Imago, ergo à primo ad vltimum malè dicitur proceſſionem Verbi, &c. Probatur minor quoad primam partem. In aduerſariorum principiis Spiritus ſanctus non procedit, vt Imago, & tamen procedit per ſe, & ex vi proceſſionis ſimilis in natura ſuo principio, vt facilè poteſt conſtare legenti Vaſquium 1. *parte, diſp.* 113. *cap.* 6. ergo non poteſt ab Aduerſariis dici cohærenter ad ſua principia, quod nomine imaginis intelligatur aliquod ex alio procedens per ſe, &c. Probatur eadem minor quoad ſecundam partem. Si quid aliud intelligitur nomine imaginis, vel intelligitur ſimilitudo intentionalis; & hæc non facit ad rem in præſenti, quia impertinenter ſe habet ad generationem, ſeu ad eſſe genitum: vel intelligitur ſimilitudo producta ad repræſentandum; & hæc cum ex præmiſſis nihil ſit aliud, quàm ſimilitudo conueniens ex vi formali productionis, non poteſt Spiritui ſancto negari *à Vaſquio* docente Spiritum ſanctum æquè, ac Verbum procedere in ſimilitudinem naturæ ex vi formali ſuæ proceſſionis. Deinde ex eodem Vaſquio *diſp. citata cap.* 7. *num.* 44. pater in creatis repræſentat filium, & ratione eiuſdem naturæ ſpecificæ habet ſimilitudinem ad filium repræſentandum; quamvis non ſit filij imago, quia à filio non procedit, ergo in diuinis Spiritus ſanctus, qui, & habet eandem numero naturam cum Patre repræſentat Patrem ſeu habet ſimilitudinem ad Patrem repræſentandum; & quia inſuper à Patre procedit, vera Patris Imago eſt, loquendo iuxta ipſammet doctrinam Vaſquezij: quomodo ergo ſibi cohæret, dum docet Verbum eſſe genitum, quia eſt Imago, quia

Vaſquez ſibi non cohæret.

procedit vt ſimilitudo expreſſa ad repræſentandum.

31. Probatur ſecundò: Quamvis bene intellecto nomine Imaginis, non vt explicatur *à Canarienſi, & Vaſquio*, ſed vt importat aliquod procedens ab alio, ei ſimile formaliter, & ex vi proceſſionis, verificetur quoad ſubſtantiam Verbum generari, quia eſt Imago; tamen quærenti, cur Verbum generetur potiùs, quàm Spiritus ſanctus, reſpondere, quia Verbum eſt Imago, ſeu procedit vt imago, non Spiritus ſanctus eſt afferre rationem, quæ vlteriori ratione indiget magis, quàm ipſum quæſitum; eſt obſcurè præſtare per plura, quod clariùs præſtari poteſt per pauciora, ergo eſt vitioſa reſponſio, ergo non tantum in ſenſu *Canarienſis, & Vaſquij*, ſed nec in quocumque alio ſenſu, rectè dicitur Verbum generari, quia eſt imago, conſequenter ſufficiens ratio, cur Proceſſio Verbi, &c. non conſiſtit in eo, quod, &c. Probatur antecedens quoad primam partem, quod ſcilicet afferatur ratio indigens vlteriori ratione magis quàm ipſum quæſitum difficilius eſt, & ignotius quod verbum ſit Imago, non Spiritus ſanctus, quàm quod Verbum generetur non Spiritus ſanctus; ergo illud magis, quàm iſtud ratione indiget, & pro ratione illius iſtud afferre, eſt afferre rationem indigentem vlteriori ratione magis, quàm ipſum quæſitum. Antecedens probatur, quia apud Doctores tùm Græcos, tùm Latinos in comperto eſt Verbum generari, non Spiritum ſanctum; & generationem eſſe propriam Verbi, non Verbo, & Spiritui ſancto communem; & tamen licèt Doctores Latini ſoli Filio attribuant nomen Imaginis, Doctores Græcorum, vt teſtatur D. Thomas *prima parte, quæſt.* 35. *art.* 2. *in C.* communiter dicunt Spiritum ſanctum eſſe imaginem Patris, & Filij, & plures Græcos Patres facientes commune nomen Imaginis etiam Spiritui ſancto refert Eſtius *in* 1. *diſt.* 27. §. 32.
9. Probatur idem antecedens quoad ſecundam partem: Quod ſcilicet obſcurè præſtetur per plura, quod clariùs præſtari poteſt per pauciora. Dicere Verbum generatur, quia eſt Imago, eſt obſcurè reſpondere; controuerſum enim eſt, & obſcurum, quid nomine Imaginis ſignificetur, dum affertur imago pro ratione generationis: eſt præſtare per duplicem rationem, quod poteſt præſtari per vnicam; qui enim dicit Verbum generatur, quia eſt imago, non Spiritus ſanctus; tenetur vlterius aſſignare rationem, cur Verbum, non Spiritus ſanctus ſit imago: & illa ipſa ratio, quæ affertur ad probandum Verbum eſſe imaginem, ſcilicet, quia ex vi ſuæ proceſſionis formaliter procedit ſimile ſuo principio ſi afferatur, vt afferri poſſe, imò debere ex §. 9. conſtabit, ad probandum Verbum eſſe genitum præſtabitur per vnicam rationem clarè illud, quod obſcurè præſtandum erat per duplicem rationem dicendo Verbum generatur quia eſt imago; & eſt Imago, quia ex vi ſuæ proceſſionis, &c.

Difficilius eſt, & ignotius Verbum eſſe imaginem, quàm ipſum eſſe genitum.

Ex

53. Ex bis habes Sanctos Patres, quos pro ſua opinione Vaſquex adducit, vt Athanaſium *in epiſt. de Decretis Nicanæ Synodi parùm ante medium* de Filio ſic loquentem: *Si eum Imaginem nomines, Filium hoc ipſo eum eſſe indicaueris: Quid enim ſimile Deo niſi ſua ipſius progenies?* D. Thomam 4. *contra Gent. capit.* 11. vbi ita habet, *Non enim ſic eſſe Imaginem alicuius, vt eiuſdem naturæ cum illo ſit, in aliquo inuenitur, qui Filius dici non poſſit*, nobis non aduerſari, nec fauere Vaſquio, niſi ad ſummum voce tenus non re ipſâ: Nobis non aduerſantur, neque enim nos negamus, aut eſſe propriam Filij, ſeu Verbi in diuinis rationem Imaginis, aut ex ratione Imaginis rectè explicata inferri generationem; ſed dicimus non inferri ex ratione Imaginis, tanquam ex ratione omninò ſufficienti, cum ſit aſſignabilis alia clarior, & expeditior ratio: diximus inſuper non inferri ex ratione imaginis ſumptâ, vt explicatur à *Vaſquio*, cui propterea Sancti Patres non fauent cum vſurpent nomen Imaginis in ſenſu diuerſo à ſenſu *Vaſquij*, intelligunt ſcilicet nomine imaginis ſimilitudinem vi proceſſionis expreſſam, & tamen *Vaſquez* contendit Spiritum Sanctum eſſe ſimilitudinem vi proceſſionis expreſſam, & non eſſe imaginem. Sic in locis citatis *Athanaſius*, quod nomine Imaginis intelligat ſimilitudinem, indicat per verba illa *Quid enim ſimile Deo*, D. Thomas per illa alia: *vt eiuſdem*

Sancti Patres nomine Imaginis, & ſimilitudinis indifferenter vtuntur.

34. *naturæ cum illo ſit*. Nec poſſum in huius rei confirmationem præterire *D. Anſelmi* teſtimonium, quo nihil clarius pro ſua ſententia dici poſſe *Vaſquez* gloriatur: Quærens igitur D. Anſelmus *in Monologio, capit.* 53. cur Verbum non Spiritus Sanctus ſit Filius, reſpondet: *Sicut verbum mox vt conſideratur, ſe prolem eſſe eius, à quo procedit, euidentiſſimè probat, promptam præferendo Parentis imaginem: Sic amor apertè ſe prolem negat, quia dum à Patre, & Filio procedere intelligitur, non ſtatim tam perſpicuam exhibet ſe contemplanti eius, ex quo eſt, ſimilitudinem*. Ecce ex mente Anſelmi Spiritum Sanctum non exhibere perſpicuam ſimilitudinem eius, ex quo procedit, eſt ipſum non exhibere imaginem ſicuti exhibet Verbum, ergo vere *Anſelmus* nomine Imaginis non intelligit, niſi ſimilitudinem expreſſam vi proceſſionis.

---

§. VI.

Virùm ſufficiens ratio, cur Proceſſio Verbi ſit Generatio, non Proceſſio Spiritus Sancti conſiſtat in eo, quòd intellectio, per quam procedit Verbum ſit formaliter, ſeu virtualiter natura?

55. Quod intellectio per quam procedit Verbum ſit formaliter natura non eſt ſufficiens ratio cur Verbum generetur.

ASSERTVM: Sufficiens ratio, cur Proceſſio Verbi, &c. non conſiſtit in eo quòd intellectio, per quam procedit Verbum ſit formaliter, ſeu virtualiter natura diuina. Ita Auctores relati in aſſertis ſuperioribus, & nonnulli etiam ex infrà referendis contra Peſantium 1. *parte, quæſt.* 27. *art.* 2. Lugum *lib.* 2. *diſp.* 3. *cap.* 2. *num.* 22. Suar. *lib.* 11. *de Trinitate, cap.* 5. Arriagam *diſp.* 47. *ſect.* 8. *ſubſect.* 1. *&* 5. & alios aſſignantes intellectionem pro formali conſtitutiuo eſſentiæ Dei, vnde habemus, etiam in hoc aſſerto, ſaltem ex parte, Aduerſarios Thomiſtas communiter, hi enim ſicuti, vt retulimus *tract. ſuperiore, lib.* 1. *cap.* 2. §. 1. *aſſert.* 4. collocant in intellectione formalem eſſentiam Dei, ita docent per intellectionem communicari formaliter Dei naturam; & ex hoc capite ſufficienter probari, quod Proceſſio Verbi, non proceſſio Spiritus Sancti, ſit formaliter in naturæ ſimilitudinem; quemadmodum requiritur ad veram generationem. Quia tamen Thomiſtæ hanc rationem non aſſignant, tanquam vnicam, & ſuſtinent etiam aliam rationem à nobis infrà aſtruendam; tantùm ex parte nobis aduerſantur, non ex toto; ſicuti aduerſantur Recentiores præcitati, contendentes rationem ſitam in eo, quod intellectio ſit formaliter natura eſſe vnicam ad probandum intentum in præſenti, nec poſſe aliter ſufficienter aſſignari cur proceſſio Verbi ſit generatio, non Proceſſio Spiritus Sancti.

Iſtis Auctoribus nos ex diametro opponimur, dum ipſorum rationem non tantùm vnicam, ſed nec ſufficientem aſſerimus: non obſtante, quod naturam diuinam, quamvis non eſſentiam, formaliter per intellectionem conſtitui aſſeruerimus *cap.* 2. *præcit.* §. 2. cuius capitis aſſerta diligenter recolenda ſunt, ne videamur nobis ipſis parùm cohærenter loqui: Specialiter recolendum eſt, quod ibi *aſſert.* 5. retulerimus Arriagam aſſignare pro conſtitutiuo diuinæ eſſentiæ eos ſpirituale à ſe ſubſiſtens, hîc eundem referamus aſſignare pro conſtitutiuo diuinæ eſſentiæ intellectionem; non inferre, aut nos ſiniſtrè *Arriagam* retuliſſe, aut ipſum *Arriagam* ſibi contradixiſſe. Conſiderat enim hic Auctor diuinam eſſentiam tripliciter, realiter, virtualiter, & per rationem, ipſamque conſtituit realiter ex omnibus perfectionibus; virtualiter ex intellectione; ratione ex ente ſpirituali à ſe ſubſiſtente. Sicque aſſignat intellectionem tanquam diuinæ eſſentiæ conſtitutiuum virtuale, medium inter conſtitutiuum reale, & conſtitutiuum rationis, vt loquitur ipſemet Arriaga *diſp.* 47. *citata ſect.* 8. *ſubſect.* 4. *num.* 8. Exiſtimo equidem malè diſtingui conſtitutiuum virtuale à conſtitutiuo rationis, quia ſicuti diſtinctio virtualis nihil eſt aliud, quàm diſtinctio rationis ſumpta fundamentaliter, ita conſtitutiuum virtuale nihil aliud eſſe debet, quàm conſtitutiuum rationis ſumptum fundamentaliter, nec poteſt poni pro conſtitutiuo virtuali vnum prædicatum, aliud prædicatum pro conſtitutiuo rationis. Non eſt tamen operæ prætium immorari in hoc, quod tandem totum reſoluitur in altercationem vocalem, & quæſtionem de 56.

Triplex diuinæ eſſentiæ conſtitutio ſecundũ Arriagam.

Malè diſtinguitur reſpectu diuinæ eſſentiæ conſtitutiuo virtuale à conſtitutiuo rationis.

nomine. Ideo contra *Arriagam* eodem modo, quo contra alios Aduersarios assertum absolutè

57. Probatur primò: Licèt intellectio diuina sit formale, seu virtuale constitutiuum diuinæ naturæ, vt contradistinguitur ab essentia, non est tamen formale constitutiuum diuinæ essentiæ, ergo ex eo, quod Verbum procedat per diuinam intellectionem, sequitur ad summum, quod procedat formaliter in similitudinem naturæ diuinæ, vt contradistinctæ ab essentia; non tamen, quod procedat formaliter in similitudinem etiam diuinæ essentiæ, at hoc secundum requiritur ad veram generationem, ergo quod intellectio, per quam procedit verbum, sit formaliter, seo virtualiter natura diuina, non est sufficiens ratio, cur Verbum procedat per generationem, seu generetur. Antecedens supponitur ex præcitato *capite 2. tractatus superioris*; Prima consequentia patet; Minor subsumpta probatur, D. Thomas 1. *part. quæst. 27. art. 2. in C.* explicans secundùm quamnam similitudinem debeat procedere id, quod generatur, ait requiri, quod procedat secundùm similitudinem in natura eiusdem speciei: at prædicata constituentia naturam eiusdem speciei sunt prædicata essentialia rei pertinentia ad esse potiùs, quàm ad operari, ad essentiam potiùs, quàm ad naturam, vt contradistinctam ab essentia, ergo. Fauet etiam D. Leo *in homil. de Transfiguratione Domini* dicens de Filio in Persona æterni Patris: *Sed de mea essentia mihi natus æqualis.* Confirmatur: Natura, vt contradistincta ab essentia importat formaliter ordinem ad operari, sed generatio potiùs attenditur penes similitudinem in esse, quàm penes similitudinem in operari, ergo potiùs attenditur penes similitudinem in essentia, quàm penes similitudinem in natura vt contradistincta ab essentia. Minor probatur: Si generatio præcipuè attenderetur penes similitudinem in operari, spectaret ad conceptum, aut saltem ad perfectionem generationis communicari genito naturam fœcundam, & operatiuam eo modo, quo fœcunda est, & operatiua in generante, at hoc est contra supradicta §. 4. ergo.

Similitudo naturæ requisita ad generationē non est similitudo naturæ, vt cōtradistinctæ ab essentia.

58. Probatur secundò: Verbum ex genere suo procedit simile obiecto intellecto, non intellectioni seu procedit in similitudinem obiecti intellecti, non intellectionis; ergo dato, quod intellectio sit natura, imò etiam essentia diuina; per hoc, quod verbum procedat per intellectionem non sequitur, quod procedat in similitudinem naturæ, seu essentiæ diuinæ, adeóque intellectionem, per quam procedit Verbum esse naturam, imò etiam essentiam diuinam non est sufficiens ratio, cur verbum generetur. Probatur antecedens: Verbum ex genere suo est repræsentatiuum obiecti, non intellectionis, ergo procedit simile, &c. Neque dicas in diuinis non distingui obiectum intellectum ab intellectione, sicque verbum diuinum eo ipso, quod procedit in similitudinem obiecti intellecti, procedere etiam in similitudinem intellectionis, & consequenter in similitudinem naturæ, si intellectio diuina est formaliter natura. Contra enim iam admittitur Verbum procedere in similitudinem naturæ diuinæ, non directè, & formaliter, quia natura diuina est intellectio, sed quia est obiectum intellectum, & eodem modo, vel saltem in eiusdem naturæ similitudinem formaliter procederet, si natura diuina esset obiectum intellectum tantùm, non formaliter ipsa intellectio.

Verbum procedit simile obiecto intellecto, non intellectioni.

---

§. VII.

Vtrùm sufficiens ratio, cur Processio Verbi sit Generatio, non Processio Spiritus Sancti, consistat in eo, quod Verbum procedat simile in proprietate Personali?

59. Assertum: Sufficiens ratio, cur Processio, Verbi, &c. Non consistit in eo, quod verbum procedat simile in proprietate Personali, seu relatiua: est contra De Quiros 1. *parte, tract. 7. disp. 36. sect. 6.* Vbi supponit hic Auctor similitudinem requisitam ad generationem debere reperiri in prædicato formaliter producto, & correspondere prædicato, cui formaliter conuenit ratio producentis, adeóque debere versari inter proprietatem Personalem, seu relatiuam Personæ productæ, & proprietatem personalem, seu relatiuam Personæ producentis; sicuti enim soli relationi conuenit ratio formalitatis productæ ex parte termini, ita in ipsius sententiâ eidem soli conuenit ratio formalitatis producentis ex parte principij: Vt deinde explicet similitudinem proprietatis relatiuæ Filij ad proprietatem relatiuam Patris in diuinis, aduertit proprietatem relatiuam Patris esse productiuam ex fœcunditate intellectionis, seo ex speciali connexione cum intellectione fœcunda, hinc infert, quod proprietas relatiua formaliter producta per proprietatem relatiuam Patris se habeat vt terminus, sigillum, & quasi character intellectionis Paternæ, adeóque habeat repræsentare illud idem, quod repræsentat intellectio Paterna: habeat scilicet repræsentare inter alia ipsam proprietatem relatiuam Patris, habeat ex vi suæ processionis referre intellectionem, ex cuius fœcunditate procedit, & referendo intellectionem habeat simul referre proprietatem relatiuam Patris, & omnem aliam formalitatem in intellectione Paterna relucentem, cuius rei appositissimum exemplum est (affero formalia verba ipsius Auctoris *disp. cit. num. 40.*) Si aliqua pictura exprimeretur in alia, si speculum referens, & repræsentans vnum obiectum in alio exprimeretur, & quasi reuerberaret se, in quo casu non tantum speculum, sed etiam imago in ipso contenta sculperetur; &

Verbū procedere simile in proprietate Personali non est sufficiens ratio cur generetur.

& ea res, quæ referet tale speculum, & picturam, simul etiam referet obiectum vtriusque. Hæc doctrina posset sufficienter à nobis reiici ex eo, quod partim innititur falso supposito, tribuendo formalitatem producentis, & principij quo ipsi relationi, quod *præcedenti cap. §. 6.* falsum ostenditur: partim mirabilibus terminis sigilli, characteris splendoris obscuritatem addit difficultati, posset, inquam, ex his sufficienter reiici, vt tamen magis ex professo reiiciatur, Assertum

40. Probatur primò: Verbum in diuinis non procedit simile in proprietate relatiuâ, nec similitudo in proprietate relatiuâ aut requiritur, aut sufficit ad veram rationem generationis; ergo sufficiens ratio, cur Processio Verbi, &c. non consistit in eo, quod verbum procedat simile, &c. Probatur antecedens quoad primam partem: Proprietas relatiua Verbi quasi specie differt à proprietate relatiuâ sui principij; vna est alteri dissimilis, disconueniens, & opposita; ergo verbum in diuinis non est simile, adeóque non procedit simile in proprietate relatiuâ suo principio. Recurrit *De Quiros* ad similitudinem intentionalem, & ait in hac linea nullam esse dissimilitudinem inter proprietatem relatiuam verbi, & proprietatem relatiuam sui principij. Verùm nec linea similitudinis intentionalis aliquid confert in præsenti, vbi agitur de similitudine requisita ad generationem, quæ debet esse physica; nec similitudo intentionalis, quam habet verbum ad suum principium conuenit ipsi ratione proprietatis relatiuæ, sed ratione essentiæ vt affectæ proprietate relatiuâ, tanquam conditione ex infra dicendis *lib. sequenti, cap. 4. §. 14.* Probatur primum antecedens quoad secundam partem: Proprietas relatiua in diuinis se habet, vt proprietas personalis, & indiuidualis; sed ad generationem non requiritur similitudo in proprietate personali, & indiuiduali, & generans deberet semper reproducere proprium indiuiduum, si ad generationem requireretur similitudo in proprietate indiuiduali, ergo similitudo in proprietate personali non requiritur ad veram rationem generationis. Probatur idem antecedens quoad tertiam partem ex communiter recepta definitione generationis, quod sit origo viuentis, &c. in similitudinem naturæ; mensuranda est igitur generatio ex similitudine in natura, nec similitudo in proprietate personali etiamsi daretur sufficeret ad veram rationem generationis.

Verbum diuinum non procedit simile in proprietate relatiuâ.

Nec similitudo in proprietate relatiua requiritur, aut sufficit ad veram generationem.

41. Dices satis verificari quod generatio fit in similitudinem naturæ, per hoc, quod terminus genitus habeat naturam, quæ licèt non sit per se ipsam similis suo principio, fundet tamen, & sibi identificet similitudinem sui principij, sicuti diuina natura in verbo fundat, & sibi identificat proprietatem relatiuam, quæ est similitudo principij generantis. Sed contra est arbitraria nimis explicatio, & sicuti in eadem definitione particulæ illæ *principio coniuncto* non possunt intelligi de coniunctione in aliquâ proprietate; ita multò minus possunt intelligi de similitudine in aliqua proprietate, illæ aliæ *in similitudinem naturæ.*

Dices non esse arbitrariam, imò esse prorsus necessariam in subiecta materia, huiusmodi explicationem; cum enim non detur realis similitudo, nisi vbi est realis distinctio, & in diuinis non sit realis distinctio, nisi inter proprietates relatiuas, consequens est non dari in diuinis realem similitudinem, nisi inter proprietates relatiuas; nec posse dici similem naturam diuinam, nisi quatenus sibi identificat similitudinem proprietatis relatiuæ. Accedit, quod similitudo requisita ad generationem debet esse similitudo producta, generatio enim vt productiua est assimilatiua, & generans intendit sibi assimilare terminum quem producit: at in diuinis sola proprietas relatiua, non natura, producitur; adeóque illa sola, non ista potest esse similitudo producta, ergo respectu generationis diuinæ ly *in similitudinem* non potest intelligi nisi de similitudine in proprietate personali, quæ dicatur similitudo naturæ, quia natura ipsam fundat, ipsamque sibi identificat. Sed contra iam *supra* §. 1. explicatum est, quod ly *in similitudinem naturæ* positum in definitione generationis non importat similitudinem, quæ sit realis relatio, quæ solùm reperitur, vbi est realis distinctio, sed importat similitudinem sumptam, aut negatiuè, aut eminenter, & fundamentaliter; quæ perfectiùs relucet vbi est summa identitas, vt in natura diuina; quàm vbi est realis distinctio. Ad illud, quod additur, dico sufficere ad generationem esse simile illud, quod producitur, & in hoc sensu generationem vt productiuam esse assimilatiuam, cæterùm gratis requiri, quod similitudo ipsa sit terminus formaliter productus. 41.

Quænam similitudo requiratur ad veram generationem?

Dices tandem: Saltem requiritur, quod terminus formaliter productus non sit dissimilis, alioqui homo-leo, verbi gratia, posset dici ab homine genitus, etiamsi terminus formaliter ab homine productus esset sola natura Leonis. Sed contra: Dissimilitudo, quam generatio excludit, est dissimilitudo naturæ, vbi igitur terminus formaliter productus est natura, vtique requiritur ad generationem, quod terminus formaliter productus non sit dissimilis; at vbi terminus formaliter productus est aliquid personale, non requiritur ad generationem, quod terminus formaliter productus non sit dissimilis: Sicuti etiam, loquendo de similitudine naturæ, non potest terminus genitus esse partim similis, partim dissimilis; bene tamen loquendo de similitudine tùm naturæ tùm proprietatis personalis: imò cum quælibet indiuiduatio sit dissimilis alteri, necesse est terminum genitum ita esse similem in natura, vt sit dissimilis in indiuiduatione, seu proprietate personali indiuiduali. 43.

Terminus formaliter in generatione productus potest esse dissimilis.

Probatur secundò: Similitudo intentionalis non est sufficiens ratio, cur processio Verbi sit generatio, sed similitudo in proprietate personali 44.

perſonali, & relatiuâ eſt tantùm intentionalis, ergo non eſt ſufficiens ratio, cur &c. Ergo ſufficiens ratio, cur proceſſio Verbi ſit generatio, non conſiſtit in eo, quod &c. Minor conceditur à *De Quiros*, Maior, quam *De Quiros* abſolutè negat docendo *diſputat. cit. num.* 45. rationem generationis vt ſic, & filiationis abſtrahere à ſimilitudine phyſica, vel intentionali. Probatur primò: Similitudo in repræſentando tantùm, non in eſſendo, non eſt ſimilitudo requiſita ad generationem, nec eſt ſufficiens ratio &c. Sed ſimilitudo intentionalis eſt in repræſentando tantùm, non in eſſendo, ergo. Secundò in ratione Filij, & geniti Verbum diuinum conuenit cum filiis creatis, at in filiis creatis ratio ſimilitudinis intentionalis non eſt ratio, cur ipſorum productio ſit generatio, ergo. Tertiò quia malè conſonat in re graui à communi Theologorum, & Doctorum ſenſu recedere, ſed communis Theologorum, & Doctorum ſenſus attendit in generatione ſimilitudinem phyſicam, non intentionalem, ergo.

Similitudo intentionalis non ſufficit ad generationem.

45. Dices ex De Quiros *diſputat. cit. num.* 25. Imò Scholaſtici communiter maximè intendunt in ordine ad generationem diuinam ſimilitudinem intentionalem, tum quia *in* 1. *diſtinct.* 27. communiter recipiunt verba illa Auguſtini 7. *de Trinitate, cap.* 2. *Eò quippè filius, quo Verbum, & eò Verbum, quo filius*; tum quia, quamvis in modo explicandi diſſentiant, in re tamen communiter dicunt ſecundam Perſonam generari, quia procedit per intellectum, tertiam non generari, quia per voluntatem eſt, non per intellectum; at ſimilitudo, quæ ad intellectum pertinet, eſt ſimilitudo intentionalis, ergo. Sed contra intendunt Scholaſtici in ordine ad generationem diuinam ſimilitudinem intentionalem, non vt ipsâ quieſcant, ſed vt ipsâ vtantur ad explicandam phyſicam. Verba *Auguſtini* ab ipſis recipiuntur in eodem ſenſu, quo ab *Auguſtino* proferuntur: Loquitur autem Auguſtinus in ſenſu identico, nec aliud intendit verbis illis exprimere, quàm tum Verbum, tum filium referri ad ſuum principium, vt colligitur ex verbis præcedentibus. *Sicut filius ad Patrem refertur, ita Verbum ad eum, cuius eſt Verbum.* Ad illud quod additur fateor conuenire Scholaſticos in eo, quod ſecunda Perſona generetur quia procedit per intellectum, at ſimul conueniunt in inquirendo, quomodo in eandem ſecundam perſonam ex proceſſione per intellectum poſſit deriuari ſpecialis ſimilitudo phyſica, vt patebit ex ſequentibus: Ideò ſit

§. VIII.

Ex diuerſo modo operandi intellectus, & voluntatis præparatur ratio ſufficiens: Cur proceſſio Verbi ſit generatio, non proceſſio Spiritus Sancti?

ASSERTVM I. Modus operandi intellectus differt maximè à modo operandi voluntatis in eo, quod Intellectus operatur ſecundùm rationem ſimilitudinis, voluntas operatur ſecundùm rationem impulſus. Colligitur hic diuerſus operandi modus *ex Ariſtotele, ex D. Auguſtino, ex D. Thoma*, traditur expreſsè à pluribus Theologis, præſertim ex Schola Thomiſtica, à Ferrarienſi 4. *contra Gentes, cap.* 11. & 19. Io, à S. Thoma *prima parte, quæſt.* 27. *art.* 7. *diſput.* 12. *&c.* 46

In quo maximè differat modus operandi intellectus à modo operandi voluntatis.

Probatur, & explicatur prima pars: Intellectus conſtituitur in actu primo proximo, & vnitur obiecto in eſſe intelligibili per ſimilitudinem impreſſam obiecti, conſtituitur in actu ſecundo, & vnitur obiecto in eſſe intellecto per ſimilitudinem expreſſam eiuſdem obiecti, adeóque intellectus operatur recipiendo, & producendo obiecti ſimilitudinem; ex ſimilitudine obiecti ſe tenente ex parte actus primi fœcundatur ad producendam ſimilitudinē eiuſdem obiecti, tanquam terminum actus ſecundi. Hinc originem traxit tum Ariſtotelicum illud effatum: Intellectus intelligdo fit omnia, fit ſcilicet ſimilis omnibus; quatenùs omnium, quæ intelligit, recipit, & producit ſimilitudinem; tum error antiquorum, qui animam, quia poteſt omnia cognoſcere, rebus omnibus ſimilem, & ex rerum omnium particulis compoſitam exiſtimarunt; tum ſolemnis illa diuerſitas inter verum & bonum, quod vt tradit Ariſtoteles 6. *Metaph. tex.* 8. *Verum ſit in mente, bonum in rebus*, quatenùs intellectus attingendo verum, ponit ipſum in ſe, recipiendo, & producendo ipſius ſimilitudinem; voluntas attingendo bonum, ponit ſe in re, quam attingit recipiendo, & producendo impulſum, quoad bonum quodammodo mouetur, vt mox magis explico.

Intellectus operatur ſecundùm rationem ſimilitudinis.

Verum in mente, bonū in rebus, cur.

Probatur, & explicatur ſecunda pars: Voluntas eſt potentia appetitiua; proprium autem eſt appetentis ab obiecto trahi, in obiectum moueri; ſic grauia, quæ locum inferiorem appetunt, deorſum; leuia quæ appetunt locum ſuperiorem, ſurſum mouentur; & vtraque producunt in ſe ipſis proportionatum impulſum, qui in illis grauitas accidentalis, in iſtis leuitas accidentalis nominatur. Eodem proportionaliter modo voluntas attingit obiectum ſuum mouendo ſe in ipſum; & recipiendo, ac producendo 47.

Voluntas operatur ſecundùm rationem impulſus.

cendo impulsum, quo in bonum volitum fertur. Hinc originem traxit tum tritum illud: *Anima magis est vbi amat, quàm vbi animat.* Quia producendo impulsum in rem amatam quodammodo fertur extra corpus, quod animat; tum illud Poëtæ; *Trahit sua quemque voluptas*; tum celebris Augustini sententia *libro* 13. *Confess. capite* 9. *Pondus meum amor meus, eo feror, quocumque feror.* Neque dicas esse contra rationem potentiæ vitalis immanentet operantis ferri

48. quodammodo, & moueri extra se. Contra enim, opinandum non est voluntatem operari transmittendo impulsum ad obiectum extra se ipsam positum, sed dicitur voluntas operari per impulsum, quia medio impulsu obiectum in ipsa est, sicuti est in intellectu media similitudine, vt egregiè expressit D. Thomas 4. *contra Gentes, capite* 19. illis verbis: *Quod amatur, non tantùm est in intellectu amantis, sed etiam in voluntate ipsius: aliter tamen, & aliter: in intellectu enim est secundùm similitudinem sua speciei; in voluntate autem amantis est, sicut terminus motus in principio motiuo proportionato per conuenientiam, & proportionem, quam habet ad ipsum: sicut in igne quodammodo est locus sursum ratione leuitatis, ignis verò generatus est in igne generante per similitudinem sua forma.*

49. Dices, hanc doctrinam malè cohærere communi illi proloquio, *Amor aut pares inuenit amantes, aut facit*: quomodo enim voluntas non operatur viâ assimilatiuâ, & secundùm similitudinem, si amor facit amantes similes, & qui alium amat, ipsum sibi assimilat, quantùm potest. Sed contra: Aliud est loqui de similitudina in obiecto attacto, aliud est loqui de similitudine in termino producto: illa magis ex igitur à voluntate, quàm ab intellectu: ista reperitur in intellectu tantùm, non in voluntata; & quia modus operandi maximè attenditur penes id, quod producitur, absolutè tribuitur similitudo, & vis assimilatiua modo operandi intellectus,

50. non modo operandi voluntatis. Proloquium illud: *Amor aut pares inuenit amantes, aut facit*, tantùm probat similitudinem in obiecto attacto, & sensus est, amantem sicuti amat Amicum tanquam se ipsum, velle amico eadem bona, quæ vult sibi, & si potest, eadem bona illi conferre, amare enim est velle bonum, & amare efficaciter est amare efficiendo in amico bonum ei volitum, & in hac participatione, seu communicatione propriorum bonorum consistit assimilatio, quam facit amor. Cæterùm per actum voluntatis amantis non producitur in ipsa voluntate aliqua similitudo rei amatæ, sicuti per actum intellectus cognoscentis producitur in ipso intellectu similitudo obiecti intellecti. Fauent huic doctrinæ verba illa Ecclesiast. 13. *Omne animal diligit sibi simile*, quibus indicatur similitudinem in amore repertam se tenere ex parte eius, quod diligitur, non ex parte eius, quod producitur: sicuti se tenet similitudo reperta in cognitione. Indicatur hîc obiter aliud discrimen similitudinis repertæ in amore à similitudine reperta in cognitione, quod scilicet amans tendit in simile sibi, cum intelligens tendat non in simile sibi, sed in simile obiecto intellecto.

Amor aut pares inuenit amantes, aut facit, quomodo intelligatur.

Omne animal diligit simile sibi.

ASSERTVM II. Modus operandi intellectus ex genere suo magis conuenit cum modo operandi potentiæ generatiuæ, quàm cum isto conueniat modus operandi voluntatis. Est assertum conforme asserto superiori, & facilè. Probatur & explicatur. Modus operandi intellectus conuenit cum modo operandi potentiæ generatiuæ in eo, quod vterque procedit viâ assimilatiuâ & producendo similitudinem; non sic cum modo operandi potentiæ generatiuæ conuenit modus operandi voluntatis; hic enim procedit viâ impulsiuâ, & producendo impulsum; non viâ assimilatiuâ, & producendo similitudinem, ergo modus operandi intellectus ex genere suo, &c. Antecedens quoad modum operandi intellectus, & voluntatis, est doctrina superioris asserti, quoad modum operandi potentiæ generatiuæ habetur ex conceptu generationis, quæ definitur origo viuentis, &c. in similitudinem naturæ. 51.

Conuenientia potentiæ intellectiuæ, & generatiuæ.

Dices, hanc conuenientiam esse valdè metaphoricam, impropriam, & quoad nomen potiùs, quàm quoad rem, similitudo enim, quam importat modus operandi intellectus est quoad rem omninò diuersa à similitudine, quam importat modus operandi potentiæ generatiuæ. Primò quia in operatione potentiæ generatiuæ generans producit similitudinem sui, in operatione intellectus intelligens producit similitudinem non sui, sed obiecti intellecti. Secundò quia in operatione potentiæ generatiuæ attenditur similitudo substantialis physica, & in essendo; in operatione intellectus attenditur similitudo accidentalis, non substantialis; intentionalis non physica; in repræsentando, non in essendo. 52.

53. Sed contra, asserta conuenientia est propria, & quoad rem, non impropria, & quoad nomen; & modus operandi intellectus, licèt determinatè non exigat aut similitudinem intelligentis, aut similitudinem physicam; exigit tamen vtramque permissiuè, quatenùs secundùm se indifferens est ad similitudinem, vel ipsius intelligentis, vel obiecti intellecti distincti ab intelligente; item ad similitudinem, vel intentionalem, vel physicam. Non importat igitur intellectus in sua operatione diuersam similitudinem ab ea, quam importat potentia generatiua, sed importat eandem diuersimodè, importat scilicet intellectus permissiuè, & indifferenter illam similitudinem, quam potentia generatiua importat positiuè, & determinatè. Hinc ad primam probationem in oppositum dico etiam in operatione intellectus intelligentem posse 54.

Intellectus est indifferens ad producendam similitudinem vel intelligentis, vel alterius; vel intentionalem, vel physicam.

producere

producere similitudinem sui, quoties se ipsum intelligat: se ipsum habeat pro obiecto intellecto; & sicuti secundùm se quilibet intelligens æquè potest intelligere se ipsum, ac quodlibet aliud distinctum obiectum, ita æquè potest producere similitudinem sui, ac cuiuslibet alterius rei. Ad secundam probationem aduerte intellectum
55. ex genere suo esse posse substantialem æquè, ac accidentalem, elicere posse substantialem æquè, ac accidentalem intellectionem; & quod in creatis tum potentia intellectiua, tum intellectio sit accidens, non substantia, prouenit ex conditione subiecti, & imperfectione creaturæ; & sicuti plures aliæ perfectiones simpliciter simplices, quæ in creatis sunt accidens, positæ in Deo transeunt in substantiam retentâ eâdem ratione formali, quam habent in creatis; ita intellectus, & intellectio est accidens in creatura, est substantia in Deo, & tamen est secundùm eandem rationem formalem, secundùm eumdem conceptum essentialem; in creatura; & in Deo. Aduerte insuper intellectum, sicuti ex genere suo præscin-
56. dit ab eo, quod accidentalis, vel substantialis sit, accidentalem, vel substantialem intellectionem eliciat, ita præscindere ab eo, quod accidentali, vel substantiali specie fœcundetur in actu primo; accidentalem, vel substantialem terminum producat in actu secundo. Imò, sicuti potest per se ipsum intelligere, & intellectionem à se indistinctam elicere, ita etiam posse fœcundari ipsamet substantia sui ipsius, & habere pro termino verbum, seu speciem expressam, cui eademmet substantia communicetur, & quod per consequens sit simile substantiæ intellectæ substantialiter, physicè, & in essendo. Dico igitur, quod in intellectus creati operatione attendatur similitudo accidentalis, intentionalis, & in repræsentando, prouenire ex conditione subiecti, non ex ratione formali intellectus, & hunc eâ ratione, qua indifferens est ad esse accidentale, vel substantiale; ad intellectionem accidentalem, vel substantialem, esse etiam indifferentem ad producendam accidentalem, vel substantialem; intentionalem, vel physicam similitudinem; & per consequens neque ex hoc capite intellectum in sua operatione importare diuersam similitudinem ab ea, quam importat potentia generatiua, sed importare eandem similitudinem diuersimodè, importare scilicet indifferenter, & permissiuè similitudinem physicam, quam potentia generatiua importat determinatè, & positiuè.

Item est indifferens ad esse, vel accidentale, vel substantiale.

Nec importat similitudinem diuersâ à potentia generatiua, sed eandem diuersimodè.

Dices, Angelus intelligendo se ipsum per propriam substantiam nec producit, nec po-
57. test producere verbum substantiale, & substantialem sui similitudinem; ergo ex eo, quod intellectus fœcundetur substantiali specie in actu primo, malè infertur, quod possit producere substantialem similitudinem in actu secundo, & quod possit operari viâ etiam substantialiter, & physicè assimilatiuâ. Sed contra sicuti Angelus licèt intelligat se ipsum per propriam substantiam, & fœcundetur substantiali specie, habet tamen intellectum accidentalem, & elicit accidentalem intellectionem; ita non mirum, quod si similitudinem aliquam produceret, produceret ipsam accidentalem: cum enim accidens nequeat attingere substantiam, consequens est accidentalem intellectum & accidentalem intellectionem producere non posse substantialem similitudinem. Nec re-
58. fert, quod species substantialis sit; enimverò ob regulam illam, quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur; species etiam substantialis ad modum formæ accidentalis recipitur in accidentali intellectu. Nec nos inferimus productionem similitudinis substantialis præcisè ex eo, quod sit substantialis species impressa, sed ex eo quod sint simul substantialia alia omnia, nimirum intellectus & intellectio: Vnde vt rectè procederet instantia, deberet supponere Angelum intelligere se ipsum, non tantùm per propriam substantiam, sed etiam substantiali intellectu, & substantiali intellectione; in qua suppositione non vereor admittere Angelum quando haberet intellectum fœcundum, & productiuum alicuius similitudinis, posse, imò debere intelligendo producere similitudinem substantialem, physicam, & in essendo.

Species impressa substantialis nō sufficit vt producatur species expressa substantialis.

---

§. IX.

Assignatur vera, & sufficiens ratio cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus sancti?

59. ASSERTVM: Vera, & sufficiens ratio, cur processio Verbi &c. consistit in eo, quod Verbum procedendo per intellectum procedit viâ assimilatiuâ, adeóque procedit ex vi propriæ processionis, vt propria processio est, in similitudinem naturæ: Spiritus sanctus procedendo per voluntatem procedit viâ impulsiuâ, adeóque ex vi propriæ processionis, vt propria processio est, non procedit in similitudinem. Ita contra Auctores impugnatos in superioribus assertis D. Thomas *prima parte, quæst.* 27. *art.*4. *in C.* 4. *contra Gentes, cap* 19. & alibi, & cum D. Thoma *Thomistæ* communiter, qui licèt, *vt patet ex supra dictis* §. 6. assertam rationem non affectant tanquam vnicam, laudant tamen, & approbant tanquam sufficientem. Tradunt insuper nostrum assertum Estius *in* 1. *dist.* 13. §. 1. Herinex *disput.* 2. *quæst.* 2. Marchinus *quæstione* 27. *disputat.* 7. Syluius *eâdem quæst. art.*4. Auersa *eâdem quæst. sect.*6. Ruiz *disputat.* 6. *sect.* 1. & alij plures, quibus fauent illi omnes Sancti Patres, qui sub variis terminis nihil aliud tradunt, quàm processionem

Assignatur vera ratio, cur processio Verbi sit generatio.

nem Verbi esse generationem, quia est per intellectum; processionem Spiritus sancti non esse generationem, quia est per voluntatem; vt videre est apud Anselmum *in Monologio capite* 53. apud Hugonem Victorinum *in summa tractat.* 2. *capite* 7. apud Augustinum *de Trinitate, lib.* 5. *capite* 14. *libro nono, capite vltimo, &c.*

70. Probatur primò, de ratione generationis viuentium, est quod fiat in similitudinem naturæ formaliter, & ex vi processionis propriæ, quatenùs talis, non alio vtcumque modo; ergo illud, quod est vera, & sufficiens ratio, cur Verbum procedat in similitudinem naturæ formaliter, & ex vi processionis propriæ, quatenùs talis, non sic procedat Spiritus sanctus erit, etiam vera, & sufficiens ratio, cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus sancti; sed quod Verbum procedendo per intellectum, procedat viâ assimilatiuâ; Spiritus sanctus procedendo per voluntatem procedat viâ impulsiuâ, est vera, & sufficiens ratio, cur Verbum procedat in similitudinem naturæ formaliter ex vi processionis propriæ, quatenùs talis, non sic Spiritus sanctus: ergo à primo ad vltimum vera, & sufficiens ratio, cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus sancti, consistit in eo, quod Verbum procedendo per intellectum &c. Minor subsumpta habetur ex doctrina *superioris* §. ex quo constat operationem intellectus, quatenùs talem esse secundùm similitudinem, & producere terminum similem, imò sub ratione similis, secùs verò operationem voluntatis. Antecedens probatur primò: de ratione generationis viuentium est similitudo, non tantùm in termino procedente, verùm etiam in modo processionis; at non potest saluari similitudo in modo processionis, nisi per hoc, quod generatio fiat in similitudinem formaliter ex vi processionis propriæ; ergo. Malot traditor à D. Thoma *in* 1. *ad Hannibaldum distinct.* 13. *quæstione vnica articul.* 3. illis verbis: *Processio Spiritus sancti ex ratione modi procedendi non dicit conformitatem naturæ, quam importat generatio filij ex ratione generationis.* Probatur idem antecedens

Similitudo requisita ad generationé debet convenire formaliter ex vi processionis.

71. secundò, generatio viuentium ex definitione communiter recepta est productio in similitudinem, non præcisè productio rei similis, sed ly *in similitudinem* nihil aliud importat, quàm quod similitudo reperiatur in generatione formaliter & ex vi propriæ processionis non alio vtcumque modo, ly enim *in similitudinem* significat similitudinem quodammodo in via, & exprimit similitudinem requisitam ad generationem debere afficere non tantum terminum, verùm etiam viam; nec sufficere quod terminus procedat similis, & habeat similitudinem, nisi etiam procedat viâ ex genere suo assimilatiuâ, & ha-

beat similitudinem ex proprio modo procedendi.

72. Ex his habes, dum dicitur generationem viuentium debere esse in similitudinem naturæ formaliter, & ex vi processionis ly *formaliter & ex vi processionis*, esse particulas non communi definitioni generationis superadditas, sed in communi definitione subintellectas. Nec dicere, quod generatio viuentium sit origo &c. in similitudinem naturæ formaliter, & ex vi processionis, est afferre definitionem generationis diuersam à communi, sed est afferre eandem definitionem communem magis explicatam. Propterea Vasquez *disputatione* 113. *precit. capite* 6. *numero* 31. dum ait, non video cur illa particula *ex vi suæ processionis* addenda sit definitioni generationis, quando sine illa optimè explicatur natura generationis, & geniti, errat dupliciter, scilicet tum in eo, quod supponit illam particulam addi definitioni generationis, tum in eo, quod ponit sine illa optimè explicari naturam generationis, & geniti. Deinde *Vasquez* non existimat se aliquid addere communi definitioni, dicendo similitudinem ad generationem requisitam debere esse per modum imaginis; inconsequenter igitur infert aliquid addi definitioni generationis, addendo eandem similitudinem debere esse formaliter, & ex vi propriæ processionis.

Nec per hoc additur aliquid cõmuni definitioni generationis.

Vasquez inconsequenter arguit.

73. Probatur secundò iuxta assertam rationem communis definitio generationis viuentium conuenit processioni Verbi, non processioni Spiritus sancti, ergo asserta ratio est vna, & sufficiens ratio, cur processio Verbi sit generatio, non processio Spiritus sancti: Consequentia patet: Antecedens quoad primam partem facilè deducitur ex doctrina *superioris* §. Quoad secundam non modicam habet difficultatem, nec modicam rationem dubitandi: Cum enim Spiritus sanctus habeat naturam diuinam non identicè tantùm, sed formaliter; vtpotè qui est Deus, æquè perfectè ac Verbum, adeóque est Deus non identicè, sed formaliter sicuti Verbum, & habet naturam diuinam non à se, sed ab alio, adeóque ab alio procedendo, & ex vi processionis. Difficile apparet, quomodo etiam iuxta assertam rationem, & explicationem non conueniat processioni Spiritus sancti communis definitio generationis viuentium: Quomodo Spiritus sanctus non producatur in similitudinem formaliter, & ex vi processionis. Nihilominùs ad probandum intentum, & improbandam rationem hanc dubitandi, cui tota, quantacumque est præsentis materiæ difficultas, innititur.

74. Aduerte processionem Spiritus sancti considerari posse, vel vt processio diuina est, vel vt processio per voluntatem est. Quidquid habet Spiritus sanctus, sicuti habet ab alio, ita habet ex vi processionis;

Processio Spiritus sancti considerari potest, vel vt diuina est, vel vt

bus verbis ne impotterus pura petitio principij sentiendum est contineri implicitè, & minùs clarè; quod explicitè, & clariùs continetur terminis illis Spiritus sanctus procedit vt Deus vi processionis præcisè, vt diuina, non vi processionis, vt per voluntatem, & propria Spiritus sancti est: procedit vt Deus præcisè in primo modo per se, non in quarto: reduplicatione primi, non reduplicatione quarti modi per se. Amplectatur vnusquisque terminos, qui magis arriserint, & solicitus sit eâdem doctrinâ, non iisdem terminis vtendi; ne quæstionem grauissimam deducat ad altercationem de nomine, contendendo hos potiùs quàm illos terminos esse adhibendos.

79. Ex his habes Verbum in diuinis non esse in natura magis simile suo principio, quàm sit Spiritus sanctus; sed esse magis simile in modo habendi naturam, quatenùs non tantùm habet naturam similem, sed etiam habet ipsam modo ex sua ratione formali assimilatiuo; cum Spiritus sanctus habeat quidem naturam suo principio omninò similem; at non modo ex sua ratione formali assimilatiuo: & hîc recurrit exemplum hominis, qui duos alios homines producat, vnum quidem vitaliter viâ generatiuâ; alterum non vitaliter, etiamsi ex aliqua parte suæ substantiæ viâ aliâ diuinitus concessâ: Ecce hi duo homines ita producti essent ambo in natura æquè similes homini producenti; vnus tamen esset eidem homini producenti magis similis, quàm alter in modo habendi naturam, quatenùs homo productus vitaliter haberet naturam modo ex sua ratione formali assimilatiuo, secùs homo productus non vitaliter: vnde etiam ille esset genitus, & filius hominis producentis; non iste: ille esset productus similis, & in similitudinem; iste esset productus similis, at non in similitudinem, ly *enim in similitudinem* ex supradictis significat similitudinem quodammodo in viâ, & efficientem modum productionis: Quapropter etiam de Spiritu sancto potest absolutè dici, procedit similis in natura; at non, procedit in similitudinem. Verbum verò procedit, & simile, & in similitudinem, quod diligenter aduertendum est, vt ex ipsissimis verbis definitionis communiter receptæ tribui possit ratio generationis processioni Verbi, non processioni Spiritus sancti; tribui possit prærogatiua geniti Verbo, non Spiritui sancto.

Aliud est produci simile, aliud produci in similitudiné.

80. Dubitatur hîc vtrùm Spiritus sanctus possit dici genitus saltem materialiter, in primo modo per se, & non ex vi processionis. Ratio dubitandi est, quia suppositis aliis prærogatiuis processionis vitalis, & à principio coniuncto, quas certum est conuenire processioni Spiritus sancti, generatio ex genere suo nihil aliud videtur requirere, quàm similitudinem naturæ; sicut igitur quod habet similitudinem naturæ formaliter ex vi processionis, & in quarto modo per se, dicitur simpliciter genitum, ita quod habet similitudinem naturæ materialiter, in primo modo &c. erit dicendum genitum eâ ratione, qua habet similitudinem naturæ, sicque erit dicendum genitum materialiter, in primo modo per se &c. nihilominùs respondetur Spiritum sanctum nullatenùs dici posse genitum, neque etiam materialiter, in primo modo per se &c. Probatur primò ex eo, quod minùs consonat Scripturis allatis *in superiori* §. 1. ponere Spiritum sanctum in aliquo sensu genitum, & consequenter etiam in aliquo sensu Filium. Secundò quia essentiæ rerum consistunt in indiuisibili, adeóque cum de essentia generationis sit similitudo conueniens genito formaliter, in quarto modo per se, ex vi processionis; eo ipso, quod non reperitur hæc similitudo deficit tota essentia generationis, nec vbi reperitur similitudo secundùm quid, & materialiter, reperitur etiam secundùm quid, & materialiter generatio; alioqui vbi reperitur discursus secundùm quid, sicuti in brutis, reperiretur homo secundùm quid, vbi reperitur discursus virtualis, sicuti in Deo, & Angelis reperiretur homo virtualiter. Tertiò quia falsum est, quod affertur in ratione dubitandi, generationem scilicet suppositis conditionibus vitalitatis, & principij coniuncti, nihil aliud requirere, quàm naturæ similitudinem. Enimverò non requirit naturæ similitudinem; sed requirit esse in naturæ similitudinem, quæ duo ex prædictis longè diuersa sunt; & quod habet similitudinem tantùm materialiter, in primo modo per se &c. nullatenùs est in similitudinem, & consequenter nullatenùs est genitum. Sicque remanet tum probata negatiua responsio, tum improbata ratio dubitandi pro parte affirmatiuâ.

81. Spiritus Sanctus neque etiam materialiter, aut in primo modo per se potest dici genitus.

---

§. X.

Ex superioribus assertis assignatur multiplex diuersitas processionis Verbi à processione Spiritus sancti?

82. Inter diuersitates processionis Verbi à processione Spiritus sancti prima est quod processio Verbi sit processio prima, processio Spiritus sancti sit processio secunda.

ASSERTVM: Vltra diuersitatem potissimam sitam in ratione generationis quadruplex alia diuersitas potest ex superioribus assertis assignari inter processionem Verbi, & processionem Spiritus sancti.

Probatur, & explicatur assignando quadruplicem huiusmodi diuersitatem. Prima diuersitas esse potest, quod processio Verbi sit prima processio, processio Spiritus sancti sit processio secunda; & hæc illam supponat, tum quia voluntas supponit intellectum, tum quia Spiritus sanctus, vtpotè

procedens à Verbo, supponit Verbum; adeóque processio per voluntatem supponit processionem per intellectum, processio Spiritus sancti supponit processionem Verbi. Secunda diuersitas esse potest, quod per processionem Verbi communicatur natura fœcunda, & productiua alterius personæ; per processionem Spiritus sancti communicatur effæta, & non productiua alterius personæ: Libenter vtor nomine naturæ effætæ potius, quam nomine naturæ infœcundæ, aut sterilis; quia ex vna parte sicuti incongruè dicitur sterile, & infœcundum illud principium, quod licèt nihil producat in hoc tempore, vel in hoc loco; aliquid tamen producit in alio tempore, vel in alio loco; ita incongruè dicetur sterilis, & infœcunda illa natura, quæ licèt nihil producat in hoc supposito producit tamen in aliis suppositis: Ex alia parte talis modus loquendi aptissimus est ad meliùs percipiendam æqualitatem diuinarum personarum, nam natura infœcunda, & sterilis videtur importare minorem perfectionem, quàm natura fœcunda; non sic natura effæta, vtpotè quæ talis dicitur, non quia careat perfectione aliqua fœcunditatis; sed quia habet fœcunditatem iam perfectè deductam ad actum secundum. Aptissimus est etiam ad meliùs percipiendum, quomodo, vt dicebatur *e superiori §. vlt.* non defectu alicuius virtutis influxiuæ, sed tantùm defectu alicuius conditionis modificatiuæ, non detur in omnibus diuinis personis idem principium quo, eadem potentia producendi ad intra. Tertia diuersitas esse potest, quod per processionem Verbi producitur Imago intentionalis principij producentis, non sic per productionem Spiritus sancti: Dixi Imago intentionalis potiùs, quàm imago naturalis, quia licèt per productionem Verbi producatur imago etiam naturalis; tamen diuersitas in ratione imaginis naturalis (præterquam quod non est adeò extra controuersiam, sicuti est diuersitas in ratione imaginis intentionalis) eadem est cum diuersitate in ratione generationis, cum nihil aliud sit Verbum esse imaginem naturalem, non Spiritum sanctum; quàm Verbum, non Spiritum sanctum esse genitum. Quarta diuersitas esse potest, quod in processione Verbi sumendo naturam vt ab essentia distinctam, natura est principium quo etiam immediatum, & proximum; non sic in processione Spiritus sancti. Hæ quatuor diuersitates vlteriori explicatione non indigent, cum sufficientissimè constent ex supradictis *à §. 3. ad 7.*

Secunda est, quod processio Verbi communicet naturá fœcundam; processio Spiritus sancti communicet naturam effœtam.

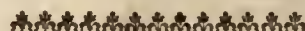
83.

Tertia est quod processio Verbi est processio imaginis intentionalis, non sic processio Spiritus sancti.

Quarta est quod processio Verbi, non processio Spiritus sancti habet in aliquo sensu naturam pro principio proximo.

84. Multò magis constat ex supradictis diuersitas potissima sita in ratione generationis cum duobus primis, & duobus postremis §§. non tantùm ex professo statutum sit processionem Verbi esse generationem, non sic processionem Spiritus sancti; verùm etiam partim ex fidei, partim ex naturæ principiis assignata sit sufficiens ratio talis veritatis. Nec vllus est locus ambigendi, quin huiusmodi diuersitas sit potissima, cum ipsa sola sit expressè tradita in Scripturis, & aliæ diuersitates aut ipsam consequantur, aut ad ipsam explicandam ordinentur, aut ab ipsa non distinguantur. Sic specialiter tanquam diuersitates ab ipsa indistinctas omittimus recensere: Quod Verbum procedat per intellectum, Spiritus sanctus per voluntatem: Quod Verbum procedat, vt naturalis imago, Spiritus sanctus vt donum: Quod Verbum procedat tum simile in natura, tum in similitudinem naturæ, Spiritus sanctus procedat quidem similis in natura, at non in similitudinem naturæ &c.

Quoid potissima diuersitas est quod processio Verbi sit generatio non processio Spiritus sancti.

CAPVT V.

De relationibus ad diuinas Processiones pertinentibus: An, & quales sint.

NON est præsentis instituti examinare omnes diuinas relationes, eas etiam, quæ in ordine ad creaturas, & ad extra Deo conueniunt. Istæ enim relationes, siuè dicantur rationis cum sententia communiori ponente relationem esse entitatem quandam in subiecto resultantem expositione termini, quomodo certum est non dari in Deo relationem realem ad creaturas, cum in ipso resultare nequeat aliqua noua entitas expositione creaturæ: siuè dicantur esse reales Complexistis constituentibus relationem in sola simultate fundamenti, termini & rationis fundandi: Qualescumque inquam asserantur, istæ relationes impertinenter se habent ad præsentem materiam de Trinitate, quia sicuti creaturæ sunt à Deo, vt vno; non à Deo vt Trino; ita relationes Dei ad creaturas pertinent ad ipsum vt vnum, non ad ipsum vt Trinum: pertinent verò ad Deum, vt Trinum, solæ relationes pertinentes ad processiones, per quas habetur diuinarum Personarum Trinitas. De his igitur solis acturi proponimus primo explicandum. An & quales sint: Vtrùm scilicet dentur in Deo ad intra relationes reales, & vtrùm sint reales etiam secundùm *ad*: Insuper vtrùm sint transcendentales, an prædicamentales &c. Pro quorum faciliori discussione nonnulla tanquam ex metaphysicis supponenda præmitto. 1.

Relationes Dei ad creaturas ponútur reales à Complexistis.

Præmitto primò in qualibet relatione creata duo considerari, & quod sit in subiecto, & quod referat subiectum ad terminum, seu & quod subiectum afficiat; & quod terminum respiciat. Primum est commune relationi cum cæteris accidentibus. Secundum est prædicatum proprium, & differentiale relationis; vnde etiam à Philosophis cum 2.

Relatio dicitur tum in, tum ad.

Aristotele

Aristotele prædicamentum relationis dicitur prædicamentum ad aliquid. Primum appellatur esse *in*, seu ratio *in*; Secundum appellatur esse *ad*, seu ratio *ad*. Porrò licet esse *in* relationis creatæ importet inhærentiam, & ineitatem comparatam ad subiectum; hoc tamen non est de conceptu formali relationis, quæ sicuti præscindit ab eo, quod sit substantialis, vel accidentalis; ita præscindit ab eo, quod dicat inexistentiam, vel inhærentiam; ineitatem comparatam ad fundamentum præcisè respiciens, vel ad subiectum substentans. Hinc fit Deo ad intra conuenire optimè posse *in*, quod est de conceptu formale relationis, quamvis conuenire ipsi nequeat vlla inhærentia, nec vlla ineitas comparata ad subiectum substentans.

Siue deinde sit inhærentiæ, siue inexistentiæ.

3. Relationis prædicamentalis à transcendentali discrimina.

Præmitto secundò: Tripliciter potissimùm differre relationem realem prædicamentalem à transcendentali in creatis. Primo quatenus prædicamentalis requirit terminum existentem; transcendentalis, licèt, & ipsa quandoque habeat terminum existentem, vt plurimum tamen termino possibili contenta est. Secundò quatenus prædicamentalis respicit terminum, vt purè terminum transcendentalis, non vt purè terminum; sed sub aliqua ratione, vel obiecti, vel subiecti, vel efficientis, vel effectus. Tertiò, & est discrimen potissimùm se habens, vt differentia constitutiua, quatenus prædicamentalis est accidentalis suo fundamento proximo; transcendentalis verò est suo fundamento proximo essentialis. His præmissis sit

---

§. I.

Vtrùm dentur in Deo ad intra Relationes reales?

4. Dantur in Deo ad intra relationes reales.

ASSERTVM: Verè dantur in Deo ad intra relationes reales. Est veritas fidei propugnata ab omnibus Theologis cum D. Thoma 1. *parte*, *quæst*. 28. *art*. 1. *de Pot. quæst*. 8. *art*. 1. & alibi.

Probatur primò auctoritate Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Vbi sicuti etiam in aliis pluribus Scripturæ locis, dum Trinitatis Personæ nominibus Patris, & Filij significantur, vtique innuitur dari in diuinis Personis relationes Paternitatis, & filiationis; & quidem reales, sicuti reales sunt ipsæ Personæ Patris, & Filij: specialiter verò quoad relationem Paternitatis, euincitur ipsius realitas ea energia, qua ad Ephes. 3. habetur *Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis Paternitas in Cœlis, & in terra nominatur.* Confirmatur primò ex Concil. Toletano 11. *in Confessione* vbi fit expressa mentio Relationum diuinarum his verbis. *In relatiuis verò Personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad vtrosque refertur, qua cum relatiue tres Personæ dicantur, &c.* Afferri hîc etiam solent Concilium Lateranense *cap. firmiter*, & *cap. damnamus*: Concilium Florentinum *sess.* 18. & 19. & *in litteris vnionis*: Concilium Rhemense *in Symbolo à Patribus illius Concilij pronunciato*: at in subiecta materia nullum Concilium tantam habet vim quantam *Toletanum* relatum, nam vt notat Io. à S. Thoma *prima parte*, *quæst*. 28. *disp*. 13. *art*. 1. *num*. 2. Concilia Lateranense, & Florentinum non habent mentionem expressam diuinarum relationum sub proprio nomine relationis, vbi definitiuè loquuntur; & licet *Florentinum* sessionibus citatis talem mentionem habeat, ibi tamen definitiuè non loquitur: *Concilium* verò *Rhemense* quoad præcitatum Symbolum, in quo diuinæ relationes exprimuntur, est auctoritatis aliqualiter nutantis defectu approbationis Summi Pontificis, vt etiam innuimus *tract. superiori lib*. 1. *cap*. 3. §. 2. Confirmatur secundò ex Sanctis Patribus, qui passim assignant in diuinis Personis relationes: est autem præ aliis celebre dictum Boëtij *in lib. de Trinitate, circa finem*: *substantia prabet vnitatem, relatio multiplicat Trinitatem.*

Ex Conciliis in solo Toletano XI. expressè continentur.

Dices ex Boëtio *eodem libro* inferri, quod Relationes diuinæ reales non sint, docet enim relationes in Deo prædicari non posse, & esse eiusdem ad se ipsum; relatio autem eiusdem ad se ipsum realis non est. Item non est reale in Deo, quod in diuinis prædicari non potest. Primum tradit Boëtius illis verbis: *Cum quis prædicamenta in diuinam vertit prædicationem, cuncta mutantur in substantiam, quæ prædicari possunt: ad aliquid verò omninò non potest prædicari.* Secundum tradit illis aliis verbis: *Similis est relatio Patris ad Filium, & vtriusque ad Spiritum sanctum, scilicet vt eius, quod est idem ad id, quod est idem.* Sed contra: Boëtius in verbis primo loco relatis vel loquitur de relationibus ad extra, quas absque detrimento assertæ veritatis concedere possumus non reales; vel vt respondet D. Thomas *art*. 1. *cit. ad primum*, non per hoc excludere voluit quod relatio non esset in Deo, sed quod non prædicaretur per modum inhærentis secundum propriam relationis rationem; sed magis per modum ad aliud se habentis, vel iuxta præmissa non per modum inhærentis ad instar relationum creatarum, sed tantum ad modum inexistentis. In verbis secundo loco relatis solum intendit *Boëtius* relationes diuinas cum relatione identitatis in aliquo conuenire; scilicet in eo, quod non diuersificetur per relationes diuinas essentia, sicuti non diuersificatur per relationem identitatis, seu per relationem eiusdem ad se ipsum. Ita intelligit mentem Boëtij D. Thomas *eodem art*. 1. *ad* 2. 5.

Relationes non posse in diuinis prædicari quomodo intelligatur.

Probatur secundò ratione: Vbi datur reale fundamentum proximum relationis, & terminus realiter distinctus, datur realis relatio; sed in diuinis ad intra datur reale fundamentũ proximum relationis, & terminus rea- 6.

liter distinctus, ergo in diuinis ad intra datur aliqua realis relatio. Maior patet, quia vt ponatur relatio; nihil aliud requiritur, quàm fundamentum proximum, & terminus, seu fundamentum, ratio fundandi, & terminus; & quoties fundamentum proximum est reale in se, & realiter distinctum à termino ponitur relatio realis. Minor probatur: In diuinis ad intra datur Persona producens, realis productio, & terminus productus realiter distinctus; vt satis, superque eminetur ex superioribus capitibus, ergo in diuinis ad intra datur reale fundamentum proximum relationis, & terminus realiter distinctus. Est ratio D. Thomæ 1. *parte, quæst.* 28. *art.* 1. *in C.* vbi vt argumentum propositum vniuersaliùs vrgeat, limitat propositionem ad terminum procedentem à principio eiusdem naturæ, qua limitatione tacitè occurrit instantiæ, quam negantes relationem realem Dei ad creaturas, afferre possunt, dicendo: Creaturæ realiter à Deo producuntur, adeò, vt Deus sit principium realiter producens creaturas: creaturæ sunt terminus realiter distinctus à
6. Deo, & tamen non datur realis relatio inter Deum, & creaturam, ergo ex eo, quod in diuinis ad intra detur Persona producens, realis productio, terminus productus realiter distinctus, non sufficienter probatur realis
7. relatio. Hæc instantia nullam habet vim, & falsò nititur supposito iuxta nostra, & Complexistarum principia ponentia relationes reales Dei ad creaturas: quoad eam verò vim, quam habere potest iuxta principia ponentia nullam relationem Dei ad creaturas realem esse, eluditur *à D. Thoma* per hoc, quod loquatur de termino procedente à principio eiusdem naturæ, & verè quando terminus, & principium sunt eiusdem naturæ, eadem est ratio ponendi relationem in principio producente, ac in termino producto; adeóque relatio realis producentis ad productum, quando etiam negaretur in principio producente diuersæ naturæ à producto, negari non posset in principio producente eiusdem naturæ cum producto.

Datur realis relatio vbi datur realis productio præsertim, quàdo principium producens est eiusdem naturæ cum termino producto.

8. Probatur tertiò: Relationes ex infrà dicendis sunt perfectiones simpliciter simplices, & sunt distinctiuæ Personarum; sed tùm perfectio quælibet simpliciter simplex, tùm distinctio Personarum est realis in Deo ad intra, ergo datur in Deo ad intra aliqua relatio realis. Confirmatur ex eo, quod imperfectiones, quas nos communiter relationi attribuimus, nimirum, quod dependeat, quod inhæreat, quod fiat per resultantiam, quod habeat esse debile, ac diminutum, &c. non sunt de conceptu formali relationis, & conueniunt relationi, vt forma accidentalis, non vt forma relatiua est. Sicuti igitur relatio abstrahit ab eo, quod sit forma accidentalis, vel substantialis, ita etiam abstrahit ab eo, quod vel illis imperfectionibus afficiatur, & inter creaturas versetur, vel ab iisdem imperfectionibus depuretur, & transferatur ad Deum.

Relatio potest depurari ab imperfectionibus dependentiæ, inhærentiæ, resultantiæ, &c.

9. Dices esse aliquas alias imperfectiones, à quibus relatio, etiamsi substantialis euadat, depurari non potest; huiusmodi sunt esse ad aliud, importare dependentiam vnius relatiui ab alio, & simultatem etiam cognitionis inter vtrumque relatiuum: at in diuinis ad intra nec datur aliud, nec datur dependentia; & diuinæ Personæ, sicuti non habent simultatem originis, ita etiam possunt non habere simultatem cognitionis; imo hoc à nobis in terminis traditum est *tract. superiori lib.* 2. *cap.* 4. §. 5. vbi asserebatur posse à Beatis videri vnam diuinam Personam non visis aliis, ergo dantur aliquæ imperfectiones, quæ in diuinis repugnant, & à quibus relatio depurari non potest, consequenter ab ipsis impeditur, ne Deo ad intra possit realiter conuenire. Sed contra de conceptu formali relationis est esse ad aliquid, non esse ad aliud, & licèt, vt realis sit, requirat alietatem termini, contenta tamen est alietate suppositi, & indifferens, vt ad aliud sit, vel ad alium, in diuinis autem, cum detur alius, quamvis non aliud ex infra dicendis *lib.* 3. *cap.* 5. §. 7. datur alietas sufficiens ad relationem realem. Dependentia vnius relatiui ab alio neque etiam in relatione creata necessaria est; nec apparet ex duobus parietibus albis habentibus relationem similitudinis quinam ab alio dependeat; nisi nomine dependentiæ intelligatur necessaria connexio, quæ optimè reperitur etiam in diuinis. Simultas cognitionis eo modo, quo relatiuis conuenit, conuenit etiam diuinis Personis, nec vna diuina Persona, vt formaliter relatiua ad aliam est aut prior aliâ, aut cognoscibilis sine aliâ. Ex nullo igitur capite instantia euincit, quod intendit.

Relatio debet esse ad aliquid; non ad aliud.

---

§. II.

Vtrùm Relationes ad intra in Deo sint reales etiam secundùm ad?

ASSERTVM: Relationes ad intra in Deo sunt reales etiam secundùm *ad.* 10.
Ita Syluius *prima parte, quæst.* 28. *art.* 1. Molina *eodem articulo*, Vasquez *eodem artic. disp.* 114. Lugus *lib.* 2. *disp.* 7. *cap.* 2. *num.* 4. Arriaga *disp.* 48. *sect.* 2. De Quiros *disp.* 42. *sect.* 1. *num.* 2. 10. à S. Thoma *quæst.* 28. *disp.* 13. *art.* 2. *num.* 1. Martinus *disp.* 8. *propos.* 5. vbi addit assertam veritatem non esse quidem de fide definitam, vt præcedentem, habere tamen eandem ferè certitudinem; adeò vt opposita sententia periculosa satis in fide videatur: Certè propter communem Theologorum sensum in oppositum saltem videri debet temeraria: & licèt pro ipsâ citari soleant Capreolus *in* 1. *dist.* 33. Canariensis *de Trinitate, quæst.* 28. *art.* 1. Caietanus *eodem art.* & alij nunnulli ex Schola Thomistica, nihilominus non satis constat de horum Doctorum mente, & Thomistæ posteriores volunt *Caietanum*, & alios suæ Scholæ Auctores docere solùm, quod ad relationem realium

Relationes reales in Deo sunt tales etiam secundum ad.

Sententia opposita vix est immunis à censura.

realium realitatem non explicet, at non quod realitatem non habeat. Cæterùm siue re ipsâ habeat, siue non habeat ex Scholasticis Aduersarios asserta veritas

11. Probatur primò ex D. Thoma 1. *parte, quæst.* 18. *art.* 1. *in C. solùm in his, quæ dicuntur ad aliquid, inueniuntur aliqua secundum rationem tantùm, & non secundùm rem: quod non est in aliis generibus, &c. de veritate, quæst.* 1. *art.* 5. *ad* 15. *Sola relatio non habet ex hoc, quod est huiusmodi, quod aliquid ponat in rerum natura, quia non prædicat aliquid, sed ad aliud; vnde quædam inueniuntur relationes, quæ nihil in rerum natura ponunt, sed in ratione tantum, quodlib.* 9. *art.* 4. *in C. Ad aliquod ex propria sui generis ratione non habet, quod ponat aliquid, sed ad aliquid: Vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantùm, quod in aliis generibus non contingit. Et quamvis ad aliquid ex ratione sui generis non habeat, quod ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione quod nihil ponat, quia nulla relatio esset aliquid in rerum natura; vnde ad aliquid non esset vnum de decem generibus.* In omnibus his locis D. Thomas docet sub conceptu formalissimo relationis inueniri aliquas relationes rationis; aliquas reales; quædam ad aliquid rationis; quædam ad aliquid realia. Quod si in quacumque relatione *ad* careret omni realitate, non darentur sub conceptu formalissimo relationis quædam ad aliquid realia, & relatio ex ipsa sui generis ratione haberet, quod nihil poneret in rerum natura, quod est expressè contra verba *D. Thomæ* vltimo loco mox allata.

Non posset relatio diuidi in realem, & rationis si nullum ad esset reale.

12. Dices *D. Thomam* locis mox allatis dicentem in his, quæ sunt ad aliquid inueniri aliqua secundùm rationem tantùm: inueniri quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, &c. malè à nobis explicari, nec sensum ipsius esse, quod dentur aliquæ relationes reales; aliquæ rationis; aliquæ habentes ad reale, aliquæ habentes ad rationis; sed sensum esse, quod in omni relatione reali detur quid reale scilicet *in*, & quid non reale scilicet *ad*. Ratio cur Sanctus Doctor debeat ita intelligi est, quia loquitur de relatione comparatiuè ad alia prædicamenta, adeóque de relatione vt prædicamentum est, de relatione, vt realis est. Neque enim relatio rationis prædicamentum ingreditur, aut continetur sub genere relationis prædicamentalis. Sed contra quod *D. Thomas* loquatur de relatione comparatiuè ad alia prædicamenta, non est sufficiens ratio dicendi, quod loquatur de relatione, quatenus prædicamentum est, & consequenter de Relatione, quatenus realis est. Enimverò quia in Relatione abstractissimè sumpta magis relucet conceptus conueniens relationi reali, quàm in aliqua alia ratione abstractissima entis reluceat conceptus conueniens alicui alteri prædicamento, non incongruè comparatur relatio abstractissimè sumpta ad alia prædicamenta, & de illa dicitur, quod contineat aliquid reale, aliquid rationis; non sic verò contineant aliquid reale, aliquid rationis alia prædicamenta. Non negauerim tamē S. Doctorem obscurius loquēdo præbere Aduersariis ansam aliquam opinandi, quod iuxta ipsum ad relationum realium non dicat realitatem; & à ratione magis, quam ab auctoritate *D. Thomæ*, sumendum esse firmum præsidium assertæ veritatis, quæ propterea

13. Probatur secundò ratione: Relationes diuinæ ex supradictis sunt reales, ergo sunt reales etiam secundum *ad*: Consequentia probatur primò quia relationes diuinæ non essent simpliciter reales, si ex duplici ratione, quam important, secundùm alteram tantùm, scilicet secundùm rationem *in*, essent reales; secundum alteram verò, quæ est ratio *ad*, essent non reales. Imò quia ratio *ad* in relatione est ratio differentialis, & vltimò constitutiua, adeóque principaliùs importata; relationes diuinæ essent potiùs simpliciter non reales, quàm simpliciter reales. Eadem consequentia probatur secundò: Relatio realis non potest habere *ad* non reale, siue deinde sit non reale positiuè, quatenus sit *ad* rationis; siue sit non reale negatiuè, & permissiuè; quatenus sit *ad* præscindens à reali, & rationis; ergo si relationes diuinæ sunt reales habent *ad* reale, & sunt reales etiam secundùm *ad*. Antecedens probatur, tùm quia relatio realis non potest habere in se ipsa aliquid commune relationi rationis, nec vltimò constitui per aliquid, per quod constituatur etiam relatio rationis, tùm quia nulla alia species entis realis potest habere pro differentia constitutiua rationem aliquam non realem, ergo.

Relationes diuinæ essēt simpliciter non reales, si non essent reales secundùm *ad*.

Relatio realis non potest habere *ad* nō reale.

14. Dices dupliciter intelligi posse, quod *ad* relationum realium præsertim diuinarum sit reale; vel quatenus præcisè habeat realitatem, vel quatenus in suo conceptu formali realitatem non solùm habeat; verùm etiam explicet. In secundo hoc sensu procedit opinio negantium relationes reales, etiam diuinas esse reales secundum *ad*; nostra verò probatio solùm procedit in primo sensu, ideo nostra probatio non est ad rem contra Aduersariorum opinionem. Porrò quod *ad* in suo conceptu formali, & proprio non explicet realitatem, suadetur tùm ex eo, quia omnis realitas est aliquid, *ad* verò in suo proprio conceptu *ad* aliquid explicat, non aliquid; tùm ex eo, quia realitas propriè pertinet ad id, quod est; *ad* verò explicat contra quid sit, non quid sit respectus: seu explicat respectum secundùm id, contra quod est, non secundùm id, quod est, tum denique, quia omnis realitas relationis dicit *in*, relatio enim secundùm se totam inexistit, & importat ex genere suo accidens, cuius totum esse est inesse; at *ad* licèt ex suo conceptu *in* habeat, & imbibat; non tamen ex suo conceptu *in* explicat: ergo *ad* licèt realitatem habeat, realitatem non explicat.

Ad habet, nō explicat realitatem in politicorum Aduersariorum sententia.

15. Sed contra: Sufficit pro præsenti intento, quod *ad* relationum realium præsertim diuinarum in suo conceptu formali habeat realitatem. Quod deinde realitatem explicet, vel

Ad habere,

non explicare realitatem multum habet quæstionis de nomine. vel non explicet, spectat præcisè ad modum loquendi, in quo vix potest fieri quæstio, quæ non sit de nomine. Mihi non apparet quid aliud significetur per explicare realitatem, quam importare realitatem explicitè: si autem *ad* in suo conceptu formali habet realitatem, sicuti importat explicitè suum conceptum formalem, ipsumque explicat; cur non importat explicitè, cur non explicat realitatem? Si dicas, quia relatio non concipitur esse ens reale per præcisam rationem *ad*: dicam ego id prouenire ex eo, quod ratio *ad* relationis realis malè concipiatur, nec correspondeat conceptus formalis se tenens ex parte concipientis conceptui obiectiuo se tenenti ex parte rei conceptæ. Quod dicebatur in instantia rationem *ad* explicare ad aliquid, non aliquid: explicare respectum secundùm id, contra quod est, non secundùm id quod est: omnem realitatem relationis dicere *in*, explicari per *in*; est diuersis phrasibus quæstionem confundere, cæterum in re singula impugno. Dico enim primò ad aliquid abstractum à realitate, vtique non explicare aliquid; at ad aliquid reale, cuiusmodi est iuxta Auctores præsentis instantiæ ad aliquid relationum realium, vtique explicat aliquid; quia quidquid reale est, aliquid est. Dico secundò respectum per rationem *ad* non solum explicari secundùm id contra quod est, sed etiam secundùm formam veram, & realem, secundum quam vnum contra aliud, seu ad aliud est. Dico tertiò omnem realitatem relationis dicere *in*, at aliquam realitatem relationis dicere *in* purum, aliquam dicere *in* affectum vlteriori realitate, sicuti omne ens dicit communem rationem entis, at aliquod ens dicit talem rationem communem puram; aliquod dicit talem rationem communem, vt affectam vlteriori differentia. Porrò loquendo de reali relatione vlterior realitas, qua afficitur ratio *in* est ipsa ratio *ad*, quæ essentialiter quidem imbibit *in*, dum tamen explicat se ipsam, non explicat potam rationem *in*, sed realitatem diuersam, & superadditam; sicuti Perseitas imbibit ens, dum tamen explicat se ipsam, explicat rationem, seu realitatem diuersam à ratione, seu realitate entis.

16. Omnis realitas relationis dicit *in*, at non omnis realitas dicit *in* purum.

17. Relationes diuinæ secundùm *ad* distinguunt Personas.

Probatur tertiò. Relationes ad intra in Deo secundùm quod distinguunt Personas sunt reales, sed distinguunt Personas secundùm *ad*, ergo relationes ad intra in Deo sunt reales etiam secundùm *ad*: Maior patet, quia distinctio diuinarum Personarum est realis, adeóque haberi nequit, nisi secundum aliquid reale: Minor supponitur ex infra dicendis *lib. sequenti cap. 4. §. 10.* vbi probabitur omnem distinctionem realem in diuinis haberi à solis relationibus, non vtcumque, sed vt oppositis, & acceptis secundum propriam, ac formalem rationem relationis, quod est idem ac dicere acceptis secundùm *ad*.

18. Dices relationes ad intra distinguere Personas secundùm *ad* diuinum, non secundùm *ad* præcisè, & consequenter in relationibus ad intra *ad*, vt diuinum, seu vt explicat diuinitatem, non *ad* præcisè, seu vt explicat formalem, & propriam rationem relationis esse reale. Sed contra: relationes ad intra distinguunt potiùs secundùm *ad*, vt *ad*, quàm secundùm *ad* vt diuinum; potius enim reduplicando rationem *ad*, quàm reduplicando rationem diuini relucet aliquid proprium, & non commune, cuiusmodi debet esse distinctiuum. Verum quidquid sit de hoc, sicuti relationes, quas in præsenti asserimus reales, sunt realationes diuinæ; ita dum ipsas asserimus reales secundum *ad*, satis est, quod sint reales secundum *ad* diuinum. Cæterùm si dari posset ad intra aut relatio non diuina, aut ad non diuinum, relatio, quæ etiamsi non diuina esset realis, esset quoque realis secundum *ad* præcisè, etiamsi non diuinum.

19. Ex his habes *ad* secundum se præscindens à reali, & rationis non esse *ad* relationis realis, sed *ad* relationis abstractissimæ præscindentis à reali, & rationis: Et quoad hoc non magis à reali præscindit ratio *ad*, quàm ratio *in*, sed vna ratio sequitur conditionem alterius, & in relatione reali vtraque ratio est realis: in relatione rationis vtraque est rationis: in relatione abstractissima præscindente à reali, & rationis, vtraque ratio præscindit à reali, & rationis.

In, & *ad* in relatione vel sunt ambo realia vel sunt ambo rationis.

§. III.

Vtrùm Relationes ad intra in Deo sint Prædicamentales, an transcendentales?

20. ASSERTVM: Relationes ad intra in Deo sunt, tum Prædicamentales, tum transcendentales præcisis imperfectionibus; seu sunt ad modum relationum, tùm prædicamentalium, tum transcendentalium. Ita Lugus *prima parte, lib. 2. disp. 7. cap. 2.* Arriaga *disp. 48. sect. 2.* aliique plures contra Io. à S. Thoma *prima parte, quæst. 39. disp. 16. art. 4. num. 6.* docentem relationes diuinas ad intra nullo modo esse transcendentales. Item contra Auersam *prima parte, quæst. 28. sect. 2.* docentem relationes diuinas nullo modo esse prædicamentales, & non correspondere relationibus prædicamentalibus rerum creatarum.

Relationes ad intra in Deo sunt & prædicamentales, tum transcendentales.

21. Probatur prima pars, quod scilicet relationes ad intra in Deo sint ad modum prædicamentalium, seu sint prædicamentales præcisis imperfectionibus eo ferè pacto, quo dici potest dari in Deo substantiam prædicamentalem præcisis imperfectionibus limitationis, vniuocationis cum aliis substantiis creatis, & huiusmodi; specialiter verò à relatione prædicamentali ad Deum translatâ remouenda est imperfectio formæ accidentalis, prout hæc importat aut constituere vnum per accidens, aut posse adesse, & abesse absque subiecti destructione, & solùm

Forma metaphysicè accidentalis admissi potest in Deo. solum admitti potest forma accidentalis prout importat accidens Metaphysicum iuxta supradicta *tractatu praecedenti lib. 2. capit. 3. §. 1.* Quod sufficit ad conceptum relationis praedicamentalis, vt à transcendentali contradistinguitur. His, inquam, & similibus imperfectionibus praecisis probatur relationes ad intra in Deo esse praedicamentales: Vbi datur in creatis vera, & realis productio datur consequenter relatio praedicamentalis producentis ad productum, sed in Deo ad intra datur vera, & realis productio non minus, quam in creatis, ergo etiam in Deo ad intra datur consequenter relatio praedicamentalis producentis ad productum. Confirmatur: Paternitas, & filiatio in creatis sunt verae relationes praedicamentales; sed in Deo ad intra dantur Paternitas, & filiatio eiusdem rationis praecisis imperfectionibus cum Paternitate, & filiatione in creatis, ergo praecisis imperfectionibus dantur in Deo ad intra verae relationes praedicamentales. Confirmatur insuper: Relationis nomen simpliciter, & absolutè vsurpatâ, supponit pro relatione praedicamētali; sed in Deo ad intra, simpliciter & absolutè admittitur relatio, ergo.

22. Probatur secunda pars, quod scilicet relationes ad intra in Deo sint ad modum transcendentalium, seu sint transcendentales praecisis imperfectionibus; specialiter praecisa dependentiâ, quae reperiri solet inter transcendentaliter relatiua in creatis. Datur in Deo ad intra vera productio, & vera potentia productiua; vera scilicet generatio, & vera potentia generatiua vera spiratio, & vera potentia spiratiua, ergo datur in Deo ad intra relatio transcendentalis praecisis imperfectionibus. Antecedens patet, consequentia probatur: Vbicumque datur realis productio datur realis relatio transcendentalis. Productio, & potentia productiua in creatis important relationem transcendentalem ad terminum, ergo etiam in Deo: Tum quia in Deo potentia productiua, & productio sunt eiusdem rationis praecisis imperfectionibus cum productione, & potentiâ productinâ in creatis: tum quia productio, & potentia productiua in creatis, important relationem transcendentalem quia dicunt essentialem habitudinem ad terminum, & attingunt ipsum non sub pura ratione termini; sed etiam in Deo ad intra productio, & potentia productiua, dicunt essentialem habitudinem ad terminum; & attingunt ipsum non sub puta ratione termini, ergo.

23. Dices relationem transcendentalem esse solùm relationem quoad nomen, caeterùm quoad rem esse entitatem absolutam, & in creatis, vbi etiam penes absoluta habetur distinctio, sicuti vna entitas absoluta potest ab alia realiter distingui, ita etiam posse ad aliam transcendentaliter referri: at in Deo ad intra, vbi absoluta non distinguunt, sicuti non datur vna entitas absoluta distincta ab aliâ absolutâ, ita non posse dari relationem transcendentalem versantem inter absoluta: adeòque in Deo ad intra omnem relationem debere esse praedicamentalem, cuius proprium est versari inter entia formaliter relatiua. Accedit, quod relatio transcendentalis appellari solet relatio secundùm dici; relatio praedicamentalis secundùm esse; at in praesenti sermo est de relationibus, quae verè in Deo sint, ergo sermo esse potest de solis relationibus praedicamentalibus. Sed contra: Relatio transcendentalis est quo ad rem entitas absoluta, prout absolutum contraponitur relatiuo praedicamentali, non prout contraponitur relatiuo cuicumque. Nec refert, quod hoc modo nulla dabetur creata entitas absoluta, cum nulla detur creata entitas non habens respectum aliquem transcendentalem, saltem ad Deum, vt primam causam. Non refert, inquam, quia nulla datur creata entitas tantùm absoluta, omnis tamen creata entitas est sub diuersa ratione, tum absoluta, tum transcendentaliter relatiua. Sic, verbi gratia, Materia est transcendentaliter relatiua, si comparetur ad formas, est absoluta, si comparetur ad Angelos, & ad entia completa: causa quaelibet est transcendentaliter relatiua, si comparetur ad suos effectus, est absoluta, si comparetur ad effectus alienos. Quod dicebatur penes absoluta in diuinis non posse haberi realem distinctionem verissimum est; at probat solum relationem transcendentalem in diuinis non distinguere, nisi à correlatiuo, ad quod non se habet, vt entitas absoluta. Quod addebatur relationem transcendentalem appellari relationem secundum dici, est modus loquendi paucorum Thomistarum, contra quos Vasquez *prima parte, quaestion. 45. disput. 173. cap. 4. num. 14.* rectè asserit omnem relationem realem, & consequenter etiam relationem transcendentalem, quando est realis, debere appellari relationem secundum esse. Nec contrarius est D. Thomas *prima parte, quaestion. 13. art. 2. ad primum*, docens mouens, & motum, caput, & capitatum; & alia huiusmodi, appellari relatiua secundùm dici: Contraria, inquam, non est, quia non intendit huiusmodi relatiua non posse appellari relatiua secundum esse, sed tantùm intendit huiusmodi nomina non significare aliquid purè relatiuum, & vsurpari secundùm dici, seu secundùm nostrum modum concipiendi, tanquam significantia aliquid pure relatiuum.

Relatio trāscendentalis quomodo sit entitas absoluta?

Omnis entitas creata est tum absoluta, tum relatiua sub diuersa ratione.

Relationes transcendētales male dicuntur relationes secūdum dici.

Probatur vtraque asserti pars: Ponendo relationes diuinas esse, tum praedicamentales, tum transcendentales, facilè saluantur ea omnia, quae solent diuinis relationibus attribui eademque, aut nullatenus, aut difficillimè saluari possunt, ponendo relationes diuinas, aut tantùm praedicamentales, aut tantùm transcendentales, ergo verè relationes diuinae asserendae sunt, tum praedicamentales, tùm transcendentales praecisis imperfectio- 24.

 nibus.

Quænam prædicata soleant attribui relationibus diuinis. nibus. Probatur antecedens: Relationibus diuinis solæ ex vna parte attribui, quod sint propriæ, & in toto origine relationes: quod Paternitas, & filiatio in diuinis, sint eiusdem rationis præcisis imperfectionibus cum Paternitate, & filiatione in creatis: quod detur in prima Persona relatio ad secundam, non solùm, vt genitam; verum etiam, vt filium. Iisdem relationibus ex aliâ parte soler attribui; quod sint constitutiuæ Personarũ: quod non sint præcisè complexum fundamenti, & termini; nec eadem relatio constituatur inadæquatè ex fundamento, inadæquatè ex termino, quomodo à Complexistis explicatur relatio prædicamentalis in creatis; sed sint quasi formæ totæ se tenentes ex parte fundamenti, & fundamentum habentes ad terminum: quod prima persona respiciat secundam non solùm, vt filium; verùm etiam, vt genitam: at prædicata primi generis facilè saluantur in relatione prædicamentali, prædicata secundi generis facilè saluantur in relatione transcendentali; ergo vtraque facilè saluatur in relationibus, quæ simul transcendentales sint, & prædicamentales. Eadem verò prædicata primi generis difficillimè saluantur in relatione transcendentali, nec minus difficilè saluantur in relatione prædicamentali prædicata secundi generis, ergo vtraque difficillimè saluantur ponendo relationes diuinas, aut tantum prædicamentales, &c. Confirmatur: Sicuti omnia alia

25. Relationes diuinæ debent includere omnē perfectionē generis relatiui. prædicata diuina includunt omnem perfectionem sui generis; ita relationes diuinæ debent includere omnem perfectionem generis relatiui,; at non sic omnem perfectionem includerent, nisi essent tùm prædicamentales, tùm transcendentales; ergo verè tum prædicamentales, tùm transcendentales sunt præcisis imperfectionibus. Probatur minor: Ad genus, vel saltem (ne sumatur genus rigorosè pro solo conceptu vniuoco) ad conceptum communissimum entis relatiui, seu relationis, spectant relationes, tum prædicamentales, tùm etiam transcendentales, & ambæ eo modo, quo dicunt aliquam entitatem, dicunt aliquam perfectionem, ergo relationes diuinæ non includerent omnem perfectionem sui generis, nisi includerent perfectionem relationum tùm prædicamentalium, tum transcendentalium, seu nisi essent tum prædicamentales, tum transcendentales præcisis imperfectionibus.

26. Relatio præsertim in diuinis ad intra æquè bene supponit pro relatione transcendentali, ac pro prædicamentali. Ex his habes relationis nomen præsertim in diuinis ad intra æquè bene supponere pro relatione transcendentali, ac pro prædicamentali. Ratio vniuersalis est, quia vt supra dicebatur relationes etiam transcendentales appellari debent relationes secundùm esse non minus, quàm prædicamentales. Ratio specialis, cur hoc in diuinis præsertim verificetur est, quia prædicatorum, quæ diuinis relationibus tribuuntur, aliqua conueniunt ipsis, vt prædicamentalibus; aliqua conueniunt iisdem, vt transcendentalibus iuxta probationem mox positam. Addi etiam potest alia ratio specialis sita in eo, quod in creatis assignatum est speciale prædicamentum relationis, extra cuius lineam quidquid reperitur, appellatur absolutum, quamvis in re sit etiam transcendentaliter relatiuum, at in diuinis ad intra eum relationes, quæ prædicamentales dicuntur, sint extra lineam prædicamenti, relatio ex eo, quod sit prædicamentalis, sicuti non est intra lineam prædicamenti, ita non est relatio magis propriè, quàm relatio transcendentalis, nec pro illa magis, quàm pro ista debet supponere nomen relationis in diuinis; etiamsi pro illa magis, quàm pro ista supponeret nomen relationis in creatis.

---

§. IV.

Verùm relationes diuinæ ad intra terminentur ad terminum formaliter, vt relatiuum?

ASSERTVM: Relationes diuinæ ad intra terminantur ad terminum, vt formaliter relatiuum. Ita Hispalensis *in* 1. *distinct.* 30. *quæstion.* 1. Caietanus *prima parte, quæstion.* 13. *art.* 7. Ferrariensis 2. *contra Gentes, cap.* 11. Marchionus *quæstion.* 28. *disput.* 14. *&c.* Contra Scotum *in* 1. *dist.* 30. *quæstion.* 2. §. *respondeo igitur ad primam* Suarez *in Metaphysica, disput.* 47. *sect.* 16. aliosque plures, præsertim ex Scotistis; & licet hi Auctores non adeò expressè loquantur de relationibus diuinis, nihilominus, dum vniuersaliter docent omnes relationes etiam mutuas terminari ad absolutum, omninò videntur complecti relationes etiam diuinas, quas quidem non esse quoad præsens institutum à communi aliarum relationum regula excipiendas expressiùs indicat Suarez *sect. citata, num.* 36. dum ait diei posse formalem terminum Paternitatis esse passiuam originem in filio, è contra verò terminum filiationis esse generationem actiuam in Patre. 27. Relationes diuinæ sunt ad terminū vt formaliter relatiuū.

28. Et tales sunt ex genere suo omnes aliæ relationes etiā non mutuæ. Probatur primò ex communi ratione relationis, quæ semper terminum, vt relatiuum respicit, semper ad aliquid formaliter relatiuum terminatur, etiamsi relatio non mutua sit; multo magis verò quando mutua est, sicuti mutuas esse relationes diuinas ad intra constabit ex ipsarum numero infra assignando. Quod sit de communi ratione relationis terminum, vt relatiuum respicere est res purè philosophica, à qua propterea ex professo probanda abstineo, solùm aduerto iuxta huiuscemodi doctrinam discrimen relationis mutuæ à non mutua consistere potissimum in eo, quod relatio mutua respicit terminum duplici titulo relatiuum, nimirum tum relatione extrinseca, & quasi passiua; quia terminus à fundamento respicitur; tum relatione intrinseca, & quasi actiua; qua idem terminus respicit fundamentum: Relatio non

non mutua respicit terminum solùm vno titulo relatiuum solum scilicet relatiuum per denominationem extrinsecam à relatione fundamenti terminatam ad se, non per denominationem intrinsecam à relatione sui terminata ad fundamentum, vnico verbo dici potest relationem mutuam terminari ad terminum, vt correlatiuum; relationem non mutuam terminari ad eundem, vt præcisè relatiuum; illam terminari ad terminum relatiuum intrinsecè, & extrinsecè istam ad terminum relatiuum solùm extrinsecè. Nec debet videri difficile, quod aliquid denominetur relatiuum per relationem sibi extrinsecam, & in alio existentem; obuiæ enim sunt plures aliæ denominationes à formâ extrinsecâ prouenientes, talis est denominatio vti, denominatio antiqui, &c.

29. Probatur secundò ex speciali ratione relationis diuinæ: Relatio in diuinis ad intra terminatur ad terminum, vt realiter distinctũ; sed speciale est, & proprium relationis diuinæ ad intra non distingui realiter, nisi à relatione opposita, adeóque nisi à termino, vt per relationem oppositam relatiuo, ergo relatio in diuinis ad intra ex speciali ratione relationis diuinæ terminatur ad terminum formaliter, vt relatiuum, & quando etiam in creatis relationes reales terminum absolutũ respicerent, non sic possent terminum absolutum respicere relationes reales in diuinis. Maior patet, quia commune est cuicumque relationi esse ad aliquid, & cuicumque relationi reali esse ad aliquid realiter distinctum: Minor probatur: speciale est, & proprium relationis diuinæ non distingui realiter, nisi modo relatiuo, nullatenus modo absoluto, non distingui realiter nisi ab opposito, nullatenus à disparato iuxta proloquium illud satis tritum in hac materia *In diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio*, ergo. Confirmatur: Paternitas in diuinis sumpta ad modum relationis prædicamentalis respicit filium, vt filium; ergo respicit terminum, vt formaliter relatiuum. Consequentia patet, antecedens probatur: Sicuti in diuinis *ex superiori §.* dantur relationes tùm prædicamentales, tùm transcendentales (subintellige sẽper præcisis imperfectionibus) ita debet assignari terminus correspondens relationibus tùm prædicamentalibus, tùm transcendentalibus. At si dicatur paternitatem in diuinis, sumptam ad modum relationis prædicamentalis, respicere filium, vt genitum; cum filius, vt genitus sit terminus correspondens generationi actiuæ, seu potentiæ generatiuæ, id est relationi diuinæ sumptæ transcendentaliter; idem formaliter terminus correspondere, tùm relationi prædicamentali, tum relationi transcendentali; ergo Paternitas sumpta ad modum relationis prædicamentalis debet omnino in diuinis respicere filium, vt filium. Neque dicas saltem relatio transcendentalis actiuæ generationis dùm terminatur ad filium vt genitum, terminatur ad terminum vt absolutum. Contra enim: Ratio geniti est absoluta, prout contra ponitur relationi prædicamentali non prout contraponitur relationi transcendentali, aut relationi

Paternitas respicit Filium vt filiũ, non vt genitum.

cuicumque iuxta supradicta *in §. præcedente*, præsertim impugnando instantiam positam contra probationem secundæ partis.

Probatur tertiò vrgendo contra aduersarios potissima ipsorum fundamenta, quæ quidem desumantur ex duabus propositionibus satis communibus. Prima est quod ratio fundãdi vnam relationem sit etiam ratio terminandi oppositum: Hinc inferunt, quod sicuti etiam in diuinis ratio fundandi filiationem est esse genitum, ita etiam ratio terminandi Paternitatem oppositam filiationi sit idem esse genitum, non verò filiatio. Secunda est, quod relatio consurgat posito fundamento, & termino: Hinc inferunt terminum debere præcedere relationem, & consequenter, vt terminus, est non posse esse relatiuum, quia terminus, vt relatiuus nequit relationem præcedere, cum effectus formalis nequeat præcedere suam formam. Vtraque hæc propositio vrgetur contra aduersarios, & consequenter ostenditur vitiosa vtraque aduersariorum illatio. Vrgetur contra aduersarios prima propositio, quia sicuti ratio fundandi relationem est, id à quo radicaliter, non à quo formaliter fundamentum habet referri; ita ratio terminandi debet esse id, à quo radicaliter, non à quo formaliter terminus habet terminare, & è contra sicuti relatio est id, à quo formaliter fundamentum habet referri, ita debet esse id à quo formaliter terminus habet terminare. Ab esse genito, verbi gratia, habet filius posse prædicamentaliter referri ad Patrem: at, quod formaliter ad Patrem referatur, habet à filiatione eodem prorsus modo ab esse genito habet filius, quod possit terminare relationem oppositam: at quod formaliter terminet, habet à filiatione. Ex quo habes illationem aduersariorum vitiosam esse in eo, quod non distinguat rationem terminandi, seu terminationem radicalem à terminatione formali. Vrgetur contra eosdem aduersarios secunda propositio: quia relationem consurgere posito fundamento, & termino, nequit procedere de termino, vt formaliter terminante; sed tantum de termino vt apto terminare, satis enim ex se repugnans apparet, quod terminus sit actu, & formaliter terminans relationem, antequam consurgat relatio, quod terminus vt relationem terminans præcedat relationem, terminus igitur, vt formaliter terminans simul omninò est cum relatione, adeóque, vt formaliter terminans relatiuus est, sicuti relatiuum est fundamentum, vt formaliter respiciens, & posito fundamento, vt apto respicere, non vt formaliter respiciente, consurgit relatio. Ex quo habes aduersariorum illationem vitiosam esse in eo, quod aut supponat ly *posito fundamento*, & termino procedere de termino formaliter, terminante, aut non distinguat terminum vt actu, & formaliter terminantem à termino, vt apto terminare, seu terminante radicaliter, & in actu primo. 30. 31. 32.

Ratio fundandi vnam relationem est ratio terminandi oppositã quomodo intelligatur.

Relatio consurgit posito fundamento, & termino quomodo intelligatur.

Ex his habes in diuinis ad intra relationes, tum prædicamentales, tum transcendentales, respicere terminum, vt relatiuũ; sed suo modo, & proportione seruata comparando scili- 33.

tet ad relationem, vt prædicamentalem, terminum, vt relatiuum prædicamentaliter; ad relationem, vt tranſcendentalem, terminum, vt relatiuum tranſcendentaliter.

CAPVT VI.

De diſtinctione diuinarum Relationum à diuina eſſentia.

1. Eſſentia in præsẽti ſupponit pro omni prædicato abſoluto.

QVOD ſtatuetur de diſtinctione diuinarum relationum à diuina eſſentia, eodem prorsùs modo procedet de diſtinctione earundem à quolibet diuino prædicato abſoluto, nimirum ab attributis, & à ſubſiſtentia abſoluta: diuina enim eſſentia, vt à relationibus contradiſtincta, pro omnibus prædicatis abſolutis ſupponit, & quidem hic à nonnullis occaſione diſtinctionis relationum à prædicatis abſolutis ſolet etiam diſputari de diſtinctione prædicatorum abſolutorum ab inuicem: Nobis tamen non eſt hæc occaſio arripienda, cum diſtinctionem prædicatorum abſolutorum ab inuicem, attributorum ſcilicet ab eſſentia, & attributorum inter ſe iam explicauerimus *tract. præced. cap.* 3. §. 2. *& ſequentibus*, quo ex loco plura ſunt ad præſens inſtitutum transferenda, & licet videatur eſſe aliqua ratio maioris diſtinctionis relationum à prædicatis abſolutis, quàm prædicatorum abſolutorum ab inuicem, in re tamen conſtabit oppoſitum, præſertim ex eo, quod probabitur nullum principium luminis naturæ malè cohærere cum reali identitate relationum, & eſſentiæ.

§. I.

Vtrùm Relationes diuinæ diſtinguantur realiter ab eſſentia, ſeu natura diuina?

2. Relationes diuinæ nec diſtinguũtur ab eſſentia realiter abſolutè, nec realiter modaliter.

ASSERTVM: Relationes diuinæ non diſtinguuntur realiter ab eſſentia, ſeu natura diuina, ſiue ly *realiter* importet diſtinctionem realem abſolutam rei à re; ſiue realem modalem modi à re. Ita D. Thomas *prima parte, quæſt.* 28. *articul.* 2. *in* 1. *diſt.* 33. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *de pot. quæſt.* 8. *artic.* 2. Alijque Doctores, & Scholaſtici communiſſimè contra Gualterum & Iacobum de Viterbo *tractat. præced. cap.* 3. §. 2. relatos pro diſtinctione reali attributorum ab eſſentia. Inſuper contra Gilbertum Porretanum ſpecialiter diſtinguentem relationes diuinas ab eſſentia, tanquam rem à re, & licèt Vaſquez *prima parte, diſputat.* 120. *cap.* 1. ſecutus Ottonem Friſingenſem mitiùs de Gilberto ſentiat, ſentiat ſcilicet ipſum non poſuiſſe diſtinctionem perfectè realem tanquam inter rem, & rem; inter relationem, & eſſentiam; ſed contentum fuiſſe quacumque diſtinctione actuali præcedente operationem intellectus; velitque diſtinctionem poſitam *à Gilberto* eſſe eandem cum diſtinctione Scotica: Nihilominùs Io. à S. Thoma *prima parte, quæſt.* 28. *diſput.* 13. *articul.* 1. *num.* 8. rectè monet magis, quàm aut Ottoni aut Vaſquio credendum eſſe *actis Concilij Rhemenſis*, D. Thomæ, D. Bonauenturæ, Alexandro de Ales, alijſque antiquioribus, & grauioribus viris referentibus Gilbertum, tanquam aſſertorem diſtinctionis ſimpliciter realis inter diuinas relationes, & eſſentiam. Eſt tandem aſſerta veritas, quatenùs negat diſtinctionem realem, etiam modalem, contra Durandum *in* 1. *diſtinct.* 33. *quæſt.* 1. *numero* 27. vbi ſtatuit relationem diuinam diſtingui realiter ab eſſentia, tanquam modum à re: in quo Durandus ſi non ſimpliciter errat in fide, ſicuti Gilbertus, ſaltem proximè omninò ad errorem accedit, & excuſari vix poteſt, nedum propugnari.

Otto, & Vaſquez immeritò Gilbertum mitiùs interpretantur.

Durandi cẽſura.

3. Probatur primò *ex Concilio Rhemenſi* ſub Eugenio III. in quo definitur, *ne aliqua ratio Theologica diuideret inter naturam diuinam, & relationes*, vbi per ly *ratio Theologica* ſpecialiter importatur diſtinctio, ſeu opinio Gilberti qui propterea, vt refert D. Thomas *prima parte, quæſt.* 28. *articulo.* 2. *in C.* dicitur errorem ſuum in eodem Concilio reuocaſſe. Ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. in quo *cap. damnamus, de ſumma Trinitate*, definitur non eſſe in Deo quaternitatem rerum; at ſi tres relationes diſtinguerentur realiter ab eſſentia, tres relationes, & eſſentia eſſent vera quaternitas rerum: ergo.

4. Dices neutrum Concilium ſufficere ad præſens intentum. Non ſufficit Concilium Rhemenſe, quia nutat ipſius auctoritas; cum nec fuerit confirmatum ab Eugenio III. nec inueniatur inter Concilia ſub Eugenio III. & licèt inueniatur Concilium Rhemenſe ſub Leone III. in ipſo nulla fit mentio erroris Gilberti. Non ſufficit Concilium Lateranenſe, quia non damnat quamcumque rerum quaternitatem, ſed tantùm quaternarium numerum perſonarum contra Ioachimum. Sed contrà Concilium Rhemenſe, licèt non fuerit quoad omnia à ſummo Pontifice confirmatum, fuit tamen confirmatum quoad definitionem illam contra Gilbertum, imò definitio illa continet verba ipſa Summi Pontificis Eugenij III. ſub quo, licèt inter alia Concilia ſub ipſo celebrata non inueniatur verè celebratum fuiſſe Concilium Rhemenſe diuerſum ab eo, quod reperitur celebratum ſub Leone III. certum eſt, cum D. Bernardus *libro* 1. *de conſideratione*, teſtetur ſe tali Concilio interfuiſſe, & Iacobus Amiatus ex Gallia ad Gregorium XIII. tranſmiſerit manuſcriptum eiuſdem Concilij relatum ad litteram à Vaſquio *prima parte, diſp.*

Non nutat præſertim quoad præſẽs inſtitutũ auctoritas Cõcilij Rhemenſis.

Non procedit de quaternitate personarum auctoritas Concilij Lateranensis.

disputatione 130. *capite* 2. Concilium Lateranente etiamsi occasione damnandi quaternarium numerum personarum quaternitatem in diuinis exclusisset, absolutè tamen loquitur de quaternitate rerum, nec debet attendi solùm qua occasione, sed etiam quibus verbis veritas aliqua definiatur. Deinde vt notat Marchinus *quæst.* 28. *disputatione* 9. *proposit.* 1. nec Ioachimus, nec vllus alius hæreticus, posuit in diuinis personarum quaternitatem. Etenim Ioachimus ponebat tres diuinas personas esse vnum per aggregationem, non per vnitatem essentiæ, & imponebat Magistro sententiarum, quod ponendo Patrem generare, non essentiam; filium generari, non essentiam; poneret essentiam, tanquam aliam rem à personis, sicque induceret in diuinis rerum quaternitatem. Occasione igitur damnandi hanc quaternitatem quam Ioachimus ex Magistri doctrina male colligebat, non occasione damnandi quaternitatem personarum, in definitionem illam Concilium erupit. Propterea siue verba, siuè occasio definitionis attendatur, euincitur ex tali definitione asserta veritas.

5. Dices insuper, saltem contra Durandum ponentem relationes distingui realiter ab essentia, tanquam modos à re, non militat definitio Concilij; damnat enim Concilium in diuinis quatuor res; Durandus verò non ponit in diuinis quatuor res, sed vnam rem, & tres modos. Sed contra: Non vsurpat Concilium rem, vt contradistinguitur à modo; sed vt contradistinguitur à non ente, & intendit damnare quaternitatem realitatum, quomodocumque nominentur, imò specialiter intendit damnare iuxta mox dicta quaternitatem consurgentem ex essentia, & relationibus; vnde sub nomine rerum intendit specialiter significare etiam relationes: & Durandus à Concilio discordat dupliciter, scilicet in eo, quod relationes distinguat realiter ab essentia; & in eo, quod illas vocet modos, non res. Neque operæ pretium est solicitudinem aliquam impendere pro impugnanda distinctione reali modali à Durando asserta; quidquid enim militat contra Gilbertum ad impugnandam distinctionem realem absolutam, militat pariter contra Durandum ad impugnandam distinctionem realem modalem vt indicauimus *tractatu præcedente, cap.* 3. *ad calcem* §. 2.

Durandi censura nõ eluditur.

6. Probatur secundò rationibus desumptis tum ex omnimoda Dei simplicitate excludente omnem compositionem realem actualem, specialiter verò distinctionem realem actualem ex natura, & supposito; relationes autem diuinæ, cum sint ipsæmet personales subsistentiæ, si à natura, seu essentia realiter distinguerentur, facerent realem compositionem naturæ, & suppositi; tùm ex propositionibus quibusdam in Theologia communissimis: quidquid est in Deo, Deus est: in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio; tum ex absolutissimâ infinitate, ratione cuius Deus non solùm habet omnem perfectionem, sed etiam perfectionem habet modo perfectissimo, adeóque omnem cum identitate, & reali indistinctione. Quæ & similia recolenda sunt *ex tract. superiori, lib.* 1. *c.* 3. §. 2. *cap.* 6. §. 3. *&* 5.

---

§. II.

Vtrùm relationes diuinæ distinguantur ex natura rei ab essentia, seu natura diuina?

7. ASSERTVM I. Si distinctio ex natura rei est diuersa, & maior distinctione virtuali, relationes diuinæ non distinguuntur ex naturâ rei ab essentia, seu natura diuina. Dixi, si distinctio ex natura rei est diuersa, & maior distinctione virtuali, quia in hoc est controuersia inter nonnullos etiam ex Scotistis, vt tradidi *tractat. superiori, lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. & ibi tradita transferenda sunt ad præsens assertum, sicuti etiam Auctores ibi citati sunt proportionaliter hîc recitandi, & applicandi huic asserto: cui similiter sunt accommodandæ probationes ibi positæ, cum præsertim ibi allata auctoritas ex Concilio Rhemensi hîc maximè faciat ad rem. Nihilominùs, vt aliquid addam saltem pro maiori explicatione eorum, quæ ibi assignantur, assertum mox positum

Relationes diuinæ non distinguũtur à diuina essentia ex natura rei.

Probatur: Ponenda est inter relationes diuinas, & essentiam distinctio minor, quæ ponibilis sit, sed distinctio ex natura rei si diuersa est, & maior distinctione virtuali, non est distinctio minor, quæ inter relationes diuinas & essentiam ponibilis sit; ergo non est ponenda inter relationes diuinas, & essentiam distinctio ex natura rei, seu ergo relationes diuinæ non distinguuntur ex natura rei ab essentia, si distinctio ex natura rei est diuersa, & maior &c. Maior probatur distinctio inter relationes diuinas, & essentiam, est distinctio in Deo ad intra; sed in Deo ad intra ponenda est distinctio minor, quæ ponibilis sit, nam in Deo ad intra ponenda est maior quæ poni potest simplicitas, maior, quæ poni potest infinitas: at distinctio, quò minor est, magis confert ad simplicitatem, & infinitatem, ergo in Deo ad intra, & consequenter inter relationes diuinas, & essentiam, ponenda est minor distinctio, quæ ponibilis sit. Minor etiam primi argumenti probatur: inter relationes diuinas, & essentiam sufficit distinctio virtualis, ergo distinctio ex natura rei, si est diuersa, & maior distinctione virtuali, non est distinctio minor, quæ ponibilis sit.

In Deo ad intra ponẽda est minor distinctio ponibilis.

8. Dices, ponenda est maior distinctio inter relationes, & essentiam; quàm inter attributa, & essentiam; vel attributa inter se; sed inter hæc *ex tractatu præcedente, lib.* 1. *cap.* 3. §. 5. ponitur distinctio virtualis; ergo

inter relationes, & essentiam ponenda est distinctio ex natura rei, si hæc est maior distinctione virtuali: Probatur maior: Ponenda est maior distinctio inter relatiua, & absoluta; quàm inter plura absoluta; ergo. Accedit, quod relationes magis distinguuntur inter se, quàm distinguantur inter se attributa, ergo etiam magis distinguntur ab essentia, quàm distinguantur ab essentia attributa, & cum attributa distinguantur ab essentia virtualiter, relationes debent distingui ab essentia magis, quàm virtualiter, adeóque saltem ex natura rei. Sed

9. Distinctio virtualis patitur latitudinem, nec in indiuisibili consistit.

contra: Aduerto distinctionem virtualem non consistere in indiuisibili, sed latitudinem pati, & heterogeneitatem; cum enim talis distinctio nihil aliud sit, quàm æquiualentia ad distinctionem realem; esse potest maior, & minor, prout æquiualere potest maiori, vel minori distinctioni reali, seu rebus magis, vel minùs realiter diuersis: & sicuti in ipsamet distinctione reali datur latitudo, seu heterogeneitas, quatenùs aliqua distinguntur, tanquam res à re; aliqua, tanquam modus à re; aliqua adæquatè, aliqua inadæquatè, ita nil mirùm, quod suam etiam sortiatur latitudinem, suamque heterogeneitatem distinctio virtualis, distinctioni reali æquiualens. Ad instantiam igitur dico ponendam esse inter relationes, & essentiam maiorem distinctionem in eodem genere distinctionis virtualis; at non esse pro huiusmodi maiori distinctione recurrendum ad genus diuersum, quale est genus distinctionis ex natura rei: & per maiorem distinctionem in eodem genere sufficienter etiam satisfit probationi, quæ affertur. Illud, quod additur, sicuti non probat relationes distingui realiter ab essentia, quamvis distinguantur realiter inter se; ita in rigore non probat distingui ab essentia magis, quàm attributa, licet distinguantur magis, quàm attributa inter se. Verùm quia relationes distingui realiter inter se, & non distingui realiter ab essentia, videtur opponi illi decantato principio: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*, expedit, inquirere quo modo saluo tali principio relationes diuinæ, vtpotè ex infrà dicendis realiter ab inuicem distinctæ, non sint idem inter se; & tamen iuxta mox asserta non distinguantur realiter actualiter ab essentia; nec distinctione reali absoluta; nec distinctione reali modali; nec distinctione reali ex natura rei, quod est relationes esse idem cum essentia, seu idem vni tertio. Ideò sit

§. III.

Quomodo cum superioribus assertis cohærere possit principium illud: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se?

10. Quæ sunt eadem vni tertio esse idem inter se debet saluari etiam in diuinis.

ASSERTVM I. Principium illud: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se sustinendum est etiam in diuinis, adeóque assignandus est modus, quo cum superioribus assertis tale principium cohæreat. Ita Theologi satis communiter contra Vasquium *prima parte, quæst.* 28. *disput.* 123. *cap.* 2. Ruiz, & alios quosdam docentes non fundari in eo principio artem syllogisticam, & consequenter parum referre, quod tale principium verificetur, vel non verificetur in diuinis: Est insuper contra nonnullos, qui vt se à difficultate facilè expediant volunt huiusmodi principium valere solùm in creatis, nec esse ad diuina transferendum.

11. Sustinenda est in diuinis etiam forma Syllogistica.

Probatur: Sustinenda est etiam in diuinis vis, & forma syllogistica; sed vis, & forma syllogistica innititur illi principio quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, ergo sustinendum est etiam in diuinis illud principium quæ sunt eadem &c. adeóque assignandus est modus &c. Maior probatur: tum quia veritas, siue sit veritas materiæ, siuè sit veritas formæ veritati nequit esse contraria, ergo vis, & forma syllogistica, quæ vera est & sustinenda in creatis nequit esse non vera, & non sustinenda in diuinis; tum quia excludendo à diuinis vim, & formam syllogisticam, redditur inutilis, imò illusoria omnis argumentatio contra infideles qui, quoties vi discursus de veritate aliqua in diuinis admittenda conuincerentur, facilè nobis responderent, imò illuderent, dicendo non valere in diuinis consuetam syllogizandi, & discurrendi formam. Minor etiam primi argumenti probatur; Tota vis, & forma syllogistica consistit in illatione, qua extrema eo quod in præmissis appareant connexa cum tertio, scilicet cum medio termino, in conclusione inferuntur connexa inter se; sed hæc vis illationis innititur veritati illius principij quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, ergo.

Quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se est basis artis Syllogisticæ.

12. Dices ex Vasquio *cap. præcit. numero* 6. Aristotelem 1. *priorum, cap.* 1. non ex propositione *quæ sunt eadem vni tertio &c.* sed ex alio principio formam syllogisticam, & vim illationis deduxisse, quod appellauit *dici de omni, & dici de nullo*: hoc est quidquid dicitur de omni subiecto, dicitur de quouis sub eo contento, & quidquid negatur de omni subiecto, negatur de quouis contento sub illo; quæ propositiones adeò

veræ

veræ funt, & certæ; vt in quauis materia, etiam in diuinis, nequeant esse falsæ. Sed contra: Veritas illius principij *Dici de omni, & dici de nullo* resoluitur in veritatem illius alterius *quæ sunt eadem vni tertio &c.* Quidquid enim dicitur de aliquo subiecto dici de omni sub eo contento, non procedit, nisi de contento per idemtitatem, seu de idemtificato: quidquid igitur dicitur de omni subiecto, dici de quouis contento sub illo, est dici de quouis idemtificato cum illo, est scilicet quidquid idemtificatur alicui subiecto, idemtificari cuicumque idemtificato cum tali subiecto, est idemtificari vnum cum alio, ex eo quod vtrumque idemtificetur eidem subiecto, est esse eadem inter se, quæ sunt eadem vni tertio.

Dici de omni, & dici de nullo resoluitur in quæ sunt eadem vni tertio &c.

13. Nec Vasquez potest negare in omni materia indefectibilem veritatem huius principij *quæ sunt eadem &c.* dum admittit in omni materia indefectibilem veritatem illius *Dici de omni.* Meritò propterea Arriaga *prima parte, disput.* 43. *sect.* 5. *numero* 7. miratur Vasquium adeò expressè sibi contradicere, cum præsertim ipsemet *loco citato* addat hæc verba: Quo fit, vt forma Syllogistica, quæ in conclusione infert maiorem extremitatem de minori, quia minor dicitur de medio, de quo etiam prædicatur maior, certissima sit; & adeò efficax, vt in nulla materia deficere possit. An non inferre maiorem extremitatem de minori, quia minor, & maior extremitas dicitur de medio, est inferre maiorem, & minorem extremitatem esse idem inter se, quia sunt idem vni tertio: Quod est resoluere vim syllogisticam in illud principium, quæ sunt eadem vni tertio &c.

Vasquez sibi contradicit.

14. Assertvm II. Ex pluribus modis, quibus varij variè explicant assertam *superioribus* §§. idemtitatem relationum cum essentia absque reali idemtitate relationum inter se, cohærere cum illo principio *quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se,* arridet maximè intelligere huiusmodi, principium de tertio, quod sit vnum, & idem etiam ratione, ac virtualiter, cui consequenter idemtificentur extrema adæquatè, & conuertibiliter: non de tertio, quod sit vnum, & idem solùm realiter actualiter, ratione verò, & virtualiter multiplex, cui consequenter idemtificentur extrema inadæquatè, & non conuertibiliter. Hoc assertum quoad sensum, si minùs quoad ipsissima verba, tradunt D. Thomas *prima parte, quæst.* 28. *articul.* 3. *ad* 1. Syluius *eâdem quæst. articul.* 2. *conc.* 2. *ad* 5. Io. à S. Thoma *quæst.* 27. *disput.* 12. *artic.* 3. *num.* 31. Marchinus *disputat.* 9. *propos.* 3. *ad* 3. Auersa *quæst.* 32. *sect.* 5. Arriaga *disput.* 43. *sect.* 3. contra Auctores relatos in superiori asserto, & insuper contra Auctores mox referendos pro aliis modis explicandi idem principium, quamvis ex his modis nonnulli verbis potius, quàm re ipsa differant à modo mox asserto.

Quæ sunt eadem vni tertio esse eadem inter se quomodo intelligendũ sit, vt saluetur in diuinis.

15. Probatur primo negatiuè excludendo alios modos explicandi principium illud quæ sunt eadem vni tertio &c. Primus modus fit Scoti *in* 1. *dist.* 5. *quæst.* 7. §. *ad* 1. *argumentum principale*; vbi postquam ex eo, quod relationes non sint idem ex natura rei cum essentia deduxit illas non esse idem ex natura rei inter se subiicit: *Et si dicas, quod saltem ex idemtitate reali eorum ad essentiam concludam idemtitatem realem eorum inter se. Dico, quod essentia non habet idemtitatem talem vnicam, scilicet subsistentiæ; prout persona, vel personalia, vt extrema vniuntur in essentia, & ideò non potest concludi idemtitas subsistentis, vel subsistentia per rationem idemtitatis eorum in essentia, vt in medio.* Quibus Scoti verbis fauet D. Thomas *in* 1. *distinct.* 33. *q. vnica, art.* 1. *ad* 5. Excluditur tamen hic modus, quia in re nihil aliud dicit, quàm relationes, quæ sunt idem vni essentiæ, esse idem inter se in ratione absoluta essentiæ, non in rationibus propriis relatiuis; esse idem inter se idemtitate essentiali, quia sunt idem vni essentiæ, non aliqua alia maiori idemtitate: Quod est reddere principium illud inutile, ac illusorium, eique tribuere hunc sensum: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se in hoc, quod sint eadem vni tertio, seu habent inter se vnum tertium, cui sunt eadem. Secundus modus fit Capreoli *in* 1. 16.
distinct. 2. *quæst.* 3. *articul.* 1. apud Vsientiam *prima parte, disputat.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 4. intelligentis principium illud de iis, quæ sunt eadem vni tertio re, & ratione, construendo ly *re, & ratione* cum ly *sunt* non cum ly *vni tertio*, vt construit D. Thomas, qui proptereà à nonnullis in præsenti non citatur in sensu legitimo. Excluditur hic modus, quia distinctio rationis non impedit idemtitatem, & ex eo quod duo extrema non sint idem ratione vni tertio, sequitur quidem, quod non sint idem ratione inter se, at non sequitur quod non sint idem realiter inter se, sicuti sunt idem realiter illi tertio; cum igitur relationes diuinæ debeant sustineri, quod non sint idem inter se realiter, parum refert, quod non sint idem ratione vni tertio. Tertius modus fit quo- 17.
rumdam apud Arriagam *prima parte, disputat.* 43. *sect.* 1. *num.* 5. intelligentium principium illud de iis, quæ sunt eadem vni tertio, idemtitate inadæquata; non quidem sumendo nomine idemtitatis adæquatè illam, qua res ita idemtificatur alteri, vt idemtificetur ipsi soli; quomodo etiam nos volumus non idemtificari adæquatè vni tertio, quæ non idemtificantur inter se; sed sumendo nomine idemtitatis adæquatè illam, qua vna res secundùm se totam idemtificatur. Horum Auctorum opinio, vt idem Arriaga retulerat *disput.* 42. *sect.* 2. *&* 3. docet Deum adæquatè sumptum importare tres personas, & quamlibet personam seorsim esse inadæquatè Deum, esse idem inadæquatè cum deitate absque eo, quod vna persona sit altera, seu sit idem cum altera: Nec minùs esse inualidam hanc argumentationem Pater est Deus, Filius est Deus, ergo Pater est Filius, quàm hanc v. g. Homo est anima,

Excluditur primus modus explicandi tale principium.

Excluditur secũdus modus.

anima, homo eſt corpus, ergo anima eſt corpus: nec magis ſequi Patrem, & Filium eſſe idem inter ſe ex eo, quod ſint idem cum deitate; quàm ſequatur animam, & corpus eſſe idem inter ſe ex eo, quod ſint idem cum homine. Excluditur hic modus tanquam cæteris deterior, tum quia eſt iniurioſus omnibus Theologis, qui in imaginaria difficultate laborarent, ſi ponendo ſingulas perſonas diuinas eſſe Deum inadæquatè, ex terminis ipſis innoteſceret tres perſonas eſſe vnum Deum adæquatè; nec maius Myſterium eluceret in eo, quod tres perſonæ ſint idem cum deitate, non inter ſe; quàm in eo, quod anima, & corpus ſint idem cum homine, non inter ſe, vel in eo, quod tres homines facientes ternarium ſint idem cum ternario, non inter ſe; tum quia innititur opinioni falſæ, & intolerabili quæ & accedit plurimùm ad errorem Ioachimi ſupra relatum *cap.*1. §. 1. & inducit maxima abſurda, inducit ſcilicet tres Deos inadæquatos; inducit tres perſonas diſtinctas realiter etiam in ratione Dei; inducit vnam perſonam non eſſe eumdem Deum, qui eſt alia perſona; induci nullam perſonam diuinam ſeorſim eſſe ſimpliciter Deum, nullam ſeorſim eſſe ſimpliciter intelligentem, ſimpliciter volentem, ſimpliciter omnipotentem &c.

Excluditur tertius modus.

18. Probatur ſecundò poſitiuè: Quæ ſunt eadem vni tertio eſſe eadem inter ſe prouenit ex eo; quod vni, & eidem nequeunt conuenire contradictoria, ergo eo modo, quo verificatur vni, & eidem non poſſe conuenire contradictoria, verificatur quæ ſunt eadem vni tertio eſſe eadem inter ſe, ſed vni, & idem non poſſe conuenire contradictoria verificatur ſolùm de eo, quod eſt vnum, & eidem etiam ratione, & virtualiter, ergo quæ ſunt eadem vni tertio eſſe eadem inter ſe, verificatur ſolùm de tertio, quod ſit vnum, & idem etiam ratione, & virtualiter, cui conſequenter &c. ergo ex pluribus modis, quibus varij variè explicant &c. iure merito arridet maximè intelligere huiuſmodi principium &c. Prima conſequentia patet; Antecedens probatur: Quæ ſunt eadem vni tertio eſſe eadem inter ſe prouenit ex eo, quod vnum tertium nequit eſſe idem, & non eſſe idem eidem extremo, ſicuti eſſet, & non eſſet eidem extremo idem, ſi duo extrema, extremum v. g. A. & extremum B. eſſent eadem vni tertio, & non inter ſe, tunc enim tale tertium eſſet idem extremo A. vt ſupponitur, & non eſſet idem, quia eſſet idem cum eo, quod non eſt idem cum extremo A. eſſet ſcilicet idem cum extremo B. quod vt ſupponitur reſpectu extremi A. non eſſet idem, imò eſſet ab ipſo diſtinctum realiter, ergo quæ ſunt eadem vni tertio eſſe eadem inter ſe prouenit ex eo, quod vni, & eidem nequeunt conuenire contradictoria.

Quæ ſũt eadem vni tertio eſſe eadẽ &c. prouenit ex eo quod de vno tertio nequeũt verificari duo contradictoria.

19. Probatur iam minor ſubſumpta, nimirùm vni, & eidem non poſſe conuenire contradictoria, verificari ſolùm de eo, quod eſt vnum, & idem etiam ratione, & virtualiter: Quod ita eſt realiter actualiter vnum, vt ſimul ſit ratione, & virtualiter multiplex, præſtare poteſt eminentiori modo id, quod præſtant ea, quæ ſunt realiter actualiter multa, ſed iis quæ ſunt realiter actualiter multa poſſunt conuenire contradictoria, ergo etiam poſſunt conuenire ei, quod ita eſt realiter actualiter vnum, vt ſimul ſit &c. ergo vni, & eidem non poſſe conuenire contradictoria verificatur ſolùm de eo &c. Maior continet explicationem diſtinctionis virtualis, & patet ex dictis *tractatu ſuperiori, lib.*1. *cap.*3. §. 5.

De vno tertio virtualiter multiplici poſſunt verificari contradictoria.

Dices hanc probationem duplici titulo 20.
eſſe vitioſam: Primo ex eo quod nimis probet: Secundo ex eo, quod petat principium, ſeu dicat idem per idem. Nimis probat, quia ex ipſa inferretur non ſolùm relationes; verùm etiam attributa realiter inter ſe diſtingui; nam non ſolùm relationes, verùm etiam attributa, ſunt idem vni tertio, quod vnum eſt ſolùm realiter actualiter, non virtualiter, & ratione. Si igitur relationes propter virtualem diſtinctionem tertij in quo identificantur, ſunt realiter diſtinctæ; cur non ſunt etiam realiter diſtincta attributa propter eandem virtualem diſtinctionem tertij, in quo & ipſa identificantur. Petit principium, quia dum explicando diſtinctionem virtualem dicimus ipſam conſiſtere in eo, quod æquiualeat diſtinctioni reali in ordine ad verificanda contradictoria; idem eſt, ac ſi dicamus habenti diſtinctionem virtualem poſſe conuenire contradictoria; at hoc eſt illud ipſum, quod intendimus explicare; ergo principium petimus, & idem per
idem dicimus. Sed contra: Neutro vitio 21.
probatio noſtra laborat: Non laborat vitio nimis probandi, quia aliud eſt ea, quæ ſunt eadem vni tertio admittenti in ſe virtualem diſtinctionem, poſſe eſſe inter ſe realiter diſtincta, ſi aliundè vrgeat neceſſitas realis diſtinctionis; aliud eſt ea omnia, quæ tali tertio ſunt eadem, debere eſſe inter ſe realiter diſtincta ex eo; quod tali tertio eadem ſint, abſque eo, quod vrgeat aliundè inter ipſa realis diſtinctionis neceſſitas: noſtra doctrina ſolùm probat illud primum, non verò probat hoc ſecundum; qua ratione vtique nimis probaret. Propterea etiam appoſui in aſſerto particulas illas *cui conſequenter identificantur extrema inadæquatè, & non conuertibiliter*: Ex quibus colligitur quandonam ea, quæ ſunt eadem vni tertio admittenti in ſe virtualem diſtinctionem, ſint inter ſe diſtincta realiter; tunc ſcilicet, quando quodlibet extremum identificatur illi tertio inadæquatè, adeò vt ſcilicet non identificetur cum omni eo, cum quo identificatur tale tertium, non conuertibiliter, adeò vt ſcilicet non omne, quod eſt tale tertium ſit identificatum eidem extremo: cæterùm quando quæ ſunt eadem vni tertio etiam admittenti virtualem diſtinctionem ſunt identificata omnibus ipſius virtualitatibus, ſunt eadem ipſi adæquatè, & conuertibiliter: quomodo diuina attributa ſunt eadem diuinæ eſſentiæ, vtique non poſſunt

Quæ identificãtur vni tertio admittenti virtualem diſtinctionem poſſunt inter ſe realiter diſtingui, at nõ eſt neceſſe, quod realiter diſtinguantur.

possunt non esse realiter eadem inter se. Non laborat vitio petitionis principij, quia dum dicimus haberi distinctionem virtualem posse conuenire contradictoria, idque explicamus ex eo, quod distinctio virtualis æquiualet distinctioni reali in ordine ad verificanda contradictoria: Hoc secundum aliundè à nobis probatur, scilicet ex eo, quod distinctio virtualis sit eminenter distinctio realis, & distinctio realis contradictoria verificet. Nec præcisè nos dicimus verificantur contradictoria, vbi datur distinctio virtualis, quia distinctio virtualis potest verificare contradictoria: qua ratione peteremus principium, & idem per idem diceremus: Sed habemus insuper propriam rationem, ob quam distinctio virtualis potest verificare contradictoria; quia scilicet est eminenter distinctio realis, quæ ab omnibus conceditur verificatiua contradictoriorum.

23. In quo sensu diuina essentia identificetur adæquatè cum attributis, nō cum relationibus.

Ex his habes primò diuinam essentiam in aliquo sensu identificari adæquatè tum cum attributis, tum etiam cum relationibus; in aliquo sensu identificari adæquatè cum attributis, non cum relationibus: Si nimirum identificari adæquatè significet præcisè ipsam identificari secundùm se totam, verè etiam cum relationibus adæquatè identificatur. Si verò identificari adæquatè significet identificari alicui soli, ita vt nulli alij ab hoc realiter distincto identificetur, seu significet identificari etiam secundùm omnia sibi identificata, diuina essentia identificatur adæquatè cum omnibus, & singulis attributis; at non cum singulis relationibus, vt patet consideranti.

24. Sensus legitimus D. Thomæ.

Habes secundò quinam sit legitimus sensus D. Thomæ *prima parte, quæst.28. art. 2. ad 1.* dicentis: *Quæcumque vni, & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem in his, quæ sunt idem re, & ratione sicut tunica, & indumentum.* Non enim sensus est, quod sint sibi inuicem eadem ea, quæ sunt vni tertio eadem re, & ratione, sicuti tunica est quid idem indumento, qui sensus est supra impugnatus in exclusione secundi modi; sed sensus est quod sint sibi inuicem eadem ea, quæ sunt eadem vni tertio, quod sit in se ipso idem re, & ratione; sicuti tunica est idem re, & ratione (subintellige ratiocinata) cum indumento: ly igitur *in his quæ sunt idem re, & ratione* non cadit supra identitatem extremorum cum tertio, sed supra identitatem, seu vnitatem ipsius tertij in se. Nec refert, quod huic sensui non congruat adamussim exemplum, quod ibidem ex Philosopho addit Sanctus Doctor; Enimverò commune est omnibus exemplis claudicare.

§. IV.

Vtrùm relationes diuinæ distinguantur tum virtualiter, tum ratione ratiocinata ab essentia, & seu natura diuina?

ASSERTVM: Relationes diuinæ distinguuntur tum virtualiter, tum ratione ratiocinata ab essentia, seu natura diuina. Ita à fortiori Auctores relati *tract. superiori lib. 1. cap. 3. §. 5.* pro distinctione tum reali virtuali, tum rationis ratiocinatæ inter attributa, & essentiam contra eos, qui in diuinis propugnant distinctionem aut realem actualem, quos *præcedentibus paragraphis* mox refutauimus, aut solius rationis ratiocinantis, quos improbauimus *cap. præcit. §. 4.* Ideò superfluit hîc repetere, aut Auctores ibi relatos, aut rationes ibi adductas, & breuissimè assertum 25. Relationes diuinæ distinguuntur ab essentia virtualiter, & ratione ratiocinata.

Probatur: Relationes diuinæ nec magis nec minùs, quam virtualiter, & ratione ratiocinata distinguuntur ab essentia seu natura diuina; ergo relationes diuinæ distinguuntur tum virtualiter, tum ratione ratiocinata ab essentia, seu natura diuina, consequentia patet: probatur antecedens quoad primam partem, quod scilicet relationes diuinæ, non distinguantur magis, quam virtualiter, & ratione ratiocinata ab essentia; distinctio maior distinctione virtuali debet esse distinctio simpliciter realis, aut saltem ex natura rei, sed ex supradictis relationes diuinæ, nec distinctione simpliciter reali, nec distinctione ex natura rei distinguuntur ab essentia, ergo. Probatur idem antecedens quoad secundam partem, quod scilicet relationes diuinæ non distinguantur minùs, quam virtualiter, & ratione ratiocinata ab essentia. Relationes diuinæ non distinguuntur à diuina essentia minùs, quàm ab eadem essentia distinguuntur attributa, sed ex supradictis attributa distinguuntur à diuina essentia virtualiter, & ratione ratiocinata, ergo. Confirmatur: Relationes diuinæ comparatæ ad essentiam se habent, vt prædicata disparata, & absoluta; non vt relationes formaliter, relatio enim se habet formaliter vt relatio, solùm in ordine ad relationem oppositam; ergo relationes diuinæ, nec magis, nec minùs distinguuntur ab essentia, quàm ab eadem distinguuntur alia prædicata; sed alia prædicata absoluta distinguuntur ab essentia virtualiter, & ratione ratiocinata, ergo. Aduerte hîc dum dico relationes diuinas non magis distingui ab essentia, quam distinguantur ab eadem prædicata absoluta per ly *non magis* negari solùm distinctionem maiorem, quæ sit in linea diuersa à linea distinctionis virtualis, non verò negari distinctionem maiorem in ipsa linea distinctionis virtualis; 26. Relationes diuinæ comparatæ ad essentiã non sunt formaliter relationes.

pro quo recolenda sunt quæ suprà dicebantur §. 2.

27. Ex his habes diuinas relationes, & diuina attributa, si considerentur secundùm quod distinguuntur à diuina essentia maximam habere ad inuicem proportionem: quæ proportio sicuti etiam relationum ab essentia distinctio, magis constabit; si eo modo, quo suo loco explicatum est attributa non esse de conceptu formali essentiæ, nec essentiam de conceptu formali attributorum explicetur in præsenti relationes pariter non esse de conceptu formali essentiæ, nec essentiam de conceptu formali attributorum explicetur in præsenti relationes pariter non esse de conceptu formali essentiæ, nec essentiam de conceptu formali relationum: quod idem est, ac quærere: An distinctio asserta inter relationes, & essentiam sit adæquata, seu adæquatè præcisiua, adeò vt, nec essentia accepta virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam includat, aut transcendat relationem; nec relatio eodem modo accepta includat, aut transcendat essentiam: accepta, inquam, virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam; nam si accipiatur realiter simpliciter, vel ex natura rei, essentia & relatio sicuti non distinguuntur; ita non habent diuersos conceptos, & conceptus essentiæ non solùm est de conceptu relationis vel è contra, sed etiam conceptus essentiæ est ipsemet conceptus relationis, & è contra. Loquendo igitur virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam sit

---

§. V.

Vtrùm relationes diuinæ distinguantur ab essentia distinctione adæquatè præcisiua; adeò vt nec ipsæ sint de conceptu essentiæ, nec essentia de conceptu ipsarum?

28. Relationes diuinæ non sunt de conceptu essentiæ.

ASSERTVM I. Loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam relationes diuinæ non sunt de conceptu essentiæ. Ita Syluius *prima parte*, *quæst.* 28. *articul.* 2. §. *quæritur* 1. Ioan. à S. Thoma *eadem quæst. disputat.* 13. *articul.* 2. Vasquez *disputat.* 121. *cap.* 4. Molina *eadem quæst.* 28. *art.* 2. *disp.* 6. Arriaga *disp.* 48. *sect.* 3. *subsec.* 2. Marchinus *disp.* 11. *proposit.* 3. Aversa *quæst.* 28. *sect.* 6. Alijque tum Thomistæ, tum Recentiores magis communiter, & à fortiori Auctores distinguentes relationes ab essentia magis, quàm virtualiter, vt *Durandus, Scotus, Scotistæ*, &c. contra eos, qui inter diuinas relationes, & essentiam negant omnem distinctionem, etiam rationis ratiocinatæ, inter quos Aureolus *in* 1. *distinct.* 2. 3. *parte, artic.* 4. & insuper contra Ægidium Lusitanum *de beatitudine, lib.* 5. *quæst.* 13. *art.* 1. §. 2. solent pariter contra positum assertum referri Valentia 1. *part. disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 1. Caietanus *quæst.* 28. *art.* 2. *ad* 3. Bannez *quæst.* 28. *art.* 2. *dub.* 3. *ad* 6. Sed hi alijque nonnulli, si attentius legantur, loquuntur de relationibus, & diuina essentia sumptis realiter actualiter, non de iisdem sumptis virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam.

Probatur primò repetendo argumenta quibus *superiori tract. cap.* 3. §. 6. probatur attributa non esse de conceptu formali essentiæ, quæ à fortiori militant pro relationibus, pro quibus vlteriùs militant plura argumenta specialia, adeò vt, quando etiam admitteretur attributa esse de conceptu formali essentiæ, non posset id admitti quoad relationes, vt euincunt speciales probationes, quas subiicio. Ideò 29.

Idque verè est, etiamsi admitteretur attributa esse de essentiæ conceptu.

Probatur secundò: Quælibet diuina persona habet illud totum, quod est de conceptu formali diuinæ essentiæ, seu deitatis; sed hoc non verificaretur, si etiam virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam relationes diuinæ essent de conceptu diuinæ essentiæ, ergo loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam relationes diuinæ &c. Maior patet, quia quælibet diuina persona est perfectissimè, & completissimè Deus, adeóque habet perfectissimam, & completissimam deitatem; nequit autem haberi perfectissima, & completissima Deitas, nisi habeatur illud totum, quod est de conceptu formali ipsius. Minor probatur: Nulla diuina persona habet omnes diuinas relationes, neque enim Pater habet filiationem, aut filius passiuam spirationem; ergo non verificaretur aliquam diuinam personam habere totum id, quod est de conceptu formali diuinæ essentiæ, si essent de tali conceptu relationes. 30.

Dices quamlibet diuinam personam habere illud totum, quod est de conceptu formali absoluto diuinæ essentiæ, & hoc sufficere, vt quælibet diuina persona sit completissimè Deus, etiamsi non habeat illud totum, quod est de conceptu formali relatiuo diuinæ essentiæ, quomodò sunt de talis essentiæ conceptu relationes. Sed contra iam admittitur in diuinis conceptus relatiuus distinctus ab absoluto, iam conceditur subesse aliquid conceptui relatiuo, quod non subest conceptui absoluto; illud, quod subest conceptui relatiuo, non absoluto nos vocamus relationem; quod subest conceptui absoluto, vocamus essentiam, sicque in re nobis datur, quod intendimus: & diuersitas solùm est in eo, quod Aduersarij vsurpant nomen essentiæ secundùm illud, quod importat realiter actualiter, non secundùm illud, quod importat virtualiter, & in conceptu respondente rationi ratiocinatæ. 31.

Probatur tertiò: Paternitas loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam non est de conceptu diuinæ essentiæ, ergo neque aliæ relationes. Consequentia patet, quia cum aliæ relationes habeant respectu essentiæ eandem distinctionem, eandemque identitatem, quam paternitas, nulla potest esse maior ratio ponendi de conceptu essentiæ 32.

essentiæ aliquam aliam relationem potius, quàm paternitatem. Antecedens probatur: Si paternitas etiam loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam esset de conceptu essentiæ, Pater non posset communicare Filio totam essentiam, quin communicaret etiam paternitatem, sed Pater communicat filio totam essentiam, at definitur *in Concilio Lateranensi cap. damnamus, de summa Trinitate*, & non communicat. Paternitatem, vt pater ex illo communi, *Pater omnia dedit Filio præter esse Patrem*, ergo. Maior probatur: Quod est de conceptu alicuius se habet vt ipsius pars, sed non potest communicari tota aliqua res, quin communicetur quælibet ipsius pars, ergo non posset Pater communicare Filio essentiam, quin cõmunicaret etiam paternitatem, si Paternitas etiam virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam esset de conceptu essentiæ.

Quod est de cõceptu alicuius se habet vt ipsius pars.

33. Confirmatur: Pater pro illo signo originis, pro quo intelligitur præcedere filium, & Spiritum sanctum, habet quidquid est de conceptu formali deitatis, seu diuinæ essentiæ; sed pro tali signo non intelligitur filiatio, & spiratio passiua, ergo habetur quidquid est de conceptu formali deitatis non intellectis relationibus filiationis, & spirationis passiuæ: adeóque istæ relationes non sunt de conceptu formali deitatis. Minor patet quia filiatio, & spiratio passiua intelligerentur priores origine se ipsis, si intelligerentur pro illo signo originis pro quo Pater præcedit Filium, & Spiritum sanctum. Maior probatur: Pro illo signo Pater intelligitur perfectissimè, & completissimè Deus, quia secùs hoc nomen Deus propriè supponeret solùm pro tribus personis simul, nec posset supponere pro singulis personis seorsim. Item quia si principium filij non est perfectè Deus, seu non habet totum conceptum deitatis, neque etiam filius vtpotè qui procedere debet in similitudinem sui principij erit perfectè Deus, multò minus Spiritus sanctus, qui ex sua ratione formali non petit tantam similitudinem quantam filius, ergo nulla persona diuina erit perfectè Deus, nulla habebit conceptum adæquatum deitatis, consequenter hoc nomen Deus secundùm suum conceptum adæquatum importabit aggregatum ex rebus realiter distinctis, & quælibet persona seorsim erit solùm partialiter Deus iuxta errorem Ioachim, vide quo supra.

34. Essentia diuina non est de conceptu relationum.

ASSERTVM II. Loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam essentia diuina non est de conceptu relationum. Ita Auctores relati in superiori asserto dummodo Syluium excipias, cuius loco stat pro præsenti asserto Ægidius Lusitanus ibidem relatus contra eos, qui inter relationes, & essentiam negant omnem distinctionem etiam rationis ratiocinatæ, & insuper contra Henricum *quodlib. 5. quæst. 6.* Canariensem *quæst. 28 art. 5. disputat. 3.* Suarez *lib. 4. cap. 5. & 7.* Bellarminum *tom. 1. controu. 2. libro 2. de Christo, cap. 9. ad finem.* aliosque nonnullos docentes relationes quidem non esse de conceptu essentiæ, essentiam tamen esse de conceptu relationum. Ab his Auctoribus nos dissidemus non tam in re ipsa, quàm in explicando, quid veniat nomine essentiæ. Ipsi enim nomine essentiæ intelligunt conceptum quemdam transcendentalem importantem rationem entis increati, infiniti, simplicis &c. Nos nomine essentiæ intelligimus conceptum quemdam particularem importantem rationem illam primariam, & formalissimam, quæ in Deo primo relucet, tanquam radix omnium diuinorum prædicatorum, & præcisè consistit in esse simpliciter à se, vt suppono *ex tract. superiori, lib. 5. cap. 2. §. 2.* Hunc diuersum modum vsurpandi nomen diuinæ essentiæ animaduerterunt Io. à S. Thoma *quæstione 28. disputat. 13. artic. 2. numero 4.* Marchinus *disput. 11. circa initium.* Sic explicatum assertum

35. Relatio ex se præcisè esse persona si in suo cõceptu includeret diuinã essentiam.

Probatur primò: Relatio ex se præcisè non est diuina persona; Paternitas v. g. ex se præcisè non est Pater, sed si essentia diuina est de conceptu relationum, seu quod idem est, si relatio in suo formali conceptu includit diuinam essentiam, relatio ex se præcisè esset diuina persona, ergo essentia diuina non est de conceptu relationum. Maior patet, quia si relatio ex se præcisè esset diuina persona, nullatenùs distingueretur in diuinis persona à proprietate personali, nec illa constitueretur ex essentia, & proprietate personali, vt tamen constitui cum communi Theologorum infra *lib. sequenti cap. 1. §. 3.* probabitur contra Præpositiuum. Minor probatur: Persona diuina non potest includere aliquid amplius, quàm relationem, & essentiam; relatio enim personalis est subsistentia incommunicabilis, essentia diuina est natura intellectualis, adeóque ex relatione, & essentia in diuinis habetur tota ratio personæ, quæ nihil aliud importat, quàm naturæ intellectualis indiuiduam, id est incommunicabilem substantiam; sed, si essentia diuina esset de conceptu relationum, relatio ex se præcisè includit relationem, & essentiam; relatio enim ex se includit quidquid est de formalissimo conceptu sui ipsius, ergo, si in diuinis essentia est de conceptu relationum, relatio ex se præcisè est diuina persona.

36. Dices licèt ens sit de conceptu perseitatis, & cuiuslibet suæ differentiæ, quæ eo ipso, quod includit rationem contradistinctiuam à nihilo, necesse est, quod includat rationem entis, adhuc ex ente, & perseitate constituitur substantia, nec perseitas ex se præcisè substantia est, ergo similiter licèt essentia sit de conceptu relationis, adhuc ex essentia, & relatione constitui poterit persona, nec relatio ex se præcisè est persona. Sed contra: Instantia rectè procederet, si essentia diuina esset prædicatum transcendens; at cum esse simpliciter à se, in quo consistit formaliter diuina essentia, relationes diuinas non transcendat, instantia non rectè procedit; nec potest constitui diuina persona ex essentia, & personalitate eo modo, quo constituitur substantia ex ente, & perseitate,

Essentia diuina nõ trãscendit relationes.

perseitate, quia essentia diuina non transcendit Personalitatem, seu relationem eo modo, quo ens transcendit perseitatem. Impugnatur insuper instantia ex eo, quod constitutio diuinarum Personarum esset valde impropria, si esset similis ei, qua substantia constituitur ex ente, & perseitate; hæc enim constitutio fit solùm per conceptum magis, vel minus explicitum, vt tradi solet in Metaphysicis.

37. Relationes non includunt in conceptu proprio conceptum essentiæ. Probatur secundò essentiam diuinam esse de conceptu relationum idem est, ac relationes diuinas in conceptu proprio includere conceptum essentiæ, at loquendo virtualiter, & secundum rationem ratiocinatam relationes diuinæ in conceptu proprio non includunt conceptum essentiæ, ergo virtualiter, & secundum rationem ratiocinatam essentia diuina non est de conceptu relationum. Maior patet, nec negatur ab aduersariis. Minor probatur: Si loquendo virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam relationes diuinæ in conceptu proprio includunt conceptum essentiæ necesse est, quod relationibus secundum proprium conceptum sumptis conueniant ea, quæ conueniunt essentiæ super pariter secundum proprium conceptum, includenti enim conueniunt ea, quæ conueniunt incluso, sed hoc est falsum, neque enim relationes secundum proprium conceptum sunt communicabiles, aut sunt radix attributorum, aut sunt principium quo radicale Personarum procedentium, ergo. Confirmatur: Vel

38. conceptus relationum est præcisè conceptus essentiæ vel est conceptus essentiæ, & aliquid aliud tali conceptui superadditum. Primum dici non potest, quia secus relationes, neque etiam virtualiter distinguerentur ab essentia, imò cum idem non includat seipsum conceptus relationum dici non possee. includere conceptum essentiæ, vt volunt aduersarij. Si secundum dicatur, de illo superaddito conceptui essentiæ: Quæro vtrum includat conceptum essentiæ an non? Si dicatur includere conceptum essentiæ: Contra quia conceptus essentiæ superadderetur sibi ipsi; si concedatur non includere conceptum essentiæ, ergo datur conceptus aliquis in relatione, qui non includit conceptum essentiæ, & hoceft, quod intendimus, habemus scilicet conceptum secundum quem verificatur essentiam non esse de conceptu relationum.

39. Probatur tertiò: Non est maior ratio ponendi essentiam de conceptu relationum, quā ponendi relationem de conceptu essentiæ; sed loquendo virtualiter, & secundum rationem ratiocinatam relationes non sunt de conceptu essentiæ, vt in primo assertu probatū est: ergo loquendo virtualiter, & secundum rationem ratiocinatam essentia non est de conceptu relationum. Probatur maior primò positiuè: Non potest poni essentia de conceptu relationum, quin ponantur relationes de conceptu essentiæ, ergo non potest esse maior ratio ponendi essentiam, &c. Antecedens probatur: Ponere essentiam de

Non potest poni essentia de conceptu relationum quin ponantur relationes de conceptu essentiæ subintelligi in abstracto.

conceptu relationum est ponere essentiam includi in quouis proprissimo, & abstractissimo conceptu relationis, sed hoc poni non potest, nisi quiuis proprissimus, & abstractissimus conceptus relationis sit de conceptu essentiæ. Enimverò nihil magis est de conceptu essentiæ, quam essentia ipsa, ergo quiuis proprissimus, & abstractissimus conceptus relationis est maximè de conceptu essentiæ si quiuis propriissimos, & abstractissimos conceptus relationis importat essentiam ipsam. Probatur eadem maior secundo negatiuè: Non est assignabilia specialis aliqua, & maior ratio, cur essentia sit de conceptu relationum, & relationes non sint de concepto essentiæ, ergo. 40.

Dices habere maiorem rationem primò ex auctoritate D. Thomæ, qui *prima parte, quæst. 33. art. 3. ad 1.* expressè ait: *communia includi in intellectu propriorum, sed non è conuerso*, quod idem est, ac dicere essentiam esse de conceptu relationum, relationes non esse de conceptu essentiæ. Secundò ex ratione generica absoluti, & relatiui: absolutum enim ex genere suo præscindit adæquatè à relatiuo, nec includit in suo conceptu rationem *ad*, quæ est ratio propria relatiui; at relatiuum non præscindit adæquatè ab absoluto, cum consurgat ex *ad*, & *in*: & sicuti differentia accidentalis nequit adæquatè præscindi ab inetate, quæ est ratio communis accidentia, ita *ad* relatiuum, quod ex genere suo est differentia accidentalis seu prædicamenti contenti sub accidente nequit pariter præscindi ab ineitate, seu à ratione *in*; at hæc est ratio absoluta: qoia nihil est aliud, quàm ratio subiecti, & in diuinis est ipsa ratio essentiæ: cum enim relationes diuinæ fiot in essentia, ratio in diuinarum relationum est ipsa ratio essentiæ, adeóque sicuti ratio *in* est de conceptu cuiuscumque relationis; ita ratio essentiæ est de conceptu relationis diuinæ. Sed contra: Ad 41. In concreto essentia est de conceptu relationum, non è contra. primum dico *S. Doctorem* loqui de prædicatis communibus, & propriis in concreto, qua ratione cum detur ex *lib. sequenti, cap. 1. §. 9.* subsistentia absoluta, quia diuina essentia non intellectis personis est subsistens, & quid concretum, diuinæ relationes non sunt de concepto diuinæ essentiæ neque etiam sumptæ in concreto, cum tamen ipsa diuina essentia, quamvis non sit de conceptu relationum in abstracto; quomodo procedit nostrum assertum, sit de conceptu ipsarum in concreto: Sic enim relationes diuinæ sunt ipsæmet diuinæ Personæ, quæ cum constituantur ex relationibus, & essentia, vtique includunt in suo concepto essentiam. Porrò *S. Doctorem* loqui de prædicatis diuinis concretis euincitur ex eo, quod vtitur terminis concretis, non abstractis: dicit scilicet communia includi in intellectu propriorum non rationes communes includi in intellectu proprietatum. Item ex eo, quod alibi loquens de relationibus, tanquam de formis abstractis, satis exprimit non esse de ipsarum conceptu diuinam essentiam. Sic *in 1. ad Annibaldum, distinct. 33. art. 4.*

art. 4. docet *proprietatem personalem ad essentiam sic habere, vt quid omnino disparatum.* Ad secundum dico falsum esse, quod relatio ex genere suo includat in proprio conceptu rationem aliquam absolutam: Falsum item esse, quod ratio in diuinarum relationum sit ipsa ratio diuinæ essentiæ. Pro quo
42.
aduerte rationem *in* sumi posse dupliciter: vel prout explicat id, cui aliquid in est: vel prout explicat id, quod alicui inest: Rursus hoc secundo modo sumi potest: vel pro eo, quod alicui inest sistendo in ipso: vel pro eo, quod alicui inest trahendo ipsum ad aliud, scilicet ad terminum. Primum dici potest in receptiuum: Secundum dici potest in receptum, seu receptibile, & hoc si recipiatur sistendo in eo, in quo recipitur dicetur in absolutum, si recipiatur trahendo ad aliud id, in quo recipitur dicetur in relatiuum. His animaduersis dico relationem ex genere suo includere quidem ineitatem, seu rationem *in*; at non propterea includere rationem aliquam absolutam, quia *in*, quod relatio includit est *in*, non quo in subiecto sistitur, sed quo subiectum ad aliud trahitur, adeóque est ratio non absoluta, sed relatiua: & dum dicebatur rationem in esse ipsam rationem subiecti, id verum est de *in* receptiuo, non de *in* receptibili; & tamen cum *in* in communi ratione accidentis imbibitum, tum *in*, ex quo simul, & *ad* consurgit relatio, seu *in* relatiuum est *in* receptibile, non *in* receptiuum; alioqui subiectum esset de intrinseco conceptu cuiuscumque accidentis. Dum insuper dicebatur *in* diuinarum relationum esse ipsam diuinam essentiam, verum id est de *in* receptiuo à relationibus extrinsecè connotato; non de *in* receptibili, & relatiuo; quod solum est de intrinseco conceptu relationum formaliter sumptarum; & hoc in diuinis multiplicatur ad multiplicationem diuinarum relationum; ad quarum tamen multiplicationem non multiplicatur essentia.

In aliud receptiuum, aliud receptibile: & hoc aliud absolutum, aliud relatiuum.

43\. Ex dictis habes in aliquo sẽsu nec relationes esse de conceptu essentiæ, nec essentiam esse de conceptu relationum: In aliquo alio tum relationes esse de conceptu essentiæ; tum essentiam esse de conceptu relationum: Et insuper dari statum medium in quo relationes non sunt de conceptu essentiæ: & tamen essentia est de conceptu relationum. Primus sensus habetur, quando tum essentia, tum relatio sumitur virtualiter secundùm rationem ratiocinatam, & in abstracto. Secundus sensus habetur, quando tum essentia, tum relatio sumitur materialiter, & identicè. Tertius sensus, & status quasi medius habetur, quando tum essentia, tùm relatio licet sumatur virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam, sumitur tamen in concreto. In primo sensu procedunt superiora asserta, & ipsorum probationes: In secundo sensu procedunt plures auctoritates Sanctorum Patrum absolutè docentium relationes diuinas in essentia, essentiam in relationibus includi: & quidquid est in Deo esse Deum: Sic D. Bernardus *Serm.* 80. *in Cantica* ait: *absit vt assentiat Catholica Ecclesia esse substantiam, vel aliquam omnino rem, qua Deus sit, & qua non sit Deus.* D. Augustinus *lib.* 7. *de Trinitate, cap.* 6. *Non enim aliud est Deo esse, aliud Personam esse sed omnino idem*, D. Thomas *prima parte, quæst.* 27. *art.* 2. *ad.* 3. *In ipsa perfectione diuini esse continetur, & verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi, sicut, & quæcumque ad eius perfectionem pertinent & quæst.* 28. *art.* 2. *quidquid est in Deo est eius essentia* (at nonnullis interpositis) *In Deo non est aliud esse relationis, & esse essentiæ.* In tertio sensu, & statu quasi medio procedunt verba supra relata ex D. Thoma 1. *parte, quæst.* 33. *art.* 3. *ad* 1. Nec sibi aduersatur S. Doctor *quæst.* 39. *art.* 6. *ad* 2. docens: *quod sicuti est per se ista propositio Pater est Deus, ita, & ista Deus est Pater.* Ex quibus verbis videtur inferri quod sicuti concretum essentiæ est de conceptu Paternitatis in concreto; ita etiam concretum Paternitatis sit de conceptu essentiæ in concreto. Non, inquam, sibi aduersatur, quia vt colligitur ex verbis, quæ ibidem præmittuntur, solum intendit, quod in vtraque propositione sit prædicatio per identitatem; non verò intendit, quod in vtraque propositione in secunda æquè, ac in prima prædicatum sit de conceptu formali subiecti, sumendo tum prædicatum, tum subiectum virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam. Vnde vtraque quidem propositio est per se, sed prima est per se formaliter, secunda est per se identicè, quomodo dici potest esse per se etiam istam v. g. essentia est Paternitas, quæ tamen non est per se formaliter, & secundum rationem, vt tradit idem S. Doctor *quæst.* 8. *de pot. ar.* 2. *ad* 6.

In diuerso sensu verificatur relationes esse, & non esse de conceptu essentiæ: Item essentiam esse, & non esse de conceptu relationum insuper datur sensus medius quo essentia est de conceptu relationum, non è contra.

D. Thomas sibi non aduersatur.

Hi diuersi modi comparandi relationes diuinas, & essentiam inter se: Item diuersa ratio sumendi diuinam essentiam, aut pro prædicato transcendente, aut pro constitutiuo formalissimo Dei; si accurate perpendantur suppeditant distinctiones accommodatissimas ad dissoluendas omnes difficultates, quibus aduersarij solent impetere asserta veritates. Dum enim probant relationes esse de conceptu essentiæ, quia de conceptu entis simpliciter infiniti, cuiusmodi est essentia, Dei debet esse omnis perfectio tum absoluta, tum etiam relatiua: quia quidquid est in Deo Deus est, adeóque de conceptu essentiæ Dei, cum nihil magis sit de conceptu essentiæ Dei, quàm Deus ipse: Quia relationes non accidunt essentiæ diuinæ, adeóque sunt ipsi essentiales, & de conceptu ipsius. Hæc, & similia bene procedunt de essentiâ Dei sumptâ realiter, & identicè, non de eâdem sumptâ virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam. Solum scilicet realiter, & identicè essentia Dei est ens simpliciter infinitum; solum realiter, & identicè quidquid est in Deo Deus est: & vt diuinæ relationes essentiæ non accidant sufficit, quod sint ipsi identicè, & realiter essentiales. Dum probatur essentiam esse de conceptu

44\. *Modus soluendi omnia contraria.*

 conceptu

conceptu relationum, quia relationes inuoluunt in suo conceptu formalissimo esse increatum, & infinitum; sumitur essentia Dei pro prædicato transcendentali, prout significat præcisè ens diuinum. Dum probatur essentiam esse de conceptu relationum, quia est de conceptu Personarum, id solùm bene procedit de relationibus in concreto; quod scilicet est de cóceptu Personarum est de conceptu relationum, in concreto solùm, non in abstracto; sicuti in creatis natura rationalis ex eo, quod sit de conceptu Personæ, est de conceptu personalitatis in concreto, non personalitatis in abstracto. Quidquid tandem aliud obiiciatur aliquo ex his modis facilè eludi, & solui potest.

45. Relationes diuinæ distinguuntur ab essentia distinctione adæquatè præcisiua. ASSERTVM III. Relationes diuinæ distinguuntur ab essentia distinctione adæquatè præcisiua. Hoc assertum continetur in duobus superioribus, nec vlteriori indiget probatione, satis enim per se constat illos conceptus, quorum neuter alterum includit, ab inuicem adæquatè præscindere; adeóque essentiam, & relationes ab inuicem adæquatè præscindere eo ipso, quod nec essentia includit in suo conceptu relationes, nec relationes includunt in suo conceptu essentiam, loquendo iuxta supra explicata de essentia, & relationibus secundùm rationem ratiocinatam, virtualiter, & in abstracto: sicuti eodem modo loquebamur de attributis, & certè quæ suo loco de attributis, & in præsenti de relationibus diximus se mutuò fouent, & plurimum corroborant.

CAPVT VII.

De numero diuinarum relationum, & distinctione ipsarum ab inuicem.

1. SI sermo esset in præsenti de illis etiam relationibus, quæ dantur in Deo ad extra in ordine ad creaturas, in infinitum excresceret diuinarum relationum multitudo, & frustra inquireretur ipsarum numerus, vtpote qui foret innumerus, sicuti sunt innumeræ creaturæ; at quia iam supra notauimus hic solum tractari de relationibus diuinis ad intra, nec frustraneum est, nec admodum difficile inuestigare ipsarum numerum, præsertim loquendo de relationibus originis; quibus tamen expositis vberioris doctrinæ gratia examinabitur: Vtrum præter ipsas dentur in Deo ad intra aliquæ aliæ relationes reales; an verò ex ipsis solis consurgat totus numerus relationum realium Dei ad intra. Post definitum numerum ad distinctionem progrediemur: Neque ex eo, quod disseramus de solis relationibus realibus censendum est idem esse assignare numerum, ac assignare distinctionem; quia si verò nequeat in numero relationum realium computari, nisi relatio ab ijsdem omnibus distincta realiter. Censendum id, inquam, non est, quia plurimum differunt relationem aliquam esse realem, & relationem aliquam esse realiter distinctam ab aliis: quia, vt relatio sit realis, sufficit quod realitas cadat supra ipsam relationem, vt sit realiter distincta necesse est quod realitas cadat etiam supra distinctionem: eodem ferè modo tractatu superiori aduertebamus lib. 1. cap. 3. §. 5. aliud esse dari in Deo prædicata absoluta actualia, aliud dari prædicata absoluta distincta actualiter. Post definitum igitur: Quot sint in Deo relationes reales, superetit explicandum, quomodo tales relationes reales inter se distinguantur; omnesne realiter, an aliquæ solum virtualiter, & secundùm rationem ratiocinatam. Diuersum est relationé esse realem, & esse distinctá realiter ab aliis.

§. I.

Quot sint in Deo ad intra relationes Originis?

2. Quatuor sunt in Deo relationes originis. ASSERTVM: Quatuor sunt in Deo intra relationes reales originis. Nimirum Paternitas, filiatio, spiratio actiua, spiratio passiua. Ita cum D. Thoma *prima parte, quæstion.* 28. *art.* 4. omnes Theologi communissimè, adeò vt non possit oppositæ sententiæ temeritatis notam effugere, & valde accedat ad censuram etiam grauiorem; Vnde Molina *prima parte, quæst.* 28. *art.* 4. *disp.* 1. non dubitat ipsam appellare errorem in fide: crediderim tamen hanc censuram esse rigidiorem, quia vt aduertit Marchinus *disp.* 12. *propos. prima, & secunda*, est quidem de fide expressè definitum dari in Deo realiter spirationem actiuam sub ratione originis, & notionis: at non sub ratione relationis. Solent afferri contra hoc assertum Gabriel *in* 1. *distinct.* 27. *quæstion.* 2. Gregorius *dist.* 26. *quæst.* 1. sed hi Auctores re ipsa non negant relationem spirationis actiuæ, nec discrepant à communi sententia, nisi modo loquendi, quatenus contendunt spirationem actiuam esse eandem relationem cum Paternitate, & filiatione, cum quibus identificatur, nec posse dici relationem quartam. Magis directè sentiunt contra assertum veritatem Altinus Flauus, *lib.* 2. *de Trinitate, cap.* 5. Hugo Etherianus *libr.* 3. *contra Græcos, capit.* 2. relati à Lugo *prima parte, lib.* 2. *disputation.* 9. *capit.* 1. Censura sententiæ oppositæ.

3. Probatur primo: Relationes originis debent attendi penes ipsas origines, seu penes processiones, sed dantur in Deo ad intra duæ reales processiones, ergo dantur in Deo ad intra quatuor reales relationes originis. Maior patet ex ipsa denominatione relationis originis: Minor supponitur ex supradi-

ctis

Penes quamlibet processionem accipiendæ sunt duæ relationes. *ßis, cap. 2. §. 2.* Consequentia probatur: Penes quamlibet processionem debent accipi duæ relationes, ergo penes duas reales processiones quatuor relationes reales; adeòque reales relationes originis, quæ debent attendi penes processiones quatuor sunt, si sunt duæ reales processiones. Antecedens probatur: Penes quamlibet processionem debent attendi vna relatio ex parte principij producentis, altera ex parte termini producti, vt enim ait D. Thomas *prima parte, quæst. 28. art. 1. in C. Cum aliquid procedit à principio eiusdem naturæ necesse est, quod ambo, scilicet procedens, & id à quo procedit, habeant reales respectus ad inuicem.* Et vltra auctoritatem ratio esse potest, quia quando procedens, & id à quo procedit; seu productum, & producens, sunt eiusdem naturæ (cur addatur hæc particula *eiusdem naturæ* iam explicauimus *loco præcitato in secunda probatione*) non est maior ratio ponendi relationem realem in vno extremo, quàm in altero; adeòque eadem est ratio ponendi relationem in vtroque extremo; alteram scilicet in producente, alteram in producto.

4\. Dices nec allatam auctoritatem *D. Thomæ*, nec rationem esse sufficientis roboris ad probandum intentum: Non est sufficientis roboris allata auctoritas, quia retunditur auctoritate plurium Sanctorum Patrum apud Ruiz *disput. 16. sect. 1.* significantium relationem Spiritus Sancti ad Patrem, & filium non esse reciprocam: Non est sufficientis roboris allata ratio, quia ex eo, quod producens, & productum sint eiusdem naturæ videtur potiùs impediri relatio, vt potè requirens distinctionem non identitatem in suis terminis. Sed contra: Ad Sanctos Patres, quibus videtur retundi *D. Thomæ* auctoritas, dico ipsos solum intendere, quod Pater, & Filius non respiciant Spiritum Sanctum per Paternitatem, & filiationem, & quod prima, & secunda Persona non possint dici Pater, & Filius Spiritus Sancti, sicut tertia Persona potest dici Spiritus Patris, & Filij: quomodo *Lugus* intelligit etiam *Albinum*, & *Hugonem* suprà relatos. Cæterum non negant Sancti Patres Patrem, & Filium sub ratione spiratoris respicere Spiritum Sanctum per relationem reciprocam actiuæ spirationis. Ad impugnationem allatæ rationis dico identitatem naturæ, vbi inueniri potest, cum distinctione, & cum ratione producentis, & producti augere ius mutuæ relationis, quamvis increatis, vbi componi nequit eum distinctione Personarum relationem impediat.

Identitas naturæ cur impediat relationem in creatis, non in diuinis.

5\. Probatur secundò: Vltra tres relationes ab omnibus admissas, tanquam constitutiuas, & distinctiuas Personarum, in diuinis datur realiter spiratio actiua, quæ etiam ipsa est realis relatio originis, ergo quatuor sunt in Deo ad intra relationes reales originis. Antecedens quoad primam partem, quod detur in diuinis spiratio actiua est expressè de fide, tum quia ex supradictis de processionibus de fide est dari processionem actiuam, qua Spiritus Sanctus producitur, tum quia Concilium Lugdunense sub Gregorio X. *cap. vnico, de Summa Trinitate, in 6.* definit Spiritum Sanctum à Patre, & Filio vnicâ spiratione procedere. Idemque definiit Concilium Florentium sub Eugenio *in litteris vnionis.* Idem antecedens quoad secundam partem probatur: Pater, & Filius verè referuntur ad Spiritum Sanctum; at non possunt referri nisi per spirationem actiuam; ergo spiratio actiua in diuinis verè est realis relatio. Minor patet præsertim ex eo, quod mox præmissum est Patrem, & Filium non respicere Spiritum Sanctum per Paternitatem, & filiationem. Maior probatur: Spiritus Sanctus refertur ad Patrem, & filium; ergo etiam Pater, & filius referuntur ad Spiritum Sanctum, vt euincitur tum ex Concilio Toletano XI. *in Confessione*, vbi docetur Personas diuinas ad inuicem relatiuè dici, tum ex Sanctis Patribus agnoscentibus in diuinis Personis relationes mutuas. Ex D. Anselmo *lib. de Processione Spiritus Sancti, cap. penultimo est tribus communæ ad duos habere relationem: Pater enim ad Filium, & Spiritum Sanctum refertur, &c. Spiritus Sanctus ad Patrem, & Filium, &c.* Ex D. Augustino *lib. 5. de Trinitate, cap. 11. Donum, ergo donatoris, & donator doni, cum dicimus, relatiuè vtrumque ad inuicem dicimus.* Ex Boëtio *lib. de Trinitate circa finem; similis est in Trinitate relatio Patris ad Filium, & vtriusque ad Spiritum Sanctum.* Ex his habes obiter quàm immeritò nonnulli obiiciant Sanctos Patres, & Concilia quartæ relationis non meminisse, quamvis enim de quarta relatione vtpotè non constitutiua alicuius Personæ, nec adeò frequenter, nec adeò expressè sub proprio nomine spirationis egerint, ac de aliis tribus trium Personarum constitutiuis, tamen quartam relationem non fuisse omnino dissimulatam abundè conueniunt mox allatæ, & aliæ, quæ afferri possent, auctoritates.

De fide est dari spirationem actiuam.

Probatur ipsam esse relationem realem.

Relationes in diuinis Personis sunt mutuæ.

---

§. II.

An, & cur in diuinis quatuor reales relationes originis non possint absolutè dici quatuor res?

6\. ASSERTVM I. Licet absolutè admittantur in diuinis quatuor relationes reales, non possunt absolutè admitti quatuor res. Ita Ioan. à S. Thoma *prima part. quæst. 29. disp. 5. art. 3. num. 33.* Vasquez *disp. 138. cap. 2.* Lugus *lib. 2. disp. 9. cap. 3. num. 6.* Arriaga *disp. 49. sect. 1.* De Quiros *tract. 7. disp. 42. sect. 1.* Marchinus *disp. 12. ad 4.* Auersa *quæst. 38. sect. 1.* Aliique Theologi communiter contra eos, qui aut negant in diuinis quatuor reales relationes, ne admittant quatuor res, aut ponunt spirationem actiuam realiter distingui ab aliis quatuor

Licèt admittantur in diuinis quatuor relationes, non admittuntur quatuor res.

Dicere oppoſitum cadit ſub cenſura.

tuor relationibus, ſicque abſolutè admittunt quatuor res, ne negent quatuor reales relationes, qui vterque dicendi modus, ſicuti cadit ſub cenſura, eſt; quoad primum conſtat *ex ſuperiori* §. quoad ſecundum conſtabit *ex* §. 4. ita poſitum aſſertum nequit ſine cenſura negari. Dixi non poſſunt abſolutè admitti quatuor res, quia, vt cum *Marchino præcitato* loquar, non veremur nos aſſerere in diuinis eſſe quatuor res, ſed cum addito, nempe ſola ratione diſtinctas. Cæterum loquendo abſolutè, & abſque vllo addito excludente diſtinctionem realem actualem, aſſerta veritas

7. Probatur: Non poteſt in diuinis abſolutè admitti rerum quaternitas, ergo nec poſſunt abſolutè admitti quatuor res; Conſequentia patet, quia quatuor res, & quaternitas rerum ſynonyma ſunt; & ſicuti dicere in diuinis tres Perſonas eſt dicere Trinitatem Perſonarum; ita dicere quatuor res eſt dicere quaternitatem rerum. Antecedens continetur in definitione Concilij Lateranenſis relata *cap. præcedenti*, §. 1. vbi etiam præcluditur aditus euaſioni *Durandi* dicentis loqui Concilium de quatuor rebus, quæ ſint quatuor Perſonæ. Contra quam euaſionem vltra ibi dicta ſic inſurgo, & affero argumentum, quod eſt ſpecialis confirmatio aſſerti mox poſiti ſic. Si ſpiratio actiua eſt abſolutè quarta res diſtincta realiter à Paternitate, & filiatione, ſequitur neceſſario, quod conſtituat quartam Perſonam diſtinctam à Patre, & Filio; hoc autem non ſolum eſt ad hominem contra *Durandum*; verùm etiam eſt directè deſtructiuum Myſterij Trinitatis, ergo. Sequela maioris probatur: Spiratio actiua eo ipſo, quod eſt diſtincta realiter, &c. eſt ſubſiſtentia incommunicabilis non minus quàm Paternitas, & filiatio, ergo neceſſario conſtituit quartam Perſonam diſtinctam à Patre, & Filio. Patet hæc conſequentia, quia Perſona nihil aliud eſt, quam intellectualis natura ſubſiſtens incommunicabiliter. Antecedens probatur: Spiratio actina eo ipſo, quod eſt diſtincta realiter, &c. eſt ſubſiſtentia, & eſt incommunicabilis, ergo eſt ſubſiſtentia incommunicabilis: eſt ſubſiſtentia, quia eſt quid ſubſtantiale, non habens ſe per modum naturæ, nec per modum terminabilis: eſt incommunicabilis, quia in diuinis ad intra non datur communicatio niſi per identitatem; ergo ſpiratio actiua eo ipſo, quod eſt ab aliis Perſonis diſtincta realiter, & conſequenter aliis perſonis non identificata, eſt aliis perſonis incommunicabilis: Non dari in diuinis communicationem, niſi per identitatem, & conſequenter eſſe incommunicabile alteri quidquid non eſt alteri identificatum patet tum inductione facta per diuina prædicata, tùm ex eo, quod communicatio, quæ non eſſet per identitatem, deberet eſſe per realem actualem compoſitionem, quam diuina ſimplicitas non admittit.

Spiratio actiua, ſi eſt quarta res, neceſſariò conſtituit quartam Perſonam.

8. Ex his habes neque etiam quatuor res relatiuas poſſe in diuinis abſolutè admitti, nam etiam quatuor res relatiuæ quaternitatem rerum inducunt. Nec refert, quod ſit quaternitas rerum relatiuarum, quia vt ſemel, & iterum dictum eſt, *Concilium Lateranenſe* abſolutè damnat omnem quaternitatem rerum; ſiue deinde tales res ſint entitates ſimpliciter, & abſolutè, ſiue ſint modi, ſiue ſint relationes.

In diuinis non dantur quatuor res, nec etiam relatiuæ.

9. Aſſertum II. Ratio cur admittendo in diuinis quatuor relationes reales, poſſint non admitti quatuor res eſt: quia ad multiplicandas relationes ſufficit realis diſtinctio terminorum; ad multiplicandas res requiritur realis diſtinctio ipſarum entitatum relatiuarum. Colligitur ex D. Thoma *in 1. diſt. 27. q. 1. art. 1. in C.* Ex Vaſquio, Lugo *locis præcitatis*, aliiſque magis communiter.

Ratio cur admiſſis quatuor relationibus poſſint non admitti quatuor res.

10. Probatur & explicatur, afferendo in primis verba D. Thomæ *loco mox citato. Paternitas, & communis ſpiratio, non ſunt duæ res, quia non opponuntur relatiuè, ſed tantum duæ relationes, quia diſtinguuntur differentiis relatiuis in quantum eſt relatio: Cum enim relatio dicatur ſecundum reſpectum ad alterum, differentiæ relationis erunt ſecundum quod eſt ad diuerſa; & ideo, quia Paternitate Pater refertur ad filium, & communi ſpiratione ad Spiritum Sanctum, communis ſpiratio, & paternitas ſunt duæ relationes.* Relatio igitur ex ſuo modo ſignificandi principalius importat terminum, ſeu rationem *ad*, qua terminum attingit; & licèt importet etiam propriam entitatem, hanc tamen ex ſua propria differentia non adeò explicat, ſicuti explicat terminum, & attingentiam ipſius. Res autem ex ſuo modo ſignificandi importat præcisè ſe ipſam, ſeu propriam entitatem, nec poteſt res dupliciter ſumi entitatiuè ſcilicèt, & terminatiuè, ſicuti poteſt ſumi relatio. Hinc fit relationes quamuis ſint entitatiuè identificatæ, poſſe tamen dici multas per hoc, quod ſint diſtinctæ terminatiuè; res verò non poſſunt dici multæ, niſi ſint in ſe ipſis entitatiuè diſtinctæ. In propoſito ſpiratio actiua, & Paternitas (eadem eſt ratio de ſpiratione actiuâ, & filiatione) non poſſunt dici duæ res, quia non diſtinguuntur entitatiuè in ſe ipſis; poſſunt tamen dici duæ relationes quia diſtinguuntur terminatiuè, ſeu attingunt diſtinctos terminos: Non poſſunt dici duæ res, quia ly *duæ* non poſſet applicare diſtinctionem, quam exprimit, niſi ſuper entitates ipſas relatiuas; poſſunt tamen dici duæ relationes, quia ſic ly *duæ* poteſt applicare diſtinctionem ſuper terminos, & ecce explicatum eſt admittendo in diuinis quatuor reales relationes poſſint, &c.

Ad multiplicandas relationes ſufficit multiplicatio terminorum.

11. Dices ex hac explicatione ſequitur ſaltem admittendo in diuinis quatuor relationes debere admitti abſolutè quatuor terminos relationum; at huiuſmodi quatuor termini relationum non poſſunt non eſſe quatuor res, ergo non poſſunt admitti in diuinis quatuor relationes, niſi admittatur quaternitas rerum conſurgens ſi non ex ipſis relationibus, ſaltem ex terminis relationum. Sed contra: Aliud eſt quot ſunt relationes

tot

Ad multiplicandas relationes in diuinis sufficit, at non requiritur realis distinctio terminorum.

tot debere simpliciter esse terminos relationum, nec posse relationes multiplicari, nisi ad multiplicationem terminorum; aliud est sufficere distinctos terminos ad multiplicandas relationes, & multiplicari relationes, quoties repetiuntur distincti realiter termini. Si primum nostra doctrina contineret, bene inferret instantia quatuor terminos relationum: At quia secundum tantum à nobis docetur, instantia non concludit.

12. Dico igitur multiplicari relationes in diuinis, vel ex absoluta multiplicatione, & reali distinctione terminorum, vel ex oppositione, aut mediata aut immediata cum aliis relationibus. Primo modo multiplicantur Paternitas, filiatio, spiratio, actiua: Hæ enim tres relationes habent tres realiter distinctos terminos. Secundo modo multiplicatur spiratio passiua, quæ licèt non habeat terminum realiter distinctum à terminis filiationis, & paternitatis mediatè, tamen, id est mediante spiratione actiua opponitur filiationi, & paternitati. Non habent, inquam, spiratio passiua terminum realiter distinctum, &c. quia spirator; qui est terminus passiuæ spirationis, non distinguitur realiter à Patre, & filio, qui sunt termini filiationis, & paternitatis. Ideò sicuti spiratio actiua ex parte fundamenti non distinguitur realiter à paternitate, & filiatione; ita à paternitate, & filiatione non distinguitur realiter ex parte termini spiratio passiua: Vtraque tamen auget numerum relationum, licet ex diuerso capite vna, scilicet ratione oppositionis cum aliis; altera ratione termini realiter distincti à terminis aliarum. Ecce quomodo absque eo, quod absolutè dicantur esse in diuinis, aut quatuor termini, aut quatuor rationes fundandi, aut aliquo alio modo quatuor res, possit absolutè dici esse quatuor relationes.

13. Dices insuper: Non solum relatio, verùm etiam res relatiua explicat terminum, & attingentiam ipsius, ergo si hac de causa ad distinctionem realem terminorum multiplicantur relationes, adeo, vt paternitas, & spiratio actiua possint dici duæ relationes, eadem de causa ad distinctionem realem terminorum multiplicabuntur res relatiuæ: adeò vt paternitas, & spiratio actiua possint dici duæ res relatiuæ, & consequenter quatuor relationes quatuor res relatiuæ. Sed contra diuersimodè explicat terminum, & attingentiam ipsius relatio, ac explicat res relatiua, nam relatio explicat talem attingentiam primariò directè, & formaliter: Res relatiua explicat directè, primariò, & formaliter rem, seu entitatem; secundariò deinde, & indirectè attingentiam, & terminum. Ideo maior est ratio multiplicandi relationes, quam multiplicandi res relatiuas ex multiplicatione, & distinctione reali terminorum: & non multiplicatis rebus intelligi potest multiplicari relationes, quamvis non multiplicatis rebus intelligi nequeat multiplicari res relatiuas. Nec refert, quod relatio, & res relatiua synonyma sint: Non refert, inquam, quia sunt synonyma impropriè, solum scilicet quoad

Relatio, & res relatiua non sunt synonyma simpliciter; quia non habent eundem modú significandi.

substantiam rei significatæ, non quoad modum significandi.

Dices tandem relatio est quid inferius ad rem, est enim contractiuum rei, & omnis relatio est res; non omnis res est relatio: at multiplicato inferiori non potest non multiplicari superius: Multiplicato v. g. homine non potest non multiplicari animal, multiplicato animali non potest non multiplicari viuens, ergo non potest multiplicari relatio quin multiplicetur res, non possunt esse quatuor relationes, nisi sint quatuor res. Sed contra: multiplicato inferiori non potest non multiplicari superius, procedit solùm, quando inferius multiplicatur entitatiuè, & adæquatè, non quando inferius multiplicatur terminatiuè solum, & quodammodo inadæquatè, sicuti multiplicatur in diuinis quarta relatio spiratoris. Item procedit quando inferius, & superius habent eundem modum significandi, non quando habent modum significandi diuersum ratione cuius diuersimodi significandi maior distinctio requiratur ad multiplicandum superius, quàm ad multiplicandum inferius, vt contingit in nostro casu, vbi ad multiplicandum superius, scilicet rem requiritur realis distinctio entitatiua, quia in tali superiori non potest multiplicatio cadere, nisi super entitatem: Ad multiplicandum inferius sufficit realis distinctio terminatiua, quia inferius magis explicat terminum, quàm entitatem, sicque potest simpliciter multiplicari ex reali distinctione terminorum absque reali distinctione entitatum. 14.

Multiplicato inferiori debere multiplicari superius quomodo intelligatur?

---

§. III.

Vtrùm præter quatuor relationes originis dentur in Deo ad intra aliquæ aliæ relationes reales?

ASSERTVM: Præter quatuor relationes originis non dantur in Deo ad intra aliæ relationes reales: Specialiter verò reales non sunt relationes æqualitatis, & similitudinis inter diuinas Personas. Ita D. Thomas *prima parte, quæst.* 42. *art.* 1. *ad* 4. *& in* 1. *ad Annibald. dist.* 31. *quæst. vnica, art.* 4. Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 39. *disp.* 16. *art.* 4. *num.* 16. Syluius *quæst.* 42. Estius *in* 1. *dist.* 31. §. 1. Auersa *quæstion.* 42. *sect.* 1. Marchinus *disputation.* 55. Valentia, *disput.* 2. *quæstion.* 16. *punct.* 1. Vasquez *disput.* 166. *cap.* 2. aliique tum antiquiores, tum recentiores satis communiter contra Scotum *quodlib.* 6. *& in* 1. *dist.* 19. *& dist.* 31. Herinex *disputation.* 1. *quæstion.* 5. *num.* 48. & Scotistas communiter, nec non aliquos etiam Recentiores. 15.

Solæ relationes originis ad intra sunt reales.

Aduerte pro maiori intelligentia assertæ veritatis, & faciliore ipsius probatione aliud esse, quod æqualitas, & similitudo sint reales in diuinis, seu dentur in Deo realiter: 16.

Aliud est æqualitatẽ, & similitudinem

XXx Aliud

dinem in diuinis esse reales, aliud esse reales relationes.

Aliud quod sint reales relationes. Primum a nullo Catholico negari potest: Nam æqualitas inter diuinas personas expressè habetur tùm *in Symbolo Athanasij: Totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales*, tum in Concilio Toletano 6. *capit.* 1. *In hac Trinitate tanta est vnitas substantiæ, vt pluralitate careat, & æqualitatem teneat.* Similitudo inter easdem satis, superque colligitur *ex supradictis cap.* 4. vbi ostenditur verbum procedere, vt genitum, adeóque non solùm vt simile, verum etiam in similitudinem formaliter, & ex vi propriæ processionis: Spiritum Sanctum non procedere vt genitum, non quia non sit similis, sed quia non procedit in similitudinem formaliter, & ex vi propriæ processionis. Cum hoc tamen stat controuersia circa secundum: Vtrum æqualitas, & similitudo in diuinis sint reales relationes: & sicuti aliud est attributa v. g. in Deo esse actu, aliud esse actu distincta; ita aliud est æqualitatem, & similitudinem in Deo esse reales; aliud esse reales relationes: Quod attentè perpendendum est, ne quis nos redarguat, tanquam negantes realem æqualitatem, & similitudinem diuinarum personarum, cum tamen re vera nos non negemus in diuinis realem æqualitatem, & similitudinem; sed solum realem relationem æqualitatis, & similitudinis, quod expressit etiam D. Thomas *loco cit. ad Annibald.* dicens: *Quamuis æqualitas in Deo non sit relatio realis, tamen id, ratione cuius attribuitur æqualitas, realiter est in Deo: & ideo negans æqualitatem hæreticus est.* Sic explicatum asscitum

17. Probatur primò: Præter origines non datur in Deo ad intra aliquod aliud fundamentum relationis realis, ergo præter quatuor relationes originis non dantur in Deo ad intra aliæ relationes reales: Specialiter verò, &c. Consequentia patet, quia sicuti non potest dari relatio sine fundamento, seu sine ratione fundandi; ita non potest dari realis relatio sine ratione fundandi realem relationem, sine fundamento realis relationis. Antecedens probatur: Fundamentum relationis realis in Deo ad intra debet esse fundamentum relationis mutuæ sed præter origines non datur in Deo ad intra aliquod aliud fundamentum relationis mutuæ; ergo præter origines non datur in Deo ad intra aliquod aliud fundamentum relationis realis. Maior patet: Fundamentum relationis non mutuæ nequit esse aliud, quam mensura, & mensuratum; solæ enim relationes tertij generis fundatæ in mensura, & mensurato sunt relationes non mutuæ, at in Deo ad intra repugnant relationes reales fundatæ in mensura, & mensurato; cum tales relationes dicant ex genere suo imperfectionem, dicant scilicet realem dependentiam mensurati à mensura, realemque excessum perfectionis in mensura supra mensuratum. Minor probatur: Fundamentum relationis mutuæ debet esse fundamentum relatiuæ oppositionis: Omnis enim relatio mutua affert secum relatiuam oppositionem, sed præter origines non datur aliquid aliud, quod possit esse fundamentum alicuius oppositionis, seu in quo diuinæ personæ possint opponi: Cum omnia alia præter origines communia sint omnibus Personis iuxta illud vulgatum. Pater omnia dedit filio, præter esse Patrem, quod est idem ac dicere præter actiuam originem, qua sub conceptu relationis transcendentalis constituitur in esse Patris.

Omnis relatio in diuinis ad intra debet esse mutua.

Dices ex Scoto *in* 1. *dist.* 31. §. *tamen tenendo.* Ipsæmet relationes originis fundantur in essentia, seu in aliquo essentiali omnibus Personis communi, ergo fundamentum oppositionis relatiuæ in diuinis optimè esse potest aliquod commune omnibus diuinis personis. Probatur antecedens: Ipsæmet origines quatenus sunt fundamenta relationum, sunt quid essentiale, & commune omnibus personis. Enimverò origines, quatenus sunt fundamenta relationum, sumuntur, vt præcisæ à relationibus: At quatenus præcisæ à relationibus sunt quid reale, & commune, ergo quatenus fundamenta relationum, sunt quid reale, & commune, ac per consequens relationes originis fundantur in aliquo essentiali, & communi. Probatur minor: Origines idem sunt, ac processiones: At processiones, quatenus præcisæ à relationibus sunt quid essentiale, & commune, nec sunt aut propriæ alicuius personæ, aut ab inuicem realiter distinctæ, nisi secundùm relationes quas connotant, vt colligitur ex supradictis *cap.* 2. §. 3. *& cap.* 3. §. 4. *&* 5. Sed contra: Instantia probat origines non esse fundamentum relationum ab ipsis realiter distinctum, hoc enim deducitur ex eo, quod origines, vt a relationibus præcisæ non sint ab inuicem actu distinctæ, at non probat origines non esse distincta relationum fundamenta distinctione deriuata ab ipsismet relationibus per easdem origines connotatis: Nec potest eodem modo dici aliquas alias diuinas relationes habere fundamenta distincta distinctione deriuata ab ipsismet relationibus. Enimverò sicuti proprium est relationum originis distinguere personas, adeoque non supponere, sed facere distincta sua extrema; ita earundem proprium est non supponere, sed facere distincta sua fundamenta: At reliquæ relationes, sicuti, quia adueniunt personis, & extremis iam constitutis, non possunt sua extrema distinguere; ita nec possunt distinguere sua fundamenta, consequenter non possunt esse reales, nisi, & extrema, & fundamenta realiter distincta supponant. Pro quo videantur Valentia 1. *parte, disp.* 2. *quæstion.* 16. *punct.* 1. *ad* 3. Auersa *quæstion.* 42. *section.* 1. §. *neque obstat.* 18.

19.

S. læ relationes originis in diuinis faciunt, non supponunt distincta sua fundamenta, & sua extrema.

20. Probatur secundò: Si præter quatuor relationes originis dantur in Deo ad intra aliquæ aliæ relationes reales, maximè æqualitas, & similitudo inter diuinas Personas; sed æqualitas, & similitudo inter diuinas personas, quamvis reales sint, non sunt reales relationes, ergo præter quatuor relationes originis non dantur

tue

tur in Deo ad intra, &c. Maior est in confesso apud ipsosmet aduersarios, quorum nullus admittit in Deo aliquas alias relationes reales à relationibus originis, quin inter huiusmodi alias relationes recenseat relationes æqualitatis, & similitudinis inter diuinas Personas. Minor probatur: Si æqualitas, & similitudo inter diuinas Personas sunt relationes reales, vel habent pro ratione fundandi essentiam, & prædicata absoluta; vel personalitates, & prædicata relatiua; sed neutro modo æqualitas, & similitudo inter diuinas Personas sunt relationes reales; ergo. Maior patet, quia qualibet relatio debet habere suam rationem fundandi, & cum in diuinis quodlibet prædicatum sit, aut absolutum, aut relatiuum, non potest haberi ratio fundandi, nisi aut penes prædicatum absolutum, aut penes prædicatum relatiuum. Probatur minor, & quidem, quod non habeant pro ratione fundandi personalitates, & prædicata relatiua facilè euincitur ex eo, quod diuinæ Personæ in personalitatibus, & prædicatis relatiuis sunt dissimiles, & quasi specie diuersæ, & in iisdem quamvis positiuè inæquales non sint, neque etiam sunt æquales: Cum æqualia propriè sint illa, quæ subsunt eidem communi mensuræ, adeóque sunt perfectiones homogeneæ, & eiusdem rationis: Per se autem constat relationes æqualitatis, & similitudinis fundari non posse in eo, in quo extrema nec æqualia sunt, nec similia. Quod deinde non habeant pro ratione fundandi essentiam, & prædicata absoluta suadetur sic: Ratio fundandi relationes æqualitatis, & similitudinis, debet esse distincta, & diuersa numero in extremis, quæ inuicem referuntur; at essentia, & prædicata absoluta sunt in tribus personis omnino eadem, ergo essentia, & prædicata absoluta non sunt ratio fundandi, &c. Minor patet, Maior probatur: Relationes æqualitatis, & similitudinis non solum versantur inter extrema habentia rationem fundandi, sed etiam inter ipsas rationes fundandi; & vbi non dantur tales relationes inter rationes fundandi, neque etiam dantur inter extrema. Sic non solum vnus paries albus ad alium parietem album, sed etiam albedo vnius parietis ad albedinem alterius parietis relatione similitudinis refertur, & vbi poneretur eadem albedo in duplici pariete, sicuti non daretur relatio similitudinis inter albedines; ita nec inter parietes albos; eodem modo, quo de facto in lacte v. g. materia, & forma, substantia, & quantitas non referuntur ad inuicem relatione similitudinis; quia albedo, qua afficiuntur eadem est, nec vlla datur relatio similitudinis inter albedinem materiæ, & albedinem formæ; albedinem substantiæ, & albedinem quantitatis.

Personalitates diuinæ non fundant relationem similitudinis inter diuinas Personas.

Nec item talem relationem fundat essentia.

Eadem albedo posita in duobus subiectis non fundaret relationem similitudinis.

21. Dubitatur hic vtrum personalitates diuinæ, & relationes originis, sint saltem ratio fundandi reales relationes oppositionis, dissimilitudinis, diuersitatis: ratio dubitandi est, quia contra has relationes non militat ratio mox allata; poterunt enim huiusmodi relationes versari etiam inter ipsas rationes fundandi, cum non solùm personæ, verùm etiam personalitates diuinæ sint inter se oppositæ, dissimiles, diuersæ. Nihilominus re-

22. spondetur negatiuè. Solet communiter hæc negatiua responsio probari ex eo, quod vna relatio nequeat esse ratio fundandi alteram, ne procedatur in infinitum, huic tamen rationi satis non fido; quia solum videtur concludere, quod vna relatio nequeat esse ratio fundandi alteram eiusdem rationis, cum se ipsa; alio igitur ex capite probo negatiuam responsionem; scilicet ex eo, quod oppositio, dissimilitudo, diuersitas, non sint ex genere suo relationes, sed solum sint certi quidam modi distinctionis: & sicuti per hoc præcisè, quod vnum realiter distinguitur ab altero non dicitur ad ipsum realiter referri; ita nec debet dici referri per hoc, quod alteri opponatur, dissimiletur, diuersificetur, licet in hac parte, vt rectè monet Valentia *prima parte, disp. 2. quæst. 16. punct. 1. §. secundo potest*, possit aliquem fallere vocabulum ipsum diuersitatis, dissimilitudinis, &c. Cum enim dicimus dissimile, respicimus statim ad aliud dissimile, quasi ad quoddam dissimilis correlatiuum: At eiusmodi respectus non est rerum ipsarum secundum aliquam mutuam coordinationem ad se inuicem, sed tantummodo sit per intellectum; sicut quando dicimus distinctum, etiam connotamus ordinem quemdam ad aliud distinctum, & tamen distinctio non est relatio realis.

Vna relatio non potest esse fundamentum alterius eiusdem rationis.

23. Ex his habes in diuinis dari realem oppositionem, realem dissimilitudinem, & diuersitatem ratione personalitatum; realem æqualitatem, similitudinem, identitatem ratione essentiæ: At non dari relationes reales aut oppositionis, dissimilitudinis, diuersitatis; aut æqualitatis, similitudinis, identitatis. Illæ non sunt reales, quia oppositio, dissimilitudo, diuersitas, important ex genere suo relationem rationis tantùm, non realem; Istæ non sunt reales, quia non habent in diuinis ad intra sufficientem rationem fundandi, non habent scilicet in vno extremo rationem fundandi distinctam realiter à ratione fundandi existente in alio extremo. Vnde ponendo etiam relationes reales esse purum complexum ex extremis non sunt reales relationes æqualitatis, & similitudinis inter diuinas personas. Enimverò complexum relationis non consurgit ex extremis præcisè, sed extremis affectis distincta ratione fundandi.

Oppositio, dissimilitudo, & diuersitas diuinarum Personarum non sunt relationes reales.

Etiamsi relatio sit purum complexum, non dantur in diuinis relationes similitudinis, &c.

24. Habes insuper Scotum *in 1. dist. 31. §. ad quæstionem*, non sufficienter assignare omnia requisita ad relationem realem; dum ait ad relationem realem tria sufficiunt. Primò quod fundamentum sit reale, & terminus sit realis. Secundò quod extremorum sit distinctio realis. Tertiò quod relatio sequatur ex natura extremorum absque ope alterius potentiæ: Non sufficienter inquam assignat, quis pro relationibus mutuis præsertim æqualitatis, & similitudinis requiritur realis distinctio non solùm

Quænam requirantur ad relationē realem.

inter extrema, verum etiam inter rationes fundandi.

§. IV.

Quomodo Relationes reales, quæ dantur in Deo ad intra diſtinguantur inter ſe: Omneſne realiter, an aliquæ ſolùm virtualiter?

25\. *Spiratio actiua non diſtinguitur realiter à Paternitate, & filiatione.*

ASSERTVM: Relationes reales, quæ dantur in Deo ad intra non diſtinguuntur omnes realiter inter ſe, ſed tres ſolùm: Nimirum Paternitas, filiatio, ſpiratio paſſiua diſtinguuntur realiter ſingulæ ab alia qualibet: Quarta verò, ideſt ſpiratio actiua à Paternitate, & filiatione diſtinguitur ſolum virtualiter, & ratione ratiocinatâ. Hoc aſſertum quatenus affirmat diſtinctionem realem inter Paternitatem, & filiationem, & ſpirationem paſſiuam ſupponendum eſt ex reali diſtinctione Perſonarum Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ipſarumque conſtitutione ea Paternitate, filiatione, & ſpiratione paſſiua: Quatenus negat diſtinctionem realem ſpirationis actiuæ à Paternitate, & filiatione eſt contra Durandum *in* 1. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. diſtinguente ſpirationem actiuam à Paternitate, & filiatione magis, quàm ab eſſentia, adeóque realiter tanquam rem à re, nedum tanquam modum à re, qua ratione diſtinguit cum ſpirationem, tum alias relationes ab eſſentia. Hæc tamen opinio licèt à *Durando* magnis viris placuiſſe iactetur, non ſolùm tanquam falſa, & temeraria, ſed etiam tanquam in fide parum tuta ab omnibus ferè Theologis iure merito reprobatur, teſte Marchino *quæſt.* 28. *diſp.* 13. *propoſit.* 2. & Hetincx *diſp.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 34. vbi rectè aduertit nonnullos opinioni *Durandi* immerito inuoluere *Scotum*, & *Gabrielem*, cum tamen re vera iſti Auctores diſtinguant ſpirationem actiuam à Paternitate, & filiatione, ſolum ea natura rei, circa quam diſtinctionem vtrum ſit diuerſa à virtuali, vtrum coincidat cum reali recolenda ſunt, quæ tradebantur *tract. ſuperiori, lib.* 1. *cap.* 3. *§.* 3. Quatenus tandem aſſertum noſtrum diſtinguit realiter virtualiter ſpirationem actiuam à Paternitate, & filiatione, eſt contra eos, qui in diuinis admittunt ſolam diſtinctionem rationis ratiocinantis, vt retulimos *cap. præcit. §.* 4. Contra quos, ſicuti etiam contra *Durandum*, & alios in oppoſitum extremum declinantes aſſertam veritatem ſuſtinent Theologi communiter cum D. Thoma *prima parte, quæſtion.* 32. *art.* 3. *ad* 3. & *in* 1. *diſt.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 1.

Durandi cenſura.

26\. Probatur aſſertum primò quatenus negat diſtinctionem realem ſpirationis actiuæ, à Paternitate, & filiatione: Non dantur in diuinis quatuor res, neque etiam, relatiuæ ex *ſuperiori* §. 2. ſed ſi ſpiratio actiua diſtinguitur realiter à Paternitate, & filiatione præſertim tanquam res à re, conſequens prorſus eſt dari in diuinis quatuor res ſaltem relatiuas: Et ſicuti in omnium ſententia Paternitas, filiatio, & ſpiratio paſſiua, quia realiter ab inuicem diſtinguuntur, ſunt tres res relatiuæ; ita, ſi ſpiratio actiua, de qua certum eſt diſtingui realiter à ſpiratione paſſiua, cui opponitur diſtingueretur realiter etiam à Paternitate, & filiatione, realiter ab inuicem diſtinguerentur Paternitas, filiatio, ſpiratio actiua, ſpiratio paſſiua, adeóque nullâ tergiuerſatione negari poſſent quatuor res relatiuæ. Confirmatur primò: Non datur in diuinis quarta Perſona, ſed ſi ſpiratio actiua diſtingueretur realiter à Paternitate, & filiatione, daretur in diuinis quarta perſona ex §. 2. *præcit. aſſert.* 1. ergo. Confirmatur ſecundò: Spiratio actiua eſt communis Paternitati, & filiationi, ergo identificatur realiter cum Paternitate, & filiatione; at, quæ identificantur, eâdem ratione, qua identificantur, non diſtinguũtur, vt per ſe patet, ergo ſpiratio actiua non diſtinguitur realiter à Paternitate, & filiatione. Antecedens patet: Spiratio actiua eſt communis Patri, & filio: At non eſt communis Patri, & Filio ratione eſſentiæ, quia ſecus communis eſſet etiam Spiritui Sancto, ergo eſt communis Patri, & Filio ratione paternitatis, & filiationis; adeóque eſt communis Paternitati, & filiationi. Prima conſequentia probatur: Omnis communicatio in diuinis eſt per identitatem ex eodem §. 2. *præcit.* ergo in diuinis quidquid eſt commune eſt identificatum iis, quibus eſt commune, conſequenter ſpiratio actiua, &c. Confirmatur tertiò: Spiratio actiua non debet diſtingui à paternitate, & filiatione magis, quàm ipſa, & aliæ relationes diſtinguantur ab eſſentia, ſed ipſa, & aliæ relationes non diſtinguuntur ab eſſentia realiter ex *ſuperiori cap.* 6. §. 1. ergo. Maior probatur: Spiratio actiua in ordine ad paternitatem, & filiationem non minus, quàm in ordine ad eſſentiam ſe habet, vt prædicatum diſparatum, & abſolutum, non vt relatio formaliter, ergo.

Spiratio actiua eſt communis Paternitati, & filiationi.

Se habet ad vtramque, vt prædicatum abſolutum.

27\. Probatur aſſertum ſecundò, quatenus diſtinguit virtualiter ſpirationem actiuam à paternitate, & filiatione: Datur in Deo realiter ſpiratio actiuá tanquam quarta relatio ex *ſuperiori* §. 1. ſed ſi ſola ratione ratiocinante diſtingueretur à paternitate, & filiatione, dici non poſſet quarta relatio realis, ergo diſtinguitur à paternitate, & filiatione plus, quàm ratione ratiocinante, adeóque virtualiter, & ratione ratiocinata. Minor probatur: Si ſpiratio actiua diſtingueretur ſola ratione ratiocinante à paternitate, & filiatione præciſo opere intellectus, nullum eſſet fundamentum diſtinguendi ſpirationem actiuam à paternitate, & filiatione, adeóque ſpirationi actiuæ nec correſponderet diſtincta proceſſio, nec diſtinctus terminus ab iis, quæ correſpondent

Non debet ab ipſis diſtingui ſola ratione ratiocinante.

dent paternitati, & filiationi; distinctio enim processionis, vtpote quæ respectu diuinarum relationum est ratio fundandi) & distinctio termini sunt fundamentum distinguendi diuinas relationes. Confirmatur: Spiratio actiua non potest minùs distingui à paternitate, & filiatione, quàm distinguatur ab attributis, aut quàm distinguantur attributa inter se, & ab essentia. Sed tum spiratio actiua ab attributis, tum attributa inter se, & ab essentia, distinguuntur virtualiter, & ratione ratiocinata, ergo. Minor aliundè supponitur: Maior probatur ex eo, quod quidquid militat pro secunda, militat etiam

28. pro prima distinctione virtuali. Probatur assertum tertiò quoad vtramque partem: Ea, quæ afferuntur ad probandam distinctionem realem spirationis actiuæ à paternitate, & filiatione, sufficienter saluantur per distinctionem virtualem, & non possunt sine distinctione virtuali saluari, ergo spiratio actiua non distinguitur realiter à paternitate, & filiatione; distinguitur verò ab iisdem virtualiter: Antecedens probatur attingendo potissima argumenta, quæ afferri solent ad probandam distinctionem realem spirationis actiuæ &c. & ostendendo pro ipsorum solutione sufficere, & reperiri distinctionem virtualem.

29. Affertur primò distinctio realis paternitatis à filiatione, quæ distinctio non videtur posse admittere realem identitatem paternitatis, & filiationis cum actiua spiratione: Quæ enim realiter identificantur cum tertio non possunt realiter inter se distingui, sed debent realiter inter se identificari propter vulgatissimum illud principium: Quæ sunt eadem vni tertio &c. Pro huius solutione sufficit, & requiritur distinctio virtualis, quia ad hoc, vt duo sint eadem vni tertio absque eo, quod sint eadem inter se, sufficit, & requiritur, quod tale tertium non sit vnum, & idem etiam ratione, & virtualiter; pro quo repetantur *supradicta cap. 6. §. 5.* Hinc habes obiter duas entitates relatiuas posse identificari non solùm cum tertiâ absolutâ, verùm etiam cum tertiâ relatiuâ absque eo, quod identificentur inter se, quando tertia entitas relatiua est in se virtualiter distincta, & virtualiter multiplex. Neque dicas ergo eodem modo duæ entitates absolutæ possent identificari cum tertiâ, aut absolutâ aut relatiuâ absque eo, quod identificentur inter se. Contra enim in diuinis inter duas entitates absolutas, sicuti nunquam potest esse appositio, ita numquam potest esse necessitas realis distinctionis, pro quo recolantur supradicta *circa finem §. 3. precitati.*

Duæ entitates relatiuæ possunt identificari cum tertia etiam relatiua absque identitate inter se.

Cur non eodem modo duæ entitates absolutæ.

30. Affertur secundò distinctio realis filiationis; seu passiuæ generationis à spiratione passiua; ex qua formatur à permutata proportione argumentum ad probandam distinctionem realem paternitatis, seu generationis actiuæ à spiratione actiua sic: Sicut se habet generatio actiua ad generationem passiuam, ita se habet spiratio actiua ad spirationem passiuam; ergo permutatâ proportione sicuti se habet generatio passiua ad spirationem passiuam, ita se habet generatio actiua ad spirationem actiuam; sed generatio passiua, seu filiatio distinguitur realiter à passiua spiratione, ergo generatio actiua, seu paternitas distinguitur realiter ab actiua spiratione. Pro huius argumenti solutione requiritur, & sufficit distinctio virtualis: Requiritur, quia sine virtuali distinctione generationis actiuæ à spiratione actiua nullum esset fundamentum assignandi spirationem passiuam pro termino actiuæ spirationis, potius, quàm pro termino actiuæ generationis, & generatio actiuâ, spiratio actiua essent termini Synonymi, inter quos nulla posset fieri proportio. Sufficit quia necessitas distinctionis realis in diuinis non habetur, nisi ex oppositione relatiuâ saltem mediatâ, quæ oppositio reperitur inter generationem passiuam, & spirationem passiuam, non inter generationem actiuam, & spirationem actiuam: Neque enim ab habente actiuam generationem producitur spiratio actiua, sicuti ab habente passiuam generationem producitur spiratio passiua. Quoad formam deinde argumenti à permutatâ proportione constructi, dico cum Capreolo talem argumentationem valere solùm in quantitate, in qua v. g. rectè arguitur sicuti se habet palmus ad bipalmum, ita bipalmus ad quadripalmum, ergo à permutata proportione sicuti se habet bipalmus ad quadripalmum, ita palmus ad bipalmum; vel si placeat loqui de quantitate discreta sicut se habent tria ad sex, ita quinque ad decem, ergo sicut se habent sex ad decem, ita tria ad quinque. Cæterùm in præsenti materiâ talem arguendi formam malè concludere hac instantia conuinco; sicut se habet generans ad genitum, ita spirans ad spiratum, ergo à permutata proportione, sicut se habet genitum ad spiratum, ita generans ad spirantem, ergo sicut distinguitur realiter persona genita à persona spirata, ita distinguitur realiter persona generans à persona spirante, quod non verificatur. Ratio, cur solùm in quantitate valeat argumentum à permutata proportione, esse potest, quia solùm in quantitate perfectè, & ad amussim apparet æqualitas, vel excessus vnius proportionis ad alteram, vel vnius extremi ad alterum.

31.

Argumentum à proportione commutata valet solùm in quantitate aut cótinua, aut discreta.

32. Affertur tertiò diuersitas, seu distinctio quasi specifica spirationis actiuæ à paternitate, & filiatione: cum enim diuersitas specifica, aut quasi specifica sit maior diuersitate entitatiua, & numerica; ea quæ quasi specie distinguuntur, non videntur posse entitatiuè, & numericè identificari. Pro huius argumenti solutione requiritur, & sufficit distinctio virtualis: requiritur, quia ad diuersitatem quasi specificam vtique requiritur aliqua fundamentalis distinctio prædicatorum, alioqui esset diuersitas purè chymerica. Sufficit, quia vbi diuersitas

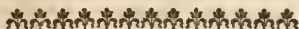
Quæ differ-

rũt ſpecie in eodem ordine, in quo diff. rũt ſpecie, differunt etiam numero.

ſitas ſpecifica, ant quaſi ſpecifica, non eſt phyſica, & realis actualis; ſed metaphyſica, eminens & virtualis; vt in propoſito, infertur diuerſitas, ſeu diſtinctio entitatiua, & nomerica ſolùm in eodem ordine; ideſt ſolùm virtualis, & eminens.

33. Ex his babes loquendo de diſcrimine reali importante realem diſtinctionem rectè procedere auctoritatem Damaſceni *lib.* 1. *de fide, cap.* 11. dicentis: *In ſolis proprietatibus, nimirùm paternitatis, filiationis & proceſſionis diſcrimen animaduertimus.*

34. Habes inſuper ſpirationem actiuam eodem ferè modo ſe habere ad duas, quo eſſentia ſe habet ad tres relationes, & perſonas realiter diſtinctas: Eamdem ſcilcet actiuam ſpirationem eſſe communem duabus, ſicuti eadem eſſentia eſt communis tribus perſonis: eſſe per idemtitatem in duabus, ſicuti eadem eſſentia eſt per idemtitatem in tribus perſonis &c. Quæ & ſimilia magis conſtabunt ex infrà dicendis de perſona Spiritus ſancti, & principio ſpirante.

CAPVT VIII.

De prædicatis, quæ in Deo plurificantur, & realiter diſtinguuntur iuxta pluralitatem, & realem diſtinctionem diuinarum relationum.

1. Tres diuinorum prædicatorum claſſes.

TRES prædicatorum claſſes quantum ad præſentem titulum poſſunt in Deo conſiderari. Prima claſſis eſt prædicatorum tranſcendentium ſimpliciter, quæ ſcilicet vagantur per omnem rationem entis vniuerſaliſſimè accepti; & quinque communiter aſſignantur, nimirum res, ens, vnum, verum; bonum. Secunda eſt prædicatorum tranſcendentium ſecundùm quid, quæ ſcilicet vagantur per omnem rationem entis diuini, & in omnibus aliis diuinis prædicatis ſaltem abſolutis imbibuntur, cuiuſmodi ſunt eſſe increatum, eſſe æternum, eſſe infinitum in propriâ lineâ &c. Tertia eſt prædicatorum nullatenùs tranſcendentium, quæ ſcilicet conſtituunt in Deo ſpecialem, & determinatam lineam, nec per aliorum prædicatorum lineas vagantur, vt eſſe ſimpliciter à ſe, eſſe intellectiuum, eſſe volitiuum, eſſe omnipotens &c. Circa prædicata huius tertij generis certum eſt ipſa non plurificari ad pluralitatem relationum; ſicuti certum eſt non plurificari ad pluralitatem relationum eſſentiam. Controuerſum autem eſt circa reliqua prædicata, & ſpecialiter circa prædicatum bonitatis, ſeu perfectionis.

Bonitas trãſcendentalis, & perfectio in præſenti ſumuntur pro eodem.

Bonitas tranſcendentalis, & perfectio quamvis habeant in rigore diuerſam ſignificationem; ſicuti ex dictis *tractat. ſuperiori lib.* 1. *cap.* 5. *in lim.* habent diuerſam ſignificationem bonum tranſcendentale, & perfectum, pro nunc tamen rectè poſſunt ſumi indiſtinctè, cum enim perfectio addat, non detrahat aliquid bonitati tranſcendentali, quod in ordine ad diuinas relationes ſtatuetur de perfectione, procedet à fortiori de bonitate tranſcendentali, etiam in rigore ſumptâ) ſpecialiter inquam circa prædicatum bonitatis, ſeu perfectionis, circa quam acri concertatione diſputatur, non ſolùm, verùm ad pluralitatem relationum plurificetur; verùm etiam vtrùm relationibus conueniat: non poſſumus propterea priorem illam controuerſiæ partem aggredi, niſi diſcutiamus hanc ſecundam, pro qua.

2. Præmitto ſermonem non eſſe in præſenti de relationibus conſideratis idemticè, & ratione eſſentiæ, cui idemtificantur, ſed de ipſis conſideratis formaliter, & ratione proprij conceptus formalis *ex ſuperiori cap.* 6. §. 5. adæquatè præſcindentis ab eſſentia, & à quolibet prædicato eſſentiali, ſeu abſoluto.

Relatione idẽticè ſumptas dicere perfectionẽ eſt omninò manifeſtum.

Enimuerò primo modo æquè manifeſtum eſt relationibus conuenire perfectionem, ſeu relationes includere perfectionem, ac manifeſtum ſit relationibus conuenire per idemtitatem eſſentiam, ſeu relationes idemticè includere diuinam eſſentiam; quam eſſe perfectionem, imò quacumque perfectione perfectiorem meridianâ luce clarius eſt: Verùm quò manifeſtius apparet relationibus hoc primo modo conſideratis perfectionem conuenire, eo minùs conſtat quid ſentiendum ſit de iiſdem conſideratis ſecundo modo; & licèt ex eo, quod *ſuprà cap.* 5. §. 2. aſſertum ſit relationes diuinas etiam acceptas præciſiſſimè, & ſecundùm formaliſſimam rationem *ad*, importare realitatem, aliquantulo planior via pateat ad aſſerendam iiſdem relationibus formaliſſimè ſumptis perfectionem, hanc tamen viam ſic aliqualiter complanatam exaſperat plurimùm difficultas explicandi, qualis ſit huiuſmodi perfectio, intenſiuane, an extenſiua? Simpliciter ſimplex, an non? Vnica, an triplex? In quibus ſingulis definiendis diſcrepant illi etiam Auctores, qui inter ſe maximè conueniunt in concedenda diuinis relationibus perfectione, vt patebit ex ſequentibus. Ideò ſit

---

§. I.

Vtrùm diuinæ relationes formaliſſimè acceptæ dicant aliquam perfectionem?

3. Dicunt etiã perfectionẽ formaliter vt contradiſtinctæ ab eſſentia.

ASSERTVM: Relationes diuinæ formaliſſimè acceptæ, ſeu conſideratæ ſecundùm proprium conceptum formalem ab eſſentia adæquatè præciſum, dicunt aliquam veram, & realem perfectionem. Ita Aureolus *in* 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. Ochamus,

&

& Gabriel *ibidem*, Syluius *prima parte*, *quæst.* 28. *art.* 2. §. *quæritur* 2. Io. à S. Thoma *eadem quæst. disputat.* 13. *art.* 3. *numero* 8. Vasquez *disputat.* 122. *cap.* 2. Lugus *lib.* 2. *disputat.* 10. *cap.* 2. *numero* 2. Arriaga *disputat.* 49. *sect.* 2. *subsec.* 1. De Quiros *tractat.* 7. *disputat.* 44. *sect.* 3. Marchinus *disputat.* 2. *proposit.* 3. Herincx *tractat.* 2. *disputat.* 1. *quæstione* 6. *numero* 45. alijque plurimi ex qualiber Schola Thomistarum, Scotistarum, & Recentiorum. Solent citari contra hoc assertum D. Thomas *prima parte*, *quæst.* 42. *articul.* 4. *ad* 2. Caietanus *quæst.* 28. *articul.* 2. *ad tertium.* Canariensis *ibidem disputat. penultima*, *arg.* 4. Capreolus *in* 1. *distinct.* 7. *quæst.* 1. *ad* 3. *contra primam conclusionem.* Marsilius *in* 1. *quæst.* 23. *articul.* 3. Richardus *in* 1. *distinct.* 24. *articul.* 1. *quæst.* 3. *ad* 1. Molina *prima parte*, *quæst.* 42. *articul.* 6. *disputat.* 2. *conc.* 2. Scotus *in* 1. *distinct.* 8. *quæstione* 4. §. *ad secundum dubium*, *& magis ex professo quodlib.* 5. alijque non pauci, præsertim ex antiquioribus. Verùm nonnulli ex huiusmodi Auctoribus non adeò clarè nobis aduersantur, vt possint absolutè contra nos afferri: & quidquid sit de reliquorum mente, *D. Thomas*, *& Scotus*, de quorum suffragiis possent Aduersarij sibi valde blandiri, nostro, vt mox ostendo fauent asserto, quod propterea

4\. Probatur primò ex D. Thoma *prima parte*, *quæst.* 27. *artic.* 2. *ad* 3. *In ipsa perfectione diuini esse continetur, & Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi, sicut & quæcumque ad eius perfectionem pertinent*, quæst. 8. de potentia, art. 2. ad 1. *Essentia diuina est super omne genus comprehendens in se omnium generum perfectiones, vnde nihil prohibet id, quod est relationis, in ea inueniri*: quæst. 9. pariter de potentia, art. 5. ad 23. *Non esset omnimoda perfectio in diuinis, nisi esset ibi processio Verbi, & Amoris.* In quibus textibus ly *processio Verbi, & Amoris* ly *Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi*, & clariùs ly *id quod est relationis* important personas & relationes formaliter acceptas. Si igitur ex perfectione diuini esse probat S. Doctor ista Deo conuenire, nec fore in Deo omnem perfectionem, si ista deessent, vtique indicat relationem formaliter acceptam importare aliquam perfectionem, alioqui esset nullius prorsùs roboris Angelica vaticinatio. Nec oppositum tradit Sanctus Doctor loco ab Aduersariis relato *ex quæst.* 42. solùm enim ibi intendit excludere à relationibus perfectionem intensiuam iuxta mox afferenda

Diuus Thomas, & Scotus nostræ fauent sententiæ, & malè afferuntur pro sententia opposita.

5\. §. *sequenti*. Confirmatur ex Scoto, *qui quodlib.* 7 §. *contra: quamquam illud in fine*, ait: *Actum notionalem habere rationem boni, & veri*: Actus autem notionalis actui essentiali addit relationem, consequenter iuxta Scotum relatio habet rationem boni, & aliqualiter perfecti. Quod efficacius colligitur *ex* 1. *dist.* 1. *quæst.* 2. §. *ad argumenta principalia*, vbi expressè admittit in diuinis perfectionem suppositi, vt contradistinctam à perfectione quiditatiua. Quid est autem aliud in diuinis perfectio suppositi distincta à perfectione quiditatiua, quàm perfectio relationis distincta à perfectione essentiæ: Nec aliam perfectionem, quàm quiditatiuam, essentialem & absolutam negare intendit relationibus formaliter acceptis idem Doctor subtilis locis per Aduersarios relatis, vt patet consulenti, & consideranti ipsius subtilis Doctoris textus.

Probatur secundò: Relationes diuinæ formalissimè acceptæ, seu consideratæ secundùm proprium conceptum formalem &c. dicunt realitatem seu realem entitatem, ergo dicunt aliquam veram, & realem perfectionem. Antecedens supponitur *ex superiori cap.* 5. §. 2. vbi assertum est reale *ad* præcisissimum diuinarum relationum. Non possunt autem relationes diuinæ magis formaliter accipi, secundùm conceptum magis formalem considerari quàm dum accipiuntur, & considerantur secundùm præcisissimum *ad*; consequentia probatur tum ex D. Augustino *lib.* 83. *quæstionum*, *quæst.* 24. dicente, *Omne quod est in quantum est, bonum est*, tum ex communissimo Metaphysicæ principio, quod ens reale, & bonum conuertantur; at in præsenti bonum, & perfectum, bonitas, & perfectio, pro eodem sumuntur, ergo relationes diuinæ secundùm rationem formalissimam dicendo realiatem dicunt bonitatem, dicendo bonitatem dicunt perfectionem. 6.

Relationes diuinæ sicuti in suo conceptu formali dicunt realitatem, ita & perfectionem.

Dices relationes diuinas formaliter acceptas habere quidem, seu dicere; at non explicare perfectionem. Sed contra huic instantiæ, quam admittunt nonulli, etiam ex iis, qui absolutè concedunt diuinis relationibus formaliter acceptis perfectionem, inter quos Io. à S. Thoma *prima parte*, *quæstione* 28. *disputat.* 13. *articul.* 3. *numero* 9. huic inquam instantiæ occurro recolendo *ex supradictis* §. 2. *præcit.* relationes diuinas, nisi fiat quæstio de nomine, non solùm dicere, verùm etiam explicare realitatem, & consequenter non solùm dicere, verùm etiam explicare bonitatem, ac perfectionem. 7.

Non solùm dicũt, verùm etiam explicant.

Probatur tertiò: Personæ diuinæ per relationes formalissimè acceptas perficiuntur, ergo relationes diuinæ formalissimè acceptæ sunt perfectio, seu dicunt perfectionem: Consequentia patet, quia imperceptibile est, quod perficiat id, quod nec perfectio est, nec dicit perfectionem. Probatur maior primò: Personæ diuinæ per hoc, quod distinguuntur, perficiuntur, alioqui mysterium Trinitatis, quod ex personarum distinctione consurgit, esset solùm speciosum nomen, & vacua vox, nec melius esset diuinæ essentiæ habere, quàm non habere personarum Augustissimam Triadem; sed per relationes formalissimè acceptas personæ diuinæ distinguuntur ex dicendis *lib. sequenti*, *cap.* 4. §. 7. ergo per easdem perficiuntur. Secundò Pater diuinus per relationem paternitatis formaliter est perfectior, quam si tali relatione careat, ergo Pater diuinus per relationem paternitatis formaliter 8.

&

& aliæ diuinæ personæ per relationes formaliter acceptas perficiuntur. Antecedens probatur; tum quia Pater diuinus per relationem paternitatis formaliter est in ratione Patris perfectior patre creato; quis enim ausit concedere dari rationem aliquam communem Deo, & creaturæ, qualis est ratio Patris, & hanc non esse perfectiorem in Deo, quàm in creatura, vel esse perfectionem in creatura, & non in Deo: at Pater diuinus si relatione paternitatis careret non esset in ratione Patris perfectior Patre creato; quia rationem Patris non haberet, ergo Pater diuinus per relationem paternitatis formaliter est perfectior, quam si tali relatione careret: tum quia id tradunt Sancti Patres, vt D. Nazianzenus *Oratione 2. de pace, numero 13. Deo quidnam maius, ac præstabilius erit, quam filij Patrem esse: quod quidem gloriæ accessio est.* D. Ambrosius *de fide, lib. 4. cap. 4. Si aliquando filius non fuit; non fuit ergo in Deo aliquando perfectionis plenitudo.* Cyrillus Alexandrinus *lib. 1. thesau. cap. 6. Perfectus est non solum, quia Deus; sed etiam, quia Pater.* D. Thomas *opusc. 1. cap. 7. Non posset esse Pater perfectus, nisi filium haberet.*

Dices verè personas diuinas non fore æquè perfectas, si relationibus carerent, at hoc non prouenire formaliter ex carentia ipsarum relationum, quod requireretur ad concludendum relationes ipsas formaliter dicere perfectionem, sed prouenire ex carentia relationum solùm arguitiuè; formaliter verò ex carentia aliarum perfectionum absolutarum consequente ad carentiam relationum; scilicet ex carentia communicabilitatis, fœcunditatis, perfectæ beatitatis &c. ideò allatas probationes inferre solùm quod relationes arguant perfectionem in diuinis personis, non quod dicant perfectionem formaliter in se ipsis. Sed contra primò quia relatio non solùm arguit, sed dicit in se ipsa realitatem, non solùm arguit, sed dicit per se ipsam distinctionem personarum; ergo etiam non solùm arguit, sed dicit in se ipsa formaliter perfectionem. Secundò quia Pater diuinus non arguitiuè, sed formaliter constituitur in ratione Patris per paternitatem, ergo si in ratione Patris est perfectior Patre creato, constituitur perfectior per paternitatem non arguitiuè, sed formaliter. Tertiò quia Sancti Patres eodem modo loquuntur, vt videre est apud De Quiros *tractat. 7. disputatione 44. sect. 3. numero 13.* dum faciunt Deum imperfectum ex carentia relationum, ac dum faciunt Deum imperfectum ex carentia attributorum, ergo sicuti ex carentia attributorum formaliter, non arguitiuè solùm deesset in diuinis aliqua perfectio, ita similiter ex carentia relationum &c.

Non solùm eandem dicunt arguitiuè, verùm etiam formaliter.

10. Probatur quartò: Relationes diuinæ formalissimè acceptæ nec dicunt imperfectionem, nec præscindunt à perfectione, & imperfectione, ergo dicunt perfectionem: Consequentia patet quia non est assignabilis alius modus, quo diuinæ relationes ad perfectionem se habeant. Probatur antecedens primò quoad primam partem, quia Deus continet omnem perfectionem ab omni imperfectione depuratam, nullam includit imperfectionem, nulla imperfectio Deus est; quæ & similia per se manifesta non verificarentur, si relationes diuinæ formalissimè acceptæ dicerent imperfectionem. Neque de hac veritate adeò manifestâ ambigit S. Doctor *1. part. quæst. 28 art. 2. ad 3.* dum ait: *Si imperfectione diuina nihil plus contineretur, quam quod significat nomen relatiuum sequeretur, quod esse eius esset imperfectum, vtpotè ad aliquid aliud se habens.* Enimverò sensus horum verborum est, quod si Deus haberet tantùm relationes, esset imperfectus non formaliter, quia haberet relationes, sed quia careret perfectionibus absolutis essentiæ, & attributorum: & sicuti, si Deus haberet tantùm attributa, esset imperfectus, nec propterea sequitur, quod attributa sint imperfectiones, ita similiter &c. Probatur antecedens secundò quoad secundam partem: est aperta in terminis contradictio ponere prædicatum diuinum præscindens à perfectione, & imperfectione, nam in prædicato diuino hoc ipsum præscindere à perfectione est imperfectio: hoc ipso igitur, quod prædicatum diuinum ponitur præscindens à perfectione, non potest sine contradictione in terminis simul poni præscindens ab imperfectione: est enim idem ac ponere prædicatum diuinum dicens imperfectionem, & simul præscindens ab imperfectione. Hinc Marchinus *quæst. 29. disp. 20.* ferens iudicium de aliis opinionibus meritò ait doctrinam asserentium diuinas relationes nec dicere perfectionem, neque imperfectionem, pluribus Theologis duram, asperam, & piis auribus molestam semper fuisse.

Relationes diuinæ nec possunt dicere imperfectionem.

Nec præscindere à perfectione, & imperfectione.

Cēsura opinionis oppositæ.

Dices ex Auersa *1. parte, quæst. 28. sect. 3. concl. 2.* Perfectio & imperfectio non sunt contradictoria, sed potiùs contraria, & positiuè opponuntur: nec imperfectio est præcisè carentia perfectionis, aut negat præcisè illud, quod perfectio affirmat; sed positiuè dicit defectum, & disconuenientiam, ergo ex eo, quod relationes diuinæ non dicant perfectionem, malè infertur dicere imperfectionem, nec posse ab imperfectione præscindere. Sed contra respectu subiecti, cui non sit debita omnis perfectio, cuiusmodi est creatura, admitto perfectionem, & imperfectionem non esse contradictoria, quia cum sola carentia perfectionis debitæ sit imperfectio, vbi non omnis perfectio est debita, non omnis carentia perfectionis est imperfectio. At respectu subiecti, vel quasi subiecti, cui sit debita omnis perfectio, cuiusmodi est Deus, dico perfectionem, & imperfectionem esse contradictoria; quia respectu talis subiecti omnis carentia perfectionis est carentia perfectionis debitæ, adeóque imperfectio est. Nec potest dari medium inter perfectionem, & imperfectionem, quamvis tale medium dari possit respectu subiecti creati. 11.

Perfectio, & imperfectio admittunt medium in creatura, nō in Deo.

Ex

12. *Perfectio Dei diuidenda est in absolutam, & relatiuam.* Ex his habes perfectionem Dei ad intra diuidendam esse in absolutam, & relatiuam. Neque enim potest non esse relatiua perfectio conueniens relationibus, vt contradistinctis ab omni absoluto. Et hic solemni principij petitione laborant aduersarij, dum inferunt relationes diuinas secundùm proprium conceptum formalem non dicere perfectionem ex eo, quod omnis conceptus perfectionis sit absolutus, omnis perfectio dicat *in*, non *ad*. Quæ, & similia deberent ab ipsis probari, non supponi. Scio ipsos probare omnem perfectionem dicere *in*, quia omnis perfectio inest ei, quod perficit. Quasi verò dari nequeat perfectio per se stans; & suppositum, quod nulli inest, dicere nequeat perfectionem. Deinde quando consideretur omnem perfectionem dicere *in*, non adhuc omnis perfectio esset absoluta, quia *Etiamsi diceretur omné perfectioné dicere in.* non est absolutum omne *in*: & sicuti *in* aliud est absolutum, aliud relatiuum, aliud scilicet est *in* purum; quo res conuenit subiecto in ordine ad se: aliud est *in* inhibitum in *ad*, quo subiectum trahitur ad terminum. Ita etiam perfectio quantumvis dicens *in* alia esset absoluta dicens *in* absolutum, alia relatiua dicens *in* relatiuum.

---

§. II.

Virùm perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, intensiua sit, an extensiua?

13. *Perfectio relatiua in Deo extésiua est, non intensiua.* ASSERTVM: Perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, extensiua est, non intensiua. Tradit ex professo hoc assertum, & putat ipsum esse de mente D. Thomę Marchinus *quæst. 29. disp. 20. propos. 3.* Minùs ex professo, & obiter huius eiusdem asserti veritatem tradunt Auersa *quæst. 28. sect. 3. in resp. ad 4.* Lugus *lib. 2. disput. 10. cap. 2. in resp. ad 3.* Arriaga *disp. 49. sect. 3 subsec. 4. in resp. ad 1.* Et re ipsâ, ni fallor, illi omnes, qui sentiunt tres diuinas relationes dicere tres distinctas perfectiones contra eos, qui aut nullam, aut vnicam tribus diuinis relationibus formalissimè aceptis perfectionem concedunt; concedentes nullam retulimus §. *superiori*; concedentes vnicam referemus *inferiori* §. 4. Interim pro notitia terminorum,

14. *Discrimen perfectionis extésiuæ ab intensiua.* Aduerte perfectionem extensiuam ab intensiua differre potissimùm in eo, quod perfectio intensiua auget perfectionem in subiecto præexistentem secundùm eandem lineam, eandémque rationem formalem, constituendo cum ipsa vnam perfectionem maiorem eiusdem rationis, vnde etiam recipitur in eodem prorsùs subiecto, in quo est perfectio præexistens, & ipsi perfectioni præexistenti intrinsecè vnitur. Perfectio extensiua, vel nullatenùs auget perfectionem in subiecto præexistentem vel auget ipsam secundùm diuersam lineam, diuersámque rationem formalem, constituendo potius pluralitatem perfectionum, quàm vnam perfectionem maiorem: Vnde etiam, vel recipitur in diuerso subiecto, quomodo est perfectio extensiua idem gradus caloris existens in duplici parte subiecti, & perficitur extensiuè natura specifica dum pluribus indiuiduis communicatur, seu dum ei plures differentiæ indiuiduales adueniunt: Vel si in eodem subiecto recipitur, est perfectio diuersæ rationis à perfectione præexistente: quomodo in eodem Angelo v.g. diuersi actus intellectus, vel actus intellectus, & actus voluntatis, sunt perfectio extensiua, quamvis diuersi actus intellectus in eodem prorsùs intellectu; actus intellectus, & voluntatis in eadem Angeli substantia recipiantur. Hinc fit perfectionem extensiuam, quamvis ex vi nominis idem significet, ac perfectionem extra tensiuam, seu extra tendentem adeóque extrinsecam, & extraneam: non tamen semper esse extrinsecam subiecto, quod perficit, quatenùs extra tale subiectum, & in subiecto diuerso sit, sed sufficere, quod sit extrinseca perfectioni, quam in subiecto inuenit, sit scilicet extra conceptum talis perfectionis, nec augeat talem perfectionem intrinsecè seu secundùm intrinsecam ipsius rationem, constituendo cum ipsa vnam perfectionem maiorem eiusdem rationis. Sic explicatis terminis, assertum *Perfectio extensiua quo sensu sit extrinseca.*

Probatur primò: Perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ est perfectio personalis, sed perfectio personalis est perfectio extensiua, ergo perfectio quam dicūt &c. est perfectio extensiua. Maior patet, quia talis perfectio est propria personarum, ipsarúmque distinctiua. Colligitur etiam ex D. Damasceno 1. *fidei, cap. 11.* dicente: *Patrem, & Filium* distingui personalibus perfectionibus. Minor probatur: Perfectio personalis est perfectio indiuidualis addens naturæ solam indiuiduorum multiplicitatem, sed perfectio indiuidualis, & indiuiduorum multiplicitas est perfectio extensiua, vt patet in qualibet natura creata, cui solùm extensiua perfectio accrescit ex eo, quod in indiuidua plurificetur, ad plura indiuidua se extendat. 15.

Dices non rectè inferri perfectionem extensiuam in diuinis relationibus ex perfectione extensiua rationum indiuidualium, & multiplicitatis indiuiduorum in creatis. Enimverò diuinæ relationes, quamvis aliqualiter imitentur perfectiones indiuiduales, sunt tamen ab iisdem valdè diuersæ. Primò quia perfectiones indiuiduales in creatis non spectant ad constitutionem personarum, sicuti spectant diuinæ relationes. Secundò quia perfectiones indiuiduales in creatis solo numero differunt, relationes diuinæ ab inuicem differunt, quasi specie; perfectio autem constitutiua personæ spectans ad diuersitatem quasi specificam non potest non esse intensiua. Sed contra: Neutra diuersitas euincit in diuinis relationibus perfectionem intensiuam. Nam perfectio constitutiua personæ, vbi est diuersæ rationis à natura, cum qua Personam constituit, non potest esse intensiua: 16. 17. *Diuersitas perfectionis personalis creatæ à diuina.*

siua: Vnde quando etiam concederetur in creatis subsistentiam Personæ constitutiuam afferre intensiuam perfectionem, adhuc talem perfectionem non afferret in diuinis. Ratio est, quia in creatis subsistentia est absoluta, & eiusdem rationis cum natura, non sic in diuinis; perfectio autem non potest esset intensiua, nisi sit eiusdem rationis cum alia perfectione, vt supra animaduersum, & infra probandum est. Perfectio item quasi specifica, vbi à natura, & prædicatis essentialibus non oritur, non potest esse intensiua: & quando in creatis concederetur omnem perfectionem quasi specificá esse intensiuam, adhuc id non esset concedendum in diuinis: Ratio est, quia in creatis omnis diuersitas quasi specifica desumitur à natura, & prædicatis essentialibus: in diuinis verò aliqua diuersitas quasi specifica desumitur à prædicatis personalibus: & sicuti in diuinis personæ constituuntur per rationes oppositas, non in creatis; ita non mirum, quod à personis diuinis possit haberi maior diuersitas, quam à personis creatis: ab illis diuersitas quasi specifica, ab istis diuersitas purè numerica.

Probatur secundò: Perfectio consurgens
18. ex productione est perfectio extensiua, ergo est perfectio extensiua illa, quam dicunt diuinæ relationes. Consequentia patet, quia diuinæ relationes ad intra sunt relationes producentis, & producti, adeóque sunt relationes consurgentes ex productione. Antecedens probatur tum ratione, tum inductione: Ratione quidem quia producere est extendere propriam perfectionem ad id, quod producitur: Inductione, quia Pater producendo filios, ignis producendo ignes, intellectus producendo intellectiones non nisi entitatiuè perficitur.

Perfectio ex productione, seu ex ratione producentis, & producti consurgens est perfectio extensiua.

Dices *ex tract. superiori, lib. 1. cap. 5. §. 6.*
19. Deus, & creaturæ simul neque etiam extensiuè sunt quid perfectius, quam Deus solus, & tamen inter Deum, & creaturas datur ratio producentis, & producti; ergo malè probatur ex productione, seu ex ratione producentis, & producti, perfectio extensius: & sicuti Deus neque etiam extensiuè perficitur per creaturas productas ad extra, ita neque etiam extensiuè perficietur per relationes productas ad intra. Sed contra: Non intendit probatio, quod ex ratione producentis, & producti semper arguatur perfectio extensiua, sed quod quando habetur ex ratione producentis, & producti aliqua perfectio, talis perfectio extensiua sit, non intensiua. Cæterùm ratio, qua loco præcitato probauimus Deum, & creaturas non esse quid extensiuè perfectius, quàm sit Deus solus, non militat in præsenti ad probandum essentiam diuinam, & relationes non esse quid extensiuè perfectius, quam sit essentia sola; datur enim longè maior conuenientia inter essentiam diuinam, & diuinas relationes, quàm inter Deum, & creaturas.

Non est tamen necesse quod semper ex ratione producentis, & producti aliqua perfectio consurgat.

Probatur tertiò: Specialiter, quod per-
20. fectio, quam inducunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, intensiua non sit. Perfectio, quam dicunt diuinæ relationes non constituit cum aliis diuinis perfectionibus vnam perfectionem maiorem eiusdem rationis, sed hoc ex prænotatis omnino requiritur ad perfectionem intensiuam, ergo perfectio, quam dicunt, &c. intensiua non est. Maior probatur: Reliquæ perfectiones diuinæ, nimirum perfectio essentiæ, & perfectiones attributorum sunt absolutæ, & spectant ad Deum, vt vnum in essentia: At perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, vtpotè, quæ neque absoluta est, neque spectans ad Deum vt vnum non potest constituere vnam perfectionem maiorem absolutam, & spectantem ad Deum vt vnum, ergo.

Dices non solùm perfectio, quam dicunt 21.
relationes, est perfectio diuersæ rationis à perfectionibus absolutis; verum etiam perfectio attributorum est diuersæ rationis à perfectione essentiæ, & perfectio vnius attributi est diuersæ rationis à perfectione alterius, ergo si allata probatio aliquid concludit, concludit neque etiam perfectionem, quam dicunt diuina attributa formalissimè accepta esse intensiuam. Antecedens probatur: Illæ perfectiones sunt diuersæ rationis, quarum vna est extra conceptum, & rationem formalem alterius; at non solum relationes sunt extra conceptum, & rationem formalem perfectionum absolutarum, verum etiam *ex tract. superiori, lib. 1. cap. 3. §. 6.* attributa sunt extra conceptum, & rationem formalem essentiæ, vnum attributorum est extra conceptum, & rationem formalem alterius, ergo. Sed contra: Aliud est considerare attributa in ordine 22.
ad essentiam diuinam metaphysicam, rationem formalissimam vnius attributi in ordine ad rationem formalissimam alterius; & in hoc sensu transeat, quod nec attributa perficiant intensiuè essentiam, nec vnum attributum perficiat intensiuè alterum; libenter enim fateor aseitatem in sua ratione formalissima non esse intensiuè perfectiorem per hoc, quod identificetur cum attributis, omnipotentiam in sua ratione formalissima non esse intensiuè perfectiorem per hoc, quod identificetur cum misericordia, &c. Aliud est considerare essentiam Metaphysicam, & attributa diuina formalissimè accepta in ordine ad Deum, vt Deus est; vt scilicet, & indiuiduum quoddam perfectissimum, & in omni genere infinitum. In hoc sensu dico attributa, & essentiam esse perfectiones eiusdem rationis, spectare scilicet ad eandem rationem indiuidui omnium perfectissimi; non sic relationes; ideò attributa, & essentiam, non sic relationes dicere in Deo perfectionem intensiuam.

Attributa spectant ad perfectioné intensiuam Dei, non ad perfectioné intensiuam essentiæ diuinæ formalissimæ.

Ex his habes non esse admittendum, 23.
quod asserit De Quiros *prima parte, tract. 7. disp. 44. sect. 3. num. 11.* nimirum absolutè & simpliciter relationem in sua linea dicere perfectionem formalissimè, non minus quàm attributum Sapientiæ, omnipotentiæ &c. admittendum inquam non est, quia talis propositio denotat relationes dicere perfectionem

Relationes diuinæ non dicunt perfectionem sicut diuina attributa.

fectionem eo modo, quo attributa, seu eiusdem rationis cum ea, quam dicunt attributa: quod à nobis negatur, & longè aliud est relationes dicere perfectionem, attributa dicere perfectionem; aliud relationes dicere perfectionem non minùs, quàm attributa, sicuti attributa, quod esset relationes dicere perfectionem intensiuam; illud verum est, istud falsum, vt patet ex hucusque dictis.

---

§. III.

Vtrùm perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, sit simpliciter simplex, an non?

24. *Perfectio relatiua in Deo est simpliciter simplex.* Assertum: Perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ est perfectio simpliciter simplex: ita Martinus *disp.* 2. Vasquez *disp.* 122. *cap.* 4. *num.* 10. Arriaga *disp.* 49. *sect.* 2. *subsec.* 3. &c. contra Syluium *prima parte*, *quæst.* 28. *art.* 2. §. *quæritur tertio*, Suarium *lib.* 3. *de Trinitate cap.* 10. Lugum *prima parte*, *lib.* 2. *disp.* 10. *cap.* 2. *numero* 9. *vbi* quamvis admittat relationes diuinas esse perfectionem simpliciter prout perfectio simpliciter importat perfectionem sine imperfectione, negat tamen esse perfectionem simpliciter, prout perfectio simpliciter, iuxta definitionem Anselmi communiter receptam, dicitur illa, quæ in vnoquoque genere est melior ipsa, quàm non ipsa. Est etiam aliqualiter contra Auersam 1. *part. q.* 28. *sect.* 3. §. *postremo quæritur*, dicentem relationé diuinam respectu Dei absolutè considerati esse perfectionem simpliciter, respecto personæ non esse huiusmodi. Est à fortiori contra Auctores *in* 1. §. relatos pro opinione negante diuinis relationibus formalissimè acceptis omnem perfectionem.

25. *Definitio perfectionis simpliciter quomodo intelligenda.* Probatur primò: Perfectio simpliciter simplex dum iuxta *Anselmum* definitur illa, quæ in vnoquoque est melior ipsa, quàm non ipsa, ly *in vnoquoque* non idem significat ac in vnoquoque supposito secundùm propriam rationem considerato, sed idem significat, ac in vnoquoque indiuiduo considerato secundùm communem rationem entis, vt rectè explicauit Caietanus *de ente, & essentia, cap.* 2. & nos etiam tradebamus *tract. superiori*, *lib.* 1. *cap.* 5. §. 2. at sic intellecta definitio perfectionis simpliciter simplicis conuenit perfectioni, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ, ergo perfectio, quam dicunt &c. est perfectio simpliciter simplex. Minor probatur: Respectu diuinæ naturæ secundùm se, seu respectu indiuidui importati per hanc vocem, *Deus*, melior est paternitas (idem valet de filiatione, & spiratione) quàm quælibet alia perfectio incompossibilis cum paternitate, ergo paternitas in vnoquoque, idest in quolibet indiuiduo considerato secundùm communem rationem entis, & naturæ melior est ipsa, quàm quælibet alia perfectio incompossibilis cum ipsa, quod est significatum illius particulæ *non ipsa* positæ in definitione perfectionis simpliciter, ergo optimè conuenit paternitati, & cuilibet alij diuinæ relationi definitio perfectionis simpliciter. Antecedens probatur: Respectu diuinæ naturæ secundùm se, seu respectu indiuidui importati per hanc vocem, *Deus*, melior est paternitas; quàm aut carentia paternitatis, aut personalitas absoluta; sed sola aut carentia paternitatis, aut personalitas absoluta est respectu diuinæ naturæ, seu Dei secundùm se incompossibilis cum paternitate, nam filiatio, & spiratio passiua, quamvis sint cum paternitate incompossibiles respectu Patris, seu respectu vnius, eiusdemque diuinæ personæ; non sunt tamen incompossibiles, imò optimè simul conueniunt, cum eadem paternitate respectu eiusdem Dei, eiusdemque diuinæ naturæ, ergo.

Dices, ergo paternitas sicuti est melior ipsa, quàm non ipsa respectu Dei, seu diuinæ naturæ, non respectu Patris, seu diuinæ personæ; ita est perfectio simpliciter ad summum respectu Dei, seu diuinæ naturæ; non respectu Patris, seu diuinæ personæ. Sed contra: Eo ipso, quod aliqua perfectio est melior ipsa quàm non ipsa, communi rationi entis, seu naturæ, secundùm se, vbicumque deinde reperiatur est perfectio simpliciter, & spiritualitas v.g. etiam per impossibile posita in lapide est perfectio simpliciter, licèt respectu lapidis secundùm propriam rationem considerati non sit melior ipsa, quàm non ipsa. 26. Quod si quis velit sustinere relationes diuinas esse perfectiones simpliciter, etiamsi particula illa *in vnoquoque* posita in definitione perfectionis simpliciter supponeret pro vnoquoque indiuiduo, seu pro vnaquaque persona, posset aliâ viâ procedere dicendo sufficere ad perfectionem simpliciter simplicem, quod sit melior ipsa quàm non ipsa, negatiuè, ita vt scilicet à nulla alia perfectione sibi incompossibili excedatur; non esse necesse, quod sit melior ipsa, quàm non ipsa positiuè; ita vt omnem aliam perfectionem sibi incompossibilem excedat: & hac ratione paternitas etiam respectu Patris formaliter est melior ipsa, quàm non ipsa, idest, quàm filiatio, & spiratio passiua sibi incompossibiles in Patre, quia à filiatione, & spiratione passiua non exceditur, quamvis nec ipsa filiationem, & spirationem passiuam excedat in perfectione. *Dici potest sufficere perfectioni simpliciter, quod sit melior negatiuè.*

Probatur secundò: Perfectio, quæ reperitur in Deo formaliter est perfectio simpliciter, sed perfectio quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ reperitur in Deo formaliter, ergo est perfectio simpliciter simplex. Maior supponitur *ex tract. superiori*, *lib.* 1. *c.* 5. §. 2. Minor probatur: Relationes ipsæ reperiũtur in Deo formaliter, personæ enim diuinæ sunt formaliter, non eminenter relatiuæ & prima persona est formaliter Pater, secunda est formaliter filius &c. ergo etiam reperitur in Deo formaliter perfectio relatiua, seu perfectio, quam dicunt diuinæ relationes: & sicuti esse in Deo formaliter perfectionem sapientiæ nihil est aliud, quàm esse in Deo formaliter sapientiam; ita esse in Deo forma- 27. *Omnis perfectio reperta in Deo formaliter est simpliciter simplex.*

liter perfectionem relationis nihil eſt aliud, quàm eſſe in Deo formaliter relationem.

28. Dices, perfectionem ſimpliciter poſſe ſumi, vel pro ea, quæ nullam habet admixtam imperfectionem, vel pro ea, quæ eſt melior ipſa quàm non ipſa. Vt perfectio aliqua ſit in Deo formaliter ſatis eſt, quod ſit perfectio ſimpliciter primo modo: Et non eſt neceſſe, quod ſit perfectio ſimpliciter ſecundo modo. In ſubiecta verò materia, quod relatio, quamvis ſit in Deo formaliter non ſit perfectio ſimpliciter ſecundo modo, non ſit ſcilicet melior ipſa, quàm non ipſa, videtur omninò conſequens ad doctrinam *antecedentis*, *& ſubſequentis* §. iuxta quam perfectio relatiua eſt extenſiua, & eſt triplex; adeóque diuerſa in ſingulis perſonis. Perfectio enim extenſiua non videtur poſſe eſſe melior ipſa, quàm non ipſa, quia facere rem meliorem eſt proprium perfectionis intenſiuæ. Perfectio item exiſtens in vna diuina perſona, non in alia, non videtur poſſe eſſe melior ipſa, quàm non ipſa, quia ſecùs vna perſona eſſet melior aliâ. Sed contra:

29. Omnis perfectio non habens admixtam imperfectionē eſt melior ipſa, quàm non ipſa.

diſplicet in primis, quod perfectio non habens admixtam imperfectionem diſtinguatur ab eâ, quæ eſt melior ipſa, quàm non ipſa; nam perfectionem non eſſe meliorem ipſam, quàm non ipſam eſt excludere à ſubiecto maiorem perfectionem: at hæc excluſio eſt aliqua imperfectio, ergo omnis perfectio, quæ non ſit melior ipſa, quàm non ipſa, eſt perfectio habens admixtam imperfectionem: & è contra perfectio non habens admixtam imperfectionem eſt melior ipſa, quàm non ipſa. Malè igitur dicitur relationem in Deo eſſe perfectionem ſine imperfectione, & non eſſe perfectionem, quæ ſit melior ipſa, quàm non ipſa. Ad illud, quod affertur in oppoſitum ex doctrina *præcedentis* §. dico facere rem meliorem intenſiuè eſſe proprium perfectionis intenſiuæ, non ſic facere rem meliorem quomodocumque etiam ſolùm extenſiuè. Ad illud, quod affertur ex doctrina §. *ſubſequentis* dico nullum eſſe abſurdum, quod vna perſona diuina ſit melior aliâ extenſiuè, aut negatiuè: quod detur in vna perſonâ, non in aliâ aliqua perfectio ſimpliciter ſimplex, extenſiua tamen, non intenſiua, vt magis explicabo §. *ſequenti.* Ideò ſit

---

§. IV.

Vtrùm perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formaliſſimè acceptæ ſit vnica: An verò tres relationes ſint tres perfectiones?

30. Perfectio quam dicūt diuinæ relationes nō eſt vnica.

ASSERTVM: Perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formaliſſimè acceptæ non eſt vnica; ſed ſicuti ſunt in diuinis tres realiter diſtinctæ relationes; ita ſunt tres realiter diſtinctæ perfectiones relatiuæ, & extenſiuæ. Ita Marchinus *diſput.* 20. *&* 21. Arriaga *diſp.* 49. *ſect.* 2. *ſubſec.* 3. Lugus *lib.* 2. *diſput.* 10. *cap.* 2. *numer* 3. Auerſa *quæſt.* 28. *ſect.* 3. §. *dico ſeptimo.* Hérincx *tract.* 2. *diſp.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 46. Syluius 1. *parte, quæſt.* 28. *art.* 2. §. *quæritur* 2. *ad* 3. & alij plures contra negantes diuinis relationibus formaliſſimè acceptis perfectionem, & ex iis, qui perfectionem relationibus concedunt, contra Io. à S. Thoma *prima parte, quæſt.* 28. *diſputat.* 13. *articul.* 1. *numero* 8. Vaſquium *diſputat.* 122. *cap.* 6. De Quiros *tractat.* 7. *diſputat.* 43. *ſect.* 3. & alios non paucos conuenientes in eo, quod diuinarum relationum perfectio vnica ſit, nec ad ipſarum relationum pluralitatem plurificetur; diſcrepantes tamen in modo id explicando, quam diſcrepantiam indico, & impugno in prima probatione, quam mox ſubiicio, ideò aſſcitum

Probatur primò: Tripliciter explicari poteſt diuinas relationes formaliſſimè acceptas dicere vnicam perfectionem. Primò aſſerendo diuinas relationes eam perfectionem, quam dicunt, non explicare per ordinem ad terminum, ſed per ordinem ad ſubiectum, ſeu fundamentum; & quia ſubiectum, ſeu fundamentum in diuinis relationibus non multiplicatur; ita nec multiplicari in diuinis relationibus perfectionem. Ita Io. à S. Thoma *loco cit.* & multi ex Thomiſtis. Secundò obſeruando bifariàm poſſe perfectionem vſurpari, vno modo pro ea, quæ eſt integritas rei, quomodo perfectio eſt paſſio entis, & cum bonitate tranſcendentali coincidit: alio modo pro ea, quæ eſt de integritate rei ſeu quæ integrat rem, quomodo perfectio non eſt paſſio entis, nec eſt perfectio realis, niſi diſtinguatur à re, de cuius integritate eſt, cuius eſt perfectio: Tres diuinæ relationes non ſunt tres perfectiones primo modo, quia res quælibet etiam ex diuerſis conſtituta vnicam habet integritatem, & in Deo, ſicuti eſt vnica ratio totius; ita vnica integritas: non ſunt tres perfectiones ſecundo modo, quia non diſtinguuntur realiter à Deo, de cuius integritate ſunt; & tamen, vt aliquid ſit perfectio realis ſecundo modo, debet diſtingui realiter ab eo, cui conuenit, ſeu de cuius integritate eſt. Ita Vaſquez *loco citato* & cum Vaſquio Ruiz *diſputatione* 3. *ſect.* 2. aliique nonnulli. Tertiò ſupponendo differentiam, realitatem, ſeu modificationem entis vt talem, ſolùm reduplicare ſupra rationem non communem aliis, adeóque non reduplicare ſupra rationem entis, & perfectionis: Neque hanc multiplicari ex eo, quod differentia ipſa multiplicetur: Cùm igitur diuinæ relationes non ſint, niſi differentiæ quædam, & modificationes entis diuini, ex multiplicatione relationum non debet multiplicari aut ratio entis diuini, aut ratio perfectionis. Ita De Quiros *loco citato.* Sed nulla ex his tribus explicationibus ſubſiſtit, nec vllo ex iis modis ſuſtineri poteſt relationes diuinas formaliſſimè acceptas dicere vnicam perfectionem, ergo. Minor probatur

31. Tres modi explicandi vnicam perfectionem in tribus diuinis relationibus.

impugnando

impugnando singillatim quemlibet ex tribus relatis modis.

32. Impugnatur primus modus. Impugnatur primus modus: Primò quia falsum est diuinas relationes explicare perfectionem per ordinem ad fundamentum solum non per ordinem ad terminum. Secundò quia perfectio, quæ iuxta hunc explicandi modum dicitur conuenire relationibus ratione fundamenti, vel est ipsamet perfectio diuinæ essentiæ, vel est perfectio contradistincta à perfectione diuinæ essentiæ. Si primum, ergo nulla prorsus perfectio conuenit relationibus, vt formaliter distinctis ab essentia, & in re negatur non solum triplex, sed omnis perfectio relationibus formaliter acceptis. Si secundum, ergo ex eo, quod non multiplicetur fundamentum relationum malè infertur non multiplicari relationum perfectionem, cum enim talis perfectio sit magis distincta à fundamento, quam ab ipsis relationibus, debet quoad sui vnicitatem, vel multiplicitatem, sequi conditionem ipsarum relationum potiùs, quam fundamenti.

33. Impugnatur secundus modus. Impugnatur secundus modus, in quo data suppositione, & admisso, quod rei integritas coincidat cum bonitate transcendentali, cuius oppositum aliqualiter colligitur ex *dictis tract. superiori, lib. 1. in limine capitis quinti*, quia tamen de hoc vix potest haberi controuersia sine quæstione de nomine data suppositione, & admisso, quod rei integritas, &c. doctrina *Vasquij* quoad substantiam in pluribus displicet. Primò displicet, quod ponatur in Deo vnica integritas consurgens ex essentia, & relationibus, hinc enim plura sequuntur absurda. Sequitur nullam personam esse in se integram; imò nullam personam esse integrè, & perfectè Deum, quia nulla persona haberet in se integritatem consurgentem ex essentia, & tribus relationibus. Sequitur diuinam essentiam, & relationes oppositas esse rem vnam integram, & totalem, neque enim dari potest plus, quam vna integra res, vbi datur vnica integritas: Non posse autem diuinam essentiam, & relationes esse rem vnam, &c. sic probo. Talis vna res simul esset, & non esset realiter composita: Esset realiter composita, quia extrema distincta realiter, cuiusmodi sunt relationes, nequeunt sine reali compositione in vnum coalescere: Non esset realiter composita, quia nec compositio realis est dabilis in Deo ad intra, nec extrema opposita possunt mutuo componere. Sequitur Deum non esse vnum in essentia, Trinum in Personis, sed esse præcisè, & omnimodè vnum. Si enim ex essentia, & personis, seu relationibus, habetur vna integritas etiam vnum integrum constituitur, nec ex Personis Trinitas habetur, sed vnitas. Secundò displicet, quod ad multiplicandas perfectiones reales requiratur realis distinctio perfectionis ab eo, quod perficitur, adeò vt ex hoc capite tres realiter distinctæ relationes, neque etiam tres partiales integritates dici possint. Quæro enim, cur identitas relationum cum essentia non impediat, quin tres relationes possint dici tres res, tres entitates; impediat verò, quod dici possint tres bonitates, tres perfectiones etiam partiales. Deinde, vt vnum sit realis perfectio non requiritur, quod sit realiter distinctum ab eo, cuius dicitur perfectio, alioqui attributa non essent reales Dei perfectiones, ergo vt plura sint plures reales perfectiones, non requiritur, quod realiter distinguantur ab eo cuius sunt perfectiones, dummodo realiter distinguantur inter se.

34. Impugnatur tertius modus. Impugnatur tertius modus, quia malè supponit non multiplicari rationem entis, dum multiplicantur differentiæ entis, nec apparet quomodo saluari possit entis transcendentia, nisi in qualibet sui differentia imbibatur, & in multiplici differentia multiplicetur. Deinde eodem modo probaretur datis per impossibile tribus Diis tres diuinas essentias non fore tres perfectiones, quia etiam tres diuinæ essentiæ essent tres modificationes entis diuini. Tandem displicet, quòd relatio diuina formaliter accepta non dicatur ens diuinum, sed solùm quædam adiacentia, modificatio, seu modus entis diuini, huiusmodi enim locutio valde imminuit perfectissimum conceptum, quem communiter omnes formant de diuinis relationibus.

35. Probatur secundò: Relatio diuina, vt formaliter relatio est, & vt virtualiter distincta ab omni absoluto, est perfectio ex *superiori* §. 1. Sed relatio diuina vt formaliter relatio est, & vt virtualiter distincta, &c. non est vnica, sed triplex realiter distincta, ergo etiam non est vnica, sed triplex realiter distincta perfectio, quod est idem, ac dicere; ergo perfectio, quam dicunt diuinæ relationes formalissimè acceptæ non est vnica, sed sicuti, &c. Confirmatur: Vna diuina relatio, vt distincta ab alia est perfectio, ergo perfectio vnius diuinæ relationis est distincta à perfectione alterius, ergo tres realiter distinctæ relationes sunt tres realiter distinctæ perfectiones. Antecedens probatur: Quælibet diuina relatio est perfectio non solùm secundùm communem rationem relationis, verum etiam secundum rationem propriam talis relationis, sed relatio accepta secundùm rationem propriam talis relationis est relatio, vt distincta ab alia, ergo vna diuina relatio, vt distincta ab alia est perfectio. Maior probatur: Relatio diuina etiam secundùm rationem propriam talis relationis nequit, aut imperfectionem dicere, aut à perfectione, & imperfectione præscindere: etiam secundùm rationem propriam personas perficit, distinguit, constituit: etiam secundum rationem propriam importat realitatem; vnico verbo ea omnia quæ *supra* §. 1. allata sunt ad probandam perfectionem in relationibus diuinis formalissimè acceptis, procedunt de singulis relationibus etiam secundùm rationem propriam talis relationis; ergo.

Quælibet relatio diuina dicit perfectionem etiam secundùm rationem propriam talis relationis.

36. Probatur tertiò: Tres realiter distinctæ

relationes in diuinis sunt tres realiter distinctæ res, tres realiter distinctæ realitates, non vnica res, nec vnica realitas relatiua, ergo etiam sunt tres distinctæ perfectiones relatiuæ non vnica perfectio relatiua. Antecedens negari non potest, nisi negetur realis Trinitas, & ternarius numerus diuinarum personarum. Consequentia probatur: Tùm quia res, realitas, & perfectio, sumpta præsertim pro transcendentali bonitate, sibi coincidunt, & se mutuò imbibunt, adeóque sicuti non potest multiplicari perfectio, seu etiam transcendentalis bonitas quin multiplicetur res; ita nec potest multiplicari res, quin multiplicetur perfectio, saltem sumpta pro transcendentali bonitate: Tùm quia eadem difficultas, quæ militat contra distinctas perfectiones, militat etiam contra distinctas res, nam difficultas militans contra distinctas perfectiones est, quia daretur aliqua perfectio in vna persona, quæ non daretur in alia: At eodem modo ex distinctis rebus sequitur, quod detur aliqua res in vna persona, quæ non detur in alia, ergo sicuti absque vlla absurdi suspicione ponuntur tres distinctæ res, & vna res in vna Persona, quæ non in alia; ita absque vlla pariter suspicione ponendæ sunt tres distinctæ perfectiones, & vna perfectio in vna persona, quæ non in alia. Imò eo ipso, quod non ponitur aliqua perfectio in vna persona, quæ non in alia, non ponitur aliqua perfectio relatiua, quia in præsenti materia vulgare est, & decantatum sola absoluta, & essentialia esse communia omnibus Personis, quod idem est ac in omnibus personis reperiri. Quomodo ergo dari potest perfectio relatiua ab omni absoluto contradistincta, quæ sit vna, & eadem, in omnibus relationibus, adeóque communis sit omnibus Personis.

Non est maior difficultas ponendi in diuinis tres distinctas perfectiones quà ponẽdi tres distinctas res.

37. Probatur quartò: Si tres distinctæ relationes non dicunt tres realiter distinctas perfectiones, maximè quia cum tribus realiter distinctis perfectionibus non saluatur, quod quælibet diuina persona sit simpliciter infinitè perfecta, sed cum tribus realiter distinctis perfectionibus optimè saluatur, quod quælibet diuina persona sit simpliciter infinitè perfecta, ergo tres realiter distinctæ relationes verè dicunt tres realiter distinctas perfectiones. Maior est potissimum fundamentum aduersariorum, qui cum tribus realiter distinctis perfectionibus non saluari, &c. probant tum ex eo, quod positis tribus realiter distinctis perfectionibus necesse est, quod quælibet diuina persona careat aliqua perfectione, perfectione scilicet relationis oppositæ: Non est autem simpliciter infinitè perfectum, quod caret aliqua perfectione: Tùm ex eo, quod quælibet diuina persona non esset æqualis alteri, non possunt autem plura esse simpliciter infinitè perfecta, nisi quodlibet sit alteri æquale, quælibet, inquam, diuina persona non esset æqualis alteri, quia tres illæ realiter distinctæ perfectiones essent, quasi specie diuersæ, sicuti sunt quasi specie diuersæ ipsæ relationes: At perfectiones specie, vel quasi specie diuersæ nequeunt esse sibi æquales; species enim, vt communiter dicitur cum *Aristotele*, sunt sicuti numeri, quorum vnus nequit esse diuersus ab alio, nisi sit aut maior, aut minor alio, adeóque alij inæqualis. Alio etiam ex capite opponunt nobis Aduersatij Personarum inæqualitatem, nimirum ex eo, quod Spiritus Sanctus esset imperfectior Patre, & filio, quia in genere relatiuo Spiritus Sanctus haberet vnicam perfectionem, sicuti habet vnicam relationem passiuæ spirationis: Pater verò, & filius haberent singuli duas perfectiones, sicuti habent singuli duas relationes: Pater scilicet paternitatem, & actiuam spirationem; filius filiationem, & actiuam spirationem. Minor primi argumenti probatur impugnando mox positas Aduersariorum rationes. Quod primo loco dicebatur non esse infinitè perfectum, quod caret aliqua perfectione; verum est, si careat perfectione eiusdem generis, in quo est infinitè perfectum, secus si careat perfectione diuersi generis, seu diuersæ lineæ. Neque dicas: Quælibet diuina persona est infinitè perfecta in omni genere: Contra enim: quælibet diuina persona est infinitè perfecta in omni genere absoluto, non in omni genere relatiuo. Nec propterea est dabilis Persona perfectior, quia cum relationes sint oppositæ, & incompossibiles in eodem supposito, non est dabilis persona perfecta in omni genere relatiuo, & sibi identificans omnes relationes. Quod secundo loco dicebatur tres relatiuas perfectiones fore inæquales, quia forent quasi specie diuersæ impugnatur ex eo, quod si diuersitas specifica infert inæqualitatem, (quod valde controuersum est in creatis) ad summum id verificatur de diuersitate specifica orta ex prædicatis essentialibus, non de ea, quæ consistit in prædicatis personalibus, cuiusmodi est diuersitas quasi specifica diuinarum relationum. Quod tertio loco dicebatur de minori perfectione Spiritus Sancti ad patrem, & filium comparati impugnatur ex eo, quod spiratio actiua, & Paternitas (eadem est ratio de spiratione actiua, & filiatione) sicuti ex supradictis *cap.* 7. §. 2. quamvis sint duæ relationes, non sunt tamen duæ res, neque etiam relatiuæ, ita non sunt duæ perfectiones, neque etiam relatiuæ: adeóque, licet in Patre sint duæ reales relationes, vnica in Spiritu Sancto, non sunt tamen in Patre duæ reales perfectiones relatiuæ, vnica perfectio relatiua in Spiritu Sancto.

Potissimum fundamentũ negandi tres distinctas perfectiones tribus distinctis relationibus.

38. Quælibet diuina Persona est infinitè perfecta in omni genere absoluto, non in omni genere relatiuo.

Non omnis diuersitas quasi specifica dicit inæqualitatẽ.

Paternitas, & spiratio actiua, quàvis sint duæ relationes non sunt duæ perfectiones.

39. Dices saltem virtualiter essent duæ perfectiones relatiuæ in Patre, & Filio, vnica in Spiritu Sancto; & sic saltem ratione perfectionum virtualiter distinctarum Spiritus Sanctus esset imperfectior Patre, & Filio. Sed contra: Vbi carentia perfectionis non reddit imperfectum, carentia plurium perfectionum præsertim virtualiter distinctarum non reddit imperfectius, & sicuti diuina persona ex eo, quod careat aliqua perfectione relatiua non est imperfecta; ita

Spiritus

Spiritus Sanctus ex eo, quod careat pluribus perfectionibus relatiuis (eo modo quo perfectiones solùm virtualiter distinctæ possunt dici plures) non est imperfectior. Neque dicas, saltem Pater, & filius habebunt plus de perfectione relatiua, quàm Spiritus Sanctus, & multò magis tota Trinitas habebit plus de perfectione relatiua, quam singulæ personæ. Contra enim: Hoc tandem nihil aliud est, quàm Patrem, & filium habere plures perfectiones relatiuas, quàm habeat Spiritus Sanctus, & multò magis totam Trinitatem, quàm singulæ personæ: in quo non video maius inconueniens, quàm in eo, quod dicatur Patrem, & filium, ac multo magis totam Trinitatem, habere plures realitates, plures entitates, quàm habeat Spiritus Sanctus: Item habere extensiuè, ac relatiuè loquendo plus de entitate, plus de realitate. Quod attentè perpendendum est. Vix enim aliquod argumentum vrgetur contra tres perfectiones relatiuas, quod in ipsos aduersarios contra tres res, tres realitates, tres entitates relatiuas ab iisdem admissas non retorqueatur.

40. Ex dictis de multiplicatione realis perfectionis ad multiplicationem realem diuinarum relationum facile est iudicium ferre de aliis prædicatis: & quidem quoad realem multiplicationem bonitatis transcendentalis nulla prorsus est difficultas. Cum enim, vt etiam in huius capitis limine præmissum est, perfectio addat, non detrahat aliquid bonitati transcendentali, ex multiplicatione perfectionis in diuinis relationibus euincitur à fortiori multiplicatio transcendentalis bonitatis. Quoad reliqua prædicata, quorum multiplicatio, aut continet aliqualem nouam difficultatem, aut conducit ad pleniorem intelligentiam eorum, quæ circa assertam multiplicationem relatiuæ perfectionis desiderari possunt, nonnullos speciales titulos subiicio: Ideò sit

§. V.

Virùm tres realiter distinctæ relationes importent tres realiter distinctas vnitates, & veritates?

41. *In diuinis dantur tres realiter distinctæ vnitates relatiuæ.* ASSERTVM: In diuinis tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas vnitates. Ita non solùm Auctores concedentes diuinis relationibus tres realiter distinctas perfectiones; verùm etiam plures ex iis, qui vnicam perfectionem admittunt: Specialiter verò Io. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 28. *disp.* 13. *art.* 3. *num.* 37. Vasquez *disputat.* 122. *cap.* 7. *num.* 27. Contra Richarduin *in* 1. *dist.* 25. *art.* 1. *quæst.* 3. *ad* 1.

Probatur: In diuinis tres realiter distinctæ relationes important ternarium numerum, ergo important tres realiter distinctas vnitates. Consequentia patet, quia vnica vnitas principium quidem numeri est; at non est numerus, & hic importat essentialiter plures vnitates, & si sit numerus ternarius tres vnitates. Antecedens est veritas fidei tradita à Conciliis, & Patribus: Nam Concilium Lateranense *cap. firmiter*, *de Summa Trinitate*, ita habet: *Hæc Sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, secundum proprietates Personales discreta.* Vbi per ly *Proprietates personales* secundum communem sententiam significat relationes, ly *discreta* significat numerum. *(De fide est in diuinis ad intra dari numerum.)* Concilium Toletanum X I. *in Confessione fidei* ita habet. *Hæc Sancta Trinitas, quæ vnus etiam verus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero: In relatione enim Personarum numerus cernitur, &c.* Concilium Rhemense *in Decretis. Credimus solùm Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum æternum esse: nec aliquas omninò res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel vnitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quæ sint ab æterno, & non sint Deus.* Vbi Concilium expressè admittit vnitates pluraliter, adeóque numerum. Ex Sanctis Patribus D. Bernardus *lib.* 5. *de consideratione ante medium* ita habet: *Cum sint tres Personæ quis numerum neget? nam verè tres sunt: Quis numerat tamen, nam verè vnum sunt.* D. Damascenus *lib.* 1. *fidei, cap.* 10. *Porrò vnumquemque ex his tribus*, (ecce ternarium numerum in diuinis) *plenam atque integram hypostasim habere dicimus.* D. Augustinus *lib.* 7. *de Trinitate, cap.* 4. *Placuit ita dici, vt diceretur aliquid cum quæreretur quid tria sint, quæ tria esse fides verà pronunciat, cum, & Patrem non dicit esse filium, &c.* Boëtius *in lib. de Trinitate, circa finem, substantia probet vnitatem, Relatio multiplicat Trinitatem.* Confirmatur: Non possunt dari tres realiter distinctæ res, nisi dentur tres realiter distinctæ vnitates, sed in diuinis tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas res, vt communiter conceditur, ergo etiam important tres realiter distinctas vnitates. Maior probatur tum ex transcendentia inter rem, & vnitatem, tum ex D. Thoma *prima parte, quæst.* 6. *art.* 3. *ad* 1. dicente: *Oportet, quod quælibet res sit vna per suam essentiam.* Ratio Sancti Doctoris est; quia vnum, seu vnitas importat tantum rationem indiuisionis, quæ vnicuique rei competit secundum suam essentiam. Neque dicas ibidem S. Doctorem quamvis nobis faueat quoad tres vnitates nobis tamen aduersari quoad tres perfectiones *superiori §.* assertas, dum ait vnum non importare rationem perfectionis, & quamlibet rem non esse per suam essentiam bonam. Contra enim: Loquitur S. Doctor de bonitate transcendentali, & de perfectione vt à bonitate transcendentali contradistincta, dum ait quamlibet rem non esse per suam essentiam bonam, & vnum non importare rationem perfectionis, ideo nobis aduersaretur ad summum, si nos probaremus tres diuinas relationes dicere tres perfectiones

42. *Quot sunt res, tot debent esse vnitates.*

nes

nes, præcisè ex eo, quod dicant tres vnitates, & tres res.

43. *In diuinis dantur tres realiter distinctæ veritates transcendentales relatiuæ.*

Assertvm II. In diuinis tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas veritates transcendentales, & in eſſendo. Transcendentales, inquam, & in eſſendo ad excludendas tres veritates, aut in dicendo aut in cognoſcendo; veritas enim in dicendo eſt veracitas; veritas in cognoſcendo eſt ſciẽtia, quod vtrumque prædicatum eſt attributũ purè abſolutum non conueniens relationibus formaliſſimè acceptis. Ita Lugus *prima parte, lib. 2. diſp. 10. cap. 2. num. 16.* Arriaga *diſputation. 49. ſect. 4. num. 18.* Vaſquez *diſp. 122. cap. 2. num. 28.* Alarcon *tract. 5. diſp. 5. cap. 5. num. 5.* Contra Ruixium, *diſputation. 27. cap. 5.* Io. à S. Thoma *quæſt. 28. diſput. 13. art. 3. num. 31.* alioſque non paucos, præſertim ex Thomiſtis exiſtimantibus ſe in hoc ſuſtinere mentem D. Thomæ qui *quæſt. 1. de veritate, art. 7.* ex profeſſo docet veritatem in diuinis eſſentialiter, non perſonaliter dici, vnicam eſſe, non triplicem: vt ante D. Thomam docuerat etiam D. Auguſtinus *lib. 8. de Trinitate, capit. 1.* Nihilominus ambo hi Sancti Patres, & Doctores omni exceptione maiores loquuntur ſolum de veritate primariò, & principaliter in diuinis relucente, quæ quidem eſſentialis eſt, & vnica, cum quo ſtat dari aliam veritatem ſecundariam, minus principalem, & pertinentem ad perfectionem purè extenſiuam, quæ veritas perſonalis ſit, & triplex. Sancti igitur *Auguſtinus, & Thomas*, immerito citantur contra noſtrum Aſſertum, quod

44. Probatur: Veritas transcendentalis, & in eſſendo nihil eſt aliud, quàm quaſi paſſiua intelligibilitas ſecundum quam res poteſt attingi ab intellectu diuino, ipſique tanquam primæ regulæ veritatis quodammodo conformari, ſed in diuinis tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas intelligibilitates, ergo. Minor probatur primò quia intelligibilitas imbibitur in realitate; non poteſt autem imbibi in realitate plurificata, niſi ipſa plurificetur, in realitate triplici, niſi ipſa triplicetur, ſeu triplex ſit. Secundò quia intelligibilitas vnius relationis nõ eſt intelligibilitas alterius, quod maximè verum eſt in noſtris principiis ſecundùm quæ cognitione etiam intuitiua attingi poteſt vna diuina perſona, ſeu vna diuina relatio ſine alia, & Deus ipſe vnam Perſonam in alia, vel ex alia actibus virtualiter distinctis poteſt cognoſcere, vt explicabatur *tract. ſuperiori, lib. 2. cap. 4. §. 4. & lib. 3. cap. 2. §. 4.*

Intelligibilitas vnius diuinæ relationis non eſt intelligibilitas alterius.

45. Dices ad ſummum admitti poſſe in diuinis relationibus diuerſas intelligibilitates connotatiuas, ſeu quaſi alienas; & ex hoc capite poſſe aut intelligi actibus diuerſis, aut intelligi vnam ſine alia. Cæterùm intelligibilitatem propriam non poſſe poni niſi vnicam, quia intelligibilitas propria ſequitur entitatem ratione immaterialitatis, & immaterialitas, ſeu carentia potentialitatis, in tribus diuinis relationibus, & in Deo vnica eſt, ſicuti vnica eſt ratio actus puriſſimi, in qua fundatur potentialitatis carentia. Sed contra: Sicuti vna diuina relatio independenter à quolibet extrinſeco connotatu non eſt alia; ita etiam independenter à quolibet extrinſeco connotatu eſt intelligibilis ſine alia, & habet intelligibilitatem non ſolum connotatiuam alienam, & extrinſecam; verùm etiam propriam, & intrinſecam diſtinctam ab intelligibilitate alterius. Quod dicebatur intelligibilitatem propriam ſequi entitatem ratione immaterialitatis, plurimum habet difficultatis, vt colligi poteſt ex *dictis, tract. ſuperiori, lib. 3. cap. 1. §. 5.* dum probaretur intellectiuitatem non ſequi formaliter ex immaterialitate, illo tamen permiſſo intentum non euincitur, quia falſum exiſtimo non dari in diuinis relationibus tres immaterialitates relatiuas, ſeu tres rationes actus puri, cum ratio actus puri ſit in Deo quid tranſcendens, nec vllum diuinum prædicatum ſit potentia purè materialis, & paſſiua.

Etiam loquendo de intelligibilitate propria, & non cõnotatiua.

Ratio actus puri non eſt vnica in diuinis.

46. Ex eo, quod plurificetur in diuinis relationibus veritas tranſcendentalis, & intelligibilitas ſequitur plurificari etiam quædam alia prædicata conſequentia diuinam intelligibilitatem, cuiuſmodi ſunt viſibilitas, & incomprehenſibilitas; viſibilitas enim nihil aliud eſt, quam intelligibilitas apta terminare cognitionem intuitiuam, incomprehenſibilitas nihil eſt aliud, quam intelligibilitas maior, & perfectior quacumque virtute intellectiuâ creatâ. Diuinæ autem relationes eo modo, quo habent diſtinctas ab inuicem intelligibilitates, habent diſtinctas ab inuicem intelligibilitates aptas terminare cognitionem intuitiuam, & perfectiores quacumque virtute intellectiuâ creatâ, quod eſt habere diſtinctas ab inuicem viſibilitates, & incomprehenſibilitates.

Neque etiã eſt vnica ratio viſibilitatis, & incomprehẽſibilitatis.

47. Ex hucvſque aſſertis habes omnia prædicata ſimpliciter tranſcendentia, ſcilicet Res, ens, vnum, verum, bonum plurificari realiter in diuinis iuxta realem pluritatem diuinarum relationum, vt quoad vnitatem, & veritatem *in præſenti*, quoad bonitatem *in ſuperiori §.* ſingillatim probatum eſt. Quoad rem, & ens deducitur à pari, imò à fortiori. Et quidem quoad plurificationem rei, ſeu, quod dentur in diuinis tres res in confeſſo eſt apud omnes, & traditur expreſsè à D. Thoma *prima parte, quæſt. 39. art. 3. ad 3. & in 1. diſt. 25. art. 4. in C.* Quoad plurificationem entis, ſeu quod dentur in diuinis tria entia, negant nonnulli, imò ipſemet D. Thomas *art. 4. mox cit.* eo, quod ens dicatur ab eſſe, quod vnum eſt, & ſimpliciter abſolutum in diuinis. Nihilominus loquendo de ente tranſcendentaliter ſumpto negari non poteſt, & quamvis ens dicatur ab eſſe, tamen dum tranſcendentaliter ſumitur ſignificat quamcumque entitatem, non ſolum eſſe. Accedit, quod ex infra dicendis §. 7. dantur in diuinis etiam tria eſſe, ſeu tres exiſtentiæ relatiuæ, & per conſequens ſiue ens ſumatur tranſcendentaliter, vt ſignificat

Dantur in diuinis tres res.

In diuinis dantur tria entia.

nificat realitatem; siue participialiter, vt significat esse, admittenda sunt in diuinis tria entia, præsertim addendo (vt omnis scandali suspicio amoueatur) relatiua. Nec Sanctus Doctor loquitur de entibus relatiuis, dum renuit ponere in diuinis tria entia: Quæ sine scandalo esse admittenda docent in terminis Canariensis *quæstion*. 39. *art*. 3. Marchinus *quæst*. 29. *disp*. 21. *ad finem*: Lugus *lib*. 2. *disputation*. 10. *capit*. 2. *numer*. 14. Suar. *libr*. 3. *de Trinitate*, *capite* 11, *&c*.

48. Explicatâ plurificatione prædictorum simpliciter transcendentium, & aliquorum etiam non simpliciter transcendentium, vt visibilitatis, incomprehensibilitatis, perfectionis, supersunt vlterius examinanda nonnulla ex non simpliciter transcendentibus, maximè verò infinitas, & existentia, & ex iis facilè apparebit quid sentiendum de immensitate, æternitate, &c. Ideò sit

---

§. VI.

Vtrùm tres realiter distinctæ relationes importent tres realiter distinctas infinitates?

49. *In diuinis dantur tres realiter distinctæ infinitates relatiuæ.*

Assertum: Tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas infinitates relatiuas, & extensiuas. Ita communiter Auctores astruentes in diuinis relationibus tres realiter distinctas perfectiones relatiuas contra Assertores, aut vnius tantùm, aut nullius perfectionis relatiuæ: & insuper contra Herinex *disp*. 1. *q*. 6. *n*. 48. aliosque nonnullos, præsertim ex Scotistis, qui post admissas tres perfectiones relatiuas dicunt huiusmodi perfectiones à finito, & infinito præscindere, nec possum absolutè inficiari, quin huic dicendi modo faueat plurimum Scotus *quodlib*. 5. *circa finem*, quamvis, si attentiùs legatur, appareat ipsum loqui de perfectione aut positiuè finita, aut in omni genere infinita dum ponit perfectionem relatiuam, nec finitam esse, nec infinitam. Cæterum de perfectione infinita in aliquo determinato genere, qualem nos intendimus esse perfectionem relatiuam, *Scotus* expressè non loquitur.

50. *Infinitas in Deo tripliciter sumitur.*

Probatur assertum recolendo ex *tract. superiori*, *lib*. 1. *capit*. 5. §. 5. triplicem esse infinitatem in Deo, aliam quodammodo vniuersalem in omni genere entis, aliam specialem in determinato genere, aliam specialissimam in linea formalissima essentiæ. Prima infinitas ex omnibus diuinis perfectionibus consurgit. Secunda per omnes diuinas perfectiones vagatur, Tertia constituit particulare attributum. De secunda assertum procedit, & sic probatur: Quodlibet diuinum attributum dicit perfectionem infinitam in proprio genere, & sicuti distinguuntur ab inuicem virtualiter attributa; ita distinguuntur ab inuicem virtualiter tot infinitates attributales, quot attributa; ergo etiam quælibet diuina relatio dicit perfectionem in proprio genere, idest extensiuè, & relatiuè infinitam: & sicuti distinguuntur ab inuicem realiter tres relationes; ita debent distingui ab inuicem realiter tres infinitates extensiuæ, & relatiuæ. Antecedens supponitur: Consequentia procedit à pari, supposito, quod iuxta supradicta quælibet diuina relatio dicat in proprio genere perfectionem. Confirmatur: Necesse est quamlibet diuinam perfectionem dicere in proprio genere infinitatem, ergo non possunt poni tres realiter distinctæ perfectiones relatiuæ, & extensiuæ, quin eodem modo ponantur tres infinitates. Probatur antecedens: Nulla diuina perfectio potest aut dicere in proprio genere finitatem aut præscindere à finitate, & infinitate. Quod non possit dicere in proprio genere finitatem per se patet; quod non possit præscindere, &c. probatur, quia in prædicato diuino hoc ipsum præscindere ab infinitate est imperfectio, vt proportionaliter colligi potest ex *supradictis* §. 1. *in* 4. *asserti probatione*, ergo necesse est quamlibet diuinam perfectionem dicere in proprio genere infinitatem, & tres perfectiones relatiuas extensiuas dicere tres relatiuas extensiuas infinitates.

Nulla diuina perfectio potest præscindere à finito, & infinito.

Recantant hic aduersarij tanquam magnum inconueniens, cogi nos admittere aliquam infinitatem in vna diuina persona, quæ non reperiatur in aliis; sed in hoc non est maius inconueniens, quàm in eo, quod admittatur aliqua perfectio in vna persona, quæ non reperiatur in alia, pro quo recolantur *supradicta*. §. 4. *in* 4. *probatione asserti*. 51.

---

§. VII.

Vtrùm tres realiter distinctæ relationes importent tres realiter distinctas existentias?

Assertum: In diuinis tres realiter distinctæ relationes important tres realiter distinctas existentias aut saltem actualitates. Ita Scotus *in* 1. *dist*. 11. *quæstion*. 2. §. *ad rationes*, *quodlib*. 4. §. *ad argumentum principale*, Suarez *de Incar*. *disputation*. 11. *section*. 2. *de Trinitate*, *lib*. 3. *cap*. 5. Herinex *disput*. 1. *quæst*. 8. *num*. 61, Lugus *lib*. 2. *disputation*. 10. *cap*. 2. *num*. 14. Arriaga *disp*. 49. *sect*. 2. Auersa *quæstion*. 30. *section*. 3. & alij plures contra Caietanum *prima parte*, *quæst*. 28. *art*. 2. Ioan. à S. Thoma *quæstion*. 28. *disputation*. 13. *artic*. 3. *numer*. 20. Vasquium *disputation*. 126. *cap*. 2. Marchinum *disputat*. 17. & alij plures præsertim ex Thomistis, qui sicuti in creatis vnicâ existentiâ formæ faciunt existere

52. *In diuinis dantur tres realiter distinctæ existentiæ relatiuæ.*

ceptæ distinguuntur in suo conceptu formali adæquatè ab essentia ex sæpius dictis, adeóque distinguuntur etiam ab actualitate essentiæ, ergo non existunt per actualitatem essentiæ, nec dici potest relationes solùm, vt præcedentes ab existentia distingui adæquatè ab essentia in suo conceptu formali, dici inquam hoc non potest, quia relationes secundùm formalissimam rationem relationis, & secundùm conceptum formalem secundùm quem adæquatè ab essentia distinguuntur personas constituunt, non solùm in actu signato; verùm etiam in actu exercito, & existentiali: at secundùm eam rationem, secundùm quam relationes constituunt personas in actu exercito, & existentiali necesse est, quod existant, ergo. Probatur idem antecedens secundò in particulari quoad relationes productas filiationis, & passiuæ spirationis, quas æquè, ac paternitatem Aduersarij volunt existere per existentiam essentiæ. Probatur autem sic: Relatio filiationis v. g. formaliter accepta producitur, ergo etiam producitur ipsius actualitas, seu actualitas, qua existit, sed non producitur actualitas absoluta essentiæ, ergo relatio filiationis formaliter accepta non existit per actualitatem absolutam essentiæ. Antecedens, & minor subsumpta pateat ex propositione illa omnium ore peritiâ: relatio producitur: essentia non producitur, intelligendo nomine essentiæ quidquid absolutum est, quidquid à relationa formaliter acceptâ contradistinguitur. Prima consequentia probatur: Quidquid producitur, producitur secundùm actualitatem nam produci est poni in actu, adeóque actualitas est formalis terminus productionis, ergo si filiatio producitur vtique producitur ipsius actualitas.

Productio terminatur ad actualitatem rei.

57. Dicea ex Vasquio *prima parte, disput.* 126. *cap.* 3. *numero* 14. si hoc argumentum alicuius momenti affer, eodem modo probaret in persona procedente nouam naturam, & essentiam produci. Nam si productio ad existentiam productam terminatur, ad essentiam quoque productam terminari debet. Cæterùm sicuti in diuinis dicimus esse aliud genus productionis, quo scilicet non natura, & essentia producitur, sed eadem essentia personæ producentis personæ productæ communicatur, idem etiam de existentia, & esse, quod idem prorsùs sunt, dici debet: nempè productionem diuinæ personæ esse quidem productionem personæ distinctæ à producente, sed per eam communicari personæ productæ idem esse, eandem existentiam, & eandem naturam. Tota hæc instantia continet ipsissima Vasquij verba.

58. Sed contra: intelligendo nomine essentiæ quiditatem nullatenùs vereor admittere in productione diuinæ personæ, seu relationis produci simul cum nouâ, seu distinctâ actualitate nouam, distinctamque essentiam; intelligendo nomine essentiæ naturam rectè ait Vasquez in diuinis aliud esse genus productionis, quo scilicèt nec naturæ existentia producatur, sed vtraque communicetur. At adhuc tenetur assignare quid sit illud, quod formaliter terminet productionem, quod formaliter producitur: hoc nos dicimus esse quidditatem actualem, seu quiditatem, & actualitatem relationis; ipse contendit esse solam communicationem existentiæ essentialis, & absolutæ, sicque ponit ipsam communicationem pro termino formali productionis, quod mihi est imperceptibile: & licèt iuxta *supradicta cap.* 3. §. 8. *dub*, 2. rectè percipiam, quod productio filiationis sit simul per se ipsam communicatio essentiæ, nequeo tamen percipere, quod productio filiationis sit præcisè communicatio essentiæ: nam præterquam quod hoc esset nomine tenùs concedere in diuinis productionem, inexplicabile est, quod filiationi fiat communicatio, & non supponatur aliundè actualis, & actu existens ipsa filiatio.

Aliqualiter dici potest in diuinis produci essentiã cum existentia.

Relatio diuina nõ potest produci per hoc præcisè quod ei communicetur existentia essentiæ.

59. Probatur tertiò: Relationes diuinæ formaliter acceptæ necessariò existunt existentiâ relatiuâ, & ergo tres diuinæ relationes important tres realiter distinctas existentias. Consequentia patet, quia solùm absoluta in diuinis sunt communia, adeóque existentia vnius relationis, si relatiua est, nequit esse communis aliis relationibus, sed debet cuilibet relationi propria existentia, seu actualitas respondere. Antecedens probatur: Relationes diuinæ formaliter acceptæ necessariò existunt existentiâ increatâ, ergo etiam necessariò existunt existentiâ relatiuâ. Probatur hæc consequentia, æquè repugnat diuinis personis, esse entitates absolutas, ac repugnet esse entitates creatas; sed, vt contra nos arguit Io. à S. Thoma *quæstione* 28. *disputatione* 13. *articul.* 3. *numero* 25. diuinæ personæ essent entitates creatæ, si diuinæ relationes existerent existentiâ creatâ, ergo essent entitates absolutæ, si diuinæ relationes existerent existentiâ absolutâ; & sicuti, vt personæ diuinæ sint increatæ, necesse est relationibus concedere existentiam increatam; ita, vt sint relatiuæ, necesse est relationibus concedere existentiam relatiuam.

Personæ diuinæ essent entitates absolutæ si relationes existerent existentia essentiæ.

60. Dices ex Io. à S. Thoma *loco præcitato, numero* 26. Existentiam diuinarum relationum posse dici relatiuam entitatiuè, quatenùs conuenit relationi secundùm *in*, & secundùm entitatem, secundùm quam relatio est in subiecto: at non posse dici relatiuam oppositiuè, quatenùs conuenit relationi secundùm *ad*, & secundùm oppositionem, secundùm quam relatio opponitur, & distinguitur ab alia relatione. Ideò posse relationes existere existentiâ absolutâ, quia *in* diuinarum relationum est ratio absoluta: non posse verò existere existentiâ creatâ, quia diuinæ relationes etiam secundùm *in* sunt increatæ. Imò ex eo, quod diuinæ relationes debeant existere existentiâ increatâ infertur ipsas non posse existere existentiis oppositiuè relatiuis,

uis, quæ ad ipsarum relationum pluralitatem plurificentur: ponere enim in diuinis tres existentes increatas esset directè contra illa verba Symboli Athanasij: *Non tres increati, nec tres immensi, sed vnus increatus, &c.* Sed contra falsum est existentiam, seu actualitatem conuenire diuinis relationibus solum secundum *in*: Falsum est item *in* diuinarum relationum esse rationem absolutam. Falsum est primum quia diuinæ relationes non distinguerent Personas actualiter, & secundùm aliquod actuale, nec inter se actualiter, & secundum aliquid actuale opponerentur, si actualitas conueniret relationibus solùm secundū *in*. Falsum est secundū, quia ex *supradictis cap.6.§.5. in tertia probat. assert.2.* In proprium diuinarum relationum est *in* relatiuum, seu est ratio relatiua, non absoluta. Relationes igitur diuinæ formalissimè acceptæ non possunt dicere rationem aliquam absolutam, sicuti non possunt dicere rationem aliquam creatam, & necessariò est ipsis concedenda actualitas relatiua, sicuti est concedenda actualitas increata. Ad illud, quod addebatur in oppositum: Dico rationem increati sumi posse multipliciter. Primò prout negat omne esse ab alio etiam virtualiter, quomodo ratio increati cum aseitate simpliciter coincidit, & est formalissima essentia Dei. Secundò prout negat esse ab alio per realem productionem, aut passiuam communicationem, quomodo ratio increati coincidit cum ratione ingeniti, seu cum innascibilitate, & est ratio propria Patris. Tertiò prout negat esse ab alio habente distinctam realiter naturam, & exercente veram causalitatem, quomodo ratio increati coincidit cum aseitate secundùm quid, & transcendit omnia diuina prædicata. De ratione increati primo, vel secundo modo accepta certum est in diuinis vnicam esse: De ratione increati tertio modo acccepta, secùdùm quod dicitur increata existentia diuinarum relationum dico, vel sermonem esse de ratione increati absoluta, vel de ratione increati relatiua: Ratio increati absoluta vnica est, & de hac procedit illud Symboli. *Non tres increati, sed vnus increatus*: Ratio increati relatiua plurificatur ad pluralitatem relationum: Neque est contra Symbolum ponere tres increatas relatiuè, quamvis simpliciter, & sine addito ponere tres increatos, vel tria entia increata malè sonet; quia in diuinis ratio increati simpliciter, & sine addito vsurpata supponit pro ratione increati principaliori, & primaria; essentiali scilicet, & absolutà.

61. Actualitas non conuenit diuinis relationibus solum secūdum rationē in.

Ratio increati multipliciter accipitur.

Ratio increati absoluta vnica est in diuinis, non sic ratio increati relatiua.

62. Ea his habetur tum actualitatem, tum rationem increati tertio modo acceptam, omnia diuina prædicata transcendere, & omnibus diuinis prædicari tum propriam rationem increati, tum propriam actualitatem conuenire. Non potest tamen dici dari in diuinis plures, quam tres actualitates, quia nō faciunt numerum nisi ea, quæ sunt distincta realiter. Sicuti autem in diuinis solum tres relationes sunt distinctæ realiter, ita etiam sunt distinctæ realiter tres solum actualitates, & quarta relatio licet importet etiam ipsa suam actualitatem relatiuam, non dantur tamen quatuor actualitates relatiuæ, quia actualitas quartæ relationis virtualiter solùm, non realiter actualiter distinguitur ab aliis actualitatibus. Attributa item licet importent suas actualitates attributales, nullum faciunt actualitatum numerum, quia non important virtualitates aut ab inuicem; aut ab actualitatibus relatiui realiter actualiter distinctas.

Actualitas transcendit omnia diuina prædicata.

§. VIII.

Virùm tres realiter distinctæ relationes importent tres realiter distinctas æternitates, & Immensitates?

63. ASSERTVM: Tres realiter distinctæ relationes important in aliquo legitimo sensu tres realiter distinctas æternitates, & immensitates, aut saltem tres durationes interminatas, & tres vbiquitates, seu omnipræsentias. Ita Arriaga *prima parte, disp. 49. sect. 2.* Lugus *lib. 2. disp. 10. cap. 1. num. 15.* Auersa *quæst. 30. sectiom. 4. §. resolutio ergo nostra.* Contra eos omnes, qui negant in diuinis tres realiter distinctas actualitates, & nonnullos etiam ex iis, qui tres realiter distinctas actualitates admittunt.

In diuinis dantur in aliquo legitimo sensu tres realiter distinctæ æternitates, & immensitates.

64. Dixi in aliquo legitimo sensu, &c. Enimverò æternitas, & immensitas communiter vsurpantur ad significandum aliquid amplius, quam durationem, & præsentialitatem illimitatam: nam æternitas vltra durationém illimitatam importat possessionem vitæ perfectissimæ, immensitas vltra illimitatam præsentialitatem importat extensiuam quandam substantiæ infinitatem, & consistit potiùs in radice omnipræsentiæ, quam in ipsâ omnipræsentiâ, vt ex professo tradebatur *tract. superiori, lib. 1. cap. 8. & 9.* In hoc sensu æternitas, & immensitas sunt attributa diuinæ essentiæ, sunt prædicata diuina omnino absoluta; nec plurificantur realiter ad realem pluralitatem relationum. Nihilominus, quia in ampliori, & minus propria significatione tribuitur nomen æternitatis cuicumque illimitatæ durationi, & nomen Immensitatis cuicumque illimitatæ præsentiæ, bene intellectis terminis possunt in aliquo legitimo sensu astrui in diuinis tres relatiuæ æternitates, & tres relatiuæ immensitates: tutius tamen erit, & conformius modo loquendi Sanctorum Patrum, si ab his nominibus abstinendo plurificentur in diuinis durationes, & præsentialitates illimitatæ. Sic explicatum assertum

Æternitatis, & immensitatis duplex acceptio.

65. Probatur: Duratio interminata, & illimitata præsentialitas, seu vbiquitas, nihil est

eſt aliud, quàm exiſtentia rei in quolibet ſpatio temporis, & in quolibet ſpatio loci; ſed tres realiter diſtinctæ relationes in diuinis important tres realiter diſtinctas exiſtentias, *vt ſuperiori* §. probatum eſt, important inſuper ipſas correſpondentes cuilibet ſpatio temporis, & cuilibet ſpatio loci, ergo. Minor probatur: exiſtentiæ, quas important diuinæ relationes etiam formaliter acceptæ, ſunt exiſtentiæ infinitæ, ſed eſt de ratione exiſtentiæ infinitæ correſpondere cuilibet ſpatio tum temporis, tum loci, nam maior, vel minor duratio; maior vel minor præſentia ſunt maior, vel minor perfectio exiſtentiæ, adeóque perfectio exiſtentiæ infinitæ poſtulat durationem illimitatam, & omnipræſentiam, ſeu correſpondentiam cuilibet ſpatio tum temporis, tum loci.

66. Confirmatur relationes diuinæ per ſe ipſas præcisè ſunt in aliquo ſpatio temporis, & loci, ergo per ſe ipſas præcisè ſunt in omni ſpatio &c. adeóque per ſe ipſas præcisè habent durationem, & præſentialitatem illimitatam; ſed illud, quod habent diuinæ relationes per ſe ipſas præcisè, & vt diſtinctæ ab omni abſoluto, plurificatur ad pluralitatem ipſarum, ergo. Antecedens probatur: Relationes diuinæ per ſe ipſas præcisè ſunt exiſtentes, ſed quidquid exiſtit eſt in aliquo ſpatio temporis, & loci; repugnat enim rem exiſtentem nunquizari aut nullibizari, ſeu exiſtere numquam, aut nullibi, ergo. Probatur etiam prima conſequentia confirmationis: repugnat diuinis relationibus eſſe in vno loco, & tempore, potiùs, quàm in alio, hoc enim proprium eſt rei finitæ, & limitatæ, ergo eo ipſo, quod debent in aliquo tempore, & loco eſſe; debent eſſe in omni, tum tempore, tum loco: & eo ipſo, quod nequeunt aut numquam, aut nullibi eſſe, neceſſe eſt quod ſemper, & vbique ſint.

Relationes diuinæ per ſe ipſas præcisè ſunt ſemper, & vbique.

Res exiſtens nequit nunquizari, aut nullibizari.

67. Reperunt hîc contra nos Aduerſarij ſuper allatam auctoritatem ex Symbolo Athanaſij: *Immenſus Pater, immenſus Filius &c. Æternus Pater, æternus Filius, & tamen non tres æterni, ſed vnus æternus, ſicut non tres increati, nec tres immenſi &c.* Nihilominùs hæc verba nos non terrent, nam præterquam quod nos aſſerimus tres durationes, & præſentias illimitatas potiùs, quàm tres æternitates, & immenſitates, loquitur *Athanaſius* de æternitate, & immenſitate, vt ſunt prædicata abſoluta: vt colligitur ex eo, quod ſubdat alia exempla in prædicatis purè abſolutis, ſubdit ſcilicet: *Omnipotens Pater, omnipotens Filius &c. & tamen non tres omnipotentes &c. Ita Deus Pater, Deus Filius &c. & tamen non tres dij.* Ponendo igitur tres æternitates, & immenſitates relatiuas, tres æternos, & tres immenſos relatiuè *Athanaſij* verbis non contradicimus. Eadem de cauſa non contradicimus Auguſtino *lib. 3. de Trinitate, cap. 10.* dicenti: *Sicut non dicimus tres eſſentias, ſi nec tres magnitudines &c. nec magnos tres dicimus, ſed vnum magnum &c. Hoc de bonitate, & de æternitate, & de omnipotentia Dei dictum ſit:* Loquitur ſcilicet *Auguſtinus* de magnitudine, bonitate æternitate, vt ſunt prædicata abſoluta. Idem iudicium de aliis Sanctis Patribus faciendum. Propterea nulla auctoritas poſitiua nos vrget: vrgemur potiùs auctoritate negatiuà, quatenùs apud Sanctos Patres, & Concilia, numquam recenſentur aut tres relatiuæ perfectiones, aut tres relatiuæ exiſtentiæ, aut tres relatiuæ æternitates &c. & licèt exiſtentiarum pluralitatem in diuinis poſitiuè expreſſerit Richardus à S. Victore *lib. 4. de Trinitate, cap. 15.* tamen nobis non fauet, quia hic Auctor exiſtentiæ nomen ad ſignificandam ſubſiſtentiam, non ad ſignificandam actualitatem vſurpauit, vt rectè oſtendit Marchinus *diſputat. 17. de Trinitate.* Vrgemur igitur aliqualiter auctoritate negatiuà at non conuincimur, quia licèt quandoque ſpeciem præferat temeritatis loqui in re graui ſine auctoritate poſitiuâ, & contra auctoritatem negatiuam Conciliorum, & Patrum, id tamen verificatur quando gratis omninò, & purè voluntariè ab auctoritate negatiua receditur. Cæterùm quando, & plurium Theologorum ſuffragia, & efficacium rationum pondera ad recedendum propellunt, vt euenit in præſenti, auctoritas negatiua, quæ ex genere ſuo parum efficax eſt, euadit prorsùs inefficax & ab ipſa ſine alicuius etiam leuiſſimæ notæ ſuſpicione receditur. Non negauerim tamen in obſequium huius auctoritatis negatiuæ, & communis modi loquendi Conciliorum, & Patrum, ſingulariter ſemper, non pluraliter vſurpantium nomina perfectionis, bonitatis, infinitatis, exiſtentiæ &c. ſolùm cum addito relatiuitatem exprimente eſſe huiuſmodi nomina pluraliter vſurpanda, vt tali addito temperetur ſonus propoſitionum, quæ abſolutè prolatæ viderentur reſonare aliquid Sanctis Patribus diſſonum, & piis auribus moleſtum.

Quo ſenſu Athanaſius neget in diuinis tres æternos, & tres immenſos.

Ab auctoritate negatiua quandonam poſſit recedi ſine vlla nota etiam leuiſſima.

Ex dictis habes dari in diuinis aliqua prædicata purè abſoluta, huiuſmodi ſunt natura, intellectus, voluntas, omnipotentia, ſapientia, & ſimilia: aliqua purè relatiua, huiuſmodi ſunt relatio, proprietas, incommunicabilitas, & ſimilia; aliqua partim abſoluta, partim relatiua huiuſmodi ſunt omnia prædicata aut tranſcendentia ſimpliciter, vt vnum verum, bonum &c. aut tranſcendentia ſecundùm quid, vt ratio perfectionis infinitatis, incomprehenſibilitatis, exiſtentiæ, vbiquitatis &c. Prædicata primi generis nullatenùs plurificantur, nec poſſunt dici, niſi ſingulariter: Prædicata ſecundi generis ſimpliciter plurificantur nec poſſunt dici, niſi pluraliter dum vſurpantur ſub aliquo nomine communi, nam aliqua ſpecialis relatio, puta filiatio, vtique poteſt, & debet 68.

Tres diuinorum prædicatorum claſſes.

ſingulariter dici. Prædicata tertij generis quatenus abſoluta ſequuntur conditionem prædicatorum abſolutorum: quatenus relatiua, relatiuorum: quatenus ſcilicet abſoluta, non plurificantur; plurificantur verò, quatenus relatiua. Perfectio abſoluta eſt vnica, perfectiones relatiuæ ſunt tres: Exiſtentia abſoluta eſt vnica, exiſtentiæ relatiuæ ſunt tres, &c. Neque dicas etiam ratio diuini eſt prædicatum tranſcendens, ergo etiam diuinitas plurificatur, & rectè dicitur ſunt tres diuinitates relatiuæ. Contra enim, diuinitatis nomen ſolum vſurpatur ad ſignificandam deitatem, ſeu naturam Dei, ideò non ſunt dicendæ tres diuinitates relatiuæ, dici tamen poſſunt tria diuina relatiua, & dici poſſent tres diuinitates relatiuæ, ſi hoc nomen diuinitas ſumi poſſet ad ſignificandam puram rationem prædicati diuini.

Cur non poſſint dici tres diuinitates relatiuæ bene tamen tria diuina relatiua.

69. Habes: Inſuper eo modo, quo *ſupra ad calcem* §. 1. dictum eſt, perfectionem diuinam diuidendam eſſe in abſolutam, & relatiuam diuidenda pariter eſſe in abſoluta, & relatiua plura alia diuina prædicata, nimirum vnitatem, veritatem, infinitatem, exiſtentiam: vnico verbo ea omnia, quæ ex mox dictis ſunt partim abſoluta, partim relatiua:

Plura diuina prædicata diuidenda ſunt in abſoluta, & relatiua.

70. Habes tandem nullum attributum plurificari realiter ad pluralitatem realem diuinarum relationum, quia quodlibet attributum, ſicuti eſt quaſi proprietas eſſentiæ, ita eſt prædicatum abſolutum, & eſſentiale. Item quia quodlibet attributum ſicuti eſt proprietas in ſuo conceptu formali adæquatè diſtincta à cæteris; ita non vagatur per cætera diuina prædicata, nec ipſa vllo modo tranſcendit, vt præindicata *tract. ſuperiori, lib. 1. c. 3. §. 1.* Nec refert, quod aſſeruerim plurificari vnitatem, bonitatem, infinitatem, & ſimilia, quæ ſolent inter attributa recenſeri. Non refert, inquam, quia vnitas, bonitas, infinitas, &c. quæ inter attributa recenſentur, diuerſa ſunt ab iis, quæ plurificauimus: quatenus ſcilicet inter attributa recenſentur, ſunt perfectiones ſpeciales, non tranſcendentes, & pure abſolutæ: quatenus plurificantur ſunt perfectiones communes omnibus diuinis prædicatis, tranſcendentes, & indifferenter, ſeu permiſſiuè ſe habentes ad abſolutum, & relatiuum. Sic v. g. infinitas attributalis, & infinitas, quæ plurificatur in relationibus ſunt duæ virtualiter diſtinctæ infinitates, nec iſta dicenda eſt attributum: in quo obiter diſplicet Arriaga *diſp. 49. ſect. 2. num. 9.* dum in reſponſione ad primam obiectionem, ait attributum diuinum præſcindere ab eo, quod ſit relatiuum vel eſſentiale; multiplicetur, vel non impugnaua ex hoc capite *Suarium* docentem æternitatem in diuinis non multiplicari, quia eſt attributum, multiplicari verò durationem æternam, quæ attributum non eſt. Diſplicet, inquam, quia abutitur *Arriaga* nomine attributi, dum illud facit commune prædicatis relatiuis, & cum, vt idem Auctor rectè concedit ibidem in reſponſione ad ſecundam obiectionem omnia prædicata formaliter relatiua, ad pluralitatem relationum realiter plurificata ſint oppoſita, ſequeretur inter ipſamet diuina attributa dari oppoſitionem, quod inauditum eſt. Dixi *Arriagam* rectè concedere prædicata formaliter relatiua in diuinis eſſe oppoſita; puta exiſtentiam relatiuam Patris eſſe oppoſitam exiſtentiæ relatiuæ filij, & ratio eſt, quia licet in diuinis ſola relatio ſit oppoſitio, quidquid tamen eſt in ſuo conceptu formali relatiuum eſt in ſuo conceptu formali oppoſitum, & eadem relatio ſicuti plura prædicata reddit formaliter relatiua, ita etiam plura prædicata reddit formaliter oppoſita. Hinc ſi dicatur exiſtentia Patris non opponitur exiſtentiæ filij, ergo non diſtinguitur realiter ab exiſtentia filij: Verum eſt tum antecedens, tum conſequens de exiſtentiâ abſolutâ, falſum vtrumque de exiſtentiâ relatiuâ: & ſicuti exiſtentia ex genere ſuo præſcindit ab eo, quod ſit abſoluta, vel relatiua; ita præſcindit ab eo, quod ſit eadem; vel diſtincta realiter, vt in diuinis Perſonis repetitur.

Nullum diuinum attributum plurificatur ad pluralitatem relationum.

Infinitas attributalis, & infinitas relatiua ſunt duæ virtualiter diſtinctæ infinitates.

In diuinis omnia prædicata formaliter relatiua ſunt oppoſita.

Supereſſet hic diſcutienda multiplicatio ſubſiſtentiarum, niſi hæc difficultas opportuniorem ſedem haberet libro ſequenti, in quo ex profeſſo agitabitur *capite primo, §. 8.*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE PERSONIS DIVINIS in communi, & in particulari.

GAVDET Deus impare numero personarum, & sine detrimento omnimodæ paritatis exhibet imparitatis prærogatiuam: Debuerat scilicet paritas cum imparitate componi: vbi componitur cum identitate distinctio, cum incommunicabilitate communicatio, cum vnitate numerus: Vbi numerus vnitatem non deserens se præbet numerabilem, omnemque multiplicitatem superat vnico ternario: Vbi Ternarius omnibus numeris absolutam perfectionem absorbet, qualibet sui parte se totum adæquat, quodlibet aliud totum excedit. Hinc iam coniicio, cur è Pythagorico, & Peripatetico Lyceo erupe-rint vulgata illa proloquia: *Omnia ter vnum: Ternario numero omnia comprehenduntur: Monas per ternarium omnia perficit.* Cur occulto naturæ instinctu ternarius numerus tanquam cæteris omnibus Augustior, atque Sacratior apud quamlibet ferè nationem, & in sacrificiis adhiberi, & nescio qua veneratione coli consueuerit. Gerit scilicet hic numerus Symbolum perfectionis, Vestigium diuinitatis, characterem illius Augustissimæ Triadis, quam in vnitate venerari summa Religio est. Placent hic, licèt terreant, verba Augustini 5. *de Trinitate, cap. 9. Cum quæritur quid tres? Magnâ prorsùs inopiâ humanum laborat eloquium, dictum est tamen tres personæ non vt illud diceretur, sed vt non taceretur.* Non tacendi igitur necessitate potius, quàm dicendi aut cupiditate, aut facultate sub huiusce libri titulo aggredimur explicare diuinarum personarum ternarium, in quo post expedita, quæ diuinis personis communia sunt, pergemus ad ea, quæ singulis personis sunt propria.

Ternarij numeri perfectio, & dignitas.

CAPVT PRIMVM.

De Personis diuinis in communi.

1\. ROMANI, seu Latini, multóque magis Theologici sermonis, se imperitum ostendit Laurentius Valla *lib. 6. Elegantiarum, c. 35.* dum de Boëtio volente nomine personæ substantiam significari ait: *Huic homini Romano ostendam Romanè l. qui nescire.* Deterius est, quod subdit: *Persona namque non est in Deo magis quàm in Bruto.* Item quod ponit circa finem capitis. *Tales qualitates statuo in Deo, & has dico esse personas, quæ ab eo abesse non possunt, & qualitatem significare, non substantiam, vt* Boëtius *voluit, qui nos barbare loqui docuit.* Sic errandi occasionem imprudenter sumpsit *Valla* ex etymologia huius nominis persona, quod deriuatum est à personando: personare autem significat accidentale quid assumere, seu induere laruam ad aliquem repræsentandum. Vnde ex grammaticali deceptione irrepsit error in Theologia grauissimus, cui vitando egregiè consulit Sanctus Doctor *in 1. dist. 23. quæst. 1. art. 2. ad 1.* vbi habet quod *in significatione nominis duo sunt considerandu, scilicet id à quo imponitur nomen ad significandum, & id ad quod significandum imponitur: contingit autem quandoque, quod substantia alicuius rei nominatur ab aliquo accidente &c. & ideò iudicium de nomine non debet esse secundùm hoc, à quo imponitur, sed secundùm id, ad quod significandum instituitur. Vnde quamvis nomen persona sit impositum à dicta repræsentatione, tamen est impositum ad significandum substantiam completam in natura intellectuali subsistentem.* Hoc idem tradit S. Doctor *prima parte, quæst. 29. artic. 3. ad 2.* item *præcitata distinct. 23. quæst. 1. art. 1. in fine, corp* & hoc loco specialiter innuit, cur verbum personare, à quo deriuatur persona, etymologiam ducat à repræsentare, seu laruam ad repræsentandum induere: habet enim. *Et ex hoc etiam dicitur prosopon in Græco à pro* quod

In significatione alicuius nominis duo sunt cõsideranda.

Personare cur dicatur à repræsentare.

Persona idē est quod Hypostasis, non idem quod vsia.

Hypostasis pro subsistentia ex vsu Latinorum ab Ecclesia approbato debet vsurpari. Ita omnes Theologi communissimè, inter quos Antiquorum hac in re dissensionem primùm acerrimam; deinde communem consensionem eruditè referunt Estius *in* 1. *dist.*23. §.3. Vasquez 1. *part. disp.*124. Marchinus *de Trinitate, disputatione* 15. aliique nonnulli, ex quibus nos decerpemus solùm magis necessaria ad intelligentiam Asserti, quod

Hypostasis, & vsia quid significent.

Probatur, & explicatur: Substantia, vt mox ex Philosopho, & Sancto Doctore obseruatum est, duo significat, quidditatem scilicet, & suppositum; seu essentiam, & subsistentiam: Vsia ex Græco idem est, quod Latinè essentia, Hypostasis ex Græco: quoad primam vocabuli originem idem est, quod Latinè substãtia. Sicuti igitur substantia, tum pro essentia, tum pro subsistentia sumitur; ita Hypostasis idem antiquitus sonans, ac substantia: aliquando sumebatur pro essentia; aliquando pro subsistentia. Hinc apud aliquos Sanctos Patres vsurpantes hypostasim ad significandam subsistentiā ponebantur in diuinis tres Hypostases, ne negarentur tres diuinæ subsistentiæ seu tres diuinæ Personæ: apud alios vsurpantes hypostasim ad significandam essentiam, sumentesque pro eodem hypostasim, & Vsiam, sicuti sumi potest pro eodem substantia, & essentia, ponebatur in diuinis vnica hypostasis, vt poneretur vnica natura, seu vnica essentia, & vnica Vsia. Hæc est summa acerrimi inter Antiquos Patres dissidij, cui iam Vniuersalis Ecclesiæ consensus Conciliis Ephesino, Alexandrino, Calcedonensi, Constantinopolitano confirmatus finem imposuit decernendo, vt nomen hypostasis vsurpetur in significatione strictiore eâ, quam obtinuit ex prima origine, interpretetur scilicet subsistentia, non substantia nec possit ampliùs, vt sumitur substantia, sumi ad significandam essentiam, seu Vsiam. Hunc communem Ecclesiæ consensum clarè euincit vox vnionis hypostaticæ, quam tota Ecclesia vsurpat ad significandam vnionem subsistentialem, seu factam in subsistentia. Huiusce dissidij primum, deinde consensus seriem Sanctorum Patrum testimoniis corroboratam videat, qui velit apud Estium, Vasquium, Marchinum *locis precitatis*: nobis sufficit rem iudicasse, & explicasse terminos quantum ad assertæ veritatis intelligentiam necessarium est.

Ex his habes hanc vocem hypostasis duplicem sortitam esse significationem: alteram
7. ex prima sui origine, & hac ratione significat substantiam, imò illud omne, quod subest, seu substat, tanquam fundum, seu fundamentum. Vnde in Psal.68. *Infixus sum in limo profundi, & non est substantia*, scilicet non est fundum, in quo consistam. Pro ly *substantia*, græcè habetur *hypostasis*: & Heb.1. *Fides est sperandarum substantia*, id est fundamentum, *rerum* pro ly *substantia*, græcè habetur *hypostasis*. Alteram ex vsu, consensuque Ecclesiæ, & hac ratione significat subsistentiam.

Quoad primam significationem hypostasis, & Vsia possunt promiscuè sumi, sicuti possunt promiscuè sumi substantia, & essentia: Quoad secundam non item, quia non possunt promiscuè sumi subsistentia, & essentia. Cùm igitur nos teneamur sequi præsentem Ecclesiæ vsum, non possumus ampliùs hypostasim cum Vsia confundere, & hypostasim vsurpare ad significandam substantiam, seu essentiam: propterea, vt obseruat Marchinus malè audirentur, imò de fide suspecti haberentur, qui vnicam solam in diuinis esse hypostasim asseuerarent, aut Vsiam ab hypostasi non diuersificarent, quamvis vtrumque olim sine vlla suspicione dictum fuerit à Hieronymo *epist.*17. ad Damasum: & primum insuper à Theodoreto *lib.* 2. *cap.* 8. Secundum ab Athanasio *ad Episcopos Africa*.

Hypostasis nunc, nec potest confundi cum vsia, nec potest in diuinis poni vnica.

Habes insuper secundùm modum loquendi nostrorum temporum debere in diuinis simpliciter poni tres hypostases, & vnicam Vsiam, sicuti simpliciter ponuntur tres subsistentiæ, & vnica essentia: nec vllatenùs curandum esse, quod iuxta primum nominis etymon, & antiquum vsum aliquorum Sanctorum Patrum, nec ita tutum fuerit ponere tres hypostases, nec ita suspectum ponere vnicam. Iam vsus nos plura docuit. Iam nomen hoc Hypostasis est melioris conditionis, quàm fuerit temporibus D. Hieronymi, qui de ipso loquens loco præcitato ait: *Nomen hoc non est bonæ suspicionis*, &c. *mihi credito, venenum sub melle latet*. 8.

Hypostasis olim fuit nomen suspicionis non bonæ; secùs nunc.

§. II.

Quomodo, & quot Personæ ponendæ sint in diuinis.

Assertum I. Persona ponenda est in diuinis secundùm formalem, propriam, & rigorosam significationem. Est veritas Fidei, cui, vt in huius capitis limine positum est solus. Valla grammaticali deceptione refragatur. 9.

Persona propriè in diuinis ponenda est.

Probatur ex *Symbolo* Athanasij. *Alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti.* *Ex confessione* Damasi ad Paulinum: *Si quis tres personas non dixerit veras Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, &c. *Anathema sit.* Ex *Concilio Toletano XI. in Confessione Fidei: cum relatiuè tres Personæ dicantur.* Ex *Concilio Lateranensi*, *cap. Firmiter*, *& cap. damnamus · Pater, Filius, & Spiritus Sanctus tres quidem Personæ, & vnica essentia.* Quæ & alia plura Concilia frequentissimâ Sanctorum Patrum auctoritate roborata, vt videre est apud Molinam 1. *part. quæstion.* 29. *disput.* 1. nequeunt intelligi de ratione personæ impropriè, & metaphoricè acceptâ: termini enim qui frequenter ex professo, & in re grauissima adhibentur, incongruè omninò, adhiberentur in acceptione Metaphorica. Confirmatur ex eo, quod persona superiùs definita est persona propriè, & rigorosè ac-

 cepta

cepta, ſed perſonæ in diuinis repertæ optimè congruit talis definitio, ergo quælibet perſona diuina eſt propriè, & rigorosè perſona.

10. Tres perſonæ ponendæ ſunt in diuinis nec plures, nec pauciores.

Assertvm II. Ponendæ ſunt in diuinis tres perſonæ, nec plures, nec pauciores. Eſt veritas fidei contra Atheiſtas, & Polytheiſtas: item contra eos, qui aut poſuerunt in diuinis vnicam perſonam, aut poſuerunt plures perſonas ſolùm denominatiuè, aut aliter de Trinitate malè ſenſerunt, vt ſupra retulimus *cap.* 1. §. 1.

Probatur tum ex eo, quia Concilia, & Patres quoties diuinarum perſonarum mentionem faciunt ferè ſemper ternarium, earumdem numerum exprimunt, vt patet repetenti mox relatas, aliáſque ſimiles auctoritates tum quia in diuinis neceſſe eſt eſſe aliquam perſonam improductam, & hæc non poteſt eſſe, niſi vnica: neceſſe eſt item eſſe aliquas perſonas productas, & hæ nec poſſunt eſſe plures, nec pauciores, quàm duæ, ergo ponendæ ſunt in diuinis vna perſona improducta, duæ productæ, adeóque tres perſonæ, nec plures, nec pauciores: Antecedens quoad primam partem probatum eſt *ſuprà c.* 2. §. 1. *in probat.* 2. *aſſerti.* Quoad ſecundam partem deducitur ex ibidem poſitis in probatione tertij aſſerti: duæ enim diuinæ proceſſiones præſertim eo modo quo in Scriptura Sacra continentur omninò inferunt duas perſonas procedentes. Confirmatur ex infrà dicendis de conſtitutione diuinarum perſonarum per realiter diſtinctas relationes, ſicuti enim poſitæ ſunt in diuinis tres realiter diſtinctæ relationes, ita & ponendæ ſunt tres perſonæ.

11. Neque aliquid detrahit huic orthodoxæ veritati Diuus Auguſtinus verbis illis in huius tractatus limine relatis, dum ait loquens de Auguſtiſſima Triade: *Dictum eſt tres perſonæ, non vt illud diceretur, ſed ne taceretur.* Quo loquendi modo videtur innuere minùs propriè, & minùs congruè poni tres perſonas in diuinis. Verùm, ſi attentiùs Auguſtinus perlegatur, ſtatim conijcitur ipſius verba nihil detrahere, quin potius energiam addere orthodoxæ veritati: nec improprietatem aliquam, aut incongruentiam trium perſonarum in diuinis indicare, ſed magnificare ipſorum ineffabilitatem, & incomprehenſibilem quiditatem; quod apertius colligitur ex alijs verbis eiuſdem Auguſtini *lib.* 7. *de Trinitate*, *cap.* 4. dicentis: *Itaque loquendi cauſa de ineffabilibus, vt fari aliquo modo poſſimus, quod effari nullo modo poſſumus, dictum eſt à noſtris Græcis vna eſſentia, tres ſubſtantiæ: à Latinis autem vna eſſentia, vel ſubſtantia, tres perſonæ &c. & dum intelligatur ſaltem in ænigmate, quod dicitur, placuit ita dici, vt diceretur aliquid, cum quæreretur quid tria ſint, quæ tria eſſe fides vera pronunciat &c. excedit ſupereminentia diuinitatis vſitati eloquij facultatem. Veriùs enim cogitatur Deus, quàm dicitur, & veriùs eſt, quam cogitatur.*

D. Auguſtinus non indicat improprietatẽ, ſed magnificat ineffabilitatem trium diuinarum perſonarũ.

---

§. III.

An, & quomodo perſonæ diuinæ conſtituantur ex eſſentia, & proprietate perſonali?

Assertvm I. Perſonæ diuinæ verè, & propriè conſtituuntur ex eſſentia, & proprietate perſonali. Ita D. Thomas *prima parte, q.* 32. *&* 40. *art.* 2. Scotus *in* 1 *diſt.* 26. *§. contra iſtud arguitur*, Molina 1. *parte*, 40. *art.* 2. *diſp.* 1. Vaſquez *diſp.* 158. *cap* 2. Lugus *lib.* 2. *diſp.* 21. *cap.* 2. Marchinus *diſp.* 47. alijque omnes Theologi communiſſimè contra Præpoſitiuum, & Gregorium *in* 1. *diſtinct.* 26. *&* 27. volentes rem omninò ſimplicem incapacem eſſe conſtitutionis, & quamlibet diuinam perſonam ſe totâ in ſe eſſe, ſe totâ ab aliâ diſtingui, non verò diſtinguit ab alia per proprietatem, quæ ſit aliquod ipſius; nec in ſe conſtitui ex aliquo proprio, & ex aliquo communi. Hæc tamen ſententia immunis à cenſura non eſt. Vide Molina *loco citato* non dubitat, quin ſit error in fide, aut certè errori proxima, à Suarez *lib.* 7. *de Trinitate, cap.* 3. *num.* 2. alijque communiter ſaltem temeraria cenſetur. 12.

Perſonæ diuinæ verè, & propriè cõſtituũtur ex eſſentia, & proprietate.

Cẽſura Præpoſitiui & Gregorij.

Probatur primò: Verè & propriè datur in diuinis perſonis communis eſſentia, & perſonalis proprietas, ergo diuinæ perſonæ verè, & propriè conſtituuntur ex eſſentia, & proprietate perſonali. Conſequentia patet, quia non poteſt dari in aliquo vno quid commune, & quid proprium, niſi per conſtitutionem ex communi, & proprio. Antecedens probatur ex eo, quod canit *Eccleſia in præfatione Trinitatis: Vt in perſonis proprietas, in eſſentia vnitas, & in maieſtate adoretur æqualitas.* Ex Conc. Lateranenſi *cap. firmiter: Hæc Sancta Trinitas ſecundùm eſſentiam vna, & ſecundùm proprietates diſcreta. Ex Epiſtola Sophronij approbatâ in* 6. *Synodo generali act.* 11. *Hoc quidem* (ideſt identitas) *propter naturam: Illud vero* (ideſt diſtinctio perſonarum) *propter alterificas horum trium proprietates, propterque diſſimilitudinem proprietatum, quæ inconfuſè vnamquamque figurant perſonam.* Probatur inſuper idem antecedens ratione: Verè datur in qualibet diuina perſona aliquod, quod communicatur, & aliquod, quod non communicatur alteri, ſed illud quod communicatur non poteſt eſſe niſi eſſentia, ſeu aliquod eſſentiale: illud quod non communicatur non poteſt eſſe niſi proprietas perſonalis, ſeu aliquod proprium, & perſonale, ergo. 13.

Probatur ſecundò: Perſonarum diuinarum ſimplicitas non obſtat veræ, & propriæ conſtitutioni ipſarũ ex eſſẽtia, & proprietate perſonali, ergo perſonæ diuinæ verè & propriè conſtituũtur &c. Probatur antecedẽs: Diuinarũ perſonarũ ſimplicitas admittit diſtinctionẽ 14.

vertualem,

virtualem, quæ sicuti sufficit, vt dicamus Deum verè, & propriè constitui omnipotentem omnipotentia, sapientem sapientia &c. ita etiam sufficit vt dicamus Deum verè, & propriè constitui personam proprietate personali. Et ratio à priori est, quia non solùm simplices formæ essentiales, & abstracta essentialia; verùm etiam simplices formæ personales, & abstracta personalia admitti debent in diuinis, vt dum confitemur vnum Deum, & tres personas, habeamus nomina abstracta, quibus respondeamus non solùm quærenti, quo est vnus Deus dicendo deitate; verùm etiam quærenti, quo sunt tres personæ; dicendo personalibus proprietatibus. Est argumentum D. Thomæ *prima parte, quæstione 32. articulo 2. in C.*

Admittenda sunt in diuinis abstracta tum essentialia tum personalia.

15. Dices, vel nomine veræ & propriæ constitutionis intelligitur constitutio realis, vel non. Hoc secundùm dici non potest, quia sicuti esset abuti nomine entis, appellare verum, & proprium ens, ens non reale; ita esset abuti nomine constitutionis appellare veram, & propriam constitutionem, constitutionem non realem. Neque potest dici primum, quia sicuti realis compositio requirit realem distinctionem extremorum componentium; ita realis constitutio requirit realem distinctionem extremorum constituentium; at in diuinis personis non reperiuntur extrema constituentia realiter distincta, ergo.

16. Sed contra: Constitutio diuinarum personarum potest considerari tripliciter: Vel ex parte extremorum constituentium, vel ex parte rei constitutæ, vel ex parte modi, quo constitutio fit. Sub prima & secunda consideratione certissimum est constitutionem diuinarum personarum esse realem, nam extrema constituentia, nimirum essentia, & proprietas, sunt extrema realia, ipsæque etiam personæ constitutæ realissimæ sunt. Sub tertia consideratione talis constitutio meliùs dicitur realis virtualis, quàm realis simpliciter, quia modus, quo constitutio fit appellat distinctionem, & vnionem, secundùm quam extrema constituentia constant vnum constitutum, distinctio autem, & vnio, secundùm quam essentia, & proprietas personam diuinam constituunt, non est realis simpliciter, seu realis actualis, sed realis virtualis tantùm. Pro qua doctrina magis stabilienda sit

Constitutio diuinarum personarum potest considerari tripliciter.

17. Assertum II. Personæ diuinæ realiter constituuntur ex essentia, & proprietate personali. Ita Io. à S. Thoma *prima parte, quæst. 42. disputat. 16. numero 4.* Lugus *lib. 2. disputat. 21. cap. 2. numero 12.* Marchinus *disputat. 47.* & à fortiori Auctores distinguentes ex natura rei proprietates personales ab essentia, contra Vasquium *disput. 152. num. 8.* Molinam *disp. præcit. conc. 2.* cum quibus tamen est dissidium potius in eo, quod debeat intelligi nomine constitutionis realis, quàm in re ipsa, volunt scilicet Aduersarij illam solùm constitutionem dicendam esse realem, quæ talis est secundùm modum, quo fit: & nomine constitutionis realis, quam negant intelligunt constitutionem consurgentem ex constituentibus realiter, vel ex natura rei distinctis. Cæterùm quidquid sit de Aduersariorum mente assertum nostrum absolutè

Constitutio diuinarum personarum est realis.

Probatur: Constitutio diuinarum personarum tum ex parte extremorum constituentium, tum ex parte rei constitutæ simpliciter realis est, & aliquo modo realis est, licèt non simpliciter ex parte modi, vt patet ex impugnatione superioris instantiæ, ergo melius dicitur personas diuinas realiter constitui, quàm non realiter constitui. Patet hæc consequentia, quia plures sunt tituli denominandi ipsas realiter, quàm non realiter constitutas. Accedit, quod ex vna parte cum negatio absolutè probata totum neget, vt verificetur absolutè personas non realiter constitui, necessarium foret ipsarum constitutionem in nullo prorsùs sensu esse realem. Ex aliâ cum constitutio non realis sit minùs propriè constitutio, negare absolutè constitutionem diuinarum personarum esse realem est plurimum accedere ad sententiam Gregorij, & præpositiui improbatam in primo asserto, & communiter reprobatam etiam sub graui censura.

Dices: Vt compositio dicatur simpliciter realis præcipuè attenditur modus, quo fit, & omninò requiritur realis distinctio extremorum componentium; nec sufficit esse realia extrema & esse reale totum, quod consurgit; ergo similiter vt constitutio dicatur simpliciter realis &c. Sed contra, vt rectè notat Lugus *cap præcit. num. 13.* Compositio, & constitutio non nomine solùm, verum etiam significatione differunt, neque simpliciter dicimus hominem componi realiter ex animali, & rationali sicut dicimus ex animali, & rationali realiter constare, seu realiter constitui: non item dicimus Deum omnipotentem ex omnipotentia componi realiter, & simpliciter, sicuti dicimus realiter, & simpliciter ex omnipotentia constitui. Nil igitur mirum quod dici nequeat compositio realis, vbi non est realis distinctio extremorum componentium, possit verò dici realis constitutio sine reali distinctione extremorum constituentium. 18.

Compositio & constitutio habent diuersam significationé.

---

§. IV.

Vtrùm proprietates personales in diuinis sint absolutæ?

Assertum: Proprietates personales in diuinis non sunt absolutæ. Ita D. Thomas *1. part. q. 40. art. 2.* & cum *D. Thoma* non solùm omnes *Thomistæ*; verùm etiam ferè omnes alij Theologi adeò communiter, vt Zumel *1. part quæst. 40. art. 2. disp. 1.* appellet oppositam sententiam temerariam, & erroneam, Molina *eodem art. disp. 2. memb. 1.* aiat meritò censeri non solùm temerariam, verùm etiam parùm in fide tutam, Valentia *disputat. 2. quæstione 14. punct. 2.* vocet ipsam plus, quam falsam. His, & similibus censuris aliquantulo mitior est censura 19.

Proprietates personales in diuinis nō sunt absolutæ.

Vasquij *disput.* 158. *cap.* 3. *numero* 14. vbi ait talem sententiam manifestè damnari quoad distinctionem diuinarum personarum ex proprietatibus absolutis, non sic quoad constitutionem. Nihilominùs, quia infrà probabitur idem esse adæquatum constitutiuum, & distinctiuum, cuiuscumque rei, *Vasquij* distinctio, nec subsistit, nec suffragatur sententiæ oppositæ, pro qua citantur Ioannes de Ripis *in* 1. *dist.* 26. Lychetus *eadem dist. quæst.* 3. Salmeron *tom.* 2. *tract.* 12. *in* 4. *arg.* Lynconiensis, Adamus, alijque nonnulli, quibus fauet Scotus *in* 1. *distinct.* 26. §. 3. *opinio*, vbi conatur soluere omnia argumenta militantia contra proprietates absolutas diuinarum personarum, ipsas tamen simpliciter non sustinet, imò tum *eâdem distinctione* §. *tenendo opinionem secundam*, tum *quodlib.* 4. *& alibi* magis approbat, & ex professo tuetur in diuinis personis proprietates relatiuas, ideò stat pro nostro asserto, & immeritò à nonnullis enumeratur inter Auctores sententiæ oppositæ, quæ ex *Scoto* non aliud commodum reportat, quàm minoris improbabilitatis, leniorisque censuræ.

Scotus immerito recensetur inter Aduersarios.

Probatur primò omnibus illis auctoritatibus, & rationibus, quæ *infrà* §. 6. afferentur ad suadendum proprietates personales in diuinis debere esse relatiuas, imò debere consistere in ipsis relationibus.

20. Probatur secundò: Proprietates absolutæ non possunt in se vltimò constituere nec ab inuicem distinguere diuinas personas, sed proprietates personales in diuinis debent diuinas personas vltimò constituere, easdemque ab inuicem distinguere, ergo proprietates personales in diuinis non sunt absolutæ. Minor patet, quia proprietates personales in diuinis, licèt non sint constitutiuum adæquatum, persona enim ex essentia, & proprietate, non ex sola proprietate adæquatè constituitur; sunt tamen constitutiuum vltimum, & quasi differentiale, quia diuina persona ex essentia constituitur tanquam ex aliquo communi. Ex proprietate igitur nequit constitui nisi, tanquam ex aliquo differentiali. Vbi aduerte obiter, quod licèt non omne constitutiuum sit distinctiuum, constitutiuum tamen vltimum, & differentiale non potest non esse distinctiuum, quia quod vltimò constituit, tribuit vltimatum esse, seu vltimatam entitatem, & consequenter etiam vltimatam vnitatem. Vnitas autem importat ex suo conceptu formali indistinctionem rei in se, & distinctionem eiusdem ab alia, necesse est igitur illud, quod tribuit vltimatam vnitatem tribuere omnimodam, ac vltimatam distinctionem à quolibet alio, & consequenter esse ab omni alio distinctiuum, quod est vltimò constitutiuum. Sic obiter explicatâ primi argumenti minore probatur eiusdem argumenti maior: Proprietates absolutæ (melius dixerim rationes absolutæ, absolutum enim, vt mox probo, in diuinis nequit esse proprium, & proprietas nequit esse absoluta) seu potius rationes absolutæ in diuinis sunt essentialiter communes omnibus personis, ergo nec possunt in se vltimò constituere, nec ab inuicem distinguere diuinas personas. Antecedens probatur, quia semel admisso, quod aliquæ rationes absolutæ in diuinis non sint communes, non apparet cur omnia diuina attributa sint communia; cur non dentur plures, quàm tres proprietates personales; plures, quàm tres diuinæ personæ; cur multiplicatio diuinarum personarum attendatur penes processionem, & productionem vnius personæ ab alia.

Constitutiuum vltimũ est etiã distinctiuũ.

Absoluta in diuinis sunt essentialiter communia.

21. Ex his habes, loquendo de principio constitutiuo vltimò, & adæquato, principium constitutiuum idem esse cum distinctiuo. Nec refert, quod principium constituens, quatenùs tale dicat habitudinem ad constitutum: quatenùs distinguens dicat habitudinem ad illud, quod à constituto distinguitur, seu ad non constitutum potius, quam ad constitutum. Non refert inquam, quia hinc non infertur principium constitutiuum debere esse in se diuersum à distinctiuo, sed solùm idem principium diuersimodè considerari, dum consideratur vt constitutiuum, ac dum consideratur vt distinctiuum. Deindè principium vt distinguens, quamvis in obliquo, & indirectè dicat habitudinem ad non constitutum, seu ad illud, quod à constituto distinguitur; in recto tamen, & directè respicit ipsum constitutum, quatenùs ipsum distinguit. Vnde habitudo directa, ac primaria principij constitutiui, & distinctiui eadem prorsùs est, & ad eumdem terminum.

Cõstitutiuũ vltimum, & distinctiuum sunt semper omnino idẽ.

22. Probatur tertiò: Proprietates personales in diuinis debent identificari cum diuina essentia, & distingui realiter inter se, sed si essent absolutæ non posset hoc verificari; ergo proprietates personales in diuinis non sunt absolutæ. Maior patet, quia personæ diuinæ debent esse inter se consubstantiales, & realiter distinctæ absque reali compositione ex essentia, & proprietate personali, hoc autem nullatenus esse potest, nisi proprietates personales identificentur cum eadem essentia, & distinguantur realiter inter se. Minor probatur: De duobus absolutis non potest verificari, quod identificentur in tertio, non inter se; ergo si proprietates personales in diuinis essent absolutæ, &c. Antecedens probatur *ex lib. superiori, c.* 6. §. 3. *cap.* 7. §. 4. Quæ identificantur in tertio non identificari inter se, seu distingui inter se realiter, verificari solum potest vbi est summa necessitas realis distinctionis: at in diuinis vbi exulat ratio limitationis, quæ vnum ab alio distinguat non potest haberi summa necessitas realis distinctionis, nisi ex oppositione, & cum non possit in diuinis reperiri alia oppositio, quàm relatiua, consequens est solum inter relatiua, nullatenus inter absoluta haberi posse in diuinis summam necessitatem realis distinctionis; adeóque solum relatiua, nullatenus absoluta posse identificari in tertio, & distingui realiter inter se.

Duo absoluta nullatenùs possunt identificari in tertio, quin identificentur inter se.

Dices,

23. Dices, sicuti in creatis ex limitatione; ita in diuinis ex illimitatione habetur necessitas realis distinctionis, ergo non solum in creatis, verum nec etiam in diuinis sola oppositio est ratio totius distinctionis. Antecedens probatur: Distinctio in diuinis debet esse omnium distinctionum maxima, & & perfectissima, quidquid enim in Deo reperitur debet esse in maximo perfectissimo, & supremo gradu: at non apparet quomodo possit esse maxima, & perfectissima nisi proueniat ex illimitatione; ergo in diuinis ex illimitatione habetur necessitas realis distinctionis. Cum igitur illimitatio magis reluceat in absolutis, quàm in relatiuis: absoluta enim præsertim in diuinis sunt ex conceptu suo perfectiora relatiuis, necessitas distinctionis in diuinis attendenda est penes absoluta magis, quam penes relatiua, & proptereatates personales, ac distinctiuæ asseri debent absolutæ. Sed contra illimitatio est ratio arguitiua, non ratio formalis realis

24. distinctionis in diuinis, alioqui quodlibet diuinum prædicatum esset realiter distinctum ab alio, quia quodlibet diuinum prædicatum illimitatum est; est, inquam, ratio arguitiua, quatenus ex omnimoda Dei illimitatione arguitur capacitas oppositionis relatiuæ, quæ deinde est ratio formalis distinctionis. Ad probationem antecedentis dico, distinctionem diuinarum personarum debere esse omnium maximam, & perfectissimam quoad dignitatem extremorum, non quoad quantitatem distinctionis: imo quoad quantitatem, & rationem formalem distinctionis, vt sit perfectissima, debere esse minimam, quia vt sit perfectissima debet esse prima: vt sit prima debet esse minima, adeóque non debet esse nisi per id, quod minimum est, & minimum distinguit, eiusmodi non sunt prædicata absoluta. Est doctrina D. Thomæ *in 1. distinct. 26. quæst. 2 art. 1. ad 2. Ordo distinctionis potest dupliciter considerari: vel quantum ad dignitatem distinctionis, & causalitatem; vel quantum ad quantitatem. Si quantum ad quantitatem distinctionis, sic distinctio diuinarum hypostasum est minima distinctio realis, quæ possit esse & ideo tali distinctioni competit ens minimum, scilicet relatio*, prima parte, quæstion. 40. artic. 2. ad 3. *Quanto distinctio prior est, tanto propinquior est vnitati, & ideo debet esse minima, & ideo distinctio Personarum non debet esse nisi per id, quod minimum distinguit, scilicet per relationem.* Accedit, quod ex ratione distinctionis maximæ in eo sensu, in quo procedit instantia, inferretur distinctionem diuinarum personarum non debere admittere identitatem in tertio. Maior enim est distinctio, quæ excludit omnem suorum extremorum identitatem etiam cum tertio.

Distinctio diuinarum Personarum est maxima quoad dignitatem, nô quoad distinctionis quantitaté: imo quoad hanc est omnium distinctionum realium minima.

§. V.

Virùm proprietates Personales in diuinis sint origines?

25. Assertum: Proprietates personales in diuinis non sunt origines. Ita D. Thomas *prima parte, quæst. 4. art. 2. in 1. dist. 26. quæst. 2. art. 2. quæst. 8. de potent. art. 3.* Ioan. à S. Thoma *disput. 16. artic. 1. num. 9.* & præter Thomistas communiter Scotus *in primo dist. 26. quodlib. 4.* & alibi Vasquez *disputation. 158. cap. 4.* De Quiros *tract. 7. disp. 18. sect. 3.* Marchinus *disputation. 40. propos. 2.* aliique plurimi contra D. Bonauenturam *in 1. dist. 26. quæst. 3.* Richardum de Sancto Victore *lib. 4. de Trinitate, cap. 5.* quibus ex parte adhærent Valentia *prima parte, disput. 1. quæst. 14. punct. 2. §. prima assertio*, Lugus *lib. 2. disp. 21. cap. 5. num. 5.* Molina *quæst. 40. art. 2. disputat. 1. memb. 3. §. tertium est*, aliique nonnulli volentes diuinas personas originibus simul, & relationibus constitui, nec istis magis, quàm illis.

Proprietates personales in diuinis nô sunt origines.

Probatur primò: Proprietates personales seu principia vltimò constitutiua diuinarum personarum, debent concipi tanquam quid fixum, & permanens: Sed origines in diuinis non ita concipiuntur, ergo proprietates personales in diuinis non sunt origines. Maior patet, quia vbi constitutum se habet, vt quid fixum, & permanens, sicuti se habet quælibet diuina persona debet etiam se habere, vt quid fixum, & permanens intrinsecum constitutiuum. Cum igitur in præsenti sermo sit de constitutiuo intrinseco per modum formæ intrinsecè terminantis, non de constitutiuo extrinseco per modum efficientis consequens est, &c. Maior probatur: Processiones, seu origines, concipiuntur tanquam via producentis ad productum, tanquam quid exiens à producente, & tendens in productum, & vt loquitur D. Thomas *locis citatis*: Origo alicuius rei non significatur, vt aliquid intrinsecum.

Origo non significatur vt quid fixũ permanens, & intrinsecum.

26. Dices: Personæ diuinæ possunt concipi non solum in facto esse, verum etiam in fieri, & quamvis personæ in facto esse sint quid fixum, & permanens sintque ipsis extrinsecæ origines, secus tamen est de personis in fieri, ergo saltem sumendo diuinas Personas in fieri possunt origines dici ipsarum proprietates Personales, & principia constitutiua, vt vult Auersa *prima parte, quæstion. 27. sect. 10. §. dico secundo.* Sed contra, res in fieri, & in produci, non consideratur secundum sua principia intrinsecè constitutiua; sed in via ad talia principia, & non nisi abutendo terminis dici potest aliquid esse proprietatem personalem, & principium constitutiuum personæ in fieri, & in produci, non in facto esse: hoc

Fieri spectat ad effectiuã, non ad formalem rei constitutionem.

enim idem eſt, ac ponere principium conſtitutiuum perſonæ pro eo ſtatu, pro quo non concipitur conſtituta.

27. Probatur ſecundò : Origo ſupponit omnia conſtitutiua diuinarum Perſonarum, ergo ipſa non eſt proprietas perſonalis, & principium formaliter conſtitutiuum alicuius diuinæ perſonæ. Conſequentia patet, quia origo non poteſt ſupponi ad ſe ipſam: Antecedens probatur primò in vniuerſum de origine quacumque tum actiua, tum paſſiua. Origo actiua ſe habet præciſis imperfectionibus tanquam actio, origo paſſiua tanquàm paſſio: Sed actio ſupponit omnia conſtitutiua ſuppoſiti, à quo eſt : paſſio item ſupponit omnia conſtitutiua ſuppoſiti, in quo eſt : quia non ſolum actiones, verum etiam paſſiones ſunt ſuppoſitorum, vt alibi tradetur, ergo. Secundò in particulari quo ad originem actiuam : Origo actiua ſe habet vt quo, ergo ſupponit principium quod, adeóque ſuppoſitum, & ſuppoſiti conſtitutiua. Tertiò in particulari quo ad originem paſſiuam. Origo paſſiua ſe habet vt fieri termini, ſed fieri termini non eſt principium conſtitutiuum ipſius, vt mox probabatur, & iterum confirmo ex eo, quod fieri termini ex genere ſuo nihil eſt aliud, quam tranſitus termini à non eſſe actuali ad eſſe actuale : adeóque fieri termini ſupponit omnia prædicata eſſentialia, omnia conſtitutiua termini, & ſolùm illa transfert à non eſſe actuali ad eſſe actuale.

Origo ſupponit, & actualiter ponit principia conſtitutiua : ipſa tamen principium conſtitutiuum non eſt.

28. Aliqualis hic occurrit difficultas ex auctoritate nonnullorum Sanctorum Patrum ſæpiſſimè explicantium diſtinctionem diuinarum Perſonarum : (& quia ex ſupradictis principium diſtinctiuum coincidit cum vltimo conſtitutiuo, idem ſentiendum de diuinarum perſonarum conſtitutione) per origines, aut per voces ad originem ſpectantes D. Fulgentius *de Fide ad Petrum, cap. 1. Quia aliud eſt genuiſſe, quam natum eſſe, aliudque eſt procedere, quam genuiſſe, vel natum eſſe manifeſtum eſt, quoniam alius eſt Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus*, D. Damaſcenus *lib. 1. fidei, cap. 11. Vnum, idemque omnino ſunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, niſi quod Pater genitus non eſt : Filius genitus eſt, Spiritus proceſſit.* Ipſemet D. Thomas *loco præcitato ex prima parte*, non omnino excludit origines à conſtitutione perſonarum : nam poſtquam dixit. *Melius dicitur quod perſonæ, ſeu hypoſtaſes diſtinguantur relationibus, quam per originem ſubdit: licet enim diſtinguantur vtroque modo, &c.* Nihilominus his, & ſimilibus auctoritatibus, facilè occurritur dicendo Sanctos Patres ita loquentes non intendere aſſignare diſtinctiuum, & conſtitutiuum formale, ſed ſolum conſtitutiuum, quaſi effectiuum, ſeu quaſi viale : vel intendere aſſignare illud non ex quo formaliter diuinæ perſonæ diſtinguuntur, ſed ex quo à nobis maximè colligitur diuinarum perſonarum diſtinctio, quod vtique eſt ratio producentis, & producti, ſeu ordo originis : Vel denique vſurpare nomina originum ad ſignificandas origines radicaliter acceptas, quæ nihil aliud ſunt, quàm ipſæ diuinæ relationes, vt tranſcendentales.

In quo ſenſu Sancti Patres explicent diſtinctionem diuinarum Perſonarum per origines.

---

§. VI.

Vtrùm Proprietates perſonales in diuinis ſint relationes?

29. ASSERTVM : Proprietates perſonales in diuinis ſunt relationes, adeò vt per iſtas formaliter, & vltimò perſonæ conſtituantur. Ita Auctores citati pro aſſerto *ſuperioris* § & ex parte etiam Valentia, Lugus, Molina, & alij locis ibidem citatis ponentes quidem pro conſtitutiuo diuinarum perſonarum origines, at non excludentes relationes. Dixi adeò, vt per ipſas formaliter, & vltimò perſonæ conſtituantur, ad innuendum ſermonem non eſſe in præſenti de eo, quo perſonæ conſtituantur effectiuè, initiatiuè, & quaſi vialiter : quâ ratione non nego diuinas perſonas conſtitui per origines, vt habetur *in calce ſuperioris* §. & clarè tradit D. Thomas *quæſt. 8. de pot. art. 3. in C.* illis verbis : *Diſtinctiuum enim, & conſtitutiuum hypoſtaſis poteſt intelligi dupliciter vno modo, quo diſtinguitur, & conſtituitur formaliter, ſicut homo humanitate, & Socrates Socraitate : alio modo, quo conſtituitur, & diſtinguitur quaſi viâ ad diſtinctionem, & conſtitutionem : ſicut, ſi diceremus, quod Socrates eſt homo ſuâ generatione, quæ eſt via ad formam, qua formaliter conſtituitur; patet ergo, quod origo alicuius, &c.*

Diſtinctiuum, & conſtitutiuum duplex.

30. Probatur primò auctoritate Conciliorum, & Sanctorum Patrum, ex Concilio Florentino *in litteris vnionis* definitur *Patrem dediſſe filio omnia, quæ habet, præter eſſe Patrem*, ergo Paternitas eſt proprietas perſonalis ipſius. Ex concilio Toletano XI, *in Confeſſione fidei in relatione perſonarum numerus cernitur, &c. hoc ſolo numerum inſinuant, quod ad inuicem ſunt.* Ergo perſonæ diuinæ diſtinguuntur, & conſtituuntur per hoc, quod ſunt ad inuicem, ſeu per relationes. Ex Boëtio *in lib. de Trinitate, circa finem, ſola relatio multiplicat Trinitatem.* Ex Io. Theologo in Concilio Florentino *ſeſſ. 18. Relatio apud omnes tam Græcos, quam Latinos perſonas multiplicat, & ſola multiplicat.* Ex Concilio Alexandrino *lib. 2. Theſauri, cap. 3. Cum non compoſita, ſed ſimplex, natura deitatis ſit, nunquam in plures perſonas diſtingueretur, niſi quædam inueniretur differentia, non ſecundùm eſſentiam, ſed ſecundum relationem.* Ex D. Auguſtino *epiſt. 66. Pater, & Filius diuerſi ſunt inter ſe, non tamen diuerſa natura : quis enim non videat iſta vocabula non naturas in ſe ipſis demonſtrare, ſed alterius ad alterum ſignificare Perſonas.* Ex Athanaſio *lib. de veritate rectorum dogmatum : Omnia ſunt vnum in diuinis ſeruato eſſe patrem in ſolo patre, in filio eſſe filium, in paraclito eſſe Spiritum Sanctum.* Confirmatur, tùm ex illo decantato : *Omnia ſunt*

in

in diuinis vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio, tùm ex eo, quod Scripturæ, Concilia, & Patres ad exprimendas diuinas Perſonas frequentiſſimè, & ferè ſemper vtuntur nominibus ſignificantibus relationes, ſeu relatiuis.

Probatur ſecundò ratione: Tres relationes realiter diſtinctæ in diuinis habent quidquid requiritur, vt ſint proprietates perſonales, & formalia, ac vltima conſtitutiua trium diuinarum Perſonarum, ergo proprietates perſonales in diuinis ſunt relationes, adeò vt, &c. Probatur antecedens, in quo dixi tres relationes realiter diſtinctæ, propter relationem ſpiratoris identificatam cum paternitate, & filiatione, non vnius perſonæ propriam, nec vllius perſonæ conſtitutiuam, vt magis explicabitur *capit.* 4. §. 6. Probatur inquam antecedens: Tres relationes realiter diſtinctæ ſunt incommunicabiles, ſunt propriæ ſingulæ ſingularum perſonarum, ſunt identificatæ cum eſſentia, quæ eſt alterum conſtitutiuum per modum rationis communis omnibus peri , ſunt ſubſtantiales, ſunt infinitè perfectæ, &c. ergo.

31. Dices ad conſtitutiuum inter alia requiri quod non ſupponat ſuum conſtitutum, & hoc requiſitum deeſſe diuinis relationibus reſpectu diuinarum perſonarum, nam diuinæ relationes diuinas perſonas conſtitutas ſupponunt. Quod ſic probatur: Diuinæ relationes ſupponunt origines, vt potè quæ in originibus fundantur, origines iuxta doctrinam poſitam in ſecunda probatione aſſerti ſuperioris ſupponunt Perſonas conſtitutas, ergo à fortiori relationes ſupponunt perſonas, conſtitutas, vt clarè apparet in Perſona Patris, quæ ſicuti ſupponitur conſtituta antequam generet, ſeu antequam habeat originem productiuam filij; ita à fortiori ſupponitur conſtituta antequam reſpiciat filium, ſeu antequam habeat paternitatem, cum hæc ſupponat actum generandi, ſeu originem productiuam filij tanquam rationem fundandi. Huius inſtantiæ difficultas torquet plurimum, & diuidit Theologos, qui propterea variè aſſignant modum, quo diuinæ relationes perſonas conſtituant. Referam, & refellam breuiter præcipua placita, & aliorum impugnatio erit præuia negatiua probatio eius quod aſſeretur *in ſequenti* §. ad plenam elucidationem huius inſtantiæ, imò totius doctrinæ hucvſque aſſertæ circa proprietates Perſonales in diuinis, Ferrarienſis 4. *contra Gentes*, *cap.* 26. *circa finem*, ait relationem ſumi poſſe vel ſub expreſſa ratione relationis, vel ſub ratione formæ incommunicabilis, ſeu hypoſtaticæ: Sub prima ratione relationem ſubſequi originem, & diſtinguere, at non conſtituere perſonam: Sub ſecunda ratione relationem præcedere originem, & conſtituere, at non diſtinguere perſonam. Hic dicendi modus, qui ſub diuerſis terminis traditur etiam ab aliis nonnullis docentibus relationibus ſecundùm *in* ad origines præſupponi, & perſonas conſtituere: Secundum ad origines præſupponere, & perſonas referre, ac relatiuè diſtinguere. Hic, inquam, dicendi modus in duobus maximè diſplicet. Primò in eo, quod ponat pro conſtitutiuo perſonarum relationes conſideratas modo abſoluto, qua ratione retunditur efficacia argumentorum militantium contra proprietates perſonales abſolutas in diuinis: Si enim proprietates relatiuæ conſtituunt modo abſoluto, cur non etiam poſſunt conſtituere proprietates abſolutæ? & ſicuti in creatis vbi relationes modo abſoluto conſtituunt, etiam abſoluta conſtituunt; ita quoque in diuinis abſoluta conſtituens, ſi ibi quoque relationes modo abſoluto conſtituunt. Secundo in eo, quod diuerſificet principium conſtitutiuum à diſtinctiuo tribuendo principium conſtitutiuum rationi *in*, & relationi acceptæ, principium diſtinctiuum rationi *ad*, & relationi acceptæ relatiuè.

Difficillimũ eſt explicare modũ quo relationes diuinas perſonas conſtituant.

32. Relationes modo abſoluto conſideratæ nequeunt eſſe conſtitutiuum diuinarum perſonarum.

Caietanus *prima parte*, *quæſt.* 40. *art.* 4. Canarienſis *eadem quæſt. art.* 2. Ioann. à S. Thoma *quæſt.* 36. *diſp.* 16. *art.* 1. *numer.* 30. & maior pars Thomiſtarum docent relationem diuinam etiam acceptam formaliter, & ſecundum *ad* diuidi in relationem conceptam, ſeu ſignatam; & in relationem exercitam: Illam dicunt eſſe relationem vt ſubſiſtentem; iſtam relationem vt reſpicientem; Illam antecedere, iſtam ſubſequi origines: illam perſonas diuinas conſtituere, iſtam ſupponere perſonas conſtitutas. Afferunt pro hac doctrina plures auctoritates S. Doctoris *prima parte*, *quæſt.* 29. *art.* 4. *ad* 1. *Perſona ſignificat relationem non per modum relationis, ſed per modum ſubſtantiæ, quæ eſt hypoſtaſis*, *quæſt.* 40. *art.* 4. *in C. Proprietas perſonalis Patris poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt eſt relatio, & ſic ſecundum intellectum præſupponit actum notionalem, quia relatio in quantum huiuſmodi fundatur ſuper actum: alio modo ſecundum quod eſt conſtitutiua perſonæ, & ſic oportet, quod præintelligatur relatio actui notionali, ſicut perſona agens præintelligitur actioni.* Eadem ferè verba habentur *in* 1. *diſt.* 27. *quæſt.* 1. *artic.* 2. *& ibidem, ad Annibaldum.* Hic dicendi modus diſplicet primò, quia ex verbis *D. Thomæ*, cuius auctoritati maxima innititur, ſufficienter non colligitur, ſolum enim indicat S. Doctor relationes diuinas, vt conſtitutiuas perſonarum antecedere origines, in aliquo alio ſenſu ſubſequi: hoc autem apertè verificatur iuxta doctrinam *ſequentis* §. abſque recurſu ad relationem vt ſignatam, & relationem vt exercitam. Diſplicet ſecundò, quia relatio vt ſignata per iſtos Auctores dicit *ad*: eſt autem inexplicabile quomodo *ad* in ſubiecto non ſit relatio exercita. Si dicatur non eſſe relationem exercitam defectu rationis fundandi, aut defectu termini, inexplicabilius eſt *ad*, in quo relucet formalis ratio tendentiæ haberi poſſe ſine termino tendentiæ, & ſine ratione fundandi tendentiam. Diſplicet tertiò, quia relatio vt ſignata, & relatio vt exercita vel ſe habent, vt duæ rationes oppoſitæ, vel vt ratio ſuperior, &

33. Nec item conſideratæ vt ſignatæ, non vt exercitæ.

& inferior: quidquid dicatur, sequitur relationem, vt signatam importare formaliter rationem absolutam, & personas diuinas dum per relationem vt signatam constituuntur per rationem, vt absolutam constitui: ergo. Probatur sequela quoad primam partem: Ratio opposita relationi non potest esse nisi absoluta: ergo relatio vt signata, si opponitur relationi exercitæ, non potest esse nisi ratio absoluta: ergo relatio vt signata si apponitur relationi exercitæ non potest esse nisi ratio absoluta. Probatur eadem sequela quoad secundam partem: Ratio superior non excludit rationem inferiorem, nisi quatenus includit oppositum ipsius; sic animal v. g. non excludit rationale, nisi includendo irrationale, sed relatio vt concepta excludit relationem exercitam, neque enim potest esse relatio exercita in signo antecedente origines, in quo est relatio concepta: ergo relatio concepta includit formaliter oppositum relationis exercitæ, adeoque aliquod absolutum.

35. Vasquez 1. *part. disputat.* 159. *cap.* 5. supponit in præsenti nullam prorsus esse difficultatem in personis Filij, & Spiritus Sancti, eo quod sicuti facilè intelligitur has duas personas non supponi ad origines, ita etiam facile intelligibile sit, non supponi ad relationes in originibus fundatas, & per consequens posse per relationes constitui. Quoad primam personam ait ipsam antecedenter ad originem, seu antequam generet constitui non quidem sub ratione Patris, benè tamen sub ratione primæ personæ per notionem innascibilis, & fœcundi ad producendum. Hic dicendi modus displicet in

36. primis, quoad id, quod supponit. Licet enim personæ Filij, & Spiritus Sancti quoad esse productum subsequantur ad origines, non est tamen adeò facile, quod ad ipsas consequantur quoad sua constitutiua. Displicet multò magis quoad id, quod assignat pro constitutiuo primæ personæ; tum quia innascibilitas vt est propria primæ personæ Paternitatem supponit, & in Paternitate fundatur ex dicendis *capit. sequenti*, §. 5. tum quia per innascibilitatem præcisè prima persona sicuti alias personas non respicit; ita ab aliis personis non distinguitur; adeoque ponitur pro constitutiuo aliquod diuersum à distinctiuo. Quod additur de ratione fœcundi non displicet, dummodo talis ratio fœcundi, seu fœcunditas sumatur, vt importans relationem transcendentalem vnius personæ ad alteram iuxta dicenda §. *sequenti*.

Innascibilitas non potest esse ratio constitutiua primæ personæ diuinæ.

37. Valentia 1. *parte disputatione* 2. *quæstione* 14. *puncto.* 2. *assertione* 4. Arriaga *disputat.* 51. *section.* 3. *subsect.* 3. aliique nonnulli docent relationes diuinas non vt relationes sunt, sed vt sunt personalitates constituere diuinas personas, & vt relationes subsequi, vt personalitates præcedere origines, ac personas ipsas. Hic modus rem nullatenus explicat; affert enim pro responsione summam ipsius difficultatis, quæ vtique sita est in explicando quomodo relationes possint esse personalitates, sint relationes subsequentur, & vt personalitates debent præcedere personas, nec quando quæritur sub qua ratione relatio personas vltimò constituat quæritur Vtrùm constituat sub ratione personalitatis; est enim plus, quàm certum personalitatem esse vltimum constitutiuum personæ, adeoque relationem habere rationem personalitatis, si habet respectu personæ rationem vltimi constitutiui: sed quæritur quænam ratio in relatione reluceat, seu per relationem importetur, dum relatio sumitur vt personalitas, seu vt constitutiua personæ: & sicuti, si quis quæreret quid formaliter importet rationalitas, quatenùs est vltimò constitutiua hominis, incongruè responderetur importare differentiam specificam, in hoc enim assignatur conceptus communis omnibus differentiis specificis, non aliquis conceptus proprius ipsius rationalitatis vt quæsitum postulabat; ita similiter, &c.

Ex his habes contingere in præsenti illud, quod ferè in quocumque grauiore controuersia contingit, quod nimirùm facilius sit destruere, quod alij sentiunt, quàm statuere quid sentiendum sit. Nihilominùs ne difficultati succumbamus, recolendum est ex *supradictis*, *cap.* 5. §. 3. relationes diuinas tum prædicamentales, tum transcendentales esse præcisis imperfectionibus. Est autem hoc solemne discrimen inter relationem transcendentalem, & prædicamentalem, quod relatio prædicamentalis est accidentalis suo fundamento, seu subiecto, & supponit in ipso rationem fundandi eidem superuenientem: relatio transcendentalis est essentialis suo fundamento, seu subiecto; nec supponit vllam rationem fundandi ipsi superuenientem. Hinc fit relationem prædicamentalem ex genere suo non posse esse constitutiuam; benè tamen posse esse constitutiuam relationem transcendentalem, & in re potentia subiectiua qua materia constituitur, nihil est aliud, quàm relatio transcendentalis ad formas receptibiles: Potentia actiua, qua constituitur causa, nihil est aliud, quàm relatio transcendentalis ad effectus producibiles. Et ecce vestigium aliquod veri modi, quo diuinæ relationes personas constituunt. Ideò sit 38.

Solemne discrimen relationis transcedentalis à prædicamentali.

---

§. VII.

Quonam modo Relationes in diuinis sint proprietates personales, & personarum constitutiuæ?

ASSERTVM: Relationes vt transcendentales, & vt distinctæ virtualiter à prædicamentalibus, sunt in diuinis proprietates personales, & Personarum constitutiuæ. Ita Marchinus *de Trinitate, disput.* 48. De Quiros 1. *part. tractat.* 7. *disputatione* 28. *section.* 4. (quamuis vtatur diuersis terminis, vocat scilicet relationem vt radicem originum 39.

Relationes diuinæ transcedentales sunt constitutiuæ personalis.

num, id, quod nos vocamus relationem vt transcendentalem) Auersa *quæstion.* 28. *section.* 11. §. *caterum*, Lugus *lib.* 2. *disputation.* 21. *capit.* 6. vbi conatur ostendere plures alios Doctores hoc idem assertum licet non sub iisdem terminis tradidisse contra Auctores relatos pro sententiis impugnatis *in superiori* §. Dial relationes vt transcendentales, & vt distinctæ virtualiter à prædicamentalibus. quia ex vna parte æquiualentia ad distincta realiter, qualis est æquiualentia relationum diuinarum ad relationes prædicamentales, & transcendentales sufficienter ponit distinctionem virtualem: ex alia parte ponendo relationes transcendentales distinctas virtualiter à prædicamentalibus facilè percipitur, quomodo relationes diuinæ vt transcendentales non supponant personas constitutas nec in originibus fundentur; vt prædicamentales verò personas constitutas supponant, & in originibus fundentur,

40. Probatur asserendo pro proprietatibus personalibus, & personarum constitutiuis relationes vt transcendentales ex vna parte rigorosè sustinetur personas diuinas constitui per relationes vt formaliter relationes sunt, nam ex *præcitato* §. *tertio*, etiam relationes transcendentales præsertim in diuinis sunt propriè, & formaliter relationes: Sustinetur item principium constitutiuum idem cum distinctiuo. Ex alia parte rectè ostenditur quomodo personæ diuinæ intelligantur constitutæ, per aliquid non supponens origines, nec personas ipsas: Nam quamvis relatio prædicamentalis supponat rationem fundandi, & idcirco in diuinis, vbi solæ origines sunt ratio fundandi relationes, relationes vt prædicamentales supponant origines; relatio tamen transcendentalis ex genere suo rationem fundandi nec requirit, nec supponit ideico non est cur relationes diuinæ vt transcendentales debeant supponere origines.

Relatio trāscendentalis non requirit rationem fundandi.

41. Dices: Relationes transcendentales in diuinis ad intra sunt ipsæmet origines, ergo ponere pro constitutiuis personarum relationes, vt transcendentales est re ipsa ponere pro constitutiuis personarum origines, sicque relabimur in argumenta, quæ nos ipsi *superiori* §. 5. contra origines formauimus: Antecedens probatur, quia verè origo actiua, & passiua se transcendentaliter respiciunt nec aliud assignari potest pro paternitate transcendentali, quam actiua generatio, aut pro filiatione transcendentali, quàm passiua generatio: Sed contra: Actiua, & passiua generatio verè inter se transcendentaliter referuntur, & quando diceretur ipsas, licèt in se etiam origines sint, tamen vt relationes transcendentales, non vt origines, idest quatenus sunt quid fixum, & permanēs, non quatenus sunt via, & quid quasi transiens esse constitutiuas Personarum, satis excitarentur argumenta suprà allata contrà origines vt pote militantia contra ipsas consideratas sub ratione formali originum importantium viam, & fieri; non sub ratione formali relationum transcendentalium importantium permanentiam, & factum esse.

Relationes transcendētales constitutiuæ diuinarum personarum possunt cōcedi indistinctæ ab originibus.

Nibilominus placet assignare pro constitutiuis personarum relationes transcendentales ab originibus magis diuersas, & originibus ipsis aliqualiter priores. Pro quo aduerto conformiter ad supradicta *tract. præcedente* de actu primo diuini intellectus, diuinæque voluntatis admittendum esse in prima persona actum primum generandi, & potentiam generatiuam virtualiter distinctam ab actu secundo generandi, & à generatione actuali; & proportionaliter in filio, seu secunda persona assignandum esse aliquid correspondens actui primo, & potentiæ generatiuæ, aliquid correspondens actui secundo, & actuali generationi: Illud dici potest ratio generabilis, istud ratio geniti: Illud actus primus, istud actus secundus passiuæ generationis (eodem modo assignanda est in tertia persona respectu potentiæ spiratiuæ, & actualis spirationis ratio spirabilis, & ratio spirati. Dico igitur in linea generationis dari in diuinis duplicem relationem transcendentalem virtualiter distinctam; alteram generatiui ad generabile, seu actus primi generationis actiuæ ad actum primum generationis passiuæ; alteram generantis ad genitum, seu actus secundi generationis actiuæ ad actum secundum generationis passiuæ. Hæc secunda relatio transcendentalis vix distinguitur ab ipsis originibus. Prima relatio transcendentalis est radix originum ab ipsis originibus virtualiter distincta, iisdemque aliqualiter prior. Istam asserimus pro constitutiuo diuinarum personarum, adeò vt relatio generatiui, seu actus primus generationis actiuæ constituat primam personam, relatio generabilis, seu actus primus generationis passiuæ constituat secundam personam; Relatio spirabilis, seu actus primus spirationis passiuæ constituat tertiam personam. Ad has deinde relationes consequuntur origines, seu relationes transcendentales generantis ad genitum, &c. In istis, seu in originibus fundantur relationes prædicamentales Patris ad Filium, &c. 42.

Melius tamē assignantur ab originibus virtualiter distinctæ, & aliqualiter iisdem priores.

Vrgebis hanc doctrinam malè cohærere iis, quæ alibi diximus. Enimverò *lib. superiori*, *capit.* 3. §. 6. negauimus relationes diuinas esse principium quo diuinarum processionum: at si relatio in diuinis est ipsa potentia generatiua, vtique relatio est principium quo processionis. Rursus *tract.*, *superiori*, *lib.* 1. *capit.* 6. §. 7. negauimus in Deo potentiam ad existendum: at si admittitur generabilitas, & spirabilitas, seu potentia ad generari, & spirari, vtique admittitur in Personis procedentibus potentia ad existendum: potentia enim ad generari in secunda persona nihil est aliud, quam potentia ad existendum per generationem: Potentia ad spirari in tertia persona nihil est aliud, quàm potentia ad existendum per spirationem. Tandem sæpius 43.

dictum eſt perſonas procedentes produci ſecundùm relationes ipſarum conſtitutiuas, at ſic dicitur relationes ipſarum conſtitutiuas eſſe potentiam ad generari, & potentiam ad ſpirari non poteſt id verificari, illud enim, quod in filio producitur, eſt paſſiua generatio, non generabilitas, ſeu potentia ad generari: ſimiliter in Spiritu Sancto, &c. ergo ex multiplici capite doctrina mox allata doctrinis præcedentibus malè cohæret. Contra tamen:

44. Ad primum caput dico relationem in diuinis eſſe ipſam potentiam generatiuam, quatenùs ratione relationis potentia intellectiua generatiua denominatur, non quatenùs virtus influxiua ad generandum habeatur formaliter ex relatione tranſcendentali generatiui ad generabile, pro quo recolendum eſt ex *ſupradictis capite* 3. §. 5. Potentiam intellectiuam rationalem, quod eſt idem, ac dicere potentiam generatiuam eſſe ipſam potentiam intellectiuam eſſentialem affectam notione, ſeu relatione propria Patris tanquam conditione, non tanquam aliquo addente virtutem intellectiuam, ſeu influxiuam. In potentia igitur generatiuâ diuinâ duplex relatio conſiderari poteſt, altera intellectiui ad intelligibile, & hæc realis non eſt, quia non eſt inter extrema realiter diſtincta; altera dictiui ad dicibile, ſeu generatiui ad generabile, & hæc eſt quidem realis, at ſe tenet ex parte potentiæ generatiuæ tantùm tanquam conditio diſtinctiua, & determinatiua, non tanquam virtus influxiua: vnde rigorosè loquendo relatio tranſcendentalis realis generatiui ad generabile eſt conditio potentiæ generatiuæ potiùs, quàm ipſa potentia generatiua formaliter.

In potentia generatiua diuina relatio generatiui ad generabile eſt conditio, nō virtus influxiua.

45. Ad ſecundum caput dico, aliud eſſe loqui de exiſtentia abſoluta, aliud eſſe loqui de exiſtentia relatiua; ad exiſtendum exiſtentia abſoluta vtique non datur in diuinis potentia, tum quia talis exiſtentia abſoluta eſt primus conceptus Dei, adeoque nil ſupponitur, in cuius potentiâ exiſtentia abſoluta ſit; tum quia exiſtentia abſoluta eſt omninò improducta, adeoque ſicuti non datur potentia actiua ad ipſam prouducendam, ita nec potentia paſſiua ad ipſam recipiendam. Ex oppoſito res ſe habet in exiſtentia relatiua; hæc enim verè producitur, & ſicuti habet ex parte principij producentis potentiam actiuam; ita debet habere ex parte termini producti potentiam paſſiuam; ſicuti in principio datur potentia ad faciendum exiſtere, ſeu ad dandam exiſtentiam; ita in termino debet dari potentia ad exiſtendum ſeu ad recipiendam exiſtentiam. Subintellige de potentia nunquam deſtituta actu, nunquam carente actuali receptione, iuxta alibi dicta de potentia producendi, & recipiendi intellectionem.

Non datur in diuinis potentia ad exiſtendum exiſtentia abſoluta, benè tamen ad exiſtendum exiſtentia relatiua.

46. Ad tertium caput dico conſtitutiuum alicuius rei produci ſecundùm exiſtentiam, non ſecundùm rationem formalem conſtitutiui, ſeu habere ex vi productionis exiſtere, non conſtituere. Sic anima ex vi creationis habet, quod ſit exiſtens, at non quod ſit conſtitutiua hominis, cuius optimè intelligitur conſtitutiua independenter, tum ab exiſtentia, tum à creatione. In propoſito dico perſonas procedentes produci ſecundùm relationes vt exiſtentes, non ſecundùm relationes vt conſtitutiuas. Dum additur in filio produci generationem paſſiuam, non generabilitatem, ſeu potentiam ad generari; vel ſermo eſt de generabilitate vt conſtitutiua, vel de generabilitate vt exiſtente: generabilitas vt conſtitutiua, vtique non producitus, id eſt non habet ex vi productionis, quod ſit conſtitutiua, generabilitas verò vt exiſtens vtique producitur. At nihil eſt aliud generabilitas vt exiſtens, quàm generatio paſſiua, quia actus primus factus exiſtens nihil eſt aliud, quàm actus ſecundus; producibilitas tranſlata ad exiſtentiam nihil eſt aliud, quàm ipſa paſſiua productio.

Relationes diuinæ producuntur vt exiſtentes, non vt conſtitutiuæ perſonarū.

Ex his habes illud; quod primò producitur in diuinis, eſſe relationem tranſcendentalem, non relationem prædicamentalem: Relationes tamen etiam prædicamentales in perſonis procedentibus producuntur; ſed ſecundariò & conſequenter ad relationum tranſcendentalium productionem. Producuntur inquam etiam relationes prædicamentales in perſonis procedentibus, quia quidquid eſt in perſonis procedentibus eſt aut ab alio communicatum, aut ab alio productum: relationes etiam prædicamentales, vtpotè non communes, nequeunt eſſe communicatæ, neceſſe eſt igitur, quod ſint ab alio productæ. Secundariò tamen, & conſequenter ad productionem relationum tranſcendentalium, eo quod relationes tranſcendentales ſupponant, & in relationibus tranſcendentalibus fundentur. Sic Pater in primo ſigno producit generationem paſſiuam, ſeu filiationem tranſcendentalem, in ſecundo producit filiationem prædicamentalem. Pater, & Filius in primo ſigno producunt ſpirationem paſſiuam tranſcendentalem, in ſecundo ſpirationem paſſiuam prædicamentalem: Hæc ſecundaria relationum prædicamentalium productio dici etiam poteſt virtualis emanatio talium relationum à relationibus tranſcendentalibus; vt enim aduertit Lugus 1. *parte lib.* 2. *diſp.* 2. *cap.* 7. *numero* 5. ſicut paſſiones identificatæ cum eſſentia creata producuntur ab agente, nihilominus intelliguntur ratione noſtra dimanare ab eſſentia; ſic etiam relationes prædicamentales diuinæ intelligi poſſunt dimanare ratione noſtra, & virtualiter à relationibus tranſcendentalibus, nec huiuſmodi virtualis emanatio impediet realem productionem ſecundariam ipſarum à perſona producente relationes tranſcendentales. 47.

47. Relationes diuinæ trāſcendentales producūtur primariò prædicamētales producuntur ſecundario.

Secunda relationum prædicamētalium productio dici etiam poteſt virtualis emanatio.

Habes inſuper, quod ſicuti ſolæ Relationes tranſcendentales, non verò relationes prædicamentales, ſunt vltimò conſtitutiuæ diuinarum perſonarum; ita illæ ſolæ ſunt perſonalitates, & ſubſiſtentiæ, cum ſola ratio vltimò conſtitutiua perſonæ poſ- 48.

Solæ relationes tranſcendentales, non prædicamentales ſunt ſubſi-

fit

stentiæ, & proprietates personales.

possit dici personalitas, & subsistentia. Eadē de causa illæ solæ sunt proprietates rigorosè personales. Relationes autem prædicamentales sunt quidem in diuinis substantiales, & per se stantes, imò etiam subsistentes subsistentiâ illius personæ, cui sunt propriæ: at non sunt per se ipsas formaliter personalitates, seu subsistentiæ. Sunt item proprietates personæ, quatenùs vnius personæ sunt propriæ, non communes omnibus; at non sunt in rigore proprietates personales, quia proprietas personalis in rigore sumitur pro illa sola, quæ est vltimò constitutiua: Relationes verò prædicamentales sunt consequentes ad personas vltimò constituras; non sunt personarum vltimò constitutiuæ.

---

§. VIII.

Vtrùm relationes trium diuinarum personarum constitutiuæ importent tres positiuas rationes subsistendi, an solùm tres incommunicabilitates?

49. Dantur in diuinis tres ssubsistentiæ, eu tres positiuæ rationes subsistēdi, non præcisè tres incommunicabilitates.

ASSERTVM: Relationes trium diuinarum personarum constitutiuæ important tres positiuas rationes subsistendi, seu tres positiuas subsistentias in abstracto: non præcisè tres incommunicabilitates modificatiuas subsistentiæ absolutæ, & facientes tres subsistentes in concreto. Ita ex admittentibus in Deo subsistentiam absolutam Caietanus *prima parte, quæst.* 30. *art.* 4. §. *ad euidentiam*, & 3. *parte, quæst.* 3. *artic.* 2. Bannes *prima parte, quæst.* 29. *articul.* 2. Nazarius *eadem quæst. articul.* 4. Io. à S. Thoma *eadem quæst. disput.* 14. *articul.* 1. *numero* 18. & præter Thomistas communiter Suarez *de Trinitate, lib.* 4. *cap.* 11. & *de Incarnatione, disputat.* 11. *sect.* 4. Mulina *prima parte, quæst.* 29. *articul.* 2. *disputat.* 3. *conc.* 2. Auersa *quæstione* 3. *sect.* 2. & à fortiori illi omnes, qui negant diuinæ essentiæ subsistentiam absolutam: hi enim nullatenùs videntur sustinere posse veritatem trium diuinarum personarum, si tres solùm incommunicabilitates, non tres positiuas subsistentias, seu personalitates admittant. Vnde dum ab aliquibus erroris arguitur sententia negans diuinis personis tres rationes passiuas subsistendi, talis censura solùm afficit eos, qui simul negant subsistentiam essentialem, & absolutam, non verò eos, qui illas negant hac admissâ: quod præstant plures graues Auctores nostro asserto aduersantes, vt Scotus *in* 3. *distinct.* 1. *quæstione* 2. §. *ad quæstionem igitur.* Durandus *eadem distinct. quæstione* 2. Capreolus *eadem distinct. quæstione* 1. *articulo* 2. Bellarminus *tom.* 1. *lib.* 2. *de Christo, capite* 15. Marchinus *de Trinitate, quæstione* 29. *disputatione* 19. *proposit. vnica*, vbi tres relatiuas subsistentias negat expressiùs, quàm cæteri, præsertim quam *Scotus*, & *Bellarminus*, qui licèt subsistentiæ absolutæ mentionem faciant, non subsistentiarum relatiuarum, has tamen intertminis non excludunt.

Probatur primò ex 6. Synodo Generali *act.* 11. *Sabelliana prauitas est tres personas in vnam confundere, & colligere subsistentiam*, ergo in diuinis dantur plures subsistentiæ, non vnica subsistentia absoluta pluribus incommunicabilitatibus modificata. Et quamvis præcipuus scopus illorum verborum sit excludere à diuinis vnicitatem personæ; nihilominùs in re vnicitas etiam excluditur subsistentiæ, & corroboratur ex eo, quod eadem Synodus *eâdem act.* pluralitatem exprimit subsistentiarum illis verbis *Sanctissima Trinitas est numerabilis personalibus subsistentiis.* Et quamvis dici possit sumi hic subsistentias in concreto pro suppositis, adeò vt sensus sit Trinitatem esse numerabilem tribus personalibus suppositis, seu personis: Nihilominùs hoc non adeò congruè dicitur, nec sufficienter eludit probationem. Non adeò congruè dicitur, quia intelliguntur verba Concilij in sensu minùs proprio, subsistentia enim propriè supponit pro abstracto, & ad significandum concretum habentur alia propria vocabula, scilicet subsistens, suppositum, persona; non sufficienter eludit probationem, quia vt mox ratione suadebitur ex multiplicatione personarum infertur multiplicatio subsistentiarum etiam in abstracto. 50.

51. Persona non potest multiplicari, quin multiplicetur positiua ratiò subsistendi.

Probatur secundò ratione: Non potest multiplicari persona, quin multiplicetur positiua ratio subsistendi, ergo sicuti in diuinis dantur tres personæ, ita dantur tres positiuæ rationes subsistendi, & consequenter relationes trium diuinarum personarum constitutiuæ important &c. Antecedens probatur; non potest multiplicari concretum, quin multiplicetur id, quod tale concretum importat in recto, sed hoc concretum persona importat in recto positiuam rationem subsistendi incommunicabiliter, non puram incommunicabilitatem, ergo non potest multiplicari persona, quin &c. Maior patet inducendo per reliqua concreta, ipsorúmque multiplicationem. Minor probatur ex definitione personæ *suprà* §. 1. tradita definitur enim persona rationalis naturæ indiuidua seu incommunicabilis substantia, non verò rationalis naturæ incommunicabilitas: Importat igitur non solam incommunicabilitatem in recto, sed cum incommunicabilitate substantiam, adeóque rationem substantialem positiuam. Confirmatur: Incommunicabilitas in diuinis non potest immediatè aduenire subsistentiæ absolutæ, & essentiali; sed debet supponere aliam positiuam rationem, in qua fundetur, ergo personæ diuinæ non important solam subsistentiam absolutam triplici incommunicabilitate modificatam,

Incommunicabilitas in diuinis non potest immediatè aduenire subsistentiæ absolutæ.

sed importans triplicem rationem positiuam subsistendi, in qua triplex incommunicabilitas fundatur. Antecedens probatur: Negatio communicabilitatis non potest immediatè aduenire rationi positiuæ communicabili, sed subsistentia absoluta, & essentialis est ratio positiua communicabilis, ergo. Minor patet, maior probatur: Tùm quia quælibet negatio requirit fundamentum sibi proportionatum, alioqui cuilibet rei quælibet negatio conueniret: Nulla autem entitas videtur esse fundamentum magis improportionatum incommunicabilitatis, quam entitas communicabilis: Tùm quia eidem secundùm idem conueniret affirmatio & negatio, communicabilitas & incommunicabilitas, si negatio communicabilitatis, & incommunicabilitas immediatè adueniret rationi positiuæ communicabili.

52\. Occurritur obiter argumento Aduersariorũ. Hinc habes obiter Aduersarios formare minorem de subiecto non supponente, dum ita arguunt. Personalitas nihil est aliud, quàm subsistentia incommunicabilis, sed subsistentia absoluta diuina per hoc præcisè, quod ipsi adueniat incommunicabilitas est subsistentia incommunicabilis, ergo subsistentia absoluta per hoc præcisè, quod ipsi adueniat incommunicabilitas est personalitas, & consequenter per hoc præcisè, quod ipsi aduenïat tres incommunicabilitates constituuntur tres personæ: Formant, inquam, minorem de subiecto non supponente, quia supponunt posse subsistentiæ absolutæ diuinæ secundum se præcisè, & immediatè acceptæ aduenire incommunicabilitatem, quod ex superiori confirmatione falsum est, & impossibile. Vt igitur essentiæ diuinæ, vel subsistentiæ essentiali, & absolutæ, adueniat incommunicabilitas, necesse est, quod priùs adueniat aliqua ratio positiua, quæ de se communis non sit, & possit esse fundamentum incommunicabilitatis: talis ratio positiua non potest esse aliud, quam relatio, & hæc cum aliunde habeat omnia requisita ad subsistentiam, sit scilicet substantialis, sit vltimo constitutiua personæ, debet esse ratio relatiuè subsistendi, seu subsistentia relatiua.

53\. Probatur tertio ex eo, quod negatis tribus subsistentiis relatiuis, & admissâ solâ subsistentiâ absolutâ tribus incommunicabilitatibus modificatâ difficilè explicantur plures Theologieæ veritates. Primò difficilè explicatur quomodo vnio hypostatica facta sit in aliquo proprio filij, non in aliquo communi Trinitati. Nec sufficit dicere, quod talis vnio facta sit in subsistentia absolutâ non vt communi, sed vt appropriatâ filio: hoc enim saluat ad summum, quod vnio sit appropriata filio; at non quod sit filij propria. Secundò difficilè explicatur, quomodo in diuinis sint tres habentes deitatem, illud enim, quod constituit habens naturam est subsistentia, vt quodammodo naturam sustentans, adeóque est subsistentia, vt importans rationem positiuam, non vt importans incommunicabilitatem: quomodo ergo in diuinis possunt esse tres habentes naturam, si est vnica ratio positiua subsistendi. Tertiò difficilè explicatur, quomodo relationes sint proprietates personales, si enim afferunt Personis solam negationem, valde impropriè dicuntur proprietates personales, & constitutiuæ; cum negationi ua non nisi impropriè, & abusiuè tribuantur prædicata positiua.

Ex his habes subsistentiam in suo communi, & vniuersalissimo conceptu præscindere ab eo, quod absoluta, vel relatiua sit, & si in creatis omnis subsistentia est absoluta; in diuinis aut omnis subsistentia est relatiua, aut saltem absoluta est vnica, relatiuæ plures. Videtur huic veritati aduersari Augustinus *lib. 7. de Trinitate, cap. 4.* dicens: *Omnis res ad se ipsam subsistit, quanto magis Deus*: & ne dicatur hæc verba procedere de Deo vt à personis præciso, qua ratione vere ad se ipsum, & subsistentiâ absolutâ subsistit, afferri potest id, quod habet idem Augustinus *cap. 6. sequent. Persona Patris non aliud, quàm ipse Pater est ad, se quippè dicitur Persona, non ad Filium, vel Spiritum Sanctum, sicuti ad se dicitur Deus, &c.* Hanc Diui Augustini mentem sequitur *D. Thomas* dum sæpius docet subsistentiam in diuinis personis esse ab essentia, solum distinctionem, & incommunicabilitatem haberi à relationibus: *prima parte, quæst.* 40. *art. 2. ad 2. Persona diuina non distinguuntur in esse, in quo subsistunt, neque in aliquo absoluto, sed solum secundùm id, quod ad aliquid dicuntur. Vnde ad eorum distinctionem sufficit relatio. De potentia* quæst. 8. artic. 3. ad 7. *Relatio in quantum relatio non habet, quod subsistat, vel subsistere faciat, &c. distinguunt verò relationes, in quantum relationes sunt, &c.* quæst. 9. art. 6. ad 3. *Nomen persona non designat hoc solum, quod est subsistere, quod videtur ad essentiam pertinere, sed etiam hoc, quod est distinctum esse, & incommunicabile, quod est propter proprietates relatiuas in diuinis.* Nihilominus re ipsa neuter ex his, nec vllus alius ex Sanctis Patribus, veritati à nobis propositæ aduersatur. Non aduersatur *Augustinus* primo quia vt notat Vasquez *prima parte, disp.* 125. *cap.* 5. nusquam ipse vsus est nomine Latino subsistentiæ, sed vbicumque agitur de voce Græca *Hypostasis* semper Latinè interpretatum fuit *substantia*: quare, cum ait Deum ad se subsistere, loquitur de actu subsistentiæ, quam possumus appellare existentiam substantialem, non de subsistentia, de qua nobis nunc est controuersia. Et cum *citato capite* 4. timeret Augustinus concedere tres hypostases, ne concederet tres substantias, seu tres essentias, merito dixit Deum ad se subsistere, sicut ad se substantia, ad se essentia est: merito item dixit *cap. 6. sequenti*, Personam ad se dici, quia nomen personæ vsurpat pro substantia, seu essentia. Secundò quis sensus *Augustini* esse potest, quod Deus, & persona diuina ad se subsistat, quatenus ly *ad se* opponitur relationi prædicamentali, non quatenus opponitur relationi transcendentali:

54\. Subsistentia vniuersalissimè accepta diuiditur in absolutam, & relatiuã.

55\. Exponitur mens Diui Augustini.

cendentali: Item quatenus sub conceptu subsistentiæ esse ad aliud non relucet adeò explicitè, sicuti relucet sub conceptu relationis. Non aduersantur Angelicus, quia dum ait *Personas non distingui in esse, in quo subsistunt*, loquitur de esse existentiæ, quod vt nos ipsi *lib. superiori, cap. 8. §. 7.* aduertimus, iuxta mentem D. Thomæ vnicum est in diuinis: dum ait, *Relatio, in quantum relatio, non habet, quod subsistat.* Vel loquitur de relatione prædicamentali, vel de relatione secundùm conceptum, quem magis explicitè, & prima facie exhibet, & hoc modo etiam procedit, quod ait, à relatione haberi solùm distinctionem, & incommunicabilitatem: Nec certè potest intelligi Sanctus Doctor de relatione simpliciter accepta, alioqui sibi ipsi contradiceret, dum *prima parte, quæst. 40. art. 3. in C.* ait: *Relatio est, quæ distinguit hypostases, & constituit, &c. relationes aduenientes quasi proprietates ad dignitatem pertinentes constituunt rationem personæ.* Non aduersatur vllus alius Sanctus Pater, quia quantum conijcere potui, quælibet alia auctoritas concludit in Deo subsistentiam absolutam essentiæ à nobis etiam mox afferendam, at non excludit subsistentias relatiuas Personarum.

Exponitur mens D. Thomæ.

§. IX.

An, & quomodo præter tres subsistentias relatiuas detur in Deo subsistentia absoluta?

56\. Non datur in Deo ab soluta subsistentia persona, aut semi-Persona absoluta constituens.

ASSERTVM I. Præter tres subsistentias relatiuas non datur in Deo subsistentia absoluta, ex qua simul cum essentia suppositum absolutum, aut persona absoluta: Imo nec absolutum semi-suppositum, aut absoluta semi-persona constituatur. Ita omnes Theologi communissimè contra nonnullos relatos, & impugnatos ab Henrico *in summa art. 56. quæst. 6. quodlib. 5. quæst. 8.* & ab Argentina *in 1. dist. 26. quæst. 1. art. 4.* Item quoad rationem semi suppositi, seu semi-personæ, contra Caietanum *3. parte, quæst. 3. art. 2.* vbi ait subsistens in natura diuina vt subsistens habere rationem personæ quamvis incompletè, *& art. 3.* vbi docet vnionem, qua natura creata de potentia absoluta assumeretur ad subsistendum subsistentiâ absolutâ diuinæ essentiæ fore per se primò ad personam incompletè, in quo modo loquendi Caietanus acriter reprehenditur à Catherino *lib. 4. annotat.* contra Caietanum §. 2. & fortè etiam hunc respexit Valentia *prima parte, disp. 2. quæst. 13. punct. 3.* dum ait esse plus, quam falsam, & à multis putari temerariam opinionem *Caietani* de subsistentia absoluta diuinæ essentiæ: certè nisi *Valentia* respexit ad subsistentiam absolutam, vt constitutiuam personæ incompletæ, seu semi-personæ, immeritò censuram fert in subsistentiam absolutam, vt patebit ex *sequenti asserto*, interim mox allata veritas, præsertim quoad primam partem, secundùm quam in re est de fide, vt tradit Suarez *de Trinitate, lib. 3. cap. 3.* contra Sabellium ponentem Deum esse vnam Personam absolutam: Item contra Raymundum Lullum, inter cuius errores Emericus *in Directorio Inquisitorum, part. 2. quæstion. 2.* istum refert. Dari in diuinis absolutum suppositum, vel absolutam Personam, facilè

57\. Probatur primò: Non datur in Deo absoluta persona, nec absolutum suppositum præter tres personas relatiuas, ergo præter tres subsistentias relatiuas non datur in Deo subsistentia absoluta, ea qua simul, &c. Probatur antecedens, pro quo non est specialiter impugnandum absolutum suppositum, cum enim persona nihil aliud sit, quàm intellectualis naturæ suppositum, quidquid in diuinis expugnat absolutam personam, expugnat simul absolutum suppositum. Probatur igitur antecedens excludendo à Deo absolutam personam; primò, quia ponere in Deo vnam personam absolutam error Sabellianus est, & quamvis Sabellius tres personas relatiuas negauerit, tamen non in hoc solum errauit, verum etiam in eo, quod vnam Personam diuinam absolutam posuerit: Secundò quia nullibi in Conciliis, & Sanctis Patribus fit mentio alicuius personæ diuinæ præter tres Personas Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & quamvis illa persona absoluta non esset in rigore quarta persona, quia non aſsumeretur ab aliis tribus realiter distincta, tamen esset quarta persona cum addito, & secundùm rationem ratiocinatam, admittere verò etiam hoc solummodò quartam personam diuinam falsum prorsus est æquè, ac inauditum. Tertiò quia persona iuxta propriam definitionem, & vulgatissimam omnium acceptionem est incommunicabilis: Si igitur Deus secundùm se esset persona absoluta esset incommunicabilis, & interminabilis personalitatibus relatiuis, adeòque non essent dabiles aliæ personæ, quæ essent Deus, & re ipsa deglutiretur totum venenum Sabellij affirmantis vnam absolutam, inficiantis tres relatiuas personas in diuinis.

Ponere in Deo personam absolutam est error Sabellianus.

58\. Probatur secundò specialiter impugnando semi-personam absolutam; (eadem est ratio de absoluto semi-supposito:) Ponere in diuinis semi-personam est modus loquendi sine auctoritate, sine necessitate, & contra rationem inductus, ergo non datur in diuinis subsistentia absoluta, ex qua simul cum essentia constituatur semi-persona. Antecedens probatur: Est modus loquendi inductus sine auctoritate, quia nullum Concilium, nullus Sanctus Pater, adhibuit vocabulum semi-Personæ, vel personalitatis incompletæ: Est modus loquendi inductus sine necessitate, quia nec ad sustinendam in diuinis subsistentiam absolutam, nec ex eo, quod persona diuina constituatur intrinsecè

Semi-Persona absoluta in diuinis sine auctoritate, sine necessitate, & cõtra rationem ponetur.

non ſolùm ex ſubſiſtentia relatiua, verum etiam ex aliquo abſoluto, neceſſe eſt admittere in diuinis Semi-Perſonam abſolutam: Non eſſe neceſſe ex primo capite conſtabit ex *ſequenti aſſerto*. Non eſſe neceſſe ex ſecundo capite ſuadetur ex eo, quod ad ſummum in homogeneis denominatio totius partialiter conuenit parti: Sic pars palmi rectè dicitur ſemi-palmus, ſecùs in heterogeneis; neque enim materia prima quamvis ſit pars hominis eſt ſemi-homo, aut partialiter homo, alioqui in quolibet compoſito daretur ſemi-homo, quia in quolibet compoſito datur materia prima. Cum igitur perſona ſit totum heterogeneum, partiale conſtitutiuum ipſius nequit dici ſemi-perſona, aut partialiter perſona, præſertim loquendo de conſtitutiuo partiali non vltimo, cuiuſmodi eſt conſtitutiuum abſolutum reſpectu perſonæ diuinæ, cum tamen perſonæ denominatio præcipuè oriatur ex conſtitutiuo vltimò, pró hoc enim ſupponit perſona in abſtracto, ſeu perſonalitas. Eſt modus loquendi inductus contra rationem, primò quia perſona primò & prinpaliter importat incommunicabilitatem: quomodo igitur rectè dici poteſt ſemi-Perſona ſubſiſtentia diuina abſoluta, in qua nulla relucet incommunicabilitas ſecundò quia ex vi nominis ſemi-perſona, ſeu perſonalitas incompleta redolet imperfectionem, & rationem partis: Malè igitur admittitur in diuinis, vbi nihil eſt, quod habeat aut rationem partis, aut rationem incompleti. Tertiò quia ſemi-perſona ad perſonam accedit, & ſicuti aſtruere Deum ſimpliciter perſonam abſolutam Sabellianiſmus eſt; ita aſtruere ipſum ſemi-perſonam abſolutam eſt Semi-Sabellianiſmus, ſeu ad Sabellianiſmum accedit.

Denominatio totius ad ſummum in homogeneis partialiter tribuitur parti, ſecùs in heterogeneis.

59. Sic excluſâ à diuinis perſonâ, imò etiam ſemi-perſonâ abſolutâ exiſtimant nonnulli actum prorsùs eſſe de abſoluta ſubſiſtentia: fundantur iſti in eo, quod reſpectu naturæ rationalis, ſeu intellectualis ſupponunt non diſtingui ſubſiſtentiam à perſonalitate, ſubſiſtens à perſona: at imbecilli fundamento, & falſæ ſuppoſitioni ſa fidunt: pro quo

60. Aduerte ſubſiſtentiam ex proprio conceptu nihil aliud importare, quàm complementum ſubſtantiæ, ſeu naturæ; & licèt regulariter ſubſtantia, ſeu natura in ſe completa ſit etiam incommunicabilis alteri, tamen quia non quidquid communicatur alteri, communicatur ei vt completiuo, poteſt eſſe ſubſtantia, ſeu natura in ſe completa abſque eo, quod alteri incommunicabilis ſit: pro ſubſtantiæ igitur complemento, & pro diſtinctione ſubſtantiæ completæ non ſolùm ab accidente, verùm etiam à ſubſtantia incompleta debet aſſignari aliqua ratio præſcindens ab incommunicabilitate: hæc ratio non poteſt in alio meliùs collocari, quàm in per ſe ſubſiſtere, adeò vt duplex perſeitas in ſubſtantia conſideretur altera, quæ ſit differentia eſſentialis cuiuſcumque ſubſtantiæ, & hæc dicatur perſeitas exiſtendi: altera quæ ſit perfectio propria ſubſtantiæ completæ, & dicatur perſeitas ſubſiſtendi, ſeu ſubſiſtentia. Iuxta hunc vniuerſaliſſimum ſubſiſtentiæ conceptum poſſunt in linea ſubſiſtendi tria diſtingui: ſubſiſtens, ſuppoſitum, perſona. Subſiſtens importat præciſè naturam ſubſtantialiter completam, & conſequenter concretum, & vt quod. Suppoſitum importat naturam ſubſtantialiter completam incommunicabilem, perſona naturam ſubſtantialiter completam incommunicabilem intellectualem. Et ecce quomodo in vniuerſum latiùs pateat ſubſiſtentia, quàm ſuppoſitalitas, vel perſonalitas: quomodo item reſpectu naturæ intellectualis debeat diſtingui ſubſiſtens à perſona, ſeu à ſuppoſito: Quomodo tandem excluſio perſonæ, & Semi-Perſonæ abſolutæ, non neceſſariò inferat excluſionem abſolutæ ſubſiſtentiæ. Ideò ſit

Subſiſtentiæ conceptus proprius.

Diſcrimē inter ſubſiſtēs, ſuppoſitum, & perſonā.

Assertvm II. Præter tres ſubſiſtentias relatiuas datur in Deo ſubſiſtentia abſoluta, qua diuina eſſentia etiam vt præciſa à perſonalitatibus, & ſubſiſtentiis relatiuis conſtituitur ſubſiſtens. Ita D. Thomas *in 1. diſt. 21. quæſt. 2. artic. 1. in 3. diſtinct. 6. quæſt. 2. art. 1. ad 2. 4. contra gentes, capite 14. ad 5.* & alibi Scotus *in 3. diſt. 1. quæſtione 2. §. ad quæſtionem igitur, quodlib. 4. §. ad argumentum autem pro iſtâ viâ.* Caietanus *prima parte, quæſtione 3. artic. 3. quæſtione 39. articulo 4.* & alibi Medina *3. parte, quæſtione 2. articul. 2. & quæſtione 3. articulo 3.* Aluarez *tertia parte, quæſtione 3. articulo 3.* Nazarius *prima parte, quæſt. 39. articul. 4. controu. 1.* Suarez *de Trinitate, libro 4. capite 11. & de Incarnat. diſputatione 11. ſect. 4.* Molina *prima parte, quæſtione 29. articul. 2. diſputatione 3. concl. 2.* Marchinus *de Trinitate, quæſtione 29. diſputatione 18.* Herincx *diſputation 1. quæſtion. 8. numero 59.* Auerſa *quæſtione 29. ſect. 2* &c. contra Alenſem *tertia parte, quæſtione 2. membr. 3.* Henricum *quodlib. 5. quæſtione 8.* Richardum *in 1. diſt. 26. articulo 1. quæſt. 1.* Vaſquium *prima parte, diſputat. 125. cap. 4.* Valentiam *diſputat. 2. quæſtione 13. punct. 3.* Arriagam *diſputat. 51. ſect. 2. ſubſec. 2.* De Quiros *diſputatione 29. ſection. 3.* Arrobal *diſputat. 109. cap. 2.* Syluium *quæſtione 29. art. 2.* 61.

Datur in Deo abſoluta ſubſiſtentia, qua diuina eſſentia conſtituitur ſubſiſtens.

Probatur primò auctoritate *ex Epiſtola* Agathonis Papæ, quæ habetur *in 6. Synodo act. 4.* vbi dicitur *tres perſonas eſſe vnum Deum, non trium nominum ſubſiſtentiam, ſed trium ſubſiſtentiarum, ſeu perſonarum vnam ſubſiſtentiam.* Ex D. Hieronymo *Epiſtol. 57.* ad Damaſum: *Vna eſt Dei, & ſola natura, quæ verè eſt; id enim, quod ſubſiſtit, non aliunde habet, ſed ſuum eſt.* *Ex* D. Hilario *7. de Trinitate circa finem*, vbi de diuina eſſentia dicitur *ita eſſe, ac ſubſiſtere, vt in ſubſiſtente inſit, ita verè ineſſe, vt & ipſa ſubſiſtat.* *Ex* D. Thoma, & plures, & manifeſtatiores textus ſuppetunt; vnus, vel alter pro nunc ſufficiat, *in 1. diſt. 21.* 62.

distinct. 21. quæstione 2. articulo 1. Iste terminus, Deus, prædicat naturam diuinam de tribus personis, quæ etiam in se est habens esse subsistens nullâ intellectâ personarum distinctione; quæstion. 9. de pot. art. 5. ad 13. *ipsa diuina essentia est secundum se subsistens, &c. licet ergo diuina essentia secundum se ipsam, vt ita dicam, indiuiduetur quantum ad hoc, quod est per se subsistere.*

63. Dices Auctoritatem ex epistola Agathonis esse ambiguam: vbi enim legebatur *trium subsistentiarum, seu personarum vnam subsistentiam*, in minus antiquis codicibus legitur, *vnam substantiam*, pro ly *vnam subsistentiam*: Verba D. Hieronymi, & D. Hilarij esse parui momenti ad præsens institutum, sufficienter enim verificantur per hoc quod diuina essentia subsistat in personis, quarum subsistentiæ, cum non distinguantur realiter ab essentia, nec producantur ab extrinseco, sufficiunt verificandum, quod diuina essentia non habeat aliunde subsistere, sed suum sit: Textus *D. Thomæ*, aut non procedere propriè, & in sensu nostri asserti eo, quod S. Doctor vtatur nomine subsistentiæ ad significandam existentiam per se; aut nimis probare, quia quando S. Doctor locutus est de subsistentiâ propriè, & rigorosè acceptâ, pro eodem sumpsit subsistentiam, & personalitatem seu subsistens, & personam, vt colligitur ex *tertia parte, quæst. 3. art. 3. ad 1.* vbi ita habetur: *Quidquid eorum, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundùm se consideretur aliis circumscriptis, erit aliquid subsistens, & per consequens Persona, cum sit in natura intentionali. Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas; ita exclusis per intellectum proprietatibus personalibus remanebit in consideratione nostrâ natura diuina vt subsistens, & vt persona.*

64. Sed contra si allatæ auctoritates essent ita manifestæ, vt nullam paterentur Aduersariorum explicationem, redderent prorsus certam sententiam à nobis assertam, & periculosam oppositam, quod nos non intendimus: Sufficit nobis ipsas secundùm sensum magis explicitum stare pro nostrâ sententia pro qua quo ad *Epistolam Agathonis* addo fortè ex Typographorum incuria variationem illam irrepsisse, nec sine maxima necessitate deserendam esse antiquam lectionem plurium annorum vsu firmatam, & originalibus typis, qui semper censendi sunt maioris auctoritatis, impressam. Quoad *D. Thomam* inconuenienter dicitur ipsum vsum fuisse nomine subsistentiæ in significatione impropria, & extranea; quoties diuinæ essentiæ vt à personis præcisæ subsistentiam tribuit; cum hoc præstet frequenter, & vitiosum sit vocabulo aliquo in significatione impropria frequentiùs vti, & licèt aliquando, vt in allato textu ex tertia parte, pro eodem sumpserit subsistentiam, & personalitatem; seu subsistens, & personam, non hinc sequitur vsurpasse subsistentiam impropriè, quoties ipsam pro personalitate non vsurpauit: optimè enim stare potest, quod subsistentia propriè, accepta abstrahat ab incommunicabili; à personalitate, & non personalitate.

Non omnis subsistentia propriè accepta est personalitas.

65. Aduerte hic obiter pro intelligentia textus relati ex tertia parte dupliciter diuinam naturam sumi posse circumscriptis, seu exclusis proprietatibus personalibus, nimirum vel negatiuè, idest talibus proprietatibus negatis, vel præcisiuè, idest talibus proprietatibus præcisis. Hoc secundo modo, quia abstrahentium quod est in re non est mendacium diuina essentia adhuc reluceret vt importans habitudinem ad tres proprietates personales, adeóque vt communicabilis, & communicabiliter subsistens, non vt persona, & in hoc sensu loquitur *D. Thomas* in locis, quæ afferri solent pro nostro asserto. Primo modo diuina essentia remaneret, vt ponitur à Iudæis, & aliis admittentibus in Deo vnicam personam, remaneret scilicet incommunicabiliter subsistens, ac consequenter vere persona, & in hoc sensu loquitur D. Thomas in loco illo ex *tertia parte, item in 3. distinction. 5. quæstion. 2. articul. 3.*

Diuina essentia circumscriptis proprietatibus personalibus negatiuè remanet persona secus ipsis circũscriptis præcisiuè.

66. Probatur secundò ratione: Diuina essentia vt præcisa à Personalitatibus, & subsistentiis relatiuis est omnino completa in esse absoluto, ergo est subsistens non subsistentia relatiua, quia supponitur à subsistentiis relatiuis præcisa, & consideratur in esse absoluto, ergo subsistentiâ absolutâ, ergo datur in Deo subsistentia absoluta, qua, &c. Prima consequentia patet ex animaduersione ad assertum præmissâ. Antecedens probatur: Diuina essentia vt præcisa à personalitatibus &c. est omninò infinita & illimitata in esse absoluto, nec ex personalitatibus, & subsistentiis relatiuis ei accrescit aliquod spectans ad intensiuam ipsius perfectionem: Sicuti tamen accrescit naturæ creatæ ex propria subsistentiâ: contradistinguitur non solùm à quolibet accidente, verùm etiam à qualibet substantiâ incompletâ: excludit omnem modum existendi in alio, tanquam perfectibile in perfectiuo, & consequenter tanquam quo in quod; ergo est omninò completa in esse absoluto, imò omni complemento intensiuo; quia in diuinis solùm in esse absoluto habetur perfectio intensiua.

67. Ex his habes Arriagam supracitatum malè nobis imponere non esse explicabile in quo consistat subsistentia diuina absoluta, quidue importet vltra existentiam per se, ac independenter à subiecto. Quis enim non videat complementũ, quo substantia ita completur, vt non possit magis intensiuè compleri, nec recipi in alio tanquam perfectibile, in perfectiuo esse aliquid diuersum ab existere per se independenter à subiecto. Non igitur Arriaga nobis obiiciat esse inexplicabilem subsistentiam absolutam diuinæ essentiæ, sed potiùs caueat ne inexplicabile sit, qua ratione, dum negat talem subsistentiam, cohæreat iis, quæ antecedenter dixerat *tractat. de scientia Dei, disputatione 6. section. 4.* assignans pro essentia

Arriaga dũ negat subsistentiam absolutam sibi non cohæret.

Metaphysica

Metaphyſica Dei ens ſpirituale à ſe ſubſiſtens. Enimverò ſi in diuinis non datur ſubſiſtens, niſi ſubſiſtentiâ perſonali, & relatiuâ, quanam ratione eſſentia Metaphyſica Dei, quod eſt idem ac dicere eſſentia Dei vt præciſa à perſonis, imò ipſis perſonis Metaphyſicè prior dici poteſt ens à ſe ſubſiſtens.

68. Probatur tertiò: nulla eſt neceſſitas negandi, & plurima eſt congruentia concedendi ſubſiſtentiam abſolutam, quâ diuina eſſentia vt præciſa à ſubſiſtentiis relatiuis conſtituatur ſubſiſtens: ergo verè præter tres ſubſiſtentias relatiuas datur in Deo ſubſiſtentia abſoluta, quâ diuina eſſentia, &c. Antecedens quoad ſecundam partem patet, tum ex ſuperioribus probationibus, tum ex eo, quod admiſsâ ſubſiſtentiâ abſolutâ melius ſaluatur, quomodo præciſis perſonis remaneat non ſolùm deitas, verùm etiam Deus, ſitque non ſolùm vna Deitas, verùm etiam vnus Deus in tribus perſonis. Quoad primam partem probatur: Potiſſima, quam aduerſarij exagerant, neceſſitas negandi diuinæ eſſentiæ ſubſiſtentiam abſolutam ſita eſt in eo, quod, vt conatur oſtendere Vaſquez 1. *part. diſput.* 125. *cap.* 4. ſecundùm communem vſum loquendi Eccleſiæ, Conciliorum, & Patrum ſubſiſtentia idem eſt, ac hypoſtaſis, & perſona, adeoque vel deſerendus eſt communis vſus loquendi Eccleſiæ, Conciliorum, & Patrum, vel nequit admitti in diuinis abſoluta ſubſiſtentia, quin ſimul admittatur abſoluta hypoſtaſis, abſoluta perſona; ſed ex hoc capite non habetur ſufficiens neceſſitas: ergo. Probatur minor: Talis vſus, ac modus loquendi procedit ſolùm de ſubſiſtentia incommunicabili, & quando admitteretur in diuinis ſubſiſtentia abſoluta incommunicabilis vtique admitteretur abſoluta perſona: at ſubſiſtentiam communicabilem idem eſſe cum hypoſtaſi, & perſona nunquam venit in mentem Sanctis Patribus, & Conciliis.

Subſiſtentia communicabilis non eſt idem quod perſona.

69. Dices: Numquam id veniſſe in mentem Sanctis Patribus, & Conciliis, quia neque etiam ipſis vnquam venit in mentem ſubſiſtentia communicabilis; imò hæc eſt contra omnem Sanctorum Patrum, & Conciliorum mentem. Sed contra ex auctoritatibus adductis in ſuperiori prima probatione ſatis conſtat non fuiſſe adeò Sanctis Patribus ignotam, nec adeò ab ipſorum mente alienam ſubſiſtentiam communicabilem in diuinis; eandemque non eſſe Conciliis malè conſonam rectè colligit Marchinus *de Trinitate, diſput.* 18. *ad* 1. ex eo, quod ipſam profiteatur, noſtrumque aſſertum tradat *Bartholomeus Miranda* magnus Conciliorum indagator, & explanator *in ſumma Conciliorum, in annotationibus ad* 6. *Synodum act.* 11.

Neceſt contra, aut præter mentem Conciliorum, & Patrum.

70. Ex his habes ſubſiſtentiam ex ſuo communi, & vniuerſaliſſimo conceptu, ſicuti ex doctrinâ §. *ſuperioris* præſcindit ab eo, quod abſoluta ſit, vel relatiua; ita ex doctrina *præſentis* §. præſcindere ab eo, quod communicabilis ſit, vel incommunicabilis; & ſicuti licèt in creatis omnis ſubſiſtentia ſit abſoluta, tamen in diuinis datur ſubſiſtentia etiam relatiua: ita licèt in creatis omnis ſubſiſtentia ſit incommunicabilis, tamen in diuinis datur ſubſiſtentia etiam communicabilis. Nec mirum eſt, quod detur ſolùm in diuinis, & dari nequeat in creatis ſubſiſtentia communicabilis, ſicuti mirum non eſt, quod detur ſolùm in diuinis, & dari nequeat in creatis natura ſecundum ſe omninò completa, eadem numero communis multis, & in multiplici ſuppoſito exiſtens potius tanquam perfectiuum in perfectibili, quàm tanquam perfectibile in perfectiuo.

Habes inſuper in diuinis aliud eſſe conſiderare naturam vt à perſonis abſtractam, aliud eſt conſiderare eandem in abſtracto: vt enim conſideretur natura diuina in abſtracto, ſeu non in concreto, non ſufficit quod conſideretur abſtracta à perſonis, niſi etiam ſimul conſideretur abſtracta à ſubſiſtentia abſoluta. Vndè hæc tria vocabula: Deitas, Deus, perſona diuina, ſi ſecundùm propriam, & formaliſſimam ſignificationem vſurpentur, non ſolùm differunt quoad ſonum vocis, aut quoad modum ſignificandi; verum etiam quoad rem ſignificatam. Deitas ſcilicet importat naturam diuinam in abſtracto, & præciſam ab omni ſubſiſtentiâ ſiue incommunicabili, ſiue communicabili: Deus importat naturam diuinam in concreto, & ſubſiſtentem ſaltem communicabiliter: perſona diuina importat naturam diuinam ſubſiſtentem etiam incommunicabiliter. 71.

Deitas, Deus, Perſona diuina differunt etiam quoad rem ſignificatam.

---

§. X.

Satisfit nonnullis, quæ vlteriùs dubitari poſſunt tum circa perſonas diuinas: tum circa ſubſiſtentiam abſolutam diuinæ eſſentiæ?

ASSERTVM: quidquid vlterius dubitari poteſt, tum circa perſonas diuinas in communi, tum circa ſubſiſtentiam abſolutam diuinæ eſſentiæ, aut ex ſe facillimum eſt, aut ex ſupradictis facilè deducitur. 72.

Probatur diſcurrendo breuiter per nonnulla ex iis, quæ præcipuè ſolent in præſenti materia dubitari.

Dubitatur primò: Quid importet; ſeu quid ſignificet perſona in recto: Quid in obliquo. Confundunt nonnulli ſignificatum rectum, ſeu directum, cum ſignificato formali: ſignificatum obliquum, ſeu indirectum, cum ſignificato materiali, ſed incongruè, quia ſignificari in recto eſt præciſè importari in caſu recto, ſeu nominatiuo à re ſignificante; id autem, quod ſignificatur formaliter, id eſt aut per modum formæ, aut per ſe primò, & explicitè, non ſemper importatur in recto, hoc enim concretum album, v.g. importat tum per modum formæ, tum per ſe primò, & explicitè albedinem, quam tamen in obliquo ſignificat: album 73.

Significari in recto non eſt ſignificari formaliter, nec ſignificari in obliquo eſt ſignificari materialiter.

album quippe ſignificat ſubiectum habens albedinem. Sic intellectis terminis:
74. Reſpondetur, perſonam importare in recto incommunicabilitatem, ſeu rationem ſubſtantialem communicabilem, in obliquo naturam rationalem. Deducitur facilè reſponſio ex definitione ſupra poſitâ, in qua incommunicabilitas, ſeu ratio ſubſtantialis incommunicabilis ſignificata per ly *ſubſtantia indiuidua*, ponitur in caſu nominatiuo, & recto; natura rationalis in caſu obliquo: & certè malè ponerentur in diuinis tres perſonæ, ſi perſona in recto ſignificaret naturam, quæ vnica eſt. Neque dicas perſona eſt concretum ſubſtantiale, concretum autem ſubſtantiale differt à concreto accidentali in eo, quod illud importet vtramque partem, ſeu vtrumque extremum in recto. Contra enim: Concretum ſubſtantiale vel ſumitur pro conflato ex natura, & forma ſubſtantiali, vel pro conflato ex natura, & ſuppoſito. Primo modo importat in recto vtrumque extremum, ſcilicet tum materiam, tum formam. Secundo modo importat in recto vnicum extremum, ſcilicet ſolùm ſuppoſitum: homo v.g. vt concretum ſubſtantiale præcisè eſt, importat in recto corpus & animam vt perſona, ſeu vt concretum ſubſtantiale perſonale eſt, importat corpus, & animam in obliquo; ſolam ſuppoſitalitatem in recto.

Perſona importat in recto ſuppoſitalitatem, in obliquo naturam rationalem.

Concretum ſubſtantiale, aliud purè tale aliud perſonale.

75. Dubitatur ſecundò: Vtrùm ſuppoſitalitas, ſeu incommunicabilitas, quam perſona importat in recto, ſit quid abſolutum: an quid relatiuum. Reſpondetur ſuppoſitalitatem, quam in recto importat perſona diuina eſſe quid relatiuum. Ratio eſt, quia talis ſuppoſitalitas nihil eſt aliud, quàm proprietas perſonalis, ſeu ratio vltimò conſtitutiua perſonæ; proprietates autem diuinarum perſonarum conſtitutiuæ ſunt relationes ex *ſupradictis*, §.6. Neque ex eo, quod in communi definitione perſonæ ſuppoſitalitas ſignificetur per particulas illas *ſubſtantia indiuidua* ſequitur aut non conuenire perſonis diuinis communem definitionem, aut diuinarum perſonarum ſuppoſitalitatem relationem non eſſe; neutrum inquam ſequitur, quia relatio diuina ad intra præſertim tranſcendentalis rectè ſignificatur nomine ſubſtantiæ, cum verè ſubſtantialis ſit, & ſubſiſtens, quod clarè expreſſit D. Thomas 1. *parte quæſtione* 29. *articul*. 4. *in C.* illis verbis: *Perſona igitur diuina ſignificat Relationem vt ſubſiſtentem; & hoc eſt ſignificare, relationem per modum ſubſiſtentiæ.* Vnde dum nonnullis interpoſitis addit perſonam ſignificare in recto relationem, non tamen in quantum eſt relatio, per ly *non in quantum eſt relatio*, excludit relationem vt prædicamentalem, & quaſi accidentalem, non vt tranſcendentalem, & ſubſtantialem; qua ratione ſignificatur per modum hypoſtaſis, & ſubſiſtentiæ. Dixi ſuppoſitalitatem, quam in recto importat perſona diuina eſſe quid relatiuum, quia perſonæ creatæ, ſicuti per proprietates abſolutas vltimò conſtituuntur, ita etiam ſuppoſitalitates abſolutas in recto important: & vniuerſaliſſimè quærenti, vtrùm perſona ex genere ſuo importet in recto aliquid abſolutum, an aliquid relatiuum. Reſpondendum eſt perſonam ſicuti ex genere ſuo præſcindit à creata, & increata, ita præſcindere ab eo quod importet in recto aliquid abſolutum, an aliquid relatiuum, & dum contrahitur ad rationem creatam contrahi ad importandum in recto aliquid abſolutum, dum contrahitur ad rationem increatam contrahi ad importandum in recto aliquod relatiuum.

Suppoſitalitas, quā importat in recto perſona diuina eſt aliquid relatiuum.

76. Dubitatur tertiò quomodo perſonæ diuinæ inter ſe conueniant in ratione perſonæ, vniuocè ne, an analogicè. Dixi inter ſe, nam cum creatis certum eſt perſonas diuinas non habere conuenientiam vniuocam ſuppoſito, quod iuxta alibi dicta, nihil ſit commune vniuocum Deo, & creaturis. Reſpondetur primò: Perſonas diuinas non conuenire inter ſe vniuocè. Deducitur reſponſio ex eo, quod ratio perſonæ eſt ratio vltimò conſtitutiua: à rationibus autem vltimò conſtitutiuis, & vltimis differentiis, ſeu quaſi differentiis, abſtrahi nequit conceptus vniuocè communis, & perfectè præciſus, quia ſi relatio vltimò conſtitutiua, & vltima differentia diſtinguitur in duos conceptus, alterum proprium, alterum communem; vel conceptus hic proprius poteſt adhuc ſubdiſtingui in duos alios, vel non: ſi ſic, ergo in infinitum procedetur: ſi non, ergo conceptus communis præciſus non erat conceptus vltimò conſtitutiuus, vtpotè, qui patitur alium magis proprium, & magis vltimum. Confirmatur ex eo: quod ſi conceptus perſonæ eſſet in Deo vniuocè communis, daretur in Deo genus, quod à Deo excluſum eſt *tract. ſuperiori, lib.* 1. *cap.* 6. §. 6. vbi etiam ex D. Thoma aliquid obiter dictum eſt contra rationem vniuocam diuinæ perſonæ. Neque in hoc eſt magis immorandum, cum vix ſit controuerſia diuerſa ab ea, qua in Logica quæri ſolet, Vtrùm poſſit abſtrahi ratio indiuidui vniuocè communis pluribus indiuiduis.

Diuinæ perſonæ non conueniunt inter ſe vniuocè in ratione perſonæ.

77. Reſpondetur ſecundò: Perſonas diuinas in ratione perſonæ conuenire inter ſe analogicè, magis tamen conuenire inter ſe, quàm cum perſonis creatis. Quod conueniant analogicè patet ex eo, quod non datur in ratione perſonæ ſola communitas nominis, nec aliqua perſona diuina eſt ſolùm æquiuocè perſona. Conueniunt igitur diuinæ perſonæ in ratione perſonæ magis, quàm æquiuocè; non vniuocè, vt probatum eſt: ergo analogicè. Quod conueniant magis inter ſe, quàm cum perſonis creatis probatur ex eo, quod analogia diuinarum perſonarum inter ſe prouenit ſolùm ex imperfectâ præciſione, ſcilicet ex eo, quod ratio perſonæ nequeat perfectè præſcindi à taleitate perſonæ, quia ratio perſonæ quomodocumque præciſa debet eſſe ratio vltima, adeoque debet eſſe ipſa taleitas, à qua ſecundùm conceptum explicitum præſcinditur. Analogia autem diuinarum perſonarum cum creatis oritur etiam ex inæquali participatione, quatenùs in creatis ratio perſonæ participatur minùs per-

Conueniunt analogicè, magis tamen inter ſe, quàm cum perſonis creatis.

fectè, quàm in diuinis; & cum dependentia à diuinis. Hinc facilè conſtat analogiam diuinarum perſonarum inter ſe eſſe immunem ab omni imperfectione, eſſe proportionalitatis, non attributionis. Eſt immunis ab omni imperfectione, quia ſolùm analogia fundata in inæqualitate participationis importat imperfectionem, non ſic analogia fundata in imperfecta præciſione, quæ ſimplicitatem arguit, non imperfectionem. Eſt proportionalitatis, non attributionis; quia analogia attributionis dicit rationem communem participatam ab uno intrinſecè, ab aliis extrinſecè; ab vno perfectiùs, quàm ab aliis. Abſit autem cogitare, quod ratio perſonæ in diuinis minùs propriè, vel minùs perfectè conueniat vni perſonæ, quàm alteri.

Analogia diuinarū perſonarum inter ſe eſt immunis ab omni imperfectione, eſt proportionalitatis, non attributionis.

78. Dubitatur quartò: Quomodo perſonalitas importet incommunicabilitatem, & tamen quælibet diuina perſona relinquat diuinam naturam communicabilem, imò communicatam aliis perſonis. Reſpondetur incommunicabilitatem à perſonalitate importatam non cadere ſuprà naturam ſecundùm ſe, ſed ſuper perſonam, ſeu ſuper naturam vt perſonatam, vt perſonalitate affectam, & quamvis diuina natura exiſtens in perſona Patris, v.g. ſit communicabilis, imò communicata aliis perſonis, Filio ſcilicet, & Spiritui Sancto; non ſic tamen communicabilis eſt perſona Patris, aut natura vt Paternitate perſonata, ſicque cohæret optimè, quod perſonalitas afferat incommunicabilitatem (ſubintellige naturæ perſonatæ) & relinquat communicabilitatem (ſubintellige naturæ ſecundùm ſe.) Nec refert, quod in creatis

Perſonalitas diuina reddit incommunicabilem naturam vt perſonatam, nō naturam ſecundùm ſe.

79. Perſonalitas ſaltem de lege ordinariâ afferat incommunicabilitatem etiam naturæ ſecundùm ſe, quatenùs natura creata, dum vna perſonalitate terminatur, neque etiam ſpecificatiuè, & ſecundùm ſe accepta poteſt terminari aliâ perſonalitate. Non refert inquam, quia natura creata ſicuti ratione ſuæ limitationis poteſt vltimò terminari ſubſiſtentia abſoluta, quæ ſecundum ſe poteſt eſſe vnica, nec alterius ſubſtantiæ conſortium exigit; ita ratione eiuſdem limitationis habet vnam ſubſiſtentiam pro termino adæquato. At natura diuina ſicuti ratione illimitationis non poteſt vltimò terminari niſi ſubſiſtentia relatiua, quæ neceſſariò petit conſortium ſubſiſtentiæ correlatiuæ, ita non habet vnam ſubſiſtentiam pro termino adæquato; & ſicuti relatio mutua non poteſt eſſe vnica, ita natura diuina, cuius ſubſiſtentis eſt relatio, non poteſt habere ſubſiſtentiam vnicam, non poteſt vnica ſubſiſtentiâ adæquatè terminari.

80. Dubitatur quintò: Vtrum in diuinis ſubſiſtentia abſoluta ſit perfectior relatiuis, an è contra ſubſiſtentiæ relatiuæ ſint perfectiores abſoluta. Procedit dubium de quolibet ſubſiſtentia accepta ſecundum conceptum proprium, & formaliſſimum, qua ratione *tract. ſuperiori, lib. 1. cap. 3. §. 7.* aſſerebatur prædicata diuina poſſe inter ſe inæqualis perfectionis Reſpondetur ſe habere tanquam excedens, & exceſſum, ſubſiſtentiam ſcilicet

Subſiſtentia abſoluta, &

abſolutam ſub aliqua ratione eſſe perfectiorem relatiuis, ſub aliqua ratione è contra. Probatur, & explicatur: Subſiſtentia ex genere ſuo duo habet perficere ſcilicet, & terminare naturam; in ratione perficiendi ſubſiſtentia abſoluta excedit relatiuas, quia ex ſupradictis ſubſiſtentiæ relatiuæ ſpectant ſolùm ad perfectionem extenſiuam diuinæ naturæ: ſubſiſtentia verò abſoluta ſpectat ad ipſius perfectionem intenſiuam. Perfectio autem intenſiua eſt in conceptu ſuo maior perfectione extenſiua. In ratione terminandi ſubſiſtentiæ relatiuæ excedunt ſubſiſtentiam abſolutam, quia ſubſiſtentiæ relatiuæ ſunt termini ſimpliciter vltimi nullum admittentes terminum vlteriorem: ſubſiſtentia abſoluta admittit terminum vlteriorem, & ipſamet vlterius terminatur ſubſiſtentiis relatiuis. Maior autem perfectio termini in ratione formali terminandi conſiſtit in eo: quod ſit magis vltimus. Quia deinde ſubſiſtentia ſecundùm communem vocabuli acceptionem magis explicat rationem terminandi, quàm rationem perficiendi fit, quod ſimpliciter loquendo in ratione formali ſubſiſtendi in diuinis potiùs dicendum ſit ſubſiſtentias relatiuas eſſe perfectiores ſubſiſtentiâ abſolutâ, quàm è contra.

ſubſiſtentiæ relatiuæ in diuinis ſe habere tanquam excedens, & exceſſum.

Et ſimpliciter loquendo potiùs ſubſiſtentia abſoluta exceditur.

Dubitatur ſextò: Quomodo infinitas ſubſiſtentiæ abſolutæ ſubſiſtentias relatiuas, & infinitas ſubſiſtentiæ relatiuæ alias ſubſiſtentias relatiuas à diuinis ad intra non excludat. Reſpondetur id prouenire ex eo, quod nec ſubſiſtentia abſoluta, nec vlla ſubſiſtentia relatiua eſt infinita in omni genere ſubſiſtendi, ſed ſubſiſtentia abſoluta eſt infinita ſolùm in genere abſoluto, & ſic ſolùm excludit conſortium alterius ſubſiſtentiæ abſolutæ. Subſiſtentia relatiua eſt infinita ſolùm in eo genere, in quo eſt relatiua; & ſicuti nulla relatio eſt in omni genere relatiuo infinita, cum in genere relatiuo neceſſe ſit dari oppoſitionem, & per conſequens dari vnam relationem, quæ non ſit alia, nec includat aliam, ita nulla ſubſiſtentia relatiua eſt infinita in omni genere relatiuè ſubſiſtendi, ſed quælibet ſolùm in ſuo determinato genere, & quælibet ſolùm in eodem determinato genere excludit conſortium alterius relatiuæ ſubſiſtentiæ: ſubſiſtentia Paternitatis ſolùm excludit aliam ſubſiſtentiam facientem ſubſiſtere in ratione Patris, aut facientem ſubſiſtere alium Patrem, &c. 81.

Nulla diuina ſubſiſtentia eſt infinita in omni genere, ideò nulla excludit conſortium alterius.

Dubitatur ſeptimò: Vtrùm etiam attributa in diuinis ſubſiſtant in ſubſiſtentiâ abſolutâ, & vtrùm ſubſiſtant eâdem prorsùs ſubſiſtentiâ abſolutâ eſſentiæ; an verò quodlibet attributum habeat propriam ſubſiſtentiam virtualiter diſtinctam, tum à ſubſiſtentia eſſentiæ, tum à ſubſiſtentiis aliorum attributorum eo modo, quo quodlibet habet propriam exiſtentiam virtualiter diſtinctam, tum ab exiſtentia eſſentiæ, tum ab exiſtentiis aliorum attributorum. Reſpondetur etiam attributa in diuinis ſubſiſtere ſubſiſtentiâ abſolutâ, non tamen quodlibet attributum habere ſubſiſtentiam propriam, ſed omnia ſubſiſtere, ſeu conſubſiſtere eadem 82.

eâdem subsistentiâ essentiæ. Ratio primæ partis est, quia etiam attributa vt præcisa à personis sunt substantiæ in sua linea completæ; & sicuti præscindendo à personis non solùm datur Deitas; verùm etiam Deus, ita non solùm datur omnipotentia, verùm etiam omnipotens: non solùm Sapientia; verùm etiam sapiens. Ratio secundæ partis est, quia ex vna parte ponendo per subsistentiam essentiæ omnia prædicata absoluta subsistere, melius apparet, quomodo talis subsistentia sit in genere absoluto simpliciter infinita; ex alia parte nulla est necessitas multiplicandi virtualiter tot subsistentias, quot attributa. Nec ex eo, quod multiplicentur attributorum existentiæ, debent etiam multiplicari attributorum subsistentiæ. Enimverò repugnat existere per existentiam à se virtualiter distinctam, non sic repugnat per subsistentiam à se virtualiter distinctam subsistere: & eo modo, quo multiplicantur res existentes debent multiplicari existentiæ, non eo modo, quo multiplicantur res subsistentes, debent multiplicari subsistentiæ.

Attributa diuina subsistunt, eadem tamen prorsus subsistentia essentiæ.

83. Ex dictis habes, nec naturam subsistentem semper subsistere incommunicabiliter, nec naturam subsistentem incommunicabiliter esse omnimodo incommunicabilem. Primum habetur ex eo, quod sicuti subsistere præscindit ab absoluto, & relatiuo; ita præscindit à communicabili, & incommunicabili. Secundum habetur ex eo, quod subsistentia incommunicabilis ex suo genere reddit incommunicabilem naturam solùm vt subsistentem, & personatam; non secundùm se. Ex hoc vtroque fit subsistentiam absolutam in diuinis dici communicabilem, non quia relinquat communicabilem naturam secundùm se, hoc quippè conuenit subsistentiæ etiam relatiuæ; sed quia relinquit communicabilem naturam etiam vt subsistentem, quatenus ipsum totum, seu concretum coalescens ex natura, & subsistentiâ absoluta communicabile est, necnon vlterius terminabile: & quod communiter dicitur vnam subsistentiam non posse ab alia subsistentiâ terminari, procedit solùm de subsistentiâ incommunicabili, quæ proprio nomine personalitas, aut suppositalitas dicitur; non de subsistentia communicabili: ideò ad vitandam occasionem erroris satius esset dicere personalitatem, aut suppositalitatem, personam, aut suppositum, non posse vlterius terminari. Subsistentiam verò, & subsistens ex genere suo præscindere ab eo, quod vlterius terminetur, vel non.

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

CAPVT II.

De prima persona diuina.

1. DVm Augustissimæ Triadis personas recensentes vnam primam, alteram secundam, tertiam alteram nuncupamus; nec attenditur præcisè ordo numeri, qui supponitur ad arbitrium numerantis, qua ratione arbitrarium foret ponere pro prima persona Filium, aut Spiritum Sanctum, æquè ac Patrem; incipiendo à Filio, aut Spiritu Sancto enumerationem, sicuti in aceruo lapidum liberum est ab vnó, vel altero enumerationem inchoare; vni, vel alteri primi denominationem tribuere. Nec item attenditur ordo durationis, perfectionis, aut dignitatis, qui consequitur ad inæqualitatem rei numeratæ, qua ratione inter diuinas personas nulla est prima, quia nulla est altera inæqualis, nulla alteram duratione, perfectione, aut dignitate antecellit. Attenditur igitur ordo rei numeratæ, at non aliundè, quàm ex origine deriuatus, sicque primæ personæ prærogatiua fundatur in origine, quam vna persona in alias duas exercet. Porrò quamuis ordo, qui in diuinis personis attenditur non sit præcisè ordo numeri, negandus tamen diuinis personis numerus non est; cum Trinitas nihil aliud sit, nisi ternarius numerus, & Primam, Secundam, Tertiam personam recensere sit personas numerare. Negandus inquam diuinis personis numerus non est, dummodo sermo sit de numero prædicamentali, & quantitatiuo; qui solùm in rebus materialibus reperitur, sed de numero transcendentali, qui per res omnes vagatur, & quoad perfectionem, vel imperfectionem rei numeratæ conditionem sequitur, nec vnum est pars duorum, aut duo trium, nisi vbi res numeratæ rationem totius, & partis admittunt, vt tradit D. Thomas 1. *part. quæst.* 30. *art.* 1. *ad* 4. De numero prædicamentali, & quantitatiuo intelligi possunt Sancti Patres, si quandoque à diuinis numerum excludunt, quamvis, nisi in terminis personas exprimant, magis iuxta ipsorum mentem sit astruere numerum, quem in diuinis negant, ad naturam, non ad personas referri, qua ratione specialiter loqui *D. Hilarium* dum *in libro de Synodis* explicans formulam Fidei editam *in Concilio Sardicensi*, ait diuinam substantiam respuere numerum ex ipsiusmet Hilarij verbis colligit Estius *in* 1. *dist.* 24. §. 1.

Ordo diuinarum personarum, nec est præcisè ordo numeri.

Nec durationis, aut perfectionis.

Sed originis.

Datur in diuinis propriè numerus transcendentalis, non prædicamentalis.

Sic breuiter explicatis ordine, & numero diuinarum personarum satis constat rectè poni in diuinis primam personam, rectoque ordine nos procedere dum à personis in communi ad personas in particulari progredientes primo loco proponimus primam personam, circa quam quærit potissimum solet, quomodo ipsi conueniant nomina seu prædicata Patris, principij, & ingeniti. Ideò sit 2.

§. I.

Quomodo primæ personæ diuinæ conueniat nomen Patris?

3. ASSERTVM 1. Primæ personæ diuinæ propriè conuenit nomen Patris, siue ly *proprie* sumatur vt contradistinguitur à translatitio, & Metaphorico, siue vt contradistinguitur à communi, & essentiali. Ita

Primæ personæ diuinæ propriè conuenit Patris nomen.

Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thoma *prima parte quæst.* 33. *art.* 2. *&* 3.

Probatur primò nomen importans proprietatem constitutiuam alicuius personæ, & distinctiuam ipsius à qualibet alia propriè conuenit tali personæ, siue ly *propriè* sumatur vt contradistinguitur à translatitio &c. sed nomen Patris importat proprietatem constitutiuam primæ personæ, & distinctiuam ipsius &c. ergo. Maior patet, quia ratio constitutiua nequit conuenire per translationem ab extrinseco: ratio distinctiua nequit esse communis. Minor supponitur ex dictis *cap. superiori*, §. 6. *&* 7. & licèt ex ibi dictis paternitas constitutiua primæ personæ sit paternitas sumpta transcendentaliter, à qua prima persona in rigore denominatur genitor potiùs, quàm Pater; nihilominùs, quia ad paternitatem transcendentalem consequitur paternitas prædicamentalis, à qua habetur in toto rigore denominatio Patris eo modo, quo primæ personæ propriè conuenit primariò paternitas transcendentalis, necesse est, quod propriè conueniat tanquam ratio secundaria, & consecutiua, si non tanquam ratio primaria, & constitutiua paternitas prædicamentalis, & denominatio Patris, etiam sumendo nomen Patris, pro vt habet significationem diuersam à nomine genitoris.

4. Probatur secundò Assertum in particulari, quoad ly *propriè* pro vt contradistinguitur à translatitio, & Metaphorico: Prima persona non generat translatitiè, & Metaphoricè, ergo neque est Pater translatitiè, & Metaphoricè. Antecedens supponitur *ex lib. superiori*, *cap.* 4. §. 1. vbi probatum est processionem secundæ personæ à prima esse generationem propriè, & strictè sumptam. Consequentia patet, quia paternitas consequitur ad actiuam generationem, & nomen Patris est proprium personæ generantis. Confirmatur: Si nomen Patris conuenit translatitiè primæ personæ diuinæ, maximè, quia est nomen translatum ab humanis ad diuina: at hoc verum est solùm spectando ordinem notitiæ, & impositionis vocis; è contra verò spectando ordinem proprietatis, ac principalitatis rei per vocem significatæ potiùs à diuinis translatum est ad humana, ergo. Minor probatur ex eo, quod habet D. Damascenus *lib.* 1. *fidei*, *cap.* 9. *Quin illud quoque nosse interest paternitatis, filiationis, & processionis vocabula non à nobis ad beatam diuinitatem translata fuisse, verum contra, illinc ea nobis communicata.* Hoc quoque corroborat Damascenus ex verbis Apostoli Ephes. 3. *Flecto genua mea ad Patrem Domini mei Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur.* Vbi ex Apostolo intentum nostrum apertè concluderetur, nisi sensus litteralis talium verborum esset diuersus ab eo, qui primo aspectu se offert, esse scilicet huiusmodi; ex quo omnis familia siue spirituum in cœlo, siue hominum in terra accipit esse, & conseruari, vt notat Herincx *de Deo Trino*, *disp.* 3. *quæst.* 2. *num.* 3.

Tum prout propriè contradistinguitur à translatitio, & Metaphorico.

Probatur tertiò assertum in particulari quoad ly *propriè*, prout contradistinguitur à communi, & essentiali: Nomen Patris nec conuenit secundæ nec tertiæ personæ; ergo conuenit primæ personæ propriè, prout propriè contradistinguitur à communi, & essentiali. Consequentia patet, antecedens probatur: Nec secunda nec tertia persona generat, sed paternitas supponit generationem, & nomen Patris non conuenit nisi personæ, cui conueniat generare, ergo. Confirmatur: Si nomen Patris est commune, & essentiale, maximè quia conuenit primæ personæ etiam in ordine ad creaturas extra quæ alicui diuinæ personæ ad extra, & in ordine ad creaturas conueniant, essentialia sunt & omnibus personis communia; sed hæc ratio nulla est, quia nomen Patris quatenùs conuenit primæ personæ etiam in ordine ad creaturas sumitur translatitiè, & Metaphoricè; ergo nomen Patris quatenùs primæ personæ conuenit propriè, vt contradistinguitur à Metaphorico, conuenit eidem propriè vt contradistinguitur à communi. Minor probatur: Prima persona creaturas non generat modo vitali, nec ipsa producit tanquam principium coniunctum in similitudinem naturæ, vt requiritur ad veram, & propriam denominationem Patris ergo.

Tum prout propriè contradistinguitur à communi, & essentiali.

Nomen Patris Deo in ordine ad creaturas conuenit translatitiè, & impropriè.

6. Ex his habes in sensu improprio, & Metaphorico intelligenda esse plura loca Scripturæ, in quibus Deus Pater dicitur creaturarum, vt Deuter. 32. *Nunquid non ipse est Pater tuus &c. Deum, qui te genuit dereliquisti.* Iob. 38. *Quis est pluuia Pater? Aut quis genuit stillas roris.* Rom. 8. *Ipse Spiritus reddit testimonium Spiritui nostro, quod sumus Filij Dei.* Rom. 5. *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. In oratione Dominica Pater noster, qui es in cœlis.* Ratio huius Metaphoræ, & translationis fundatur in similitudine, quæ sicuti, quando perfecta est inducit propriam paternitatem; ita quando est imperfecta inducit paternitatem impropriam & translatitiam. Vnde etiam D. Thomas *prima parte*, *quæst.* 33. *art.* 3. *in C.* rectè aduertit creaturas quanto maiorem habent cum Deo similitudinem, tantò propinquiùs accedere ad veram filiationis rationem, & iuxta quatuor gradus similitudinis quatuor assignat gradus filiationis creaturarum ad Deum. Primus & infimus est secundùm similitudinem vestigij, & conuenit creaturis irrationalibus. Secundus secundùm similitudinem imaginis, & conuenit creaturis rationalibus. Tertius secundùm similitudinem gratiæ, & conuenit iustis. Quartus secundùm similitudinem gloriæ, & conuenit beatis.

Minùs tamè impropriè creaturis sibi magis similibus.

7. Habes insuper nomen Patris propriùs, & principalius dici personaliter de prima persona ad intra, quàm essentialiter de Deo ad extra seu vt loquitur D. Thomas *loco mox citato* propriùs paternitatem dici in diuinis secundùm quod, importatur respectus personæ ad personam, quàm secundùm quod importatur respectus Dei ad creaturam: Enimverò propriùs, & principalius nomen dicitur de eo, in quo saluatur tota, & perfecta,

Pater in diuinis propriùs dicitur ad intra, quàm ad extra.

cta ipſius ſignificatio, quam de eo, in quo talis ſignificatio ſaluatur ſolum imperfectè, & ſecundum quid.

---

§. II.

Quomodo primæ perſonæ diuinæ conueniat ratio principij?

8. *Ratio principij tum ad intra, tum ad extra conuenit Primæ perſonæ diuinæ propriè non metaphoricè.*

ASSERTVM I. Ratio principij, ſiuè ſumatur ad intra, ſiue ſumatur ad extra, conuenit primæ perſonæ diuinæ propriè, provt ly *propriè* contradiſtinguitur à tranſlatio, & Metaphorico. Ita omnes Theologi communiſſimè cum D. Thoms 1. *parte, quæſt.* 33. *art.* 1. *& in* 1. *diſt.* 29. *q.* 1. *art.* 1. *&* 2.

Probatur primo principium propriè acceptum provt ly *propriè* contradiſtinguitur à tranſlatitio, & Metaphorico, nihil eſt aliud, quàm id, à quo aliquid procedit: Sed primæ perſonæ diuinæ ſiuè conſideretur ad intra reſpectu ſecundæ, & tertiæ perſonæ, ſiue conſideretur ad extra reſpectu creaturarum, vere conuenit eſſe id, à quo aliquid procedit: vere enim à prima Perſona diuina tum aliæ diuinæ perſonæ, tum omnes creaturæ producuntur, ergo ratio principij, ſiue ſumatur ad intra, ſiue ſumatur ad extra conuenit primæ perſonæ, &c.

9. Dices, principium propriè acceptum ex parte eius, à quo aliquid procedit, importare prioritatem: Nomen enim principij à prioritate impoſitum eſt, vt ex ipſo vocis ſono colligitur; ex parte eius, quod procedit, importare rationem principiati: principium enim, & principiatum correlatiua ſunt, ſicut cauſa, & cauſatum: at in prima perſona ad intra, nec datur prioritas reſpectu aliarum, nec in aliis perſonis à prima datur ratio principiati, ergo ratio principij propriè accepta, ſolum ſi ſumatur ad extra in ordine ad creaturas, non verò ſi ſumatur ad intra in ordine ad alias duas perſonas conuenit primæ perſonæ diuinæ. Sed contra:

10. Præterquam quod vt in huiuſce capitis limine præmiſſum eſt, datur inter diuinas perſonas aliqua vera prioritas originis ſcilicet licet non perfectionis, durationis aut naturæ, dico aliud eſſe conſiderare nomen ſecundum id, à quo imponitur aliud ſecundùm id, ad quod ſignificandum imponitur. Neque ex eo, quod nomen principij à prioritate impoſitum ſit, ſequitor, quod ſit etiam impoſitum ad ſignificandam prioritatem, vt rectè aduertit D. Thomas *in primo diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 1. *& diſtinct.* 29. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 1. Ad illud quod additur de ratione principiati dico principiatum poſſe ſumi dupliciter: vel pro correlatiuo principij originis, quatenus præcisè ſignificat trahere ab alio originem: vel pro correlatiuo principij durationis, quatenus ſignificat habere principium durationis. Primo modo datur in ſecunda, & tertia perſona ratio principiati, & hoc ſufficit ad præſens inſtitutum. Secundo modo non datur, at neque à nobis prima perſona aſſeritur eſſe principium durationis reſpectu aliarum: quia verò, vt colligitur ex D. Thoma *prima parte, quæſt.* 33. *art.* 1. *ad* 2. dicente: *apud Græcos inuenitur de Filio, vel Spiritu Sancto dici, quod principientur, ſed hoc non eſt in vſu Doctorum noſtrorum.* Quia, inquam, hoc ſecundo modo ſolet vſurpari apud Latinos ratio principiati, non eſſet bonæ ſuſpicionis locutio ſimpliciter appellare Filium, aut Spiritum Sanctum principiatum.

Secunda, & tertia perſonæ diuinæ in quo ſenſu dici poſſint principiatæ.

Probatur ſecundò ſpecialiter quoad rationē principij ad intra: Cui conuenit ratio Patris, conuenit à fortiori ratio principij: neque enim poteſt eſſe Pater, qui non ſit principium generatiuum, ſed primæ perſonæ diuinæ conuenit ratio Patris ad intra propriè, provt ly *propriè*, contradiſtinguitur à Metaphorico, &c. ergo, &c.

11. Dices, ſi valeret arguere à ratione Patris ad rationem principij, ſicuti ex *ſuperiori* §. ratio Patris ad intra ſolùm, non ad extra conuenit propriè primæ perſonæ; ita eidem propriè conueniret ratio principij ad intra ſolum non ad extra, ſicque allatum argumentum, dum vnam aſſerti partem probat alteram improbat. Sed contra ratio patris ad rationem principij ſe habet vt maius ad minus, vt includens ad incluſum: à maiori autem ad minus, ab includente ad incluſum valet argumentum affirmatiuè, non negatiuè: ex eo igitur quod in prima perſona affirmetur propria ratio Patris ad intra, affirmanda eſt in eâdem propria ratio principij ad intra non è contra neganda eſt propria ratio principij ad extra ex eo, quod propria ratio patris ad extra negetor.

A maiori ad minus rectè arguitur affirmatiuè, non negatiuè.

12. ASSERTVM II. Ratio principij abſque vllo addito vſurpata, ſiue ſumatur ad extra, ſiue ſumatur ad intra non conuenit primæ perſonæ diuinæ propriè, provt propriè contradiſtinguitur tum ab eſſentiali, & communi; tum à notionali: Cum aliquo addito tamen ei propriè, & perſonaliter conuenit. Eſt aſſertum communiſſimum, & colligitur ex *D. Thoma* locis præcitatis aliiſque Sanctis Patribus.

Ratio principij in aliquo ſenſu cōuenit primæ perſonæ perſonaliter, in aliquo alio non.

Probatur prima pars: Ratio principij abſque vllo addito vſurpata, ſi ad extra ſumatur, eſſentialis eſt, & communis tribus diuinis perſonis: Si ſumatur ad intra notionalis eſt, & communis primæ, ac ſecundæ Perſonæ, ergo ratio principij abſque vllo addito vſurpata, ſiue ſumatur ad extra, ſiue ſumatur ad intra, &c. Antecedens quoad ſecundam partem patebit ex infra dicendis de principio Spiritus Sancti. Quoad primam partem probatur facilè ex eo, quod ratio principij ad extra, vel ſumitur in actu primo, & ſic nihil eſt aliud, quam virtus productiua creaturarum, ſeu omnipotentia: vel ſumitur in actu ſecundo, & ſic nihil eſt aliud, quam creaturarum productio, & conſeruatio: Certum eſt autem, quod tum omnipotentia, tum productio creaturarum eſt aliquid commune, & eſſentiale, cum

omnipotentia ſit attributum eſſentiæ, & productio creaturarum conſiſtat in actionibus Dei ad extra, quæ vt communiter dicitur, ſunt indiuiſibiliter à tota Trinitate. Confirmatur hæc veritas quoad omnipotentiam ex Athanaſio *in Symbolo: omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus Sanctus.* Quoad actualem productionem ex Conciliis Foroiulienſi, Florentino, Lateranenſi relatis à Syluio 1. *parte, quæſt.* 33. *art.* 1. *concl.* 1.

13. Probatur ſecunda pars, & explicatur: Ratio principij ad intra tum prout importat principium omninò primum, & purum; tum prout importat principium totius deitatis, totiúſque Trinitatis, nec conuenit ſecundæ nec tertiæ perſonæ, ergo ratio principij cum aliquo addito conuenit primæ perſonæ propriè, & perſonaliter; Antecedens quoad tertiam perſonam vtpotè, quæ nullatenùs ad intra principium eſt, probatione non indiget. Quoad ſecundam probatur: Secunda perſona, quamvis re verâ ad intra ſit principium, eſt tamen principium de principio, & eſt principium origine poſterius alio principio, ergo non eſt principium omninò primum, habet rationem principij mixtam cum ratione principiati modo ſupra tradito, ergo non eſt principium omninò purum; ſicuti tamen eſt principium omninò primum, & omninò purum prima perſona, quæ nec in alia perſona vllam prioritatem originis, nec in ſe vllam rationem principiati admittit. Rursùs ſecunda perſona, cum non ſit principium ſui ipſius, non eſt principium cuiuſcumque perſonæ diuinæ ab alio procedentis, ſeu ab alio deitatem habentis, adeóque nullatenùs dici poteſt principium totius deitatis, totiúſque Trinitatis: ſicuti tamen dici poteſt prima perſona terminis rectè intellectis, adeò vt ſenſus ſit, Pater eſt principium totius deitatis, non quidem ipſam producendo, benè tamen ipſam communicando, vbicumque eſt ab alio communicata. Item Pater eſt principium totius Trinitatis, non quidem quatenùs ſit principium omnium trium perſonarum, benè tamen quatenùs inter diuinas perſonas ipſe eſt principium aliarum, quamvis non ſit principium ſui ipſius ſicuti (& eſt exemplum D. Thomæ *in* 1. *quæſt.* 39. *art.* 5. *ad* 6.) Quis dicitur rector totius ciuitatis, quia inter omnes ciues eſt rector, non quia ſit rector ſui ipſius: ſicuti etiam Adamus dicitur Parens totius generis humani, quia eſt Parens omnium aliorum hominum, licèt non ſuis ipſius.

In quo ſenſu prima perſona diuina ſit principiũ totius deitatis, totiuſque Trinitatis.

14. Ex his habes propoſitiones illas, quamvis altera deſumpta ſit ex Auguſtino *lib.* 4. *de Trinitate, cap.* 29. vbi ait: *Totius diuinitatis, vel ſi melius dicitur, deitatis principium Pater eſt.* altera ex Concilio Vormatienſi *in profeſſione fidei*, vbi de Patre habetur: *fons, & origo ipſe eſt totius Trinitatis* eſſe cautè adhibendas, præſertim coram auditoribus, qui facilè poſſent arripere occaſionem errandi, exiſtimando propoſitionibus illis ſignificari tum deitatem, ſeu diuinitatem; tum totam Trinitatem, ſeu omnes tres perſonas produci: vnde vt rectè monet Canarienſis *de Trinitate. quæſt.* 33. *art.* 1. interdum nobis non permittitur abſolutè vti omnibus Patrum locutionibus, ne demus occaſionem ſimplicibus errandi; quam neutiquam ipſi ſuo tempore dederunt: oportet enim tempori nos frequenter accommodare.

15. Assertum III. In diuinis ratio principij, ſeu principiandi ſimpliciter accepta per prius, ſeu principalius dicitur ad intra, quàm ad extra. Ita Theologi communiter cum D. Thoma *in* 1. *diſt.* 29. *quæſt.* 1. *in fine*, 2. *art.* contra Durandum *eadem diſt. quæſt.* 1. *num.* 9. volentem rationem principiandi per prius dici ad extra, quàm ad intra propter maiorem diſtinctionem principij producentis à termino ad extra, quàm a termino ad intra producto. Dixi ratio principij, ſeu principiandi ſimpliciter accepta, cuius nomine intelligo actum ſecundum producendi, non virtutem productiuam, in qua D. Thomas *loco cit.* ait reperiri rationem principij ſolùm habitualiter, & ſecundùm quid: hanc rationem principij *cum eodem* D. Thoma admitto dici per priùs ad extra, quàm ad intra, per priùs ſcilicet in diuinis virtutem productiuam creaturarum, quàm virtutem productiuam perſonarum, per priùs omnipotentiam, quàm potentiam generatiuam, aut ſpiratiuam; idque propter communem regulam, qua eſſentialia priora ſunt notionalibus, & perſonalibus: Nec refert, quod ratio principiandi ad extra etiam prout importat actum ſecundum producendi, ſeu actualem productionem eſſentialis ſit: non refert inquam, quia in diuinis eſſentialia eſſe priora notionalibus, & communia propriis, verificatur cum aliquibus limitationibus, inter quas vna eſt; quod talia eſſentialia non dicant reſpectum ad creaturas, ſubintellige exiſtentes, ſicuti tamen talem reſpectum dicit ratio principij ad extra in actu ſecundo. Sic explicatum aſſertum

In diuinis ratio principij per prius dicitur ad intra, quàm ad extra.

Eſſentialia eſſe priora notionalibus verificatur cum aliqua limitatione.

16. Probatur: Siuè attendatur prioritas temporis, ſiue perfectionis, ſiue cauſalitatis productio ad intra eſt prior, quàm productio ad extra, ergo in diuinis ratio principij, ſeu principiandi ſimpliciter accepta &c. Conſequentia patet, antecedens probatur: Productio ad extra eſt in tempore, productio ad intra eſt ab æterno, ergo ſi attendatur prioritas temporis, ſeu durationis, productio ad intra eſt prior: productio ad extra eſt ad terminum finitum, productio ad intra eſt ad terminum infinitum, ergo ſi attendatur prioritas perfectionis, productio ad intra eſt prior, & principalior, quam productio ad extra, & malè *Durandus* maiorem productionis perfectionem ex maiori termini diſtinctione metitur: Malè inquam, quia productio ex genere ſuo intendit ſimilitudinem: Maior autem eſt ſimilitudo potius, vbi minor, quàm vbi maior eſt diſtinctio. Tandem productio ad extra ſupponit productionem ad intra, & ipſas diuinas perſonas ad intra productas tum tanquam cauſam exemplarem, tum tanquam cauſam ſal-

Maior perfectio productionis nõ eſt metienda ex maiori diſtinctione termini.

rem denominatiuè efficientem, ergo si attendatur prioritas causalitatis, &c. supponit tanquam causam exemplarem, quia vt ait D. Thomas *in primo distinction. 29. quæst. 1. artic. 2. in fine*, *Processio creaturarum exemplatur à processione diuinarum personarum*, cui loquendi modo consonat illud commune ptoloquium: Primum in vnoquoque genere est causa (idest exemplar, & mensura) cæterorum: supponit tanquam causam saltem denominatiuè efficientem, quia actiones sunt suppositorum saltem denominatiuè, actionesque ad extra sunt indiuisibiliter à tota Trinitate, adeóque ab omnibus tribus diuinis suppositis, & vere antequam natura diuina per omnipotentiam ad extra operetur, supponitur ad intra completa, & terminata per personales subsistentias: & hinc habetur obiter ratio à priori, cur essentialia dicentia respectum ad creaturas (subintellige existentes) non sint priora notionalibus, iuxta limitationem supra traditam, & desumptam ex D. Thoma *prima parte, quæstion. 33. articulo tertio, ad primum*.

Ratio à priori, cur essentialia dicentia respectum ad creaturas existẽtes nõ sint priora notionalibus.

17. Ex hic habes, quod si ponenda esset aliqua conuenientia in diuinis inter rationem principiandi ad intra, & rationem principiandi ad extra talis conuenientia analoga foret, non vniuoca; ratio enim, quæ ex vi sua per prius, & principalius dicitur de vno extremo, quam de alio vniuoca esse non potest. Dixi si ponenda esset aliqua conuenientia, &c. quia ratio principiandi ad intra, & ratio principiandi ad extra secundum illud, quod dicunt actiuè, & ex parte Dei, non distinguuntur realiter, sed habent inter se realem identitatem: conuenientia autem siue vniuoca, siue analoga propriè non datur, nisi inter realiter distincta, quia vt ait D. Thomas *prima parte, quæst. 30. art. 4. ad 3. genus, & species, & quodlibet vniuersale*, (quod est idem ac dicere quælibet ratio communis siue vniuoca, siue analoga) *prædicatur de pluribus secundum esse differentibus*. Neque dicas, de ratione principij ad extra est relatio rationis ad creaturas productas, de ratione principij ad intra est relatio realis ad personas procedentes: Sed relatio rationis, & relatio realis distinguuntur ab inuicem realiter, ergo saltem ratione talium relationum principium ad intra, & principium ad extra habere possunt conuenientiam non quidem vniuocam; quia reali, & rationis nullus assignari potest conceptus vniuocus, ergo analogum. Ita pro analogia inter rationem principiandi ad intra, & rationem principiandi ad extra arguit ex Scoto, & Henrico, Vasquez *prima parte, disputat. 139. cap. 4. num. 14.* Contra tamen primo hoc argumentum analogiam ipsam, quam intendit probare improbat, quia relatio realis, & relatio rationis neque etiam analogicè conueniunt, sed solùm æquiuocè. Contra secundò respectu principij ad intra relatio ad personas procedentes est pura conditio, vt explicatum est *lib. superiore cap. 3. §. 6.* respectu principij ad intra relatio ad creaturas est quid consequens; malè igitur assumuntur istæ relationes ad arguendam conuenientiam inter ipsas rationes principij. Contra tertiò falsum est in diuinis relationem principij ad creaturas esse relationem rationis: est enim huiusmodi relatio realis complexum Dei producentis, & creaturarum productarum; & quamvis talis relatio secundum illud, quod dicit ex parte termini producti, distinguatur realiter à relatione principij ad intra, non sic tamen realiter distinguitur secundùm illud, quod dicit ex parte principij producentis. Vnde ad summum tandem concluditur analogia inter relationem principij ad intra, & relationem principij ad extra considerando hanc relationem solùm terminatiuè quomodo dicit creaturas productas.

In diuinis ratio principij ad intra, & ratio principij ad extra nec vniuocè, nec analogicè conueniunt.

In Deo relatio principij ad creaturas non est relatio rationis.

---

§. III.

Vtrùm eo modo, quo in diuinis ad intra ponitur ratio principij, poni etiam possit ratio causæ initij, Auctoris?

ASSERTVM Primum. Poni non potest in diuinis ad intra ratio causæ secundùm illam significationem, quam de facto nomen causæ habent inter Latinos. Ita communissimè nostri temporis Theologi cum D. Thoma *prima parte, quæst. 33. artic. 1. ad primum, & in 1. distinction. 29. quæst. 1. art. 1. in C. de pot. quæstion. 10. artic. 1. ad 8.* 18.

Causa secundum Latinos non potest admitti in diuinis ad intra.

Probatur: Ratio causæ secundum illam significationem, quam de facto nomen causæ habet inter Latinos (loquendo de causa efficiente, causa enim originans, & correspondens principio originis, de qua sola in præsenti quæritur, an detur in diuinis ad intra non potest esse causa, nisi efficiens) importat habitudinem ad causatum diuersum in essentia, & tanquam ad effectum, sed hæc habitudo poni non potest in diuinis ad intra, ergo poni non potest in diuinis ad intra ratio causæ secundum illã significationem, &c. Maior quoad primam partem probatur ex eo, quod causa importat prioritatem, adeóque etiam diuersitatem naturæ seu essentiæ respectu causati: item quia causa definiri solet influens esse in aliud, seu ad quam sequitur aliud, ly *aliud* autem importat aliquid diuersum in essentia, vt traditur infra *lib. 3. cap. 5. §. 3.* quoad secundam partem facilè constat ex eo quod efficiens, & effectum correlatiua sunt, æquè ac causa, & causatum, principium, & principiatum. Minor quoad habitudinem ad aliquid diuersum in essentia euincitur ex consubstantialitate diuinarum personarum: quoad habitudinem ad effectum habetur ex eo, quod dicere non possumus Filium, & Spiritum.

Causæ significatio secundum Latinos importat imperfectionẽ in causato.

tum ſanctum factos, ſeu effectos: eſt enim *filius ex* Athanaſio *in Symbolo, non factus, nec creatus, ſed genitus: Spiritus ſanctus non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.*

Minus latè patet, quam ſignificatio principij

Confirmatur, quanto nomen aliquod communius eſt, & vniuerſalius, tantò conuenientius ponitur in diuinis, quia melius cohæret cum maxima diſtantia Dei à creaturis, & faciliùs depuratur ab imperfectionibus creaturarum, ſed nomen principij communius eſt, & vniuerſalius, quàm nomen cauſæ; vnde priuatio principium eſt, non cauſa rerum naturalium, punctum principium eſt, non cauſa lineæ, ergo conuenientiùs ponitur in diuinis nomen principij, quàm nomen cauſæ. Nec ex eo, quod illud ponatur, ſequitur quod etiam iſtud poni poſſit, imò omninò excludendum eſt, quia illud ſpeciale, & proprium, ratione cuius nomen cauſæ eſt minùs commune & minus vniuerſale, quàm nomen principij importat diuerſitatem eſſentiæ, poſterioritatem naturæ; dependentiam, rationem effecti, & ſimiles imperfectiones in cauſato.

19. Dixi ratio cauſæ ſecundùm illam ſignificationem, quam, &c. Enimverò ratio cauſæ apud Græcos latiorem habet ſignificationem, importat ſcilicet id omne, a quo aliquid procedit: & in hac ſignificatione nomen cauſæ æquè commune, & æquè vniuerſale eſt, ac nomen principij: ſecundùm hanc ſignificationem videtur locutus Ariſtot. dum 5. *Metaph.* pro eodem ſumit Principium, & cauſam. Secundùm eandem loquuntur Patres Græci, dum in diuinis ad intra nomen cauſæ ſine vlla offenſione vſurpant. More Græcorum loquuntur etiam nonnulli Patres Latini, præſertim ex antiquioribus, & Concilium Florentinum partim Græcorum, partim Latinorum mori ſe accommodans, aliquando cauſæ, aliquando principij nomine in diuinis ad intra vtitur. Abſtinendum tamen iam eſt inter Latinos à more Græcorum, & Latino nomine cauſæ ſecundùm Latinam, non ſecundùm Græcam ſignificationem vtendum eſt, & ab ipſo abſtinendum in diuinis ad intra: eadem ratione abſtinendum à nomine cauſati, quamvis eodem pariter vſi fuerint Patres Græci, quos pro vtriuſque nominis, cauſæ ſcilicet, & cauſati, vſu longâ ſerie refert Vaſquez *prima parte, diſput.* 139. *numero* 19.

Secus res ſe habet ſecundùm Græcos.

20. Assertvm II. Poni non poteſt in diuinis ad intra ratio initij ſecundùm communem, & vulgatam talis nominis ſignificationem. Ita Theologi communiter *cum* Magiſtro *in* 1. *diſt.* 29.

Initium ſimpliciter non poteſt admitti in diuinis ad intra.

Probatur, Initium ſecundùm communem, & vulgatam nominis ſignificationem minùs latè patet, quàm principium, & importat ſolùm principium durationis, ſed in diuinis ad intra non poteſt poni principium durationis, & hæreticum eſt admittere, quod Filius, & Spiritus ſanctus habeant principium durationis, ergo. Confirmatur ex verbis D. Hilarij 4 *de Trinitate: Nouit Eccleſia vnum innaſcibilem Deum: Nouit vnigenitum Dei filium: Confitetur Patrem ab origine liberum: Confitetur & filij originem ab initio, non ipſum ab initio, ſed ab initiabili.* Ly *& filij originem ab initio* idem ſonat ac *& filij originem ab æterno*, iuxta phraſim Scripturæ ponentis ab initio pro ab æterno, vt Micheæ 5. *Et egreſſus eius ab initio a diebus æternis.* Eccl. 24. *Ab initio, & ante ſæcula creata ſum.* Ly *non ipſum ab initio* oſtendit principium, à quo filius producitur non poſſe reſpectu ipſius initium dici. Ly *ſed ab initiabili*, ſumitur pro initiatiuo, & Patrem denotat, qui initiatiuus dicitur quidem per habitudinem ad intra, ſed per habitudinem ad extra, quatenùs ab ipſo res omnes creatæ habent ſuæ durationis initium. Hilarium quoad excluſionem initij à diuinis perſonis ad intra ſequitur Concilium Toletanum XI. *in confeſſione fidei*, dum aſſerit *filium natum ſine initio ante ſæcula*, idem tradit Concilium Vormatienſe pariter *in confeſſione fidei.* Vnde etiam ex Conciliorum auctoritate habetur non eſſe dum initium in diuinis ad intra ſaltem ſecundùm communem, & vulgatam nominis ſignificationem: Secundùm communem, inquam, &c. nam ſi talis ſignificatio aliquo ſuperaddito limitetur ad principium rei, non durationis, rectè docet D. Bonauentura *in* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. admitti poſſe ad intra nomen initij. Et certè, ſicuti principium, quando ex modo loquendi refertur ad durationem, arcendum eſt à diuinis. Vnde ex hoc *capite Magiſter loco cit.* vult non eſſe concedendum quod filius habeat principium; ita è contra initium, quando ex aliquo addito infertur ad principium rei, erit in diuinis ad intra permittendum.

Importat principium durationis.

In diuinis datur initiabile ſumptũ pro initiatiuo.

Assertvm III. Rectè ponitur in diuinis ad intra ratio Auctoris; & æquè, ac ratio principij, conuenit ſimpliciter loquendo non ſolùm primæ, verùm etiam ſecundæ perſonæ. Ita Theologi ſatis communiter cum Sanctis Patribus in probatione mox referendis. 21.

Probatur ex D. Hilario *lib.* 2. *de Trinitate*, dicente: *A Patre & filio Auctoribus confitendum eſſe Spiritum ſanctum.* Ex D. Athanaſio *in Epiſtola ad Serapionem* dicente: *Apoſtolus, quæ in eo operatur Spiritus, & efficit, filio Auctori eius attribuit; ſicut & filius, quæ ipſe facit opera, ſuo Authori Deo Patri attribuit.* Ratio eſt; quia, vt tradit D. Thomas *opuſc.* 1. *cap.* 32. *Sub titulo quod filius eſt Auctor Spiritus ſancti, auctoritas in diuinis perſonis vnius ad alteram non eſt, niſi ſecundùm quod æternaliter vna eſt ab altera: & prima parte, quæſt.* 33. *art.* 4. *ad* 1. *Auctoritas nihil aliud ſignificat in diuinis, quàm principium originis.* Sed verè in diuinis ad intra datur vnam perſonam eſſe ab altera, datur principium originis; & eſſe id, à quo eſt alia perſona, eſſe principium originis non ſolùm conuenit primæ, verum etiam ſecundæ perſonæ, ergo rectè ponitur in diuinis ad intra, &c. Aliquam hic excitant difficultatem verba eiuſdem Sancti Doctoris *in* 1. *diſt.* 29. *quæſt.* 1 *art.* 1. *in C.* dicentis: *Nomen auctoris addit ſuprà rationem principij hoc, quod*

Ratio Auctoris datur in diuinis ad intra, & cõuenit primæ, & ſecundæ perſonæ.

eſt

est non esse ab aliquo, & ideò solus Pater auctor dicitur, quamvis etiam filius principium dicatur notionaliter. Nihilominùs, ne Sanctus Doctor Sancto Hilario, & Athanasio imò sibi ipsi locis præcitatis contrarius sit, debēt hæc postrema verba intelligi de ratione auctoris non simpliciter, quomodo procedit nostrum assertum, sed cum aliquo addito accepti, eo ferè modo, quo *superiori* §. explicatur, rationem principij cum aliquo addito soli primæ personæ conuenire, & hac de causâ idem Sanctus Doctor 1. *part. q.* 33. *art.* 1. *ad* 2. aliquid specialis auctoritas Patri tribuit. Hac pariter de causâ Pater frequentiùs vocatur auctor filij, quam filius auctor Spiritus sancti. Sic Augustinus *lib.* 3. *contra* Maximinum *cap.* 4. & Hilarius 4. *de Trinitate circa initium*, exprimunt Patrem esse auctorem filij, & silent filium esse auctorem Spiritus Sancti. Cæterùm simpliciter, & absolutè nomen auctoris semper importare principium primum, seu principium absque principio non nisi gratis, & voluntariè dici potest.

In aliquo tamen sensu côuenit specialiùs primæ.

---

§. IV.

Quomodo primæ personæ diuinæ conueniat ratio ingeniti?

22. ASSERTVM: Ratio ingeniti in aliquo sensu essentialis est, conueniens tribus diuinis personis: in aliquo sensu est notionalis conueniens primæ & tertiæ personæ. In sensu tamen nullatenùs suspecto, & nostris temporibus maximè vsitato personalis est, conueniens soli primæ personæ, & dici etiam solet ratio innascibilis: imò voce rei significatæ accommodatiore, quamvis non quoad vsum frequentiore, ratio improcessibilis. Ita Theologi communiter cum Sanctis Patribus in probatione mox referendis.

Ratio ingeniti in aliquo sensu est essentialis conueniens tribus diuinis personis.

Probatur prima pars: Ratio ingeniti aliquando sumitur prout negat esse factum, seu creatum, sed in hoc sensu ratio ingeniti essentialis est conueniens tribus diuinis personis, ergo ratio ingeniti in aliquo sensu, &c. Minor patet, maior probatur. Ex Damasceno 1. *fidei cap.* 9. dicente: *Nosse autem oportet ingenitum hominum esse, & nunc non factum significare, nunc verò non genitum, &c.* Ex Athanasio in decretis Synodi Nicenæ contra hæresim Arrianam circa medium, vbi ait, *Eodem modo, qui Deum ingenitum nominat, ex operibus suis ei nomen accommodat, indicans eum solùm omnium non esse factum, sed eorum quæ facta sunt auctorem esse.* Dissimulanda hic non est captiosa, & praua versutia Arrianorum, cum enim, vt testatur Athanasius *tom.* 4. *in disp. contra Arium Laodicea habita circa initium*, occasione hæresis Sabellianæ, cuius nos *lib. superiori cap.* 1. §. 1. mentionem fecimus, asseuerantis Patrem passum, & natum de Virgine æquè, ac Verbum Ecclesia Patri appropriasset nomen ingeniti, non iuxta significationem mox traditam, sed iuxta significationem tradendam in probatione tertiæ partis, Arriani vsurpantes nomen ingeniti iuxta mox traditam significationem, & ipsum in diuersa significatione ab ea, secundùm quam ab Ecclesia tribuitur, malitiosè Patri tribuentes inferebant solùm Patrem esse increatum, & non factum; filium verò, sicuti genitus est, non ingenitus, ita creatum esse, & factum; non increatum, & non factum. Propter hunc hæreticorum abusum euasit nonnullis Sanctis Patribus suspectum, & malè sonans in diuinis nomen ingeniti, non quod vox ipsa in sensu idoneo vsurpata displicèret, sed quod eius varia significatio præberet Arrianæ calliditati materiam Sophismatum ad Catholicorum vexationem.

Arriani abutuntur ratione ingeniti, ipsam secundum significationem, secundùm quam essētialis est, Patri appropriantes.

Probatur secunda pars: Ratio ingeniti aliquando sumitur prout negat esse propriâ, & rigorosâ generatione productum, sed in hoc sensu ratio ingeniti notionalis est conueniens primæ & secundæ personæ, ergo ratio ingeniti in aliquo sensu, &c. Minor supponitur *ex lib. superiori, cap.* 4. in quo latè probatum est solam secundæ personæ processionem esse generationem, adeóque non solùm primæ, verum etiam tertiæ personæ conuenire negationem passiuæ generationis. Maior probatur, tum quia etiam in creatis ingenitum, seu ingenerabile dicitur quidquid propriâ generatione non producitur, vt Angelus, cœlum, &c. tum quia Augustinus 5. *de Trinitate, cap.* 7. docet ingenitum idem esse, ac non genitum, & consequenter ac habens negationem generationis. Verba Augustini sunt: *Quod ergo dicitur ingenitus, hoc ostenditur, quod non sit filius: Sed genitus & ingenitus commodè dicuntur, filius autem Latinè dicitur, sed infilius, vt dicatur non admittit loquendi consuetudo. Nihil tamen intellectui demitur, si dicatur non filius; quemadmodum etiam, si dicatur non genitus pro eo, quod dicitur ingenitus nihil aliud dicitur.* Solet in huius rei confirmationem afferri ex Magistro *in* 1. *dist.* 13. Ex D. Thoma 1. *part. quæst.* 33. *art.* 4. *ad* 2. auctoritas D. Hieronymi *in Regulis definitionum contra hæreticos*, & ab alijs pluribus auctoritas D. Gregorij Nazianzeni *Oratione in sancta lumina*, appellantium Spiritum sanctum ingenitum ex eo, quod habeat negationem generationis. Verùm Vasquez 1. *part. disp.* 140. *cap.* 2. *num.* 8. monet nec apud Hieronymum, nec apud Nazianzenum se id reperire potuisse, ego certè quamvis datâ operâ apud vtrumque id quæsierim, laborem inaniter insumpsi: fatendum igitur ingenitum prout præcisè importat negationem rigorosæ generationis, & Spiritui sancto conuenit, valdè verò in diuinis vsurpari, quia licèt talis significatio in re sit satis propria, imò attento sono vocabuli, aliarum omnium propriissima, tamen cum in odium hæresis Sabellianæ, talem rationem Ecclesia appropriauerit primæ personæ, suspectum est eandem absolutè vsurpatam alteri personæ tribuere & in alia significatione ab ea secundùm quam primæ personæ propria est, ad intra adhibere.

23. *Ratio ingeniti in aliquo sensu est notionalis conueniens primæ & tertiæ personæ.*

Antequam pro tertiæ partis probatione referam legitimum sensum, secundùm quem ratio ingeniti ad intra vsurpanda, & primæ personæ specialiter tribuēda est, placet obiter 24.

breuitérque recenſere duplicem aliá omninò illegitimam, & damnatam, nedum ſuſpectam eiuſdem nominis vſurpationem. Prima eſt ſecundùm Ethnicos, dicente Athanaſio *oratione 2. contra Arrianos poſt medium. Ego ab Ethnicis didici ingenitum id dici, quod nondum factum eſt, fieri tamen poteſt.* Secunda eſt ſecundùm Eunomium, de quo D. Baſilius *lib. 1. aduersùs Eunomij Apologeticon poſt medium*, ita loquitur: *Ingenitus verò cum ſit, inquit, nunquam generationem ſuſcipiet, cui addit, vt cum genito naturam ſuam communicet: quod dicis nunquam ſuſcipiet generationem, duplicem habet ſenſum, alterum, quod eius natura nunquam accommodabitur paſſiua generatio, cum impoſſibile ſit ingenitam naturam generari: alterum, quod generare nunquam patietur, ſecundùm quem ſenſum hac voce vſus eſt:* Hnc reſpexit etiam Gregorius Nazianzenus, dum *Oratione in ſancta lumina poſt medium* dixit: *Neque enim Pater eò ingenitus eſſe deſtitit, quia genuit:* iuxta has duas vſurpationes ratio ingeniti à diuinis omninò excluditur, ſpecialiter verò incongruit primæ perſonæ, cui vſitatior ingeniti ſignificatio maximè congruit, vt ex ſequenti probatione innoteſcit. Ideò

Ratio ingeniti in aliquo ſenſu nulli prorsùs diuinæ perſonæ cōuenit.

25. Probatur tertia pars: Ratio ingeniti, dum dicitur in diuinis ab intra, in ſenſu nullatenùs ſuſpecto, & noſtris temporibus maximè vſitato; ſumitur prout negat quamcumque realem proceſſionem ab alio, ſed in hoc ſenſu ratio ingeniti perſonalis eſt conueniens ſoli perſonæ, ergo ratio ingeniti in ſenſu nullatenùs ſuſpecto, &c. Minor patet, quia vel comparatur prima perſona ad alias duas perſonas, & cum hæ verè realiter à Patre procedant, Pater verò non procedat ab alio, pluſquam certum eſt ſpecialiter conuenire Patri in comparatione ad alias perſonas negationem realis proceſſionis ab alio: vel comparatur prima perſona ad eſſentiam, & prædicata eſſentialia, & hac ratione, cum eſſentia, aliaque prædicata eſſentialia ſint in Filio, & Spiritu ſancto à Patre per proceſſionem, vt communicatio eſt, quamvis non, vt productio eſt; ſatis conſtat ſpecialiter conuenire Patri etiam in comparatione ad eſſentiam, aliaque prædicata eſſentialia negationem cuiuſcumque realis proceſſionis ab alio, ſumendo proceſſionem non ſolùm, vt productio, verum etiam vt communicatio eſt; & in hoc ſenſu D. Thomas 1. *parte, quæſt.* 34. *art. 4. ad 2. de diuina eſſentia* expreſsè ait: *Dici poſſe, quod eſt in Filio, vel in Spiritu ſancto ab alio, ſcilicet à Patre.* Probatur maior ex Iuſtino Martyre *in expoſitione fidei*, dicente: *Si modum, quo Pater conſiſtit, quæras, cum eum à nullo alio ortum videas, ingenitum appellabis*, vbi ratio ingeniti ſumitur pro eo, quod habet negationem ortus, ſeu proceſſionis ab alio. Ex Athanaſio *Epiſt. ad Serapionem* dicente: *Non eſt ingenitus Spiritus ſanctus, quia imprincipiatum, & ingenitum ſoli Deo Patri Catholica Eccleſia congregata apud Nicæam rectè, & fideliter attribuit.* Vbi ratio ingeniti ſumitur pro imprincipiato, quod eſt habere negationem principiationis, ſeu proceſſionis ab alio. Ex Niceta *in ſupracitata oratione Gregorij Nazianzeni. Nec enim ingenitus, & genitus ex eorum numero ſunt, quæ medio carent, vt alterum eorum Spiritui neceſſariò tribuendum ſit.* vbi dum inter ingenitum, & genitum medium aſtruitur, indicatur plus per ingenitum negari, quàm per genitum affirmatur, negari ſcilicet per ingenitum omnem proceſſionem. Ex Auguſtino *lib. 15. de Trinitate, cap. 26. Cum Spiritum Sanctum genitum non dicamus, dicere tamen non audemus ingenitum, ne in hoc vocabulo vel duos Patres in illa Trinitate, vel duos, qui non ſint de alio, quiſpiam ſuſpicetur: Pater enim ſolus non eſt de alio, ideò ſolus appellatur ingenitus, non quidem in ſcripturis, ſed in conſuetudine diſputantium & de re tanta ſermonem, qualem voluerint, proferentium*; vbi nihil clarius pro eo, quod intendimus dici poteſt. Hiſce auctoritatibus accedit communis conſenſus Eccleſiæ canentis in feſto Sanctiſſimæ Trinitatis *Te Patrem ingenitum, te filium vnigenitum, &c.*

Ratio ingeniti in ſenſu nullatenùs ſuſpecto & maximè vſitato eſt perſonalis conueniens ſoli primæ perſonæ.

Eſſentia diuina in quo ſenſu ſit ab alio.

Ex his habes ſignificationem, ſecundùm quam ratio ingeniti eſt propria primæ perſonæ diuinæ, ipſi conuenire ex conſuetudine diſputantium, ex auctoritate Sanctorum Patrum, nec non Eccleſiæ in odium Sabellianæ, ac Arrianæ hæreſis, determinatione potius, quàm ex propria conditione, ſeu naturâ vocabuli. Non deeſt tamen etiam à ratione ſpecialis congruentia, ob quam ingenitum in diuinis omnem proceſſionem neget. Enimverò vt tradit Eſtius *in 1. diſt.* 28. §. 1. quoniam in viuentibus creatis nulla eſt naturalis vnius ab alio proceſſio, niſi natiuitas, ſeu generatio, fit quod negatâ natiuitate, ſeu generatione, tollatur omnis naturalis proceſſio inter viuentia: hinc ad diuina transferentes vocabula ab humanis rebus, tanquam à notioribus accepta, ingenitum ſeu innaſcibile dicimus; quod non procedit ab alio, non ſolùm generatione, ſeu natiuitate, ſed nec vllâ aliâ viâ, & Synonyma facimus, ingenitum, innaſcibile, improceſſibile, ſumendo improceſſibile, provt negat omnem proceſſionem, non provt negat ſolam proceſſionem ſpecialiter dictam appropriatā Spiritui ſancto, qua ratione improceſſibile idem eſt, ac inſpirabile, & ſecundæ etiam perſonæ, non ſoli primæ conuenit. 26.

Specialis ratio vſurpādi ingenitum ad ſignificādam negationem omnis proceſſionis.

Improceſſibile dupliciter ſumi poteſt.

§. V.

Vtrùm ratio ingeniti, propria primæ perſonæ diuinæ importet puram negationem, an etiam aliquid poſitiuum, & quid?

ASSERTVM I. Ratio ingeniti propria primæ perſonæ diuinæ exprimit de formali puram negationem: Fundamentaliter tamen importat aliquid poſitiuum. Ita Theologi communiter cum D. Thoma *in 1. diſt. 28. q. 1. art. 1. ad 1.* Scoto *diſt. & quæſt. eadem §. ideo videtur dicendum.* 27.

Probatur

28. Probatur prima pars: Ratio ingeniti propria primæ personæ diuinæ formaliter importat negationem cuiuscumque realis processionis ab alio, ergo exprimit de formali puram negationem. Antecedens *superiori §.* probatum est, & in præsenti specialiter confirmatur ex Augustino 5. *de Trinitate, cap.* 6. vbi habet *Cum ingenitus dicitur Pater, non quid sit, sed quid non sit, dicitur.* Et quidem quod ratio ingeniti propria primæ personæ importet puram negationem, prout negatio contradistinguitur ab omni ratione positiua, satis ex terminis manifestum est; solum potest aliqualiter dubitari vtrum importet negationem etiam, prout negatio contradistinguitur à priuatione: Ratio dubitandi est, quia vt tradunt Scotus *quæst. citat. §. quantum ad primum*, D. Thomas *artic. pariter cit. ad* 2. *& prima parte, quæst.* 33. *art.* 4. *ad* 2. Priuatio dicitur non solum quando aliquid non habet, quod ipsum natum est habere, verum etiam quando aliquid non habet, quod natum est haberi ab aliquo sui generis, quomodo talpa dicitur cæca, & habens priuationem visionis, quia aliquod sui generis, idest aliquod animal est aptum natum habere visionem: at etiam aliquod suppositum eiusdem naturæ, & quodammodo eiusdem generis cum Patre suppositum scilicet Filij, est aptum natum habere generationem; ergo ratio ingeniti, seu non habere passiuam generationem in Patre priuatio dicenda est, nihilominus hinc rationi dubitandi facilè occurritur, quia non habere id, quod aptum est haberi ab aliquo sui generis est priuatio solum impropriè, & secundum rationem communissimam, secundùm quam priuatio cum negatione conuenit, & solùm secernitur ab eo, quod est purum nihil. Proprie igitur loquendo ratio ingeniti in prima persona diuina vtpotè importans carentiam processionis, cuius prima persona secundum propriam rationem est incapax, dicenda est exprimere de formali puram negationem etiam, prout negatio à priuatione contradistinguitur.

Ratio ingeniti propria primæ personæ exprimit de formali puram negationem.

Etiam prout negatio à priuatione cõtradistinguitur.

Probatur secunda pars: Ratio ingeniti propria primæ personæ diuinæ non est purum nihil, seu purum non ens, & conuenit primæ personæ ab intrinseco, & tanquam determinatum, ac speciale prædicatum ipsius, sed quod tale est non potest non importare saltem fundamentaliter aliquod po-

Ratio ingeniti propria primæ personę importat fundamentaliter aliquod positiuum.

29. sitiuum, ergo ratio ingeniti propria primæ personæ diuinæ fundamentaliter importat aliquid positiuum. Maior patet: Minor probatur: negatio, quæ fundamentaliter, seu de connotato aliquod positiuum importat manet præcisè in lineâ non entis; ab hac enim sola ratio entis extrahit, ergo talis negatio est purum non ens, seu purum nihil. Rursus negatio ex se nulli enti positiuo intrinseca est, nec conuenit vni enti positiuo potiùs, quàm alteri, quin potius cuilibet disconuenit, ergo si negatio importata per rationem ingeniti non est purum nihil, & conuenit primæ personæ ab intrinseco, id non habet ex se, & ex præcisa lineâ negationis; sed ex eo, quod dicat fundamentaliter aliquid positiuum. Neque dicas proprium esse priuationis habere pro fundamento aliquid positiuum. Contra enim commune hoc est priuationi, & negationi, quatenus à puro nihilo vtraque contradistinguitur; nec priuatio à negatione secernitur præcisè ex eo, quod illa, non ista habeat positiuum fundamentum, sed ex eo, quod illa habeat positiuum fundamentum, in subiecto capaci eius, quo priuat; ista habeat positiuum fundamentum in subiecto incapaci eius, quod negat. 30.

Diuersitas priuationis à negatione.

Assertum II. Positiuum, quod fundamentaliter importat ratio ingeniti propria primæ personæ diuinæ est relatio paternitatis. Ita Io. à S. Thoma 1. *parte, quæst.* 33. *disp.* 15. *art.* 1. *num.* 10. Lugus *lib.* 2. *disp.* 14. *cap.* 2. *num.* 8. Albertinus *tom.* 2. *in prædicam. relationis corol.* 13. *dub.* 2. aliique plures contra Præpositiuum, qui refertur collocasse rationem ingeniti in relatione opposita relationi geniti. Item contra Vasquez 1. *parte, disp.* 137. *cap.* 5. *num.* 18. *& disp.* 140. *cap.* 3. ponentem pro fundamento ingeniti rationem primi principij, quam ait nec paternitate, nec spiratione sufficienter exprimi, sed addere paternitati sub proprio conceptu consideratæ relationem rationis. Tandem contra Alarcon *tract.* 5. *disp.* 7. *c.* 2. *&* 3. Auersam 1. *parte, q.* 33. *sect.* 4. assignantes pro positiuo importato à ratione ingeniti paternitatem, & spirationem actiuam indiuisibiliter acceptas, & Filium, ac Spiritum Sanctum indiuisibiliter respicientes. 31.

Probatur primò: Negatiuè impugnando aliorum sententias & quidē sententiā Præpositiui, dum quintā relationem realem inducit, remanet satis, superque impugnata *ex suprapositis c.* 7. § 1. pro quaternario relationum diuinarū numero iuxta communem Scholasticorū mentē proptereaetiam, vt notat Io. à S. Thoma *loco cit. n.* 5. dictum Præpositiui omnium iudicio reiicitur, imo censuratur ad minus, vt temerarium: solum igitur operæpretium est specialiter impugnare alias duas mox relatas sententias: & quidem 32.

Ratio ingeniti non importat fundamentaliter quintam relationem suppositam relationi geniti.

Sententia ponens pro fundamento rationis ingeniti rationem primi principij, vt superaddentem paternitati relationem rationis impugnatur primò, quia fundamentum rationis ingeniti debet esse aliquid ab intrinseco conueniens primæ personæ, quia debet esse aliquid, ratione cuius ab intrinseco primæ personæ conueniat negatio per rationem ingeniti formaliter importata: Item debet esse aliquid dicens dignitatem, quia de conceptu ingeniti, vtpotè notionis, est dignitas, iuxta asserenda *lib. seq. cap.* 2. § 1. Cum autem nequeat ratio ingeniti dignitatem dicere secundùm rationem importatam formaliter, quæ negatio est, debet dignitatem dicere secundùm rationem importatam fundamentaliter, sed relatio rationis non potest esse aliqoid ab intrinseco conueniens primæ personæ, alioqui hæc non esset realis secundùm omnia sibi intrinseca; nec potest dicere dignitatem, alioqui aliqua dignitas diuina penderet ab operatione intellectus creati, ergo. Secundò quia ratio primi principij in diuinis, vt est propria primæ personæ;

Nec rationē primi principii superaddentem Paternitati relationem rationis.

debet eſſe ratio principij realis, principium enim, quatenus ad intra perſonaliter dicitur, eſt reale importans realem productionem: at ratio principij realis nequit haberi per relationem rationis, adeóque, ſi aliquid paternitati ſuperaddit, nequit ſuperaddere relationem rationis, ergo. Tertiò quin ratio primi principij duo dicit, & eſſe principium, & eſſe primum; quatenùs dicit eſſe principium non eſt fundamentum rationis ingeniti, alioqui etiam in filio, in quo reperitur ratio principij, reperiretur fundamentum rationis ingeniti; quatenùs dicit eſſe primum, non eſt aliquid poſitiuum diſtinctum à paternitate, nam vel primum ſumitur in ordine ad prius, & ſic dicit ſolam negationem prioris: vel ſumitur in ordine ad ſecundum, & ſic in Patre ratio primi non eſt, niſi paternitas, per quam refertur, & ordinatur ad filium, qui eſt ſecunda perſona.

33. Sententia ponens pro fundamento rationis ingeniti paternitatem, & ſpirationem per modum vnius indiuiſibiliter acceptas, impugnatur, quia paternitas, & ſpiratio per modum vnius indiuiſibiliter acceptæ, vel important aliquod tertium ex paternitate & ſpiratione coaleſcens; vel important puram ſimultatem paternitatis, & ſpirationis: Neutro modo paternitas, & ſpiratio ſimul acceptæ poſſunt eſſe fundamentum rationis ingeniti. Non primo modo, quia huiuſmodi tertium deberet eſſe noua relatio ex qua ſimul cum quatuor rationibus originis communiter admiſſis conſurgerent quinque originis relationes: imò quia à pari deberet etiam in ſecunda perſona conſurgere noua relatio ex filiatione, & ſpiratione, ad ſenarium numerum relationes originis peruenirent. Non ſecundo modo, quia prima perſona, etiam ſi per impoſſibile non haberet ſpirationem actiuam, adhuc ratione paternitatis præcisè eſſet incapax ſpirationis paſſiuæ, quia ratione paternitatis præcisè haberet cum paſſiua ſpiratione oppoſitionem mediatam, & remotam, ergo ratione paternitatis præcisè haberet fundamentum negationis procedendi ab alio, & actiua ſpiratio materialiter omninò, & impertinenter ſe haberet in ordine ad fundandam talem negationem. Confirmatur: Ratio ingeniti importat negationem cuiuſcumque non ſolùm productionis, verùm etiam communicationis ab alio, & ex hoc capite diuina eſſentia nullatenùs fundat rationem ingeniti, quia eſt ab alio communicabilis: at etiam ſpiratio actiua eſt ſecundùm ſe ab alio communicabilis, & de facto ſecundæ perſonæ ab alio communicata, ergo nullatenùs poteſt eſſe fundamentum rationis ingeniti, in qua debet relucere negatio cuiuſcumque communicationis ab alio.

Nec paternitatem, & actiuam ſpirationẽ per modũ vnius indiuiſibiliter acceptas.

34. Probatur ſecundò poſitiuè: Paternitas in diuinis habet ex intrinſeco ſuo conceptu, quod ſit ante omnem originem, ergo habet ex intrinſeco ſuo conceptu, quod fundet negationem cuiuſcumque originis ab alio, adeóque eſt poſitiuum, quod fundamentaliter importat ratio ingeniti, &c. Conſequentia patet, quia cum non poſſit quidquam procedere per originem, quam nullatenùs habeat ante ſe, imò quam antecedat, eſſe ante omnem, nullamque originem ante ſe habere, eſt per nullam originem procedere, eſt fundare negationem cuiuſcumque originis, cuiuſcumque proceſſionis ab alio. Antecedens probatur: Paternitas in diuinis habet ex intrinſeco ſuo conceptu, quod ſit origo actiua, imò radix originis actiuæ per intellectum, vt colligitur *ex cap. ſuperiori*, §. 7. ſed origo actiua, & à fortiori radix originis actiuæ per intellectum, eſt ante omnem aliam originem; eſt enim ante omnem aliam originem per intellectum, quia non eſt dabilis alia origo per intellectum, niſi paſſiua, quam vtique origo actiua antecedit: eſt etiam ante omnem aliam originem per voluntatem, quia ex genere ſuo operatio intellectus antecedit operationem voluntatis, ergo eſt ante omnem aliam originem ſimpliciter, quia in diuinis non datur origo, niſi per intellectum, & voluntatem.

Sed ſolã relationem paternitatis.

35. Ex hac probatione habes paternitatem, quam aſſerimus eſſe fundamentum rationis ingeniti, tranſcendentaliter, non prædicamentaliter ſumi: ſolùm enim paternitas tranſcendentaliter ſumpta originem antecedit: & ſicuti hæc ſola primam perſonam in ratione primæ perſonæ conſtituit; ita hæc ſola primam perſonam conſtituit in ratione perſonæ ingenitæ, cum è contra paternitas prædicamentaliter ſumpta, vtpotè quæ habet originem pro ratione fundandi, originem ſubſequatur: & ſicuti ſupponit, non conſtituit primam perſonam generantem; ita ſupponat, non conſtituat, nec fundet in ipſa rationem ingeniti, pro quo diligenter recolenda ſunt ſupra poſita §. 7. *præcit.* interim de paternitate prædicamentaliter, non tranſcendentaliter ſumptâ intelligenda ſunt verba Auguſtini 5. *de Trinitate, cap. 6.* dicentis: *Nec ideò quiſquam Pater, quia ingenitus, nec ideò ingenitus, quia Pater;* ſi hæc vocabula de ratione ingeniti, & Patris in diuinis procedunt, fortè enim Auguſtinus vniuerſaliùs loquitur de ratione Patris, & ingeniti; prout reperiri poſſunt etiam in creatis, vbi cum is, qui Pater eſt, ſit etiam genitus, vtique non valet de ipſo dicere, ideò ingenitus, quia Pater. Cæterùm loquendo in diuinis, & de ratione Patris tranſcendentaliter acceptâ veriſſima eſt illa cauſalis; ideò ingenitus, quia Pater.

Sumptã tranſcendentaliter, nõ prædicamentaliter.

Ideò ingenitus, quia Pater verificatur de paternitate tranſcendentali, non de prædicamentali.

36. Dices, ſi in diuinis eſſet ſimpliciter vera huiuſmodi cauſalis, eſſet admittenda factâ quacumque ſuppoſitione, quod tamen ſuſtineri non poteſt. Nam factâ ſuppoſitione, quod daretur in diuinis vnica perſona, talis perſona eſſet ingenita, & non eſſet Pater: Item factâ ſuppoſitione, quod filius in diuinis generaret, filius eſſet Pater, & non eſſet ingenitus, adeóque in huiuſmodi ſuppoſitionibus non ſubſiſteret illa cauſalis, ideò ingenitus, quia Pater. Sed contra dico cauſalem illam eſſe ſimpliciter veram, dummodo non varietur, nec deſtruatur ſignificatio, quam de facto habent ipſius termini, ſicuti tamen variaretur in duplici allata ſuppoſitione.

Verificatur tantùm in quacumque ſuppoſitione non deſtruente ſignificationẽ illorum terminorũ, ingenitus Pater.

Nam

Nam in prima suppositione ratio ingeniti esset fundamentaliter absoluta, quia posità vnicà personà in diuinis nulla daretur relatio ad intra; de facto vero ratio ingeniti necesse est, quod importet fundamentaliter aliquid relatiuum, quia necesse est, quod fundetur in aliquo non communi; solæ autem relationes in diuinis sunt non communes. In secundâ suppositione Paternitas non esset proprietas personalis, nec constitutiua personæ, quia esset duabus personis communis, & se haberet, sicut se habet nunc spiratio actiua. De facto verò ratio paternitatis significat proprietatem personalem vnius primæ personæ constitutiuam.

37. Probatur tertiò: Ratio ingeniti in diuinis debet importare fundamentaliter relationem, sed non potest importare aliam relationem, quam paternitatem, ergo importat fundamentaliter Paternitatem. Maior probatur tum ex eo, quod ratio ingeniti debet importare fundamentaliter aliquid proprium primæ personæ, tum quia secus faueret Arianis; qui ex nomine ingeniti ita contra Catholicos arguebant. Pater est ingenitus, atque hoc significat eius substantiam; filius autem non est ingenitus, ergo filius non est eiusdem substantiæ cum patre. Minor etiam probatur: Quælibet alia relatio à paternitate, vel est relatio rationis, vel est ab alio saltem per communicationem, ergo: Neque dicas etiam paternitas est aliquo modo ab alio, scilicet eo modo, quo sunt ab eadem essentia attributa. Contra enim paternitas est ab alio, scilicet ab essentiâ solum emanatione virtuali: ratio autem ingeniti ex supradictis negat esse ab alio processione reali, idest vel reali productione, vel reali communicatione, Ideo esse ab alio, quod paternitati conuenit, non impedit, ne sit fundamentum negationis, quam formaliter importat ratio ingeniti, vt est propria primæ personæ diuinæ.

Ratio ingeniti non negat esse ab alio virtualiter.

38. Ex his habes nomen ingeniti in diuinis secundùm illud potissimum, quod fundamentaliter importat, relatiuum esse, non absolutum. Vtrum verò relatiuum etiam, non absolutum dicendum sit secundum illud negatiuum, quod importat formaliter. Respondetur in rigore nec absolutum, nec relatiuum dicendum esse, quia absolutum, & relatiuum sunt prædicata entis positiuè, eo modo tamẽ, quo talia prædicata possint negationibus tribui, negatiuũ formaliter importatum à ratione ingeniti relatiuum potiùs, quàm absolutum dicendum est, quia vt inductione ostendit Augustinus *lib. 5. de Trinitate, cap. 7.* negationes reduci solent ad prædicamenta affirmationum oppositarum, & talium prædicamentorum denominationem sortiuntur: Affirmatio autem opposita negationi formaliter importatæ per rationem ingeniti est passiua processio, quæ licet vt est communicatio ab alio, sit etiam aliquod absolutum, tamen vt est ab alio productio, est quid relatiuum, seu est relatio; & quia passiua processio absolutè vsurpata solet potius sumi pro productione, quam pro communicatione ab alia; negatio importata per rationem ingeniti debet potius denominari relatiua, quam absoluta, licèt, prout negat esse ab alio per communicationem, dici etiam possit absoluta.

Nomen ingeniti est fundamentaliter relatiuum.

Imo etiam formaliter eo modo, quo tribui potest negationi denominatio relatiui.

Reliqua, quæ circa rationem ingeniti possent desiderari, opportunius expedientur *lib. sequenti, cap. 1. §. 2.* dum inter diuinas notiones ratio ingeniti, seu innascibilitas recensebitur.

CAPVT III.

De secunda Persona diuina.

1. Ex tribus nominibus, quæ secundæ personæ diuinæ solent attribui, ab eo, quod faciliori, breuiorique consideratione contentum est, in illud, quod difficiliorem, ampliorem que indaginem postulat desinemus. Primo scilicet loco proponemus nomen filij: Postremo loco nomen verbi: Secundo, & medio nomen imaginis, quod nec est tantæ facilitatis, quantæ nomen filij; nec tantæ difficultatis, quantæ nomen verbi. Alio etiam titulo nomen imaginis inter nomina filij, & verbi medium sibi vindicat locum, nimirum ex eo, quod partim de filij, partim de verbi significato participat: quatenus enim pro imagine naturali supponit, Filium, quatenus supponit pro imagine intentionali verbum significat.

Secundæ Personæ nomina sunt Filius, Imago, Verbum.

§. I.

Quomodo secundæ personæ diuinæ conueniat nomen Filij?

2. ASSERTVM: Secundæ, personæ diuinæ propriè conuenit nomen Filij, siue ly *propriè* sumatur vt contradistinguitur à translatitio, & Metaphorico; siue vt contradistinguitur à communi, & essentiali. Est assertum consequens ad supradicta tum de persona Patris *c. præcedente, §. 1.* tum de diuersitate vnius diuinæ processionis ab altera *lib. præcedente, cap. 4.* Ideo facilè contra Hæreticos *eodem cap. 4. §. 1.* indicatos.

Secundæ personæ diuinæ propriè conuenit nomen Filij.

Probatur: Eo modo, quo alicui personæ conuenit alium tanquam patrem respicere, & ab alio per veram generationem produci, eidem conuenit nomen filij, sed illud vtrumque secundæ personæ diuinæ propriè conuenit, siue ly *propriè* sumatur vt contradistinguitur à translatitio, siue, &c. ergo eidem secundæ personæ diuinæ propriè conuenit nomen filij, siue ly *propriè* sumatur, &c. Maior patet, quia ratio filij est correlatiua ad rationem Patris, & consequens ad rationem geniti, seu per veram generatio-

Prout ly propriè contradistinguitur tum à translatitio, tum ab essentiali.

nem producti, quoties illud, quod producitur Persona est. Minor supponitur ex locis præcitatis: Confirmatur omnibus illis Scripturæ locis, quibus secunda persona diuina sub nomine filij, geniti, aut vnigeniti exprimitur. Neque dici potest huiusmodi nomen ipsi tribui tanquam commune, & essentiale, nam (præterquod nullibi Scriptura idem nomen tribuit primæ, aut tertiæ personæ) ex eo, quod iuxta supradicta prima persona sit ingenita, tertia non sit genita, satis constat neutri commune esse nomen filij, geniti, vnigeniti. Multo minus dici potest idem nomen secundæ personæ tribui in sensu translatitio, & metaphorico, nam (præterquod contra supradicta etiam in sensu solum translatitio, & Metaphorico tribui posset primæ personæ nomen Patris) nimia peruersitas est Sacra verba præsertim frequentiùs pluribus in locis repetita ad sensum translatitium, & improprium, sine necessitate deprimere. Nec refert, quod fatendum sit nomen filij aliquando impropriè in Sacra Scriptura vsurpari. Enimverò impropriè vsurpatur nomen filij, quando applicatur creaturis in ordine ad Deum, nunquam quando applicatur secundæ personæ diuinæ in ordine ad primam.

Nomen filii in Scriptura vsurpatur impropriè quando applicatur creaturis.

4. Ex his habes rationem Patris, & rationem filij, siue propriè, siue impropriè sumantur semper sibi seruatâ proportione correspondere: & sicuti primæ personæ diuinæ respectu secundæ conuenit propria paternitas, Deo verò respectu creaturarum solùm paternitas impropria; ita secundæ personæ diuinæ respectu primæ conuenit propria filiatio, creaturis verò respectu Dei sola filiatio impropria. Quæ quidem impropria creaturarum filiatio magis, vel minus ad propriam filiationem accedit provt creaturæ magis, vel minus assimilantur Deo. Vide Estius *in 1. dist. 26.* § 4. in creaturis respectu Dei iuxta varios modos participādi diuinam similitudinem ponit varios gradus filiationis, quos initio facto à filiatione infima, & imperfectiore colligit ex Scriptura appellante varias ob causas homines, & Angelos filios Dei, sicque enumerat. Primo tribuitur filiatio creaturis etiam irrationalibus ob participationem diuini esse habitam per creationem, iuxta illud Iob. 38. *Quis est pluuiæ Pater, vel quis genuit stillas roris.* Secundò tribuitur filiatio creaturis rationalibus etiam in gratia non existentibus, propter specialem Dei imaginem ratione gradus intellectualis ipsis impressam, iuxta illud Isa. 1. *Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Tertio tribuitur filiatio fidelibus propter specialem cultum, quem Deo exhibent tanquam Patri, vnde iure solent fideles in Oratione Dominica dicere: *Pater noster, qui es in Cœlis.* Quartò tribuitur filiatio iustis propter similitudinem, quam cum Deo habent in mentis rectitudine: item propter specialem participationem diuinæ naturæ per gratiam iuxta illud Io. 3. *Charitatem dedit nobis Pater vt Filij Dei nominemur, & simus.* Quintò tribuitur filiatio prædestinatis propter specialem ipsorum conformitatem cum Filio Dei tanquam cum capite prædestinatorum iuxta illud Io. 13. *Vt Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.* Sextò tribuitur Filiatio Beatis propter specialem similitudinem, quam cum Deo habent ratione visionis, iuxta illud Sapientiæ 5. *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei*, & Luc. 20. *Filij sunt Dei, cum sint filij resurrectionis.*

In hac impropria significatione nomen filii habet latitudinem, & gradus.

Habes insuper triplicem quodammodo seriem paternitatis, & filiationis assignare posse; alteram diuinarum personarum inter se; alteram creaturarum inter se; alteram inter diuinas personas, & creaturas. Prima, & secunda retinent propriam rationem paternitatis, & filiationis, licet prima sit longe perfectior, & superior, secunda imperfectior, inferior, & à prima dependens; vnde etiam non datur inter vtramque vniuocatio, sed sola analogia, proportionis tamen, non attributionis; quia quando ratio analoga intrinsecè, & secundùm propriam rationem suis analogatis conuenit, proportionis analogia consurgit. Tertia paternitatis, ac filiationis series omnino impropria est, & metaphorica, vnde etiam analogia, quæ inter ipsam, & duas alias paternitatis, filiationisque series reperitur est solius attributionis; filiatio igitur dicitur per prius in diuinis ad intra, deinde de vna creaturâ in ordine ad alteram; postremo de creaturis in ordine ad Deum: sicuti pariter dicitur per priùs in diuinis ad intra; deinde de vna creatura in ordine ad alteram, postremo de Deo in ordine ad creaturas paternitas. 5.

Triplex Paternitatis, & filiationis series potest assignari.

---

§ II.

Præmittuntur, quæ necessaria sunt ad explicandam rationem imaginis, in secunda persona diuina?

ASSERTVM I. Imago est aliquid ex alio procedens simile, est in specie, vel saltem in signo speciei. Hæc definitio traditur à D. Thoma *prima parte, quæst. 35. art. 1. in C.* colligitur ex Augustino *lib. 83. quæstionum quæstion. 74. lib. 5. quæstionum*, in Deuteronomio *cap. 4.* libro imperfecto genesis *ad litteram cap. 16.* & recipitur à Theologis communiter, addunt quidem nonnulli cum Vasquio *prima parte, disputation. 145. cap. 3.* nonnullas particulas, nimitum quid sit aliquid expressum ad repræsentandum: Verùm hæ particulæ maioris claritatis gratiâ addi possunt, at non sunt simpliciter necessariæ, cum ipsarum significatio contineatur in aliis particulis definitionis formaliter intellectis, sicuti regulariter formaliter intelligenda sunt verba quæcumque in definitionibus posita. 6.

Imago quid sit.

Probatur, & explicatur: Dicitur *aliquid ex*

vx alio procedens, quibus particulis exprimitur genus proximum imaginis, & prima cōditio ad imaginem requisita, defectu cuius vnum ouum quamvis alteri ouo maximè simile alterius oui imago non est. Dicitur: *Simile ei*, subintellige formaliter, & ex vi processionis, quibus particulis non solùm importatur similitudo ad rationem imaginis requisita, verùm etiam indicatur non sufficere quamcumque similitudinem, sed debere esse ex vi processionis formaliter deriuatam; eo ipso enim, quod similitudo deriuatur formaliter ex vi processionis, induit specialem habitudinem ad repræsentandum id, à quo procedit. Dicitur *in specie, vel saltem in signo speciei*, vbi per signum speciei intelligit *Sanctus Doctor* figuram in rebus corporeis; & ex talibus particulis constat, cur si depingatur color alicuius rei in pariete, non dicatur esse imago, nisi etiam depingatur figura. Sic explicata imaginis definitio facilè apparet, quod bona sit, non solùm propter auctoritatem D.D. Thomæ, & Augustini, ex quibus desumpta est, verum etiam, quia conuenit omni contento sub definito, vt patebit ex sequenti asserto, & nulli alij à definito aptari potest.

7. Dices: aptari posse allatam definitionem cuilibet igni producto respectu alterius ignis, à quo producitur, & multo magis cuilibet plantæ respectu alterius plantæ, ex cuius semine propagatur: nam ignis productus procedit similis in specie igni producenti, & planta non solùm in specie, verùm etiam in signo speciei, procedit similis plantæ, ex cuius semine propagatur. Sed contra per-

8. mitto allatam definitionem etiam igni, plantæ, aliisque rebus non cognoscitiuis respectu sui principij aptari posse quoad rem si minùs quoad modum loquendi, & probandum esset, non supponendum aduersariis nec ignem productum, nec plantam ex semine propagatam esse imaginem: Quod si in communi modo loquendi rebus non cognoscitiuis imago non tribuitur est, quia nomen imaginis solet vsurpari potiùs secundùm etymologiam, & secundùm id, à quo est desumptum, quàm secundùm propriam significationem, & secundùm id, ad quod significandum est impositum: Porrò, quod secundùm etymologiam nominis Imago conueniat solis rebus cognoscitiuis, deducitur ex ipso vocis sono: dicitur enim imago, quasi imitago: vnde ait *Aristoteles 6. Top. cap. 2.* Imago est id, cuius generatio per imitationem est. Imitago autem, importat operationem cognitionis respicientis exemplar, & dirigentis potentiam executiuam ad producendum effectum repræsentatiuum exemplaris, quod à cognitione respicitur. Alij deriuant ex imaginatione nomen imaginis, & hoc etiam ex capite habetur fundamentum specialiùs tribuendi nomen imaginis ei, quod producitur à principio cognoscitiuo. Tandem plurimum conferre ad rationem imaginis cognitionem se tenentem ex parte principij confirmat experientia, qua proles sæpissimè generatur, si minùs in specie, saltem in signo

Imago cur soleat specialiter tribui rebus cognoscitiuis.

Imago dicitur quasi Imitago.

Cur in hominibus frequentius, quàm in Brutis proles euadat dissimilis principio generanti.

speciei, & accidentibus extrinsecis magis similis obiectis, ad quæ generans in actu generationis cogitat, quàm ipsimet principio generanti, adeò vt propterea in Brutis, quæ in actu generationis minùs diuertunt à cogitatione formæ propriæ, minùs frequenter proles euadat dissimilis suo principio generanti, frequentiùs verò in hominibus, in quibus propter virtutem cognoscitiuam vniuersaliorem, & subordinatam libero arbitrio, cogitatio faciliùs ad extranea obiecta diuertitur, vt fusiùs prosequitur Lugus 1. *parte lib. 2. disp. 16. cap. 1. n. 7.*

Assertum II. Imago rectè diuiditur in naturalem, intentionalem, artificialem. 9.

Imago quotuplex sit.

Probatur, & explicatur: Imago naturalis est similitudo physicè producta à principio naturali id, à quo producta est naturaliter repræsentans. Imago intentionalis est similitudo intentionaliter producta ab obiecto, & potentia cognoscitiua, obiectum à quo producta est potentiæ cognoscitiuæ intentionaliter repræsentans. Imago artificialis est similitudo elaborata ab artifice repræsentans exemplar, ad cuius imitationem est producta. Imago naturalis solet dici Filius: Imago intentionalis Verbum mentis, seu species expressa: imago artificialis retinet commune nomen imaginis: Imago naturalis procedit similis in specie, & quando perfecta est, & à principio materiali, etiam in signo speciei. Imago intentionalis, aliquando procedit similis in specie, aliquando in signo speciei, aliquando in vtroque repræsentatiuè tamen, & intentionaliter, non physicè, & entitatiuè. Imago artificialis procedit similis solùm in signo speciei, vndè etiam imago artificialis datur tantùm respectu rerum corporearum, & materialium, in quibus solis reperitur signum speciei, seu figura. Imago naturalis ab eo, cuius est imago, physicè, & immediatè producitur. Imago intentionalis intentionaliter, & vt plurimum, præsertim in creatis mediatè, id est mediante specie impressa producitur ab obiecto, cuius est imago. Imago artificialis in genere causæ idealis, quæ ad efficientem reductiuè pertinet, producitur ab exemplari, cuius est imago.

Ex his habetur primò: cuilibet membro huius diuisionis conuenire suprà positam definitionem imaginis: Quodlibet enim ex membris huius diuisionis procedit ab eo, cuius dicitur imago, licèt non quodlibet procedat eodem modo, & in eodem processus genere causæ. Quodlibet item est simile, & repræsentatiuum eius, cuius dicitur imago, licèt non quodlibet habeat similitudinem, & repræsentationem eiusdem rationis. 10.

Habetur secundò: Imaginem naturalem esse omnium perfectissimam, quia est præ cæteris simillima suo principio, & suo exemplari, à quo etiam perfectiori modo producitur. Imaginem artificialem esse omnium imperfectissimam, quia est similis solùm in signo speciei, & pertinet solùm ad res corporeas, externamque materiam. Ima- 11.

Imago naturalis est perfectissima, Artificialis imperfectissima, intentionalis media.

go

terra terrenus, secundus homo, (scilicet Christus Dominus) *de Cœlo Cœlestis, &c. Igitur sicuti portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem Cœlestis.* Quibus in locis per imaginem Filij Dei, & Christi Domini non videtur posse aliud intelligi, quam Spiritus Sanctus. Nihilominus quoad Patres Græcos dico ipsos fuisse minùs accuratè locutos de ratione imaginis in diuinis ad intra, & nomen imaginis latiùs vsurpasse ad significandum illud omne, quod procedit simile, etiamsi non procedat tale formaliter, & ex vi propriæ processionis, vt requiritur ad rationem propriæ imaginis: & vocarunt hi Patres Spiritum sanctum imaginem aliarum duarum personarum, & specialiter filij, tum vt exprimerent ipsius omnimodam similitudinem, & consubstantialitatem cum aliis duabus personis, tum specialiter vt indicarent eiusdem processionem non solùm à Patre, verùm etiam à filio contra errorem negantium Spiritui sancto, aut consubstantialitatem, aut processionem à filio. Loca Scripturæ Græcis Patribus non fauent, nam in primo textu transitiuâ quadam locutione fit sensus prædestinatos ita conformari filio Dei, vt fiant veluti imago ipsius: In secundo textu hortatur Apostolus Corinthios ad taliter vitam instituendam, vt imitentur vitam hominis cœlestis, sicque aliqualiter exprimant hominis cœlestis, seu Christi Domini imaginem.

Sancti Patres Græci nomē imaginis latiùs vsurpār.

16. ASSERTUM III. Secundæ personæ diuinæ conuenit propriè ratio imaginis intentionalis, siue ly *propriè* sumatur vt contradistinguitur à Metaphorico, siue vt contradistinguitur à communi, & essentiali. Hoc assertum est æquè commune, & æquè certum, ac commune, vt certum sit secundæ personæ diuinæ conuenire propriè rationem Verbi, de quo infrà, interim facilè

Secūdæ personæ diuinæ cōuenit propriè ratio imaginis intentionalis.

Probatur. Imago intentionalis idem est, quod verbum, sed secundæ personæ diuinæ conuenit propriè ratio Verbi, siue ly *propriè* sumatur vt contradistinguitur à Metaphorico, &c. ergo secundæ personæ diuinæ conuenit propriè ratio imaginis intentionalis, siue ly *propriè* sumatur, &c. minor probabitur *infrà §. 6.*

17. Ex his habes in imagine maximè attendendam esse similitudinem, & imaginem eò esse perfectiorem, quò similior est suo exemplari. Vnde secunda persona diuina in ratione imaginis naturalis est perfectior omni aliâ imagine naturali, & in ratione imaginis intentionalis omni aliâ imagine intentionali, quia in essendo est similior Patri, quàm quilibet alius filius; in repræsentando est similior obiecto, quàm quodlibet aliud verbum. Nec audiendus est Durandus *in 1. dist. 18. quæst. 3.* negans in diuinis propriam rationem imaginis, eò quod naturæ identitas impediat propriam rationem similitudinis; addens insuper eo modo, quo in diuinis reperitur imago, conuenire Spiritui sancto æquè, ac filio; licèt per quandam appropriationem attribuatur filio propter similitudinem, quam præsefert nomen filij potius, quàm nomen Spiritus

Durandus malè sentit de ratione imaginis in diuinis.

sancti. Verùm quoad primam partem manet impugnatus Durandus *ex lib. superiori cap. 4. §. 1.* vbi explicatum est cum naturæ identitate optimè cohærere propriam rationem similitudinis ad veram generationem, & consequenter etiam ad veram imaginem sufficientis: quoad secundam partem manet impugnatus Durandus ex secundo asserto mox præmisso, & ex falsitate fundamenti, cui innititur, existimans tertiam personam procedere immediatè à natura diuina eodem protsùs modo, quo secunda pro cuius fundamenti euersione plura ex professo diximus *lib. superiori cap. 3. §. 1.*

18. Ex dictis insuper habes diuersitatem imaginis à vestigio, quod imago importat similitudinem totalem, & perfectam; cùm vestigium importet similitudinem, aut solùm partialem, quomodo vestigium hominis dicitur, quod solùm repræsentat partem, scilicet pedem hominis, aut aliunde imperfectam, quomodo quidquid solam causalitatem, non formam causæ repræsentat, dicitur causæ vestigiū: hac ratione vt exemplificat D. Thomas *1. par. q. 93. art. 6. in C.* Cinis dicitur vestigium ignis, & desolatio terræ vestigium exercitus; eadem ratione creaturæ irrationales dicuntur vestigium Dei, seu Trinitatis, creaturæ verò rationalis dici aliqualiter possunt Dei, & Trinitatis imago, vt explicat idem Sanctus Doctor tum *loco mox citato*, tum antecedenter *quæst. 45. art. 7. in C.*

Discrimen imaginis à vestigio.

---

§. IV.

Vtrùm secunda persona diuina sit imago solius primæ personæ, & vtrùm sit imago ratione essentiæ, an ratione personalitatis?

19. ASSERTUM I. Secunda persona diuina est imago naturalis solius primæ personæ. Dixi naturalis, quia solùm quoad secundam personam, vt imago naturalis est, intendimus propositum titulum expedire, quoad eandem enim, vt imago intentionalis est, non possumus commodè explicare cuius obiecti, & ratione cuius prædicati sit imago, nisi priùs tradiderimus maiorem aliquam notitiam verbi diuini, & specialiter, nisi priùs definiuerimus ex quarum rerum cognitione verbum diuinum procedat. Sic explicatum assertum

Secūda persona est imago naturalis solius primæ personæ.

Probatur. Secunda persona diuina est filius solius primæ personæ, ergo est imago naturalis solius primæ personæ. Antecedens supponitur ex eo, quod sola prima persona in diuinis est Pater. Consequentia patet, quia imago naturalis idem est quod filius. Confirmatur: Secunda persona nec sui ipsius, nec tertiæ personæ potest esse imago naturalis, ergo est imago naturalis solius primæ personæ. Antecedens probatur: Duo potissima imaginis prædicata sunt processio, & similitudo; sed secunda persona nec est sibi ipsi similis,

ſimilis, nec eſt à ſe ipſa procedens: tertiæ perſonæ eſt quidem ſimilis, at à tertia perſona non procedit reali, & phyſica proceſſione, vt requiritur ad naturalem imaginem, ergo nec ſui ipſius, nec tertiæ perſonæ poteſt eſſe imago naturalis. Imò quando inter ſecundam, & tertiam perſonam admittenda eſſet aliqua ratio naturalis imaginis, potius tertia eſſet imago ſecundæ, quam ſecunda tertiæ; cum tertia à ſecunda procedat, non ſecunda à tertia. Nec tolerandus eſſet, qui diceret filium eſſe naturalem imaginem Spiritus Sancti, ſicuti *ex ſuperiori* §. tolerantur Patres Græci vocantes in aliquo ſenſu minus rigoroſo Spiritum Sanctum imaginem filij.

Tolerabilius eſt vocare Spiritum Sanctum imaginem filij, quam vocare filiũ imaginem Spiritus Sancti.

20\. Secũda perſona diuina eſt imago primæ ratione eſſentiæ, & perſonalitatis ſimul.

Assertvm II. Secunda perſona diuina eſt imago naturalis primæ perſonæ ratione eſſentiæ, & perſonalitatis ſimul, principaliùs tamen ratione eſſentiæ. Ita Lugus 1. *parte, lib.* 1. *diſp.* 16. *cap.* 2. *num.* 3. Arriaga *diſp.* 51. *ſect.* 3. *num.* 18. quamvis Lugus expreſſius tradat ſolùm ſecundam partem, Arriaga verò ſolùm primam.

Probatur prima pars: Imago naturalis, vt potè aliquid ab alio procedens ei ſimile in natura importat eſſentialiter ſimilitudinem naturæ cum alio, & proceſſionem ab ipſo, ergo ratione illius ſecunda perſona diuina eſt imago naturalis primæ, ratione cuius habet ſimilitudinem naturæ cum prima, & proceſſionem ab ipſa, ſed hæc duo habet ratione eſſentiæ, & perſonalitatis ſimul; ratione eſſentiæ ſcilicet habet ſimilitudinem; ratione perſonalitatis habet proceſſionem, ergo ſecunda perſona diuina eſt, &c.

21\. Principalius tamen ratione eſſentiæ.

Probatur ſecunda pars: Tùm quia illud, quod principalius conſideratur in imagine naturali, eſt ſimilitudo in natura, ſecunda autem perſona diuina habet ſimilitudinem in natura cum prima ratione eſſentiæ; tum quia in aliquo ſenſu verificatur, quod etiam ratione eſſentiæ ſecunda perſona procedat à prima, nam proceſſio terminatur non ſolùm ad eſſe productum, verum etiam ad eſſe communicatum: Secunda autem perſona habet ratione eſſentiæ eſſe communicatum, quamvis non habeat ratione eſſentiæ eſſe productum, ſicque in aliquo ſenſu non ſolùm principalius, verum etiam totaliter ſecunda perſona poteſt dici imago primæ ratione eſſentiæ, quia tamen proceſſio abſolutè prolata pro productione potiùs, quam pro communicatione ſupponit, non eſt abſolutè dicendum ſecundam perſonam eſſe imaginem primæ ratione ſolius eſſentiæ, ne ſtatim quis exiſtimet ſecundam perſonam ratione eſſentiæ à prima produci: Confirmatur eadem ſecunda pars ex Cyrillo *Epiſt.* 10. approbata in Concilio Epheſino, vbi de ſecunda perſona ad primam, ſeu ad patrem comparata dicitur: *Propter eandem, quam cum illo habet eſſentiam, & imago, & character, & ſplendor eſt gloriæ eius*, quibus verbis, dum eſſentia, non perſonalitas exprimitur, neceſſe eſt eſſentiam eſſe ſi non totalem ſaltem principaliorem rationem imaginis.

§. V.

Præmittuntur, quæ neceſſaria ſunt ad explicandam rationem verbi in ſecunda perſona diuina?

Assertvm I. Ex multiplici ratione verbi ſola ratio verbi mentalis facit ad rem in præſenti. 22.

Verbũ multiplex eſt.

Probatur, & explicatur. D. Thomas *opuſc.* 59. *c.* 8. refert ex Auguſtino quadruplex verbum, nimirum verbum cordis, quod mente concipitur; verbum oris, quod aure percipitur; verbum nutus, quod oculo cognoſcitur; verbum ſcriptum, quod in charta legitur. Primum eſt verbum hominis ad ſe ipſum, ſecundum, & tertium eſt vnius hominis ad alterum præſentem, quartum eſt vnius hominis ad alterum abſentem loco, vel vtroque. Et quamvis quia nutus, & ſcriptura ponuntur ad ſupplendas voces, tùm verbum nutus, tũ verbũ ſcriptum reduci poſſint ad verbum vocis, ſeu oris; adhuc tamen idẽ S. Doctor 1. *p. q.* 33. *art.* 1. *in C.* aliter aſſignat quadruplex verbum, triplex quidem propriè, quartum verò impropriè, ſiue figuratiuè. Primum eſt verbum vocale, ſcilicet vox alicuius rei ſignificatiua, ſiue deinde ſit vox formaliter, nimirum ſonus animalis ore prolatus, ſiue ſit vox æquiualenter, nimirum nutus, aut ſcriptum ſupplens ſonum ore articulatum. Secundum eſt verbum imaginabile ſcilicet idolum quoddam in imaginatione exiſtens, ab imaginatione productum aliquid imaginationi repræſentans. Tertium eſt verbum mentale in ſequenti aſſerto definiendum. Quartum eſt verbum improprium, ſcilicet res à verbo proprio repræſentata, & ſignificata, in quo ſenſu quandoque vſurpatur verbi nomen in Scriptura, vt Exod. 15. *Cras faciet Dominus verbum iſtud*, id ſcilicet, quod iſto verbo ſignificatur, 1. Reg. 3. *Ecce ego facio verbum*, Luc. 1. *Nõ erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* In eodem ſenſu, vt notat D. Thomas *art.* 1. *præcit.* conſueuimus dicere, hoc eſt verbum, quod dixi tibi; vel quod mandauit Rex, demõſtrato aliquo facto, quod verbo ſignificatum eſt, vel ſimpliciter enuntiantis, vel etiam imperãtis.

Verbi nomẽ in Scriptura aliquando impropriè vſurpatur.

Ex hac multiplici verbi ratione ſolum verbum mentale facere ad rem in præſenti probatur primò ex Auguſtino *lib.* 15. *de Trinitat. c.* 11. vbi ait *Quicumque cupit ad qualemcumque ſimilitudinem Dei verbi, quamvis per multa diſſimilem, peruenire, non intueatur verbum noſtrum, quod ſonat in auribus, nec quando voce profertur, nec quando ſilentio cogitatur, &c. ſed tranſeunda ſunt hæc, vt ad illud perueniatur hominis verbum, per cuius qualemcumque ſimilitudinem, ſicut in ænigmate videatur vtcumque Dei verbum, &c. Perueniendũ eſt ergo ad illud verbum hominis, ad verbum rationalis animantis, ad verbum non de Deo nata, ſed à Deo facta imaginis Dei, quod neque prolatiuũ eſt in ſono, neque cogitatiuũ in ſimilitudine ſoni, ſed quod omnia, quibus ſignificatur, ſigna præcedit*, 23.

Quomodo procedendũ ſit à verbo creato ad diuinum.

Verbũ mentale est perfectius omni alio verbo. & ipsum solùm reperitur in diuinis ad intra.

præcedit, & gignitur de scientia, quæ manet in animo, &c. Probatur secundo ex eo, quod nec vocale, nec imaginabile verbum dari potest in diuinis ad intra, cum vtrumque sit verbum materiale, & Deus purè spiritualis sit, nec habeat aut organa corporis, quibus vocem articulet, aut sensum internum, cuius actu imaginabile verbum producat. Probatur tertiò ex eo, quod verbum mentale est magis propriè, & magis perfectè verbum, cum ea natura sua, & spiritualiter repræsentet; verbum autem vocale repræsentat ex voluntaria hominum impositione, & verbum imaginabile repræsentat materialiter. Nec refert, quod nomen verbi

24\. sit primariò impositum ad significandas voces. Non refert, inquam, quia ea inde solum infertur quoad nominis impositionem verbum primariò dici de vocali: at cum hoc stat quoad nominis significationem primariò dici de mentali, & in isto simpliciter loquendo magis propriè, magisque perfectè rationem verbi reperiri, vt confirmari potest ea Augustinu *lib. 15. de Trinitate, capit.* 10. dicente: *Verbum, quod foris sonat signum est verbi, quod latet, cui magis verbi competit nomen.* Porrò sicuti in modo repræsentandi, & significaudi verbum imaginabile accedit ad verbum mentis magis quam accedat verbum vocale; ita si verbum imaginabile ad verbum vocale comparetur, illud isto magis propriè, & magis perfectè verbum est, in quo displicent Scotus *in 1. dist. 27. quest. 3. ad 1.* Caietanus *in 1. quæstion. 34. art.* 1. Henricus de Burghis in paradoxis ad Henricum Gandau. *Paradoxo de verbo*, docentes in imaginatione reperiri verbum impropriè solùm, & causaliter, quod malè consonat tum rationi mox allatæ, tum auctoritati *Diui Thomæ* qui, vt suprà relatum est, diuidens verbum propriè sumptum pro secundo diuisionis membro ponit verbum imaginabile, tum auctoritati D. Augustini *lib. 8. de Trinitate, cap. 6.* vbi verbum imaginabile præfert verbo vocali, ait enim: *Carthaginem cum eloqui volo, apud me ipsum quæro, vt eloquar, & apud me ipsum inuenio phantasiam Carthaginis, &c. Ipsa enim phantasia eius in memoria mea verbum eius, non sonus iste trissyllabus, cum Carthago nominatur, &c.*

25\. Nec refert, quod obiicit Henricus de Burghis præcitatus: Si datur in phantasia proprium verbum sequi, quod habere propria verba, propriéque loqui conueniat etiam Brutis, vtpotè quæ etiam ipsa phantasiam habent; non refert, inquam, quia vel sequela procedit de locutione, quam cum aliis, vel quam cum se ipso brutum exercet: Si procedit de locutione primi generis, sequela negatur, quia verbum phantasiæ est verbum internum non valens inseruire ad loquendum cum aliis exterius, nec potest brutum alia verba formare, quibus exterius loquatur, nam aut nullatenus voces articulat, aut (sicut contingit in Psitaco humanam locutionem imitetur) articulat ipsas purè materialiter, non modo significatiuo, cum non innotescat Brutis significatio vocum articulatarum, & istæ sint ab hominibus institutæ ad significandos conceptus proprios, non ad significandos conceptus phantasiæ Brutorũ, aut res per tales conceptus significatas: Non negauerim 26.

Brutum nullatenus potest propriè loqui cum alio.

quidem aliqua Bruta edere sonos & formare signa aliqua externa ad repræsentandã imaginem aliquã in phantasia existentem: at cum tales soni, taliaque signa, non sint communi auctoritate instituta ad illam repræsentationem, nonnisi locutioni valde impropriæ possunt deseruire. Si procedit de locutione secundi generis sequela admittitur, nec apparet quid prohibeat dicere Bruta de rebus per phantasiam apprehensis sibi ipsis loqui. Certè, qui Brutis concedunt discursum aliquem imperfectum, & incboatum, nequeunt ipsis hanc internam locutionem non concedere: Neque ex eo, quod discursus in illis sit impropriè, & æquiuocè discursus, sequitur, quod sit pariter in iisdem impropria solum, & æquiuoca locutio: plura enim requiruntur ad proprium discursum quam ad propriam locutionem, & nos etiam per phantasiam impropriè discurrimus, per eandem tamen propriè nobis ipsis loquimur vt supra probatum est, tum ratione tum auctoritate S.S. Thomæ, & Augustini, quibus addi potest Anselmus *in Monologio c. 9.* vbi expressam mentionem habet de locutione phantasiæ triplicem loquendi modum, & tria verborum genera assignans sic: *Frequenti namque vsu cognoscitur, quia rem vnam tripliciter loqui possumus: aut enim res loquimur signis sensibilibus, idest quæ sensibus corporeis sentiri possunt sensibiliter vtendo; aut eadem signa, quæ foris sensibilia sunt, intra nos sensibiliter cogitando, aut nec sensibiliter his signis vtendo, sed res ipsas, vel corporea imaginatione, vel rationis intellectu intus in nostra mente dicendo, &c. Hæ vero tres loquendi varietates singulæ verbis sui generis constant.*

Potest tamẽ verbo imaginabili propriè loqui cum se ipso.

Triplex locutionis genus.

ASSERTVM II. Verbum mentale est imago rei intellectæ ab intellectu vitaliter elicita, & ab obiecto exemplata. Subintellige verbum esse imaginem non omnis obiecti, cuius est verbum, sed solum eius à quo exemplatur, seu à quo tanquam à principio intentionaliter influente producitur, iuxta infra dicenda §. 13. 27.

Verbũ mentale quid.

Probatur, & explicatur. Dicitur *Imago* loco generis, & *ex superiori* §. 2. satis constat imaginem latiùs patere, quàm verbum, & habere posse respectu verbi rationem generis; libenter autem pro genere, seu quasi genere imaginem apposui, potiùs quam similitudinem, aut qualitatem repræsentatiuam, ne apponendo qualitatem definirem solum verbum creatum, & apponendo similitudinem apponerem genus, seu quasi genus minus proximum, rationem scilicet communem non solùm verbo increato, & creato; verum etiam verbo increato, & aliis diuinis personis, qualis est ratio similitudinis, non ratio imaginis; per hanc propterea amplior via aperitur ad explicandum quomodo ratio verbi in diuinis sit propria

ſolins ſecundæ perſonæ. Dicitur *rei intellectæ*, ad differentiam ſpeciei impreſſæ, quæ licet etiam ipſa dici poſſit imago obiecti, eſt tamen imago obiecti in eſſe intelligibili, non in eſſe intellecto, ſeu eſt imago rei intelligibilis, non rei intellectæ. Dicitur *ab intellectu vitaliter elicita*, tum ad maiurem differentiam ſpeciei impreſſæ, quæ poteſt eſſe infuſa, nec eſt vitaliter producta; tum etiam ad differentiam imaginis artificialis, quæ licèt & ipſa producatur dependenter ab intellectu, non producitur tamen vitaliter, neque tanquam proles viua, & fœtus vitalis intellectus, cuiuſmodi eſt Verbum mentis, ſeu imago intentionalis. Dicitur *& ab obiecto exemplata*, qnia verbum, vtpotè obiecti imago debet aliquo modo ab obiecto produci, nec poteſt ab ipſo produci in alio genere cauſæ meliùs, qnàm in genere cauſæ exemplaris, ſiue deinde ab ipſo producatur immediatè, vt contingit in diuinis ad intra, ſiue producatur mediante ſpecie impreſſa, quemadmodum euenit vel ſemper, vel ſaltem freqnenter in creatis. In aſſerta definitione datâ operâ diſſimulaui exprimere, vtrùm Verbum ſit imago ab intellectu elicita tanquam terminus cognitus, & in quo; an tanqnam terminns incognitus, & quo; qnia hoc multum in controuerſia eſt, & parum refert ad præſens inſtitutum. Quid tamen in re ſentiam colligi poteſt *ex tract. ſuperiori, lib. 2. cap. 2. §. 5.* & ex inde etiam recolendum eſt verbum non eſſe de conceptu cuiuſcumque intellectionis, nec eſſe ipſam intellectionem.

Verbum mẽtis eſt proles viua, & fœtus vitalis.

28. Ex his habes tria potiſſimum requiri ad Verbum mentale. Primnm eſt, quod ſit repræſentatinum (ſubintellige intentionaliter) ſui obiecti, non quomodocumque, ſed in eſſe intellecto; vndè certum eſt non dari Verbum, quin detur obiectnm in actn ſecundo intellectum, licèt in controuerſia ſit, vtrùm è contra non detur obiectum in actu ſecundo intellectum, quin detur Verbum, & quoad hoc tradita à nobis alibi fuerit pars negatiua. Secnndum eſt, quod ab intellectu vitaliter eliciatur, ſeu exprimatur, & conſequenter permaneat in intelligente à quo elicitur, quia quidquid vitaliter producitur ab aliquo principio, tali principio immanens eſt. Tertium quod ab obiecto procedat, quia eſt de communi ratione imaginis procedere ab eo, cuius eſt imago, Verbum autem mentale obiecti intellecti imago eſt: & in hoc puncto, in definiendo ſcilicet ex quonam obiecto Verbum diuinum formaliter procedat, verſatur potiſſima præſentis materiæ difficultas, cuius examen aggredimur ſtatim, ac aſſertum fuerit, rationem verbi mentalis in diuinis propriè reperiri. Ideò ſit

Verbum mentale tria potiſſimum requirit.

§. VI.

Quomodo ratio Verbi mentalis conueniat ſecundæ perſonæ diuinæ?

ASSERTVM: Ratio Verbi mentalis conuenit ſecnndæ perſonæ diuinæ propriè, ſiue ly *propriè* ſumatur, vt contradiſtinguitur à metaphorico, & tranſlatitio, ſiue vt contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali. Ita communiſſimè Theologi cum D. Thoma *1. part. quæſt. 34. art. 2.* & eſt aſſertum indubitatum, ac de Fide ſaltem loquendo quoad ly *propriè* ſumptum, vt contradiſtinguitur à metaphorico, & tranſlatitio: neque in hoc habemus aduerſarios, niſi hæreticos Alogianos, & Arianos, quorum iſti ponendo ſecundam perſonam, ſeu filium eſſe creaturam, cogebantur negare eſſe Verbum diuinum, cum ſit de ratione creaturæ eſſe extra Deum, de ratione Verbi eſſe intra intelligentem, de ratione Verbi diuini eſſe intra Deum: illi Verbum expreſsè reiicientes dicti ſunt Alogiani, ſeu, vt ita dicam, Auerbiani; id eſt ſine Verbo: fauet Alogianis Eraſmus, cuius errorem retulimus *initio huius tractatus lib. 1. cap. 1. §. 1.* Dixi aſſertum eſſe de Fide ſaltem loquendo quoad ly *propriè*, prout contradiſtinguitur à metaphorico, nam quoad ly *propriè* provt contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali non eſt ſimpliciter de Fide Verbum dici propriè de ſecunda perſona, & licèt opinio Durandi *in 1. diſt. 27. quæſt. 3.* exiſtimantis Verbum in diuinis dici eſſentialiter, & ſolùm per quandam accommodationem appropriari ſecundæ perſonæ, à pluribus grauiter cenſuretur; non ſolet tamen damnari vt hæretica, cum præſertim etiam D. Thomas *eadem diſtinctione. quæſt. 2. art. 2. ad 1.* admiſerit Verbum in diuinis quandoque eſſentialiter dici, neque dum *hoc loco ex 1. part. præcitato*, retractat, indicat ſe retractare hæreſim, & errorem in Fide. Accedit quod ex *ſupradictis, lib. 1. cap. 3. §. 1.* non damnatur, vt ſimpliciter contra Fidem doctrina Durandi in eo, quod neget ſecundam perſonam procedere immediatè per intellectum, & tamen ad hanc doctrinam conſequitur opinio, qua in præſenti tradit Verbum in diuinis dici eſſentialiter, non perſonaliter. Aſſertum ſic explicatum

29. Secundæ perſonæ diuinæ conuenit propriè ratio Verbi mentalis.

Non eſt ſimpliciter hæreticum aſſerere quod Verbum in diuinis dicatur eſſentialiter.

Probatur primò ex Scriptura, ſpecialiter ex Ioan. Apoſtolo, tum *in Euangelio cap. 1. In principio erat Verbum*, &c. *Et Verbum caro factum eſt*: tum *epiſt. 1. cap. 1. Quod fuit ab initio quod audiuimus, quod vidimus de verbo vitæ, hoc annuntiamus vobis*, & *c. 5. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, tum Apocal. 19. *Et vocatur nomen eius Verbum Dei.* Nec deſunt pro hac veritate Scripturæ teſtimonia etiam in veteri teſtamento, vt Sap. 9. *Qui feciſti omnia verbo tuo.* Pſal. 44. *Eructauit cor meum Verbum bonum.* At hæc poſteriora, aliaque huiuſmodi 30.

facta

Sacra Oraculis non adeò ineluctabiliter hæreticarum mentium proteruiam, ac pertinaciam infringunt, sicut priora *ex Io.* desumpta, contra quæ non aliud effugium valuerunt Alogiani comminisci, quam errorem errori addendo reiicere tanquam Scripturas apocryphas Ioannis Euangelium, ac Apocalipsim, & fortè etiam Epistolas.

Alogianorū effugium.

31. Probatur secundò: Assertum in particulari quoad primam partem, scilicet quoad ly *propriè*, vt contradistinctum à translatitio, & metaphorico: Verbum mentale propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur à translatitio, & metaphorico, est imago rei intellectæ ab intellectu vitaliter elicita, & ab obiecto exemplata, sed hoc totum conuenit secundæ personæ diuinæ: ergo secundæ personæ diuinæ conuenit ratio verbi mentalis propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur, &c. Maior est secundum assertum §. *superioris*. Minor quatenùs continet, quod secunda persona diuina ab intellectu vitaliter elicia-tur, seu producatur, probatur *ex dictis lib. superiori cap.* 3. §. 1. *& cap.*4. §. 9. quatenùs continet quod secunda persona diuina sit imago intentionaliter repræsentatiua obiecti, & ab obiecto exemplata probatur ex infrà dicendis de obiectis, ex quorum cognitione procedit, & quorum est formaliter repræsentatiua secunda persona diuina. Neque ex eo, quod secunda persona diuina non sit verbum omninò simile verbo nostræ mentis, non sit scilicet aliquid accidentale, defectibile, & in essendo imperfectius obiecto, argui potest, quod sit verbum minùs propriè; quin è contra argui debet, quod sit verbum magis propriè, quia aliquid eo est magis propriè tale, quo est in sua ratione formali magis depuratum ab imperfectionibus: Neque vt ait D. Athanasius *Serm.* 3. *contra Arrianos circa medium: Quærendum est cur non tale sit Dei verbum, quale nostrum est, cum Deus nequaquam talis sit quales nos sumus.*

Verbum in Deo est magis propriè verbū, quàm in nobis.

32. Probatur tertiò assertum in particulari quoad secundam partem, scilicet quoad ly *propriè* vt contradistinctum à communi, & essentiali, probatur inquam auctoritatibus Sanctorum Patrum ex Augustino *pluribus in locis de Trinitate, lib* 6. *cap.*2. *Verbum quidem solus filius accipitur*, *lib.* 7. *cap.* 2. *Eo quippè filius, quo verbum; & eo verbum, quo filius, lib.* 15. *cap.* 17. *Dei Verbum, idest Vnigenitus Dei filius.* Ex Cyrillo *lib.*7. *Thesauri, cap.* 1. *Verbum enim ipse* (idest Ioannes Euangelij *cap.* 1.) *filium hic appellat, vt hoc nomen, quasi proprium, & ipsius filij maximè specificatiuum, elegisse videatur.* Ex Anselmo *in Monologio, cap.*6. *Hoc est mirabile in Trinitate, quod cum sint tres personæ, quarum qualibet se ipsam dicit, & alias, est tamen vnum solum verbum, scilicet solius Patris.* Quæ, & similes auctoritates cum secundæ personæ soli, & ad exclusionem aliarum personarum, tribuant rationem Verbi, vtique euincunt rationem verbi conuenire secundæ personæ propriè, provt ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali.

Dices aliquos etiam Sanctos Patres tribuere rationem Verbi Spiritui sancto, sic Basilius *lib.*5. *contra Eunomium, appellat Spiritum sanctum verbum filij*, idque confirmat ex illo Hebr. 1. *Portansque omnia verbo virtutis suæ*, nec non ex Ephes. vlt. *Sumentes gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Dionysius etiam *cap.* 1. *&* 7. *de diu. nom.* item Hieronymus *in cap.* 1. *ad Ephes.* vsurpant nomen Verbi tanquam nomen essentiale, ergo. Sed contra rectè aduertit D. Thomas *quæst.*4. *de veritate, art.*3. *in C.* antiquos præsertim Græcos, sicuti *ex supradictis* §. 3. latiùs vsurparunt nomen imaginis, ita etiam latiùs vsurpasse, & minùs propriè nomen Verbi pro omni eo, quod in diuinis procedit, vnde indifferenter Spiritum sanctum, & filium verbum, & imaginem appellarunt: at iam laudabilior, quia Sacræ Scripturæ, & rationi conformior, vsus obtinuit, vt nomina imaginis, & Verbi (quemadmodum quoad nomen imaginis constat *ex superiori*, §. 2. *&* 3. quoad nomen Verbi *ex præsenti, & præcedente* §.) habeant strictiorem, magisque propriam significationem, secundùm quam soli secundæ personæ possunt attribui. Dico igitur Basilium, Dionysium, Hieronymum locis citatis vsurpasse impropriè nomen Verbi, provt iuxta D. Thomam *mox relatum* omne, quod in diuinis ab alio procedit, potest dici Verbum, *cum tamen*, vt ibidem nonnullis interpositis subditur, *quod ab intellectu non procedit, non possit verbum dici, nisi Metaphoricè, in quantum scilicet est aliquo modo manifestans.* Dico insuper specialiter quoad D. Basilium, ipsum nuncupare Spiritum sanctum Verbum filij effectiuè, in quantum, vt habet D. Thomas *opusc.* 1. *cap.* 12. *Sancti ab eo inspirati de filio sunt locuti, secundùm quod dicitur* Io. 16. *Quæcumque audiet loquetur, & quod hic sit intellectus* Basilij *patet ex eo, quod subdit. Ex quo eloquium filij per Apostolum, gladium Spiritus, dicit sumite, quod est verbum Dei. Ipsum enim Verbum fidei à sanctis probatum gladius Spiritus manifestè dicitur.* Et hinc etiam patet quomodo intelligendum sit illud *Ephes. vlt.* Ad illud aliud *Hebr.* 1. dico verbum ibi significare nutum, & imperium, sicuti dicere, quod est verbum producere, aliquando significat imperare, iuxta illud Psalm. 32. *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt*, ly igitur *portans omnia verbo virtutis suæ*, idem est, ac sustinens, & conseruans omnia imperio suæ voluntatis. 33.

Antiqui præsertim Græci nomen Verbi latius vsurpant.

Verbum aliquando significat nutum, & imperium.

Probatur quartò assertum quoad eandem secundam partem ratione. Procedere ab alio per intellectum conuenit secundæ personæ propriè, provt ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali, ergo ratio Verbi mentalis conuenit secundæ personæ diuinæ propriè, provt ly *propriè*, &c. Antecedens supponitur *ex lib. superiori cap.*3. §. 2. *& cap.* 4. §. 9. Consequentia probatur. De ratione Verbi mentalis est, quod sit aliquid 34.

ab alio per intellectum procedens, ergo eo modo, quo secundæ personæ diuinæ conuenit propriè ab alio per intellectum procedere, eidem conuenit propriè ratio verbi mentalis.

55. Dices, in qualibet diuina persona reperitur aliquid ab alio per intellectum procedens, quia in qualibet diuina persona reperitur intellectio, quæ est aliquid ab alio per intellectum procedens. Sed contra intellectio in diuinis procedit quidem per intellectum, at procedit virtualiter tantùm, & ratione; non realiter, sicuti requiritur ad propriam rationem Verbi, vtpotè quod ex genere suo est imago, inductione autem constat omnem imaginem propriè dictam ab alio realiter procedere, & licèt D. Thomas *in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 2. ad 1.* docuerit Verbum posse ab alio procedere, tum realiter, tum ratione, & addiderit consequenter verbum in diuinis quatenùs est aliquid per intellectum realiter procedens, dici personaliter; quatenùs verò est aliquid procedens ratione, dici essentialiter. Nihilominùs id Sanctus Doctor *loco ex prima parte præcitato* retractauit, nec potest sine censura nomen Verbi propriè accepti tribui ei, quod solùm virtualiter, & per rationem ab intellectu procedit. Quamvis igitur intellectio per intellectum procedat verbum non est, quia non procedit realiter, & quamvis essentialis sit, & communis tribus personis diuina intellectio; non sic essentiale est, & tribus personis commune diuinum verbum.

Verbo mentali non sufficit procedere per intellectu sola ratione.

56. Ex dictis habes primò verbum mentale in significatione impropria multipliciter sumi. Primò scilicet pro eo, quod verbo propriè sumpto repræsentatur. Secundò pro nutu, & imperio. Tertiò pro omni eo, quod ab alio procedit, & aliud manifestat. Quartò pro omni eo, quod procedit ab alio per intellectum, siue procedat realiter, siue procedat virtualiter solùm, & ratione. Omnibus his modis verbum mentale in diuinis essentiale est, non personale, & solùm personale est verbum propriè acceptum iuxta definitionem positam *in §. superiori.*

Verbum multiplicem habet significationem impropriâ, secundùm quam est in diuinis essentiale.

57. Habes secundò quod assertum est de Verbo propriè accepto sentiendum pariter esse de dicere, & dici propriè acceptis. Verbum enim ad dicere, & dici se habet eo modo quo filius ad generare, & generari, sicuti igitur personæ correlatiuæ ad filium conuenit personaliter generare, & ipsi filio conuenit personaliter generari; ita personæ correlatiuæ ad verbum conuenit personaliter dicere, & ipsi verbo conuenit personaliter dici, & omnia hæc nomina generare, dicere, generari, dici, filius, verbum personalia sunt. Nec obstant verba D. Anselmi relata *in superiori 3. probatione ex cap. 6. Monologij*, ibi enim D. Anselmus accipit dicere impropriè pro intelligere. Nec item obstat, quod in aliquo sensu cuilibet diuinæ personæ, imò cuilibet contento in diuina scientia conuenit dici. Enimverò dici sumitur dupliciter, scilicet vel pro eo, quod dictione producitur, vel pro eo, quod dictione significatur: primo modo dici est quid proprium, ac personale Verbi, secundo modo est quid essentiale conueniens cuilibet diuinæ personæ, imò cuilibet contento in diuina scientia. Pro quorum pleniori notitia consulatur D. Thomas *prima parte, quæst. 34. articul. 1. ad 3.* & recolatur quod positum est *in libro superiore, capite 3. §. 5.*

Dicere, & dici propriè accepta sunt personalia in diuinis.

§. VII.

Vtrùm secunda persona diuina, sicut rectè dicitur verbum, ita possit rectè dici sermo?

58. ASSERTVM: Secunda persona diuina potest quidem in aliquo legitimo sensu rectè dici sermo: melius tamen & conuenientiùs dicitur verbum, quàm sermo. Colligitur hoc assertum ex Sanctis Patribus in probatione, mox referendis contra Erasmum qui *in annot. ad cap. 1.* Ioannis contendit loco *Verbi* potius latinè vertendum fuisse *Sermonem*, & secundam personam diuinam meliùs vocari Patris sermonem, quàm Patris verbum, quo modo viam sternit ad dicendum filium in diuinis non esse verbum mentale Patris, sed verbum dici per similitudinem cum verbo vocali, quod certè conuenientissimè dicitur sermo. Hic Erasmi error placuit Caluino, Bezæ, aliisque Nouatoribus, fauet plurimùm Alogianis, & Arrianis.

Erasmi error.

39. Probatur prima pars, quia Ioan. 1. & alia Scripturæ loca in quibus secundæ personæ diuinæ tribuitur Græca dictio *Logos*, ly *Logos* rectè verti tum Verbum, tum sermonem tradunt Cyprianus *lib. 2. contra Iudæos, cap. 3. & 5.* Hilarius *lib. 2. & 12. de Trinitate.* Ambrosius *lib. de Fide contra Arianos, cap 2* Hieronymus *super cap. 1. ad Ephes.* Augustinus *tract. 108.* in Ioannem ergo in aliquo legitimo sensu secunda persona diuina rectè dicitur sermo; modus enim loquendi à pluribus Sanctis Patribus vsurpatus, non potest sine temeritate censeri omninò illegitimus. Confirmatur ex eo quod sermo rectè sumi potest tanquam vox synonyma cum Verbo, & sicuti Verbum propriè dicitur etiam de vocali, licèt principaliùs, & propriùs de mentali dicatur; ita sermo propriè dicitur etiam de mentali, licèt principaliùs, & propriùs de vocali dicatur.

Secunda persona diuina potest in aliquo legitimo sensu dici sermo.

40. Probatur secunda pars tum ex eo, quod hæretici contra Catholicos magis abutuntur nomine sermonis, quàm nomine Verbi: vt igitur minor erroris ansa hæreticis tribuatur, & in ipso etiam modo loquendi ab iisdem magis recedatur, meliùs & conuenientius secunda persona dicitur Verbum, quàm sermo; tum ex eo, quod ferè semper sermo vsurpatur ad significandam orationem ex pluribus dictionibus conflatam, non vnam simplicem dictionem, nec vnicum

Sed nõ adeò conuenienter sicuti Verbum.

Verbum

Verbum : Secunda autem persona diuina Verbum vnicum, ac simplicissimum est; ideò ne vlla ingeratur suspicio compositionis, ne vllum, vel apparens inferatur detrimentum simplicitati ipsius, meliùs dicitur Verbum, quàm sermo. Nec possum hic non excipere cum plausu aliquos Theologos docentes nomen sermonis potiùs tribuendum esse Verbo diuino Incarnato, quod est persona composita, quàm Verbo diuino secundùm se, quod est persona simplicissima, & consequenter de Verbo Incarnato intelligentes illud Heb. 4. *Viuus est enim sermo Dei, & efficax*: at non propterea simpliciter damno intelligentes hunc eundem textum de Verbo diuino secundùm se, nam præter quod sermo vsurpari etiam potest ad significandum Verbum simplex, quid prohibet dicere Verbum diuinum appellari sermonem; non quia componatur, vt sermo, sed quia modo simplici contineat quidquid prolixo sermone, & pluribus verbis composita oratione exprimi potest, quod nihil aliud est, quàm Verbum diuinum esse sermonem præcisis imperfectionibus sermonis creati.

Sermo meliùs dicitur de Verbo diuino Incarnato, quàm de Verbo diuino secundùm se.

---

§. VIII.

Præmittuntur, quæ necessaria sunt ad definiendum, ex quorum obiectorum cognitione procedat secunda persona diuina quatenùs Verbum est?

41. ASSERTVM I. Dupliciter dici potest Verbum diuinum procedere ex alicuius obiecti cognitione, nimirum, vel formaliter, & per se perseitate quarti modi; vel materialiter, concomitanter, & non per se perseitate quarti modi. In doctrina huius asserti sic vniuersaliter, & indeterminatè positi conueniunt Theologi communiter.

Probatur, & explicatur: Tunc cognitio alicuius obiecti, ipsiusque obiectum se habet formaliter, & per se perseitate quarti modi in ordine ad productionem Verbi, quando talis cognitio, ipsiusque obiectum non quomodocumque per se connectitur, & identificatur cum Verbi productione, sed ingreditur formalem rationem talis productionis, & respicit Verbum, tanquam terminum formaliter, & reduplicatiuè à sa productum: perseitas enim quarti modi est illa, qua causa dicitur de effectu, producens de producto sub formali ratione productionis, vt suprà etiam tetigimus *lib.* 1. *cap.* 4. §. 4. Tunc cognitio alicuius obiecti, ipsiusque obiectum dicitur se habere materialiter, concomitanter, & non per se perseitate quarti modi in ordine ad productionem Verbi, quando non titulo productionis, sed aliquo alio titulo, puta titulo infinitatis coniungitur cum Verbi productione. Exemplo res fit clarior. In homine, v.g. comparato ad discursum considerari potest tum rationalitas, tum animalitas; & quamvis vtraque hæc ratio homini per se essentialiter conueniat, in ordine tamen ad discursum formaliter, & per se perseitate quarti modi conuenit sola rationalitas, quia huic soli conuenit ratio formalis producendi discursum; & quamvis homo materialiter, identificè, concomitanter dici possit animalitate discurrere; formaliter tamen, & per se perseitate quarti modi discurrit solà rationalitate. Eodem ferè modo in cognitione diuinâ comparatâ ad productionem Verbi considerari possunt, seu relucent, essentia, attributa, personæ, possibilia, futura, vnico verbo, omnia cognoscibilia: ex his iam definiendum est quænam obiecta reluceant tanquam requisita per se, perseitate quarti modi ad Verbi productionem; adeò vt ipsis seu ipsorum cognitioni conueniat formalis ratio producendi Verbum; quænam verò reluceant tanquam identicè solùm, ac materialiter se habentia ad Verbi productionem. Et ecce vniuersaliter, ac indeterminatè explicatum, Quomodo dupliciter possit Verbum diuinum procedere ex alicuius obiecti cognitione, nimirum, vel formaliter, &c.

Cognitio alicuius obiecti vel formaliter, vel materialiter se habet ad Verbi productionem.

Exemplum rem reddit clariorem.

ASSERTVM II. Verbum diuinum sumi potest, vel adæquatè, & vt omninò tale, quale de facto est, vel formalissimè, & secundùm puram, ac præcisissimam rationem Verbi. Doctrina huius asserti innuitur à Lugo 1. *part. lib.* 2. *disp.* 15. *cap.* 3. à de Quiros *tract.* 7. *disp.* 37. *sect.* 3. *&* 4. Conformis est iis, quæ *cap. sequenti*, §. 8. *&* 10. dicentur de Spiritu Sancto, quod sumi possit tum vt Spiritus Sanctus præcisè est, tum vt talis est in indiuiduo: Item iis, quæ sparsim dicta sunt de pluribus diuinis prædicatis, quod vel adæquatè, vel secundùm solam formalissimam rationem sumi possint, quod quidem magis ex professo, magisque frequenter dictum est de prædicato diuino omnium potissimo, de ipsa essentia Dei. 42.

Probatur, & explicatur: Verbum diuinum secundùm puram, & præcisissimam rationem Verbi, nihil aliud importat, quàm quod sit persona diuina procedens per intellectum, tanquam imago intentionalis rei intellectæ. Sed considerare Verbum diuinum secundùm hanc puram, & præcisissimam rationem, non est considerare ipsum adæquatè vt omninò tale, quale de facto est: ergo. Verbum diuinum considerari potest dupliciter, vel adæquatè, &c. Maior patet, Minor probatur: Considerare Verbum diuinum secundùm hanc puram, & præcisissimam rationem, est considerare ipsum prout præcisè dicit essentiam, & rationem repræsentatiuam essentiæ; considerare ipsum adæquatè, & vt omninò tale, quale de facto est, est considerare ipsum, prout dicit rationem repræsentatiuam omnium, quæ sunt in Deo necessariò: ergo considerare Verbum diuinum secundùm puram, & præcisissimam rationem, non est considerare ipsum adæquatè, &c. Antecedens quoad secundam partem probatur *in sequentibus* §§. quoad primam probatur; per hoc præcisè, quod consideretur essentia, & ratio repræsentatiua essentiæ 43.

Verbum diuinum sumi potest, vel adæquatè, vel formalissimè.

tiæ habetur eſſentia, & proprietas perſonalis per intellectionem producta: ergo habetur perſona diuina procedens per intellectum, ſeu Verbum diuinum ſecundùm puram, & præciſiſſimam rationem; nihil enim aliud eſt perſona diuina, quàm conſtitutum ex eſſentia, & proprietate perſonali, nec vt perſona diuina ſit perſona Verbi, aliquid ampliùs requiritur, quàm quod proprietas perſonalis ipſius per intellectionem producatur.

44. Dices: Verbum diuinum non ſolùm vt tale, quale de facto eſt, verum etiam ſub quacumque formaliſſimâ, ac præciſiſſimâ ratione debet eſſe comprehenſiuum, & ab intellectione comprehenſiua procedens; ſed ad Verbum comprehenſiuum nec ſufficit ratio ſolius eſſentiæ, nec item ſufficit ex ſolius eſſentiæ intellectione procedere: ergo. Maior probatur: Verbum diuinum etiam ſub quacumque formaliſſimâ, ac præciſiſſimâ ratione debet eſſe in linea Verbi perfectiſſimum, & omninò infinitum, tale autem non eſt, niſi comprehenſiuum. Sed contra cognitio alicuius obiecti comprehenſiua poteſt ſumi dupliciter, vel in ordine ad tale obiectum adæquatè acceptum ſecundùm omnia prædicata, quæ ſibi identificat, vel in ordine ad ipſum inadæquatè ſecundùm aliquod determinatum, & ſpeciale prædicatum. Nec exiſtimandum eſt cognitionem comprehenſiuam in indiuiſibili conſiſtere, adeò vt eo ipſo, quod obiectum adæquatè acceptum non exhauriat, nullo modo comprehenſiua ſit, ſed ſentiendum in ordine ad diuerſas obiecti formalitates diſtingui diuerſas cognitiones comprehenſiuas, quarum ſingulæ licèt non ſint adæquatæ toti obiecto, ſint tamen adæquatæ alicui determinatæ formalitati, & ſortiantur veram rationem comprehenſionis reſpectu talis determinatæ formalitatis, licèt non reſpectu totius obiecti.

Cognitio comprehenſiua non conſiſtit in indiuiſibili.

45. Hinc ad inſtantiam dico Verbum diuinum non ſolùm vt tale, quale de facto eſt, verum etiam ſub quacumque formaliſſima, ac præciſiſſima ratione, debere eſſe comprehenſiuum, diuerſimodè tamen; nimirum vt tale, quale de facto eſt, debere eſſe comprehenſiuum Dei adæquatè, & ſecundùm omnia prædicata, quæ Deus ſibi neceſſariò identificat: vt formaliſſimè, & præciſiſſimè acceptum debere eſſe comprehenſiuum Dei ſolùm ſub formaliſſimo, & præciſiſſimo conceptu Deitatis à nobis alibi conſtituto in ratione eſſendi à ſe ſimpliciter; qua ratione eſſendi ſimpliciter à ſe comprehenſa ſufficienter habetur Verbum diuinum perfectiſſimum, & omninò infinitum in linea Verbi formaliſſimè, & præciſiſſimè accepti, habeturque in eâdẽ linea Verbum comprehenſiuum, & ab intellectione comprehenſiua procedens. Sufficienter item habetur ratio perſonæ diuinæ, quia eo ipſo, quod procedit ex cognitione eſſentiæ recipit ex vi proceſſionis eſſentiam contrahendo ipſam per rationem propriam, & perſonalem, adeoque ex eſſentia, & proprietate perſonali conſtituitur, in quo conſtituto ſufficienter habetur ratio perſonæ diuinæ. Et ex hoc capite obiter deducitur non fore perſonam diuinam Verbum, quod poteſt concipi in diuinis procedere ex comprehenſiua præciſiſſima ac formaliſſima attributorum, aut perſonarum, non eſſentiæ; huiuſmodi enim Verbum in ratione Verbi diuinam eſſentiam non contineret, conſequenter in ratione Verbi diuina perſona non eſſet.

Verbum diuinum tum adæquatè, tum formaliſſimè acceptum comprehenſiuũ eſt, diuerſimodè tamen.

Verbum in diuinis procedens ex cognitione attributorum præciſè nõ eſſet perſona diuina.

Ex his habes Verbum diuinum ſub aliqua conſideratione procedere ex cognitione cuiuſcumque cognoſcibilis; ſub aliqua alia ex cognitione ſolius eſſentiæ. Procedit ſcilicet ex cognitione cuiuſcumque cognoſcibilis, quando Verbum diuinum ſumitur adæquatè, quale de facto eſt, & comparatur ad illud omne, ex cuius cognitione etiam materialiter ſolùm, ac concomitanter procedit: in hoc ſenſu D. Auguſtinus *lib. 15. de Trinitate, cap. 13. & 14.* docet Verbum diuinum eſſe de omnibus, quæ ſunt in ſcientia Dei, & D. Thomas *1. parte quæſtione 34. articulo 1. ad 3.* ait: *Pater intelligendo ſe, & Filium, & Spiritum Sanctum, & omnia alia, quæ eius ſcientia continentur, concipit Verbum.* Procedit ex cognitione ſolius eſſentiæ, quando Verbum diuinum comparatur ſolùm ad obiectum, ex cuius cognitione formaliter, ac per ſe perſeitate quarti modi procedit, & ſumitur ſolùm ſub ratione formaliſſimâ, ac præciſiſſimâ Verbi; non vt tale, quale de facto eſt. Supereſt tertia conſideratio ſecundùm quam Verbum diuinum nec ſumitur adeò latè, vt in prima; nec adeò ſtrictè, vt in ſecunda conſideratione, ſed ſumitur vt tale, quale de facto eſt, & comparatur ad obiectum, ex cuius cognitione formaliter procedit, & hæc conſideratio maximè facit ad rem in præſenti; ſecundùm hanc conſiderationem maximè controuertitur, vtrùm Verbum diuinum procedat ex cognitione ſolius eſſentiæ, An etiam attributorum, & perſonarum. An etiam poſſibilium, An etiam futurorum. Ideò ſit

46. Verbum diuinum in aliquo ſenſu procedit ex cognitione cuiuſcumque cognoſcibilis.

In aliquo ſenſu ex cognitione ſolius eſſentiæ.

---

§. IX.

Vtrùm Verbum diuinum vt tale, quale de facto eſt, procedat formaliter ex cognitione attributorum, & perſonarum?

ASSERTVM I. Verbum diuinum vt tale, quale de facto eſt, procedit formaliter, & per ſe perſeitate quarti modi ex cognitione attributorum. Dixi vt tale, quale de facto eſt. Dixi item formaliter, & per ſe perſeitate quarti modi propter doctrinam allatam *in ſuperiori §.* In hoc aſſerto conueniunt omnes Theologi communiſſimè: & licèt Albertinus *tom. 2. in prædicamento relationis, coroll. 14. dub. 1. numero 2.* Lugus *1. parte lib. 2. diſputatione 15. cap. 2.* aliique nonnulli velint contrariam eſſe Scoti mentem, nihilominùs, cum in hoc puncto 47.

Vt tale quale de facto eſt procedit formaliter ex cognitione attributorum.

non

non sit nobis contraria Schola Scotistica, neque etiam est censenda contraria Scoti mens, & valdè verisimile est nomine essentiæ à Scoto etiam comprehendi attributa, quæ licèt ab essentia formaliter differant, ad essentiæ tamen perfectionem etiam ex Scoti mente pertinent, vt notat Vasquez 1. *part. disp.* 142. *cap.* 2. *n.* 4.

Probatur: Nulla est ratio excludendi attributa ab obiecto cognitionis, ex qua Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi: ergo Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, &c. Consequentia patet, antecedens probatur: Attributa diuina sunt prædicata maximè necessaria, maximè pertinent ad intrinsecam, & intensiuam perfectionem essentiæ, maximè conducunt ad totalem, & omnimodam ipsius comprehensionem, præsupponuntur ad Verbi productionem, ingrediuntur ex *tract. superiori*, *lib.* 3. *cap.* 2. rationem obiecti primarij (ex quo solùm capite poterat esse in præsenti aliqua ratio dubitandi de attributorum exclusione) respectu diuinæ intellectionis: ergo nulla est ratio excludendi attributa, &c.

48. ASSERTVM II. Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi ex cognitione omnium diuinarum personarum, etiam scilicet sui ipsius, & Spiritus Sancti. Ita D. Thomas 1. *parte quæst.* 34. *art.* 1. *ad* 3. & ibidem Caietanus, Bannes, Nazarius, Syluius *eâdem quæstione, articulo* 3. Ioan. à S. Thoma *disputatione* 15. *articul.* 2. Salmant. *tom.* 1. *tract.* 6. *disputat.* 12. Valentia 1. *parte disputatione* 2. *quæstione* 8. *punct.* 2. Arriaga *disput.* 52. *sect.* 2. *subsect.* 1. de Quiros *tract.* 7. *disput.* 37. *sect.* 4. & 5. Marchinus *de Trinitate*, *disputat.* 57. &c. Contra omnes ferè Scotistas qui valdè rationabiliter coniectant se cum Scoto sentire, licet enim Scotus personas expressè non excluserit ab obiecto cognitionis, ex qua formaliter Verbum procedit, tamen quia tum *quodlib.* 14. *§. hic intelligendum*, tum *in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 1. *§. quantum ad primum*, tradit Verbum procedere ex sola cognitione obiecti primarij, & *in* 1. *dist.* 2. *quæst.* 1. *§. modus ponendi est iste*, & *dist.* 27. *quæst.* 5. sentit personas pertinere ad obiectum secūdarium; efficax coniectura est iuxta Scoti mentem debere personas excludi; quidquid ex Scotistis contra sentiat Smising. *disput.* 3. *num.* 273. existimans se à Doctore subtili non recedere in nostro asserto sustinendo, item Herincx *tract.* 1. *disputatione* 2. *quæstione* 7. *num.* 66. vbi postquam aduertit cum Smising Scotum *locis illis*, quibus excludit obiectum secundarium intelligi posse de obiecto secundario extraneo, scilicet de creaturis, addit ferè arbitrarium esse in via Scoti eligere hic, quod magis placet. Quoad personam Spiritus Sancti est assertum specialiter contra Vasquez 1. *parte disputatione* 142. *cap.* 3. & 4. docentem Verbum diuinum procedere quidem formaliter ex cognitione Patris, & Filij, at non ex cognitione Spiritus Sancti.

Item ex cognitione omnium diuinarū personarum.

Scoti mens in hoc puncto non est omninò expressa.

49. Probatur: Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit formaliter & per se perseitate quarti modi ex cognitione adæquatè comprehensiua Dei, ergo procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi ex cognitione omnium diuinarum personarum; consequentia patet, quia licèt cognitio comprehensiua Dei inadæquatè, & sub putà ratione formalissimâ deitatis, possit non attingere personas, non sic tamen potest personas non attingere cognitio Dei adæquatè comprehensiua; quis enim dicet Deum adæquatè comprehendi absque eo, quod cognoscatur vnus, & trinus, absque eo, quod cognoscantur in vna essentia tres personæ. Antecedens probatur: Verbum diuinum, vt tale, quale de facto est, est adæquatè comprehensiuum, est scilicet perfectissimum, & infinitum in omni ratione, & linea Verbi; non in aliqua ratione, & linea determinata, puta Verbi formalissimè solùm, & præcisissimè accepti; ergo procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi ex cognitione adæquatè comprehensiua, perfectissima scilicet, & infinita in omni linea cognitionis. Confirmatur: Verbo diuino, vt tali, quale de facto est, nequit excogitari verbum perfectius, ergo verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit formaliter ex cognitione omnium diuinarum personarum: Antecedens patet, quia secùs verbum diuinum vt tale, quale de facto est, non esset in linea Verbi simpliciter infinitum, nec posset negari excogitabilem esse Deum perfectiorem eo qui de facto est, si excogitabile esset diuinum verbum perfectius eo, quod de facto est. Consequentia probatur, si diuinum verbum, vt tale, quale de facto est, non procederet ex cognitione omnium diuinarum personarum; sed solùm ex cognitione essentiæ, esset excogitabile verbum procedens ex cognitione essentiæ simul, & omnium diuinarum personarum; at tale verbum esset perfectius eo, quod procederet ex cognitione solius essentiæ, non omnium personarum, ergo esset excogitabile verbum diuinum perfectius eo, quod de facto est, adeóque verbum, quod de facto est, esset non perfectissimum, non simpliciter infinitum.

50. Verbo diuino vt tali, quale de facto est, nequit excogitari Verbum perfectius.

51. Dices: hæc argumenta supponere id, quod maximè indiget probatione, supponere scilicet dabile esse, & excogitabile Verbum adæquatè comprehensiuum, & per se perseitate quarti modi procedens ex cognitione omnium diuinarum personarum: quo admisso vtique rectè infertur tale esse Verbum, quod de facto datur: at summa difficultatis est in explicando, quomodo excogitabile sit sine contradictione, & repugnantia Verbum taliter procedens, & hæc difficultas vires suas maximè exerit in Spiritu Sancto, ex quo contra assertum, eiusque probationem, sic formari potest duplex grauissima ratio dubitandi. Prima sit, obiectum, ex cuius cognitione Verbum procedit per se perseitate quarti modi, debet esse principium intentionale ipsius Verbi, at Spiritus Sanctus nequit

Duplex grauissima ratio dubitandi.

esse principium intentionale Verbi, tum quia nequit ad Verbum præsupponi, vt in secunda ratione dubitandi mox subiicietur, tum quia Verbũ sic à Spiritu Sancto intentionaliter procederet, cum sit Spiritui Sancto simile, esset Spiritus Sancti intentionalis imago: ergo Spiritus Sanctus nequit esse obiectum, ex cuius cognitione Verbum procedat per se perseitate quarti modi. Secunda sit. Cognitio Spiritus Sancti, ex qua ponitur Verbum formaliter procedere, vel est intuitiua, vel abstractiua. Non est intuitiua, quia pro eo signo, quo Pater producit Verbum, Spiritus Sanctus nondum est existens, alioqui Spiritus Sanctus non procederet à Verbo, nec supponeret existentiam Verbi: at cognitio intuitiua debet esse obiecti existentis: ergo. Non est abstractiua, quia Verbum non procederet ex cognitione perfectissima Spiritus Sancti, si procederet ex cognitione ipsius abstractiua, non intuitiua: ergo ex nulla cognitione Spiritus Sancti potest Verbum formaliter procedere. Sed contra omnimoda infi-
52. nitas Verbi diuini sufficienter euincit ipsum debere esse adæquatè comprehensiuum, nisi aliunde assignetur Verbi adæquatè comprehensiui repugnantia, quæ quidem ex duabus allatis rationibus dubitandi non sufficienter assignatur, vt quoad primam rationem dubitandi ex §. 15. quoad secundam ex *sequenti* §. constabit. Interim vt circa personam Spiritus Sancti, circa quam speciales vrgent rationes dubitandi, speciales asserti probationes non desint,

Probatur assertum specialiter ostenden-
53. do contra Vasquium verbum diuinum eo modo, quo procedit ex cognitione Patris, & Filij, etiam procedere ex cognitione Spiritus sancti. Verbum diuinum eo modo, quo procedit ex cognitione Patris, & Filij, procedit ex cognitione spiratoris; sed eo modo, quo procedit ex cognitione spiratoris, procedit ex cognitione Spiritus Sancti, ergo verbum diuinum eo modo, quo procedit ex cognitione Patris, & Filij, procedit ex cognitione Spiritus sancti, adeóque Vasquius concedens verbum procedere formaliter ex cognitione Patris, & Filij, malè negat procedere formaliter ex cognitione Spiritus sancti. Minor probatur. Cognitio spiratoris est simul essentialiter cognitio Spiritus sancti, seu termini spirati, quia relatiua saltem formaliter accepta sunt simul cognitione, ergo verbum diuinum eo modo, quo procedit ex cognitione spiratoris, &c. Maior etiam probatur, verbum diuinum si procedit ex cognitione Patris, & Filij, vtique procedit ex cognitione vtriusque comprehensiua, sed cognitio comprehensiua Patris, & Filij non potest non esse cognitio spiratoris, cum personis Patris, & Filij, sit maximè identificata, maximéque intrinseca
54. tatio spiratoris, ergo. Confirmatur: Verbum diuinum procedit formaliter vt expressiuum Patris in spiratione actiua, ergo procedit formaliter ex cognitione spirationis actiuæ, & consequenter ex cognitione Spiritus Sancti, sine quo nequit cognosci spiratio actiua. Consequentia patet, quia Verbum non exprimit formaliter, nisi id, ex cuius cognitione formaliter procedit. Antecedens probatur: Verbum diuinum procedit formaliter, vt simile Patri in spiratione actiua; habet enim ex vi processionis formaliter, & in quarto modo per se spirationem actiuam à Patre æquè, ac essentiam, & attributa; sed quod procedit ab alio, est formaliter expressiuum eius, in quo formaliter procedit & simile; expressio enim, & imago nihil aliud requirit, quàm processionem, & similitudinem: ergo, &c.

Dices ex Vasqoio *precitata disputat.* 142. 55.
cap. 4. *num.* 20. quamvis cognitio Patris, & Filij, ex qua Verbum procedit, complectatur sub se personam Spiritus Sancti, complectitur tamen ipsam vt requisitam in primo, non vt requisitam in quarto modo per se ad Verbi productionem, alioqui positis aliis omnibus, & non posita persona Spiritus Sancti, non poneretur per locum intrinsecum productio Verbi, & non solùm Spiritus Sanctus titulo productionis, & originis requireret Verbum, verùm etiam Verbum titulo productionis, & originis requireret Spiritum Sanctum cum hoc solùm discrimine, quod Spiritus Sanctus requireret Verbum titulo productionis, & originis physicæ, Verbum requireret Spiritum Sanctum titulo productionis, & originis intentionalis. Sed contra: sicuti Verbum diuinum non per se identicè, & concomitanter; sed per se formaliter, & in quarto modo procedit, vt comprehensiuum, & ex cognitione comprehensiua Patris, & Filij; ita per se formaliter, & in quarto modo procedit ex cognitione Spiritus Sancti, sine qua sicuti nequeunt Pater, & Filius cognosci sub ratione spiratoris, ita nequeunt Pater, & Filius comprehendi. Ad 56.
illud, quod additur, libenter fateor positis aliis omnibus, & non positâ personâ Spiritus Sancti, vel potius non posita cognitione personæ Spiritus Sancti, non poni per locum intrinsecum productionem Verbi, loquendo de Verbo tali, quale de facto est: item ad Verbum tale, quale de facto est, requiri titulo productionis, & originis intentionalis cognitionem Spiritus Sancti; persona verò ipsa Spiritus Sancti, verum titulo productionis, & originis, & tanquam intentionale principium Verbi, ad idem Verbum requiratur, pendet ex infra dicendis §. 13. ex quo constabit, quamvis procedat Verbum intentionaliter ex cognitione Spiritus Sancti, non posse in rigore dici, qood procedat intentionaliter à Spiritu Sancto; & consequenter non eodem modo, quo Spiritus Sanctus requirit Verbum titulo productionis physicæ, Verbum requirere Spiritum Sanctum titulo productionis intentionalis.

Aliud est cognitionē Spiritus Sancti, aliud est personam Spiritus per se in quarto modo requiri ad productionem Verbi.

§. X.

§. X.

Vtrùm Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedat ex cognitione personarum intuitiuá, An abstractiuá?

57. ASSERTVM: Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit ex cognitione intuitiua personarum, etiam Spiritus Sancti. Ita Arriaga 1. *parte disput.* 58. *sect.*4. *subsect.*1. *num.*27. De Quiros *tract.*7. *disp.*3. *sect.*2. *num.*9. Ioan. à S. Thoma *disp.* 35. *art.*2. *num.*10. &c. contra Aversam *q.*34. *sect.*3. §. *Dico quintò*, Marchinum *disput.* 37. *propos.*4. & à fortiori contra Auctores relatos in *superiori* §. pro sententia simpliciter negante Verbum formaliter procedere ex cognitione Spiritus Sancti.

Cognitio Spiritus Sancti, ex qua Verbum diuinum procedit, est intuitiua.

Probatur primò: Cognitio Spiritus Sancti pro eo signo, pro quo Verbum procedit, attingit existentiam Spiritus Sancti, quantum necesse est ad rationem cognitionis intuitiuæ; multò magis verò attingit quantum necesse est ad rationem cognitionis intuitiuæ, existentiam Patris, & Filij, de quibus minor est difficultas: ergo Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit ex cognitione intuitiuâ personarum, & Spiritus Sancti. Antecedens probatur: Cognitio Spiritus Sancti pro eo signo, &c. attingit existentiam Spiritus Sancti, vt præsentem pro eodem signo, in quo; imo vt præsentem simpliciter, quia vt aliquid sit alteri simpliciter præsens, & coëxistens, satis est, quod vnum non sit prius altero prioritate in quo; nec obstat, quod vnum sit prius altero prioritate à quo; sed hoc est attingere existentiam Spiritus Sancti, quantum necesse est ad rationem cognitionis intuitiuæ, cui vel sufficit attingere existentiam obiecti etiam præscindendo à præsentia, vel loquendo de cognitione intuitiuâ magis rigorosè, tali sufficit attingere præsentiam sibi simultaneam, nec necesse est supponere præsentiam antecedentem. Confirmatur: Actio est prior suo termino prioritate à quo, & tamen, quia non est prior eodem prioritate in quo attingit ipsum vt præsentem; neque enim actio tendit in futurum, & sicuti non datur actio indistans distantia loci, ita multò minùs dari potest actio indistans distantiâ temporis: ergo cognitio ex qua Verbum procedit, licèt sit prior Spiritu Sancto prioritate à quo, tamen quia non est prior eodem prioritate in quo, attingit ipsum vt præsentem, adeoque est intuitiua. Cognitionem, qua Verbum procedit non esse priorem Spiritu Sancto prioritate in quo probatione non indiget, cum in confesso sit apud omnes admitti non posse in diuinis ad intra prioritatem vllam maiorem prioritate à quo.

Cognitio intuitiua non debet necessariò supponere, sed satis est, quod simul habeat in eodem signo existentiam sui obiecti.

58. Dices: Si ad cognitionem intuitiuam sufficit, quod existentia obiecti, & cognitio sint simul pro eodem signo in quo; nec requiritur existentiam obiecti ad cognitionem præsupponi, sequitur scientiam diuinam, quæ est causa rerum, esse respectu talium rerum intuitiuam, non abstractiuam; esse visionem, non simplicem intelligentiam, at hoc est contra doctrinam assertam *in tract. superiore, lib.* 3. *cap.*5. §.1. ergo sequela maioris facilè probatur: Scientia diuina, quæ est causa rerum non est prior futuritione ipsarum, nisi prioritate à quo, & pro eodem signo, in quo relucent diuino intellectui, tum omnes creaturæ possibiles, tum creaturæ ab æterno futuræ, & in propriis temporum differentiis existentes. Neque enim in translatione rerum à statu possibilitatis ad statum futuritionis consumitur mora aliqua signi in quo. Sed contra: Quod scientia diuina, quæ est causa rerum, respectu talium rerum intuitiua non sit, prouenit ex eo, quod cognitio intuitiua debet habere connexionem essentialem, & necessariam cum existentiâ sui obiecti, quam connexionem nequit habere cum rebus ad extra futuris scientia, quæ est causa rerum, & quæ res antecedit, alioqui ea vi talis scientiæ existentia futurorum redderetur necessaria simpliciter, & necessitate antecedente. Quod igitur existentia futurorum debeat præsupponi ad scientiam eorundem intuitiuam, non prouenit præcisè ex natura cognitionis intuitiuæ, sed ex eo, quod existentia futurorum sit existentia libera, cum qua saluâ libertate, & contingentiâ nequit connecti scientia diuina intuitiua antecedens; at in nostro casu existentia Spiritus Sancti est existentia omninò necessaria, cui nihil obstat connecti cum scientia aliqua antecedente habente cum ipsa necessariam connexionem. Neque dicas: 59.

Scientia diuina, quæ est causa rerum, cur intuitiua non sit, et si simul habeat pro eodem signo in quo existentiam sui obiecti.

Non minùs habet essentialem connexionem cum existentia sui obiecti diuinum decretum, quàm diuina scientia, nec minùs illud est infrustrabile, quàm ista sit infallibilis; sed decretum, quamvis in nostris principiis existentiam futurorum antecedens, & prædeterminans, non impedit talis existentiæ contingentiam, & libertatem: ergo neque scientia intuitiua Dei, quamvis eandem existentiam antecederet, ipsius contingentiam, & libertatem impediret. Contra enim decretum, quamvis antecedens libertatem non impedit, quia æquiualet determinationi voluntatis creatæ, eandemque determinationem eminenter continet, vt *tract. superiori, lib.* 4. *cap.*6. §.3. latè explicabatur, at hæc non conueniunt diuinæ scientiæ, ista propterea nequit existentiam contingentem antecedere sine contingentiæ detrimento. 60.

Probatur secundò: Verbum diuinum procedit ex cognitione Spiritus Sancti perfectissima: ergo procedit ex cognitione Spiritus Sancti intuitiuâ. Antecedens patet, quia Verbum diuinum præsertim vt tale, quale de facto est, est perfectissimum: consequentia probatur. Cognitio abstractiua, quamvis non sit positiuè imperfecta, est tamē ex genere suo minùs perfecta, quàm intuitiua, quia vel est per 61.

Cognitio abstractiua, licèt non sit positiuè imperfecta, est ex genere suo minùs perfecta, quàm intuitiua.

speciē alienam, & cognitionem ex hoc capite abstractiuam, certū est dari non posse in Deo: vel est inadæquata obiecto, & cognitio ex hoc capite abstractiua, quamvis possit in aliquo sensu Deo concedi, non potest tamen concedi in ordine ad verbum adæquatè sumptum, de quo in præsenti: vel est de obiecto minus perfecto, idest carente perfectione existentiæ, & ex hoc capite cognitio Spiritus Sancti non potest esse abstractiua, quia Spiritus Sanctus non potest carere existentia, & quamvis iuxta supradicta *cap.* 1. §. 7. habeat tum actum primum, tum actum secundum existentiæ, nunquam tamen habet, aut habere potest actum primum sine secundo.

62. Dices: Ex eo, quod Spiritus Sanctus nunquam careat actuali existentiâ, nec vnquam habeat actum primum sine actu secundo, solum infertur, quod non possit cognosci sine existentia positiuè, at non infertur, quod non possit cognosci siue existentia præcisiuè. Cognosci autem sine existentia præcisiuè sufficit ad cognitionem abstractiuam; quæ ex conceptu suo non negat, quamvis non attingat existentiam. Semel deinde admisso, quod Spiritus Sanctus possit abstractiuè cognosci, videtur maximè consequens, quod debeat ita cognosci ea cognitione, quæ non præsupponit, quin potius antecedit Spiritus Sancti existentiam, qualis est cognitio, qua verbum procedit.

Spiritus Sãctus non potest cognosci abstractiuè, nisi cognitione inadæquata.

Sed contra: Instantia probat Spiritum Sanctum cognitione inadæquatâ posse abstractiuè cognosci, cognitio enim obiecti existentis eo ipso, quod existentiam non attingit, quamvis existentiam non neget, est suo obiecto inadæquata: probat item hanc cognitionem inadæquatam posse optimè esse eam, quæ Spiritus Sancti existentiam præcedat potiùs, quàm præsupponat, at non probat deinde ex cognitione inadæquata posse procedere verbum tale, quale de facto est, nimirum verbum adæquatum, & in linea verbi omnimodo perfectissimum. Quousque autem hoc non probatur nihil Aduersarij contra nos obtinent.

63. Verbum, vt tale, quale de facto est procedit ex cognitione intuitiua omnium, quæ sunt in Deo formaliter.

Ex his habes verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedere ex cognitione intuitiuâ eorum omnium, quæ sunt in Deo formaliter; quidquid enim est in Deo formaliter reducitur ad vnum ex his tribus capitibus, scilicet aut ad essentiam, aut ad attributa, aut ad personas. Superest examinandum vtrum verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedat etiam ex cognitione eorum, quæ sunt in Deo eminenter, nimirum ex cognitione creaturarum, non quidem considerando creaturas secundum purum esse eminentiale, quod habent in Deo, secundùm quod sunt ipsa essentia Dei, idemque est sub hac consideratione verbum procedere ex cognitione eorum, quæ sunt in Deo eminenter, ac procedere ex cognitione essentiæ Dei; sed considerando ipsas secundum propria prædicata formalia, vel in puro statu possibilitatis persistentia, vel ad statum futuritionis translata. Pro quo sic

---

§. II.

Vtrùm verbum diuinum vt tale, quale de facto est procedat formaliter, ex cognitione possibilium?

ASSERTVM: Verbum diuinum vt tale, quale de facto est procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi ex cognitione possibilium. Ita D. Thomas 1. *parte, quæst.* 34. *art.* 3. *in C. quæstion.* 4. *de veritate, art.* 4. *quodlib.* 4. *art* 6. D. Thomam sequuntur Thomistæ communiter, & extra Scholam Thomisticam, Suarez *de Trinitate*, *lib.* 9. *cap.* 6. *&* 7. Molina *prima parte*, *quæst.* 34. *art.* 3. *disp.* *vnica*, Lugus *lib.* 2. *disputat.* 15. *cap.* 3. Auersa *quæst.* 34. *sect.* 4. & à fortiori Auctores infra citandi pro sententia asserente verbum diuinum procedere formaliter etiam ex cognitione futurorum contra Scotum *in* 2. *dist.* 1. *quæst.* 1. §. *quantum ad primum*, *&* §. *quantum ad hoc agitur*, *& quodlib.* 14. §. *hic intelligendum est.* Cum Scoto habemus aduersarios *Scotistas* communiter, & extra Scholam Scotisticam Vasquium *prima parte*, *distinction.* 143. *cap.* 3. Arrubal. *disputation.* 125. *capit.* 5. Albertinum *tom.* 2. *in prædicamento relationis coroll.* 14. *dub.* 1. Marchinum *de Trinitate*, *disput.* 38. *propos. vnicâ*, *&c.* 64.

65. Verbum tale, quale de facto est, procedere formaliter ex cognitione possibilium probatur auctoritate D. Thomæ.

Probatur primo ex D. Thoma *prima parte*, *quæstion.* 34. *artic.* 3. *in C.* *Quia de vno actu, & se, & omnia intelligit, vnicum verbum eius est expressiuum non solùm Patris; sed etiam creaturarum*, quæstion. 4. de veritate, artic. 1. in C. *Filius ex hoc ipso, quod est verbum perfectè exprimens Patrem, exprimit omnem creaturam, & hic ordo ostenditur in verbis* Anselmi, *qui dicit, quod Pater dicendo se dicit omnem creaturam*, quodlib. 4. articul. 6. in C. *Sicut Deus eâdem scientiâ scit se, & omnia alia, ita etiam eodem verbo exprimit seipsum, & omnia alia, nec esset eius verbum perfectum*, *v* Augustinus *libro* 15. *de Trinitate*, *dicit*, *si aliquid minus esset in eius verbo, quam in eius scientia.* Quibus ex textibus non solum D. Thomam, verum etiam D. Anselmum, & D. Augustinum, pro nostro assertro stare colligitur.

Dices hisce auctoritatibus solum probari, quod verbum procedat identicè, & concomitanter ex cognitione creaturarum, tum quia in allatis textibus sermo habetur de creaturis indifferenter præscindendo à possibilibus, & futuris. Sicuti igitur iuxta mox asserenda verbum solum identicè, & concomitanter procedit ex cognitione futurorum, ita hoc solùm modo debet procedere ex cognitione possibilium: tum 66.

quia

quæ ipsemet Sanctus Doctor id alibi exprimit, *quæst. anim 4. de veritate, art. 5. in C.* ait: *Pater principaliter dicit se generando verbum suum, & ex consequenti dicit creaturas. Ideò principaliter, & quasi per se verbum refertur ad Patrem, sed ex consequenti, & quasi per accidens, refertur ad creaturas; accidit enim verbo, vt per ipsum creatura dicatur.* Non multum dissimiliter loquitur *prima parte, quæst. 37. art. 2. ad 3.* Vnde Marchinus *loco citato* putat suam opinionem nostro asserto oppositam esse expressam sententiam D. Thomæ, sicuti etiam Vasquez *loco citato*, vult pro eadem stare D. Anselmum, idque ex pluribus D. Anselmi testimoniis conatur euincere. Sed contra, ad primum dico nec in allatis textibus haberi sermonem omninò indifferentem præscindendo, &c. nec, quando sermo indifferenter haberetur, nobis obesset. Ratio primi est, quia creaturæ nomen absolutè vsurpatum potius stat pro creatura possibili, quàm pro creatura futura; quia omnis creatura est possibilis, non omnis creatura est futura; ratio secundi est, quia sermo ex terminis indifferens debet ad eam partem determinari, in qua melius verificatur. Ad secundum dico S. Doctorem solùm intendere, quod creaturæ possibiles sint obiectum secundarium, & minùs principale, quàm Pater respectu cognitionis, ex qua formaliter verbum procedit. Nec aliquid ampliùs intendit Anselmus à Vasquio relatus.

67. Probatur itē ratione.

Probatur secundò ratione: Verbum diuinum vt tale, quale de facto est, procedit formaliter, & per se perseitate quarti modi, ex cognitione adæquatè comprehensiua Dei iuxta *supradicta* §. 9. sed cognitio adæquatè comprehensiua Dei formaliter, & quatenùs cōprehensiua est, debet esse cognitio possibilium, ergo verbum vt tale, quale de facto est, &c. Minor probatur. Cognitio adæquatè comprehensiua Dei formaliter, & quatenùs comprehensiua debet perfectè cognoscere diuinam omnipotentiam, & diuinas ideas; cum hæc sint prædicata existentia in Deo formaliter, & Deo maximè intrinseca, sed nequeunt perfectè cognosci diuina omnipotentia, diuinæque ideæ, nisi simul cognoscantur possibilia propter transcendentalem respectum, essentialemque connexionem omnipotentiæ, & idearum ad ipsa, ergo.

68. Afferuntur Aduersariorum responsiones.

Mirum est, quàm varias huic efficacissimo æquè, ac communissimo argumento responsiones afferant Aduersarij: Respondent primò ad cognitionem Dei adæquatè comprehensiuam sufficere, quod cognoscantur possibilia secundùm purum esse eminentiale, quod habent in Deo, secundùm

69. quod sunt ipsa creatrix essentia Dei. Respondent secundò ad cognitionem adæquatè comprehensiuam, ex qua verbum procedit, sufficere quod attingat omne cognoscibile pro eo signo, pro quo verbum procedit; pro tali signo autem possibilia non esse cognoscibilia, seu non posse terminare diuinam cognitionem, quia quicumque respectus ad extra est posterior quocumque respectu ad intra; adeoque quæcumque cognitio respiciens possibilia est posterior cognitione respiciente verbum. Accedit quod cognitio obiecti extrinseci est instar operationis ad extra, & quæcumque operatio ad extra est posterior operatione ad intra, qua-
lis est productio Verbi. Respondent tertiò 70.
cognitionem Dei adæquatè comprehensiuam debere esse cognitionem possibilium in actu primo, quatenùs ex eo, quod sit comprehensiua Dei habet posse cognoscere possibilia, at non esse cognitionem possibilium in actu secundo, quatenùs idem actus formaliter attingat Deum, & possibilia: Cum enim possibilia sint quid posterius prædicatis formalibus Dei, nequeunt simul æquè
primò eodem formaliter actu cognosci. Re- 71.
spondent quartò diuinam omnipotentiam, diuinas ideas, aliaque diuina prædicata, debere per cognitionem Dei comprehensiuam cognosci, vt sunt entitates absolutæ, non vt sunt entitates ad extra relatiuæ, qua ratione connectuntur cum possibilibus; rationem assignant sitam in eo, quod esse entitates absolutas conuenit ipsis, vt sunt in se, esse entitates ad extra relatiuas conuenit ipsis solùm vt à nobis concipiuntur.
Respondent quintò sufficere ad verbum, 72.
quod procedat ex cognitione comprehensiua obiecti perfectissimi, & simpliciter infiniti, ad hanc autem comprehensionem non requiritur cognitio possibilium, præsertim loquendo conformiter ad doctrinam positam *in tract. superiori lib. 1. c. 5. §. 6.* vbi asserebatur Deum, & creaturas simul nullatenùs esse quid perfectius, quàm sit Deus solus. Accedit, quod non debet esse magis comprehensiua cognitio, ex qua verbum procedit, quàm cognitio, qua Deus est beatus, sed cognitio possibilium non se habet formaliter, & in quarto modo per se ad Dei beatitudinem, ergo neque se habet formaliter, & in quarto modo per se ad Verbi productionem.

73. Impugnātur Aduersariorum responsiones.

Impugnatur prima responsio, quia sicut diuina omnipotentia, diuinæque ideæ respiciunt possibilia etiam secundùm proprium esse nominale, secundùm quod sunt extra Deum, imò magis propriè respiciunt secundùm hoc esse, secundùm quod possibilia ab omnipotentia, & ideis realiter distinguuntur, quàm secundùm esse eminentiale, secundùm quod eadem possibilia cum omnipotentia, & ideis realiter identificantur; ita consequens est, quod cognitio Dei adæquatè comprehensiua debeat attingere possibilia etiam secundùm esse formale & nominale, quod habent in se ipsis extra Deum. Impugnatur secunda responsio, quia plura falsa continet. Falsum est primò possibilia pro eo signo, pro quo verbum procedit, cognoscibilia non esse; quando enim etiam essent posteriora Verbo, essent posteriora solùm posterioritate à quo: obiectum autem posterius posterioritate à quo optimè est cognoscibile per eam cognitionem, quam priorem prioritate à quo præsup-

 ponit.

ponit. Nam cognitioni abstractiuæ sufficit simultas signi in quo cum sui obiecti essētia, sicuti ea *superiori* §. cognitioni intuitiuæ sufficit simultas signi in quo cum sui obiecti existentia. Falsum est secundò quemcumque respectum ad extra esse posteriorem quocumque respectu ad intra: pro quo recolatur quod *supra capit.* 2. §. 2. *asserto tertio* dictum est in diuinis per prius dici virtutem productiuam creaturarum, quam virtutem productiuam personarum. Falsum est tertiò cognitionem obiecti extrinseci esse ad instar operationis ad extra; operatio enim ad extra dicitur, quia aliquid ad extra ponit, non præcisè, quia aliquid ad extra attingit. Impugnatur tertia responsio, quia quod communiter dicitur, relatiua (qualia sunt diuina omnipotentia, & possibilia; diuinæ ideæ, & possibilia) sunt simul cognitione, procedit de cognitione in actu secundo, præsertim respectu diuini intellectus, respectu cuius omnis actus primus est simultaneus suo actui secundo, adeóque si cognitio comprehensiua Dei est simultanea actui primo cognitionis possibilium, non potest non esse simultanea actui secundo cognitionis eorundem. Nec ad probandum oppositum rectè adducitur possibilia esse posteriora prædicatis formalibus Dei; cum hoc iam sit impugnatum in impugnatione superioris responsionis: Impugnatur quarta responsio, quia malè supponit diuinam omnipotentiam, diuinasque ideas, vt sunt in se, esse entitates absolutas; & solum, vt à nobis concipiuntur, esse entitates ad extra relatiuas; sæpius enim dictum est dari in Deo relationes reales etiam ad extra. Impugnatur quinta responsio, quia cognitio comprehensiua obiecti perfectissimi, & simpliciter infiniti, habentis cum obiecto finito essentialem connexionem, & transcendentalem relationem, debet necessario tale obiectum finitum simul attingere titulo connexionis, & relationis; si minus titulo perfectionis: Impertinens propterea est in præsenti, quod Deus, & creaturæ sint, vel non sint aliquid perfectius: & sicuti propter identitatem diuinæ essentiæ cum relationibus originis nequit adæquatè comprehendi diuina essentia non cognitis relationibus originis, etiam in sententia afferente relationes originis nullam addere perfectionem essentiæ, & relationes originis simul cum essentia non esse quid perfectius solâ essentiâ; ita propter essentialem connexionem Dei cum creaturis possibilibus nequit adæquatè comprehendi Deus non cognitis possibilibus, etiamsi possibilia, & Deus non sint quid perfectius Deo solo. Deinde possibilia, & Deum non esse quid perfectius Deo solo, verum est loquendo formaliter, secus loquendo consecutiuè; nam impossibilitatis possibilibus non quidem formaliter, bene tamen consecutiuè esset in Deo minor perfectio, quia consecutiuè deficeret in Deo perfectio omnipotentiæ, perfectio idearum, imo deficeret Deus ipse, & nulla, nedum minor perfectio in Deo permaneret. Impugnatur tandem quod additur de cognitione, qua Deus est Beatus, hæc enim quamvis identicè non debeat esse minus comprehensiua, quam ea, ex qua verbum procedit; formaliter tamen, & in quarto modo per se est minus comprehensiua, imo comprehensiua non est; quia Deus beatur cognitione, vt intuitiua summi boni, non vt comprehensiuâ: Verbum verò vt tale, quale de facto est, procedit ex cognitione, vt comprehensiua. Cum igitur cognitio, vt comprehensiua Dei feratur formaliter in possibilia, non sic cognitio vt intuitiua summi boni, mirum non est cognitionem possibilem se habere formaliter, & in quarto modo per se ad verbi processionem; non sic verò, sed identicè solùm, & in primo modo per se ad Dei beatitudinem.

In Deo cognitio obiecti extrinseci non est ad instar operationis ad extra.

75.

76.

Deus sine creaturis esset quid minus perfectū consecutiuè non formaliter.

77.

Cur cognitio possibilium se habeat formaliter ad verbi processionem, non ad Dei beatitudinem.

78.

Probatur tertiò destruendo potissimum fundamentum sententiæ oppositæ, quod sic proponitur à Marchino *loco citato*, illud, ex cuius cognitione per se producitur verbum, debet habere tantam necessitatem essendi, quantam habet ipsum verbum; sed possibilia non habent tantam necessitatem essendi, quantam habet ipsum verbum, ergo verbum per se non producitur ex possibilium cognitione. Maior probatur, quia productio debet habere tantam necessitatem, quantam id quod producitur, nec potest productum esse magis necessarium suâ productione. Minor etiam probatur, quia possibilia habent necessitatem dependentem à Deo, & per participationem, verbum habet necessitatem à se, & per essentiam. Huic fundamento, & argumento destructionem, & solutionem suppeditat doctrina tradita *tractat. superiori lib.* 4. *cap.* 3. §. 2. secundùm quam necessitas vt opposita contingentiæ (de qua necessitate maximè verificatur productum non posse esse magis necessarium sua productione) tanta est in rebus possibilibus, quanta in Verbo, licèt sub aliqua alia ratione ad rem præsentem impertinenter sit maior in Verbo, quam in rebus possibilibus.

Necessitas vt opposita contingentiæ tanta est in rebus possibilibus, quanta in verbo.

79.

Ex dictis habes rationem obiecti secundarij, sicuti nihil obest possibilibus quin formaliter, & per se terminent cognitionem adæquatè comprehensiuam, ita iisdem nihil obesse, quin formaliter, & per se terminent cognitionem productiuam verbi vt talis, quale de facto est; nam eorum cognitio, sicuti est productiua verbi adæquatè comprehensiui, ita est in se ipsa formaliter Dei adæquatè comprehensiua. Possibilia igitur dicuntur obiecta secundaria, non quia secundario, & quasi per accidens terminent cognitionem, qua Deus comprehenditur, aut verbum producitur, sed quia ad talem cognitionem se habent vt obiectum purè terminatiuum; non vt motiuum, & specificatiuum, cui soli tribuitur denominatio obiecti primarij.

Quomodo possibilia quamvis sint obiecta secundaria non se habeant secundario ad verbi productionem.

§. XII

§. XII.

Vtrùm verbum diuinum vt tale, quale de facto eſt, procedat formaliter ex cognitione futurorum?

Verbum diuinum vitale, quale de facto eſt, nō procedit formaliter ex cognitione futurorū.

80. ASSERTVM: Verbum diuinum vt tale, quale de facto eſt, non procedit formaliter, & per ſe perſeitate quarti modi ex cognitione futurorum. Ita Scotiſtæ, Thomiſtæ, & maior pars recentiorum locis citatis in aſſertis ſuperioribus contra Valentiam *prima parte, diſputatione* 2. *quæſtione* 8. *punct.* 1. §. *Reſpondeo igitur.* Arriagam *diſputatione* 52. *ſect.* 4. *ſubſec.* 3. De Quiros *tractat.* 7. *diſputatione* 38. *ſection.* 3. Ruiz *diſputatione* 63. *ſect.* 4. Zunigam *quæſtione* 34. *diſputatione* 9. *dub.* 7. alioſque nonnullos. Pro maiore intelligentia, & faciliore probatione aſſerti

81. Aduerte nomine cognitionis futurorum non intelligi in præſenti ſcientiam ſimplicis intelligentiæ futurorum cauſatiuam, ſed ſcientiam viſionis futurorum intuitiuam, quæ etiam ſolet ſimpliciter nuncupari ſcientia libera. Differt autem ſcientia libera à neceſſaria in diuinis eo proportionaliter modo, quo differt velle liberum à velle neceſſario, differt ſcilicet, vt *tractat. ſuperiore lib.* 4. *cap.* 1. §. 8. aſſerebatur, terminatiuè ſolùm, & in attingendo, non entitatiuè, & in eſſendo, & ſicuti velle liberum non eſt noua entitas, ſeu noua perfectio virtualiter diſtincta, & virtualiter ſuperaddita velle neceſſario, ſed eſt eadem prorsùs entitas actus neceſſarij attingentis, & ſe extendentis ad obiectum contingens; ita proportionaliter ſcire liberum non eſt noua entitas, &c. Hinc fit diuerſimodè diſtingui in Deo ſcientiam poſſibilium à ſcientia diuinorum attributorum, v. g. ac diſtinguatur ſcientia futurorum à ſcientia poſſibilium, nam ſcientia poſſibilium eſt diſtincta virtualiter entitas, & perfectio ab entitate, & perfectione ſcientiæ attributorum. Scientia verò futurorum eſt diſtincta à ſcientia poſſibilium ſolùm ſecundùm terminationem, & attingentiam obiecti, non ſecundùm entitatem, & perfectionem intrinſecam actus, licet ſecundùm noſtrum modum intelligendi, & explicandi diuina ad inſtar humanorum, diſcurramus de ſcientia libera diuina, tanquam de actu virtualiter diſtincto à ſcientia neceſſaria etiam entitatiuè, & in eſſendo. His animaduerſis aſſertum

Scire liberū, & ſcire neceſſarium quomodo differant in diuinis.

82. Probatur primò: Quod eſt ſimpliciter, & abſolutè neceſſarium, non poteſt formaliter, & per ſe procedere ex aliquo ſimpliciter libero, & neceſſario ad ſummum neceſſitate ſuppoſitionis, ſed Verbum diuinum adæquatè ſumptum vt tale, quale de facto eſt, eſt ſimpliciter, & abſolutè neceſſarium; cognitio ſeu ſcientia futurorum eſt libera ſimpliciter, & neceſſaria ad ſummum neceſſitate ſuppoſitionis, ergo Verbum diuinum vt tale, quale de facto eſt, non procedit, imò nec poteſt procedere, &c. Maior probatur tum in vniuerſum, quia non poteſt eſſe maior neceſſitas in eo, quod producitur, quàm in eo, ex quo producitur formaliter, & per ſe; hæc enim duo neceſſe eſt eſſe eſſentialiter connexa, ex duobus autem eſſentialiter connexis nequit vnum eſſe magis neceſſarium alio, tum ſpecialiter in diuinis, vbi quod neceſſarium eſt, eſt prius libero: Nequit igitur quod neceſſarium eſt formaliter, & per ſe procedere ex libero. Hanc probationem ex Verbi diuini neceſſitate, & futurorum contingentia deſumptam, adeò efficacem cenſuit Vaſquez *prima parte, diſputatione* 13. *capite* 1. *numero* 1. vt dicere non dubitauerit: Nullus erit tam hebes ingenio, qui non videat creaturas futuras hoc modo ad generationem filij ſpectare non poſſe. Nihilominùs hoc argumento aliqui recentiores non terrentur, ipſique adhibent reſponſionem primo quidem aſpectu facilem, ſed ſi attentiùs conſideretur, difficilem, & vel reddentem ferè inexplicabilem proceſſionem Verbi, ſicuti ferè inexplicabilis eſt conditio actuum liberorum Dei; vel aliis grauiſſimi ponderis difficultatibus ſubiacentem.

Neceſſaria in diuinis ſunt priora liberis.

Reſpondent igitur primò nonnulli, inter quos Arriaga *diſputatione præcitata, numero* 34. Verbum diuinum eſſe quidem neceſſarium, quatenùs eſt verbum neceſſariorum, ſeu quatenùs exprimit neceſſaria; quatenùs verò eſt verbum futurorum futura exprimens eſſe liberum, & contingens non minus, & eodem modo, quo ipſa ſcientia libera: ideò ſub hac ratione optimè ex ſcientia libera formaliter, & per ſe procedere. Hac reſponſione non ſoluitur, ſed deglutitur difficultas, dum admittitur verbum diuinum liberum, & contingens, proceſſio ad intra libera, & contingens. Nec eſt eadem ratio de ſcientia; nam (præter quam quod ſcientia futurorum eſt quidem ſcientia libera, & ſcientia contingentium, at non eſt ſcientia contingens, cum non habeat indifferentiam ad eſſe, & non eſſe) ad ponendam in Deo ſcientiam liberam tum certitudine fidei, tum euidentia rationis naturalis cogimur, ideò excuſabiles ſumus, dum talem ſcientiam aſſerimus, hic ipſam explicare vix poſſimus: at ad ponendum verbum liberum nec fides, nec ratio cogit, ideò aſſerere verbum liberum, & difficultatem ſcientiæ liberæ ad verbum transferre, eſt voluntariè, & conſequenter inexcuſabiliter reddere ferè inexplicabilem diuini Verbi proceſſionem: Deinde huius reſponſionis falſitas directè conſtabit ex ſecunda aſſerti probatione mox ſubiicienda. 83.

Admittere verbum diuinum liberum, & contingens eſt deglutire, nō ſoluere difficultatem.

Reſpondent

84. Reſpondent ſecundo nonnulli alij, quorum Antesignanus eſt De Quiros *diſp. præcit. ſect.* 7. ſupponendo poſſe aliquid totaliter, & completè exiſtens reproduci, & recipere eſſe a nouo concurſu vltra totalem, etiamſi hic nouus concurſus ſupponat antecedentem concurſum totalem, & ex vi huius antecedenter exiſtens id, quod reproducitur. Exemplificant hoc in Chriſto Domino, qui in ſententia valde probabili, & à nobis etiam indicata *ſuperiore libro capit.* 3. §. 7. totaliter, & completè in propria ſpecie exiſtens ſub ſpeciebus Euchariſticis reproducitur nouo concurſu non ſolum ſupponente eundem Chriſtum antecedenter exiſtentem, verum etiam dependenter ab ipſo Chriſto tanquam à cauſa aut phyſica, aut ſaltem morali. Hanc doctrinam transferunt ad præſens inſtitutum dicendo procedere quidem verbum, ſeu produci ſimpliciter, & completè ex ſcientia neceſſaria; produci tamen etiam ex ſcientia libera tanquam ex ſecunda productione, quomodo ſuſtinetur ex vna parte, quod verbum formaliter procedat ex ſcientia futurorum, & ex alia, quod ſit totum neceſſarium, & totum ſimul procedat proceſſione neceſſaria. Item quod neceſſaria ſint priora liberis, & ſimul libera ſint priora neceſſariis quoad diuerſas productiones, quoad primam ſcilicet productionem neceſſaria ſint priora, quoad ſecundam ſint priora libera. Tandem quod verbum ſit formaliter ex cognitione futurorum, & tamen fuiſſet, etiam ſi futura non fuiſſent, quia quod terminat primam, & ſecundam productionem fuiſſet etiam ſi ſecunda productio, qualis eſt illa, qua verbum ex futurorum cognitione procedit, non

85. fuiſſet. In hac reſponſione non diſplicet doctrina, quæ ſupponitur: diſplicet tamen ipſius vſus in ſubiecta materia, & modus, quoad præſens inſtitutum doctrina illa transfertur. Primò quia nomen reproductionis malè ſonat in diuinis ad intra, nam non videtur intelligibilis reproductio, quin habeatur productio, vel in diuerſo tempore, vel in diuerſo loco; in diuinis autem ad intra æternitas, & immenſitas repugnant cum poſſe produci, vel in diuerſo tempore, vel in diuerſo loco. Secundò quia admittere verbum diuinum ſecunda productione, ſeu reproductione procedens ex ſcientia libera futurorum, non eſt negare contingentiam, & libertatem in verbo, ſed eſt addere reproductionem; eſt igitur potius augere, quam ſoluere difficultatem. Tertiò quia poſito, vt ponit hæc reſponſio, quod verbum diuinum totaliter, & completè producatur ex ſcientia neceſſaria, nulla eſt neceſſitas aſſerendi ſecundam productionem ipſius ex ſcientia libera. Nam neque eſt neceſſaria talis ſecunda productio, vt verbum exiſtat, quia iam ſupponitur per primam productionem totaliter, & completè exiſtens. Neque vt verbum ſit expreſſiuum futurorum, quia non eſt neceſſe ponere verbum expreſſiuum futurorum formaliter, & ex vi productionis. Neque vt in ſcientia libera reluceat fœcunditas, quia ſicuti ſcientia libera non addit entitatem, & perfectionem intrinſecam ſcientiæ neceſſariæ; ita nec eſt neceſſe, quod addat ſcientiæ neceſſariæ fœcunditatem, vt in ſequenti probatione magis vrgeo.

Reproductio in diuinis ad intra malè ſonat.

Nulla eſt neceſſitas ponẽdi productionem ſecundam verbi ex ſcientia libera futurorum.

Probatur ſecundò: Verbum diuinum non poteſt formaliter, & per ſe procedere, niſi ex cognitione fœcunda, ſed cognitio futurorum, ſeu ſcientia liberi in diuinis formaliter, & ſecundùm illud, quod addit ſcientiæ neceſſariæ, fœcunda non eſt, ergo verbum diuinum non procedit formaliter, &c. Maior patet, quia verbum nihil eſt aliud, quam fœtus cognitionis fœcundæ, & quando poſſet verbum etiam à cognitione non fœcunda produci, nulla eſſet ratio diſtinguendi cognitionem fœcundam à cognitione non fœcunda, & malè communiter diceretur Filium, & Spiritum Sanctum in diuinis non producere Verbum, quia habent cognitionem non fœcundam. Minor probatur: fœcunditas diuina ad intra debet eſſe perfectio Deo intrinſeca, nec poteſt eſſe pura terminatio extrinſeca, cum nihil aliud ſit talis fœcunditas, quam virtus productiua, ſiue principium quo diuinarum perſonarum; quis autem dicat talem virtutem poſſe eſſe terminationem extrinſecam? Sed ſcientia libera formaliter, & ſecundum illud, quod addit ſcientiæ neceſſariæ, eſt pura terminatio extrinſeca, non noua perfectio Deo intrinſeca, vt enim ſuo loco tradebatur, nulla perfectio libera in eſſendo, & indifferens ad eſſe, & non eſſe eſt intrinſeca Deo, ergo. Hinc De Quiros *diſput.* 38. *præcit.* Licet abſolutè doceat verbum procedere formaliter ex cognitione futurorum, præmittit tamen *numero* 2. quæſtionem intelligendam poſita libertate Deo intrinſeca ſecundùm illud, quod liberum addit neceſſario. 86.

Scientia libera in diuinis ſecundum ſe ipſã formaliter non eſt fœcunda.

Dices: Imò ex eo, quod ſcientia libera in Deo non ſit noua perfectio, intrinſeca, ſed ſit entitatiuè, & in eſſendo ipſiſſima ſcientia neceſſaria, euidentius eſt verbum procedere formaliter, & per ſe ex ſcientia libera futurorum. Enimverò juxta hanc doctrinam, ſcientia neceſſaria poſſibilium, & ſcientia libera futurorum nullatenus diſtinguitur ſecundùm illud, quod dicunt intrinſecum Deo, ergo neque diſtinguuntur procedere ex ſcientia poſſibilium, & procedere ex ſcientia futurorum, ergo cum ſupra aſſertum ſit verbum procedere per ſe, & formaliter ex ſcientia poſſibilium, conſequens eſt procedere per ſe, & formaliter etiam ex ſcientia futurorum. Sed contra: Non ſit quæſtio vtrum verbum procedat ex ſcientia libera, ſub ea ratione, ſub qua hæc nullatenus diſtinguitur à neceſſaria, & ſub qua quæſtio *huius* §. nullatenus quoad rem eſſet diuerſa à quæſtione §. *præcedentis*, bene tamen vtrum procedat ex ſcientia libera ſecundùm illud, ſecundum quod ſcientia libera formaliter differt à neceſſaria, & vi cuius ponatur in verbo aliquod prædicatum intrinſecum, quod in ipſo non poneretur præciſè 87. 88.

ctsè ex vi scientiæ necessariæ; comparatur enim in præsenti scientia libera ad necessariam, seu scientia futurorum ad scientiam possibilium eodem ferè modo, quo scientia possibilium ad scientiã attributorum, scientia attributorum ad scientiam essentiæ, scientia essentiæ ad scientiã personarum; sicuti igitur quælibet ex his scientiis ita se habet, vt ex vi ipsius, quatenùs contradistinctæ à reliquis specialis perfectio intrinseca Verbo accedat, ita etiam, vt dici posset procedere ex scientia futurorum, deberet ex vi istius, quatenùs contradistinctæ à reliquis, & præcipuè à scientia possibilium specialis perfectio intrinseca Verbo accedere, quod verificari non potest, nisi ipsa in se importet specialem perfectionem intrinsecam formaliter distinctam à perfectione importatâ per scientiam possibilium. Ecce quomodo ex eo, quod scientia libera non sit noua perfectio Deo intrinseca distincta à perfectione scientiæ necessariæ, rectè probatur verbum non procedere formaliter, & per se ex scientia libera.

89. Quomodo verbum sit expressiuum futurorum.

Ex his habes quomodo verbum non sit formaliter ex vi productionis expressiuum futurorum, tale scilicet non est, quia non communicatur ipsi ex vi productionis aliqua perfectio specialiter ordinata ad futurorum expressionem: est tamen expressiuum futurorum identificè, & concomitanter; quia expressio possibilium est indifferens ad repræsentanda ipsa in quocumque statu, & per hoc præcisè, quod hæc potius, quàm illa transeant ad statum futuritionis, est expressio horum potius, quàm illorum futurorum, sicuti simplex intelligentia fit visio, scientia possibilium fit scientia futurorum per hoc præcisè, quod aliqua possibilia euadant futura. Diligenter igitur aduertendum est non negari à nobis in quocumque sensu, quod verbum procedat formaliter ex scientia futurorum, quod Verbo conueniat formaliter ex vi processionis expressio futurorum, sed solùm in eo sensu, in quo agitatur præsens quæstio, in quo scilicet scientia futurorum, & expressio futurorum sumitur secundùm illud formaliter, secundùm quod distinguitur à scientia, & expressione possibilium, seu à scientia, & expressione necessaria.

90. Infinitas scientiæ liberæ Dei nõ infert fœcũditatem diuersam à fœcunditate scientiæ necessariæ.

Habes insuper ex infinitate scientiæ liberæ non rectè probari, quamvis huic probationi plurimùm fidat Arriaga *disp.* 52. *præcit. num.* 33. ipsius fœcunditatem in ordine ad Verbi productionem. Enimverò dato quod ex scientiæ infinitate arguatur fœcunditas, non potest tamen argui ex infinitate fœcunditas sub diuersa ratione ab ea, sub qua scientiæ conuenit infinitas. Cum igitur ex supradictis scientiæ liberæ non cõueniat perfectio, & infinitas Deo intrinseca diuersa à perfectione, & infinitate scientiæ necessariæ, non potest argui ex scientiæ liberæ infinitate fœcunditas diuersa à fœcunditate scientiæ necessariæ; & sicuti scientia libera non addit scientiæ necessariæ nouam infinitatem Deo intrinsecam, ita nec debet addere nouam fœcunditatem.

Mitto hîc plura alia argumenta, quæ ad assertæ veritatis probationem vrgeri possent, quibus ipsimet Aduersarij fatentur se grauiter premi; ideò occupantur magis in tuenda propria sententia ab argumentis oppositis, quàm in eadem positiue probanda, aut in nostra sententia impugnanda, & quisquis attentè perpenderit tum obiectiones, quas sibi ipsis Arriaga, & De Quiros *locu præcit.* opponunt; tum responsiones, quas talibus obiectionibus adhibent, facilè coniiciet præponderare obiectiones responsionibus, & ex ipsismet aduersariis erui posse fundamẽta firmiora pro nostra, quam pro ipsorũ sententia. 91.

Pro huiusce §. complemento dubitari potest, vtrùm hucvsque dicta procedãt de scientia quorumcumque futurorum etiam conditionatorum, præsertim loquendo in sententia astruente pro futuris conditionatis contingentibus specialem scientiam mediam inter simplicem intelligentiam, ac visionem, & tum à simplici intelligentia, tum à visione aliqualiter distinctam. Respondetur verbum diuinum procedere quidem per se, & formaliter ex scientia futurorum conditionatorum necessariorum, at non ex scientia futurorum conditionatorum contingentium, etiamsi pro istis specialiter astrueretur scientia media aliqualiter distincta à simplici intelligentia, & visione. Prima pars responsionis probatur ex eo, quod scientia futuri conditionati necessarij, in quo scilicet conditio habet necessariam connexionem cum re, quæ ipsi substernitur, vt si erit homo, erit rationalis; est scientia obiecti omninò necessarij, adeóque est scientia omninò necessaria, & pars simplicis intelligentiæ, ergo eodem modo, quo *superiori* §. assertum est verbum procedere ex scientia possibilium, asserendum est in præsenti procedere ex scientia cõditionatorum necessariorũ. Secunda pars est non solùm contra eos, contra quos positum est superius assertum, verùm etiam contra alios nonnullos, inter quos Molinam recenset De Quiros *prima parte, tract.* 7. *disput.* 38. *sect.* 1. *num.* 5. probatur tamen facilè ex supradictis: Verbum non procedit formaliter ex scientia futurorum absolutorum, quia talis scientia est libera, sed etiam est libera scientia conditionatorum contingentium, ergo neque procedit ex scientia conditionatorum contingentium. De Quiros *sect. mox citata, numero* 8. respondet scientiam conditionatorum contingentium, seu scientiam mediam esse quidem liberam libertate contingentiæ, quatenùs est de obiecto contingenti, at non esse liberam libertate electionis, quatenùs sit de obiecto supponente liberam determinationem Dei eligentis; qua ratione est libera scientia futurorum absolutorum, ideò illam scientiam esse istâ priorem, & facilius sustineri posse verbum ex illâ, quàm ex istâ procedens. Contra tamen: esset alicuius momenti responsio, si negaretur verbum procedere ex scientia futurorum absolutorum præcisè, quia futura supponunt liberam electionem Dei, quæ libera ele-

92.

93. Verbũ procedit formaliter ex sciẽtia conditionatorum necessariorum.

94. At non ex scientia cõditionatorũ contingentium.

GGgg ctio

ctio cum debeat esse indiuisibiliter à tota Trinitate sit posterior Verbo, quod quidem contra scientiam contingentium conditionatorum solâ libertate contingentiæ liberam non militatet: At non hac de causa negatur verbum procedere ex cognitione futurorum absolutorum, sed ex eo, quod istorum scientia fit de obiecto contingenti, & non superaddat scientiæ necessariæ perfectionem aliquam Deo intrinsecam, quæ duo optimè militant contra scientiam conditionatorum contingentium, ideò, &c.

§. XIII.

Virùm verbum diuinum sit imago intentionalis eorum omnium, ex quorum cognitione formaliter procedit?

95. ASSERTVM: Verbum diuinum non est imago intentionalis eorum omnium, ex quorum cognitione formaliter procedit, sed est propriè imago intentionalia solius primæ personæ, seu solius Patris. Ita Io. à S. Thoma *1. parte, quæst. 33. disput. 15. art. 5. num. 26.* Lugus *lib. 2. disp. 16. cap. 4. numero 2.* Arriaga *disp. 52. sect. 3. num. 16. & 19.* Auersa *quæst. 35.* alijque Theologi communiter.

Verbum est imago solùm obiecti, ex quo procedit tanquam ex obiecto motiuo.

Probatur prima pars: Verbum diuinum est imago intentionalis solùm illius obiecti, ex cuius tanquam ea obiecti motiui cognitione procedit, sed non ea omnia, ex quorum cognitione verbum diuinum formaliter procedit, se habent tanquam obiecta motiua respectu ipsius, ergo verbum diuinum non est imago intentionalis eorum omnium, &c. Maior probatur, verbum diuinum est imago intentionalis solùm illius obiecti ex quo procedit tanquam ex principio intentionaliter, & obiectiuè influente; est enim de conceptu generico imaginis produci, & de conceptu imaginis intentionalis produci intentionaliter à suo exemplari iuxta *supradicta* §. a. sed esse principium intentionaliter, & obiectiuè influens conuenit soli obiecto motiuo, non obiecto purè terminatiuo, ergo. Minor etiam primi argumenti probatur, & quidem quoad possibilia satis per se constat ipsa non posse esse obiectum influens in diuinam cognitionem; nam, præter quod aliquid ad extra nequit esse principium influés in diuinos actus, possibilia habent esse solùm nominale, non existentiale; ad influendum autem etiam solùm obiectiuè, & intentionaliter requiritur esse existentiale: quoad attributa, & personas est aliqua maior difficultas præsertim loquendo cohærenter ad doctrinam positam *in superiori tract. lib. 3. cap. 2.* §. a. vbi dictum est obiectum primarium, & motiuum diuini intellectus esse omnia prædicata existentia in Deo formaliter, nimirum essentiam, personas, & attributa. Nihilominùs aduerte nos ibi ita concessisse personis, & attributis, rationem obiecti motiui, vt simul diuinæ essentiæ concesserimus rationem obiecti motiui non solùm respectu sui ipsius, verùm etiam respectu tum personarum, tum attributorum. Hinc fit diuinum intellectum attingere posse diuinas personas exercente rationem obiecti motiui solà diuinà essentiâ, eandemque rationem non exercentibus personis. Hoc posito sentio non solùm possibilia, sed neque personas Verbi, & Spiritus sancti se habere tanquam obiecta motiua respectu cognitionis, ex qua verbum procedit. Ratio est, quia obiectum motiuum nequit esse posterius posterioritate à quo eà cognitione, respectu cuius est obiectum motiuum, sed persona Verbi, & multo magis persona Spiritus sancti, est posterior posterioritate à quo eà cognitione, ex qua verbum formaliter procedit, ergo persona Verbi, & Spiritus sancti nequit esse obiectum motiuum respectu talis cognitionis. Minor patet, quia quidquid est ab aliquo est posterius posterioritate à quo respectu illius, sed verbum est à cognitione, à qua procedit; Spiritus sanctus est à Verbo: ergo persona Verbi, & molto magis persona Spiritus sancti, quæ est posterior verbo, est posterior posterioritate à quo eà cognitione, ex qua verbum formaliter procedit. Maior probatur, obiectum motiuum est prius prioritate à quo eà cognitione, respectu cuius est obiectum motiuum; esse enim principium talis cognitionis dicit esse id, à quo est talis cognitio, ergo nequit esse eadem cognitione posterius posterioritate à quo; repugnat enim mutua prioritas non solùm in quo, verum etiam à quo; repugnat non solùm quod duo sint sibi inuicem causæ, verùm etiam quod duo sint sibi inuicem principia.

96. Persona Verbi, & Spiritus sancti nõ sunt obiectũ motiuũ cognitionis ex quo verbum procedit.

Repugnat mutua prioritas à quo.

97. Dices: Vt verbum sit imago alicuius obiecti non est necesse, quod producatur immediatè à tali obiecto, sed sufficit quod producatur à specie propria talis obiecti, at diuina essentia est eminentissimo modo species propria tum creaturarum possibilium, tum personarum Verbi, & Spiritus sancti, alioqui nec repræsentaret quidditatiuè creaturas possibiles, nec intuitiuè personas Verbi, & Spiritus sancti; ergo vt verbum diuinum sit imago tum possibilium, tum personarum sufficit, quod procedat ex cognitione diuinæ essentiæ exercentis munus speciei, & obiecti motiui etiam respectu possibilium, & personarum. Sed contra: Vt verbum sit imago, sufficit quod producatur à specie obiecti, quando talis species potest ab obiecto produci, & vel est actu ab obiecto producta, vel speciei ab obiecto productæ æquiualés, quomodo in Angelis verbum procedens à specie infusa est imago obiecti, per speciem infusá repræsentati: at verò quando aliqua species nullatenùs potest ab obiecto produci, sicuti nec potest produci à possibilibus, nec à personis Verbi, & Spiritus sancti pro eo signo, pro quo verbum procedit, tum verbum procedens ex specie alicuius obiecti

98.

Verbũ procedens ex specie obiecti quando nam sit talis obiecti imago.

iecti non est imago obiecti per talem speciem repræsentati. Ratio est, quia verbum ex tali specie procedens neque immediatè, neque mediatè, neque formaliter, neque æquiualenter producitur ab obiecto per speciem repræsentato: producitur verò mediatè ab obiecto verbum procedens ex specie ab ipso obiecto producta, producitur ab obiecto æquiualenter verbum procedens ex specie infusâ quidem, producibili tamen ab obiecto, & propterea æquiualenti speciei ab obiecto productæ.

99. Ex his habes personas Verbi, & Spiritus sancti respectu cognitionis ad se ipsas terminatæ sub aliqua ratione exercere munus obiecti motiui, sub aliqua alia non. Exercent munus obiecti motiui sub ea ratione, sub qua talis cognitio sumitur vt subsequens ipsas personas Verbi, & Spiritus sancti, vt ab iisdem non minùs, quàm à Patre elicita, vt essentialis, & communis, ac conueniens Verbo, & Spiritui sancto æquè, ac Patri; & sub hac ratione verificatur quod alibi dictum est, non solùm essentiam, verùm etiam personas esse obiectũ motiuum diuini intellectus. Non exercent munus obiecti motiui sub ea ratione, sub qua talis cognitio sumitur vt antecedens ipsas personas Verbi, & Spiritus sancti; vt notionalis, & propria Patris. Nec refert, quod cognitio notionalis, & essentialis in diuinis, vt *superiore lib. cap. 3. §. 5.* sint vnus prorsùs, & idem actus. Non refert inquam, quia sicuti hoc non obstante solùm vt notionalis, non vt essentialis habet verbum pro termino producto, ita eodem non obstante solùm vt essentialis, non vt notionalis habere poterit personas Verbi, & Spiritus sancti pro principio intentionaliter producente, seu pro obiecto motiuo.

Personæ Verbi, & Spiritus sancti sub diuersa ratione sunt & nõ sunt obiectum motiuum diuinæ cognitionis.

100. Probatur secunda pars: Quod scilicet verbum sit imago intentionalis solius primæ personæ, seu solius Patris, pro quo aduerto sumi hic Patrem adæquatè prout scilicet includit essentiam, attributa, & paternitatem, vnde ly *solius* ponitur præcisè ad excludẽdas creaturas possibiles, & personas Verbi, ac Spiritus Sancti, quas, & creaturas verè excludendas esse iam probatum est, sicque in præsenti ad probandum verbum esse imaginem intentionalem solius Patris sufficit probare ipsum verè esse imaginem intentionalem Patris, quod statim præsto. Verbum diuinum est intentionaliter repræsentatiuum Patris ex vi processionis intentionalis ab ipso, ergo verbum diuinum verè est intentionalis imago Patris. Consequentia patet *ex supradictis §. 2.* antecedens quoad primam partem euincitur ex eo, quod iam probatum est verbum procedere formaliter ex cognitione Patris: quoad secundam sic probatur esse ex vi processionis intentionalis ab aliquo obiecto est procedere ex cognitione ipsius tanquam principij intentionaliter influentis, & obiecti motiui, sed verbum diuinum ita procedit ex cognitione Patris, ergo est ex vi processionis intentionalis a Patre. Minor probatur: Pater non solùm secundùm essentiam, verùm etiam secundum paternitatem, & attributa est obiectum motiuum diuinæ cognitionis iuxta *doctrinam præcitatam, ex tractat. superiore*, & cum non habeat posterioritatem a quo respectu cognitionis vt notionalis, ex qua formaliter verbum procedit, sicuti talem posterioritatem habent filius, & Spiritus sanctus, nihil impedit, quin munus obiecti motiui exerceat etiam respectu cognitionis vt notionalis, ex qua verbum procedit: Nec eadem ratio quoad hoc obstat in Patre, quæ in filio, & Spiritu sancto, ergo verbum diuinum verè procedit ex cognitione Patris, tanquam principij intentionaliter influentis, & obiecti motiui.

Verbum diuinum est imago intentionalis solius Patris.

Pater est obiectum motiuũ cognitionis notionalis, ex qua procedit verbum.

101. Aduerte hic, quod etiamsi diceretur, vt multi dicunt solam diuinam essentiam esse obiectum motiuum diuinæ cognitionis, non propterea verbum esset imago intentionalis solius essentiæ; sed adhuc posset, & deberet dici imago intentionalis Patris. Ratio est, quia paternitas, quamvis non esset principium obiectiuè influens in cognitionem, ex qua formaliter verbum procedit, esset tamen conditio ex parte talis principij requisita, sine qua, sicuti nec essentia, nec cognitio haberet vllam realem distinctionem a verbo, ita nec verbum posset aut realiter produci à cognitione, aut realiter repræsentare essentiam. Potest hoc à subiecta materia non multum recedendo exemplificari in prærogatiua imaginis naturalis. Dicitur enim secunda persona imago naturalis Patris, non essentiæ, quia licèt essentia, non paternitas, exerceat munus principij naturaliter productiui, ex parte tamen talis principij omninò requiritur paternitas tanquam conditio, sine qua sicuti non habetur in tali principio realis distinctio, ita non haberetur in tali principio realis productio, nec termino producto conueniret prærogatiua realis imaginis.

Etiamsi tamẽ obiectũ motiuum non esset, adhuc verbum esset ipsius imago.

102. Ex his habes primò imaginem naturalem, & imaginem intentionalem in diuinis seruare maximam proportionem, maximamque coniunctionem; non solùm enim vtraque conuenit soli secundæ personæ, sed etiam vtraque eidem conuenit respectu solius primæ personæ, & siue de imagine naturali, siue de intentionali sermo sit, simpliciter verificatur: Sola secunda persona est imago & solius primæ personæ est imago.

Sola secunda persona est imago, & solius primæ est imago.

Habes secundò Sanctum Doctorem *qu. 4. de veritate, art. 5. ad 2.* rectè tradere quod verbum diuinum dici possit verbum creaturæ, at non verbum à creatura: Est scilicet verbum creaturæ, quatenùs est creaturarum expressiuum, ipsasque habet pro obiecto terminatiuo, non est verbum à creatura, quia à creaturis non producitur, nec ipsas habet pro obiecto motiuo, seu principio obiectiuo. Eadem de causa dici potest verbum sui ipsius, & Spiritus sancti; at non à se ipso, aut à Spiritu Sancto. Ex quo etiam patet obiter, cur verbum, quamvis ex sui ipsius, & Spiritus sancti cognitione formaliter procedat, nõ habeat tamen pro principio neque etiam obiectiuo & intentionali aut se ipsum, aut Spiritum Sanctum, sed sicuti sub ratione imaginis naturalis habet solùm Patrem pro principio generatiuo, ita sub ratione imaginis inten-

Verbum diuinum est creaturæ, sui ipsius, & Spiritus sancti, non à creatura, se ipso, & Spiritu sancto.

tionalis eundem solùm habet pro principio tum elicitiuo, tum obiectiuo.

---

§. XIV.

Expediuntur alia nonnulla, quæ vlterius dubitari possunt circa secundam personam diuinam, vt Verbum est.

103. ASSERTVM: Reliqua, quæ vlteriùs dubitari possunt circa secundam personam diuinam, vt Verbum est, sunt leuis momenti, & facilis solutionis, præsertim attendendo ad hucvsque dicta *in §§. superioribus.*

Probatur discurrendo breuiter per ea ferè omnia, quæ possunt circa secundam personam, vt verbum, vlterius dubitari.

104. Dubitatur primò, vtrùm verbum diuinum sit imago intentionalis Patris ratione essentiæ, an ratione proprietatis personalis. Respondetur esse imaginem intentionalem ratione vtriusque, principaliùs tamen ratione essentiæ. Hæc responsio consequitur *ad secundum assertum suprà positum* §. 4. Ratio est, quia sicuti imago naturalis importat similitudinem naturalem, & in essendo; ita imago intentionalis importat similitudinem intentionalem, & in repræsentando. Sicuti item illa dicit processionem naturalem, ita ista dicit processionem intentionalem ab eo, cuius est imago. Secundæ autem personæ respectu primæ similitudo tum physica, tum intentionalis conuenit ratione proprietatis essentiæ, processio item tum physica, tum intentionalis ratione proprietatis personalis, ergo secunda persona sicuti est imago naturalis Patris, tùm ratione essentiæ tum ratione proprietatis personalis; ita ratione vtriusque est eiusdem Patris imago intentionalis. Rursùs sicuti est imago naturalis principaliùs ratione essentiæ, quàm ratione proprietatis personalis, quia quod principaliùs consideratur in imagine naturali est similitudo in natura, ita propter eandem proportionaliter rationem est imago intentionalis principaliùs ratione essentiæ, quàm ratione proprietatis personalis.

Verbum diuinum est imago intentionalis Patris, tum ratione essentiæ, tum ratione proprietatis personalis.

105. Dubitatur secundò: Vtrùm Verbum sit intentionaliter expressiuum, seu repræsentatiuum sui ipsius, Spiritus Sancti, & creaturarum possibilium ratione essentiæ, an ratione proprietatis personalis. Respondetur, Verbum diuinum esse intentionaliter expressiuum, &c. ratione solius essentiæ, vt affectæ tamen proprietate personali, tanquam conditione. Probatur, & explicatur: In Verbo diuino esse intentionaliter expressiuum sui ipsius, Spiritus Sancti, & possibilium non importat processionem à seipso, Spiritu Sancto, & possibilibus, *vt superiori* §. traditum est: ergo non conuenit Verbo ratione proprietatis personalis, quæ sola est terminus processionis, & ratione cuius conuenit Verbo diuino prærogatiua Imaginis importantis in suo conceptu processionem: Superest igitur, quod esse intentionaliter expressiuum sui ipsius, Spiritus Sancti, & possibilium conueniat Verbo diuino ratione solius essentiæ, quæ quidem cum sit in esse tum intelligibili, tum intellecto species vniuersalissima, & eminentissima, vtique potest tribuere Verbo intentionalem repræsentationem cuiuscumque obiecti. Quia tamen ea, quæ ad intra conueniunt ratione solius essentiæ secundùm se, omnibus personis sunt communia. Repræsentatio autem, de qua in præsenti, est propria Verbi, debet huiusmodi repræsentatio deriuari non ab essentia diuina secundum se, sed ab ipsa vt affectâ speciali proprietate Verbi, scilicet ab ipsa vt communicatâ viâ intellectiuâ, & existente in persona, quæ ex proprio modo procedendi, & ex sua speciali personalitate postulat intẽtionaliter repræsentare res omnes.

Est intentionaliter expressiuum sui, Spiritus sancti, & possibilium, ratione solius essentiæ.

Dubitatur tertiò an, & in ordine ad quodnam obiectum detur in Verbo diuino realis respectus repræsentantis ad repræsentatum. Respondetur dari in Verbo diuino huiusmodi realem respectum in ordine ad Patrem, item in ordine ad creaturas possibiles, non verò in ordine aut ad seipsum, aut ad Spiritum sanctum. Probatur prima pars responsionis, quia inter verbum diuinum, & Patrem; inter verbum diuinum, & creaturas possibiles, dantur omnia requisita pro reali respectu repræsentantis ad repræsentatum. Datur enim realis distinctio extremorum, quia verbum diuinum tum à Patre, tum à creaturis possibilibus realiter distinguitur. Datur realis ratio fundandi, quæ quidem respectu Patris est processio intentionalis ab ipso tanquam ab obiecto motiuo, & intentionaliter influxiuo: respectu possibilium ipsa diuina essentia, quæ vt affecta speciali personalitate verbi, seu vt communicata viâ intellectiuâ fundat in Verbo specialem repræsentationem, & expressionem possibilium, ergo inter verbum diuinum, & Patrem; inter verbum diuinum, & creaturas possibiles, datur realis respectus repræsentantis ad repræsentatum. 106.

Verbum diuinum habet realem respectum repræsentantis in ordine ad Patrem, & in ordine ad possibilia.

Neque contra realem respectum Verbi ad Patrem in ratione repræsentantis dicas hoc modo multiplicari in diuinis relationes reales ad intra super quaternarium numerum stabilitum *superiore lib. cap.* 7. §. 3. Impugnaberis enim quia sicuti esse verbum, & esse filium sunt vna, & eadem prorsùs persona, nec differunt nisi penes conceptum magis, vel minùs explicitum, quatenùs sub nomine Verbi importatur magis explicitè habitudo ad primam personam, vt principium obiectiuum; sub nomine filij magis explicitè importatur habitudo ad eandem, vt principium generatiuum, ita relatio, qua constituitur verbum, quæ est repræsentatiui ad repræsentabile, & relatio, qua constituitur filius, quæ est generabilis ad generatiuum sunt vna, & eadem prorsùs relatio solùm diuersimodè explicata, sicque respectus realis Verbi ad Patrem in ratione repræsentantis non auget quaternarium numerum relationum supra stabilitum. 107.

Relatio repræsentatiui in verbo nõ auget quaternarium numerum relationum realium.

Neque item contra realem respectum Verbi ad creaturas possibiles dicas nul- 108.

lam

lam relationem ad extra esse realem in Deo, Impugnaberis enim, quia relationem ad extra in Deo non esse realem verificatur ad summum de relatione, qua Deus ad extra respicit creaturas existentes, & hoc neque in omnium sententia, sed solum in sententia asserente relationem esse entitatem superadditam, & superuenientem posito termino, quomodo ex relatione reali Dei ad creaturas existentes sequeretur aliquid in tempore Deo superuenire. Cæterùm in ordine ad creaturas possibiles ab æterno, & inuariabiliter in statu possibilitatis constitutas, nihil cogit negare in Deo relationem realem, imo hanc euincit habitudo omnipotentiæ, & omniscientiæ Dei ad possibilia. Probatur secunda pars responsionis, & quidem, quod non detur in verbò realis respectus, seu realis relatio ad se ipsum ferè constat ex terminis, cum apud omnes in confesso sit nihil realiter ad se ipsum referri, nec dari realem relationem, nisi inter extrema realiter distincta. Quod neque detur in verbò realis respectus repræsentantis in ordine ad Spiritum Sanctum probatur, quia ex mox dicendis ad dubium superius verbum habet repræsentare Spiritum Sanctum ratione essentiæ, adeóque ratio fundandi in verbo ad Spiritum Sanctum relationem repræsentantis non potest esse, nisi essentia: at essentia non potest esse ratio fundandi relationem aliquam realem inter verbum, & Spiritum Sanctum, ergo in verbo ad Spiritum Sanctum non datur realis relatio repræsentantis. Minor probatur: Essentia est prorsùs eadem numero in verbo, & Spiritu Sancto, at ratio fundandi reales relationes oppositas, cuiusmodi sunt relatio repræsentantis, & relatio repræsentati, nequit esse eadem numero in vtroque extremo, quemadmodum ex professo probatum est *lib. superiore, cap. 7. §. 3.* ergo. Neque dicas hinc sequi quod verbum neque se ipsum, neque Spiritum Sanctum realiter repræsentet: Impugnaberis enim, quia aliud est repræsentationem esse realem, aliud est repræsentationem esse realem relationem. Et sicuti ex *loco mox citato*, datur inter diuinas personas realis æqualitas, realis similitudo, non vero realis relatio similitudinis; ita dari potest realis repræsentatio absque reali relatione repræsentationis, & verbum repræsentat realiter tum se ipsum, tum Spiritum Sanctum, licèt nec habeat realem respectum repræsentantis ad se ipsum, nec ad Spiritum Sanctum.

109. Repræsentat verbum realiter etiam se, & Spiritum Sanctũ.

110. Verbum diuinum habet realem respectum ad dicentẽ.

Dubitatur quartò: Vtrùm præter respectum, seu relationem ad obiectum detur in verbo diuino aliquis alius respectus realis. Respondetur affirmatiuè, datur scilicet respectus realis ad dicentem. Probatur, & explicatur: Verbum mentale ex dictis §. 1. duo habet ex genere suo: & quod sit repræsentatio obiecti, & quod sit repræsentatio vitalis: quatenus est repræsentatio obiecti respicit obiectum, & habet ad ipsum relationem repræsentantis ad repræsentatum: quatenus est repræsentatio vitalis debet produci à principio intelligente, ac viuente, adeóque debet habere relationem ad tale principium: & quia intellectio productiua verbi speciali nomine appellatur dictio, & principium, intelligendo producens, verbum appellatur dicens, relatio verbi ad personam, à qua vitaliter producitur, solet appellari relatio ad dicentem, & in verbo diuino talis relatio est ad solam primam personam; satis enim, superque constat intellectionem diuinam esse fœcundam solùm in prima persona, solam primam personam intelligendo verbum producere. Ecce explicatum non solùm, quod detur in verbo diuino respectus, & quidem realis (cum fundetur in reali productione, & versetur inter extrema realiter distincta) ad dicentem, verùm etiam ad quemnam terminum sit talis respectus, est scilicet ad solam primam personam. Ex quo habes in secunda persona ad primam dari triplicem realem relationem, vel potius vnam realem relationem sub triplici denominatione. Eadem quippè relatio secundæ personæ, quatenus est ad primam personam, vt generantem, denominatur relatio filij ad patrem; quatenus est ad primam personam, vt ad obiectum, denominatur relatio repræsentantis ad repræsentatum; quatenus est ad eandem, vt intelligentem intellectione fœcunda, & notionali, denominatur relatio termini dictione producti, seu dicti ad dicentem.

In secunda persona ad primam datur triplex realis relatio, vel potius vna relatio sub triplici denominatione.

111. Verbum diuinum sub aliqua ratione absolutũ, sub alia respectiuum principalius importat.

Dubitatur quintò: Quidnam principalius verbum importet, absolutumne, an respectiuum: essentiam, an relationem. Respondetur certum esse, quod verbum diuinum vtrumque essentialiter importat: Verbum enim diuinum est diuina persona, & cuilibet diuinæ personæ commune est ex natura, & relatione constitui. Quoad id deinde, quod importat principalius non videtur posse determinatè assignari, sed sentiendum est sub diuersa ratione aliquando essentiam, aliquando relationem principalius importare; Si nimirum consideretur verbum, quatenus est expressiuum, & repræsentatiuum obiecti importat principalius essentiam, quia intentionalis expressio, & repræsentatio ipsi conuenit principalius ratione essentiæ. Si consideretur verbum, quatenus est terminus dictione, seu notionali intellectione productus, principalius importat relationem, quia in diuinis ad intra nihil producitur realiter, nisi relatio, & de verbo sub hac consideratione ait D. Thomas *prima parte, quæst. 34. artic. 3. ad 4. Nomen verbi principaliter impositum esse ad significandam relationem ad dicentem*, sicuti è contra de verbo, sub priore consideratione ait *quæst. 4. de veritate, art. 1. in C. Hoc nomen verbum imponitur ad significandum aliquod absolutum cum aliquo respectu adiuncto*, sicque vtraque auctoritas nobis fauet, nec cum Caietano cogimur dicere Sanctum Doctorem mutasse sententiam, *& prima parte*, retractasse, quod dixerat *quæstion. 4. de veritate.*

112. Dubitatur sexto: Cuinam verbum diuinum repræsentet id, ad quod repræsentandum

 dum

dum à patre profertur, seu quinam pater loquatur producendo, & dicendo verbum.

Pater profe- rendo verbū loquitur ip- si verbo. Respondetur cum Lugo *prima parte, libro 1. disp. 16. cap. 4. num. 4.* aliisque nonnullis contra Vasquium *disputat. 144. cap. 2. num. 8.* Verbum ex vi suæ processionis repræsentare sibi ipsi formaliter ea, quorum est repræsentatiuum, & Patrem producendo verbum non sibi, sed ipsi verbo loqui. Probatur, quia ex vna parte pater producit verbum ex fœcunditate naturæ, non ex indigentia intellectionis; prodneeretur autem ex indigentia intellectionis, si patri repræsentaret ea, quæ pater intelligit: ex alia parte verbum diuinum ex vi suæ processionis procedit, vt intelligens, ergo procedit vt sibi repræsentans ea, quæ intelligit. Et sicuti verbum producitur vt sit in se Persona intelligens, non vt faciat intelligentem patrem; ita producitur, vt sibi repræsentet intelligibilia, non vt repræsentet illa Patri. In quo obiter animaduerte discrimen verbi creati ab increato: Illud enim, sicuti producitur ex indigentia intellectionis; ita ipsi intelligenti repræsentat, nec est in se aliquid intelligens: istud sicuti producitur non ex indigentia intelligentis, sed vt sit in se persona intelligens, ita repræsentat ex vi suæ processionis sibi, non elicienti ipsum.

113. Dices primo: Verbum diuinum appellatur verbum Patris, ergo Patri repræsentat, & pater dicendo verbum sibi ipsi loquitur.

Verbum ali- cuius tripli- citer dicitur. Sed contra: Verbum diuinum dicitur verbum patris, non quia patri repræsentet, sed quia à patre profertur, seu elicitur. Vnde eum dicitur verbum alicuius, est ambigua locutio; ly enim *alicuius* vel supponit prō eo, à quo verbum profertur, vel pro eo, quod verbum repræsentat, vel pro eo, cui repræsentat. Primo modo verbum diuinum est verbum solius patris: Secundo modo est verbum omnium personarum, & creaturarum possibilium. Tertiò modo est verbum sui ipsius. Neque vrgeas; repræsentatio de qua in præsenti, debet esse repræsentatio notionalis ipsius verbi propria, at repræsentatio, quo verbum sibi repræsentat non est ipsius verbi propria, ergo repręsentatio de qua in præsenti debet esse repræsentatio, qua verbum repræsentet patri. Minor probatur: Repręsentare sibi ipsi omne intelligibile conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione essentiæ, ergo. Contra enim: Repræsentare sibi quomodocumque omne intelligibile, vtrique conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione essentiæ: at vero repræsentare sibi ex vi propriæ processionis formaliter, & ex speciali modo habendi essentiam viâ intellectiuâ, & repræsentatiuâ est notionale, & proprium verbi, & secundum hanc repræsentationem pater producendo verbum ipsi verbo loquitur.

114. Dices secundò ex D. Thoma *prima parte, quæst. 34. art. 1. ad 3. dicere importat principaliter habitudinem ad verbum conceptum; nihil enim est aliud dicere, quam proferre verbum, sed mediante verbo importat habitudinem ad rem intellectam, quæ in verbo prolato manifestatur intelligenti*, ergo Pater sibi ipsi intelligenti loquitur. Sed contra: Dum ex D. Thoma dicere mediante verbo importat habitudinem ad rem intellectam, quæ in verbo prolato manifestatur intelligenti, vel sumitur dicere, & proferre verbum prout abstrahit à diuinis, & creatis: in creatis autem verissimum est verbum mentale manifestare intelligenti rem intellectam, & per verbum mentale sibi ipsi intelligentem loqui: vel si sumitur dicere, & proferre verbum prout exercetur in diuinis, nomine intelligentis significatur persona verbi producta per dicere, quæ etiam ipsa est intelligens, non verò persona patris intelligens producendo dictionem.

Dubitatur septimò: Vtrum pater non solum dicat verbo quatenus ipsi verbo loquitur, verum etiam dicat verbo, quatenus à verbo dicens denominetur. Huic dubio opportunior respondendi locus occurret *c. sequenti, §. 13.* 115.

CAPVT IV.

De tertiâ Personâ diuina.

DICIT Sabellianæ hæresis blasphemia sit Deum trinonimum, non Trinum facere, omni tamen vacat erroris suspicione trinonimas facere singulas diuinas personas: non quod trium nominum appellatione sufficienter exprimantur, sed quod tribus potissimum nominibus tanquam aut notioribus, aut aptioribus soleant designari. Et quidem primæ, & secundæ personæ tria nomina; respectu scilicet primæ nomina Patris, principij, ingeniti; respectu secundæ nomina filij, imaginis, verbi iam perpendimus. Supersunt perpendenda tria nomina tertiæ personæ, nimirum nomina Spiritus Sancti, doni, Amoris. Pro quorum communi, ac vniuersali notitiâ, multóque magis pro aliquali apparatu ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ circa tertiæ personæ processionem, & principium post delibatam trium nominum conuenientiam subiicientur, operæpretium est nonnulla præmittere. Ideo 1.

Quælibet diuina persona est trinonima.

Præmitto primò: maiorem esse penuriam proprioum vocabulorum respectu tertiæ, quam respectu aliarum diuinarum personarum. Ex hac penuria factum est primo, vt Theologi respectu tertiæ personæ magis, quam respectu aliarum ad nomina communia confugerint: Solent enim in qualibet materia communia appropriari in defectum propriorum. Ideò vt ex tribus primis paragraphis constabit, sumendo proprium, vt contradistinguitur à communi, minus propriè tertiæ personæ conueniunt nomina Spiritus Sancti, Amoris, Doni, quam conueniant secundæ nomina filij, imaginis, verbi; aut 2.

Maior est penuria propriorum vocabulorū respectu tertiæ personæ, quam respectu aliarum.

aut primæ nomina patris, & ingeniti. Factum est secundò, vt plura circumferantur nomina tertiæ personæ, quam aliarum; quod enim magis occultum est proprioque nomine minus designabile, solet maiori verborum circumlocutione proponi, & iuxta varias perfectiones, ac proprietates variis nominibus indicari, vt per plures inadæquatos conceptus pluribus nominibus respondentes aliqualiter compensetur detrimentum ex proprii nominis defectu derivatum.

3. Præmitto secundò: Inter plura, licet appropriata magis, quam propria, quæ (vltra tria iam numerata) circumferuntur, tertiæ personæ nomina celeberrima esse illa, quibus in hymno Pentecostes dicitur *fons vivus, Spiritalis vnctio, digitus paternæ dexteræ*: & quamvis circa hoc postremum sit specialis ratio dubitandi sita in eo, quod digitus, cum potentiam denotet potiùs, quàm bonitatem, videtur debere tribui primæ personæ, cui appropriatur potentia, potiùs quàm tertiæ, cui appropriatur bonitas. Nihilominus ipsum tertiæ personæ, seu Spiritui Sancto optimè congruere ostenditur ex eo, quod, sicuti manus operatur per digitos; ita Deus operatur dona supernaturalia per virtutem Spiritus Sancti. Adest etiam maior congruentia tribuendi Spiritui Sancto nomen digiti, si sermo sit de digito annulari, adeò vt pollex eo, quod vi valde polleat, referat patrem, cui appropriatur potentia; Index eo, quod indicet, & quodammodo doceat, referat filium, cui appropriatur Sapientia; Annularis eo, quod sit speciale Symbolum Amoris referat Spiritum Sanctum, cui tribuitur Amor. Huius rei amplam magis, & eruditam explicationem suppeditat Marchinus *de Trinitate, disput.* 46. *ad finem.*

Spiritus Sanctus cur dicatur digitus paternæ dexteræ.

4. Præmitto tertiò: Penuriam propriorum vocabulorum, qua in tertia persona diuina laboramus, oriri ex modo procedendi per voluntatem, cuius processio, vt aduertit etiam S. Doctor *prima parte, quæstion.* 37. *art.* 1. *in C.* est nobis minus nota, quam processio intellectus, vnde ad significanda singula, quæ in ista processione considerantur, propria, & distincta vocabula suppetunt, secus vero ad significanda ea, quæ considerantur in processione voluntatis. Sic processio intellectus, si consideretur, vt est habitudo intelligentis ad obiectum intellectum, appellatur simpliciter intellectio: Si vt est habitudo intelligentis ad terminum intellectione productum, appellatur dictio: Si vt est habitudo termini intellectione producti ad intelligentem, appellatur verbum. At in processione per voluntatem, quamvis reperiatur proportionaliter hæc triplex habitudo, tamen non triplici, sed vno, eodemque nomine Amoris, seu dilectionis exprimitur.

Vnde oriatur penuria vocabulorum in processione tertiæ personæ diuinæ.

5. Præmitto quartò recolendam esse ex *lib. superiore, cap.* 4. §. 8. quod sicuti, quia intellectus operatur viâ assimilatiuâ, terminus productus per operationem intellectus dicitur similitudo expressa, seu quod idem est verbum; ita quia voluntas operatur viâ impulsiuâ, terminus productus per operationem voluntatis, rectè dicetur impulsus. Hinc si quis velit pro processione voluntatis assignare tria distincta nomina correspondentia iis, quæ vsurpari solent in processione intellectus, appellare poterit habitudinem amantis ad obiectum amatum, Amationem; & hæc correspondebit intellectioni: habitudinem amantis ad terminum amatione productum, Amorem; & hic correspondebit dictioni: habitudinem termini amatione producti ad amantem, impulsum; & hic correspondebit verbo. Ex his de amore præmissis placet arripere occasionem inchoandi examen trium præcipuorum nominum tertiæ diuinæ personæ conuenientium à nomine Amoris. Ideo sit

§. I.

Quomodo tertiæ personæ diuinæ conueniat nomen Amoris?

ASSERTVM I. Tertiæ Personæ diuinæ conuenit propriè nomen amoris, provt ly *proprie* contradistinguitur à Metaphorico, & translatitio. Est veritas fidei, sicuti de fide est secundę personæ diuinæ conuenire propriè nomen verbi, provt ly *propriè* contradistinguitur à Metaphorico. 6.

Tertiæ personæ diuinæ propriè cōuenit nomē Amoris.

Probatur: Licet scriptura, vt notat Augustinus *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 17. expressè non tribuat tertiæ personæ diuinæ nomen Amoris, tribuitur tamen ipsi huiusmodi nomen non solum ex communi Theologorum, & Sanctorum Patrum auctoritate; verum etiam ex communi sensu, & vsu Ecclesiæ; dicere autem communem modum, quo in rebus fidei Ecclesia loquitur, esse improprium, & Metaphoricum est plurimum detrahere ipsis fidei Mysteriis, & fidei veritati aliqualiter contraire, ergo. Confirmatur: Nomina personalia in diuinis propria sunt, non metaphorica, vt patet inducenti per nomina personalia primæ, & secundæ personæ, sed nomen Amoris conuenit tertiæ personæ, vt nomen personale ex mox dicendis in sequenti asserto, ergo conuenit ipsi propriè non metaphoricè.

ASSERTVM II. Nomen amoris in diuinis in aliquo sensu est personale, & secundum quod personale est, conuenit propriè tertiæ personæ, provt ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali. Ita D. Thomas *prima parte, quæstion.* 37. *art.* 1. *in C.* D. Bonauentura *in primo, dist.* 10. *art.* 2. *quæst.* 1. aliique Theologi communissimè contra Durandum concedentem tertiæ personæ solum per accommodationem nomen Amoris, & facientem tale nomen simpliciter essentiale ex eodem capite, ex quo, vt *suo loco* relatum est, facit essentiale, & solùm per accommodationem secundæ personæ conueniens nomen verbi. 7.

Et in aliquo sensu etiam vt contradistinguitur à communi, & essentiali.

Probatur,

Probatur, & explicatur: Nomen Amoris ſecundum propriam ſignificationem tripliciter vſurpatur, ſeu tria ſignificat; nimirum primo habitudinem amantis ad obiectum amatum, & in hoc ſenſu eſt nomen eſſentiale conueniens tribus perſonis diuinis, ſeu Deo ſecundum ſe, iuxta illud 1. Ioan. 4. *Deus charitas eſt.* Secundò habitudinem amantis ad terminum amatione productum, & in hoc ſenſu eſt nomen notionale, conueniens primæ, & ſecundæ perſonæ. Tertio habitudinem termini amatione producti ad amantem, & in hoc ſenſu proprio vocabulo dici poteſt impulſus, eſtque nomen perſonale conueniens tertiæ perſonæ eodem modo, quo conuenit ſecundæ perſonæ nomen verbi, de quo *ſuperiori cap.* §. 6. probatum eſt ſecundæ perſonæ conuenire propriè, etiam vt diſtinguitur à communi, & eſſentiali. Ratio paritatis eſt, quia ſicuti ſe habet verbum ad intellectum: ita ſe habet amor ſumptus pro impulſu producto ad voluntatem: & ſicuti ſecunda perſona diuina procedit per intellectum; ita tertia per voluntatem, ergo ſicuti ſecundæ perſonæ diuinæ, quia procedit per intellectum, proprium eſt, vt contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali, nomen verbi; ita tertiæ, quia procedit per voluntatem, debet eodem modo eſſe proprium nomen Amoris ſumpti pro impulſu producto. Hac ratione efficaciùs, quam ex Scripturæ auctoritate aſſerta veritas conuincitur, & licet nonnulli de tertia Trinitatis Perſona, ſeu de Spiritu Sancto intelligant verba illa 1. Io. 4. *Charitas ex Deo eſt*; magis tamen congruenter, & magis conformiter ad textum intelliguntur de Charitate creata, vt notat Eſtius *in* 1. *diſt.* 10. §. 4. Non tamen è contra audiendi ſunt nonnulli ſuſpicantes ex Scriptura potiùs argui quod nomen Amoris, ſeu Charitatis ſit proprium patris propter verba illa Col. 1. *Tranſtulit nos in regnum filij dilectionis ſuæ*: audiendi, inquam, non ſunt, quia ſecundum phraſim Hebraïcam filius dilectionis idem eſt, ac Filius dilectus, ſicuti filius perditionis, filius perditus, aut perditioni deſtinatus. Maiorem aliquam difficultatem præferunt verba, quibus vtitur Eccleſia in Feſto Sanctiſſimæ Trinitatis canens: *Charitas Pater eſt, gratia Filius, communicatio Spiritus Sanctus*, quod, vt aduertit Eſtius §. *præcitato*, ſumptum videtur ex 2. Cor. 13. *Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Charitas Dei, & communicatio Sancti Spiritus.* Nihilominus Apoſtolus loquitur de Charitate creatâ, quam à Deo precatur Corinthiis. Eccleſia loquitur per accommodationem, & ſpecialis ratio accommodandi Charitatem Patri potius habetur ex illo Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium ſuum, &c.* quàm ex allatis verbis ad Corinthios.

8. Nomē amoris eſſe proprium tertiæ perſonæ ex Scriptura manifeſte non conuincitur.

Charitas quomodo ab Eccleſia tribuatur patri.

9. Amor, dilectio, Charitas in creatis differunt, nō in diuinis.

Porrò quod dictum eſt Amorem in diuinis eſſentialiter, notionaliter, & perſonaliter ſumi, procedit etiam de nominibus charitatis, & dilectionis. Quamvis enim Amor, dilectio, Charitas, in creatis aliquod diſcrimen ſortiantur, quia dilectio ſuperaddit amori electionem rei amatæ ex pluribus, vt videtur indicari Cantic. 5. *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Charitas ſuperaddit maiorem æſtimationem, ſeu appretiationem; ſolet enim haberi chariſſimum, quod plurimum æſtimatur. Neſcit tamen hæc diſcrimina diuinus Amor, qui modo ſimpliciſſimo, & excellentiſſimo continet quidquid perfectionis in Amore, dilectione, & charitate creatis excogitari poteſt.

Circa tertiam perſonam diuinam vt amor eſt, ſolent nonnulla dubitari, quibus ex profeſſo infra ſatisfiet: pro nunc ſufficiat attigiſſe, quod titulus exigebat, explicaſſe ſcilicet modum, quo tertiæ perſonæ conuenit nomen amoris.

---

§. II.

Quomodo tertiæ Perſonæ diuinæ conueniat nomen Doni?

ASSERTVM I. Tertiæ perſonæ diuinæ conuenit propriè nomen doni, prout ly *propriè* contradiſtinguitur à Metaphorico, & tranſlatitio. Eſt veritas fidei eodem, imo potiori iure, quàm veritas fidei ſit conuenire propriè, vt contradiſtinguitur à Metaphorico, eidem tertiæ perſonæ nomen Amoris.

10. Tertiæ perſonæ diuinæ conuenit nomen doni propriè, prout contradiſtinguitur à Metaphorico.

Probatur primò ex eo, quod Scriptura expreſſius tribuit tertiæ perſonæ nomen doni, quam nomen Amoris, communis item Eccleſiæ ſenſus, communiſque Sanctorum Patrum auctoritas æquè vtitur in ordine ad tertiam perſonam nomine doni, ac vtatur nomine Amoris, ergo propriè prout contradiſtinguitur à Metaphorico, conuenit tertiæ perſonæ nomen doni, eodem, imo potiori iure, quàm conueniat nomen Amoris. Antecedens conſtabit ex auctoritatibus in huiuſce §. progreſſu afferendis: Conſequentia procedit à pari, & ex eo, quod nulla eſt maior neceſſitas detorquendi ad ſenſum improprium nomen doni, quam nomen Amoris.

11.

Probatur ſecundò: Tertiæ perſonæ diuinæ conuenit nomen doni ſecundum quod communiter cum Ariſtotele definitur, ergo ipſi conuenit nomen doni propriè, prout ly *propriè* contradiſtinguitur à Metaphorico: Conſequentia patet, quia definitio legitima debet explicare eſſentiam rei propriè, non Metaphoricè acceptæ. Antecedens probatur: Donum ex Ariſtotele 4. *Top. cap.* 4. eſt datio irreddibilis, ideſt, vt exponit D. Thomas *prima parte, quæſtion.* 38. *art.* 2. *in C.* non facta intentione retributionis, ſed gratiosè omninò, & liberaliter: at in hoc ſenſu verè conuenit tertiæ perſonæ diuinæ, quod ſit datio indabilis, ergo. Minor probatur. *Deus bonorum noſtrorum non eget*, ex Pſalm. 15. *& nihil de manu noſtra*

Doni definitio.

accepit

accepit, ex Ioh. 25. Ergo datio ipsius est irreddibilis.

12. Dices iuxta hanc probationem: Ratio doni conuenit tertiæ personæ diuinæ in ordine ad creaturas, at hoc esse non potest, primò quia donum transfertur in potestatem eius cui donatur, & ei aliqualiter subiicitur: Quis autem admittat Spiritum transferri in potestatem creaturæ, & creaturæ subiici. Secundo quia donum non conueniret tertiæ personæ realiter, & ab æterno; importaret enim respectum ad creaturas existentes, qui respectus ex eo quod sit ad creaturas, nequit esse realis, cum nulla relatio Dei ad extra realis sit: Ex eo, quod sit ad creaturas existentes, nequit esse ab æterno, cum nullus respectus esse possit sine termino, & nulla creatura existens

13. sit ab æterno. Sed contra: Libenter admitto nomen doni conuenire tertiæ personæ diuinæ in ordine ad creaturas, & ad extra; neque enim datio liberalis, & gratiosa exerceri potest ad intra, vbi quidquid vel à se, vel ab alio habetur, habetur necessario, naturali, & essentiali iure. Ad primam probationem in oppositum dico transferri donum in potestatem eius, cui donatur, quoad vsum, vel fruitionem, quatenùs is, cui donatur, potest dono vti, vel frui; non quoad subiectionem, quatenùs is, cui donatur, debeat semper acquirere super donum altum quoddam, & supremum dominium: in primo sensu nullatenùs repugnat Spiritum sanctum transferri in potestatem creaturæ, eum præsertim quoad fruitionem transferantur de facto in potestatem beatorum diuina essentia, & omnes diuinæ personæ, nedum Spiritus sanctus seu tertia persona. Ad secundam probationem etiamsi permitteretur respectum ad creaturas existentes nec realiter, nec ab æterno in Deo reperiri, adhuc cum Estio *in* 1. *dist.* 18. §. 1. dici posset rationem doni in tertia persona importare respectum ad creaturas solùm secundariò, & minùs principaliter; primariò verò & principaliter importare processionem ex Patre, & Filio; quæ sicuti realiter, & ab æterno tertiæ personæ conuenit; ita facit, quod realiter etiam, & ab æterno tertiæ personæ conueniat ratio doni. Nihilominùs permittendum non est respectum ad creaturas in ratione doni importatum non conuenire realiter, & ab æterno tertiæ personæ. Enimverò ex eo, quod talis respectus sit ad creaturas, malè infertur non esse realem, cum semel, & iterùm reiecta sit propositio illa, nulla relatio Dei ad extra est realis: ex eo quod talis respectus sit ad creaturas existentes, malè infertur non esse ab æterno, cum & decreta Dei libera, & scientia visionis sint ab æterno, quamvis dicant respectum ad creaturas existentes. Deinde falsum est respectum, quem importat ratio doni conuenientis tertiæ personæ diuinæ, debere esse ad creaturas existentes; sufficit enim, quod sit ad creaturas possibiles. Pro quo

Donū quo modo debeat transferri in potestatē eius, cui datur.

14. Aduerte ly *datio* in definitione doni debere sumi pro datione aptitudinali, & in actu primo; non pro datione exercita, & in actu secundo, tum quia verba in definitionibus regulariter supponunt pro actu primo, qui essentialis est, non pro actu secundo, qui solet esse accidentalis; tum quia si ly *datio* sumeretur pro datione exercita, & in actu secundo, non distingueretur donum à donato, contra D. Augustinum *lib.* 5. *de Trinitate, cap.* 15. dicentem: *Aliter intelligitur cum dicitur donum, aliter cum dicitur donatum; nam donum potest esse & antequam datur, donatum autem nisi datum fuerit, nullo modo dici potest.* Quamvis igitur actu dari conueniat tertiæ personæ solùm in ordine ad creaturas existentes, tamen dari posse ipsi conuenit etiam in ordine ad creaturas possibiles, & quia ad rationem doni sufficit dari posse, ad rationem doni in tertia persona diuina sufficit respectus ad creaturas possibiles, quem respectum etiam adæquatè sumptum potuisse esse ab æterno extra controuersiā est. Iure propterea Augustinus verbis illis relatis præmittit de tertia persona; *Quia sic procedebat, vt esset donabile, iam donum erat, & antequam esset, cui daretur.* Cum Augustino sentit D. Thomas *prima parte, quæst.* 38. *art.* 1. *ad* 4. *Donum enim non dicitur ex eo, quod actu datur, sed in quantum habet aptitudinem, vt possit dari. Vnde ab æterno diuina persona dicitur donum, licet ex tempore detur.* Nec aut Angelico Doctori, aut sibi ipsi aduersatur Augustinus, dum *lib.* 15. *de Trinitate, cap.* 19. ait: *Spiritum sanctum esse donum Dei in quantum datur, &c.* Non aduersatur inquam, quia ly *in quantum datur,* permissiuè sumitur, non exclusiuè, sensus scilicet est Spiritum sanctum etiam, quando datur, esse donum Dei; non verò esse donum Dei tunc solùm, quando datur.

Donū quōmodo differat à donato.

Ratio doni conuenit Spiritui Sancto etiam in ordine ad creaturas possibiles.

15. ASSERTVM II. Nomen doni in diuinis in aliquo sensu est personale, & secundùm quod personale est, conuenit propriè tertiæ personæ, prout ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali. Ita Theologi communissimè cum D. Thoma *prima parte, quæst.* 38. *art.* 2. *in C.* contra Durandum idem consequenter sentientem de dono, quod de Amore.

Tertiæ personæ diuinæ cōuenit nomen doni propriè etiā vt contradistinguitur à communi, & essentiali.

Probatur, & explicatur: Donum vtpote datio irreddibilis facta, vel factibilis à donante donatario debet aliquo modo esse donantis, & aliquo modo potest fieri donatarij. Tripliciter autem donum potest esse donantis, nimirum identitate, origine, & possessione: Identitate, vt essentia diuina est cuiuslibet personæ, & quælibet persona sui ipsius dicente Augustino *tract.* 29. *in Io. Quid tam tuum, quam tuum*: Origine, vt filius est Patris, Spiritus sanctus Patris, & Filij: Possessione, vt quæcumque res creata est Dei. Tripliciter item donum potest fieri donatarij: Identitate, possessione, & fruitione, vel vsu. Identitate, vt cum Deus donat nobis nostrum esse per creationem, & conseruationem. Possessione, vt homini à Deo, vel vni homini ab alio donantur res

Tripliciter donum potest esse tum donantis, tū donatarij.

res creatæ præsertim externæ, & corporeæ. Fruitione, vt donatur homini Deus ipse, tanquàm eius vltimus finis; fruitio enim est actus voluntatis circa finem: Vsu, vt donantur homini omnia media, præsertim supernaturalia conducentia ad Deum, vt finem; vsus enim est actus voluntatis circa media. Iuxta præassignatos diuersos modos, quibus donum potest esse donantis, nomen doni in diuinis diuersos habet sensus, seu diuersas significationes; significat scilicet aliquid essentiale, aliquid notionale, aliquid personale. Significat aliquid essentiale, quatenùs donum est donantis per identitatem; hac ratione ipsa diuinitas est donum Dei, & quælibet diuina persona est donum sui ipsius, quatenùs tum Deus diuinitatem, tum quælibet diuina persona se ipsam communicat creaturis per gratiam ad vsum, per gloriam ad fruitionem.

16. Donum in diuinis est nomen essentiale, notionale, & personale.

Ex quo intelligi potest illud Augustini 15. *de Trinitate, capite 19. Spiritus sanctus ita datur sicut Dei donum, vt etiam seipsum det, sicut Deus.* Significat aliquid notionale, quatenùs donum est donantis per originem. Hac ratione esse donum conuenit Filio, & Spiritui sancto: Filio quidem respectu Patris, Spiritui sancto respectu Patris, & Filij: Pater sicuti aliunde non habet originem, & nullius personæ est per originem; ita nullius personæ potest esse hoc modo donum. Significat aliquid personale, quatenùs donum est donantis non per originem quomodocumque, sed ita, vt ex vi ipsa originis, & ex proprio modo procedendi petat donari. Hac ratione donum conuenit personaliter tertiæ personæ, vtpotè quæ ex vi ipsa originis, & ex proprio modo procedendi est Amor, qui est radix, & prima ratio cuiuscumque gratuitæ donationis; & sicuti Amor quatenùs est terminus processionis dicitur de tertia persona propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali *ex superiori asserto* 2. ita propriè, prout contradistinguitur à communi, & essentiali, debet de eadem dici donum, quatenùs formaliter consequens ad Amorem.

17. Probatur insuper assertum auctoritate Scripturæ, & Patrum: Scriptura, & Patres ferè semper tribuunt nomen doni soli tertiæ personæ, ergo quia tale nomen in aliquo sensu personale est, & conueniens tertiæ personæ propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur à communi, & essentiali. Probatur antecedens primò *ex Scriptura Act. 2. Accipietis donum Spiritus sancti*, id est donum, quod est Spiritus sanctus; sicut enim corpus carnis *Coloss. 2.* nihil est aliud, quàm caro; ita donum Spiritus sancti, nihil est aliud, quàm Spiritus sanctus. Act. 8. *Existimasti donum Dei*, (idest Spiritum sanctum vt colligitur ex contextu) *pecuniâ possideri.* Io. 4. *Si scires donum Dei,&c.& dedisset tibi aquam viuam.* Io. 7. *Flumina de ventre eius fluent aqua viua. Hoc autem dixit de Spiritu sancto. quem accepturi erant credentes in eum.* Vbi in primo textu *aqua viua* vocatur donum Dei,

Ratio doni personalis probatur ex Scriptura, & Patribus.

in secundo eadem *aqua viua* dicitur esse Spiritus sanctus: Consequens est igitur Spiritum sanctum esse donum Dei. Ephes. 4. *Ascendens in altum, &c. dedit dona hominibus:* Notissimum autem est Christum ascendentem in Cœlum dedisse hominibus Spiritum sanctum. Nec moueat, quod habetur *dona*, non *donum*; huius enim rationem egregiè assignat Augustinus *lib. 15. de Trinitate, cap. 19.* vbi etiam Scripturæ textus à nobis adductos pro præsenti instituto luculenter exponit. Probatur idem antecedens secundò ex Sanctis Patribus, maximè verò ex Augustino tum toto *capite 19. præcitato*, tum *antecedenter libro 4. capite 2.* vbi habetur: *Sicut natum esse est filio à Patre esse; ita mitti, &c. & sicut Spiritui sancto donum Dei esse est à Patre procedere, &c.* Item *libro 5. capite 15.* vbi habetur: *Quemadmodum filius non hoc tantum habet nascendo, vt filius sit, sed omninò, vt sit; sic etiam Spiritus sanctus, eo quod datur habet non tantùm vt donum sit, sed omninò, vt sit.* Quæ verba licèt Augustinus afferat per modum inquirentis, quia tamen quæsitum affirmatiuè soluit, placuit per modum affirmantis, & asserentis referre. Cum D. Augustino sentiunt D. Thomas *loco præcitat. ex prima parte*, D. Bonauentura *in 1. dist. 18. art. 1.* alijque Sancti Patres, imò omnes fideles Spiritum Sanctum cum Ecclesia in hymno Pentecostes nuncupantes, *Altissimi Donum Dei.*

18. Tertia persona est donum eo modo, quo secunda est filius.

Ex his habes primò præsertim loquendo iuxta mentem Augustini, eodem proportionaliter modo conuenire tertiæ personæ esse donum, quo conuenit secundæ esse filium: Neque hinc simpliciter sequitur, quod sicut filius nullo modo essentialiter, aut notionaliter dicitur, ita etiam nullo modo possit aut essentialiter, aut notionaliter dici donum, sed solùm hoc sequitur seruatâ proportione, & sumendo nomen doni in eo sensu in quo est personale; in quo scilicet significat non quomodocumque donabile, sed donabile ex vi processionis, seu procedens vt donabile, quæ est formalissima, proprissima, rigorosissima ratio doni. Et licèt de filio dicatur quod sit datus iuxta illud Isai. 9. *Filius datus est nobis*, non tamen dici potest, quod sit datus ex vi processionis, seu quod procedat, vt datus, nam sicuti Augustinus *lib. 15. de Trinitate, capite 15.* de Spiritu sancto ait: *Exit non quomodo natus, sed quomodo datus:* Ita è contra, filius exit non quomodo datus, sed quomodo natus.

19. Habes secundò verba illa Ioan. 10. *Pater meus, quod mihi dedit, maius omnibus est*, intellecta (vt intelliguntur à Conc. Lateranensi *capite damnamus, de summa Trinitate,*) de persona diuina filij, cui per æternam generationem data sit diuina essentia, reddere sensum minùs proprium, quia communicatio diuinæ essentiæ ad intra, vtpotè necessaria, non liberalis, minùs propriè appellatur datio, loquendo de datione rigorosa

Essentia diuina ad intra non est propriè donum.

tosa posita in doni definitione: Magis proprium sensum reddunt, si intelligantur de persona humana Christi, cui per temporalem generationem, & vnionem hypostaticam data sit natura diuina, & personalitas Verbi. Hæc tamen datio non est adhuc adeò propria, & rigorosa, sicuti est datio, & ratio doni conueniens personaliter tertiæ personæ.

20. Soli creaturæ rationali potest aliquid donari.

Habes tertiò Spiritum sanctum seu tertiam personam in ratione doni personalis dicere duplicem respectum, alterum ad Patrem, & filium tanquam ad donantem; alterum ad creaturam, tanquam ad donatarium, & quidem ad solam creaturam rationalem, quia soli creaturæ rationali potest propriè aliquid donari, tum quia ea res, cui aliquid donatur, debet habere potestatem vtendi, vel fruendi dono accepto; soli autem creaturæ rationali conuenit posse vti, & frui, cum vterque sit actus voluntatis; tum quia de essentia doni est datio liberalis sine intentione retributionis, adeóque non potest fieri nisi creaturæ, à qua possit expectari retributio: hæc autem à sola creatura rationali expectari potest. Ex eo quod Spiritus sanctus in ratione doni dicat respectum non solùm ad Patrem, & Filium, à quibus donatur, sed etiam ad nos, quibus donatur, rectè infert D. Augustinus *capite 15. precitat.* ipsum posse dici non solùm Patris, & Filij, verùm etiam nostrum, ad differentiam filij, qui quia solùm ad Patrem refertur, solùm filius Patris est, non noster. Huius rei rationem affert D. Bonauentura *in 1. dist. 18. artic. 1. quæst. 6. in fine*, docens regulam esse, quod de his dicitur *noster*, quæ dicunt respectum ad nos secundùm habitudinem causalitatis, vel correlationis. Sic Deus dicitur noster Dominus, noster finis, noster Creator, noster Saluator, &c. sic etiam Spiritus sanctus dicitur noster, seu nostrum donum.

Cur filius diuinus non possit dici noster, possit verò dici noster Spiritus sanctus.

21. Habes quartò quid respondendum sit quærenti, verùm esse donum personaliter conueniat tertiæ personæ diuinæ ratione essentiæ, an ratione proprietatis personalis. Respondendum scilicet est, donum personale secundùm aliquam rationem conuenire ratione essentiæ, secundùm aliquam aliam ratione proprietatis, seu relationis personalis; adæquatè verò, & secundùm omnem rationem acceptum, ratione vtriusque. Colligitur hæc responsio ex eo, quod supradictum est donum tria importare; rem, quæ gratiosè datur; respectum ad eum, qui dat; & respectum ad eum, cui datur. Quatenùs importat rem, quæ datur, donum conuenit tertiæ personæ principaliter ratione essentiæ, quia tertia persona datur vt Amor: est autem amor principaliùs ratione essentiæ, sicuti secunda persona ex supradictis est principaliùs ratione essentiæ, tum imago naturalis, tum imago intentionalis, seu tum filius, tum verbum. Quatenùs importat respectum ad eum, qui dat, conuenit tertiæ personæ ratione proprietatis, seu relationis personalis, quia talis respectus in tertia persona, est respectus originis; respectus autem originis est personalis relatio, seu personalis proprietas. Quatenùs importat respectum ad eum, cui datur conuenit tertiæ personæ ratione essentiæ, sicuti ratione essentiæ conuenit secundæ personæ respectus repræsentationis ad creaturas repræsentatas, & relatio personalis se habet vtrobique solùm vt conditio, pro quo recolantur supradicta §. 4. *assert.* 2. *&* §. 14. *dub.* 2.

Esse donum vtrum ratione essentiæ, an ratione proprietatis personalis conueniat tertiæ personæ.

§. III.

Quomodo tertiæ personæ diuinæ conueniat nomen Spiritus sancti?

22. Tertiæ personæ diuinæ cõuenit nomen Spiritus sancti propriè, prout contradistinguitur à metaphorico.

Assertvm I. Tertiæ personæ diuinæ conuenit propriè nomen Spiritus sancti, prout ly *propriè* contradistinguitur à Metaphorico, & translatitio. Est veritas fidei,

Probatur primò *ex Scriptura* Io. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Matth. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Quibus in locis notissimum est nomine Spiritus sancti tertiam personam significari, & sicuti aliæ duæ personæ nomine proprio, non translatitio recensentur; ita consequens est etiam nomen Spiritus sancti, quo recensetur tertia persona, esse respectu ipsius proprium, non translatitium, cum præsertim nulla sit necessitas ad translatitiam talis nominis vsurpationem confugiendi. Accedit, quod cum in aliis pluribus Scripturæ locis, quæ facilè possunt esse cuique obuia in D. Pauli Epistolis, tertia persona Spiritus sancti nomine nuncupetur, concedendum esset Scripturam frequenter vti locutione impropria: eâdem locutionis improprietate laborarent Symbola, in quibus eadem tertia persona Spiritus sancti nomine exprimitur. Item Concilia, & Patres, quod nequit sine irreligiositatis notâ concedi.

23. Nomen Spiritus sancti est nomen complexũ.

Probatur secundò ratione: Nomen Spiritus sancti est nomen complexum, duo nomina scilicet nomen Spiritus, & nomen Sancti includens: Sed tertiæ personæ diuinæ conuenit propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur à metaphorico, tum nomen Spiritus, tum nomen sancti; verè enim tertia persona diuina, & est propriè, non Metaphoricè Spiritus; & est propriè, non Metaphoricè, quid Sanctum, ergo eidem tertiæ personæ conuenit propriè, prout ly *propriè* contradistinguitur à Metaphorico nomen complexum Spiritus sancti. Minor probatur: & quidem, quod tertia persona diuina sit propriè non Metaphoricè sancta, seu quid Sanctum, eruitur ex *Isaia* 6. vbi Seraphim ter clamant *Sanctus*, vt quamlibet ex tribus diuinis personis sanctam esse declarent, nec potest de propria cuiuslibet diuinæ personæ sanctitate ambigere, nisi ignorãs penitus aut cuiuslibet diuinæ personæ perfectionem, aut propriam

ſanctitatis ſignificationem. Quod eadem tertia perſona diuina ſit propriè, non metaphoricè Spiritus, probatur eruendo ex primæua inſtitutione huius nominis Spiritus, propriam eiuſdem ſignificationem. Pro quo

24. Aduerte ex D. Thoma 1. *parte*, *quæſt*.36. *art*. 1. *in C*. nomen Spiritus in rebus corporeis impulſionem quandam, & motionem ſignificare, ſeu vt loquitur Molina *in commentario eiuſdem articuli*, halitum, tenuem & agilem, qualis eſt ille, qui aut pro ventorum materia inſeruit, aëremque concitat; aut ex feruore ſanguinis, igneaque cordis complexione exhalat, quem medici vitalem, ac ſenſitiuum ſpiritum appellant eo, quod inſeruiat operationibus vitalibus partis ſenſitiuæ. Porrò quia tenuis huiuſmodi halitus oculorum aciem ſubterfugit, ac ferè inſenſibilis eſt, & ratio inſenſibilis maximè conuenit ſubſtantiis ſpiritualibus, ſeu immaterialibus, ſecundùm propriam acceptionem vſurpatur vt plurimùm nomen Spiritus ad ſignificandam ſpiritualem, immaterialemve ſubſtantiam. Cum igitur certo certius ſit diuinam perſonam eſſe propriè, non metaphoricè ſpiritualem, immaterialemve ſubſtantiam, non datur locus ambigendi, quin ſit propriè, non Metaphoricè Spiritus. Imò quia tertia perſona diuina non ſolùm eſt ſpiritualis ſubſtantia, verum etiam eſt quid productum per impulſionem; operatio enim voluntatis, per quam tertia perſona procedit, eſt quædam impulſio, fit quod ſecundùm omnem maiorem rigorem, proprietatémque ſignificationis nomen Spiritus tertiæ perſonæ conueniat.

Spiritus ex primæua nominis impoſitione quid ſignificet.

25. Assertvm II. Sumendo *propriè*, prout contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali, nomen Spiritus ſancti ſecundùm communiorem, & vſitatiorem ſignificationem acceptum non conuenit tertiæ perſonæ diuinæ propriè, ſed appropriatè, congruentiſſimâ tamen, & accommodatiſſimâ appropriatione. Ita Theologi communiſſimè cum D. Thoma 1. *parte*, *quæſt*.36. *art*.1. *in C*. limitatio illa *ſecundùm communiorem*, *& vſitatiorem ſignificationem acceptum*, eſt contra Durandum volentem nomen Spiritus ſancti ſub quacumque ſignificatione appropriatè ſolùm, & accommodatitiè tertiæ perſonæ tribui. Clarioris probationis gratia aſſertum in tres partes diuiditur. In prima probabitur nomen Spiritus ſancti ſecundùm communiorem, &c. conuenire tertiæ perſonæ non propriè; ſed appropriatè: In ſecunda talem appropriationem eſſe accommodatiſſimam: In tertia neceſſariam eſſe limitationem illam, ſecundùm communiorem, & vſitatiorem ſignificationem.

26. Probatur prima pars: Nomen Spiritus ſancti ſecundùm communiorem, & vſitatiorem ſignificationem acceptum, importat ſubſtantiam ſpiritualem ſanctam, ſed eſſe ſubſtantiam ſpiritualem ſanctam communa eſt tribus diuinis perſonis, ergo nomen Spiritus ſancti ſecundùm communiorem, &c. non conuenit tertiæ perſonæ propriè, prout ly *propriè* contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali: Cum igitur ex alia parte ſoleat ſpecialiter tertiæ perſonæ attribui, conſequens eſt, quod ipſi conueniat appropriatè. Maior patet ex prænotatis: Minor probatur tum ex eo, quod prædicata ſpiritualitatis & ſanctitatis ſunt in diuinis tranſcendentia, nedum tribus diuinis perſonis conuenientia; tum ex Scriptura, in qua nomen Spiritus eſſe eſſentiale, & commune exprimitur verbis illis Io. 4. *Spiritus eſt Deus*: Nomen Sancti eſſe eſſentiale, & tribus perſonis commune colligitur ex ly *Sanctus* ter repetito, *Iſa*. 6. item ex eo, quod tribuitur primæ perſonæ Io. 17. *Ego ad te venio Pater Sancte*. Tribuitur ſecundæ, Luc. 1. *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei*.

Nomen Spiritus ſancti, in quo ſenſu ſit appropriatum, nō proprium tertiæ perſonæ.

Probatur ſecunda pars, afferendo nonnullas, eaſque ſolemniores congruentias talis appropriationis. Prima ſit, vt nomine aliis duabus perſonis communis ſignificetur tertiam perſonam eſſe quodammodo communem aliis duabus, ideſt ab aliis duabus procedere tanquam communem ipſarum nexum, iuxta Auguſtinum *lib*. 15. *de Trinitate*, *cap*. 19. dicentem: *Et Pater eſt Spiritus, & Filius eſt Spiritus, & Pater eſt Sanctus, & filius eſt Sanctus: & tamen iſte non fruſtra propriè dicitur Spiritus Sanctus. Quia enim eſt communis ambobus, id vocatur ipſe propriè, quod ambo communiter*. Secunda ſit, vt ſignificetur tertiam perſonam eſſe Amorem aliarum duarum. Amor enim vita quædam eſt iuxta Hugonem *in Soliloquio de Arra Sponſæ*, dicentem: *Scio anima mea, quia vita tua eſt dilectio*; & Spiritus quandoque vitam ſignificat, iuxta illud Gen. 7. *Vniuerſo aues, omneſque volucres, &c. ex omni carne in qua erat Spiritus vitæ*. Additur verò Sanctus ad differentiam Amoris profani, ad indicandum ſcilicet diuinas perſonas ſe puriſſimè, & candidiſſimè, æquè ac feruentiſſimè, & vehementiſſimè diligere. 27.

Solemniores congruentiæ talis appropriationis.

Probatur tertia pars: Nomen Spiritus ſecundùm primæuam ſui impoſitionem, licèt non ſecundùm communiorem, vſitatiorémque acceptionem, ſignificat impetum, & impulſum; ſed hoc modo conuenit tertiæ perſonæ propriè, prout propriè contradiſtinguitur à communi, & eſſentiali, ergo nomen Spiritus Sancti conuenire tertiæ perſonæ appropriatè, non propriè, verificatur ſolùm de tali nomine accepto ſecundùm communiorem, vſitatiorémque ſignificationem, & conſequenter neceſſaria eſt limitatio illa, &c. Maior habetur ex præanimaduerſis. Minor probatur: In ſpiritualibus habere rationem impulſus, & procedere viâ impulſiua eſt prærogatiua Amoris, conueniens ei ſoli, quod procedit per voluntatem, ſed eſſe Amorem, & per voluntatem procedere conuenit tertiæ perſonæ propriè, prout ly *propriè* contradiſtinguitur à communi & eſſentiali, ergo nomen Spiritus ſecundùm primæuã ſui impoſitionẽ conuenit tertiæ perſonæ propriè, vt cõtradiſtinguitur à communi, & eſſentiali, ergo nomen Spiritus 28.

Nomen Spiritus ſancti in quo ſenſu ſit propriũ, non appropriatum tertiæ perſonæ.

ſecundùm

secundùm primæuam sui impositionem conuenit tertiæ personæ propriè, vt contradistinguitur à communi, & essentiali. Maior probata est *lib. superiore, capit. 4. §. 8.* & confirmatur ex eo, quod, vt ex D. Bonauentura refert Henricus *tract. 2. disputat. 3. quæst. 3. num. 19.* homines in vno malo concordes dicuntur conspiratores; quia idem malum appetunt, & ad idem malum vnius omnium colligatus est affectus. Iuxta hanc acceptionem nomen Spiritus rectè dicitur in diuinis etymologiam ducere à spiratione, quæ nihil aliud sonat, quam impulsionem quandam affectus, seu voluntatis. Iuxta eandem acceptionem nominis Spiritus loquitur Augustinus *15. de Ciuitate, cap. 20.* dicens: *Spiritus Patris, & Filij, Spiritus Sanctus propria quadam notione huius nominis in Sacris litteris nuncupatur. Item 5. de Trinitate, cap. 11.* vbi ait: *Ille Spiritus Sanctus, qui non Trinitas, sed in Trinitate intelligitur in eo, quod propriè dicitur Spiritus Sanctus, relatiuè dicitur, cum & ad Patrem, & ad Filium refertur.* Quod clarius expressit Ioannes Theologus in Concilio Florentino *sess. 21. circa medium*, vbi notauit Spiritum, vt Spiritum referri ad spirantem, seu spiratorem. Porrò prærogatiua Amoris est etiam aliqualis ratio, cur specialius tribuatur tertiæ Personæ Sanctitas, & ista dicatur Spiritus Sanctus, non præcisè Spiritus: Secunda autem persona soleat dici præcisè verbum, non Verbum Sanctum: Enimverò tertia persona ex diuinitatis amore; secunda ex diuinitatis cognitione procedit; sanctitas verò ex genere suo principalius cõsistit in amore, quam in cognitione diuinitatis.

29. Nomina Amoris, & doni sunt magis personalia, quã nomen Spiritus sancti. Ex hucvsque dictis habes nomina amoris, & doni, esse in maiori rigore personalia respectu tertiæ personæ, quam nomen Spiritus Sancti, quia illa sunt personalia simpliciter, & absolutè propria, non appropriata: Istud est personale solum secundùm primævam impositionem, non secundùm vsitatiorem acceptionem; est personale simul, & essentiale, proprium simul, & appropriatum secundùm diuersam, vtramque tamen legitimam, neutram translatitiam significationem. Hoc non obstante nomen Spiritus Sancti in vsu frequentius est, quàm nomen aut amoris, aut doni, & omnes difficultates, quæ de tertia persona agitantur, solent de ipsa sub Spiritus Sancti nomine proponi. Inter has difficultates primum sibi vindicat locum controuersia de processione Spiritus Sancti à filio valdè celebris ob pertinacem Græcorum cum Latinis

Græci Schismatis origo, & series. discordiam, quæ tandem Græcos in apertum Schisma distraxit, & à Catholica Latinorum Ecclesia diuisit. Græci erroris, ac Schismatis originem, seriemque describunt Bellarminus *controu. 2. libr. 2. de Christo, cap. 2.* Vasquius *prima parte, disp. 146. c. 1.* Marchinus *de Trinitate, disp. 42.* apud quos videre est, quinam fuerit talis erroris primus Auctor, quomodo Græci, quamvis agnitâ, & ab ipsismet approbata in pluribus Conciliis veritate, sæpius fuerint Latinæ Ecclesiæ reconciliati; semper tamen relapsi errorem suum recantauerint; quandonam in apertum Schisma eruperint palam denegantes Romano Pontifici obedientiam, quasnam suæ perfidiæ pœnas dederint, paulò post huiusmodi Schisma captâ per Turcam Constantinopoli, amisso Imperio, deperditis doctrinæ splendore, miraculorum priuilegio, &c. Quæ, & similia tanquam à Scholastici Theologi instituto aliquatiter extranea, libenter omitto, & aggredior more Scholastico comprobare dogma fidei de processione Spiritus Sancti à Patre, & Filio. Ideo sit

§. IV.

Vtrùm Spiritus Sanctus procedat à Patre, & à Filio?

Assertvm I. Spiritus Sanctus procedit à Patre. Est dogma fidei, in quo consentiunt Græci, & Latini; omnesque admittentes tres diuinas personas in vnitate essentiæ contra antiquiores Arij Sectatores, non solum errantes in eo, quod assererint Filium, & Spiritum Sanctum esse quid factum; verum etiam in eo, quod senserint Spiritum Sanctum esse factum immediatè, & proximè à solo Filio, à Patre verò nonnisi quatenus ab ipso est filius. Ex his sectariis nonnulli, vt refert D. Basilius *lib. 2.* contra Eunomium, addiderunt Patrem creasse filium tanquam Deum quendam paruum: at filium non potuisse creare alium Deum, sed creasse Spiritum Sanctum, qui nullo modo esset Deus. 30. Error contra processioné Spiritus sancti à Patre.

Probatur Scriptura Io. 15. *Qui à Patre procedit.* Hic textus adeò in terminis exprimit assertam veritatem, vt superfluat aliud addere, cum præsertim ex admittentibus Spiritus Sancti diuinitatem non habeamus Aduersarios, contra quos expediat argumenta congerere. Accedit, quod ferè omnes tum auctoritates, tum rationes mox adducendæ ad probandam processionem Spiritus Sancti à Filio, continent aut æquè, aut magis expressè processionem Spiritus Sancti à Patre.

Assertvm II. Spiritus Sanctus procedit à filio. Est dogma fidei contra Græcos Schismaticos, contra quos antiqui Theologi Latini vehementer laborarunt; Antiquorum vestigia, viamque antiquorum laboribus complanatam premunt omnes Recentiores Theologi cum D. Thoma *prima parte, quæstion. 36. art. 2. in 1. dist. 11. art. 1. opusculo primo contra errores Græcorum, capit. 32. &* alibi. 31.

Probatur primò ex Scriptura in qua, vt aduertit D. Thomas *art. ex prima parte, præcitato ad primum*, aliquid inuenitur vel per verba, vel per sensum, & licet per verba in Sacra Scriptura non inueniatur processio Spiritus Sancti à filio, inuenitur tamen quantum ad sensum præcipuè Io. 16. In Scriptura dupliciter aliquid inuenitur.

vbi Filius de Spiritu ſancto ita loquitur: *Mittam eum ad vos, &c. cum autem venerit Spiritus veritatis, &c. de meo accipiet.* Qui textus continet quoad ſenſum proceſſionem Spiritus ſancti à Filio. Primò in ly *mittam eum*; vt enim *ſequenti lib. cap.* 2. §.5. tradetur, perſona diuina non mittitur, niſi ab ea, à qua procedit. Si igitur Spiritus ſanctus à Filio mittitur, conſequens eſt, quod à Filio procedat. Secundò in ly *Spiritus veritatis*, quod eſt idem, ac dicere Spiritus filij quod in terminis habetur. Ad Galat. 4. *Miſit Deus Spiritum Filij ſui.* Rom. 8. *Si quis Spiritum Chriſti non habet.* At in diuinis vna perſona, vt diſtincta ab alia, non eſt alterius niſi per originem, ergo inter Spiritum ſanctum, & filium datur origo, non qua filius procedat à Spiritu ſancto, quod nec Græci poſſunt, aut audent dicere, ergo qua Spiritus ſanctus procedit à filio. Tertiò in ly *de meo accipiet.* Eſt autem ſcientia vt patet ex contextu id, quod Spiritus ſanctus dicitur accipere: at ſcientia, & eſſentia in diuinis idem ſunt, ergo Spiritus ſanctus accipit à filio eſſentiam, & conſequenter à filio procedit; non enim aliter, quàm per proceſſionem poteſt vna perſona ab alia eſſentiam accipere. Quartò in ly *quæcumque habet Pater mea ſunt*, quod repetitur Io. 17. *Omnia tua mea ſunt*, ſubintellige exceptâ paternitate, vt explicat Florentinum, & tradit Auguſtinus 5. *de Trinitate*, *cap.* 14. dicens: *Eſt filius hoc omninò, quod Pater, non tamen Pater, quia iſte filius, ille Pater.* Vnde ortum eſt illud axioma Theologicum, *Pater omnia dedit filio, præter eſſe Patrem.* At Pater habet virtutem ſpiratiuam, actiuamque ſpirationem, ratione cuius ab ipſo eſt Spiritus ſanctus, & virtus ſpiratiua, actiuáque ſpiratio non eſt formaliter paternitas, ergo etiam filius habet virtutem, &c. ratione cuius ab ipſo pariter eſt Spiritus ſanctus.

Vnde ortum illud commune: Pater omnia dedit filio præter eſſe Patrem.

32. Afferunt Aduerſarij ſingulis hiſce Scripturæ Sacræ clauſulis aliquam reſponſionem. Ly *mittam eum* dicunt intelligendum eſſe de miſſione per temporalem largitionem donorum gratiæ, non de miſſione per proceſſionem æternam, de qua inquiunt, malè poneretur ly *mittam* in futuro. Ly *Spiritum veritatis*, & *Spiritum filij*, vel ſufficienter verificari per hoc, quod ſit ſimilis, eiuſdemque naturæ cum filio, vel referri ad filium Incarnatum, in quo Spiritus ſanctus plenariè inhabitat. Ly *de meo accipiet* idem ſignificare, ac de meo theſauro, qui eſt Pater. Ly *quæcumque habet Pater mea ſunt*, ſupponere pro omnibus abſolutis, non extendi ad relatiua, cuiuſmodi eſt actiua Spiratio. Nullum tamen ex his effugiis ſubſiſtit. Non ſubſiſtit primum quia ex infra *ſuo loco* dicendis, Miſſio diuinæ perſonæ neceſſario importat ex parte termini à quo proceſſionem æternam, nec obſtat ly *mittam* in futuro; explicat enim relationem ad terminum, ad quem fit, non ad perſonam, à qua fit miſſio. Accedit quod, cum æternitas omnia tempora æquè primò contineat, poteſt quod æternum eſt per quamlibet temporum differentiam indifferenter explicari, & hoc ſecundo modo explicari ſolet, cur ponatur in futuro ly *de meo accipiet*, quem locum exponens Auguſtinus ait, *erit, fuit, eſt. Erit quia nunquam deerit, fuit, quia nunquam defuit, eſt quia ſemper eſt.* Non ſubſiſtit ſecundùm effugium, quia non ſaluat Spiritum ſanctum eſſe Spiritum filij propriè, & eo modo, quo eſt Spiritus Patris, ſicuti tamen ſuſtinendum eſſe probat ex ipſiſmet doctoribus Græcorum D. Thomas *opuſc.* 1. *cap.* 32. Non ſubſiſtit tertium effugium, quia Pater non eſt Theſaurus filij ratione paternitatis, opponitur filio, ſed ratione eſſentiæ, quam habet communem cum filio, adeóque Spiritum ſanctum accipere de hoc Theſauro eſt accipere de re communi Patri, & Filio, eſt procedere à Patre, & Filio. Non ſubſiſtit quartum effugium, quia relatio diſparata, cuiuſmodi eſt ſpiratio actiua reſpectu Filij ſe habet in diuinis ad modum formæ abſolutæ, & illud, quod obſtat vnitati ad intra non eſt præciſè relatio, ſed relationis oppoſitio ſeu relatio oppoſita, vt magis patebit ex infrà *dicendis* §. 10.

Græcorum Schiſmaticorum effugia.

Ipſorúmque impugnationes.

33. Probatur ſecundò ex Conciliis tum apud Græcos, tum apud Latinos celebratis. Ex Conciliis celebratis apud Græcos quinque refert Bellarminus *controu.* 2. *lib.* 2. *de Chriſto*, *cap.* 23. *num.* 30. Nimirum Concilium Epheſinum, quartam, quintam, ſextam, ſeptimam Synodum generalem, in quibus omnibus approbata eſt Epiſtola Cyrilli ad Neſtorium, quæ habetur *in Concilio Epheſino tom.* 1. *cap.* 14. & hæc verba continet: *Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt; vnde & ab iſto ſimiliter, ſicuti ex Patre procedit.* Ex Conciliis celebratis apud Latinos recenſentur pro proceſſione Spiritus ſancti à Filio plura Concilia Toletana præcedentia Schiſma Græcorum, nimirum Toletanum primum, tertium, quartum, octauum, & vndecimum; recenſentur etiam plura alia Concilia Græcorum Schiſma ſubſequentia, nimirum Barenſe ſub Vrbano II. Lateranenſe ſub Innocentio III. Lugdunenſe ſub Gregorio X. Florentinum ſub Eugenio IV. ad quæ omnia Concilia vocati Græci conuenerunt, & retractato Schiſmate conſenſerunt Latinis, quamvis deinde ſemper illi Græca fide à conſenſu Latinis præſtito, & concordia cum Latinis inita defecerint, & ad ſchiſma, errorémque ſuum redierint. Tandem eadem veritas expreſſa eſt apud Latinos in Concilio Tridentino in decreto de Symbolo fidei apud omnes iam ſolis Græcis pertinaciter, infeliciterque reluctantibus acceptato.

Cõcilia definiẽtia proceſſionem Spiritus ſancti à filio.

34. Concordi tot Conciliorum auctoritati opponunt Græci Symbolum editum in Concilio Nicæno abſque vlla mentione proceſſionis Spiritus ſancti à Filio, & huic negatiuæ auctoritati, quæ ex genere ſuo parum efficax eſt, arbitrantur vim maximam addi ex Concilio Epheſino, in quo ſub anathemate prohibetur, ne mutatio vlla, aut additio

Effugiũ Græcorum ex Cõcilio Nicæno deſũptum.

Talis effugij triplex impugnatio. additio fiat Symbolo Nicæno. Verùm hæc oppositio impugnatur primò, quia Symbolum editum in Concilio Nicæno præcisè habet *& in Spiritum sanctum*, nimirùm credimus, nec mentio fit processionis Spiritus sancti à Patre. Sicuti igitur Concilium Ephesinum non abrogauit ly *a Patre procedentem*, quod fuerat additum à Concilio Constantinopolitano, ita non impediuit, quin posset aliquod aliud Concilium rectè addere *filioque*, cum præcipuè sicuti Macedoniani, & antiquiores Arij sectatores ponentes Spiritum sanctum procedere à solo filio, non à Patre, dederunt occasionem addendi ly *à Patre procedentem*: Ita Nestoriani, & Græci Schismatici ponentes Spiritum sanctum procedere à solo Patre, non à filio, dederint occasionem addendi ly *filioque*. Secundò quia Concilium Ephesinum prohibet solùm fieri Symbolo Nicæno mutationem vllam, aut additionem quoad sensum, secùs quoad verba eundem sensum explicantia. Ly autem *filioque* nihil addit quoad sensum, sed solùm magis explicat sensum illius particulæ *à Patre* propter testimonium Christi Domini suprà relatum, *Quæcumque habet Pater, mea sunt*. Rectè propterea notat Estius *in* 1. *dist.* 11. §. 4. verbo quidem factam esse additionem, re ipsâ verò solùm explicationem. Tertiò quia cum non possit quis obligare superiorem, aut æqualem, prohibitio Ephesini Concilij nullam potest habere vim respectu Summi Pontificis, & Conciliorũ generalium, quorum auctoritate positum est in Symbolo Nicæno ly *filioque*.

35. Solet hic inquiri quonam tempore, in quonam Concilio, cuiusnam Pontificis auctoritate additum fuerit Nicæno Symbolo ly *filioque*. Verùm huic quæsito adhiberi non potest determinata responsio, nec huius rei extat certa memoria, vt videre est apud Bellarminum *lib.* 2. *de Christo, cap.* 21. Vasquium *prima parte, disputat.* 146. *cap.* 4. Marchinum *de Trinitate, disput.* 42. *in fine*, ex quibus aliisque sicuti constat nihil in hac re posse certò definiri, ita colligitur verisimilius esse talem additionem fuisse primo factam in Concilio Tolétano VIII. Symbolum deinde cum tali additione cœpisse inter Missarum solemnia decantari auctoritate Leonis III. aut successoris ipsius. Consulatur præ aliis Marchinus *loco præcitato*.

36. Patres tum Græci, tum Latini tradunt processionem Spiritus sancti à Filio. Probatur tertiò ex Sanctis Patribus tum Latinis, tum Græcis, ex vtrisque pauca, meridianâ tamen luce clariora testimonia, refero ex Patribus Latinis, D. Hilarius *lib.* 2. *de Trinitate*, ait: *A Patre, & filio auctoribus confitendum esse Spiritum sanctum*. D. Augustinus *tractat.* 99. in Io. ait: *Cur non credamus, quod etiam de filio procedat Spiritus sanctus, cum filij quoque ipse sit Spiritus*. D. Fulgentius *lib. de fide ad Petrum, cap.* 2. ait: *Proprium est Spiritus sancti, quod solus de Patre, filioque procedit*. Ex Patribus Græcis, D. Athanasius in Symbolo ait: *Spiritus sanctus à Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens*. D. Basilius *lib.* 3. *contra Eunomium circa principium* ait: *Cur necesse est si dignitate, & ordine tertius est Spiritus, naturâ quoque ipsa tertium esse? Dignitate namque ipsum secundum à filio cum ab ipso esse habeat, & omninò ab illo causa dependeat, pietatis ratio tradit*. D. Io. Chrysostomus *tom.* 5. *hom.* 1. *de Symbolo*, ait: *Iste est Spiritus de Patre, & Filio procedens, qui diuidit propria dona singulis, prout vult*. Aliæ plures auctoritates, tum aliorum, tum eorundem, quos recensuimus, Patrum (prætermissis iis, qui inter Latinos post Græcorum Schisma floruerunt, quique propterea non adeò inexcusabiliter possunt à Græcis reiici) legi possunt apud Bellarminum *lib.* 2. *de Christo, cap.* 24. & 25. quod *caput* 25. ita concludit: Habemus igitur quindecim testes Latinos, & quindecim Græcos, qui ante dissidium exortum apertissimè docuerunt Spiritum sanctum à Patre, & Filio produci, ac spirari, vt iam intolerabilis plenariè Græcorum obstinatio videri debeat.

His Sanctorum Patrum testimoniis, & numero, & pondere longè minora sunt, quæ pro se afferunt Græci. Afferunt primò Patres congregatos in Concilio Constantinopolitano, qui in Symbolo explicantes processionem Spiritus sancti, solùm posuerunt *procedentem à Patre*. Afferunt secundò Patres congregatos in Concilio Ephesino, qui nullatenùs contradixerunt Symbolo Nestoriano, & libro Theodoreti contra Anathematismos Cyrilli in tali Concilio lectis, & expressè continentibus Spiritum sanctum à Filio non procedere. Afferunt tertiò D. Dionysium *cap.* 2. *de diu. nom.* qui appellat solùm *Patrem fontem supersubstantialem deitatis*. Quartò D. Basilium *Epist.* 43. dicentem: *Nullam secundùm propriam notionem communionem habet filius cum Patre*. Quintò D. Gregorium Nazianzenum *in oratione ad Episcopos Ægipti*, dicentem: *Omnia, quæ habet Pater habet etiam filius exceptâ causalitate*. Sextò D. Ioannem Damascenum 1. *fidei cap.* 11. dicentem: *Spiritum sanctum ex Patre, & Spiritum Patris nominamus*. Septimò Theophilactum *in illud Io.* 3. *Qui desursum est, super omnes est*, dicentem: *Latini malè hæc exponentes, & minùs rectè intelligentes, dicunt quod Spiritus etiam ex filio procedat*. Nulla ex his auctoritatibus sufficit ad Græcorum intentum. 37.

Non sufficit prima, quia Patres Constantinopolitani Concilij solùm posuerunt *procedentem à Patre*, quia solùm intendebant explicare processionem Spiritus sancti contra Macedonium ponentem ipsam esse à solo filio; non quia intenderent excludere processionem eiusdem à filio, ad quam excludendam debuissent dicere procedentem à solo Patre, vt ipsos dixisse falsissimè scripsit Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus relatus à Valentia *prima parte, disputat.* 2. *quæst.* 10. *punct.* 2. *in responsione ad* 3. *obiectionem*. Non sufficit secunda quia Patres Concilij Ephesini sufficienter contradixerunt Symbolo Nestoriano, & libro 38. Explicantur Patres Græci, qui cõtra processionẽ Spiritus sancti à filio afferri possũt. 39.

Theodoreti,

Theodoreti, dum Epiſtolam Cyrilli inter
alia continentem proceſſionem Spiritus ſan-
cti à filio ſummo conſenſu approbarunt,
damnantes oppoſitam Neſtorij, & Theo-
40. doreti doctrinam. Non ſufficit tertia, quia D.
Dionyſius appellat ſolùm Patrẽ fõtem ſuper-
iubſtantialem deitatis ad indicandum in ſolo
Patre reperiri rationem principij fontalis,
& omninò primi modo ſupra explicato
41. *cap*.2. §. 2. Non ſufficit quarta, qnia pro-
pria filij notio eſt ſola filiatio, ſecundùm
quam vtiqne nullam habet communionem
filius eum Patre, at enm hoe deindè optimè
ſtar filium habere cum Patre communionem
42. ſecundùm ſpirationem actiuam. Nou ſuf-
ficit quinta, quia D. Nazianzenus loquitur,
vel de cauſalitate principij omniuò primi,
vel de cauſalitate, qua Pater producit fi-
lium, non de ea, qua producitur Spiritus
ſanctus, ideò hæc oon debet excipi à regulâ
illâ communi *omnia quæ habet Pater, habet*
43. *etiam filius*. Non ſufficit ſexta, qnia vel, vt
loquitur D. Thomas *quæſt*. 10. *de potentia,*
art. 4. *ad* 24. in hoc non eſt ſtandum ſenten-
tiæ Damaſceni, quem idem S. Doctor
prima parte, quæſt. 36. *art*. 2. *ad* 3. recenſet
inter ſectatores Theodorici Neſtoriani; vel
vt notat Eſtius *in* 1. *diſt*. 11. §. 4. *ad* 8. in ly
ex filio Spiritum ſanctum non dicimus, non
tam rem ipſam negat Damaſcenus quam
modum loquendi ſubterfugit propter hære-
44. ſim Macedonij, & Eunomij. Non ſufficit
ſeptima quia Theophilactus ſcripſit vigente
iam diſſidio inter Græcos, & Latinos,
propterea ipſius auctoritas à Latinis in hoc
non recipitur: & qnamvis ipſe fuerit excu-
ſabilis, eo quod nondum erat ipſius tempore
damnata Græcorum opinio, non eſſet excu-
ſabilis, qui vellet ipſius auctoritatem eſſe
alicuius ponderis poſt damnatam Græco-
rum opinionem.

45. Ex dictis facilè conſtat, quomodo nobis
non obſit Scriptura Io. 15. dum in proceſ-
ſione Spiritus ſancti Patrem ſolùm nomi-
nat. Enimverò licet Patrem ſolùm nominet
verbis, ſenſu tamen nominat etiam filium
in ly *quem ego mittam vobis Spiritum verita-*
tis, vt explicatum eſt in ſuperiori prima
probatione: Deinde cum Pater nominatur
nullâ additâ particulâ excluſiuâ, nulla eſt
ratio arguendi à nominatione Patris ad ex-
cluſionem filij, cum præcipuè ſit modus
loquendi non inuſitatus in Scriptura nomi-
nare ſolùm Patrem in iis, quæ filio, imò
& Spiritui ſancto communia ſunt; vt Mat-
thæi 16. *Caro, & ſanguis non reuelauit tibi,*
ſed Pater meus, Io. 14. *Pater in me manens*
ipſe facit opera. Imò in iis, quæ cæteris
perſonis communia ſunt, nominat quando-
que Scriptura Patrem cum particula exclu-
ſiua, Matth. 11. *Nemo nouit filium niſi Pa-*
ter: Ex quo Anſelmus *lib. de proceſſione Spi-*
ritus ſancti, infert, quod etiamſi in Scriptura
diceretur de Spiritu ſancto, qui à ſolo Patre
procedit, vel quem nemo producit niſi ſo-
lus Pater adhuc non excluderetur filius,
nec euinceretur contra nos Græcorum in-
tentum.

Explicatur item Scriptura vbi videtur eſſe tali proceſſioni contraria.

Probatur quartò rationibus Theologicis, 46.
quarum prima ſit: Filius haber, & recipit
à Patre voluntatem fœcundam, ergo Spiri-
tus ſanctus à filio procedit, conſequentia
patet, quia Spiritus ſanctus nihil aliud eſt,
quàm fœtus voluntatis diuinæ fœcundæ,
nec voluntas diuina poteſt intelligi fœcun-
da niſi in ordine ad Spiritum ſanctum, tan-
quam ad terminum ſuæ fœcunditatis. An-
tecedens probatur: filius recipit à Patre vo-
luntatem talem, qualem habet ipſe Pa-
ter pro eo ſigno, pro quo filium produ-
cit; alioqui Pater pro eo ſigno haberet ali-
quid aliud vltra Paternitatem, quod non
communicaret filio, ſed Pater pro eo ſigno,
pro quo producit filium habet voluntatem
fœcundam: cum enim operatio intellectus
ſit prior operatione voluntatis, prius etiam
fit effœtus intellectus per ſuam operatio-
nem, & per productionem ſui termini, qui
eſt filius, quam fiat effœta voluntas, & con-
ſequenter pro eo ſigno, pro quo filius pro-
ducitur, & intellectus fit effœtus, adhuc
voluntas eſt fœcunda, & non effœta. Se-
cunda ſit: Inter filium, & Spiritum ſanctum
datur ordo originis, ergo Spiritus ſanctus
procedit à filio: Conſequentia patet quia
ordo originis nihil aliud eſt, quàm ordo
proceſſionis vnius ab alio, nec vlli vnquam
venit in mentem, quod filius procedat à
Spiritu ſancto: Nequit igitur poni ordo ori-
ginis inter filium, & Spiritum ſanctum,
niſi Spiritus ſanctus procedat à filio. An-
tecedens probatur: Inter filium, & Spiri-
tum ſanctum datur aliquis ordo, tum quia
ab eodem principio non procedunt plura,
plus, quàm materialiter diſtincta ſine aliquo
ordine, vt conſtare poteſt inducenti, tum
quia in enumeratione perſonarum ſemper
filius ſecundo, Spiritus ſanctus tertio loco
recenſetur; at inter diuinas perſonas ne-
quit dari alius ordo, quàm originis, vt
enim ſupra *in limine ſecundi capitis*, poſi-
tum eſt, nec durationis, nec perfectionis or-
do in diuinis dari poteſt, ergo. Tertia: Spi-
ritus ſanctus diſtinguitur realiter à filio, ſed
non diſtingueretur à filio, ſi à filio non pro-
cederet, ergo Spiritus ſanctus à filio proce-
dit. Maior negari non poteſt ſine euerſio-
ne Myſterij Trinitatis. Minor aſſerenda, &
probanda eſt infrà § 10.

Filio communicatur à Patre voluntas fœcunda.

Datur in diuinis perſonis ordo, nec alius, quam originis.

Hæ rationes ſi ab intellectu ſub puro 47.
naturæ lumine conſpiciantur, obſcuræ ſunt,
parùm efficaces, & ſolùm congruentes. Ne-
que enim myſterium aliquod fidei, præſer-
tim verò myſterium omnium maximum,
quale eſt Myſterium Trinitatis, poteſt natu-
ræ lumine clarè innoteſcere, & ſufficienter
probari. At ſi ab intellectu lumine fidei ro-
borato perpendantur, apparent efficaces &
ex principiis fidei contra Græcos rectè de-
ductæ. Quo autem efficaciores ſunt ratio-
nes, quibus nos Græcos impetimus, eo im-
becilliores ſunt illæ, quibus Græci nos im-
petunt. Imponunt ipſi noſtræ doctrinæ
plura abſurda, nimirùm, quod ſemel admiſ-
ſâ proceſſione Spiritus ſancti à filio, ſimul,
& à Patre neceſſe ſit primò admittere in
diuinis

Indicantur aliquæ rationes Græcorum contra proceſſionem Spiritus ſancti à filio.

diuinis duo principia Spiritus sancti. Necesse sit secundò negare in Patre sufficientem, & immediatam virtutem productiuam Spiritus sancti. Necesse sit tertiò ponere virtutem spiratiuam quæ per prius, & principalios conueniat vni personæ, quàm alteri, Patri scilicet, quàm filio. Necesse sit quartò quærere respectu filij aliquam aliam rationem constitutiuam, & distinctiuam diuersam à filiatione. Quæ & similia quomodo, vel non sint absurda, vel ex processione Spiritus sancti à filio non benè inferantur *in sequentibus* §§. examinandum subiicio; vt sicuti hucusque ostensum est pro Catholico Latinorum dogmate, maximo excessu præponderare contra Græcorum Schisma auctoritates Scripturæ, Conciliorum, & Patrum; ita mox manifestum euadat non minore excessu præponderare pariter pro Latinis contra Græcos Theologicarum rationum momenta, imò etiam naturalium congruentiarum adminicula. Ideò sit

§. V.

Vtrùm Spiritus sanctus procedat à Patre, & Filio tanquam ab vnico principio, & vnico spiratore?

48. ASSERTVM I. Pater, & Filius sunt vnicum principium Spiritus sancti; seu Spiritus sanctus procedit à Patre, & filio tanquam ab vnico principio. Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thoma *prima parte, quæst.* 36. *artic.* 4. *in C.* contrà Gregorium *in* 1. *dist.* 11. *quæst.* 1. & Durandum *dist.* 29. *quæst.* 2. & 3. volentes Patrem, & filium in rigore esse duo principia quod Spiritus sancti, licet ratione vnius retmini producti, & vnius virtutis spiratiuæ se habeant ad instar vnius principij, & sæpè dicantur vnum principium. Nihilominùs hæc locutio tolerari non potest, & non solùm censetur communiter temeraria, verùm etiam à Io. à S. Thoma *prima parte, disput.* 15. *art.* 4. *num.* 19. notatur vt obnoxia multo grauiori censuræ, à Molina *quæst.* 36. *articul.* 4. *disputat.* 2. vt parùm tuta in fide.

Pater, & filius sunt vnũ principium Spiritus sancti.

Oppositum est obnoxiũ grauicensuræ.

49. Probatur primò ex Conciliis Lugdunensi sub Gregorio X. Florentino sub Eugenio IV. Definitio Concilij Lugdunensis habetur *in capite fideli de summa Trinitate in sexto*, his verbis: *Fideli ac deuota professione fatemur, quod Spiritus sanctus æternaliter ex Patre, & Filio non tanquam ex duobus, sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vnicâ spiratione procedit.* Definitio Concilij Florentini habetur *in litteris vnionis*, his verbis: *Definimus, quod Spiritus sanctus à Patre, & filio æternaliter est, &c. & ex vtroque æternaliter tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit.*

50. Neque ly *tanquam* minuit propriam rationem vnius principij, quia non diminutiuè ponitur, sed absolutè, & explicatiuè eo modo, quo sæpè etiam vsurpatur in Sacra Scriptura, vt Act. 2. *Tanquam aduenientis Spiritus vehementis*: Heb. 2. *Moyses fidelis erat in tota domo tanquam famulus.* 2. Cor. 3. *Transformamur à charitate in charitatem tanquam à Domini Spiritu.* Ratio intelligendi particulam illam *tanquam* vt absolutè, non diminutiuè in Conciliis vsurpatam, habetur ex eo, quod Concilia illa intendebant respondere Græcis granantibus Latinos, quod ponerent duo principia Spiritus sancti; Minus congruè autem respondissent ponendo vnum principium solùm diminutiuè, impropriè, & secundùm quid; propriè verò, & simpliciter duo principia. Qua in re omnis suspicio remouetur ex eo, quod vt refert Henricx *tractat.* 2. *disputatione* 2. *quæstione* 10. *numero* 83. Latini deputati in eodem Concilio Florentino *sess.* 25. *in conf. fidei* sine tali particula loquuntur sic: *Quoniam Græci suspicantur nos duo principi profiteri, idcircò hanc habentes sententiam, vel talia profitentes anathemate notamus*; & in ipsis *litteris vnionis* definitioni supra allatæ præmittitur: *Latinos affirmasse non se hac mente dicere, Spiritum sanctum ex filioque procedere, quod duo ponant esse principia, seu duas spirationes, sed vnum tantùm afferunt esse principium, vnicamque spirationem Spiritus sancti prout hactenùs asseruerunt.* Quæ verba adeò clarè continent assertam veritatem, vt inexcusabilis prorsùs sit, qui post Concilium Florentinum adhæreret opposito, & inexcusabilior Durando ipso, qui scripsit ante Concilium Florentinum, licet post Lugdunense, vt notat Io. à S. Thoma *loco precit.*

Particula tanquam non semper vsurpatur diminutiuè.

51. Probatur secundò auctoritate, & paritate D. Augustini 5. *de Trinitate, capite* 14. *Fatendum est Patrem, & filium principium esse Spiritus sancti, non duo principia, sed sicut Pater, & filius vnus Deus, & relatiuè ad creaturam vnus creator, & vnus Dominus; sic relatiuè ad Spiritum sanctum vnum principium.* Ratio huius paritatis, & simul assertæ veritatis est, quia nomina substantiua non multiplicantur, nisi multiplicatâ formâ, quam significant. At hoc nomen principium Spiritus sancti est nomen substantiuum, non minùs, quàm illa Deus, Creator, Dominus, ergo cum in Patre, & filio non multiplicetur virtus principiatiua, nec relatio principiantis respectu Spiritus sancti, non potest respectu eiusdem multiplicari principium, sicuti quia in diuinis personis non multiplicatur deitas; nec virtus creatiua, aut dominatiua respectu creaturarum, non multiplicatur in diuinis personis Deus; nec Creator, aut Dominus respectu creaturarum. Confirmatur: Non multiplicantur in diuinis, nisi ea, quæ opponuntur iuxta illud tritum, In diuinis omnia sunt, vbi non obuiat relationis oppositio, at esse principium Spiritus sancti in Patre, & esse principium Spiritus

Substantiua non multiplicantur, nisi multiplicetur forma.

Spiritus sancti in Filio, non opponuntur, ergo in Patre, & filio esse principium Spiritus sancti non multiplicatur, & per consequens Pater, & filius sunt vnum, non duo principia Spiritus sancti. Minor probatur: Pater, & filius non opponuntur, nisi secundùm paternitatem, & filiationem; at esse principium Spiritus sancti nec importat formaliter paternitatem, nec filiationem, nec vtramque ex infrà dicendis, ergo Pater, & filius secundùm quod sunt principium Spiritus sancti, non opponuntur, & consequenter esse principium Spiritus sancti in Patre, &c.

52\. Pater, & filius sūt vnus spirator Spiritus sancti.

ASSERTVM II. Pater, & filius sunt vnicus spirator Spiritus sancti. Ita Theologi communiter cum D. Thoma *prima parte, quæstione 36. articul. 4. ad 7.* vbi tacite retractat oppositum, quod docuerat *in 1. distinct. 11. articul. 4. & distinct. 12. articul. 3.* Hoc assertum non habet tantam certitudinem, quantam superius, tum quia Concilia Logdunense, & Florentinum definientia Patrem, & filium esse vnum principium Spiritus sancti, omninò sub silentio prætererunt nomen spiratoris; tum quia huius asserti veritas pendet ex significatione grammaticali illius nominis spirator, de quo, qui diceret adiectiuè significare, & esse synonimum cum hoc nomine spirans, posset consequenter rectè dicere Patrem, & filium esse duos spiratores, sicuti rectè dicitur ipsos esse duos spirantes. Quia tamen spirator melius sumitur substantiuè, melius, tutiusque est dicere Patrem, & filium esse vnicum, seu vnum spiratorem. Sicque explicatum assertum

Sunt tamen duo spirantes.

Probatur: Pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, quia ly *principium* est nomen substantiuum, quod non multiplicatur, nisi ad multiplicationem formæ, quam significat, quodque in diuinis respectu Spiritus sancti significat formam vnicam, & non multiplicatam: at etiam spirator est nomen substantiuum, & significat eandem formam, quam significat principium Spiritus sancti, ergo Pater, & filius sunt vnus spirator.

53\. Dices: D. Hilarius 2. *de Trinitate*, ait à Patre, & filio auctoribus confitendum esse Spiritum sanctum, ergo Pater, & filius sunt duo Auctores Spiritus sancti, ergo etiam possunt dici duo spiratores. Neque enim videtur esse magis substantiuum nomen spiratoris, quàm nomen Auctoris. Sed contra, vt loquitur D. Thomas *loco ex prima parte præcitat.* ponit Hilarius substantiuum pro adiectiuo, nomen scilicet Auctoris Spiritus sancti vsurpat, prout significat idem, ac spirans, non prout significat idem, ac spirator. Tolerabilius autem, ac minùs periculosum est vsurpare adiectiuè nomen Auctoris, quàm nomen Spiratoris, tum quia ad exprimendum adiectiuè id, quod significat spirator, habetur in eadem linea proprium nomen, scilicet spirans: Non sic ad exprimendum adiectiuè id, quod significat Auctor, habetur in eadem linea, &c. tum quia ex terminis videtur magis accedere ad duo principia Spiritus sancti dualitas spiratoris consequens ad spiratorem adiectiuè vsurpatum, quàm dualitas auctoris consequens ad adiectiuè vsurpatum Auctorem.

Auctor Spiritus sancti, & spirator in quo differant.

54\. Dubitatur hic primò, vtrùm quamvis Pater, & filius non possint dici duo principia respectu Spiritus sancti, possit tamen Pater dici duo principia respectu filij, & Spiritus sancti. Ratio dubitandi est, quia Pater, & filius nequeunt dici duo principia respectu Spiritus sancti, eo quod respectu Spiritus sancti est in vtroque eadem virtus principiatiua, eademque relatio principiationis: at è contra in Patre respectu filij, & Spiritus sancti dantur duæ virtutes principiatiuæ, nimirùm virtus generatiua, & virtus spiratiua: dantur item duæ relationes principiationis, nimirùm paternitas, & spiratio actiua, ergo de Patre respectu filij, & Spiritus sancti dici potest quod sit duo principia, non quidem realiter, benè tamen virtualiter distincta, sicut inter se virtualiter solùm, non realiter distinguuntur tum virtus generatiua, & virtus spiratiua, tum paternitas, & spiratio actiua. Respondetur nihilominùs dici non posse, quod Pater sit duo principia, non solùm absolutè, qui modus loquendi denotaret distinctionem realem principiorum, sed neque cum addito virtualiter, aut secundùm rationem. Ita cum Sancto Doctore *prima parte, quæst. 36. art. 4. ad 2.* Io. à S. Thoma *eadem quæst. disput. 15. num. 2.* Logus *lib. 2. disput. 17. cap. 5. num. 8.* Herinex *tract. 3. disp. 2. quæst. 10. num. 83.* alijque magis communiter contra Vasquium *prima parte, disputat. 115. cap. 5. numero 19.* Probatur responsio, & simul soluitur ratio dubitandi, quia ad multiplicanda nomina substantiua requiritur quidem multiplicatio formæ: at ista se solâ non sufficit, nisi habeat comitem multiplicationem suppositorum. Cum igitur in Patre, quamvis dentur distinctæ virtutes productiuæ, non tamen dentur duo distincta supposita, neque etiam virtualiter, consequens est, quod Pater non sit duo principia, neque etiam virtualiter loquendo de principiis quod; nam si sermo esset de principiis quo proximis, & immediatis, vtique concedi debent in Patre respectu filij, & Spiritus sancti duo principia quo virtualiter distincta. Confirmatur responsio ex communi modo loquendi, quo habens plures artes non dicitur plures artifices, nec habens plures scientias (est exemplum Scoti *in 1. distinct. 12. quæstion. 1. in fine*,) dicitur plures scientes, signum est igitur quod multiplicatio producentium, seu principiorum requirit saltem vt conditionem multiplicationem suppositorum, ergo in Patre, in quo respectu Filij, & Spiritus sancti non multiplicatur ratio suppositi, neque multiplicatur ratio principij.

55\. Pater nō potest dici duo principia nec virtualiter, respectu Filij, & Spiritus sancti.

Requiritur sed nō sufficit ad multiplicationem cuiuscūque nominis substantiui multiplicatio formæ.

Dubitatur

56. Dubitatur, secundò vtrùm saltem Pater, quatenùs est principium filij, & filius quatenùs est principium Spiritus sancti, sint duo principia: Ratio dubitandi est, quia reperitur non solùm dualitas virtualis formæ significatæ per ly *principium*, sed etiam dualitas realis suppositorum, vnde ea hoc capite videntur dici posse duo principia, etiam absolutè, & sine addito. Respondetur nihilominùs Patrem, quatenùs est principium filij, & filium, quatenùs, &c. posse quidem dici duo principia, sed cum addito solùm, & virtualiter. Ita Molina *prima parte, quæst.* 36. *articul.* 4. *disputat.* 6. Arriaga *disputat.* 53. *sect.* 2. *numero* 6. Ratio est, quia illud, quod principalius requiritur ad multiplicationem principij, est forma, seu virtus principiatiua per tale principium importata, nec potest principium magis multiplicari, quàm multiplicetur talis forma, ergo cum virtus generatiua, qua Pater est principium filij, & virtus spiratiua, qua filius est principium Spiritus sancti sint solùm virtualiter distinctæ, sint res solùm virtualiter duæ, consequens est, quod principia tales virtutes continentia sint pariter duo solùm virtualiter, & cum addito. Nec prodest realis distinctio suppositorum, quia hæc requiritur quidem, at per se ipsam non sufficit, ad realem distinctionem principiorum: & sicuti vbi virtus est omninò vna, principium etiam cum reali multiplicatione suppositorum est omninò vnum; ita vbi virtus est realiter actualiter vna, solùm virtualiter duplex erit principium, non obstante reali actuali multiplicatione suppositorum.

Pater, & filius respectu Spiritus sancti sunt duo principia virtualiter, non realiter, & absolutè.

57. Dubitatur tertiò, cur relatio Patris ad filium, & relatio spiratoris ad Spiritum sanctum dicantur simpliciter duæ relationes, quamvis inter se solùm virtualiter distinguantur: Principium verò filij, & principium Spiritus sancti non possint dici simpliciter duo principia eo, quod distinguantur solùm virtualiter rationes principiandi. Respondetur rationem esse, quia ad multiplicandas realiter relationes sufficit realis multiplicatio terminorum; ad multiplicanda verò realiter principia, quæ significant per modum rerum absolutarum, requiritur realis multiplicatio rerum, & entium in se ipsis, pro quo recolantur, quæ dicebamus *libro superiore*, *capite* 7. §. 2. explicantes, cur quatuor relationes reales in diuinis non possint simpliciter, & absolutè dici quatuor res.

58. Ex his habes simpliciter, & absolutè vnicum esse principium in diuinis, quodocumque consideretur, siuè scilicet consideretur in Patre, & Filio in ordine ad Spiritum sanctum; siue consideretur in Patre in ordine ad filium, & Spiritum sanctum; siue consideretur in Patre in ordine ad filium, in filio in ordine ad Spiritum sanctum; addi etiam potest, siue consideretur in Patre, & Filio, & Spiritu sancto in ordine ad creaturas. Virtus enim principiatiua, quæ omnibus hisce considerationibus subest, simpliciter, & absolutè vnica est, actualem distinctionem, realemque multiplicitationem excludens: & non solùm non distinguitur realiter actualiter virtus spiratiua Patris à virtute spiratiua filij; sed nec aut virtus generatiua Patris à virtute spiratiua Patris: aut virtus generatiua Patris à virtute spiratiua filij: aut virtus generatiua Patris, & virtus spiratiua vtriusque à virtute creatiua trium diuinarum personarum. Quæ omnia ex dictis sufficienter innotescunt, & solà consideratione terminorum indigent, non vlteriori explicatione.

Principiũ in diuinis sub quacumque consideratione est realiter vnicum.

59. Stabilità vnitate principij in diuinis personis, maximè verò in Patre, & Filio respectu Spiritus sancti: Circa istam, quæ propriè pertinet ad præsens institutum superest discutiendum, quid formaliter significetur nomine vnius principij, seu vnius spiratoris, dum dicitur Pater, & filius sunt vnum principium Spiritus sancti, seu vnus Spirator. Ocham, & Gabriel *in* 1. *distinction.* 12. *quæstione* 1. quos sequuntur, Molina *prima parte*, *quæstione* 36. *articulo* 4. *disputatione* 2. Becanus *de Trinitate*, *capite* 6. Alijque nonnulli, docent ly *vnus spirator* significare indiuiduum constitutum ea essentia, & spiratione actiua tanquam subsistentiâ communi Patri, & filio, eo proportionaliter modo, quo iuxta supradicta *cap.* 1. §. 9. Hoc concretum *Deus* supponit pro indiuiduo constituto ea essentia, & subsistentiâ communi tribus diuinis personis. Ioan. à S. Thoma *prima parte*, *disputatione* 15. *articulo* 4. *numero* 23. & vt ipse loquitur, Discipuli D. Thomæ communiter, nec non etiam Vasquius *prima parte*, *disputatione* 149. *capite* 4. Granadus *tractat.* 10. *disputatione* 6. Alijque plures volunt ly *vnus spirator* significare personas Patris, & Filij confusè, idest non secundùm rationes particulares, quibus Pater, & Filius opponuntur inter se, sed secundùm quod sunt vnum in vnitate proprietatis spiratiuæ. Altisiodorensis *in summa libro* 1. *capite* 30. volt significare personas Patris, & Filij collectiuè, adeò vt Pater & Filius sint vnus spirator vnitate collectionis. Auersa *prima parte*, *quæstion.* 36. *sect.* 5. *concl.* 3. vult significare formaliter solam spirationem actiuam in concreto. In hac sententiarum varietate, vt statuatur quid sit determinatè sentiendum,

Sententiarũ varietas de eo pro quo formaliter supponit hoc nomen spirator.

60. Aduerte spirationem actiuam in diuinis, ita esse veram, & propriam relationem, vt simul valde accedat ad conditionem attributi. Quod sit vera, & propria relatio, probatum est ex professo *libro superiore*, *capite* 7. §. 1. Quod valde accedat ad conditionem attributi probatur ex eo, quod non est relatio constitutiua, sicuti sunt reliquæ relationes, sed potius consequens

Spiratio actiua ita est relatio, vt participet etiam conditionem attributi.

ad modum attributi. Noo eſt incommonicabilia, ſicuti reliquæ relationes,& licet non habeat tantam communicabilitatem, quantam attributa; habet tamen aliquam communicabilitatem, adeóqoe ad attributa aliqualiter accedit. Hinc conſurgit aliquod fundamentum diſcurrendi de ſpiratione actiua cum aliqua proportione ad attributa, circa quæ recolendum ex ſupradictis *cap.* 1. §. *vlt. dub.* 7. non importare in ſuo conceptu formali ſubſiſtentiam, & in concreto, ac ſubſtantiuè accepta ſubſiſtere quidem vt vnâ, eâdemque ſubſiſtentiâ eſſentiæ, non ſingula ſubſiſtentiis propriis; & cum dicitur omnipotena, ſapiens v. g. non ſignificari conſtitutum ex eſſentia, & omnipotentia tanquam ſubſiſtentiâ, ex eſſentiâ, & ſapientiâ tanquam ſubſiſtentiâ, ſed ſignificari omnipotentiam, & ſapientiam in concreto, & ſubſiſtentiâ eſſentiæ ſubſiſtentem. Et ecce initiom aliquod aſſignandi, pto quo formalitet ſupponant concretum, & ſubſtantiuum illod *vnus ſpirator*, vt ex *ſequenti* §. poſt improbatos alios diceodi modos magis conſtabit. Ideò ſit

§. VI.

Pro quo formaliter ſupponat vnum principium, ſeu vnus ſpirator, à quo Spiritus ſanctus procedit?

61. Spitator nõ ſupponit pro indiuiduo conſtituto ex eſſentia,& ſpiratione actiua tanquam ſubſiſtentiâ.

ASSERTVM I. Principium Spiritus ſancti, ſeu vnus ſpirator, non ſupponit formaliter pro indiuiduo conſtituto ex eſſentia diuina, & ſpiratione actiua tanquam ſubſiſtentia communi perſoois Patris, & Filij. Ita Theologi communiter contra Ochamum, Gabrielem, Molinam, &c. relatos *circa finem* §. *præcedentis*.

Probatur primò ex D. Thoma *prima parte, quaſt.* 36. *artic.* 4. *in C. Hoc nomen principium Spiritus ſancti ſignificat proprietatem, tamen ſignificat eam per modum ſubſtantiui, ſicut hoc nomen Pater, & filius etiam in rebus creatis.* Ergo ſpitatio actiua ſe habet vt proprietas, non vt ſubſiſtentis; ſicuti paternitas, & filiatio ſe habent vt proprietates, non vt ſubſiſtentiæ in Patre, & filio creatis; ergo ſpirator non ſupponit formaliter pro conſtituto ex eſſeotia, & ſpiratione tanqoam ex ſubſiſtentia.

62. Dices, Sanctum Doctorem ſolùm intendere, quod ſpitatio actiua non ſit ſubſiſtentia perſonalis, ſeu conſtitutiua perſonæ, cæterùm non negare, qood ſit ſubſiſtentia conſtitutiua indiuidui ſubſiſtentis communia Patri, & Filio, imò hoc eſſe maximè iuxta meotem ipſiua S. Doctoris, qui *in* 1. *ad* Annibaldum *diſtinct.* 29. *quaſtione vnica, articul.* 4. *ad* 2. ita habet: *Sicut diuinitas in diuinis non eſt, niſi ſubſiſtens, & tamen vna deitas eſt Patris, & filij, qui ſunt duo ſubſiſtentes ex alia ratione diſtincti, ſimiliter, & de communi ſpiratione poteſt intelligi.* Sed contra ly *ſimiliter*, &c. ſolùm ſignificat, quod ſicuti eſt ſubſiſtena diuinitas, ita etiam ſit ſubſiſtens communis ſpiratio eâdem ſubſiſtentiâ, qua eſt ſubſiſtena diuinitas; non verò quod communia ſpiratio conſtituat ſpeciale ſubſiſtens relatiuum, quod ſit hic ſpirator, ſicuti diuinitas conſtituit ſpeciale ſubſiſtens abſolutum, quod eſt hic Deus. Spiratio actiua eſt ſubſiſtens ſubſiſtentiâ eſſentiæ.

Probatur ſecundò indiuiduum conſtitutum ex eſſentia diuinâ, & ſpiratione actiuâ, tanquam ſubſiſtentiâ communi, &c. nec eſt indiuiduum naturæ, nec indiuiduum perſonæ, ergo non datur in diuinis huiuſmodi indiuiduum, & conſequenter ſpitator non ſupponit formaliter pro indiuiduo conſtituto, &c. 63. Antecedena probatur: Non eſt indiuiduum naturæ, quia non eſſet indiuiduum relatiuum. Non eſt indiuiduum perſonæ, tum quia ſecùs ly *ſpirator* eſſet quarta perſona, tum qoia eſſet indiuiduum incommunicabile, non commune duabus perſonis Patris, & Filij. Spirator in diuinis neque eſt indiuiduum naturæ, neque perſonæ. Confirmatur: 64. Subſiſtentia relatiua in diuinis, quæ conſtituat indiuiduum ſingulare ſubſiſtens, quod nec ſit ſuppoſitum, nec perſona, eſt contra communem vſum loquendi Eccleſiæ, Conciliorum, & Patrom, in quibus nunquam fit meutio ſubſiſtentiæ relatiuæ communicabilis, & cum ex ſupradictis *cap.* 1. §. 9. vix poſſit ioxta mentem Sanctorum Patrum ſuſtineri ſubſiſtentia communicabilis abſoluta, multò minus poterit iuxta eandem mentem ſoſtineri ſubſiſtentia communicabilis relatiua, cum præſertim neceſſitas militans pro ſubſiſtentiâ communicabili abſolutâ, pro ſubſiſtentia communicabili relatiua non militet; & rectè haberi poſſit hic ſpitator abſque ſpeciali ſubſiſtentiâ ſpirationis, quamvis haberi nequeat hic Deus abſque ſpeciali ſubſiſtentia deitatis.

65. Probatur tertiò: Ex eſſentia diuina & ſpiratione actiua non poteſt quid vnom conſtitui, ergo ſpirator non ſupponit formaliter pro indiuiduo conſtituto, &c. Antecedena probatur: Ex eſſentia, & ſpiratione actiua nec poteſt conſtitui quid vnum immediatè, nec mediatè: Non immediatè, quia ſpiratio actiua non conuenit immediatè ipſi diuinæ eſſentiæ, ſed ſupponit duas perſonas conſtitutas, alioqui Pater ſpiraret ſe ſolo Spiritum ſanctum in eo priori originis, in quo generat filium, ſicuti in eo priori originis habet omnia alia prædicata immediatè conuenientia diuinæ eſſentiæ. Non mediatè, idest mediis perſonis Patris, & Filij, quia non poteſt quid vnum conſtitui ex ſpiratione actiua, & perſonis Patris, & Filij, ergo nec ex ſpiratione actiua, & eſſen-

Ex eſſentiâ diuinâ & actiua ſpiratione nõ poteſt quid vnum conſtitui.

tis

tis mediis personis Patris, & Filij. Antecedens patet, tum quia confunderentur Personæ Patris, & Filij, si quid vnum constituerent, tum quia non apparet quomodo duæ personæ in se ipsis vltimo constitutæ, & sibi incommunicabiles possint in vnum tertium transire. Consequentia probatur: Constitutio, quæ fieri nequit cum medio, fieri etiam nequit cum eo, cui res conuenit vi talis medij, medio vt ita dicam impediente, ne id cuius ipsum est incapax per ipsum transeat ad extremum, ergo.

66. Dices, eodem modo probaretur spirationem passiuam non conuenire immediatè essentiæ, nec posse cum essentia constituere Personam Spiritus Sancti, nam etiam spiratio passiua æque, ac spiratio actiua supponit duas personas constitutas. Sed contra disparitas est, quia spiratio passiua supponit personas patris, & filij tanquam aliquid requisitum ex parte principij, non tanquam aliquod requisitum ex parte diuinæ essentiæ, & sicuti filiatio non conuenit diuinæ essentiæ mediante patre, licet patrem supponat, ita spiratio passiua eidem non conuenit mediante Patre, & filio, licet pattem, & filium supponat, quia supponit patrem, & filium non eo modo, quo eundem patrem, & filium supponit spiratio actiua; sed eo modo quo patrem supponit filiatio.

67. Spirator nō supponit pro personis Patris, & filij simul, ac collectiuè. ASSERTVM II. Principium Spiritus Sancti, seu vnus spirator, non supponit formaliter pro personis patris, & filij collectiuè acceptis. Ita Theologi communiter contra Altisiodorensem relatum in *superiore* §.

Probatur tum quia secus ly *vnus* spirator non importaret vnitatem, nisi collectionis, & impropriam; & patet, & filius essent vnus spirator vnitate non maiore eâ, qua plures ciues sunt vnus populus, pluresve milites vnus exercitus. Tum quia ly *spirator* rectè dicitur de patre, & filio seorsim, patet est spirator, filius est spirator: terminus autem pro pluribus collectiuè supponens non potest de singulis seorsim dici. Neque enim rectè dicitur: Hic ciuis est populus, ille ciuis est populus, &c.

Spirator supponit pro constituto ex spiratione actiua, & subsistentia absolutè, suppositis personis patris, & filij. ASSERTVM III. Principium Spiritus Sancti, seu vnus spirator supponit formaliter pro spiratione actiuâ in concreto, idest pro constituto ex spiratione actiua, & subsistentia absolutâ essentiæ; suppositis, & confusè connotatis personis patris, & filij. Hoc assertum existimo in re esse communem Thomistarum mentem, vt colligitur ex Ioan. à S. Thoma, *prima parte disputat*. 15. *artic*. 4. *num*. 28. *in responsione ad primum antecedens, & num* 29. *in responsione ad primam confirmationem*. Item ex Auersa *quæst*. 36. *sectiōn*. 5. *in fine*. Contra auctores relatos in duobus superioribus assertis, aliosque nonnullos.

68. Probatur, & explicatur, ex animaduersis *in calce superioris* §. subsistentia absoluta diuinæ essentiæ non solum facit subsistere ipsam diuinam essentiam, sed est in ratione subsistentiæ communis, seu communicabilis adeo illimitata, vt faciat subsistere quodcumque aliud diuinum prædicatum aliqualiter commune, & communicabile? Cum igitur spiratio actiua sit aliqualiter communis, & communicabilis, subsistentia absoluta diuinæ essentiæ etiam spirationem actiuam faciet subsistere, & ex spiratione actiuâ, ac subsistentiâ absoluta consurget spirator in concreto, & constitutum spiratoris commune Patri, & filio, ergo principium Spiritus Sancti, seu vnus spirator supponit formaliter, &c.

Dices, hoc modo nos admittere quod ly *spirator* supponat pro speciali indiuiduo, quod neque sit hic Deus, neque vlla persona diuina, adeóque contra nos recurrit argumentum à nobis suprapositum in secunda probatione primi asserti, quod tale indiuiduum, nec esset indiuiduum naturæ nec indiuiduum personæ. Sed contra: admittimus quidem ly *spirator* esse speciale indiuiduum, at identicè sólum non formaliter, & volumus quidem spirationem actiuam in concreto dicere subsistentiam: at nolumus hanc subsistentiam importari formaliter, sed volumus esse ipsam subsistentiam essentiæ vt facientem subsistere spirationem: ideo dicimus hoc concretum *spirator* eo modo, quo est indiuiduum, identicè scilicet, esse indiuiduum naturæ, non personæ, quia subsistentia, per quam constituitur id quod, & hoc singulare, est subsistentia naturæ. 69. Spirator est potius indiuiduum naturæ, quam personæ.

70. Dices insuper hanc doctrinam esse tum per se maximè difficilem, tum parum conformem doctrinæ positæ in tertia probatione superioris primi asserti. Est per se maximè difficilis, quia difficillimum est quomodo ly *spirator* subsistat subsistentiâ communi omnibus personis, & tamen omnibus personis commune non sit quomodo subsistat subsistentiâ absolutâ, & tamen in se sit quid relatiuum. Est parum conformis doctrinæ superiori, quia ibi probatur non posse quid vnum constitui ex essentia, & spiratione actiua, eo quod spiratio actiua supponat personas, nec conueniat immediatè essentiæ: hic ponimus quid vnum constitui ex subsistentiâ absolutâ essentiæ, & spiratione actiua: non apparet autem quomodo possit immediatè connecti cum spiratione actiua subsistentia essentiæ potiùs, quàm essentia ipsa. Sed contra: Ad primam partem instantiæ dico, subsistentiam communem non tribuere quidem, at nec excludere incommunicabilitatem, ideo ex eo, quod ly *spirator* subsistat subsistentia communi sequitur quidem, quod ex vi subsistentiæ præcisè nullam habeat incommunicabilitatem, at non sequitur quin possit aliunde aliquam incommunicabilitatem admittere, quin scilicet propter oppositionem cum spiratione passiua, possit ly *spirator* esse incommunicabile personæ constitutæ per spirationem passiuam, 71. Ad illud, quod additur dico non debere videri difficile quod relatiuum subsistentiâ absolutâ subsistat, sicuti nemini videtur diffi- Relatiuum potest subsistere subsi-

ſtentia abſoluta ſicuti abſolutum ſubſiſtentiâ abſoluta.

eſſe, quod eſſentia abſoluta ſubſiſtat ſubſiſtentia relatiua in qualibet diuina perſona, & cum in diuinis ſubſiſtere abſolutè nihil ſit aliud, quam ſubſiſtere communicabiliter, & ſubſiſtere relatiuè ſubſiſtere incommunicabiliter. Mirum non eſt ſpirationem actiuam, quamvis in ſe quid relatiuum ſit, ſubſiſtere ſubſiſtentiâ abſolutâ, cum, quamvis quid relatiuum, ſit communis, & communicabilis duabus perſonis. Ad ſecundam partem inſtantiæ dico ſubſiſtentiam eſſentię, non eſſentiam poſſe immediatè connecti ad conſtituendum quid vnum cum ſpiratione actiua, quia ſpiratio actiua ſupponit quidem perſonas tanquam aliquod requiſitum ex parte diuinæ eſſentiæ, at non tanquam aliquod requiſitum ex parte abſolutæ ſubſiſtentiæ: Diuina enim eſſentia ſe habet vt principium actiuæ ſpirationis, nec poteſt exercere rationem principiandi niſi ſuppoſitis duabus perſonis. Subſiſtentia abſoluta habet præciſè facere ſpirationem actiuam eſſe id quod, ad quod formaliter non requiritur dualitas perſonarum, imo nulla prorſus intellectâ perſonâ, ſicuti intelligeretur Deitas ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ eſſe id quod: ita ratione eiuſdem ſubſiſtentiæ intelligeretur eſſe id quod ſpiratio actiua.

72\. Subſiſtentia eſſentiæ potius, quam eſſentia ipſa poteſt immediatè cõnecti actiuæ ſpirationi.

73\. Supereſt explicandum ly *vnus ſpirator* ſupponere, & confuſè connotare perſonas Patris, & filij. Et quidem quod has duas perſonas ſupponat, & connotet, probatur, quia ex vna parte ly *vnus ſpirator* nequit haberi ſine duabus perſonis, cum Spiritus Sanctus iuxta infra dicenda §. 8. omninò requirat duas perſonas ex parte principij, quod eſt idem, ac dicere ex parte ſpiratoris. Ex alia parte per huiuſmodi duas perſonas formaliter non conſtituitur, quia formalia conſtitutiua ſpiratoris ſunt ſpiratio actiua, & abſoluta ſubſiſtentia. Neceſſe eſt igitur, quod huiuſmodi duas perſonas ſupponat, & connotet. Quod ipſas connotet confuſè, id eſt indiſtinctè, & indeterminatè, probatur ex eo, quod ly *vnus ſpirator* rectè dicitur tum de Patre ſeorſim, pater eſt ſpirator; tum de filio ſeorſim, filius eſt ſpirator; tum de Patre, & filio ſimul, pater, & filius ſunt ſpirator. Non poſſent autem omnes iſtæ prædicationes verificari, ſi ly *vnus ſpirator* diſtinctè, & indeterminatè connotaret aut ſolum Patrem, aut ſolum filium, aut patrem, & filium ſimul.

Spirator cõnotat indiſtinctè, & indeterminatè duas perſonas.

74\. Suppoſitio confuſa quid ſit ſecundum Logicos.

Dices: Suppoſitio confuſa iuxta Logicos eſt illa, in qua terminus confuſè ſupponens dicitur de extremis ſuis ſubdiſiunctò, non de aliquo ipſorum ſeorſim, aut de omnibus ſimul. Sic in hac propoſitione: Aliquis oculus eſt neceſſarius ad videndum, ly *aliquis oculus*, dicitur de oculo dextro, vel ſiniſtro, non autem de dextro ſeorſim, aut de ſiniſtro ſeorſim, aut de dextro, & ſiniſtro ſimul; dicitur ſcilicet vel dexter, vel ſiniſter oculus, eſt oculus neceſſarius ad videndum; non dexter oculus eſt oculus neceſſarius, &c. ergo ſimiliter ſi ly *ſpirator* confuſè ſupponeret, ſeu confuſè connotaret, deberet connotare ſubdiſiunctò Patrem, & filium, non verò tum quemlibet ſeorſim, tum vtrumque ſimul. Sed contra quidquid ſit de ſignificatione ſuppoſitionis confuſæ in rigore logico, à nobis in præſenti confuſè ſupponere ſumitur pro ſupponere indiſtinctè, & indeterminatè. Neque operæpretium eſt in re tam leui magis immorari.

---

§. VII.

Vtrùm Spiritus ſanctus procedat à Patre, & Filio æquè immediatè, & æque principaliter?

75\. Spiritus ſanctus procedit à Patre, & filio æquè immediatè, & æquè principaliter.

ASSERTVM: Spiritus Sanctus procedit à patre, & filio æquè immediatè, & æquè principaliter. Eſt aſſertum communiſſimum inter Theologos, conſequens ad doctinam poſitam *in duobus ſuperioribus* §§. Nec poni poteſt Spiritus Sanctus procedens principalius à Patre, aut immediatius à filio niſi fauendo aut Schiſmati Græcorum, aut errori Macedonij, Eunomij, aliorumque antiquorum ſectatorum Arij, vt ſupra retulimus § 4.

Probatur: Spiritus Sanctus procedit à Patre, & filio vnâ eâdemque virtute ſpiratiuâ, imo tanquam ab vno, eodemque ſpiratore ex ſupradictis, ergo procedit à Patre, & filio æque immediatè, & æque principaliter. Conſequentia probatur, tum quia id, in quo duo vnum, & idem ſunt, non poteſt immediatius, aut principalius vni, quam alteri conuenire, alioqui nulla eſſet ratio cur eſſentia, aliaque prædicata abſoluta conueniant æque immediatè, & æque principaliter omnibus diuinis perſonis, tum quia creaturæ ſunt æquè immediatè, & æque principaliter à tribus diuinis perſonis, quia ſunt ab ipſis vnâ, eâdemque virtute creatiuâ, & tanquam ab vno, eodemque creatore, ergo etiam Spiritus Sanctus æque immediatè, & æque principaliter à duabus perſonis, quia eſt ab ipſis vnâ, eâdemque virtute ſpiratiua, &c. Confirmatur: Nec pater ſpirat principalius filio, nec filius ſpirat immediatius Patre, ergo Spiritus Sanctus procedit à patre, & filio æque immediatè, & æque principaliter. Antecedens probatur, quia neutrum illorum ſtare poteſt cum omnimoda æqualitate diuinarum perſonarum ab omnibus fidelibus admiſſam, & traditam ab Athanaſio *in Symbolo* illis verbis: *Nihil prius, aut poſterius, nihil maius, aut minus, ſed tota tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* Neque aut huic perſonarum æqualitati, aut aſſertæ veritati contrarius eſt D. Baſilius *lib. 3. contra Eunomium circa principium*, vbi videtur docere Spiritum Sanctum prius ordine dignitatis procedere à Patre, quam à filio, dum ait: *Quemadmodum filius ordine quidem à Patre ſecundus eſt, quoniam ab illo eſt; & dignitate quoniam origo, atque cauſa eſſendi pater ipſi eſt: ita & Spiritus Sanctus dignitate, & ordine ſecundus* à

76\.

In quo ſenſu detur ordo dignitatis inter diuinas perſonas.

à filio est. Contrarius, inquam, non est, quia vt respondet Estius *in 1. distinct.* 12. §. 1. in illis Basilij verbis: dignitas non est aliud, quam auctoritas, seu ratio principij, & in hac auctoritate, ac ratione principij filius est secundus à patre, proceditque Spiritus Sanctus prius à patre, quam a filio solum, quatenus hoc ipsum, quod est esse principium Spiritus Sancti, filius nascendo à patre accepit, vt explicat Augustinus *de Trinit. lib.* 15. *cap.* 17.

77. Dices, hoc ipsum, quod est filium accipere à patre ratione principij respectu Spiritus Sancti, & consequenter virtutem spiratiuam sufficere, vt Spiritus Sanctus dicatur procedere principalius à patre, & immediatius à filio. Enimverò in creatis quoties ad eundem effectum concurrunt duo principia, quorum vnum operetur per virtutem ab alio acceptam, quod dat virtutem dicitur concurrere principalius, quod accipit dicitur concurrere immediatius, ergo similiter, dum in diuinis Spiritum Sanctum producunt duæ personæ, quarum vna operatur per virtutem ab alia acceptam, quæ dat virtutem, dicetur concurrere principalius, &c. Sed contra præsto est disparitas tum ex parte principij, tum ex parte virtutis. Ex parte principij, quia duæ personæ in diuinis sunt vnicum principium, ideo à duobus principiis producentibus creatis non rectè arguitur ad duas personas producentes diuinas. Ex parte virtutis, quia virtus data, & accepta, in creatis est numero diuersa, distincta, & cum ordine; in diuinis est vna numero, simplicissimè eadem, absque ordine, & distinctione.

78. Probatur secundò: Spiritus Sanctus procedit à Patre, & filio tanquam terminus amoris perfectissimè mutui, ergo procedit à Patre, & filio æque principaliter, & æque immediatè. Antecedens constabit ex §. *sequenti*. Consequentia probatur: De ratione amoris perfectissimè mutui est, quod sit in vtroque amante perfectissimè æqualis; at non esset in patre, & filio amor perfectissimè æqualis, si terminus per amorem procedens procederet aut principalius à patre, aut immediatius à filio, ergo Spiritus Sanctus si procedit à Patre, & filio tanquam terminus amoris perfectissimè mutui, necesse est, quod procedat à Patre, & filio æque principaliter, & æque immediatè.

Spiritus sanctus procedit tanquam terminus amoris mutui.

79. Probatur tertiò assertum in particulari quoad ly *æque immediatè*: In ratione spiratoris filius non mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum, ergo Spiritus Sanctus non procedit immediatius à filio, quam à patre, sed æquè immediatè ab vtroque. Consequentia patet, quia Spiritus Sanctus procedit à patre, & filio in ratione spiratoris, non potest igitur Spiritus Sanctus procedere immediatius à filio, quam à patre, nisi inter ipsum Spiritum Sanctum, & Patrem, Filius mediet in ratione spiratoris. Antecedens probatur: Non potest vnum tertium inter duo mediare, nisi sub ea ratione, sub qua ab vtroque distinguitur, sed filius in ratione spiratoris à Patre non distinguitur, ergo in ratione spiratoris non potest mediare inter Patrem, & Spiritum Sanctum. Minor patet, quia pater, & filius sunt vnus, & idem spirator, adeóque sunt vnum, & idem in ratione spiratoris. Maior probatur, tum ratione, quia medium sub ea ratione, sub qua est medium, non potest non distingui ab extremis; tum inductione, ignis enim bipalmaris v. g. non dicitur agere immediatius secundum palmum propinquiorem passo, quia vterque palmus habet rationem vnius agentis. Ex pluribus trahentibus nauim, qui magis à naui distant, non dicuntur trahere mediantibus propinquioribus, nec isti præ illis dicuntur immediatius trahere, quia omnes habent rationem vnius trahentis, ergo. Hinc habes obiter filium mediare inter Patrem, & Spiritum Sanctum solùm in ratione personæ, in qua tum à Spiritu Sancto, tum etiam à Patre distinguitur, at non in aliqua alia ratione, in qua à Patre non distinguatur, cuiusmodi est non solum ratio spiratoris, verum etiam ratio Creatoris, ratio Domini, &c. Vnde etiam filius rectè quidem dicitur secunda persona, at nequit dici secundus spirator, secundus Creator, secundus Dominus, &c.

Filius sub qua ratione mediet inter patrem, & Spiritum Sanctum, sub qua non.

80. Probatur quarto assertum in particulari quoad ly *æquè principaliter*, sumendo tales particulas prout idem sonant, ac æquè perfectè, & prout non principaliter idem est ac instrumentaliter, vel ministerialiter. Si enim *principaliter* sumatur pro principialiter, sicut *ex supradictis cap.* 2. §. 2. ratio principij in aliquo legitimo sensu conuenit soli patri, ita in aliquo legitimo sensu (quamvis propter errorem Græcorum non nisi cum aliquo addito, magnâque cautelâ vsurpandus sit talis modus loquendi) dici potest Spiritum Sanctum habere pro principio solum Patrem, à solo patre principaliter, seu principialiter procedere, & in hoc sensu Estius *in primo dist.* 12. §. 5. intelligit nonnullos antiquos patres, apud quos habetur Spiritum Sanctum procedere propriè, & principaliter à solo patre. Cæterum sumendo particulas illas prout idem sonant, ac æquè perfectè, &c. Probatur: Si Spiritus Sanctus procedit magis principaliter à Patre, quam à filio, non æquè principaliter ab vtroque, maximè, quia Spiritus Sanctus procedit à Patre per Filium, vt admittit Concilium Florentinum *in litteris vnionis*, & tradiderunt nonnulli Sancti Patres, specialiter Tertullianus *lib. contra Praxeam*, dicens: *Spiritum Sanctum à Patre per filium deduco*. Sed ex hoc capite non probatur Spiritum Sanctum procedere principalius à Patre, quam à filio; ly enim *per* non denotat procedere per filium tanquam per Instrumentum, vel ministrum; sed solum denotat procedere per virtutem, quam filius accepit à Patre, cum quo stat procedere à filio æque principaliter, ac à Patre propter omnimodam vnitatem virtutis datæ, & acceptæ.

In quo sensu admitti possit Spiritum Sanctū procedere principaliter à solo patre.

81. Accedit, quod absolutè dici potest ly *per filium* idem significare, ac à filio, vt Basilius *libro*

Spiritus sanctus

Qui procedit à patre per filium.

libro de Spiritu Sancto cap. 29. probat ex *Scriptura Genesis* 4. *Possedi hominem per Deum, idest à Deo* Ioan. 10. *Omnia per ipsum facta sunt*. Colos. 1. *Omnia per ipsum creata sunt*. Nec quidquam refert, quod Græci reste Bessarione *in fine orationis dogmaticæ*, negantes Spiritum Sanctū pcocedere à filio, vel ex filio, admittant ipsum procedere per filium. Non refert, inquam, quia ad proprium errorem tuendum abutuntur Græci illā particulā, *per*, eique attribuunt incongruas expositiones, vt videre est apud Bellarminum *controuersia* 2. *lib*. 2. *de Christo*, *cap*. 24

82. Dices: Si ly *per filium* idem esset ac *à filio*, seu *ex filio*, sicuti Spiritus Sanctua dicitur pcocedere à patre per filium, ita dici posset procedere à filio per patrem; at hoc est contra D. Thomam *prima parte*, *quæstion*. 36. *art*. 3. *ad* 4. vbi ait, *dicitur*, *quod pater spirat per filium*, *non è conuersò*. Sed contra ly *per*, quando ita applicatur duobus, vt vnum dicatur per aliud operari, significat etiam ordinem, & tationem aliquam medij iu eo, per quod aliud dicitur operari; & quia inter patrem, & filium datur solum ordo in quantum ad supposita, & in tatione suppositi, seu personæ, solum filius mediat inter Patrem, & Spiritum Sanctum; non è contra mediat etiam Pater inter filium, & Spiritum Sanctum, bene docet *D. Thomas* Patrem spirate per filium, non è conuerso etiam Filium spirate per patrem. Cæterùm si ly *per* absolutè vsurparetur, posset etiam Patri respectu Spiritus Sancti applicari, & rectè dicitur, Spiritus Sanctus procedit per pattem à filio ptopter tationem ex S. Doctore allatam. Nec audiendi sunt Durandus *in primo*, *dist*. 12. *quæst*. 3. & Canariensis *de Trinitate*, *quæst*. 36. *art*. 3. censentes propositionem illam admitti posse in hoc sensu: Spiritus Sanctus procedit à filio per patrem, idest per virtutem acceptam à Patte, sicuti conceditur ptætorem operari per Regem, idest per virtutem acceptam à Rege. Audiendi, inquam, non sunt, quia virtus patris non mediat inter operationem Filij, & Spiritum Sanctum, sicuti virtus Regia, vt potè, quæ facit, quod actio Prætoris consequatur suum effectum, mediat inter actionem prætoris, & effectum. Licèt igitur dici possit, Rex operatur per prætorem ptoptec ordinem suppositorum, Pcætor operatur per Regem propter ordinem virtutis, non sic dici potest, filius operatur per pattem, sed solum patet operatur per filium, quia in diuinis reperitur tantum ordo suppositorum, non ordo virtutis. Neque vrgeas: Virtus spiratiua est ptiua origine in patre, quam in filio, ergo in diuinis datur etiam ordo virtutis. Contra enim virtus spiratiua (eadem est ratio de omnibus prædicatis absolutis) est prius origine in Patre, quam in filio ratione sui, falsum est, tatione suppositi, cum quo identificatur, quatenus in patre identificatur cum supposito, quod est priua origine eo, cum quo identificatur in filio, verum est: at hoc est resoluere totum ordi-

Nec è contra à filio per patrem.

Virtus spiratiua non est prius origine in patre, quā in filio.

nem in supposita, non in virtutem ipsam. Quod dixi virtutem spiratiuam non esse priua origine in patre, quam in filio, probari potest, & explicari paritate diuinæ essentiæ, recolendo quæ dicebantur *tract. superiore*, *libro primo*, *capite secundo*, §. *secundo circa finem*.

83. Ex dictis habes vitandam prorsus esse comparatiuam locutionem inter modum spirandi Patris, & modum spirandi filij, & licet in aliquo legitimo sensu dici possit, pater principaliter spirat, propriè spirat, in nullo sensu concedendum est, quod aut pater spiret magis principaliter, & magis propriè, quam filius; aut filius spiret minus principaliter, minus propriè, quam Patet: & Molina *prima parte*, *quæst*. 36. *artic*. 3. rectè monet, quod Sancti Pattes, qui illud primum admiserunt, nunquam hoc secundum concesserunt. Eadem comparatiua locutio vitanda est in ordine ad creandum, & quælibet diuina persona principaliter propriè, immediatè creat, at nulla creat magis, aut minus principaliter; magis, aut minus propriè; magis, aut minus immediatè, quam altera.

Vitanda est comparatiua locutio in diuinis in ordine ad spirandum, & creandū.

84. Habes insuper Patrem duplici quodammodo tatione, duplicive titulo producere Spiritum Sanctum: Nimirum tum per se ipsum, tum per filium, seu per virtutem spiratiuam, tum vt sibi inexistentem, tum vt filio communicatam, & quamvis, quia hæc virtus vnica, & eadem est, sit etiam vnica, & eadem Spiritus Sancti productio, non minus, quam vnicum, & idem principium; nihilominus negari non potest aliqualis æquiualentia ad duas productiones, & apparet maximè hæc qualiscumque æquiualentia in hypothesi impossibili, quæ supponeretur Spiritum Sanctum à solo filio procedere; in tali enim hypothesi, quamvis Spiritus Sanctus non procederet à patre per se ipsum, & immediatè, non potest tamen non procedere ab ipso per filium, & mediatè, quatenus pater producendo filium produceret mediatè quidquid producit filius, quia sicuti quod est causa causæ est causa causati; ita quod est principium principij est principium cuiuscumque procedentis à tali principio. Neque dicas iuxta hanc doctrinam à nobis concedi Spiritum Sanctum etiam de facto procedere à Patte mediatè, quod est omnino inconsequens ad hucvsque dicta. Contra enim: Conceditur quidem, quod Spiritus Sanctus procedat à Patre mediatè, & immediatè simul, seu processione, quæ simul ac indiuisibiliter mediata, & immediata sit, quod nihil aliud est, quam dicere, quæ sit simul indiuisibiliter à patre, & filio tanquam à duabus personis habentibus inter se ordinem originis: At non conceditur, quod Spiritus Sanctus procedat à patre solum mediatè, quod vere esset ad hucvsque dicta prorsus inconsequens. Potest hoc exemplificari in productione creaturarum, ex quibus plures à Deo producuntur mediatè, & immediatè simul, nulla verò potest ab eodem produci solum mediatè.

Pater producit Spiritū Sanctum dupliciter.

Quamvis non producat ipsum solum mediatè; producit tamen mediatè, & immediatè simul.

§. VIII.

§. VIII.

Vtrùm Spiritus Sanctus tum vt talis, qualis de facto est, tum vt præcisè procedens per voluntatem petat esse à duabus distinctis personis?

85. Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est, petit esse à duabus personis.

ASSERTVM I. Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est, necessariò petit esse à duabus personis distinctis. Ita D. Thomas *prima parte, quæstion.* 36. *art.* 4. *ad primum, in primo distinction.* 11. *artic.* 2. *in C. & art.* 4. *ad* 2. Caietanus, Bañes, Nazarius, Ripa, aliique Thomistæ: cum D. Thoma, ac Thomistis Vasquez *prima parte, disputation.* 150. *cap.* 2. Lugus *lib.* 2. *disputat.* 17. *cap.* 6. *num.* 5. Arriaga *disputat.* 50. *sect.* 7. De Quiros *tract.* 7. *disp.* 45. *sect.* 3. Auersa *quæstion.* 36. *section.* 2. Herincx *tract.* 2. *disputation.* 2. *quæstion.* 11. *&c.* Contra errores ponentium Spiritum Sanctum procedere aut à solo patre cum Græcis Schismaticis, aut à solo filio cum Macedonianis. Item contra Durandum *in* 1. *distinction.* 11. *quæst.* 3. docentem Spiritum Sanctum sicuti appropriatè solum, & quoad modum loquendi, non propriè, & quoad rem procedit per voluntatem, ita etiam solum appropriatè, & quoad modum loquendi petere ex parte principij duas personas, cæterùm propriè quoad rem, sicuti est immediatè à natura æque ac Verbum ita contentum esse ex parte principij vnâ personâ, æque ac Verbum. Refert insuper contra nos solet Scotus *in* 1. *dist.* 12. *quæst.* 1. Verùm licèt Scotus doceat Spiritum Sanctum non necessariò postulare duo supposita spirantia satis tamen non constat vtrum loquatur de Spiritu Sancto vt tali, qualis de facto est, an solum de ipso accepio formalissimè, vt præcisè est persona procedens per voluntatem.

86. Respectu Spiritus Sancti. & Verbi datur principium elicitiuum, tû obiectiuum.

Pro maiori asserti intelligentia aduerte in ordine ad Spiritum Sanctum vtpote procedentem per voluntatem, & amorem (ex quo capite habea obiter corructe fundamentum, cui innititur Durandus qui propterea non erit in præsenti specialiter impugnandus) duplex principium distingui: alterum, quod est persona amans: alterum, quod est res amata: eo modo, quo in ordine ad Verbum procedens per intellectum, & intellectionem, distinguitur duplex principium: alterum influens elicitiuè, & vitaliter per modum cognoscentis: alterum influens obiectiuè per modum rei cognitæ. Ratio à priori huius est, quia licet communiter dicatur: ex obiecto, & potentia gignitur notitia, tamen re ipsa gigni ex obiecto, & potentiâ commune est cuicumque actui vitali, & consequenter cuicumque termino producto per actum vitalem, non proprium notitiæ, seu actus cognitionis, & termini per talem actum producti. Porro in præsenti dum asserimus Spiritum Sanctum necessariò petere esse à duabus distinctis personis, seu requirere duas personas ex parte principij, loquimur de principio elicitiuo concurrente per modum amantis; non de principio obiectiuo concurrente per modum rei amatæ: de hoc enim singillatim agetur *infrà, paragraph.* 24. Sic explicatum assertum

87. Probatur primò: Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est, necessariò petit esse à spiratore, vt tali, qualis de facto est; sed spirator vt talis, qualis de facto est, necessariò connotat duas personas, ergo Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est, necessariò connotat duas personas, necessariò petit à duabus personis esse. Maior patet, quia eadem est proportio Spiritus Sancti simpliciter ad spiratorem simpliciter, & Spiritus Sancti, qui de facto est ad spiratorem, qui de facto, adeóque sicuti Spiritus Sanctus simpliciter necessariò petit esse à spiratore, ita Spiritus Sanctus qui de facto est, &c. Minor probatur: Spirator vt talis, qualis de facto est, est quid commune, seu communicabile, at nequit esse quid commune, nisi necessariò connotet saltem duas personas, ergo. Confirmatur: Spiritus Sanctus, vt talis qualis de facto est, procedit à duabus personis æqualiter, & æque principaliter ex supradictis, at si procederet tantum ab vna necessariò, & per se, ab alia verò quasi per accidens, materialiter, & identicè procederet principalius, & magis ab vnâ, ab eâ scilicet, à qua procederet necessariò, & per se, quam ab altera, ergo Spiritus Sanctus, vt talis, qualis de facto est, procedit necessariò, & per se à duabus personis.

88. Spiritus Sanctus de facto procedit vt amor mutuus, seu, vt terminus mutui amoris.

Probatur secundò: Spiritus Sanctus, vt talis, qualis de facto est, est amor mutuus seu potius terminus amoris mutui, at terminus amoris mutui necessariò petit esse à duabus distinctis personis, nec aliter, quam à distinctis per[illegible]s esse potest, ergo Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est, &c. Maior traditur ab Augustino *libro sexto, de. Trinitate, capite quinto*, Anselmo *in Monologio, capit.* 48. & 52. Bernardo *Sermone* 3. *Pentecostes* Hieronymo *in* Psalm. 17. *circa initium*, Prospero *in libro sententiarum. sententia* 371. aliisque Sanctis Patribus communiter. Minor probatur, quia amor mutuus non potest exerceri nisi inter duas personas, præsertim in diuinis, vbi cum nulla detur realis distinctio, nisi inter duas personas amor, qui inter duas personas non exercetur nec ex parte actuum, nec ex parte potentiarum, nec aliunde ex parte principij sortiri poterit realem distinctionem, vt cuius saluetur realis correspondentia, & ratio mutui. Neque dicas, etiam si Spiritus Sanctus ex vnica persona procederet, adhuc exerceretur amor mutuus inter

Personam producentem, si ipsum Spiritum Sanctum procedentem, ergo ex ratione amoris mutui non sufficienter infertur Spiritum Sanctum postulare ex parte principij
89. duas distinctas personas. Contra enim primò: Aliud est dicere amorem mutuum, aliud est dicere terminum amoris mutui: ex eo quod detur in diuinis amor mutuus, transeat, non sufficienter inferri, Spiritum Sanctum postulare ex parte principij, &c. Sufficientissimè tamen id infertur ex eo, quod Spiritus Sanctus sit amoris mutui terminus; nam illius amoris mutui, cuius Spiritus Sanctus est terminus, vtique non potest idem Spiritus Sanctus esse principium; necesse est igitur, quod amor taliter mutuus supponat alias duas personas præter Spiritum Sanctum, & quod huiusmodi duæ personæ respiciant Spiritum Sanctum, tanquam terminum, adeóque Spiritus Sanctus ipsas supponat ex parte principij.

Aliud est in rigore Spiritum Sanctū esse amorem mutuū, aliud esse terminū amoris mutui.

90. Contra secundò: Amor ille cui exerceretur inter vnicam personam producentem, & Spiritum Sanctum procedentem, non esset perfectissimè mutuus, quia non esset cum mutua bonorum communicatione, nam persona procedens nihil communicaret personæ producenti. Si vrgeas hoc modo neque de facto inter patrem, & filium daretur amor perfectissimè mutuus, quia filius nihil communicat patri, impugnaberis ex Ioan. à S. Thoma *prima parte, disputation.* 13. *articulo quarto, numero* 10. docente filium communicare aliquid patri quoad exercitium spirandi, quia exhibet ei id, sine quo spirare non potest, scilicet personam suam, vt spirantem.

91. Hæc secunda asserti probatio efficacissima est, & longè efficacior prima probatione, in qua, eiusque confirmatione sistendo, non euincitur Spiritum Sanctum, vt talem, qualis de facto est, necessariò petere esse à duabus personis magis, quàm creaturæ, vt tales, quales de facto sunt, necessariò petant esse à tribus personis, nam etiam creator [illegible] talis, qualis de facto est, est quid commune, & communicabile creaturæ, item vt tales, quales de facto sunt, producuntur à tribus personis æqualiter, & æquè principaliter. Et licet Lugus *capite citato, numero* 9. Hetincx *quæstion. citata, numero* 87. aliique nonnulli existiment id sufficere, vt Spiritus Sanctus de facto existens dicatur necessariò, & per se exigere duas distinctas personas. Nihilominus, vt positum assertum in maiori rigore sustineatur, & melius appareat necessaria per se perseitate quarti modi dualitas personarum ad productionem Spiritus Sancti vt talis, qualis de facto est, non est recedendum ab hac secunda probatione, nec fidendum est primæ, nisi vt roboratæ ab hac secunda nisi scilicet vt ly *spirator* importat spiratorem mutuò amantem, & ly *procedere à duabus personis æqualiter* importat æqualitatem amoris mutui.

Spiritus Sāctus magis per se requirit dualitatē, quàm creaturæ Trinitatem personarum ex parte principij.

92. Dices: Amor mutuus non est intrinsecè diuersus ab amore non mutuo, ergo in Patre posset supponi idem amor intrinsecè, qui nunc est, & consequenter productiuus eiusdem Spiritus Sancti, quem producit nunc, etiamsi supponeretur esse amor non mutuus, ergo ex ratione amoris mutui non adeo efficaciter probatur Spiritum Sanctum per se esse à duabus personis; nec fore eundem Spiritum Sanctum, qui nunc est, si ab vnica persona procederet. Probatur antecedens: Formalitas mutui est denominatio extrinseca in amore: prouenit enim à forma extrinseca, scilicet ab actu existente in subiecto extrinseco redamante, & actui, quo ego diligo Petrum, nihil intrinsecum aut additur, aut detrahitur per hoc, quod Petrus aut redamet, aut non redamet. 93. Sed contra falsum est amorem mutuum non esse intrinsecè diuersum à non mutuo, falsum item est esse denominationem extrinsecam prouenientem ab actu redamationis, seu à persona redamante, dicit quidem etiam talem extrinsecam denominationem, at vlterius, & principalius importat intrinsecam habitudinem ad obiectum diuersam ab ea, quam importat amor non mutuus. Amor enim mutuus importat habitudinem ad obiectum non præcisè vt amabile, & terminatiuè se habens, qualem habitudinem importat amor non mutuus; sed importat habitudinem ad obiectum vt amabile simul, & redamatiuum, vt terminatiuè & elicitiuè se habens, nec si ego diligam Petrum præcisè vt obiectam amabile, Petro redamante meus amor euadit intrinsecè, & formaliter mutuus, sed necesse est, quod Petrum amem sub formali ratione, tum amabilis, tum redamantis, seu redamatiui. Si igitur amor, qui nunc in patre est mutuus foret, non mutuus, non foret idem intrinsecè, nec posset ab eo procedere idem Spiritus Sanctus, qui nunc procedit vt terminus amoris mutui.

Amor mutuus differt intrinsecè à non mutuo.

94. Probatur tertiò Assertum argumento negatiuo: Si Spiritus Sanctus, vt talis, qualis de facto est, potest quantum est de se procedere ab vnicâ personâ putà à solo Patre, aut à solo filio, maximè, quia tum in solo patre, tum in solo filio reperitur tota virtus spiratiua, vbi autem reperitur in vno supposito tota virtus productiua alicuius termini, impertinenter se habet ad talis termini productionem suppositorum pluralitas, sed hæc ratio nulla est, ergo. Minor probatur: ly *tota virtus spiratiua*, vel importat præcisè totalitatem virtutis, vel importat etiam totalitatem conditionis: Si primum verum est quod tum in solo Patre, tum in solo filio est tota virtus spiratiua, at hæc totalitas non sufficit, vt dicatur nihil aliud per se, & formaliter ex parte principij requiri ad Spiritus Sancti productionem. Nam ad producendum actum voluntatis requiritur ex parte principij per se formaliter cognitio, licèt hæc se habeat solum vt conditio ad virtutem

Virtus spiratiua in solo patre aut in solo filio non est tota totalitate conditionis.

rem volitiuam. Si secundum, falsum est reperiri aut in solo Patre, aut in solo filio totam virtutem spiratiuam Spiritus Sancti, qui de facto est, qua posito solo Patre, aut solo filio non datur dualitas suppositorum, quæ sicut est conditio essentialiter requisita ad amorem mutuum in diuinis, ita etiam essentialiter requiritur ad terminum amoris mutui, cuiusmodi est Spiritus Sanctus, qui nunc est.

95. Dices hoc modo de facto neque in Patre, neque in filio saluaretur tota virtus spiratiua prout ly *tota* appellat totalitatem etiam conditionis, nam dualitas suppositorum, quæ ponitur requiri ad virtutem totalem totalitate conditionis, neque in patre, neque in filio reperitur; Sed contra dualitas suppositorum, quæ requiritur tanquam conditio ad virtutem spiratiuam cum omnimoda totalitate acceptam, est dualitas suppositorum per simultatem, non per identitatem, & vt Pater, qui nunc est, habeat omnem conditionem requisitam ad virtutem spiratiuam, debet habere simultatem, non identitatem ad filium, debet esse simul, non debet esse idem cum filio, & sic de facto, tum in patre, tum in filio reperitur dualitas suppositorum eo modo, quo talis dualitas est conditio requisita ad virtutem spiratiuam.

96. *Spiritus sanctus formalissimè acceptus non petit esse à duabus personis.* ASSERTUM II. Spiritus Sanctus formalissimè acceptus, vt præcisè est persona procedens per voluntatem, non petit necessariò esse à duabus distinctis personis. Ita Scotus *in 1. dist. 12. quæst. 1.* quem sequuntur vltra Scotistas Recentiores magis communiter iisdem ferè locis in superiora asserto præcitatis contra Thomistas, aliosque nonnullos.

Nec petit esse terminus amoris mutui. Probatur primò: Spiritus Sanctus formalissimè acceptus, vt præcisè est persona procedens per voluntatem, non petit necessariò, quod sit terminus amoris mutui, ergo non petit necessariò esse à duabus distinctis personis. Consequentia patet, quia ex sola prærogatiua amoris mutui sufficienter suadetur Spiritum Sanctum, vt de facto existentem necessariò esse à duabus distinctis personis. Antecedens probatur, amor etiam non mutuus in diuinis est infinitus, & perfectissimus, alioqui Pater amando se ipsum non haberet amorem infinitum, & perfectissimum, ergo Spiritus Sanctus formalissimè acceptus potest esse terminus amoris etiam non mutui, & consequenter non petit necessariò, quod sit terminus amoris mutui.

97. Dices: Malè probari, quod Spiritus Sanctus formalissimè acceptus non sit necessariò terminus amoris mutui, & malè supponi, quod solum ex prærogatiua amoris mutui Spiritus Sanctus necessariò postulet esse à duabus distinctis personis, adeòque nec antecedens, nec consequens positæ probationis subsistere. Ratio primi est, quia Spiritus Sanctus, formalissimè acceptus debet esse perfectissimus etiam comparatiuè, adeò vt nequeat admittere alium Spiritum Sanctum perfectiorem, ergo necessariò est terminus amoris perfectissimi etiam comparatiuè, non admittentis scilicet alium amorem perfectiorem, cuiusmodi est solus amor mutuus, amor enim non mutuus licet infinitus, & perfectissimus in se, nunquam potest esse perfectissimus comparatiuè, & comparatus ad amorem mutuum semper admittit amorem perfectiorem. Ratio secundi est, quia *superiori §. 4.* rationibus non deriuatis ex prærogatiua amoris mutui probatum est Spiritum Sanctum procedere à patre, & filio: ergo vel malè ibi adductæ sunt illæ rationes, vel malè hic supponitur non aliter, quàm ex prærogatiua amoris mutui probari posse quod Spiritus Sanctus postulet esse à duabus distinctis personis. Sed contra ad rationem primi dico, Spiritum Sanctum formalissimè acceptum debere esse perfectissimum etiam comparatiuè in propria ratione, id est in ratione Spiritus Sancti formalissimi, & sub tali ratione non posse alium Spiritum Sanctum perfectiorem admittere: Cæterùm si comparetur ad Spiritum Sanctum adæquatè acceptum, & vt de facto existentem, non debere esse comparatiuè perfectissimum: quamvis igitur admitteretur amorem solum mutuum esse comparatiuè perfectissimum, non inde sequeretur Spiritum Sanctum formalissimè acceptum solum posse esse terminum amoris mutui. Deinde dici potest amorem mutuum esse perfectiorem non mutuo, quando ille dicit dualitatem actuum, non quando dicit actum vnicum simplicissimum cum sola dualitate suppositorum vt in diuinis. Tandem amor non mutuus non est comparatiuè perfectissimus supposito quod in Deo sit dabilis mutuus: At si supponatur in diuinis vnicam personam Spiritum Sanctum præcedere, in tali vnica persona amor non mutuus esset etiam comparatiuè perfectissimus, ergo in tali saltem suppositione Spiritus Sanctus etiam vt comparatiuè perfectissimus, posset esse terminus amoris non mutui: Ad rationem secundi dico, aliud esse quod Spiritus Sanctus procedat à duabus distinctis personis, aliud esse quod ita procedere sit ipsi debitum formaliter, & per se ex proprio modo procedendi, sicuti vt *libro superiore, capite quarto*, explicabatur. Aliud est quod Spiritus Sanctus procedat similis in natura, aliud est, quod ita procedere conueniat ipsi ex proprio modo procedendi. Illud primum, scilicet Spiritum Sanctum procedere à duabus distinctis personis, rectè probatur rationibus allatis in *superiore paragrapho quarto*, aliisque pluribus. Illud secundum, scilicet quod ita procedere sit ipsi debitum, &c. non potest sufficienter probari independenter à prærogatiua amoris mutui.

98. *Spiritus sanctus formalissimè acceptus quomodo debeat esse perfectissimus.*

Amor mutuus quomodo sit perfectior non mutuo.

99.

Probatur secundò: Spiritus Sanctus formalissimè acceptus, vt præcisè est personam per voluntatem procedens nec supponit necessariò personam Verbi, nec personâ Verbi suppositâ petit necessariò ab ipsa procedere, ergo Spiritus Sanctus formalissimè acceptus, &c. non petit necessariò esse à duabus distinctis personis. Consequentia patet: Probatur antecedens quoad primam partem: Si Spiritus Sanctus supponit necessariò personam Verbi, maximè, quia operatio voluntatis, per quam procedit Spiritus Sanctus, supponit necessariò operationem intellectus, per quam procedit Verbum, sed hæc ratio non est sufficiens, quia licet operatio voluntatis supponat necessariò operationem intellectus, operatio tamen voluntatis fœcunda, & productiua impulsus, non supponit necessariò operationem intellectus fœcundam, ac productiua verbi, & sistendo præcisè in exigentia operationis voluntatis, eiusque termini, optimè percipi posset Deum intelligere se actu infœcundo, adeóque non producendo Verbum, & amare se actu fæcundo, adeóque producendo Spiritum Sanctum. Probatur antecedens quoad secundam partem: Terminus voluntatis etiam supposito verbo non petit necessariò ab ipso procedere, neque enim verbum ad amorem requiritur magis, quàm cognitio, & vbi ad amorem supponitur, supponitur ex indigentia cognitionis potiùs, quàm ex indigentia amoris. Sicuti igitur terminos voluntatis supponendo cognitionem à cognitione non procedat, ita nec, quando supponet verbum procedet à verbo; ergo Spiritus Sanctus formalissimè acceptus, vt est præcisè terminus voluntatis, & persona procedens per voluntatem etiam suppositâ personâ Verbi non petit necessariò ab ipsâ procedere.

Amor ex genere suo supponit cognitionē, & non supponit verbum.

Et supponēdo verbum non supponit ipsum tanquam id, à quo procedat.

101. Nec obstant verba D. Thomæ *prima parte, quæstion. 36.ª articulo secundo, in C.* dicentis: *necesse est, quod Amor à verbo procedat.* Non obstant, quia non loquitur Sanctus Doctor de amore secundùm se, & ex conceptu suo formalissimo, sed loquitur suppositâ processione, seu origine inter amorem, & verbum, quâ hypothesi facta ex eo, quod regulariter ea, quæ sunt per intellectum priora sunt iis, quæ sunt per voluntatem, potiùs, quam è contra, rectè infertur amorem procedere à verbo, Spiritum Sanctum à filio potius, quam è contra. Nec item obstat, quod suppositâ personâ verbi necesse sit Patrem omnia ipsi communicare præter esse patrem, & consequenter inter alia communicare virtutem spiratiuam, quæ non importat formaliter esse Patrem. Non obstat, inquam, quia communicatio virtutis spiratiuæ est ex necessitate æqualitatis diuinarum Personarum, & identitatis ipsarum in omnibus prædicatis non oppositis, non ex speciali exigentia Spiritus Sancti formalissimè accepti; & sicuti suppositis Personis Verbi, & Spiritus Sancti necesse est ipsis communicari virtutem creatiuam, nec propterea creaturæ ex conceptu suo petunt produci, aut necessariò in quarto modo per se producuntur à tribus diuinis personis, ita &c.

Ex his habes aliud esse, quod Spiritus Sanctus formalissimè acceptus à duabus personis procedat, aliud esse, quod id ex se requirat, idque ipsi conueniat in quarto modo per se. Primum suppositis duabus personis Patris, & Verbi difficilè negari potest nisi plurimum derogetur argumentis probantibus Spiritum Sanctum de facto existentem procedere à filio. Quia tamen Spiritus Sanctus formalissimè acceptus non petit esse amor mutuus, & potest quantum est de se procedere aut ab vnicâ personâ, aut à duabus absque eo, quod secundum se talem dualitatem exigat magis, quam vnicitatem, si suppositis duabus personis ab vtraque procedit, id prouenit ex necessitate, & conditione personarum producentium, non ex necessitate, & conditione Spiritus Sancti producti quoties Spiritus Sanctus formalissimè sumitur. 102.

Aliud est quod Spiritus Sanctus à duabus personis procedat, aliud est, quod id ex se requirat.

Habes insuper dupliciter explicari posse, quod Spiritus Sanctus formalissimè acceptus non procedat per se à duabus personis; vel ponendo vnicam personam in diuinis præter Spiritum Sanctum, & asserendo ab huiusmodi vnica persona processurum adhuc Spiritum Sanctum; vel concedendo ipsum procedere à duabus, per accidens tamen, & materialiter se habente dualitate personarum ex parte Spiritus Sancti. Addi potest tertius modus, quo admissis personis patris, & filij, simpliciter supponatur ab vnica ex ipsis Spiritum Sanctum procedere, loquendo per hypothesim impossibilem, & præscindendo ab eo, quod Spiritus Sanctus secundùm se exigat à duabus personis procedere, vel possit saltem formalissimè acceptus procedere ab vnicâ. Ex hac hypothesi oritur celebris illa, & acerrimè agitata controuersia de distinctione Spiritus Sancti à filio, si ab ipso Spiritus Sanctus non procederet; à qua controuersia, quia nonnulli se facilè expediunt, ipsam tanquam inutilem ac frustraneam contemnentes, & omittentes operæ pretium est ipsius examini aliquid de eiusdem examinandæ vtilitate, ac necessitate præmittere. Ideo sit 103.

§. IX.

§. IX.

De distinctione Spiritus sancti à filio, si à filio non procederet. Et primò vtrùm vtile, ac necessarium sit huiusmodi controuersiam agitare?

104. *Vtiliter agitatur cõtrouersia de processione Spiritus sancti à filio, si à filio non procederet.*

ASSERTVM: Valde vtile, ac necessarium est agitare controuersiam de distinctione Spiritus sancti à filio, si à filio non procederet. Ita Theologi communissimè: & licet plures controuersiæ vtilitatem expressis verbis non astruant, dum tamen ipsam accuratè agitant, vtique vtiliter agitari supponunt; traduut verò in terminis assertam controuersiæ vtilitatem Scotus in 1. *distinct.* 11. *quæstione* 2. §. *contra istam petitionem*, Vasquez *prima parte, disput.* 147. *cap.* 1. *numero* 1. Lugus *lib.* 2. *disputat.* 17. *cap* 3. *numero* 2. Arriaga *disputat.* 53. *sect.* 4. *subsec.* 1. Ruiz *disputation.* 68. *sect.* 1. &c. contra Goffredum *quodlib.* 7. *quæst.* 4. Gregorium *in* 1. *distinct.* 11. *quæstione* 1. *articul.* 2. Gabrielem *quæst.* 2. aliosque nonnullos, qui propter principium illud: *Ex impossibili sequitur quodlibet*, arbitrantur ex suppositione illa impossibili: *Si Spiritus sanctus à filio non procederet*, sequi quodlibet ex contradictoriis, scilicet tum quod distingueretur, tum quod non distingueretur; adeóque sub illa hypothesi inutiliter quidquam quæri de distinctione Spiritus sancti à filio.

105. *Quid sit illatio per locũ intrinsecum, & per locũ extrinsecũ.*

Aduerte pro maiori asserti intelligentia, & faciliore probatione, ex suppositione, seu positione impossibili dupliciter posse aliquid sequi. Primò per illationem formalem, & vt dici solet, per locum intrinsecum: Secundò per illationem materialem, & vt dici solet, per locum extrinsecum. Infertur aliquid primo modo, quando infertur præcisè ex illo primo impossibili, quod supponitur. Infertur: Secundo modo, quando infertur non præcisè ex illo primo, sed simul ex aliquo alio ad illud primum consequente v. g. suppono hominem non esse animal, & quæro, quodnam ex contradictoriis sequeretur; distinguine adhuc ipsum ab equo, an non distingui? Illatione formali, & per locum intrinsecum solùm sequitur, quod adhuc distingueretur, quia ablato præcisè animali adhuc remaneret rationalitas in homine, quæ est ratio distinctiua ipsius ab equo. Illatione verò materiali, & per locum extrinsecum ex aliquo alio impossibili consequente ad primum impossibile sequitur etiam quod non distingueretur, quia supposito, quod homo non esset animal, neque etiam esset rationalis, & supposito quod non esset rationalis vtique non distingueretur ab equo: At hoc quod est hominem non distingui non infertur præcisè ex eo, quod homo non esset animal, sed ex eo, quod neque esset animal, neque rationalis; adeóque sequitur ex duplici impossibili, seu ex impossibili inuoluente contradictoria in ipsismet terminis, seu ex intellectu suo, vt loquitur Scotus *loco cit.* idem enim est ex terminis dicere homo, qui neque esset animal, neque rationalis, ac dicere homo, qui esset homo, & non esset homo. Illa igitur vulgata propositio: *Ex impossibili sequitur quodlibet* (subintellige ex contradictoriis, quorum intuito fit impossibilis suppositio) procedit de impossibili inuoluente contradictoria ex terminis, vel de impossibili, ex quo fiat illatio materialis, & per locum extrinsecum, quæ illatio in re transfert suppositionem præcisè impossibilem ad suppositionem ex terminis contradictoriam, sicque destruit ipsam suppositionem. Vnde Vasquez *loco cit.* rectè ait valere illationem ex impossibili, quando illatio fit manente ipsâ suppositione impossibili. His animaduersis assertum

Ex impossibili sequitur quodlibet, quomodo verificetur.

Probatur primò, argumento negatiuo improbante aduersariorum fundamentum: Vtile est arguere ab impossibili, quando impossibile non inuoluit contradictoria ex terminis, & arguitur illatione formali & per locum intrinsecum, sed hypothesis impossibilis, quod Spiritus sanctus à Filio non procedat, non inuoluit contradictoria ex terminis, & à tali hypothesi ad distinctionem, vel indistinctionem Spiritus sancti à filio arguitur illatione formali, & per locum intrinsecum, ergo vtile est agitare controuersiam de distinctione Spiritus sancti, à filio sub hypothesi impossibili, qua à filio non procederet. Maior patet: Tunc solùm est inutile arguere ab impossibili, quando ex impossibili sequitur quodlibet; sed quando impossibile non inuoluit contradictoria ex terminis, & arguitur illatione formali, &c. ex impossibili non sequitur quodlibet ex præanimaduersis, ergo. Minor probatur, & quidem, quod illa hypothesis non inuoluat contradictoria ex terminis, solâ indiget consideratione terminorum: consideranti enim illius hypothesis terminos illicò constat ipsos ex se non exprimere affirmationem, & negationem eiusdem. Quod arguatur illatione formali, & per locum intrinsecum constabit ex processu controuersiæ, in quo disputabitur supposito præcisè illo impossibili, quod Spiritus sanctus non procederet à filio, nec addetur vllum aliud impossibile, quamvis ad illud primum necessariò consequens. Hinc fit prorsùs eneruare huius controuersiæ vtilitatem illos, qui hypothesim, si Spiritus sanctus à filio non procederet, non præcisè considerant, sed cum addito nimirum, & remaneret idem filius, idemque Spiritus sanctus, qui nunc est, quomodo quidquid inferatur, infertur per locum extrinsecum, non ex illa prima suppositione præcisè, imò hypothesis ita considerata se ipsam destruit, & inuoluit contradictoria 106.

Ab impossibili quandonam vtiliter arguatur.

tradictoria ex terminis. Dicere enim si Spiritus sanctus non procederet à filio, & remaneret idem, qui nunc est, idem sonat ex terminis, ac dicere si Spiritus sanctus non procederet à filio, & remaneret procedens à filio.

107. Probatur secundò: Argumento positiuo continente potissimam vtilitatem, & quandam congruentiæ necessitatem talis controuersiæ agitandæ. Hæc controuersia conducit plurimùm ad explicandam, & tuendam contra Græcos processionem Spiritus sancti à filio; ergo valde vtile est, & aliqualiter necessarium ipsam agitare. Antecedens probatur, Sancti Patres ex distinctione Spiritus sancti à filio inferunt eiusdem à filio processionem, & in Concilio Florentino præsertim, Patres Latini acriter Græcos arguebant, quod negando processionem Spiritus sancti à filio, tenerentur etiam negare eiusdem à filio distinctionem, & diuinarum personarum Trinitatem, ergo quia ex negatione processionis Spiritus sancti à filio non sequitur quodlibet, sed vtiliter inquiritur ex negatione processionis negatio distinctionis. Confirmatur: Non est inutile quærere, verùm processio Spiritus sancti à filio sit tota ratio realis distinctionis inter Spiritum sanctum, & filium. Vtrùm Spiritus sanctus possit à filio realiter distingui absque eo, quod à filio realiter procedat, ergo etiam vtile est quærere vtrum Spiritus sanctus distingueretur à filio, si à filio non procederet: hæc enim propositio hypothetica æquiualet omninò quoad rem duabus illis categoricis, & idem est dicere, processio Spiritus sancti à filio est tota ratio realis distinctionis, ac dicere, si Spiritus sanctus non procederet à filio (per locum intrinsecum, & per hoc præcisè quod à filio non procederet) à filio realiter non distingueretur.

Propositiones sub hypothesi impossibili æquiualent propositionibus categoricis.

108. Sic probatâ, & explicatâ controuersiæ vtilitate, vt ad ipsius discussionem liberius procedatur, præmitto in neutra contradictionis parte periculum aliquod imminere, & sententiam etiam affirmantem in data hypothesi Spiritum sanctum adhuc fore à filio realiter distinctum nullius censuræ labe notari, & licèt Lugus *capite præcitato, numero* 50. non audeat talem affirmatiuam sententiam vocare probabilem, Ruix *disputat. præcitat. sect.* 5. *num.* 4. velit ipsam non solùm non esse probabilem, sed neque in fide tutam. Nihilominùs talis sententiæ probabilitati sufficit Scotisticæ Scholæ auctoritas, & tanquam friuolas rigidiores censuras ipsimet Scotistarum aduersarij aut dissimulant, aut impugnant. Dissimulant Thomistæ communiter: impugnant Vasquez *disput. præcit. cap.* 3. Falolus *prima parte, quæstione* 36. *articul.* 5. *dub.* 3. &c. In huius igitur controuersiæ discussione vnam contradictionis partem amplectendo, alteram solùm intendimus reiicere vt minus probabilem, non damnare vt simpliciter improbabilem, aut periculosam, aut alterius grauioris censuræ ream.

Sententia distinguens à filio Spiritũ sanctum etiã ab illo non procedentẽ est communis à censura.

§. X.

Vtrùm Spiritus sanctus distingueretur realiter à filio, si à filio non procederet?

109. Assertum: Spiritus sanctus non distingueretur realiter à filio, si à filio non procederet. Ita D. Thomas *prima parte, quæstion.* 36. *articul.* 2. *in* 1. *ad Annib. distinct.* 11. *quæst.* 1. *articul.* 2. 4. *contra Gentes, cap.* 54. *de potentia, quæst.* 10. *articul.* 5. D. Thomam sequuntur non solùm omnes Thomistæ, verùm etiam Vasquez *prima parte, disputat.* 147. *cap.* 4. Valentia *disputat.* 5. *quæstion.* 10. *punct.* 3. Lugus *lib.* 2. *disput.* 17. *cap.* 3. De Quiros *tractat.* 7. *disput.* 39. *sect.* 3. Arriaga *disputat.* 53. *sect.* 4. *subsec.* 2. Auersa *quæst.* 36. *sect.* 3. Marchinus *de Trinitate, disputat.* 43. &c. contra Henricum *quodlib.* 5. *quæst.* 9. Scotum *in* 1. *distinct.* 11. *quæstion.* 2. Scotistas communiter, aliosque nonnullos.

Spiritus sanctus non distingueretur realiter à filio, si à filio non procederet.

Probatur primò: Spiritus sanctus non referretur realiter ad filium, si à filio non procederet, ergo non distingueretur realiter à filio, si à filio non procederet. Antecedens patet, quia diuinæ personæ non referuntur realiter inter se, nisi per relationes originis, fundatas scilicet in origine, seu processione vnius personæ ab alia iuxta supradicta *lib. præcedenti, cap.* 7. §. 3. Consequentia probatur: Sola relatio realis vnius personæ diuinæ ad aliam est sufficiens ad distinguendum realiter vnam personam diuinam ab alia iuxta illa vulgatissima Theologiæ principia: *In relatione personarum numerus cernitur: Sola relatio multiplicat personas: Omnia in diuinis sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio.* Ex quibus principiis primum desumptum est ex Concilio Toletano XI. secundum ex Boëtio vt retulimus *superius, cap.* 1. §.6. tertium ex Anselmo *lib. de processione Spiritus sancti, cap.* 3. dicente: *Et ideò non habet hic vnitas illa vim consequentiæ, quia pluralitas obuiat, quæ ex natiuitate nascitur, & processione*, & clarius *cap.* 5. *præcedenti. Nec vnitas amittat aliquando suam consequentiam, vbi non obuiat aliqua relationis oppositio.* Quæ verba licet axioma illud expressis terminis non contineant, multum omninò illi fauent, nec placet quod ipsis non obstantibus Vasquez *cap. præcitat. num.* 20. dixerit prædictum commune axioma nullum in auctoritate Anselmi fundamentum habere: quidquid tamen sit de Anselmi sensu, certè nequit illi axiomati plurimùm auctoritatis non deferri saltem ex eo, quod sit apud Theologos communiter receptum.

110. Dices: Quæ afferuntur communia principia sufficienter saluari in relationibus disparatis, & quidem in primo & secundo principio nihil est, quod relationes oppo-

sitas

ſectas magis, quàm diſparatas iudicet. In tertio videtur contra relationes diſparatas ſpecialiter vrgere ly *relationis oppoſitio*, nihilominùs facilè dici poteſt oppoſitionem relationis apud Anſelmum non ſignificare oppoſitionem correlatiuam, relationeſvè oppoſitas, ſed oppoſitionem, ſeu repugnantiam vnitatis ortam ex relationibus & hanc repugnantiam vnitatis oriri poſſe ex relationibus etiam diſparatis, quæ optimè darentur in filio, & Spiritu ſancto, quamvis Spiritus ſanctus à filio non procederet. Et hunc ſenſum eſſe iuxta mentem Anſelmi colligitur tum ex eo, quod indifferenter ipſe ſumit, & pro eodem vſurpat hæc duo *relationis oppoſitio, relationum pluralitas*. Relationum autem pluralitas quantum eſt de ſe verificatur etiam de relationibus diſparatis; tum quia idemmet Anſelmus *cap.* 11. *in fine*, aſſignat aliam rationem diſtinctionis inter filium, & Spiritum ſanctum abſque oppoſitione correlatiuâ fundatâ in proceſſione Spiritus ſancti à filio, ait enim. *Filius autem, vt interim aliam cauſam dicam, quoniam nondum conſtat, quod Spiritus ſanctus de illo ſit, & procedat, ideò non eſt Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus eſt filius, quia filius naſcendo habet eſſe de Patre, Spiritus ſanctus verò non naſcendo, ſed procedendo.*

111. Hæc inſtantia, quatenùs conatur oſtendere ſufficere ad diſtinctionem perſonarum in diuinis relationes diſparatas continet fontem ex quo Aduerſarij hauriunt non ſolùm reſponſiones, quibus noſtras probationes infringant, verùm etiam probationes, quibus nos impetant, adeóque ad hoc punctum inſtantia indiget ex profeſſo impugnari, idque à nobis præſtabitur *ſequenti* 2. *probatione*. Quatenùs eadem inſtantia innititur auctoritati Anſelmi qui certè primâ facie videtur plurimùm Scoto fauere non ſolùm verbis relatis, verùm etiam verbis paulò ante in eodem capite poſitis. *Quomodo filius exiſtit de Deo naſcendo, & Spiritus ſanctus procedendo, ipsâ diuerſitate natiuitatis, & proceſſionis referuntur ad inuicem, vt diuerſi, & alij ab inuicem.* Idem reperit *cap.* 3. *poſt medium*, vbi etiam addit: *Nam, & ſi per aliud non eſſent plures filius, & Spiritus ſanctus, per hoc ſolùm eſſent diuerſi.* Aduerto hic obiter in citandis his Anſelmi capitibus eſſe aliquam varietatem, quia nonnulli initium libri tanquam primum caput numerant, ſicque caput, quod à nobis cum Scoto citatur primum, ab illis citatur ſecundùm, & ſic deinceps. Quatenùs inquam innititur auctoritati Anſelmi aduerto mentem Anſelmi eſſe initio illius libri de proceſſione Spiritus ſancti præmittere ea, in quibus Græci cum Latinis conueniunt, conueniunt autem in eo, quod Spiritus ſanctus à Patre procedat, & in eo, quod proceſſiones paſſiuæ Spiritus ſancti, & filij ſint inter ſe diſtinctæ realiter: Ex his rectè infert Anſelmus Spiritum ſanctum realiter diſtingui à Patre, & filio proceſſione, & natiuitate; à Patre quidem, quia ab ipſo paſſiuâ proceſſione producitur; à filio verò quia proceſſio, qua Spiritus ſanctus producitur, ſupponitur diſtincta realiter à natiuitate, qua producitur filius etiam iuxta Græcos negantes Spiritum ſanctum à filio eſſe. 112. Verùm deinde ſine oppoſitione correlatiuâ, & ſine eo, quod Spiritus ſanctus ſit à filio poſſe verè diſtingui realiter proceſſio à natiuitate. Anſelmus diſſimulat, & diſtinctionem, quam tum Latini, tum Græci admittunt, ſupponit; modum, ſeu rationem diſtinctionis ſaltem initio illius libri contra Græcos non definit, vnde vt rectè ait D. Thomas *quæſt.* 10. *de potentia, artic.* 5. *ad* 2. *verba prædicta* Anſelmi *inducta ſunt magis vt diſputatiua ſuppoſitio, quàm veritatis definitio.* Breuiter igitur dico Anſelmi mentem eſſe longè diuerſam à mente, & ſententia Scotica: Scotus enim duo ſimpliciter docet. Primò natiuitatem, & proceſſionem paſſiuam etiam præciſa oppoſitione correlatiuâ realiter diſtingui. Secundo per natiuitatem, & proceſſionem paſſiuam præcisè realiter diſtingui Spiritum ſanctum à filio. Anſelmus ſuppoſito illo primo docet hoc ſecundum, at illud primum non tradit, imò in præcitati libri progreſſu tradit oppoſitum docendo in diuinis omnia eſſe vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio, & refundendo tandem totam rationem diſtinctionis Spiritus ſancti à filio in proceſſionem illius ab iſto, vt patet attentè perlegenti ipſum Anſelmum, quem ſicuti in tam graui controuerſia non potui non accuratius perpendere; ita non potui non aliquantulò fuſiùs de legitimo ipſius ſenſu diſſerere, vt tanti Doctoris auctoritati plurimùm me deferre conſtaret.

Tradiтur vera Anſelmi mens circa diſtinctionē Spiritus ſancti à filio, ſi à filio non procederet.

113. Probatur ſecundò: Relationes diſparatæ in Spiritu ſancto, & filio, non ſufficiunt, vt Spiritus ſanctus diſtinguatur realiter à filio, ſed darentur ſolùm relationes diſparatæ in Spiritu ſancto, & filio; ſi Spiritus ſanctus non procederet à filio, ergo daretur tantùm id, quod non ſufficit, vt Spiritus ſanctus diſtinguatur realiter à filio, adeóque Spiritus ſanctus non diſtingueretur realiter à filio, ſi à filio non procederet. Minor admittitur ab ipſis aduerſariis, qui licèt ex dictis in ſuperiori inſtantia relationes Spiritus ſancti, & filij etiam in data hypotheſi vocent aliquo modo oppoſitas; non tamen vocant ipſas oppoſitas, prout relationes oppoſitæ contradiſtinguuntur à diſparatis. Maior probatur primò: Relationes in diuinis non diſtinguunt, niſi vt relationes formaliter, & modo relationum proprio, ſed relationes diſparatæ non poſſunt diſtinguere vt relationes formaliter, & modo relationum proprio, ergo relationes diſparatæ in filio, & Spiritu ſancto non ſufficiunt, &c. Maior habetur *ex dictis capite* 1. §. 4. *&* 6. Minor probatur: Relationes diſparatæ non ſe habent vt relationes formaliter, & vna relatio diſparata ad aliam diſparatam non ſe habet modo relationum proprio, modus enim relationum proprius eſt modus relatiuus, & habitudo

Relationes diſparatæ nō ſe habent vt relationes formaliter

ad

ad, sed vna relatio disparata respectu alterius disparatæ non se habet modo relatiuo, nec explicat habitudinem *ad*, ergo. Et hine patet obiter cur relationes disparatæ sufficiant ad distinguendas creaturas comparatas inter se, aut etiam diuinas personas comparatas cum creaturis, non verò diuinas personas comparatas ad inuicem: ratio scilicet est, quia distinctiuum diuinarum personarum ab inuicem sunt solæ relationes, vt relationes formaliter: Distinctiuum verò creaturarum ab inuicem, aut diuinarum personarum à creaturis, sicuti possunt esse rationes etiam absolutæ; ita possunt esse relationes imitantes formas absolutas, seu se habentes modo absoluto, quales sunt relationes disparatæ. Maior eadem primi argumenti probatur secundò: Relationes disparatæ in Patre & spiratore non sufficiunt, vt Pater distinguatur realiter à spiratore, ergo etiam relationes disparatæ in Spiritu sancto, & filio non sufficiunt, vt Spiritus sanctus distinguatur realiter à filio. Antecedens patet, quia de facto Pater, & spirator non sunt duæ personæ, nec paternitas, & actiua spiratio, quæ sunt relationes disparatæ, ponunt distinctionem aliquam realem in prima persona, sicuti nec ponunt distinctionem aliquam realem in secunda persona spiratio actiua, & filiatio, quæ pariter sunt relationes disparatæ. Consequentia probatur: Nulla est maior ratio, cur relationes disparatæ sufficiant ad distinctionem realem ex parte termini producti potius, quàm ex parte principij producentis, ergo.

Cur possint distinguere personas diuinas à creaturis, non personas diuinas ab inuicem.

Sicuti non distinguunt personas producẽtes, ita nec debẽt distinguere personas productas.

114\. Dices primò ad primam probationem maioris duplex esse genus distinctionis vnius ab alio, nimirùm vel secundùm directam oppositionem formæ ad formam, & hanc distinctionem in diuinis non haberi, nisi per relationes oppositas vel secundùm habere, & non habere formam, seu secundùm affirmationem, & negationem formæ, & hanc distinctionem in diuinis haberi etiam per relationes disparatas, & secundùm hoc genus distinctionis fore realiter distinguendum filium à Spiritu sancto, etiam si ab ipso Spiritus sanctus non procederet. Et ne hæc doctrina videatur gratis, aut non ad rem allata satis sit dicere desumptam esse ex D. Thoma *quodlib. 4. artic. 7.* vbi ita habet: *Hoc modo se habent proprietates personales in diuinis ad distinguendum personas, sicut se habent in rebus naturalibus formæ substantiales ad distinguendas species rerum, &c. In rebus autem naturalibus distinguitur aliquid per formam suam ab alio dupliciter. Vno modo secundùm directam oppositionem formæ ad formam, & hoc modo distinguitur vnaquæque res naturalis ab omnibus speciebus sui generis, &c. alio modo distinguitur res naturalis per suam formam secundùm habere & non habere, & hoc modo quod habet aliquam formam naturalem distinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, &c. Sic ergo dicendum quod filius sua filiatione distinguitur quidem à Patre secundùm oppositionem relatiuam filiationis ad paternitatem, sed à Spiritu sancto distinguitur filiatione per hoc, quod Spiritus sanctus non habet filiationem, quam filius habet.* Sed contra dico distinctionem secundùm habere, & non habere, seu secundùm affirmationem, & negationem formæ solùm posse reperiri vbi reperitur aut oppositio correlatiua, aut limitatio & finitas: 115.
non habere enim aliquam perfectionem, seu aliquam formam prouenire nequit nisi aut ex oppositione cum tali forma, aut ex limitatione, ratione cuius res sibi non identificet omnem perfectionem, ac omnem formam. Cum igitur à diuinis omnis limitatio, & omnis finitas exulet nequit ibi reperiri distinctio secundùm habere, & non habere; nisi oriatur ex oppositione correlatiua, & duplex illud genus distinctionis, quod in creatis simpliciter diuersum est vnum ab altero, in diuinis diuersum est solùm quoad modum explicandi: quoad rem verò resoluitur in vnum, & idem genus distinctionis ex directa oppositione prouenientes. Auctoritas D. Thomæ vix posset rationabiliter non intelligi in fauorem sententiæ Scoticæ, nisi aliundè de legitima Sancti Doctoris mente satis, superque constaret. Dum igitur locis in asserto citatis Sanctus Doctor tradit, & probat ex professo sententiam Scoticæ aduersam dico in testimonio mox relato ipsum loqui de filiatione non vtcumque, sed vt tali, qualis de facto est, quæ quidem distinguit filium à Spiritu sancto penes habere, & non habere, at hoc ipsum non habere filiationem conuenit Spiritui sancto ex vi oppositionis correlatiuæ fundatæ in processione à filio, ideò negatâ oppositione correlatiuâ, & processione Spiritus sancti à filio, filiatio euaderet diuersa ab eâ, quæ nunc est, nec amplius foret fundamentum distinctionis penes habere, & non habere, sed haberetur ab eadem persona filiatio, & spiratio passiua, sicuti modo habetur ab eadem persona paternitas, & spiratio actiua. Nec refert, quod D. Thomas loquatur de distinctione secundùm habere, & non habere tanquam de distinctione in diuinis, non minùs, quàm in creatis diuersâ à distinctione secundùm directam oppositionem. Non refert inquam, quia vt ibidem ait ipsemet Angelicus. *Exempla à creaturis ad Deum assumpta non omninò similia sunt.* Satis est igitur, quod distinctio secundùm habere, & non habere reperiatur tum in diuinis, tum in creatis, nec contendendum est, quod vtrobique reperiatur eodem modo, vtrobique eodem modo differat à distinctione secundùm directam oppositionem.

Distinctio realis in creatis oritur ex duplici capite, in diuinis solùm ex vnico.

Distinctio secundùm habere, & nõ habere in diuinis oritur ex distinctione secundùm directã oppositionem.

Auctoritas D. Thomæ plurimùm fauens sententiæ Scoticæ.

Dices secundò ad secundam probationem eiusdem maioris primi argumenti, relationes disparatas ex genere suo non necessariò inducere realem distinctionem, sufficere tamen ad huiusmodi distinctionem inducendam, quando fundantur in processionibus incompossibilibus in eodem supposito, 116.

posito, sicque quia est impossibile idem suppositum produci duplici totali productione passiuâ, relationes filiationis, & passiuæ spirationis, quia fundatæ in duplici totali productione pasliuâ, sufficiunt ad inducendam distinctionem realem suppositorum productorum; quia è contra idem suppositum potest habere duas productiones actiuas, aut vnam actiuam, alteram passiuam, relationes paternitatis, & actiuæ spirationis fundatæ in duplici productione actiuâ, relationes actiuæ spirationis, & filiationis fundatæ in vna processione actiuâ, alterâ passiuâ, quamuis sint relationes disparatæ non inducunt distinctionem realem suppositorum. Sed contra, sicuti probabilissimum est posse in creatis eundem effectum à duplici causa totali per duplicem actionem totalem produci, ita est ex terminis, & ex vi consequentiæ falsum in diuinis relationes disparatas necessariò distinguere realiter supposita producta eo, quod nequeat idem suppositum duplici totali productione produci. Demus tamen hoc aduersariis, probandum ipsis esset, non supponendum, quod in data hypothesi Spiritus sancti non procedentis à filio, passiua generatio, & passiua spiratio, seu processio passiua per intellectum, & processio passiua per voluntatem essent duæ processiones totales, & ab inuicem distinctæ realiter, in tantùm enim de facto huiusmodi passiuæ processiones distinguuntur realiter, in quantum, *vt libro superiore, capite* 2. §. 3. *assert.* 2. attigimus, important distinctas realiter relationes filiationis, & passiuæ spirationis, at in illa hypothesi relationes filiationis, & passiuæ spirationis, non essent amplius distinctæ realiter, nec magis distinguerentur, quàm distinguantur modo paternitas, & actiua spiratio: Consequens est igitur, quod in illa hypothesi etiam passiuæ processiones non essent distinctæ realiter, nec magis tunc distinguerentur processio passiua per intellectum, & processio passiua per voluntatem, quàm distinguantur modo processio actiua per intellectum, & processio actiua per voluntatem.

In hypothesi Spiritus sancti non procedentis à filio esset realiter vna processio passiua totalis.

117. Dices tertiò, hac doctrinâ nos admittere illud ipsum, quod impugnare maximè intendimus, maximè enim intendimus impugnare, & improbare in diuinis distinctionem realem penes relationes disparatas, & volumus talem distinctionem solùm haberi penes relationes formaliter oppositas: at iuxta doctrinam mox positam admittimus distinctionem realem inter filiationem, & passiuam spirationem, quæ sunt relationes disparatæ, ergo iuxta doctrinam mox positam admittimus illud, quod impugnare maximè intendimus. Sed

118. contra, relationes disparatæ sunt in duplici differentia, quædam sunt purè tales omni scilicet carent oppositione, tum formali, tum radicali, quædam non sunt purè tales, & licet careant oppositione formali, habent oppositionem radicalem, & filiatio & spiratio passiua, si Spiritus sanctus à filio non procederet, essent relationes disparatæ primo modo, de facto dum Spiritus sanctus à filio procedit sunt disparatæ secundo modo. Inter relationes disparatas primo modo nullam agnoscimus distinctionem realem, benè tamen inter relationes disparatas secundo modo, sicque non admittimus id, quod impugnare intendimus, dum admittimus distinctionem realem de facto inter filiationem, & spirationem passiuam, quamvis sint relationes disparatæ, intendimus verò impugnare dictionem realem inter filiationem, & spirationem passiuam, si Spiritus sanctus à filio non procederet, eo quod in tali hypothesi filiatio, & spiratio passiua, essent relationes disparatæ, neque enim est vtrobique sermo de relationibus eodem modo disparatis. Porrò quod filiatio, & spiratio passiua (eadem est ratio de paternitate, & passiuâ spiratione) de facto habeant radicalem oppositionem probatur ex eo, quod filiatio, & paternitas de facto sunt radix exigitiua spirationis actiuæ in suppositis per ipsas constitutis, scilicet in Patre, & filio, sed spiratio actiua habet formalem oppositionem cum spiratione passiua, ergo filiatio, & Paternitas de facto sunt radix oppositionis formalis cum spiratione passiuâ, quod est habere cum spiratione passiua oppositionem radicalem. Maior probatur, tum quia de facto paternitas, & filiatio sunt virtualiter priores spiratione actiuâ, in diuinis autem quidem aliqualiter prius altero est radix illius, tum quia sicuti *ex superiori* §. 8. de facto Spiritus sanctus petit esse à Patre, & filio, vt distinctis suppositis; ita Pater, & filius vt distincta supposita, adeóque vt per propriaa relationes paternitatis, & filiationis personaliter distinguuntur petunt habere actiuam spirationem: In hypothesi verò, qua Spiritus sanctus à filio non procederet, filiatio non esset radix actiuæ spirationis, nec peteret in proprio supposito actiuam spirationem, & consequenter in tali hypothesi filiatio, & passiua spiratio essent relationes omninò disparatæ nullam habentes nequidem radicalem oppositionem.

Relationes disparatæ aliquæ sunt purè tales, aliquæ di- cunt radicalem oppositionem.

Filiatio, & spiratio passiua de facto radicaliter opponuntur secùs in hypothesi &c.

119. Radicalis inter filiationem, & spirationem passiuam, oppositio, quam mox cum Io. à S. Thoma *prima parte, disp.* 15. *num.* 37. retulimus, displicet Arriagæ *disp.* 53. *sect.* 4. *subsec.* 4. vbi postquam dixit ad superiorem instantiam se nullam aduisse solutionem, quæ satisfaciat, affert pro prima solutione oppositionem radicalem, hancque impugnat, vt ipse ait euidenter. Nam etiam essentia diuina in Patre est radix virtualis paternitatis oppositæ filio & tamen non ideò essentia opponitur filio, ergo quia filiatio sit radix virtualis spirationis actiuæ, non opponitur passiuæ. Verum non video huius impugnationis euidentiam, imò euidenti, ni fallor, dispa-

Essentia etiã si sit radix paternitatis nõ opponi-

cui radicali titate impugnatio eluditur. Neque enim eodem modo essentia est radix paternitatis, quod de facto filiatio est radix actiuæ spirationis, sed essentia ita est radix paternitatis in Patre, vt sit simul radix filiationis in filio: illud autem quod est radix vtriusque oppositi ex eo, quod sit radix vnius, non contrahit radicalem oppositionem cum altero: filiatio è contra, vtpotè quæ de facto in Spiritu sancto non est ita est radix actiuæ spirationis in filio, vt non sit radix passiuæ spirationis in Spiritu sancto, ideò ex eo, quod sit radix vnius oppositi inducere potest radicalem oppositionem cum altero, cuius non est radix. Verum deindè aliæ quas Arriaga ibidem affert aliarum solutionum impugnationes subsistant lectori relinquo examinandum, solùm indico mihi non displicere solutionem dicentium paternitatem, & filiationem à spiratione passiua distingui, quia licet ratione sui cum spiratione passiua non opponantur, constituunt tamen supposita spirationi passiuæ relatiuè opposita, & sic opponuntur quodammodo spirationi passiuæ ratione suppositorum per ipsa vltimò constituendorum. Sustinent hanc doctrinam Vasquez *prima parte, disput.148.cap.8.* Auersa *quæst.36.sect.3. in fine*, Marchinos *disput. 63. in fine*, Bellarminus *controu. 2. lib.2. de Christo, cap.26. in resp. ad 1. obiectionem.*

Cui radicali ter filiationi.

120. Probatur tertiò, argumento sæpius alibi tacto, quoties actum est de distinctione reali in diuinis: Non est ponenda in Deo realis distinctio, & realis pluralitas, nisi vbi vrget summa, & ineluctabilis necessitas, sed si Spiritus sanctus non procederet à filio, non vrgeret summa; & ineluctabilis necessitas ponendi distinctionem realem inter Spiritum sanctum, & filium, ergo non esset ponenda huiusmodi realis distinctio, si Spiritus sanctus non procederet à filio. Maior probatur ex genere suo vnitas est maior perfectio, quàm pluralitas & identitas est maior perfectio, quàm distinctio; vt satis colligitur ex eo, quod quæ sunt in inferioribus distincta, & dispersa, solent esse in superioribus vnita, collecta & ad vnitatem, se identitatem magis accedentia; item ex eo, quod est ex genere suo perfectius tale, quod per identitatem, quàm quod aliter tale est, ergo in Deo, in quo non est ponenda aliqua perfectio ex genere suo minor, nisi vrgeat summa necessitas, quæ cogat fateri talem perfectionem in Deo reperiri, & in ipso minorem non esse aliqua alia perfectione secum incompossibili, ponenda non est realis distinctio, & realis pluralitas, nisi vbi vrget, &c. Minor etiam primi argumenti probatur: Summa, & ineluctabilis necessitas ponendi aliquid in Deo haberi solùm potest hîc in via regulariter loquendo, aut ex fide, aut ex ratione naturaliter euidenti, sed nec fides tradit, nec ratio naturaliter euidens conuincit distinctionem realem inter Spiritum sanctum, & filium si Spiritus sanctus à filio non procederet realiter. Non tradit fides, quia de fide solùm est Spiritum sanctum, qui de facto existit, & per consequens, qui à filio realiter procedit à filio realiter distingui. Non conuincit ratio naturaliter euidens, quia seclusâ limitatione sola realis productio, solaque oppositio relatiua ad realem productionem consequens, euidenter infert realem distinctionem propter euidentem repugnantiam productionis realis eiusdem à se ipso, ergo in hypothesi, quod non detur realis productio, nec relatiua oppositio inter filium, & Spiritum sanctum nihil superest, quod conuincat euidenter realem distinctionem filij, à Spiritu sancto.

Vnitas, & identitas est ex genere suo maior perfectio, quàm pluralitas & distinctio.

Seclusâ limitatione sola realis productio infert euidenter realem distinctionem.

Dices euidens esse distingui realiter ea, quorum vnum essentialiter petit non esse aliud, at in data hypothesi adhuc filius essentialiter peteret non esse Spiritus sanctus, ergo adhuc in data hypothesi superesset aliquid euidenter conuincens realem distinctionem filij, à Spiritu sancto. Minor probatur: Tum quia adhuc processio per intellectum peteret non esse processio per voluntatem; tum quia adhuc constitutiuum filij peteret non esse constitutiuum Spiritus sancti, adhuc scilicet filiatio peteret non esse spiratio passiua. Sed contra: Hæc instantia coincidit cum prima instantia supra posita post secundam probationem, & ea eo, quod ibi dictum est dari non posse distinctionem realem penes affirmationem, & negationem in diuinis, nisi præsuppositâ oppositione correlatiuâ, & ratione productionis, consequens est non esse dabile in diuinis vnum, quod essentialiter petat non esse aliud, quin detur inter vtrumque oppositio correlatiua, & ratio productionis: falsum est igitur absolutè, quod in data hypothesi adhuc filius essentialiter peteret non esse Spiritus sanctus. Ad probationem in oppositum falsum est vtrumque, quod affertur: falsum est primum quia præcisa productione, & oppositione correlatiuâ, non magis processio passiua per intellectum petit non esse processio passiua per voluntatem, quàm processio actiua, &c. vt dictum est in impugnatione superioris secundæ instantiæ, & satis expressè tradit D. Thomas *de potentia, quæstion. 9. articul. 4. ad 15.* falsum est secundum, quia in data hypothesi constitutiuum filij esset diuersum ab eo, quod nunc est, nec ampliùs haberet radicalem oppositionem cum constitutiuo Spiritus sancti, vt dictum est in impugnatione superioris tertiæ instantiæ; ideò constitutiuum filij non ampliùs peteret non esset constitutiuum Spiritus sancti. 121.

Ex dictis habetur vulgarissima illa Theologiæ principia: *Sola relatio multiplicat personas, in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obuiat relationis oppositio*, resolui tandem in principium mox positum in tertia probatione: Quod in diuinis non sit ponenda realis distinctio, nisi cogente maximâ necessitate, cuiusmodi est sola realis productio vnius ab alio, & sicuti hoc principium non solùm 122.

Non solùm de facto, sed simpliciter verum est solam relationem in diuinis multiplicare personas, &c.

solùm de facto, sed simpliciter, & ex terminis verum est; ita etiam illa alia principia vera sunt, non solùm quia de facto rem ita esse sit in Conciliis definitum, verùm etiam, quia res non potest aliter esse, nec est excogitabilis in diuinis realis distinctio personarum sine oppositione correlatiua, & reali processione vnius personæ ab alia.

123. Habes insuper in illa hypothesi, in qua Spiritus sanctus à filio non procederet, nisi res attentiùs consideretur, facilè irrepere errorem, quo concipiatur permanere filium, & Spiritum sanctum eodem modo constitutos, quo nunc; illumque retinere eandem prorsùs filiationem, istam eamdem passiuam spirationem, quod tamen falsum est ex vi illius hypothesis simpliciter positæ, in qua licèt ex terminis solùm auferatur à filio spiratio actiua, in re tamen aufertur etiam filiatio, quæ nunc in ipso est, & oppositio non solùm formalis, quam cum Spiritu sancto habet ratione actiuæ spirationis, verùm etiam radicalis, quam habet cum eodem ratione filiationis, quæ actiuæ spirationis, cuius nunc radix est, tunc radix non esset. Non negauerim tamen posse hypothesim formari cum maiori restrictione, supponendo ita præcisè auferri spirationem actiuam à filio, vt quoad reliqua prædicata in ipso remaneat eadem prorsùs filiatio, quæ nunc est & in hoc sensu suppositio est diuersa ab ea, quæ communiter fit, & difficultas statum mutat. Ideò pro ipsius solutione sit

---

§. XI.

Vtrùm Spiritus sanctus distingueretur realiter à filio, si à filio non procederet, & filius eamdem omninò, quam nunc habet, filiationem, retineret solâ actuali spiratione actiuâ præcisâ?

124. *Si filiatio maneat eadē solâ spiratione actiuâ præcisâ Spiritus sanctus potius distingueretur realiter à filio, quàm non.*

ASSERTVM: Propriè, & rigorosè loquendo hypothesis in titulo posita inuoluit contradictoria ex terminis, adeóque ex ipsa sequitur quodlibet ex contradictoriis. Data tamen vtcumque hypothesi dicendum potiùs esset, quod Spiritus sanctus distingueretur, quàm non distingueretur realiter à filio. Hoc assertum consequitur ad doctrinam positam *in duobus precedentibus §§.*

Probatur, & explicatur prima pars: Spiritum sanctum non procedere à filio ex terminis explicat filium non esse principium spirans, & carere tum actuali spiratione, cum spiratiuâ virtute, est enim inter Theólogos ex terminis notum in diuinis ad intra inseparabilem prorsùs esse actum secundum à primo nec negari posse actum secundum, quin negetur & primus. Ex alia parte filiatio, quam nunc filius habet, ex suo conceptu formali est radix exigitiua virtutis spiratiuæ, & actualis spirationis, sicque est exigitiuè, & radicaliter virtus spiratiua, seu actus primus spirandi. Supponere igitur, quod Spiritus sanctus à filio non procedat, est supponere, quod non detur in filio vllus actus spirandi, siue secundus, siuè primus, siue formalis, siue radicalis: Supponere, quod filius eandem omninò, quam nunc habet filiationem, retineat, & quod ab ipso præcisè auferatur sola actualis spiratio actiua, est supponere, quod in filio remaneat actus primus radicalis spirandi, & radix exigitiua spirationis. Sicque hæc secunda suppositio est ex terminis contradictoria primæ, vna alteram destruit, ergo hypothesis in titulo proposita hanc vtramque suppositionem continens inuoluit propriè, & rigorosè loquendo, contradictoria ex terminis, adeóque ex ipsa sequitur, &c.

125. *Filiatio dēta præcisè spiratione actiua maneret aliquāter opposita Spiritui sancto.*

Probatur, & explicatur secunda pars: Datâ vtcumque hypothesi filiatio eadem manens, quæ nunc est solâ actuali spiratione actiuâ præcisâ adhuc haberet aliquam oppositionem correlatiuam, & aliquam habitudinem actiuæ originis cum Spiritu sancto, ergò datâ vtcumque hypothesi adhuc dicendum esset, quod Spiritus sanctus distingueretur realiter à filio, consequentia patet, quia vbicumque datur oppositio correlatiua, & habitudo originis datur summa necessitas realis distinctionis. Antecedens probatur: Dum à filiatione, quæ nunc est aufertur sola spiratio actiua actualis, negatur solùm, quod filius actu spiret, non negatur, quod spirauerit, aut spirare possit, negatur solùm spiratio de præsenti, non negatur spiratio præterita, aut possibilis: ergo datâ vtcumque hypothesi filiatio adhuc haberet cum Spiritu sancto oppositionem correlatiuam, tum præteritam, tum possibilem, & radicalem, haberet item habitudinem originis actiuæ tum præteritæ, tum possibilis & radicalis, quod vtique sufficit ad distinctionem realem. Est enim repugnantia non solùm in eo, quod aliquid producat se ipsum actu, & de præsenti, verum etiam in eo quod produxerit, aut producere possit, & consequenter habetur necessitas distinctionis realis non solùm ex productione actuali, verùm etiam ex productione aut præterita, aut possibili.

126. Dices: Sicut in diuinis realis productio infert realem, distinctionem, ita in creatis, vbi ratione limitationis identitas extremorum cum tertio stare nequit sine identitate extremorum inter se infert realem distinctionem ab aliquo, etiam identitas cum alio realiter distincto ab illo: at in creatis, vt huiusmodi identitas inferat realem distinctionem debet esse identitas actualis de præsenti, nec sufficit talis identitas aut præterita, aut possibilis, ergo similiter vt productio infe-

rat realem distinctionem in diuinis, debet esse productio actualis de præsenti; nec sufficit aut præterita, aut possibilis. Minor probatur: Si ab homine existente supponatur auferri sola rationalitas animalitate remanente, talis animalitas non distingueretur à rugibilitate, nec per ipsam homo differret specie à leone: & tamen talis animalitas fuisset identificata de præterito, & esset secundùm se identificabilis cum rationalitate, cum qua identitas actualis de præsenti facit hominem, & animalitatem hominis differre specie à leone. Sed contra: Animalitas, quæ supponatur aut fuisse identificata, aut esse identificabilis cum rationalitate, esset realiter loquendo animalitas hominis, adeóque differret specie à leone, quia homo realiter loquendo secundùm se totum differt specie à leone, identitas igitur cum aliquo realiter distincto vt inferat realem distinctionem in creatis sufficit, quod sit præterita, aut possibilis; nec est necesse, quod sit actualis de præsenti. Et quod supponendo absolutè hominem non esse rationalem, sed esse animal tantùm, statim concipiamus non differre hominem à leone, & cæteris animalibus, seu non remanere in homine aliquod, per quod à leone, & cæteris animalibus differat, est quia ex vi talis suppositionis absolutè factæ non concipimus hominem remanere idem animal, quod erat antea, sed animal quoddam vagum indifferens ad quamcumque differentiam, & identificabile cum rugibilitate æquè ac cum rationalitate, cuiusmodi certè non est animal, quod in homine semel repertum idem perseuerat etiam in hypothesi, quod rationalitas desinat.

127. *Animalitas hominis, quæ eadem permaneret demptâ rationalitate, adhuc distingueretur realiter à rugibilitate.*

128. Dices insuper etiam solùm supponendo absolutè, quod Spiritus sanctus non procederet à filio, adhuc haberet filius oppositionem aliquam radicalem respectu Spiritus sancti, ergo si oppositio radicalis sufficit, vt Spiritus sanctus distinguatur realiter à filio, dabitur talis realis distinctio non solùm in hypothesi, qua Spiritus sanctus non procederet realiter à filio, remaneat tamen in filio eadem filiatio dempto præcisè prædicato actualis spirationis actiuæ, verum etiam in hypothesi, qua absolutè Spiritus sanctus non procedat à filio. Antecedens probatur: Supponendo absolutè quod Spiritus sanctus non procedat à filio adhuc filius reciperet à Patre voluntatem fœcundam, & secundùm se potentem producere suum terminum, suumque fœtum, qui est Spiritus sanctus, sed habere hoc modo voluntatem fœcundam est habere oppositionem radicalem cum Spiritu sancto tanquam cum termino per voluntatem fœcundam producibili, ergo supponendo absolutè, &c. adhuc filius haberet oppositionem aliquam radicalem respectu Spiritus sancti. Maior probatur, adhuc filius reciperet à Patre voluntatem non effœtam, neque enim potest esse effœta voluntas in Patre pro eo priuio signo, pro quo filium producit, alioqui supponeretur effœta diuina voluntas, antequam esset effœtus diuinus intellectus, & fœtus voluntatis fœtum intellectus, operatio voluntatis operationem intellectus præcederet, ergo filius adhuc reciperet à Patre voluntatem fœcundam: Consequentia hæc patet, quia non datur medium in diuinis inter voluntatem fœcundam, & effœtam. Sed contra: Nego absolutè antecedens, ad cuius probationem nego maiorem, & dico, quod in illa hypothesi, non magis filius reciperet voluntatem fœcundam à Patre, quàm modò Spiritus sanctus recipiat voluntatem fœcundam à Patre, & filio. Ad illud, quod affertur pro maioris propositionis probatione, dico recipere voluntatem fœcundam esse aliquod amplius, quàm recipere voluntatem non effœtam: nam recipere voluntatem non effœtam est præcisè recipere voluntatem, quæ fœtum non produxerit; recipere voluntatem fœcundam est recipere voluntatem, non solùm quæ fœtum non produxerit, verùm etiam, quæ habeat in supposito, in quo recipitur, omnem conditionem requisitam ad fœtum producendum; hoc secundum non verificaretur in hypothesi qua Spiritus sanctus à filio absolutè non procederet, quia in tali casu conditio requisita ad productionem Spiritus sancti esset sola Paternitas, cum qua sicuti voluntas non reciperetur in filio ita non reciperetur in filio cum omni conditione requisita ad fœtum producendum, non reciperetur vt fœcunda, sicuti recipitur de facto, eo quod de facto paternitas non secundùm se, sed vt simul existens cum filiatione est conditio requisita ad Spiritus sancti productionem, optimè autem communicari potest filio voluntas vt dicens paternitatem simul existentem, at non vt dicit specialem identitatem cum paternitate, hoc enim modo communicaretur filio cum voluntate ipsamet paternitas. Pro maiori confirmatione, & explicatione huius doctrinæ recolenda sunt *supradicta tum* §.8. *ante* 1. *assertum, tum libro præcedente*, *cap.* 3. §. 8. *dub*.1. Interim, vt probationi illius maioris in forma satisfaciam, concedo antecedens, distinguo consequens, ergo adhuc reciperet voluntatem fœcundam in eo supposito, in quo habet omnem conditionem necessariam ad productionem sui fœtus scilicet in Patre, concedo consequentiam, in eo supposito, in quo non habet huiusmodi conditionem scilicet in se ipso nego consequentiam. Quod additur non dari medium in diuinis inter voluntatem fœcundam, & effœtam verificatur de facto, at non in quacomque suppositione; vel verificatur in hoc sensu, idest voluntas non effœta in diuinis necessariò est in aliquo supposito fœcunda, non in alio sensu, idest voluntas non effœta necessariò est fœcunda in eo omni supposito, in quo pro aliquo signo est non effœta.

Argumentum efficaciter probans distinctionem realem Spiritus sancti à filio etiam absolutè supponendo, quod ille ab isto nõ procedat.

129

Inter voluntatem fœcundam, & effœtã quomodo detur medium in diuinis.

Ex dictis habetur filiationem in diuinis posse quodammodo tripliciter sumi, vel 130.

Filiatio in

diuinis sumi potest tripliciter.

vel pro aa, quæ nunc est, vel pro ea, quæ esset si Spiritus Sanctus à filio non procederet, vel pro conceptu pee intellectum nosteum communi ad filiationem, quæ nunc est, & ad filiationem, quæ esset si Spiritus Sanctus, &c. filiatio, qnæ nunc est, non solum sumpta, vt secum afferens distinctionem illam, quam de facto habet, verum etiam sumpta secundùm prædicata propria talis filiationis distinguit realiter filium à Spiritu Sancto, quia ioter alia prædicata propria habet opponi eadicaliter Spiritui Saocto; filiatio, quæ esset, si Spicitus Sanctus, &c. absolutè loquendo non distinguit realiter filium à Spiritu Sancto, distingueret tamao si demptà præcisè spiratione actiua actuali quoad reliqua prædicata remaneret eadem, quæ nuoc est, filiatio, quæ importat conceptum communem ad eam, quæ nunc est, & ad eam, quæ esset, &c. indifferens est, & præsciodit ab eo, quod distinguat, vel non distinguat cealiter filium à Spiritu Sancto.

---

§. XII.

Vtrùm Spiritus Sanctus distingueretur realiter à Patre, si à Patre non procederet?

131\. Spiritus Sanctus si à solo filio procederet adhuc à patre distingueretur realiter.

ASSERTVM: Spiritus Sanctus distingueretur realitee à patre, etiamsi à Patre noo procederet, sed à solo filio. Ita non solum sectatores *Henrici*, & *Scoti*, distinguentes Spiritum Sanctum à filio, si à filio non procederet, verum etiam communiter auctores, cum quibus supra distinctionem Spiritus Sancti à filio in tali hypothesi negauimus, vt Ioan. à S. Thoma *hic disp.* 15. *num.* 36. Vasquez *disp.* 148. *cap.* 3. *num.* 39. Marchinus *disp.* 43. *ad* 4. *&c.* contra Valentiam *disp.* 2. *quæst.* 10. *punct.* 3. *ad* 3. aliosque nonnullos.

Probatue: Spiritus Sanctus etiamsi non procederet à Patre, adhue haberet aliquam oppositionem relatiuam, & aliquam habitudinem originis respectu patris, ergo Spiritus Sanctus distingueretur realitee à patre, etiamsi à patee noo procederet; Consequentia patet, quia quælibet oppositio ealatiua, & quælibet habitudo originis, siue proaima, siue remota; siue immediata, siue mediata; siue formalis, siue radicalis inducit summam necessitatem realis distinctionis peopter repugnantiam, quod aliquod producat sa ipsum etiam solum remotè, solùm mediatè, solùm radicalitee. Antecedens probatur: Spiritus Sanctus eo ipso, quod procedie à filio, peocedit mediatè, & remotè à Patra, ergo Spiritus Sanctus etiamsi procederet à solo filio, non à patre, haberet adhuc aliquam oppositionem relatiuam, & aliquam habitudinem originis respectu Patris. Antecedens probatur: Quod procedit à filio, non potest non procedere mediatè, & remotè ab eo, à quo procedit filius propter regulam generalem, qua quod est principium principij, est principium principiati, seu eius, quod est à tali principio, sicuti quod est causa causæ est causa causati, sed filius procedit à patre, ergo Spiritus Sanctus eo ipso, quod procedit à filio, procedit mediatè, & eemotè à patre.

Et patri opponeretur mediatè.

132\. Dices, oppositionem, seu originem mediatam in diuinis non sufficere ad realem distinctionem. Primò quia paternitas est ab essentia, filiatio est à Paternitate, adeóque eadem filiatio est remotè, & mediatè, ab essentia, & tamen ab essentia filiatio eealitee non distinguitur. Secundò quia oppositio, & origo mediata non potest sufficere nisi ad distioctionem mediatam, at distioctio solùm mediata est chimerica, quia ve ait Valentia *loco citato*, sicuti oequit intelligi, quod aliquid habeat entitatem suam solùm mediatè, ita neque est intelligibile, quod aliquid ab alio mediatè solum distinguatue; distinctio enim ast passio transcendens entis: Vnde eodem argumento, quo probatur aliquid non distingui ab alio inmediatè, probatur etiam euidentee id nullo modo ab alio distingui. Tertiò quia in diuinis ad intra idem est esse, ac posse; & quod non est, non est possibile; at in diuinis ad intra non datue de facto realis distinctio, nisi ratione originis, & oppositioois immediatæ, ergo altus modus distinctionis realis in diuinis ad intea non est possibilis, & consequenter oppositio, seu origo solum mediata ad realem distinctionem in diuinis non sufficit. Sad contra: Nulla ex his probationibus concludit assumptum: Ad primum enim dico paternitatem essa ab essentia noo per realem productionem, sed per virtualem emanationem, ex qua non oritur oppositio, ideo sicuti paternitas est ab essentia absqua eo, quod immediatè oppooatur essentiæ, ita filiatio potest esse à Paternitate absque eo, quod aidem essentiæ ioediatè opponatur, at filius est à patre per realem productionam aa qua oritur immediata oppositio, dum igitur Spiritus Sanctus est à filio debet etiam ipse opponi Patri mediante filio. Ad secundum dico rectè probati à *Valentia* non posse aliquid realiter distingui solá distinctione mediatá, at falsum est oppositionem, & originem mediatam sufficere solum ad distinctionem mediatam, & aliud est Spiritum Sanctum procedentam à solo filio habera eespectu patris solum originem, & oppositionem mediatam, aliud est habera respectu eiusdem solam distinctionem mediatam: illud à nobis affirmatue, istud negatur. Neqne propterea Spiritus Sanctus procedens à solo filio distingueretur à Patre eodem prorsus modo, quo nunc. Enimverò diuersitas distinctioois sumitur etiam à diuersa ratione distingoendi, hæc autem in hypothesi esset diuersa, quia in hypothesi essee sola oppositio mediata, nunc est oppositio tum mediata, tum immediata. Ad tertium dico de facto etiam oppositionem mediatam distinguere, & Spiritum Sanctum à patre de facto distingui realiter duplici ti-

133\. Paternitas cur non opponatur essentiæ, etiasi sit ab essentia.

134\. Oppositio mediata sufficit ad distinctionem immediatá.

135\. De facto Spiritus Sanctus distin-

guitur realiter à patre duplici titulo.

tulo, titulo ſcilicet oppoſitionis mediatæ, & titulo oppoſitionis immediatè, vnde in hypotheſi non induceretur nouus titulus realis diſtinctionis, ſed vno per hypotheſim dempto alter ſe ſolo remaneret cum eadem diſtinctione, quam de facto inducit, & ſicuti ſi Spiritus Sanctus non procederet à filio haberetur diſtinctio illius à patre titulo ſolius oppoſitionis immediatæ, ita ſi non procederet à patre haberetur diſtinctio Spiritus Sancti ab eodem patre titulo ſolius oppoſitionis mediatæ.

136. Spiritus Sanctus qui à patre non procederet, eſſet diuerſus à Spiritu Sancto, qui nunc eſt.

Dubitatur hic vtrum Spiritus Sanctus, qui à Patre non procederet, eſſet diuerſus à Spiritu Sancto, qui nunc eſt; ſicuti à Spiritu Sancto, qui nunc eſt, eſſet diuerſus Spiritus Sanctus, qui non procederet à filio? Reſpondetur affirmatiuè: Primò quia Spiritus Sanctus, qui non procederet à filio, eſſet diuerſus ab eo, qui nunc eſt, non præcisè, quia à filio non diſtingueretur; ergo Spiritus Sanctus non procedens à patre erit diuerſus ab eo, qui nunc eſt, etiamſi remanerat à patre diſtinctus. Secundò quia Spiritus Sanctus terminans amorem mutuum eſt diuerſus à Spiritu Sancto terminante amorē non mutuum, at Spiritus Sanctus non procedens à patre terminaret amorem non mutuum, Spiritus Sanctus, qui de facto eſt terminat amorem mutuum, ergo Spiritus Sanctus non procedens à patre eſſet diuerſus ab eo, qui nunc eſt. Tertiò quia pater à quo Spiritus Sanctus non procederet, eſſet diuerſus à patre, qui nunc eſt, ergo etiam Spiritus Sanctus qui à patre non procederet eſſet diuerſus à Spiritu Sancto, qui nunc. Antecedens probatur, talis pater conſtitueretur per paternitatem diuerſam ab ea, qua nunc conſtituitur; nunc enim Paternitas eſt radix exigitiua actiuæ ſpirationis in ſuppoſito, quod conſtituit, tunc autem nequaquam, vt patet ex iis, quæ proportionaliter dicta ſunt de filiatione *ſuperiori* §. 10. & hinc habes obiter inter patrem, & Spiritum Sanctum, vt de facto exiſtentes triplicem oppoſitionem aſſignari poſſe. Primam formalem, & immediatam conuenientem patri ratione ſpirationis actiuæ. Secundam mediatam conuenientem patri ratione paternitatis, quatenus per iſtam eſt principium filij, à quo Spiritus Sanctus procedit. Tertiam radicalem conuenientem patri ratione eiuſdem paternitatis, quatenus hæc eſt exigitiua virtutis ſpiratiuæ, & actiuæ ſpirationis: Vnde ſi Spiritu Sancto procedente à ſolo filio ſupponatur pater remanere cum eadem paternitate, quam nunc habet, præciſâ ſolâ ſpiratione actiua, remaneret in patre reſpectu Spiritus Sancti duplex oppoſitio, altera mediata, altera radicalis, & quælibet ex his oppoſitionibus eſſet ſufficiens ratio realis diſtinctionis.

Inter Patrē, & Spiritum Sanctum vt de facto exiſtentes triplex oppoſitio aſſignari poteſt.

§. XIII.

An, & quomodo Pater, & Filius diligant ſe Spiritu Sancto?

ASSERTVM I. Admittenda eſt tanquam propriè, & rigoroſè vera. Hæc propoſitio pater, & filius diligunt ſe Spiritu Sancto. Ita D. Thomas *prima parte, quæſt. 37. art. 2. & in 1. diſt. 32. quæſtion. 1. art. 1. & 2.* Scotus *eadem diſtinct. §. ad aliam quæſtionem*, aliique Theologi magis communiter contra Gotfredum ex antiquis & Canarienſem *in Commentario, Art. 2. præcitati ex 1. parte*, volentes propoſitionem illam eſſe in rigore falſam, & non admittendam. Item contra *Simonem Tornacenſem* docentem talem propoſitionem eſſe veram ſolùm in ratione ſigni, quatenus æquipollet huic, Spiritus Sanctus eſt ſignum dilectionis, qua Pater & filius ſe mutuo diligunt. Tandem contra Durandum *in 1. diſt. 32. quæſtion. 1.* Arriagam *prima parte, diſp. 53 ſect. 2. num. 13.* aliosque nonnullos volentes talem propoſitionem eſſe veram ſolum per appropriationem, intelligendo ſcilicet nomine Spiritus Sancti amorem eſſentialem, qui Spiritui Sancto appropriatur. 137.

Patrem, & filium diligere ſe Spiritu Sancto debet admitti in ſenſu proprio, & rigoroſo.

Probatur: Propoſitiones à Sanctis Patribus abſolutè traditæ admittendæ ſunt tanquam propriè, & rigoroſè veræ, quoties non viget ſpecialis neceſſitas ipſas detorquendi ad ſenſum improprium; ſed aſſerta propoſitio à Sanctis Patribus traditur, nec vlla eſt neceſſitas ipſam detorquendi ad ſenſum improprium, ergo. Maior patet: Minor quoad ſecundam partē conſtabit ex ſequenti aſſerto; quoad primam probatur aſſerendo Sanctos Patres, apud quos propoſitio illa quoad ſenſum, & quoad verba, licet non ipſiſſima, maximè tamen æquipollentia reperitur D. Augaſtinus *lib. 6. de Trinitate, cap. 5.* appellat Spiritum Sanctum eum, *quo vterque* (Pater ſcilicet, & filius) *coniungitur quo genitus à gignente diligatur, generatoremque ſuum diligat*, idem ferè repetit aliis pluribus in locis relatis ab Eſtio *in primo diſt. 32. §. 1.* D. Hieronymus in Pſalm. 17. ait: *Spiritus Sanctus, nec Pater, nec filius, ſed dilectio, quam habet Pater in filio, & filius in Patre*, D. Bernardus *in libro de amore Dei* ait: *Amas te amabilis Domine, cum à Patre, & filio procedit Spiritus Sanctus amor Patris ad filium, & filij ad Patrem*, Richardus à S. Victore *in epiſtola ad D. Bernardum* ait: *Si Spiritus Sanctus eſt amor vtriuſque, cur Pater non dicatur rectè Spiritu Sancto, hoc eſt ſuo amore diligere? cur non & filius dicatur rectè Spiritu Sancto, hoc eſt ſua dilectione amare?* Ex quibus, & ſimilibus auctoritatibus ſatis, ſuperque conſtat, quam bene *D. Thomas, D. Bonauentura*, aliique Theologi euicerint propoſitionem illam *Pater, & filius diligunt ſe Spiritu Sancto*, & è contra quam ſit frigida, ac inſufficiens euaſio 138.

Aduerſario

Aduersariorum dicentium huiusmodi propositionem fuisse in simili retractatam ab Augustino, cum scilicet *lib. 1. retractationum, cap. 26.* retractauit istam *Pater est sapiens sapientia genita*, nam, præter quod nec est eadem ratio de vna propositione, ac de altera, vt mox tradetur, nec tribuenda est alicui retractatio propositionis, quam nominatim non expresserit; nunquid retractatio *Augustini* esset etiam ad *Hieronymum, Bernardum, Richardum de Sancto Victore*, & alios transferenda? Stet igitur asfertam propositionem esse à Sanctis Patribus traditam, & consequenter sustinendam tanquam propriè, & rigorosè veram, dum ad oppositum non cogit vlla necessitas, vt illicò ostendam assignando modum, quo talis propositio potest propriè, & rigorosè verificari. Pro quo

139. Diligere essentiale, & notionale quid. Aduerte diligere in diuinis tom essentialiter, tom notionaliter sumi: sumptum essentialiter significat præcisè amare, & est commune non solum Patri, & Filio, verum etiam Spiritui Sancto: sumptum notionaliter significat amare vt affectum ootione, seu relatione producentis adeòque significat amare producendo terminum, & commune quidem est Patri, & filio, at non Spiritui Sancto; duplicem importat habitudinem, alteram ad terminum amando productum, alteram ad obiectum amatum; ratione primæ habitudinis contradistinguitur à diligere essentialiter, in quo solum relucet habitudo ad obiectum amatum. Ratione secundæ habitudinis contradistinguitur à spiratione, in quo solum relucet habitudo ad terminum amando productum: Diligere essentiali correspondet ea parte intellectus diuini intelligere: Diligere notionali correspondet dicere: spirare correspondet generare: Diligere absolutè vsurpatum æquè bene pro notionali, ac pro essentiali supponit, quia non datur proprium vocabulum, quo significetur diligere notionale. Intelligere absolutè vsurpatum supponit solum pro intelligere essentiali, quia ad significandum intelligere notionale præstò est proprium vocabulum scilicet dicere.

Diligere notionale quomodo differat à spirare.

140. Denominatio haberi potest quadrupliciter. Aduerte insuper quadrupliciter haberi posse aliquam denominationem Primò à forma intrinsecùs inhærente sic denominatur album ab albedine. Secundò à forma extrinsecùs adiacente, sic denominatur vestitus à veste. Tertiò ab actione, sic denominatur intelligens ab intellectione, Quartò à termino per actionem producto, sic denominatur arbor florens floribus, sol illuminans lumine. Circa has duas posteriores denominationes occurrit inuestigandum quandonam agens denominetur à sola actione, quandonam denominetur etiam à termino producto, seu ab effectu, D. Thomas *prima parte, quæst. 37. art. 2. in C. & ad 2.* ait tunc agens denominari etiam à termino producto, quando ipse effectus in intellectu actionis includitur, at licet argumentis, quæ contra hanc positionem obiicit Scotus *in 1. dist. 32. quæstion. 2. §. contra* sufficienter satisfaciat Caietanus *in Commentario præcitati articuli:* Nihilominus ratio, & regula D. Thomæ remanet aliquantulum difficilis, & obscura: ideo clarius, & faciliùs dici potest tunc agens denominari etiam à termino producto quando actio significata per verbum, cum quo debet constitui terminus per modum denominantis, & in casu ablatiuo, dicit habitudinem non solum ad terminum productum, verum etiam, ad aliquod aliud tanquam ad subiectum, vel obiectum, tunc enim in ordine ad hoc aliud, quod præter terminum respicitur, verificatur denominatio à termino, tanquam denominante desumpta hic rectè dicitur sol illuminans lumine; quia per actionem illuminatiuam sol non tantum dicit habitudinem ad lumen, tanquam ad terminum productum, verùm etiam ad aëra tanquam ad subiectum illuminatum, & sensus est, quod sol illuminet lumine aërem: Rectè item dicitur Arbor florens (quod idem sonat in præsenti, ac inflotidans, vt ita dicam) floribus, quia actio inflotidatiua non solum dicit habitudinem ad flores tanquam ad terminum productum, verum etiam ad subiectum, quod floribus vestitur, ornatur, & quodammodo infloridatur. Quod si placeat hoc idem exemplificare in actione dicente habitudinem non solú ad terminum, productum verum etiam ad aliquid aliud tanquam ad obiectum, præstò est hæc propositio, Pater in diuinis dicit verbo, vbi quia intellectio productiua Verbi significata per ly *dicere* vltra habitudiné ad Verbũ, tanquam ad terminum productum importat habitudinem ad rem cognitam, tanquam ad obiectum, saluatur proprietas denominationis, & sensus est Pater dicit Verbo obiectum cognitum. His animaduersis sit

Quandonã denominatio habeatur à termino producto.

141. Patrem, & filium diligere se Spiritu Sancto verificatur propriè de diligere notionaliter. Asertvm II. Hæc propositio, Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto, est propriè, & rigorosè vera sumendo ly *diligunt* notionaliter. Hoc assertum eosdem habet propugnatores, quos assertum superius.

Probatur, & explicatur: Est propriè, & rigorosè vera propositio, in qua terminus per modum denominantis, & in casu obliquo, constituitur cum verbo expressiuo actionis importantis habitudinem non solum ad terminum productum, verum etiam, ad aliquid aliud, tanquam ad obiectum, at in diuinis, ly *diligere* notionaliter sumptum vltra habitudinem ad Spiritum Sanctum, tanquam ad terminum productum, importat habitudinem ad obiectum, quod in asserta propositione sunt ipsæ personæ Patris, & filij, ergo sumendo ly *diligunt* notionaliter, est propriè, & rigorosè vera asserta propositio, in qua terminus productus, scilicet Spiritus Sanctus per modum denominantis, & in casu ablatiuo constituitur cum diligere, quod notionaliter sumptum est verbum expressiuum actionis importantis habitudinem non solùm, &c. Confirmatur: Sunt propriè, & rigorosè veræ istæ propositiones, sol illuminat lumine, ignis calore calefacit, arbor floret floribus, ergo etiam illa

illa pater, & filius diligunt se (subintelligendo notionaliter) Spiritu Sancto: Probatur hæc consequentia, quia vtrobique sumitur denominatio à termino producto, & vtrobique vltra habitudinem ad terminum productum importatur habitudo ad aliquid aliud, & licet hoc aliud in prioribus propositionibus se habeat vt subiectum in nostra propositione se habeat vt obiectum; hoc tamen discrimen impertinens est in præsenti. Quę omnia satis patent ex præanimaduersis.

Dices hæc propositio, pater intelligit se Verbo, non est propriè, & rigorosè vera,
142. etiam sumendo notionaliter ly *intelligit*, ergo similiter illa, Pater, & Filius diligunt se Spiritu Sancto non est propriè, & rigorosè vera etiam sumendo notionaliter ly *diligunt*. Confirmatur: Non minus est falsum dicere Pater, & filius spirant se Spiritu Sancto, quam pater generat se Verbo, sed diligere notionaliter est spirare, sicuti intelligere notionaliter est generare, ergo non minus dici nequit propriè, & rigorosè, pater & filius diligunt se notionaliter Spiritu Sancto, quam dici nequeat pater intelligit se notionaliter Verbo. Ratio à priori totius instantiæ est, quia actus notionalis nequit reflecti supra suum principium, cum enim actus notionalis terminetur ad personam, vt à se productam, si supra suum principium reflecteretur terminaretur ad se ipsum, vt à se productum. Sed contra illa propositio, Pater intelligit se Verbo, absolutè prolata falsa est, non
143. quia de intelligere notionaliter sumpto non verificetur, sed quia intelligere absolutè prolatum supponit solum pro intelligere essentiali, in quo est diuersa ratio de diligere, quod absolutè prolatum pro diligere notionali æquè, ac pro diligere essentiali potest supponere, vt animaduersum est: Cæterum si exprimatur intelligere notionale proprio nomine, vt in hac propositione, patet dicit se Verbo, non minus verificatur Patrem intelligere se notionaliter Verbo, quam Patrem, & filium diligere se notionaliter Spiritu Sancto. Nec obstat allata instantiæ confirmatio, quamvis enim quoad rem diligere notionaliter sit spirare (eadem est ratio de intelligere notionaliter comparato ad generare) per diligere scilicet notionaliter, & per spirare cùm importetur vnus idemque actus vnâ eâdemque relatione modificatus, quoad modũ tamen significandi est diuersitas, quia spirare exprimit solam habitudinem ad terminum productum; diligere notionaliter vltra habitudinem ad terminum productum exprimit habitudinem ad obiectum. Ad rationem, quæ à priori addebatur, dico actum notionalem exprimentem solam habitudinem ad terminum productum, cuiusmodi est spirare, & generare, non posse reflecti supra suum principium; bene tamen posse reflecti actum notionalem, exprimentem habitudinem etiam ad obiectum, cuiusmodi est notionaliter diligere, & notionaliter intelligere, seu dicere.

Non rectè dicitur pater intelligit se Verbo, bene tamen Pater dicit se Verbo.

Actus notionalis non reflectitur supra suum principium quomodo debeat intelligi.

ASSERTVM III. Pater, & filius diligunt se Spiritu Sancto: Non est propositio propriè, & rigorosè vera sumendo ly 144.
diligunt essentialiter. Traditur hoc assertum non solum ab Auctoribus tradentibus duo asserta superiora, verum etiam à fortiori ab iis, qui duobus assertis superioribus aduersantur.

Patrem, & filium diligere se Spiritu Sancto non verificatur propriè de diligere essentialiter.

Probatur primò ex Augustino *libro 15. de Trinitate, capit. 7.* dicente: *Quis audeat dicere Patrem, nec se ipsum, nec filium, nec Spiritum Sanctum intelligere nisi per filium vel diligere nisi per Spiritum Sanctum.* Quibus verbis exprimit Augustinus vltra intelligere conueniens Patri per filium, diligere conueniens Patri, & filio per Spiritum Sanctum, quod est ex dictis intelligere, & diligere notionale dari intelligere, & diligere nec per filium, nec per Spiritum Sanctum conueniens, hocque debet esse intelligere, & diligere essentiale, quod cuilibet diuinæ personæ per actum essentialem, seu per propriam essentiam conueniat, & secundùm hoc diligere, vt habet expresè D. Thomas *prima parte, quæstion. 37. artic. 2. in C. Pater, & filius non diligunt se Spiritu Sancto sed essentia sua*, & consequenter asserta propositio sumendo ly *diligunt* essentialiter non est propriè, & rigorosè vera. Propriè, inquam, & rigorosè, nam in sensu improprio, & appropriato, quo propositio illa huic æquiualeat Pater, & filius diligunt se dilectione, quæ appropriatur Spiritui Sancto, sumendo ly *diligunt* essentialiter, adhuc vera est.

Verificatur tamen appropriatè.

Probatur secundò: Non est assignabilis modus, quo propriè, & rigorosè verificetur Patrem, & filium diligere se essentiali- 145.
ter Spiritu Sancto, ergo sumendo ly *diligunt* essentialiter, asserta propositio non est propriè, & rigorosè vera. Probatur antecedens: Pater, & filius non diligunt se essentialiter Spiritu Sancto in genere causæ formalis intrinsecæ, quia actus essentialis intelligendi, non persona Spiritus Sancti est quasi forma intrinseca denominans Patrem, & filium essentialiter diligentes. Non item diligunt se essentialiter Spiritu Sancto in genere causæ formalis extrinsecæ, efficientis scilicet aut terminantis, quia in ordine ad dilectionem essentialem existentem in patre, & filio, Persona Spiritus Sancti, nec se habet vt efficiens, nec ve terminans, seu, nec vt principium producens, nec vt terminus productus, ergo non est assignabilis modus, &c. Confirmatur: Dilectio essentialis, vt præcisè essentialis non dicit habitudinem ad Spiritum Sanctum, nisi tanquam obiectum, quomodo dicit habitudinem etiam ad filium, etiam ad creaturas; at nequit propriè dici Pater, & filius diligunt se essentialiter filio, diligunt se essentialiter creaturis, ergo nec diligunt se essentialiter Spiritu Sancto.

Ex dictis habetur primò D. Augustinum *libro primo retractationum, capit. 26. lib. 6. de Trinitate, capit. primo, libro septimo,* 146.
capite primo, libro 15. capit. 7. Meritò retractasse

Pater non

est sapiens Sapientiâ genitâ.

tractasse propositionem illam, quam docuerat *libro 83. quæstionum, quæst. 23. Pater est sapiens sapientiâ genitâ*, quod idem est, ac dicere pater est sapiens Verbo. Enimverò esse sapiens in diuinis importat intelligere essentiale, Pater autem non intelligit essentialiter Verbo, nec est essentialiter intelligens Sapientiâ genitâ: Scio Vasquium *prima parte, disputation. 152. cap. 6.* agnoscere aliquod discrimen inter hanc propositionem, Pater est intelligens, seu sapiens sapientiâ genitâ, seu Verbo; & hanc Pater intelligit, seu sapit sapientiâ genitâ, seu Verbo, ait enim in prima propositione ly *est intelligens seu sapiens* importare effectum formalem, in secunda ly *intelligit*, seu sapit importare actionem, quo discrimine posito addit posse admitti secundam, licet non primam. Nihilominus nec satia apparet, cur solùm intelligit, seu sapit, non verò est intelligens, seu sapiens, importet actionem; nec quando ibi, non hic actio importaretur, aliquid referret in præsenti, quia actio importata per intelligere, & sapere, est solum actio attactiua obiecti, non productiua termini, denominatio autem à termino producto solum consurgit in actionibus dicentibus habitudinem tum ad obiectum, tum ad ipsum terminum productum. Porrò etiam ex alio capite falsæ sunt illæ propositiones, pater est intelligens, est sapiens, sapit Sapientiâ genitâ; quia scilicet sapientia non potest formaliter dici genita, est enim prædicatum absolutum, quod formaliter communicatur, non producitur, aut generatur; solum potest dici genita identicè, quatenus in Verbo identificatur cum aliquo genito, & hinc fit, quod non solum pater, sed neque Verbum ipsum possit formaliter, & propriè dici sapiens sapientiâ genitâ, sicuti non potest v. g. dici omnipotens omnipotentiâ genitâ, immensum immensitate genitâ, &c.

Nec item sapit, aut intelligit sapientiâ genitâ.

In rigore neque filius est sapiens sapientiâ genitâ.

146. Habetur secundò quod sicuti Pater, & filius notionaliter, non essentialiter, diligunt se Spiritu Sancto, ita è contra Spiritus Sanctus essentialiter non notionaliter se ipso diligit Patrem, & filium. Neque enim ipse diligendo Patrem, & filium producit terminum, aut habet se ipsum pro termino producto vt possit se ipso, tanquam termino producto Patrem, & filium diligere quemadmodum requiritur ad dilectionem notionalem. Diligit igitur essentialiter patrem, & filium se ipso, idest essentiâ suâ, seu nullo alio tribuente denominationem diligentis; & hoc modo etiam se ipsum, omneque diligibile se ipso diligit. Pater item, & filius se ipsis essentialiter diligunt, tum se ipsos, tum Spiritum Sanctum, tum quodcumque bonum; sicuti etiam quælibet diuina persona se ipsâ essentialiter intelligit tum se ipsam, tum alias personas, tum quodcumque verum.

Spiritus Sanctus se ipso diligit patrē, & filium essentialiter tamen, non notionaliter.

148. Habetur tertiò melius verificari, Pater dicit Verbo, quàm pater dicit Sapientiâ genitâ: Verbum enim propriè, & formaliter producitur, adeóque ab ipso tanquam à termino producto potest propriè sumi denominatio. Sapientia verò solùm identicè est genita, solùm identicè est terminus productus, ab ipsâ propterea tanquam à termino producto non adeò bene sumitur denominatio. Nec refert quod Verbum aliquando dicatur sapientia Patris, vt ex Augustino, & Hilario probat Estius *in 1. dist. 32.* §. 2. Non refert, quia dicitur sapientia Patris appropriatè, & identicè, non propriè, & formaliter.

Melius verificatur, Pater dicit Verbo, quàm pater dicit sapientiâ genitâ.

---

§. XIV.

An, & quænam alia præter se ipsos Pater, & Filius diligant Spiritu Sancto; vbi de obiectis, ex quorum dilectione Spiritus Sanctus procedit?

ASSERTUM: Loquendo de Spiritu Sancto, qui de facto est pater, & filios præter se ipsos diligunt Spirito Sancto omnia necessaria tum formaliter, tum eminentialiter in Deo existentia, nimirum essentiam, attributa, ipsam personam Spiritus Sancti, & creaturas possibiles: Hoc assertum, vt ex ipsius probatione mox constabit, consequens est ad ea, quæ *cap. superiori*, dicta sunt de Verbo à §. 8. *ad* 12. & licet in opinione docente Deum aut non amare, aut amare liberè, non necessariò, creaturas possibiles, sit aliqua diuersitas inter personam Verbi, & personam Spiritus Sancti ad possibilia comparatas, nec ex eo, quod persona Verbi procedat formaliter ex cognitione possibilium, & pater dicat Verbo creaturas possibiles, consequens sit, quod persona Spiritus Sancti procedat formaliter ex dilectione possibilium, & pater, ac filius diligant Spiritu Sancto creaturas possibiles, tamen id optimè consequens est in opinione, quam nos etiam *tract. superiore, lib. 4. cap. 3. §. 1. & 2.* tradebamus docentes Deum non solùm cognoscere necessariâ cognitione, verùm etiam diligere necessaria dilectione creaturas possibiles. Quibus suppositis ex iis, quæ de Verbo loco præcitato posita sunt, diligenter in memoriam revocatis. Assertum facilè

149. *Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto omnia bona necessaria loquēdo de Spiritu Sancto, qui nunc est.*

Probatur: Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto ea omnia, quorum dilectione Spiritus Sanctus formaliter procedit, sed Spiritus Sanctus vt talis, qualis de facto est formaliter procedit ex dilectione omnium necessariorum, tum formaliter, tum eminentialiter in Deo existentium, ergo loquendo de Spiritu Sancto, qui de facto est, Pater, & filius præter se ipsos diligunt Spiritu Sancto omnia necessaria, &c. Probatur maior: Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto ea omnia, quæ di- 150.

diligunt notionaliter, *ex superiori* enim §. ly *diligunt Spiritu Sancto*, sumitur pro diligere dilectione notionali, at dilectio notionalis nihil est aliud, quàm dilectio productiua Spiritus Sancti, quàm dilectio, ex qua Spiritus Sanctus formaliter producitur, seu procedit: ergo pater, & filius diligunt Spiritu Sancto ea omnia, ex quorum dilectione Spiritus Sanctus formaliter procedit. Probatur etiam minor primi argumenti: Spiritus Sanctus, vt talis, qualis de facto est, formaliter procedit ex dilectione adæquatâ diuinæ amabilitati, seu adæquatè comprehensiuâ Dei, vt amabilis, ergo formaliter procedit ex dilectione omnium necessariorum tum formaliter tum eminentialiter, &c. Antecedens æque ac consequentia deducitur ex maximâ propositione inter Spiritum Sanctum comparatum ad dilectionem, & Verbum comparatum ad cognitionem, nam ex eo, quod Spiritus Sanctus in ratione procedentis per voluntatem non sit minus perfectus, quam Verbum in ratione procedentis per intellectum, deducitur illum vt talem qualis de facto est, formaliter procedere ex dilectione adæquata diuinæ amabilitati, seu adæquatè comprehensiua Dei, vt amabilis, sicuti istud, vt tale, quale de facto est, procedit formaliter ex cognitiona adæquatâ diuinæ cognoscibilitati, seu adæquatè comprehensiua Dei, vt cognoscibilis, & ex eo deinde, quod cognitio adæquatè comprehensiua Dei, vt cognoscibilis, debeat esse cognitio omnium necessariorum tum formaliter, tum eminentialiter in Deo existentium, deducitur, quod dilectio adæquatè comprehensiua Dei, vt amabilis, debeat pariter esse dilectio omnium necessariorum, &c. adeóque, quod considerando vtramque personam vt talem, qualis de facto est, Spiritus Sanctus debeat procedere ex dilectione omnium necessariorum æquè, ac Verbum ex eorundem cognitione.

151. Spiritus Sanctus, qui de facto est, procedit formaliter ex dilectione sui ipsius, & possibilium, at non tanquam obiecti motiui.

Ex eâdem maximâ proportione inter Spiritum Sanctum, & Verbum; cognitionem, & dilectionem facilè explicantur difficultates quæ possunt occurrere in eo, quod Spiritus Sanctus procedat ex amore sui ipsius, aut possibilium recolendo modum, quo explicabatur loco præcitato procedere Verbum ex cognitione tum sui ipsius, tum possibilium. Facilè item explicatur quodnam obiectum se habeat vt motiuum respectu dilectionis, ex qua Spiritus Sanctus formaliter procedit; sicuti enim *ex superiori cap.* §. 3. Verbum diuinum, quamvis ex sui ipsius, & possibilium cognitione procedat, non procedit ex cognitione sui ipsius, & possibilium tanquam obiecti motiui ita Spiritus Sanctus procedit quidem formaliter ex dilectione sui ipsius, & possibilium, at non tanquam obiecti motiui. Confirmatur tota hæc doctrina auctoritate, & verbis D. Thomæ *prima parte, quæstion.* 37. *artic.* 2. *ad* 3. *Sicuti Pater dicit se, & omnem creaturam Verbo, quod genuit, in quantum Verbum genitum sufficienter repræsentat Patrem, & omnem creaturam; ita diligit se, & omnem creaturam Spiritu Sancto, in quantum Spiritus Sanctus procedit, vt amor bonitatis primæ, secundùm quam Pater amat se, & omnem creaturam.* Neque dicas hanc auctoritatem, si quid probat, nimis probare, probare scilicet etiam, quod Spiritus Sanctus procedat ex dilectione creaturarum futurarum, omnis quippè creaturæ nomine veniunt etiam creaturæ futuræ. Contra enim huic replicæ, quæ contra processionem Verbi æquè, ac contra processionem Spiritus Sancti militat, præsto est responsio *ex superiori cap.* §. 11. *in solutione instantia posita contra primam probationem*, & ex *eodem cap.* §. 12. præstò sunt rationes, quæ à Verbo ad Spiritum Sanctum, à cognitione ad dilectionem translatæ, suadeant Spiritum Sanctum ex dilectione futurorum formaliter non procedere, quamvis formaliter procedat ex dilectione possibilium.

Spiritus Sanctus non procedit formaliter ex dilectione futurorum.

152. Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto aut solâ se, aut solam essentiam, loquêdo de Spiritu Sancto formalissimè.

ASSERTVM II. Loquendo de Spiritu Sancto formalissimè, & secundùm puram, ac præcisissimam rationem Spiritus Sancti, Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto solam diuinam essentiam, & se ipsos; imo in aliquo sensu saluaretur præcisissima ratio Spiritus Sancti, quamvis aut Pater, aut Filius solam essentiam Spiritu Sancto diligeret. Hoc assertum consequens est ad ea, quæ dicta sunt supra partim §. 8. *huius capitis*, partim §. 8. *capitis precedentis*.

Probatur, & explicatur Spiritus Sanctus secundùm puram, & præcisissimam rationem Spiritus Sancti nihil aliud importat, quam quod sit persona procedens per voluntatem, tanquam amor productus, ergo Spiritus Sanctus secundùm puram, & præcisissimam rationem Spiritus Sancti, potest formaliter procedere aut ex dilectione solius essentiæ, & personarum patris, ac filij, aut etiam ex dilectione solius essentiæ præcisè; sed si Spiritus Sanctus procedat formaliter ex dilectione solius essentiæ, ac personarum patris, & filij; Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto solam diuinam essentiam, & se ipsos: si procedat ex dilectione solius essentiæ præcisè, aut pater, aut filius diligeret Spiritu Sancto solam essentiam ergo loquendo de Spiritu Sancto formalissimè &c. Pater, & filius diligunt Spiritu Sancto solam essentiam, &c. Minor subsumpta patet ex eo, quod diligitur Spiritu Sancto solùm illud obiectum, quod diligitur dilectione notionali seu dilectione, ex qua Spiritus Sanctus formaliter procedit; adeóque si Spiritus Sanctus procedat formaliter ex dilectione, aut solius essentiæ aut essentiæ, & duarum personarum, consequens est, quod Spiritu Sancto aut sola essentia, aut sola essentia, & duæ personæ diligantur. Antecedens sufficienter deducitur *ex duobus paragraphis octauis præcitatis*. Consequentia probatur: Spiritus Sanctus vt est persona procedens per voluntatem, vt amor productus, vel consideratur

secundùm

ſecundùm præciſiſſimam rationem amoris mutui, qualem de facto habet, vel ſecundum præciſiſſimam ratinnem amoris non mutui, qualem habere poteſt, quantum eſt ex puto conceptu perſonæ per voluntatem procedentis, ſed Spiritus Sanctus ſecundùm præciſiſſimam rationem amoris mutui procedit formaliter ex dilectione ſolius eſſentiæ, & duarum perſonarum, ſecundùm præciſiſſimam rationem amoris non mutui procedit formaliter ex dilectiooe ſolius eſſentiæ, ergo Spiritus Sanctus ſecundùm præciſiſſimam rationem Spiritus Sancti poteſt formaliter procedere ex dilectione ſolius eſſentiæ, & duarum perſonarum Patris, & filij; aut etiam ex dilectione ſolius eſſentiæ.

Ex dictis in toto huiuſce capitis proceſſu habetur quid ſentiendum de Spiritu Sancto non ſolum conſiderato adæquatè vt tali, qualis de facto eſt, verum etiam de eodem conſiderato, aut ſecundum inadæquatam, ac formaliſſimam rationem, aut ſecundùm hypotheſim aliquam impoſſibilem, & quidem quæ dicta ſunt de Spiritu Sancto adæquatè accepto vt tali, qualis de facto eſt, ferè omnia ſunt aut de fide, aut fidei proxima. Quæ dicta ſunt de Spiritu Sancto accepto aut ſecundum rationem formaliſſimam aut ſecundum hypotheſim impoſſibilem, minus certa ſunt, & quoad ipſa magis liberum eſt ſentire oppoſitum. Ea tamen, quæ aſſeruimus omnino probabiliora ſuut ex eo præſertim capite, quod magis ſint conformia iis, quæ de facto, & magis couducentia ad expllcandas veritates, quibus circa Perſonam Spiritus Sancti in fidei obſequium adhæremus.

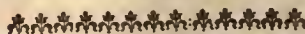

LBEER TERTIVS,

DE NOTIONIBVS, MISSIONIBVS, ALIISQVE nonnullis ad Diuinas Perſonas pertinentibus.

Io. 6. Os t expletas pane diuinitus multiplicato Turbas, impetauit Chriſtus Dominus colligi, quæ ſuperauerant fragmenta, ne peritent: Tanti imperij ernditus exemplo, quamvis abundè iam expletis ſuperiorum veritatum conſideratione mentibus; nonnulla, quæ ſuperfuere fragmenta colligenda fore duxi, hoc tertio libro complectendo minutiora quædam, & faciliora, quæ de diuinis perſonis exponenda ſuperſunt: Cum præſertim ſicuti rerum pretioſiorum fruſtula etiam minutiſſima in pretio ſunt, & nobilium obiectorum modica quæcumque particula nobilitatis retinet prærogatiuam; ita quæ ad ſuperexcelſam, auguſtiſſimamque Triadem pertinent, quamvis velut particulæ exiguæ, & minutiora fragmenta ſe habeant, ſublimitatem, nobilitatemque retineant Theologicâ conſideratione dignisſimam, imo etiam admiratione: Mirum eſt in notionibus, quod perſonas notificent, quamvis vix ipſæ innoteſcant; quod quinarium numerum inducant, vbi quaternitas exulat: Mirum eſt in Miſſionibus, quod fiant ad terminum temporalem; quamvis ipſæ ſint æternæ; quod egreſſum ſignificent, vbi inter Perſonas ſemper ſibi intime circuminſidentes exercentur. Porrò hæc præſentis materiæ aut fragmenta, aut complementa ad quinque potiſſimùm capita reducuntur: Primum erit de notionibus, & actibus notionalibus. Secundum de Miſſione diuinarum perſonarum. Tertium de earundem circuminſeſſione. Quartum de modo cognoſcendi Myſterium Trinitatis. Quintum de modo loquendi in Myſterio Trinitatis.

CAPVT PRIMVM.

De notionibus, & actibus Notionalibus.

1. Anctvs Doctor nec ſub eodem titulo, nec eodem loco diſſerit de Notionibus, & actibus notionalibus, nihilominus propter plurimam affinitatem, quam cum notionibus habent actus notionales, vtpotè qui à notionum conſortio notionales denominantur, placuit de vtriſque ſimul hic agere, & occaſione notionum attingere ea etiam, quæ de actibus notionalibus attingenda remanent, & addenda iis, quæ ſub proceſſionum nomine ſupra dicebamus de ipſorum diſtinctione ab inuicem, & diuerſitate ab actibus eſſentialibus *lib.* 1. *capit.* 2. §. 3. *&* *cap.* 3. §. 4. *&* 5. ſub proceſſionum, inquam nomine; actus quippè notionales, ſeu ipſæmet proceſſiones, ſeu origines: & notiones (loquendo de notionibus poſitiuis) ſunt ipſæmet relationes originis, quatenus tum proceſſiones, tum actus notionales; tum relationes originis, tum notiones in ordine ad diuerſa munera diuerſimodè nominantur, vt ex ſequentibus mox conſtabit. Ideò ſit

---

§. I.

Quid ſit notio in diuinis?

Assertvm I. Notio eſt ratio propria cognoſcendi diuinam perſonam, & ad ipſius perſonæ dignitatem pertinens. 2. Notio in diuinis quid.

Ita

Ita Theologi communiter cum D. Thoma *prima parte, quæst. 32. artic. 3. partim in corp. partim in responsione ad 4.* cum hac D. Thomæ definitione Synonimæ sunt, tum illa D. Basilij *Epist. 43.* dicentis: *Notionem esse cognoscibile signum, quo vnam personam ab aliâ distinctam esse noscimus*, tum illa D. Boëtij relata ab Alberto *in 1. tractat. 9. quæst. 39. membr. 2. Notio est proprietas, qua innotescit diuina persona in esse personali proprio.*

Notio cur sit ratio, non res.

Probatur, & explicatur asserta definitio. Dicitur *ratio* potius, quam res, quia ex Sancto Doctore *quæst. præcitata, artic. 2. ad 2. articul. 3. ad 2.* Personæ quidem, & essentia significantur, vt res; at notiones significantur, vt rationes, idest vt formæ abstractæ. Stat ly *ratio* loco generis, seu quasi generis, est enim vox communis tum aliis omnibus prædicatis diuinis abstractis, tum notioni formali, & obiectiuæ; quamvis deindè per particulas illas, *& ad ipsius personæ dignitatem pertinens*, determinetur definitio ad notionem obiectiuam. Dicitur *propria* quæ particula sumitur tum prout proprium contradistinguitur à Metaphorico, tum prout contradistinguitur à communi, & essentiali; & quia in diuinis proprium, prout contradistinguitur à communi, & essentiali, non est necesse, quod vni solùm personæ conueniat, sed sufficit, quod non sit commune tribus, ideò ly *propria* verificatur de quacumque ratione, quæ aut vni, aut duabus personis conueniat, dummodo non tribus.

Non est necesse quod conueniat vni tantum personæ.

Dicitur *cognoscendi diuinam personam*, per quod distinguitur formale significatum notionis ab aliis prædicatis propriis, quæ sub suis specialibus conceptibus aliqua alia munera explicant, non verò munus notificandi diuinam personam. Sic v. g. eadem paternitas est proprietas personalis, est relatio, est notio: vt est proprietas personalis explicat munus constituendi personam in se: vt est relatio explicat munus referendi personam ad aliud, vt est notio explicat munus notificandi personam.

Cur spectet ad personæ dignitatem.

Dicitur *& ad ipsius personæ dignitatem pertinens*; quia cum persona ex suo proprio conceptu importet dignitatem, vt dictum est in limine libri superioris, non potest benè & secundùm propria innotescere per aliquod quod ad dignitatem non pertineat. Inseruiunt insuper huiusmodi particulæ ad distinguendam notionem obiectiuam à notione formali. Notiones enim formales, idest conceptus ipsi, quos nos formamus de prædicato proprio alicuius diuinæ personæ extrinsecè se habent ad personam notificatam, nec ad ipsius dignitatem pertinent, sicuti pertinet ratio obiectiua, idest prædicatum illud, quod est obiectum conceptus formaliter notificantis personam.

In præsenti est sermo de notione obiectiua.

Cur autem in præsenti definiatur notio obiectiua potius, quàm notio formalis, ratio esse potest, quia notio obiectiua est magis propriè notio, & asserta definitio D. Thomæ cum definitionibus D. Basilij, & D. Boëtij non cohæreret, si illa de notione formali procederet.

Tres conditiones ad notionem requisitæ.

Ex his habetur primò D. Thomam *in 1. distinct. 26. quæstione 2. articul. 3. in C.* rectè docere, quod tria requiruntur ad hoc vt aliquid dicatur notio personæ. *Primò quod ad originem pertineat, quia relationibus originis personæ constituuntur: Secundò quod pertineat ad dignitatem, quia persona est hypostasis distincta proprietate ad dignitatem pertinente: Tertiò quod dicat aliquod speciale, quia commune non est sufficiens principium innotescendi.* Hæ tres conditiones in asserta definitione continentur, ideò ex definitione satis colligitur has tres conditiones rectè assignari. 3.

Habetur secundò, quod licèt non habeatur in Sacra Scriptura nomen notionis, debet tamen in diuinis admitti, tum ob auctoritatem Theologorum, & Patrum tali nomine passim vtentium, tum quia vt ait D. Thomas *quæst. 32. præcitata, artic. 2. ad 1.* in Scriptura fit mentio de personis, in quibus intelliguntur notiones, sicut abstractum in concreto. Nec obstat D. Dionysius *cap. 1. de diuinis nom.* docens non esse audendum dicere aliquid de Deo præter ea, quæ nobis ex Sacris eloquiis sunt expressa: Non obstat inquam, quia, vt colligitur ex D. Thoma mox relato. Notiones in Sacris eloquiis sunt expressæ quoad rem, etsi non quoad ipsum nomen: Multò minùs obstat scrupulus *Præpositini* suspicantis aliquid detrahi diuinæ simplicitati ponendo in Deo formas abstractas, cuiusmodi sunt notiones. Enimverò hic *Præpositini* scrupulus immunis à censura non est, vt patet ex dictis *lib. superiore, cap. 1. §. 3.* & quantùm ad præsentem materiam attinet à D. Thoma *art. 2. præcit. in C.* sic rectè impugnatur. *Cum confiteamur Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, esse vnum Deum, & tres personas, quærentibus quo sunt vnus Deus, & quo sunt tres personæ, sicut respondetur, quod sunt essentia, vel Deitate vnum; ita oportuit esse aliqua nomina abstracta, quibus responderi possit personas distingui, & huiusmodi sunt proprietates, vel notiones in abstracto significantes, vt paternitas, & filiatio: & ideò essentia significatur in diuinis vt quid, persona verò vt quis; proprietas autem vt quo.* Huic rationi aliam subdit idem Sanctus Doctor non minùs egregiam, pro qua consulatur textus. 4.

Notio habetur in Scriptura quoad rem, etsi non quoad nomen.

Debent admitti in diuinis abstracta.

---

§. II.

Quot, & quæ sint notiones in diuinis?

ASSERTVM: Admittendæ sunt in diuinis quinque notiones, quatuor positiuæ; nimirùm paternitas, filiatio, spiratio actiua, spiratio passiua, quinta ne- 5.

Notiones in diuinis sunt quinque.

gatiua, nimirùm innascibilitas. Ita D. Thomas *prima parte*, *quæstion.* 32. *articul.* 3. *in* 1. *distinct.* 26. *quæst.* 2. *artic.* 3. Thomistæ communissimè in *eundem art.* 1. *partis*, Molina pariter *eodem art.* Vasquez *disp.* 137. *capite* 2. Lugus *lib.* 2. *disputat.* 13. *cap.* 1. Auersa *quæstion.* 32. *sect.* 4. Marchinus *disputat.* 30. *proposit. vnicâ*, Herincx *tractat.* 2. *disput.* 1. *quæstion.* 7. & alij magis communiter contra varios Doctores, qui aut plures, aut pauciores, quàm quinque notiones assignarunt. Assignarunt pauciores primò nonnulli à principio, quibus vt refert Scotus *in* 1. *dist.* 28. *quæst.* 2. §. *ad* 3. dicitur fuerunt tantùm notæ tres proprietates notionales, scilicet paternitas, filiatio, spiratio. Secundò Ocham, & Gabriel *in* 1. *distinct.* 28. quibus adhæret ex recentioribus De Quiros *prima parte*, *tractat.* 7. *disputat.* 46. *sect.* 3. à notionum numero excludentes innascibilitatem. Assignarunt plures primò Scotus *loco præcitat.* vbi quinque enumeratis sextam addit, scilicet inspirationem, seu inspirabilitatem, in filio: Secundò Arriaga *disputat.* 49. *sect.* 5. *numero* 44. docens vltra sex enumeratas admitti posse tres alias, scilicet rationem ingenerariui in filio, rationem improductiui, & ingenerabilis in Spiritu sancto. Tertiò Alensis *prima parte*, *quæstione* 68. *membror.* 4. astruens duodecim notiones. Quartò Burgius *in* 1. *distinct.* 28. vbi aliis omnibus liberalior triginta duas notiones inducit.

Quinam assignauerint pauciores.

Quinam plures, quàm quinque.

6. Probatur assertum primò quoad quatuor notiones positiuas. Notiones sunt rationes propriæ cognoscendi diuinas personas, non vtcumque, sed vt tales, & distinctas ab inuicem, vt constat *ex* §. *superiore*, at huiusmodi rationes positiuæ sunt quatuor, nec pauciores, nec plures, nimirum paternitas, filiatio, &c. Minor probatur: Omnes, & solæ relationes originis sunt in diuinis rationes positiuæ propriæ, & distinctiuæ personarum, adeóque aptæ ad notificandas personas vt tales, & distinctas, at relationes originis sunt quatuor nec pauciores, nec plures *ex superiori lib. cap.* 7. §. 1. ergo rationes positiuæ cognoscendi diuinas personas, &c. sunt quatuor, nec pauciores, nec plures. Confirmatur specialiter quòd non sint pauciores, quàm quatuor huiusmodi rationes positiuæ, quod scilicet non sit excludenda ab ipsarum numero actiua spiratio. Actiua spiratio est ratio positiua realis, & singularis distinctiua Patris, & Filij à Spiritu sancto, ergo est propria ratio positiua cognoscendi personas Patris, & Filij vt distinctas à persona Spiritus sancti, ergo est positiua notio. Nec obstat D. Basilius *Epist.* 43. dicens: *Patrem, & filium non communicare inter se in propriis notionibus*, sicuti tamen communicant in actiua spiratione: Non obstat inquam, quia, vt patet ex contextu, loquitur Basilius de solis notionibus, quæ simul sunt proprietates personales, non de notionibus quibuscumque. Confirmatur etiam specialiter, quod non sint plures, quàm quatuor eædem rationes positiuæ. Si enim sunt plures, quàm quatuor hæ rationes positiuæ maximè quia præter istas possunt assignari aliæ rationes positiuæ propriæ diuinarum personarum: Primò scilicet origines actiuæ ex parte personarum producentium, origines passiuæ ex parte personarum procedentium. 7.
Secundò actus primi originum, idest potentia generatiua in Patre, potentia spiratiua in Patre, & filio. Tertiò ratio verbi, & imaginis respectu filij; ratio Amoris, & doni respectu Spiritus sancti. Quartò produci à Patre, quod videtur conuenire Spiritui sancto, & filio eodem ferè modo, quo producere Spiritum sanctum conuenit filio, & Patri. Quintò mittere respectu Patris, & Filij, mitti respectu filij, & Spiritus sancti: Sed hæ, & similes rationes non augent suprà assignatum notionum numerum, quia aut non distinguuntur nisi in modo concipiendi à notionibus suprà assignatis; aut ad ipsas reductiuè pertinent, aut deficiunt à ratione notionis, eo quod notificent personas etiam comparatas ad creaturas, non purè vt comparatas inter se, & distinctas ab inuicem: Sic origines reductiuè pertinent ad notiones tanquam quid consecutum ad relationes à nobis assignatas pro notionibus: Cæterùm in rigore ex eodem capite, ex quo *lib. superiori*, *capite* 8. §. 5. negatum est origines esse personarum distinctiuas, negandum hic est easdem esse notiones: Actus primi originum solo nomine, & modo concipiendi differunt à relationibus personarum constitutiuis *ex capite mox cit.* §. 7. consequenter solo etiam nomine, & modo concipiendi differunt à notionibus, quas in relationibus originis collocauimus. Ratio Verbi, & imaginis; ratio Amoris, & doni (præter quod notificant personas etiam per ordinem ad creaturas) includuntur in filiatione, & passiuâ spiratione, tanquam conditiones, aut inadæquatæ rationes earumdem, vt colligitur ex D. Thoma *prima parte*, *quæstione* 34. *artic.* 2. *ad* 3. sunt igitur reductiuè ipsæmet notiones filiationis, & passiuæ spirationis. Produci à Patre non est in Spiritu sancto, & filio ratio realis, & singularis distincta à spiratione passiua, & filiatione sicuti est in filio & Patre ratio realis & singularis distincta à filiatione, & paternitate actiua spiratio, sed illa est ratio communis filio & Spiritui sancto solùm per rationem, ideò &c. Mittere, & mitti secundùm illud, quod dicunt ad intra sunt ipsæmet origines actiuæ & passiuæ, ideò de illis quoad hoc idem iudicium ferendum, quod de originibus latum est: Secundum illud, quod dicunt ad extra nullatenùs attenditur ratio notionis, de cuius conceptu est notificare personas, vt sunt ad intra distinctæ ab inuicem. Nec refert, quod D. Thomas *in* 1. *distinct.* 15. *quæstion.* 1. *articul.* 2. tribuat missioni nomen notionis. Enimverò Sanctus Doctor *ibidem ad* 4. in terminis testatur

Cur non sint notiones origines.

Nec ratio Verbi, & imaginis; Amoris, & doni.

Nec passiuè procedere à Patre.

Nec mittere, & mitti.

testatur se loqui de notione impropriè acceptâ prout significat omne esse ab alio, vel à quo est alius.

8. Probatur assertum secundò quoad quintam notionem negatiuam. Soli innascibilitati, & nulli alij rationi negatiuæ conueniunt omnia requisita ad diuinam notionem, ergo innascibilitas verè est notio, & vltra ipsam nulla alia datur notio negatiua, adeóque vltra quatuor notiones positiuas iam probatas asserenda est quinta notio negatiua, & vltra hanc nulla alia. Antecedens probatur discurrendo per negationes originis in diuinis; per negationes inquam originis, quia cum *ex superiori §.* de conceptu notionis sit ad origines pertinere, solæ negationes originis possunt inter notiones negatiuas recenseri, sicuti eâdem de causâ inter notiones positiuas recensuimus solas relationes, solasque rationes positiuas originis. Discurrendo igitur per negationes originis possunt in diuinis excogitari tres negationes originis passiuæ, nimirùm in Patre negatio essendi ab alio simpliciter; quod dicitur innascibilitas, & clariùs dici potest improducibilitas: In filio negatio essendi ab alio per voluntatem, quæ dicitur inspirabilitas: In Spiritu sancto negatio essendi ab alio per intellectum, quæ dicitur ingenerabilitas. Duæ negationes originis actiuæ, nimirum in Spiritu sancto negatio essendi id, à quo alius, seu negatio producendi simpliciter, quæ dici potest improductiuitas: In filio, & Spiritu sancto negatio producendi per intellectum, quæ dici potest ingeneratiuitas; negatio producendi per voluntatem, quæ dici potest inspiratiuitas, non est hic specialiter recẽsenda; quia reperitur in solo Spiritu sancto, in quo continetur sub improductiuitate.

Quot negationes originis excogitari possint in diuinis.

9. Porrò ex quinque enumeratis negationibus sola prima, quæ innascibilitas dicitur, & nulla alia, est propria ratio diuinæ personæ, & ad ipsius dignitatem pertinens, ergo soli innascibilitati, & nulli alij rationi negatiuæ conueniunt omnia requisita ad diuinam notionem. Probatur hoc postremum antecedens, tum quia reliquæ quatuor negationes, quamvis non sint communes omnibus diuinis personis, conueniunt tamen ex cõceptu suo pluribus creaturis, vt patet consideranti, non sunt igitur in toto rigore rationes propriæ diuinarum personarum, tum quia nulla ex quatuor reliquis negationibus pertinet ad diuinæ personæ dignitatem: Nam negatio essendi ab alio aut per voluntatem, aut per intellectum, cum non neget omne esse ab alio, sed tantùm esse ab alio tali modo, explicat tantùm quid persona non sit, nullatenùs quid sit; deinde cum esse ab alio aut per voluntatem, aut per intellectum non sit imperfectio, seu indignitas, negationes correspondentes nequeunt importare ex conceptu suo dignitatem. Negatio producendi aut simpliciter, aut per intellectum ex nostro modo concipiendi imperfectionem potiùs indicat, quàm dignitatem, excludit enim fœcunditatem, quæ est maxima perfectio, deinde explicat solùm quid non sit, non quid sit diuina persona.

Cur sola negatio essendi simpliciter ab alio sit notio.

10. Dices etiam innascibilitatem, seu non esse ab alio simpliciter, explicare solùm quid Pater non sit; nec vllam dignitatem exprimere, cum non esse ab alio simpliciter inueniatur etiam in iis, quæ nihil prorsùs sunt, & quæ consequenter nullam prorsùs habent dignitatem. Sed contra, non esse ab alio simpliciter sumi potest, vel explicitè, & ex terminis præcisè, vel implicitè, & per circumloquium. Primo modo rectè procedit instantia, secùs secundo modo; ad notionem autem sufficit, quod explicet qui persona sit, quod importet dignitatem implicitè, & per circumloquium, ideò &c.

Notioni sufficit, quod importet dignitatẽ implicitè, & per circumloquium.

11. Dices insuper ratio positiua, & dignitas, quam innascibilitas importat implicitè, & per circumloquium, vel est aliquid diuersum à paternitate, vel non. Primum est contra id, quod dicebamus *lib. superiore, cap. 2. §. 5.* Secundum non sufficit ad saluandum, quod innascibilitas sit quinta notio: Enimverò sicuti notio debet importare dignitatem, ita distincta notio distinctam dignitatem; cum igitur innascibilitas importet eamdem dignitatem paternitatis, erit eadem notio cum paternitate, ergo à primo ad vltimum, vel innascibilitas non est notio, vel non est notio distincta à paternitate, quod tamen requiritur, vt augeat notionum numerum, & quinta notio dici possit.

12. Sed contra, licèt Vasquez *disp. 137. præcit. cap. 5.* contendat assignare innascibilitati rationem positiuam, & dignitatem diuersam ab ea, quam importat notio paternitatis; nihilominùs conformiter ad supradicta loco in instantia relato fateor dignitatem, rationemque positiuam implicitè, & per circumloquium ab innascibilitate importatam, esse indistinctam à Paternitate, nec propterea etiam innascibilitas est notio à paternitate indistincta: aliud quippè est, quod notio importet dignitatem, aliud est, quod distincta notio importare debeat distinctam dignitatem, satis enim est, quod notio distincta importet dignitatem vel distinctam, & diuersam, vel eamdem diuerso modo, præsertim loquendo de notione negatiuâ, quæ cum intra lineam puræ negationis nequeat significare dignitatem, necesse est, quod emendicet ab aliqua ratione positiuâ dignitatem quodammodo alienam, quam deinde aliqualiter faciat propriam, significando ipsam speciali, & proprio modo; sic dignitatem, quam paternitas significat positiuè, explicitè, & in ordine ad filium. Innascibilitas significat negatiuè, implicitè, & in ordine ad carentiam alterius prioris principij, quod sufficit, vt distinguatur à notione paternitatis notio innascibilitatis, cum præcipuè aliundè innascibilitas, vtpotè negatio concipiatur tanquam maximè diuersa à paternitate, vtpotè ratione positiuâ, nec possit congruè reduci ad eamdem notionem, sicuti reducuntur

Non est necesse, quod distincta notio importet dignitatem distinctam quoad rem.

ducuntur quædam aliæ rationes positiuæ, vt origo actiua per intellectum, mitte re &c.

13. *Notiones, relationes, & proprietates personales quemnam ordinē seruent inter se.* Ex dictis habetur quemnam ordinem inter se in diuinis seruent notiones, relationes & proprietates personales. Notiones scilicet latius patent, quàm relationes, quia omnis relatio est notio, non è contra, vt patet in innascibilitate. Relationes latius patent, quàm proprietates personales, quia omnis proprietas personalis est relatio, non è contra, vt patet in spiratione actiuâ. In pluralitate igitur & latitudine primum locum tenent notiones, medium relationes, postremum proprietates personales; proprietates inquam personales, non proprietates personarum; hæ enim cum notionibus coincidunt ex D. Thoma *prima parte, quæstione 32. articul. 3. in C.* dicente: *Communis spiratio, & innascibilitas dicuntur notiones personarum, non autem personales.*

§. III.

14. *Quomodo liceat de notionum numero cōtrariè opinari.* *Vtrùm de quinario notionum numero liceat contrariè opinari?*

ASSERTVM: Quoad res quinque notionibus significatas non licèt contrariè opinari, & hæresis censurâ inureretur aliquam ex huiusmodi rebus neganti. Si quis tamen rebus, & realitatibus admissis, alicui ex ipsis negaret nomen, formalitatemvè notionis, aut alicui alteri realitati notionis nomen tribueret, improbabiliter opinaretur, at non esset vllâ graui censurâ notandus. Ita Theologi communiter, & licèt Bannez, Zumel, aliique nonnulli temerariam censeant augere, aut minuere quinarium notionum numerum, hanc censuram esse nimis rigidam satis ostendit auctoritas grauiorum Doctorum de notionum numero diuersimodè sentientium, vt *in asserto superioris §.* retulimus.

15. Probatur, & explicatur: Contrariè opinari quoad res quinque notionibus significatas aliquam ex huiusmodi rebus negando est negare, vel aliquam proprietatem personalem; vel Patrem esse innascibilem, seu Ingenitum; vel Patrem, & filium actiuè spirare, at aliquod ex his negare est negare veritatem fidei, vt dictum est propriis locis, ergo quoad res quinque notionibus significatas non licet, &c. Ex alia parte quinarius notionum numerus non est de fide definitus, nec opinio de tali numero contrariè sentiens est, aut ab Ecclesiâ damnata, aut omni Theologorum auctoritate destituta, adeóque nec est hæretica, nec temeraria; quia tamen est contra communiorem grauiorum Auctorum sensum, item contra validiores, & probabiliores rationes, non potest non censeri improbabilis, ergo si quis rebus, & realitatibus admissis alicui ex ipsis negaret nomen, formalitatemvè notionis, &c.

16. *Cur Deus nō possit dici quinus propter quinque notiones.* Dubitatur hîc cur Deus non dicatur quinus propter quinque notiones, sicuti dicitur vnus propter vnam essentiam, trinus propter tres personas? Respondetur cum D. Thoma *prima parte, quæst. 31. art. 3. ad 2.* rationem esse, quia tum essentia, tum personæ in diuinis significantur vt res, & vt entia concreta; at notiones significantur vt rationes, & formæ abstractæ; numerus autem simpliciter, & propriè acceptus consideratur ex parte rei numeratæ, adeóque habetur à rebus, & concretis; non à rationibus & formis abstractis. Non potest igitur Deus propter quinque notiones dici quinus, sicuti dicitur vnus propter vnam essentiam, Trinus propter tres personas: eâdem de causâ non potest dici quaternus propter quatuor relationes, quia neque etiam quatuor relationes in diuinis sunt quatuor res, vt ex professo tradebatur *superiore lib. 1. cap. 7. §. 2.* & licèt ibi negauerimus quatuor relationes esse quatuor res ex diuerso fundamento ab eo, quo hîc negamus quinque notiones esse quinque res: Nihilominùs doctrina in præsenti posita pro notionibus potest etiam ad relationes transferri: nam etiam istæ in rigore se habent vt formæ abstractæ, & vt rationes, non vt res: Neque dicas hoc modo probaretur neque etiam tres relationes realiter ab inuicem distinctas posse dici tres res. Contra enim permitto ratione sui præcisè, & vt à personis abstractas tres relationes etiam ab inuicem realiter distinctas non posse dici tres res, sed solùm tres res dici posse, vt sunt concretæ; & in personis, quas constituunt, & quia tres realiter ab inuicem distinctæ relationes tres personas constituunt, non sic quarta relatio quartam personam, in aliquo legitimo sensu admitti potest tres realiter distinctas relationes esse tres res, at non quartam relationem esse quartam rem, aut quatuor relationes esse quatuor res, quarta quippè relatio in diuinis non solùm ratione sui præcisè res non est, sed neque etiam rem constituit.

Nec quaternus propter quatuor relationes.

§. IV.

Quid sint actus notionales, & an ponendi in diuinis?

17. *Actus notionales quid sint.* ASSERTVM I. Actus notionales nihil aliud sunt, quàm ipsi actus essentiales intelligendi & amandi, vt connotantes, & sibi identificantes relationes originis proprias personarum producentium, & ab huiusmodi relationibus, quæ ex supradictis notiones sunt, notionales denominantur. Est assertum consequens ad supradicta tum mox de notionibus, tum

superiore

superiore, *lib.* 1. *cap.* 3. §. 5. de processionibus.

Sunt idem, ac processiones actiuæ.

Probatur: Actus notionales nihil aliud sunt quàm ipsæmet actiuæ origines, seu actiuæ processiones diuinarum personarum ad intra; sed actiuæ processiones diuinarum personarum ad intra nihil aliud sunt, quàm ipsi actus essentiales intelligendi, & amandi, vt connotantes &c. ergo actus notionales nihil aliud sunt, quàm ipsi actus essentiales, &c. Minor supponitur *ex* §. 5. *præcitat.* Maior est acceptio actuum notionalium communissima inter Theologos, & tradita à Sancto Doctore 1.*part quæst.* 41. *art.*1. *in C. & ad* 1. dicente actus notionales designare ordinem originis, & processionem personæ à persona.

18. Ponēdi sunt in diuinis.

Assertum II. Actus notionales ponendi sunt in diuinis.

Probatur assertum, imò patet ex dictis, cum enim actus notionales nihil aliud sint, quàm processiones actiuæ, seu actus essentiales intelligendi, & amandi, vt connotantes relationes originis æquè certum est dari in diuinis actus notionales, ac certum sit, vt est ex dictis omninò certissimum, dari in diuinis processiones actiuas, & actus essentiales cum relationibus originis.

19. Ex dictis redditur maximè manifestum id, quod in huiusce capitis limine insinuauimus, nimirum ex supradictis de processionibus recolendum esse, qualis sit distinctio actuum notionalium ab inuicem, qualis diuersitas eorumdem ab actibus essentialibus. Imò etiam ex supra assertis circa diuinas processiones recolenda sunt alia plura ad actus notionales pertinentia.

20. Actuum notionalium principium quod, & quo.

Recolendum est primò, principium quod actuum notionalium esse personas producentes, Patrem scilicet, & filium. Principium quo remotum, & radicale esse diuinam naturam; Principium quo proximum, & formale esse intellectum, & voluntatem, non vt sunt potentiæ essentiales, sed vt sunt potentiæ notionales, quatenùs scilicet intellectus connotat relationem, & notionem paternitatis; voluntas relationem, & notionem spirationis.

21. Recolendum secundò relationes connotatas à potentiâ notionali, seu à principio quo proximo actuum notionalium non esse principia, aut comprincipia talium actuum, sed puras conditiones se tenentes ex parte principij, & vt actus notionalis sit vera, & realis productio, sufficere in principio quo distinctionem virtualem à termino producto suppositâ distinctione reali relationis se tenentis ex parte eiusdem principij quo habentur hæc duo recolenda *superiore lib.* 1. *capite* 3. §.1.2.6 *&* 7.

22. Actuum notionaliū terminus formalis.

Recolendum tertiò *ex eodem capite* 3. §. 8. *dub.* 2. eamdem prorsùs potentiam notionalem, quæ est principium productiuum termini, qui producitur, esse simul principium communicatiuum termini, qui communicatur & consequenter eumdem prorsùs actum notionalem, qui est actiua productio, esse etiam actiuam communicationem. Vnde obiter patet quid respondendum sit quærenti terminum formalem actuum notionalium. Respondendum scilicet actus notionales, vt sunt communicatio, habere pro termino formali naturam, quæ communicatur; vt sunt productio, habere pro termino formali relationem, quæ producitur. Neque in hoc potest esse controuersia nisi de nomine, quatenùs nomine termini formalis intelligatur illud, non quod immediatè, & formaliter denominatur ab operatione, cuius est terminus, quemadmodum nos intelligimus, & intelligi debere in libris de Incarnatione probabimus: Sed illud, quod se habet vt forma in termino totali, qua ratione Vasquez *prima parte*, *disputat.* 162. *cap.* 3. alijque plures simpliciter assignant pro termino formali actuum notionalium, seu processionum actiuarum solam diuinam essentiam, vtpotè quæ se habet vt forma termini totalis, scilicet personæ procedentis.

Recolendum quartò *ex eodem* §.8. *dub.*4. Potentiam notionalem non esse eodem modo principium actuum notionalium, quo est principium personarum procedentium, sed respectu istarum esse principium realiter productiuum, respectu illorum esse principium solùm virtualiter emanatiuum. Vnde etiam non est absolutè, & absque addito dicendum dari in diuinis potentiam realem, aut reale principium respectu actuum notionalium, processionumvè actiuarum, sicut absolutè, & sine addito id dicitur respectu personarum procedentium. 23.

Potentia notionalis non est simpliciter realis respectu suorum actuū.

His suppositis quoad quiditatem, existentiam, distinctionem, principium, & terminum actuum notionalium superest solùm discutiendum, quales sint iidem actus specialiter. Vtrùm sint liberi, an necessarij: Vtrum sint voluntarij voluntate antecedente, an concomitante: Vtrum sint de aliquo, & quomodo.

---

§. V.

Vtrùm actus notionales sint liberi, an necessarij?

Assertum I. Actus notionales non sunt liberi libertate contingentiæ, & indifferentiæ ad oppositum, seu libertate excludente necessitatem. Hoc assertum est de fide non minùs, quàm *ex superiori tract. lib.*1. *cap.* 7. §. 1. de fide sit Deum esse intrinsecè immutabilem; propterea nullus hîc Theologus aduersatur, & incautè decipiuntur minùs versati in doctrina, & Schola Scotistica, dum arbitrantur Scotistas oppositum sentire circa actum notionalem, quo procedit Spiritus sanctus, eo quod passim doceant Spiritum 24.

Actus notionales non sunt liberi libertate excludente necessitatem.

ſanctum à Patre, & filio liberè procedere, proceſſinnem Spiritus ſancti eſſe liberam, incautè inquam decipiuntur, quia loquuntur Scotiſtæ de libertate ſecum compatiante neceſſitatem, & ita ponunt Spiritum ſanctum procedere liberè, vt ſimul ponant procedere neceſſariò, abſque contingentia, abſqoe indifferentia. Neque de boc poterit aliqualitet ambigere quiſquis, vel leuitet percurrerit Scoti textum *in 1. diſtinctiou. 10. & in quodlibetis, quaſtion. 16.* Ex hoc ſecundo, in quo rem præſentem elariùs, & fuſiùs Doctor ſubtilis examinat, refero nonnulla textus verba. §. *de primo* ita habetur: *Dico, quod in actu voluntatis diuinæ eſt neceſſitas ſimpliciter & hoc tum in actu diligendi ſe, quàm in actu ſpirandi amorem procedentem, &c. igitur cum* (ſubintelligitur Spiritus ſanctus) *accipiat eſſe procedendo, actus ille, quo procedit, eſt ſimpliciter neceſſarius.* §. de ſecundo ita habetur: *Dico, quod cum neceſſitate ad volendum ſtat libertas in voluntate.* §. *In quo igitur eſt libertas volendi*, ita babetur: *Reſpondeo quia delectabiliter, & eligibiliter eligit actum, & permanet in actu.* Ex his verbis perſpicuum eſt Scotum, eiuſque Aſſeclas non aduerſari aſſertæ veritati, non negare neceſſitatem in actu notionali, quo Spiritus ſanctus procedit, non eſſe iuxta Scoti mentem neceſſitati repugnantem libertatem, quam in eodem actu aſtruit in quo vtrùm cum Scoto ſentiendum ſit ſequenti aſſerto ſtabilietur. Interim præcedens aſſertum, cui eum reliquis

In quo ſenſu à Scoto, & Scotiſtis ponatur libera proceſſio Spiritus ſancti.

25. Theologis Scotus, & Scotiſtæ adhærent, facilè

Probatur: Perſonæ Verbl, & Spiritus ſancti, non ſunt liberæ libertate contingentiæ, & indifferentiæ ad oppoſitum, ſcilicet ad non eſſe, ergo actus notionales non ſunt liberi libertate contingentiæ, &c. Antecedens eſt de fide, euincitur ex conſubſtantialitate, & æqoalitate diuinarum perſonarum, nec poteſt in dubium reuocari, niſi aut à Macedonianis negantibus diuinitatem Spiritui ſancto, aut ab Arrianis negantibus camdem etiam Verbo, aot ab aliis huiuſmodi ſectariis. Conſequentia probatur: Actus notionales ex ſupradictis nihil aliud ſunt, quàm productiones perſonarum Verbi, & Spiritus ſancti, ſed productio non poteſt eſſe libera eâ libertate, qua non poteſt eſſe liber terminus productus, ergo actus notionales non ſunt liberi libertate contingentiæ, ſi hac libertate non ſunt liberæ perſonæ per tales actus productæ. Minor euincitur ex eſſentiali connexione inter productionem, & terminum productum, deducitur etiam à fortiori ex dictia *libro ſuperiore, capite 3.* §. 33. Confirmatur aſſertum ſpecialiter quoad actom notionalem, per quem procedit Verbum. Proceſſio Verbi nullatenùs eſt à volnntate, ergo nullatenùs eſt libera libertate indifferentiæ ad oppoſita. Conſequentia patet, quia ſine voluntate non datur indifferentia ad oppoſita, imo potentia ad oppoſita nihil eſt aliud, quàm voluntas, antecedens probatur tum *ex ſequenti* §. in quo oſtendetur proceſſionem Verbi nollo actu voluntatis præueniri, tum quia proceſſio Verbi neque eſt à voluntate vt eliciente, alioqui eſſet actus voluntatis, & proceſſio per voluntatem, non per intellectum: Neque eſt à voluntate vt imperante, quia imperium voluntatis requiritur ad determinandum indifferentiam, proceſſio autem Verbi habet principium ex ſe determinatum ad vnum.

Actus notionalis, quo procedit verbũ, nullatenùs eſt à voluntate.

26.

Actus notionales non ſunt liberi libertate oppoſitâ naturalitati.

ASSERTVM II. Actus notionales non ſunt liberi libertate oppoſitâ naturalitati; ſpecialiter verò hac libertate liber non eſt actus notionalis, per quem procedit Spiritus ſanctus, talis ſcilicet actos non eſt à voluntate, vt à principio libero, ſed vt à principio naturali. Ita D. Thomas *prima parte, quaſtione 41. artic. 2. ad 3. de potentia, quaſtione 10. articul. 2. ad 4.* cum quo, & totâ Scholâ Thomiſtica ſentiunt Syluius *prima parte, quaſt. 41. articul. 2. concl. 2.* Molina *eodem artic. diſp. 3.* Vaſquez *diſputat. 161. cap. 3.* Lugus *lib. 2. diſputat. 22. cap. 1.* Auerſa *quaſt. 41. ſect. 4.* Marchinus *diſputatione 50.* alijque Theologi communiter contra Scotiſtas, & Scotum *locis præcitatis*, quamvis diſſidiom ſit in vocibus magis, quàm in re ipſa: Schola enim Scotiſtica negat quidem proceſſionem Spiritus ſancti eſſe naturalem, negat eſſe à voluntate tanqoam à principio naturali; at hoc non negat, eo quod ſentiat non eſſe à voluntate vt determinatâ ad vnum, ſed eo quod exiſtimet voluntatem etiam operantem vt determinatam ad vnum non poſſe dici principium naturale. Summa igitur præſentis diſſidij conſiſtit in eo, quod per Scotiſtas voluntas etiam operans vt determinata ad vnom, operatur vt voluntas, & vt principium liberum; per nos, & Thomiſtas voluntas operans vt determinata ad vnum operatur vt natura, & vt principium naturale. Hinc deindè ſequitur, quod per Scotiſtas proceſſio Spiritus ſancti ſit libera, non naturalis; per nos ſit naturalis non libera; per Scotiſtas tamen non minùs, qnam nos talis proceſſio eſt à voluntate, vt determinatâ ad vnum, & hoc ex capite ſententia Scotiſtica nulli prorsùs cenſuræ eſt obnoxia. Sic explicatum aſſertum

Oppoſita Scoti ſententia oritur ex diſſidio in vocibus.

Nulli cenſuræ eſt obnoxia.

Probatur primò & quidem quoad actum notionalem, per quem procedit Spiritus ſanctus; de quo ſolo eſt controuerſia. Proceſſio Spiritus ſancti eſt à voluntate, vt eſt natura, & principium naturale, non vt eſt voluntas, & principium liberum; ergo actus notionales ſunt naturales, non liberi libertate oppoſita naturalitati, ſpecialiter verò hac libertate, &c. Conſequentia patet: Antecedens probatur primò ex D. Thoma tum *locis præcitatis*, in quibus expreſsè docet Spiritum ſanctum naturaliter per voluntatem procedere, tum *1. 2. quaſtione 10. articulo primo*, in quo ex profeſſo docet voluntatem ad aliqua 27.

naturaliter

Voluntas eſt tum principium naturale, tum principium liberum.

naturaliter moueri, circa aliqua operari vt naturam; ſi ſemel autem admittitur aliquid eſſe à voluntate naturaliter, & vt naturá, debet hoc maximè admitti de proceſſione Spiritus ſancti, in quam diuina voluntas maximâ neceſſitate, & maximâ determinatione ad vnum tendit: idem antecedens probatur ſecundò ratione. Principium naturale differt à principio libero in eo, quod illud operetur, vt determinatum ad vnum, iſtud vt indifferens ad oppoſita, determinatio enim ad vnum reperitur in quolibet principio naturaliter operante, & indifferentia ad oppoſita eſt eſſentia, ac definitio libertatis; ſed proceſſio Spiritus ſancti eſt à volũtate diuinâ vt ad vnũ determinatâ, nõ vt indifferẽte ad oppoſita, ergo eſt ab ipſa vt natura, & principio naturali &c.

28. Dices primò ad primam probationẽ antecedentis ex auctoritate D. Thomæ, Sanctum Doctorem dicentem Spiritum ſanctũ naturaliter procedere, voluntatem ad aliqua naturaliter moueri, ſumere ly *naturaliter* extenſiuè, prout natura extendit ſe ad omne ens, & prout neceſſitas in ente quocumque poteſt dici neceſſitas naturalis; non verò ſumere ly *naturaliter* ſtrictè, prout naturaliter contradiſtinguitur à liberè; & natura, ſeu principium naturale contradiſtinguitur à voluntate, ſeu principio libero: imò in hoc ſenſu Doctor Angelicus expreſsè negat Spiritum ſanctum naturaliter procedere, nam *loco præcitato ex quæſtione* 10. *de potentia*, ait, *nec tamen Spiritus ſanctus procedit per modum naturæ, &c. Sic ergo differt naturaliter produci, & produci per modum naturæ, & loco præcitato ex prima parte*, ſubdit de Spiritu ſancto. *Vnde naturaliter procedit quamvis per modum voluntatis procedat.*

29. Sed contra, non ſumit Sanctus Doctor ly *naturaliter* in tanta extenſione, pro quo aduerte tripliciter dici poſſe perſonam diuinam procedere per modum naturæ. Primò ex eo, quod procedat formaliter in naturæ ſimilitudinem, & hac ratione ſola perſona Verbi procedit per modum naturæ. Secundò ex eo quod procedat immediatè à naturâ ſumptâ pro eſſentiâ diuinâ, & hac ratione neque perſona Verbi, neque perſona Spiritus ſancti, procedit per modum naturæ. Tertiò ex eò quod procedat à principio, & potentiâ naturali operante cum determinatione ad vnum, & hac ratione tum perſona Verbi, tum perſona Spiritus ſancti procedit per modum naturæ. Dum igitur Sanctus Doctor negat Spiritum ſanctum procedere per modum naturæ loquitur in primo ſenſu, cum quo ſtat eumdem Spiritum ſanctum procedere per modum naturæ in tertio ſenſu; quod ſignificatur per ly *procedere naturaliter*. Dum idem Sanctus Doctor ait Spiritum ſanctum procedere per modum voluntatis, ſumit voluntatem non pro principio libero, & contradiſtincto à principio naturali, ſed vel pro principio non operante ſecundùm ſimilitudinem naturæ, vel pro principio contradiſtincto, ab eſſentia. Ex his patet obiter, quomodo intelligenda ſint verba illa *in eodem artic. de pot. ad* 11. In diuinis proceſſio, quæ eſt per modum intellectus non diſtinguitur à proceſſione, quæ eſt per modum naturæ, diſtinguitur autem ab vtraque proceſſio, quæ eſt per modum voluntatis. Sumitur ſcilicet ly *per modum naturæ* pro principio operante ſecundùm naturæ ſimilitudinem, ly *per modum voluntatis* pro principio non operante ſecundùm naturæ ſimilitudinem.

Perſonam diuinã procedere per modum naturæ poteſt intelligi tripliciter.

Dices ſecundò ad ſecundam probationem eiuſdem antecedentis ex ratione; non quodcumque principium operans, vt determinatum ad vnum, eſſe principium naturale, ſed illud ſolùm, cuius determinatio prouenit ab extrinſeco, ideſt à cauſante ipſum, vel ab aliquo alio agente ſuperiore; voluntas autem etiam quando operatur neceſſariò, & cum determinatione ad vnum, non operatur cum determinatione habitâ à cauſante, aut aliunde, & ita ad vnum determinatur, vt ſit ſui ipſius determinatiua, nec recipit à cauſante ipſam, niſi actum primum ſe determinandi ad vnum, non ipſam determinationem. Eſt doctrina Scoti *quodlib.* 16. *circa finem.* 30.

Sed contra primò etiam lapis recipit à cauſante ipſam grauitatem, quæ ſe habet, vt actus primus, non motum ipſum; & tamen dum per grauitatem ab intrinſeco ſe mouet, dicitur moueri motu naturali, & tanquam principium naturale, propter neceſſitatem, & determinationem ad vnum, cur ergo voluntas, etiamſi non recipiat à cauſante actum ſecundum, non operatur vt principium naturale, quoties operatur cum neceſſitate, & determinatione ad vnum, reſpondet Scotus *loco citat.* quia hoc eſt hoc, illud eſt illud: Termini familiares in Scholâ Scotiſtica, at non ad rem in præſenti, quia adhibendi non tanquam purum difficultatis effugium, ſed ſolùm quando deuentum eſt ad vltimos rerum conceptus. Contra ſecundò etiam appetitus ſenſitiuus brutorum eſt principium operans cum determinatione ad vnum proueniente ab intrinſeco, proueniente ſcilicet à cognitione, & forma apprehenſa, & tamen bruta ſunt principia naturalia, non libera; operationes brutorum ſunt naturales, non liberæ; ergo principium operans cum determinatione ad vnum per hoc, quod habeat talem determinationem ab intrinſeco, non deſinit eſſe principium naturale, non deſinit operari vt natura. 31.

Principium naturale non eſt illud ſolùm quod operatur vt determinatum aliunde.

Probatur ſecundò: Spectat ad perfectionem voluntatis præſertim diuinæ quod ſit ſimul principium naturale, & liberum, natura, & voluntas: ergo verè voluntas, præſertim diuina, habet aliquos actus naturales, quos elicit vt natura, at ſi ſemel voluntas diuina habet aliquem huiuſmodi actum, debet maximè talis admitti actus notionalis, quo procedit Spiritus ſanctus, vtpotè, qui eſt actus maximè neceſſarius, & maximè ſimilis actibus naturalibus aliorum principiorum naturalium, ergo verè talis actus naturalis eſt, non liber liber- 32.

tate oppoſitâ naturalitati. Antecedens probatur: Spectat ad perfectionem voluntatis præſertim diuinæ quidquid ipſi non repugnat, at eſſe reſpectu diuerſorum principium naturale ſimul, & liberum, voluntati non repugnat: ergo.

33. Dices naturale, & liberum eſſe differentias eſſentiales diuidentes rationem communem principij, at eadem ratio communia non poteſt ſimul contrahi per duas differentias eſſentiales, ergo idem principium non poteſt eſſe naturale, & liberum conſequenter repugnat, quod hæc duplex ratio principij eidem voluntati conueniat. Maior probatur ex Ariſtotele *ſecundo phyſ. text.* 48. vbi diuidit cauſam actiuam in naturam, & propoſitum: quod idem eſt, ac dicere in naturam, & voluntatem. Confirmatur: Natura non poteſt operari liberè; ergo neque voluntas poteſt operari naturaliter, ergo non poteſt ſpectare ad perfectionem voluntatis eſſe principium naturale ſimul, & liberum. Sed contra dico naturale, & liberum eſſe differentias eſſentiales diuidentes rationem communem operationis, non principij; & principium, ac potentiam vtpotè quid ſuperius, ac vniuerſalius benè poſſe in ſe coniungere differentias diuiſiuas actuum propter generalem regulam, qua ſunt vnita in ſuperioribus, quæ in inferioribus ſunt diſperſa. Ad auctoritatem Ariſtotelis dico, diuiſionem illam eſſe diuiſionem cauſæ actiuæ ſumptæ non actiuè, & ſecundùm ſe, ſed terminatiuè, & ſecundùm operationes, & ſenſus eſt operationes cauſæ actiuæ alias eſſe per modum naturæ, alias per modum propoſiti, ſeu voluntatis. Ad confirmationem dico naturam poſſe operari liberè, dummodò ſumatur natura pro principio, & potentiâ naturali, cum enim hoc modo etiam voluntas ſit natura, vtique poteſt operari liberè natura, cum poſſit operari liberè voluntas.

Naturale, & liberum ſunt differentiæ operationũ, non principiorum.

34. Aſſertum III. Actus notionales ſunt liberi libertate oppoſitâ coactioni, & violentiæ; ſunt ſcilicet voluntarij, & ſpontanei, non coacti, & violenti. Eſt veritas fidei.

Actus notionales ſunt liberi libertate oppoſita violentiæ.

Probatur: De fide eſt Deum non poſſe violentiam pati, aut ab extrinſeco cogi; violentiam enim, & coactionem ſuſtinere imbecillitas eſt, & imperfectio maxima. Confirmatur: Actus notionales ſunt actus vitales, ſunt quippè actus intellectus, & voluntatis; ſed actus vitales excludunt ex genere ſuo violentiam, & coactionem, repugnat enim ipſis eſſe à principio extrinſeco, à quo ſolo haberi poteſt violentia, & coactio: ergo multò magis excludunt violentiam, & coactionem actus notionales, qui ſunt actus vitales diuini. De hac ſola libertate à coactione; & violentia intelligendi ſunt Sancti Patres, ſi quandoque docent aliquam proceſſionem diuinam eſſe liberam, vt D. Thomas *quæſtione* 10. *de potentia, articul.* 2. *ad* 5. vbi apertè habet, *liberè ergo Spiritus ſanctus procedit à Patre.* De hac ſolâ libertate ſentiendum eſt poſſe in eodem actu reperiri cum neceſſitate, & determinatione ad vnum, hac libertate liber eſt actus, quo noſtra voluntas neceſſariò appetit fœlicitatem, quo Deus neceſſariò amat ſe ipſum ex D. Thoma *mox citato.* Nec contrarius eſt Auguſtinus *in Enchiridio, capite* 105. vbi loquens de voluntate appetente fœlicitatem ait, *aut voluntas non eſt, aut libera dicenda non eſt.* Enimverò per ly *libera dicenda non eſt* excludit libertatem indifferentiæ oppoſitam determinationi ad vnum; non libertatem, vt ita dicam, libentiæ oppoſitam coactioni.

35. Ex his habes nomen liberi eſſe variæ, & æquiuocæ ſignificationis. Primò enim ſignificare poteſt libertatem indifferentiæ oppoſitam determinationi ad vnum, de qua in primo, & ſecundo aſſerto. Secundò ſignificare poteſt libertatem libentiæ oppoſitam coactioni, de qua in tertio aſſerto. Tertiò ſignificare poteſt libertatem gratiæ opoſitam ſeruituti peccati, de qua Auguſtinus *in Enchiridio, capite* 105. *Multo liberius erit arbitrium, quod omninò non poterit ſeruire peccato*, & Epiſt. 89. circa initium. *Voluntas libera tanto erit liberior, quanto ſanior: tanto autem ſanior, quantò diuinæ miſericordiæ, gratiæque ſubiectior.* Non obſtante hac multiplici ſignificatione liberi nomen abſolutè prolatum vſurpari ſolet ad ſignificandam libertatem indifferentiæ, ideò actus notionales diuini quamvis in aliquo ſenſu ſint liberi, quia tamen non ſunt liberi libertate indifferentiæ ſimpliciter, & abſolutè loquendo melius dicuntur neceſſarij; & ne neceſſitatis nomen ſuſpicionem ingerat coactionis, aut determinationis ad vnum non elicitæ, ſed innatæ, & communis cauſis naturalibus non cognoſcitiuis, melius adhuc dicerentur nec neceſſarij, nec liberi; ſed ſpontanei, & voluntarij, ideſt ab intrinſeco cum cognitione, & delectatione eliciti. Nec in re Scotus & Scotiſtæ aliud intendunt, quamvis in modo loquendi diſcrepent contendentes appellandum eſſe liberum, quod nos dicimus ſpontaneum, appellandam eſſe libertatem voluntati eſſentialem illam, quam nos dicimus naturalitatem, ſeu neceſſitatem naturalem voluntariam.

Liberum triplicíter ſumitur.

Actus notionales ſimpliciter melius dicuntur neceſſarij, quàm liberi, melius adhuc ſpontanei, quam aut neceſſarij, aut liberi.

---

§. VI.

Vtrùm actus notionales ſint voluntarij voluntate antecedente, an comitante, aut ſubſequente?

36. Aſſertum I. Actus notionalis, per quem procedit Verbum, nullo modo eſt voluntarius voluntate antecedente, ideſt voluntas

Actus notionalis,

quo procedit Verbum, nullatenus, est voluntarius voluntate antecedente.

voluntas generandi nullo modo est prior generatione, nec Pater vllo modo vult generare priùs, quàm generet. Ita D. Thomas *prima parte, quæstion.* 41. *articul.* 2. *de potentia, quæstione secunda, articul.* 3. *ad secundum*, Henricus *in summa, artic.* 58. *quæstion. secunda, quodlib.* 5. *quæstione* 4. Ferrariensis 4. *contra gentes, capit.* 11. Capreolus *in primo, distinction.* 6. *quæstion.* 1. Estius *eâdem distinction.* §. 1. Sylnius *prima parte, quæstion.* 41. *artic.* 2. *concl.* 3. Molina *eadem quæstion. artic.* 2. *disputatione secunda*, Vasquez *disputation.* 160. *cap.* 3. Lugus *libro secundo, disputation.* 22. *capite primo, num.* 5. Marchinus *disputation.* 49. aliique magis communiter: Contra Scotum *in* 1. *distinction* 6. §. *in ista quæst.* Caietanum *prima parte, quæstion.* 41. *articul. secundo*, Ioan. à S. Thoma *disputation.* 17. *art.* 2. aliosque nonnullos tum ex Thomistis, tum ex Scotistis.

Probatur primò: Nulla diuina voluntas antecedit actum notionalem, per quem procedit verbum, ergo iste actus notionalis nullo modo est voluntarius voluntate antecedente. Consequentia patet, Antecedens probatur: Huiusmodi voluntas deberet esse aut influens, aut imperans, aut desiderans, ac respectu actus notionalis per quem procedit Verbum, nec potest dari voluntas influens, nec imperans, nec desiderans, ergo. Maior patet, quia non est excogitabilis alius modus voluntatis antecedentis. Minor probatur: Non potest dari voluntas influens, quia secus Verbum haberet voluntatem pro principio influxiuo, & per voluntatem procederet, non per solum intellectum. Non potest dari voluntas imperans, quia principium productiuum Verbi est necessarium omninò, & ab intrinseco denominatum ad Verbi productionem præcisò quocumque voluntatis imperio, quod non nisi ad determinandam indifferentiam ponitur, vbicumque ponitur: Non potest dari voluntas desiderans, quia desiderium fertur in obiectum absens, pro nullo autem signo potest aliquo diuino actu attingi secunda persona, aut ipsius generatio tanquam absens, aut futura, & sicuti ex *lib. superiori, cap.* 5. §. 10. nulla cognitio diuina attingit Verbum, vt absens, & non existens; ita sentiendum est, quod idem Verbum vt absens, & non existens non attingat vlla diuina volitio. Huc etiam spectat quod *tract. superiori, libro quarto, capite primo*, §. 1. dicebatur non dari in Deo quoad bona intrinseca oppositum per modum desiderij.

Voluntas antecedens debet esse aut influens, aut imperans, aut desiderans.

37. Probatur secundò: Pater in diuinis priùs generat, quàm velit generare, ergo non prius vult generare, quàm generet, & consequenter voluntas generandi non est prior generatione; actus notionalis, quo procedit Verbum, non est voluntarius voluntate antecedente. Consequentia patet, quia secus daretur mutua prioritas inter generare, & velle generare. Antecedens probatur: Pater in diuinis prius intelligit, quàm velit intelligere, sed eo ipso, quod intelligit, generat, ergo prius generat, quam velit generare. Minor patet, quia in diuinis generatio est ipsamet paterna intellectio: Maior probatur, necesse est, quod in diuinis aliquis actus intellectus præcedat omnem actum voluntatis, in diuinis enim æque, ac in creatis, verificatur illud axioma, voluntas non fertur in incognitum, nec vult nisi præcognitum, ergo necesse est, quod Pater intelligat prius, quam velit, & consequenter priusquam velit intelligere, velle enim intelligere est aliquod velle.

Pater in diuinis prius generat, quã velit generare.

38. Dices ex Scoto *distinctione præcitata* §. *Quod sic intelligo*: licet intelligere Patris præcedat velle, velle tamen Patris præcedit dicere, sed in dicere, non in intelligere præcisè consistit generare, ergo velle patris præcedit generare. Maior probatur: Pater priùs, quàm generet filium, est in se formaliter Beatus, alioqui non potest intelligi Pater Beatus, sine filio; at est in se formaliter Beatus perfectissimâ intellectione, & perfectissima volitione propriæ essentiæ, ergo pater priusquam generet, perfectissimè intelligit, & perfectissimè vult propriam essentiam, adeóque in Patre velle præcedit generare; seu dicere; hoc autem velle est etiam voluntas generandi, quia dum pater vult propriam essentiam perfectissimè, vult etiam ipsam, vt communicandam filio; & velle communicare essentiam filio est velle generare: à primo igitur ad vltimum velle præcedit dicere, & Pater prius vult generare, quàm generet, etiamsi non prius velit intelligere, quàm intelligat.

39. Sed contra in via *Scoti* distinguentis intelligere, & dicere tanquam duos actus intellectus rectè procedit instantia, at ponendo, vt probatum est *superiore lib.* 1. *cap.* 3. §. 5. intelligere paternum esse actum nullatenus distinctum à dicere, & consequenter nullatenus priorem ipso dicere, ex proprij fundamenti ruinâ corruit instantia, cui propterea occurro negando absolutè, quod velle patris præcedat dicere, ratio negationis est, quia primum intelligere Patris est ipsum dicere, cum igitur velle non præcedat primum intelligere Patris, necesse est, quod neque præcedat dicere. Ad probationem in in oppositum dico propositionem illam Pater prius, quam generet filium est formaliter Beatus posse procedere aut de prioritate negatiua, quatenus sensus sit patrem non prærequirere generationem filij, vt sit Beatus, imo Beatum fore, etiamsi ipsius intellectio nec esset generatio, nec dictio; aut de prioritate positiuâ quatenus sensus sit Patrem pro signo aliquo rationis ratiocinatæ cum fundamento esse Beatum antequam generet in primo sensu vera est, falsa in secundo, in quo tamen deberet verificari vt probaret intentum instantiæ. Porrò quia talis propositio absolutè prolata secundum sensum reddit, potiùs, quàm primum simpliciter, & absolutè neganda est potiùs, quàm concedenda.

Velle in patre non solũ non præcedit intelligere, sed nec præcedit dicere.

Pater prius quam generet est formaliter Beatus, in quo sensu verificetur.

40. Probatur tertiò: Pater priusquam gene-

ret, nec vult generare vt Pater, nec vult generare, vt Deus, ergo nullo modo Pater vult generare prius, quàm generet, & consequenter actus notionalis, per quem procedit Verbum, nullo modo est voluntarius voluntate antecedente. Probatur antecedens quoad primam partem, nimirum quoad ly *vt Pater*. Si pater vellet generare vt pater, vellet generare voluntate notionali, ea enim, quæ conueniunt Patri, vt Pater est, sunt patris propria adeóque conueniunt ipsi notionaliter, sed hoc dici non potest, & neque etiam ab ipsis aduersariis dicitur, quia voluntas notionalis est voluntas influxiua, & Patrem velle generare voluntate notionali esset ipsum velle generare voluntate influxiuâ in generationem, quod certè neque ab ipsis aduersariis dicitur, imo *Caietanus*, & qui ipsum sequuntur ex Schola Thomistica vtuntur opposito fundamento, probant scilicet voluntatem generandi esse priorem generatione, quia talis voluntas est essentialis, generatio est notionalis, essentialia autem sunt priora notionalibus, communia propriis ex D. Thoma *prima parte, quæstion.* 33. *artic.* 5. *ad* 1. Probatur antecedens quoad secundam partem, nimirum quoad ly *Vt Deus*, illius est velle generare voluntate antecedente generationem, cuius est generare, sed non est patris, vt Dei, actu generare, seu Pater vt Deus non generat, ergo neque etiam pater, vt Deus, vult generare. Maior probatur: Illius solius est velle generare voluntate antecedente, cuius est antecedere generationem, sed in diuinis solum principium generationis; solum illud, quod generat, antecedit generationem, ergo.

41. Remanet hic obiter explicanda D. Thomæ auctoritas prædicta, qua suffultus *Caietanus* existimat *Angelicum Doctorem* esse contra nos. Immeritò tamen, quia ex vna parte, sicuti etiam tetigimus *lib. superiore*, *cap.* 2. *§.* 2. Essentialia esse priora notionalibus, verificatur solum cum aliquibus limitationibus, inter quas duæ faciunt ad rem in præsenti. Prima est, quòd huiusmodi essentialia non terminentur ad notionalia, tanquam ad obiecta, sicuti terminatur voluntas, de qua nunc agitur. Secunda est, quod huiusmodi essentialia non sint actus intellectus, & voluntatis accepti in concreto, vt sunt in Patre, aut in patre, & filio. Ex alia parte *Angelicus Doctor* alibi clarè prodit suam mentem pro nobis, nam *prima parte, quæstion.* 41. *art.* 2. *in C.* docet dici posse, quod pater genuit filium voluntate, dummodo ly *voluntate* designet concomitantiam tantùm; *& quæstion.* 2. *de potentia*, *art.* 3. *ad* 2. loquens de generatione filij ait *respectu eius non est voluntas precedens, nec tempore, nec intellectu, sed tantum voluntas concomitans.*

Caietanus immeritò nobis obiicit D. Thomam

Essentialia esse priora notionalibus verificatur cum limitatione.

Actus notionalis quo procedit Spiritus Sanctus non est voluntarius voluntate antecedenti essentiali.

ASSERTVM II. Actus notionalis, per quem procedit Spiritus Sanctus, nullo modo est voluntarius voluntate antecedente essentiali: idest voluntas essentialis spirandi nullo modo est prior spiratione. Dixi voluntate antecedente essentiali, quia si sit sermo de voluntate notionali, actus notionalis, per quem Spiritus Sanctus procedit, est voluntarius per se ipsum formaliter, quia est ipsissima volitio notionalis, & terminus actus notionalis, idest ipse Spiritus Sanctus procedit voluntariè voluntate notionali antecedente, quia procedit voluntate notionali influente. Hoc assertum eosdem habet patronos, eosdemque aduersarios, quos assertum superius.

42. Probatur primò: Nulla voluntas essentialis in patre, & filio antecedit actum notionalem, per quem procedit Spiritus Sanctus, ergo talis actus nullo modo est voluntarius voluntate antecedente essentiali. Consequentia patet; antecedens probatur: Nulla voluntas essentialis antecedit primum velle patris, & filij, alioqui daretur velle ante primum velle, hocque esset primum, & non primum velle. Sed primum velle Patris, & filij, est actus notionalis, per quem procedit Spiritus Sanctus, ergo nulla voluntas essentialis in Patre, & filio antecedit actum notionalem, per quem, &c. Minor probatur: Primum velle patris, & filij, est velle notionale, hoc quippè nihil est aliud, quàm velle essentiale vt existens in patre, & filio, seu vt affectum relatione spiratoris in Patre, & filio repertâ, sed velle notionale est actus notionalis, per quem, &c. ergo primum velle patris, & filij, est actus notionalis, &c.

Primũ velle patris, & filij est velle notionale.

43. Dices ex Scoto velle essentiale in Patre, & filio, esse actum voluntatis distinctum à velle notionali, quod est spirare. Sed contra eadem est proportionaliter ratio de velle comparato ad spirare, quæ de intelligere comparato ad dicere: Sicuti ex supradictis in probatione superioris asserti doctrina *Scoti* non subsistit circa intelligere comparatum ad dicere, ita nec circa velle comparatum ad spirare. Nec maioris est roboris, quod dici potest *ex Caietano* essentialia scilicet esse priora notionalibus, ideo primum velle debere esse essentiale, non notionale. Maioris, inquam, roboris non est, quia essentialia esse priora notionalibus sumptum cum limitationibus supra allatis non magis probat debere esse essentiale primum velle patris, & filij, quam probet debere esse essentiale primum intelligere patris.

44. Probatur secundò: Actus notionalis, per quem procedit Spiritus Sanctus non potest esse voluntarius voluntate essentiali se habente ad ipsum per modum desiderij, ergo non potest esse voluntarius voluntate essentiali antecedente. Consequentia patet, quia ipsimet Aduersarij talem voluntatem antecedentem explicant esse voluntatem per modum desiderij, nec aliter esse posse colligitur ex prima probatione asserti superioris. Antecedens probatur: Talis actus non potest esse voluntarius voluntate attingente ipsum vt absentem, & non existentem, sed ita deberet attingi à voluntate sa habente ad ipsum per modum desiderij: ergo. Ad inualidandam hanc probationem, &

& ſimul primam probationem ſuperioris aſſerti

45\. Dices Pater, & filius non ſolum habent actum notionalem ſpirandi, ſeu actualem ſpirationem, verùm etiam potentiam notionalem, ſeu potentiam ſpiratiuam (eodemque modo Pater non ſolum habet actum generandi, verùm etiam potentiam generatiuam) ergo pro eo primo ſigno, pro quo pater, & filius habent potentiam ſpiratiuam poſſunt per modum deſiderij velle actualem ſpirationem. Sed contra: Sicuti ex profeſſo explicatur *tract. ſuperiore initio tertij, & quarti libri*, datur quidem in diuinis ad intra actus primus, & ſecundus, at ſecundus eſt indiuiſibiliter ſimultaneus primo, nec pro aliquo ſigno primus eſt ſine ſecundo; quamvis igitur Pater, & filius habeant potentiam ſpiratiuam, tamen pro eo primo ſigno, pro quo habent potentiam ſpiratiuam, habent etiam actualem ſpirationem, ideo pro nullo prorſus ſigno poſſunt iſtam velle tanquam abſentem per modum deſiderij. Eàdem de cauſa pater quamvis verè habeat potentiam generatiuam, tamen neque etiam vt habens talem potentiam velle poteſt per modum deſiderij actualem generationem, ſeu actum notionalem, quo procedit Verbum.

Pater, & filius neque vt habeant potentiam, ſpiratiuam poſſunt velle per modũ deſiderij actualem ſpirationẽ.

46\. Assertvm III. Actus notionales ſunt voluntarij voluntate eſſentiali comitante aut potius ſubſequente. Ita omnes Theologi communiſſimè, neque enim illi, qui contra duo ſuperiora aſſerta aſtruunt reſpectu actuum notionalium voluntatem antecedentem, comitantem, aut ſubſequentem negant, ſed huic illam præmittunt.

Actus notionales ſunt voluntarij voluntate comitante, aut potius ſubſequẽte.

Probatur primò: Actus notionales ſunt voluntarij voluntate eſſentiali complacentiæ, ergo ſunt voluntarij voluntate comitante, aut potiùs ſubſequente. Conſequentia patet, quia gaudium, & complacentia ſupponunt ſuum obiectum præſens, & exiſtens adeóque ſunt de obiecto quod comitantur, aut potius ſub ſequuntur. Antecedens probatur primò ſpecialiter quoad actum notionalem, per quem procedit filius ex teſtimonio Æterni Patris Matth. 17. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Secundò in vniuerſum de vtroque actu notionali. Actus notionales ſunt perfectiones neceſſariæ, & Deo maximæ intrinſecæ, ſed datur in Deo eſſentialis complacentia de qualibet perfectione neceſſariâ, præſertim ipſi Deo maximè intrinſeca, ergo datur in Deo eſſentialis complacentia de actibus notionalibus, adeóque iſti ſunt voluntarij voluntate eſſentiali complacentiæ. Maior patet, minor probatur: Voluntas diuina ratione ſuæ omnimodæ illimitationis neceſſariò gaudet de obiecto omni, quod poteſt gaudium terminare, ſed omnis perfectio neceſſaria, præſertim ipſi Deo maximè intrinſeca, poteſt gaudium terminare, ergo.

Deus habet eſſentialem complacentiam cuiuſlibet boni ſibi intrinſeci.

47\. Probatur ſecundò eàdem voluntate, qua patri eſt voluntaria Deitas, eſt eidem voluntaria generatio filij ſeu actus notionalis, per quem filius procedit (eadem eſt ratio de actu notionali, per quem procedit Spiritus Sanctus, comparato ad patrem, & filium) ſed patri eſt voluntaria Deitas ſolâ voluntate complacentiæ comitante, aut potius ſubſequente, ergo. Minor patet, quia pater prius eſſet volens, quam Deus, ſi propria Deitas eſſet ipſi voluntaria, ſeu ab ipſo volita voluntate antecedente. Maior probatur, quia vt refert Auguſtinus *libro 15. de Trinitate, cap. 20. & in dialogo ſexaginta quinque quæſtionum, quæſt. 7.* interrogantibus olim hæreticis; vtrum Deus volens, an nolens, voluntate, an neceſſitate filium genuerit, Catholici acutè, & laudabiliter reſpondebant retorquendo contra hæreticos interrogationem, & ab ipſis inquirendo vtrum Deus pater volens, an nolens voluntate, an neceſſitate ſit Deus? Signum eſt igitur, quod vtriuſque quæſtionis diſſoluendæ eſt eadem ratio, & quod eodem modo Deus pater eſt voluntate, & volens Deus quo voluntate, & volens generat: in cuius confirmationem afferri poteſt ex Auguſtino *quæſtion. citata dialogi* illud Io. 5. *ſicuti Pater vitam habet in ſemetipſo, ſic dedit, & filio habere vitam in ſemetipſo.*

Pater æternus eodem modo; quo vult propriã Deitatem, vult generationem.

48\. Ex dictis habetur quomodo verba illa Synodi Sardicenſis relata ab Hilario *libro de Synodis: Quod neque conſilio, neque voluntate Pater genuerit filium, anathematizat Sancta, & Catholica Eccleſia* conſona non ſint verbis Concilij Toletani XI. *in Confeſſione fidei, Filius Dei naturâ eſt filius, & non adoptione, quem Deus Pater neque voluntate, neque neceſſitate genuiſſe credendum eſt.* Contra ea ſcilicet non ſunt, quia Synodus Sardicenſis loquitur de conſilio, & voluntate comitante, ac ſubſequente, *Concilium Toletanum* loquitur de voluntate antecedente, vnde etiam addit, *Quia nec vlla in Deo neceſſitas cadit, neque voluntas ſapientiam præuenit.* Portò ly *nec vlla in Deo neceſſitas cadit.* procedit de neceſſitate coactionis, & violentiæ iuxta doctrinam *ſuperioris §.* non de neceſſitate naturali voluntaria. Et licet Concilium Syrmienſe relatum ab Hilario *præcitato* excludat neceſſitatem etiam naturalem in patre reſpectu generationis filij, nihil refert, quia vt notat Vaſquez *prima parte, diſputation. 160. capite quarto*, Concilium Syrminenſe fuit Arrianum, & conſequenter damnatæ auctoritatis.

Pater æternus ſub diuerſa ratione, neceſſitate, & voluntate generat.

49\. Habetur inſuper optimam eſſe cautelam Eſtij *in 1. diſt. 6. §. 1.* aduertentis rectius dici Deum volentem, quàm voluntate gignere, quia ſicuti ablatiuus magis deſignat actionis principium, ita participium magis aptum eſt concomitantiæ ſignificandæ, vt cum dico pater ſtans loquitur. Adhuc verò rectiùs, & remotiùs ab omni hæreticorum cauillo dicitur, ſi nulla facta aut voluntatis, aut neceſſitatis mentione dicatur Patrem gignere filium naturaliter, ſeu naturæ fœcunditate; eademque eſt ratio de ſpirare comparato ad voluntatem eſſentialem; comparato, inquam, ad voluntatem eſſentialem

Rectiùs dicitur Deus volens, quã voluntate gignere.

lem

lem, nam de ſpirare compararo ad voluntatem notionalem, quæ in ordine ad Spiritum Sanctum ſe habet vt anteeedens, & influens faciliùs dici poteſt Pater, & filius voluntate ſpirant Spiritum Sanctum etiam ablatiuo deſignante rationem principij. Non erit tamen adhue hæc locutio in omni latitudine vſurpanda, ne ſumptâ voluntate pro principio liberè, & indifferenter operante, detur anſa errori Arrianorum, ac Macedonianorum aſſerentium liberam, & contingentem productionem Spiritus Sancti, cui incommodo, vt occurratur tutius eſſet, & laudabilius dicere patrem, & filium naturaliter, ſeu à voluntate, vt naturâ ſpirare Spiritum Sanctum.

Facilius admitti poteſt Patrem, & filium voluntate ſpirare Spiritum Sanctum.

50\. Habetur tandem in aliquo legitimo ſenſu magis voluntariè procedere Spiritum Sanctum, quàm filium; filius enim procedit voluntariè ſolâ voluntate comitante, & ſubſequente eſſentiali, Spiritus Sanctus procedit voluntariè eâdem voluntate eſſentiali, qua filius; & inſuper procedit voluntariè voluntate notionali antecedente, & influente. Et hæc voluntas habet pro obiecto non ſolum ipſam Spiritum Sanctum, verùm etiam quidquid à Deo neceſſariò amatur; nihil quippè aliud eſt talis voluntas anteeedens, & influens, quàm amor, ex quo Spiritus Sanctus formaliter procedit, & hunc amorem ſe extendere ad quidquid neceſſariò à Deo amatur traditum eſt in calce *lib. ſuperioris*.

Spiritus Sanctus in aliquo ſenſu procedit magis voluntariè, quam filius.

---

§. VII.

Vtrùm actus notionales ſint de aliquo & quomodo?

51\. ASSERTVM I. Actus notionales ſunt de aliquo. Eſt veritas fidei definita in pluribus Conciliis, quæ vt porè contra Arrium decertantia, licèt expreſſiùs loquantur de actu notionali, per quem procedit filius, propter omnimodam paritatem rationis nequeunt non extendi ad actum notionalem, per quem procedit Spiritus Sanctus.

Actus notionales eſſe de aliquo eſt de fide.

Probatur primò ex Symbolis: nam in Sybolo Nicæno, & Conſtatinopolitano *fatemur filium eſſe Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero*. In Symbolo Athanaſij fatemur eundem *eſſe Deum ex ſubſtantia Patris*. Confirmatur ex Concilio Toletano XI. quod in Confeſſione fidei ſic loquitur. Nec enim *de nihilo, &c. ſed de Patris vtero, ideſt de ſubſtantia eius, idem filius genitus, vel natus eſſe credendus eſt*. Mitto alia plura ſimilia aliorum Conciliorum verba, quibus addi poſſent omnes auctoritates alibi allatæ ad probandum ſecundam perſonam eſſe vere filium, & veram generationem eſſe de aliquo non de nihilo: Solum addo vnam vel alteram auctoritatem pro actu notionali, quo procedit Spiritus Sanctus. Prima ſit Io. 16. vbi Chriſtus Dominus de Spiritu Sancto ait *de meo accipiet*, quo textu ad præſens intentum vtitur Ioan. Theologus in Concilio Florentino *ſeſſ.* 18. *&* 19. Secunda ſit ex Damaſo in profeſſione fidei miſsâ ad Paulinum, in qua habetur *Si quis non dixerit Spiritum Sanctum de Patre eſſe vere, ac propriè, ſicuti, & filium de diuina ſubſtantia, anathema ſit*.

52\. Probatur ſecundo ratione: Perſonæ procedentes in diuinis ſunt de aliquo, ergo etiam actus notionales, conſequentia patet, quia actus notionales nihil aliud ſunt quàm ipſæ proceſſiones, perſonæ autem procedentes nequeunt eſse de aliquo, niſi etiam ſint de aliquo proceſſiones. Antecedens probatur: Si perſonæ procedentes non eſsent de aliquo, eſſent de nihilo, ſeu ex nihilo; at nequit dici, quod ſint ex nihilo. Primò quia, ſi eſſent ex nihilo, eſſent quid creatum, & ipſarum productio eſſet creatio, quod Arrianum eſt. Secundò quia, ſi perſonæ procedentes eſſent ex nihilo affirmaretur ordo ipſarum ad nihil, at nequit talis ordo de diuinis perſonis affirmari. Enimverò, vt habet D. Thomas *in* 1. *diſt.* 5. *q.* 2. *art.* 2. *in C.* ordo ad nihil poteſt eſſe duplex, ſcilicet temporis, & naturæ: dicit ad nihil ordinem temporis illud, quod prius fuit non ens, & hic ordo nulli æterno conuenit: dicit ad nihil ordinem naturæ illud, quod habet eſſe dependenter ab alio, & ex ſe ſolum habet non eſſe. Hic ordo nulli ſimpliciter independenti conuenit, & perſonæ procedentes in diuinis ſunt æternæ, & ſimpliciter independentes, habent ſcilicet eſſe ſimpliciter neceſſarium, à ſe, & independens, ergo de diuinis perſonis procedentibus non poteſt affirmari vllus ordo ad nihil, nimirum nec ordo temporis, nec ordo naturæ.

Duplex eſſe poteſt ordo ad nihil.

53\. ASSERTVM II. Dum dicitur in diuinis actus notionales ſunt de aliquo, ly *de aliquo* importat ſubſtantiam perſonæ, producentis, & ſenſus eſt perſonas procedentes eſse de ſubſtantia perſonæ, ſeu perſonarum producentium: filium eſſe de ſubſtantia patris; Spiritum Sanctum eſſe de ſubſtantia patris, & filij: Eſt veritas fidei non minus, quàm veritas aſſerti præcedentis.

Actus notionales eſſe de aliquo eſt perſonas procedentes eſſe de ſubſtantia producentium.

Probatur auctoritatibus ſuprà relatis, quæ non ſolùm negant filium eſse de nihilo, nec ſolum affirmant eſſe de aliquo, verum etiam exprimunt hoc aliquid eſse ſubſtantiam patris, & ſpecialis vix fieri poteſt in verbis illis Concilij Toletani XI. *Sed de Patris vtero*, quæ videntur deſumpta ex Pſalmo 109. *Ex vtero ante luciferum genui te* vbi aduertit Marchinus *de Trinitate*, *diſp.* 51. pro *vtero* hebraicè poni *Rechem* quæ eſt vox fœmininæ ſignificationis ad indicandum Patrem æternum in diuinis etiam matris, & fœminæ quodammodo munus præſtare, nec per partem propriæ ſubſtantiæ in alieno vtero poſitam ad prolis generationem concurrere, vt concurrit Pater in creatis, ſed ex ſe quodammodo & ſemen habere, &

vterum

vterum : ex se totam substantiam filio communicare. Confirmatur ex consubstantialitate *huius tractatus initio* comprobatâ inter personas procedentes, & producentes in diuinis, quæ consubstantialitas omninò corrueret, si personæ procedentes essent de substantiâ alienâ, non de substantiâ personarum producentium. Deinde de quanam aliâ substantiâ personæ procedentes esse possunt, & vt loquar cum Augustino *libro tertio contra Maximinum, cap. 14. Verus Dei filius, si non de Patris substantia est, aliam quærere oportet : si aliam non inuenis, Patris agnosce substantiam, & homousion, idest consubstantialem confitere.*

54. Explicato quid importet ly *aliquo* dum dicitur actus notionales, & personas procedentes esse de aliquo, superest explicandum quam habitudinem importet io ly *de aliquo* particula *de* pro quo præmittenda est varia, & multigena talia particulæ significatio. Primo significare potest ordinem temporis, vt cum dicitur de nocte fit dies. Secundò significare potest conuersionem vnius in aliud, aut etiam transsubstantiationem, vt cum dicitur de ligno fit ignis, de pane fit corpus Christi. Tertiò significare potest originem, vt cum dicitur, de igne calor, de sole lux procedit. Quartò significare potest identitatem substantiæ, seu consubstantialitatem; & hoc dupliciter, vel per modum materiæ, vt cum dicitur cultellus est de ferro, domus est de lapidibus; vel per modum formæ, vt cum dicitur homo est de anima. Quintò significare potest originem, & consubstantialitatem simul, vt cum dicitur filius est de patre, & hæc censetur propriissima, & maximè germana significatio talis particulæ ab Augustino *libro de natura boni* contra Manichæos, *cap.* 26. vbi assignat discrimen inter particulam *ex*, & particulam *de*, quod illa significet principium qualecumque, ista solum principium consubstantiale, ait enim *Ex ipso non hoc significat, quod de ipso; quod enim de ipso est, potest dici ex ipso; non autem omne, quod ex ipso est rectè dicitur de ipso. Ex ipso enim* (subintellige Deo) *cælum, & terram; quia ipse facit ea non autem de ipso, quia non de substantiâ suâ. Sicuti aliquis homo significat filium, & facit domum : ex ipso filius, ex ipso domus, sed filius de ipso, domus de terra, & ligno.* Hanc D. Augustini doctrinam amplectuntur Magister *in primo distinction.* 5. D. Thomas *eadem distinction. quæstion.* 2. *artic.* 1. *in C.* Scotus *eadem distinction.* 5. *secundo dico*, aliique Theologi communiter; contradicit vero Driedo *libro tertio, de regulis, & dogmatibus Scripturæ Sacræ, versiculo, verum hæc doctrina*, propter verba Symboli Nicæni : *& conceptus est de Spiritu Sancto.* Item Matth. 1. *quod in eâ natum est, de Spiritu Sancto est.* Quibus in locis cum sermo sit de Christo vt homine, seu de carne Christi, particula *de* significare non potest consubstantialitatem, sed solum originem respectu Spiritus Sancti, Driedoni adhæret Marchinus *de Trinitate, disputation.* 51. Nihilominus propter textus mox allatos non est deserenda doctrina *Augustini* grauiorum Theologorum suffragio comprobata, nam præter quod dici posset sermonem esse de Christo simpliciter accepto, & per ly *de* importari consubstantialitatem quoad naturam diuinam, originem quoad naturam humanam, nihil prohibet dicere in relatis textibus ly *de* vsurpari in significatione non propriissima, & maximè rigorosâ, sed aliqualiter latiori; secundùm quam potest *de* cum *ex* confundi, licet in propriissimâ, & maximè rigorosâ significatione differant. Vnde etiam fit esse aliqualiter latiores, & minus rigorosas alias significationes, quas quintâ exceptâ mox assignauimus particulæ *de* & in rigore melius dicitur ex nocte fit dies, ex ligno fit ignis, ex pane fit Corpus Christi, &c. quam de nocte fit dies, de ligno fit ignis, &c.

Multigena significatio particulæ *de.*

Discrimen particulæ *de* à particula *ex.*

De, & *ex* significatione minus propriâ confundi possunt, & sumi pro eodem.

55. Assertvm III. Dum dicitur actus notionales in diuinis esse de aliquo, personas scilicet procedentes esse de substantia personarum producentium, particula *de* importat consubstantialitatem, & originem; consubstantialitatem relata ad substantiam, originem relata ad personam producentem : Ita omnes Theologi communissimè cum Magistro, D. Thoma, & Scoto *locis præcitatis* contra nonnullos, qui teste Richardo *in primo distinction.* 5. *quæstion.* 3. *in fine*, nomine substantiæ substantiam primam, idest personam intelligentes *filius est de substantia Patris* sic interpretantur, filius est genitus de patris persona, adeóque particulæ *de* tribuunt significationem solius originis.

Particula *de* importat consubstantialitatem, & originem; dum dicitur personas diuinas esse de aliquo.

Probatur, talis modus explicandi particulam *de* maximè congruit tum ipsi particulæ *de*, tum subiectæ materiæ, in qua versamur, ergo iure asseritur, &c. Antecedens probatur, quia ex vna parte importare originem, & consubstantialitatem est propriissima, ac maximè germana significatio particulæ *de*, ex alia parte personæ diuinæ procedentes verè ducunt originem à producentibus, & verè habent cum ipsis eandem substantiam. Confirmatur, dum dicitur in diuinis vnam personam esse de alia ly *de*, nec potest importare solam originem, nec solam consubstantialitatem, ergo debet importare vtramque, vt assertum est. Antecedens probatur : Non potest importare solam originem, quia esset locutio valde impropria, & vna persona diuina diceretur esse de alia, & de substantia alius solùm eo modo, quo artificiatum potest dici esse de artifice, creatura de

Non rectè dicitur creatura est de substantia Dei.

Deo, aut de substantia Dei non potest importare solam consubstantialitatem, quia præpositio *de* est transitiua significans distinctionem aliquam, & aliquem ordinem in sola autem consubstantialitate, & identitate substantiæ non potest importari transitio, distinctio, ordo. Item quia si ly *de* importaret solam consubstantialitatem, eodem modo, quo dicitur filius est de substantia Patris, dici posset pater est de substantia filij: à fortiori dici posset tres personæ sunt de substantia diuina, vel de essentia diuina, quod tamen cum Augustino *libro septimo de Trinitat. cap. 6.* negat D. Thomas *prima parte, q. 41. art. 4. ad 3.*

Nec item, Pater est de substantia filij, aut tres personæ sunt de substantia diuina.

56. Maneat igitur sinum particulam *de* acceptam rigorosè, & vt distinctam à particula *ex* importare quidem consubstantialitatem, non tamen solam, sed simul eum origine. Porrò quia præmissum est talem consubstantialitatem posse, aut per modum materiæ, aut per modum formæ importari, superest hic definiendum per modumne materiæ, an per modum formæ in præsenti consubstantialitas importetur. Et quidem importari per modum materiæ, diuinam scilicet essentiam, in qua relucet diuinarum personarum consubstantialitas se habere in personis procedentibus tanquam materiam, seu principium materiale præcisis imperfectionibus tradiderunt Henricus *in sum. artic. 54. quæst. 3. & quodlib. 5. quæst. 9.* Durandus *in primo, dist. 5. quæst. 2.* Chartusianus *eadem dist. quæst. 2.* Valentia *prima parte, disp. 2. quæst. 15. punct. 3.* Arriaga *disp. 46. sect. 5. num. 35.* aliique nonnulli, inter quos fuisset primo loco recensendus D. Thomas *in 1. dist. 5. quæst. 2. art. 1. in C.* nisi se ipsum retractaret *prima parte, quæst. 41. art. 3. ad 1. & 2.* vbi primo loco negat essentiam se habere vt principium materiale. Secundo loco indicat dici posse principium formale. Hanc rationem principij formalis tribuunt diuinæ essentiæ Capreolus *in 1. dist. 5. quæst. 1. art. 1.* Scotus *eadem dist. §. ideo tenendo.* Bonauentura *eadem dist. art. 1. quæst. 2.* Alensis *prima parte, quæst. 42. memb. 4.* Molina *quæst. 41. art. 3. disp. 2.* Vasquez *disp. 162. cap. 1.* Lugus *lib. 2. disp. 22. cap. 2. num. 5.* Marchinus *de Trinitate, disp. 52. in fine* Herincx *tract. 2. disp. 2. quæst. 3.* aliique magis communiter.

57. ASSERTVM IV. Dum dicitur actus notionales esse de aliquo, & personas procedentes esse de substantia producentium per ly *de substantia* importatur diuina essentia per modum formæ potiùs, quàm per modum materiæ. Huius asserti tum propugnatores, tum oppugnatores mox retulimus. Dixi per modum formæ potiùs quàm, &c. qua loquendi phrasi exprimitur diuinam essentiam propriè nec materiam esse, nec formam, quod extra omnem controuersiam est, & supponendum ex alibi dictis de diuina simplicitate, sed tantum secundùm nostrum intelligendi modum esse similem formæ potius, quàm materiæ. In quo sensu asserimus.

Diuina essentia in diuinis personis se habet per modum formæ potius, quàm per modum materiæ.

Probatur: Ex vna parte minus est incongruum Deo habere aliquid per modum formæ, quam per modum materiæ, ex alia parte nulla est specialis necessitas ponendi in personis procedentibus essentiam per modum materiæ, ergo per ly *de substantia* importatur diuina essentia per modum formæ, potiùs quàm per modum materiæ. Probatur antecedens quoad primam partem, ea terminis forma est minus imperfecta, quàm materia; forma enim est actus, materia est potentia; forma est perfectiua, materia est perfectibilis; & vniuersaliter in quolibet composito materia est extremum magis imperfectum, forma extremum minus imperfectum, sed minus est incongruum Deo habere aliquid per modum illius, quod ex terminis est minùs imperfectum, quodque consequenter est facilius ab omni imperfectione depurabile, quam aliquid per modum eius, quod ex terminis est magis imperfectum, &c. ergo. Probatur idem antecedens quo ad secundam partem: Si quæ est specialis necessitas ponendi in personis procedentibus essentiam per modum materiæ, maximè quia proprium est materiæ præsupponi tū ad formam, tum ad totum, sicuti diuina essentia præsupponitur tum ad relationes, tum ad personas diuinas. Item quia proprium est materiæ esse indifferens ad plures formas, & determinabile à diuersis formis ad diuersa tota; sicuti diuina essentia est indifferens ad plures relationes, & per vnam relationem determinatur ad constituendam vnam personam per aliam relationem ad constitnendam aliam personam, sed hæc non sufficienter suadent specialem necessitatem ponendi, &c. ergo. Minor probatur: quod diuina essentia præsupponatur ad personas non probat ipsam se habere per modum materiæ, quia præsupponi ad totum aliquando conuenit etiam formæ, vt patet in anima rationali præsertim respectu hominum resurgentium. Neque item id probat, quod diuina essentia præsupponatur ad relationes, quod sit indifferens ad plures relationes, & ab eisdem determinabilis. Enimverò hæc non sunt propria materiæ comparatæ ad formam, sed conueniunt etiam naturæ comparatæ ad suppositа, & quia natura ad suppositum se habet potius vt forma, quàm vt materia; se habet enim vt sustentabile ad sustentans, quod est se habere vt formā ad materiā, consequens est, quod diuina essentia licèt se habeat ad relationes, vt quid indifferens, & determinabile, se habeat ad ipsas vt forma; quia se habeat ad ipsas vt natura, vt determinabilis, & indifferens indifferentiā, & determinabilitate naturæ, non indifferentia, & determinabilitate materiæ. Confirmatur hoc totum ex Apostolo Philipp. 2. vbi de filio Dei Incarnato dicitur

Forma ex terminis est minus imperfecta quā materia.

58.

Non est proprium materiæ præsupponi ad totum.

Aut se habere in toto vt quid determinabile, & indifferens.

dicitur *Qui cum in forma Dei esset*, idest, vt ibi exponit Sanctus Thomas, in natura, quæ forma dicitur, eo quod assimiletur formis totalibus creatis. Confirmatur insuper: Dum dicitur personam procedentem esse de substantia producentis particula *de* relata ad substantiam importat etiam rationem principij quo, sed quod se habet vt principium quo se habet, vt forma, non vt materia, ergo dum dicitur personam procedentem, &c. particula *de* relata ad substantiam importat ipsam per modum formæ potiùs, quam per modum materiæ. Minor patet, quia in quolibet toto forma potiùs, quàm materia, habet rationem principij actiui: Maior probatur: Diuina essentia verè habet rationem principij *quo* respectu personarum procedentium *ex supradictis lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *&* 6. & particula *de* est secundùm se apta significare habitudinem originis, & quamcunque rationem principij actiui siue *quo*, siue *quod*, ergo verè particula *de* in diuinis relata ad substantiam importat etiam rationem principij *quo*. Solùm aduerto, quod scuti diuina essentia non secundùm se, sed ve affecta speciali ratione est principium quo, ita vt ly *de* exprimat in diuina essentia rationem principij quo debet applicari diuinæ essentiæ cum aliquo addito explicante relationem personæ producentis, dici scilicet debet v. g. filius est de substantia Patris, non filius est de substantia diuina præcisè.

Particula *de* relata ad substantiam diuinam explicat etiam rationem principij quo.

60. Ex dictis habetur particulam *de* in hac propositione filius in diuinis est de substantia patris triplicem habitudinem importare, vnam consubstantialitatis, duplicem originis. Habitudo consubstantialitatis importatur ad substantiam patris præcisè, & secundùm se acceptam, vt exercentem in filio munus formæ totalis omni imperfectione præcisa. Habitudo originis importatur altera ad eandem substantiam vt affectam relatione paternitatis, & exercentem respectu filij rationem principij quo, altera ad personam patris tanquam ad principium quod eiusdem filij.

CAPVT II.

De Missione diuinarum Personarum.

1\. Processio diuinarũ personarũ alia æterna, alia temporalis.

MAGISTER *in* 1. *dist.* 14. præmittit diligenter esse adnotandum, quod gemina est processio in diuinis æterna videlicet, & temporalis. Vtrique processioni tribuitur missionis nomen, & quidem quod à quibusdam tribuatur Missionis nomen processioni æternæ filij testatur idem Magister *dist.* 15. §. *quod duobus modis dicitur filius mitti*. Quod tribuatur processioni æternæ Spiritus Sancti, habetur ex Grego. *homil.* 26. *in Euang.* vbi postquam de filio dixit *Eo ipso a patre filius mitti dicitur, quo à patre generatur*, subdit de Spiritu Sancto *eius missio ipsa processio est, qua de patre procedit, & filio.* Rursus quod tribuatur Missionis nomen processioni temporali, seu quod pro eodem sumantur processio temporalis, & missio, constat ex Beda qui vt refert Magister *dist.* 14. *precitata in homil. Dominica prima post Ascensionem* de temporali processione ita loquitur. *Cum gratia Spiritus Sancti detur hominibus profecto mittitur Spiritus à Patre, mittitur, & à filio: procedit à Patre, procedit & à filio, quia, & eius missio est ipsa processio.* Porrò licèt apud Sanctos Patres rarò admodum reperiatur in terminis nomen processionis temporalis, Missio tamen vtpote quæ ex infra dicendis essentialiter importat aliquid temporale melius exprimitur nomine processionis temporalis, quam nomine processionis æternæ simpliciter, non quod processionem æternam non includat, sed quod processioni æternæ aliquid temporale essentialiter superaddat, vt mox magis explico, Ideo sit

§. I.

Quid sit missio in diuinis?

2\. Missio in diuinis quid.

ASSERTVM: Missio in diuinis est processio vnius personæ ab alia in ordine ad aliquem terminum, seu effectum temporalem. In hac definitione duo continentur. Primum est, quod missio dicat essentialiter duplicem habitudinem, alteram ad principium processionis æternæ, alteram ad terminum temporalem. Secundum est, quod dicat principalius, & in recto habitudinem processionis æternæ, quæ in casu recto, & nominatiuo exprimitur, minus principaliter, & in obliquo habitudinem ad terminum temporalem, qui exprimitur in casu obliquo, & non nominatiuo. Quoad primum conueniunt omnes Theologi communissimè: nec quoad hoc affectas habet Magister *in* 1. *dist.* 15. §. *quod duobus modis dicitur filius mitti.* Vbi dicendo filium mitti, cum se in animas pias sic transfert, vt ab eis percipiatur ac cognoscatur indicat missionem esse solum specialem operationem personæ diuinæ in creatura impertinenter se habente processione æterna. Quoad secundum pro nostro Asserto stant D. Thomas *prima parte, quæst.* 43. *art.* 2. *ad* 3. Caietanus *eadem quæst. art.* 1. *&* 8. Ferrariensis 4. *contra gentes, cap.* 23. Ioan. à S. Thoma *prima parte, quæst. precitata, disp.* 17. *art.* 1. *num.* 15. Vasquez *disput.* 170. *c.* 2. aliique plures contra Scotum *in* 1. *dist.* 15. §. *videtur aliter*, *&* §. *secundum hoc*, Arriagam *prima parte, disputation.* 55. *sect.* 2. De Quiros *disp.* 69. *num.* 1. Marchinum *de Trinit. disp.* 57. aliosque nonnullos, qui propterea missionem aliter definiunt verbis importantibus in obliquo

Missio in diuinis aliter ab aliis definitur.

obliquo processionem æternam sic, Missio est temporalis apparitio personæ procedentis; vel est sanctificatio creaturæ per dona appropriata personis procedentibus.

3. Probatur assertum primò explicando definitionem. Dicitur *Processio vnius personæ ab alia*; quæ particulæ locum tenent quasi generis, communes enim sunt processioni æternæ, & temporali. Rectè autem poni processionem vnius personæ ab alia pro prædicato essentiali, & quasi genere proximo Missionis in diuinis, non solum habetur ex auctoritatibus partim iam præallatis, partim mox afferendis in sequenti probatione, & infra, verum etiam suadetur ratione D. Thomæ *prima parte, quæst. 43. art. 1. in C.* vbi habet in vniuersum per missionem ostendi processionem quandam missi à mittente, vel secundùm imperium, quomodo mittitur seruus à Domino; vel secundùm consilium quomodo mittitur Rex à consiliario; vel secundùm originem, quomodo dicuntur mitti, seu emitti flores ab arbore: addi potest vel secundum impulsum, quomodo emittuntur in scopum sagittæ à sagittario, at ex his procedendi modis facilè patet consideranti solum per originem poni posse processionem vnius diuinæ personæ ab alia in diuinis, ergo pro genere proximo missionis in diuinis rectè ponitur processio, quæ in diuinis absolutè vsurpata supponit pro origine, seu pro sola processione originis. Dicitur *in ordine ad aliquem terminum, seu effectum temporalem*, quibus particulis distinguitur missio in diuinis à purâ processione æterna, & ostenditur habitudo ad terminum, ad quem diuinæ personæ mittuntur de quo infra §. 4.

4.
Missio in diuinis importat principalius processionē æternam, quam effectum tēporalem.

Probatur assertum secundò ostendendo in definitione missionis rectè poni principalius, & in recto processionem; minus principaliter, & in obliquo terminum temporalem. Quod ostenditur primò ex D.Thoma *in precit. solutione ad 3.* dicente: *Missio includit processionem æternam, & aliquid addit, scilicet temporalem effectum*; id autem, quod includitur in missione tanquam alteri additum importatur minus principaliter, & in obliquo. Nec refert eundem Sanctum Doctorem *in 1. dist. 15. quæst. 1. art. 1. in C.* docere, quod ex consequenti importatur relatio originis in Missione, & principaliter ordo ad effectum: eodemque *articulo* ad Anibaldum iudicare veriorem opinionem dicentem missionem principalius significare quod essentiale est, scilicet nouum effectum in creatura. Non refert inquam, quia præter quod dici potest Angelicum *in præcitato loco summa* se retractasse respondent Thomistæ Sanctum Doctorem in locis contra nos allatis loqui de missione non secundùm se, sed secundùm denominationem, quam verè principalius recipit à termino temporali, à quo temporalis processio denominatur idque colligunt ex eo, quod in illo loco, & primo sententiarum ipsemet ait se loqui de missione consideratà in virtute vocabuli, excludit igitur missionem consideratam secundùm se simpliciter, & absolutè. Ostenditur secundò ex eo, quod missio tum ex genere suo, tum præsertim in diuinis primò, & principaliter significat exitum missi à mittente, at huiusmodi exitus in diuinis non potest esse aliud, quàm processio, solum enim secundùm processionem datur in diuinis habitudo vnius ab alio, ergo missio in diuinis primariò, & principaliter significat processionem. Maior probatur ex D. Hieronymo *supra cap. 16.* Ezechielis *Quod coniunctum est, & in vno corpore copulatum, mitti non potest* ex Io. 16. *Exiui à Patre, & veni in mundum*, vbi venire in mundum, quod explicatur principaliter per exire à Patre mitti est iuxta Hilarium *lib. 9.* in explicatione allatis Textus, & Augustinum *lib. 2. de Trinitate cap. 5.* ergo missio tum ex genere suo, tum præsertim in diuinis primariò, & principaliter significat exitum. 5.

6.
Prædicata etiam conuenientia Deo ex tempore nō importāt principaliter, & in recto quid creatū.

Ostenditur tertiò ex eo, quod alia prædicata diuina conuenientia Deo quodammodo in tempore, licet denominationem sumant à termino, & effectu temporali, tamen principalius, & in recto important aliquid æternum, & Deo intrinsecum vt exemplificari potest in creatione, & conseruatione, Dominio creaturarum, &c. ergo similiter missio, licet sit temporalis, & vt talis denominetur à termino, & effectu temporali, adhuc debet principalius, & in recto importare aliquid æternum, ac Deo intrinsecum, scilicet processionem originis. Ex quo patet obiter cur, licet principium processionis se habeat vt terminus à quo, effectus temporalis vt terminus ad quem missionis, adhuc tamen iste minus principaliter, & in obliquo importetur. Enimverò quod terminus ad quem sit terminus specificatiuus, & importetur principalius non verificatur in ordine ad prædicata diuina, quæ quidquid ad extra respiciunt, respiciunt connotatiuè solùm, & secundariò; non specificatiuè, & primariò.

7.
Importari in obliquo nō est importari materialiter.

Ex dictis habes aliud esse importari principaliter, & in recto; aliud importari essentialiter, & formaliter; nec ex eo quod dicamus habitudinem ad terminum temporalem minus principaliter, & in obliquo à missione importari sequitur talem habitudinem essentialiter, & formaliter missioni non competere, ex quo fieret vitiosam esse assertam definitionem vt potè continentem prædicatum aliquod materialiter, & non essentialiter se habens ad definitum. Ita igitur negamus habitudinem ad terminum temporalem importari à missione in recto, vt simul affirmemus importari formaliter, & essentialiter: sicuti etiam ab hoc concreto album v. g. importatur formaliter, & essentialiter albedo; quamvis in obliquo, non in recto importetur.

§. II.

§. II.

Quotuplex sit Missio in diuinis?

8. ASSERTVM: Missio vniuersalissimè accepta diuiditur in propriam, & in impropriam. Missio propria subdiuiditur potissimùm in actiuam, & passiuam: Visibilem, & inuisibilem.

Missio alia propria, alia impropria.

Probatur, & explicatur: Vltra missionem propriam supra definitam solet aliquando missionis nomen à Theologis, & nonnullis Sanctis Patribus tribui aut processioni æternæ secundùm se vt supra tetigimus, aut effectui temporali manifestatiuo personæ procedentis, qui effectus, sicuti est à tota Trinitate; ita Missio sic accepta à tota Trinitate fit, & in hoc sensu Augustinus 2. *de Trinitate*, *cap.* 5. admittit filium missum à Spiritu sancto, à se ipso: Admittenda est igitur Missio impropria vltra missionem propriam. Hæc autem, sicuti ex supradictis importat tum processionem æternam, tum terminum temporalem, ita rectè subdiuiditur in actiuam, & passiuam; quæ est diuisio ipsi conueniens ratione processionis æternæ: in visibilem, & inuisibilem, quæ est diuisio ipsi conueniens ratione termini temporalis. Missio actiua importat processionem, seu originem actiuam in ordine ad terminum temporalem. Missio passiua importat processionem, seu originem passiuam in ordine ad eumdem terminum, & huic solet simpliciter tribui nomen missionis. Missio visibilis est processio vnius personæ ab alia in ordine ad terminum temporalem interueniente signo sensibili manifestatiuo personæ quæ procedit, & mittitur: huiusmodi signum sensibile, licet quandoque sub alium sensum à visu cadat, adeóque vniuersaliter hæc missio dici possit sensibilis, quia tamen visus est principalior, & frequentior sensus, sub quem tale signum cadit, non incongruè talis missio denominatur visibilis. Missio inuisibilis est processio vnius personæ ab alia in ordine ad sanctificationem creaturæ rationalis per donum inuisibilis gratiæ.

Alia actiua, alia passiua in ordine.

Alia visibilis, alia inuisibilis.

9. Istæ duæ missionis species potissimæ sunt in præsenti, ideò vt magis constet quid vtraque sit, placet in vniuersum cum Io. à S. Thoma *prima parte*, *quæstion.* 43. *disputatione* 17. *articulo* 2. *numero* 3. præmittere tria, in quibus ambæ istæ missiones ad inuicem conueniunt, tria item, in quibus ambæ ab inuicem differunt.

10. Conueniunt primò in eo, quod ambæ fiunt ad specialem manifestationem personæ diuinæ, & processionis eius. Differunt in eo, quod talis manifestatio in missione visibili fit modo externo, materiali, & sensibili. In missione inuisibili fit modo interno, spirituali, & insensibili.

Conuenientiæ, & disconuenientiæ inter missionem visibilē & missionē inuisibilem.

11. Conueniunt secundò in eo, quod per ambas habetur specialis communicatio diuinarum personarum ad creaturam, ad quam fit missio. Differunt in eo, quod talis communicatio in missione visibili est quasi passiua, qua persona missa transfert se ad creaturam, in qua visibiliter apparet. In missione inuisibili est quasi actiua, quia diuinæ personæ transferunt, vt ita dicam, creaturam ad se ipsas, eleuando illam ad esse diuinum, & ad participationem diuinæ naturæ.

Conueniunt tertiò in eo, quod ambæ ordinantur ad sanctificationem creaturæ rationalis: Differunt in eo, quod missio visibilis ordinatur ad talem sanctificationem tanquam signum sanctitatis, quæ vel de facto ponatur, vel antecedenter posita sit. Missio inuisibilis ad eamdem ordinatur, tanquam ad effectum, quem causat de præsenti, vnde illa dici potest repræsentatiua, & significatiua; ista missio causatiua, & inductiua sanctitatis. 12.

His vniuersaliter positis quoad vtramque missionem in communi, progrediendum est ad considerationem eorum, quæ spectare possunt ad quamlibet singillatim, & in particulari. Ideò sit

§. III.

De Missione visibili: Quotuplex sit: & an esse possit sine Missione inuisibili?

ASSERTVM I. Missio visibilis duplex est: altera est ad repræsentari simul, & subsistere in natura sensibili: altera solùm ad repræsentari: illa facta est tantùm in secunda persona, & tantùm semel: ista facta est in tertia persona, & pluries. Est assertum communissimum, quamvis ex parte sit contra Tertullianum *lib. de carne Christi*, *cap.* 3. existimantem Spiritum sanctum hypostaticè assumpsisse columbam, in qua apparuit. Videtur etiam esse ex parte contra Cordubam *lib.* 1. *quæstione* 41. vbi videtur docere nullam factam esse missionem visibilem conuenientem propriè soli Spiritui sancto, & non simul filio; si tamen, vt notat Auersa *prima parte*, *quæst.* 43. *sect.* 4. Corduba sic loquens non considerat in missione visibili rationem signi ad significatum, contra ipsum in re nihil asserimus. 13.

Missio visibilis alia est ad subsistendum, alia ad repræsentandum tantùm.

Probatur, & explicatur: Missio visibilis secundæ personæ facta ad repræsentari simul, & subsistere in natura sensibili exprimitur ad Gal. 4. *Vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere.* Io. 3. *Non misit Deus filium suum in mundū vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus.* Quod hæc missio secūdæ personæ factæ ex muliere, vt mundus saluetur, sit facta ad repræsentari simul, & subsistere, fusè traditur in libris de Incarnatione. Quod sit facta tantùm in secunda persona probatur ex eo, 14.

Missio visibilis secundæ personæ qualis?

quod Spiritus sanctus non assumpserit hypostaticè vllam ex iis formis, sub quibus sensibiliter missus est, dicente Augustino *lib. 2. de Trinitate, cap. 7. Illa forma serui inhæsit ad vnitatem personæ, illæ verò corporales species ad demonstrandum, quod opus fuit, ad tempus apparuerunt, & esse posteà destiterunt.* Rationem assignat D. Thomas *prima parte, quæst. 43. artic. 7. ad 4.* dicens: *Neque oportuit, quod creatura visibilis ad hoc formata, esset assumpta à Spiritu sancto in vnitatem personæ, cum non assumeretur ad aliquid agendum, sed ad indicandum tantum, & propter hoc etiam non oportuit, quod duraret.* Quod sit facta tantùm semel, conuincitur ex eo, quod secunda persona diuina nec plures naturas, nec eamdem naturam pluries hypostaticè assumpsit: & licet consurgat aliqua ratio dubitandi ex Sacramento Eucharistiæ, in quo præsentias suas secunda persona Incarnata plurificat, nihilominùs huiusmodi pluralitas præsentiarum, nec hypostaticas vniones, nec secundæ personæ missiones plurificat, quia sub huiusmodi pluribus, diuersisque præsentiis, persona Verbi est in humanitate vno, eodemque modo, vnà, eâdemque vnione; & per consecrationem sicuti humanitas, non diuinitas, acquirit nouum modum existendi; ita ad Sacramentum Eucharisticum Christus, ad summum vt homo, non vt persona diuina est, mittitur. De quo latiùs In. à S. Thoma *prima parte, quæstione 43. disputatione 17. articul. 2. numero 17.*

In Eucharistia non fit specialis missio personæ diuinæ.

15. Missio visibilis tertiæ personæ facta ad repræsentari tantùm, non ad subsistere in re sensibili, exprimitur primò sub specie columbæ in Christi Baptismo Matth. 3. *Et vidit Spiritum Dei descendentem, sicut columbam.* Secundò sub specie nubis lucidæ in Christi transfiguratione. Matth. 17. *Ecce nubes lucida obumbrauit eos*, de qua nube canit Ecclesia in officio Transfigurationis: *In splendenti nube Spiritus sanctus visus est.* Tertiò sub specie flatus à Christo emissi in Discipulos post Resurrectionem Io. 20. *Insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum.* Quartò sub specie vehementis sonitus, & linguarum dispartitarum, tanquam ignis, in die Pentecostes Act. 2. *Et factus est repente de Cælo sonus, tanquam aduenientis Spiritus vehementis, &c. & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, & repleti sunt omnes Spiritu sancto.* Ex hac enumeratione missionum visibilium Spiritus sancti per se patet, quod missio visibilis in tertia persona facta sit pluries: additâ deinde auctoritate D. Augustini, & ratione D. Thomæ supra allatâ patet etiam, quod facta sit ad repræsentari solùm, non ad subsistere.

Missio visibilis tertiæ personæ qualis & quotuplex.

16. Ex his habetur missionem visibilem secundæ personæ solo numero excedi à missione tertiæ personæ; excedi verò missionem visibilem tertiæ personæ in pluribus aliis prærogatiuis. Exceditur numero missio visibilis secundæ personæ, quia vnica est; cum ex alia parte missio visibilis tertiæ personæ enumerata sit quadruplex. Exceditur in aliis prærogatiuis missio visibilis tertiæ personæ. Exceditur primò quoad tempus, quia missio visibilis Verbi in carne assumpta præcessit quamlibet missionem visibilem Spiritus sancti fuit facta in Christi baptismo, adeóque supponendo Christum supposuit missionem visibilem Verbi. Neque dici potest aliquam aliam Spiritus sancti visibilem missionem ante Christi aduentum factam fuisse Patribus aut Prophetis veteris legis. Dici inquam non potest, quia nusquam in veteri testamento legitur talis aliqua missio, è contra oppositum habetur Io. 7. *Nondum Spiritus erat datus* (idest missus visibiliter) *quia Iesus nondum erat clarificatus*, & vt loquitur D. Thoma *prima parte, quæst. 43. articul. 7. ad 6. Ad Patres veteris testamenti missio visibilis Spiritus sancti fieri non debuit, quia prius debuit perfici missio visibilis filij, quàm Spiritus sancti, cum Spiritus sanctus manifestet filium, sicut Filius Patrem.*

Missio visibilis secundæ, & tertiæ personæ in quibus se excedant.

In lege veteri nulla facta est missio visibilis diuinæ personæ.

Exceditur secundò quoad durationem, quia missio visibilis Verbi in carne assumptâ est permanens, & æterna à parte post: Missiones visibiles Spiritus sancti fuerunt transeuntes, & exiguo duraturæ tempore, cuius rei rationem ea Sancto Doctore iam retulimus. 17.

Exceditur tertiò quoad naturam sensibilem diuinæ personæ repræsentatiuam; quia missio Verbi facta est in natura rationali: Missiones Spiritus sancti factæ sunt in rebus, seu naturis sensibilibus irrationalibus. Vbi aduerte aliud esse loqui de creatura ad quam fit missio, hæc enim respectu cuiuscumque missionis debet esse creatura rationalis; aliud de creatura, in qua, seu sub qua fit missio, & hæc de facto respectu missionum visibilium Spiritus sancti, fuit irrationalis eo, quod huiusmodi missiones factæ fuerint tantùm, vt Spiritus sanctus in talibus creaturis repræsentaretur, non vt in iisdem operaretur. 18.

Creatura ad quam fit, nô creatura, in qua fit missio, semper est rationalis.

Exceditur quartò quoad modum existendi in eadem natura sensibili, quia Verbum ratione suæ missionis visibilis est in natura sensibili per vnionem substantialem, tanquam suppositum in natura: Spiritus sanctus ex vi suarum missionum est in rebus sensibilibus per simplicem coëxistentiam tanquam significatum in signo, tanquam repræsentatum in repræsentante. Vbi aduerte differre inter se esse repræsentatiuè in aliquo, & ab aliquo, tanquam præsens, & ipsi coëxistens repræsentari. Primo modo in imagine pictâ, vel sculptâ est exemplar, secundo modo est Rex in Throno, à quo ita repræsentatur Regis maiestas, vt simul Rex in ipso realiter præsens existat. Esse in aliquo repræsentatiuè primo modo ad missionem visibilem non sufficit. 19.

Aliud est esse in aliquo repræsentatiuè, aliud esse in aliquo tanquam in repræsentante.

Exceditur quintò quoad veritatem rei sensi 20.

sensibilis, in qua missio fit, quia naturam humanam, in qua facta est missio Verbi, esse naturam humanam verè, & propriè extra omnem controuersiam est, & de fide; res autem sensibiles, in quibus factæ sunt missiones Spiritus sancti, licet certum sit fuisse res verè sensibiles, non imaginarias; incertum est vtrùm verè fuerint illæ ipsæ res, quæ apparuerunt, an talium rerum similitudines: Vtrùm Columba v. g. in Christi baptismo fuerit verum, & naturale animal, an aliqua materia in Columbæ similitudinem efformata. Vtrum ignis in die Pentecostes fuerit verum elementum, an aliquid aliud sensibile præferens ignis elementaris similitudinem. Pro quo videatur Syluius *prima parte, quæstione 43. artic. 7. circa finem.*

Incertū est an res, in quibus facta est missio Spiritus sancti, fuerint verè tales.

21. ASSERTVM II. Missio visibilis esse non potest sine inuisibili. Non est tamen necesse, quod semper fiat missio inuisibilis eodem tempore, quo fit missio visibilis. Ita D. Thomas *prima parte, quæstione 43. articul. 7. ad 6. in 1. distinct. 16. quæstione 1. articul. 1. ad 3. & artic. 2. ad 5.* Syluius *eodem articul. 7. primæ partis*, Auctor *eadem quæstione 43. sect. 4.* D. Bonauentura *eadem dist. 16. art. 1. quæst. 1.* aliique Theologi communissimè.

Missio visibilis nō potest esse sine inuisibili.

Probatur prima pars: Missio visibilis esse non potest sine aliqua sanctificatione creaturæ rationalis, sed sanctificatio creaturæ rationalis non fit sine missione inuisibili: ergo missio visibilis esse non potest sine inuisibili. Minor patebit ex infra dicendis de missione visibili. Maior probatur, quia ex infrà dicendis terminus, & effectus temporalis in ordine, ad quem fit omnis missio est sanctificatio creaturæ rationalis, & in ordine ad talem sanctificationem fit missio visibilis, tanquam signum ipsius: esset autem signum falsum, & fictitium, si poneretur sine re significatâ, si esset sine omni sanctificatione rationalis creaturæ.

22. Probatur secunda pars: Sufficienter saluatur, quod missio visibilis sit signum missionis inuisibilis per hoc, quod missio inuisibilis sit facta tempore antecedente, & sanctificatio per missionem inuisibilem inducta perseueret, ergo non est necesse, quod semper fiat missio inuisibilis eodem tempore, &c. Confirmatur ex missione visibilis Spiritus sancti ad Christum in baptismo, cum qua missione nulla fuit facta tempore baptismi missio inuisibilis; cum Christus nullam nouam sanctitatem tempore baptismi acquisierit; fuit igitur talis missio visibilis signum missionis inuisibilis, & sanctificationis factæ antecedenter tempore Conceptionis: Neque dicas posse etiam sustineri, quod in Christi baptismo facta sit missio inuisibilis ad Ioannem Baptistam, licet non ad Christum ipsum, sicque semper cum missione visibili fieri missionem inuisibilem, vel ad eamdem, vel ad aliam personam. Contra enim, quidquid cum aliis nonnullis sentiat Valentia *prima parte, disput. 2. quæst. 17. punct. 4.* Nec certum est in Christi baptismo Io. Baptistam fuisse auctum nouis donis gratiæ sanctificantis: Nec per se spectat ad rationem missionis visibilis significare sanctificationem alterius personæ; non debet igitur in ordine ad sanctificationem alterius personæ explicari connexio missionis visibilis cum inuisibili.

Contenta tamen est missione inuisibili antecedenter facta.

Dubitatur hîc vtrùm haberi possit missio visibilis in ordine ad sanctificationem, missionémque inuisibilem faciendam subsequenter, sicuti ex mox dictis haberi potest in ordine ad sanctificationem, missionémque inuisibilem factam antecedenter. 23.
Respondetur negatiuè ratio est, quia, vt habet D. Thomas *in 1. distinct. 16. quæstione 1. ad 3. Omnes, ad quos missio visibilis facta est, gratiam habent*, & in modo significandi gratiam differunt Sacramenta à missione, quod Sacramenta significent gratiam vt causandam, missio significet gratiam, vt existentem: at in ordine ad significationem futuram, & subsequenter faciendam, non habetur gratia de præsenti, nec significari potest vt existens, sicuti tamen habetur gratia de præsenti, & significatur vt existens suppositâ sanctificatione antecedenter factâ, & non deperditâ (si sanctificatio antecedenter facta non perseuerat, neque in ordine ad ipsam fieri potest missio visibilis) ergo in ordine ad sanctificationem subsequenter faciendam haberi non potest missio visibilis, licet haberi possit in ordine ad sanctificationem factam antecedenter. Neque obstat, quod missio visibilis Verbi videatur facta in ordine ad sanctificationem non solùm tunc præsentem, & factam, tum in humanitate assumptâ, tum in Deiparâ, aliisque nonnullis sanctis hominibus tempore Incarnationis existentibus. Verùm etiam in ordine ad sanctificationem futuram, & faciendam decursu temporis in toto humano genere. Non obstat inquam, quia sanctificatio futura, & facienda in toto humano genere, erat radicaliter, & moraliter, idest tanquam in radice, & causâ meritoriâ præsens in humanitate assumptâ, propterea missio Verbi etiam sanctitatem faciendam significabat, vt præsentem. Deinde satis est, quod sit præsens sanctitas primariò, & principaliter per missionem significata, sanctitas autem primariò, & principaliter significata per missionem visibilem Verbi fuit sanctitas humanitatis assumptæ, quæ vtique fuit præsens, quando visibilis missio Verbi facta est. 24.

Non sic subsequenter facienda.

§. IV.

§. IV.

De miſſione inuiſibili : Per quænam dona fiat, & quamnam diuinarum perſonarum præſentiam inferat?

25. Per dona naturalia nō fit miſſio inuiſibilis.

ASSERTVM I. Per collationem donorum naturalium non fit miſſio inuiſibilis diuinarum perſonarum. Ita D. Thomas *in 1. diſt. 15. quæſt. 5. art. 1. 1. part. q. 43. art. 3. & 6.* cæteríque Theologi adeò cómuniter, vt ab ipſis aſſerta veritas ſupponatur potiùs, quàm probetur. Contra Durandum *in 1. diſtinct. 14. quæſtione 3.* docentem perſonam diuinam tripliciter mitti ad creaturam rationalem; imperfectè per dona naturæ, perfectè per dona gratiæ, perfectiſſimè per dona gloriæ.

Probatur per collationem donorum naturalium perſonæ diuinæ non habent vllum ſpecialem modum exiſtendi in creatura diuerſum à modo exiſtendi per immenſitatem, ergo per talem collationem non fit miſſio inuiſibilis; Conſequentia patebit *ex vltimo aſſerto huius* §. vbi probabitur non poſſe perſonas diuinas mitti, niſi acquirant ſpecialem modum exiſtendi, &c. Antecedens probatur: Dona naturalia ſpectant, vel ad primam rerum productionem, vel ad ipſarum conſeruationem; per prima non habent diuinæ perſonæ vllum ſpecialem modum exiſtendi, quia modus ſpecialis exiſtendi diuerſus à modo exiſtendi per immenſitatem ſupponit modum exiſtendi communem ex vi immenſitatis; hic quippè eſt eſſentialiter primus modus, quo Deus in creatura exiſtit, at exiſtentia, quam Deus habet in rebus per primam ipſarum productionem non ſupponit in iiſdem rebus aliam Dei exiſtentiam, & eſt primus modus, quo Deus in ipſis exiſtit, ergo. Per ſecunda item non habent diuinæ perſonæ ſpecialem modum exiſtendi, quia modus exiſtendi per conſeruationem non eſt diuerſus à modo exiſtendi per primam productionem, ſicuti actio conſeruatiua non eſt diuerſa à primò productiua, ergo.

26. Dices inter dona naturalia creaturæ rationalis recenſeri naturalem cognitionem, & naturalem amorem, quibus in Deum, tanquam in vltimum finem naturalem rationalis creatura conuertitur, ſed ex vi naturalis cognitionis, & naturalis amoris, perſonæ diuinæ habent ſpecialem modum exiſtendi in creatura rationali, exiſtunt ſcilicet in ipſa, tanquam obiectum cognitum, & amatum, in cognoſcente, & amante; non præcisè tanquam principium producens, & conſeruans in effectu producto, & conſeruato: facit ad rem in præſenti auctoritas D. Thomæ *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. artic. 1. in C.* dicentis: *Sicut in exitu rerum à principio dicitur bonitas diuina in creaturas procedere, in quantum repræſentatur à creatura per ſimilitudinem bonitatis diuinæ in ipſa recepta; ita in reductione rationalis creaturæ in Deum intelligitur proceſſio diuinæ perſonæ, quæ & miſſio dicitur.* At per cognitionem, & amorem naturalem Dei habetur reductio creaturæ rationalis in Deum; ergo per hanc habetur miſſio, licèt per exitum à Deo, tanquam à principio, per dona ſcilicet productionis, & conſeruationis, aliaque huiuſmodi communia creaturis etiam irrationalibus miſſio non habeatur. Sed contra rectè docet Io. à S. Thoma *prima parte, quæſtione 43. diſputat. 17. articul. 2. numero 2.* conuerſionem hominis ad Deum, vt finem naturalem cognitum, & amatum non ſufficere ad miſſionem diuinarum perſonarum ob duplicem rationem: Prima eſt, quia per cognitionem, amoremque naturalem, attingitur Deus præcisè, vt vnus, nec manifeſtatur aliquid proprium diuinarum perſonarum, & ſpectans ad Deum vt Trinum; perſonæ autem diuinæ non mittuntur niſi per effectus, per quos manifeſtantur ſecundùm aliquid ipſarum proprium. Secunda eſt, quia per cognitionem amorémque naturalem, ſi quæ habetur ſpecialis præſentia Dei eſt præſentia obiectiua tantùm, & intentionalis, non entitatiua, & phyſica, qualis requiritur ad miſſionem. Auctoritas relata ex Sancto Doctore non procedit de quacumque reductione creaturæ rationalis in Deum, ſed tantùm de illa, per quam attingitur Deus vt Trinus, & efficitur ſimilitudo ad propria perſonarum, ſicuti explicat ipſemet Sanctus Doctor ibidem: talis autem non eſt conuerſio, ſeu reductio creaturæ rationalis ad Deum per cognitionem, & amorem naturalem. 27. Licet talium donorū nomine veniat etiam cognitio, & amor naturalis.

ASSERTVM II. Per collationem donorum ſupernaturalium aliorum à dono gratiæ gratum facientis, ſeu ſanctificantis non fit miſſio inuiſibilis diuinarum perſonarum. Ita D. Thomas *locis præcitatis in ſuperiori aſſerto*, D. Thomam ſequuntur Thomiſtæ communiter, alijque Theologi ferè omnes contra nonnullos, quos ex recentioribus ſequitur Arriaga *prima parte, diſp. 55. ſect. 4. num. 12.* 28. Per dona ſupernaturalia diuerſa à gratia grati faciente non fit miſſio inuiſibilis.

Probatur: Alia dona ſupernaturalia à dono gratiæ ſanctificantis ſunt fides, & ſpes non formatæ, gratiæ gratis datæ, ſupernaturales illuſtrationes, auxilia actualia ſupernaturalia, aliaque huiuſmodi; ſed per collationem horum donorum præcisè non fit miſſio inuiſibilis diuinarum perſonarum, ergo per collationem donorum ſupernaturalium aliorum, &c. minor probatur: Diuinæ perſonæ non acquirunt ſpecialem modum exiſtendi in creatura, cui fit collatio horum donorum præcisè, ergo per collationem horum donorum præcisè non fit miſſio, &c. Antecedens probatur: Creatura, cui fit collatio talium donorum præcisè quandiu

quandiu caret dono gratiæ sanctificantis habet Deum auersum, & inimicum; inimicitia autem inter Deum, & creaturam facit Deum à creatura abesse, nec sinit eumdem creaturæ specialiter inesse, *ex Prouerb.* enim 15. *Longè est ab impiis Dominus.* Sap. 1. *In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Deinde ex infrà dicendis specialis modus existendi in creatura ex vi missionis est per vnionem amicitiæ; vnio autem amicitiæ inter Deum, & creaturam non habetur per alia dona à gratia, ergo personæ diuinæ non acquirunt nouum modum existendi in creatura, cui fit collatio horum donorum præcisè.

29. Dices, qui haberet actum dilectionis, aut visionis Dei sine gratia habituali esset iustus, sanctus, & amicus, ergo ad ipsum fieret missio inuisibilis diuinarum personarũ, ergo per aliquod aliud donum à gratia habituali fieri potest missio inuisibilis diuinarum personarum. Sed contra, verùm qui haberet actum dilectionis Dei, aut visionis sine gratia habituali esset iustus, sanctus; & amicus simpliciter, an secundùm quid tantùm, non est controuersia spectans ad præsens institutum: quantùm ad rem nostram attinet dico, quod si per tales actus esset sanctus, & amicus solùm inchoatiuè, & secundùm quid, solùm etiam inchoatiuè, & secundùm quid fieret ad ipsum missio diuinarum personarum; admittitur verò sine gratia sanctificante missio secundùm quid etiam à D. Thoma *prima parte, quæstione* 43. *artic.* 3. *ad* 4. *in* 1. *dist.* 14. *quæstione* 2. *artic.* 2. *ad* 1. si esset simpliciter sanctus, & amicus Dei, fieret quidem ad ipsum missio simpliciter, & actus illi sanctificando simpliciter æquiualerent gratiæ habituali, sicque missio non fieret omninò sine gratia habituali; quia fieret ad creaturam, cui inest gratia habitualis æquiualenter, quamvis non formaliter. Idem dici potest de dono maternitatis Deiparæ, si supponatur non habere comitem formam habitualis gratiæ.

Nisi talia dona gratiæ habituali gratum facienti æquiualeant.

30. Assertum III. Per quamlibet collationem gratiæ gratum facientis siue primæ, siue secundæ fit missio inuisibilis diuinarum personarum. Quoad collationem secundæ gratiæ, seu augmenti contradicunt aliqui; nihilominùs etiam quoad hanc partem traditur in terminis asserta veritas à D. Thoma *prima parte, quæst.* 43. *articul.* 6. *ad* 2. *&* 3.

Per quamlibet collationem gratiæ habitualis fit missio inuisibilis.

Probatur primò ex Scriptura Io. 14. *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus* Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* 1. Ioan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Quibus in locis ostenditur habentem charitatem, & amicitiam Dei, habere Spiritum sanctum sibi specialiter datum, Deum specialiter sibi inexistentem, & immanentem; at amicitia Dei per gratiam habetur, & charitas vel est à gratia indistincta, vel est indiuisa comes gratiæ, ergo per gratiam habetur specialis inexistentia diuinarum personarum, & per consequens per gratiæ collationem fit inuisibilis diuinarum personarum missio.

Probatur secundò ratione: Per quamlibet gratiæ collationem habetur specialis modus existendi diuinarum personarum in creatura rationali, habetur item specialis manifestatio earumdem personarum secundùm prædicata ipsarum propria, ergo per quamlibet gratiæ (subintellige gratum facientis) collationem fit missio inuisibilis. Probatur antecedens quoad primam partem. Per quamlibet gratiæ collationem acquiritur vnio amicitiæ cum Deo, sed in tali vnione amicitiæ ex infrà dicendis consistit specialis modus existendi requisitus ad missionem, ergo. Probatur idem antecedens quoad secundam partem: Ad quamlibet gratiæ collationem consequuntur dona tum illuminantia mentem, tum inflammantia affectum, sed illa, quia ad intellectum spectant, appropriantur Verbo, & prædicata ipsius propria, processionémque ipsius ab intellectu notionali manifestant; ista, quia spectant ad voluntatem, appropriantur Spiritui sancto, & manifestant prædicata ipsius propria, processionémque ipsius à voluntate notionali; ergo per collationem gratiæ habetur specialis manifestatio, &c. Maior constat ex eo, quod gratia habitualis est radix omnium donorum supernaturalium. Colligitur etiam ea D. Thoma *prima parte, quæst.* 43. *articul.* 5. *ad* 3. dicente: *Communicant duæ missiones in radice gratiæ, sed distinguuntur in effectibus gratiæ, qui sunt illuminatio intellectus, & inflammatio affectus.* 31.

Quomodo per collationem gratiæ manifestetur Verbum, & Spiritus sanctus secundùm propria.

Probatur tertiò, specialiter, quod fiat inuisibilis missio etiam per collationem secundæ gratiæ, seu per gratiæ augmentum. Fit inuisibilis missio ad creaturam rationalem etiam iam sanctificatam, & existentem in gratia; sed tali creaturæ conferri potest solùm secunda gratia, & augmentum, ergo fit inuisibilis missio etiam per collationem secundæ gratiæ, seu per gratiæ augmentum. Probatur maior tum in Beata Virgine, cui in Conceptione facta est inuisibilis Missio, testante Angelo Luc. 1. Spiritus sancti superventionem, quæ vtique sine missione non est, & tamen Beata Virgo erat iam sanctificata, & in gratia, tum in Apostolis, qui iam erant sancti, & in gratia quando ad ipsos in die Pentecostes facta est visibilis missio Spiritus sancti; & missio inuisibilis eiusdem, & Verbi. Ratio est, quia quilibet nouus gradus gratiæ sanctificantis ponit nouum gradum amicitiæ Dei, & consequenter nouum gradum nouúmque titulum specialis vnionis, specialísque præsentiæ diuinarum personarum. Huic speciali præsentiæ per accidens est inuenire aliam similem præsentiam, sicuti per accidens est 32.

Quomodo etiã per gratiæ augmentum fiat inuisibilis missio.

gradus gratiæ alium ſimilem gratiæ gradum inuenire.

33. Dices, hoc modo probaretur per quodcumque minimum gratiæ augmentum fieri miſſionem inuiſibilem diuinarum perſonarum, hoc autem videtur tum parum congruum dignitati diuinarum perſonarum, quarum miſsio vileſceret, ſi leui titulo cuiuſcumque minimæ iuſtificationis de nouo fieret, tum parum conforme menti S. Doctoris *prima parte, quæſt. 43. art. 6. ad 2.* dicentis: *Secundùm illud augmentum gratiæ præcipuè miſſio inuiſibilis attenditur, quando aliquis proficit in aliquem nouum actum, vel nouum ſtatum gratiæ, vt puta, cum quis proficit in gratiam miraculorum, aut prophetiæ, vel in hoc, quod ex feruore charitatis exponit ſe martyrio, &c.* quibus verbis innuitur miſſionem viſibilem tantùm fieri in augmento gratiæ extenſiuo, quo ſcilicet acquiritur gratia diuerſæ rationis à prima in ordine ad aliquod opus arduum, & heroïcum.

34. Fit per gratiæ augmentum, etiam minimum.

Sed contra: Fateor per quodcumque minimum gratiæ augmentum attendi miſsionem inuiſibilem, & ſicuti non vileſcit dignitas gratiæ ex eo, quod per minutiora incrementa ſucceſsiuè infundatur, ita non vileſcit dignitas diuinarum perſonarum ex eo, quod in ordine ad huiuſmodi minutiora incrementa de nouo mittantur. Totus error eſt noſtræ phantaſiæ concipientis in miſsione defatigationem, & incommodum eius qui mittitur, D. Thomas *loco citato*, præmittit, & approbat verba Auguſtini 4. *de Trinitate, cap.* 20. indifferenter, & abſolutè docentis fieri miſsioné per quemcumqe profectum animæ in Deum, dum igitur ſubdit aliqua inſigniora, ſecundùm quæ præcipuè miſsio attenditur ly *præcipuè* comparatiuè, non excluſiuè ſumitur, & non negat, imò inſinuat fieri miſsionem etiam ſecundùm inteuſiua, ac minutiora gratiæ augmenta, ſed non ita præcipuè.

35. Vltra collationem donorum gratiæ infert ſpecialem præſentiam realem perſonæ miſſæ.

Assertvm IV. Miſsio inuiſibilis vltra collationem donorum gratiæ infert ſpecialem præſentiam realem perſonæ miſſæ in creatura rationali, cui fit miſsio, diuerſam à præſentia communi immenſitatis. Colligitur hoc aſſertum ex D. Thoma 1. *parte, quæſt.* 8. *art.* 3. *ad* 4. *& quæſt.* 43. *art.* 3. *in C.* 4. *contra Gentes, cap.* 18. *in* 1. ad Annibaldum *diſt.* 14. *quæſt. vnica, art.* 3. *in* 1. *diſt.* 37. *quæſt.* 1. *art.* 2. D. Thomam ſequuntur Io. à S. Thoma *prima parte, quæſt.* 43. *diſput.* 17. *art.* 3. Gonzalez 1. *parte, quæſt.* 8. *diſput.* 18. & vltra Thomiſtas communiter Suarez *lib.* 12. *de Trinitate, c.* 5. Marchinus *diſp.* 59. *prop.* 2. Lugus *lib.* 2. *diſputat.* 24. *cap.* 2. *num* 7. &c. Contra Vaſquez 1. *parte, quæſt* 8. *diſp.* 30. *cap* 3. Alarcon *tract.* 5. *de Trinitate, diſp.* 9. *cap.* 9. alioſque nonnullos docentes ex vi miſsionis inuiſibilis, & donorum gratiæ, non poni vllam ſpecialem præſentiam entitatiuam, & phyſicam diuinarum perſonarum, ſed ſolùm obiectiuam, & moralem: in quem dicendi modum propendent Auerſa *prima parte, quæſt.* 43. *ſect* 5. *in fine*, Arriaga *diſput.* 55. *ſect.* 5. *numero* 16. & tali dicendi modo exiſtimant hi Auctores ſaluari ſufficienter, quod perſonæ diuinæ donentur, & quod ipſorum opinio erroris labe non notetur à D. Thoma *prima parte, quæſt.* 43. *art.* 3. *in* 1. *argumento iunctâ eius ſolutione*; dum refert, tanquam errorem ſententiam dicentium, *Spiritum ſanctum non dari, ſed eius dona*, vnde plus, quàm par eſt, fauent noſtro aſſerto Lugus, & Marchinus, dum *locis præcitatis*, ſimpliciter, & abſolutè tradunt ſententiam oppoſitam à D. Thoma errorem vocari. Error quidem eſt dicere perſonas diuinas ſimul cum donis gratiæ non dari: at non videtur, quod error ſit dicere non eſſe neceſſariam ſpecialem præſentiam entitatiuam, & phyſicam diuinarum perſonarum in creatura, vt dicantur donari creaturæ, & ad creaturam mitti, in quo maximè conſiſtit ſententia oppoſita noſtro aſſerto: quod

Sentẽtia oppoſita non debet vocari error.

Probatur primò ex Scriptura Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis.* Vbi diſtinguit Apoſtolus donum charitatis infuſæ, ſeu gratiæ à dono Spiritus ſancti: dari igitur, & mitti Spiritum ſanctum, eſt aliquid vltra collationem gratiæ, infuſionem charitatis; eſt ſcilicet ſpecialis præſentia ipſius, &c. 1. Cor. 3. *Neſcitis, quia membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, & cap* 6. *Membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, quem habetis à Deo, qui in vobis eſt.* Quod de aliquo creato Dei dono ægrè poteſt intelligi; Deo enim, non alicui creato eius dono, templum erigitur; Spiritus ſancti perſona, non aliquod Spiritus ſancti creatum donum, in templo colitur. Membra igitur noſtra templum ſunt Spiritus ſancti per ſpecialem ipſius præſentiam: 1. Io. 4. *Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Io. 14. *Alium paraclitum dabit vobis vt maneat vobiſcum in æternum. &c. apud vos manebit, & in vobis erit &c. ſi quis diligit me &c. & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quibus in locis adeò eximia expreſsio permanentiæ, & exiſtentiæ diuinarum perſonarum in creatura, non poteſt non indicare ſpecialem aliquam ipſarum præſentiam. Poſſunt hæ Scripturæ auctoritates corroborari auctoritatibus Patrum, quarum nonnullas refert Syluius 1. *parte quæſt.* 43. *art.* 3. vbi etiam rectè aduertit D. Chryſoſtomum *tom.* 3. *homil.* 3. *de Spiritu ſancto*, dum ait: *Donum mitti, Spiritum autem non mitti*; nec eſſe exiſtimandum, *quod natura, vel perſona Spiritus ſancti detur, cum dicitur dari Spiritus ſanctus*, agere contra hæreticos, qui volebant Spiritum ſanctum mitti, & donari tanquam minorem Patre, ſicuti mittitur ſeruus à Domino, ſicuti donantur dona creata à Deo, conſequenter ſolùm negare Spiritum ſanctum mitti vt ſeruum, donari, vt donum creatum, & accidens inhærens. Cæterùm in ſenſu legitimo excludente inferioritatem mitti, & doni, reſpectu mittentis, & donantis, non intendit negare, quin perſona Spiritus ſancti ſecundùm ſe mittatur, & donetur, cum præſertim *homil.* 9. *in Epiſtol. ad Rom.* expreſsè

habeat

habeat : *Quod maximum erat donum, hoc dedit, non cælum, non terram, &c. Quid autem hoc est, Spiritum sanctum.*

37. Probatur secundò ratione : In missione inuisibili per collationem donorum gratiæ contrahitur perfecta amicitia inter personam diuinam missam, & creaturam, cui fit missio, sed talis perfecta amicitia infert præsentiam realem personæ diuinæ in creatura rationali diuersam à præsentia communi immensitatis, ergo missio inuisibilis vltra collationem donorum gratiæ, infert &c. Maior supponitur ex libris de gratia, & ab ipsismet aduersariis admittitur. Minor probatur : Amicitia perfecta ex genere suo postulat maiorem, quæ interesse potest inter ipsos amantes, vnionem, sed inter personam diuinam, & creaturã rationalem interesse potest vnio secundùm entitatem, realemque præsentiam, ergo perfecta amicitia inter personam diuinam missam, & creaturã, cui fit missio, infert præsentiam realẽ personæ diuinæ in creatura. Maior probatur, tum ex illo cõmuni proloquio : *Anima magis est vbi amat, quàm vbi animat.* Et licet in creaturis hoc verificetur solùm secundùm præsentiam affectiuam, non secundùm præsentiam entitatiuam ; id per accidens est, & ortum ex imperfectione creaturæ amantis, non volentis acquirere realem præsentiam in re amata, vnionemque entitatiuam cum ipsa ; tum ex D. Dionysio *cap 4. de diuin.nom.* dicente : *Amoris verbum vim habet faciendi vnum, & colligandi, præstantique modo res inter se miscendi*, item ex D. Augustino *lib. 8. de Trinitate, cap.* 10. *Quid est amor, nisi quadam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens amantem scilicet, & quod amatur.* Vbi per lý *copulans* indicat quodammodo Augustinus amorem Dei ad creaturas, per ly *copulare appetens* amorem creaturarum inter se, per ly *copulans*, vnionem realem, per ly *copulare appetens*, vnionem affectiuam.

Amicitia ex genere suo antẽdit vnionem non solùm affectiuam, sed maiorem, quàm potest inter amantes.

38. Dices Angelus potest habere realem, ac entitatiuam præsentiam tum in altero Angelo, tum in homine ; & tamen ex eo, quod vnus Angelus amet perfectè aut alterum Angelum, aut hominem non sequitur, quod constituat se alteri Angelo, aut homini realiter, & entitatiuè præsentem, ergo amor etiam perfectus non postulat entitatiuam vnionem, & realem præsentiam amantis in re amata, & per consequens ex perfecta amicitia inter Deum, & creaturam rationalem, cui gratia confertur, & missio fit ; non rectè probatur realis, & entitatiua præsentia diuinarum personarum in tali creatura. Sed contra : Ratio à priori, cur amor perfectus intendat vnionem, etiam entitatiuam, & realem præsentiam amantis in amato est, quia amor perfectus intendit maximam assimilationem amati, & per consequens maximam communicationem bonorum amantis ad ipsum : & quia ad propriorum bonorum communicationem sæpissimè necessaria est entitatiua amantis præsentia ; hanc amor intendit, quando necessaria est, vt amans bonum aliquod amato communicet. Sic Angeli custodes ex vi amoris, quo erga animas sibi demandatas afficiuntur, frequenter ad ipsas descendunt, seque ipsis entitatiuè præsentes constituunt, vt eisdem communicent aliquod bonum, quod in absentia communicare non possent, purà vt ad ipsos aliquid deferant, vt dæmones ab aliquo loco remoueant, vt easdem in Purgatorio cruciatas aut propriâ præsentiâ releuent, aut in Cœlum deferant, &c. Similiter vnus Angelus amicus alterius ex vi amicitiæ se ipsi entitatiuè præsentem constituit, quoties ad alicuius boni communicationem opus est, purà vt ipsum localiter moueat, vt consortet viribus, vt contra aliquo defendat, &c. Quia tamen entitatiua præsentia Angeli amantis quandoque aut paruin vtilis est amato ; imò minus vtilis, quàm eiusdem absentia, aut si vtilis est amato noxia est ipsi Angelo amanti, amicitia Angeli contenta est aliquando præsentiâ affectiuâ, nec semper constituit Angelum amantem entitatiuè præsentem rei amatæ. Diuersimodè res se habet in Deo, quem habere specialiter præsentem, intimè habitantem, & cognitione (vt loquitur Sanctus Doctor *in* 1. *distinction.* 14. *quæstione* 2. *articul.* 2. *ad* 3. & explicat egregiè Io. à S. Thoma *prima parte, quæstione* 43. *disputatione* 17. *articul.* 3. *numero* 12.) experimentali attactum, vt obiectum coniunctum, & principium intimè viuificans vitâ supernaturali, semper est ingens bonum creaturæ, semper item est sine ipsius Dei incommodo vllo, & detrimento.

Ratio à priori, cur Amor intendat vnionem etiam entitatiuam amantis cum amato.

Cur in Deo, non in creatura amante inferat semper talem vnionem.

39. Hinc ad instantiam dico amicitiam perfectam inferre entitatiuam præsentiam amantis, si hanc habere potest, quoties talis entitatiua præsentia amato multùm prodest, absque eo, quod amanti noceat, ideò non semper inferre talem entitatiuam præsentiam Angeli amantis, quia non semper prodest amato sine nocumento amantis ; semper verò inferre specialem entitatiuam præsentiam Dei amantis, quia hæc semper plurimùm prodest creaturæ amatæ absque vllo detrimento ipsius Dei. Sicque amicitia Dei semper inducit specialem præsentiam entitatiuam. Amicitia hominis semper contenta est præsentiâ affectiuâ. Amicitia Angeli, quando opus est, præsentiam entitatiuam inducit, sæpissimè tamen contenta est præsentiâ affectiuâ, & sicuti Angelus inter Deum, & hominem mediat ; ita amicitiâ Angeli mediat inter amicitiam Dei, & amicitiam hominis, modò vnam, modò alteram imitando.

Discrimen inter amicitiã Dei, Angeli, & hominis.

40. Doctrinâ mox traditâ de vnione entitatiuâ, & præsentiâ reali consequente ad amicitiam non solùm probata remanet specialis præsentia personæ missæ in creaturâ rationali, ad quam fit missio, verùm etiam explicatura remanet in quonam consistat talis specialis præsentia ; consistit scilicet in eo, quod diuina persona ratione amicitiæ exigentis communicationem bonorum inter amantem, & amatum, communicat propriam entitatem creaturæ, quam amat

Præsentia amicabilis in quo consistat?

præbendo ſe ipſi vt fruibilem; vt amatum, & cognitum exprimentali affectu, & experimentali notitiâ. Diſtinguitur hæc ſpecialis præſentia à præſentia immenſitatis, quia ſi per impoſſibile ſupponatur perſonam diuinam non eſſe immenſam per hoc præcisè, quod mitteretur inuiſibiliter ad creaturam, ſanctificaretque ipſam collatione habitualis gratiæ, fieret ipſi entitatiuè præſens, & ex vi amicitiæ in miſſione contractæ communicaret realem præſentiam propriæ entitatis.

41. Ex dictis habetur miſſionem inuiſibilem ex parte termini, ad quem fit, duo potiſſimum importare, nimirùm infuſionem habitualis gratiæ, & ſpecialem præſentiam entitatiuam diuinarum perſonarum: & licet Gregorius *in 1. diſt.14. quæſt.1. conc.3.* quem ex recentioribus ſequitur Arriaga *prima parte, diſput.55. ſect.5. num.14.* velit miſſionem inuiſibilem, quamvis fiat de facto ſecundùm dona gratiæ, de potentiâ tamen abſolutâ fieri poſſe ſine huiuſmodi donis per ſolam beneuolentiam extrinſecam Dei, ſicuti poteſt haberi per eamdem beneuolentiam extrinſecam de potentia abſoluta iuſtificatio abſque infuſione habitualis gratiæ. Alij Theologi communiter nequaquam etiam de potentiâ abſolutâ admittunt fieri poſſe inuiſibilem miſſionem per beneuolentiam Dei purè extrinſecam, idque propter duplicem rationem. Prima eſt, quia beneuolentia purè extrinſeca, etiam in ſententiâ admittente ipſam de potentiâ abſolutâ ſufficere ad iuſtificationem, non ſufficit ad veram, & perfectam amicitiam, conſequenter non ſufficit, vt perſona diuina habeat in creatura ſpecialem præſentiam, ratione cuius dici poſſit ad creaturam mitti. Secunda eſt quia per benuolentiam purè extrinſecam non habetur vllus effectus temporalis in creatura, & tamen temporalis effectus eſt de eſſentia, & definitione miſſionis.

Miſſio inuiſibilis nec etiam de potentia abſoluta poteſt fieri per beneuolentiam Dei pure extrinſecam.

42. Habetur inſuper terminum temporalem *ſuperiori* §. 1. poſitum in definitione miſſionis eſſe ſanctificationem creaturæ rationalis factam per infuſionem habitualis gratiæ, & ſpecialem præſentiam perſonæ miſſæ realiter in creatura inhabitantis: & iſti duo effectus ita ſe mutuò comitantur, vt nec poſſit gratia habitualis per modum formæ ſanctificantis (per modum inquam formæ ſanctificantis, vt excindam infuſionem gratiæ factibilem peccatori permanenti in peccato in ſententia admittente non repugnare de potentia abſoluta ſimultatem gratiæ habitualis, & lethalis culpæ) infundi, quin ponatur ſpecialis præſentia, & inhabitatio diuinarum perſonarum: Nec poſſit haberi hæc ſpecialis præſentia, ad quam fit miſſio; niſi conferatur gratia habitualis, aut in ſe ipſa formaliter, aut æquiualenter in aliquo alio dono habente vim ſanctificandi, cuiuſmodi eſt vnio hypoſtatica, & fortè etiam lumen gloriæ viſio Dei, &c.

Terminus miſſionis quinam ſit.

43. Habetur miſſionem inuiſibilem fieri poſſe ad ſolam creaturam rationalem; ſola quippè creatura rationalis eſt capax ſanctificationis, & amicitiæ; in ipſa ſola poteſt Deus habere præſentiam ſpecialem obiecti fruibilis, & experimentaliter tum cognoſcibilis, tum amabilis. Quia deinde *ex ſuperiori* §. 3. Miſſio viſibilis ſine inuiſibili eſſe non poteſt, conſequens eſt, quod etiam miſſio viſibilis, ad ſolam creaturam rationalem fiat: pro quo recole ex *eodem* §. 3. aliud eſſe loqui de creatura, ad quam; aliud de creatura, in qua, vel ſub qua, miſſio viſibilis fit de quo D. Thoma *in 1. diſtinction. 16. quæſtione 1. articulo 1. ad primum.*

Cur miſſio ſoli creaturæ rationali fiat.

---

§. V.

Quibuſnam perſonis diuinis, & à quibus conueniat mitti?

44. ASSERTVM I. Propriè loquendo, ſumendo ſcilicet tum miſſionem adæquatè, tum perſonam diuinâ, vt perſona diuina eſt; ſolis filio, & Spiritui ſancto, conuenit mitti: & quidem filio conuenit mitti à ſolo Patre; Spiritui ſancto à ſolis Patre, & filio. Ita Theologi communiſſimè cum D. Thoma *prima parte, quæſt.43. art.4. 5. & 8. in 1. diſt. 15. quæſt. 2. & 3.* Et licet nonnulli tum Theologi, tum Sancti Patres admittant perſonam diuinam mitti à totâ Trinitate aſſertæ veritati non aduerſantur, quia vel non loquuntur de perſona diuina, vt diuina, vel ſumunt miſſionem inadæquatè pro ſolo effectu temporali; quemadmodum conſtabit ex ſequenti aſſerto. Solùm aduerto eos, qui volunt effectum temporalem principalius in miſſione importari, connotatiuè verò, & minùs principaliter proceſſionem æternam ex eo, quod effectus temporalis à tota Trinitate fit, hic ſimpliciter, & & abſolutè docere, quod perſonæ, quæ mittuntur, à tota Trinitate mittuntur; ac non propterea ſentiunt à tota Trinitate eſſe miſſionem adæquatè acceptam, ideò à nobis in præſenti quoad rem non diſſident, quamvis diſſideant quoad modum loquendi, & quoad rationem principaliùs, à miſſione importatam, de qua *ſuperiori* §. 2. agebatur.

Mitti conuenit ſolis filio, & Spiritui ſancto.

45. Probatur primò ex Scriptura *Sap. 9.* de diuinâ ſapientiâ dicitur. *Mitte illam de cælis ſanctis tuis.* Verbum Incarnatum de ſe ipſo ait Io. 4. *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem eius, qui miſit me*: Io. 6. *Sicut miſit me viuens Pater*: Io. 20. *Sicut miſit me Pater.* Quibus in locis habetur filium mitti, & à ſolo Patre mitti: Io. 14. *Paraclitus Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo*: Io. 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre*: Ad Galat. 4. *Miſit Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra clamantem Abba Pater.* Quibus in locis habetur Spiritum ſanctum mitti, & dum ex parte mittentium fit mentio tum Patris,

tum filij, non ipsius Spiritus Sancti, indicatur ipsum à Patre, & filio, & ab ipsis solis mitti. Dum deinde neque his in locis, in quibus exprimitur mitti filium, & Spiritum Sanctum, neque alibi Scriptura indicat patrem mitti teste Augustino *libro* 2. *de Trinitate*, *cap.* 5. vbi ait: *Pater solus nusquam legitur missus*; habetur ex Scriptura sufficiens argumentum dicendi non tantum, quod Filius, & Spiritus Sanctus mittantur; verum etiam, quod mittantur ipsi soli, non Pater.

De patre nusquam legitur quod sit missus.

46. Probatur secundò ratione: Solis filio, & Spiritui Sancto conuenit procedere à solo Patre, Spiritui Sancto conuenit procedere à solis Patre, & filio, ergo propriè loquendo, sumendo scilicet, &c. solis filio, & Spiritui Sancto, conuenit mitti: & quidem filio, &c. Antecedens constat abundè ex superioribus libris: Consequentia probatur, tum ex supra assertâ, & explicatâ definitione missionis diuinæ, secundùm quam missio importat, & quidem principalius, ac in recto processionem passiuam personæ, quæ mittitur, tum ex ratione communissima cuiuscomque missionis, in qua omni, vt habet D. Thomas *distinct.* 15. *præcitata quæst.* 2. *art. vnico in C.* oportet, quod ponatur aliqua auctoritas alicuius ad ipsum missum, in diuinis autem non datur auctoritas, nisi secundum originem, & consequenter ei soli in diuinis conuenit mitti, cui conuenit habere ab alio originem, ab alio procedere; ergo sicuti solis filio, & Spiritui Sancto conuenit ab alio procedere, ita ipsis solis conuenit mitti, & quidem vt saluetur maior proportio processionis cum missione, filio à solo Patre, Spiritui Sancto à solis patre, & filio, conuenit mitti, sicuti filio à solo patre, Spiritui Sancto à solis patre, & filio, conuenit procedere.

In omni missione reperitur auctoritas.

47. Dices has vltimas particulas esse expressè contra D. Thom. *in opusc. primo contra errores Græcorum*, *cap.* 14. vbi ait: *In persona, quæ mittitur, requiritur, quod æternaliter ab aliâ personâ procedat, sed non est necesse, quod procedat æternaliter ab illa persona, à qua mittitur, sed sufficit, quod ab illa persona sit effectus, secundum quem mittitur.* Sed contra Sanctus Doctor loquitur de missione minus propriè, & inadæquatè acceptâ, vnde statim post verba relata subdit, & hoc dico secundùm modum, quo Augustinus loquitur *de missione*, loqui autem Augustinum de missione minus propriè acceptâ in sequenti asserto definietur. Interim aduerto iuxta mentem Sancti Doctoris *loco mox citato*, & alibi esse de ratione missionis etiam impropriæ, quod persona ab alia procedat, consequenter de patre neque etiam impropriè dici posse, quod mittatur. Et Corduba *libro primo*, *quæstionum Theologicarum quæstion.* 41. *ad* 3. cum dubitatione admittens posse dici patrem mittere se, vel mitti à se, merito ab Auersa *prima parte*, *quæst.* 43. *sect.* 2. reprehenditur, tanquam immeritò inuehens nouum modum loquendi.

Pater etiam impropriè non mittitur.

Assertum II. Minus propriè loquendo; sumendo scilicet aut missionem inadæquatè secundùm illud, quod minus principaliter importat, nimirum secundum effectum temporalem; aut personam diuinam vt factam hominem v. g. non vt persona diuina est: Filio, & Spiritui Sancto conuenit mitti à qualibet diuinâ personâ, etiam à se ipsis: Colligunt hoc assertum ex D. Ambrosio *libro tertio*, *de Spiritu Sancto cap.* 1. *&* 2. ex D. Augustino 2. *de Trinitate*, *cap.* 5. Magister *in primo*, *distinction.* 15: D. Thomas *eâdem distinction. quæst.* 3. *art.* 1. *&* 2. Estius *eâdem dist.* §. 2. Molina *prima parte*, *quæst.* 43. *art.* 8. Syluius *eodem articul. conc.* 2. aliique Theologi communissimè. 48.

Minus propriè filius, & Spiritus Sanctus mitti possunt à tota Trinitate.

Probatur, & explicatur: Effectus temporalis, ad quem fit missio, vt potè effectus ad extra est indiuisibiliter à tota Trinitate, adeóque à qualibet diuina persona, ergo sumendo missionem inadæquatè, & secundùm effectum temporalem, missio à qualibet diuinâ personâ fit. Persona, quæ mittitur à qualibet diuinâ personâ mittitur: Rursus in Verbo Incarnato, quamvis deitas sit accepta à solo Patre, humanitas tamen, vt potè quæ etiam ipsa est effectus ad extra, est indiuisibiliter producta, & accepta à tota Trinitate. Quamvis igitur persona Verbi, vt persona diuina, & secundum Deitatem, mitti possit à solo Patre, tamen vt est homo, & secundum humanitatem, à tota Trinitate, & à qualibet diuina persona potest mitti: eademque est ratio de Spiritu Sancto, cum etiam ipse possit naturam creatam assumere. Hac doctrinâ suppositâ facilè intelliguntur plures auctoritates. Isa. 48. *& nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius*, Isa. 61. *Spiritus Domini super me eo, quod vnxerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me.* Quæ verba licet possent fortè intelligi de ipsomet Propheta Isaia, congruentiùs intelliguntur de Verbo Incarnato, cum Christus Dominus Luc. 4. testetur in se impletam Scripturá ex Isa. 61. adductá. Cum item Concilium Toletanum XI. *in Confessione Fidei* id confirmet his verbis: *Missus tamen filius non solum à Patre, sed etiam à Spiritu Sancto missus esse credendus est in eo, quod per Prophetam dicitur: Et nunc Dominus misit me, & Spiritus eius, à semetipso quoque missus accipitur pro eo, quod inseparabilis non solum voluntas, sed operatio totius Sanctissimæ Trinitatis agnoscitur.* Eâdem doctrinâ suppositâ facilè conciliantur Sancti Patres quorum aliqui volunt Personam diuinam solum mitti à persona, à qua procedit, aliqui, vt retulimus *in secundo asserto* volunt mitti à tota Trinitate: Illi scilicet loquuntur de missione propriâ in sensu primi asserti: Isti de missione minus propriâ in sensu secundi asserti.

Explicatur duplex modus talis missionis minus propriæ.

Ex dictis habetur in Verbo Incarnato duplicem missionem distingui posse: Alteram, secundùm quam filius Dei nondum factus homo, & consideratus vt persona di- 49.

 uina,

In Verbo incarnato duplex missio distingui potest.

quinam, missus est ad assumendam humanitatem: alteram, secundum quam idem filius Dei iam factus homo, & consideratus vt homo, missus est ad prædicandum Euangelium, & exequendum vniuersum opus Redemptionis. Quoad vtramque missionem potest in aliquo sensu filius dici missus à tota Trinitate, maiori tamen iure dicitur missus à tota Trinitate quoad secundam quàm quoad primam missionem, quia quoad primam missionem missus est à tota Trinitate solùm secundum effectum temporalem, ad quem facta est missio: Quoad secundam missus est à tota Trinitate etiam secundùm naturam, secundùm quam missus est. Ideo dum absolutè dicitur filium Dei missum esse à tota Trinitate, aut à se ipso, aut à Spiritu Sancto congruentius intelligitur de missione ipsius, vt hominis, quàm de missione ipsius vt Dei considerata secundùm effectum temporalem, & inadæquatè.

Mittere impropriè latius patet, quàm mitti, non sic propriè.

Habetur insuper latè sumpto missionis nomine, prout missionem etiam minus propriam complectitur; latius patere in diuinis mittere, quàm mitti. Nam mittere saltem impropriè conuenit cuilibet personæ, non sic mitti, quod neque etiam impropriè conuenit Patri. Strictè verò sumpto missionis nomine pro solam missionem propriam significat; mittere, & mitti in diuinis æquè latè patent, quia sicuti non cuilibet personæ diuinæ conuenit mitti, ita nec cuilibet conuenit mittere, sed alicui conuenit mitti, & non mittere: alicui mittere, & non mitti: alicui mittere, & mitti: primum verificatur in Spiritu Sancto, secundum in patre, tertium in Spiritu Sancto.

§. VI.

Virùm mitti possit vna diuina persona sine alia?

50.
Vna persona nequit inuisibiliter mitti sine alia.

ASSERTVM: Ex personis diuinis, quibus conuenit mitti, nequit vna persona inuisibiliter mitti sine alia. Ita cum D. Thoma *in primo, dist. 15. quæst. 4. art 2. in C. prima parte, quæst. 43. art. 5. ad 3.* Valentia *disp. 1. quæst. 17. punct. 5.* Vasquez *disputation. 170. num. 10.* Lugus *libro secundo, disputation. 24. capit. 3. numer. 6.* aliique Theologi communissimè. Dixi ex personis, quibus conuenit mitti, & sensus est, nec personam filij sine persona Spiritus Sancti, nec Personam Spiritus Sancti sine Persona filij inuisibiliter mitti posse. Cæterùm, cùm pater mitti non possit, perspicuum est Filium, & Spiritum Sanctum, quoties mittuntur, mitti sine patre, aut potiùs sine missione Patris; ne dicendo absolutè sine Patre, videatur excludi à personis missis consortium Patris, quod tamen excludendum non est, quia pater simul cum personis missis habet specialem modum existendi, & inhabitandi in creatura rationali

Pater venit in creaturâ rationalem, ad quam fit missio.

ad quam fit missio, & in talem creaturam venit, licet ad ipsam non mittatur, vt patebit ex probatione asserti, & deducitur ex Io. 14. *ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Dixi inuisibiliter, quia visibiliter mitti vnam personam sine alia habetur *ex superiori §. 5.* Sic explicatum assertum

Probatur: Illud, quod importatur per missionem inuisibilem, nequit conuenire vni personæ, quin simul conueniat alteri ex personis, quæ mitti possunt; ergo ex personis, quæ mitti possunt, nequit vna persona mitti sine alia, idest quin mittatur alia. Consequentia patet, antecedens probatur: Per missionem Inuisibilem ex supradictis præsertim §. 1. & 4. duo importantur nimirum processio æterna, & terminus temporalis consistens in speciali præsentia, quam ratione amicitiæ consequentis infusionẽ gratiæ habitualis Persona missa acquirit in creatura, ad quam fit missio, sed tum processio æterna, tum specialis præsentia inducta vt amicitiæ, nequit conuenire vni personæ, quin simul conueniat alteri, vt quoad processionem æternam facilè constat ex eo, quod vtriusque personæ processio est maximè necessaria, & cum neutra persona possit non procedere, vtique etiam non potest procedere vna sine alia: quoad specialem præsentiam inductam vi amicitiæ probatur primò, quia amicitia ad quam consequitur talis præsentia nequit esse vnius personæ, non aliarum, ergo etiam ipsa specialis præsentia nequit esse vnius personæ, non aliarum. Antecedens probatur: Per amicitiam ad quam consequitur talis præsentia reddimur participes non alicuius solùm boni personalis, & proprij vnius personæ, sed bonorum communium omnibus personis; reddimur scilicet consortes diuinæ naturæ, acquirimus ius ad gloriam, & visionem omnium diuinarum personarum, ergo. Secundò quia specialis præsentia propria vnius personæ, non aliarum, non potest esse nisi præsentia personalitatis propriæ illius personæ, at non potest explicari quomodo sine vnione hypostatica diuina persona habere posit in creatura specialem præsentiam propriæ personalitatis absque eo, quod talem specialem præsentiam habeant aliæ personæ: Et tamen ex alia parte certum est ex vi missionis inuisibilis non poni vnionem hypostaticam inter aliquam diuinam personam, & creaturam, ad quam fit missio, ergo à primo ad vltimum tum specialis præsentia, tum æterna processio, vnico verbo illud omne, quod missio importat nequit conuenire vni personæ, quin simul conueniat alteri. 51.

Gratia reddit nos amicos omnium diuinarum personarū, non alicuius tantùm.

Dices ex D. Thoma *in primo, distinct. 15. question. 4. artic. 1. in C. sicut Spiritus Sanctus inuisibiliter procedit in mentem per donum amoris; ita filius per donum sapientiæ,* & ex Augustino 4. *de Trinitate, capit. 2. Verbum Dei tunc vnicuique mittitur, cum à quoquam cognoscitur, atque percipitur, quantum cognosci, & percipi potest pro captu, &c.* ergo 52.

ergo. Missio filij fit per donum sapientiæ, missio Spiritus Sancti per donum amoris, & specialis præsentia filij consequitur ea amicitiâ coniunctâ cum perfectione sapientiæ: Specialis præsentia Spiritus Sancti ex amicitiâ coniunctâ cum perfectione amoris, ergo sicuti potest quis esse feruens, & perfectus in amore, imperfectus, & hebes in sapientia, vel è contra, ita potest ad aliquem fieri missio Spiritus Sancti, non filij

53. vel è contra. Sed contra: In quâcumque missione simul cū gratia tum donum sapientiæ, tum donum amoris infunditur; propter regulam tamen generalem, qua perfectiones spectantes ad intellectum appropriantur filio, perfectiones verò spectantes ad voluntatem Spiritui Sancto: ille dicitur mitti per donum sapientiæ, iste per donum amoris appropriatè tamen potiùs, quàm propriè: propriè enim vterque mittitur per donum gratiæ, quæ est radix tum Sapientiæ, tum amoris; & si alicui sine gratia infunderetur donum sapientiæ, nulla in ipsum missio fieret: Si verò sine sapientia infunderetur gratia, adhuc in ipsum filius mitteretur. Per appropriationem igitur ad summum mitti potest vna persona sine aliâ, secus propriè, & hoc confirmari potest ex ipsomet Sancto Doctore tum *eodem articul.* 5. *præcitato ad* 3. dicente: *Quandocumque habetur cognitio, ex qua non sequitur amor gratuitus, non habetur similitudo Verbi, sed aliquid illius, &c. Vnde constat, quod simpliciter, & propriè loquendo filius nec datur, nec mittitur, nisi in dono gratiæ gratum facientis, sed in aliis donis, quæ pertinent ad cognitionem, participatur aliquid de similitudine verbi*, tum *art. sequenti in C.* vbi ait: *Vna missio nunquam est sine alia, quia amor, sequitur notitiam, notitia perfecta, secundùm quam est missio filij semper inducit in amorem* item *ad* 3. vbi ait: *Dona in quibus mittitur filius, & Spiritus Sanctus, se consequuntur ad inuicem necessariò.* Confirmari id etiam potest ex Augustino *lib.* 9 *de Trinitate, cap.* 10. dicente: *Verbum, quod nunc discernere, & insinuare volumus, est cum amore notitia*, vnde in verbis per Aduersarios adductis ly, *cum à quoquam cognoscitur, atque percipitur*, debet intelligi de notitia affectuosâ inducente amorem. Ex his auctoritatibus non solum

54.
Missio filij fit per sapientiam inducentem amorē; missio Spiritus Sancti per amorē consequentem sapientiam.

habetur improbatio superioris instantiæ, verùm etiam positiua probatio nostri asserti, quæ sic potest formari. Dona in quibus maximè elucet missio filij, sunt necessariò connexa cum iis, in quibus maximè elucet missio Spiritus Sancti, nec vt ad missionem spectant possunt illa sine istis esse, ergo etiam missio filij est maximè connexa cum missione Spiritus Sancti, nec vna esse potest sine alia. Probatur antecedens: Dona in quibus elucet missio filij sunt sapientia, & alia charismata spectantia ad intellectum non quomodocumque, sed vt inducentia amorem, & charismata spectantia ad voluntatem. Dona in quibus elucet missio Spiritus Sancti sunt amor, & alia charismata spectantia ad voluntatem, non quomodocumque, sed vt consequentia notitiam, & alia charismata spectantia ad intellectum: at hoc modo sapientia, & charismata intellectus sunt necessariò connexa cum amore, & charismatibus voluntatis, nec possunt illa sine istis esse, aut ista sine illis, ergo. Accedit quod sicuti suprà retulimus ex D. Thoma *prima parte, quæst.* 43. *art.* 5. *ad* 3. vtraque enumerata dona spectant ad missionem, prout communicant in eadem radice gratiæ, sed prout communicant in eadem radice gratiæ, sunt necessariò connexa, ergo.

55.
Vna persona nequit inuisibiliter mittere sine alia.

Dubitatur hic, vtrum eadem sit connexio inter missiones actiuas, quæ inter passiuas? Vtrum scilicet, sicuti ex Personis, quibus conuenit mitti, mitti nequit vna sine alia, ita ex personis quibus conuenit mittere, mittere nequeat vna sine alia. Respondetur affirmatiuè, ratio est quia missio actiua importat actiuam productionem tum ad intra personæ, quæ mittitur; tum ad extra effectus temporalis, ad quem missio, at nec ad intra potest esse productio actiua ab vna persona, quin sit etiam productio actiua ab alia, cum vtraque persona ad intra maximâ necessitate producat, nec ad extra effectus temporalis potest produci ab vna persona, quin simul producatur ab aliis, cum omnis effectus ad extra sit indiuisibiliter à totâ Trinitate, ergo nequit esse vna missio actiua sine alia, & ex personis quibus conuenit mittere, nequit vna mittere sine alia, nequit scilicet filius mittere Spiritum Sanctum, quin eundem mittat Pater, nequit pater mittere filium, quin simul cum filio mittat Spiritum Sanctum, loquor de missione actiua inuisibili, sicuti supra mox loquebar de missione passiua inuisibili.

56.
Missio filij est aliqualiter prior missione Spiritus Sancti.

Dubitatur insuper vtrum non obstante connexione, & inseparabilitate vtriusque missionis vna missio sit aliqualiter prior alterâ, ita vt aut filius mittatur prius Spiritu Sancto, aut Spiritus Sanctus prius filio. Respondetur vnam esse aliqualiter priorem alterâ, & aliquo modo dici posse, quod filius mittatur prius Spiritu Sancto. Ratio est, quia missio principaliter importat processionem, at in diuinis vna processio est aliqualiter prior alterâ, & aliquo modo dici potest, filius procedit prius Spiritu Sancto, ergo etiam vna missio est aliqualiter prior altera, &c. Accedit quod etiam considerando missionem ex parte effectus temporalis potius missio filij est prior missione Spiritus Sancti, quàm è contra, nam cum notitia præcedat amorem, donum sapientiæ, quod in tali effectu temporali appropriatur missioni filij, est prius dono amoris, quod in eodem effectu temporali appropriatur

Etiam ex parte effectus temporalis.

missioni Spiritus Sancti, adeóque per appropriationem (quâ solùm ratione effectus temporalis vnius missionis distinguitur ab effectu temporali alterius) etiam ex parte effectus missio filij est aliqualiter prior missione Spiritus Sancti: tradit hanc doctrinam D. Thomas *in primo, distinction.* 15. *quæstion.* 4. *art.* 2. *ad* 2. Nec refert, quod

ibidem

ibidem addat ex parte dantis, ſeu mittentis miſsionem Spiritus Sancti, dici poſſe priorem miſſione filij, quatenus primum motiuum inclinans ad dandum, ſeu mittendum eſt amor ſpectans ad Spiritum Sanctum. Non refert, inquam, quia motiuum mittendi in miſſione patrum exprimitur, & à miſſione præſertim paſſiuâ valde debiliter importatur. Prioritas igitur ſe tenens ex parte motiui in miſſione Spiritus Sancti non æquiponderat prioritati ſe tenenti ex parte proceſſionis, & effectus temporalis in miſſione filij, nec impedit, quin iſta potius, quàm illa prior dicenda ſit.

57. *Miſſio filij in aliquo ſenſu diſtinguitur, in aliquo nõ diſtinguitur à miſſione Spiritus Sãcti.*

Ex dictis habetur in quo ſenſu miſſio filij diſtinguatur, & in quo ſenſu non diſtinguatur à miſſione Spiritus Sancti. Si enim diſtinctio ſumatur, prout ſignificat ſeparabilitatem, & eſſe diſtinctum ab alio ſumatur pro poſſe eſſe ſine alio, non diſtinguitur miſſio filij à miſſione Spiritus Sancti, quia vt probatum eſt miſſio filij (ſubintellige ſemper inuiſibilis) non poteſt eſſe ſine miſſione Spiritus Sancti, non eſt ab iſta ſeparabilis. Si verò diſtinctio ſumatur, prout ſignificat diuerſitatem, & eſſe diſtinctum ab alio ſumatur pro non eſſe aliud (vbi aduerte obiter differre plurimum inter ſe *non eſſe aliud: eſſe ſine alio*) miſſio filij, & miſſio Spiritus Sancti ex parte illius, quod principaliter important, ſcilicet ex parte proceſſionis, diſtinguuntur ſimpliciter, quia proceſſio filij eſt ſimpliciter alia à proceſſione Spiritus Sancti: ex parte illius, quod minus principaliter important, ſcilicet ex parte effectus temporalis diſtinguuntur appropriatè, non propriè; quia licet propriè eadem dona vtrique miſſioni reſpondeant, dona tamen appropriatè reſpondentia, ſeu appropriata miſſioni filij, ſunt diſtincta, & realia à donis appropriatè reſpondentibus, ſeu appropriatis Miſſioni Spiritus Sancti.

Simpliciter tamen, & abſolutè melius dicitur diſtingui.

Porrò ſimpliciter, & abſolutè melius dicitur miſſio vnius Perſonæ diſtincta, quàm non diſtincta à miſſione alterius, quia ex vna parte diſtinctum frequentius vſurpatur ad ſignificandum, id quod non eſt aliud, quam ad ſignificandum id, quod eſt ſine alio, ſeu ad ſignificandum id, quod non eſt identificatum, quàm ad ſignificandum id, quod non eſt connexum. Ex alia parte proceſſio, ſecundùm quam vna miſſio non eſt alia, ſeu non identificatur alteri per nos eſt ratio potiſſima miſſionis, & à miſſione principalius importata, à qua propterea potiùs, quàm à ratione effectus temporalis attendenda eſt in miſſione diſtinctio, vel non diſtinctio.

---

§. VII.

Quomodo differant reſpectu diuinarum perſonarum mitti, apparere, venire, donari?

58. *Mitti in diuinis eſt prædicatum notionale.*

ASSERTVM: Enumerata prædicata reſpectu diuinarum perſonarum differunt potiſſimum in eo, quod mitti eſt prædicatum notionale, reliqua ſunt prædicata eſſentialia; ſaltem ſimpliciter, & abſolutè vſurpata, quod dixerim propter donari, de quo infrà.

Probatur, & quidem quod mitti ſit prædicatum notionale conſtat ex ſupradictis tum §. 5. vbi traditum eſt mitti non eſſe prædicatum commune omnibus diuinis perſonis, & neque etiam impropriè Patri conuenire, tum §. 1. vbi explicatum eſt miſſionem principaliter, & in recto importare proceſſionem, quæ idem eſt, ac notio. Nec refert, quod miſſio importet etiam habitudinem ad terminum temporalem, quæ eſſentialis eſt. Non refert, inquam, quia denominatio debet deſumi potiùs ab eo, quod importatur magis principaliter, & in recto, quàm ab eo, quod importatur minus principaliter, & in obliquo. Neque nos aſſerendo miſſionem eſſe prædicatum notionale, intendimus, quod ſit purè tale, adeò vt nihil prorſus eſſentiale admittat, ſed ſolum intendimus notionale denominandum eſſe potiùs, quàm eſſentiale, quod ſufficit ad præſens inſtitutum, ad diſcrimen ſcilicet aſſertum inter mitti, & reliqua prædicata, vt mox conſtabit ex ipſorum explicatione, quam ſubiicio.

59. *Apparere diuinas perſonam quid ſit.*

Apparere reſpectu diuinarum perſonarum nihil aliud eſt, quàm per ſubiectam creaturam corporali ſpecie, ſiue ſimilitudine mortalibus ſenſibus ſignificationem ſui dare Auguſtinus *in fine libri ſecundi de Trinitate*. Et quidem ſi huiuſmodi corporalis ſpecies, ſiue ſimilitudo ſit vera, & realis, eſt etiam vera, & realis apparitio: Si imaginaria, imaginaria eſt etiam apparitio (Hanc D. Thomas *in primo diſt.* 16. *quæſt.* 1. *art.* 3. *ad* 1. vult reuelationem dici debere potius, quàm apparitionem) vtraque cuilibet diuinæ perſonæ conuenit, quælibet ſcilicet diuina perſona poteſt tum verè, tum imaginariè apparere, & de perſona Patris, de qua ſola poſſet eſſe aliqualis ratio dubitandi, Auguſtinus *libro præcitato, cap.* 17. expreſsè ait, *quod nimis temerarium eſt dicere Deum Patrem nunquam Patribus, aut Prophetis per aliquas viſibiles formas apparuiſſe*, & contra eos, qui tribuerent perſonæ patris apparitionem imaginariam tantùm, non realem addit *ſequenti cap.* 18. *An qui formare ſimilitudinem corporis poteſt ad ſe ſignificandum per viſa ſomniantium, non poteſt formare ipſam corpoream creaturam ad ſe ſignificandum oculis vigilantium, &c. Vnde nemo ſani capitis*

Conuenit etiam perſonæ patris.

plius affirmare debet nusquam Personam Patris per aliquam speciem corporalem vigilantium, oculis demonstratam. Ex his satis constat apparere in diuinis esse prædicatum essentiale cuilibet diuinæ personæ, & toti Trinitati commune, & magis adhuc constare id potest percurrendo diuinas apparitiones, quas factas didicimus ex Sacris litteris *Genesis* 18. *&* 32. *Exod.* 3. *&* 20. Isa. 6. Danielis 3. *&* 7. *Apocal.* 1. &c.

Est prædicatum essentiale.

Rectè igitur assertum est mitti differre ab apparere in eo, quod illud sit prædicatum notionale, istud essentiale, quod quidem discrimen assignatur tanquam potissimum, non tanquam vnicum: assignari enim potest etiam ex parte eius, quod in missione est essentiale, scilicet ex parte effectus temporalis discrimen inter mitti, & apparere.

60. Differt à missione etiam ex parte effectus temporalis.

Missio quippè diuinæ personæ ex conceptu suo importat sanctificationem creaturæ rationalis, non sic apparitio: Vnde D. Thomas *prima parte, quæstion.* 43. *artic.* 7. *ad* 6. ait: *Fuerunt autem facta visibiles apparitiones diuinarum personarum Patribus veteris Testamenti: Quæ quidem missiones visibiles dici non possunt, quia non fuerunt facta ad designandum inhabitationem diuinæ personæ per gratiam, sed ad aliquid aliud manifestandum.*

Item ex parte rei sensibilis in qua fit.

Assignari insuper potest inter mitti, & apparere discrimen ex parte rei sensibilis, in qua tum visibilis missio, tum apparitio fit, nam respectu missionis talis res est res corporea vera, & realis, alioqui missio non esset verè, & realiter visibilis, seu sensibilis: respectu apparitionis talis res aliquando est solum apparens, & imaginaria, cum apparitio diuinarum personarum in realem, & imaginariam diuidatur.

Latiùs patet, quam visibiliter mitti.

Ex hoc multiplici discrimine apparitionis, & missionis facilè infertur plura requiri ad missionem visibilem, quam ad apparitionem. Nec video, in quo sensu Arriaga *prima parte, disputation.* 55. *sect.* 4. *num.* 11. dicat omnem apparitionem vocari missionem, cum potius è contra omnis quidem missio visibilis dici posiit apparitio, nullatenus verò omnis apparitio dici posit missio, vt euincunt apparitiones, factæ patribus veteris testamenti, quæ missiones dici non possunt, vt tum mox in præcitatis D. Thomæ verbis, tum *superiori* §. 3. attigimus, & colligitur etiam ex eo, quod in definitione missionis ab aliquibus ponitur apparitio, tanquam genus.

61. Venire diuinam personã quid sit.

Venire respectu diuinarum personarum nihil aliud est, quam ipsas se constituere in re aliqua speciali modo præsentes, specialemque præsentiam acquirere diuersam à præsentia immensitatis: in quo sicuti nulla relucet habitudo ad alium, à quo sit persona, quæ venire dicitur, ita nihil relucet spectans ad originem vnius personæ ab alia, nihil apparet notionale. Venire igitur essentiale est, & commune tum cuilibet diuinæ personæ, tum toti Trinitati: Vnde de omnibus diuinis personis intelligitur illud Io. 14. *Veniemus, & mansionem apud eum faciemus* Neque existimandum est repugnare, quod eadem persona veniat simul, & mittatur, & per consequens de solo patre, qui non mittitur dici posse, quod veniat: de filio autem, & Spiritu Sancto, qui mittuntur dici non posse, quod veniant.

Conuenit etiam personis, quę mittuntur.

Existimandum, inquam, id non est, quia id, quod mittitur, non venire ad summum verificatur de eo, quod mittitur missione inferente omnimodam necessitatem, aut etiam violentiam, quomodo sagitta impropriè dicitur venire in scopum, in quem mittitur. Cæterùm in missione, in qua persona missa habet circa terminum, ad quem mittitur, omnimodam libertatem, sicuti ad talem terminum persona missa quodammodo ex se ipsâ se mouet se in tali termino ex propria libertate constituendo; ita rectè, propriéque dicitur ad talem terminum venire, licet mittatur: Sed sic est, quod filius, & Spiritus Sanctus, ita mittuntur à persona, à qua procedunt, vt libere omninò se constituant in termino temporali, ad quem mittuntur, ergo nulla est ratio suspicandi, quod filius & Spiritus Sanctus, mittantur solum non veniant. Minor probatur ex eo, quod libertas ad extra est prædicatum essentiale omnibus diuinis personis; & intolerabilis est opinio nonnullorum, quorum suppresso nomine meminit Lugus *prima parte, lib.* 2. *disp.* 24. *cap.* 1. *num.* 12. volentium determinari Filium à Patre, & Spiritum Sanctum ab vtroque ex vi processionis ad omnia libera decreta, nec indifferentes remanere ad vtrumlibet, nec aliter existimantium veram rationem missionis in illis posse consistere.

Est prædicatum essentiale.

Stat igitur omnes diuinas personas venire, eas etiam, quæ mittuntur, & per consequens differre mitti à venire in eo, quod illud sit prædicatum notionale, istud essentiale in diuinis, vt assertum est.

62. Donari diuinam personam, quid sit.

Donari respectu diuinarum personarum est ipsas liberaliter communicari creaturis per gratiam ad vsum, vel per gloriam ad fruitionem, & licet secundùm aliquam specialem significationem donari importet originem à donante, & in diuinis aut notionaliter, aut personaliter sumi possit, Nihilominus simpliciter, & absolutè donari ex conceptu suo solùm significat liberalem communicationem diuinæ personæ à quocumque fiat talis communicatio, sicque donari in diuinis essentiale est, & quælibet persona etiam à se ipsa donari potest.

Est prædicatum essentiale.

Rectè igitur assertum est mitti differre à donari in eo, quod illud sit prædicatum notionale, istud essentiale, pro quo recolantur quæ dicta sunt *lib. superiori, cap.* 4. §. 8. vbi quod circa donari mox attigi plenius elucidatur.

Latiùs patet, quàm mitti.

Porrò ex eo, quod donari respectu diuinarum personarum sit prædicatum essentiale, facilè constat donari latiùs patere quàm mitti, & dici non posse quod mittatur omnis persona, quæ donatur, bene tamen, quod donetur omnis persona, quæ mittitur. Sic missio aliquando vocatur in Scripturis donatio, & easdem per-

ſonas , quas Scriptura exprimit mitti, exprimit etiam donari : de filio v. g. de quo ad Galat. 4. habetur : *Miſit Deus filium ſuum*, Iſa. 9. habetur *Filius datus eſt nobis*, de Spiritu Sancto de quo *eodem cap. ad Galat.* habetur: *Miſit ſpiritum filij ſui.* Rom. 5. habetur : *Per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Eodem modo , quo ſe habet donari ad mitti, ſe habet donare ad mittere : dici ſcilicet non poteſt , quod mittat omnis perſona , quæ donat ; bene tamen , quod donet omnis perſona, quæ mittit : & Pater v. g. dum filium mittit, etiam filium donat , Spiritus Sanctus dum ſe ipſum donat, ſe ipſum non mittit : Vnde etiam fit , quod Spiritus Sanctus quamvis rectè dicatur tum miſſus , tum datus ; non tamen rectè dicatur miſſus ab ea omni perſona à qua dicitur datus , nam datus dici poteſt à tota Trinitate , miſſus ſolum à patre , & filio : Filius ſimiliter dici poteſt datus à totâ Trinitate miſſus (loquendo de miſſione propria)
63. ſolùm à patre.

Sicut ſe habet donari ad mitti, ita donare ad mittere.

Dubitatur hic : Vtrùm ſicuti Spiritus Sanctus ſe ipſum det , quamvis ſe ipſum non mittat , ita de creatura dici non poſſit , quod Spiritum Sanctum det , quamvis de eadem dici non poſſit , quod Spiritum Sanctum mittat. Ratio dubitandi eſt , quia auctoritas , & actiua productio , defectu cuius creatura non poteſt Spiritum Sanctum mittere , ita requiritur ad Spiritum Sanctum mittendum , vt non requiratur ad eundem donandum , alioqui neque ipſemet Spiritus Sanctus poſſet ſe donare. Reſpondetur cum Syluio *prima parte , quæſt. 43. art. 8. conc. 3.* & Eſtio *in 1. diſt.* 14. §. 5. donare poſſe ſumi quadruplicitet. Primo quatenus ſignificat transferre rem aliquam à Dominio proprio in dominium alterius : Secundò quatenus ſignificat communicare rem aliquam alteri liberaliter propriâ virtute. Tertiò quatenus ſignificat eandem communicare impetratoriè , aut meritoriè. Quartò quatenus ſignificat eandem communicare miniſterialiter , & inſtrumentaliter. Primo modo Spiritus Sanctus eſt omnimodè indonabilis. Secundo modo eſt ſolum donabilis à ſe ipſo, & aliis perſonis diuinis. Tertio modo poſſunt ipſum donare homines iuſti , & Sancti. Quarto modo poſſunt ipſum donare etiam peccatores Sacramentorum Miniſtri. Porrò hiſce modis licet dicatur ſpecialiter donari Spiritus Sanctus , quia ipſi appropriatur ratio doni , imo in aliquo ſenſu donum eſt nomen perſonale , & Spiritui Sancto proprium , nedum appropriatum ; in re tamen quoties Spiritus Sanctus donatur , donatur tota Trinitas , quia eadem ratione , qua ex *ſuperiori* §. 6. nequit vna perſona ſine aliâ, inuiſibiliter mitti , nequit vna ſine aliâ donari.

In quo ſenſu homines poſſint Spiritum Sanctum donare.

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

CAPVT III.

De circuminſeſſione diuinarum Perſonarum.

VOD à Latinis circuminſeſſio, vel circumincesſio dicitur , à Græcis nuncupatur *Perichoreſis* , & nihil aliud ſignificat, quam mutuam exiſtentiam , ſeu inſidentiam vnius rei in alia. Huius circuminſeſsionis, ſeu perichoreſis plura exempla proferri poſſunt in creatis. Sic dici poteſt circuminſeſsio logica illa , qua ſecundùm Dialecticos ſpecies in genere , & genus in ſpecie eſt : Dici poteſt circuminſeſsio phyſica illa, qua vel ſupernaturaliter plura corpora in eodem loco , vel naturaliter plura accidentia in eodem ſubiecto, putà plura lumina in eodem aëre penetrata ſibi inuicem inſunt : Dici poteſt circuminſeſsio amicabilis illa , qua iuſtus in Deo , & Deus in iuſto eſt , 1. Ioan. 4. *Qui manet in Charitate , in Deo manet , & Deus in eo.* Dici poteſt circuminſeſsio Sacramentalis illa, quam Hilarius *li.8. de Trinitate* , conſtituit (conformiter ad id, quod habetur Io. 6. *Qui manducat meam carnem , & bibit meum ſanguinem , in me manet , & ego in illo*) inter ſumentes Euchariſtiam , & Chriſtum , qui efficiuntur cum Chriſto vna caro, & ratione talis vnitatis ipſi manent in Chriſto , & in ipſis manet Chriſtus. Tandem dici poteſt circuminſeſsio hypoſtatica illa , quam Damaſcenus *lib. 3. fidei , cap. 5. 6. 7. & lib. 4. cap.* 20. collocat inter duas Chriſti naturas diuinam , & humanam, quæ ſe inuicem abſque confuſione immeant , vt idem Damaſcenus loquitur. Verùm nec vlla ex his , nec vlla alia excogitabilis circuminſeſsio aſſequitur perfectionem circuminſeſsionis , ſeu perichoreſeos conuenientis diuinis perſonis inter ſe ; hæc quippè ſola in numerica naturæ vnitate , identitate , & conſubſtantialitate fundatur ; cum ex reliquis enumeratis , Prima fundetur tantùm in vnitate rationis , non reali ; Secunda in vnitate loci ; Tertia in vnitate ſubiecti ; Quarta in vnitate charitatis ; Quinta in vnitate ſpecifica carnis ; Sexta in vnitate perſonæ abſque identitate , & coöſubſtantialitate vtriuſque naturæ cum ipſa. Circuminſeſsionem igitur omnium maximam , omnium perfectiſsimam exhibemus ſub propoſito titulo de circuminſeſsione diuinarum Perſonarum. Huius explicationem explicationi miſsionis libenter ſubiicio , non ſolùm, vt ſeruetur regula ſimul tractādi de oppoſitis , cuiuſmodi videntur eſſe in diuinis circuminſeſsio , & miſsio ; verùm etiam , vt coniungendo exitum à miſsione ſignificatum cum inexiſtentia ſignificata per circuminſeſsionem magis appareat inſignis vtriuſque prærogatiua , ſecundùm quam nec exitus facit vnam perſonam ab alia diſtare ; quia , vt ait D. Thomas *prima parte,* 1.

Circuminſeſſionis multa exempla.

Circuminſeſſio omnium maxima eſt illa diuinarum perſonarum inter ſe.

Quomodo cum miſſione circuminſeſſio cohæreat.

parte, quæstione 42. articul. 5. ad 2. Est secundùm modum processionis interioris, & secundùm solam distinctionem relationum, non secundùm essentialem aliquam distantiam. Nec inexistentia facit vnam personam cum alia commisceri, seu confundi, quia non violat in personis relatiuam oppositionem, aut realem distinctionem, & sicuti ait Damascenus *lib. 1. fidei, cap. 11. Personæ alia in aliis sunt, non vt inter se confundantur, sed vt cohæreant.* Quæ omnia ex sequentibus innotescent. Ideò sit

---

§. I.

Quid sit circuminsessio in diuinis, & an detur?

2. Circuminsessio in diuinis quid.

ASSERTVM I. Circuminsessio in diuinis est subsistentis in subsistente realiter distincto mutua, & intima præsentialitas ratione eiusdem naturæ numero. Colligitur hæc definitio ex Scoto *in 1. distinct. 19. quæst. 2. §. quantum ergo*, & ex D. Hilario *lib. 7. de Trinitate, cap. 6.*

Probatur, & explicatur: Dicitur *mutua, & intima præsentialitas*, quibus particulis loco quasi generis conuenit circuminsessio in diuinis cum aliis circuminsessionibus, quarum exempla præmisimus. Dicitur *subsistentis in subsistente*, quibus particulis non solum distinguitur circuminsessio diuinarum personarum à pluribus circuminsessionibus, quæ inter res creatas subsistentes possunt assignari, verum etiam indicatur nec attributa in personis, nec personas in attributis esse per circuminsessionem. Dicitur *realiter distincto* vt exprimatur circuminsessionem in diuinis solùm exerceri in vna persona respectu alterius, adeò vt quamvis essentia diuina, vt præcisa à personis sit subsistens *ex lib. superiori, cap. 1. §. 9.* tamen quia non est subsistens realiter distinctum à personis, nec ipsa sit in personis nec personæ sint in ipsa per circuminsessionem; eàdem de causâ Patri, aut alicui alij personæ respectu sui ipsius circuminsessio non conuenit. Dicitur *ratione eiusdem naturæ numero*, quibus particulis continetur tum excellentia circuminsessionis diuinarum personarum supra quamlibet aliam circuminsessionem, quemadmodum in huius capitis limine expositum est; tum ratio potissima mutuæ præsentialitatis cuiuslibet diuinæ personæ in aliâ, quam quidem potissimam rationem esse vnitatem numericam, & identitatem essentiæ *in sequenti §.* ex professo statuetur.

3. De fide est dari circuminsessionem diuinarum personarũ.

ASSERTVM II. Verè datur Circuminsessio diuinarum personarũ. Est veritas fidei, quam tradunt Theologi omnes cum Magistro *in 1. distinct. 19.* & D. Thoma *tum eadem distinct. tum prima parte, quæst. 42. artic. 5.* Referri possunt contra hanc fidei veritatem tum in vniuersum illi omnes, qui negant in diuinis personarum aut pluralitatem, aut consubstantialitatem, tum specialiter ex Augustino *hæresi 58.* hæretici quidam dicti *Metangismonitæ*, Latinè quasi *Transuasantes*, qui finxerunt filium esse in Patre velut vas minus in maiore.

Probatur: Verè datur mutua, & intima præsentialitas diuinarum personarum, quæ est subsistentis in subsistente realiter distincto ratione eiusdem naturæ numero, ergo verè datur circuminsessio diuinarum personarum. Consequentia patet ex supra assertâ definitione circuminsessionis. Antecedens quoad ly *eiusdem naturæ numero* probabitur in *§. sequenti*; quoad ly *subsistentis in subsistente realiter distincto* euincitur ex eo, quod quælibet diuina persona est subsistens realiter distinctum ab aliâ; quoad ly *datur mutua, & intima præsentialitas* probatur ex Scriptura testimonio ipsiusmet Christi Domini, qui *Io. 10.* ait ad Iudæos, *vt cognoscatis, & credatis, quia Pater in me est, & ego in Patre. Io. 14.* ait ad Philippum, *non credis quia ego in Patre, & Pater in me est. Io. 17.* ait ad Patrem. *Sicut tu Pater in me, & ego in te*, & licet hisce in locis solùm exprimatur mutua in se inuicem præsentialitas Patris, & filij; idem sentiendum est de Spiritu sancto, cum de ipso militet eadem ratio, vnde etiam id de omnibus personis singillatim enunciant Sancti Patres, Fulgentius *lib. 1. de Fide ad Petrum, cap. 1. Per hanc vnitatem naturalem totus Pater in filio, & Spiritu sancto est; totus filius in Patre, & Spiritu sancto est; totus quoque Spiritus Sanctus in Patre, & filio.* Damascenus *lib. 1. fidei, cap. 10. Tres personas inuicem in se esse dicimus, ne Deorum copiam, ac turbam inducamus.* Augustinus *lib. 9. de Trinitate in fine: Singula sunt in singulis, & omnia in singulis, & singula in omnibus, & omnia in omnibus, & vnum omnia.* Neque tot auctoritatum efficaciam vllo modo retundit, quod habetur Io. 1. *Verbum erat apud Deum.* Non retundit inquam, quia quod apud alterum est ratione distinctionis in persona, non ratione distinctionis in natura, optimè potest esse in eo, apud quod est; cum igitur Verbum apud Deum sit (Deus hic sumitur pro Patre) solùm ratione distinctionis in persona, optimè potest simul in Deo, seu in Patre esse ratione identitatis in naturâ vnâ numero.

Dubitatur hic obiter; vtrum sicuti rectè dicitur Verbum erat apud Deum, seu filius apud Patrem, ita rectè dici possit, Deus erat apud Verbum, seu Pater apud filium, & consequenter personæ diuinæ non solùm sint in se inuicem, verùm etiam apud se inuicem? Respondetur negatiuè, non solùm quia talis modus loquendi inauditus est, nulloque Scripturæ, aut Patrum fundamento suffultus, verùm etiam, quia, vt vnum apud alterum sit vltra distinctionem vnius ab altero, ex quo capite non minùs conuenit Patri esse apud filium, quàm filio esse apud Patrem, requiritur subauctoritas vnius personæ respectu alterius, & quia in diuinis sub auctoritate alterius nõ est, nisi persona, quæ ab 4. Filius in diuinis rectè dicitur esse apud Patrẽ. Non sic Pater apud filium, personæ apud se inuicem.

ab alia procedit, requiritur processio vnius Personæ ab altera. Cum igitur filius à Patre procedat, & patrem habeat auctorem, non è contra, sequitur, &c. Colligitur hoc totum ex D. Thoma *in comment. super Ioannem*, vbi sit: *Verbum erat apud Deum, vt apud auctorem*, & ex Tertulliano *libro contra Praxeam. cap.* 15. dicente: *Sermo in principio apud Deum Patrem, non pater apud sermonem: nam, & si Deus sermo, sed apud Deum; quia ex Deo Deus; quia cum patre, apud patrem.*

---

§. II.

Vtrùm diuina essentia sit vnica, aut saltem potissima ratio circuminsessionis, diuinarum personarum?

5\. *Diuina essentia est potissima, non vnica ratio circuminsessionis.* ASSERTVM: Diuina essentia est potissima, non tamen vnica ratio circuminsessionis diuinarum personarum. Prima pars videtur esse contra Scotum *in primo, distinct.* 19. *quæstion.* 2. §. *quantum ad secundum*, docentem rationem circuminsessionis esse essentiam, & relationem simul, nihilominus, quia Scotus nihil aliud intendit, quàm ad circuminsessionem requiri distinctionem personarum ex relatione consurgentem, in re non est contrarius posito asserto, quo volumus quidem diuinam essentiam esse rationem potissimam circuminsessionis, at non negamus simul requiri aut tanquam conditionem præsuppositam, aut tanquam rationem minus principalem personarum distinctionem, & relationem. Si quæ igitur est in præsenti cum Scoto dissensio tota resoluitur in modum loquendi & vocale dissidium. Secunda pars est contra Aureolum *in* 1. *dist.* 19. *q.* 3. Durandum *eadem dist. art.* 3. Henricum *in summa, art.* 53. *q.* 3. aliosque nonnullos volentes diuinam essentiam esse vnicam, nedum potissimam rationem circuminsessionis. Vtramque asserti partem tradunt D. Thomas *in* 1. *dist.* 19. *quæst.* 3. *art.* 2. *prima parte, quæst.* 42. *art.* 5. & vltra Thomistas communiter Estius *eadem dist.* 19. §. 2. Syluius *eodem art.* 5. Aversa *eadem quæst.* 42. *sect.* 3. Lugus *lib.* 2. *disp.* 23. *cap.* 2. Herincx *tract.* 2. *disp.* 1. *quæstion.* 5. *num.* 39. *&c.*

6\. *Intelligendo nomine diuinæ essentiæ numericam vnitatẽ, & identitatẽ ipsius cum personis distinctis.* Probatur prima pars: Diuina essentia (subintellige quatenus est vna numero identificata cum tribus personis, quod est idem ac dicere diuinæ essentiæ numerica vnitas, & identitas cum personis distinctis) est potissima ratio, cur diuinæ personæ intimè sint in se inuicem, ergo diuina essentia est potissima ratio circuminsessionis. Antecedens probatur primo *ex Io.* 10. vbi Christus Dominus quasi præmittens rationem mutuæ inexistentiæ sui, & Patris paulò ante verba illa *Pater in me est, & ego in Patre*, dixit, *ego, & Pater vnum sumus.* Secundò ex suprà relatis auctoritatibus Fulgentij, & Damasceni: nam Fulgentius assignat pro ratione circuminsessionis vnitatem naturæ verbis illis, *Per hanc vnitatem naturalem*: Damascenus eandem vnam Deitatem pro ratione circuminsessionis insinuat verbis illis: *Ne Deorum copiam, ac turbam inducamus.* Tertiò ratione, in eo omni in quo est diuina essentia est quælibet persona identificata cum tali essentia: Neque enim persona potest deserere naturam, seu essentiam sibi identificatam, ergo ex tribus diuinis personis quælibet est in qualibet, si diuina essentia eadem numero cum tribus diuinis personis identificatur, ergo diuina essentia, seu diuinæ essentiæ vnitas numerica, & identitas cum tribus personis est potissima ratio circuminsessionis, & mutuæ præsentialitatis ipsarum in se inuicem.

Duo hic occurrunt obseruanda: Primum est non inferri circuminsessionẽ, & existentiam vnius personæ in alia præcisè ex eo, quod quælibet persona identificetur cum essentia. Enimverò ex eo, quod duo præcisè identificentur cum tertio probatur quod vnum sit idem cum alio potiùs, quàm, quod vnum sit in alio: infertur igitur existentia vnius personæ in alia ex eo, quod quælibet persona identificetur cum essentia retinendo realem distinctionem ab alia persona, eo quod essentia ita sit vna numero, vt sit simul communis tribus. Notat hoc Caietanus *prima parte, quæst.* 42. *art.* 5. super verba illa D. Thomæ *in eodem articulo secundùm essentiam Pater est in filio, quia Pater est sua essentia, & communicat suam essentiam filio*, vbi per ly *Pater est sua essentia*, importatur Personam identificari cum essentia; per ly, *& communicat suam essentiam filio*, importatur eandem essentiam esse in pluribus, esse vnam numero, & communem multis. Secundum est ex eo, quod intima duorum præsentialitas saluari possit absque identitate essentiæ non rectè inferre Aureolum *in* 1. *dist.* 19. *art.* 1. § *ideo dixerunt*, quod circuminsessio in diuinis appellanda non sit intima præsentialitas. Enimverò ex vna parte intima præsentialitas, quamvis absque identitate essentiæ esse possit, talem tamen identitatem non excludit, ideo cum ab essentiæ identitate, & non identitate præscindat, rectè ponitur in definitione circuminsessionis diuinæ, tanquam conceptus quasi genericus, in quo circuminsessio diuina habens identitatem essentiæ conuenit cum circuminsessione creata non habente talem identitatem. Ex alia parte dicere cum Aureolo quod in diuinis circuminsessio sit identitas, & quod per circuminsessionem vna persona sit in alia identitatiuè est explicare identitatẽ personarum in tertio potiùs, quàm existentiam ipsarum in se inuicem: & insuper ponere vnicam rationem circuminsessionis sitam in identitate essentiæ, quod falsum esse mox ostendo, probando secundam partem superioris asserti. 7.

8\. *Circuminsessio, in diuinis meliùs dicitur præsentialitas.*

Probatur

Probatur secunda pars: Assignari potest aliqua ratio circuminsessionis, & existentiæ personarum in se inuicem præter diuinam essentiam, ergo diuina essentia non est vnica ratio circuminsessionis diuinarum personarum. Antecedens probatur quia

Secunda ratio circuminsessionis esse potest origo immanens.

Assignari potest primò pro ratione circuminsessionis diuinarum personarum origo, quæ cum sit productio immanens in diuinis, infert existentiam termini producti in principio producente, nimirum filij in Patre; sicut in creatis Verbum est in dicente, Spiritus sancti in Patre, & filio; sicuti in creatis Amor est in amante. Neque dicas hoc modo non probari inexistentiam mutuam, cum præsertim in creatis ratione actionis immanentis terminus productus sit quidem in principio producente, at non principium producens in termino producto. Contra enim, quamvis actio, seu productio immanens ex genere suo non inferat mutuam inexistentiam principij producentis, & termini producti, quando tamen productio immanens talis est, vt terminus productus sit subsistens & in suo principio tanquam in alio subsistente existat, verè infert mutuam inexistentiam, quia vnum subsistens in alio subsistente non potest existere, nisi etiam hoc aliud subsistens in illo vno subsistente existat. Cum igitur productio immanens diuina versetur inter principium subsistens, & terminum subsistentem, ex ipsâ rectè infertur existentia non solùm termini in principio, verùm etiam principij in termino, & quod in actionibus immanentibus creatis terminus non habeat in se principium, à quo producitur, oritur ex eo, quod terminus est in principio per inhæsionem. Aliam rationem cur ex vi originis in diuinis non solùm terminus productus sit in principio producente, verùm etiam principium producens sit in termino producto, Pater scilicet in filio, Pater, & Filius in Spiritu sancto, indicat Sanctus Doctor *prima parte, quæstione 42. articul. 5. in C.* illis verbis: *Id etiam, quod verbo dicitur, in verbo continetur, & eadem ratio est de Spiritu sancto.* Verùm ex his verbis, aut solùm infertur existentia intentionalis Patris in Verbo, & existentia affectiua Patris, & filij in Spiritu sancto; aut non tam assignatur alia ratio mutuæ inexistentiæ ex vi originis, quàm noua radix, seu noua ratio mutuæ inexistentiæ simpliciter, & independenter ab origine; sicque ex hoc capite

10\. Assignari potest secundò pro ratione circuminsessionis diuinarum personarum Amor perfectissimus, quo se diuinæ personæ mutuò amant, (dico Amor, quo se diuinæ personæ mutuò amant, potiùs quàm amor mutuus propter doctrinam positam *in tract. superiori cap. 8. § 3. assert. 2.*) cognitio perfectissima, qua se diuinæ personæ mutuò cognoscunt, cum enim *ex cap. præcedente §. 4. assert. 4.* Amicitia perfecta ex genere suo postulet præsentiam, etiam entitatiuam amantis in amato, ex eo, quod personæ diuinæ mutuò se perfectè ament, sequitur, quod in se inuicem realiter, & entitatiuè existant. Cum item cognitio connaturaliùs habeatur per præsentiam entitatiuam obiecti, quàm per præsentiam purè intentionalem; imò cognitio, quæ experimentalis sit, præsentiam entitatiuam necessariò requirat, ex eo quod quælibet persona diuina cognoscat aliam perfectissimè, adeóque maximè connaturaliter, & etiam experimentaliter, quia cognitio experimentalis obiecti, præsertim dilecti, dulcissima est, ac suauissima, & consequenter spectans ad prærogatiuam perfectissimæ cognitionis: ex eo inquam, quod quælibet persona diuina cognoscat aliam perfectissimè, sequitur, quod quælibet habeat aliam in se realiter existentē, & entitatiuè præsentem.

Tertia ratio circuminsessionis esse potest dilectio, & cognitio perfectissima.

11\. Assignari solet tertiò pro ratione circuminsessionis diuinarum personarum relatio propter verba D. Thomæ *prima parte, quæstione 42. articul. 5. in C.* dicentis: *Secundùm etiam relationes manifestum est, quod vnum relatiuum est in altero secundùm intellectum.* Verùm quia de relationibus dici solet, quòd sint simul cognitione, non entitate. Recentiores magis communiter arbitrantur ex vi relationum solùm deduci, quod vna diuina persona in alia cognoscatur, & in alia existat quoad cognoscibilitatem, non quod in alia sit quoad entitatem, & hanc etiam esse mentem Angelici arguunt ex particula illa *secundùm intellectum.* His non obstantibus Thomistæ magis communiter volunt ex vi relationum mutuarum personas diuinas esse in se inuicem etiam entitatiuè, & realiter; ex eo, quod quælibet persona diuina ratione suæ omnimodæ infinitatis postulet habere in se ipsa realiter illud omne, sine quo nequit intelligi, & consequenter persona Patris ex vi relationis paternitatis, ratione cuius nequit intelligi sine filiatione, & sine filio, postulet habere in se realiter filiationem, & filium, sicque volunt relationes vt diuinas, & simpliciter infinitas debere esse in se inuicem etiam quoad entitatem, quamvis relationes creatæ sint in se inuicem solùm quoad cognoscibilitatem. Affertur hæc doctrina à Lao *prima parte, disputat. 223. numero 1549.* & licet aliqualiter difficilis, non displicet, quia valdè fauet perfectioni diuinarum personarum, vt conducit ad faciliùs explicandum id, quod *in sequenti §.* afferetur de existentia vnius personæ in alia secundùm se totam. Neque dicas ex inexistentiâ deriuatâ à relationibus mutuis non posse explicari, quomodo Pater, & filius secundùm paternitatem, & filiationem, sint in Spiritu sancto, cum Pater, & filius secundùm paternitatem, & filiationem non sint correlatiui Spiritus sancti, & nec paternitas, nec filiatio sit relatio opposita, & mutua respectu spirationis passiuæ. Contra enim Pater, & filius etiam secundùm paternitatem, & filiationem sont aliquo modo mediatè scilicet, & radicaliter correlatiui Spiritus sancti, eodemque modo tum paternitas, tum filiatio est relatio opposita, & mutua respectu spi-

Quarta ratio circuminsessionis esse potest mutua relatio.

Quomodo ex vi mutuæ relationis vna persona sit in alia realiter, & entitatiuè.

rationis passiuæ, vt patere potest recolenti quæ dicebantur *libro superiore, cap. 4. §. 11. & 12.*

Ex dictis habetur in diuinis personis quatuor radices circuminsessionis, inter quas quod diuina essentia sit omnium potissima facilè deducitur ex eo, quod ipsa est radix prima, diuina quippè essentia in diuinis est prior tum originibus, tum amore, & cognitione tum relationibus. Item quia ipsam esse circuminsessionis radicem sine controuersia à Theologis admittitur: circa reliquas verò assignatas radices est aliqua controuersia.

13. In quonam sensu diuina essentia sit radix adæquata circuminsessionis. Dubitatur hic vtrum diuina essentia non solum dicenda sit potissima, verum etiam dici possit adæquata radix circuminsessionis. Respondetur, si nomine radicis adæquatè intelligatur, quæ se solâ sufficit ad circuminsessionem inducendam, diuinam essentiam esse adæquatam circuminsessionis radicem: Si verò nomine radicis adæquatæ intelligatur illa, quæ se solâ potest circuminsessionem inducere, adeo vt alterius radicis consortium excludat, nec admittat aliquid aliud, quod sit sufficiens ad circuminsessionem inducendam, diuina essentia non est circuminsessionis radix adæquata. Prima responsionis pars ex prima asserti parte; secunda ex secunda facilè deducitur. Ex vtraque deinde facilè constat, quod etiamsi diuinæ personæ non essent immensæ adhuc vbicumque esset vna persona, essent & aliæ, non vnico, sed pluribus titulis, sicuti ex supradictis habet circuminsessio, non vnicam radicem, sed plures.

§. III.

Vtrùm per circuminsessionem vna diuina persona sit in alia secundùm se totam?

14. Per circuminsessionem vna diuina persona est in alia secundùm se totâ. ASSERTVM: Per circuminsessionem vna diuina persona est in aliâ secundùm se totam: nimirum non solùm secundùm essentiam, verùm etiam secundùm relationem. Ita Theologi communiter contra Durandum *in 1. dist. 19. quæst. 3.* & Henricum *in summa art. 53. quæst. 3.* qui, vt refert Vasquez *prima parte, disputat. 169. cap. 1. num. 1.* aduertit aliquid esse in alio dupliciter primò secundùm se totam, sicut vinum est in amphora: Deinde secundùm partem, & sic rursus dupliciter: Vel secundùm partem non communem vtrique, sicuti auis dicitur esse in laqueo secundùm pedes, qui sunt pars auis, non laquei, adeóque non communis aui, & laqueo; vel secundùm aliquid vtrique commune, sicuti, si esset monstrum habens duo capita, & duo corpora, quibus duo tantùm pedes inseruirent, vnum horum animalium esset in alio secundùm partem vtrique communem, sic ait Henricus vnam diuinam personam esse in alia secundùm aliquid sui vtrique commune, scilicet secundùm essentiam, non secundùm se totam, secundùm commune, & proprium, secundùm essentiam, & relationem.

Probatur primò ex communi sensu Ecclesiæ canentis *in hymno laudum feria secunda. In Patre totus filius, & totus in Verbo Pater.* Confirmatur ex verbis Sanctorum Fulgentij, & Augustini suprà relatis §. 1. Item ex definitione circuminsessionis *eodem §.* traditâ, nimis enim impropriè circuminsessio diceretur præsentialitas subsistentis in subsistente, si per circuminsessionem vna persona non esset in alia secundùm subsistentiam, & relationem, sed solùm secundùm essentiam. Deinde subsistens appellat totum non partem; subsistere enim primò conuenit toti, non parti; ergo si per circuminsessionem vna persona vt subsistens est in alia vt subsistente, vna persona est in alia secundùm se totam, non secundùm partem. 15.

Subsistens appellat totum, non partem.

Probatur secundò: Circuminsessio conuenit personis diuinis secundùm se totas, ergo per circuminsessionem personæ diuinæ sunt in se inuicem secundùm se totas. Antecedens probatur: Circuminsessio conuenit personis, & secundùm essentiam, & secundùm relationes. Primò quia ex supradictis non solùm essentia: verùm etiam relationes sunt radix, & ratio mutuæ inexistentiæ personarum. Secundò quia etiamsi sola essentia esset radix mutuæ inexistentiæ, non esset tamen radix sumpta secundùm se, sed connotans distinctionem, & relationes distinctiuas personarum: neque enim personæ in se inuicem circumincedunt, nisi vt distinctæ, ergo circuminsessio conuenit personis diuinis secundùm se totas. Confirmatur: Patrem per circuminsessionem esse in filio est aliquid magis, quàm essentiam Patris esse in filio, ergo quia patrem per circuminsessionem esse in filio est patrem esse in filio secundùm se totum, non secundùm solam essentiam. Antecedens patet, quia secus essentia Patris esset in filio per circuminsessionem, si Patrem esse in filio per circuminsessionem nihil magis esset, quàm essentiam Patris esse in filio. Consequentia probatur de aue, quæ in est laqueo secundùm pedes tantùm, non secundùm se totam, valet dicere, nihil magis est auem esse in laqueo secundùm pedes, quàm pedes auis esse in laqueo, ergo è contra si de patre, qui per circuminsessionem est in filio, non valet dicere nihil magis est patrem esse in filio, quàm essentiam patris esse in filio, signum est, quòd pater est in filio secundùm se totum, non secundùm solam essentiam, cuius rei validiorem probationem mox subijcio. 16.

Probatur tertiò: Per circuminsessionem vna persona diuina non est in alia secundùm solam essentiam, ergo per circuminsessionem vna persona diuina est in alia secundùm se totam. Antecedens probatur: Si per circuminsessionem vna persona diuina esset in 17.

in alia secundùm solam essentiam, per circuminsessionem vna persona diuina esset in alia solùm eo modo, quo in alia persona est essentia, at hoc est falsum, ergo. Maior probatur: Quod est in alio secundùm partem, est in alio solùm eo modo, quo est in alio illa pars, si scilicet in alio pars est tanquam in loco, etiam ipsum in alio est tanquam in loco; si in alio pars est, tanquam in subiectu, etiam ipsum in alio est tanquam in subiecto; ergo. Minor etiam probatur: Essentia est in personis, vt natura personam constituens, est in personis per immediatam idemtitatem cum ipsis, non per circuminsessionem, ergo vna persona non est in alia eo modo, quo essentia est in personis. Et ecce etiam validiùs probatum, quod in superiori confirmatione dicebatur, nimirùm Patrem per circuminsessionem esse in filio esse aliquid magis, quàm essentiam Patris esse in filio; si enim non esset aliquid magis, vtique Pater per circuminsessionem esset in filio eo modo, quo est in filio eiusdem Patris essentia.

Quod est in alio secundũ partẽ, est in alio eo modo, quo est in alio talis pars.

18. Dices, si Pater esset in filio secundùm se totum, in filio esset paternitas, in Patre esset filiatio, ergo filius esset Pater, & Pater esset filius; aut saltem non esset maior ratio, cur vna persona diceretur Pater potius, quàm filius; alia filius potiùs, quàm Pater, sicque personæ confunderentur. Sed contra: Vt aliqua persona sit Pater, non satis est, quod habeat in se quomodocumque paternitatem, sed debet habere ipsam vt proprietatem, constituentem, & facientem incommunicabiliter subsistere: filius autem, dum vi circuminsessionis habet paternitatem, non habet ipsam vt formam constituentem, quia supponitur constitutus; non habet ipsam vt facientem incommunicabiliter subsistere, tum quia supponitur iam incommunicabiliter subsistens, tum quia circuminsessio diuina importat existentiam subsistentis in subsistente, non existentiam subsistentiæ in natura, seu facientis subsistere in recipiente subsistere. Quamvis igitur per circuminsessionem paternitas sit in filio, filiatio in Patre, adhuc tamen solùm prima persona est Pater, solùm secunda est filius, quia solùm in prima persona est paternitas, vt forma constituens, & faciens incommunicabiliter subsistere, eodemque modo solùm in secunda est filiatio.

Paternitas est in filio diuersimodè, ac sit in Patre.

19. Ex dictis habetur modus, quibus aliquid in aliquo est, assignatos ab Aristotele 4. *phys.* ponente octo huiusmodi modos. Primus vt pars in toto, secundus vt totum in partibus, tertius vt species in genere, quartus vt genus in specie, quintus vt forma in materia, seu subiecto, sextus vt motum in mouente, seu effectus in efficiente, septimus vt aliquid est in fine, octauus vt locatum est in loco. Habetur inquam tales modos non complecti illum, quo vna diuina persona per circuminsessionem est in alia. Nec mirum id est, quia huiuscemodi essendi in alio nullum vestigium, nullum exemplum in creaturis apparet, & quemadmodum hac occasione rectè ait D. Thomas *prima parte, quæst. 42. artic. 5. ad 1. ea quæ in creaturis sunt, non sufficienter repræsentant ea, quæ Dei sunt.* Non potuit igitur Philosophus naturæ lumine discurrens per modos, quibus vna creatura in alia est, peruenire ad notitiam eius, qui in diuinis solum personis, non in creaturis exercetur. Accedit, quod vt bona sit enumeratio illa octo modorum sufficit, si omnes alios modos saltem reductiuè contineat, qua ratione sub enumeratis modis continetur esse in aliquo, tanquam in tempore, quatenus reducitur ad esse in aliquo, tanquam in loco; nam vt ait D. Thomas *in comment. eiusdem quarti libri phys. lect. 4. Sicut locus est mensura mobilis; ita tempus est mensura motus.* Reductiuè autem etiam modus, quo vna persona diuina est in alia per circuminsessionem, sub aliquo illorum octo continetur: nam ex D. Thoma *in 1. distinct. 19. quæst. 3. art. 2. ad 1.* modus, quo vna diuina persona est in alia, vel sumitur quoad vnitatem essentiæ, & sic reducitur ad modum, quo genus est in specie, quia licèt in diuinis nec sit genus, nec species, natura tamen communis ad suppositum aliqualiter se habet, vt genus ad speciem: vel sumitur quantum ad relationem, & sic reducitur ad modum, quo motum est in mouente, seu effectus in efficiente; quatenus licet in diuinis Pater non sit principium efficiens filij, est tamen principium originans, & præcisis imperfectionibus aliqualiter accedit ad principium efficiens.

Octo sunt modi, quibus aliquid dicitur esse in alio.

Ad quemnã ex ipsis reducatur circuminsessio.

Habetur insuper vnam diuinam personam non esse in alia vt contentum in continente, ex iis enim, quæ secundùm se tota sibi inexistunt, neutrum se habet, vt continens, neutrum vt contentum; quemadmodum exemplificari potest in duobus palmis quantitatis inuicem penetratis; & malè supponunt nonnulli quidquid est in alio secundùm se totum, in alio contineri: vnde etiam malè, & ex subiecto non supponente inferunt personas diuinas non posse esse in se mutuò secundùm se totas, ne detur mutua continentia, & quælibet diuina persona respectu alterius diuinæ personæ sit continens simul, & contenta; continens quatenùs in ipsa est alia quælibet secundùm se totam, contenta quatenùs in alia qualibet est ipsa secundùm se totam. 20.

Circũinsessio non infert mutuã continẽtiam.

Habetur tandem quod benè D. Thomas 4. *contra gentes, cap. 9.* docuerit eodem circuminsessionis verbo & Sabellij, & Arrij errorem confutari; cum enim ex hucusque dictis abundè constet eodem circuminsessionis verbo, & naturæ identitatem; & vnitatem, & personarum distinctionem, ac multiplicitatem importari, constat consequenter excludi tum Sabellium confundentem personas, & facientem Deum trinonymum, non trinum; tum Arrium multiplicantem in personis naturam, & negantem in Trinitate consubstantialitatem. 21.

Eodem circuminsessionis verbo & Sabellius & Arrius confutantur.

Superest

21\. *Circuminſeſſio non importat ſpecialem relationem realem in diuinis.*

Supereſt hic inquirendum, vtrum circuminſeſſio importet in diuinis ad intra ſpecialem aliquam relationem realem; at huic quæſtiunculæ reſponſionem ſuppeditant ſupradicta *lib.* 1. *cap.* 7. §. 3. vbi aſſertum, probatúmque eſt, non dari in diuinis ad intra vllam aliam relationem realem præter quatuor relationes originis, & quidem circuminſeſſio, vel conſideratur ſecundùm quod dicit vnitatem, ac identitatem eſſentiæ, vel ſecundùm quod dicit diſtinctionem realem perſonarum, & relationes perſonarum diſtinctiuas. Primo modo non importat vllam realem relationem, quia forma eadem numero ex ibi dictis non poteſt eſſe ratio fundandi vllam realem relationem in Deo ad intra: Secundo modo importat præcisè relationes originis, non vllam relationem ſpecialem ſuperadditam relationibus originis, quia ex ibidem dictis realis diſtinctio, & oppoſitio perſonarum, non eſt ſpecialis relatio ſupra relationes originis.

CAPVT IV.

De modo cognoſcendi Myſterium Trinitatis.

1\. MODVS cognoſcendi, ſeu cognoſcibilitas myſterij Trinitatis ſolet magis communiter ſuperiùs pertractari; à nonnullis quidem in ipſo limine præſentis tractatus ob regulam generalem præmittendi in qualibet materia ea, quæ ſpectant ad an eſt: ab aliis verò poſt traditam explicationem eorum, quæ tribus diuinis perſonis communia ſunt, antequam ad perſonas in particulari deſcendant; ſequuntur iſti ductum D. Thomæ, *qui quæſt.* 32. inſcriptam de diuinarum perſonarum cognitione inter quæſtiones ſpectantes ad perſonas in communi, & quæſtiones ſpectantes ad perſonas in particulari, ſtatuit. Nobis placuit huc uſque rem differre, tum vt ſuperiorum difficultatum magnitudine prædoceremur ad facilè percipiendum, quàm impares ſint naturæ vires tanto myſterio; tum vt experti, quomodo ſupernaturali fidei illuſtratione tale myſterium innoteſcat, libentius perquireremus, vtrum aliquo alio ſupernaturali modo poſſit à viatoribus eiuſdem notitia comparari: à viatoribus inquam, nam cognitio, quam de Trinitate habent comprehenſores in Patria ad præſens inſtitutum non pertinet; & eſt aliunde ſupponenda; ſicque nec modus cognitionis, quæ per fidem habetur de Trinitate in viatoribus, nec modus cognitionis, quæ de eadem per viſionem habetur in beatis, ſub poſito titulo continetur, ſed ſolùm tum quicumque modus cognitionis naturalis, tum modus aliquis cognitionis ſupernaturalis quodammodo mediæ inter fidem, & viſionem, quæ ſcilicet euidens ſit ad differentiam fidei, abſtractiua ad differentiam viſionis. Initio igitur facto à cognitione naturali examinabitur, quomodo poſſit naturalis ratio circa diuinam Trinitatem verſari, negatiuène ſolùm, an etiam poſitiuè, ſolùmne probabiliter, an etiam euidenter? ſolùmne ſuppoſito fidei, aut excitante, aut adiuuante, an etiam lumine proprio præcisè? Pro quorum faciliore diſcuſſione recolenda ſunt ſupradicta tum *tract. præcedente lib.* 2. *cap.* 1. §. 3. tum hoc eodem tractatu *lib.* 1. *cap.* 2. §. 2. Interim ſit

---

§. I.

Vtrùm myſterium Trinitatis poſſit naturæ lumine cognoſci euidenter negatiuè?

ASSERTVM: Myſterium Trinitatis poteſt naturæ lumine cognoſci euidenter negatiuè; ſunt ſcilicet naturæ lumine ſolubilia omnia argumenta, quæ poſſunt contra diuinam Trinitatem vrgeri. Ita Theologi communiſſimè cum D. Thoma *prima parte, quæſt.* 32. *artic.* 1. *in fine corporis*; & Holcot, qui *in* 1. *diſt.* 3. refertur docuiſſe Trinitatis myſterium eſſe contra rationem naturalem, conſequenter non poſſe naturali lumine ſuſtineri, excuſatur à Suarezio *lib.* 1. *de Trinitate, cap. vlt.* & certè aut excuſatione indiget, aut cenſurâ; cum *in Concilio Lateranenſi, ſeſſ.* 8. definitum ſit nullam fidei veritatem repugnare cum aliqua veritate naturali, quod eſt idem, ac dicere nullam fidei veritatem eſſe contra rationem naturalem. 2. *Myſterium Trinitatis cognoſcitur naturæ lumine euidèter negatiuè.*

Probatur primò ex generali ratione veritatum fidei iuxta ſupradicta de viſione beata, & de dualitate diuinarum proceſſionum locis præcitatis, *in fine ſuperioris* §. Item iuxta definitionem Concilij Lateranenſis mox indicatam. Confirmatur ſpecialiter ex eo, quod ſi, vt Holcot ſenſiſſe refertur, myſterium Trinitatis eſſet contra rationem naturalem, viſio trium perſonarum in Patria nec ad eſſentiam, nec ad complementum beatitudinis pertineret, quin potius beatitudinem impediret aut minueret, quia in tali viſione pateretur intellectus violentiam, & operaretur contra propriam naturalem inclinationem, quam ſi habet contrariam Trinitati in via, habebit etiam contrariam in patria, vbi retinet omnia naturalia, nec vllâ ſibi innatâ inclinatione ſpoliatur. *Non eſt contra naturalē rationē, aut inclinationē intellectus.*

Probatur ſecundò ſpeciali inductione attingendo potiſſima argumenta, quæ poſſunt contra myſterium Trinitatis vrgeri, ipſorumque ſolutiones naturæ lumine ſuppeditatas indicando. Et quidem ex huiuſmodi argumentis quædam ſpectant ad diuinarum proceſſionum ad intra, aut exiſtentiam, 3.

stentiam, aut numerum, & hæc cum suis solutionibus repetenda sunt *ex 1. lib. superiore, cap. 2. §. 2.* quædam desumuntur ex principiis illis artis syllogisticæ *quæ sunt eadem vni tertio sunt eadem inter se; dici de omni, dici de nullo*: Quibus naturæ principiis videtur malè cohærere realis distinctio trium personarum sibi identificantium eamdem naturam numero: Pro argumentis ex hoc capite deriuatis repetenda est doctrina posita 1. *lib. superiore, cap. 6. §. 3.* Quædam desumuntur ex lege contradictoriorum, quæ non possunt de eodem simul verificari, sicuti tamen verificantur in mysterio Trinitatis, vbi de essentia, & relatione, quæ sunt vnum, & idem verificatur communicari, & non communicari; produci, & non produci. Huic argumentorum capiti satisfacit distinctio virtualis, de qua supra *tractat. præcedente, lib. 1. cap. 3. §. 5.* & hoc eodem *tractat. lib. 1. cap. 6. §. 4.* Et ecce assignata præcipua capita tum argumentorum, tum solutionum, ad rem præsentem pertinentium, facile enim constat consideranti non posse Trinitatem impeti vllo alicuius momenti argumento, quod sub aliquo ex tribus enumeratis capitibus non contineatur.

Tria capita argumentorum militantium contra Trinitatem.

4. Dices solutiones talium argumentorum, vel constant solo naturæ lumine, adeò vt ante omnem reuelationem Trinitatis poterit creatus intellectus propriâ naturali industriâ peruenire ad ipsarum notitiam, vel constant naturæ lumine solùm suppositâ reuelatione, quatenùs intellectus de veritate Trinitatis per reuelationem edoctus naturalem discursum veritati reuelatæ accommodauerit, excogitando limitationes vniuersalium principiorum, ex quibus illimitate vsurpatis Trinitas impugnaretur. Primum dici non potest, quia ante omnem reuelationem Trinitatis nullum potest esse rationabile motiuum limitandi principia, quæ in creatis sunt vniuersalia, alioqui ante omnem reuelationem Trinitatis daretur etiam rationabile motiuum assentiendi Trinitati: nam motiuum v. g. rationabiliter suadens, quæ sunt eadem vni tertio sunt idem inter se, limitari in ordine ad tertium, quod sit vnum, & idem etiam virtualiter rationabiliter etiam suadet dabile esse aliquod tertium, quod sit realiter solùm, non virtualiter vnum, cui possint identificari duo supposita absque eo, quod identificentur realiter inter se, in quo consistit excellentia potissima mysterij Trinitatis. Si secundum dicatur; ergo euidentia negatiua Trinitatis non habetur independenter à reuelatione solo lumine naturæ præcisè, & per consequens sistendo in lumine naturæ præcisè argumenta Trinitatem oppugnantia non habent sufficientem solutionem, & Trinitatis existentia apparet euidenter repugnans. Deinde suppositâ reuelatione habetur euidentia etiam positiua Trinitatis vt infrà §. 5. tradetur, ergo non magis haberetur euidentia negatiua, quàm positiua, si etiam illa haberetur solùm suppositâ reuelatione. Sed contra: Metaphysicè loquendo etiam ante omnem reuelationem solubilia sunt argumenta Trinitatem oppugnantia; & licet limitationes illæ vniuersalium principiorum vix possint occurrere creato intellectui omnem suam notitiam deducenti ex creaturis, in quibus talia principia sine limitatione procedunt: Si quis tamen quocumque modo in tales limitationes nullâ suppositâ reuelatione incidat, poterit ipsas sustinere, nec poterit conuinci de ipsarum repugnantiâ, quamvis deinde, si quæratur ab ipsô aliquod fundamentum positiuum earumdem limitationum; nequeat vllum assignare. Veruntamen demus absolutè, quod solùm suppositâ reuelatione sint naturæ lumine euidenter solubilia argumenta Trinitatem oppugnantia: ad primam impugnationem in oppositum dico reuelationem requiri solùm vt excitantem, non vt adiuuantem lumen naturæ in defensione mysterij Trinitatis, ideò sufficienter saluari euidentiam negatiuam ex solo lumine naturæ, & absque reuelatione etiam excitante argumenta Trinitatem oppugnantia habent sufficientem solutionem secundùm se, & metaphysicè, non moraliter secundùm nos, Trinitatisque existentia apparet euidenter repugnans, id est apparenti euidentia repugnat, non in aliquo alio sensu. Ad secundam impugnationem dico euidentiam positiuam Trinitatis esse euidentiam formæ tantùm, non materiæ, & haberi supposita reuelatione & adiuuante, non vt præcisè excitante; ideò diuerso modo prærequiri reuelationem ad euidentiam positiuam, ac prærequiratur ad euidentiam negatiuam, & hanc minùs, quàm illam à reuelatione dependere.

5. Metaphysicè loquendo etiam ante omnem reuelationē haberi potest euidētia negatiua Trinitatis.

Moraliter prærequirit reuelatione vt excitantē tamen, non vt adiuuantem.

Ex dictis habetur euidentiam negatiuam Trinitatis præcipuè reperiri in vero Theologo, qui ex vna parte vi diuinæ reuelationis excitatur ad Trinitatem defendendam, & requirendas limitationes principiorum vniuersalium, quæ contra Trinitatem obiiciuntur: ex alia parte vtpotè versatus in forma Syllogistica difficultates in Trinitatis assensu facilius superat, & infidelium fallacia Sophismata ad veram formæ Syllogisticæ trutinam expedendo clariùs deludit quod norunt ipsimet infideles, qui propterea Theologiam detestantur, & calumniantur, vt dicebamus in prolegomenis, dum de Theologiæ vtilitate, & necessitate ageremus.

6. Maximè reperitur talis euidētia negatiua in vero Theologo.

§. II.

Vtrùm mysterium Trinitatis possit naturæ lumine cognosci euidenter positiuè?

7. De fide est ante omnem reuelationē non haberi naturæ lumine euidētiam positiuam mysterij Trinitatis.

ASSERTVM I. Ante omnem diuinam reuelationem non potest naturæ lumine cognosci euidenter positiuè mysterium Trinitatis. Hoc assertum non solùm communiter sustinetur, verùm etiam tanquam veritas fidei habetur à Valentia *prima parte, disput. 2. quæst. 6. punct. 1.* Fasolo *quæst. 32. art. 1.* De Quiros *disp. 26. sect. 1.* Smising. *disput. 1. quæst. 2. num. 16.* & Vasquez *disput. 133. cap. 1. num. 1.* testatur nullum esse Catholicorum, qui affirmet oppositum. Alarcon tamen *disputat. 1. cap. 3. numero 7.* propendet ad negandum assertæ veritati certitudinem fidei, dum docet Sacra testimonia, quæ afferuntur contra cognitionem naturalem euidenter attingentem Trinitatem posse aptè intelligi de cognitione conducente ad salutem. Verùm hoc modo frustra Scriptura negaret naturæ viribus specialiter notitiam Trinitatis, cum nulla prorsùs cuiuscumque alterius minimi obiecti notitia conducens ad salutem haberi possit à solâ naturâ, & sine supernaturali auxilio. Assertum igitur tanquam fidei veritas

Probatur primò ex Scriptura Matth. 11. *Nemo nouit Patrem, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Matth. 16. *Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis* (per carnem, & sanguinem humanæ naturæ vires significantur) *non reuelauit tibi.* Luc. 12. *Nemo scit quis sit filius, nisi Pater.* Prouerb. 30. *Quod est nomen eius, & quod nomen filij eius, si nosti.* Confirmatur auctoritate Sanctorum Patrum profitentium esse naturaliter inscrutabile Mysterium Trinitatis, vt videre est apud Syluium *prima parte, quæstion. 32. articul. 2.* Eandem inscrutabilitatem insinuat tota Ecclesia, dum in Festo Sanctissimæ Trinitatis vtitur verbis illis Apostoli Rom. 11. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei!*

8. Probatur secundò ratione: Ante omnem diuinam reuelationem non potest naturæ lumine cognosci euidenter positiuè Mysterium Trinitatis, nisi per demonstrationem à posteriori ex creaturis; at per demonstrationem à posteriori ex creaturis nequit cognosci euidenter positiuè Mysterium Trinitatis, ergo ante omnem diuinam reuelationem nullo modo potest naturæ lumine, &c. Maior patet, quia ante omnem diuinam reuelationem existentia Dei innotescit euidenter solùm per demonstrationem à posteriori ex creaturis, ergo à fortiori solùm eodem modo potest innotescere existentia Trinitatis. Minor probatur: In creaturis relucet connexio solùm cum Deo, vt vno, non cum Deo, vt Trino, & in ratione effectus à Deo producti nihil habent, quod specialiter in Deo exigat Trinitatem personarum: nam in ratione effectus à Deo producti solùm exigunt ex parte Dei omnipotentiam, Ideas, Artem; & huiusmodi prædicata consequentia ad essentiam, nec exprimentia aliquid proprium, & distinctiuum Personarum; sed per demonstrationem à posteriori ex creaturis non potest cognosci nisi id, cum quo relucet in creaturis connexio, & quod à creaturis in ratione effectus à Deo producti specialiter in Deo exigitur: est enim commune cuicumque effectui non manifestare causam, nisi secundùm ea, secundùm quæ specialiter cum causa connectitur, & quæ specialiter ex parte causæ requirit. Sic ædificium manifestat quidem in ædificatore artem cum quâ connectitur, & quam ex parte causæ requirit; at non manifestat vtrùm fuerit Musicus necne: Vtrùm hac, vel illa veste indutus; quia cum huiusmodi rebus specialiter non connectitur, nec illas specialiter ex parte causæ requirit, ergo per demonstrationem à posteriori ex creaturis non potest cognosci euidenter positiuè Mysterium Trinitatis.

Ex effectibus manifestatur causa solùm secūdùm ea, secundum quæ est formaliter causa.

9. Neque etiã ex effectibus supernaturalibus demonstrari potest.

Dubitatur hic vtrùm saltem ex creaturis ordinis supernaturalis, seu ex effectibus supernaturalibus possit cognosci euidenter positiuè Trinitas, adeò vt ante omnem Trinitatis reuelationem per hoc præcisè, quod aliquis effectus supernaturalis innotescat, ex isto possit Trinitas demonstrari. Respondetur negatiuè loquendo de effectibus supernaturalibus sub præcisâ ratione effectus, & secundùm connexionem; quam dicunt cum principio efficiente. Probatur ex eo, quod effectus, etiam supernaturales sub præcisâ ratione effectus solùm exigunt ex parte sui principij Omnipotentiam, Ideas, Artem, & huiusmodi prædicata; in quibus nihil relucet proprium, & distinctiuum Personarum, vnde ex ipsis magis quidem, quàm ex effectibus naturalibus innotescit Deus vt vnus, & quoad essentialia: at demonstrari non potest Deus vt Trinus, & quoad personalia. Dixi loquendo sub præcisâ ratione effectus, nam si sumantur sub ratione vitalis tendentiæ, aut substantialis vnionis, & secundùm connexionem, quam dicunt non solùm cum principio efficiente, verùm etiam cum obiecto specificante, aut cum extremo vnito, est diuersa difficultas de qua infra §. 6.

Probari etiam solet assertum ex communi conceptu supernaturalis obiecti sic: Nullum ens, seu nullum obiectum in substantia supernaturale potest viribus naturæ euidenter cognosci, aut vt possibile, aut vt existens, sed Trinitas est ens in substantia supernaturale, & Mysterium inter omnia supernaturalia, supremum, 10.

ergo

ergo Trinitas non potest naturæ viribus euidenter cognosci. Maiorem nos ipsi approbauimus, & vsurpauimus *tractatu superiore, lib. 2. cap. 1. §. 2. assert. 2.* Minor non videtur posse negari, nisi negetur omnis supernaturalitas. Nihilominùs huic probationi satis non fido: Enimverò nomine entis supernaturalis, vel venit solùm ens supernaturale creatum, & sic satis per se constat Trinitatem ens supernaturale non esse: vel venit ens supernaturale etiam increatum, & sic, aut sit comparatio entis increati ad Deum, aut ad creaturam. Si sit comparatio ad Deum, nullum ens increatum est supernaturale, & omnis increata perfectio, specialiter, personarum Trinitas est Deo maximè connaturalis: Si sit comparatio entis increati ad creaturam, adeò vt ens supernaturale increatum dicatur illud omne prædicatum, quod est super omnem creaturam; & quod in sua ratione formali est proprium Dei, nullatenùs Deo, & creaturis commune; non solùm Trinitas, verùm etiam ratio entis à se, ratio entis simpliciter necessarij, ratio primæ causæ, ratio vltimi finis, aliaque huiusmodi, sunt prædicata supernaturalia, & tamen lumine naturæ euidenter cognoscuntur, vt suppono *ex tract. superiore, lib. 1. cap. 1. §. 2.* ergo ex præcisâ ratione supernaturalitatis eo modo, quo Trinitas supernaturalis dici potest, insufficienter probatur, quod nequeat Trinitas naturæ lumine euidenter cognosci, & maior illa propositio à nobis alibi vsurpata simpliciter, & ex terminis solùm procedit de ente creato, nullum scilicet ens creatum, nullum obiectum creatum in substantia supernaturale, &c. nec maior vniuersalitas requiritur in illa maiore ad probandum id, quod loco citato intendebamus. Pro maiori intelligentia huius doctrinæ aduerte, nos non docere absolutè quodlibet obiectum supernaturale increatum posse quoad an est naturaliter demonstrari, sed docere, quod si aliquod huiusmodi obiectum naturaliter quoad an est demonstrari non potest, at non potest texerà demonstrari Trinitas, id non habet ex præcisa ratione supernaturalitatis, sed aliunde, nimirùm ex eo, quod nullam habeat specialem connexionem cum effectibus, & rebus naturalibus. Cæterùm prædicata diuina etiam supernaturalia, quoties habent specialem connexionem cum naturalibus effectibus, qualem connexionem habent v. g. ratio primæ causæ, entis summè necessarij, & huiusmodi, possunt ex ipsis naturaliter demonstrari, & quidem quoad rationem formalem supernaturalitatis: nam eo ipso, quòd constat dari primam causam, dari ens summè necessarium, constat dari aliquod, quod est supra omnem creaturam seu supra omnem naturam creatam, in quo consistit ex vi ipsa nominis ratio supernaturalitatis.

Trinitas in quo sensu sit supernaturalis.

Ex ratione supernaturalitatis præcisè malè probatur Trinitatis indemonstrabilitas.

11.

12. Dices, repugnare tum quod effectus naturales habeant specialem connexionem cum prædicatis Dei propriis, & supernaturalibus; tum quod sit naturalis cognitio attingens talia prædicata quoad rationem supernaturalitatis. Repugnantia primi probatur ex eo, quod connexio cum prædicatis Dei propriis solet assignari tanquam radix supernaturalitatis, ergo repugnat, quod effectus naturales talem connexionem habeant. Repugnantia secundi probatur ex eo, quod cognitio specificatur ab obiecto, ergo cognitio naturalis non potest habere pro obiecto rationem supernaturalitatis. Deinde ens supernaturale debet esse supra vires tum physicas, tum etiam intentionales naturæ creatæ, non essent autem prædicata supernaturalia supra vires intentionales naturæ creatæ, si à cognitione naturali creata attingerentur. Sed contra ad probationem primæ repugnantiæ dico connexionem cum prædicatis Dei propriis esse radicem supernaturalitatis, quando est connexio proportionata conducens ad cognitionem Dei intuitiuam, vt est in se, non quando est connexio habitudinis ad causam eminentialem conducens ad cognitionem ipsius abstractiuam, cuiusmodi est connexio, qua ducimur in cognitionem aliquorum prædicatorum Dei supernaturalium. Ad probationem secundæ repugnantiæ dico cognitionem specificari ab obiecto motiuo, non à terminatiuo, ideò cognitionem, quæ habet pro obiecto motiuo effectus naturales, esse naturalem, etiamsi attingat aliquid supernaturale ex parte obiecti terminatiui. Ad illud, quod additur dico sermonem esse de ente supernaturali creato, quando simpliciter dicitur ipsum esse supra omnes vires intentionales naturæ creatæ. Cæterùm ens supernaturale increatum est solùm supra vires intentionales naturæ creatæ, quoad cognosci intuitiuè quidditatiuè, & per species proprias; non quoad cognosci abstractiuè, quoad an est, & per species alienas. 13.

Connexio cũ prædicatis Dei propriis quandonam inferat supernaturalitaté.

Cognitio naturalis potest terminari ad obiectũ supernaturale.

Vrgebis ex hac doctrina sequi magis esse cognoscibile viribus naturæ ens supernaturale increatum, quàm ens supernaturale creatum. Sed contra in hoc nullum maius est absurdum, quàm in eo, quod sit magis cognoscibilis viribus naturæ aliqua veritas in ente increato, quàm aliqua alia in ente creato: hoc autem debet admitti absque vllo scrupulo absurditatis, nec vllus ambigit, quin sit lumine naturæ faciliùs cognoscibilis existentia Dei quàm compositio quantitatis v. g. absurditatem aliquam redoleret, si absolutè diceretur omne ens supernaturale increatum esse naturæ viribus cognoscibile, aut magis cognoscibile, quàm ens supernaturale creatum. Si quæras rationem, cur potius sit naturæ viribus demonstratiuè cognoscibile aliquod ens supernaturale increatum, quàm aliquod supernaturale creatum, facilè assignatur ex eo, quod aliquod supernaturale increatum habet specialem connexionem cum naturalibus effectibus 14.

Non est absurdum aliquam veritatẽ increatam esse naturæ lumine magis cognoscibilé, quàm aliquam veritatem creat tam.

19. Probatur eadem ſecunda pars negatiuè ſoluendo argumenta, quibus aduerſarij iactant naturæ lumine Trinitatem demonſtrari ſuppoſitâ ipſius reuelatione. Et quidem illicò occurrit argumentum Raymundi Lulli quod ab ipſo vocatur demonſtratio per æquiparantiam, ideſt nec à priori, nec à poſteriori, ſed ab æqualibus: poteſt tale argumentum ſic proponi. Vbicumque datur concordia bonificantis, & bonificati in actu bonificandi, dantur tria diſtincta, ſcilicet bonificans, bonificatum, & actus bonificandi; ſed in Deo datur concordia bonificantis, & bonificati in actu bonificandi, ergo in Deo dantur tria realiter diſtincta: & cùm aliunde ſit naturaliter euidens hæc tria non poſſe eſſe tres Deos; ſuppoſitâ reuelatione Trinitatis remanet naturaliter euidens illa tria eſſe tres perſonas. Minor probatur eo, quod vbicumque datur bonitas, datur actus bonificandi, & vbi datur actus bonificandi, datur bonificatum, & bonificans, & concordia; neque enim id, quod aliud bonificat poteſt ab alio diſcordare, aut è

20. Argumentū *Lulli* continet ſolum ambages verborum. contra. Hoc argumentum nihil continet, niſi confuſas verborum ambages; & impugnatur primò examinando terminos ſic: nomine actus bonificandi vel intelligitur actus formalis; & in hoc ſenſu actus bonificandi non eſt quid diſtinctum ab ipſa bonitate, & quælibet bonitas, ſicuti eſt per ſe ipſam bona, ita eſt per ſe actua ſe ipſam bonificans, nec eſt de conceptu bonitatis bonificare formaliter aliquid à ſe realiter diſtinctum: vel intelligitur actus quaſi effectiuus, quo bonitas bonificat producendo terminum, qui quaſi effectiuè communicet propriam bonitatem, & in hoc ſenſu non eſt euidens, vbicumque datur bonitas, dari actuio bonificandi, præſertim ad intra. Impugnatur ſecundò idem argumentum, quia eâdem arguendi formâ ex qualibet diuina perfectione inferretur Trinitas, & inducerentur tot Trinitates, quot ſunt in Deo perfectiones. Sic v. g. dici poſſet: Vbi datur vita, datur actus viuificandi, & conſequenter viuificans, viuificatum, & concordia iſtorum inter ſe. Vbi datur ſubſtantia, datur actus ſubſtantificandi, & conſequenter ſubſtantificans ſubſtantificatum, &c. Impugnatur tertiò; quia concordia bonificantis, & bonificati in actu bonificandi potius infert diſtinctionem bonitatum, quàm perſonarum; deinde infert ad ſummum diſtinctionem bonificantis, & bonificati ab inuicem, non diſtinctionem vtriuſque ab actu bonificandi, actus enim bonificandi ſe haberet vt origo quæ actiuè ſumpta à principio, paſſiuè ſumpta à termino, non diſtinguitur, ſicque actus bonificandi actiuè ſumptus non diſtingueretur à bonificante, paſſiuè ſumptus non diſtingueretur à bonificato.

21. Reliqua argumenta, quæ pro Trinitate demonſtranda ex naturæ principiis erui poſſunt ſic breuiter percurro. Primum ſit: In Deo ſunt actus immanentes Intellectus, & voluntatis; ergo tales actus producunt ſuos terminos, Verbum ſcilicet, & amorem; filium, & Spiritum Sanctum. Secundum perfectio agentis eſt producere ſibi ſimile, perfectio naturæ eſt fœcunditas, ergo hæc perfectio agenti increato, & naturæ diuinæ ad intra concedenda eſt. Tertium de ratione ſummæ felicitatis eſt habere ſimilium perſonarum conſortium; at in Deo eſt ſumma felicitas, ergo in Deo eſt ſimilium perſonarum conſortium. Quartum in creatis ſunt multa veſtigia, multæque ſimilitudines Trinitatis; at ex veſtigio cognoſcitur id, cuius eſt veſtigium, ex veſtigio v. g. Leonis, Leo; ex ſimilitudine res, ergo ex creaturis Trinitas. Nullum ex his argumentis ad demonſtrationem peruenit: Non primum, quia nec eſt de eſſentia actuum intellectus, & voluntatis producere terminum, nec apparet cur in diuinis debeant producere terminum ſubſtantialem, & conſubſtantialem, qui ſit perſona eiuſdem eſſentiæ cum ſuo principio. Nec tandem ſufficienter conſtat cur non in qualibet diuina perſona per tales actus aliæ perſonæ producantur, ſicque per tale argumentum eadem ratione, qua probantur tres, probantur etiam plures, quàm tres perſonæ, quo vitio probandi indefinitum perſonarum numerum laborant etiam ſecundum, & tertium argumentum, vt patet conſideranti. Non peruenit inſuper ad demonſtrationem ſecundum argumentum, quia productio ſimilis, & fœcunditas eo modo, quo naturæ lumine innoteſcunt, ſunt cum dependentia termini producti, & reali diuiſione principij fœcundi ſeparantis à ſe aliquam ſui partem in exercitio fœcunditatis. Neutrum autem iſtorum poni poteſt in diuinis. Non peruenit tertium, quia dici poteſt conſortium ad fœlicitatem requiri in perſona finita, non in perſona Infinita habente in ſe, & ex ſe omne bonum. Non peruenit quartum, quia veſtigia, & ſimilitudines Trinitatis adeò imperfectam, tenuem, & diſſimilitudine plenam, tanti Myſterij ſpeciem præ ſe ferunt, vt nequeant proprio pondere trahere intellectum ad firmum aſſenſum eiuſdem Trinitatis, etiam ſuppoſitâ reuelatione: ex hac quippè ita manifeſtatur in veſtigiis illis, & ſimilitudinibus aliqua repræſentatio Trinitatis, vt ſimul manifeſtetur talis repræſentationis imperfectio, & tenuitas: repræſentatio autem valde tenuis, & imperfecta, ſolum ad tenuem, & imperfectam; non ad certum, & euidentem notitiam rei repræſentatæ poteſt deſeruire.

Reliqua argumenta Trinitatis demonſtratiua improbantur.

---

§. III.

Vtrùm Myſterium Trinitatis poſſit naturæ lumine cognoſci probabiliter?

ASSERTVM I. Ante omnem diuinam reuelationem non poteſt naturæ lumine cognoſci probabiliter Myſterium 22. Ante omnē diuinam re-

Reuelationem non potest haberi naturæ lumine probabilitas Trinitatis.

nitatis. Ita D. Thomas *prima parte, quæst. 32. art. 1. de potentia, quæst. 9. art. 5. de veritate, quæst. 10. art. 13.* aliique Theologi communiter, inter quos expressius assertiam veritatem tradunt Molina *prima parte, quæst. 32. art. 1. §. sit nihilominus*, Lugus *libro 2. disputation. 12. cap. 1. numero 5.* De Quiros *tractat. 7. disputation. 26. sect. 2.* Matchinus *disputation. 24. propos. 1.* Vasquez *disp. 132. cap. 2.*

Probatur primò ex auctoritatibus relatis *initio superioris §.* Mysterium Trinitatis est creato intellectui simpliciter ignotum, nec innotescit, nisi per Dei reuelationem: at si ante omnem diuinam reuelationem naturæ lumine probabiliter cognosceretur, non posset dici simpliciter ignotum; neque enim dicimur ignorare ea, quæ probabiliter cognoscimus, alioqui omnes ferè naturales veritates ignoraremus, ergo ante omnem diuinam reuelationem non potest naturæ lumine cognosci probabiliter, &c. Neque dicas, si illæ auctoritates procederent non solùm contra cognitionem naturalē euidentem, verùm etiam contra cognitionem naturalem probabilem Trinitatis, esset de Fide non posse Trinitatem naturæ lumine cognosci probabiliter, sicuti est de fide non posse ipsam naturæ lumine cognosci euidenter. Contra enim: Quod procedunt contra cognitionem euidentem est omnino certum, quia nulla prorsus tergiuersatione dici potest ignorari, quod naturæ lumine euidenter cognoscitur: at non est adeò certum, quod procedant contra cognitionem probabilem; cum qua stat aliqua ignorantia rei cognitæ, quia carentia cognitionis certæ etiam stante cognitione probabili aliqualis ignorantia dici potest.

23. Probatur secundò ante omnem diuinam reuelationem, aut nunquam menti occurreret Mysterium Trinitatis, aut si fortè menti occurreret, lumine naturali nullus ipsi assensus præstaretur, sed potius præstaretur dissensus, ergo ante omnem diuinam reuelationem non potest naturæ lumine cognosci probabiliter Mysterium Trinitatis. Probatur, & explicatur antecedens; ante omnem diuinam reuelationem vix apparet quomodo possit excitari cognitio Trinitatis; nam vestigia, & similitudines ipsius, licet postquam ipsa innotescit, notitiam corroborent, & assensum confirment, tamen, dum adhuc est prorsus ignota, nequeunt ipsius notitiam excitare: commune quippè hoc est cuicumque vestigio, & similitudini: nec cui inaudita protsus est leonis existentia, res vlla potest occurrere, quæ ab ipso censeatur leonis vestigium, aut similitudo quæquè ipsum excitet ad leonis cognitionem. Demus tamen etiam nullâ præuiâ reuelatione menti occurrere Trinitatem, ipsiusque cogitationem aliquam excitari, creatus intellectus si optimè sapiat, summâque prudentiâ dirigatur considerans nullum esse argumentum euidens, aut pro affirmanda, aut pro neganda Trinitate iudicium suspendet, & nec assensum, nec dissensum præ-

Intellectus ad Trinitatē excitatus, naturaliter, aut maneret suspensus, aut dissentiret.

stabit: quod si ad assensum vel dissensum se determinet, potius præstabit dissensum, tùm quia intra puros naturæ limites plura sunt argumenta dissensum, quàm assensum Trinitatis suadentia, cùm præsertim aliarum omnium rerum creatarum inductio Trinitatem improbet potiùs, quàm probet, nec minus remota sit à sensibus, & naturali cognitione Vnitas cum Trinitate, quàm cum quaternitate, aut solâ dualitate Personarum; & purum naturæ lumen vix minorem in illa, quàm in istis repugnantiam manifestet, tum quia *ex tract. superiori, libro 2. cap. 3. §. 6.* cæteris paribus præsumptio stat pro impossibilitate potiùs, quàm pro possibilitate rei, ergo quando etiam paria essent naturalia motiua pro possibilitate, ac impossibilitate, pro assensu, ac dissensu, intellectus potius erumperet in dissensum, quàm in assensum; potiùs iudicaret impossibilem, quam possibilem Trinitatem.

Assertum II. Suppositâ reuelatione Trinitatis non desunt naturales congruentiæ, quibus naturæ lumine eadem Trinitas probabiliter suadeatur. Ita omnes Theologi communissimè, contra Ruiz *1. parte, disputation. 43. sect. 2. num. 14.* de quo mihi non constat virum hoc in puncto, aut aliquem antesignanum, aut aliquem assectam habeat. 24.

Supposità reuelatione haberi potest naturæ lumine probabilitas Trinitatis.

Probatur primò: Suppositâ reuelatione Trinitatis intellectus manet magis expeditus ad naturalem ipsius assensum, ergo illæ congruentiæ, quæ ante reuelationem, erant insufficientes ad inducendum probabilem Trinitatis assensum, suppositâ reuelatione euadent sufficientes. Antecedens probatur: Suppositâ reuelatione intellectus non amplius ab assensu retrahitur à rationibus, & motiuis naturalibus Trinitatem dissuadentibus, ergo manet magis expeditus ad assensum; expeditius enim fertur ad vnum extremum illud, quod à tali extremo aliunde non retrahitur, quàm illud, quod retrahitur. Hinc facilè corruit fundamentum, quod pro oppositâ sententia afferri potest dicendo reuelationem, & lumen fidei eleuare quidem intellectum, vt plus operetur supernaturaliter, at non vt plus operetur naturaliter: Facilè, inquam, corruit, quia intellectum plus naturaliter operari ex duplici capite prouenire potest: vel scilicet ratione alicuius positiui; scilicet ratione additionis virium; vel ratione alicuius negatiui scilicet ratione remotionis impedimenti extrinseci; lumen fidei, & reuelatio, non eleuant quidem intellectum, vt plus operetur naturaliter ex primo capite, possunt tamen facere, vt plus operetur naturaliter ex secundo capite.

Dices hinc ad summum probari, quod suppositâ reuelatione is, cui facta est reuelatio, possit, præstare assensum naturalem probabilem Trinitati, at non probari, quod suppositâ reuelatione possit etiam infidelis probabiliter moueri ad Trinitatis assensum naturalem, & tamen hoc etiam 25.

etiam est concedendũ propter Antiquos Philosophos Gentiles; qui ab Hebræis, quibus facta fuerat reuelatio, Trinitatem didicerunt, eique præstiterunt naturalem assensum probabilem: Ratio primi est, quia is solum, cui facta est reuelatio, cognoscit esse fallacia, & inania motiua ab assensu Trinitatis retrahentia, sicque is solus manet ad naturalem assensum magis expeditus.

26. Sed contra: In primis supposità reuelatione factà vni nihil cogit admittere Trinitatem esse naturæ lumine probabiliter cognoscibilem etiam ab aliis, & quod de Antiquis Gentilibus Philosophis affertur in controuersia est: nam D. Thomas *prima parte, quæst.* 32. *art.* 1. *ad* 1, absolutè negat illos cognouisse Mysterium Trinitatis: quando tamen daremus supposità reuelatione etiam eos; quibus reuelatio facta non est, quivè reuelationi non credunt, posse probabiliter cognoscere Trinitatem, dico ipsos etiam manere ex vi reuelationis magis expeditas, quamvis non ita perfectè, sicut fideles credentes reuelationi, in fidelibus enim præstat auctoritas diuina per se ipsam illud, quod in illis infidelibus præstat supposità diuinà reuelatione auctoritas humana motiua scilicet retrahentia ab assensu Trinitatis, quæ fideles inania censent, & fallacia ex motiuo diuinæ auctoritatis, illi infideles inania censent, & fallacia ex motiuo actoritatis humanæ fidelium id testificantium. Supposità igitur reuelatione etiam in infidelibus intellectus minus retrahitur ab assensu Trinitatis. Alio etiam ex capite reuelatio vni facta potest alteri prodesse in ordine ad assentiendum naturaliter Trinitati, scilicet ex eo, quod ille huic clariùs, viuidius, firmiúsque proponat naturales congruentias Trinitatem suadentes.

Etiam aliis, quibus reuelatio facta non est.

27. Probatur secundò: Vestigia, & imagines, seu similitudines rei aliunde cognitæ etiamsi imperfecta sint, & valde deficientia, possunt conducere ad nouam cognitionem, nouumque assensum eiusdem rei, sed vt recenset Estius *in* 1. *dist.* 3. §. 9. *&* 10. in rebus naturalibus dantur plura vestigia, pluresque similitudines Trinitatis, & hæc supposità reuelatione est aliunde cognita, ergo supposita reuelatione talia vestigia, & tales similitudines possunt conducere ad naturalem assensum Trinitati præstandum. Confirmatur repetendo *ex superiori* §. argumenta afferri solita pro Trinitate naturaliter demonstranda, quæ licet non inducant assensum demonstratiuum, negari tamen nequit quin inducant assensum probabilem supposità reuelatione Trinitatis retundente apparentiam cuiuscumque argumenti contrarij, & addente intellectum expeditiorem pro tali assensu.

28. Ex dictis habetur supposita reuelatione Trinitatis ex duplici motiuo præstari ipsi posse naturalem assensum, nimirum, vel ex motiuo extrinseco humanæ auctoritatis eorum, qui de Trinitate per reuelationem edocti ipsius existentiam firmiter testificantur: vel ex motiuo intrinseco rationum naturalium desumptarum ex infinitate Dei, & vestigiis, & similitudinibus Trinitatis relucentibus in creatis, aliisque huiusmodi capitibus: fideles, qui ex diuina reuelatione Trinitati supernaturaliter assentiuntur, ex vtroque motiuo induci possunt ad præstandum eidem Trinitati naturalem assensum: Infideles verò, is præsertim, qui nunquam fidem habuerunt veram, & diuinam de Trinitate, assentiuntur potissimum ex motiuo humanæ auctoritatis, quia sine auctoritate aliorum hominum id testificantium via possent, aut excitari ad cogitandum de Trinitate, aut non fortiùs moueri ab argumentis dissuadentibus, quàm ab argumentis suadentibus Trinitatem. Hinc fit Antiquos Philosophos Gentiles, si Trinitatem cognouerunt, fuisse ad talem cognitionem inductos ex humanæ auctoritate, quatenus aut ex populi Hebræi traditione Trinitatem didicerunt, aut ipsam deduxerunt ex lectione Sacræ Scripturæ; in qua Gentiles agnoscebant, solam auctoritatem humanam Moysis, & aliorum, qui ipsam conscripserunt. Dixi si Trinitatem cognouerunt, quia Thomistæ, & alij plures cum D. Thoma *loco præcitato*, id negant, & ad testimonia in oppositum relata à Vasquio 1. *parte, disp.* 132. *cap.* 1. respondent nil aliud euincere, quàm, quod docet D. Thomas *præcitatus*, cognouisse scilicet Philosophos illos attributa quædam essentialia, quæ appropriantur personis, cæterùm aut nunquam distinxisse tres personas, aut simul cum personis distinxisse tres naturas, aut nõ admisisse vnam Personam ab alia genitam, aut cum generatione vnius personæ ab alia non agnouisse consubstantialitatem vtriúsque. Vnde vt loquitur Io. à S. Thoma *prima parte, quæstion.* 29. *disputat.* 4. *art.* 3. *num.* 8. non tam cognouerunt, quàm errauerunt circa Mysterium diuinæ generationis, *errauerunt ab vtero, locuti sunt falsa.*

Duo sunt media cognoscendi probabiliter Trinitatem lumine naturæ supposita reuelatione.

Habetur insuper hucvsque dicta procedere non solum de intellectu humano, verum etiam de intellectu Angelico; nam cum ex vna parte intellectus Angelicus non sit inferioris conditionis, quàm humanus, quidquid potest positâ reuelatione circa Trinitatem intellectus humanus consequens est, quod possit etiam Angelicus, ex alia parte cum intellectus Angelicus, quamvis perfectior humano non possit propriis viribus cognoscere diuina, nisi ex creaturis: & ex his solùm Deus, vt vnus, non vt Trinus innotescat, consequens est, quod ante omnem reuelationem intellectus etiam Angelicus impar sit propriis viribus cognitioni etiam possibili Trinitatis, imo nonnisi metaphysicè loquendo par sit soluendis contrariis argumentis, vt dictum est de intellectu humano. Quia deinde quilibet intellectus creabilis est ex se impar Deo immediatè attingẽdo *ex tract. super. lib.* 2. *c.* 1. § 5. *&* *c.* 3. §. 6. *&* 7. nec nisi mediis rebus creatis assurgere potest naturaliter ad notitiam diuinorum fit, 29.

Quod dictũ est de intellectu humano in ordine ad Trinitatis cognitionem procedit etiam de Angelico, & quolibet alio intellectu creato.

ſit, quod hucvſque dicta de intellectu humano non ſolùm ad intellectum Angelicum, verùm etiam ad quemcumque intellectum creabilem ſint extendenda.

---

§. IV.

Vtrùm naturæ lumine poſſit etiam haberi probabilitas poſitiua, aut euidentia negatiua, de aliqua Trinitate creata?

30. Trinitas creata eſt contra lumē naturæ, & euidenter repugnans.

ASSERTVM: Trinitas creata eſt contra lumen naturæ, & naturalibus rationibus euidenter oſtenditur repugnans, conſequenter naturæ lumine non poteſt haberi aut probabilitas poſitiua, aut euidentia negatiua, &c. Eſt aſſertum communiſſimum, adeò vt oppoſitum teſte De Quiros *prima parte, tract. 7. diſp. 26. sect. 4.* pluribus Theologis cenſeatur temerarium, contra Ochamum *in 1. diſtinct. 2. quæſtion. 1.* exiſtimantem ſtando rationi non repugnari Trinitatem creatam, eo quod hi termini *Vnus, & Trinus* non ſint repugnantes. Eſt etiam contra aliquos Recentiores apud Martinon, *prima parte, diſp. 25. sect.* 8. ponentes in creatis quid Trinitati ſimile, nimirum aliqua identificata cum tertio, & diſtincta realiter inter ſe; nam modus non diſtinguitur à re modificata, & tamen modi incompoſſibiles diſtinguuntur realiter inter ſe: Rotunditas v. g. & quadratura ſucceſſiuè modificantes eandem ceram ſunt idem omninò cum cera, & diſtinguuntur realiter inter ſe.

Probatur primò ex eo, quod nimis derogaretur conditioni Myſterij iuxta omnium Sanctorum Patrum ſenſum abditiſſimi, excellentiſſimi, & diuiniſſimi, ſi concederetur ipſum poſſe etiam extra Deum in creaturis reperiri: & in defendenda extra infideles diuinarum perſonarum Triade trepidarent timore, vbi non eſt timor, Catholici, ſi etiam in creatis poſſet Trinitas naturæ lumine defendi, & ratione naturali Trinitas etiam creata non repugnaret.

31. Eſſe diſtincta inter ſe, quę ſunt idē cum tertio, in creatis repugnat lumini naturę.

Probatur ſecundò ex eo, quod eſt contra lumen naturæ, & euidenter repugnans; quod poſſint eſſe realiter idem cum tertio non ſimpliciter infinito ea, quæ ſunt diſtincta realiter inter ſe, ſed Trinitas creata conſiſteret in eo, quod eſſent realiter idem cum tertio creato, ac non ſimpliciter infinito, aliqua diſtincta inter ſe, ergo Trinitas creata eſt contra lumen naturæ, &c. Minor patet, maior probatur. Tota ratio, cur non obſtante illo principio *Quæ ſunt realiter eadem vni tertio, &c.* poſſint in diuinis perſonæ realiter diſtinctæ eſſe idem vni eſſentiæ; eſt quia diuina eſſentia eſt vnum tertium ſimpliciter infinitum continens eminentiſſimo modo actualem diſtinctionem *ex ſupradictis lib. 1. capit. 6. §. 3.* ergo quia eſt contra lumen naturæ, & euidenter repugnans, poſſe eſſe realiter idem cum tertio non ſimpliciter infinito, &c. Confirmatur: Euidens eſt non eſſe ponendam ſine ſumma neceſſitate diſtinctionem aliquorum inter ſe cum identitate in tertio, at in creatis non poteſt eſſe ſumma neceſſitas identificandi in tertio diſtincta realiter inter ſe, ergo euidens eſt non eſſe ponendam creatam Trinitatem. Maior patet; quia ſecus principium illud, *Quæ ſunt eadem vni tertio, &c.* eſſet abſolutè negabile, & facilè quiſque poſſet excogitare leuem aliquam neceſſitatem identificandi cum aliquo tertio quæcumque diſtincta inter ſe. Minor probatur: Summa neceſſitas identificandi idem tertium cum rebus diſtinctis realiter eſt euidens immultiplicabilitas talis tertij, & certè ſi natura diuina non eſſet euidenter immultiplicabilis, potiùs diceretur ipſam multiplicari ad multiplicationem perſonarum diſtinctarum, quàm ipſam immultiplicatā ſibi identificare plures, & diſtinctas perſonas; at nulla res, nullàque natura creata eſt euidenter immultiplicabilis, nam ſolùm omnimoda infinitas eſt radix euidentis immultiplicabilitatis, ergo.

32. Vnus, & Trinus ſunt termini repugnantes in creatis, ſicuti prima cauſa, ſummum bonum &c.

Probatur tertiò ex eo, quod rationes dubitandi pro aduerſariis in aſſerto relatæ leuiſſimi momenti, & facillimæ ſolutionis ſunt. Nam quod dicebatur ex Ochamo hi termini *Vnus, & Trinus* non ſunt repugnantes, verum eſt in ente ſimpliciter infinito; falſum in ente creato non ſimpliciter infinito & ſicuti ex eo, quod hi termini, Prima cauſa, ſummum bonum, ens à ſe, non ſint repugnantes ex ſuo conceptu vniuerſaliſſimo, ſecundùm quem comparari poſſunt ad aliquod poſitiuum extra totam creaturarum collectionem, male deduceretur neque etiam repugnare in creatis ſtando naturali rationi, & contra hanc non eſſe primam cauſam creatam, ſummum bonum creatum &c. Ita &c. Quod dicebatur ex nonnullis recentioribus de modificationibus incompoſſibilibus diſtinctis inter ſe, non ab eo, cuius ſunt modificationes, falſum prorsùs eſt, & modificationes illæ eâ ratione, qua diſtinguuntur ab inuicem, diſtinguuntur etiam ab eo, cuius ſunt modificationes. Nam vt ſiſtam in exemplo præallato, diſtinguitur rotunditas à quadratura, quia à quadratura ſeparatur, & illa deſtruitur iſtâ permanente, at hoc modo diſtinguitur etiam tum rotunditas, tum quadratura à cera: poteſt quippè tum rotunditas, tum quadratura deſtitui cerâ remanente.

Ex euidenti repugnantiâ Trinitatis creatæ habetur, quam iure, rectéque dixerit D. Dionyſius *cap. 13. de div. nom. Nulla autem monas, aut trias, neque numerus, neque vnitas, aut fœcunditas, neque quidquam aliud eorum, quæ aut ſunt, aut cognita ſunt, arcanum illud ſumma, omniáque ſuperantis diuinitatis, quod rationem, omnémque mentem vincit, enunciant.*

§. V.

§. V.

Vtrùm de Myſterio Trinitatis haberi poßit ſupernaturaliter à Viatore aliqua euidentia, & primò vtrum haberi poſſit euidentia in atteſtante?

34. ASSERTVM: Vere haberi poteſt ſupernaturaliter de Myſterio Trinitatis euidentia abſtractiua in atteſtante à viatore. Ita Theologi communiter in quæſtionibus de fide, & in præſenti Arriaga *prima parte, diſp.* 43. *ſect.* 6. Lugus *diſp.* 12. *cap.* 2. *num.* 10. Auerſa *quaſtion.* 35. *ſection.* 3. *&c.* Contra Vaſquez *prima parte, diſp.* 135. *cap.* 3. volentem ex atteſtatore nō poſſe haberi euidentiam rei atteſtatæ. Item contra De Quiros *tract.* 7. *diſp.* 25. *ſect.* 5. *num.* 26. volentem non poſſe haberi euidentiam Dei atteſtantis in puro viatore, & abſque Dei viſione. Contra vtrumque dicendi modum aſſerta veritas

Viator ſupernaturaliter poteſt habere euidentiã in atteſtante de Trinitate.

Probatur: Poteſt purus viator ſupernaturaliter cognoſcere euidenter reuelationem Trinitatis eſſe diuinam, ſed cognoſcens euidenter reuelationem Trinitatis eſſe diuinam poteſt euidenter deducere exiſtentiam Trinitatis, ergo poteſt purus viator habere de Myſterio Trinitatis euidentiam, quæ ex eo, quòd non ſit per ſpeciem propriam dici debeat abſtractiua; ex eo, quòd conſequatur ad euidentiam diuini teſtimonij, ſeu Dei atteſtantis dicatur in atteſtante. Maior probatur: Poteſt Deus reuelare Trinitatem vtendo talibus ſignis, ſiue internis, ſiue externis; vt, etiamſi Deus ipſe non videatur, euidens tamen ſit Deum eſſe, qui reuelat, & loquitur; ſicuti ex modo loquendi, aliiſque conditionibus locutionem comitantibus poteſt euidenter cognoſci Petrum eſſe, qui loquitur, etiamſi Petrus non videatur, Deus enim multò magis, quàm Petrus poteſt ſignis ſibi omninò propriis ſuam locutionem condecorare, ergo. Minor etiam probatur: Cognoſcendo euidenter reuelationem Trinitatis eſſe diuinam, poteſt Trinitatis exiſtentia ſic deduci: Illud omne, quod Deus reuelat exiſtere, vere exiſtit: ſed Trinitas eſt aliquid, quod Deus reuelat exiſtere; ergo Trinitas verè exiſtit. In quo Syllogiſmo cum minor euidens ſupponatur, & maior ſit lumine naturæ nota, vtique euidenter infertur exiſtentia Trinitatis.

35. Dices, ex De Quiros *loco præcitato* reuelationem, & locutionem diuinam, talem conſtitui per internam intentionem ipſius Dei volentis aſſumere aliqua determinata ſigna ad expreſſionem ſuæ mentis: Non poſſe autem euidenter cognoſci internam intentionem Dei, niſi Deus ipſe in ſe videatur, ideo non poſſe cognoſci euidenter reuelationem, locutionemque diuinam extra viſionem Dei, ſicque corruere maiorem propoſitionem poſitæ probationis. Sed contra: Interna intentio Dei intuitiuè ad ſummum cognoſci non poteſt, niſi Deus ipſe in ſe videatur, at euidenter euidentiâ abſtractiuâ poſſe extra Dei viſionem cognoſci rectè probatur ex eo, quod poſſit Deus aſſumere ad talem intentionem manifeſtandam ſigna aliqua, & opera, quæ euidenter conſtet non niſi à Deo fieri poſſe. Neque dicas, dum

36. Deus talia ſigna præſtat, poteſt impius aliquis talibus ſignis abuti, aſſerendo mendaci verſutia in confirmationem eius, quod ipſe loquitur, talia ſigna à Deo fieri, ſicque locutionem ipſius eſſe locutionem diuinam, quamvis re verâ diuina non ſit, ergo ex ſignis quibuſcumque Dei maximè propriis non poteſt euidenter innoteſcere locutionem aliquam eſſe diuinam. Contra enim primò: Metaphyſicè ſolum poteſt id contingere, ſicque ſaltem moraliter remanet euidens talibus ſignis veram Dei locutionem ſubeſſe. Solùm inquam metaphyſicè poteſt id contingere, quia vt ſuo loco tradetur in libris de fide ad ſummum Metaphyſicè poteſt falſâ doctrina veris miraculis confirmari. Contra ſecundò: Non deſunt Deo ſigna aliqua interna, quæ aliquis euidenter ſciat ſibi ſolùm innoteſcere, & quibus per conſequens non poſſit ex alicuius impij peruerſitate ſubiici falſa locutio.

Metaphyſicè ſolùm poteſt falſa doctrina confirmari veris miraculis.

37. Dices ex Vaſquio *loco præcitato*: In ſyllogiſmo illo, *Omne, quod Deus reuelat, &c.* non inferri concluſionem demonſtratiuè, tum quia maior propoſitio illius Syllogiſmi continet principium omninò extrinſecum concluſioni; tum quia aſſenſus concluſionis innititur teſtimonio; omnis autem aſſenſus teſtimonio innixus fides eſt, non euidens notitia rei teſtificatæ, ideò etiam poſitâ euidentiâ in atteſtante non poſſe à viatore euidenter cognoſci Trinitatem, ſicque corruere minorem propoſitionem poſitæ probationis. Sed contra: Nomine principij extrinſeci, vel intelligit *Vaſquez* principium realiter adæquatè diſtinctum ab eo, quod infertur, vel intelligit principium nullam habens cum eodem eſſentialem habitudinem, & neceſſariam connexionem. Primo modo maior illius Syllogiſmi continet quidem principium extrinſecum; at ſi principium tali modo extrinſecum non poteſt inſeruire demonſtrationi; nulla demonſtratio, aut cauſæ ex effectu, aut effectus ex cauſa eſſet legitima. Secundo modo maior illa non continet principium extrinſecum, nam reuelatio non eſt minus eſſentialiter connexa cum re reuelata, quàm effectus cum cauſa, aut cauſa cum effectu. Quod additur omnem aſſenſum teſtimonio innixum eſſe fidem, verum eſt de aſſenſu, qui innititur teſtimonio immediatè, & vt teſtimonio præcisè; de aſſenſu, qui innititur teſtimonio mediatè, & vt præmiſſæ diſcurſus. Nec maiori *Vaſquez* indiget impugnatione,

Argumentũ aliquod eſſe poteſt per principium extrinſecum dupliciter.

Non omnis aſſenſus innixus teſtimonio eſt fides.

tione, cum ipsemet *loco præcitato in fine capitis* fateatur ex testimonio posse haberi euidentiam licèt minorem, quam ex principiis intrinsecis.

38. Dubitari hic potest: Vtrùm non solùm absolutè sit communicabilis, verum etiam de facto fuerit aliquando communicata alicui puro viatori euidentia Trinitatis in attestante. Dixi alicui puro viatori, vt excipiam Christum Dominum, qui licet non habuerit euidentiam diuinæ attestationis inseruientis actibus fidei à se ipso eliciendis, cum ipse neque etiam, vt viator vllum diuinæ fidei assensum elicuerit, habuit tamen euidentiam attestationis inseruientia actibus fidei aliorum hominum, quos actus fidei per scientiam supernaturalem infusam ipse comprehendebat, quemadmodum explicari solet in libris de Incarnatione: In præsenti igitur solum expediendum est dubium in ordine ad alios à Christo Domino scilicet in ordine ad quemcumque purum viatorem, specialiter verò in ordine ad primum Angelum, primos parentes, Apostolos, Prophetas, aliosque huiusmodi insigniores Ecclesiæ Proceres, quibus communicatam fuisse euidentiam in attestante Mysteriorum fidei, & in particulari Mysterij Trinitatis, sentiunt quàmplures apud Matchinum *de Trinitate, disp.* 25. vnde probabilitate extrinsecâ, & deriuatâ ab auctoritate, valde probabilis est ad propositum dubium affirmatiua responsio: Loquendo verò ex natura rei, & ex principiis extrinsecis excepto primo Angelo, nulla videtur vigere sufficiens necessitas asserendi communicatam de facto euidentiam Trinitatis in attestante: Nec enim talis communicatio aut in Scriptura exprimitur, aut ad fidem præterquiritur, aut ex aliquo alio capite necessaria est in puro viatore excepto primo Angelo, qui cum ex vna parte sciret euidenter se non habere Angelum superiorem, ex alia parte sci et etiam euidenter se non posse illuminari, seu illustrari nisi à superiore, consequenter etiam euidenter sciebat se illuminari à Deo, quoties res aliqua ignota illi manifestabatur; asse reuelationem, & locutionem diuinam illam omnem, qua de aliquo ipsius naturalem intelligentiam excedente edocebatur. Soli igitur primo Angelo loquendo ex natura rei, & ex principiis intrinsecis videtur debere concedi communicata euidentia Trinitatis in attestante.

Euidentia Trinitatis in attestante de facto cõmunicata soli primo Angelo.

39. Dices: Omnes Prophetæ appellabantur videntes, ergo quia habebant rerum reuelatarum, & inter alias res reuelatas, Trinitatis euidentiam in attestante; quod si semel talis euidentia Prophetis conceditur nullo iure negari potest primis Parentibus, Apostolis, & huiusmodi insignioribus Ecclesiæ Proceribus. Sed contra: Prophetæ appellabantur videntes, aut per visionem imaginariam, aut latiùs sumpto ly *videntes* pro cognoscentes, cognoscebant enim ipsi quæ cæteri ignorabant. Deinde nos non negamus absolutè in Prophetis omnem euidentiam in attestante, quod desinire spectat ad libros de fide: sed negamus determinatè euidentiam in attestante respectu Trinitatis, cuius specialis excellentia exposcebat specialem obscuritatem in reuelatione. Ex eo igitur, quod Prophetæ dicti fuerint videntes, colligitur ad summum, quod habuerint euidentiam in attestante respectu aliquorum, at non quod habuerint talem euidentiam respectu omnium rerum reuelatarum, & in particulari respectu Trinitatis.

Prophetæ cur dicti sint videntes.

---

§. VI.

Vtrùm de Mysterio Trinitatis haberi possit supernaturaliter à viatore euidentia abstractiua in aliquo effectu supernaturali?

ASSERTVM: Verè haberi potest supernaturaliter à viatore euidentia abstractiua Trinitatis in aliquo effectu supernaturali, dummodo non consideretur sub solâ formali ratione effectus, & secundùm præcisam connexionem eum causa, quam limitationem addiderim ex eo, quod sub sola formali ratione effectus non magis pendent à Deo Trino, nec magis ad Trinitatis notitiam conducunt res supernaturales, quàm naturales, vt tactum est *superiori* §. 1. Ita Ioan. à S. Thoma *prima parte, quæst.* 29. *disputation.* 4. *artic.* 3. *num.* 10. & Thomistæ communiter *ad tertiam partem, quæstion.* 11. ibidem Suarez *disputation.* 27. *sectione.* 2. Arrubal *prima parte, disputation.* 116. *capit.* 3. & 4. Auersa *quæstion.* 32. *section.* 3. Marchious *disputation.* 26. Arriaga *disputation.* 43. *section.* 6. &c. Contra Vasquez *disputation.* 135. *cap.* 3. & 4. De Quiros *tract.* 7. *disp.* 22. *sect.* 10. aliosque nonnullos. 40.

Probatur: Potest haberi à puro viatore cognitio comprehensiuè actus fidei, aut actus visionis terminati ad Trinitatem, sed talis actus comprehensiuè cognitus, inducit euidentiam abstractiuam Trinitatis, ergo verè haberi potest supernaturaliter à viatore euidentia abstractiua Trinitatis in aliquo effectu supernaturali. Maior probatur: Potest Deus supernaturaliter infundere puro viatori speciem propriam comprehensiuè repræsentatiuam aut actus fidei, aut actus visionis, tum quia Christus Dominus etiam vt viator habuit de facto scientiam supernaturalem infusam talium actuum, tum quia actus fidei, & visionis non sunt summum bonum, nec beatitudo obiectiua, vnius solius intuitiua, & comprehensiua cognitio exträhir à statu viæ. Minor etiam probatur: Actus fidei, aut visionis terminatus ad Trinitatem, dicit necessariam, & essentialem connexionem, cum existentia Trinitatis, tum quia actus quilibet

Purus viator potest comprehendere actus supernaturales fidei, & visionis.

quilibet intellectus ex genere ſuo dicit ordinem tranſcendentalem ad obiectum, imo in noſtris principiis nihil eſt aliud, quàm complexum intellectus, & obiecti: tum quia viſio, & fides ex prærogatiua ſupernaturalitatis ſunt actus omninò infalſificabiles: habent igitur neceſſariam, & eſſentialem connexionem, cum exiſtentia Trinitatis, quam tanquam exiſtentem attingunt, & repræſentant; ſed quod dicit neceſſariam, & eſſentialem connexionem cum alio, dum comprehenditur inducit euidentiam abſtractiuam illius, comprehenſio quippè alicuius attingit euidenter omnes reſpectus eſſentiales, & neceſſarios ipſius, conſequenter etiam attingit, aut ſaltem poteſt attingere, & inferre talium reſpectuum terminos, necnon attingendo connexionem inferre exiſtentiam extremi connexionem terminantis, ergo.

Ex talium actuum comprehenſione habetur euidentia abſtractiua Trinitatis.

41. Huic probationi varias afferunt reſponſiones Aduerſarij, & dum in nulla reſponſione conueniunt, indicant cuiuſlibet reſponſionis inſufficientiam. Reſpondent primò in vniuerſum viſionem, & fidem eſſe principia extrinſeca reſpectu Trinitatis, ideò quamvis dicant eſſentialem ordinem ad Trinitatis exiſtentiam non poſſe inducere euidentiam Trinitatis exiſtentis. Hæc reſponſio manet impugnata ex dictis contra Vaſquium *ſuperiore* §. Addi hic poteſt iuxta Complexiſtas viſionem, & fidem Trinitatis nullatenus dici poſſe principia extrinſeca, & adæquatè diſtincta ab ipſa Trinitate, ſed cum nihil aliud ſint, quam complexum ex intellectu, & Trinitate ſe habere ad Trinitatem, tanquam totum ad partem, adeóque à Trinitate ſolùm inadæquatè diſtingui.

42. Reſpondent ſecundò relationem, ſeu connexionem viſionis, & fidei cum obiecto eſſe relationem, ſeu connexionem imaginis cum exemplari, relationem verò, ſeu connexionem imaginis cum exemplari non poſſe inducere euidentiam exemplaris, niſi ſciatur imaginem eſſe conformem exemplari; & hoc ſciri non poteſt, niſi cognoſcendo aliunde euidenter exemplar in ſe ipſo ipſumque conferendo, & comparando cum imagine. Vt igitur quis poſſet ex fide, & viſione Trinitatis duci in euidentem ipſius notitiam, deberet aliunde eandem Trinitatem in ſe ipſa euidenter cognoſcere, quod, &c. Hæc reſponſio impugnatur, quia

43. malè ſupponit actum intellectus eſſe imaginem obiecti, cum à nobis ſæpiùs dictum ſit rationem imaginis intentionalis conuenire ſpeciei impreſſæ, & expreſſæ, ſcilicet principio, & termino intellectionis; non ipſi intellectioni: Connexio igitur viſionis, & fidei cum obiecto eſt vnionis vitalis intellectiui cum intelligibili, non imaginis cum exemplari: quando tamen admitteremus viſionem, & fidem Trinitatis ad iſtam ſe habere vt imagines ad exemplar adhuc reſponſio non ſubſiſteret. Enimverò quando aliunde conſtat imaginem eſſe ex natura ſua intrinſecè veram, & conformem ſuo exemplari (ſicuti conſtat de actibus fidei, & viſionis, qui ex vi ſupernaturalitatis ſunt infalſificabiles adeóque ſi imagines ſunt, ſunt imagines veræ, & conformes ſuis obiectis tanquam exemplaribus) vt ex imagine cognoſcatur euidenter exemplar, non eſt neceſſaria cognitio præuia exemplaris in ſe ipſo, ratione cuius poſſit fieri eiuſdem cum imagine comparatio, & examinari vtrùm imago ei ſit conformis necnè: Si mihi v. g. certè, & euidenter conſtet omnem imaginem ab Apelle depictam eſſe veram, & conformem ſuo exemplari; eo ipſo, quod video picturam Apellis repræſentantem hominem bifrontem v. g. certe, & euidenter infero exiſtentiam hominis bifrontis, etiamſi huius in ſe ipſo nullam vnquam notitiam habuerim.

Viſio, & fides ad ſua obiecta non ſe habent vt imagines ad exemplaria.

Ad cognoſcendum ex imagine exemplar non eſt ſemper neceſſaria præcognitio exemplaris.

44. Reſpondeat deinde ſpecialiter quoad actum fidei ipſum eſſentialiter tendere in ſuum obiectum ineuidenter, & conſequenter eum, qui comprehendit actum fidei de Trinitate, non poſſe in tali actu attingere niſi notitiam ineuidentem Trinitatis. Impugnatur hæc reſponſio, quia actus fidei poteſt conſiderari dupliciter, vel vt medium incognitum, & per ſe ipſam immediatè obiectum notificans., vel vt medium cognitum, & notificans obiectum mediatè, & indirectè. Primo modo ex fide haberi ſolùm poteſt notitia ineuidens; ſecus ſecundo modo: Aliter dici poteſt, fidem ſumptam formaliter non poſſe cauſare euidentiam ſui obiecti, bene tamen ſumptam effectiuè; non poſſe cauſare euidentiam, vt per ſe ipſam præcisè cognitio eſt, & vt facit credentem, bene tamen vt eſt eſt obiectum, ſeu principium alterius cognitionis.

Quomodò fides poſſit cauſare euidentiam ſui obiecti.

45. Reſpondent tandem ſpecialiter quoad actum viſionis: non poſſe hanc intuitiuè cognoſci, niſi cognoſcatur Deus, vt eſt in ſe; adeóque non poſſe intuitiuè cognoſci à puro viatore, qui manens in ſtatu viatoris non poteſt cognoſcere Deum, vt eſt in ſe. Enimverò quamvis relatio ad terminum poſſit ex genere ſuo intuitiuè cognoſci, non cognito intuitiuè, & vt eſt in ſe termino; quando tamen relatio ad terminum ex conceptu proprio ipſum attingit, vt eſt in ſe ſicuti attingit viſio Deum; nequit talis relatio intuitiuè cognoſci, niſi ipſius terminus intuitiuè, & vt eſt in ſe, cognoſcatur, quia in tali relatione nequit diſcerni attingentia termini vt eſt in ſe, quemadmodum requiritur ad cognitionem ipſius intuitiuam ab eo, qui terminum vt eſt in ſe ignorat. Impugnatur hæc reſponſio, quia ad ſummum quando non eſt alicui actui eſſentialis attingentia termini, vt eſt in ſe debet aliunde terminus vt eſt in ſe intuitiuè innoteſcere ad diſcernendam in actu attingentiam eiuſdem termini, vt eſt in ſe At verò, quãdo actus aliquis eſſentialiter, & infalſificabiliter tendit in terminum, vt eſt in ſe, ad diſcernendam in tali actu attingentiam termini, vt eſt in ſe, ſufficit quod innoteſcat talem actum eſſe infalſificabilem, & eſſentialiter conformem ſuo obiecto. Sic cognoſcendo aliquem actum eſſe

Viſio Dei poteſt videri non viſo Deo.

Dei viſionem, & eſſe infalſificabilem; ſtatim, diſcernitur in tali actu attingentia Dei, vt eſt in ſe, abſque eo, quod Deus aliunde, vt in ſe eſt, cognoſcatur. Pro quo facit ad rem doctrina noſtra præallata de cognitione euidenti exemplari ex imagine abſque præuia cognitione exemplaris in ſe, quando aliunde conſtat imaginem eſſe verè expreſſiuam ſui exemplaris.

46. Ex impugnatione reſponſionum, quibus Aduerſarij conantur occurrere ſuperiori probationi, colligitur illius probationis efficacia, & infertur eodem modo argui poſſe in quolibet alio actu ſupernaturali habente Trinitatem pro obiecto, putà in actu ſupernaturalis memoriæ, quo quis recordetur aut præteritæ viſionis de Trinitate, vt contingere potuit in D. Paulo; aut præteritæ fidei de eadem, vt contingere poteſt in quolibet viatore. Dixi ſupernaturalis memoriæ, nam de actu memoriæ naturalis qualem habere poteſt hæreticus, qui ante lapſum in hæreſim, habuerit actum ſupernaturalem fidei explicitæ circa Trinitatem diuerſa eſt ratio; cum enim de actu naturali non conſtet, quod ſit eſſentialiter verus, ex eo, quod quis habeat actum naturalis memoriæ de fide præterita, non eſt certus ſimpliciter quod verè talem fidem habuerit. Eâdem de cauſa comprehendendo actum naturalem habentem Trinitatem pro obiecto, & euidenter attingendo ordinem talis actus ad Trinitatem, non habet quis omnimodam certitudinem, & euidentiam exiſtentiæ Trinitatis.

Ex comprehenſione actus naturalis habentis pro obiecto Trinitatem haberi non poteſt euidentia Trinitatis.

47. Dubitatur hic vtrum in ſolis actibus ſupernaturalibus habentibus Trinitatem pro obiecto, an verò etiam in aliquo alio effectu ſupernaturali, haberi poſſit à viatore euidentia abſtractiua Trinitatis, ſpecialiter: Vtrùm haberi poſſit talis euidentia in vnione hypoſtatica, vt ſentiunt communiter Doctores relati pro ſuperiore aſſerto tribuentes vnioni hypoſtaticæ primum, & potiſſimum locum inter media inducentia euidentiam abſtractiuam Trinitatis. Nihilominus reſpondetur vnionem hypoſtaticam non poſſe ſpecialiter conducere ad euidentiam abſtractiuam Trinitatis, & vel ex omnibus donis in ſubſtantia ſupernaturalibus poſſe haberi talem euidentiam, vel neque etiam, poſſe haberi ex vnione hypoſtatica. Reſponſio duo continet. Primo indicat eſſe poſſibile, quod ex quolibet dono quoad ſubſtantiam ſupernaturali haberi poſſit euidentia abſtractiua Trinitatis, & ratio eſt, quia donum quodlibet quoad ſubſtantiam ſupernaturale, quamvis effectiuè ſit à Deo, vt vno, terminatiuè tamen dirigitur ad Deum vt Trinum, quatenus quodlibet ſupernaturale donum dirigitur ad viſionem Dei vt eſt in ſe, adeóque ad viſionem Dei vt Trini, qui igitur perfectè comprehendit aliquod ſupernaturale donum, neceſſe eſt quod cognoſcat eſſentialem habitudinem vltimò terminatam ad Deum, & ex tali habitudine aſſequi poteſt euidentiam Trinitatis exiſtentis. Hunc dicendi modum non

Probabile eſt ex quolibet dono ſupernaturali poſſe cognoſci Trinitatem euidenter.

48. ſolùm probabilem, verùm etiam valdè plauſibilem cenſet Marchinus *diſp.* 26. Secundum, quod reſponſio continet, eſt vnionem hypoſtaticam non poſſe magis deſeruire ad euidentiam abſtractiuam Trinitatis, quàm aliud quodlibet ſupernaturale donum. Ratio eſt, quia vnio hypoſtatica licet habeat ſpecialem connexionem cum perſona Verbi, tamen habet ſpecialem connexionem cum ipſa ſolùm vt terminante, & ſanctificante; ex quo non innoteſcit Perſonam Verbi eſſe conſubſtantialem aliis perſonis, & habere conſortium aliarum duarum potius, quam plurium Perſonarum. Neque dicas ſaltem, ſi darentur tres hypoſtaticæ vniones ad tres diuinas perſonas, & alia inſuper vnio ad diuinam eſſentiam immediatè, qui comprehenderet has omnes vniones cognoſceret euidenter tres perſonas, & vnam eſſentiam, quod eſt ipſiſſimum Myſterium Trinitatis. Contra enim adhuc ex comprehenſione omnium huiuſmodi vnionum non innoteſceret identitas trium Perſonarum cum vna eſſentia: non item euidenter conſtaret non eſſe plures, quàm tres Perſonas, nec eſſe poſſibiles alias vniones hypoſtaticas cum aliis diuinis perſonis, ideò, &c.

Ex vnione hypoſtatica non habetur euidentia Trinitatis magis, quã ex alio quolibet dono ſupernaturali.

---

§. VII.

Vtrùm per euidentiam abſtractiuam in atteſtante, aut in aliquo effectu ſupernaturali haberi poſſit à viatore cognitio quiditatiua Trinitatis?

ASSERTVM: Via poteſt ſub hoc titulo vitari quæſtio de nomine, terminis tamen rectè intellectis, nihil prohibet admittere, quod per euidentiam abſtractiuam, &c. haberi poſſit à viatore cognitio quiditatiua Trinitatis. 49.

In aliquo ſenſu admitti poteſt in viatore cognitio quiditatiua Trinitatis.

Probatur, & explicatur: Cognitio quiditatiua ex vi nominis nihil eſt aliud, quàm cognitio attingens ſui quiditatem, & repræſentans ipſum quoad quid eſt, communis tamen vſus obtinuit, vt cognitio quiditatiua dicatur ſolùm illa, quæ attingit obiecti quiditatem per medium proprium, ideſt aut per propriam ſpeciem, aut per propriam cauſam, aut per proprium effectum talis rei; ſecùs ſi attingat per medium alienum; quomodo nos hic in via cognoſcimus ſubſtantias per ſpecies accidentium, ſpiritus per ſpecies corporum. Cognitio igitur quiditatiua ſumi poteſt vel ſecundùm ſignificationem, quam habet ex vi nominis; vel ſecundùm ſignificationem, quam habet ex vi vſus. Hoc ſecundo modo nec per diuinam atteſtationem euidenter innoteſcentem, nec per effectum ſupernaturalem cum Trinitate tanquam cum obiecto ſpecialiter connexum, haberi poteſt cognitio quiditatiua Trinitatis; quia nec diuina atteſtatio, nec effectus

Cognitionis quiditatiuæ duplex acceptio.

effectus aliquis supernaturalis habens pro obiecto Trinitatem est aut propria species, aut propria causa, aut proprius effectus eiusdem Trinitatis. Primo modo tum per diuinam attestationem, tum per effectum supernaturalem habentem cum Trinitate tanquam cum obiecto specialem connexionem, per visionem scilicet, & fidem Trinitatis haberi potest à viatore eiusdem Trinitatis cognitio quiditatiua, seu attingens euidenter Trinitatem quoad quid est. Enimverò cum reuelatio diuina terminari possit non solùm ad Trinitatis existentiam, verùm etiam ad origines, relationes, & omnia prædicata, tum communia, tum propria diuinarum personarum, ex euidenti cognitione diuinæ reuelationis potest euidenter cognosci terminatio ipsius ad omnia prædicata diuinarum personarum, & consequenter ad diuinarum personarum quiditatem. Eodem modo fides, & à fortiori visio potest attingere omnia diuinarum personarum prædicata, & consequenter ex euidenti cognitione fidei, & visionis potest euidenter cognosci quodlibet prædicatum diuinarum personarum, & tota ipsarum

50. quiditas. Breuiter sicuti ex eo, quod diuina attestatio, fides, & visio terminentur ad existentiam Trinitatis, haberi potest à viatore in diuina attestatione, fide, & visione euidenter cognitis euidens notitia Trinitatis quoad an est. Ita ex eo, quod diuina attestatio, fides, & visio terminari possint ad quiditatem Trinitatis, haberi poterit à viatore in iisdem euidenter cognitis euidens notitia Trinitatis quoad quid est, seu notitia, quiditatiua in eo sensu, in quo pro nunc loquimur; siue deinde propriè, siue impropriè loquamur, quod spectat ad puram quæstionem de nomine.

51. Maior difficultas est, vtrùm loquendo de cognitione in toto rigore quiditatiua, quæ scilicet non solùm attingat sui obiecti quiditatem, verùm etiam hanc attingat modo quiditatiuo, & per medium proprium, communicari possit viatori talis cognitio respectu Trinitatis: & quidem quod talis cognitio nec per propriam causam, nec per proprium effectum haberi possit facilè constat ex eo, quod Trinitas nec propriam causam habet, cum sit incausata, & à se: nec item habet proprium effectum, quia omnis effectus ad extra, consideratus formaliter in ratione effectus, est à Deo vt vno, non à Deo vt Trino. Reducitur igitur difficultas ad cognitionem quiditatiuam, quæ habeatur per propriam speciem; & in hoc celebris est sententia Scoti *in 2. dist. 3. quæst. 9. §. ad quæstionem igitur, versu hac distinctione præmissa.* Vbi cognitionem quiditatiuam abstractiuam Dei per speciem propriam ipsius admittit de facto in Angelis, imò videtur talem speciem naturalem astruere, in re tamen talis speciei supernaturalitatem malè explicat potiùs, quàm neget: De cognitione quiditatiua abstractiua Trinitatis non adeò expressè *Scotus* loquitur; at non videtur posse negari loquendo consequenter, & ipsemet Doctor subtilis *eadem quæst. 3. ad rationes pro prima opinione, versu, & si obiicitur contra istud* satis indicat se illam admittere. Pro difficultatis solutione, sit

§. VIII.

Vtrùm supernaturaliter haberi possit à viatore cognitio quiditatiua Trinitatis per speciem propriam ipsius?

ASSERTVM: Repugnat in viatore cognitio quiditatiua Trinitatis per speciem propriam ipsius: Hoc assertum, quamvis in terminis à D. Thoma non tradatur, censetur omninò esse de ipsius mente, præsertim iuxta Thomistas sentientes Sanctum Doctorem negare possibilitatem speciei repræsentantis intuitiuè Deum, proptereà Thomistæ communiter existimant repugnare quamcumque speciem quiditatiuam, siue intuitiuam, siue abstractiuam Dei, siue vnius, siuè Trini, & quoad speciem abstractiuam solent ipsam impugnare *circa quæst. 56. artic. 3. primæ partis.* Docent insuper nostrum assertum Durandus *in prologo, quæst. 3.* Henricus *quodlib. 5. quæstione 2. quodlib. 4. quæst. 7. & 9.* Capreolus *in 1. distinct. 3. quæstione 2. articul. 3. in responsione ad 2. contra 6. conclusionem* Suarez *de Trinitate, lib. 1. c. 11. numero 16. & in Metaph. disputat. 30. sect. 11. numero 22.* Lugo *prima parte, lib. 2. disputatione 12. cap. 2.* De Quiros *tractat. 7. disputat. 22. section. 3.* Auersa *quæstione 12. sect. 3.* &c. contra Scotum *in 2. distinct. 3. quæstione 9.* Maiorem *eadem distinct. quæstione 5.* Alliacensem *quæstione 1. prologi, articul. 2.* Ocbamum *eadem quæstione, articul. 3.* Molinam *prima parte, quæstione 1. articul. 2. disputat. 4. & quæst. 56. artic. 3.* Arriagam *tom. 1. disputat. 43. sect. 5. & tom. 2. disput. 10. sect. 1.* Marchinum *de Trinitate, disputat. 26. in fine,* aliosque nonnullos.

52. Repugnat in viatore cognitio quiditatiua Trinitatis per speciem propriam.

53. Probatur primò cognitio quiditatiua Trinitatis necessariò est simul cognitio quiditatiua diuinæ essentiæ, sed repugnat in viatore cognitio quiditatiua diuinæ essentiæ per speciem propriam ipsius, ergo similiter repugnat cognitio quiditatiua Trinitatis per speciem propriam. Maior patet; quia diuina essentia est maximè de conceptu quiditatiuo Trinitatis, & cum Trinitas formaliter importet tres personas in vnitate essentiæ, vtique nequit intelligi quiditas Trinitatis, quin simul intelligatur quiditas essentiæ. Minor probatur: Repugnat in viatore cognitio intuitiua diuinæ essentiæ; hæc quippè cognitio est visio beatifica per se ipsam formaliter extrahens à statu viatoris, & in statu comprehensoris constituens. Sed cognitio quiditatiua diuinæ essentiæ per speciem pro- Cognitio quiditatiua

diuinæ essentiæ per speciē propriam non potest non esse intuitiua. priam ipsius non potest non esse cognitio intuitiua eiusdem, quia cognitio attingens rei existentiam per speciem propriam habet omnia requisita ad cognitionem intuitiuam, cognitio autem quiditatiua diuinæ essentiæ non potest non attingere ipsius diuinæ essentiæ existentiam, cum existentia sit ipsissima diuinæ essentiæ quidditas, & nullatenùs à diuina essentia distinguatur *ex tract. superiori, lib.* 1. *cap* 6. §. 7 si igitur fit per speciem propriam habet omnia requisita ad cognitionem intuitiuam, nec potest intuitiua non esse.

54. Dices, ad cognitionem intuitiuam non sufficere quod quomodocumque attingat rei existentiam per speciem propriam, nisi etiam talis species propria sit formaliter repræsentatiua rei, vt existentis. Ratio igitur cognitionis intuitiuæ, vel abstractiuæ, est potissimum attendenda penes diuersitatem speciei propriæ, per quam fit; quia vt ait Molina *disputat.* 4. *praecitat. ad* 3. longè diuerso modo repræsentat suum obiectum species, quæ notitiam intuitiuam efficit, ac species, quæ notitiam abstractiuam producit, illa repræsentat rem non solùm existentem; verùm etiam vt existentem, ista autem repræsentat rem existentem, non vt existentem, quo ex capite dum in præsentia alicuius obiecti clausis oculis ipsius recordor, talis cognitio rememoratiua intuitiua non est, quia licet repræsentet obiectum præsens, & existens; non repræsentat tamen ipsum vt existens, eodemque modo repræsentaret, etiamsi non existeret. In proposito quamvis diuina essentia sit semper essentialiter existens, nec possit quidditatiuè cognosci, quin existens cognoscatur, nihil prohibet distinguere duplicem speciem, alteram repræsentatiuam ipsius existentia, & causatiuam cognitionis abstractiuæ, alteram repræsentatiuam ipsius vt existentis, & causatiuam cognitionis in-

55. In quo sensu cognitio intuitiua debeat attingere obiectum vt existens. tuitiuæ. Sed contra, dum dicitur ad cognitionem intuitiuam requiri, quod attingat rem existentem, vt existentem, & per speciem repræsentatiuam ipsius, vt existentis, vel solùm significatur, quod debeat attingi existentia euidenter, immediatè, & per se quomodo, qui cognoscendo hominem v. g. attingit euidenter, immediatè, & per se, rationalitatem, dicitur cognoscere hominem vt rationalem; vel significatur aliquid amplius. Si primum ergo cognitio quiditatiua diuinæ essentiæ per speciem propriam ipsius, in diuinam essentiam non solùm existentem, verùm etiam vt existentem fertur, quia cum existentia sit ipsissima diuinæ essentiæ quiditas, sicuti cognitio quiditatiua, de qua in præsenti fertur immediatè, euidenter, & per se in diuinæ essentiæ quiditatem, ita necesse est, quod eodem modo feratur in diuinæ essentiæ existentiam. Si secundùm; Contra assignari nequit quid amplius significetur. Si enim dicatur per attingentiam rei existentis, vt existentis, significari reflexionem, qua quis aduertat se cognoscere rei existentiam, vel sermo est de reflexione virtuali & implicita, & hoc modo quicumque cognoscit rem existentem reflectit supra cognitionem existentiæ, quia vt traditur *tract. superiore, lib.* 2. *cap.* 5. §. 7. est de conceptu cuiuscumque cognitionis reflectere virtualiter, & implicitè supra se ipsam. Vel sermo est de reflexione formali, & explicita, & hanc reflexionem supra existentiam requirere in cognitione intuitiuà est contra experientiam, quia constat in aliis cognitionibus intuitiuis talem reflexionem non haberi: Ad illud quod additur de cognitione rememoratiua alicuius obiecti in ipsius præsentia, dico talem cognitionem intuitiuam non esse, non quia non attingat obiectum, vt existens, quamvis attingat existens; sed quia neque attingit obiectum existens, non attingit scilicet obiecti existentiam. Vnde cognitio illa rememoratiua non variatetur, etiamsi obiectum, quod præsens, & existens supponitur; absens, imò non existens supponeretur. Alio etiam ex capite cognitio illa rememoratiua intuitiua non est, scilicet ex eo, quia non est per speciem propriam obiecti, quod in memoriam reuocatur, sed per speciem relictam ex actu prætetito elicito circa tale obiectum. Sic v. g. D. Paulus post raptum recordabatur Dei visi per speciem visiouis elicitæ circa Deum, non per speciem Dei. Ad cognitionem intuitiuam nō requiritur, quod formaliter, & explicitè reflectat supra existentiam obiecti.

Probatur secundò: Repugnat species propria Trinitatis, quæ secundùm se sit apta causare cognitionem Trinitatis abstractiuam tantùm, non intuitiuam; ergo repugnat species propria Trinitatis, quæ abstractiua sit, sed in viatore, sicuti non potest haberi cognitio Trinitatis, nisi abstractiua; ita non potest haberi, nisi per speciem abstractiuam, ergo repugnat species propria, per quam cognosci possit Trinitas à viatore, seu quod idem est: ergo repugnat in viatore cognitio Trinitatis per speciem propriam. Antecedens probatur: Species, quæ secundùm se sit apta causare cognitionem Trinitatis tantùm abstractiuam, deberet secundùm se non esse apta repræsentare Trinitatis existentiam, seu deberet esse apta repræsentare Trinitatem tantùm non existentem, at talis species respectu veræ Trinitatis, quam in diuinis veneramur, esset species aliena, imò erronea, non propria, ergo. Maior probatur: Species, quæ vt in præsenti supponitur sit species propria, & tamen causare solùm valeat cognitionem abstractiuam non potest id habere nisi ex eo, quod repræsentare nequeat sui obiecti existentiam, ergo. 56.

Dices *ex superiori tract. lib.* 2. *cap.* 4. §. 3. & 4. potest cognosci in diuinis etiam per speciem propriam vnum prædicatum sine alio, ergo poterunt cognosci diuinæ personæ sine prædicato actualis existentiæ, præsertim loquendo conformiter ad supradicta *lib praecedente, cap.* 1. §. 7. quod constitutiua personarum antecedant origines, per quas tribuitur personis existentia, ergo quidquid sit de specie purè abstractiua, certè non repugnat 57.

pugnat cognitio, qua diuinæ personæ cognoscantur non cognita ipsarum existentia; quod est diuinas personas, & mysterium Trinitatis abstractiuè cognosci. Sed contra: In personis diuinis, sicut consideratur duplex constitutiuum, essentia scilicet, & proprietas personalis; ita considerari debet duplex existentia: altera absoluta correspondens essentiæ, altera relatiua correspondens proprietati personali. Illa est, etiam virtualiter, ab essentia indistincta; ista à proprietate personali virtualiter distingui non respuit. Quod alibi dicebatur posse in diuinis cognosci vnum prædicatum sine alio per speciem propriam de potentiâ absolutâ præstantem concursum obiectiuum, quem modo per se ipsam immediatè præstat ipsa diuina essentia; procedit de prædicatis, quorum vnum saltem virtualiter ab alio distinguitur. Cognitio abstractiua Trinitatis per speciem propriam non asseritur à nobis quomodocumque repugnans, sed asseritur repugnans in viatore.

58. *Possunt cognosci per specie propriam diuinæ personæ nō cognitá existentiá relatiuá.*

His suppositis ad instantiā distinguo antecedens: potest in diuinis etiam per speciem propriam cognosci vnum prædicatum sine alio ex prædicatis virtualiter ab inuicem distinctis concedo, aliter nego antecedens; ergo possunt cognosci diuinæ personæ sine prædicato actualis existentiæ relatiuæ, & personalis concedo, absolutæ & essentialis nego consequentiam, ergo non repugnat cognitio, qua diuinæ personæ &c. respectu comprehensoris concedo, respectu viatoris nego, & dico ad cognoscendam diuinam personam per speciem propriam necesse esse, quod per speciem propriam cognoscatur, tum diuina essentia, tum personalis proprietas: ista potest per speciem propriam cognosci non cognitá existentia, & abstractiuè, illa vt patet ex superiori prima probatione non potest per speciem propriam cognosci, nisi vt existens, & intuitiuè; & quia cognitio intuitiua solius diuinæ essētiæ etiā sine personis facit comprehensorem, & beatum, consequens est non nisi à comprehensore, & beato, posse abstractiuè cognosci diuinas personas: Ad summum poterit viatur cognoscere per speciem propriam personalitates in abstracto non cognoscendo essentiam; at hoc non est cognoscere mysterium Trinitatis, quod sicuti formalissimè includit tres personalitates, & vnam essentiam, ita non potest cognosci, quin cognoscatur essentia.

Potest viator per speciem propriam cognoscere diuinas personalitates quamvis nō diuinas personas.

59. Ex dictis facilè infertur, cur essentiæ rerum creatarum possint per species proprias cognosci non cognitá existentiâ, non sic diuina essentia. Ratio scilicet est, quia rerum creatarum essentiæ non sunt ipsissima existentia; nec excludunt omnem prorsùs ab actuali existentia distinctionem, sicuti diuina essentia. Vnde etiam in illis duos statusdistinguimus, alterum possibilitatis, alterum actualis existentiæ: in istâ vnicum statum actualis existentiæ adinuenimus, vt magis explicatur *tract. superiori, lib. 1. cap. 6. §. 7.*

---

§. IX.

Vtrùm de facto detur in aliquo viatore euidentia Trinitatis per lumen quoddam Theologicum medium inter lumen fidei, & lumen gloriæ?

ASSERTVM: Non datur de facto in aliquo Viatore euidentia Trinitatis per lumen Theologicum medium inter lumen fidei, & lumen gloriæ. Hoc assertum est communissimum contra Scholam Henrici, cuius opinio adeò iam obsoleuerat, vt à paucioribus disputari, nedum defendi soleret. Excitauit illam Henricus Burgins *tract. de Henrici Gandauensis paradoxis*, eandemque præsertim hic Romæ sæpiùs publicis thesibus expositam à Patribus Seruitis in Henrici Collegio perlegi, huius rei gratia proposueram de medio Henrici lumine accuratiùs pertractare, nisi alter ex mea Congregatione Theologus propositum meum præoccupasset, & medium Henrici lumen ad accuratum examen reuocasset Marchinus *de Trinitate, disput.* 27. ideò ne actum agam breuiter me expediam, & ferè nihil aliud afferam, quàm compendium eorum, quæ Marchinus *totâ disput. cit.* latiùs prosequitur. Breuiter igitur

60. *Non datur euidentia Trinitatis in lumine medio.*

Præmitto Henricum *artic. 6. summa, quæstione 1. & quodlib. 12. quæst. 2.* vt melius saluaret in Theologia veræ scientiæ prærogatiuam adinuenisse lumen quoddam supernaturale, quo illustratus intellectus supra fidei obscuritatem eleuaretur, & euidenter perciperet tum articulos fidei, tum conclusiones ex eis deductas. Hoc lumen eo quod tribueret euidentiam Theologiæ, quæ consistit in conclusionibus deductis ex principiis fidei, dictum est Theologicum; eo quod eleuaret intellectum supra fidem, at non vsque ad visionem, dictum est medium inter fidem, & visionem, seu inter lumen fidei, & lumen gloriæ. Asseruit ipsum de facto communicari in Ecclesia non quidem omnibus fidelibus, benè tamen insignioribus viris, & præcipuis Theologis studio rerum diuinarum, contemplatione mysteriorum fidei, frequentatione bonorum actuum, se disponentibus ad obtinendum talis luminis priuilegium, quo insigniti attingunt euidenter euidentiâ abstractiuâ res fidei, specialiter verò rem omnium maximam, scilicet Trinitatem. Vnde D. Thomas de Villanoua, vt habet Contelorius *tract. de Canonizat. Sanctorum in relatione de ipso habita ad Paulum V. sub titulo de fide*, in concione coram Philippo II. Hispaniarum Rege disserens de mysterio Sanctissimæ Trinitatis hæc verba magno cum feruore protulit: *Dicam & cum nimio cordis gaudio dicam, & si vobis forsitan temerarium, visum*

61. *Opinio Henrici Gandauensis.*

viſus fuero: fides tua Domine, ſanctis suis, qui in huiuſmodi teſtimonium ſcrutinio verſantur, iam vix fides eſt, quoniam de fide iam tranſit in lucem. A quibus Villanouæ verbis non multum diſtant illa D. Anſelmi *in proloquio, cap.* 4. ſic ſequentis: *Gratias tibi ago, quia quæ priùs credidi te donante, iam nunc intellige te illuminante.* Sic explicatâ Henrici opinione aſſertum, quod contra ipſum poſuimus,

Non datur lumen ſupernaturale medium inter lumen fidei, & lumen gloriæ.

62. Probatur primò: Non datur lumen Theologicum ſupernaturale medium inter lumen fidei, & lumen gloriæ, ergo non datur de facto in aliquo viatore euidentia Trinitatis per lumen Theologicum, &c. Conſequentia patet, antecedens probatur: Tale lumen medium ſupernaturale ea nullo capite eſt neceſſarium, ergo de facto non datur propter generalem regulam non multiplicandi ſine neceſſitate entitates. Probatur antecedens: Non eſt neceſſarium, vt Theologia ſit propriè ſcientia, quia *ſuperiori, tract. in prolegomenis, cap.* 1. §. 4. explicata eſt reſpectu Theologiæ vera ratio ſcientiæ independenter à tali lumine, imò cum *ex ibidem dictis, cap.* 2. §. 3. Theologia ſit ſcientia naturalis, & acquiſita, non debet in ipſa ratio ſcientiæ explicari per ordinem ad lumen ſupernaturale, cuiuſmodi eſt lumen illud medium, quod propterea etiam malè dicitur Theologicum: Non eſt item neceſſarium vt habeatur fides, tum quia non reperitur in omnibus fidelibus iuxta ipſos Aduerſarios, tum quia iuxta eoſdem eſt lumen euidens, euidentia autem habendæ fidei contraria potius eſt, quàm neceſſaria. Non eſt denique neceſſarium ad ſaluanda aliqua dicta nonnullorum Sanctorum Patrum ſpecialiter Anſelmi, & Thomæ de Villanoua qui, vt præmiſſum eſt, teſtantur ſibi communicatum in ordine ad fidei myſteria aliquod inſigne lumen ſuperius fide: Non eſt inquam ex hoc capite neceſſarium, quia relati Patres ſolùm intendunt exprimere maximam in credendo conſtantiam, maximamque firmitatem æquiualentem euidentiæ, quatenùs æquè conſtanter, firmitérque aſſentiuntur rebus fidei, ac aſſentirentur, ſi haberent ipſarum notitiam euidentiſſimam, & ſi ſpecialem aliquam illuminationem ſibi factam, aut ſpecialem euidentiam ſibi communicatam indicant, loquuntur de euidentia credibilitatis ſibi clariùs communicatâ, non de euidentia rei creditæ; loquuntur de illuminatione intra genus luminis obſcuri conſiſtente in maiori intenſione luminis fidei, aut in infuſione doni intellectus, quod inter ſeptem Spiritus ſancti dona numeratur: & vel non importat lumen diſtinctum à lumine fidei, vel ſaltem non importat lumen euidens.

Quomodo intelligendi Sancti Patres, qui pro tali lumine medio referuntur.

63. Probatur ſecundò: Lumen ſupernaturale qualecumque ſit non poteſt cauſare cognitionem, niſi ſimul concurrat aliquid ex parte obiecti; eſt enim de eſſentia cuiuſlibet cognitionis gigni ex obiecto, & potentia & ſi cum intellectus, nec cum ſolo lumine gloriæ actum viſionis, nec cum ſolo lumine fidei actum fidei poteſt elicere; ita nec cum ſolo alio qualicumque lumine poterit elicere aliquem alium actum; ergo cum lumine illo medio ab Aduerſariis aſſerto debet in ordine ad cauſandam notitiam euidentem Trinitatis concurrere aliquid ex parte obiecti gerens vicem Trinitatis, & præſtans concurſum obiectiuum eſſentialiter requiſitum ad cauſandam notitiam Trinitatis. De hoc ſe tenente ex parte obiecti quæro, vtrum ſit ſpecies propria, an ſpecies aliena? Si dicatur eſſe ſpeciem propriam, ergo cognitio per talem ſpeciem producta erit cognitio intuitiua, & conſequenter repugnans viatori *ex ſuperiori* §. 8. Si dicatur eſſe ſpeciem alienam, ergo nihil aliud erit, quàm effectus aliquis ſupernaturalis, in quo tanquam in medio cognito habeatur euidentia abſtractiua Trinitatis, de qua agebatur *ſuperiori* §. 6. at ad hanc euidentiam abſtractiuam non requiritur lumen diuerſum ab eo, quod datur ad cognoſcendum euidenter effectum aliquem in ſubſtantia ſupernaturalem, quod lumen poteſt eſſe aut ipſum lumen gloriæ in via tranſeunter communicatum, aut ſupernaturalis eleuatio facta etiam per aſſiſtentiam Dei extrinſecam, nec eſt neceſſe, quod ſit lumen medium inter lumen gloriæ, & lumen fidei, ergo à primo ad vltimum non habetur de facto euidentia Trinitatis in aliquo viatore per lumen Theologicum medium inter lumina gloriæ, & fidei.

Tale lumen medium ſi daretur non poſſet inducere euidentiam Trinitatis, niſi cõcurrente aliquo ſe tenẽte ex parte obiecti.

64. Dicet fortè aliquis hoc lumen Theologicum inſeruire, vt in diſcurſibus Theologicis, quos de Trinitate formamus habeamus ſupernaturalem euidentiam formæ Syllogiſticæ. Contra tamen, cum forma Syllogiſtica in diſcurſibus Theologicis ſit eadem, quæ in cæteris diſcurſibus, & fundetur in illo principio naturali *quæ ſunt eadem, &c.* non apparet vlla neceſſitas ſupernaturalis luminis pro habenda talis formæ euidentia, & ſicuti forma Theologica Syllogizandi ſpecialis forma non eſt, ita non debet requirere ſpeciale lumen Theologicum.

65. Dubitatur hic: Verùm non ſolùm de facto, & ſecundùm legem ordinariam non detur, verùm etiam ſimpliciter & ſecundùm legem extraordinariam repugnet dari lumen aliquod ſupernaturale medium inter lumina gloriæ, & fidei. Reſpondetur, ſi ſermo ſit de lumine medio, vi cuius poſſit haberi à viatore euidens notitia Trinitatis diuerſa ab euidentia in atteſtante, aut in aliquo alio medio extrinſeco iuxta ſupradicta §. 5. & 6. repugnare ſimpliciter tale lumen medium, quia non poteſt tale lumen aliter, quàm per ſpeciem propriam Trinitatis inducere euidentiam ipſius, ſed euidentia Trinitatis per ſpeciem propriam repugnat ſimpliciter in viatore *ex ſuperiori* §. ergo etiam repugnat ſimpliciter lumen, quod talem euidentiam in viatore inducat. Quod ſi ſermo ſit de lumine medio, quod neque ſit lumen gloriæ, neque lumen fidei, & ſit eleuatiuum intellectus creati ad cognoſcendum

In aliquo ſenſu repugnat ſimpliciter, in aliquo alio non.

dum euidenter aliquas alias fidei veritates in proprio genere, & per proprias species vel intuitiuè, vel abstractiuè ipsarum repræsentatiuas: Non apparet vlla repugnantia talis luminis: Disputare deinde, vtrum rectè dicatur medium inter lumina gloriæ, & fidei, est altercari de nomine, fortè meliùs diceretur lumen scientiæ supernaturalis infusæ, quam lumen medium, seu Theologicum. De lumine scientiæ infusæ disseri solet *in libris de Incarnatione*, dum agitur de scientia infusa Christi Domini; vbi est locus proprius quærendi, vtrum lumen illud tum à lumine gloriæ, tum à speciebus infusis distinguatur, quamvis vtrumque hoc quæsitum Marchinus expediat *hic in tract. de Trinitate, disp.* 16.

CAPVT V.

De modo loquendi in Mysterio Trinitatis.

1. Theologo non permittitur eadem, quæ Philosophis libertas verború.

VIx curant de loquendi modo Philosophi, & titulo vitandi quæstiones de nomine liberis verbis loquuntur. Non eadem loquendi libertas permittitur Theologis, quibus vt ait Augustinus *libro* 10. *de Ciuitate, cap.* 23. *ad certam regulam loqui fas est: ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem.* Hoc maximè euenire potest in Mysterio Trinitatis de quo ait idem D. Augustinus *libro primo, de Trinitate, cap.* 3. *Nec periculosius alicubi erratur*, & cui D. Thomas *prima parte, quæstion.* 31. *artic.* 2. *in C.* specialiter accommodat verba D. Hieronymi dicentis: *Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis.* Hisce Sanctorum Patrum monitis obsequentes tractatum præsentem concludimus attingendo nonnulla spectantia ad modum loquendi, examinando scilicet in primis quam significationem, & quem vsum habeant quædam specialia vocabula; deinde statuendo quasdam generales regulas inseruientes ad ferendum iudicium de aliis quibuscumque vocabulis, locutionibus, & prædicationibus, in materia de Trinitate aut adhibendis, aut reiiciendis. Nec possum hic primo loco non proponere vocabulum Trinitatis, quo nihil est in huius Mysterij explicatione frequentius, nihil hæreticis huius Mysterij euersoribus odibilius. Vnde Ariani præsertim contendunt ipsum abolere, vt nomine abolito rem etiam per nomen significatam aboleant, quamvis suæ mentis prauitatem obtegentes simulent se ad Trinitatis vocabulum abolendum moueri ex eo, quod in Scripturis non reperiatur. Sit igitur

Trinitatis nomen est odibile Hæreticis.

§. I.

An, & quomodo congruè vsurpetur in diuinis vocabulum Trinitatis?

2. Nequit tamen negari in diuinis sine temeritate.

ASSERTVM I. Hoc vocabulum *Trinitas* congruè omninò in diuinis vsurpatur: est assertum communissimum, nec potest sine maxima temeritate negari.

Probatur: Non potest non esse maximè congrua illa vocabuli vsurpatio, quæ antiquissima, & communissima est: at talis est vsurpatio Trinitatis in diuinis; ergo. Minor probatur: Est antiquissima, quia vt ostendit Lugo *prima parte, disp.* 17. ex Apostolica traditione deriuatur, & facilè credi potest Apostolos Trinitatis vocem ex ipso Christi Domini ore suscepisse, aut saltem illam ex speciali Spiritus Sancti instinctu, & motione induxisse. Est communissima, quia Trinitas in diuinis à Conciliis, à SS. Patribus, à Scholasticis, à tota Ecclesia nominatur. Nec contrarium est Concilium Toletanum XI. *in Confessione fidei*, vbi habet: *Nec rectè dici potest, vt in vno Deo sit Trinitas.* Non obstat, inquam, quia solum intendit negare aut Trinitatem essentiæ, aut Trinitatem Personarum realiter distinctarum ab essentia. Et quod non intenderit negare Trinitatem communiter admissam euidens est ex verbis, quæ subdit dicens: *Sed vnus Deus Trinitas.* Ex his habes non esse laborandum, vt satisfaciamus Arianis, aliisque Hæreticis exigentibus, vt ipsis ostendamus Trinitatis nomen in Scripturis. Enimverò Sacra traditio, ex qua Trinitatis nomen accepimus, eiusdem est auctoritatis, ac Sacra Scriptura, & qui Sacram traditionem, verbumque non scriptum contemnunt, dolosè, & illusoriè Sacram Scripturam, verbumque scriptum requirunt.

Habetur ex traditione Apostolica.

3. Melius in diuinis vsurpatur secundùm proprietatem, quàm secúdùm etymologiam.

ASSERTVM II. Trinitas in diuinis melius vsurpatur secundùm significationem, quam habet ex proprietate; quàm secundùm significationem, quam habet ex etymologia, seu sono vocabuli. Colligitur hoc assertum ex D. Thoma *prima parte, quæst.* 31. *art.* 1. *ad* 1. Ex Magistro *in* 1. *dist.* 24. Bellarmino *contr.* 2. *lib.* 2. *de Christo, cap.* 5. *num.* 10. Lugo 1. *part. lib.* 2. *q.* 31. *art.* 1.

Probatur, & explicatur: Trinitas ex etymologia, & sono vocabuli idem est ac trina vnitas, seu trium vnitas, vt tradunt D. Isidorus *libro* 8. *Etymologiarum, capite quarto*, D. Thomas *loco precitato*, Albertus *prima parte summa, quæstion.* 45. *membr.* 1. *art.* 2. *ad primum*, Henricum *secunda parte summa, art.* 73. *quæst.* 11. *ad* 2. Ex vocabuli verò proprietate idem est, ac trias, quæ Græca vox idem significat, ac Latinè ternio, seu ternarius numerus. Trinitas igitur ex etymologia significat in recto, & principaliùs vnitatem, & est trium Personarum vna essentia: ex proprietate significat principaliùs, & in recto numerum, & est

tres personæ vnius essentiæ, seu ternio personarum in vna essentia. Vtroque modo benè congruit in diuinis, vbi verè datur, & trium personarum vnitas, seu vna diuinitas; & ternio, seu ternarius numerus personarum in vna essentia. Quia tamen magis attrendenda est in quolibet vocabulo proprietas significationis, quàm etymologia, meliùs vsurpatur in diuinis secundùm proprietatem, quàm secundùm etymologiam: & confirmatur specialiter ex eo, quod vsurpando in diuinis Trinitatis nomen secundùm etymologiam, & secundùm quod exprimit trium vnitatem, minùs congruè procederent nonnullæ locutiones Sanctorum Patrum, minùs congruè diceret Athanasius *in Symbolo: Trinitatem in vnitate veneremur*, sensus enim esset vnitatem in vnitate veneremur: malè diceret Fulgentius *de fide ad Petrum, capite* 1. *Trinitas ad personas refertur: Vnitas ad naturam*. Nam etiam Trinitas referretur ad naturam, si importaret vnitatem in recto, & principaliùs. Malè tandem diceret Boëtius *in lib. de Trinitate: Relatio multiplicat Trinitatem*. Sensus enim esset, quod relatio multiplicaret vnitatem essentiæ, seu vnam diuinitatem; si hanc Trinitas in recto principaliùs exprimeret.

4. Trinitas est nomen quasi collectiui. Ex dictis habetur rectè à Magistro *in* 1. *distinctione* 24. *littera C*, Trinitatis nomen dici quasi collectiuum; verè enim cum pluralitatem personarum importet, & vnitatem essentiæ, quatenùs importat pluralitatem cum nominibus collectiuis conuenit, quibus commune est significare plura: quatenùs importat vnitatem essentiæ à nominibus collectiuis differt, quibus proprium est significare vnitatem ordinis, non essentiæ; vnitatem omnium minimam, non vnitatem omnium maximam, qualis est vnitas essentiæ, & identitas numerica naturæ. Nomen igitur Trinitatis ad nomina collectiua comparatum partim cum ipsis conuenit, partim ab ipsis differt; sicque est partim collectiuum, partim non collectiuum; quod est idem, ac dicere quasi collectiuum, seu collectiuum secundum quid, & depuratum ab imperfectione minimæ vnitatis per reliqua nomina collectiua essentialiter importatæ. Ex quo capite D. Thomas *prima parte, quæst.* 31. *artic.*1. *ad* 2. occurrit desumentibus ex imperfectione nominis collectiui argumentum excludendi à diuinis nomen Trinitatis.

5. Est nomen compositum & secundùm naturam nomen compositorum significat. Habetur insuper Trinitatem quamvis ex proprietate vocabuli præcisè sit nomen simplex significans præcisè ternionem, seu ternarium numerum, attendendo tamen cum etymologiam, tum communissimum, & vetustissimum vsum, secundùm quem appropriatum est ternario diuinarum personarum, esse nomen compositum significans simul cum ternario numero vnitatem. Est autem quemadmodum aduertit Richardus *in* 1. *dist.*24. *art.*3. *quæst.* 1. natura nominum compositorum, quod possit coniungi cum aliis, nominibus significantibus explicitè id, quod ipsa implicitè significant. Sic dicitur nasus simus, quamvis nasus implicitè contineatur in significatione huius vocis *simus*. Hine fit rectè, congruéque dici *Sancta Trinitas, vnus Deus: Trinitatem in vnitate veneremur*, quia hoc nihil est aliud, quam coniungere nomen compositum Trinitatis cum nomine significante explicitè vnam diuinitatem à nomine Trinitatis implicitè significatam.

§. II.

An, & cur congruè vsurpetur in diuinis vocabulum Trinus potiùs, quàm vocabulum triplex?

6. Trinus rectè dicitur de Deo. ASSERTVM I. Congruè vsurpatur in diuinis vocabulum Trinus; congruè sciliceт de Deo dicitur, quod Trinus sit. Est assertum æque indubitatum, ac duo asserta superiora, ad quæ consequitur.

Probatur; quia hoc vocabulum, Trinus, est apud fideles in vsu æque communi, & ferè etiam æquè vetusto, ac Trinitas; nec aliud est, quàm adiectiuum Trinitatis significans per modum concreti id, quod significat Trinitas per modum abstracti: Vnde etiam sicuti Trinitas secundùm proprietatem significat principalius numerum, quamvis secundùm etymologiam significet principalius vnitatem; ita Trinus quamvis secundum etymologiam significet principaliùs Deum vnum, idemque sit, ac ter vnus; secundùm proprietatem, tamen idem est, ac ter vnius, & principalius significat tres Personas rectéque ait Estius *in* 1. *distinct.*19. §. 4. Triuum numero singulari profanis Auctoribus vix vsitatum, consuetudine Scholæ Christianæ significare aliquid habens tria supposita. Nec refert, quod Trinum aliquando dicatur etiam de illis, quæ non sunt in essentia vnum, qua ratione dici solet v. g. trina monitio. Nun refert, inquam, quia ex hoc solùm infertur trinum posse significare aut ea, quæ sunt merè plura, aut ea quæ sunt plura, & vnum; cum quo stat rectè posse in diuinis vsurpari in hoc secundo sensu maximè quando sumitur à Theologis, vt adiectiuum Trinitatis, quamvis non negauerim de Trino dici non posse, quod de Trinitate dicit Albertus *prima parte summæ, quæst.* 45. *memb.* 1. *art.* 15. *ad* 1. illis verbis: *Trinitas est in diuinis, & non est, nisi in diuinis, & hoc est diuinis proprium.* Trium igitur propriè, rectéque dicitur in diuinis potest tamen etiam dici in creatis, Trinitas verò ita propriè in diuinis dicitur, vt in creatis propriè dici non possit. Non est tamen vocabulum adeò proprium diuinorum, sicuti Trinitas.

7. Triplex non potest de Deo dici, quia importat inæqualitatem. ASSERTVM II. Vsurpari non potest in diuinis vocabulum triplex, nec congruè de Deo dicitur, quod triplex sit; idque præcipuè propter inæqualitatem tali vocabulo importatam. Ita Scolastici communiter, & SS. Patres

Patres præsertim D. Augustinus & D. Thomas, quos in probatione post Concilium Toletanum mox refero. Ideò assertum

Probatur primò ex Concilio Toletano XI. *in professione fidei*, dicente: *Hæc est Sanctæ Trinitatis relata narratio, quæ non triplex, sed Trinitas, & dici, & credi debet.* Non possum hic dissimulare hanc auctoritatem, licet cõmuniter in præsenti vsurpatam parùm cõferre ad intentum, quia non magis triplex, quã trinum à diuinis excludit, & Trinitas nõ solùm non potest dici triplex, sed nec potest dici trina, vnde rectè aduertit Sylnius *primâ parte, quæst.* 31. *art.* 1. spuriam esse & nequaquam recipiendam lectionem nonnullorum ponentium *sed trina* pro ly *sed Trinitas.* Maioris igitur roboris est in præsenti auctoritas D. Augustini *lib* 6. *de Trinitate, cap.* 7. *Nec quoniam Trinitas est, ideo triplex putandus est: alioquin minor erit Pater solus, aut filius solus, quàm simul Pater, & filius* (nonnulliisque interpositis) *cum itaque tantus est solus Pater, vel solus Filius, vel solus Spiritus sanctus, quantus est simul Pater, & Filius, & Spiritus sanctus nullo modo triplex dicendus est.* Iterum *lib.* 15. *cap.* 3. *non Deus triplex, sed Trinitas; nec quasi aliquid duplum esse Patrem, & filium ad simplum Spiritum sanctum, &c.* Nec minùs clarè loquitur D. Thomas *prima parte, quæst.* 31. *art.* 1. *ad* 3. dicens: *Triplicitas significat proportionem inæqualitatis, est enim species proportionis inæqualis sicut patet per* Boëtium in Arithmetica *lib.* 1. *cap.* 24. *& ideò non est in Deo triplicitas, sed Trinitas.* Hæ auctoritates non solùm excludunt à diuinis triplicitatem, & triplex, verùm etiam assignant eamdem rationem exclusionis, quam nos in asserto posuimus, nimirum inæqualitatem à talibus vocabulis importatam, sitam in eo, quod triplex sumitur pro triplicato, seu pro habente proportionem triplam, quod est idem, ac dicere pro aliquo, quod sit triplo maius eo, cum quo comparatur. Quare cum neque tres personæ simul; neque diuina essentia sit aliquid triplu maius personis singulis, nec vllam aliam proportionem inæqualitatis respectu earumdem subeat, constat in diuinis triplex, duplex & similia vsurpari non posse.

8. Dices hanc rationem ex inæqualitate desumptam nimis probare, probare scilicet, quod triplex, & duplex dici nequeant non solùm de Deo, aut de aliquo essentiali, verùm nec etiam de relationibus, processionibus, subsistentiis, aut de aliquo alio personali, cum tamen D. Thomas *de potentia, quæst.* 10. *art.* 2. *in C.* dixerit diuinam naturam posse communicari duplici processione, & plures Theologi, inter quos Vasquez *prima parte, disp.* 131. *cap.* 3. *num.* 16. Lao *disp.* 177. *numero* 787. admittant vocabula illa duplex, triplex, multiplex sine reprehensione in diuinis dici posse de prædicatis personalibus formaliter, & explicitè importantibus distinctionem. Sed contra: Prædicata essentialia spectant ad perfectionem intensiuam,

9. Potest admitti quod dicatur de prædicatis diuinis personalibus.

prædicata personalia formaliter accepta, & vt ab essentialibus contradistincta *ex prædictis lib.* 1. *cap.* 8. §. 2. important perfectionem purè extensiuam: Non est autem in diuinis eadem absurditas inæqualitatis extensiuæ, quæ inæqualitatis intensiuæ; ideò inæqualitas illis vocabulis triplex, duplex, significata non eodem modo probat illa esse in diuinis excludenda à terminis personalibus, & relatiuis æquè, ac ab essentialibus, & absolutis: fateor quidem Augustinum verbis suprà relatis negare triplex, & duplex etiam de personis, & certè est modus loquendi tutior, ac congruentior: dum tamen ex vna parte ratio negandi ea vocabula de Deo, non eodem modo cogit ea negare de personis, & ex alia parte apud graues Theologos, & nonnullos Sanctos Patres video illa tribui personis, terminisque personalibus, non audeo id damnare. Si quis interim aut *Augustini* auctoritate fretus, aut tutius loquendi gratiâ, malit ly *triplex*, & duplex neque etiam respectu terminorum personalium in diuinis admittere, dicere poterit Sanctos Patres, qui in contrarium afferri possunt, esse benignè interpretandos tanquam vsurpantes ly *triplex*, & *duplex* in significatione latissimâ, & minùs propriâ, secundùm quam triplex idem est, ac trinus, aut tres; duplex idem ac duo; sicuti tali benigna interpretatione intelliguntur qui triplex applicant termino essentiali, vt Nazianzenus *oratione* 39. *in Sancta lumina, Deum porrò cum dico vno, eodemque triplici lumine perstringamini.* Prudentius *in hymno de Cereo Paschali*, dicens de Deo: *Regnum continuat numine triplici*, Mirandulanus dicens de eodem: *Vnum in triplici numine numen habet.*

Probatur secundò, hæc duo vocabula trinum, triplex, differunt in eo, quod Trinum 10.
secundùm nominis etymologiam, & Theologorum vsum, ita importat distinctionem, & numerum, vt simul importet vnitatem iuxta supradicta. Triplex verò importat præcisè distinctionem, & numerum, nec vllo modo vnitatem consignificat. Cum igitur Deus admittat distinctionem cum vnitate, non distinctionem sine vnitate, rectè potest de ipso dici quod sit trinus, at non quod sit triplex. Est ratio D. Bonauenturæ *in* 1. *dist.* 19. Propter hanc rationem, & aliquam aliam, quæ in re præsenti afferri potest, assignatur in asserto tanquam præcipuam, non tanquam totalem rationem dicendi de Deo Trinum, potiùs quàm triplex, Inæqualitatem importatam per ly *triplex*, non per ly *trinum*.

Alia ratio negandi triplex, non trinum de Deo.

---

§. III.

Quomodo vsurpanda in diuinis vocabula alius, aliud; alter, alterum?

ASSERTVM: In diuinis personis simpliciter, & sine addito rectè vsurpatur affir- 11.

In diuinis

perſonis rectè affirmatur alius, alteri, non aliud, alterũ.

matiuè alius, non aliud: Rectè ſcilicet dicitur v.g. filius eſt alius à Patre, non verò eſt aliud à Patre. Idem proportionaliter ſentiendum de vocabulis alter, & alterum, niſi ſumantur hæc vocabula eo prorsùs modo, quo ſumi ſolent in creatis, vbi alteritas ſumi ſolet pro diſtinctione in accidentalibus, ſicque in diuinis vbi nihil eſt accidentale, nulla poſſet affirmari alteritas, nullatenùs poſſet alter affirmatiuè dici. Dixi ſimpliciter, & ſine addito; nam ſi alius vſurpetur cum addito alicuius prædicati eſſentialis, aliud verò cum addito prædicati perſonalis, è contra res ſe habet: affirmari ſcilicet debet in diuinis perſonis aliud, non alius, rectè ſcilicet dicitur v.g. filius eſt aliud ſuppoſitum à Patre, non verò eſt alius Deus à Patre, alius omnipotens à Patre, & hoc totum procedit de qualibet diuina perſona ad aliam comparata. Ita omnes communiſſimè cum D. Thoma *prima parte, quaſt.31. art.3. in C.& ad 4.* partim contra errorem *Sabelij*, qui ſicuti non admittit perſonarum diſtinctionem, ita non admittit, quod ly *alius* poſſit in diuinis perſonis affirmari; partim contra errorem Arrij, qui ſicuti vult diuinas perſonas habere diuerſitatem etiam naturæ, ita vult de ipſis poſſe affirmari etiam aliud. Contra hos errores ex profeſſo egimus ſuperius *lib. 1. cap. 1. §. 2. & 3.* ſolùm remanet hic explicandum cur aliud importet diuerſitatem naturæ, proptereáque nequeat in diuinis affirmari ſine notâ Arrianiſmi. Pro quo

12. Diſcrimen nominis ſubſtantiui, & adiectiui.

Aduerte nomen adiectiuum, & ſubſtantiuum, inter ſe differre in eo, quod iſtud habet ſignificationem quaſi per ſe ſtantem, ex ſe abſolutam, & determinatam; illud habet ſignificationem alteri adiacentem, & ſe accommodantem ei, cui applicatur, & adiacet. Ruiſùs maſculinum, & fœmininum nomen à neutro differunt in eo, quod maſculinum, & fœmininum nunquam ſubſtantiuatur, ſed ſemper vtrumque dicitur de ſubiecto per modum adiacentis ipſi ſubiecto, vnde etiam ſemper debet cum ſubiecto quoad genus concordare, nec de ſubiecto ſubſtantiuo fœminino prædicari poteſt adiectiuum maſculinum, aut è contra. At verò nomen neutrum poteſt ſubſtantiuari, imò ſubſtantiuatur, ſeu ſubſtantiuè ſumitur, quoties ſe ſolo profertur: vnde neutrum abſolutè prolatum, non poſtulat cum ſubiecto quoad genus concordare, & de ſubiecto cuiuſcumque generis, maſculini ſcilicet etiam, & fœminini, prædicari poteſt: & hac de cauſa D. Thomas tum *loco præcitat.* tum *in 1. diſtinctione 9. quaſtione 1. articulo 1. in C.* genus neutrum vocat genus informe, non importans ſcilicet ſexus diſtinctionem. Hia animaduerſis.

Diſcrimen generis neutrius à maſculino, & fœminino.

13. Probatur, & explicatur aſſertum: In illa propoſitione filius eſt alius à Patre importatur alietas, ſeu diſtinctio perſonæ: in illa filius eſt aliud à Patre importatur alietas, ſeu diſtinctio eſſentiæ, & naturæ, ſed in diuinis verè datur alietas & diſtinctio perſonæ, non ſic alietas, & diſtinctio naturæ; ergo in diuinis rectè affirmatur alius, non aliud; rectè dicitur filius eſt alius, non filius eſt aliud à Patre. Maior probatur: Ly *alius* adiectiuum eſt, ſuámque ſignificationem, ideſt alietatem accommodat ſubiecto, de quo dicitur, & importat alietatem perſonæ, dum dicitur de perſona, ſicut de perſona dicitur in propoſitione illa, filius eſt alius à Patre: Ly *aliud* ſubſtantiuum, ſeu ſubſtantiuatum eſt, & ſignificationem habet omninò abſolutam, ideſt importat alietatem ſimpliciter, & abſolutè dictam; & quia ſola alietas eſſentiæ eſt alietas ſimpliciter, importat alietatem eſſentiæ.

14. Durandi ſuperiori aſſerto minus fauentis impugnatio.

Ex his habes malè Durandum *in 1. diſtinction. 9. quaſtione 1.* docere ex arbitrio, & vſu loquendi præciſè *alius* maſculinè ad diſtinctionem perſonæ, *aliud* neutraliter ad diſtinctionem eſſentiæ referri, nec dici poſſe ſine addito, aut ſine neceſſitate benignæ interpretationis filius eſt alius à Patre, ſed ſicuti dicitur v. g. filius eſt aliud ſuppoſitum è Patre, ita dici debere filius eſt alia perſona, vel alius in perſona à Patre. Quoad hoc non ſolùm manet impugnatus Durandus ex ſuperiore doctrina oſtendente diuerſitatem inter *alius*, & *aliud* oriri ex proprietate ſermonis, non ex vſurpatione arbitraria; Verùm etiam ex auctoritate Conciliorum, & Patrum, de quibus minùs congruit dicere, quod ſine ratione, & ex arbitrio diuerſitatem illam inter *alius*, & *aliud* agnouerint: agnouerunt autem Concilium Lateranenſe *cap. damnamus, de ſumma Trinitate*, dicens: *Licet alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud.* Toletanum XI. *in fidei profeſſione*, dicens: *Pater filium genuit, nec tamen aliud, quàm quod ipſe eſt genuit.* Auguſtinus *tractatu 36. in Ioannem*, dicens: *Quid vis ire in alteram partem* (ſubintellige Arrianorum) *vt dicas aliud eſt Pater, filius aliud; Alius eſt rectè dicis, aliud non rectè.* Mitto alias plures ſimiles auctoritates, & proprietatem loquendi circa diuerſitatem illorum terminorum *alius*, *aliud*, quam probare intendo huiuſmodi auctoritatibus; confirmo cum D. Thoma *prima parte, quaſtione 31. artic. 2. ad 4.* in rebus humanis, vbi ſi quæratur quis eſt iſte? Reſpondetur Sortes: & interrogationi factæ per maſculinum ſatisfit per nomen ſuppoſiti. Si quæratur quid eſt iſte? Reſpondetur, animal rationale, & interrogationi factæ per neutrum ſatisfit per nomen pertinens ad naturam, de quo fusè Richardus Victorinus *lib. 4. de Trinitate, cap. 7.*

15. In Chriſto Domino rectè affirmatur aliud, nõ alius.

Habes inſuper, quod ſicuti in myſterio Trinitatis, vbi ſunt diſtinctæ perſonæ, & eadem natura affirmatur alius, non aliud; datur alius, & alius; non datur aliud, & aliud. Ita in myſterio Incarnationis, vbi ſunt diſtinctæ naturæ, & eadem perſona, affirmatur aliud, non alius; datur aliud, & aliud, non alius, & alius.

alius. Quod in terminis expressit D. Anselmus *de Incarnatione Verbi, cap. 5.* dicens: *Non est alius Deus, alius homo in Christo, quamvis aliud sit Deus, aliud homo.* Item D. Damascenus *libro 3. fidei, cap. 7.* dicens: *de Christo, Ipsum prædicamus non alium, & alium, &c. Totus igitur est Deus perfectus, sed non totum Deus, &c. nam totum est naturæ repræsentatiuum, totus autem hypostaseos; quemadmodum aliud naturæ est, alius verò hypostaseos.*

§. IV.

Quomodo vsurpanda in diuinis Vocabula, Vnus, Vnum, Idem?

16. In diuinis Personis rectè affirmatur vnum, non vnus: Idem neutraliter, non idem masculinè.

ASSERTVM: In diuinis Personis simpliciter, & sine addito rectè vsurpatur affirmatiuè vnum, nō vnus: Idem neutraliter, non idem masculinè. Rectè scilicet dicitur Pater est vnum cum filio, aut pater & filius sunt vnum, non verò Pater est vnus cum filio, seu pater, & filius sunt vnus. Est assertum consequens ad assertum præcedens, & eiusdem omninò certitudinis cum ipso.

Probatur, & explicatur: Vnus, & idem masculinè important vnitatem, & identitatem personæ. Vnum, & idem neutraliter important vnitatem, & identitatem naturæ; sed in diuinis datur vnitas, & identitas naturæ, non vnitas, & identitas personæ, ergo in diuinis rectè affirmatur vnum, non vnus: Idem neutraliter, non idem masculinè. Maior patet ex doctrina suprà tradita de diuersitate adiectiui à substantiuo, & de genere neutro, quod substantiuatur: Minor est fides Catholica Trinitatis contra Sabellium, & Arium: & sicuti debet in diuinis ad vitandum Arianismum negari aliud; ita debet affirmari vnum, & idem neutraliter; sicuti item ad vitandum Sabellianismum debet affirmari alius, ita debet negari vnus, & idem masculinè. Neque desunt in huius rei confirmationem auctoritates. Et quidem de vno neutraliter accepto præsto sunt verba tùm ipsiusmet Christi Ioan. 10. *Ego, & Pater vnum sumus*, tum *Apostoli Ioannis 1. Epist. capit. 5. Hi tres vnum sunt.* De vno masculinè habemus verba tum D. Athanasij *lib. 1. de vnica Deitate post medium*, vbi ad ly *Hi tres vnum sunt* addit: *non tamen vnus est, quia non est eorum vna persona*, tum D. Hilarij *lib. 3. de Trinitate, circa initium*, vbi de patre, & filio ait. *Vterque vnum, non duo vnus.* De vocabulo, *idem*, Marchinus *disp. 13. §. secundam regulam*, refert auctoritatem cuiusdam confessionis fidei existentis in 6. Tomo Bibliothecæ Sanctorum Patrum, vbi dicitur *Pater, & filius sunt idem ipsum, non idem ipse.*

17. Dubitatur hic quid sentiendum de hac propositione, aliâve simili; Pater est idem cum filio. Ratio dubitandi est, quia ly *idem* in tali propositione æquè potest sumi masculinè, quo modo propositio est falsa, ac neutraliter, quo modo propositio est vera. Respondetur esse propositionem ambiguam, ac suspectum: & ratio dubitandi est sufficiens probatio responsionis. Ad tollendam verò ambiguitatem, & erroris suspicionem, necesse est addere aliquid determinans ly *idem* ad genus neutrum, dicendo v.g. Pater est idem, quod filius; est vnum, & idem; est idem ipsum cum filio. Porrò sicuti rectè dicitur in diuinis Pater est idem, quod filius, non idem, qui filius; ita rectè dicitur Pater est id, quod filius; non is, qui filius: Et sic de aliis. Pater est idē cum filio est propositio suspecta.

§. V.

Quomodo vsurpanda in diuinis Vocabula solius, Vnius, singularis?

18. In diuinis nequit affirmari vocabulum *solus* acceptum cathegorematicè.

ASSERTVM I. In diuinis vsurpari non potest solus, si cathegorematicè accipiatur, & nec de termino essentiali, nec de termino personali rectè dicitur; falsæ scilicet sunt, & reiiciendæ istæ propositiones, Deus est solus, Pater est solus, aliæque similes. Ita omnes Theologi communissimè cum D. Thoma *prima parte, quæst. 31. art. 3. & 4.* Contra nonnullos tacito nomine relatos à Lao I. *parte, disputat. 174. num. 817*, contendentes persuadere ly *solus* cathegorematicè à Scriptura, & Patribus de Deo dici. Pro asserti probatione, & explicatione,

19. Aduerte ly *solus* cathegorematicè sumi quando sumitur per se, & significatiuè, adeò vt significationem suam, solitarietatem scilicet, seu solitudinem, applicet subiecto, de quo dicitur, aut termino, cui adiungitur; sumi verò syncathegorematicè, quando sumitur consignificatiuè, & modificatiuè, adeò vt modificet vnum extremum in ordine ad aliud, nec significationem suam applicet aut subiecto, aut prædicato secundùm se, sed aut subiecto in ordine ad prædicatum, aut prædicato in ordine ad subiectum. Aliter dici potest ly *solus* cathegorematicè sumi, quando sumitur vt nomen, & exercet munus nominis, sumi syncathegorematicè quando gerit vicem aduerbij, & in propositione significat illud, quod significarent aduerbia solùm, tantùm, dumtaxat: Vnde quando in propositione aliqua ly *solus* potest in aduerbium resolui, signum est, quod syncathegorematicè sumitur. Sic explicatis terminis, assertum

20. Probatur: In diuinis non potest vsurpari solitarius, nec de termino essentiali, nec de termino personali rectè dicitur, cum nec Deo, nec vlli personæ diuinæ conueniat Deus non admittit solitudinem.

adiungitur termino communi, excludit à consortio prædicati solùm omnia non contenta sub illo termino communi, non omnia simpliciter. Propterea sub ly *solus Deus est omnipotens*, non potest descendi ad terminum particularem dicendo, solus Pater est omnipotens; quia ab exclusione non simpliciter descenderetur ad exclusionem simpliciter. Tandem dicere, solus Pater generat, est excludere alia omnia, quæ non sunt Pater à consortio generandi in diuinis, quod verissimum est; filius enim v. g. quamvis sit Patria consors, & idcircò Pater non possit dici solus cathegorematicè, non est tamen Patris consors in generando, ideò solus syncathegorematicè, & in ordine ad generandum rectè adiungitur Patri: sic cum Augustino *lib. 6. de Trinitate, capite 7.* rectè ait D. Thomas *prima parte, quæstione 31. articul. 4. in C. Solum Patrem dicimus, non quia separatur à filio, vel Spiritu sancto, sed hoc dicentes significamus, quod illi simul cum eo non sunt Pater, nec simul eo generant.* Et ecce explicatas tres asserti partes, & tres propositiones in asserto expressas. Superest explicanda quarta pars, & quarta propositio: illa scilicet *solus Pater est Deus*, accipiendo ly *solus* syn-
24. cathegorematicè. Pro quo aduerte ex D. Thoma *prima parte, quæstione 31. articul. 4. in C. & in 1. distinctione 21. quæstione 1. articul. 2. in C.* duplicem esse sensum illius propositionis: alterum minùs proprium, minúsque vsitatum, quo ly *solus* excludat à forma subiecti, significet scilicet subiectum non habere consortium aliorum in sua forma, quomodo dicere, *solus Pater est Deus*, est dicere ille, qui solus est Pater, qui non habet consortium in esse Patris, est Deus: Alterum magis proprium, magisque vsitatum, quo ly *solus* excludat à consortio prædicati. In primo sensu vera est illa propositio: In secundo est vlterius distinguenda, nam ly *solus* vel excludit aliud neutraliter tantùm, & propositio est vera, quia non datur aliud à Patre, quod sit Deus; vel excludit alium masculinè, & propositio est falsa, quia filius est alius à Patre, item Spiritus sanctus; & tum filius, tum Spiritus sanctus est Deus. Benè igitur assertum est talem propositionem esse veram non simpliciter, sed solùm in aliquo sensu. Imò quia ly *solus* sequitur conditionem subiecti, adeóque excludit alium potius, quàm tantùm aliud; talis propositio absolutè vsurpata reiicienda potius est, quàm admittenda, & vt loquitur Sanctus Doctor *loco mox ex prima parte precitat.* piè exponenda est, sicut inueniatur in authentica Scriptura, sicuti inuenitur Ioan. 17. vbi Christus loquens ad Patrem
25. ait: *Vt cognoscant te solum verum Deum.*

Multiplex sensus huius propositionis, solus Pater est Deus.

Alia nonnulla, quæ circa modum vsurpandi dictionem exclusiuam *solus* in diuinis dubitari possunt, aut ex hucvsque dictis facilem habent solutionem, aut statim obuia sunt apud D. Thomam *locis citatis*, eiusque interpretes, specialiter verò apud Lao *prima parte, disputatione 179. & 180.*

Assertum III. Rectè vsurpantur in diuinis vocabula *Vnicus*, & *singularis*, & non solùm rectè dicuntur de qualibet diuina persona, verùm etiam attentâ propriâ significatione vocabuli, & remota suspicione erroris Sabelliani rectè dicitur de Deo: non solùm scilicet Pater, verùm etiam Deus, rectè dicitur vnicus, & singularis. Ita communiter Theologi, singillatim verò Lao *prima parte, disp. 179. dub. vnico, numero* 815. Vasquez *disput. 132. capite 4.* Molina *quæstione 31. articulo 2.* 26.

Vnicus, & singularis rectè dicuntur in diuinis.

Probatur, & explicatur: *Vnicus*, & *singularis* ex propriâ significatione vocabuli addunt vnitati quomodocumque acceptæ indiuiduationem, & ly *vnicus* intra per non solùm in se, verùm etiam extra se respuit pluralitatem indiuiduorum sibi similium; at hoc vtrumque verificetur in diuinis, & non solùm de qualibet diuina persona, verùm etiam de Deo, vt facilè patet consideranti, & recolenti suprà dicta *tractat. præcedente, lib. 1. capite 4.* ergo rectè vsurpantur in diuinis vocabula *vnicus*, & *singularis*, & non solùm rectè dicuntur, &c. verùm etiam attentâ propriâ significatione vocabuli, & remotâ &c. Quam limitationem apposui propter abusum hæreticorum, qui vigente hæresi Sabelliana cœperunt confundere vnicum, & singularem cum solitario; & ex eo, quod Deus sit vnicus, & singularis inferebant esse solitarium, & personarum consortio destitutum. In odium huiusmodi abusus D. Hilarius *lib. 7. de Trinitate*, & cum Hilario D. Thomas *prima parte, quæstione 31. articulo 2. in C.* D. Bonauentura *in 1. distinction. 21. articulo 1. quæstione 1.* refugiunt Deum dicere vnicum, & singularem. Nec propterea nobis aduersantur, quia nos loquimur præcisè attentâ propriâ significatione vocabuli; ipsi verò loquuntur attento vocabuli abusu, quem abusum, cum iam legitimus Scholasticorum vsus ipsum aboleuerit, nec vllum immineat periculum Sabellianismi, possumus omninò contemnere, & sine scrupulo Deo tribuere vocabula vnici, & singularis, rectè enim monet Molina *loco precit.* hodie nihil esse periculi in aliquibus locutionibus, quas olim Sancti Patres propter sui temporis errores deuitarunt, sicuti è contra hodie propter nostri temporis errores periculum esse potest in aliquibus locutionibus, quas olim Sancti Patres vsurpauerint.

Cum aliqua limitatione propter antiquum abusum talium vocabulorũ.

§. VI.

Quomodo vſurpandum, ſeu pro quo ſupponat, vocabulum Deus?

27. Deus ſupponit tum pro eſſentia, tum pro ſingulis, tum pro omnibus perſonis.

ASSERTVM: Hoc vocabulum *Deus* multipliciter poteſt vſurpari, & poteſt rectè ſupponere tum pro eſſentia, tum pro omnibus, tum pro duabus, tum pro vna perſona. Ita Theologi communiter cum D. Thoma *prima parte, quæſt. 39. artic. 4. in C. & in 1.* ad Annibal. *diſt. 4. quæſtione vnica, artic. 2.*

Probatur, & explicatur: Rectè dicuntur de Deo ea, quæ dicuntur in diuinis tum ratione omnium, tum ratione duarum, tum ratione vnius perſonæ, ergo hoc vocabulum *Deus* poteſt multipliciter vſurpari, & poteſt rectè ſupponere tum pro eſſentia, tum pro omnibus, &c. Probatur antecedens: Creare dicitur in diuinis ratione eſſentiæ & tamen rectè dicitur, Deus creat. Trinitas dicitur in diuinis ratione omnium perſonarum, & tamen rectè dicitur, Deus eſt Trinus: Spirare dicitur ratione duarum perſonarum, & tamen rectè dicitur Deus ſpirat: generare dicitur ratione vnius perſonæ, & tamen rectè dicitur Deus generat, ergo rectè dicuntur de Deo, &c. Ratio à priori horum omnium eſt, quia in diuinis ex vna parte habens, & id, quod habetur; concretum & abſtractum, Deus, & Deitas, realiter non diſtinguuntur, ideò rectè dicuntur de Deo ea, quæ in diuinis conueniunt ratione Deitatis, ſeu eſſentiæ: Ex alia parte Deus eſt nomen ſubſtantiale concretum, & ſic ex vi nominis ſignificat naturam in ſuppoſito, ſeu in perſona, & quia natura diuina eadem prorsùs, quæ eſt in vna, eſt in duabus, eſt in tribus perſonis, fit, quod de Deo dici poſſint ea, quæ dicuntur tum de vna, tum de duabus, tum de tribus perſonis.

28. Triplex dubium.

Tria hic occurrunt dubia: Primum cur rectè dicatur Deus eſt Trinus, non deitas eſt Trina: Secundum cur rectè dicatur Deus generat, non deitas generat: Tertium cur potiùs verificetur, Deus generat, quàm Deus non generat. Ratio dubitandi pro duobus primis eſt indiſtinctio Dei, & deitatis: Ratio dubitandi pro tertio, eſt quia Deus æquè ſupponit pro filio, aut Spiritu ſancto, qui non generat, ac pro Patre, qui generat.

29. Deus, & deitas diſtinguuntur in modo ſignificandi, quāuis nō in re.

Ad primum dubium dico Deum, & Deitatem, quamvis ſecundùm rem ſint indiſtincta, idemque ſignificent, diſtingui tamen, & diuerſificari ſecundùm modum ſignificandi, ly enim *Deus* ſecundùm modum ſignificandi inuoluit ſuppoſitum, ſicque, dum dicitur, Deus eſt Trinus, ly *Trinus* afficit rationem ſuppoſiti, & multiplicat ſuppoſita, ſenſumque reddit legitimum. At deitas ex modo ſignificandi nominis abſtracti importat eſſentiam, & formam ſecundùm ſe, ſicque dum dicitur deitas eſt trina ly *trina* afficit, & multiplicat eſſentiam, ſenſúmque falſum reddit: propterea rectè docet D. Thomas *prima parte, quæſtione 39. articulo 5. ad 5.* ratione alterius modi ſignificandi oportere loqui diuerſimodè de Deo, & deitate. Nec obſtat, quod Eccleſia in Feſto Corporis Chriſti canat. *Te trina deitas, vnaque poſcimus*, idque deſumptum videtur ex Concilio Toletano XI. *in profeſſione fidei*, vbi habetur: *Hæc eſt Sancta Trinitatis relata narratio, quæ non triplex, ſed trina dici, & credi debet.* Non obſtat inquam, quia, vt reſpondet Chartuſianus *in 1. diſtinctione 24. quæſtione 5.* ly *deitas* ſumitur pro Deo in concreto, quæ licentia in metro tolerari poteſt, at non debet extendi ad ſolutam orationem. Vnde vix eſt tolerabile, quod legitur apud Chryſoſtomum *tom. 3. in homil. de Ioan. Baptiſt.* quæ homilia incerti Auctoris eſt, non ipſius *Chryſoſtomi*, vbi habetur: *In Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eſt triplex, & vna deitas*, quæ locutio indiget benigna tolerantia, non ſolùm quatenùs ponit diuinitatem pro Deo iuxta mox dicta, verùm etiam quatenùs ponit triplex pro trina iuxta *ſupradicta* §. 2. Verba relata ex Concilio Toletano deſumpta ſunt ex ſpuriâ, & infideli lectione Concilij, vt ſupra inſinuauimus §. *mox citato.* Nec item obſtat, quod rectè dicatur deitas eſt Trinitas: Non obſtat inquam, quia ly *Trinitas*, vtpotè ſubſtantiuum, affert ſecum ſua ſuppoſita, & ſic numerus ternarius afficit ſuppoſita ex parte prædicati importata, non verò afficit, nec multiplicat ſubiectum propoſitionis, idemque ſignificat, deitas eſt Trinitas, ac deitas eſt tria ſuppoſita, ſeu eſſentia eſt tres perſonæ, quod verum eſſe admittit Sanctus Doctor *prima parte, quæſtione 39. artic. 6. in C.* è contra ly *trina*, vtpotè adiectiuum, nullum ſuppoſitum ſecum affert, nihilque habet, quod afficiat, quodque multiplicet, niſi ſubiectum propoſitionis. Cum igitur deitas nequeat multiplicari, nequit de ipſa tanquam de ſubiecto propoſitionis dici ly *trina*.

Deitas non poteſt dici trina, niſi ſumendo abſtractū pro concreto.

Deitas cur poſſit dici Trinitas potius, quàm trina.

Ad ſecundum dubium dico ex eodem diuerſo modo ſignificandi inter deitatem, & Deum oriri, quod Deus poſſit pro perſona ſupponere, non deitas conſequenter quod dici poſſit Deus generat, non deitas generat. Ratio deinde cur ly *generat* nequeat dici, niſi de perſona, aut de eo, quod pro perſona ſupponat, duplex eſt: Prima deſumitur ex diſtinctione reali inter generantem, & genitum importatâ per ly *generat*: vnde dicendo eſſentia generat, ſignificatur diſtinctio realis in deitate generante ab eo, quod generatur: Secunda deſumitur ex conditione illius 30.

Duplex ratio, ob quam non poteſt dici, deitas generat.

illius prædicati, *generat*, quod adiectiuum est, & æquiualens huic, est generans, proprium autem est prædicati adiectiui reddere sensum formalem, non identicum. Ex alia parte identitas inter Deum, & Deitatem ad summum potest esse ratio, quod generare, quia dicitur de Deo, dicatur etiam de Deitate in sensu identico. Porrò prædicatum adiectiuum reddere sensum formalem tradit D. Thomas *prima parte, quæstion. 39. artic. 5. ad 5.* & probat ex diuersitate nominis substantiui ab adiectiuo; substantiuum enim fert secum suum suppositum, & huic applicat suam formam, seu suum significatum formale: at nomen adiectiuum, quia non fert secum suppositum, nihil habet, cui applicet suam formam, suumque significatum formale, nisi subiectum, de quo dicitur, & prædicatur: propterea ly *generat* dum adiectiuè dicitur de Deitate, dicitur de ipsa formaliter, & non potest sensum formalem non reddere. Consequenter ad hanc doctrinam *eodem loco mox cit.* subdit Sanctus Doctor terminum notionalem, vel personalem adiuncto aliquo substantiuo ex parte prædicati rectè dici posse de essentia, & Deitate; nec reiiciendam esse hanc propositionem, Deitas est res generans, sicuti reiicitur illa Deitas est generans. Imò si ly *generans* sumatur neutraliter, & substantiuetur, rectè etiam admittitur essentia est generans, quamvis regulariter admitti non possit, quia regulariter, & secundum communiorem loquendi modum, ly *generans* adiectiuè sumitur, & fœmininè; non substantiuè, & neutraliter.

Deitas potest dici res generans, aut generans neutraliter.

31. Ex his habetur, quam rationabiliter Concilium Lateranense sub Innocentio III. *cap. damnamus* contra Abbatem Ioachimum distinguentem essentiam à personis definierit essentiam diuinam non generare, nec generari: quam immeritò è contra, & irrationabiliter Holcot *in suis determinationibus, quæst. 10. dub. 4.* dixerit nullam esse rationem huius veritatis à Concilio contra Ioachimum definitæ. Habetur autem hæc veritas non solum ex definitione Concilij Lateranensis, verùm etiam *ex confessione fidei* Concilij Toletani I. vbi habetur: *Si quis dixerit Deitatem nascibilem esse anathema sit.*

Deitas generat est propositio rationabiliter damnata.

32. Ad tertium dubium dico cum D. Thoma *prima parte, quæstion. 39. artic. 4. ad 3.* In propositione affirmatiuâ per ly *generat*, Deum positum pro subiecto propositionis determinari ad supponendum pro patre, quia ponitur aliquid ex parte prædicati, quod soli personæ patris conuenit. In propositione verò negatiua per ly *non generat* nihil ponitur, sed solum aliquid remouetur, ideò non habet Deus vnde determinetur ad supponendum pro vna diuina persona potiùs, quàm pro alterâ, sed retinet suam suppositionem adæquatam, & vniuersalem pro qualibet diuina persona: & quia de qualibet diuina persona falsum est dicere, quod non generet, remanet simpliciter falsa illa propositio, Deus non generat. Ab hac D. Thomæ ratione parùm differt illa, quam nonnulli desumunt ex natura particulæ negatiuæ distribuentis subiectum præsertim singulare, & substantiuum per omne id, pro quo, potest supponere; cum enim talis particula sit malignans, & totum neget, facit propositionem, cui apponitur verificari non posse, nisi prædicatum negetur de subiecto accepto secundùm totalem, & adæquatam suppositionem, quam habere potest. Sic ad hoc, vt verum sit dicere, Petrus non currit, debet sumi Petrus secundũ suppositioné adæquatam, & fieri distributio per omnia loca, & tempora, adeò vt nullo in loco, nulloque in tempore Petrus currat. Quod si in aliquo currat, in aliquo non currat, propositio affirmatiua est vera, negatiua est falsa. Non aliter, vt verum sit dicere, Deus non generat, debet sumi Deus secundùm suppositionem adæquatam, & fieri distributio per quamlibet personam, adeò vt nulla Persona diuina generet, quod si, vt in re est, aliqua persona generat, aliqua non generat, propositio affirmatiua est vera, negatiua est falsa. Nec potest Deus in propositione negatiua supponere pro determinata persona non generante, sicuti potest pro determinata Persona generante supponere in propositione affirmatiua. Dixi subiectum præsertim singulare, & substantiuum, quia in termino vniuersali non requiritur talis distributio, & verum est dicere, homo non currit, etiamsi non verificetur de omni homine. Ratio est, quia ly *homo* limitari potest syncathegoremate particulari, aliquis homo non currit. ideo ferè contingit in subiecto adiectiuè sumpto, vt potè quod habet significationem indeterminatam, & syncathegoremate particulari limitabilem. Sic si Deus adiectiuè sumeretur, & diceretur v. g. habens Deitatem non generat, esset propositio admittenda, quia potest apponi syncathegorema *aliquis* habens Deitatem, hoc est aliqua diuina persona non generat, quod verissimum est. At quia Deus est terminus singularis, est terminus substantiuus non potest affici syncathegoremate *aliquis*, nec rectè dicitur aliquis Deus. Ideò, &c.

Deus non generat cur sit propositio falsa.

Habēs Deitatem non generat, est vera propositio.

---

§. VII.

Quænam vocabula in diuinis sint vsurpanda singulariter, quænam possint pluraliter vsurpari?

ASSERTVM I. Vocabula, seu prædicata essentialia, & pure absoluta, sumpta substantiuè sunt in diuinis vsurpanda singulariter: Sumpta adiectiuè possunt vsurpari pluraliter. Ita Theologi communiter 33.

33. Prædicata purè absoluta in diuinis plurificantur adiectiuè, non substantiuè.

aum

cum D. Thoma *prima parte*, *quæſtion.* 39. *art.* 3. Contra Gabrielem *in primo*, *diſtinction.* 1. *quæſtion.* 2. *articul.* 5. qui licet non audeat ſimpliciter plurificare prædicata eſſentialia ſubſtantiua, vult tamen ipſa ſolùm ex vſu Eccleſiæ, non ex propria ratione habere, quod non plurificentur.

Probatur, & explicatur: Subſtantiuum ex ſupradictis habet ſuam ſignificationem omninò abſolutam, & per ſe ſtantem: adiectiuum verò ſuam ſignificationem habet adiacentem, & ei, cui adiacet, ſe accommodantem. Subſtantiuum propterea non plurificatur, niſi plurificetur id, quod abſolutè, & per ſe ſignificat, nimirum forma; adiectiuum verò ſe accommodans ei, cui adiacet, eique ſignificatum ſuum applicans rectè plurificatur etiam ad plurificationem eius, cui adiacet; quod maximè verum eſt in ſententia Thomiſtica docente accidentia multiplicari ex ſubiecto, & ea huius vnitate, vel multitudine etiam ipſa ſuam ſortiri vnitatem, vel multitudinem. Porrò in diuinis formæ eſſentiales, & abſolutæ, vt Deitas, Omnipotentia, Sapientia, & aliæ huiuſmodi non plurificantur, conſequens eſt igitur, quod neque plurificentur prædicata ſubſtantiua, quæ nequeunt plurificari ſine talium formarum plurificatione. E contra ſuppoſita, ſeu quaſi ſuppoſita, vtporè quæ in ternario numero ſunt, plurificantur: Conſequens eſt igitur, quod etiam plurificentur prædicata adiectiua adiacentia ſuppoſitis, & ſuam ſignificationem, ſimulque vnitatem, ac pluralitatem, ſuppoſitis accommodantia. Sic rectè dicimus in diuinis tres ſapientes adiectiuè, vnum ſapientem ſubſtantiuè; tres habentes Deitatem, vnum Deum, quia vt habet D. Thomas *loco præcitato ad primum. Licet Deus ſignificet habentem Deitatem, eſt tamen alius modus ſignificandi, nam Deus dicitur ſubſtantiuè, ſed habens Deitatem dicitur adiectiuè*: ideò habens Deitatem poteſt dici pluraliter, Deus debet dici ſingulariter.

34. Neque contraria eſt Hebraïca veritas, quæ *Geneſis* 1. per ly *In principio creauit Deus* habet *Elohim*, quod poteſt interpretari *Dij*: Contraria, inquam non eſt, quia apud Hebræos *Elohim* eſt prædicatum perſonale potiùs, quàm eſſentiale, & principalius ſignificat Perſonalitatem, quàm Deitatem. Ideo quamvis Hebræi vſurpent pluraliter *Elohim*, non debent Latini vſurpare pluraliter Deus: & quoties diuerſæ linguæ diuer-

35. ſum habent loquendi modum, vnuſquiſque debet ſuum loquendi modum ſuæ linguæ conformare.

Prædicata purè relatiua in diuinis plurificantur ſub nomine communi non ſub nomine proprio alicuius diuinæ Perſonæ.

Aſſertvm II. Vocabula, ſeu prædicata purè relatiua ſub aliquo communi nomine expreſſa vſurpanda ſunt pluraliter. Dixi ſub aliquo communi nomine expreſſa. Nam relatio v. g. expreſſa ſub nomine paternitatis: Notio expreſſa ſub nomine innaſcibilitatis, & ſimilia ſicuti exprimunt aliquod ſingulare, & proprium vnius diuinæ perſonæ, ita inuoluunt ſingularitatem, & ſingulariter ſolum, non pluraliter vſurpanda ſunt. Quoad prædicata verò purè relatiua communi nomine expreſſa, cuiuſmodi ſunt relatio, perſona, perſonalis proprietas, incommunicabilitas, notio, & huiuſmodi, quod ſint pluraliter vſurpanda ſatis, ſuperque notum eſt ex ſupradictis de diſtinctio-

ne, & numero relationum, perſonarum, 36.
notionum, &c. in diuinis. Nec aſſerta veritas maiori indiget, aut explicatione, aut probatione.

Aſſertvm III. Prædicata partim abſoluta, partim relatiua, cuiuſmodi ſunt prædicata, aut tranſcendentia ſimpliciter, vt vnitas, veritas, vnum, verum, &c. aut tranſcendentia ſecundùm quid; vt exiſtentia, perfectio, vbiquitas, &c. quatenus abſoluta aliorum prædicatorum abſolutorum quatenus relatiua aliorum prædicatorum relatiuorum conditionem ſequuntur quoad vnitatem, & pluralitatem. Hoc prædicatum exiſtens v. g. quatenus ſupponit pro exiſtente exiſtentiâ abſolutâ plurificatur adiectiuè, non ſubſtantiuè: quatenus ſupponit pro exiſtente exiſtentiâ relatiuâ plurificatur ſimpliciter. Hoc aſſertum colligitur ex D. Thoma *prima parte*, *quæſtion.* 39. *artic.* 3. *ad* 3. & doctrina, quam continet, à nobis tradita eſt, & comprobata *libro* 1. *cap.* 8. §. 4. *& ſeqq.* Imò §. 8. ferè ſub iiſdem terminis ex ibi antecedenter poſitis infertur illud, quod hìc aſſeritur, cuius propterea explicatio, & probatio inde eſt huc transferenda.

---

§. VIII.

Aſſignantur quædam regulæ generales circa modum loquendi in Myſterio Trinitatis?

Aſſertvm I. Prima regula ſit in 37.
Myſterio Trinitatis, loquendo de perſonarum diſtinctione, vtendum eſt propoſitionibus, & vocibus, quæ non ſapiant diuerſitatem eſſentiæ.

Prima regula generalis.

Probatur ex eo, quod debemus vnitatem eſſentiæ in Trinitate venerari, & tres perſonas omninò conſubſtantiales affirmare, nec poſſunt Arianiſmum non ſapere propoſitiones, & voces ſapientes diuerſitatem eſſentiæ. Ea vi huius regulæ Deus Trinus dicendus eſt, non triplex. Filius alius à Patre dicendus eſt, non aliud; dicendum eſt, quod Deus generet, non quod Deitas generet. Diuinæ perſonæ non ſunt abſolutè dicendæ diuiſæ ſeparatæ, diuiſæ, differentes, multò minus dicendæ ſunt diſpares, & alienæ inter ſe: Facilius

vero

verò, vt notat Vaſquez *prima parte, diſputation. 131. capit. ſecundo, numero 9.* dici poſſunt diſcretæ: & hæc nomina diſcretus, diſcretio, non videntur ſignificare aliquid magis, quàm diſtinctus, diſtinctio: non adeò facilè tribuendum eſt diuinis perſonis, quod ſint ſecretæ, nam ſecernere accedit ad ſeparare magis, quàm diſcernere. Quia deinde vnitum, & coniunctum ad diuiſum, & ſeparatum correlatiua ſunt, idem iudicium ferendum eſt de iſtis vocibus vnitum, coniunctum; quod de illis aliis, diuiſum, ſeparatum.

38. Secunda regula generalis. ASSERTVM II. Secunda regula ſit: In Myſterio Trinitatis, loquendo de vnitate eſſentiæ, vtendum eſt propoſitionibus, & vocibus, quæ non ſapiant confuſionem, & indiſtinctionem perſonarum.

Probatur ex eo, quod debemus Trinitatem Perſonarum in vnitate venerari, & tres perſonas realiter diſtinctas affirmare: Nec poſſunt Sabellianiſmum non ſapere propoſitiones, & voces ſapientes confuſionem, ſeu indiſtinctionem Perſonarum. Ea vi huius regulæ filius dicendus eſt vnum, non vnus cum Patre, dicendus eſt cum Patre idem neutraliter, non idem maſculinè. Omninò à diuinis remouenda eſt vox *ſolitarius*, ſolùm ſyncathegorematicè vſurpanda vox *ſolus*. Cautè, & non niſi, vbi omnis exulat Sabellianiſmi ſuſpicio, Deus dicendus abſolutè eſt vnicus, & ſingularis. Plurificanda ſunt, non ſingularizanda prædicata purè relatiua, & perſonalia ſub aliquo communi nomine expreſſa.

39. Tertia regula generalis. ASSERTVM III. Tertia regula ſit: In Myſterio Trinitatis circa nomina adiectiua duo ſunt obſeruanda. Primum eſt, quod ſequuntur exigentiam nominis ſubſtantiui, cui adiunguntur; ſecundum eſt, quod faciunt ſenſum formalem, non identicum.

Probatur: Nomina adiectiua habent ſignificationem indeterminatam, nec aliquid ſecum ferunt, cui ſuum formale ſignificatum applicent; neceſſe eſt igitur, quod ſe accommodent ſubſtantiuo, cui adiacent, & quod ipſi applicent ſuum formale ſignificatum, conſequenter ſequuntur talis nominis ſubſtantiui exigentiam, & faciunt cum ipſo ſenſum formalem, non identicum. Ex vi primæ partis huius regulæ ad verum ſenſum reducuntur plures propoſitiones, quæ alioqui eſſent falſæ. Sic falſum eſt dicere abſolutè filius eſt aliud à patre, pater differt à filio; vtrumque reducitur ad verum ſenſum apponendo nomen ſubſtantiuum exigens alietatem, & differentiam dicendo v. g. filius eſt aliud ſuppoſitum à patre: Pater proprietate perſonali differt à filio. Ea vi ſecundæ partis eiuſdem regulæ prædicata notionalia adiectiuè vſurpata nequeunt dici de eſſentialibus, dici ſcilicet nequit eſſentia eſt generatiua, eſſentia eſt ſpiratiua, ſapientia eſt relatiua, &c. quamvis huiuſmodi propoſitiones in ſenſu identico veræ ſint, & prædicata notionalia vſurpata ſubſtantiuè; qua ratione poſſunt ſenſum identicum reddere, rectè dicantur de eſſentialibus, rectè ſcilicet dicatur eſſentia eſt perſona, Deitas eſt Trinitas, &c.

ASSERTVM IV. Quarta regula ſit in Myſterio Trinitatis circa nomina ſubſtantiua obſeruandum eſt ipſa non multiplicari ſine multiplicatione formarum, & per conſequens non poſſe magis multiplicari nomina ſubſtantiua concreta, quàm multiplicentur nomina abſtracta. 40. Quarta regula generalis.

Probatur ex diuerſitate nominis adiectiui à ſubſtantiuo, quod iſtud importet formam in ſe ſpectatam, & per ſe ſtantem. Ea vi huius regulæ ſicuti non dantur in diuinis tres æternitates (loquendo de his prædicatis vt abſolutis, & eſſentialibus) tres immenſitates; ita nec tres æterni, tres immenſi ſubſtantiuè iuxta Athanaſium *in Symbolo* dicentem: *Non tres æterni, ſed vnus æternus, &c.* Dixi loquendo de his prædicatis, vt abſolutis, & eſſentialibus propter ſupra aſſerta *libro primo, cap.* 8. §. 8. à fortiori non dantur in diuinis tres omnipotentes, tres ſapientes ſubſtantiuè, cum hæc, & ſimilia prædicata non poſſint ſumi niſi eſſentialiter, & abſolutè. Potiori adhuc iure nullatenus dantur tres Dij, cum hoc nomen, Deus, non ſolum ſit prædicatum purè abſolutum, verum etiam ſit purè ſubſtantiuum, nec poſſit adiectiuè ſumi, ſicuti poſſunt adiectiuè ſumi ly omnipotentes, ſapientes, æterni, &c. & adiectiuè ſumuntur tum à Concilio Lateranenſi *capit. firmiter* dicente: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus ſunt conſubſtantiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni*; tum ab Athanaſio *in eodem Symbolo*, in quo poſtquam abſolutè loquendo dixit: *Non tres æterni, ſed vnus æternus, &c.* loquendo adiectiuè ait: *Totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.*

ASSERTVM V. Quinta regula ſit: In Myſterio Trinitatis circa nomina eſſentialia obſeruandum eſt ipſa ſumpta in concreto ſupponere poſſe pro perſonis, quoties à prædicato ad talem ſuppoſitionem determinantur. 41. Quinta regula generalis.

Probatur hæc regula ex doctrina *ſuprà* poſita §. 6.

ASSERTVM VI. Sexta regula ſit: In Myſterio Trinitatis non eſt ſcrupuloſiùs laborandum pro reddendâ ratione cuiuſcumque vocabuli, & cuiuſcumque locutionis, ſed in pluribus attendendus eſt vſus ſapientum, qui ſæpe eſſe poteſt diuerſus iuxta temporum, nationum, 42.

aliarum

aliarumque circumſtantiarum diuerſitatem.

Probatur ex eo, quod nomina vſiæ, & hypoſtaſis diuerſimode in diuinis vſurparent iuxta præſentem vſum, ac vſurpata fuerint antiquitus, vt habetur *ex ſupradictis lib.* 2. *cap.* 1. §. 1. Nomen cauſæ inter diuinas perſonas ſecundùm vſum Latinorum reiicitur, admittitur verò ſecundùm vſum Græcorum ex ſupradictis *eodem libro cap.* 2. §. 2. Vocabula vnicus, & ſingularis Deo applicata erant malæ ſuſpicionis vigente Sabellianiſmo; hoc deſinente deſierunt eſſe ſuſpecta. Mitto alia plura huiuſmodi exempla, quæ aut ex dictis facilè eruuntur, aut apud Auctores paſſim occurrunt: & hoc vnum enixè rogo, vt ſicubi me malè locutum lector deprehendit, locutionem reprehendat, non fidem, quam obteſtor in Trinitatis Myſterio, aliâve quâlibet veritate diuinitus reuelatâ integerrimam. In huius obſequium quidquid à me dictum, quidquid dicendum eſt Romanæ Eccleſiæ iudicio ſubiicio, & correctionis beneficio anticipatas retractationis gratias reſpondeo.

Auguſtinus, *de Trinitate, lib.* 1. *cap.* 3.

INDEX

INDEX RERVM,

Prol. Significat Prolegomena : *T*, Tractatum : *L*, Librum: *C*, Caput: *P*, Paginam.

A

Index Rerum.

Index Rerum.

Compositio

Doctrina

Index Rerum.

E

ac

F

Index Rerum.

G

H

Alia

Index Rerum.

XXxx 3 non

Index Rerum.

N

Index Rerum.

O

P

Non

Index Rerum.

T

Trinitatis

Virtualis

Index Rerum.

Index Rerum.

F I N I S.

